VITAE
PATRVM.

VITÆ PATRVM

DE VITA ET VERBIS SENIORVM LIBRI X.

HISTORIAM EREMITICAM COMPLECTENTES:

AVCTORIBVS suis et NITORI pristino restituti, ac NOTATIONIBVS illustrati,

Operâ et studio HERIBERTI ROSWEYDI Vltraiectini, è Soc. IESV Theologi.

Accedit ONOMASTICON *Rerum et Verborum difficiliorum, cum multiplici* INDICE.

PAVLVS. ANTONIVS.

ANTVERPIÆ
EX OFFICINA PLANTINIANA
Apud Viduam et Filios Io. Moreti
M. DC. XV.

EVGENIA. EVPHROSYNA

DE
VITIS PATRVM
EARVMQ. RECOGNITIONE
AD
Rdum admodum Dominum ac Patrem

ANTONIVM DE WINGHE
ABBATEM LAETIENSEM
ORDINIS S. BENEDICTI
ET
RELIGIOSVM EIVS COETVM
HERIBERTI ROSWEYDI
PROOEMIVM.

ANNVS iam agitur quartus, ex quo mihi prouinciam hanc, admodum Rde Domine, VITAS-PATRVM recognoſcendi impoſuiſti, omnem operam quà à libris quà à ſumptibus, vt olim Euagrius in Syriæ eremo Vitas ſanctorum Patrum non minùs calamo quàm vitâ exprimenti Hieronymo, idemtidem ſpondens. Exſtimulabat Te copioſus, quem ex hoc libro cuiuſque religioſum animum conſequi poſſe cenſebas, fructus. Ego primùm detrectare, cauſſari quòd alio

opere diſtinerer,ſuggerere de Baronij legendis reliquiis, quem ſciebam eo olim animo fuiſſe, vt eam ornaret prouinciam:ideóque Romæ inquirendum eſſe, ſi quæ fortè ornamenta reliquerit.

Primo igitur quoque tempore Romam cogitans, per Illuſtrem & R^dum^ admodum Dominum Moronatum ſancti Michaëlis in Galliâ abbatem, etiam Ill^mi^ Cardinalis Perronij accedentibus auſpiciis, à Baronianorum ſtudiorum conſciis inquiris, ſi quid ſubſidij ad hanc rem præſtantiſſimus Annalium ſcriptor reliquerit. Reſponſum verò hoc Româ accipitur : Verum quidem eſt, ad inſtantiam « multorum piorum fratrum fuiſſe animum Illu- « ſtr^mo^ Cardinali Baronio s. m. amplificare & ſcribe- « re in librum VITAS-PATRVM, quod & promiſit « in aliquibus ſuis libris : ſed huc vſque operi non « adhibuerat manum, quia ſtudia ſua aliò direxit. « Præceperat quidem in eum finem Procuratori « Ordinis Caſſinenſis, vt ſcriberet ad duo vel tria « principalia monaſteria ſui Ordinis, & inquireret « an haberi poſſent libri impreſſi vel manuſcripti, « qui tangerent hanc materiam : & ſi benè memini, « etiam Illmo Cardinali Sappatæ ſupplicauit, vt in « Hiſpaniam ſcriberet pro ſimili inquiſitione. Et « exiſtimabat aliquid ſe etiam reperturum in Biblio- « thecâ Vaticanâ : ſed præuentus morte exſequi « non potuit pium ſuum deſiderium. Domi non in- « ueni niſi vnum librum VITAS-PATRVM, im- «

Epiſtol. Rom. ad Cardin. Perron.

preſ-

„ pressum Lugduni anno M. D. XXII. tam mendo-
„ sum, vt vix possit intelligi. Hæc caussa est, cur Ill^mæ
„ Dominationi Vestræ nequeam satisfacere, sicut
„ ipsa cupit, & sicut ego libenter & cum omni reue-
„ rentiâ facerem, si mihi esset integrum. Si quis sit
„ qui manum adhibere velit huic operi, & operam
„ suam impendere vt perfectum reddat hoc opus,
„ rem præstabit gratissimam Deo Opt. Max. & vti-
„ lissimam omnibus religiosis volentibus piè viuere.

Hoc habito responso, cùm viderem hanc prouinciam mihi integram relictam, quam à me adornari optabas, omnibus aliis studiis sepositis, in vnam hanc rem incubui. Et quidem tria mihi potissimùm in hac recognitione præstanda esse sentiebam.

PRIMO, vt quoniam ab auctoribus omnis libris auctoritas, in eos non perfunctoriè inquirerem. Quod quâ curâ præstiterim, tum manuductione librorum scriptorum, tum historiæ variæ monitu, docebunt proximè sequentia Prolegomena.

SECVNDO, vt textus prodiret genuinus, nullis interspersus glossematis, nullo subdititio adornatus fuco. Nempe ramenta auri è venis suis sinceriora exeunt, quàm à fornace aurificis mixtione nescio quâ subinde adulterata. Quam in rem manuscriptos vndique codices non è Belgio tantùm, sed etiam ex Germaniâ euocaui, quorum catalogum Prolegomeno XXIV. reperies. Quæsiui & editiones

quas nancisci potui vetustissimas: imò me propè omnes seu recentiores seu vetustas nactum esse vix dubitem asserere. Certè ad XIX. diuersa exemplaria indagaui & inspexi, quæ locis & annis asignatis Prolegomenon XVII. suggeret. His fretus subsidiis manuscripta cum impressis inprimis comparaui, nunc manuscripta cum manuscriptis, nunc impressa cum impresis quoque committens.

TERTIO, vt sicubi verbum aliquod difficile occurreret, sicubi ritus aliquis rarior dubium teneret Lectorem, sicubi historia perplexa sensum turbaret; difficultatem explicatione tollerem, raritatem similium adductione notiorem facerem, perplexitatem collatis inter se historicis euoluerem: omnibus denique locis tenebrosis, quantum mihi domestica suggerebat facula, lucem inferrem.

Baron. Notat. in Martyr. Roman. 17. Ian.

Quia verò memineram Baronium hisce PATRUM VITIS iam olim benè voluisse, quidquid ex eius scriptis ad has Vitas illustrandas colligere potui, suis locis eius verbis dedi. & vel eo nomine libuit magno viro parentare.

Habes, admodum R^de^ Domine Prælate, instituti mei rationem: habes VITAS PATRUM tantopere desideratas. Quas Tibi tuóque cœtui imputabit posteritas, quòd fauore sumptúque vestro, veste nunc prodeant cultiore.

Sed nullásne sollemni præfatorum more, laudum Tibi tuóque cœtui licebit hîc laureas texere?

Non

Non permittis; Deo domesticóque sat gloriosus teste. Sustinere igitur me calamum à tuis tuorúmq; » laudibus iubes, ne affectus, inquis, tuus erga nos » transferat te supra rei veritatem. Ego verò, etsi de affectu testari possim, nihil me extra verum de Te tuísque sentire; ne tamen in limine, quod aiunt, ad inobedientiæ lubricum offendam, iussis pareo. *Epist. Abbatis Wingbg ad Herib.*

Nihil dicam de religionis, quo flagras, studio; nihil de paupertatis, quo gaudes, amore; nihil de pietatis, quo in Deum exæstuas, ardore; nihil de præclaro tuorum regimine, quibus non verbis magis quàm exemplo præis; nihil denique (de quo tamen ego copiosissimè loqui, tu libentissimè audire posses) de singulari tuo in minimam Societatem nostram affectu, quem animus tunicáque non minùs nostratem, quàm religiosa REGVLAE DISCRETIONE PRAECIPVAE obseruantia, & maforte Benedictinum facit. Nihil igitur de tuis laudibus dicam, quòd hæc laudum flabella semper flagella existimasti. *Greg. l. 2. Dial. c. 36*

Sed nec Te pro merito conuenire licebit, religiose cœtus LAETIENSIS, qui disciplinâ vestrâ repræstatis nobis Tabennam Pachomij, Ammonis Nitriam, Macarij Sceten? Quos enim non vna LAETIA virtutum manipulos exhibuit sub BLOSIO? quibus non charitatis pyropis exsplenduit sub DOVLLETIO? quo non effulsit religionis decore sub LE-FRANCQVIO? Quisquis profectò VITAS-

TAS-PATRVM leget, dum Aegypti perambulans ſolitudines, Paulos, Antonios, Paphnutios luſtrat; dum Palæſtinæ deſerta peruadens, Hilariones, Heſychas, Epiphanios inuiſit, dum Syriæ rupes antráque perreptans, Ephræmos, Aphraates, Iulianos viſitat; is LAETIAM oculis, LAETIAM animo, LAETIAM adoret veſtigiis. Ibi magnorum illorum virorum imitatores, quorum ſacra in religioſorum animis viget memoria, Abbates inueniet. Quibus ne WINGHIVM non minùs virtutum quàm dignitatis ſucceſſorem accenſeam, eius non patitur modeſtia. Quare eum poſteris, non ſuſpectis mortuorum cénſoribus, laudandum relinquo.

Fruere intereà, admodum R^de D. Prælate, cum religioſo tuo cœtu hoc ſumptibus tuis elimato de VITIS PATRVM tomo. Cui ſi alter quandoque tomus accedat, qui omnia Patrum aſcetica ſcripta vno velùt faſce comprehendat, haberes quidquid ad veterum aſceſim requiri poſſit. Quò enim hic liber ad mores efformandos exemplis præit, alter docendo manuduceret. Sed quia ſcriptum memini: Cœpit IESVS facere & docere; hic nunc factorum liber præcurrat. *Act. 1.*

Quòd ſi ſolito fauore ſtudia mea perrexeris proſequi, & ſacræ hiſtoriæ amantes è ſuis ſinguli prouinciis Sanctorum Vitas pergant ſubmittere; dabo operam, vt illæ quoque ſimili modo recenſitæ ſubſequantur.

LE-

LECTORI.

NE offendare, Lector, si stilus quandoque rudior, si phrasis occurrat in Vitis Patrum & Verbis Seniorum incomptior: rem ipsam appende, non verba; fructum lege, non folia; florem carpe: ne volaticos desidera pappos. Praeclarè magna Ecclesiae lumina,

S. HIERONYMVS *epist.* CI. *ad Pammachium:*

In loquendo simplicitatem excusabit sanctimoniae magnitudo.

S. AVGVSTINVS *lib.* IV. *de doctrinâ Christianâ, cap.* XI.

Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clauis aurea, si aperire quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil quaerimus, nisi patere quod clausum est?

BARONIVS *tom.* III. *anno Christi* CCCLVI.

Sicut effossum informe aurum & rude eò carius esse solet, quòd nihil videatur alterius metalli habere commixtum: ita egregia monumenta suâ ipsius vetustate atque simplicitate micantia, quibus res potiùs quàm verba in pretio esse solent, gratiora planè erunt atque iucundiora quouis scripto recentioris auctoris, quibuscumque eloquentiae phaleris exornato. Quidquid enim obducitur fuco atque pigmentis, suspectum redditur; pulchriorque enitescit ipsâ suâ puritate simplicitas, quae quòd mentiri nesciat, omne quamuis ad ornatum compositum velamentum abhorret.

Ego verò ita mecum ratiocinari soleo: Qui haec legent, vel in Latinitatis adyta penetrarunt, vel ante Latinitatis portas etiamnum exercentur & suspirant: prioribus non oberit stilus minùs Latinus, cùm ipsis domi suppetat, vnde Latiniorem depromant: posteriores hîc incunabula sua quandoque reperient, nec ipsi linguâ minùs prompti erubescent ad tertiata & velut offensantis linguae fragmine dimidiata verba. Equidem solidum semper aurum, licet terrulentâ obductum face, caryoticis vilium Kalendarum strenis semper praetuli; venustis quidem specie, fronteque diuitias mentientibus, sed tenui tamen tantùm auri illitis aspergine, & hoc fuco domesticam tegentibus paupertatem.

INDEX

INDEX LIBRORVM.

IN VITAS PATRVM PROLEGOMENA XXVI.

BENEVOLO LECTORI S.

MIRABERIS *fortasse, Lector,* VITAS PATRVM *toties cusas, recusas, & per tot doctorum virorum transisse manus, nec nitori tamen suo pristino hactenus redditas. Sed enim considerari opto, quod monet D. Augustinus: Nempe sumus,* tamquam minuscularij vectigalium conductores, vel tamquam opifices in vico argentario, vbi vnum vasculum, vt perfectum exeat, per multos artifices transit, cùm ab vno perfecto perfici possit. Sed aliter non putatum est operantium multitudini consulendum, nisi vt singulas artis partes citò ac facilè discerent singuli, ne omnes in arte vnâ tardè & difficilè cogerentur esse perfecti. Aug. lib. 7. de C. D. cap. 4.

Ita plerumque euenit in libris recensendis. Non ab vno aliquo, non à duobus, sed à pluribus sæpè res vna perficitur; cùm hic in antiquariorum præstantiam inquirit, vt typographorum castiget vitia; iste ordinis & rerum maiorem rationem habet, ille historiæ. Ita multorum collata manu, prout quemque genius ducit, prodit tandem aliquid accuratum.

Quod vt de editione hac spondere non audeam, ita Lectorem inuitare non vereor, vt editionem hanc cum aliis editionibus conferat, & arbiter sedeat operæ à singulis præstitæ.

Quæ mihi subsidia fuerint, tum à libris MS[tis] tum ab editis; quid alij quoque præstiterint, qui ante me hac decurrère orbitâ, edisseram ordine, si priùs de horum librorum Inscriptione, Auctoribus, Interpretibus, Auctoritate (quæ sollemnia ferè præambula sunt) non omnino perfunctoriè disseruero.

PROLEGOMENON I.

Quæ horum librorum inscriptio?

DICO Primò, Vt nunc passim, ita iam olim libri hi, (vel certè eorum pars) inscripti fuêre VITÆ PATRVM.

1. Gelasius P P. in Concilio anno Christi CCCC.XCIV. cum LXX. episcopis Romæ habito delectum habuit ecclesiasticorum librorum, decretumque condidit, quod habetur in Decreto Gratiani dist. xv. cap. *Sancta Romana Ecclesia.* in quo ista habet: VITAS PATRVM, *Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit* HIERONYMVS, *cum omni honore suscipimus.*

2. Gennadius de illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap XI. in Euagrio monacho: *Cuius etiam liber, qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit.* Et cap. XLI. de Petronio Bononiensi episcopo: *Scripsisse putatur* VITAS PATRVM *monachorum Ægypti.*

3. Paschasius S. R. E. diaconus prologo suo in librum, quem de Vitis Patrum rogatu Martini Dumiensis abbatis Latinitati donauit: VITAS PATRVM *sanctorum, Græcorum (vt cetera) facundiâ studiosè conscriptas, iussus à te, sanctissime pater, in Latinum transferre sermonem.*

4. Cassiodorus Instit. diuin. lect. cap. XXXII. VITAS PATRVM, *confessiones fidelium, passiones martyrum legite constanter; quas inter alia in epistola Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum proculdubiò reperitis, qui per totum orbem terrarum floruêre, vt sancta imitatio vos prouocans, ad cælestia regna perducat.*

5. S. Benedictus in Regulâ suâ cap. XLII. *Monachi omni tempore, siue ieiunij siue prandij fuerit, mox vt surrexerint à cœnâ, sedeant omnes in vnum, & legat vnus Collationes vel* VITAS PATRVM, *aut certè aliquid quod ædificet audientes.*

6. Gregorius Turonensis lib. 1. de Vitâ Patrum sui sæculi, in Leobardo recluso cap. XII. cui tentatio cellulam relinquendi incesserat: *Ego vero suspirans non minimo dolore increpare hominem cœpi, asserens diaboli esse calliditatem, librosq́ue ei, &* VITAS PATRVM, *ac institutionem monachorum, vel quales qui recluduntur esse debeant, vel cum quali cautela monachos viuere oporteat, abscedens ab eo direxi. Quibus relectis non solum cogitationem prauam a se discussit, verùm etiam tanto sensum acumine erudiuit, vt miraremur facundiam locutionis eius.*

7. *Georgius Alexandrinus in Vita S. Ioannis Chrysostomi cap.* XXII.

* ἐν. ἀνα. ἀνέγνω. Ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις * αὐτοῦ ΒΙΟΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ καὶ ἀναχωρητῶν, &

τὴν

τὴν τούτων πολιτείαν καὶ ἀρετὴν ἐξηγεῖτο, ὥστε ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων πολλοὺς κατανύττεσθαι, καὶ πλῆθος δακρύων καταφέρειν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ποθῆσαι δὲ καὶ τὸν μονήρη βίον μετελθεῖν, καὶ ἀποτάξασθαι τῆς τύρβης καὶ συγχύσεως τοῦ βίου. *Porrò in ſuis familiaribus colloquiis ſubinde commeminit* VITÆ SANCTORVM PATRVM *& anachoretarum, eorúmque conuerſationis ac virtutis, ita vt eiuſmodi ſermonibus compungerentur non pauci, ita vt ex eorum oculis vberrimæ elicerentur ac defluerent lacrymæ, & ingenti deſiderio caperentur ſolitariam exercendi vitam, & extremum valedicendi turbulentæ confuſioni vitæ huius.*

8. Fulbertus Carnotenſis epiſc. ep. LXXIX. *Mitto tibi Cyprianum, Porphyrium, &* VITAS-PATRVM *cum Pſalterio, vt petiſti.* & in fine libri poſt hymnum de Natiuitate Chriſti & Epiphaniâ: *In* VITIS PATRVM *veterum quiddam legi iucundum.* vbi rhythmicè recenſet Ioannis Parui ſeu Breuis hiſtoriolam, qui inſtar Angeli agere deſiderabat nihil operans, quod habes apud Ruffin. lib. III. n. 56. & Pelagium libell. x. num. 27.

DICO Secundò: Quidam ex his libris inſcripti quandoque fuêre, VERBA SENIORVM.

Itâ Beda Martyrologio ſuo XIX. Iulij: *Apud Thebaidam S. Patris noſtri Arſenij, de quo in* VERBIS SENIORVM *refertur, quia propter redundationem lacrymarum tergendarum ſudarium ſemper in ſinu vel in manu habuerit.* Eadem apud Vſuardum, Rabanum, Adonem, Notkerum. Deſumpta ſunt autem ex lib. III. Ruffini num. 163. & Pelagij libello III. n. 1.

Originem tituli huius credo eſſe ex crebrâ VERBI mentione in hiſce libris. Apud Ruffinum lib. III. num. 130. *quod* VERBVM *antequam quieſcam, ſerò ex cordis mei recenſeo veritate.* Apud Pelag. libello III. n. 2. *Dic mihi aliquod* VERBVM. Et n. 9. *Rogabant autem eum ſenes, vt faceret* VERBVM *ad fratres. &* num. 24. *Abba, dic mihi aliquod* VERBVM. & libello v. num. 13. *Oſtende charitatem, abba, & dic mihi* VERBVM. & num. 32. *Audiui enim quia dixerit abbas Paſtor, ſed & alij fratres hoc* VERBVM. libello VI. num. 5. *Dicens quodam* VERBO, *quod memoriæ dignum eſt commendari.* num. 12. *Dic mihi vnum* VERBVM. & apud Ioannem libello III. n. 4. *Dic fratribus* VERBVM *ædificationis, pater.* & alibi paſſim.

Sanè iam olim profanis auctoribus *verbum* pro axiomate vel breui ſententiâ, qualia hæc Patrum verba ſunt, vſurpatum. Terentius Andriâ Act. I. Scen. v. *Miſeram me, quod verbum audio?* vbi Donatus: *Verbum pro ἀξίωμα more ſuo poſuit.* Ibidem Act. II. Scen. v. *Verum illud verbum eſt, vulgò quod dici ſolet.* vbi Donatus: *id eſt, prouerbium & ſententia. & ſic veteres verbum pro ſententiâ.* Idem Eunucho Act. I.

Scen.II. *Vtinam istuc verbum.* Donatus: *Et istuc verbum, pro totâ sententiâ. Verbum pro dicto. Sed propriè ἀξίωμα, id est sententia vel enuntiatio, quæ vno ligatur & astringitur verbo, verbum à veteribus dicebatur.* Ibidem: *Victus vno verbo quàm citò.* Donatus: *Verbum dictum intelligas, quod verbo complectitur, & completa sententia pronuntiationem, quod ἀξίωμα nominabatur.* Idem Eunucho Act.IV. Scen.V. *Verbum hercle hoc.* Donatus: *Verbum, prouerbium.* Idem Adelph. Act V. Scenâ VIII. *Non meum illud verbum facio.* Donatus: *Verbum pro ἀξιώματι posuit, quod vno stringitur verbo. Ergo verbum breuis sententia, verbum dixit veram sententiam. Nam verba esse à veritate dicta, testatur Varro.*

Quæ alij *Verba*, Cassianus SCITA vocat libro V. Instit. cap. XXIV. *Cùm de Syriæ partibus* SENIORVM SCITA *discere cupientes, Ægypti prouinciam petissemus.*

Dicebantur quandoque SENTENTIÆ. Pelagius libello XI. n. 20. *Loquar de* VERBIS *&* SENTENTIIS *Seniorum.*

Quandoque SERMONES. Pelagius libello IV. n. 1. *Sedentes in naui loquebantur* SERMONEM *Patrum.* Et apud Cassianum Collat. I. cap. I. habes SERMONEM *ædificationis.*

Quandoque RESPONSA. Paschasius cap. XLIV. in fine: *Hæc sapientium & spiritualium* RESPONSA *Patrum.* & Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap. CXVIII. INTERROGATIONES & RESPONSIONES.

Item APOPHTHEGMATA. Petronius Bononiensis episcopus apud Alphonsum Ciacconem tractatu de S. Hieronymi Cardinalitio: & nuper in Bibliothecâ Patrum tomo IX. in II. & III. editione.

QVÆRET hîc Primò Criticus quispiam, quæ inscriptio sit potior VITA ne, an VITÆ? Non hanc mouerem quæstionem, nisi iam olim de eâ quæsitum legissem apud Gregorium Turonensem. Ille igitur præfatione in librum suum de VITA Patrum, qui libet agit de quibusdam sæculi sui sanctis vitis, *Quæritur*, inquit, *à quibusdam, vtrùm* VITA SANCTORVM *an* VITÆ *dicere debeamus, Aulus Gellius autem* & complures *alij Grammaticorum* VITAS *dicere voluerunt. Nam Plinius auctor in tertio artis Grammaticæ libro ait* VITAS *antiqui cuiuscumque nostrûm dixerunt: sed Grammatici pluralem non putant habere* VITAM. *Unde manifestius est, rectius dici* VITAM PATRVM *quàm* VITAS: *quia cùm sit diuersitas meritorum virtutúmque, vna tantùm omnes vita corporis alit in mundo.*

Pro Gregorio quis adducere possit, quod habet Sosipater Charisius lib. II. Instit. Gram. cap. de Interiectione: *Vita Deûm immortalium. Cato senex. vbi Statilius Maximus, ἐκφώνησις, inquit, ἀρχαϊκή, ὡς τὸ πόποι. Cùm enim Cato de pluribus loqueretur*, VITA *potiùs dixit quàm*

quàm VITÆ. Sic Flauius Vopiſcus in Carino: *Maximè cùm vel viuorum principum* VITA *non ſine reprehenſione dicatur.*

Olim tamen obtinuit tam apud profanos, quàm eccleſiaſticos ſcriptores, vt VITÆ dicerentur. Virgil. IV. Georg.

Quemque ſibi teneras naſcentem arceſſere vitas.

Idem VI. Æneid. de Minoë:

—— Vitasq; & crimina dicit.

Et eodem libro:

Inde hominum pecudumq; genus vitæq; volantum.

Rurſus libro eodem:

Et ni docta comes tenui ſine corpore vitas
Admoneat volitare. ——

Cicero de Nat. Deor. lib. I. *Deus hominum commoda vitasq; tuetur.* Idem de Amicit. *Serpit per omnium vitas amicitia.* Terentius Adelph. Act. III. Scen. III.

Inſpicere tamquam in ſpeculum in vitas omnium
Iubeo, atque ex aliis ſumere exemplum ſibi.

Capitolinus in Macrino: *Vitæ illorum principum, ſeu tyrannorum, ſiue Cæſarum, qui non diu imperauerunt, in obſcuro latent.* Et mox: *Sed eius, qui vitas aliorum ſcribere orditur, officium eſt dignâ cognitione perſcribere.* Lampridius in Alexand Seuero: *Vitas principum bonorum verſibus ſcripſit.* D. Auguſtinus de Ciuit. libro XXII. cap. XXIX. *Vnde diſcernimus à non viuentibus corpora, niſi corpora ſimul vitáſque videamus?* Sidonius libro IV. epiſt. XIV. *quia Chriſto res humanas vitasq; medicaturo, putrium conſcientiarum cultro ſqualens vlcus aperimus.* Accedunt auctoritates præcedentis concluſionis, vbi & ipſe Gregorius VITAS PATRVM, quas hîc præ manibus habemus, ita vocat, quòd eo nomine vulgatiſſimæ eſſent.

QVÆRET Secundò religioſior alius, num PATRVM nomen nimis inuidioſum ſit, nec ab religioſis & eremitis vel vſurpandum promiſcuè vel admittendum? Hieronymus libro II. in epiſt. ad Galatas in explanatione commatis huius, *Miſit Deus ſpiritum Filij ſui in corda noſtra clamantem, Abba, Pater*, creditur improbaſſe piam monachorum conſuetudinem, qui præfectos ſuos honoris gratiâ *Abbates* ac *Patres* appellant: præter hoc autem, etiam iuramenti ius Chriſtianis videtur ademiſſe. habet enim eo loci verba huiuſmodi: *Cùm autem Abba, Pater, Hebræo Syroq; ſermone dicatur, & Dominus noſter in Euangelio præcipiat, nullum Patrem vocandum niſi Deum: neſcio quâ licentiâ in monaſteriis vel vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos acquieſcamus. Et certè ipſe præcepit hoc, qui dixerat, non eſſe iurandum. Si non iuramus, ne Patrem quidem quempiam nominemus. Si de Patre inter-*

Gal. 4.
Matth. 23.

pretabimur aliter : & de iurando aliter sentire cogemur. Hæc ille.

Sed respondet Sixtus Senensis lib. VI. Bibliothecæ Sanctæ, Annotat. CCLXXIX. Arbitror, ait, hanc periodum à seditiosulo quopiam monacho in fronte paginæ descriptam, & inde posteà ab oscitantibus librariis in contextum translatam. Nec me falli, argumento sunt quæ Hieronymus sententiâ planè contrariâ, & ex professo scripsit libro quarto in Matthæum; vbi inquirens, quomodo intelligendum sit
Matth. 23. v. 8 9. illud Seruatoris mandatum, *Nolite vocari magistri, & patrem nolite vocare vobis super terram*, &c. Sic ait: *Quæritur, quare aduersus hoc præceptum, doctorem Gentium Apostolus se esse dixerit: aut quomodo vulgato sermone, maximè in Palæstinâ & Ægypti monasteriis, se inuicem Patres vocant? quod sic soluitur: Aliud est naturâ esse patrem vel magistrum, aliud indulgentiâ: nos si hominem patrem vocamus, honorem ætati deferimus, non auctorem nostræ ostendimus vitæ. Magister quoque dicitur ex consortio veri magistri. Et ne infinita replicem, quomodo vnus per naturam Deus, & vnus Filius non præiudicat ceteris, ne per adoptionem dij vocentur, & filij: ita & vnus Pater & Magister non præiudicat aliis, vt abusiuè appellentur patres & magistri.* Hactenus ex diuo Hieronymo Sixtus.

In eamdem quoque sententiam diuus Augustinus Collatione Carthaginensi tertiâ, capite CCXLII. *Honorificentiæ causâ Patres appellamus eos, qui nos vel tempore vel meritis præcesserunt. Aliud est cùm quærimus ad fidem quem habeamus patrem. Nam illud honoris est, vt quotidie senibus dicamus, pater: quotidie etiam quibusdam non nobiscum in vnâ ecclesiâ, nec in iisdem Sacramentis constitutis dicimus, fra-*
Gen 19. *ter. Sodomitis etiam dixit Lot, frater: vtique ad leniendum eorum animositatem, non ad cognitam fraternitatem, & quasi vnus hereditate consortium. Tollantur ergo ista. distinguamus vocabula, quæ hominibus propter honorem debentur, & vocabulum quod propter salutē requirimus.*

Sed & alibi S. Hieronymus anachoretarum principes Patres vocat epist. XXII. ad Eustochium: *Macarius, Pambo, Isidorus, quos Patres vocant.* Cyrillus etiam Alexandrinus epistolam, quam misit ad presbyteros & diaconos, quæ habetur in Actis Synodi Ephesinæ parte 1. cap. 11. simul inscripsit, Πατράσι μοναχοῖς. *Patribus monachis.*

QVÆRET Tertiò fortasse curiosulus aliquis, vnde in plerisque libris editis quasi recto casu, vel ἀκλίτως seu indeclinabiliter VITAS-PATRVM inscribatur? ita quidem editio Veneta anno M.D.VIII. in fronte pro titulo præfert. Respondeo, Videri possit ortum ex primis quibusdam editionibus, in quibus cùm nullum libro frontispicium præfigatur, sed initium appellationis ducatur; vel à prologo, qui in Norimbergensi anno M.CCCC.LXXVIII. sic habet: *Incipit prologus sancti Hie-*

Hieronymi presbyteri in libros Vitas-patrum; vel à registro, vt in Germanicis incerti loci, anno M. CCCC. LXXXIII. & M. CCCC. LXXXV. *In antiquorum Patrum Vitas, à B. Hieronymo conscriptas registrum*: factum videtur, vt posteriores editores, VITAS-PATRVM, ἀκλίτως, seu inflexibiliter ceperint. Certè prima omnium editio, nullo certo anno, loco, typographo consignata aliter habet: *Incipit præfatio B. Hieronymi presbyteri in primum librum de Vitâ sanctorum Patrum.* Vt non immeritò Galenus VVestcapellus catechesi CCXV. asserat se nescire, quâ Grammaticâ liber hic inscribatur VITAS-PATRVM.

Sed non acceptam occasionem ex primis editionibus librum eum vocandi & inscribendi VITAS-PATRVM, vel inde patet, quòd constet antiquam fuisse appellationem VITAS-PATRVM; etiam ante impressionem. Clarum id ex VITAS-FRATRVM, quarum auctores hinc suum titulum videntur hausisse & adumbrasse. Et quidem diuersus à diuersis eo titulo liber est insignitus. Humbertus V. Magister Generalis Ordinis D. Dominici, dicitur VITAS-FRATRVM sui Ordinis composuisse, vt habet frater Theodoricus de Apoldiâ epistolâ præfatoriâ ante Vitam S. Dominici v. Augusti. Nondum vidi eum librum prodiisse eo auctore. Habeo penes me MSS. VITAS-FRATRVM Ordinis D Dominici, auctore Gerardo de Fracheto Dominicano, qui eum librum scripsit iussu Humberti Generalis V. anno M. CC. LX. Citat & eum Antonius Senensis in Bibliothecâ Scriptorum sui Ordinis. Quia igitur auspiciis Humberti eum librum scripsit Gerardus, & quia Humbertus ipse præfatur, ipsi Humberto eum fortasse tribuit Theodoricus.

Iordanus quoque de Saxoniâ Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini librum composuit, quem VITAS-FRATRVM inscripsit, editúsque est Romę anno M. D. LXXXVII. curante Augustino Fiuizanio, eiusdem Ordinis religioso, Apostolici palatij sacristâ, cũ Notis M. Antonij Maffæi Salernitani. Iosephus Pamphilus episcopus Signinus in Chronico Ordinis Eremitarum S. Augustini citat ex Vitis illis initium, *Spiritualis pulchritudinis.* quod initium nunc in editis non comparet. Fortè olim eo initio præfatio fuit præfixa, quæ nunc deest.

Accedit etiam, vetustos quosdam MSS. titulum præferre VITAS-PATRVM. Ita liber Vedastinus ante annos supra DCCC. scriptus litteris, vt vocant, capitalibus.

Sed quâ Grammaticâ, vel quâ occasione libet ille ita inscriptus? D. Georgius Coluenetius, M. N. Academiæ Duacenæ existimabat, vetustissimo more ad Græcorum imitationem librum primò dictum & inscriptum, LIBER VITAS-PATRVM, pro LIBER VITÆ PATRVM, id est, liber qui continet Vitam Patrum; vt *Vitas* sit geniti-

uus singularis, vt familias in paterfamilias. Deinde LIBER omissum esse, simpliciterque dictum VITAS-PATRVM. Ego verò nescio an quispiam hanc antiquitatis formam in posterioribus sæculis sit admissurus. Certè Ioannes Despauterius lib. II. Commentariorum Grammaticorum, in primâ declinatione ait: Liber VITAS-PATRVM sic non dicitur, sed VITÆ-PATRVM: legi VITAS-PATRVM, &c.

Hadrianus Courten noster, Belgiique nostri in Grammaticæ palæstrâ alter Palæmon, existimat imperitiam scriptoris ex his verbis VITA S. PATRVM fecisse VITAS-PATRVM, probabili in primis facilique coniecturâ.

Mihi verò occurrebat huius appellationis originem profluxisse ex veterum citatione, qui ita ferè librum hunc citant, licet verbo addito, vt patet hîc in primâ conclusione, vbi Gelasius ait, VITAS-PATRVM *cum omni honore suscipimus.* Gennadius: *Petronius scripsisse putatur* VITAS-PATRVM. Paschasius: VITAS-PATRVM *iussus in Latinum transferre sermonem.* Cassiodorus: VITAS-PATRVM *proculdubiò reperitis.* S. Benedictus: *Legat vnus* VITAS-PATRVM. Gregorius Turonensis: VITAS-PATRVM *abscedens ab eo direxi.* Hinc igitur, quia toties apud auctores legebant quidam VITAS-PATRVM, eam appellationem τεχνικῶς libro indidêre. Satis autem constat ex Gennadio suprà citato, librum hunc olim rectè in recto inscriptum VITÆ PATRVM. Ita enim ille cap. XI. in Euagrio: *Cuius etiam liber, qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit.*

PROLEGOMENON II.

Qui horum librorum auctores.

HIC verò cardo totius rei vertitur. Vt enim monetæ non tantùm à pondere, sed & ab effigie suus est valor; ita & libri pretium non tantùm à mole, sed & ab auctore æstimatur.

Quòd si auctor quandoque latet, tunc inuestigare conabimur interpretem; qui si antiquus, si doctus, si probus, non magnopere de auctore laborabimus. Cur enim quod iudiciosus interpres suo dignum stilo calamóve iudicauit, non vel ipsius fide recipiamus?

Quia verò multi hîc libri sunt, à diuersis auctoribus conscripti, & de quibusdam perplexissima res est, de singulis libris inquiram singulis Prolegomenis.

PRO-

PROLEGOMENON III.

Quis primi libri auctor?

DICO, PRIMI libri auctores varij sunt: quidam certi, quidam dubij, quidam incerti.

Certi auctores, suarum singuli Vitarum, sunt

I. D. HIERONYMVS, auctor Vitarum aliquot, vt *Pauli* primi eremitæ, *Hilarionis* anachoretæ, *Malchi* monachi captiui, *Fabiolæ*, *Paulæ*, *Marcellæ* Romanarum viduarum.

II. S. ATHANASIVS episcopus Alexandrinus, auctor Vitæ *sancti Antonij*.

III. PAPHNVTIVS, auctor Vitæ *S. Onuphrij* eremitæ.

IV. S. EPHRAEM Syrus, auctor Vitæ *S. Abrahæ* eremitæ, & *Mariæ* eius neptis.

V. AMPHILOCHIVS Iconiensis episcopus, auctor Vitæ *D. Basilij* Cæsareæ Cappadociæ episcopi.

VI. ANTONIVS auctor Vitæ *S. Simeonis Stylitæ*.

VII. LEONTIVS Neapolis Cypriorum insulæ episcopus, auctor Vitæ *S. Joannis Eleëmosynarij* patriarchæ Alexandrini.

VIII. SOPHRONIVS, patriarcha Ierosolymitanus, auctor Vitæ *S. Mariæ Ægyptiacæ*.

IX. IOANNES DAMASCENVS auctor Vitæ *SS. Barlaam & Josophat*.

X. IACOBVS diaconus Edessenus, auctor Vitæ *S. Pelagiæ*.

Dubius vnus est THEOPHILVS, auctor Vitæ *Macarij* Romani. Nam quod Baronius Not. ad Martyrolog. Rom. II. Ianuarij ait, Macarij Romani Vitam, quæ est in Vitis Patrum, scriptam per Theophilum, nescio an illi sit tribuenda. Habetur quidem nomen Theophili initio Vitæ Macarij, sed & nomina duorum sociorum adiunguntur, Sergij & Hygini. Et quod narratur, omnium narratur nomine, vt non procliue sit definire, quis eorum trium hanc de Macario narrationem in scripta retulerit.

Imò Gratianus in Decreto XXVII. q. II. cap. XXVI. Hieronymi nomine, Macarij è thalamo fugam citat; quod non aliunde quàm ex hac Macarij Vitâ videtur hausisse.

Quòd verò Hieronymi nomine citauerit, id errore communi factum, quo Vitæ-patrum omnes vulgò Hieronymo fuêre tributæ. cuius erroris occasionem & originem, vide infrà Prolegom. IV. §. VIII.

Incerti auctores sunt reliquarum Vitarum, quæ primo libro continentur.

PROLEGOMENON IV.

Quis ſecundi libri auctor.

DE hoc potiſſimùm libro quæſtio eſt. Hic enim ille eſt, quem veteres plerique, dum VITAS PATRVM citant, intelligunt. Quod colligere eſt tum ex D. Hieronymo epiſt. ad Cteſiphontem aduerſus Pelagian. vbi ait, *Ioannem in ipſius libri poni principio*, quem hîc primum reperies; tum ex Gennadio de illuſtr. Eccle. ſcript cap. XL. qui aſſerit librum, *qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentiſſimi & eruditiſſimi viri* (Euagrij) *mentionem facere*; qui libri huius cap. XXVII. occurrit.

Tam variæ pugnanteſque de auctore huius libri ſententiæ ſunt, vt operæpretium ſit eas in paragraphos partiri, vt ſingularum momenta appareant, & iuſtâ iudicij trutinâ expendi poſſint. Auſpicabor à Græcis.

§. I. *Auctorem videri Timotheum epiſc. Alexandrinum.*

SOZOMENVS lib. VI. cap. XXIX. hiſt. Eccl. cùm de Apollone, qui in Thebaide vixerat, egiſſet, addit: Ἀλλ' οἵᾳ μὲν ἀγωγῇ ἐχρῆτο, καὶ ἡλίκων τῶν θείων τε καὶ παραδόξων πραγμάτων ποιητὴς, ἱστορεῖ ΤΙΜΟΘΕΟΣ ὁ τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν ἐπιτροπεύσας εὖ μάλα, αὐτοῦ τε πολλῶν ὧν ἐπεμνήσθην, καὶ ἄλλων δοκίμων μοναχῶν τοὺς βίους διεξελθών. *Sed quænam fuerit eius diſciplinæ ratio, & quanta quamque diuina fecerit miracula*, TIMOTHEVS *eccleſiæ Alexandrinæ antiſtes accuratè narrat: qui non illius modò, ſed aliorum etiam complurium, de quibus facta eſt à me mentio, Vitas litteris perſecutus eſt.* Atqui capite præcedenti mentio facta monachorum Ioannis, Or, Amon, Beni, Theonæ, Copri, Helle, Eliæ, Apellis, Iſidori, Serapionis, Dioſcori, & Eulogij, quorum omnium Vitæ in hoc ſecundo VITARVM PATRVM libro habentur.

Equidem, qui Timotheum libri huius auctorem faceret, nondum legi; viſum tamen mihi fuit id, quod de eo habet Sozomenus, in medium producere, vt doctiorum iudicio perpendi poſſit. Mihi certè omnino vero ſimile fit, pleraſque libri huius Vitas ex Timotheo adumbratas. Apollonis ſanè Vita, quam Timotheus dicitur εὖ μάλα ſeu *accuratè* ſcripſiſſe, hoc libro cap. VII. accuratè perſcriptam habes Apollonij nomine. Extat quidem eodem modo apud Palladium Lauſiac. hiſt. cap. LII. ſed omnino alter ab altero habet, recentior fortè à vetuſtiore; quamquam ætate potiùs ſuppares ſunt.

§. II. *Au-*

§. II. *Auctorem videri Palladium Ponticum Helenopoleos episcopum.*

GALENVS Westcapellius catech. CCXV. vbi refutat historiolam de Macario, qui dicitur è nuptiis fugisse, Palladium huius libri auctorem videtur facere. ait enim: *Ne in illo quidem fictitio libro, qui inscribitur, nescio quâ Grammaticâ, Vitas-patrum, quidquam deprehendi; vbi Palladius, vtrique Macario familiariter notus, longè alia refert*

Equidem quòd Palladius, vel quisquis libri huius est auctor, vtrique Macario familiariter notus fuerit, in hoc libro, seu Vitis Patrum non dicitur; sed in ipsâ Palladij Lausiacâ historiâ profitetur Palladius, se Macario Alexandrino conuixisse.

Sed vt Galenum errore liberem, non de Macario Ægyptio vel Alexandrino (vt Galenus videtur existimasse) narratur ea historiola; sed de Macario Romano, cuius vitam primo libro hîc reperies: habetur quoque ea de Macarij è thalamo fugâ narratio in Decreto 27. q. 2. cap. 26. Scripsit.

Quia tamen & in hoc libro, & in Lausiacâ historiâ, eadem ferè non tantùm de vtroque Macario, sed & de aliis plerisque omnibus habentur, non inanis omnino suspicio est, vel auctorem huius libri à Palladio, vel hunc ab illo, vel vtrumque à tertio quopiam, ordine tantùm mutato, quibusdam detractis vel additis, sua mutuatos.

Est quidem nonnulla in narratione diuersitas, sed ea perparua. Nam in hoc libro cap. I. quod de Ioanne est, narrat auctor se cum septem fratribus Ioannem accessisse: in Lausiacâ autem historiâ narrat auctor, quòd solus Ioannem conuenerit, & pòst fratribus suis sociis de eo indicauerit, qui deinde ad eum profecti sunt, ex quorum narrat ore, quæ præter ea quàm ipse viderat de Ioanne refert. Vide Prolegomeno XIV. in interprete VII. libri.

Equidem in vetustissimo quodam libello manuscripto Collegij nostri Brugensis, quo variæ Sanctorum Vitæ continentur, atq; inter ceteras Abrahæ eremitæ; præmittitur ei Vitæ præfatio, *Benedictus Deus*, & cum hoc titulo: *Incipit Prologus Palladij viri doctissimi de Vitis Ægyptiorum Patrum*, quæ quidem præfatio hîc huic secundo libro præfigitur.

§. III. *Auctorem videri Heraclidem Bithyniæ episcopum.*

QVI hoc disertè assereret, præter Gesnerum inueni neminem. Ita enim ille Bibliothecæ suæ Tom. III. tit. VII. p. I. *Heraclidis historia non alia puto, quàm de Vitis Patrum.*

Trithemius Catal. Eccl. Script. asserit Heraclidem monachum, de

Vitâ

Vitâ & conuersatione sanctorum Patrum scripsisse: *Heraclides*, inquit, *monachus, vir moribus sanctus, & diuinarum Scripturarum eruditione insignis, sanctorum Patrum anachoretarum, ac monachorum diligentissimus inquisitor & imitator, qui velut argumentosa apis de singulorum conuersatione flores virtutum in alueolum pectoris sui conferens, mel spiritalis dulcedinis procreauit; scripsit inter alia ad ædificationem legentium opus insigne*, DE VITA ET CONVERSATIONE SS. PATRVM *in eremo, vel in cœnobiis degentium sub regulâ, cuius titulus est*, PARADISVS, *librum* I. *Claruit temporibus Gratiani Imp. anno Domini* CCC.LXXX.

Prodiit hic liber Parisiis, ex Officinâ Bellouisianâ apud Ioannem Paruum, anno Domini M. D. IV. curâ Iacobi Fabri Stapulensis, qui hæc de eo habet in præfatione ad Lectorem: *Ex opere ipso agnosci potest, quòd Alexandrinus, quòd Christi succensus amore, inter deserta & antra ferarum pauperiem secutus; quod Bithyniæ (ipso quidem inuito ac reclamante) totius populi suffragio in episcopum suffectus.* Vide plura de eo apud Petrum in Catalogo SS. libro XI. cap. LXXXVII.

Baronius annali CCC.LXXXVIII. Heraclidis *Paradisum* eumdem facit cum *Lausiacâ historiâ* Palladij. Sanè eadem vtrobique reperias. De vtroque igitur idem esto iudicium, quoad libri huius auctorem.

Idem ante Baronium senserat Aloysius Lipomanus episcopus Veronensis, Tomo III. de Vitis Sanctorum, qui editionem Heraclidis, nonnullâ interpolatione adhibitâ (de quâ vide Prolegomeno XIV.) Palladij nomine Tomo illi III. inseruit. Qui porrò discutiendum sibi operæ pretium arbitratus est, vnde factum sit, vt ementito vero huius libri auctore (vt ipse existimat) sub titulo Paradisi Heraclidis in lucem emerserit.

Idque primùm, inquit, menti occurrit, Parisinum typographum istius commenti parentem exstitisse. Cùm enim legisset is, per D. Hieronymum in procemio Dialogorum contra Pelagianos fuisse scriptum, *Palladium, seruilis nequitiæ virum, Origenis hæresim instaurare:* diuum quoque Epiphanium in epistolâ ad Ioannem episcopum Ierosolymitanum asserentem, *Palladium Galatam, qui olim sibi fuerat charus, Origenes hæresim prædicare & docere*, veritus est bonus impressor, ne, si librum sub auctoris nomine euulgaret, is statim ab initio, vt ab hæretico homine conscriptus, exploderetur. Cogitauit igitur (meo iudicio) stropham illam, vt de PALLADIO PARADISVM faceret, cuius perfacilis inuersio videbatur, & tamquam ab alio compositum volumen edidit, quo doctos viros ad eius emptionem faciliùs animaret. Ita quidem Aloysius.

Cuius sanè viri doctissimi studium atque industriam obscura quæque peruestigandi vti laudamus, ita hîc coniecturæ felicitatem probare

bare non possumus. Verè enim typographus librum eum HERACLIDIS nomine prænotatum inuenit,& titulo PARADISI insignitum. Ita enim MS. præfert quem inspexi, & iam olim à Vincentio Beluacensi in Speculo historiali, & Petro à Natalibus in Catalogo Sanctorum, eo nomine tituloque adductus est. Quin & veteribus PARADISVS notus fuit. Photius enim Bibliothecæ suæ Codice CXCVIII. libri meminit,qui inscriptus est ΝΕΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΝ id,est, NOVVS PARADISVS, quod de *Limonario*, seu *Prato spirituali* Ioannis Moschi intelligi, declaratur sequenti Codice CXCIX. Vnde facile colligere est, si NOVVS aliquis PARADISVS est, & VETEREM aliquem fuisse, quem non alium ab hoc nostro fuisse liceat existimare.

HERACLIDES quoque, monachus quidam tempore Macariorum notus fuit,vt constat ex Nicephoro lib.IX cap.XIV. Quin & Synodus ad Quercum habita, apud Photium Codice LIX. de caussâ Ioannis Chrysostomi,vbi post primum & secundum accusationum à Ioanne diacono propositarum caput examinatum subditur: *Deinde cœperunt de Heraclide & Palladio Helenopolis episcopis agere*. Diciturque Heraclides fuisse Origenista, & à Chrysostomo Ephesiorum episcopus ordinatus. Iidem coniunguntur articulo secundo in libello ab Acacio eidem Synodo contra Chrysostomum oblato. Fusiùs de eo in Vitâ S. Chrysostomi per Georgium Alexandrinum; qui ait eum in *solitudine degisse solitarium*.

Valdè suspicor Palladium, vt tertiò ex Herueti versione auctior prodijt, ex varijs auctoribus esse concinnatum. Nam si Palladij primam editionem inspicias, vix tertiam eorum partem in eâ inuenias, quæ in postremâ habentur. Inde prodijt Heraclidis titulo instructior aliquantò primâ illâ editione Palladij, minùs tamen locuples quàm postrema. Suspicionis meæ fundus est, duplex præfatio apud Palladium, vna Heraclidis, altera ipsius Palladij; vt facilè fieri potuerit, alterum alterius librũ suo interseruisse. Sanè dictum, quod habetur lib. v. de Vitis Patrum libello x. §. LXVII. nomine Palladij, idem habetur in epistolâ Heraclidis Cappadociæ episcopi ad Lausum præpositũ, ipsius Heraclidis nomine, quæ epistola Lausiacæ historiæ præmittitur. De variâ Palladij editione vide Prolegomeno XIV. vbi de interprete.

Nec mirum hîc videri debet, à diuersis, mutato nonnihil ordine, nunc imminuta, nunc auctiora eadem prodiisse. nam & in alijs hîc adiunctis libris idem factitatum reperies. Quæ enim libro III. & VI. habentur, eadem ferè omnia libro II. & V. reperies; qui tamen libri singuli, vt singularem suum habent interpretem, ita & singulares auctores habuisse omnino mihi persuadeo, quarto & quinto fortasse exceptis, qui vterque eumdem Græcum auctorem videtur habuisse, vt

colligitur ex Photio; atque in hac editione tantùm diuisi sunt ob diuersos interpretes. Vide Prolegomenon vltimum, animaduersione IV.

§. IV. Auctorem videri Euagrium episcopum Antiochenum.

TRITHEMIVS Catalogo Script. Eccles. Euagrium episcopum Antiochenum Vitæ Patrum primum auctorem facit: *Euagrius*, inquit, *monachus & discipulus S. Macarij Egyptij, & posteà episcopus Antiochenus, vir vndecumque doctissimus, & tam secularibus quàm diuinis scripturis eruditus, Græco & Latino peritus eloquio, etiam in episcopatu prioris vitæ austeritatem custodiens, tantæ abstinentiæ fuit, vt miraculo haberetur. Hic primus* VITAM SS. PATRVM *scriptis commendauit.* quæ eadem ijsdem pænè verbis repetit Sixtus Senensis Bibliothecæ sanctæ libro IV.

Quod sanè vnde hauserint, suspicari non possum; cùm nullus veterum, meâ quidem scientiâ, huic auctori eas Vitas afferat. Fors ijs imposuit Euagrij nomen, quod Vitæ S. Antonij præfigitur, quam è Græco D. Athanasij fonte, in Romanũ alueum Euagrius ille Antiochenus (vt ad Vitam S. Antonij dicemus) deriuauit. Quia igitur Euagrius huius Vitæ, quæ ceteris Patrum Vitis adiungitur, & fortè in nonnullis MSS. præmittitur, interpres fuit, existimauerit Trithemius atq; Sixtus, etiam reliquarum Vitarum vel interpretem vel auctorem esse.

Delrius noster Parte tertiâ Syntag. Trag. in Octauiam Senecæ Actu IV. pag. DLII. occasione Vitæ S. Antonij ab Euagrio hoc Antiocheno in Latium traductæ, in quâ locum quemdam restituit, agit porrò de alio huius opere, nondum, vt existimabat, edito: quod hîc excutiendum: *Euagrius*, inquit, *diaconus Theodosij senioris tempore vixit: & tres libros De Vitâ sanctorum monachorum, quos in Ægypto vidit, conscripsit, quos vidi Burdegalæ in Bibliothecâ Collegij Societatis* IESV, *perantiquis characteribus, in membranis descriptos, satis eleganti, licet rudi stilo. In quorum libro* III. *se à Narbonâ in Ægyptum nauigasse scribit, & Bethlehemi D. Hieronymum conuenisse. dignus scriptor, qui lucem aliquando adspiciat, alius ab illo, cuius feruntur à nonnullis Patrum Vitæ.*

Sed facilè imponere potuit Delrio titulus Euagrij, vt existimarit alium hunc librum esse ab editis Patrum Vitis, quæ D. Hieronymum in fronte præferunt. Quòd si membranas eas cum editis libris contulisset, deprehendisset statim non alias ijs historias, sed easipsas Patrum Vitas contineri: nec vt librum à libro, ita auctorem ab auctore distinxisset. Huius rei indicium primùm cepi ex ipsis Delrij verbis, cùm ait: *In quorum libro* III. *se à Narbonâ in Ægyptum nauigasse scribit, & Bethlehemi D. Hieronymum conuenisse.* quæ ipsissima narratio habetur

tur in vulgatis Patrum Vitis; quæque hîc reperies libro IV. cap. I. & II. desumptaque sunt ex Seuero Sulpitio Dial. I. cap. II. & III. Accedit monitio Posseuini nostri in Apparatu Sacro, qui in MS. illo Burdegalensi haberi ait omnia, quemadmodum in editione Vitarum Patrum, quæ D. Hieronymo tribuuntur, Lugduni apud Iacobum Hugatanum anno Domini M. D. XV. atque in eamdem sententiam ad me perscripsit noster Fronto Ducæus Burdegalensis, αὐτόπτης.

§. V. *Auctorem videri Euagrium Ponticum.*

GESNERVS in Bibliothecâ suâ, & Georgius Wicelius epistolâ nuncupatoriâ ante historiam suam Diuorum, & Ioannes Molanus cap. XIII. in Tractatu de Martyrologijs, & passim in Annotat. ad Martyrologium Vsuardi, censuêre Euagrium Ponticum auctorem esse VITARVM PATRVM. Cuius sententiæ quoq; videtur fuisse Erasmus, cùm Notat. ad epistolam D. Hieronymi ad Ctesiphontem, Ruffinum libri huius interpretem statuit, quem Euagrij pleraque opera interpretatum esse asserit D. Hieronymus.

Quin & Cæsar Baronius Notat. ad Martyrolog. Rom. XVII. Ianuarij, vbi de S. Antonio, post relata verba Gelasij ex Decreto, d. XV. VITAS PATRVM, *Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit* HIERONYMVS, *cum omni honore suscipimus:* hæc subdit: Eâ est vsus cautelâ Gelasius, quoniam & EVAGRIVS PONTICVS scripsit VITAS PATRVM, & miscuit Origenistas nonnullos, quos idem Hieronymus notat scribens ad Ctesiphontem. Et passim Euagrij nomine eas Vitas citat tum in Martyrologio, tum in Annalibus. In Martyrologio quidem XV. Ianuarij Notatione ad Isidorum; & XVII. Ianuarij Notat. ad S. Antonium; & XXVII. Martij Notat. ad Ioannem eremitam. In Annalibus verò anno Christi I. & anno CCC. XCIII. & anno CCC. XCIV. & aliis locis.

Possevinus quoque in Apparatu Sacro in Euagrio, ait existimari eum Vitas Patrum composuisse, hoc est, primam earum partem (citat ex vulgatissimâ, quam secundam voco, editione) ab initio Prologi: *Benedictus Deus qui vult omnes*, vsque ad caput: *De periculis in eremo*, quod præcedit Vitam S. Pauli.

Sed & Aloysius Lipomanus, præfatione ante Palladium quem repræsentat tomo III. de Vitis Sanctorum, loco illo D. Hieronymi inductus, existimauit ab Euagrio librum quasi de monachis conscriptum, qui tamen non exprimit, an huius eum libri auctorem censeat; imò sentire videtur eum Euagrij librum iam non exstare.

B 2 Videa-

Videamus nunc, quibus hæc ſententia, quæ Euagrium Ponticum librí huius auctorem facit, argumentis niti poſſit.

1. Non aliud videtur Baronius ſententiæ ſuæ argumentum habuiſſe, quàm illam D. Hieronymi epiſtolam ad Cteſiphontem, aduerſus Pelagianos, quæ libri cuiuſdam de Monachis ſeu Patrum Vitis, mentionem facit. Reſpondeo: Non ritè eam intellectam à Baronio mox oſtendam, vbi Ruffinum illarum Vitarum auctorem ex ipſomet diui Hieronymi loco clariſſimè probabo.

2. Pro ſententiâ Baronij adducere quis poſſet Honorium, de illuſtribus Eccleſiæ Scriptoribus, cap. XL. vbi ita habet: *Euagrius monachus, ſupradicti Macarij (Ægyptij) familiaris diſcipulus, diuinâ & humanâ litteraturâ inſignis, ſcripſit multa neceſſaria monachis, ſcilicet* VITAM PATRVM, *& Aduerſum octo principalium vitiorum ſuggeſtiones.* Reſpondeo: Omnino vereor, ne limi aliquid contraxerit hic riuulus, qui in fonte ſuo fluit puriùs. Ita enim Gennadius cap. XI. ex quo ſua corriuare ſolitus eſt Honorius: *Euagrius monachus, ſupradicti Macarij (Ægyptij) diſcipulus, diuinâ atque humanâ litteraturâ inſignis, cuius etiam liber, qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentiſſimi & eruditiſſimi viri mentionem facit, ſcripſit multa monachis neceſſaria: ex quibus iſta ſunt, Aduerſus octo principalium vitiorum ſuggeſtiones.*

Nec exiſtimo quemquam hîc facilè dubitaturum, potiórne Gennadio an Honorio fides ſit adhibenda, cùm ipſe Gennadius ibidem aſſerat, ſe pleraque Græca Euagrij in Latinum ſermonem tranſtuliſſe. Non abſimilem Honorij vel errorem vel corruptionem vide initio libri II. Notatione ad veterum de Ruffino Elogia.

Omitto, quòd in hoc ſecundo libro de Vitis Patrum cap. XXVII. exſtet Vita Euagrij, *tamquam continentiſſimi & eruditiſſimi viri*, vt eam ibi haberi aſſerit Gennadius. Nam eius eo in libro *ſpiritualium rerum ſcientia, & incredibilis abſtinentia* commendatur, quam non eſt ſimile vero Euagrium ipſum de ſe hiſtoriam texuiſſe.

3. Quòd ſi manuſcripti quidam libri Euagrium præferunt, vt ille, de quo diximus, Burdegalenſis, & qualem eſſe audio Pariſijs apud C. V. Nicolaum Fabrum, non magnopere mouere debet. Duplici enim hoc cauſsâ fieri potuit: tum ex Vitâ S. Antonij, quæ Patrum Vitis plerumque præmittitur, cui Euagrij tamquam interpretis titulus præfigitur, qui & alijs ſequentibus pòſt adhæſit; tum ex D. Hieronymi ad Cteſiphontem epiſtolâ malè intellectâ, de quâ paulò pòſt in Ruffino dicemus.

IV. Locum inuenio in Socrate lib. IV. c. XXIII. edit. Gr. & c. XVIII. edit. Lat. qui in hanc ſententiam adferri poſſet. Ita enim capitis titulus concipitur: Περὶ τοῦ ἁγίου μοναζόντος Ἀμμοῦ, καὶ ἑτέρων ἁγίων ἀνδρῶν

ἀνδρῶν κατάλογος ἐκ τῆς Εὐαγρίου συγγραφῆς: *De ſancto Ammum monacho, & alijs viris ſanctis catalogus, ex Euagrij libro.* Verùm in hoc capite tractatur de Ammone, Didymo, Piore, Iſidoro, Pambone, Petiro, Macarijs duobus, de quibus etiam agitur in hoc ſecundo de Vitis Patrũ libro. Si igitur illa apud Socratem deſumpta ſunt ex libro Euagrij, vt titulus capitis præfert, videntur & hæc in Vitis Patrum ex eius libro deſumpta. Reſpondeo: Hæſi hîc primo gradu, nec videbam quî me ab hac pedicâ expedirem; vbi tamen caput totum perlegi, eueſtigiò expeditus fui.

Nam Socrates initio capitis agit quidem de iſtis Patribus, ſed nullam in textu mentionem facit, vnde ea deſumpſerit. Poſt medium capitis ſubiungit quædam de Vitâ Euagrij & eius ſcriptis; inter quæ nullum numeratur quod diſertè Vitas Patrum complexum fuerit. Inde ait opportunũ eſſe, *pauca ex illis, quæ ſunt ab eo de monachis commemorata, huic ſermoni attexendi.* Recenſet autem ibi quædam Didactica ex libro, qui *Monachus* ſeu *De vitâ in actione poſitâ* inſcribitur: item quædam ex libro, qui *Gnoſticus* ſeu *Scientiâ præditus* dicitur. Et nihil eorum in hoc libro, de cuius auctore controuertimus, reperitur. Nicephorus quoq; lib. XI. cap. XLII. enumerat ſcripta Euagrij, & nihil de Patrum Vitis habet, & cap. XLIII. citat quædam ex libro de *Monachis* & *Gnoſticis*: ſed nihil eorum in hoc libro comparet.

Quare quod titulus capitis habet, *ex Euagrij libro*, referendum eſt non ad totum caput, ſed ad ea quæ textus expreſſis verbis monet ex Euagrij libro deſumpta *Monacho* ſcilicet & *Gnoſtico.* Et epigraphe capitum ſæpè non valdè diſtincta, quia plerumque non ab auctore, ſed à librario aliquo concinnatur. Sic Petrus Gillius Boſpori Thracij lib. II. cap. X. clarè deprehendit elenchos capitum hiſtoriæ Sozomeni ab inſcito homine factos. Nam quod clarè in textu eſt lib. II. cap. III. de *Michaelio*, illud in Heſtijs eſſe, ille ἐλεγχοποιὸς dicit eſſe in *Soſthenio*, quod Gillius ait ampliùs duodeuiginti ſtadijs inde remotum. Pro *Soſthenio* apud Stephanum de vrbibus in Γυναικόπολις eſt Λεωσθένειον.

Ne quis porrò Lectoris animo ſcrupulus inſideat vel ob Baronij, vel aliorum auctoritatem, VITAS PATRVM Euagrio Pontico aſſerentium, ſubijciam hîc librorum Euagrij Catalogum, vt is exſtat apud Socratem, Suidam, Nicephorum, Gennadium.

Ita igitur Socrates ſuprà: Τούτῳ καὶ βιβλία ἄγαν σπουδαῖα συγγέγραπται. ὧν τὸ μὲν Μοναχὸς, ἢ περὶ πρακτικῆς ἐπιγέγραπται, τὸ δὲ Γνοστικὸς ἢ τὸν καταξιωθέντα γνώσεως (lege ex Suidâ, ἢ περὶ τῶν καταξιωθέντων γνώσεως) κεφάλαια δὲ αὐτοῦ πεντήκοντα. τὸ δὲ, Ἀντιῤῥητικὸς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν πρὸς τοὺς πειράζοντας δαίμονας, ἐν ὀκτὼ διῃρημένον μέρεσι, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ λογισμῶν. καὶ ἑξακόσια προγνωστικὰ προβλήματα ἔτι μὴν καὶ

στιχηρὰ δύο, ἓν πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίοις ἢ ἐν συνοδίαις μοναχοὺς· καὶ ἓν πρὸς τὴν παρθένον: *Libri ab illo accuratè conſcripti, quorum vnus Monachus, ſiue de viuendi ratione quæ in agendo cernitur: alter Gnoſticus, ſiue ſcientiâ præditus dicendus ſit, in quo ſunt capita quinquaginta: alter Antirrheticus, id eſt, aduerſus dæmones tentantes confutatio, ex Sacris litteris collecta, inq́ue octo partes diuiſa, numero octo cogitationum mentis noſtræ aptè reſpondentia. Sexcenta prætereà problemata de rerum præſenſione futurarum. His accedunt duo carminum libri: vnus ad monachos, qui in cœnobijs & conuentibus ætatem degunt: alter ad virginem.* Quæ eadem ad verbum habes apud Suidam in Μακάριος, & apud Nicephorum lib. XI. cap. XLII.

Gennadius verò de illuſtribus Eccleſiæ Scriptoribus cap. XI. *Euagrius monachus ſupradicti Macarij (* Ægyptij *) familiaris diſcipulus, diuinâ atque humanâ litteraturâ inſignis. Cuius etiam liber qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentiſſimi & erudítiſſimi viri mentionem facit, ſcripſit multa monachis neceſſaria, ex quibus iſta ſunt:*

Aduerſum octo principalium vitiorum ſuggeſtiones, quas aut primus aduertit, aut inter primos didicit, octo ex S. S. Scripturarum teſtimonijs *oppoſuit* libros: *ad ſimilitudinem videlicet Domini, qui tentatori ſuo ſemper Scripturarum teſtimonijs obuiauit, ita vt vnaquæque ſpecies vel diaboli, vel vitiatæ naturæ ſuggeſtionum contra ſe haberet teſtimonia. Quod opus eadem ſimplicitate, quâ in Græco inueni, iuſſus in Latinum tranſtuli.*

Compoſuit & anachoretis ſimpliciter viuentibus librum centum ſententiarum, *per capitula digeſtum.*

Et eruditis ac ſtudioſis quinquaginta ſententiarum, *quem ego Latinum primus feci. Nam ſuperiorem olim tranſlatum, quia vitiatum per tempus & confuſum vidi, partim reinterpretando, partim emendando, auctoris veritati reſtitui.*

Compoſuit & cœnobitis & ſynoditis doctrinam aptam vitæ communis.

Et ad virgines Deo ſacratas libellũ competentem religioni & ſexui.

Edidit & paucas ſententiolas, *valdè obſcuras & (vt ipſe in his ait) ſolis monachorum cordibus cognoſcibiles. Quas ſimiliter ego Latinis edidi.*

Non hîc adfero, quæ de eodem habet Honorius Catalogo ſuo de illuſtr. Eccleſię Scriptor. qui Gennadium exſcribere ſolitus, idq́; ſubinde mutilatè, vt monui hîc argumento ſecundo.

Si Euagrius alicubi tractaſſet de Vitis Patrum in aliquo librorum ab auctoribus citatis aſſignatorum, valdè ſimile vero eſt, quòd hoc præſtitiſſet in libro *De Monachis*, nam titulus ille in eam rem maximè quadrat; reliqui enim aliud promittere videntur, quàm Vitas Patrum, videlicet didactica quædam, & ſentẽtias. Sed nihil vitarum in libro *De Monachis* fuiſſe, colligi poteſt ex reliquijs apud Socratem & Nicephorum,

rum, quæ tantùm morales quasdam instructiones & sententias continent, quas suo loco verbis Euagrij dabimus, vbi eædem illæ sententiæ apud aliorum librorum de vitis Patrum interpretem Euagrij se nomine prodent.

§. VI. *Auctorem videri Joannem Ierosolymit. episc.*

HENRICVS Grauius notis ad epistolam D. Hieronymi ad Ctesiphontem, cùm dicit hunc librum non esse Hieronymi vel Ioannis Ierosolymitani, videtur innuere, fuisse aliquos in eâ sententiâ, vt existimauerint Ioannem Ierosolymitanum harum Vitarum esse auctorem.

Qui hoc sentirent, non legi: quare nec rationes eorum diuinare possum. fors inducti fuêre in eam opinionem de Ioanne, quia hîc libro IV. cap. XXXV. auctor de Theodoro abbate dicit: *Meoq́, me vocitans nomine dixit: Quanti, inquit, ô Joannes, de Deo loquuntur?* quare eum Ioannem existimauerint quorumdam librorum de Vitis Patrum auctorem. Quòd autem Ierosolymitanum hîc potiùs, quàm quemuis alium intellexerint, ea caussa esse potuit, quòd liber quidam de asceticis circumferatur Ioannis Ierosolymitani nomine, qui eis suspicionem ingenerare potuit eumdem esse cum eo, cuius libro illo quarto fit mentio.

Sed nec libri illius quarti, nec huius secundi auctor est Ioannes Ierosolymitanus. Quæ enim habentur libro IV. cap. XXXV. desumpta sunt ex Ioanne Cassiano lib. V. Institut. cap. XXXV. ex quo & Seuero Sulpitio totus ille liber contextus est, vt ibi ostendam. Vnde & MS. Lætiensis maior quarto libro Ioannem Cassianum præfigit.

§. VII. *Auctorem videri Petronium Bonon. episc.*

GENNADIVS (non Hieronymus, vt non rectè apud Antoninum part. II. tit. XI. cap. XI. §. V.) de Illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap. XLI. Petronium Bononiæ episcopum libri huius auctorem suo tempore existimatum refert: *Petronius*, ait, *Bononiensis ecclesiæ episcopus, vir sanctæ vitæ, & monachorum studijs ab adolescentiâ exercitatus, scripsisse putatur* VITAS PATRVM *monachorum Ægypti, quas velut speculum ac normam professionis suæ monachi amplectuntur.* Similia habet Honorius Augustodunensis episcopus, Mombritius tom. II. de Vitis SS. & Trithemius in Catalogo illustr. Ecclesiæ Scriptorum.

Nec aliunde quàm ex Gennadio existimo deprompta, quæ habentur in Vitâ S. Petronij IV. Octobr. Petri Galesinij industriâ concinnatâ, vt ipse fatetur Notationibus suis ad Martyrologium, licet Sigonij nomine apud Surium tomo V. exstet: *Itaque in Ægyptum venit, vbi*

in intimam eremum penetrans, singulorum colloquio vti non destitit, quoad planè cognouit sancta eorum vitæ instituta. Inde domum reuersus illam disciplinam tam vehementer amauit, vt litterarum monumentis tradiderit MONACHORVM VITAS, *quas religiosè conscriptas valdeq́; probatas iidem monachi amplexi sunt, quasi certas quasdam regulas, in quibus maximè elluceret omnis optima monastici instituti sui ratio.* Si tamen hæc ex veteribus monumentis adumbrata sunt, non ex Gennadio, erit hoc secundum pro hac sententiâ testimonium.

Quia tamen Gennadius ait, *putatur scripsisse*, non omnino certum est eum VITAS PATRVM scripsisse. Et vt aliquas scripserit, certè has ab eo non esse scriptas, euidenti D. Hieronymi testimonio firmari potest, qui eas alteri adscribit, vti clarum fiet §. x.

Et quidem Alphonsus Ciacco tractatu De D. Hieronymi Cardinalitio hæc citat ex MS. tractatu Petronij De selectis SS. Patrum Apophthegmatis: *Hieronymus vir in omni doctrinarum genere absolutissimus, S. R. E. presbyter Cardinalis, cùm ab æmulis suis accusaretur, ex voluminibus Origenis innumera in sua transtulisse opera, dixit: Laus, quæ debet Origeni offerri, maxima est: & cùm illum in meis operibus imitatus sum, illum imitari proposui, quem nobis & omnibus prudentibus placere minimè vereor.* Quæ verba cùm in hoc libro non exstent, certum est alium aliquem librum de Vitis & Apophthegmatibus Patrum scripsisse S. Petronium. Quem varijs litteris ex Italiâ euocatum nondum nancisci potui.

§. VIII. *Auctorem videri D. Hieronymum.*

ITA quidem editiones pleræque omnes in fronte præferunt. Et videri possunt ijs nec auctores, nec adstipulatores defuisse.

1. Gelasius Rom. PP. in Concilio Romano, de quo sup. Prolegom. 1. Decreto de libris authenticis, ait: *Item* VITAS PATRVM *Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus.* Quibus quidem verbis insinuare videtur Gelasius, etiam aliorum aliquot eremitarum Vitas ab Hieronymo fuisse conscriptas, vetus quoq; Vita D. Hieronymi MS. *Plerumque eremitarum Patrumq́; Vitas insignium veracissimo eloquio texuit historijs.* Respondeo, Gelasium tantùm asserere, se omni cum honore omnium eremitarũ Vitas, quas scripsit B. Hieronymus suscipere: non tamen inde necessariò deduci potest, eum omnium eremitarum Vitas scripsisse. Scripsit præter enumeratas disertis nominibus, (exceptâ illâ Antonij, quæ ex versione Euagrij Antiocheni est, vt videre est in Notationibus ad eam Vitam) Vitam Malchi captiui monachi, fors & aliorum quorumdam, de quibus nunc liquidè non constat.

ſtat. Quare rectè in veteri illâ Vitâ dicitur ſcripſiſſe *Patrum Vitas inſignium, qualis Paulus, Hilarion, Malchus,* &c.

Fors editoribus à Gelaſio data eſt occaſio, vt hactenus Hieronymi potiſſimùm titulum Vitis Patrum præfixerint. Cui & illa accedere potuit, quòd in MSS. quibuſdam præmiſſa fuerit Vita quædam certò ab Hieronymo conſcripta, & pòſt idem Hieronymi nomen reliquis ſequentibus libris applicuerint, vt de Euagrio Antiocheno hoc ipſo IV. Prologomeno §. IV. diximus. Sanè in MS. Lætienſi minore primò ponitur Hilarionis Vita per D. Hieronymum conſcripta, inde Vitę Patrum, ſeu liber hic ſecundus cum duobus ſequentibus ſubnectitur.

Vel certè non abſonum erit dicere, Gelaſium cenſuiſſe Vitas Patrum ab Hieronymo compoſitas, cùm iam olim ea opinio videatur inualuiſſe. Certè Græci hunc ſecundum librum è Latio in Gręciam deduxerunt Hieronymi nomine, cuius partem Græcam nuper accepi Venetijs, & in Auguſtanâ quoque Bibliothecâ quoddam Διηγήσεως de Vitis Patrum fragmentum exſtat Græcè Hieronymi titulo.

2. Gratianus in Decreto XXVII. quæſt. II. cap. XXVI. poſt recitata verba Nicolai I. ad Carolum Regem, quibus decernit non licere, *niſi ex conſenſu vtriuſque coniugis,* vota continentiæ ſuſcipere; ſubdit gloſſam, *licere, quando tantùm ſunt deſponſati.* probatque: *Vt enim refert B. Hieronymus, Macarius præcipuus inter Chriſti eremitas, celebrato nuptiarum conuiuio, cùm veſperè thalamum eſſet ingreſſurus, ex vrbe egrediens, tranſmarina petijt, & eremi ſolitudinem ſibi elegit.* Quod in vitâ Macarij Romani inuenitur, quæ habetur nunc quidem libro primo de Vitis-Patrum: olim fortè libro ſecundo annexa fuit, vbi de alijs duobus Macarijs agitur. Reſpondeo, Gratianum fortaſſis occaſionem ſumpſiſſe Vitam Macarij tribuendi Hieronymo, quòd exiſtimaret omnes Vitas-Patrum ab Hieronymo conſcriptas, inductus duabus rationibus, quas iam primo argumento proximè dedimus.

3. Caſſiodorus Inſtit. diuin. lect. cap. XXXII. ſic ait: VITAS-PATRVM, *confeſſiones fidelium, paſſiones martyrum legite conſtanter, quas inter alia in epiſtolâ Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum deſtinata procul dubio reperitis, qui per totum orbem terrarum floruêre, vt ſancta imitatio vos prouocans ad cæleſtia regna perducat.* Reſpondeo, exſtare eam epiſtolam Hieronymi nomine initio Martyrologij Vſuardi, ſed nulla ibi mentio Vitarum Patrum. Vt nullo modo inde colligi poſſit, Hieronymum vel harum Vitarum vel aliarum auctorem eſſe. Tantùm epiſtola ea reſpicit Martyrologium, quod Hieronymi nomine poſt epiſtolam eam tunc exſtabat. Quodq; nunc recèns nactus ſum ex Bibliothecâ Epternacenſi, ſanè vetuſtiſſimum, ante DCCCC. annos, id eſt ſancti Willibrordi tempora ſcriptum.

IV. Tri-

4. Trithemius quoque in Catalogo Eccl. Script. Vitas Patrum Hieronymo tribuit. Et ne quis existimet de alijs cũ Vitis loqui, quàm vulgatis, quæ Hieronymi nomine circumferuntur; earum præfationem inchoare ait, *Benedictus Deus*, à quâ & vulgatæ illæ initium ducunt. Respondeo: Imposuit Trithemio vulgata editio; nam in MSS. alij auctores assignantur, vti partim vidimus, partim visuri sumus.

5. Iacobus Faber Stapulensis, præfatione ad Lectorem, quam Heraclidis Paradiso Parisijs edito, de quo suprà §. III. præfixit, asserit se à quodam suorum monitum, quòd non ritè in epistolâ dedicatoriâ Vitas Patrum Hieronymo abiudicasset, quas Hieronymus ipse à se scriptas agnosceret, quem enim alium certiorem quàm ipsum testem desideremus? Nam in Regulâ sanctimonialium, quam scripsit ad Eustochium & reliquas virgines; cap. x. ita scribit: *Dum igitur per eremorum antra septem annis sanctos Patres degentes ibidem in terris, velut in cælis Angelos assistentes assiduo labore itineris, arduisq́ue viuendi incommodis, ceterisq́ue innumeris calamitatibus peragrando visitarem, de* QVORVM VITA *moribusque mirificis, quæ luculenter ipse perspexi, libellum compegi, qui vobis sit vt lucerna in candelabro, ad meditationem religionis & vitæ.* Quo quidem testimonio persuasum est Fabro, Hieronymum quoque de Vitâ & moribus sanctorum Patrum scripsisse, qui nunc desideretur: nec enim inde sequi sustinebat, eum librum, qui vulgò titulo VITARVM PATRVM increbuit, ab Hieronymo conscriptum esse. Primò, quia Hieronymus ipse alium eorum auctorem euidentissimis indicijs designat, vti pòst videbimus. Secundò, quia ex Vitâ Ioannis, quæ primo loco ponitur, discimus eum, qui librum conscripsit, presbyterum non fuisse, sed solùm diaconum; non senem, sed iuuenem: Hieronymum autem cùm deserta petijt, & presbyterum fuisse, & ætate senem, nullus fortè dubitat. Ita quidem Faber.

Sed vt rectè Vitas has ab Hieronymo negat esse profectas, ita non satis circumspectè citato testimonio sibi passus est persuaderi, ab Hieronymo quoque Vitas Patrum, etsi alias à vulgatis fuisse conscriptas; cùm Regulæ ille sanctimonialium à prudentioribus viris ab opere Hieronymiano iam pridem sint ablegatæ, & in calcem reiectæ, velut ab Hieronymi genio alienæ.

Scripsit quidem Hieronymus epistolam ad Eustochium, quæ est ordine XXII. de custodiendâ virginitate, in quâ quædam attingit de monachorum generibus, & eorum regulâ atque instituto. Sed nullum inde indicium colligi potest, quòd Hieronymus vel Regulæ illius vulgatæ in calce operum eius reiectæ, vel libri huius auctor sit.

Quin imò Hieronymum huius libri auctorem non esse, ex ipso Hieronymo euincitur, vt §. x. videbimus. Quî enim Hieronymus,

quos

quos ipse detexit esse hæreticos, & asserit in Concilio episcoporum damnatos, in litteras mitteret, & tamquam sanctos commendaret?

Nec illa Fabri assertio sat solida, quâ pertendit Hieronymum & presbyterum fuisse & senem, cùm ad Syriæ se recepit eremum. Imò nec senex nec presbyter tunc erat. Vide hîc initio primi libri Hieronymi peregrinationem, & quæ in Lege Talionis Tabulâ v. pro Baronio contra Casaubonum disputaui.

§. IX. *Auctorem videri Postumianum monachum.*

INVENIO in quibusdam manuscriptis, vti Aquicinctino, Lætiensi maiore, & Camberonensi, hunc secundum librum vnà cum quarto adscribi Postumiano monacho. Eum titulum etiam quædam editio præferre dicitur. Nihil de eo legi quod hanc opinionem stabilire possit.

Non inanem prorsus suspicionem existimo, si quis dicat ortum hunc titulum ex Seuero Sulpitio, qui in Dialogis suis Postumianum ex Oriente post triennalem peregrinationem reducem, multa de monachorum & eremitarum vitâ ac instituto narrantem, introducit: *Postumianus*, inquit initio Dialogi primi, *ab Oriente, quò se ante triennium patriam relinquens contulerat, regressus*, &c. Nam quæ hîc libri quarti prioribus aliquot capitibus habentur; ea omnia compendio sublecta sunt ex primo Seueri Dialogo, in quo Postumianus narrator introducitur.

§. X. *Auctorem esse Ruffinum Aquileiensem presbyterum.*

PRIMVS, quod sciam, è recentioribus librum hunc Ruffino saltem vt interpreti (nam Euagrium quoque huius libri auctorem facere videtur) vindicauit Iacobus Faber Stapulensis præfatione ad Paradisum Heraclidis, nixus D. Hieronymi auctoritate, qui in epistolâ ad Ctesiphontem contra Pelagianos, ita de Euagrio & Ruffino scribit: *Euagrius*, inquit, *Ponticus Hyperborita, qui scribit ad virgines, scribit ad monachos, scribit ad eam, cuius nomen nigredinis (* Melaniam innuit nominis significatu) *testatur & perfidiæ tenebras, edidit librum & sententias περὶ ἀπαθείας (quam nos impassibilitatem vel imperturbationem possumus dicere) quando numquam animus vllo perturbationis vitio commouetur; &, vt simpliciter dicam, vel saxum vel Deus est. Huius libros per Orientem Græcos, & interpretante discipulo eius Ruffino Latinos plerique in Occidente lectitant.*

Qui librum quoque scripsit quasi de monachis, multosq́; in eo enumerat, qui numquam fuerunt; &, quos fuisse scribit, Origenistas ab episcopis damnatos esse non dubium est; Ammonium videlicet, & Eusebium, & Euthy-

Euthymium, & ipsum Euagrium, Or quoque & Isidorum, & multos alios, quos dinumerare tædium est, & iuxta illud Lucretij:

Ac veluti pueris, absinthia tetra medentes,
Cùm dare conantur, priùs oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flauoq; liquore,

ita ille vnum Ioannem in ipsius libri posuit principio, quem & Catholicum, & sanctum fuisse non dubium est, vt per illius occasionem ceteros, quos posuerat hæreticos Ecclesiæ introduceret.

Audisti D. Hieronymum, Lector; quid nunc de huius libri auctore censes, in quo omnium istorum qui enumerantur fit mentio?

Vide igitur num alij cum Baronio sint lapsi, quòd existimarint hæc verba, *qui librum quoque scripsit quasi de monachis*, de Euagrio intelligenda. Sed de Ruffino intelligi debere, cuius nomen proximè præcessit, manifestum est argumentis sequentibus.

1. Quia subdit D. Hieronymus, quòd ille qui librum de monachis scripsit, in eo enumerat *& ipsum Euagrium*; videlicet cuius iam antè mentio facta. Nec simile vero, vt iam suprà §. v. dixi, suomet se ornasse præconio Euagrium, & suam quoq; aliorum Vitis immiscuisse. Quod fortè animaduertens Marianus Victorius Hieronymi scholiastes, existimauit secundo hoc loco alterius Euagrij distinctam ab Hyperboritâ mentionem fieri. Sed de Hyperboritâ secundo quoque loco intelligendum D. Hieronymum, nimisquàm manifestum esse quisque deprehendet.

2. Quia immediatè post verba hîc ex D. Hieronymo reddita subiungit idem D. Hieronymus: *Illam autem temeritatem, imò insaniam eius quis digno possit explicare sermone, quòd librum Xysti Pythagorei, hominis absque Christo atque ethnici, immutato nomine, Sixti martyris, & Romanæ Ecclesiæ episcopi prænotauit?* quod non de Euagrio, sed de Ruffino dicitur, qui Xysti Pythagoræi librum titulo Sixti martyris edidit, vt clarum est ex alijs D. Hieronymi locis, vt in XXII. cap. Ierem. vbi eum nomine Grunnij perstringit, & in cap. XVIII. Ezech. item ex Augustino lib. II. Retractat. cap. XL. (qui deceptus antè libro De nat. & grat. cap. LXIV. Sixti Pontificis nomine allegarat) & ex ipsâ Ruffini epistolâ ad Apronianum, quam interpretationi Enchiridij Sixti præfixit.

3. Quia similem fraudem subnectit hîc D. Hieronymus de supposititio Pamphilo in defensione Origenis: *Fecerat*, ait, *hoc & in sancti Pamphili martyris nomine, vt librum primum sex librorum defensionis Origenis, Eusebij Cæsariensis, quem fuisse Arianum nemo est qui nesciat, nomine Pamphili martyris prænotaret.* Atqui à Ruffino eam fraudem consutam, nimisquam notum. Meminit eiusdem fraudis D. Hieronymus

nymus Apol. I. aduersus Ruffin. lib. II. & epist. LXV. ad Pam. & Ocean. & in cap. XVIII. Ezech. & dial. adu. Pelagianos, quam nondum detexerat D. Hieronymus, cùm scriberet Catalogum Script. Eccles. vt patet eiusdem cap. LXXV. in Pamphilo.

Vnum hoc D. Hieronymi testimonium sufficere iudico, vt liber hic Ruffino asseratur. Omitto suffragari M S S. complures, vt Audomarensem notæ optimæ, & à vetustâ manu, quo præcipuè in recensendis his libris vsus sum; vt aliàs quos vidisse se asserit Henricus Grauius, Notis ad epist. D. Hieronymi ad Ctesiphontem, de quâ iam actum.

Nescio an & Ruffinus ipse videri possit insinuare se huius libri auctorem esse. Nam cap. XXIX. libri huius secundi, vbi de Macario Alexandrino agit, addit: *Sed & multa, vt diximus, alia de operibus S. Macarij Alexandrini mirabilia feruntur, ex quibus nonnulla in* XI. *libro Eccles. hist. inserta qui requirit inueniet*. In quo libro XI. videlicet posteriore ex duobus, ab ipsomet Ruffino ad Eusebij Ecclesiasticam historiam (quam è Græco verterat) additis cap. IV. habentur quædam de Macario Alexandrino, quæ hoc libro secundo de Vitis Patrum desunt; quorum primum est de cæco reluminato, qui puluere ex cellâ Macarij deterso, & aquâ putei quo bibere solitus erat macerato, oculos inunxit; secundum verò de leænæ catulis visu donatis, ad quæ ipsa mirabilia capite illo XXIX. libri secundi de Vitis Patrum videtur Lectorem remittere.

Equidem Vitas Patrum scriptas esse post libros illos historiæ Ecclesiasticæ à Ruffino, partim translatos, partim compositos, ipse eiusdem libri XI. cap. manifestè declarat, subdit enim: *Verùm si singulorum mirabilium gesta prosequi velimus, excludimur à propositâ breuitate, maximè cùm narrationem proprij operis mereantur*. Quod ipsum posteà præstitisse D. Hieronymi testificatione didicimus.

QVÆRES, Vnde tam incertus, etiam iam olim, huius libri auctor fuit? Respondeo: Quia auctor nomen suum suppressit, quod non nisi D. Hieronymi indicio nouimus.

Cur autem Ruffinus nomen suum suppresserit, existimo duas rationes assignari posse. Primò: Cùm enim, referente Hieronymo epist. ad Ctesiphontem, constet nonnullos Origenistas hîc immixtos, non ausus fuit eum librum nomine suo extrudere & venditare Ruffinus, quòd ipse de hæresi eâ suspectus erat. Vt igitur liber hic sine vllo in limine offendiculo reciperetur, præfationem quidem præfixit, sed nomen subticuit. Eodem modo nomen suum suppressit in editione translationis librorum Origenis περὶ ἀρχῶν, quod Hieronymus indicat epist. LXVI. ad Ruffinum: *Præfatiuncula librorum περὶ ἀρχῶν ad me missa est, quam ex stilo intellexi tuam esse*.

C Secun-

Secundò, Quia Ruffinus huius libri non tam auctor quàm interpres eſt. Cùm enim ferè omnia quæ hoc libro narrantur, (vno capite de Oxyryncho excepto) habeantur apud Palladium & Heraclidem; veriſimile mihi fit, Palladium vel Heraclidem hæc Græcè edidiſſe, ſuppreſſo nomine, quæ Ruffinus vertit. Quæ pòſt Palladius auctiora edidit ſuo nomine præfixo, & *Hiſtoriam Lauſiacam* inſcripſit.

§. XI. *Auctorem videri* VALERIVM *Aſturicenſem archipresbyterum.*

ATQVE de auctoribus hiſce iam ita diſquiſiueram, cùm ecce ex Hiſpaniâ mittit ad me Tractatulum ſuum de auctoribus Vitarum Patrum R. P. Chriſtophorus de Caſtro, ſacræ Scripturæ in Salmanticenſi Academiâ Profeſſor, in quo inter alia ſcribit in hæc verba:

· Mihi aliquando in mentem veniebat, eſſétne auctor libri VALERIVS Aſturicenſis archipreſbyter, in cuius ſcripta caſu incidi, cùm in Bibliothecâ eccleſiæ Toletanæ aliqua euoluerem MSS. vbi vidi iuſtum quoddam volumen Gothicis litteris ſcriptum, cuius titulus erat, VITÆ PATRVM ORIENTALIVM, ſine auctore. Quod tamen inueni in præfatione ſcriptum à Valerio Aſturicenſi archipresbytero, Æra DCCCCXL. hoc eſt anno Domini DCCCCII. Exordiebatur autem à Vitâ Ioannis, de quo liber Euagrij (*veriùs Ruffini, vt iam probaui*) ſed multò longiore. Deinde habebat multas Vitas Patrum, longè diuerſorum ab ijs qui referuntur communiter in Vitis Patrum, quam ob rem omnem meam ſuſpicionem abieci. Hactenus Caſtrius noſter.

Omnino occaſio ſuſpicandi erat, cùm nomen illud præfatio præferret. Sed certiſſimum nobis de auctore ex D. Hieronymo ſuppetit teſtimonium. Quin, quòd liber ille Toletanus dicatur ſcriptus à Valerio, non ſtatim inde ſequitur, eum eius libri auctorem eſſe. Multi ſcriptores ſuum nomen præfigunt vel poſtponunt libris, quos exſcripſerunt, etſi non compoſuerint, quod ignorare non poteſt, qui vel paucos libros MSS. oculis luſtrauit.

PROLEGOMENON V.

Quis tertij libri auctor?

EDITI hîc libri pergunt erroris funem nectere, & D. Hieronymum auctorem faciunt: ſed ſtilus ſatis arguit eius non eſſe, licet tria vltima capita ex eius epiſtolis deſumpta ſint, quæ auctorem ſuum venuſtate dictionis produnt.

Nihil ſubſidij ad auctorem indagandum à MSS. libris hîc habeo. Nullius enim hîc nomen conſtanter præfigitur. Vel enim qui præcedenti

denti libro & ſequenti Euagrium aut Poſthumianum inſcribunt, hunc ſine inſcriptione medium tranſire permittunt; vel ſi eoſdem auctores etiam huic inſcribunt, erroneè faciunt, vt de præcedente libro iam docui. Quòd ſi eum, qui præcedenti libro inſcribitur, etiam huius & ſequentis libri auctorem eſſe volunt, nullum ius potiùs Euagrio & Poſthumiano, quàm Ruffino, cùm & huius nomen in MSS. quibuſdam præcedenti libro præſcribatur.

Quid igitur? nullúſne hîc certus auctor indagari poterit? Equidem euenit mihi, quod olim D. Hieronymo in re non abſimili: cui cùm præfatio librorum περὶ ἀρχῶν Origenis offerretur nullo præfixo titulo, ex ſtilo deprehendit Ruffini eſſe, vt ipſe teſtatur epiſt. LXVI. ad eumdem Ruffinum. Si idem hodie mihi, obtuſioris licet naris, contigiſſe dixero, fortaſſe non omnino errauero. Sed veſtigia huius indaginis, certa ſatis, niſi me fallo, nunc aſſignabo.

Cùm accuratè huius & præcedentis libri præfationem inter ſe conferrem, deprehendi non ſtili tantùm paritatem, ſed duo prætereà, quæ me auctoris certiorem fecerunt.

1. Ruffinus præfatione libri præcedentis hæc habet in commendationem monachorum: *Vt dubitari non debeat, eorum meritis adhuc ſtare mundum.* Ad quem eumdem locum auctor reſpiciens, & ſibi quaſi epiphonematicè reſpondens, Prologum huius ſecundi libri ita auſpicatur: *Verè mundum quis dubitet meritis ſtare ſanctorum?*

2. Ruffinus præfatione eadem præcedentis libri quædam adumbrauit ex procemio Palladij in Lauſiacam hiſtoriam: in huius verò libri prologo ex Palladij epiſtolâ ad Lauſum, quæ procemio ſubnectitur, tranſcribit, quæ locis ſuis collata & notata inuenies.

Quare cùm vna præfatio alteram reſpiciat, ad eamque alludat, & vtraque ex eodem fonte ortum habeat, pariquè ſtili decurrat alueo, exiſtimo ſatis probabiliter, vtriuſque præfationis & libri eumdem auctorem poſſe ſtatui. Vnde & librum hunc Ruffino inſcripſi.

PROLEGOMENON VI.

Quis quarti libri auctor?

DICO: QVARTVS liber ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO eſt concinnatus.

Sunt enim tantùm excerpta quædam ex eorum libris, verbis pænè eiſdem. Loca ſingula, vnde deſumpta ſunt, ad ſingula capita annotauimus.

QVIS autem ea concinnauerit, non habeo certò dicere. Videamus tamen, an & hîc felici indagine poſſimus ad concinnatoris peruenire

cubilia. Quòd si non omnino peruenerimus, iucundum saltem erit, pressa legisse vestigia.

Scio Gennadium de Script. Eccl. cap. LXIII. tradere EVCHERIVM Lugdunensis ecclesiæ presbyterum, quædam Cassiani opuscula lato tensa sermone, angusto verbi resoluisse tramite, & in vnum volumen coëgisse.

Scio Cassiodorum Instit. diuin. cap. XXIX. affirmare VICTOREM quemdam Afrum, Martyritanum episcopum, Cassiani de institutione monachorum dicta purgasse, & quæ minùs erant, addidisse, non sine palmari laude.

Sed an hic liber, quem habemus præ manibus, vel libri aliqua pars, alteri eorum tribuenda sit, non ausim affirmare. At præstat hîc ipsa Gennadij Cassiodorique verba subiungere, vt Lector videat, si quid certi de concinnatore hoc discernere possit.

Gennadius igitur hæc de EVCHERIO: *Sed & S. Cassiani quædam opuscula, lato tensa sermone, idem* EVCHERIVS *angusto verbi resoluens tramite, in vnum coëgit volumen.* Hæc Gennadius, inquit Baronius Annali CCCCXXXIII. eiusdem (Pelagianæ) farinæ cum Cassiano, qui ne diceret, erroribus confutatis Eucherium expurgando contraxisse opera Cassiani, latum sermonem circumcidisse prætexuit.

Quòd si Eucherius huius, quod hoc libro quarto damus, compendij est auctor, eum & scalpello vsum & forcipe, nunc venam incidendo, noxiumque sanguinem extrahendo, nunc luxurians capillitium circumcidendo, meritò dixeris. Nam ita sanus, ita concisus hic Cassianus est, vt nullo Pelagianæ præfidentiæ nimio feruore vena micet, nullis prolixitatis cincinnis exuberet fastidiosa facundia. Equidem non video, cur non possit tribui Eucherio hæc ex Cassiano concinnatió.

Nisi fortasse quispiam obstare velit, quòd hoc eodem compendio per Seueri vineta itur, quæ & ipsa putatoriâ cęduntur falce. Ita quidem librum hunc quartum & editi & MSS. ex Seuero & Cassiano, tacitis tamen nominibus, adornatum exhibent. Non desunt tamen MSS. vti Camberonensis, qui librum hunc quartum ex solo Cassiano habeat expressum; omissis illis, quæ ex Seuero passim præmittuntur. Atque ita Eucherio hæc epitome tribui posse videri possit.

Accedit Petri Damiani non omnino vero absimile testimonium lib. v. epist. XIX. *Quod si vobis dubium videtur, saltem vestrarum partium testimonio aurem accommodate, legite Collationes Patrum, quas Eucherius Lugdunensis episcopus elimato sermone abbreuiare studuit, & si nobis credere non vultis, saltem illius litteræ credite.* Agit ibi de vestitu

ſtitu monachorum Damianus, de quo in hoc Seueri & Caſſiani compendio habes cap. XV.

Quia tamen editi omnes & plerique MSS. librum hunc ex vtroque contractum repræſentant, videndum, an quod habet Caſſiodorus Diuin. inſtit. cap. XXIX. de VICTORE quodam Afro, huc facere poſſit: *Caſſiani*, inquit, *dicta* VICTOR *Martyritanus epiſcopus Aferita Domino iuuante purgauit, & quæ minùs erant addidit, vt ei rerum iſtarum palma meritò conferatur, quem inter alia de Africæ partibus cito nobis credimus eſſe dirigendum.* Fortè enim additio hæc intelligi poteſt de Seueri epitome, quæ hîc Caſſiani epitomæ adiuncta eſt. Niſi quædam addiderit ijs quæ purgauit, id eſt, antidotum contra veneni intimationem, quod ſcriptis ſuis ſparſim inſerebat Caſſianus, appoſuerit.

Baronius ſuprà exiſtimat, Caſſiodorum ſpe fruſtratum non accepiſſe quod ex Africâ exſpectabat. Siquidem Ado Viennenſis epiſcopus in Chronico anno CCCCXXV. ab ipſo Caſſiodoro id operis, vt Caſſianum corrigeret, elaboratum affirmat, dum ait: *Opera illius à Catholicis cautiſſimè legenda, maximè de libero arbitrio & gratiâ: ſed & Encratitarum hæreſi incautiùs fauit. Errores illius Caſſiodorus Rauennatum ſenator purgare volens, non ad plenum omni ex parte potuit.*

Quis nunc horum excerptorum auctor ſtatui poſſit, malo in medio relinquere, quàm temerè quid aſſerere.

Petrus Ciacconius præfatione ad Lectorem Caſſiani, refert, in Vaticanâ Bibliothecâ Collationes aliquot, & octo poſtremos libros Inſtitutionum in Græcam linguam conuerſos eſſe, ſed in compendium potiùs redactos, quàm integrè conuerſos, quem eâ de re diſſerentem legere quiſque poteſt.

PROLEGOMENON VII.

Quis quinti libri auctor?

DICO: QVINTI libri auctor incertus.

1. Quia Sigebertus de illuſtr. Eccleſiæ Scriptor. in Pelagio cap. CXVI. librum eum vocat, DE VITA ET DOCTRINA ET PERFECTIONE SS. PATRVM, nec auctoris nomen exprimit.

2. Quia etiam in Photij Bibliothecâ Cod. CXCVIII. ſine auctoris nomine citatur, Ἀνεγνώσθη ΑΝΔΡΩΝ ΑΓΙΩΝ ΒΙΒΛΟΣ, *Lectus eſt* SS. VIRORVM LIBER. Eumdem enim Græcum eſſe, cum eo quem nos Latinè habemus, eo loco manifeſtabo.

Margarinus de la Bigne Catalogo ſeu Indice Chronologico in Bibliothe-

bliothecam Patrum sæculo v. existimat Euagrium auctorem esse operis, quod ipse tomo IX. secundæ editionis edidit hoc titulo: *SS. Ægyptiorum anachoretarum Apophthegmata*, quæ eadem sunt cum libro hoc v. Pelagio interprete, & VI. Ioanne interprete. Ratio eius est, quòd Nicephorus Ecclesf. hist. libro XI. cap. XLIII. citet ex Euagrij operibus multa de Patrum dictis, quæ occurrunt in opere isto iam dicto.

Sed vereor, vt labatur Margarinus.

1. Quia etsi quædam in his libris reperiantur quæ Nicephorus ex Euagrij operibus citat, non reperiuntur eo modo, quasi Euagrius ea ipse referat librum velut conscribens, sed potiùs ex Euagrio citantur.

Vt quod Nicephorus citat ex libro *Practico* Euagrij senis cuiusdam scitum de aridiore diætâ, habes hîc libello 1. Pelagij num. 4. *Dixit abbas Euagrius, Quia dicebant quidam Patrum*. Quòd si Euagrius huius libelli auctor esset, non diceret, *Dixit abbas Euagrius*.

Ibidem num. 5. *Iterum dixit*, (scilicet *Euagrius*) *Nuntiata est cuidam monacho mors patris*, quod etiam ex Euagrio citat Nicephorus suprà.

Et libello VI. num. 5. *Dixit abbas Euagrius fuisse quemdam fratrem qui nihil habuit in substantiâ suâ, nisi tantùm Euangelium*; quæ etiam ex Euagrij *Practico* citat Nicephorus suprà.

2. Quædam, quæ citat Nicephorus ex Euagrij libris, hîc non reperiuntur. Vt, quod citat ex libro *Gnostico* eius de Gregorio iusto, de quatuor virtutibus Cardinalibus, de Serapione, de mente spiritali cognitione imbutâ, de Didymo, de prouidentiâ & iudicio, de Basilio, quòd scientia meditatione augetur, de Athanasio, de mensâ Moysis.

3. Quia varij citantur auctores Euagrio posteriores, vt Ioannes Cassianus, Cyrillus Alexandrinus, & alij nonnulli, quos Lector ipse deprehendet.

Non inutile erit hîc addere, quæ hac ipsâ de re notauit Fr. Ioannes Maria Brasichellensis, sacri Palatij Apostolici Magister in Indice librorum expurgandorum, ad tomum IX. Bibliothecæ Patrum, vbi agitur *de anachoretarum Apophthegmatis*, vbi ita commentatur: De auctore, & interprete huius operis variè ambigitur: auctorem quidam, & inter eos Margarinus in Chronologico auctorum huius Bibliothecæ Indice, existimant fuisse Euagrium Ponticum, cuius certum est esse librum VITAS-PATRVM, cui hic Apophthegmatum semper annectitur. Gennadius in Catalogo hæc de Euagrio habet: *Composuit de anachoretis simpliciter viuentibus librum centum sententiarum, quem ego Latinum primus feci. Nam superiorem olim translatum, quia vitiatum per tempus & confusum vidi, partim reinterpretando, partim emendando auctoris veritati restitui.* Hæc Gennadius. Equidem etsi velimus

velimus multas esse sententias in hoc opere ex Euagrij collectione acceptas: at sunt hîc plus quàm DC. & cùm hoc opere fiat mentio Theophili Alexandrini, Ioannis Cassiani, Cyrilli Alexandrini iam defunctorũ: certum est, Euagrium Ponticum, tametsi teste Gennadio longâ ætate vixerit, non potuisse S. Cyrillo esse superstitem: ob quam etiam rationem exploratum est, sanctum Hieronymum non esse horum Apophthegmatum interpretem. Nominantur interpretes Pelagius S.R.E. diaconus, & Ioannes eiusdem S.R.E. subdiaconus. De quibus agit Sigebertus de vir. illustr. cap. CXVI. & CXVII. Hactenus Magister sacri Palatij.

Qui vt rectè hos libros Euagrio auctori & Hieronymo interpreti abiudicat, ita minùs rectè certum esse ait, librum VITAS-PATRVM esse Euagrij, cùm potiùs certò constet eius non esse. Vide dicta Prolegomeno IV. §. V.

PROLEGOMENON VIII.

Quis sexti libri auctor?

DICO: SEXTI libri auctor incertus.

Primò, Quia Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptor. in Ioanne cap. CXVII. librum eum vocat DE VITA ET DOCTRINA PATRVM, nec auctoris nomen exprimit.

Secundò, Quia Photius in Bibliothecâ Cod. CXCVIII. quem proximo Prolegomeno citaui, hunc librum priori annectit; quare idem de hoc ferendum iudicium quod de priore.

AT OCCVRRES: Ioannes Damascenus in libro, qui inscribitur, *De iis qui cum fide excesserunt ex hac vitâ*, refert de Macario historiam, qui ex mortui hominis cranio sciscitatus est de eius statu, eamque citat ex *Palladij Lausiacâ historiâ*. Atqui hæc eadem historia reperitur libro hoc sexto, libello secundo Ioannis, num. 16. vt & huius libri sexti auctor videatur fuisse ipse Palladius. Respondeo: Ita quidem, hoc argumento motus, censuit Gentianus Heruetus, in præfatione versionis suæ Palladianæ, qui eam historiam haberi ait libro IV. qui *Doctrina Patrum* inscribitur, cap. *De exemplis & doctrinâ vitæ spiritualis* (ita concipitur & inscriptio & caput in editione Coloniensi, quæ librum sextum & quintum vno libro comprehendit) qui liber idem est cum hoc sexto libro.

Quòd si id minùs placeret, existimabat eam historiam fuisse in *Lausiacâ historiâ* tempore Damasceni, & posteà ab hæretico aliquo malitiosè sublatam. Quod eum dixisse credo, quòd huic hominum generi omnes hæ spirituum apparitiones meræ sunt fabulæ, quique ægrè fe-

runt vel minimam ſuffragiorum pro animabus defunctorum memoriam exſtare.

Gen. 26. Equidem non abhorret ab hæretico genio, cum Philiſthæis puteos Iſraël obſtruere, ne aliquod inde mortalibus accedat refrigerium. Certè cùm Palladius tertiò prodierit, & ex poſtremâ editione conſtet, primò decurtatum, inde nonnihil interpolatum prodiiſſe, vti pleniùs declarabitur Prolegomeno XIV. exiſtimari poteſt nec tertiò integer prodiiſſe, quandoquidem ea de Macario narratio, quam olim Damaſcenus in *Lauſiacâ hiſtoriâ* legerat, ne in hac quidem tertiâ editione hodie reperiatur.

Atque huic opinioni accedo libentiùs, quàm priori, quâ etiam libri quinti, quòd in eo narrationem eam ſit reperire, Palladius auctor creditur.

Accedo autem libentiùs:

Primò, Quia liber ille quintus à nullo, quòd ſciam, *Lauſiaca hiſtoria* dicitur, in quâ tamen eam ſe legiſſe profitetur Damaſcenus.

Secundò, Quia in eodem libro quinto, libello x. n. 67. inter reliqua Seniorum dicta habetur dictum quoque Palladij. Vnde colligere eſt, librum illum non à Palladio, ſed ab alio aliquo fuiſſe concinnatum.

PROLEGOMENON IX.

Quis ſeptimi libri auctor?

DICO: SEPTIMI libri auctor Græcus incertus.

Vocat eum librum Sigebertus de illuſtr. Eccleſiæ Scriptor. cap. CXVIII. INTERROGATIONES ET RESPONSIONES SS. ÆGYPTIORVM PATRVM, nec auctoris meminit. Et ipſe Paſchaſius interpres capite XLIV. in fine abſolutè pronuntiat: *Hæc ſapientium & ſpiritualium* RESPONSA *Patrum*, nullâ auctoris notione.

PROLEGOMENON X.

Quis octaui libri auctor?

DICO: OCTAVI libri auctor eſt PALLADIVS Helenopoleos epiſcopus, diciturque LAVSIACA HISTORIA.

Clarum hoc ſatis ex Socrate lib. IV. cap. XXIII. cuius verba exprimam. Alia quædam vide in Elogiis ad eum librum. Ait igitur: Εἰ δέ τις βούλοιτο τὰ περὶ αὐτῶν μαθεῖν ὧν τε ἐποίησαν, ὧν τε ἔπραξαν, καὶ ὧν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀκουσάντων ἐφθέγξαντο, ὅπως τέ αὐτοῖς τὰ θηρία ὑπήκουον, πεπόνηται) ΠΑΛΛΑΔΙΩι τῷ μοναχῷ ἴδιον μονόβι-

βιβλίον, ὃς Εὐαγρίου μὲν ἦν μαθητής. πάντα δὲ ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν διεξῆλθεν. ἐν ᾧ καὶ γυναικῶν ἐφάμιλλον τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν ἐπανελομένων βίον, μνήμην πεποίηται): *Quapropter si quis studio ducitur accuratè cognoscendi, quas res gesserint, quo pacto se in vita exercuerint, quæ ad audientium vtilitatem locuti fuerint, quomodo bestiæ illis obtemperarint, legat librum à* PALLADIO *monacho, qui Euagrij fuit discipulus, separatim de illis editum. Nam omnia quæ ad eos spectant, in eo sunt accuratè explicata. In quo etiam de mulieribus, quæ parem viuendi rationem cum viris suprà dictis excolebant, sermo susceptus est.* Ex quo Tripartita historia lib. VIII. cap. I. & Nicephorus lib. XI. cap. XLIV.

Cùm autem tres sint diuersæ Palladij editiones diuersis interpretibus, quæ earum videatur germanior, vide Prolegomeno XIV. vbi de interpretibus.

PROLEGOMENON XI.

Quis noni libri auctor?

DICO: NONI libri auctor est THEODORETVS Cyri episcopus, vocaturque ΦΙΛΟΘΕΟΣ seu ΘΕΟΦΙΛΟΣ. Testatur hoc ipse epistolâ LXXXII. ad Eusebium Ancyræ episcopum: *Mysticum etiam scripsimus librum, & de prouidentiâ alia, & ad interrogationes magorum alia, & de* VITIS SANCTORVM, *& præter hæc alia multa.* Cuius libri nomine PHILOTHEI passim meminit ipse in hist. Ecclesi.

Nicephorus lib. XIV. cap. LIV. vbi inter alia de Theodoreti scriptis agit. Et rursum ΦΙΛΟΘΕΟΣ, *hoc est*, DEI-AMANTIVM HISTORIA, *in quâ institutum eorum, qui ætate suâ vitam sanctè transegerunt, persequitur.*

PROLEGOMENON XII.

Quis decimi libri auctor?

DICO: DECIMI libri auctor est IOANNES MOSCHVS, & inscribitur SOPHRONII LIMONARIVM, seu PRATVM SPIRITVALE, seu NOVVS PARADISVS.

1. Ipse nomen suum exprimit cap. LXXVII. *Dixit mihi Sophronius: Verè, abba Joannes, hodie nihil vltrà studeamus.*

2. Photius Bibliothecæ suæ Cod. CIC. plenius nomen & diuersum libri titulum exhibet: Ἀνεγνώσθη βιβλίον, τέσσαρσι καὶ τριακοσίοις διηγήμασι περιειλημμένων. πρὸς τὴν ἀσκητικὴν ὃ καὶ οὗτος τὰ μάλιστα συντελῶν ἐστι πολιτείαν τὰ αὐτὰ πως πραγματευόμενον τῷ προειρημένῳ. πλὴν ὅτι τῶν μεταγμε-

ταγμεστέρων ἀνδρῶν ἔργα τε καὶ πράξεις ἀξιοζηλώτους ἀναγράφει. καὶ γὰρ ἐκεῖθεν τὸν μέχρι τῆς Ἡρακλείου ἀρχῆς καὶ ἐπιπλέον διαπρεψάντων ἀρεταῖς, ἐπέρχεται τοὺς βίους. ΛΕΙΜΩΝΑ δὲ καλεῖσθαι δέδωσιν ὁ συνταξάμενος ὄνομα τὸ βιβλίον. τινὲς δὲ αὐτὸ καὶ ΝΕΟΝ ὀνομάζουσι ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΝ (manuſcripti quidam ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΝ, qui ad marginem manuſcripti Margunij vocatur ΠΑΤΕΡΙΚΟΝ) ὁ δὲ συντεταχὼς ΙΟΑΝΝΕΣ μὲν ὄνομα αὐτῷ, ἐξ ἐπικλήσεως δὲ ἐλέγετο ὁ τοῦ ΜΟΣΧΟΥ, &c. Πλεῖω δὲ ἁπάντων τὸ χρήσιμον ὁ συνετὸς καὶ θεοφιλὴς ἀνὴρ δρεπόμενος οὐκ ἂν τῶν συντεταγμένων κόρον καταγνοίη: *Lectus eſt liber quatuor & trecentis conſtans narrationibus. Hic quoque monaſticæ potiſſimùm vitæ conducit, eademq́; ferè cum ſuperiore* (SANCTORVM VIRORVM LIBRO, vt Photius indigetat, quem hîc ſuprà quinto & ſexto libro diuiſum habes) *pertractat, niſi quòd eorum virorum dicta factaq́; imitatione digna colligit, qui poſt inſecuti ſunt. Vitas etenim narrat eorum, qui iam inde vſque ad Heracly imperium & deinceps virtute magis claruerunt.* PRATVM *autem titulum libro indidit auctor, quam &* PARADISVM NOVVM *quidam appellant. Scriptor eius* IOANNES *quidam* MOSCHI *cognomento*, &c. *Ceterùm ex his omnibus induſtrius quiſque & Dei amans, fructum capiens, numquam huius ſcripti nimiam prolixitatem accuſarit.*

3. Secunda Nicæna Synodus, quæ VII. eſt ordine inter Generales, Actione IV. ita habet: Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ΣΟΦΡΩΝΙΟΥ ἐκ τοῦ ΔΕΙΜΟΝΑΡΙΟΥ. Ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ Αἰλιώτης, ὅτι ἦν τις ἔγκλειστος εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀγωνιστὴς πάνυ, &c. *Eiuſdem patris noſtri* SOPHRONII *ex libro* PRATO. *Dicebat abbas Theodorus Æliota, Quia quidam inclusus erat in monte Oliuarum, valdè certator*, &c. Vbi totum caput XLV. quod in hoc libro habetur, Græcè exprimitur. Quod idem repetitur Actione V. vbi & alia duo exempla ex eodem Limonario citantur.

4. Ioannes Diaconus lib. I. cap. XLV. Vitæ S. Gregorij Magni: *Nihilominus ex libro, qui à Græcis* ΛΕΙΜΩΝ *dicitur, à Latinis verò intelligitur* CAMPVS *vel* PRATVM, *præceptor meus inter alia toto orbe iam diffamata miracula interpretatus eſt.*

5. Ioannes Damaſcenus, in fine primi libri, quem pro imaginibus ſcripſit, teſtimonium ex hoc libro adducit, hoc titulo: Ἐκ τοῦ ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟΥ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων. *Ex* PARVO PRATO *ſancti patris noſtri* SOPHRONII *archiepiſcopi Ieroſolymorum.*

6. Nicephorus lib. VIII. cap. XLI. *Multam quoque & vtilem de ijs* (monâchis) *hiſtoriam Sophronius Ieroſolymitanus nobis reliquit*, PRATI & NOVI PARADISI *titulo, ſcripto ei indito.*

QVÆRES, Quî hic liber nunc Sophronio patriarchæ Ieroſolymorum

rum inſcribatur, vti à ſecundâ Nicænâ Synodo, & Ioanne Damaſceno; nunc Ioanni Moſcho ſeu Euirato ad Sophronium ſophiſtam? Reſpondet Aloyſius Lipomanus epiſcopus Veronenſis; qui primus hunc librum edi curauit, quem Apoſtolica Bibliotheca ſuppeditauit anno M.D.LVIII. Scriptor libri prorſus IOANNES anachoreta fuit. Id tibi ex capite LXXVII. voluminis ipſius liquidò conſtare poterit. Photius quoq; hunc ipſum auctorem libri IOANNEM MOSCHVM (natione fortaſſe) fuiſſe aſſerit, cuius cognomen interpres Latinus forſan EVIRATVM reddidit.

Verùm SOPHRONIO his de cauſſis attribuitur: *Vel*, quia ad ipſum per chariſſimum ſocium inſcribitur, quemadmodum & Rhetorica Ciceronis ad Herennium, & eiuſdem ad Atticum epiſtolæ, *Ad Herennium* & *Ad Atticum* libri appellantur: ſic *Sophronij liber* hic dicatur, quia ad Sophronium dirigitur. Atque ex eo maximè, quòd ad vſum illius in primis conſcriptus eſt. Namque auctor ipſe in epiſtolâ quam libro præmittit, fatetur ſe ex hoc prato coronam Sophronio contexuiſſe, ac per eum alijs deinceps obtuliſſe.

Seu, quia in hoc libro dicta & geſta ipſius Sophronij pro maiori parte continentur. Nam is totius itineris libri huius auctoris fuit indiuiduus comes; & quæcumque ambobus ambulantibus occurrerunt, vel quærentibus reſponderi contigit, diligentiſſimè deſcripta ſunt. Quare etiam hæc verba ſæpiſſimè iterata videbis: *Venimus ego & dominus meus Sophronius ſophiſta ad abbatem* talem, &c. Et ideò ſemper etiam plurali locutione vtitur, dicens: *Perreximus, acceſſimus, vidimus, narrauit nobis ſenex monaſterij dux*. Per quæ omnia conſpici datur, ſcriptorem numquam ſolum fuiſſe in his quæ narrat perquirendis. Sicut ergo Platonis *Phædrus*, *Timæus*, *Gorgias*, & *Parmenides*, & Tullij liber de ſenectute *Cato Maior* inſcribuntur à perſonis, quæ ibi colloquentes & diſputantes inducuntur; quid obſtabit huic libro, quin Sophronij dicatur, cùm in eo is ambulans, viſitans, operans, interrogans & reſpondens vbique ferè aſſeratur?

Aut demum ex illâ cauſâ Sophronio adſcribitur, quoniam vnà cum Ioanne prædicto conſcriptor (vt ita dicam) fortè eiuſdem libri fuit. Lege huius voluminis caput LXXVII. & in eius principio ita ſcriptum reperies: *Ego & dominus meus Sophronius perreximus ad philoſophi Stephani domum doctrinæ gratiâ*: &c. Deinde in fine eiuſdem capitis hoc modo ſcriptum legitur: *Iſta cùm audiuimus, innuit mihi dominus meus Sophronius, & receſſimus, & dixit mihi: Verè, abba Ioannes, hodie nihil vltrà ſtudeamus; ſatis enim ædificati ſumus. Hæc ergo ſcripſimus, vt & vos pariter ædificemini.*

Vnâ ergo ex his rationibus, ſeu potiùs omnibus ſimul accedentibus,

bus, iure meritoque liber iste Sophronij nomine inscriptus videtur.

DICES: In hoc libro Sophronius hic non appellatur Ierosolymorum patriarcha, sed sophista. Respondet idem Aloysius: Vocabulum hoc non in malam olim partem, sicut fit modò passim, sed in bonam accipiebatur: nec aliud designabat, quàm sapientem & prudentem hominem; qualis fuit & Libanius ille, ad quem multæ Magni Basilij epistolæ directæ fuerunt, ipsum maximis præconijs efferentes. Potuit ergo vir iste priùs & monachus esse, & sophista nuncupari: inde verò ad sanctam Ierosolymorum sedem assumi, ex quâ, tamquam digniori loco, posteà denominationem acceperit.

PETES: Quo tempore viri hi qui librum conscripserunt claruerint? Respondet idem, qui suprà; Id pro certo non habetur. Verùm cùm Magni Gregorij Romani Pontificis, huius nominis primi, factum narrent, & synchronorum Cæsarum, videlicet Anastasij, Tiberij, Mauritij, & Zenonis mentionem faciant, & in sextâ Synodo hic liber adducatur, coniecturâ assequi possumus, circa annum Domini sexcentesimum illum fuisse conscriptum.

PROLEGOMENON XIII.

Quâ linguâ libri hi scripti?

DICO: Plerique libri omnes Græcè scripti sunt.

Patebit mox, assignatis eorum interpretibus. Equidem cùm Patres illi pænè omnes in Oriente nati sint, celebresque vixerunt; non mirum ab Orientis hominibus, Græcis maximè qui scribendi facultate pollebant, monachorum quibus conuixerant, acta posteris esse transmissa.

In PRIMO libro, qui miscellus est, inter varios auctores solus est D. HIERONYMVS, qui Latinè, quod quidem constet, scripserit.

SECVNDVM & TERTIVM scriptum esse à RVFFINO partim ex D. Hieronymo, partim ex MSS. partim ex probabili coniecturâ asseruimus.

An verò is ex Græco transtulerit, incertum; D. Hieronymus videtur innuere à Ruffino ipso compositum, epistolâ suprà citatâ. ait enim: *Qui librum quoq; scripsit quasi de monachis.* quod tamen de libro secundo tantùm capiendum, vt constat ex Patrum nominibus, quæ D. Hieronymus ex illo Ruffini libro exprimit, qui suo tempore circumferebatur, quorum Vitæ in secundo tantùm libro reperiuntur.

QVARTVS liber cùm ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO sit concinnatus, non magnopere dubitandum, quin à Latino

auctore

auctore ea concinnatio facta sit: maximè cum verbis auctorum concinnator plerumque vtatur.

Qvinti & Sexti libri Græcum auctorem esse, constat ex Photij Bibliothecâ Cod. cxcviii. qui eos Græcè legit, & stili *perspicuitatem* collaudat.

Septimi libri Græcum auctorem esse, indicat ipse interpres Paschasius.

Octavi libri Græcus auctor est Palladivs, vt clarum est ex Socrate, Prolegomeno x.

Noni libri auctor est Theodoretvs, vt suprà vidimus, quem Græcum fuisse nimisquam notum.

Decimi libri auctor est Ioannes Moschvs, quem Græcè scripsisse testatur Photius Bibliothecæ Cod. cic. hæcque de eius stilo habet: Ἡ δὲ τοῦ λόγου ἑρμηνεία εἰς τὸ ταπεινότερον τοῦ προτέρου, καὶ ἀμαθέστερον ἀποκλίνει: *Operis autem huius dictio, magis quàm præcedentis* (videlicet quinti & sexti libri hîc) *ad humiliorem ac rudiorem vergit stilum.*

PROLEGOMENON XIV.

Qui horum librorum interpretes?

Dico: Varij sunt horum librorum interpretes.

In Primo libro hi noti occurrunt interpretes.

i. Evagrivs episcopus Antiochenus, interpres Vitæ *S. Antonij* monachi. Vide ad eam Vitam Præludia.

ii. Dionysivs Exigvvs interpres Vitæ *S. Pachomij*. Consule Præludia Vitæ illi præmissa.

iii. Vrsvs S. R. E. subdiaconus, interpres Vitæ *S. Basilij* Cæsariensis episcopi. De *Urso* vide Notationes ad eam Vitam n. 3.

iv. Gerardvs Vossivs interpres Vitæ *S. Ephræm*.

v. Anastasivs S.R.E. Bibliothecarius, interpres Vitæ *S. Joannis Eleemosynarij*, patriarchę Alexandrini. Vide ad eam Vitam Prælud.

vi. Iacobvs Billivs interpres Vitę *SS. Barlaam & Josaphat*.

vii. Evstochivs interpres Vitæ *S. Pelagiæ*.

viii. Pavlvs Neapolis ecclesiæ diaconus, interpres Vitæ *B. Mariæ Ægyptiacæ*.

Melchior Goldastus tom. i. Rerum Alemannicarum parte ii. Notis ad Hepidannum de Vitâ S. VViboradæ existimat Vitam *S. Eugeniæ* versam à Rvffino. Sed vnde hoc deprompserit, equidem nescio. Posseuinus in Apparatu Sacro ait, Vitam *S. Eugeniæ* scriptam ab Ambrosio Camaldvlensi abbate. an versam vult? certè plura alia Vitas Patrum spectantia idem auctor eodem teste vertit.

SECVNDVS, TERTIVS, & QVARTVS libri scripti sunt Latinè, vel certè de versione non constat. vel potiùs: QVARTVS certò scriptus Latinè, de prioribus duobus dubiū. Vide dicta Prolegom. iv. v. & vi.

QVINTI libri interpres est PELAGIVS S. R. E. diaconus.

Ita constanter MSS. Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptoribus, cap. CXVI. *Pelagius diaconus Romanæ Ecclesiæ transtulit de Græco in Latinum, de Vitâ & doctrinâ, & de perfectione sanctorum Patrum libros* XVI. *scilicet de Profectu monachorum lib.* I. *de Quiete*, I. *de Compunctione*, I. *de Continentiâ*, I. *Contra fornicationem*, I. *Quòd monachus nihil debeat possidere*, I. *Quòd nihil per ostentationem fieri debeat*, I. *De patientiâ & fortitudine*, I. *Quòd non oporteat iudicare quemquam*, I. *Quòd oportet sobriè viuere*, I. *Quod sine intermissione & sobriè oportet orare*, I. *de Humilitate*, I. *de Pœnitentiâ*, I. *de Charitate*, I. *de Prouidentiâ seu Contemplatione*, I.

SEXTI libri interpres est IOANNES S. R. E. subdiaconus.

Ita omnes MSS. Sigebertus suprà cap. XVII. *Ioannes subdiaconus transtulit de Græco in Latinum de Vitâ & doctrinâ Patrum librum* I.

Quòd verò ait Sigebertus à Ioanne translatū è Græco in Latinum *librum vnū*, cùm tamen quatuor libellos transtulerit, potuit hoc cōtigisse quòd ipse in MS. inciderit, qui libellos illos sine titulo indistinctos connectebat. vel *librum vnum* capit, qui quatuor libellos continet.

SEPTIMI libri interpres est PASCHASIVS S. R. E. diaconus, qui Martini Dumiensis abbatis rogatu eum Latinitate donauit.

Ita disertè præfatio libro illi præfixa præfert. Testatur quoque Sigebertus suprà cap. CXVIII. *Martinus episcopus transtulit per manum Paschasij diaconi interrogationes & responsiones plurimas sanctorum Ægyptiorum Patrum in Dumiensi cœnobio.*

OCTAVI libri qui à PALLADIO Græcè scriptus, interpres est GENTIANVS HERVETVS, Canonicus Remensis, qui præclaram operam præstitit in hoc interpretandi genere.

ADVERTE hîc tres diuersas esse PALLADII editiones diuersis interpretibus.

Prima est, quæ prodijt ipso Typographiæ tirocinio in I. editione VITARVM PATRVM, vbi nullus certus interpres assignatur. Hic liber in sequentibus editionibus Vitarum Patrum omissus est, sed anno M. D. XLVII. rursus eam in suâ editione, quæ Coloniæ lucem vidit apud Iasparem Gennepæum, reuocauit F. Theodoricus Loher à Stratis Carthusianus.

Secunda est, quæ prodiit Parisiis apud Ioannem Paruum an. M. D. IV. curatore Iacobo Fabro Stapulensi. Sed hæc alium titulum (inscribitur enim PARADISVS HERACLIDIS) præfert; & alium, incertum pariter,

riter exhibet interpretem, quæ eadem Palladij præfixo titulo postea prodijt Venetijs anno Domini M.D.LIV. tom. III. de Vitis Sanctorum per Aloysium Lipomanum collectis. Curauit autem hanc editionem operâ Francisci Torres côferri cum MS. exemplari Palladij, quod Venetijs est in Bibliothecâ Cardinalis Bessarionis, qui, vt ait Lipomanus, *à capite ad calcem vsque vtroque collato volumine, hunc eumdem prorsus cum illo reperit, paucis quibusdam, ijsq; perexigui momenti, immutatis. Titulus etiam discrepabat, & nuncupatoria epistola, quæ non ab Heraclide Alexandrino, sed à Palladio Cappadociæ episcopo, licet in vtroque volumine ad Lausum scripta videretur. His igitur paucis locellis correctis, & ad emendatissimum codicem*, vt existimabat Lipomanus, *reductis*, librum illum tomo III. de Vitis Sanctorum inseruit.

Tertia est, quam hîc damus, quamq; suo stilo è Græco textu adornauit HISTORIÆ LAVSIACÆ titulo GENTIANVS HERVETVS, & Parisiis vulgauit Bernardus Turrisanus anno M.D.LV. quæ rursus prodijt ibidem apud Guilielmum Chaudierium, anno M.D.LXX. Annotationibus quibusdam marginalibus per Fr. Thomam Beauxamis Carmelitam Doctorem Theologum illustrata, quæ insuper Laurentij Barrensis Scholijs aucta, Historię Christianæ veterum Patrum inserta est Parisijs apud Michaëlem Sonnium, anno M.D.LXXXIII. item tomo VII. Bibliothecæ SS. Patrum.

Quòd si quis & quartam Palladij editionem venari velit, non magnopere ei laborandum erit. Inueniet enim Ruffinum, vetustissimum Palladij interpretem, si vera est coniectura quam Prolegomeno IV. §. II. expressimus.

QVÆRES, quæ ex his sit germana PALLADII historia? Respondeo: Videtur illa, quam Heruetus edidit. Nam Socrates lib. IV. cap. XVIII. ait se supersedere SS. Patrum Vitas describere, quòd id Palladius abundè præstiterit: & opus eius certâ notâ designat, quòd in eâ agatur tam de mulieribus quàm viris. Πάντα δὲ ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν διεξῆλθεν· ἐν ᾧ καὶ γυναικῶν ἐφάμιλλον τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν ἐπανελομένων βίον, μνήμην πεποίηται: *Omnia, quæ ad eos spectant, in eo sunt accuratè explicata. In quo etiam de mulieribus, quæ parem viuendi rationem cum viris suprà dictis excolebant, sermo susceptus est.* Atqui tam de mulieribus quàm viris habes in Heruetinâ editione plenius, cùm in alijs editionibus perparum de mulieribus tractetur. Vide suprà Prolegomenon IV. §. III.

NONI libri interpres est idem GENTIANVS HERVETVS, quæ cum superioris libri interpretatione vnà prodiit.

Aloysius Lipomanus tomo II. de Vitis Sanctorum anno M.D.LIII. Venetiis edito, inseri curauit hunc Theodoreti librum, interprete Al-

berico Longo Salentino, quem à viro docto Tridenti nactus fuerat.

DECIMI libri interpres est AMBROSIVS CAMALDVLENSIS abbas. Ita enim in apostolicâ Bibliothecâ se inuenisse restatur Aloysius præfatione ad Lectorem, qui primus eum edi curauit tomo VII. de Vitis Sanctorum.

DICES: IOANNES DIACONVS, posteà Romanus Pontifex, in quarto libro, quem de B. Gregorij Vitâ scripsit, dum cap. LXIII. voluminis huius mentionem facit, recensendo mirabile eiusdem sanctissimi Pontificis factum, se interpretem profitetur. Ait enim: *Sed ne solis verbis tanti Præsulis humilitas inculcari credatur, superest vt ex Græcorum relationibus à me nuper interpretatis eadem Patris humilitas viuis operibus demonstretur; in quibus videlicet ita refertur: Enarrauit nobis abbas Ioannes Persa, sanctus & venerandus vir existens, de Magno Gregorio beatissimo Papâ Romano, dicens: Quoniam iui Romam ad adorandos loculos sanctorum apostolorum Petri & Pauli: & vnâ dierum, cùm starem in medio ciuitatis, video Papam Gregorium per me transiturum, & cogitaui me mittere ante eum. Cùm ergo appropinquasset mihi Papa, videns quia pergerem, vt mitterem me ante eum; sicut coram Deo dico, fratres, primus misit se ante me super terram: & non antè surrexit, quàm ego prior surgerem, & amplexatus me cum magnâ humilitate tribuit mihi per manum numismata tria, & iussit mihi dari casulam & necessitates meas omnes. Glorificaui ergo Deum, qui donauit ei talem humilitatem circa omnes, & eleemosynam, & charitatem.* Quam eamdem historiam inuenies hîc cap. CLI. Respondeo inueniri quidem eam eo loco, sed verbis alijs, vt duplicem interpretem liceat agnoscere.

Verùm interpres iste non fuit IOANNES DIACONVS, sed eius præceptor, vt ipse clarè exprimit lib. II. cap. XLV. Vitæ S. Gregorij: ait enim: *Ex libro qui à Græcis* ΛΕΙΜΩΝ *dicitur, à Latinis verò intelligitur* CAMPVS *vel* PRATVM, *præceptor meus inter alia toto orbe iam diffamata miracula interpretatus est, mihi scribens*, &c. Quare rectè in plerisque editionibus est, *ex Græcorum relationibus ad me nuper interpretatis*; non *à me*, vt non rectè citatur ante Pratum spirituale editionis Coloniensis quod ex officinâ Birckmannicâ prodijt.

ADVERTE, librum hunc hodie in CCXIX. capita dumtaxat distinctum legi, cùm olim pluribus constiterit, vt testatur Photius Bibliothecæ suæ Cod. CIC. Καὶ τὰ διηγήματα δ' οὐχὶ τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἐν πάσαις διηγήσεις τοῖς βιβλίοις διασεσωσμένα· ἀλλ' ἔν τισι καὶ εἰς δύο καὶ τεσσαράκοντα, καὶ τριακοσίοις διηπλωμένα: *Narrationum adhuc non eumdem seruatum numerum in omnibus libris deprehendas, cùm in quibusdam ad duo & quadraginta supra trecentas sese extendant.* Dixerat autem initio, *quatuor & trecentis constare narrationibus.*

Cuius

Cuius varietatis duplicem rationem ſubiungit: Τοῦτο μὲν ἐνίων κεφαλαίων ἐπὶ διαιρέσει τοῦ ἀριθμοῦ συναυξομένου. τοῦτο δὲ καὶ διηγημάτων ἐστιν, ὧν παρενθήκῃ: *Contingit id vel ex capitum quorumdam diuiſione, vel certè aliorum interiectione adaucto numero.*

PROLEGOMENON XV.

Quæ horum librorum auctoritas?

De auctoritate horum librorum exiſtimo non facilè dubitaturos, qui Prolegomena priora legerint, in quibus viri aliquot religione ſpectati, pietate illuſtres, doctrinâ conſpicui, partem harum Vitarum vel compoſuêre ipſi, vel è Græco in Latinam linguam transferri curauêre, vti S. Martinus Dumienſis abbas; vel earum lectionem religioſis ſuis commendarunt, vti S. Benedictus, Caſſiodorus, & Gregorius Turonenſis; vel earum partem pro authenticis ſcripturis iam à multis retrò ſæculis diſertè recepêre, vti Pontifex Gelaſius.

Accedit quòd plerique omnes auctores nota referunt, quæ ipſi ſuis ſpectauerunt oculis, vel à fide dignis teſtibus hauſerunt. Hieronymus enim, Ruffinus, Caſſianus, Palladius, Poſtumianus apud Seuerum, Theodoretus, Moſchus, Patribus illis vel annis aliquot conuixêre, vel eorum loca religioſâ peregrinatione obierunt.

Iam verò Caſſiodorus diuin. Inſtit. cap. XXXII. quod commonitionem continet abbatis Chalcedonij & Gerontij, congregationiſque monachorum, excitat eos ad diligentem lectionem VITARVM PATRVM: *Quapropter*, inquit, *deſideranter introite myſteria Domini, vt ſequentibus iter indicare poßitis, quia magnæ verecundiæ pondus eſt, habere quod legas, & ignorare quod doceas. Et ideò futuræ beatitudinis memores,* VITAS PATRVM, *confeßiones fidelium, paßiones martyrum legite conſtanter.*

Enimuerò cùm ex Græcis fontibus pleraque ſint hauſta, etſi non omnino conſtet de quorumdam fontium origine, qui eos tamen in Latinos alueos deduxêre, fuêre viri graues, & eccleſiaſticâ fulgentes dignitate, è cardineo Patrum ordine diaconi duo, Pelagius & Paſchaſius, vnus Ioannes ſubdiaconus. Qui cùm verſati fuerint in oculis Pontificis, cuius vnius eſt de fontibus aquæ viuæ, & de ciſternis quæ Ierem. 2.
continere non valent aquas, ferre iudicium, non video quid de eorum germanitate ſit dubitandum.

Quòd ſi alios viros graues deſideres, qui Vitarum PP. teſtimoniis vſi ſunt, præter ea quę ſuis ſubinde locis notãtur, hæc nunc occurrunt.

1. Gratianus in Decreti III. parte cap. III. de Conſecr. cap. XVI.

citat quædam ex dictis S. Apollonij, de ieiunio quartæ & sextæ feriæ, quæ ad verbum inuenies hîc lib. II. apud Ruffin. cap. VII.

2. Burchardus lib. XIX. Decretorum, qui est de Pœnitentiâ, citat quatuor apophthegmata ex Vitis Patrum seu Verbis seniorum. Nam quod cap. LII. habet, desumptum est ex Ruffino lib. III. n. 103. quod cap. LIII. desumptum est ex eodem libro n. 131. quod cap. LIV. est desumptum ex libro eodem n. 137. quod cap. LV. desumptum est ex eodem libro num. 141.

3. Dorotheus abbas in Doctrinis quas ad fratres habuit, multa ex his libris citat. Vt Doctrinâ primâ citat quędam, quæ habentur lib. III. Ruffini n. 144. & Pelagij libello XIV. n. 16. Doctrinâ secundâ citat quod habetur apud eumdem Ruffinum libro eodem n. 129. & Pelagium libello XV. n. 3. Doctrinâ quintâ citat quod habetur apud eumdem Ruffinum libro eodem n. 61. & Pelagium libello XVIII. num 9. & Paschasium cap. I. n. 8. Ibidem citat de Agathone, quod habet Ruffinus lib. III. n. 161. & Pelagius libello II. num. 2. Doctrinâ sextâ citat quod habetur apud eumdem Ruffinum lib. III. n. 137. & Pelagium libello IX. n. 3. Doctrinâ septimâ adducit id, quod habet Ruffinus libro III. n. 51. Pelagius libello IV. num. 59. Sed & apud eumdem Dorotheum aliosque plura loca ex his libris desumpta esse notare est.

DICES Primò: Gelasius PP. suprà Prolegomeno I. eas tantùm Vitas eremitarum cum omni honore suscipit, quas scripsit B. Hieronymus: at multæ aliæ his immixtæ sunt, quarum constat B. Hieronymum non esse auctorem. Respondeo, eum quidem disertè recipere Vitas à B. Hieronymo conscriptas, sed non ideò reijcere alias. Imò videri possit Gelasius existimasse Hieronymum plures Vitas scripsisse, præterquam Pauli, Antonij, Hilarionis, quarum disertè meminit, quasque suscipit tamquam authenticas scriptas à B. Hieronymo. Nam cùm addit: *Et omnium eremitarum*, hunc librum Vitarum Patrum respicere videtur, qui Hieronymi esse iam tunc vulgò ferebatur. Quod intelligo maximè de secundo libro, quem etiam apud Græcos Hieronymi nomine circumferri, iam suprà monui Prolegomeno IV. §. VIII.

Nec mirum quòd Gelasius secundi libri auctorem existimauerit S. Hieronymum, (licet alius nunc eius auctor vel ipso attestante Hieronymo agnoscatur) cùm etiam Vitæ S. Antonij auctorem faciat S. Hieronymum, quam tamen ab Athanasio Græcè conscriptam, ab Euagrio Antiocheno Latinitati donatam certò nunc constat. Vide dicenda ad Vitam S. Antonij in Præludiis, Notatione 4.

DICES Secundò contra auctoritatem libri secundi auctore Ruffino: B. Hieronymus epistolâ ad Ctesiphontem contra Pelagianos, graui-

grauiter in Ruffinum inuehitur, quòd Origenistas quosdam Vitis istis inseruerit. quem locum expressum habes suprà Prolegomeno IV. §. X. Theophilus quoque scribens ad Epiphanium, dum ecclesiæ præsidet Alexandrinæ, in epistolâ LXVII. apud Hieronymum gloriatur, *quòd Ecclesia Christi egredientes de cauernis suis Origenis colubros Euangelico ense truncauit, & secundum Nitria monachorum agmen contagione pestiferâ liberauit*. & infrà: *Didici*, ait, *quòd calumniatores veræ fidei Ammonius, Eusebius, & Euthymius nouo pro hæresi furore bacchantes Constantinopolim nauigarint*. De quâ re certum facit Hieronymum Epiphanius epistolâ LXXIII. & Theophilus ipse Alexandrinus epistolâ LXIX. & LXXII. ipseque pro re tam feliciter confectâ Theophilo gratulatur epistolis LXX. LXXI. Et epistolâ LXI. ad Pammachium aduersus errores Ioannis Ierosolymitani prope finem, agens de Ioannis epistolâ: *Iste*, ait, *Isidorus, qui in cælum tuis laudibus tollitur, idipsum infamatur Alexandriæ, quod tu Ierosolymis.* Atqui quatuor hi Ammonius, Eusebius, Euthymius, & Isidorus hoc libro occurrunt.

Respondeo, eam partem, vbi Origenistas illos indicio B. Hieronymi detegemus, minimam harum Vitarum esse. Et potuerint ijdem certo tempore Origenis errore fuisse infecti, pòst tamen resipuisse: maximè cùm eorum quidam in Græcorum Menæis compareant, & ab aliis viris sanctis fuerint laudati.

Equidem in libello Acacij, apud Photium Cod. CLIX. aduersus Chrysostomum Synodo ad Quercum habitæ oblato, secundum hunc articulum inuenio: *Quòd B. Epiphanius propter Origenistas Ammonium, Euthymium* (non ritè apud Baronium, vertente Federico Metio, ex corrupto, vt apparet, codice, *Eutychium*) *Eusebium, & Heraclidem, & Palladium noluit cum Chrysostomo communicare.* Meminit autem Hieronymus epistolâ illâ ad Ctesiphontem *Ammonij* & *Eusebij*, quos Origenistas fuisse asserit. Vt igitur ex Synodo illâ discimus, eos non caruisse suspicione Origeniani erroris; ita pariter docemur, non omnino liquidam fuisse suspicionem, si Chrysostomus vir vtique doctissimus atque sanctissimus cum ijs communicauerit.

Nec omninò sine auctore dixi, potuisse monachos, antè Origenistas, pòst resipuisse. Audi Sozomenum lib. VIII. cap. XVII.

Ἐνταῦθα δὲ συνελθὼν Θεόφιλος ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις, περὶ μὲν τῶν Ὠριγένους βιβλίων οὐδὲν ἐπεμνημόνευσε. τοὺς δὲ ἀπὸ Σκήτεως μοναχοὺς εἰς μετάνοιαν ἐκάλει, μήτε μνησικακεῖν, μήτε κακῶς ποιεῖν ὑποσχόμενος. ἐπιβοώντων δὲ τοῖς συγγνώμην αἰτεῖν τῶν Θεοφίλου σπουδαστῶν, καὶ παραπειθομένων τὴν σύνοδον ἱκετεύειν ὑπὲρ αὐτῶν, ταραχθέντες οἱ μοναχοὶ καὶ τοῦτο χρῆναι ποιεῖν νομίσαντες πολλῶν ἐπισκόπων παρακαθημένων τοῦτο δὴ τὸ σύνηθες αὐτοῖς λέγειν· καὶ ἀδικοῦνται συγχώρησον ἔφαμεν. Θεοφίλου δὲ ἑτοίμως ἀσπασα-

μένου, καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτοῖς ἀποδόντος, διελύθη τῶν παρὰ Σκήτει ἀδικημάτων ἡ ἐξέτασις, ὥσπερ οἶμαι οὐκ ἂν συνέβη, εἰ συμπαρῆσαν τοῖς ἄλλοις μοναχοῖς Διόσκορός τε καὶ Ἀμμώνιος. ὁ μὲν γὰρ ἤδη πρότερον τελευτήσας, ἐτάφη ἐν τῇ Μωκίου τοῦ μάρτυρος ἐπωνύμῳ ἐκκλησίᾳ. Ἀμμώνιος δὲ ἐναγχος τῆς συνόδου παρασκευαζομένης, ἐμαλακίσθη τὸ σῶμα. περαιωθεὶς δὲ εἰς Δρῦν, χαλεπώτερον ὑπὸ τῆς νόσου διετέθη. καὶ μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ τὸν βίον, καὶ πρὸς τῶν πλησίων μοναχῶν, ἔνθα δὴ κεῖται, λαμπρᾶς ἠξιώθη ταφῆς. ὁ δὲ Θεόφιλος ὡς ἐπύθετο, λέγεται δακρῦσαι καὶ εἰς πάντας εἰπεῖν, ὡς οὐδεὶς εἴη τῶν κατ' αὐτὸν μοναχὸς οἷος Ἀμμώνιος, εἰ καὶ αὐτῷ ταραχῆς αἴτιος ἐγένετο: *Hoc loco Theophilus vnà cum ceteris episcopis conueniens, de libris Origenis nullam quidem mentionem fecit: sed Scetenses istos monachos ad pœnitentiam inuitauit, pollicitus se neque iniuriæ acceptæ fore memorem, neq; mali quidquam esse facturum. Cùm igitur suis clamoribus illos vrgerent fautores Theophili, vt veniam peterent, & interim simularent synodum pro ipsis supplicare: monachi perturbati, atque hoc planè fieri oportere rati, multis episcopis præsidentibus, illud scilicet, quod ipsis dicere sollemne est, Etiamsi iniuriam fecerimus, ignosce, inquiunt. Theophilo igitur illos promptè in gratiam simul & in communionem recipiente, soluta est cognitio, quæ aduersus Scetenses istos instituta fuerat: quod opinor non ita successisset, si vnà cum reliquis monachis Dioscorus & Ammonius adfuissent. Nam Dioscorus iam anteà mortuus, in templo Mocij martyris est sepultus. Ammonius autem modò cùm synodus conuocaretur, corpore languere cœpit: & postquam ad Quercum traiecisset, morbo grauiùs correptus fuit, ac non multò pòst finiuit vitam, & apud vicinos monachos, vbi etiam iacet, splendidam sepulturam sortitus fuit. Theophilus tandem vbi id intellexisset, illacrymasse fertur, ac dixisse, Quòd inter vniuersos monachos suos talis non esset, qualis fuisset Ammonius, etiamsi ipsi turbarum extitisset auctor.* Vnde discimus res horum monachorum planè perplexas fuisse. Sanè Georgius Alexandrin. in Vitâ Chrysostomi ait Ammonium & Dioscorum vitâ functos splendidè sepultos, & miraculis claruisse.

Quidquid sit, maneat inconcussum D. Hieronymi testimonium, & eius monitione cautiùs horum paucorum dicta excipiamus. Quanquam nihil in his occurrit, quod sinistrè sonet, exceptâ vnâ fortè Euagrij sententiâ de impassibilitate, cui suo loco opportunum antidotum apposuimus.

Christophorus Castrius noster ita huic ex Hieronymo testimonio satisfieri posse censebat, vt ex Hispaniâ ad me scripsit. Primùm, inquit, præmittendum est, Theophili Alexandrini, & Epiphanij Cyprij tempore motam fuisse quæstionem de Dei naturâ, vtrùm esset spiritualis, an membris corporeis constans. Nam simpliciores & præcipuè monachi corporeum esse censebant. Vnde & hæretici Anthropomorphitæ

phitæ dicti sunt: & hi quidem auersabantur Origenem, quòd Deum spiritum esse doceret: sapientiores autem, vt omnes Catholici, spiritum esse prædicabant. Quare quòd hac in re cum Origene sentirent, simplices illi tamquam Origenistas, hanc solam ob caussam exosos habebant. Hinc factum, vt sanctum Epiphanium in omnibus Catholicè sentientem Theophilus Alexandriæ episcopus Anthromorphitarum hæresis insimularit, vt referunt Socrates lib. VI. cap. IX. Sozomenus lib. VIII. cap. XIV. & Nicephorus lib. XIII. cap. XII. vt etiam Ioannes Ierosolymitanus Epiphanio, vt ait Hieronymus epistolâ LXI. ad Pammachium aduersus errores Ioannis Ierosolymitani: imò Ruffinus eamdem hæresim obiecit Hieronymo, Inuectiu. lib. I.

Contrà verò, qui Origeni infensiores erant, eos qui eius lectioni vacabant, Catholicos alioquin, de hæresibus Origenis accusabant, vt Epiphanius Theophilum, & deinceps Chrysostomum, & monachos qui cum illis communicabant. Atque de hac re nonnihil insinuat D. Hieronymus in epistolâ LXII. ad Theophilum aduersum Ioannem Ierosolymitanum: in epistolâ quoque LXVIII. & LXX. ad Theophilum, dum illi dicit: *Ostendisti, quòd hucusque taciturnitas dispensatio fuit, non consensus: liberè enim Reuerentiæ tuæ loquor. Dolebamus te nimium esse patientem, & ignorantes magistri gubernacula, gestiebamus in interitum perditorum.* Sanè suspicioni dederat occasionem, quòd Origeni consentiret, & ipse esset Origenista. Hoc prætextu Origenistarum, eadem quâ Chrysostomum simulatione, quatuor monachos Longos montis Nitriæ, quòd ab eo recessissent, quòd eius mores non probarent, insectatus est, etiam coacto exercitu Anthropomorphitarum, in quibus erat monachorum phalanx non parua zelo percita. quos tamen fugientes excepit Ioannes Chrysostomus & defendit, monito etiam Innocentio I. Pontifice, qui increpauit Theophilum, & ille tandem pœnitentiâ ductus, monachos illos Longos sibi reconciliauit tamquam fideles & probos. Scribunt hanc historiam fusissimè omnes historici Græci, Georgius Alexandrinus archiepiscopus in Vitâ S. Chrysostomi, Palladius in Dialogo, Socrates, Sozomenus, Simeon Metaphrastes, Leo Imperator in Oratione, Cassiodorus, Sulpitius, Isidorus Pelusiota, Nicephorus, quorum testimonia referre non vacat. Hi omnes commendabant monachos illos, quos hæreticos putauit Hieronymus à Theophilo deceptus. Hactenus Castrius noster. de quâ totâ historiâ vide Baronium tomo V. anno Christi CCCC.

DICES tertiò contra auctoritatem libri quarti, auctore Cassiano: In decreto distinct. XV. Cassiani opuscula censentur inter apocrypha.

Respondeo cum Aloysio Lipomano to. VIII. de Vitis Sanctorum, Romæ edito anno M. D. LX. Præfatione ante Excerpta ex Cassiano,

tan-

tantùm prohibita esse ob vnam potissimùm Collationem tertiam abbatis Cheremonis de protectione Dei; quod ex B. Prospero colligere est libello contra Collatorem, in quo hominem hunc notar de gratiâ Dei & libero arbitrio quædam temerariè ac contra sanctæ Ecclesiæ definitiones sentientem, locum iam citatum adducens. Cuius etiam sententiæ fuisse videtur Ioannes Trithemius. Quod vt quis credat faciliùs, adduci is potest præclarorum virorum auctoritate, miræ cùm eruditionis tum sanctitatis, qui Cassiani opera & legerunt intrepidè, & ad suorum scriptorum fidem confirmandam adduxerunt in medium, atque suis etiam discipulis legenda mandauerunt. Ex his fuêre D. Benedictus, Cassiodorus, Climacus, Bernardus, B. Dominicus, D. Thomas Aquinas, aliique quos in Elogiis dedimus.

Adde quòd in his sanctorum Vitis non de ecclesiasticis dogmatibus fiat disputatio, sed de iustorum moribus, conuersatione & exemplis tantùm agatur. Igitur, quâ in parte bonus est, admissus fuit; in quâ malus (ea autem est supradicta Collatio de protectione Dei) reiectus est. Sic & de Origenis libris fecisse videtur sancta mater Ecclesia. Nam explosis περὶ ἀρχῶν & aliis nonnullis eiusdem opusculis, cetera sine offensione legi videmus, & audimus, & (quod magis mirêre) contra hæreticorum insanias adducere non veremur. Ita Lipomanus.

Simile non absimili in re iudicium jam olim fuit Theophili Alexandrini episcopi, de quo apud Socratem lib. VI. cap. XV. Ηὔξησε δὲ τὸ καθ' αὐτοῦ μῖσος, τὸ αὖθις αὐτὸν μηδὲν ὑποστειλάμενον, τὰ Ὠριγένους ἀσκεῖσθαι βιβλία. ἐρωτηθεὶς οὖν ὑπό του πῶς ἃ ἀπεκήρυξε, ταῦτα ἀσπάζεται πάλιν, ταῦτα ἀπεκρίνατο. τὰ Ὠριγένους ἔοικε βιβλία λειμῶνι παντοίων ἀνθέων. εἴ τι οὖν ἐν αὐτοῖς εὕρω καλὸν, τοῦτο δρέπομαι· εἰ δέ τι, μοι ἀκανθῶδες φανείη, τοῦτο ὡς κεντοῦν ὑπερβαίνω: *Odium contra illum inde etiam creuit, quòd libros Origenis studiosè legere non vereretur. Rogatus igitur à quodam, cur libros, quos condemnauerat, de integro amplexaretur? Respondit, libros Origenis similes esse prato omnibus florum generibus referto. Idcircò, inquit, si quid reperio in illis boni, illud decerpo; sin spinosi quidquam, hoc vtpote aculeis pungens, missum facio.*

Nec aliter iudicauit D. Hieronymus epistolâ LXXVI. ad Tranquillum scribens: *Quia meæ paruitatis quæris sententiam, vtrùm secundùm fratrem Faustinum penitùs respuendus sit* (Origenes) *an secundùm quosdam legendus ex parte: ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Nouatum, Arnobium, Apollinarium, & nonnullos ecclesiasticos Scriptores, Græcos pariter & Latinos, vt bona eorum diligamus, vitemusque contraria, iuxta Apostolum dicen-*
1. Thess. 5. *tem: Omnia probate, quod bonum est tenete. Ceterùm qui vel in amorem eius nimium, vel in odium stomachi sui prauitate ducuntur, videntur mihi*

illi

illi maledicto prophetico subiacere: Væ his qui dicunt bonum malum, & malum bonum; qui faciunt amarum dulce, & dulce amarum. Nec enim propter doctrinam eius praua suscipienda sunt dogmata; nec propter dogmatum prauitatem, si quos commentarios in Scripturas sanctas vtiles edidit, penitùs respuendi sunt. qui in fine hęc subiungit: *Quòd si contentiosum inter se amatores eius & obtrectatores funem duxerint, vt nihil medium appetant, nec seruent modum; sed totum aut probent, aut improbent; libentius piam rusticitatem, quàm doctam blasphemiam eligam.* 1.2.25.

DICES quartò contra auctoritatem libri octaui, auctore Palladio: Palladius hic Origenista fuit. Respondet Aloysius Lipomanus tomo III. de Vitis Sanctorum: Quòd is fuerit Origenista néčne, ad propositum, quo hic liber scriptus est, parum facit. Nam non dogmata fidei in eo, sed sanctorum Vitæ describuntur, & (vt de Eusebio Cæsariensi episcopo, qui & ipse Origenis fautor fuit, ait B. Papa Gelasius) *Propter rerum singularem notitiam, quæ ad instructionem pertinet, non videtur renuendus*, præsertim cùm (vt ingenij nostri imbecillitas videre potuit) nihil hîc non pium, non Christianam redolens puritatem legatur. Approbamus igitur opus, scriptorem autem Dei iudicio, coram quo ille stat, reseruamus. Nam dubia pro certis asserere, nimis temerarium nobis videtur.

DICES quintò cum eodem Aloysio suprà contra eumdem librum: Verùm aliud quoddam in hoc opere sese offert, quod nos magis sollicitos reddit. Diuus Hieronymus, cuius in Ecclesiâ tanta est auctoritas, quantam omnes scimus, in epistolâ quam ad Ctesiphontem scribit, suggillans Euagrium Ponticum *(imò, Ruffinum, vt Prolegom.* IV. *§.* X. *docui)* Hyperboritam, qui librum scripsit quasi de monachis, obiicit ei, multos in eo libro enumeratos, qui numquam fuerint, & quos fuisse scribit Origenistas, & ab episcopis damnatos asserit; volensque apertiùs, qui hi essent, indicare, subiungit: *Ammonium videlicet, & Eusebium, & Euthymium, & ipsum Euagrium, Or quoque & Isidorum, & multos alios, quos enumerare tædium est.* At hi sex, quorum in mentionem incidimus, etiam in hoc Palladij opere interseruntur, eorumque Vitæ accuratè descriptæ reperiuntur. Quid igitur ad hæc dicemus? suscipiemúsne viros, qui à tanto Patre de hæresi damnati affirmantur? Respondet idem Aloysius: Hæremus certè hoc in loco, Lector candidissime. Etsi illud respondere possumus, librum dumtaxat Euagrij *(imò Ruffini, vt iam dixi,)* non autem Palladij per D. Hieronymum fuisse damnatum. Aut illos profectò eosdem non esse, qui & ab Euagrio & à Palladio commemorantur, sed omnino alios. Contigit enim (teste ipso etiã D. Hieronymo & Gennadio de viris Illustribus) complures sanctos Patres, necnon mona-

chos

chos & anachoretas, eiusdem fuisse nominis, vt in plurimis Macariis, Paulis, Ioannibus, Isidoris, Euagriis videre licet.

At si hæc responsio tibi non satisfacit, nihil nobis dicendum superest, nisi vt his sex dimissis alios legere ne graueris. Longè enim absit, vt nos, qui toto vitæ nostræ tempore contra hæreticos desudauimus, velimus nunc hæreticos homines in Ecclesiam introducere.

Quamquam si ex prædictis sex viris nonnulli D. Antonij discipuli fuerunt, si aliqui D. Basilij, & Gregorij Nazianzeni alumni, si summâ omnes vitæ honestate præditi, & diuinis charismatibus insigniti, si miraculis clari, & optimo fine consummati, vix adduci possumus, vt credamus hos illos esse, quos D. Hieronymus hæreseos à Patribus damnatos asserit, & non prorsus alios.

Ego vt quod sentio liberè fatear, postquam librum hunc Palladij ad Lausum à sanctissimo pariterque doctissimo viro, Ecclesiæ columnâ, Ioanne Damasceno, in sermone illo aureo, *Defunctos viuorum beneficiis iuuari*, inscripto, tantopere commendatum vidi, absque vllo conscientiæ scrupulo totum opus bis terque perlegi, eaque lectione cùm mirificè sum delectatus, tum verò flagranti quodam cælestium rerum desiderio totus exarsi. Tu tamen, quod probabilius, & tibi tutius videtur, sequere.

Hactenus doctissimus & grauissimus vir Aloysius, qui Concilio Tridentino cum aliis duobus collegis (vt ipse exprimit epistolâ dedicatoriâ secundi tomi, Venetiis impressi M. D. LIII. de Vitis Sanctorum, ad Iulium Papam III.) præfuit.

DICES sextò, contra Vitas omnes in genere, Epistola Hadriani I. Papæ ad Carolum Regem, quâ confutat oppugnantes secundam Synodum Nicænam, cap. XVII. in Actione V. hoc oppugnantium argumentum citat: *Quòd illi libri, Vitæ Patrum, quorum auctores ignorantur, non prorsus idonei sint ad testimonia danda, & ad hæc, quæ in contentionem veniunt, confirmanda.* Respondet Hadrianus Papa: *Vitæ Patrum sine probabilibus auctoribus minimè in Ecclesiâ leguntur. Nam ab orthodoxis titulatæ & suscipiuntur, & leguntur. Magis enim passiones sanctorum Martyrum sacri canones censuerunt, vt liceat eas etiam in Ecclesiâ legi, cùm anniuersarij dies eorum celebrantur.* Aliud igitur est ita authenticum esse, vt in Ecclesiâ legatur, aliud vt à Catholicis recipiatur & legatur. Quamquam non tam ibi Pontifex agat de his Vitis Patrum eremitarum, quàm de omnium aliorum Patrum Vitis, quæ sine probati auctoris nomine non facilè recipiebantur in Ecclesiæ lectiones.

DICES septimò, Melchior Canus libro II. cap. VI. de locis Theologicis, acer cumprimis librorum censor, Gelasij testimonio eorum impudentiam retundit, qui harum rerũ auctorem B. Hieronymum

peruul-

peruulgarunt, quas nemo nisi rudis & elinguis ederet. Respondeo: Nec nos B. Hieronymo Vitas eas omnes arrogamus; & plerasq; rudiore filo textas, si Stridonensia multitia inspiciantur, non diffitemur. Si Canus plura voluit, nobis D Benedicti, Cassiodori, Gregorij Turonensis, aliorumque auctoritas potior.

DICES octauò, Galenus Westcapellius Catech. ccxv. librum fictitium vocat, qui inscribitur, nescit quâ Grammaticâ, Vitaspatrum. Respondeo, Non vult Galenus librum hunc ita fictitium, quasi omnino fictus sit; sed tantùm ita vocat ratione D. Hieronymi, cuius titulum præfert, cùm eius non sit, sed fictitio & adscititio eius nomine venditetur.

PROLEGOMENON XVI.

Quæ horum librorum vtilitas?

Ex his fontibus suos Benedictus, Cassiodorus, Martinus Dumiensis, Dominicus, aliique religiosæ familiæ ductores irrigauêre hortulos. Sed illustre, quod de Antonij Vitâ in Occidentem illatâ narrat D. Augustinus, cùm duo Agentes in rebus, relictis sponsis, vitam elegerunt solitariam, quod & hîc legisse non erit inutile: *Ortus est sermo, ipso* (Potitiano) *narrante de Antonio* Lib. 8. Confess. cap. 6. *Ægyptio monacho, cuius nomen excellenter clarebat apud seruos tuos, nos autem vsque in illam horam latebat. Quod ille vbi comperit, immoratus est in eo sermone, insinuans tantum virum ignorantibus, & admirans eamdem nostram ignorantiam. Stupebamus autem audientes tam recenti memoriâ, & propè nostris temporibus testatissima mirabilia tua in fide rectâ & Catholicâ ecclesiâ. Omnes mirabamur: & nos, quia tam magna erant; & ille, quia inaudita nobis erant.*

Inde sermo eius deuolutus est ad monasteriorum greges & mores suaueolentiæ tuæ, & vbera deserta eremi, quorum nos nihil sciebamus. Et erat monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore, & non noueramus. Pertendebat ille, & loquebatur adhuc, & nos intenti tacebamus. Varia monasteria tépore Augustini. Monasterium Mediolani ab Ambr. institutum.

Vnde incidit, vt diceret nescio quando se & tres alios contubernales suos, nimirum apud Treuiros, cùm Imperator pomeridiano Circensium spectaculo teneretur, exisse deambulatum in hortos muris contiguos, atque illic vt fortè combinati spatiabantur, vnum secum seorsum, & alios duos itidem seorsum, pariterq; digressos: sed illos vagabundos irruisse in quamdam casam, vbi habitabant quidam serui tui spiritu pauperes, qualium est regnum Matth. 5. *cælorum, & inuenisse ibi codicem in quo scripta erat Vita sancti Antonij. Quam legere cœpit vnus eorum, & mirari, & accendi, & inter legendum*

meditari arripere talem vitam, & relictâ militiâ sæculari seruire tibi. Erat autem ex eis quos dicunt Agentes in rebus.

Tunc subitò repletus amore sancto, & sobrio pudore iratus ita sibi, coniecit oculos in amicũ, & ait illi: Dic, quæso te, omnibus istis laboribus nostris quò ambimus peruenire? quid quærimus? cuius rei caussâ militamus? Maiórne esse poterit spes nostra in palatio, quàm vt amici Imperatoris simus? Et ibi quid non fragile plenumq́, periculis? Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? & quamdiu istud erit? Amicus autem Dei, si voluero, ecce nunc fio. Dixit hoc, & turgidus parturitione nouæ vitæ, reddidit oculos paginis, & legebat, & mutabatur intus, vbi tu videbas, & exuebatur mundo mens eius, vt mox apparuit. Namque dum legit & voluit fluctus cordis sui infremuit aliquando & discreuit, decreuitq́, meliora; iámque tuus ait amico suo: Ego iam abrupi me ab illâ spe nostrâ, & Deo seruire statui, & hoc ex horâ hac in hoc loco aggredior: te si piget imitari, noli aduersari. Respondit ille, adhærere se socio tantæ mercedis, tantæq́, militiæ. Et ambo iam tui ædificabant turrim, sumptu idoneo relinquendi omnia sua, & sequendi te.

Tum Potitianus & qui cum eo per alias horti partes deambulabant, quærentes eos, deuenerunt in eumdem locum, & inuenientes admonuerunt vt rediret, quoniam declinasset dies. At illi narrato placito & proposito suo, quoquo modo in eis talis voluntas orta esset atque firmata, petiuerunt, ne sibi molesti essent si adiungi recusarent. Isti autem nihilo mutati à pristinis, fleuerunt se tamen, vt dicebat, atque illis piè congratulati sunt, & commendauerunt se orationibus eorum, & trahentes cor in terrâ, abierunt in palatium. Illi autem affigentes cor cælo, manserunt in casâ. Et ambo habebant sponsas. quæ posteaquam hoc audierunt, dicauerunt etiam ipsæ virginitatem tibi. Narrabat hæc Potitianus.

Quæ quidem lectio vti Agentibus in rebus profuit, ita hæc repetita narratio Augustini animum ad meliora stimulauit. subdit enim: *Tu autem, Domine, inter verba eius retorquebas me ad meipsum, auferens me à dorso meo vbi me posueram, dum nollem me attendere, & constituebas me ante faciem meam, vt viderem quàm turpis essem, quàm distortus & sordidus, maculosus & vlcerosus: & videbam & horrebam, & quò à me fugerem non erat. Et si conabar à me auertere aspectum, narrabat ille quod narrabat, & tu me rursus opponebas mihi, & impingebas me in oculos meos, vt inuenirem iniquitatem meam & odissem. Noueram eam, sed dissimulabam, & conniuebam, & obliuiscebar. Tunc verò quanto ardentiùs amabam illos de quibus audiebam salubres affectus, quòd se totos tibi sanandos dederant, tanto execrabiliùs me comparatum eis oderam.*

Lib. 8. Conf. cap. 7.

Sed iam antè vrbi innotuerat Antonij Vita, felici Athanasij Romam appulsu, qui eiusdem adhuc viuentis notitiam & præclara dicta facta-

factaque Romanis exposuit: quod vitæ genus ad omnes euangelicæ perfectionis numeros attemperatum, etiam nobilissimæ Romanæ feminæ consectari cœperunt. Tradit enim hæc de his S. Hieronymus: *Nulla eo tempore nobilium feminarum nouerat Romæ propositum monachorum; nec audebat propter rei nouitatem, ignominiosum (vt tunc putabatur) & vile in populis nomen assumere. Hæc* (Marcella) *ab Alexandrinis priùs sacerdotibus, Papáq; Athanasio, & posteà Petro, qui persecutionem Arianæ hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum, Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, monasteriorúmque in Thebaide Pachomij, & virginum ac viduarum didicit disciplinam; nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat.* Hier. ad Princip. epist. 16.

Hæc illa Occidentis felicia germina vel ab vno ex Oriente delato semine propagata. Fulgentius quoque in Meridie constitutus Vitas Patrum legens, ad eorum imitationem exarsit, vt habetur Vitæ eius cap. XII. *B. Fulgentius Ægyptiorum monachorum* VITAS *admirabiles legens, Institutionum simul atque Collationum spiritali meditatione succensus, memoratas terras nauigio petere statuit, duabus videlicet ex caussis; vt vel ibi deposito nomine abbatis, sub regulâ viueret in humilitate, vel districtioris abstinentiæ legibus subderetur.* Sed & Moschus in Oriente constitutus refert, senem quemdam, qui prope loca Iordanis moratus fuerat, lecto exemplo de patientiâ senis (quod habetur in Pelagio libello XVI. num. 13.) qui latrones insecutus etiam marsupium offerebat, quod auferre neglexerant, ad eiusdem facti æmulationem fuisse incitatum; additque: *Delectabatur senex ille eâ* (Vitarum Patrum) *potissimùm lectione, ita vt esset illi semper in ore, & in corde, vnde & ex eâ maximum virtutis fructum acquisiuit.* Mosch. cap. 112.

PROLEGOMENON XVII.

De variis horum librorum editionibus Latinis.

NON hîc agimus de octauo, nono & decimo libro, qui hac tantùm editione nunc Vitis Patrum accedunt; sed de reliquis, qui plerique omnes in vulgatis Patrum Vitis locum obtinuêre.

Editionum, quas quidem nancisci licuit, hunc habe indiculum.

Prima editio, in folio, absque libri inscriptione, nomine typographi, loco & anno editionis, typis valdè informibus. quæ ita inchoatur: *Incipit præfatio.*

Secunda, in folio, absque libri inscriptione, nomine typographi, loco & anno editionis. cuius initium: *Incipit prologus.*

Tertia, in folio, abſque libri inſcriptione, nomine typographi, loco & anno editionis. quæ incipit: *Prologus in fructuoſum.*

Quarta, Norimbergenſis in folio maximo, per Antonium Coburger, anno M. CD. LXXVIII.

Quinta, Norimbergenſis in folio minore, per Antonium Coburger, anno M. CD. LXXXIII.

Sexta, Germanica, vt videtur, in folio, incerto loco & typographo, anno M. CD. LXXXIII.

Septima, Veneta in quarto, per Octauianum Scotum Modoëtienſem, anno M. CD. LXXXIII.

Octaua, Germanica, vt videtur, incerto loco & typographo, in folio, anno M. CD. LXXXV.

Nona, Lugdunenſis in quarto, per Nicolaum VVolff de Lutreâ, & venumdatur à Iacobo Huguetano, anno M. D. II.

Decima, Lugdunenſis in quarto, per Iannot de Campis, anno M. D. VII.

Vndecima, Veneta in quarto, per Bonetum Locatellum, anno M. D. VIII.

Duodecima, Lugdunenſis in quarto, per Stephanum Balam, anno M. D. IX.

Decimatertia, Lugdunenſis in quarto, per Iacobum Sachon, anno M. D. XII.

Decimaquarta, Veneta in quarto, apud Nicolaum de Francofurdiâ, anno M. D. XII.

Decimaquinta, Lugdunenſis in quarto, per Iacobum Mijt, anno M. D. XV.

Decimaſexta, Lugdunenſis, eadem formâ, per Iacobum Mareſchal, anno M. D. XX.

Decimaſeptima, Lugdunenſis, eadem formâ, per Antonium Vincentium, anno M. D. XXXVII.

Decimaoctaua, Colonienſis, in folio, per Gaſparem Gennepæum, anno M. D. XLVII.

Decimanona, Colonienſis in folio, per eumdem, an. M. D. XLVIII. niſi hæc eadem ſit cum priore, mutato tantùm titulo & anno, vt indicabo Prolegomeno XX.

Vigeſima, Complutenſis in quarto, apud Ioannem Gratianum, anno M. D. XC VI.

Triplicem autem inter has editiones varietatem inuenio, quam diſtinctis Prolegomenis ob oculos ſtatuam, vt appareat, quid quiſque varians editor in ſuâ adornandâ Spartâ præſtiterit, & ne quis turbetur, ſi à variis variè has Vitas citatas inueniat.

PRO-

PROLEGOMENON XVIII.

De primâ omnium, quod ſciam, editione Latinâ.

PRIMA omnium, quod ſciam, EDITIO, eſt in folio, abſque libri inſcriptione ſeu titulo, abſque typographi nomine, loco, & anno editionis; typis planè rudibus: quæ omnia arguunt, librum hunc editum in ipsâ typographiæ infantiâ, cùm plerumque omnia illa præmiſſa omitti ſolebant, & nondum elegantiorum typorum vſus eſſet.

Initium libri ſic habet: *Incipit præfatio beati Hieronymi presbyteri, in primum librum de Vitâ ſanctorum Patrum.* Deinde: *Benedictus Deus*, &c. Deſinit totus liber in Marino monacho, cuius initium eſt: *Erat quidam ſæcularis.* finis: *vbi vſque modò Chriſtus orationibus ſanctæ Virginis multa facit mirabilia, ad laudem & gloriam nominis ſui, qui cum Patre*, &c.

Conſtat autem hæc editio omnino v. libris.

Primus liber incipit à Prologo (qui B. Hieronymo tribuitur, vti & totus is liber) *Benedictus Deus*, &c. Deinde à Vitâ S. Ioannis abbatis: *Primum igitur tamquam verum fundamentum.* Finit hic liber in ſeptem periculis itineris: quod caput ita inchoatur: *In aliis quoque quamplurimis locis.* clauditur: *qui nos de tantis periculis liberauit, & tanta in nobis oſtendit mirabilia, ipſi gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.*

Secundus liber incipit à Prologo: *Verè mundum quis dubitet meritis ſtare Sanctorum*, &c. Inde ſequitur dictum primum, *Quidam ſanctorum Patrum ſeniorum, interrogantibus ſe monachis de cauſſâ abſtinentiæ*, &c. Finit in dicto Syncleticæ de infirmitate: *quia interiori homini noſtro ſanitas inde creſcit.*

Tertius liber incipit à Prologo Palladij epiſcopi: *Multa quidem & varia diuerſis temporibus à diuerſis conſcripta*, &c. inde ſequitur caput primum, *Cùm primùm ad Alexandriam perrexiſſem*, &c. ſecundum caput: *Beatus autem Iſidorus*, &c. Finit in dicto abbatis Siſoi: *Ignoſce mi frater, quia nondum factus ſum monachus.* Inde ſubnectitur velut appendix *narratio quædam de ſancto Macario*, quæ eſt de dæmone noctu ad oſtium cellulæ eius pulſante: cuius initium eſt: *Confirmatum eſt nobis de eo ab his, qui de ore eius audierunt*, &c. finis: *& accedentium ad altare vel indignitas eum, vel merita non laterent.*

Quartus liber ita inchoatur: *Incipit argumentum in librum quartum de verbis & exemplis S S. Patrum eremitarum, cuius principium Pelagius S. R. E. diaconus, extrema verò Joannes ſubdiaconus de Græco tranſtulit in Latinum, ad inſtructionem vitæ monachorum.* Sequitur:

Cùm omnis præfatio textum opportunè præueniens, &c. vbi dicitur liber hic *diuisus in decem & nouem partes*. Prima autem pars est *De profectu monachi*. incipit: *Ad profectum conuersationis quidã frater peruenire cupiens*. Decima nona & vltima pars, *Exempla monasticæ conuersationis*. incipit: *Duo quidam Patres rogauerunt Deum*. finit: *sic erit & anima*. additur: *Finitur liber quartus Vitaspatrum*. inde subnectitur: *Hæc sunt verba septem quæ misit abbas Moyses abbati Pastori, in quibus continetur consummata virtus & perfectio monachi*. Primum est, *Quia debet homo quasi mortuus esse*. Septimum est, *Interrogat eum iterùm frater, dicens: Ecce homo cadit seruum suum*. finit: *modico tempore est labor, & in sempiternum est requies*.

Quintus liber inchoatur: *Incipit Prologus in quintum librum Vitaspatrum*. Initium Prologi est: *Licet ab exordio conscriptionis nostræ*. deinde: *Incipit liber quintus de conuersatione & institutione sanctorum Patrum*. Initium textus est: *Replicans senex quidam beneficia per humanitatem Christi nobis exhibita*. finis textus est: *at ille cognouit quia iusta sunt iudicia Dei*. inde subiungitur: *De S. Marino monacho*, incipiendo: *Erat quidam sæcularis*. finit: *vbi vsque modò Christus orationibus sanctæ Virginis multa facit mirabilia, ad laudem & gloriam nominis sui, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen*.

Atque vt aliquid de tempore huius editionis inuestigem, hoc certò affirmare posse videor, editum hunc librum saltem ante annum LXXI. post M. CD. Nam Dionysius Carthusianus De quatuor nouissimis artic. 52. narrat historiam Macarij de cranio sacerdotis gentilis inuento, eamque citat ex libro IV. Vitarum Patrum, quę in hac primâ editione libro IV. habetur. Obiit autem ipse, teste Trithemio in Catalogo illustrium virorum, eo ipso anno. Imò & ante ann. LXIX. post M. CCCC. editionem eam curatam, colligere est ex M S. Cortracensi monasterij Sion. qui liber verbotenus cum impresso hoc conuenit, vt appareat ex eo exscriptum. In eius autem M S. fine habetur: *Completus in domo sororum beatæ Catharinæ de monte Sinai vulgariter nuncupato De Sion in Curtraco anno Domini* M. CCCC. LXIX. *mensis Nouembris die* XVII. *ipso festo beati Niniani episcopi & confessoris*.

Atque hæc prima editio, eâ formâ & ordine quo eam descripsi, tertiò typis fuit submissa, quas omnes tres editiones primo loco suggerit catalogus editionum iam Prolegomeno XVII. datus. Posteriores tamen duæ editiones summaria capitum adiecêre & interseruêre, quæ in harum trium primâ omnium desiderantur.

PRO-

PROLEGOMENON XIX.

De ſecundâ editione Latinâ quæ à primâ variat.

SECVNDA EDITIO (neſcio an planè ſecunda, certè ea, quę à primâ variat) eſt Norimbergenſis anno M.CD.LXXVIII. quę ita in fine habet: *Anno Chriſti natiuitatis* M. CD. LXXVIII. *Nonas verò Maij, ob beatorum Patrum profectum Vitam eremitarum degentium, geſta quorum haud immeritò memoriter ſunt commendanda, Opus (Vitaſpatrum appellatum) inſigne à quamplurimis excerptum codicibus, per ſacrarum Scripturarum viros admodum peritiſſimos ornatum, in oppido Nornbergenſi per Antonium Coburger oppidi præfati incolam, quam comptè impreſſum, finit feliciter.*

Nulla quoque huic editioni præfigitur inſcriptio ſeu titulus, ſed initium ſumitur à præfatione, quâ ille, qui primus ordinem primæ editionis immutauit, facti ſui rationem reddit. Ait igitur:

Ne occaſione ſtili in hoc opere obſeruati, quiſquam legentium aut audientium offendiculum patiatur, quia non per omnia procedit, vti anteà huius materiæ exemplaria perſpexit, facilè veniam dabit, poſtquam multorum diuerſitatem confuſam intuetur.

Eapropter idipſum in quatuor partes diuiſas differenteſq́; diſtinxi, in cuius primâ collegi in vnum hiſtorialia. In parte ſecundâ libellos & doctrinalia. In parte tertiâ de regulari obſeruantiâ. Et finali parte de laude & virtutum efficaciâ. Ita ſanè vt pars prima per hiſtorias, ſecunda per libellos & §. pars tertia per rubricas, & quarta per rubricarum capitula diſtinguatur.

Et vt clarior notitia tabulæ ſuper eo habeatur, primum numerum foliis connumeraui, adiectas verò quatuor tantummodo litteras, quatuor columnis foliorum deputaui: ita vt ſi verſale fuerit, remiſſa quærat in primâ meditate columnæ; ſi verò cõmunis minórve littera fuerit, in alterâ medietate.

Hæc exordio præſentis operis, ad generalem eius notitiam ſufficit præmiſiſſe, ad cuius complementum me promoueat illa, quæ omnium eſt artifex, ſapientia increata, in ſæculum ſæculi benedicta, Amen.

Quæ hîc præfationis auctor de tabulâ ſuâ dicit, intelligi non poſſunt, niſi ipſa editio inſpiciatur. à quâ tabulâ video omnes poſteriores editiones, quæ tamen eumdem libri ordinem habent, variare.

Hoc igitur ſeruat hic editor in tabulâ ſuâ:

Primò poſt rem, quæ ordine alphabetico in tabulâ exprimitur, deſignat litteris numeralibus folij numerum.

Secundò vtitur quatuor litteris maioribus, ſeu capitalibus, (quas in præfatione *verſale* vocat, an quòd initium verſus iis ſoleat ſcribi?) A.

B. C. D. & quatuor minoribus a. b. c. d. Has post folij numerum in tabulâ affigit pro ratione quatuor columnarum, quibus quodque folium constat. Et quidem priori medietati cuiusque columnæ seruiunt maiores litteræ, ita vt A seruiat priori medietati primæ columnę, B secundæ, C tertiæ, D quartæ. Posteriori autem medietati cuiusque columnæ seruiunt minores litteræ a. b. c. d. pari tenore, vt iam dictum est de maioribus.

Hæc dicenda fuerunt, tum ne quis caussaretur minùs me accuratè primam variationem expressisse; tum quia posteriores huius generis editiones, vel præfationem hanc omittunt, vt editiones incerti loci anno M. CCCC. LXXXIII. & M. CCCC. LXXXV. quæ in tabulâ non vtuntur quatuor illis maiusculis & minusculis litteris, sed post foliorum numerum totius alphabeti litteras affigunt, quas & in textu exprimunt; vel præfationē certè decurtant, vt editio Veneta an. M.D.VIII. & Lugdunensis anni M. D. XXXVI. quæ verba illa, *adiectas verò*, &c. vsque ad, *hæc exordio*, &c. omittunt, tabulamque suam dirigunt per folia tantùm, sine vllis additis litteris, quod posteà seruarunt ceteræ editiones.

Constat autem hæc editio, vt iam dictum, quatuor partibus.

PRIMA PARS habet initium *Incipit Prologus S. Hieronymi, Cardinalis presbyteri, in libros Vitaspatrum sanctorum Ægyptiorum, etiam eorum qui in Scithiâ, Thebaidâ, atque Mesopotamiâ morati sunt*; *non solùm quos oculis vidit, maximoq; labore conspexit, verùm & quàm plura à fide dignis relata conscripsit notabili diligentiâ. Denique aliorum etiam authenticorum libellos fideliter è Græco in Latinum transtulit*; *& ab aliis translata pro sui perfectione huic operi inseruit.* Inde sequitur: *Benedictus Deus*, &c. mox, *Primum igitur tamquam verè fundamentum*, &c. vt suprà in primâ editione, eodemque modo finitur.

Sed hæc editio in primâ parte hæc prætereà habet:

Vita S. Pauli primi eremitæ.	*Vita S. Eufraxiæ virginis.*
Vita S. Antonij.	*Vita serui Dei, Macarij Romani.*
Vita S. Hilarionis.	*Vita S. Pasthumij.*
Vita Malchi captiui.	*Vita S. Onuphrij eremitæ.*
Vita S. Pauli Simplicis.	*Vita B. Abrahæ eremitæ.*
Vita S. Paulæ.	*Vita B. Pachomij abbatis.*
Vita S. Pelagiæ.	*De Christiano monacho.*
Vita B. Mariæ Ægyptiacæ.	*Vita S. Joannis Eleëmosynarij.*
Vita S. Marinæ virginis.	*Vita S. Eugeniæ virginis.*
Vita S. Euphrosinæ.	*Vita S. Basilij episcopi.*
Vita S. Frontonij abbatis.	*Vita S. Patris Ephram.*

Vita S. Simeonis eremitæ, qui in columnâ stetit.

Atque ita finis imponitur primæ parti.

Secun-

SECVNDA PARS incipit à Registro secundi libri sanctorum Patrum, quod aliis omnibus editionibus hoc quidē loco deest, exceptâ Venetâ anni M.D.VIII. In Lugdunensi M.D.XXXVI. ponitur Registrum hoc initio totius libri post indicem generalē; in Complutensi an. M.D.XCVI in fine totius libri post indicem generalem. Inde sequitur Prologus: *Verè mundum quis dubitet*, &c. mox: *Incipiunt adhortationes sanctorum Patrum, profectionesq; monachorum, ceteri quoque subsequentes libelli; quos de Græco in Latinum transtulit S. Hieronymus Cardinalis presbyter*. Editio Lugdunensis habet *professiones* loco *profectiones*. Inde sequitur §. primus: *Quidam sanctorum Patrum seniorum, interrogantibus se monachis de caussâ abstinentiæ*, &c. & subsequuntur vsque ad ducentos & septem paragraphi. Inde subiiciuntur varij libelli, numero viginti, qui in primâ editione vocantur nouemdecim partes, vbi deest vnus, qui hîc decimussextus est *De pœnitentiâ*. sed prima editio eū mixtum habet cū libello septimo, qui est *De patientiâ*, vt & hic decimussextus in Parisiensi editione inscribitur. Pòst subditur: *Incipiunt septem capitula, quæ misit abbas Moyses abbati Pimenio, & qui custodierit ea, liberabitur à pœnâ*, &c. vt in primâ editione: sed post septimū sequuntur hîc triginta duo variorum Patrum dicta, finiunturq; in hoc paragrapho seu numero qui incipit: *Erat quidam in cœnobio iam senex probatissimus monachus*. finit; *qui protegit omnes in sinceritate & veritate sibi seruientes*.

TERTIA PARS hoc habet principium: *Incipit tertia pars libri Vitaspatrum, videlicet de Regulâ vel conuersatione Ægyptiorum monachorum, & eorum qui degunt apud Palæstinam vel Mesopotamiam*. Prologus: *Frequenter ac sæpius à me, fratres, flagitatis*. Capitulum primum: *Ante hoc triennium*. Constat hæc pars capitulis LV. quorum vltimum est: *Quodam autem tempore quidam duo philosophi, audientes famam B. Antonij*, &c.

QVARTA PARS hoc modo inchoatur: *Incipit Prologus S. Paschasij ad exhortationem sanctorum Patrum tam Græcorum quàm Ægyptiorum*. Initium prologi: *Domino venerabili Patri, Martino presbytero, & abbati*. Inde titulus initij textus: *Incipit liber exhortationum, & primo contra gastrimargiam, ad euitandum gulæ desiderium*. textus initium: *Quidam frater, quemadmodum in cellâ propriâ degere deberet*. Constat autem tota hæc pars titulis XLVI. quorum vltimus est *De meditationibus anachoretarum*. Inde subnectitur opusculum *De laude & effectu virtutum*.

Hanc editionem, siue huius editionis ordinem, pòst ad verbum propè expressêre omnes sequentes (quas suprà Prolegomeno XVII. exhibui) Coloniensi exceptâ, de quâ mox.

Et quidem omnes editiones Lugdunenses præferunt epistolam dedicatoriam Celsi Hugonis Dissuti, in vtroque Iure Doctoris, Cabilonensis Canonici, quâ R^do^ in Christo Patri & Domino D. Ioanni de Ponpeto Iurium celeberrimo Doctori, Cabilonensique episcopo, ac abbatialis monasterij S. Petri prope muros Cabilonenses Commendatario, administratorique perpetuo operæ suæ pretium exponit in volumine hoc edolando: *Tantis*, inquit, *erat mendis refertum, in hoc vt antiqui vix libri vestigia comperiat quispiam. Pro enim dictionibus, aliæ etiam diuersæ positæ dictiones, sensum D. Hieronymi peruertebant. Nec deerant pro aliis syllabæ, proq; veris diuersa seu impressorum incuriâ, correctorúmve inertiâ prætermissa elementa vim dictionis ac sensum permutantia. Hoc tandē, sed vt priùs quàm vetustissimo adhibito exemplari, tantis extersum mendis.* cuius conatum Lectori considerandū relinquo.

PROLEGOMENON XX.

De tertiâ editione Latinâ, quæ ab vtraque priore variat.

TERTIA EDITIO, varians est Coloniensis anno M. D. XLVII. quæ primò prodiit hoc titulo: *Prototypon veteris Ecclesiæ, continens Vitas, gesta, dictáque sanctorum Dei amicorum vtriusque sexus, auctore seu rhapsodo S. Hieronymo partim, partim aliis atque aliis, Coloniæ per Gasparem Gennepæum.*

Adornauit hanc editionem frater Theodoricus Loher à Stratis, Carthusiæ aulæ Mariæ in Buxiâ prior, ac Prouincialis visitator, eamq; dedicauit R^do^ & Illmo Principi Othoni S.R.E. Cardinali, episcopo Augustano, quem in epistolâ suâ dedicatoriâ, quam Ratisponæ anno M. D. XLVI. scripsit, de suâ in hoc libro recensendo operâ edocet.

Vitas Patrum ego ex antiquis & fide dignis exemplaribus manuscriptis octo aut decem simul collatis, non exiguo labore vtcumque recognoui, & ei integritati restituisse me puto, quâ vel Hieronymo, Athanasio, Leontio, Amphilogio, Anthero, Nicephoro, Euagrio, Petronio, Eutropio, Heraclide, & id genus aliis sanctis Patribus scriptum non ambigitur.

Deinde in certum ordinem quoad fieri potuit, iuxta seriem & rationem temporum digessi, vt Lector statim cognoscat, quo quisque Patrum tempore per gratiam Dei in hoc illuxerit mundo; aut potiùs, quo tempore gratia Dei luxerit in illorum singulis. Non solùm autē de viris, sed etiam de claris & sanctis mulieribus, narrationis huius seriem institui.

Secundò verò hæc eadem editio eodem loco, & apud eumdem typographum, iisdem typis prodiit anno M. D. XLVIII. qui priori proximus, hac inscriptione: *Vitæ sanctorum Patrum, veteris Catholicæ atque apostolicæ Ecclesiæ dicta, gestáque insignia & admiranda excellen-*

lentium aliquot Dei amicorum vtriuſque ſexus complectentes, auctore D. Hieronymo partim, partimq́, aliis atque aliis quos verſâ pagellâ noſſe poteris. Accepta & approbata ab Eccleſiâ Catholicâ ante annos plus mille quinquaginta.

Atque huic editioni nouam epiſtolam dedicatoriam præmiſit, quam exarauit Auguſtæ XII. Kal. Feb. anno M.D.XLVIII. ad Reu. in Chriſto Patrem ac Dominum D. Henricum, abbatem inſignis cœnobij ordinis D. Benedicti in Wiblinghen Conſtantienſis diœceſis, in quâ operæ ſuę præſtitæ hanc rationem reddit:

Vitas Patrum modò à plus mille erroribus qui paſſim intercurrebant, ad vetuſtiſſima pariter ac diuerſa exemplaria repurgauimus. Nam multa ſunt reſtaurata, pleraque adiecta, nonnulla adempta, omnia denique adeò ad amuſſim examinata, vt non modò renouatus, ſed penè renatus tantus theſaurus (haud ſine graui tamen labore) ab omnibus piis meritò excipi poſſit. Addidimus prætereà nouum quemdam ordinem ac nouum indicem qui ſemper durabit. Nullis ſanè laboribus pepercimus, quò iſtud tam inſigne opus prodire poſſet emunctius ac terſius quàm hactenus.

Equidem an editio hæc ſecunda Colonienſis planè noua ſit, an verò titulus tantùm mutatus, quòd *Prototypi* nomen minùs notum eſſet, affirmare non poſſum. certè ſecundæ editionis folia & typi cum prioris editionis foliis ac typis planè quadrant: omiſſa tantùm hîc eſt paraphraſis Caſſiani & Climaci, quæ priori editioni in calce adiuncta erat, & eorum loco ſubſtituta eſt *Vita Barlaam* & *Ioſaphat*.

Quidquid ſit, non dubito multum laboris inſumptum à viro optimo in veteribus exemplaribus caſtigandis.

Conſtat autem hæc editio libris quinque, vti & prima editio; ſed ordine multùm immutato, & quibuſdam ex ſecundâ editione, & aliunde additis.

Primus liber conſtat tribus partibus, quarum prima eſt de ſanctis viris; ſecunda, de ſanctis mulieribus: quæ vtraque pars permixta & conflata eſt ex libro primo Ruffini, (qui eſt ordine ſecundus in noſtrâ editione) & aliis Vitis, quæ in ſecundâ editione poſt librum primum Ruffini ſubnectuntur; quibus prætereà interſerit Vitam *Epicteti* & *Aſtionis*, *Fabiolæ*, & *Marcellæ*. Tertia pars continet excerpta ex Seuero Sulpitio, & Ioanne Caſſiano.

Secundus liber continet *ſanctorum Patrum Vitas, verba, doctrinas, & exhortationes*, qui eſt liber tertius Ruffini in noſtrâ editione.

Tertius liber eſt Palladij, íſque ex antiquâ verſione, vti eam habet prima editio.

Quartus liber eſt, quem Pelagius S. R. E. diaconus, & Ioannes eiuſdem ſubdiaconus è Græco verterunt.

Quin-

Quintus liber est breuiorum sententiarum, vti & quintus est in primâ editione. Eidem adiungitur liber Paschasij abbatis: inde Vita sanctorum Barlaam eremitæ, ac Iosaphat.

PROLEGOMENON XXI.

De quartâ hac editione Latinâ, quæ cum tribus præcedentibus editionibus partim consentit, partim dissentit.

POST omnes editiones iam enumeratas (quæ etsi typorum varietate ad XIX. vel XX. inspexerim, ad tria tamen genera, vt suprà monui, referri possunt) succedit nunc quarta hæc editio, quæ & libris aliquot auctior, & auctorum stilo ad manuscripta exemplaria reformato correctior prodit. Constat autem decem potissimùm libris.

PRIMVS liber varias continet PATRVM VITAS, tam virorum, quàm mulierum, qui asceticam excoluêre, satis fusè ab auctoribus conscriptas; Virorum quidem XVI.

S. Pauli primi eremitæ.
S. Antonij abbatis.
S. Hilarionis monachi.
S. Malchi captiui monachi.
S. Onuphrij eremitæ.
S. Pachomij abbatis Tabennen.
S. Abraham eremitæ.
S. Basilij, Cæsareæ Cappadociæ archiepiscopi.
S. Ephram Syri, diac. Edessæ.
S. Simeonis Stylitæ.
S. Joannis Eleemosynarij.
SS. Epicteti presbyteri & Astionis monachi.
S. Macarij Romani, serui Dei, qui inuentus est iuxta Paradisum.
B. Posthumij, patris quinque millium monachorum.
S. Frontonij abbatis.
SS. Barlaam & Josaphat.

Mulierum verò XI.

S. Eugeniæ virginis ac martyris.
S. Euphrasiæ virginis.
S. Euphrosynæ virginis.
S. Mariæ meretricis, neptis Abrahæ eremitæ.
S. Thaisis meretricis.
S. Pelagiæ meretricis.
S. Mariæ Ægyptiacæ meretricis.
S. Marinæ virginis.
B. Fabiolæ.
S. Paulæ Romanæ viduæ.
S. Marcellæ viduæ.

Potuissent plures Vitæ vtriusque sexus addi, qui in eodem viuendi instituto se exercuit; sed & liber excreuisset nimiùm, & extra propositum meum abiissem, quo suscepi vulgatas Patrum Vitas, quæ multorum olim manibus fuêre circumlatæ, recensere, & nitori suo pristino restituere.

Librum hunc primum D. HIERONYMO presbytero potissimùm inscripsi, tum quòd Hieronymus potiores in eo partes ageret, qui vnus plures

plures tum virorum tum mulierum Vitas conscripsit, quàm vllus alius; tum vt quàm minimè ab inueteratâ, quæ multorum etiam veterum animos occupauit, opinione recederem, quâ D. Hieronymus Vitarum Patrum auctor creditus fuit. Dedi igitur hoc libro primo, quidquid ferè Hieronymus in eo genere præstitit.

Ne quem tamen titulus falleret, non soli HIERONYMO inscripsi; sed ET ALIIS VARIIS, quorum nomina singulæ sibi Vitæ præferunt, quarum quidem auctores indagare potuimus. Anonymæ Vitæ eo loco sint, quo eas olim Patres esse censuerunt, qui & eas legerunt, & ex iis virtutum exempla expresserunt, licet inter receptas in Ecclesiâ lectiones referri vetuerint.

SECVNDVS liber continet PATRVM VITAS breuiori stilo comprehensas, qui RVFFINVM Aquileiensem presbyterum agnoscit auctorem, & XXXIII. capitibus absoluitur.

TERTIVS liber comprehendit non tam Vitas, quàm VERBA SENIORVM eodem RVFFINO auctore. Constat autem paragraphis seu numeris 220.

QVARTVS liber ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO conflatus & concinnatus, illius quidem Dialogis, huius verò Institutionibus & Collationibus, varia continet Patrum exempla & monita, constatque capitibus LV.

QVINTVS liber auctore GRÆCO quidem incerto, certo tamen interprete PELAGIO S. R. E. diacono, VERBA SENIORVM complectitur, XVIII. libellis comprehensa:

Quorum primus est *De Profectu Patrum*, constatque paragraphis seu numeris 23.

II. *De Quiete*, numerorum 16.
III. *De Compunctione*, numerorum 27.
IV. *De Continentiâ*, numerorum 70.
V. *De Fornicatione*, numerorum 41.
VI. *De eo, quòd monachus nihil debeat possidere*, numerorum 22.
VII. *De Patientiâ seu Fortitudine*, numerorum 47.
VIII. *De eo, quòd nihil per ostensionem fieri debeat*, numerorum 24.
IX. *De eo, quòd non oporteat iudicare quemquam*, numeror. 12.
X. *De Discretione*, numerorum 115.
XI. *De eo, quòd oporteat sobriè viuere*, numerorum 54.
XII. *De eo, quòd sine intermissione & sobriè debet orari*, numer. 15.
XIII. *De eo, quod oporteat hospitalem esse, & misericordem in hilaritate*, numerorum 15.
XIV. *De Obedientiâ*, numerorum 19.
XV. *De Humilitate*, numerorum 89.

XVI. *De Patientiâ*, numerorum 19.

XVII. *De Charitate*, numerorum 25.

XVIII. *De Prauidentiâ siue Contemplatione*, numerorum 20.

SEXTVS liber auctore GRÆCO quoque incerto, certo tamen interprete IOANNE S. R. E. subdiacono, etiam VERBA SENIORVM exsequitur libellis IV.

Quorum primus est *De Prauidentiâ siue Contemplatione*, estque pars vltimi libelli præcedentis. Constat autem numeris 17.

II. *De sanctis senioribus, qui signa faciebant*, numer. 17.

III. *De conuersatione optimâ diuersorum sanctorum*, num. 18.

IV. *Septem capitula verborum, quæ misit abbas Moyses abbati Pœmenio: & qui custodierit ea, liberabitur à pœnâ*, constatque num. 37.

SEPTIMVS liber auctorem habet GRÆCVM incertum, certum interpretem Latinum PASCHASIVM S.R.E. diaconum. Continet autem VERBA SENIORVM in locos communes digesta, absoluitúrque capitibus XLIV.

Atque quæ hactenus enumerauimus, prioribus editionibus variè dispersa pro cuiusque concinnatoris captu prodiêre, quæ vulgato Vitarum PP. libro fuêre cōprehensa. nunc sequentia prætereà accedunt.

OCTAVVS liber certum auctorem agnoscit Græcum, PALLADIVM Helenopoleos episcopum, certum quoque Latinum interpretem GENTIANVM HERVETVM. Continet autem breues Patrum Vitas, & quarumdam feminarum ascetriarum, in Lausi præpositi gratiam in vnum volumen congestas, vnde LAVSIACÆ HISTORIÆ nomen obtinuit. absoluitur capitibus CLI.

NONVS liber Dei-amantium historiam virorum pariter ac mulierum complectitur, quæ PHILOTHETVS, seu THEOPHILES dicitur, certo auctore Græco, THEODORETO Cyri episcopo, certo quoque Latino interprete GENTIANO HERVETO. constatque capitibus xxx.

DECIMVS liber auctorem Græcum habet IOANNEM MOSCHVM, interpretem Latinum AMBROSIVM CAMALDVLENSEM, & nomen obtinuit PRATI SPIRITVALIS, quòd variis Sanctorum floribus niteat. comprehendit autem capita omnino CCXIX.

Post decem hos de Vitis Patrum & Verbis Seniorum libros accedit APPENDIX: quæ quia eadem pænè omnia continet prioribus libris comprehensa, ideò eam in calcem libri reieci, & minore charactere exprimi curaui. Placuit autem hanc Appendicem subnectere, quòd non ingratam rem me antiquariis facturum existimarem, si veteres Palladij interpretes producerem, vt & textus varietas vel conformitas appareret, & stili quoque antiquitas repræsentaretur. Continentur autem Appendice hæc sequentia:

HERA-

Heraclidis Paradiſus, incerto ſed veteri interprete, capitibus lviii.
Palladii Lauſiaca, incerto ſed veteri interprete, capitibus xx.
Ægyptiorvm Patrvm sententiæ, auctore Græco incerto, interprete Martino Dumienſi epiſcopo. Conſtant numeris 119.

PROLEGOMENON XXII.

Quid quæque editio peculiare & diuerſum ab aliis habeat?

Vt res hæc clarè ob oculos ponatur, ſtatui quamque editionem inter ſe comparare. Et ne confuſio detur, per paragraphos comparationes diſtinguam.

§. 1. *Camparatio prima & ſecundæ editionis.*

Prima editio quinque conſtans libris hæc habet peculiaria & diuerſa à ſecundâ editione:

Primò, Totum *librum tertium*, ſeu *Palladij Lauſiacam*, incerto ſed veteri interprete.

Secundò, In *libro quarto* habet præfationem, quæ ſecundæ editioni deeſt. Ne quis eam deſideret, ecce hîc habe: *Cùm omnis præfatio textum opportunè præueniens, aut ſequentis materiæ prædicit qualitatem, aut defenſatum ſui commendet auctorem: tum verò præſentis libri ſeriem proprio contingit hac de cauſsâ prologo indigere, quia ſpeciales quaſdam virtutes, quaſi pretioſos lapides, paſſim proponens, vtilitatem ſuam toto in corpore lectoris oculis probatur offerre. Decem quippe & nouem diuiſus in partes, diſtinctas licet videatur habere virtutes, attamen dum occaſione vnius plerumque virtutes ceteræ promiſcuè commendantur, colliſis inter ſe vnionibus, hoc eſt, collatis ad inuicem virtutibus, gemmarum ſpiritualium immortalis claritas ſeſe reuerberans, mutuati luminis detrimenta non nouit.*

Tertiò, Totum *librum quintum*, qui continet *De cæleſti Ægyptiorum Patrum conuerſatione breuiores ſententias.* Quamquam hæ ſententiæ in ſecundâ editione per varios libros ſparſæ habeantur, vt ex iis nihil in eâ deſideretur præter ſolam præfationem, quam hîc repræſento:

Licet ab exordio conſcriptionis noſtræ voluntas nobis fuerit, omnia quæ de conuerſatione ſanctorum Patrum ſcire potuimus, quatuor libris comprehendere; poſtmodum tamen conſiderantes ſingula, quintum ſuperaddimus, ne fortè legentibus aut librorum quantitas, aut ſententiarum diſplicere continuata numeroſitas. Cùm enim in toto voluminis huius corpore breuium ſententiarum tanta ſit copia, vt eas prolixæ ſententiæ addecimare vix poſſint, habito nobiſcum rationis iudicio, arbitrati ſumus hoc modo laborem noſtrum lectoris atque auditoris gratiæ commendandum. Siquidem

dem & breues & longæ sententiæ per quatuor anteriores libros mixtim releuandi causâ fastidij ponerentur, collectâ vero sententiolarum plurimâ parte in vnum libellum, quasi minutiæ quædam, & gemmarum fragmina in massam aliquam conflarentur. Sententiolas autem dicimus, quantum ad numerum dictionum. Ceterùm quædam inueniuntur in eis quanto verbis breuiores, tanto sensibus fortiores: adeò vt si quis eas profusius exponere quærat, totus sibi adesse necessariò debeat. Sanè nobis aliter disponentibus, à Domino factum esse credimus, vt Ægyptiorum Patrum, cælestis conuersatio legalium librorum numero signaretur, quos ipse Dominus de potestate Ægypti, id est tenebrarum, eripuit, & in cordibus eorum Euangelicæ legis decreta Spiritus sancti stilo conscripsit. Horum ergo intuentes exitum conuersationis, fidem, propositum imitemur & studium, vt socij passionum effecti, consortes efficiamur & præmij.

In nullo manuscripto eam præfationem inueni, vti nec *Breuiores sententias*, quibus ea præfatio præmittitur: quare existimo à primo concinnatore Vitarum Patrum, quisquis ille sit, eas sententias ex reliquis libris excerptas, quod ipsa præfatio loquitur.

Secunda editio quatuor constans partibus, hæc propria habet, quæ in primâ desiderantur:

Primò, *Vitas illas in primâ parte*, quas Prolegomeno XIX. nominatim dedi, exceptâ Vitâ *Marinæ* seu *Marini*, quam prima editio habet in fine quinti libri.

Secundò, Totam *tertiam partem*, quam ex *Seuero* & *Cassiano* excerptam esse docui in hac quartâ nostrâ editione.

Tertiò, Totam *quartam partem*, id est, *librum Paschasij*, & opusculum *De laude & effectu virtutum*.

§. II. *Comparatio primæ & tertiæ editionis.*

PRIMA editio nihil peculiare continet, quod non & in tertiâ reperiatur.

Tertia verò editio hæc à primâ diuersa habet in primo libro, quæ tribus constat partibus. peculiaria habet in primâ & secundâ parte:

Primò, Omnes *Vitas illas*, quas & secunda editio habet post Vitas à Ruffino conscriptas: quibus addit Vitam *Epicteti* & *Astionis*; necnon *De muliere Vercellensi septies ictâ*, auctore *D. Hieronymo*. & in fine quinti libri, Vitam *Barlaam* & *Josaphat*. Peculiarem etiam habet totam *tertiam partem*, quæ continet Excerpta ex *Seuero* & *Cassiano*.

Secundò, In quinto libro peculiarem habet librum *Paschasij*.

§. III.

§. III. *Comparatio primæ & quartæ editionis.*

PRIMA editio nihil habet, quod non in quartâ hac nostrâ reperias, exceptâ *præfatione* quam libro suo quarto (qui apud nos quintus est) præfigit. quam iam paulò antè hîc expressi. excepto item *libro* v. primæ editionis, qui breuioribus constat sententiis. Eæ tamen sententiæ omnes aliis libris quartæ editionis intermixtæ occurrunt.

Quarta editio hæc distincta à primâ habet,

I. Totum *primum librum*, qui variis Vitis Sanctorum constat, exceptâ Vitâ *S. Marinæ*, quæ in primâ editione in calce v. libri reperitur.

II. Totum *librum quartũ*, qui ex Seuero & Cassiano conflatus est.

III. Totum *librum septimum*, interprete *Paschasio*.

IV. Totum *librum octauum*, seu *Palladij Lausiacam*.

V. Totum *librum nonum*, seu *Theodoreti Philotheum*.

VI. Totum *librum decimũ*, seu *Ioannis Moschi Pratum spirituale*.

VII. Ex Appendice *Heraclidis Paradisum*, & *Ægyptiorum Patrum sententias*, interprete *Martino Dumiensi*.

§. IV. *Comparatio secundæ & tertiæ editionis.*

SECVNDA editio in fine habet Opusculum *De laude & effectu virtutum*, quod deest tertiæ editioni.

TERTIA editio hæc particularia continet, quæ in secundâ desiderantur,

Primò, Vitam *Epicteti & Astionis*, & Vitam *Barlaam* & *Iosaphat*, & Vitas *Fabiolæ* & *Marcellæ*.

Secundò, Totum *tertium librum*, quæ est *Lausiaca Palladij* ex veteri interpretatione.

Tertiò, Partem *libri quinti*, eam videlicet, in quâ continentur *Breuiores sententiæ*.

§. V. *Comparatio secundæ & quartæ editionis.*

SECVNDA editio nihil singulare habet, quod non in quartâ reperiatur. Omisi tantùm ex primâ parte vitam *S. Christiani* Cenomanensis, quæ nihil ad Vitas Patrum Ægyptiorum & Orientalium facit, & nescio quomodo inter has Vitas irrepserit. Ne quis tamen eam desideret, ecce istam:

VITA CHRISTIANI MONACHI.

QVIDAM *Cenomanensis, nomine Christianus, iuuenis conuersus ingressus est eremitorium quoddam in archiepiscopatu Turonensi, quod dicitur Castinetum: vbi cùm fortiter tentaretur à carne suâ, affligebat se in Quadragesimâ ieiunans & abstinens se ab omni potu præter*

vnum diem in septimanâ. In hieme stabat vestitus in aquâ frigidâ vsque ad collum, disciplinam sibi dabat vsquequò virgæ dirumperentur. Qui cùm quadam die hoc faceret, & se cecidisset vsque ad sanguinem, audiuit vocem à parte Occidentis dicentem: Nihil prodest tibi quod facis, iste Deus quem inclamas, non dabit tibi quod petis: sed conuertere ad me, & auxiliabor tibi. Quod ille audiens intellexit vocem esse inimici. Et cùm orasset Deum vt auxiliaretur sibi contra tentationes, proposuit aggredi peregrinationem ad diuersos Sanctos, vt ita finiret vitam suâ peregrinando. Et cùm diu hoc cogitasset, accepto baculo egressus est nudis pedibus. Et cùm venisset ante quamdam ecclesiam, flexis genibus rogauit Deum vt daret ei bonum consilium. Vix ab oratione surrexerat, & ecce sensit fœtorem magnum, per quod intellexit diabolum astantem, qui ei suggerebat relinquere habitum religionis & locum suum. & gratias agens Domino de tali signo, reuersus est ad fratres suos. Hic aliquando in festo sancti Stephani dormiebat ad matutinas. Et cùm legeretur illa lectio, vbi legitur: Et lapidauerunt Stephanum; expergefactus ad hoc verbum, reprehendit se de somnolentiâ, dicens: Væ mihi, quia sic dormio ad obsequium Dei. Iste sanctus non dormiebat quando lapidabatur, & pro persecutoribus orabat: & ego miser debueram rogare istum sanctum martyrem vt oret pro me. Et post hoc cœpit intentissimè vigilare, & rogare sanctum Stephanum vt oraret pro se. In crastino cùm esset in refectorio, antequam aliquid gustaret, venit vox ad eum, dicens: Tu intendis ad terrenas escas, & non cogitas de gloriosoprotomartyre qui orat pro te. Tunc aperti sunt oculi eius, & leuans oculos in cælum, vidit martyrem orantem pro se, sicut vox ei dixerat. Quod cùm dixisset, statim surrexit & petiit locum secretum in quo oraret, & dixit: Sancte Stephane, quas tibi gratias agam de tanto beneficio tuo? nihil habeo proprium quod tibi dem; sed tamen hoc do tibi quod amodò pro amore tui non induar lineis, sed laneis tantùm: quod & fecit. Hic cùm posteà moneret ceteros, vt in bono proposito persisterent, narrabat, dicens: Eram aliquando in Castineto iacens in lecto pleno paleis in solario quodam, & cùm vellem repausare, sentiebam nescio quid quod se mouebat sub renibus meis. Dixi quoque hoc magistro meo: sed illa motio non quieuit. Quadam autem die inspirante mihi Domino, cœpi euertere paleam lecti mei, & euersâ paleâ cùm nil inuenirem, leuaui vnum de asseribus solarij sub quo inueni vnum pedulem, & in eodẽ magnam massam denariorum. Quos cùm inuenissem, relictis illis cucurri ad magistrum nostrum, & confessus sum quid inuenissem. Ille iussit mihi vt referrem illos ad se. Quod cùm fecissem, omnes fratres iussit congregari: qui omnes excommunicauerunt illum qui hoc fecerat. Quod cùm audisset carpentarius quidam, dixit se hoc fecisse: & petiuit veniam, humiliter correctionem promittens. Magister autem indulsit ei, & iniunxit ei pœnitentiam. Sed denarios malè acqui-

quisitos retinere noluit, imò diuisit eos pauperibus & egentibus.

Continet prætereà secunda editio in calce libri *epistolam Macarij*, & Opusculum *De laude & effectu virtutum*. quæ quia didactica sunt, nec propriè ad Vitas vel Verba Seniorum spectant, rectiùs reseruantur alteri Asceticorum tomo, qui omnia Patrum ascetica & didactica scripta comprehendat.

Quarta editio hæc distincta à secundâ habet;

Primo, In *primo libro*, Vitam *S. Ephræm* distinctam ab hactenus vulgatâ; & Vitam *Epicteti* & *Astionis*, & Vitam *Barlaam* & *Iosaphat*.

Secundò, Totum *librum octauum*, seu *Palladij Lausiacam*.

Tertiò, Totum *librum nonum*, seu *Theodoreti Philotheum*.

Quartò, Totum *librum decimum*, seu *Ioan. Moschi Pratū spirituale*.

Quintò, Totam *Appendicem*.

§. VI. Comparatio tertiæ & quartæ editionis.

TERTIA editio nihil habet præter Vitam *Christiani* Cenomanensis, quam iam dixi nihil huc facere; & *Sententias breuiores*, quas etiam dixi sparsim in aliis quartæ editionis libris occurrere: & *epistolas S. Antonij*, & *epistolam Macarij*, quæ reseruantur alteri Asceseos didacticæ tomo. Habet pręterea *miraculū aliquod S. Antonij* ex Germanico in Latinum translatū: quod nescio vnde promptū sit, nec quâ fide.

QVARTA editio hæc distincta à tertiâ habet:

Primò, In *primo libro* Vitam *S. Ephræm*, distinctam ab eâ quæ hactenus in aliis editionibus fuit.

Secundò, Totum *librum octauum*, seu *Palladij Lausiacam*, auctiorem quàm habeat tertia editio, ex recenti versione Gentiani Herueti.

Tertiò, Totum *librum nonum*, seu *Theodoreti Philotheum*.

Quartò, Totum *librum decimum*, seu *Ioan. Moschi Pratū spirituale*.

Quintò, Ex Appendice, *Paradisum Heraclidis*, & *Ægyptiorum Patrum sententias*, interprete *Martino* Dumiensi episcopo.

Accedunt prætereà, quæ omnibus aliis editionibus desunt, *Prolegomena, Præludia, Notationes, Onomasticon*.

PROLEGOMENON XXIII.

De variis editionibus vulgatâ variaq; linguâ.

ITALICA editio in folio, Venetiis anno M. CD. LXXVI. apud Antonium Bartholomæi. Constat autem hæc editio sex libris. Libri planè miscelli sunt, insertis etiam quibusdam Vitis, quæ in nullâ editione Latinâ Vitarum Patrum comparent.

Primus liber auctorem præfert *S. Hieronymum.* ſed pleraque ſunt aliorum auctorum, maximè *Ruffini*, ex ſecundo eius libro.

Secundus liber *Eradium* monachum agnoſcit. Eſt *Paradiſus Heraclidis*, cuius nomen in *Eradium* deprauatum fuiſſe exiſtimo.

Tertius liber tribuitur *Joanni* monacho Ieroſolymitano.

Quartus liber aſcribitur *Leontio* Neapoleos Cypri epiſcopo. Eſt Vita *Joannis Eleemoſynarij*, ab eo conſcripta, cui aliæ aliquot adduntur.

Quintus liber inſcribitur *Theophilo*, *Sergio*, & *Elchino*. Eſt Vita *Macarij Romani* iis auctoribus, cui & alia quædam ſubnectuntur.

Sextus liber auctorem habet *Ioannem Euiratum*. Eſt *Pratum ſpirituale Joannis Moſchi.*

Rurſus ITALICA hæc editio iterata fuit in quarto cum figuris, nouo interprete Ioanne Mario Verdizotto, Venetiis ex typographiâ de i Guerra, M.D.LXXXIX.

GALLICA editio in folio, cum figuris; interprete anonymo, Pariſiis anno M.CD.XCIV. apud Ioannem du Pré. Expreſſa eſt ex ſecundâ editione Latinâ. Quare quidquid dixi Prolegomeno XIX. continere ſecundam editionem Latinam, etiam hæc Gallica continet. vnde facile eſt ex Prolegomeno XXII. vbi Latinas editiones inter ſe & cum hac quartâ comparaui, diſpicere quâ hæc Gallica cum noſtrâ quartâ Latinâ conueniat.

Alia editio GALLICA in paruo folio ſeu magno quarto cum figuris, Pariſiis ſine indicio anni vel typographi. Planè cum præcedente conuenit, & fors eâ prior eſt.

Alia editio GALLICA in quarto cum figuris, interprete recentiore anonymo, Pariſiis apud Guilielmum Chaudiere, anno M.DC.V. Expreſſa eſt hæc ex tertiâ editione, continetque tantùm *quatuor* libros, omiſſo toto *quinto* libro, & *Paſchaſio*, qui poſt *quartum* additur in Latino textu. Lib. 1. c. 6. ſeſſ. cap. 7.

Alia GALLICA editio in octauo, interprete M. Iacobo Gaultier, Pariſiis apud Guilielmum de la Noue, anno M.DC.VI. Continet tantùm *primum* librum iuxta exemplar ſecundæ editionis Latinæ.

FLANDRICA editio in folio paruo, ſine indicio loci, per Petrum van Os, anno M.CD.XC. Conſtat tribus partibus variè diſpoſitis & mixtis. Continet tantùm ex noſtro libro *primo*,

Vitam *Pauli*, *S. Hilarionis*, *Malchi*, *Onuphrij*, *Abrahæ* eremitæ, *Simeonis* Stylitæ, *Thaiſis* meretricis, *Marinæ*.

Librum *ſecundum*.

In tertiâ parte continet varia exempla & dicta ex variis libris excerpta. Hæc editio etſi nullum loci indicium præferat, exiſtimo tamen

men Swollæ impressum, quòd librum viderim Flandricum *de Bono uniuersali*, seu *librum Apum*, impressum Swollæ, ann. M.CD.LXXXVIII. apud Petrum van Os, qui & huius libri de Vitis Patrum Flandricè typographus est. vtrique libro idem insigne affigebatur.

Alia editio FLANDRICA in folio paruo, Delphis apud Henricum Eckert van Homberch, anno M.CD.XCVIII. Constat tribus partibus, vti prior editio.

Alia editio FLANDRICA in folio paruo, Leydæ apud Ioannem Seuersoen, anno M.D.XI. sequitur priores editiones.

ANGLICANA editio in folio cum figuris, interprete Guilielmo Capton VVestmonasteriensi, VVestmonasterij apud Wijnkijn de VVorde, anno M.CD.XCV. iuxta exemplar Gallicum impressum Lugduni anno M.CD.LXXXVI. Eam editionem Lugdunensem Gallicam non vidi, sed ex Anglicani codicis ordine video eamdem esse cum aliis editionibus Latinis Lugdunensibus. Quare editio Anglicana comprehendit omnia, quæ dixi suprà Prolegomeno XIX. comprehendere secundam editionem. Vnde ex Prolegomeno XXII. vbi editiones omnes Latinas cum hac quartâ nostrâ contuli, facilè est videre, quomodo hæc Anglicana editio cum hac nostrâ conueniat. Nactus sum hunc codicem ex Carthusiâ Mechliniensi, admodum R.D. Priore promptissimè suppeditante.

PROLEGOMENON XXIV.

De manuscriptis libris, quibus ad quartam hanc editionem adornandam sum vsus.

PRIMA mihi cura fuit, ne quid temerè in textu mutarem: nihil magnopere ingenio, nihil blandientibus in speciem coniecturis dedi. Primum mihi à manuscriptis subsidium fuit, etiam è Germaniâ euocatis, vnde mihi quatuor exemplaria submisit R. P. Iacobus Gretzerus noster. Secundum à vetustissimis editionibus. Tertium, rarissimè tamen, à coniecturâ, non remotâ tamen eâ, sed propinquâ. Cùm autem decem libros demus Vitarum Patrum, quorum tres posteriores nunc primùm accedunt ex interpretatione recentiorum, qui vixêre Patrum memoriâ; non est, quòd omnium librorum manuscripta exemplaria exspectes. Eorum igitur tantùm librorum manuscripta exspécta exemplaria, qui iam olim translati fuêre, quales septem priores, quique hactenus titulo Vitarum Patrum impressi sunt.

Manuscriptorum quibus vsus sum, ecciste catalogus, quem do iuxta vetustatem characteris, quantum quidem mihi colligere licuit, vel

vel ex anno adſcripto, vel ex charactere. Sciunt antiquarij, aliquod ſæculi indicium à characteris genere ſumi. Cito autem eos referendo ad editionem hanc quartam.

MS. VEDASTINVS, è celeberrimo S. Vedaſti monaſterio membranaceus in folio, vetuſtiſſimâ manu, quippe characteribus capitalibus conſcriptus. Deſcriptus hic erat rogatu abbatis Nomedij, qui eum baſilicæ S. Medardi obtulerat. vnde Sueſſione, vbi inſignis S. Medardi baſilica, librum hunc profectum auguror. Titulus autem libri hic erat: *Liber ſermonum vel adhortationis Patrum ad profectum monachorum.* Liber autem hic MS. tantùm continet ex libro noſtro ſexto libellos XV. & finit in numero 26. libelli XV. quare non habet integrè quæ vertit Pelagius. Finis totius libri erat: *Explicit liber quod vocatur Vitaſ-Patrum ad profectum monachorum ſiue imitatores eorum.* Vix dubium mihi, ante annos DCCC. librum hunc conſcriptum. Ex Nomedij ætate res certior ſtatui poterit.

MS. S. FLORIANI, in folio, membranâ, vetuſtiſſimus, ante annos prope DCCC. ſcriptus. Ita enim in fine habet: *Hic liber fuit inchoatus in Huniâ in exercitu anno Domini* DCCC. XVIII. IV. *Non. Iunij, & perfinitus apud S. Florianum* II. *Jd. Septembr. inchâ.* XV*ma*. An vltimum hoc eſt *Indict.* XV? Continet ex libro *primo*

Vitam *Pauli, Hilarionis, Antonij*, & *Malchi*.

Librum *ſecundum*.

Ex libro *quinto* nonnulla hoc titulo: *Jncipiunt adhortationes ſanctorum Patrum, perfectiones monachorum, quas de Græco in Latinum tranſtulit B. Hieronymus.*

Librum *ſeptimum*.

Ex Appendice, *Ægyptiorum Patrum ſententias*, hoc titulo: *Interrogationes vel Reſponſiones Ægyptiorum Patrum, quas de Græco in Latinum tranſtulit Martinus epiſcopus in monaſterio Domenſe.*

MS. INGOLSTADIENSIS, Collegij noſtri in folio, membranâ, valdè vetuſtus. Continet librum *ſecundum, tertium, quartum*.

MS. AMANDINVS è celeberrimo S. Amandi cœnobio, à vetuſtâ manu, qui *Heraclidis paradiſum* continebat, ſed mutilum. ad cuius tamen fidem paucula in Appendice recognoui.

MS. AVDOMARENSIS ex eccleſiâ collegiatâ S. Audomari, vetuſtus, & maximè perfectus, qui maximo mihi ad hanc recognitionem adiumento fuit, tum quòd plures libros contineret, tum quòd egregiè ſcriptus eſſet. Continebat autem ex *libro primo*

Vitam *S. Antonij* per *S. Athanaſium*, interprete *Euagrio*.

Vitam *S. Hilarionis* auctore *S. Hieronymo*.

Vitam *Malchi* monachi captiui per eumdem.

Vitam

Vitam *Abrahæ eremitæ* per *B. Ephrem.*

Vitam *B. Frontonij.*

Vitam *Marinæ puellæ.*

Librum *secundum*, hoc initio: *Incipit præfatio Ruffini de Vitâ monachorum.* BENEDICTVS, &c.

Librum *tertium*, per paragraphos seu numeros 207.

Librum *quartum*, exceptis primis XIV. capitibus, quæ ex Seuero Sulpitio sunt excerpta. ea enim deerant.

Librum *quintum*, cuius titulus est: *Incipiunt adhortationes sanctorum patrum, perfectionésque monachorum, quas de Græco in Latinum transtulit Hieronymus presbyter.* manifesto errore. Nam idem liber manuscriptus in fine libelli XVIII. qui in hoc quinto libro vltimus est, hæc habet: *Huc usque de Græco in Latinum transtulit Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ, & abhinc deorsum Ioannes subdiaconus.*

Librum *sextum*, interprete *Ioanne* S. R. E. subdiacono.

MS. AFFLIGEMIENSIS ex insigni abbatiâ S. Petri apud Alostum in folio, membranâ, bonæ notæ.

Continet ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, Antonij, Hilarionis, Malchi, Pachomij, Abrahæ, Simeonis Stylitæ, Frontonij, Euphrosynæ, Mariæ neptis Abrahæ, *Pelagiæ, Mariæ Ægyptiacæ, Marinæ.*

Librum *secundum, quintum, sextum.*

MS. GEMBLACENSIS, ex vetustâ abbatiâ S. Petri, Ordinis S. Benedicti in oppido Gemblacensi apud Namurcum, in quarto, membranaceus, charactere vetusto.

Continebat tantùm ex libro *primo* Vitas

S. Pachomij, S. Basilij, Ioannis Eleemosynarij, Mariæ Ægyptiacæ.

MS. CRISPINIENSIS, ex monasterio Ordinis S. Benedicti apud Valentianas, in folio, membranâ, vetustâ manu. Continebat ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, S. Antonij, S. Hilarionis, Malchi, Ioannis Eleëmosynarij, Frontonij, Paulæ, S. Marinæ.

Totum librum *secundum*. Totum librum *quintum.*

Totum librum *quartum.* Totum librum *sextum.*

MS. AQVICINCTINVS, ex cœnobio Ordinis S. Benedicti apud Duacum, in membranâ, bonæ notæ, in folio. Exhibebat hic manuscriptus ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, S. Antonij, S. Hilarionis, Malchi, S. Ioannis Eleemosynarij, S. Euphrosynæ virginis, *Mariæ* neptis Abrahæ, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ Ægyptiacæ, Paulæ.*

Exhibebat prætereà *librum secundum*, hoc titulo: *Incipiunt actus SS. Pa-*

SS. Patrum à Posthumiano monacho editi & ad Fidosum missi.

Librum *tertium*, qui ibi constat paragraphis seu numeris 112.

Librum *quartum* hoc initio: *Incipit liber Posthumiani de gestis sanctorum Patrum.* Vnde occasio nata sit *Posthumiano* aliquos libros inscribendi, vide dicta suprà Prolegomeno IV. §. IX.

MS. LÆTIENSIS MAIOR ex formatissimo ad Regulam S. Benedicti sub patrocinio S. Lamberti monasterio, in folio, pergameno, bonæ notæ. Continet autem ex libro *primo* Vitas

S. Pauli primi eremitæ. *S. Frontonij*, quam *Hieronymo* tribuit.
S. Antonij. *S. Euphrosynæ.*
S. Hilarionis. *S. Pelagiæ* meretricis.
S. Malchi, captiui monachi. *S. Mariæ Ægyptiacæ.*
S. Simeonis Stylitæ. *S. Marinæ.*
S. Joannis Eleemosynarij. *S. Paulæ.*

Librum *secundum*, qui à MS. hoc *Posthumiano monacho* ascribitur, & dicitur *ad Phydosum* missus.

Ex libro *tertio*, tantùm num. 24. qui eidem *Posthumiano* tribuitur.

Librum *quartum*, qui *Ioanni Cassiano* assignatur.

Librum *quintum*. Titulus autem hic est: *Incipiunt capitula libri S. Hieronymi de Vitâ & actibus SS. Patrum eremitarum translatus ab eo de Græco stilo in Latinum.* In medio verò libelli XVI. (qui verè XVIII. est. sed duo libelli XIII. *de Hospitalitate*, & XIV. *de Obedientiâ* in hoc MS. sunt omissi) habetur: *Hucusque Hieronymus de Græco in Latinum dicitur transtulisse, siue vt plerique autumant, Pelagius diaconus Romanæ Ecclesiæ. Inde Joannes subdiaconus, quatuor distinguens libris idem opus.*

Librum *sextum.*

MS. LÆTIENSIS MINOR, in quarto, pergameno, notæ non inferioris à priore. qui liber olim fuit S. Michaëlis in Sarto.

Continet hic liber ex libro *primo*,

Vitam *S. Pauli* primi eremitæ, auctore *D. Hieronymo.*

Vitam *S. Hilarionis*, auctore eodem.

Vitam seu Pœnitentiam *Thaïdis*, seu *Thaisis.*

Librum *secundum*, *tertium*, *quartum.*

MS. BONÆ-SPEI, ex abbatiâ eiusdem nominis, Ordinis Præmonstratensis, apud Binchium Hannoniæ oppidum, in quarto, formâ oblongâ, pergameno, charactere bono & vetere. Continet varia tantùm fragmenta ex variis hinc inde libris excerpta, ex libro II. & III. *Ruffini*, item ex aliquot libellis *Pelagij* & *Joannis.*

MS. MORETIANVS, in folio, pergameno, non valdè quidem vetustus, sed plurima continens, quem mihi D. Moreti filij suppeditarũt.

Con-

Continebat ex libro *primo* Vitas

Pauli, *Antonij*, *Hilarionis*, *Malchi*, *Pachomij*, *Abrahæ*, *Ioannis Eleemosynarij*, *Frontonij*, quam *Hieronymo* ascribit, *Euphrosynæ*, *Mariæ* neptis Abrahæ, *Thaisis* meretricis, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ Ægyptiacæ*, *Marinæ*, *Paulæ*.

Librum *secundum*, quem ascribit *Posthumiano* monacho, & dicitur ad *Phydosum* missus.

Librum *tertium*, qui etiam *Posthumiano* ascribitur, & ad *Phydosum* mittitur.

Librum *quartum*, quem tribuit *Ioanni Cassiano*.

Librum *quintum*, quem de Græco in Latinum ab *Hieronymo* presbytero translatum asserit. In fine tamen libri XVIII. ait, *siue vt plerique autumant, transtulit de Græco in Latinum Pelagius diaconus S.R.E.*

Librum *sextum*, quem *Ioanni* S.R. E. subdiacono ascribit.

Ex Appendice, *Heraclidis Paradisum*, integrum: sed eum ascribit *Paschasio*, vel *Palladio* diacono. Ita titulum concipit: *Incipit epistola Paschasij siue Palladij diaconi ad Eugypium presbyterum in libro, qui vocatur Paradisus de miraculis sanctorum Patrum & Vitâ eorum.* Vide Prolegomenon XXV.

MS. S. IACOBI fratris Domini in Insulâ, vbi est abbatia Ordinis S. Benedicti Leodij, in folio, pergameno, scriptus anno Domini M.CCC.XII.

Continet ex libro *primo* Vitas

S. Pauli primi eremitæ, & *Malchi*.

Librum *secundum*, *quintum*, *sextum*.

Ex eadem abbatiâ habui libellum in octauo, chartaceum, in quo erat Vita *S. Onuphrij*, recenti manu. Distinctus hic erat stilus à vulgatâ Onuphrij Vitâ, vulgatum tamen stilum retinui.

MS. CAMBERONENSIS, ex abbatiâ S. Mariæ de Camberone, Ordinis S. Bernardi apud Athum, in membranâ, folio, recentiore manu. Continebat ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, *S. Antonij*, *S. Hilarionis*, *Malchi*, *Ioannis Eleëmosynarij*, *Paulæ*.

Librum *secundum* hoc titulo: *Incipiunt actus SS. Patrum à Posthumiano monacho editi, & ad Fidosum missi.*

Librum *tertium*. nulli certo auctori hic inscribitur.

Librum *quartum*, qui *Posthumiano* tribuitur.

MS. CLAROMARESCANVS, ex abbatiâ S. Mariæ de Claromaresco, iuxta Audomarum, Ordinis S. Bernardi, in folio, membranâ, charactere bono, sed non valdè veteri.

Continebat ex libro *primo* Vitas

Thaisis meretricis, *Mariæ Ægyptiacæ*, *Marinæ* puellæ.

Librum *secundum* nulli auctori inscriptum.

Librum *tertium* etiam anonymum.

Librum *quartum* similiter anonymum.

MS. REBDORFFIENSIS in quarto, pergameno, charactere satis recenti. Continet ex libro *primo* Vitas

Pauli, *Hilarionis*, *Malchi*, *Simeonis Stylitæ*, *Euphrosynæ*.

Librum *secundum*, quem tribuit *S. Hieronymo*.

Librum *tertium* & *quartum*.

MS. S. PETRI IN MVNSTER, folio, pergameno, recentiore charactere. Continet tantùm excerpta quædam ex Vitis Patrum.

Ex libro *primo* Vitas *Pauli*, *Antonij*, *Hilarionis*.

Quædam ex libro *secundo* & *septimo*.

MS. S. SEPVLCRI MAIOR, ex monasterio S. Sepulcri, quod Cameraci est, Ordinis S. Benedicti, in folio, chartaceus, recenti manu.

Continet ex libro *primo* Vitas

Malchi monachi captiui auctore *D. Hieronymo*, *S. Euphrosynæ*, *Thaidis* meretricis, *Mariæ Ægyptiacæ*, *Marinæ* virginis.

Librum *secundum*, quem tribuit *Palladio*, aitque ab *Hieronymo* de Græco in Latinum conuersum.

Librum *tertium*, Librum *quartum*.

Ex libro *quinto*, qui octodecim libellis constat, habet tantùm sine vllâ libellorum distinctione numeros 240. vocanturque *Admonitiones sanctorum Patrum de diuerso genere virtutum, quas Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ de Græco in Latinum transtulit.*

MS. S. SEPVLCRI MINOR, in membrana, in quarto, manu quoque recenti.

Complectitur autem ex libro *primo* Vitas

Malchi, monachi captiui, *Frontony*, *S. Marinæ*.

Librum *secundum*, quem tribuit *D. Hieronymo*.

Librum *quintum*, qui inscribitur: *Adhortationes sanctorum Patrum, perfectionésque monachorum, quas de Græco in Latinum transtulit B. Hieronymus presbyter.* Rectiùs in fine libri decimioctaui: *Hucusque de Græco in Latinum transtulit Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ, & abhinc deinceps Joannes subdiaconus.*

Librum *sextum*.

MS. CARTHVSIANORVM nostræ Dominæ de Gratiâ prope Bruxellas, in folio, scriptus in membranâ anno Christi M. CCCC. LX. Kal. Decembris, per Fr. Petrum VVeins.

Continet ex *primo libro* Vitas

Pauli primi eremitæ, auctore *D. Hieronymo*, *Antonij*, auctore *Athanasio*, interprete *Euagrio*, *S. Hilarionis*, auctore *D. Hieronymo*,

Mal-

Malchi captiui monachi, auctore eodem, *S. Pachomij*, *Abrahæ* monachi & eremitæ, *Simeonis Stylitæ*, *Macarij Romani*, *Frontonij*, *S. Euphrosynæ* virginis, *Thaisis* meretricis, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ Ægyptiacæ*, *Marinæ* virginis, *Paulæ*.

Librum *secundum*.

Librum *quintum*. Deerat quidem suo ordine libellus decimussextus *De Pœnitentiâ*, sed in manuscripto comprehendebatur sub libello septimo qui est *De Patientiâ*, quo titulo in nonnullis manuscriptis etiam liber XVI. inscribitur.

Librum *sextum*.

Hic autem titulus *libro sexto & quinto* præfigebatur: *De verbis Seniorum sanctorum Patrum. quod opus de Græco in Latinum transtulit Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ, extremam partem Ioannes subdiaconus transtulit*.

MS. RVRÆMVNDANVS, ex Collegio nostro Ruræmundæ in pergameno, in folio, à recenti manu.

Constat quinque libris, vti prima editio. Ex quâ, quòd pauca typographiæ infantiâ imprimerentur exemplaria, videtur exscriptus. In fine has præterea Vitas complectitur:

Pauli primi eremitæ, *S. Antonij*, *Hilarionis*, *Malchi*, *Pachomij*, *Abrahæ*, *Frontonij*, *Barlaam* & *Iosaphat*, *Thaidis* meretricis, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ Ægyptiacæ*, *Paulæ*.

MS. SIONIVS, monasterij religiosarum de Sion, ordinis S. Augustini Cortraci, in folio, chartâ, charactere recentiore, scriptus anno M.CD.LXIX. Conuenit planè cum primâ editione, ex eâque descriptum non dubito. In fine has Patrum Vitas addit:

S. Antonij, *S. Pachomij*, *Epicteti* & *Astionis*.

Atque hæc dicta sint de manuscriptis libris, qui integros quosdam libros vel magnam librorum partem ex iis, quos damus, comprehendunt: nam subinde & alia manuscripta citamus, quæ vel vnam Vitam aliquam, vel simile quid huc spectans tantùm habent, vti inuenies Bertinianum apud Audomaropolim, Laurentianum apud Leodium, Brugense Societatis nostræ, & si quæ alia.

Præter hæc manuscripta Latina, nonnulla quoque Græca nactus sum, è quibus Latina sunt expressa; sed pauca, eaque satis imperfecta, quæ subinde ad lucem citata inuenies. Nam alia quædam seriùs ad manus meas peruenêre.

PROLEGOMENON XXV.

De Appendice ad Vitas Patrum.

PLACVIT hanc Appendicem reliquis de Patrum Vitâ libris iungere, tum ob vetustatem interpretum, tum vt lux subinde locis dubiis ex interpretationis varietate affulgeat, tum etiam quòd quędam, etsi paucula, hęc Appendix contineat, quæ in prioribus non sit reperire.

Continet autem hæc Appendix tria opuscula, *Heraclidis Paradisum*, & *Palladij Lausiacam*, ex veteri vtrumque interpretatione, de quibus vide dicta Prolegomeno IV. §. III. & Prolegomeno XIV.

Quem hîc damus *Paradisum* nomine *Heraclidis*, in manuscripto Moretiano inscribitur, *Paschasij siue Palladij diaconi ad Eugypium presbyterum, in libro, qui vocatur Paradisus de miraculis sanctorum Patrum & Vitâ eorum*. cui titulo subiungitur hæc epistola:

DOMINO SVO SEMPERQVE KARISSIMO PRESBYTERO PASCHASIVS DIACONVS.

FRATER *in Christo karissime, dum nos peritiæ tuæ facundiâ & otij felicitate perpendens, amaritudines occupationésque multiplices peccatorum retractare contemnis, pudoris iacturam dilectionis contemplatione sustine. Direxisti commemoratorium cui nihil possit adiicere facundia peritorum; & opus quod Ecclesiæ vniuersitas possit recensere, breui reserasti compendio, dum beati Seuerini finitimas Pannoniorum prouincias incolentis, Vitam moréfque verius explicasti, & quæ per illum diuina virtus est operata miracula, diuturnis mansura temporibus tradidisti memoriæ posterorum. Nesciunt facta piorum præterire cum sæculo, vt omnes præsentem habeant, & secum quodammodò sentiant commorari, quibus eum relatio peruexerit lectionis. Et ideò quia tu hæc quæ à me narranda poscebas, elocutus es simpliciùs, explicasti faciliùs, nihil adiiciendum labori vestro studio nostro credidimus. Siquidem aliter audita narramus, aliter experta depromimus; faciliùs virtutes magistrorum discipulis exponuntur; quæ suggeruntur crebrius, conuersatione docentur. Diuinis charismatibus inspiratus, scis bonorum mentibus excolendis quantum gesta Sanctorum vtilitatis impertiant, quantum feruoris attribuant, quantum puritatis infundant, de quâ re apostolicæ vocis auctoritas latiùs innotescens, Forma, inquit, estote gregi; & beatus Paulus Timotheo præcepit, Forma esto fidelibus. Vnde idem Apostolus iustorum catalogum summâ breuitate contexens, ab Abel inci-*

incipiens, insignium virorum pergit narrare virtutes: sic & ille fidelissimus Mathathias, morti gloriosissimæ iam propinquans, filiis suis hereditario iure Sanctorum exempla distribuit, quorum certaminibus admirandis celebriùs excitati, animas suas pro legibus sempiternis sanctitatis feruore contemnerent. Nec paterna liberos fefellit instructio: tantum enim profuerunt memoratis facta piorum, vt apertâ fide armatos principes deterrérent, castra sacrilega superarent, cultus aráśque dæmonicas longè latéque diruerent, ciuilémque coronam, sertis decoratam perennibus, splendenti patriæ prouiderent. Vnde & nos ornamentis sponsæ Christi quiddam fraterno ministerio prouideri gaudemus, non quò vllis, vt credo, temporibus defuerit clarior vita maiorum, sed quòd domum magni regis plurimorum vexilla trophæorũ habere conueniat. Non enim vera virtus excluditur numerositate virtutum, sed optatis excessibus eatenus ampliatur.

Inde sequebatur: *Prologus primus Paschasij siue Palladij diaconi ad Lausum episcopum: In hoc libro*, &c. Inde *Secundus Prologus: Multi quidem multos.* Inde caput primum Paradisi: *Cùm primùm Alexandriam.*

Equidem *Paschasio* huic, qui Eugypij tempore vixit, liber hic velut auctori tribui non potest, cùm auctor in hoc libro interloquens certò vixerit sæculo S. Hieronymi, & Patrum magnâ ex parte, quorum Vitam describit. Quare rectè additum *siue Palladij*; verè enim Palladius vel Heraclides huius Paradisi auctor est.

An igitur *Paschasius* dicendus est vetus huius Paradisi interpres? Nec hoc affirmare habeo. Certè nihil tale insinuat hæc Paschasij ad Eugypium missa epistola. Imò epistola hæc potiùs præfigenda est Vitæ S. Seuerini Noricorum apostoli. & pridem anno M. D. XCV. eam Vitæ S. Seuerini præfixit doctissimus scholiastes Marcus Velserus, Epistolam autem Eugypij, cui Paschasius hîc respondet, exstat tomo sexto Antiquarum lectionum paginâ 455. Si aliundè probari possit Paschasium hunc interpretem esse huius Paradisi, ei posthac inscribatur ea interpretatio. Ego ob hanc epistolam hîc fortuitò præfixam, non ausus fui ei interpretationem asserere.

Continet prætereà *Ægyptiorum Patrum sententias*, interprete *Martino Dumiensi episcopo*, quas ex codice Bibliothecæ Toletanæ excerptas, ex Hispaniâ ad me transmisit R. P. Christophorus à Castro, Sacrarum litterarum in Collegio nostro Salmanticensi Professor. Quas etiam reperi in codice peruetusto S. Floriani, è Germaniâ mihi suppeditato.

Martini Dumiensis episcopi varij meminêre auctores. Isidorus libro de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap. XXII. Sigebertus in simili Scriptorum catalogo cap. XIX. & CXVIII. Fuit hic abbas & episco-

pus, qui Dumiense in Gallæciâ monasterium construxit, posteà episcopus Braccarensis, cuius fit honorifica mentio in Concilio Toletano decimo, cap. VII. ex Concilio Valentino, & in Synodo Braccarensi primâ, Æra D. XC. VIII. & in secundâ, Æra DC. X. quibus præfuit. Nullus tamen meminit quidquam illum ex Græco vertisse, sed potiùs per alios præstitisse. Ita enim Sigebertus suprà cap. CVIII. *Martinus episcopus transtulit per manus Paschasij diaconi Interrogationes & Responsiones plurimas sanctorum Ægyptiorum Patrum in Dumiensi cœnobio.* Quæ Paschasius eius iussu transtulit, habes libro septimo. Fors idem Paschasius & hæc transtulit. Quia tamen Martini nomine in duobus manuscriptis inueniuntur, eius nomine in Appendice dedi.

PROLEGOMENON XXVI.

Varia monita ad Lectorem huius editionis.

ADVERTE primò, Primam mihi curam fuisse, vt textum cuiusque auctoris perquam fidelissimè ex fide veterum codicum exprimerem, seruatis phrasibus etiam minùs vsitatis, nec valdè semper Latinis, vt & illæ sæculum auctoris sui proderent.

Aduerte secundò, Orthographiæ eam seruatam rationem, quam Typographus optimam iudicauit. Quorumdam tamen propriorum nominum diuersas subinde Orthographias reperies, sed apud diuersos interpretes, vt nunc *Scete*, nunc *Scithi*, nunc *Pœmenius*, nunc *Pimenius*, & similia aliquot alia. Quæ plerumque sua interpretibus reliqui, quòd singuli fortè diuersimodè nomina illa in Græco exemplari scripta inuenerint.

Aduerte tertiò, Ne sæpiùs quarumdam difficultatum & verborum rariorum ratio reddenda esset, quòd variis locis eadem occurrerent, contentus breui in Notationibus explicatione, ad Onomasticon porrò remisi, in quo pleniùs de iis agitur. In quo etiam nonnulla reperies, quorum nullum in Notationibus datum indicium.

ADVERTE quartò, Mirandum non esse, si compluscula eadem in diuersis libris, variato tantùm stilo, reperias. Euenit hoc, quòd olim diuersi eremum obiêre, & Vitas dictaque Patrum vel coràm vel ab aliis excepêre. Quisque quod vidit vel audiuit, in commentarium retulit. Accedit, quòd quidam aliorum scrinia compilarunt, & præterea quædam ex suis quoque armariolis adiunxêre. Dedimus igitur omnia prout apud diuersos auctores & interpretes inuenimus, vt suus cuique constaret labor, & plurium testificatione plus quoque Patrum

dictis

dictis accederet auctoritatis. Vide quæ de hac conuenientiâ diximus Prolegomeno IV. §. III.

ADVERTE quintò, Sicubi ea auctorum conuenientia occurrat, in margine ferè notaui singulorum loca, vt se mutuò illustrarent. Qualem in multis reperies inter librum secundum Ruffini, Palladium Herueti, Heraclidis Paradisum, & Palladium ex veteri interpretatione. Ruffinum & Palladium Herueti inter se commisi: Paradisum Heraclidis per Palladium Herueti illustraui: Palladium ex veteri interpretatione cum Heraclidis Paradiso comparaui. Multa quoque eadem reperies in libro III. Ruffini, Pelagio, Ioanne, Paschasio, quorum concordiam in margine notatam inuenies.

ADVERTE sextò: Vt compendio conuenientiam illam citarem, cùm nouem posteriores libri, in quibus eiusdem rei repetita narratio maximè occurrit, vel auctorem certum habeant vel interpretem, vbi auctor certus est, eum citaui; vbi de eo minùs constat, interpretis nomen margini apposui. verbi gratia, quæ paria occurrunt libris secundo, tertio, qui RVFFINVM agnoscunt auctorem. quarto, qui excerpta habet ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO; octauo, qui PALLADIVM; nono, qui THEODORETVM; decimo, qui IOANNEM MOSCHVM repræsentant auctores; tantùm in margine cito auctorum nomina cum capitibus vel numeris, prout cuiusque liber vel per capita vel per numeros digestus hîc reperitur. Rursus verò cùm in margine citandi sunt liber quintus, sextus, septimus, qui Græcis auctoribus incertis circumferuntur, certos tamen habent interpretes, cùm quintus citandus est, cito PELAGIVM; cùm sextus, IOANNEM; cùm septimus PASCHASIVM; quorum singuli suorum singulorum librorum sunt interpretes. Quia verò PELAGIVS & IOANNES librum quisque suum in varios libellos distinctum habet, dum eos in margine cito, libellorum simul ordinem cum dictorum numero in margine assigno.

ADVERTE septimò, in chorographiæ studiosi gratiam tabulam nos curasse concinnari mansionum & expeditionum eremitarum. & quia maximè Ægyptus & Syria & Palæstina ab eremitis fuit exculta, particularem quoque earum delineationem habes, quòd in generali tabula particularis locorum distinctio seruari non posset. Tabulam eam proximum folium exhibebit.

S. BENEDICTVS *Regulæ suæ capite vltimo.*

COLLATIONES PATRVM ET INSTITVTA

ET VITÆ EORVM

ET REGVLA S. P. N. BASILII

QVID ALIVD SVNT,

NISI BENE VIVENTIVM ET OBEDIENTIVM

MONACHORVM EXEMPLA

ET

INSTRVMENTA VIRTVTVM?

CHO-

CHOROGRAPHIA PARTICVLARIS MANSIONVM EREMITICARVM IN ÆGYPTO, SYRIA, ET PALÆSTINA.
SEPTENTRIO
MERIDIES.
OCCIDENS.
MARIS MEDITERRANEI PARS.
Mare Ægyptium.
Mare Parthenium.
MARE PALÆSTINVM.
CYPRVS
SYRIA.
ARABIÆ DESERTÆ PARS.
ARABIA PETRÆA.
Saraceni.
Montana Arabiæ foelicis.
SINVS MARIS RVBRI Ptolomæo dicti ARABICI
Erythræum.
HEPTANOMIA quæ et ARCADIA.
ÆGYPTVS.
Ægyptij Ichthyophagi alter Arabici.
THEBAIS quæ et ÆGYPTVS SVPERIOR.
Lyb. Ægyptij.
Blemmij.
Scetis et Scitis regio.
Alexandria
Memphis
Babylon
Heliopolis
Heracleopolis
Hermopolis
Cynopolis
Antinous
Ptolemais
Abydus
Tentyra
Coptos emporium
Thebæ quæ et Diospolis
Muthis
Syene
Æthiopum præsidium
Pelusium
Tripolis
Berytus
Sidon
Tyrus
Damascus
Palmyra
Bostra
Medaua
Heliopolis
Ethan
Elim
Pharan
Raythum
Berenice
Scala milliariorum huius chorographiæ particularis.
FRAN. HARÆVS delineauit.

CHOROGRAPHIA
GENERALIS
MANSIONVM
ET
EXPEDITIONVM
EREMITICARVM.
OCCIDENS.
ORIENS.
SEPTENTRIO.
Confinia Numidiæ.
Confinia Garamantum.
AFRICA.
MARE MEDITERRANEVM.
Mare Ionium.
SINVS ADRIATICVS.
ILLYRICVM.
SICILIA
Roma
Dalmatia.
Epirus.
Thessalia.
MACEDONIA.
GRÆCIA.
Pelo-ponnesus.
Pannoniæ pars.
MARE ÆGEVM.
CRETA
Barcitæ seu Barcæi.
CYRENAICA.
MARMARICA.
Hammoniaca regio.
Oasis desertum.
Oasis parua.
Oasis magna.
LYBIÆ PARS.
ÆGYPTVS.
Arab. Ægyptij.
SINVS MARIS RVBRI Ptolemæo Arabici
ARABIÆ confinia.
Getarum et Scythiæ confinia.
THRACIA.
ASIA.
LYDIA.
LICIA.
GALATIA.
CAPPADOCIA.
PONTVS EVXINVS nunc Mare Maiore.
ARMENIA MINOR.
CYPRVS
CILICIA.
SYRIA.
ARMENIA MAIOR.
MESOPOTAMIA.
MEDIA.
BABYLONIA.
Chaldæa.
ASSYRIA.
Parthia.
IBERIA.
ALBANIA.
SARMATIÆ PARS quæ nunc Tartaria.
PARS MARIS HYRCANI seu Caspij vulgo de Sala
Scala milliariorum huius chorographiæ generalis.

CHOROGRAPHIA
PARTICVLARIS
MANSIONVM EREMITICARVM
IN ÆGYPTO, SYRIA,
ET PALÆSTINA.
MARIS
MEDITERRANEI
PARS.
SEPTENTRIO
MERIDIES.
OCCIDENS.
Mare Ægyptium.
Mare Parthenium.
MARE PALÆSTINVM.
CY PRVS
S Y.
R I
A.
ARABIA
PETRÆA.
Saraceni.
ARABIÆ DESERTÆ PARS.
Montana Arabiæ foelicis.
Scetis et
Scitis regio.
Lyb. Ægyptij.
HEPTAN OMIA
quæ et
ARCA DIA.
ÆGYPTVS.
THEBAIS quæ et ÆGYPTVS
SVPERIOR.
Blemmij.
Ægyptij Ichthyophagi alias Arabici.
SINVS
MARIS RVBRI
ARABICI
Erythræum.
Tripolis
Berytus
Sidon
Tyrus
Damascus
Palmyra
Bostra
Ethan
Elana
Pharan
Heracleopolis
Cynopolis
Antinous
Ptolemais
Abydus
Tentyra
Coptos emporium
Thebæ quæ et Diospolis
Syene
Berenice
Æthiopum præsidium
Scala milliariorum
huius chorographiæ
particularis.
Vnum milliare unius horæ.
FRAN. HARÆVS
delineauit.

CHOROGRAPHIA GENERALIS MANSIONVM ET EXPEDITIONVM EREMITICARVM.
OCCIDENS.
ORIENS.
SEPTENTRIO.
Confinia Numidiæ.
Confinia Garamantum.
AFRICA.
Barcitæ seu Barcæi.
CYRENAICA.
MARMARICA.
Hammoniaca regio.
Oasis parua.
Oasis desertum.
Oasis magna.
LYBIÆ PARS.
ÆGYPTVS.
Arab. Ægyptij.
SINVS MARIS RVBRI Ptolemæo Arabici
ARABIÆ confinia.
MARE MEDITERRANEVM.
Mare Ionium.
SICILIA
Roma
SINVS ADRIATICVS.
ILLYRICVM.
Dalmatia.
Epirus.
MACEDONIA.
GRÆCIA.
Theßalia.
Pannoniæ pars.
MARE ÆGEVM.
CRETA
CYPRVS
Getarum et Scythiæ confinia.
THRACIA
PONTVS EVXINVS nunc Mare Maiore.
Paphlagonia.
PONTVS.
GALATIA.
CAPPADOCIA.
ASIA.
ARMENIA MINOR.
CILICIA.
SYRIA.
ARMENIA MAIOR.
MESOPOTAMIA.
Chaldæa.
BABYLONIA.
ASSYRIA.
MEDIA.
Parthia.
IBERIA.
ALBANIA.
SARMATIÆ PARS quæ nunc Tartaria.
PARS MARIS HYRCANI seu Caspij vulgo de Sala
Scala milliariorum huius chorographiæ generalis.

DE
VITIS PATRVM
LIBER PRIMVS,
AVCTORE
DIVO HIERONYMO
PRESBYTERO,
ET
ALIIS VARIIS.

PRAELVDIA AD LIBRVM PRIMVM.

LECTORI.

QVIA D. Hieronymus hoc libro primo ſæpè interloquitur, idémque, arctioris vitæ incenſus deſiderio, eremitas olim inuiſit, inq́ eremo annos aliquot vixit; placuit hîc breui ſynopſi, viæ vitæq́ eius periodos, quà peregrinationes eius ſpectant, oculis ſubiicere; ad nonnullam eorum lucem, quæ lecturus es. Quos ex Ill^mi Cardinalis Baronij laudatiſſimis Annalibus concinnaui, vt magno Duce D. Hieronymi conſecteris veſtigia.

DIVI HIERONYMI PEREGRINATIO.

DIVI HIERONYMI PRIMORDIA ET PROFECTIO GALLICANA.

NATVS eſt Stridone, oppido in Dalmatiâ, honeſtis quidem parentibus, & ſubſtantiis haud infimis, quas poſteà pro ædificatione monaſterij per Paulinianum fratrem diſtraxit [a]: non enim de ſeipſo, ſed de voluptuoſis clericis atque monachis, ex perſonâ tamen ſuâ illa ait [b]: *Natus in paupere domo & in tugurio ruſticano, qui vix milio & cibario pane rugientem ſaturare poteram ventrem, nunc ſimilam & mella faſtidio*, &c.

A.C. ccc. XLII. Baronius Tomo 3. ad annum 372.
[a] Hier. epiſt. 26.
[b] Hier. ep. 2.

Bonoſum habuit collactaneum [c], & cum eodem coaluit in liberalibus diſciplinis, prædiuite adoleſcente: à puero enim excolendus bonis litteris traditus eſt præceptori; de quo ipſe: [d] *Memini me puerum curſitaſſe per cellulas ſeruulorum, diem feriatum duxiſſe luſibus, & ad Orbilium ſæuientem, de auiæ ſinu tractum eſſe captiuum.*

[c] Hier. ep. 41.
[d] Hieron. Apolog. aduerſ. Ruffin.

Romam veniens cum eodem ipſius gentili Bonoſo, Donatum audiuit; ipſum enim ſuum nominat [e] præceptorem. tum, vt ipſe tradit [f], ſcholaſtico more luſit in controuerſiis declamandis. ibi adultâ ætate ſacro baptiſmo initiatus [g] eſt: quo ſuſcepto, paulò ſolutiorem vitam, quam geſſerat, continuò emendauit: nam

[e] Hieron. in Chron anno 20. Conſtantij.
[f] Hier lib. 1. cont. Pelag. & in ep. ad Gal. cap. 2.
[g] Hier ep. 57

priori amissâ corporis integritate, secundam, quam vocat continentiam post Baptismum, seruauit immaculatam [a]. totus pijs officiis deditus vnà cum eiusdem instituti sodalibus, singulis diebus Dominicis (vt ipse tradit [b]) inuisebat in subterraneis cœmiteriis reliquias sanctorum Martyrum: nihilque ceteris diebus otij sibi relinquens, totus erat in describendis libris: sic enim bibliothecam Romæ summo studio atque labore sibi confecisse testatur.

[a] Hier. Apolog. pro lib. adu. Iouin. [b] Hieron. in Ezech. c. 40. Hier. ep. 22.

In Gallias post hæc peregrinatus cum ipso Bonoso, eadem siti librorum, Treueris S. Hilarij libros de Synodis manu suâ descripsit; aliósque ibi positus antiquos codices, vsus operâ amicorum atque inter alios Florentij, describendos curauit.

Hier. ep. 6. & 41.

PROFECTIO SYRIACA POST VARIAS ORBIS PROVINCIAS LVSTRATAS.

A.C. CCCLXX. Baron. ad ann. 372.

CONTIGIT autem post hæc, vt qui semel peregrinari cœperat, proficisci quoque in Orientem, in animum induxerit; id quidem cùm eruditionis, tum etiam religionis causâ; vt ex his, quæ gessit, inspicere licet. Porrò peregrinationis eius, quæ remanent, vestigia asseclantes, dicimus cum eum Bonoso comite è Gallijs reuertentem, Aquileiam peruenisse, consedisséque ibi aliquo temporis spatio, fruiturus consortio sanctissimorum virorum, nimirum S. Valeriani, eius ciuitatis post Fortunatianum episcopi, Heliodori, Nepotiani, Ruffini, Chromatij, Iouini, Eusebij, Bonosi, Florentij, Nicææ subdiaconi, Chrysogoni monachi: ad quos omnes, intimæ necessitudinis testes, eiusdem Hieronymi litteræ extant.

Hier. ep. 41. 42. 43. 44.

Horum igitur suauissimâ consuetudine aliquantisper detentus est S. Hieronymus Aquileiæ; cùm inde discedere cogitur, nescio quo improuiso rerum euentu, vt ipse, ex eremo ad Ruffinum scribens, testatur verbis illis: *Postquam me à tuo latere subitus turbo conuulsit, postquam glutino charitatis hærentem impia distrauit auulsio*, &c. tunc Aquileiâ recedens, in Dalmatiam, patrium solum, veniens, sororem iuuenculam, ætatis lubrico lapsam, primùm viro maximè pio Iuliano, qui eam ad meliorem frugem restituit, deinde etiam per litteras Chromatio commendauit.

Hier. ep. 41. Hier. ep. 37 & 43.

Quando autem contigerit, vt ipse sic monasticæ vitæ arripuerit institutum, diligenti rerum ac temporum discussione peruestigandum est. Ceterùm, quòd in re dubiâ & incertâ versemur, nitendum est coniecturis, aliisque argumentis, quantumlibet videri possint à longè petita: sic enim sæpè accidit, per angustas rimulas perspicere, quæ indagatur sollicitè veritas.

At, quod ad hanc rem pertinet, haud assentiri possumus affirmanti, Hieronymum cum Ruffino atque collegis, itineris sociis, primùm Ierosolymam petiisse, indè verò inter se diuisos, Ruffinum in Ægyptum, Hieronymum autem in diuersas prouincias peregrinationem instituisse, atque illinc deserta Syriæ petiisse. Nam Ruffinum Româ recessisse cum Melaniâ, profectúmque in Ægyptum, indéque Ierosolymam peruenisse, cùm iam S. Hieronymus in Syriâ monachus degeret; tum quæ superiùs dicta sunt, tum quæ dicentur inferiùs, perspicuè demonstrabunt. Ex peregrinatione verò ipsius Hieronymi, à se descriptâ, possumus pariter intelligere, tempus ipsius ex Occidente in Orientem migrationis: ad Ruffinum enim, cùm ille iam peruenisset in Ægyptum, ex eremo Syriæ scribit, se primò profectum in Thraciam, inde in Pontum atque Bithyniam, posteà in Galatiam & Cappadociam, deinde per Ciliciam in Syriam descendisse, vbi consedit in solitudine monachus. Hæc totius eius est peregrinationis perio-

Marian. Victor. in vit. S. Hier. Hier. ep. 4.

periodus, vnà cum fidissimis comitibus,[1] Euagrio presbytero Antiocheno, Innocentio, Heliodoro, &c, vt ait, cum Hylâ S. Melanij famulo.

Cum igitur reperiamus, Euagrium indiuiduum comitem fuisse S. Hierony- *Peregrinatio Hieron. & Euagrij eadem.*
mi: æquè etiam cum eo Hieronymum peregrinatum ex Occidente in Cappadociam, par est credere; cùm de se tradat ipse Hieronymus, cum eo profectum esse in Cappadociam. Hæc igitur vt asseramus, eadem certè Hieronymi atque Euagrij in Cappadociam peregrinatio persuadet. huncque ipsum Euagrium,
de quo S. Basilius meminit, eumdem esse cum Euagrio, Hieronymi socio atque *Basil. ep. 8.*
comite, cùm nomen, tum munus presbyterij, tum patria, nempe Antiochia, nec non locus ipse, vnde venit, nimirum ex Italiâ, æquè demonstrant: eumdemque Euagrium illum esse, qui egregiam nauauerat operam Mediolani ad-
uersus Auxentium, de quo, ad vnum ex comitibus Innocentium, antè Hiero- *Hier. ep. 49.*
nymus scripserat, nos suo loco retulimus.

Quando autem acciderit Euagrium ad S. Basilium in Cappadociam peruenisse, ex eadem Basilij epistolâ possumus intelligere: quâ, antequam de Euagrio faciat mentionem, de vehementi morbo, in quem tunc inciderat, agit, cùm
ait: *Quinquaginta his diebus æger decubui, quibus mihi sedulò adfuit dilectus & om-* *Basil. ep. 8.*
nium studiosissimus frater noster & cooperator Elpidius. Multùm enim febre consumptus, penuriâ nutrientis materiæ, aridâ hac carne, ceu lucernarum papyro, circumdatus, marcidâ longaque ægritudine laboraui: antiquum vulnus huic accedens, à cibis me abstraxit, oculis somnum ademit, tandem morti & vitæ confinem me effecit, tantum viuere permittens, quantum ad dolorem sentiendum opus est. Hæc & alia plura de eadem
corporis infirmitate Basilius, quam ei contigisse superiùs diximus anno, quo *Anno 369.*
creatus est Cæsareæ episcopus, qui numeratur Domini CCCLXX. quo pariter *& 370.*
dicimus Hieronymum, cum eodem Euagrio & aliis sociis, deuenisse in Syriam, inde verò eiusdem prouinciæ deserta petiisse, non ante (meâ sententiâ) annum Domini trecentesimum septuagesimum primum: quod quidem & insi-
nuare videntur citatæ eiusdem superiùs litteræ ad Ruffinum. Ex his igitur indu- *Hier. ep. 4.*
cimur, vt credamus, præsentem annum esse secundum, eius in eremo incolatus.

Cum autem primùm in Syriam venit, ibi cum Euagrio Antiocheno, in viâ *A. C. ccclxxi.*
comite, Antiochiæ consedit. Erat Euagrius prædiues ac nobilis, dominusque *Baron. ad*
villæ, Maroniæ dictæ; vbi aliquando agens Hieronymus cum Euagrio, nactus *ann. 372.*
ibi sanctissimum illum Malchum monachum, totius vitæ ipsius cursum, quam *Quid Hieronymus*
posteà factus senex conscripsit, accepit: testatur id quidem Hieronymus ipse, *Antiochię.*
cum ait: *Maronia triginta ferè millibus ab Antiochiâ, vrbe Syriæ, haud grandis ad* *Hieron. in*
Orientem distat viculus: hic, post multos vel dominos vel patronos, dum ego adolescen- *vitâ Malchi.*
tulus morarer in Syriâ,[3] *ad Papæ Euagrij, necessarij mei, possessionem deuolutus est: quem idcircò nunc nominaui, vt ostenderem, vnde nossem, quod scripturus sum.* Post verò descriptam egregiè vitam Malchi, ista ad postremum: *Hæc*, inquit, *mihi senex Malchus adolescentulo retulit, hæc ego vobis narraui senex, & castis historiam castitatis expono.* quo planè Malchi exemplo, & aliorum plurimorum monachorum, quibus (vt vidimus) Syria tunc florebat, incaluit cor eius ad consectandum vitæ monasticæ institutum: cùm &[4] ad Theodosium, magni nominis virum, & alios præclaros anachoretas litteras dedit, petens eorum precibus solui vinculis sæcu-
li; vbi hæc inter alia: *Nunc vestrum est, vt voluntatem sequatur effectus: meum est,* *Hier. ep. 38.*
vt velim: obsecrationum vestrarum est, vt, quod velim, & possim.

Inter hæc temporis spatia, cùm, quid esset decernendum de statu suo, Deum seruosque Dei ira consuleret, agens Antiochiæ docentem audiuit Apollinarem,
de quo ipse ad Pammachium: *Apollinarem Laodicenum audiui Antiochiæ frequen-* *Hier. ep. 65.*

ter & colui; & cùm me in sanctis Scripturis erudiret, numquam illius contentiosum super sensu dogma suscepi. hæc ipse. Porrò cùm (vt superiùs dictum est) Apollinaris nondum perfectè cognitus neque damnatus esset, licenter docebat, audiebaturque licentiùs.

Hieron. cultor eremi factus. De loco verò, à sancto Hieronymo in Syriæ solitudine, ad habitandum delecto, ad Chromatium scribens, ita ipse meminit: *In ea parte delatæ sunt* (tuæ scilicet litteræ) *quæ inter Syros & Sarracenos vastum limitem ducit.* Eadem habet ad Florentium. Chalcidis prouinciæ ea erat (vt alibi ipse testatur) solitudo.
Hier. ep. 43. Hier. ep. 6. Hier. præf. in Abdiam.

Fuere eius comites Innocentius atque Hylas, accessitque posteà Heliodorus. Hier. ep. 41. 43. His omnibus Euagrius Antiochenus cuncta necessaria ministrabat; quin & eius Hier. ep. 6. impensis Hieronymo ad scribendos libros suppeditati sunt antiquarij: illis enim se ibi abundasse testatur: eiusdémque Euagrij operâ, litteræ, quæ diuersis ex locis Antiochiam adferebantur, eidem reddebantur; vicissimque ad alios mittendas, ab ipso ille accipiebat.

Hier. ep. 41. Hier. ep. 1. 37. Sed rebus in hunc modum probè dispositis, illud funestum in primis accidit, vt dulcissimo comite Innocentio morte extincto priuaretur, Heliodorúsque citò recesserit, spe tamen redeundi: ipse verò crebris laboraret corporis infirmitatibus. quod sæpè queritur ad diuersos amicos scribens. Hier. ep. 3. Hier. ep. 37. 41.

Quas insuper præter hæc passus sit impugnationes dæmonum, & quæ eum exercuerint prælia carnis, hîc retexam ex eiusdem epistolâ ad Eustochium: Hier. ep. 22. Hier. quæ sit passus in eremo. *O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illâ vastâ solitudine, quæ exusta solis ardoribus, horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis! Sedebam solus, qui amaritudine plenus eram: horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Æthiopicæ carnis obduxerat: quotidie lacrymæ, quotidie gemitus; & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis verò & potu taceo, cùm etiam languentes monachi aquâ frigidâ vtantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantùm socius & ferarum, sæpè choris intereram puellarum: pallebant ora ieiuniis, & mens desideriis æstuabat in frigido corpore, & ante hominem *sua iam carne præmortuum sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesu iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inediâ subiugabam. Non erubesco confiteri infelicitatis meæ miseriam; quin potiùs plango, me non esse, quod fuerim. Memini me clamantem, diem crebrò iunxisse cum nocte, nec priùs à pectoris cessasse verberibus, quàm rediret, Domino increpante, tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam, quasi cogitationum mearum consciam pertimescebam; & mihimet iratus & rigidus, solus deserta penetrabam: & sicubi concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam; ibi meæ orationis locus, ibi illud miserrimæ carnis ergastulum: &, vt ipse testis est Dominus, post multas lacrymas, post cælo inhærentes oculos, nonnumquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum; & lætus gaudensque dicebam: Post te in odorem vnguentorum tuorum cucurrimus.* hactenus ipse.

*leg. suam iam carne præmortuâ.

Cant. 1.

Verùm non ieiunia solùm, aliásque afflictiones, ad carnis impetus infrenandos, adhibebat, sed & iuge studium litterarum: vnde ipse ad Rusticum scribens Hier. ep. 4. hæc ait: *Dum essem iuuenis, & solitudinis me deserta vallarent, incentiua vitiorum, ardoremque naturæ ferre non poteram: quem cùm crebris ieiuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æstuabat: ad quam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi, vt post Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauitatemque Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetum discerem, & stridentia anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties*

Hieron. in eremo vacat litteris Hebraicis.

ties

nes desperauerim, quoties cessauerim, & contentione discendi rursus inceperim, testis est conscientia, tam mea, qui passus sum; quàm eorum, qui mecum duxerunt vitam. & gratias ago Deo meo, quòd de amaro semine litterarum dulces fructus carpo. hæc ipse.

Ex multis verò ærumnis, quibus ibi grauiter afflictatus est, illæ quidem sibi [Baron. ad ann. 372. & 378.] maximæ visæ sunt, quòd Occidentalis ipse homo, collegis parùm cognitus, suspectæ illis fidei haberetur. Nam eamdem prorsus calumniam, quam Paulinus [Hieron. calumniam passus in eremo.] episcopus Antiochenus (vt vidimus ex Epiphanio atque Theodoreto) passus est à Vitale primùm, ac deinde à Flauiano, cùm ab eis Sabellianus appellaretur, patitur S. Hieronymus in Syriæ solitudine apud Chalcidem in eremo agens, quòd communicaret cum eodem Paulino, à Meletij, puto, studiosis exagitatus; nominatus & ipse ab iisdem Sabellianus, adeóque vexatus, vt coactus fuerit inde recedere. Tradit hæc omnia ipse scribens ad Marcum presbyterum Chalcidensem.. [Hier. ep. 77.]

PROFECTIO PRIMA IEROSOLYMITANA.

QVO autem profectus sit ipse egressus ex Syriæ eremo: certè quidem Ierosolymam antè abiisse, quàm Romam veniret ad Damasum, ex ipsius [A. C. CCCLXXVIII. Baron. ad eum annũ.] admone probatur, dum in præfatione ad Paulinum in Didymi commentarium de Spiritu sancto, recedens tunc Româ post obitum Damasi, se postliminiò Ierosolymam reuersum affirmat: & in epistolâ ad Asellam, quam Româ egressus, nauem conscensurus conscripsit, ait: *Ora autem, vt de Babylone Ierosolymam regrediar.* [Hier. ep. 99.] quibus intelligas iam antè ipsum Ierosolymis versatum fuisse, quam Romam veniret ad Damasum. Quantum verò temporis Ierosolymis manserit, haud satis liquet.

PROFECTIO CONSTANTINOPOLITANA.

GREGORII Nazianzeni famâ permotus, impulsúsque S. Hieronymus, vnà [A. C. CCCLXXIX. Baron. ad eum annũ.] cum collegâ Vincentio, è Syriâ, tam longinquo terrarum spatio, contulit se Constantinopolim. Quantum autem temporis contigerit Hieronymum [Hier. venit Constantinopol. ad Gregoriũ Nazianz.] apud Gregorium Constantinopoli commorari, exactiùs inquiramus, ex consignatâ ab ipso superiùs eius scriptionis chronographiâ, cùm testatur se illa scripsisse, Gregorio ipso iam facto Constantinopolitano episcopo. contigit id post annum sequentem.

Quòd insuper se ibi Gregorium Nyssenum cognouisse testetur, quem tem- [Gregorius Nyssenus innotescit Hieronymo.] pore indictæ Constantinopolitanæ Synodi illuc cum aliis episcopis contigit proficisci: ex his, inquam (si à præsenti anno numeres) inuenies Hieronymum tribus fermè annis Constantinopoli audisse Gregorium. Ipse verò de Gregorio Nysseno ita meminit: *Gregorius, Nyssenus episcopus, frater Basilij Cæsariensis, ante paucos annos, mihi & Gregorio Nazianzeno contra Eunomium legit libros*, &c. [Hieron. de Script. Eccles. in Gregor. Nyssen.]

PROFECTIO ROMANA.

TRECENTESIMVS octogesimus secundus Domini annus, consulatu Syagrij secundo cum collegâ Antonio annotatur: quo Romæ Concilium [A. C. CCCLXXXII. Baron. ad eũ annum.] celebratum est, ex episcopis diuersarum prouinciarum, nempe Orientis, aliarumque Catholici orbis regionum.

S. Hieronymus ad Principiam scribens tradit, se quoque tum Romam ex Oriente venisse, cum iisdem sanctis episcopis; nam ait de S. Marcellâ: *Denique* [Hier. ep. 61.] *cùm & me Romam, cum sanctis Pontificibus Paulino & Epiphanio, Ecclesiastica traxisset necessitas*, &c. Indicat his sanè verbis Hieronymus, se vocatum à Damaso.

Sed quòd ait venisse Romam cum iisdem nominatis episcopis, haud puto intelligendum, cum Antiochiâ vnà cum Paulino soluisse, vel cum Epiphanio è Cypro insulâ. Nam cùm ipsius sententiâ, vt dictum est superiùs, constet ipsum apud Gregorium Nazianzenum permásisse Constantinopoli vsque ad tempus, quo idem Gregorius episcopatum eius ecclesiæ consecutus est; planè apparet, eum non ante præteritum annum recessisse Constantinopoli: quem quidem haud existimo Antiochiam reuersum esse, vt cum Paulino & Epiphanio se Romam conferret; sed Damasi monitum litteris, venturum Romam, iter per Græciam suscepisse, eoque tempore Athenas adire voluisse. ipsum namque petiisse Athenas, verba hæc in Commentariis in Zachariam fidem faciunt: *In arce, inquit, Atheniensium iuxta simulacrum Mineruæ, vidi sphæram æream grauissimi ponderis, quam ego pro imbecillitate corpusculi mouere vix potui. Cùm quærerem quidnam sibi vellet: responsum est ab vrbis eius cultoribus, athletarum in illâ massâ fortitudinem comprobari, nec priùs ad agonem quemquam descendere, quàm ex leuatione ponderis sciatur, quis cui debeat comparari.* hæc ipse. Sic igitur, qui Constantinopoli recedens per Græciam in Italiam venit, iisdem episcopis eodem tempore vocatis Romam venientibus potuit occurrisse. venisse creditur & ipse vocatus à Damaso Papâ, qui eo in responsionibus Synodalibus vteretur. Contigisse autem videtur ipsius Hieronymi & aliorum episcoporum Romam aduentus autumnali tempore: nam cùm ad Asellam scribens dicat, se propè triennium Romę mansisse, minimè tamen absoluisse; rursumque eiusdem Hieronymi in Apologiâ aduersus Ruffinum assertione certum sit, ipsum mense Augusto Româ profectum; certè quidem ipsum hoc anno, autumnali (vt dictum est) tempore, vel hieme Romam venisse oportuit.

Hieron. in Zachar. cap. 12.

PROFECTIO SECVNDA IEROSOLYMITANA.

A.C. ccc-lxxxv. Baron. ad eũ annum. Siricius Papa eligitur.

ANNI trecentesimi octogesimi quinti exordio, nempe pridie Idus Ianuarij, cùm vacasset sedes post obitum Damasi triginta & vno diebus, Siricius Romanus ex patre Tiburtio in eius locum subrogatus est.

Cùm autem non, vt Damasus fecerat, Siricius Papa in conscribendis eiusmodi litteris, Hieronymi operâ vteretur, neque eum, vt ille, quod par erat, amplecteretur atque foueret: mox Pontificis Romani destitutus præsidio, idem Hieronymus acerbissimos pati cœpit persecutores; illos scilicet clericos, quorum mores improbos scriptis editis sugillasset. Quamobrem vt se à concitato turbine liberaret, tranquillum cogitans portum, nempe tutam Ierosolymæ mansionem, illuc nauigaturus, hoc anno ab Vrbe recedens, nauim conscensurus, ad Romanum portum se contulit. Id quidem hoc anno factum esse, ex eo perspicuum redditur: cùm enim ipse testetur, se pænè triennium Romæ mansisse, pariterque post obitum Damasi recessisse; constetque ex his quæ superiùs dicta sunt, venisse Romam sub consulatu Antonij & Syagrij, anno Domini trecentesimo octogesimo secundo; ipsum hoc anno ab Vrbe oportuit recessisse. Præsenti igitur anno, Augusti mense, ad Romanum portum se conferens, nauem conscendit, prout ipse satis apertè demonstrat in Apologiâ aduersus Ruffinum.

Hieron. recedit ab Vrbe. *Hier. ep. 99.* *Hier. lib. 2. aduer. Ruffinum.*

Porrò qui fuerint ipsius Hieronymi in nauigatione comites, & quando soluerit è portu, idem ipse in Apologiâ aduersus Ruffinum his verbis describit: *Vis nosse profectionis meæ de Vrbe ordinem? narrabo breuiter. Mense Augusto, flantibus Etesiis, cum sancto Vincentio presbytero, & adolescente fratre* (Paulinianus hic erat, quem vltimo loco natum, Romæ dum esset, ad se vt veniret accersiuit) *& aliis monachis, qui nunc Ierosolymis commorantur, nauim in Romano portu securus ascendi,*

Hier. Apolog. aduers. Ruffinum.

maxi-

*maximâ me sanctorum frequentiâ prosequente. veni Rhegium: in Scyllæo littore paulu-
lum steti, vbi veteres didici fabulas, & præcipitem fallacis Vlyßis cursum, & Sirena-
rum cantica, & insatiabilem Charybdis voraginem. Cumque mihi accolæ illius loci multa
narrarent, darentque consilium, vt non ad Protei columnas, sed ad Ionæ portum nauiga-
rem; illum enim fugientium & turbatorum, hunc securi hominis esse cursum; malui per
Maleas & Cycladas Cyprum pergere: vbi susceptus à venerabili episcopo Epiphanio,
cuius tu testimonio gloriaris, veni Antiochiam, vbi fruitus sum communione pontificis
confessorisque Paulini: & deductus ab eo, mediâ hieme & frigore grauissimo, intraui
Ierosolymam. Vidi multa miracula; & quæ priùs ad me fama pertulerat, oculorum iudicio
comprobaui.* hactenus Hieronymus de suo aduentu Ierosolymam.

PEREGRINATIO ÆGYPTIACA.

CVM igitur Ierosolymam S. Hieronymus aduenisset mediâ hieme, haud A.C. ccc-
dubium ibi moratus; profectus verò est posteà in Ægyptum, discendi cu- lxxxvi.
piditate pellectus. Nam licet orbis pænè totius magister extitisset, cùm eum iam Baron. ad eũ annum.
pridem etiam Damasus Papa consulere consueuisset, cuius nomine ad consulta-
tiones episcoporum rescribens, omnes fermè ecclesias docuisset; ibi tamen Di-
dymum Alexandrinum conueniens, ipsi se tradidit, vt discipulum, sacris litteris
imbuendum. testatur id ipse ad Pammachium scribens his verbis: *Iam canis spar-* Hier. ep. 65.
*gebatur caput, & magistrum potiùs quàm discipulum decebat: perrexi tamen Alex-
andriam: audiui Didymum, & in multis ei gratias ago: quod nesciui, didici: quod scie-
bam, illo docente non perdidi.* atque alibi ad eumdem: *Cùm essem Alexandriæ, vidi* Hieron.
Didymum, & eum frequenter adiui, virum sui temporis eruditissimum: rogauique eum, proœm. in Oseam.
*vt, quod Origenes non fecerat, ipse compleret, & scriberet in Osee commentarios: qui
tres libros me petente dictauit, quinque quoque alios in Zachariam.* hactenus ad Pam-
machium. Et ad sanctam Paulam: *Denique nuper ob hanc vel maximè causam Alex-* Hieron. In
andriam perrexi, vt viderem Didymum, & ab eo in scripturis omnibus, quæ habebam proœm l. 4. Comment.
dubia, sciscitarer. hæc ad Paulam: quibus cùm nullam mentionem habeat, quòd in epist. ad Ephes.
eam comitatus fuerit peregrinantem in Ægyptum; nec alibi, cùm de eiusdem
Paulæ profectione in eamdem prouinciam agit, se illi comitem inhæsisse dicat; Hier ep. 27.
planè coniecturâ ducimur, Hieronymum nequaquam cum eâ peregrinationem
illam suscepisse. Ceterùm ad modicum temporis spatium, nempe triginta tan-
tùm diebus commoratum esse Hieronymum Alexandriæ, Ruffinus exprobrat
in inuectiuâ: sed an verè, ipse scit.

Ceterùm, qui aliquantisper Didymum auditurus Alexandriæ consedit, ante-
quam rediret in Palæstinam, Ægypti monasteria peragrauit: de quibus ipse: *Con-* Hier. Apolog. aduers.
tendi Ægyptum, lustraui monasteria Nitriæ, & inter sanctorum choros aspides latere Ruffinum.
perspexi. per aspides enim se significasse Origenistas, ipsemet aliàs sæpè declarat;
sed nos de his suo loco pluribus.

At quid posteà egerit, mox subdit: *Protinus concito gradu Bethlehem meam re-
uersus sum, vbi adoraui præsepe & incunabula Saluatoris. Vidi quoque famosißimum la-
cum: nec me inerti tradidi otio, sed multa didici, quæ antè nesciebam.* At quænam ista?
alibi declarat his verbis post recensitum reditum ex Ægypto in Palæstinam: *Pu-* Hier. ep. 65.
*tabant me homines post auditum Didymum finem fecisse discendi: veni rursum Ieroso-
lymam & Bethlehem: quo labore, quo pretio Barrabanum nocturnum habui præcepto-
rem: timebat enim Iudæos, & mihi alterum exhibebat Nicodemum.* hæc ipse.

NOTA-

NOTATIO.

Ecclesia Aquileiensis florentissima.

1 AQVILEIAM PERVENISSE.] Summâ quidem laude (ait Baronius anno Christi CCCLXXIII.) florebat tunc Aquileiensis ecclesia, vbi extincto Fortunatiano episcopo, Ariana secta fautore, eam Arianorum labe fœdatam, Valerianus vir sanctissimus, ab omni prorsus impietatis face purgauit, vt idem S. Hieronymus

Hier. ep. 43

tradit; adsciuitq; ad officia ecclesiastica viros optimus ac eruditis sic claruit, vt de eis ipse Hieronymus in Chronico ita dignè meminerit: Aquileienses clerici, quasi chorus beatorum habentur. per quos omne Ariani quondam dogmatis virus exclusum est. Sed & quòd, qui ibi erant clerici, essent & monachi, hoc præconio ex iisdem tres potissimùm laudantur in Chronico, cùm ait: * Florentius, Bonosus, & Ruffinus, insignes monachi habentur: ex quibus Florentius tam misericors in egenos fuit, vt vulgò Pater pauperum nominatus esset. Ab hoc adiutum Heliodorum in Orientem peregrinationem confecisse, eiusq; expensis Hieronymum complures

Hieron. in Chron. an. 11 Valens Hier. ep. 43

Hieron. l. Chron. an. 13 Valens * Florentius,

Hier. ep. 5. 6

libros exscribendos curasse, eiusdem littera ad eumdem data significant: quibus rursus eiusdem viri misericordia erga pauperes commendatur, illis potissimùm verbis: Prætermitto innumerabiles, quibus Christum sustentasti, pauisti, vestisti, visitasti, &c.

2. EVAGRIO PRESBYTERO ANTIOCHENO.] At quod primùm (notat Baronius anno Christi CCCLXXII) ad Euagrium Antiochenum spectat, hunc insigniter eruditum diximus iam superiùs temporibus Iuliani Apostata, eumq; vnà cum S. Eusebio, episcopo Vercellensi, in Occidentem venisse: idq; testificatione S. Basilij, de eo ita testantis in epistolâ

Basil. ep. 8.

ad Eusebium Samosatenum, vbi ait ipsum redeuntem ex Italiâ ad se litteras attulisse.

3. AD PAPÆ EVAGRII.] Baronius anno Christi CCCLXXII Nominat Hieronymus Euagrium Papam, quòd cum ipse senex ea scriberet, iam ipse Euagrius factus fuerat (vt suo loco dicemus) episcopus Antiochenus. Qui pòst anno Christi CCCLXXXIX. Theodosij senioris XI. ait eumdem Euagrium factum episcopum Antiochenum, ex Theodoreto libro V. cap. XXIII. Socrate lib. V. cap. XV Sozomen. lib. VII. cap XV. Ambrosio epist. LXXVIII. quem idem Baronius ait saltem peruenisse ad annum XIV. Theodosij ex ipso Hieronymi catalogo, De illustribus Ecclesiæ scriptoribus, cap. vltimo.

4 AD THEODOSIVM, MAGNI NOMINIS VIRVM.] Quod autem ad Theodosium (monet Baronius ad annũ Christi CCCLXXII.) anachoretam spectat, cuius precibus adiutus S. Hieronymus monasticæ vitæ arduum institutum animo ardenti arripuit; idem ille est, qui hoc tempore in iis regionibus egregiâ claruit sanctitate. cuius res præclarè gestas Theodoretus conscripsit: eumq; patriâ Antiochenum, eò sanctitatis peruenisse tradit, vt nautæ, eius nomine inuocato, tempestatem maris ingruentem sedarent: quem Antiochiæ defunctum affirmat, sepulturaq; sanctorum honorificè tumulatum.

Theodoret. in Philoth. cap. 10.

5. CHALCIDENSEM.] Vt habet vetus exemplar, non Celedensem: degebat enim ipse, vt dictum est, in Syria solitudine Chalcidensi. ita Baronius ad annum Christi CCCLXXVIII. Sed alij libri Celedensem præferunt, vti apud eumdem occurrit epistola LXXIX. Annianus Celedensis pseudodiaconus.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA

INDEX

INDEX VITARVM LIBRI PRIMI DE VITIS PATRVM.

Vitæ virorum.

Vitæ mulierum.

Hiero-

Hieronymus epiſtolâ 1. ad Heliodorum de laude Eremi.

O DESERTVM
FLORIBVS CHRISTI VERNANS!
O SOLITVDO
IN QVA
ILLI NASCVNTVR LAPIDES
DE QVIBVS IN APOCALYPSI
CIVITAS MAGNI REGIS
EXTRVITVR!
O EREMVS
FAMILIARIVS DEO GAVDENS!

PRÆLVDIA
IN VITAM
SANCTI PAVLI
PRIMI EREMITAE
SIVE
DE HOC IPSO PAVLO
EIVSQVE VITA
TESTIMONIA.

GELASIVS *dist.* XV. *cap. Sancta Romana Ecclesia.*

VITAS PATRVM, PAVLI, ANTONII, HILARIONIS, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatus ſcripſit HIERONYMVS, cum omni honore ſuſcipimus.

HIERONYMVS *in Chronico anno* XIX. *Conſtantij Iunioris.*

ANTONIVS monachus, centeſimoquinto ætatis anno, in eremo moritur; ſolitus multis ad ſe venientibus, de [1] PAVLO quodam THEBAEO, miræ beatitudinis viro, referre complura: cuius [2] nos exitum breui libello explicauimus.

Idem epiſt. XXI. *ad Paulum Concordienſem.*

Miſimus interim te tibi, id eſt, [3] Paulo ſeni PAVLVM ſeniorem; in quo propter ſimpliciores quoſque, multùm [4] in deiiciendo ſermone laborauimus. Sed neſcio, quomodo, etiamſi aquâ plena ſit, tamen [5] eumdem odorem lagena ſeruat, quo, dum rudis eſſet, imbuta eſt.

Idem Catal. illuſtr. Eccleſiæ Script. cap. CXXXV.

Scripſi vitam PAVLI monachi.

Idem epiſt. XXII. *ad Euſtochium.*

Huius vitæ auctor PAVLVS, illuſtrator ANTONIVS, & vt ad ſuperiora conſcendam, princeps IOANNES BAPTISTA.

Idem epiſt. XXVII. *ad Euſtochium.*

Paula ſola, ſi dici poteſt, & incomitata, ad eremum ANTONIORVM atque PAVLORVM pergere geſtiebat.

PAVLINVS *prologo vitæ S. Ambrosij*, IV. *Aprilis.*

Hortaris, venerabilis Pater Augustine, vt sicut beati viri, ATHANASIVS episcopus, & HIERONYMVS presbyter, stilo prosecuti sunt vitam Sanctorum PAVLI & ANTONII, in eremo positorum, &c.

SIDONIVS *carmine* XVI. *Eucharistico ad* FAVSTVM.

Nunc vocat in tunicâ nudus te ANTONIVS illâ,
Quam fecit palmæ foliis manus alma MAGISTRI.

NOTATIO.

1 PAVLO] *Pauli primi eremitæ natiuitas & obitus, quia nullis Consulibus vel Imperatorum annis assignata habentur inuestiganda sunt ex ætate Antonij, vt rectè monuit Illustriss. Baronius: Antonij verò natalem diem & mortualem, expressum habemus in Chronico Eusebij & Hieronymi, certis Impp. annis. quibus Christi annos ex postremâ Pontaci & Scaligeri editione adiungam, qui à posterioribus sunt appositi, cùm in MS. vetustis desint.*

Illud antè moneo, Baronium vitiosâ editione Eusebij vsum, quæ Antonij obitum ponit anno XXI. *Constantij iunioris. Quare sequar Manuscr. codicem Amandinum Eusebij, quo vtor, ab annis* M. *scriptum capitalibus litteris, quod indicium antiquitatis est. cumque Pontaci & Scaligeri editio hoc quidem loco conspirat. Vitiosam eam editionem esse, quâ vsus est Baronius, probabo fusiùs ad vitam S. Antonij.*

Antonij igitur natalis dies in eo assignatur anno I. *Decij Imp. quem Pontacus statuit Christi* CCLIV. *Scaliger* CCLII. *mortualis verò anno* XIX. *Constantij iunioris, quem Pontacus statuit Christi* CCCLIX. *Scaliger* CCCLVII. *Cumq; hoc posteriore loco in Chronico dicatur Antonius* CV. *ætatis suæ anno obijsse, iustè tantum inter* I. *annum Decij &* XIX. *Constantij iunioris intercedit.*

Et quidem hac ratione iuxta calculum Pontaci & Scaligeri, I. *annus Decij non annumeratur inter annos ætatis Antonij. Aliàs enim* CVI. *anni ætati Antonij tribuerentur. Qui tamen annumerandus sit* I. *annus Decij, & non nisi* CV. *anni inde ad* XIX. *Constantij iunioris annum exsurgant, dicam ad vitam Antonij.*

Iam verò, cùm in vitâ Pauli dicatur Antonius fuisse XC. *cùm Paulum inuisit, quo ipso tempore Paulus obiit* CXIII. *existens annorum, vt in eadem vitâ habetur; & Antonius vixerit* CV. *annos vt iam dictum; sequitur Antonium superuixisse Paulo annis* XV.

Pauli igitur obitus statuendus est XV. *annis ante mortem Antonij. Cùm autem Antonius obierit anno* XIX. *Constantij seu Christi* CCCLIX. *secundùm Pontacum, vel* CCCLVII. *secundùm Scaligerum, manifestè deducitur Paulum obiisse anno* IV. *Constantij, qui est Christi* CCCXLIV. *putatione Pontaci; vel* CCCXLII. *putatione Scaligeri.*

Vnde natalis Pauli statuendus est VII. *anno Alexandri Imp. qui est annus Christi* CCXXXI. *iuxta Pontacum, vel* CCXXIX. *iuxta Scaligerum.*

Ergo V. *anno Gordiani, qui est Christi* CCXLV. *secundùm Pontacum, vel* CCXLIII. *secundùm Scaligerum, agebat Paulus annum* XV. *qui annorum circiter* XV. *dicitur fuisse ab Hieronymo, cùm post mortem parentum relictus est heres.*

Cùm verò Hieronymus dicat in eius vitâ, eum secessisse in villam remotiorem, cùm persecutionis procella detonaret, *scilicet Decij & Valeriani, de quibus apud eum præcedit; si ad* I. *annum Decij fugam Pauli referas, qui est* CCLIV. *secundùm Pontacum, vel* CCLII. *secundùm Scaligerum, sequitur tunc Paulum fuisse annorum* XXIV.

Cæsar certè Baronius (vt in Notationibus ad hanc vitam fusiùs) Pauli fugam I. *Decij anno ponit, cui parallelum facit Christi annum* CCLIII. *eiusdem verò obitũ statuit annu* VII. *Constantij, Christi verò* CCCXLIII. *Sed inemendatum, vt dixi, secutus est Eusebij codicem, in anno mortis Antonij, quem fundum suæ structuræ statuit; quo labefactato corruere reliqua necesse est.*

Mirus Florarij sanctorum MS. calculus, quod Pauli obitum ad Christi annum CCCLV. *refert: mirabilior verò Theodorici Loher à Stratis, qui Coloniensem editionem Vitarum Patrum curauit. Ille enim ad finem vitæ Pauli annotauit, obiisse eum circa annum Domini* CCLXXXVII. *qui erroneum eum calculum à Petro in Catalogo SS. lib.* II. *cap.* LX. *accepit.*

2. NOS] *Baronius tom.* III. *annu Christi* CCCXLIII. *Constantij & Constantis Impp.* VII. *Cuius* (Pauli) *quidem vita historia, diuina proui-*

prouidentia benè consultum voluit, vt à sancto Hieronymo scriberetur, viro ab omni fabularum commento longissimè abhorrente; & qui non nisi sibi exploratissima, stilo suo, perpetuæ memoriæ poteris consecrasse; cùm præsertim sui sæculi res gestas conscribens, à quouis prudente mendacij redargui valuisset, atque à quolibet è vulgo homine pariter derideri: & qui sciret se aduersarios emunctæ naris habere, quamlibet, leuissimam licet, occasionem captantes ipsius scripta carpendi.

At (quod dolendum est) quæ tot succedentibus sæcula assiduâ lectione probarunt, & venerata sunt scripta, effugere minimè potuerunt nostri temporis Hagiomachos Aristarchos, ex Hippocentauro atque Fauno, quorum in eius vitæ Actis mentio habetur, ducentes argumentum, totum id, quod scribitur, ludicrum esse commentum. Hactenus Baronius.

Qui autem illi Hagiomachi sint, qui vitam hanc commentum esse censuerint ludicrum, ob memoriam in eâ Hippocentauri atque Fauni, mihi inexploratum est. Imò verò ludicrum eorum argumentum esse, patebit Notatione ad eum locum. Aliâ ratione Erasmus & Magdeburgenses Centuriatores, lusisse in hac vitâ volunt S. Hieronymum: de quo mox.

1. PAVLO SENI PAVLVM SENIOREM] *Nam Paulus Concordiensis centenarius tantùm erat, vt eâdem epistolâ exprimitur:* Ecce iam centenus ætatis circulus voluitur. *Paulus verò, primus eremita, centum & tredecim annorum, vt habetur in eius vitâ. De Paulo Concordiensi idem D. Hieronymus de illustr. Eccles. script. cap.* LIII. *in Tertulliano:* Vidi ego quemdam Paulum Concordiæ, quod oppidum Italiæ est, senem, *&c. De eodem fortè D. Hieronymus epist.* VI. *ad Florentium:* Scripsit mihi & quidam de patriâ supradicti fratris Ruffini, Paulus senex, Tertulliani sui codicem apud eum esse, *&c.*

4. IN DEIICIENDO SERMONE] *Mirus Nouatorum genius, qui volunt Hieronymum non versatum hic seriò, sed lusisse exercendi ingenij causâ. Ita ex Erasmo Magdeburgenses centur.* IV. *cap.* X. *Quos vel hic solus locus refutet: quo testatur, se tantum abfuisse ab eo, vt Rhetorum more stilum hîc suum exerceret & extolleret, vt ex industriâ potiùs eum, in simpliciorum gratiam, conatus sit deiicere.* [illegible]

Quibus egregiè annectit Alanus Copus, vir eruditissimus, dial. II. *cap.* XIV. *At isti, inquit, potiùs noui ex Magdeburgo Rhetores, nimium in rebus seriis ludunt, & orbi nefariè hic illudunt. Atque ô stultum & hebetem Gelasium, qui inter Vitas Patrum hanc historiam ex Hieronymi auctoritate, non ioco, sed seriò, ponit. quæ tamen incredibilis stupiditas (si istos tam acutos disputatores audiamus) non in Gelasio solùm, sed in totâ Græcâ atque Latinâ Ecclesiâ hactenus locum habuit. quo quid vanius dici aut fingi potest?* [illegible]

Quod, vt omnem aliunde auctoritatem seponamus, ipsa narrationis series, & ea præsertim clausula quæ narrationem terminat, perspicuè demonstrat. Obsecro, *inquit*, quicumque hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris, cui si Dominus optionem daret, multò magis eligeret tunicam Pauli cum meritis eius, quàm regum purpuram cum regnis suis. *An hæc ludentis oratoris videntur? pauca certè ista verba non paucas plagas Magdeburgensibus inferunt, vt vel propter ea totam historiæ fidem labefactatam cuperent. Ecce enim memoriam & preces pro defuncto, ecce monachi vestem summo loco habitam; ecce demum monachorum merita (quos cum eorum meritis, quæ nec in eis, nec in quoquam sancto vlla esse dicunt, odiosissimè isti exagitant) totis regnis ab Hieronymo præposita.* Hieron. in fine vitæ Pauli.

Qui si nihil aliud, quàm periculosâ quadam Rhetoricâ, de tanto Patre, & tam seriis rebus ludat; tantaq́ue vafricie sub historiæ titulo fabulam concinnet; non iam dignus est, cuius quisquam apud Deum reminiscatur, sed quem omnes potiùs boni ab eo ita illusi exsecrentur.

Sed benè est, & res omnino in tuto, neque nostrâ defensione opus habet. Hieronymus enim quasi præuidisset, Magdeburgenses istos olim orituros, & se & Paulum suum, atque Hilarionem quoque, contra istorum ineptias & calumnias defendit. Maledicorum, *inquit*, voces contemnimus, qui olim detrahentes Paulo meo, nunc forsitan detrahent & Hilarioni; illum solitudinis calumniati, huic obiicientes frequentiam: vt, qui semper latuit, non fuisse; qui à multis visus est, vilis existimetur. Fecerunt hoc & maiores eorum quondam Pharisæi, quibus nec Ioannis eremus ac ieiunium, neque Domini Saluatoris turbæ, cibi, potusque placuerunt. Verùm destinato operi imponam manum, & Scyllæos canes obturatâ aure transibo. Hier. præf. vitę Hilar.

5. EVMDEM ODOREM LAGENA SERVAT] *Eâdem phrasi & similitudine sæpiùs vtitur D. Hieronymus: vt epist.* VII. *ad Lætam:* Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primùm imbuta est. *Idem lib.* I. *Apolog. aduersus Ruffinum:* Si litteras didicisses, oleret testa ingenioli tui, quo semel fuisset imbuta. *Et in cap.* I. *ad Ephesios:* Qualisque fuerit liquor, qui nouæ testæ infusus est, talem diu testa & odorem retinet, & saporē. *Expressum est ex illo Horat. ep.* XI.
Quo semel est imbuta, recēs seruabit odorē
Testa diu. ——

6. QVAM FECIT PALMÆ FOLIIS] *Hieronymus in eius vitâ cap.* V. Cibum & vestimentum ei palma præbebat. *& cap.* x. contextis palmarum foliis vestiebatur. *& cap.* XIII. quam in sportarum modum, de palmæ foliis ipse sibi contexuerat. *quam postmodum pius heres Antonius ex intestati bonis possedit, vt habes cap.* XIII.

Cur pauci veterum Pauli Thebæi meminerint.

QVÆRET *hîc aliquis, cur tam pauci veterum Pauli Thebæi meminerint? Respondeo, quia totam penè ætatem in eremo vixit, ignotus omnibus, sibi Deoq; tantùm notus. De quo non nisi Antonij relatu pauca quædam cognita.* Nam quomodo in mediâ ætate vixerit, aut quas satanæ pertulerit insidias, nulli hominum compertum habetur, *vt ait Hieronymus in Prologo ad hanc vitam. Quare ipse de principio tantùm & fine Pauli pauca se scripturum profitetur, quòd ea res ad suam vsque ætatẽ omissa fuerat. Quam caussam quoque fuisse existimo, cur Hieronymi aduersarij iam olim, vt antè vidimus, de Paulo hoc Thebæo dubitauerint, existimantes eum non fuisse, qui semper in solitudine vixerit, & cuius proinde nulli, præter vnum Hieronymum meminissent.*

An Hieron. de Paulo primò scripserit.

Vnde colligi quoque potest, D. Hieronymum Pauli eremitæ gesta, posterorum memoriæ primùm scriptis prodidisse. Nam etsi in Bauaricâ Bibliothecâ quædam Græcè exstent, quæ cum Hieronymianis conueniunt, paucis exceptis, quæ Hieronymus intermixta habet; ea tamen existimarim ex Latino Hieronymi textu post translata. Quòd si ea Hieronymi ætate exstitissent, ipseq; ea vidisset, eorum vtique meminisset, nec dixisset, de Antonio tam Græco quam Romano stilo diligenter memoriæ traditum; *de Paulo verò, quòd* res omissa est.

Existimo autem Hieronymum hæc sua de Paulo ex Amathâ & Macario Antonij discipulis didicisse, qui illi indicarunt Paulum Thebæum principem rei eremiticæ fuisse.

Quando Hieronym. vitã Pauli scripserit.

Quando verò Hieronymus vitam Pauli in litteras retulerit, nescio an alicunde colligi possit. Ex prologo huius vitæ colligitur eam scriptam, cùm adhuc Amathas & Macarius, discipuli Antonij, in viuis erant. Ait enim de iis: Etiam nunc affirmant. *Quòd si lectio veterum editionum & quorumdam manuscriptorum librorum vera est cap.* V. *huius vitæ, videtur in Syriæ eremo eam scripsisse. Ita enim habet eo capite:* In eâ parte eremi, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, & vidisse me monachos & videre. *quamquam istud,* & videre, *abest à quibusdam MS. & recentioribus editionibus.*

VITA

[1]VITA
[2]SANCTI PAVLI
[3]PRIMI EREMITÆ
AVCTORE
DIVO HIERONYMO
PRESBYTERO.

PROLOGVS.

Monachorum origo.

INTER multos sæpè dubitatum est,[4] à quo potissimùm monachorum eremus habitari cœpta sit. Quidam enim altius repetentes,[5] à beato Eliâ & Ioanne sumpsere principium. Quorum & Elias plus nobis propheta videtur fuisse, quàm monachus; & Ioannes antè prophetare cœpisse, quàm natus est. Alij autem (in quam etiam opinionem vulgus omne consentit) asserunt Antonium huius propositi caput: quod ex parte verum est. Non enim tam ipse ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata sunt studia. [6]Amathas verò & Macarius, discipuli Antonij, [7]quorum superior corpus magistri sepeliuit, etiam nunc affirmant, Paulum quemdam Thebæum, [8]principem istius rei fuisse. Quod, non tam nomine quàm opinione, nos quoque comprobamus. Nonnulli & hæc & alia, prout voluntas tulit, iactitant: [9]subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem, & multa, quæ persequi otiosum est, incredibilia fingentes. Quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem sententia videtur.

Ab Elia & Ioanne. *Ab Antonio.* *A Paulo Thebæo.*

Igitur [10]quia de Antonio, tam Græco quàm Romano stylo, diligenter traditum est, pauca de Pauli principio & fine scribere disposui: magis, quia res omissa fuit, quam fretus ingenio. Quomodo autem in media ætate vixerit, aut quas satanæ pertulerit insidias, nulli hominum compertum habetur.

VITA.

CAP. I.

[11]SVB Decio & Valeriano persecutoribus, [12]quo tempore [13]Cornelius Romæ, [14]Cyprianus Carthagine felici cruore damnati sunt, [15]multas apud Ægyptũ & [16]Thebaidam ecclesias tempestas sæua populata est. Voti tunc Christianis erat, pro Christi nomine gladio percuti. Verùm [17]hostis callidus tarda ad mortem supplicia cõquirens, animas cupiebat iugulare, non corpora. Et, vt ipse (qui ab eo passus est) Cyprianus ait, [18]*volentibus mori, non permittebatur occidi.* Cuius vt crudelitas notior fiat, duo memoriæ causâ exempla subiecimus.

Cornelius Papa Mar. *Cyprianus Episcopus Martyr.* Cyp. ep. 53

CAP. II.

[19]Perseuerantem itaq; quemdam in fide martyrem, & [20]inter eculeos laminasq; victorẽ, [21]iussit melle perungi, & sub ardentissimo sole, religatis post tergum manibus, resupinari: scilicet vt muscarum aculeis cederet, qui [22]ignitas sartagines antè superasset.

Martyr melle perunctum muscis expositum.

CAP. III.

[23]Alium iuuenili ætate florentem, in amœnissimos hortulos præcepit abduci: ibique inter candentia lilia & rubentes rosas, cùm leni murmure aquarum iuxtà serperet riuus, & molli sibilo arborum folia ventus præstringeret, super extructum plumis lectum resupinari iussit: &, ne se inde posset excutere, blandis serico nexibus irretitum relinqui. Quò cùm, recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cœpit delicatis stringere colla complexibus: &, quod dictu quoque scelus est, manibus attrectare virilia; vt corpore in libidinem cõcitato, se victrix impudica superiaceret. Quid ageret miles Christi, & quò se conferret, nesciebat. Quem tormenta non vicerant, superaret voluptas?

Inexpugnabilis Martyris castitas.

Tandem cælitus inspiratus, præcisam morsu linguam, in osculantis se faciem expuit: ac sic libidinis sensum, succedens doloris magnitudo superauit.

CAP. IV. *Pauli eruditio.*

[24] Per idem ergo tempus, quo talia gerebantur, [25] apud inferiorem Thebaidam, cum sorore iam viro traditâ, post mortem amborum parentum, in hereditate locupleti Paulus relictus est, annorum circiter quindecim, litteris tam Græcis quàm Ægyptiacis apprimè eruditus, mansueti animi, Deum valdè amans. Et cùm persecutionis procella detonaret, [26] in villam remotiorem & secretiorem secessit. Verùm

Aen. 3.

— quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames? —

Periclitatur à proditione affinis.

Sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat. Non illum vxoris lacrymæ, non cõmunio sanguinis, non spectans cuncta ex alto Deus ab scelere reuocabat. [27] Ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod vbi prudentissimus adolescens intellexit, ad montium deserta confugiens, dum persecutionis finem præstolaretur, [28] necessitatem in voluntatem vertit: ac paulatim progrediens, rursusque tantumdem, atque hoc idem sæpiùs faciens, tandem repperit saxeum montem, ad cuius radicem haud procul erat grandis spelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto, vt est cupiditas hominum occulta cognoscere, auidiùs explorans, animaduertit intus grande vestibulum, quod aperto desuper cælo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens; cuius riuum tantummodò foras erumpentem, statim modico foramine eadem, quę genuerat, aquas terra sorbebat. Erant prætereà per exesum montem non pauca habitacula, in quibus scabræ iam incudes & mallei, quibus pecuniæ olim signatæ visebantur. Hunc locum Ægyptiorum litteræ ferunt [29] furtiuæ monetæ officinam fuisse, eâ tempestate, quâ Cleopatræ iunctus Antonius est.

Desertum petit.

Officina vetus monetaria.

CAP. V. *Diuinitus oblatum habitaculũ ingreditur.*

[30] Igitur adamato (quasi quod à Deo sibi offerretur) habitaculo, omnem ibidem in orationibus & solitudine duxit ætatẽ: [31] cibum & vestimentum ei palma præbebat. Quod ne cui impossibile videatur, IESVM testor & sanctos Angelos eius, in eâ eremi parte, [32] quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, vidisse me monachos, de quibus vnus triginta iam per annos clausus, hordeaceo pane, & lutulẽtâ aquâ vixit. Alter in cisternâ veteri (quam gentili sermone [33] Syri cubam vocant) [34] quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Hæc igitur incredibilia esse videbuntur his, qui non crediderint, quia omnia possibilia sunt credentibus.

Abstinẽtia & ciborum delectus.

Mar. 9.

CAP. VI.

Sed vt ad id redeam, vnde digressus sum, cùm iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cælestem in terris ageret, & nonagenarius in aliâ solitudine moraretur Antonius (vt ipse asserere solebat) hæc in mentem eius cogitatio incidit, nullum vltra se perfectum monachum in eremo cõsedisse. At illi per noctem quiescenti reuelatum est, esse alium interiùs, multò se meliorem, ad quem visendum deberet properare. Ilicò erumpente luce, venerabilis senex [35] infirmos artus baculo regente sustentans, cœpit ire velle, quò nesciebat. Et iam media dies, coquente desuper sole, feruebat: nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meũ, quòd seruum suum, quem mihi promisit, ostendet. Nec plura his, conspicit hominem equo mixtum, cui opinio poëtarum [36] Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viso, [37] salutaris impressione signi armat frontem. Et, Heus tu, inquit, quâ nam in parte hîc seruus Dei habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens, & frangens potiùs verba quàm proloquẽns, [38] inter horrentia ora setis blandum quæsiuit eloquium, & dextræ manus protensione cupitum indicat iter: & sic patentes campos volucri transmittens fugâ, ex oculis mirantis euanuit. [39] Verùm hæc vtrùm diabolus ad terrendum eum simulauerit; an, vt solet, eremus monstrosorum ferax animalium, istam quoque gignat bestiam, incertum habemus.

Antonius ad Paulum properat.

Crucis signo armat frontem viso Hippocentauro.

CAP. VII.

Stupens itaque Antonius, & de eo, quod viderat, secum voluens, vlteriùs progreditur. Nec mora: inter saxosam conuallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperatâ: cuius extrema pars corporis, in caprarum pedes desinebat. Infractusque & hoc Antonius spectaculo, scutum fidei & loricam spei bonus præliator arripuit. Nihilominùs memoratum animal, palmarum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obsides, offerebat. Quo cognito, gradum pressit Antonius: & quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & vnus ex accolis eremi, quos vario delusa errore gentilitas, [40] Faunos Satyrosque & Incubos vocans, colit. Legatione fungor gregis mei. Precamur, vt pro nobis communem Deum depreceris, quem pro salute mundi venisse cognouimus, & in vniuersam terram exiit sonus eius. Talia eo loquente, longæuus viator vbertim faciem lacrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Christi gloriâ, & de interitu satanæ: simulque admirans, quòd eius posset intelligere sermonem, & baculo

Scutum fidei Satyro opponit. Ephes. 6.

Satyrus in Deum profitetur se credere.

Psal. 18.

culo humum percutiens, aiebat: Væ tibi, Alexandria, quæ pro Deo porteuta veneraris: væ tibi, ciuitas meretrix, in quam totius orbis dæmunia confluxere. Quid nunc dictura ? Bestiæ Christum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris. Necdum verba compleuerat, & quasi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc, ne cuiquam ob incredulitatem scrupulum moueat, sub rege Constantino, vniuerso mundo teste, defenditur. Nam Alexandriam istiusmodi homo viuus perductus, magnum populo spectaculum præbuit: & postcà cadauer exanime, ne calore æstatis dissiparetur, sale infusum Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum est.

Cap. Sed vt propositum persequar, Antonius cœptam regionem pergebat, ferarum tantum vestigia intuens, & eremi latam vastitatem: quid ageret, quò verteret gradum, nesciebat. Iam altera effluxerat dies: restabat vnum, vt deseri se à Christo non posse confideret. Pernox secundas in oratione exigit tenebras, & dubiâ adhuc luce procul [illegible] pam sitis ardoribus anhelantem, ad radices montis irrepere. Quam secutus oculis, & iuxta speluncam, cum fera abiisset, accedens, cœpit intrò aspicere, nihil curiositate proficiente, tenebris arcentibus visum. Verùm, vt Scriptura ait, perfecta dilectio foras mittit timorem, suspenso gradu & anhelitu temperato, callidus explorator ingressus: ac paulatim progrediens, sæpiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandem per cæcæ noctis horrorem procul lumen intuitus, dum auidiùs properat, offenso pede in lapidem, strepitum concitabat. Post cuius sonitum beatus Paulus ostium, quod patebat, occludens serâ obfirmauit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, vsque ad sextam & eo ampliùs horam aditum precabatur, dicens: Qui sim, vnde, cur venerim, nosti. Scio me non mereri conspectum tuum: tamen, nisi videro, non recedam. Qui bestias recipis, hominem cur repellis? Quæsiui, & inueni. pulso, vt aperiatur mihi. Quòd si non impetro, hîc moriar ante postes tuos. certè sepelies vel cadauer meum.

Talia perstabat memorans, fixusq; manebat.
Ad quē responsum paucis ita reddidit heros:

Nemo sic petit, vt minetur; nemo cum lacrymis iniuriam facit: & miraris si non recipiam, cum moriturus adueneris? Sic arridens Paulus patefecit ingressum. Quo aperto, dum in mutuos miscerentur amplexus, propriis se salutauere nominibus. gratię Domino in commune referuntur. [41] Et post sanctum osculum, residens Paulus cum Antonio, ita exorsus est: En, quem tanto labore quæsisti, putridis senectute membris operit inculta canities. En, vides hominem, puluerem mox futurum. Verùm quia charitas omnia sustinet, narra mihi quæso, quomodo se habeat hominum genus, an in antiquis vrbibus noua tecta consurgant, quo mundus regatur imperio, an supersint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur. 1. Cor. 13.

Inter has sermocinationes, suspiciunt alitem coruum in ramo arboris cōsedisse. Qui inde leniter subuolans, integrum panem ante mirantium ora deposuit. Post cuius abscessum; Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, quòd accipio dimidij semper panis fragmentum: verùm ad aduentum tuum, militibus suis Christus duplicauit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebratâ, super vitrei fontis marginem vterque consedit. Hîc verò, quis frangeret panem, oborta contentio penè diem duxit in vesperum. Paulus more cogebat hospitij, Antonius iure refellebat ætatis. Tandem consilij fuit, vt apprehenso è regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libarunt: & immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transegere vigiliis. Cap. IX. *Coruum panem adiectitante.* *Certamen humilitatis.*

Cumque iam esset terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium sic locutus est: Olim te, frater, in istis regionibus habitare sciebam, olim te conseruum meum mihi promiserat Dominus. Sed quia iam dormitionis tempus aduenit, & (quòd semper cupiebam dissolui & esse cum Christo) peracto cursu, superest mihi corona iustitiæ; tu missus es à Domino, qui humo corpusculum tegas, [42] imò terram terræ reddas. His Antonius auditis, flens & gemens, ne se desereret, atque vt comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille, Non debes, inquit, quærere quæ tua sunt, sed quæ aliena. Expedit quidē tibi, sarcinâ carnis abiectâ, Agnum sequi: sed & ceteris expedit fratribus, vt tuo adhuc instituantur exemplo. Quamobrem perge quæso, nisi molestum est: & [43] pallium, quod tibi Athanasius episcopus dedit, ad obuoluendum corpusculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogauit, non quòd magnopere curaret, vtrum tectum putresceret cadauer, an nudum: quippe qui tanto temporis spatio contextis palmarum foliis vestiebatur: [44] sed vt à se recedenti mœror suæ mortis leuaretur. Cap. X. *Mortem suā Paulus prædicit.* Philipp. 1. 2. Tim. 4. *Athanas. episc. pallium Antonio dedisse, Paulus spiritu nouit.*

Stupefactus ergo Antonius, quòd de Athanasio & de pallio eius audierat, quasi Christum in Paulo videns, & in pectore eius Cap. XI. *Christum in Paulo veneratur Antonius.*

Deum venerans, vltrà respondere nihil ausus est: sed cum silentio lacrymans, [45] osculatis eius oculis manibusque, [46] ad monasterium, quod posteà à Saracenis occupatum est, regrediebatur. Neque verò gressus sequebantur animum: sed quamuis corpus, inane ieiuniis, seniles etiam anni fregerant, tamen animo vincebat ætatem. Tandem fatigatus & anhelus, ad habitaculum suum, confecto itinere, peruenit. Cui cùm duo discipuli, qui ei longo iam tempore ministrare consueuerant, occurrissent, dicentes: Vbi tam diu moratus es, pater? respondit: Vę mihi peccatori, qui falsum monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Ioannem in deserto, & verè in paradiso Paulum vidi. Et sic ore compresso, manu verberans pectus, ex cellulà pallium protulit. Rogantibusque discipulis, vt pleniùs quidnam rei esset exponeret, ait: Tempus loquendi, & tempus tacendi. Tunc egressus foras, & ne modicum quidem cibi sumens, per viam, quà venerat, regressus est: illum sitiens, illum videre desiderans, illum oculis ac mente contemplans. Timebat enim, quod euenit, ne se absente, Christo debitum spiritum redderet.

Monasterium Antonij a Saracenis occupatum.

Eccl. 3.

CAP. XII.

Antonius animam Pauli videt in celũ conscendere.

Cumque iam dies illuxisset alia, & trium horarum spatio viam remeauisset, vidit inter angelorum cateruas, & inter prophetarum & apostolorum choros niueo candore Paulum fulgentem in sublime cõscendere. Et statim in faciem procidens, [47] sabulum capiti superiaciebat, plorans atque eiulans aiebat: Cur me Paule dimittis? cur abis insalutatus? tam tardè notus, tam citò recedis? Referebat posteà beatus Antonius, tantâ se velocitate, quod reliquum erat viæ, cucurrisse, vt instar auis peruolasset. Nec immeritò. Nam introgressus speluncam [48] vidit genibus complicatis, erectâ ceruice, extensisq; manibus in altum, corpus exanime: ac primùm & ipse, viuere eum credens, pariter orabat. Postquam verò nulla, vt solebat, suspiria precantis audiuit, in flebile osculum ruens, intellexit quòd etiam cadauer sancti viri, Deum, cui omnia viuunt, officioso gestu precaretur.

Iconismus Pauli defuncti.

CAP. XIII.

Christiana traditio cantandi hymnos & psalmos in funere.

Igitur obuoluto & prolato foras corpore, [49] hymnos quoque & psalmos ex Christiana traditione decantans: contristabatur Antonius, quòd sarculum, quo terram foderet, non haberet; fluctuansq; vario mentis æstu, & secum multa reputans, dicebat: Si ad monasterium reuertar, tridui iter est: si hîc maneam, nihil vltrà proficiam. Moriar ergo, vt dignum est; & iuxta bellatorem tuũ ruens, extremum, Christe, halitum fundam. Talia eo animo voluente, ecce [50] leones duo ex interioris eremi parte currentes, volantibus per colla iubis, ferebãtur. Quibus adspectis, primò exhorruit: rursusque ad Deum mentem referens, quasi columbas videret, mansit intrepidus. Et illi quidem directo cursu ad cadauer beati senis substiterunt, adulantibusq; caudis, circa eius pedes accubuêre, fremitu ingenti rugientes; prorsus, vt intelligeret eos plangere, quomodo poterãt. Deinde haud procul cœperũt humum pedibus scalpere, arenamque certatim egerentes, vnius hominis capacem locum effudere: & statim quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium, ceruice deiectà, ad Antonium perrexerunt, manus eius pedesque lingentes. At ille animaduertit benedictionem eos à se precari. Nec mora, in laudationem Christi effusus, quòd muta quoque animalia Deum esse sentirent, ait: Domine, sine cuius nutu nec foliũ arboris defluit, nec vnus passerum ad terram cadit: da illis sicut tu scis. Et manu annuens, vt abirent, imperauit. Cumq; illi recessissent, sancti corporis onere seniles curuauit humeros: & deposito eo in fossam, desuper humum congregans, [51] tumulum ex more composuit. Postquam autem dies illuxit alia, ne quid pius heres [52] ex intestati bonis non possideret, tunicam eius sibi vendicauit, quam in sportarum modum de palmæ solus sibi ipse contexuerat. Ac sic ad monasterium reuersus, discipulis ex ordine cuncta replicauit: diebusque sollennibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunicâ vestitus est.

Sepultura Pauli miraculo curata.

Antonius muta animalia benedicit.

Matth. 10.

Tumulus mortuo ex more compositus.

Antonius diebus solennibus Pascha & Pentecostes tunicâ Pauli vestiebatur.

CAP. XIV.

Liber in fine opusculi interrogare eos, [53] qui patrimonia sua ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, [54] qui vno filo villarũ insuunt pretia, huic seni nudo quid vmquam defuerit. Vos gemmâ bibitis, [55] ille naturæ concauis manibus satisfecit: vos in tunicis aurum texitis, ille ne vilissimũ quidem habuit indumentũ mancipij vestri. Sed è contrario, illi quidem pauperculo paradisus patet; vos auratos gehenna suscipiet: ille vestem Christi, nudus licet, tamen seruauit; vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo puluere coopertus, iacet resurrecturus in gloriam; vos operosa sepulcra premunt cum vestris opibus arsuros. Parcite, quæso, vobis; parcite saltem diuitiis, quas amatis. Cur & mortuos vestros [56] auratis obuoluitis vestibus? Cur ambitio inter luctus lacrymasque nõn cessat? An cadauera diuitum nisi in serico putrescere nesciunt?

Obsecro, quicumque hæc legis, vt [57] Hieronymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multò magis eligeret [58] tunicam Pauli cum meritis eius, [59] quàm regum purpuram cum regnis suis.

Palmea Pauli tunica cum meritis, Regũ purpurâ potior cum regnis.

NOTA-

NOTATIO.

VITA] *Erasmus ait tantam in exemplaribus fuisse varietatem, vt appareat D. Hieronymum sæpius idem argumentum aliis tractasse verbis; aut alium exercendæ copiæ caussâ hoc fecisse. Ego verò tantam varietatem non inuenio, nec in impressis, nec in manuscriptis exemplaribus. Quædam subinde verborum discrimina inueni, librariorum vel incuriâ vel audaciâ. Se... castissimam semper lectionem expressi.*

1. SANCTI PAVLI] *Martyrologium Romanum* x. *Ianuarij*: In Thebaide natalis beati Pauli, primi eremitæ, qui à sexto decimo ætatis suæ anno vsque ad centesimum decimum tertium solus in eremo permansit. Cuius animam inter Apostolorum & Prophetarum choros ad cælum ferri ab Angelis S. Antonius vidit. Eius autem dies festus IIII. Kal. Februarij celebratur. *Nihil de hoc in Menologio. Menæa breue vitæ compendium habent* XV. *Ianuarij*.

De eo paria cum Martyrologio Romano habet Beda, Vsuardus, Rhabanus, Ado, Notkerus, præter clausulam de festo XVIII. *Kal. Februarij celebrato. Pauli etiam meminit Hieron. epist.* XIII. *ad Paulinum, Cassianus collat.* XVIII. *cap.* V. *&* VI. *S. Aldelmus de laud. virgin. lib.* I. *cap.* XXXI. *Isidorus lib.* II. *de Offic. cap.* XV. *Vincentius Specul. histor. lib.* XI. *cap.* LXXVI. *& duobus sequentib. Antoninus Chronic. parte* II. *tit.* XV. *cap.* III. *Petrus Equilinus in Catalogo Sanctorum lib.* II. *cap.* LX.

Quod verò Petrus Galesinius, suis ad Martyrolog. Rom. Notationibus x. *Ianuarij ait, huius Pauli meminisse Cassiodorum lib.* I. *cap.* XI. *Tripart. Hist. & Heraclidem multis locis, omnino labitur. Eo enim loco Cassiodorus ex Sozomeno Pauli Simplicis meminit. Heraclides verò, non Pauli primi eremitæ, sed etiam Pauli Simplicis, & aliorum Paulorum mentionem facit.*

3. PRIMI EREMITÆ] *Rodolphus Hospinianus de Orig. Monach. lib.* II. *cap.* I. *Piamon, inquit, abbas apud Cassianum Collat.* XVIII. *cap.* IV. *eos anachoretas, id est, secessores vocat, qui priùs in cœnobiis instituti, solitudinis elegere secreta. Similia habet libro* V. *Instit. cap.* XXXVI. *Sed dum, subdit hæreticus, auctores horum primos scribit Collat.* XVIII. *cap.* VI. *vel Paulum quemdam Thebæum, vel Antonium Ægyptium, facilè erroris conuincitur Piamon, cùm neuter horum priùs in cœnobiis institutus fuerit.*

Sed ineptit hæreticus, nullam non sanctis viris obtrectandi occasionem captans. Non enim vult Piamon omnes omnino anachoretas ex cœnobiis prodiisse, sed suo tempore ex fecundissimâ cœnobiorum radice, sanctorum etiam anachoretarum post hac flores fructusq; prolatos esse; id est, cœnobia fuisse anachoretarum seminaria: licet Paulus & Antonius, huius professionis principes, non è cœnobiis, sed è domo paternâ, quisque peculiari ratione, ad eremum prouolarit.

4. A QVO POTISSIMVM MONACHORVM EREMVS HABITARI COEPTA SIT] *Varia de primo eremi habitatore opinio, quæ iam à plerisque asceticorum scriptoribus excussa. Vide Bellarminum tom.* II *Contron.* II. *gener. lib.* II. *de Monachis cap.* XXXIX. *quod est de Eremitis. vbi & hæreticorum calumnias contra hunc ordinem & statum egregiè refutat.*

Quod hîc D. Hieronymus subdit, de Ioanne, Paulo, & Antonio, habet & epist. XXII. *ad Eustochium*: Huius vitæ auctor Paulus, illustrator Antonius; &, vt ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista fuit.

5. A BEATO ELIA ET IOANNE] *Huius opinionis crebra apud sanctos Patres & historicos mentio. Basilius epist. ad Chilonem*: Ἐν τούτῳ ἐστὶ τὸ ὄρος τὸ Κάρμηλον, ἐν ᾧ Ἠλίας ἀγωνιζόμενος τῷ Θεῷ συνηρέσκεν, *&c.* Ἐνταῦθα ἡ ἔρημος, ἐν ᾗ ὁ μακάριος Ἰωάννης ἀκριδοφαγῶν, μετάνοιαν τοῖς ἀνθρώποις ἐκήρυξε. Hic mons celeber, Carmelus, in quo Elias demoratus perplacuit Deo, *&c.* Hîc sita eremus est, in quâ B. Ioannes, esitans locustas, formulam pœnitentię hominibus perficiundæ, suâ prædicatione præscripsit & euulgauit. *Gregorius Nazianzenus Orat.* V. *seu Apologet. post reditum ex fugâ*, Ἠλίου φαντασιοῦμαι τὸν Κάρμηλον, καὶ Ἰωάννου τὴν ἔρημον. Eliæ Carmelum animo agitabam, & Ioannis desertũ. *Idem de iisdem Orat.* XXV. *Ioannes Chrysostomus homil.* LXIX. *in Matth. vestium inter monachos vsum ad Eliæ, Elisei & Ioannis Baptistæ exemplum refert. Theophylactus in cap.* I. *Lucæ*: Ἐν δυνάμει καὶ πνεύματι Ἠλίου ἦλθεν ὁ Ἰωάννης, διότι ἐρημίτης ἦν καὶ αὐτὸς, καὶ ἀκτήμων. In virtute ac spiritu Eliæ venit Ioannes, eò quòd eremita fuit etiam ipse, & frugalis vitæ. *Cassianus Collat.* XVIII. *cap.* VI. Vastos eremi recessus penetrare non timeant, ad imitationem scilicet Ioannis Baptistæ, qui in eremo totâ permansit ætate: Eliæ quoque & Elisei, &c. *Vita Pachomij cap.* I. Antonius magni Eliæ atque Elisei, necnon & sancti Ioannis Baptistæ æmulator existens. *Sozomenus libro* I. *capite* XII. Ταύτης δὲ τῆς ἀρίστης φιλοσοφίας ἦρξατο μὲν, ὥς τινες λέγουσιν, Ἠλίας ὁ προφήτης, καὶ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής. Hanc præclaram viuendi rationem primus, vti quidam memorant, instituit propheta Elias, & Ioannes Baptista. *Idem apud Niceph. lib.* VIII. *cap.* XXXIX.

De Elia, Hieron. epist. XIII. *ad Paulinum*: Noster princeps Elias, noster Eliseus, nostri duces filij Prophetarum, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula iuxta fluenta Iordanis. 4. Reg. 6.

De Ioanne, Chrysostomus homil. I. *in Marcum*: Sicut sacerdotum principes sunt sacerdotes Apostoli, sic monachorum princeps Ioannes Baptista est. *Et apud eumdem hom. de Ioanne Baptistâ*: Considerate, monachi, dignitatem vestram. Ioannes vestri princeps est dogmatis; ipse monachus statim vt natus, in eremo viuit, in eremo nutritur. *& Hieronymus epist.* XXII. *ad Eustochium, cuius verba antè dedi.*

De vtroque, solitariam vitam agente, idem Hieronymus in cap. VII. *Michææ; & Isidorus lib.* II. *cap.* XV. *de Diu. offic.*

6. AMATHAS VERO ET MACARIVS DISCIPVLI ANTONII] *Tres fuere celebres S. Antonij discipuli, de quibus D. Hieronymus in Chron. anno* XIX. *Constantij iunioris; Christi* CCCLXVII. *secundùm Scaligerum, vel* CCCLIX. *secundùm Pontacum*: Sarmata, Amathas, & Macarius, discipuli Antonij insignes habentur. *Porrò Macarius hic Antonij discipulus videtur fuisse Macarius Alexandrinus, de quo Palladius cap.* XX. *narrat mirandum quid, quod coram Antonio contigit. quem ait fuisse quoque presbyte-*

sbyterum Cellarum, uti alterum Ægyptium Macarium, presbyterũ Scetes, de quibus plura lib. II. hîc. Quare non rectè Petrus in Catal. lib. II. cap. XXXV. & LXXXI. Macariũ Ægyptium facit Antonij discipulũ.

7. QVORVM SVPERIOR MAGISTRI CORPVS SEPELIVIT] *Intelligit, opinor, Hieronymus* Amatham: *ille enim* superior, *seu præcessor Macarij, in hac Hieronymi narratione. Quare miror in vitâ sancti Posthumij esse cap. VII infrà:* Macario, de quo sæpè diximus corpus sepelisse magistri. *Nisi quis vocem,* superior, *ad proximum referri velit, qui est Macarius. Ita nullus dissensus erit.*

8. PRINCIPEM ISTIVS REI FVISSE. QVOD NON TAM NOMINE QVAM OPINIONE] *Hic codices mirè variant. quidam habent:* principem istius rei fuisse. quod non tam opinione, quàm nomine. *alij:* principem istius rei, non tantùm nominis fuisse, quàm opinionem. *nonnulli:* principem istius rei fuisse, sed non nominis. quam opinionem. *quæ varietas haud dubie nata ex sensus difficultate. Receptior lectio est, quam in textu expressi.*

De cuius etiam sensu diffusio est. Matthæus Galenus Westcapellius cap. IV. Orig. monastic. existimat D. Hieronymum dicere, Paulum Thebæum eremiticæ vitæ principem fuisse, quod non tam nomine *(puta Amathæ & Macarij discipulorum S. Antonij, qui id affirmabant)* quàm opinione, nos quoque probamus. *Mihi videtur genuinus D. Hieronymi sensus esse, quòd opinione & sententiâ suâ Paulus princeps eremiticæ vitæ fuerit, nõ tantùm nomine; id est, quòd verè eremiticæ vitæ princeps fuerit Paulus, non tantũ ita vulgò (seu verè seu falsò) nominetur.*

9. SVBTERRANEO SPECV CRINITVM CALCANEO TENVS HOMINEM] *Talis describitur S. Macarius Romanus hic post in eius vitâ:* capilli capitis totum viri corpus operuerunt. *Sed ille S. Paulo Thebæo posterior: quia vixit post imperium Iuliani, vt habetur in eius vitâ. quamquam, cùm tunc valdè senex fuerit, quod indicant cani instar niuis, potuit fuisse coæuus S. Paulo. Tali capillitio & S. Onuphrius, infrà in eius vitâ:* cui tanta capillorum prolixitas erat, vt corpus illius, ipsorum diffusione tegeretur. *Hic etiam S. Paulo fuit posterior. cuius & probata vita. Quare ad aliam aliquam de fictitio eremita fabulam D. Hieronymus hic respexerit.*

10. QVIA DE ANTONIO, TAM GRÆCO QVAM ROMANO STILO] *S. Antonij vitam Græcè scripsit S. Athanasius, Latinè Euagrius Antiochenus, vt post fusè videndum.*

[Cap. I.] 11. SVB DECIO ET VALERIANO PERSECVTORIBVS] *Baronius anno Christi CCLIII. Decij primo. Cùm sub Decio & Valeriano Hieronymus Paulum dicat factum extorrem, eâ de caussâ Valerianum apposuit, quòd Decio in Persas proficiscente, vt dicemus, Valerianus Romæ Principis vicem ageret, & Christianos edictis exagitaret.*

Idem eodem anno. Hoc item primo imperij sui anno Decius, comparato exercitu bellum suscepturus aduersus Persas, reliquit Romæ Valerianum, cui ex Senatus consulto (vt tradit Trebellius) summam contulit potestatem: sic enim illi censuram tribuit, vt addiderit & legum scribendarum facultatem. indeq; accidit, vt in edictis nomina inscriberentur Decij atque Valeriani. quorum nominibus extat edictum de persecutione aduersus Christianos in Actis S. Mercurij martyris, licet & Augusti nomen Valeriano legatur inditum. quod tamen potiùs additum posteà, quàm tunc inscriptum putamus. [Trebell. in Valeriano.]

Idem eodem anno. Quamobrem actum est, vt suo etiam nomine (Valeriani) inscriberentur leges, & in Christianos promulgarentur edicta; adeò, vt eadem persecutio vtriusque nomine, nempe Decij & Valeriani, censeretur, eoque nomine perseueraret in posterum; quòd eo semel eorum, qui iustissimi ac sanctissimi haberentur, persecutio nobilitata nominum titulo, quò religiosior ac iustior haberetur, eò licentiùs grassaretur in Ecclesiam Christi.

Ex his igitur complures tricæ atque ambages soluuntur, dum plerique martyres in persecutione Decij & Valeriani vna passi esse leguntur; quos constat non simul eodem, sed diuerso tempore imperasse; & quòd nonnulli, quos perspicuum est passos esse sub Decio, iidem sub Valeriano martyrium pariter exegisse traduntur: & quos sustulit Valeriani persecutio, iidem sub Decio & Valeriano passi legantur. Hæc qui non considerat, innumeris se ac planè insolubilibus implicet erroribus necesse est, feraturque per duma, atque multiplicibus viarum anfractibus distineatur. Vide & eumdem Baronium ad Martyrologium Romanum X. Augusti.

12. QVO TEMPORE CORNELIVS ROMÆ, CYPRIANVS CARTHAGINE] *Baronius anno Christi CCLIII. Decij I. Quòd ait (Hieronymus) tunc Paulum deserta petijsse, cùm Cornelius Romæ & Cyprianus Carthagine subiere martyrium, sic intelligendum est. eadem persecutione vrgente Paulum secessisse, quâ Cornelius & Cyprianus martyrio sublati sunt. Nam licet non simul regnarint Decius atque Valerianus, fueritq; breui aliquo pacis interstitio ea persecutio interrupta; tamen quòd iisdem edictis, quibus promulgata, etiam continuata, ac iterùm repetita fuerit, vna eademque censetur; ac Decij pariter & Valeriani nomine dicta.*

13. CORNELIVS ROMÆ] *Cornelij Papæ memoria in Martyrologio Romano XIV. Septembris:* Romę viâ Appiâ beati Cornelij Papę & martyris, *&c. quem Baronius in Annalibus anno Christi CCLV. Galli & Volusiani Impp. II. coronatum martyrio asserit.*

14. CYPRIANVS CARTHAGINE.] *Et huius celebris memoria in Martyrologio* Romano *XIV. Septembris:* In Africâ passio sancti Cypriani, episcopi Carthaginiensis, *&c. quem martyrij laureâ decoratum ponit Baronius anno Christi CCLXI.*

15. MVLTAS APVD ÆGYPTVM ET THEBAIDAM ECCLESIAS TEMPESTAS SÆVA POPVLATA EST] *Lege apud Eusebium lib. VI. cap. XXXIII. & XXXIV. epistolam Dionysij episcopi Alexandrini, quâ tempestatis huius procellas in ecclesiam Alexandrinam accumulat. quas fusiùs explicatas habes apud Baronium anno Christi CCLIII. Decij I.*

16. THEBAIDAM] *Solemnis Hieronymi & suprà æui terminatio,* Thebaida, *pro* Thebais. *sic in vita sancti Sebastiani XX. Ianuarij* Persida *pro* Persis. *Vide infrà Onomasticon.*

17. HOSTIS CALLIDVS TARDA AD MORTEM SVPPLICIA CONQVIRENS] *Cyprianus epist. VIII. de hac persecutione Decianâ:* Tormenta venerunt, & tormenta sine fine tortoris, sine exitu damnationis, sine solatio mortis: tormenta, quæ ad coronam non facilè dimittant; sed tam diu torqueant, quàm diu deiiciant. nisi si aliquis diuinâ dignatione subtractus, inter ipsa tormenta profecerit, adeptus gloriam, non termino supplicij, sed velocitate moriendi. *Acta MS. sancti Gorgonij M. tempore Diocletiani:* craticula non ad subitum, sed

lensim

ſenſim paulatimque ſuccenditur, vt martyrij labor tantò foret crudelior, quantò fuerat inter moras incendij prolixior.

18. VOLENTIBVS MORI NON PERMITTEBATVR OCCIDI] *Cyprianus epiſt.* LIII. *ad Fortunatum & collegas eius:* Quos videmus non animi infirmitate cecidiſſe, ſed in prælio congreſſos, per imbecillitatem carnis, confeſſionis ſuæ coronam non potuiſſe perferre: maximè, cùm cupientibus mori, non permitteretur occidi: ſed tam diu feſſos tormenta laniarent, quàm diu non fide, quæ inuicta eſt, vincerent; ſed carnem, quæ infirma eſt, fatigarent.

Cap. II. 19. PERSEVERANTEM ITAQVE IN FIDE MARTYREM] *Huius & ſequentis memoria Martyris extat in tabulis eccleſiaſticis Romanis* XXVIII. *Iulij, verbis ex hoc Hieronymi loco adumbratis. de quibus, Hieronymo quoque prævio, Baronius anno Christi* CCLIII. *Decij* I.

20. INTER ECVLEOS LAMINASQVE VICTOREM] *De tormentis his conſule Onomaſticon.*

21. IVSSIT MELLE PERVNGI] *Huius ſupplicij exemplum & graphicam deſcriptionem habes apud Apuleium Mileſiâ* VIII. Arreptum ſeruulum nudum, ac totum melle illitum, firmiter alligauit arbori ficulneæ; cuius in ipſo carioſo ſtipite inhabitantium formicarum nidificia burriebant, & vltrò citroque commeabant multiiugâ ſcaturigine. Quę ſimul dulcem ac mellitum corporis nidorem perſenuſcunt, paruis quidem ſed numeroſis & continuis morſiunculis penitus inhærentes, per longi temporis cruciatum, ita carnibus atque ipſis viſceribus adeſis, homine conſumpto, membra nudarunt, vt oſſa tamen viduata pulpis, nitore nimio candentia, funeſtæ cohærerent arbori. *Referunt hoc quidam cyphoniſmum. de quo in Onomaſtico.*

22. IGNITAS SARTAGINES] *Crebra ſartaginum mentio in Actis Martyrum. Loca plura antilogum ſuggeret Onomaſticon.*

Cap. III. 23. ALIVM IVVENILI ÆTATE FLORENTEM] *Nicephorus lib.* VII. *cap.* XIII. *ſimile (ſi non idem) exemplũ de aſcete quodam habet in perſecutione Diocletiani. Simile quoque habet Petrus in Catalogo SS. lib.* VIII. *cap.* LXX. XII. *Sept. de Nicetа Nicomediæ paſſa tempore Maximiani, qui multa alia de eodem attexit, in quibus quædam mira, nec facilè omnibus probanda. Inde Marulus deſumpſit, quæ habet lib.* V. *cap.* V. *vbi non rectè a Notatore adiectum* XXIV. *Iulij ex Martyrolog. Vſuardi. Nec enim eo die de hoc Nicetâ agitur, ſed de aliâ virgine & martyre, sociâ Aquilinæ, de quibus in Actis S. Christophori.*

Cap. IV. 24. PER IDEM ERGO TEMPVS QVO TALIA GEREBANTVR] *Baronius anno Christi* CCLIII. *Decij Imperatoris* I. *Ceterùm ex Hieronymi ſententiâ dicendum eſſe, hoc ipſo Decij perſecutionis exordio Paulum factum extorrem, eius auctoritate perſpicuè declarabimus. Cùm enim dicit Paulum* CXIII. *egiſſe ætatis annum, quo, eum inuiſente Antonio, ex hac vitâ deceſſit; cum Antonius tunc nonagenarius eſſet; quem vixiſſe idem tradit ann.* CV. *cumq́; eiuſdem Hieronymi teſtimonio id affirmauit in Chronico, habeatur deceſſiſſe Antonium anno* XXI. *Conſtantij, atque Paulo ſuperuixiſſe annos* XV. *colligitur Paulum obiiſſe, anno* VI. *Conſtantij abſoluto, & ſeptimo inchoato, qui numeratur Christi annus* CCCXLIII. *quâ ratione, etiam (vt dictum eſt) eo anno, quo Paulus obiit, eſſet* CXIII. *annos natus; neceſſe eſt affirmare, hoc ipſo anno* CCLIII. *ipſum fuiſſe ætatis annorum* XXIII.

Hieron. vi. [illegible]

Hier. in Chron.

Tantum igitur abeſt (ſubdit idem Baronius) vt poſt hæc Paulus ſub Valeriano ſolitudinem petierit, vt, ſi quis affirmare velit, eum XV. *annos natum (vt multi perperàm S. Hieronymi ſententiam interpretantur) in eremum conceſſiſſe; dicere opus ſit, non ſub Decio & Valeriano, ſed ſub Gordiano, quo tempore pax ſumma in Eccleſiâ erat, factum hoc eſſe.*

Quamobrem ætas illa Pauli annorum XV. *non ad tempus, quo ſeceſſit in ſolitudinem, referenda eſt; ſed quòd tot annos tunc natus erat, cùm parentibus fuit orbatus: idque manifeſtè ſignificare voluiſſe Hieronymum illis verbis:* Poſt mortem amborum parentum, in hereditate locupleti Paulus relictus eſt annorum circiter XV. *& quod proximè dixerat,* per illud tempus quo talia gerebantur, *ad ea eſſe referendum, quæ ſubdit:* cùm perſecutionis procella detonaret. *Quæ ſanè verba, ſi alio accipias ſenſu, Hieronymum ſibi ipſi repugnantem atque mendacem (quod nefas eſt dictu) de numero annorum Pauli in eremum ſecedentis efficies.*

Sic igitur, ex eiuſdem S. Hieronymi ſententiâ, præſtat dicere, ipſum annum agentem XV. *parentibus eſſe orbatum; hocq́ue anno eius ætatis* XXIII. *ipſo primo perſecutionis impetu exturbatũ, vns paternum priùs, indeque confugiſſe in longè poſitos montes, nactumque opportunam ſibi ad inſtitutum paratam ſpeluncam, quod ſuperfuit vitæ vſque ad annum* CXIII. *incognitum permanſiſſe.*

Præclarè quidem Baronius ita ex Antonij ætate, quam Hieronymus in Chronico expreſſit, Pauli quoque ætatem collegit; ſed dolemus Hiſtoricum præſtantiſſimum deprauato Chronici codice vſum, vt iam antè dixi. Quare tota hæc Baroniana annorum deductio, ad iam ſuprà dicta in Præludiis ad hanc vitam exigenda eſt.

Qui XVI. *ætatis anno Paulum extorrem factum volunt, id eſt, poſt* XV. *ætatis annos expletos, ſuffragatores habent omnes Martyrologos, quos ſuperiùs citauimus: qui mente vnanimi, conſonâ voce, hunc de Paulo Hieronymi locum, ita videntur percepiſſe & explicaſſe.*

25. APVD INFERIOREM THEBAIDAM] *De duplici Thebaidâ, in Onomaſtico.*

26. IN VILLAM REMOTIOREM ET SECRETIOREM SECESSIT] *Epiſtola Dionyſij Alexandrini epiſcopi, ad Fabium Antiochenum, apud Euſebium lib.* VI. *cap.* XXXIV. *de hac Decianæ perſecutionis procellâ:* Ἐξέκλιναν δὲ καὶ [illegible] οἱ ἀδελφοί. Fratres ergo deflectere è viâ, & in loca ſeparata ac ſolitaria ſe ſubducere. *Idem ibidem:* Τί δεῖ λέγειν τὸ πλῆθος τῶν ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι πλανηθέντων, ὑπὸ λιμοῦ καὶ δίψης, καὶ κρύους καὶ νόσων, καὶ λῃστῶν, καὶ θηρίων διαφθαρέντων; Quid attinet percenſere multitudinem eorum, qui in ſolitudine & montibus vagi, erranteſque, fame, ſiti, frigore, morbis, latronibus, beſtiis fuerunt expoſiti? *Contigit hoc iuxta Baronium anno Christi* CCLIII. *Decij Imp.* I.

27. AD HÆC INSTABAT CRVDELITAS, QVÆ PIETATEM VIDEBATVR IMITARI] *Henricus Grauius, diligens Hieronymi lector, eiuſque phraſium collector, ait aliàs legi:* Aderat, inſtabat; crudelitate quaſi pietate vtebatur. *Ita & MS. plures. Quâ loquendi formulâ vſus eſt L. Florus lib.* III. *c.* V. Aderat, inſtabat; ſæuitiâ quaſi virtute vtebatur.

Quod ad ſenſum Hieronymi attinet, vult Chriſtianos titulo impietatis exagitatos, & prætextu religionis in eos ſæuitum, vt ſcilicet ad gentilitatem, velut ad pietatem, reuocarentur. Ita lib. I. *vitæ S. Sebaſtiani:*

Ita

Ista est, quæ vos, ô castissimæ coniuges beatorum, per pietatis colorem, impietatem martyrum mentibus fecit tradere. *Gregorius Nyssenus in vitâ Greg. Thaumaturgi* XVII. *Nouemb.* Ἄλλοι δὲ πρὸς τὰς κτήσεις τῶν πιστῶν ὁρῶντες, ὡς ἂν ἐγκρατεῖς γένοιντο τῶν περισπωμένων, ἐπὶ τῷ προσχήματι τῆς ἀσεβείας, ἤλαυνον τοὺς ἀντεχομένους τῆς πίστεως. Alij autem possessionibus fidelium inhiantes, vt rebus eorum potirentur, sub prætextu pietatis, vexabant & exagitabant eos, qui fidem amplectebantur. *Non aliter Paulus à sororio exagitatus est. Quod & S. Aldelmus lib. 1. de laud. Virgin. cap.* XXXI. *expressit:* Paulus itidem inclytus, & Patrum celeberrimus, qui à pellaci genero, cæcæ cupidinis philargyriâ decepto, contra iura naturæ proditus & publicatus. *ita locus ille ex peruetusto codice MS. Collegij nostri Antuerpiensis legendus. Acta MS. S. Gorgonij M. tempore Diocletiani:* Pater quidem filium, frater fratrem, si illius sectæ inueniretur, velut inimicum manifestâ inquisitione prodebat: & ideò quisque, prout poterat, se in speluncis aut latibulis abscondebat.

Quàm crudele autem fuerit edictum Decij, prodit Dionysius episcopus Alexandrinus, apud Eusebium lib. VI. *cap.* XXXIV. Καὶ δὴ καὶ παρῆν τὸ πρόσταγμα, αὐτὸ σχεδὸν ἐκεῖνο, οἷον τὸ προρρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν παρὰ βραχὺ τὸ φοβερώτατον, ὡς, εἰ δυνατόν, σκανδαλίσαι καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. Nam Decij edictum erat iam diuulgatum, illudque tale profectò videbatur, quale Dominus prædixerat futurum, in quo terribilissima illa eius propemodum explebatur sententia, nimirum Electos (si possibile esset) in errorem inductos fore. *Prodit quoque Nyssenus loco iam citato. Habes edictum Decij, quod & crudelitatem & pietatem eam spirat, in vitâ S. Acacij martyris apud Metaphrastem* XXIV. *Nouembris.*

28. NECESSITATEM IN VOLVNTATEM VERTIT] *Cassianus collat.* XVIII. *cap* VI. Cuius professionis *(anachoreseos)* principes hos, quos paulò antè memorauimus, sanctum videlicet Paulum & Antonium, non nimus extitisse. qui non, vt quidam, pusillanimitatis causâ, vel impatientiæ morbo, sed desiderio sublimioris profectus, contemplationisq; diuinæ, solitudinis secreta sectati sunt; licet eorum prior, necessitatis obtentu, dum tempore persecutionis, affinium suorum deuitat insidias, eremum penetrasse dicatur.

29. FVRTIVÆ MONETÆ OFFICINAM.] *Ad eumdem vsum paratum fuisse putarim, inquit Erasmus, quod hodie Cumis ostenditur antrum Sibyllæ.*

Cap. v. 30. IGITVR ADAMATO, QVASI A DEO SIBI OFFERRETVR, HABITACVLO] *In vitâ Antonij cap.* XXIV. Hunc Antonius locum, quasi à Deo sibi offerretur, amplexus est.

31. CIBVM ET VESTIMENTVM EI PALMA PRÆBEBAT] *Nempe ex fructu dactylorum cibus, ex hirsutis arboris frondibus vestis.*

32. QVÆ IVXTA SYRIAM SARACENIS IVNGITVR] *Crebra huius eremi mentio apud D. Hieronymum. Epist.* VI. *ad Florentium:* In eâ mihi parte eremi commoranti, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur. *Epist.* XLIII. *ad Chromatium, Iouinum & Eusebium:* Nam postquam, sancto Euagrio transmittente, in eâ ad me eremi parte delatæ sunt, quæ inter Syros & Saracenos vastum limitem ducit. *Epist.* LVII. *ad Damasum:* Et quia pro meis facinoribus ad eam solitudinem commigraui, quæ Syriam iuncto Barbariæ fine discerninat. *Epist.* LVIII. *ad eumdem:* Christi vestem in Romanâ vrbe suscipiens, nunc barbaro Syriæ limite teneor. *In vita Malchi cap.* IV. Solitudo, per quam Saraceni incertis sedibus huc atque illuc semper vagantur. *Videsis in Onomastico,* Eremus.

33. SYRI CVBAM VOCANT] *Grauius legit* gubam. *Nam Syriacè* guba, *inquit, cisternam significat. Hieronymus in cap.* VI *Ieremiæ:* Hoc autem Latinus lector intelligat, vt semel dixisse sufficiat: lacum, non stagnum sonare, iuxta Græcos, sed cisternam: quæ sermone Syro & Hebraico, gebe appellatur. *Sed facile inter se g & c commeant. Vide Onomasticon.* λάκκος. גבא

34. QVINQVE CARICIS] *Id est, ficubus siccis, addunt quidam in textu. Consulendum Onomasticon.*

Cap. vi. 35. INFIRMOS ARTVS BACVLO REGENTE SVSTENTANS] *Hieronymus in cap.* I. *Amos:* Ne vltimæ quidem ætatis homines, qui trementes artus baculo regente sustentent. *Idem in cap.* VIII. *Zachariæ:* Vt nullo hoste remanente, vsque ad vltimam ætatem, in vtroque sexu senilis ætas perueniat, & trementes artus baculo regente sustentent.

36. HIPPOCENTAVRO] *Ipse Hieronymus explicat,* hominem equo mixtum. *Vide Onomast.*

37. SALVTARIS IMPRESSIONE SIGNI ARMAT FRONTEM] *Vel Antonij exemplo, frontem crucis signo armare, disce hæretice. Vide* Crux *in Onomast.*

38. INTER HORRENTIA ORA SETIS.] *Erasmus ait, hunc locum diuersum haberi in exemplaribus nec vllam lectionem sibi facere satis. video aliquos libros habere* senis, *aliquos* setis. *quod posterius rectum. Vult enim Hieronymus ipsum Hippocentaurum inter ora sua horrentia setis blandum quæsisse eloquium, id est, conatum blandè respondere, etsi ora horrerent setis; ideoque barbarum quid potius sonare nata, seu frangere verba, & fragore quodam promere. Nam si de sene Antonio intelligeretur, dixisset,* alloquium; *non verò* eloquium.

39. VERVM HÆC, VTRVM DIABOLVS] *Cuius frustrà, inquit Baronius anno Christi* CCCXLIII. *exigitur fides, qui de his dubitans, quidnam fuerit, num spectrum, an monstrum, liberasse voluit fidem suam.*

Ceterùm, nec insulsa, nec inanis fuit ipsius dubitatio, an Ægyptus, monstrorum ferax, eiusmodi quoque ex duabus speciebus mixtum animal genuisse potuerit. Quamuis enim, quod de Ixione atque Centauris poëta cecinerunt, figmentum esse non est qui dubitet; & secundum Celsum, de exhibendo Centauro vana sponsio habeatur, cùm inquit: Si ita stipulatus fuero, te sistere; &, ni steteris, Hippocentaurum dari; *nec sit, qui exigat a naturâ Centauros, tamquam speciem animalis; tamen eiusmodi eamdem interdum peperisse monstra, quis neget? nam sic Plinius:* Claudius Cæsar scribit, Hippocentaurum in Thessaliâ natum, eodem die interiisse: & nos principatu eius allatum illi ex Ægypto in melle vidimus. *in melle, inquam; quòd eius virtutis sit, vt computrescere corpora non sinat. Et sic in melle marinum hominem, ab vltimâ Mauritaniâ ad Hispanias allatum testatur Alex. ab Alexandro. solidæ fidei auctor. Quem qui legerit, de Tritonibus, diuersis in locis suo sæculo visis & captis, iisdemque vultu hominem præ se ferentibus, & corpore prorsus humano, absolutâ similitudine pubetenus, postremis in piscem desinentibus, haud dubitabit in terris posse reperiri, quæ maria quoque producunt; cum hominis habitatio sit potius*

Aug. de ciuit. Dei, libro 18. c. 13

L. 97. ff. de verb. oblig.

Plin. lib. 7. cap. 3.

Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 8.

potius terra, quam mare: ex cuius admixtione cum semente possint eiusmodi concipi monstra ac generari.

Cap. II. 40. FAVNOS SATYROSQVE, ET INCVBOS] *Est frequens de Faunis apud antiquos historicos, subdit idem Baronius eodem anno (vt Poetarum fabulas [illegible] faciamus) certaque mentio. Inter quos Plinius cum dicat, praeter effigiem nihil in eis esse moris humani, cum ista haec, quae accidisse Antonio à Hieronymo enarrantur, miraculo contigisse, dicendum est, vt de multis aliis animalibus, rationis licet expertibus, ut legitur; ea, veluti humano intellectu praedita, ac Dei nutu reddita panè rationabilia, qualia solent homines, exhibuisse sanctis viris ministeria. vt (ne à Paulo recedamus) de coruo contigit, qui cùm diebus singulis per tot annorum curricula, dimidium panis eidem Paulo afferre soleret, adueniente tamen Antonio (in admiratione fuit) integrum attulit, quo reficeretur vterque. Qui plura de his desiderat, consulat Onomasticon.*

Cap. VIII. 41. ET POST SANCTVM OSCVLVM] *Ex Apostolico videlicet vsu Rom. XVI. 1. Corinth. XVI. 2. Corinth. XIII. 1. Thessalon. V. 1. Petri V. Vide Onomasticon.*

Cap. X. 42. IMMÒ TERRÆ TERRAM REDDAS] *Cicero Tuscul. qq. lib. III. ex Euripide:* Reddenda terrae est terra. *verba sunt Amphiarai ad matrem Archemori mœrentem, quæ etiam habes apud Plutarchum in consolatione ad Apollonium.*

43. P[illegible]VM &c. AD OBVOLVENDVM CORPVSCVLVM MEVM MORTVVM OFFER] *Vide in Onomastico,* Funus; *vbi de hoc ritu, linteo vel pallio obuoluendi cadauera.*

44. SED VT A SE RECEDENDI MOEROR SVÆ MORTIS LEVARETVR] *Baronius anno Christi CCCXLIII. non ideo tantùm pallium à Paulo expetitum existimatur, sed quòd, qui prophetico spiritu Athanasium nostras, & (quod leuissimum videbatur) pallium donatum Antonio intellexerat; de ipso etiam summos illos tot annis exantlatos pro Catholica fide labores, exilia, fugam, ærumnas, innumerasque alias molestias minime ignorarit: quamobrem sic Athanasii pallium potiùs, quam aliud alterius hominis tegumentum exposcere ab Antonio visus est, vt eo saltem communionis symbolo, & propensionis animi erga Athanasium significaret, se plurimi facere hominem, quem tot pro fide susceptis certaminibus illustrassent, ac proinde omnibus innotesceret, à tanto viro probari fidem, quam Athanasius tam acriter strenueque propugnaret. Quod quidem haud videbatur mediocris esse momenti, ad erigendos titubantium animos, & roborandos illos, qui solidi in fide perstarent. Siquidem tanti fecere soliti populus illustrium monachorum de fide Catholicâ testimonium, vt Ariani hoc sentientes, mentiri non sint veriti, magnum Antonium eadem de fide secum vnà sentire: adeò, vt eam ob caussam ipsi opus fuerit, relictâ intimâ eremi solitudine, Alexandriam vsque descendere, & de Catholicâ fide, quam coleret, publicè, ne populus laberetur, specimen edere. Affirmat id sanè Athanasius in vitâ ipsius.*

Cap. XI. 45. OSCVLATIS EIVS OCVLIS, MANIBVSQVE] *Obuia passim manuum oscula, non item oculorum. Et ex veneratione, & ex affectu libari solita hæc oscula. de quibus copiosius in Onomastico.*

46. AD MONASTERIVM, QVOD POSTEA A SARACENIS OCCVPATVM EST] *Contigit hoc anno [illegible]. Constantij, Christi CCCLVIII. Hieronymus in Chronico:* Saraceni, in monasterium B. Antonij irruentes, Sarmatam interfecerunt. *Cuius memoria est in Mart. Rom. XI. Octobr.* In Thebaide S. Sarmatæ, discipuli B. Antonij, qui à Saracenis pro Christo necatus est.

47. SABVLVM CAPITI SVPERIACIEBAT] *Solenne in luctu & mœrore, cinere, puluere, arena caput aspergere. frequens eius in sacris litteris memoria. Vide Onomasticon.*

48. VIDIT GENIBVS COMPLICATIS] *Orantium solennis is gestus, qui ab hæreticorum conciliabulis plane exulat. Vide Onomasticum.* Cap. XII.

49. HYMNOS QVOQVE ET PSALMOS EX CHRISTIANA TRADITIONE DECANTANS] *Et hic solennis funeris apud Christianos ritus. de quo in Onomastico.* Cap. XIII.

50. LEONES DVO] *Simile leonum obsequium habes in vitâ S. Onuphrij infra, cap. vlt.*

51. TVMVLVM DE MORE COMPOSVIT] *Hieronymus epist. XLIX. ad Innocentium:* Clerici, quibus id officij erat, cruentum linteo cadauer obuoluunt, & fossam humum lapidibus construentes, ex more tumulum parant. *Intelligit per clericos, copiatas seu laboratores, quibus corpora mortuorū humandi cura incumbebat. Rosweydus existimat clericorum hic mentionem fieri ob Psalmos decantandos qui etsi decantati in funere ex veterum more, adiuncta tamen suadent hic copiatas intelligi, qui olim cleri quadam pars. Vide Onomasticon.*

52. EX INTESTATI BONIS] *Argutè. quod enim extremè pauper testamentū cōdat, & quid cui relinquat.*

53. QVI PATRIMONIA SVA IGNORANT] *Nempe, quia vt Ouidius ait lib. XIII. Metamorph.*

Pauperis est numerare pecus.

& Horatius lib. 1. epist. VI.

Exilis domus est, vbi non & multa supersunt,
Et dominum fallunt, & prosunt furibus ——

54. QVI VNO FILO VILLARVM INSVVNT PRETIA] *Ex Tertulliano expressum lib. de habitu muliebri cap. IX.* Vno lino decies sestertiûm inseritur, saltus & insulas vna ceruix fert.

55. ILLE CONCAVIS MANIBVS NATVRÆ SATISFECIT] *Idem de Diogene habet Laertius lib. VI. & Hieronymus lib. II. contra Iouinianum cap. IX.* Quodam verò tempore habens ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu concauâ bibere. *Ita legendum ex manuscr. peroptimo Collegij nostri Louaniensis, non* cauum. *quare* κοῖλον ξύλινον *Mariani Victorij hic locum non habet. In Laertio pro* cauco ligneo *est* κοτύλη. *Occurrit* cauci *vox & in vitâ S. Abrahæ eremitæ, cap. III. de quo post.* Cap. XIV.

56. AVRATIS OBVOLVITIS VESTIBVS] *De vestitu mortuorum Gretzerus noster lib. 1. de fun. Christ. cap. V. & Kirchmannus lib. 1. cap. 8. de fun. Rom. Quòd hic suggillat Hieronymus diuitum corpora auratis vestibus & serico inuoluta, ex merito & religione tributum hoc sanctis viris, & martyribus. S. Athanasius in vitâ S. Antonij, c LVI.* Mos Ægyptiis est, nobilium, & præcipue beatorū martyrum corpora linteamine obuoluere. *Vide ad eā vitam.*

57. HIERONYMI PECCATORIS] *Ita sæpè Patres humilitatis affectu se inscribere & subscribere soliti. Vide Onomasticon.*

58. TVNICAM PAVLI CVM MERITIS EIVS] *Agnosce, hæretice, fidelium ex sanctis operibus merita: &, qui D. Hieronymum legis, æstimas; fidem quoque eius, ad animæ salutem imbibe. Disce Sanctorum reliquias, vestes æstimare. Gregorius Nazianzenus Orat. XXV.* Καὶ ὁ μακαρία Ἠλιοῦ ἡ μηλωτὴ [illegible], ἢ τὸ σταυρὸν σῶματι, καὶ ὁ βαπτιστὴς [illegible] χειρί. Et Elisæi melote, quæ plus virium habuit, quàm fila serica,

rica,

rica, & aurum vestibus per vim assutum. *Ioannes Chrysostomus homil. 11. ad populum Antiochenum, vbi ait Regem diuitem Eliâ paupere indiguisse:* Οὕτω λαμπροτέρα τῆς πορφυρίδος ἡ μηλωτὴ ἦν, καὶ τῶν βασιλικῶν αὐλῶν τὸ σπήλαιον τοῦ δικαίου. Adeò splendidior trabea erat melote, & regalibus aulis iusti spelunca. *Ita Theodosius Senuphij monachi superhumerale & baculum, galeæ lanceæque suæ prætulit. Acta Cyri & Ioannis apud Metaphrasten* XXXI. *Ianuarij*: Munit caput superhumerali, quauis galeâ tutiùs, baculo autem munit dexteram, lanceâ longè validiùs, & hac ratione confidens fore, vt hostibus videretur terribilior, quàm olim (vt aiunt) clauâ Hercules. *Similia apud Glycam parte* IV. *Annal.*

59. QVAM REGVM PVRPVRAM CVM REGNIS SVIS] *Ita manuscripti, & editiones vetustiores. Recentiores substituêre* cum pœnis suis. *nescio an auctoribus libris.*

IN VITAM BEATI ANTONII PRÆLVDIA.

ILLVSTRIVM VIRORVM DE BEATO ANTONIO ELOGIA.

HIERONYMVS *de illustr. Eccl. script. cap.* LXXXVIII.

ANTONIVS monachus, cuius vitam ATHANASIVS Alexandrinæ vrbis episcopus insigni volumine prosecutus est, misit Ægyptiacè ad diuersa monasteria Apostolici sensus sermonisque *Epistolas septem*, quæ in Græcam linguam translatæ sunt: quarum præcipua est *ad Arsenoitas*. Floruit sub Constantino & filiis eius regnantibus. Vixit annos centũ quinque.

Idem in Chronico [1] *anno* XIX. *Constantij.*

ANTONIVS monachus centesimo & quinto ætatis anno in eremo moritur, &c.

HONORIVS *de illustr. Eccl. script. c.* LXXXVIII. *carptim ex D. Hieronymo.*

ANTONIVS monachus, cuius vitam ATHANASIVS insigni volumine prosecutus est, misit *septem Epistolas* ad diuersa monasteria, Apostolici sensus & sermonis.

TRITHEMIVS *de script. Eccl.*

ANTONIVS monachus & abbas, natione Ægyptius, vir sanctissimus, eremique cultor insignis, cuius præconia laudum vniuersus personat orbis, multis religiosæ ac beatæ vitæ normam præbuit: qui etsi litteras non didicerit, in diuinis tamen Scripturis adeò eruditus fuit, vt nullus Doctorum se ei præferre præsumeret. Habebat memoriam pro libris, intellectum & sensum pro litteris, gratiam pro studio lectionis. Dictauit Ægyptiaco sermone ad diuersa cœnobia, Apostolici sensus atque sermonis [2] *varias Epistolas*. E quibus exstat insignis illa *Ad Arsenoitas epist. 1. Ad alia cœnobia epist. 6.* Eius vitam B. ATHANA-

SIVS episcopus Alexandrinus insigni volumine, Græco sermone descripsit. Claruit sub Constantino Magno, & filiis eius regnantibus, Anno Domini CCCXXX. multis coruscans miraculis.

DE SANCTO ATHANASIO VITÆ HVIVS SCRIPTORE.

MENAEA *Græcorum* XVII. *Ianuarij in vitâ* ANTONII.

Ὁ δὲ βίος αὐτοῦ συνεγράφη ὑπὸ τοῦ μεγάλου ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας.

Vita ANTONII conscripta est à magno ATHANASIO episcopo Alexandrino.

GREGORIVS NAZIANZ. *Oratione* XXI. *in laudem* S. ATHANASII.

Πάντα μὲν τοίνυν τὰ ἐκείνου (τοῦ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ) λέγειν τε καὶ θαυμάζειν, μακρότερον ἂν εἴη τυχὸν, ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν ὁρμὴν τοῦ λόγου· καὶ ἱστορίας ἔργον, οὐκ εὐφημίας· ἃ καὶ ἰδίᾳ παραδοῦναι γραφῇ παίδευμά τε καὶ ἥδυσμα τοῖς εἰς ὕστερον, εὐχῆς ἔργον ἐμοί, ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος ΑΝΤΩΝΙΟΥ τοῦ θείου βίον συνέγραψε, τοῦ μοναδικοῦ βίου νομοθεσίαν ἐν πλάσματι διηγήσεως.

Atque omnem quidem illius (ATHANASII) vitam sermone prosequi ac laudibus efferre longius fortasse fuerit, quàm orationis institutum ferat; atque historiæ opus fuerit, non encomij: quam etiam, vt posteris documento atque oblectationi futuram, proprio scripto mandare cum primis optarem; quemadmodum ipse D. ANTONII vitam conscripsit, cùm vitæ monasticæ leges sub narrationis specie promulgaret.

EPHRAEM *serm. ascet. in illud:* Attende tibi ipsi, *cap.* X. *sine, Serm.* X. *De moderatione risus.*

Cuiusmodi S. ANTONIVS exstitit, quemadmodum & S. ATHANASIVS Archiepiscopus meminit in vitâ, quam de eo conscripsit.

PALLADIVS *histor. Lausiac. cap.* VIII. *in Ammone.*

Hoc autem miraculum (*quomodo Ammon vltra Lycum fluuium diuinitus translatus sit*) narrauit B. ATHANASIVS Alexandriæ episcopus, scribens in vitâ ANTONII.

Auctor vitæ S. PACHOMII, *interprete* DIONYSIO EXIGVO, *cap.* I.

Cui (ANTONIO) sanctus ATHANASIVS Alexandrinæ ciuitatis antistes, proprio stilo testimonium præbuit; dignus sanè relator conuersationis ANTONII, qui iuxta supplicationem fratrum, vitam eius pro multorum commoditate perscriberet, & æmulandum cum viris spiritalibus exhiberet.

SOCRATES *Eccl. histor. lib.* I. *cap.* XVII.

Ὁποῖος ἦν ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρόνων καὶ ὁ μοναχὸς ΑΝΤΩΝΙΟΣ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Αἰγύπτου, ὡς φανερῶς τοῖς δαίμοσιν ἀντεπάλαιεν ἐφευρίσκων τε αὐτῶν τὰς τέχνας καὶ τοὺς ἄθλους, καὶ ὅπως πολλὰ ἐποίει τεράστια, περιττὸν λέγειν ἡμᾶς. ἔφθασε γὰρ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, μονόβιβλον εἰς τὸν αὐτοῦ βίον ἐκθέμενος.

Qualis vitâ & moribus ANTONIVS monachus in solitudine Ægypti eisdem

fuerit temporibus, quomodo cum dæmonibus palàm & apertè dimicarit, illorum astutias & callidas pugnas deprehenderit, multa prodigia & miracula ediderit; quoniam ab ATHANASIO Alexandriæ episcopo in libro separatim de eius vita conscripto iam pridem expositum est, eadem nos commemorare, planè videtur superuacaneum.

Idem lib. IV. cap. XVIII. Eccl. hist.

Τούτου δὲ Ἀμμοῦν τὴν ψυχὴν μετὰ θάνατον, ἀναλαμβανομένην ὑπὸ ἀγγέλων, ὁ κατ' αὐτὸν βιώσας ΑΝΤΩΝΙΟΣ ἐθεάσατο· ὥς φησιν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

Huius Ammonis animam post mortem ab angelis in cælum sublatam, ANTONIVS, qui eisdem vixit temporibus, vidit: quemadmodum ab ATHANASIO Alexandriæ episcopo in eius vita commemoratum est.

NICEPHORVS *lib. VIII. cap. XL.*

Verùm hæc, tamquam gustus quidam, & exigua imago ANTONII vitæ & instituti sint exposita, vt ex his vniuersam eius, qualis fuerit, philosophiam colligamus. Quam rebus omnibus optimus ATHANASIVS, cui etiam fuit charissimus, copiosè memoriæ posteritatis litteris mandauit; certaminibus eius contra dæmones, & artibus, quas aduersus illos adinuenit, aliisque vitæ prodigiis & rebus quibusuis conscriptis: vt liber is monastici instituti ceu finis quidam esset.

HIERONYMVS *Catal. illustr. Eccles. script. cap. LXXXVIII.*

ANTONIVS monachus, cuius vitam ATHANASIVS Alexandrinæ vrbis episcopus, insigni volumine prosecutus est.

Idem ibidem cap. LXXXVII.

Fertur ATHANASII historia, ANTONII monachi vitam continens.

RVFFINVS *lib. I. hist. Eccl. cap. VIII.*

De virtutibus ANTONII, atque institutis & sobrietate mentis, vt in solitudine vitam degens, vsus solummodò sit consortio bestiarum, & de dæmonibus crebros agens triumphos, placuerit Deo supra cunctos mortales, vtque institutionis suæ præclara vsque in hodiernum monachis exempla reliquerit, volentem me aliqua exponere ille libellus exclusit, qui ab ATHANASIO scriptus, etiam Latino sermone editus est.

PAVLINVS *Prologo vitæ S. Ambrosij IV. Aprilis.*

Hortaris, venerabilis Pater Augustine, vt sicut beati viri, ATHANASIVS episcopus & Hieronymus presbyter, stilo prosecuti sunt vitam sanctorum PAVLI & ANTONII in eremo positorum, &c.

DE EVAGRIO PRESBYTERO VITÆ HVIVS INTERPRETE.

HIERONYMVS *Catal. illustr. Eccl. script. cap. CXXV.*

EVAGRIVS Antiochiæ episcopus, acris ac feruentis ingenij, cùm adhuc esset presbyter, diuersarum hypotheseon tractatus mihi legit, quos necdum edidit. Vitam quoque B. ANTONII de Græco ATHANASII in sermonem nostrum transtulit.

Similia habet HONORIVS *cap. CXXV. de illustr. Eccl. script.*

NOTA-

NOTATIO.

ANNO XIX. CONSTANTII] *Ita rectißimè Eusebij Chronicon manuscriptum Amandinum, ita Pontaci & Scaligeri editio.*

Baronius tom. II. anno Decij I. (quem ipse Christi annum statuit CCLIII.) inuestigans Pauli ad eremum fugam ex Antonij obitu, asserit ex Chronico Eusebij & Hieronymi, Antonium obiisse anno XXI. iunioris Constantij; cui Constantij anno ipse post in Annalibus tom. III. in annorum serie, à Christo aßignat annum CCCLVII. Quod occasione inuestigandi aetatem Hilarionis repetit tom. IV. ad annum Christi CCCLXXII. Idem tamen tomo III. anno Christi CCCLVIII. Constantij XXII. Antonij obitum collocat. Quod cur fecisse potuerit, mox inquiram.

Deprauato Chronici codice vsum Baronium, suprà dixi, ad vitam S. Pauli, quod nunc fusius probandum.

Vulgata Chronici Eusebiani editio, quo vsus Baronius, ponit Antonij natalem I. anno Decij, Christi CCLIV. & obitum eiusdem anno XXI. Constantij iunioris, Christi CCCLXI. Cum autem ex eodem vulgari Chronico, posteriore hoc loco, constet Antonium obiisse aetatis anno CV. certum est vel natalem Antonij, vel mortualem eiusdem diem male aßignari in eâ editione, cùm à Christi anno CCLIV. quo ponit natum Antonium, ad annum CCCLXI. quo eundem ponit denatum, intercurrant anni CVII. Quod si duos annos addas, & eum videlicet quo natus est, & eum quo denatus Antonius, (qui tamen addendi videntur, cùm dicatur CV. anno aetatis mortuus Antonius, non autem post CV. annum) exsurgent anni CIX. cùm tantùm CV. anni, quot Antonius vixit, deberent intercurrere vel exsurgere.

Rectißimè igitur in MS. Eusebio Amandino, vt ad vitam Pauli dixi, Antonij natiuitas consignatur anno I. Decij, obitus verò anno XIX. Constantij iunioris Imp. atque ita insit CV. anni, quibus Antonius vixit, exsurgunt. Nec aliter lectum in Eusebio, tempore Gregorij Turonensis. Nam ita ille libro I. cap. XXXVIII. hist. Franc. XIX. Constantij iunioris anno, Antonius monachus transiit, CV. aetatis anno. *Ita MS. Trudonensis, cùm in vulgatis male sit C. Sed & Vincentius Spec. hist. lib. XIV. cap. XIV. ex eodem Eusebij Chronico, Antonij obitum XIX. Constantij iunioris anno ponit. Quare de Antonij obitu in vulgato Eusebio metachronismus est duorum annorum, si ab annis aetatis Antonij & annum natiuitatis & annum obitus excludas; vel metachronismus est IV. annorum, si & natiuitatis & obitus annos numero annorum aetatis eius comprehendas.*

Miratus sum sanè Baronium, quòd, cùm tomo II. anno I. Decij, agens de Pauli eremita fugâ, ibidem asserat ex Chronico Eusebij deprauato, vt diximus) Antonium obiisse anno XXI. Constantij iunioris; tamen tomo III. anno XXII. eiusdem Constantij, obitum Antonij ponat. Cuius rei rationem dum inuestigo, non aliam reperio, quàm quòd fortasse Baronius tomo II. annum I. Decij, quo natus Antonius, annis aetatis eiusdem annumerauerit; atque ita ab anno I. Decij adusque Constantij iunioris annum XXI. eum simul includendo, putatione Baronianâ iusti exurgunt anni CV. qua suprema fuit aetas Antonij. Tomo verò III. videtur annum I. Decij non annumerasse annis aetatis Antonij, sed I. annum aetatis Antonij, à II. Deciani imperij anno inchoasse, quare & obitum Antonij ad XXII. annum Constantij iunioris eodem III. tomo prorogauit.

Quod verò dixi, rectißimè in MS. Eusebio Amandino natiuitatem Antonij consignari anno I. Decij, obitum verò XIX. Constantij iunioris, atque ita iustas CV. annos aetatis Antonij exsurgere, ita intellige: quia cùm vulgatae editiones (etiam correctiores Pontaci & Scaligeri) inter XX. annum Diocletiani & I. Constantini, duos annos statuant, eósque Galerio tribuant; Amandinus codex vnum tantùm annum intermedium statuit, vulgatumq; de Galerio paragraphum omittit. Qui etsi admittatur, eiúsque imperio duo anni tribuantur ante I. annum Constantini; non necesse erit, duos annos intermedios ponere inter annũ XX. Diocletiani & I. Constantini: sed primus annus Galerij concurrere potest cum XX. Diocletiani, quippe cùm Diocletianus XX. anno imperij sui II. Kal. Maij se imperio abdicarit, indéque I. annum sui imperij Galerius ordiri potuit.

Et quidem non nisi vnum annum debere intercedere inter XX. annum Diocletiani & I. Constantini, probatur; Tum ex ipsiusmet Eusebij Chronico, quod XIX. Diocletiani anno disertè habet: Quarto anno persecutionis Constantinus regnare orsus. *Atqui cùm XIX. Diocletiani anno persecutio orta sit, si ei addas eiusdem XX. & vnum intermedium inter XX. annum Diocletiani & I. Constantini; quid restat, nisi vt I. annus Constantini, IV. sit persecutionis? Tum ex Politiâ seu Actis* (Inter 20. annũ Diocletiani & 1. Constantini tãtum vnus annus debet intercedere.)

sanctorum patrum Metrophanis & Alexandri apud Photium in Biblioth. cod. CCLVI. *vbi dicitur:* Τρίτον δ' ἤδη τότε ἦν ἔτος τοῦ καθ' ἡμῶν διωγμοῦ, ἐν ᾧ καὶ Κωνστάντιος πρὸς τὴν ἄφθαρτον βασιλείαν τὴν ἐπίκηρον ἤμειψε. Tertius tunc agebatur annus persecutionis in Christianos excitatæ, quo Constantius cum æterno regno caducum cõmutauit. *atqui si duos annos intermedios ponas inter annum* XX. *Diocletiani &* I. *Constantini, non iam* tertio *persecutionis anno Constantius obierit, sed* quarto: *vt ex modò initâ temporis ratione manifestum est. Tum ex Olympiadibus assignatis in MS. Eusebio Amandino. Nam primus annus Olympiadis* CCLXXI. *consignatur* XX. *anno Diocletiani, secundus anno intermedio inter* XX. *Diocletiani &* I. *Constantini, tertius* I. *anno Constantini. vnde clarum euadit, Eusebium non nisi vnum annum inter* XX. *Diocletiani &* I. *Constantini collocasse.*

Sufficiant hæc pro modo Notationum. quæ omnino dicenda fuere ad ritè subducendum numerum annorum ætatis Antonij.

Scripta Antonij. [2] VARIAS EPISTOLAS] *Septem enumerat hîc ipse Trithemius, & vnam ait scriptam* ad Arsenoitas; *quod verum est, eóque nomine habetur secunda in editione Coloniensi. Hieronymus quoque vnius tantùm, tamquam præcipuæ,* ad Arsenoitas *meminit. Quare non rectè apud Posseuinum est,* omnes septem epistolas scriptas ad Arsenoitas. *quod etiam malè tituli præferunt in Bibliothecâ sanctorum Patrum.*

Eorum interpres. *Harum epistolarum non est ex Græco interpres Symphorianus Champerius, vt est apud Posseuinum, sed Valerius Sarrasius, Symphoriano editionem procurante.*

Quòd verò Posseuinus in Apparatu sacro

Non est auctor Melissa. *in* Antonio *citat ex Trithemio,* Scripsit quoque celebre opus duorum librorum, quod Melissa, id est Apicula, nominatur, *aitq; Trithemium errore labi; verè labitur, si ita scripsit. Sed in Trithemio ea verba non inuenio. Suspicor hoc verbis Trithemij additum à Margarino de la Bigne in primâ editione Bibliothecæ SS. Patrum, qui libros illos Antonij Melissæ, nomine Antonij Magni ediderat. Sed error correctus tomo* V. *Bibliothecæ sanctorum Patrum secundæ editionis.*

Athanasius auctor vitæ Antonij. [3] ATHANASIO] *Vitæ S. Antonij auctorem esse Athanasium, nullus dubitare poterit, qui elogia præmissa legerit. Et Græcè quidem nunc recens prodiit anno* M. DC. XI. *Augustæ Vindelicorum, curante Dauide Hæschelio; qui & interpretationem suam, & notas quasdam, Græcum maximè spectantes textum, adiecit.*

Athanasio eam asserit Bellarminus noster tom. II. *Contr.* II. *l.* II. *de Monachis, cap.* IV.

Primò, quia est reuerà insigne volumen, vt Hieronymus dicit fuisse librum illũ Athanasij.

Secundò, quia continet plurima illa miracula, quorum meminit Augustinus lib. VIII. *Confess. cap.* VI.

Tertiò, quia recenset historiam illam de animâ Ammonis, quam Palladius cap. VIII. *& Socrates lib.* IV. *cap.* XVIII. *ex libro Athanasij de vitâ Antonij referunt.*

Quibus addi possunt & alia non minùs certa testimonia.

Primò, certissimum testimonium B. Ephraem suggerit, qui ex hac vitâ nomine Athanasij duo loca ad verbum citat, quæ vide in Notat. cap. XXIII. *&* LX. *Idem quoque in epist. ad Ioannem monachum breui Antonij vitæ anacephalæosi (quæ singula in hac vitâ habentur) Monachos ad communem vitam hortatur.*

Secundò, æquè certum indicium suppeditat auctor vitæ S. Pachomij, quã iam olim Dionysius Exiguus interpretatus est, qui Athanasij nomine mentionem facit Ammonis & Theodori, qui in hac Antonij vitâ occurrunt.

Tertiò, Damascenus orat. I. *de Imaginibus ex hac vitâ locum citat, quem hîc habes c.* LVII. *vti catena MS. in Lucam ex Græcis Patribus collecta, quæ exstat in Bibliothecâ Palatinâ, referente Felckmanno.*

Quid quæso testatius, ad auctori alicui librum asserendũ, adduci potest? Sunt tamen hæretici, qui subdubitare non verentur, an hæc, quæ hîc exhibetur, vita, sit ab Athanasio scripta. Ita Magdeburgenses Centur. IV. *cap.* X. *pag.* 1306. *nullâ tamen vel ratione vel coniecturâ vel auctoritate additâ. Dubitat & Petrus Felckmannus Coronæus, qui nuper Athanasij Græcolatinæ editioni præfuit.*

Sed non insolens, dubitare hæreticos, vbi quid eorum palato minùs arridet, vti in hac vitâ præclara monachismi signiq; Crucis testimonia. Verùm præfractior, & magis effrons incedit Rodolphus Hospinianus de orig. Monach. lib. III. *cap.* I. *& cum eo Abrahamus Scultetus Medull. Theolog. Patrum parte* II. *qui ausi fuere asserere scriptum hoc, quod hodie sub Athanasij nomine circumfertur, nullam prorsus fidem mereri, imò insulsi hominis commentum esse: qui paribus his argumentis instant. ita vt alter alterum exscripserit.*

Primò, nuper enim admodum ad reliqua Athanasij opera scriptum hoc adiectum est. Græcè enim non reperitur, nec in Basileensi, nec in Anglicano, nec in aliis codicibus. Respondeo, scriptum hoc in ipsis typographiæ cunabulis Athanasij nomine impressum fuisse Latinè in Vitis Patrum; & passim in MS. libris, iisq; vetustissimis inueniri. cuius textus Græcus anno M. DC. XI. *Augustæ Vindelicorum prodiit ex eiusdem ciuitatis bibliothecâ, curante* *Soluuntur argumenta hæreticorũ.*

rante Donato Hæschelio, vt iam dixi. qui & ex Anglicano codice Henrici Sauilij variantes lectiones adiecit.

Secundò, non reperiuntur in hoc scripto vitæ monasticæ leges, quas Nazianzenus scribit Athanasium suæ narrationis protextu promulgare voluisse. Respondeo, Sanctorum vita (*vt ait S. Ambros. lib. de S. Ioseph, c. 1.*) ceteris norma viuendi est. *& Hieron. epist. 11. ad Nepot. de vitâ Heliod.* Normamq; vitæ eius, exemplum habere virtutum. *Idem ep. XV. ad Marcellam de Asellæ vitâ:* Conuersationem illius perfectæ vitæ normam arbitrentur. *Et ne ab ipso Antonio discedamus:* Ἔστι γὰρ μοναχοῖς ἱκανὸς χαρακτὴρ πρὸς ἄσκησιν ὁ Ἀντωνίου βίος. Perfecta est siquidem ad virtutem via, Antonium scire, quis fuerit, *vt ait Athanasius in huius vitæ præfatione. Nec paucas S. Antonius monasticas leges, exhortationibus suis, quæ in hac vitâ habentur, exprimit. Quod si Hospinianus, vel Scultetus, vel alius quiuis Caluinista, ex vitæ huius præscripto vitam suam componeret, næ ille monasticis legibus egregie obsecutus diceretur.*

Tertio, cum auctor scripti huius demonstrare conatur, Antonium Christum in omni vitâ sua consimilatum fuisse, ita pueriliter & ridicule de eo fabulatur, vt nihil cum iudicio eum legisse in Athanasio meritò dici queat. Respondeo, non mirum, hoc à Caluinianis hominibus asseri, cùm de eius fortis hominibus, scilicet insipientiam suam recognoscentibus, & sanctis ipsis iam olim dictum sit: Hi sunt
Sap. 5. quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam.

Quartò, falsum hic auctor dicit Antonium indoctum fuisse, & litterarum imperitum: *cùm alij contrà asserant* caussidicum *fuisse, &* valde doctum. *Respondeo, Et* indoctus *fuit, &* doctus *Antonius: indoctus quidem, id est, litterarum imperitus; doctus verò Dei dono, & sagacitate animi. quod habes in vitâ per Athanasium. Nam cap. 1. dicitur quòd non passus sit* se litteris erudiri, *ergo rectè* litterarum imperitus *dicitur, &* indoctus, *id est, non doctus litteras, qui tamen apud eundem capite XXXVIII. dicitur* à Deo doctus, *seu* Θεοδίδακτος. *Quod vtrumque de eo testatur D. Augustinus Prologo lib. 1. de doctrinâ Christianâ:* Antonius, *inquit*, sine vllâ scientiâ litterarum Scripturas diuinas & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur.

Quod verò caussidicum *aiunt fuisse Antonium sane caussidicus fuerit, sed* ex eorum numero, qui æternam vitam accipiunt, & efficiuntur caussidici sanctitatis: *vt de S. Tiburtio habetur in vitâ S. Sebastiani lib. 1.*

Mirum profectò mihi visum, Antonium ob aliquibus caussidicum *dici, vt citat vterque hæreticus loco iam citato, nullo addito auctore. Quod cùm diu quæsissem, tandem in Hospiniano lib. II. de Monachatu cap. III. video citari Suidam ad hoc propositum. Quare enim adeo. Ille verò non Antonij nostri meminit, qui ortus fuit in Aegypto in vico Comâ iuxta Heracleam, vt habet Sozom. lib. 1. cap. XIII. & Niceph. lib. VIII. cap. XL. sed Antonij cuiusdam Alexandrini, qui Alexandriæ & Byzantij fororum caussam egit, quiq; ipsius Suidæ ætate vixit. ait enim:* Ἔγωγε οὖν καὶ αὐτὸς ὁμολογῶ τῷ ἀνδρὶ μεγίστην ἀτεχνῶς τὴν χάριν, καὶ ἀμείψασθαι αὐτὸν εὔχομαι τοὺς θεοὺς ἐν μακάρων νήσοις ἤδη συζῆν ἠξιωμένον. Atq; ego etiam plurimum illi me debere fateor: atque vt Dij gratiam illi in beatorum insulis referant, quorum contubernio fruitur, precor. *vel potiùs alterius ethnici auctoris tempore, ex quo Suidas illa de eo excerpsit:* nam Deos precari, *ethnicismus est. Quare quòd de eo ibidem ait*, Γάζαν ἀπέφηνεν ἱερωτέραν πολλῷ μᾶλλον, ἢ πρότερον ἦν, Gazam multò augustiorem fecit, quàm priùs fuerat; *alludit, opinor, ad Gazensia sacra, seu Marnæ idolum. quare & præcedit de animo eius conformato* πρὸς θεοῦ θεραπείαν τήν τε δημοτελῆ καὶ ἀπόρρητον, ad Dei cultum tam vulgarem, quàm arcanum; *Dei, inquam, Marnæ seu Iouis pluuij, qui maximè Gazæ cultus, vt habetur in vitâ S. Porphyrij apud Metaphr. XXVI. Febr.*

*Vides, Lector, quid de emedullato illô medullâ Sculteti, quid de monachatu seu mæchatu Hospiniani tibi promittere debeas, cùm tam friuola contra receptissimam vitam, contra vetustos Patres, contra ipsam vetustatem producunt argumenta. Sed displicuit videlicet re*liquiarum cultus, *qui ex hac vitâ luculenter probatur, ideóque Scultetus cap. XVI. Synthesis doctr. B. Athanasij, hanc Antonij vitam commentitij auctoris scriptum vocat.*

Firmum igitur fixumq; sit, Athanasium huius vitæ auctorem esse. An verò & finem vitæ huic attexuerit, dubitatur. An Athanasius etiā auctor finis vitæ Antonij.

Baronius anno Christi CCCXLIII. Iulij Papæ VII. Constantij & Constantis Impp. VII. Quod, ait, in vitâ Antonij ab Athanasio conscriptâ, de congressu Pauli cum eo nullo penitùs mentio habeatur, inde accidit, quòd (vt eodem Hieronymo auctore dictum est) Athanasius Baron. anno Christi 340 ex Hier. ep. 16 *res gestas Antonij, ipso adhuc viuente, scriptis commendauit, easq; Romam detulit ante biennium, cùm à Iulio Papâ vocatus est, quo tempore hæc de Paulo nondum acciderant. Posteà verò, multis prætermissis, appositus est eius obitus: sed an ab eodem Athanasio, haud asserere auderem. Idem sentit Possevinus in Apparatu sacro* in Antonio.

Ego verò nullum dubitationi locum inuenio, quò minùs Athanasius finem vitæ huic attexuerit; nec inuenissent, credo, Baronius & Passeninus, si præfationis Athanasij in hanc vitam fuissent memores. Ita enim ille ad peregrinos fratres: Quoniam igitur exegistis à me, vt vobis scriberem de conuersatione beati Antonij, volentibus discere, quemadmodum cœperit, quive fuerit ante sanctum propositum, qualem etiam habuerit terminum vitæ.

Cur Athanasius non meminerit Pauli.

Cur verò non meminerit Athanasius congressus Antonij cum Paulo, non aliam caussam inuenio, quàm quòd non omnia Antonij gesta referat; vnde peregrinos fratres monet, vt existiment se minima audisse de maximis. *cùm ob portitoris litterarum festinationem non potuerit monachos euocare,* vt pleniùs aliquid addiscens, munera maiora transmitteret.

Quando verò contigerit Athanasium scribere vitam Antonij, eamq́ Romam deferre, quoniam eius rei nunc aliqua mentio facta est, porrò inuestigemus.

Quando & quomodo Athanas. vitã Antonij Romam detulerit.

Baronius anno Christi CCCXL. *Iulij Papæ* IV. *Constantini, Constantij & Constantis Imperat.* IV. *Quàm verò, inquit, proficuus fuerit Athanasij Romam accessus, vel ex eo patest intelligi; quòd in Vrbem inuexerit ipse primus Aegyptiorum monachorum institutionem, vitámque admirandam Antonij Magni; licet adhuc viuentis, à se conscriptam detulerit: quod vitæ genus ad omnes Euangelicæ perfectionis numeros attemperatum, etiam nobilissimæ Romanæ feminæ consectari cœperunt. tradit enim hæc de his S. Hieronymus:* Nulla eo tempore nobilium feminarum nouerat Romæ propositum monachorum, nec audebat, propter rei nouitatem, ignominiosum (vt tunc putabatur) & vile in populis nomen assumere. Hæc (*Marcella scilicet*) ab Alexandrinis priùs sacerdotibus, Papaque Athanasio, & posteà Petro, qui persecutionem Arianæ hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum, Romam confugerant, vitam beati Antonij, tunc adhuc viuentis, monasteriorumque in Thebaide Pachomij, & virginum ac viduarum didicit disciplinam: nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat. *Hactenus ex Hieronymo Baronius.*

Hieron. epist. 16. ad Princip.

Ex quibus quidem elucet, Athanasij quoque operâ Marcellam de vitâ Antonij didicisse, non tamen, quòd Athanasius tunc Antonij vitam à se descriptam Romam detulerit; quam ipsius testificatione iam vidimus, post mortem demum Antonij ad peregrinos fratres fuisse perscriptam.

Præstitit igitur Romæ Athanasius, quod ante eum Alexandrini sacerdotes, quodq́ post eum Petrus Alexandrinus primum presbyter, deinde episcopus præstitere; vt quæ coram in Aegypto & Thebaide, vel viderant vel audierant de Antonio & Pachomio tunc adhuc viuentibus, ea Romanis enarrarent. Si quis breuiculis quædam ab iis comprehensa tunc velit, ne memoriâ exciderent, per me licet: modò Athanasio ipsi fidem habeamus, quòd post mortem demum Antonij, rogatu peregrinorum fratrum, vitam eius descripserit.

An verò anno Christi CCCXL. *Athanasius Romæ Marcellam viduam de vitâ Antonij docuerit, existimo non omnino certum esse. Nam cùm Baronius tom.* V. *anno Christi* CCCCX. *statuat Marcellæ obitum, valdè longæuam eam oportuit fuisse, quippe nonagenariam, si eam statuamus* XX. *annorum, cum Athanasius primùm Romam venit anno* CCCXL. *Quæ ætas si Marcellæ competit, potest dicta anno Christi* CCCXL. *de Antonio ex Athanasio inaudiisse.*

Quòd si minor ætas Marcellæ tribuenda, cùm Athanasius sæpiùs Romam venerit, videlicet anno Christi CCCXL. *deinde* CCCXLII. *demum* CCCXLIX. *potest postremo hoc anno Marcella de Antonio didicisse ex Athanasio.*

Pergit Baronius occasione sancti Antonij & Marcellæ, hæc contra monachorum hostes subnectere: At quibúsnam persuasa, inquit, eiusmodi vitæ institutum Deo gratum esse Marcella sensit, nisi ex innumeris penè miraculis, Apostolicis planè signis, atque virtutibus quas cùm Antonium tum alios, diuinâ illis calculo suffragante, assiduè operari cognouit? Erat quidem in Oriente summum illud viuendi genus instar Eliæ ac Ioannis Baptistæ cunctis hominibus etiam ethnicis & Imperatoribus ipsis venerandum, sed & impiis quoque hæreticis reuerendum, atque adeo cælestibus ciuibus admirandum; vtpote qui se in terris conciues habere latâtes, cum eisdem tamquam gentilibus suis amicè assiduò versarentur. Factumq́ feliciter est, vt Athanasio propalante inferretur, ac pariter coleretur in Vrbe sublime illud viuendi genus, cuius in montibus atq; desertis locis tantùm cernebantur impressa vestigia: nec detrectauit vniuersus Christianus orbis in Occidente sectari, quod sciret in Ecclesiâ Romanâ susceptum: quæ hæc omnia accepta fert Athanasio, cùm alioqui non defuerint (quod dictum est superiùs) persecutionis retrò temporibus, cùm in Vrbe, tum aliis quoque in locis monachi: illos dixerim qui in similitudinem Pauli atque Antonij à persecutionibus fugientium, eadem ex caussâ in cryptis, antris, iugis montium, vallium q́ conuexis recessibus delitescentes, instar Eliæ à facie Achab & Iesabel fugientis, Deum propensiùs colerent: adeò vt licet monachi nomen visum sit Vrbi nouum,

Baron. anno 340.

Excellens studium monasticæ disciplinæ.

[illegible] res tamen ipsa vetus, sed in tanta Ec-[illegible] p[illegible] [illegible] quibusdam exculta, fecun-di[illegible] [illegible] propagata.

D[illegible] hæretici, iidem & Circumcellio-nes [illegible], qui his ipsis temporibus aduersus C[illegible] [illegible]bantur in Africâ, primi ausi [illegible] non de re ipsâ, sed de nomine à piis quæ-[illegible] (inquit S. Augustinus) consue-[illegible] Qui[illegible] sibi vult nomen monacho-[illegible] *[illegible]rius:* Nobis dicunt: Ostendite [illegible]n sit nomen monachorum? *Re-[illegible] alia ad hæc ipse:* Quare ergo & [illegible] appellemus monachos, cùm dicat [illegible] Ecce quàm bonum & quàm iu-[illegible] habitare fratres in vnum? μόνος [illegible]s dicitur, & non vnus quomodo-cu[illegible] nam & in turba vnus est, sed vnâ c[illegible]tis vnus dici potest, μόνος nõ potest, id est [illegible] μόνος enim vnus solus est. Qui [illegible]o sic viuunt in vnum, vt vnum hominem [illegible], vt sit illis verè quod scriptum est: Vna [illegible]a, & cor vnum; multa corpora, s[illegible] animæ; rectè dicitur μόνος, id est [illegible] solus. *& paulò pòst:* Meritò in-su[illegible] vnitatis, qui se ab vnitate pr[illegible]. Meritò illis displicet nomen [illegible]m, quia illi nolunt habitare in [illegible] cum fratribus; sed sequentes Dona-tum, Christum diuiserunt. *hæc Augustinus.*

Augustinus in Psal. 132.

Psal. 132.

Act. 4.

Pro[illegible], iam vides, Lector, à quorum partibus [illegible]ent qui nostro hoc infelicissimo sæculo Mona-chorum nomen adeò execrantur; & quorum-nam profiteantur se esse discipulos, cùm eorum [illegible]ntur impietatem, duplo quàm illi planè impij, [illegible]um illi (vt ait Augustinus) nomini in-sultarent Monachorũ, quod ab vnitate Catho-lica desciuissent, isti verò duplici apostasia, nempe quod ab Ecclesiæ fide & monasticâ obser-uantiâ turpissimè defecerunt: tales planè fue-runt, qui prima iecerũt fundamenta omnium hæresum, quæ hoc sæculo prodierunt. At non hac tantum ex parte duplo (vt diximus) peio-res quam Donatistæ, sed triplo: quippe qui non, sicut illi, de nomine solùm mouerint Catholicis quæstionem, sed rem ipsam fuerint [illegible]mo odio insectati: verùm & cùm id [illegible]ant non verbis tantùm, sed rebus moreq́ prædonum in monasteria tum virorum, tum sacrarum virginum, vbicumque per vim li-cuerit, grassati fuerint, & debacchari non ces-sent, etiam quadruplo deteriores illis habendi [illegible]t. Cæterùm quod ad alias res spectat, nihil [illegible] quod Sacramentarij Donatistis conferri pos-[illegible], cùm hi, paucis quibusdam exceptis, in re-[illegible]s omnibus cum Ecclesiâ Catholicâ con-s[illegible].

Hæsis monachis, tempus apostasia.

4 EVAGRIVS] *Sæpiùs Hieronymus* EVAGRII *nunc vt presbyteri, nunc vt sibi chari[illegible], nunc vt sancti meminit. Vide eum epist.* V. *&* VI. *ad Florentium epist.* XLI. *ad Ruffinum. epist.* XLIX. *ad Innocentium. epi-stol.* XLIII. *ad Chromatium, I[illegible]uinum, & Eu-sebium: item in vitâ Malchi monachi capti-ui, c.* 1. *& in Chronico Eusebij anno* 11. *Aure-liani Imperatoris, Christi* CCLXXIII. *vbi cum ex familiâ Pompeiani Ducis, cognomento Franci, qui Zenobiam deuicit, originem duce-re asseuerat.*

Euagrium vitæ huius interpretem esse, cla-rè asserit D. Hieronymus, vt vidimus in Elo-gio, cui consentiunt omnia MS exemplaria, quæ Euagrij nomen huic vitæ præfigunt.

An Euagrius vitæ huius interpres sit, an verò Hieronymus.

Non defuere tamen, qui Hieronymo hanc versionem vel scriptionem tribuant. Hilarion enim Veroneus, Monachus Cassinensis, præfa-tione ante doctrinam Dorothei Latinè à se conuersam, ait, Hieronymum Antonij mo-nachi vitam ita transtulisse, vt nihil in eâ desit ex sensu, cùm multa desint ex verbis. *Ioannes quoque Grynæus præfatione Ortho-doxographiæ ait:* Vitam Antonij γραφικῶς Hieronymus descripsit.

Sed maiorem cuiquam dubitationem inii-cere possit Baronius, qui aliquam suæ opinionis rationem adferre videtur. nam Notat. ad Martyrolog. Rom. XVII. *Ian. postquam egit de Actis Antonij ex Athanasio in Latinum sermonem ab Euagrio Antiocheno versis, ait:* Præstitit hoc ipsum idem D. Hieronymus, postulante Pammachio, vt ipse profitetur, ad eumdem scribens epist. C1. de opt. gen. interp. quam illam esse putamus quæ habe-tur præ manibus. *Idem tom.* III. *Annal. an-no Christi* CCCLVIII. *ex D. Hieronymi epi-stolâ* C1. *deducit eum ex Græco vertisse vitam sancti Antonij.*

Legi, relegi epistolam illam quam citat Ba-ronius, non semel; nec tale quid, quale asserit, deprehendi. Sed imposuit, vt video, viro mul-tiiugâ lectione occupato, non benè perlectus Hieronymus. Postquam enim D. Hieronymus versiones suas, quibus non verba verbis, sed sententias sententiis exprimebat, exemplo Ci-ceronis defendisset, itáque se Eusebij Chroni-con ante viginti circiter annos vertisse asse-ruisset; ne vel Ethnici tantùm, vel suâ solius niteretur auctoritate, addit & alterius (Eua-grij scilicet, quem tamen non nominat) viri sæculo suo clari testimonium. Verùm, ne meo-rum, *inquit,* scriptorum parua sit auctoritas, quamquam hoc tantùm probare voluerim, me semper ab adolescentiâ non verba, sed sententias transtulisse: qualis super hoc ge-nere præfatiuncula sit in libro, quo B. An-tonij vita describitur, *(scilicet ab Euagrio Antiocheno, vt ipse testatur in Catal. Illustr. Eccles. scriptor. cap.* CXXV.) ipsius lectione cognosce. *Et subdit eam præfatiunculam, quæ huic*

Euagrius fuit vitæ interpres.

huic ipsi vitæ præfigitur. Ex aliâ in aliam linguam expressa ad verbum translatio, sensum operit, & veluti læto gramine sata strangulat. Dum enim casibus & figuris seruit oratio, quod breui poterat indicari sermone, longo ambitu circumacta vix explicat. Hoc igitur ego vitans, ita B. Antoniū te petente transposui, vt nihil desit ex sensu, cum aliquid desit ex verbis. Alij syllabas aucupentur & litteras, tu quære sententiam.

Vides, Lector, quid Baronium in errorem traxerit. Hæc enim verba: Hoc igitur ego vitans, *&c. non Hieronymi sunt ad Pammachium, sed Euagrij ad Innocentium, vt hic habes in præfatiunculâ vitæ Antonij præmissâ. cuius auctoritate suas quoque versiones tuetur Hieronymus. Si enim hæc præfatio D. Hieronymi esset, non dixisset suprà:* Verùm, ne meorum scriptorum parua sit auctoritas: *quibus insinuat se alterius auctoritatem aduocaturum.*

Adde, quòd in Prologo ad vitam Pauli primi eremitæ Hieronymus ait: Quia de Antonio tam Græco quàm Romano stilo diligenter proditum est. *quasi alij prodiderint, non ipse.*

Hæc fusiùs aliquantò deduxi, ne temerè viderer à viro magno recedere. Maneat igitur Euagrius Antiochenus vitæ huius interpres.

Respondetur obiectioni ex Gelasio. DICES, *Gelasius decret. de libr. authent. & apocr. d. 15. videtur asserere etiam Antonij vitam à D. Hieronymo scriptam. Ait enim:* Vitas Patrum Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium Eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus.

Baronius Notat. ad Martyrolog. Romanum XVII. *Ianuarij, ex Hieronymi epistolâ* CI. *non ritè intellectâ, vti iam demonstraui, existimauit factum, vt Gelasius dixerit Hieronymum non tam* vertisse *quàm* scripsisse *Antonij vitam,* quia non verba verbis, sed sententias reddiderit sententiis. *quod ipsum repetit tomo* III. *Annal. anno Christi* CCCLVIII.

Possevinus Apparatu sacro, in Antonio, *etsi cum Baronio existimet, vitam Antonij à D. Hieronymo quoque Latinitati donatam, aliam tamen caussam assignat, cur Gelasius dicat eum* scripsisse *(non autem,* vertisse) *vitam S. Antonij. Non, inquit, solùm quia sententias sententiis reddidit, vt quidam (Baronius) existimauit, verùm etiam quia integriorem emisit. Antonij enim Aegyptij Magni, adhuc superstitis, cùm Athanasius vitam scriberet, factum est, vt eorum, quæ subsecuta sunt, prætermissa sint aliqua, vt & Antonij obitus, incertum sit, num adiectus sit deinceps ab Athanasio, quem Romam attulisse res ab Antonio gestas ante biennium eius mortis (intellige hic Possevinum de morte Pauli) nempe à Iulia Pont. Maximo vocatum, Hieronymus narrat. Ac proinde haud mirandum, si hic in vitâ Pauli narret, quæ Athanasius omisit, de dæmone in hippocentauri specie, de Antonij congressu cum Paulo, de coruo panem adferente, de pallio, quod Antonio largitus fuerat Athanasius, & si quæ eiusmodi sunt alia. Hactenus Possevinus.*

Ego verò, vt Euagrium vitam vertisse Antonij clarè satis, nisi me fallit opinio, probaui, quod ab Hieronymo quoque factum, non æquè probatum est; ita videri alicui possit Gelasius, cùm vitam Pauli & Antonij ab Hieronymo ait descriptam, respexisse ad Pauli vitam, in quâ tanta propè Antonij, quam Pauli sit mentio. Et sanè Græca huius vitæ inscriptio in Bibliothecâ Bauaricâ vtrumque præfert. ita enim habet: Διήγησις τοῦ ἁγίου Παύλου Θηβαίου, καὶ Ἀντωνίου Αἰγυπτίου. Enarratio de S Paulo Thebæo, & Antonio Ægyptio.

Nisi quis fortè Euagrium, Græcum hominem, & Hieronymo coniunctissimum, studiorumque eius patronum, in vertendâ Antonij vitâ, Hieronymi operâ vsum esse velit, suaque censoria Hieronymi virgula subiecisse. Certè intermicant nescio quæ Hieronymiani stili strictura.

Quamquam dicere quis possit, Euagrio, etsi Antiocheno homini, Latinam dictionem æquè atque Græcam familiarem fuisse, quippe qui originem ducat à Pompeiano duce, cognomento Franca, vt habet Hieronymus in Chronico, quod suprà citauimus: quem Latinum hominem fuisse vero est simile.

Quidquid demum sit, existimo plerasque Patrum vitas sine auctoris & interpretis nomine olim circumlatas, vnde tam varia de auctoribus Vitarum Patrum opinio orta fuit, vt vidimus suprà in Prolegomenis generalibus. Quin hanc ipsam Antonij vitā citans D. Hieronymus epistolâ illâ CI. *cap.* II. *seq. interpretis præfatiunculâ defendens, non meminit nominis interpretis. Vnde fortassis hæc Antonij quoque vita inter Pauli & Hilarionis vitas olim descripta, occasionem dedit Gelasio existimandi, Hieronymum quoque vitæ Antonij auctorem esse, qui duarum aliarum auctor est.*

VITA

VITA
B. ANTONII ABBATIS

17. IAN.

AVCTORE
S. ATHANASIO EP. ALEXANDR.
INTERPRETE
EVAGRIO PRESBYTERO
ANTIOCHENO.

EVAGRII AD [1] INNOCENTIVM PROLOGVS.

Presbyter Euagrius Innocentio charissimo filio in Domino salutem.

EX aliâ in aliam linguam ad verbum expressa translatio, sensus operit, & veluti lætum gramen sata strangulat. Dum enim casibus & figuris seruit oratio, quod breui poterat indicari sermone, longo ambitu circumacta vix explicat. Hoc igitur ego vitans, vitam B. Antonij, te petente, ita transposui, vt nihil desit ex sensu, cùm aliquid desit ex verbis. Alij syllabas aucupentur & litteras, tu quære sententiam.

ATHANASII EPISC. ALEXANDR. PRÆFATIO.

Athanasius Episcopus ad peregrinos fratres.

OPTIMVM, *fratres, iniistis certamen; aut æquari Ægypti monachis, aut superare nitentes virtutis instantiâ. Etenim apud vos iam plurima sunt monasteria: monachorum quoque nomen est celebre: & hanc voluntatem vestram iustè quisque mirabitur: orantibusque vobis optatum Deus tribuet effectum. Quoniam igitur exegistis à me, vt vobis scriberem de conuersatione beati Antonij, volentibus discere, quemadmodum cœperit, quí-ve fuerit ante sanctum propositum, qualem etiam habuerit terminum vitæ, & si vera sint ea, quæ de ipso fama dispersit, vt ad eius æmulationem atque exemplum vos instituere possitis: magnâ cum lætitiâ suscepi vestræ charitatis imperium. Etenim mihi* [2] *ingens lucrum est atque vtilitas hoc ipsum, quòd recordor Antonij: & vos cum admiratione audientes, scio eius propositum cupere sectari: perfecta est siquidem ad virtutem via, Antonium scire quis fuerit.* (Antonij recordatio lucrum est Athanasio.)

Ergo vt breuiter dicam, & omnibus, quæ de eo referentium sermo iactauit, credite, & minima vos existimate audisse de maximis: quia non ambigo, nec eos omnia potuisse (Vita Antonij perfecta ad virtutem via.)

cogno-

cognoscere, cùm & ego rogatus à vobis, quantacumque per epistolam significauero, non æqualia sim eius meritis narraturus. Sed & vos omnes hinc nauigantes studiosè percontamini, quò singulis, quæ norunt, referentibus, congrua dignaque tanti nominis relatio compleatur. Disponebam itaque post lectionem litterarum vestrarum aliquos ad me monachos inuitare, & maximè eos, qui crebrò ad eum ire consueuerant: vt plenius aliquid addiscens, munera vobis maiora transmitterem. Sed quoniam & nauigationis tempora labebantur, & litterarum portitor vehementissimè festinabat, ideò ea, quæ & ipse noueram ([3] frequenter enim eum visitaui) & [4] quæ ab eo didici, qui ad præbendam ei aquam non paululum temporis cum eo fecit, dilectioni vestræ indicare properaui: vtrobique curam veritatis habens, vt neque plus aliquis audiens, miraculorum congestionem non credat, nec rursum meritis eius inferiora cognoscens, non putet dignum esse miraculo pro tanti nominis viro.

Testatissima vita huius historia.

CAP. I. *Antonij genus & patria.*

[5] ANTONIVS nobilibus religiosisque parentibus natus, [6] in Ægypto oriundus fuit, tantâ suorum nutritus curâ, vt nihil aliud præter parentes domumq; cognosceret. Et cum iam puer esset, [7] non se litteris erudiri, non ineptis infantium iungi passus est fabulis: sed Dei desiderio flagrans, secũdùm quod scriptum est, [8] innocenter habitabat domi. Ad ecclesiam quoque cum parentibus sæpè conueniens, nec infantum lasciuias, nec puerorum negligentiam sectabatur: sed tantùm ea quæ legebantur auscultans, vtilitatem præceptorum vitæ institutione seruabat; non suis, vt solet illa ætas, pro varijs & delicatis cibis vmquam tædio fuit; non escæ mollioris blandimenta sectatus est; his solùm, quæ dabantur, contentus nihil amplius requisiuit.

Sanctæ pueritia. Gen. 25.

CAP. II. Post mortem autem parentum, annorum circiter decem & octo seu viginti, cum sorore admodum paruula derelictus, & domus & sororis honestam curam gerebat. Needum verò sex fluxerant menses, quibus ad ecclesiam (vt solebat) accurrens, recordabatur quomodo & apostoli, omnibus spretis, secuti fuissent Saluatorem: & multi, vt legitur in Actis apostolorum, facultatibus suis venditis, pretia ad pedes eorum detulissent egentibus partienda, quæve aut quanta spes iisdem reposita esset in cælis. Talia secum voluens, intrauit ecclesiam, [9] & accidit vt tunc euangelium legeretur, in quo Dominus dicit ad diuitem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia tua quæcumque habes, & da pauperibus, & veni sequere me, & habebis thesaurum in cælo. Quo audito, quasi diuinitus huiusmodi ante memoriam concepisset, & veluti propter se hæc esset Scriptura recitata, ad se Dominicum traxit imperium: statimque regressus, possessiones quas habebat vendidit. [10] Aruræ autem erant ei trecentæ vberes, & valdè optimæ, quas vicinis largitus est: ne in aliquo aut sibi, aut sorori molestia gigneretur. Cetera verò, quæ in mobilibus possidebat, vniuersa vendidit: & aggregato non exiguo pretio, indigentibus dedit, paucis tamen ob sororem reseruatis, quæ & sexu & ætate videbatur infirmior.

Frequens in ecclesiâ. Matth. 19. Actor. 4. Coloss. 1. *Attentus auditor.* Matth. 19. *Vendit possessiones suas.*

CAP. III. Rursus autem ecclesiam ingressus, cùm audisset Dominum in euangelio dicentem: Nolite cogitare de crastino, reliquam quoque portionem pauperibus distribuit; neque se versari passus est domi, sed sorore fidelibus ac notis virginibus commendatâ, vt earum nutriretur exemplo, ipse iam omnibus sæculi vinculis liber, asperum atque arduum arripuit institutum.

Matth. 6. *Facultatibus & sæculo renuntiat.*

Necdum autem tam crebra erant in Ægypto monasteria: neque omnino quisquam auiam solitudinem nouerat: sed quicumque in Christi seruitute sibimetipsi prodesse cupiebat, non longè à suâ villula separatus instituebatur. Erat igitur in agello vicino senex quidam, vitam solitariam a primâ sectatus ætate: hunc Antonius cùm vidisset, æmulatus est ad bonum. Et primò quidem incipiens etiam ipse, in locis paululùm à villâ remotioribus manebat: exinde autem, si quem vigilantem in hoc studio compererat, procedens, quærebat vt apis prudentissima: nec ad habitaculum suum antè remeabat, nisi eius, quem cupiebat, frueretur aspectibus: & sic, tamquam munere mellis accepto, abibat ad sua. Tali ibidem institutus exordio, cùm per dies singulos ita animum roboraret, vt nec opum paternarum, nec suorum meminisset affinium, omne etiam desiderium & sollicitudinem erga id, quod cœperat, exerceret, operabatur manibus suis, sciens scriptum esse: Qui non operatur, non manducet. Mercedem tamen operis sui, pretio panis excepto, egentibus largieba-

Meliores æmulatur. *Operatur manibus.* 2. Thess. 3.

Orat frequenter. 1. Thess. 5.

giebatur. Orabat frequenter: quippe qui didicerat, quòd oporteret sine intermissione Dominum orare.

Sacrâ Scripturam studiosè audit.

Auditioni etiam Scripturarũ ita studium commodabat, vt nihil ex eius animo laberetur: sed vniuersa Domini præcepta custodiens, [11] memoriam pro libris haberet. Sic suam vitam instituens, ab vniuersis fratribus puro diligebatur affectu: & omnibus, ad quos studio discendi pergebat, obediens, proprias singulorum gratias hauriebat: huius continentiam, iucunditatem illius sectabatur: istius lenitatem, illius vigilantiam, alterius legendi æmulabatur industriam: istum ieiunantem, illum humi quiescentem mirabatur: alterius patientiam, alterius mansuetudinem prædicabat. Omnium quoque vicariam erga se retinens charitatem, atque vniuersis virtutum partibus irrigatus, ad sedem propriam regrediebatur. Ibi secum vniuersa pertractans, omnium in se bona nitebatur exprimere. Neque verò aduersum coæuos aliquando mouebatur, sed ea tantummodò flamma egregio viro crescebat in pectore, ne secundus cuiquam in prędictis operibus inueniretur. Et hoc ita faciebat, vt cum omnes gloriâ anteiret, omnibus tamen charus esset. Nam & vicini & monachi, ad quos sæpè veniebat, Antonium videntes, Deicolam nuncupabant: indultisque naturæ vocabulis, [12] quidam vt filium, alij vt fratrem diligebant.

Aliorum in se virtutes exprimit.

Nulli primas in virtutibus cedit.

Deicola habetur.

CAP. IV.

Diabolus eum solicitare incipit.

Dum hæc gereret Antonius, quibus omnium in se prouocaret affectum, inimicus nominis Christiani diabolus, impatienter ferens tantas in adolescente virtutes, veteranis eum aggressus est fraudibus. Et primò quidem tentans, si quo modo posset ab arrepto eum instituto detrahere, immittebat ei memoriam possessionum, sororis defensionem, generis nobilitatem, amorem rerum, fluxam sæculi gloriam, escæ variam delectationem, & reliqua vitæ remissioris blandimenta; postremò virtutis arduum finem, & maximum perueniendi laborem, necnon & corporis fragilitatem suggerebat, & ætatis spatia prolixa: prorsus maximam ei cogitationum caliginem suscitabat, volens eum à recto proposito reuocare.

In oratione vincit.

Postquam autem diabolus orationibus eius ad Deum, per passionis fidem se intellexit elidi, consueta aduersum omnes adolescentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Et primùm noctibus infesta multitudine & horribili metu sonitus eum exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis irruebat, vt nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolum dimicaret. Nam & ille cogitationes sordidas conabatur inserere: & hic eas oratu submouebat assiduo. Ille titillabat sensus naturali carnis ardore: hic fide, vigiliis, & ieiuniis corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta lasciuiæ: hic vltrices gehennæ flammas & dolorem vermium recordans, ingestæ sibi libidini opponebat.

Vigiliis & ieiuniis corpus omne vallat.

[13] Ille lubricum adolescentiæ iter, & ad ruinam facile proponebat: hic æterna futuri iudicij tormenta considerans, illæsam animæ puritatem per tentamenta seruabat. Ista autem omnia ad confusionem diaboli fiebant: qui enim similem se Deo fieri posse existimabat, nunc ab adolescente vt miserrimus deludebatur: & qui contra carnem & sanguinem sæuiebat, ab homine, qui carnem portabat, elisus est. Adiuuabat enim seruum suum Dominus, qui nostri gratiâ carnem suscipiens, victoriam corpori contra diabolum largitus est: vt singulis ita certantibus, Apostolicum liceret proferre sermonem: Non autem ego, sed gratia Dei, quæ mecum est. 1. Cor. 15.

Illecebras carnis memoriâ nouissimorum vincit.

Postremò cùm nec hoc argumento destruere posset Antonium draco teterrimus, & videret se semper ab eius cogitationibus repelli, secundùm quod scriptum est, stridens dentibus & eiulans: qualis est, talis meritò apparebat & vultu: puer horridus atque niger, ad eius se genua prouoluens, humanâ voce flebat, dicens: Multos seduxi, plurimos decepi: nunc autem vt à ceteris sanctis, ita & tuo sum labore superatus. Quem cùm interrogaret Antonius, quisnam esset, qui talia loqueretur, ait: Ego sum fornicationis amicus, ego multimoda aduersum omnes adolescentes turpitudinis arma suscepi: [14] hinc & spiritus fornicationis vocor. Quantos pudicè viuere disponentes, fefelli? quot tenuiter incipientes, ad sordes pristinas redire persuasi? Ego sum, propter quem Propheta lapsos increpat, dicẽs; Spiritu fornicationis seducti estis: & reuerà per me & illi fuerant supplantati. Ego sum, qui te ipsum sæpè tentaui, & semper repulsus sum. Cùm hoc Christi miles audisset, gratias agens Deo, & largiore aduersus inimicum confortatus audaciâ, ait: Multùm ergo despicabilis, multumque contemptibilis es: nam & obscuritas tua & ætas, infirmarum signa sunt rerum. Nulla mihi iam de te cura est. Dominus mihi adiutor est, & ego exultabo super inimicos meos. Et statim ad vocem cantantis, phantasma, quod videbatur, euanuit.

Mar. 9.

Teterâ specie spiritũ fornicationis videt.

Osee 4.

Psal. 117.

CAP. V.

Prima Antonij contra diabolum victoria.

Hæc autem Antonij contra diabolum fuit prima victoria, imò virtus in Antonio Saluatoris: qui peccatum in carne condemnauit,

nauit, vt iustificatio legis in nobis compleretur: qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum. Sed neque Antonio securitatẽ dedit hic vnus triumphus, nec diabolo semel fractæ defecere vires. Nam & iste, vt leo rugiens, quęrebat aditum per quem posset irrumpere: & ille Scripturarum doctus eloquio, multas esse dæmonum captiones, solerti propositum labore seruabat; considerans, quia posset satanas in carnis colluctatione superatus, nouarum aduersus se artium machinas acriùs commouere. Idcircò magis ac magis subiugabat corpus suum, ne victor aliorum, in aliis vinceretur. Disponens igitur duriori se vitæ lege constringere, [15] cùm omnes infatigabilem adolescentis mirarentur instãtiam, sanctum toleranter ferebat laborem, quia voluntariæ seruitutis longum in Dei opere studium, consuetudinem in naturam verterat.

Rom. 8. — 1. Pet. 5. — Ephes. 6. — 1. Cor. 9. — *Consuetudinem tolerantia in naturam vertit.*

CAP. VI. Inediæ autem & vigiliarum intantùm patiens erat, vt incredulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione sæpissimè, edebat semel in die post solis occasum, nonnumquam biduo triduoque sic permanens, quartâ demum die reficiebatur. Sumebat verò panem & sal, potumque aquæ perparuum. De carnibus verò & vino tacere melius puto, quàm quidquam dicere: quando nec apud plurimos quidem monachorum, istiusmodi aliquid reperiatur. Quieti autem membra concedens, iunco contexto atque cilicio vtebatur. Nonnumquam etiam super nudam humum iacebat, vnguenta penitùs repudians. Dicebat enim, minimè posse vtentium, & præcipuè iuuenum corpora roborari, si olei essent lenitate mollita: oportere verò asperos carni labores imperari, secundùm Apostoli præceptum, dicentis: Quando infirmor, tunc fortior sum. Afferebatque sensum animi sic posse reuiuiscere, si corporis fuisset impetus fatigatus. Vnde nec temporũ longitudine laborum merita pensabat, sed amore & famulatu spontaneo semper, tamquam in principiis constitutus, ad profectum diuini metus desiderium concitabat. Nouisque cupiens augeri præterita, suprà memorati Doctoris sermonum recordabatur, qui ait: Præterita obliuiscens, & in futurum conualescens. Meminerat quoque Eliæ prophetæ dicentis: Viuit Dominus, cui adsto hodie ante ipsum: & differebat, cur, hodie, esset appositum, quia non computabat Elias præteritum tempus: sed tamquam quotidie in certamine constitutus, talem se præbere cupiebat, qualem sciebat dignum Dei esse conspectibus, purum corde, & paratum obedire voluntati eius.

Inedia, vigiliæ, & orationes Antonij. — *Victus eius panis, sal, aqua.* — *Lectus eius iuncus & cilicium.* — 2. Cor. 12. — *Merita non tempore sed amore pensanda.* — Philipp. 3. — 3. Reg. 18. — *Elia se exemplo exstimulat.*

CAP. VII. Igitur sanctus Antonius secum reputans, oportere Dei famulum ex instituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud speculum vitam suam debere componere: ad sepulchra non longè à villâ constituta secessit, vni de cognitis mandans, vt statutis diebus sibi alimenta deferret. [16] Et cùm in vnâ memoriâ suprà dictus frater eum clausisset, solus ibidem morabatur. Metuens ergo diabolus, ne accessu temporis eremum quoque habitari faceret, ita eum aggregatis satellitibus suis, variâ cæde lacerauit, vt doloris magnitudo & motum auferret & vocem. Nam & ipse posteà sæpè referebat, vulnera fuisse tam grauia, vt vniuersa hominum tormenta superarent: sed Dei prouidentia, quę numquam in sę sperantibus deest, conseruauit eum.

Atrocissimè verberatur à dæmonibus.

Alio die is, quem suprà diximus, frater aduenit, cibos deferens assuetos: atque eum iacentem in terrâ semimortuum, fractis foribus, inuenit. Quem impositum humeris, ad villulæ domicilium reportauit. Quo audito, ingens vicinorum atque affinium multitudo concurrens, triste in medio positi funeris reddebat officium. Et iam mediâ noctis parte transgressâ, grauis peruigiles omnium oculos vicerat sopor. Tum Antonius animâ paululùm redeunte suspirans, eleuauit caput: ceteris verò altâ quiete prostratis, eum, à quo delatus fuerat, vigilare conspexit: eumque nutu aduocans, obsecrauit, vt nullo penitus excitato, ad pristinum se referret habitaculum.

Semimortuus ad villulam reportatur.

CAP. VIII. Relatus ergo, iuxta consuetudinem solus iterùm permanebat: & stare quidem propter recentes plagas non poterat, orans verò prostratus, post orationem clarâ voce dicebat: Ecce hic sum ego Antonius, non fugio vestra certamina: etiamsi maiora faciatis, nullus me separabit à charitate Christi. Psallebatque dicens: Si consistant aduersùm me castra, non timebit cor meum. Talia eo dicente, bonorum hostis diabolus, admiratus quòd post tot verbera fuisset ausus reuerti, congregatis canibus suis, & proprio se furore dilanians, Videtis, ait, quia nec spiritu fornicationis, nec corporis doloribus superatus, insuper audacter lacessit nos. Omnia arma corripite, acriùs à nobis impugnandus est. Sentiat, sentiat. Debet scire, quos prouocet. Dixit, & ad hortantis vocem audientium turba consensit, quia innumeras diabolus habet artes nocendi. Sonitus igitur repentinus increpuit, ita vt loco funditus agitato, & parietibus patefactis, multifaria dæmonum exinde turba se effunderet: nam & bestiarum & serpentium formas induentes, omnem protinus locum repleuere phantasiis

Relatus ad eremum dæmonibus exprobrat. — Rom. 8. — Psal. 26. — *Varia dæmonum procacium terriculamenta.*

taſis leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentium, ſcorpionũ, necnon & pardorum atq; vrſorũ. Et hæc ſingula ſecundum ſuam fremebant naturam. Rugiebat leo, occidere volens: taurus mugitu & cornibus minabatur: ſerpens ſibilo perſonabat: luporũ impetus ingerebantur: [17] pardus diſcoloriter auctoris ſui calliditates varias indicabat. Truces omnium vultus, & vocis horridæ dirus auditus. Antonius flagellatus atque confoſſus, ſentiebat quidem aſperiores corporis dolores, ſed imperterritus durabat mente peruigil. Et licet gemitum vulnera carnis exprimerent, ſenſu tamen idem permanens, quaſi de inimicis luderet, loquebatur: Si virium aliquid haberetis, ſufficeret vnus ad prælium: ſed quoniam Domino vos eneruante frangimini, multitudine tentatis inferre terrores, cum hoc ipſum infirmitatis indicium ſit, quòd irrationabilium induitis formas beſtiarum. Rurſumque confidens, aiebat: Si quid valetis, ſi vobis in me poteſtatem Dominus dedit, ecce præſtò ſum: deuorate conceſſum. Si verò non poteſtis, cur fruſtrà nitimini? Signum enim crucis & fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus eſt. Multa contra ſanctum Antonium minantes, frendebant dentibus ſuis, quòd nullus eorum tentamenta conſequeretur effectus, ſed maximo e contrario gigneretur illuſio.

Signũ crucis & fides ad Dominũ, murus inexpugnabilis.

CAP. II. [11] Non oblitus Ieſus colluctationis ſerui ſui, eidem protector factus eſt. Denique cùm eleuaſſet oculos, vidit deſuper culmen apertum, & deductis tenebris, radium ad ſe lucis influere. Poſt cuius ſplendoris aduentum nec dæmonum aliquis apparuit, & corporis dolor extemplò deletus eſt. Ædificium quoque, quod paulò ante diſſolutum fuerat, inſtauratum eſt. Ilicò præſentiam Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahens longa ſuſpiria, ad lumen, quod ei apparuerat, loquebatur, dicens: Vbi eras bone Ieſu? vbi eras? Quare non à principio affuiſti, vt ſanares vulnera mea? Et vox ad eum facta eſt, dicens: Antoni, hic eram; ſed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem, quia dimicando viriliter non ceſſiſti, ſemper auxiliabor tibi, & faciam te in omni orbe nominari. His auditis, exurgens, intantum roboratus, orabat, vt intelligeret ſe plus recepiſſe tunc virium, quàm antè perdiderat. Erat autem tunc Antonius annos natus triginta quinque.

Exinde cum voluntate promptâ per merita religioſa ſuccreſceret, vadens ad ſupradictum ſenem, precabatur vt in deſerto habitarent pariter. Cauſante illo ſenile æuum & rei nouitatem, ſolus contendit ad montem, & eremi adhuc monachis ignotæ, vitæ rupto metu, viam conatus eſt pandere. Sed nec tunc ceſſauit infatigabilis aduerſarius: nam impedire eius propoſitum volens, argenteum diſcum in itinere proiecit: quo viſo, Antonius callidi artificis agnouit aſtutiam: ſtanſque intrepidus, & diſcum torvis intuens oculis, doli auctorem in phantaſmate obiurgabat argenti, talia ſecum reputans: Vnde hic in deſerto diſcus? autem hoc iter eſt, nulla ſunt veſtigia commeantium; lapſus de ſarcinâ, præ magnitudine latere non potuit: ſed & qui perdiderat reuerſus, ob ſolitudinem locorum, inueniſſet profectò, quod ruerat. Hoc artificium, diabole, tuum eſt: non impedies voluntatem meam, argentum tuum tecum ſit in perditionem. Hæc illo dicente, diſcus vt fumus à facie ignis euanuit.

Diſco obiecto tentatur.

Dehinc non vt antè in phantaſmate, ſed ingentem auri maſſam iacentem in itinere conſpexit. Verùm hanc verum diabolus ſimulauerit, an ad Antonium comprobandum, quia nec veris opibus ineſcaretur, virtus cæleſtis oſtenderit, ignoratur. hoc tamen agnouimus, quia quod viſum eſt, aurum fuit. At ille magnitudinem admiratus radiantis metalli, rapidu curſu, quaſi quoddam vitaret incendium, ad montem vſque perrexit, ibique flumine tranſuadato, inuenit caſtellum deſertum, plenum (ob tempus & ſolitudinem) venenatorum animalium, in quo ſe conſtituens nouus hoſpes habitauit. Statim ad eius aduentum ingens turba ſerpentium, quaſi perſecutorem paſſa, profugit. At ille obſtructo lapidibus introitu, panes menſium ſex, vt [19] Thebæis mos eſt, ſecum recondens (nam crebrò per annum incorrupti durare ſolent) necnon & exiguum habens aquæ, ſolitarius perdurabat: nuſquam inde procedens, nunquam aliquem ſuſcipiens, intantùm vt cùm bis in anno per tectum deſuper panes acciperet, nullum cum deferentibus haberet alloquium.

CAP. XI.

Fugit auro conſpecto.

Ad montem primum ſcedit.

Multis igitur, videndi eum deſiderio & ſtudio requirendi, ante oſtium eius pernoctantibus, audiebantur vt vulgi voces aduerſum Antonium, tumultuſque dicentium: Quid te noſtris ingeris habitaculis? quid tibi & deſerto? Abſcede à finibus alienis, non potes hic habitare, non noſtras inſidias ſuſtinere. Et primò quidem, qui foris erant, exiſtimabant aliquos homines ſcalis appoſitis introiſſe, ibique contendere. Poſtquam autem per cauernas introſpicientes, nullum viderunt, dæmones intellexerunt contra eum contendere: & nimio metu perterriti, Antonij auxilium flagitabant. At ille

CAP. XII.

A dæmonibus infeſtatur.

ostio propinquans ad consolandos fratres, ne timerent, atque vt inde recederent, precabatur: trepidantibusque, asserebat cunctis à dæmonibus incuti metum: Signate vos, inquiens, & abite securi, ipsosque semetipsos sinite deludere. Itaque illis reuertentibus, hic remanebat illæsus, nec vmquam in certamine lassabatur. Accedentium autem augmenta profectuum, vel debilitas repugnantium, maximum eius contentioni leuamen addiderant, & eius animo constantiam suggerebant. Rursúsque ad eremum venientibus turbis, [20] quæ iam mortuum eum se existimauerant reperturos: ille psallebat intrinsecus: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum à facie eius. Sicut deficit fumus, deficiant: vt liquescit cera à facie ignis, ita pereant peccatores à facie Dei. & iterum: Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine Domini vindicaui in eis.

Psal. 67. *Psal. 117.*

CAP. XIII. *Viginti annis solitariè vixit.*

Sic Antonius annis viginti solitariè transactis, atque ab hominum segregatus conspectibus perdurauit. Cùm ergo multorum & propositum imitari cupientium, & notorum multitudo ad eum concurreret, [21] necnon & patientium infinita se caterua conglomeraret, tandem pæne iam per vim foribus euulsis, [22] quasi ex aliquo cælesti aditu consecratus apparuit. Obstupuerunt vniuersi & oris gratiam & corporis dignitatem, quod [23] nec per quietem intumuerat, nec ieiuniis, dæmonumque certamine faciem eius pallor obsederat: sed è contrario, quasi nihil temporis exegisset, antiquus membrorum decor perseuerauit. Prô quanto miraculo! quæ in illo animi puritas fuit? Numquam hilaritate nimiâ resolutus in risum est, numquam recordatione peccati tristitiâ ora contraxit, non magnis stupentium se elatus est laudibus. Nihil in illo indecens solitudo, nihil asperum quotidiana cum hostibus bella contulerant: sed téperata mens æquali ad cuncta ferebatur examine. Plurimos igitur ab immundis spiritibus & infirmitatibus variis, Dei gratia per Antonium liberauit. Sermo eius sale conditus consolabatur mœstos, docebat inscios, concordabat iratos, omnibus suadens nihil amori Christi anteponendum. Proponebatque ante oculos bonorum magnitudinem futurorum, & Dei clementiam, & beneficia retexebat indulta, quòd proprio filio suo non pepercerit Deus, sed pro nostrâ omnium salute eum tradiderit. Nec mora, plura audientium corda ad humanarum rerum contemptum hæc eius suasit oratio. & habitandæ eremi illud eius exordium fuit.

Idem corporis post longas macerationes decor. *Dæmoniacos & infirmos curat.* *Sermo eius sale conditus.* *Rom. 8.*

CAP. XIV.

Quid sane & [24] in Arsenoitarum oppido gestum sit, non transibo silentio. Nam cùm fratres vellet inuisere, & [25] riuulum fluminis Nili, qui crocodilis & multis sæuis fluminis bestiis plenus erat, transuadare esset necesse: tam cum comitibus suis transiuit illæsus, quàm inde redibat incolumis. Rursúsque in pristinis laboribus perseuerans, multos magisterio suo fratres confirmauit, ita vt breui tempore [26] plurima fierent monasteria. Nouos antiquosque monachos pro ætate vel tempore, paterno moderabatur affectu.

Per crocodilos transit illæsus. *Monasteria extruit.*

CAP. XV. *Institutoria præcepta discipulis tradit.*

Quadam autem die cùm sanctus Antonius, à congregatis fratribus rogaretur, vt eis institutoria largiretur præcepta; cum propheticâ fiduciâ exaltans vocē, aiebat: [27] Ad omnem quidem mandatorum disciplinam Scripturas posse sufficere: sed & hoc optimum fore, si mutuis se inuicem fratres sermonibus consolarentur. Et vos ergò, inquir, vt patri referte, quæ nostis: & ego, quæ per longam ætatem consecutus sum, quasi filiis indicabo. Hoc fit autem primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propositi vigore lassescere, sed quasi incipientem augere semper debere quod cœperit, præsertim cùm humanæ vitę spatia æternitati comparata, breuissima sint ac parua. Ita exorsus, paululùm siluit: &, admiratus nimiam Dei largitatem, rursus adiecit, dicens: In præsenti hac vitâ æqualia sunt pro rerum commutatione commercia, nec maiora recipit ab emente qui vendit. Promissio autem vitæ sempiternæ vili pretio comparatur. Scriptum est enim: Dies vitæ nostræ septuaginta anni: [28] si autem multum, octoginta: quidquid reliquū est, labor & dolor est. Quādo ergò octoginta, aut centum, vt multū, annis laborantes, in Dei opere vixerimus, non pari tempore regnaturi sumus in futuro: sed pro annis prædictis, omnium nobis sęculorum regna tribuentur. Non terram hereditabimus, sed cælum: corpus quoque corruptum relinquentes, idipsum cum incorruptione recipiemus. Ergo, filioli, non vos aut tædium defatiget, aut vanæ gloriæ delectet ambitio: Non sunt enim condignę passiones huius temporis, ad superuenturam gloriam quæ reuelabitur in nobis.

Cōcio sancti Antonij ad discipulos. *Vili pretio vita æterna comparatur.* *Psal. 89.* *Rom. 8.*

Nemo, cùm despexerit mundum, reliquisse se arbitretur ingentia: quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorum, breuis ac parua est. Si ergo nec vniuerso orbi renuntiantes, dignum aliquid habitaculis possumus compensare cælestibus, se vnusquisque consideret, & statim intelliget, paruis aruris & parietibus vel modicâ auri portione contemptâ, nec gloriari se debere, quasi magna dimiserit; nec tædere, quasi

Breuis terra cælo comparata.

parua

parua sit recepturus. Vt enim contemnit aliquis vnam æream drachmam, ad drachmas centum aureas conquirendas: ita etiam, qui totius orbis dominium dereliquit, centuplum de melioribus præmiis in sublimi sede recipiet. Ad summum, illud perspicere debemus, quòd etsi nostras velimus retentare diuitias, lege mortis ab ipsis diuellamur inuiti, [29] vt in libro Ecclesiastis scriptum est. *Eccl. 2.* [30] Cur ergo non facimus de necessitate virtutem? Cur non ad lucranda regna cælestia vltrò relinquimus, quod lucis istius fine perdendum est? Nihil eorum curæ sit Christianis, quæ secum auferre non possunt: illud potius debemus expetere, quod nos ducat ad cælum: sapientiam scilicet, castitatem, iustitiam, virtutem, sensum peruigilem, pauperum curam, fidem in Christo robustam, animum iræ victorem, hospitalitatem. Hæc sectantes, mansionem nobis in terra quietorum, secundum Euangelium, præparabimus. *Ioan. 14.* Consideremus Domini esse nos famulos, & seruitutem debere ei, à quo creati sumus. Vt enim seruus præteriti gratiâ famulatus, præsens aut futurum non contemnit imperium, nec audet asserere, quòd ex labore tanlacto instantis operis habere debeat libertatem, sed iugi studio (vt in Euangelio scriptum est) eamdem semper exhibet seruitutem, vt & Domino placere possit, & ne metum lucretur & verbera: sic & nos diuinis congruit parêre præceptis, scientes quòd æquus ille retributor, in quo quemque inuenerit, in eo sit iudicaturus, quod propheticâ per Ezechielem voce testatur. Nam & infelix Iudas propter vnius noctis impietatem, omni præteriti temporis labore priuatus est. Idcircò tenendus est continuus instituti rigor, habentibus Deum auxiliatorem, sicut scriptum est: Quia omni proponenti bonum Deus cooperatur.

De necessitate facienda virtus.

Luc. 11. *Vt quisque inuentus fuerit, ita est iudicandus. Ezech.* *Rom. 8.*

Ad inertiam autem calcandam, Apostoli præcepta replicemus, quibus se mori quotidie testabatur: similiter & nos humanę conditionis vitam ancipitem retractantes, non peccabimus. Cùm enim excitati à somno, ad vesperam nos peruenire dubitemus, & quieti corpora concedentes, de lucis non confidamus aduentu, & vbique naturæ ac vitæ incertæ memores, Dei nos intelligamus prouidentiâ gubernari; hoc modo non delinquemus, aut aliquâ fragili cupiditate raptabimur: sed nec irascemur quidem aduersus aliquem, nec terrenos congregare thesauros ambiemus: quin potiùs metu quotidiani recessus, & seiungendi corporis iugi meditatione, omnia caduca calcabimus. Cessabit mulierum amor, libidinis extinguetur incendium, inuicem nobis debita

1. Cor. 15. *Fidei firmitudo in tractanda contra vitium.*

nostra donabimus, ante oculos semper habentes vltimæ retributionis aduentum: quia maior formido iudicij & pœnarum timor horridus, simul & [31] lubricæ carnis incentiua dissoluit, [32] & ruentem animam quasi ex aliquâ rupe sustentat. Ideoque precor vt ad finem propositi omni labore tendamus. *Philipp. 3.* Nemo post tergum respiciens Lot imitetur vxorem, *Gen. 19.* præsertim cùm Dominus dixerit, nullum ponentem manum super aratrum & respicientem retrorsum, dignum esse regno cælorum. *Lucæ 9.* Respicere autem retrorsum nihil aliud est, quàm in eo pœnitere quod cœperis, & mundanis rursus desideriis obligari.

Quid respicere retro.

Nolite, quæso, virtutis tamquam impossibile nomen pauere, nec peregrinum vobis aut procul positum videatur hoc studium, [33] quod ex nostro pendet arbitrio. [34] huius operis homini inserta natura est, & eiusmodi res est, quæ nostram tantummodò expectat voluntatem. [35] Græci studia transmarina sectentur, & in alieno orbe constitutos, inanium litterarũ quærant magistros: [36] nobis verò nulla proficiscendi, nulla transfretandi fluctus necessitas imminet: in omni sede terrarum constituta sunt regna cælorum. Vnde & Dominus in Euangelio ait: Regnum Dei intra vos est: virtus quæ in nobis est, mentem tantùm requirit humanam. *Lucæ 17.* Cui enim dubium est, quia naturalis animę puritas, si nullâ fuerit extrinsecus forde polluta, fons sit & origo omnium virtutum? Bonam eam necesse est creauerit bonus Creator. Quòd si fortè cunctabimur, audiamus Iesum filium Naue populo dicentem: Rectum facite cor vestrum ad Dominum Deum Israël. *Iosue 24.* Nec Ioannes dissonam tulit de virtute sententiam, prædicans: Rectas facite semitas eius. *Lucæ 3.* Siquidem hoc est rectam esse animam, cùm eius principalis integritas nullâ vitiorum labe maculatur: si naturam mutauerit, peruersa tunc dicitur: si bona conditio seruetur, & virtus est. Animam nostram commendauit nobis Dominus: seruemus depositum, quale accepimus. Nemo causari potest extrinsecus sitũ, quod in se nascitur: facturam suam, qui fecit, agnoscat: opus suum inueniat, vt creauit. Sufficit nobis naturalis ornatus: ne deturpes homo, quod tibi largitio diuina concessit: Opera Dei immutare velle, polluere est.

Naturalis animæ puritas fons virtutum.

Illud etiam solicitè prouidere debemus, vt tyrannicam irę superemus insaniam: quia scriptum est: Iracundia viri iustitiam Dei non operatur. *Iac. 1.* Et iterùm: Desiderium concupiscens parit peccatũ, quo perfecto, mors gignitur. *Ibid.* Diuinæ vocis præceptum est, vt iugi custodiâ tueamur animam nostram, *Prou. 4.*

Ira tyrannis superanda.

quia exercitatos ad supplantandú habemus inimicos, dæmones scilicet, contra quos nobis, secundum Apostolicam cōtestationem, *Ephes. 6.* pugna sine intermissione est. Ait enim: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates huius mundi, aduersus spiritalia nequitiæ in cælestibus. Ingens eorum turba istum peruolat aërem, non procul à nobis hostium caterua discurrit. Et diuersitatem quidem eorum non est meæ paruitatis exponere, sed hanc maioribus concedo rationem. Quod autem in promptu est, & ignorare non expedit, dolos scilicet eorum aduersum nos compositos breuiter indicabo.

Dæmones non natura, sed suo vitio mali. Huc primùm debemus mentibus affigere, [37] nihil Deum fecisse quod malum est, nec ab eius institutione dæmonum cœpisse principia: peruersitas ista, non naturæ, sed voluntatis est vitium. Boni etenim, vtpote à Deo conditi, ex proprio mentis arbitrio ad terras ruêre de cælis: ibique in cœni sordibus volutati, gentilitatis impias constituêre culturas: & nunc de nobis torquentur inuidiâ, atq; vniuersa mala commouere non cessant, ne pristinis eorum sedibus succedamus.

Diuersa dæmonum nequitia. [38] Diuersa autem eorum & partita nequitia est. Quidam enim ad summum nocendi verticem peruenere, alij ex comparatione peiorum videntur esse leuiores: atque omnes pro possibilitate virium, diuersa con- *1. Cor. 12.* tra singulas causas sumpsere certamina. Idcircò necessarium est, donum spirituum discernēdorum à Domino petere, vt possimus, *Matth. 12.* tam fraudes eorum quam studia peruidentes, aduersus dispareon pugnam vnum Do- *Crucis vexillum.* minicæ crucis eleuare vexillum. Hoc munere Paulus accepto, docebat dicens: Non *2. Cor. 2.* enim eius ignoramus astutias. Ad cuius exemplum etiam nos oportet ex his quæ passi sumus, mutuis nos inuicem instruere sermonibus.

Peculiare dæmonum odium contra monachos & virgines. Hostile illis contra omnes Christianos, maxime verò contra monachos & virgines Christi, odium est. Eorum semitis laqueos prætendunt, eorum mentes impiis atq; obscœnis cogitationibus nituntur euertere: sed nihil vobis in hoc terroris incutiant. Fidelium enim orationibus atque ieiuniis ad Dominum, statim corruunt: nec tamen si paululùm cessauerint, prorsus plenam putetis esse victoriam. Solent etiam saucij grauiùs assurgere, & mutatâ arte pugnandi, cùm in cogitatione nihil egerint, pauoribus terrent, assumentes nunc mulierú, nunc bestiarum, nunc serpentium formas, necnon & ingentia quędam corpora, & vsque ad tectum domus porrectum caput, infinitas species & militum cateruas. Quæ omnia [39] ad primum quodque crucis signum euanescunt. *Præstigiæ dæmonum ad crucis signum euanescunt.* His quoque agnitis fallaciarum modis, incipiunt præsagire, & futurorum dierum euentus velle prædicere. Cumque & in his contempti fuerint, ipsum iam suæ nequitiæ principem ac totius mali summitatem, ad subsidium sui certaminis vocant.

Crebiò denique Antonius talem à se vi- *Cap. XVI.* sum diabolum asserebat, qualem & beatus Iob, Domino reuelante, cognouerat. Oculi *Iob 41.* eius ac si species luciferi, ex ore eius procedunt lampades incensæ. Crines quoque incendiis sparguntur, & ex naribus eius fumus egreditur, quasi fornacis æstuantis ardore carbonum. Anima eius vt pruna, flamma verò ex ore eius glomeratur. Cum huiusmodi terroribus visus est princeps dæmonum, inquit Antonius, & ingentia sæpe, vt dixi, promittens, impietatis suæ desurit lingua magniloquâ. de quâ Dominus triumphauit, ad Iob dicens: Arbitratur enim fer- *Ibid.* rum vt paleas, æramentum vt lignum putridum, maria vt terram, tartarum profundi tamquam captiuum æstimauit, abyssum vt deambulatorium. Per Prophetam quoque increpat, dicens: Persequens comprehen- *Exodi 15.* dam, & omnem orbem terrarum manu *Isaiæ 10.* meâ vt nidum obtinebo, & vt oua derelicta auferam. Sic iniquus funereas euomens voces, benè viuentium aliquos frequenter illaqueat, sed nos nec eius pollicitationibus *Non dæmonum minæ timendæ, non pollicitationibus eius credendum.* credere, nec minas formidare debemus: fallit enim frequenter, nihilque verum promittit. Nam si nō mendacia cuncta loqueretur, quomodo talia & tam infinita promittens, [40] hamo crucis vt draco aduncatus à Domino est, & capistro ligatus vt iumentum, & quasi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armillâ labia perforatus, nullum *Iob 40.* omnino fidelium deuorare permittitur? [41] Nunc miserabilis vt passer, ad ludum *Lucæ 10.* irretitus à Christo est, nunc comites suos *Dæmon à Christo vt passer irretitus.* quasi scorpiones & serpentes, calcaneo Christianorum substratos gemit. Ille qui vniuersa maria à se deleta plaudebat, ille qui orbem terrarum manu suâ teneri pollicebatur, ecce a vobis vincitur, ecce me aduersum se prohibere non potest disputantem. Contemnenda est, filioli, penitus cum inanibus verbis superba iactantia: fulgor ille, qui lucere se simulat, non veri splendor est luminis: sed, quibus arsurus est, indicat flammas. Nam dicto citius recedens, suarum secum refert simulacra pœnarum.

Solent etiam cum modulatione nonnumquam apparentes psallere, proh nefas! ad hæc & impuro ore sacra Scripturarum eloquia meditá.ur. Frequenter enim legentibus nobis, quasi Echo ad extrema verba respon-

respondent. Dormientes quoque excitant ad orandum, vt totius noctis somnum eripiant: plerosque etiam, dum se in monachorum nobilium habitu transferunt, monachos coërcent, & pristina, quibus conscij sunt, peccata imputant: sed spernendæ sunt eorum increpationes, & admonitiones ieiunandi, vigiliarum quoque fraudulenta suggestio. Ob id enim familiares nobis species assumunt, vt affinitate virtutum nocentes, facilius virus interserãt, & innocentes quosque per speciem honestatis elidant. Impossibile postea durumque hoc studium prædicant, vt dum onerosum esse videtur quod cœptum est, ex desperatione tædium, & ex tædio succedat ignauia. Idcircò Propheta missus a Domino, luctuosa denuntians, sublimi voce dicebat: Væ qui potat proximum suum subuersione turbidâ. Huiusmodi enim exhortamenta, deprauatoria sunt itineris, quod ducit ad cælum. Idcircò cùm venisset Dominus ad terras, & vera de eo dæmones inuiti prædicarent (verè enim dicebant: Tu es Christus Filius Dei viui) vociferantium ora claudebat, qui vinctas hominum linguas soluebat, ne cum præconio veri peruersitatis venena miscerent: & vt nos eius exemplo, etiamsi profutura suaderent, in nullo his commodaremus assensum: quia profectò non congruit nos post libertatem à Domino concessam, & Scripturarum præcepta vitalia, a diabolo viuendi capere consilia, qui suum deserens ordinem, sacrum Christi temerauit imperium. Proptereà etiam Dominus eum de Scripturis loquentem iubebat tacere, quia peccatori dicit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Omnia dæmones simulant, colloquuntur sæpè cum fratribus, sæpe cum turbâ inconditos excitant sonitus, manus apprehendunt, sibilant, insipienter cachinnant, vt vel in puncto peccati Christianum pectus introëant. Cumque ab vniuersis fuerint repulsi, ad extremum debilitatem suam lamentatione testantur. Et Dominus quidem quasi Deus, & suæ conscius maiestatis, obmutescere his imperabat: nos autem vestigiis Sanctorum inhærentes, eamdem gradiamur viam, qui memoratas subtilius fallacias peruidentes, canebant: Cum cõsisteret aduersum me peccator, obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis. Et iterum: Ego verò tamquam surdus non audiebã, & sicut mutus non aperiens os suum: & factus sum vt homo non audiens. Christus silentium vt Dominus imperauit, nos diabolo nihil credamus, & vincemus. Si orare compellunt, si ieiunia suadent, non ex eorum nos monitis, sed ex nostrâ consuetudi-

Fallunt dæmones assimulatione virtutum. — *Habac. 2.* — *Lucæ 4.* — *Nec vera dicenti dæmoni credendum.* — *Psal. 49.* — *Psal. 38.* — *Psal. 37.*

ne id agamus. Denique etiam si irruentes, mortem nobis intentare videantur, ridendi potiùs sunt quàm timendi: quia cum sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Equidem de istis iam transitoriè me dixisse memini, tamen eadem nunc explicanda sunt latiùs, quia non mediocrem affert repetitio cautelam.

[42] Aduieniente Domino destructus est inimicus, & omne penitus eius robur elanguit. Propter quod pristinæ virtutis memor, quasi tyrannus iam senescens, cùm ruisse se videat, in pernitiem grassatur humanam: nec tamen potest firmum Deo pectus, cogitationum & ceterarum fraudum arte peruertere. Nam luce clarius est, quoniam aduersarij nostri, cùm nec humanâ carne sint septi, vt causari valeant, idcircò nos à se non posse superari: [43] quia clauso ostio interiore, intrare non valeant. Et reuera si fuissent hoc fragili corpore colligati, obseruato introitu, iisdem negaretur accessus. Cùm autem (vt diximus) hoc impedimento sint liberi, & obstructa penetrent, atque in omni licenter volitent aëre, manifestum est, ob eneruationem eorum, permanere ecclesiæ corpus illæsum. Denique satellites impij cum principe suo diabolo, quem Saluator in Euangelio homicidam & patrẽ malitiæ ab initio fuisse firmat, nobis aduersum se dimicantibus fortiter, nullo modo cessissent, si potestas eorum non fuisset ablata. Nam si mentior, cur nobis satanas parcis, qui vbique discurris? Cur qui nullo clauderis loco, aduersum te benè viuentium & disputantium non potes labefactare constantiam?

Sed fortasse nos diligis, quos quotidie conaris obruere: aut credibile est te esse bonitatis magistrum, & fauere magis optimis, quàm nocere? Et quid tam charum tibi esse potest, quàm lædere, maximè eos, qui tuis sceleribus viriliter repugnant, secundùm quod scriptum est: Quia abominatio est pietas peccatori. Quis tam fecundum ad malitiam possidet pectus? quis tam meditatas implere conatur insidias? Scimus te impurissimum cadauer: scimus quia idcircò viuimus Christiani, & contra te nobis est secura congressio, quia infirmatus es à Domino. Ideò de tuis confoderis iaculis, quia minationem tuam non sequitur effectus: quòd si fallimur, cur cum terrore simulato, cur magnitudine corporum nostram aggrederis fidem? Si voluntatem sequitur possibilitas, tantùm tibi velle sufficiat. Is enim potentiæ mos est, non extranea fallaciæ adiumenta conquirere, sed suâ virtute implere quod cupiat. At nunc [44] dum theatrali mutatione formarum, quasi rudem infantiam scenicâ

Diaboli virtus aduentu Christi debilitata. — *Ioan. 8.* — *Diabolo charissimũ, lædere repugnantes.* — *Eccli. 1.* — *Imbecillitas diaboli.*

niteris simulatione deludere, exhaustas vires manifestiùs probas. Numquidnam verus
4. Reg. 19. ille angelus cōtra Assyrios missus à Domino, aut populorum eguit societate, aut sonitus quæsiuit, aut plausus: & non potiùs tacitam exercens potestatem, centū octoginta quinque millia hostium, sermone velociùs, iuxta iubentis Domini prostrauit imperium? Vos ergo cùm fragiles sitis viribus, perpetuus vos consequitur interitus.

CAP. XVII At dicet aliquis: Cur diabolus egrediens,
Iob 1. beati Iob omnem in ruinam impulit domum? cur eius opibus penitus dissipatis, parietum quoque fundamenta subuertens, vnum numerosæ sobolis coaceruauit sepul-
Ibid. 2. chrum? cur ipsum ad extremum diri vulneris nouitate percussit? Qui hoc opponit, audiat è diuerso: non diabolum potuisse huc, sed Dominum, à quo potestas aduersum nos dupliciter datur: vel ad gloriam, si probamur; vel ad pœnam, si delinquimus. quin potiùs ex hoc animaduertat, ne contra vnum quidem hominem diabolum quidquam potuisse, si non potestatem accepisset à Domino. Nullus enim, quod suæ ditionis est, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro, quem nec expetitum potuit vincere? sed nec contra iumenta quidem eius, nec contra oues suas, sine concessu Dei propnum robur exercuit. Sic enim in Euangelio scri-

Tentatio vel ad gloriam, vel ad pœnam.

Matth. 8. ptum est: Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Quomodo igitur, qui porcorum expetunt mortes, imaginem Dei hominem, & tam charum Conditori animal suo valebunt iure peruertere?

Omnes satanas superatur armis.

[45] Magna, dilectissimi, aduersum dæmones arma sunt, vita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto: pertimescit satanas rectè viuentium vigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, voluntariam paupertatem, vanæ gloriæ contemptum, humilitatem, misericordiam, iræ dominatum, & præcipue purum cor erga Christi amorem. Nouit teterrimus coluber, ex præcepto Domini sub iustorum se iacere ve-
Lucæ 10. stigiis, qui ait: Ecce dedi vobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici.

Non magni facienda dæmonū diuinatio.

Si autem & diuinationem se habere simulantes, venturos fratres nuntiauerint, & adfuerint quos venire prædixerant, nec sic fides erit commodanda mendacibus: ob id enim præcessere venientes, vt credulitas sibi pareretur ex nuntio, & posteà aditus ex credulitate fallaciæ. Verùm in hoc nullum Christiano debet esse miraculum, cùm non tantùm, qui leuitate naturæ per cuncta discurrunt, valeant peruenire gradientes; sed homines quoque equorum velocitate præuecti, nuntiant adfuturos. Non enim ea, quæ nondum fieri cœpta sunt, referunt, quia,
Dan. 13. Deus solus conscius est futurorum: sed quorum conspiciunt in actu initium, eorum sibi tamquam fures apud ignaros vendicant notionem. Nam quantos nunc putatis, qui possint velocitate pueriles istum cœtum nostrosque contra se sermones, ante relatum alicuius hîc positi, longè manentibus indicare? Hoc quod dico vobis, perspicuum fieri potest exemplis. Si quis à Thebaide aut alicuius regionis oppido cœperint proficisci, & hunc dæmones viderint in itinere ambulantem, pernicitate memoratā possunt prædicere venientem. [46] Ita & de Nili inundatione solenni, cùm multas in Æthiopiā viderint pluuias, è quibus fluuius intumescēs, vltra alueum effluere consueuit, præcurrentes ad Ægyptum, nuntiant amnis aduentum. Hoc autem & homines, si illis celeritatis esset tanta natura, facilè nuntiarent. Vt enim speculator beati Dauid ad verticem
2. Reg. 18. loci celsioris adscendens, prior, quàm hi qui in terra erant, prospiciens venientes, non quædam incerta de futuris, sed de his, qui venire cœperant, nuntiabat: sic & dæmones curā peruigili omnia considerantes, rapido cursu sibi inuicem nuntiant. Sed si forte contigerit, vt Dei nutu ad finem cœpta non veniant: hoc est, si aut viator è mediā regrediatur viā, aut suspensæ nubibus aquæ ad altum cœli cardinem deferantur, tunc decipientium vnà cum credentibus error aperitur. Hæc gentilitatis fuere principia, his præsagatorum dolis apud delubra dæmonum quondam credebantur oracula: quæ aduentu Domini nostri Iesu Christi [47] indicto sibi silentio, obmutuerunt, suosque perdidere captiuos. Quis (rogo) aut medicum ex obseruatione morborum, cùm animę æstuantis incendium de venarum pulsu, leui digitorum scrutatur attactu, diuinam arbitratur habere notitiam? Quis gubernatorem nauigationis suæ viam inter cæli sidera requirentem maiestatis honore veneratur? Quis agricolam de aridis æstatis feruoribus, aut de hiemali aquarum largitate vel frigore disputantem, non potiùs experientiā laudat, quàm Dei consecrat nomine?

Solus Deus futurorum conscius.

Pernicitate dæmones futura prædicunt.

Origo oraculorum dæmonum.

Verùm, vt concedamus paulisper vera dęmones nuntiare, respondete mihi, quis fructus sit nosse ventura? Nūquid aut sciens hæc aliquando laudatus, aut punitus est nesciens? In hoc vnusquisque sibi præparat, seu tormenta, seu gloriam, si vel negligat Scripturarum mandata, vel faciat. Nullus ob id nostrûm hanc arripuit vitam, vt habeat præscientiam futurorū: sed vt præceptis Domini

minùs obediens, amicus esse incipiat de seruo. Curandum est, non præscire quæ veniunt, sed implere quæ iussa sunt; nec institutionibus boni hanc flagitare mercedem, cùm magis debeamus victoriam contra diabolum ab auxiliatore Domino postulare. Sed si forte aliquis hoc libenter assumat, vt futura cognoscat, habeat purum cor: quia credo animam Deo seruientē, si in eâ perseuerauerit [48] integritate quâ nata est, plus scire posse quàm dæmones. Talis erat anima Elisæi, quæ aliis incognitas virtutes faciebat.

Cap. xvii. Nunc iam ceteras vobis dæmonum expediam fallacias. Solent nocte venientes, angelos Dei se fingere, laudare studium, mirari perseuerantiam, futura præmia polliceri. Hos cùm videritis, tam vos quàm domos vestras crucis armate signaculo, & protinus soluentur in nihilum: quia metuunt illud trophæum in quo Saluator aëreas expolians potestates, eas fecit ostentui. *Crucis signaculo dæmones fugantur.* Solent etiam variis simulationibus membra torquere, & nostris procaciter offerre se visibus, vehementem pauore, & corpus horrore concutiunt. Sed & in hoc fides Deo tuta fugat eos quasi infirma ludibria.

Discretio bonorum spirituum & malorum. Non est autem difficilis [49] bonorum spirituum malorumque discretio, quæ sic Deo tribuente panditur: Sanctorum angelorum amabilis & tranquillus aspectus est, quia non contendunt neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum: verùm tacitè leniterque properantes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt. *Bonorum tranquillus aspectus.* siquidem cum illis est Dominus, qui est fons & origo lætitiæ. Tunc mens nostra non turbida, sed lenis & placida angelorum luce radiatur: tunc anima cælestium præmiorum auiditate flagrans, effracto (si posset) humani corporis domicilio, & membris exonerata mortalibus, cum his, quos videt abire, festinat ad cælum. Horum tanta benignitas est, vt si quis pro conditione fragilitatis humanæ, mirò fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuò ex corde auferant metum. Ita Gabriel cum Zachariæ loqueretur in templo; & angeli cùm diuinū Virginis partum pastoribus nunciarent, & qui Dominici corporis agebant excubias, securis videntium se mentibus ostendentes, ne metuerēt, imperabant. *Lucæ 1. Matth. 28.* Metus enim non tantum ex pauore animi, quantum ex magnarum rerum sæpe incutitur aspectu. Pessimorum verò vultus truces, sonitus horridi, sordidi cogitatus, plausus motusq; indisciplinatorum adolescentum vel latronum: è quibus confestim timor animæ, sensibus torpor incutitur, odium Christianorum, monachorum mœror & tædium, suorum recordatio, metus mortis, cupido nequitiæ, lassitudo virtutis, cordis hebetatio. Si igitur post timorem horrore conceptum, successerit gaudium, & ad Deum fiducia atque ineffabilis charitas, venisse sciamus auxilium: quia securitas animi, præsentis maiestatis indicium est. *Securitas animæ est præsentis maiestatis indicium.* Sic namque & Abraham patriarcha videns Deum, gauisus est: & Ioannes cùm Mariam superuenisse sentiret, quæ in sacri ventris hospitio vniuersitatis gestabat parentem, exultauit necdum natus in gaudium. *Ioan. 8. Lucæ 1.* Si autem incussa formido permanserit, hostis est qui videtur: quoniam nec refouere nouit, vt Gabriel pauentem Virginem ne timeat, iubet: & sicuti pastores nuntio consolati sunt. *Permanens formido hostis indicium. Lucæ 1. Ibid.* quinimò pauorem duplicat, & vsque ad profundam impietatis foueam, vt sibi homines prosternantur, impellit. Exinde misera gentilitas, Dominicæ interdictionis ignara, falsò dæmones deos opinata est. Christianorum autem populos his fallaciis irretiri non passus est Dominus, qui diabolum in Euangelio audacter sibi principatum omnium præsumentem repulit, dicens: Vade retrò satana. Scriptū est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. *Matth. 4. Deut. 6. & 10.* Horum verborum etiam nobis licentia est tributa: quia idcircò locutus est talia, vt similitudo tentamentorum auctoris nostri frangeretur eloquiis.

Cap. xix. Bona vita cura magis habenda, quàm miraculorum. Illud quoque, mei charissimi, admoneo, vt vitæ magis sit vobis, quàm signorum sollicitudo. Nullus ex vobis hæc faciens, aut ipse superbiâ intumescat, aut despiciat eos qui facere non possunt. Conuersationem magis scrutamini singulorum: in hac vitâ & imitari vos quæ perfecta sunt, conuenit, & implere quæ desunt. Nam signa facere non est nostræ paruitatis, sed Domini potestatis, qui ad discipulos gloriantes, in Euangelio ait: Ne gaudeatis quia dæmones vobis subiecti sunt, sed quòd nomina vestra scripta sunt in cælis. *Lucæ 10.* Nominum enim in libro vitæ conscriptio, testimonium est virtutis & meriti: expulsio autem satanæ, largitio Saluatoris est. Vnde his, qui non in vitæ laboribus, sed in prodigiis exultabunt, dicentibus: Nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? respondebit Dominus: Amen dico vobis, non noui vos: discedite à me operarij iniquitatis. *Matth. 7.* Non enim nouit Dominus vias impiorum. Hoc ergo magnopere postulemus, vt donum spirituum discernendorum mereamur accipere: quo, secundùm sententiam Scripturarum, omni spiritui non credamus. *1. Ioan. 4.*

Cap. xx. Volueram quidem iam finire sermonem, & silentio premere quæcumque meæ acciderant

derant paruitati: sed ne putetis me frustrà
cnmmemorasse, quæ euenire non possent,
idcircò (licet insipiens fiam, tamen Domi-
nus, qui secretæ mentis est inspector, nouit
non me causâ iactantiæ, sed vestri gratiâ pro-
fectus hoc facere) pauca replicabo de pluri-
S. Antonius ut a dæmonum tentationes repulerit. mis. Quoties me summis laudibus efferre co-
nati sunt, cum à me in nomine Domini
[50] maledicta reciperent? quoties augmenta
Nili fluminis futura dixerût, cùm a me au-
dirent: Et hoc ad vestram quid pertinet cu-
ram? quoties minitantes vt milites armati,
scorpionibus, equis, beluis, & variis serpen-
tibus circumdederunt me, & domum, in
quâ eram, repleuerunt, cùm ego è contrà
Psal. 19. psallerem: Hi in curribus & hi in equis, nos
autem in nomine Domini Dei nostri ma-
gnificabimur. Et statim misericordiâ Christi
fugabantur. Quodam autem tempore cum
ingenti luce venientes, dixerunt: Venimus,
Antoni, nostrum tibi præbere fulgorem. Et
ego clausis oculis, quia lucem diaboli dedi-
gnabar aspicere, orabam, & dicto citius im-
piorum lumen extinguebatur. Post menses
autem paucos, cum coram me psallerent, &
de Scripturis sibimet sermocinarentur, ego
tamquam surdus nô audiebam. [51] Commo-
uerunt aliquando monasterium meum, &
ego mente immobili Dominum depreca-
bar. Sæpe strepitus, sæpè saltationes, sæpè si-
bilos ingesserunt: & me psallente, sonus eo-
rum in voces flebiles vertebatur.

Creditisne, filioli, quod dicturus sum vo-
bis? Vidi aliquádo diabolum excelsum cor-
pore, qui se Dei virturem & prouidentiam
ausus est dicere, & ait ad me: Quid vis, vt à
Insputatus dæmon ad Christi nomen eua nescit. me tibi donetur, Antoni? At ego [52] sputa-
culum maximum in os eius ingeminans, to-
tum me in eum Christi nomine armatus,
ingessi: & statim ille procerus aspectu inter
medias manus exoleuit. Ieiunanti etiam mi-
hi visus est vt monachus: & panes offerens,
his sermonibus suadebat vt vescerer, & huic
aliquid indulgerem corpusculo: Et tu, in-
quit, homo es, & humanâ fragilitate cir-
cumdaris: labor paululùm conquiescat, ne
ægritudo subrepiat. Ilicò luridam faciem
serpentis agnoui: & cum ad consueta Chri-
sti munimenta confugerem, tamquam per
fenestram fumus laberetur, euanuit. Auri
quoque decipulâ mihi in deserto frequen-
ter tetendit: quod ideò offerebat, vt aut vi-
Antonius sæpè à dæmonibus verberatus. su irretiret me, aut tactu commacularet. Sæ-
pe quoque me a dæmonibus non denego
Rom. 8. verberatum. Canebam autem sic: Nullus
me separabit à charitate Christi. Ad cuius
vocis auditum, in se inuicem deseuientes,
non meo, sed Domini fugabantur imperio,
Lucæ 10. qui ait: Vidi satanam quasi fulgur cadentem
de cælo. Hæc ergo, filioli, Apostolici me-
mor eloquij, in me transformaui, vt propo-
situm vestrum nec dæmonum terror, nec
aliqua lassitudo dissolueret.

Sed quoniam ob vestram vtilitatem mul-
ta memorando, insipiens factus sum, & hu-
ius rei vobis impertiri cupio notioné, quam
veram esse nullus ambigat audientium. Pul-
sauit aliquando dæmon monasterij ostium:
egrediens, video hominem enormi sublimi-
tate, porrectum caput vsque ad cælum. Cùm
ab hoc, quisnam esset, inquirerem, ait: Ego
sum satanas. Et ego: Quid, inquam, hîc quæ-
ris? respondit: Cur mihi frustrà imputant
monachi? cur mihi omnes Christianorum
populi maledicút? Et ego: Iustè faciunt: tuis
enim frequenter molestantur insidiis. At ille
ait: Nihil ego facio, sed ipsi se inuicem tur-
bant. Nam ego miserabilis factus sum. Ro-
go: Nónne legisti: Quia defecerunt inimici Psal. 9.
frameæ in finem, & ciuitates eorum destru-
xisti? Ecce nullum iam habeo locum, nullam Potentiam Christi vel inuitus confitetur dæmon.
possideo ciuitaté, iam mihi nulla sunt arma:
per omnes nationes cunctasque prouincias
Christi personat nomen: solitudines quoque
monachorú stipantur choris. Ipsi se, quæso,
tueantur, & me sine causâ non lacerent.
Tunc ego Dei gratiam cum alacritate mi-
ratus, sic ad eum locutus sum: Non tuæ ve-
ritati, quæ nulla est, tam nouam & tam in-
auditam adscribo sentétiam. Nam cùm fal-
laciæ caput sis, hoc sine mendacio coactus
es confiteri. Vere enim Iesus tuas funditus
subruit vires, & honore nudatus angelico,
volutaris in sordibus. Vix dum verba com- Ad Iesu nomen superbus dæmon deucitur.
pleueram, & ille sublimis aspectu Saluato-
ris nominatione deiectus est.

Quæ ergo iam, ô filioli, poterit residere
cunctatio? quæ trepidatio manebit vlteriùs?
Quis nos enim turbo poterit conuellere?
Securæ sint animæ singulorum: non sibi fin-
gat vana cogitatio vana discrimina: non ali-
quis timeat a diabolo sublatum ad præcipi-
tia se posse deferri. Pellatur omnis anxietas:
Dominus enim, qui nostros prostrauit ini- Ioan. 14.
micos, manens, vt promisit, in nobis, à va-
nis nos satanæ muniuit incursibus. En ipse
diabolus, qui huiusmodi cum suis satelliti-
bus exercet astutias, nihil se posse contra
Christianos fatetur.

Iam curæ Christianorum & monacho-
rum sit, ne per eorum inertiam vires dæmo-
nibus præbeantur. Nam quales nos & no-
stras repererint cogitationes, tales se nobis
præstare consueuerunt. Et si quod in pecto-
ribus malæ mentis & pauoris semen inue-
nerint, quasi latrones, qui deserta obtinent
loca, cœptos cumulant timores, & crudeli-
ter imminéres, infelicem puniunt animam.

Si au-

Animi alacritas.

Si autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum cupido nos succenderit, si semper omnia manibus Dei committamus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere: magis enim, cùm munita in Christo corda conspexerint, confusi reuertentur. Ita & Iob firmatum in Domino diabolus refugit: & infelicissimum Iudam expoliatum fide, vinculis captiuitatis innexuit. Vna est ergo ratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, & animæ Dominum semper cogitantis iugis recordatio: quæ dæmonum ludos quasi fumum expellens, persequetur aduersarios potiùs quàm timebit. Non est enim nescius satanas ignium futurorum, & æstuantis gehennæ copiosa nouit incendia.

Lætitia spiritualis & iugis Domini recordatio.

Sed vt mea iam claudatur oratio, illud in finem commemoro: Cum aliqua se vobis obtulerit visio, audacter requirite, quis sit ille, & vnde venerit: ac sine morâ, si sanctorum fuerit reuelatio, angelicâ consolatione timor vertetur in gaudium. Si verò diaboli fuerit ublata tentatio, fidelis animę percunctationibus euanescet: quia maximum est securitatis indicium, interrogate quisnam est & vnde. Sic & Naue filius auxiliatorem suum interrogando cognouit: nec Danielem percontantem latêre potuit inimicus.

Quid in visionibus sit inquirendum.

Iosue 5.

Dan. 10.

Postquam Antonius dicendi finem fecit, lætantibus cunctis, in aliis virtutis cupido exardescebat, in aliis infirma refouebatur fides, ex aliorum mentibus falsæ opiniones pellebantur, ex aliorum sensibus inanium terrorum pellebatur accensio: simulque vniuersi, cum iam dæmonum insidias contemnerent, mirabantur in Antonio tantam gratiam spirituum discernendorum, quam Domino tribuente perceperat.

CAP. XXI.

Erant igitur in monte [53] monasteria tamquam tabernacula, plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium: tantumque ieiunandi & vigiliarum ardorem cunctorum mentibus sermo eius afflauerat, vt futuræ spei auiditate, ad charitatem mutuam & misericordias indigentibus exhibendas iugi studio laborarent: qui infinitam regionem quamdam, & oppidum à mundanâ conuersatione seiunctum, plenum pietatis & iustitiæ videbantur incolere. Quis tantum monachorum agmen adspiciens, quis vnum illum concordiæ cœtú cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio susurronis, sed multitudo abstinentium & certamen officiorum erat, non in hanc statim erumperet vocem? Quam bonæ domus tuæ Iacob, tabernacula tua Israel tamquá nemora obumbrantia, tamquam paradisus super fluuios, tamquam tabernacula quæ fixa sunt à Domino, tamquam cedri circa aquas!

Excessus monachorum.

Iob 39.

Virtutes & monachorum.

Num. 24.

CAP. XXII.

Dum hæc ita geruntur, quibus indies beatæ vitæ studium cresceret, Antonius mansionum in cælo positarum recordans, & pręsentis vitæ despiciens inanitatem, quasi parua essent quæcumque iam gesserat, separatus à fratribus instituebatur. Cumque eum siue cibum siue somnum indulgere corpusculo, aut alias naturæ necessitates, cogeret humana conditio, miro afficiebatur pudore, quòd tantam animæ libertatem modici carnis termini coërcerent. Nam frequenter cum fratribus sedens, à cibo qui fuerat appositus, memoriâ escæ spiritualis abstrahebatur. Edebat tamen, vtpote homo, sæpè solus, sæpè cum fratribus. Et cùm hæc mira (vt prædixi) ageret, cum confusione animæ adhibendam magnopere corpori diligentiam persuadebat, dicens, nec corpus esse penitus enecandum, ne operatio contra voluntatem Creatoris dissolueretur: & ob id omne studium animæ conterendum, ne vitiis superata corporeis, ad æternas inferni tenebras truderetur; quinimò indultum sibi in carne imperium vindicans, domicilium suum, vt apostolus Paulus, ad tertium cælum subleuaret. Asserebatque hoc à Saluatore præceptum, in quo ait: Nolite soliciti esse animæ vestræ quid manducetis aut quid bibatis, nec corpori quid vestiamini; quia hæc gentes quærunt: vester autem Pater nouit quòd indigetis his omnibus. Quærite ergo primùm regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.

S. Antonius vivit separatim.

Cum pudore corporis necessitatibus seruit.

2. Cor. 12.

Matth. 6.

CAP. XXIII.

His rebus transactis, [54] cùm persecutio impiissima Maximiani furore vesano vastaret Ecclesiam, sanctis quoque martyribus Alexandriam perductis, relicto & ipse monasterio secutus est futuras Christi victimas, dicens: Pergamus ad gloriosos fratrũ triumphos, vt aut ipsi congrediamur, aut spectemus alios præliantes. Et amore quidem iam martyr erat, sed cùm tradere se vltrò non valeret, & sociari confessoribus in metallis vel in carceribus constitutis, magnâ cum libertate & curâ ingrediens ad iudicem, exhortabatur, ne terrore impiorum subacti, Dominum negarent. Iamque sententiâ coronatos exultans, quasi ipse vicisset, vsque ad locũ felicis sanguinis prosequebatur. Quamobrem motus iudex, ob Antonij sociorumque eius constantiam, præcepit nullum penitùs monachorum aut obseruare iudicium, aut in ciuitate versari. Et ceteris quidem omnibus in illâ die placuit abscondi: Antonius autem impauidus, neglecto persecutoris imperio, [55] lauit ependyten suum. Et aliâ die stans in quodam eminenti loco, [56] can-

Persecutio Maximiani.

Desiderio martyr martyres confirmat.

[56] candente præcinctus veste, procedentem iudicem suo prouocabat adspectu, flagrans cupiditate martyrij: ostendebatque nobis, contemptorem pœnarũ & mortis in Christianis animum perseuerare debere, intantùm, vt contristaretur; quia volenti pati pro Dei numine, martyrium non dabatur. Sed Dominus qui suo gregi parcebat, magistrum seruauit Antonium: vt institutum (sicuti factum est) monachorum non solùm oratione eius, sed & conspectibus firmaretur. Numquam tamen à sanctorum confessorum vestigiis separatus est, quin anxiâ circa eos curâ & charitatis vinculis colligatus, magis carcerem patiebatur exclusus. Postquam autem persecutionis turbo defluxerat, & beato [57] episcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato, ad pristinũ monasterium regressus, quotidianum fidei ac cõnscientiæ martyrium merebatur, [58] actionibus se ieiuniis vigiliisque conficiens: vestimento cilicino intrinsecus, desuper pelliceo vtebatur, numquam corpus lauans, numquam pedibus sordes abluens, nisi cum per aquas transire necessitas compulisset. Nullus denique Antonij corpus nudum, antequàm moreretur, vmquam vidit.

Flagrat cupiditate martyrij.

Ieiunia, vigilia, & vestes Antonij cilicinâ & pelliс.

CAP. XXIV.

Quodam autem tempore, cùm ab omnium se amouisset oculis, & clauso monasteriu neminem omnino susciperet, [59] Martinianus militum præpositus, cuius filia immundi spiritus infestationibus quatiebatur, pulsans ostium obsecrabat, vt suo pignori subueniret, & exiens, Deum pro filiâ precaretur. Tum ille aperire quidem minimè voluit: prospiciens verò desuper ait: O homo, quid meum poscis auxilium? mortalis & ego sum, & tuæ socius fragilitatis: si autem credis in Christum, cui deseruio, vade & secundùm fidem tuam ora Deum, & sanabitur filia tua. Confestim ille credens abiit: & inuocato Iesu, filiam reduxit incolumem. Multa & alia mirabilia per illum Dominus operatus est, & meritò: qui enim promisit in Euangelio, Petite, & dabitur vobis; inuento qui eius gratiam mereretur accipere, suá potentiam non negauit. Nam plures vexatorum ante monasterium eius, clauso introitu, dormientes, fidelibus per eum ad Christum precibus curabantur. Hæc illi multitudo venientium, desideratam solitudinem auferens, tædio fuit.

Martinianus militũ præpositus.

Dæmoniaca sanatur Iesu nomine inuocato.

Matth. 7.

Metuens itaq; ne signorum copiosa concessio aut suos animos extolleret, aut alios plus de se, quàm videbant in ipso, cogeret æstimare, ad superiorem Thebaidem pergere cogitauit, vbi nullus eum agnosceret. Et à fratribus acceptis panibus, sedebat super fluminis ripam, transitum nauis obseruans. Illo talia cogitante, vox ad eum desuper facta est, dicens: Antoni, quò pergis, & quare? At ille intrepidè, quasi consuetam vocem loquentis agnosceret, respõdit: Quoniam non sinunt me quiescere populi, idcircò ad superiorem Thebaidem ire optimum duxi; præcipuè, quia ea exigor, quæ virtutem meæ pusillanimitatis excedunt. Et vox ad illum ait: Si ad Thebaidem vadas, & [60] ad pastoralia (vt cogitas) pergas, maiorem ac duplicem sustinebis laborem. Si autem verè quiescere cupis, vade nunc ad interius desertum. Cumque Antonius diceret, Quis mihi locum auium poterit ostendere? ignarus enim sum locorum: confestim ei qui loquebatur, Saracenos indicauit, qui mercandi gratiâ ad Ægyptum venire consueuerant. His appropinquans Antonius, rogauit vt se pariter abducerent in desertum. Nullus obnisus est, sed tamquam à Deo missum comitem suscipientes, amplexi sunt eius societatem.

Metu gloriæ & honoris fugã adornat.

Diuinitus ad interius desertum mittitur.

Tribus autem diebus & noctibus itinere confecto, [61] inuenit montem valde excelsum, ad cuius radices fons aquæ dulcis labebatur, & campus haud magnus totum ambiens montem, qui palmis perpaucis, & his neglectis, consitus erat. Hunc Antonius locum, quasi à Deo sibi offerretur, amplexus est. Is enim erat, quem sibi ad fluminis ripam sedenti, qui loquebatur, ostenderat. Et primò quidem accipiens à comitibus panes, solus remansit in monte, nullo alio cum eodem conuersante. Quasi propriam enim domum agnoscens, habebat locum illum. Saraceni quoque vidẽtes eius fiduciam, optato per eum transitu, panes eidem cum lætitiâ deferebãt: necnon palmarum, licet mediocri, attamen aliquanto solatio refouebatur.

Antonius ad montem secundum se recipit.

CAP. XXV.

Exinde cùm fratres agnito loco, tamquam ad patrem filij, solicitè alimẽta transmitterent: videns Antonius, quòd ob suum refrigerium multis onerosus labor indiceretur; & parcens etiam in hoc monachis, rogauit vnum de aduenientibus [62] vt sarculum sibi bis acutum cum frumento deferret. Quibus allatis, circumiens montem haud grandem, culturæ aptum reperit locum, ad quem deriuata aqua desuper poterat influere: ibique seminauit: atque exinde annuum sibi panem laborans, gaudebat, quòd sine cuiusquam molestiâ ex propriis manibus viueret in deserto. Sed cùm rursus etiam illuc quidam venire cœpissent, misertus est lassitudini eorum, & olus in paruo terræ cespite coluit, vt post asperum iter aliquo venientes solatio refouerentur. Hoc fratrum refrigerium & paruulam messem bestiæ propter aquas illuc conuenientes, depastæ

Antonius victum sibi manibus parat.

pastæ sunt: e quibus vnam apprehendens dixit omnibus: Cur me læditis, nihil a me læsæ abitote, & in nomine Domini ne huc appropinquetis vlterius. Quis non credat, post hanc denuntiationem quasi timentes, numquam illuc bestias appropinquasse? Sic Antonius impenetrabilia montium & deserti intima captanti, orationibus etiam dedito, [illegible] es fratres magnis vix precibus extorserunt, vt oliuas & legumen & oleū, quod post annos aliquot ministrabant, dignaretur [illegible], & senili modicū laxaret ætati.

[illegible]: quantas ibi conuersans experimenta [illegible] vere, secundùm quod scriptum est [illegible] aduersus carnem & sanguinem [illegible] itionem, sed aduersus principes & potestates; ab his, qui ad eum ingressi [illegible], agnouimus. Illi enim tumultus & [illegible] populi, armorumque sonitus, prorsus [illegible] montem dæmonum multitudinem [illegible] referebant: ipsum etiam quasi [illegible] icos palam resistentem & fortiter [illegible] tem. Qui tamen & aduenientes [illegible] bat hortatu, & flexis genibus, [illegible] e orationum omnem satanæ [illegible] exercitum. Admiratione planè [illegible] am immani solitudine, vnum [illegible] ec dæmonum quotidianas expugnationes congressiones, nec tantarum bestiarum, [illegible] pedum siue reptilium, diuersæ [illegible] ferritati. Iste Dauid cecinit: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commouebitur in æternum. Immobilem & [illegible] retinens animi firmitatem, & dæmones fugabat, & feras (sicut scriptum [illegible] pacificabat. Sed & diabolus, vt [illegible] Propheta ait, obseruans eum, [illegible] dentibus suis: & ille Saluatoris [illegible], ab [illegible] nuersis tutus perseuerabat insidijs. [illegible] dam ergo nocte cum peruigil Antonius obsecraret Dominum, tantos in monte [illegible] eius bestiarum greges coaceruauit, vt omnes eremi [63] belnas circum se adspiceret. Quæ cum rictu oris morsum corporis minitarentur, intellexit hostis astutias, [illegible] Si a Domino in me vobis est tributa potestas, deuorate concessum: si autem [illegible] huc venistis impulsu, quanto[illegible] abite, quia Christi famulus sum. Ita factum est, & cum iubentis voce omnis bestiarum multitudo, quasi maiestatis verbere cæderetur, aufugit.

[illegible] multi post hæc fluxerant dies, & [illegible] cum eodem hoste certatio. Operi [illegible] semper, vt venientibus pro [illegible] detulerant, aliquod munusculum rependeret, laborabat) traxit quidam [illegible], quam texebat, [64] tricinam siue [illegible]. Ad cuius motum exurgens, vidit bestiam pubetenus humanam faciem præferentem, quæ exinde in asinum finiebatur. Post cuius adspectum, vexillum crucis in fronte suâ pingens, hoc tantùm ait: Christi seruus sum, si ad me missa es, non fugio. Nullum in medio spatium, & statim informe prodigium dicto ocyùs cum satellitum turbâ fugit, & in medio cursu ruens extinctum est. Ista autem explosi mors atq; enecati prodigij, dæmonum erat communis interitus: qui omni studio laborantes, Antonium à deserto deducere non valuerunt. Mirandis plus miranda succedunt.

Non grande post ista tempus excesserat, & tantarum victoriarum homo fratrū precibus vincitur. A monachis enim rogatus, vt eos dignaretur inuisere, vnà cum his profectus est, impositis camelo aquâ & panibus: quia nusquam, præter monasterij locum ex quo hauserant, potabilis aqua per arentem viam reperiebatur. Verum in medio itinere bibendi subsidia defecerunt. Ardor nimius, æstus intolerabilis, mortem cunctâ minitantur. Circumeunt, & quærunt saltem collectam pluuiis lacunam: nihil prorsus remedij, nihil occurrit penitùs ad salutem. Camelus quasi periturus & ipse æstuans dimittitur, æstuantis pectus exuritur, & sitis desperatione feruescit. Mouit lenē fratrum secum commune discrimen, & vehementissimè contristatus ingemuit. Dehinc ad solita precum auxilia confugiens, paululùm ab eis secessit: ibique genibus fixis, supplices manus retendit ad Dominum. Nec mora & ad primas rogantis lacrymas, in orationis loco fons ebulliens erupit, ibique extincta sitis, & arentia membra refecta sunt, & plenis viribus inuentum potant camelum. Ita enim casu euenerat, vt camelus errans per eremum, dum funiculum trahit, in quodam lapide eiusdem alligatione funiculi teneretur. Tandem confecto itinere ad monachos, qui inuitauerant, peruenit. Tunc verò quasi patri omnes obuiàm occurrerunt, & honorifico salutatu in oscula eius & amplexus certatim ruunt. Proposito feruenti gaudet Antonius: & lætantibus de aduentu suo cunctis, [65] quasi xenia de monte portans, spiritualia impartitur alimenta. Laudat veterum studia, hortator nouorū. Sororem quoque iam vetulā virginem videns, & aliarum puellarum magistram, mirā exultatione sustollitur. Exinde, quasi diu abesset ab eremo, rursum festinauit ad montem.

Plurimis iam ad illum venientibus, cùm etiam vexati à dæmonibus, malo necessitatis coacti, auderent deserta penetrare: quos ille consolans, & monachis in cōmune præcipiens, aiebat: Credite in Iesum fideliter:

Ephes. 6.

Psal. 124.

Contra monstrosam bestiā cruce frontem signat.

CA. XXVII.

Fratres, eorum victus precibus, inuisit.

Fons erumpit ad eius preces.

Soror Antonij, puellarum magistra.

CA. XXVIII.

E men-

mentem à malis cogitationibus, carnem ab immunditiis seruate puram, & iuxta eloquia diuina, ne seducamini in saturitate ventris: odite vanam gloriam, orate sæpissimè, psallite vespere, & mane, & meridie, & mandata Scripturarum reuoluite. Recordamini gestorum, quę sancti quique fecerunt, vt exempli memoria animam incitet ad virtutem, refręnet a vitiis. Suadebat etiam iugi meditatione retinendum Apostoli sermonem, quo ait: Sol non occidat super iracundiam vestram. Non tantum autem super iracundiam solem occidere non debere interpretabatur, sed & super omnia delicta hominum: ne peccatorum vnquam nostrorum aut in nocte luna, aut in die sol, testes abscederent. Illius quoque admonebat præcepti memores esse, quod dicit de his: Diiudicate vosmetipsos, & probate: vt rationem diei noctisque facientes, si in se delictum deprehendissent, peccare desisterent: sin autem nullus error decepisset, perseuerantes instarent potius incepto, quam arrogantiâ tumidi aut alios contemnerent, aut sibi iustitiam vendicarent, iuxta supradicti Doctoris eloquium dicentis: Nolite iudicare ante tempus: magis debere eos Christi, cui soli occulta patent, reseruare iudicio. Multas esse (vt scriptum est) vias, quæ videntur hominibus iustæ, sed fines earum ad profundum respicere inferni: sæpe nostra non posse nos intelligere peccata, sæpè falli in ratione gestorum: aliud esse Dei cuncta cernentis iudicium, qui non ex superficie corporum, sed ex mentium iudicat arcanis. Æquum autem esse nos nobis compati, & inuicem onera nostra portare: vt concesso examine Saluatori, proprias conscientias nosmetipsos iudicantes intueremur.

Prou. 24. *Sanctorum memoria est ad virtutem incitamentum.* *Ephes. 4.* *2. Cor. 13.* *Examen actorum diei ac noctis.* *1. Cor. 4.* *Rom. 2.* *Prou. 14. & 16.* *Fugiendum temerarium iudicium.* *Gal. 6.*

Necnon dicebat, magnam esse ad virtutem viam, si singuli vel obseruarét quod gererent, vel vniuersas mentium cogitationes fratribus referrent. Non enim posse aliquem peccare, cùm relaturus esset ad alium quæcumque peccasset; & subire pudorem, in publicum turpia proferendi. Denique nullum peccantem, coram alio audere peccare: etiamsi peccet, tamen testem vitare peccati, mentiri magis & negare, & vetus delictum nouo inficiandi augere delicto. Igitur quasi sub oculis, aiebat, nostris, & cogitatu confundimur & actu, si omnia referenda faciamus: multò autem magis, si peccata nostra fideliter describentes digeramus in ordinem. Tunc verò annotatio delictorum fratrum videbitur oculis. [66] Si timebimus peccati ceras conscias, ipsi nos arguent apices. & quomodo meretricibus membra miscentes, confunduntur ad præsentiam ceterorum; ita & nos erubescemus ad litteras, si hæc agamus. Hanc virtutis gradiamur viam, & corpora mentibus subiugantes, perniciosas diaboli conteramus insidias. Talibus sermonibus hortamentisque & venientes ad se monachos incitabat ad studium, & patientibus condolebat, pluresque eorum Dominus per Antonium liberauit. Numquam tamen aut de incolumitate curatorum est inflatus ad gloriam, aut contristatus de obsessis adhuc corporibus murmurauit: magis autem eodem semper animo & vultu manens, gratias Deo referebat: suadens occupatis, vt correptionem quâ vexabantur, patientiùs ferrent. Non enim Antonij aut cuiusquã hominum omnino hanc esse medicinam, sed Dei solius: qui & quibus vellet, & quo vellet tempore daret sanitatem. Ita consolatione suâ & vexatos æquanimiter ferre tentationem, & iam liberatos, non sibi, sed Deo gratias referre docebat.

Delicta libello notanda. *Antonius eodem semper vultu & animo.*

CAP. XXIX.

Fronto dæmoniacus liberatur.

Fronto autem quidam, vir ex Palæstinis, qui infestissimo dæmonio vexabatur, (nam & linguam eius laniabat dentibus, & oculorum nitebatur lumen extinguere) perrexit ad montem, rogabatque beatum senem vt pro se Dominum rogaret. orauit Antonius, dixitque ad eum: Vade, & curaberis. Illi incredulo sibi, & violenter ibidem contra præceptum remoranti, eadem geminabat Antonius, dicens: Hîc curari non poteris: egredere, & calcatâ Ægypto statim te misericordia Christi consequetur. Tandem credidit, & profectus est: ac visâ Ægypto, secundum professionem senis, quam ei Dominus oranti reuelauerat, infestatio cessauit inimici.

CAP. XXX.

Virgo verò quædã, quæ de [67] Busiris Tripolitanæ regionis ciuitate ibidem erat, inauditis ac flebilibus morbis laborabat. Etenim narium purgamenta, oculorũ lacrymæ, aurium putridus humor in terram cadens confestim in vermes vertebantur. Augebat calamitatem corpus paralysi dissolutum, oculos quoque peruersos contra naturam habens. Hanc parentes eius deferentes, cùm ad Antonium monachos ire didicissent; credentes in Domino, qui pertinacem sanguinis fluxum in Euangelio tactu fimbrię stare præceperat, rogauerunt, vt miserabilem filiæ comitatum susciperent. Illis renitentibus eam vsque ad Antonium perducere, remansere parentes eius foris cum filia debili apud beatum confessorem & monachum [68] Paphnutium, qui effossis pro Christo oculis sub Maximiano persecutore, tali [69] dehonestamento corporis plurimùm gloriabatur. Peruenerunt igitur ad Antonium monachi. cumque de morbo puellæ referre dispo-

Matth. 9. *Paphnutius monachus & confessor.*

[illegible], re[l]ationem eorum lenis sermo prae[illegible] omnem debilitatis & itineris vsque ad [s]anctū Paphnutium causam, quasi ipse interfuisset, exposuit. Rogantibus autem eum monachis, vt parentibus cum filia permitteretur in[gr]essus, non concessit, sed ait: [illegible], & inuenie[tis] puellam, si non est mortua, curat[am]. [illegible] adiecit: Nullus debet ad meam humilitatem venire, quia largitio curationum [n]on est humanae miseriae, sed Iesu Ch[risti] [mi]sericordiae, qui vbique in se credentibus [pr]aestare consueuit auxiliū. Quamob[r]em & [il]la, pro quâ petitis, suis precibus liberata [e]st & cum ad Dominum orarem ego, mihi praescientia sanitatis eius indulta e[st] [illegible], & verba eius puellae incolumitas secuta est. Nam exeuntes foras ad beatum Paphnutium, & filiam sospitem, & parentes lae[to]s repererunt.

[illegible] [mul]tos autem post ista dies, cum d[uo]bus fratribus euntibus ad Antonium a[qu]a in itinere defecisset, & vno siti mortuo, alte[r] iaceret in terrā mortem exspectans: Antonius sedens in monte, celeriter ad se duo m[ona]chos vocauit, qui fortè ibidem sunt [re]perti: & festinato praecepit, vt lagenam aq[uae] [ferentes] [in]uaderent iter, quod ducit ad Æ[gy]ptum, dixitque: Vnus e fratribus h[uc] a[d]ue[n]ientibus modò migrauit ad [illegible] alter, si non succurreritis, ad[illegible]detur: hoc enim mihi nunc oranti reuelatum e[st]. Sic ait; & iuxta praeceptum eius monac[h]i festinantes, extinctum corpus inuene[ru]nt, terraque id operientes, alterum refo[cil]latum suo iunxerunt comitatui. erat autem spatium itineris vnius diei. Fortasse [illegible] quaer[a]t, cur non antequam morere[tur], Ant[o]nius dixerit? incongruo prorsus C[hristi]anis argumento: quia non Antonij, [illegible] fuit, qui & de [d]ecedente, [illegible] volu[it], sententiam tulit, & de sitiente [illegible] dignatus est. Hoc tantùm in Anto[nio] [mir]abile est, quòd in monte remotissimo se[d]ens, corde peruigili cuncta procul [illegible], Domino indicante cognosceret.

A[li]o rursus in tēpore cùm sederet in mon[te] [et] oculos subito tetendisset in caelū, vidit [illegible] quam animam, laetantibus in eius occurs[u] angelis, ad caelum pergere. Cuius spe[illegible] nouitate stupefactus, beatum dixit [illegible] chorum: orauitque vt sibi rei prae[illegible] [n]itio panderetur. Et statim vox ad [e]u[m] facta est, inquiens istam esse [70] Ammon[is] monach[i] animam, qui Nitriae morabatur. [illegible] autem Ammon vir grandaeuus, q[ui] perseuerauerat a pueritia vsque ad senectu[te]m in sanctitate vixerat. [71] Itinere quoque [d]ierum tredecim, à Nitria, locus in quo [s]edebat Antonius, diuidebatur. Videntes autem eum monachi adornantem, qui venerant; deprecati sunt, vt causam hilaritatis ediceret. Quibus ait, modò Ammonem quiescisse: quem propter frequentem eius ad Antonium commeatum, & propter celebritatem multorum ei a Domino signorum optime nouerant. *Ammonis mortem praedicit.*

De quibus etiam hoc vnum dicendum est: Necesse ei fuit aliquando [72] flumen nomine Lycum subitis aquis inundatum transuadare: rogauitque Theodorum, qui cum ipso erat, vt paululùm à suo separaretur adspectu, ne nuditatem corporis inuicem vterque conspicerent. Recessit Theodorus: nihilominus ille seipsum cum nudare vellet, erubuit. Cogitantem autem eum, in alteram ripam virtus diuina trausposuit. Rursusque Theodorus, vir & ipse Deo deuotus, transiens ad senem mirari coepit, quòd tam velociter fluuium transuadasset. Cumque nihil humoris in pedibus, nulla in vestibus eius aquae signa conspiceret, rogauit eum, vt tam incredibilem translationem quasi filio pater exponeret. Nolente illo dicere quae acciderant, amplexus est pedes eius, iurauitque non se dimissurum, priusquam sibi id, quod celabat, referret. Videns ergo senex contentiose viuere volentem fratrem, exegit vicissim ab eo, vt nulli hoc ante suam mortem indicaret: atque ita confessus est se subitò in alteram ripam fuisse transpositum, neque omnino vndis impressisse vestigia: Dominici corporis hoc tantummodò priuilegium asserens, & eorum quibus ipse, vt apostolo Petro, donauerit, vt aquarum leuitati humanum corpus insisteret. Haec autem Theodorus promisso tempore non dixit, post eius mortem retulit. *Ruffin. & Pallad. supra.* *Amor pudicitiae mirabilis in Ammone.* *Ammon vltra Lycū siccis vestigiis transfretatur.* *Matth. 14.*

Monachi verò, quibus dixerat Antonius de morte Ammonis, notauerunt diem: & venientibus de Nitriā fratribus post dies triginta, sciscitantes, repererunt illo die illaque horā dormisse Ammonem, quā animam eius ferri senex viderat: vtrique igitur puritatem mentis in Antonio mirati sunt, quomodo rei tam longe gestae statim ad eum fuisset perlata cognitio.

Archelaus quoque Comes, cùm eum inuenisset [73] in exteriori monte, rogauit vt oraret pro [74] Polycratiā, [75] quae in Laodiceā erat, admirabili & Christo deditā virgine. Patiebatur enim pessimos stomachi & lateris dolores, quos ieiuniis nimiùs vigiliisque contraxerat, & erat penitùs toto debilis corpore. Orauitque Antonius: & diem, quo oratio fuerat facta, annotauit Archelaus. Redit Laodiceam, & inuenit virginem incolumem. Percontatus diem sanitatis, reperit tempus medelae cum annotatione congruere. *Ca. XXIII.* *Polycratia virgo Antonii oratione sanatur.*

Cap. XXII. [illegible]

Cap. XXIII. [illegible]

giuere. Et omnes admirati sunt, agnoscentes eo tempore illam à Domino fuisse à doloribus liberatam, quo orans Antonius pro ipsâ bonitatem Saluatoris inuocauerat.

CA.XXXIV. Sæpè etiam ad se venientium turbarum, antè dies & menses, & caussas prædixit & tempora. Nam quosdam videndi eum tantùm desiderium, alios imbecillitas, nonnullos obsessa à dæmonibus corpora pertrahebant: nemo tamen vnquam vexationem aut detrimentum laboriosi itineris conquestus est: regrediebantur omnes spiritali cibo pleni. At ille præcipiebat, non suę laudi hanc admirationem ab eis applicari debere: sed Domini, qui sui notionem hominibus pro capacitate mortalitatis indulserit.

Omnes ab Antonio læti regrediuntur.

CAP.XXXV Quodam autem tempore cùm exisset ad exteriora monasteria, & rogatus esset à fratribus, vt in naui quadam cum monachis proficiscentibus oraret: ascendit, & solus ex omnibus odorem sensit teterrimum. Asserebant cuncti, piscium salsorum & [76] tarichorum in naui positorum hunc esse putorem. At ille alterius rei fœtorem se sentire affirmauit. Adhuc loquente illo, adolescens quidam possessus à dæmone, qui procidens iuxta carinam se nauis absconderat, repentè exclamauit. Quo statim per Antonium in nomine Domini nostri Iesu Christi curato, intellexere vniuersi, diaboli illum fuisse putorem.

Dæmonis fœtorem solus sentit Antonius.

CA.XXXVI. Alius quoque ad eum vir, inter suos nobilis, dæmoniosus adducitur, tantâ oppressus insaniâ, vt non sciret se esse apud Antonium, necnon & corporis sui superflua comederet. Quamobrem rogatus senex ab his, qui eum adduxerant, vt pro illo Dominum oraret, intantùm iuuenis miseriæ condoluit, vt totâ nocte peruigilans cum eo, aduersus patientis insaniam laboraret. Sed cùm iam lucesceret, & obsessus, impetu in Antonium facto, vehementer eum impulisset; irasci cœperunt, qui eum adduxerant, cur seni fecisset iniuriam. Quibus Antonius ait: Nolite alienam culpam iuueni misero adscribere: furor iste obsidentis est, non obsessi. Idcircò autem in hanc proruit dolens hostis audaciam, quia Dominus ad aridam regionem ire eum iussit; & expulsi satanæ indicium, iste aduersum me impetus fuit. Nulla post verba mora: adolescens recepto sensu, & gratias agens Deo, & locum vbi esset, agnouit, & toto Antonium complexans deosculatus est affectu.

Liberatur obsessus.

CA.XXXVII Innumera & alia istiusmodi signa sunt, quæ monachorum concordi sæpè relatione cognouimus. Verùm non tantum his adhibendus est stupor: quia multò plus, quæ sequuntur, conditionem nostræ fragilitatis excedunt. [77] Horâ circiter nonâ, cùm ante cibum orare cœpisset, raptú se sensit in spiritu, & ab angelis in sublime deferri: prohibentibus transitum aëris dæmonibus, cœperunt angeli contradicentes requirere, quæ esset caussa retinendi, nullis existentibus in Antonio criminibus. Illis verò ab exordio natiuitatis replicare peccata nitentibus, calumniosa angeli ora clauserunt, dicentes, non debere eos à natiuitate eius delicta narrare, quæ iam Christi essent bonitate sopita: si qua autem scirent ex eo tempore, [78] quo factus esset monachus, & Deo se cõsecrasset, licere proferri. Accusabant dæmones multa procaciter mentientes: & cùm deessent probamenta fallacibus, liber Antonio conscensus aperitur. Et statim rediens in se, in eo loco, in quo stare cœperat, hoc se rursum vidit esse quod fuerat. Tunc verò oblitus escæ, ex illâ horâ noctem gemitu ac lamentatione transegit, reputans secum humanorum hostium multitudinem, & colluctationem tanti exercitus, & laboriosum per aërem iter ad cælum, & hoc Apostoli dictum, quo ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principem potestatis huius aëris. qui sciens aëreas potestates ob id semper tentare, luctari & contendere, ne nobis liber transitus esset ad cælum, hortabatur monens: Assumite arma Dei, vt possitis resistere in die malâ: vt nihil mali habens quod de vobis dicere possit inimicus, confundatur. Nos autem Apostolici sermonis recordemur, dicentis: Siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit. Et Paulus quidem vsque ad tertium cælum raptus est, ibíque auditis verbis ineffabilibus, descendit: Antonius autem vsque ad aëreum sublatus, post colluctationem liber apparuit.

Raptus in sublime ab angelis, frustrà à dæmonibus retentatur.

Accusatur procaciter à dæmonibus.

Ephes. 6.

Ibid.

Tit. 2.

2. Cor. 12.

CA.XXXVIII Habebat etiam istiusmodi donum: Si cuius rei sedens in monte ignarus fuisset, & eius secum inquireret notionem, oranti ei à Domino reuelabatur: & erat, secundùm quod scriptum est, à Deo doctus. Denique cùm à fratribus haberetur iste tractatus, & ab eo sedulè sciscitarentur, quemadmodum se post corporis sarcinã anima gereret, quíve ei locus post exitum concederetur: proximâ nocte vox desuper nomen eius inclamitans, ait: Antoni exurge, exi & vide. Qui exurgens, egressus est: sciebat enim quibus respondere deberet. Et eleuatis ad cælum oculis, [79] vidit quemdam longum atque terribilem, caput vsque ad nubes attollentem: [80] vidit etiam pennatos quosdam se eleuare cupientes ad cælum, atque illum extensis manibus prohibere transgressum: è quibus alios apprehensos elidebat ad terram,

Antonius θεοδίδακτος.

Ioan. 6.

Isa. 54.

Visio S. Antonij de animarum post exitum statu.

Pasch. c. 19 n. 4

Pall. c. 17.

ram, alios frustrà retinere contendens, dolebat super se ad cælestia transuolare: & maximum gaudium mixtum mœrore victi victoresque tribuebant. Statimque ad eum vox facta est, dicens: Animaduerte quod vides. Et tunc cœpit illuminato corde intelligere, animarum esse conscensum, & diabolum prohibentem: qui & sibi retineret obnoxios, & in sanctorum, quos decipere non poterat, cruciaretur volatu. His visionum exemplis incitatus, quotidie ad meliora crescebat.

CAP. XXXIX. Neque verò id, quod sibi reuelatum fuerat, caussâ iactantiæ fratribus indicabat: sed cùm orans iugiter Dei laudaret auxilium, interrogantibus compellebatur edicere: nec spirituales filios pura in Christo anima occultare quidquam volebat, præsertim cùm huiusmodi signorum relatio & amorem ministraret proposito, & fructum laboris ostenderet. Numquam ille aut irà subitâ concitatus patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam. Nam omnes clericos [81] vsque ad vltimum gradum ante se orare compellens, episcopis quoque atque presbyteris, quasi humilitatis discipulus, [82] ad benedicendum se caput submittebat. Diacones verò, qui ad eum vtilitatis caussâ veniebant, cum pro adiutorio eorum eis præsentibus disputaret, ad orandum Dominum sibi præponebat, non erubescens & ipse discere. Nam & interrogabat frequenter eos cum quibus erat: & si aliquid ab eis necessarium audierat, se fatebatur adiutum.

Diaconis ... ante ... Benedictionem submittit caput ab eis petit.

Habebat autem & in vultu magnam gratiam, & admirabile à Saluatore etiam hoc munus acceperat. Si quis enim ignarus eius, inter multitudinem monachorum eum videre desiderasset, nullo indicante, ceteris prætermissis, ad Antonium currebat, & animæ puritatem agnoscebat ex vultu, & per speculum corporis, gratiam sanctæ mentis intuebatur. Nam semper hilarem faciem gerens, liquidò ostendebat se de cælestibus cogitare, sicut Scriptura ait: Corde lætante vultus floret, & in mœrore constitutus tristatur. Ita & Iacob agnouit Laban socerum suum insidias sibi machinantem, dicens ad filias eius: Non est facies patris vestri sicut heri & nudiustertius. Sic Samuel agnouit Dauid: Lætificatos enim habebat oculos, & dentes sicut lac candidos. Similiter agnoscebatur Antonius: quia semper eamdem faciem inter prospera & aduersa retinens, nec secundis extollebatur, nec frangebatur aduersis. Erat enim & in vultu amabilis, & in fidei puritate mirabilis.

Numquam schismaticorum se miscuit communioni, antiquam eorum sciens prauitatem atque transgressionem. Numquam [83] Manichæis aut aliis hæreticis saltem amicabilia verba largitus est, nisi tantùm ea, quæ eos possent ab iniquitatis errore reuocare: denuntians, talium amicitias atque sermones, perditionem esse animæ. Sic etiam Arianos detestabatur, vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum. Nam cum venissent quidam [84] Ariomanitæ, repertâ eorum post examinationem infidelissimâ sectâ, effugauit eos de monte, dicens, multò serpentibus deteriores horũ esse sermones. [85] Mentientibus autem Arianis aliquando, Antonium ita vt se credere, admiratus eorum audaciam, & iusti doloris irâ commotus, rogatusque ab episcopis atque vniuersis fratribus, [86] Alexandriam descendit: ibique Ariomanitas publico sermone condemnauit, vltimam hanc esse hæresim & præcursorem Antichristi affirmans; prædicauitque in populo Filium Dei, non factum, non ex nullis extantibus, sed proprium, vnius cum Patre substantiæ: nec creatura potiùs, aut adoptio, aut appellatio videretur: impium esse dicens vel mente concipere, Erat quando non erat: cùm Verbum Dei Deus, qui est semper, Patri sit coæternus, quia ex eo natus est Patre, qui semper est. Vnde aiebat: Cum Arianis vobis nulla sit coniunctio. Quæ enim societas luci ad tenebras? vos fideliter credentes, Christiani estis: illi Verbum, id est Filium, qui ex Deo Patre est, creaturam docentes, nullo interuallo à Gentibus separãtur, qui seruiunt creaturæ potiùs quàm Creatori, qui est benedictus in sæcula. Ipsa, mihi credite, irascuntur elementa, & omnis contra Arianum furorem, secundùm Apostoli dictum, ingemiscit creatura, quòd sibi Dominum suum, per quem omnia, & in quo omnia facta sunt, videat aggregari.

Hæreticos & schismaticos deuitat. *Hæreticorũ sermo serpente deterior.* *Palàm damnat Arianos, vt Antichristi præcursores.* Rom. 1. *Elementa cõtra Arianismum ingemiscunt.* Rom. 8. Rom. 11.

CAP. XLII. Hæc tanti viri prædicatio, exprimi non potest, quantũ ad fidem populos roborauerit. Lætabantur quippe hostilem & Christo inimicam hæresim anathematizari ab Ecclesiæ columnâ. Nulla tunc ætas, nullus sexus domi remansit. Taceo de Christianis: pagani quoque & ipsi idolorum sacerdotes ad Dominicum imperium conuolabant, dicentes: Precamur vt videamus hominem Dei: quia hoc apud vniuersos conspicuum erat nomen Antonij. Ambiebant quoque saltem fimbriam vestimenti eius attingere, multùm sibi & tactum prodesse credentes. Quot tunc diabolicâ obsidione & variis infirmitatibus liberati? quot simulactis erepta sunt spolia? quanti etiam ab errore gentilium retracti, nostro iuncti sunt gregi? Tanti certè, vt paucorum dierum spatio ex idolorum

Miraculis firmat fid.

rum superstitione conuersio omnem per annum credentium vinceret turbam. Præterea cùm irruentem multitudinem comites repellerent, æstimantes tædio illi conuentum populi fore; ille tranquillo animo dicebat: Numquid hic cœtus dæmonum maior est turbis? numquid obsequentium multitudo colluctatorum in monte nostrorum cateruis est numerosior?

Multis Antonij in vrbe præsentia profuit.

CAP. XLIII. Accidit etiam, vt cùm eum redeuntem circa portam prosequeremur, à tergo quædam mulier clamitaret, dicens: Expecta homo Dei, filia mea atrocissimo vexatur dæmonio: expecta obsecro, expecta, ne & ego corruens interea. Hoc audito, mirabilis senex à nobis admonitus, volens tamen & ipse, paululùm substitit. Cumque appropinquante muliere, puella iaceret explosa, orauit tacitus Dominum Iesum: & ad comminationem eius statim spiritus impurus egressus est. Puella incolumis, populus in laudibus Dei, mater in gaudio fuit. Ipse autem lætabatur, quia ad desideratam solitudinem repedabat. Erat autem valdè sapiens, & hoc in se mirabile habebat, quia cùm litteras non didicisset, ingeniosissimus & prudentissimus erat.

Dæmoniacam curat.

CAP. XLIV. 87 Aliquando etenim Philosophi duo gentiles venerunt ad eum, putantes Antonium se posse decipere. erat verò in superiori monte. Quos cùm vidisset, paganos intellexit ex vultu: & procedens ad eos, 88 per interpretem ita cœpit loqui: Quare tam longè ad stultum hominem, sapientes se vexare voluerunt? Illis dicentibus, non esse illum stultum, sed & nimium sapientem, vigilanter respondit: Si ad stultum venistis, superfluus est labor vester: si autem putatis me sapientem esse, & sapientiam habere, bonum est, vt imitemini quod probatis, quia bona conuenit imitari. Si ego ad vos venissem, vos imitarer: sed quia vos ad me quasi ad sapientem venistis, estote, sicut ego sum, Christiani. Abscesserunt Philosophi, vtrumque mirantes, & acumen ingenij, & dæmonum expulsiones.

Argutum Antonij ad Philosophos dictum.

CAP. XLV. 89 Alios quoque similiter mundi sapientes, qui eum irridere cupiebant, quia litteras ignoraret, tali disputatione colligauit, dicens: Respondete mihi, quid prius, sensus an litteræ? & quid cuius exordium? Sensus ex litteris, an litteræ oriuntur ex sensu? Illis asserentibus, quia sensus esset auctor atque inuentor litterarum, ait: Igitur sicui sensus incolumis est, hic litteras nõ requirit. Quis præsentium post hanc colluctationem non exclamauerit, cùm obstupuerint & ipsi qui victi sunt, tantam in imperito litterarum sagacitatem animi admirãtes? Neque enim, vt in solitudine & montibus versatus, atque omnem ibidem exigens vitam, agrestis & rigidus erat, sed iucundus atque affabilis: sermonem, secundum Apostoli præceptum, diuino conditum sale proferebat, ita vt inuidiâ careret, & amore omnium potiretur.

Scita eiusdem contra Philosophos ratiocinatio.

Coloss. 4.

CAP. XLVI. Inter hæc, quasi parum esset bis gentilitatem fuisse superatam, & tertiò venerunt viri ad eum omnis sæcularis prudentiæ nube cæcati, atque vniuersis philosophiæ studiis artium suarum æstimatione doctissimi. Hi cùm rationem ab eo exigerent fidei, quam in Christo habemus, & niterentur argutâ sophismatum interrogatione de diuinâ cruce eum illudere, in silentium paululùm voce compresâ, primùm eorum miseratus errorem est: deinde per interpretem, qui eius verba diligentissimè in Græcum solebat exprimere sermonem, ita exorsus est, dicens: Quid pulchrius est, quidve honestius, crucem colere, an adulteria, parricidium, vel incestum his assignare, quos colitis: cum in altero sit contemptus mortis, insigne virtutum; in altero turpis religio, obscœnitatis magistra? Quid melius est dicere, quòd Dei Verbum manens vt erat, ob saluté nostram humanum corpus assumpserit, vt societate mortalitatis nos eueheret ad cælum, participesque naturæ cælestis efficeret: an, vt ipsi asseritis, 90 diuinæ mentis haustum, ad terrena veneranda caput submittere, & pecudum atq; serpentum formis cæleste nomen includere? 91 Quo ore Christianorum credulitatem audetis irridere, dicentium Christum Filium Dei sine sui detrimento, & cœpisse esse quod non erat, & mansisse quod fuerat: cùm ipsi animam de cælestibus detrahentes, non tantùm hominum sed & serpentium & 92 pecudũ soleatis sepelire corporibus? Christiana credulitas pro salute mundi Deum suum venisse testatur: vos verò innatam animam prædicantes, vltrò citroq; transfertis. Christiana fides, quæ omnipotentiam Dei clementiamq; veneratur, cõsequenter incarnationem dicit Deo fuisse possibilem, ita tamen, vt non euacuauerit dignatio dignitatem: vos qui animã ex splendidissimo Dei fonte manantem turpiter decidisse iactatis, qui mutabilem & conuertibilem eam post sui diminutionem audetis asserere, iam illam quoque naturam dominam sæculorum per animæ contumelias impiâ linguâ temeratis. Imago enim, quæ secundùm vos naturalem similitudinem sui retinet auctoris, cui vna est ex quo defluxit eademque substantia; humilitates proprias & iniurias consequenter ad suam originem remittit. Igitur animaduertite, contumelias animarum, ad patrem (vt appellatis) earum per

Reuincit Philosophos de Cruce & Verbi incarnatione.

Ridet Pythagoream metempsychosin.

per [illegible] blasphemiam redundare.

Crux [illegible]hristi Domini Dei nostri hic nobis [illegible]gentur. Rogo quæ hæc est religionis obs[illegible]nitas? nónne potius est crucem aut alicuius generis mortem, ab iniquis ho[illegible]inibus illatam patienter sustinere, quàm [illegible]lidis plangere post 94 Osirim vagos incertosque d[illegible]scursus? Pudeat, quæso, vos in[illegible]rum [illegible] Typhonis: pudeat 96 Saturni fugæ & deuorationis crudelissimæ liberorum. Erubescite patricidium 97 Iouis & incestum, erubescite raptum eius & coitum mulierum atque puerorum. Ille, sicut vestri fingunt poetæ, ad explendum immanissimæ l[illegible]dinis furoré, molles dedit in amore va[illegible]gitus: [illegible]n Danaës fluxit sinus: ipse ama[illegible]m: ille modulans ales 99 Le[illegible] [illegible] amplexus: ille in proprium [illegible]exum, regium puerum ministris aui[illegible] polluit. Hæc vos creditis, hæc colitis, hæc sunt vestrorum ornaméta templorum. Æquo, deprecor, pro vestrâ salute, uostra dicta pensate iudicio. Cuncta, an nihil credend[illegible] in libris Christianis est? Si nihil, nec [illegible] quoque, cui detrahitis, nomen agn[illegible] vniuersa credenda sunt, cur, c[illegible] in iisdem libris cruci resurrectio copuletur, passionem diuinam stolido laceratis el[illegible]qui[illegible], & non statim iungitis cæcorum visum, surdorum auditum, claudorum gressum, [illegible]le[illegible]ræ emundationem, seruiens ambu[illegible] Deo suo mare, dæmonum fugas, resur[illegible]em mortuorum, & defunctorum ab [illegible]is reditus? Hæc omnia Scripturis diui[illegible] [illegible]ias interpolatis, inserta sunt, & iisdem [illegible]ibus continentur præconia maie[illegible], & mortis dedecora. Quamobrem o[illegible]uo imbuti estis, abiecto, inuenieris ili[illegible] & Deum verum esse Iesum, & salutis humanæ gratiá fragilé assumpsisse naturam.

V[illegible]tram tamen nobis, si non puder, nar[illegible] religionem. Sed quas error infelix pote[illegible] [illegible]re culturas de tantâ rerum fœditate [illegible]ue vecordiâ? nisi fortè (vt audio) fabulas [illegible]ratis deorum vestrorum, & obscœnita[illegible] & crudelitates, & vanitates, & mortes, [illegible]tegentes eas allegoricis velaminibus: Liberæ raptum, terram; semiclaudum Vulcanum & debilem, ignem; 103 Iunonem, aërem; 104 Apollinem, solem; Dianam, lunam; 106 Neptunum, maria; & libidinum principem 107 Iouem, ætherem interpretantes. Nec post hanc excusationu procacitatem deum, sed creaturas, contempto creatore suscipitis. Quòd si pulchritudo vos elementorum ad suam traxit venerationem, modum fas erat custodire, & oportebat mirari tantùm, nec colere; ne facturæ veneratio creatoris esset iniuria.

Nam secundùm istiusmodi, quam vos sequimini, rationem præposteram, & architecti honor migrauit ad domum, & medici scientia ad remedia conferetur, omnium quoque artificum merita vel laudes ad opera transferentur. Quid ad hæc dicitis, vt agnoscamus quæ sit crucis ridiculæ vobis ignominiosa confessio?

Hac disputatione conuertentibus inter se philosophis oculos, simulq; mussitantibus, subridens Antonius, rursum per interpretem ait: 108 Prædurum namque cunctò videtur operi, quoties iusto vniuersæ rei tenore calcato, laboris merita factis magis quàm factoribus adstruuntur. Elementa quidem, vt memorati, ex ipso conspectu suam comprobant seruitutem. Sed quoniam vos obseruatione dialecticâ necessaria, vt putatis, quæque colligitis, hoc quoque artificio etiam nos nostram religionem compellitis affirmare. Respondete mihi: Cognitio Dei quemadmodum manifestiùs approbatur, per collectioné verborum, an per operationem fidei? 109 Et quid antiquius est, operatio fidei, an disputatio per argumenta procedens? Illis respondentibus, firmiorem sermonibus operationem esse, & hanc liquidam de Deo cognitionem: benè eos & ipse dixisse consensit: quia operationem, quæ ex fide descendit, animi generat affectus, dialecticâ verò disputatione ex artificio componentium sumpsit oppositionis exordium. Cùm ergo, ait, operationem fidei animo sitam quis habuerit, superflua erit verborum compositio, per quam conceptam sensu nostro credulitatem tentaris euellere, & tamen sæpè nostras explicare intelligentias non valetis. Ita solidiora sunt mentis opera, quàm sophistinarum fraudulenta conclusio.

CAP. XLVIII

Cognitio Dei operatione approbatur.

Nos Christiani mysterium vitæ nostræ non in sapientiâ mũdi habemus repositum, sed in virtute fidei, quæ nobis à Deo tributa per Christum est. Hanc orationis meæ veritatem, rerum, quæ quotidie geruntur, ordo commendat: nobis imperitis & litterarum vestrarum ignaris ad Dei cognitionem eius solùm verba sufficiunt. Ecce nos tot gentilitatis gregibus abstracti, in vniuersum orbem quotidie propagamur: vobis verò post aduentum Domini, nodosæ sophismarum defecerũt versutiæ. Ecce nos simplicem Christi fidem docentes, idololatriam debellauimus, & per prædicationem ignominiosæ crucis, aurata templa ceciderunt. Vos, si potestis, ostendite quibus contextione verborum gentilitatem Christo præponere suaseritis. Per omnes iam terras verus Dei filius Christus est agnitus. nihil eloquentia sophismatum, nihil disputatio philosophiæ multitu-

CAP. XLIX

Virtus crucis ex rebus gestis ostenditur.

titudini poteſt obeſſe credentium. Crucifixum nominamus, & vniuerſi dæmones, quos vos vt deos colitis, rugiunt, atque ex obſeſſis corporibus ad primum Dominicæ crucis ſignum fugantur. Vbi ſunt illa fabuloſa oracula? [110] vbi Ægyptiorum incantationes? [111] quò magorum profecere carmina? Certè tunc vaſtata ſunt omnia, cum de ſuâ Cruce mundo Chriſtus intonuit. Nihilominùs vos, prætermiſſis debilitatorum cateruis, glorioſam Ieſu mortem irridere conamini.

Gentilitas collapſa.

Illud autem quale eſt, quòd numquam infeſtatione regali concuſſa gentilitas, imò ſæculo chara & hominum præſidiis fulta, iam corruit. Nos famuli Chriſti quo plus premimur, eò magis aſſurgimus & floremus. Veſtra ſimulacra ornatis quondam ſepta parietibus, iam vetuſtate collapſa ſunt. Chriſti verò doctrina, quæ vobis ſtultitia videtur & ludus, licet tyrannica perſequẽtium principum tentamenta pertulerit, licet variis ſit incurſata terroribus, nullo tamen terrarum orbe concluditur, nullo gentium barbararum fine prohibetur. Quando enim diuinæ ſcientiæ tantus ſplendor illuxit? Quando tot ſimul in ſe conuenere virtutes? [112] Continentia in matrimonio, virginitas in Eccleſiâ. Floret martyrum pro Domino ſuo glorioſa conſtantia: quorum omnium crux Chriſti principium eſt.

Vis doctrina Euangelica.

Cùm interim vos inter tantos virtutum choros ſyllogiſmorum retia tenditis, & veram rerum lucem tenebroſis conamini argumentationibus obuoluere: ecce nos, vt dixit Doctor noſter, nõ in gentili perſuaſione, ſed in fide apertiſſimâ ſuademus, quæ verborum affirmationem præuenire conſueuit. Adſunt quippe patientes à dæmonibus vexati. quos cùm in medium produxiſſet, verba repetiuit, dicens: Nunc vos collectionibus veſtris, & quo vultis malefico carmine deos veſtros, quos putatis, expellite: ſin autem non poteſtis, victas ſubmittite manus, & ad Chriſti trophæa confugite, & ſtatim Crucifixi credulitatem maieſtatis potentia proſequetur. Dixit, & inuocato nomine Ieſu, cùm vitale ſignum in ſacro numero Trinitatis preſſiſſet in frontibus vnà cum expulſis dæmonibus vana præſentium philoſophorum confutata ſapientia eſt. Expauerunt enim ſtupentes hominem, cui poſt tantum ingenium afflueret ſignorum diuina largitio. At ille vniuerſa Chriſto, qui curat, adſcribens, vſus eſt affatu reciproco, & ait: Nolite me putare his ſanitatem dediſſe: Chriſtus per ſeruos ſuos facit iſta miracula. Credite & vos, & videbitis, quia deuota Deo fides, non eloquentiæ vanus tumor talia ſigna mereatur. Cõfugite ad Crucifixi legem, noſq; eius imitamini famulos: & hoc ſcientiæ fine contenti, nulla deinceps ſæcularis imprudentiæ argumenta quæratis. Hactenus Antonio dicente, miro philoſophi ſtupore perculſi, cum honorifico ſalutatu ab eo recedentes, multum eius ſibi fatebantur profuiſſe conſpectum.

Fides firmata miraculis.

1. Cor. 2.

Sophiſtas prouocat ad euictionẽ dæmonum.

Signo Crucis dæmoniacus liberatur.

CAP. L.

Hoc in eo viro mirabile eſt, vt hominem in extremo mundi limite conditum, & fauor principum, & omnis celebraret aula regalis. Nam & [113] Conſtantinus Auguſtus, & eius liberi Conſtans atque Conſtantius talia cognoſcentes, crebrò ad eum, quaſi ad patrem, miſſis litteris obſecrabant, vt reciprocis eos ſcriptis hilararet. At ille eiuſmodi manens, qualis & antequam litteræ ad eum venirent, fuerat; nec ſalutatione principum mouebatur, & tamquam non acceptis litteris conuocatis monachis aiebat: Reges ſæculi epiſtolas ad nos miſerunt, quæ hic Chriſtianis adhibenda miratio eſt? Licet enim diuerſa ſit dignitas, attamen eadem naſcendi moriendique conditio eſt. Iſta ſunt veneratione omni percolenda, illa toto animi affectu retinenda ſunt, quòd hominibus Deus legẽ ſcripſerit, quòd per Filium ſuum propriis eccleſias ditauerit eloquiis. Quæ monachis eſt ratio cum epiſtolis regum? cur accipiam litteras, quibus conſueta neſciam reddere ſalutationis obſequia? Igitur rogatus ab vniuerſis fratribus vt Chriſtianos reges ſuis litteris refrigeraret, ne ſcilicet per ſilentium eius exaſperarentur, ad ſuſceptas epiſtolas conuenientia reſcripſit. Laudauit primùm, quòd Chriſtum colerent, deinde ſalutaria perſuaſit, ne magnam putarent regiam poteſtatem, ne præſentis carnis imperio tumentes, & ſe homines eſſe neſcirent, & iudicandos à Chriſto obliuiſcerentur: ad poſtremum, clementiæ circa ſubiectos & iuſtitiæ, curæ quoque inopum admonuit, atque vnum ſempiternũ eſſe Regem omnium ſæculorum Ieſum Chriſtum epiſtolis teſtatus eſt. His principes ſuſceptis vehementiſſimè lætabantur. Sancta quoque apud cunctos Antonij flagrabat opinio, ita vt eius ſe filios cuperent nominari. Magna etenim cum aduenientibus affabilitas, omnium in ſe ſtudium conuerterat.

Conſtantinus & liberi eius ad Antonium ſcribunt.

Non magni facit Principum fauorem.

Salutaria Principibus reſcribit.

CAP. LI.

Poſtquam ergo gentiles confutati, reges admoniti, [114] fratres ab eo ſunt conſolatione releuati, ad interiorem montem, & ad rigorem ſolitum regreſſus eſt: ibique ſæpe cum introeuntibus deambulans ac reſidens ſtupebat, ſicuti in Daniele ſcriptum eſt: & interiectis horarum ſpatiis, conſequentia reſpondebat, vt intelligeretur aliqua reuelationis vidiſſe ſecreta. Nam & in monte poſitus, ea quæ in Ægypto longe gerebantur,

Redit ad rigorem ſolitum.

Dan. 8.

præ[illegible], [115] episcopo Serapioni ibi constituto narravit.

[116] Lamentabilis sequitur visio, & omni lacrymarum fonte plangenda. Cùm enim fratribus circa se sedentibus operaretur, intente fixit oculos in cælum, gemens atque suspirans: & post aliquantum spatium reuelationis incœptæ nimio dolore contremuit: & statim fixis genibus ante Dei vultum prouolutus orauit, vt clementiâ suâ futurum scelus auerteret. Succedunt orationi lacrymæ, metus ingens inuadit præsentes: obsecrant, vt tantæ calamitatis exponeret visionem. Singultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur, & in medio conatu sermo gemitu interrumpitur. Vix tamen cum vociferatione luctuosâ ait: Melius erat, ô filioli, appendens piaculum citâ morte lucrari. Sic incipiens rursum lacrymis vincitur, & inter ægra suspiria tandem pectori commodans vocem, Magnum, inquit, quoddam & vniuersis sæculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine subuertetur, & homines iumentis similes Christi sancta diripient. Vidi enim [117] altare Domini mulorum circumdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia dissipabant. Hæc est causa gemituum meorum, quos audistis. Et facta est vox Domini dicens: Abominabitur altarium meum. nec mora, visionem sequitur effectus: [118] nam post annos duos sæua Arianorum irrupit insania. Tunc ecclesiarum fuerunt rapinæ, tunc diuinorum temeratio vasorum, tunc pollutis ethnicorum manibus sacra polluta sunt ministeria, tunc paganorum opificum præsidia aduersus Christum comparata [119] cum assumptione palmarum (quod idololatriæ apud Alexandriam insigne est) ad ecclesiam pergere compellebantur Christiani, vt Arianorum populi crederentur. Prô scelus, horret animus replicare, quæ gesta sunt: virginum matronarumque ereptus pudor, sanguis ouium Christi in Christi templo effusus veneranda respersit altaria: baptisterium pro voluntate gentilium pollutum est. Nihil defuit visionis veritati, vt monstrauit effectus, quòd calcitrantium mulorum indisciplinatio, Arianorum esset impietas.

Prædicit Ecclesiæ persecutionem ab Arianis.

Sed istam tristitiam consequentis reuelationis prosperitate solatus est, & ait: Nolite, filioli, mœrori vos penitus dare: vt enim iratus est Dominus, sic rursum miserebitur, & suum citò Ecclesia recuperabit ornatum: eosque, qui in persecutionibus fidem Domini seruauerint, solito videbitis fulgore relucentes. Reuertentur ad foueas suas serpentes, & religio longiùs propagabitur: tantùm videte, ne fidei vestræ sinceritas Arianâ labe sordescat. Non Apostolorũ, sed dæmonum & patris eorum diaboli ista doctrina est: ob id per insipientiam iumentorum, similis pecudum eorum expressus est animus.

Hucusque Antonius. Sed nos minimè conuenit diffidere, tam grande miraculum per hominem potuisse portendi. Saluatoris enim promissio est, ita dicentis: Si habueritis fidem vt granum sinapis, dicetis huic monti, Transfer te, & transferetur, & nihil impossibile erit vobis. Et iterùm: Amen amen dico vobis, omne, quod petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite & accipietis. Ipse enim suis discipulis & vniuerso credentium gregi nunc subiectionem dæmoniorum, nunc variarum infirmitatum pollicens curationem, aiebat: Gratis accepistis, gratis date. Numquid suæ virtutis imperio curabat Antonius? numquid suæ possibilitatis arbitrabatur esse, quod fecerat? [120] Orationibus, non præceptis dæmones morbique cesserunt, & ad Christi Dei nostri nominationẽ semper vniuersa perfecta sunt. Nemo sapientum sanitatum admirationem adscribat Antonio, sed Domino Iesu, qui solitam erga creaturas suas exhibens beneuolentiam, nunc quoque per electum famulum suum indulgenter exercuit. Antonius tantùm orabat, & ob vitæ eius merita cuncta Dominus largiebatur.

Cap. LII.

Matth. 17.

Ioan. 16.

Matth. 10.

Sancti viri orando, non imperando sanant.

Ob Antonij merita cuncta Dominus largitur.

Sæpè autem, & contra voluntatem, [121] ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cùm iudices, qui ad [122] interius archisterium propter asperitatem itineris, & ob sequentium multitudinem, & horridam solitudinem ire non poterant, peruenirent, & quærerent vt eius fruerentur aspectibus, nec impetrare possent, quia molestissimè ferebat vexationem discursuum; ipsos catenatos, quos aut noxietas, aut vigor publicus constrinxerat, ad eum destinabant, scientes tales ab Antonio non posse contemni: quorum fletibus superatus pertrahebatur ad exteriorem mõtem, agnoscens laborem suum vtilem miseris fore: suadebatque iudicibus, qui eum inuitauerant, vt in sententiâ proferendâ, & odio & gratiæ, Dei timorem anteponerent; nec ignorare eos debere, quod scriptum est: Quocumque iudicio iudicaueritis, in eo iudicabitur de vobis: attamen inter medios sermones charæ sibi solitudinis recordabatur. Post coactam itaque præsentiam, quam ducis preces, &, quod verius est, miserorum fletus extorserat, post salutaria monita, post reorum commendationem, quorumdam etiam absolutionem, postulanti duci, vt paulò largiùs eidem suam præsentiam indulgeret, ait non posse se diutiùs ibidem

Cap. LIII.

Iudices monet, timorẽ Dei anteponendum odio & gratiæ.

Matth. 7.

Pelag. l. 2. n. 5.

Piscis extra aquam, monachus inter sæculares.

ibidem morari, grato vsus exemplo, quòd sicuti pisces ab aquâ extracti, mox in arenti terrâ morerentur, ita & monachos cum sæcularibus retardantes, humanis statim resolui confabulationibus. Ob id ergo, inquit, conuenit vt pisces ad mare, ita nos ad montem festinemus, ne tardantibus nobis aliqua [123] propositi succedat obliuio. Pro tantâ hominis sapientiâ dux miratus, iustam de eo tulit veramque sententiam, dicens: Verè istum esse Dei famulum, nec in rustico homine potuisse tantam aliquando inesse sapientiam, nisi diuino amore regeretur.

CAP. LIV.

Epistola Antonij ad Balacium Arianum.

[124] Prætereà cùm Balacius, qui sub Nestorio præfecto Alexandriæ dux Ægypti fuit, homo Arianę iniquitatis studiosissimus fautor, ita Christi Ecclesiam persequeretur, vt animo vesano virgines monachosque nudatos verberaret in publico, ad eum Antonius litteras misit, quarum ista sententia est: Video iram Dei venientem super te, desine persequi Christianos, ne te ira occupet, quæ proximum iam tibi minatur interitum. Legit infelix epistolam, & irrisit, atque in eam exspuens proiecit in terram: portitores quoque multis afficiens iniuriis, Antonio talia renuntiari pręcepit: Quoniam cura tibi tantopere monachorum est, etiam ad te mei vigoris transibit disciplina. Sed confestim minitatorem oppressit supplicium, & post quinque dies os effrenatū vltio diuina compescuit. Egreditur enim [125] ad primam mansionem Alexandriæ, quæ appellatur Chæreum, cum supradicto Ægypti præfecto Nestorio. vehuntur equis, quos inter omnes Balacius, cuius erant, mansuetissimos nutrierat. Cùm ergo pariter solito sibimet equi alluderent, mitior, quo Nestorius vehebatur, morsu repentino Balacium decussit in terram, ac sic in eum inhians, femora eius lacerauit atque corrosit, vt statim relatus ad ciuitatem post tertium diem moreretur: vniuersique agnoscerent minarum ab Antonio prædictarum effectum quantocyùs consecutum, digno persecutoris fine completo.

Proteruus Balacius iuxta Antonij prædictionem punitur.

CAP. LV.

Ceteros ad se venientes mirâ cum modestiâ Antonius admonebat, vt oblitâ sæculi dignitate, remotioris vitæ beatitudinem appeterent. Si qui autem maiori potestate premebantur, nec poterant obtinere iustitiam, ita eos obnixè defendebat, vt ipse pro illis pati videretur iniuriam. Multis vtilis fuit præclari senis oratio: multi magnis diuitiis & altiori gradu militiæ derelicto, eius hærere curriculis cupiebant. Et vt infinita breui sermone comprehendam, bonum Ægypto medicum Christus indulserat. Quis non tristitiam apud Antonium mutauit in gaudiū? quis non iram vertit in pacē? quis orbitatis luctum non ad eius temperauit adspectum? quis non mœrore paupertatis, quo premebatur, abiecto, statim & diuitum despexit opulentias, & in suâ lætatus est paupertate? quis post lassitudinem monachus non eius vegetatus est hortamentis? quis adolescens succensus ardoribus, non ex eius admonitu pudicitiæ amator fuit? quis vexatus à diabolo, sine medelâ rediit? Quis inimici cogitationibus distractus, non cæcâ tempestate sopitâ, sereno regressus est animo? Sciebat enim quo quisque laboraret incommodo, & ex vitæ meritis discretionem spirituum agnoscens, adhibebat morborum, prout erant vulnera, sanitatem. Vnde effectum est, vt post eius doctrinam omnes diaboli panderentur insidiæ. [126] Multæ quoque desponsatæ puellę, ad eius conspectum ab ipso pęne thalamo recedentes, in Ecclesię matris gremio consederunt. Quid plura? Totius orbis homines ad eum confluebant, & vniuersarum gentium varietas bellicosissimum contra dæmones virum conspicere gestiebant. nullus se frustrà illuc venisse conquestus est: omnibus delectabile atque iucundum laboris commercium fuit. Fatigatio enim itineris emolumentum viatici reportabat, sicut rei probauit effectus. Nam post resolutionem eius, quasi communi vulnere orbitatis excepto, proprium singuli parentem luxerunt.

Antonius, bonus Ægypti medicus.

Diuersis compassus Antonij præstita.

CAP. LVI.

Quis autem finis vitæ eius fuerit, dignum est & me commemorare, & vos cum desiderio audire: quia & hoc in eo imitabile cunctis fuit. Iuxta consuetudinem ad visendos fratres qui in exteriori monte erant, venit, ibique à diuinâ prouidentiâ de suâ morte condiscens, ita exorsus est: Vltimam, filioli, patris audite sententiam, non enim arbitror, quòd in hoc sæculo iterùm vos visuri simus. Cogit conditio naturæ, vt post centenarium numerum [127] quem annis quinque supergredior, iam resoluar. Ita locutus, audientium pectora contristauit: gemitus lacrymæque dicta mœrentia consecutæ sunt. Amplexabantur eum vniuersi, quasi iam de sæculo recessurum. At ille, tamquam aliena deserens, ad propriam patriam profecturus, magnâ cum lætitiâ præcipiebat, desidiam instituto nō debere subrepere, sed tamquam quotidie morituros, vt antè prædixerat, à sordidis cogitationibus animam custodire, & omnem æmulationem ad sanctos quosque cōuertere: ad schismaticos verò ne prope quidem accedere. Scitis enim, aiebat, eorum antiquam peruersitatem: neque cum Arianis communione iungamini, quia impietas eorum iam omnibus manifesta est. His etiam illud addebat, nullum debere Chri-

Fratribus suam mortem prænunciat anno ætatis 105.

Postrema Antonij monita.

Christianorum, cùm sæculi viderit potestates [illegible] Arianorum & [128] Meletianorum [illegible] requirit, a Christi territum discedere [illegible] mortalium illam esse defensionem, [illegible] permanere posse phantasmata [illegible] propter, aiebat, [129] custodienda est [illegible] Christo, & patrum religiosa traditio ex Scripturarum lectione & crebra [illegible] paruitatis didicistis admonitu.

CAP. [illegible] [illegible] sermone, fratres eum vehementer [illegible] rdabant, glorioso patris cupientes [illegible] decorari. Sed multas ob causas, [illegible] tio demonstrabat, præcipuè tamen [illegible] præsumptam Ægypti consuetudinem [illegible] dixit. Mos etenim Ægyptiis est, [illegible] [130] & præcipuè beatorum martyrum corpora linteamine quidem obuoluere [illegible] funeri solitum non negare: [illegible] abscódere, sed [131] super lectulos [illegible] posita reseruare. Hunc honorem [illegible] reddi, inueteratæ consuetudinis [illegible] tradidit. De hoc Antonius sæpe & episcopos deprecatus est, vt populos [illegible] contestatione corrigerent; & [illegible] mulieres rigidiùs ipse conueniens, [illegible] nec licitum hoc esse, nec Deo [illegible] quippe cum Patriarcharum & [illegible] sepulchra, quæ ad nos vsque [illegible] hæc facta conuincerent. Domini [illegible] corporis exemplum oportere [illegible] bat, quod in sepulchro positum, [illegible] que ad resurrectionis diem tertium [illegible] fuerit. atque his modis [132] vitium [illegible] defunctos Ægypti, etiamsi sancta essent corpora, coarguebat, dicens: Quid [illegible] sanctius corpore potest esse Domini [illegible], quod iuxta consuetudinem gentium ceterarum humo conditum esse sciuit? Hæc ista persuasio multorum insi[illegible] errorem, & repositis in terrâ ca[illegible], Domino gratias pro bono ma[illegible] retulerunt. Metuens ergo consuetudinem supradictam, ne eodem etiam circa [illegible] errore, celeriter valedicens [illegible] qui confluxerant, ad amicum [illegible] habitaculum repedauit.

CAP. [illegible] Post menses autem paucos, cùm non [illegible] incommodum senilia membra [illegible], vocatis ad se [133] duobus fratribus, [illegible] ante quindecim annos modi[illegible] interuallo seiunctos instituerat, quique [illegible] iam seni cœperant ministrare, ait: [illegible] filioli, secundum eloquia Scri[illegible], patrum gradior viam: iam enim [illegible] me inuitat, iam cupio videre cæ[illegible] vos, ô viscera mea, admoneo, ne [illegible] temporis laborem repentè perdatis. Hodie vos religiosum studium arripuisse ar[illegible], & quasi cœptæ voluntatis fortitudo succrescet. Varias dæmonum nostis insidias, vidistis eorum & impetus feroces, & vires effeminatas. Iesum suspirate, & credulitatem nominis eius vestris figite mentibus, & à certâ fide vniuersi dæmones fugabuntur. Mementote etiam admonitionum mearum & incertæ conditionis, vitam quotidie ancipitem retractate, & cæleste vobis præmium sine cunctamine tribuetur. Schismaticorum quoque & hæreticorum venena vitate, meumque circa eos odium sectamini, quia Christi sunt inimici. Scitis ipsi, quòd nullus mihi nec pacificus quidem sermo cum eis aliquando fuerit, propter prauam eorum voluntatem, & pertinax contra Christum bellum. In hoc autem magis estote solliciti, vt Domini præcepta seruetis, vt post mortem vestram sancti quique, quasi amicos & notos, in æterna vos recipiant tabernacula. Hæc cogitate, hæc sapite, hæc retexite: & si qua mei vobis cura, si qua patris memoria est, si mihi vicarium [134] repræstatis affectum, nullus ad Ægyptum meas perferat reliquias, ne vano corpus honore seruetur, ne vituperati, vt nostis, à me ritus etiam circa me seruentur obsequia. Huius enim rei gratiâ maximè huc sum regressus. Vos igitur humo tegite, vos patris operite corpusculum, & illud quoque senis vestri custodite mandatum: vt nemo præter vestram dilectionem locum tumuli mei nouerit. Confido in Domino, quia necessario resurrectionis tempore hoc corpusculum resurget incorruptum. [135] Vestimentorum autem meorum sit ista diuisio: Melotem & pallium tritum, cui superiaceo, *Athanasio episcopo date, [136] quod mihi nouum ipse detulerat. [137] Serapion episcopus aliam accipiat melotem: vos cilicinum habetote vestimentum, & valete viscera mea: Antonius enim migrat, & iam non erit in præsenti sæculo vobiscum.

Ad Iesu nomen, dæmones abhorrent.

Vitandi schismatici & hæretici.

Lucæ 16.

Vetat pompam & gloriam funeris.

Testamentum Antonij.

Fideiconfessores Antonius honorat muneribus.

CAP. LIX. Verba finierat, & osculantibus se discipulis, extendens paululùm pedes, [138] mortem lætus aspexit: ita vt ex hilaritate vultus eius, Angelorum sanctorum, qui ad perferendam animam eius descenderant, præsentia nosceretur. hos intuens, tamquam amicos videret, animam exhalauit, & additus est patribus secundùm ordinem Scripturarum. [139] Seruauerunt mandata discipuli, inuolutum (vt præceperat) corpus humo operientes: & nemo interim vsque ad hanc diem, præter eos, vbi sit conditum, nouit. Legatarius autem Antonij benedicti, qui tritum pallium cum melote, imperio eius meruerat accipere, Antonium in Antonij muneribus amplectitur: & tamquam magnâ hereditate ditatus, [140] lætanter per vesti-

Moritur Antonius lætus præsentibus Angelis.

Athanas. Antonium in Antonij muneribus amplectitur.

vestimentum recordatur imaginem sanctitatis.

CAP. LX. Hic Antonio vitæ terminus fuit, ista principia meritorum: quæ licet parcius, vt prædixi, sermone narrauerim, tamen ex his potestis aduertere, qualiter homo Dei à pueritia ad senectam vsque peruenerit: & quòd omni semper dubitatione calcatâ, nec languori, nec longæuæ quidquam ætati aliquando concesserit. magis autem [141] æqualitatem propositi tenens, nec vestimentum mutauit, nec pedes lauit, nec escam sectatus est molliorem: oculorum quoque aciem, & numerum dentium, licet paululùm ob ætatem viderentur attriti, necnon & pedum incessum, totius etiam corporis firmitatem, ita contra iura naturæ meritorum gratiâ custodiuit, vt lautorum corporum, quæ balneis atque deliciis confouentur, hilarior eius caro videretur.

Antonius semper in proposito æquabilis.

CAP. LXI. Hoc etiam fratres, quòd per omnes prouincias amor eius famaq; volitauit, [142] quem nec librorum disseminantium oratio luculenta, nec mundanæ sapientiæ disputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congestio commendauit; cui omnium ore est adscribendum, nisi Christo, cuius hoc donum est? qui deuotos eius animos erga suam præuidens maiestatem, hominem alio pænè orbe celatum, & inter tantas positum solitudines, Africæ, Hispaniæ, Galliæ, Italiæ, Illyrico, ipsi etiam, [143] quæ vrbium caput est, Romæ, vt in exordio promiserat, demonstrauit. Creatoris est ista benignitas, qui famulos suos, licet nolentes, nobilitare consueuit, vt virtus possibilis nec extra humanam esse naturam sanctorum doceatur exemplis, & ad beatæ vitæ imitationem, ex fructu laboris optimus quisque impellatur.

Christi beneficium in famosis.

Longe lateque celebris Antonius.

Cur Deus sanctos nobilitet.

Hunc itaque fratribus librum magnopere perlegere curate: vt agnita fideli vitâ sublimium Christianorum & monachorum, sciant, quòd Saluator noster Iesus Christus glorificantes se glorificat, & seruientibus sibimet, non tantùm regna cælorum, sed etiam hic in ipsis montium secretis latère cupientibus, famæ tribuit nobilitatem: scilicet vt & ipsi fruantur laude meritorum, & ceteri eorum prouocentur exemplis. Si autem necessarium fuerit, & gentibus legite, vt vel sic agnoscant, quia Dominus noster Iesus Christus non solum est Deus, Dei Filius, sed etiam his, qui eum solicite colunt, & in eum fideliter credunt, hanc dedit potestatem; vt dæmones, quos illi deos esse arbitrantur, conculcent atque eiciant, deceptores scilicet hominum, & totius corruptionis artifices.

CAP. LXII.

Vera virtus latere non potest.

EPILOGVS EVAGRII INTERPRETIS.

ITAQVE prudentes, qui legere voluerint hanc scripturam, obsecramus, vt dent veniam, si Græci sermonis vim exprimere non potuimus, transferentes eum in Latinam linguam. licet contra nostrum propositum hæc fecerimus. Sed non quasi inuidentes nolebamus facere, sed sufficienter scientes, quantam infirmitatem sustinet Græcus sermo translatus in Latinitatem: tamen maluimus Græcum sermonem hoc sustinere, quàm fraudem pati eos lucri deifici, qui quomodocumque interpretatum Græcum sermonem legere possint. Deus autem omnipotens, qui tanto viro cooperatus est ad facienda talia, & nobis cooperetur ad imitandum ipsum vel ex parte, vt in omnibus clarificetur nomen eius per magistrum, & hortatorem, & redemptorem, & Saluatorem nostrum Iesum Dominum cum Spiritu sancto, cui est claritas & perpetua potestas in secula seculorum.

NOTA-

NOTATIO.

Prolog. 1 INNOCENTIVM] *Editiones hic adscribunt*, episcopum; *quod deest manuscriptis. Rectè. nec enim Euagrius presbyter Innocentium vocasset* charissimum filium, *vti hic habes, si tunc ille episcopus fuisset.* *Sed quis hic Innocentius? Suspicor eum esse, cuius meminit D. Hieronymus epist.* XLI. *ad Ruffinum, quem vnà cum Euagrio in Syriâ sibi socium fuisse ait:* Innocentium enim, partem animæ meæ, repentinus febrium ardor abstraxit. Nunc vno & toto mihi lumine Euagrio nostro fruor; cui ego semper infirmus ad laborem cumulus accessi. *Alius, opinor, est Innocentius apud Hieronymum epist.* VI. *ad Apronium, quem presbyterum vocat; item epist.* LXXIX. *ad Alipium & Augustinum. Alius item apud Palladium cap.* CIII. *montis Oliueti cultor, & ipse presbyter. Hunc autem Innocentium, in cuius gratiam Euagrius presbyter S. Antonij vitam è Græco Latino vertit, existimo iuniorem fuisse. nec presbyteratu insignitum. quare eum vocat* charissimum filium, *alio vtique titulo vsurus Euagrius presbyter, si & ipse Innocentius, cui scribit, presbyter fuisset.*

In eundem Innocentij gratiam scripsit D. Hieronymus de muliere septies ictâ historiam, quam habes apud eundem epist. XLIX. *vbi eundem Innocentium vocat* charissimum. *Ne rectè igitur in Indice Hieronymiano Innocentius hic, cuius Hieronymus meminit epist.* XLI. *&* XLIX. *confunditur cum eo, cuius meminit epist.* LVI.

Porro ex hoc Hieronymi loco discimus, quo ferè tempore Euagrius vitam hanc Antonij Latio dederit, videlicet cum Hieronymus in Syria eremo versabatur vna cum Innocentio, vel paulò antè.

Ad hanc Euagrij Prologum respicit D. Hieronymus epist. CI. *cap.* II. *ad Pammachium, ex eoque, reticito interpretis nomine, quædam citat, vt iam monstrauimus in Præludiis ad hanc Vitam, vbi actum est de Euagrio huius Vitæ interprete.*

Præfat. 1 INGENS LVCRVM EST, QVOD RECORDOR ANTONII] *Magni semper sancti viri habiti, ita vt etiam eorum recordatio lucro & vtilitati deputaretur. In vitâ S. Pachomij cap.* XXX. *ait Theodorus:* Credo, quia tanti viri recordatus sum, peccata mea remittentur vniuersa.

3. FREQVENTER ENIM EVM VISITAVI] *Baronius tomo* III. *anno Christi* CCCXXVIII. *Siluestri Papæ* XV. *Constantini* XXIII. *existimat, hoc anno, tertio videlicet episcopatus ipsius, Athanasium Ægypti ecclesias & monasteria visitasse, vt patere ait partim ex Apologiâ* II. *Athanasij, partim ex vitâ Pachomij cap.* LVII. *Qui igitur Pachomium inuisit, Magnum quoque Antonium, monachorum omnium famâ celeberrimum, vtpote antiquiorem, & vita præstantiâ sanctiorem, atque cœnobiorum omnium auctorem & principem, visitasse credendum est. Vide dicenda infrà ad cap.* LVIII. *huius Vitæ.*

Admiranda, inquit Baronius suprà, planè in his quoque elucet Athanasij in omnibus spectata modestia: quippe qui res gestas Antonij scribens, numquam de eiusmodi congressu cum eodem vel verbum fecit, verum & quæ tum cum ipso, tum cum aliis viris sanctissimis transacta fuerint, haud dubiem memoriâ digna; silentio obuoluta reliquit, ne videretur, dum aliorum præclaras res gestas contexeret, suarum ipsius laudum prædicator existere: malens rectè factorum periclitari memoriam, quàm modestiam.

4. QVÆ AB EO DIDICI, QVI AD PRÆBENDAM EI AQVAM, NON PAVLVLVM TEMPORIS CVM EO FECIT] *Omnino* fecit *legendum. Græcus quoque textus consentit:* Καὶ ἃ μαθεῖν ἠδυνήθην παρ' αὐτοῦ ἀκολουθήσαντος αὐτῷ χρόνον οὐκ ὀλίγον, καὶ ἐπιχέαντος ὕδωρ κατὰ χειρὸς αὐτοῦ. *quæ habes hic Latinè ab Euagrio expressa. Sed male hactenus in editis lectum,* feci. *Quod Baronium tomo* III. *anno Christi* CCCXI. *Eusebij Papa* III. *Constantini* VI. *& an. Christi* CCCXXVIII. *Siluestri Papa* XV. *Constantini* XXIII. *in errorem induxit, vt existimaret Athanasium S. Antonio inseruisse, & eidem aquam ferentem sedulo officio ministrasse.*

Imo verò Athanasius à pueritiâ, degustato Grammatica studio, Alexandro episcopo Alexandrino cœpit conuiuere, vt scribit Ruffinus lib. I. *cap.* XIV. *sua historia:* Apud quem, *inquit*, Alexandrum velut Samuel quidam in templo Domini nutritur, & ab eo pergente ad Patres, in senectute bonâ, ad portandum post se ephod sacerdotale deligitur. *Sozomenus quoque lib.* II. *cap.* XVI. *ait, quòd Alexander* ὁμοδίαιτον καὶ ὑπογραφέα τὸν Ἀθανάσιον εἶχεν, Athanasium & conuictorem suum & scribam constituit. *Et Theodoretus lib.* I. *cap.* XXVI. Συνῆν δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ πανευφήμῳ νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν. Qui cùm adolescens esset, consuetudine illius excellentis Alexandri assiduè vsus est.

Quod autem hic dicitur, ad præbendâ ei aquam, *Græcè est:* καὶ ἐπιχέαντος ὕδωρ κατὰ χειρὸς αὐτοῦ. & qui lauanti manus aquas affudit: *simile Elisas ministerium habetur* IV. *Regum cap.* III. ὃς ἐπέχεεν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας Ἠλίου, qui fundebat aquas super manus Eliæ.

5. ANTONIVS] *Martyrologium Romanum* XVII. *Ian.* In Thebaide S. Antonij abbatis, qui multorum monachorum pater, vitâ & miraculis præclarissimus vixit: cuius gesta Athanasius insigni volumine prosecutus est. Eius autem sacrum corpus sub Iustiniano Imperatore diuinâ reuelatione repertum, atque Alexandriam delatum, in ecclesiâ S. Ioannis Baptistæ humatum est. *Dies hic in Menologio Græcorum è bibliothecâ Cardin. Sirleti Latinè edito desideratur. Sed memoria Antonij titulo Magni occurrit hoc eodem die in Menæis Græcorum. Et monachos olim natalem diem S. Antonij hoc die celebrare consueuisse, testis est Cyrillus monachus in Actis S. Euthymij* XX. *Ianuarij, quæ ante mille ducentos annos scripta.* Cap. I.

Meminêre S. Antonij veteres Græcorum *patres & historici, Chrysostomus homil.* VIII. *in Matthæum sub finem, Socrat. lib.* IV. *cap.* XXV. *Sozomen. lib.* I. *cap.* XIII. *Theodoret. lib.* IV. *cap.* XXVII. *Niceph. lib.* VIII. *cap.* XL. *& alij. Ex* Latinis *Hieronymus in catal. Eccles. Script. cap.* LXXXVIII. *& alibi. Ruffinus lib.* I. *hist. sua cap.* VIII. *Cassiodorus lib.* I. *Tripart. cap* XI. *& lib.* VIII. *cap.* I. *Augustinus lib.* I. *de doctr. Christ. in Prologo, & lib.* VIII. *Confession. cap.* VI. *&* XII. *aliique. Agit etiam de S. Antonio*

Vincentius in Spec hist. lib. XIII. *cap.* XCI. XCII. XCIII. *& lib* XIV. *cap.* XIV. *Antoninus part.* II. *tit.* XV. *cap.* III. *per* V. *primos §. Petrus in Catalogo SS. lib.* II. *cap.* XCII.

6. IN ÆGYPTO ORIVNDVS FVIT] *Locum natalem exprimit Sozomenus lib.* I. *cap.* XIII. Ἐγένετο δ᾽ οὗτος Αἰγύπτιος, τῶν γνωρίμων ἐκ Κομᾶ, κώμης ... Erat hic quidem ortus ex genere patriciorum, qui Comam (est is quidam pagus prope Heracleam apud Arcades Ægyptiis finitimos) incolebant. *Græcus textus editus habet* ἀκρῶν, montibus; *pro* Ἀρκάδων, Arcadibus. *Sed ex versione Christophorsoni, quam exhibui, apparet eum legisse* Ἀρκάδων, *vti & interpres Nicephori legit, vt mox patebit. Et sanè Heraclea seu Herculis magna ciuitas, ponitur in Heptanomiâ Ægypti, quæ Heptanomia etiam Arcadia dicta. Quare cùm Heracleam hanc Arcadum vocat Sozomenus, distinguit ab aliis Heracleis, quæ plurimæ in variis regionibus: immò & in eadem Ægypto. Heracleopoles Stephano sunt tres in Ægypto. Prima,* πόλις Αἰγύπτου, ἐξ ἧς Θεοφάνης ὁ φυσικός, ciuitas Ægyptia, vnde ortus Theophanes Physicus. *Secunda,* ... Πηλουσίῳ, vicina Pelusio *Tertia,* κατὰ τὸ Κανωβικὸν στόμα, versus Canobicum ostium. *Ex his secunda describitur à Iosepho lib.* V. *cap.* XIV. *belli Iudaici, diciturque Parua Heraclea Ptolomæo, qui Magnam ponit in Nili insulâ, vnde Heracleotes Nomus dictus. Eam existimo primam Stephani. Et apud hanc ortus videtur Antonius.*

Scaliger legit Νομῷ Ἡρακλεώτῃ, quasi ex Nomo Heracleote. *sed retinenda communis lectio, cui conformis Nicephorus lib.* VIII. *cap.* XL. Ὅρμητο δ᾽ αὐτὸς Ἡρακλείας ... Αἰγυπτίων Ἀρκάδων, qui finitimus est Arcadum, quæ apud Ægyptios est, Heracleæ.

Epiphanius Scholasticus apud Cassiodorum Trip. hist. lib I. *cap.* XI. *ex Sozomeno vertit hunc locum:* Fuit autem Ægyptius genere, ortus insigni vico, in loco Heracleæ apud Ægyptios constituto. *decurtatè & minus distinctè. Musculus magis deprauatè:* Erat Ægyptius, genere nobili, à pago natus Apoconiâ, quem apud Ægyptios intemperantes Heracleam vocant. *quem vides ex* ἀπὸ Κωμᾶ *fecisse* Ἀποκωνίᾳ, *& pro* Ἀρκάσι *legisse* ἀκρατέσι.

7. NON SE LITTERIS ERVDIRI] *Infrà cap.* XLIII. Et hoc in se mirabile habebat, quia cùm litteras non didicisset, ingeniosissimus & prudentissimus erat. *Sozomenus libro* I *cap* XIII. Γράμματα δ᾽ οὐδὲ ἐπίστατο, οὐδὲ ἐθαύμαζεν, ἀλλὰ τὸν ἀγαθὸν νοῦν πρεσβύτερον τῶν γραμμάτων, καὶ αὐτῶν τούτων εὑρετὴν ἀπέφαινε. Litteras neque nouit, neque magni æstimauit, sed bonam mentem, vtpote litteris antiquiorem, & earum inuentricem, laudauit plurimùm. *Vide infrà ad cap* XLV. *Augustinus lib.* I. *de doctr. Christ. in Prologo tradit Antonium fuisse* ... *cui & simile exemplum adiungit.* Nec propterea sibi ab Antonio, sancto & perfecto viro, Ægyptio monacho, insultari debere, qui sine vllâ scientiâ litterarum Scripturas diuinas & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur. Aut ab illo seruo barbaro Christiano, de quo à grauissimis fideque dignis viris nuper accepimus, qui litteras quoque ipsas nullo docente homine, in plenam noticiam, orando vt sibi reuelarentur, accepit, triduanis precibus impetrans, vt etiam codicem oblatum, stupentibus qui aderant, legendo percurreret.

8. INNOCENTER HABITABAT DOMI] *Græcè* hic est, ὡς ἄπλαστος οἰκῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. *Desumptum ex Genesi cap.* XXV. *ver.* 27. Ἰακὼβ δὲ ἦν ἄνθρωπος ἄπλαστος, οἰκῶν οἰκίαν *quod vulgatus interpres vertit:* Iacob autem vir simplex, habitabat in tabernaculis. *Loco* ἄπλαστος, *Aquila est* ἁπλοῦς, simplex; *Symmacho,* ἄμωμος, sine crimine. *Euagrius videtur legisse* ἄπλαστος, *quia vertit*, innocenter. *De vocabuli huius* ἄπλαστος *significatione & versione agit D. Augustinus lib.* I. *QQ in Genes. q.* 74. Quod Græcè, *inquit,* dicitur ἄπλαστος, hoc Latini simplicem interpretati sunt. Propriè autem ἄπλαστος oon fictus. vnde aliqui Latini interpretes, fine dolo, interpretati sunt, dicentes: Erat Iacob sine dolo, habitans in domo: vt magna sit quæstio, &c. *Paria habet idem Augustinus lib.* XVI. *de ciu. Dei, cap* XXXVII.

Surius hic margini annotauerat, Psal. c. *Nempe, quia ibi versu* II. *habetur:* Perambulabam in innocentiâ cordis mei, in medio domus meæ. *Sed respicit Athanasius ad locum Geneseos, vt dixi.*

9. ET ACCIDIT VT TVNC EVANGELIVM LEGERETVR] *Augustinus lib.* VIII. *Confess cap* XII. *cùm in ancipiti carnis & spiritus conflictu versaretur, hoc Antonij exemplo semetipsum exstimulauit ad fortitatem codicem lectionem, qua ille salutis fuit. Babylas nimirus audiens in Ecclesiâ legi versum hunc ex Euangelio,* Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cælorum, *à luxuriosâ vitâ ad continentem transiit: Pratum spirituale Ioannis Moschi cap.* XXXII. *Doctor Moneta cùm in festo S. Stephani audiret concionantem Fr. Regnaldum in ista verba,* Ecce video cælos apertos, *Ordini D. Dominici se addixit: Vita Fratrum Prædicatorum parte* IV. *c.* X. *Guerricus cùm audiret legi in Ecclesiâ:* Factum est omne tempus, quod vixit Adam nongenti triginta anni, & mortuus est. Facti sunt dies Enoch nongenti quinque anni, & mortuus est: *se quoque moriturum apprehendens, eidem Ordini se consecrauit: ibidem c.* XII. *Scholaris quidam Parisijs audito Responsorio in vigilijs defunctorum:* Heu mihi Domine, quia peccaui nimis in vitâ meâ, qoid faciam miser, vbi fugiam, nisi ad te Deus meus? *in eandem religiosam familiam se recepit: ibidem cap.* X. *Quæ tria Dominicani Ordinis exempla habes etiam in Speculo exemplorum dist.* VII. *ex.* XLVII. XLVIII. XLIX. *S. Franciscus cùm ex Euangelio hæc verba in templo pronunciari audisset:* Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris; non peram in viâ, neque duas tunicas, neque calceamenta: *eam sibi regulam, velut Dei monitu, seruandam proposuit. Nicolaus Tolentinas cùm fortè audisset Augustinianum concionatorem differentem super illo Ioannis dicto;* Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt; *mundi rebus renunciauit: Vita eius cap.* III. *Septembris* X.

Cap. II. Matth. 4. Act. 7. Gen. 5. Matth. 10. 1. Ioan. 2.

10. ARVRÆ AVTEM ERANT EI TRECENTÆ VBERES ET VALDE OPTIMÆ] *Miratur hic quispiam nouitatem vocis, quæ hactenus hic numquam comparuit: sed vbi veram eam scriptionem probauero, mirari desinet. Aruræ est in manuscriptis Aud. & Camb. In textu Græco:* Ἄρουραι δὲ ἦσαν τριακόσιαι εὔφοροι καὶ πάνυ καλαί. *Vulgò est,* Erant autem ei trecentæ palmæ vberes. *Quod qui primus substituerit veræ lectione repudiatâ, equidem nescio: certè non oportuit. Prudenter Euagrius, interpres vetus, retinuit hic Græcam vocem aruræ, quia commodè verti non poterat. Neque enim* ἄρουρα *hic campus est, vt Hæsichio nonnihil interpreti visum, sed certum genus mensuræ interuallorum apud Ægyptios. Horapollo*

libro I. cap. V. Ἔτος τὸ ἐνιαύσιον [illegible] χάσκοντες, τέταρτον [illegible] χάζουσι. ἔστι δὲ μέτρον γῆς ἡ ἄρουρα πηχῶν ἑκατόν. Instar annum significantes, quartam aturæ partem [illegible] tingunt. Est autem ἄρουρα terræ mensura, centum complectens cubitos. *Vide & Eustathium variis locis ad Homerum. Fusius de hoc in Onomastico.*

Cap. II. 11. MEMORIAM PRO LIBRIS HABERET] *Et naturarum a Deo conditarum, Antonio instar librorum. Socrates lib. IV. c. XVIII. & ex eo historia Tripart. l. VIII. cap. 1.* Τῷ δικαίῳ Ἀντωνίῳ προσελθών τις τῶν δηλαδὴ σοφῶν, καὶ τοῦ διακαρτερεῖν, εἶπεν, ὦ πάτερ, πῶς ἐν τῷ [illegible] βιβλίων παραμυθίας ἐστερημένος; τὸ ἐμὸν βιβλίον, ἔφη ὁ Ἀντώνιος, ὦ φιλόσοφε, ἡ φύσις τῶν γεγονότων ἐστί. καὶ πάρεστιν, ὅτε βούλομαι, τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοὺς τοῦ Θεοῦ. Cuidam enim eorum numero, qui id temporis sapientes habebantur, ad Antonium illum iustum accedenti, quærentique, quo pacto vitam posset sustentare, solatio illo quod ex libris capi solet, orbatus? respondit: Meus liber, ô philosophe, est natura rerum a Deo conditarum, quæ quotiescumque animo libitum sit meo, libros ipsius Dei legendos suppeditat. *Optimus sanè liber & obuius, creatura omnis, cuiúsque vsus sanctis viris semper fuit familiaris. Quippe* cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum. Psal. 18.

12. QVIDAM VT FILIVM, ALII VT FRATREM DILIGEBANT] *Pro* fratrem, *editi habent* patrem. *Sed Græce est*, ἀδελφόν, fratrem, *quod magis quadrat in Antonij ætatem, qui mox dicitur* νεώτερος, adolescens: *nam pro ratione ætatis ista naturæ vocabula indulgebant. Sic & apud Spartianum in Didio Iuliano:* Vbi verò primùm illuxit, Senatum & equestrem ordinem in palatium venientem admisit: atque vnumquemque, vt erat ætas, vel patrem, vel filium, vel parentem affatus blandissimè est. *Vbi frustrà Heraldus ad Tertull. Apolog. cap. XXXIX. pro* patrem, *rescribit* fratrem. *deceptus, opinor, quod existimarit per* parentem *hic patrem intelligi. Sed parens hic est cognatus, vt sæpè apud eius istius scriptores. Lampridius in Alexandro Seuero:* Iam vero ipsi milites iuuenem Imperatorem amabant vt fratrem, vt filium, vt parentem. *Quod ait* vt parentem, *id est, vt cognatum, non verò vt patrem. Nec enim iuuenis Imperator à militibus vel ætate paribus vel superioribus haberi poterat vt pater. Rectè Nerua* parens *habitus, quia senex. Ausonius:*

Proximus extincto moderatur sceptra tyranno,
Nerua senex, Princeps nomine, mente parens.

13. ILLE LVBRICVM ADOLESCENTIÆ ITER] *Proprium hoc ætatis eius epitheton. Ambrosius de obitu Valentiniani:* Tanta enim fuit emendatio vitæ eius, in illo omnibus lubrico adolescentiæ tempore. *Hieronymus ep. III. ad Rusticum:* Perfectæ quidem ætatis gradum scandere, sed lubricum iter esse, per quod ingrederis. *Idem epist. XLIII. ad Chromatium* Scitis ipsi lubricum adolescentiæ iter.

14. HINC ET SPIRITVS FORNICATIONIS VOCOR] *Sic* πνεῦμα πορνείας, spiritus fornicationis, *Oseæ IV. vt hic sequitur. Palladius cap. LXXXVI.* Ei (*Euagrio*) aliquando grauem exhibuit molestiam dæmon fornicationis. *In Vitâ Hilarionis capite XVI.* Qui habebat collegam meum, amoris dæmonem. *Venereæ autem cohortis princeps* Asmodæus, *de quo Tobiæ cap. III. & VI. Serarius noster copiosè. Certos dæmones certis vitiis incumbentes, ab eisque nomen sortientes, frequens apud Auctores asceticos mentio. Hic pòst cap. XV.* Diuersa autem eorum & patria nequitia est. *Cassianus collat. VII.* cap. XXXII. Quæ vocabula non casu, nec fortuitò indita illis debemus accipere. *Porrò de variâ dæmonum distinctione & differentiâ, vide Gallicum libellum Ioannis Maldonati nostri nomine editum, vbi eos distinguit ex nomine, ex naturâ, ex locis vbi versantur, ex tempore quo dominantur, ex officiis imperandi & obediendi, & ex vitiis quibus præsident.*

15. CVM OMNES INFATIGABILEM ADOLESCENTIS MIRARENTVR INSTANTIAM] *Vsurpat hic* instantiam, *vt in Sacris litteris vsurpatur 2. Cor. II.* Instantia mea quotidiana *pro contentione, curâ, studioque magno. Sic antè in Præfatione ad hanc Vitam:* aut superare nitentes virtutis instantiâ. Cap. V.

16. ET CVM IN VNA MEMORIA] *Græcè* μνῆμα. *paulò antè vertit* sepulcrum. *Sic Martyrum memoria Augustino lib. XXII. de Ciu. Dei, cap. VIII. de reliquiis S. Stephani:* Ad eius memoriam veniebat magnæ multitudinis concursus & accursus. *& passim apud sacros scriptores.* Cap. VII.

17. PARDVS DISCOLORITER] *Ita MSS. Colon. editio,* discolor à tergo. *alij simpliciter* discolor. *deest hoc de pardo in textu Græco.* Cap. VIII

18. NON OBLITVS IESVS] *Thyræus de Apparitionibus impersonalibus Christi cap. VI. adfert exempla aliqua, quando auditus quidem, non autem visus est Christus. vt hoc Antonij, quando* vox ad eum facta est, dicens: Ego, Antoni, hic eram. *Sic & cap. LI. hic:* Et facta est vox Domini, dicens: Abominabitur altarium meum. *Vide & XII. Augusti, in vitâ S. Claræ cap. XIV. & VII. Martij, in vitâ S. Thomæ Aquinatis, auctore Ioanne Garzone.* Cap. IX.

19. VT THEBÆIS MOS EST] *Non dubito hic per panes, qui per annum incorrupti durant, quos Thebæi sibi recondunt, intelligi* paximates, *seu* buccellata. *Suidas:* Παξαμᾶς, ὁ δίπυρος ἄρτος, Paxamas, panis bis-coctus. *Vide Onomasticon nostrum.* Cap. XI.

20. QVÆ IAM MORTVVM EVM SE EXISTIMAVERANT REPERTVROS] *Ita disertè MSS. Sed Coloniensis editio & Surius,* quidam *pro* quæ iam, *quod credo substitutum, ne videretur in Prisciani regulas peccatum; quia sequitur,* reperturos. Cap. XII.

21. NEC NON ET PATIENTIVM INFINITA SE CATERVA CONGLOMERARET] *Deest hoc in Græco. Infrà cap. XXXVI. de dæmonioso:* Aduersus patientis insaniam laboraret. *Cape* patientes, *vel à morbis, vel à dæmonibus: nam mox sequitur:* Plurimos ab immundis spiritibus, & infirmitatibus variis liberauit. *vbi Græcè:* Πολλοὺς γοῦν τῶν παρόντων τὰ σώματα πάσχοντας ἐθεράπευσεν ὁ Κύριος δι᾽ αὐτοῦ· καὶ ἄλλους ἀπὸ δαιμόνων ἐκαθάρισε. Multorum itaque corpora ægrota Dominus per ipsum sanauit; alios à dæmonibus impuris liberauit. Cap. XIII

22. QVASI EX ALIQVO CÆLESTI ADITV CONSECRATVS APPARVIT] *Græcè,* Προῆλθεν ὁ Ἀντώνιος ὥσπερ ἔκ τινος ἀδύτου μεμυσταγωγημένος καὶ θεοφορούμενος. *Quare quod Græcis* ἄδυτον, *Latinè Euagrio est* cælestis aditus.

23. QVOD NEC PER QVIETEM INTVMVERAT] *Coloniensis editio,* inquietem. *In Græco tantùm est,* μήτε παχὺν, neque obesum. *Corpora & quiete, siue dum non exercentur, intumescunt; & inquiete, siue* ἀγρυπνίᾳ.

24. IN ARSENOITARVM OPPIDO.] *Intelligit de Arsinoë, seu Crocodilorum oppido ad Nilum, in Nomo Arsinoite. Adiungit enim hic de crocodilis. Est & alia Arsinoë in Ægypto. Vide Onomasticon.* Cap. XIV.

25. RIVVLVM FLVMINIS NILI TRANSVADARE ESSET NECESSE] *Græcè:* Χρείας δὲ γενομένης διαβ-

διελθεῖν αὐτὸν τὴν τῆς Ἀρσινοΐτου διώρυχα. Necessitate vrgente, vt Arsenoiticæ præfecturæ fossam transiret. *Vide Strabonem lib.* XVII.

26. PLVRIMA FIERENT MONASTERIA] *Baronius tomo* III. *anno Christi* CCCXVIII. *Siluestri Papæ* XV. *Constantini* XXIII. *Cùm verò, ait, ex omni hominum genere ad Antonium inuisendum confluerent, & ab eodem ad contemptum sæculi, & perfectæ vitæ studium arripiendum sedulò inuitati, idem viuendi genus & institutum capesserent; complura*

Cœnobitica vita Antonius restitutor.

condidit monasteria, cœnobiticæque ipse primus vitæ iecit in eremo fundamenta: adeò vt cœnobitarum monachorum idem institutor sit habitus, vel potius restitutor, si Essenorum, qui in Aegypto sub Marco primo Alexandrinorum Episcopo floruerunt, ratio aliqua

Tomo I. anno Christi 64.

habenda esse videatur, quos Christianos fuisse, suo loco superius perspicuè demonstrauimus.

Porrò grauioribus persecutionum procellis obortis, quibus non Christiani tantùm simul agentes, & conuentus publicè celebrantes, sed & latentes in penetralibus aliisque latibulis quæsiti, abriperentur ad necem, intermitti illud cæleste viuendi genus oportuit: quod S. Antonius non modò restituit, verum longè lateque in Christianum orbem copiosissimo fœtu propagauit.

Monasteria ab Antonio erecta.

Erant quidem ante Antonium, qui timore persecutionis, ciuitatibus derelictis, siue rure, siue in desertis locis abditi, Angelis similem vitam ducebant; quorum nonnullos ex Eusebio diximus fuisse martyrio coronatos: reperit & horum aliquos ipsemet Antonius, cùm, vt illatam Ecclesiæ persecutionem vitaret (vt dictum est) in desertum locum secessit, & ab vno illorum prima rudimenta monasticæ institutionis accepit: qui perfectè delitescens in solitudine: cùm postea diuino afflatus numine monachos in vnum collegit, & in diuersa loca, tamquam in diuersis aluearia apum examina distribuit; qui sub eius disciplinâ à sæculi abdicatione ad monasticam professionem amplexandam fuerant persuasi. De quibus in hac Vitâ cap. XXI. *&c.*

Qui igitur Antonium adeuntes eidem se subiecere discipuli, ex iis alij in eisdem cum illo montibus monasticam exercuêre disciplinam: alij verò eadem ex plantâ palmites succidentes, & in diuersis prouinciis complantantes, breui tempore factum est, nempe hoc ipso sæculo, vt replerint terrarum orbem tam sanctâ propagine, nimirum Palæstinam, Syriam, Asiam minorem, Cappadociam, Pontum, Armeniam, Mesopotamiam, & Boreales regiones, vsque ad latrones Bessas & Dacos; de quibus S. Paulinus hæc cecinit

Paulin. de reditu S. Nicetæ.

in reditu S. Nicetæ viri sanctissimi, à quo accepit quod scribit:

O vices rerum benè versa *fama!
Inuij montes priùs & cruenti,
Nunc tegunt versos monachi latrones
Pacis alumnos.
Sanguinis quondam, modò terra vitæ est:
Vertitur cælo pia vis latronum,
Et fauet Christus supera occupanti
Regna rapinæ.
Mos vbi quondam fuerat ferarum,
Nunc ibi ritus viget Angelorum,
Et latet iustus, quibus ipse latro
Vixit in antris, &c.

*forma!

Sed & de Bessis meminit S. Hieronymus, cùm scribens

Hier. ep. 3.

ad Heliodorum hæc ait: Indus, Persa, Gothus, Ægyptius philosophantur: Bessorum feritas, & pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, stridorem suum in dulce Crucis fregerunt melos. *& ad Lætam*; De Indiâ, Perside, Æthiopiâ, monachorum quotidie turmas suscipimus. *Eorum scilicet qui ad loca sancta visenda pietatis ergò ventitabant.*

Hier. ep. 7.

27. AD OMNEM QVIDAM MANDATORVM DISCIPLINAM SCRIPTVRAS POSSE SVFFICERE] *Quomodo Scriptura sufficiens dicatur, agit Bellarminus tom.* I. *Controu.* I. *general. lib.* IV. *cap.* IX. *de verbo Dei non scripto, ad secundum argumentum.* Cap. 2V.

28. SI AVTEM MVLTVM] *Ita hic MSS. & veteres editiones. Coloniensis*, Si autem in potestatibus. *Atque ita vulgatus noster interpres Ps.* LXXXIX. *ex Græco*: Ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις. *Hieronymus epist.* XXI. *ad Paulum Concordiensem etiam citat.* Si autem multum. *& epist.* XXXIV. *ad Iulianum*: Si autem ampliùs. *Vide eumdem epist.* CXXXIX. *ad Cyprianum, vbi etiam habet*: Si autem multum. *citatque ex* LX. Si autem in potentatibus; *& ex Symmacho*: Contra opinionem.

29. VT IN LIBRO ECCLESIASTIS SCRIPTVM EST] *Coloniensis editio hic in textu addit*: Quia nescit homo quid sit post eum in labore suo. *quod deest manuscriptis & veteribus editionibus. Certum est, respici ad sensum Ecclesiastæ* XI. *vt in margine notatum est.*

30. CVR ERGO NON FACIMVS DE NECESSITATE VIRTVTEM] *Prouerbialis vt apparet locutio, quam etiam Teutonismus frequentat. Vtitur B. Hieronymus ep.* 2. *ad Furiam*: Arripe, quæso, occasionem; & fac de necessitate virtutem. *Et Apolog.* III. *aduersus Ruffinum*: Quin potiùs habeo gratiam, quòd facis de necessitate virtutem.

31. LVBRICÆ CARNIS INCENTIVA] *Frequens hoc* incentiui *vocabulum de carnis vitiis: Hieronymus epist.* IV. *ad Rusticum monachum*: Et adolescentiæ, immò pubertatis incentiua calcantem. *Idem in Isaia cap.* LVIII. Corporis me superauit ardor, adolescentiæ incentiua vicerunt. *Cassianus Collat.* II. *cap.* XII. carnalibus incentiuis inquietari. *Sed idem nomen & aliis vitiis tributum. Vide Onomasticon.*

32. ET RVENTEM ANIMAM QVASI EX ALIQVA RVPE SVSTENTAT] *Græcè est* ἀνίστησιν, erigit: *quod Euagrius interpres adagiali, vt videtur, formulâ exprimit*: Quasi ex aliquâ rupe sustentat. *Sic Ammianus lib.* XXII. *ait, quòd Eusebium altò spirantem, & summo apud Imperatorem loco*, Adrastia reluctantem, præcipitem tamquam è rupe quadam egit excelsâ.

33. QVOD EX NOSTRO PENDET ARBITRIO] *Editiones*: Quod ex nostro, Dei gratiâ præcedente, pendet arbitrio. *Quæ verba media quamuis absint à textu Latino MS. & Græco impresso, tamen hic ex verâ Theologiâ intelligenda.*

34. HVIVS OPERIS HOMINI INSERTA NATVRA EST] *Quomodo virtutis semina homini insita sint, explicant Scholastici. Vide Onomasticon.*

35. GRÆCI STVDIA TRANSMARINA SECTENTVR] *Facit ad hunc locum, quod habet Persius Satyrâ* VI. ——— Et Bestius vrget
Doctores Graios. ita fit, postquam sapere vrbi
Cum pipere & palmis venit nostrum hoc maris expers.

36 NOBIS VERO NVLLA PROFICISCENDI] *Ex hoc loco Flaccus Illyricus Catalogo testium veritatis, verius vanitatis & falsitatis, lib.* IV. *& ex eo moderni hæretici improbant Peregrinationes. Sed prauè Antonij sensum detorquent. Negat Antonius pere-*

peregrinationes ad Terram sanctam vel aliò. simpliciter ad salutem esse necessarias. quis Catholicorum non vnà cum Antonio hoc negat? Scimus omnibus in terris regnum esse cælorum, Deum vbique præsentem. Sed cur Dei peculiaria munera certo loco præstita non amplectimur quæ cur illo loco potiùs quàm alio præstet, quis ab eo rationem exquirat? Præclarè Augustinus epist. CXXXVII. Vbique quidem Deus est, & nullo continetur vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in spiritu & veritate oportet adorari, vt in occulto exaudiens, in occulto etiam iustificet & coronet. Verumtamen ad ista quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant?

• *Sermo quoque Antonio ad monachos est, quibus non ita peregrinationes competunt, quantumuis sanctæ & laudabiles.*

37. NIHIL DEVM FECISSE QVOD MALVM EST] *Benè subiungit dæmones non naturâ, sed suo vitio malos esse. Vetus apud Philosophos veteres quæstio de origine mali. Perplexus in eà re Arnobius libro* II. *contra Gentes. Breuiter Tertullianus explicat aduersus Marcionem lib.* II. *cap.* XIV. Nos autem adhibitâ distinctione vtriusque formæ, separatis malis delicti, & malis supplicij; malis culpæ, & malis pœnæ; suum cuique parti definimus auctorem: malorum quidem peccati & culpæ, diabolum, malorum verò supplicij & pœnæ, Deum creatorem, vt illa pars malitiæ deputetur, ista iustitiæ, mala condentis iudicia aduersus mala delicti. *Vide & Cassianum Collat.* VIII. *cap.* VI. *quòd nihil a Deo malum creatum sit.*

Mali verò originem à creaturâ esse, eleganti similitudine explicatur in vitâ S. Auxentij: Quomodo lux Solis est cõmuniter proposita omnibus quibus adest vis videndi; potest autem, si velit quispiam, claudens oculum separari à dono lucis; non quòd Sol in illo effecerit tenebras, sed quòd radij splendorem auersatus, tenebras suâ sponte attraxerit: & quomodo si quis domum sibi construens, nullum luci aditum præbeat intrinsecùs, obscuram domum efficit: ita nos quoque in naturâ habentes bonum & honestum, nostro arbitratu innouamus quæ sunt præter naturam, nostrâ sponte malorum experientiam, in boni & honesti auersione, electione nostrâ & instituto fabricantes. Malum enim extra propositum, propriâ substantiâ consideratum, nullum est in rerum naturâ. Quidquid enim à Deo creatum est, bonum est; & omnia quę fecit Deus, sunt valdè bona.

Vita sancti Auxentij per Metaphrast. 14. Feb.

Gen. 1.

38. DIVERSA AVTEM EORVM ET PARTITA NEQVITIA EST] *Cassianus Collat.* VII. *cap.* XVII. Hoc nosse debemus, non omnes dęmones vniuersas hominibus inurere passiones, sed vnicuique vitio certos spiritus incubare, & alios quidem immunditiis ac libidinum sordibus inquinari, *&c. & eâdem Collat. c.* XX. Illud etiam nequaquam ignorare debemus, non esse omnes eiusdem ferocitatis & desiderij, sed ne vnius quidem fortitudinis atque nequitiæ. *De quo idem fusiùs eadem Collat. capite* XXXII. *vbi dicit:* Tot esse in immundis spiritibus, quot in hominibus studia, non dubiè comprobatur. *Vide Augustinum libro* X. *cap.* XI. *de Ciu. Dei, de variis dæmonum affectibus ex Porphyrio & Iamblicho. Palladius cap.* XIX. *&* XX. *in Macario Ægyptio:* Est enim ordo quoque dæmonum, qui dicitur igneus. Sunt enim dæmonum quoque, sicut hominum differentiæ, non mutatâ essentiâ, verùm mente diuersâ. *Vide dicta ad cap.* IV. *n.* 14.

39. AD PRIMVM QVODQVE CRVCIS SIGNVM EVANESCVNT] *Nota, hæretice, signi Crucis efficaciam, cuius exempla manifesta in hac Antonij vitâ habes etiam cap.* XVIII. *& cap.* XXVI. *& capite* XLIX. *Plura de his in operosis Gretzeri nostri de Cruce libris. Vel ex hoc loco Flacci Illyrici redarguitur mendacium, qui in Catalogo testium veritatis libro* II. *non veritus est scribere:* Multa de Antonij luctis cum satanâ lego: sed nusquam de aquâ benedictâ, Cruce, cerâ, & herbis sacratis. *Nempe tam oculeus fuit Illyricus, vt cùm variis capitibus Antonius Crucis efficaciam deprædicarit, eiusque vexillum extulerit, ne vnum quidem perspexerit.* Cap. XVI.

40. HAMO CRVCIS VT DRACO, ADVNCATVS A DOMINO EST] *Alludit ad Iobi cap.* XL. *v.* 20. An extrahere poteris Leuiathan hamo? *vbi in Græco:* Ἄξεις δὲ δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ; Duces autẽ draconem in hamo? *Gregorius Nyssenus orat.* I. *de resurrectione Domini, per hamum* diuinitatem *Christi quâ diabolus captus est, intelligit:* Dum inhians, *inquit*, ad carnis escam aspirat, diuinitatis hamo transfixus est, atque ita draco per hamum ductus est, vt ait Iob, qui per se, quod futurum erat, prænuntians; Hamo, inquit, draconem duces. *Nec aliter Magnus Gregorius:* Leuiathan iste hamo captus est, quia in Redemptore nostro dum per satellites suos escam corporis momordit, diuinitatis illum aculeus perforauit. Quasi hamus quippe fauces glutientis tenuit, dum in illo & esca carnis patuit, quam deuorator appeteret; & diuinitas passionis tempore latuit, quæ necaret. *qui deinde huius hami lineam per antiquorum propaginem tortam docet. Vide eumdem de hamo ad versum Iobi præcedentem. S. Antonius hamo* crucem *comparat; Olympiodorus in Catenâ Græcorum* clauos *ei aptat:* Is enim, *ait*, carne suâ quasi quadam escâ obiectâ, clauis suis, quasi hamis, piscem captauit.

41. NVNC MISERABILIS VT PASSER AD LVDVM IRRETITVS A CHRISTO EST] *Ex eodem Iobi capite desumptum:* Numquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis? *Hoc queruntur dæmones in vitâ S. Pachomij cap.* XLIX. Ex quo mirabilis incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus: ita vt ab his, qui credunt in nomine eius, illudamur vt passeres. *Apud Clementem libro* VIII. *Constit. Apostol. capite* VII. *in obsecratione pro energumenis, respiciendo ad vim exorcismorum:* Ὁ τὸν ἀνθρωποκτόνον ὄφιν δεσμώτην παραδοὺς ἡμῖν, ὡς στρουθίον παιδίοις. Qui dedisti nobis homicidam serpentem vinculis constrictum, sicut passerem pueris. *Quam exorcismi vim contra diabolos, deos Gentilium, egregiè vrget Tertullianus Apolog. cap.* XXIII. Subiecta est Christianis diuinitas vestra. *& Cyprianus contra Demetrianum capite* VI. Videbis nos rogari ab eis, quos tu rogas. *Augustinus in Psalmum* CIII. *v.* 27. *de diabolo virtute Christi eneruato hunc versiculum accipit:* Draco hic quem finxisti ad illudendum ei. Iam tu illude draconi: ad hoc enim hic factus est draco. *de quâ illusione consule Magistr.* II. *sent. dist.* III. §. Ideoque. *Idem Augustinus serm.* CXCVII. *de Tempore, qui est* II. *Dominicæ primæ post festum S. Trinitatis, aliâ similitudine canis alligati diaboli impotentiam explicat:* Alligatus est tamquam canis innexus catenis, & neminem potest mordere, nisi eum, qui se illi mortiferâ securitate coniunxerit. Iam videte,

fratres, quàm stultus est homo ille, quem canis in catenâ positus mordet. Tu te illi per voluntates & cupiditates sæculi noli coniungere, & ille ad te non præsumit accedere. Latrare potest, sollicitare potest: mordere omnino non potest nisi volentem.

42. ADVENIENTE DOMINO DESTRVCTVS EST INIMICVS] *Mox:* quia infirmatus es à Domino. *Infra in vitâ S. Pachomij cap.* XLIX. Ex quo mirabilis incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus. *Cassianus Collat.* VII. *cap.* XXIII. Virtute Crucis etiam deserta penetrante, & vbique eius gratiâ coruscante, retusa est nequitia dæmonum. *Vide dicta ad numerum præcedentem.*

43. QVIA CLAVSO OSTIO INTERIORE] *In eâ opinione fuit aliquando Alexander ab Alexandro, vt ipse refert Genial. dier. lib.* V. *cap.* II. *nullum videlicet à lemuribus periculum esse ostiis obseratis. Sed quàm eum sua fefellerit opinio, narrat ipse eodem loco. Videsis Thyræum nostrum de Locis infestis, parte* III. *cap.* LX.

44. DVM THEATRALI MVTATIONE FORMARVM] *Obuiâ similitudine diuersas dæmonum species & apparitiones illustrat. Notus theatri scenæque mos, cùm quis diuersam formam induit, personamque sustinet.*

Cap. XVII. 45. MAGNA ADVERSVS DÆMONEM ARMA SVNT VITA SINCERA, ET INTEMERATA IN DEVM FIDES] *Delrio noster tom.* III *Disquis. Magic. libro* VI. *cap.* II. *sect.* III. *q.* III. *agens de remediis supernaturalibus diuinis seu Ecclesiasticis contra maleficia, duo hæc remedia ponit.*

Primum, inquit, remedium in hoc genere VERA ET VIVA FIDES, *hoc est, charitate Dei & proximi* Ephes. 6. *vallata. Hoc scutum nobis præfert & prabet D. Pau-* 1. Thess. 5. *lus ad Ephesios scribens: hanc loricam vt Thessalonicenses induant, vrget: hanc suis discipulis commendat magnus ille Antonius. Sic Cypriano mago* Nazianz. orat. in Cypr. *dæmon respondit,* se Christi fide munitis nocere non posse. *Sic apud Cassianum duo philosophi cùm dæ-* Cassian. collat. 8. cap. 18. *monum præstigiis Antonium perturbare non possent, comprobarunt* magnam professioni Christianorum inesse virtutem. *Sic apud Cornelium Kempensem libro* III. *de origine & situ Frisiæ cap.* XXXI. Albarum nympharum præstigiæ post agnitum sincerum Dei Euangelium euanuerunt *in Frisiâ per chartam sancti Odulphi de Trinitate scriptam, & per parœcias missam & lectam.*

Secundum est, VITA SINCERA. *De mandatorum Dei obseruantiâ & vitæ innocentiâ, quàm sit efficax remedium, docere possunt D. Cyprianus ad Fortunatum de exhortatione Martyrij, Lactantius lib.* II. *capite* XVI. *& Ambrosius Ansbertus libro* V. *in Apocalyp. cap.* XI.

46. ITA ET DE NILI INVNDATIONE SOLLENNI] *Infrà cap.* XX. quoties augmenta Nili fluminis futura dixerunt. *De prædictione dæmonum vide Onomasticon.*

47. INDICTO SIBI SILENTIO] *Luce Euangelij coruscante, idolorum defecêre oracula. Prudentius Apoth. v.* 503.

Ex quo mortalem præstrinxit Spiritus aluum,
Spiritus ille Dei, Deus; & se corpore Matris
Induit, atque hominem de virginitate creauit,
Delphica damnatis tacuerunt sortibus antra.

Vide Eusebium de præparat. Euangel. lib. V. *c.* VIII. *qui Plutarchi librum citat de Oraculorum defectu. vide & Suidam in Augusto, Niceph. lib.* I. *cap.* XVII.

Cedrenum in Compend. hist. Quò illud Iob cap. XL. *ver.* 20. *facere volunt interpretes:* An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguā eius?

48. INTEGRITATE QVA NATA EST] *Ita MS. & Græcus textus. Editi,* renata.

49. BONORVM SPIRITVVM MALORVMQVE DISCRETIO] *Delrio noster tomo* II. *Disquis. Magic. lib.* IV. *cap.* I. *q.* III. *sect.* VI. *de indiciis petitis à reuelationum circumstantiis ex hac Antonij doctrinâ docet, aduertendum an quæ initiò mentem lætitia demulserat, ea sit posteà in horrorem & mœrorem versa. Item num qui cœpit à principio, sensim horror amotus non fuerit, sed constans permanserit. Duæ enim sunt hæ reuelationum falsarum notæ. Sin autem initio quidem homo perturbetur, & horroris aliquid persentiscat, sed postmodum hac molestiâ & anxietate animi detersâ, dulcedine quadam internâ perfundatur, signum esse diuinæ consolationis. Cuius rei naturalis caussa esse videtur antipathia, quæ est homini cum dæmone homicidâ; & sympathia, quæ homini cum Angelis intercedit.* Cap. XVIII.

Ceterùm documentum illud Antonij est accipiendum de verâ internâ dulcedine, quæ famem ac desiderium virtutum adfert & adauget, præcipuè charitatis & humilitatis. Quam limitationem meritò beata Catharina Senensis adiecit: quod confirmat attestatio B. Angelæ Fulginatis, sibi ex visione in animo mansisse vehementius desiderium, cruciatus omnes & iniurias pro Deo sustinendi.

50. MALEDICTA RECIPERENT] *Verborum contumeliis & conuitiis incessere dæmones, sanctis viris olim vsitatum. Sulpicius epist. ad Bassulam de sancto Martino:* Quid hîc, inquit, adstas cruenta bestia? nihil in me, funeste, reperies. *Etiam in exorcismorum formulis conuitia adhibita. Prudentius Apotheosi, versu* 474. Cap. XX.

Intonat antistes Domini: Fuge callide serpens,
Exue te membris, & spiras solue latentes:
Mancipium Christi fur corruptissime vexas.

Vide Flagellum dæmonum exorcismo IV. *vbi larga conuitiorum seges. Etiam Ethnici diris imprecationibus dæmones excipiebant, & ita se pellere posse credebant. Ita Apollonius Tyaneus apud Philostratum libro* II. *cap.* II. *Caucasi iuga transiens, diabolicum phasma conuitiis pepulit. De quo vide Thyræum nostrum de Locis infestis, parte* III. *cap.* LVI.

51. COMMOVERVNT ALIQVANDO MONASTERIVM MEVM] *Crebra huius diabolicæ machinationis in Actis SS. memoria. Gregorius Nyssenus in vitâ Gregorij Thaumaturgi de conclaui terræmotu concusso. Vita B. P. N. Ignatij libro* I. *cap.* II. *Ribadineirâ auctore. De toto genere infestationis dæmonum vide Thyræum nostrum de Locis infestis.*

52. SPVTACVLVM] *Plerique editi* spectaculum, *malè. In Græco est:* Ἐγὼ δὲ πότε μᾶλλον ἐνεφύσησα κατ' αὐτῶν: cui ego tum magis insufflaui. *Vbi quidam Græci codices habent,* ἐνεβόησα, inclamaui. *noster interpres videtur legisse* ἐνέπτυσα, inspuraui. *Dæmones &* insufflari, & exsufflari, & inspurari *soliti. Vide Onomasticon.*

53. MONASTERIA TAMQVAM TABERNACVLA PLENA DIVINIS CHORIS PSALLENTIVM] *Antè cap.* XX. Solitudines quoque monachorum stipantur choris. *Quàm illustrata esset Ægypti eremus sanctorum monachorum classibus, S. Joannes Chrysostomus narrat homil.* VIII *in Matth. cap.* II. Cap. XXI.

Καὶ νῦν ἐλθὼν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου, παραδείσου παντὸς βελτίω ταύτην ὄψει γεγενημένην, καὶ χοροὺς ἀγγέλων

λαμπρυνομένης ἐν ἀνθρωπίνῳ σχήματι Si quis nunc ad Ægypti veniat solitudines, paradiso quouis omnem illam videbit eremum digniorem, & innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus. *Qui ibidem prosequitur & feminas hoc philosophiæ genere excelluisse. Epiphanius quoque lib.* III. *hær.* LXXX. *contra Massalianos Martyrianos:* Καθὼς γὰρ ἐν ἑκάστῳ μοναστηρίῳ, ἔν τε τῇ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ, καὶ ἐν πάσαις χώραις οὕτω κάμνουσιν εἰς δικαιοσύνην, ὡς ἡ μέλιττα χερσὶ μὲν ἔχουσα τὸν κηρὸν τῆς ἐργασίας, τὴν δὲ ῥανίδα τοῦ μέλιτος ἐν τῷ στόματι, μετὰ τῆς ἰδίας ὑμνηγόρου φωνῆς τὸν τῶν πάντων δεσπότην κατὰ τὴν ἰδίαν αἴσθησιν ὑμνοῦσα. Quemadmodum etiam in singulis monasteriis, tum in Ægyptiorum regione, tum in aliis omnibus sic laborant ad iustitiam, velut apis in manibus quidem habens ceram opificij, in ore verò guttas mellis, cum propriâ hymniferâ voce vniuersorum Dominum, iuxta proprium sensum laudat.

CAP. XIIII 54. CVM PERSECVTIO IMPIISSIMA MAXIMIANI] *Baronius tomo* III. *anno Christi* CCCX. *Eusebij Papæ* II. *Constantini Imperat.* V. *ait multos Ægyptios Martyres passos hac persecutione; annum tamen certum, quo quisque passus sit, incertum haberi. Inter quos & Posamenia virgo, de quâ Palladius in Lausiac. hist. cap.* I. *narrante Isidoro, qui ab Antonio, rei forsitan inspectore, cùm Alexandriæ versaretur, accepit.*

55. LAVIT EPENDYTEN SVVM] *Addunt editiones*, id est, scapulare, *quod manuscriptis deest. Proba tamen est interpretatio. Vide Onomasticon.*

56. CANDENTE PRÆCINCTVS VESTE] *Baronius tomo* II. *ad annum Christi* CCLVI. *Lucij Papæ* I. *Galli & Volusiani Impp.* III. *agens de nigrâ & albâ veste, priorem quidem vult fuisse reliquorum Christianorũ, posteriorem verò Ægyptiorum. Nam, inquit, Clemens Alexandrinus, Christianus Pædagogus, qui Ægypti optimis moribus imbuere curauit Ecclesiam, magnopere suadet, vt fideles candidis vestimentis vtantur. Cuius quidem institutione Christianos in Ægypto candidis vsos esse vestibus existimemus. Hinc illud accidit, cùm S. Antonius, martyrii subeundi immensô ardens desiderio, vt cognosceretur esse Christianus, alba induit indumenta. Hactenus Baronius. Quamquam veriùs fortasse dixeris Antonium alba induisse vestimenta, non vt cognosceretur esse Christianus, qui vel monachi habitu talis cognitus erat: sed vt ad iudicem Ægyptius albâ indutus mixtus securiùs procederet; quòd monachis, qui pullâ veste dignoscebantur, ciuitate esset interdictum, vt hoc ipso capite habes. Illud certum, pullam vestem monachorum fuisse. Apud Metaphrastem* V. *Nouembris in vitâ Galactionis & Epistemes c.* II. *de Honofrio monacho:* Albâ veste tegens monasticam, erat animo verè monachus. *Et cap.* 9. Quorum vnus chorus habebat viros visu honestos, & veste nigrâ indutos. *qui esse dicuntur*, qui se à mundo separant, *id est, monachi. Synesius epist.* CXLVI. *ad Ioannem monachicum institutum arripientem:* καὶ τοῦ φαιοῦ τρίβωνος ἀμπέχεσθαί σέ φησιν. & pullam te lacernam induere narrat. *Athanasius lib. de Virgin. siue Ascetica*, ὁ ἐπενδύτης σου μέλας. Niger tibi ependytes. *Clemens Alexandrinus Pædagogi libro* II. *cap.* X *& libro* III. *cap.* XI. *Christianos ad album vestem, relictis diuersicoloribus, hortatur.*

Clemens Alexand. Pædag. l. 2.

57. EPISCOPO PETRO IAM OB MARTYRII GLORIAM CORONATO] *Petri Alexandrini Episcopi & Martyris anniuersaria memoria in Ecclesiâ Latinâ celebratur* XXVI. *Nouemb. in Græcâ* XXIV. *eiusdem. De coronâ, id est martyrio, vide Onomasticon.*

58. ACRIORIBVS SE IEIVNIIS VIGILIISQVE CONFICIENS] *Ad verbum periodum hanc ex hac vitâ Antonij Athanasio auctore citat B. Ephraim serm. Ascetico in illud:* Attende tibi ipsi. *cap.* X. *Vbi quod in Græco Athanasij est, & hîc Latino textui deest*, ὃ καὶ ἕως τελευτῆς τετήρηκε, idque ad mortem vsque seruauit, *gestamen videlicet vestis cilicina & pellicea, etiam Ephraim expressit, vt patet ex Latinâ Gerardi Vossij interpretis versione.*

59. MARTINIANVS MILITVM PRÆPOSITVS] *Sic apud Ammianum lib* XXVI. Petronius ex præposito Martensium militum. CAP. XXIV.

60. AD PASTORALIA] *Græcè* Βουκολία. *Hæschelius vertit*, armenta boum. *non rectè. Nam Bucola, vel Bucolia locus certus in Ægypto, vel apud Alexandriam iuxta mare sub rupibus, vt in vitâ sancti Marci post Abdiam anonymo auctore; vel alibi in Thebaide superiore, vt ex hac vitâ videtur colligi. Vide Onomasticon.*

61. INVENIT MONTEM] *Secundus hic mons, ad quem secessit Antonius: cuius descriptio amplior exstat capite* XXVI. *vitæ Hilarionis.*

62. VT SARCVLVM SIBI BIS ACVTVM CVM FRVMENTO DEFERRET] *Ita Coloniensis editio, & Surius. MS.* Sarculum sibi cum bis acuto ferramento deferret. *Græcè* δίκελλαν καὶ πέλεκυν καὶ σῖτον ὀλίγον, ligonem bipennem, & modicum frumenti. *quare proba vulgata lectio, modò ita distinguas:* sarculum sibi, bis-acutum, cum frumento deferret. *Non dubium est*, bis-acutum *hîc absolutè positum pro bipenni. Nec enim aliud est* bis-acutum *seu bipennis, quàm anceps securis, seu ferramentum aliquod rusticanum vtrimque incidens. In vitâ Frontonij infrà cap.* I. Deferentesque ad eremum secum parua olerum semina, & bis-acutos, paruosque sarculos. *Vide Onomasticon.* CAP. XXV.

63. BELLVAS] *Græcè* ὑαίνας, hyenas. *Vide Onomasticon.*

64. TRICINAM SIVE FVNICVLVM] *Græcè*, σειρὰν τοῦ ἔργου, funiculum operis. *Si quid de* tricinâ *inuenero, dicam in Onomastico. An* trichina τριχίνη, *quasi è pilis textus funiculus? Editi exhibent* tritiam, *vel* triciam. *fortè à tricis dicta* tricina. CAP. XXVI

65. QVASI XENIA] *Græcè*, Καὶ αὐτὸς δὲ ὥσπερ ἐφόδια φέρων ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐξένιζεν αὐτοὺς τοῖς λόγοις. Ipse quasi viatica de monte ferens, ipsos spiritalibus muneratur sermonibus. *Quidam MSS. libb. habent* exenia, *vt & veteres editiones. Vide Onomasticon. Sic Ambrosio initio exhortationis ad Virgines*, apophoreta sanctitatis. CA. XXVII

66. SI TIMEBIMVS PECCATI CERAS CONSCIAS] *Ita rectè MSS. Coloniensis editio cum antiquioribus exhibet*, maculas conscientiæ, &c. *Eamdem Antonij monitionem habet Sozomenus libro* I. *cap.* XIII. CA. XXVIII

67. BVSIRIS TRIPOLITANÆ REGIONIS] *Ægypti ciuitas est in Busiritico Nomo regionis Tripolitanæ. Quod postremum rectè distinctionis caussâ additum; quia & alia ciuitas Busiris in Ægypto, extra regionem Tripolitanam, quam volunt eamdem esse cum Thebis seu Diospoli magnâ, in Thebarum seu Diospolite Nomo.* CAP. XXX.

68. PAPHNVTIVM] *Huius memoria celebris in Martyrologio Romano* IV. *Septemb. de quo Ruffinus lib.* I. *suæ historiæ cap.* IV. *&* XVII. *Socrates lib.* I. *capite* VIII. *Theodoretus libro* I. *cap.* VII. *Sozomenus libro* I. *cap.* XXII. *Nicephorus libro* VIII. *cap.* XIV. *&* XIX.

& XIX. *ubi superiorum Thebarum Episcopum vocat. Idem de eo cap.* XLIX. *eodem libro. De aliis variis Paphnutiis vide hic Notation. ad Ruffin. libro* II. *cap.* XIII.

69. DEHONESTAMENTO] *Rarius verbum, sæculo tamen eo vsitatum. sic hic cap.* XXXVII. probamentú. *Vera ea Martyrum gloria, vulneribus decorari, quæ sæculo dehonestamenta sunt. Illustre exemplum apud Nazianzenū Inuectiuá* II. *in Iulianum.*

Cap. XXXII. 70. AMMONIS MONACHI ANIMAM] *Etiam meminit Sozomenus lib.* I *cap.* XIV. *Socrates lib.* IV. *cap.* XVIII. *manuscripti ferè semper* Amon, *non declinando. sic & Græcè* Ἀμμῶν.

71. ITINERE QVOQVE DIERVM TREDECIM] *Credo locum Antonij, qui à Nitriâ* XIII. *dierum itinere distat, intelligi de monte secundo, in quo postremùm habitauit. de quo suprà cap.* XXIV.

72. FLVMEN NOMINE LYCVM] *Palladius capite* VIII. *ait Lycum fluuium esse fossam magni Nili.*

Cap. XXXIII. 73. IN EXTERIORI MONTE] *Infrà cap.* LVI. qui in exteriori monte erant. *Opponit exteriorem montem interiori & superiori. cap.* LI. Ad interiorem montem regressus est. *cap.* XLIV. Erat in superiori monte.

74. POLYCRATIA] *Coloniensis editio & Surius addunt*, Publij filiá. *quod vnde hauserint, nescio. deest M S S. & Græco textui.*

75. QVÆ IN LAODICEA ERAT.] *Cùm multæ sint Laodiceæ, existimo hanc Cœlesyriæ esse, quæ Ægypto, in quâ Antonius versabatur, vicinior.*

Cap. XXXV 76. TARICHORVM] *Ita MSS. & Græcus textus. Non rectè Coloniensis editio* carixarum. *veteres editiones cum Surio* caricarum. *Nota veterum* taricliopolia. *Vide Onomasticon.*

Cap. XXXVII. 77. HORA CIRCITER NONA] *Horâ nonâ ieiunium resignari solitum nimis nunc notum. Si quis plura desiderat, consulat Onomasticum.*

78. QVO FACTVS ESSET MONACHVS] *Ex hoc loco Bellarminus tomo* IV. *in Iudicio de libro Concordiæ Lutheranorum, mendacio* XXI. *colligit aliquam inter Baptismum & monachorum religionem esse similitudinem: quod fiat in Baptismo remittitur omnis pœna peccatis debita; ita quoque in susceptione vitæ monasticæ fieri credibile est. quod sanè & sanctorum Patrum testimoniis, & sanctorum virorum exemplis, & Scholasticorum doctrinâ egregiè firmatur.*

Et quidem ad Patrum auctoritatem quod attinet, Hieronymus epist. XXV. *ita Paulam de obitu Blesillæ filiæ solatur:* Reuerà, *inquit*, si sæculare desiderium, & (quod Deus à suis auertat) delicias huius vitæ cogitantem mors immatura rapuisset, plangenda erat: nunc verò cùm propitio Christo, ante quatuor ferè menses, secundo quodammodò se propositi Baptismo lauerit, & ita deinceps vixerit, vt calcato mundo semper monasterium cogitauerit, non vereris ne tibi Saluator dicat: Irasceris Paula, quia filia tua facta est filia mea? *Eamdem vim habet etiam illa eiusdem Hieronymi cohortatio ad Demetriadem, epist.* VIII. Nunc, *inquit*, quia sæculum reliquisti, & secundo post Baptismum gradu inisti pactum cum aduersario tuo, dicens ei; Renuntio tibi diabole, & sæculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis: serua fœdus quod pepigisti. *S. Bernardus, lib. de præcepto & dispensatione, non procul à fine, non solùm id docet, sed duplicem etiam à quibusdam de hoc ipso rogatus caussam adfert:* Audire, *inquit*, & hoc vultis à me, vnde præter cetera pœnitentiæ instituta, monasterialis disciplina meruerit hanc prærogatiuam, vt secundum Baptisma nuncupetur.

Arbitror ob perfectam mundi renuntiationem, ac singularem excellentiam vitæ spiritualis, quâ præeminens vniuersis humanæ vitæ generibus huiuscemodi conuersatio, professores & amatores suos Angelis similes, dissimiles hominibus facit; imò diuinam in homine reformat imaginem, consignrans nos Christo, instar Baptismi; & quasi deniq; secundò baptizamur, dum per id quod mortificamus membra nostra, quæ sunt super terram, rursum Christum induimus, complantati denuò similitudini mortis eius. 1.

Sed & quo modo in Baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in regnum transferimur charitatis æternæ; ita & in sancti huius secundâ quadam regeneratione propositi, de tenebris æquè non vnius originalis, sed multorum actualium delictorum, in lumen virtutum euadimus, redaptantes nobis illud Apostoli: Nox præcessit, dies autem appropinquauit. 2. Rom. 13.

Atque hæc ex sanctis Patribus nunc sufficiant. Non desunt quoque Sanctorum visiones. Infrà apud Ioannem Subdiaconum libello I. *de contempl. num.* 9. Fuit quidam magnus inter præuidentes, Hic affirmabat dicens: Quia virtutem, quam vidi stare super Baptisma, vidi etiam super vestimentum monachi, quando accipit habitum spiritualem. *Leontius Neapoleos insulæ Cypri Episcopus in vitâ Simeonis Sali apud Metaphrastem* I. *Iulij narrat quomodo Simeon & Ioannes sancto habitu velut regenerandi erant; & quantam ipsi primis septem diebus in sic regenerato gloriam viderint. S. Anselmus lib. De similitud. cap.* CXCI. *narrat de Osberno monacho, quomodo eum in extremis Angelus contra diabolum peccata ante ingressum religionis commissa obicientem defenderit, quod ea fuerant professione monasticâ abolita. Vide & Annales Francisc. de Christophoro religioso, & Angeli responso.*

Inter Scholasticos consulendus D. Thomas IIª. IIª. *q.* CLXXXIX. *artic.* III. *ad.* III. *& in* IV. *Sent. dist.* IV. *q.* III. *art.* III. *quæstiunculâ* III. *ad.* III. *vbi quod ex Vitis. Patrum vtrobique exemplum non assignato loco citat, est illud ipsum quod iam ex Ioanne Subdiacono produxi, quod etiam producit Thomas Waldensis tomo* III. *de Sacrament. Tit.* IX. *cap.* LXXX. *quem vide egregiè de hac re disserentem. Vide & Antoninum Summæ parte* III. *Tit.* XVI. *cap.* III. §. III. *& Paludanum in* IV. *dist.* XXXVIII. *q.* III. *Siluest. verb. Religio. dub.* XXIII. *& Platum nostrum lib.* I. *De bono status relig. c.* XIII.

Quid nunc habent heretici, quod tantorum Patrum auctoritati, quod testatissimis historiis, quod Scholasticorum receptissimæ doctrinæ opponant?

Quod autem Philippus Melanchthon in lib. Concordiæ Lutheranorum affirmat, docere Catholicos, monasticam vitam esse meliorē Baptismo, mendacium & quidem spissum est, vt ex iam dictis patet.

79. VIDIT QVEMDAM LONGVM ATQVE TERRIBILEM] *Visionis huius meminit Palladius histor. Lausiac. cap.* XXVII. *narrante Cronio. Non valdè absimilis visio in vitâ Macarij Romani cap.* IX. Apparuit nobis homo longâ staturâ, quasi centum cubitorum. Cap. XXXVIII.

80. VIDIT ETIAM PENNATOS QVOSDAM] *Idem apud Palladium loco iam citato. In vitâ Macarij Romani cap.* XI. In ramis autem ipsis volatilia multa, similia auibus cæli. *Quod verò attinet ad ani-*

animas euolare & euadere in cælum cupientes, & ab [illegible] portentis impeditas, non vna similis apud An[illegible] exstat visio. Eamdem historiam Athanasij nomine [illegible] hac Vitâ citatam habes Syntagmate de statu dormientium quod nuper post Viridarium suum SS. vulgauit Raderus noster ex codice manuscr. Boico & Augustano, qui Georgium Hamartolum, seu Georgium Logothetam præferebat: vt huius etiam testimonio visa hæc Antonij Athanasio asseratur. In eodem Syntagmate narrat Ioannes Homologetes epist. ad Ioannem cubicularium: Infelicem animam è corpore iam expulsam quisque in aëre ad se trahere raptareque conatur. Vide in eodem Syntagmate Cyrillum Magnum, & Martyrium Antiochenum.

Cap. xliii. 81. VSQVE AD VLTIMVM GRADVM] Vel hinc perspicias veterem graduum in Ordine Clericorum vsum. qui gradus dicti, quod gradatim ad summum fieret adscensus. Syricius I. Papa epist. ad Himerium Tarraconensem Episc. cap. IX. & X. & Gratianus dist. LXXVII. cap. Quicumque, allegat: Postquam ad Diaconij gradum, si se ipse primitus continentiâ præeunte dignum probarit, accedat. Concilium Bracarense I. cap. XXXVIII. Laicus per gradus eruditus ad Sacerdotium veniat. Dionysius I. Papa epist. I. ad Vrbanum Præfect. Ad hoc [illegible] dispensationis prouidentia gradus & diuersos constitui ordines esse distinctos, &c. Et passim apud Auctores sacros.

[illegible] AD BENEDICENDVM SE CAPVT SVBMITTEBAT] Ea fuit veterum pietas, vt magnis Sacerdotibus benedictionem facerent, & eam submisso capite exciperent. Vide Onomasticon.

Cap. xli. 83. MANICHÆIS] Augustinus libro de hæresibus ad Quoduultdeum hær. XLVI. In Græciâ discipuli eius (Manetis) vitantes nomen insaniæ, quasi doctiores, & eo ipso mendaciores, geminatâ n litterâ, Mannichæum, quasi manna fundentem appellauerunt. Idem lib. XIX. c. XXII. contra Faustum Manichæum, in pronuntiatione variatum docet: Neque enim addidistis in parte priore nominis vnam litteram, vt agnosceretur manna: sed addidistis in posteriore duas syllabas, non appellantes Man[illegible]m, sed Manichæum. id est, vt idem ibidem [illegible] manæ fusorem.

[illegible] ARIOMANITÆ] Ita MSS. Latini & Græci [illegible] ressus Coloniensis & Surius, Armonitæ, vel A[illegible]ianitæ: non rectè.

[illegible] MENTIENTIBVS AVTEM ARRIANIS] Baronius tomo III. anno Christi CCCXLIII. Iulij Papæ VI. Constantij & Constantis VI. Tanti, inquit, facere solebat populus illustrium monachorum de fide Catholicâ testimonium, vt Arianis hoc sentientiis mentitis non sint veriti, magnum Antonium eadem de fide secum vnà sentire, adeò vt eam ob caussam ipsi opus fuerit, relictâ intimâ eremi solitudine, Alexandriam vsque descendere, & de Catholica fide, quam coleret, publicè, ne populus laberetur, specimen edere, quam signis quoque sequentibus confirmauit.

Hieron. epist. 33. Quando autem hæc contigerint, minimè liquet. Hieronymus quoque de eadem S. Antonij profectione Alexandriam ad confutandos Arianos ad Castrutium scribit. Vocatum quoque esse ab eodem S. Athanasio aliquando Alexandriam Abbatem Pœmenem, spectatæ sanctitatis virum, habetur in Vitis-Patrum. Hactenus Baronius.

Vit. Patr. [illegible] 2. Quod ex Hieronymo hic citat Baronius, habetur hic libro II. Ruffini n. 218. Quod verò de Pœmene ait, vel eum fefellit memoria; vel Pœmenem eumdem putauit cum Pammone. De Pammone hoc habes hic apud Ruffinum lib. II. n. 164. quem eumdem esse cum Pambone, non cum Pœmene, colliges ex Pelagij libello III. n. 14. & libello XVII. n. 11. vbi eadem apophthegmata narrantur nomine Pambonis, quæ Ruffinus habet nomine Pammonis. Alius ab his Piammon seu Pyamunon, de quo hic apud Ruffinum lib. I. cap. XXXI. qui Palladio cap. LXXII. est Ammonas.

86. ALEXANDRIAM DESCENDIT] Cum plurimæ sint Alexandriæ, agitur hic de Ægyptiâ, quæ & Magna Alexandria ad distinctionem aliarum dicta.

87. ALIQVANDO ETENIM PHILOSOPHI DVO] Cap. xliv. Baronius tomo III. anno Christi CCCXXVIII. Siluestri Papa XV. Constantini Imp. XXIII. Non Christum, inquit, colentes tantùm, sed & Gentiles, & qui inter eos præ ceteris in Christianam religionem oblatrare consueuerant Philosophi, Antonium inuisere, & cum eo sermones conferre cupierunt. Etenim molestè ferebant illitteratum hominem tam eximio ferri præconio, quasi summum philosophiæ verticem attigisset. Quod si victorias ex hostibus armatis, Crucis virtute partas, audire pergratum est; quanto iucundius accipi debes, absque armis hostes Christi insuperabiles, potentiâ Crucis penitùs demonstrari superatos? Vide Cassianum Collat. VIII. cap. XVIII.

88. PER INTERPRETEM] Ordinarius Antonij interpres videtur fuisse Isaac, de quo diuus Hieronymus in vitâ S. Hilarionis, cap. XXV. Repertis ibi duobus fratribus Isaac & Pelusiano, quorum Isaac interpres Antonij fuerat. Quandoque, vt res ferebat, alij eius fuere interpretes, vt Cronius apud Palladium cap. XXVI. de actu cum S. Elogio.

89. ALIOS QVOQVE SIMILITER MVNDI SAPIENTES] Cap. xlv. Quomodo Antonius litteras ignorarit, vide suprà ad cap. I. n. 7. Huius historiola apponam Græca verba; vt cum scholio ad Synesium conferre possis. Ita apparebit Synesium memoriâ lapsum, & Ammoni Ægyptio tribuisse, quod Ægyptio Antonio tribuendum erat; nisi Ἀμοῦν, pro Ἀντώνιος ex compendio litterarum apud eum irrepserit. Ita igitur Græca hic: Ἄλλων δὲ πάλιν τοιούτων ἀπαντησάντων πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει τῷ ἔξω, καὶ νομιζόντων χλευάζειν, ὅτι μὴ μεμάθηκε γράμματα, λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἀντώνιος· ὑμεῖς δὲ τί λέγετε; τί πρῶτόν ἐστι, νοῦς ἢ γράμματα; καὶ τί τίνος αἴτιον; ὁ νοῦς τῶν γραμμάτων, ἢ τὰ γράμματα τοῦ νοῦ; τῶν δὲ εἰπόντων, πρῶτον εἶναι τὸν νοῦν, καὶ τῶν γραμμάτων εὑρετήν, ἔφη ὁ Ἀντώνιος· ᾧ τοίνυν ὁ νοῦς ὑγιαίνει, οὐκ ἀναγκαῖα τὰ γράμματα. Quæ ita vertit Euagrius: Alios quoque similiter mundi sapientes, qui eum irridere cupiebant, quia litteras ignoraret, soli disputatione colligauit, dicens: Respondete mihi, quid prius; sensus, an litteræ? & quid cuiusque exordium? sensúsne ex litteris, an litteræ oriuntur ex sensu? Illis asserentibus, quòd sensus esset auctor atque inuentor litterarum, ait: Igitur cui sensus incolumis est, hic litteras non requirit. Synesius verò in Dione seu de ipsius vita instituto, agens de ingenitâ quorumdam animis vi, vt sine subsidio litterarum & scientiarum quæque tractare possint, ait: Ὁ μὲν Ἀμοῦς ὁ Αἰγύπτιος οὐκ ἐξεῦρεν, ἀλλ' ἔκρινε χρείαν γραμμάτων· τοσοῦτον αὐτῷ τοῦ νοῦ περιῆν. Qualis Amus Ægyptius, litterarum vsum non repperit, sed iudicauit. Tanta in eo erat mentis vis. Ita vertit Petauius noster. quamquam illud, οὐκ ἐξεῦρεν, clarius, & magis ad sensum hic vertas, non acquisiuit. sic ἐξεῦρον vsurpatur Demosthenis Orat. contra Timocr. vt ibi exponit Vlpianus. Sic Donatus apud Terentium Eunucho Act. II. Scen. I. inuenire explicat acquirere.

Scho-

Scholion in manuscripti Medicei codicis margine obscura hæc Synesij ita illustrat: Ἐρομένου τινὸς αὐτὸν εἰ ἀναγκαῖα τὰ γράμματα, ἔφη, εἰ ὁ νοῦς ἔρρωται, τίς χρεία γραμμάτων; τὸ δὲ οὐκ ἐξεῦρεν ἀλλ᾽ ἔκρινε χρείαν γραμμάτων, ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἐχρήσατο αὐτὸς γράμμασιν, ἀλλ᾽ ἀπεφήνατο πάντως δεῖσθαι γραμμάτων. ὅτι, τοῖς ὁ μέγεθος ἀτυχοῦσι νοῦ, ἵνα τὸ τοῦ νοῦ ἐνδέον ἐκεῖθεν ἐπανορθῶσι. Cùm quidam eum interrogaret, si litteræ necessariæ essent? inquit: Si mens sana est, quis litterarum vsus? hoc verò, quod hîc dicitur, Litterarum vsum non acquisiuit, sed iudicauit, ideo dicitur, quòd ipse non vsus sit litteris, sed manifestauerit eos litteris indigere, quibus parum mentis obtigit, vt inde mentis defectum supplere & corrigere possint.

Cap. XLVI. 90. DIVINÆ MENTIS HAVSTVM] *Mox ait:* animam ex splendidissimo Dei fonte manantem. *Baronius tom. III. anno Christi* CCCXXVIII. *Siluestri Papa* XV. *Constantini Imp.* XIII. *ait: Erant hi, vt apparet, Platonici Philosophi, qui aiebant animam esse diuinæ mentis manationem atque substantiam. Vide Conimbricenses nostros ad Aristotelis libros de Animâ.*

91. QVO ORE CHRISTIANORVM CREDVLITATEM AVDETIS IRRIDERE] *Baronius ibidem: Arguté quidem retorquet illorum de Verbi incarnatione derisionem: nam cum vnam tantum Christiani credant Dei incarnationem, & eamdem absque Verbi aliquâ mutatione vel iniuriâ; illi verò, quot homines quotque bestiæ vmquam fuerint, tot Dei factas esse fateri cogebantur incarnationes; cùm dicerent animas diuinam esse substantiam, easdemque turpes fieri & ignominiosas, atque peccatis obnoxias.*

92. PECVDVM EDLEATIS SEPELIRE CORPORIBVS] *Ridet Pythagoræam metempsychosim. de quâ vide Conimbricenses ad libros Aristotelis de Animâ.*

93. ISIDIS] *Isis notissima Ægyptiorum Dea. Nolo hîc notissimas veterum fabulas veterum auctoritatibus firmare. Recentiorum omnium vnus exequentissimè de iis agit Lilius Gregorius Giraldus in Deorum Gentilium historiâ: quem de Iside videsis Syntagmate* XII.

94. OSIRIM] *Osiris Ægyptiis fuit Dionysius seu Bacchus, frater & maritus Isidis. Vide Giraldum Syntagmate* VIII.

95. TYPHONIS] *Fuit Typhon Osiridis frater, qui Osiridem discerpsit. Giraldus ibidem.*

96. SATVRNI] *Notissimus hic pseudotheus. de quo Giraldus Syntagm.* IV.

97. IOVIS] *De Iouis parricidio & incesto passim Poetæ. Giraldus Syntagm.* II.

98. IN DANAES] *Arnobius lib.* V. *&* VII.

99. LEDÆOS] *Giraldus Syntagmate* V. *vbi de Castoribus seu Dioscuris agit Ledâ genitis.*

100. TEGENTES EAS ALLEGORICIS VELAMINIBVS] Cap. XLVII. *Baronius to.* III. *anno Christi* CCCXXVIII. *Siluestri Papa* XV. *Constantini Imp.* XIII. *ait: Et illa confutauit Antonius, quæ Philosophi dicere potuissent de allegoriis, quibus iidem contegere solerent pudenda deorum, & cuncta referre ad calestia corpora, & naturæ diuersos motus: ostendens magna affici ignominiâ Creatorem, si debitum sibi honorem & gloriam, non ipsi, sed impendant homines creaturis. Hactenus Baronius. Porrò de allegoriis deorum velaminibus agit Arnobius lib.* III. *&* V. *Clemens Recognit. lib* X. *cap.* VIII. *Iulius Firmicus de errore Prof. Relig. Fulgentius Mythologus. Augustinus de Ciu. Dei lib.* IV. *&* VII. *& ex recentioribus copiosè Natalis Comes lib. Mythologiarum.*

101. LIBERÆ RAPTVM, TERRAM] *Gracè:* τὴν ἁρπαγὴν Κόρης εἰς τὴν γῆν. *vt rectè Anglicanus codex Augustanum supplet. Variè Latinæ editiones. quadam,* Librum raptum terrâ Proserpinæ. *Coloniensis,* Liberum raptum terram Proserpinæ. *Sed intelligitur hîc de Proserpina rapta, quæ & Libera dicta. vnde Proserpina interpretamentum in textum irrepsit. Vide Ciceronem* VI. *Verrinâ. Iulius Firmicus de error. Prof. Relig.* Proserpinam verò Liberam dicentes. *Vide Augustinum lib.* IV. *de Ciu. Dei, cap.* X. *& libro* VII. *c.* XXIV. *& Giraldum Syntagm.* VI. *&* VIII.

102. VVLCANVM ET DEBILEM IGNEM] *Veteres editiones:* Vulcanum & ebilem ignem, *manifesto errore. Gracè:* Καὶ Ἡφαίστου χωλότητα εἰς τὸ πῦρ ἀλληγορεῖτε. Et Vulcani claudicationem allegoricè ignem explicatis, *cuius claudicationem duplici epitheto exprimit noster:* Semiclaudum Vulcanum & debilem ignem. *Minutius Felix Octauio:* Vulcanus claudus deus & debilis. *Vide Augustinum lib.* VII. *de Ciu. Dei cap.* XVI.

103. IVNONEM AEREM] *Cicero lib.* II. *de Nat. Deorum, Augustinus libro* IV. *de Ciuit. Dei cap.* X. *& lib.* VII. *cap.* XVI.

104. APOLLINEM SOLEM] *Augustinus lib.* VII. *de Ciu. Dei cap.* XVI.

105. DIANAM LVNAM] *Augustinus lib.* VII. *de Ciu. Dei cap.* XVI.

106. NEPTVNVM MARIA] *Augustinus lib.* IV. *de Ciu. Dei c.* X. *& lib.* VII. *c.* XVI.

107. IOVEM ÆTHEREM] *Cicero lib.* II *de Nat. Deor. Augustinus libro* IV. *de Ciuitate Dei cap.* X. *& libro* VII. *cap.* XVI.

108. PRÆDVRVM, &c.] *Tota hæc sententia deest Græco, vsque ad* Elementa. Cap. XLVIII.

109. QVID ANTIQVIVS] *Baronius tomo* III. *anno Christi* CCCXXVIII. *Siluestre Papa* XV. *Constantini Imp* XIII. *Ab opere, inquit, & experimento ipso, veræ fidei atque religionis probationem adducit, consentientibus illis* (Philosophis) *ipsa facta esse verbis potentiora.*

110. VBI ÆGYPTIORVM INCANTATIONES] Cap. XLIX *Exo.* VII. *v.* 11. Fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas. *ver.* 22. Feceruntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis.

111. QVO MAGORVM PROFECERE CARMINA] *Ouidio Fastorum libro* II. Magicum carmen. *Iuuenale Satyrâ* VI. *v.* 608. Magici cantus. *Columella libro* X. Cantus magici. *Prudentio* περὶ στεφάνων *hymno* V. *v* 23. Magicum cantamen.

112. CONTINENTIA IN MATRIMONIO] *Huius rei exempla aliquot exstant in his libris de Vitis Patrum. sed & aliæ Sanctorum vitæ alia suggerunt. quorum catalogum aliquem texam in Onomastico.*

113. CONSTANTINVS AVGVSTVS] Cap. L. *Baronius tomo* III. *anno Christi* CCCXXVIII. *Siluestri Papæ* XV. *Constantini Imp.* XXIII. *His, inquit, temporibus Antonij percelebris fama adeò percrebuerat, vt esset vbique terrarum diffusa. Nam cùm Alexandriæ existeret (vt ex Dione diximus) totius Orbis emporium: quæ natio potuit ignorasse, quæ ibidem fuissent ore omnium peruulgata? Sed & quod Constantinopolim eiusdem fama permansit, & in ipsâ regiâ Constantini summo honore nomen Antonij haberetur, aliis quoque colendi vbique hominem amplissimus patuit omnibus aditus, vt habes hîc in fine Vitæ cap.* LXI. *Antonij igitur virtutum vehementi famâ commotus, atque in omnibus persuasus Constantinus Imperator religiosissimus, atque filij eius Cæsares, ad eum pietatis* Tomo I. ad annum Christi 64.

tis

mergò officij & amoris plenas litteras dedêre; vt quem tam longè positum non liceret adspicere, atque præsentem alloqui, internuntio litterarum inuiserent, & cum eo pariter loquerentur.

Baronius quoque anno Christi CCCXXXVI. Marci Papæ I. Constantini Imp. XXXI. notat ex Sozom. libr. II. cap. XXIX. Antonium persæpè ad Constantinum Imp. scripsisse pro causâ Athanasij.

114. AD INTERIOREM MONTEM] Suprà cap. XLVII. in superiori monte. Interior seu superior mons opponitur exteriori seu inferiori. Vide supra cap. XXXIII.

Cap. LI. 115. EPISCOPO SERAPIONI] Thmuitanus hic antistes, confessione celebris & scriptione. de quo D. Hieronymus in Catal. illustr. Eccl. Script. c. XCIX. Serapion Θμούεως episcopus, qui ob elegantiam ingenij, cognomen Scholastici meruit, charus Antonij monachi, edidit aduersus Manichæum egregium librum, & de Psalmorum titulis alium, & ad diuersos vtiles epistolas, & sub Constantio Principe etiam in confessione inclytus fuit.

116. LAMENTABILIS SEQVITVR VISIO] Baronius tomo III. anno Christi CCCXXXIX. Iulij Papa III. Constantini, Constantij, & Constantis Imperatorum III. Hic ipse, inquit, annus est, quo sanctus Antonius ille Magnus, monachorum Pater, diuino eleuatus spiritu, horribilem visionem illam, de immensa Ecclesiæ clade ab Arianis inferendâ, prævidit atque prædixit, biennio scilicet, antequam fieret.

Meminit quoque huius magnæ visionis Antonio demonstratæ S. Ioannes Chrysostomus, cùm primùm huiuscemodi laudum præconio virum exornat: Ἐννόησον τὸν μέγιστον ἐν τοῖς ἁπάντων στόμασιν ὄντα, ὃν μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἡ Αἴγυπτος ἤνεγκε, τὸν μακάριον καὶ μέγαν Ἀντώνιον, καὶ λογίζεσθαι ὅτι καὶ οὗτος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ γέγονεν, ἐν ᾗ καὶ Φαραώ. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν παρεβλάβη, ἀλλὰ καὶ θείας ὄψεως κατηξιώθη, καὶ τοιοῦτον ἐπεδείξατο βίον, οἷον οἱ τοῦ Χριστοῦ νόμοι ζητοῦσι. καὶ τοῦτο εἴσεταί τις μετ' ἀκριβείας ἐντυχὼν τῷ βιβλίῳ τῷ τὴν ἱστορίαν ἔχοντι τῆς ἐκείνου ζωῆς, ἐν ᾧ καὶ πολλὴν ὄψεται τὴν προφητείαν. καὶ γὰρ περὶ τῶν τὰ Ἀρείου νοσούντων προανεφώνησέ τε καὶ εἶπε τὴν ἐξ ἐκείνων μέλλουσαν βλάβην γίνεσθαι, τοῦ Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ τότε, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ μέλλοντα ὑπογράψαντος ἅπαντα. (Chrysost. hom. 8. in Matt. c. 2.) Consideret virum, per cunctorum vsque hodie ora volitantem, quem Apostolis proximum Ægyptus protulit: beatum dico & magnum illum, de quo sæpè audistis, Antonium: & respiciat, quòd hic quoque illius fuerit regionis indigena, cuius etiam Pharao, sed nihil inde vitiatus. Nam & visione Dei dignus est habitus, & talem vitam prorsus ostendit, qualem leges Christi requirunt. Hoc autem facilè cognoscet, quisquis eum legerit librum, qui vitæ eius texit historiam, in quo etiam prophetiam lucentem videbit. De his enim, quos Ariana pestis inuasit, manifestissimè prophetauit; quantaque Ecclesiis labes ab illis immineret, docuit, Deo vtique reuelante hæc, & cuncta ante oculos eius figurâ pingente.

Sed rursum (subdit Baronius) quod ad eam visionem magno S. Antonio demonstratam spectat, illud etiam admonendum, errare eos, qui ipsam illi ostensam putarunt, antequam Arij hæresis exoriretur. Non enim emergentis hæresis, sed futuræ cladis per Arianos infligendæ, ea fuit illi visio præmonstrata. Nam longè post exortam Arij hæresim id fieri contigit, cùm iam anteà de cauendis atque vitandis Arianis sæpè suos admonuisset, atq; ante hæc quoque scripsisset olim ad Constantinum ac filios, & secessisset in montis interiorem solitudinem: quæ quidem omnia longè post ortam hæresim Arianam acciderunt.

117. ALTARE DOMINI MVLORVM CIRCVMDATVM MVLTITVDINE] Sozomenus lib. VI. cap. V. Λέγεται δὲ πρὶν κρατῆσαι τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς ἀπὸ τῆς Ἀρείου αἱρέσεως, ἐπὶ τῆς Κωνσταντίου βασιλείας, ὄναρ ἰδεῖν Ἀντώνιον, ἡμιόνους τὸ θυσιαστήριον λακτίζοντας, καὶ τὴν ἱερὰν τράπεζαν ἀναστρέφοντας, καὶ αὐτίκα προειπεῖν, ὡς ἐπιβούλων καὶ ἐπιμίκτων δογμάτων καταλήψεται τὴν ἐκκλησίαν ταραχή, καὶ ἐπιρροὴ ἐξ ἐπαναστάσεως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀψευδῶς πεπεῖσθαι καὶ εἰρῆσθαι ἀπέδειξε τὰ περὶ τοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα γεγενημένα. Traditum est, Antonium, priusquam Ariani essent ecclesiarum potiti gubernaculis, regnante Constantio, secundùm quietem mulos astare insultantes calcibus, & sacram mensam euertentes vidisse: illicoque prædixisse, tumultum ex adulterinis permixtisque doctrinis ortum, & rebellionem ex illis, qui alienam ab Ecclesiâ Catholicâ opinionem tenerent, excitatam, Ecclesiam Dei posteà occupaturam. Atque hæc quidem verè ab eo & visa esse & prædicta, res, cùm quæ ante hoc tempus, tum quæ pòst accidebant, manifestò declararunt.

118. NAM POST DVOS ANNOS] Fuit hic annus Christi CCCXLII. Iulij Papa VI. Constantij & Constantis Impp. VI (vt hoc anno notat Baronius) quo Gregorius Arianus Alexandrinam cathedram inuasit manu militari, ope Philagrij Præfecti. Clades autem tunc illatas describit Athanasius in epist. ad Orthodoxos: Ἡ μὲν ἐκκλησία καὶ τὸ ἅγιον βαπτιστήριον πυρπολεῖται. Ecclesiis & baptisteriis flammæ iniectæ. Pluraque alia addit planè cum his quæ in hac Vitâ describuntur conformia. Quamquam quòd Baronius hic cladem hanc & persecutionem Arianorum ab Antonio prædictam anno Christi CCCXLII. assignat, nescio an omnino certum sit. De hoc fortè in Onomastico fusiùs.

119. CVM ASSVMPTIONE PALMARVM (QVOD IDOLOLATRIÆ APVD ALEXANDRIAM INSIGNE EST) AD ECCLESIAM PERGERE COMPELLEBANTVR CHRISTIANI, VT ARIANORVM POPVLI CREDERENTVR] Nihil horum in Græco textu comparet. Apud Athanasium Epist. ad solitariam vitam agentes: Ἕτερος δὲ μετὰ θαλλῶν εἰσελθὼν, καὶ ὡς Ἕλλην κινῶν αὐτὰ τῇ χειρὶ καὶ χλευάζων, εὐθὺς ἐσκοτώθη, καὶ οὐκ ἔβλεπεν. Alius cum frondibus ingressus, & vt Ethnicus eas manu per ludibrium agitans, statim obortis tenebris, oculis caligauit.

Sed quomodo habiti sunt Ariani, qui palmas portarent, cùm id sit signum idololatriæ? Quia videlicet Ariani Ethnicorum moribus se accommodabant, vt eos adiutores contra Catholicos haberent. Apud Athanasium suprà: Τότε γὰρ εἴδωλα ἑαυτῶν ᾔνουν, καὶ ἔλεγον· Ἕλλην γέγονε Κωνστάντιος, καὶ οἱ Ἀρειανοὶ τὰ ἡμῶν ἐπέγνωσαν. Idola igitur sua laudibus ferebant, dicebantque: Constantius Ethnicus factus est, & Ariani nostra agnoscunt. Mox de Arianis cum Ethnicis ad immolationem buculæ propensis: Τοιαῦτα μὲν οὖν δι' ἀσέβειαν οἱ Ἀρειανοὶ, νομίζοντες εἰς ἡμῶν ὕβριν ταῦτα φθάνειν, μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἔπραττον. Hæc irreligiosi Ariani, quia existimabant in nostram ignominiam redundare, vnà cum Ethnicis faciebant.

120. ORATIONIBVS NON PRÆCEPTIS] Rectè monet, Christum non oratione, sed præcepto seu iussione sanasse; Sanctos oratione & precibus. Orauit quidem aliquando Christus, at non suâ, sed populi causâ, vt præclarè docet Basilius Seleuciensis oratione de suscitatione Lazari, in illud Ioannis XI. Iesus autem eleuatis sursum oculis. Iussione aliquando vsi Apostoli, Cap. LII.

vt

vt Petrus Actorum IX. Et conuersus ad corpus, dixit: Tabitha surge. *sed preces præcesserant*: Petrus ponens genua orauit. *Vel etiam vocato* IESV *nomine miracula patrabant, vt ibidem habet Basilius. Breuiter Arnobius libro* I. *ait Christum* omnia illa quæ fecit nominis sui possibilitate fecisse. *quod post dicit*: perfecit vi suâ. *alios verò eadem* facere sui nominis cum affectione permisit.

Quòd verò idem Basilius oratione in Elisæum & Sunamitidem habet, quòd Elisæus τὸν υἱὸν τῆς Σουμανίτιδος μὴ διὰ προσευχῆς, ὡς ὁ Πέτρος ἀνίστησι τὴν Δορκάδα, ἀλλὰ τῷ νεκρῷ τοῦ παιδὸς ἑαυτὸν συνάψας τῷ σώματι: Sunamitidis filium non ad vitam excitarit oratione, vt Dorcadem Petrus, sed pueri cadaueri seipsum instratum applicauerit: *intellige Elisæum figuram gessisse Christi, qui oratione non indigebat, etsi eam Elisæus adhibuerit, vt patet* IV. *Reg. cap.* IV. *v.* 33. *vult tamen Basilius. non vi orationis illius puerum exsuscitatum, sed potiùs accorporatione ipsâ, quæ incarnationis Christi figura erat. Vide D. Augustinum in Psalmum* LXX. *& Bernardum sermone* II. *in Cantica. quare nil necesse ad ellipsin confugere, & quasi semiplena esset, locutionem explere, μὴ μόνον διὰ προσευχῆς. Non ignorauit Basilius orationem ab Elisæo adhibitam, sed negat orationis vi puerum vitæ redditum (quo ferè modo Sancti miracula patrabant.) sed potius corporis adæquatione, quòd Christus incarnatione humanum genus erat exsuscitaturus.*

Cap. LIII. 121. AD EXTERIOREM MONTEM] *Suprà capite* XXXLII. in exteriore monte. *opponitur* interiori *seu* superiori. *Vide ibi dicta.*

122. INTERIVS ARCHISTERIVM] *Intelligitur interior & princeps Antonij locus, in quo ipse versabatur.*

123. PROPOSITI SVCCRDAT OBLIVIO] *Græcè: μὴ ἐπιλαθώμεθα τῶν ἔνδον.* ne eorum quæ sunt intus obliuiscamur. *Frequens* propositi *vsurpatio pro animi obfirmatione in recto vitæ instituto & voto. Supra cap.* XXVIII. Proposito feruenti gaudet Antonius. *Sic infrà cap.* LVI. desidiam instituto non debere subrepere. *Acta Clementis Papæ Martyris de S. Theodorâ*: Deo castitatis propositum profiteri persuasisset. *Hieronymus epist.* VII. *ad Lætam*: vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium. *vbi propositum planè est votum, vt patet ex punitione.*

Cap. LIV. 124. PRÆTEREA CVM BALACIVS] *Eamdem historiam de Balacio habes breuiter expressam in epistolâ Athanasij, ad solitariam vitam agentes*: Ἀντωνίου δέ ποτε γράψαντος ἐπιστολὴν τῷ δουκὶ Βαλακίῳ, κατέπτυσε τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ταύτην ἀπέρριψεν. ἀλλ' οὐ παρεῖδεν ἡ θεία δίκη· μετ' οὐ πολὺ γὰρ τῶν ἀλόγων ἐπιβαινόμενος ἵππου, καὶ ἀπερχόμενος εἰς τὴν πρώτην μονὴν, ἐπιστραφεὶς ὁ ἵππος, καὶ δακὼν εἰς τὴν μηρὸν κατέβαλε, καὶ τριῶν ἡμερῶν ἀπέθανε. Antonij aliquando epistolam duci Balacio conspuendam abiiciendamque tradidit (*Gregorius Arianus Alexandrinæ Ecclesiæ inuasor.*) Sed hoc diuina vindicta inultum non prætermisit. Siquidem non diu posteà Balacij femur proficiscentis ad primam mansionem equus, cui insidebat, ceruicibus retortis ita momordit, atque è dorso excussum humi afflixit, vt intra triduum proximum periret. *vbi vides diuersitatem aliquam in narratione. Nam in hac epistolâ dicitur Balacius læsus ab equo*, cui insidebat; *in Vitâ hac Antonij ab equo*, quo Nestorius vehebatur. *quod fortassis (inquit Baronius anno Christi* CCCXLII.) *accidit vitio librariorum. Quamquam alij fortasse afferent eam epistolam non esse Athanasij, cùm ipse Athanasius in eâ passim citetur & interloquatur. quod tamen non obstare, quin Athanasij ea sit epistola, opinatur Baronius.*

125. AD PRIMAM MANSIONEM ALEXANDRIÆ, QVÆ APPELLATVR CHÆREVM] *De Chæreo Gregorius Nazianzenus Orat* XXI. *in laudem Athanasij*: Ποταμὸν δὲ ἢν ἄρα καὶ τὸν Νεῖλον εἰπεῖν, τὸν χρυσορρόαν ὄντως καὶ εὔσταχυν, ἀναρρέοντα τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν Χαιρέου, ἡμέρας ὁδὸν οἶμαι καὶ πλεῖον. Nilum etiam poëta quispiam diceret, illû verè auriflúum & spicis vberem, ab vrbe ad Chæreum retracto cursu fluentem, diei vnius itinere atque ampliùs. *Pro mansione, Græcè est μονή. ita & apud Athanasium epist. ad solitariam vitam agentes; Hæschelius diuinabat νομὸν,* præfecturam. *nil necesse. Vide Onomasticon.*

126. MVLTÆ QVOQVE DESPONSATÆ PVELLÆ] *Quod olim Thecla contigit, dum S. Paulum concionantem audiret, vt relicto sponso terreno, cælesti se sponso dedicaret, idem plurimis virginibus ad Antonij exhortationes euenit. Suprà cap.* XLIX. Continentia in matrimonio, virginitas in Ecclesiâ. *quæ virginitas ita pòst in Ecclesia floruit, vt vna familia Aniciana plures Christo virgines, quàm mundo consules dederit. Augustinus epist* CLXXIX. *ad Probam & Iulianum de conuersione neptis Demetriadis*: Quis verbis explicet, quis digno præconio prosequatur, quàm incomparabiliter gloriosas atque fructuosas habeat ex vestro sanguine feminas virgines Christus, quàm viros consules mundus? Nam volumina temporum si magnum atque præclarum est nominis dignitate signare, quanto est maius atque præclarius, cordis & corporis integritate transcendere? Magis itaque gaudeat puella nobilis genere, nobilior sanctitate, quòd sit per diuinum consortium præcipuam in cælis consecutura sublimitatem, quàm si esset per humanum connubium prolem propagatura sublimem. Generosius quippe elegit Aniciana posteritas tam illustrem familiam beare nuptias nesciendo, quàm multiplicare pariendo; & in carne iam imitari vitam Angelorum, quàm ex carne numerum adhuc augere mortalium. Hæc est vberior fecundiorque felicitas, non ventre grauescere, sed mente grandescere; non lactescere pectore, sed corde candescere; non visceribus terram, sed cælum orationibus parturire.

127. QVEM ANNIS QVINQVE SVPERGREDIOR] *Græcè*: Εἰμὶ γὰρ ἐγγὺς ἐτῶν πέντε καὶ ἑκατόν. Annorum fere sum centum & quinque. *In multos annos olim eremitæ & monachi vitam producebant; vt frustrà hæretici contra austeram victus rationem, quasi ita viuacitas imminuatur, deblaterent.* Cap. LVI.

128. MELETIANORVM] *Dicti Meletiani à Meletio in Ægypto episcopo. Vide Epiphanium hær.* LXVIII. *Theodoretum libro* IV. *hæret. fab. c.* X. *Historiam Tripartitam lib.* I. *cap.* XVIII.

129. CVSTODIENDA EST PIA FIDES IN CHRISTO, ET PATRVM RELIGIOSA TRADITIO] *Baronius tomo* III. *anno Christi* CCCLVIII. *Liberij Papæ* VII. *Constantij Imperatoris* XXII. *Moriturus, ait, Antonius nihil antiquius habuit, quàm fidem Catholicam suis præclarè testatam relinquere; de cuius fidei custodiâ eosdem sæpiùs antè admonuisset. Hoc enim elogio fidem suis discipulis adstantibus, quasi nobile depositum commendauit.*

Sed & præter fidem in Christum, religiosam Patrum traditionem custodiendam monet.

130. ET

130. ET PRÆCIPVE BEATORVM MARTYRVM CORPORA LINTEAMINE QVIDEM OBVOLVEBANT] *Prudentius hymno x. Cathemer. qui est de defunctis:*

Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos est.

Et passim in Actis Martyrum. Vide Onomasticon.

131 SVPER LECTVLOS DOMI POSITA RESERVARE] *Vetus Ægyptiorum gentilium fuit consuetudo, vt cadauera medicata domi seruarent. Cicero Tusc.* Condiunt Ægyptij mortuos, & eos domi seruant. *Pomponius Mela lib. 1. cap. IX.* Mortuos nec cremare nec fodere fas putant: verùm arte medicatos intra penetralia collocant. *Sextus philosophus libro III. Pyrrhon. hypothes. cap. XXIV.* Ægyptij intestina extrahentes condiunt defunctos, & secum super terram habent.

Sed & mortuos suos mensis velut conuiuas adhibebant. Lucianus de luctu: Ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος· ἔλεγον δὲ ἃ εἶδον, ξηράνας τὸν νεκρὸν, σύνδειπνον καὶ συμπότην ἐποιήσατο. Mumiâ condit Ægyptius. Atque hic quidem (rem à me visam narro) desiccatum cadauer conuiuam & compotorem adhibet. *Silius Italicus libro XIII.*

—— Ægyptia tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo
Corpora & à mensis exsanguem haud separat vmbram.

Vbi forte quis ierrat, quid hîc sit saxum odoratum; *& legat*, odorato succo. *Corippus libro III. de funere Iustiniani Imp.*

—— & odoro balsama succo
Tempus in æternum sacrum seruantia corpus.

Sed non temere Silij lectionem sollicitem. Capio igitur odoratum saxum *de vnguento ipso, cui corpus velut includitur, quodque vnà cum corpore ipso saxescit & lapidescit, & velut aneum redditur. qua Ægyptij* Gabbaras *vocant, vt habet mox citandus S. Augustinus sermone CXX. de diuersis, cap. XII. Vnde rectè Orientio in Commonitorio* puluis solidans:

Non modo quæ tumulis benè condita saxa reseruant,
Aut Arabum solidans puluis odorq; tenet.

Vbi rectè quoque Arabum *pro* aruum *legit Sirmondus noster ad Sidonium lib. 10. epist. XIII.*

Dignum notatu, quod est apud Cassianum Collat. XV. cap. 1 . ex relatione Nesterotis Abbatis, qui, cur Ægyptij cadauera condirent, & in editioribus cellulis conderent, hanc originem & caussam refert. Hunc Ægyptiis morem Nili fluminis inuexit eluuies: vt quoniam vniuersa terræ illius latitudo, instar immensi pelagi, nō paruo anni tempore solitâ aquaru eruptione contegitur, ita vt nulla tunc cuiquam viandi copia nisi lemborum transuectione tribuatur, corpora mortuorum pigmentis condita redolentibus, in editioribus cellulis recondantur.

Cap. LVII 132 VITIVM CIRCA DEFVNCTOS ÆGYPTI] *Sanctorum Antonij & Athanasij mentem, quantum ad locum hunc attinet, iam olim explicuit Damascenus Orat. 1. de Imagin.* Ἴσμεν τὸν μακάριον Ἀθανάσιον, ἀπαγορεύσαντα τὸ ἐν λάρνακι τεθῆναι τὰ τοῦ ἁγίου λείψανα, μᾶλλον δὲ κρύπτεσθαι ὑπὸ γῆν, ταύτην ἀθέσμως τὴν Αἰγυπτίων καταργῆσαι βουλόμενον, οἳ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, οὐχ ὑπὸ γῆν ἔκρυπτον, ἀλλ' ἐπὶ κλινῶν καὶ σκιμποδίων ἐτίθεσαν. Scimus sanctum Athanasium Sanctorum re iquias, non in vrnis collocandas, sed humi condendas esse eo consilio censuisse, vt absurdum Ægyptiorum morem abrogaret, qui mortuos suos non sub terrâ condebant, sed in lectulis & scimpodiis collocabant. *Sic Arsenius apud Ruffinum lib. II. n. 163. alloquens discipulos sub interminatione diuini iudicij ait:* Si alicui de meo corpusculo aliquid velut reliquias dederitis. *quod apud Pelagium libello XV. n. 9 est:* Si permiseritis cuiquam de corpore meo aliquid facere. *Subiungam & recentiorum explicationem.*

Baronius anno Christi CCCLVIII. Liberij Papæ XV. Constantij Imperatoris XXII. Ob quam etiam, inquit, caussam Antonius (ne scilicet aqualis Sanctis in terris honor sibi impertiretur) antiquum illum in Ægypto morem inolitum, & ad Christianos propagatum, detestatus est; quo charorum corpora nequaquam sepulturæ traderentur, sed pollinctorum arte delibuta, ita arida reddebantur, vt absque corruptione integra seruarentur: quæ sic reddita quasi anea ab Ægyptiis (vt auctor est Augustinus) Gabbaras *dicebantur: id, inquam, adeò displicuit Antonio, vt nec Sanctorum cadaueribus id officij exhibendum esse diceret; cùm exemplo corporis Christi, Sanctorum quoque corpora essent recondenda sepulcro quod præstarè Ecclesia Catholica consueuit, vt Beatorum cadauera sepulcris clauderet, sed honorificentissimis tamen, nempe sacris altaribus. Hactenus Baronius.*

Dauid Hæschelius Notis ad hanc Vitam: Mirum (inquit vir magni nominis, & iudicio eruditissimus) si Antonius humationem prorsus esse necessariam absolutè docuit: cùm profectò Iosephus Genes 2. se non terrâ obrui, sed loculo recondi, & ex Ægypto aliquando asportari præceperit. Verius ergo Antonium hoc tantùm voluisse, mortuos longè rectius humo committi, quàm, quod Ægyptij faciebant, domi conditos asseruari; idque Patriarcharum & Christi exemplo confirmasse.

In describendâ Ægyptiorum conditurâ multi sunt. Herodotus lib. II. & Diodorus lib. I. ex quibus obseruet, cadauera olim domi subrecta, in loculo ad parietem statuta, quod Antonij ætate mutauerat. Athanasius quippe disertè scribit, lectulo imponi consueuisse. Credo, quò commodiùs mensa accumberent. huc enim ineptiarum Ægyptius descenderat. Lucianus in De luctu, se bellis huius generis conuiuis & compotoribus interfuisse narrat, stantibus an cubantibus, non explicat. Paulò antiquior Silius libro XIII. stantes habet: —— Ægyptia tellus

Claudit odorato post funus stantia saxo
Corpora. ——

Alia addi poterant, sed hæc satis superque conuincunt, Antonium tantam stultitiam veriùs quàm superstitionem ferre non debuisse.

Ex S. Augustino serm. de diuersis CXX. qui est prior tractatus de resurrectione mortuorum cap. XII. nomen, quo cadauera sic curata appellarentur, didicimus: Ægyptij ergo soli credunt resurrectionem, quia diligenter curant cadauera mortuorum: morem enim habent siccare corpora, & quasi ænea reddere, GABBARAS ea vocant. *Quæ mox irridens scribit:* Soli Ægyptij benè credunt resurrectionem mortuorum suorum, aliorū verò Christianorum spes in angusto est. *ostendunt, apud Christianos morem, quantumuis vetitum, etiam post Antonium perseuerasse. Hactenus* ὁ μακαρίτης, καὶ τὸν νοῦν ἐξυφηράνατο. *Atque hactenus quoque ex ore calamoque magni viri Hæschelius. quem virum magnum Marcum Velserum II. virum P. P. Augustanum esse, nullus dubito. adeo vir ille vbique doctrina sua radiis se prodit.*

Quare non improbat Antonius Reliquiarum obseruationem & cultum, sed Ægyptiam consuetudinem, de quâ iam suprà ex Cicerone, Melâ, Sexto Empyrico, & aliis Auctoribus dictum. Vide Gretzerum nostrum de fun. Christ lib. I. cap. VII. & Apolog. II. contra Lithum Misenum lib. II. cap. II.

CAP. LVII 133. DVOBVS FRATRIBVS] *Intelligit, opinor, Amatham & Macarium, Antonij discipulos, quorum alter etiam Antonij corpus sepeliuit: de quibus actum ad Prologum Vitæ S. Pauli, primi eremitæ. nisi fortè intelligantur Isaac & Pelusianus, de quibus in Vitâ Hilarionis cap. XXV. quos statim à morte Antonij Hilarion in monte inuenit:* Repertis ibi duobus fratribus Isaac & Pelusiano, quorum Isaac interpres Antonij fuerat.

134. REPRÆSTATIS AFFECTVM] *Editi libri,* rependatis, *quod subdititium est. Proba & vera lectio,* repræstatis, *nec vbique obuium verbum. Habes in Pandectis Florentinis, lib. XIX. Tit. I. de action. empt. & vend. L. XLVII. Lucius:* Ita vt si non integras (*materias*) repræstauerit. *vbi vulgò:* Ita vt si non integras præstiterit. *Item libro XXXV. Tit. I. ad S C. Trebell. L. XXII. Mulier:* Decreuisse diuum Marcum refert fideicommissum eis repręstandum. *Vtroque loco Cuiacius lib. III. Obseruat. cap. XV. corrigebat,* repræsentauerit. *sed lib. XIII. Obseru. cap. XXXV. retractat suam correctionem, & retinet,* repræstar.

CA. LVIII 135. VESTIMENTORVM AVTEM MEORVM SIT ISTA DIVISIO] *Baronius tomo III. anno Christi CCCLVIII. Liberij Papæ VII. Constantij Imp XXII. ait: Sed & qui fidem Catholicam suis tantopere commendauit, eius defensores gloriosissimos Confessores voluit suis exuuiis honorare, dum ad testamentum fidei eiusmodi apposuit codicillum.*

136. QVOD NOVVM IPSE DETVLERAT] *Baronius anno Christi CCCXXVIII. Siluestri Papæ XV. Constantini Imp. XXXIII. existimat Athanasium, cùm tertius eius episcopatus annus agebatur, visitasse ecclesias Ægypti, Alexandrinæ subiectas Ecclesiæ. Asserit porrò, quòd tunc simul Antonium visitauit, ad eumque benedictionis gratiâ duo pallia attulit, quorum altero (vt auctor est S. Hieronymus) Pauli primi eremitæ corpus, cùm ex hac vitâ migrasset, eius rogatu, festinè allatum inuoluit: alterum idem Antonius moriens, eidem, qui dederat, Athanasio, vltimo legauit elogio, dicens:* Meloten & pallium tritum, cui superiaceo, Athanasio episcopo date, quod nouum ipse detulerat. *Cùm verò illud ab eo ad se allatum, non missum, dicat; planè significat, Athanasium S. Antonium visitasse; nec ipsum modò, sed & monachos eius discipulos, ecclesias atque monasteria in eremo posita, episcopali munere perlustrasse.* [Hieron. in Vitâ Pauli.]

137. SERAPION EPISCOPVS] *Thmueos videlicet in Ægypto, vt iam dictum ad cap. LI.*

CAP. LIX. 138. MORTEM LÆTVS ASPEXIT] *Baronius to. III. anno Christi CCCLVIII. Liberij Papæ VII. Constantij Imp. XXII. Hoc eodem, inquit, anno sanctus ille toto orbe conspicuus, Antonius Magnus, XVI. Kal. Febr. ex hac vitâ in cælum migrauit, cùm iam quintum supra centesimum vixisset annum. Hæc quidem cùm Athanasius tum Hieronymus affirmat in Chronico.*

Sed inemendato Chronico vsum Baronium, dixi in Præludiis ad hanc Vitam. Emendatum Chronicon *obitum Antonij ponit anno XIX. Constantij, cui pro vario cuiusque calculo varius Christi annus assignatur. Vide in dictis Præludiis.*

139. SERVAVERVNT MANDATA DISCIPVLI] *Baronius suprà: Sepultus est autem, ait, Antonius incognito loco, eâ nimirum ex caussâ, quòd id ipsemet præcepisset, vt S. Hieronymus testatur in Hilarione; ne scilicet Pergamius quidã, ipsius studiosissimus, qui in illis locis ditissimus erat, sublato ad villam suam Sancti corpore, Martyrium fabricaret: non enim tantis se meritis esse rebatur, vt æqualem Sanctis in terris honorem sibi impertiri vellet.* [Cur occulto loco sepultus Antonius. Hieron. in Vitâ Hilarion. c. 26.]

Verum quantumlibet id magnis contestationibus discipulos suos admonens fuerit consecutus, vt corpus suum mandaretur occulto loco sepulcro: haud tamen voluit prohibere, quin honoris Sanctis & Deo dilectis impertiri soliti particeps fieret, vt nempe natalis eius migrationis dies, ex antiquo Ecclesiæ more, peruigilio & sacris ceteris ritibus coleretur. Nam de S. Hilarione scribit Hieronymus, quòd cognito, licet longè absens, Antonij obitu, illuc magno labore se contulit, eâ nimirum ex caussâ, vt anniuersariam illius dormitionis diem, eodem in quo defunctus erat loco, præuiis nocturnis vigiliis celebraret: quod pium officium cùm ceteri in Ægypto Catholici, tum etiam vniuersa Ecclesia Catholica præstare hactenus non prætermisit. Vide ad caput XXVI. Vitæ S. Hilarionis.

140. LÆTANTER PER VESTIMENTVM RECORDATVR IMAGINEM SANCTITATIS] *In Vitâ S. Pauli primi eremitæ habes, quàm grata Antonio fuerit palmea Pauli vestis, omni Romanorum palmatâ potior. Nunc Athanasius Antonij legatarius in exuuiis Antonij Antonium amplectitur.*

141. ÆQVALITATEM PROPOSITI TENENS] *Sequentia omnia de integritate corporis S. Antonij habes ex hoc Athanasij scripto expressa apud beatum Ephram suprà in Elogiis. Vbi Vossius eius interpres videtur in vitiosum codicem incidisse, dum vertit:* aut si fortè pedes aquâ tingeret, *pro,* nec pedes lauit. *Omittitur quoque apud Ephram de* dentium numero *ad extremum vsque seruato.* CAP. LX.

142. QVEM NEC LIBRORVM DISSEMINATORVM ORATIO LVCVLENTA] *Petrus Damianus libro VI. ep. XVII. ad Ariprandum monachum:* Antonius non rhetoricatur, sed toto cõspicuus orbe, litteris, vt ita dicã, vitalibus legitur. *quem vide egregiè de stultè doctis, & sapienter indoctis pertractantem.* CAP. LXI.

Baronius tom. III. anno Christi CCCLVIII. Liberij Papæ VII. Constantij Imp. XXII. ait: Licet de Antonio S. Athanasius tradat, nequaquam eum claruisse scriptorum librorum memoriâ, multas tamen ex munere constat scripsisse epistolas, patriâ linguâ; ex quibus septem in Græcum translatas fuisse, auctor est S. Hieronymus. Vide Præludia ad hanc Vitam. [Hieron. de Script. Eccles. c. 88.]

143. QVÆ VRBIVM CAPVT EST ROMÆ] *Vide aureolos Lipsij libros De magnitudine Romanâ.*

Atque hæc nunc ad Vitam S. Antonij dicta sufficiant; cuius mortem etiam elementa ipsa clauso cælo luxêre, teste Hieronymo: Porrò iam triennium erat, quòd clausum cęlum terras illas arefecerat; vt vulgò dicerent, Antonij morté etiam elementa lugere. [Hier. Vitæ Hilar. c. 27.]

In Coloniensi editione post vitam Antonij addebatur exemplum de D. Antonij insuperabili castitate, ex Germanico libro exceptum. quod quia in nullo manuscripto libro repperi, & fabulam potiùs præfert, omittendum duxi.

Quem hîc Epilogum Euagrij interpretis nomine habes, suggessit vnus è MS. quamquam vereor vt Euagrij nomen egrè tueri possit; maximè si cum Prologo comparetur.

VITA

VITA SANCTI [1] HILARIONIS MONACHI AVCTORE DIVO HIERONYMO PRESBYTERO.

Oct. 21.

PROLOGVS.

In sanctis orationibus tuis memento mei, decus ac dignitas virginum [2] nonna [3] Asella. Scripturus vitam B. Hilarionis, habitatorem eius inuoco Spiritum sanctum, vt qui illi virtutes largitus est, mihi ad narrandas eas sermonem tribuat, vt facta dictis exæquentur. [4] Eorum enim, qui fecêre virtutes (vt ait Crispus) tanta habetur laus, quantum eas verbis potuêre extollere præclara ingenia. [5] Alexander Magnus Macedo ([6] quē vel æs, *Dan. 7.3* vel pardum, vel hircum caprarum Daniel vocat) cùm ad Achillis tumulū peruenisset: Felicem te (ait) ô iuuenis, qui magno frueris præcone meritorum, Homerum videlicet significans. Porrò mihi tanti ac talis viri conuersatio vitaque dicenda est, vt Homerus quoque si adesset, vel inuideret materiæ, vel succumberet.

S. Epiphanius Salaminæ episcopus S. Hilarionis familiaris. Quamquam enim S. [7] Epiphanius, Salaminæ Cypri episcopus, qui cum Hilarione plurimùm versatus est, laudem eius breui epistolâ scripserit, quæ vulgò legitur, tamen aliud est locis communibus laudare defunctum, aliud defuncti proprias narrare virtutes. Vnde & nos fauore magis illius quàm iniuriâ cœptum ab eo opus aggredientes, maledicorum voces contemnimus, [8] qui olim detrahentes Paulo meo, nunc fortè detrahent & Hilarioni; illum solitudinis calumniati, huic obiicientes frequentiam: vt qui semper latuit, non fuisse; qui à multis *Matth. 11.* visus est, vilis existimetur. Fecerunt hoc & maiores eorum quondam Pharisæi, quibus nec Ioannis eremus atque ieiunium, nec Domini Saluatoris turba, cibi potusque placuêre. Verùm destinato operi imponam manum, & Scylleos canes obturatâ aure transibo. Opto vt in Christo permaneas, & memor in orationibus tuis sis mei Virgo sacratissima.

VITA.

Cap. I. Hilarion ortus vico [9] Thabathâ, qui circiter quinque millia à [10] Gazâ *S. Hilarionis patria.* vrbe Palæstinæ ad Austrum situs est; cùm haberet parentes idolis deditos, [11] rosa (vt dicitur) de spinis floruit. A quibus missus *Scholis traditur.* Alexandriam, Grammatico traditus est: ibique, quantum illa patiebatur ætas, magni ingenij & morum documenta præbuit; in breui charus omnibus, & loquendi arte gnarus. Quodque his maius est omnibus, credens in Dominum Iesum, non circi fu- *Ecclesiam frequentat.* roribus, non arenæ sanguine, non theatri luxuriâ delectabatur; sed tota illi voluntas in Ecclesiæ erat congregatione.

Cap. II. Audiens autem tunc celebre nomen Antonij, quod per omnes Ægypti populos ferebatur, incensus visendi eius studio, perrexit ad eremum. Et statim vt eum vidit, *Inuisit Antonium, & duobus mensibus apud eum manet.* mutato pristino habitu, duobus ferè mensibus iuxta eum mansit, contemplans ordi- *Mutat habitum.* nem vitæ eius, motumque grauitatem. Quàm creber in oratione, quam humilis in suscipiendis Fratribus, seuerus in corripiendis, alacer in exhortandis esset: & vt continentiam, cibique eius asperitatem nulla vmquam infirmitas frangeret. Porrò frequentiam eorum, qui ad eum ob varias passiones & impetus dęmonum concurrebant, vltrà non ferens, nec congruum esse dicens, pati in eremo populos ciuitatum; sicque sibi magis incipiendum esse, vt cœpisset Antonius, illum quasi virum fortem victoriæ præmia accipere, se necdum militare cœpisse,

pisse, reuersus est cum quibusdam monachis ad patriam: & parentibus iam defunctis, partem substantiæ fratribus, partem pauperibus erogauit, nihil sibi omnino reseruans, & timens illud de Actibus Apostolorum, Ananiæ & Sapphiræ vel exemplum, vel supplicium; maximeque Dominicę sententię memor, dicentis: Qui non renuntiauerit omnibus quæ habet, non potest meus esse discipulus. Erat autem tunc annorum quindecim. Sic nudus & armatus in Christo, solitudinem, quæ in septimo miliano à [12] Maiuma Gazæ emporio per litus euntibus Ægyptum ad læuam flectitur, ingressus est. Cumque essent cruenta latrociniis loca, & propinqui amicique eius imminens periculum denuntiarent, contempsit mortem, vt mortem euaderet. Mirabantur omnes animum, mirabantur ætatem, nisi quòd flamma quædam pectoris, & scintillæ fidei in oculis relucebant. Læues erant genæ, delicatum corpus & tenue, & ad omnem iniuriam impatiens, quod leui vel frigore vel æstu posset affligi.

Substantiã suam fratribus, & pauperibus diuidit. *Act. 5.* *Lucæ 14.* *Solitudinem petit.* *Corporis habitudo.*

CAP. III.

Igitur sacco tantùm membra coopertus, [13] & pelliceum habens ependyten, quem illi beatus Antonius proficiscenti dederat, sagumque rusticum, [14] inter mare & paludem, vasta & terribili solitudine fruebatur, quindecim tantum [15] caricas post solis occasum comedens: & quia regio latrociniis, vt supra iam dictum est, infamis erat, numquam in eodem loco homo commanserat. Videns hoc diabolus, quid faceret, quò se verteret, torquebatur. Et qui antè gloriabatur, dicens: In cælum ascendam, super sidera cæli ponam thronum meum, & ero similis Altissimo: cernebat se vinci à puero, & priùs ab eo calcatum fuisse, quàm per ætatem peccare potuisset. Titillabat itaque sensus eius, & pubescenti corpori insolita voluptatum incendia suggerebat. Cogebatur tirunculus Christi cogitare quod nesciebat, & eius rei animo pompam voluere, cuius experimenta non nouerat. Iratus itaque sibi, & pectus pugnis verberans, quasi cogitationes cæde manus posset excludere: Ego te, inquit, aselle, faciam vt non calcitres, nec te hordeo alam, sed paleis: fame te conficiam & siti, graui onerabo pondere, per æstus indagabo & frigora, vt cibum potiùs quàm lasciuiam cogites. Herbarum ergo succo & paucis caricis post triduum vel quatriduum deficientem animam sustentabat, orans frequenter & psallens, & rastro humum fodiens, vt ieiuniorum laborem labor operis duplicaret. Simulque [16] fiscellas iunco texens, æmulabatur Ægyptiorum monachorũ disciplinam, & Apostoli sententiam, dicentis: Qui autem non operatur, nec manducet: sic attenuatus, & intantum exhausto corpore, vt ossibus vix hæreret.

Vestes eius, saccus, pelliceum ependytes, sagũ rusticum. *Isaiæ 14.* *Tentatur libidinose.* *Domat carnis modus.* *Post triduũ vel quatriduum cibu sumit.* *Operatur manibus.* *1. Thess. 3.*

CAP. IV.

Quadam nocte cœpit infantum audire vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctus quasi muliercularum, leonum rugitus, murmur exercitus, & prorsus barbararum porteta vocum, vt ante sonitu quàm aspectu territus cederet. Intellexit hæc dæmonum esse ludibria: & prouolutus genibus, Christi crucem signauit in fronte: taliq; armatus casside, & lorica fidei circumdatus, iacens fortiùs præliabatur, quodammodò videre desiderans, quos horrebat audire, & solicitus oculis huc illucq; circumspiciens: cum interim ex improuiso, splendente lunà, cernit rhedam feruẽtibus equis super se irruere: cumq; inclamasset Iesum, ante oculos eius repentino terrę hiatu pompa omnis absorpta est. Tunc ille ait: Equum & ascensorem proiecit in mare. Et, Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Dei nostri magnificabimur. Multæ sunt tentationes eius, & die noctuque variæ dæmonum insidiæ; quas si omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Quoties illi nudæ mulieres cubitanti, quoties esurienti largissimæ apparuere dapes? Interdum orantem lupus vlulans, & vulpecula ganniens transiliuit, psallentique gladiatorum pugna spectaculum præbuit, & vnus quasi interfectus, & ante pedes eius corruens, sepulturam rogauit. Orauit semel fixo in terram capite, &, vt natura fert hominum, abducta ab oratione mens nescio quid aliud cogitabat: insiliuit dorso eius festinus [17] agitator, & latera calcibus, ceruicem flagello verberans, Eia, inquit, eia curre, cur dormitas? cachinnansque desuper, si defecisset, an hordeum vellet accipere, sciscitabatur.

Cruce Christi frontem signat contra dæmonum ludibria. *Iesum inclamat.* *Exodi 15.* *Psal. 19.*

CAP. V.

Igitur à sexto decimo vsque ad vigesimum suæ ætatis annum, æstus & pluuias breui tuguriunculo declinauit, quod iunco & [18] carice texerat. Extructà deinceps breui cellulà, quæ vsque hodie permanet, latitudine pedum quatuor, altitudine pedum quinque, hoc est, staturà suà humiliore; porrò longitudine paulo ampliore, quàm eius corpusculum patiebatur, vt sepulchrum potiùs quàm domum crederes. Capillum sane semel in anno Paschæ die totundit, super nudam humum stratumque iunceum vsque ad mortem cubitauit; saccum, quo semel fuerat indutus, numquam lauans; & superfluum esse dicens, munditias in cilicio quærere. Nec mutauit alteram tunicam, nisi cum prior penitus scissa esset. Scripturas quo-

Tugurunculum eius. *Cellulæ eius amplitudo.* *Cubile eius humus, & stratus iunceus.*

quoque sanctas memoriter tenens, post orationes & psalmos, quasi Deo præsente recitabat. Et quia longum est, per diuersa tempora magnalia eius dicere, comprehendam breuiter, ante Lectoris oculos vitam eius pariter exponens, & deinceps ad narrandi ordinem regrediar.

Cap. vi. A vigesimoprimo itaque anno vsque ad vigesimumseptimum, tribus annis dimidium lentis sextarium madefactum aquâ [illegible] comedit, & aliis tribus panem aridum cum sale & aquâ. Porrò a vigesimo[illegible]mo vsque ad trigesimum, herbis agre[illegible]us, & virgultorum quorumdam radicibus crudis sustentatus est. A trigesimo autem primo vsque ad trigesimumquintum, se[illegible]ncias hordeacei panis, & coctum mo[illegible]us absque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos suos, & totum corpus [illegible] impetigine vri, & pumiceâ quadam scabredine contrahi, ad superiorem victum adiecit oleum, & vsque ad sexagesimum tertium vitæ suæ annum hoc continentiæ cucurrit gradu, nihil omnino extrinsecus aut pomorum, aut leguminis, aut cuiuslibet r[illegible]gustans. Inde cùm se videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, à sexagesimoquarto rursus anno vsque ad octogesimum pane abstinuit, incredibili feruore mentis, vt eo tempore quasi nouus accederet ad seruitutem Domini, quo ceteri solent remissius viuere. Fiebat autem ei de farinâ & comminuto olere sorbitiuncula, cibo & potu vix quinque vncias appendentibus: sicq; complens ordinem vitæ, numquam ante solis occasum, nec diebus festis, nec in grauissi[illegible] va[illegible]letudine soluit ieiunium.

Cap. vii. [illegible] iam tempus est vt ad ordinem reuertamur. Cum habitaret adhuc in tuguriun[illegible] annos natus decem & octo, latrones ad eum nocte venerunt, vel æstimantes habere aliquid quod tollerent, vel in contemptum sui reputantes fieri, si puer solita[illegible]orum impetus non pertimesceret. Itaque [illegible]et mare & paludem a vespere vsque a[illegible]ortum discurrentes, numquam locum [illegible]ubilis eius inuenire potuerunt. Porrò clara luce reperto puero, quasi per iocum, Quid, inquiunt, faceres, si latrones ad te ve[illegible]? Quibus ille respondit: Nudus latrones non timet. Et illi: Certe, aiunt, occidi potest. Possum, inquit, possum: & ideò latrones non timeo, quia mori paratus sum. Tunc admirati constantiam eius & fidem, confessi sunt noctis errorem, cæcatosq; oculos, correctiorem deinceps vitâ pollicentes.

Cap. viii. Viginti & duos iam in solitudine habebat annos, famâ tantùm notus omnibus, & per totas Palæstinæ vulgatus vrbes; cùm interim mulier quædam [20] Eleutheropolitana cernens despectui se haberi à viro ob sterilitatem (iam enim per annos quindecim nullos coniugij fructus dederat) prima irrumpere ausa est ad beatum Hilarionem, & nihil tale suspicanti, repentè genibus eius aduoluta, Ignosce, inquit, audaciæ, ignosce necessitati meæ. Quid auertis oculos? quid rogantē fugis? Noli me mulierem aspicere, sed miseram. Hic sexus genuit Saluatorem. Non habent sani opus medico, sed qui male habent. Tandem substitit, & post tantum temporis visa muliere, interrogauit caussas aduentus eius, ac fletuum. Et postquam didicit, leuatis ad cælum oculis, fidere eam iussit, euntemque lacrymis prosecutus, exacto anno vidit cum filio. Marci 2. Impetrat partum sterili.

Cap. ix. Hoc signorum eius principium, maius aliud signum nobilitauit. [21] Aristæneta Elpidij, qui posteà Præfectus prætorio fuit, vxor, valde nobilis inter suos, & inter Christianos nobilior, reuertens cum marito & tribus liberis a beato Antonio, Gazę propter eorum infirmitatem remorata est. Ibi enim siue ob corruptum aërem, siue (vt posteà claruit) propter gloriam Hilarionis serui Dei, [22] hemitritæo pariter arrepti, omnes à Medicis desperati sunt. Iacebat vlulans mater, & quasi inter tria filiorum discurrens cadauera, quem primum plangeret nesciebat. Agnito autē, quòd esset quidam monachus in vicinâ solitudine, oblita matronalis pompæ, tantum se matrem nouerat: vadit comitata ancillulis & eunuchis, vixque ei à viro suo persuasum est, vt asellū sedens pergeret. Ad quē cum peruenisset: Per Deum te, ait, Iesum clementissimum Deum nostrum, obtestor, per Crucem eius & Sanguinem, vt reddas mihi tres filios, & glorificetur in vrbe gentiliū nomen Dñi Saluatoris, & ingrediatur seruus eius Gazam, & [23] Marnas corruat. Renuente illo, & dicente, numquā se egressum de cellulâ: nec habere consuetudinem, vt non modò ciuitates, sed ne villas quidem ingrederetur, prostrauit se humo crebro clamitās: Hilarion serue Dei, redde mihi liberos meos. Quos Antonius tenuit in Ægypto, á te seruentur in Syriâ. Flebant cuncti qui aderant, sed & ipse negans flebat. Quid multa? Non prius mulier recessit, quam ille pollicitus est, se post solis occasum Gazam introiturum. Quo postquam venit, singulorum lectulos & ardētia membra considerans, inuocauit Iesum. Et, ô mira virtus, statim quasi de tribus fontibus sudor pariter erupit: eâdem horâ acceperunt cibos, lugentemque matrem cognoscentes, & benedicentes Deum, [24] Sancti Tres pueros à Medicis desperatos sanat.

osculari sunt manus. Quod postquam auditum est, & longè lateque percrebuit, certatim ad eum de Syriâ & Ægypto populi confluebant, ita vt multi crederent in Christum, & se monachos profiterentur. Necdum enim tunc monasteria erant in Palæstinâ, nec quisquam monachum ante sanctū Hilarionem in Syriâ nouerat. Ille fundator & eruditor huius conuersationis & studij in hac prouinciâ primum fuit. Habebat Dominus Iesus in Ægypto senem Antonium: habebat in Palæstina Hilarionem iuniorem.

Hilarion primus in Syriâ monasteriorū fundator.

Cap. x. Facidia viculus est [25] Rhinocorutæ, vrbis Ægypti. De hoc ergo vico decem iam annis cæca mulier adducta est ad beatum Hilarionem: oblataque ei a Fratribus (iam enim multi cum eo monachi erāt) omnem substantiam se expendisse ait in Medicos. Cui Sanctus respondit: Si quæ in Medicos perdidisti, dedisses pauperibus, curasset te verus medicus Iesus. Clamante autem illâ, & misericordiam deprecante, exspuit in oculos eius: statimque Saluatoris exemplum virtus eadem secuta est sanitatis.

Cæca mulieri visum sputo restituit.

Matth. 8. Ioan. 9.

Cap. xi. Auriga quoque Gazensis in curru percussus à dæmone, totus obriguit, ita vt nec manus agitare, nec ceruicem posset reflectere. Delatus ergo in lecto, cum solam linguam moueret ad preces, audit non prius se posse sanari, quàm crederet in Iesum, & sponderet arti pristinę renuntiaturum. Credidit, spopondit, sanatus est, magisque de animæ, quàm de corporis salute exultauit.

Aurigam percussum à dæmone sanat ac restituit.

Cap. xii. Præterea fortissimus iuuenis, nomine Marsitas, de territorio Ierusolymæ, tantum sibi plaudebat in viribus, vt quindecim frumenti modios diu longeque portaret: & hanc haberet palmam fortitudinis suæ, si asinos vinceret. Hic afflatus pessimo dæmone, non catenas, non compedes, non claustra ostiorum integra patiebatur, multorum etiam nasum & aures mordicus amputauerat: horum pedes, illorum gulam fregerat, tantumque sui terrorem omnibus incusserat, vt oneratus catenis & funibus in diuersa nitentium, quasi ferocissimus taurus ad monasterium pertraheretur: quem postquam Fratres videre, perterriti (erat enim miræ magnitudinis) nuntiauerunt Patri. Ille, sicut sedebat, iussit eum ad se pertrahi & dimitti. Solutoque, Inclina, ait, caput, & veni. Tremere ille miser cœpit, & ceruicem flectere, nec aspicere contrà ausus: omnique ferocitate depositâ, pedes sedentis lambere cœpit. Adiuratus itaq; & extortus dæmon qui iuuenem possederat, septimâ die egressus est.

A Marsitā dæmonem extorquet.

Adiuratio dæmonum vetus Ecclesiastica.

Cap. xiii. Sed nec illud tacendum est, quòd Orion, vir primarius & ditissimus vrbis [26] Hailæ, quę mari Rubro imminet, à legione possessus dæmonum, ad eum adductus est. Manus, ceruix, latera, pedes ferro onerati erant, furonsq; sæuitiam torui oculi minabantur. Cumque deambularet Sanctus cum Fratribus, & de Scripturis nescio quid interpretaretur, erupit ille de manibus se tenētium; & dum peruenisset ad sanctū Hilarionem, statim amplexus eum post tergū, in sublime leuauit. Clamor ingens ortus est ab omnibus: timebant enim, ne confecta ieiuniis membra collideret. Et Sanctus arridens: Sinite (inquit) & mihi meum palæstritam dimittite. Ac sic reflexâ super humeros manu, caput eius tetigit, apprehensoque crine, ante pedes adduxit, stringens è regione ambas manus eius, & plantas vtroque calcans pede, simulque ingeminans, Torquere, ait, dęmonum turba, torquere. Cumq; ille eiularet, & reflexâ ceruice terram vertice tangeret: Domine, inquit, Iesu, ô me miserum, solue captiuum. Et vnum & plures vincere tuum est. Rem loquor inauditam. Ex vno hominis ore diuersæ voces, & confusus populi clamor audiebatur. Curatus itaque & hic non post multum temporis, cum vxore & liberis venit ad monasterium, plurima, quasi gratiam redditurus, dona afferens. Cui Sanctus, Non legisti, inquit, quid Giezi, quid Simon passi sint: quorum alter accepit pretium, alter obtulit: ille, vt venderet gratiam Spiritus sancti: hic vt mercaretur? Cumque Orion flens diceret: Accipe, & da pauperibus. Respondit: Tu melius tua potes distribuere, qui per vrbes ambulas, & nosti pauperes. Ego, qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum, occasio auaritiæ est: misericordia artem non habet. Nemo melius erogat, quàm qui sibi nihil reseruat. Tristi autem & in arenis iacenti, Noli, inquit, contristari fili: quod facio, pro me & pro te facio. Si enim hæc accepero, & ego offendam Deum, & ad te legio reuertetur.

Legionem dæmonum ab Oriona pellit.

4. Reg. 5. Act. 8.

Munera respuit.

Quis verò possit silentio præterire, quod [27] Zananus Maiumites haud longe à monasterio eius lapides ad ædificandum de orâ maris cædens, totus paralysi solutus est, & ab operū sociis delatus ad Sanctum, statim ad opus reuersus est? Etenim littus, quod Palæstinæ Ægyptoq; prætenditur, per naturam molle, arenis in saxa durescentibus asperatur: paulatimque cohærens sibi, glareæ perdit tactum, cum non perdat aspectum. Cap. xiv.

Zananum Maiumitem paralyticum sanat.

Sed & Italicus, eiusdem oppidi municeps, Christianus, [28] aduersum Gazensem duumuirum, Marnæ idolo deditum, Circi equos curules nutriebat. Hoc siquidē in Romanis vrbibus iam exinde seruabatur à Romulo, Cap. xv.

mulo, vt propter felicem Sabinarũ raptum; Conso, quasi consiliorum Deo, quadrigæ septeno currant circuitu: & equos partis aduersæ fregisse, victoriæ sit. Hic itaq; æmulo suo habente maleficum, qui dæmoniacis quibusdam præcantationibus & huius præpediret equos, & illius incitaret ad cursum, venit ad beatum Hilarionem, & non tam aduersarium lædi, quàm se defendi obsecrauit. Ineptum visum est venerando seni in huiuscemodi nugis orationem perdere. Cumque subrideret & diceret: Cur enim non magis equorum pretium pro salute animæ tuæ pauperibus erogas? Ille respondit, functionem esse publicam, & hoc non tam se velle, quàm cogi: nec posse hominem Christianum vti magicis artibus, sed à seruo Christi potiùs auxilium petere, maxime contra Gazenses aduersarios Dei, non tam sibi, quam Ecclesiæ Christi insultantes. Rogatus ergo à Fratribus, qui aderant, [30] scyphum fictilem, quo bibere consueuerat, aqua iussit impleri, eique tradi. Quem cum accepisset Italicus, & stabulum, & equos, & aurigas suos, rhedam, carcerumq; repagula asperiit. Mira vulgi expectatio: nam & aduersarius hoc ipsum irridens diffamauerat, & fautores Italici sibi certam victoriam pollicentes exultabant. Igitur dato signo hi auolant, isti præpediuntur. Sub horum curru rotæ feruent, illi præteruolantium terga vix cernunt. Clamor vulgi nimius attollitur, ita vt & inimici quoque ipsi concreparent, MARNAS VICTVS A CHRISTO EST. Porrò furentes aduersarij Hilarionem maleficum Christianorum ad supplicium poscunt. Indubitata ergo victoria, & illis, & multis dehinc Circensibus plurimis fidei occasio fuit.

Aqua ex scypho [illegible] larionis [illegible] nit [illegible] ciam.

CAP. XVI

Eiusdem Gazensis emporij oppido, virginem Dei vicinus iuuenis deperibat. Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & ceteris huiusmodi, quæ solent morituræ virginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, vt confesso vulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad virginem. Igitur post annum doctus abs Æsculapij vatibus, non remediantis animas, sed perdentis, venit præsumptum animo stuprum gestiens, & subter limen domus puellæ [31] tormenta quædam verborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Ilicò insanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis. Magnitudo quippe amoris se in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus ad monasterium, seni traditur, vlulante statim & confitente dæmone: Vim sustinui, inuitus abductus sum. quàm benè Memphis somniis homines deludebam! O cruces, ô tormenta quæ patior! Exire me cogis, & ligatus subter limen licio & laminà teneor. Non exeo, nisi me adolescens qui detinet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, [32] qui licio & laminà strictus teneris. Dic, cur ausus es ingredi puellam Dei? [33] Vt seruarem, inquit, eam virginem. Tu, inquit, seruares, proditor castitatis? Cur non potiùs in eum, [34] qui te mittebat, es ingressus? Vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum, [35] amoris dæmonem? [36] Noluit autem Sanctus, antequam purgaret virginem, vel adolescentem, vel signa iubere perquiri, ne aut solutus incantationibus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: asserens, semper fallaces esse dæmones, & ad simulandum esse callidos: sed magis redditam sanitati increpauit virginem, cur fecisset talia, per quæ in eam dæmon intrare potuisset.

Tactu, iocis, nutibus, sibilis, moritura virginitatis principia

Liberat virginem à maleficio.

CAP. XVII

Non solùm autem in Palæstinâ, & in vicinis vrbibus Ægypti vel Syriæ, sed etiam in longinquis prouinciis fama eius percrebuerat. Namque [37] candidatus Constantij Imperatoris, rutilus comâ, & candore corporis indicans prouinciam, (inter Saxones quippe & Alamannos gens est non tam lata, quàm valida, apud Historicos Germania, nunc verò Francia vocatur) antiquo ab infantià possessus dæmone, qui noctibus eum vlulare, ingemiscere, fremere dẽtibus compellebat, secretò ab Imperatore [38] euectionem petiit, caussam ei simpliciter indicans. Et acceptis [39] ad Consularem quoque Palæstinæ litteris, cum ingenti honore & comitatu Gazam deductus est. Qui cùm à [40] decurionibus illius loci quæsisset, vbi habitaret Hilarion monachus, terriri Gazenses, & putantes eum ab Imperatore missum, ad monasteriũ adduxerunt: vt & honorem commendato exhiberent, & si quid ex præteritis iniuriis in Hilarionem esset offensæ, nouo officio deleretur. Deambulabat tunc senex in arenis mollibus, & secũ de psalmis nescio quid submurmurabat. Vidensq; tantam turbam venientem, substitit. Et resalutatis omnibus, [41] manuque eis benedicens, post horam ceteros abire præcepit, illum verò cum seruis suis & apparitoribus remanere. Ex oculis enim eius & vultu, cur venisset, agnouerat. Statim ergo ad interrogationem Sancti suspensus homo, vix terram pedibus tangens, & immanè rugiens, Syro, quo interrogatus fuerat sermone, respondit. Videres de ore barbaro, & qui Francam tantùm & Latinam linguam nouerat,

Francum Constantij candidatum à dæmonio expurgat.

Diabolus per obsessos diuersoti-tur idiomate.

Syra ad putum verba resonare, vt non stridor, non aspiratio, non idioma aliquod Palæstini deesset eloquij. Confessus est itaque immundus spiritus, quo in eum intrasset ordine. Et vt interpretes eius intelligerent, qui Græcam tantum & Latinam linguam nouerant, Græce quoque eum interrogauit. Quo similiter & in verba eadem respondente, multasque incantationum occasiones, & necessitates magicarum artium obtendente: Non curo, ait, quomodo intraueris, sed vt exeas, in nomine Domini nostri Iesu Christi impero. Cumque curatus esset, simplicitate rusticâ decem auri libras offerens, hordeaceum ab eo panem accepit, audiens quòd qui tali cibo alerentur, aurum pro luto ducerent.

Munera oblata respuit Hilarion.

CAP. XVIII. Parum est de hominibus loqui, bruta quoque animalia quotidie ad eum furentia pertrahebantur, in quibus [42] Bactrianum camelum enormis magnitudinis, qui iam multos obtriuerat, triginta & eo amplius viri distentum solidissimis funibus cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, spumabat os, volubilis lingua turgebat, & super omnem terrorem rugitus personabat immanis. Iussit igitur eum dimitti senex. Statim verò & qui adduxerant, & qui cum sene erant, vsque ad vnum omnes diffugêre. Porrò ille solus perrexit obuiàm; & sermone Syro, Non me, inquit, terres diabole tantâ mole corporeâ. Nam & in vulpeculâ, & in camelo vnus atque idem es. Et interim porrectâ stabat manu. Ad quem dum furens, & quasi eum deuoratura belua peruenisset, statim corruit, submissumque caput terræ coæquauit, mirantibus cunctis qui aderant, post tantam ferociam tantam subito mansuetudinem. Docebat autem senex, hominum caussâ diabolum etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, vt non solum ipsos, sed & ea quæ ipsorum essent, cuperet interire. Huiusque rei proponebat exemplum, quòd antequam beatum Iob tentare permitteretur, omnem substantiam eius interfecerit. Nec mouere quempiam debere, quòd Domini iussione duo millia porcorum à dæmonibus interfecta sunt: siquidem eos, qui viderant, non potuisse aliter credere, exisse de homine tantam dæmonum multitudinem, nisi grandis porcorum numerus, & quasi à multis actus, pariter corruisset.

Camelum à dæmone exagitatum curat. *Cur iumenta diabolus corripiat.* *Iob 1.* *Lucæ 8* *Marci 5.*

CAP. XIX. Tempus me deficiet, si voluero vniuersa signa, quæ ab eo perpetrata sunt, dicere. In tantam enim à Domino fuerat eleuatus gloriam, vt beatus quoque Antonius audiens conuersationem eius, scriberet ei, libenterque eius epistolas sumeret. Et si quando de Syriæ partibus ad se languentes pertraxissent, diceret eis: Quare vos tam longè vexare voluistis, cùm habeatis ibi filium meum Hilarionem? Exemplo itaque eius per totam Palæstinam innumerabilia monasteria esse cœperunt, & omnes ad eum monachi certatim cucurrêre. Quod ille cernens, laudabat Domini gratiam: & ad profectum animæ singulos cohortabatur, dicens, præterire figuram huius mũdi, & illam esse veram vitam, quę vitę præsentis mercaretur incommodo. Volens autem exemplum eis dare & humilitatis, & officij, statutis diebus ante vindemiam lustrabat cellulas monachorũ. Quod postquam cognitum est à Fratribus, omnes ad eum confluebant: & comitan tali duce, circumibant monasteria, habentes viaticum suum: quia interdum vsque ad duo millia hominum congregabantur. Sed & procedente tempore vnaquæque villa vicinis monachis ad susceptionem Sanctorum gaudens cibos offerebat.

Antonius Hilarioni scribit. *Innumera monasteria in Palæstina.* *1. Cor. 7.*

Quantum autem fuerit in eo studij, vt nullum fratrem quamuis humilem, quamuis pauperem præteriret, vel illud indicio est, quod vadens in [43] desertum Cades ad vnum de discipulis suis visendum, cum infinito agmine monachorum peruenit [44] Elusam, eo forte die, quo anniuersaria sollemnitas omnem oppidi populũ in templum Veneris congregauerat. [45] Colunt autem illam ob Luciferum, cuius cultui Saracenorum natio dedita est. Sed & ipsum oppidum ex magnâ parte semibarbatum esse, ptopter loci situ dicitur. Igitur audito quòd sanctus Hilarion præteriret, (multos enim Saracenorum arreptos à dæmone frequenter curauerat) gregatim ei cũ vxoribus & liberis obuiam processere, submittentes colla, & voce Syrâ, Barech, id est, Benedic, inclamantes. Quos ille blande humiliterque suscipiens, obsecrabat, vt Deum magis quàm lapides colerent: simulque vberim flebat, cælum spectans, & pollicens, si Christo crederent, ad eos se crebro esse venturum. Mira Domini gratia: non prius abire passi sunt, [46] quam futuræ ecclesiæ lineam mitteret, & Sacerdus eorum, vt [47] erat coronatus, Christi signo denotaretur.

CAP. XX. *Neminem Fratrum præterit Hilarion.* *Venerem colunt Saraceni.* *Elusæ amita Saraceni ab Hilarione benedici petunt, & conuertuntur.*

CAP. XXI. Alio quoque anno cùm exiturus esset ad visenda monasteria, [48] & digereret in schedulâ, apud quos maneret, quos in transitu visitare deberet: scientes monachi quemdam de Fratribus parciorem, simulque cupientes vitio eius mederi, rogabant vt apud eum maneret. Et ille: Quid, inquit, vultis & vobis iniuriam, & Fratri vexationem facere? Quod postquam Frater ille parcus audiuit, erubuit, & annitentibus cunctis, vix ab inuito

Monasteria visitat.

multo impetrauit, vt suum quoque monasterium in mansionum ordine poneret. Post diem ergo decimú venerunt ad eum, custodibus iam in vineâ, [49] quasi villa esset aliena, ab eo dispositis: qui cùm lapidibus & glebarum iactu fundæq; vertigine accedentes deterrerent: sine esu vuæ manè omnes profecti sunt, ridente sene, & dissimulante scire quod euenerat. Porro suscepti ab alio monacho, cui Sabas vocabulum est (debemus quippe parci tacere vocabulum, largi dicere) quia Dominicus erat dies, inuitabantur ab eo vniuersi in vineam, vt ante horam cibi vuarum pastu laborem viæ subleuarent. Et Sanctus, Maledictus, ait, qui prius refectionem corporis, quàm animæ quæsierit. Oremus, psallamus, reddamus Domino officium, & sic ad vineam properabitis. Completo itaque ministerio, in sublimi stans benedixit vineæ, & suas ad pascendum dimisit oues. Erant autem qui vescebantur, non minus tribus millibus. Cumque centum lagenis æstimata fuisset integra adhuc vinea, post dies viginti trecentas fecit. Porrò ille parcus frater multò minùs solito colligens, etiam id quod habuerat versum in acetum sero doluit. Hoc multis fratribus senex ante futurum prædixerat.

Oratio ante prandium.

Vinea a Sancto benedicta fecundior.

Auaritia mala fecunda.

Cap. XXII.

Detestabatur autem præcipuè monachos, qui infidelitate quadam in futurum reseruarent sua, & diligentiam haberent vel sumptuum, vel vestitus, vel alicuius rei cum sæculo transeuntis. Denique vnum de fratribus in quinto ferè à se milliario manentem, quia compererat hortuli sui nimis cautum timidumque custodem, & pauxillum habere nummorum, ab oculis abegerat. Qui volens sibi reconciliari senem, frequenter veniebat ad fratres, & maximè ad Hesychium, quo ille vehementissimè delectabatur. Quadam igitur die ciceris fascem virentis, sicut in herbis erat, detulit. Quem cum Hesychius posuisset in mensâ ad vesperum, exclamauit senex, se putorem eius ferre non posse, simulque, vnde esset, rogauit. Respondéte autem Hesychio, quòd frater quidam primitias agelli sui fratribus detulisset: Non sentis, inquit, putorem teterrimum, & in cicere fœtere auaritiam? Mitte bubus, mitte brutis animalibus, & vide si comedant. Quod cùm ille iuxta præceptum in præsepe posuisset, exterriti boues, & plus solito mugientes, ruptis vinculis in diuersa fugerunt. Habebat enim senex hanc gratiam, vt ex odore corporú vestiúmque, & earum rerum quas quis tetigerat, sciret, cui dæmoni vel cui vitio subiaceret.

Auaros & cupidos monachos auersatur.

Hesychium Hilarion charissimum.

Auaritiæ fœtor.

Ex putore vestium ...

Cap. XXIII.

Igitur sexagesimotertio vitę suę anno cernens grãde monasterium, & multitudinem fratrum secum habitantium; turbasque eorum, qui diuersis languoribus & immundis spiritibus occupatos ad se deducebant, ita vt omni genere hominum solitudo per circuitum repleretur; flebat quotidie, & incredibili desiderio conuersationis antiquæ recordabatur. Interrogatus à fratribus quid haberet, cur se conficeret, ait: Rursum ad sæculum redij, & recepi mercedem meam in vitâ meâ. En omnis Palæstina & vicinæ prouinciæ æstimant me alicuius esse momenti, & ego sub prætextu monasterij ad dispensationem fratrum, villæ possessiones & supellectilem habeo. Seruabatur ergo intétè a fratribus, maximeq; ab Hesychio, qui miro amore venerationi senis deditus erat.

Dolet se honorari.

Cap. XXIV.

Cumq; ita vixisset lugens biennium, Aristæneta illa, cuius supra fecimus métionem, [50] Præfecti vxor, sed nihil de Præfecti ambitu habens, venit ad eum, volens etiam ad Antonium pergere. Cui ille flens, Vellem, ait, ipse quoque ire, si non carcere huius monasterij clausus tenerer, & si eundi fructus esset. Biduum enim hodie est, quòd totus mundus tali parente orbatus est. Credidit illa, & substitit. Et post paucos dies veniente nuntio, Antonij dormitioné audiuit.

S. Antonij obitum absens diuinitus discit.

Cap. XXV.

Mirentur alij signa eius & portenta quæ fecit, mirentur incredibilem abstinentiam, scientiam, humilitatem: ego nihil ita stupeo, quàm gloriam illum & honorem calcare potuisse. Concurrebant episcopi, presbyteri, clericorum & monachorum greges, matronæ quoque Christianorum (grandis tentatio) & hinc inde ex vrbibus & agris vulgus ignobile; sed & potentes viri & iudices, vt benedictum ab eo panem vel oleum acciperent. At ille nihil aliud nisi solitudinem meditabatur, intantum, vt quadam die proficisci statuerit: & adducto asello (nimis quippe exesus ieiuniis vix ingredi poterat) iter arripere conaretur. Quod cùm percrebuisset, & quasi vastitas & [51] exitiũ Palæstinę indiceretur, plus quàm decem millia hominum diuersæ ætatis & sexus, ad retinendum eum congregata sunt. Immobilis ille ad preces, & bacillo arenas discutiens, loquebatur. [52] Fallacem Deum meum non facio: nec possum videre subuersas Ecclesias, calcata Christi altaria, filiorum meorum sanguinem. Vniuersi autem qui aderant, intelligebant reuelatum ei quiddam esse secreti, quod nollet confiteri: & nihilominus custodiebant eum, ne proficisceretur. Decreuit ergo, publicâ omnes voce contestans, non cibi se, non potus quidquam sumere, nisi dimitteretur. Et post septem dies, inediæ tandem caussâ relaxatus, ac valedicens plurimis, cum infinito agmine prose-

Gloriæ contemptor.

Benedicit panem & oleum.

Mala Ecclesiæ & suis imminentia prœuidet.

Maioris solitudinis gratiâ alio migrat.

prosequentium venit [53] Betheliam: vbi persuasis turbis vt reuerterentur, elegit quadraginta monachos, qui haberét viaticum, & possent ieiunantes ingredi, id est, post solis occasum cibum sumere. [54] Quinto igitur die venit Pelusium, visitatisq; Fratribus, qui in vicinâ eremo erant, & in loco, qui dicitur [55] Lychnos, morabantur, perrexit triduo ad castrum [56] Thebatum, vt videret [57] Dracontium episcopum & confessorem, qui ibi exulabat. Quo incredibiliter consolato tanti viri præsentiâ, post aliud triduum multo labore [58] Babylonem peruenit, vt inuiseret [59] Philonem episcopum & ipsum confessorem. Constantius enim Rex, Arianorũ fauens hæresi, vtrumque in ea loca deportauerat. Inde egrediens post biduum venit ad oppidum [60] Aphroditon: vbi conuento diacono [61] Baisane, qui locatis [62] dromadibus camelis, ob aquæ in eremo penuriam consueuerat euntes ad Antonium ducere, confessus est fratribus, instare diem dormitionis beati Antonij; & peruigilem noctem in ipso quo defunctus fuerat loco, a se illi debere celebrari. Tribus igitur diebus per vastam & horribilem solitudinem, tandem ad monté altissimum peruenerunt, repertis ibi duobus monachis, [63] Isaac & Pelusiano, quorum Isaac interpres Antonij fuerat.

Dracõtium & Philonẽ episcopos confessores honorat præsentiâ suâ.

Anniuersarium Antonij diem peruigilio celebrat.

Isaac interpres Antonij.

CAP. XXVI.

Et quia se præbet occasio, & ad id loci venimus, dignum videtur breui sermone habitaculum tanti viri describere. Saxeus & sublimis mons per mille circiter passus, ad radices suas aquas exprimit; quarũ alias arenæ ebibunt, aliæ ad inferiora delapsæ, paulatim riuum efficiunt: super quem ex vtraque ripâ palmæ innumerabiles, multum loco & amœnitatis & commodi tribuunt. Videres senem huc atque illuc cum discipulis beati Antonij discurrere. Hic, aiebant, psallere, hîc orare, hîc operari, hîc fessus residere solitus erat. Has vites, has arbusculas ipse plantauit: illam areolam manibus suis ipse composuit. Hanc piscinam ad irrigandum hortulum multo sudore fabricatus est. Istum sarculum ad fodiendum terram pluribus annis habuit. Iacebat in stratu eius, & quasi calens adhuc cubile deosculabatur. Erat autem cellula non plus mensuræ per quadrum tenens, quam homo dormiens extendi poterat. Prætereà in sublimi montis vertice, quasi per cochleam ascendentibus arduo valdè nisu, duæ eiusdem mensuræ cellulæ visebantur, in quibus venientium frequentiam, & discipulorum suorum contubernium fugiens, commoratus est. Verùm hæ in viuo excisæ saxo, ostia tantùm addita habebant. Postquam autem ad hortulũ venerant: Videtis, inquit Isaac, hoc pomarium arbusculis consitum, & oleribus virens? Ante hoc fermè triennium cùm onagrorum grex hoc vastaret, vnum è ductoribus eorum stare iussit, bacilloque tundens latera, Quare, inquit, comeditis quod non seminastis? Et exinde, exceptis aquis, ad quas potandas ventitabant, numquam eos nec arbusculas, nec olera contigisse. Prætereà rogabat senex, vt sibi locum tumuli eius ostenderent. Qui cùm seorsum eum abduxissent, verùm monstrauerint, nec ne, ignoratur: caussam occultandi iuxta præceptum Antonij fuisse referentes, ne [64] Pergamius, qui in illis locis ditissimus erat, sublato ad villam suam Sancti corpore, [65] martyrium fabricaret.

Domicilium S. Antonij.

Stratum Antonij osculatur Hilarion.

Cellula Antonij ad humanis corporis mensuram.

Onagri obediunt S. Antonio.

CAP. XXVII.

Igitur reuersus Aphroditon, duobus secum tantùm retentis Fratribus, in vicinâ eremo moratus est: tantâ abstinentiâ & silentio, vt tunc primùm se cœpisse Christo seruire diceret. Porrò iam triennium erat, quòd clausum cælum terras illas arefecerat: vt vulgò dicerent, Antonij mortem etiam elementa lugere. Non latuit fama Hilarionis accolas quoque illius loci: & certatim virilis ac muliebris sexus, ora luridi & attenuati fame, pluuias à seruo Christi, id est, à beati Antonij successore deprecabantur. Quos ille cernens, mirè doluit: eleuatisque in cælum oculis, & vtrasque in sublime erigens palmas, statim impetrauit quod rogauerat. Ecce autem sitiens arenosaque regio, postquam pluuiis irrigata est, tantam serpentum & venenatorum animalium ex improuiso ebulliuit multitudinem, vt percussi innumerabiles, nisi ad Hilarionem concurrissent, statim interirent. Benedicto itaque oleo vniuersi agricolæ atque pastores tangentes vulnera, certam saluté resumebant.

Triennio clausum cælum luxit mortem S. Antonij.

Precibus pluuiam impetrat S. Hilarion.

Oleo benedicto sanat à serpente percussos.

CAP. XXVIII.

Videns etiam ibi se miris honoribus affici, perrexit Alexandriam, inde [66] ad vlteriorem Oasim eremum transiturus. Et quia numquam, ex quo cœperat esse monachus, in vrbibus manserat, diuertit ad quosdam Fratres sibi notos in [67] Bruchio, haud procul ab Alexandriâ: qui cùm miro gaudio suscepissent senem, & iam vicina nox esset, repente audiunt discipulos eius asinum sternere, illumque parare proficisci. Itaque aduoluti pedibus eius, rogabant ne hoc faceret: & ante limen prostrati, citiùs se mori, quàm tanto carere hospite testabátur. Quibus ille respondit: Idcircò abite festino, ne vobis molestiam generem. Certè ex posterioribus cognoscetis, non frustrà me subitò recessisse. Igitur alterâ die [68] Gazenses cum lictoribus Præfecti (nam pridie eum venisse cognouerant) intrantes monasterium, cùm illum

Fugit, vt gloriam declinet.

illum minime inueniſſent, inuicem loquebantur: Nonne vera ſunt quæ audiuimus? magus eſt, & futura cognoſcit. Vrbs enim Gaza, poſtquam profecto de Palæſtinâ Hilarione, Iulianus in imperium ſucceſſerat, deſtructo monaſterio eius, precibus ad Imperatorem datis, & Hilarionis & Heſychij mortem impetrauerat: amboque vt quærerentur, toto orbe ſcriptum erat. Egreſſus ergo de Bruchio, per inuiam ſolitudinem intrauit Oaſim: ibique anno plus minùs exacto, quia illuc quoque ſui fama præuenerat, quaſi iam in Oriente latêre non poſſet, vbi multi illum & opinione & vultu nouerant, ad ſolas nauigare inſulas cogitabat: vt quem terra vulgauerat, ſaltem maria celarent.

Oaſim petit.

Cap.xxix. Eodem ferme tempore Hadrianus diſcipulus eius de Palæſtinâ ſuperuenit, dicens Iulianum occiſum, Chriſtianum Imperatorem regnare cœpiſſe, reuerti eum debere ad monaſterij ſui reliquias. Quod ille audiens deteſtatus eſt: & conducto camelo per vaſtam ſolitudinem peruenit [69] ad maritimam vrbem Libyæ Paretonium: vbi Hadrianus infelix volens Palæſtinam reuerti, & priſtinam ſub nomine magiſtri quærens gloriam, multas ei fecit iniurias. Ad extremum, conuaſatis, quæ à fratribus ei miſſa detulerat, neſciente illo profectus eſt. Super hoc ſane quia alter locus referendi non eſt, hoc tantum dixerim in terrorem eorum, qui magiſtros deſpiciunt, quod poſt aliquantulum temporis computruerit morbo regio.

Hadrianus magiſtri contemptor pere morbo regio.

Cap.xxx. Habens igitur ſenex Zananum ſecum, aſcendit claſſem, quæ Siciliam nauigabat. Cumque venumdato Euangeliorum codice, quem manu ſuâ adoleſcens ſcripſerat, dare naulum diſponeret, in medio fermè Adriæ, naucleri filius arreptus à dæmone, clamare cœpit & dicere: Hilarion ſerue Dei, cur nobis per te & in pelago tutos eſſe non licet? Da mihi ſpatium donec ad terram veniam, ne hîc eiectus præcipiter in abyſſos. Cui ille: Si Deus meus, ait, tibi concedit vt maneas, mane. Sin autem ille te eiicit, quid mihi inuidiam facis, homini peccatori atque mendico? Hoc autem dicebat, ne nautæ & negotiatores, qui in naui erant, ſe, cum ad terram perueniſſent, proderent. Nec multo pôſt purgatus eſt puer, patre fidem dante, & ceteris qui aderant, nulli ſe ſuper eius nomine locuturos. Ingreſſus autem Pachynum promontorium Siciliæ, obtulit nauclero Euangelium pro ſubuectione ſuâ & Zanani. Qui nolens accipere, maximè cùm videret illos, excepto illo codice, & his quibus veſtiti erant, ampliùs nihil habere, ad extremum iurat ſe non accepturum. Sed & ſenex aſſenſus eſt fiduciâ pauperis conſcientiæ, & in eo magis lætabatur, quòd nihil haberet ſæculi, & ab accolis illius loci mendicus putaretur. Porrò recogitans, ne negotiatores de Oriente veniẽtes ſe notum facerent, ad mediterranea fugit loca, id eſt, vigeſimo à mari miliario; ibique in quodam deſerto agello, lignorum quotidie faſcem colligans, imponebat dorſo diſcipuli. Quo in proximâ villâ venumdato, & ſibi alimoniam, & his qui fortè ad eos veniebant, pauxillulum panis coëmebant.

In Siciliam nauigat Hilarion.

Arreptitium [illegible]

Mediterranea Siciliæ petit Hilarion.

Cap.xxxi Sed vere iuxta quod ſcriptum eſt, Non poteſt ciuitas latêre ſuper montem poſita. *Matth.5.* [70] Scutarius quidam cum in baſilicâ beati Petri Romæ torqueretur, clamauit in eo immundus ſpiritus: Ante paucos dies Siciliam ingreſſus eſt Hilarion ſeruus Chriſti, & nemo eum nouit, & putat ſe eſſe ſecretum, ego vadam & prodam illum. Statimque cum ſeruulis ſuis aſcenſâ in portu naue, appulſus eſt Pachynum, & ducente dæmone, ante tugurium ſenis ſe proſtrauit, illicoque curatus eſt.

A dæmone proditur.

Curat ſcutarium dæmoniacum.

Hoc initium ſignorum eius in Siciliâ, innumerabilem ad eum deinceps ægrotantium, ſed & religioſorum hominum adduxit multitudinem: intantum, vt de primoribus quidam, tumens morbo aquæ intercutis, eodem die, quo ad eum venerat, curatus ſit. Qui poſteà offerens ei infinita munera, audiuit dictum Saluatoris ad diſcipulos: Gratis accepiſtis, gratis date.

Tumentem aquâ intercute liberat.

Reiicit munera. *Mat.10.*

Cap.xxxii. Dum hæc ita geruntur in Siciliâ, [71] Heſychius diſcipulus eius, toto ſenem orbe quęrebat, luſtrans littora, deſerta penetrans: & hanc tantùm habens fiduciam, quia vbicumque eſſet, diu latêre non poſſet. Tranſacto igitur iam triennio, audiuit [72] Methonæ à quodam Iudæo, [73] vilia populis ſcruta vendente, prophetam Chriſtianorum apparuiſſe in Siciliâ, tanta miracula & ſigna facientem, vt de veteribus Sanctis putaretur. Interrogans itaque habitum eius, inceſſum, & linguam, maximeque ætatem; nihil diſcere potuit. Ille enim qui referebat, famam ad ſe veniſſe tantùm hominis teſtabatur. Ingreſſus igitur Adriam, proſpero curſu venit Pachynum, & in quadam curui littoris villulâ famam ſenis ſciſcitatus, conſonâ voce omnium cognouit vbi eſſet, quid ageret: nihil in eo ita cunctis admirantibus, quàm quòd poſt tanta ſigna atque miracula, ne fragmen quidem panis à quoquam in illis locis accepiſſet.

Heſychius Hilarionis diſcipulus.

Hilarion mirandus omnibus ob reiecta munera.

Cap.xxxiii. Et ne longum faciam, ſanctus vir Heſychius ad Magiſtri genua prouolutus, plantaſq;

tasque eius lacrymis rigans, tandem ab eo subleuatus, post bidui triduique sermonem audit à Zanano, non posse senem iam in illis habitare regionibus, sed velle ad barbaras quasdam pergere nationes, vbi & nomen & sermo eius ignotus foret. Duxit itaque illum [74] ad Epidaurum Dalmatiæ oppidum, vbi paucis diebus in vicino agello mansitans, non potuit abscondi. Siquidem draco miræ magnitudinis, ex his quos gentili sermone [75] boas vocant, eo quòd tam grandes sint, vt boues glutire soleant, omnem latè vastabat prouinciam, & nō solùm armenta & pecudes, sed agricolas quoque & pastores tractos ad se vi spiritus absorbebat. Cui cùm pyram iussisset præparari, & oratione ad Christum missâ, [76] euocatò præcepisset struem lignorum scandere, ignem supposuit. Tum itaque cunctâ spectante plebe, immanem bestiam concremauit. Vnde æstuans, quid faceret, quò se verteret, aliam parabat fugam, & solitarius terram mente perlustrans, mœrebat quòd tacente de se linguâ, miracula loquerentur.

In Dalmatiam tēdit, vt lateat.

Boam draconem concremat.

Miracula Hilarionē produnt.

[77] Eâ tempestate terræmotu totius orbis, qui post Iuliani mortem accidit, maria egressa sunt terminos suos: & quasi rursum Deus diluuium minaretur, vel in antiquum chaos redirent omnia, naues ad prærupta delatæ montium pependerunt. Quod cum viderent Epidauritani, frementes fluctus & vndarum moles, & montes gurgitum littoribus inferri, verentes, quod iam euenisse cernebant, ne oppidum funditus subuerteretur, egressi sunt ad senem, & quasi ad prœlium proficiscentes, posuerunt eum in littore. Qui cùm tria crucis signa pinxisset in [78] sabulo, manusque contrà tenderet, incredibile dictu est, in quantam altitudinem intumescens mare ante eum steterit: ac diu fremens, & quasi ad obicem indignans, paulatim in semetipsum relapsum est. Hoc Epidaurus & omnis illa regio vsque hodie prædicat, matresque docent liberos suos, ad memoriam in posteros transmittendam. Verè illud, quod ad Apostolos dictum est: Si credideritis, dicetis huic monti: Transi in mare, & fiet: etiam iuxta litteram impleri potest, si tamen quis habuerit Apostolorum fidem, & talem qualem illis habendam Dominus imperauit. Quid enim interest, vtrùm mons descendat in mare, an immensi vndarum montes repentè obriguerint, & ante senis tantùm pedes saxei, ex aliâ parte molliter fluxerint. Mirabatur omnis ciuitas, & magnitudo signi [79] Salonis quoque percrebuerat.

Tribus crucis signis in sabulo pictis diluuium ab Epidauritanis auertit.

Matth. 17.

CAP. XXXIIII. Quod intelligens senex, [80] in breui lembo clàm nocte fugit, & inuentâ post biduum onerariâ naui, perrexit Cyprum. Cumque inter Maleas & Cytheram piratæ, derelictâ classe in littore, quæ non antemna sed conto regitur, [81] duobus haud paruis myoparonibus occurrissent, denuo hinc inde fluctus verrente remige, omnes qui in naui erant trepidare, flere, discurrere, præparare contos, & quasi non sufficeret vnus nuntius, certatim seni piratas adesse dicebant. Quos ille procul intuens, subrisit. Et conuersus ad discipulos, dixit: Modicæ, inquit, fidei, quare trepidatis? Numquid plures sunt hi, quàm Pharaonis exercitus? tamen omnes Deo volente submersi sunt. Loquebatur; & nihilominùs spumantibus rostris, hostiles imminebant carinæ, iactu tantum lapidis medio. Stetit ergo in prorâ nauis, & porrectâ contra venientes manu, Hucusque, ait, venisse sufficiat. O mira rerum fides! statim resiluère nauiculæ, & impellentibus contrà remis ad puppim impetus redit. Mirabantur piratæ, post tergum se redire nolentes, totoque corporis nisu, vt ad nauigium peruenirent laborantes, velocius multò, quam venerant, ad littus ferebantur.

Gloriam fugiens, nauigat Cyprum.

Matth. 8.

Extensione manus piratarum naues repellit.

CAP. XXXV. Prætermitto cetera, ne videar in narratione singulorum volumen extendere. Hoc solum dicam, quòd prospero cursu inter Cycladas nauigans, hinc inde clamantium de vrbibus & vicis, & ad littora concurrentium, immundorum spirituum voces audiebat. Ingressus ergo [82] Paphum vrbem Cypri, nobilem carminibus poëtarum, quæ frequenti terræmotu lapsa, nunc ruinarum tantùm vestigiis, quid olim fuerit, ostendit, in secundo ab vrbe milliario habitabat ignobilis, gaudens vehementer quòd paucis diebus quietus viueret. Verùm non plene viginti transiere dies, cum per omnem illam insulam quicumque immundos habebant spiritus clamare cœperunt, venisse Hilarionem seruum Christi, & ad eum se debere properare. Hoc [83] Salamina, hoc Curium, hoc Lapetha, & vrbes reliquæ conclamabant: plerisque asserentibus, scire se quidem Hilarionem, & verè illum esse famulum Dei, sed vbi esset ignorare. Intra triginta igitur nec multo ampliùs dies, ducenti fermè, tam viri quàm mulieres, ad eum congregati sunt. Quos cum vidisset, dolens quòd se non paterentur quiescere, & quodammodò in vltionem sui sæuiens, tanta eos orationum instantiâ flagellauit, vt quidam statim, alij post biduum triduùmve, omnes verò intra vnam hebdomadam curarentur.

Secundo à Paphi vrbe milliario quietus degit.

A dæmoniacis proditur.

Fermè ducentos dæmoniacos curat in insulâ Papho.

CAP. XXXVI. Manens itaque biennio, & semper de fugâ cogitans, Hesychium ad se veris tempore

pore reuersurum, Palæstinam ad salutationem fratrum, & monasterij sui cineres visendos misit. Qui cùm reuertisset, cupienti rursum ad Ægyptum nauigare, hoc est, ad ea loca, [84] quæ vocantur Bucolia, eò quòd nullus ibi Christianorum esset, sed barbara tantum & ferox natio, suasit vt in ipsâ magis insulâ ad secretiorem locum secederet. Quem cùm diu lustrans omnia reperisset, perduxit eum duodecim milibus à mari procul inter secretos asperosque montes, & quo vix reptando manibus genubusque posset ascendi. Qui ingressus, contemplatus quidem est terribilem valde & remotum locum, arboribusque hincinde circumdatum, habentem etiam aquas de supercilio collis irriguas, & hortulum peramœnum, & pomaria plurima, quorum tamen fructum numquam in cibum sumpsit: iuxta quem erat antiquissimi templi ruina, ex quo (vt ipse referebat, & eius discipuli testantur) tam innumerabilium per noctes & dies dæmonum voces resonabant, vt exercitum crederes. Quo ille valde delectatus, quòd scilicet [85] antagonistas haberet in proximo, habitauit ibi per annos quinque: & sæpè inuisente se Hesychio, in hoc extremo iam vitæ suæ tempore refocillatus est, quòd propter asperitatem difficultatemque loci, & Vmbrarum (vt ferebatur vulgò) multitudinem, aut nullus, aut rarus ad se vel posset vel auderet ascendere.

Dæmonibus occupata delectatur Hilarion.

Cap. XXXVII.

Quodam autem die egressus hortulum, vidit hominem toto corpore paralyticum, iacentem ante fores. Interrogauitque Hesychium quisnam esset, & quomodo fuisset adductus. Qui respondens, ait: Procuratorem eum fuisse villulæ, ad quem hortulus quoque, in quo ipsi erant, pertineret. Et ille collacrymans, tendensque ad iacentem manum: Tibi, inquit, dico, In nomine Domini nostri Iesu Christi surge & ambula. Mira velocitas. Adhuc verba in ore loquentis voluebantur, & iam membra solidata ad standum hominem surrigebant. Quod postquam auditum est, etiam difficultatem loci, & iter inuium plurimorum vicit necessitas: nihil per circuitum cunctis validiùs obseruantibus, quàm ne quo modo elaberetur. Disseminauerat enim hoc de eo rumor, diu eum in eodem loco manere non posse. Quod tamen ille non leuitate quadam, aut puerili sensu victus faciebat, sed honorem fugiens & importunitatem: semper enim silentium & vitam ignobilem desiderabat.

Paralyticum erigit.

Cur sedem [illegible]

Cap. XXXVIII.

Igitur octogesimo ætatis suæ anno, cùm absens esset Hesychius, quasi testamenti vice breuem manu propriâ scripsit epistolam, omnes diuitias suas ei derelinquens. Euangelium scilicet, & [86] tunicam sacciineam, cucullam, & palliolum. Nam minister eius ante paucos dies obierat. Venerunt itaque ad ægrotantem de Papho multi religiosi viri: & maximè quòd eum dixisse audierant, iam se ad Dominum migraturum, & de corporis vinculis liberandum. Sed & Constantia quædam sancta femina, cuius generum & filiam vnctione olei de morte liberauerat: quos omnes adiurauit, vt ne puncto quidem horæ post mortem reseruaretur, sed statim eum in eodem hortulo terrâ operirent, sicut vestitus erat in tunicâ cilicinâ, & cucullâ, & sago rustico. Iamque modicus calor tepebat in corpore, nec præter sensum quidquam viui hominis supererat, & tamen apertis oculis loquebatur: Egredere, quid times? egredere anima mea, quid dubitas? Septuaginta propè annis seruisti Christo, & mortem times? In hæc verba exhalauit spiritum. Statimque humo obrutum, antè vrbi sepultum quàm mortuum nuntiauerunt. Quod postquam Palæstinæ sanctus vir audiuit Hesychius, perrexit ad Cyprum, & simulans se velle habitare in eodem hortulo, vt diligentis custodiæ suspicionem accolis tolleret, cum ingenti vitæ suæ periculo post decem ferè menses corpus eius furatus est. Quod Maiumam deferens, totis monachorum & oppidorum turbis prosequentibus, in antiquo monasterio condidit, illæsâ tunicâ, cucullâ & pallio: [87] & toto corpore, quasi adhuc viueret, integro: tantisque fragrante odoribus, vt delibutum vnguentis putaretur.

Testamentum Hilarionis Euangelium, saccus, cuculla, palliolum.

Prædicit mortem.

Octogenarius moritur post LXX penè annorum in eremo seruitium.

Mortuum corpus perdurat integrum cum vestibus, & odore fragrans.

Cap. XXXIX.

Non mihi videtur in calce libri tacenda Constantiæ illius sanctissimæ mulieris deuotio, quæ perlato ad se nuntio, quòd corpusculum Hilarionis Palæstinæ esset, statim exanimata est, veram in seruum Dei dilectionem etiam morte comprobans. Erat enim solita peruigiles in sepulcro eius noctes ducere, & quasi cum præsente [88] ad adiuuandas orationes suas sermocinari. Cernas vsque hodie miram inter Palæstinos & Cyprios contentionem, his corpus Hilarionis, illis spiritum se habere certantibus. Et tamen in vtrisque locis magna quotidie signa fiunt, sed magis in hortulo Cypri, forsitan quia plus illum locum dilexerit.

Constantia ad sepulcrũ eius excubat, eo ablato exanimatur.

Inter Palæstinos & Cyprios de corpore eius contentio.

NOTATIO.

1 HILARIONIS] *Martyrologium Romanum* XXI. *Octobr.* In Cypro natalis S. Hilarionis Abbatis, cuius vitam virtutibus atque miraculis plenam S. Hieronymus scripsit. *Menologium Græcorum eodem die:* Commemoratio S. Patris nostri Hilarionis. *De quo fusiùs in Menæon eodem die. vbi* Μεγάλ@, Magnus *nominatur, ad distinctionem puto aliorum. Nam* IV. *Maij habetur Hilarion Thaumaturgus.* XXVIII. *Martij Hilarion Iunior, Abbas monasterij Pelecetι.* VI. *Iunij Hilarion Iunior, Abbas Dalmatarum.*

De hoc nostro Hieronymus epist. XIII. *ad Paulinum:* Beatus Hilarion cùm Palæstinus esset, & in Palæstinâ viueret, vno tantùm die vidit Ierusolymam, vt nec contemnere loca sancta propter viciniam, nec rursus Dominum loco diuidere videretur. *Sozomenus quoque libro* V. *histor. Ecclesiast. cap.* XIV. *scribit Alaphionem auum suum ab Hilarione Christi nomine inuocato à dæmonio liberatum. quod vtrumque Hieronymus hic in Vitâ non attingit.*

De hoc eodem Hilarione Sozomenus libro III. *cap.* XIII. *& lib.* V. *cap.* IX. *Nicephorus libro* IX. *cap.* XV. *& libro* X. *cap.* VIII. *& libro* XI. *cap.* XXIX. *De eodem breuiter Petrus Damianus lib.* VI. *ep.* XVII. Hilarion Platones & Pythagoras proiicit, vnóque contentus Euangelio, in sepulcrali se cellulæ antro concludit. sed ecce dæmonibus imperat, quem philosophorum studia non exornant.

Vitam hanc Hilarionis ex Latino textu Hieronymi in Græcam linguam transtulit Sophronius, vt testatur ipse Hieronymus Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap. CXXXIV. *Exstat inter vitas Metaphrastæ nomine editus à Lipomano Hilarionis Vita è Græco per Gentianum Heruetum translata. Sed ea Sophronij nomen non præfert. Accepi eam Græcè Parisijs beneficio Sirmondi nostri, vbi nullus vel auctor vel interpres assignatur. Existimo tamen eam esse, quam Sophronius ex Hieronymi textu vertit. Eodem enim ordine procedit; etsi in quibusdam subinde varîet, & quædam etiam addat.*

PROLOG. 2. NONNA] *Hanc allocutionem seu salutationem ante* Scriptutus *præmittunt veteres editiones, & quidam manuscripti. De* Nonnâ *Vide Onomast.*

3. ASELLA] *Ad Asellam habet epistolam diuus Hieronymus tomo* II. *epist.* XCIX. *De eiusdem laudibus habes apud eumdem tomo* I. *epist.* XV. *ad Marcellam. Eiusdem quoque idem meminit tom.* III. *epistolâ* CXIV. *ad Principiam.*

4. EORVM ENIM QVI FECERE VIRTVTES, &c.] *Mera hic differentia tum editorum, tum manuscriptorum. Quidam,* Huius namque conuersatio & abstinentia, ac præclara dona mirabilium, quæ operatus est (vt ait Crispus) tanta ac talia habentur, quantum ea vel ex paruulis verbis potuêre extollere cuiuscumque præclara ingenia. *alij, vt expressi. Crispus in Catilinario:* Eorum, qui ea fecêre, virtus tanta habetur, quantum verbis ea potuêre extollere præclara ingenia. *quem etiam æmulatur Flauius Vopiscus in Probo:* Certum est, quòd Sallustius Crispus, quodque M. Cato & Gellius historicæ sententiæ modo in litteras retulerunt: omnes omnium virtutes tantas esse, quantas videri eas voluerunt eorum ingenia, qui vniuscuiusque facta descripserint.

5. ALEXANDER MAGNVS] *Expressum ex Flauio Vopisco in Probo: quæ superioribus subnectit:* Inde est quòd Alexander Magnus Macedo, cùm ad Achillis sepulcrum venisset, grauiter ingemiscens: Felicem te, inquit, iuuenis, qui talem præconem tuarum virtutum reperisti; Homerum intelligi volens, qui Achillem tantum in virtutum studio finxit, quantum ipse valebat ingenio.

6. QVEM VEL ÆS, VEL PARDVM, VEL HIRCVM CAPRARVM] *Ne mirere, Lector, de lectionis nouitate. Vetus est lectio, quam exhibeo, ex manuscriptis deprompta, qui æs, & non arietem, exhibent. Et verò ea lectio & Sacris litteris, & Hieronymianæ menti respondet.*

Nam quod habetur Danielis cap. II. *v.* 32. *de statuâ:* Venter & femora ex ære. *& v.* 39. Regnum tertium aliud æreum; *Hieronymus in Commentario interpretatur de Alexandro & regno Macedonū.*

Quod verò habetur Danielis cap. VII. *v.* 6. Et ecce alia (*bestia*) quasi pardus. *Idem Hieronymus de regno Macedonum interpretatur;* De quo, *inquit,* in statuâ legimus: venter & femora eius ex ære.

Quod autem Daniel habet cap. VIII. *v.* 5. Ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente, *angelus Gabriel interpretatur v.* 21. Hircus caprarum Rex Græcorum est. *& ibidem Hieronymus:* Hircus caprarum Alexander est Rex Græcorum.

Editores, quia sequebatur de pardo & hirco, exstimarunt & tertium animal hic iungendum; quare æs in arietem *verterunt. Sed Daniel & Hieronymus per* arietem *non Alexandrum Magnum, sed Darium Regem Persarum & Medorum intelligunt.*

7. EPIPHANIVS] *Huius epistola de laude Hilarionis hodie, quod sciam, non exstat. De hoc Sozomenus libro* VI. *cap.* XXXII. Ἐπιφάνιος δὲ ἀμφὶ Βησανδούκην κώμην, ὅθεν ἦν, νομοῦ Ἐλευθεροπολίτου ἠσκεῖτο. Epiphanius autem circiter Besanducem vicum, in Nomo Eleutheropolitano situm, vitam monasticam exercuit. *Eadem apud Nicephorum lib.* XI. *capite* XXXIX. *De Epiphanio & Hilarione se inuisentibus habes apophthegma apud Pelagium libell.* IV. *n.* 15.

8. QVI OLIM DETRAHENTES PAVLO MEO] *Vide dicta ad Vitam Pauli in Præludiis n.* 4.

9. THABATHA] *Veteres editiones* Thebacha. *MS. S. Floriani* Thauthac *Sozomeno lib.* III. *capite* XIV. Θαβαθὰ, *aliàs* Θαναθά. *Nicephoro libro* IX. *cap.* XV. Thabasa. CAP. I.

10. GAZA] *Palæstinæ vrbs notissima.*

11. ROSA VT DICITVR DE SPINIS FLORVIT] *Græcè est,* Ῥόδον ἐξ ἀκανθῶν τὸ τοῦ λόγου. *Prouerbialis forma. Ammianus lib.* XVI. *de Eutherio eunucho:* Sed inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras nonnullæ mitescunt.

12. MAIVMA] *Emporium Gazæ hic dicitur Hieronymo, quod Ptolomæo & Sozomeno libro* V. *capite* III. ἐπίνειον Γαζαίων, Gazæorum nauale, *in Palæstinâ, viginti stadiis à Gazâ distans.* CAP. II.

13. ET PELLICEVM HABENS EPENDYTEN] *In Vitâ Antonij cap.* XXIII. Lauit ependyten suum. CAP. III.

suum. *Vide ibi ad n. 55. Ioannes Andreas, epistolarum Hieronymi vetus editor, post* ependyten *in Vita Hilarionis addit*, & eracieſtem; *cuius loco apud Adonem in Martyrologio* XXI. *Octobris habes*, & mastem. *De quibus inquiremus in Onomastico.*

14 INTER MARE ET PALVDEM VASTA SOLITVDINE] *Sic & infrà cap.* VII. *de latronibus* inter mare & paludem *discurrentibus. Plura de eremis & solitudinibus in Onomastico.*

15. CARICAS] *Sunt caricæ Plinio libro* XIII. *cap.* V. *ex ficorum genere, quas Syria esse peculiares ait. Cassianus Collat.* VIII. *cap.* I. caricas *inter eremitarum edulia refert. Suprà in Vitâ S. Pauli eremitæ cap.* V quinque caricis per dies sustentabatur.

[illegible]. [F]ISCELLAS] *Manuscripti quidam & veteres editiones addunt*, hoc est sportellas. *sit interpretationis vice. Est enim* fiscella *viminea sporta ad varium vsum.*

Cap. IV. 1[7] AGITATUR] *Editi plerique*, gladiator. *Male quod irrepsit, quia præcessit de gladiatorum pugnâ. Cicero Academicâ* IV. Ego enim vt agitator callidus, priusquam ad finem veniam, equos sustinebo.

Cap. V. 18. CARICE] *Editi quidam addunt*, id est, herba agresti & spinosâ, *quod haud dubiè ex marginali interpretamento in textum irrepsit. Est enim iuncigenus acutis & durissimi, simile sparto.*

Cap. VI. 19 IMPETIGINE] Impetigo *infectio est & asperitas summæ cutis cum non leni prurita. quæ Lucilio libro* XXX. *Satyr.* depetigo *dicitur. De remediis contra eam vide Plinium lib.* XX. *cap.* IX. *& libro* XXII. *cap.* XXV. *& lib.* XXIII. *in proœm. & cap.* VII.

Cap. VIII. [20]. ELEVTHEROPOLITANA] Eleutheropolis, *Palæstinæ vrbs, inter Ierosolymam & Ascalonem, vtrimque ferè vnius diei itinere dissita.*

Cap. IX. 21. ARISTÆNETA ELPIDII, QVI POSTEA PRÆFECTVS PRÆTORIO FVIT, VXOR] *Infrà cap.* XXIII. Aristæneta illa, cuius suprà fecimus mentionem, præfecti vxor. *De Elpidio Ammianus lib.* XXI. Inter tot vrgentia Hermogene defuncto, ad præfecturam promouetur Elpidius, ortus in Paphlagoniâ, aspectu vilis & linguâ, sed simplicionis ingenij, incruentus & mitis.

22. HEMITRITÆO] *Coloniensis editio addit* (morbo videlicet imperfectę febris tertianæ) *quod prorsus glossema est. Frequens hoc Græcum vocabulum etiam apud Latinos scriptores. Vide Onomasticon.*

23. ET MARNAS CORRVAT] *Hieronymus epist.* [VI]I. *ad Lætam*: Iam & Ægyptius Serapis Christianus factus est. Marnas Gazæ luget inclusus, & euersionem templi iugiter contremiscit. *Idem in caput* XVII. *Isaiæ*: Serapium Alexandriæ, & Marnæ templum Gazæ in ecclesias Domini surrexerunt.

24. SANCTI DEOSCVLATI SVNT MANVS] *Et manus & pedes sanctorum virorum, martyrum, episcoporum, sacerdotum osculabantur olim Christiani venerationis ergò. Vide Onomasticon.*

Cap. XI. 25. RHINOCORVRA] *Hieronymus de locis Hebraicis*: Rhinocorura ciuitas Ægypti, cuius meminit Isaias. Sciendum autem, quòd hoc vocabulum in libris Hebraicis non habetur: sed à LXX. Interpretibus propter notitiam loci additum est. quod in libro Hebraicorum nominum diximus. *Idem in caput* XXVII. *Isaiæ*: Pro torrente Ægypti, LXX. Rhinocoruram transtulerunt, quod est oppidum in Ægypti Palęstinæque confinio, non tam verba Scripturarum, quàm sensum verborum exprimentes.

Cap. 27.

26. HAILÆ] *Vetus editio* Achile. *Hieronymus de locis Hebraicis*: Ailat in extremis finibus Palæstinę iuncta Meridianæ solitudini, & mari Rubro: vnde ex Ægypto Indiam, & inde ad Ægyptum nauigatur. Sedet autem ibi legio Romana cognomento Decima: & olim quidem Ailat à veteribus dicebatur, nunc verò appellatur Aila. Ca. XIII.

27. ZANANVS] *Ita hic & cap.* XXX. *&* XXXIII. *in manuscriptis, ita & Sophronius Græcè apud Metaphrastem. etsi Heruetus* Gazanus *vertit & edidit, secutus, opinor, vulgatam lectionem Hieronymi. Sed* Zananum *habent MSS. vt dixi.* Cap. XIV.

28. ADVERSVS GAZENSEM DVVMVIRVM] *Erant Duumuiri in municipiis instar Consulum. Ad hos editio Circensium spectabat, quæ refertur inter personalia munera libro* L. *D. tit.* IV. *de muner. & honor. Leg.* I. *vbi habes*, equorum Circensium spectacula. *Gaza autem municipium erat, vnde Hieronymus Italicum* municipem *vocat.* Cap. XV.

29. CONSO QVASI CONSILIORVM DEO] *Cyprianus lib. de Idolor. vanitate cap.* II. Consus, quem Deum fraudis, velut consiliorum Deum, coli Romulus voluit, postquam in raptum Sabinarum perfidia prouenit. *Idem libro de Spectaculis cap.* IV. Romulus Conso quasi consilij Deo, ob rapiendas Sabinas, Circenses primus consecrauit. *quæ expressa sunt ex Tertulliani libro de Spectaculis cap.* V. Quamquam & Consualia Romulo defendunt, quòd ea Conso dicauerit, Deo (vt volunt) consilij. *Augustinus libro* IV. *de C.D. cap.* XI. Ipse sit & Deus Consus, præbendo consilia. *Varro de L. L. libro* V. Consualia dicta à Conso, quòd tum feriæ publicæ ei Deo, & in Circo ad aram eius ab sacerdotibus fiant ludi illi, quibus virgines Sabinæ raptæ.

30. SCYPHVM FICTILEM] *Isaacus Casaubonus ad Spartiani Iulianum post dicta quædam de κατοπτρομαντικῆς speciebus, ὑδρομαντείᾳ, κυλικομαντείᾳ, & aliis, Miratus sum, inquit, persæpè antiquissimum monachum Hilarionem, conclamatissima virtutis virum, cùm in Christi nomine miraculum esset editurus, curiosorum hominum artes hoc genus esse amulatum. Historiam narrat Hieronymus. Eadem in Græcorum Martyrologiis fusè descripta. vnde hæc pauca hic descripsimus:* Ὁ δὲ Γαλάτιον τοὺς παρόντας δυσωπηθεὶς, ἐδέοντο γὰρ καὶ αὐτοὶ μὴ περιιδεῖν οὕτως ἔχοντα τὸν Ἰταλικὸν *(Christianus hic erat: qui in ludicro Circensi victus à contrariâ factione, non equorum virtute, sed magicis artibus, opem ab Hilarione fletus petierat)* [illegible] κελεύει τὸ ποτήριον ὕδατος, ἐν ᾧ πίνειν αὐτῷ [illegible] δὲ ἱεράτου [illegible] καὶ τῇ χειρὶ τοῦ Ἰταλικοῦ ἐνθεῖναι. τοῦτο λαβὼν ἐκεῖνος, ὁμοῦ τούς τε ἵππους καὶ τὸν ἱππῶνα, καὶ δὴ καὶ αὐτοὺς [illegible] τῶν ἁρμάτων τοὺς ἡνιόχους [illegible] καθαροῖς ἐν τῷ ὕδατι [illegible] πάντες ἦσαν [illegible] τῶν ἐναντίων. τοῦτο ἰδὼν καὶ Θεῷ χάριν ὁμολογήσας καὶ Γαλάτιον, αὐτίκα μὲν εἰς τὸν οἶκον ἐπανῆκε· λαβὼν δὲ [illegible] τοῦ ὕδατος, [illegible] ἐν τῷ [illegible] ἵππους [illegible], διαρραίνει πάντας· εἶτα καὶ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ [illegible] καὶ ἐπ' ἐκείνου [illegible] μετὰ δὲ τὸ Ἰταλικὸν [illegible] λαμβάνει τοὺς ἀντιπάλους [illegible]. *Quis neget κατοπτρομαντείας his verbis describi illam speciem, quæ cum aquâ & cyatho perficiebatur? Hactenus Casaubonus.*

Imò verò quis non neget, hic vllam κατοπτρομαντείας esse speciem, cùm ea non nisi malo dæmone, maloque carmine & diabolicâ pactione perficiatur? Sed quem Græcè dedit locum Casaubonus, antè Latinè ex Heruete versione dabo: Hilarion reueritus eos, qui aderant (nam ipsi quoque rogabant, ne despiceret sic

affectum Italicum) iubet aquâ impleri poculum, in quo ipse solitus erat bibere (erat autem testaceum) & poni in manus Italici. Id cùm ille accepisset, simul & equos & stabulum, quin etiam ipsos quoque aurigas cum curribus in aquâ purè aspicit: erant autem omnes ligati præstigiis aduersariorum Hoc cùm vidisset,& Deo egisset gratias & Hilarioni, statim quidem domum reuertitur; illâ autem aquâ acceptâ, quos in poculo vidit equos impeditos, omnes adspergit, deinde etiam venerandâ signat Crucis figurâ. Et ab illo quidē tempore victoria transit ad Italicum, summo autem dedecore afficiuntur aduersarij. *Quis hic dæmon inuocatur? quod malum carmen occenitur? quæ diabolicæ fraudes adhibentur, vt Hilarion dici possit curiosorum hominum artes æmulatus? Fors erit, vt maleuolus Casaubonus prophetiam per* Vrim *&* Thummim, *quæ ex splendore lapidum Rationis colligebatur, ex multorum sententiâ, ad κατοπτρομαντείαν referat.*

Quid? Hilarion maleficio soluit dæmonum maleficia, qui hic apud D. Hieronymum cap. IV. contra dæmonum ludibria Christi crucem signauit in fronte? *Sed & ipse Italicus protestatur apud Hilarionem, non esse Christianis hominis*, vti magicis artibus, *atque ideò ad eum se confugisse: & iis tamen vtatur Hilarion? Addo*, quòd noluit Sanctus antequam purgaret *(à dæmone)* virginem vel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: *& hic diabolo diabolum pellat?*

Non ita verè Christiani, qui inimicâ potiùs scientiâ, quàm sociâ conscientiâ dæmones pellere, maleficia soluere suett. Tertullianus libro de Animâ, capite LVII. Ratio fallaciæ (*magicæ*) solos non fugit Christianos, qui spiritalia nequitiæ non quidem sociâ conscientiâ, sed inimicâ scientiâ nouimus: nec inuitatoriâ operatione, sed expugnatoriâ dominatione tractamus multiformem luem mentis humanæ, totius erroris artificē, salutis pariter animæq; vastatorem. *Augustinus lib.* x. *de C.D. c.* XXII. Verâ pietate homines Dei aëream potestatem, inimicam contrariamque pietati, exorcizando eiiciunt, non placando: omnes tentationes aduersitatesque eius vincunt orando non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. *& cap.* XXI. *ait*: Heroas martyres non supplicibus donis, sed virtutibus diuinis Heram & aëreas potestates superasse.

Sed maluit videlicet hæreticus Hilarionem videre maleficum quàm beneficum, apostaticum quàm Apostolicum, malum Ethnicum quàm bonum Christianum. Mirum, ni & Christum magum facturus sit, qui sputo curandis oculis vsus, quia crebra veteris superstitionis in magicis desputatio.

Fuerit igitur aqua scyphi fictilis ab Hilarione vel Cruce signata & benedicta, quo modo benedictum ab eodem panem & oleum non vnus in medelam accepit, teste D. Hieronymo; vel certè ab Hilarionis poculo, quo ipse vti solitus, omnis aquæ vis: qualia exempla non pauca exstant apud Hagiologos.

Ioannes Sauaro ad Carmen XXIII. *Sidonij, locum hunc Hieronymi de Hilarione adducens, notat, aquâ aspersos equos, vt scilicet equi Neptuno sacri aquâ Neptuno sacrâ perfusi, in Circo velociùs currerent. quod nollem viro magno excidisse. Quid enim? Vel aqua hæc magicâ vi equos incitauit, aut naturali. Non magicâ; vt clarè contra Casaubonum monstraui: non naturali; nec enim irrisisset aduersarius, & qui diabolum in Circensi studio consulebat, non opinor idem naturale beneficium repudiasset. Imò quid necesse erat stabulum, rhedam, carcerumque repagula, & aurigas eadem aquâ aspergere, quæ nihil ad equorum cursum conferebant? Fuit, fuit diuina vis aquæ ab Hilarione eiusque poculo consecratæ, quæ omne maleficium à stabulo, rhedâ, carceribus, aurigis, equis arcuit. In hunc enim finem subsidium petebat Italicus. Nec communi aquæ ea vis.*

31. TORMENTA QVÆDAM VERBORVM, ET PORTENTOSAS FIGVRAS SCVLPTAS IN ÆRIS CYPRII LAMINA] *Aliquando ære, aliquando plumbo, ad verba & figuras insculpendas vsi venefici & magi. Tacitus Annal.* II. Reperiebantur solo ac parietibus erutæ humanorum corporum reliquiæ, carmina, & deuotiones, & nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum, semiusti cineres, ac tabe obliti, aliaque maleficia. CAP. XVI.

32. QVI LICIO ET LAMINA STRICTVS TENERIS] *Ouid. lib.* I. *Amor. Eleg.* VIII.

Scit benè quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia, quid valeat virus amantis equæ.

Simili arte apud Synesium epist. CXXI. *ad Anastasium hydrocomeam Vlysses Polyphemo persuadere conatus est, se Galateam ei conciliaturum*: ἀλλ' ἐγώ τοι καὶ ἐπῳδὰς οἶδα, καὶ καταδέσμους, καὶ ἐρωτικὰς κατανάγκας, αἷς οὐκ εἰκὸς ἀντισχεῖν οὐδὲ πρὸς βραχὺ τὴν Γαλάτειαν. Etenim ego cantiones quasdam scio, & nexus & amatorias illecebras, quibus vel tantillum Galatea resistere non potest. *Atque has vocat* artes prauas *Ammianus libro* XXVIII. *quibus vsum Marinum causarum defensorem narrat.* Quem vt ausum Hispanillæ cuiusdam artibus prauis adfectasse coniugium, transeunter iudiciorum fide discussâ, supplicio letali damnauit.

33. VT SERVAREM EAM] *Vide Serarium nostrum in cap.* VI. *Tobiæ, quæstiunculâ* I. *ad v.* 14. *vbi agit de Asmodæo, quomodo in Græco textu dicatur* Saram amasse.

34. QVI TE MITTEBAT] *Vide Delrium nostrum tom.* II. *Disquis. Magic. lib.* II. *parte* I. *q.* IV. *sect.* VII. *vbi disputat, an malefici possint & soleant alios deuouere, & dæmoni quasi mancipare. Vide & Thyræum nostrum parte* I. *Disput. de dæmoniac. capite* XVI.

35. AMORIS DÆMONEM] *Certi dæmones certis vitiis dominantur. infrà capite* XXII. Habebat enim senex hanc gratiam, vt sciret cui dæmoni, vel cui vitio subiaceret. *Vita Antonij capite* IV. Hinc & spiritus fornicationis vocor. *Ibidem notata vide.*

36. NOLVIT AVTEM SANCTVS, &c.] *Hoc loco persuasus Ioannes Hessels à Louanio Prælect. in librum* IV. *Sent. censuit non licere maleficij signum destruere, vt diabolus nocere desinat. Sed receptior est contraria sententia, quam fusè probat Delrio noster Disquisit. Magic. tomo* III. *libro* VI. *capite* II. *sect.* I. *q.* III. *qui ad exemplum illud S. Hilarionis respondet, dumtaxat probare, quòd qui Hilarioni sanctitate & dono miraculorum sunt similes, aut quando aliquod scandali vel superstitionis augendæ subest periculum, debeant id facere, quod ad maiorem Dei gloriam tendit; vt est, dæmonem oratione eiicere: non verò probat, quòd eo periculo cessante, aut quando quis non est certus de dono miraculorum (vt hodie certè nulli sunt in his partibus vbi fides propagata)*

[illegible] *emedio, quod ad manum est,* [illegible] *comprobatum nouit. Me-* [illegible] *autem* [illegible] *non, ne demon hoc pacto* [illegible] *sombus recederet* [illegible] *ed ne popul*[illegible] *vide-* [illegible] *mo neque hoc impliciter vereba-* [illegible] *vel ne videretur ipse* [illegible] *dem habuisse, qui negabat aliter se* [illegible] *o prius ablato. Quod falsum* [illegible] *nos credit. Et quin sponte ingres-* [illegible] *nte remane*[illegible] *nec cum cogendi vim vllam* [illegible] *tinebant.*

[illegible]ATVS CONSTANTII IMPERATO- [illegible] *significatio: sed hoc, opinor,* [illegible] *larium numero, qui ob corporis pro-* [illegible] *tutelam Principis eligebantur. Vide* [illegible]*on.*

[illegible]IONEM] *Significat* euectio *cursus* [illegible] *onem. Augustinus epist.* L V. *Zeno-* [illegible] menio ex factus est, & misit nobis [illegible] annonis. *Vide Onomasticon.*

[illegible]N VLA[illegible]M] *Proprie loquitur. Nam* *pr*[illegible] *uincia habebat* consularem. *De quo* [illegible] *itinum Orientis.*

[illegible]RI[illegible]IBVS] *In municipiis & colonis* [illegible] *onsilio publico praerant, & sua curia* [illegible]*tuatores erant lib* x. *C. de decurion. L.* XXXII. [illegible] *incumbebant munia. Existimo Con-* [illegible] *atum in profectione sua* decurionibus [illegible] *quia illi mansionibus praerant. L.* XII. [illegible]*ur.*

41 [illegible]V[illegible]RIS BENEDICENS] *Infrà ca-* [illegible] Barech, *id est,* Benedic *Hilarions* [illegible] *non hominibus tantùm, sed & rebus* [illegible] *benedicebant. infra hic c.* XXI. In [illegible] ne lixit vineæ. *cap.* XXV. Vt bene-dictu[illegible] vel oleum acciperent. *& ca-* [illegible] x [illegible] enedicto itaque oleo vniuersi agri-[illegible]ores tangentes vulnera, certam sa-[illegible].

42 B[illegible]ACVM CAMELVM] *Alij* Bactrum.

4[illegible]VM CADES] *Psalmo* XXVIII. [illegible] minus desertum Cades. *Vide diuinum* [illegible]*ymum in cap.* XLVII. *&* XLVIII. *Ezech.*

[illegible]V[illegible]M] *Græcè,* Λεῦσαν. *Est* Elusa *oppidum* [illegible] *tolomaeo alij ponunt in Palæstinâ* II *alij* [illegible]*ina* [illegible] *Alia est* Elusa *Gallia Narbonensis.*

[illegible]L[illegible] AVTEM ILLAM OB LVCIFE-[illegible] *ieronymus in cap.* V. *Amos.* Luciferum [illegible]aceni v[illegible]antur.

[illegible]AM [illegible]TVRÆ ECC[illegible]ESIÆ LINEAM [illegible] re lineam *adagialis specie di-* [illegible] *expre*[illegible]*um ex Plauti Mostellariâ. Sed* [illegible] *significatione Ne quid dissimulem, ma-* [illegible] *veteres editiones habent* limitem mit-[illegible] *qua* [illegible] *terior lectio à Finitoribus desumpta.* [illegible] *one* [illegible] *us in Onomastico.*

[illegible]NATVS] *Ex veteri sacrifi-* [illegible] *qui* [illegible] *erdotes erant coronati. Tertul-* [illegible] *de* [illegible]*rona mil*[illegible] *cap.* x [illegible] sæ denique fures, [illegible] & [illegible] ipsi ministri & sacerdotes eo-[illegible] *co*[illegible]. *Plinius lib.* XVI. *cap.* IV. Deorum [illegible] antes [illegible]*ronam*) sumpsère, victimis [illegible] *libro* XXI. *cap.* II. Inter sacra [illegible] h[illegible]nores coronis suum nomen

48. E[illegible]ERERET IN SCHEDVLA] *Sisto* [illegible] *ver ionem Herueti ex Graca Me-*[illegible] *Sop*[illegible]. Cùm verò ad monasterium quoddam primùm accessisset, quod dictum est Scindula. *Non errauit Heruetus, sed quod in Graco inuenit, expressit:* Μετὰ δὲ ταῦτα [illegible] Σχινδουλᾶ λεγέσθαι. *Vel hinc colligas Sophronium hac ex Latino Hieronymi textu Græcè interpretatum.* Ex schedula *fecit* Scindulam *monasterium. Similem errorem errat infrà capite* XXXIV. *ubi notationem ad n.* 80. *vide. Hoc ipso capite, ubi Hieronymus habet* monachi *nomen* Sabas, *Sophronius vertit* τὴν τῶν [illegible], monasterium Ibæ.

49. QVASI VILLA ESSET ALIENA] *Coloniensis editio:* quà venirent illi.

50. PRÆFECTI VXOR] *In plerisque MSS.* *deest* tunc, *quod editi addunt. Tamen vel subintelligendum id esse, videtur colligi ex eo quod sequitur,* sed nihil de præfecti ambitu habens; *quare tunc videtur præfecti uxor fuisse. Quanquam si Ammianum, horum temporum scriptorem, audimus, tunc nondum erat præfectus Elpidius. Potuit ergo Hieronymus eam præfecti uxorem vocare per anticipationem, quia posteà præfecti uxor fuit Aristaneta.* Cap. XXIV.

51. ET EXITIVM] *Coloniensis editio:* & iustitium *cum interpretatione*, id est omnium rerum intermissionem, & quasi publicum luctum. *primò malè lectum* iustitium *pro* exitium. *inde glossema quoque substituti verbi in textum irrepsit.* Cap. XXV.

52. FALLACEM DEVM MEVM NON FACIO] *Visio hæc explicatur hic infrà cap.* XXVIII. *de Ethnicis monasterium Hilarionis inuadentibus De Hilarione a Gazensibus quæsito refert etiam Sozomenus libro* V. *cap.* IX. *Meminit effrænis audaciæ Gazæorum tempore Iuliani Imp. Nazianzenus Inuectiuâ priore in Iulianum, quæ est oratio ordine tertia, & Sozomenus libro* V. *cap.* VIII. *& Theodoretus libro* III. *cap.* VI. *Ambrosius epist* XXVIII. Incensæ sunt basilicæ Gazis tempore imperij Iuliani.

53. BETHELIAM] *Varia hic lectio, quà à scriptis, quà ab editis libris. Vetus editio habet* Bethiium. *quam expressi confirmat Sozomenus lib* V. *cap* XIV. *de parentibus suis loquens, qui* πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐγένοντο ἐν Βηθελίᾳ κώμῃ Γαζαίᾳ, primi Christiani effecti in Betheliâ, pago ditioni Gazensium subiecto. *Idem libro* VI. *cap.* XXXII. *agens de discipulis Hilarionis:* Ἐφιλοσόφουν δὲ ἀμφὶ Βηθηλίαν κώμην τοῦ Νομοῦ Γαζαίου. Circa Betheleam vicum in Nomo Gazensi vitam traduxère monasticam. *Idem Sozomenus priori loco ait, quod Syri* Bethelia, *id Græcis* Πάνθεον *esse.*

54. QVINTO IGITVR DIE VENIT PELVSIVM] Pelusium *est Ægypti urbs ad Nili fluminis ostium, quod ab eo Pelusiacum dicitur.*

55. LYCHNOS] *Locus circa Pelusium. vetus editio habet* Lychonos.

56. THEBATVM] *Aliàs* Theubatum: *vetus editio* Thonbaston. *Locus est inferioris Ægypti inter Pelusium & Babylonem, ubi Dracontius exulabat. Ortelius eundem putat cum* Thaubasio, *qui Antonino Ægypti locus, circa Arabiæ paludes: & cum* Thaubasteo, *quod lib. Notitiæ in Augustamnicâ regione.*

57. DRACONTIVM] *Meminit huius Athanasius Apologiâ de fugâ suâ, quem ait ab Arianis in exilium pulsum vna cum multis aliis collegis episcopis. Quem Baronius anno Christi* CCCLVI. *Liberij Papæ* V. *Constantij Imperatoris* XX *illum esse putat. eius nominis virum, quem ex monacho diu renuentem, ipse Athanasius adegit tamen, ut episcopatus onus susciperet. Fuit Dracontius* Ἑρμουπόλεως μικρᾶς, paruæ Hermopolis *episcopus, ut habet Athanasius in epist. ad Antiochenses.*

58. BABYLONEM] *Ægypti hic ciuitas Babylon, apud Athrebiticum fluuium in Letopolite Nomo. Alia in Assyria Babylon.*

59. PHILONEM] *Et huius apud Athanasium, iam citata Apologia mentio. Baronius ad annum proxime citatum ait, ex Hieronymi testificatione prodi, Hilarionem inuisisse Christi confessores Dracontium & Philonem anno qui sequitur Antonij obitum, qui contigit post sequentem annum, videlicet anno Christi CCC VIII. quo Baronius Antonij obitum ponit. Quare Hilarion putatione Baronianâ inuisisset hoc confessores ann. Christi CCCLIX.*

Sed omnino aliter temporum subducenda est ratio. Nam cum ex Praeludiis ad Vitâ Antonij pateat eum obiisse anno Constantij Imp. XIX. & ex Vitâ Hilarionis cap. XX[illegible]II constet, non nisi triennio penè elapso Hilarionem ad montem Antonij perrexisse vt eius ibi diem natalem celebraret: nam eo capite dicitur, quod triennium erat, quo clausum cælum terras arefecerat, vt vulgò diceretur, Antonij mortem etiam elementa lugere. *Atqui immediate Hilarion à monte Antonij redibat. Constat quoque ex Vitâ Hilarionis capite XXV. quod cum ad montem Antonij pergeret, confessores Philonem & Dracontium inuiserit. & dierum ibidem ratio, quos in itinere insumpsit, subducitur. Quare si initio anni XIX. Constantij, Christi CCCLV. Liberij Papa IV. obiit Antonius, Hilarion dicendus est confessores illos inuisisse anno Constantij XXII. Christi CCCLVIII. sub finem videlicet eius anni, cum iam XV. Ianuarij instaret natalis, ad quem celebrandum properabat.*

Incertus Auctor vitæ Athanasij varios cum Philone & Dracontio in exilium eiectos, post mortem Constantis Imp. cùm Georgius pseudoepiscopus secundò Ecclesiam Alexandrinam inuaderet, commemorat. Καὶ γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Λιβύης, ἐξώρισαν μὲν ἐπισκόπους, Ἀμμώνιον, Μοῖν, Γάϊον, Φίλωνα, Ἑρμῆν, Πλήνιον, Ψένοσιν, Λινάμμωνα, Ἀγάθωνα, Ἄγαμφον, Μάρκον, ἕτερον Ἀμμώνιον, καὶ Μάρκον, Δρακόντιον, Ἀδέλφιον, Ἀγαθοδώρον, καὶ πρεσβυτέρους Ἱέρακα καὶ Διόσκορον· καὶ οὕτω πικρῶς ἤλασαν, ὡς τινας μὲν αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, τινας δὲ καὶ ἐν αὐτῇ ἐξορίᾳ ἀποθανεῖν. Etenim statim ex Ægypto & Libyâ expulerunt episcopos, Ammonium, Moëm, Caium, Philonem, Hermem, Plenium, Psenosinn, Linamonem, Agathonem, Agamphum, Marcum, alterum Ammonium, & Marcum, Dracontium, Adelphium, Agathenodorum, & presbyteros Hieracem & Dioscorum: & tam acerbè eos expulerunt, vt quidam eorum in itinere, quidam verò in ipsâ expulsione sint mortui. *Quæ desumpta sunt ex ipsius Athanasij Apologiâ de fugâ suâ; quæ etiam habes apud Metaphrastem de vitâ Athanasij, & apud Socratem libro II. cap. XXII. etsi nomina quædam apud diuersos diuersimodè legantur. Nam Athanasius habet* Μουν *pro* Μοιν, *&* Παλάμμωνα *pro* Λινάμμωνα, *vel* Ἀνάβωνα, *&* Ἀγαθὸν, Ἀνάγαμφον, *pro* Ἀγάθωνα, Ἄγαμφον; Ἀθηνόδωρον *pro* Ἀγαθηνόδωρον.

Loca, in quæ singuli relegati sunt, habes apud Athanasium in epistolâ ad solitariam vitam agentes. Ἀμμώνιον εἰς τὴν ἄνω Ὄασιν· Μοῖν δὲ καὶ Ψενόσιν, καὶ Νειλάμμωνα, καὶ Πλήνην, καὶ Μάρκον, καὶ Ἀθηνόδωρον, εἰς τὴν Ἀμμωνιακήν, &c. Δρακόντιον μὲν ἐπίσκοπον εἰς τὰ ἔρημα περὶ τὸ Κλύσμα, Φίλωνα δὲ εἰς Βαβυλῶνα, Ἀδέλφιον εἰς Ψινάβλα τῆς Θηβαΐδος· Ἱέρακά τε καὶ Διόσκορον τοὺς πρεσβυτέρους εἰς Συήνην ἐξώρισαν. Ammonium in superiorem Oasim; Muim, Psenosiium, Nilammona, Plenem, Marcum, Athenodorum in Ammoniacam; Dracontium episcopum in solitudinem eam, quæ circa Clysma est, [illegible] Babylonem; Adelphium [illegible] Psinablâ [illegible]. Hieracem autem & Dio[illegible]um presbyteros in Soinem, exilio relegarunt.

60. APHRODITON] Aphrodites & Aphroditopolis *quadruplex in Ægypto vrbe in veteri Ægypti tabulâ apud Ortelium. vna iuxta Athribin, in Deltâ; altera iuxta Nilum in Heptanomia, tertia iuxta Nilum in Thebaide, quarta apud Latopolim ad Nilum in Thebaide. Quæ hic intelligatur, dicam in Onomastico, vbi de eremo & monasterio Antonij.*

61 BAISANE] *Huius memoria nondum mihi alibi occurrit.*

62. DROMADIBVS CAMELIS] *Vetus editio,* dromedibus camelis. *Vide Onomasticon.*

63. ISAAC ET PELVSIANO] *De his nihil dum reperi.*

64. NE PERGAMIVS] *Occultari voluit Antonius corpus suum ex Christianâ modestiâ & submissione, non ex contemptu reliquiarum, vt cauillantur hæretici. Notum quantâ religione tunicam S. Pauli primi eremitæ sibi vindicarit. Vide dicta ad Vitam S. Pauli cap. XIV & ad Vitam S. Antonij cap. LIX.* CAP. XXVI

65. MARTYRIVM FABRICARET] *Et sanctis Confessoribus & Martyribus ædes sacra & Martyria exstracta. Habes hic de Confessore. de Martyribus Ammianum lib. XXII.* Cineres proiecit in mare: id metuens, vt clamabat, ne collectis supremis ædes iis exstruerentur vt reliquis, qui deuiare à religione compulsi, pertulêre cruciabiles pœnas, adusque gloriosam mortem intemeratâ fide progressi, & nunc Martyres appellantur.

66. AD VLTERIOREM OASIM EREMVM] *Habet apud Ptolemæum in Ægypto* Oasim magnam & paruam. *Sed variant hoc Hieronymi loco & manuscripti & editi libri. MS. S. Floriani:* Ad interius monasterium transiturus. *vetus editio:* Ad interius monasterium Oasan transiturus. CAP. XXVIII.

67. BRVCHIVM] *Plerique editi libri* Brutium. *Est Bruchium locus circa Alexandriam Ægypti, doctorum & sanctorum virorum domicilium. Vide Onomasticon.*

68. GAZENSES CVM LICTORIBVS PRÆFECTI] *Malè quidam editi,* profecti. *Intelligit præfectum Palæstinæ, in quâ Gaza, & lictores eius præfecti. Quæ autem hic breuiter narrat Hieronymus, paullò expressius habes apud Sophronium interpretem, vel Metaphrastem, qui auctores huius inquisitionis Arianos & Ethnicos facit:* Ἐπεὶ δὲ Κωνστάντιος μὲν σὺν τῇ ἀρχῇ κατέστρεψε καὶ τὸν βίον, Ἰουλιανὸς δὲ εἰς τὸν θρόνον τὸν ἐκείνου ἀνῆλθε, ὁ σφοδρότατος ἀσεβέστατος, ὡς δίκαιος ἀπὸ Θεοῦ καὶ θεομαχίας ἀρξάμενος· ἐπὶ τοῦ τὸν καιρὸν ἐπιτρέποντος. τῶν Γαζαίων ὅσοι Ἀρειανίζοντες ἦσαν καὶ τῇ Ἑλληνικῇ προσέχοντες δεισιδαιμονίᾳ, ἀκούσαντες μεγάλῳ θυμῷ καὶ φυσήματι κατὰ τοῦ ὁσίου, καὶ πέμπουσί τινας τῶν ὑπηρετῶν παρὰ τὸ Βρούχιον ὥστε κακοῖς αὐτὸν ἐσχάτοις περιβαλεῖν. οἱ δὲ ἀποστελλόμενοι λυσσῶντες, τὸ τοῦ λόγου, κατὰ χανόν. πάλαι τὴν ὁσίου τῶν ἐπιβουλὴν προειδότος. καὶ πρὸς τὴν Λιβύην ὥσπερ ἤδη καὶ ἀγνοούμενον ἀπελθόντος. ἐκεῖνοι δὲ τῆς ἀποτυχίας ὁ ἐκπεσόντες, εἰς μείζονά τι ἐξανάψαντες τὴν μανίαν, καὶ ἀνασείσαντες παρεξύνουσι τὸν ἀσεβέστατον βασιλέα καταπεμψαι μὲν διὰ αὐτῶν κηρυχθῆναι τὴν ἐκείνου ἀναίρεσιν. καὶ τοὺς μονάζοντας πολλοὺς τῷ Ἱλαρίωνι προσέχοντας ἀπελαθῆναι. Ἱλαρίωνα δὲ καὶ Ἡσύχιον, ὅταν ἐφευρεθῶσι, τὰ βαρύτατα κολασθέντας, οὕτω καὶ αὐτοὺς παραδοθῆναι θανάτῳ. ἐνεθάρρει δὲ, τὸ τοῦ λόγου, ἀεὶ οὗτος, ὥστε τὰς στήλας ἢ τὸ τοῦ θείου Παύλου, ὅπερ φέροντες ἐπεξήγοντο. Postquam autem Constantius quidem simul cum imperio vitam finiit, Iulianus verò cum sum-

[illegible] Imp[illegible] iam, [illegible] & [illegible] ienti[illegible], & [illegible]ges vetæ [illegible] exer[illegible]. Qui[illegible]umque [illegible], vel in hon[illegible]re habebant [illegible]n, magna [illegible] & magno [illegible] Sa[illegible]um. Et nutriunt [illegible]s, qui [illegible] fem quę ipsi fen- [illegible] eum [illegible]ala impellerent. I[illegible] [illegible]at, erant, vt [illegible]ctitur, lupus hians [illegible]s a[illegible]nte eorum præui [illegible]m Oa[illegible] ve[illegible]ret, vt priùs di- [illegible] non ferrent [illegible]ecus, ad maio- [illegible]fantam, & reuerti in eum, in- [illegible]peratorem, vt ad fundamenta [illegible]erit [illegible]ius monasterium, & [illegible]bus affecti suppliciis, expelle- [illegible]utem & Hesychius. vbicumque [illegible] nè puniri, extremo deinde [illegible] Nesciebant vero se, vt dici- [illegible] in nubibus; aut, vt diuinus [illegible]n verberare, aut in cũ eiaculari.

[illegible] IV. *anno Christi* CCCLXII. *Liberij* [illegible] *Imp.* [illegible]I. *Quod, ait, tanto studio se-* [illegible] *necem expetiuissent, ea potissimùm* [illegible] *nimirum quod idem S. Hilarion* [illegible] *quia tum miracula edidisset, vno* [illegible]*to perspicuo, ab omnibus fuerat* [illegible]*arnam Gazensium deum esse supera-*

[illegible] *furens fuit Gazensium in Christia-* [illegible] *non tantum Hilarion cogeretur ca-* [illegible] *alij omnes, qui degebant in eorum-* [illegible] *tione, fuga pariter atque latebris* [illegible] *Nam de maioribus suis hæc* [illegible] *commendauit:* Huius fugæ cùm [illegible]am maiorum, tum auus meus par- [illegible]

A[illegible] MAR[illegible]MAM VRBEM LIBYÆ PA-[illegible] *Æ[illegible]ypti vrbi. Florus libro* IV. *ca-* [illegible] *Pharus* [illegible]*mum & Pelusium duo cornua Ægy-* [illegible]

[illegible]RIVS [illegible]VIDAM] *Græcè*, nomine [illegible]*d ex illius potiùs* scutarium *hic ab os-* [illegible] *Suetonius Augusto cap.* LVI. Adfuit & [illegible] scutario cuidam, euocato quon- [illegible]

[illegible]SYCH[illegible]VS] *Sozomenus libro* III. *c.* XIII. [illegible]*æ. Sic & libro* VI. *cap.* XXXII. [illegible] [illegible] in loco, in quo magister eius, vi- [illegible]m. *Eadem apud Nicephorum* [illegible] *cap.* XIX.

M[illegible]NÆ] *Methone est Messenia vrbs* [illegible]*ma in Peloponneso.*

V[illegible]A [illegible]VLIS SCRVTA VENDENTE] [illegible] *expressum Epistolarum libro* I. *ep.* VII. [illegible] in tunicato scruta popello.

A[illegible] E[illegible]AVRVM DALMATIÆ OPPIDVM] [illegible] Im[illegible] *additum, quia & alia dua Epidau-* [illegible]*nij.*

[illegible]AS [illegible]CANT] *Isidorus libro* XII. *Orig.* [illegible] Italiæ immensâ mole, perse- [illegible]rum & bubulo[illegible], & plurimo [illegible]bu[illegible] se innectit, & sugens interi- [illegible]um populatione Boas nomen [illegible] *adumbrata sunt partim ex Solino, par-* [illegible] *c.* V[illegible]I. Calabria Chelydris [illegible] & Boam gignit, quē anguem ad immẽ[illegible]am molem ferunt conualescere. Captat pri- mò greges bubulos, & si quæ plurimo lacte rigua bos est, eius se vberibus innectit, suctuq; continuo saginata, long[illegible] sæcu[illegible]ita sellebri satietate vltimò extuberatur, vt obsistere magnitudini eius nulla vis queat. Postremò depopulatis animantibus, re- giones quas obse[illegible]erit, ad va[illegible]tatem cogit. Diuo Claudio principe in loco, vbi Vaticanus ager est, in aluo occ[illegible]sæ Boæ spectatus est solidus infans. *Solinus Plinium libro* VIII. *cap.* XIV. *paraphra- sticè expressit:* Faciunt his fidem in Italiâ appellatæ Boæ, in tantam amplitudinem exeuntes, vt Diuo Claudi[illegible] principe [illegible]cisæ, in Vaticano solidus in aluo spectatus sit infans. Aluntur primò bubuli lactis succo, vnde nomen traxêre. *Videndum, an insula Boas in Dalmatiâ dicta sit a bone serpentibus. Certè hic apud Hieronymum serpentem boam Dal- matia familiarem habes. De insula Ammianus li- bro* XXII. Florentius contrusus est in insulam Dal- matiæ Boas. *Idem libro* XXVIII. eumque (*Hymet- tium*) ad Boas Dalmatiæ locum exterminasset. *Huc quoque missus Iouianus hæreticus L* LIII. *C. Theod. de hæret.*

HILARION,

76. EVOCATO PRÆCIPISSET] *Editi legunt:* euocato populo præcepisset. *sed* populo *deest ma- nuscriptis Latinis & Græcis. Vult serpentem ipsum euocatum.*

77. EA TEMPESTATE TERRÆMOTV TOTIVS ORBIS] *Hieronymus in Chronico anno Valentinia- ni* II. Terræmotu per totum orbem facto, mare littus egreditur, & Siciliæ multarumque insula- rum vrbes & innumerabiles populos oppressit. *Idem in Isaia cap.* XV. Audiui quemdam Areopoli- tem, sed & omnis ciuitas testis est, motu terræ ma- gno in meâ infantiâ, quando totius orbis littus transgressa sunt maria, eâdem nocte muros illius corruisse. *Ammianus libro* XXVI. Hoc nouatore (*Procopio tyranno*) adhuc superstite, cuius actus multiplices docuimus & interitum, diem duode- cimum Kalend. Augustas, Cos. Valentiniano primùm cum fratre, horrendi tremores per om- nem orbis ambitum grassati sunt subitò, quales nec fabulæ, nec veridicæ nobis antiquitates expo- nunt. *cuius tremoris effectus graphice ibi describit Ammianus.*

78. IN SABVLO] *Plinius libro* XVII. *capite* IV. Inuicem sabulum album in Ticinensi, multisque in locis nigrum, itemque rubrum etiam pingui terræ permistum, infecundum est. *Dicitur etiam* sabulo. *Columella libro* IV. *cap.* XXXIII. *de casta- neâ:* Sabulonem humidum vel refractum tophum non respuit.

79. SALONIS] Salo *Dalmatarum nauale est Straboni. Est & Salone Plinio vrbs & flumen Dalmatiæ.*

80. IN BREVI LEMBO] *Quis non hæreat, legens apud Metaphrastem ex versione Herueti,* Appellit Berbilimnon emporium Dalmatiæ. *Hæsi, fateor, & vel ob eum locum Parisiis Græcum textum è manu- scriptis regiis euocaui, in quibus:* [illegible] *qui non euariat à versione Herueti, nisi quòd habeat* Berbelimbon *pro* Berbi- limno. *Vereor vt frustrà quis portum hunc in Dal- matiâ quærat. Suspicio mihi est, Sophronium, qui hanc Vitam ex Latino Hieronymi Græcè expressit, ex bre- ui lembo Hieronymi fecisse* Berbelimbon [illegible]. *Nec vanam coniecturam puto. Similem interpre- tis Græci errorem habes hic ad caput* XXI. *n.* 48. CAP. XXXIIII.

81. DVOBVS HAVD PARVIS MYOPARONIBVS] Addit Coloniensis editio (myoparon genus nauigij est ad cursum & celeritatem paratum) quod haud dubiè insertum glossematis loco. Mira hic lectio, quæ in MSS. quæ editis. Quidam MS. myoparonibus desedromonem occurrissent, denuò hinc inde fluctus vehementes, remiges. Vetus editio: myoparonibus de se dromone occurrissent, deinio hinc inde fluctus verrente remige. Fors dromon interpretatio est myoparonis. Est enim dromon, nauis ad cursum expedita, quales ferè piraticæ. De myoparone plura in Onomastico.

82. PAPHVM] Duplex Paphus in Cypro insulâ, Palæpaphos, & Neapaphos. Locus autem, in quo apud Paphum commoratus est Hilarion, Sozomeno libro v. cap. IX. dicitur Χάρβυεις, Charbyris, Tripartita libro VI. cap. XII. Charybdis, Nicephoro libro X. cap. VIII. Charybris.

CAP. XXXV 83. HOC SALAMINA, HOC CVRIVM, HOC LAPETHA] Tres hæ in Cypro vrbes. Alia Salamina & insula & vrbs prope Peloponnesum. Aliud quoque Curium in Æsolis & Sabinis. Per Paphum autem quod præcessit, & tres has ciuitates totam Cypri insulam designat. Est Salamina ad Orientem, Curium ad Meridiem, Lapetha ad Septemtrionem, Paphus ad Occidentem.

CAP. XXXVI. 84. QVÆ VOCANTVR BVCOLIA] Veteres editiones Bocholia. alij citant Bacholia. Sed Græcè hic est Βουκόλια, vti & suprà Vita S. Antonij cap. XXIV. vbi Euagrius vertit Pastoralia. Vide ibi dicta ad n. 60. Plura in Onomastico.

85. ANTAGONISTAS] Coloniensis editio addit (aduersarios certaminis) quod interpretamentum est prioris.

CAP. XXXVIII. 86. TVNICAM SACCINEAM, CVCVLLAM, ET PALLIOLVM] Hoc Hilarionis legatum, & totus thesaurus. Ipse mox sepeliri vult in tunicâ cilicinâ, cucullâ, & sago rustico. Ne fallare, vt existimes, Hilarioni, quia quædam legat, quædam in sepulturam reseruat, duplicia fuisse vestimenta, vel festorum, vel munditiæ causâ. Non fuêre. Constat suprà cap. v. numquam vestem mutasse, nisi cùm prior penitùs scissa esset. Quare quæ nunc legat, recens ipsi cesserant ex ministri morte, qui ante paucos dies obierat, vt hîc habes.

87. ET TOTO CORPORE, QVASI ADHVC VIVERET, INTEGRO] De incorruptis Sanctorum corporibus copiose in Onomastico.

CAP. XXXIX. 88. AD ADIVVANDAS ORATIONES SVAS] Disce hæretice, Sanctorum orationibus fidelium orationes adiuuari. Augustinus libro XX. cap. XXI. contra Faustum Manichæum triplex commodum in Martyrum cultu agnoscit: Populus Christianus memorias Martyrum religiosâ solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur, atque orationibus adiuuetur. Chrysostomus libro de Babylâ martyre aduersus Gentiles ex sepulcris Martyrum non vnam quoque vtilitatem hauriri docet: Ἡ γὰρ ὄψις τῆς λάρνακος εἰς τὴν ψυχὴν ἐμπίπτουσα, καταπλήττει τε αὐτὴν καὶ διανίστησι, καὶ ὡς αὐτοῦ κειμένου συνευχομένου, καὶ παρεστῶτος καὶ ὁρωμένου, οὕτως αὐτὴν διακεῖσθαι ποιεῖ. εἶτα προθυμίας πολλῆς ὁ τοῦτο παθὼν, πληρωθεὶς, καὶ ἕτερος ἀνθ' ἑτέρου γενόμενος, οὕτως ἐκεῖθεν ἀπέρχεται. Capsulæ enim aspectus in animam inuadens ipsam percellit & exsuscitat, ac perinde efficit, quasi qui illic mortuus iacet, preces simul fundat, præsensque adesse cernatur: deinde fit, vt qui se sic affectum sentit, mirâ alacritate gestiens, aliusque prorsus quodammodò effectus, ita ex eo loco decedat. Sanctorum igitur frequenta sepulcra, Sanctorum venerare reliquias, Sanctorum orationes implora.

Baronius tomo IV Annal. anno Christi CCCLXXII. Damasi Papæ VI. Valentiniani & Valentis Impp. IX. Hoc ipso, inquit, anno Hilarion præstantissimus monachorum, post innumera miracula edita, clarissimus sanctitate ex hac vitâ migrauit anno ætatis suæ (vt testatur S. Hieronymus) octogesimo. Ex cuius etiam testificatione colligitur, eumdem hoc ipso anno ex hac vitâ discessisse: siquidem ipsum tempore obitus Antonij Magni, qui contigit anno XXI. Constantij Imp. (hic est annus Domini CCCLVIII) egisse annum ætatis LXV. tradit. quibus si addas annos XV. vt peruenias ad LXXX. quo obiit, vtique deduces annos ætatis eius vsque ad præsentem CCCLXXII. Hactenus Baronius. Ex cuius putatione natalis dies Hilarionis statuendus erit anno Christi CCXCII. huic enim numero si octoginta annos addas, quot eum annis vixisse asserit Hieroymus, efficientur ad mortualem eius diem anni CCCLXXII. Sed aliter annos Antonij numerandos esse ad Præludia in Antonium monui.

Quòd si breuem annorum Vitæ Hilarionis synopsim desideras, ecce istam ex hac ipsâ Vitâ exceptam.

XVI. anno ætatis inchoante intrat eremum: manetque ibi ad annum XX. inclusiuè. Ita hîc cap. 5.

A XXI. inchoante ad XXVI. ætatis annum inclusiuè, tenuiter victitat, III. annis in diem lentis sextario, III. aliis pane arido cum sale. Ita cap. 6.

A XXVII. inchoante ad XXX. ætatis annum inclusiuè herbis victitat. Cap eodem.

A XXXI. inchoante ad XXXV. inclusiuè sex vnciis panis hordeacei in diem sumit. Cap. eodem.

A XXXVI. inchoante ad LXIII. inclusiuè victui oleum adiicit. Cap. eodem.

A LXIV. inchoante ad LXXX. inclusiuè pane abstinuit, sicque compleuit vitæ ordinem. Cap. eod. & 38.

Quibus omnibus subductis iustum efficies numerum octogenarium.

Sed & alia annorum ratio ex eadem vitâ colligi potest.

Anno XVI. ætatis inchoante, seu XV. iam expleto intrat eremum. Cap. 5.

Post XXII. annos solitudinis sterili Eleutheropolitanæ partum impetrat.

LXIII. ætatis anno de fugâ cogitat. Cap. 23. & post II. annos è Palæstinâ discedit. Cap. 24.

Post III. annos à morte Antonij inuisit locum Antonij. Cap. 26. & 27.

Anno I. manet Oasi. Cap. 28.

Fugit in Siciliam, ibi post III. annos eum Hesychius inuenit. Cap. 32.

Manet II. annis Paphi in Cypro. Cap. 36.

Manet V. annis in monte. Cap. eodem.

Quibus si annum I. addas, quem variis profectionibus impendit, conficies annos LXXX. quot eum vixisse testatur Hieronymus.

VITA SANCTI [1] MALCHI CAPTIVI MONACHI

21. Oct.

AVCTORE DIVO [2] HIERONYMO PRESBYTERO.

PROLOGVS.

[3] QVI nauali prælio dimicaturi ſunt, antè in portu & in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas manus & vncos præparant, diſpoſitumq; per tabulata militem, pendenti gradu, & labente veſtigio ſtare firmiter adſueſcunt; vt quod in ſimulacro pugnæ didicerint, in vero certamine non pertimeſcant. Ita & ego qui diu tacui (ſilere quippe me fecit, cui meus ſermo ſupplicium eſt) priùs exerceri cupio in paruo opere, & veluti quamdam rubiginem linguæ abſtergere, vt venire poſſim ad latiorem hiſtoriam. Scribere enim diſpoſui (ſi tamen vitam Dominus dederit, & ſi vituperatores mei ſaltem fugientem me & clauſum perſequi deſinant) ab aduentu Saluatoris vſque ad noſtram ætatem, id eſt, ab Apoſtolis vſque ad huius temporis fæcem, quomodo & per quos Chriſti Eccleſia nata ſit & adulta, [4] perſecutionibus creuerit, martyriis coronata ſit: [5] & poſtquam ad Chriſtianos principes venerit, potentiâ quidem & diuitiis maior, ſed virtutibus minor facta ſit. Verum hæc aliàs. Nunc quod imminet explicemus.

[illegible] historiam ſcribere propoſuerat.

VITA.

Cap. I.

[6] MARONIAS triginta fermè millibus ab Antiochiâ vrbe Syriæ, haud grandis ad Orientem diſtat viculus. Hic poſt multos vel dominos vel patronos, dum ego adoleſcentulus morarer in Syriâ, [7] ad Papæ Euagrij, neceſſarij mei, poſſeſſionem deuolutus eſt, quem idcircò nunc nominaui, vt oſtenderem, vnde noſſem quod ſcripturus ſum.

Erat illic quidam ſenex nomine Malchus, quem nos Latinè Regem poſſumus dicere, Syrus natione & linguâ, [8] & vt re-bar, eiuſdem loci indigena. Anus quoque in eius contubernio valdè decrepita, & iam morti proxima viſebatur, tam ſtudioſi ambo religionis, ſic eccleſiæ limen terentes, vt Zachariam & Eliſabeth de Euangelio crederes, niſi quòd Ioannes in medio non erat. De his cùm curioſè ab accolis quærerem, quænam eſſet eorum copula, matrimonij, an ſanguinis, an ſpiritus: omnes voce conſonâ, ſanctos & Deo placitos, & mira neſcio quæ reſpondebant. Quâ cupiditate illectus, adortus ſum hominem, & curioſiùs ſciſcitans rerum fidem, hæc ab eo accepi.

Malchus, Syriacè Rex. Syrus natione & linguâ. Cum conſorte in templo frequẽt. Lucæ 1.

Ego, inquit, mi nate, [9] Niſibeni agelli colonus, ſolus parentibus fui. Qui cùm me quaſi ſtirpem generis ſui, & heredem familiæ ad nuptias cogerent, monachum potiùs me velle eſſe reſpondi. Quantis pater minis, quantis mater blanditiis perſecuti ſint, vt pudicitiam perderem, hæc res ſola indicio eſt, quòd & domum & parentes fugi. Et quia ad Orientem ire non poteram propter vicinam Perſidem, & Romanorum militum cuſtodiam, ad Occidentem verti pedes, puſillum neſcio quid portans viatici, quod me ab inopiâ tantùm defenderẽt. Quid multa? Perueni tandem [10] ad eremum Chalcidos, [11] quæ inter Immam & Eſſam magis ad Auſtrum ſita eſt. Ibi repertis monachis, eorum me magiſterio tradidi, manuum labore victum quæritans, laſciuiamque carnis refrenans ieiuniis.

Cap. II. A nuptiis abhorret. Parentes patriamq; vitæ monaſticæ deſiderio deſerit. Fit monachus.

Poſt multos annos incidit mihi cogitatio, vt ad patriam pergerem; [12] vt dum adiue-

Cap. III

Redit in patriam inuito ac reclamante Abbate.

uiueret mater, iam enim patrem mortuum audieram, solarer viduitatem eius, & exinde venumdatâ possessiunculâ, partem erogarem pauperibus, & ex parte monasterium construerem (quid erubesco confiteri infidelitatem meam?) partem in sumptuum meorum solatia reseruarem. Clamare cœpit Abbas meus, diaboli esse tentationem, & sub honestæ rei occasione, antiqui hostis astutias. Hoc esse reuerti canem ad vomitum suum. Sic multos monachorum esse deceptos, numquam diabolum apertâ fronte se prodere. Proponebat mihi exempla de Scripturis quamplurima: inter quæ illud initio, quòd Adam quoque & Euam spe diuinitatis supplantauerit. Et cùm persuadere non posset, prouolutus genibus obsecrabat, ne se desererem, ne me perderem, ne aratrum tenens, post tergum respicerem. Væ misero mihi, vici pessimâ victoriâ, reputans illum non meam vtilitatem, sed suum solatium quærere. Prosecutus ergo me de monasterio, quasi funus efferret, & ad extremum valedicens, Video te, ait, fili, satanæ cauterio notatum: non quæro caussas, excusationes non recipio. Ouis quæ de ouili egreditur, lupi statim morsibus patet.

Prou. 26.

Gen. 3.

Lucæ 9.

E monasterio fugiens velut funus effertur.

Cap. IV.

[13] De Berœâ Edessam pergentibus, [14] vicina est publico itineri solitudo, per quam Saraceni incertis semper sedibus huc atque illuc vagantur. Quæ suspicio frequentiam in illis locis viatorum congregat, vt imminens periculum auxilio mutuo declinetur. Erant in comitatu meo viri, feminæ, senes, iuuenes, paruuli, numero circiter septuaginta. Et ecce subitò equorum camelorumque sessores [15] Ismaëlitæ irruerunt, crinitis vittatisque capitibus, ac seminudo corpore, [16] pallia & latas calliculas trahentes: pendebant ex humero pharetræ, & laxos arcus vibrantes hastilia longa portabant. Non enim ad pugnandum, sed ad prædandum venerant. Rapimur, dispergimur, in diuersa distrahimur. Ego interim [17] longo postliminio hereditarius possessor, & sero mei consilij pœnitens, cum altera muliercula in vnius heri seruitutem sortitus venio. Ducimur, imò portamur sublimes in camelis, & per vastam eremum semper ruinam timentes, hæremus potiùs quàm sedemus. Cibus semicrudæ carnes, & lac camelorum potui erat. Tandem grandi amne transmisso, peruenimus ad interiorem solitudinem, vbi dominam eiusque liberos ex more gentis adorare iussi, ceruices flectimus. Sic quasi clausus carcere, mutato habitu, id est nudus, ambulare disco. Nam aëris quoque intemperies, nihil aliud præter pudicitiam velari patiebatur.

Ab Ismaëlitis capitur.

Cum altera muliercula vnius heri fit seruus.

Dominam adorare cogitur.

Nudus incedit.

Traduntur mihi pascendæ oues, & in malorum comparatione hoc fruor solatio, quòd dominos meos & conseruos rariùs video. Videbar mihi aliquid habere sancti Iacob, recordabar Moysi, qui & ipsi in eremo pecorum quondam fuêre pastores. Vescebar recenti caseo & lacte. Orabam iugiter, canebam psalmos, quos in monasterio didiceram. Delectabat me captiuitas mea: agebamque Dei iudicio gratias, quòd monachum, quem in patria fueram perditurus, in eremo inueneram.

Pascit oues domini sui.

Gen. 29.

Exodi 3.

Cap. V.

O nihil vmquam tutum apud diabolum! ô multiplices & ineffabiles eius insidiæ! Sic quoque me latentem inuenit inuidia. Dominus videns gregem suum crescere, nihilque in me deprehendens fraudulentiæ: sciebam enim Apostolum præcepisse, dominis sic quasi Deo fideliter seruiendum; & volens me remunerari, quo fidum sibi magis faceret, tradidit mihi illam conseruam mecum aliquando captiuam. Et cùm eam refutarem, diceremque me Christianum, nec licere mihi vxorem viuentis accipere (siquidem captus nobiscum vir eius, ab alio domino fuerat abductus) herus ille placabilis in furorem versus, euaginato me cœpit petere gladio. Et nisi festinus brachio tenere mulierem præoccupassem, illicò fudisset sanguinem. Iam venerat tenebrosior solito, & mihi nimiùm matura nox. Duco in speluncam semirutam, nouam coniugem, [18] & pronubante nobis mœstitiâ, vterque detestamur alterutrum, nec fatemur. Tunc vere sensi captiuitatem meam, prostratusque humi, monachum cœpi plangere, quem perdebam, dicens: Huccine miser seruatus sum? Ad hoc me mea scelera perduxerunt, incanescente iam capite, virgo maritus fierem? Quid prodest parentes, patriam, rem familiarem contempsisse pro Domino, si hoc facio, quod vt ne facerem, illa contempsi? nisi quòd forte propterea hæc sustineo, quia rursum patriam desideraui. Quid agimus anima? perimus an vincimus? Expectamus manum Domini, an proprio mucrone confodimur? Verte in te gladium, tua magis mors timenda est, quam corporis. Habet & seruata pudicitia suum martyrium, iaceat insepultus Christi testis in eremo, ipse mihi ero persecutor & martyr. Sic fatus, eduxi in tenebris quoque micantem gladium, & acumine contra me verso, Vale, inquam, infelix mulier, habeto me martyrem potiùs quàm maritum. Tunc illa pedibus meis prouoluta, Ego te, inquit, per Iesum Christum, per huius horæ necessitatem rogo, ne effundas sanguinem tuum in sangui-

Coloss. 3. Ephes. 6.

Cogitur conseruam alterius coniugem in vxorem ducere.

Nemo nubere vult, sed ipsum occidere tentat.

Prohibet illum mulier.

ſanguinem meum. Vel ſi mori placet, in me primùm verte mucronem: ſic nobis potius coniungamur. Etiam ſi vir meus ad me rediret, ſeruarem caſtitatem, quam me captiuitas docuit, vel interirem antequam perderem. Cur moreris, ne mihi iungaris? Ego morerer, ſi iungi velles. Habeto ergo me coniugem pudicitiæ, & magis animæ copulam amato, quàm corporis. Credant domini maritum, Chriſtus nouerit fratrem. Facilè perſuadebimus nuptias, cùm nos viderint ſic amare. Fateor, obſtupui, & admiratus virtutem feminæ, coniugem plus amaui. Numquam tamen illius nudum corpus intuitus ſum, numquam carnem tetigi, timens in pace perdere, quod in prœlio ſeruaueram. Transeunt in tali matrimonio dies plurimi, amabiliores nos dominis fecerunt nuptiæ. Nulla fugæ ſuſpicio, interdum & menſe toto aberam fidus gregis paſtor per ſolitudinem.

Caſtitatem in coniugio ſeruat vterque ſeruus.

CAP. VI. *Priſtinum ſtatum recordatur.*

Poſt grande interuallum dum ſolus in eremo ſedeo, & præter cælum terramque nihil video, cœpi mecum tacitus voluere, & inter multa, monachorum contubernia recordari, maximeque vultus patris mei, qui me erudierat, tenuerat, perdiderat. Sicque cogitans, aſpicio formicarum gregem anguſto calle feruere, videres onera maiora quàm corpora. Aliæ herbarum quædam ſemina forcipe oris trahebant, aliæ egerebant humum de foueis, & aquarum meatus aggeribus excludebant. Illæ venturæ hiemis memores, ne madefacta humus in herbam horrea verteret, illata ſemina præcidebant. Hæ luctu celebri, corpora defuncta portabant. Quodque magis mirum eſſet in tanto agmine, egrediens non obſtabat intrantibus, quin potiùs ſi quam vidiſſent ſub faſce & onere concidiſſe, ſuppoſitis humeris adiuuabant. Quid multa? Pulchrum mihi ſpectaculum dies illa præbuit. Vnde recordatus Salomonis, ad formicæ ſolertiam nos mittentis, & pigras mentes ſub tali exemplo ſuſcitantis, cœpi tædere captiuitatis, & monaſterij cellulas quærere, ac formicarum illarum ſollicitudinem deſiderare, vbi laboratur in medium, cumque nihil cuiuſquam proprium ſit, omnium omnia ſunt. Regreſſo ad cubile occurrit mihi mulier: triſtitiam animi vultu diſſimulare non potui. Rogat cur ita exanimatus ſim. Audit cauſſam, hortatur ad fugam: non aſpernatur. Peto ſilentium, fidem tribuit, & fugæ ſuſurrio inter ſpem & metum medij fluctuamus.

Prou. 6. *Formicarum induſtriam conſpicatus, fugam meditatur.*

CAP. VII. Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis. Quibus occiſis, vtres facio, eorumque carnes viatico præparo. Et primo veſpere, putantibus dominis nos ſecretò cubitare, inuadimus iter, vtres & partem carnium portantes. Cumque perueniſſemus ad fluuium, nam decem millibus aberat, inflatis & aſcenſis vtribus, aquis nos credimus, paulatim pedibus ſubremigantes: vt deorſum nos flumine deferente, & multò longiùs quàm conſcenderamus, in alteram nos exponente ripam, veſtigium ſequentes perderent. Sed inter hæc madefactæ carnes, & ex parte lapſæ, vix tridui cibum pollicebantur. Bibimus vſque ad ſatietatem, futuræ nos ſiti præparantes. Currimus, poſt tergum ſemper aſpicimus, & magis noctibus promouemur, vel propter inſidias late vagantium Saracenorum, vel propter ardorem ſolis nimium. Pauco miſer etiam referens, & iam ſecurus, toto tamen corpore perhorreſco.

Fugit cum muliere.

CAP. VIII. *Inſequuntur fugientes dominus.*

Poſt diem tertium, dubio aſpectu procul aſpicimus [21] duos camelos ſedentes venire concitè. Statimque mens mali præſaga, putare dominum, meditari mortem, ſolem cernere nigreſcentem. Dumque timemus, & veſtigiis per arenas nos proditos intelleximus, offertur ad dexteram ſpecus, longè ſub terrà penetrans. Igitur timentes venenata animalia, (ſolent quippe viperæ, reguli, & ſcorpiones, ceteraque huiuſcemodi, feruorem ſolis declinantia, vmbras petere) intrauimus quidem ſpeluncam, ſed ſtatim in ipſo introitu ſiniſtræ nos foueæ credidimus, nequaquam vltrà progredientes, ne dum mortem fugimus, incurreremus in mortem. Illudque nobiſcum reputantes, ſi iuuat Dominus miſeros, habemus ſalutem: ſi deſpicit peccatores, habemus ſepulcrum. Quid putas fuiſſe nobis animi, quid terroris, cum ante ſpecum haud procul ſtarent dominus & conſeruus, & veſtigio indice, iam ad latebras perueniſſent? O multo grauior expectata, quàm illata mors! Rurſus cum timore & labore lingua balbutit, & quaſi clamante domino, mutire non audeo. Mittit ſeruum, vt nos de ſpecu protrahat: ipſe camelos tenet, & euaginato gladio, noſtrum expectabat aduentum. Intereà tribus ferme vel quatuor cubitis introgreſſo famulo, nobis ex occulto tergum eius videntibus (nam oculorum iſtiuſmodi natura eſt, vt poſt ſolem vmbras intrantibus cæca ſint omnia) vox per antrum ſonat: Exite furciferi, exite miſeri, exite morituri. Quid ſtatis? quid moramini? Exite. Dominus vocat. Adhuc loquebatur, & ecce per tenebras aſpicimus leænam inuaſiſſe hominem, & gutture ſuffocato, cruentum intrò trahere. Ieſu bone, quid tunc terroris nobis, quid gaudij fuit? Spectabamus hoſtem

Specum ſubit.

Miſſus ad extrahendum eos ſeruus à leænâ ſuffocatur.

stem nostrum perire, domino nesciente. Qui cùm videret illum moras facere, suspicatus est duos vni resistere. Sed & iram differre non valens, sicut tenebar gladium, ad speluncam venit, & clamore rabido serui increpans vecordiam, prius à ferâ tentus est, quàm nostras latebras præteriret. Quis hoc vmquam crederet, vt ante os nostrum bestia pro nobis dimicaret?

Dominus item ipse à leænâ occiditur.

CAP. IX. Sublato autem illo metu, similis ante oculos nostros versabatur interitus, nisi quòd tutiùs esset leænæ rabiem quàm iram hominum sustinere. Pauemus intrinsecùs, & ne mouere quidem nos ausi, præstolamur euentum rei, inter tanta pericula, [22] pudicitiæ tantùm conscientiâ pro muro septi. Leæna insidias cauens, & visam se esse sentiens, [23] apprehensum mordicùs catulum matutina effert, nobisq; cedit hospitio. Neque tamen satis creduli, statim erumpimus, sed expectantes diu, & egredi cogitantes, illius nobis semper figurabamus occursum.

Pudicitiâ pro muro contra bestiam septi.

CAP. X. Sub tali ergo terrore & illâ transactâ die, exiuimus ad vesperam, vidimusque [24] camelos, quos ob nimiam velocitatem dromedarios vocant, præteritos cibos in ore voluere, & in aluum missos iterùm retrahere. Quibus ascensis, & [25] nouâ sitarciâ refocillati, decimo tandem die ad Romana per desertum castra peruenimus. Oblatique tribuno, rem ordine pandimus, inde transmissi [26] ad Sabinianum Mesopotamię ducem, camelorum pretium accepimus. Et quia iam abbas ille meus dormierat in Domino, ad hæc delatus loca me monachis reddo, hanc trado virginibus, diligens eam vt sororem, [27] non tamen ei me credens vt sorori.

Camelis domum conscendunt.

Veniunt ad Romana castra.

Iungit se rursum monachis.

Caste dilectio.

CAP. XI. Hæc mihi senex Malchus adolescentulo retulit. Hæc ego vobis narraui senex, & castis historiam castitatis expono. Virgines castitaté custodire exhortor. Vos narrate posteris, vt sciant inter gladios & inter deserta & bestias, pudicitiam numquam esse captiuam: & hominem Christo deditum posse mori, non posse superari.

Numquam captiua pudicitia.

NOTATIO.

1 MALCHI] *Martyrologium Romanum* XXI. *Octobr.* Maroniæ in Syriâ prope Antiochiam S. Malchi Monachi. *De Malcho quodam Menæa* XXIV. *Nouembris:*

Ὁ ἅγιος Μάλχος, ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται.

Οἱ ψυχοπομποὶ συγκατέπτησαν νέοι

Ψυχὴν ἀνάξαι, Μάλχε, τὴν σὴν Κυρίῳ.

Angeli animarum ductores simul è cælo deuolarunt,

Vt animam tuam, Malche, ad Deum deducant.

An hic cum hoc nostro idem sit, dubito. Meminit Malchi *cuiusdam Theodoretus lib.* IV. *hist. cap.* XXVI. *quem Baronius annali* CCCLXX. *putat esse eum, de quo agit Hieronymus. Non opinor. quia Malchus Theodoreti vixit in monte, qui imminet Antiochiæ; Malchus Hieronymi in vico Maroniæ triginta millibus ab Antiochiâ.*

Malchum *Syris* Regem *sonare habes hic cap.* I. *Vide Onomasticon.*

2. HIERONYMO] *Verè Hieronymus huius Vitæ auctor. Ipse in Catalogo Illustr. Ecclesiæ script. capite* CXXXV. *eam inter opera sua recenset. Quare quæ apud Metaphrastem habetur tomo* VII. *Aloysij Lipomani ex Græco per Gentianum Heruetum translata, existimo ante ex Hieronymi Latino textu in Græcum versam.*

Magdeburgenses Centuriatores Centur. IV. *c.* X. *Erasmum secuti, volunt Hieronymum vitam Malchi prolixiori narratione conscripsisse, exercendi ingenij magis causâ, quàm rem, vt esset, simpliciter explicandi proposito. Sed rectè eos suismet verbis captat Alanus Copus dialogo* II. *cap.* XI. *Mirantur inquit,* quòd tot hominis scelera priùs commemoranda, quàm damnanda censuerit *Hieronymus. In quâ illi querelâ se produnt, suamque causam; & satis se intelligere, seriò & non Rhetoricâ exercitatione Hieronymum ista agitasse. Alioqui quorsum illa contra Rhetorem in ficto argumento ludentem vociferatio? Hactenus Alanus: qui porrò quinque scelera, quæ Magdeburgenses Malcho obiiciunt, egregiè dialogo illo* II. *variis capitibus refutat.*

3. QVI NAVALI PROELIO] *Ambrosius libro* I. *Offic. cap.* X. Qui nauem in mari regere gubernaculis studet, vel remis ducere, prius in fluuio præludit. *Labitur Erasmus, qui ex hac similitudine existimans Hieronymum subsignificare, argumentum hoc non esse serium, sed exercitandi styli causâ sumptum. Quasi verò repugnet serium quid esse, & idem tamen assumi ad exercitandum stylum. Seriò cogitabat Hieronymus de historiæ Ecclesiasticæ compositione: quam vt pro dignitate tractare posset, maluit ante* in paruo, *vt inquit,* opere *exerceri,* quàm ad latiorem historiam *perueniret; seriò vtique vtrobique rem acturus.* PROELIO.

MS. Audomarensis initio huius capitis præmittebat hæc verba: Qui legis, imitare quod legis.

4. PERSECVTIONIBVS CREVERIT] *Hieronymus epist.* LXII. *ad Theophilum aduersus errores Ioannis Ierosol.* Fundendo sanguinem, & patiendo magis, quàm faciendo contumelias, Christi fundata est Ecclesia: persecutionibus creuit, martyriis coronata est.

5. ET POSTQVAM AD CHRISTIANOS PRINCIPES VENERIT (Ecclesia) POTENTIA QVIDEM ET DIVITIIS MAIOR, SED VIRTVTIBVS MINOR FACTA EST] *Hæretici moderni audiè hæc & similia Hieronymi aliorumq; Patrum loca arripiunt.*

Primò, vt Ecclesiæ ornatum & vasa sacra pretiosiora improbent. quos egregiè repercussit Bellarminus noster tomo II. *Controu. general.* IV. *libro* III. *qui est De cultu Sanctorum cap.* VI. *vbi agit de ornatu tem-*

[illegible]lorum. [illegible] tomo III. Controu. generali III. quo [illegible] Eucharistiâ, libro II. de Missa cap. XIV. ubi [illegible] de vasis sacris. Qui etiam fuêre in tempore [illegible] apophthegma S. Bonifacij. de quo habes de con[illegible] d[illegible] cap. XLIV. Bonifacius martyr & epi[illegible] interrogatus, si liceret in vasculis ligneis [illegible] conficere, respondit: Quondam sacer[illegible] aurei ligneis calicibus vtebantur: nunc è contrario, lignei sacerdotes aureis vtuntur calici[illegible] *[illegible] desumptum est ex Concilio Triburiensi ca[illegible] [illegible] Monere videlicet voluit vir sanctus vt aurea simul mentes ad altare sacerdotes adferant. Im[illegible] quadam expressit hoc apophthegma Tri[illegible] in Chronico suo Hirsaugiensi:* Veteres olim [illegible] illas quidem, ecclesias, & alias mansio[illegible] bebant tenebrosas; sed eorum corda erant va[illegible] è in amore Dei omnipotentis, & in [illegible] diuinatum Scripturarum. Nostri autem [illegible] las, domosque, & omnes mansiones [illegible] mas fabricant; sed corda eorum vitiis & [illegible] plena, tenebrosa sunt: quoniam nec Deum, sicut debuerant, diligunt; nec lectionibus S[illegible] pturarum animum intēdunt. Ita quoque cùm cal[illegible] essent cuprei, sacerdotes aurei fuerunt: hodie autem calices sunt aurei, & cuprei sacerdotes.

Secundo, vt clericorum diuitias insectentur & improbent. Qua in re sequuntur veteres hæreticos, vt Arnaldum de Brixia, qui vixit an. Christi MCXXXIX. *tempore Conradi Regis Romanorum, qui dicebat (teste Ottone [illegible]risingensi libro* II. *cap.* XX. *de gestis Friderici Imp[illegible]* Nec clericos p[illegible]rietatem, nec episcopos [illegible] lia, nec monach[illegible] possessiones habentes, aliqua rati[illegible] posse [illegible]i. *Sequuntur & Ioannem Wiclefum, cum[illegible] [illegible]ncilio Constantiensi sessione* VIII *damnati [illegible] sunt articuli.* XXXII. Ditare clerum est contra regulam Christi. XXXIII. Siluester & Constantinus errarunt Ecclesiam ditando. XXXIX. Imperator & sæculares sunt seducti à diabolo, vt Ecclesiam ditarent bonis temporalibus. *Sed rectè Ambrosius libro* VIII. *in caput* XIX. *Lucæ, non in diuitiis crimen, sed in malè vtentibus [illegible].* Discant diuites non in facultatibus crimen hærere, sed in iis, qui vti nesciant facultatibus. [illegible] diuitiæ vt impedimenta sunt improbis, ita [illegible]nt adiumenta virtutis.

Q[illegible] quis Isaiæ vaticinium, ad Ecclesiam olim sub E[illegible] Imperatoribus quasi derelictam, pòst Christianorum Imperatorum tempore exaltatam retulerit non omnino aberrabit: Pro eo quòd fuisti de- Isa. 60.
relicta, & odio habita, & non erat qui per te transi[illegible] ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in [g]enerationem & generationem, & suges lac Gentium, & mamillâ Regum lactaberis, & scies, quia [eg]o Dominus saluans te, & redemptor tuus forti[s Ia]cob. *Et illud eiusdem:* Et erunt Reges nu- Isa. 49.
tri[tii tui], & Reginæ nutrices tuæ: vultu in terram dem[isso] adorabunt te, & puluerem pedum tuorum li[n]gent. *Vide epistolam Æneæ Siluij tum Cardinalis, pòstea Pij II. Pontificis, quæ inscribitur* De [illegible] Germaniæ, *quâ refutat varias Martini Mor, qui Archiepiscopo Moguntino Cancellarius [fu]it calumnias contra curiam Romanam, probatque [illegible] rationibus Romanos Præsules* diuites & potentes [illegible] *oportere, ac potissimùm ad tria diuitias requiri.* I. Ad statum honestum & dignitati con[uenien]tem tenendum. II. Ad alendos pauperes, & [illegible]ias manu tenendas. III. Ad coërcendos malefactores, qui fidei sinceritati officiunt.

6. MARONIAS] *Ita manuscripti & vetus editio. vulgò* Maronia. *Ptolemæo nota Syriæ ciuitas Magarrina. Hic viculus dicitur. Vide Onomasticon.* MALCHVS. CAP. I.

7. AD PAPÆ EVAGRII] *Antiochiæ episcopus fuit Euagrius, Hieronymo perfamiliaris. de quo ipse Catalogo illust. Ecclesiæ Scriptorum cap.* CXXV. *Vide dicta ad Præludia in Vitam S. Antonij n. 4. De Papa nomine in Onomastico.*

8. ET, VT REEAR, EIVSDEM LOCI INDIGENA] *Ita M S. & vetus editio. Coloniensis cum Erasmo,* & reuera αὐτόχθων. *quod nescio an Erasmus ex ingenio, an ex M S. substituerit. H. Grauius dicit etiam in quibusdam libris legi,* Thebastonis indigena. *Quidam M S. pro tebat habet erat. Sed vera lectio est quam dedi. Putabat quidem Hieronymus, Malchum, qui Maroniæ versabatur, eiusdem fuisse loci indigenam, sed mox à Malcho docetur Nisibenum se esse. Labuntur cum Erasmo Centuriatores Magdeburgenses Cent.* IV. *cap.* X. *qui aiunt Malchum oriundum ex vico Maroniâ.*

9. MI NATE, NISIBENI AGELLI COLONVS] CA. II.
M S. S. Floriani: Mi oare Nisiuelli agelli colonus. *M S. Audomarensis:* Matheni sibeni agello colonus, *quod coaluit ex* mi nate Nisibeni. *Erit fortè quispiam, qui hinc* Maihe Nisibeni *exsculpat, & locum ita dictum in agro Nisibeno arbitretur. Vulgò loco* Nisibeni *habetur* Maroniaci. *Apud Metaphrastem habetur* Seuennia.

10. AD EREMVM CHALCIDOS] *Est* Chalcis *vrbe Syriæ, in regione Chalcidicâ. Apud Ammianum Marcellinum libro* XXIV. *habes* Chalcida *Syriacam ciuitatem. Vide Onomasticon.*

11. QVÆ INTER IMAS ET BEROEAM] *Ita legendum ex manuscriptis. quidam manuscripti habebant* Veræam, *sollenni quorumdam veterum more, ponentium V. loco B. In editionibus veteribus erat,* quæ inter mimas & beroas. *In Coloniensi editione,* quæ inter Immam & Essam. *Abutar otio, si monstrosas quorumdam manuscriptorum & editorum librorum lectionem repræsentem. Et* Imæ & Berœa *in Syriâ, quæ huic loco quadrant. Vide Onomasticon.*

12. VT DVM ADVIVERET MATER] *Ita manuscriptus S. Floriani Editi,* & dum adhuc viueret mater. *Tertullianus de coronâ milit. cap.* VII. Porrò si quæ aliæ idolis faciant, ad dæmones pertinent, quanto magis quòd ipsa sibi idola fecerunt, cum adviuerent. *vbi non rectè Latinius,* cùm adhuc viuerent, *reponit.* CAP. III.

13. DE BEROEA EDESSAM PERGENTIBVS] *Ita rectè M S S. Malè Coloniensis editio:* De Beriâ ad Essam pergentibus. *Est* Berœa *hic Syriæ ciuitas, in Cyrrhestica regione.* Edessa *quoque hic Syriæ est ciuitas.*

14. VICINA PVBLICO ITINERI SOLITVDO, PER QVAM SARACENI] *Tenditur hæc latissima eremus ab Indiâ ad Mauritaniam vsque & Athlanticum Oceanum, vt scribit Hieronymus in caput* XXI. *Isaiæ.*

15. ISMAELITÆ IRRVERVNT CRINITIS VITTATISQVE CAPITIBVS] *Veteres editiones,* nudatisque capitibus. *Sed benè M S. cum editione Coloniensi,* vittatis. *variat gentium habitus. Tertullianus libro de velandis virginibus cap.* X. Debebunt & ipsi aliqua sibi insignia defendere, aut pennas Garamantum, aut crobylos Barbarorum, aut cicadas Atheniensium, aut cirros Germanorum, aut stigmata Britonum. *Isidorus libro* XIX. *Orig.*

cap. XXIII. Nonnullæ gentes non solùm in vestibus, sed in corpore aliqua sibi propria quasi insignia vindicant. vt videmus cirros Germanorum, granos & cinnabar Gothorum, stigmata Britonum. Circumcidunt quoque Iudæi præputia; pertundunt Arabes aures; flauent capitibus intextis Getæ; nitent Albani albentibus crinibus; Mauros habet tetra nox corporum, Gallos candida cutis; sine equis inertes exiant Alani; nec abest genti Pictorum nomen à corpore, quòd minutis opifex acus punctis expressos natiui graminis succos includit, vt has ad sui specimen cicatrices ferat, pictis artubus maculosa nobilitas.

16. PALLIA ET LATAS CALLICVLAS TRAHENTES] *Ita MS. S. Floriani. veteres editiones*, calligulas. *Coloniensis editio*, caligas. *Isidorus libro* XIX. *Orig. cap.* XXXIV. Caliculæ caligæ vel à callo pedum dictæ, vel quia ligantur. Nam socci non ligantur, sed tantùm intromittuntur. *Notum, quàm frequenter olim g & c inter se commutarint.*

17. LONGO POSTLIMINIO] *Festus:* Postliminium receptum, Gallus Ælius in libro I. Significationum quæ ad Ius pertinent, ait esse eum, qui liber, ex quâ ciuitate in aliam abierat, in eamdem ciuitatem redit eo iure, quod constitutum est de Postliminiis. Item qui seruus à nobis in hostium potestatem peruenit, posteà ad nos redit in eius potestatem, cuius anteà fuit, iure postliminij. *Propriè hic vsurpatur* postliminium *ab Hieronymo. Sæpè aliàs idem metaphoricè vsurpat. Vide Onomasticon.*

CAP. V. 18. ET PRONVBANTE NOBIS MOESTITIA] *Vetus editio* pronubente.

CAP. VI. 19. CORPORA DEFVNCTA PORTABANT] *Plinius lib.* XI. *cap.* XXX. *egregiè formicarum sedulitatem describit. inter cetera:* Sepeliuntur inter se viuentium solæ, præter hominem.

20. ET IVGI SVSVRRIO] *Aliàs* susurro. *Apud Iobum cap.* IV. *veteres Patres legunt*, & quasi furtiuè suscepit auris mea venas susurrij eius.

CAP. VIII. 21. DVOS CAMELOS SEDENTES] *Vetus editio:* duos camelis sedentes. *Coloniensis*, duos camelis insidentes. *Sed lectio quam dedi, est ex MS. S. Floriani, & est locutio frequens mediæ ætati. Hieronymus ipse suprà in Vitâ S. Hilarionis cap.* IX. asinum sedens. *ita ibi MSS. Ælius Spartianus in Hadriano:* Sederi equos in ciuitatibus non siuit. *Sic Marci cap.* XI. *de pullo asinæ:* quem nemo adhuc sedit hominum. *Ita citat Ambrosius lib.* IX. *in cap.* XX. *Lucæ, initiò. Vulgatus nunc*, super quem, *&c. Idem lib.* IX. *in Lucam, initiò:* Et ideò pullus sedetur asinæ.

CAP. IX. 22. PVDICITIÆ TANTVM CONSCIENTIA PRO MVRO SEPTI] *Verè pudicitia reuerentes sunt bestiæ. Non tantùm pudicis sæpè non obsunt, sed & eos tuentur. Illustre exemplum in Vitâ Chrysanthi & Dariæ* XXV. *Octobris, vbi Daria in lupanar detrusa à leone propugnata est. Et Thecla Martyrum fortissima maximeque pudica nunc leo, nunc leana non tantùm non obfuit, sed & subsidio fuit. Vide Acta eius* XXIII. *Septembris. Frequens Hieronymo phrasis*, pro muro esse, *prouerbij specie. Vide Onomasticon.*

23. APPREHENSVM MORDICVS CATVLVM] *Ita vetus editio, & manuscripti. Coloniensis editio*, apprehensos mordicus catulos. *Videri alicui possit non temerè numero singulari* catulum *positum. Sunt enim, qui semel tantùm à leænâ partum edi velint, etiam ratione allatâ Plinius libro* VIII. *cap.* XVI. Semel autem edi partum, lacerato vnguium acie vtero in enixu, vulgum credidisse video. *Sed subdit ibidem Plinius diuersam aliorum sententiam:* Aristoteles diuersa tradit, *&c.* Is ergo tradit leænam primo fetu parere quinque catulos, ac per annos singulos vno minùs: ab vno sterilescere. *Vnde si leæna hic* catulum *non* catulos *extulit, fuerit hic vltimus leænæ partus.*

CAP. X. 24. CAMELOS, QVOS OB NIMIAM VELOCITATEM DROMEDARIOS VOCANT] *Vopiscus Aureliano:* Victa igitur Zenobia cùm fugeret camelis, quos dromadas vocitant.

25. ET NOVA SITARCIA REFOCILLATI] *Hæc vera scriptio & lectio. Quidam libri editi additâ interpretatione habent:* & nouâ sitarcia, id est, annonâ refocillati. *Occurrit hæc vox in Bibliis, sed variè à variis scripta.* 1. *Reg. cap.* IX. Panes defecerunt de sitarciis nostris. *vbi* LXX. *habent* ἀγγεῖα, vasa. *Regia editio*, sistartiis; *Louaniensis*, cistarciis; *Parisiensis*, sitarchiis. *sed benè Romana* sitarciis, *à* σῖτος *&* ἀρκεῖν annonam sufficere. *Vox hæc Latinè vsurpata Apuleio Milesiâ* II. *Augustino tom* IX. *in Tractatu de Cantico nouo, Isidoro lib.* XX. *capite* IX. *Orig.* Sitarciæ nautarum sunt, ab eo quòd sutæ sunt. *sed verum etymon ex Græco dedimus.*

26. SABINIANVM MESOPOTAMIÆ DVCEM] *Ita MSS. & veteres editiones. Coloniensis*, Sabinum; *Lugdunensis*, Sabaudianum. *Sed rectum* Sabinianus. *quem tamen Ammianus lib.* XVIII. *non Mesopotamiæ ducem, sed Magistrum militiæ in Oriente & Mesopotamiâ ponit.* Rebus per Mesopotamiam in hunc statum deductis, *&c.* stetit sententia, vt Sabinianus vietus quidem senex & benè nummatus, sed imbellis & ignauus, & ab impetrandâ magisterij dignitate per obscuritatem longè discretus, præficiendus Eois partibus mitteretur.

27. NON TAMEN ME EI CREDENS VT SORORI] *Hieronymus epistolâ* II. *ad Nepotianum:* Hospitiolum tuum aut rarò aut numquam mulierum pedes terãt. Omnes puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige: ne sub eodem tecto mansites, nec in præteritâ castitate confidas. Nec Sampsone fortior, nec Dauide sanctior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quòd paradisi colonum de possessione suâ mulier eiecerit. *Apud eumdem tom* IX. *in Regulâ monacharum quæ inscribitur Eustochio & reliquis virginibus fictò Hieronymi nomine, c.* XVIII. Nihil periculosius viro quàm mulier; nec mulieri quàm vir: vterque palea vterque ignis. *Bernardus serm.* LXV. *in Cantica:* Cum feminâ semper esse, & non cognoscere feminam, nónne plus est quàm mortuum suscitare? Quod minus est, non potes; & quod maius est, vis credam tibi?

VITA SANCTI [1]ONVPHRII EREMITAE

12. Iunii.

AVCTORE [2]PAPHNVTIO ABBATE INTERPRETE ANONYMO.

PROLOGVS *Interpretis anonymi.*

BEATI Onuphrij Vitam inter Græcorum commenta scriptam nuper reperi, vt quondam à venerabili ac prudentissimo viro, scilicet [3] Gregorio, ipsius gesta narrante, cognoui. Hanc Paphnutius, vir quoque sanctissimus, Græco sermone retexit ab exordio. Quem ego secutus, è Græco transtuli in Latinum, largiente Domino, vt eius probabilis vita secundùm vires meas manifestata, admirationem legentibus præbeat & imitationem. Non perpendite quæso mei sermonis rusticitatem, sed tanti laboris animo reuoluite longanimitatem: quam vir Deo plenus patienter sustinuit, dum mundanæ vanitatis gloriam sprevit, & cælestem regnum districtè viuendo sibimet hereditauit.

Gregorius [illegible] Vitæ narrator.

Paphnutius auctor.

VITA.

BEATÆ memoriæ Paphnutius quædam cogitationum & actuum suorum secreta taliter reserauit, dicens:

Cap. I. Quodam die dum ego Paphnutius solus tacitusque sederem, cogitaui in corde meo, quod deserta peterem, & vniuersa loca sanctorum monachorum, piæque conuersationis habitum lustrarem, ac qualiter Deo ministrarent, considerarem. Vnde factum est, vt tacitus iter arriperem, & in eremum cursu desiderabili properarem. Panes itaque cum aquâ exiguâ mecum portaui, ne deficerem à labore itineris cœpti. Quarto autem die peracto, alimenta quæ mecum sumpsi defecerunt: meaque membra nullo victu refocillata vires perdiderunt. Moxque diuinâ illustrante gratiâ, mors imminens ablata est: assumptisque viribus iter arripui, atque dies alios quatuor nihil gustando peregi. His itaque completis nimiùm fessus, humo prostratus iacui velut mortuus. Extemplò quoque cælesti solatus adiutorio, assistere mihi vidi virum, gloriâ mirabilem, splendore terribilem, pulchritudine laudabilem, magnitudine procerum, aspectu præclarum. Quem vt adspexi, vehementer obstupui: sed tamen ille vultu placido accedens, nunc manus, nunc labia mea tetigit, mihique vires potenter restaurauit. Continuò lætus surrexi, Deoque fauente, per solitudinem exinde decem & septem dierum cursum direxi: quousque ad locum, quem Dominus mihi famulo suo indigno prouidebat ostendere, perueni: illic ab itinens labore cessaui.

[illegible]

Roboratur diuinitus.

Ab Angelo vires eius restaurantur.

Ioannes libello 3. n. 12.

Cap. II. Igitur dum fessus requiescerem, & quàm [4] ægrè profectus essem cogitarem: virum procul adspectu terribilem vidi, in modum bestiæ pilis vndique circumseptum: cui tanta scilicet capillorum prolixitas erat, [5] vt corpus illius ipsorum diffusione tegeretur. Pro vestimento quoque foliis herbisq; vtebatur, quibus [6] subteriora renum tantummodò cingebat. Tali viso homine, nimio perterritus sum terrore, anxiatus vltrà quàm credi potest timore & admiratione: quoniam tam mira forma meis oculis numquam fuit ostensa in humanâ specie. Quid facerem ignoraui: sed quantum valui, fugam petij, montemque propinquum concito cursu adscendi: ibique tremefactus corrui, atque me sub frondium densitate à facie illius abscondi, multa dans suspiria.

Onuphrius totus hirsutus.

Dese-

Defeci pæne ætate & labore abſtinentiæ. Hic vero dum me cernebat in monte iacentem, voce nimiâ clamauit, & dixit: Vir Dei, deſc... de de monte. noli timere: ego enim ſum homo paſſibilis, tibi ſimilis. His itaque conſolatus verbis, mentem recepi, mox que deſcendi, & ad virum ſanctum perueni, atque pedibus eius me timidus proſtraui.

Cognoſcit Paphnutium dominus.

Ille quoque me prohibens ante ſe iacere, Surge, inquit, ſurge: tu enim es Dei ſeruus, & vocaris Paphnutius, Sanctorum amicus. Statim ſurrexi: & quamuis feſſus, tamen lætus ante eum ſedi, iam feruenti deſiderio, quis ipſe, & qualis eius eſſet vita, cupiens dinoſcere, dicens: Ecce, votum adimpleuit, qui me per hanc eremum direxit. En artus mei fatiſcentes aliquod ſentiunt ſolatium: ſed mens ſitibunda non adhuc inuenit refrigerium. Idcircò te, ſenior, corde deuoto deprecor, atque per illum, ob cuius amorem huius ſolitudinis deſerta habitas, te conteſtor, vt vnde ſis, aut quomodo voceris, ſeu quando huc adueneris, apertis mihi verbis denunties. Et vir Dei recognoſcens, quam libenti animo ſententiam ſui laboris audirem, dixit mihi:

CAP. III. Quoniam te, frater dilecte, auida mente vitæ meæ longas ærumnas velle ſcire video, repetere me tibi non dubites has ab exordio. Ego, licet immeritus, vocor Onuphrius. & ecce non minus ſunt quàm ? ſeptuaginta anni, quòd in hoc deſerto laborioſe vixi.

LXX. annis in eremo neminem vidit.

Cum feris conuerſatus ſum crebrius, pro pane comedi iugiter herbarum fructus, in montibus & in ſpeluncis & in vallibus meum reclinaui miſerabile corpus. Tot annis neminem niſi te ſolùm adſpexi, alimentum à nullo hominum ſumpſi, [a] in monaſterio Hermopolim dicto nutritus, in prouinciâ Thebaidâ nominatâ: vbi ſimul pæne centū monachi degebant.

Erat è monaſterio Hermopolis, vbi centum erant monachi.

Porrò vita illorum talis extitit, vt more & actione æquanimiter omnes viuerent, & vno corde & vno ſpiritu, iugo ac diſciplinæ ſanctæ regulæ colla ſubmitterent, atque fluctus huius ſæculi omnino non formidarent. Quidquid vni placebat, cunctis placebat.

Quod vni, cunctis placebat.

Mente ſanctâ, fide purâ, charitate perfectâ ante Deum incedebant: cui die noctúque omni manſuetudine & patientiâ miniſtrare non ceſſabant. Tanta his erat taciturnitas cum abſtinentiâ, vt nullus auderet niſi cum iuſtâ interrogatione, vel recto reſponſo, reddere verbum.

Mira ibi taciturnitas.

Ibi quoque pabulum ſanctæ doctrinæ ab adoleſcentiâ ſuſcepi: ibi regularis vitæ normam à fratribus didici, a quibus amabiliter diligebar: ab his, qualiter inſtituta mandatorum Dei ſeruare deberem, diligenter inſtruebar.

CAP. IV. Profectò vitam beati Patris noſtri Eliæ, venerabiles fratres meos audiui frequenter laudare, qui ſe in eremo in tantâ abſtinentiâ & oratione ſtuduit affligere, vt maximam virtutem a Domino meruiſſet accipere, & igneo curru tranſuectus, ſpiritus ſancti dona quæ habuerat, diſcipulo impartiri, ac adhuc longæuus ſenio, mortis pœnam non videre.

Exemplo Eliæ & Baptiſtæ ad eremum incitatur.

Inſuper ad exemplum, beatum Baptiſtam Ioannem protulerunt, qui in noui Teſtamenti ſerie clariſſimus effulſit, perque plurima annorum ſpatia diuino mancipatus officio, corpus ſuum macerauit, donec in Iordanis vndâ Redemptorem mundi baptizare dignus exiſteret, atque ipſum Dei Agnum eſſe, digito ſuo demonſtraret.

CAP. V. Ego verò cùm talia eos recitantes audirem, dicebam illis: Quare, ſeniores mei, vitam & miracula eorum obſtupeſcitis? aut cur illorum facta tam aſſiduè commemoratis? An ſunt vobis fortiores, qui deſertum habitant, an leuiores? At illi reſpondentes, dixerunt: Fili, fortiores nobis ſunt, quia ſine adiutorio humano viuunt.

Eremitarum vita fortior.

Nos itaque alter ab altero conſpicimur, pariterque diuinum officium à nobis celebratur. Si quando cibum cupimus, paratum reperimus: ſi quando infirmitas, aut aliqua corporis imbecillitas irrepſerit, ſtatim cura fratrum cum omni ſolicitudine nos adiuuat. In ædificiis lucide conſtructis habitamus, in quibus & ab æſtu ſolis cooperti ſumus, & ab inundatione pluuiæ, & à turbine venti ac tempeſtate manemus deſenſi.

Commoda monaſteriorum.

Monachi verò, qui in deſerto ſunt, nihil conſolationis niſi a Deo recipiunt. Si quando anguſtias aut tribulationes perpeſſi fuerint, vel cum diabolo antiquo humani generis inimico pugnare cœperint, quis eis aſtat? à quo adiuuantur? Sed ? quibus humanum deeſt ſolatium, conſtat eos habere diuinum. Et ſi eſuriunt, quis eis panem dabit? Si ſitiunt, quis eis aquam tribuit, vbi panis & aqua non eſt? Maximus labor in deſertis locis eſſe non dubitatur, vbi nihil neceſſarium reperitur.

Palæſtra eremitarum.

Primùm ergo, quando in ſolitudine definiunt habitare, in Dei timore certant firmiter ſtare. In fame & ſiti, in labore & paſſione corpora ſua cruciant: contra diabolicas inſidias viriliter dimicant: & vt vincant, contra tela nequiſſimi ignea gladiis ſpiritualibus pugnant. Antiquus etenim ille hoſtis, totius inuentor iniquitatis, ſtudet eos ſubuertere, & in conſortium malitiæ ſuæ implicare, atque de bonâ voluntate, quam inchoabant, retrahere; & mentes eorum mundanis voluptatibus iterùm irretire, vt in opere

cœpto

[...]o faciscant persistere. Omnipotens ergo Deus, qui non derelinquit sperantes in se, circumdat eos armis suæ potentiæ, vt hos incursio satanæ non valeat prosternere, quos protegit celsitudo diuinæ misericordiæ. Quapropter ad eos Angeli Dei iugiter mittuntur, ac per manus illorum quæcunq; necessaria crebrius eis administrantur. [...]uam de petra hauriunt, quod interpr[...]r Christus. Scriptum est enim: Sancti [qui s]perant in Domino, habebunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ: volabunt, & non deficient; current, & gressus eorum non labentur. Et alibi: [12] Qui fi[...]t, de superno fonte conditiuntur, & h[...]m folia in ore eorum tamquam fauus mellis dulcescunt. Si autem aliquando diabolus aduersus eos colluctatur, protinus surgunt: manus suas ad Dominum expandunt, preces ante diuinam maiestatem fideliter fundunt: mox auxilio cælesti subleuantur, & dolosa iacula inimici penitus d[e]struuntur. Non intelligis, fili, qualiter in Psal[m]o legitur: Quoniam non in finem obliuio e[rit] pauperis, patientia pauperum non peribit in æternum? Et iterum: Exaudiuit eos Dominus in die tribulationis, & de omni angustia liberauit eos. Enimuerò vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundùm suum laborem. Beatus est enim vir, qui semper est pauidus, & voluntatem Dei in hac præsenti vitâ & fragili studiosius agit. Certissimè scias, ô fili, quoniam Angeli Dei sanctis ac iustis viris quotidie famulantur, atque virtute superna corpora & animæ illorum iugiter illuminantur.

Psal. 9. *Psal. 106.* *1. Cor. 3.* *Prou. 28* *Angeli sancti sanctis famulantur.*

Cap. VI. Tali denique ratione ego pauper Onuphrius a sanctissimis Patribus in meo monasterio subtiliter instructus, cœpi tacitâ mente tractare, quàm gloriosâ felicitate perfruuntur in cælis, qui certamina laboriosa propter amorem Domini tolerarunt in terris: cor meum ardebat, meus mea desiderabiliter feruebat mundi gaudia penitus spernere, patriæ cælesti totis viribus appropinquare, sicut Psalmista edocet, dicens: Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. *Psal. 72.*

Cap. VII. Dumque hæc solicitus excogitarem, nocte silenti concitus surrexi, paruum panem mecum detuli cum exiguis leguminibus, vt vix vsque in quartam diem sufficeret: sicque secundùm Dei dispensationem & eius pietatem profectus sum, vt mihi ostenderet meæ habitationis locum. Egrediente autem me de monasterio in montanâ, veni in desertum: cogitantique vt manerem ibi, continuò lumen splendidum ante me, quasi obuians mihi, vidi. Quo viso, valdè timui. Idcircò quoque putaui, me debere ad monasterium regredi, vnde exiui. Extemplò autem de radio præclari luminis vir aspectu pulcherrimus accessit ad me, & dixit mihi: Noli pauescere, ego enim sum Dei [13] Angelus, tibi ad custodiendum ab ortu tuo prouidentiâ diuinâ destinatus, vt iubente Deo tecum manerem, & te in hanc eremum ducerem. Perfectus esto, humilis incede coram Domino, cum gaudio labora, cor tuum in omni custodia conserua, viue sine querelâ, in bono opere persenera. Ego verò te non derelinquam, donec animam tuam in præsentiam summæ maiestatis offeram. Hæc locutus est mihi Angelus, iter inceptum mecum comitatus. *Ab Angelo Custode deducitur Onuphrius.*

Cap. VIII. Pergebamus ita simul sex milliaria vel septem, & ad quamdam venimus speluncam nimis decoram. Appropiaui, volens sciscitari, si fortè quispiam intus maneret. Secundum consuetudinem monachorum clamare cœpi, [12] benedictionem humillime petij. Inde virum sanctissimum exire vidi, quem prostratus humo tenus adoraui. Ille verò manus suas mihi porrexit, de terrâ me eleuauit, [13] osculum mihi pacis tribuit, atque dixit: Tu es enim frater meus, eremiticæ cooperator vitæ, ô fili ingredere. Deus tibi concedat, vt timor eius in te permaneat, opus tuum in illius conspectu complaceat. Statim cum eo speciem introiui, dieque plures apud illum pausaui, opera eius cupiens discere, & solitariam habitationem curiosiùs inuestigare: ipse quoque vt meum desiderium agnouit, consilium honorabile mihi præbuit: ac qualiter insidias diaboli superare deberem, verbis charitatiuis gratanter patefecit. Transactis itaq; quibusdam diebus, talibus admonuit me verbis, dicens: Fili surge, mecum perge: interiora deserti debes intrare, & in aliâ speluncâ solus habitare: ibi si viriliter dimicas, omnia dæmoniorum tentamenta superas. Idcircò verò Deus in hoc deserto vult te probare, si mandatis eius fidelìter velis obedire. Fidelia omnia mandata eius, confirmata in sæculum sæculi, facta in veritate & æquitate. Vir autem sanctus hæc dicens, surrexit: & mecum in interiora deserti iter quatuor dierum perrexit. Quintâ verò die deuenimus in locum, qui [14] Calidiomea dicitur: ibi palmæ propinquæ erant. Tunc vir Dei inquit: Ecce fili, vide locum quem tibi Dominus præparauit ad manendum. Fuit autem ille mecum spatio triginta dierum, edocens me seruare [15] cautâ diligentiâ doctrinam Dei mandatorum. Quibus ita peractis, oratione suâ sanctâ Domino

Benedictionem ab eremita petit. *Osculo pacis ab eodē excipitur.* *Ad interiora deserti ducitur.* *Psal. 110.*

me commendauit: & separatus à me, ad propria remeauit. Per singulos verò annos solitus erat me visitare, ac quasi industriâ & simplicitate deberem viuere, diuinis alloquiis non cessabat admonere.

CAP. IX. *Moritur Onuphrij discipulus.* Quodam autem tempore iuxta consuetudinē ad me veniens, inter verba salutationis prostratus in terram corruit: Dominoque remittens animam, obdormiuit. Quod cum viderem, nimis sum contristatus: & deuolutus humi, lacrymis obortis vberrime fleui. Corpus eius mox accepi, & secus Calidiomeam terræ commendaui.

CAP. X. Dum autem ego Paphnutius à viro sanctissimo Onuphrio, rationis huius loquelam audirem, inquam ad eum: Pater sancte, laborem esse non modicum iam sentio, quem pro nomine Christi tolerasti in hac eremo. Vir sanctus respondit: Mihi frater crede dilectissime: in deserto sustinui, vt sæpiùs putarem me morte superari. [16] Abspes eram multoties vitæ, vt vix halitum in corpore sentirem remanere. Per diem æstu & igne solis ardentis vrebar, rore & pruinâ infectus, fame & siti defectus. *Multa oportet pati profuturâ gloriâ.* O quanta & qualia passus sum! Non sufficit, neque quempiam decet plagas ac labores enarrare, quos homo moriturus pro Dei viuentis amore debet tolerare. *Sap. 10.* Reddet Dominus mercedem laborum Sanctorum suorum: cuius diuitiæ sicut non augentur, ita nequaquam minuentur. Per quem enim famem, sitim, frigus & æstum, atque multigenarum cruciamenta molestiarum sustinui, potens est cum diuitiis cælestibus inter Angelorum cateruas me consolari: *Spernens corporalia accipit spiritualia.* alimenta verò spreui corporalia, vt dignus acciperem spiritalia. Sanctus enim Angelus *Quotidie panem & aquam ab Angelo accipit.* quotidie panem mihi offerebat, & aquam pro mensurâ ministrabat, vt corpus meum confortaretur, ne deficeret, & iugiter in laude Dei perseueraret. Arbores palmarum *Palmæ duodecies in anno fructificantes.* ibidem constitutæ erant, [17] quæ duodecies in anno dactylorum fructus germinabant. Quos per singulos dies colligens, pro pane edebam, mixtos herbarum foliis: & erant in ore meo tamquam fauus mellis. *Matth. 4.* Nam in Euangelio legitur: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Frater Paphnuti, si implere studes voluntatem Dei, omnia tibi necessaria præparantur ab eo. Vnde ipsa Veritas admonet, dicens: *Matth. 6.* Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, aut quid bibatis, neque corpori vestro quid induamini: scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.

CAP. XI. Cumque hoc à beato viro Onuphrio intentiùs auscultarem, mirans in sermonibus & actibus ac laboribus illius, dixi: Pater benigne, [18] die Dominico vel Sabbato Communionē percipiebas ab aliquo? *Die Dominico ab Angelo Communionem accipit.* At ille respondens, ait: Omni die Dominico vel Sabbato Angelum Domini paratum inuenio, sacrosanctum Corpus & Sanguinem Domini nostri IesuChristi secum deferentem: de cuius manu mihi pretiosissima donantur munera, vitæque meæ salus perpetua. *Item socij eremitæ.* Verùm etiam omnes, qui vitam spiritalem ducunt in eremo monachi, tali participantur gaudio. Hi verò sancti eremitæ, qui hanc solitudinem habitant, si fortasse aliquando videre hominem desiderant, ilicò *Qui & in cælum subinde rapiuntur.* in cælum ab Angelo deportantur: visionem illic animæ iustorum, fulgentium sicut sol in regno Patris eorum, ibi multitudinem contemplantur Angelorum, suasque animas cœtibus mixtas beatorum. Quare omnes qui in agone contendunt, totâ mente, toto corde, totis viribus in bono opere feruent, quatenus gloriam cælestis patriæ cum Christo & cum Sanctis mereantur possidere. Ista denique omnia, venerando Onuphrio narrante, cognoui [19] iuxta summitatem ipsius monticelli, vbi obuiauit mihi. Ita videlicet gaudium meum impletum est, vt omnem aduersitatem, quam in itinere tuleram, traderem obliuioni.

CAP. XII. Credo, inquam, Pater, inter felices me deputari, quia videre te & opera tua egregia promerui. Verba tua nimis pulchra, omni dulcedine mellita, ita mei penetrant cordis intima, vt possim dicere cum Psalmistâ: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, *Psal. 118.* super mel & fauum ori meo! Qui ait: Fili, mecum vade: locum meç habitationis conspice: parcamus paululum verbis. Continuò surrexit, præiuit: secutus sum. Duxit me secum quasi trium milliariorum iter: venimus Calidiomeam in spiritalem locum, arboribus palmarum gratanter ornatum. Ibi preces Domino fudimus: eisque *Orant pariter.* completis in terram sedimus, in diuinis altercantes eloquiis. Sole iamiamque in occasum verso, vidi panem positum cum aquâ exiguâ. Vir etenim Dei sentiens me fatigari, dixit mihi: Profectò fili, cerno te periclitari, nisi cibum capias. Surge ergo & comede. Cui inquam: Viuit Dominus, & *3. Reg. 17.* benedictus Dominus Deus meus, in cuius conspectu erimus: non manduco, neque bibo, donec charitate purâ pariter cibum sumimus. Igitur vix eum coëgi, vt faceret quod volui. Verumtamen vt meum agnouit desideriū, panē fregit, tribuit *Cibum simul sumunt.* mihi: manducauimus, & saturati sumus: nobis-

nobisq; fragmenta superfuerunt edentibus. Noctem illam insomnem pæne duximus, diuinisque laudibus immorati sumus.

Cap. XIII. Oratione matutina hora

Mane facto, post horã orationis, videbam vultum eius pallore ita mutatum, & quid acciderit quæsiui ab eo. Qui ait: Non expauescas frater Paphnuti, quoniam omnipotens Deus recto itinere in hanc solitudinem direxit te, vt honorifice sepelias me, atq; corpus meum commendes terræ. Hac etenim horã anima carnis vinculis absoluitur, atque ad creatorem suum in cæleste regnum deportatur. Frater amantissime (scio namque desiderium tuum) quando redieris in Ægyptum, memorare mei in præsentiã fratrum tuorum, & in conspectu omnium Christum colentium. [20] Hæc est postulatio mea, quam impetraui à Domino Deo. Si quis oblationem ob amorem nominis mei ante conspectum Domini nostri Iesu Christi, [21] & ad laudem eius immolat, ab omni tentatione diaboli, & à vinculo prauitatis humanæ liber exitit, atque cum sanctis Angelis in regno cęlorum æternæ hereditatis capax fiet. Si quis verò oblationem non valet offerre, vel præ inopiã redimere, [22] is in nomine Domini & ad honorem illius eleëmosynam pauperi tribuat, & ego orabo pro eo in conspectu Dei, vt dignus in cælestibus vitã supernã perfrui valeat. Si quis neque oblationem, nec eleëmosynam potest offerre, pro charitate meã incensum Domino Deo nostro in odorem suauitatis accendat, & ego rogo pro eo, vt gaudium perenne possideat. Cui inquam: Pater mi, ne irascaris si loquar: Si incensum nec quis habet, nec facultatis aliquid, [23] vnde Deum placare potest: vt tamen tuã benedictione non careat, in quacumque tribulatione te inuocat? Tunc ille respondit: Si quis pauper in deserto, vel in aliquo alio loco oblationem aut eleëmosynam seu incensum non habeat ad immolandum; surgat, & manus suas ad Dominum extendat, ter Dominicam orationem, id est, Pater noster, pro me cum intentã mente, & in nomine sanctæ Trinitatis psallat. Ego verò pro ipso ad Dominum intercedo, vt vitæ cælestis mereatur particeps fieri cum omnibus Sanctis Dei.

Liberatur ab omni tentatione, qui in memoriam Onuphrij sacrificat.

Eleëmosynam dat.

Thus offert.

Pater noster recitat.

Cap. XIV.

Iterum dixi ad eum: Domine si dignus essem, aut si donis gratiæ tuæ mihi liceret, post obitum tuum locum istum libentissime obtinerem. At ille ait: Nequaquam tibi fili conceditur, nec idcircò misit te Deus in peregrinationem istius solitudinis, vt hic obtineres locum habitationis: sed vt cum istis, qui in deserto sunt, graturleris; & intimate ea studeas mundo, quæ cognouisti in eremo. In Ægyptum perge: ibi esto vsque ad finem vitæ tuæ; opus bonum perfice, & accipies coronam perpetuæ gloriæ.

Cap. XV.

Hæc cum homo Dei loqueretur, aduolutus sum pedibus eius, dicens: Pater chare, scio enim quia quidquid petieris à Deo, dabit tibi Dominus propter immensum laborem certaminis longissimi, quo corpus tuum afflixisti septuaginta annis pro nomine Domini: præbe ergo mihi munera tuæ sanctæ benedictionis, quatenus tibi in virtute efficiar similis, & tuã interuentione spiritus meus dirigatur, & in futuro tecum participari merear. Qui mox econtrà respondens, protulit ista: Paphnuti, ne contristeris: petitio tua, tribuente Domino, erit stabilis. Sta in fide, viriliter age, oculos cum mente ad Deum erige, in mandatis corroborare, bonum facere impiger contende, & vitam æternam apprehende. Protegant te Angeli Dei & conseruent te ab omni consilio prauitatis, vt purus ante Deum & immaculatus in die sui examinis inueniaris. Post hæc surrexit, & ad Dominum lacrymans orauit, genua flexit, atq; subitò dixit, In manus tuas Deus commendo spiritum meum. Cumque hæc dixisset, lumen splendidum corpus eius obumbrauit, & in ipsius claritate luminis anima sancta carne soluta est.

LXX annis vixit in eremo Onuphrius.

1. Cor. 16.

Moribundus luce cingitur.

Cap. XVI.

Repentè vero vocem Angelorum multorum audiui, laudantium Deum, & in discessu sanctissimæ animæ S. Onuphrij, [24] æthera scilicet Angelicis canticis resonantia, gaudium ineffabile astris intulerũt, per quæ cælestes exercitus animam militis inclyti cælis inuexerunt. Mox oculi mei fletu profluunt, interiora gemitus producunt, lacrymarum riui manarunt, planctus mei miseri Paphnutij exuberant: illud flebilis planxi, quia quem vix inueni, diutius habere non potui. Deinde [25] tunicam meam per dimidium scidi, vnã parte indutus sum, in alteram collocaui corpus beatum, & sepelui illud in sepulcro quod excisum erat de petrã. Tunc videns me solum remanere, iterùm cœpi lugere. Ita mœrens surrexi, speluncaq; illius habitaculum intrare volui. Deniq; me adstante, ipsa spelunca cecidit cum magnã ruinã, & palmæ radicitus erutæ simul procubuerũt. Cognoui itaq; ego Paphnutius, quia non esset voluntas Domini, me in loco illo habitare: secessi inde, in Ægyptũ redij: ibiq; Ecclesię retuli quę vidi & audiui.

Angelorũ vocem in anima Onuphrij in cælum defertur.

Sepelit Onuphrium Paphnutius.

Spelunca & palmæ corruunt.

Sanctus igitur Onuphrius obiit mense Iunio, die vndecimo, id est, tertio Idus eiusdem mensis. Ibi beneficia eius præstãtur vsque in præsentem diem: ad laudem & gloriam Dñi nostri IESV Christi, cui est honor & potestas in sęcula seculorum. Amen.

Obiit 11. Iunij.

NOTATIO.

1 Onvphrii] *Apud Metaphrastem* xi. *Iunij dicitur* Honophrius. *Martyrologium Romanum* xi. *Iunij:* In Ægypto sancti Onuphrij anachoretæ, qui in vasta eremo sexaginta annos vitam religiosè peregit, & magnis virtutibus ac meritis clarus migrauit in cælum: cuius insignia gesta Paphnutius abbas conscripsit. *Menologium Græcorum eodem die:* Sancti Patris nostri Onuphrij Ægyptij, qui cùm esset in cœnobio in vrbe Hermopoli Thebarum, & audiret de Eliæ prophetæ & Ioannis præcursoris vitâ, egressus ex cœnobio habitauit eremum annos sexaginta, hominem omnino non videns. vbi post admirabilem vitæ monasticæ conuersationem in cælum migrauit. quem magnus Paphnutius sepeliuit. Cuius dies natalis celebratur xii. Iunij, in sanctissimo eius oratorio, in monasterio S. Alipij. *Eadem in Meneis, sed quibusdam additis, quæ non exscribo, ne Notæ excrescant.*

Alius est Onuphrius, cuius mentio extat apud Metaphrastem in Actis SS. Galationis & Epistemis MM. v. *Nouembris, quæ recitat Lipomanus tom.* v. *& Surius tom.* vi. *Qui vixit eo tempore, quo Gentilium in Christianos persecutio sæuiebat. Menologium sub Decio eorum martyrium ponit. Vixit autem apud Emesam Phœniciæ, quæ ad montem Libanum est. Non fuit ille segregatus ab hominum consortio, vt noster hic. Eius precibus Leucippe, antè sterilis, prolem impetrauit Galationem.*

2. Paphnvtio] *Varij fuêre Paphnutij, de quibus vide hic ad librum* ii. *Ruffini cap.* xiii. *De Paphnutio confessore dixi ad Vitam S. Antonij capite* xxx. *n.* 68. *Acta hæc Paphnutio auctore (quo tamen Paphnutio, nondum mihi constat) habes etiam apud Metaphrastem, sed Timothei anachoretæ vitâ, & quibusdam aliis intermixtis. quæ recitat Lipomanus tom.* vi. *& Surius tom.* iii. *Iunij* xi. *Gentiano Herueto interprete. Sed & aliam interpretationem Actorum Onuphrij, quibus etiam intexta est Timothei anachoretæ vita, accepi ex monasterio S. Iacobi Leodij. sed vulgatam hactenus in Vitis Patrum malui nunc retinere: cuius quidem nullum MS. Latinum exemplar habui, sed Græcum tamen textum è Boicâ Bibliothecâ accepi.*

Prolog. 3. Gregorio] *Quis hic Gregorius sit, nondum mihi liquet.*

Cap. ii. 4. Ægre] *Vetus editio,* peregrè. *Intelligit per hoc, vt opinor, procul: nisi fortè ibi legendum* peręgrè. *Sanè peregrè se profectum viribus deficientibus, testatur ipse capite præcedente.*

5. Vt corpvs illivs ipsorvm diffvsione tegeretvr] *Hieronymus suprà Prologo in Vitam S. Pauli primi eremitæ:* Subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem. *In Vitâ Macarij Romani infrà cap.* xv. Capilli capitis totum viri corpus operuerunt.

6. Svbteriora renvm] *Intelligit pudenda tantùm foliis herbisque velata.*

Cap. iii. 7. Septvaginta anni] *Ita vett. editiones cum Coloniensi. Martyrolog. Rom. Menologium Græcum, Menæa & Metaphrastes habent* sexaginta anni.

8. In monasterio Hermopolim dicto nvtritvs, in provincia Thebaida] *Græcè est:* Ὤικουν γὸ πρώλω ἐν ἀβαγῇ μοναστηρίῳ Θηβαίων χώρας ἐπιλεγομένῳ Ἐρημοπολίτου. Habitabā priùs in abage monasterio, regionis Thebaidis, quæ dicitur eremopolites. *Non dubium corruptum esse* ἐρημοπολίτου *pro* Ἑρμοπολίτου. *quomodo & in Meneis restituendum* ἐν Ἑρμου πόλει Θηβῶν, *pro* ἐρήμου πόλει. *Apud Metaphrastem est:* Habitaui autem antea in sancto monasterio, quod nomine appellatur Eriti Hemepolitani Thebanorum regionis. *sine dubio corruptè. Ex Herueti versione* in sancto monasterio, *apparet eum repperisse in Græco* ἐν ἁγίῳ μοναστηρίῳ, *quomodo fortè antè legendum pro* ἐν ἀβαγῇ μοναστηρίῳ.

9. Qvibvs hvmanvm deest solativm, constat eos habere divinvm] *Hoc expertus est B. noster Xauerius, qui cùm Romæ esset, humanum habebat solatium à sociis; at dum inter barbaros & feras solus versatur, ad Deum confugit. qui mirificis eum gaudiis perfudit.* Cap. v.

10. Qvi sitivnt, de svperno fonte condivntvr] *Nondum mihi locus hic in Sacris litteris occurrit. Paulò aliter citat Metaphrastes, & ex Isaiâ ait desumptum.*

11. Angelvs tibi ad cvstodiendvm ab ortv tvo] *Angeli Custodis meminêre varij Patres. Hieronymus lib.* iii. *Comment. in Matth. capite* xviii. Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. *Idem in cap.* lxvi. *Isaiæ:* Quòd autem vnusquisque nostrûm habeat Angelos, multæ Scripturæ docent. E quibus illud est: Nolite contemnere vnum de minimis istis, quia Angeli eorum vident quotidie faciem Patris, qui est in cælis. & puella Rhode Petrum Apostolum nuntiante, alij Angelum ipsius esse credebant. Sin autem hoc de minimis dicitur, & de vno homine, quanto magis de omnibus sanctis, & præcipuè de Apostolis, sentiendum est? quorum Angeli quotidie vident faciem Patris, iuxta illud quod scriptum est: Circumdat Angelus Domini in circuitu timentium eum. & Iacob de se loquitur: Angelus qui liberauit me. Isti sunt, qui ascendunt & descendunt super Filium hominis. *Apud Augustinum libro Soliloquiorum cap.* xxvii. Facis Domine Angelos tuos spiritus propter me, quibus mandasti, vt custodiant me in omnibus viis meis, ne fortè offendam ad lapidem pedem meum. Hi enim sunt custodes super muros ciuitatis tuæ nouæ Ierusalem. Cap. viii. Math. 18. Act. 12. Psal. 33. Gen. 48. Psal. 130. Psal. 90.

12. Benedictionem hvmillime petii] *Benè addit,* secundùm consuetudinem monachorum. *Nihil frequentiùs in his Vitis, quàm vt aduentans hospes benedictionē ab hospite excipiente petat.*

13. Oscvlvm mihi pacis tribvit] *Solent olim aduentantes excipere osculo ij, apud quos diuertunt. Vide Onomasticon.* Cap. viii.

14. Calidiomea] *Non dubito, quin interpres in codicem Græcum deprauatum inciderit, &* Calidiomea *ortum ex* καλύβη τῆς, *vel simili. Certè Græcè hîc est,* καλυβῶ μικρῷ. *sic & cap.* ix. Et secus Calidiomeam terræ commendaui. *vbi Græcè,* καὶ κατεθέμην τὸ λείψανον αὐτοῦ πλησίον τῆς ἐμῆς καλύβης. & posui

reli-

reliquias eius iuxta meam calybem ſiue tugurium. *& cap.* XII. Venimus Calidiomeam, in ſpiritalem locum, arboribus palmarum gratanter ornatum. *Græce:* Κατηλάβομεν καλύβην σπυνοτάτην [illegible] ἔχουσαν ἐν φοίνικα [illegible]. Venimus ad calybem ſeu tugurium maximè religioſum, quod palmam iuxtà conſiſtentem habebat.

15. CAVTA DILIGENTIA] *Vetus editio:* cautam dignitatem.

Cap. 2. 16. ABSPES ERAM] *Ita rectè manuſcripti, & vetus editio: Colonienſis,* ab ſpe eram. *Dictum* ab ſpe ::: ſpes.

17 QVÆ DVODECIES IN ANNO DACTYLORVM FRVCTVS GERMINABANT] *Infra apud Ioannem libello* III. *n.* II. *nomine* Anonymi, *eadem res paullo clarius proponitur.* Inueni iſtam palmam afferentem mihi botryones duodecim dactylorum. Per ſingulos menſes adfert mihi vnum botryonem, qui mihi ſufficit triginta diebus, & poſt hunc maturatur alter.

Cap. 21. 18. DIE DOMINICO VEL SABBATO COMMVNIONEM PERCIPIEBAS] *Aliqui libri,* & Sabbato. *Græcè eſt:* Πόθεν κοινωνεῖς; ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ; Quando communicas? Sabbato, an Dominico?

19. IVXTA SVMMITATEM IPSIVS MONTICELLI] *Græcè:* [illegible] τοῦ ὄρους. *Hoc tantum loco mihi lectus* monticellus *à monte, pro monticulo.*

Cap. XIII 20. HÆC EST POSTVLATIO MEA] *Singulare omnino Onuphrij priuilegium & apud Deum gratia. In Florario SS. MS. breue huius priuilegij compendium:* Migrauit à ſæculo anno ſalutis CCCLXX. Hic enim petit & obtinuit à Domino, vt ſi quis memoriam eius fecerit ſeu oblationes, aut pauperes pauerit in nomine eius, aut memoriæ ſuæ librum ſcripſerit, dimittantur illi vniuerſa peccata. Et cùm anima exierit de corpore, erit munda à peccatis, quaſi modò genitus infans. *Priuilegia autem hæc, quia in quibuſdam libris verba variant, ſanè ſemper intelligenda.*

21. ET AD LAVDEM EIVS] *Ita eſt in editione Colonienſi. Veteribus deeſt.*

22. IS IN NOMINE DOMINI ET AD HONOREM ILLIVS ELEEMOSYNAM, &c.] *Ita editio Colonienſis. Vetus:* ille pro amore meo in nomine Domini eleëmoſynam.

23. VNDE DEVM PLACARE POTEST] *Ita Colonienſis editio. Vetus:* Vnde te placare poteſt.

24. ÆTHERA SCILICET ANGELICIS CANTICIS RESONANTIA] *Refertur quidem Æther inter Anomala maſculini generis plurali carentia, hic tamen eius neutrum plurale habes. quod & alibi ex æthere vel aere legiſſe videor.* Cap. XVI.

25. TVNICAM] *Græcè* λεβιτωνάριον. *Haud dubiè intelligitur* lebitonarium, *vt apud Metaphraſtem eſt. Quod & alibi hic occurrit. Vide Onomaſticon.*

26. DIE VNDECIMO] *Ita omnes editiones. & Florarium SS. MS. Græcè tamen eſt* δωδεκάτῃ, duodecimo. *Atque ita Martyrologium Romanum, Menologium Græcum, & Menæa. Apud Metaphraſtem eſt:* Erat autem dies ſextus quidem decimus Pauen, nonus autem Iunij menſis apud Romanos. *Quod quomodo intelligendum ſit, vide in Onomaſtico in* Menſium Tabulâ.

Quòd Florarium SS. MS. annum obitus Onuphrij ponit CCCLXX. *neſcio vnde hauſerit.*

Manuſcriptus Leodienſis S. Iacobi vltimo capite habet de leonibus ſepulcrum vnguibus ſuis Onuphrio effodientibus, cuius mentionem feci ad Vitam S. Pauli primi eremitæ cap. XIII. *n.* 50. *Deeſt hoc huic Vitæ, & apud Metaphraſtem.*

IN

IN VITAM S. PACHOMII PRÆLVDIA.

ILLVSTRIVM VIRORVM DE SANCTO PACHOMIO ELOGIA.

SOZOMENVS *Hist. Eccl. lib.* III. *cap.* XIII.

ΠΑΧΩΜΙΟΣ ἀρχηγὸς ἐγένετο τῶν καλουμένων Ταβιννησιωτῶν. σχῆμα δὲ τούτοις ἦν καὶ πολιτεία ἔν τισι παρηλλαγμένη τῆς ἄλλης μοναχικῆς, πρὸς ἀρετὴν μέντοι ὁρῶσα, καὶ τὴν ψυχὴν προσερεθίζουσα, τῶν ἐπὶ γῆς καταφρονεῖν· δύω δὲ ὁρᾶν, ἵν' ἀμαρῶς ἐπὶ τὰ οὐράνια χωρεῖν, ἡνίκα τοῦ σώματος ἀπαλλαγείη, &c.

Pachomius Præses fuit eorum, qui vocantur Tabinisiotæ. Quibus quidem habitus erat & vitæ institutio à reliquorum monachorum disciplinâ in quibusdam rebus discrepans, in virtutis contemplatione aciem mentis defigens: animum sic tum ad rerum terrenarum despicientiam, tum ad cælestium indagationem excitans, vt cùm è corporis custodiâ migraret, aditum ad cælum haberet perfacilem, &c.

GENNADIVS *de illustr. Eccles. Script. cap.* VII.

Pachumius monachus, vir tam in docendo quàm in signa faciendo Apostolicæ gratiæ, & fundator Ægypti cœnobiorum, Scripsit

[1] *Regulam* vtrique generi monachorum aptam, quam Angelo dictante perceperat. Scripsit &

Ad collegas præpositura suæ [3] *epistolas*, in quibus alphabetum mysticis tectum sacramentis, velut humanæ consuetudinis excedens intelligentiam, clausit; solis, credo, eorum gratiæ vel meritis manifestatum.

Vnam ad Abbatem Syrum. *Vnam ad Abbatem Cornelium.*

Ad omnium monasteriorum Præpositos, vt in vnum antiquius monasterium, quod linguâ Ægyptiacâ *Baum* vocatur, congregati, Paschæ diem velut æternâ lege celebrent, *epistolam vnam.*

Similiter & ad diem Remissionis, quæ mense Augusto agitur, vt in vnum Præpositi congregarentur, *epistolam vnam.* Et

Ad Fratres, qui foras monasterium missi fuerant operari, epistolam vnam.

TRI-

TRITHEMIVS *libro de Script. Eccles.*

BACHOMIVS abbas, & monachorum sui temporis institutor permagnificus, fundator multorum cœnobiorum, ac vir sanctissimæ conuersationis, multis in vitâ & post mortem coruscans miraculis, cùm esset vir doctus, & in diuinis Scripturis eruditus, Scripsit ad ædificationem Fratrum multas epistolas, de quibus subiectæ referuntur:

Ad Cornelium abbatem epist. I.
Ad Syrum abbatem epist. I.
Ad Præpositos cœnobiorum epist. I.
Ad fratres operantes epist. I.
Regulam quoque monachorum lib. I.

Claruit sub Valentiniano & Theodosio principibus, anno CCCXC.

DE DIONYSIO EXIGVO HVIVS VITÆ INTERPRETE.

CASSIODORVS *Instit. diuin. cap.* XXIII.

DIONYSIVS monachus, Scytha natione, sed moribus omnino Romanus, in vtraque linguâ valdè doctissimus, reddens actionibus suis, quam in libris Domini legerat æquitatem: qui Scripturas diuinas tantâ curiositate discusserat atque intellexerat, vt vndecumque interrogatus fuisset, paratum haberet competens sine aliquâ dilatione responsum: qui mecum dialecticam legit, & in exemplo gloriosi magisterij plurimos annos vitam suam præstante Domino gloriosè transegit. Pudet me de consorte dicere, quod in me nequeo reperire.

Fuit enim in illo cum sapientiâ magna simplicitas, cum doctrinâ humilitas, cum facundiâ loquendi parcitas: vt in nullo se vel extremis famulis anteferret, cùm dignus esset Regum sine dubitatione colloquiis. Interueniat pro nobis, qui nobiscum orare consueuerat: vt cuius hîc sumus oratione suffulti, eius possimus nunc meritis adiuuari.

Qui petitus à Stephano episcopo Salonitano, ex Græcis exemplaribus [4] *Canones Ecclesiasticos* moribus suis, vt erat planus atque disertus, magnæ eloquentiæ luce composuit, quos hodie vsu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur. Hos etiam oportet vos assiduè legere, ne videamini tam salutares Ecclesiasticas Regulas culpabiliter ignorare.

Alia quoque [5] *multa ex Græco transtulit in Latinum*, quæ vtilitati possunt Ecclesiæ conuenire. Qui tantâ Latinitatis & Græcitatis peritiâ fungebatur, vt quoscumque libros Græcos in manibus acciperet, Latinè sine offensione transcurreret, iterumque Latinos Attico sermone relegeret, vt crederes hoc esse conscriptum, quod os eius inoffensâ velocitate fundebat.

Longum est de illo viro cuncta retexere, qui inter reliquas virtutes hoc habuisse probatur eximium, vt cùm se totum Deo tradidisset, non aspernaretur sæcularium conuersationibus interesse. Castus nimiùm, cùm alienas quotidie videret vxores; mitis, cùm ferè gentium vesano turbine pulsaretur. Fundebat lacrymas motus compunctione, cùm audiret garrula verba lætitiæ. Ieiunabat sine exprobratione prandentium, & ideò conuiuiis gratanter intererat, vt inter corporales epulas inquisitus, spiritales copias semper exhiberet. Quòd si tamen aliquando comederet, paruo quidem cibo, sed tamen escis communibus vtebatur.

batur. Vnde summum genus æstimo patientiæ, inter humanas esse delicias, & abstinentiæ custodire mensuram. Sed, vt bona mentis eius infucatâ laude referamus, erat totus Catholicus, totus paternis Regulis perseueranter addictus, & quidquid possunt legentes per diuersos quærere, in illius scientiâ cognoscebatur posse fulgere. Cuius nomini aliqua praui homines calumniosè nituntur ingerere, vnde sua videantur errata aliquatenus excusare. Sed ille iam sæculi peruersitate derelictâ, præstante Domino, in Ecclesiæ pace sepultus, inter Dei famulos credendus est habere consortium.

V. BEDA *de ratione Temp. cap.* XLV.

Primi decemnouennalis circuli versu temporum ordo præfigitur, quem Græci calculatores à Diocletiani principis annis obseruauere: sed Dionysius, venerabilis abbas Romanæ vrbis, & vtriusque linguæ, Græcæ videlicet & Latinæ, non ignobili præditus scientiâ, *Paschales scribens circulos*, noluit eis (sicut ipse testatur) memoriam impij persecutoris innectere, sed magis elegit ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi tempora prænotare, quatenus exordium spei nostræ notius nobis existeret, & caussa reparationis humanæ, id est, Passio Redemptoris nostri euidentiùs eluceret.

SIGEBERTVS *Catalogo illustr. Eccles. Script. cap.* XXVII.

DIONYSIVS, abbas Romanus, cognomento EXIGVVS, geminâ scientiâ Græcè & Latinè clarus, transtulit de Græco in Latinum [6] *Protherij Alexandrini episcopi scripta* ad Leonem Papam *de celebrando Pascha* in anno Domini CCCCLV. Transtulit etiam de Græco in Latinum [7] *librum Gregorij Nyssени de conditione hominis*, & [8] *Vitam Pachomij Abbatis*. Scripsit & ipse, post Cyrillum, *Cyclum quinque Cyclorum*, incipiens ab anno nati IESV CHRISTI DXXXII. qui est vltimus annus magni Cycli, qui est annorum DXXXII. semel exacti à natiuitate Christi, *&c.*

TRITHEMIVS *libro de Script. Eccles.*

DIONYSIVS, abbas Romanus, cognomento (vt fertur) EXIGVVS, vir certè ingenio & scientiâ magnus atque clarissimus, in Scripturis sanctis eruditus, & in disciplinâ sæcularium litterarum nobiliter doctus, Græco & Latino eloquio clarus, computista & calculator temporum egregius. Scripsit Latino sermone nonnulla opuscula, de quibus ego tantùm repperi subiecta,

Cyclum Paschalem magnum annorum DXXXII. lib. I.
De ratione festi Paschatis lib. I. *Paschatis festi rationem.*

de [9] ceteris nihil repperi. Transtulit autem de Græco in Latinum
Vitam S. Pachomij abbatis.
Librum quoque Gregorij Emisseni de conditione hominis.
Et scripta Protherij Alexandrini episcopi [10] *ad Leonem Papam.*
[11] *Et quædam alia.*

Inchoauit autem Cyclum suum anno Domini DXXXII. qui fuit vltimus annus magni Cycli Paschalis, qui semel exactus in eumdem semper reuertitur.
Claruit ergo sub Iustiniano Imp. magno, anno Domini DXL.

IDEM *de viris Illust. Ord. S. Benedicti lib.* II. *cap.* IV.

DIONYSIVS, abbas Romanus, cognomento EXIGVI, vir in diuinis Scripturis valdè eruditus, & in sæcularibus litteris peritissimus, calculator & Geometer insignis, Græco & Latino instructus eloquio: qui doctrinæ suæ magnam apud veteres auctoritatem consecutus, edidit non spernenda opuscula, de quibus pauca ad meam notitiam peruenerunt:

De ratione Paschæ librum.

Cyclum

Cyclum quoque magnum quingentorum triginta duorum annorum.
Epistolas etiam nonnullas composuit.
De Græco in Latinum transtulit
Scripta Proterij Alexandrini ad Leonem Papam de Paschâ celebrando.
Et librum Gregorij Emisseni de hominis conditione.
Vitam quoque sancti Pachomij Latinam fecit.
Claruit anno Domini D L X X.

BARONIVS *Notat. ad Martyrol. Rom.* X I V. *Maij.*

PACHOMII præclaras res gestas Græcè conscriptas DIONYSIVS abbas Romanus, EXIGVVS cognomento, Latinè conuertit ante annos plus mille ac centum. Exstat eius præfatio ante Vitam S. Pachomij: habes eam in primâ parte Vitæ SS. PP. capp. LIV. Miramur eam à Lipomano & Surio prætermissam: quæ, vt tanti viri ingenij laudatissimi monumentum, prætereunda non fuit: qualis enim quantúsve sanctitate & eruditione fuerit, consule Cassiodorum illi æqualem lib. Instit. ad lect. diuin.

NOTATIO.

1 PACHOMII] *Martyrologium Rom.* X I V. *Maij:* In Ægypto S. Pachomij Abbatis, qui plurima in eâ regione monasteria erexit, & Regulam Monachorũ scripsit, quam Angelo dictante didicerat. *Menologium Græcum* XV *Maij:* S.P.N. Pachomij Tabennesiotæ. Fuit Pachomius sanctus ex Thebaide inferioris Ægypti, Constantini Magni temporibus. Habuit autem parentes idolorum cultores: conuersus autem ad Christi fidem Baptismum suscepit, & monasticam vitam amplexus ad eremum accurrit, vbi perfectam vitam assecutus, virtutibus & miraculis clarus, multos sibi sectatores effecit, vt antequam ex hac vitâ decederet, Monachorum, qui per illum effecti sunt, mille & quadringentorum numerus effectus sit. *Menæa etiam* XV. *Maij accuratiore compendio Vitam eius comprehendunt. De hoc etiam Beda, Vsuardus, Rhabanus, Ado, Notkerus, qui sua ex Gennadio, quæ habes in Elogiis, expresserunt.*

De hoc eodẽ Pachomio Palladius c. XXXVIII. *Sozom. libro* III. *cap.* XIII. *Niceph lib.* IX. *capite* XIV. *Vincentius Spec. histor. lib.* XVII. *capite* LXXXII. *& lib.* XVIII. *cap.* XLVII. *Antonin. part.* II. *Tit.* XV. *cap.* XI. §. I. *Petrus Equilinus Episcopus in Catal. SS. lib.* IV. *c.* CLXXI.

Nomen Pachomij, Monachorumq́; ab eo institutorum disciplinam, Athanasius primus in Vrbem aduexit, vt auctor est S. Hieronymus, ep. XVI. *ad Principiam.*

De tempore eius obitus Sigebertus Miræi in Chronico anno VIII. *Arcadij & Honorij, quem Christi statuit* CCCCV. *aliis editionibus sequenti anno ponentibus*: Pachomius Abbas CX. annum agens, in virtutibus consummatur.

Alius est Pachomius *confessor apud Heraclidem in Paradiso, cap.* XI. *qui in Scete vixit; qui Palladio Lausiacæ historiæ cap.* XXIX. *dicitur* Pachon. *de quo Pachomio Petrus suprà libro* IV. *cap.* CLXXII.

Alius quoque Pachomius *episcopus & Martyr apud Eusebium libro* VIII. *Eccles. hist. cap.* XIV. *de quo Petrus suprà lib.* XI. *c.* XXXII.

2. REGVLAM] *Regulæ huius aliquod breuiarium habes hîc in Vitâ Pachomij cap.* XXII. *Integram eã primus, quod sciam, edidit Achilles Statius Lusitanus, Romanis heredum Antonij Bladij typis, anno Domini* M. D. LXXV. *deinde anno* M. D. LXXX. *Petrus Ciaccon eam correctiorem typis quoque Romanis dedit, & Cassiano à se recensito adiunxit.*

Ipsam Pachomij Regulam Aegyptiacè scriptam, translatam in Græcum, Latinè reddidit S. Hieronymus, rogante Siluano monacho eo tempore, quo S. Paula ex hac luce migrauit, Honorio VI. *& Aristeneto Coss. anno Domini, iuxta Fastos Onuphrij,* CCCCIV.

3. EPISTOLAS] *Nulla harum epistolarum, quarũ quidem mihi notitia sit, præter præliminares ante alia opuscula, hodierno die exstat.*

4. CANONES ECCLESIASTICOS] *Prodiêre hi olim Canones Moguntiæ in folio, anno* M. D. XXV. *deinde Lutetiæ Parisiorum in 8. anno* M. DC. IX. *in quâ posteriori editione ex Bibliothecâ Nicolai Fabri habes ipsius Dionysij epistolam ad Stephanum episcopum Salonitanum, quâ breuiter exprimit, quidquid Canonum ipse conuerterit ac ediderit.* Ac in primis quidem Canones

Apostolorum e Græco: deinde Regulas Nicænæ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum, siue quæ antea, siue quæ postmodum facta sunt, vsque ad Synodum CL. Pontificum, qui apud Constantinopolim conuenerunt, sub ordine numerorum, id est à primo capitulo vsque ad CLXII. sicut habentur in Græca auctoritate, digessimus. Tum sancti Chalcedonensis Concilij decreta subdentes, in his Græcorum Canonum finem esse declaramus. Ne quid prætcrea notitiæ vestræ credamur velle subtrahere, statuta quoque Sardicensis Concilij atque Africani, quæ Latinè sunt edita, suis a nobis numeris cernuntur esse distincta.

5. MVLTA EX GRÆCO TRANSTVLIT IN LATINVM.] *Quæ illa sint, quia Cassiodorus non exprimit, habes ea hic partim apud Sigebertum, partim apud Trithemium.*

6. PROTERII. *Scripta hæc, seu epistola ad Leonem Papam nunc non exstant. Quot fuerint, & quid continuerint, clarius explicant sequentes Auctores. Sigebertus in Catalogo illustr. Ecclesiæ Scriptorum cap.* XXVI. Proterius Alexandrinus episcopus, scripsit & ipse ad Leonem Papam, dubitantem de celebrando Pascha illius anni; qui cùm esset embolismalis, putabatur ab aliquibus esse communis. *Annus ille erat* CCCCLV. *vt hic habet Sigebertus in Dionysio Exiguo. De eodem Proterio etiam Isidorus Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap.* X. Proterius Alexandrinæ antistes Ecclesiæ, scripsit epistolas ad Leonem Romanæ Sedis episcopum, de festiuitate Paschali. Hunc autem Leonis Augusti temporibus Dioscori hæretici successores, auctore Timotheo, seditione facta crudelissime peremerunt, ipsumque Timotheum sibi pro Alexandrino episcopo posuerunt. *Trithemius Catalogo illustrium Eccl. Scriptorum* Proterius episcopus Alexandrinus, vir tam in diuinis Scripturis, quàm in sæcularibus litteris eruditissimus, Theologus & computista insignis, quem Leonis Augusti temporibus, successores Dioscori hæretici, seditione facta auctore Timotheo crudeliter peremerunt. ipsumque Timotheum in locum eius pro Alexandrino episcopo idolum erexerunt. Scripsit inter cetera

Ad S. Leonem Papam de celebratione Paschæ ep III.
Ad Hilarium de eadem re ep. I. *[illegible]*
Epistolas plures ad diuersos.
Et quædam alia.

Claruit sub Leone Imp. an. Dñi CCCCLX.

7. LIBRVM GREGORII NYSSENI DE CONDITIONE HOMINIS.] *Prodit hic liber Dionysio Exiguo interprete inter Nysseni opera ex Episcopij officinâ anno* M. D. LXII. *cui non est præfixa Ioannis Conani epistola, quâ se interpretationem eam nonnihil emendasse quibusdam in locis profitetur, idque de fragmento Græco, vt existimauit Leunclauius. Alteri enim Nysseni libro ibidem ea epistola præfixa est. Deinde idem Leunclauius typis Ioannis Oporini Basileæ anno* M. D. LXVII. *in* 8. *hunc eumdem Nysseni librum Græcolatinè è suâ versione dedit. Non rectè apud Trithemium est* Emissenì *pro* Nysseni.

8. VITAM PACHOMII ABBATIS.] *Hæc est illa, quæ hactenus inter Vitas Patrum fuit circumlata. Eamdem ex Græco transtulit Gentianus Heruetus, quam habes apud Aloysium Lipomanum tom.* VI. *de Vitis Sanctorum, & Laurentium Surium tomo* III. *quæ hac nostrâ multò est auctior. de quâ vide hic infrà post numerum* II.

9. DE CETERIS] *Exstat in Bibliothecâ nostrâ Louaniensi Dionysij Exigui MS. epistola ad Eugyppium monachum.*

Citatur & eiusdem epistola ad Petronium episcopum apud Petauium in Epochâ annorū.

10. LEONEM PAPAM.] *Ex hoc Trithemij loco Genebrardus Chronologiæ suæ lib.* III. *existimauit Dionysium hunc vixisse tempore Leonis I. Papæ: quod non rectè intelligens Trithemium, crederet Dionysium librum suum, quem ex Proterio verterat, Leoni Papæ dedicasse. Non hoc vult Trithemius, sed potius Dionysium vertisse Proterij librum, quem ipse Proterius Leoni Papæ miserat. Ita enim ille & hic, & clariùs in Catalogo illust. Eccles. Scriptorum, in Proterio.* Scripsit *(Proterius)* inter cetera ad S. Leonem Papam de celebratione Paschæ epistolas III.

Grauius labitur Leunclauius, qui Dionysium Nysseni de opificio hominis interpretem existimauit vixisse annis abhinc CCCC.

11. ET QVÆDAM ALIA] *Inuenio, præter iam citata, Proclum CP. Græcolatinum, Dionysio Exiguo interprete, cum præliminari eiusdem epistolâ ad Felicianum & Pastorem, quem edidit Ioannes Sichardus in Antidoto contra hæreses in fol. Basileæ apud Henricum Petrum anno* M. D. XXVIII. *quem post Latinè tantùm Bibliotheca P P. tomo* III. *inseruit Margarinus de la Bigne.*

Habes in eodem Antidoto duas Cyrilli Alexandrini epistolas ad Successum *episcopum Isauriæ Diocæsariensem* ex Dionysij Exigui interpretatione, *cum eiusdem præfatione ad Ioannem & Leontium; quarum epistolarum non meminêre Auctores hic citati, qui Catalogum illustr. Ecclesiæ Script. texuêre.*

Louanij in Collegio nostro est eiusdem Dionysij versio MS. operis Nysseni de naturâ hominis.

Atque

 PACHOMIVS.

Quis Vitæ Pachomij auctor. *Atq; hactenus tum de Pachomio ipso, tum de Vitæ eius interprete. Sed quis Vitæ eius auctor?*

Aloysius Lipomanus tomo VI. *de Vitis Sanctorum, & Laurentius Surius tomo* III. *Vitam Pachomij Metaphrastæ inscribunt auctori. Sed longè vetustior huius Vitæ auctor indagandus est. Siquidem Metaphrastes vixit circa annum* DCCCC. XXX. *Dionysius verò Vitæ huius interpres circa annum* D.XXX.

Auctor Græcus, quiqui est, fuit ipsi Pachomio synchronus. Nam cap. X. *Vitæ huius ait se accepisse quæ scribit ab iis qui Pachomio conuixêre.*

Metaphrastes etsi ad verbum, vt à primo auctore Vita composita est, eam exprimat; multa tamen capita inserta habet, quæ apud Dionysium vetustum interpretem non cōparent: qualia sunt apud Metaphrastem capita omnia à XL. *vsq; ad* LVII. *inclusiuè; item à* LXXIII. *ad* LXXVIII. *inclusiuè; rursus caput* LXXXV. *&* LXXXVI. *postremò* XC. *Vnde videtur Metaphrastes in perfectiora exemplaria incidisse.*

VITA
SANCTI PACHOMII

14. MAII.

ABBATIS TABENNENSIS
AVCTORE
GRÆCO INCERTO
INTERPRETE
DIONYSIO EXIGVO
ABBATE ROMANO.

PROLOGVS DIONYSII EXIGVI INTERPRETIS.

[1] Dominæ venerandæ mihi, & in CHRISTO quoque magnificentissimæ DIONYSIVS EXIGVVS.

PIO *venerationis vestræ proposito, quâ valui facultate, respondi, sancti Pachomij Vitam, sicut in Græco reperta est, fide translatoris exsoluens: in quâ re cùm diu me morantem vestra compulisset auctoritas, integrum non erat, vt qui reus iam sponsionis extiteram, promissa differrem, præsertim vobis, quæ votum potiùs quàm vires attendere consueuistis. Plura namque per Christi gratiam legenda simul atque imitanda peragentes, auidâ voluntate beatorum Patrum cupitis instituta cognoscere, quatenus eorum studiis facta propria componentes, futuris sæculis documentum diuini muneris singulare præstetis: fatemini quippe, maximam vos operam dare virtutibus, quas diligitis in conuersatione Sanctorum, quibus etiam illustrium operum qualitate cohæretis; quia virtutem nullus amat, nisi qui sequitur, & similitudo morum magnum profert coniunctionis indicium: sicut è contrario vita dispar grandis est & in ipsâ sanguinis affini-*

 tate

tate discordia. Sic frequenter inter propinquos praua succedunt odia, sic iurgia nascuntur infensa, sic vsque ad sanguinem sæuit inexplebilis & cæca malitia, dum bonis inuident praui, liberalibus cupidi, quietissimis turbulenti, studiosis inertes, placidis implacabiles, tranquillis immites, modestis temerarij, sapientibus stulti, simplicibus callidi, mitissimis quoque furiosi. Sed meliùs horum mores Apostolica tuba redarguit: nam cùm nouissimorum pericula temporum gentium Doctor exprimeret, intulit, dicens: 2. Tim. 3. Erunt enim homines semetipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatum amatores magis quàm Dei. *Hic beatissimus Paulus quæ superiùs diffusè protulit, mirâ breuitate collegit; ostendens, eos ideò tales fore, quia voluptatum amatores existerent, & quia vitiosissimis se cupiditatibus subiugarent. Hinc enim mala cuncta proueniunt, dum Deus contemnitur, voluptates verò amantur. Per has diabolus illicit vt decipiat, delectat vt fallat, blanditur vt perimat, & ne futura præsentibus, cælestia terrenis, æterna breuibus anteponantur, insistit,* Ibidem. Voluptatum, *inquit,* amatores magis quàm Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, *hoc est, tantùm nomine videntur esse Christiani, non opere, qui etiam velut interiores hostes peiùs quàm exteriores sæuiunt, & in Ecclesiâ constituti pia Ecclesiæ membra discerpunt. Quos Apostolus nos protinus vitare præcepit, vt ab eorum societate, non tam locorum quàm morum dissimilitudine diuidamur. Nec videatur cuipiam mirum,* [2] *quòd huiusmodi pestes iustis hominibus aduersentur, quando pleni dolis, pleni fallaciis sibi quoque non parcant, & secum ipsi plerumque dissentiant. Tales expertus vir beatus atque gloriosus* [3] *genitor vester Dominus meus, non solùm patienter ac fortiter insectationes eorum semper pro iustitiâ pertulit, sed etiam felice fine pro veritate (quæ Christus est) constanter atque sublimiter totius mundi aduersa superauit. Cuius perfectam vitæ regulam Sanctorum meritis propemodum consonantem, nimis exopto perfectorum virorum doctâ atque facundâ oratione perscribi, vt tanta claritudo vestri generis, tantumque decus ex aliquâ noscatur parte, & virtus admiranda viri vix antiquis effabilis, quæ fauente Christo à vobis hereditario iure perficitur, lectionis officio posteris intimetur.*

PROLOGVS AVCTORIS.

DOMINVS noster Iesus Christus sapientiæ fons, & scientię verum lumen, verumq; Dei patris Verbum, per quod facta sunt omnia, sciens infirmitatem nostram ad peccata pronam atq; præcipitem, plura circa nos remedia suę pietatis ostendit. Gen. 22. Abraham namque pater noster, cùm diuinis iussis obtemperâs, filium suum offerret in sacrificio, placuit Deo: & merito fidei, mox & heredem recepit & præmium. Cui etiam per semetipsum Deus iurauit, dicens: Ibidem. Nisi benedicens benedixero te, & multiplicans multiplicabo te sicut stellas cæli in multitudinem, & sicut arenam quæ est ad oram maris innumerabilis. Et iterùm: In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. De quo semine manifestè nos edocet Apostolus, dicens: Non dicit & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, quod est Christus. Gal. 3. Omnes etiam sancti Prophetæ, tantæ salutis arcanum reuelante Spiritu sancto, præuidentes, scientesque Deum nullo modo posse mentiri: ad sanandos languores nostros cælestem medicum nuntiabant esse venturum, atque vt celeri pręsentiâ suâ prospiceret humano generi, continuâ supplicatione poscebant. At misericors Deus, qui pia vota semper anteuenit, nec vnquam deserit eos, qui se toto corde quæsierint, promissiones suas nouissimis diebus impleuit, mittens Filium suum natum ex muliere, factum sub lege, Hebr. 2. qui

qui pro similitudine mortalitatis nostræ carne pateretur: cumque, qui habebat mortis imperium, suâ morte destrueret. Denique diuinitate suâ manens impassibilis, à corruptione atque interitu nos redemit, & à vinculis absoluit insolubilibus inferorum: perfectaque dispensatione nostræ redemptionis, omnibus gentibus per lauacrum regenerationis peccatorum indulgentiam contulit, cunctosque ad veram fidem per doctrinam Apostolicam confluentes, iuxta illud quod in Euangelio ait, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, gremiis infinitæ pietatis suæ amplexus est. *Matth. 28.*

Igitur cum per vniuersam terram Euangelij præconia coruscarent, & plures in adoptionem filiorum per gratiam Christi concurrerent, inimicus humani generis vehementer exarsit: multoque seueriora tentationum prælia, quam prius seruis Dei excitauerat, nisus est commouere; suspicatus infelix, quòd posset nobis iter indulgentiæ cælestis obstruere. Sed hac ipsâ intentione suâ deceptus est & elisus. Adiutorio namque diuini muneris, à fidelibus & vigilantibus virum eius proteruntur insidiæ, vt ipsi quidem confusio, famulis autem Christi perennis gloria compararetur. Nam iuxta Domini permissionem, cum ad examen patientiæ ac fidei eorum qui spiritualia bella prudenter exercent, pagani Imperatores existerent, & vbique contra Christianos persecutionis procella desæuiret; multi apud Ægyptum Martyres sancti per varia supplicia vsque ad mortem in Christi nomine perstiterunt, & simul cum Petro Alexandrinæ ciuitatis episcopo, perpetuas coronas, & immortalia præmia sunt adepti.

Diaboli in Christi asseclas odiũ & conatus.

Eluditur constantiâ fidelium.

Tyrannorũ persecutione Ecclesia crescit.

Petrus Alexandrinus martyr.

Crescebat autem indies fidelium multitudo, & per omnia loca mirabiliter augebatur: nec non ecclesiæ quàm plurimæ & Martyrum memoriæ construebantur impensius: monasteria quoque frequentissima eorum, qui continentiæ studentes, renuntiauerunt sæculo, solitudinis ipsius secreta decorabant. Hi namque qui de Gentibus in Christo crediderant, considerantes Martyrum passiones, eorumque sincerum circa Christum confessionis affectum: cœperunt & ipsi per gratiam Domini Sanctorum vitam conuersationemque sectari, & huius institutionis esse, vt etiam his illud appareret Apostoli: Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus non erat dignus mundus, in solitudinibus errantes & montibus, in speluncis & cauernis terræ. Quietem denique solitudinis appetentes, gaudia propriæ salutis ac fidei diuino munere sunt consecuti, cæterisque mox exempla sublimioris vitæ sacratiorisque præbuerunt. Omnibus enim terrenis exuti negotiis, adhuc morantes in corpore, Angelorum æmulati sunt sanctitatem: per quam fastigia scandentes celsa virtutum, vltra admirationem enituêre mortalium, ita vt in nullo prorsus antiquissimis Patribus inferiores existerent: æquipatantes etiam illorum merita, qui pro nomine Christi Iesu Domini nostri certauerunt vsque ad sanguinem, inuisibilium hostium molimina destruentes, de quibus ait Apostolus: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, contra mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cælestibus. Quorum multiformes præcauentes incursus, & caput serpentis antiqui fortiter conterentes, sempiternis præmiis sunt potiti, de quibus scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.

Vita monastica ergo SS. passionum imitatione desideratur.

Hebr. 11.

Anachoretarum æquale cum Martyribus meritũ.

Ephes. 6.

Isa. 64.
1. Cor. 2.

VITA.

ERAT per id tempus beati Antonij vita cunctis ad imitandum præclare proposita: qui magni Eliæ atque Elisæi, necnon & sancti Ioannis Baptistæ æmulator existens, secreta interioris eremi studio sectatus est singulari, vitamque cælestium in terris gessit amore virtutis. Cui sanctus Athanasius Alexandrinæ ciuitatis antistes, proprio stylo testimonium præbuit: dignus sane relator conuersationis Antonij, qui iuxta supplicationem fratrum, vitam eius pro multorum commoditate perscriberet, & æmulandum cum viris spiritalibus exhiberet. In quo opere sancti quoque Patris Ammon meminit, a quo per Dei gratiam, primum iacta sunt fundamenta conuersationis eorum fratrum, qui nunc in monte Nitriæ commorantur, necnon & Theodorum, sanctum admodum virum, qui cum sene præfato fuerat, idem nobis pontifex indicauit: quem singulari ac perfecto proposito, & fide non fictâ Deo subditum, multiplicia retulit diaboli machinamenta superasse. Igitur vbique diuinâ gratiâ copiosè diffusâ, illud quod in Psalmis scriptum canitur, declarauit expletum: Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Nam pro tristitiâ & gemitu, gaudium prouenit & lætitia: & pro sollicitudine atque miseriâ, felicitas securitasque successit.

Cap. 1.

B. Antonius, vitæ anachoreticæ prototypum.

Vita eius scripta ab Athanasio.

Ammon Nitriensium fratrum auctor.

Theodorus Ammonis socius.

Psal. 64.

Hinc itaque Patres monachorum, viri mirabiles, in vniuersis propemodum regionibus

nibus extiterunt, quorum nomina in libro viuentium probantur adſcripta. Pauciſſimi ſanè tunc adhuc per Ægyptum & Thebaidam monachi eſſe ferebantur. Poſt perſecutionem namq; Diocletiani & Maximiani crudelium principum, multitudo Gen-
Rom. 11. tium intrauit, ſicut diuinitus præordinatum eſt, & fecunditas Eccleſiæ fructus ampliſſimos cœpit exhibere, ſanctis epiſcopis iuxta doctrinam tunc Apoſtolicã, iter fidei ſincerâ quoque conuerſatione monſtrantibus.

CAP. II.

Pachomius Gentilis Christianus efficitur.

Per idem tempus Pachomius quidam, ſecundùm ritum ac traditionem parentum Gentilis, apud Thebaidam commanens, diuinâ gratiâ gubernante, Chriſtianus effectus eſt. Hic ab adoleſcentiâ ſuâ præcipuam frugalitatis dicitur arripuiſſe virtutem. Idcircò autem pro gloria Chriſti, qui nos de tenebris vocauit ad lucem, & pro vtilitate eorum qui iſta lecturi ſunt, ſtrictim conuerſationem eius quæ fuerit à paruulo, refero, quia à tantâ perfectione eius, initia quoque ipſa non diſcrepant.

CAP. III.

Præsente Pachomio obmutescit dæmon.

Hic etenim cùm adhuc puer eſſet, cum parentibus ſuis ad ſimulacrum quoddam dæmonis ſuper ripam Nili fluminis collocatum, tamquam victimas oblaturus aduenit. Cumque ſacerdos impuriſſimus ſacra ſacrilega ſolito celebrare voluiſſet, præſentiâ Pachomij dæmonis prorſus euanuere præſtigia. Tum diu multumque idem ſacerdos hæſitans, in modum ſimulacri, quod colebat, manſit immobilis; vehementer admirans, cur ſollennia dæmones reſponſa non redderent: tandemque immundo ſpiritu reuelante cognouit, pueri Pachomij cauſſâ inſolita proueniſſe ſilentia, atque in hæc verba prorupit attonitus: Quid inimicus deorum huc venit? procul hinc eum procul pellite, & quantocyùs amouete. Quod cum parentes eius audiſſent, eumque ſuo conſpexiſſent ſeparari conſortio, mœrore magno repleti ſunt: eò præcipue, quòd inimicus deorum tali fuiſſet conteſtatione declaratus. Ambigebant ergo parentes eius, quid de eo fieret, quia & anteà cùm paululùm deguſtaſſet de vino libationis dæmonum, protinus euomuerat illud. Hæc itaque cùm ſe viderent non poſſe diſcernere, quieuerunt. Inſtabant autem vt Ægyptiacis imbueretur litteris, & antiquorum ſtudiis informaretur.

Vinum libationis degustatum, ilicò euomit.

CAP. IV.

Anno xx. ætatis militia Constantino Imp. asscribitur.

Eodem tempore [5] Conſtantino poſt perſecutionem in imperio perdurante, & contra [6] tyrannum Maxentium gerente prælium, [7] præcepta regalia cucurrerunt, vt lectiſſimi quique iuuenum [8] ad tirocinij militiam vbique tenerentur: inter quos & Pachomius annos natus viginti detentus eſt, vt ipſe poſteà retulit. Cumque naui fuiſſet inter alios ad peregrina tranſuectus, [9] ad ciuitatem quamdam veſperâ vrgente delati ſunt. Ciues ergo loci illius, [10] videntes tirones arctiùs cuſtodiri, & quid illis accidiſſet edocti, pietate moti ſunt, & iuxta mandatum Chriſti, ſolatia in maximo mœrore poſitis, & neceſſaria corporis attulerunt. Tunc Pachomius animaduertens quod ab eis factum eſt, & nimis admirans, ab his qui ſimul aderant inquirit, qui ſint viri iſti, ſic erga miſericordiam atque humilitatem prompti ac faciles: audiuitque Chriſtianos eſſe, qui circa omnes, & maximè peregrinantes, impenderent prona liberalitatis officia. Sciſcitabatur autem, quid ipſa ſibi velit appellatio nominis Chriſtiani: dictumque eſt ei, & homines eſſe pios, & veræ cultores religionis, credentes in nomine Ieſu Chriſti filij Dei vnigeniti, cunctiſque pro viribus benefacientes, & ſperantes à Deo retributionem bonorum operum in futurâ vitâ percipere. Hæc audiens Pachomius, corde compunctus eſt: & illuſtratus diuino lumine, Chriſtianorum miratus eſt fidem: atque diuini timoris igne ſuccenſus, paululum præſentium conſpectibus ſeſe ſubtraxit, & ad cælum manus eleuans, ait: Omnipotens Deus, qui feciſti cælum & terram, ſi reſpiciens reſpexeris ad precem meam, & ſancti tui nominis mihi veram contuleris perfectamque regulam, atque ab hac me compede mœroris exemeris, ſeruitio tuo me tradam cunctis diebus vitæ meæ, & ſpreto ſæculo iugiter tibi adhærebo. Quæ cùm oraſſet, ad ſuos reuerſus eſt comites: & die ſequenti de ciuitate illâ profecti ſunt. Cumque diuerſa loca nauigio circuirent, ſi quando Pachomium voluptas corporis & mundana titillaſſet illecebra, nimis auerſabatur, ſponſionis ſuę memor, quâ ſe Domino ſeruiturum eſſe deuouerat. Nam diuinâ gratiâ ſuffragante, iam ab annis puerilibus amator extiterat caſtitatis.

Christianorum charitas eum allicit.

Merces bonorum operum.

Orat eleuatis in cælum manibus.

Votum concipit sub conditione.

Voti memoriâ carnis illecebras pellit.

Castitatem à puero colit.

CAP. V.

Militiâ absoluitur.

Igitur Conſtantinus Imperator pietate ac fide, quâ Chriſto credidit, victoriam de hoſtibus conſecutus, tirones iuſſit abſolui. Sic Pachomius optatâ ſibi libertate conceſſa, protinus ad Thebaidis vlteriora regreditur: & ingreſſus eccleſiam, quæ eſt in vico, cui cognomen eſt [11] Chunoboſcium, fit ilicò catechumenus, & poſt paululum gratiam lauacri vitalis adipiſcitur. & ipsâ nocte, quâ myſteriis ſacris imbutus eſt, vidit in ſomnis veluti rorem cęlitus allapſum ſuam repleſſe dexteram, [12] & in mellis creuiſſe pinguedinem: audiuit quoque vocem dicentem ſibi: Conſidera Pachomi quod geritur. Eſt enim

Primò catechizatur, inde baptizatur.

hoc

bo[...]rum gratiæ, quæ tibi à Chriſto collata eſt. Hinc itaque diuino inflammatus affectu, ac ex dilectionis iaculo ſalubri vulnere ſauciatus, totum ſe diſciplinis atque inſtitutionibus diuinis ſubiugauit.

Palæmon anachoreta. Audiuit autem quemdam anachoretam, cui nomen erat [13] Palæmon, intra eremi ſecreta Domino ſeruientem: ad quem confeſtim cum eo cupiens habitare, perrexit, & pulſans oſtium cellulæ eius, precabatur ingreſſum. cui ſenex aliquàtulum patefaciens aditum, dixit: Quid vis? aut quem quæris? Erat enim ſeuero adſpectu, propter quod multo tempore ſolitarius vitam rigidæ conuerſationis exegerat. Reſpondens autem Pachomius, ait: Deus me miſit ad te, vt monachus fiam. Cui ſenior: Non potes hic, inquit, monachus fieri: non enim parua res eſt, ſi veri monachi cõuerſatio caſta pendatur: nam plures huc dudum venientes, affecti tædio, perſeuerantiæ non tenuère virtutem. *Vt monachus fiat, [...] ſtulat.* Et Pachomius: Non ſunt, inquit, æquales omnium mores. idcircò precor, vt me digneris excipere: & proceſſu temporis tam voluntatem meam, quam poſſibilitatem plenius approbabis. Et ſenior ait: Iam tibi prædixi ſum, quòd hic fieri monachus nullo modo poſſis. perge magis ad aliud monaſterium, & cum tantiſper ibidem continentiæ operam dederis, tunc ad me regredere, teque ſine morà ſuſcipiam. Veruntamen aduerte quod dico. Ego hic, fili, ſatis frugaliter viuo. Nam nimis arduà & duriſſimà conuerſatione me caſtigo, nullius rei ciborum vtens, niſi tantùm panis & ſalis. oleo autem & vino in totum prorſus abſtineo. *Palæmonis abſtinentia, vigiliæ, preces.* Vigilo dimidium noctis: quod ſpatium vel in oratione ſollẽni, vel in meditatione diuinæ lectionis inſumo: interdum quoque totam noctem duco peruigilem. Hæc autem audiens Pachomius, expauit: vt ſolent pueri magiſtrorum vereri præſentiam: ſed gratià Domini roboratus, omnem hunc laborem tolerare propoſuit, ſeniq; reſpondit: Credo in Domino Ieſu Chriſto, qui mihi fortitudinem patientiamque præſtabit, vt dignus efficiar tuis adiutus precibus, in ſanctà conuerſatione per omnia vitæ meæ curricula permanere.

CAP. VII. Tunc ſanctus Palæmon ſpiritualibus oculis intuens Pachomij fidem, tandem patefecit aditum: eumque ſuſcipiens, [14] habitu monachi conſecrauit. *Monachi habitu à Palæmone [...] Pachomius [...].* Morabantur ergo ſimul, abſtinentiæ atque precibus operam dantes. Texebant quoque cilicia, & laborabant manibus ſuis, iuxta beatum Apoſtolum, non tantùm pro ſuà refectione vel requie, ſed vt haberent vnde tribuerent neceſſitatem patientibus. in vigilijs etiam, cum nocturnas orationes celebrarent, ſi quando ſenior vidiſſet ſomno Pachomium premi, educens eum foras, arenam portare præcipiebat de loco ad alterum locum: & tali exercitio mentem eius grauatam ſomni pondere ſubleuabat, inſtituens ac formàs eum, vt ſollicitus eſſet in precibus, dicens ei: Labora Pachomi, & vigila, ne quando (quod abſit) ab hoc nũc incepto propoſito te amoueat is qui tentat, & inanis fiat labor noſter. *Somnolentiam exercitio eum pellere docet.* Quæ cuncta Pachomius obedienter ac ſollicite ſuſcipiens, ac de die in diem ſanctæ continentiæ profectibus creſcens, venerabilem ſenem nimis alacrem lætumque reddebat, ita vt Chriſto ſemper pro conuerſatione eius gratias ageret.

CAP. VIII. Per idem tempus ſacratiſſimus dies Paſchalis aduenerat, & ait ad Pachomium ſenior: Quoniam cunctorum Chriſtianorum vniuerſalis eſt iſta feſtiuitas, nobis quoque para, quę vſui noſtro ſunt congrua. *Paſcha dies feſtus vniuerſalis Chriſtianorum.* Tunc ille promptus ad obtemperandum, id quod ſibi præceptum eſt impleuit: pręter ſolitum namque paruinper accipiens olei, cum ſalibus tritis admiſcuit. [15] Lapſanas enim, id eſt, agreſtia olera, & herbas alias præter oleum conſueuerant edere. *Lautiores cibi in Paſchate.* Cùm ergo præparaſſet, ait ad ſenem: Feci quod tua paternitas imperauit. Cumq; poſt orationes beatus Palæmon acceſſiſſet ad menſam, vidiſſetque olei apparatum cum ſalibus, fricans manibus frontem, & vbertim fundens lacrymas, ait: Dominus meus crucifixus eſt, & ego nunc oleum comedam? *Ob memoriam paſſionis Chriſti is abſtinet Palæmon.* Cumque rogaret eum Pachomius, vt modicum quid ex eo ſumeret, nullatenus acquieuit. Tunc pro more ſale & pane allato ad manducandum pariter cõſederunt. Quę ſenex Crucis Chriſti ſigno, ſicut conſueuerat, benedicens, cibum vterque ſumpſerunt, Domino gratias (vt par fuerat) humiliter exhibentes. *Menſam ſigno Crucis ſignandi antiquiſſimus mos.*

CAP. IX. Vna vero dierum, cum vigilantes ſimul Palæmon & Pachomius accenderẽt ignem: quidam frater ſuperueniens, apud eos manere voluit. Qui cùm ſuſceptus eſſet, inter verba (vt fieri ſolet) erupit, & dixit: Si quis fidelis eſt ex vobis, ſtet ſuper hos carbones ignis, & orationem Dominicam ſenſim lenteque pronunciet. *Arrogantis monachi hoſpitis factum.* Quem beatus Palæmon intelligẽs ſuperbię tumore deceptum, commonuit dicens: Deſine frater ab hac inſaniá, nec tale quid vlterius loquaris. qui correptione ſenis non ſolùm non profecit in melius, ſed plus elatione mentis inflatus, ſuper ignem ſtare cœpit audacter, nullo ſibi penitus imperante: eratque conſpicere, quomodo cooperante inimico humani generis, & Domino permittente, nequaquam peruſtus fuerit ignis attactu. Hoc ipſum

verò quod gessit impunè, ad augmentum profecit eius insaniæ, secundùm quod scriptum est: Ad prauos prauas vias mittit Dominus. Hoc itaque cum fuisset factum, posterâ die idem frater manè proficiscens, ac velut exprobrans eis, aiebat: Vbi est fides vestra? Post non multum vero temporis cernens diabolus, eum sibi per omnia mancipatum, & facilè ad quæ vellet facinora eum posse compellere, transfigurauit se in mulierem pulchram, splendidis vestibus adornatam, & cœpit ostium cellæ eius vehementer extundere. Qui cùm aperuisset, ait ei diabolus in habitum mulieris immutatus: Obsecro te, quia nimis a creditoribus vrgeor, & metuo ne me aliqua pericula comprehendant, recipias me in tuam cellulam, quoniam debitum soluere nequeo, quatenus per te salua facta, gratias referam; Deus enim me direxit ad te. Qui a cæcitate mentis penitùs obscuratus, nec valens discernere quis esset, qui sibi talia loqueretur, diabolum miser in suum recepit exitium. Tunc hostis nostræ substantiæ, videns eum ad omne scelus esse præcipitem, immisit ei turpem concupiscentiam. Qui mox cessit inimici suggestionibus: & eius, quasi muliebres, petiuit amplexus. Quem spiritus immundus inuadens, elisit atrociter: & reuolutus super pauimentum, veluti mortuus diu multumque permansit. Post aliquantos autem dies tandem in se reuersus, & dementiæ propriæ serò pœnitens, ad sanctum Palæmonem venit: & cum magno fletu quid sibi accidisset exposuit, vociferans & dicens: Agnosco Pater, agnosco, quòd ego caussa perditionis meæ exstitam. Bene enim me commonere dignatus es, sed ego infelix, qui te audire contempsi. Quapropter obsecro, vt me sanctis orationibus tuis adiuuare digneris, ne sub ingenti periculo constitutum discerpat inimicus & perimat. Cumque ista cum lamentis prosequeretur & fletibus, & sanctus Palæmon beatusque Pachomius lacrymas pro eo funderent compatientis affectu: subitò correptus ab immundo spiritu, de conspectu eorum prosilit, & per deserta discurrens agebatur infrenis. Peruenit autem [16] ad ciuitatem Panos nomine, ac deinceps in fornace balnei per amentiam sese præcipitans, incendio protinus interiit.

Prou. 18.
Eccl. 2.
Mulieris specie dæmonem in cellâ suam recipit.
A dæmone corripitur.
Miserabilis eius interitus.

CAP. X.

Hæc audiens videnśque Pachomius, magis ac magis incubuit abstinentiæ tenere mensuram: & cum in omnibus, tum maximè in orationibus animum seruare peruigilem, iuxta illud quod scriptum est: Omni custodiâ serua cor tuum. Intantum, vt eum senex miraretur attonitus, quia non solùm consuetam abstinentiæ regulam alacer extrinsecus exequebatur, sed etiam intrinsecus conscientiam suam iuxta cælestium formâ studebat exhibere purissimam, sicut beatus Apostolus dicit: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ: certus, ex hoc magnam sibi in cælestibus parare mercedem. Nam & cùm diuinas Scripturas legeret, memoneque mandaret, non id passim negligenterq; faciebat, sed vnumquodque præceptum tolerter examinans, ac piâ mente pertractans, studebat indies opere perficere, quæ memoriâ retentabat. Præcipuè vero humilitatis ac patientiæ munere, & erga Deum proximumq; purissimâ dilectione præ multis nitebatur excellere. Hæc autem aliaq; eius plurima didicimus a sanctis hominibus Dei, qui simul cum eo multo tempore sunt morati: quibus etiam vitæ spiritualis exempla contulerat, post lectionem diuinæ legis, ea quæ ad ædificationem animarum pertinent, diligenter exponens. Quæ quia multa sunt, & vires nostræ paruitatis excedunt, non omnia præsenti stylo perscripsimus. Non enim sumus idonei, tanti viri merita eloquio pari depromere.

Prou. 4.
Interrum Pachomij perfectionis studium.
1. Cor. 1.
Attentio eius in legendâ sacra Scripturâ.
Potissimas eius virtutes, humilitas, patientia, charitas.
Fides historia huius.

Igitur erga locum montis, vbi Sancti morabantur, plena spinis eremus adiacebat: ad quam sæpe Pachomius veniens ligna legere, super spinas nudis pedibus incedebat: & cum infigerentur ei plurimæ, lætabatur, patienter ac fortiter ferens, recolēs quòd Dominus noster in cruce clauis fuerit dignanter affixus. Diligebat autem anachoresim plurimùm, frequēter expetens solitudinem. & illic diu in oratione persistens, Domino supplicabat, vt a tantis se fraudibus clementer eriperet.

CAP. XI.
Patientiam exercet.
Amat solitudinem.

Quodam verò tempore contigit, vt Pachomius procul a cella suâ progressus, veniret ad quemdam vicum, cui nomē est [17] Tabennense, in quo tunc nullus penitùs habitator existebat. Vbi cùm pro more diutius in orationibus perduraret, vox ad eum cælitus delata est dicens: Mane hic, ô Pachomi, & monasterium cōstrue. Venturi sunt namque ad te quamplurimi, tuâ cupientes institutione proficere: quibus ducatum præstabis, iuxta regulam quam monstrauero tibi. Et protinus apparuit Angelus Domini, deferens ei tabulam, in quâ erat omnis forma institutionis adscripta, quâ docendi forent, quicumque ad eius magisterij studia peruenissent. Quam regulam Tabennenses hodieq; custodiunt, eodem cibo semper vtentes & habitu, ipsam quoque disciplinam sollicitâ circumspectione seruantes. Nam monachi qui ibidem commanent, non solùm more, sed & robore corporis & locorum situ

CAP. XII.
Diuinitus in Tabennensi vico monasterium construere iubetur.
Regulam ab Angelo accipit.
Regula de victu & habitu monachorum.

situ præ cęteris longè diuersi sunt: & necesse est, eos diuersam quoque Regulã custodire.

Hanc ergo vocem Pachomius mentis sinceritate discernens, quam illi diuina gratia & merita vitæ contulerant, agnouit ad se cælitus delatam, Regulasq; valde mirabiles approbauit. Tunc reuersus ad venerabilem senem Palæmonem, retulit quemadmodum voce sit diuinã commonitus, obsecrãs, vt secum pariter veniret ad locum, quò possent Domini mandata explere. Qui nolens eum in aliquo contristare, vtpote charissimum filium, precibus eius ilicò paruit, atq; ad præfatam villam cum eo peruenit, modicamque ibi cellulam construentes, lætabantur in Domino, promissionum eius beneficia præstolantes. Post aliquantum verò tẽporis ait Palæmon ad Pachomium: Quoniam cerno gratiam à Deo tibi collatam, & deinceps illic permanere disponis; veni, statuamus inter nos pactum, vt non diuidamur ab inuicem, sed quamdiu in hac luce versamur, visitatione nos consolemur assiduã. Vtrisque placuit hæc pactio, quam omni tempore vitæ suæ tam beatus senex quàm beatus Pachomius solicitiùs sunt executi.

Pa[illegible] [illegible] reuer[illegible] ad [illegible].

Perueni Tabennam ambo.

Ir[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

CAP. XIII.

Inter hæc venerabilis idem Palæmon dolore splenis, qui ex nimiâ continentiâ illi prouenerat, toto corpore graui cœpit ægritudinis incommodo laborare. Nam sumebat escam, potu sæpiùs abstinens: item solummodò bibebat, nihil cibi percipiens. Rogatus igitur ab aliquibus fratribus, qui ad eum gratiâ visitationis aduenerant, ne penitus corpus debile frangeret, sed ei aliquantulum solatij pateretur impendi, tandem cessit orantibus, vt victu congruo attenuata membra refoueret. Sed non hoc diutius pertulit. Nam grauiores solito dolores splenis expertus, relictâ ciborum insolentiâ, ad antiquum victum sine dilatione reuertitur, dicens: Si Martyres Christi alij per frusta lacerati, alij capite cæsi, nonnulli etiam ignibus sunt cremati, & tamen vsque ad finem fortiter pro fide tolerauerunt: cur ego patientiæ præmia, paruis cedens doloribus, impatienter abiiciam, & desiderio vitæ præsentis, afflictiones momentaneas inaniter expauescam? Denique suadentibus acquieui cibos insolitos sumere, qui mihi dolores auxerunt potius, quàm vllam requiem præstiterunt. Recurram igitur ad prisca remedia, & continentiæ subsidia non relinquam, in quibus est (vt ego certus sum) omnis post Deum requies & vera lætitia. Non enim propter homines hæc arma suscepi, sed ob amorem Christi his certare disposui. Sic itaque viriliter agens, intra mensem dierum valido languore consumptus est. Ad quem Pachomius veniẽs, fouebat eum vt patrem, deosculans pedes eius, atque complectens: & veluti valefaciens, sic eum videbatur affari. Venerabilis autem senex, omni virtutum gratiâ cumulatus, & plenus dierum, sicut scriptum est, quieuit in pace. Tunc sanctus Pachomius corpus eius sepeliuit: cuius anima suscepta choris Angelicis, ad cælos euecta est. quo peracto, Pachomius ad proprium diuersorium reuertitur.

Morbo corripitur Palæmon.

Ni[illegible] de pri[illegible] [illegible] [illegible] remittit.

Exemplo se Martyrum confirmat.

In [illegible] [illegible] Deum [illegible].

Iob 42.

Moritur Palæmon.

CAP. XIV.

Et non post multum temporis, germanus eius, Ioannes nomine, cuncta de illo comperiens, venit ad eum. Quem cùm vidisset, gauisus est plurimùm. nam ex quo baptizatus in Christum crediderat, & solitariam vitam elegerat, nullum suorũ viderat propinquorum. Igitur Ioannes, vt vere Pachomij frater, imitator eius effectus, cum eo permansit, vnum habentes idemque propositum, eumdemque circa Deum dilectionis affectum. Et quia in lege Dei diebus meditabantur ac noctibus, nullis terrenorum negotiorum curis eorũ animi deprimebantur. Nam etsi quidquam supererat illis ex his, quæ suis manibus operabantur, id continuò distribuebant egẽtibus, vt iuxta præceptum Domini Iesu Christi de crastino minimè cogitarent. Intantum verò vestimentorum penuriâ sese constrinxerant, vt numquam lebitone alio vterentur, nisi cum indumenti sordes necessitas coëgisset eluere.[1] Lebiton autem linea vestis erat, instar colobij, quâ monachi vtuntur hodieq; per Thebaidam & Ægyptum. Sed beatus Pachomius ad humiliandum corpus proprium, induebat se plerumque cilicio.

Venit ad Pachomiũ germanus Ioannes.

Ei se adiungit.

Ex residuo operum subueniunt pauperibus.

Matth. 6.

Vnicâ vtebantur veste.

Cilicium ad humiliandum corpus.

Et per annos quindecim, post illos ingentes sudores atque labores eximios vigiliarum & abstinentiæ, non iacens somnum capiebat noctibus, sed in medio cellulæ suæ residens: adeò, vt nec dorsum saltem parieti pro sustentatione reclinaret. Cumque nimis ex hoc affligeretur, ferebat tamen æquanimiter hũc laborem, spe quodammodò prælibans illam requiem, quæ sibi parabatur in cælis. Plurimorum namque patrum considerans instituta, dabat semper operam, cum proprio fratre ad maiora virtutis augmenta consurgere. Operabantur etiam sedilia, & vnusquisque sicut poterat, ita viuebat, cum summâ scilicet humilitate & patientiâ, & fide non fictâ.

Somnum in medio cellæ sedens capit Pachomius.

CAP. XV.

Inter hæc Pachomius iterùm diuinitus admonetur pro Regulis, quibus deberent institui, qui erant per eum Domino credituri: cœpitque cum germano suo habitaculum, in quo manebant, capacius reddere, & ædificiis ampliare quamplurimis, eorum (vt diximus) gratiâ, qui sæculo renun-

Monasterij septa dilatat Pachomius.

tian-

tiantes, ad seruiendum Christo erant sine dubitatione venturi: [19] quatenus essent spatia digna membrorum, in quibus eorum posset recipi multitudo. Cum ergo sanctus Pachomius in maius, vt dictum est, locorum ambitus extenderet, & monasterij membra dilataret, idem frater eius solitudinem atque anachoresim cogitans, habitaculi diligebat angustias: & nimium indignè ferens, erat enim natu maior, ait beato Pachomio: Desine ab hac intentione tuâ: quid agis rem superfluam, inaniter temetipsum dilatare contendens? Qui cùm hæc audisset, grauiter quidem tulit, quòd insolitam audisset iniuriam: verumtamen nihil omnino ei respondit, sed mansuetè sustinens, sese continuit. Consequenti verò nocte ad inferiora domus descendens, cuius aliquam partem ipse construxerat, prostrauit se in orationem: cœpitque flere vehementer, ac dicere: Væ mihi, quia prudentia carnis adhuc in me sibi vendicat locum. Adhuc enim secundùm carnem ambulo, sicut nuper expertus sum. Tantæ namque conuersationis instituta suscipiens, æquum non est, vt me modò impatientia præcipitet, modò mœror vexet, modò furor exagitet, quamuis iure ac meritò videar irasci. Miserere mei Domine, ne peream, ne diaboli deceptus fraude succumbam. Si enim me tua gratia deseruerit, & aliquam in me partem suorum actuum reperierit inimicus, durissimæ eius seruituti subiiciar, quia scriptum est: A quo quis superatur, huic & seruus addicitur. Et iterum scriptum est: Si totam legem quis impleuerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. Credo Domine, quòd miserationes tuæ multæ sunt: quæ me nullis meritis subnixum adiuuabunt, viamque sanctorum tuorum per te illuminatus ingrediar: & in anteriora me semper extendens, obliuiscar ea quæ retrò sunt. Sic enim famulorum tuorum chorus, qui tibi à sæculo placuit, tuo protectus auxilio, diaboli vitauit incursus, longe lateque pro multorum salute mirabili decore resplenduit. Ego autē, Domine, quomodo alios docere tentabo, quos per me ad monachorum propositum vocare dignaberis, cum nec passiones carnis, quæ aduersus animam militant, ante deuicerim, nec legem tuam immaculatâ mente seruauerim? Sed confido, Christe, quod tua mihi virtus in omnibus semper assistat: eaque geram, quæ tuis conspectibus placeant. Remitte clementissime Deus, remitte precor omnia peccata mea, & cor meum tuâ iugiter inspectione purifica. Hæc igitur cum lacrymis Domino confitebatur & fletibus, totâ nocte peruigil in oratione consistens: & præ nimietate sudoris atque lacrymarum (nam tempus erat æstatis) ita pauimentum vbi orauerat humectum reddidit, vt fusa illic aqua crederetur. Consueuerat autem stans in oratione manus expandere, quas per aliquot horarum spatia minime colligebat: sed extensione diuturnâ, veluti cruci confixum corpus retinebat immobile, & sic animū suum ad vigilandum in precibus excitabat. Et quamuis esset in omni virtutum genere præpotens, incredibili tamen humilitate & mirâ mansuetudine cum suo germano cohabitans, eum per omnia sustinebat. Qui non post multum temporis, vitæ præsentis cursum impleuit. Cuius funus debito curauit honore Pachomius. Nam totam noctem super eius cadauer psalmis egit hymnisque peruigilem: & animam quidem eius Domino commendauit, cui & ipse crediderat, corpus verò sollicitè reddidit sepulturæ.

Reprehensus a fratre mansuete se continet.

Humiliat se coram Domino variis animi motibus agitatus.

2. Pet. 2.

Iac. 2.

Philip. 3.

Antequam alios doceat, passiones carnis domitas optat.

Orans stando in formā crucis manus expandit.

Funus fratris peruigilio, psalmis, hymnisque prosequitur.

CAP. XVI.

Tunc infatigabilis Pachomius arctâ & singulari conuersatione semetipsum affligens, studebat integrum se atque immaculatum in omnibus exhibere. Si quando namque eum cogitatio pulsasset illicita, mox eam diuino munere repellebat, atque in timore Domini perseuerabat affixus, æternarum memor pœnarum, & dolorum sine fine manentium, ignis scilicet illius inextinguibilis, & vermis numquam omnino morientis. Cùm his itaq; Pachomius modis & ab illicitis abstineret, & ad meliora proficeret: dilatandi monasteria curam gerebat immodicam pro susceptione multorum: cui diabolus vehementer cœpit obsistere, stridensque super eum dentibus, [20] veluti singularis ferus, tentationes ei varias excitabat, si forsan aduersus eum fraudis suæ reperisset ingressum. Sed hic scuto fidei communitus, vigilanter inimici declinabat insidias, sanctas Scripturas memoriâ retinens atque decantans.

Æternarū memoriā pœnarum maxime cogitationes pellit.

CAP. XVII.

Quadam verò die, cùm Pachomius supplicaret Domino, & genua vellet in oratione curuare, ante conspectum eius dæmonum præstigiis lacus apparuit. Huiuscemodi namque figuras inanes atque superfluas, hostis humani generis semper exhibere festinabat, vt aliquâ subreptione vel fraude mens orantis à propriâ intentione distracta, preces Dño purissimas offerre non posset. Pachomius ergo dęmonū machinas, Christo reuelante cognoscens, pariterque despiciens, maxima fidei capiebat augmenta; hos quidem constanter arguens, Deum verò solitâ gratiarum actione benedicens.

Dæmonum varia tentationes ac præstigia.

Consueuerat quoque sanctus vir procul à mo-

[illegible] suo caussâ orationis ad loca [illegible] descendere. Qui cum exinde [illegible]r, immundi spiritus illudentes, [illegible] nter eum facto velut ordine præce[illegible]t, exhortantes alter alterum, quasi [illegible] iudicem directis agminibus, ac dicen[illegible] te locum homini Dei. Pachomius [illegible] spe Christi Redemptoris armatus, [illegible]t eorum ridiculosa figmenta, & [illegible]um latratus ineptissimos deputa[illegible]bat. Qui magnam viri considerantes in[illegible]stantiam, quod in nullo prorsus tantis lu[illegible]minibus frangeretur, irruunt super eum magno cuneo conglobati: & circumdantes eius habitaculum; visi sunt illud a fundamento conuellere, ita vt putaret sanc[illegible]tus, locum penitus fuisse collapsum. Qui [illegible] intrepidus, consuetam citharam [illegible] plectri modulatione pulsabat, in[illegible]a voce decantans: Deus noster refu[illegible]m & virtus, adiutor in tribulationibus, [illegible]æ inuenerunt nos nimis: propterea non [illegible] mu dum turbabitur terra. Quo pla[illegible]ente, protinus est facta tranquillitas, & impetus inimicorum velut fumus euanuit: paulultim quidem recedentes, vt canes, qui cum fatigati fuerint, ad præsens videntur abscedere sed impudentiores postea reuertuntur: nam cum idem sanctus post orationes ad opus solitum consedisset, instar [illegible] gallinacei nimiæ magnitudinis coram eo visus est inimicus, crebras iterans voces, & clamores inconditos excitans: deinde insiliens in eum, suis velut vnguibus fœdè lacerauit. Qui signo Crucis frontem suam muniens, [11] exsufflauit in eum, moxque fugatus est. Intelligebat enim cunctas inimi[illegible]stutias: & timore diuino præditus, illusiones eius pro nihilo computabat. Vnde [illegible]ter ab eo lacessitus, in nullo laces[illegible] poterat: sed tamquam turris inexpu[illegible]bilis, patientissimus ad omnia certami[illegible] perdurabat.

Rursus alio tempore cohortes dæmo[illegible], tali genere phantasmatis sanctum Dei famulum tentare moliuntur. Plures enim conuenientes in vnum, arboris folium coram eo magnis funibus colligare videbantur, & summo conamine trahere, dextra læuaque ductis ordinibus: ac sese mutuò cohortantes, sic insistere nitebantur, acsi magni lapidis mouerent pondus immensum. Hoc autem nequissimi spiritus [illegible] faciebant, vt mentem eius, si possent, in risum forte resoluerent, & inuenirent [illegible] exprobrarent. Quorum Pachomius impudentiam cernens, ingemuit: atque ad Dominum solitis precibus conuolauit [illegible], virtute Christi totus eorum conatus est ad nihilum redactus.

Frequenter enim cùm resideret ad mensam, Deoque gratias ageret, apparebant illi in habitu pulcherrimarum mulierum, specie differentium, & procaci ac fœdâ nuditate conspicuæ, eidem astare videbantur, & ex appositis velle contingere. Sed athleta fortissimus, quamuis sentiret ex hocipso molestiam, tamen exteriores oculos claudens, & interiores ad Dominum referans, eorum molimina proterebat. Aderat enim misericors Dominus, qui etiam nunc contritis ac rectis corde cunctis adesse dignatur, & dicit: Nolite timere: ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi: suumque fidelem famulum seruabat in omnibus.

Aliâ quoque vice, cùm idem sanctus grauibus diaboli molestiis vrgeretur, sic ab eo est crudeliter cæsus, vt a vesperâ vsque mane, totum corpus multis esset verberibus exaratum. Et quamquam doloribus cruciaretur immanibus, nulla tamen desperatione penitus frangebatur: sed memor erat Domini, qui fretuos suos non deserit in tentatione. Tunc quidam monachus, [12] Apollo nomine, grana visendi venit ad eum. Cui Pachomius loquens ea quæ pertinent ad salutem, insidias diaboli multiformes esse pronuntians, cœpit etiam illa quæ circa se gerebantur exponere: quantaque sibi per eorum acerbitates illata essent verbera, recensere. Ad quem monachus ait: Viriliter age, & cóforrtetur cor tuum, venerabilis Pater. Sciens enim diabolus, quia si te sins cedentem conflictibus vicent, consequenter etiam nos, qui pro virium possibilitate certamuium tuorum sectatores existimus, quique maxima per te capimus exempla virtutum; perfacile superabit: ideirco te vehementer impugnare non desinit. Sed tu Domini protectione munitus, impetum eius fortiter excipe: ne, quod absit, & pro nobis cogaris reddere rationem. Nam si tu, qui nobis gratiâ diuinâ prælatus es, aliqua desidia cesseris, multis occasionem ruinæ caussamque præstabis. Hæc audiens Pachomius, grandes accepit vires aduersus dæmonum insidias: & glorificans Deum de fratris præsentia, precabatur eum, ne se desereret. Exinde memoratus Apollo sæpe veniebat ad senem. Qui post aliquantum temporis, dum solitò Pachomium visitans, paucis cum eo diebus remoratus esset, validâ infirmitate correptus, humanis rebus excessit iuxta votum senis dies suos perfectâ conuersatione consummans. Sepelitur itaq; sanctis manibus, psalmis ab eo & hymnis & canticis spiritalibus ex more celebratis.

Tan-

PACHOMIVS.

Terrentur [illegible]

Psal. 45.

Ad P[illegible] conuersis [illegible]

Cr[illegible] de[illegible] pellit.

Dæmones mulierum effigie ei apparent.

Matth. 28.

Cap. XIII

Caditur crudelissimè.

Ab Apolline monachô roboratur.

Apollonis funus psalmis, hymnis & canticis celebrat.

CAP. XIX.

Fiducia in Deum serpentes illæsus calcat. *Crocodilorum ministerio flumina tranat.*

Tantam verò post hæc fiduciam beatus Pachomius apud Dominum acquisierat, & ita spe diuinâ magnificus habebatur, vt sæpenumerò calcaret serpentes & scorpiones, & per omnia maneret illæsus: necnon crocodili, si quando necessitas fluuium transire compelleret, eum cum summâ subiectione portabant, exponentes eum ad locum quocumque præcepisset. Super his ergo Deo gratias referens, quòd ab vniuersis inimici fraudibus seruaretur illæsus, orabat, dicens: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, qui non despexisti humilitatem meam, neque siuisti me nimis infirmum decipi vel illudi fraude diaboli; sed misericorditer ignorantiæ meæ discutiens tenebras, docuisti me facere voluntatem tuam. Nam cùm pusillus essem & abiectus, ac vitæ meæ penitùs nescius, timoris tui sensum mihi largitus es: vt tenebras exteriores & supplicia æterna deuitans, te veram lucem gaudiumque perenne cognoscerem.

CAP. XX.

Insomniam à Deo postulat. Ruff. l. 3. n. 35. Psal. 17.

Cùm ergo se videret assiduâ dæmonis impugnatione pulsari, tamquam fortissimus athleta nimis alacer pro vitæ sanctitate certabat, postulans à Domino, vt si fieri posset, quòd modum humanæ fragilitatis excederet, necessitatem somni superaret: quatenus diebus ac noctibus vigilans, aduersariorum machinamenta destrueret, sicut scriptum est: Persequar inimicos meos, & comprehendam illos: & non conuertar, donec deficiant. Affligam illos, nec poterunt stare: cadent sub pedibus meis, & præcinxisti me virtute ad bellum. Postquam verò hæc petitio eius, quantum conditio permisit humana, completa est, inuisibilem hostem tamquam videns sustinuit, in eloquiis cælestibus se perseueranter exercens. *Quid Pachomius precabatur assiduè.* Preces autem eius incessabiles erant, vt Domini voluntas in omnibus impleretur.

CAP. XXI.

Apparet ei Angelus.

Quodam autem tempore, cum Pachomius vigilaret in oratione, apparuit illi Angelus Domini, dicens: Voluntas Domini est, ô Pachomi, vt ei purâ mente deseruiens, multitudinem congreges monachorum, & iuxta formam quæ tibi ostensa est, cunctos instituas, ac Deo exhibere contendas. [23] Acceperat enim dudum tabulam, in quâ erant hæc adnotata:

CAP. XXII.

Regula Pachomio ab Angelo data. *Victus.*

Singulis iuxta vires suas edere concedas & bibere: & pro modo vescentium, laborare compellas: & neque comedere modestè, neque ieiunare prohibeas. Validioribus quidem, & comedentibus, validiora opera: leuiora verò infirmioribus & abstinentibus imponas.

Habitatio. Facies autem diuersas cellulas, & ternos per vnam cellulam manere constituas. Omnium verò cibus in vno loco paretur, atque consumatur.

Vestitus. Induantur autem noctibus [24] lebitones lineos, præcincti lumbos: habeantque singuli [25] melotem, id est, caprinam pellem confectam albam, sine quâ neque comedant, neque dormiant.

Communio. Accedentes tamen ad Communionem Sacramentorum Christi, & cingulos soluant, & melotem deponant, cucullis vtentes tantummodò.

Turmarū distributio. Hoc etiam præceptum erat, vt iuxta numerum elementorum & Græcarum litterarum, XXIIII. monachorum turmę constituerentur, ita vt singulis turmis imponerentur singularum nomina litterarum, id est, ab α, & deinceps vsque ad ω; vt cùm interrogaret archimandritam de aliquo in multitudine tantâ, facili responsione cognosceret. Verbi gratiâ: cùm diceret, qualiter esset α, vel ζ, [26] & rursus λ, vel ρ, vel σ, proprio quodam signo nominis litteræ, vniuscuiusque turmę mores exprimeret, simplicioribus & innocentioribus ι, nomen imponens, difficilioribus autem & tortuosis, ξ, competenter accommodans: ita vt pro modo conuersationis & propositi, singulis turmis litterarum elementa concinerent, solis spiritalibus hæc ipsa, quæ significarent, scire valentibus.

Hospites. Sed & hoc in illâ tabulâ ferebatur adscriptum, vt peregrinus alterius monasterij, si veniret habens habitum diuersum, nullus cum eo comederet, excepto eo qui iter agens, id obseruare non posset.

Nouitij. Qui verò semel ad hoc intraret monasterium, vt ibi iugiter permaneret, per tres annos à studiis sacratioribus arceretur: operaretur tantùm opera sua simpliciter, & ita post triennium stadiū certaminis introiret.

Refectio. [27] Cùm autem comederent, capita sua cucullis operirent, ne frater fratrem videret manducantem: & vt nullus comedens loqueretur, nec præter mensam suos alibi circumferret aspectus.

Oratio. [28] Necnon ab Angelo, qui cum Pachomio loquebatur, hoc quoque constitutum est, vt diurnæ orationes XII. fierent, & vespertinæ XII. & nocturnæ XII.

Cumque Pachomius diceret, paucas orationes esse, respondit Angelus: Has constitui, quas possent infirmiores absque labore perficere: ceterùm qui perfecti sunt, hac lege non indigent. Apud se namque in propriis constituti cellulis, orare non desinunt, qui puritate mentis & diuinâ contemplatione pascuntur.

Cumque hoc dixisset, nuntius cælestis abscessit: & Pachomius solitè Deo gratias refe-

referens, de visione certus est redditus, quam trinâ reuelatione cognouerat. cœpitque suscipere cunctos, qui per pœnitentiam se Dei miserationibus offerebant: quos etiam post longam conuersationis experientiam, monachorum cœtibus aggregabat, instruens eos mundi illecebras fugere, sanctisque semper institutionibus inhærere, primitus admonens, vt generaliter mo[illegible]us vniuerso mundo renuntiet, deinde [illegible]uangelicum præceptum parentibus [illegible]is, & ad postremum sibimetipsi, vt ita po[illegible]t tollere crucem suam, & Christi vestigia veneranda sectari.

De primis suis monachis Pachomius.

Luc. 14.

Tali vtique beati senis admonitione formati, fructus pœnitentiæ dignissimos afferebant, maxime considerantes, eum iam ætate defessum, infatigabili studio spiritalis vitæ seruare propositum. Non solum [illegible]mque se districtiori regulæ subdiderat, sed & totius monasterij solicitudinem cu[illegible]q; portabat, vltra vires omnibus seruire contendens. Ad horam namque con[illegible]u[illegible] ipse parabat mensam fratribus, & solita exhi[illegible]bebat officia. Nec non in hortulis serebat olera, quæ suis manibus irrigabat. Si quis etiam monasterij pulsasset ostium, vigilanter occurrens, promptè responsa reddebat. Infirmis autem diebus obsequebatur & noctibus: & in his omnibus exemplum se maximum suis discipulis offerebat. Quapropter hi qui nuper ad Domini seruitium veniebant, alacriores ad omnia pietatis officia reddebantur: quos tamen beatus senex, quia talium solicitudinum munus adhuc obuiare non poterant, securos esse ab vniuersis distentionibus admonebat, dicens: In quo vocati estis fratres, viriliter in eo persistite, psalmos discite, libros alios, & præcipue sanctum Euangelium, memoriâ retinete. Sic enim seruientes Domino, & iuxta mandata eius inuicem diligentes, vos quidem eritis perfecti: meum verò spiritum per omnia refouebitis, præsertim si cælestia præcepta fueritis solicitius executi.

Ministrat fratribus.

Psalmos & Euangelium suis commendat.

CAP. XXIII

Erant autem tres hi viri, qui primitus ad Pachomium conuenerant: quorum ista sunt nomina, Psenthessus, Suris, & Obsis. quibus Dei verbum Pachomius frequenter insinuans, multum eos iuuerat, & ad æmulationem spiritualis operis incitauerat. Qui etiam contemplantes, vitam senis specimen esse virtutis, nimis admirabantur, dicentes: Errant valde, qui putant homines exinde iam a natiuitate parentum, quodam priuilegio beatos existere, vt arbitrij libertas adimatur, & peccatores per pœnitentiam non possint operam dare virtutibus.

Tres primi Pachomij discipuli, [illegible]

Ecce enim manifestissimam in hoc venerabili patre Pachomio Domini conspicimus largitatem, qui cùm de parentibus ortus sit gentilibus & profanis, ad tantam beatitudinem diuini cultus se extendit, vt omnia Christi mandata perfecerit. Vnde certum est, & ex nobis quicumque voluerint, adiuuante Dei gratiâ, normam sancti viri posse subsequi, sicut & ipse perfectissimorum patrum æmulatus est sanctitatem. Denique quid est aliud, quod in Euangelio scriptum est, dicente Christo: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: nisi vt iniqua proucientes onera, quæ deprimunt genus humanum, bono incommutabili sine detrectatione iungamur? Et ideò perseueremus vsque in finem cum hoc sene, vt conglorificari cum ipso in illâ perenni beatitudine mereamur: nam rectè nos instruit ad omnia, non solùm verbo, sed etiam, quod est efficacius, proprio mirabiliter informat exemplo. Tunc accedentes ad sanctum Pachomium, dicunt ei: Pater venerabilis, cur solus monasterij solicitudinem sustines? Quibus ille respondit: Nemo iugum subitò iumentis imponens, laborare compellit, & tanto premit onere, quo sub fasce deficiant: sed paullatim assuescit ea, leuioribus exercens antè ponderibus, vsque dum valeant, & opportunè possint ad opera grauiora consurgere. Eodem modo nos quoque conuenit mensuram ipsam, quâ nos mensus est Christus, sic agere vobiscum, vt de vestrâ per omnia gaudeamus firmitate. Clementissimus autem Deus, qui numquam preces humilitatis meæ despicit, corda vestra in suâ disciplinâ corroboret, vt omne opus bonum perficere cum patientiâ & longanimitate possitis, sanctorum patrum vestigia subsequentes: vt sinceram ac Deo placitam conuersationem vestram videntes, alij ad Christi seruitium veniant, curamque monasterij patris æquo labore sustentent.

Quid possit diuina gratia adiutum.

Matth. 11.

Exempli efficacia.

Regulas igitur eis quas acceperat, tradidit: scilicet vt haberent moderatum cibum, vilissimum vestitum, somnum etiam competentem. Vnde factum est, vt iuxta voluntatem Domini, qui omnes homines conuocat ad salutem, cunctaque bonorum incrementa largitur, ad senem plurimi conuolarent, volentes pariter commorari: inter quos erat Pecusius, & Cornelius, Paulus quoque, & Pachomius alter, & Ioannes, qui omnes immaculatam fidem beati patris & doctrinam salutiferâ libenter amplexi sunt. Statuitque, vt hi qui poterant, monasterij susciperent curam: & ita in breui multiplicatus est monachorum numerus.

CAP. XXIV

Regula monastica.

1. Tim. 2.

Pecusius, Cornelius, Paulus, Pachomius, Ioannes, alij eius discipuli.

Eucharistia cælestis mysterium. *Non patitur suum sacerdotio imitari.*

rus. Proinde cùm solemnitas ex more deposceret, vt mysteriorum cælestium participes fierent, ex proximis viculis presbyteros conuocabant, qui eis festiuitatem lætitiæ spiritalis implerent. Non enim patiebatur idem senex, inter eos esse quempiam, qui clericatus officio fungeretur. Dicebat enim, multo melius esse atque commodius monachis, non solùm nullius prorsus honoris quærere primatus & gloriæ, verum etiam occasiones huiusce modi de cœnobiis amputare, quoniam frequenter hinc inter fratres contentiones & æmulationes inutiles nascerentur. Sicut enim scintilla ignis cùm in messem ceciderit, non citò restinguitur, & interdum totius anni fructus exurit: ita cogitatio secularis ambitus, si in mentes irrepserit monachorum, vt vel primi cupiant esse, vel clerici, nisi citò suggestionis huius ardorem de suo corde pepulerint, ilicò perdent continentiam multis laboribus acquisitam. Oportet ergo cum omni mansuetudine & puritate communicantes Christi ecclesiis clericos venerari, quia hoc expedit monachis, nullas autem religiosas appetere dignitates. Si verò repererimus aliquos ex monachis iam pridem clericos ab episcopis ordinatos, amplectamur eorum ministerium: quia & in veteri Testamento non omne vulgus sacrum præsumebat officium, sed hi tantum, qui erant de tribu Leui, ad hæc obsequia nascebantur. Si quando autem extraneus frater aduenerit, de quo certum est, quòd sacerdotij fungatur officio: non exprobremus ei, tamquam qui sacra iura peruaserit, & his se ministeriis insolenter ingesserit. Quo modo namque hoc de eo suspicabimur, quem nos ad celebranda cælestia Sacramenta enixius obsecremus? Imò magis vt patrem, & nobis in hac re obedientem, plus honorare nos conuenit, vtpote qui Sanctorum vestigia sectetur, & illibatum Deo munus offerre nō desinat, maxime si conuersatio eius expectata cunctis est & probata. Si verò, quod absit, in aliquo delicto putatur esse collapsus, de eo nos iudicare non possumus. Deus enim iudex iustus, constituit episcopos super eos iudices, qui beatorum Apostolorum successores & imitatores existunt, qui possunt spiritali examine discere negotia singulorum, & æquum de eis ferre iudicium. Nos autem compatiamur ex imo pectore talibus: quia & misericordes nos Dominus esse commonet, cui supplicare iugiter oportet, ne nos in aliquam tentationem patiatur induci. Hęc à memorato patre non solum dicebantur viriliter, sed & cum omni solicitudine seruabantur. Si quando denique venisset ad eum

Ambitio quam perniciosa sit monachis, pulchrâ similitudine declarat.

Sacerdotes ab episcopo ordinati.

In honore eos habere monet.

Delinquentium iudicium ordinario commisit.

Math. 6.

clericus, qui sub eius Regulâ vellet viuere, dignitati eius honorem reddebat ecclesiæ debitum: ille verò monachorum seruiens institutis, tamquam patri se multâ humilitate subdebat.

CAP. XXV. *Pachomij erga omnes charitas.*

Omnes autem Christi famulos beatus Pachomius adeò diligebat, vt eis semper cū pareretur paterno affectu. Senibus etiam & ægrotantibus, necnon & paruulis, misericordiæ opera propriis manibus ingerebat, præ ceteris eorum mentes munimine spiritali corroborans. Cumque in fide & in opere multi proficerent, & magnus fratrum numerus augeretur, omnes propemodum satagebant æmulatores esse virtutis. Constituit igitur ex eis 19 præpositos, qui sibi ad lucrandas animas, quæ ad eum quotidie confluebant, adiutores existerent. Plurimis enim (sicut dictum est) ad eum venientibus, & multipliciter in opere spiritali crescentibus, magna quædam conuersationis eorum videbatur esse diuersitas. Quibus senex iuxta datam sibi diuinitus Regulam, gratiâ Christi se per omnia moderante, pro viribus & ingenijs singulorum mensuras & formas operum custodire censebat: aliis quidem, vt labore manuum victum quærerent; aliis, vt fratrum occuparentur obsequiis, nec iisdem cunctis temporibus vescerentur, sed vnusquisque pro labore suo vel studio, continentiæ moderamina retineret. Solicitudinem verò totius dispensationis erga fratres atque peregrinos, eisdem commisit, qui se in ordine sequebantur. Vniuersos autem monachos promptos esse ad obedientiam commonebat, vt hoc cumpendio facile perfectionis apprehenderent celsa fastigia, cordaque sua in timore Christi diligenter excolerent. sic enim Deo potiùs quam sibi viuerent, dum fructus obedientiæ supplices exhiberent. Hic auté pater venerabilis, quamuis esset spiritalibus actibus occupatus, si quando tamen acciderat, vt abesset is cui monasterij curam commiserat, sic adimplebat omnia solus, velut omnium famulus. Et hoc agebat sine aliquâ ostentatione vel iactantia, quæ magnas spiritalium virorum solet euacuare virtutes. Nam summâ mentis humilitate cunctos ædificabat in Domino, vtiliter vniuersa dispēsans. Omnia quoque monasteria solicite circuibat, vsque dum rursus ad eosdem filios suos paterno repedaret affectu. Quos inueniens in opere Dei solicitè vigilare, gaudebat, multumque profectuum eorum lætabatur augmentis.

Præpositos constituit.

Eius in regendo prudentia.

Obedientiā impensius suadet.

Supplet aliorum officium.

Iactantia virtutes enecat.

CAP. XXVI. *Zelus animarum.*

Quodam verò tempore, videns aliquos mediocres homines in vicinis locis, dum pascerent pecora, à communione Sacramentorum Christi abstinere, nec diuinorum frui

lectione

lectione voluminum, qui per omne Sabbatum atque Dominicum solemniter vbique recitantur, init consilium cum S. [10] Aprione Tentyrorum episcopo, vt in vico eorum iam pæne deserto construeretur ecclesia, ad quam conuenirent, & mysteria diuina perciperent.

Aprio Tentyrorum episcopus.

Quod vbi factú est, cùm necdum essent ordinati clerici, qui solemnia plebi peragerent, ipse ad horam conuentus ecclesiæ cum monachis occurrebat, salutiferas plebi paginas relegens: quia, vt dixi, nódum ibi lectores fuerant constituti, nec alij clerici, qui ministeria sacra celebrarent. Quàm diu ergo presbyter & reliquus ordo clericorum aberat, Pachomius veniebat, & sic alacriter ac inuerecundè lecturis implebat officium, & ita mentis ac corporis oculos habebat intentos, vt videntes eum populi, non hominem, sed Dei Angelum crederent.

Lectoris officio fungitur Pachomius.

Vnde plures institutione eius ab errore conuersi, facti sunt Christiani. Erat enim circa proximi charitatem valde perfectus, & intantum misericors, vt si quando vidisset aliquos diaboli fraude deceptos, eosque non verum Deum colere, sed vanis inseruire simulacris, super eorum perditione ingemisceret fortiter, & vbertim lacrymas pro eorum salute funderet.

CAP. XVII.

Per idem tempus Alexandrinæ ecclesiæ sanctus episcopus Athanasius præerat, vir omni virtute mirabilis. Qui cùm solemniter superioris Thebaidæ circuiret ecclesias, & salutari doctrinâ in fide Christi plebem instrueret, accidit vt ad loca Tabennensium nauigio perueniret.

S. Athanasius Tabennam venit.

Quod vbi Pachomius agnouit, statim cum vniuersis monachis in eius properauit occursum: omnesque gaudentes & exultantes, cum psalmis & hymnis summum Christi suscepère pontificem: & erat ingens multitudo fratrum, qui de eius aduentu lætabátur in Domino.

Pachomius monachis comitatus cum psalmis & hymnis suscipit.

Pachomius verò non se ostendebat antistiti memorato, sed ex industriá subtrahens se, in monachorú turmis occuluit, ex hac videlicet causâ, quòd antefatus Tentyrorum episcopus de eo sanctum Athanasium sæpius exorabat, virum dicens esse mirabilem, & vere famulum Dei, quem ad honorem sacerdotij dignissimè promoueret.

Pachomius humilitas.

Id ergo sciens Pachomius, non ei se manifeste monstrauit, inter monachorum agmina delitescens, vsque dum idem preteriret episcopus, quem intantum venerabatur, vt nullum præstantiorem ipsis temporibus hominem diceret. Comperat enim sanctam vitam eius, & persecutiones innumeras, quas ab Arrianis pro Christi pertulerat cófessione, charitatem quoque, quam erga vniuersos, & maxime monachos, exhibebat, intento mirabatur animo, eumque toto cordis affectu venerabatur.

Pachomius de Athanasio iudicium.

Nec solum hunc diligebat ardentius, sed & omnes rectæ fidei viros, summo studio præferebat. Hæreticos autem detestabatur plurimùm, & maximè Origenem, velut blasphemum ac perfidum, vehemẽter horrebat: qui prauus Arrij Meletijq; declaratus, sub [12] Heraclâ venerabili Alexandrinæ ciuitatis episcopo, de ecclesiâ pulsus est, quique sacræ Scripturæ dogmatibus exosa atque detestanda, quæ nonnullorum corda subuerterent, expositionibus suis admiscuit. & sicuti solent, qui venena temperant, amaritudinem melle contegere; sic iste proprij virus erroris, cælestium verború dulcedine liniens, exitiosa rudibus dogmata propinauit.

Hæreticos omnes, maximeq; Origenem detestatur.

Quapropter vniuersos fratres solicitius admonebat, vt non solum ipsi [11] Origenis commenta non legerent, sed neque legẽtibus quidem aurem penitus admouerent.

Vitandi hæreticorum libri.

Vnde fertur aliquando reperisse volumen eius, & in aquas misisse continuò, testatus his verbis: Nisi scirem nomen Dei in eo esse conscriptum, omnes garrulitates blasphemiarum eius ignibus cócremassem.

Libros Origenis aquis mergit.

Adeò rectæ fidei erat amator, æmulatorque veritatis. Sicut autem inimicis ecclesiæ odio aduersabatur hostili, ita Catholicorum probabatur adgaudere profectibus, & ipsum Christum redemptorem omnium, seu in sacerdotibus eius in Ecclesiæ throno testabatur cernere.

Christum in sacerdotibus se cernere profitetur.

Si quando verò fratrem detrahentem cuiquam pro quolibet negotio cognouisset, non solum non credebat ei, sed etiam auertens se mox ab eo, veluti à facie serpentis concitus abscedebat, illud Psalmographi frequenter insinuans: Detrahentem proximo suo occulrè, hunc persequebar.

Detrahentes auersatur. *Psal. 100.*

Nullus (aiebat) bonus de ore suo profert quidquam mali, nec sanctis patribus venenato ore prorsus obloquitur. De quâ re multis quidem Scripturis, Dei monstrabat indignantis offensam, præcipue tamen Mariæ proferebat exemplum, quæ mox vt aduersus Moysen querelas obtrectationis effudit, perfusa leprâ, diuinum iudicium vitare non potuit. Hæc docens, vtilitatem maximam audientibus conferebat.

Num. 12.

CAP. XVIII.

Competit autem germana soror eius, institutionem senis præclaram atque sublimem: cupiensque videre eum, ad monasterium eius aduenit. Quod vbi agnouit Pachomius, huiuscemodi responsum ei per ostiarium direxit: Ecce soror audisti de me quòd viuam & incolumis existam: perge igitur in pace, nec contristeris quòd te non videam corporalibus oculis. Quòd si volueris hanc conuersationem sequi, quam teneo, vt possis apud Dominum misericordiam reperire,

Ruff. l. 7. n. 34. habet hoc de sorore Theodori.

Sororem videre renuit.

petire, cogita tecum diligenter & tracta: & si cognouero, hoc sanctum cordi tuo sedisse propositum, præcipiam fratribus meis vt tibi procul ædificent mansionem, in quâ cum disciplinâ verecundiaque persistas. Nec dubito quòd alias exemplo tuo Dominus aduocabit, quæ tecum maneant, & per te mereantur salutis æternæ inuenire subsidium. Nullam namque requiem in hoc corpore mortis habere poterit homo, nisi qui piis operibus Deo placuerit. Hæc audiens soror eius, fleuit amare: & compuncta diuinitus, ad exhortationem saluberrimam mox appulit animum, seque Christo seruire professa est. Hanc ergo mentem germanæ suæ Pachomius agnoscens, Deo gratias egit, qui ei promptam largitus est voluntatem: & protinus religiosioribus imperat fratribus, vt ei procul à se monasterium construant. Quod vbi factum est, & illa secundum timorem Dei vitam duceret: conuenerũt ad eam aliæ plurimæ, & breui tempore magnæ multitudinis mater effecta est. Quas instruens & docens, vt cor a cupiditatibus carnalibus abstrahentes, ad cælestia & mansura semper attollerẽt, ipsa & viuendo pariter & loquendo salutis eis itinera demonstrabat. Sanctus autem Pachomius cuidam Petro, ætate iam grandæuo, & venerandâ senectute conspicuo, præcepit, vt interdum famulas Dei visitaret, & sanctâ exhortatione sustolleret. Habebat enim cum mortificatione passionum omnium, etiam sermonem (sicut scriptum est) sale conditum, eratq; oculis mentis & corporis valde castissimus, qui sæpenumerò virginibus Christi de sanctis Scripturis loquebatur, & insinuabat ea quæ pertinent ad salutem. Pachomius verò descripsit eis Regulas, quibus vtẽtes, iugiter conuersationis suæ momenta dirigerent. Exceptis enim melotis, quas feminæ non habent, omnis institutionis earum forma monachis probabatur esse consimilis. Si quis autem de fratribus habebat in monasterio feminarum propinquam aliquam vel sororem, eamque visitare voluisset, mittebatur cum eo vnus ex senioribus probatæ vitæ: & primùm quidem videbat eam, quæ sororibus præerat: & deinde sub eius præsentiâ & aliarum quæ erant prouectioris ætatis, sororem suam vel proximam frater cum omni pudore & gratiâ sanctitatis cernebat, nihil ei deferens, nec prorsus ab eâ quidquam accipiens. Non enim proprium quid habebant, quod sibi mutuo largirentur: eratque satis vtrisque, solum visitationis officium, memoriaque futurorum cum spe felicitatis æternæ. Si quando verò vel ad structuram, vel ad aliam rem feminæ monachis indigerent, eligebantur magnæ conuersationis viri, qui fratribus ad quæsita præessent officia: & cum timore Domini laborantes, refectionis horâ reuertebantur ad monasterium, cauentes apud eas quidquam cibi potusque percipere.

Nulla homini requies nisi in piis operib.

Soror Pachomij fit monacha.

Iubet ei monasteriũ extrui.

Multæ se ei adiungunt.

Petrum senem eis præficit Visitatorem.

Coloss. 4.

Regulam eis scribit Pachomius.

Feminæ nõ vtuntur melotis.

Visitant propinquas suas fratres sene socio.

Nil proprium habent. Xenia nec dant nec accipiunt.

Vna verò Regula tam virorum quàm feminarum hodieque perdurat, nisi quòd feminæ melotis (vt diximus) minime vtuntur. Quòd si defuncta esset virgo, curantes funus eius reliquæ, cunctaque quæ ad sepulturam pertinent, adimplentes, deferebant vsque ad ripam fluminis, quod vtraque monasteria diuidit, psalmos ex more canentes. Tunc transeuntes monachi cum ramis palmarum & oliuarum frondibus, psallentes transuehebant eam, & in sepulcris suis cum hilaritate condebant.

Vna Regula viris & feminis.

Pallad. c. 39.

Psalmi, rami palmarum & oliuarum in funere.

CAP. XXIX

Hæc talis ac tanta conuersatio longè lateque crebrescens, sanctique Pachomij nomen vbique perueniens, vniuersos ad agendas Deo gratias excitabat. Non pauci quoque contemnentes huius mundi negotia, singularem monachorum conuersationem & spiritalia studia diligebant: inter quos &
34 Theodorus, adolescens annorum ferme xiiij. Christianis ortus parentibus, & secũdum sæculũ valde claris, hoc modo conuersus est. 35 Vndecimo die mensis Tibi, id est, octauo Id. Ianuar. quædam apud Ægyptum celebratur ex more festiuitas. Cernẽs itaq; domum suam nimis amplam ac splendidam, ac bonis omnibus abundantem, per Dei gratiam corde compunctus, talia secum cœpit voluere: Quid tibi proderit infelix Theodore, si totum mundum lucratus fueris, & temporalibus vtens vsquequaque deliciis, ab illis æternis bonis & immortalibus excludaris? Nullus enim potest & præsentibus deliciis perfrui, & perennis gloriæ præmia promereri. Super his ergo fortiter ingemiscens, penetralia suæ domus ingressus est: & procidens in faciem suam, cum lacrymis ait: Omnipotens Deus, qui occultorum es cognitor: tu scis quia nihil horum quæ sunt in hoc sæculo, amori tuo præpono. Propter quod obsecro te misericors, vt in voluntate tuâ me dirigas, illuminans animam meam miseram, ne in æternæ mortis contenebrata peccatis obdormiat, sed redempta tuo munere, per omnia te collaudet atque glorificet. Hæc eo orante, venit mater illius, & inuenit oculos eius plenos lacrymis, & ait: Quis te contristauit, charissime fili, vt sequestreris à nobis? Nam soliciti ac dolentes vbique te quærebamus, vt nobiscum pariter epulareris. Qui respondit: Perge, quæso, mater, & cibum sume, quia ego nunc manducare non possum. Nec acquieuit precibus eius, vt cum eâ comederet. Et

Theodori nobilis adolescẽtis admiranda conuersio.

Matth. 16.

Qui præsentibus deliciis fruitur, non promeretur æterna.

[illegible] cùm ad [illegible]holam ambularet vt literas di[illegible]ret, [illegible] ad vesperam. Frequenter autem & biduana ieiunia transigebat, per duos annos om[illegible]bus pretiosis & delicatioribus cibis abstinens, séque ad perfectam continentiam, quantum ætas illa patiebatur extendens. Cœpit itaque secum tracta[illegible] quatenus monasterium expeteret, san[illegible]ue se Regulæ manciparet. Ex deserens [illegible] quæ le[illegible]bebat, quosdam religiosos vi[illegible]rit, optima institutione viuentes: ha[illegible]que cum eis, in Domini timore pro[illegible]s.

Cap. xx Quodam verò tempore contigit, vt post o[illegible]nem vespertinam, cum monachi rese[illegible]rit, & diuina consuete meditarétur eloquia: vnus ex eis disputans, audiente quoque Theodoro, tabernaculū veteris Testamen[illegible] sancta sanctorum ad nouos referret po[illegible], ad circūcisionem scilicet atq; præputium, dicens quod externus tabernaculum [illegible] gereret prioris populi Iudæorum, [illegible]rem, quod est sancta sanctorum, [illegible]n præfiguraret omnium gentium, quæ & [illegible]tioris aditus meruissēt accessu[illegible], [illegible]maiorum mysteriorum particeps ex[illegible] hostiis enim animalium, & pro ar[illegible] quæ erat manna, & virga Aaron quæ fronduer[illegible]t, & tabulæ testamenti: pro thuribulo quo[illegible]; & mensâ & candelabro ac propitiatorio, Deus Verbo nobis in suâ incarnatione clementer apparuit, & illuminauit nos lumine suæ præsentiæ: nostro tumque factus est pr[illegible]pitiatio peccatorum, & pro mannâ corpus proprium largitus est ad edendum. [illegible] monachis qui præsentes aderant, [illegible] frater religiose dissereret, addidit di[illegible] Hanc interpretationem à sancto patre [illegible]o Pachomio didici, qui in Tabennensi [illegible]rio monachos primitus congrega[illegible]m quibus indies Domino auxiliante, profecit. Et credo, quia tanti viri recorda[illegible]m, peccata mea remittentur vniuersa. Audiens ista Theodorus, accensus est ani[illegible] & intra semetipsum precatus est, dicēs: Domine Deus, si talis est vir iustus in terris, di[illegible]um me fac, vt eum videam, & sequens vel[illegible]a eius, vniuersa mandata perficiam: [illegible]uus quoque factus, bona tua, quæ diligentibus te promisisti, promerear. Hæc dicens cum lacrymis, vincebatur amore diuino fortiter sauciatus. Post aliquot autem dies ve[illegible]it ad eos quidam venerabilis vir, Pecu[illegible]s nomine, longæuâ senectute decoratus, vt visitaret fratres: simulque qualiter age[illegible] scire desiderans. Quem valdè Theodorus precabatur, vt se comitem susciperet, [illegible]d sanctum Pachomium perducere di[illegible]aretur. Qui nihil differens, eum secum gratanter assumpsit. Cumque peruenissent ad locum, Theodorus adorauit Dominum, dicens: Benedictus es Domine, qui sic celeriter orationem peccatoris audisti: & sicut abs te poposceram, desiderium meum complere dignatus es. Accedens ergo ad ostium monasterij, mox vt vidit Pachomium, cœpit flere præ gaudio. Ad quem venerabilis pater ait: Noli fili mi plangere, quia & ego homo peccator sum, licet Dei opus aggressus sim: & hæc dicens, introduxit eum in monasterium. Qui cum fratrum multitudinem vidisset, illuminatus mēte, circa diuinum cultum pio zelo vehementer incaluit, ac processu temporis magna in virtutibus incrementa percepit. Erat enim largitate diuini muneris præditus, & in operibus bonis ac verbis multum prudens: & humilitate atq; contritione cordis valde mirabilis, in ieiunus sedulus, in vigiliis intentus, in oratione solicitus, numquam penitùs omittens, quo minùs spiritalis gratiæ maiora munera sectaretur. Consolabatur autē plurimos mœrore depressos: & eos qui aliquo peccato deuiauerant, admonitione humili atque beneuola corrigebat.

Venit ad Pachomiū Theodorus.

Fit monachus S. Pachomij.

Maiora semper gratiæ munera sectatur.

Cap. xxxi Denique tam præclaram ac fulgentem conuersationem eius Pachomius cernens, satis eum dilexit, & in corde suo conseruit. Audiens autem mater eius, quòd apud beatum Pachomium moraretur, ad eum properauit adolescentem, secum deferens episcoporum scripta, quæ præcipiebant, vt ei suus filius redderetur. Hanc ergo susceperunt virgines in monasterio, quod a virorum, vt supra dictum est, haud procul aberat: quæ mox mittit epistolas sancto Pachomio, similiter obsecrans, vt filium proprium videre permitteret. Tunc aduocans Theodorum Pachomius, ait ad eum: Comperi fili, quòd huc mater tua venerit, & te videre desideret: ecce nobis & episcoporum literas attulit. Pergens itaque satisfacito matri, maximè propter sanctos pontifices, qui nobis per eam dignati sunt scripta dirigere. Respondit Theodorus: Prius me venerabilis pater certum facito, quòd post tantam spiritalium rerum cognitionem, si videro eam, non dabo inde rationem Domino in die iudicij: & quod præcipis faciam. Hanc enim iuxta mādatum Christi cum toto mundo deserui. Et quomodo eam in offensionem fratrum nūc audebo conspicere? Nam si prius ante manifestationem tantæ gratiæ, filij Leui parentes propios ignorauerunt, vt iustificationes legis implerent: quanto magis ego, qui tanti muneris particeps factus sum, parentes non debeo diuinæ præponere charitati, dicente Domino in Euangelio: qui diligit patrē aut matrem

Venit ad Pachomiū mater Theodori.

Reperis filium.

Ruffin l. 3. c. 34.

Theodorus secum disceptat an sine offensione matrem videre possit.

Exodi 32. Deut. 33. Leuit. 22.

Matth. 10.

matrem super me, non est me dignus? Dicit ei Pachomius: Si probas id tibi non expedire, fili mi, non te cogo. Hoc autem eorum est, qui perfecte renuntiant huic mundo, & seipsos sibi penitùs abnegant. Oportet enim monachos, inutiles & seculares salutationes & colloquia vana diffugere: & his, qui membra Christi sunt, pia mente sociari. Si quis autem passione quadam sçculi captus, dicit: Parentes caro mea sunt, eos diligere debeo: audiat beatum Petrum Apostolum prædicantem: A quo quis superatur, huic & seruus efficitur. Qui ergo vincitur amore carnis, seruus sine dubio est carnis. Cumque non acquieuisset Theodorus matri se præsentare, decreuit & illa in ipso monasterio cum Christi permanere virginibus, hæc apud se pertractans: Si voluntatis Domini fuerit, inter alios saltem monachos videbo eum: & propter hanc occasionem, meam quoque lucrabor animam, dum in hac sanctâ conuersatione persisto. Constat igitur, cos qui rigorē pro nomine Christi, non pro vanâ laude custodiūt, plurimas vtilitatis causâ virtutes ceteris adhibere, licet videantur ad breue tempus nonnullos offendere.

Secularis conuersatio fugienda monachis. — 2. Pet. 2. — *Renuit videre matrē Theodorus.* — *Conuertitur Theodori mater.*

CAP. XXXII.

Igitur sicut huius studium ad æmulationem eorum qui meliora cupiunt imitari, protulimus: ita neglgentias aliquorum, iustum credimus intimari, ad cautelam eorum qui ista lecturi sunt. Quidam monachi secundum carnem viuentes, nec veterem hominem curantes exuere, sanctum Pachomium fortiter affligebant: frequenter itaq; salutaribus eos monitis alloquens, nullum penitus profectum eorum sentiebat. Vnde tristis & anxius, Domino pro eis supplicabat impensiùs, dicens: Dominator Domine, tu præcepisti nobis diligere proximos vt nosipsos. Quia ergo secreta cordis mei agnoscis, obsecro, ne me clamantem ad te pro eorum salute despicias: sed misertus eorum, da illis timorem tuum, vt diuinam tuam potentiam cognoscentes, in veritate tibi deseruiant, spe promissionum tuarum per omnia roborati: quia nimis affligitur anima mea pro eis, & omnes sensus mei turbantur vsquequaque. Hæc dicens, siluit. Post aliquot verò dies videns quòd nec per orationem meliores effecti sunt, iterum stans ad orationem, pro eis Domino supplicauit: & quasdam priuatas ac proprias Regulas eis orandi atque viuendi tradidit, vt saltem quasi serui statuta complentes, paulatim consuescerent ad filiorum mutuus affectionis industriâ peruenire. Qui cernentes se post concupiscentias suas ire non posse, præsentiamque sancti Pachomij formidantes, spiritu timoris, non illius casti, decepti sunt: & abierunt retrò post satanam, conuersationem eius admirabilem non ferentes. His itaque recedentibus, grex vniuersus in sui status integritate permansit, magis ac magis ad incrementa virtutum assurgens, sicuti solent in agris optima frumenta lætiùs efflorescere, cum fuerint ab eis zizania radicitus amputata. Hæc autem retuli, volens ostendere, quia sicut nihil obest hominibus sæculo deditis, si se tradiderint monachorum institutis, ita nihil vtilitatis affert monachis professio venerabilis, si negligentes existunt: sed nec oratio paterna, nec condescensio eos poterit adiuuare torpentes.

Coloss. 3. — Leuit. 19. — Matth. 19. — *Orat pro discolis monachis Pachomius.* — *Vocationē suam deseruunt quidam.* — *Nihil prodest negligenti monacho professio.*

CAP. XXXIII.

Confessor intereà Dionysius presbyter & œconomus, id est, dispensator Ecclesiæ Tentyrorum, amicissimus sancti Pachomij, comperit ab aliquibus, quòd ex aliis monasteriis ad eum venientibus, non concedat cum suis fratribus vesci: sed eos sequestrato loco iuxta monasterij fores excipiat. Contristatus itaque plurimùm super hac re, venit ad eum: & increpantis potius assumens animum, quam monentis, aiebat: Non rectè facis abba, charitatem fratribus debitam non æqualiter omnibus exhibens. Qui correctionem eius cum multâ longanimitate patientiaq; suscipiens, ita respondit: Nouit Dominus propositum meum, & paterna tua cognoscit affectio, quòd nunquam cuiuslibet animam cupiam contristari, ne dicam spernere. Quomodo igitur hoc auderem agere, vt meum contra me Dominum prouocans irritarem, qui manifestè testatur in Euangelio dicens: Quamdiu fecistis vni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis? Accipe itaq; satisfactionem meam venerabilis pater, quia non velut vitans atque spernens eos qui huc veniunt, hoc quod asseris, facio: sed quia in cœnobio congregationem suscepi, plurimos qui nuper conuersi sunt, & diuersos eorum mores esse cognosco. Nonnullos autem noui intantum ipsius conuersationis ignaros, vt nec monachorum habitum nouerint. Inter quos sunt paruuli, tantâ simplicitate viuentes, vt nec dexteram valeant scire neque sinistram. Idcircò credidi esse commodius, vt superuenientes fratres seorsum susciperentur, in honore maximo constituti. Hinc ergo non æstimo patribus vel fratribus qui ad nos diuertunt, vllam contumeliam fieri, sed magis debitam reuerentiam commodari: præsertim cùm statutis horis ad reddendum nobiscum Deo vota sua conueniant, & post hoc singuli ad loca destinata concurrant, quieti operam dantes, me secundum Deum solicitius vlibus eorùm

Dionysius presbyter Pachomiū reprehendit quod seorsim ab aliis hospites exciperet. — *Rationem ei reddit facti sui Pachomius.* — Matth. 25. — *Etiam pueri olim monachi.*

eorum necessaria prouidente. Hæc audiens præfatus presbyter, omni eum laude dignissimum comprobauit, certò cognoscens, quòd secundum Deum cuncta ageret: multumque releuatus sancti Pachomij satisfactione, lætus remeauit ad propria.

Cap. xxxiiii.

Mulier autem quædam in eadem Tentyrorum ciuitate, patiebatur fluxum sanguinis, & hac infirmitate iam prolixo tempore laborabat. Hæc audiens Pachomium Dei esse cultorem, sanctaq; conuersatione mirabilem, insuper & Dionysium presbyterum amicum eius esse charissimum, rogat eum vt sui misereatur, & quasi per occasionem necessariam ad se Pachomium conuocet. Qui precibus mulieris flexus, hoc agere non moratur. Cùm ergo venisset Pachomius ad ecclesiam, & post orationem Dionysium salutasset, iuxta eum protinus assedit. Dumque loquerentur ad inuicem, mulier fiducia fidei roborata, credensque dicenti Christo: Confide filia, fides tua saluam te fecit: post tergum eius latenter accessit, & cucullum, quod operiebat caput eius, tremens attigit: statimque sanata est. Et procidens in faciem suam, adorauit Dominum, glorificans eius clementiam, quòd tanta per seruos suos beneficia credentibus contulisset. Tunc sanctus vir Dionysius factum sentiens, benedixit mulieri, & protinus ad sua repedauit.

Hæmorrhoissa tacto cucullo Pachomij sanatur.

Matth. 9.

Cap. xxxv.

Aliquando verò necessitas exegit, vt sepis munimine monasterium vallaretur: in quo opere laborantibus fratribus, ipse lætus ferebat maximum auxilium.

Post aliquantos autem dies monachus quidam presbyter, multorum fratrum pater existens, qui solitus erat sanctum Pachomium crebrò visitare, venit ad eum cum vno fratre, propter contentionem quæ in monasterio orta fuerat, ex hac videlicet caussa: Is ipse frater, qui cum eo peruenerat, molestus erat ei nimiùm, clericatus desiderans dignitatem: quem sciens indignum tali munere, diuerso modo ne hoc ipsum fieret, differebat. Et cum ampliùs importunitatem eius ferre non posset, venit ad sanctum Pachomium, cuncta quæ negorij erant eidem pandens, certus quòd ipse solus contentiones huiusmodi posset absoluere. Qui cum caussam penitùs cognouisset, ait presbytero: Nonne ad hoc venisti, vt per me cognosceres Domini voluntatem? Audi ergo me, & da ei quod postulat, nihil in hac parte desperans. Fortassis enim per hoc officium liberabitur anima eius de captiuitate diaboli. Sæpe namque contingit, vt homo malus affectus beneficiis, ad bonos se conferat mores. Desiderium namque meliorum, pium nouit ingenerare propositum, his dumtaxat animabus, quæ non vsqueadeò negligentiæ torpore prolapsæ sunt, vt possint studere virtutibus. Nos ergo frater hoc agere decet, quod Deo placeat. Sic enim dilectio eius in nobis esse probabitur, si compatiamur alterutrum. Hoc accepto responsò, senior fecit quod sibi fuerat imperatum. Sed frater ille voti compos effectus, ad beatum Pachomium reuersus est, iam mente sobrius atque compunctus, & cadens in faciem confitebatur dicens: O homo Dei, multùm sublimatus es à Deo, qui discernens ea quæ pertinent ad salutem, malum in bono vicisti. Si ergo non fuisses erga me mitis atque longanimis, sed aliquid in me rigidum protulisses: ab hoc discedens habitu, à Deo prorsus alienus efficerer. Nunc autem benedictus tu Domino, per quem anima mea salua facta est. Tunc alleuans eum de terrâ venerabilis senex, hortabatur sedulò, vt vitam sumeret congruam dignitati, ne quando negligens, perpetua in futuro tormenta sentiret. Et osculatus eum, dimisit in pace: quem etiam vsque ad fores monasterij prosecutus est.

Prudentia [illegible]

Honores quandoque mores in melius mutant.

Clementia fructus.

Cap. xxxvi.

Adhuc autem sancto Pachomio ibidem stante, ecce vir à longe festinus veniens, ad eius vestigia prouoluitur, obsecrãs vt filiam suam à dæmonio vexatam, per Christi gratiam curare dignaretur. Quo relicto præ foribus ingressus, ipse tale ei responsum per ostiarium dirigit: Non est nobis consuetudo cum mulieribus loqui: sed si quid habes ex vestimentis eius, mitte nobis, quod in nomine Domini benedicentes, tibi protinus remittam: & credimus in Christo, quòd filia tua isto modo ab inimici liberetur incursu. Cumque tunica puellæ sancto fuisset allata, seuerè nimis intuitus ait: Non est eius iste vestitus. Affirmante verò patre atq; dicente eius esse, respondit ei: Et ego noui quòd eius sit: sed virginitatẽ suam Deo dedicans, non seruauit sanctimoniæ puritatẽ: propter hoc eius inspiciens tunicam, & intelligens castitatem suam minimè custodisse, non eius esse testatus sum. Spondeat itaque tibi in conspectu Domini deinceps viuere continenter, & propitiabitur ei Christus, sanamque restituet. Pater igitur indignans & mœrens, filiam suam perscrutatus est: & sic esse, vt sanctus Pachomius dixerat, puellæ confessione cognouit. Quæ quum iuramento pollicita fuisset, numquam se talia gerere velle, pro eâ vir beatus Domino supplicauit, benedicensque oleum misit. Quo peruncta, sine morâ curata est, & glorificabat Dominum iugiter, quòd non solùm dæmone, sed

Nõ est monachis consuetudo cum mulieribus loqui.

Benedictio vestimentorum.

Nouit occulta aliorum peccata Pachomius.

Virgo cõtra votum impudica à dæmonio vexatur.

Oleo benedicto sanatur.

etiam detestabili conuersatione caruisset, & in reliquum continentię se studiis per Christi mancipasset auxilium.

Cap. xxxvii. Tali igitur opinione de sancto viro vbique currente, alius nihilominus, qui filium suum à dæmonio possessum, sine intermissione deflebat, nec eum perducere poterat ad monasterium, genu nixus supplicabat Pachomio, vt pro eo precaretur omnipotentiam Christi. Qui cùm orasset, dedit ei benedictum panem: solicite præcipiens, vt ante cibum ex eo paululum semper energumenus sumeret. Cumq; esurisset filius eius, ex ipso pane particulam ei tradidit; sed non permisit immundus spiritus, vt exinde omnino gustaret: ex aliis autem panibus, qui erant appositi, manus suas impleuit, cœpitq; comedere. Pater ergo benedictum panem per frusta comminuens, in interioribus palmarum, sublatis exinde ossibus, immisit: & has ei tantummodò palmas apposuit, vt nesciens id quod factum est, benedictionem percipere mereretur. Quas adaperiens, ille frusta quæ iniecta fuerant, proiiciebat: & ipsas execratus palmas, nihil penitus escæ volebat accipere. Cumque pater eum sine cibo manere diebus plurimis compulisset, fame coactus, ex benedicto pane percepit: ac protinus somno detentus, à maligno spiritu liberatus est. Quem secum pater ad sancti Pachomij vestigia perduxit, laudans & glorificans Deum, qui per seruos suos operatur magnalia & gloriosa, quorum non est numerus. Alias quoque sanitates plurimas in virtute sancti Spiritus vir beatissimus faciēs, non extollebatur, nec vmquam cor eius elatum est. habebat autem hanc à Domino gratiam, vt idem semper & æqualis esset in omnibus, animumque in disciplinâ Domini solicitum retineret. Et si quando poscens aliquid à Domino, petitionis suæ non consequeretur effectum, non contristabatur omnino, sed patientissimè sustinebat, sciens hoc expedire vel sibi vel omnibus, quidquid diuina misericordia censuisset: quia frequenter intentione sincerâ videmur postulare contraria, quæ Domini bonitas cùm non concedit, præstare dignatur: & tunc potiùs clementer exaudit, cùm vota nostræ ignorantiæ nocte velata, non perficit.

Dæmon panem benedictum auersatur.

Benedicto pane dæmoniacus liberatur.

Pachomius in omnibus idē semper & æqualis.

A Deo quandoque se non exaudiri patienter fert.

Cap. xxxviii. Quidam denique iuuenis, Siluanus nomine, de scenâ conuersus, ad sanctum Pachomium venit, volens in eius monasterio commorari. Qui cùm susceptus esset, infectus peruersâ consuetudine sæculi, nullis disciplinę regulis poterat coërceri: salutemque propriam negligens, dies suos vanitatibus pristinis atque ridiculis occupabat: adeò vt nonnullos ex fratribus euerteret, & ad studium simile commoueret. Quod plurimi non ferentes, sancto Pachomio suggerunt, vt eum de monasterio pelli præciperet. Ad quam rem non eis annuit: sed æquanimiter ferens, admonuit præfatum fratrem, vt se corrigeret, & antiquæ conuersationi renuntiaret. Pro quo etiam iugiter Domino supplicabat, vt ei compunctionem cordis, solitâ pietatis abundantiâ largiretur. Cumque memoratus iuuenis in propriâ persisteret prauitate, & aliis exemplum perditionis ostenderet: ad postremum visum est omnibus, vt à sanctâ congregatione velut indignissimus arceretur. Sed beatus Pachomius hoc idem credidit differendum. Quem etiam mitissimâ atque sapientissimâ correptione conueniens, & cælestibus erudiens institutis, ita diuino timore succendit, & sic anima eius futurorum fide compuncta est, vt se deinceps abstinere non posset a lacrymis. Emendatus itaque per omnia, magnum ceteris documentum conuersionis exhibuit. In omni namque loco & in omni operatione flebat iugiter: & nec tunc quidem, cùm cibum inter fratres caperet, a lamentatione cessabat. Quæ res etiam permouit multos ex monachis, qui & dixerunt: Tandem à planctu te cohibe, nec tantâ quæsumus afflictione deficias. Qui respondit: Conor quidem, sicut iubetis, à lacrymis temperare, nec possum. Pectus enim meum veluti quædam flamma comburens, quietum me esse non sinit. Rursum ipsi dixerunt: Apud te in secreto tuo, vel certe in orationibus plangito: cùm vero conuenimus ad mensam, cibum sumere debes, & à fletibus abstinere. Nam possibile est, animam & sine istis exterioribus lacrymis semper in compunctione persistere: quia plures e fratribus videntes te flentem, manducare non possunt. Et cogebant eum fateri, cur ita se suis dilueret fletibus. Tunc ait ad eos: Non vultis vt plāgam, cum videam me foueri multis obsequiis sanctorum fratrum: quorum & puluis pedum mihi venerandus est, nec eis me conferre dignum prorsus existimo. Non ergo plangam, quòd homo de scenâ multis peccatis obnoxius, officia tanta percipiam? Timeo valdè, ne sicut Dathan & Abiron, me quoque profanum hiatu suo terra deglutiat. Illi namque impiis ausibus manibusque pollutis sancta sibimet vsurpare tentauerūt: ego verò post tantam cognitionem diuini muneris, animę meę salutem desidiosâ conuersatione neglexi. Ideò quippe ista recolens, non erubesco flere coram omnibus: quia multa facinora mea esse cognosco, quę iugibus lacrymarum fontibus debeam expiare.

Negligit salutem suam Siluanus.

Patienter eum fert Pachomius.

Perseuerātem eum in pristinâ vitâ corripit.

Compungitur Siluanus.

Iugiter fletui indulget.

Ratio assidui fletus profunda humilitas.

Num. 16.

piare. Quòd si ipsam miseram animã meam per lamenta diffunderem, nihil facerem magnum: quia nullum pro factis meis in præsenti dignũ possum reperire supplicium.

Cumque per dies singulos idem frater ad meliora proficeret, omnesq; propemodum in humilitate superaret, ita de eo sanctus Pachomius cœpit coram omnibus dicere: Testor vos fratres ac filij coram Deo & sanctis eius Angelis, quia ex quo cœnobiũ hoc fundatum est, nullum de fratribus qui mecum sunt vel fuerunt, humilitatem meam secutum esse cognosco, nisi vnum tantummodo. Quo fratres audito, nonnulli putabant hunc vnum esse Theodorum, alij Petronium, alij verò Orsesium. Cumque rogaret Theodorus eum, vt quis ille esset depromeret: & sanctus vir indicare differret, rursus eum Theodorus vehementer vrgebat. alij quoq; maiores ex fratribus plurimùm precabantur, vt diceret quis esset, cui testimonium tale perhiberet. Tunc respondit Pachomius: Si scirem eum de quo dicturus sum, vanæ gloriæ stimulis incitari, numquam eum ostenderem: sed quia proculdubio credo, quòd per Christi gratiam quantum laudis ei accesserit, tantum ipse munus humilitatis acquiret; idcircò vt eum possitis imitari, sine metu palam beatificare non desino. Tu quidem Theodore, & quicumque tui sunt similes, fortiter in monasterio certantes, [37] diabolum vinxistis vt passerem, & sub vestris pedibus allisistis eum, per Dei gratiam conculcantes vt pulverem: sed si (quod absit) neglexeritis in aliquo, consurgens is qui sub vestigiis vestris est, aduersus vos graui furore bacchabitur. Iuuenis autem Siluanus, quem dudum propter negligentiam de monasterio pellere volebatis, ita prostrauit inimicum, & à suis sensibus effugauit, vt nusquam coram eo compareat: altaque humilitate eum per omnia superauit. Et vos quidem fratres habentes opera iustitiæ, in his quæ gessistis, gloriosi confiditis: hic autem quanto fortiùs pugnat, tanto se deteriorem omnibus iudicat, ex totâ mente totaque virtute inutilem se reprobumque pronuntians. Ideò denique & lacrymas habet in promptu, quia semetipsum nimis humiliat & inclinat, nec alicuius momenti quod gesserit, existimat. Diabolum autem nil ita reddit inualidum, sicut humilitas de corde puro, cui tamen correctionis opera probantur adiuncta. Sic itaque viriliter antefatus iuuenis Siluanus per octo annorum curricula Deo militans, cursum vitæ suæ finiuit in pace. De cuius exitu testatus est beatus Pachomius, quòd multitudo sanctorum Angelorum cum magnâ lætitiâ sumentes animam eius, velut electam hostiam Christi conspectibus obtulerunt.

S. Pachomij de Siluano testimonium.

Diabolus instar passeris à sanctis monachis vinctus tenetur.

Siluanus humilitate diabolum superauit.

Humilitate diabolus maximè fugatur.

Moritur Siluanus.

Ab Angelis in cælum eius anima deportatur.

CAP. XXXIV.

Eodem tempore [38] Panos ciuitatis episcopus, Varus nomine, per omnia venerabilis ac Deo deditus, rectæque fidei feruentissimus amator existens, audiuit dispositionem conuersationis Pachomij. Quem missis epistolis euocauit, plurimis verbis exorans, vt etiam circa ciuitatem eius monasteria optata construeret. Cumque multis ex caussis precibus acquieuisset episcopi, dum properat ad eum, iustum credidit, vt per iter omnia monasteria quæ ab eo curabantur, inuiseret. Et cùm vni ex ipsis monasteriis propinquasset, cuiusdam fratris occurrit exequiis, qui vitam suam negligenter consumpserat. Fratres autem ipsius monasterij funus prosequebantur honorificè, psalmos solitos concinentes, præsentibus quoque defuncti parentibus ac propinquis. Qui cùm vidissent Pachomium, feretrum continuò deposuerunt, vt tam pro mortuo quàm pro se Domino supplicaret. Qui mox vt orationem debitam Deo persoluit, conuersus ad fratres ait: Desinite psallere. Præcepitq; defuncti vestimenta splendida, quibus indutus erat, auferri: quæ coram omnibus fecit exui, & ita cadauer efferri iussit, ac præter aliquam psalmodiam sepeliri. Igitur fratres cum parentibus eius, & vniuersis qui tunc aderant, nouum genus spectaculi contuentes, & obstupefacti nimium, precabantur senem, vt consuetam super eum psalmodiam celebrari permitteret. Quibus cùm non acquieuisset, cœperunt parentes defuncti, culpantes eum, dicere: Quid est hoc spectaculum nouum? Quis mortui non misereatur, licet sit inimicus? Sufficiens per se est ipsa calamitas. Noli, quæsumus, inferre mortuo, quod nec beluę facerent, nec tuam condecet penitus sanctitatem. Nam & nos hinc notamur maximo opprobrio, aliaque quamplurima suspicionum probra nascuntur. Vtinam numquam ad hunc locum venissemus, vtinam nec iste monachus fuisset effectus: non hunc æternum dolorem nobis infligeret. Rogamus ergo, vt solitam psalmodiam defuncto restituas. Qui respondens ait: Vere fratres ac filij, plus vobis præsentis mortui misereor, intantum vt vobis de visibili re ac temporali curantibus, ego de inuisibili eius substantiâ solicitudinem geram, & idcircò hæc ergà eum fieri decernam. Et vos quidem maiores illi dolores per hunc honorem, quem putatis, acquiritis: [39] ego autem quantulamcumq; ei requiem vel satisfactionem per hanc iniuriam præparo. Propter quod non curo pro hoc exanimi

A Varo Panos episcopo ad monasteria in eius diœcesi extruenda euocatur Pachomius.

Monasteria visitat.

Defuncti vestimenta splendida iubet exui.

Honores iniqui defuncto exhibiti in dolores ei cedunt.

animi corpuſculo, ſed pro immortali eius animâ ſatago, quæ & hanc carnem rurſus in reſurrectione receptura eſt incorruptam & integram. Alias autem ſi hoc quod vultis, annuero, veluti placens hominibus iudicabor? atque vt ad præſens vobis ſatisfeciſſe videar, id diſpicio, quod ei prodeſſe poterit in futuro. Fons enim bonitatis Deus noſter exiſtens, occaſiones quærit, per quas opulenta ſuper nos dona pietatis ſuæ effundat, remittatque nobis peccata, non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro. Nam cùm dicat in Euangelio, qui blaſphemauerit in Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro; dat indubitanter intelligi, quòd ſunt quædam delicta, quæ poſſunt & poſt hanc vitam, ſi pro eis ſupplicetur, ignoſci. Nos ergo quos dignos iudicauit Chriſti potentia diuinæ ſuæ diſpenſationis exercere medicinam, ſi non vnicuique congruens adiutorium proferamus, profectò veluti contemptores æſtimabimur, & audiemus illud quod ſcriptum eſt in prophetiâ: Videte contemptores & admiramini, & diſperdimini. Et ideò, quæſo, ſinite defunctum à propriis malis aliquatenus exui, & quantulamcumque requiem in illo futuro examine promereri. Sepelite ergo eum ſine pſalmis, vt dixi. Potens eſt enim Deus benignus & clemens, multumque miſericors, pro ſupplicatione noſtræ paruitatis eum in æternam ſuam requiem collocare. Hæc cùm dixiſſet, abierunt, & ſecundùm quod venerabilis pater præceperat, eum in monte, vbi erant parata monumenta, ſepelire curauerunt.

Peccata etiam in futuro ſæculo remittuntur.
Matth. 12.
Humiliatione & contemptu expiatur defunctus.
Act. 13.
Habac. 1.
Supplicatio pro defunctis.

CAP. XL.

Moratus eſt autem ſanctus ibidem cum monachis duobus diebus, docebatque in primis ſingulos timorem Domini, deinde qualiter aduerſus diabolum dimicare deberent, & inſidias eius per Chriſti poſſent declinare gratiam.

Tunc nuntiatur ei, quòd frater quidam de Chinoboſciorum monaſterio graui infirmitate detentus, benedictionem precis eius vltimam poſtularet. Hæc audiens homo Dei, conteſtim ſecutus eſt eos, qui hæc ſibi retulerant. Cumque concitus proficiſceretur, & duobus vel tribus milibus abeſſet à monaſterio quod petebat, audiuit ſuauiſſimam vocem in aëre perſonantem: ſuſpicienſque vidit ipſius fratris animam veloci curſu ab Angelis Domini laudantibus ad beatam vitam perennemque ſuſtolli. Comites autem Pachomij cùm neque vocem audirent, nec quidquam ſentirent penitùs, ſed tantummodò cernerent eum ad Orientem diu ſuſpicere, dicunt ei: Cur ſtetiſti pater? Properemus, vt poſſimus occurrere. Qui reſpondit: Fruſtrà iam currimus: hoc enim eſt quod diu conſidero, quemadmodum frater ipſe ad gaudia perpetua deducatur. Quem cùm rogarent, vt eis exponeret quomodo vidiſſet animam: quantum poterant audire, narrauit eis ex his quæ ipſe conſpexerat. Quidam igitur ex his euntes ad memoratum monaſterium, & diligenter inquirentes quâ horâ frater ille dormiſſet: ea quæ à ſancto didicerant viro, vera omnia cognouerunt. Hæc autem retulimus duabus ex cauſſis: primùm, volentes oſtendere, beatum ſenem nimiùm fuiſſe perſpicaciſſimum, gratiamque poſſediſſe propheticam, ac longè poſita intellectualibus oculis præuidiſſe: deinde, vt tales ſemper imitantes, malorum cóſortia ſolicitè vitaremus. Et de his quidem nobis hactenus dicta ſufficiant.

Frater moribundus benedictionem à Pachomio petit.
Pachomius videt animam eius ab Angelis in cælum tolli.
Gratiam prophetiæ habuit Pachomius.

CAP. XLI.

Sanctus ergo Pachomius ad antefatum epiſcopum cum ſuis monachis veniens, ab eo in ſummâ veneratione ſuſceptus eſt. Nam feſtiuitatem maximam in eius celebrauit aduentu, deditque ei loca vbi ſperata monaſteria conderet, ſicut dudum per ſcripta rogauerat: quę etiam venerabilis vir cum alacritate conſtruxit. Et cùm maceriæ munimen in circuitu duceret, ne quis facilè poſſet irrumpere: quidam peſtilentes homines, quos diaboli excæcauit inuidia, nocte venientes, quæ conſtructa fuerant, deſtruebant. Sed non in longum malignitatis eorum pœna dilata eſt. Nam cùm ſenex diſcipulos ſuos ad tolerantiam commoneret, & illi nequiſſimi iuxta conſuetudinem conueniſſent, vt facinorum ſuorum cœpta perficerent: ab Angelo Domini protinus exuſti ſunt, & velut cera à facie ignis ad nihilum ſunt redacti. Fratres ergo velociter vniuerſum conſummauerunt ædificium: in quo beatus Pachomius conſtituit monachos, religioſos viros, quibus Samuelem præpoſuit, hilarem virum, & dono frugalitatis eximium. Quia verò prædicta monaſteria in ſuburbano fuerant inſtituta, idem ſanctus ibi voluit manere diutiùs, vſq; dum hi quos ordinauerat, Chriſti munere firmarentur.

Suſcipitur honorificè à Varo epiſcopo.
Monaſteria extruit.
Viri ab Angelo exuruntur deſtructores.
Samuelem præficit.

CAP. XLII.

Intereà philoſophus quidam ciuitatis ipſius, auditâ ſeruorum Dei opinione, venit ad eos, ſcire volens quid eſſent, quidve profiterentur: & videns aliquos ex monachis, ait ad eos: Vocate mihi patrem veſtrum, quia de rebus neceſſariis cum eo diſputaturus ſum. Cùm cognouiſſet autem ſanctus vir, quia philoſophus eſſet, miſit ad eum Cornelium & Theodorum, præcipiens eis, vt ad ea quæ ſciſcitaretur, prudenti reſponſione ſatisfacerent. Egreſſis igitur ad eum, philoſophus ait: Multus ad nos ſermo delatus eſt, quòd ſapientiæ geratis ſtudium, &

Venit ad viros Dei philoſophus.

iuxta

iuxta religionem vestram, quietem diligatis impensius, insuper etiam prudenter his qui proponunt aliquid, satisfacere videamini: & ideo de his quæ legistis, vos interrogare disposui. Cui Theodorus: Profer, ait, quod vis. *Tentatio quæstionum proponit Theodoro.* Et philosophus, Habes, inquit, tu mecum disceptationem, vt quæ fuerint quæsita, dissoluas? Cui Theodorus respondit: Exprime iam quod intendis. Tunc philosophus ait: Quis, non natus, mortuus est? Quis rursum natus, a morte subtractus est? Quis autem, cum sit mortuus, non est fœtore corruptus? *Soluuntur à Theodoro.* Et ait Theodorus: Non grandis, inquit, hæc propositio tua ô philosophe: nam facilè quod inquiris soluam. Qui non natus, mortuus est, habetur Adam protoplastus. Qui verò natus est, nec tamen mortuus est, exstitit Enoch: qui Deo placuit, atque translatus est. Qui mortuus est autem, nec fœtore *Gen. 19.* vllo corruptus, vxor est Loth: quæ conuersa in statuam salis, quæ vsque nunc in eo habitu pro incredulorum perdurat exemplo. Et ideo consilium do tibi, ô philosophe, vt has ineptas propositiones tuas & inanes deserens quæstiones, ad verum Deum quem colimus, te sine dilatione conuertas, remissionemque peccatorum tuorum pro æterna salute percipias. Ad hæc philosophus obstupefactus, nihil inquisiuit vlterius: sed discedens, acumen viri, responsionemque tam celerem paratamque miratus est.

CAP. XLIII. Proinde Pachomius in iisdem monasteriis nuper extructis, diebus plurimis immoratus est. Exinde profectus est, atque ad aliud monasterium, quod sub eius erat ditione, peruenit. *Conqueritur de coquo ad culinam accessit monachus.* Quem cùm fratres omnes, in occursum eius properãtes, summâ veneratione susciperent, infantulus quidam de ipsa congregatione, qui inter alios occurrerat, clamare cœpit ac dicere: Verè, pater, ex quo hinc ambulasti, nullus nobis olera nec legumen aliquod coxit. Ad quem sanctus grata mente respondit: Non contristeris fili mi: ego iam coquam. *Ingreditur culinam Pachomius.* Ingressusque monasterium, post orationem venit ad coquinam: & inueniens fratrem qui coquinæ præerat, psiathos (id est, tegetes) operantẽ, quas mattas vulgus appellat, ait ad eum: Dic mihi frater, quantum temporis habes, ex quo non coxisti fratribus olera vel legumina? Qui respondit: Sunt ferè duo menses. Et sanctus *Reprehendit coquum propter psiathos pariens mattas.* Pachomius ait: Quare contra præceptum facere voluisti, vt tanta fratrum negligeretur vtilitas? Qui sub humili satisfactione respondit: Optaueram quidem, venerabilis pater, quotidie implere ministeriũ meum: sed quia quidquid coquebam, non consumebatur a fratribus, quia omnes abstinent: (soli quippe pueri aliquid cocturę percipiũt) ne tanto labore paratę proiicerentur expensæ: propterea pulmentum non coxi. At ne otiosus essem, +° psiathos elegi cũ fratribus texere, sciens vnum de his qui mihi deputati sunt, ad opus huiuscemodi posse sufficere, vt paruas escas, id est, oliuas & herbulas ad refectionem fratribus pararet. Hæc audiens Pachomius: Et quot sunt, inquit, psiathi, quos te fecisse dixisti? Qui respondit: Quingenti. Et ille. Defer, inquit, huc omnes, vt videam. Qui cum fuissent allati, protinus *Inobedientia punitur.* eos igne supposito iussit exuri. Tunc ait illis: Sicut vos traditam vobis erga dispensationem fratrũ Regulam despexistis, sic ego passim labores vestros incendio concremaui: quatenus cognoscatis, quàm perniciosum sit, patrum instituta conuellere, quæ pro animarum salute prouisa sunt. An ignoratis, quòd gloriosum sit semper, abstinere præsentibus? Nam si quis ab eâ re, quæ in eius est potestate, diuina consideratione se continet, magnum consequitur à Domino præmium. Ab eâ verò re, cuius vtendi licentiam non habet, quadam noscitur necessitate cohiberi: & ideò propter abstinentiam coactam atque inutilem, frustrà videtur expectare mercedem. Denique cum plures *Meritoriũ est abstinere ab appositis.* escæ appositæ fuerint, si fratres parcius his vtuntur propter Deum, tunc apud Deum sibi maximam spem reponunt. De cibis autem quos non vident, nec eis ad percipiendum facultas vlla tribuitur, quomodo pro parsimonia præmium conceditur? Idcoque propter exiguos sumptus tanta fratrum non debuit intermitti commoditas.

Hæc cùm loqueretur ad eos, & sufficienter eorum delicta corriperet: ostiarius ad *CAP. XLIV.* eum festinus ingressus est, magnos viros & anachoretas egregios indicans aduenisse, qui eum videre desiderarent. Quos ilicò iussit intrare, debitaque reuerentia salutans eos, post orationem per fratrum ducebat cellulas, & omnia eis monasterij loca monstrabat. Qui rogauerunt senem, vt cum eo de quibus cuperent rebus, secretò loquerentur. Tunc verò duxit eos seorsum, seditque cum eis. Illis autem de rebus abditis atque arcanis altiùs disputantibus, cœpit *Pachomius ex fœtore pravorum hæresim persensit.* sanctus Pachomius odorem sentire teterrimum. Videbat enim eos exculto satis vti sermone, & in Scripturis sanctis paratos existere: nec poterat de intolerantiâ fœtoris aliquid vel cogitare, vel dicere. Vbi ergo de diuinis eloquiis diutiùs disputarent, & hora nona iam refectionis tempus indiceret, surgentes ipsi, mox abire voluerunt. Quos sanctus vir enixiùs orabat, vt cibum pariter sumerent. Qui noluerunt penitùs acquiescere, dicentes, festinare se ante occasum solis

ad

ad propria remeare. Et vale dicentes ei, sine mora profecti sunt. Tunc sanctus Pachomius volens certiùs caussam fœtoris agnoscere, in orationem prosternitur, exorans Dominum, quatenus sibi quales essent, pandere dignaretur. moxq; cognouit, quòd impietatis eorum dogmata, quibus probabantur imbuti, tantam perniciem de eorum cordibus exhalarent. Nec mora, viros ipsos insequitur, & apprehensis ait: Vnum volo vos interrogare sermonem. Qui dixerunt: Interroga. Numquid, ait, Origenis commenta legistis? Qui negantes, dixerunt: Nequaquam. Quibus ait: Ecce contestor vos coram Domino, quòd omnis homo qui legit Origenem, & consentit his quæ prauè

Legentibus Origenem eiq; adhærentibus infernas pœnas denuntiat.

disseruit, in profunda perueniet inferorum, hereditasque eius erunt vermes & exteriores tenebræ, quibus iniquorum animæ sine fine punientur. En ego, quod mihi manifestatum est à Domino, vobis solicite nunciaui. ex hoc innocens ero: vos videritis, si ea quæ sunt tecta, respueritis. Quòd si mihi vultis acquiescere, Deoque placere per omnia, cunctos Origenis libros in flumen mergite, ne ab illis vosipsi mergamini. Hæc dicens, discessit ab eis. & rediens ad exercitium solitæ virtutis, reperit fratres in oratione consistere, cum quibus alacriter hymnos cantilenæ spiritalis explicuit.

CAP. XLV.

Monachis igitur ad vescendum conuenientibus, venerabilis senex in cellulam, vbi consueuerat supplicare Domino, se recepit. & obserans ostium, orabat intentè, memor visionis quam aliquando conspexerat: & obsecrabat Dominum, quatenus ei declararet statum monachorum qui futurus esset, vel quid post eius obitum in tantâ congregatione contingeret: & ab horâ nonâ vsque ad illud tempus, quo frater qui nocturnis orationibus præerat, vocem mitteret, & ad preces solitas excitaret, instantiam suæ supplicationis extendit. Cumque precaretur attentiùs, subitò circa mediam noctem

De statu futuro suorum diuinitus edocetur.

visionem cernit, quæ eum iuxta petitionem propriam, de statu posterorum suorum pleniùs edoceret. Nam monasteria sua vehementiùs dilatanda, nonnullosque piè victuros & continenter agnouit, neglecturos etiam plurimos didicit, suamque salutem penitùs esse perdituros. Vidit ergo, sicut ipse narrauit, multitudinem monachorum in valle quadam profundâ satis atque caliginosâ consistere: & alios exinde velle conscendere, nec valere: quia occurrebant ex aduerso sibi, nec inuicem dinoscere poterant, nec de profundo illo & tenebroso loco prorsus emergere: alios autem frustrà conatos, præ lassitudine ruere atque ad inferos peruenire: alios iacentes, miserabili ac lacrymosâ voce deflere: nonnullos verò cum maximo labore conscendere, quibus in adscensu ipso lux protinus occurrebat, in quâ constituti, referebant Deo gratias quod euadere potuissent. Ita Pachomius intellexit, quæ nouissimis essent euentura temporibus: cæcitatemque mentis eorum qui post futuri sunt, & errorem cordis, bonorumque defectum valde doluit: maxime verò, quod

Cernit præpositorum negligentiâ cuncta in peius lapsura.

præpositi tunc negligentes ac desides forent, nec in Deo confiderent, sed concordiâ discordiose vterentur, placentes stultæ multitudini, & ostentantes habitum monachorum, nullaque bona opera præferentes. Semel autem pessimis primatum tenentibus, ipsumque nomen sanctæ conuersationis ignorantibus, necesse est æmulationes ac iurgia generari, & quis præsit ac maior sit, ambitiosâ lite contendere: & reprobari quidem bonos, ac malos eligi: nec probitate morum, sed antiquitate vel ordine vnumquemque velle ceteris anteferri. vnde neq; aliqua bonis viris loquendi fiducia suberit pro vtilitate communi, sed erunt in silentio & quiete: aut certè sub colore honestatis, magnis persecutionibus affligentur. Et quid est opus singula recensere, cum omnia penè quæ sunt regulis subnixa diuinis, humanis commutabuntur illecebris? Tunc Pachomius exclamauit ad Dominum, cum lacrymis dicens: Omnipotens Deus, si sic erit, vt quid permisisti cœnobia ista constitui? Si enim in tempore nouissimo, quicumque fratribus præerunt, peruersi futuri sunt, quales erunt illi qui sub eorum regimine versabuntur? Cæcus enim si cæco ducatum præbet, vterque in foueam cadit. Heu me, quia frustrà & superuacuè laboraui. Memento Domine studiorum meorum, quæ tuo munere perfecisti: memento famulorum tuorum, qui tibi totâ mente deseruiunt: memento testamenti tui, quod vsque ad consummationem seculi a tuis promisisti custodiri cultoribus. Tu nosti Domine, quia ex quo suscepi hunc habitum monachi, nimis humiliatus sum in conspectu tuo, numquam satiatus sum pane & aquâ, vel qualibet creaturâ aliâ quam fecisti.

Præpositi non antiquitate, sed morum probitate eligendi.

Cum Deo oratione expostulat.

Matth. 15.

Toto conuersionis suæ tempore nullâ vnquam creaturâ satur fuit Pachomius.

Hæc eo dicente, vox ad eum facta est, dicens: Ne glorieris Pachomi, cùm sis homo, & indigeas misericordiâ: quia cuncta quæ condidi, meâ miseratione subsistunt. Qui confestim prostratus in terrâ, misericordiam Domini postulabat, dicens: Omnipotens Deus, veniant mihi miserationes tuæ, & viuam: & ne auferas misericordias tuas à me, *Psal. 118.* quia misericordia & veritas tua semper susceperunt me. *Psal. 39.* Scio enim ego Domine, quia nutant

mutant & claudicant vniuersa sine protectionis tuæ auxilio. Hæc cum dixisset, astiterunt super eum Angeli lucis: & iuuenis in medio eorum, ineffabili pulchritudine atq; claritate resplendens, qui instar solis ex se fulgoris radios emittebat, habens super caput coronam spineam. Et leuantes à terrâ Pachomium Angeli, dicunt ei: Quoniam petisti à Domino misericordiam, ecce venit tibi misericordia tua, Deus gloriæ Iesus Christus Filius Dei Patris vnigenitus, qui missus est in hunc mundum, & pro salute generis humani crucifixus est, spineam ferens in capite coronam. Et Pachomius ait: Oro Domine, numquid ego te crucifixi? Et Dominus placidior ait ad eum: Non tu quidem crucifixisti me, sed parentes tui. Verumtamen animæquior esto, & confortetur cor tuum, quia posteritas tua manebit in sæculum, nec vsque in finem mundi deficiet: ipsique qui post te futuri sunt, de profunda illa caligine liberabuntur, quotquot vixerint abstinenter, & curam salutis propriæ gesserint. Modò namque qui præsentià tua se continent, tuarum sequentes exempla virtutum, maximâ gratiæ luce resplendent: post te verò, qui in huius sæculi caligine fuerint immorati, quia prudenter intelligent quæ petenda sunt, quæve fugienda: & spontaneâ voluntate nullo humanitus vtentes exemplo, de tantis exilierint tenebris, omnemque iustitiam seruantes, æternam vitam toto corde dilexerint: amen dico tibi, quia cum istis erunt, qui nunc tecum in summa continentiâ & sanctitate præclari sunt, eamdemque salutem ac requiem sortientur. Hæc dicens Dominus, adscendit in cælum. Sic autem illustratus aër est, vt splendor lucis illius non possit humanis sermonibus explicari.

CAP. ... Tunc S. Pachomius super his quæ sibi ostensa sunt, vehementer admirans, ad nocturnam synaxim cum vniuersâ fraternitate conuenit. Et officio sancto solemniter adimpleto, cuncti monachi iuxta consuetudinem coram sene ad audiendum verbum Dei constiterunt. Qui aperiens os suum, docebat eos, dicens: Filioli mei, quantacumque vobis est virtus atque possibilitas, pro salute vestrâ certate fortiter, & aduersùs armatum hostem viriliter dimicate: priùs quàm veniat tempus, quo nosmetipsos, si tamen inertes fuerimus ac desides, miserabili lamentatione plangamus. Non negligamus dies nostros, quos largitus est nobis Dominus, sed operemur in eis cum omni alacritate virtutem. Dico enim vobis, quoniam si sciretis quanta sanctis in cælestibus bona parata sunt, & quæ tormenta maneant eos, qui à virtutis itinere deuiauerunt, cognitaque veritate, non in eâ dignè versati sunt, summis vtique viribus æterna supplicia vitantes, hereditatem illam beatam, quæ Dei famulis promissa est, festinaretis adipisci: quam nemo, nisi malus ac perditus, fugit ac negligit: quia quid amittat, penitus nescit: quem iam iamque resipiscere oportet, & terrenis absolui cupiditatibus, vt mala præterita deflendo iugiter, indulgentiam Domini consequatur, & sic ad meliora conuersus, iter suum dirigat, quatenus in exitu vitæ lætus existens, ad cælestem Regem cum magnâ laude perueniat: quando terrestre hoc habitaculum deserens anima, ad cognitionem suę substantię properat: quando cælestibus sociata virtutibus, ad Patrem luminum peruenire festinat. Quid extollitur homo per vanam gloriam? Quid erigitur puluis? Quid superbit terra & cinis? Eccli. 10.
Plangamus nosipsos potiùs dum tempus habemus: ne cùm fuerit expleta singulis terminata dilatio, tunc inueniamur tempus pœnitentiæ exposcere, quando iam accipere non meremur. In hac enim vitâ nobis peccata deflere permissum est: in inferno autem, sicut à sancto Dauid prophetâ didicimus, quis confitebitur Deo? Nimis anima Psal. 6.
illa probatur infelix, & omni lacrymarum fonte plangenda, quæ sæculo renuntians, iterum sęculi actibus implicatur: & inutilibus dudum curis exuta, rursum redit ad duræ seruitutis obsequia. Et ideò, charissimi fratres, ab hoc instabili mundo, & post paululum transituro, perpetuam beatamque vitam nobis non patiamur auferri. Vereor autem, & totus penitùs intremisco, ne carnis nostræ parentes vsi sęculi rebus, & vitæ præsentis occupati negotiis, qui putabant nos deseruisse mundi mala, & ab hinc iam vitâ frui perpetuâ, suo nos iudicio condemnent, dicentes nobis: Quomodo lassati estis in semitis vestris, tantis obsessi miseriis? Ex vestrâ namq; tam magnâ tristitiâ, nobis etiam mœror accessit, & pœnis nostris vester ignis adiectus est. Rami quippe nostri facti sunt inutiles: nec fructus, quos in flore monstrauerunt, ediderunt. Sed & illud propheticum ne nobis ingerant, expauesco: Ideò in deprædationem venerunt dilecti, facti sunt abominabiles, & corona capitis eorum sublata est. Ciuitates ad Austrum sitæ, clausæ sunt: nec est qui aperiat eas. Tollatur enim impius, ne videat gloriam Dei. Hæc cogitantes, fratres mei, totis certemus viribus, ne ab hoste superemur. Ille semper insistit vt perimat: nos solicitè vigilemus, ne (quod absit) eius fraude perimamur. Sap. 5. Ierem. 15. Isa. 26. secundùm Septuag.

Ante omnia præ oculis habeamus vltimum

Diem mortis infernique supplicia semper prae oculis habenda.

tinum diem, & momentis singulis aeternorum dolorum supplicia formidemus. His enim caussis anima se consueuit agnoscere, corpusque proprium ieiuniis ac vigiliis deprimens, ipsa in moerore luctuque continuo perseuerat, donec Spiritus sancti calore succensa, supernae contemplationis mereatur auxilium: & a contagiis exsoluta terrenis, diuinis iugiter exsatietur alloquiis. Aliàs etiam qui semper haec cogitat, puritatem mentis obtinet, humilitatem cordis acquirit, vanam gloriam respuit, omni saeculari prudentiâ carere contendit. Philosophetur ergo, charissimi fratres, anima spiritalis quotidie aduersus crassam carnis suae materiam: omnique circumspectione cum eâ taliter agat, quatenus ad meliora sibi consentiat. Et cùm vespere peruenitur ad stratum, singulis membris corporis sui dicat: Donec simul sumus, obedite mihi suadenti, quae recta sunt, mecumque Domino cum alacritate seruite. Manibus quoque suis dicat: Veniet tempus, quando iactantia vestra cessabit, quando pugillus administrator iracundiae, non erit, quando palmae, quae ad rapinas extensae sunt, conquiescent. Pedibus dicat: Erit quando ad iniquitatem non valebitis prorsus excurrere, quando prauitatis itinera non poteritis intrare. Cuncta quoque membra sua similiter alloquatur, & dicat eis: Antequam mors nos ab inuicem dirimat, & separatio quae per peccatum primi hominis accidit, impleatur: certemus fortiter, stemus perseueranter, viriliter dimicemus, sine torpore atque pigritiâ Domino seruiamus, vsque dum rursus adueniat, & temporales abstergens sudores nostros, ad immortalia nos regna perducat. Fundite lacrymas oculi, demonstra caro tuam nobilem seruitutem, collabora mecum in precibus, quibus Deo confiteor: ne, cùm requiescere vis atque dormire, perpetua nobis cruciamenta conquiras. Et ideò vigila semper in operibus tuis: quia si te sobriè gesseris, bonorum tibi retributio copiosa proueniet. Quòd si neglexeris, tormentorum genera miseranda te succident: & tunc audietur vlulatus animae deflentis ad corpus: Heu me, quia colligata sum tibi, & propter te poenam perpetuae condemnationis excipio. Si haec intra nos assidue retractemus, efficiemur verè templum Domini, & Spiritus sanctus habitabit in nobis, nec vlla nos satanae poterit vlteriùs circumuenire versutia. Super decem millia quoque paedagogorum magistrorumque doctrinam, timor Domini per cogitationes huiuscemodi nos erudiet, prudentesque custodiet: & quaecumque forsitan humano sensu non valemus attingere, haec nobis Spiritus sanctus inspirabit. Nam quid oremus, vt beatus ait Apostolus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Erant quidem & alia plurima quae diceremus: sed ne vos multum laborare cogamus, hunc terminum sermonibus nostris imponimus. Deus pacis & gratiae confirmet vos, atque corroboret in timore suo, fratres, Amen. Hæc dicens, sine morâ surrexit, & commendans eos Domino, profectus est.

Anima ad corpus & membra colloquium athleticũ.

1. Cor 4.

Timor Domini optimus virtutum magister ac paedagogus.

Rom. 8.

CAP. XLVII. Tabennae reditus.

Cumque pergeret ad monasterium, cui cognomen erat Tabennense, cum Theodoro & Cornelio, ceterisque quampluribus fratribus, substitit parumper in itinere, velut interrogans aliquem de quodam secreto negotio: & cognouit in spiritu, vnum de mandatis quae praefixerat in monasterio, fuisse neglectum. Praeceperat enim fratribus, qui in pistoriâ arte laborabant, vt si quando facerent oblationes, nihil loquerentur superuacuum, sed apud semetipsos salutaria meditarentur eloquia. Vocauit ergo Theodorum, qui ipsius monasterij curam gerebat, & dicit ei: Vade secretò, & solicitius inquire, quid fratres serò, cùm oblationes facerent, sunt locuti: & quidquid deprehenderis, ad me referre curabis. Qui pergens, diligenter inuestigauit omnia: & ea, quae didicit, sancto Pachomio nuntiauit. Qui dixit: Num existimant fratres, quòd traditiones quas eis dedimus seruandas, humanae sint: & nesciunt, quòd pro cõtemptu etiam minimi mandati, magna pericula negligentes maneant? Nónne VII. diebus Israël silentium circa Ierichuntinam ciuitatem concorditer tenuit, deinde tẽpore constituto totus populus exclamans ciuitatem protinus cepit: & ita praeceptum Dei, quamquam datum per hominem, nullà dissimulatione contempsit? Nunc ergo vel deinceps monachi praecepta nostra custodiant, vt hoc eis peccatum negligentiae remittatur, siquidem & nosipsi, quae aliis indicimus, omni solicitudine custodimus.

Oblationũ panem silentio pertinuit.

Silentij violationem absens cognoscit.

Cõtemptum etiam minimi mandati periculosum.

Tunc ingressus monasterium, post orationem venit ad fratres, qui psiathos operabantur, sedensque cum eis, coepit & ipse texere. Transiens autem puerulus, qui constitutus erat ad obsequium eius, [41] qui septimanam faciebat, intendit texentem beatum Pachomium, & dicit ei: Non benè pater operaris, alio modo abbas Theodorus intexit. Et mox surgens ait ad puerum: Ostende mihi fili quomodo texere debeam. Et cùm didicisset ab eo, sedit rursus ad opus suum, mente tranquillus, & in hoc

A puero reprehensus, mattas texere discit.

facto

facto superbiæ spiritum comprimens. Nam si secundum carnem quantulumcumque saperet, nequaquam pueri monitus acquiesceret, sed potius increpasset eum, quòd vltra ætatem suam loqui præsumeret.

Alio verò tempore, cùm se remouisset ab omnium conspectu, & in secreto suo moraretur, introiuit ad eum diabolus habitu simulato, & ex aduerso consistens: Aue, inquit, Pachomi. Ego sum Christus, & veni ad te fidelem amicum meum. Tunc ille reuelante sibi Spiritu sancto, visionem intuens inimici, cogitabat intra se, atque dicebat: Aduentus Christi tranquillus est, & visio eius omni timore libera, & gaudio plena est: protinus enim & humanæ cogitationes abeunt, & desideria æterna succedunt: ego autem nunc turbatus, variis cogitationibus æstuo. Et continuo surgens, & Christi signo se muniens, extendit manus suas vt ipsum comprehéderet. Et exsufflans in eum dixit: Discede à me diabole, quia nequissimus es tu, & visio tua, & artes insidiarum tuarum: nec habes locum apud famulos Dei. & factus veluti puluis, cellulam eius molestissimo fœtore compleuit, ita vt ipsum corrumperet aërem, voce magna proclamans: Modò te lucratus essem, & sub meam potestatem redegissem, sed præualuit virtus Christi: ideo deludor à vobis in omnibus. Verumtamen quantum possum, vos inpugnare non desinam: oportet enim me opus meum sine intermissione complere. Pachomius ergo confortatus spiritu sancto, confitebatur Domino, gratias agens de miris erga se beneficiis ac muneribus.

In hoc etiam monasterio quadam nocte cum Theodoro deambulans, subitò procul intuitus est grandem phantasiam, multâ ratione compositam. Erat enim in habitu mulieris, excedens omnem humanam pulchritudinem, ita vt formæ eius expositio & visus exponi non posset. hanc videns sanctus Theodorus, turbatus est valde, & vultus eius immutatus est. Quem venerabilis senex videns nimium formidare; Confide in Domino, ait, ô Theodore, nec aliquatenus expauescas. Hæc dicens, stetit in oratione supplicans Domino, vt stupenda illa phantasia diuinæ maiestatis præsentiâ fugaretur. Cumque simul orarent, cœpit illis proxima fieri, quam præcedebat plurima dæmonum multitudo. Cùm ergo preces suas Pachomius explicasset, illa veniens, ait ad eos: Quid superflue laboratis, dum contra me nihil agere potestis? Ego namque potestatem accepi a Domino, tentare quos volo. Et interrogauit eam Pachomius, dicens: Quid vis esse, vel vnde venis, aut quem tentare tu quæris? Quæ ait: Ego sum diaboli virtus, & mihi est caterua dæmonum tota subiecta. Ego sum quæ sancta lumina in terram præcipito, & caligine mortiferæ voluptatis inuoluo. Ego Iudam quoque decepi, & ab Apostolatus deieci fastigio. Et te igitur, ô Pachomi, expetiui à Domino, & impugnare non cesso: nec possum amplius opprobria dæmonum sustinere, quod vniuersis impugnationibus ac prælus viris superiorem te esse demonstraueris. Nullus enim me, sicut tu, sine viribus reddidit. Nam iuuenibus & senibus, necnon & pueris doctrina tua me subdidit: & vt ab eis penitus conculcer, effecit: tantum congregans contra me exercitum monachorum, & muro inexpugnabili Dei timore circumdans ita, vt nimistri mei non valeant ex vobis quemquam suâ multiplici fraude seducere. Hæc autem nobis omnia contingunt propter verbum Dei, factum hominem: qui vobis potestatem tribuit, nostram proculcare virtutem. Et Pachomius ait: Quid igitur? Me solum, sicut dixisti, tentare venisti, an non alios? Et te, ait, & qui tui sunt similes. Iterum sanctus vir interrogauit eam, dicens: Ergo & Theodorum? Illa respondit: Et Theodorum expetiui, & potestatem accepi tentare vos: sed appropinquare vobis penitus nequeo. Et interrogantibus eam, cur non posset id agere, respondit: Si vobiscum pugnauero, non parua vobis vtilitatum commoda ministrabo, maxime tibi, ô Pachomi, qui ad tantam celsitudinem peruenisti, vt corporeis oculis gloriam Domini dignus sis habitus intueri. Sed numquid in perpetuum cum tuis monachis habitabis, quos nunc & orationibus protegis, & exhortatione corroboras? Erit tempus post obitum tuum, quando inter eos, prout libuerit, debacchabor, & agam de his quæcumque placuerint mihi. Tu namque facis vt nunc a tantâ monachorum congregatione conculcer. Et sanctus vir: Nónne scis, inquit, infelix, quod fortitan post nos meliores erunt, qui Christo sincerâ voluntate feruientes, eos qui ad disciplinam Domini confugerint, & doctrinis spiritalibus imbuant, & piis exemplis ædificent. Noui, ait illa, quòd contra caput tuum modò mentitus sis. Tunc Pachomius ait: Tu mendacij principatum geris, nam præscire nihil omnino præuales. Hoc enim solius Dei est, & maiestatis eius ac potentiæ proprium, cuncta prænoscere. Quæ respondit: Secundùm præscientiam quidem, vt dicis, penitùs nihil noui, coniiciendo ta-

Apparet ei dæmon in specie Christi, & effugatur.

Fructus Christi ad monachos... diabolo.

Munit se signo crucis.

Recedit cum fœtore & clamore dæmon.

Rursus ei apparet dæmon pulcherrimæ mulieris forma.

Loquitur cum dæmone Pachomius, varia ex eo sciscitatur.

Doctrina Pachomij dæmon subditur.

Timor Dei murus inexpugnabilis.

Christi incarnatio vires dæmonum infregit.

Pachomius gloriam Domini corporeis oculis vidit.

Ignorat futura contingentia sua causa dæmon.

men plurima cognosco. Et sancto Pachomio sciscitante, quomodo coniiciat, ait illa: Ex præcedentibus quæ sunt ventura, considero. Et vir sanctus ait ad eam: Quomodo coniicere possis, exprime. Et illa: Omnis, inquit, rei principium processu temporis ad constitutum tendit augmentum, deinde ad detrimentum diuergit. Sic ergo & in hac diuinâ vocatione coniicio, quæ inter initia sua cælesti roborata præsidio, signis & prodigiis, variisque virtutibus creuit. Cùm igitur senescere cœperit, à propriis minuetur incrementis, aut temporis diuturnitate lassescens, aut negligentiæ torpore deficiens, tunc aduersus huiuscemodi potero præualere. Sed & nunc opus meum est, supplantare quos possum, magnosque viros tentare non desino. Cui Pachomius ait: Si, vt dicis, magnos viros tentare non desinis, propriumq; opus tuum animarum perditionem esse professa es, vtpote quæ cunctos excellis in malitiâ dæmones: dic, quomodo nunc aduersus Dei famulos non potes præualere? Et illa: Iam tibi, inquit, ante prædixi, ex quo mirabilis incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus: ita vt ab his qui credunt in nomine eius, 41 illudamur vt passeres. Veruntamen etsi infirmi sumus redditi, nô vsqueadeò gerimus otia, vt non quos possumus, decipere moliamur. Numquam quippe quiescimus aduersari generi vestro, serentes malas cogitationes in animabus eorum, qui contra nos decertare contendunt. Et si nobis titillantibus annuere eos ex parte aliquid senserimus, tunc amplius nequissimas cogitationes immittimus, & diuersarum voluptatum incendia ministramus: & ita prælliantes acerrimè, subintramus eos, nostræque plenius potestati subiicimus. Si verò viderimus ea quæ suggeruntur à nobis, eos è contrario non solum non suscipere, verùm nec libenter attendere, fideque quæ in Christo est, vigilanter & sobriè se munire, sicut fumus dissipatur in aëre, sic ab eorum cordibus pellimur & fugamur. Non omnibus etiam viribus nostris permittimur cum omni homine congredi; quia non omnes possunt nostros impetus sustinere. Nam si concederetur nobis passim contra omnes nostrâ fortitudine depugnare, multos possemus, qui nunc tuo fouentur labore, decipere. Sed quid agimus? quia iuuantur precibus tuis, & virtute atque potentiâ Crucifixi muniuntur. Tunc sanctus Pachomius voce magnâ cum gemitu dixit ad eam: O indormitabilis nequitia vestra, quæ numquam aduersus genus humanum sæuire desistit, donec iterùm diuina virtus, id est, Dei Filius de cælis adueniens, ex integro vos consumat & perdat. Hæc dicens, increpauit cateruam dæmonũ sub nomine Christi. Quæ mox dissipata est, & ad nihilum dissoluta.

Modus quo futura per côiecturam cognoscit dæmon.

A naturali & frequêti verũ euentu argumentatur.

Proprium opus dæmonis animarũ perditio.

Incarnatio Christi vires elisit diaboli.

Modus, quo fiis insidiatur dæmon.

Non permittit Deus dæmoni quemlibet quomodolibet tentare.

Fugat dæmonum turbam Christi nomine.

Mane autem facto, conuocans Pachomius omnes fratres, qui vel sanctitate vitæ, vel antiquitate temporis præcedebant, exposuit eis cuncta quæ viderat atque audierat à malignis spiritibus. Insinuauit etiam per epistolas suas absentibus, muniens eos in disciplinâ atq; timore Domini, & instruens prouidenter, vt in nullo prorsus phantasiis dæmonum cedant, nec insidiarum multiformium præstigia extimescant. Qui videntes & audientes quæ per diuinam gratiam ab eo miracula gerebantur, corroborati atque solidati fide, cum omni alacritate laborem continentiæ sufferebant.

CAP. L.

Intereà alicuius fratris, qui patientiæ senis æmulus & imitator erat, cùm staret ad orationem, percussit scorpius pedem: & adeò virus infudit, vt vsque ad cor eius dolor excurreret, & spiritum paulo minùs exhalaret. Qui licet sit affectus extremo cruciatu, non tamen se commouit à loco suo, donec finiretur oratio: pro quo statim Pachomius preces Christo fudit, & pristinæ sanitati restituit.

Ictus à scorpione quidã in oratione perseuerat.

Orante Pachomio sanatur.

CAP. LI.

Theodoro quoque grauis passio capitis inflicta, dolores acerrimos excitabat. Qui cùm rogaret Pachomium, vt eum suis releuaret orationibus, ait ad eum: Putasne, fili, quòd alicui contingat dolor, aut passio, aut aliquid huiusmodi sine permissione Dei? Idcircò in dolore sustine, & in humilitate tuâ patientiam habe: & quando voluerit Dominus, conferet tibi sospitatem. Quòd si te diutiùs probare dignatur, esto gratus, vt fuit perfectissimus & patientissimus Iob, qui multas tribulationum & cruciatuum tentationes excipiens, Dominum benedicebat. Et sicut ille, tu quoque pro doloribus tuis maiorem requiem a Christo percipies. Bona quidem est abstinentia, & in oratione perseuerantiâ: tamen infirmus magis præmium adipiscitur, cùm longanimis & patiens inuenitur. Et quia nobis de magnanimis viris sermo processit, necessarium reor, vnius adhuc viri tolerantiam, quæ cunctam laudem transcendit humanam, proferre in mediũ pro vtilitate multorum.

In infirmitate Dominus benedicendus.

Patientiæ in ægritudine meritũ maximum.

CAP. LII.

Zachæus quidam monachus, post longa continentiæ tempora, regio morbo correptus, sequestratam à fratribus habuit cellulam, totâ vitâ suâ pane tantùm & sale contentus. Semper autem psiathios operabatur: tantamque contritionem propter Dominum sustinebat, vt sæpenumerò funiculos

Zachæus totâ vitâ pane & sale contentus.

Læsio manuum assiduo labore. culos intorquens, compungerentur manus eius, & sanguinis guttæ effluerent: intantum, vt ex ipso opere magna viri tolerantia monstraretur. In tantâ igitur infirmitate corporis constitutus, numquam fratrum collectam deseruit: sed ad explendas omnes diurnas orationes, solicitè conuolauit, adeò vt numquam dormiret interdiu. Consueuerat autem per singulas noctes, postquam caperet somnum, quædam de Scripturis sanctis meditari: totaque membra sua Christi signaculo muniens, glorificabat iugiter Dominum, & ita paululùm quiescebat. *Quietem ita impugnat signo crucis.* Deinde circa noctis medium surgens, vsque ad matutinas orationes alacer permanebat. Huius aliquando manus quidam frater inspiciens, operis nimietate atque violentiâ fortiter sauciatas, & respersas sanguine, dicit ei: Quid ita pater durissimo labore te discrucias, maximè tali infirmitate depressus? An fortè metuis, ne apud Deum contrarias offensam, vel otij crimen incurras, si non sedulò fueris operatus? Scit Dominus quid pateris, & quia nemo tantis tribulationibus afflictus, vllum valet opus attingere: præcipuè tu, qui nullâ necessitate constringeris. Nam si peregrinis post Deum sufficientiam pauperibusque largimur, quanto magis tibi tanto patri cum deuotione maximâ seruiemus? Ad quem ille respondit: Impossibile est mihi non operari. Et frater ait: Si hoc, inquit, tibi placet, saltem manus tuas oleo perunge: ne tantum sanguinem profluentes in labore deficiant. *Medicinâ [illegible] dolor augetur.* Qui consilio eius acquiescens, fecit quod hortatus est eum: & intantum vulneratæ manus eius grauatæ sunt, vt nequaquam posset ferre cruciatus. Ad quem visendū beatus Pachomius veniens, causamque cognoscens, ait ei: Putabas frater, quod te oleum posset iuuare? Quis eum te coëgit ita sedulò laborare, vt sub prætextu operis, in hoc visibili oleo magis quam in Deo spem tuam poneres? Aut numquid impossibile est Deo sanare te? Aut ignorat ægritudines singulorum, nostrisque commonitionibus indiget? vel despicit nos qui est naturâ misericors? Sed vtilitatem considerans animarum nostrarum, sinit ad momentum nos pati tristitiam, vt tolerantiæ perpetua præmia largiatur. Super ipsum igitur omnem curam nostram solicitudinemque iactemus: & quando voluerit, vel quomodo iudicauerit, ipse terminum doloribus nostris benignus imponet. Qui respondens, ait: Ignosce mihi, venerabilis pater, & ora pro me Dominum, vt & hoc mihi delictum remittere pro suâ pietate dignetur.

Asseuerabant etiam plurimi de hoc sene, quòd per annum integrum se defleuit, post biduanum ieiunium parum cibi percipiens. *Biduanum ieiunium.* Hunc S. Pachomius monachis proponebat, velut exemplum bonorum operum, firmamentumque virtutum. Ad quem etiam eos qui erant in mœrore positi, dirigebat: quia habebat & consolatorium verbum, sicut nullus alius. Qui vsque ad finem fortiter decertans in senectute sanctâ, pro doloribus tantis æterna solatia recepturus, ad cælestia regna transiuit. *Moritur Zachæus monachus.*

CAP. LIII

Certus itaque Pachomius, quòd talentum sibi creditum numquam prorsus absconderat, sed omnibus prærogans, & hunc & alios quamplures perfectæ conuersationis ad Christum antè præmiserat, diem festum lætâ mente celebrabat, super tantis ac talibus fructibus à Domino sibi concessis, de quibus noster hic sermo diu productus est, Deo gratias referens. Post beatissimum verò Paschalis festi diem, multis fratribus ad Dominum præmissis, ad postremum ipse quoque S. Pachomius infirmatus est: & ministrabat ei Theodorus, cuius sæpè meminimus. *Infirmatur Pachomius.* Et quamuis esset toto corpore nimis attenuatus ac debilis, faciem tamen habebat hilarem atque fulgentem, ita vt ex hoc quoque videntibus piæ mentis ac sincerissimæ conscientiæ suæ monstraret indicia. *Hilaris facies puræ mentis indicium.* Ante duos ergo dies sanctæ dormitionis suę, conuocans vniuersos fratres, ait ad eos: Ego quidem, charissimi, viam patrum securus ingredior: nam video me à Domino protinus euocari. Vos ergo mementote verborum, quæ à me frequenter audistis: & vigilantes in precibus, sobrij estote in operibus vestris. Nulla sit vobis coniunctio cum sectatoribus Meletij, vel Arrij, vel Origenis, seu ceteris Christi præceptis aduersantibus. *Hæreticorum consortia vitanda monet.* Cum illis autem conuersamini, qui Dominum metuunt, & possunt prodesse vobis conuersatione sanctâ, & animabus vestris spiritualia præstare solatia. Ego namque iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. *2. Tim. 4.* Eligite igitur ex vobis fratrem, me præsente, qui post Deum præsit omnibus, curamque vestrarum gerat animarum. *Iubet Prælatum se præsente eligi.* Quantum verò meâ discretione perpendo, Petronium ego ad hoc opus idoneum iudico: vestrum autem est, quod expedit vobis, eligere. Receperunt ergo & in hoc obedientissimi filij consilium patris. *Petronium nominat ipse.* Erat enim Petronius potens in fide, humilis in conuersatione, intellectu prudentissimus, bonis moribus, discretione perfectus. Pro quo precem Domino sanctus Pachomius fudit: quia & ipsum in monasterio, cognomento Chinobosciorum ægrotare comperérat. Cui, licet absenti,

 cunctam

cunctam fraternitatem commendauit in Domino, mittens ad eum protinus vt veniret. Et signaculo Christi se muniens, atque Angelum lucis qui fuerat ad se directus, adspectu intuens hilari, sanctam reddidit animam, 44 quarto decimo die mensis Pachon, secundum Ægyptios, quod est iuxta Romanos, ad septimum diem Iduum Maiorum.

Moriturus signaculo Christi se munit.

Moritur Angelo conspecto Pachomius.

Cuius venerabile corpusculum discipuli eius, sicut decebat pro more curantes, totam noctem super illud duxère peruigilem, psalmos hymnosque canentes: sequenti verò die sepelierunt eum in monte, vbi fuerat constitutum. Illi autem qui missi erant ad sanctum Petronium, eum deduxerunt, adhuc infirmitate ipsâ laborantem. Qui paucis diebus totam fraternitatem gubernans, & hic in pace defunctus est, relinquens post se virum iustum & acceptum Deo, 45 Orsesium nomine.

Vigilia, Psalmi & hymni funeres.

Moritur Petronius.

Petronio Orsesius succedit.

CAP. LIV. Hæc igitur nos ex multis eorum meritis descripsimus pauca, & ex magnis parua digessimus, non vt illis honor aliquis præstaretur: nec enim fas est, eos indigere præconiis, quibus sufficiens est æterna laus & indeficiens gloria, quam coram Christo & sanctis Angelis eius adepti sunt, & pleniùs cum suis corporibus in resurrectione omnium consequentur. Fulgebunt enim sicut sol in regno Dei, qui glorificantes se glorificare testatus est: sed & nos æmulatores eorum pro nostris efficiamur viribus, cùm vitas eorum preclarissimas agnoscentes, eas imitari Christo donante contendimus, precibus semper adiuti beatorum patrum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, omniumque Sanctorum, per quos omnipotens & clemens Deus noster, beata & coæterna & consubstantialis & inseparabilis Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, glorificatur iugiter & collaudatur: quia ipsi debetur omnis laus & gloria in sæcula seculorum. Amen.

Matth. 13. 1. Reg. 2.

Adiutoriũ à Sanctorum precibus.

NOTATIO.

PROLOG. 1 DOMINÆ] *Totus hic Prologus interpretis deest editioni Coloniensi. Habetur in MSS. & veteribus editionibus. sed in editionibus non rectè est* Domine, *tamquam si viro alicui primario hæc Vita inscribatur. Imò verò vel ipsa dedicatio & constructio* Dominæ *legendum suadent, vt habent manuscripti S. Laurentij Leodij & Gemblacensis.*

Sed quæ hæc Domina? *Difficile est diuinare. Suspicor tamen Gallam indicari, Symmachi Consulis & Patricij filiam, claris ortam natalibus, & religione præstantem, quæ Dionysij huius Exigui tempore vixit Romæ in monasterio ad S. Petri ecclesiam. Ducor duobus sequentium numerorum argumentis, quibus Symmachi delatores, & eiusdem gloriosum pro Christo martyrium designantur.*

Gallæ huius celebris memoria in Martyrologio Romano, v. Octobris: Romæ S. Gallæ viduæ, filiæ Symmachi Consulis, quæ viro suo defuncto, apud ecclesiam B. Petri multis annis, orationi, eleëmosynis, ieiuniis, aliisque sanctis operibus intenta permansit: cuius felicissimum transitum sanctus Gregorius Papa descripsit. *Quamquam de die obitus sanctæ Gallæ disceptat Arnoldus Wion Ligni vitæ parte II. libro III. ad diem VI. Aprilis, quo eius obitum contigisse ex S. Gregorio probat. & v. Octobris potiùs diem Translationis vel Commemorationis eius esse pertendit.*

De eâ S. Gregorius libro IV. Dial. cap. XIII. Gothorum namque temporibus Galla, huius vrbis nobilissima puella, Symmachi Consulis atque Patricij filia, intra adolescentiæ tempora marito tradita, in vnius anni spatio eius est morte viduata, & ad Petri Apostoli ecclesiam monasterio se tradidit, *&c. Ex hoc ceteri recentiores sua desumpsère, Petrus in Catalogo SS. lib. IX. c. XXV. Trithemius de Viris illust. Ord. S. Benedicti lib. III. cap. XIII.*

Scripsit quoque Fulgentius egregiam ad Gallam de consolatione super morte mariti, & statu viduarum epistolam, in quâ inter cetera: Disce igitur tu quoque nihil de nobilitate generis assignare. & licet auo, patre, socero, marito Consulibus pridem fueris inter sæculares illustris, nunc in eo te illustrem fieri cognosce, in quo tibi virtus humilitatis accrescit. *vbi etiam se ad Probam sororem eius (quia videlicet in eodem monasterio vti sorores viuebant) scripturum asserit:* Disposuimus etiam (si Dominus voluerit, & si vixerimus) ad sororem tuam, sanctam Christi virginem Probam, quam Dominus hoc tempore precipuum in vrbe Româ dare dignatus est virginitatis & humilitatis exemplar, de ieiunio & oratione aliquid scribere. *Quo tempore etiam Eugyppius ad Probam virginem scripsit librum Thesaurorum ex Augustino, vt testatur Cassiodorus Diuin. lect. cap XXIII.*

Alia est, opinor, Galla senior, Q. Aurelij Symmachi senioris Cons. ordinarij & Præfecti vrbis neptis, cuius ipse meminit libro VI. epist. XXXII. quamque nepoticulam suam vocat.

Alia quoque Galla, Eucherij, pòst Lugdunensis Episcopi, vxor, cuius dum de Eucherio agit, meminit Ado in Martyrologio XVI. Nouembr. & Petrus in Catalogo SS. libro X. cap. LXVII.

Alia est, de cuius sepulcro agit Gregorius Turonensis de gloriâ Confess. cap. XXXVI. quæ sepulta fuit in ecclesiâ S. Venerandi in Aruerniâ: quam Baronius in Martyrologio eamdem cum priore putauit. Sed ea inclusa fuit Lugduni, hæc in Aruerniâ sepulta.

Alia item Galla vidua cum filiâ Simpliciolâ, quam S. Augustinus laudat epistolâ CIII. quæ in Africâ vixerunt.

2. QVOD HVIVSMODI PESTES] *Statim infra:* Tales expertus vir beatus, atque gloriosus genitor vester, Dominus meus. *Intelligit, opinor,*

delatores Symmachi & Boetij, de quibus ita Procopius libro I. de Bello Gothico: Σύμμαχος καὶ Βοέτιος ὁ τούτου γαμβρὸς, εὐπατρίδαι μὲν τὸ ἀρχαῖον ἤστην· πρώτω δὲ βουλῆς τῆς Ῥωμαίων καὶ ὑπάτω ἐγενέσθην. ἄμφω τε φιλοσοφίαν ἀσκήσαντε, καὶ δικαιοσύνης ἐπιμελησαμένω οὐδενὸς ἧσσον, πολλοῖς τε ἀστῶν καὶ ξένων χρήμασι τὴν ἀπορίαν ἰασαμένω, καὶ δόξης ἐπὶ μέγα χωρήσαντε, ἄνδρας ἐς φθόνον τοὺς πονηροτάτους ἐπαγαγέσθην, οἷς δὴ συκοφαντοῦσι Θευδέριχος ἀναπεισθεὶς ἅτε νεωτέροις πράγμασιν ἐγχειροῦντας τὼ ἄνδρε τούτω ἔκτεινε, καὶ τὰ χρήματα ἐς τὸ δημόσιον ἀναγράψασθαι ἐποιήσατο. Symmachus, & huius gener Boëtius, à suis maioribus generis nobilitatem adepti, inter Romanos senatorios viros principes erant, & Consulatu vterque dignitate perfuncti, philosophiæ super ceteros, & æquitati studuerunt, multisque tam ciuium quàm externorum inopiæ succurrendo saluti fuere. Hi postquam ad ingentem gloriam enascere, deterrimos quosque in sui inuidiam concitarunt. Nam his calumniatoribus Theodoricus Rex persuasus, Symmachum Boëtiumque, perinde ac rebus nouis studentes, occidit, eorumque bona omnia publicauit. *Meminit & delatorum suorum Boëtius lib. I. Consol. Philos. Pros. IV. Symmachi & Boëtij iussu Theodorici occisorum mentionem facit Anastasius Bibliothecarius in Vitis Pontificum in Ioanne I. & Paulus Diaconus Historiæ miscellæ libro XV.*

3. GENITOR VESTER] *Fuerit hic Q. Aurelius Memmius Symmachus Exconsul ordinarius & Patricius, ad quem exstat epistola Ennodij lib. VII. epist. XXV. cuius etiam lib. VIII. epist. XXVIII. idem meminit. Theodoricus quoque Rex eidem scribit apud Cassiodorum libro II. epist. XIV. & lib. IV. epist. VI. & LI. Eiusdem apud eumdem mentio inter Senatores, quibus examen Prætextati & Basilij, qui magiæ arcessebantur, demandatum libro IV. epist. XXII. Meminit & Symmachi Hormisda Papa ep. XXXVII. & LXVI. quas habes inter decretales Pontificum epistolas.*

Intelligi autem hic à Dionysio Symmachum, Gallæ genitorem, qui martyrium pro Christo sustinuit, videtur colligi ex verbis sequentibus: Non solùm patienter & fortiter insectationes eorum semper pro iustitiâ pertulit, sed etiam felici fine pro veritate (quæ Christus est) constanter atque sublimiter totius mundi aduersa superauit.

CAP. I. 4. AMMON] *Habes de eo & Theodoro apud Athanasium in Vitâ Antonij cap. XXXII. In veteribus editionibus deest hic integra linea post* fundamenta, *videlicet*; conuersationis eorum fratrum, qui nunc in monte Nitriæ commorantur.

CAP. IV. 5. CONSTANTINO POST PERSECVTIONEM IN IMPERIO PERDVRANTE] *Ita MSS. & veteres editiones. In Coloniensi deest* post persecutionem; *& male ibi* properante *pro* perdurante. *Intellige de persecutione Diocletiani & Maximiani, quæ durauit decem annis, vt est apud Eusebium libro VIII. capite XXXVII. Hist. Ecclesiast. & in Chronico: Incepit ea persecutio XIX. anno Diocletiani, & durauit ad annum VI. Constantini (iustus enim ita annorum denarius exurgit) quo Maxentius occisus, vt habet incorruptum Eusebij Chronicon Amandinum manuscriptum, & Pontaci & Scaligeri editum. Rectè igitur* post persecutionem, *scilicet Diocletiani & Maximiani. Nam licet illi secundo persecutionis anno purpuram deposuerint, vt habet Eusebij Chronicon; eorum tamen nomine sæuiebat persecutio per sequentes Imperatores & Cæsares, qui tamen omnes extincti sunt intra illud decennium. Nam Seuerus Cæsar primo anno Constantini interfectus est. Galerius Maximianus III. Constantini, Maximinus IV. eiusdem anno moriuntur. Maxentius VI. Constantini anno superatus occubuit. Ipse Herculius Maximianus II. Constantini anno occisus. Ita annos hos digerit Eusebij MS. Chronicon Amandinum, cui Hieronymus multa, vt fatetur in præfatione, inseruit. Vt mirum non sit, si de morte Maximini Chronicon dissentiat ab Eusebij historiâ Ecclesiasticâ, qui libro IX. c. VIII. Maximini mortem refert post mortem Maxentij.* Ὁ δ' ἀνατολῆς οὐ πολὺν ἐπιζήσας ἐκείνῳ χρόνον. Orientis (*tyrannus Maximinus*) non longo tempore post illius (*Maxentij*) occasum in vitâ manens. *Et Baronius Maximini mortem adfert ad IX. annum Constantini. Quidquid sit, post Maxentij necem cessauit persecutio. Nam etsi Maximinum post Maxentium vixisse ponamus cum Eusebio in historiâ suâ Ecclesiasticâ, idem tamen eodem loco testatur, quòd edictum pro Christianis dederit. Et licet vsque ad Constantini annum X. vixerit Diocletianus, quia tamen Imperio priuatus viuebat, cessauit, vt dixi, persecutio VI. anno Constantini.*

6. TYRANNVM MAXENTIVM] *Nulli hactenus editi libri tyranni nomen expreßère. Expreßit manuscriptus S. Laurentij. Etiam* tyranni *nomine absolutè posito Prudentius libro I. contra Symmachum v. 483. intellexit Maxentium:*

Muluius exceptum Tiberina in stagna tyrannũ
Præcipitans. ———

Baronius anno Christi CCCXVI. Siluestri Papæ III. Constantini Imp. XI. quia in vulgatis hactenus tyranni nomen defuit, referebat ad Licinium. Sed Maxentium intelligendum, vt manuscriptus iam citatus præfert, probatur: quia hic pòst dicitur, quòd Constantinus iußit tirones absolui. *Non vno integro igitur anno durauerit bellum, quo tirones militauerint, si, dum adhuc tirones existerent, militiâ soluti sint: cùm tirocinium vno tantùm anno duret, vt mox dicturus sum. Iam verò bellum contra Maxentium non durauit vno anno; contra Licinium verò annis aliquot.*

Pachomium bello Maxentiano non Liciniano militasse, manifestè deducitur ex ipsius vitâ Pachomij, & Eusebij ac Sigeberti Chronico. Nam cùm cap. IV. Vitæ Pachomij dicatur ipse Pachomius fuisse XX. annorum cùm in tirocinium ascriptus est, & in Sigeberti Chronico dicatur Pachomius annum agens CX. in virtutibus consummatus, seu obiisse, & anno obitus eius ibidem annus CCCCV. Christi aßignetur; bellum verò Maxentianum in Eusebij Chronico notetur anno Christi CCCXV. iustè colliges annos XC. inter annum Christi CCCXV. (quo bello Maxentiano Pachomius tiro existens annorum XX. militauit) & annum Christi CCCCV. (quo ipse obiit.) Iam si addas XX. annos, quot natus erat, cùm relatus est in numerum tironum, rectè statues eum annorum CX. obiisse. Et per consequens natalis eius statui poterit anno Christi CCCXCV. qui est VIII. annus imperij Diocletiani.

7. PRÆCEPTA REGALIA CVCVRRERVNT.] *Baronius anno Christi CCCXVI. Siluestri Papæ III. Constantini Imp. XI. Hic ille, inquit, planè annus esse videtur, qui, dum ad sequens prælium Licinius vbique delectum haberi iuberet, & tirones describi, in Ægypto inter alios magnus ille Pachomius, tunc adhuc Ethnicus, militiæ ascriptus est.*

Posset ex Baronij mente, qui Pachomium meruisse

vult ara sub Licinio, hunc refert. quod habet Zosimus libro II. historiæ suæ, vbi agit de bellico Licinij apparatu: Διέπεμπεν ἀγγέλους κατὰ τὰ ἔθνη: Dimisit ad nationes hinc inde nuncios.

Sed non rectè Baronium colligere, ipse textus euincit: qui clarè insinuat, Constantini præcepta regalia cucurrisse, eumque iussisse tironum delectum agi. ita enim habet: Itaque Constantino post persecutionem in Imperio perdurante, & contra tyrannum gerente prælium, præcepta regalia cucurrerunt, vt lectissimi quique iuuenum ad tirocinij militiam vbique tenerentur. *Nec enim hic Licinius tyranni* titulo *afficeretur, & ibidem vocarentur eiusdem* regalia præcepta.

Vix dubito, Baronio occasionem fuisse referendi hunc tironum delectum ad Licinium, quòd Licinio Ægyptus parebat, vt insinuat Sozomenus libro I. cap. II. & Zosimus libro II. Quomodo enim Constantinus delectum iussisset agi in prouinciâ aduersarij sui? Rectè quidem ita Baronius subduxisset, modò hic ageretur de bello Liciniano contra Constantinum. Sed cùm iam probauerimus, agi hic de bello contra Maxentium, & verba de tironum delectu modò data, à Constantino eum indictum clarè significent; etsi Ægyptus Licinio cessisset & pareret, quia tamen bello contra Maxentium Licinius cum Constantino conspirabat, potuit delectus vtriusque nomine in Ægypto fuisse indictus.

8. AD TIROCINII MILITIAM VBIQVE TENERENTVR] *Ita quandoque opus fuit, vt milites & tirones in subitario delectu, ne refugerent, teneri & prehendi debuerint. Liuius libro III.* Quemcumque lictor iussu Consulis prehendisset, Tribunus mitti iubebat. *Vide Lipsium de Militiâ Romanâ libro I. Dialog. IV.*

9. AD CIVITATEM QVAMDAM] *Metaphrastes habet,* oppidum quoddam Thebarum.

Baronius anno Christi CCCXVI. Siluestri Papæ III. Constantini Imp. XI. Haud otiosum, inquit, erit locum perscrutari, in quo Pachomius, Christianorum ibi agentium admiratus collatam in gentiles etiam homines charitatem pariter ac pietatem, Christianæ religionis concepit affectum, qui velut semen diligenter excultum, in ingentem arborem excreuit.

Thebarum ciuitatem vnam illam fuisse cùm scribat auctor (Metaphrastes) in mentem reuoco, eamque ciuitatem existimo, quæ Oxyrynchus dicta, diuersis sanctorum virorum ac mulierum, pro statui cuiusque diuersitate, classibus abundabat; quæque erat sanctissimorum virorum asylum, & collectio ciuium beatorum: quorum præclarissimæ virtutes, cùm in omnibus actionibus elucerent, in suscipiendis tamen hospitibus, solis instar radiorum adeò effulgebant, vt etiam gentiles homines in maximam sui admirationem adducerent, & ad capessendam Christianam fidem, eorum animos prouocarent. Euagrius in Vitis SS. Patrũ, cap. 5.

Ita quidem Baronius: qui Thebarum ciuitatem *idem existimat atque* Thebaidis ciuitatem; *quod nescio an omnino hic admittendum sit. Quidquid sit, Oxyrynchum non esse eam ciuitatem, ad quam venerit, quamque transierit Pachomius, vel inde probari potest:*

Primò, quòd dicatur naui vesperâ vrgente ad ciuitatem delatus: *atqui Oxyrynchus procul à mari & à Nilo dissita: dicturque Ptolomeo Oxyrynchitis Nomi* μέσων μητρόπολις mediterranea metropolis.

Secundò, quòd dicatur ad peregrina transuectus *peruenisse ad ciuitatem Thebarum: atqui Oxyrynchus in Thebaide est, ex quâ prouinciâ Pachomius oriundus, & militiæ adscriptus est.*

Baronio duæ caussæ fuêre, ob quas de Oxyryncho cogitauerit, eamque existimauerit ciuitatem, ad quam Pachomius appulerit.

Primò, quòd Metaphrastes dicat fuisse oppidum quoddam Thebarum. *Sed inde non posse colligi Oxyrynchum, iam dixi.*

Secundò, quòd Euagrius (imò Ruffinus, vt in Prolegomenis docui) in Vitis SS. Patrum cap. V. partim quædam habeat de Christianorum benignitate & hospitalitate, quæ dicit se suo tempore Oxyrynchi expertum, cum iis, quæ olim Pachomius ait se inuenisse in Thebarum quadam ciuitate. Sed non inferiora beneficentiæ officia à Christianis etiam aliis locis præstita, & quidem Pachomij ætate, narrat Eusebius libro IX. cap. VII. vt non potior ratio sit de Oxyrynchi quàm aliâ aliquâ ciuitate cogitandi. Ruff. hic lib. 2. c. 5. de Vit. PP.

Quare existimo, cùm multæ Thebæ sint, vnam Thebarum ciuitatem fuisse, ad quam ex Thebaide & Ægypto soluens cum reliquis tironibus, & ad Constantinum properans peruenerit Pachomius, & eam Christianorum expertus fuerit charitatem.

10. VIDENTES TIRONES ARCTIVS CVSTODIRI] *Metaphrastes:* cùm ciues vidissent eos in satis tutâ esse custodiâ. *ex veteri Romano ritu, quo tironibus custodes dati. Seruius ad lib. VII. Æneid.* Ante vrbem pueri. Romani anno XVII. militabant, qui etiam solo sub custodibus agebant. *Cicero in Cæliana:* Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachium togâ constitutus, vt exercitatione ludoque campestri tunicati vteremur; eademque erat, si statim mereri stipendia cœperamus, castrensis ratio ac militaris. *Plautus Mostellariâ, Act. I. Scen. II.*

Ad legionem cùm itant, adminiculũ eis danunt
Tum aliquem cognatum suum.
Eatenus abeunt à fabris.
Vnum vbi emeritum est stipendiũ, igitur tum
Specimen cernitur, quò euenat ædificatio.

11. CHINOBOSCIVM] *Non rectè in veteri editione* Cynnobostium. *& cap. LIII.* Thynnobostium. *Hic infrà cap. XL.* Frater quidam de Chinnobosciorum monasterio. *& cap. LIII.* quia & ipsum in monasterio, cognomento Chinnobosciorum, ægrotare compererat. Χηνοβοσκία Chenoboscia *vrbs est Thebaidos, ita fortè dicta, quòd ibi* anseres pascerent. *Vide Onomasticon.* CAP. V.

12. ET IN MELLIS] *Ita in primitiuâ Ecclesiâ baptizati mellis & lactis dulcedinem gustabant. Tertullianus de coronâ militis cap. III. agens de Baptismi cærimoniis, postquam iam de Baptismo ipso egit.* Inde suscepti lactis & mellis concordiam prægustamus. *Idem libro I. contra Marcionem, cap. XIV. agens de deo Marcionis, qui aliàs creaturam Dei respuens, in suis sacramentis tamen eam non respuebat, sed Ecclesiæ ritus æmulabatur:* Sed ille quidem vsque nunc nec aquam reprobauit creatoris, quâ suos abluit; nec oleum, quo suos vngit; nec mellis & lactis societatem, quâ suos infantat. *B. Agnes, teste Ambrosio serm. XC. dicebat:* Lac & mel ex ore eius suscepi.

Hieronymus aduersus Luciferianos cap. IV. ex Traditione in Ecclesiis hoc obseruari docet, simulque mysterium explicat, vt scilicet recèns baptizati meminerint, se instar infantium esse. Nam & multa, *inquit,* alia, quæ per traditionem in Ecclesiis obseruantur,

[illegible] auctoritatem sibi scripturæ legis vsurpauerunt, vt [illegible] in lauacro ter caput mergitare; deinde egressos [illegible] lactis & mellis prægustare concordiam ad infantiæ significationem. *Infantium autem propria est innocentia. Vnde Clemens Alexandrinus libro I. Pædag. cap. VI. viros innocentes & iustos ab Homero dici* γαλακτοφάγους, lacte vescentes, *animaduertit.*

Originem huius rei existimo manasse ex illo Exodi III. Educam de terrâ illâ in terram bonam & spatiosam, in terram quæ fluit lacte & melle. *quod Clemens Alexand. sup. ad catechesin perfectam refert.*

Aliam non valde absimilem consuetudinem notat Hieronymus fuisse in Occidentis Ecclesiis, vt videlicet recens Christo renati vinum & lac degustarent, qui rationale lac & sapientiam desiderare discerent. Quod originem ex illo Isaiæ LV. traxit: Venite, emite absque argento, & absque vllâ commutatione vinum & lac. *In quem locum ita scribit Hieronymus:* Quæ vinum miscuit & Sapientia in cratere suo, omnes stultos sæculi, mundique sapientiam non habentes prouocans ad bibendum. Et non solùm vinum [illegible] manus, sed & lac: quod significat innocentiam paruulorum. qui mos ac typus in Occidentis Ecclesiis hodie vsque seruatur: vt renatis [illegible] baptismo vinum lacque tribuatur. De quo lacte
1. Cor. [illegible] bat & Paulus: Lac vobis potum dedi, non
1. Pet. 2. solidum cibum. Et Petrus: Quasi modò nati paruuli rationale lac desiderate. vnde & Moyses vinum & lactem Christi intelligens passione, mysti-
Gen. 49. co sermone testatur: Gratiosi oculi eius à vino, & candidi dentes eius à lacte.

Sanè [illegible] per Baptismum renati instar infantium [illegible], rectè supra dixit Tertullianus, Ecclesiam lactis & [illegible] societate suos infantare. Et Paulinus epist. XII sacro tinctos fonte, infantes *vocat:*

Inde parens sacro ducit de fonte sacerdos
In[illegible] antes niueo corpore, corde, habitu.

vnde hodieque in Ecclesiâ Catholicâ, Dominicâ in Albis dum baptizati olim albam vestem deponebant, canitur Quasi modò geniti infantes rationabile sine dolo lac concupiscite.

Cap. VI. 13. PALÆMON] *Huius memoria exstat in Martyrologio Romano XI. Ianuarij:* In Thebaide S. Palæmonis abbatis, magistri S. Pachomij.

Cap. VII 14. HABITV MONACHI CONSECRAVIT] *Admonitio, hæretice, quanta fuerit olim sacra monachorum vestis reuerentia, vt eâ laici Religionis consecrarentur. Vide de initiatione & consecratione monachorum apud Dionysium Areopagitam Ecclesiast. hierarchiæ cap. VI. vbi inter cetera habes* vestis mutationem, *dum quis in monachum consecratur. Tertullianus libro de velandis virginibus cap III.* O sacrilegæ manus, quæ dicatum Deo habitum detrahere potuerunt. *Hieron. ep. XV. ad Marcellam.* Tunicam fusciore indota se repentè Dño côsecrauit.

Cap. XIX. 15 LAPSANAS ENIM ID EST AGRESTIA OLERA] *Ita editi omnes & MSS. Solent quandoque Auctores etiam in textu verborum difficiliorum explicationem adiungere, quod videtur hic factum. Cassianus libro IV. Instit. cap. XI.* Illud quoque arduum qu[illegible] [illegible]me genus continentiæ similiter præte[illegible], in qua summæ reputantur deliciæ, si [illegible] condita, quam lapsanium vocant, aquâ [illegible] refectionem fratribus apponatur. *Idem libro eodem cap XX[illegible].* Apud quos secta singulis mensibus portum folia, lapsania, sal frictum, oliuæ, pisciculi minuti salsi, quos illi mænidia vocant, summa voluptas est. *Vide prouerbium,* Lapsanâ viuere, *de tenui & paupere victu. Dioscorides libro II. cap. CXLII.* λαμψάνην *vocat.*

16. AD CIVITATEM PANOS] *Panos Ægypti vrbs est in Thebaide, quæ* [illegible] *Ptolemæo; quam & Chemmim dictam volunt.* Cap. IX.

17. TABENNENSE] *Cassianus libro IV. Instit. cap. I.* Quædam scilicet de Ægyptiorum, quædam de Tabennensiotarum regulis admiscentes; quorum est in Thebaide cœnobium, quanto numero populosius cunctis, tanto conuersationis rigore districtius. Siquidem in eo plusquam quinque millia fratrum sub vno abbate reguntur. Cap. XII.

18. LEBITONE] *Quid* lebiton *sit, ipse hic explicat:* Lebiton, *inquit,* linea vestis erat, instar colobij, quâ monachi vtuntur hodieque per Thebaidam & Ægyptum. *Hic infrà cap. XXII. in Regulâ Pachomij:* Induantur autem noctibus lebitones lineos. *Hieronymus præfatione in Regulam S. Pachomij* lebitonarium *vocat:* Nihil habent in cellulis præter psiathium, & duo lebitonaria (quod Ægyptiis monachis genus vestimenti est sine manicis) *Isidorus libro XIX. Orig. cap. XXII.* Lebitonarium est colobium sine manicis, quali monachi Ægyptij vtuntur. *Vide Onomasticon.* Cap. XIV.

De colobio Cassianus libro I. Instit. cap. V. Colobiis quoque lineis indui, quæ vix ad cubitorum ima pertingunt. *Quid autem diuersus hic monachorum, qui sub Regulâ Pachomij viuebant, habitus designet, vide apud Sozomenum lib. III. c. XIV. & infra in Onomastico.*

19. QVATENVS ESSENT SPATIA DIGNA MEMBRORVM] *Mox:* Et monasterij membra dilataret. *Notum verbum, sed non omnis eius significatio æquè nota. Veteres* Membrum *pro parte ædium vel cubiculo vsurpabant. Plinius libro II. epist. XVII.* Cubiculo adhæret dormitorium membrum, transitu interiacente. *Idem libro V. epist. VI.* Multa in hac membra. *Columella libro I. cap. VI.* Membra villæ *in tres partes,* vrbanam, rusticam, & fructuariam *diuidit. Sidonius libro II. epist. II.* effecit membrum benè frigidum. *Cassiodorus in Psalmum CXLVIII.* Dicimus vnum esse palatium, quod multis membris, multis spatiis ambiatur. *Occurrit etiam aliquoties apud IC. veteres.* Cap. XV.

20. VELVTI SINGVLARIS FERVS] *Habetur Psalmo LXXIX.* singularis ferus. *vbi in Græco est,* μονιὸς ἄγριος. *Intelligitur de certo aprimi generis animante. Vide Onomasticon.* Cap. XVI.

21. EXSVFFLAVIT IN EVM] *Infrà cap. XLVIII.* Et exsufflans in eum dixit. *Dæmones ab vsque primitiuâ Ecclesiâ ad hanc ætatem exsufflari solitos. Vide Onomasticon.* Cap. XVII.

22. APOLLO] *Varij fuère Apollines, vel Apollones, vel Apollonij monachi. Quis hic fuerit, difficile est distinctè dicere.* Cap. XVIII.

23. ACCEPERAT ENIM DVDVM TABVLAM] *De Regulâ illâ, quam in tabulâ scriptam ab Angelo accepit, habes hic suprà cap. XII. in textu. De Regulâ eadem vide in Præludiis ad hanc Vitam n. 2. Accepit videlicet Pachomius veluti alter Moyses, in deserto diuinas leges, quibus suos ad vitam in terris perfectam beatamque ducendam imbueret.* Cap. XX.

24. LEBITONES LINEOS] *Vide hic suprà ad caput XIV. n. 18.* Cap. XXII.

25. ET MELOTEM] *Et hic rursus explicatio obscurioris vocis in textu apponitur,* id est, caprinam pellem. *Hieronymus præfatione in Regulam S. Pachomij:*

chomij: Et caprinam pelliculam quam meloten vocant. *Cassianus libro* I. *Instit. c.* V. Vltimus est habitus eorum pellis caprina, quæ melotes vel pera appellatur.

26. ET RVRSVS A VEL ρ VEL σ] *Ita constanter MSS. Coloniensis editio:* & rursus: Salutate ρ, vel σ. *Sic in Palladio cap* XXXVIII. Saluta ρ. *Quidam manuscripti ad longum omnia nomina exprimunt:* Et rursus, lapda, ro, vel simma. *Ita MS. Gemblacensis. In manuscripto S. Laurentij est:* & rursus lauta, ro, vel simma. *Sozomenus libro* III. *Eccles. hist. c.* XIII. *ait in Tabulâ Pachomij, quam ab Angelo accepit, scriptū fuisse:* Πᾶσαν δὲ τὴν συνοικίαν εἰς εἰκοσιτέσσαρα τάγματα διελεῖν, καὶ ἐπονομάσαι ταῦτα τοῖς Ἑλλήνων στοιχείοις, καὶ ὅπως ἔχῃ βίου καὶ ἤθους ἑκάστῳ τάγματι τὴν προσηγορίαν ἐφαρμόσαι· οἷον ἁπλουστέρους α μὲν ι ὑποκαλοῦντας, σκολιοὺς δὲ ζ ἢ ξ, καὶ ἄλλους ἄλλως, κατὰ τὰς ἐκλαμβάνειν ἀρχὰς τὸ πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος τὴν προαίρεσιν τοῦ τάγματος. Postremò vt totus conuentus in quatuor & viginti classes distribueretur, & singulæ singulis litteris Græcis vocarentur, verbi gratia, vt simpliciores vocarentur α vel ι, vt vafri ζ vel ξ: vt alij aliarum litterarum nominibus appellarentur, quemadmodum forma litteræ rationem vitæ classis cuiusque aptè videretur exprimere.

27. CVM AVTEM COMEDERENT, CAPITA SVA CVCVLLIS OPERIRENT] *Cassianus libro* IV. *Instit. cap.* XVII. *de Ægyptiis monachis, & maximè Tabennensiotis:* Tantaque vescentibus eis silentij huius disciplina seruatur, vt cucullis vltra oculorum palpebras demissis, ne scilicet liber adspectus habeat curiosiùs copiam euagandi, nihil amplius intueantur, quàm mensam, & appositos in eâ vel quos in eâ capiunt cibos.

28. NECNON AB ANGELO, &c. VT DIVRNÆ ORATIONES XII. &c.] *Cassianus libro* II. *Instit. cap.* IV. *meminit duodenarij Psalmorum numeri, tam in vespertinis, quàm in nocturnis solemnitatibus custoditi:* Qui, *inquit*, intemeratus nunc vsque perdurat, quia non humanâ adinuentione statutus à senioribus affirmatur, sed cælitus Angeli magisterio patribus fuisse delatus. *Vide infra Palladium capite* XXXVIII.

CAP. XXV. 29. PRÆPOSITOS] *Hieronymus præfatione in Regulam S. Pachomij:* Qui (*Tabennenses monachi*) habent per singula monasteria patres & dispensatores, & hebdomadarios, ac ministros, & singularum domorum præpositos.

CAP. XXVI 30. APRIONE TENTYRORVM EPISCOPO] *Coloniensis editio pro* Aprione *habet* Pycerio. *Nomen* Aprionis *occurrit in Inscriptionibus antiquis apud Gruterum pag.* DCXCV.

P. LIVIO ARTICVLO
APRIO PATER L. D. AB
HEREDIBVS.

Occurrit etiam in iis Aprius. *Apud Athanasium Apolog.* II. *de fugâ suâ pag.* DCXVIII. *est* Saprion *episcopus. & ibidem pag.* DXCVI. *est* Aprianus *inter episcopos, qui subscripsere Sardicensi Concilio.*

CAP. XXVII. 31. PER IDEM TEMPVS] *Baronius tomo* III. *anno Christi* CCCXXVIII. *Siluestri Papæ* XV. *Constantini Imp.* XXIII. *Hoc, inquit, anno Athanasius, qui ante superiorem annum creatus episcopus Alexandrinus, mox lacessitus Meletianorum calumniis, conuenientibus Eusebianis, anno proximo elapso (vt vidimus) laborantibus iis pro restitutione Arij Alexandriam, in præsentem vsque annum dirè exagitatus est; repulsis his, persuasoque Constantino, tandem quieuit: nactusque nunc primùm hosce tranquillitatis dies Alcyonios diutiùs exspectatos, vt susceptum episcopale munus, vti par erat, obiret; quod magis sibi necessarium visum est, opus aggreditur, perdifficile quidem, nempe vt vniuersam eamdemque amplissimam Alexandrinæ Ecclesiæ subiectam perlustrando diœcesim, quod hæresis & schisma, prauique mores in Ecclesiâ corrupissent, vigilantissimo studio restauraret, restitueretque in eis fidem & pacem exulem, moresque corruptos Ecclesiasticâ disciplinâ componeret, &c. Huius quidem peregrinationis ex episcopali suscepta munere ipse meminit, &c.*

Cùm igitur S. Athanasius cunctas ex officio visitaret Ecclesias, non in ciuitatibus tantùm, oppidis atq; vicis positas, sed & quæ in solitudinibus desertisque locis penes sanctos monachos erant, inuisit; & visitatione eadem ad monasterium S. Pachomij peruenit. Athanas. Apol. 2.

Qui igitur anno primo belli Liciniani Pachomius natus erat annos XX. *eo anno scilicet, qui Domini numeratur (sicut dictum est superiùs)* CCCXVI. *erat hoc anno ætatis annorum* XXXII. *habens monasticæ institutionis annos* XII. *Quamobrem quòd ipse in Actis illis* senex *sit dictus, veneratione potiùs quàm ætate sic nominatus apparet, vtpote quòd pater multorum monachorum effectus erat, qui & ipsi egregiâ floruerunt sanctitate. Hactenus Baronius.*

Sed Pachomij anni reformandi sunt ad iam dicta superiùs cap. IV. *n.* 6. *vbi probauimus Pachomium bello Maxentiano militasse, quod gestum est anno Christi* CCCXII. *vnde hoc anno* CCCXXVIII. *(quo eum existimat Baronius ab Athanasio visitatum) fuerit annorum* XXXVI.

32. HERACLA] *Fuit hic Alexandrinæ ciuitatis episcopus, de quo Eusebius in Chronico anno* VIII. *Alexandri Imp.* Alexandrinæ Ecclesiæ XII. episcopus ordinatur Heraclas annis XVI. *Eiusdem meminit Eusebius libro* VI. *cap.* XI. XIV. XXIV. *&* XXVIII. *Ecclesiast. histor. Exstat huius memoria in Martyrologio Romano* XIV. *Iulij*, Alexandriæ S. Heraclæ antistitis, ob cuius celeberrimam opinionem Africanus historiographus memorat se Alexandriam ad eum visendum properasse.

33. ORIGENIS COMMENTA] *Infrà cap.* XLV. Quòd si mihi vultis acquiescere, Deoque placere per omnia, cunctos Origenis libros in flumen mergite, ne ab illis vosipsi mergamini.

Baronius anno Christi CCCCII. *Anastasij Papæ* V. *Arcadij & Honorij Impp.* VIII. *de eodem quoque, ait, Origenis* περὶ ἀρχῶν*, errorum fonte, puto intelligendum, quod reperitur in gestis B. Pachomij, ipsum execratum esse monachos legentes libros Origenis. Circumferebantur enim libri illi* περὶ ἀρχῶν *per Ægypti monasteria, qui auctoritate Didymi eos notationibus illustrantis apud nonnullos magno erant in pretio. vnde & factum est, vt idem* Pachomius*, ex hac vitâ migraturus, quasi testamento Origenis errores damnatos reliquerit. quod posterius in hac Vitâ habes capite* LIII.

34. THEODORVS] *De eo Gennadius in Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap.* VIII. Theodorus presbyter, successor gratiæ & præpositurae supradicti abbatis Pachumij, scripsit ad alia monasteria sanctarum Scripturarum sermone digestas, in quibus tamen frequenter meminit magistri & institutoris sui Pachumij, ac doctrinæ eius ac vitæ proponit exempla, quæ ille vt doceret Angelo administrante didicerat: simul & hortatur permanendum, in proposito cordis & studij, & redire CAP. XXIX

hdii in concordiam & vnitatem eos, qui post abbatis obitum discessione factâ, à cœtu semetipsos abscidebant vnitatis: sunt autem huius exhortationis epistolæ tres:

Theodori huius memoria agitur in Græcâ Ecclesiâ xv. Maij, vt habet Menologium Græcum: Eodem die Theodori sanctificati. Hic beatus Theodorus cùm Dei legem meditatus esset, castissimo animo totus purus effectus, & vas vtile ac sanctificatum ostensum est, supergrediens visibilium rerum sensum, cum sancto Pachomio, & contubernio & moribus coniunctus; & verè dignus, qui Sanctificatus appellaretur; quippe qui miraculorum operatione diues factus est. Cùm igitur tam benè vitam egisset, in summâ senectute migrauit ad Dominum. *Quæ etiam habes, quibusdam additis, in Græcorum Menæis. vbi* xvi. *Maij dies eius festus notatur. vt error in Menologium irrepsisse videatur, vbi* xvi. *dies Maij omittitur; qui signandus erat, & Theodoro ascribendus. Eiusdem mentio est in Menæis in Vitâ S. Pachomij* xv. *Maij, vbi dicitur etiam ὁ ἡγιασμένος, sanctificatus.*

35. VNDECIMO DIE MENSIS TYBI, ID EST, OCTAVO ID. IANVAR.] *Ne mirere vndecimum diem Tybi mensis Ægyptiorum respondere diei sexto Ianuarij Romanorum mensis, seu* VIII. *Iduum Ianuariarum. Nam Ægyptij mensem suum Tybi auspicabantur sexto Kalendarum Ianuariarum, seu* XXVII. *Decembris. Iam verò à* XXVII. *Decembris ad sextum Ianuarij habes* XI. *dies. Vide in Onomastico* Mensium Tabulam.

CAP. XXX. 36. ET CREDO QVIA TANTI VIRI RECORDATVS SVM] *Ita Athanasius memoria S. Antonij multum tribuit. Suprà in præfatione ad eius Vitam:* Etenim mihi ingens lucrum est atque vtilitas hoc ipsum quòd recordor Antonij. *Ex Sanctorum memoriâ triplex in se desiderium agnoscit Bernardus serm.* v. *in festo omnium Sanctorum:* Planè quod eorum memoriam veneramur, nostra interest, non ipsorum. Vultis scire quantum interest nostra? Ego in me, fateor, ex hac recordatione sentio desiderium vehemens inflammari, & desiderium triplex. *Reliqua apud eum vide.*

37. DIABOLVM VINXISTIS VT PASSEREM] *Ipse diabolus infrà cap.* XLIX. *suam infirmitatem & captiuitatem fatetur:* Ex quo mirabilis incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus: ita vt ab his, qui credunt in nomine eius, illudamur vt passeres. *Simile habet suprà Athanasius in Vitâ S. Antonij cap.* XVI. *Aliam & contrariam de illusione passeris, quâ diabolus peccatores prauâ consuetudine vinctos tenet, iisque illudit, historiolam & similitudinem habet Edinerus in Vitâ S. Anselmi libro* II. *cuius dies festus occurrit* XXI. *Aprilis:* Aliâ vice conspexit puerum cum auiculâ in viâ ludentem, quæ auis pedem filo annexam habens, sæpè, cùm laxiùs ire permittebatur, fugâ sibi consulere cupiens, auolare nitebatur. At puer filum manu tenens, retractam vsque ad se deiiciebat: & hoc ingens gaudium illi erat. Factum est id frequentiùs. Quod pater aspiciens, miserè condoluit aui, ac vt rupto filo libertati redderetur, optauit. Et ecce filum rumpitur, auis auolat, puer plorat, pater exultat. Et vocatis nobis: Considerastis, inquit, iocum pueri? & confessis considerasse, ait: Simili consideratione iocatur diabolus cum multis hominibus, quos suis laqueis irretitos pro suâ voluntate in diuersa vitia pertrahit. Sunt enim quidam, vt verbi gratiâ dicam, aut auaritiæ, aut luxuriæ, & similium flammis succensi, & ex magnâ consuetudine illis addicti. His contingit aliquando, vt sua facta considerent, defleant, seque amodò à talibus cessaturos sibi promittant. En more auis se volare liberos autumant. Sed quia prauo vsu irretiti ab hoste tenentur volantes, in eadem vitia deiiciuntur. Fitque hoc sæpiùs, nec omnimodis liberantur, nisi magno conatu per respectum gratiæ Dei, filum prauæ consuetudinis dirumpatur. *Quod etiam habes apud Anselmum lib. de Similitudinibus cap.* CLXXXIX. *& Antoninum tom.* II. *Chronic. tit.* XVI. *c.* XI. *§.* II. *paullò explicatiùs.*

38. PANOS CIVITATIS EPISCOPVS, VARVS NOMINE] *Apud Metaphrastem est cap.* LXII. Ciuitatis episcopus nomine Panuarius. *quod haud dubiè ex* Panos *&* Varus *deprauatum.* CAP. XXIIX.

39. EGO AVTEM QVANTVLAMCVMQVE EI REQVIEM VEL SATISFACTIONEM] *Apud D. Gregorium libro* IV. *Dialog. cap.* L. *inquirit Petrus, An prosit animabus mortuorum, si corpora in ecclesiâ sint sepulta? Respondet diuus Gregorius:* Quos grauia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesiâ sepeliantur, quòd eorum proximi, quoties ad eadem loca sacra conueniunt, suorum, quorum sepulcra conspiciunt, recordantur, & pro eis preces Domino fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt, non ad absolutionem potiùs quàm ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora in ecclesiis ponuntur. *Quod posterius membrum tribus sequentibus capitibus per exempla probat. Totum eum locum expressum habes in responsione Nicolai I. Pontificis ad consulta Bulgarorum cap.* XCIX.

Quo modo autem obsit malis sacra sepultura, explicat idem Gregorius cap. LIII. *dicens:* Ex quâ re, Petre, collige, quia his, quos peccata grauia deprimunt, si in sacro loco sepeliri se faciant, restat vt etiam de suâ præsumptione iudicentur, quatenus eos sacra loca non liberent, sed etiam culpa temeritatis accuset.

Quo modo etiam D. Thomas in Supplemento q. LXXI. *art.* XI. *ad* v. *respondens priori loco Gregorij ait:* quòd sepultura in sacro loco, impio defuncto non nocet, nisi quatenus hanc sepulturam sibi indignam propter humanam gloriam procurauit. *quem vide eâ quæstione egregiè disputantem, vtrùm cultus exequiarum defunctis prosint.*

Atque ad horum sanctorum Doctorum mentem, mens quoque Pachomij reuocanda est. Huc etiam referri potest, quod habet Ioannes infrà libello I. *qui est* de Prouidentiâ *n.* 13. *vbi Nilopoli diues damnatus honorificè sepelitur, vt qui parum boni viuens in hoc sæculo fecerat, parum quoque boni in hoc sæculo reciperet. contrà verò Eremita sanctus à belluis comeditur, quia parum culpæ in hac vitâ contraxerat, quæ ita expiabatur.*

40. PSIATHOS] *Infrà cap.* XLVII. Venit ad fratres, qui psiathos operabantur. *& cap.* LII. Semper autem psiathios operabatur. *Sunt autem* psiathi, psiathij, *&* psiathia *mattula. Ridiculè quædam editiones* ciathos *habent. Occurrit sæpè hæc vox in his Patrum Vitis. Vide Onomasticon.* CAP. XLIII.

41. QVI SEPTIMANAM FACIEBAT] *Dicebatur hic* hebdomadarius, *cui minister, vti & hîc, adiungebatur. Hieronymus præfatione in Regulam sancti Pachomij:* Habent per singula monasteria patres, CAP. XLVII.

patres, & dispensatores, & hebdomadarios, ac ministros.

CAP. XLVIII. 42. EGO SVM CHRISTVS] *Simili fraude apparuit S. Martino, vt est apud Seuerum Sulpitium de Vitâ S. Martini, cap. XXV.*

CAP. XLIX. 43. ILLVDAMVR VT PASSERES] *Vide dicta suprà ad Vitam S. Antonij cap. XVI. n. 41.*

CAP. LIII. 44. QVARTO DECIMO DIE MENSIS PACHON, SECVNDVM ÆGYPTIOS, QVI EST IVXTA ROMANOS AD SEPTIMVM DIEM IDVVM MAIARVM] *In veteri editione pro* Pachon *est* Chon. *Sed rectum est* Pachon, *vt habent manuscripti; qui notus est mensis apud Ægyptios. Rectè autem dies Ægyptij mensis assignatus respondet diei mensis Romani ibidem posito. Siquidem primus dies Pachon incipit iuxta Romanos XXVI. die mensis Aprilis: quare dies XIV. mensis Pachon respondet septimo Iduum Maiarum seu IX. Maij: nam à XXV. die Aprilis vsque ad IX. Maij sunt dies XIV. Vide in Onomastico* Tabulam mensium.

45. ORSESIVM NOMINE] *De eo Gennadius in Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap. IX. quem ipse Oriesiesim vocat:* Oriesiesis monachus, amborum, id est Pachumij & Theodori collega, vir in sanctis Scripturis ad perfectum instructus, composuit librum diuino conditum sale, totiusq; monasticæ disciplinæ instrumentis constructum; & vt simpliciter dicam, in quo totum penè vetus & nouum Testamentum compendiosis dissertionibus, iuxta monachorum dumtaxat necessitatem, inuenitur expositum: quem tamen vice testamenti prope diem obitus sui fratribus obtulit. *In Regulâ Pachomij per Achillem Statium editâ vocatur* Orsiesius: *occurrit apud Pelagium infra libello XI. n. 37. & libello XV. n. 51.* Orsisius. *Oriesis Regulas de institutis monasticis habes tomo V. Bibl. PP.*

VITA

16. MAR.

SANCTI [1]ABRAHÆ EREMITAE

AVCTORE S. [2]EPHRAEM DIACONO.

[3]INTERPRETE ANONYMO.

PROLOGVS AVCTORIS.

FRATRES mei, cupio vobis enarrare conuersationem bonam perfecti atque admirabilis viri Abrahæ, quam sic inchoauit, vt in consummatione eius gloriam perpetuam mereretur. Sed paueo admirandam & luculentam de eo historiam texere, cùm imaginem virtutum eius considero. Ecce enim conuersatio quidem viri perfecta est & optima, ego verò infirmus & rusticus. Equidem imago virtutis eius admiranda ac splendida: colores autem verborum quibus depingenda est, admodum tristes ac tetri sunt. Attamen licet imperitus, vel ex parte tentabo, quamquam comprehendere perfectè non valeam, enarrabo tamen, inquantum sufficio de eodem viro differere: quoniam qui secundus Abraham meruit nuncupari, non facile humano ore potest referri. Extitit enim nostris temporibus, Angelicam vitam in terris agens. Acquisiuit autem patientiam, quasi adamas fortissimus, per quam cælestem gloriam adipisci meruit. Et quia a iuuentute castitatis pudicitiam conseruauit, templum sancti Spiritus factus est, tamquam sanctificatum vas: & ita semetipsum exhibuit Deo, vt eum habitatorem in mentis suæ hospitio haberet.

Abraham eremita, secundus Abraham.

Castitatem a puero seruauit.

VITA.

CAP. I. HIc itaque beatus Abraham habuit parentes valde locupletes, qui eum tenerè ac supra modum diligentes, ita vt etiam affectum humanum eorum dilectio transscenderet, [4] desponsauerunt ei puellam adhuc in pueritiâ constituto, expectantes ac desiderantes in aliquâ eum dignitate sæculari proficere. Sed hic longè aliter sentiens, in ipso primo adolescentiæ gradu ecclesiarum conuenticula iugiter frequentabat: & quæcumque ibi ex diuinis Scripturis recitabantur, aurem libenter accommodans audiebat, & in cordis sui memoriam ita re-

Sponsalia etiamnum puer contrahit.

Adolescens ecclesiam frequentat.

Verbi Dei studiosus.

unde-

condebat, vt etiam cùm absens esset, ea quæ didicerat, meditatione intentissimâ ruminaret. Cumque memorati parentes eius tempus nuptiarum propinquabile iudicarent, compellebant eum matrimonij vinculis alligari. Sed cùm hæc ille primò renueret, postmodum molestiam eorum ingentem [illegible]que non ferens, pudoris verecundiâ [illegible]tus, acquiescere perurgetur. Cùm [illegible] celebratis nuptiis, sponsa[6] die septimo in thalamo resideret, repentè quasi lux quædam in corde eius diuina gratia refulsit, quam veluti ducem quemdam sui voti inueniens, ilicò exiliuit, & secutus est, & ab vrbe egreditur.

Cap. [illegible] Duobus autem ferè millibus procul à domo sua cellulam vacantem reperit: vbi se constituens, & glorificans Deum cum ingenti lætitiâ permanebat: stuporem verò [illegible]um, tam parentibus suis quàm vicinis, de hoc facto incusserat. Qui exeuntes, in vniuersa dispersi, vbique Dei hominem requirebant. Post dies autem decem & septem in memoratâ cellulâ eum orantem reperiunt. Beatus autem vir, cùm eos stupore perculsos adspiceret: Quid me, inquit, os admirantès adspicitis? Glorificate potius misericordissimum Deum, qui me ex cœno iniquitatum mearum eripuit: & orate pro me, vt iugum hoc suauissimum, sub quo me indignum suscipere dignatus est Dominus, vsque in finem valeam baiulare, conuersationemque meam beneplacitam secundùm voluntatem eius, possim in omnibus coaptare. Qui cùm omnes eum audientes, respondissent Amen, deprecatus [illegible] eos, ne ei vellent crebrò molestiam obtentu visitationis inferre. Quibus recedentibus, aditum cellulæ suæ obstruxit: & concludens semetipsum intrinsecus, paruissimum fenestræ foramen reliquit, per quod [illegible]enta die consuetâ reciperet.

Itaque mentem eius remotam à turbulentis interpellationibus, diuina gratia illustrabat: proficiensque quotidie in optimâ conuersatione, primum quasi fundamentum vitæ suæ continentiam possidebat: necnon vigiliis & orationibus, cum fletu & humilitate atque charitate, studebat. Cumque per omnem locum de eo sancta opinio diuulgaretur, cuncti audientes, ad videndum eum, & vt ædificarentur ab eo, vndique confluebant. Sermo quoque ei sapientiæ ac [illegible] & consolationis à Deo affluenter datus est, qui in mentibus audientium quasi luminare lucidissimum radiabat.

Contigit autem anno duodecimo renunciationis eius, vt parentes eius ex hac vitâ recedentes, aurum ei copiosum prædiaque magna relinquerent. qui rogans amicum quemdam admodum sibi charum, ad distribuenda vniuersa indigentibus ac pupillis officium religiosum illi iniungit, ne ipsius orationibus impedimentum, huius rei gratiâ gigneretur. Et cùm hoc fecisset, securus animo & mente quietâ permansit. Hoc enim bono viro maximum studium erat, vt cor eius nullis terrenis negotiis vinciretur: & idcircò super terram nihil aliud possidebat, excepto vno sago, vnaque nihilominùs tunicâ cilicinâ quâ vtebatur. Gaucum quoque permodicum, in quo edere seu bibere solitus erat, habebat: necnon & vnum[g] psiathium, in quo cubitare consueuerat. Cum his autem omnibus humilitatem supra modum, & charitatem ad omnes æqualiter possidebat: nec præponebat in honore locupletem pauperi, nec principem subiecto, vel nobilem ignobili præferebat: sed omnes similiter diligens, honorabat vniuersos, sine cuiusquam acceptione personæ. Nec aliquando quemquam procaciter increpabat, sed erat sermo eius charitate & suauitate conditus. Quis audiens eius eloquium, satiari potuit aliquando de his, quæ aliquando ex sermonis eius dulcedine proferebantur? vel quis vultum illius, sanctitatis imaginem præferentem, respiciens, non magis videndi eum sæpiùs desiderium sumpsit? In omni tempore, abstinentiæ suæ regulam quam semel arripuit, non mutauit: quinquaginta annos institutum proprium, omni alacritate compleuit, & ob nimium amorem ac desiderium quod habebat in Christo, omne æuum temporis illius, quasi dies paucissimos reputabat: & totus rigor acerrimæ conuersationis eius, apud eum pro nihilo videbatur.

Cap. IV. Erat autem haud procul ab vrbe illâ vicus admodum spatiosus ac magnus, in quo vniuersi pariter à minimo vsque ad maximum pagani crudelissimi existebant: quos ab idolorum cultu nullus omnino valebat auertere. Nonnulli quidem presbyteri & diacones, in hoc ipsum illic ordinati & directi ab episcopo, sine vllo salutis eorum fructu recedebant, nequaquam afflictionis ferentes laborem: quia non solùm non suaderi, & ad consensum animus eorum ferox non poterat flecti, verùm etiam persecutiones in eos, qui se monebant, ac seditiones vehementissimas concitabant. Sed turba nihilominùs monachorum semel atque iterùm adire nitentes, nihil penitùs pro conuersione eorum agere potuerunt. Porrò vnâ die residens cum clericis suis episcopus, beatissimi huius viri habuit mentionem, dixitque ad eos: Ego talem virum tempori-

Hereditatē opulentam in pauperes distribui curat.

Vestis eius sagum & cilicium.

Supellex caucus & psiathium.

Æqualiter erga omnes afficitur.

Sermo eius suauitate conditus.

Vultus sanctitatis imago.

Quinquaginta annos in instituto perseuerat.

Gentiles crudeles, & idololatria impensè dediti, Euangelium respuunt.

bus meis videre non potui, ita in omni opere bonitatis perfectum, & sic cunctis virtutibus adornatum, in quo elegit Deus habitare, vt habetur nûc sanctissimus Abraham. Respondentes autem clerici, verum esse eum Dei famulum monachumque perfectum affirmabant. Et episcopus: Volo, inquit, eum in vico illo Gentilium ordinare presbyterum: potest enim eos patientiâ ac nimiâ charitate ad Deum conuertere. Et consurgens protinus, ad cellulam sancti viri cum suis proficiscitur clericis. Cumque salutasset eum, statimque de Gentilibus vici illius insinuat, vt ad eos ob salutem eorum pergeret, rogans. Qui cùm audisset, tristis vehementer effectus, ait ad episcopum: Quæso, inquit, pater sanctissime, permitte mihi vt meas iniquitates defleam, neque huiusmodi negotium infirmo & exiguo existenti iniungas. Ad quem rursus episcopus dixit: Per Dei gratiam, inquit, potens es: ne velis ergo in hac bonâ obedientiâ fieri cunctabundus. Cui vir beatus iterùm respondens, dixit: Obsecro sanctitatem tuam, vt me mala mea plangere permittas. Et ait ad eum episcopus: Ecce totum mundum & quæ in eo sunt reliquisti, & vitam crucifixam amplexatus es: attamen cùm hæc vniuersa compleueris, agnosce te obedientiam, quæ cunctis virtutibus eminet, non habere. Hæc ille cùm audisset, cœpit flere amare, dicens ad eum: Quid sum ego, canis mortuus? & quæ est vita mea, quoniam talia de me, ô sanctissime pater, indicasti? Cui ait episcopus: Ecce hic residens, tuam solummodò salutem acquiris: ibi autem plurimi per te, diuinâ gratiâ operante, saluandi sunt, quoscumque ad Dominum Deum conuerteris. Considera itaque vnde ampliorem mercedem habeas: verùm, si teipsum saluaueris solùm, an si plurimos tecum ad salutem adduxeris. Tunc beatus vir Dei flens, ait: Fiat voluntas Domini: verumtamen propter obedientiam, quocumque iusseris, pergam.

Patientiâ & charitate Gentiles conuertendi.

Reluctanti Abrahæ episcopus officium prædicationis iniungit.

Obedientia virtutum omnium eminentissima. 1.Reg.24

CAP. V.

Ordinatur presbyter per impositionem manus episcopi.

Educens ergo eum de cellulâ, in ciuitatem illicò introduxit: ibique per impositionem manus presbyter ordinatus, statim ad vicum paganorum sine morâ dirigitur. Quò dum S. Abraham pergeret, precabatur Dominum, dicens: Clementissime ac benignissime Deus, respice infirmitatem meam, gratiamque tuam cælestem ad meum præsidium dirige, vt glorificetur nomen tuum sanctum. Perueniens autem ad vicum, vidensque omnes in insaniâ idololatriæ vehementer esse detentos, ex imo pectore ingemiscens, grauiter fleuit: & eleuans oculos suos ad cælum, dixit: Tu solus qui sine peccato es Deus, ne despicias opera manuum tuarum. festinanterque direxit nuntium in ciuitatem ad amicum illum charissimum sibi, vt pecuniam ex reliquiis patrimonij sui afferret. Quam cùm accepisset, inter paucos dies construxit ecclesiam. Et velut sponsam optimam, multo eam mirificoque decorauit ornatu. Attamen dum ædificaretur, quotidie homo Dei per media simulacra Gentilium transiens, nihil penitùs loquebatur, nisi in corde suo orabat solummodò, gemitusque cum fletu mittebat ad Dominum. Postquam verò ecclesia est consummata, quasi munus quoddam cum multis lacrymis obtulit Deo, ibi genubus positis, has preces suppliciter in suâ oratione profudit: Tu, inquiens, omnipotens Fili Dei viui, qui totum mundum erroris depressum caligine, ad cognitionem luminis tui per tuam præsentiam deduxisti, hunc quoque populum tuum dispersum congrega in sinum ecclesiæ tuæ, & illumina oculos mentis eorum, vt respuentes simulacrorum culturam, te solum amatorem hominum ac benignum Deum cognoscant.

Ecclesiam è patrimonio suo construit.

Orat pro Gentilium conuersione.

Cumque hanc orationem finisset, continuò egressus ab ecclesiâ, perrexit ad templum Gentilium, arasque eorùm & simulacra manibus suis euertit atque destruxit. Quod factum cùm cerneret turba Gentilium, quasi agrestes feræ insiliunt, eumque laceratum multis verberibus fugauerunt. Ipse autem clàm nocte in ecclesiâ residens, plagarum suarum lacerationem non curans, sed tantummodò cum fletibus ac gemitibus, vt salui fierent, Dominum precabatur. Facto autem manè aduenientes pagani, inueniunt hominem Dei orantem: & nimio stupore perculsi, quasi æneí quidam effecti sunt. Vnde & ad ecclesiam quotidie veniebant, non tamen orationis gratiâ, sed vt oculis suis ecclesiæ contemplantes ornatum ac pulchritudinem, delectarentur. Cœpit itaque quadam die vir beatus Abraham deprecari eos, vt agnoscerent Deum. Illi verò sæuiores effecti, fustibus eum quasi lapidem quemdam atque exanimem ceciderunt: & deinde pedibus eius fune ligatis, extra vicum traxerunt, lapidibus obruentes: mortuumque eum arbitrantes, seminecem reliquerunt.

Aras Gentilium diruit.

Grauiter verberatur.

Capiuntur ecclesiæ ornatu Gentiles.

Rursum à Gentilibus crudelissimè cæditur.

Semimortuus relinquitur.

Mediâ autem nocte in semetipsum reuersus, cœpit flere vehementissimè, ac dicere: Vt quid Domine despexisti humilitatem meam, & quare faciem tuam auertis à me? & cur repellis animam meam, & despexisti Domine opera manuum tuarum? Et nunc Domine respice super seruum tuum, & exaudi deprecationem meam, & corrobora me:

Rursus orat pro Gentilium conuersione.

& absolue seruos tuos à vinculis diabo- & praesta eis, vt cognoscant te quoniam es solus, & praeter te non est alius Deus. de consurgens ab oratione, intrauit in ingressusque ecclesiam, Domino os canebat. Rursus autem facto dilu- o, venientes viderunt eum. & stupefacti in insaniam versi, nulla habentes vi- misericordiae, acerrimis illum tor- s crudeliterque conficiunt: & sobtò funibus alligatum, extra vicum traxerunt.

Tortus à Gentilibus extra trahitur.

Cap. VI.

Haec autem cùm per triennium patere- , quasi verus adamas tolerabiliter perdu- ar: nec tot tantisque insectationum tri- bulationibus cessit: sed cùm caederetur, cùm traheretur, cùm persecutiones pateretur, cùm lapidaretur, cùm fame & siti labora- in omnibus his quae ei acciderant, num- quam ad iracundiam prouocatus, num- quam ad indignationem commotus est: numquam pusillanimitate dubitauit, num- taedio fatigatus est: sed cùm aspera omnia pateretur, magis ac magis amor eius os & charitas augebatur. modò admo- t, modò blandiebatur, modò blandi- mentis suauissimi eloquij liniebat. Et qui- seniores, veluti patres rogabat; iuue- fratres; adolescentes, vt filios: cùm contrà ab eis subsannaretur, irrideretur, atque mille opprobria pateretur.

Crescit per persecutiones verbi Dei zelus.

Cap. VII.

Quadam igitur die habitatores vici illius gregati, nimioque stupore mirantes ac pe nti, adinuicem colloquentes: Cerni- quiunt, tam magnam patientiam viri, & ineffabilem circa nos charitatem: quo- modo in tantis tribulationibus, quas ei in- tulimus, nequaquam ex hoc loco discesse- neque alicui nostrûm malum verbum locutus sit, neque auersus est à nobis, sed gaudio magno sustinuerit vniuersa. nisi esset (vt asserit) Deus verus quem praedicat, & regnum & paradisus, vlno quo- malorum, non hanc tribulationem pa- r ianter. Illud etiam consideran- quoniam deos nostros, cùm esset so- cuerit: & in nullo eum laedere value- . Vere seruus Dei est homo hic, & cun- era sunt quae de eo fama dispersit. Ve- te itaque, credamus in Deum quem prae- at. Et haec inter se colloquentes, pariter nne in ecclesiam pergunt, clamantes te dicentes: Gloria Deo caelesti, qui mi- sit mi lum suum, vt nos ab errore saluaret. unc beatus homo Dei haec videns, laeti- ingenti repletus est, & facies eius quasi uturnis mutata est. aperiensque os m ait ad eos: Patres mei, fratres ac filij, c de aus gloriam Deo, qui illuminare atus est oculos mentis vestrae, vt eum possitis agnoscere; & percipite signaculum vitae vt purificemini ab immunditia idolo- rum: & credite ex toto corde & animo, quòd vnus sit Deus caeli & terrae & omnium quae in eis sunt, sine initio, inenarrabilis & incomprehensibilis, dator luminis, & ama- tor ac redemptor hominum, terribilis ac suauis; & in Filium eius vnigenitum, qui est sapientia eius; & in Spiritum sanctum, qui viuificat omnia: vt caelestes ex terrenis effe- cti, vitam caelestem possitis adipisci. Respon- dentes autem vniuersi, dixerunt: Ita pater noster, ita dux vitae nostrae: quemadmodum denuntias nobis & doces, ita credimus & faciemus. Et confestim sanctus Abraham as- sumens sacrum Baptisma, baptizauit eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, à minimo vsque ad maximum. Erant autem vsque ad mille animas. Deinde per singu- los dies diuinas Scripturas eis legebat, do- cebat eos de regno Dei, de paradisi delicijs, de gehennae supplicijs, de iustitiâ, de fide & charitate. Illi verò, sicut bona terra percipit semen bonum, & affert fructum, aliud cen- tesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesi- mum: ita verba eius libentissimè audientes, atque in timore Domini proficientes, fru- ctus largissimos afferebant. In conspectu autem eorum quasi Angelus Dei videba- tur, & quasi quaedam aedificij ligatura. Sic enim charitas eorum circa ipsum erat per doctrinam sermonis dulcissimi, vt ex hoc Deum credere viderentur.

ABRAHAM.

Omnes baptizantur.

Matth. 13.

Instar Angelis habetur.

Cap. IX.

Completo igitur anno postquam credi- derunt, vir beatus Abraham non cessabat diebus singulis verbum eis Domini praedi- care. At vbi eorum studium circa Deum fi- demque firmissimam vidit, & quòd erga eum nimiâ essent charitate connexi, & ho- norem sibi maximum exhiberent: verens ne obtentu eorum, abstinentiae suae regulam destruere cogeretur, & quocumque modo mens eius terrenis curis astringeretur; con- surgens in medio noctis, hanc orationem fudisse fertur ad Dominum: Tu solus sine peccato Deus, qui cùm sis sanctus, requie- scis in sanctis: qui solus amator es hominum ac misericors Dominus, qui mentis oculos huius multitudinis illuminasti: qui eos ab aduersarij vinculis absoluisti, qui implicatos eos ab simulacrorum erroribus conuerti- sti, & tuae cognitionis eis scientiam tribuisti: quaeso Domine, vt vsque in finem regere eos & conseruare digneris, & auxilium tuum gregi huic optimo, quem possidere voluisti, perpetuum copiosumque clemen- ter impartias: & quasi muro validissimo eos gratiâ bonitatis tuae circumdes, & cor eo- rum semper illumines, vt ea quae sunt tibi

Praedicat verbum Dei Neophytis.

Abrahae oratio.

N . 2 placita

placita perficientes, æternam vitam percipere mereantur: mihi quoque infirmissimo adminiculum tribuas, neque reputes in peccatum, quòd ab eis festino discedere. Tu enim nosti, vniuersorum cognitor, quod te solum desidero, & te mihi Dominum esse cognosco. Consummatáque oratione discedens, tertiò consignauit vicum Christi signaculo: abiitque latenter in alium locum, & quibus potuit latebris occultauit.

Benedicens vico à se conuerso clàm inde discedit.

CAP. X.

Mane autem solito more ad ecclesiam turbæ conueniunt. Cumque eum minimè reperissent, maximo stupore percussi, & quasi errantes oues, diuersis locis pastorem proprium perquirebant: nomenque vlulantes cum lacrymis inclamant. Cùm autem diutissimè perquirendo eum inuenire non possent, nimio mœrore deiecti, confestim, quod eis acciderat, pergentes episcopo nuntiauerunt. Qui cum hoc agnouisset, ipse quoque admodum tristis effectus, statim plurimos ad requirendum Dei hominem destinauit, maximè ob consolationem gregis eius, eò quòd cerneret eos flebiliter contristari. Cumque ab omnibus tamquam lapis pretiosissimus quæreretur, & prorsus inueniri non posset: habito consilio cum clericis suis, episcopus memoratum vicum ingreditur, cœpitque ad eos consolatorium proferre sermonem: & dolorem maximum, quem de discessu hominis Dei conceperant, blandâ prædicatione lenire. Cernens autem in fide Christi eos firmissimos, elegit ex eis viros probabiles, quos presbyteros ac diaconos lectorésque constituit. Audiens verò hoc sanctissimus Abraham, vehementer gauisus est: & glorificans Deum, dixit: Quid retribuam tibi Domine Deus meus, benignissime Pater, atque amator hominum suauissime, pro omnibus quæ retribuisti mihi? Honorifico & glorifico dispensationem tuam. Tunc continuò ad pristinam cellulam reuertitur. Fecit igitur alteram extrinsecus cellulam, & semetipsum magnâ cum lætitiâ in interiore conclusit. O miraculú, charissimi, laudibus plenum & gloriæ sempiternæ! In tantis namque afflictionibus, quas in sæpè dicto vico perpessus est, numquam abstinentiæ suæ regulam fregit, neque in dexteram vel sinistram ab eâ diuertit. Gloria & magnificentia Deo, qui ei talem tolerantiam tribuit, quâ & alios possit conuertere, & sui propositi gratiam custodire.

Studiosè ab omnibus quæritur.

Reuertitur ad cellam suam.

CAP. XI.

Cernens autem diabolus bonorum hominum æmulus, quòd tantas in eum tribulationú molestias excitans, non in desidiam Dei hominem trahere, non in aliquo mentem viri Dei valuisset à Domino separare: & quod maius est, sicut aurum in fornace, pressuris fulgentior redderetur, atque in maiorem patientiam & alacritatem charitatis proficeret: vehementer irritatus & acriter efferatus, aduersus eum [11] cùm magnâ phantasiâ aduenit, vt saltem sic ei pauorem incutiens, decipere eum posset ac fallere.

Armatur contra eum dæmon.

CAP. XII.

Igitur cùm staret in medio noctis ac psalleret, repentè lux copiosa veluti solis, in cellâ eius refulsit, & vox quasi cuiusdam multitudinis audita est, dicés: Beatus es Abraham, vere beatus es & fidelis, nullusque sicut tu in omni conuersatione inuentus est, qui omnes voluntates meas explesti. Protinus autem vir sanctus dolum maligni cognoscens, exaltauit vocem suam, ac dixit: Obscuritas tua tecum sit in perditionem, ô plene dolo atque fallaciâ. ego enim homo peccator sum, habens tamen spei præsidia, per gratiam Dei in nullo tuas insidias pertimescam. Neque enim plurimæ phantasiæ pauorem mihi incutiunt. Nomen siquidem Domini mei & Saluatoris Iesu Christi, quem dilexi & diligo, mihi validissimus murus est, in quo te increpo immunde canis, ac ter miserande. Et dicente eo hæc, confestim vt fumus ab oculis eius euanuit. Sanctus autem Dei famulus cum multâ alacritate tranquilloque animo benedicebat Dominum, quasi qui nullam phantasiam vidisset.

Boni Angeli specie vanis decipere conatur.

Dæmonis laudes humilitate opponit.

Nomine IESV prolato fugatur dæmon.

CAP. XIII.

Rursus verò post dies paucos orante eo noctu, tenens securim diabolus, cellulam eius conabatur euertere. Et cùm iam putaretur perforasse eam, voce magnâ clamauit & dixit: Festinate amici mei, festinate celeriter: atque introeuntes, vitam eius violenter eripite. Ait autem contra eum beatus Abraham: Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine Domini vindicabor in eis. At ille protinus cùm hanc vocem audisset, euanuit; cella autem beati viri integra atque illæsa permansit.

Securi cellam eius diffringere tentat.

Psal. 117.

CAP. XIV.

Item post paucos dies cùm mediâ nocte psalleret, psiathium suum, super quod consistebat, cœpit vehemens flamma comburere. Tunc ille intrepidus ignem conculcans, dicebat: Super aspidem & regulum ambulabo, leonem & draconem conculcabo: & omnem virtutem inimici, in nomine Domini mei Iesu Christi, qui mihi præbet auxilium, superabo. Diffugiens itaque satanas, voce magnâ proclamabat: Ego te, inquiens, malâ morte deuincam, inueniamque artes, quibus te conteram, qui me nunc quasi contemptibilem reputas.

Ignem à dæmone immissum calcat illæsus.

Psal. 90.

CAP. XV.

Quadam die igitur cibum eo sumente, transfiguratus dæmon in habitu adolescentis, cellulam eius ingreditur, & appropinquans,

Adolescentis specie iterùm ei apparet.

quos, circum eius nitebatur euertere. Vir autem Dei manu illud retinens, manducabat intrepidus. Tunc exiliens diabolus, aliam phantasiam repentè confingit: & ecce quasi candelabrum statuens ante eum, & lucernam desuper ardentem, ore polluto ac fœtido Psalmos cantabat voce magnâ: Beati immaculati in viâ, qui ambulant in lege Domini. Cumque ex eodem Psalmo verba plurima cecinisset, nullum ei sermonem sanctus ille respondit: donec cibum solitum percepisset. Postquam verò de mensa surrexit, cum omni constantiâ ait ad eum: Canis immunde & ter miserande, atque infirmissime & mendacissime si; nosti quod beati sunt, cur eis molestus es? Nam beati sunt reuerà omnes, qui ex toto corde diligunt Deum. Respondens autem diabolus, ait: Idcirco illis infestus sum, vt superem eos, vt ab omni opere bono præpediti, meis cruciatibus socientur. Cui vir beatus ita respondit: Non tibi bene sit maledicte, vt quempiam timentium Deum superare vel impedire præualeas: nisi forte eos, qui tibi similes existentes, a Deo propriâ voluntate discedunt. Illos vincis ac fallis, quoniam Deus non est in eis. Ab his autem qui diligunt Deum, tamquam fumus à vento, exhalescis ac deficis. Vna siquidem eorum oratio sic te persequitur ac deturbat, quemadmodum puluis à vento insectatus dispergitur. Viuit autem Deus meus, qui est benedictus in sæcula, qui est gloriatio mea, quia non te pertimescam, etiam si omni tempore hic consisteris. Sic autem pro nihilo te spernam, veluti si vnus catulus contemptus ab aliquo contemnatur. Hæc eo dicente, confestim ille (vt solebat) euanuit.

Hebr. demon. Psal. 36. *Oratio una piorum contra dæmonem.*

CAP. XVI. Rursus post dies quinque, cùm psalmodiam suam noctis tempore consummasset, alia phantasiæ argumentum ab inimico confingitur. Ecce enim quasi turba plurima cernitur aduenisse: & velut trahentes inuicem, cum clamoribus se mutuò cohortantur, vt homo Dei in foueam proiiceretur. Quos circumspiciés vir beatus, Circumdederunt me, inquit, sicut apes fauum, & exarserunt sicut ignis in spinis, & in nomine Domini vindicabor in eis. Tunc satanas exclamans, ait: Heu heu me, quid tibi de cetero faciam nescio. Ecce enim me in omnibus victum ac superatum intelligo, & vniuersas vires meas esse despectas, & me vndique conculcatum. Verumtamen nec sic quidem a te aliquando discedam, donec superatus humilem te mihique subiectum faciam. Vir autem Dei ait ad eum: Anathema tibi & omni virtuti tuæ, pollutissime dæmon: gloria autem & honor Domino soli sancto ac sapienti Deo, qui nobis dilectoribus suis te tradidit conculcandum. & idcircò versutias tuas subsannamus atque contemnimus. Agnosce itaque infirmissime atque infelicissime dæmon, quia nos neque te, neq; tuas pertimescimus phantasias.

Psal. 117.

CAP. XVII. Per multum autem tempus diuersis argumentis ac machinis contra virum fortissimum dimicans, non quiuit cogitationibus eius solidissimis, saltem pauorem certans incutere. Magis autem præliando, alacritatem in eo & charitatem apud Deum maximam suscitabat. Diligens namque Deum ex toto animo, & conuersationem suam secundùm voluntatem eius instituens, affluenter gratiam diuinam promeruit: & propterea nó valebat diabolus lædere eum. Perseueranter namque pulsauerat, vt ei thesauri diuinæ gratiæ panderentur. Cumque patefactus fuisset ingressus, tres sibi inde pretiosissimos lapides sumpsit, fidem, spem, & charitatem, quibus in eo perfectè ac firmiter virtutes reliquæ ornabantur. Texens quoq; pretiosissimam coronam bonis operibus, Regi regum Domino, à quo munus acceperat, offerebat. Quis enim sic ex toto corde Deum & proximum tamquam seipsum dilexit? Aut quis ita laborantibus compatiebatur & misericors existebat? Quem aliquando monachum audiens bene conuersari, non pro eo deprecatus est Dominum, vt liber ab omnibus diaboli laqueis seruaretur, & cursum vitæ suæ inculpabiliter consummaret? Aut quem peccatorem vel impium audiens, pro eo, vt saluaretur, cum lacrymis diebus ac noctibus Dominum non postulabat? Et in omni tempore institutionis suæ non præteriuit eum sine lacrymis dies.. Labia sua non soluebat facilè in risum. Non appropinquauit oleum corpusculo eius: facies, vel etiam pedes, à die conuersionis suæ numquam diluti sunt. Sic namque se exhibebat, tamquam quotidie moriturum.

Imperterritus aduersus dæmonis terriculamenta perstat. *Fides, spes, charitas tres lapides pretiosi.* *Corona bonorum operum.* *Lucæ 10.* *Faciem pedésq; numquam lauit.*

CAP. XIIX. O verè, fratres, gloriosum miraculum, in tantâ abstinentiâ, iugibusque vigiliis, fletibus mixtis, [12] chameuniis quoque & contritione corporis: numquam omnino lassatus est, numquam infirmatus segnitiâ obtorpuit, numquam tædio fatigatus est: sed veluti esuriens quidquam aut sitiens, sic ille auiditate quadam sustinens omnia, numquam sui propositi potuit mens eius dulcedine satiari. Erat autem adspectus eius quasi flos quidam immarcescibilis, atque in facie eius puritas animi noscebatur. Sed & totum corpusculum eius, quasi nihil egisset, validum ac robustum apparuit, vtpote qui diuinâ gratiâ in omnibus frueretur, & iucunditate

Animi puritas ex facie noscebatur.

spiritalis lætitiæ potiretur. In horâ namque dormitionis suæ ita splendidissimus vultu apparebat, quasi qui nequaquam vitæ suæ tempus in abstinentiâ peregisset. Sed & aliud in eo per dispensationem miraculum gestum est. In omnibus siquidem quinquaginta annis abstinentiæ suæ, vestem cilicinam, quâ indutus fuerat, non mutauit. *Quinquaginta annorum spatio cilicinum non mutauit.*

Reliqua de Vitâ Abrahæ & eius nepte, vide infrà inter Vitas Feminarum.

NOTATIO.

1 ABRAHÆ] *Memoria huius habetur in Ecclesiasticis tabulis. Ita enim Martyrologium Romanum* XVI. *Martij:* In Syriâ S. Abrahæ eremitæ, cuius res gestas beatus Ephraim diaconus conscripsit. *Menologium Græcorum* XXIX. *Octobris:* Natalis S. Patris nostri Abrahami. *Fusiùs eodem die in Menæis, vbi & Maria neptis eius iungitur.*

2. EPHRAIM] *Auctor hic Actorum S. Abrahæ, vt MSS. præferunt, & editio Coloniensis: quæ etiam hoc auctore habes apud Lipomanum tomo* II. *qui ea ex Vitis Patrum editionis Coloniensis desumpsit. Nam quæ in aliis editionibus habentur, in fine decurtata sunt. Desunt enim tria vltima capita post Vitam Mariæ neptis Abrahæ, quæ ibidem huic iuncta est. Meminit eiusdem idem Ephraim in libello, qui* Testamentum Ephraim *inscribitur.*

Metaphrastes quoque eiusdem res gestas fusiùs enarrauit, quas habes apud Lipomanum tomo VI. *& Surium tomo* II.

Meminit de Abraham S. Ephraim discipulo Sozomenus libro III. *cap.* XV. *& Nicephorus lib.* IX. *capite* XVI.

3. INTERPRETE ANONYMO] *Eadem hæc Acta ex nouâ Gerardi Vossij interpretatione prodière his proximè elapsis annis, inter opera beati Ephraim tomo* III.

CAP. I. 4. DESPONSAVERVNT EI PVELLAM ADHVC IN PVERITIA CONSTITVTO] *Saltem septennes esse oportebat, vt contraherent sponsalia, vt notat Barnabas Brissonius de ritu nuptiarum. Modestinus I C. lib.* IV. *differentiarum L. In sponsal. D. De ritu nupt.* In sponsalibus contrahendis ætas contrahentium definita non est, vt in matrimoniis. Quapropter à primordio ætatis sponsalia effici possunt, si modò id fieri ab vtraque personâ intelligatur, id est, si non sint minores, quàm septem annorum. *quæ verba certam nominatim sponsalibus contrahendis præscriptam ætatē non fuisse significant.*

Quamquam quod ad legis Papiæ præmia attinet, ea demum sponsalia probari admittique Augustus constituit, quibus biennio pòst iustæ ac legitimæ nuptiæ accedere possent. vt proinde minores natu decem annorum virgines frustrà sponsæ haberentur. Cuius rei constituendæ caussa fuit, quòd sponsaliorum obtentu, quæ ad exitum & effectum breui perduci per sponsarum immaturam ætatem non poterant, Legi fraudem fieri animaduertisset. Dio libro LIIII. *in Actis anni* DCCXXXVI. ὡς δ᾽ οὖν βρέφη τινὲς ἐγγυώμενοι τὰς μὲν τιμὰς τῶν γεγαμηκότων ἐκαρποῦντο, τὸ δὲ ἔργον αὐτῶν οὐ παρείχοντο, προσέταξε μηδεμίαν ἐγγύην ἰσχύειν μεθ᾽ ἣν οὐδὲ δυοῖν ἐτοῖν διελθόντοιν γαμοῦσί τις. τουτέστι δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι τόν γέ τι ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπολαύσοντα. δώδεκα γὰρ ταῖς κόραις εἰς τὴν τοῦ γάμου ὥραν ἔτη πλήρη, καθάπερ εἶπον, νομίζεται. *Quæ verba ita Brissonius reddidit, quòd ea ab interprete Xylandro minùs fideliter & planè versa essent.:* Quoniam autem quidam infantes puellas despondentes præmiis quidem coniugum fruebantur, ceterùm effectum rei & coniugum opus non præstabant; ea sponsalia vires nullas habere constituit, post quę duobus transactis annis sponsa duci minimè posset: hoc est vt omnino decennis virgo desponderetur, siquidem ex eâ commodi quid sponsus capere vellet. Duodecimo namque anno virgo matura viro, & nubilis, vt iam antè dixi, existimatur. *Quæ adducit etiam iisdem penè verbis Zonaras tom.* II. *Annalium, & mentem Dionis clarè proponit. Hoc ipsum strictim tangit Suetonius Augusti cap.* XXXIV. Cumque etiam immaturitate sponsarum, & matrimoniorum crebrâ mutatione vim Legis eludi sentiret, tempus spōsas habendi coarctauit. *Quò pertinet Caij locus L. pen. D. De sponsal. quem ex eius lib.* I. *ad L. Iuliam & Papiam Pandectarum concinnatores delibarunt:* Sæpè iustæ ac necessariæ caussæ non solùm annum vel biennium, sed etiam triennium aut quadriennium, & vlteriùs trahunt sponsalia: veluti valetudo sponsi sponsæve, vel mortes parentum, aut capitalia crimina, aut longiores peregrinationes, quæ ex necessitate fiunt. *Vide etiam Cuiacium libro* XVI. *Obseruat. cap.* XXXV.

5. PROPINQVABILE] *Aliàs*, propinqui habile. *Tunc delendum*, memorari parentes.

6. DIE SEPTIMO] *Ita MS. Audomarensis, & Metaphrastes. Deest impressis. Exprimitur hîc ritus quarumdā gentium septem diebus nuptias celebrantium: Gen.* XXIX. *v.* 27. *de nuptiis Iacob & Liæ:* Imple hebdomadam dierum huius copulæ. *Iudicum* XIV. *v.* 12. Quòd si solueritis mihi intra septem dies conuiuij. *& v.* 17. Septem igitur diebus conuiuij flebat ante eum. *Tobiæ* VIII. *v.* 23. Adiurauit Raguel Tobiam, vt duas hebdomadas moraretur apud se. *Nempe, ait Serarius noster, epulum nuptiale in decimum quartum diem porrigitur, propter duplicatam scilicet lætitiam ob nuptias & dæmonium illud expulsum. Augustinus q.* LXXXIX. *in Genesim:* Quòd ait, Consumma septimanam istius; ad nuptiarum celebrationem pertinet, quæ septem diebus celebrari solent. *Hieronymus Tradit. in Genes.* Dicitur ei à socero Laban, vt septem dies pro nuptiis prioris sororis expleat. *Obtinuit is mos apud Orientales, & apud Iudæos etiamnum seruatur. Ex hac Vitâ colligitur etiam, viguisse apud Ægyptios.*

7. CAVCVM] *Ita MS. Audomarensis: vti & hîc infra cap.* XV. *Editiones*, catinum. *Vsurpatur hæc vox tum à Græcis, tum à Latinis. Glossæ Græcolatinæ*, Καῦκα, patera. *Suidas:* Καυκίον παρ᾽ ἡμῖν, καὶ ἐξ οὗ πίνουσι. Quòd vulgò caucium, doctioribus dicitur calix. *Marcellus Empiricus cap.* XXV. Vermis terrenus exfoditur, & in ligneo cauco ponitur, si fieri potest, fisso, & ferro illigato. *Hieronymus libro* II. *contra Iouinianum cap.* IX. Quodam verò tempore habens ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu concauâ bibere. *Ita ibi legendum* CAP. III.

dum esse, ex M S. monui suprà ad Vitam S. Pauli primi eremitæ cap. XIV. *n.* 55. *Vide Onomasticon.*

8. PSIATHIVM] *Frequens hæc dictio apud Asceticos scriptores de lecto & mattulà Ascetarum. Hac eadem Vitâ cap.* XIV. *pro* psiathio *alia editio habet* mattulam. *Vide dicta ad Vitam Pachomij cap.* LIII. *n.* 40.

CAP. X. 9. PER IMPOSITIONEM MANVS PRESBYTER ORDINATVS] *Ita ab ipsis Apostolorum temporibus ordinatio presbyterorum manuum impositione seu χειροθεσίᾳ est facta: 1. Timoth.* IV. *v.* 14. *&* V. *v.* 22. *Vide Onomasticon.*

10. ENEI] *Ita scribendum & legendum. Hactenus editum* aenei. *quod etsi intelligi possit, quòd instar æris præ stupore diriguerint; non tamen ita scripsit Auctor. Græcè est* ἐνεοί. *Est autem Græcis* ἐνεὸς *perculsus. Hesychius* ἐνεοὶ, ἐκπεπληγμένοι. *Vide Onomast.*

11. CVM MAGNA PHANTASIA] *Id est, apparatu. Nicephorus libro* XI. *cap.* XVIII. *de Valente Imperatore:* Cùm autem Epiphaniorum festus dies adesset, cùm vniuersâ, quam secum habebat phantasiâ, inanique & splendidâ pompâ in Ecclesiam venit. *Græcè est,* σὺν τῇ περὶ αὐτὸν φαντασίᾳ. CAP. XI.

12. CHAMEVNIIS] *Ita legendum. Quæ vox etiam in manuscripto sæpè deprauata est. Vetus editio habet,* cammeruis *Coloniensis,* caumeniis. *Quod postremum ortum ex transpositione litterarum, quæ in quibusdam vocibus valdè solemnis fuit.* CAP. XIII.

VITA
SANCTI BASILII
I. IAN.
CAESAREAE CAPPADOCIAE ARCHIEPISCOPI
AVCTORE AMPHILOCHIO ICONII EP.
INTERPRETE VRSO S.R.E. SVBDIACONO.

PRÆFATIO INTERPRETIS.

BEATI *Basilij, Cæsareæ Cappadociæ præsulis, Vitam me in Latinam vertisse dictionem, secundùm postulationem tuam, cognosce. Neque enim inobediens esse tibi debeo, qui omnibus fratribus meis & proximis debitor sum. Sed vtinam tam benè quàm promptè, tam vtiliter quàm feliciter, quod postulasti, fuerim executus: præsertim cùm necessariò super hoc fueris exhortatus, & vt tantus vir apud Latinos, quemadmodum apud Græcos, celebris habeatur, iure fategeris. Denique licet eius quædam salutifera scripta sermo Latinus habeat, vita tamen illius quàm sit admirabilis hactenus ignoratur. Et certè satis incongruum est, quod docuerit sciri, & quid fuerit operatus nesciri: cùm sanctus Vir (vtpote imitator illius, de quo Lucas scribit, quia cœpit Iesus facere & docere) non solùm verba Dei docebat homines, sed, vt magnus vocaretur in regno cælorum, anteà faciebat. Fruere igitur salubriùs doctrinis eius, & ne fortè dicas illum docuisse & non fecisse, iam nunc scies quia fecit quod docuit, & de cetero habebis quod imiteris.* Act. 1.

Licet antè hoc opus ego non præsumpſerim aggredi, putans, vt ipſe noſti, ab alio iam tranſlatam, in quo meritò ipſe me reprehendi. Numquidnam quia Scripturam ſacram quidam interpretati ſunt, idcircò poſteriores interpretes hanc minùs interpretati ſunt? Si hoc eſſet, eamdem ſacram Scripturam Latinitas ex ipſo Hebraico fonte per beatum [4] Hieronymum Eccleſiæ Romanæ Preſbyterum, & diuinæ Bibliothecæ cultorem, hactenus non hauſiſſet.

Verùm diligenter inquirens, nihil ſcriptum de vitâ huius Sancti apud Latinos inueni, [5] niſi duo miraculorum eius, id eſt, de puero Chriſti negatore liberato, & muliere à peccatis ereptâ: quæ tamen adeò deprauata reperi, vt rurſus ea interpretari quàm emendare maluiſſem.

Sanè notandum eſt, quia cùm quidam legunt in his actibus, quæ ſanctus Amphilochius ſcripſit, diſcrepaſſe autumant ab his, quæ S. Gregorius Nazianzenus [6] in epitaphio huius magni viri commemorat: cùm alter fortè tacuerit, quod alter non tacuit, idipſum nobis inter Euangeliſtas reperientibus. Præſertim cùm & idem Amphilochius, qui ſuper tanti viri vitâ ſcripſerint, hæc expoſiturus apeè deſignet.

PROLOGVS AVCTORIS.

CHARISSIMI, non inconueniens erat, ſed iuſtum, deuotos filios ſuper obitu patrio contriſtari, & ei dona lacrymarum offerre: quod hactenus compatienter egimus. At verò poſtquam luctus turbinem, ſecundùm quod ſcriptum eſt, depoſuimus, ad gratificam ſupplicationem omnium Domino Chriſto Deo noſtro rependendam commoti ſumus; operæpretium duxi, tam memorabilem Vitam, quàm vera miracula paſtoris & magiſtri noſtri Baſilij, ne diutino tranſcurſu temporis obliuioni profundæ tradantur, ſcripturæ fore mandanda.

Vita Baſily à varijs ſcripta. Tribus enim ſacratiſſimis & egregijs viris, [7] Gregorio videlicet, qui in Theologiâ claruit, & [8] Gregorio memorabili Nyſſeorum ciuitatis Epiſcopo, ſed & [9] beato Ephræm, aliis atque aliter ſermonibus epitaphicis tantum virum fulgidum exhibentibus: viſum eſt & mihi tamquam abortiuo,
1. Cor. 15 vt cum Apoſtolo dicam, cùm præ manibus accepiſſem narrationes, quæ ab vtriſque admirandis viris editæ ſunt, ea quæ his deeſſe *Omiſſa ab aliis Amphilochius ſupplet.* videbantur ſupplens, more ſcilicet deuoti filij debitum patri repræſentantis, de furſum quædam, vt æſtimari poteſt, aſſequentis, & certam ſcientiam percipientis. Nouit enim, nouit nubes abſcondere ſolem, & moroſus bonarum narrationum tranſcurſus facilè introducit obliuionem.

Magnus igitur exſurit paſtor noſter, & famoſus mundo Baſilius cæleſtium virtutum conſermocinator, Angelorum ordinum comminiſter, prædicabilis Eccleſiæ Doctor, incorrupta dogmatum orthodoxorum columna; qui naturam exiſtentium enucleatiùs explanauit, qui peſſimum Trinitatis [10] apoſtatam Iulianum depoſuit, [11] qui Valentis os blaſphemum obſtruxit, qui Arrianorum expreſsè nequiſſimum errorem deuaſtauit, qui Chriſtianorum liquidò ſtabiliuit rectam opinionem. Paſtor *Varia ſancti Baſily elogia.* acceptabilis Eccleſiæ populi, regalis ſacerdotij conſors, circumamictus veritate Chriſti, ouium aries, diuinæ fidei magiſter inclytus: qui & viuens & poſt obitum magnis coruſcauit miraculis, qui Deo odibilis Iuliani, vt dictum eſt, extollentis in altum cornu, & loquentis aduerſus Deum iniquitatem, corruptionem oratione ſuâ parauit. Intereà Valens accipiens indignè Imperialem purpuram, & Arrianorum nequam ſenſui patrocinium præſtans, venit ad illuſtrem, quæ apud nos eſt, Cæſaris vrbem. Verùm qualiter, vel quâ cauſsâ, non eſt præſentis temporis enarratio. Sed ad propoſitum redeamus, virtutes illius, quas à vuluâ vſque ad finem habuit, narraturi.

VITA.

BASILIVS ſolus ſuper terram æqualitatem oſtendit, vitam videlicet operibus decoratam, & ſermonibus diuinæ ſapientiæ illuſtratam, omnia Chriſto dans, animam & corpus, [12] verborum palmas. *Cap. 1.* propter quod & gentilem errorem vt araneorum telas dirupit. Hic ſeptem annorum *Septennis litteris traditur.* factus, ad litteras traditur à parentibus: vacans autem in Mathematicis quinquennio, *Duodennis eſt philoſophus.* fructificabat plurimùm in philoſophicâ diſciplinâ, naturæ manſuetudine. Rurſus relictâ

[..]ctâ patriâ, Cappadox enim erat genere, peruenit ad matrem sermonum, id est, [13] Athenas, & castitate seu multâ continentia & temperantiâ decenter ornatus, adhæret præceptori Græcorum sapientiæ, [14] Eubulo nomine, & ita sese disciplinis tradidit, vt eum tam præceptores quàm condiscipuli [..]tarentur. Erant enim huius cooperatores, magnus Gregorius Nazianzenus episcopus, [15] qui throni Apostolici gubernacula per duodecim moderatus est annos, & Iulianus, qui ad breue tempus Christianus fuit, atque [16] Libanius. Hic autem præ omnibus admirabilis vir posuit in corde suo non participari pani vel vino, donec ex supernâ prouisione sapientiæ penetraret arcana. Moratus autem in eruditionibus quindecim annos, & omnem gentilem philosophiam transcurrens, in fine Astronomiam quoque ac Geometriam, & optima quæque legens, cùm nullo modo valuisset per ea inuenire omnium conditorem, quadam nocte vigilante illo, diuinus quidam splendor infit, vt transcurreret nostræ religionis scripturam.

Præceptorem Eubulum.

Condiscipulis vtitur Gregorio Nazianzeno, Iuliano, Libanio.

15. annis operam dedit studiis.

Diuinitus monetur sacram Scripturam legere.

[17] Surgens ergo properauit Ægyptum, & accedens ad quemdam Archimandritarum, nomine [18] Porphyrium, petiuit dari sibi sacros libros ad perceptionem diuinorum dogmatum. Et hoc percepto mansit illic, dans operam meditationi diuinorum eloquiorum, aquâ & oleribus educatus. Anno verò integro ibidem moratus, & veritatis rationem fide considerans, perseuerauit scrutatus verbum veritatis, & petiuit se dimitti [19] Ierosolymam caussâ orationis iturum, & illic miracula inspecturum: qui exoratus dimisit eum.

Abit in Ægyptum ad Porphyrium Archimandritã.

Aquâ & oleribus victitat.

Cap. II.

Rediens autem illò, vbi Græcorum institutus est philosophiâ, cœpit persuadere multis philosophis & multitudini Gentilium ostendere Christum, demonstrans illis viam salutis. Requirebat verò & præceptorem suum Eubulum (qui erat dux verbi in vicissitudinem studiorum, quibus ab ipso fuerat institutus, ad trahendum eum & inclinandum immaculatæ fidei, vtpote ipse bene currens ad eam. Omnesque docebat, qui philosophiâ imbuti erant, illum sequi quasi magistrum. Requirens autem eum in omnibus scholis, inuenit [20] in proastio cum philosophis. nihil erat enim apud eos studij quam dicendi quid ac audiendi nouum. Disputante autem illo, reprehendit eum astans Basilius. Et quidam eorum, qui cum ipsis erant, dixit: Reprehendit te quis, o philosophe. Qui ait: Aut Deus, aut Basilius. Recognoscens ergo eum, & hos qui secum erant dimittens, aderat cum Basilio, & tribus diebus ieiuni perseuerantes, quæstiones inuicem proponebant. Interrogauit itaque Eubulus Basilium: Quæ est definitio philosophiæ, Basili? Qui ait: Prima definitio philosophiæ, meditatio mortis. Ille verò admirans, ait: Quis est mundus? ait: Qui est super mundum. Et dulces quidem sunt mundi sermones, ipse verò mundus vehementer amarus, si quis hunc vitiosè retineat. & alia est voluptas corporis, & alia incorporalis naturæ. Et pariter hæc cuiquam inesse impossibile constat. Nemo enim potest duobus dominis seruire. Verùm, quantum virtus suppeditat, frangimus esurientibus panem scientiæ, & eos, qui per malitiam quorumdam sine tecto sunt, per virtutem ducimus sub tectum. Si verò eum nudum videmus, amictu circumdamus, & domesticos seminis non despicimus. Cumque dixisset hæc, imaginans ei parabolice Saluatoris nostri misericordiam, quam circa nos per pœnitentiam operatur, [21] tres tabulas sensim proponit in proforibus mẽtis, vnam quidem in superioribus portarum virtutes ferentem, Prudentiam videlicet, Fortitudinem, Temperantiam, & Iustitiam. In sinistrâ verò parte Seductionem. porrò hinc & inde Intemperantiam, Profanationem, Linguositatem, Suasionem, & huiuscemodi examen malorum. Pœnitentiam autem decenter astantem intrepidam, hilarem, lenem, & contrariis quidem aduersantem, populo verò bona omnia imprecantem. Prætereà iuxta hanc, Abstinentiam, Sagacitatem, Clemẽtiam, Pudicitiam, Pudorem, Humanitatem, & multorum bonorum plebem. Sensus verò huius historiæ videntibus quidem est monitio, audientibus autem zeli potioris occasio. Hæc & ipse ego videns delectatus sum, & in hoc ductus sum, ó Eubule. Sunt quippe in nobis non imagines neque ænigmata, sed ipsa liquidò veritas ad salutem adducens. Resurgemus enim omnes, hi in vitam æternam, hi in opprobrium & confusionem perpetuam: & adstabimus ante tribunal Christi, quemadmodum docent nos magniloqui prophetæ, Isaias, Ieremias, Ezechiel, Daniel, & Dauid rex, & egregius Paulus. Et post hos ipse Dominus pœnitentiæ dator, & huius recompensator, qui ouem perditam requisiuit, qui recedentem à paternis finibus cum multis diuitiis puerum, & his luxuriosè consumptis posteà redeuntem, fame tabefactum, germanè amplexus est, & adornans fulgidâ stolâ & annulo ac vestibus pretiosis, suadet nihil puero peccanti, non sæuire, sed veluti fratri veniam dare: sic absque inuidiâ Dominus excellens bonitatem æqualem his, qui circa vnde-

Creatur præceptorem Christianum ad fidem adducere.

Eubulo de [..] in [..]

Prima definitio philosophiæ, meditatio mortis.

Matth. 6.

Tribus vel ut Cebetis tabulis mentem parabolicè instruit.

Resurrectionem docet.

2. Cor. 5.

Matth. 18.

Luc. 15.

Matth. 20.

vndecimam horam venerunt, mercedem dat. Ipse & nobis pœnitentibus, & resipiscentibus, ex aquâ & Spiritu sancto regenerationem donabit, quia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Dominus diligentibus se. Horum ergo sensu intellecto Eubulus ait: O Basili, cælestis Trinitatis assertor, per te credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, & cetera; expectans resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi, amen. Opere autem ostendam tibi fidem, quæ in me est: quoniam omnibus, quæ mihi adsunt, in manibus tuis datis, residuo vitæ meę tempore, si placitum in conspectu Dei fuerit, tecum ero, susceptâ ex sanctâ aquâ seu Spiritu regeneratione. Ait autem Basilius: Benedictus Dominus Deus noster, ex hoc nunc & vsque in sæculum, ô Eubule, qui illustrauit lumen verum in mente tuâ, & transtulit te à multorum errore deorum in agnitionem misericordiæ suæ. Porrò si, vt fassus es, mecum pariter esse vis, ostendam tibi quo saluti nostræ modo prouideamus, à vinculis istius sæculi liberandi. Venumdemus omnia quæ nobis insunt, & tribuamus egenis; sicque demum ad sanctam ciuitatem pergamus, inspectores per nos efficiendi patratorum ibidem miraculorum, & acquiramus fiduciam apud Deum. Taliter itaque ambo rebus suis piè distributis, sola ex his indumenta, quæ sancto Baptismati præparari solent, ementes, Ierosolymam tendunt, conuertentes ad Dominum Gentilium multitudinem copiosam.

1. Cor. 2.

Eubulus ad fidem Trinitatis conuertitur, & Baptismum expetit.

Basilius & Eubulus societatem ineunt.

Bona sua piè erogat.

Hoc Caput sequẽs deest in Vitis Patrũ.

CAP. III.

Antiochiã perueniũt.

Peruenientes verò ad Antiochi vrbem, diuerterunt ad receptaculum quoddam. Filius autem hospitis, nomine Philoxenus, sedebat præ foribus in meditatione multâ: erat autem hic discipulus Libanij sophistæ, à quo susceperat versus Homericos ad trãsferendum eos in Rhetoricos. Et cùm in multâ tribulatione consisteret, laborando deficiebat: quem aspiciens Basilius dixit ad eum: Quare ita tristis es, adolescens? ait: Quæ mihi vtilitas erit, si dixero tibi? Perseuerante autem Basilio, & ei prodesse pollicente, dixit ei tam sophistam, quàm etiam versus, & quia propter hoc laboro. Qui susceptis versibus cœpit dicere horum translationem. At verò adolescens stupefactus pariter & gauisus, in scriptis exponi eam rogauit. Qui scripsit horum solutionem in tribus editionibus: puer autem suscepit eos gaudens, & diluculò pergit ad Libanium, & dat ei versuum enucleationem. Accipiens autem Libanius, & consternatus super trãslatione, dixit: Per diuinam prouidentiam nullus præsentium sapientum tale quid potest interpretari. Vnde ergo est horum innouator? ait puer: Peregrinus quidam veniens ad hospitium meum, paratissime dissseruit mihi horum dissolutionem. Nihil ergo negligens Libanius, cursim ad hospitium venit, & videns Basilium vna cum Eubulo, & recognoscens eos, obstupefactus est pro insperato vtriusque aduentu. Rogauit autem eos diuertere in domum suam; & hoc consecutus rogauit etiam, vt suauem seu conditam sumerent escam. Qui pane & aquâ secundum consequentiam, quæ ab ipsis tenebatur, mensurate perceptis, gratias egerunt Deo, & omnium datori bonorum. Paratissime itaque Libanius cœpit cum iis quærere, ac protendere verbositates Rhetoricas. Illi autem proposuerunt ei de fide sermonem. At verò Libanius sentiens quæ dicebantur: Nondum est, inquit, tempus huius operationis: cùm autem iusserit superna prouidentia, non est qui resistat. Sed quia in maximis mihi profuisti, ô Basili, disputare quoque ad nouitios meos ne dedigneris. Qui celeriter congregatis iuuenibus, docebat eos munditiam animæ & impassibilitatem corporis, gressum mitem, vocem temperatam, sermonem ordinatum, cibum & potum imperturbabilem, coram senioribus silentium, ante sapientiores auditionem, circa prælatos subiectionem, circa æquales seu minores charitatem non fictam, pauca effari, plura verò intelligere: non exasperari sermone, non superabundare loquelis, non esse promptos ad risum, pudore ornari, cum mulieribus impudicis non colloqui, deorsum visum habere, sursum animam; fugere contradictiones, non didascalicam sequi dignitatem, nihil æstimare a quibuscumque collatos honores. Quòd si quisquam vestrùm aliis etiam prodesse potest, à Deo mercedem expectet, & æternorum bonorum vicissitudinem a Christo Iesu Domino nostro. His dictis Basilius ad discipulos Libanij, & miris ab omnibus laudibus cumulatus, vnà cum Eubulo carpebat iter.

Basilius puero anxio thema dictat.

Libanius Basilium & Eubulũ ad lautam mensam inuitat.

Lautitiam respuunt.

Pane & aquâ viuũt.

Basilius Libanij discipulos ad omnia honesta hortatur.

CAP. IV.

Ierosolyma sacra loca lustrant.

Postulant Baptismũ ab episcopo Ierosolymitano.

Cumque Ierosolymam peruenissent, & omnem locum sacrosanctum fide & amore perlustrassent, & in eis Deum, qui super omnia est, adorassent, manifesti facti sunt episcopo ciuitatis, nomine [22] Maximino. Et huic procidentes, postulauerunt adipisci diuinam regenerationem [23] in Iordane flumine. Quos intuens sanctus hic vir Dei, gratiâ plenus, adimpleuit petitionem ipsorum, & vnà cum fidelibus viris venit ad Iordanem. Cùm autem Basilius accessisset ad ripam, proiecit se super humum, & cum lacrymis & clamore valido petebat signum suæ fidei reuelari. Et mox cum tremore consurgens

depoint

deponit vestimenta sua, & cum eis procul dedit veterem hominem, sic demum descendens in aquam orabat: & accedens sacerdos baptizauit eum. Et ecce fulgur ignis prodijt in eis, [24] & columba ex eo veniens descendit in aquam, & turbatâ aqua conuolauit in cælum; hi verò qui astabant tremebundi glorificauerunt Deum, baptizatus autem Basilius exiuit ab aquâ. Admirans autem Maximinus Basilij dilectionem quam in Deum habebat, & oratione fusâ super eum induit vestibus resurrectionis Christi. Baptizauit autem & Eubulum, [25] & vngens eum sancto chrismate, tradidit viuificam Communionem, & rogauit Basilium Dei sacerdos post orationem sumere cibum, quod & fecit dicens: Domine Iesu Christe Deus noster, ita credo Euangelicæ voci tuæ, & spero in benignitate tuâ, ait, manducans & bibens, vincam resistentem nobis diabolum cooperatione Spiritus sancti tui. Stupefactus autem sacerdos Dei in fide illius, reuersus est cum eis in sanctam ciuitatem. Anniuersario verò tempore illic demorantes, communi consilio venerunt Antiochiam, & Basilius [26] à Meletio eiusdem vrbis episcopo ad diaconij ordinem promotus, [27] & Prouerbiorum sermonem interpretatus, multa est admiratione prouectus.

Reuertuntur Antiochiam. *Basilius a Meletio diaconus creatur.* *Scribit in Prouerbia.*

Cap. V.

Post non multo tempore transacto, properauit vna cum Eubulo ad Cappadocensium regionem; & cùm iam iamque ingressuri essent Cæsariensium ciuitatem, in visione noctis reuelatus est tunc episcopo ipsius vrbis, [28] Eusebio nomine, horũ aduentus, & quod Basilius eius esset futurus successor. Qui expergefactus vocauit principes ecclesiasticæ administrationis, & quosdam venerabilium clericorum, & misit eos ad Orientalem portam vrbis, dicens eis vt quocumque irent ad portam, obuij fierent eis, cùm ingrederentur. Quos videntes & agnoscentes rogauerunt vt ascenderent ad episcopum. Cumque intrarent, intuitus eos sanctissimus episcopus, & stupefactus in similitudine visionis, Deo gratias egit. Interrogauit autem vnde venirent, & cuius essent, & quæ eorum essent vocabula, & discens, dixit diaconibus præbere quæ ad requiem eorum congruerent: qui adducentes eos [29] ad insigne habitaculum, omnia exhibuerunt ad suauitatem eorum. Eadem autem hora aduocans sanctissimus vir lectissimos cleri & ciuitatis, enarrauit eis ea, quæ à Deo fuerant sibi reuelata. Qui vnâ voce dixerunt: Veraciter & hoc digna est secunda vita tua, vt diuinitus de cælo reueletur is, qui post te futurus est pontificalem thronum ornare. Vnde nihil hæsitans

Redit cum Eubulo in Cappadociam.

fac quod tibi videtur. Episcopus autem aduocato Basilio vna cum Eubulo, cœpit scrutari cum eis sacras Scripturas: & admirans pelagus sapientiæ, quæ inerat illis, & habitis eis idoneis assistoribus, non post multum temporis obiit. Conuenientes ergo episcopi ad [30] Synodum, cum operatione Spiritus sancti eligunt Basilium ad thronum episcopalem. Qui videlicet consecratus gubernabat Ecclesiam Dei prouidentiâ.

Basilius Cæsariensium episcopus creatur.

Cap. VI.

Post aliquod verò tempus postulauit à Deo, quò concederet sibi gratiam sapientiæ & intellectus, vt offerret per propria verba sua incruentum Deo sacrificium, & veniret in præsentiam sancti Spiritus: & post sex dies, velut in excessu mentis aduentu Spiritus sancti factus, septimo die cœpit ministrare Deo per singulos dies, & post aliquod tempus fide ac oratione multâ, inchoauit propriâ manu scribere Missæ mysteria. & quadam nocte astans ei Dominus in visu cum Apostolis propositionem panis faciens in sancto altari, erexit Basilium, dicens ei: Secũdùm petitionem tuam repleatur os tuum laude, vt per propria verba tua incruentum offeras sacrificium. Qui non ferens oculis visionẽ, surrexit tremefactus, & accedens ad sanctum altare cœpit dicere ac scribere in chartâ, ita: [31] «Reple os meum laude, vt laudem gloriam tuam Domine Deus, qui creasti nos, & adduxisti ad vitam hanc; & reliquas sanctæ Missæ orationes. Et post finem orationum [32] exaltauit panem, prolixè orans & dicens, Attende Domine Iesu Christe Deus noster de sancto habitaculo tuo, & veni ad sanctificandum nos, qui sursum cum Patre sedes, & hîc nobiscum inuisibiliter ades, & dignare potenti manu tuâ tribuere nobis & per nos omni populo sancta sanctis. Populus respondit: Vnus sanctus, vnus Dominus IESVS Christus cum sancto Spiritu in gloriâ Dei Patris, Amen.» Et diuidens panem in tres portiones, vnam quidem suscepit cum timore multo, aliam verò seruauit [33] ad consepeliendum sibi, tertiam autem positam [34] super columbam auream, suspendit super altare. Eubulus autem & cleri princeps simul præ foribus templi stantes, videbant lumen intelligibile in templo, & homines clarissimè candidatos, & vocem populi glorificantis Dominum, & Basilium altari astantem: & consternati super visione, ceciderunt in faciem, cum lacrymis glorificantes Dominum. Cùm autem exisset Basilius, ceciderunt ad pedes. Qui interrogauit caussam adorationis & aduentum eorum. Illi verò dixerunt gloriosissimum miraculum, quod viderunt in templo. Tunc Basilius extensè gratias agens

Quotidie Missam celebrat. *Diuinitus edoctus Liturgiam scribit.* *Eleuatio Hostiæ sacræ in Eucharistiâ.* *Hostiam sacram in tres partes diuidit.* *Clarissimo lumine & Angelis circũdatur Basilius sacrificans.*

agens Domino, enarrauit gloriosissima. Et aduocato aurifice, fecit columbam de auro mundissimo, & in eâ posuit portionem, suspendens super sanctam mensam, instar sanctæ illius columbæ quæ apparuit in Iordane Domino baptizato. Hoc autem facto, repromisit sermonem exhortationis se dicere ad populum: & collocata est infinita multitudo in ecclesiâ, inter quas erat vir magnus, Dei cultor [35] Ephræm, de quo postmodum enarrabimus, qualiter ex apparitione diuinâ inspector factus fuerit memorandi Basilij.

In columbâ super altare suspensâ Eucharistia asseruatur.

CAP. VII.

Itaque cùm diuinum celebraretur officium, [36] Hebræus quidam, vt Christianus, se populo miscuit, ordinem officij & donum Communionis explorare volens, & vidit infantulum membratim incidi in manibus Basilij: & communicantibus omnibus venit & ipse, & data est ei in veritate caro: deinde adest & calici, qui erat sanguine plenus, & ipsius particeps est effectus. Atque ex vtroque conseruatas reliquias pergens in domú suam, ostendit vxori suæ, ad confirmationem eorum quæ dicebantur, enarrans quæ proprijs viderat oculis. Credens ergo quòd reuerà horrendum sit & gloriosum Christianorum mysterium, in crastinum adit Basilium supplicans ei, quò sine dilatione acciperet in Christo signaculum. qui nihil negligens, solitas grates ei, qui omnes vult saluari, referens, baptizauit eum cum omni domo suâ credentem in Dominum.

Hebræo in Eucharistiâ infantulus apparet.

Credit Hebræus & baptizatur.

CAP. VIII.

[37] Helladius autem sanctæ recordationis, qui inspector & minister fuit miraculorum quæ ab eo patrata sunt, quique post obitum eiusdem Apostolicæ memoriæ Basilij sedem illius suscipere meruit, vir miraculis & clarus, atque omni virtute ornatus, retulit mihi, quia cùm senator quidam fidelis, nomine [38] Proterius pergeret ad sancta & percolenda loca, & ibidem filiam suam [39] tondere, & in vnum venerabilium monasteriorum mittere, & sacrificium Deo offerre voluisset; diabolus, qui ab initio homicida est, inuidens eius religioso proposito, commouit vnum ex seruis eius, & hunc ad puellæ succendit amorem. Hic itaque cùm tanto voto esset indignus, & non auderet propositum saltem contingere, alloquitur vnum ex detestandis maleficis, repromittens illi, vt si fortè arte suâ posset illam commouere, multam ei auri tribueret quantitatem. at verò veneficus dixit ad eum: O homo, ego ad hoc impos existo: sed si vis, mitto te ad prouisorem meum diabolum, & ille faciet voluntatem tuam, si tu dumtaxat feceris voluntatem eius. Qui dixit ad eum: Quæcumque dixerit mihi, faciam. Ait ille: Abrenuntias, inquit, Christo in scriptis? Dicit ei: Etiam. Porrò iniquitatis operarius dicit ei: Si ad hoc paratus es, cooperatur tibi efficiar. Ille autem ad ipsum: Paratus sum, tantùm vt consequar desiderium. Et factâ epistolâ, pessimæ operationis minister ad diabolum destinauit eam, habentem dictatum huiusmodi: Quoniam domino & prouisori meo oportet me dare operam, quo à Christianorum religione discedant, & ad tuam societatem accedant, vt compleatur portio tua; misi tibi præsentem, meas deferentem litterulas, cupidine puellæ sauciatum. Et obsecro vt huius voti compos existat, vt & in hoc glorier, & cum affluentiori alacritate colligam amatores tuos. Et datâ ei epistolâ, dixit: Vade tali horâ noctis, & sta supra monumentum alicuius pagani, & erige chartam in aëra, & adstabunt tibi, qui te debent ducere ad diabolum. Qui hoc alacriter gesto, emisit miserrimam illam vocem, inuocans diaboli adiutorium: & continuò adstiterunt ei principes potestatis tenebrarum, spiritus nequitiæ, & suscepto qui fuerat deceptus, cum gaudio magno duxerunt eum vbi erat diabolus, quem & monstrauerunt ei super excelsum solium sedentem, & in gyro eius nequitiæ spiritus circumstantes: & susceptis venefici litteris, dixit ad infelicem illum: Credis in me? Qui dixit: Credo. Dixit ei diabolus: Tergiuersatores estis vos Christiani, & quidem quando me opus habetis, venitis ad me; cùm autem consecuti fueritis affectum, abnegatis me & acceditis ad Christum vestrum, qui, cùm sit bonus atque misericors, suscipit vos. Sed fac mihi in scriptis tam Christi tui & sancti Baptismatis voluntariam abrenuntiationem, q[illegible]m in me per sæcula spontaneam repromissionem, & quia mecum eris in die iudicij simul perfruiturus æternis supplicijs, quæ mihi sunt præparata. At ille exposuit propriæ manus scriptum, quemadmodum fuerat expetitus. Rursusque ille corruptor animarum draco destinat [40] dæmones fornicationi præpositos, & exardescere faciunt puellam ad amorem pueri, quæ proiecit se in pauimentum, & cœpit clamare ad patrem: Miserere mei, miserere: quia atrociter torqueor propter talem puerum nostrum. Compatere visceribus tuis, ostende in me vnigenitam tuam paternum affectum, & iunge me puero, quem elegi. Quòd si hæc agere nolueris, videbis me amarâ morte post paululum mortuam, & rationem dabis Deo pro me in die iudicij.

Proterij famulus filiam heri deperit.

Maleficum consulit.

Abrenuntians Christo, diaboli operam quærit.

Malefici ad diabolum epistola.

Ephes. 6.

Proterij famulus diabolo sistitur.

Chirographo Christum & Baptismum abnegans, diabolo fidem pignerat.

Inflammatur heri filia in amorem famuli.

Pater

Pater autem cum lacrymis dicebat: Heu mihi peccatori! quid est quod contigit filiæ meæ? quis thesaurum meum surripuit? quis filiæ meæ iniuriam intulit? dulce oculorum meorum lumen ex- ? ego te semper supercælesti sponso conciliatus sum desponsare Christo, & Angelorum contubernio sociam constituere; & psalmis & hymnis & canticis spiritualibus canere Deo accelerabam: tu autem in uiam petulantiæ insanisti. Dimitte, sicut volo, cum Deo contractum facere, ne deducas senectutem meam cum mœrore in infernum, neque confusione bilitatem parentum tuorũ operias. Quæ in nihilum reputans, quæ à patre sibi dicebantur, perseuerabat clamans: Pater mi, fac desiderium meum, aut prius pauxillum mortuam me videbis. Pater itaque eius magnâ dementatione constitutus, tam mensitare mœstitiæ absorptus, quàm amicorum consiliis acquiescens se admonentium ac dicentium, expedire potius voluntatem puellæ fieri, quam sese manibus inficere, consensit, & præcepit fieri desiderium puellæ potius, quàm eam exitiabili morti. & mox protulit puerum qui quærebatur, simul & propriam genitam, & eis omnia bona sua, dixit: Salue nata vere misera; multùm lamentaberis repœnitens in nouissimis, quando nihil tibi proderit. Porrò nefandi matrimonij coniugio facto & diabolicæ operationis completo facinore, & pauco tempore prætereunte, notatus est puer à quibusdam, quòd non ingrederetur ecclesiam, neque attrectaret immortalia & viuifica Sacramenta, & dictum miserandæ vxori eius: Noueris quia maritus tuus, quem elegisti, non est Christianus, sed extraneus est à fide, & penitùs alienus. Quæ tenebris & dirâ plagâ referta, proiecit se in pauimentum, & cœpit vngulis semetipsam discerpere, & percutere pectus, atque clamare: Nemo vnquam qui parentibus inobediens fuit, saluus factus est. Quis annuntiabit patri meo confusionem meam? Heu mihi infelici! in quod perditionis profundum descendi! quare nata sum? vel nata quare non statim ind repubilis facta sum? Huiusmodi eam complorantem seductus vir eius demolcens, venit ad eam, asseuerans non se ita rei veritatem habere: quæ in refrigerium suasonis eius verbis deueniens, dixit ad eum: Si vis mihi satisfacere, & infelicem animam meam certificare, cras ego & tu pergemus vnanimiter ad ecclesiam, & coram me sume intemerata mysteria, & taliter mihi poteris satisfacere. Tunc coactus dixit ei sententiam capituli. Protinus ergo puella feminea infirmitate deposita, & consilio bono accepto, currit ad pastorem & discipulum Christi Basilium, aduersus tantam clamans impietatem: Misericordiam mihi miseræ præsta sancte Dei, miserere mei discipulæ Domini, quæ contractum cum dæmonibus feci. Miserere mei, quæ proprio patri facta sum inobediens. & cognita illi fecit rei gestæ negotia. Porrò sanctus Dei conuocato puero, sciscitabatur ab eo si hæc huiusmodi essent. Qui ad sanctum cum lacrymis ait: Etiam sancte Dei. Nam etsi ego tacuero, opera mea clamabunt. & enarrauit ei & ipse malignam diaboli operationem, qualiter ab exordio vsque ad finem fuerit subsecutus. Tunc dicit ei: Vis conuerti ad Dominum Deum nostrum? Qui dixit: Etiam volo, sed non possum. Dicit ei: Cur? Respondit: In scriptis abrenuntiaui Christo, & fœdus pepigi cum diabolo. Dicit ei sanctus: Non tibi sit curæ: benignus est Deus noster, & suscipiet te pœnitentiam agentem. Benignus enim est super malitiis nostris. Et proiiciens se puella ad pedes eius, euangelicè rogabat eum, dicens: Discipule Christi Dei nostri, si quid potes, adiuua nos. Dicit sanctus ad puerum: Credis posse saluari? At ille dixit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et confestim apprehensâ manu eius, & facto super eum Christi signo simul & oratione, retrusit illum in vno loco, intra quem sacri habebantur amictus. & datâ ei regulâ orauit & ipse pro illo per tres dies. Post quos visitauit eum, & dixit: Quomodo te habes, fili? Dicit ei puer: In magnâ sum, domine, defectione. Sancte Dei, non suffero clamores, pauores, iacula, & lapidationes ipsorum. Tenentes enim propriæ manus meæ scripturam, obiurgant me, dicentes: Tu venisti ad nos, non nos ad te. Et dicit ei sanctus: Noli timere, fili mi, tantummodò crede. Et datâ ei modicâ escâ, & facto super eum Christi denuò signo & oratione, inclusit eum: & post paucos dies visitauit illum, & dixit: Quomodo te habes, fili? Ait: Pater sancte, à longè clamores eorum audio simul & minas; nam non video illos. Et rursus dato ei cibo, & effusâ oratione clausit ostium, & discessit. Præterea quadragesimo die abiit ad eum, & dicit illi: Quomodo te habes, frater? Respondit & dicit ei: Bene, sancte Dei. Vidi enim te hodie in somnis pugnantem pro me, & vincentem diabolum. Mox ergo secundùm consuetudinem factâ oratione eduxit illum, & duxit illum ad cubiculum suum.

Reuelat maritus vxori patratum facinus.

A Basilio opem flagitant.

Marci 9.

Cruce signatus, & oratione munitus recluditur in sacrario.

Variè à dæmonibus infestatur.

Rursus Crucis signo & oratione roboratur.

Educitur post 40. dies.

O Manè

Clerus, monachi, populus, peruigilium pro misero celebrant. Manè autem facto, conuocato tam venerabili clero, quàm monasterijs & omni Christo amabili populo, dixit eis: Filij mei dilecti, vniuersi gratias agamus Domino: ecce enim futurum est, vt ouem perditam pastor bonus super humeros suos imponat, & reducat Ecclesiæ: & nos oportet peruigilem ducere noctem, & deprecari voluntatem ipsius, vt non vincat corruptor animarum. *Lucæ 15.* Quo protinus acto, & promptissime populo congregato, per totam noctem vna cum bono pastore deprecati sunt Deum, cum lacrymis pro ipso clamantes, Kyrie eleison. Et diluculò vnà cum omni multitudine populi assumit sanctus puerum, & tenens dexteram manum eius, duxit eum in sanctam Dei ecclesiam cum psalmis & hymnis. Et ecce diabolus, qui vitæ nostræ semper inuidet, si hanc sine tristitiâ viderit, cum totâ perniciosâ virtute suâ venit, & puero inuisibiliter comprehenso, voluit rapere illum de manu sancti: & cœpit puer clamans dicere: Sancte Dei auxiliare mihi, & adeò contra illum impudenti instantiâ venit, vt ipsum egregium Basilium simul cum illo impelleret & subuerteret. *Conflictus Basilij cum dæmone.* Conuersus ergo sanctus ad diabolum ait: Impudentissime, & animarum violator, pater tenebrarum & perditionis, non tibi sufficit tua perditio, quam tibimet ipsi & his, qui sub te sunt, acquisisti, sed adhuc non quiescis, & Dei mei plasma tentando? Diabolus verò dixit ad eum: Præiudicas mihi, Basili. ita vt multi ex nobis audirent voces eius. At verò sanctus Dei ad illú: Increpat, inquit, tibi Dominus, diabole. *Iudæ ep.* At ille: Basili, præiudicium mihi facis. non iui ego ad eum, sed ille venit ad me, abrenuntiando Christum, mecumque est sponsione pactuatus, & ecce scriptum habeo, & in die iudicij coram communi Iudice deferam illud. Sanctus autem Domini dixit: Benedictus Dominus Deus meus, non deponet populus iste manus ab excelso cæli, nisi reddideris scriptum. Et conuersus dixit plebi: Tollite manus vestras in cælum, vniuersi clamantes cum lacrymis, Kyrie eleison. Cumque staret populus horâ multâ extensas habentes manus in cælum, ecce scriptum pueri in aërem deportatum, & ab omnibus visum venit, & positum est in manus egregij patris nostri pastoris Basilij. *Chirographum miseri recipitur.* Suscepto autem illo, gratias egit Deo, gauisusque vehementer vnà cum vniuersâ plebe, dixit ad puerum: Recognoscis litterulas has, frater? At ille dixit ad eum: Etiam sancte Dei, propriæ manus meæ scriptura est. Et diruptâ scripturâ introduxit eum in ecclesiam, & dignus habitus est sacris interesse Missarum officijs, & participatione sacrorum mysteriorum, & muneribus Christi. Et factâ susceptione magnâ recreauit vniuersum populum, & ducto puero & instructo, atque datâ ei decenti regulâ, tradidit eum vxori eius, indesinenter glorificantem & laudantem Deum. Amen.

Cap. IX. Enarrauit autem & hoc prædictus nobilis vir Helladius, quoniam vnâ dierum resplendente, sanctus pater & magnus Basilius profectus est de ciuitate nostra, nemini dicens quò esset iturus. Et ingressus coram nobis dixit: Filij mei sequimini me, vt videatis mecum gloriam Dei, & admiremur discipuli magistrum. Mox ergo vt proficisci cœpit de ciuitate nostra communis pater noster, agnouit eum per virtutem Spiritus sancti [42] Anastasius presbyter, & dicit nominatim quidem vxori suę, [43] visu autem soror: Ego vadam ad culturam agri, domina mi soror, sed surge & orna domum tuam, & circa horam nonam [44] tolle thuribulum & cereos, obuiàm vade sancto Basilio Archiepiscopo; venit enim applicare in domo nostrâ. *Anastasius presbyter aduentantem Basilium diuinitus cognoscit.* Illa auté tremefacta super tam glorioso dictum, fecit vt edocta est, erat autem illa virgo pudice viués quadraginta tráfiens annos cum coniuge suo conseruans secretum, sterilem se simulans hominibus. *In continétiâ 4. annis cum côiuge vixit.* Obuians autem nobis cum debitâ modestiâ, congruentem salutationem tribuens primùm quidem benedicitur à sancto patre nostro: deinde dicit illi: Quomodo habes domina [45] Theognia? illa vero stupefacta de vocatione nominis dicit ei: Bene sancte Dei. *Theognia Anastaij vxor, esse soror.* Dicit illi sanctus pater noster: Vbi est dominus Anastasius presbyter, frater tuus? Dicit ei: Maritus meus est, domine, & iuit ad colendam terram. Qui dixit: In domo tuâ est, & ne fatigeris. *Basilius Anastasium domi esse præscit.* Verecunda ergo mulier non solùm de verbo hoc, atque vocabulo nominis sui, verùm etiam quòd dixerat ei deifer pater noster, quoniam quidem mulier existeret nomine, soror vero visu. Et stupefacta, tremoreque concussa cecidit in terram, clamans & dicens: Sancte Dei, ora pro me peccatrice, quia magna & miranda intueor opera. Et factâ super illam benedictione, coram omnibus dixit ei: Extende pannum inter brachia tua. Et cùm extendisset, iussit effudi carbones de thuribulo in pannum, superponens incensum: & ante omnes ibat, & venientibus nobis in domum presbyteri, obuiauit: & ipse deosculans honorabiles eius pedes, & dedit illi in Domino salutationé, & dicit ei presbyter: Vnde mihi hoc vt veniat sanctus Dei ad me? *Theognia accensos carbones illæso sinu fert.* Et dicit ei pater noster: Benè te inueni, discipule Christi, eamus & faciamus sanctam Dei Missam. Erat enim ipse presbyter Dei ieiunans per singu-

singulos dies, absque Sabbato & Dominica, non contingens aliquid nisi panem & aquam. Et pergentibus nobis ad ecclesiam, præcepit presbytero, vt Missas caneret. Ille autem ait ad eum: Sancte Dei, sicut doces, quia malus est a meliore benedicitur. Dicit ei sanctus pater noster: Cum omnibus studiis habeto obedientiam. Consentiens autem presbyter astitit ad sanctam Missam, & tempore exaltationis viuificæ Corporis Domini nostri Iesu Christi vidit sanctus Dei, & quidam de dignis, sanctum spiritum descendentem in specie ignis, circumdantem presbyterum, & sanctum altare. Communicantes autem, & gratias agentes Domino, iuimus in domum presbyteri, & sumentes escam dixit illi sanctus Dei: Refer mihi vnde tibi thesaurus iste, & quæ est vita tua? Dixit ei presbyter: Ego, sancte Dei, peccator sum, subiacens publicis tributis, habeo iuga boum duo, vnum quidem [46] ego duco, alterum autem mercenarius meus: & vnum quidem est in administratione peregrinorum, vnum autem in administratione vectigalium, & est cõfamula mea hæc, ministrans hospitibus & mihi. Dicit illi: Voca illam sororem, iuxta quod & est: & dic mihi actus tuos. Dicit ei presbyter: Non possideo bonum super terram, extraneus sum omnium virtutum. Dicit ei communis pater noster: Surge & eamus simul: & ducit illum in vnam cellulam domus eius, & dicit ei: Aperi ianuam. & dicit ei: Sancte Dei, ne iubeas ingredi, [47] quoniam necessaria est domus. Dicit ei sanctus: Et ego ad hoc opus veni. Nolente ergo presbytero aperire claue, sermone aperuit pater noster egregius, & ingressus inuenit illic virum vlcerosum, cui defluxerant plurima corporis sui membra, & nullum sciebat illic esse, nisi presbyter & huius soror. Dicit ei sanctus pater: Quare voluisti abscondere thesaurum istum? Dicit ei presbyter: Furiosus est domine, & iniuriosus, & timui ne fortè caderet in verbo. Dicit ei pater: Bene certasti in illum, sed dimitte me nocte istâ ministrare illi, vt & ego per te mercedem consequar. Et dimittente sanctum cum vlceroso in cellulam, nec vocem habente loquendi præ imbecillitate passionis, claudente ostium discessimus. Medicus autem vulnerum, faciens super eum orationem, per totam noctem deprecans Deum, omnem languorem & omnem infirmitatẽ sanans, curauit eum. Dicit ergo nobiscum presbyter: Gloria tibi Deus, qui facis mirabilia timentibus te, & orationes eorum exaudis. Ecce medicus ægrotũ fecit sanum. & statim clamauit sanctus Dei vt aperiremus ianuam. Eduxit itaque vlcerosum totum sanum, non habentem cicatricem in corpore suo, loquentem clarè, & glorificantem Deum. Hoc autem magno miraculo facto, reuersi sumus in ciuitatem nostram, cum gaudio laudantes & benedicẽtes Deum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

CAP. X.

[48] Mulier quædam nobilis genere, & diuitibus sæcularibus orta, & vanitatibus huius mundi composita, & in omnibus superexaltata, & vidua effecta, indecenter deuorauit pecuniam, luxuriosè viuens, stupro semetipsam subijciens, nulla quæ Deo sunt placita agebat, sed porcorum similitudine in sterquilinio peruoluta. Nutu quidem Dei aliquando in semetipsam reuersa, immensurabilium eius facinorum illuminatâ mente, taciturno silentio recordabatur multitudinem peccatorum suorum, & dolenter plorabat dicens: Væ mihi peccatrici, quomodo reddam rationem de multitudine peccatorum meorum: spirituale templum corrupi, habitantem in corpore animam coinquinaui. Væ mihi, væ mihi, quid operabar? quid mihi contigit? dicam sicut meretricem illam, aut sicut publicanum illum peccasse? * Hæc omnia infra se considerante, ille qui omnes vult saluos facere, & in censuram veritatis reducere, & neminem vult perire, in eius memoriam reducere dignatus est, quæ à iuuentute suâ perpetrarat peccata. Et sedens ea quæ ab adolescentiâ suâ vsque ad senectutem fecerat delicta, scripsit in chartâ. Nouissimè verò scripsit magnum quod fecerat pessimumque peccatum, & plumbo [49] bullauit chartam illam. Præuidens verò tempus aptum, quando sanctus Basilius solitus erat orationis caussâ ad ecclesiam accedere, præcurrens subitò iactauit chartam illam ante pedes eius: & prosternens se ante faciem eius, dicebat: Miserere, miserere mihi peccatrici, sancte Dei, super omnibus peccatis. Stans verò beatissimus ille, sollicitè inquirebat ab eâ, quidnam esset eius mugitus & vlulatus. Illa dixit: Ecce, sancte Dei, omnia peccata & delicta mea scripsi in hac chartâ: & bullaui, tu autem sancte Dei bullam istam minimè moueas, sed tantummodò de tuis sanctis orationibus omnia hæc dele. Magnus quidem sanctus Basilius eleuans chartam illam, & attendens in cęlum dixit: Tibi, Domine, soli sunt opera istius manifesta, tu quidem mundi huius abstulisti peccata, & de solâ istâ animâ faciliùs delere potes. Omnia quidem nostrorum facinora dinumerata sunt apud te: tu enim misericordiâ immensâ es, & inuesti-

Mulier libidinibus dedita resipiscit.

* *Alius interp. addit:* Sed nemo sicut ego peccaui, maximè post sanctũ Baptismum. Quomodo ergo certa ero, quia pœnitentẽ me suscipiet Deus?

Peccata sua in chartâ scripta & bullata Basilio offert.

gabilis.

gabilis. Et hæc dicens introiuit in sanctam ecclesiam, tenens præfatam chartam in manibus: & prosternens se coram altari, & per totam noctem, & in crastinum per tota Missarum solemnia deprecans Deum. Et accersita feminâ illa, porrigit ei chartam, & dixit ad eam: Audisti mulier, quia nullus potest dimittere peccata nisi solus Deus? Illa dixit: Audiui pater, & ideò te promoui pater, ad intercedendum apud Deum misericordissimum pro me. Et hæc dicens soluit chartam, & reperit eam totam deletam. Remanserat enim magnum illud peccatum, quod fecerat, solum scriptum. Videns autem illa hoc peccatum minimè deletum, percutiens se in pectore, angustiari cœpit, ceciditque ante pedes eius, cum lacrymis clamans, & dicens: Miserere mihi serue Dei excelsi, & sicut de omnibus peccatis meis certamen habuisti, & exauditus es, & pro hoc solo intercedere vales, vt ipsum peccatum deleatur. Sanctus verò Basilius lacrymatus est præ misericordiâ, & dixit: Surge mulier, & ego homo sum peccator, necesse habens indulgentiam. Qui deleuit, remisit tibi peccata quæ voluit: potens est enim Deus & hoc vnum peccatum auferre à te, ille qui abstulit peccata mundi: si amodò obseruaueris, & in vijs Domini ambulaueris, non tantum indulgentiam habebis, sed & gloriâ digna eris. Vade autem in eremum, & illic inuenies sanctum hominem nominatum inter omnes sanctos patres, nomine Ephræm. Illi porrige hanc chartam, & ipse intercedet, & obtinebit apud Dominum pro te. Tunc mulier commendauit se sancto Dei episcopo, & cucurrit in eremum, & pertransiuit longitudinis iter. Peruenit ad magnũ & mirabilem eremitam, nomine Ephræm, & pulsans ianuam clamabat dicens: Miserere mihi, miserere sancte Dei. Ille verò præuidens in spiritu, pro quâ petitione aduenerat, dicit ei: Vade mulier, quoniam ego peccator homo sum, necesse habeo & ego adiutorium. Illa autem iactauit chartam dicens: Sanctus Basilius Archiepiscopus misit me ad te, vt depreceris Deum, vt peccatum quod in hac chartâ scriptum est, deleatur. Reliqua verò plura peccata, sanctus Basilius orans deleuit, & tu sancte Dei de vno delicto ne pigriteris intercedere ad Deum, quia ad te missa sum: Tunc confessor ille dixit: Non, filia. Numquid qui de multitudine illorum facinorum potuit obtinere apud Deum, & de hoc vno non potest intercedere & obtinere? Vade etenim, ne tardaueris, vt eum iungere debeas, priusquam anima eius de corpore proficiscatur. Tunc mulier illa commendauit se sancto confessori Ephræm, reuersa est in Cæsaream. Cum autem ingressa esset vrbem, obuiauit corpus deducentibus sancti Basilij, & videns prostrauit se in terram, cœpit clamare aduersus sanctum Dei, dicens: Væ mihi peccatrici, væ mihi consumptæ, væ mihi, sancte Dei, pro hoc direxisti me in eremum, vt de me sine fatigatione proficisceres: & ecce sine operibus reuersa sum, in vanum deuorans tantæ multitudinis pelagi viam iteranti. Videat Dominus Deus, & iudicet inter me & te, quoniam potuisti intercedere & obtinere apud Deum, nisi ad alium me dirigeres. Et hæc dicens, iactauit præfatam chartam supra stratum, in quo ducebatur corpus sancti Basilij. & minutiùs referebat rei euentus coram omni populo. Vnus quidem ex clero volens cognoscere quodnam esset peccatum illud, eleuans chartam illam & soluens, reperit eam totam deletam, & mundam, clamans voce magnâ illi feminæ: O mulier, charta ista scripta non est, quid enim in tali labore & angustiâ consumeris, nesciens magnalia Dei in te facta, & inuestigabilem eius misericordiam. Multitudo quidem populi videntes tale gloriosum miraculum & magnum, glorificabant Deum, qui potestatem talem habet, vt in terris remittat omnium peccata; & daret gratiam seruis suis, vt post discessum eorum sanet omnem languorem, & omnem infirmitatem, remittendique omnium delictorum facinora potestatem concessit his qui rectam fidem Domino conseruant, certantes in bonis operibus, & glorificantes Deum & Dominum nostrum Iesum Christum.

Basilij precibus peccata eius vno dempto diluuntur.

Ablegatur mulier ad sanctum Ephram.

Remittitur ad S. Basilium.

Reuersa proijcit chartam super feretrũ Basilij, & deletam recipit.

50 Fratres, narrationem volo facere de Basilio, nobili scilicet, & Ephræm Syro. Et quædam quidem ex patris nostri, quædam autem ex non mentientis ore sancti & mirabilis Ephræm audiui. Est verò ita: CAP. LI.

Ephræm nobilis existens in eremo, quædam quidem illustratione sancti Spiritus videns, quædam verò ex desiderio & interrogatione ediscens miranda nobis nostri patris Basilij, sine intermissione [51] rogabat reuelari sibi, qualis esset Magnus Basilius. In extasi ergo factus, vidit columnam ignis, cuius caput pertingebat ad cælum, & vox desursum dicens: Ephræm, Ephræm, quemadmodum vidisti columnam hanc ignis, talis est & Magnus Basilius. Et statim tollens interpretem, eò quòd nesciret loqui linguam Græcam, venit in magnam ecclesiam magni nominis Cæsareæ, & peruenit in sanctam festiuitatem

Ephræm in spiritu apparet Basilius in columna ignis.

tem Theophaniæ, & ingrediens occultè vidit procedentem in ecclesiâ magnum Basilium, & dixit sequentibus se: Quoniam in vanum laborauimus; puto enim, frater iste, in tali ordine existens, non est iuxta quod vidi. erat enim circumdatus stolâ candidâ, & circa eum venerandus clerus candidatus & obsequens ei. Et [illegible]s in loco absconso ecclesiæ aspexit ordinem, dicens in semetipso: Nos qui portauimus pondus diei & æstus, nihil profecimus: & huc in tali obsequio & honore humano, columna ignis exstitit? miror. Hæc eo dicente, mittit sanctus Archidiaconum suum, dicens: Vade contra portam Occidentalem, & in angulo ecclesiæ inuenies abbatem cum alio quodam, habentem cucullam, raribarbium, pusillum, & cetera vultus eius, & dices ei; Ingredere [52] sacrarium, inuitat te pater tuus Archiepiscopus. & discens per interpretem dictum, respondit dicens: Errasti frater: nos hospites sumus. Et pergens Archidiaconus renuntiauit hæc magno Basilio sacros libros recitanti. Videt sanctus Ephræm linguam igneam loquentem per os eius, & dicit Diacono; Vade, & dices domino Ephræm, iube intrare [53] in sanctum tribunal, vocat te Archiepiscopus vt ingrediaris in sanctum tribunal. Stupefactus ergo super his sanctus, glorificans Deum, [54] & faciens metanœam, respondens ei dixit: Veraciter magnus Basilius, veraciter columna ignis Basilius, veraciter Spiritus sanctus loquitur per os eius. Rogauit autem Archidiaconum, vt renuntiaret ei, quoniam magis [55] post Missas in secretario salutabo eum. Ingrediens ergo post absolutionem Missæ in secretarium, vocauit fratrem Ephræm, & in Domino [56] osculum tradidit ei. Dicit illi: Benè venisti, quia multiplicasti discipulos Christi in Ecclesiâ, & dæmones expulisti per Christum, in quo est labor tuus. Pater, venisti videre peccatorem hominem. det tibi Deus mercedem secundùm laborem tuum. Et respondens ei honorabilis Ephræm, & dicens omnia quæ in corde suo versabantur, vnà cum abbate qui cum illo erat communicauit in sanctas manus eius, & faciente eo charitatem dixit sanctus Ephræm: Pater honorande, vnam peto gratiam abs te, & hanc concede dari mihi. Qui dixit ad eum: Iube, dic quæ videntur tibi, multa enim tibi debeo: & maximè propter laborem tuum, & tui aduentus. Dicit ei Ephræm: Scio, pater sancte, quia quæcunque petis à Deo, concedet tibi; volo vt depreceris Deum, vt loquar [57] Græcè. Qui dixit ei: Super potentiam meam petijsti: sed quia fideliter petijsti, veni pater, & eremi præceptor, deprecemur Dominum: potens est enim facere voluntatem tuam. Scriptum est enim: Voluntates timentium se faciet, & orationes eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Et facientibus orationes per plurimas horas, & surgens dixit magnus Basilius: Quare, domine Ephræm, non accipis consecrationem presbyterij, quoniam congruit tibi? Dicit ei per interpretem: Quoniam peccator sum. Respondit illi: Vtinam peccata tua ego haberem. Et dicit ei: Mittamus genuflexionem, & iacentibus super pauimentum, posuit manum super sanctum Ephræm magnus sacerdos, & dixit orationem Diaconij, & dicit illi: Iube, subleua nos. Repletâ ergo linguâ eius, dicit sanctus Ephræm Græcâ linguâ, Salua, miserere, suscipe, & conserua nos Deus in tuâ gratiâ: & consummatum est, quod scriptum est: Tunc saliet sicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua babbatientium. Et loquente eo Græcè, ipsâ horâ glorificauerunt Dominum, qui omnia potest, & exaudit orationes timentium se. Et spiritaliter lætantes per tres dies, & consecrans illum interpretem diaconum, & ipsum [58] presbyterum, dimisit illos in pace, glorificantes Deum pro omnibus quæ audierunt, secundùm quod dictum fuerat ad illos.

Basilius curat accersiri Ephram.

Ephram videt in Basilio linguâ igneam.

Basilius Ephram osculo excipit.

Ephram Basilij intercessione petit loqui Græcè.

Psal. 144.

Loquitur Ephram Græcè.

Isa. 35.

Ephram ordinatur presbyter.

Lucæ 2.

NOTATIO.

1 BASILII] *Martyrologium Romanū 1. Ianuarij*: Cęsareę in Cappadociâ depositio S. Basilij episcopi, cuius celebritas XVIII. Kalendas Iulij, quâ die ordinatus fuit episcopus, potissimùm recolitur. *De quâ eius ordinatione in episcopum ibidem XIV. Iunij*: Cæsareæ in Cappadociâ ordinatio S. Basilij episcopi, qui tempore Valentis Imperatoris doctrinâ & sapientiâ insignis, omnibusque virtutibus ornatus, mirabiliter effulsit, & Ecclesiam aduersus Arrianos & Macedonianos mirâ constantiâ defendit. *Menologium Græcum 1. Ianuarij*: Eodem die cõmemoratio S.P.N. Basilij. *In Menæis eodem die fusiùs de eo agitur. Cuius etiam memoria cum Gregorio Nazianzeno Theologo, & Ioanne Chrysostomo ibidē celebratur* XXX. *Ianuarij, & vtroque loco* μεγάλου, magni *epitheto honestatur. Euagrius in Gnostico Basilium vocat* veritatis columnam. *ita refert Nicephorus libro* XI.

 cap.

cap. XLIII. Gregorius Nyssenus in Encomio Ephraem, ait Basilium esse os Ecclesiæ, auream doctrinæ lusciniam. Ipsi Ephraemo dicitur in encomio eius, ἡ βάσις τῶν ἀρετῶν, βίβλος τῶν ἐπαίνων, gressus virtutum, liber laudum. qui & aliis præclaris elogiis eum ibi exornat. Theodoreto libro IV. cap. XIX. ὁ φωστὴρ τῆς οἰκουμένης: præfulgidum lumen orbis vniuersi. Varia eius elogia vide initio operum eius. Res eius præclarè gestas laudatissimus suis Annalibus intexuit Cardinalis Baronius. Qui ex veteribus Basilij encomium scripserint, declarat hic ipse Amphilochius in Prologo.

2. AMPHILOCHIO] Martyrologium Romanum XXIII. Nouembris: Iconij in Lycaoniâ sancti Amphilochij episcopi, qui sanctorum Basilij & Gregorij Nazianzeni in eremo socius, & in episcopatu collega, post multa certamina pro Catholicâ fide suscepta, sanctitate & doctrinâ clarus quieuit in pace. Menologium Græcum eodem die: Natalis S. P. N. Amphilochij, episcopi Iconij, sub Theodosio Imp. Magno, vir diuinarum litterarum peritiâ, & sanctitate vitæ, rectæ & Catholicæ fidei sinceritate insignis, Basilij Magni amicitiâ & testimonio commendatus. Hic libros orthodoxam fidem continentes conscripsit, & ad summam senectutem prouectus in pace quieuit. Fusiùs de eodem in Menæis die eodem.

Amphilochium vitæ huius auctorem esse, iam olim ante annos DCCC. existimauit Vrsus S. R. E. Subdiaconus Cardinalis, qui eam tunc Latinitati donauit, de quo plura n. 3. & Sigebertus Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap. VII. Amphilochius Iconij episcopus scripsit vitam Basilij Cæsariensis episcopi. Eam etiam Sixtus Senensis lib. IV. Bibl. Sanctæ Amphilochio tribuit. Et eo auctore recitat eam Vincentius in Spec. hist. lib. XIV. capitibus LXXVIII. LXXIX. LXXX. Antoninus part. II. tit. IX. cap. IV. §. I. & II. Petrus episcopus Equilinus in Catalogo SS. lib. II. cap. XXVIII. Eius exemplar Græcum nomine Amphilochij insignitum accepi Parisiis ex Bibliothecâ Regiâ.

Baronius tamen in Martyrologio Romano ad diem I. Ianuarij ait: Extat Amphilochij nomine scripta Vita Basilij, quæ tamen prudentiorum omnium sententiâ, alterius cuiuspiam potius, quam Amphilochij æqualis Basilio esse putatur; cùm aliqua illic habeantur, quæ illi minùs conuenire videntur. Idem in Annalibus tomo IV. varios in Vitâ hac nænos notat, quos singulos hic suis locis indicabo, vt magno hoc censore sincera ab interpolatis discernas.

Iam olim Glycas, cùm videret hanc Vitam Amphilochij nomine circumferri, eam Amphilochio abiudicauit, hoc potissimùm argumento: Quamquam, inquit, perscriptum reperiamus in libro de S. Basilij miraculis, quæ magnus ille vir Amphilochius litteris commendasse perhibetur, mandato perpetuæ Virginis Deiparæ per S. Mercurium, Magni Basilij precibus, desertorem hunc traiectum fuisse: non tamen hæc narratio meretur, vt ei continuò fidem adhibeas. Quam ob rem istud? quoniam in eodem scripto legimus, Magnum Basilium Cæsareæ pontificem id temporis fuisse, cùm eas regiones Imperator improbissimus contra Persas expeditione susceptâ peragraret. At verò aliter eximius ille Gregorius cognomento Theologus memoriæ prodidit. Nam si Basilius, hoc ita narrante, in Ponto degebat sub initium imperij Valentis, qui aliquanto pòst tempore regnauit, cùm Cæsareæ pontifex esset Eusebius; multò minùs Iuliano imperante Basilius antistitis munere fungebatur. De quo satis euidenter apparet, Iulianum iter per Cappadociam facientem, neque Basilium istic pontificem reperisse, neque ipsius ecclesiæ minatum esse. Consimili modo nec precatus est hoc nomine Deum Basilius pontifex, nec ad tollendum è medio desertorem Mercurius ille Christi testis fuit ablegatus. quippe si hoc pacto res gesta fuisset, obscurum non esset in hodiernum vsque diem, à quo Iulianus telo confixus fuerit. Nam iaculo traiectum constat, auctore facti prorsus incognito.

Glyc. 4. part. Annal.

Cuius sententiæ etsi Baronius tomo IV. anno Christi CCCLXIII. accedat: At ipse tamen, inquit, Glycas haud in eo nobis probari potest, cùm eam ob caussam, quòd ea commentitia Amphilochij nomine scripta haberentur, deregat penitus fidem historiæ, quæ auctoritate Helladij citatur à Damasceno, quem ipse non vidit, aliter tamen rem gestam recitantis, egregiè testata redditur.

Damasc. de Imagin. Orat. 1.

Quidquid sit de dissensione narrationis ab Helladio & Amphilochio institutæ (si tamen diuersorum Auctorum ea sit narratio, & non potiùs Amphilochius Helladium integrè expresserit, quem Damascenus compendiosè citat) certè in hac Vrsi interpretatione ea historia non comparet, vt eius rationem reddere minimè teneamur.

Etsi certior & solidior Vita Basilij, ex ipsius & Gregorij Nazianzeni scriptis, & aliis synchronis Auctoribus colligi possit, quod ferè in Annalibus suis præstat Baronius, & iam præ manibus habet Doctorum Ecclesiæ, aliorumque aliquot Vitas noster Petrus Halloix; quia tamen nobis nunc propositum fuit, non quid de quoque Sancto vndecumque indagari possit, hic exprimere, sed potiùs Vitas Patrum, quæ toties typis excusæ sunt, & in multorum manibus versantur, atque à doctis viris citantur, recensere, dubia in iis explicare, notare apocrypha: permisi hanc quoque Vitam inter ceteras suum tenere locum: præmittens tamen hanc Baronij monitionem, quam habet tomo IV. anno Christi CCCLXXVIII. Damasi Papæ XII. Valentis XV. Gratiani XII. Valentiniani III. Impp.

Quæ Amphilochij falsò nomine fertur Vita Basilij, haud digna satis habetur, quæ eruditorum auribus ingeratur, nisi adeò sint perspicaces, qui in eos quæ sint vera à falsis disiungere ac secernere valeant. Complura enim ibi vera esse, inficias nemo iuerit, vt ea præsertim, quæ ab ambobus Gregoriis, Nazianzeno atque Nysseno, necnon ex Ephræm esse noscuntur accepta, vel ab Helladio mutuatus est Auctor. Hactenus Baronius.

3. VRSO] Baronius ad Martyrologium Romanum I. Ianuarij: Dedit, inquit, (Vitam Basilij ab Amphilochio, vt creditur, scriptam) Latinitati Vrsus S. R. E. subdiaconus, cuius præfationem, quæ desideratur in ceteris, legimus in veteri manuscripto codice nostræ Bibliothecæ, quam possidemus liberalitate piæ memoriæ optimi ac eruditissimi viri Achillis Statij Lusitani.

In iisdem præterea quædam miracula eiusdem Basilij, Helladio auctore scripta habentur, in Latinum versa ab Anastasio Bibliothecario, temporibus Nicolai I. Romani Pontificis, cuius ibidem habetur præfatio ad prædictum Vrsum conscripta. Hactenus Baronius.

Ex his colligimus Vrsi Vitæ huius interpretis ætatem,

eique

cum Anastasius floruerit circa ann. Domini DCCCLX.

Ceterùm doctus hoc Baronij indicio, exstare Romæ Vrsi præfationem in Vitam Basilij, quæ nondum lucem vidisset, Romam scripsi ad R. P. Andream Zazzaram, Congregationis Oratorij præluſtre decus, qui statim eam ex manuscriptis codicibus exscribendam curauit, mihique transmisit. Quâ acceptâ deprehendi stylum aliquanto meliorem esse, quam textus Vitæ Basilij in vulgatis hactenus Patrum Vitis [...]eat. quare & textum Vitæ Basilij eodem interprete indidem euocaui: quem hic repræsento.

[...] fallare tamen, octo tantùm priora capita cum præfatione, Vrsi nomine insignita, ad me Româ missa sunt. Reliqua tria indidem accepi ex manuscriptis Congregationis Oratorij, sed Vrsi nomen non præferebant, vt dubitem an ex eius officinâ sint. Sanè Vrsum etiam illa transtulisse, saltem x. ipse indicium facit præfatione hac n. 5. An verò hæc ex eius translatione sint, affirmare non habeo.

Præfat. Interpr. 4. HIERONYMVM ECCLESIÆ ROMANÆ PRESBYTERVM] *Vides, iam olim, etiam Vrsi interpretis huius ætate inualuisse opinionem eam de presbyteratu Romano Hieronymi. Quam etiam refert [...] ita Hieronymi manuscripta, quæ penes me est. Sed ipse Hieronymus contrait, qui Antiochiæ se ordinatum asserit; ita tamen, vt nulli certæ ecclesiæ adstringi cogeretur. Ita enim ipse epist.* LXI. *ad Pammachium aduersus errores Ioannis Ierosolym. loquens de Paulino Antiocheno episcopo:* Num rogaui te vt ordinater? Si sic presbyterium tribuis, vt monachum nobis non auferas: tu videris de iudicio tuo. Si autem sub nomine presbyteri, tollis mihi, propter quod sæculum dereliqui: ego habeo, quod semper habui: nullum dispendium in ordinatione passus es.

Quod si quis fortè Hieronymum vocari velit Romanum presbyterum, quia Damaso Pontifici ab epistolis fuit, non valdè abnuero.

5. NISI DVO MIRACVLORVM EIVS] *Ergo ætate Vrsi, nihil Latinè ad eius manus, de Vitâ & miraculis Basilij auctore Amphilochio peruenerat, præter duo illa miracula, quæ hic habes cap.* VIII. *&* X. *quæ quia styli ruditate offendebant, paulò ipse cultius ea conatus est exprimere.*

6. IN EPITAPHIO] *Basilij epitaphium seu oratio funebris à Gregorio Nazianzeno conscripta, habetur tom. 1. Operum Nazianzeni oratione* XX. *Idem quoque epitaphium seu carmen funebre de eodem composuit, quod exstat tomo* II. *Operum Nazianzeni, Carmine* XIV.

Prolog. Auctor. 7. GREGORIO VIDELICET, QVI IN THEOLOGIA CLARVIT] *Nicephorus libro* XI. *cap.* XIX. Gregorius, qui à veteribus Nazianzenus, à nobis autem, quòd tali cognomine dignus sit, Theologus est vocatus.

8. GREGORIO MEMORABILI NYSSEORVM] *Gregorij Nysseni orationem, quâ fratris sui laudes & memoriam concelebrat, habes inter eiusdem opera, Laurentio Sifano interprete. In eâ Basilium Moysi, Samueli, Eliæ, Ioanni Baptistæ, & Paulo, ob singulares cuiusque virtutes & actiones comparat.*

9. BEATO EPHRÆM] *Habes Basilij encomium ab Ephramo scriptum inter Opera Ephram tom.* III. *Latinitati donatum à Gerardo Vossio, cuius encomij meminit ipse Ephrem in Oratione in* XL. *Martyres.*

10. APOSTATAM IVLIANVM] *Respicit, opinor, ad historiam de Iuliani morte, quæ Basilij precibus impetrata dicitur ab Helladio apud Damascenum Orat. 1. de Imagin. Quæ paulò aliter in vulgato Amphilochio narratur. Sed deest ea in hac Vrsi Cardinalis versione. De morte Iuliani vide accuratè inquirentem Baronium tom.* IV. *an. Christi* CCCLXIII. *Liberij Papæ* XII. *Iuliani Imp.* II.

11. QVI VALENTIS OS] *Quàm constans Basilius contra Valentem perstiterit, describit Gregorius Nazianzenus Oratione funebri in laudem Basilij, Ephræm Oratione de eiusdem laudibus, Sozomenus libro* VI. *cap.* XV. *Socrates libro* IV. *cap.* XXI. *Theodoretus libro* IV. *cap.* XVII. *Gildas Sapiens Orat. in Eccles. Ordin. Nicephorus lib.* XI. *cap.* XVIII. *Vide Baronium tom.* IV. *ad an. Christi* CCCLXX.

12. VERBORVM PALMAS] *Vulgatæ editiones,* sermonum manus. *Græcè est,* λόγον, παλάμας, sermonem, palmas. *Vterque interpres legit* λόγων παλάμας. *Chrysostomus homil.* II. *de Machab. quæ est ordine* XLIX. *tomo* I. *editionis Frontonianæ:* Ἀλλὰ καθάπερ χερσὶ τῇ παρακλήσει τῶν λόγων: Sed quasi manibus cohortatione verborum. *Idem homil. 1. de Machab. quæ est in eâdem editione ordine* XLIV. Ἐνῆκεν ἀντὶ χειρῶν τῇ τῶν λόγων πρὸς αὐτὸν χρησαμένη παρακλήσει καὶ συμβουλῇ: Pro manibus eum verbis exhortationis vsa impulit. Cap. x.

13. ATHENAS] *Gregorius Nazianzenus Oratione funebri in Basilium, ex quâ Nicephorus lib.* XI. *cap.* XVII. *Antè tamen Cæsareæ, & Constantinopoli operam litteris dederat, vt idem Gregorius testatur.*

Vt hic Athenæ *dicuntur* verborum mater, *sic Gregorius loco proximè citato vocat eas* τῶν λόγων ἕδραν, literarum sedem *seu* domicilium. *Libanius Declamat.* XXIX. τῶν λόγων ἐργαστήριον, sermonum officinam.

14. EVBVLO] *Sozomenus libro* VI. *cap* XVII. *alios Basilio & Gregorio Nazianzeno præceptores assignat:* Ἄμφω νέω ὄντες, Ἱμερίῳ καὶ Προαιρεσίῳ τοῖς τότε δοκιμωτάτοις σοφισταῖς ἐν Ἀθήναις ἐφοίτησαν· μετὰ ταῦτα δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ Λιβανίῳ τῷ Σύρῳ. Ambo cùm adhuc adolescentes essent, Himerio & Proæresio, sophistis id temporis facilè præstantissimis, se in disciplinam Athenis tradebant: posteà autem Antiochiæ Libanio Syro. *Baronius tom.* III. *anno Christi* CCCLIV. *leui memoriæ vel calami lapsu, Libanium Athenis cum Himerio docentem ex Sozomeno statuit.*

15. QVI THRONI APOSTOLICI GVBERNACVLA DVODECIM] *Non vnius tantùm Amphilochij opinio Gregorium Nazianzenum duodecim annis ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuisse. Ita enim & Menæa* XXX. *Ianuarij in memoriâ SS. trium Ecclesiæ Doctorum:* Προέστη δὲ καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίας χρόνους δώδεκα: Præfuit ecclesiæ Constantinopolitanæ annos duodecim. *Intelligit annos, quibus ibi vixit, & ecclesiam eam contra Arianos propugnauit.*

16. LIBANIVS] *Sozomenus suprà ad n. 14. Libanium Basilij magistrum fuisse asserit.*

17. SVRGENS ERGO PROPERAVIT ÆGYPTVM] *Constat ex Nazianzeni Oratione funebri iam antècitatâ, Basilium peregrinationes aliquas suscepisse:* Ἔπειτα ἐκδημίας τινὰς, ἐπειδὴ γε ἡμᾶς οὐκ εἶχε, τὰς ἀναγκαίας ὑπολαμβάνει, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τῆς προκειμένης φιλοσοφίας: Ac deinde, quoniam me carebat, necessarias quasdam peregrinationes, minimeq; à propositæ sibi philosophiæ scopo alienas iniuit. *Nicetas Gregorij commentator existimat Basilium profectum Seleuciam ad Theclæ templum, vel orandi caussâ, vel etiam quietæ ac tranquillæ vitæ studio.*

Sed profectionis suæ in Ægyptum ipse Basilius duabus epistolis meminit. Ac in primis epist. CLXV.

ad Eustathium philosophum, nondum benè doctus Basilius pene in fortuna offensacula referebat, quòd longâ peregrinatione Eustathium minime reperisset, nec in patriâ, nec in Syriâ, nec in Ægypto. Clarius animi sui astum, & peregrinationes ad veritatem inquirendam susceptas exprimit ipse epist. LXXIX. *ad Eustathium episcopum Sebastiæ:* Ἐγὼ πολὺν χρόνον προσαναλώσας τῇ ματαιότητι, καὶ πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἐμαυτοῦ νεότητα ἐκδαπανήσας τῇ ματαιοπονίᾳ, ἣν εἶχον προσδιατρίβων τῇ ἀναλήψει τῶν μαθημάτων τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ μωρανθείσης σοφίας, ἐπειδή ποτε ὥσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος διαναστὰς, ἀπέβλεψα μὲν πρὸς τὸ θαυμαστὸν φῶς τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου, κατεῖδον δὲ τὸ ἄχρηστον τῆς σοφίας, τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, πολλὰ τὴν ἐλεεινήν μου ζωὴν ἀποκλαύσας, ηὐχόμην δοθῆναί μοι χειραγωγὸν πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν δογμάτων τῆς εὐσεβείας. καὶ πρό γε πάντων ἐπιμελὲς ἦν μοι, διόρθωσίν τινα τοῦ ἤθους ποιήσασθαι, πολὺν χρόνον ἐκ τῆς πρὸς τοὺς φαύλους ὁμιλίας διαστραφέντος. καὶ τοίνυν ἀναγνοὺς τὸ εὐαγγέλιον, καὶ θεασάμενος ἐκεῖ μεγίστην ἀφορμὴν εἰς τελείωσιν τὴν διάπρασιν τῶν ὑπαρχόντων, καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς τῶν ἀδελφῶν κοινωνίαν, καὶ ὅλως τὸ ἀφρόντιστον ἔχειν τοῦ βίου τούτου, καὶ ὑπὸ μηδεμιᾶς συμπαθείας πρὸς τὰ ὧδε τὴν ψυχὴν ἐπιστρέφεσθαι, ηὐχόμην εὑρεῖν τινα τῶν ἀδελφῶν, ταύτην ἑλόμενον τὴν ὁδὸν τοῦ βίου, ὥς τι αὐτῷ συνδιαπεραιωθῆναι τὸν βαθὺν τοῦτον τοῦ βίου κλύδωνα. καὶ δὴ πολλοὺς μὲν εὗρον κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, πολλοὺς δὲ κατὰ τὴν λοιπὴν Αἴγυπτον. καὶ ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης ἑτέρους, καὶ τῆς κοίλης Συρίας καὶ Μεσοποταμίας. ὧν ἐθαύμαζον μὲν τὸ περὶ τὴν δίαιταν ἐγκρατές. ἐθαύμαζον δὲ τὸ καρτερικὸν ἐν πόνοις: Ego sanè posteaquam multum temporis vanitati impendissem, & omnem prope iuuentutem inani studio attriuissem quo tenebar, cùm apprehendendis infatuatæ à Deo sapientiæ disciplinis immorabar; tandem aliquando, vbi velut ex graui somno expergefactus ad euangelicæ veritatis admirabile lumen respexi, agnouique inutilitatem sapientiæ principum huius sæculi, qui abolentur: deploratâ plurimùm in miserabili meâ vitâ, ductorem mihi dari optabam qui ad pietatis me dogmata introduceret. Et cum primis hoc mihi curæ, vt morum correctionem aliquam instituerem, quos per diutinam consuetudinem cum improbis contractam peruerteram. Lecto itaque Euangelio, animaduersoque illic, quòd plurimum occasionis & momenti adferat ad perfectionis studium, si quis bona sua vendat, deque illis egenis fratribus communicet, & prorsus nullâ teneatur vitæ istius curâ, nec patiatur mentem suam aliquâ rerum præsentium affectione turbari, optabam dari aliquem ex fratribus, cui istud vitæ genus arrideret, quo vnà cum profundum vitæ huius pelagus superare liceret. Inueni sanè multos apud Alexandriam, nec paucos apud reliquam Ægyptum, deinde & alios in Palæstinâ, & Cælesyriâ, & Mesopotamiâ, quorum admiratus sum cùm in seruandâ diætâ temperantiam, tum in obeundis laboribus tolerantiam.

18. Porphyrium] *In Menæis Græcorum inuenire est varios sanctos Porphyrios: sed nescio an vllius eorum hæc historia quadret.*

19. Ierosolymam cavssa orationis] *Iam olim peregrinatio hæc celebris vel ab ipso Christi in cælum ascensu. Hieronymus epist.* XVII. *ad Marcellam:* Longum est nunc ab ascensu Domini vsque ad præsentem diem per singulas ætates currere, qui episcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrinâ ecclesiasticâ virorum venerint Ierosolymam, putantes minus se religionis, minus habere scientiæ, nec summam, vt dicitur, manum accepisse virtutum, nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primùm Euangelium de patibulo coruscauerat. *Varia exempla Ierosolymam orationis causâ tendentium vide apud Gretzerum nostrum libro* 1. *de Peregrinat. cap.* IV. *& aliquot seqq.*

20. In proastio] *Alia versio,* in suburbano. Cap. II.
Sæpè ætatis mediæ interpretes retinent Græcum vocabulum. Infrà apud Ruffinum lib. III. *n.* 19. *Vide Onomasticon.*

21. Tres tabvlas] *Alia versio* tres catinos. *Græcè est,* τρεῖς πίνακας. πίναξ *& tabulam, & discum seu catinum Græcis sonat. Sed rectè hic noster tabulam vertit. Adumbratum ex Tabulâ Cebetis, vbi tres sunt περίβολοι seu septa, vti hic tres tabulæ. Habes ibidem etiam virtutes & vitia, vti hic.*

22. Maximino] *Hieronymus in Chronico* Cap. IV.
Maximum *vocat, anno* XI. *Constantij & Constantis. cui Christi annum assignant* CCCXLIX. Quadragesimus Maximus post Macarium Ierosolymorum episcopus moritur. *Baronius tomo* III. *anno Christi* CCCXXXI. *Siluestri Papæ* XVIII. *Constantini Imp.* XXVI. *Maximi subrogationem in sedem Ierosolymitanam ponit. De eo etiam Sozomenus libro* II. *cap.* XIX.

22. In Iordane] *Fuère olim, qui ob aquas Iordanis baptismo Christi consecratas, in Iordane quoque baptizari expetiuerint. Tali desiderio flagrasse Constantinum Magnum, narrat Eusebius in eius Vitâ libro* IV. *cap.* LXII.

24. Et colvmba] *Ita iam ante Spiritus sanctus, dum Christus à Ioanne baptizaretur, apparuit. Cuius rei rationem aliquam assignat Nicephorus li.* I. *cap.* XVIII. Factum id cùm propter volucris ipsius puritatem, tum quòd ea olim diluuij finem læto prædixit nuntio.

Vt hîc Basilio, ita non rarè aliis Sanctis columba in Baptismo apparuit. Et vetus olim in quibusdam Ecclesiis mos fuit, columbam super baptisteria appendere, vt habetur in Synodo Constantinopolitanâ sub Mennâ C P. episcopo celebratâ, Actione V. *quem locum vide hîc infra citatum ad n.* 33.

25. Et vngens etiam sancto Chrismate] *Sacri huius Chrismatis in Baptismo & post Baptismum vsus, etiam nunc ab ipsis Ecclesiæ primordiis in ecclesiâ Catholicâ durat. De quo consule Bellarminum, tom.* III *contr. Gen.* II. *lib.* II.

26. A Meletio] *Nicephorus libro* XI. *c.* XVII. Basilius à Meletio Antiochiæ episcopo diaconus creatus, posteà patriæ suæ Cæsareæ Cappadocum antistes factus, cum curâ & fide ecclesiis præfuit.

27. Proverbiorvm] *Inter opera Basilij exstat in Prouerbiorum principium Tractatus.*

28. Evsebio] *Nicephorus libro* XI. *cap.* XVIII. Eusebio, qui ante Basilium ecclesiæ Cæsariensis gubernator fuit, dissidium quoddam cum Basilio etiamnum diacono intercessit. *Vbi narrat posteà Basilium Eusebio reconciliatum, & eidem in cathedrâ episcopali successisse.*

29. Ad insigne habitacvlvm] *Alia editio:* ad insignem zætam. *Græcè est,* ἐν ἐπισήμῳ διαίτῃ. *quod alter interpres deflexit in* zætam, *vt subaudiatur in* ζα *commigrare solet. Vide Onomasticon.*

30. Synodvm] *Quæ hæc Synodus fuerit, nondum mihi liquet. Fortè intelligit tantùm Synodum de congregatione hac episcoporum, quâ ad creationem Basilij in episcopum conuenerunt.*

31. Repleuit os meum laude] *Hæc prima* Cap. VI.
hic

bis ex Liturgiâ Basilij citata verba, non inuenio in eâdem Liturgiâ Parisiis Græcè editâ typis Regiis anno M. D. LX.

Sed non mirum, tanto temporis spatio aliquid in Liturgiis commutatum esse, aliquid additum, aliquid demptum. Quin & sæpè diuersa eiusdem Liturgiæ Græca deprehenduntur exemplaria. Sanè editio Græca Morelliana Liturgiæ Chrysostomi, valdè dissidet à versione Latinâ Leonis.

Quæ hîc sequentia ex Liturgiâ Græcâ Basilij citantur verba, habês in editione Morellianâ penè eadem. Verum in Vitâ hac citata habẽt ita Græcè: Πρόσχες Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς ὁ ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος, καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συμπαρών, καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Ο ΛΑΟΣ. Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός, ἀμήν. *quæ ita Latinè reddidit Vrsus:* Attende Domine Iesu Christe Deus noster de sancto habitaculo tuo, & veni ad sanctificandum nos qui sursum cum Patre sedes, & hîc nobiscum inuisibiliter ades; & dignare potenti manu tuâ tribuere nobis & per nos omni populo sancta sanctis. POPVLVS RESPONDIT; Vnus sanctus, vnus Dominus Iesus Christus cum sancto Spiritu in gloriâ Dei Patris, Amen. *Iam verò Græca Basilij editionis Morellianæ vix dissident à superioribus.* Πρόσχες Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς ὁ ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συμπαρών· καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

32. EXALTAVIT PANEM] *De eleuatione panis seu Eucharistiæ in Missâ, vide Claudium Sainctesium, de Eucharistiâ, Repetitione* IX. *quæ est de Adoratione Eucharistiæ cap.* VII.

33. AD CONSEPELIENDVM SIBI] *Fuit olim quorumdam consuetudo, vt Eucharistiam etiam mortuis ingererent & consepelirent, quam abrogauit Concilium Carthaginense* III. *can.* VI. Placuit vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur: dictum est enim à Domino: Accipite & edite. ca[illegible]a autem nec accipere possunt, nec edere. [illegible]dum est etiam, ne mortuos baptizari posse [illegible] infirmitas credat, cùm Eucharistiam mor[illegible]non dari animaduerterit. *Subscripsit huic Concilio S. Augustinus & idem canon repetitur in Concilio Hipponensi can.* V. *& in Concilio Antissiodorensi anno* DXL. *can.* XII. *& in Concilio Generali* I. *(quod est Constantinopolitanum* III.*) quod celebratum est in Trullo anno Christi* DCLXXX. *Agathonis Papa anno* III. *Constantini Pogonati, (cum solus regnauit) anno* XIII. *vbi canon* LXXXIII. *ita habet:* Μηδεὶς τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων τῆς εὐχαριστίας μεταδιδότω· γέγραπται γάρ· Λάβετε, φάγετε· τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα οὔτε λαβεῖν δύναται, οὔτε φαγεῖν. Nemo mortuorum corporibus Eucharistiam communicet. Scriptum est enim: Accipite, & comedite. Mortuorum autem corpora non possunt accipere nec [illegible]edere. *Frustrà est Petrus Crespetius in Summa Catholicâ, qui existimauit de hac re agere Cyprianum lib.* I. *epist.* II. *& lib.* IV. *epist.* VI. *Nam ibi ait Cyprianus:* Non morientibus, sed viuentibus [illegible]municatio à nobis danda est; *agit ibi de lapsis, quibus non tam morientibus vult cõmunionem dari, quam viuentibus: scilicet cùm iam resipiscerent, & pararent se ad quotidie imminentia martyria.*

Matth. 26.

Matth. 26.

34. SVPER COLVMBAM] *Columbæ olim & super altaria & super baptisteria in memoriam Spiritus sancti appensæ. Hinc clerici Antiocheni epistolâ ad Ioannem CP. episcopum, contra Seuerum episcopum suum hæreticum:* Columbas aureas & argenteas, in formam Spiritus sancti super diuina lauacra & altaria appensas, vnà cum aliis sibi appropriauit; dicens, non oportere in specie columbæ Spiritum sanctum nominare. *Lecta est hæc epistola in Synodo Constantinopolitanâ Act.* V. *quæ Synodus habita est Constantinopoli post obitum Agapeti, tempore interregni Pontificij sub Menna CP. episcopo anno Christi* DXXXVI.

35. EPHRÆM] *Narratio, quæ hîc de S. Ephræm promittitur, habetur infrà cap.* XI.

36. HEBRÆVS] *Exemplum hoc, quo Christus formâ pueri in Eucharistiâ monstratur, ex hac Vitâ citat D. Thomas Opusculo* LVIII. *cap.* XI. *Similem habet visionem Paschasius libro De corpore & sanguine Domini cap.* XIV. *quæ oblata fuit Plego presbytero; cùm Christum formâ pueri in altari vidit & amplexus est:* Quatenus, *inquit Paschasius*, & veritas patefieret in ostenso, & sacerdotis desiderium impleretur ex miraculo, nostráque fides firmaretur ex relatu. *Quod exemplum ex Paschasio citat D. Thomas supra: vbi non rectè Ægidius legitur loco* Plegus. Cap. VII.

37. HELLADIVS] *Vitam S. Basilij fuisse scriptam ab Helladio eius discipulo & successore, testatur Ioannes Damascenus Oratione* I. *de Imagin. vbi ex eâ sequentem historiolam citat:* ὅτι δὲ οὐ καινὸν τὸ εὕρεμα τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ ἀρχαῖον, καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ ἐκκρίτοις πατράσιν ἐγνωσμένον τε καὶ εἰθισμένον, ἄκουε· γέγραπται ἐν τῷ βίῳ Βασιλείου τοῦ μάρτυρος, τῷ δι' Ἑλλαδίου τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ καὶ διαδόχου τῆς αὐτοῦ ἱεραρχίας, ὡς παρειστήκει ὁ ὅσιος τῇ τῆς Δεσποίνης εἰκόνι, ἐν ᾗ καὶ ὁ χαρακτὴρ ἐνεγέγραπτο Μερκουρίου τοῦ ἀοιδίμου μάρτυρος· παρειστήκει δὲ ἐξαιτῶν Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀθεωτάτου καὶ ἀποστάτου τυράννου ἀναίρεσιν. ἐξ ἧς εἰκόνος ἐμυήθη ταύτην τὴν ἀποκάλυψιν· ὁρᾷ γὰρ πρὸς μὲν βραχὺ ἀφανῆ τὸν μάρτυρα, μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸ δόρυ ᾑμαγμένον κατέχοντα: Quòd autem imaginum institutio non noua, sed prisca sit, & apud sanctos & eximios Patres nota, & vsitata; disce ex iis quæ in vitâ beati Basilij ab Helladio eius discipulo, in pontificatuq; successore conscripta sunt. Pius enim vir, vt ipse narrat, Dominæ nostræ adstabat imagini, in quâ Mercurij etiam celebris Martyris figura descripta erat. Adstabat autẽ supplicans, vt impius Iulianus apostata tolleretur. Ex quâ quidem imagine didicit, quid esset euenturum. Vidit autem Martyrem exiguum ad tempus ab oculis suis euanescentem, non autẽ multò pòst hastam cruentam tenentem. Cap. XII.

38. PROTERIVS] *Hæc narratio apud solum inuenitur Amphilochium.*

39. TONDERE] *Alia editio*, consecrare. *Græcè est*, ἀποθρίξαι, tondete. *Nempe quia per tonsuram Deo consecranda virgo erat, ideò alter interpres vertit*, consecrare.

40. DÆMONES FORNICATIONI PRÆPOSITOS] *Vide dicta suprà ad Vitam S. Hilarionis cap.* XVI. *num.* 35.

41. INTRA QVEM SACRI HABEBANTVR AMICTVS] *Alia versio:* vno loco interioris sacri periboli. *Græcè est:* Ἐν ἑνὶ τόπῳ ἔσω τοῦ ἱεροῦ περιβόλου. *Alter interpretum retinuit Græcum vocabulum, alter rem explicuit.*

42. ANASTASIVS] *Hæc narratio apud vnum est Amphilochium.* Cap. IX.

43. VSV

43. VSV AVTEM SOROR] *Insigne exemplum castitatis coniugalis, quod miraculo probatum, dum ignem sinu illæsò gestat Theognia, vti hic ex thuribulo pruno in sinum Theogniæ ad castitatis testimonium iniecta: ita in Vitâ Ioannis Eleemosynarij cap. XLVI. habes simile continentiæ exemplum & miraculum de Abbate, qui Porphyriam meretricem conuertit.*

Quæ ante vxores, post sorores & erant & dicebantur, cum mariti ad sacros Ordines transibant. Idacius in Chronico MS. apud Sirmundum nostrum de Paulino episcopi Nolani vxore: Teralia de coniuge facta soror. *Fortunatus libro I. carm. XV. de Placidinâ Leontij Burdigalensis episcopi coniuge:*

Quæ tibi tunc coniux, est modò chara soror.

44. TOLLE THVRIBVLVM ET CEREOS] *Vt in deorum cultu olim thus, lucernæ, & faces, eadem in Imperatorum veneratione adhibita. Herodianus in Commodo de Lucillâ sorore eius,* Καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς, & ignis eam præcedebat *quem honorem negatum Marciæ Commodi concubinæ idem refert; Pertinacem quoque hoc principatus insigne non permisisse sibi proferri. M. quoque Antoninus libris Vitæ suæ,* λαμπάδας *inter Imperij insignia ponit. Persarum Regi prælatum ignem docet Xenophon libro VIII. de Asiaticis quoque insinuat Ammianus lib. XXIII. Vide Lipsium ad lib. I. Annalium Taciti.*

Sic lampades Imperatori CP. & Imperatrici prælata, vt habet Codinus de Offic. aulæ Palatinæ, & Theodorus Balsamo mox citandus.

Hinc res hæc ad viros primarios abiit, maximè Patriarchas & primarios Episcopos. Theodorus Balsamo de Privileg. Patriarch. lib. VII. Iuris Græco-Romani: Ἐπειδή τινες λέγουσιν οὐκ ἐξεῖναι τῷ Ἀλεξανδρείας ἢ τῷ Ἀντιοχείας τυχὸν, μετὰ λαμπάδος πατριαρχικῆς τὰς ἐκδημίας ποιεῖν εἰς τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ἢ εἰς ἑτέραν διοίκησιν, ὑπεξῃρημένων τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ὑπὸ τῶν κανόνων αὐτοῖς. ἡ γὰρ λαμπὰς τοῦ διδασκαλικοῦ (φασὶν) ἐστὶν ἀξιώματος, ὑπὲρ ἐπαρχίαν δὲ διδάσκειν οὐκ ἔξεστιν ἀρχιερεῖ, κατὰ τὸν κʹ κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου: Quia verò nonnulli dicunt non esse permissum Alexandrino vel Antiocheno, verbi gratia, vt cum lampade vel face Patriarchali faciat iter ad vrbem Imperatoriam, vel aliam diœcesim, exceptis illis prouinciis, quæ per canones eis attributæ sunt. Quippe fax, inquiunt, ad officium doctoris spectat. Extra prouinciam verò docere, non permissum est Pontifici, secundùm canonem XX. habitæ in Trullo sanctæ atque vniuersalis sextæ Synodi. *Apud quem plura vide de harum lampadum prælatione, & qui eâ vti possint.*

45. THEOGNIA] *Alia versio:* Theogenia. *Sed Græcè est* Θεογνία.

46. EGO DVCO] *Alia versio:* ego mino. *Græcè est:* Τὸ μὲν ἐγὼ ἐλαύνω.

47. QVONIAM NECESSARIA EST DOMVS] *Alia versio:* quia necessaria sunt domus. *Græcè est:* ὅτι χρεία ἐστὶ τοῦ οἴκου.

CAP. X. 48. MVLIER QVÆDAM] *Non absimilis historia occurrit in Vitâ S. Ioannis Eleemosynarij, infra caput LI.*

49. BVLLAVIT] *Alia versio.* sigillauit. *Græcè est:* ἐσφράγισεν. Bullare, *pro sigillare frequens vox mediæ ætati. In Vitâ Ioannis Eleemosynarij infra c. LI.* Non potes scribere, & bullare, & afferre mihi? *&* post. Dat ei proprium pictacium bullatum.

CAP. XI. 50. FRATRES] *Hoc caput Amphilochio asserit MS. codex Græcus, quo vsus est Gerardus Vossius, & vocat.* Comparationem ac similitudinem sanctorum Patrum Basilij & Ephræm Syri. *Præmittit eam Vossius ante opera Ephræm. Quædam hoc capite contenta etiam ipse Ephræm describit in encomio sancti Basilij.*

51. ROGABAT REVELARI SIBI] *Vide Delrio nostrum tom. II. Disquis. Magic. lib. IV. cap. I. quæstione III. sect. I. vbi agit,* An reuelatio à Deo peti possit.

52. SACRARIVM] *Alia versio,* presbyterium. *Græcè est,* ἱερατεῖον.

53. IN SANCTVM TRIBVNAL] *Græcè:* εἰς τὸ ἅγιον βῆμα. *Erat βῆμα certus locus in templis antiquorum iuxta altare. Vide Onomasticon.*

54. ET FACIENS METANŒAM] *Græcè,* καὶ ποιήσας μετάνοιαν. *Alia versio:* & genuflectens. *Rectè expressit phrasim Græcam istius sæculi, quo* ποιεῖν μετάνοιαν *erat* genuflectere, honoris causâ ad alicuius pedes se abiicere, & venerabundo animo prosternere, benedictionem petere. *Occurrit in Vitâ S. Chrysostomi, quam citat Ioannes Damascenus Orat. I. de Imagin.* βαλὼν μετάνοιαν τῷ Ἰωάννῃ, Ioanni venerabundus ad pedes accidens. *vbi non rectè Franciscus Zinus verterat:* Ioanni desiderium iniiciens. *Vide Iacobum Billium ad locum citatum Damasceni.*

55. POST MISSAS] *Alia versio:* post ministrationem. *Græcè,* μετὰ τὴν λειτουργίαν.

56. OSCVLVM] *Alia versio,* salutationem. *Vtrumque verum fuit. Nam osculo se salutabant. Ipse Ephræm in Panegyrico in laudem Basilij in hac ipsâ re:* Cumque me apprehendisset, sancto suo osculo consalutauit.

57. GRÆCE] *Baronius tomo IV. anno Christi CCCLXX. Damasi Papæ IV. Valentiniani & Valentis Impp. VII. Addunt, inquit, nonnulli tunc temporis sanctum Basilium eam Ephræm fuisse gratiam impertitum, vt Græcè dicta intelligeret, atque Græcè pariter loqueretur. Sed quoniam nihil de his ipse Ephræm, qui testatur sibi Basilium per interpretem esse locutum, libentiùs dicere prætermittimus, pauciora potiùs referre contenti, quæ omni sunt fide munita, atque acceptatione dignissima, quam plura veritate nutantia inculcare. Hactenus Baronius.*

Historia tamen hæc, quæ hic Amphilochij auctoris nomine circumfertur, habetur etiam in Menologio Græco MS. quod est apud Cardinalem Cremonensem inter Vitas à Basilio Imp. (quem VII. I. laudat Synodus) cum suis iconibus collectas vbi ita habes: Atque vt magis etiam mortalibus prodesse posset (*Ephræm*) cùm Cæsaream venisset, à Basilio Magno creatus presbyter, repentè linguam Græcam (cuius erat, vt homo mediâ Syriâ natus, prorsus rudis & expers) callere cœpit. *quæ ex manuscripto citata habes apud Gerardum Vossium initio tomi I. Operum S. Ephræm.*

58. PRESBYTERVM] *Idem testatur iam proximè citatum Menologium. Sozomenus tamen libro III. cap. V. narrat Ephræm in ordine clericali ad diaconatum solùm elatum.*

Atque hactenus Vita S. Basilij, vti eam Româ ex Congregatione Oratorij accepi, interprete Vrso S. R. E. Subdiacono. Quæ planè conuenit cum eâ, quæ hactenus barbaro & rudi stylo, incerto interprete, in Vitis Patrum est diuulgata. Nisi quod in eâ in fine addatur seu interseratur historia, de Ioseph Hebræo medico, & morte Basilij, *quo hic deest. In hac contrà habes caput III,* Quomodo Basilius Antiochiam peruenerit, & Libanij discipulos instruxe-

struxerit quod caput deest in Vitis-Patrum; vt appareat Vitam hanc olim per varia fragmenta descriptam & translatam.

Integram Vitam Basilij Græcè scriptam, & Amphilochij nomine insignitam, accepi Parisiis ex Bibliotheca Regiâ, quam iam olim vertit nescio quis: cuius interpretationem habeo ex codice Marchianensi vetustissimo, qua stylo conuenit cum eâ, quæ in Vitis-Patrum est, rudem planè & impolitam. In Græco tamen exemplari caput vnum est, De miraculo Basilij in Petrum fratrem suum & eius vxorem. *quod etiam in illâ versione deest.*

Græca hæc Vita, & Latina vetus innominati interpretis versio, continet hæc prætereà capita, quæ & in hac Vitâ Basilij, interprete Vrso, & in illâ quæ in Vitis-Patrum hactenus fuit, desunt. De mysticâ reuelatione & morte Apostatæ Iuliani. *Item*, De scripturâ, quam mulierculę fecit. *Ad hæc*, Quomodo Spiritus sancti aduentum vidit, & de quodam diacono, & Libanio Sophistâ. *Prætereà*, De quibusdam Gentilibus, & interpretatione Hexaëmeri. *Deinde*, Quomodo ductus est Antiochiam, & de filio Valentis. *Denique*, De Valente Deo odibili, seu apertione ecclesiæ in Nicæâ.

Surius offensus impolitiâ veteris versionis, quam manuscriptam integram habuit, excepto capite iam dicto, De Petro fratre Basilij, *eam stylo Latiniore reformauit. & tomo suo primo de Vitis Sanctorum, 1. Ianuarij inseruit. Sed quia ipsi exemplar Græcum defuit, dum insistit confragosis veteris versionis vestigiis, non potuit non subinde cespitare. Sed aliàs hac de re accuratiùs.*

VITA S. [1] EPHRAEM SYRI [2] DIACONI EDESSAE

1. FEBR.

AVCTORE [3] GRAECO INCERTO INTERPRETE [4] GERARDO VOSSIO.

CAP. I.

Patria Ephræm.

SANCTVS hic pater noster Ephræm, ex Oriente oriundus, Syrus genere, pijs parentibus [5] natus in Edessâ. Vixit temporibus Constantini Magni Regis, & aliorum qui post ipsum regnarunt. Abstinens à puero ab omni re malâ. Cuius parentes eo adhuc puero, per somnium videlicet visionem conspexerunt, quòd ex ore ipsius Ephræm [6] vitis adscenderet valdè frugifera, quæ excrescebat, & replebat omnem sub cælo regionem: veniebantque cuncta volatilia cæli, & comedebant de fructu vitis, & præter quæ comedebant, adhuc superabat fructus. Hic ab ætate iuuenili eremum incoluit, compunctionis sibi abyssum vendicans, per quam & diuinam Spiritus sancti gratiam suscepit.

Visio parentum.

CAP. II.

De quo, quidam diuino afflatus spiritu, per somnium vidit virum terribilem, tenentem chartæ volumen, & interrogabat: Quis, putas, accipere & custodire illud poterit? factaque est vox ad eum: Nullus alius, nisi Ephræm seruus meus. Quo quidem adstante, & os aperiente, illudque deuorante, illicò fons sermonum à Deo proficiscentium scaturijt, compunctione & pœnitentiâ plenus, timorem commemorans iudicij, & secundi cum maiestate aduentus vniuersorum Regis & Domini Iesu Christi, veri Dei nostri, vt reddat vnicuique secundùm opera sua. Prætereà etiam diuinorum dogmatum rectitudinem ac veritatem libris mandauit.

Alia visio de Ephræm.

Math. 16. Rom. 2.

CAP. III.

Alius autem quidam sanctorum senum, rursus in visione vidit [7] Angelorum agmina ex cælis diuino iussu descendentia, & in manibus caput, id est volumen intus & extrà conscriptum tenentia. Et dicebant inter se: Cui debet liber iste committi? Et alius quidem hunc, & alij alios nominabant. Alij autem responderunt dicentes: Vere sancti & iusti sunt isti: verumtamen nemini hoc volumen credi poterit, nisi Ephræm miti & humili corde. Viditque senex, quòd sancto Ephræm tradidissent caput.

Alia visio de sancto Ephræm.

Quanti factus sit Ephræm.

caput. Et surgens manè, audiuit ex ore ipsius aptissimos pro aliorum instructione sermones, omnis compunctionis & timoris diuini, velut ex fonte aliquo scaturiente, profluentes. Et agnouit senex, à Spiritu sancto illa suggeri, quæ ex illius ore manabant.

CAP. IV. *Cogitat Edessam.* Captus est autem desiderio sanctus hic pater noster Ephræm [8] visendæ Edessenorum vrbis, orauitque Deum dicens: *Precatio S. Ephram* Domine Iesu Christe, dignare me videre ciuitatem illam, & cùm ingrediar, obuiàm mihi habere merear hominē eiusmodi, qui mecum à Scripturâ sermonem exordiatur. Et ingredienti iam ei in locum, & pertranseunti portam ciuitatis, [9] occurrit mulier, quæ in ciuitate erat meretrix: quam *Occursus mulieris cuiusdam peccatricis.* adspiciens seruus Dei Ephræm, indoluit, sic secum loquens: Domine Iesu Christe, despexisti preces serui tui Ephræm: quo pacto enim hæc de Scripturâ mecum disserat? Substitit autem meretrix, intuens illum. Ad quam sanctus: Dic mihi puella, quid subsistis, & ita intentis in me intueris oculis? Cui respondens meretrix, *Responsum planè egregium.* ait ad eum: Intueor te, quia ego mulier ex te viro sumpta sum. Tu autem ne me intuearis, sed terram ex quâ tu vir sumptus es. Quæ cùm audiret seruus Dei Ephræm, suspexit, & glorificauit Deum, qui talem ei sapientiam dederat, vt eiusmodi ab ipsâ responsum acciperet. Et cognouit suam à Deo nequaquam fuisse spretam orationem. Veniensque in vrbem, diuersatus est ibi.

CAP. V. Casu autem iuxta eius hospitium [10] alia meretrix habitabat: quæ, cùm ille per complures dies in vrbe commoraretur, dixit *Alterius scorti insidia.* ad eum: Benedic domine abbas. Et fixis oculis fenestram intuens, vidit illam prospicientem, aitque ad eam: Deus benedicat tibi. Ad quem illa: Quid tuo deest septo atque domicilio? Cui sanctus: Tres lapides & argilla modica, vt fenestra ob- *Argutum Ephræm dictum.* struatur, per quam prospicis. Cui ipsa respondit, dicens: Cùm primùm te alloquor, reijcis me: ego dormire tecum cupio, & tu vel à collocutione me excludis? Respondens autem illi seruus Dei Ephrem, ait: Si mecum dormire velis, veni quò dixero tibi, vt ibi simul dormiamus. Ad quem meretrix: Dic mihi, inquit, locum, & veniam. Et sanctus ad illam: Si condormire mihi cupias, non poteris alio in loco, nisi in vrbe mediâ. Respondens autem illa, dixit ad illum: Et non erubescimus con- *Responsum efficax & salutare.* spectum hominum? Et respondens magnus Ephræm, dixit ei: Si homines erubescimus, multo magis Deum erubescere simul & timere oportebit, qui nouit etiam occulta hominum: quoniam ipse est, qui *Rom. 2.* veniet iudicaturus mundum, & redditurus vnicuique secundùm opera sua. Hæc *Scortum resipiscit, & monasterium ingreditur.* audiens meretrix, compuncta est ex verbis illius: & accedens procidit ante pedes eius, plorans, dicensque: Serue Dei, deduc me in viam salutis, vt à multis meis malis, operibusque improbis liberer. Sanctus autem senex multis eam admonens ex sacrâ Scripturâ, confirmansque illius pœnitentiam, misit ipsam in monasterium, & saluauit eius animam ex cœno flagitiorum.

Et discedens à ciuitate illâ, venit Cæsa- *CAP. VI.* ream Cappadociæ, vbi ingressus templum, reperit sanctum Basilium Archiepiscopum *Ephræm Cæsaream venit ad S. Basilium.* concionantem ad populum: & cœpit magnâ voce beatissimus Ephræm prædicare eum. Dicebant autem quidam de turbâ: Quis est iste peregrinus, qui sic laudat episcopum; quippe adulatur ipsi potiùs, vt aliquid ei largiatur. Peractâ autem iam concione, ait Basilius: Accersite ad me hominem, qui insistebat laudando me. Et accersito eo, dicit ipsi: Quid ita instanter vociferabaris laudando me, domine Ephræm? Respondens autem sanctus senex, dixit: Ideo perseuerabam clamando, & laudando te; quia aspiciebam [11] im- *Videt in humero eius columbam suggerentem concionem.* maculatam columbam stantem in humero tuo dextero, & in aures tibi suggerentem, quæ populo concionabaris. Magnus autem Basilius Spiritu sancto plenus, ipsum agnouit, & dixit ad eum: Tu ne Ephræm es Syrus? Vere quemadmodum intellexi, sic & in te comperi, quietis amator. Scriptum habetur in prophetâ Dauid: Ephræm for- *Psal. 59. & 107.* titudo capitis mei. Nam mansuetudo tua atque clementia, & simplicitas clara est, velut lumen apparens omnibus.

Alibi rursus transeunte sancto Ephræm, *CAP. VII.* fraudulenter accessit ad ipsum [12] meretrix, *Scortū vel ad flagitium vel ad iram concitare nititur Ephræm.* quæ assentatoriè eum ad turpem pertrahere nitebatur commistionem: sin minùs, saltem vt ad indignationem ipsum commoueret, quòd nemo vmquam illum vidisset iratum. Qui dixit ad illam: Sequere me. Cùm autem iam appropinquaret ad locum à magnâ ciuitatis turbâ frequentatum, dixit ad eam: Isto in loco, veni faciamus vti cupis. At illa videns turbam, di- *Pelag. libello 10. n. 21.* cit ad eum: Quomodo poterimus istud hic agere, in tantâ hominum præsentiâ? nónne nos pudet? Et ait ad illam: Si homines erubescis, quanto magis erubescere oportet Deum, abscondita tenebrarum *1. Cor. 4.* redarguentem. At illa confusa, re infectâ abijt, nihil perficere cum illo valens, & ne *Nihil proficit.* ad iram quidem eum concitare.

Atque

Cap. IX. Atque ista sunt certamina Magni Ephræm. Vir enim erat clemens ac patiens, mansuetus, purus ac simplex, in cognitione diuinâ velut omni fuco carens, secundùm quod scriptum est, demissus atque modestus, humilis, & compunctione plenus, supra fidem; vt etiam ipso tacente, vel ex solo aspectu intuentes ipsum docere videretur. Totus precibus ad Deum fundendis intentus erat. Hic igitur sanctus pater noster, post vitam benè beatéque peractam, & cùm se exemplum diuinæ virtutis exhibuisset, plurimosque sanctę doctrinæ sermones exposuisset, præscius sui obitus, composuit testamentum ad discipulos, & quoscumque monachos, de futuris eos commonefaciens: & sic modicùm ægrotans, quieuit in Domino, à monachis eremi sepulturæ traditus. Precibus igitur & intercessione sanctiEphrem, dignetur & nos peccatores Christus Deus noster facere imitatores diuinæ vitæ ipsius: per quam consequi possimus misericordiam, & remissionem peccatorum nostrorum, in quæ collapsi sumus. Quoniam ipsi Christo & Deo nostro conuenit omnis honor & adoratio, cum Patre, & sancto ac viuifico Spiritu, in sæcula sæculorum. Amen.

Iob 1.

Etiam intuentes solo aspectu populum do[illegible]ret [illegible].

Testamentum ab Ephræm piè conditum.

NOTATIO.

1 EPHRÆM] *Martyrologium Romanum* 1. *Februarij:* S. Ephræm Edessenæ ecclesiæ diaconi, qui post multos labores pro fide Christi susceptos, sub Valente Imperatore sanctitate & doctrinâ conspicuus quieuit in Domino. *Menologium Græcum* XVIII. *Ianuarij*: Natalis S. Patris reuerendissimi Ephræm Syri, ex patriâ Edessâ, in cuius laudem exstat sermo S. Gregorij Nysseni. *Eiusdem eodem die breue in Menæis habes elogium.*

2. DIACONI EDESSÆ] *Ita Hieronymus Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorũ c.* CXV. Ephtæm Edessenæ ecclesiæ diaconus, multa Syro sermone composuit: & ad sanctam venit claritudinem, vt post lectionem Sctipturarum publicè in quibusdam ecclesiis eius scripta recitentur. Legi eius de Spiritu sancto Græcum volumen, quod quidam de Syriacâ linguâ verterat, & acumen sublimis ingenij etiam in translatione cognoui. Decessit sub Valente Principe. *Palladius quoque cap.* CI. *Lausiaca historia* diaconũ ecclesiæ Edessenæ *vocat.*

3. GRÆCO INCERTO] *Inuenta est hæc Vita Romæ in vetustissimis MSS. Græcis Vaticanis & [illegible] anonyma; nisi quòd in vetustissimo manuscripto Græco Cod. Bibliothec. Cryptæ fer. sub litt.* XX. *eiusmodi inscriptio reperitur:* Περὶ τοῦ Κυροῦ Ἐφραὶμ. ἱσ. τοῦ Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου. De Domno Ephrem. fortè, Amphilochij episcopi.

Habes egregium Ephræm encomium à Gregorio Nysseno Græcè conscriptum, Gerardo Vossio interprete, inter Opera Ephræm, & in postremâ Nysseni editione: qui testatur, ex variis scriptis Ephræm Vitam eius se concinnasse, & sedula instar apis, ex plurimis floribus fauum spiritualem confecisse. Metaphrastes quoque vitam Ephræm conscripsit, quam habet Lipomanus tomo V. *de Vitis SS. & Surius tomo* I. *De Ephræm quoque Vincentius in Spec. historial. lib.* XIV. *cap.* LXXXVI. *Antoninus part.* II. *tit.* IX. *cap.* IV. *§.* I. *&* II. *Petrus episcopus Equilinus in Catalogo SS. lib.* III. *cap.* LXX. *qui sua desumpserunt ex Vitâ S. Basilij per Amphilochium, quæ in eius Vitâ præcedente habes cap.* XI.

4. GERARDO VOSSIO] *Fuit hic Doctor Theologus, Præpositus Tungrensis, patriâ Borchlonius, è Comitatu Lossensi, diœcesis Leodiensis. qui multis annis Romæ vixit, & varia Patrum Opera è Græciâ in Latium deduxit. Quorum, qui volet, catalogum reperiet in fine tomi* III. *Operum S. P. N. Ephræm.*

5. NATVS IN EDESSA] *Ita etiam Metaphrastes. Sozomenus libro* III. *cap.* XV. *Nisibi natum ait:* Ὃς ἐν Νισίβει ὤν, ἢ τῇ γ᾽ ἐπιχωρίων τὸ γένος ἦχεν: Qui Nisibi natus, genus ex illius vrbis indigenis duxit. Cap. I.

6. VITIS ASCENDERET] *Eamdem visionem habes assertore Gregorio Nysseno in encomio S. Ephræm, & Metaphraste in eius Vitâ, & Menologio Græco manuscripto Cardinalis Cremonensis, capite vltimo præcedentis Vitæ citato.*

7. ANGELORVM AGMINA] *Et huius visionis assertorẽ habes Nyssenum iam citatum, & Metaphr.* Cap. III.

8. VISENDÆ EDESSENORVM VRBIS] *Non ex nouitate quadam, sed desiderio inuisendi loca sancta, & hauriendi aliquam vtilitatem ex consortio sapientum, & eam quoque aliis impartiendi. Nyssenus suprà:* Hisce verò de caussis eò concessit, vt loca ibi sancta inuiseret, tum vt sapientem aliquem conueniret virum, ac cognitionis ipse fructum vel caperet, vel aliis præberet. *Eo animo Ephræm properasse Edessam, refert etiam Metaphrastes.* Cap. IV.

9. OCCVRRIT MVLIER] *Eadem habes apud Gregorium Nyssenum in encomio S. Ephræm, item apud Metaphrastem.*

10. ALIA MERETRIX] *Hanc historiam, opinor, respicit Gregorius Nyssen in encomio S. Ephræm, dum ait:* Ex impudicâ pudicam, ex lasciuâ grauem, ex inquinatâ puram castamque reddidit. *Tota est apud Metaphrastem, vbi quod hic est* tuo septo, *ibi est* tuo cibo. Cap. V.

11. IMMACVLATAM COLVMBAM] *Idem narrat Gregorius Nyssenus in encomio Ephræm; & habes etiam apud Metaphrastem.* Cap. VI.

Simile habes in Vitâ S. Gregorij apud Ioannem Diaconum libro IV. *cap.* LXIX. *vbi Petrus Diaconus, qui S. Gregorio familiarissimus fuit, narrat, quòd* super caput (*Gregorij*) ipse Spiritum sanctum in similitudine columbæ tractantis frequentissimè perspexisset. *Et sequenti capite subdit Ioannes Diaconus:* Hinc est, quòd consuetudinaliter Spiritus sanctus in specie columbę super scribentis Gregorij caput depingitur.

12. MERETRIX] *Idem habes infrà libro* V. *De Vitis PP. apud Pelagium libello* X. *n.* 21. Cap. VII.

13. VEL EX SOLO ASPECTV] *Nyssenus suprà:* Aspectusq; eius Angelicus sufficiens erat, qui per se absque vllâ oratione intuentes ad commiserationem permoueret. Cap. VIII.

VITA

v. IAN.

SANCTI [1] SIMEONIS [2] STYLITAE

AVCTORE [3] ANTONIO EIVS DISCIPVLO.

CAP. I.

Simeon electus ex vtero matris.

SANCTVS Simeon ex vtero matris suæ electus est à Domino, & meditabatur parère & placere illi: [4] erat autem isti pater Susocion nomine, & nutriebatur à parentibus suis. Qui cùm factus fuisset annorum tredecim, pascebat oues patris sui: *Pastit oues.* & videns [5] ecclesiam, relictis pecoribus, ingressus est: audiuitque Apostolum ibi legi. interrogansque vnum seniorem, ait: Domine, quid est istud quod legitur? senex respondit ei: Pro substantiâ animæ vt discat homo timere Deum ex toto corde, & ex totâ mente suâ. *Inuestigat viam salutis. Lucæ 10.* Dixit beatus Simeon: Quid est timere Deum? Dixit ei senior: Quare me flagitas fili? Et ille: Quasi Deum, inquit, interrogo te. Ista enim, quæ à te audio, discere volo, quia ignarus sum & stultus. Respondit ei senior: Si quis ieiunauerit iugiter, & obsecrationes fecerit per momenta, & humiliauerit seipsum omni homini, & non dilexerit aurum, neque parentes, neque vestimenta, neque possessiones, & honorat patrem & matrem, & sacerdotes Dei prosequitur, hic hereditabit regnum æternum: & qui econtrariò ista non custodit, hic hereditabit tenebras exteriores, quas parauit Deus diabolo & angelis eius. *Matth. 22. Eiusdē 25.* Ista omnia, fili, in monasterio exaggerantur. Audiens hæc beatus Simeon, cecidit ad pedes eius, dicens: Tu es pater meus & mater mea, & doctor operum bonorum, & dux ad regna cælorum. *Doctorem salutis pro patre habet.* Tu enim acquisisti animam meam, quæ iam mergebatur in perditionem. Dominus reddat tibi vicissitudinem pro animâ meâ. Ista sunt enim quæ ædificant. ego autem iam nunc vadam, sicut docuisti, in monasterium, vbi Deus voluerit: & fiat voluntas eius in me. dixit illi senior: Fili, priusquam ingrediaris monasterium, audi quæ dico. Tribulationem habiturus es: necesse est enim te seruire & vigilare in nuditate, & indesinenter sustinere mala: & iterùm confortandus es, vas pretiosum Deo.

CAP. II.

Et statim exiens beatus Simeon de ecclesiâ, ibat [6] in monasterium sancti Timothei [7] magnifici viri: & procidens ante fores monasterij, iacebat per dies quinque non manducans neque bibens. *Petit monasterium S. Timothei.* Et die quintâ egrediens abbas Timotheus, interrogauit eum, dicens: Vnde es fili? aut quos parentes habes qui sic afflictus es? aut quod est nomen tuum, ne fortè aliquid mali gesseris, aut forsitan seruus sis, & dominum tuum fugias? *Examinatur ante susceptionē.* Tunc beatus Simeon cum lacrymis dixit: Nequaquam domine, sed opto vt sim seruus Dei, si ipse voluerit, quia volo seruare animam meam perditam. Iube ergo me introire in monasterium, & omnibus deseruire: noli me foris diutius dimittere. Tunc apprehensâ manu eius, introduxit eum abbas in monasterium, dicens fratribus: Filioli mei, ecce trado vobis istum fratrem, docete eum canones monasterij. *Canones monasterij.* Fecit autem in monasterio quasi menses quatuor, seruiens omnibus sine querelâ, in quibus Psalterium ex integro memoriæ commendauit, quotidie percipiens cibum diuinum. *Quotidie communicat.* Cibum verò quem simul cum fratribus accipiebat, tacitè pauperibus erogabat, non solicitus de crastino. Fratres ergo ad vesperam, ille verò septimo die cibum sumebat. *Septimo tantùm die cibum sumit.*

CAP. III.

Vnâ autem dierum ingressus ad puteum aquam haurire, sumpsit funem de situlâ, vnde fratres aquam hauriebant, & inuoluit eum toto corpori suo nudo à renibus vsque ad collum: *Fune totū corpus constringit.* & ingressus, dicit fratribus: Exiui haurire aquam, & non inueni funem in situlâ. Et illi dixerunt: Tace frater, ne forte agnoscat abbas, quousque tempus prætereat. Putrefactum est autem corpus eius de obligatione & asperitate funis, quia seca-

... vſque ad oſſa: ingreſſus eſt ... , vt vix appareret. Qua... autem die exeuntes aliqui de fratribus, inuenerunt eum cibum ſuum dantem ...bus: & regreſſi, dixerunt abbati: ... nobis adduxiſti hominem iſtum? ... ſuſtinere ſicut ille: de Do... in Dominicam ieiunat, cibos ... pit, pauperibus erogat: ſed & ... ſtum ... egreditur de corpore ... nullus iuxta eum ſtare poſſit: & ...ambulat, vermes de corpore eius ca... lectuſque eius plenus eſt vermibus. ... exiens abbas inuenit ſicut illi dixe... ait: Fili, quid eſt quod dicunt fra... te? Non tibi ſufficit ieiunare ſicut ... An non audiuiſti Euangelium, de do... ...ns, quia non eſt diſcipulus ſu... ...erit autem omnis perfectus, ... doctor eius? dic mihi fili, fœtor ... procedit? Stans beatus Simeon, ...pondit. Et iratus abbas, iuſſit eum ..., & inuenerunt funem circa corpus ...ta vt ſimul pareret de eo niſi ſummi... ...m. exclamans autem abbas voce ... dixit: Vnde nobis aduenit iſte ho... ...truere volens regulam monaſterij? ... te, diſcede hinc, & perge quò ... multo tamen dolore & labore tu... ... à corpore eius funem, de quo erat ...s, vna cum carne eius putridâ. ſa... autem illi ſtudium per multos dies, ... nt eum.

Sanatus autem poſt hæc, exiuit de mo...ſterio, nullo ſciente: & ingreſſus eſt pu... in deſertum, vbi non erat aqua, non ... à monaſterio, vbi immondi ſpiritus ...tabant. Et ipſâ nocte reuelatum eſt ..., quod multitudo populorum cir... ...r monaſterium ſuum cum fuſti... ...ſtijs, dicentes: Da nobis ſeruum ...eonem, Timothee. Sin autem, in... ... te cum monaſterio tuo, quo... ...pe...ſti hominem iuſtum. Qui ...s, ait fratribus: Filioli mei, viſio... ..., & multùm turbatus ſum in eâ. Et ... nocte vidit multitudinem virorum adſtantium & dicentium ei: Da ...uum Dei Simeonem: dilectus eſt ... & Angelis: quare illum vexaſti? ... apud Deum: omnes enim An... ...ntur propter illum. ipſum au... ...nere habet Deus in mundo, ita ... multa ſigna fiant, qualia nemo ... exurgens abbas, cum magno ... fratribus: Requirite mihi ho...um, & adducite in hunc locum, ... omnes monaſterium propter illum. ... Dei eſt: mirabilia enim magna vidi & audiui de illo. Tunc omnes monachi exierunt cum quærere, & omnia perluſtrantes & non inuenientes, renuntiauerunt abbati dicentes: Nullum locum reliquimus, vbi eum non quæſiſſemus, niſi tantum in deſerto puteo. Reſpondit abbas: Rogo vos, fratres, ite ad perquirendum eum: ſed & ego vadam vobiſcum: verè ſanctus & ſeruus Dei eſt. Et ſumens ſecum quinque ex illis, venit ad puteum. Et faciens orationem, deſcendit cum fratribus in puteum. Videntque illum beatus Simeon, cœpit rogare, dicens: Rogo vos ſerui Dei, dimittite me vnâ horâ, vt reddam ſpiritum meum: adhuc enim modicum, deficiens eſt: valde autem fatigatur anima mea, quoniam exaſperaui Dominum. Dixitque ad illum abbas: Veni ſerue Dei, vt deducamus te in monaſterium: cognoui enim de te, quia ſeruus Dei es. Illo verò nolente, adducunt eum vi ad monaſterium: & omnes proſternunt ſe ad pedes eius, flentes & dicentes: Peccauimus in te, famule Dei, indulge nobis. Beatus autem Simeon gemebat, dicens: Quare grauatis infelicem & peccatorem? Vos autem eſtis ſerui Dei & patres. Stetit autem ibi quaſi annum vnum.

CAP. V. Poſt hæc egreſſus occultè, pergit non longè à monaſterio, ibique multo tempore fuit, ædificauitque ſibi [b] clauſuram ex lapide ſicco, ibique fuit annos tres: & veniebant ad eum multi ad orationem. Deinde fecit columnellam cubitorum quatuor, ſtetitque in eâ annos quatuor. creſcebat autem de eo fama ſancta per orbem terræ, & faciunt ei columnam habentem cubitos duodecim, & ſtetit in eâ annos duodecim. Rurſúmque fecerunt columnam cubitorum viginti, ſtetitque in eâ annos duodecim. Tunc congregati ſunt omnes habitatores loci illius, & ædificauerunt iuxta ipſam columnam baſilicas duas, & columnam cubitorum triginta: & ſuper ipſam ſtetit annos quatuor, & cœpit virtutes facere. Multi languidi veniebant ad eum, & dæmonia habentes, & curabat eos: cæci viſum recipiebant, debilium manus reſtituebantur, ſurdi auditum recipiebant, leproſi mundabantur. Multas hic gentes inclinauit ad fidem Chriſtianam, id eſt, Saracenos, Perſas, [c] Armacenos & [d] Laotos: ſimiliter & Allophylos. audientéſque de eo & de virtutibus eius, conueniebant & adorabant eum.

CAP. VI. Tunc inuidus diabolus transformauit ſe in ſpeciem Angeli, fulgens in ſplendore cum equis igneis. & currus igneus apparuit iuxta columnam, vbi ſtabat beatus Simeon,

Margin notes: *Cibū pauperibus erogat.* — *Corpus ... ſcatens vermibus.* — *Funis ... de carne ... ſordibus.* — *Puteus ... de ... angelorum.* — *Timotheo ... ſuo ...* — *Reperitur in puteo.* — *Columnæ inſiſtit.* — *Admirandæ ſigna edit.* — *Gentes varias ad Deum conuertit.* — *Diaboli præſtigiæ.*

meon, illuxitque cum fulgore & splendore quasi specie Angeli fulgens. Et dixit diabolus blandis sermonibus: Simeon, audi verba mea, quæ tibi Dominus mandauit. Misit me Angelum suum cum curru igneo & equis igneis, vt rapiam te, quomodo rapui Eliam. Tempus tuum iam est. Et tu similiter ascende iam mecum in currum: quia Dominus cæli & terræ transmisit hunc. ascendamus pariter in cælos; vt videant te Angeli & Archangeli cum Mariâ matre Domini, cum Apostolis & Martyribus, Confessoribus & Prophetis: quia gaudent videre te, vt ores Dominum qui te fecit ad imaginem suam. Etiam locutus sum tibi, ne tardes adscendere. Simeon completâ oratione, dixit: Domine, vis rapere me peccatorem in cælum? Et eleuans dexterum pedem vt adscenderet in currum, leuauit dexteram manum, & fecit signaculum Christi. Cùm signum crucis fecisset, continuò diabolus nusquam comparuit. cum argumento suo euanuit, sicut puluis ante faciem venti. Tunc intellexit Simeon artem esse diaboli.

Diaboli ad Simeonem blanditiæ. *4. Reg. 2.* *Signo crucis pellit diaboli præstigias.*

CAP. VII.

Reuersus ergo in se, dixit pedi suo: Non reuertêris retrorsum hinc, sed stabis hîc vsque ad obitum meum, donec accersiat Dominus me peccatorem. Intereà diabolus in frigore apposuit vulnus super femur eius, & putrefactum est ita vt multitudo vermium scatescens de eo, descenderet de corpore eius, decurrebatque de pedibus eius in columnam, & de columnâ in terram. Anno autem integro stetit in columnâ super vnum pedem. Quidam autem iuuenis adstitit ei, Antonius nomine, qui vidit & scripsit hæc. Iuxta præceptum illius colligebat vermes, qui cadebant ad terram, porrigebatque illi sursum. At ille ponebat eos sibi in ipso vulnere, ad similitudinem iusti Iob, dicens: Manducate quod vobis Dominus dedit.

Praepropero pedi pœnam indicit. *Vno pede columnæ insistit anno integro.* *Antonius scriptor huius Vitæ.*

CAP. VIII.

Audiens autem [11] Basilicus rex Sarracenorum famam eius, venit ad eum. Videns autem illum stantem sursum & orantem, subitò cecidit vermis de corpore eius. At ille currens apprehendit eum in fide, [12] & posuit super oculos suos. Et videns Simeon, ait: Quare hoc fecisti, vir illustris, & me grauasti? Vermis est enim de corpore meo putrido. Et cùm hæc audisset rex Basilicus, aperiens manũ suam, inuenit margaritã pretiosissimam. Et dixit ad beatum Simeonem: Non est vermis putridus, sed margarita pretiosissima; cui ille respondit: Homo, secundùm fidẽ tuam data est tibi, & benedicetur in manibus tuis omnibus diebus vitæ tuæ. Et ita ingressus est homo ille plenus fide.

Basilicus Rex Saracenorũ eum inuisit. *Vermis in margaritã vertitur.*

Post multum verò temporis, audiens [13] mater eius famam de eo, venit videre eum: sed prohibita est videre eum, [14] quia locum illum mulier non ingrediebatur. Cùm autem audisset beatus Simeon vocem matris suæ, dixit ei: Sustine mater modicum tempus, & simul nos videbimus, si Deus voluerit. At illa hæc audiens, flere cœpit, & rogare vt eum videret, & solutis crinibus, increpabat eum, dicens: Fili, quare hoc fecisti? pro vtero quo te portaui, satiasti me luctu: pro lactatione quâ te lactaui, dedisti mihi lacrymas: pro osculo quo te osculata sum, dedisti mihi amaras cordis angustias: pro dolore & labore quem passa sum, imposuisti mihi sæuissimas plagas. Et tantum locuta est, vt nos omnes taceret flere. Audiens beatus Simeon vocem genitricis suæ, posuit faciem suam in manus suas, & plorauit amarè, mandauitque illi, dicens: Domina mater, quiesce modicum tempus, & videbimus nos in æternâ requie. At illa cœpit dicere: Per Christum qui te plasmauit, si est possibilitas videndi te, in tanto tempore alienum à me, permitte me videre te, aut si non, vel vocem tuam audiam, & statim moriar, quia pater tuus in tristitiâ propter te mortuus est. Et nunc ne me in ipsâ amaritudine perdas, fili. Hæc dicens, præ tristitiâ & planctu in somnum conuersa est: habebat autem tres dies & tres noctes, non cessans deprecari eum. Tunc beatus Simeon orauit ad Dominum pro illâ, & statim reddidit spiritum. Colligentes verò corpusculum eius, adduxerunt in conspectu eius. Et ille flens, ait: Dominus suscipiat te in gaudio, quia tribulata es propter me, & portasti me in vtero mensibus nouem, atque lactasti simul etiam & nutristi cum labore. Hæc eo dicente, matris vultus sudabat, & corpus eius commotum est, nobis omnibus inspicientibus. Ille autem eleuans oculos ad cælum, dixit: Domine Deus virtutum, qui sedes super Cherubim, & scrutaris fundamenta abyssi, qui cognouisti Adam antequam esset, qui promisisti regni cælorum diuitias diligentibus te, qui locutus es Moysi in rubo ignis, qui benedixisti Abraham patrem nostrum, qui introducis in paradisum animas iustorum, & animas impiorum mergis in perditionem, qui duos leones humiliasti, & fortia Chaldæorum incendia mitigasti seruis tuis, qui Eliam coruis deferentibus escam pauisti, suscipe animam eius in pace, & colloca eam in locum patrum sanctorũ, quia tibi est potestas in sæcula sæculorum.

CAP. IX. *Renuit matris aspectum.* *Locus mulieribus interdictus.* *Matrem spe æterna visionis solatur.* *Matrem præ dolore exspirat.* *Orat pro animâ defunctæ matris.* *Exod. 3.* *Gen. 22.* *Dan. 6.* *Dan. 3.* *3. Reg. 17.*

Post hos verò dies rursum fecerunt ei columnam habentem cubitos quadraginta, &

CAP. X.

stetit

ſtetit ſuper ipſam annos ſedecim vſque ad obitum ſuum. In quo tempore draco grandis nimis habitabat iuxta eum in partibus Aquilonis, vnde nec herba ibidem naſcebatur, cui etiam intrauit lignum in oculo dextro. Et ecce quadam die veniebat cæcus draco, & trahens ſe applicuit ad habitaculum in quo vir Dei morabatur, totus in ſe complicans, quaſi veniam poſtulans, humiliatoque capite iacebat. Quem beato Simeone intuente, ſtatim exiuit de oculo eius lignum habens cubitum vnum. Videntes autem omnes, glorificauerunt Deum, tamen ab eo fugerunt propter metum. Sed beſtia ipſa inuoluit ſe, & manſit in vno loco immobilis, quamdiu omnis populus pertranſiret. Deinde ſurgens, adorauit oſtium monaſterij ferè per duas horas, & ſic reuerſa eſt in cubile ſuum, & neminem læſit.

Draconi lignum extractum.

Adorat ostium monasterii.

CAP. XI. Mulier quædam ſitiens nocte, venit ad hydriam aquam bibere, in quâ erat paruulus ſerpens: & bibens, deglutiuit illum, & creuit in vtero eius. Sed multi medici, & incantatores, & magi, adhibentes ſtudium, nihil profecerunt. Poſt aliquod verò tempus adducitur ad ſanctum Simeonem: at ille iuſſit eam poni in terram, & de aquâ monaſterij in os eius mitti, tunc exclamauit fortiter, & ſtatim exiuit de ore eius ſerpens, cuius longitudo erat cubitorum trium. Eadem horâ crepuit ſerpens, qui etiam ad multorum teſtimonium ſuſpenſus eſt ibi ſeptem diebus. Et ſana facta eſt mulier ex illâ horâ.

Mulierem à serpente liberat aquâ monasterij.

CAP. XII. Virtutes eius quamuis alicuius facundia enumerare vix valeat, tamen prout ſunt plures, omnino ſilentio eas tegi minimè patiar. Factum eſt autem vt aqua in loco non inueniretur, & totus populus periclitabatur, & omnia animalia præ aquæ penuriâ. Videns verò ſanctus Simeon contritionem eorum, ſtetit ad orationem. Circa decimam autem diei horam ſubitò dirupta eſt terra, & factum eſt chaos magnum ab Orientali parte ipſius monaſterij: & inuenta eſt quaſi ſpelunca, inæſtimabiliter multam habens aquam. Tunc iuſſit fodi ſeptem cubitis, & ex eo tempore ſuperabundauit aqua in illo loco vſque in præſentem diem.

Aquam oratione comparat.

Quodam tempore expetentes quidam de longe orationem ipſius & opera, meridianâ horâ diuerterunt paululùm ad vmbraculum arboris propter æſtum ad repauſandum. Cumque ſederent, ecce ſubitò prægnans ceruа præteribat ſecus illos, & dixerunt ei: Per orationem ſancti Simeonis te coniuramus: modicùm ſta, vt te comprehendamus. Quæ ſtetit eadem horâ. Apprehendenteſque eam, occiderunt, & comederunt partem aliquam ex eâ. ſtatimque obmutuerunt, & ſic veniebant, ſicut & cerua illa. Currentes autem, venerunt ad ſanctum Simeonem, portantes cornu eius, & fecerunt ibi duos annos, & vix aliquando ſanitatem recipere potuerunt. Iniquum eſt enim, peccatum eorum recitare. Cornu autem ceruæ ſuſpenderunt ibi ad teſtimonium multorum.

Cerua cornum velut miraculi anathema in templo ſuſpēditur.

CAP. XIII. Sed & pardus immanis erat in locis illis, qui & homines & animalia interficiebat, & in gyro omnia vaſtabat. Venientes autem homines loci illius ad ſanctum Simeonem, nuntiauerunt ei quòd tanta ac talia mala pardus operaretur. Tunc ſanctus Simeon iuſſit de terrâ vel de aquâ monaſterij adſpergi in illa loca. Et factum eſt. Exquirentes verò poſtmodum, inuenerunt ipſum pardum iacentem mortuum: & omnes glorificauerunt Deum Simeonis.

Sparſo puluere vel aquâ monaſterij noxius pardus interit.

CAP. XIV. Quemcumque tamen ſanabat, præcipiebat illi, dicens: Vade in domum tuam, & honorifica Deum qui te ſanauit: & ne audeas dicere quòd te Simeon curauerit, ne tibi ſubitò deterius contingat: & ne præſumas iurare per nomen Domini, quia graue peccatum eſt: ſed [15] in me humili & peccatore iura ſiue iuſtè ſiue iniuſtè. Quam ob cauſſam omnes Orientales & barbaræ gentes, quæ ſunt in illis regionibus, per eum iurant.

Curationū honorē Deo tribuit.

Iuramentū in nomine Simeonis.

CAP. XV. Latro quidam de Antiochiâ, qui nominabatur [16] Ionathas, multa mala faciens, cùm à multis perſequeretur, nec poſſet ſe iam ab illis abſcondere, quaſi leo a facie multorum perſequentium fugiens, ſubitò ingreſſus eſt monaſterium: & amplexus columnam ſancti Simeonis, cœpit amariſſime flere. At ille dixit ei: Quis es? aut vnde veniſti homo, aut cur hic introiſti? At ille: Ego ſum Ionathas latro, qui omnia mala feci, veni hic pœnitere. Ait itaque ſanctus Simeon: Talium eſt regnum cælorum. ſed ne velis me tentare, ne iterum inueniaris in ſceleribus ipſis quæ reliquiſti. Hæc illo loquente, ecce [17] officiales veniebant ab Antiochiâ, dicentes: Trade nobis inimicum & maleficum Ionathan, ne ſubitò commoueatur ciuitas in ſeditionem. Beſtiæ enim paratæ ſunt ad deuorandum eum. Reſpondit eis beatus Simeon: Filioli mei, ego non adduxi eum huc: quoniam qui adduxit eum, maior nobis eſt, & iſtis talibus ſubuenit: eorum talium eſt regnum cælorum. Et ſi poteſtis intrare, rapite eum hinc. ego autem non poſſum, quia timeo eum qui illum miſit ad me. Audientes autem hæc viri illi, regreſſi ſunt cum timore

Ionathas latro ad columnam velut ad aſylum fugit.

Matth. 19.

Ibidem.

magno, & renuntiauerunt omnia Antiochiæ: sed Ionathas latro per septem dies amplexans & tenens columnam, dicit ad beatum Simeonem: Domine, si iubes, ambulare volo. Respondit illi iustus: Iterùm in ipsa mala festinas? Dixit illi Ionathas: Non domine, sed tempus meum impletum est. Et sic loquens cum eo, reddidit spiritum. Et volentibus eum sepelire iuxta monasterium, ecce alij officiales veniebant ab Antiochiâ propter illum, & cœperunt clamare & dicere: Da nobis inimicum nostrum: omnis enim ciuitas turbata est propter illum. Respondit ei beatus Simeon: Qui illum adduxit, venit cum multitudine cælestis militiæ, qui potens est in tartarum mittere ciuitatem vestram cum habitantibus in eâ, qui etiam hunc reconciliauit sibi: & ego timui ne subitò occideret me: ne ergo ampliùs fatigetis me humilem & pauperem. Et ita cum timore regressi sunt, nuntiantes omnia quæ viderant & audierant.

Feliciter exspirat Ionathas.

CAP. XVI.

Post paucos verò annos, factum est vnâ die, hoc est, sextâ Sabbati, & inclinauit se ad orationem, sustinens tres dies, id est, sextâ, Sabbato, & Dominico. Tunc ego pauefactus ascendi ad ipsum, & steti in conspectu eius, dixique ad eum: Surge domine: benedic nos: quoniam populus tres dies & tres noctes habet, exspectans benedictionem à te: & non respondit mihi. & rursus aio ad eum: Quare me contristas domine, aut quid offendi? Supplico, mitte mihi manum: aut forsitan iam à nobis migrasti? Et sentiens quòd non loquebatur mihi, cogitaui vt nulli dicerem, quia timebam illum tangere. & stans quasi horâ mediâ, inclinaui me, & posui aurem meam ad auscultandum: & non erat flatus, nisi tantùm quasi odor multorum aromatum adscendebat de corpore eius: & sic intellexi quia requieuit in Domino. & hebefactus, planxi amarissimè: & inclinans me, [18] osculatus sum oculos eius, & barbam complexus crinesque capitis eius. & increpans dixi: Cui me domine derelinquis? vel vbi requiram tuam Angelicam doctrinam? Quale responsum reddam pro te? aut cuius anima respiciat columnam sine te, & non lugeat? Quale responsum reddam infirmis, quando veniunt & requirunt te hîc, & non inueniunt? Quid dicam, aut quid loquar ego humilis? Hodie video te, crastinâ verò considero ad dexteram siue ad sinistram, & non inuenio te. Aut quo amictu operiam columnam tuam? Heu me, quando veniunt aliqui de longè quærentes te, & non inueniunt! Et præ multâ tristitiâ obdormiui. Statimque apparuit mihi, dicens: Non derelinquam columnam hanc, nec locum & montem hunc benedictum, in quo illuminatus sum: sed descendens, satisfac populo: & annuntia de me Antiochiæ secretè, ne tumultus fiat in populo. Ego enim requieui, sicut Dominus voluit: tu autem ne cesses ministrare in hoc loco, & reddet tibi Dominus mercedem in cælis. Exurgens autem à somno, pauefactus dixi: Domine, memento mei in requie sanctâ tuâ. Et subleuans vestimenta eius, procidi ad pedes eius, & osculatus sum vestigia illius: & tenens manus eius, posui super oculos meos, dicens: Benedic, obsecro, mi domine. Et iterùm fleui & dixi: Quales reliquias tollam à te in memoriam? Et hæc dicens, motum est corpus illius. ego autem timui tangere eum.

Per triduũ ante obitũ orat Simeõ.

Mortui corpus odorem spirat.

Simeonis lipsanum osculatur venerabĩdus Antonius.

Simeon apparet Antonio discipulo.

Eius preces postulat Antonius.

Amor reliquiarum.

CAP. XVII.

Et vt nemo sciret, descendi celeriter: & fidelem fratrem misi Antiochiam [19] ad episcopum. Qui statim veniens cum tribus episcopis, & cum illis [20] Ardaborius magister militum cum suis, tendentes cortinas circa columnam eius, defixerunt vestimenta sua. Erant autem conficta ab auro. Et deponentibus eum iuxta altare ante columnam, colligentibusque se, aues volabant super columnam, clamantes & quasi lugentes, ita vt omnes viderent. Planctus etiam populi & iumentorum resonabat per miliaria septem. sed & montes, & campi & arbores contristati sunt circa loca illa: vbique enim nebula tenebrosa facta est per circuitum. Ego autem considerabam [21] Angelum venientem ad visitandum eum. Circa horam septimam seniores septem loquebantur cum Angelo, vultus cuius erat sicut fulgur, & vestimenta sicut nix. Et vocem eius in timore & tremore tamdiu consideraui, quamdiu audire potui: quid tamen fuisset, ignoro.

Ardaborius magister militũ.

Aues aliæq; creaturæ mortem Simeonis plãgunt.

Ab Angelis deducitur Simeon.

CAP. XVIII.

Cùm autem iaceret sanctus Simeon in feretro, volens Papa Antiochiæ de barbâ illius pro benedictione aliquid contingere, extendit manum, statimque arefacta est: multæque obsecrationes & orationes fiebant ad Deum pro eo, & sic restituta est manus eius.

Pœna volentis mutilare corpus Simeonis.

CAP. XIX.

Supponentes autem corpus feretro, [22] cum psalmis & hymnis duxerunt Antiochiam. Omnis autem populus, qui erat per circuitum regionis illius, plangebat, quòd patrocinium tantarum reliquiarum tolleretur ab eis, & quòd episcopus Antiochiæ iurasset, vt nemo tangeret corpus illius.

Cum psalmis & hymnis funus ducitur.

Reliquiarũ patrocinium.

CAP. XX.

Venientes verò in quintum miliarium ab Antiochiâ, in vicum qui vocatur [23] Meroë, nullus potuit mouere eum. Tunc quidam

dam homo annis quadraginta surdus & mutus, subitò cecidit ante feretrum, & cœpit clamare, & dicere: Benè venisti serue Dei, tuus enim aduentus me saluabit: & si meruero viuere, ego tibi seruiam omnibus diebus vitæ meæ. Et eleuans se, apprehendit vnum [24] de burdonibus qui portabant feretrum, statimque mouit se de loco illo. Et ita sanus factus est homo ex illa horâ. Peccatum autem hominis illius tale erat: Hic amabat vxorem alienam, & volens eam adulterare, non potuit: & mortua est, & posita in monumento. At ille iuit, & violauit sepulcrum eius: statimque obmutuit, & surdus factus est, & obligatus est in illo loco annis quadraginta.

Surdus ill mutus sanatur.

Adulter sepulcri violator 40. annis obmutuit & obsurduit.

CAP. XII. Tunc exeuntes omnes de ciuitate Antiochiæ, suscipiunt super argentum & aurum corpus sancti Simeonis, cum psalmis & hymnis, & [25] cùm multis lampadibus portauerunt in ecclesiam maiorem, & inde in aliam ecclesiam, quæ vocatur, Pœnitentia. Multæ etiam virtutes fiunt ad sepulcrum eius, magis quàm in vitâ suâ: & homo qui sanus factus est, ibi seruiuit vsque in diem mortis suæ. Multi autem obtulerunt thesauros episcopo Antiochiæ pro fide, poscentes reliquias de corpore eius: sed propter iusiurandum minimè præstitit.

Lipsanum Simeonis cum hymnis, psalmis & lampadibus suscipitur.

Ecclesia Pœnitentia.

Ego humilis & peccator Antonius, inquantum potui, lectionem hanc breuiter exposui. Beatus autem qui habet illam scriptam in libro, & legit in ecclesiâ & in domo Dei: & cùm memoriam eius fecerit, mercedem ab Altissimo recipiet: cui est honor, potestas, & virtus in sæcula sæculorum, Amen.

Antonius scriptor huius Vitæ.

NOTATIO.

SIMEONIS STYLITÆ] *Martyrologium Romanum v. Ianuarij:* Antiochiæ S. Simeonis monachi, qui in columnâ stans multos annos vixit: vnde & Stylitæ nomen accepit, cuius vita & conuersatio exstitit admirabilis. *Menologium Græcorum* 1. *Septembr.* Commemoratio sancti Patris nostri Simeonis Stylitæ, qui fuit sub Imperatore Leone Magno, & Martyrio Antiochenæ vrbis Pontifice, à prouinciâ Ciliciæ, ex castello Sesan, qui monasticam vitam ingressus in columnam ascendit, in quâ quadraginta septem annos stetit, & multis per eum editis miraculis in pace quieuit *quæ verbotenus sunt in Menæis, vbi pro* Sesan *est* Σισᾶν.

Tres fuère Simeones Stylitæ, qui non rectè quandoque à viris doctis confunduntur. Trium insimul meminit Triodium pag. XXXII. Οὐρανὸς τετραφώτιστος ἐφάνη ἐν γῇ ἡ δὶς δύο αὕτη Συμεώνιος ὁμωνυμία, οἱ ἐν τοῖς στύλοις τρεῖς εἰσι, καὶ εἷς ὁ Σαλός. Cælum quatuor instructum luminibus in terrâ apparuit; bis bina ipsa Simeonia cognominatio, quorum in columnis tres sunt, & vnus Salus. *Trium quoque Stylitarum meminêre Menæa.*

Tres inter Simeones Stylitæ.

Noster hic, de quo agimus, senior est: cuius meminit Theodoretus in Philotheo cap. XXVI. *qui eum Cilicem dicit ex Sesâ vico, & pastorem ouium. De eo quoque Euagrius lib.* I. *histor. Eccles. cap.* XIII. *&* XIV. *Theodorus Lector lib.* I. *Collect. Nicephorus lib.* XIV. *cap.* LI. *qui à Theodoreto in Philotheo, & à Simeone Metaphraste Vitam eius scriptam refert. Prioris exstat inter opera Theodoreti, non item posterioris; nisi hæc quæ Antonium auctorem habet, etiam titulum Metaphrastæ olim prætulerit. Eiusdem etiam meminit Eulogius Archiepiscopus Alexandriæ, Oratione* IX. *apud Photium, Cod.* CCXXX. *Metaphrastes in Vitâ Theodosij Cœnobiarchæ* XI. *Ianuarij, & in Vitâ Danielis Stylitæ* XI. *Decemb. Gregorius Turonensis De gloriâ Confess. cap.* XXVI. *Suidas in* Συμεών, *Cedrenus in Compendio historiæ anno* XXV. *Theodosij iunioris, Glycas* IV. *parte Annal.*

Apud quos memoria huius exstet.

Hic primus absolutè dicitur Stylites: *(licet Suidas eum etiam* Θαυμαστὸν admirabilem *vocet) alij cum additione aliquâ.*

Quæ trium Simeonum Stylitarum distinctio.

Vt secundus, in Menæis XXIV. *Maij:* ὁ ἐν θαυμαστῷ ὄρει: in admirabili monte. *qui iunior fuit sub Iustino seniore, vt ibi notatur: qui in Menologio* XXIV. *Maij dicitur* Stylites admirabilis; *in Synodo* V. *quæ est* II. *Nicæna, Actione* V. Συμεὼν Στυλίτης, ὁ εἰς τὸ θαυμαστὸν ὄρος: Simeon Stylita, qui in mirabili monte fuit. *vbi etiam sub Iustino iuniore dicitur vixisse à Ioanne Damasceno Orat.* III. *de Imaginibus,* Συμεὼν τοῦ θαυμαστοῦ ὄρους: Simeon admirandi montis: *quòd, vt scribit Euagrius lib.* VI. *hist. Eccles. cap.* XXII. *(qui eum nouit)* ἐν κίονι ἑστὼς ἀνωτάτω τοῦ ὄρους ἀκρωρείας. Stetit in columnâ, in summo montis vertice positâ. *De quo etiam Nicephorus lib.* XVIII. *cap.* XXIV.

Tertius *in Menæis* XXVI. *Iulij notatione* πρεσβυτέρου καὶ ἀρχιμανδρίτου, presbyteri *vel* senioris & archimandritæ *afficitur. An hic idem sit cum aliquo duorum præcedentium, vel cum eo, de quo Moschus in Prato Spirituali cap.* LVII. *qui quadraginta milliaribus ab Ægis ciuitate Ciliciæ vixit, & fulmine ictus interiit, mihi incertum est.*

Si diuersus, quartus *Simeon Stylita apud Moschum fuerit, cuius nulla nec in Menæis, nec in Menologio exstat memoria.*

Error in primis est in Menologio XXIV. *Maij, vbi cùm agatur de Simeone Stylitâ iuniore tempore Iustini, malè assignatur de eo agere Theodoretum, cùm ille de seniore agat. quod fortè Baronium quoque in errorem induxit, cùm Notat. in Martyrol. Rom. ad diem* V. *Ianuarij, ait de seniore Stylitâ agi in Menologio* XXIV. *Maij, & de iuniore* I. *Septembris. Nam contrà affirmari oportuit.*

Huius egregia sanctitas toti orbi innotuit. Imago eius Romæ in vestibulis officinarum ad tutelam figebatur, vt est apud Theodoretum suprà. Genouefa quoque in Galliis diuinitus eum velut præsentem nouit, vt habent eius Acta III. *Ianuarij. Extat ad eum Theodosij iunioris epistola in Actis Concilij Ephesini tom.* V. *cap.* XV. *edit. Pelt. Scripsit quoque ad eum Leo M. Imp. teste Euagrio lib.* II. *hist. cap.* IX.

Imago eius. Nominis eius celebritas.

Tempus, quo vixit.

De tempore, quo vixit, ex Theodoreto, inquit Baronius, eius primordia colligi possunt, dum ait columnam iam incoluisse temporibus Meletij episcopi Antiocheni, qui sub Valente Imp. vixit, desijtque ab humanis eo anno, quo celebrata est magna Synodus Constantinopolitana, Siagrio & Eucherio Coss. qui numeratur annus à Christo iuxta veriores Chronographos CCCLXXXI. *Superuixit autem Simeon, vt ait Cedrenus, vsque ad* IV. *annum Leonis M. Imp. quod etiam colligitur ex Actis Danielis Stylitæ. Est annus is à Christo* CCCCLX. *quâ ratione iam centenario maior obdormisse dignoscitur. Apud Nicephorum in margine habetur vixisse Simeonem* CIII. *annos. sed nihil tale in textu.*

Euagrius summam Vitæ eius seuerè actæ ita colligit lib. I. *cap.* XIII. Διήνυσε τοίνυν ἐν σαρκὶ τὸν διὰ βίου διαθλῶν ἔτη ἓξ καὶ πεντήκοντα. ἐν μὲν τῷ πρώτῳ φροντιστηρίῳ, ἔνθα τὰ θεῖα κατηχήθη, ἔτη ἐννέα· ἐν δὲ αὐτῇ καλουμένῃ Μάνδρᾳ, ἐνθάδε καὶ τετταράκοντα· ἐν τισὶ δὲ στενωτῷ ἔτη δέκα τὰ πάντα διανύσας· ἐν δὲ κίοσι βραχυτέροις ἑπτά· καὶ ἐπὶ τεσσαρακονταπήχει, ἔτη τριάκοντα: Iste Simeones hoc senectum viuendi genus io carne traducens, vitam ad LVI. xonos propagauit. Nam in monasterio, in quo primùm diuinas viuendi præceptiones didicit, annos vixit IX. In Mandrâ autem, sic enim vocatur, XLVII. atque horum annorum, X. in loco admodum angusto confecit: in columnis arctioribus, VII. deoique io columnâ quadraginta cubitorum, XXX. *Eadem habet Nicephorus libro* XIV. *cap.* LI. *in quo error in numerum irrepsit. Nam pro* vndetriginta *scribendum* triginta. *Quæ putatio si vera est, non potuit peruenisse ad centesimum annum. Alioqui necesse esset asserere eum, cum* XLIV. *erat annorum, primùm ingressum esse monasterium. quod non quadrat cum Vitâ hic ab Antonio scriptâ, qui eum statim ab adolescentiâ ingressum esse monasterium scribit.*

Ex quo hæc Vita summa colligitur: Cùm erat tredecim annorum, pascebat oues. Inde videtur ingressus monasterium, vbi vixit anno I. *inde* III. *annis in clausurâ: pòst* IV. *annis in columnâ cubitorum* IV. *iterùm* XII. *annis in columnâ cubitorum* XII. *rursus* XII. *annis in columnâ cubitorum* XX. *pòst* IV. *annos in columnâ cubitorum* XXX. *demum* XVI. *annos in columnâ cubitorum* XL. *Atque ita exercitationis anni exsurgunt* LIII. *haud multùm differentes à numero Euagrij.*

Apud Theodoretum habetur, quòd II. *annos mansit in primo monasterio:* X. *annis in monasterio Heliodori:* III. *annos in vico Telanesso:* XXVIII. *annis in columnâ, in id tempus, quo Theodoretus eius Vitam scripsit. Hic tantùm habentur anni* XLIII. *exercitationis. sed eo tempore adhuc viuebat.*

Cedrenus in Compendio historiæ ait, an. XXV. *Theodosij iunioris eum columnam ascendisse, & an.* IV. *Leonis vitâ functum. Ex quo interuallo iuxta computum Annalium Baronij conficiuntur tantùm anni* XXVIII.

Contra calumniatores Magdeburgenses Stylitam hunc egregiè defendit Illustrissimus Cardinalis Bellarminus tom. II. *Controu. general.* II. *lib.* II. *De monachis c.* XXXIX. *& Alanus Copus Dial.* II. *c.* XIIX.

2. STYLITÆ] *Ducitur à Grammaticis & στῦλος & στήλη ab eadem origine* ἵστημι, *sto. Suidas* Στυλίτης, ὁ ἐπὶ κίονος ἑστηκὼς, Stylita qui columnam insistit. *Quis primus apud Romanos super columnam cellulam struxerit, docet nos Asconius in Ciceronis Orationem in Q. Cæcilium, quæ Diuinatio in Verrem dicitur:* Mænius cùm domum suam venderet Catoni & Flacco Censoribus vt ibi basilica ædificaretur, exceperat ius sibi vnius columnæ, super quam tectum proiiceret ex prouolantibus tabulis, vnde & ipse & posteri eius spectare munus gladiatorium possent, quod etiam tum in foro dabatur. *vnde ab eodem Mænio dicta sunt* Mæniana. *Festus:* Meniana ędificia à Mænio sunt appellata: is enim primus vltra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora. *Glossa:* Mænianum, ἐξώστης. Menianus, ἐκθέτης.

3. ANTONIO] *Auctor Vitæ huius est non incertus, vt putauit Baronius, sed Antonius, qui ipse nomen suum declarat cap.* VII. Quidam autem iuuenis adstitit ei Antonius nomine, qui vidit & scripsit hæc. *Et capite vltimo:* Ego humilis & peccator Aotonius, inquantum potui, lectionem hanc breuiter exposui. *De hoc puto intelligere Euagrium libro* I. *hist. Eccl. cap.* XIII. Τούτου τὰς θαυμασίας γέγραφε μὲν καί τις τῶν αὐτοπτῶν γεγενημένων, γέγραφε δὲ καὶ λογίως ἀπέδειξε Θεοδώρητος ὁ τῆς Κυρεστῶν ἐπίσκοπος: Huius res gestas litteris prodidit cùm alius quidam, qui eum oculis aspexisset; tum Theodoretus ecclesiæ Cyrenensis episcopus eadem disertè exposuit.

Cap. I. 4. ERAT AVTEM ISTI PATER SVSOCION] *Vetus editio:* Erat aotem iste filius Susocion. *A nullo alio scriptore patris hoc nomen exprimitur. Tantùm dicitur fuisse ex vico* Sesan *vel* Sisan: *quem vicinum suæ regioni & Cilicum ait Theodoretus.* Sisan *vicum habet etiam Theodorus Lector libro primo Collectan.*

MS. Leodiensis S. Laurentij & in patris nomine variat, & matris quoque nomen exprimit: Is erat filius cuiusdam Isici nomine, mater autem eius Mathana dicta est.

5. ECCLESIAM] *Theodoretus ait fuisse ecclesiam* SS. Martyrum.

Cap. II. 6. IN MONASTERIVM S. TIMOTHEI] *In Theodoreto nomen huius viri non exprimitur. exprimuntur aliorum virorum monasteria, vt Ammiani & Eusebij; Eusebonæ & Abibionis, item Heliodori. cui posteriori quædam conueniunt, quæ hic habentur de Timothei monasterio.*

7. MAGNIFICI VIRI] *Magnificus hic est, qui magna signa & miracula facit. Vide Onomasticon.*

Cap. V. 8. CLAVSVRAM EX LAPIDE SICCO] *In Menæis* XXII. *Februarij in Vitâ Thalassij & Limnæi est* ξηρόλιθος. *quod Langus & Heruetus simpliciter* lapidem *vertunt in Theodoreti Philotheo cap.* XXII. *si tamen* ξηρόλιθος *in eius textu Græco fuit. Suidas:* Ξηρὸς λίθος, ὁ ἄνευ πηλοῦ κτιζόμενος. Ἦν γὰρ λίθῳ ξηρῷ διοικοδομημένον τὸ φρούριον, ἐκ μεγάλων λίθων συνηρμοσμένον. Siccum saxum, quod sine luto ædificiis adhibetur. Erat lapide sicco castellum interpolatum, ex magnis saxis coagmentatom. *Apud Theodoretum in Philotheo cap.* XVIII. *in Eusebio:* Lapidibus ne luto quidem coniunctis. *Contrà est in eodem Theodoreto cap.* XXIX. Luto & lapidibus, *quod in Menæis,* πηλῷ καὶ λίθοις.

9. ARMACENOS] Armæca *Antonino Cappadociæ vrbs. Sed magis hic puto intelligi* Armenios, *vt habet Theodoretus.*

10. LAOTOS] *Gentem hanc nullibi inuenio.* Auritum populum *vox Græcè sonat. An iidem qui* Panotij? *Isidorus lib.* XI. *Orig. cap.* III. Panotios apud Scythiam esse ferunt tam diffusâ aurium magnitudine, vt omne corpus ex eis contegant.

πᾶν

τὰ enim Græco sermone *omne*, *&* *auret* dicuntur. *Quas hæc Vita gentes habet*, Sarracenos, Persas, Armenios, Lauros, & Allophylos, *eorum loco apud Theodoretum habes* Ismaëlitas, Persas, Armenios, Iberes, Homeritas. *Iidem apud Cedrenum excepto* Homeritis; *nisi quis suspicari velit, apud eum* [illegible], quotidianos, *ex* Homeritis *deprauatum; vel contrà apud Theodoretum. vel potiùs Cedrenus sua expressit ex posteriore loco Theodoreti, vbi* Homeritas *omittit, licet priore loco eos aliis adiungat.*

Cap.III. 1 Basilicvs Rex Sarracenorvm] *Quærendum in historiis. Habet Theodoretus, quòd præfectus quidam vnius tribus seu Phylarchus Sarracenorum Simeonem accesserit: sed sine nomine, & in alia re.*

2. Et posvit svper ocvlos svos] *Ritus venerationis hic est. quo vere sibi oculos contra charam indicabant. Sic cap.* XVII. Manus eius posui super oculos meos dicés: Benedic, obsecro, mi domine.

Cap.IX. 13. Mater] *Gregorius Turonensis De gloriâ Confessorum cap.* XXVI. Legitur in eius (*Simeonis Stylitæ*) Vitę libro, Nullā vmquam mulierem post conuersionem oculis attentus inspexit: postquam verò columnæ editiori se sanctitate feruens induxit, non modò extraneæ mulieri, verumetiam nec propriæ matri se videndum permisit.

14. Qvia locvm illvm mvlier non ingrediebatvr] *Idem habet Theodoretus. item Euagrius libro* 1. *cap.* XIV. *& Nicephorus lib.* XIV. *cap.* 1. *& Gregorius Turonensis suprà, qui mirum quid de mulieris cuiuspiam temeritate refert:* Ferunt, *inquit*, quamdam mulierem indutam fuisse veste viri, & in basilicam ingredi voluisse columnæ. Tractauit secum misera, agere posse per indumentum, quod latere posset Altissimum, ignorans illud

Gal. 6. Apostoli: Quia Deus non irridetur. & licet ibi veniens ad templum erexit pedem, *vt* sanctum ingrederetur limen, tamen protinus retrorsum ruens cecidit & mortua est: satisque fuit populis, ne hęc vltrà mulier vlla præsumeret, cùm in istam cerneret vltionem pessimè irrogatam.

Cap.XIV. 15. In me hvmili et peccatore ivra, sive ivste sive inivste] *Sanè hoc capiendum; nec enim iniustè iurandum. Vult tamen prauam iurandi per Deum abrogare temeritatem, suum potiùs nomen ei exponens. Huc spectat pœna cuiusdam apud Theodoretum, qui votum teste Simeone factum violauerat, in cuius ore & pectore caro eius lapidescit.*

Cap.XV. 16. Ionathas] *De hoc non memini legere: fors nec alius quispiam. In Græco est* Κύβωτος, sine gentibus. *quod illi latroni cognomen fortasse an ex euentu adhæsit. Unde deprauatè primò scripsere* Gonathas, *inde* Ionathas.

17. Officiales] *Ita vocabant ministros publicos. Sic* officium *frequenter apud Auctores accipitur.*

Cap.XVI. 18. Osculatvs evm ocvlos eivs] *Ritus venerationis, quâ præstantissima quæque membra, & partes corporis osculo delibabant. S. Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* XI. Osculatus eius oculis manibusque. *Sic mox ex humilitate:* & osculatus sum vestigia illius.

Cap.XVII. 19. Ad episcopvm] *Is tunc erat* Martyrius, *vt constat ex Euagrio & Nicephoro suprà.*

20. Ardaborivs magister militvm] *Apud Euagrium lib.* 1. *cap.* XIII. [illegible]: Ardaburio præterea præfecto præsidiorum in Oriente. *Idem apud Nicephorum suprà.*

21. Angelvm] *Solemnem pompam exhibitam à cælestibus ipsâ die, quâ triumphans cælum conscendit Simeon, Daniel Stylita longè latèque absens agnouit, vt habetur in Vitâ eius per Simeonem Metaphrastem conscriptâ* XI. *Decemb. Eadem de Simeonis triumpho visio oblata fuit S. Auxentio cùm esset in Bithyniâ, vt habent eius Acta apud Metaphr.* IV. *Febr.*

22. Cvm psalmis et hymnis] *Mox capite* XXII. Cum psalmis & hymnis, & cum multis lampadibus portauerūt in ecclesiam maiorem. Cap.XIX.
S. Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ c. XIII. Hymnos quoque & psalmos ex Christianâ traditione decantans. *Frequens is primorum Christianorum ritus in his Vitis occurrit.*

23. Meros] *Vicus quinque millibus ab Antiochiâ, vt hic dicitur, distans. de hoc Stephanus:* [illegible]: Locus ad Orientem non longè à Daphne Antiochiæ. cuius gentile, Meroeus vel Merusius, secundùm festi nomen: possessiuum, Merusiacus. Cap.XX.

24. De bvrdonibvs, qvi portabant feretrvm] *Etsi* burdo *ambiguum sit vocabulum, clarum hîc intelligi de animali; quia in Græco* [illegible]. *Isidorus lib.* XII. *Orig. cap.* 1. Burdo, ex equo & asinâ. *Glossarium:* Burdo, [illegible]. *sic* Mulus [illegible], *quod apud Varronem est* 2. *de RR. cap.* VIII. Ex equâ & asino fit mulus; contrà ex equo & asinâ hinnus. *Burdonum mentio fit in L.* XLIX. *D. De legat. libro* III.

25. Cvm mvltis lampadibvs] *Et lampadibus, & cereis, & facibus, & scolacibus funera religiosè olim celebrata. Acta S. Cypriani:* Cum cereis & scolacibus. *Malè hactenus ibi obtinuit*, scholaribus, *vt ex vetustis libris docui in Notationibus ad Martyrologium Adonis* XIV. *Septembris in martyrio S. Cypriani.* Cap.XXI.

Supplementum vitæ. *Omisit Auctor hic, vti & Theodoretus, de obedientiâ eius erga monachos Ægypti, de quâ ita Suidas:* Συμεὼν, ὁ θαυμαστός, [illegible]: Simeon, mirabilis ille, de quo cùm Ægyptij monachi intellexissent, eum in columnâ stare, insolitam rem auersati quòd primus id attentasset, eum suo cœtu excluserūt. Pòst autem cognitâ viri vitâ, & animo fastus experte, rursus eum susceperunt. Marcianus verò Imperator hominis priuati habitu clàm eum adiit. *quæ fusiùs deducta vide apud Euagrium lib.* 1. *c.* XIII. *& Niceph. lib.* XIV. *cap.* LI.

VITA

VITA

XXIII IANVARII.

SANCTI [1]IOANNIS ELEEMOSYNARII

AVCTORE [2]LEONTIO NEAPOLEOS CYPRORVM EP.

INTERPRETE [3]ANASTASIO S.R.E. BIBLIOTHECARIO.

PRÆFATIO ANASTASII INTERPRETIS AD [4]DOMNVM NICOLAVM PAPAM.

COGITANTE *me, ac diu tacitè soliciteque mecum considerante,*
quid in domo Dei commodius ac dignius operari possem: ne ea vi-
delicet præsumerem, quæ mihi ex ministerio credita non sunt: nec
rursus illa arriperem, quæ ingenioli mei vires excedunt, secun-
Prou. 25. *dùm illud Salomonis: Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi,*
Eccli. 3. *ne fortè satiatus euomas illud. Et alibi: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te*
ne scrutatus fueris. Ecce subitò quidam strenui ac studiosi viri me cohortari vo-
luerunt, vt in Latinum sermonem verterem [5]*Leontium de Vitæ residuis Ioannis*
Alexandrini antistitis, quem Græci propter multiplicem compassionem, quam erga
omnes possidebat, meritò & absolutè Eleëmona, id est, misericordem appellant:
quatenus tantus vir non tantùm sermone Græco, verùm etiam Latino eloquio pol-
lentibus vtilitati esset & commodo.

Quapropter quia me dignum ad tantum opus atque idoneum minimè perspexi,
Psal. 120. *leuaui oculos meos in montes, vnde veniret auxilium mihi: sicque solatia patrum*
& orationes adhibens, tam proficuum virum non passus sum celare Latinis. Sed
licet membranas inciderim, schedulas præparauerim: non tamen hunc in codicem
conficere ausus sum, antequam à Dominatione vestrâ, ô millies beate, licentiam
Egregia Pontificis elogia. *adipisci promerui. Neque enim fas est, vt absque Vicario Dei, absque clauigero*
cæli, absque curru & aurigâ spiritualis Israëlis, absque vniuersitatis Pontifice,
absque vnico Papâ, absque singulari Pastore, absque speciali Patre, [6] *absque te om-*
Luc. 11. *nium arbitro aliquid consummetur aut diuulgetur. Tu enim tenes claues Dauid,*
tu accepisti claues scientiæ. In arcâ quippe pectoris tui tabulæ testamenti & manna
Matth. 16. Apoc. 3. *cælestis saporis requiescunt. Tu enim quod ligas, nemo soluit: quod soluis, nemo ligat: qui*
aperis, & nemo claudit: claudis, & nemo aperit. Vicem namque in terris possides Dei.
Cùm

Cùm autem hunc beatum in Latinum verterem eloquium, nec Græcorum idiomata, nec eorum ordinem verborum sequi potui vel debui. Non enim verbum è verbo, sed sensum è sensu excerpsi. Sed nec Latinas regulas vsquequaque seruare curaui, dum tantùm intentio mea illò tenderet, ex quo vtilitas nasceretur legentibus. Quâ de re euangelice Domne, non personam tantillitatis meæ intuens, Pontifex Domnus euangelicus. *non astutiam inuestigans, non verborum phaleras requirens: sed potiùs pio cordis oculo profectum legentium prænoscens, vt tantus vir tamquam exemplar & speculum sit omnibus, vestrâ Apostolicâ auctoritate translationem hanc, si vestro arbitrio placet, firmate; si displicet, emendate: dummodò Latinitas se tanto non doleat esse sale priuatam, quo Græcia se gaudet opimè conditam.*

Suscipe ergo Sanctum à peccatore interpretatum: & noli attendere per quem translatus sit, sed quis translatus sit. Neque enim [7] propter fistulam plumbeam, aquam limpidissimam despicis: neque propter spinas quæ producunt, rosam quæ producitur, spernis. Custos denique & amator tuus, quando voluit, Pharaoni Gen. 41. *& Nabuchodonosor iniquis regibus somnia, quibus futura prænoscerentur, ostendit:* Dan. 4. *& per Caipham impium, quod expediebat protulit:* Ioan. 11. *quinimò & quando voluit, asinæ loqui articulatâ voce permisit.* Num. 22.

Salue Præsul amate Deo, per sæcula salue,
Totius atque orbis Papa beate vale.

PROOEMIVM AVCTORIS.

INTENTIO quidem vna est nostra quoque & eorum qui ante nos fuerunt studiosorum & sanctorum virorum, super præsenti memorabilis viri Vitę narratione: id est, vt ex hoc omnibus quidem imitatio pia & vtilitas fiat, gloria autem & magnificentia sanctæ & adorandæ Trinitati referatur: & in hoc, sicut & in omnibus, quæ semper in generationem & generationem propria luminaria ostendit, ad illuminandos qui in tenebris & in vmbrâ mortis sedent & peccati. (Luc. 1.) Quoniam verò amici Christi non valdè miramur, qui ante generationem nostram fuerunt viri, qui Deo placitâ conuersatione vixerunt; sed de diabolicâ operatione illos sermones semper dicimus ad alterutrum, quia sub viris qui ante nos fuerunt, non erat ita iniquitas hominum multiplicata sicut modò, vt prædixit diuina Scriptura, (Matth. 24.) eò quòd abundauit iniquitas, refrigescit charitas multorum; ideò non valemus ad eorum consurgere meritum: huius rei gratiâ ad præsentem sanctæ huius Vitæ narrationem ex parte venimus ad ostendendum etiam diebus nostris volentes, & propositum suum cogentes, excellentiores nobis demonstrari, & angustam & arctam viam posse incedere, & obstruere os loquentium iniqua, & animæ nocuos intellectus. (Psal. 62.)

Iam quidem & alij ante nos optima atque excellentissima de hoc admirabili viro & summo sacerdote Ioanne philosophati sunt, potentes existentes in opere & in sermone. Dico enim [8] Ioannem & Sophronium Dei cultores, & amatores virtutum, & pietatis propugnatores: (Ioannes & Sophronius Vitæ Ioan. Eleemos. scriptores.) attamen quamuis tales essent, de dignitate & merito studij viri istius & ipsi omiserunt, & idipsum perpessi sunt, quod nonnulli studiosi agricolæ, vineam vberem & fructuosam vindemiantes: nam relinquunt vtique ex fructu benedictionem, etiam nolentes, retrò se sequentibus egenis eligentibus vineam: ex quibus sumus & nos minimi. Nam & omnes sancti isti, quamuis omni fortitudine suâ fructiferam hanc oliuam, quæ in domo Dei, vt ait Psalmista, plantata est, (Psal. 51.) propter multiplices reuerà oliuas, quæ in eâ sunt, zelo Dei vindemiare studuerint: attamen latuit eos multus oliuæ fructus, Domino dispensante. Nostram ergo vilem & frigidam alacritatem suscipite, vt duo viduæ minuta: (Lucæ 21.) non enim illis detrahentes, neque qui possimus eorum à Deo donatam sapientiam imitari, iusti gesta scripturæ tradere festinauimus: (Caussa, ob quas Leontius vitam Ioannis scribit.) sed primò quidem vt quod intelligimus non iustum esse, ea quæ possunt vtilitatem audientibus facere, silentio occultare: ne & nos incidamus in iudicium serui illius, qui talentum in terrâ (Matth. 25.) abscon-

abſcondit. Secundò autem, vt in hac narratione noſtrâ correctiores & delectabiles hiſtoriæ conſcribantur, quæ ſcriptæ non ſunt ab optimis viris, in laudibus ſanctiſſimi reuerà atque beatiſſimi Ioannis. Deinde verò, quia ſapientes & potentes in ſermone, amatores hiſtoriæ erant, ſapienter & ſublimiter materiam depinxerunt: quod maximè & peramplius erexit nos ad præſentem ſolicitudinem, vt eo qui ineſt nobis, pedeſtri, deformi, humilique charactere enarraremus, vt poſſet & idiota & ſine litteris, de his quæ dicuntur, proficere.

VITA.

Cap. I.

Peregrinatio Leontij ad ſepulcra SS. martyrum Cyri & Ioannis.

CVM perueniſſem Alexandriam ego indignus ad amplectendos ſanctos & victores martyres [9] Cyrum & Ioannem, & eorum iucundis epulis & refectione frueremur, conuenientibus & colloquentibus ibidem quibuſdam viris venerabilibus atque [10] philochriſtis, & diſputaremus de Scripturis & de animæ inſtitutione: venit ad nos quidam peregrinus petens eleëmoſynam. Dicebat enim ſe nuper de captiuitate Perſarum ereptum. Accidit igitur vt nullus de conſidentibus inueniretur habens pretium aut nummum. Vnus ergo de conſidentibus habebat illic adſtantem mercenarium, callide datorem, accipientem tres tantum nummos per ſingulos annos, & habentem vxorem & duos filios. Cumque receſſiſſet qui petebat, proſecutus eſt eum ingeniose: & abſtulit à ſe quam ferebat [11] cruciculam argenteam, & dat ei: dicens ſe non habere aliud aliquid [12] vſque ad ſiliquam vnam in vitâ ſuâ. Ego igitur de hoc quod acciderat, imò quod geſtum videram, per gratiam Dei conſiderans quod fecerat: & compunctus, enarraui ſtatim propè ſedenti, Mennæ nomine, viro induſtrio & timenti Deum: qui & erat ordinans diſpenſationem ſanctiſſimæ eccleſiæ ſub nobili & beatiſſimo Ioanne patriarchâ. Qui cùm me intuitus eſſet admirantem & laudantem eum qui eleëmoſynam fecerat, dixit mihi: Ne mireris, eò quòd ex traditione & doctrinâ huiuſmodi actionis operator extitit. Et dicente me ad eum, Quomodo? propter charitatem prodeſto mihi. ipſe reſpondens ait: Sanctiſſimo ter beato patriarchæ noſtro miniſtrans permanſit Ioanni, & tamquam filius proprius patris induſtriam ſuſcepit, dicente ſancto ad eum: Humilis Zacharia, eſto miſericors: & verbum habes ex Deo per infelicitatem meam, quia neque in vitâ meâ neque poſt mortem deerit à te Deus. quod ſeruat vſque hodie. Multas enim benedictiones

Zacharias Ioannis diſcipulus cruciculam argenteam, quam ferebat, pauperi dat.

Mennas œconomus eccleſiæ Alexandrinæ.

mittit ei Deus, ſed non dimittit quidquam, quod non ſtatim det pauperibus, propemodum conſtringens & in nihilum redigens domum ſuam. Multoties autem in exultatione inuenerunt eum quidam, dicentem Deo: Sic ſic, aut tu mittendo, aut ego diſpergendo; videbimus verò quis vincat. Liquet enim quoniam tu diues Domine, & vitæ noſtræ miniſtrator es. Porrò eſt,[*] quando iuxta euentum non habet ad horam aliquid quod det à ſe petenti; & triſtatus dicit ad tabernarium aut ad negotiatorem: Da mihi vnum [13] tremiſſem, & ſeruiam tibi vno menſe vel duobus, vt vis & vbi vis, quoniam eſuriunt valdè qui in domo meâ ſunt. Et ſumens dat egeno, rogans vt nemini dicat. Cùm ergo ſenſiſſet me idem Dei cultor [14] Mennas, tamquam Euangelium audientem ſe, dicit mihi cum compunctione: In hoc miraris domine? Iam ſi inueniſſes ſanctum patriarcham, quid? Aio ei: Quid ampliùs viderem? Tunc dixit mihi: Crede per indulgentiam Dei. ipſe me fecit preſbyterum, & [15] vicedominum ſanctiſſimæ eccleſiæ, & vidi in eo opera, vniuerſam pænè naturam excedentia. Et ſi dignatus fueris in ſeruilia tua hodie veniendo, ſanctificare nos, enarrabo tibi geſta, quæ ipſe inſpector eorum factus, adſpexi. Cumque hoc dixiſſet, tenui manum & erexi eum: apprehendenſque, duxit me in à Deo ſeruatam domum ſuam. Itaque cùm voluiſſet nobis menſam dignatus apponere, dixi ad eum: Non iuſtum eſt, ô domine, animæ cibum relinquentes, corpus ante animam reficere: ſed magis cibum, qui non perit, ſumamus: & poſtmodum corpori neceſſitatem præſtemus. Cùm ergo cœpiſſet vitam ſancti ſine mendacio recitare, Primum, inquit, & præcipuum bonum eius fuit, quoniam omnimodis non iurauit. Petij igitur chartam & atramentarium, & quæ dicebantur, per ordinem annotabam.

Zacharias cum Deo dante certat erogando.

In ſeruum ſe tradit, vt mercedem pauperi eroget.

Mennas Leontio narrat alia Ioannis.

Numquam iurauit Ioannes Eleemoſynarius.

Cap. II.

Promotus ergo, & in throno reſidens in amicâ Chriſti magnâ ciuitate Alexandriâ, decreto diuino veraciter, & non ex hominibus, neque per homines, hoc primum forte factum & præmium omnibus demonſtrauit. Mittens enim mox diſpenſatores, & eum qui dicebatur [16] ſuper pacem, dicit coram omnibus ad eos [17] in honorabili ſecreto: Non iuſtum eſt, fratres, nos antè alterius cuiuſquam curam habere, quàm Chriſti. Omni verò multitudine quæ conuenerat, audito verbo compunctâ ac ſuſtinente, dicit iterùm ille beatus: Euntes ergo per totam ciuitatem, conſcribite mihi,

Pauperes dominos suos vocat. mihi vſq; ad vnum omnes dominos meos. Illis autem non intelligentibus, qui hi eſſent, ſed rogantibus dicere, & mirantibus, quinam patriarchæ domini exiſterent: reſpondit rurſus angelicum illud os, & ait: Quos vos egenos & mendicos vocatis, illos ego dominos & auxiliatores prædico. Ipſi enim vobis vere & auxiliari, & cælorum regnum donare poterunt. Et cum hoc multa velocitate vidiſſet factum Chriſti imitator, præcepit eis per ſingulos dies ſtipendia tribui, & per proprium diſpenſatorem præbens eis ſufficientem neceſſitatem: plus autem erant, quàm ſeptem millia quingenti. *Quantus pauperum numerus fuerit quos alebat.* Tunc quaſi paſtor verus & non mercenarius, cum ſacro ſuo ouili & cum conuenientibus ſanctis viris epiſcopis ad eccleſiam ſanctam pergens, [18] conſecratus eſt diuino iudicio. *Conſecratur patriarcha.*

Cap. III. Iuſtum vero eſt, hoc geſtorum eius non poſtponere bonum. In craſtinum enim iterum mittens per totam ciuitatem eoſdem Dei amicos, œconomos & [19] cancellarios, & reliquos quibus erat diſpoſitio ciuitatis credita, non permiſit menſuram quamcumque, vel pondus paruum & magnum in tota ciuitate: ſed omnia [20] in vna campana ſtaterâ, [21] modio & artabe, vendere & emere conteſtabatur, ſcribens in ſubſcriptione ſuá conditionem per omnem regionem, habentem formam hanc: *Vocat ſe ſeruum ſeruorum.* Ioannes humilis & exiguus ſeruus ſeruorum Domini noſtri Ieſu Chriſti, omnibus « ſub paupertate noſtrâ degentibus, quique « ab eodem Domino & Deo noſtro regimini, « hæc: Egregio beato Paulo, per eum qui in « eo loquebatur, Chriſto iubente, & omnibus legem ponente, Obedite præpoſitis *Hebr. 13.* " veſtris & ſubiacete eis: ipſi enim peruigi- " lant, quaſi rationem pro animabus veſtris " reddituri: credit tantillitas mea, verbo diui- " no obedientes vos, ſuſcipere petitiones no- " ſtras vt ex Deo, & non ex homine: vnde " hoc ſciens, moneo charitatem veſtram, vt " nequaquam in quopiam veſtrùm appareat " huiuſcemodi præuaricatio. Denique, vt ait diuina Scriptura, Stateram magnam & *Prou. 11.* " paruam odio habet Deus. Si verò quis apparuerit poſt præſentem ſubſcriptionis noſtræ conditionem, iſtiuſmodi crimen incidens, vniuerſas facultates ſuas indigentibus, " non volens, ſine mercede, apponet. *Mulctam transgreſſoribus imponit.* Ergo, vt dignum memoria, & hoc ipſum publicum præceptum hic ponere feſtinauimus.

Cap. IIII. Relatum eſt autem aliquando huic diuinitus ſapientiam conſecuto, quod per xenia eccleſiæ rectores empti perſonas acciperent circa diſpoſitiones captiuorum. Quos nihil negligens, conuocauit: & neminem penitùs exaſperans, ſuperauxit mercedes quæ eis prius dabantur, ponens verbum, quatenus munera à quolibet omnimodis non acciperent: Quoniam, inquit, ignis conſumet domos munera accipientium. Ex tunc igitur per gratiam Dei abundauerunt domus eorum, ita vt quidam ex eis additæ ſibi mercedis quantitatem dimitterent. *Prohibet ab officialibus ſuis munera accipi.*

Cap. V. Diſcens verò aliquando iterum illé ter diues, quòd quidam iniuriam paterentur ab aduerſarijs ſuis, & volentes adire eum, timore cancellariorum & [22] eccleſiæ defenſorum atque ei adſtantium prohiberentur, conſiderauit tale quid Deo acceptum negotium: & quarta & ſextâ feriâ publice ponens ſellam & duo ſcamna, ſedebat ante eccleſiam, colloquens quibuſdam ſtrenuis viris, aut ſancta Euangelia præ manibus tenens, nullum tanti obſequij appropinquare ſibi permittens, excepto vno defenſore eccleſiæ, licentiam & confidentiam dare feſtinans ſe adire volentibus: quibus & confeſtim quod dignum erat, per eccleſiæ defenſores faciebat: & præcipiebat, vt nemo eorum guſtaret, quouſque ordinarent capitulum. *Modus quo poſſit adiri ab omnibus.* & audientibus dicebat: Si nos homines exiſtentes, permiſſionem ſemper pro petitionibus noſtris habemus ingrediendi domum Dei, & petitiones noſtras notas facerē ei, videlicet intractabili ac omni creaturæ ſupereminenti: atque operam damus, quo preces noſtræ impleantur; nec non & rogamus eum, ne tardet, ſed illud Prophetæ dictum protinus exclamamus: Citò anticipet nos miſericordia tua Domine, quomodo, putas, nos cōſeruorum noſtrorum petitiones cum omni feſtinatione debemus peragere, memores Domini dicentis: In quâ menſura menſi fueritis, remetietur vobis. *Pſal. 78.* *Matth. 7.* & Prophetæ iterum perhibentis: Quemadmodum perfeciſti, erit tibi? Vna ergo dierum ſimili modo hic mirabilis procedens, & in ſolito loco præſidens vſque ad horam quintam, & nemine accedente, mœſtus & collacrymans receſſit: nullo autem audente eum interrogare cauſſam mœroris, ſanctus Sophronius ait ad eum ſecretò (illic enim erat tunc:) Quæ cauſſa eſt, Dei curator, retinentis animum tuum ſanctum triſtitiæ? omnes quippe nos repente conturbauit. *Flet quòd nemo afflictus ad ſe venerit.* Qui dixit ei manſuetà voce: [23] Hodie humilis Ioannes qualemcumque mercedem à quopiam non habuit, neque Chriſto pro innumeris peccatis eius aliquid obtulit, ſicut nec aliquando. Cui ſanctus Sophronius diuinitus inſpiratus, reſpondit (mox enim intellexit cauſſam, ob quam idem triſtabatur patriarcha:) Hodie quidem gaudere & lætari

oportet beatissime: veraciter enim beatissimus es, ita pacificans à Christo creditum tibi gregem, vt nullum habeat contra proximum suum litem aut dubietatẽ, sed velut Angelos sine litigio & sine iudicio homines esse fecisti. Ille autem vere mitis pastor, credens quod dictum erat verum esse, oculos in cælum extendens, dicebat: Gratias ago tibi Deus, quia & immeritam pusillanimitatem meam sacerdotio fungi, & me exiguum & peccatorem, sacerdotem tuum vocari, & pascere rationabilem gregem tuum dignatus es. Mox ergo pusillanimitate omni depositâ, gaudium in humilitate multum illi affuit. Hunc verò (vt quidam aiunt) in hoc imitatus est Constantinus, qui post Heraclium imperatorem extitit, cuius & filius erat.

Imitatur eum imp. Constantinus filius Heraclij.

CAP. VI. Huius sancti patriarchæ temporibus adscendentes [14] Persæ captiuarunt & deprædati sunt Syriam. Itaque pæne omnes qui effugiebant manus Persarum, ad nomen huius ter beati, tamquam ad portum sine fluctu accurrebant, ab eo & ipsi suffragio & susceptione perfrui postulantes. Quos beatus iste hospitio recipiebat, & consolabatur non tamquam captiuos, sed quasi naturâ veraciter fratres. Continuò ergo plagatos quidem & infirmos in xenodochijs & nosocomijs fecit recumbere, præcipiens curam eis & medicinam gratis impendi: & tunc recedere, quando vnusquisque eorum propriâ voluntate vellet. Eorum vero, qui cum sani essent & egeni, veniebãt ad [15] togam, masculis quidem singulas siliquas dabat: mulieribus autem & puellis, tamquam infirmioribus membris, binas. Venientibus autem quibusdam indutis ornamentis aureis & dextralibus, & quærentibus eleëmosynam: referebant de eis patriarchæ hi, quibus erat roga credita. Ad quos beatus ille toruo oculo ac seuerâ voce vsus, quamquam mitis esset & visu hilaris, dixit: Si quidem humilis Ioannis, imò Christi dispensatores vultis esse, diuino præcepto sine calliditate obedite, dicenti: Omni petenti te da. Si autem venientes curiose inuestigaueritis, Deus curiosorum ministrorum non indiget, neque humilis Ioannes. Si enim quæ dantur, mea existerent, & mecum nata essent, fortasse bene in meis tenax existerem. Si verò quæ dantur Dei sunt, vtique in suis præceptum suum custodiri vult. Si autem ex incredulitate aut modicâ fide illud timetis, ne fortè multitudo eorum quibus dantur, superet introitum pecuniarum: ego vestræ pusillæ fidei communicari non patior. Etenim si beneplacito Dei actum est, vt essem ego indiguus dispensator eius munerum, si totus mundus congregaretur Alexandriæ eleëmosynæ indigens, immensos thesauros Dei non angustabunt, neque sanctam ecclesiam.

Vulneratos & infirmos fouet.

Ornatis auro aliquando præcipit, si petât, eleemosyna.

Lucæ 6

Fiducia eius in Deo.

CAP. VII. Cumque istos dimisisset, vniuersam quæ circumdederat illos defectionem & modicam fidem scindens, loquebatur his qui ei consedebant; & admirabantur de à Deo datâ ei compassione: Cum essem, inquiens, in Cypro adhuc iuuenis quasi annorum quindecim, video vnâ noctium in somnis puellam quamdam, cuius species supra solem splendebat, ornatam supra omnem humanum sensum: quæ venit & stetit ante lectum meum, & pulsauit me in latere. Expergefactus verò, video eam in veritate stantem, & æstimaui eam esse mulierem: figurâ igitur Crucis signatus, dixi ei: Quæ es tu? & quomodo ausa es intrare super me dum dormirem? Habebat & coronam de oliuarum ramis super caput suum. Tunc illa hilari vultu & subridendo labijs dicit mihi: Ego sum prima filiarum Regis. Cumque hæc audissem, statim adoraui eam. Tunc dicit mihi: Si me possederis amicam, ego te ducam in conspectu Imperatoris. Etenim nemo habet potestatem apud eum, sicut ego. Ego quippe feci eum in terris hominem fieri & saluare homines. Et hæc dicens, disparuit. Ego vero in memetipsum reuersus, intellexi visionem, & dixi: Credo, Compassio ac Eleëmosyna est, & ideò habet in capite ex oliuæ folijs coronam. Etenim veraciter compassio & benignitas erga homines, Deum carne vestiri fecit. Statim ergo vestiui me, & nullum domus meæ excitans, in ecclesiam abij. erat enim iam aurora. Excipiens itaque obuiam fratri frigore [16] vexanti, expoliaui me indumento caprino, & dedi ei, dixique intra me: Ecce in hoc sciam, si vtique vera est visio quam vidi, an dæmoniaca. Et veritate testante, necdum ecclesiam comprehenderam, & subitò obuians mihi quidam, albis indutus vestibus, dat mihi [17] ligaturam centum numismatum, dicens: Accipe hæc frater, & dispensa vt vis. Ego autem præ gaudio statim hæc suscipiens, reuersus sum, volens reddere ei ligaturam illam, quasi nihil indigens: & amplius non vidi aliquem. Tunc dixi, Veraciter non erat phantasia. Ex illâ ergo horâ sæpè dabam confratri aliquid, & dicebam: Videbo si mittat Deus mihi, vt dixit, centupla. Et cum tentassem Dominum, malefaciens, & satisf[illegible] s esse in diuersis modis per eas res, dixi: Cessa misera anima, tentando intentabile[illegible]. Tot igitur certitudines habente ex Deo humili animâ

Signo Crucis se signat ad insolitã mulieris speciem.

Eleemosyna olim coronata ei apparet.

Infrà hic cap. 51.

Dat pauperi indumentum suum.

Deus ditissime compensat.

Experitur tentando Dei promissionem decentuplã.

animâ meâ, hi increduli fortasse hodie venerunt, & me in diffidentiam secum cadere hortabantur.

Cap. VIII.

[28] Adhuc existente eadem populi multitudine in ciuitate, quidam peregrinorum videns tantam eius compassionem, voluit tentare eum: & indutus vestimenta vetera, adijt eum, euntem ad visitandos qui in nosocomio iacebant. Bis enim per hebdomadam vel ter ibat illuc. Et dicit ad eum: Miserere mei, quoniam captiuus sum. Dicit datori: Da ei sex numismata. Deinde cùm hæc accepisset, vadit & mutat habitum, & obuiat ei aliunde, & procidit ei, dicens: Miserere mei, quia coarctor. Dicit denuo patriarcha datori: da ei sex nummos aureos. Cùm ergo isset, dicit ille distributor ad aurem illius patriarchæ: Per orationes tuas domine, idem ipse accepit secundo. Fecit vero seipsum patriarcha, tanquam nesciret. Venit itaque tertiò iterum accipere, & tetigit dator patriarcham qui aurum ferebat, significans quòd ipse esset. Tunc respondit ei Dei amicus, ille veraciter misericors: Da ei duodecim numismata, ne forte Christus meus sit, & tentet me.

Bis vel ter in septimanâ in firmos visitat.

Christum in paupere recognoscit.

Cap. IX.

Nauclerus quidam peregrinus damna pertulit: & accedens hunc beatum virum rogabat eum multis lacrymis, vt compateretur ei, sicut & omnibus alijs. Præcepitque eum accipere quinque libras auri. Cumq; accepisset has, abiens emit [29] enthecam, & misit in nauim. Mox accidit, vt extra [30] pharum naufragium pertulisset: nauim vero non perdidit. Accessit iterùm ad eum, de bona eius voluntate præsumens, & dixit: Miserere mei, vt Deus mundi misertus est. Cui ille patriarcha dixit: Crede frater, nisi miscuisses pecuniæ ecclesiæ illas pecunias quæ tibi remanserant, nullatenus naufragium pertulisses. De malis enim habuisti eas, & perditæ sunt cum eis & quæ fuerunt ex bonis. Verùm præcepit denuò dari ei decem libras auri, denuntians ei ne commisceret eis alias pecunias. Emens prætereà enthecam, & nauigans vno die, vento valido flante, proiectus est in terram: & omnia perdidit, & ipsam nauem, & non sunt saluatæ nisi animæ tantum. Voluit ergo præ confusione & angustiâ idem nauclerus necare seipsum: sed Deus qui semper saluti hominum præuidet, reuelauit hoc beato patriarchæ. Et cùm audisset quod acciderat ei, nuntiat ei venire ad se nihil omnino dubitans. Tunc aspersit se puluere, & tunicam scindens, indecenter accedit ad eum. Cumque vidisset eum in tali habitu ille sanctus, redarguit eum, & dixit: Misereatur tui Dominus benedictus Deus. credo ei quòd ab hodiernâ die nequaquam naufragium incidas, vsquequò moriaris. Hoc verò tibi contingit, eò quòd & ipsa nauis tua ex iniustitiâ esset possessa. Mox ergo iussit tradi ei vnam magnam nauim, plenam frumento viginti millium modiorum, de illis nauibus, quæ sanctissimæ ecclesiæ subiectæ ministrabant. Quam recipiens, exiit Alexandriâ: & affirmabat ipse nauclerus, asseuerans: Viginti diebus ac noctibus vehementi vento nauigauimus, non valentes omnino scire quò issemus, neque per stellas, neque per loca, excepto quòd gubernator videbat illum patriarcham secum tenentem temonem, & dicentem sibi: Ne timeas, benè nauigas. Igitur post vigesimam diem apparuimus in insulis Britanniæ: & descendêtibus nobis in terram, inuenimus illic famem magnam. Cum ergo dixissemus primo ciuitatis, quòd frumentum in naui portaremus, dixit: Benè Deus adduxit vos. Quidquid vultis, eligite: aut per singulos modios numisma vnum, aut eiusdem ponderis accipite stannum. Elegimus itaque dimidium sic, & dimidium sic. Rem autem vadit dicere sermo, inexpertis munerum Dei incredibilem quidem & sine fide, his verò qui experientiam miraculi eius habent, credibilem atque acceptam. Naui prætereà Alexandriam cum gaudio reuersâ quieuimus in [31] Pentapoli: & asportauit nauclerus de illo stanno, vt venundaret illud. habebat enim illic antiquum socium in negotijs petentem ex eodem stanno. Dat ei in sacco quasi quinquaginta libras. At ille volens probare speciem si bona esset, soluit illud in igne, & inuenit argentum purum. Putauitque se esse tentatum, & retulit ei saccum dicens: Deus indulgeat tibi. Numquid inuenisti me in posterum erga te, quia argentum pro stanno dedisti mihi? Expauescens verò de sermone illo nauclerus, dicit: Crede, ego pro stanno illud habeo. Si verò ille qui fecit de aquâ vinum, ipse per orationes patriarchæ fecit & stannum argentum, nihil mirum. Et vt satisfias, veni ad nauim, & videbis cetera istius metalli socia, quod accepisti. Ascendentes itaque, inuenerunt stannum argentum optimum factum. & non est peregrinum miraculum, ô philochristi. Qui enim quinque panes multiplicauit, & rursus aquam Ægypti transmutauit in sanguinem, & virgam in serpentem transmutauit, & transtulit flammam in rorem; facilius & hoc tam gloriosum miraculum operatus est, quatenus & famulum suum ditaret,

Ecclesiæ pecunia altera male parta mixta, vtraque perit.

Rursus eidem nauclero eleemosynam dat.

Nauis iniustè possessa perit.

Nauim ecclesiæ cedit naufrago tradit.

A Ioanne absente nauis dirigitur.

In Britanniam appellit.

Stannum in argentum conuertitur.

Ioan. 2.

Ioan. 6.

Exodi 7.

Dan. 3.

diratet, & naucleto misericordiam suam præstaret.

CAP. X.

Descendente sanctissimo isto viro aliquando in ecclesiam Dominico die, accessit ad eum homo, qui multas possederat facultates: & fures ingressi domum eius, despoliauerunt eum vsque ad stramentum: & cùm multa quæstio esset facta, & non inuenisset qui hæc perpetrauerant: compulsus est multâ nimis paupertate, deprecari cum magnâ reuerentia sanctissimum illum patriarcham, dicens ei & calamitatem suam. Misertus ergo illius multùm (fuerat enim ex clarissimis & magnis principibus) dicit ad aurem illius cui aurum creditum erat, vt daret ei quindecim libras auri. Cùm autem has daturus abiret, apprehendit consilium [32] logothetæ & œconomi: & ex diabolicâ operatione inuidentes, non dederunt ei nisi quinque libras. Cùm ergo reuerteretur de [33] collectâ idem honorabilissimus Archiepiscopus, dat ei in scriptis mulier vidua habens vnicum filium, [34] notitiam xenij quinque centenariorum auri. Cùm autem suscepisset, & honorabile secretum dimisisset, conuocauit dispensatores, & dixit eis: Quot libras dedistis illi qui ad me accessit? Qui dixerunt: Domine, vt iussit sacratissima sanctitas vestra, quindecim libras. Cùm autem cognouisset per inhabitantem in se gratiam, illos esse mentitus, adducit eum qui acceperat: & interrogauit eum, quid accepisset? Illo verò dicente quinque libras, proferens de honorandâ manu suâ ille sanctus [35] pittacium, quod sibi traditum fuerat, dixit eis: A vobis exquirat Deus & illa alia decem centenaria: quoniam si dedissetis quindecim libras, vt dixit humilitas mea, qui attulit quinque centenaria, quindecim daret. Et vt certos vos faciam, mittens adducam quæ has attulit. Et mittens duos venerabiles viros, vt accersirent reuerendam feminam, quæ in baptisterio pittacium ei porrexerat, cui & indicat, dicens: Benedictionem, quam Deus sibi offerendam misit in cor tuum, ferens tecum, veni ad humilitatem meam. Quæ cursim surgens, apprehendit vestigia sancti viri vna cùm quantitate auri. Cùm ergo suscepisset ille patriarcha oblationem, & orasset super eam, & super filium eius sufficienter, dixit: Obsecro te [36] Nonna, hæc tantùm voluisti dare Christo, an aliud aliquid? Cum autem sensisset deiferum, illud quod fecerat cognouisse: tremore compressa, dixit: Per sanctas domini mei orationes, [37] & sanctum meum Mennam, quindecim centenaria scripseram in pittacio: & ante vnam horam cùm starem in synaxi, vt darem hoc tibi domino meo, dissoluens illud, importune legi. Ego enim indigna ancilla tua scripsi hoc propriâ manu, & inueni decem deleta à seipso. Tunc stupefacta intra memetipsam, dixi: Vtique non est voluntas Dei, vt dem nisi quinque. Dimittente autem patriarchâ reuerendam illam feminam, ceciderunt ad pedes eius dispensatores, qui transgressi sunt voluntatem eius, petentes indulgentiam, & affirmantes nihil tale se vlterius acturos fore.

Quinque libræ quinquecentenarijs compensantur.

Fraudem suorũ eleemosynas defraudantium diuinitus agnoscit.

Confirmat eam Nõna, quæ oblationem dederat.

CAP. XI.

Intuens [38] Niceta patricius huius viri virtutibus pleni magnanimitatem, & sine parcitate manum expansam, & tamquam ex fonte iugiter omnibus præstantem, instinctu quorumdam diabolum imitantium, subit ad sanctum, & dicit ei: Regnum arctatur, & pecuniâ eget. Iam, quia sine parcitate erogantur, quę deferuntur tibi pecuniæ, da eas Imperio, da eas in publicum sacellum. Ille verò de hoc quod dictum fuerat, imperturbatus manens, dicit ad eum: Non iustum est, vt arbitror, domine Patrici, ea quæ supercælesti Regi oblata sunt, terrestri dare. Si verò & omnino tale aliquid iudicasti, crede, humilis Ioannes ex eis nummum non dabit tibi: sed ecce sub humili lectulo meo est apotheca Christi: vt volueris, fac. Surgens itaque statim Patricius, vocat de suis hominibus qui portare deberent, & imponit super eos pecunias totas, non relinquens ex eis nisi vnum centenarium. Et cum descenderent, qui portabant huiusmodi pecuniam, ascendebant quidam alij portantes pusillas lagunculas, habentes pecunias missas patriarchæ de Africâ, superscriptas alias quidem MEL OPTIMVM, alias autem MEL SINE FVMO. Cùm ergo descendens Patricius legeret superscriptiones lagenarum, insinuat patriarchæ vt sibi mitteret de tali melle, quo ad opus suum vteretur. Nouerat enim eum mali esse immemorem. Ascendente igitur qui lagunculas habebat creditas, & responsa reddente, & indicante pecunias esse pro melle in vasis: statim verè mitis pastor misit ei vnam langunculam, superscriptam MEL OPTIMVM, faciens ei & pittacium, continens ita: Dominus qui dixit; Non te deseram neque derelinquam, sine mendacio est; & Deus verus: idcircò Deum, qui omnibus escam & vitam præbet, humo corruptibilis constringere non potest. Vale. Præcepit autem abeuntibus & portantibus lagunculam, vt dicerent ei, vt ante se faceret eam aperiri: & dicerent ei, quòd omnes quas viderat deferri lagunculas, pecunijs essent pro melle repletæ. Contigit

Niceta patricius specie necessitatis Imperij thesaurum Ioannis aufert.

Dei prouidentiâ eius pecuniæ sui multiplicantur.

Ioannis epistolium ad Nicetam patricium.

Heb. 13.

Iosu. 1.

nunc ergo sedente eo ad mensam, vt nunciaretur adesse eos qui laguneculas portabant, & pittacium patriarchæ. Adscendentibus itaque eis, cum vidisset vnam tantum laguneculam, dixit eis Patricius: Dicite ei; Credo domine, magnam iracundiam aduersum me retines, nam vnam solam non mitteres mihi. Tradito autem pittacio eodem, & [ ] bullam dissoluentibus, & euacuantibus coram omnibus pecuniam, agnouit & reliquas lagunculas, quas vidit, similiter plenas esse. Cum ergo legisset, quod homo corruptibilis Deum constringere non posset, compunctus de sermone, dixit: Et viuit Dominus, neque Niceta constringet eum: homo etenim, & ipse peccator & corruptibilis est. Et relinquens mox prandium, & sumens secum quotquot pecunias ab honorando patre abstulerat, & lagunculam quæ ab eo transmissa fuerat, & de suo centenaria tria, apprehendit honoranda eius vestigia, nullo in obsequium proprium sumpto: sed in humilitate multa adscendens, rogabat eum, quasi alijs accusantibus morum, indulgentiam a Deo expolceret: satisfaciens ei, quod etsi pœnitentiam ei daret, prompte hanc susciperet & custodiret. Admirans autem Archiepiscopus velocem viri conuersioné, nihil de commisso conquestus est, sed & magis consolabatur eum verbis cósolatorijs. Talis autem amborum cófirmata est ex tunc a Deo charitas, vt compater supradicti fieret Patricij.

Reddit Niceta Ioanni vas & accepta pecunias cū fænore.

Ioannes fit compater Nicetæ patricij.

Cap. xii.

Qui Abraham in hoc quod expediebat, tentauit, vt eius fidem soli Deo cognitam, vniuersus mundus discens imitaretur: tentauit & memorabilem istum Ioannem. Modus autem illius tentationis, forma veritatis sanctis eius ecclesijs extitit. est autem forma hæc: Inæstimabili multitudine fugientium a Persis, sicut iam dictum, & adueniente Alexandriam, & sterilitate multâ ciborum facta, eò quod non subiret fluuius Nilus secundum consuetudinem, & auro cuncto erogato quod possederat patriarcha, misit, & mutuo accepit à multis philochristis circa decem centenaria. Et his iterum consumptis, & adhuc fame manente, & de cetero mutuum dare ei nullo volente, sed omnibus pertinaciam famis timentibus, & necessitate compresso eorum qui ab eo alebantur, & in multâ curâ & oratione beato perseuerante, sentit quidam ciuitatis habitator eam, quæ circumdederat sanctissimum illum, ariditatem & omnimodam egestatem: bigamus existens, desiderat diaconus sanctæ ecclesiæ fieri. & per necessitatem quæ sanctum vndique circúdederat, volebat suadere ei, vt eum consecraret: fecitque ei deprecationem, continentem ita: (in facie quippe ei non audebat tale aliquid dicere:) Sanctissimo & ter beato patri patrum Ioanni vicario Christi, deprecatio & postulatio [40] a Cosmâ indigno seruo seruorum sanctitatis vestræ. Ediscens sanctissime domine, quæ obtinet honorandum caput tuum secundum permissionem Dei, immò pro peccatis nostris, escarum penuriam, non iustum existimaui seruus tuus, in refectione conuersari, domino meo in [41] subtilitate manenti. Sunt igitur indigno seruo tuo frumenti ducenta millia modiorum, & auri libræ centú octoginta, quas rogo dari Christo per te dominú meum: tantum ego indignus in ministerio vestri diaconatu frui merear, vt per talem cum te domino sancti altaris ministrationem, emundér à peccatorum meorum luxuriâ. Dicit enim vere Dei prædicator sanctus Apostolus, quoniam ex necessitate & legis trãslatio fit. Hæc suscipiens diuinitus sapiens, & virum aduocans, ait ad eum: Tu es qui preces nobis per notarium tuum & filium misisti? Quo dicente; Etiam domine: misit omnes foras beatus & misericordissimus, nolens coram omnibus hunc confundere, & cœpit dicere ad eum: Oblatio quidem tua valde iusta & tempori necessaria, sed maculosa est: & nosti quód in Lege ouis siue parua, siue magna, nisi immaculata esset, non in sacrificium offerebatur: & ideò ad sacrificium Cain non respexit Deus. Quoniam verò dixisti, frater, quód ex necessitate & legis translatio fiat, de lege veteri hoc dicit Apostolus: nam quomodo ait frater Domini Iacobus, quod quicumque obseruauerit totam legem, offendat autem in vno, factus est omnium reus? De fratribus vero meis egenis & de sanctâ ecclesiâ, Deus qui eos nutriuit ante quam ego & tu nasceremur, ipse & nunc nutriet eos; tantum, si sermones eius illæsos custodierimus. Ille enim qui tunc quinque panes multiplicauit, potest & decem horrei mei modijs benedicere. Quapropter illud dico ad te, fili, quod in Actibus Apostolorum dictum est: Non est tibi portio neque hereditas in hac parte. Cumque hunc tristem & sine effectu dimisisset, nunciatur ei duas ecclesiæ magnarum nauium ad terram esse submissas, quas miserat in Siciliam propter frumentum. Hoc autem audiens ille beatus, cadens in terram, gratias egit omnipotenti Deo, dicens: Gratias refero tibi Domine, quoniam non permisisti seruo tuo pecunijs vendere gratiam tuam. Vere inquirentes te Domine, & sanctæ Ecclesiæ tuæ regulas custodientes,

Gen. 22.

Tentat Deus misericordem Ioannem.

Suprà c. 6.

Epistolium Cosmæ bigami muneribus diaconatū appetentis ad Ioannē.

Hebr. 7.

Nō acquiescit eius Simoniæ Ioannes.

Leuit. 22.

Gen. 4.

Iac. 2.

Ioan. 6.

Act. 8.

Aliâ ratione Deus egenti Ioanni succurrit.

Psal. 33. dientes, non deficient omni bono.

CAP. XIII. *Clericos percussores excommunicat.* Quibusdam duobus clericis in culpam cadentibus, hoc est, manum in alterutrum inicientibus, hos excommunicauit canonicè per aliquot dies. Horum quidem vnus libenter suscepit increpationem, & cognouit culpam suam: alter verò malitiosus existens, gaudens præceptum suscepit. Occasionem enim quærebat miser, ne ingrederetur ecclesiam, sed licentiam haberet perseuerandi in nefandis actibus suis. Irascebatur autem contra sanctum patriarcham, & quantum in se erat, minabatur ei nocere. Quidam verò dicebant, & ipsum esse qui prodiderat pecunias ecclesiæ ad patricium *Sup. c. 11.* Nicetam: quas & rapuit manu, vt præscriptum est. Nuntiatum est igitur, quòd ille mali memor, malitiam reseruaret, & non rectam erga beatum hunc voluntatem haberet. Ille autem verè pastor, memor dicti illius: Quis infirmatur, & ego non infirmor? *2. Cor. 11.* & iterùm: Vos qui potentes estis, debetis *Gal. 6.* infirmitates impotentium portare: voluit *Rom. 15.* hunc accersire, & decenter admonere, & soluere eum ab excommunicatione; videbat enim lupum conantem rapere quem. Dispensatione verò Dei actum est, vt innotesceret omnibus patriarchæ immemor mali animus. oblitus est accersire eum, & soluere ab excommunicatione. Cùm ergo *Subsistit in sacrificio, quia nondum clericum ei erat reconciliatus.* ad sanctum Dominicum diem peruenisset, [41] & sancto altari adstitisset, vt incruentum sacrificium offerret, iam diacono generalem orationem pæne consummante, [42] sanctum velum exaltaturo, in mentem malitię immemoris venit: & statim diuini præcepti recordans, asserentis: Si offers munus *Matth. 5.* tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum, &c. [44] intimat diacono facienti orationem, quam diaconus solitus facere erat, vt reinciperet à capite: & si impleretur, iterùm recapitularet, vsque dum perueniat eius sanctificatio. Finxit enim se, tamquam si eum ventris necessitas compulisset. Et veniens in honorabile [45] cimiliarchium, misit statim ferè viginti hebdomadarios, quærentes iam dictum [46] mali modi clericum. Intentio enim pastoris hæc erat, vt educeret de ore leonis ouem. Deus verò, qui voluntatem timentium se facit, fecit præ manibus inueniri *Humilitate reducit clericum contumacem.* mox clericum. Et veniente eo, & veritati testimonium perhibente, prior patriarcha genu flexit, dicens: Indulge mihi frater. Veritus ergo illius honorabile pontificium, & eorum qui aderant præsentiam, magis verò timens iudicium Dei, & horrens ne fortè descenderet ignis de cælo eadem hora & consumeret eum, videntem honorandam illam canitiem humi iacentem, genu flexit & ipse, petens veniam & misericordiam. Et dicente patriarchâ: Deus nobis omnibus indulgeat, surrexerunt & ingressi *Clerici reconciliati, sacrificium pergunt.* sunt ambo ecclesiam: & tunc cum multo gaudio & lætitiâ adstitit sancto altari, cum mundâ conscientiâ valens dicere Deo: Di- *Matth. 6.* mitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Ita autem sanâ ex tunc & compunctâ mente factus est lector ille, vt presbyterij consecratione potiri mereretur.

[47] Deiferi quidam sanctorum patrum *CAP. XIV.* dixerunt: Angelorum quidem est nullatenus litigare, sed in omnimodâ & perpetuâ pace consistere: hominum verò est altercari quidem, sed statim reconciliari: dæmonum autem est litigare, & totum diem transire irreconciliatos. Hoc propterea præfati sumus, amatores Christi, propter præsentem narrationem. Placuit hunc aliquando nobili, vnà cum commemorato Nicetâ patricio, de quadam publicâ re altercari. Modus autem litigij erat talis: ne- *Lis inter Ioannem & Patricium.* cessarium est enim dicere, cùm sit animæ vtilis: Patricius quidem disponere volebat forum propter lucra publica: patriarcha autem id non patiebatur, pauperum in hoc procurans salutem. Multum ergo [48] contra se secretò contendentes, & inflexibiles manentes, recesserunt ambo ab inuicem irati & irreconciliati. Erat autem hora quinta: & quidem patriarchæ erat refragatio & amantudo pro mandato Dei: Patricij autem, propter pecuniaria lucra erat. Tamen ait ille iustus: Neque pro rationabili, neque pro irrationabili occasione debet homo irasci. Adueniente ergo horâ vndecimâ, mandat per archipresbyterum vnà cum clero patriarcha Patricio hoc dignum memoriâ verbum: Domine, sol ad occasum est. Cùm autem hoc verbum ille audisset, non tolerans cordis sui ardorem, sed tamquam diuino igne inflammatus, sancti sermone *Compunctus prouisâ iam monitione, ex Apostoli dicto Ephes. 4.* compunctus est, infectusque lacrymis statim totus factus est: & surgens, venit ad beatum hunc. Quem cùm vidisset, ait: Benevenisti fili ecclesiæ, obediens voci eius. [49] Mittentibus igitur ambobus metanœam, & amplexantibus alterutrum, sederunt. Et aperiens os suum patriarcha, dixit: Crede mihi domine, nisi quia vidi te valdè tribulatum de hoc, iam non pigritarer ego venire ad claritatem tuam. Etenim Dominus & Deus noster, ipse circuibat ciuitates & castella & domos, visitando homines. Omnibus autem humilitate summi sacerdotis ædificatis, & admiratione plenis, respondit

ad

ad eum Patricius: Crede pater, quia vlterius non capient aures meæ eorum verba, qui litigiosas mihi suggerunt res. Tunc sapiens doctor dixit ei: Crede fili & frater, si omnibus his voluerimus credere, multorum peccatorum erimus domini, maximè in tempore hoc, quando facti sunt multi hominum inuicem odientes. Multoties enim & mihi suadere tentauerunt hi, qui suggerebant mihi dispositiones rerum: & cum facerem sæpe finem, vt seductus fueram, postmodum alij quidam suggerebant mihi, quòd fuerim deceptus in capitulo. cum ergo secundò & tertiò hoc fuissem perpessus, dedi terminum mihimetipsi absque vtrorumque parte, ne darem definitionem alio in capitulo. Quòd si qui suggerebant mihi, mentirentur, ipsi pœnam soluerent, quam accusatus ferret, si contra eum calumnia veraciter fuisset iniecta. Et ex eadem die improuide suggerere mihi contra aliquem omnino aliquid nullus iam ausum habet: quod deposco & moneo magnum decorem tuum, fili, similiter facere. Sæpe enim & cædes iniustas faciunt, qui sublimitatem creditam habent, si fuerint verbis suasorijs commoti, & si sine cruciatu reciderint quæ ad eos veniunt capitula. Et Patricius tamquam a Deo iussus, pactus est eius mandatum se custodire omni tempore illæsum.

Pœna mentientium delatorum.

CAP. XV.

Conuitijs appetitur nepos Ioannis.

Iste memorabilis habebat quemdam nepotem, nomine Georgium. Vnâ itaque dierum faciens iste cum quodam ciuitatis tabernariorum rixam, conuitijs ab eo secure affectus est: qui amarè dolens, non solùm quia publice, verùm etiam quia à viliori inhonoratus esset, maximè verò, quia erat nepos patriarchæ; subijt ad eum in conclaui, eo in secreto morante, flens vehementer. Cùm autem hunc ita æstuantem & lacrymantem vidisset mitissimus patriarcha, interrogat caussam detinentis eum anxietatis, scire hanc volens. Cumque ille non posset præ amaritudine, quæ circumdederat eum, exprimere sermonem, hi qui præstò fuerunt, quando eum exhonorari à negotiatore contigerat, cœperunt recitare Archiepiscopo caussam: Et quia non debuerat, inquiunt, ita sanctitas vestra contemni, vt proprios suos ac propinquos à despectis exhonorari pateretur hominibus. Ille autem verus medicus, volens primò veluti emplastro quodam curare nepotis sui furiam, & tamen tamquam ferro incisionem & liberationem passionis, per sapientissimum os suum huic afferre, talibus verbis cœpit extinguere morbum, & dicere: Et omnino ausus est aliquis os aperire, & contradicere tibi? Crede fili mi patri tuo, quoniam faciam in eo hodie rem, vt tota Alexandria miretur. Cumque vidisset eum remedium recepisse, & tristitiam cunctam proiecisse, putantem videlicet, quòd ageret contra eum qui se contumelijs affecerat, & faceret eum flagellari per eum, qui super forum erat constitutus, & varijs pompis dehonestari: dicit ei, deosculans pectus ipsius; Fili mi, si ex veritate humilitatis meæ nepos existis, præpara teipsum & flagellari, & conuitia pati ab omni homine. Vera enim cognatio non ex sanguine & carne, sed ex virtute mentis agnoscitur. Confestim igitur accersiuit eum, qui super caupones erat constitutus, & præcepit ei, ne ab illo caupone acciperet neque consueta sua, neque publica, neque pensionem ergasterij eius. Et ipse enim sanctissimæ ecclesiæ erat. Et omnes expauescentes immobilem longanimitatem eius, intellexerunt esse hoc quod dixit: Quoniam faciam in eum rem, vt miretur tota Alexandria: videlicet quia non solùm vicissitudinem non reddidit, verùm etiam pro vltione adiutorium impendit.

Vera cognatio ex virtute, nō sanguine.

Benè meretur de nepotis conuitiatore.

CAP. XVI.

Nuntiatum est aliquando huic beato, quòd quidam clericorum malitiam in corde aduersus quemdam reseruaret, & inreconciliatus ei permaneret. Ille verò quærebat huius nomen & gradum nosse. In crastinū ergo die Dominico didicit hunc, Damianum quidem nomine, diaconem verò esse officio. Præcepit itaque archidiacono, vt sibi, quando idem Damianus ad ecclesiam veniret, demonstraret. Igitur cùm in crastinum statio Dominico die fieret, venit & diaconus ad stationem: & videns archidiaconus, ostendit eum patriarchæ. Ob eam enim tantummodò controuersiam adstabat tunc Pontifex sancto altari: quid verò vellet facere, nulli credidit. Cùm ergo venisset diaconus Damianus, vt susciperet ab eo sanctam Communionem secundùm proprium gradum, tenuit manum illius ille sanctus, & dixit: Vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens, dignè suscipe immaculata, immemor malitiæ, Christi mysteria. Reueritus ergo coram tantâ multitudine clericorum contradicere illi, maximè in tali loco & in tali horrendâ horâ, spopondit hoc facere: & tunc de sanctis mysterijs dedit ei. Igitur ex tunc omnes clerici & laici custodiebant se, ne inter se malitiam retinerent: timentes, ne & ipsos confunderet, triumpharetque quemadmodum & illum diaconum.

Damiano diacono Cōmunionem negat, nisi reconcilietur.

Matth. 5.

CAP. XVII.

Habebat quidem sanctissimus hic vir scientiam diuinarū Scripturarum: non au-

tem in ſapientiâ ſermonis, has tamquam ex inani gloriâ memoriter dicens, ſed per eamdem ipſam operum actionem, & mandatorum obſeruationem: & in ſecreto quotidiani conſilij ſui nullus ſermo otioſus audiebatur, niſi fortè ordinario rei ciuilis exigeret: ſed aut relationes ſanctorum patrum, aut ſcripturales quæſtiones, aut dogmatica problemata, propter multitudinem nec nominandorum hæreticorum, qui regionem circumdederant. Si verò alicui aliquis detrahere inciperet, hunc patriarcha per alteram ſermocinationem, vt ſapiens, ingenioſè remouebat: & ſi iterùm permaneret, nihil quidem ei dicebat; ſed hunc annotans, præcipiebat hebdomadario, ne ſineret vlteriùs eum intrare cum his qui nuntiabantur, quatenus per eum ceteros temperaret atque erudiret.

Sermo eius relatio SS. PP. Scriptura, dogmata.

Detractores odit & excludit.

Cap. XIX

Definitionem autem & aliam, quam affectauit hic ſanctus, non eſt iuſtum poſtponere. Audiens quòd [51] poſtquam coronatus eſt Imperator, nullus vniuerſi ſenatus & adſtantium exercituum antiquum memoriale aliquod nuntiet, ſed mox hi, qui dicuntur monumentorum ædificatores, ſumant quatuor vel quinque minutias marmorum puſillas de diuerſis coloribus, & ingrediantur ad eum, & dicant: Domine, quali metallo imperium tuum iubet fieri monumentum tuum: inſinuantes videlicet ei, quia tamquam homo corruptibilis & tranſitorius curam habeto tuę ipſius animæ, & pie regnum diſpone: imitabatur & iſte beatus veraciter hanc dignam laude traditionem, & præcepit ſibi monumentum ædificari, vbi & reliqui prædeceſſores eius patriarchæ iacebant: imperfectum verò manere vſque ad obitum ſuum, vt imperfecto exiſtente, per celebrem feſtiuitatem aſſiſtente clero ingredientes qui dicebantur [52] ſtudioſi, dicerent ad eum: Domine, monumentum tuum imperfectum eſt, præcipe ergo vt conſummetur, eò quòd neſcias quâ horâ fur veniat. Hoc autem faciebat ille ſanctus vt ita fieret, volens imitationem bonam & poſt ſe futuris relinquere patriarchis.

Imp. coronatum primo marmorarij accedunt de ſepulcro quærentes.

Ioannes, dū adhuc viueret, monumentum extrui iubet.

Matth. 24.

Cap. XIX.

Domino ob multitudinem peccatorum noſtrorum permittente, propria templa quæ erant Ieroſolymis, à percutiendis à Deo Perſis cremari: diſcens hic ſanctiſſimus patriarcha, in multâ egeſtate eſſe ſanctum [53] Modeſtum patriarcham Ieroſolymorum, ad horum releuationem & reædificationem mittit ei numiſmata mille, & mille ſaccos plenos frumento, & mille legumina, mille libras ferri, [54] mille reſtes ſiccatorum piſcium, qui menomenæ dicuntur, mille vaſcula vinij, & mille Ægyptios operarios, mittens ei per litteras: Da mihi veniam, vere Chriſti operator, nihil dignum templis Chriſti mittenti. Vellem enim, crede mihi, ſi eſſet conueniens, & ipſe eò venire, & ipſe operari in domo ſanctę Chriſti reſurrectionis. Verumtamē illud rogo honorandum caput tuum, vt nullatenus hoc imputes minimo nomini exiguitatis meæ: ſed hoc potiùs petas à Chriſto, vt ibi me conſcribat, vbi veraciter conſcriptio beata conſiſtit.

Mittit munera pro eccleſiâ Ieroſol.

Epiſtola Ioannis ad Patriarcam Ieroſol.

Cap. XX.

Arripit ille ſanctus & hoc, bonum dico, videlicet quo infimo ſtratu recumberet, & vilibus operimentis in cellulâ ſua vteretur. Quod cùm audiſſet quidam poſſeſſorum ciuitatis, adſcendens ad eum, & videns quòd opertorio ſciſſo & laneo tegeretur: tranſmiſit ei coopertorium numiſmatum triginta ſex, rogans multùm eum, vt eo cooperiretur ad memoriam, inquit, mittentis. Ille verò hoc ſuſcipiens, propter multam viri poſtulationem coopertus eſt hoc vnâ nocte, per totam pæne noctem dicebat ad ſemetipſum, vt recitabant cubicularij eius: Quis dicet, quod humilis Ioannes (habebat enim ſemper verbum iſtud in ore) pallio triginta ſex numiſmatum tegatur, & fratres Chriſti frigore necentur? Quanti ſunt modò, qui dentibus ſtrident præ glacie? quanti ſunt modò, qui [55] pſiathum habentes ſubtus dimidium, & ſupra dimidium, & non poſſunt extendere pedes ſuos, ſed dormiunt [56] vt glomus trementes? Quanti in monte dormierunt incœnati, & ſine lucernâ, habentes duplicem cruciatum tam ex frigore quàm ex ieiunio? Quanti deſiderant ſaturari de folijs olerum, quæ proijciuntur de coquinâ meâ? Quanti vellent tingere panem ſuum in [57] zemate quod proijciunt coqui mei? Quanti cupiunt vel odorare vinum, quod funditur in cellario meo? Quanti ſunt in ciuitate iſtâ in hac horâ peregrini, non habentes vbi hoſpitentur, & in foro iacent, fortaſſe & pluuiâ madefacti? Quanti, putas, habent totum menſem, vel etiam duos, non guſtantes oleum. Quanti ſunt, qui non habent alterum veſtimentum in æſtate, & alterum in hieme, & ita miſerijs affliguntur? Tu verò expectans etiam æternam iucunditatem aſſequi, & vinum bibis, & piſces immanes deuoras, & in cubiculis demorans: modò autem cum omnibus malis & in coopertorio triginta ſex numiſmatum te calefacis? Veraciter ita viuens & in tali laxatione conuerſans, non expectabis illic præparatis gaudijs frui, ſed audies vtique quod & diues ille audiuit: Recepiſti bona

Vilis eius ſtratus & ſtragulum.

Sermo de ſtragulo pretioſo ſibi oblato directum.

Luc. 16.

bona in vitâ tuâ, pauperes verò mala: nunc ergo consolantur, tu verò cruciaris. Benedictus Deus, humilis Ioannes aliâ nocte non cooperietur illo. Iustum est enim, & bene acceptum Deo, vt tegantur centum potiùs quadragintaquatuor fratres & domini tui, quàm tu infelix. Venumdabantur enim quatuor [58] rachanellæ numismate vno. Mox ergo transmisit illud in cràstinum, vt venumdaretur. Et videns is qui obtulerat, emit illud triginta sex numismatibus, & rursus obtulit patriarchæ. Cùm vero in crastinum vidisset illud, emit hoc similiter, & rursus obtulit patriarchæ, deposcens vt tegeretur ab eo. Cum autem tertiò hoc fecisset, dicit ei gratulabundus ille sanctus: Videbimus quis deficiet, ego an tu. Erat enim opulentus valdè, & suauiter quasi vindemiabat eum ille sanctus, paulatim ab eo multa auferens: & dicebat semper, quod posset aliquis intentione dandi pauperibus [59] expoliare diuites, & ipsum etiam hypocamisum ab eis beneuole auferre, & non peccare: & maximè, si sunt aliqui immisericordes & auari. Duo enim lucratur talis: vnum quidem, quia animas illorum seruat: alterum autem, quoniam & ipse ex hoc mercedem non modicam habet. Attulit autem ad credulitatem verbi & testimonium verax, [60] quod circa sanctum Epiphanium & Ioannem episcopum Ierosolymorum factum est: quomodo sanctus Epiphanius per artem tulit argentum patriarchæ, videlicet Ioannis eiusdem, & dedit egentibus.

Donum sibi pretiosum ſtragulum vidi tur at.

Modus vindemiandi diuites.

CAP. XXI.

Dignum & congruum prædicto capitulo referebat semel coram omnibus iste sanctus, dicens: Habebam, inquit, quemdam ministrum in apothecâ meâ in Cypro, fidelem valdè, & virginem vsque ad obitum suum. Hic ergo narrabat mihi, quia in Africâ existente me, facta est res huiusmodi: Permanebam enim, ait, cum quodam teloneario, diuite vehementer & immisericordi. Semel ergo pauperibus in hieme sedentibus ad solem, seque calefacientibus, cœperunt singuli domos eleëmosynatorum collaudare, & pro eis orare per singulos eorum, similiter & domos eleëmosynam non facientium vituperare. Inter quæ venit in medium eorum & nomen senioris mei telonearij, & cœperunt singuli interrogare proximum: Vere tu frater accepisti aliquando de domo illâ benedictionem? Et omnibus interrogantibus inuicem, nullus inuentus est accepisse aliquando de domo eius aliquid. Dicit ergo vnus ex eis: Quid dabitis mihi, & ego accipiam hodie ex eo benedictionem? Et facientibus cum eo pactum, venit & stat foris portam domus, expectans quando ad domum suam reuerteretur. Ex dispensatione Dei peruenerunt simul, ipse ingrediens portam, & animal portans siligines [61] à mancipio, caussâ prandij ipsius. Videns igitur egenum, non inueniens lapidem, per furorem arripit siliginem de clitellâ, & iactauit in faciem eius. Ille verò suscepit eam, & abijt vt satisfaceret confratribus suis, quòd ex eisdem manibus accepisset eam. Itaque post duos dies ægrotauit infirmitate ad mortem idem telonearius, & vidit in somnis seipsum rationem ponentem, & omnes actus suos super stateram appendere: in [62] vnâ quidem acie congregabantur Mauri quidam deformes: altera autem acies, aliorum quorumdam erat candidatorum & terribilium specie. Qui nihil inuenientes boni, vt & ipsi appenderent econtra aduersum mala opera, quæ collecta erant à Mauris in acie ipsorum, nimis tribulabantur & tristabantur, & mente consternebantur ad alterutrum, & dicebant: Ergo ne nihil habemus hîc? Tunc dicit vnus eorum: Verè nihil habemus, nisi vnam sigilinem, quam dedit ante duos dies Christo, & ipsam non voluntariè. Et mittentibus eis siliginem, æqualitas facta est. Tunc dicunt teloneario hi, qui apparuerant ei candidati: Vade, & auge ad siliginem hanc: nam vere Mauri isti te apprehendent. Eiulans ergo, agnouit quæ visa sunt ab eo, non esse mendacia, sed veracia. Omnia vero quæ à iuuentute suâ commiserat, & quorum ipse erat oblitus, videbat Æthiopes illos congregare, & deportare ad libram, & dicebat: [63] Vaue, si vna siligo quam iactaui per furorem ita profuit, à quantis malis se liberat, qui dat in simplicitate suâ bona indigentibus? Et de cetero ita modestus & prudens atque summus eleëmosynator factus est, vt etiam corpori proprio non parceret.

Insigne de Petro teloneario historia.

Petrus telonearius in pauperē siligineum panem proijcit.

Actus eius in staterâ appenduntur.

Patrocinatur ei quòd indignabundus dederat pauperi.

Insignis eleemosynator euadit.

Contigit enim aliquando secundùm consuetudinem procedere eum diluculò ad teloneum, & obuiat ei nauta, qui à naufragio nudus vt natus est, euaserat: & cecidit ante eum, rogans vt protectionem apud eum impetraret. Ille ergo putans quòd egenus esset, expoliauit se [64] esophorium suum, quòd illius melius erat, & dat ei: rogauitque eum, vt hoc ipse vestiretur. Pergens verò ille & erubescens vestiri hoc, dedit illud venditori vt venumdaretur. Et cùm recederet telonearius, vidit hoc suspensum, & tristatus est vehementer: & adscendens domum suam, nihil passus est gustare: sed claudens ostium conclauis sui, sede-

Esophoriū suum pauperi largitur.

ſedebat plorans & cogitans; Quia non fui dignus, inquit, vt mei memoriam haberet egenus. Cum ergo anxiaretur, obdormiuit: & ecce vidit quemdam ſpecioſum tamquam ſolem, ferentem crucem ſuper caput ſuum & eſophorium, quod dederat nautæ, adſiſtentem ſibi & dicentem: Quid ploras domine Petre? Hoc enim erat ei nomen. Ille verò dixit, vt ad Deum diſputans: Quia, Domine, ex quibus largiris nobis, damus alicui, & in turpe lucrum vertunt accipientes. Tunc dicit ei: Cognoſcis hoc? Et oſtendit ei, quia deintus veſtitus eſſet eius eſophorio. Dicit ei: Ecce ego illo veſtior, ex quo dediſti mihi hoc: & gratias ago voluntati tuæ bonæ: quoniam frigore affligebar, & tu cooperuiſti me. Ad ſe ergo reuerſus, admiratus eſt: & cœpit beatificare egenos, & dicere: Viuit Dominus, ſi inopes Chriſtus meus ſunt, non moriar, & fiam tamquam vnus ex eis.

Chriſtus eo ſe indutum oſtendit.

Chriſtus in pauperibus nudus eſt, veſtitur.

Accerſito verò notario ſuo, quem & emerat, dicit ei: Secretum volo credere tibi: & crede, ſi propalaueris me, barbaris vendam te, aut ſi non audieris me. Dat verò ei decem libras auri, & dicit ei: Vade, & eme tibi negotium: & ſume me, & duc in ſanctam ciuitatem, & vende me cuilibet Chriſtiano, & pretium da pauperibus. Notario autem recuſante, dicit ei iterum: Quoniam ſi me non vendideris, ego vendam te barbaris, vt prædixi tibi. Obediuit ergo ei notarius: & peruenientibus eis ad ſancta loca, inuenit idem notarius amicum ſuum charum, fabrum argentarium, qui damna inciderat. Ad locutionem verò venientibus ambobus, dicit ei notarius: Audi me Zoile, & eme ſeruum vnum, quia habeo tam bonum, vt dicat homo quod patricius ſit. Et audiens argentarius quòd ſeruum haberet, admiratus eſt, & dicit ei: Crede mihi, quia non poſſideo vnde emere poſſim. Dicit ei rurſum notarius: Accipe mutuum, & eme eum: multùm enim eſt bonus, & benedicet tibi Deus per eum. Acquieuit ergo ei, & emit eum ſordidis veſtibus indutũ, numiſmatibus triginta. Relinquens autem eum notarius, abijt Conſtantinopolim, ſatisfaciens quòd nulli hoc manifeſtaret: & quòd de pretio nequaquam ſibi retinendo aliquid defraudaret, ſed hoc totum pauperibus daret. Ergo aliquãdo idem Petrus coquinam faciebat domino ſuo, aliquando autem lauabat pannos eius, numquam aliquando in quolibet horum aſſuetus. Afflixit autem ſeipſum & ieiunio multo. Cùm verò vidiſſet ſe benedici dominus eius ſuper omnem benedictionem, dicit ei, verecundatus enormem eius virtutem & humilitatem: Volo humilis Petre liberare te, & vt ſis de reliquo frater meus. Ille verò noluit. Viderat autem eum frequenter conuitia perferre, & percuti à conſeruis ſuis. Habebant autem eum tamquam amentem, ita vt & nomen ei imponerent Amentis. Quoneſcumque ergo tribulabant eum conſerui ſui, & dormiebat in tribulatione; apparebat ei qui in Africâ illi apparuerat, veſtitus eſophorio eius, tenens & illa triginta numiſmata in manu, dicens ei: Noli mœſtus eſſe frater Petre, ego ſuſcepi & pretium tui, ſed ſuſtenta vſque dum cognoſcaris.

Iubet ſe vendi Petrum, & pretium dari pauperibus

Officia Petro venditi & pia opera.

Renuit libertatis reſtitui.

Inſtar amentis habetur.

Chriſtus eum ſolatur.

Poſt aliquod verò tempus, venerunt à patriâ eius quidam argenti venditores, vt orarent ad loca ſancta: & inuitauit eos ad prandium dominus domini Petri: & cùm miniſtraret, ſtatim ille cognouit eos. Ipſi autem dum pranderent, cœperunt affigurare eum, & inuicem ad aures dicere: Quàm ſimilat puer iſte domino Petro teloneario. Ille verò occultabat, quantum poterat, vultum ſuum. Iterum ergo comedentibus eis, cœperunt dicere ad eum qui eos inuitauerat: Verè putamus, res tibi magna euenit domine Zoile: etenim, niſi erramus, publicam perſonam in miniſterio tuo habes. Neque enim ſciebant certius, quia erat de coquinâ & ieiunio commutatus vultus eius. Diu igitur conſiderantibus eum, dicit vnus ex eis: Vere dominus Petrus eſt: ſurgam & tenebo eum. Valdè enim Imperator audiens, triſtatur de eo, quia dudum non comparuit. Foris itaque ſtans audiuit hæc: & ponens catinum à ſe, non eſt ingreſſus, ſed recto curſu cucurrit ad portam. Erat itaque ei qui eum tunc habebat, oſtiarius mutus & ſurdus à natiuitate, qui per nutum tamen aperiebat & claudebat. Feſtinans ergo ſeruus Dei exire, dicit ſurdo & muto: Tibi dico in nomine Chriſti. Ille verò audiuit ſtatim, & dixit: Etiam domine. Iterum verò ille ad eum: Aperi. Reſpondit mutus & ſurdus ſecundò: Ego domine. Statim ergo ſurrexit, & aperuit ei. Et exeunte eo, ſubijt oſtiarius, & clamauit coram omnibus gaudens & exultans, quia audiuit & locutus eſt, Domine, Domine. Porrò omnibus qui in eadem domo erant perterritis, quoniam audiebant eum loquentem. Iterum dicit ille quondam mutus: Ille qui coquinam faciebat, exijt currens: ſed videte, ne forte fugâ lapſus ſit: magnus enim ſeruus Dei eſt. Quando diſcedebat, dixit mihi: Tibi dico in nomine Domini: & mox vidi de ore eius exeuntem flammam, & tangentem aures meas: & ſtatim audiui, & locutus ſum. Et exilien-

Agnoſcitur à conterraneis.

Fugiens ſurdo & muto auditum & loquelam impetrat.

exilientes & sequentes eum cuncti, vlterius non viderunt eum. Tunc pœnitentiam omnes agebant, qui in domo illâ erant: & ipse dominus eius qui Petrum emerat, quia in tali exhonorantiâ humiliassent eum: & maximè hi qui vocabant eum Amentem.

Hæ sunt beatissimi à Deo honorati Ioannis patriarchæ narrationes. Non solum enim de vitâ suâ contentus erat volentem proficere ædificare, verùm etiam de Deo acceptis & veracibus relationibus suis: & dicebat semper hæc audientibus: Si proprio sanguini non pepercerunt quidam hominum, sed hunc dederunt in manus fratrum, imò Christi: quomodo putas nos cum alacritate & humilitate debemus de facultatibus nostris dare Christo & egenis atque pauperibus, vt recompensationem recipiamus à iusto & mercedum redditore Deo, in illa timendâ & horrenda retributionis die? Qui nunc seminat parcè, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, id est, large & magnanimiter, multipliciter & metet: hoc est, bona illa hereditabit, quæ omnem mentem transcendunt. *2. Cor. 9.*

Cap. xxii. Omnibus ergo rectis moribus iste sanctus adornatus, nec hoc carebat: valde enim diligebat eloqui de actibus sanctorum patrum, & eorum qui eleëmosynæ cultores fuerunt. Vnde cum vnâ dierum recitaret de vita sancti Serapionis, qui vocabatur Sindonius, & inueniret eum (vt fertur) amictum suum dedisse egeno, & iterum paululum processisse illinc, & frigus patienti obuiasse: & illi tunicam præbuisse, & quia nudus sedebat, tenens sanctum Euangelium, & interrogatus a quodam: Quis te expoliauit abba? demonstrans sanctum Euangelium, ait: Iste. Et alio tempore hoc ipsum Euangelium vendidisse, & dedisse eleëmosynam: & discipulo suo dicente, Abba, Euangelium vbi est? & illo dicente ad eum: Crede fili, qui dixit mihi, Vende quæ habes, & da pauperibus: ipsum vendidi & dedi eis, vt in die iudicij habeamus fiduciam abundantiorem apud Deum. Et quia alias iterum vidua mulier petisset ab eo lem sancto Serapione eleëmosynam, quoniam eluriebant filij eius, & non habente eo aliquid omnino, tradidit se ei, vt venderet eum ad mimos Græcos, quos & Christianos fecit in paucis diebus.

Sermo Ioannis de actibus SS Patrum & eleemosynæ cultoribus.

P[illegible] cap. [illegible]

Serapion Sid[...] dicitur [...] liatus ab Euang[...].

Matth. 19.

[...] Euangeliû.

T[...] [...] dat.

Hæc legens sanctus de sancto Serapione, stupefactus & miratus sancti industriam, totus lacrymis infectus vocauit omnes dispensatores proprios, legit & eis omnia de sancto Serapione: & dixit ad eos: Vaue, o philochristi, quid prodest homini colloquenti de actibus sanctorum patrum? Credite mihi, quia vsque hodie putabam, quòd vel aliquid facere, datis, quas habere possum, pecunijs: nesciebam autem quòd & seipsos venderent, quadam compassione superati.

Cap. xx-iii. Semper quidem honorabat monachicum schema sanctus hic, & colebat & compatiebatur, vbi maximè adspiciebat monachum corporalibus vtilitatibus angustatum. Habebat autem & hoc super multos præcipuum, quia accusationem qualemcumque, siue mendacem siue veracem, non suscipiebat cótra aliquem circumamictum monachico habitu. Semel enim euenit ex immissione quorumdam criminatorum, pertulisse eum aliquid tale: Quodam monacho gyrante in ciuitate cum puellâ vnâ iuuenculâ, & petente eleëmosynam per dies aliquot, quidam qui hoc viderant, scandalizati, & existimantes quòd mulier eius esset, attulerunt patriarchæ contra eum querelas, dicentes: Propter quid, à Deo honorate, derogat talis Angelicæ monachicæ vitæ schemati, puellam quamdam habens mulierem? Mox ergo Dei famulus, putans prohibere contra Deum commissa peccata, tamquam qui ad hoc ab eo esset prouectus, præcepit mulierem quidem flagellis cædi, & separari ab eo: ipsum autem verberari, & in carcere secreto recludi. Dum ergo cum omni celeritate iussio sancti in opus procederet, apparuit ei nocte per visum monachus, ostendens ei dorsum suum putrefactum (non parcentes enim ceciderant eum ecclesiæ defensores) dicens ei: Ita placet tibi domine patriarcha: hac vnâ vice errasti vt homo: crede mihi, quia de proximo est vita & mors. Et hæc dicens, discessit ab eo. Mane autem facto, recordatus est ille beatus visionis nocturnæ: & sedebat super lectum suum mœstus: mittitque statim, & conuocat per cancellarium suum monachum de loco in quo erat reclusus, cogitans intra se beatus ille patriarcha, si similis esset illi, qui nocte sibi apparuerat. Cùm ergo venisset cum labore multo, (neque enim propter plagas moueri poterat;) cumque vultum eius vidisset patriarcha, remansit sine voce immotus, non valens loqui: solâ autem manu suâ innuit, vt sederet prope se in lectulo suo. In semetipsum verò reuersus & signatus, rogauit monachum præcinctum linteo, vt sine verecundiâ despoliaret se, quatenus videret dorsum eius, si ita esset sicut & in somnis viderat. Vix ergo suasus vt id ageret, despoliauit se. Cùm vero despoliaretur, vt monstraret dorsum suum viro sancto, per admirandum Dei consi-

Contra monachum accusationem non recipit.

Monachũ iubet verberari.

Noctè corripitur à monacho Ioannes.

Monachus cōcupiscentia accusatus, eunuchus deprehenditur.

consilium solutus est, quo erat indutus amictus, & cecidit in terram: & viderunt eum omnes esse eunuchum. Sed quia recens erat, nulli hoc existebat manifestum. Videntibus ergo eum omnibus & sancto Pontifice, & maxime dorsi eius perniciosa verbera: mittens mox, segregauit illos qui hunc inconsiderate tractauerunt. Venerabilissimo autem monacho complura rationabatur, in ignorantiâ dicens se in eum peccasse, & in Deum verum. & in hoc admonebat eum ille sanctus: Non, inquit, ô fili, ita sine custodiâ in ciuitatibus conuersari oportet eos, qui sancto Angelico vestro indumento circumamicti sunt, maximè & feminam circumducere ad scandalum aliorum videntium. Tunc monachus cum omni humilitate rationem reddebat sancto, dicens:

Peregrinatio ad templū S. Cyri

Crede domine, non mentiar. Gazæ eram ante paucos dies: & exeunte me de ciuitate, vt venirem [65] & salutarem sanctum abbatem Cyrum, obuiauit mihi hæc bene visa puella foris portam, vespere incumbente: & accurrens ad pedes meos, rogabat vt mecum ambularet. Dicebat enim se Hebræam esse, & velle fieri Christianam: & cœpit eadem narrare verbis horribilibus, vt non permitterem perire eam. Timens itaque ego iudicium Dei, sumpsi eam, æstimans quòd non immitteret tentationem satanas spadonibus. nesciebam verò quòd nemini parcat. Igitur venientibus nobis, sanctissime pater, & orationem perficientibus, baptizaui eam ad sanctum abbam Cyrum, & gyrabam cum ea in simplici corde, exposcens modicum sumptum, quatenus introducerem eam in monasterium. Cùm hæc audisset patriarcha, dixit: Papæ! quot absconsos seruos habet Deus, & nescimus nos humiles? Et enarrabat his qui præstò erant, visionem quam viderat nocte de eo. & pro-

Ioannes numismata monacho offert.

tulit patriarcha centum numismata de manu, daturus ei: Dei autem amicus ille verè monachus, non passus aliquid accipere ex eis, dignum memoriâ verbum ad patriarcham locutus est, dicens:

Responsum dignum monacho.

Ego hoc non postulo domine: monachus enim si fidem habet, horum non indiget. Si autem horum eget, fidem non habet. Quod maxime amplius satisfecit omnibus qui audierant, quòd seruus Dei iste monachus esset. Genu flexit igitur patriarchæ, & exiit in pace. Extunc igitur plus honorabat & hospitio recipiebat monachos, & bonos æstimatos & malos:

Ioannes xenodochium ædificat.

& ædificabat mox xenodochium seorsum, & appellauit hoc Receptaculum omnium monachorum.

Cap. xxiv

Mortalitate aliquando ciuitatem comprehendente, ibat & ipse sanctus, vt videret funerum obsequia. valdè enim dicebat hoc esse proficuum, & sepulcrorum considerationem. Multoties vero assidebat & his, qui morituri, vexationem in exitu animæ patiebantur: & ipse eorum oculos propriis manibus claudebat, memoriam habere ex hoc sempiternam volens, & curam proprij exitus. præcipiebat autem & collectiones pro defunctis [66] impigre & sine dubio perficere. Etenim dicebat, quia ante paucum tempus captiuus ductus est ad Persas quidam, & descendens in Persidam, retrusus est in carcerem, qui appellabatur Lethe, hoc est, obliuio. Quidam ergo fugientes illinc, venientesque in Cyprum, & interrogati à parentibus illius, si forte vidissent eum: respondentes dixerunt eis, quia nos propriis manibus sepeliuimus eum. Non autem erat iste, de quo interrogabant eos: sed alius, indissimiliter eum simulans. Dixerunt vero eis & mensem, & diem obitus ipsius. Illi verò tamquam pro mortuo, faciebant ei tres collectas per singulos annos. Post quatuor itaque annos venit in Cyprum, fugâ lapsus à Persis. Dixerunt ergo ei sui: Vere, frater, nos audiuimus quòd mortuus esses, & memoriam tui faciebamus ter in anno. Cum ergo audisset, quòd in anno ter facerent pro eo memoriam, interrogat eos in quo die, & in quo mense hæc celebrarent. Et illis dicentibus, [67] sanctis Theophaniis, & Dominicâ sanctâ, atque sanctâ Pentecoste: dixit ille, Quia tribus istis temporibus anni veniebat quidam candidatus vt sol, & dissoluebat me à vinculis ferreis & à custodiâ: & mouebat deambulando tota die, & nemo recognoscebat me, & in crastinum inueniebar vincula ferrea portans. Dicebat igitur sanctus episcopus, quia ex hoc discimus habere dormientes quietem, quando pro eis collectas facimus.

Funerum obsequia, & moribundos laudabiliter frequentat.

Vinculorum refrigerium capit ex collecta pro se tanquam mortuo facta.

Cap. xxv. Act. 4.

Quod in Actibus Apostolorum audiuimus factum, hoc frequenter & huic compatientissimo accidebat. Videntes enim multi indesinentem eius & inscrutabilem circa gentes compassionem, mouebantur multoties ad vendenda multa de substantiis suis: & ferentes, præbebant Dei deuoto ministro. Vnde & quidam veniens vnâ dierum, offerebat ei septem libras auri & dimidiam, satisfaciens sancto, quòd non possideret aliud aliquid in auro. Petebat autem ab eo cum multis genuflexionibus, vt oraret, quatenus Dominus Deus filium eius saluaret. Habebat enim vnum solummodo filium quasi annorum quindecim, vt reduceret nauim eius cum bono ab Africa: illuc enim abierat. Accipiens igitur summus sacerdos quantitatem auri de manu eius, mira-

Multi bona sua Ioanni offerunt.

miratus est eum tam esse magnanimum ad offerendam totam quantitatem auri quam possidebat. [68] Orauit quidem ei & in facie multum, & sic eum dimisit. Tamen propter eius multam fidem, posuit subtus sanctam mensam ligaturam quantitatis auri patriarcha in oratorio cubiculi sui: & synaxim fecit statim perfectam super eam pro illo qui hanc obtulerat: satis abundeque Deum rogans, quatenus & filium eius saluaret, & nauem cum salute reduceret, secundum quod fuerat postulatus ab illo. Necdum ergo triginta transactis diebus, defunctus est filius hominis illius, qui obtulerat septem libras & dimidiam patriarchæ: & in tertiâ die mortis pueri, recepit & nauem suam ab Africâ, in quâ erat & frater germanus, eiusdem viri creditor. Et veniens iuxta Pharum, retulit quomodo nauis naufragium pertulit, & perdiderit totum quo erat plena, & quòd non essent saluatæ nisi animæ, & vna scapha vacua. Cum ergo & hunc casum didicisset euenisse sibi dominus nauis & pater pueri, secundum verbum Prophetæ, paullominùs in inferno habitauit anima eius. Nondum enim tribulatione hac sui extinctâ, comprehendit eum & mœror. Relata sunt itaque omnia quæ acciderant ei, patriarchæ: & pæne plus quam is qui hæc perpessus fuerat, in tristitiâ morabatur, maxime propter filium eius vnicum. Nesciens ergo quid faceret, rogat misericordissimum Deum, vt consolaretur virum immensâ pietate suâ. Conuocare enim eum, & consolari in facie sanctus erubescebat: verumtamen mandauit ei, vt nullatenus desperaret: neque enim sine iusto iudicio Deum facere aliquid, sed omnia in hoc quod expedit, quod nos ignoramus. Ergo vt non perdat mercedem, quam fecit in septem & dimidiâ librâ auri, & fidem quam possidebat circa sanctum patriarcham; iam verò vt & nos in tentationibus, quæ nobis eueniunt, quando aliquid boni fecerimus, imperturbati & gratias referentes ad Deum permaneamus: vidit in somnis iam dictus vir philochristus posterâ nocte quemdam, quasi in habitu sanctissimi patriarchæ, dicentem sibi: Vt quid tribularis frater, & mœrore dissolueris? Nónne tu me rogasti, vt peterem à Deo, vt saluus fieret filius tuus? Ecce saluus factus est. Crede mihi, si viueret, prauus & immundus homo fieret. & de naui tuâ, vere, nisi Deus placaretur pro bono quod fecisti paruitati meæ, sententia erat data, quatenus tota, vt iacet, cum animabus in profundum pergeret, & perderes fratrem tuum. Sed surge, & glorifica Deum, qui dedit tibi eum, & saluauit filium tuum mundum de hoc sæculo vano. Euigilans itaque vir, inuenit cor suum consolatum, & vniuersam tristitiam eius eiectam: & indutus vestimenta sua, venit cursim ad honorabilissimum patriarcham, & iactat se ad pedes eius, gratias agens Deo & ei, & narrans visionem quam viderat. Quam audiens iustissimus, dixit: Gloria tibi benigne & misericors Deus, qui & deprecationem peccatorum exaudis. Iterumque ad hominem dixit: Nequaquam, ô fili, gratiam hanc orationi meæ adscribas, sed Deo & fidei tuæ: hæc enim omnia ista impetrare valuit. Erat enim valde humiliter sentiens sanctus, verbis scilicet atque prudentiâ.

Psal. 93

CAP. XXVI. *Pauperes visitat.*

Pergebat aliquando hic beatus ad visitandos pauperes, in locum qui dicitur Cæsarium: illic enim eis fecerat quasi [69] tholos quosdam prolixos, ligneis tabulis pauimento strato ad requiescendos eos, & simul cum storeis & [70] rachanis per totam hiemem, cum quodam episcoporum eorum qui cum eo erant, amatore pecuniæ, passibili modo presso. Dixitque beatus patriarcha ad eum: Ama ac honora, frater Troile, fratres Christi; hoc enim ei erat nomen. Nuntiauerunt enim quidam patriarchæ, quòd triginta libras auri portaret in ipsa horâ domesticus eiusdem episcopi Troili, vt emeret speciem argenti anaglyphi, gratiâ mensæ suæ. Episcopus autem tamquam veritus sermonem patriarchæ, imò ad horam calefactus, singula dari omnibus fratribus præcepit ei, qui triginta libras illas portabat. Celeriter ergo huiusmodi auri quantitas erogata est. Recedentibus itaque vtrisque, patriarcha scilicet, & qui inuitam (vt ita dicam) eleëmosynam fecerat, episcopo Troilo in propriis episcopijs, velut quædam amens & animæ periculosa in eum cogitatio irruit, propter pecuniarum dationem: horroris & amoris pecuniæ, & crudelitatis & negligentiæ genimen eum sequebatur, febre extra naturam mixtâ: propter quod ægrotus inuitus in lectum cecidit. Hebdomadario ergo à sanctissimo patriarchâ ad eum veniente, & ad mensam eiusdem patriarchæ eum inuitante, recusauit: frigore enim & febre se vexari pro quadam caussâ dicebat. Igitur cùm hoc audisset patriarcha, mox agnouit caussam, quia propter exitum viginti librarum, infirmatus est ille inuitus eleëmosynator. Erat enim (vt prædictum est) valdè immisericors, & amator pecuniæ. Non sufferens ergo beatus se quidem super mensam reficere, illum autem super lectum cruciari grauiter, peruenit celeriter ad eum

Ægrotat Troilus episcopus eleemosynator inuitus.

ille verè sine superbiâ, & dixit ad eum hilari vultu: Fac charitatem tibi Troile. Æstimas quòd in veritate dixerim tibi fratribus huiuscemodi dare? crede mihi, per iocum dixi tibi dare. Ego enim volui præstare eis singula numismata propter sanctam festiuitatem: sed quia non habebat distributor meus secum sufficientem quantitatem, huius rei gratia mutuam dedisti eam mihi, & ecce attuli tibi illas triginta libras. Vt verò vidit quantitatem episcopus in honorabili manu sapientis existentis medici & pastoris, febris quidem subitò disparebat, frigus etiam recedebat, fortitudo quoque & corporis eius calor ad eum reuertebantur: vt ex hoc non posset latere, hanc esse caussam repente comprehendentis eum commutationis. Suscipiens ergo aurum ab honorandis manibus patriarchæ, & nihil omnino contradicens, expectabat ab eo patriarcha conscriptionem abrenuntiationis mercedis earum, quæ datæ sunt, triginta auri librarum. Fecit autem hoc cum gaudio Troilus episcopus, scribens proprijs manibus ita: Deus, domino meo Ioanni beatissimo patriarchæ huius Alexandrinorum magnæ ciuitatis, da mercedem triginta librarum, quæ datæ sunt tibi, quoniam ego recepi mea. Hoc scriptum itaque sanctus accipiens, sumpsit secum & eumdem episcopum ad prandium. vt enim iam dictum est, statim sanus factus est. Volens ergo mercedis redditor Deus, corripere eum, simul autem & ad miserationem contribulatorum & compassionem erigere, ostendit ei eadem die dormienti post prandium patriarchæ in somnis, qua mercede priuatus esset. Vidit enim (vt ait) domum, cuius pulchritudinem atque magnitudinem non potest ars hominum imitari, & ianuam huius totam auream, & super ianuam titulum conscriptum: MANSIO ÆTERNA, ET REQVIES TROILI EPISCOPI. Cùm ergo hoc, inquit, legissem, gauisus sum: sciebam enim donandam mihi ab imperatore talis domus epulationem. Necdum autem huiusmodi tituli superscriptionem perlegeram, & ecce quidam regius cubicularius, habens secum & alios obsequij diuini: & cùm peruenisset ad talem nitentis domus ianuam, dixit ad proprios officiales: Deponite mihi titulum. Et cum deposuissent, iterum dixit: Mutate eum, & ponite quem iussit orbis terrarum rex. Et attulerunt & adfixerunt aliud adspiciente me, superscriptum ita: MANSIO ÆTERNA, AC REQVIES IOANNIS ARCHIEPISCOPI ALEXANDRIÆ, EMPTA LIBRIS TRIGINTA. Et cum hoc vidisset, surrexit

Reuertente pecuniâ à morbo sanitas reuertitur.

Troili chirographum quo eleëmosyna mercede Ioanni transcribit.

Eleëmosynâ hîc datâ palatium in cælo struitur.

Videt episcopus, quâ se mercede priuarit.

à somno: & magno summoque pastori quæ visa sunt ei in somnis, enarrauit. Proficiens ea de caussâ Troilus episcopus, factus ex tunc eleëmosynator magnificus.

Dominus qui diuitias in tempore quodam beato Iob abstulit, fecit simile & huic omni bonitate pleno, sancto patriarchæ Ioanni. Nauibus enim sanctissimæ ecclesiæ comprehendentibus violentam hiemem, in loco qui dicebatur [71] Adria, proiecerunt omnia sua, quæ naues portabant: erant verò omnes naues simul. Erat autem summa multa valde enthecarum suarum. habebant enim tantum vestimenta & argentum, & alias res altiores: vt computaretur pondus, quod iuit in perditionem, quantitatis centenariorum triginta quatuor. Plus enim erant quàm tredecim naues, capientes per singulas decem millia modiorum. Venientibus verò Alexandriam & pergentibus, statim reliqui creditores & primi nautæ in ecclesiam confugerunt. Sanctus verò hoc audiens, & caussam propter quam fugerant, mittit eis verbum manibus suis conscriptum, habens ita: Dominus dedit, fratres, Dominus vt voluit, abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Exite filij, nihil ex hoc veriti: Dominus enim sollicitus erit de crastino. Adscendit itaque pæne dimidium ciuitatis in secretum: die autem altero [72] volentes consolari nobilem istum: ipse verò præoccupans, cœpit omnibus dicere: Nequaquam, o filij & fratres, caussâ nauium difficultatis tristemini: nam humilis Ioannes, credite, inuentus est culpabilis: quippe nisi extollentiam haberem, nullo modo hoc ferrem. Sed quia extollebar in his quæ Dei erant, & æstimabam quòd magna opera facerem, dans quæ hominum erant, hoc mihi euenit: volens ergo Deus vt hoc intelligerem, ista permisit. Eleëmosyna enim non vigilantem plerumque in extollentiam eleuat: inuitus verò casus humiliat sustinentem. Ait enim diuina Scriptura: Paupertas virũ humiliat. Et iterùm Dauid hoc sciens, dicebat: Bonum mihi quòd tu humiliasti me, vt discam iustificationes tuas. Dum enim malis factus sum obnoxius, quia dationem per vanam gloriam perdebam, & quoniam per vitium meum perditæ sunt tantæ pecuniæ, habeo nunc iudicium animarum quæ in arcto sunt. Verum dilectissimi, qui tunc tempore iusti illius Iob fuit Deus, & nunc idem ipse est: qui non propter egestatem meam, sed ob indigentium necessitatem, non derelinquet nos. Ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam.

CAP. XXVII.

Enthecæ Ioannis Alexandr. ecclesiæ naufragio pereunt.

Ecclesia asylum.

Iob 1.

Ioannes forti & humili in aduersis.

Psal. 118.

Hebr. 13.

Matth. 6 loquam. Et rursus: Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Volentes ergo consolari eum ciuitatis habitatores, vt dictum est, ipsi magis inuenti sunt econtra consolationem ab eius beatitudine recepisse. Nimirum ergo breue tempus præterijt, & in duplum restituit Deus nouo nostro Iob facultates: & iterum erat ipse magnanimus circa misericordiam, fortasse autem & religiosior quàm antea fuerat.

Duplum ei Deus restituit.

CAP. XXVIII. Ad extremam paupertatem peruenienti cuidam de domesticis ministris, propriâ manu hic sanctus, vt nullus sciret, duas libras auri dedit: & audiens ab accipiente, Quoniam hæc accipiens, domine, vlteriùs non habebo vultum intendendi in honorabilem & angelicam faciem tuam: vere dignum laude, vt sapiens, locutus est verbum: Nondum, inquiens, sanguinem meum pro te, frater, effudi, sicut mandauit mihi Dominus meus & omnium Christus Deus.

Ministro suo pauperi duas auri libras dat.

Ioan. 15.

CAP. XXIX. Desinctus quidam ab his qui pensionem exigebant, cum non haberet quod daret: (erat enim regio in magnâ difficultate, eò quòd fluuius Nilus secundùm consuetudinem non irrigaret aquis terram:) ipse abiens deprecatus est ducem quemdam magnatorum, vt mutuas sibi daret quinquaginta libras auri: & dicebat se dare pignora, si vellet, dupla. Repromisit ergo dux dare ei, ad præsens verò distulit. Exactoribus ergo constringentibus eum, vadit ipse, vt omnis, ad portum a quo cuncti recipiuntur, videlicet ad mitissimum & dignum admiratione patriarcham. Et nondum pęne propriam necessitatem ei narrauerat, dixit sanctus ad eum: Do, fili, si volueris, & quo vestior, vestimentum. Etenim cum admirabilibus suis bonis & hoc possidebat, quod non posset videre aliquem de necessitatibus lacrymantem, & non statim se propriis rigaret lacrymis: vnde & mox petitionem volentis ab eo mutuum accipere, adimpleuit. Et sequenti nocte videt dux, quòd staret super altare quidam, cui offerebant multi oblationes: & per vnam quam ponebant, accipiebant centum pro ipsâ de altari. Erat autem & patriarcha post tergum eius. Iacebat ergo vna oblatio ante eos in vno scamno, & dicit quidam duci: Vade, domine dux, accipe oblationem illam, & offer ad altare, & tolle pro eâ centum oblationes. Illo verò pigritante, cucurrit patriarcha, licet post eum staret, & tulit hanc ante eum & obtulit: & accepit, sicut omnes, centum de altari. Euigilans itaque, non poterat discernere somnium. Misit autem & adduxit eum, qui volebat mutuum accipere, vt præstaret ei. Et cùm venisset, dicit ei dux: Accipe quod petisti mutuum. Respondens ille, dixit ei: Ante tulit mercedem tuam dominus patriarcha. Etenim te domino differente me, compulsus sum ad illum tamquam ad portum confugere: multa enim erat vis inquietudinis exactorum. Cùm ergo audisset hoc, statim recordatus est somnij, & dixit: Vere bene dixisti, Quia antè tulit mercedem tuam. Ante tulit enim, & væ illi qui vult facere bonum, & differt. Et enarrauit ei & omnibus somnium quod viderat.

Promptissimè mutuũ præstat.

Dux ad patriarcham ... (partly illegible marginal note)

Bona opera non differenda.

CAP. XXX. Pergente aliquando sancto ad templum sanctorum victoriosorum martyrum Cyri & Ioannis, in gloriosâ eorum memoriâ orationis gratiâ: exeunte portam ciuitatis, suscepit eum mulier procidens, & dicens: Vindica me, quoniam iniuriam patior à genero meo. Quibusdam ergo de obsequio eius, qui habebant cõfidentiam apud eum, dicentibus: Quia cùm reuersus fueris, caussam eius facies. Respondit sapientissimus: Et quomodo Deus orationem nostram suscipiet, si ego istam postposuero? Quis mihi spopondit, vt viuam ego in crastinum? & ibo ad Christum, pro ea rationem redditurus? Et non recessit de loco illo, vsque dum quod satis ei erat, fieri faceret.

Promptè mulieri à genero vexata succurrit.

CAP. XXXI. Ad voluntatem igitur memorabilis huius, quæ tota in Deo erat, misit ei Deus viros sapientes & semper memorandos, Ioannem & Sophronium. Consiliarij enim erant veraciter boni, quibus & tamquam patribus indiscretè obediebat, & gratias agebat, tamquam constantibus maximè & viriliter agentibus militibus pro pietate religionis. Etenim sancti Spiritus virtute freti, & cum 73 Seuerianitis ac ceteris circa regionem existentibus immundis hæreticis, sapientiâ suâ ac disputationibus pugnam habentes & conflictum, multa quidem castella, pluresque ecclesias, similiter & monasteria ab ore talium bestiarum, tamquam boni pastores, euellere studuerunt: propter quod & maximè plurimùm honorabat sanctos hos ille vere sanctissimus.

Ioannes & Sophronius consiliarij Ioannis Eleẽmos.

Certant contra Seuerianitas.

CAP. XXXII. Si verò alicubi aliquem durum & inhumanum & percussorem circa proprios seruos sentiebat ille beatus, hunc primò cõuocabat, & cum multâ lenitate rogabat, dicens: Fili, venit quidem ad aures peccatrices meas, quòd ex operatione inimici modicum duriùs circa proprios pueros tuos feraris: sed rogo, des locum iræ. Non enim vt percutiamus eos, dedit nobis hos Deus, sed vt seruiant. fortasse verò nec propter hoc, sed vt sustententur à nobis, ex quibus

Corripit in mansuetudine, qui seruos duriùs tractauit.

Deus pręstitit nobis. Quid enim (edic mihi) & dedit homo, & emit eum qui ad imaginem & similitudinem Dei creatus & honoratus est? Numquid enim tu dominus eius, aliquid plus possides in proprio corpore, manum, aut pedem, vel auditum, aut animam? Numquid non similis est tibi per omnia? Audi lumen gloriosum, Paulum dicentem: Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudæus neque Græcus, non est seruus neque liber: omnes enim vos vnum estis in Christo. Si ergo apud Christum æquales sumus, & ad inuicem æquales efficiamur. Etenim Christus formam serui assumpsit, docens nos non superbire contra seruos nostros. Vnus enim est Dominus omnium, in cælis habitans, & humilia respiciens: non dixit sublimia, sed humilia. Quantum enim aurum dedimus, vt honorificatum & emptum nobiscum eum sanguine diuino & Dominico, nobis seruituti subiciamus? Propter eum cęlum, propter eum terra, propter eum stellæ, propter eum sol, propter eum mare & quæ in eo sunt. Est autem verum, quia & Angeli ei ministrant, propter eum Christus pedes seruorum lauit, propter eum crucifixus est, & cetera omnia propter eum passus est. Tu autem eum qui a Deo honoratur, inhonoras: & quasi non iis eiusdem naturæ, non parcens feris? Dic, obsecro, velles, quoties culpam admittis, vt mox redderet tibi Deus? Nequaquam. Dic, quomodo oras quotidie, dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? His & his similibus verbis de habitante in se thesauro, monens hunc absoluit: & nisi didicisset illum emendatum, præparabat & instruebat seruum afflictum, vt fugam arriperet, & venditionem peteret: & hunc comparans iustus, statim liberum statuebat.

Gal. 3. *Apud Christum æquales, inuicem æquales simus.* *Psal. 112.* *Matth. 6.* *Seruū emit, & libertate donat.*

CAP. XXXIII.

Audiens aliquando cuiusdam eleëmosynatoris puerum orphanum derelictum, parentibus suis morientibus, & in multâ paupertate conuersari hunc: dicebant enim hi, qui in testamento patris eius inuenti sunt testes, quia non dimisit ei, domine, pater eius moriens vsque ad vnum numisma: sed habens decem libras auri, adducit eum ipsâ horâ quando testamentum scribebat, & dicit ei: Has decem libras habe fili mi. Quid, vis dimittam tibi istas, an vis Dominam meam Dei genitricem curatorem & prouisorem? Puero vero eligente sanctam Dei genitricem, præcepit dare cuncta pauperibus. Et ecce, inquiunt, sanctissime, in multâ inopiâ consistit, nocte ac die domum Dominæ nostræ non deserens. Cùm ergo hæc audisset à scientibus sanctus hic, nemini aliquid dicens, adducit quemdam tabellionem: & narrabat ei rem, dans ei terminum vt nulli crederet, quam præcepit ei facere rem, dicens ei: Vade, & in veteribus chartulis scribe testamentum cuiusdam nomine Theopenti: & fac in eadem chartâ me & patrem pueri consobrinos fratres, & vade, & dic iuueni: Scis frater, quod genus existens patriarchæ, non debueras ita in paupertate versari? & ostende ei chartam, & dic: Quoniam si erubescis, ego ordino caussam tuam apud patriarcham, & vide quid tibi dicet. Cum ergo omnia quæ iussa sunt ei à patriarchâ, tabellio fecisset, venit ad eum dicens: Quia pactus est puer mihi, vt ego loquar caussam suam domino, & magnas gratiarum actiones referebat mihi. Dixit itaque sanctus: Vade & dic ei, Quia locutus sum patriarchæ. Et dixit: Quoniam & ego scio, quia habuit consobrinus meus filium, sed ex vultu hunc non recognosco. Bene ergo facis, adducens hunc ad me. Adducens ergo eum, porta & chartam tecum. Cùm vero peruenissent, tulit eum secretò ille iustus, & cœpit deosculari eum, & dicere: Benè venit filius consobrini mei. Ditauit igitur eum, & vxori tradidit in Alexandriâ: & domum & omnia quibus opus habuit donauit ei: demonstrare festinans, quoniam non derelinquet Dominus sperantes in se.

Puer præ pecuniâ Dei matrē curatorem eligit. *Eum mirâ industriâ [illegible] ditat.* *Iudith 6.*

CAP. XXXIIII.

Imprætermissè autem & huius mandati curam habuit hic admirabilis, legem ponentis: Volenti mutuare a te, ne auertas aliquando: non prohibuit aliquem huiusmodi ab eo suffragium postulantem. Vnde hoc sciens quidam malignus & impostor, petiit ab eo vt sibi mutuas daret viginti libras auri. Erat autem de his, qui dicuntur 74 Gallodromi. Contemnēs ergo sanctum, quemadmodum & alios multos, dicebat: Quia nihil mihi dedit. Quæsierunt itaque ecclesiæ pastores & ordinatores, vt in carcerem hunc mitterent, & publicarent eius substantiam. At imitator dicentis, Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos; nequaquam illis consensit, vt eum affligerent. His autem turbantibus contra eum, vtpote qui patriarchæ illuserat, & dicentibus ad eumdem sanctum: Non iustum est, domine, vt quod pauperes acciperent, hic luxuriosus accipiat. Respondit econtra ille ter beatus, dicens: Credite fratres, quia si extra voluntatem acciperetis aliquid ab eo, duo mandata transgrederemini: & vnum adimplebitis, quando & ad pauperes data fuerit

Deut. 15. Luc. 6. *Non permisit impostorem incarcerari* *Luc. 6.*

fuerit huiuscemodi quantitas. Vnum quidem, quia apparebitis impatientes circa damnum, & eritis ceteris alijs forma malæ: alterum autem, quoniam non obedientes eritis Domino Deo, dicenti: Ab eo qui (Lucæ 6.) [illegible] erit tua, ne repetas. Expedit ergo, ô filij, vt efficiamur omnibus exemplum patientiæ. Etenim Apostolus dicit: Quare (1 Cor. 6.) non magis iniuriam sustinetis? quare non magis fraudem patimini? Et bonum est quidem veraciter, fratres, omni petenti dare: excellentius autem & honorabilius, & non petenti: ei autem qui aufert vestimentum (Lucæ 6) sine voluntate à nobis, dare & tunicam, Angelicę verè naturæ imitatio, imò diuinæ est. Ex his enim quæ habemus, Dominus (Beneficere, natura diuina immitatio.) præcepit benefacere proximo: Bonum, inquit, facies fratri tuo, iuxta quod possidet manus tua: non ex his quæ ex lite & contentione & ab iniuriam passo auferuntur.

(Cap. XXV) Senex quidam magnus, quasi annorum [illegible], audiens tales res beati, voluit [illegible] eum, si posset verbis suaderi, & ad scandalum facile inclinari, & vt contigit, [illegible]ndemnaret aliquem. Et habitans prius in monasterio abbatis [75] Seridonis, exijt & venit Alexandriam: & sumit conuersationem in hominibus quidem reprehensibilem, sed Deo gratam, qui dat (vt ait Da- (Psal. 19) uid) singulis secundùm cor eorum. Ingrediens itaque ciuitatem, scribit omnes quæ notæ erant meretrices, & cœpit laborare opuscula, & accipere per singulos dies siliquam vnam. Cum ergo occumberet sol, manducabat [76] vnius æreí lupinos, & intrabat ad vnam meretricum, & dabat ei æreos (Abbas Vitalius [illegible] à meretricio seruas.) nummos, & dicebat: Dona mihi noctem illam, & noli fornicari. Et manebat iuxta eam nocte illâ, obseruans eam ne fornicaretur. Stabat ergo a vespere in vno angulo cellulæ vbi dormiebat mulier, psallens & orans pro eâ, & mittens genuflexiones vsque ad auroram: & exiens, accipiebat verbum ab illâ, quòd nulli diceret actionem eius. Ita agebat semper, quousque vna earum manifestauit vitam eius, quòd non, (Femina [illegible] opus de [illegible] à dæmone vexatur) vt fornicaretur, intraret ad eas, sed vt saluaret. Orauit senex, & cœpit mulier à dæmonio vexari, vt per illam ceteræ timerent, & non manifestarent eum omni tempore vitæ eius. Dicebant ergo quidam ei quę à dæmonio vexabatur: Quid est? Reddidit tibi Deus quoniam mentita es. Vt fornicetur enim ingreditur pessimus iste, & non est aliud aliquid. Iam enim & sanctus Vitalius (hoc quippe nomen erat ei) volens hominum gloriam fugere, & animas à tenebris reuocare, dicebat audientibus cunctis, cum laboraret in opere, & solueret vesperi: Eamus modò, domina talis exspectat nos. Vbi ergo erat ordo ipsius? Multis ergo criminantibus & illudentibus ei, dice- (Vitalius à multis calumniam patitur.) bat: Numquid ego non vestio corpus vt omnes? Aut monachis solis iratus est Deus? Vere & ipsi homines sunt vt omnes. Dicebat itaque ei quidam: Accipe tibi vnam mulierem abba, & muta vestimentum tuum, vt non blasphemetur Deus per te, & habebis iudicium quæ scandalizantur animarum. At ille respondebat eis iterum, dicebatque se demonstrans quasi iratum: Vere non obaudiam vobis: ite à me. modò nihil aliud faciam, vt vos non scandalizemini, nisi accipiam mulierem, quatenus curam habeam domus, & faciam malos dies. qui vult scandalizari, scandalizetur: & det frontem in parietem. Quid vultis ex me? Numquid iudices constituti estis super me à Deo? Ite, de vobis curam haberote, vos pro me Deo non reddetis rationem. Vnus est iudex, & sancta dies iudicij, qui singulis reddet secundum opera eorum. Dicebat autem hæc clamans. Quidam ergo ecclesiæ defensorum, hæc multoties audientes ab eo, referebant patriarchæ quod fiebat. Deus verò sciens, quòd nollet ille sanctus offendere abbatem Vitalium, indurauit cor eius, ne crederet eis. Recordabatur enim ante memorati cubiculi: sed increpauit vehementer eos, qui contra Vitalium abbatem accusationem ei afferebant, dicens ad eos: Quiescite accusare monachos. An nescitis, quod circa sanctæ memoriæ [77] Constantinum Imperatorem actum fuisse, conscriptiones quæ de eo leguntur, continent? (Constantinus M. criminantium se sacerdotum chartas exussit.) Quoniam, ait, quidā non timentes Deum, cum celebraretur [78] secunda Synodus in Nicæa, cœperunt contra se dare in scriptis famas turpes beato illi Imperatori: quidam clerici quidem existentes, quidam monachi: & ad faciem adducens sanctus Dei Constantinus accusatorem & accusatum, vtrumque audiuit. Et cùm inuenisset multas talium criminatorum veras esse, afferens ardentem cereum, incendit omnes, quæ datæ sunt in scriptis, malas opiniones, dicens: Vere, si proprijs oculis vidissem sacerdotem Dei, vel aliquem eorum qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem: chlamydem meam explicarem, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. Nam & in seruum Dei illum, videlicet eu- (Ioannes ictus sapit, ne temerè iudicet.) nuchum, ita putastis, & misistis me extra viam, & feci animæ meæ peccatum magnum. confundens ergo eos multùm, absoluit. Seruus autem Dei Vitalius à propriâ operatione non cessabat. Deprecabatur ergo, vt quibusdam post mortem eius

in somnis manifestaret Deus, vt non imputaretur in peccatum his qui scandalizabantur in eum: eò quod rem quam agebat, dicerent scandalo esse plenam; & non haberet homo peccati iudicium ex eâ, quidquid locutus fuisset. Multas igitur de talibus mulieribus in compunctionem induxit hęc operatio eius: & maximè, quando videbant eum nocte extendentem manus, & orantem pro vnaquaque earum: propter quod quædam earum à fornicatione cessabant, quædam verò accipiebant viros, & pudicè conuersabantur: quædam verò & modis omnibus mundum relinquentes, singularem vitam ducebant. Nullus tamen sciuit vsque ad eius dormitionem, quòd ipsius admonitione & oratione impudicæ mulierculæ à fornicatione cessarent.

Vitalius multas conuertit meretrices.

Vnde quodam die exeunte eo à primâ talium mulierum diluculo, obuiat ei quidam homo immundus, intrans ad fornicandum cum eâ: & cùm vidisset sanctum Vitalium ex eâ egredientem, dedit ei alapam in faciem, dicens ad eum: Vsquequo pessime illusor Christi, non emendas te ab his nequitiis tuis? Qui dixit ad eum: Crede mihi, accipies alapam à me humili, vt tota Alexandria colligatur ad clamores tuos. Nondum breui tempore transacto, dormiuit cum pace in cellulâ suâ S. Vitalius, nemine sciente omnino. Habebat enim valde pusillam cellulam, super locum qui dicitur [79] Porta solis. Vnde & plerumque, cùm collecta celebraretur iuxta cellulā eius in ecclesiā [80] Metræ, conuenientes quædam mulierculárum harum, ad alterutras dicebant: Eamus, eamus: iterùm abbas Vitalius collectam habet. Et venientibus eis, curabat eas. Igitur dormiente eo, vt prædictum est, in propriâ cellulâ, & nullo sciente, mox quidam dæmon tamquam Æthiops deformis, adstat ei qui dederat alapam abbati Vitalio, & dat ei alapam, dicens: Suscipe alapam, quam misit tibi abbas Vitalius. Et cadens, statim cœpit spumare. Congregata est igitur secundum prophetiā Vitalij pænè tota Alexandria in violentiam, quam patiebatur à dæmone: & maximè, quia sonitum datæ ei alapæ audierunt quidam, quasi ad vnius ictum sagittæ. Post aliquantas verò horas in mentem rediens is qui patiebatur, scidit vestimenta pectoris sui, & cucurrit ad cellulam, clamans & dicens: Culpam feci tibi, serue Dei Vitali, miserere mei. Cucurrerunt verò cum eo omnes audientes. Cùm peruenisset ad cellulam sancti, exiit iterum dæmonium, iactans eum omnibus adspicientibus. Et cùm ingrederentur intrò hi qui cum eo cucurrerunt, inuenerunt sanctum stantem in geniculis suis, & orantem, & animam Domino tradentem, & in pauimento scripturam huiusmodi: VIRI ALEXANDRINI, NOLITE ANTE TEMPVS ALIQVID IVDICARE, QVOADVSQVE VENIAT DOMINVS. Confitebatur vero & homo, qui à dæmonio vexabatur, quod sancto fecerat, & quod dixerat sanctus ei. Recitata sunt ergo beatissimo Ioanni patriarchę omnia, quæ circa sanctum Vitalium acta sunt: & descendens cum clero, venit ad corpus sancti Vitalij: & cùm vidisset superscriptionem, dixit: Verè hanc humilis Ioannes per Deum euasit. nam alapam quam accepit qui patitur, ego acciperem.

Fornicator alapam Vitalio impingit.

Obitus sancti Vitalij.

Dæmon nomine S. Vitalij alapam fornicatori reddit.

Idem à dæmone ad cellulam Vitalij liberatur.

1. Cor. 4.

Lætatus Ioannes, quòd non temerè iudicauerit.

Tunc itaque omnes fornicariæ, & quæ abrenuntiauerunt ex eis, & viros susceperant, cum cereis & lampadibus præibant eum flentes, & dicentes: Perdidimus salutem nostram & doctrinam. Enarrabant enim iam conuersationem eius omnibus: & quoniam non propter turpem rem ad nos intrabat: & quia numquam aliquando vidimus eum super latus dormientem, aut vnam ex nobis tenentem manu suâ. Et reprehendentibus eas quibusdam & dicentibus: Quare hæc non omnibus dicebatis, sed scandalizabatur in eo tota ciuitas? enarrabant iam capitulum, quod circa eam gestum est, quæ à dæmonio vexationem sustinuit, & quia hoc timentes tacebamus. Sepulto ergo eo in multo honore, permansit is qui ab eo correctus & sanus factus est, faciens memoriam eius. Postmodum autem & renuntiauit sæculo, ingressus monasterium abbatis Seridonis in Gazâ, & suscepit cellulam abbatis Vitalij secundùm fidem, & in eâ permansit vsque ad mortem suam. Et sanctissimus patriarcha multas gratias egit Deo, quia non permisit eum peccare in seruum suum Vitalium. Multi autem multùm ex tunc in Alexandriâ profuerunt sibi, & hospitio recipiebant monachos: & monebantur vt non condemnaretur aliquis ab eis sicut euenerat. Fecit autem & sanitates post mortem honorabile nomen sancti Vitalij per diuinam gratiam: cuius orationibus det nobis Dominus bonam conuersationem, & misericordiam in die, quando manifestabit abscondita hominum, & nuda faciet consilia cordium.

Manifestatur virtus Vitalij, & scandalum tollitur.

Renuntiat sæculo fornicator, qui alapam Vitalio impegerat.

Vitalius clarus miraculis.

1. Cor. 4.

CAP. XXVI.

Pręcipiens aliquando dari cuidam petenti eleēmosynam, decem nummos æreos tantùm, conuitia ab eo patiebatur in facie atrociter ille beatus, quia non dederat ei quotquot voluit. His autem qui de obsequio erant, quærentibus cædere eum qui conuitiabatur, increpauit eos vehementer patriarcha, dicens: Sinite eum fratres: habeo

beo ergo sexaginta annos, blasphemans per opera mea Christum: & vnum conuitium non portabo ab illo? Et præcepit datori soluere sacculum, vt sineret pauperem tollere quantum vellet pretium.

Cap. xxvii.

Si verò aliquando audiebat sapientissimus, quoniam eleemosynator est talis: adducebat eum in hilaritate seorsum, & dicebat ei: Quomodo factus es eleëmosynator? naturaliter, an teipsum violenter cogens? Vnde quidam qui ab eo interrogabantur, verecundati, occultabant quidem, quidam autem dicebant ei. Propter quod vnus interrogatus à sancto, respondit ita: Crede mihi domine, quia nihil do aut facio boni: veruntamen ipsum quod facio & præbeo, ex quibus Deus & orationes tuæ largiuntur, ita facere assueui. Eram priùs valde immisericors & crudelis: & semel damna pertuli, & in subtilitatem deueni: cœpit cogitatio mea dicere mihi: Vere si esses eleëmosynator, non relinqueret te Deus. Statui ergo per singulos dies dare quinque æreos nummos pauperibus: & cum cœpissem dare, statim satanas prohibebat me, dicens: Vere quinque nummi isti sufficiunt domui ad [illegible], aut ad balneum percipiendum: & statim tamquam si de faucibus natorum meorum priuarem eos, nihil dabam. Cum ergo vidissem quod superarer à vitio, dico puero meo: Per singulos dies furare, me nesciente, quinque nummos, & da eleëmosynam. Sum ego enim trapezita, domine. Ille vero benefaciens, cœpit furari denos. Erat autem quando & siliquam. Cum ergo videret, quia benedicebamur, & diuitiis abundabamus, cœpit & tremisses furari, & dare. Semel itaque admirans benedictiones Dei, dixi ei. Verè multùm profuerunt fili quinque nummi illi: volo ergo vt des decem. Tunc dicit mihi & puer, subridendo: Vade, ora furtis meis. Nam vere hodie non haberemus quem manducassemus panem. sed si est fur iustus, ego sum. Tunc ergo dixit, quoniam tremissia dabat & siliquas etiam, & ex fide illius, assueui domine de animo dare. Ædificatus ergo sanctus valdè, dixit ad eum: Crede mihi, multas conuersationes patrum legi: tale aliquid non audiui.

Eleemosyna[illegible]

Domus [illegible] ... dabat.

Cap. xxvi.

Malitiam reseruantem quemdam illustrium, contra alium principem, audiens hic magnus Ioannes, monuit eum sæpè, & suasit ad concordiam: & non potuit eum conuertere ad pacem. Semel ergo mittit & adducit eum sanctus, quasi pro re publicà: & facit Missas in oratorio suo, nullum habens nisi ministrum suum. Cùm ergo sancta benedixisset patriarcha, & orationem Dominicam inchoasset, cœperunt dicere tres tantùm illi, Pater noster. Et cùm peruenissent ad sermonem: quo dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, innuit domestico patriarcha, vt taceret. Siluit ergo & patriarcha. & remansit princeps solus, dicens versum: Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus. Et statim conuersus sanctus, dicit ei mansuetá voce: Vide in quali terribili horá quid dicas Deo: Quoniam sicut ego dimitto, ita & tu dimitte mihi. Tamquá ab igne statim cruciatum ferens prædictus princeps, cecidit in faciem ad pedes sancti, dicens: Quæcumque iusseris domine, faciet seruus tuus. Et reconciliatus est inimico suo ex tunc cum omni veritate.

Principem iram seruantem ad reconciliationem adducit.

Cap. xxix.

Superbum autem si videbat aliquem beatus, hunc quidem non arguebat in facie: quando autem eum in secreto suo sedentem videbat, afferebat de humilitate sermones, vt per tale magisterium sensim percuteret superbum, & modestum faceret, dicens ita: Miror domini mei, quomodo non recordatur misera anima mea humilitatis, quæ demonstrauit nobis super terram apparere Filium Dei: sed intumesco & extollor super fratrem meum, si fuero modicùm aut pulchrior eo, aut ditior, aut gloriosior, aut principatum officij cuiuscumque habuero: non intelligens diuinam vocem, quæ dicit: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris: neque sanctorum voces cogitans, quoniam quidam terram, quidam cinerem, quidam vermem & non hominem, quidam autimpeditioris & tardioris linguæ se nominabant: & quia Isaias, quando Deum videre meruit, vt capit homo, tunc immunda labia se habere pronuntiauit. Quid enim & sum humilis? Nónne de luto fictus sum, vnde sunt & lateres? Nónne omnem quam puto habere gloriam, vt flos fœni marcescit? His ergo & huiusmodi, & aliis pluribus verbis sapientissimus, quasi de se dicens, eum qui languorem inflationis & superbiæ habebat, cauterio comburens proderat eius animæ. Intelligebat enim is qui vlcus habebat, quòd de eo patriarcha hæc intimaret.

Superbos sermone de humilitate instituebat.

Matth. 11.
Gen. 18.
Psal. 21.
Exodi 4.
Isa. 6.
Isa. 40.

Cap. xl.

Et hoc frequenter ille à Deo honoratus, afferebat in medium, ad humilitatis argumentum, dicens: Quòd si considerassemus & cogitassemus Dei erga nos misericordiam & bonitatem, nec in cælos subleuaremus oculos nostros, sed semper in humili habitu ac prudentiâ degeremus. Vt enim prætereeam, qualiter non existentes, vt essemus, produxit nos fictor, & peccato & inobedientiâ deceptos, iterùm viuificauit, &

Sermo Ioannis ad humilitatem exhortans.

proprio ſanguine redemit à morte: & omnem terram & ipſum cælum in obſequium hominum ſubdidit: ſed & nunc, qualiter peccantes non diſſipat, ſed longanimiter magis expectat immobilis illa natura, & patiens ille oculus: & nobis plerumque blaſphemantibus, ipſe conſolatur & blanditur per miſerationem ſuam, deſurſum pluuias propter vitam noſtram tribuens. Quantos malos operarios, pergentes vt occidant aut furentur, tegit & non tradit, ne capiantur & puniantur? Quantos exiſtentes in nauibus in pelago, vt prædentur obuiantes ſibi naues, & occidant qui in eis ſunt, non permittit in profundum demergi, ſed imperat mari ne abſorbeat eos, expectans conuerſionem malitiæ ipſorum? Quanti [83] peierant corpus & ſanguinem eius ſacroſanctum; & patitur & longanimiter agit, non reddens eis hic aliquid difficile? Quantos in itinere latrocinantes, non tradit in cibum obuiantibus ſibi beſtiis? Quantos euntes in cócaua terrarum, & itinerum ſeditiones operantes, protegit, vt non conſumantur a cuſtodientibus canibus, vel etiam hominibus? Et me interdum aut cum meretrice recumbente, aut cum his qui ſe inebriant, aut cum turpia loquentibus conuerſante, aut cetero quolibet ſæculi huius implicato peccato, apis quidem circumfertur, & valles & alueos circuit, quærens colligere fructum, vt dulce faciat mihi guttur, quod fœda & iniqua pronuntiat: vua autem feſtinat per calorem maturari, vt repleat os & lætificet cor, quod factorem ſuum præuaricatum eſt. Flores inuicem ſe præoccupant, vt delectent oculos, qui fornicationibus & alienis mulieribus ad luxuriam innuunt. [84] Ficus turbatur, quatenus perueniat, vt repleat manum per magnitudinem, & os per dulcedinem, quod tenet & baſiat alienam mulierem. Talia ergo, inquit, opera fratres agentes, & tales retributiones recipientes à benigno Deo, qualem debueramus habere prudentiam, conſiderantes nouiſſimam noſtram & horrendam horam? Multùm enim de memoria mortis & exitu animæ diſputabat ſemper ille beatus, ita vt frequenter quidam ad eum ſuperbo ſchemate intrarent & ridenti vultu, & inconſiderato oculo; & exirét humili more, & compunctâ facie, & lacrymantibus oculis. Propter quod & dicebat: Quia (vt æſtimo ego humilis) ſufficit ad ſalutem aſſiduè & dolenter cogitare, & ſolicitudinem habere de morte, quoniam nemo nobis in illâ horâ compatietur, aut comitabitur ex vitâ iſtâ, niſi opera bona noſtra. Et quomodo Angelis venientibus & properantibus turbatur tunc anima, ſi inuenta non fuerit præparata? quomodo rogat, vt addatur ſibi modicum tempus vitæ, & audiet: Quid enim? Tempus quod vixiſti, benè conſumpſiſti? Et iterùm dicebat tamquam de ſemetipſo: Quomodo humilis Ioannes tranſire potens beſtias arundineti, quando obuiabunt tibi exactores? Væ qualis timor & tremor obtinet animam tunc rationem ponentem, tantis exquiſitoribus tam amaris & immiſericordibus? Etenim ſanctus iſte in memoria ſemper retinebat, quod ſancto [85] Simeoni, qui in columnis ſtetit, per reuelationem factum eſt notum: Quia (vt ait) exeunte animâ e corpore, obuiant ei eum adſcendent à terra in cælum, chori dęmonum, ſinguli in proprio ordine. Obuiat ei chorus dæmoniorum ſuperbiæ, inueſtigat eam, ſi habeat opera eorum. Obuiat chorus ſpirituum detractionis: adſpiciunt ſi quando oblocuta ſit, & pœnitentiam non egerit. Obuiant iterum ſuperiùs dæmones fornicationis: ſcrutantur ſi recognoſcant in eâ voluptates ſuas. Et quando à terrâ vſque ad cælum miſera anima poſitura rationem peruenerit, ſeorſum ab ea ſancti Angeli ſtabunt, & non adiuuabunt eam niſi bonitates ſuæ. Hæc conſiderans hic nobilis, perterritus pro tali horâ & ſolicitus factus eſt, ferens in memoriam & ſancti Hilarionis eloquium: quia cum è vitâ egreſſurus eſſet, formidauit, & dixit animæ ſuæ: Octoginta annos, ô humilis anima, habes ſeruiens Chriſto, & times exire? Exi, quia miſericors eſt. Et dicebat ſibi patriarcha: Si is qui octoginta annos ſeruiuit Chriſto, & mortuos ſuſcitauit, & ſigna fecit, timuit amaram illam horam, quid habes tu humilis Ioannes dicere aut facere, quando obuiauerint in faciem tuam crudeles illi & immiſericordes exactores & inquiſitores? Ad quantos potens rationem reddere, ad eos qui exquirunt de mendacio, ad eos qui de detractione, ad eos qui de crudelitate, ad eos qui de auaritiâ, ad eos qui de memoriâ mali, ad eos qui de odio, ad eos qui exquirunt de periurio? Et dementatus dicebat: Deus, tu eos increpa: nam omnis fortitudo hominum eis reſiſtere non valet. Tu Domine, da nobis ductores ſanctos Angelos, qui cuſtodiant & gubernent nos: multa enim eſt contra nos eorum inſania, multus tremor, multus timor, multum periculum pelagi aëris huius. Si enim de ciuitate in ciuitatem ſuper terram ambulantes, deprecamur eos qui nobis ductores ſunt, ne in præcipitia cadamus, aut in agreſtium beſtiarum loca, aut in flumina infinita, aut in inacceſſibiles & inuios montes, aut in latronum manus, aut in eremum incomprehenſibilem

Creatura ingratitudinis erga Deum hominem arguunt.

Vtilis cogitatio de morte.

Pſal. 67.

Animæ egredienti de corpore dæmones obuiant, vt ſua in ea opera quærant.

Vita Hilarionis c. 38.

[illegible] m,& pereamus. Quot [illegible] us & diuinis custodibus [illegible] hemus, pergentes longa via hac [illegible] videlicet, quæ ex corpore est [illegible] & ad cælum adscensio? Hæ sunt [illegible] pleni beati ad se & ad omnes do[illegible]: hæ sunt eius quotidianæ curæ atque [illegible]tationes.

Cap. [illegible] autem & de sancta statione cu[illegible]bat, & solicitudine [illegible] demonstra[illegible]. V[illegible] enim dierum volens multos refe[illegible], ut non egrederentur post solutionem [illegible] Euangelij de ecclesia, & otiosis ser[illegible]bus pro oratione vacarent, quid fecit? [illegible]it mox, postquam lectum est san[illegible] Euangelium, ecclesiam: & ipse exiit, [illegible] turbâ. Omnibus verò obstu[illegible]us, dixit ad eos iustus: Filioli, vbi [illegible]c & pastor. Aut intrate intro, & in[illegible]: aut manete hic, & hic manebo. [illegible] propter vos descendo in sanctam ec[illegible]nam poteram facere mihimet Mis[illegible]scopio. Semel ergo & bis fecit hoc [illegible] schema ille beatus. Erudiuit & in[illegible]em magnifice, & emendauit: [illegible], ne iterum idipsum schema [illegible] ille semper memorandus.

Cap. [illegible] [illegible] autem in sacrario omnino non [illegible]bat, sed in conspectu omnium fo[illegible]tebat eum, dicens: Si quidem vt ora[illegible]isti huc, in hoc mentem tuam & os [illegible] vacare exopta: Si verò propter locu[illegible], scriptum est: Domus Dei domus [illegible] vocabitur: noli ergo facere eam [illegible] latronum.

Cap. [illegible] [illegible] autem erat admirabilius sanctissimi [illegible] patriarchæ, quoniam nec mona[illegible] vitam ducens, neque in clero mo[illegible] ecclesiâ: sed & [illegible] feminæ legiti[illegible]dum coniunctus, ita tenuit vigo[illegible] ecclesiæ ab ipso initio quo patriarcha [illegible]atus est: & in talem sublimitatem [illegible]tus est, vt multos eremitarum & in arcta vita degentium superaret.

Cap. [illegible] V[illegible]lens autem nec huius boni esse inex[illegible] videlicet monachicæ vitæ connume[illegible], studet rem talem: Congregans [illegible] ordines sanctorum monachorum, sta[illegible] omnem vtilitatem tribui de villis [illegible] ciuitate sua: & faciens eis cellulas in [illegible] oratorius Dominæ nostræ sanctæ [illegible], & sancti Ioannis, quæ ipse a [illegible]tus ædificauerat, dicens amantis[illegible] monachis ita: Ego post Deum [illegible] corporalem vestram procurabo, [illegible] spiritualis habetote meæ curam [illegible]. Vespertina & nocturna vigilia mihi [illegible]etur: quidquid verò in [illegible] suffragij feceritis, pro vestris sit animabus. Hoc autem fecit, volens solicitiores efficere Dei amicos monachos. Vnde & permansit Deo talis grata constitutio ordinum: & ad similitudinem monasterij ex his ciuitas pæne viuit, in diuersis locis peruigiles hymnodias Deo referens.

Cap. XLV. Et hoc beatus iste ita omnes docebat, & contestabatur dicens: Nullatenus aliquando hæreticorum communionis, uno coinquinationis participemini, etiam si omni vità vestra ex aliquâ impulsione vel necessitate, communionem Catholicę Ecclesiæ non inuenientes, sine communione permanseritis. Si enim, ait, vxorem corporalem legitime possidentes, in regione aliquâ longinqua absque istâ tempore multo morantes, relinquere hanc & alij copulari, à Deo & legibus prohibemur: si vero hoc egerimus, punimur: quomodo putas, Deo per rectam fidem & Catholicam Ecclesiam coniuncti, vt ait Apostolus, aptaui vos vni viro virginem castam exhibere Christo, si orthodoxam & sanctam fidem adulteraueritis per communionem hæreticorum, non in futuro sæculo tormenti, quod exspectat hæreticos, erimus facti participes? Communio enim, ait, ideò dicitur, eò quod communem faciat, & firmet communicantem quibus communicat. Ne igitur, quæso, ait, ó filij, huiusmodi oratoriis applicetis.

Vitandam hæreticorũ communionem monet.

2. Cor. 11.

Communio quid?

Cap. XLVI. Cum omnibus bonis suis & hoc beatus hic possidebat, quod (vt dictum est) non condemnaret proximum, nec condemnantes reciperet. Dicam verò & eius doctrinam de hoc omnibus proficuam: Iuuenis quidam rapiens monacham, fugit Constantinopolim. Hoc discens iustus, tristis factus est vsque ad mortem. Tempore verò aliquo transacto, consedente eo vnà dierum in honorabili cimiliarchio cum quibusdam clericis, & sermonem animæ vtilem mouente, venit in medium & memoria iuuenis, qui ancillam Dei rapuerat: & cœperunt, qui sancto considebant, anathematizare talem iuuenem, tamquã qui duas animas perdiderat, suam videlicet & sanctimonialis. Compescuit ergo & resecauit eos beatus, dicens: Ne sic, filij, ne sic: nam ostendam vobis, quia & vos duo peccata facitis: vnum, quia transgredimini mandatum dicentis: Nolite iudicare, vt non iudicemini: deinde, quia nescitis certius, si vsque hodie peccent, & non pœniteant.

Neminem cõdemnat, nec cõdemnantes recipit.

Etiã publica peccata non iudicanda.

Matth. 7.

Legi enim vitam patris, aliquid tale habentem: quia in ciuitate quadam duo monachi abierunt in ministerium. Et cùm transiret vnus per locum, clamabat ei vna fornicaria, dicens: Salua me pater, vt Christus meretricem. Ille verò hominum confusio-

fusionem omnino non curans, dixit ei: Sequere me. Et tenens eam per manum eius, exiit publice de ciuitate, omnibus aspicientibus. Facta est ergo fama, quia abbas accepit mulierem Domnam Porphyriam (ita enim vocabatur mulier.) Pergentibus ergo eis, vt mitteret eam in monasterium, inuenit mulier in vnâ ecclesiâ puerum in terram proiectum, & sustulit eum vt nutriret illum. Itaque post annum quidam venerunt in patriam, vbi erat abbas & Porphyria, quæ fuerat de meretricibus: & videntes eam habere puerulum, dicunt ei: Veraciter bonum abbati pullum genuisti. Nondum enim sanctum schema acceperat. Euntes ergo Tyrum qui viderât eam, (inde enim abbas tulerat illam,) diffamauerunt, quia genuit de abbate Porphyria, & nos vidimus puerulum oculis nostris similantem ei. Quando ergo cognouit ex Deo abbas obitum suum, dicit nonnæ Pelagiæ: sic enim mutauit nomen eius, quando tradidit ei sanctum schema: Eamus Tyrum, quia habeo illic responsum, & volo vt venias mecum. Illa verò non valens contradicere ei, secuta est eum: & venerunt ambo, habentes & puerulum septem annorum existentem. Cum ergo ægrotasset abbas in infirmitate ad mortem, adscenderunt ad visitationem eius de ciuitate vsque ad centum animas. Et dicit: Afferte prunas. Itaque cùm venisset [87] thuribulum plenum prunis, tulit & euacuauit eas in vestimentum suum, & dixit: Credite fratres, quia sicut Deus rubum custodiuit incombustum ab igne; sicut nec tunicam hanc meam incenderunt prunæ istæ: ita nec ego agnoui peccatum mulieris, ex quo natus sum. Et omnes mirati sunt, quomodo non ardebat vestimentum ab igne: & glorificauerunt Deum habentem occultos seruos. Ex occasione autem nonnæ Pelagiæ quondam meretricis, aliæ fornicariæ secutę sunt eam, abrenuntiantes mundo, cùm eâ pergentes in monasterium eius. Seruus enim Dei monachus, qui totonderat eam, postquam satisfecit omnibus, tradidit Deo spiritum in pace. Ideò, inquit, dico vobis filij, ne præcipites ad condemnanda & iudicanda sitis aliena. Multoties enim peccatum fornicationis vidimus: pœnitentiam verò eius, quam fecit occultè, non adspeximus. Et est, quia furtum facientem quemdam vidimus: suspiria verò & lacrymas quas produxit Deo, nescimus. Et nos quidem habemus eum, qualem vidimus illum, furem, aut fornicatorem, aut periurum: apud Deum verò recepta est occulta eius confessio & pœnitêtia, & est ab ipso pretiosus. Omnes igitur admirabâtur super doctrinâ industrij pastoris huius atque magistri.

Abbas quidã Tyream meretricem Porphyriã conuertit.

Pelagia ei nomen imponit.

Purgat se à suspicione sceleris & scandali, veste illæsã igni ferens.

Contendum temerariũ iudicium.

Duobus clericis calceamenta facientibus, & iuxta se laborantibus vnus quidem habebat filios multos, & vxorem, & patrem, & matrem: vacabat verò ecclesię sine intermissione, & omnes post Deum alebat de arte suâ. Alter verò quamuis doctior esset illo, eò quòd non permaneret in ecclesia, sed etiam Dominicis diebus laboraret, nec seipsum tantùm nutrire valebat. Inuidebat ergo iste vicino suo. & vnâ vice non sufferens inuidiam, dicit ei cum irâ: Vnde tu sic diues factus es? Ego verò vacans plus arti meę quàm tu, in paupertatem deueni. Dicit verò ei, volens facere eum vacare ecclesiæ: Inuenio pretium in terrâ, & inde paulatim diues factus sum: sed si vis, semper voco te, & veni mecum: & quidquid inuenerimus, accipies dimidium. Cùm ergo acquiesceret ille, & sequeretur eum eûtem ad ecclesiam, sine intermissione benedixit ei Deus, & diuitem fecit eum. Tunc dixit ei ille bonus consiliarius: Vidisti frater [88] vnum mendacium propter Deum, quantum profuit animæ tuæ & substantiæ tuæ? Crede, nihil inueniebam aliquando in terrâ, vt æstimasti gratiâ pretij: sed quoniam dixit Dominus, Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hęc omnia adiicientur vobis: idcircò occasionem feci, tantum vt seducerem te: & ecce non sine caussâ laboraui, sed inuenisti, & superinuenisti. Hoc igitur discens sanctus patriarcha, fecit illum bonum consiliarium presbyterum, tamquam dignum: erat enim lector.

Cap. XLVII.

Clericus calcearius vacans ecclesiæ, ditior alio assiduo operatore.

Matth. 6.

Et quidem hactenus antè memoratus Dei cultor Mennas, qui fuerat vicedominus sanctissimæ ecclesiæ Alexandrinorum magnæ ciuitatis, enarrauit nobis. Sequentia autem vilitas mea depinxit; quædam verò à quibusdam, quibus dignè credendum est, audiui. Dicentibus ergo nobis in prædictis in quodam capitulo, quòd multâ spirituali dilectione patriarcha & Niceta patricius adinuicem colligati essent, dignum indicium talis exhibitionis præsens exsistit capitulum.

Cap. XLVIII.

A quibus reliqua scripserit, ostendit.

Sup. c. 1

[89] Quando permittente Deo pro peccatis nostris, futurum erat vt traderetur Alexandria sine Deo Persis, reminiscens pastor dicentis: Cum persecuti vos fuerint in ciuitate istâ, fugite in aliam: fugam arripuit in propriam patriam, videlicet in Cyprum, in ciuitatem suam. Vnde occasione acceptâ, præfatus Niceta patricius dixit ad sanctum: Obsecro, si inueni gratiam ante te, ne dedigneris fatigari vsque ad reginam ciuitatem, & benè acceptas preces tuas donare piissimis Imperatoribus. Ille verò multæ fidei

Matth. 10.

Fugit Ioannes in Cyprum.

viri

viri consentiens, obediens ad hoc factus est Deo & voluntati eius: & a se datum honorem quantus erat, circa beatum ostendere volente. Fatigata igitur naui multipliciter à vi ventorum, in qua sanctus cum Patricio erat, & in profundum mittenda: videt sæpe memoratus Patricius, & optimates qui cum eo erant, vnâ nocte, in qua tempestas facta est, patriarcham modo quidem cum pauperibus per nauim vbique circumcurrentem, modò autem iterum cum eis manus in cælum extendentem, & ab alto adiutorium abstrahentem. Cumque [90] in Rhodum peruenissent adscendentes, videt expergefactus a Deo vocatus hic quemdam eunuchum coruscantem formâ, & aureum sceptrum in dextra tenentem, assistentem sibi & dicentem; [91] Veni iube, Rex regnantium quęrit te. Nihil ergo statim negligens, aduocat patricium Nicetam, & dicit ei cum multis lacrymis: Tu quidem, ô domine, ad terrenum Imperatorem me vocasti: sed præueniens is cælestis, ante vocauit exiguitatem meam. Et retulit ei eunuchi, imo Angeli visionem, quæ apparuerat sibi. Gauisus ergo & tristis factus idem gloriosissimus vir, impedire sanctum non potuit. Abunde igitur sanctis eius repletus orationibus, & Imperatoribus has deferens, cum multo honore redire ei in Cyprum iussit.

CAP. XLII. Adueniente ergo eo in propriam ciuitatem, quæ [92] Amathunta vocabatur, testamentum proprium scribere citò ministris suis præcepit. Velociter vero & sine dilatione chartam & calamum præsentantibus, præcepit sacrum illud os scribere sic: Ioannes seruus, propter eam verò quæ supposita est mihi sacerdotij dignitatem, Dei gratiâ liber. Gratias ago, Deus, tibi, quoniam exaudisti miseriam meam, rogantem bonitatem tuam, ne inueniretur morienti mihi nisi vnus tremissis. Inueniente enim me in honorabili episcopio sanctissimæ ecclesiæ Alexandrinorum magnæ ciuitatis, quam per indulgentiam Dei suscepi; quando in ea consecratus sum episcopus, circiter octoginta centenaria auri, & quæ intrauerunt mihi ab amicis Christi, pænè numerum hominus transcendunt: in seipsam mentem colligens, & cognoscens hæc omnia dominatoris omnium esse, festinaui ea quæ Dei erant, Deo dare. Vnde & quod remansit mihi hoc tremisse, Dei & hoc existens, iubeo dari his qui sunt Dei. O gloriosa res! ô deuotionem sancti! Non attēdit, sicut debuisset, suis; quod faciunt multi qui in diuitiis sunt, qui Dei dona aut ex iniustitiâ collecta, tamquam propria, & tamquam si ea secum ferre possunt, thesaurizant, & non largè egenis præbent: sed illa quærebat, quę semper manent, & aliquādo non minuuntur. Vnde sine mendacio repromissionibus non est fraudatus, quæ asseuerant ex personâ Dei, quoniam qui glorificant me, glorificabo. Vere enim magnifice glorificauit sanctum hunc, qui in suis semper bonis glorificatus est Dominus. Non enim ferens nobilis hic, temporali vitâ suâ conquiescere sancta & digna laude bona, quid egit? Xenodochia, gerontocomia, atque monasteria à fundamentis ædificans, & choros sanctorum monachorum statuens, incessabilem veræ iustitiæ memoriam possidet, per ea quæ celebrantur in eis bona opera. Quod enim de his qui mala agunt, & successores propriorum malorum post mortem in vitâ hac relinquunt, ait Domini plenus Apostolus: Quoniam quorumdam peccata manifesta sunt, pręcedentia ad iudicium; quosdam autem & subsequuntur. [93] Hoc econtrà de hoc beato dicendum est: Quoniam quorumdam iustitiæ manifestæ sunt præcedentes in regnum cælorum, quosdam autem & subsequuntur; de quibus vnus & iste extitit. Et quoniam non fabula, neque ad gratiam est, quod dictum constat: testimonium nobis perhibeat plane, quod mox in pretiosâ eius dormitione gestum est prodigium. Tradente enim eo & commendante propriam animam in manu Domini, vt ait alicubi Sacra littera, Iustorum animæ in manu Dei sunt: & hanc ei vt sacrificium immolatum offerente, cum recondendum esset honorabile eius corpus honorifice, & cum congruo sacerdotibus ritu in quodam oratorio sancti miraculorum factoris [94] Tychonis, fit quoddam tale signum gloriosum.

Iacebant in quodam tumulo, vbi & iustus hic reponendus erat, duorum quondam episcoporum, qui ante dormierant, sancta veraciter corpora sanctorum: quæ & in naturâ exanimi interim degentia, tamquam si viua reuerà essent, æqualem sancto honorem tribuerunt. Cùm enim beati corpus inter duos illos componendum esset, honorantes summum pastorem pastores, & multam eius fiduciam apud Deum reuerentes, simul & mirantes, Dei iussione tamquam viui [95] corpora sua separantes, in medio sacrum hunc susceperunt, honorem & & ipsi ei præceptione Dei, sicut à Deo honorato offerentes: & omnibus statim ostendentes, quæ a Deo ei donata est, gloriam atque sublimitatem. Quod maximum & gloriosissimum miraculum, non vnus, neque decem, neque centum viderunt, sed omnis turba quæ conuenit ad pretiosam eius sepulturam.

Aliud

1. Reg. 2.

Xenodochia, gerontocomia, & monasteria ædificauit.

1. Tim. 5.

Sap. 3.

CAP. L.

Ioanni duorum episcoporū corpora in medio locū cedunt.

CAP. LI.

Aliud autem eius gloriosius, quod quidem adhuc viuens in carne cœpit miraculum, sed postquam migrauit ad Deum, compleuit, sermo commemorare tentabit. Mulier quædam de eâ, quæ sanctum protulit, ciuitate existens, cùm audisset eum venisse [96] à Rhodo, & Angelum ei ibidem apparuisse, & vocationem ad communem Dominum ei denuntiasse: peccamen grauissimum in se recognoscens, quod nec auditus hominum posse intrare affirmabat: fidem inambiguam sumens, ad sanctum cursim peruenit. & pedes eius comprehendens, cum lacrymis multis clamabat, & dicens secreto sancto: Peccatum, ô ter beate, habeo misera, quòd ad aures hominum venire non potest: & scio, quod si vis, potes id mihi indulgere. dixit enim vobis Dominus: Quoniam quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis: & quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Hæc verba audiens à muliere sanctus, & timens, si petitionem eius refutaret, noxius eius tormenti fieret, dum posset liberari à proprio peccato per fidem quam habebat in eum, dicit ad eam humiliter: Si vtique credis, ô mulier, Deo, quòd per infelicitatem meam ignoscatur tibi crimen quod dicis, confitere mihi hoc. Quæ dixit: Non possum domine dicere id: neque enim potest auditus hominum portare illud. Dicit ad eam iterùm sanctus: Et si erubescis, vade & scribe illud, si nosti litteras, & fer mihi. Illa iterùm respondit: Vere, domine, nõ possum. Exspectans ergo modicum quid tacens, dixit ei: Non potes scribere & bullare, & afferre mihi? Tunc dixit ei: Possum, domine, hoc facio, rogans honorabilem & coangelicam animam tuam, ne soluatur, neque vllo modo inueniatur à quolibet [97] pittacium hoc aliquando. Verbum igitur accipiens à Deo honorabilis, quòd nullus homo solueret aut legeret eius pittacium, abiens scripsit propriâ manu peccatum, & bullans portauit beato. Suscipiens ergo sanctus pittacium, post quinque dies ad Dominum profectus est, nemini aliquid de huiusmodi pittacio aut disponens, aut indicans. Mulier itaque fortuitu, imò dispensatione Dei, non existens in ciuitate die, in quâ translatus est in pace de sæculo isto ad aliud patriarcha, volente & in hoc demonstrare Deo, quantam apud eum, vtpote proprius famulus, fiduciam possidebat. Sed post vnam diem reconditionis pretiosi eius [98] lipsani aduenies, cum audisset dormitionem eius, amens & desipiens propemodum facta est, existimans pittacium quod dederat, in episcopio relictum, omnibus faceret culpam eius manifestam. Citò ergo resiliens, & priorem fidem suam indubitabilem super animam resumens, arcam à Deo honorati apprehendit: & sicut viuenti ei veraciter, ita turbata perlubebat: Homo Dei, tibi hoc peccatum non potui enarrare, eò quòd supra modum existeret graue: & ecce nunc omnibus factum est forsitan manifestum & cognitum, vtinam non tibi rem meam manifestassem. Heu heu mihi! putans confusionis absolutionem inuenire, confusio omnibus facta sum, pro medelâ blasphemiam recepi. Quid mihi ad te opus erat secretum animæ meæ patefacere? Tamen non deficiam neque diffidam, neque remouebo à tumulo lacrymas, vsque dum satisfactionem de petitione meâ accepero. Neque enim mortuus es sancte Dei, sed viuis. Scriptum est enim, quia iusti in perpetuum viuent. Iterumque eadem verba assumens, dicebat: Nihil homo Dei peto à te, nisi vt certum facias cor meum, quidnam de dato tibi pittacio factum sit? Deus ergo qui dixit aliquando ad Chananæam: Fides tua te saluam fecit, ipse & hanc certam fecit. Tribus enim diebus perseuerans ad sepulcrum sancti, & cibum aut potum omnino non gustans: tertiâ nocte, dum rursus cum lacrymis eosdem duros ac fideles sermones beatissimo diceret, ecce egreditur Dei famulus de tumulo suo, oculatim apparens cum duobus episcopis, qui cum eo iacebant, [99] vno hinc, & altero hinc aspicientibus, & dicit ad eam: Vsquequò mulier hos qui hic sunt, commoues, & non dimittis eos quiescere? Infuderunt enim stolas nostras lacrymæ tuæ. Et hæc dicens, dat ei proprium pittacium bullatum, dicens: Suscipe, recognoscis hoc? solue, adspice. Et in seipsam ex visione veniens, vidit iterùm sanctos ingredientes in proprium locum: & soluens, inuenit litteras suas deletas, & subscriptionem sub eis, habentem sic: PROPTER IOANNEM SERVVM MEVM, DELETVM EST PECCATVM TVVM. Quis loquetur potentias Domini, ô amici & fratres? Quis ita misericors & amator hominum, faciens voluntatem timentium se, & glorificans glorificantes se, & per miraculorum operationes magnificans eos? Non autem in hoc loco solum, in quo pretiosa dormitio eius facta est, gratia quam habuit apud Deum, manifestata est, sed vbique longiùs claruit.

Mulier peccato graui per Ioannis suffragium veniam quærit.

Matth. 18

Ioan. 20.

Pittacio peccatum inscribit.

Sap. 5.

Matth. 15.

Triduo mulier ad sepulcrum Ioannis perseuerat.

Ioannes à sepulcro surgens mulieri pittacium reddit.

CAP. LII.

Eadem enim die, in quâ ad Deum ex hac vitâ beatus iste profectus est, quidam eorum qui angelicam vitam & schema monachi-

nachicum habent, vir admirabilis & industrius, Sabinus nomine, Alexandriæ habitans, vidit quasi in excessu mentis factus, diuinitùs honoratum Ioannem de proprio episcopio egredientem cum clero omni cerea portantem, & ad Imperatorem euntem, tamquam eunucho quodam (vt ipse dicebat Sabinus) cubiculario hunc vocante, postquam ianuam episcopij exiit, quod significat proprij corporis separationem, & vnam puellam vt Solem, suscipientem eum, & manu tenentem, & super caput coronam ex oleæ ramis circumamictam. Mox ergo agnouit sanctus Sabinus migrationem patriarchæ ad Dominum ipsa horâ fuisse factam. Quapropter adnotantes quidem mensem & diem, erat enim celebris, videlicet [100] sancti martyris Menæ, quibusdam venientibus de Cypro percunctantes quidam qui habitabant Alexandriæ de migratione sancti patriarchæ, agnouerunt veram fuisse visionem: eò quod eadem horâ fieret, in quâ obiit beatus, & maximè de exemplo puellæ, quæ manu tenebat eum. Acceperat enim repromissiones ab eâ sanctus, sicut in præcedentibus verbis Vitæ diximus: Quia si me possides amicam, ego te ante Imperatorem introducam: quod & reuerà fecit.

Sabini visio de ame[illegible] Ioannis.

Eleemosyna Ioannis animam ad Deum deducit.

Obiit Ioannes die sancti Menæ.

Sup. c. 7.

Cap. LIII. Non autem ex hoc tantùm omnes satisfactionem acceperunt, quòd eleëmosyna & misericordia quam habuit circa egentes, eum in cælorum regnum deduxerunt: sed quia alius eorum qui habitabat ciuitatem Alexandriam, timens Deum, vidit ipsâ nocte, in quâ & sanctus Sabinus, omnes pauperes & orphanos atque viduas, oleæ ramos baiulantes, & in patriarchæ obsequio euntes, & ad ecclesiam pergentes. Non solùm duo, aut decem, aut centum satisfactiones sunt, per quas scimus clarè, quoniam Sanctorum numerum meruit memorabilis hic: sed ecce & aliæ, quas subsequens forma ostendit.

Alterius visio de beneficiis eius

Cap. LIV. Hymnodia enim anniuersaria post multum temporis dormitionis sancti celebrata, in templo superiùs memorati sancti Tychonis, vbi pretiosum lipsanum beatissimi patriarchæ Ioannis repositum est: erat autem quæ colebatur sacra vigiliæ hymnodia, annuæ recordationis sancti miraculorum factoris Tychonis. Is, qui est miraculorum Dominus, volens ostendere omnibus, quali honore seruum suum sanctum Ioannem dignum fecerit, placuit de honorabili eius lipsano vnguenti saniferam suauitatem emanare, quâ vniuersi in lætitiâ freti gloriam retulerunt Patri & Filio & Spiritui sancto; vero scilicet Deo nostro, qui proprios Sanctos gloriâ glorificat infinitâ.

Sup. c. 49.

Lipsanum eius vnguentum sudat.

Cap. LV. Et nullus, ô amici Christi, tanti miraculi incredulus sit. etenim vsque nunc videtur in amicâ Christi Cyprorum insulâ, in diuersis Sanctis talem Dei gratiam operantem, & tamquam ex fontibus vnguentorum suauitatem de pretiosis eorum lipsanis profluentem, ad gloriam eiusdem bonitatis, & ad honorem Sanctorum eius, atque alacritatem & zelum bonum, qui pòst futuri sunt, hominum: quatenus secundùm imitationem eorum conuersantes, eisdem & nos honoribus digni efficiamur à iusto mercedum retributore Deo. Efficiamur igitur, dilectissimi, & nos consummatores præscriptarum rectitudinum sanctissimi huius patris nostri Ioannis: & quasi incolæ existentes & peregrini in vitâ istâ, in æternum thesaurizemus futurum, per largam quæ indigentibus tribuitur donationem. Etenim secundùm diuinitùs inspiratum Apostolum, qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet: & pro corruptibilibus incorruptibilia, pro temporalibus æterna, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non adscenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se: quæ omnes nos impetremus per gratiam & misericordiam Iesu Christi Domini nostri, cum quo est Patri vnà cum sancto Spiritu gloria & honor & imperium, nunc & semper in sæcula sæculorum. Amen.

In Cypro multa lipsana vnguento manent.

2. Cor. 9.

1. Cor. 2.

NOTATIO.

1 IOANNIS] *Martyrologium Romanum* XXIII. *Ianuarij:* Alexandriæ S. Ioannis Eleëmosynarij, eiusdem vrbis Episcopi, misericordiâ in pauperes celeberrimi. *Menologium Græcũ* XII. *Nouembris:* Commemoratio S. P. N. Ioannis Archiepiscopi Alexandrini, cognomento Eleëmonis. Hic fuit Cyprius genere, Epiphanij illius regionis Ducis filius: qui cùm omnem diligentiam atque operam ad virtutis studium, & Dei gratiam conciliandam contulisset, propter vitæ splendorem, Heraclio Imp. petente, factus est Archiepiscopus Alexandrinus. Itaque vt lucerna in candelabro posita, eluxit: multisque annis in sacerdotio transactis, multa efficiens miracula, abundè pauperibus & egenis vitæ necessaria suppeditans. Vnde Eleëmonis cognomentum accepit, omnibus, & ipsis etiam infidelibus venerabilis migrauit ad Dominum. *Eadem eodem die reperiuntur in Menæis, panculis additis.*

Quòd Baronius ad dictum XXIII. *Ianuarij diem*

ait, Græcos etiam eodem die de eo agere, licet natalis dies sit III. *Februarij, nescio vnde hauserit. Iam vidimus ex Menæis & Menologio* XII. *Nouembris memoriam eius apud Græcos celebrari. Et infrà in Vitâ cap.* LII. *dicitur Ioannes obiisse die S. Mennæ, Mennam autem Megale-martyrem habes in Menæis & Menologio* XI. *Nouembris, eodem cum Ioanne mense, die vix differente.*

Addit ibidem Baronius, Puto hanc, inquit, ipsam (XXIII. *Ian*) *esse diem ordinationis eius, quam & natalem dici consueuisse & solenniter etiam celebrari, suprà diximus, dum egimus de Cathedrâ S. Petri. In Annalibus tamen tomo* VIII. *anno Christi* DCXX. *Bonifacij V. Papæ* III. *Heraclij Imp.* XI *ait diem anniuersariam quâ obiit, esse* XXIII. *Ianuarij.*

2. LEONTIO] *Sigebertus Catalogo illust. Ecclesiæ Script. cap.* LVII. Leontius Neapolis Cypriorum insulæ episcopus, scripsit Vitam Ioannis Alexandrini episcopi, qui ob eximiam in pauperes misericordiam agnominatur Eleëmosynarius. *Trithemius Catalogo illust. Ecclesiæ Scriptorum de eo etiam agit, & nihil præter hanc Vitam ex eius scriptis citat.*

Plura Leontij opera enumerat Septimæ generalis Synodi Act. IV. Οὗτος ὁ ἀναγνωσθεὶς πατήρ, ἐν μιᾷ τῶν πόλεων Κύπρου ἱεράρχης διέπρεψε. καὶ πολλὰ ἐγκώμια καὶ πανηγυρικοὺς λόγους αὐτοῦ ἔχομεν· μεθ' ὧν καὶ εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. συνεγράψατο δὲ καὶ τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἐλεήμονος. ἔτι μὴν καὶ τοῦ ὁσίου Συμεῶνος τοῦ Σαλοῦ. καὶ ἕτερά τινα· καὶ ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ ὀρθόδοξος γνωρίζεται. ἤκμαζε δὲ κατὰ τοὺς χρόνους Μαυρικίου τοῦ βασιλέως. Hic qui lectus est Pater, in vna vrbium Cypri, decore sacratissimo claruit. & multa præconia, & festiuos sermones eius habemus: cum quibus est etiam sermo eius in Transfigurationem Saluatoris nostri. Conscripsit autem & Vitam S. Ioannis Archiepiscopi Alexandriæ cognomento Eleëmonis, id est, Misericordis: quin & sancti Simeonis Simplicis, & alia quædam. Atque in omnibus sermonibus suis orthodoxus cernitur. Floruit autem temporibus Mauritij Imperatoris. *Anastasius Bibliothecarius in suâ versione* VII. *Synodi post Simeonem addit, eum scripsisse*, turbationesque propter Christum circa ea tempora in ecclesiâ factas, *quod hîc deest in Græco. Quare vel ipse perfectius Græcum exemplar nactus fuit, vel certè τοῦ Σαλοῦ, quod epitheton est Simeonis, quo simplex & stultus Syrus designatur, ipse metaphrasticè explicat, ex Græco τοῦ σάλου. Nam σάλος Græcis* iactatio, turbatio. *Quare nihil puto deesse textui Græco, sed Anastasium lapsum ambiguo vocabulo σαλοῦ & σάλου.*

Quæ res Baronium tom. VIII. *anno Christi* DXCIV. *& anno* DCXX. *labendi occasionem præbuit, vt existimarit Leontium hanc historiam sui temporis scripsisse incipientem à Mauritio narrare eas quæ fuerunt in Ecclesiâ perturbationes. Eadem habet Possevinus noster in Apparatu Sacro. Quare liber ille non excidit, nec alicubi delitescit, quia nunquam scriptus fuit. Nec rectè priore loco apud Baronium, & apud Possevinum dicitur Leontius* Constantiæ *episcopus, cùm* Neapolis *fuit.*

Habes in eadem Synodo Actione eadem citatos aliquot libros Leontij contra Iudæos pro Christianorum apologiâ, ex quibus etiam quædam adducit Ioannes Damascenus Orat. III. *de Imagin.*

Baronius Notatione ad Martyrologium Romanum XXIII. *Ianuarij, existimat duplicem Leontij editionem & translationem esse inter se diuersam; in quarum alterâ aliqua habentur, quæ in alterâ desiderantur. Est quidem duplex editio, & translatio Vitæ Ioannis Eleemosynarij, sed diuerso auctore, vna auctorem habet Leontium, quæ hactenus exstitit in Vitis-Patrum, & habetur tomo* II. *Lipomani. altera auctorem habet Metaphrastem, quam habes apud Lipomanum tomo* V. *& Surium tomo* I.

3. ANASTASIO] *Sigebertus suprà cap.* CIV. Anastasius iubente Nicolao Papâ transtulit in Latinum Vitam Ioannis Eleëmosynarij, scriptâ Græcè à Leontio episcopo. *Idem de eo habet Trithemius suprà, vbi plura alia ab Anastasio è Græco translata recenset.*

4. DOMNVM] *Ita manuscrip. Gemblacensis & Aquic. deest hæc inscriptio editis.* Domnus *olim vsurpatum, cum de hominibus ageretur loco* Dominus *quod soli Christo venerationis ergò reseruabant. Infrà in hac Vitâ cap.* XLVI. Domna Porphyria. PRÆFAT.

5. LEONTIVM DE VITÆ RESIDVIS] *Leontius agit de Vitæ residuis Ioannis Eleemosynarij, quæ videlicet à Ioanne & Sophronio eius Vitæ prioribus scriptoribus fuerant prætermissa, vt ipse Leontius asserit sequenti proœmio.*

6. ABSQVE VICARIO DEI] *Egregia hîc habes Pontificis elogia, quod sit* Vicarius Dei, claiger cæli, auriga spiritualis Israëlis, vniuersitatis Pontifex, vnicus Papa, singularis pastor, specialis pater, omnium arbiter.

7. PROPTER FISTVLAM PLVMBEAM] *Non absimilis apud D. Augustinum libro* IV. *de Doct. Christ. similitudo:* Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clauis aurea, si aperire quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest? quando nihil quærimus, nisi patere quod clausum est?

8. IOANNEM ET SOPHRONIVM] *Horum de Ioanne Eleemosynario scripta nondum mihi videre contigit. Horum & mentio infrà cap.* XXXI. PROEM.

9. CYRVM ET IOANNEM] *Infrà cap.* XXX. ad templum sanctorum victoriosorum martyrum Cyri & Ioannis. *Martyrologium Romanũ* XXXI. *Ianuarij:* Romæ viâ Portuensi SS. martyrum Cyri & Ioannis, qui post multa tormenta pro confessione Christi capite truncati sunt. CAP. I.

10. PHILOCHRISTIS] *Editi hactenus* philosophis. *sic & inf. cap.* XII. & mutuò accepit à multis philochristis. *& cap.* XXV. Vidit in somnis iam dictus vir philochristus.

11. CRVCICVLAM ARGENTEAM] *Ecce morem Christianorum è collo gestandi cruciculas.*

12. VSQVE AD SILIQVAM VNAM] *Isidorus libro* XVI. *Orig. cap.* XXIV. Siliqua, vigesimaquarta pars solidi est, ab arboris semine vocabulum tenens.

13. TREMISSEM] *Editi libri addunt*, id est tertiam partem solidi aurei. *quod interpretamenti vice in textum irrepsit. Isidorus vbi suprà:* Tertiam partem (*solidi*) ideò dixerunt tremissem, eò quòd solidũ faciat ter missus. *Inf. cap.* XXXVII. tremissia.

14. MENNAS] *Narrauit hic Leontio Acta omnia Ioannis Eleemosynarij, quæ habentur à cap.* II. *vsque ad* XLVIII. *vt ibi in textu dicitur.*

15. VICEDOMINVM] *Id est, œconomum seu dispensatorem ecclesiæ: paulò antè de eodem.* Cui & erat ordinans dispensationem sanctissimæ ecclesiæ.

16. SVPER PACEM] *Intelligit diaconum, qui ante sacrũ pronuntiabat εἰρηνικὰ, pacifica. quæ erant certa formula, quas habes in Euchologio.* CAP. II.

17. IN

17. In honorabili secreto] *Metaphrastes,* ἐν τῷ σεκρέτῳ, qui erant à secreto.

18. Consecratvs est divino ivdicio] *Baronius tomo* VIII *anno Christi* DCX. *Bonifacij IV. Papæ* IV. *Heraclij Imp.* I. *Ioannis in Patriarcham Alexandrinum consecrationem ponit.*

Cap. III. 19. Cancellarios] *Infrà cap.* V. Cancellariorum, & ecclesiæ defensorum. *& cap.* XXIII. Conuocat per cancellarium suum monachum. *Apparet hic officium esse ecclesiasticum. Vide Onomasticon.*

20. In vna Campana statera] *Editi:* in vna Campanâ, id est, iustâ & æquali staterâ. *Isidorus libro* XVI. *Orig. cap.* XXIV. Satera Campana à regione Italiæ nomen accepit, vbi primùm eius vsus repertus est. Hæc duas lances non habet; sed virga est signata libris & vnciis, & vago pondere mensurata. vnicuique autem ponderi certus est modus, nominibus propriis designatis.

21. Modio, et artabe] *Editi:* modo, & artabâ, id est mensurâ modios tres continente, & tertiam partem modij. *quæ est explicatio,* artabæ. *quam explicationem in margine habebat manuscrip. Aquicinct. Isidorus libro* XVI. *Orig. cap.* XXV. Artaba mensura est apud Ægyptios, sextariorũ LXXII. composita ex numero, propter LXXII. gentes vel linguas quæ orbem impleuerunt.

Cap. V. 22. Ecclesiæ defensorvm] *Infrà cap.* XXIII. ceciderant eum ecclesiæ defensores. *Et hoc officium est ecclesiasticum. Vide Onomasticon.*

23. Hodie] *Tale olim Titi Imperatoris dictum apud Suetonium in Tito c.* VIII. *quod in Metaphraste est,* Τί μὴ βασιλεῦσαι σήμερον ὅτι μηδένα εὐηργετήσαμεν.

Cap. VI. 24 Persæ] *Contigit hæc Persarum incursio & depredatio in Syriam anno Christi* DCXIV. *Bonifacij Papæ* IV. *Heraclij Imp.* V. *vt habet Paulus Diaconus historiâ Miscellâ ex Theophane lib.* XVIII. Anno V. imperij Heraclij ceperunt Persæ Iordanem bello, & Palæstinam, & Sanctam ciuitatem, & multos in eâ per Iudæorum manus interfecerunt, id est (vt quidam aiunt) millia nonaginta: isti enim ementes Christianos, prout vnusquisque habere poterat, occidebant eos: Zachariam vero Ierosolymitanum præsulem comprehensum & pretiosa & viuifica ligna S. Crucis cum multâ prædâ abduxerunt in Persidem. *Huius calamitatis miseriam deflet Antiochus monachus Palestinæ variis homiliis. Vide Baronium dicto anno Christi, & Adonem in Martyrol.* XIV. *Septemb.*

25. Rogam] *Ita rectè MS. Aquic. & editiones vett. cum Coloniensi. in MS. Gemblacensi est,* rogandum. *malè. Mox:* quibus erat roga credita.

Cap. VII. 26. Vexanti] *Ita manusc. Aquicinct.* Editi, vexato. *Sed sollemne huius æui Scriptoribus, ita similia verba vsurpare. Ita sæpè in sequentibus libris* tribulantes *pro* tribulati.

27. Ligatvram] *Græcè Metaphrastes:* ἀπόδεσμον. *Infrà cap.* XXV. ligaturam auri.

Cap. VIII. 28. Adhvc] Editi, Adrione. *Quod vnde irrepserit, nescio.*

Cap. IX. 29. Enthecam] *Vet. editio & Colonien.* anthecam, id est archam. *Nota IC.* entheca, *& posterioris æui Scriptoribus. Cassianus libro* IV. *Instit. capite* XIV. Cumque totam enthecam cœnobij suam credat esse substantiam. *Hîc infra cap.* XXVII. Erat autem summa multa enthecarum suarum.

30. Pharvm] *Ita vterque manscr. & Metaphrastes Græcè* φάρον. *Malè in editis,* forum. *Intelligit locum prope Alexandriam notissimum Idem habes infra cap.* XXV.

31. Pentapoli] *In Metaphraste est* Decapoli.

Cap. X. 32. Logothetæ] *Editi vett.* Logothetæ, id est rationatoris. *Coloniens.* ratiocinatoris. *manuscrip. Aquicinct. superscribebat,* id est caussarum & sermonum positoris. *Erat Logothetarum certum inter ecclesiasticos officium, de quo plura in Onomastico.*

33. Collecta] *MS. Aquic. superscribebat:* id est, distributiones ad pauperes.

34. Notitiam Xenii] Notitia, *hîc est* pittacium, *vt mox sequitur. Apud Metaphrastem Græcè est* χάρτην, chartam.

35. Pittacivm] *Sæpiùs hæc vox hîc occurrit. Significat paruam schedulam. Vide Onomasticon.*

36. Obsecro te Nonna] *Ita rectè vterque manusc. & vet. editio. Non rectè in Coloniensi,* nónne. *Hoc loco* Nonna *notat Dominam. Eadem vox & alibi in his libris occurrit. Infrà cap.* XLVI. Nonna Pelagia.

37. Et sanctvm mevm Mennam] *Intelligit, opinor, Mennam Oeconomum ecclesiæ tempore Ioannis nostri, vt habetur suprà cap.* I. *Notus aliàs Mennas sanctus martyr.*

Cap. XI. 38. Niceta patricivs] *Videlicet,* filius Gregoræ patricij per Alexandriam & Pentapolim. *vt habet historia Miscella ex Theophane anno* I. *Heraclij, libro* XVIII. *apud Paulum Diaconum.*

Quòd Nicetas regnum arctari dicit, eò facere existimat Baronius tomo VIII. *anno Christi* DCX. *Bonifacij V. Papæ* III. *Heraclij Imp.* XI *quod habet Paulus Diaconus in historiâ Miscellâ libro* XVIII. Anno XII. imperij Heraclij, mense Aprili, die IV. Indictione X. Imperator Heraclius celebratâ sollemnitate Paschali mox secundâ feriâ vesperi motus est contra Persidem. Sumptis autem mutuò venerabilium domorum pecuniis aporiâ coarctatus, accepit etiam ecclesiæ magnæ multa candelas ferentia, simul & alia vasa ministratoria. Quibus conflatis exarari fecit in his numos aureos & argenteos plurimos.

Porrò, subdit Baronius, collectio eiusmodi pecuniarum non facta est Constantinopoli tantùm, sed & in aliis totius Imperij ciuitatibus, in quibus pretiosum aliquid inuentum esset. Legati sunt in Orientalem plagam ab Imperatore Quæstores viri quidem insignes: Alexandriam autem & in vniuersam Ægyptum missus est Nicetas patricius. Hic igitur cùm Alexandrinæ ecclesiæ pecunias in fiscum inferre conaretur, nactus est aduersantem Ioannem Alexandrinum episcopum, qui cuncta solebat in pauperes erogare, cùm negaret se daturum, quod suum non esset, sed pauperum.

Sed pace Baronij dixerim, non quadrant hæc cum ætate & historiâ Ioannis. Siquidem Paulus Diaconus eam pecuniæ exactionem ponit anno XII. *Heraclij, Baronius verò anno* XI. *eiusdē Imp. At, vel ipso Baronio ibidem teste, Ioannes anno* XI. *Heraclij obiit. Accedit quòd tam Leontius quàm Metaphrastes in Ioannis Vitâ asserunt, post hanc Ioannis & Nicetæ de pecuniâ contentionem, eos amicos inter se vixisse, adeò vt Ioannes pòst factus sit eius compater: an liberos eius è sacro fonte suscipiens? Et ipsa Leontij & Metaphrastæ narratio satis indicat, hanc contentionem non vltimo Ioannis anno, sed longè antè contigisse.*

39. Bvllam] *Manuscr. Aquic. superscribit,* id est sigillum. *Infrà c.* LI. Bullare, *item* pittacium bullatum. *Sæpiùs hæc vox in variis Auctoribus eo signifi-*

gnificatu occurrit, vti & in Vitâ S. Basilij suprà cap. x. Vide Onomasticon.

Cap. xii. 40. Cosmà] *Iam ante Ioannis tempora inualuerat in ecclesiâ Alexandrinâ labes Simoniaca, ad quam extirpandam Gregorius Papa lib.* xi. *ep.* xlix. *Indict.* vi. *Eulogium Alexandrinum episcopum hortatur.*

41. Svbtilitate] *Editi* subtilitate, id est tenuitate & paupertate. *Inf. cap.* xxxvii. *rursus eodem significatu occurrit.*

42. Et sancto altari adstitisset] *Græcè apud Metaphrastem:* Αὐτὸς δὲ τῷ βήματι παρεστώς. *quod Heruetus vertit:* cùm ipse autem adstaret in tribunali. *imò* altari: *ita enim Græcum in re sacrâ* βῆμα *accipitur.*

Cap. xiii. 43. Sanctvm velvm exaltatvr] *Metaphrastes clarius:* Κατ᾽ αὐτὴν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ τὸ ἱερὸν καταπέτασμα τῶν θείων ἀναιρεῖται δώρων: Eâ ipsâ horâ, in quâ sacrum velum aufertur à sanctis donis. *Sic in Gulielmo Bibliothecario de Vitis Pontiff. cap.* cxii. *in Stephano VI.* velothera circa altare, *habes.* Contulit in eadem basilicâ Apostolorum (*Iacobi & Philippi*) cortinam lineam vnam, velothera serica tria in circuitu altaris. *Atque ibidem sæpiùs habes vela circa altaria.*

44. Intimat diacono facienti orationem, qvam diaconvs solitvs facere erat, vt reinciperet a capite] *Metaphrastes:* Δηλοῖ τῷ διακόνῳ τὴν συναπτὴν αὖθις ἐπαναλαβεῖν: Significat diacono vt connexam resumat petitionem. *Anastasius interpres videtur legisse,* συνήθη *pro* συναπτήν. *Nisi potius paraphrastem egerit. Nam* συναπτὴ *à diacono dici solita oratio, quæ & διακονικὰ dicebatur. quod fortè hic in Græco fuit. De vtraque vide Euchologium.*

45. Cimiliarchivm] *Occurrit & infrà capite* xlvi. *Editi:* cimiliarchium, id est secretarium principale. *& ita in manusc. Aquic. superscriptum erat. Propriè* κειμηλιαρχεῖον cimeliarchium *est vestiarium seu archiuum cimeliorum, vbi ornamenta & donaria ecclesiæ reponebantur. Anastasius Bibliothecarius in Vitis Pontificum cap.* lxxii. *in Seuerino:* Sigillauerunt omne vestiarium ecclesiæ, seu cimilia episcopij, quæ diuersi Christianissimi Imperatores seu Patricij & Consules pro redemptione animarum suarum B. Petro Apostolo reliquerant. Cimelia *hæc, vestiariorum gazæ dicuntur Gulielmo Bibliothecario in Vitis Pontiff. cap.* cxii. *in Stephano VI.* Quid mirum si vestiariorum gazas ablatas repetit, qui sacraria perquirens, de pluribus donariis & ecclesiarum ornamentis pænè nihil inuenit.

46. Mali modi clericvm] *Quod explicat manusc. Aquic. superscribendo:* id est, malos mores habentis. *Græcè fortè fuerit* κακότροπον.

Cap. xiv. 47. Deiferi qvidem SS. PP.] *Cuius hæc sententia sit, nondum mihi compertum.*

48. Mvltvm ergo contra se secreto contendentes] *Editi:* Coram secretario contendentes. *MS. Gemblac.* contra se acriter contendentes. *Manuscrip. Aquic.* coram secreto contendentes.

49. Mittentibvs igitvr ambobvs metanoeam] *Editi addunt:* id est pœnitudinem siue recognitionem. *Quid sit* βάλλειν μετάνοιαν *iam explicui ad Vitam S. Basilij cap.* xi. *n.* 54. *Infrà capite* xxxv. Et mittens genuflexiones.

Cap. xv. 50. Georgivm] *Ita vterque manusc. ita & Metaphrastes. Coloniensis editio,* Gregorium. *Baronius tomo* viii. *anno Christi* dcx. *Bonifacij V. Papæ* iii. *Heraclij Imp.* xi. *quia apud Nicephorum in Chronico Ioannem Georgius in episcopatu Alexandrino sequitur, existimat hunc illum esse consobrinum eiusdem Ioannis, de quo hic agitur. rationem coniecturæ suæ addit; quòd antiquitus in more esset positum Ecclesiæ Alexandrinæ, vt defunctis illis episcopis, qui præstantiores fuissent, & eam illustrassent Ecclesiam, aliquis ex eorum propinquis successor eligeretur, vt vidimus de Cyrillo nepote Theophili in locum eius subrogato. Hactenus* Baronius.

Valdè ego dubito an eâ tunc ætate esse potuerit Baron. t. 4. *Georgius Ioannis nepos, vt episcopi Alexandrini mu-* an. 412. *nere fungi posset: quem hoc capite flentem instar pueri vel adolescentis habemus.*

51. Postqvam coronatvs est Imperator] Cap. xvii. *Quod de more hoc, dum coronatus est Imperator, hic dicitur, non memini alibi legere. Consultò hoc imitatus est Ioannes Eleëmosynarius, & post eum alij aliud non absimile excogitarunt. Illustre exemplum edidit Maximilianus I. Imperator, cui cùm displicuisset palatium, quod apud Oenipontem fabricabatur, aliam se domum, quæ magis placitura erat, ædificaturum se esse affirmabat. Eâque die sarcophagum cum omni supellectile libitinariâ clam parari iussit, eumque omnibus expeditionibus secum vexit, & quàm diligentissimè singulis noctibus conseruari iussit. Arbitrabantur plerique aulici, thesaurum aliquem illic conseruari: alij nonnihil librorum, quibus historiæ veteres continerentur. Cæsar verò subridendo, in rei cuiusdam sibi omnium charissimæ vsum, deferri illum dicebat. Ita refert Reinhardus Lorichius Hadamarius.*

Sic olim Philoromus presbyter Galata annos sex in sepulcris mortuorum habitasse dicitur, vt mortis formidinem superaret. Palladius cap. cxiii. *Heraclides cap.* xxxii.

52. Stvdiosi] *Quid hic in Græco fuerit, diuinare non possum.* σπουδαῖοι *respondet Latino verbo. Sed qui hi* studiosi? *Metaphrastes habet:* Qui præfecti erant operi.

53. Sanctvm Modestvm patriarcham Ierosolymorvm] Cap. xix. *Ita legendum ex manuscripto Aquicinctino. Vetus & Coloniensis editio,* sanctum & modestum. *Modesti huius sæpiùs meminit Antiochus monachus Lauræ Sabæ abbatis, qui hoc tempore vixit, in epistolâ ad Eustathium præpositum monasterio Datalenæ Ancyræ ciuitatis Galatiæ, quam habes in eiusdem Antiochi Pandecte. In quâ hæc huc facientia:* Modestus sanctitatis eximiæ vir (de quo non semel dictum) non eorum modò prouidam gerit curam sollicitus, quæ per hanc vastam eremum sparsim disiecta sunt, monasteriorum, sed & moderandæ huic ciuitati, ac vniuersæ circùm finitimæ regioni solerter prospicit, Deo eidem cooperante in omnibus. Hic enim ad viuum nobis exprimit imaginem noui cuiuspiam Beseleelis, aut certè Zorobabelis. Gratiâ etenim plenus Spiritus sancti, templa Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ quidem barbarico igne conflagrarunt, in sublime erigit omni prorsus digna veneratione, puta ædes sanctæ Caluariæ, ac sanctæ Resurrectionis, domum insuper dignam omni honore venerandæ Crucis, quę mater ecclesiarum est, sed & sanctæ Assumptionis ædem à fundamentis exædificauit: adeò vt per hæc læta initia de futuris quoque spes amplissimas concipiamus,

idque

idque vel ob eos maximè, qui huc sperantur venturi ab exteris regionibus, sancta hæc loca vt adorent, vt omnes in commune glorificemus Deum.

Patriarcham Ierosolymorum, *& alij Auctores Modestum ponunt præfuisse Ierosolymorum ecclesiæ. Acta Anastasij Persæ* XXII. *Ianuarij:* De eo refert ad Modestum, qui sedi præerat Apostolicæ. *Suidas in Heraclio:* Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπῄει, καὶ Μοδέστῳ ἀρχιερεῖ καὶ τῷ αὐτοῦ κλήρῳ πάντα ἐπιδείξας, Ierosolyma profectus Modesto Pontifici & eius clero monstrauit. *Menæa Græcorum diem illi assignant* XVI. *Nouembris, & Ἱεροσολύμων ἀρχιεπίσκοπον*, Ierosolymorum archiepiscopum *vocant.*

Baronius tomo VIII. *anno Christi* DCXVI. *Deusdedit Papa* II. *Heraclij Imp.* VII. *Quòd, ait, Zacharias viueret, non alius admissus est Ierosolymorum episcopus, cùm non liceret in eodem loco episcopos duos esse; licet ob episcopalem præfecturam idem, viuente adhuc Zachariâ, fuerit nominatus Ierosolymorum Præfectus, vt in Actis S. Anastasij martyris, dum agitur de eius Baptismo post Zachariæ reditum per Modestum Ierosolymis exhibito. Sed reuerà si non episcopus, loco tamen episcopi, vsquedum is ipse postliminio rediit Zacharias, Modestus illam administrauit ecclesiam, cuncta restituens.*

54. MILLE RESTES SICCATORVM PISCIVM, QVI MENOMENÆ] *Ab hoc ritu, quo siccati pisces & alia colligantur, existimo hodieque vulgò dic*, een rist *vel* reste *bucking*h. een rist aiuyn.

Menomenas *existimo esse, quas Plinius lib.* XXXII. *cap.* XI. Mænas *vocat.*

Cap. xx. 55. PSIATVM] *Manuscript. Aquic. superscribit*, id est mattam. *Iam aliquoties de eo dictum. Vide Onomasticum.*

56. VT GLOMVS TREMENTES] *Ita editi & manuscriptus Gemblac. sed in manuscr. Aquic. est*, vt glomus tremantes.

57. ZEMATE] *Ita MS. Aquic. & superscribit*, id est iactura aquarum vbi carnes coquuntur, vel fermento aut fæce. *MS. Gemblac.* Zimate. *Editi*, schemate. *male.*

58. RACHANELLÆ] *Ita vterque MS. & Aquicinct. superscribit*, id est panniculi. *Editi:* recanellæ. *malè. Formantur* rachanellæ à rachanæ, *vt infrà vocantur cap.* XXVI. *Quamquam vtrumque puto esse pænu. Vide Onomasticon.*

59. EXPOLIARE DIVITES, ET IPSVM ETIAM HYPOCAMISIVM, &c.] *Sanè intellige. ipse sè explicat, cùm dicit* beneuolè *auferendum. Nec enim furandum, vt quis eleemosynas largiatur. Augustin. serm.* XXXV. *de verbis Domini:* Hoc (Facite

Lucæ 16. vobis amicos de mammonâ iniquitatis) quidam malè intelligendo rapiunt res alienas, & aliquid inde pauperibus largiuntur, & putant se facere quod præceptum est, *&c.* De iustis laboribus facite eleëmosynas. Ex eo quod rectè habetis, date, *&c.* Nolite velle eleëmosynas facere de fœnore & vsuris. Fidelibus dico.

Hypocamisium. *Manuscrip. Gemblacens.* ypocamisium. *MS. Aquicinct.* yppocamisium, *cum superscriptione*, id est vestimentum, quod subtus camisiam est. *quod post in omnes textus editos irrepsit.*

60. QVOD CIRCA S. EPIPHANIVM ET IOANNEM] *De hac historiâ vide Vitam S. Epiphanij* x. *Ianuarij.*

Cap. xxi. 61. A MANCIPIO] *Id est pistrino. Hoc paucis notum. Vide Onomasticum.*

62. IN VNA QVIDEM ACIE] *An intellige lancem trutinæ? An in Græco erat φάλαγξ, ambiguum vocabulum, quod & trutinam & aciem exercitus significat? Vide Onomasticon.*

63. VAVE] *Editi veteres* ve ve *Colon.* Papè!

64. ESOPHORIVM] *Manuscr. Aquic. explicat*, id est vestimentum interius, quod interula, vel fibula collo appensa vocatur. *Vide Onomast.*

65. ET SALVTAREM SANCTVM ABBATEM CYRVM] *Explicatius Metaphrastes:* ad adorandum sanctos Cyrum & Ioannem. *Erat horum celebris Alexandriæ memoria, & templum quoque iis dicatum. Vide sup. cap* I *n.* 9. Ca. xxiii.

66. IMPIGRE] *Ita rectè in manuscriptis. Vetus editio* impingere. *Coloniensis* iniungere. Cap. xxiv.

67. SANCTIS THEOPHANIIS, ET DOMINICA SANCTA, ATQVE SANCTA PENTECOSTE] *Triplici hoc tempore pro eo qui defunctus putabatur collecta facta. Simile exemplum de vinculis captiui solutis, dum sacrum pro eo tamquam defuncto fieret, habet Gregorius hom* XXXVII *in Euang.*

68. ORAVIT QVIDEM EI] *Puto intelligi*, orauit pro eo. *Infra cap.* XXXVII. Vade, ora furtis meis. Cap. xxv.

69. THOLOS] *De hoc ædificij genere vide Onomasticon.* cap. xxvi

70. CVM STOREIS ET RACHANIS] *Manuscr. Aquicinct.* cum toris & rachanis. *MS. Gemblacen.* cum storis & rachanis. *vetus editio:* cum storis & raconis. *Coloniensis:* cum storeis & sacis. *Dicuntur hic* rachanæ, *vnde suprà cap.* XX. *dicta sunt* rachanellæ.

71. AORIA] *Coloniensis editio:* Adhira. *Sed vterque MS. vt impressi.* Ca xxvii

72. VOLENTES] *Ita vterque manusc. Editi*, volebant. *Sed mutarunt verius barbarismum. sic infrà, cap.* XXXIII. *initiò* Audiens *pro* Audiuit.

73. SEVERIANITIS] *Intellige, opinor*, Acephalos *hæreticos, qui paulò ante tempora Ioannis Eleemosynarij orti circa annum* DXIII. *a Seuero Antiocheno episcopo. de quo Euagrius hist. Eccl. libro* III. *cap* XXXIII. *&* XXXIV. Cap. xxxi

74. GALLODROMI] *MS. Aquic. superscribebat:* mangones discurrentes & fraude decipientes. *Ita & textus editionis veteris & Coloniensis. Sic apud Palladium est* ... *, quod vertunt mercatorem negotiantem in Hispaniâ.* Ca xxxiv

75. SIRIDONIS] *Infra hoc capite:* Ingressus monasterium abbatis Seridonis in Gazâ. *Occurrit S. Seridon vel Siridon episcopus in Martyrologio Romano* II. *Ianuarij.* Cap. xxxv

76. VNIVS ÆREI LVPINOS] *Ita supplet manusc. Aquic. quod deest editis. MS. Gemblac. habet*, vnius nummi ærei pretium.

77. CONSTANTINVM] *Habetur historia apud Sozomenum lib.* I. *cap.* XVI. *Theodoretum libro* I. *capite* XI.

78. SECVNDA SYNODVS IN NICÆA.] *Imò prima generalis in Nicæâ: nisi fortè ante eam aliqua particularis Synodus ibi habita sit vel intellige secundam Synodum in Nicæâ respectu Synodi Apostolorum, quæ omnium prima generalis fuit.*

79. PORTA SOLIS] *Locus Alexandriæ, cui proxima est ecclesia S. Metræ, vt hic sequitur.*

80. IN ECCLESIA METRÆ] *Editio Coloniensis*, in ecclesiâ matre. *Vetus*, in ecclesiâ metre. *Manusc. Aquicinctinus*, in ecclesiâ matræ. *Manuscrip. Gemblacensis*, in ecclesiâ meretriculæ. Metras, *seu*

Mettanus *martyr Alexandriæ* XXXI. *Ianuarij. Martyrologium Romanum* XXXI. *Ianuarij:* Alexandriæ natalis S. Mettani martyris, qui sub Decio Imp. cùm ad iussionem paganorum nollet impia verba proferre, illi totum eius corpus fustibus colliserunt, vultumque & oculos præacutis calamis terebrantes, ipsum extra vrbem cum cruciatibus expulerunt, ibique lapidibus oppressum interemerunt.

CAP. XXXVII. 81. DENOS] *Ita vterque MS. Editi* denarios. *Iubebat dominus, vt quinque numos furaretur, ille denos furabatur.*

CAP. XXXVIII. 82. FACIT MISSAS IN ORATORIO SVO, NVLLVM HABENS NISI MINISTRVM SVVM] *Ecce vsum in Ecclesiâ celebrandi Missas priuatim.*

CAP. XL. 83. PEIERANT CORPVS] *Ita vterque manuscr. Vetus editio,* peierant corpus. *Coloniensis:* indignè percipiunt corpus.

84. FICVS TVRBATVR] *Ita vetus & Coloniensis editio, & manusc. Aquicinct. At in manusc. Gemblac. est,* ficus tunditur.

85. SIMEONI, QVI IN COLVMNIS STETIT] *Visio hæc deest in Vitâ Simeonis Stylitæ sup. Aït autem eum stetisse* in columnis, *quia varias columnas instituit idem Simeon. Vide suprà in Vitâ eius, cap.* V.

CAP. XLIII. 86. FEMINÆ LEGITIME DVDVM CONIVNCTVS] *Non ait feminæ coniunctum cùm Patriarcha esset, sed dudum, & iam olim. Clarè Metaphrastes initio Vitæ eius.*

CAP. XLVI. 87. THVRIBVLVM] *Simile castitatis exemplum sup. in Vitâ S. Basilij cap.* IX.

CAP. XLVII. 88. VNVM MENDACIVM PROPTER DEVM] *Caue intelligas vllâ vnquam ratione mentiendum. Ipse se explicat quomodo pium hanc fraudem intellexerit, etsi alter verum in terris pretium inuentum existimabat.*

CAP. XLVIII. 89. QVANDO PERMITTENTE DEO] *Baronius tomo* VIII. *anno Christi* DCXX. *Bonifacij V. Papæ* III. *Heraclij Imp.* XI. *Porrò, inquit, qui exscripsit ex prototypo, Metaphrasten paraphrasticè aliquid addidisse ad Acta Leontij, non negamus, vt quæ posteà addidit haud veritate constantia verbis istis:* Hic reuerà bonus pastor, dominus inquam Patriarcha, credens Principi pastorum Christo, qui iu-
Matth. 10. bet: Si persecuti fuerint vos in vnâ ciuitate, fugite in aliam: cùm esset Alexandria tradenda Persarum manibus, diuinâ prouidentiâ illinc quidem recedit, migrat autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largiturus, vt quę eum aluerat: prędixerat enim, iam appropinquare decessum.

Hæc, inquam, ab ipso addita, nulla est apud me dubitatio. Etenim Persarum incursionem factam in Ægyptum diu antè contigisse, certum est ex iis, quæ superiùs dicta sunt: quo tempore ipso nequaquam suam reliquit ecclesiam, etsi latebras, ne captiuus duceretur, captasse potuit. Ceterùm huius Alexandriâ profectionis alia caussa longeque diuersa fuit. Cùm enim virtutem tanti viri Nicetas patricius cognouisset, optauit eum ducere ad Imperatorem Constantinopolim, quo ab ipso perceptâ benedictione, securior ille ad Persicum bellum proficisceretur. id quod demonstrant ipsius verba Leontij, quæ sequuntur. Hactenus Baronius.

Optassem equidem, Baronio in memoriâ hæsisse, quod scripserat in Martyrologio Romano ad diem XXIII. *Ianuarij, vbi ait duplicem esse editionem & translationem Actorum Ioannis: non de periodo illâ, quasi à Metaphraste inserta sit, illi in mentem venisset. Nam & Leontius, quem hic edimus, eamdem periodum habet; vt nulla mihi dubitatio sit, quin & Metaphrastes eam ex Leontio hauserit.*

Etsi verò anno VI. *Heraclij (cui Baronius Christi annum* DCXV. *assignat) habeat Paulus Diaconus in Historiâ miscellâ libro* XVIII. *Persas Ægyptum depopulatos; tamen statim ad propria redierunt. Post verò imminebat grauis tempestas, quâ non tantum opes, sed & vita Christianorum periclitabatur; de quâ idem Paulus:* Anno XI. imperij Heraclij durus Chosroes iugum suum super omnes homines fecit in effusione sanguinis & ratione tributorum. *Atque eam tempestatem fugit Ioannes noster, quâ occasione arreptâ (vt narrat Leontius & Metaphrastes) Nicetas patruus eum ad Imperatorem deducere voluit, qui se iam ad bellum contra Persas accingebat, vt illi videlicet benedictionem suâ impertiretur.*

90. IN RHODVM] *Ita vterque manuscr. Editi,* interdum. *Notissima insula Rhodus.*

91. VENI IVBE] *Ita manusc. Aquicinct. Gemblacensis,* veni. *Editi,* venire iuberis. *Vox hæc* iubeo. *à posterioris æui Scriptoribus variè vsurpata. Aurelius Victor:* Maximianum Imperatorem iubet. *Idem:* Cæsarem iubet. *Quod Casaubonus Notis ad Ælium Verum Spartiani capit, pro* creat. *Sic* non iubere *dictum notat pro* prohibere, *in Alexandro Seuero Spartiani.*

92. AMATHVNTA] *Ita formabantur hæc sæculo nomina.* Amathus *Ptolemæo est oppidum Cypri. vt à* Persis Persidos *formabant* Persida *nominandi casu, ita ab* Amathus Amathuntis *formarunt* Amathunta, *etiam nominandi casu.* CAP. XLIII

93. HOC ECONTRA] *Totum hoc membrum contrarium, & tamen sensui necessarium, deest omnibus editionibus. Supplens ex vtroque manuscripto.*

94. TYCHONIS] *Manusc. Aquicinct.* Thiconis. *manuscr. Gemblacen.* Tichonis. *editi* Tyronis. *Omnino Tychonis legendum, cuius memoria exstat in tabulis Ecclesiasticis. Martyrologium Romanum* XVI. *Iunij:* Amathuntæ in Cypro S. Tychonis episcopi tempore Theodosij iunioris. *Menologium Græcum & Menæa* XVI. *Iunij.*

95. CORPORA SVA SEPARANTES] *Simile exemplum habes in aliis Sanctorum Vitis.* CAP. L.

96. A RHODO.] *Ita vterque MS. Editi,* Arbodo. *pessimè.* CAP. LI.

97. PITTACIVM] *Ita vterque MS. Editi,* peccatum. *Sed* pittacium *rectum esse, suadent sequentia. Scribitur plerumque* pyctacium *vel* pictacium, *πιττάκιον est libellus, epistola, tabella. Vide Onomast. Simile exemplum in Vitâ Basilij suprà cap.* X.

98. LIPSANI] *Ita rectè vterque MS. & Aquic. superscribebat:* id est, corporis vel reliquiarum. *Vetus editio* lipsam. *Vnde Coloniensis fecit,* ipsa.

99. VNO HINC ET ALTERO HINC ASPITANTIBVS] *Ita manuscriptus Aquicinctinus. Editi:* vno hinc & altero inde ei assistentibus. *Ex lectione Aquicinctini codicis fortè quis diminubit legendum,* astantibus *vel* aspectantibus. *Repræsentaui veterem lectionem, si fortè proba sit, & alibi etiam reperiatur. Inuenio in Glossis Isidori:* Aspita, ruina. *Ita & in Glossario MS. Camberonensi.*

100. S. MARTYRIS MENNÆ] *Festum eius occurrit in Menologio & Menais* XI. *Nouembris. Et tamen in iisdem Ioannis festum ponitur* XII. *Nouembris. An hoc factum ex Translatione festi, quòd Mennas celeberrimus erat martyr toto Oriente notus? vt Ioanni diem sequentem dederint?* CAP. LIII.

VITA

VITA SANCTORVM EPICTETI PRESBYTERI ET ASTIONIS MONACHI,

8. Ivlii.

AVCTORE INCERTO.

Cap. I. TEMPORIBVS [a] Diocletiani profanissimi imperatoris, erat quidam presbyter in partibus Orientis, nomine Epictetus, religiosam vitam agens, & castus in omni sua conuersatione existens. Hic namque à paruâ ætate in seruitio Domini enutritus, exercebatur in omnibus iustificationibus Iesu Christi. Cùm autem ad maturam peruenisset ætatem, vt Samuel, quondam ephod sacerdotale promeruit portare, eò quod multa signa ac prodigia per eum diuina gratia in omnibus operabatur. Denique cæcorum sæpe oculos orationibus illuminabat, sed & leprosos ad se venientes emundabat, paralyticos sanabat, ac de obsessis corporibus dæmonia effugabat.

A puero puer Epictetus. Psal. 118. 1 Reg. 2. *Miracula fecit.*

Cap. II. Igitur vnà e diebus dum solus suâ in cella resideret, ac solitas orationes Christo exhiberet, quædam puella Comitis cuiusdam filia, omnibus membris præter linguam tota mortua ad eum perducitur. Cùmque pro foribus eius pater filiam posuisset, ingressus ipse ad sanctum, genibus eius subito aduolutus, taliter clamans & dicens: Miserere mei, ô homo Dei excelsi, eò quòd Deus tuus, totus misericors & miserator à seruis suis pronuntiatur. Ne velis me, quæso, proiicere à facie tuâ, cùm ille gratanter suscipiat omnes ad se confugientes. Ego enim vnicam habeo filiam annos ferè xv. ætatis agentem, sed hæc per triennium temporis a nimia paralysi dissoluta est. Itaque non dubito quòd ille qui xii. annorum fluxú sanguinis restrinxit, poterit, si voluerit, & filiæ meæ per te integram incolumitatem præstare, eò quòd fidei ipsius nos viuimus, & filij sanctæ Ecclesiæ existimus, atque in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti sumus baptizati. Hoc audiens sacerdos Domini, iussit puellam intrò ad se perduci. Quam cùm ante ipsius pedes pater posuisset, taliter pro eâ homo Dei preces profudit ad Dominum Deum dicens: Deus æterne, agitator Cherubim, qui de cęlo descendisti, vt paradiso exulatum in antiquam reduceres possessionem, qui per humanitatis tuæ dispensationem nostram infirmitatem suscepisti, vt te nos in nostris vasis fictilibus possidere promereamur: quæso Domine quæso, dignare respicere in fidem famoli tui: & sicut filiam archisynagogi de mortis ianuis reuocasti ad vitam, ita & nunc huius vnicum pignus per tuam gratiam recuperare in priorem habitum dignare, vt agnoscat hæc generatio incredula & peruersa, sanctum & terribile nomen tuum colere, & enarrare mirabilia tua in omni tempore. Et finitâ oratione, de sanctificato oleo puellæ membra vniuersa perunxit. Quæ hanc sanitatem ac medelam consecuta, ita cum parentibus suis Dominum benedicebat. Tunc sanctus Epictetus præcepit patri puellæ dicens: Si cupis, ô charissime mi, vt nulla de reliquo infirmitas seu vexatio aliqua in domo tuâ præualeat, per singulas septimanas cum omni tuâ familiâ Dominica Sacramenta cum deuotione intimâ, & mundo corde percipere festina. Hæc cùm dixisset, lætum eum & bono animo cum omnibus ad propria abire imperat.

Matth. 9. *Oratio Epicteti.* Marc 5. *xv. annorum paralyticam oleo sancto inunctam sanat.* *Patri cum familiâ, vt omni hebdomade communicet, suadet.*

Item alio tempore dæmoniacus quidam ad eum deductus. Quem cum secum degere Dei homo fecisset, cœpit triduum taliter diabolus ad eum vociferari & dicere: O crux, ô tormenta, quæ sine caussâ patior. Quam bene mihi semper in Phrygiæ partibus erat, quomodo quotidie hominibus Cap. III.

EPICTET. ET ASTION.

meum sacrificium ritumque suadebam? in quantis itaque honoribus ego miser illic degebam, sed nunc vsque non intellexi, eò quod leuitate quadam inde recessi & huc perueni. Ego namque sum ille, qui per Montanum plurima verba, & blasphemiâ plena protuli. Ego per Maximillam diuersa perpetraui scelera. Ego totam illam regionem ad meam culturam sordesque detraxi. Ego per Arium Alexandrinam vrbem inuasi, atque vt Filium Dei viui creaturam diceret, persuasi. Ego per Manem Manichæorum hæresim institui, atque vt mihi ieiunia consecrarent, ostendi. Ego per Donatum totam Africam deuastaui. Et ecce, nunc ab vno famulo tuo vt mancipium fugitiuum ligatus teneor, ô Christe. Hæc & plura horum dæmone vociferante, a beato viro increpatus, tertio die a suo domicilio recessit, purgataque persona Christo Domino gratias referebat.

Dæmon multorum hæreticorum patrem se profitetur.

Dæmoniacum sanat Epictetus.

CAP. IV.

Alio rursus tempore cæca mulier ad eum perducta est, & stans coram ipso, taliter deflebat dicens: Qui sis, agnosco, sed & quantum apud Deum valeas, credo. Ne ergo velis despicere fletum meum, nec in vanum ducere obsecrationem meam. Totius namque prouinciæ huius medici suam in me prudentiam industriamque exercentes, in nullo prodesse potuerunt: sed & quantum in me suam artem demonstrauerunt, in tantum ego misera doloribus dissoluebar. Vnde obsecro sanctitatem tuam, vt digneris tantummodò dexteram tuam super oculos meos in nomine Christi tui imponere: & credo, quod mox meorum luminum visio per te mihi tribuatur. Tunc sanctus Epictetus admirans huius feminæ fidem, dexteram suam super oculos eius posuit, glorificans Domini bonitatem, & dicens ad eam: Secundum quod credidisti ô filia, fiat tibi. Adhuc verba in ore Christi sacerdotis voluebantur, & repente patefactis oculis mulier lumen aspexit, clamans & dicens: Gloria tibi Deus Christianorum, qui non despicis peccatores in errore positos, sed propter magnam misericordiam tuam suscipis & saluas ad te conuertentes se. Et cùm hæc dixisset, statim cum vniuersâ domo suâ credidit in Deum Saluatorem. Et quia satis longum est, si velimus vniuersa mirabilia, quæ per eum Dominus operatus est, studioso Lectori exponere: hæc interim pauca de multis in transcursu perstrinxisse sufficiat. nunc verò ad propositum opus reuertamur.

Cæca lumen restituit.

CAP. V.

Vnâ itaq; e diebus dum quidā adolescens nimium decorus vultu, & pulcher aspectu, Astion nomine, visitationis gratia ad eum deuenisset, atque iuxta se eum sedere beatus presbyter rogasset: ponens manum super caput eius, cœpit eum blandis sermonibus taliter ad fidem Domini cohortari dicens: Quis, inquit, es tu, ô dulcissime fili, & vnde venis, aut quo vadis? aut cuius filius seu generis sis indica mihi. At ille respondens dixit ad eum: Originem vel genus meum, qualiter beatitudini tuæ exponam, ô beatissime pater, ignoro. Hoc ergo quod scio, tantummodo breuiter & in transcursu tibi indicabo. Pater meus primarius vrbis huius & nimium ditissimus habetur: mater vero de illustrium genere & Iuliani senatoris extitit filia, qui me quotidie quasi vnicum pignus ac pretiosissimam inspiciunt margaritam. Et sanctus ad hæc: Bene dixisti, mi nate, quia velut margaritam inspiciunt: non enim iam habent, sed inspiciunt tantummodo, eò quod benedicta anima tua pretiosior omni margarita omnique metallo habetur Christo, quam sibi ipse Saluator noster iam in suum ministerium & ad seruiendum elegit vt video. Veni ergo mi nate, & respue ea quæ in mundo hoc habentur, vt cum sanctis omnibus illa in futuro percipias quæ hic non videntur. Ista enim omnia quæ hic intuentur, transitoria sunt & peritura; illa autem quæ Deus sibi seruientibus præparauit, manent in æternum, quomodo & ipse manet in æternum. Nam aurum hoc, fili, quod videtur, non est verum, sed quædam vanitas est phantasiæ, per quam in hoc mundo illuduntur animæ iustorum. Similiter & argentum quod istis oculis cernitur, falsum possidet nomen, quod ab omnibus fabricatur & limatur, tantummodo vt decipiat rapaces & suadeat insipientes. Veni ergo, & audi me, fili dulcissime, & ego tibi ostendo quale aurum tibi est eligendum, vel quale argentum sit concupiscendum, illud scilicet quod Dominus noster atque Saluator in se credentibus impartitur dicens: Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, vt locuples fias, & vestimentis albis induaris, vt non appareat confusio nuditatis tuæ. Aurum ergo hoc ignitum probatum, Christus Dominus noster est. Et, fili, qui voluerit eum in sede sui pectoris habere, statim diuitias cælestes promerebitur, & vestimentis albis induetur, id est, Fide, Spe, & Charitate, per quas de reliquo non hunc visibilem mundum tantùm, sed & diabolum, quem vos vt dominū colitis, cum vniuersis Angelis eius potens superare. Nam & pater tuus iste qui videtur, fili, non est verus pater, sed omnipotens dicitur Deus pater tuus, & ideò alius dicitur ille, & alius iste pronuntiatur. Ille namque

Astionem adolescentem conuertit.

Apoc. 3.

Quid intersit inter Deum & patrem carnalem.

namque inuisibilis & inenarrabilis existit, hic vero visibilis & corruptibilis est. Ille incomprehensibilis permanet & immortalis, hic corruptibilis & mortalis in omnibus degit. Per illius igitur dispensationem constat vniuersa, per istius verò ordinationem nihil permanet stabilitum. Ille iussit, & factus es; mandauit, & in vtero matris formatus es; præcepit, & egressus es; imperauit, & ad hanc iuuenilem ætatem perductus es. Et quidem iste visibilis pater honorandus est, fili, non tamen sicut ille; eò quòd ille ad imaginem & similitudinem suam nos condidit & creauit, intellectum quoque ac prudentiam donauit, sensum peruigilem, & memoriam bonorum habere concessit, atque super omnia opera sua nos constituit dominatores, ex seruis in filios & fratres atque amicos nos sibi per suam gratiam adoptauit: & ideò hunc verum patrem, qui nobis tanta præstitit bona, semper cōuenit, fili, agnoscere & adorare. Nam & isto visibili patri ad hoc tantum honor est deferendus, quòd serui ministerium erga nos sæpè exercuit in paruâ ætate constitutos, frequenter nos dum pauit, sæpiùs dum sollicitus fuit ad ea quæ infantiæ nostræ erant necessaria, dum osculata est caro quæ carnis sunt, dum sollicitudinem habuit pro visceribus propriis. Ecce itaque pro talibus caussis honor ei deferendus est.

Cur parenti honor deferendus.

Sed & mater nostra alia habetur, fili. Non hæc visibilis, sed immortalis permanet. & quæ digne Saluatori nostro est desponsata, atque per Angelos est adornata, per prophetas exornata, per apostolos glorificata, per martyres & confessores exaltata, atque in Christô, & per Christum in cælesti thalamo est eleuata: quæ & ab hominibus hæc sancta mater Ecclesia pronuntiatur. Cuius vox, vt turturis habetur, ad cuius labia distillant aromata: scilicet apostolorum doctrina. Cuius oculi, duo sunt cæli luminaria: cuius dentes sunt candidi, & quasi de lauacro ascendentis. Quem mysticum sensum + vigintiquatuor libri sacratissimâ habent in figurâ. De cuius manibus stillat myrrha, quod est iustitia & fides vera. Cuius decem digiti, decalogi virtutem continent & sacramentum. Cuius vbera duo sunt Testamenta: Mosaica scilicet lex, & Euangelij gratia. Cuius pedes similes sunt aurichalco: cuius venter & interiora, sacratissimi fontem Baptismi, & omnium gentium declarant regenerationem. Veni ergo, dulcissime mi nate, & huius verissimæ matris tuæ vbera suge: & acquiescens monitionibus, respue quæ in hoc sæculo videntur, vt illis frui merearis,

Matris Ecclesiæ descriptio ex Canticis.

quæ in futurâ vitâ suis filiis se Deus repromisit donare. Sed & verum patrem nostrum audi dicentem: Exi de terrâ tuâ, & de cognatione tuâ, & veni in illam terram, quam demonstrauero tibi: in terram scilicet viuentium, & regionem Sanctorum: in terram fluentem lacte & melle, id est, in doctrinâ apostolorum & prophetarum. Et cum vniuersa quæ tibi præceperat expleueris, tunc tradet possessiones paradisi, pandet tibi sacramenta cælestia, donabit regni cælorum gloriam, demonstrabit apostolorum immensam lætitiam, martyrum choros, Angelorum atque Archangelorum frequentiam sæpiùs declarabit. Sed super hæc omnia, vt filium & fratrem te sibi per gratiam adoptabit. Hæc audiens iuuenis sapientissimus, procidit ad senis genua, & rogare eum cœpit, vt illi se potius offerret, cui ipse ab ineunte ætate deseruiret, qui & tantæ potentiæ & magnitudinis solus haberetur. Et quia propter seruos seu ministros, qui ad eius erant obsequium, ne quispiam eorum hæc patri indicaret, ampliùs nihil Astion in die illâ ad hominem Dei locutus est.

Gen. 12.

Aliâ verò die surgens primo diluculo, vt apis prudentissima, ad eumdem locum vnde hesternâ die cælestes flores fuerat depastus, properauit. Et ingressus in mansionem sacerdotis Domini, taliter eum salutauit, dicens: Aue, ô apostole Christi, & noui Testamenti minister. Et sanctus ad hæc: Aue & tu iuuenis, qui martyrij stolam & coronam variis gemmis contextam in capite gestas. Cumque iuxta se eum sedere fecisset, taliter ad eum locutus est: Quid est, fili? Semen Dominicum, quod hesternâ die in terram cordis tui per diuinam gratiam seminauimus, ascendit ad fructum, an adhuc infidelitatis vitio detinetur? Et Astion ait: Vt nouit beatitudo tua, ô sanctissime pater, vnicus mei genitoris, nimiumque charus existo: & satis timeo, si Christianus effectus fuero, ille præ nimiâ desperatione, aut spiritu violenter careat, aut in profundum maris semetipsum præcipitet: & aut vere, quod absit, propter me amens efficiatur: atque vnde mihi salutem spero deuenire, illi mortem perpetuam, & gehennæ præparem ignes. Ergo si dignaris consilium meum accipere, facito interim quæ dico: Iube me hodie fieri catechumenum, & impone mihi ieiunium in quantos volueris dies, & post dies definitos mihi sacramentum Baptismatis tribue. Cumque omnia, quæ Christianæ pertinent religioni, expleuero: tunc precor vt pariter ab hac vrbe ambo egrediamur, & in regionem longinquam,

CAP. VI.

Timet patri Astion.

Baptizatur.

quam, vbi nos Spiritus sanctus perduxerit, properemus, ne immaculatam conscientiam meam per suas lacrymas polluat pater. Cumque in prudentissimo iuuene, quæ disposuerat ipse, consummata fuissent, post dies paucos, oratione ad Christum præmissâ, ambo ab vrbe egrediuntur: & descendentes nauim, in Scytharum fines ingressi sunt, atque in [5] Almiridensium ciuitatem deuenerunt, vbi nullus erat, qui eos vel eorum patriam posset agnoscere.

Fugiunt simul in Scythiam.

CAP. VII.

Igitur cùm hanc sanctam fugam beatissimi viri perpetrassent, cœperunt parentes sancti Astionis per diuersa loca eum requirere, & nomen eius, huc illucque discurrentes, cum nimio mœrore inclamare. Siquidem pater eius vociferabatur, dicens: Fili dulcissime, & vnicum meum pignus, Astion charissime, quid tibi factum est, vel qualis fera te subitò deuorauit, vt nec parum aliquid reliquiarum tuarum potuerim reperire? O baculus senectutis meæ, & viscerum meorum lumen, vbi te iam vlterius requiram nescio, & in quam regionem propter te meos mittam famulos ignoro. Tu enim eras vrbis huius pretiosissima margarita, tu inter tuos ciues vt columba pulcherrima incedebas; tu vt radius solis inter omnes fulgebas; tu vt splendidissima luna inter populare vulgus coruscabas; tu inter sapientes sapientior existebas. Et quid multa? Per tua melliflua verba, vniuersos ad tui amoris desiderium prouocabas. Hæc quidem pater. Sed & mater scindens vestimenta sua, ac feriens manibus pectus, tali modo deflebat, dicens: Quis te à me separauit, vel quis seduxit? seu qualis auis demens de gremiis rapuit, ô dulcissime fili Astion, ignoro. Sed, vt suspicor, forte ille Christianorum Deus, vnum misit de suis, & peruertit cor tuum, & abalienauit te à nobis. Et nunc væ mihi miseræ soli, eò quòd infinita tristitia, & intolerabilis dolor me apprehendit, & tantorum annorum labor inanis inuentus est. Cecidit corona capitis mei. Aruit siquidem fructus ventris mei, & sedeo vt ciuitas desolata. Mater fui vsque hodie per te fili mi, ac regina, & nunc te amittens, nec reginæ gloriam, nec matris gaudium habeo. Sed & tu, nate dulcissime, arbor fuisti, & excisa es; margarita, & [6] à Galilæis furatus es; gemma pretiosa, & in obscuro collocatus es; vt lampas, & extincta es; columna eras, & deiectus es; regalis statua, & euersus es. Et quid multa? Homo fuisti, & in momentu horâ vt suspicor, subitò mortuus es. Et nunc propter te, fili mi, amens effecta sum, vt nec vel vitam, vel nomen meum intelligam. Hæc & huiuscemodi verba pater eius & mater dicentes, nullo modo se poterant a mœrore maximo releuare.

Querela patris.

Tob. 9.

Matris planctus.

CAP. III.

Igitur cum in memoratâ vrbe, sancti Dei homines mansiones sibi aptas inuenissent, in eâ gratiarum actiones soli Deo exhibebant. Et quia scriptum est, Non potest ciuitas abscondi super montem posita, neque diuina gratia latere sub modio: cœpit iterùm cælestis virtus per sanctum Epictetum plura signa & prodigia in regione Scytharum, quàm ea quæ in Orientis partibus fecerat, operari. Nam vnâ dierum quædam mulier ad eum veniens, obtulit ei filium suum, annorum ferè XV. mutum, & surdum, & andum existentem: proiiciensque eum ad pedes sancti Epicteti, taliter ad illum loquebatur, dicens: Vnde adueneris nescio, vel de quâ regione existas ignoro. Hoc autem tantummodò credo, quia si vis, potes languentibus sanitatis medelam præstare: eò quòd habitus tuus atque religio, Nazareni illius te esse discipulum declaret. Audiuimus siquidem, quanta signa & prodigia, alij de numero tuo in illius sunt nomine operati. Ergo quia vnus ex illius discipulis haberis, subueni infirmitatibus nostris. Prædica nobis de mirabilibus illius, expone de natione ipsius, seu diuinitatis sacramentum, vt & nos serui eius per te effici mereamur. Hæc audiens sacerdos Domini, taliter mulieri locutus est, dicens: Si credere vis mulier in eum, quem ego prædico, Deum, & nullum deinceps infidelitatis vitium in animo tuo resederit, sed credideris ex toto corde tuo, quod ipse sit conditor cæli & terræ, maris quoque & fontium aquarum, & omnium quæ in eis sunt, erit quod petisti. Nec enim lõgè est ab vnoquoq; nostrûm, eò quòd in ipso sumus, viuimus, & mouemur. Hæc dicens, puerum dissolutum iubet eleuari: & subleuatis oculis ad cælum, taliter pro eo Dominũ deprecabatur, dicens: Omnipotens Deus, qui es immensus & inuisibilis, inenarrabilis quoque & incomprehensibilis, salus Christianorum, infirmantium medicus, gubernator nauigantium, periclitantium portus, lumen cæcorum, pes claudorum, via errantium: respice, quæso Domine, super hunc famulum tuum, & solue vinculum linguæ illius ad laudem nominis tui. Aperi quoque aures ipsius, ad audiendum tua cælestia sacramenta. Sana vniuersa membra eius contrita, tam animam quam etiam corpus, sicut illius paralytici, quem post triginta & octo annos, tuus venerabilis aduentus integrâ donauit sanitate, vt agnoscant nomen tuum qui te non nouerunt, &

Matth. 5.

Quindecim annorum mutum, surdum & andum sanat.

Act. 7.

Orat pro eo.

Ioan. 5.

& credant quia tu es solus & verus Deus, qui regnas & permanes vnà cum Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Expleta oratione, exspuit ter in os infantis, atque interrogans eum, dixit: Fili, in quem Deum nos conuenit credere, in idola quæ ab hominibus fiunt, aut in Iesum Christum crucifixum, qui te hodie sanare dignatus est? At ille cum magnâ voce exclamauit, dicens: In Iesum Christum nos conuenit credere, ô beatissime, qui tanta beneficia semper & vsque in præsentem diem in hominibus operatur. Cumque hoc miraculum cerneret Almiridensium multitudo, dedit gloriam Deo: & plus quàm mille animæ in illâ die crediderunt in Dominum [Sal]uatorem.

Non solum igitur sanctus Epictetus, sed & be[atissimus] Athon plurima miracula in nomine Domini operabatur. Deinque [co]llata est eis plurima gratia aduersus omnes infirmitates: sed & contra dæmones maxima illis potestas tributa est. Vnâ igitur e diebus, dum ad hauriendum aquam pergeret ad Danubium, occurrit ei homo, qui a dæmonio vexabatur. Et appropians iuxta [...], & orans pro eo sufficienter, salutare [...] in fronte eius fecit, & per vniuersa [mem]bra eius depinxit. Qui eadem horâ [...]ssus est ab eo. Fugiens autem diabolus, [clama]bat: Fides tua, ô Astion, ac puritas mentis, magnam aduersus genus nostrum a Saluatore accepit potestatem. Et hæc dicens, nusquam comparuit.

Cap. x. Item alio tempore vidit hominem, qui de nimiâ altitudine lapsus, semimortuus a parentibus in domum propriam ducebatur. Cumque intueretur illos de repentino facto nimium lamentari, piâ miseratione commotus, secessit in quemdam locum occultum: & stans, taliter Dominum nostrum pro eo precatus est, dicens: Christe Deus, qui per beatum Paulum apostolum, *Act. 20.* Eutychum de fenestrâ ruentem à mortuis reuocasti ad vitam, & qui Æneæ ab annis LXXX. in grabato iacenti, per sanctum *Act. 3.* Petrum stabilitatem tribuisti membrorum, & claudo ex vtero matris existenti integram sanitatem præstitisti: & nunc quæso Domine, respice super istum hominem, qui per diaboli operationem a tantâ cecidit altitudine: dona ei integram sanitatem, facitoque eum esse de numero gregum tuorum, quia tu es pastor noster, verus Dominus, qui in tuo sancto Euangelio *Ioan. 10.* locutus es, dicens: Ego sum pastor bonus, & cognosco meas oues, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Oratione finitâ, accedens iuxta hominem, taliter ad eum locutus est, dicens: In nomine Iesu Christi surge, & ambula. Et apprehensâ eius manu dextrâ eleuauit eum: & protinus consolidatæ sunt bases eius & plantæ, & exiliuit & ambulauit. Et veniens vna cum parentibus suis vsque ad habitaculum sanctorum, exclamauit magnâ voce, dicens: Vnus Deus Epicteti & Astionis, vere vnus Deus Christianorum: ideoque non recedo hinc, nisi hodie Christianus cum meis parentibus fuero effectus. *Qui Christianus fit cum parentibus.* Tunc sacerdos Domini assumens hominem, cum vniuersis qui aderant, eadem horâ catechumenos effecit, & post paucos dies sacramentum eis Baptismi tradidit.

Cap. xi. Alio quoque tempore, dum ad hauriendam aquam ex flumine ipse beatissimus Astion, sine iussione vel commendatione senis perrexisset, turpis quædam cogitatio in via eunte illo, mentem eius subito inuasit. Et cum per triduum hic talis ac tantus vir non potuisset de suo pectore eam extrudere, nimiùm tristis effectus est, & vultus eius valde pro hoc permanebat confusus. *Astion egressus sine senis imperio, turpi cogitatione affligitur.* Quem intuens venerabilis senior, ait ad eum: Quid est hoc, fili, quòd sic tristem te intueor, & insolito mœrore aspicio confectum? Hæc siquidem tristitia, quæ te nunc detinere videtur, non est illa quam sancti solent habere in vultu, vel pœnitentes pro sua communi salute: sed puto hanc esse illam mortiferam tristitiam, quæ aut apostatam Iudam, vel Achitophel consiliatorem Absalonis necauit. *Matth. 27.* *1. Reg. 17.* Tunc ille: Ante hoc triduum, quando tua venerabilitas cum hominibus illis de cælesti mysterio loquebatur, pudore vetante, ego te nesciente, ad hauriendam aquam ad fluuium perrexi. Eunte me verò in via, turpis quædam & satis sordida cogitatio, & vt puto, per diabolum in mentem mihi ascendit. Et nunc itaque, ecce iam per triduum, quantum valeo cum lacrymis & oratione Scripturarum laboro ad expellendam eam, & nullo modo valeo superare. Tunc sanctus Epictetus terribilem ei suum vultum ostendens, & indignans quodammodò aduersus dæmonem, taliter ad eum locutus est, dicens: Et quare absque meâ sententiâ ostium cellulæ egressus es, vel sine oratione Christi sacerdotis perrexisti ad fluuium? An ignoras, quia commendatio præpositi semper iunioribus murus inexpugnabilis, & lorica fidei, ad superandum diabolum existit? *Commendatio præpositi iunioribus murus inexpugnabilis.* Et hæc dicens, iubet eum pariter secum in oratione ante Dominum prosternere. Cumque diu multumque Saluatoris mise-

misericordiam precati fuissent, & finitâ oratione ex solo surrexissent, vidit beatus Astion puerum quemdam nigrum cum igneâ faculâ de suo sinu egredientem, ac talia sibi dicentem: Confessio, tua Astion, magnas meas contriuit hodie vires, & vna oratio vestra me inermem in omnibus reddidit, ac desolatum. Ideoque egressus hinc, intrabo in cor 7 Latroniani ducis, & excitabo eum aduersum vos celeriter, & per varia suppliciorum genera vos expendet, eò quòd ingressi estis, vt quidam latrones, siue malefici in prouinciam ipsius, & multos homines à culturâ deorum ipsius per veneficia vestra auertentes, Deo vestro sociatis. Et hæc dicens dæmon, vltrà non comparuit.

Confessione curatur Astion.

Cap. XII.

Igitur cùm huiusceemodi spiritualibus exercitiis sancti Dei famuli conuersarentur, & Saluatori nostro Iesu Christo in psalmis & orationibus vnanimiter deseruirent; ac multa mirabilia non solùm in hominibus, verum etiam & in pecoribus diuina gratia per eosdem operaretur, subitò aduenit Latronianus dux in Almiridensium ciuitatem. Et cùm per triduum opera publica, & imperialia ministeria quæ ibidem erant, peruidisset: quartâ die nuntiauerunt ei quidam de officio de beatissimis viris, dicentes ei, & quòd malefici sunt & magi, multos per sua veneficia auerterent iam à sacrificiis deorum. Hæc cùm ille audisset, continuò imperat aliquos ex quæstionariis, vt post solis occasum pergerent ad habitaculum sanctorum: & comprehensos eos ferro vinctos perducerent in custodiam carceris. Cùm ergo comprehensi beatissimi viri, in 8 vinculatorium ducerentur, psallebant dicentes: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. Et iterùm: Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Iacob. Rursumque: Multæ tribulationes iustorum, & non impiorum: sed tamen ex omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur. Cumque ingressi fuissent in carcerem, totam noctem more sibi solito, in psalmis & orationibus transegerunt. Post expletam autem vigiliarum sollemnitatem, hoc modo sanctus Epictetus ad beatum Astionem locutus est, dicens: Si nos, ô dulcissime fili, crastino die interrogauerit iudex, dicens: Quod genus, vel quæ nomina vestra, vel ex quâ prouinciâ estis, & vnde huc venistis? nos nihil illi penitùs respondeamus: neque genus ei, vel nomina nostra indicemus: sed nec patriam, vnde sumus oriundi, illi fateamur: nisi hoc tantùm dicamus, quia Christiani sumus, & hoc nomen nobis, hoc genus, hoc patria: & nihil aliud sumus, quàm veri Dei cultores. Et iterùm: Si nobis post hanc confessionem supplicia iusserit adhiberi, nihil aliud in tormentis positi dicamus, nisi: Domine Iesu, tua voluntas semper fiat in nobis.

Comprehenduntur à Latroniano duce.

Psal. 45.

Ibidem.

Psal. 33.

Cap. XIII.

Igitur aliâ die, primo diluculo iubet Latronianus dux tribunal præparari in mediâ ciuitate: & præconibus imperat, vt cum nimio clamore ad tam nefandum & horridum spectaculum multitudinem populi inuitarent. Et factâ iam horâ diei tertia, quasi furibunda bestia Latronianus procedit. Et populo vndique exspectante, sedens pro tribunali iubet adduci sanctos in conspectu suo. Cumque exhibiti coram eo astarent, mox vt vidit eos, à pauore nimio totus obriguit: non enim poterat intendere in sanctos, eò quòd instar solis, præ nimiâ gratiâ quam gerebant, fulgebant facies eorum. Erat siquidem sanctus Epictetus annorum ferè sexaginta, staturâ procerus, barbâ prolixâ, & splendore caniciei decoratus. Similiter & beatissimus Astion monachus, staturâ & ipse procerus existebat: sed & nimiùm pulcher ac delicatus, & quasi trigintaquinque annos ætatis agens. Cumque vnius horæ spatium transisset, interrogauit eos Latronianus dux, dicens: Quæ sunt vocabula vestra, quod genus, seu de quali prouinciâ vos estis oriundi, nobis in conspectu huius multitudinis explanate. Respondentes sancti, dixerunt: Nos Christiani sumus, & de parentibus nati Christianis, atque de Christianorum patriâ nos sumus oriundi. Latronianus dux dixit: Ego nomina vestra interim volui audire. Nam eò quòd de illâ maledictâ perfidiâ estis, & ego noui, & vniuersi circumstantes. Ad hæc sancti martyres dixerunt: Nos Christiani sumus, & Iesum Christum Dominum nostrum, in cuius potestate cuncta habentur, agnoscimus & adoramus, vniuersa idola tua abominamur, dicente Scripturâ: Similes illis fiant qui faciunt ea, sed & omnes qui confidunt in eis. Hęc audiens dux, nimium iratus est: & imperat, vt expoliatos fortiter verberarent. Cumque à ministris Christi martyres cæderentur, oculorum suorum obtutum eleuantes ad cælum, taliter dicebant: Domine Iesu, magister noster, tua voluntas fiat in nobis. Sed cùm diu multumque cæderentur, & nihil eius immanitas aduersus Dei cultores præualuisset, taliter iratus contra eos Latronianus locutus est, dicens: Vbi est mirabilis ille vester defensor, quem sine cessatione

Latronianus sanctos videns obrigescit.

Aetas Epicteti & Astionis.

Interrogati respondent se Christianos esse.

Psal. 113.

Cæduntur.

tune vobis in auxilium inuocastis? Veniat itaque nunc, & si potest, de meis vos eripiat manibus. Sancti martyres dixerunt: Christiani sumus, ô tyranne: fiat voluntas Dei nostri in nobis. Hæc cùm audisset Latronianus, iussit eos in eculeum leuari, & fortiter vngulis ferreis radi. Cumque raderentur, iterùm dicebant: Christiani sumus, ô tyranne Latroniane: fiat voluntas Dei nostri in nobis. Tunc deinde iussit tyrannus, vt lampades ardentes, cùm adhuc in eculeo penderent, ad latera eorum applicarentur. Cumque & hoc tormenti genus magnanimiter tolerarent, dicebant: Christiani sumus, o tyranne: fiat voluntas Dei in nobis. Et cum iam hora septima facta fuisset, iussit eos Latronianus de eculeo deponi, & in custodiam carceris perduci.

In eculeo torquentur.

Cap. XIV. Vnus autem ex quæstionariis, nomine Vigilantius, audiens hunc versiculum sanctos martyres in tormentis positos, frequenter & sæpius iterare, id est, Christiani sumus, ô tyranne Latroniane: fiat voluntas Dei [illegible] in nobis: existimans quòd aliquam [illegible] præcantationis in se haberet virtutem, quia dicebant, nullo modo posse [illegible]bus eum dolorem sentire: cœpit hunc ipsum versiculum incessabili meditatione [illegible]nare: intra domum & in plateis, [illegible]ns atque exurgens, & in omni tempore decantare. Cumque per triduum iugiter non quiesceret decantando, quartâ demum die cœpit voce publicâ proclamare, dicens: Ego Christianus sum, ô tyranne Latroniane: fiat voluntas Dei nostri in nobis. Et perueniens ad beatissimos martyres in custodiâ carceris, signaculum vitæ ab eis promeruit percipere: & cum omni domo [illegible]credens in Deum Saluatorem, beatorum sancta corpora ipse postmodum cum honore maximo sepeliuit.

Vigilantius quæstionarius fit Christianus.

Cap. XV. Igitur post quintam demum diem, sedens iterum Latronianus dux pro tribunali, iussit sanctum Epictetum presbyterum, & Astionem monachum in conspectu suo perduci. Cumque a ministris dæmonum ducerentur, psallebant, dicentes: In te inimicos nostros ventilabimus Domine, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enim in arcu nostro speramus, & gladius humanus nequaquam saluare nos poterit: sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam tu complacuisti in nobis. Cumque ante subsellium [illegible]tissimi ducis Christi martyres astitissent, ait ad eos Latronianus dux: Acquiescitis mihi, & sacrificatis diis, an adhuc in vestra insania perduratis? Sanctus Epictetus respondit: Sæpius nos interrogasti, frequenter nobis blanditus es, multotiesque dona plurima, & honores nobis maximos promisisti: & tamen penitus nihil aliud à nobis audire potuisti, nisi quia Christiani sumus: & ecce, nunc hoc ipsum iterare non quiescimus. Cùm autem audisset Latronianus hæc omnia verba, dedit mugitum vt leo: & exclamans voce magnâ, taliter ad suos milites locutus est, dicens: Velociter, ô ministri huius splendidissimi culminis, sal & acetum huc afferte, & prioribus eorum lacerationibus confricare, simulque picem & adipem in cacabum æneum mittire, & cùm cœperit fortiter ebullire, eos in eundem mittite. Et sancti hæc audientes dicebant: Christiani sumus, ô tyranne: fiat voluntas Dei in nobis. Cumque hoc tormenti genus pro Christi nomine magnanimiter tolerassent, & in nullo penitùs læsi fuissent, imperat sæuissimus tyrannus, vt inde eos eiicerent, & in custodiam carceris denuò perducerent: Ne fortè, inquit, & constantia eorum nobis ignominiam, & Christianis audaciam generare videatur. Et sic iussit, vt per xxx. dies nullus ad eos introiret, neque ab aliquo cibus potusque deferretur. Sed athletæ Christi de plenitudine verbi diuini, & de illo pane qui de cælo descendit, quotidie reficiebantur, atque indesinenter psallebant, dicentes: Deus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri: vt cognoscamus in terrâ viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum.

Psal. 43. *Iterùm cruciantur.* *XXX. dies manent ieiuni.*

Cap. XVI. Igitur cùm in vrbe Almiridensium sancti martyres hæc tormenta pro Christi nomine tolerarent, quidam peregrinus quodam die videns beatissimum Astionem ante tribunal iudicis consistentem, & cognoscens quis cuiusque generis haberetur, festinanter nauigans in partibus Orientis descendit: & veniens in ciuitatem vnde erat oriundus, nuntiauit patri eius & matri hæc vniuersa quæ illi acciderant, dicens eum cum sene quodam Christiano, Epicteto nomine, in martyrio consistere. Similiter nomen ciuitatis in quâ essent, diligentissimè eos edocuit. At illi hæc audientes, mox ad genua sibi ista referentis aduoluuntur: & fortiter eum rogare cœperunt, vt ea quæ vera essent eis diceret. At ille iureiurando vera hęc esse affirmabat. Tunc cœpit dicere pater eius: Si ego infelix meritus fuero vt videam faciem filij mei, quidquid illud est quod mihi mandauerit & docuerit, hoc sine aliquâ morâ facturus sum. Similiter verò & mater dicebat: Ego miserabilis & humiliata per omnia, si illum adhuc in hoc corpore merita fuero intueri, & do-

Astionis parentibus peregrinus quidam martyrium eius nunciat.

ET ASTION.

& domum vniuersamque meam substantiam derelinquam, & illi soli adhærebo, eo quòd super hæc omnia ipse solus mihi charior & dulcior habeatur. Quòd & si me imperauerit fieri Christianam, nec hoc recusabo facere, & cum ipso postmodum, si voluerit, parata sum tormenta sustinere, & mortem gratanter accipere. Et hæc dicentes, vniuersam substantiam suam ac diuitias sub actoribus & procuratoribus reliquerunt. Et egressi cum tribus pueris de domo suâ, nauim protinus conscenderunt, & nauigare cœperunt, vt in Scytharum terram, atque in Almindensium ciuitatem deuenirent. Cuius prouinciæ tunc Pontifex & Præpositus sanctarum Dei ecclesiarum, beatissimus Euangelicus habebatur.

Euangelicus Scytharum Pontifex.

CAP. XVII. Igitur expleto numero triginta dierum, iussit tyrannus, vt sancti martyres coram se exhiberentur. Qui cum hilari animo & vultu splendido coram illo constitissent, sic ad eos Latronianus dux locutus est, dicens: Sæpius vos de nominum vestrorum vocabulo interrogaui, vel genere, seu vnde esitis oriundi: & numquam mihi veritatem dixistis. Nunc itaque, cùm nec patriam noui, nec genus agnosco, sed nec nomina vestra potui addiscere, hoc cogitaui apud memetipsum, dicens: Eo quòd nihil aliud vos esse videmini, nisi corporei dæmones, qui sine nomine vel genere esse uoscimtur: & ideò secundum quod digni estis, hoc vos vocabulo nuncupabo. Et adiecit dicere ad eos: Dicite mihi vos, ô corporei dæmones: si non sacrificatis immortalibus diis, facio hodie vt capita vestra abscindantur. Christi martyres dixerunt: Nos Christiani sumus, & in nomine Christi dæmones, quos vos vt deos adoratis & colitis, nos de obsessis corporibus effugamus. Vtinam in te dæmon pessimus non habitaret. Hoc audiens vesanus ille, & horrendus, nimiùm efferatus est: & iussit ministris suis, vt cum lapidibus ora sanctorum contunderent. Deinde imperauit, vt virgas afferrent fraxineas, & sic ex eis tam diu eos verberarent, quamdiu spiritum exhalarent. Beatissimi verò athletæ Christi taliter patientes, nihil aliud dicebant, nisi: Domine Deus noster, tua voluntas fiat in nobis. Sed cùm diu multumque cæderentur, & semper hilares magnanimesque in confessione Domini perdurarent: videns minister ille diaboli, eò quòd nullo modo præualuisset eius insania contra ipsorum constantiam, iussit ministris scelerum duci eos foris ciuitatem, & capita eorum gladio amputari. Cumque ducerentur psallebant, dicentes: Laudate nomen Domini, laudate serui Dominum: quia facta est voluntas Dei nostri in nobis per omnia.

Rursum verberantur martyres.

Gladio plectuntur.

Psal. 134.

CAP. XVIII. Cùm autem peruenissent ad locum vbi feriendi essent, stantes contra partem Orientis, expansis manibus, & subleuatis oculis in cælum, taliter Dominum orauerunt, dicentes: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis, & superexaltatus in sæcula: eò quòd non humana, sed tua voluntas per omnia facta est in nobis. Tu es enim qui doces in te credentes, vt faciant voluntatem tuam, & vt annuntient mirabilia tua in omni tépore, eò quòd Spiritus tuus sanctus gubernat vnumquemque in bono secundum propositum cordis sui, & secundum propriam voluntatem. Tu es enim qui Abraham secundùm tuam voluntatem semper gubernasti, Isaac sanctificasti, & cum Iacob colluctatus es, imponens illi nomen nouum Israël: qui Ioseph à persuasionibus Ægyptiæ & blandimentis castum custodisti, & Susannam similiter à pollutione insidiatorum immaculatam conseruasti: qui sanctorum prophetarum tuorum corda purificasti, & beatissimorum apostolorum mentes, per donum sancti Spiritus illustrasti, dicens ad eos: Accipite Spiritum sanctum. qui athletas tuos per gratiam tuam coronasti, & pro nomine tuo dimicantibus semper victoriam condonasti: qui nos humillimos & peccatores famulos tuos ad hanc patriam perduxisti, vt annuntiemus in eâ, ac præ dicemus Euangelij tui doctrinam, his qui in eâ habitant: qui noster gubernator ac magister, ac bonus prouisor in omnibus extitisti: qui vsque ad hanc horam secundum tuam voluntatem nos semper gubernasti. Quæsumus Domine, vt digneris nobis sanctos tuos Angelos transmittere, qui nos liberent & defendant ab aduersariorum potestate: & victores nos ac triumphatores per tuam gratiam vsque ad thronum tuæ maiestatis perducant. Sed & viros huius regionis seu ciuitatis conserua in timore tuo, protege in misericordiâ tuâ, custodi in bonitate tuâ, guberna secundum voluntatem tuam: benedic pusillis eorum cum magnis, atque pro honore quem nobis propter nomen sanctum tuum exhibuerunt, repræsenta eis mercedem in beatitudine sempiternâ. Tribue quoque nobis fiduciam, vt quotiescumque dimittam maiestatem exorauerimus, adimpleas petitiones nostras in bono. Et nunc quæsumus Domine, suscipe nos in manibus tuis sempiternis, & introduc nos in Ierusalem cælestem, quæ est mater omnium Sanctorum, cuius ipse es lumen, & sponsus: conditor quoque ac fabricator, vt vnà cum Angelis & Archangelis, patribus, patriarchis, prophetis,

Oratio ad Dominum mart.

Ioan. 20.

phetis, apostolis, martyribus, confessoribus, iugiter collaudemus & glorificemus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum in sæcula sæculorum.

Cap. xix. Et cum respondissent circūstantes, Amen: rogare cœpit carnifices sanctus Epictetus, vt ante se prius beatum percuterent Astionem. Sed cum ille diceret: Quia te primum debet, ô beatissime pater, hanc salutiferam propriamque propitiationem mereri, sanctus Epictetus respondit: Veterana, inquit, calliditas serpentis, satis subtilis & circūuentiua est, fili. & ideo quod nunc iubeo fieri, pro tua salute ac meâ requie habetur. Hodie itaque decem & septem annos per diuinam gratiam munus castum immaculatumque te seruaui, & modò vis vt in puncto vnius horæ tantorum annorum laborem perdam? Non ita. Quod enim cupio facere, mi fili, per inspirationem Spiritus sancti facio. Sic enim Abraham in holocaustum Isaac filium obtulit; Iephte filiam Domino in sacrificium exhibuit; Petrus episcopus Stephanum ante se in cælestibus præmisit. Et quāuis ego non possim esse incredulus de bonitate Dei, eo quòd potest te & nunc mea præsentiâ in omnibus conseruare [illegible] & vsque in hodiernam diem custodiat immaculatum: tamen agnoscere debes, eo quod bonus pastor semper pro ouibus suis animam ponit. Ergo quod facio, pro me & te facio, fili. Noli igitur amodò de meâ societate dubitare. Credo enim quod iam S. Michaël cum Angelis, & Abel cum prophetis, Petrus quoque cum apostolis, Stephanus cum martyribus, Daniel cum confessoribus, in occursum tibi venerit, fili, qui te nunc in suis gremiis suscipiant, & vsque ad thronum Christi Saluatoris nostri cum hymnis & canticis spiritualibus perducant. Hæc & horum amplìora audiens beatissimus Astion, respondit, dicens: Fiat voluntas Dei & tua, ô sacerdos Dei, ac venerande pater. Et faciens signaculum crucis in fronte sua, taliter orauit ad Dominum, dicens: Quoniam tu es protector meus Domine, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, statim à speculatore caput eius amputatur. Hoc cum factum fuisset, cernens sanctus Epictetus, dedit gloriam Deo. Et proiiciens se super corpusculum eius, rogare cœpit à carnificibus, vt quomodo iaceret super cadauer sancti martyris, sic & ipsum percuterent. Quod cum expletum fuisset, intuentes vniuersi qui aderant Christiani pariter ac gentiles, de bono magistro Epicteto, ac de perfecta discipuli obedientiâ, cum lacrymis Deo gratias retulerunt.

Ioan. 10

Psal. 30

Et dum illi darent Deo gloriam & honorem, ecce subitò corpora sanctorum martyrum in modum niuis visa sunt candida: atque præ nimietate splendoris, quasi solis radii esse videbantur. Omnes qui à quacumque infirmitate detenti esse videbantur, statim vt cadauera ipsorum ex fide contingebant, seu cum veneratione deosculabantur, continuò vniuersa anxietas seu dolor ab eis fugabatur. Circa solis verò occasum veniens Vigilantius cum omni domo suâ & cum aliis Christianis, occultè tulit corpora sanctorum martyrum: & perfundens ea myrrhâ & aromatibus pretiosissimis, in loco congruo & aptissimo cum hymnis & psalmis, & cum magnâ deuotione sepeliuit. In quo loco multa signa & prodigia ad laudem nominis Christi vsque in præsentem diem celebrantur. Latronianus verò superueniente nocte inuaditur à pessimo dæmone, & surgens primo diluculo venit in prætorium, atque ibi positus cœpit plurima amentiæ inaniaque verba proferre: deinde arrepto gladio, priores quosque de officio suo insequi & vulnerare: super alios verò vt canis rabidus insilire, atque aliorum indumenta dilanians, huc illucque discurrere. Hoc illi intuentes & videntes, quia amens & insanus extiterit, despoliantes illum, pugnis ac verberibus mactare fortiter cœperunt: ac deinde ligatis eius manibus ac pedibus in paruissimo domicilio proiecerunt. Qui post biduum suffocatus à dæmone, violenter spiritum exhalauit.

Cap. xx. Splendent corpora sanctorū. Sanantur infirmi. Cū hymnis & psalmis sepeliuntur. Latronianus à dæmone corripitur. Suffocatur.

Igitur cùm dies tertia passionis sanctorum martyrum illuxisset: & Vigilantius ad sepulcrum eorū orationis gratia deuenisset, subitò apparuit ei beatus Astion, & dicit ad eum: Genitores mei ad quærendum me, de patriâ nostrâ hodie huc sunt venturi. Rogo igitur te, frater charissime, festina descendere ad portum, & suscipe eos in domum tuam, atque per omnia consolare eos, eò quòd propter me validâ sunt tristitiâ macerati: sed & in postremo de Saluatoris nostri fide, atque diuersis magnalibus facias eos monere. Hæc & plura horum audiens Vigilantius, dedit gloriam Deo: & statim cum festinatione ad fluuium descendit. Et ecce, circa horam tertiam cernit nauiculam paruam subitò applicuisse ad portum. Cumque egressi de naui [10] epibatę fuissent, cœperunt à circumstantibus ibidem viris sollicitè inquirere, si aliquis eorum aliquando audisset ibidem, aut vidisset iuuenem, Astion nomen habentem. Cumque multi multa de eo dicerent, Vigilantius superuenit, & dixit: Ego vere vidi & noui eum. Sed interim venite in domum meam, & quie-

Cap. xxi. Astion apparet Vigilantio ad sepulcrum suum oranti. Parentes Astionis Vigilantius excipit.

ſcite puſillùm, eò quòd valdè fatigati eſtis in naui, & poſtmodum ſi vultis, ego vos ad eum, cum opportunum fuerit, ſine aliquâ morâ perducam. At illi procidentes ad genua eius, cœperunt fortiter plantas eius conſtringere, oſculantes atque obſecrantes, vt ſi poſſibile ſibi eſſet, antequam cibum caperent, perduceret eos ad illum. Et Vigilantius ad hæc: Facite priùs interim quæ rogo, vt & ego veſtram petitionem atque voluntatem impleam. Cumque domum ipſius ingreſſi fuiſſent, & ad menſam conſediſſent, cœpit mater ſancti Aſtionis ad Vigilantium taliter dicere: Si mihi locum illum demonſtraueris, ô dulciſſime frater, vbi nunc meus vnicus demoratur Aſtion, hodie coronam auream capiti tuo imponam. Similiter quoque & pater eius dicebat: Ego ſi illum per te, ô iuuenis, merear hodie videre, indumenta auro texta te adoperiam, atque dimidium bonorum meorum tibi condonabo. Ad hæc Vigilantius reſpondit: Ille ante triduum hinc egreſſus, in regionem ambulauit longinquam, atque dimidium ſubſtantiæ ſuæ vnà cum domo mihi cum quadam chartulà commendauit, dicens: Si aliquis venerit, miſſus a patre meo ad quærendum me, introduc eum in hanc domunculam meam, & dicito ei: Hæc dicit Aſtion monachus: Suſtine me hic, quoadusque redeam ad te cum ſalute. Quod & ſi volueris heres meæ ſubſtantiæ eſſe, feſtina vniuerſa illa, quæ in hoc libro ſcripta ſunt adimplere, & eſto feliciter nihil dubitans. Et mater: Quæ dicitur, inquit, regio illa, quò perrexit dulciſſimus meus & vnicus Aſtion? Vigilantius reſpondit: Regio robuſtorum, ſeu fortium virorum. Et mater: Sunt aliqui homines ibidem commanentes? Vigilantius reſpondit: Plures & valdè nobiles habentur, quorum poſſeſſio paradiſus dicitur; quorum tabernacula ex lumine ſunt conſtructa; quorum vita Deus eſt, & conuerſatio immortalis exiſtit; quorum veſtes ſanguine ſunt reſperſæ, & in capite coronę ex auro puriſſimo, cum gemmis variis fabricatæ habentur. Sed & Rex nimiùm potentiſſimus ac metuendus eſt in eadem regione, cuius nomen Deus deorum, & Dominus dominantium appellatur: cuius nuntij Angeli dicuntur iuſtitiæ, quorum veſtis vna eſt omnibus, & tactus eorum igni aſſimilatur vrenti. Sed & ſenatus huius Imperatoris valde clarus habetur: & media pars prophetæ nuncupatur, alij verò apoſtoli pronuntiantur. Sed & ciuitas illius Regis valde eſt præclara, nomenque eius Chriſticolis pronuntiatur. cuius murus ex auro puriſſimo eſt conſtructus, habens portas duodecim & in ipſis ſingulæ dependent margaritæ, atq; ſinguli ex ſenatoribus per ſingulas ſedent indeſinenter. Et prima quidem porta dicitur Petri, ſecunda Pauli, tertia Andreæ, quarta Ioãnis, quinta Iacobi, ſexta Philippi, ſeptima Bartholomæi, octaua Thomæ, nona Matthæi, decima Thadæi, vndecima Simonis, duodecima Matthiæ. Sed & templum mirificum eſt in eâ, habẽs Sancta ſanctorum, & altare aureum; ante cuius conſpectum vir quidam aſtat mirificus, tenens decem chordarum pſalterium, ac iugiter ibidem degentes ad laudem Regis illius cohortatur, dicẽs: Laudate Dominum de cęlis, laudate eum omnes Angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius. Huius itaque nomen, Dauid, filius Ieſſe pronuntiatur. Sed & plateæ huius ciuitatis ex auro puriſſimo ſunt ſtratæ: cuius fluuius vitam æternam emanat, cuius pomifera per ſingulos menſes reddunt fructus ſuos, & folia eorum ad medicamentum procedunt animarum: cuius lumen inenarrabile eſt, & portæ numquam clauduntur, eò quòd numquam ibi nox erit, nec vllæ tenebræ habentur: ſed ſemper gaudium & perpetua lætitia ibidem iugiter commoratur. Et mulier ad hæc reſpondit: Et non intellexiſti, chariſſime frater, à quo vocatus illic meus Aſtion perrexit, ne in aliquâ culpâ deprehenſus ſit, vel ne quiſpiam ex comitibus, aut e ſenatoribus qui illic demorantur eum conuocauit, & ſibi forſitan præ nimiâ pulchritudine eius in filium eum adoptauit? Et Vigilantius: Ab ipſo, inquit, principe regionis illius cum multo honore & comitatu ibidem vocatus perrexit. Ego ſiquidem tunc miniſtros ipſos videre non potui: attamen ſicut ipſe mihi referebat, valde pulcherrimo ac ſplendido vultu habebantur, gerentes aurea arma & hyacinthina indumenta. Et quia in hac noſtrà regione fideliter ex toto animo quæ ſibi ab illo iniuncta fuerant adimpleuit, hac de cauſâ eum illuc per ſuos miniſtros dicebat vocitatum fuiſſe, vt principatum ei, videlicet ſuper decem ciuitates condonaret. Et mater: Putas igitur in tantà glorià nunc ibidem poſitus habet memoriam noſtri? Et Vigilantius: Ille quidem memoriam veſtri nimiùm habet in mente, & valde cupit vos iuxta ſe habere ſemper, ſi tamen ea quæ ſcripta ſunt in libro illo, quem mihi reliquit, adimplere volueritis. Et mater ad hæc: Age ergo, & depoſitum nobis celeriter repręſenta. Et hæc dicentes, e menſà pariter conſurgunt.

Vigilantij de alterâ vitâ cum parentibus Aſtionis colloquium.

Apoc. 21.

Pſal. 148.

Fideles pro perſecutionibus in cælo felices.

CAP. XIII

Tunc Vigilantius aſſumens eos, in cellam ſanctorum martyrum introduxit: & oſtendẽs eis Dominicam Crucem & ſacroſanctum

Testamentum Astionis, crux Dominica, & sanctum Euangelium sanctum Euangelium Christi, ait ad eos: Hæc sunt quæ Astion filius vester mihi dereliquit. Si ergo mysterium huius diuinæ virtutis, & ea quæ in hoc codice scripta sunt, feceritis; profectò videbitis eum, & cum ipso in perpetuum eritis in illâ regione. Hæc audiens pater eius, accepit Euangelium Christi præ manibus, & aperiens peruenit ad eum locum, vbi Dominus Iesus locutus est ad discipulos suos, dicens:
Math. 19 Amen amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Multi autem sunt primi nouissimi, & nouissimi primi. Et pater: Quis est, inquit, iste Dominus Iesus, & qui sunt qui secuti sunt eum? sed & qui sunt illi, qui meruerunt relinquere patrem aut matrem, vxorem & filios, propter nomen eius: quos dicis percepturos esse in futura beatitudine vitam æternam? Quæsumus te, frater charissime, vt si aliquid in his, quæ vera sunt, noueris, nobis explanare non pigriteris. Ape-
Vigilantius patris Astionis catechismus. riens autem Vigilantius os suum, & incipiens a Scriptura istâ, euangelizauit illis Dominum Iesum Christum: qualiter ab origine mundi omnia per ipsum facta sunt, & qualiter hominem ad imaginem & similitudinem suam fecerit, & in paradisum deliciarum posuerit: & quomodo vnam costam tulerit de latere ipsius, & finxit eam in mulierem: sed & quomodo propter serpentem Adam de paradiso deliciarum in hanc terram mortalium expulit; & qualiter Eua, quia ipsi serpenti magis obedire voluit, quam Domino Deo suo, anxietatibus & doloribus in parturitione est condemnata: sed & qualiter sancti prophetæ ante primũ aduentum Filij Dei venientes, prædicauerunt eum esse venturum, & non sunt recepti: vel quomodo Dominus Deus noster Iesus Christus, qui est vnicus Patris, Verbum ac Sapientia, virtus scilicet ac splendor gloriæ, dignatus sit in nouissimis diebus, de Spiritu sancto & Mariâ semper virgine in mundo nasci: & quomodo illos qui secuti sunt eum, discipulos suos fecit esse, & mittens eos ad prædicandum verbum salutis gentibus, Apostolis imposuerit nomen: sed & quod regni sui participes eos effecerit, qui huius sæculi contempserint vanitatem, & ipsum solum super amorem propinquorum diligerent. Cumque hæc & horum ampliora sapienter eis Vigilantius disseruisset, iterum venerunt in locum illum, vbi scriptum est: Et dixit Iesus discipulis suis: Amen amen dico vobis, quia *Math. 10.*
omnis qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui est in cælis: qui autem negauerit me coram hominibus, denegabo & ego eum coram Patre meo, qui est in cælis. Nolite igitur arbitrari, quia veni pacem mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam: & inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Et qui inuenit animam suam, perdet eam. Et qui perdiderit animam suam propter me & Euangelium meum, inueniet eam. Et iterùm: Cum autem tradiderint vos apud reges & præsides, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & surgent filij in parentes, & morte eos afficient: & eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Rursumque perueniens in vltimam partem sancti Euangelij, cœpit secundum Ioannem iterum legere, dicens:
Pater, quos dedisti mihi, volo, vt vbi ego *Ioan. 17.*
sum, & illic sint mecum, vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Et denuò: Vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: vt & ipsi in nobis vnum sint, vt credat mundus, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum: & cognoscat mundus, quia tu me misisti: dilexisti eos, sicut & me dilexisti.

Hæc & ampliora horum dum legisset *CA. XXIII.*
pater, ad Vigilantium ait: Precor, frater charissime, iterum explana nobis diligentiùs ea, quæ modo legimus: eò quòd nos penitùs in his verbis nihil intelligimus. Vigilantius respondit: Illos quos dicit Dominus Iesus noster: Quia qui me confessi fue- *Math. 10.*
rint coram hominibus, confitebor & ego eos coram Patre meo, qui est in cælis: qui autem denegauerint me coram hominibus, denegabo eos & ego coram Patre meo, qui est in cælis: nos sumus qui in eum credimus, & in nomine sancto eius speramus.

mus. Si ergo euenerit tempus persecutionis, & dixerint nobis principes huius sæculi: Abnegate Deum vestrum, & adorate nobiscum idola, qui sunt magni dij nostri, qui & vniuersa fecerunt: si eis non consenserimus, vel quæ iusserint, non fecerimus; sed pro nomine eius, tyrannorum minas tormentaque tolerauerimus: continuo & ipse in illa suâ felici regione, coram Patre, & coram sanctis suis Angelis confitebitur nos: id est, amicos, & nimium charos sibi constituet nos. De quorum numero extitit nunc ille vester vnicus, & nimium sanctus Astion. Nam ante hos paucissimos dies, dux prouinciæ istius Latronianus, dum compelleret eum vt abnegaret Iesum Christum, verum illum, quem nos dicimus, Imperatorem cælestem, vt consentiret eius voluntati, & dæmonibus famulatum exhiberet: ille nullo modo acquiescens iussibus eius parere, fortis in fide suâ, & nimium magnanimus aduersus ea, quæ sibi ingerebantur, mala: cum alio quodam venerabili sene Christiano, Epicteto nomine, perstitit vsque in finem immobilis in suâ sanctâ confessione. Hoc intuens eius Imperator ille cælestis, & valde admirans de beneuolentiâ & sincerâ ipsius erga se dilectione: mittens suos ministros, hoc est, salutiferos Angelos, cum ingenti eum honore in illam ciuitatem, vbi ipse demoratur, assumpsit, vt illi præmia sempiterna, pro eo quòd viriliter contra ipsius aduersarios decertatus sit, condonaret. Et ideò tam Astioni vestro, quàm eius similibus, aptantur ea, quæ legisti, sacramenta: Vt omnes, inquit, vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: & ipsi in nobis vnum sint, vt credat mundus, quia tu me misisti: & ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi illis. vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ideò quicumque meruerint esse de numero Astionis vestri, ó honorabilis pater, Saluatoris nostri Martyres vocitantur.

Vigilantius narrat Astionis martyriũ.

Ioan. 17.

CAP. XXIV. Et mater ad hæc: Ne, inquit, mortuus est, & non vis nobis facere manifestum? Vigilantius respondit: Mortui nos sumus, qui in hac mortali carne degimus, & in hoc sæculo vano, absque notitiâ nostri factoris existere videmur. Nam vera vita ibi est, & verus cibus potusque ibidem habetur, ac dignitas sine fine, his qui meruerunt eam accipere: ibi est, vbi semper immortalitas regnat, & perpetua gaudia commorantur. Tunc mater: Volebam, inquit, modò eum videre in illâ gloriâ consistentem. Putas ne agnoscere me habeat, eò quòd genitrix eius fuerim aliquando? Aut forte in tanto honore ibidem positus, vt dicis, modò inspicere contemnet, eò quòd pulchritudinem mei vultus, ipsum lugendo amisi? Et Vigilantius: Si feceris itaque, quæ scripta sunt in hoc libro, quem mihi dereliquit sanctus Epictetus & Astion, & credideris ex toto corde in Iesum Christum regem ipsius, in quem & ille credidit, potens eum videre. Sin vero noluens credere impossibile est, vt tu illum videas, vel matrem suam nominet aliquando, eò quod incredula extitisti in mandatis Patris ipsius. Et mater: Ecce, inquit, pater ipsius iste est. Vigilantius respondit: Verum Pater eius ille est, qui & Dominus, cum quo nunc demoratur, qui & tanta bona ei in futurâ beatitudine condonauit. Et ille vero mortalis est, & mortales filios habet: & dum putatur stare, subito cadit: dum dicit se viuere, repente moritur, eò quod nec iste illum Patrem verum agnoscit, quem ille agnouit: de quo scriptum est; Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum.

CAP. XXV. Igitur cum per vnam septimanam inter se disputarent, & Christi mirabilia dicerent ad inuicem, & libenter audirent: Dominicâ die adueniente, ambo pariter crediderunt in Christum. Quos assumens Vigilantius, perduxit ad quemdam presbyterum sanctum, nomine Bonosum, qui persecutionis atrocitatem deuitans, in quodam secreto loco occultè degebat. Qui orans pro eis sufficienter, & catechizans eos, eadem horâ catechumenos fecit. Igitur cum inde egressi fuissent, cœperunt dicere ad Vigilantium: Ecce adimpleuimus ea, quæ in libro illo, quem nobis dedisti, continentur: veni modo, & thesaurum illum ostende nobis, quem Astion noster, vt ipse affirmasti, tibi commendauit. Et Vigilantius: Sequimini me, ego eum vobis sine morâ aliqua demonstrabo. Sed interim eum habeo absconditum, & nescio, si modò possum eum inde eiicere. Ergo, si vobis placet, de noctibus eamus ad locum, & vsque ad lucem ibidem permaneamus operantes, forsitan poterimus eum inuenire, eò quòd satis illum in profundo abscondi. Et cum sol declinasset, assumens eos Vigilantius, foras ciuitatem cum illis egreditur. Et peruenientes ad sepulchrum Sanctorum, admonet eos, secum totam noctem in orationibus vigilare. Cumque iam aurora ascenderet, & lucere inciperet dies, ecce vident subitò circa se lumen refulsisse immensum, ac nimium suauitatis odorem fragrare, sanctosq; Martyres, qui iam dormierant, in corpore iuxta se consistere, ac Dominum secum collaudare. Tunc sanctus Astion irruens in amplexibus matris suæ,

Parentes Astionis à Bonoso presbytero catechisati.

Orant ad locu martyrum.

suæ, cœpit osculari eam, dicens: Benè aduenisti ex Orientis partibus, ô discipula Christi, & mea mater Marcellina. Similiter & beatissimus Epictetus, apprehenso capite viri eius, exosculabatur eum, dicens: Lætare in Domino, ô dulcissime frater Alexander, eo quod dignus habitus es in numero fidelium deputari, & perennem beatitudinem promereri. Sed & ad Vigilantium dixerunt: Gaude & tu in Domino, ô dulcissime frater Vigilanti, eo quòd dignus effectus es, vt impleatur in re, quod scriptum est: Quia qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum.

Cap. xxvi. Tunc sanctus Astion hoc modo cœpit dicere ad matrem: O dulcissima ac benedicta domina mea mater, illa omnia quę in sacrosancto Euāgelio Christi Domini nostri scripta sunt, vera sunt & firma. Festina ergo ea sine morâ aliquâ adimplere: vt ea quæ illic scripta sunt, consequi promerearis. Igitur portionem mihi de tuâ substātia obtingentem, pro meâ requie ac tuâ salute pauperibus diuide ac distribue: vt sic merearis cum martyrii coronâ & bonis operibus decorata ad me peruenire. Et mater: Benè, inquit, habes à rege tuo, seu à familiaribus eius, dulcissime fili? Respondit Astion: In tantū dego benè, vt qualiter tibi exponā nesciam: filiū namque suum Dominus ac Deus noster, ex seruo per suam gratiam me adoptauit: in ciuitate suâ mansionem mihi tribuit: in palatio suo militare me fecit: inter senatores maximam dignitatem mihi condonauit: paradisi amœnitatem mihi ad delicias tradidit. Sed & ministri eius tanquam de suis me habere dignati sunt, ac diligunt. Pergo namque cum eis per singulos dies ad visitandum infirmos, ad eleuandum elisos, ad illuminandum cæcos, ad saluandum periclitantes in mari, ad expugnandum gentes barbaras præliantes in terrâ: ad consolandum mœstos, ad defendendum impotentes, atque effugandos dæmones de obsessis corporibus, in nomine Domini nostri Iesu Christi. Sed & quotidie de vobis mihi præcipiunt, dicentes: Admone patrem tuum & matrem, vt ad hæc perueniant loca. Et mater: Agnoscunt itaq; nos, fili mi? Respondit sanctus Astion, & dixit: Nimium vos diligunt & agnoscunt, domina mater: tantum si vestra voluntas est agnoscere eos, vt ad illā beatitudinē sine aliquâ dubitatione possitis peruenire. Et mater præ nimio gaudio tenens pectus suum, dicebat: Putas quandoque infelix & misera illuc perueniam? Et beatissimus Astion respondit: Si credideris perfectè in Iesum Christum Dominum ac Deum nostrum, quemadmodum credidit Vigilantius, atque omnia bona tua distribueris indigentibus, sine dubio & viuere & exultare habes mecum in illâ, in quâ & ego dego, beatitudine sempiternâ. Cumque his & huiuscemodi verbis athletę Christi instructi essent, recesserunt ab eis.

Cap. xxvii. Igitur cùm quadragesima dormitionis eorum dies illuxisset, & Christi pontifex Euangelicus in vrbem Almiridensiū deuenisset: assumens eos Vigilantius vnà cum sancto presbytero Bonoso, ad eum perduxerunt, exponentesque illi per ordinem cuncta quæ acta fuissent, rogabant, vt in numero fidelium eos Christo consecraret. At ille nimium gauisus in Domino, assumens eos, & orans pro eis sufficienter, sacramentum Baptismi tradidit. *Baptizantur parentes Astionis.* Et exultans cū eis per dies octo, in aliam ciuitatem, quæ in proximo habetur, remeauit. Cumque sacerdos Domini inde remeasset, taliter ad Vigilantium Alexander & Marcellina dicere cœperunt: Multa beneficia tua erga nos habentur, ô dilectissime & nimium nobis amabilis frater, eo quòd per tuam salutiferam doctrinam iugum diaboli meruimus euadere, & ad Christi Saluatoris nostri notitiam peruenire. Siquidem nimis existis in sapientiâ gloriosus in sanctâ ecclesiâ, pręclarus in doctrinæ gratiâ: perfectam habens dilectionem erga sancti Euangelij religionem, & nimium amorem in peregrinorum susceptione, inenarrabilem beneuolentiam circa impotentium defensionem, seu infirmorum visitationem: feruens fidei calore erga idolorum destructionem, vel sanctorum Martyrum amorem: ac secundum tui nominis sacramentum, vigilans existis in cunctis bonis operibus propter Dei amorem. Igitur nihil aliud est de te pronuntiandum, nisi eò quòd vnus ex intimis Dei amicis haberis. Et hæc dicentes, tam eum quàm sanctum ac venerabilem presbyterum Bonosum ducentes secum ad propriā ciuitatem, hilares animo, & perfecti in Domino remearunt: atq; vniuersa bona sua egētibus distribuentes, glorificabant Deum Patrem omnipotentē, qui eos de tenebris ad cognitionis suæ lumen perducere dignatus est. *Bona sua distribuunt in pauperes.*

Pertulerunt autem martyrium sancti atque athletæ Christi, Epictetus presbyter & Astion monachus in Almiridensium ciuitate, octauâ die mensis Iulij, temporibus Diocletiani tyranni, sub duce Latroniano. Secundum nos verò, regnante in cœlis Iesu Christo Saluatore nostro: quem decet gloria & imperium vnà cum Patre & Spiritu sancto, in sæcula sæculorum, Amen.

NOTATIO.

1 Epicteti presbyteri et Astionis monachi] *Horum Sanctorum nullibi in tabulis Ecclesiasticis mentionem inuenio, praterquam in Florario SS. manuscripto, vbi ita habetur, VIII. Iulij:* In Oriente sanctorum martyrum Epicteti & Astionis pro Christo interfectorum sub Diocletiano Imp. quorum mira actus & passiones leguntur. Passi sunt anno salutis ccxc. *Idem dies assignatur in Martyrologio Vsuardi aucto à Carthusianis Coloniensibus anno M. D. XXI. Ex hac autem Vitâ citat exemplum Speculum Exemplorum distinct. IIX. quod est ex Vitis Sanctorum, exemp. XXI. quod hîc habetur cap. XI.*

Huius Vita nullum exemplar manuscriptum habui, prater vnum ex ecclesiâ S. Saluatoris Vltraiecti, à recenti manu. Nullum quoque impressum, prater vnum Coloniense in Vitis Patrum. Nam reliqua editiones hac Vitâ carent.

Cap. I. 2. Diocletiani profanissimi Imperatoris] *Editus addebat:* qui regnauit circa annos Domini cxc. *quod deest manuscripto, & planè erroneus est numerus.*

Cap. III. 3. Ego] *Qua sequuntur vsque ad Ecce, deerant in edito. Quadam ex narratis historiis conueniunt quidem temporibus Diocletiani, & eo superioribus: quadam tamen videntur Diocletiano posteriores. Vnde colligeretur, assumentum hîc aliquod accessisse.* Cap. V.

4. Viginti quatvor libri] *Variè olim numerus initus Sacrorum librorum; pro quâ varietate locus hic intelligendus est.*

5. Almiridensium civitatem] *Scythia ciuitatem esse, Vita hac indicat. Vide Onomast.* Cap. VI.

6. Galilæis] *Ita olim vocati Christiani. Lucianus in Philopatr. Vide Onomasticon.* Cap. VI.

7. Latroniani dvcis] *Scythia hoc tempore Dux vel Prases fuit ille Latronianus. De quo porrò inquirendum.* Cap. XI.

8. Vinculatorium] *Carcerem intelligit. Sic Graci vocant δεσμωτήριον, quod ibi δεσμῶν* vinculorum *copia.* Cap. X.

9. Evangelicvs] *Diuersissima Scytharum natio. Quidam ante tempora Diocletiani, quidam post conuersi. Iam Scytha aliqui ad Christum conuersi erant tempore Tertulliani, vt constat ex libro eius aduersus Iudaos cap. VII. & VIII. Imò S. Philippus dicitur Scythia fidem intulisse, vt habet Breuiarium Romanum I. May. vt non mirum sit imperante Diocletiano Euangelicum fuisse Scythia episcopum.* Cap. XVI.

10. Epibatæ] *Ita Hirtio dicuntur, qui naualibus operis attinent. Hic nauta intelliguntur.* Cap. XXI.

11. Pro mea reqvie] *Sanè hac intellige, pro maiori videlicet gloriâ accidentali. Nam scitum illud ex Augustini serm. XVII. de verbis Apost.* Iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre. Cap. XXVI

VITA

23. Oct. S. [1]MACARII ROMANI SERVI DEI

qui inuentus est iuxta Paradisum,

AVCTORIBVS

[2]THEOPHILO, SERGIO, ET HYGINO.

Cap. I. Gloria & magnificentia Deo soli benignissimo, qui per innumerabilia miraculorum exempla nos tepidos & indignos quotidie inuitat ad beatæ vitæ cælestis gaudia. Nos itaque miseri & humiles monachi Theophilus, Sergius & Hyginus, deprecamur vos omnes sanctissimos patres & fratres, vt accommodetis aures his, quæ vobis narraturi sumus de vitâ & conuersatione sanctissimi Macarij Romani, qui apparuit nobis prope Paradisum ad viginti miliaria. Et hoc rogamus, vt fidem dictis adhibeatis, qui quidem multò melius nobis fuisse credimus sub silentij portu innoxios remanere, quàm falsitatis reos puniri.

Cap. II. Igitur nos prætitulati fratres, Theophilus, Sergius & Hyginus propitiâ diuinitate abrenuntiantes sæculo, venimus ad monasterium, quod est in Mesopotamiâ Syriæ in medio duorum fluminum Tygris & Euphratis,

phratis, in quo vir clarissimus [3] Asclepion hegumenus, multorum extitit pater monachorum. Ibi denique coniungentes, à prænominato patre & omni cœtu fratrum gratanter suscepti, ac iugo regulæ colla submittentes, communi vita conuersati sumus.

Cap. ii. *Factum est autem tempore longo post hæc, [4] horâ nonâ quadam die synaxi expletâ, accedentes ad Euphratis fluminis litus, consedimus ibi, & aliquandiu inter nos de sustinentiâ & conuersatione simul & labore seruorum Dei disputatum est. Tunc mihi misero Theophilo venit in mentem cogitatio: & respondens, dixi fratribus meis Sergio & Hygino: Velle mihi adest, ô fratres dilectissimi, cunctis vitæ meę diebus ambulare, illoque ire, [5] vbi cælum terræ se coniungit. At illi, Te, inquiunt, frater Theophile, vt fratrem spiritalem semper habuimus, & priorem, & amodò nullatenus a te separabimur; nobis enim verba tua placent: idcircò, vbi corde concepisti, perge; & nos [in] vita & morte tecum erimus. Itaque surgentes de loco, intrauimus monasterium: [fact]aque vesperâ, omnique diurni officij oratione completâ, cæteris quiescentibus clàm monasterio egressi sumus. Post hæc verò decem & septem dies ambulantes, [6] conuenimus Ierusalem, & sanctam resurrectionem IESV Christi & Crucem adorauimus. Deinde exeuntes in Bethlehem, vidimus & salutauimus sanctum Præsepe, vbi Christus nasci dignatus est, & vbi stella Magos adduxit, Christo munera deferentes: & vidimus locum mirabilem, vbi Angelus cum multitudine exercitus cælestis, gloriam in altissimis Deo canebat: qui locus ad duo miliaria longè a Bethlehem situs est. In montem quoque Oliueti ascêdimus, & in ipso loco sancto adorauimus, vbi Christus pedibus stetit, quando eleuatus est, & à nube susceptus adscendit ad cælos. Exinde Ierusalem reuersi adorauimus Deum, & consignantes nos & commendantes Christo & Sanctis eius, exiuimus non habentes iam animum & mentem in hoc sæculo.

Marginal notes: Scripturæ apocryphæ. — Crucis adoratio. — Loca Ierosolymis religiosa visa. — Ad ingressum itineris signum se crucis.

Cap. iv. Igitur nos Christi comitante gratiâ, viam continuò aggredientes, ac quinquagesimo die fluminis Tygris alueum pertranseuntes, terram Persarum ingressi sumus, & venimus in campum magnum & planitiosum vocabulo Asia, in quo martyr Christi Mercurius apostatam Iulianum peremisse legitur. Deinde ciuitatem Persidis, nomine [9] Kitisletodu, intrantes, in quâ tres pueri Ananias, Azarias, Misaël requiescunt, non lõge a Babylone, adorauimus ibi, & in eodem loco manducantes, & Domino laudis hymnum offerentes, mansimus dies aliquot. Inde profecti post menses quatuor, pertransiuimus Persidis regionem, & Indiæ terram sumus ingressi: Ingredientes verò domum quamdam, & neminem ibi habitatorem reperientes, duos ibidem fecimus dies. Et ecce tertia post hæc die, apparuerunt aduenientes duo armati, vir & femina: nos verò nimio terrore perterriti, surreximus, illisque obuiàm ire deliberauimus. Ipsi autem nos videntes, simul & exploratores esse credentes, concito gradu per viam, quâ venerant, redierunt: & post aliquantulum congregati, de suis quasi tria millia Æthiopes aduenerunt. Qui festinanter domum, in quâ eramus orantes, vallo circumdantes, nosque cuncti aspicientes, per quatuor eiusdem domus angulos ignem copiosum applicuerunt, viuos nos cremare nitentes. Quod nos vt adspeximus, timore valido exterriti, Christum omnium Saluatorem inuocauimus, & in medium illorum prosiliuimus. Tunc ipsi linguâ suâ multum inuicem murmurantes, diuque contra nos frendentes, cùm neq; nos illos, nec ipsi nos vllatenus intelligere possemus, comprehendentes nos, in obscuro clauserunt carcere. Sedentibus ergo nobis in tenebris, non erat qui panem vel aquam tribueret. Nos denique cum lacrymis omnipotentis Dei creatoris omniú misericordiam inuocare haud omisimus. Facientibus autem nobis ibi dies aliquot, iterum congregati, cum nos fame & siti exanimes credidissent, circumdederunt carcerem: Sed cùm orantes nos adspexissent, aperientes ianuam eduxerunt nos: & cùm multùm inter se murmurantes loquerentur, nouissimè cum [10] lignis agrestibus cædentes nos acriter, de finibus suis eiecerunt, & octoginta dies sine cibo expleuimus, sicut testis est nobis Deus.

Marginal notes: Periculum ab Æthiopibus. — Octoginta dierum inedia.

Cap. v. Eiecti itaque à finibus illis, iter fecimus dies multos in Orientem: & deuenimus in locũ admirabilem, & campum gloriosum, qui arboribus altissimis plenus, & mellifluis fructibus abundabat. Denique nos glorificantes & laudantes Deum, manducauimus dulcifluos fructus, & saturauimus nos valde. Itaque exeuntes inde, terram [11] Chananæorum ingressi sumus, qui ab aliis Cynocephali dicuntur: & videntes illos, in aspectu eorum valde mirati sumus. Ipsi verò cum mulieribus suis & paruulis, subtus in petris habitantes, nos omnino non tetigerunt, Christi nos protegente gratiâ.

Marginal note: Terra Chananæorum.

Cap. vi. Inde igitur profecti contra Orientem, cùm centum & decem dies eos pertranseuntes, iter nostrum fecissemus: intrauimus terrã gentis, quæ nominatur [12] Pichiti: ipsa vero gens in staturâ & altitudine suâ non plus

Marginal note: Pichiti seu Pygmæi.

plus quàm mensuram vnius cubiti habebat. Et videntes nos, timore perculsi fugerunt. Nos autem Deum collaudantes, qui de illorum manibus nos liberauit, cursum nostrum quotidie accelerauimus.

CAP. VII. Post hæc autem deuenimus in montes altissimos terribilesque, vbi sol non intrat, nec arbor nec herba crescunt: ibi ergo serpentes innumerabiles, & dracones & aspides, sed & basiliscos, & viperas, & vnicornes, & bubalos vidimus multos: alias quoque bestias mortiferas multas, & venenosa animalia, quorum nomina vel naturam penitus ignoramus. Dexterà igitur Dei nos protegente, illæsi pertransiuimus illa: sed & sibilos draconum & serpentium per viginti continuos dies in auribus habuimus, & non nisi aures obturantes, illos ferre quiuimus.

In magnum itineris difficultates incidunt.

CAP. VIII. Intereà in locum incidimus terribilem, rupes habentē asperrimas, in altum erectas, & in ima descendentes. Nos ergo septem dies ibi fecimus, vltrà progredi non valentes. Septimâ autem post hæc die apparuit ceruus ante nos ambulans rugiendo, quem surgentes secuti sumus. Iter autem facientes, multò maiores inuenimus ante nos rupes. Nos vero maximo cum labore & angustiâ exinde euasimus, & venimus in campum planum & magnum, in quo elephantorum magna multitudo stabat: & per medium illorum illæsi transiuimus. Post hæc itaque minime nobis apparuit via. Tunc nos cum lacrymis clementiam Domini inuocantes, & per nouem dies sine cibo per deuia ambulantes, coniunximus tandem in locum planitie largum, qui fructibus plurimis abundabat. Iam ergo tenebræ densissimæ cuncta illa repleuerant loca: nec aliquid lucebat, sed nebulæ obscurissimæ erant. Tunc nos nimium turbati & afflicti, cadentes in terram cum planctu valido orantes clamauimus ad Deum, & in eodem loco dies septem compleuimus, non manducantes nec bibentes, nec lumen cæli videntes. Nobis autem valde afflictis, & in oratione persistentibus, post dies septem affuit columba, quæ nobis appropinquans, ac diu circa nos volitans, & pennulas fortiter percutiens, quasi ad ambulandum nos confortabat. Tunc nos Deo agentes gratias, surreximus: illaque præcedente, per deuia iter fecimus: & ecce ante nos maximam inuenimus [11] absidam, in circuitu scriptam. Videntes verò scripturam illam, gauisi sumus, & collaudauimus Dominum. Hæc autem erat scriptura: ABSIDAM ISTAM FECIT ALEXANDER PHILIPPI MACEDO IMPERATOR, QVANDO PERSECVTVS EST DARIVM REGEM PERSARVM. QVI TERRAM HANC INGREDI VOLVERIT, AD MANVM SINISTRAM VADAT. AD DEXTERAM ENIM TERRA INVIA, ET RVPIBVS ET ANGVSTIIS EST PLENA.

Versantur in locis tenebrosis.

Septem dierum inedia.

Columba iter monstrat.

Absida inscripta ab Alexandro Magno, inuenitur.

CAP. IX. Nos igitur ad læuam intrantes, ambulauimus dies multos. Et factum est post quadraginta dies, euntibus nobis venit pessimus & intolerabilis fœtor, ex quo velut exanimes effecti, & cadentes in terram, orauimus Dominum, vt iam clementer recipi iuberet animas nostras. Post modicum vero surgentes à terrà, adspeximus lacum magnum, & multitudinem serpentium in eo ignitorum: & ex ipso lacu exierunt voces, & audiuimus vlulatum & planctum magnum, quasi populi innumerabilis, & de cælo vox sonuit, dicens: Locus iste iudicij & pœnarum est, in quo cruciantur qui Christum negauerunt. Nos autem vocem hanc audientes, & pectora percutientes cum lacrymis & timore nimio ipsum transiuimus lacum: & venimus inter montes duos altissimos, & in medio ipsorum apparuit nobis [14] homo longâ staturâ, quasi centum cubitorum, & ipse catenis constrictus æreis, toto ligatus erat corpore. Duæ autem catenæ de vna corporis parte, in monte vno erant fixæ, & duæ in monte altero, & ignis maximus in circuitu eius ex omni parte. Vox autem clamoris illius audiebatur, quasi per quadraginta miliaria. Qui vt nos vidit, plorans & eiulans fortissime exclamauit: crudeliter enim ab igne cremabatur.

L... ignitorum... pœnarum.

... homo catenis ... ligatus.

CAP. X. Cumq; nos talia cerneremus, valdè pertimuimus: & cooperientes facies, a longe ipsos transiuimus montes: & ecce in alium continuò deuenimus locum, vbi rupes multæ & profunditas magna erat. Ibi etiam quamdam vidimus feminam crinibus solutis stantem, toto corpore a maximo & terribili dracone inuolutam. Quandocumque ergo ad loquendum os suum aperire voluisset, caput suum draco confestim in os eius mittens, linguam ipsius mordebat. Capilli autem huius mulieris ad terram vsque descendebant. Cumque nos illam mirantes & pauidi adspiceremus, subitò de ipsa profunditate vallis miserabiles audiuimus voces, dicentes: Miserere nobis, miserere Christe fili Dei altissimi. Nos itaque vehementer exterriti, ponentes genua in terram orauimus, dicentes cum lacrymis: Domine, qui nos creasti, tolle animas nostras, quoniam iudicia tua oculi nostri viderunt in terrà.

Mulier dracone circumuoluta.

CAP. XI. Surgentes autem, ingenti luctu, & mœrore simul & timore venimus in locum alium, in quo arbores multas & maximas vidimus, habentes similitudinem ficorum:

in

Volatilia loquentia.

in ramis autem ipsis [15] volatilia multa, similia auibus cæli, voce humanâ fortiter clamabant, dicentia: Parce nobis, Domine, qui plasmasti nos; parce nobis, misericors: quia peccauimus ante faciem tuam, super omnem terram. Nos autem orauimus, dicentes: Domine misericordissime, ostende nobis ista, quæ vidimus, miracula tua, quoniam ignoramus, quid sint. Venit ergo vox dicens: Non est vestrum nosse mysteria, quæ vidistis: viam pergite vestram.

CAP. XII.

Inde igitur cum ingenti pauore egressi, deuenimus ad locum honorabiliorem ac speciosissimum, in quo quatuor viri stabant, habentes figuras venerabiles, tamquam mirâ pulchritudine decoras, vt credi aut fari omnino facile vix possit: isti siquidem coronas aureas, gemmis & lapidibus honorificè compositas, in capitibus habebant, & in manibus palmas aureas gestabant: ignis verò maximus ac terribilis ante illos, & spathas acutissimas ante se tenebant. Nos verò ista cernentes, ac valido perculsi timore, exclamauimus ad illos, dicentes: Domini & serui Dei excelsi, misereamini nostri, vt spathæ & iste ignis nobis non præualeant nocere. At illi respondentes nobis, dixerunt: Nolite timere, viam quam vobis Deus demonstrauit, ite securi: nos enim Dominus in isto posuit loco, vt viam hanc seruaremus & custodiremus, vsque in diem iudicij, quando orbem terræ iudicaturus adueniet.

CAP. XIII.

Quadraginta dierum inedia.

Hæc nos audientes à sanctis viris illis, ac de longe eos salutantes, pertransiuimus locum ipsum: & per quadraginta continuos dies ambulauimus, nullum omnino cibum sumentes, aquam tantum bibentes. Ambulantibus ergo nobis, [16] subitò voces populi innumerabilis audiuimus psallentium, & odor suauissimus, quasi balsami optimi & pretiosissimi, venit nobis, & sicut de mellis fauo dulcissimo, os nostrum indulcoruit. De suauissimo igitur odoris nectare, ac cælestis melodiâ cantilenæ sopor nos arripuit. Post modicum autem surgentes è somno, vidimus ante nos ecclesiam, mirabili ornatu decoratam, ac pretiosissimam, quæ tota quasi crystallina videbatur, in medio autem ipsius ecclesiæ altare honorificum, & de altari aqua egrediebatur, quæ lactis candidissimi colorem habebat. Nos autem ipsam ipsam in veritate lac sperauimus. In circuitu verò fontis illius, stabant viri sancti & honorabiles, & cantabant cant cum cæleste, id est, voces Cherubim. Nos autem hæc intuentes, timuimus valde. Ipsa vero ecclesia à parte Meridianâ similitudinem habebat lapidis prasini pretiosi, à parte Australi colorem sanguinis mundissimi prætendebat, à parte autem Occidentali tota erat alba, instar lactis & niuis candidissimæ: stellæ super ipsam ecclesiam plus quàm huius mundi sidera lucebant, sol ibi septempliciter lucebat & calebat, quàm in huius terræ regione: alpes & arbores omnes plus altæ, & folia ac fructus plures & dulciores, quàm istius mūdi arbores habebant: sed & aues cæli aliter resonabant, quàm aues terræ istius: omnis autem terra ipsa duplices habebat colores, id est, vna facies alba erat vt nix, & alia rubicundissimis coloribus erat. Nos igitur stupentes, & in eodem loco adorantes, ac ipsos viros salutantes, cum timore egressi, cœptum iter arripere festinauimus.

CAP. XIV.

Centum dierum inedia.

Denique post hæc centum impleti sunt dies, vt Dominus testis est nobis, quòd nullo refecti sumus cibo, aquâ nos frequentiùs refocillantes: cùm ecce subitò euntibus nobis, venit populi innumerabilis multitudo virorum ac mulierum obuiàm, in vnum conglobati: non autem inter illos longiorem, præterquàm vnius cubiti staturam, vidimus. Igitur visis illis, valde pertimuimus. Tunc miserabilis ego peccator Theophilus dixi fratribus meis Sergio & Hygino: Soluentes capillos nostros, veniamus aduersus eos, forsitan fugient à nobis, & liberabit nos Dominus de manibus illorum. Quod cum ipsis visum fuisset bonum, solutis fasciolis & capillis nostris, irruimus super eos repentè, ipsi autem hoc cernentes, confestim filios suos arripientes, stridentesque dentibus, citiùs aufugerunt omnes. Nos autem Dominum collaudauimus, qui eripuit nos: & transeuntes flumen, inuenimus herbas candidas & albas, sicut lac, dulces velut mel, altas verò vsque ad vnum cubitum. Manducantes itaque de herbis mellifluis, ac nos saturantes ex eis, gratiarum actiones Creatori omnium obtulimus, qui nos per tanta seruauit pericula, ac gratuitâ nos suâ gratiâ nutriebat. Nos intereà iter agentes per deuia, subitò semitam inuenimus speciosam: & cadentes in terram, adorauimus & collaudauimus Dominum misericordem, qui eam nobis demonstrauit.

Homines cubitales seu Pechiti & Pygmæi.

CAP. XV.

Signo Crucis mēbra muniunt.

Igitur per dies plurimos ipsam viam sequentes, tandem ad speluncam peruenimus honorabilem. Tunc signaculo sanctæ crucis membris vndique munitis, in eamdem ingressi sumus cryptam, sed nullum ibi inuenientes habitatorem, diximus inter nos: Munditia hæc non est, nisi de manu hominis. Maneamus ergo hic, vsque ad vespe-

vesperum, & videre habebimus loci huius habitatorem. His ergo dictis, vnâ horâ, vtpote lassi, resedimus, & subitò odore suauissimo perfusi, obdormiuimus. Rursum igitur paruo interuallo excitati à somno, foras speluncam exiuimus, & contra Orientem respeximus: & ecce subitò figuram hominis à longe properantis vidimus, cuius capilli capitis, instar lactis candidissimi aut niuis, quasi in aëra volantes, totum viri corpus operuerunt. Ipse autem mox, vt nos à longè respexit, semetipsum in terram proiecit protinùs, ac rursum eleuans se, ad nos ita clamare cœpit: Si vos ex Deo estis, sanctæ Crucis signaculo munite vos, ad me vsque properantes: sin autem ex diabolo, fugite à me Dei seruo. Hæc eo dicente, tali voce affati sumus: Benedic nobis, pater sancte, & noli turbari: quoniam & nos serui sumus Iesu Christi, Domini & Saluatoris nostri. Renuntiauimus siquidem sæculo huic vano, factique sumus monachi. Talia vt audiuit, illicò ad nos venit: & manus suas ad cælum eleuans, diutius orauit: & surgens ab oratione, capillos ab ore & facie suâ tollens, benedixit nos, ac locutus est nobis. [17] Ipsius verò capilli capitis ac barbæ, erant candidi vt lac, faciesque eius, sicut vultus Angeli. Erat enim sicut lignum, secus aquarum decursus plantatum, & præ senectute nimiâ, oculi eius non aperiebantur, eò quòd supercilia eos cooperiebant: vngulæ quoque manuum eius ac pedum longæ nimis, barba verò & capilli, corpus eius omne circumdederunt: loquela illius exilis, & quasi de profunditate emissa: cutis faciei eius quasi pellis testudinis.

Spelunca Macarij Romani. *Signaculū Crucis.* *Forma habitusq; Macarij.* *Psal. 1.*

CAP. XVI.

Tunc ipse cum lacrymis ad nos exorsus est ita: Fratres mei benedicti, vnde estis? vel vnde huc aduenistis? dicite nobis, qualiter se habeat genus humanum, vel quomodo fides Christianorum, & si Sarraceni vel Ethnici hactenus Christi populo persecutionem ingerunt. Nos itaque vt interrogati sumus, ei per ordinem responsum dedimus, simul dicentes angustias & pericula, quæ per omnem passi sumus viam, & quia voluntas ac desiderium esset ire, vbi cælum terræ se iungit, aperuimus. Ipse autem ad hæc respondens, ait: Filioli mei charissimi, audite me. Ab isto loco vltrà ad paradisi loca non potest ire homo carne vestitus. Ego enim peccator exiguus, valdè in hac etiam voluntate laboraui, cupiens vltrà procedere, vt finem terræ ac poli cernere quiuissem, sed nocte quadam adstitit mihi in visu Domini Angelus, dixitque ad me: Ne vltra procedas, neque Dominum tentare præsumas. Cui ego: Quam ob caussam, inquam, mi Domine, ut antea pergere non licet? At ille: De isto, inquit, loco viginti sunt milliaria vsque ad paradisum, vbi Adam & Eua in deliciis erant. Posuit denique Dominus ante eumdem paradisum [18] Cherubim cum igneâ rhomphæâ atque volubili, ad custodiendum vitæ lignum: & habet à pedibus vsque ad vmbilicum similitudinem hominis, pectus sicut pectus leonis, manum sicut crystallum, habens gladium vt seruet paradisum, ne aliquis illuc proximare valeat. Ego itaque hæc audiens ab Angelo, amplius non respondi, nec vltrà procedere tentaui. Igitur ego Theophilus, & itineris mei socij ac fratres, ista à sancto audientes, prostrato omni corpore, collaudauimus Dominum, & ipsum seruum Christi salutauimus.

Paradisus terrestris inaccessus. *Cherubim paradisi custos.* *Gen. 3.*

CAP. XVII

Vespere autem facto, dixit nobis: Fratres mei dilectissimi, exite foras cellulam, & exspectate paululum: habeo enim leones duos, [19] qui per diem foras ambulantes, serò ad me reuertuntur, ne ipsis subito venientibus, mali aliquid patiamini ab eis. Nobis ergo cum pauore paululum exeuntibus, leones rugiendo extemplò aduenerunt, & ipsum sanctum Dei adorauerunt. Ipse verò manus super eos ponens, ac colla demulcens, ait illis: Filioli mei, boni fratres tres de sæculo venerunt ad nos, ne faciatis illis malum. Continuò nos aduocans, dixit: Fratres venite, & iam timere nolite. Nos verò cum pauore nimio intrantes, salutauimus illum, & vespertinâ synaxi celebratâ, resedimus, glandes ac herbarum radices pro cibo sumentes, & aquam bibentes cum silentio. Manè autem facto, locuti sumus viro sancto, dicentes: Pater sancte & domine, obsecramus tuam beatitudinem, vt conuersationem tuam nobis enarres, & quomodo huc, aut vnde venisti, & quo nomine voceris, edicito nobis.

Leones famulantes S. Macario. *Vespertina synaxis.*

CAP. XVIII

At sanctus nobis tale dedit responsum: Ego, inquit, mi amantissimi fratres & filij, Macarius vocor, in regali ciuitate natus & nutritus, filius viri Romani, qui inclytus fuit, & in imperiali pollebat ciuitate. Cum autem pueriles excessissem annos, me renuente ac nolente, pater meus desponsauit mihi vxorem, diemque statuit nuptiarum. Interea thalamo adornato, cum iam frequentia populi fuisset inuitata, & sponsâ sedente, pater meus hilarior effectus, cunctos inuitatos hortatur ad voluptatem conuiuij. Omnibus autem, qui aderant, iocis ac saltationibus intentis, furtim exiui, & domum viduæ cuiusdam familiaris intraui, ac septem dies cum illa latitans permansi.

Ipsa

Ipſa autem diebus ſingulis domum patris mei ingreſſa, audiuit quæ de meâ inquiſitione loquebantur: & veniens, cuncta mihi replicans dixit. Pater autem meus cùm me vndique requirendo non inueniret, fleuit amariſſime, ſed & mater, ac tota familia. Octauâ exinde die, id eſt, nocte Dominicâ, mulierem illam ſalutaui, & egreſſus in publicam viam, inueni virum quemdam canitie venerabilem, quaſi ad ambulandum paratum ſtantem. Quem adorans, dixi: Quò pergere habes, ſenior ſancte? At ille hilari vultu ad me conuerſus, dixit: Quò tu ire deſideras, ego tecum ire diſpono, eò quòd itinera ipſa mihi oppidò ſunt cognita. Tunc ego confortatus, cœpi hominem ſequi. Per domos verò exinde intrantes vicinas, per viam panem rogauimus accipere, & accepimus. Per plurimos autem dies ambulantes, tandem peruenimus ad locum tormentorum, & intrauimus anguſtias viarum omnium, vnde vos venire dixiſti. Cum ergo ad triginta miliaria prope locum iſtum veniſſemus, quadam die ſedentibus nobis, inter ipſa mutua colloquia, repente ſocius meus diſparuit. Tunc ego nimium turbatus, & quò me verterem, ignarus, cadens in terram, plangebam validiſſime. Et ecce confeſtim ſine morâ is, qui ante diſparuit, cum magnâ claritate apparuit, & ita affatus eſt me: Noli turbari, dilectiſſime, ego enim ſum angelus [20] Raphaël, in adiutorium tibi miſſus, qui te huc perduxi præcepto Altiſſimi. Dominus autem viam tuam proſperam fecit. Loca ſiquidem tenebrarum, loca tormentorum, loca pœnarum pertranſiſti, in lucem veniſti, fontem aquæ viuæ & loca iuſtorum vidiſti: idcircò noli timere, ſed ſurgens, viam tuam proficiſcere. Quo dicto, rurſus qui apparuit, diſparuit.

Raphaël ducit Macarium.

Cap. XIX.

Ego vero intereà viribus receptis, ſurgens ambulare cœpi, & à longe onagrum intuitus, clamaui, dixique illi: Aue, per Chriſtum, qui te creauit, oſtende mihi viam, per quam ambulem: ipſe autem concite occurrens, ingreſſus eſt ante me per ſemitam quamdam paruulam & anguſtam. Quem ego ſubſecutus ſum, ſicque duos compleuimus dies, ſimul ambulantes. Die autem tertiâ adſpeximus ceruum miræ magnitudinis a longe. Quem onager videns & pertimeſcens, declinauit à me: tertiùm ego ſolus relictus, anguſtiatus ſum, viam omnino non habens. Tunc contra ceruum clamans, dixi: Quia adiutorium mihi tuliſti, per Deum te coniuro, ſemitam mihi oſtende. Ad hanc vocem veluti animal domeſticum ad me declinans, anguſtum ingreſſus ad callem, poſt tergum me ſemper adſpiciens. Sic ergo tres inſimul ambulauimus dies. Tum ecce quartâ die immenſum ac terribilem offendimus draconem, mediam diſtentum per viam. Quem vt ceruus vidit, repente fugâ elapſus euaſit. Ego interim timore valido perculſus, in terram cecidi: deinde confortatus in Domino, ſurrexi: ac me ſigno ſanctę Crucis muniens, ad draconem dixi: Deum omnipotentem time, & noli mihi nocere. Tunc ipſe terribiliter de terrâ ſe erigens, humanâ me affatus eſt voce, dicens: Veni benedicte domine, tu enim es ſeruus Dei altiſſimi Macarius. Angelus autem ſanctus Raphaël, figuram & vultum tuum mihi demonſtrans, præcepit concite, vt tibi occurrerem, atque perducerem in locum à Deo tibi præparatum. Ego itaque quarto hodie die te hic exſpectaui, nihil omnino comedens. Hac verò nocte in nube lucidiſſimâ te ſedentem adſpexi, ſimul & vocem deſuper audiui, dicentem mihi: Accelera, vt eripias Macarium ſeruum Dei, qui adeſt, vt tibi prædixi. Quapropter ſurgens, ſequere me, ne dubites, ſed veni, & locum monſtrabo tibi, vbi Dominum debeas collaudare. His ergo dictis, quaſi vir iuuenis apparuit, & mecum ad ſpeluncam hanc vſque peruenit. Cumque ingreſſi fuiſſemus, repente euanuit.

Signaculo Crucis draconem ſine noxâ euadit.

Cap. XX.

Tunc ego peccator in parte alterâ proſpexi duos leonis catulos iacentes, mater autem illorum iuxta illos mortua iacebat. Quam ego foras eiiciens, ſepeliui, & Dominum collaudans, glorificaui, qui tanta in me mirabilia fecit, & de tam grauibus anguſtiis liberauit, ipſos autem leunculos, frondes arborum decerpens ac illis porrigens, vt proprios enutriui filios; ſicque duos annos inſimul quiete habitantes compleuimus. Cùm ecce poſt hæc laqueus diaboli, cuius numquam a ſeruis Dei ceſſat inuidia, affuit. Nam die quadam, horâ quaſi ſeptimâ, è ſpeluncâ foras egreſſus, ſole ferueſcente reſedi: tunc ſubitò ſubtile [21] faſciolum & oculis delectabile, iuxta me in terrâ poſitum adſpexi. Ego verò in memetipſo cogitans dixi, Vnde in hac ſolitudine faſciolum? Æſtimâs tamen quia in veritate eſſet faſciolum, oblitusque ego miſerrimus me ſigno Crucis munire, quoniam quidem ſacroſanctę Crucis ſignaculum omnem inimici eneruat phantaſiam, miſi manum, & leuans faſciolum reportaui in ſpeluncam. Altera nihilominùs die egreſſus, [22] calceos femineos repperi iacentes in terrâ: ſed nec tunc miſer ego inſidias diaboli aduertens, nec Crucis vexillo me muniens, calceos leuaui, & in ſpeluncâ portans, faſciolo iunxi.

Signaculũ Crucis omnem inimici eneruat phantaſiã.

Tertiâ autem iam die iterùm exiens, diabolum in decore vel specie mulieris, vestibus pretiosis indutæ, stantem inueni: ego verò miserabilis nec sic quidem laqueos inimici recordans, nec aliquo modo me signans, sed credens in veritate, quia mulier esset, aio ad illam: Vnde huc aduenisti? aut quis te in hanc adduxit solitudinem? Illa continuò flere amarissimè cœpit. Tunc ego misellus, simul cum illâ velut compatiendo valde plorauI. Post hæc respondens dixit: Ego miserrima, ô pater sanctissime, filia sum viri Romani: qui cum me inuitam ac nolentem desponsasset iuueni cuidam nobilissimo Romano, ac dies nuptiarum venirent, & thalamum ac conuiuium ordinarent, inter nuptias ipsas sponsus meus disparuit. Cumque turbati omnes, huc illucque eum inquirendo, turbarentur, ego gauisa effecta, clam exij: & nocte eadem iter arripiens, nec itineris ducem aliquo modo habens, per angusta montium ac vallium errando hucusque perueni. Hæc ego cùm audissem, & omnia ita esse credidissem, simul & sponsam meam fore sperans, per manus apprehendi illam, & in hanc introduxi speluncam. lacrymæ verò ab eius oculis nullatenus cessabant. Tunc ego miseris & lacrymis eius compatiens, & valde super eam dolens, sedere eam iuxta me feci: similiter & glandes illi ad manducandum præbui; non enim insidias diaboli intellexi, neque vllatenus Crucis me signo muniui: sed similiter sedentes, diutius colloquia habuimus. Tunc cœpi quasi de labore nimio somno grauari: at illa manibus suis mea omnia membra mulcendo palpauit, & eò amplius somno grauatus sum. Quid morer? miser ego, qui antea numquam cum feminâ peccare consensi, in somnis me peccatum perpetrasse cognoui: nam subito expergefactus e somno, quasi cum feminâ discoopertum me in terrâ iacentem inueni, ipsa iam verò non apparuit.

Diabolus mulieris specie apparet.

Decipitur Macarius.

CAP. XXI.

Tunc infelix ego insidias diaboli serò aduertens, foras speluncâ citiùs exiui, & pectus feriens, ingentes lacrymas fudi. Ipsi intereà leones, qui mecū aderant, meū intelligentes delictū, quantociùs fugerunt à me. Hæc autem cùm cernerem, fugisse scilicet leones, cum luctu nimio ac dolore, cœpi Christi miseri cordiam deuotè inuocare, quatenus & mihi pœnitentiæ normam ostenderet, ac leones ipsos redire iuberet. Nec mora, clementissi nus pater, qui me ad pœnitentiam seruare voluit, illos confestim fecit redire leones, mecumque ingredi in hanc speluncam, humum pedibus suis ad vnius staturam hominis aggerebant: ego autem hæc intelligens, collotenus ipsam intraui fossam, ipsis imperans leonibus, vt in eodem me sepelirent loco. Quod cum factum fuisset, annos tres sepultus in eadem fossâ peregi. Intereà ingenti pluuiâ descendente, rupta est spelunca desuper caput meum vbi stabam, & lucem vidi, & foras manus emittens, herbas quæ in circuitu super caput erant, decerpsi & comedi. Tribus itaque annis euolutis, affuerunt leones, & lumen circa me videntes, effodiebant humum in quâ me sepelierunt, ego quidem toto corpore sanus egressus sum, virtutem pristinam in me sentiens. Tunc glorificans Dominum meum Iesum Christum, exiui de speluncâ, ponensque genua mea in terrâ, quadraginta dies & quadraginta noctes in eodem immobilis permansi loco, collaudans & obsecrans Deum, & gratiarum actiones offerens, qui tanta misericordiarum munera nobis peccatoribus iugiter præstat.

Leones fugiunt post peccatum a Macario perpetratum.

Ca[illegible] triennio terrâ iacet sepultus Macarius.

CAP. XXII.

His ergo completis diebus, respexi in speluncam, & ecce quatuor anguli eiusdem speluncæ, lumine cælesti resplêduerunt valde: & vidi Saluatorē Christum in schemate viri, quasi auream habentem in manibus virgam, ac dulcisonâ voce mirabilem cantum personantem; vox autem illius vehemens & fortis, quasi mille hominum audiebatur. Cùm verò iam melodiæ cælestis cantici explerentur, repentè vox tribus vicibus insonuit, dicens: Amen, & in sempiternum amen. In ipsâ igitur horâ egressus à speluncâ Saluator, scandebat ad æthera, & ecce continuò maxima ignis columna, quasi nubes valida, intrauit speluncam, & facta sunt tonitrua, & immensæ coruscationes, & omnia cæli volatilia secundum proprias audiui voces canere, dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus. Ego itaque dum hæc cernerem, simulque audirem, propter visionis magnitudinem territus valde sum, & in extasi raptus, cecidi in terram, & octo dies inde permansi, tunc namque intellexi, quia Saluator mundi Christus Dominus hanc ingressus speluncam benedixent, illamque sanctificauerit. Tunc ego introgressus in eam, pro ignorantiâ propriâ ac negligentiâ, cœpi satisfacere, collaudans & glorificans Christum Saluatorem ac redemptorem nostrum, & creatorem omnium, qui tantâ me sustinuit patientiâ, & perduxit ad pœnitentiam, & rursus talem mihi demonstrauit clementiam. Quando autem hæc acta sunt, septem in hac speluncâ, ætatis verò quadraginta annorum habebam.

Christus apparet in speluncâ.

Ecce nunc vobis, velut filiis charissimis, omnem vitam meam in veritate enarraui.

Vos ergo, si pugnas vel insidias maligni hostis sufferre potestis, considerate, & hic nobiscum manete: sin alias, ad monasterium, de quo egressi estis, reuertimini, & Dominus sit in itinere vestro.

Cap. XIII. Nos autem cum ista à sancto Dei audissemus, cadentes in terram, glorificauimus Dominum, qui facit mirabilia solus, & ad sanctum seruumque Christi locuti sumus Macarium, dicentes: Pater beatissime Macari, ora pro nobis ad Dominum, vt ad nostrum remeare possimus monasterium, atque conuersationem tuam sanctam per omnes Christi ecclesias enarrare: credimus enim, quia Dominus idcirco nos perduxit ad te. Tunc senior diutiùs super nos orationem fudit, & fusâ oratione, benedixit atque osculatus est nos omnes, & commendauit Christo, vt in pace dirigeret viam nostram, deinde tradidit nos leonibus illis, præcipiens eis, vt transducerent nos, quousque loca tenebrarum pertransiremus, vbi quidem septem dies, & totidem noctes in tenebris iacuimus. Dimissi ergo a seruo Christi sancto Macario, prosperè ad absidem Alexandri peruenimus, vbi leones salutantes nos, concito gradu reuersi sunt ad seruum Dei.

Cap. XIV. Igitur fauente Christo Deo, sine angustiâ aliquâ nostram ambulauimus viam, & introeuntes terram Persarum, venimus in campum mirabilem, qui dicitur Assia, vbi sanctus Mercurius interfecit apostatam Iulianum, & ingressi denuò sumus ciuitatem Ktisisefodo, in quà pueri tres requiescunt, non longe a Babylone. Post hæc Tigrim flumẽ pertranseuntes, quintodecimo die intrauimus Ierusalem, & ad sepulcrum Domini nostri IESV Christi, per cuncta loca sancta sanctorum orantes, gratiarum actiones Christo Saluatori omnium libauimus, qui nos sua gratiâ incolumes seruauit euntes & redeuntes. Inde igitur egressi, veloci cursu ad nostrum peruenimus monasterium; & nostrum hegumenum, & fratres nostros omnes in pace & sospitate reperientes, per ordinem, quæ vidimus & audiuimus mirabilia, & misericordias Domini, sed & vitam & conuersationem beatissimi Macarij illis enarrauimus. *Fratribus visa narrans.* Quotquot autem hæc audiebant, laudabant & glorificabant, & hymnum dicebant Deo Patri omnipotenti, & Filio eius vnigenito, Domino ac Saluatori nostro, nec non & Spiritui viuificatori & illuminatori animarum nostrarum, qui trinus in personis, vnaque Deitate nominatur, viuit & regnat vbique Deus benedictus & laudabilis, nunc & semper, per immortalia sæcula sæculorum, Amen.

NOTATIO.

1 MACARII ROMANI] *Nulla huius mentio in Martyrologio Romano. Menologium Græcorum XXII Octobris:* Eodem die commemoratio S. P. N. Macarij Romani. *Menæa fusè eodem die Acta exprimunt, quæ cum his nostris plane conueniunt. In Menæis, tamen peregrinatio & itinerum difficultates, quas tres peregrinantes Vitæ huius auctores subiere, omittuntur. Vnicum Vitæ huius MS. exemplar habui ex Abbatiâ Einhamensi, charactere plane recenti.*

Baronius in Martyrologio Romano ad diem XI. Ianuarij, existimat de hoc Macario Romano agere Palladium, dum cap. CXXIII. enumerat eos, qui ad Pinianum maritum paruæ Melaniæ, quæ nunc in Sicilia, nunc in Campaniæ agris exercebatur, accesserunt. Similiter, *inquit*, etiam quidam nomine Macarius ex vicariâ. *Baronius hic intelligit vicariam præfecturam. rectè, quòd ex eâ monasticam vitam amplexus sit.*

Non existimo tamen Macarium hunc nostrum Romanum, eumdem esse cum Macario Palladij: imò potius Macarium Palladij esse eum, cuius meminit Rufinus in Apologiâ suâ. Vide dicenda ad Palladium. Baronius ait Acta hæc, auctore Theophilo, minùs probari; quæ autem in Actis offendant, non exprimit. Ego ea passus sum in hac editione comparere, quia hactenus in omnibus editionibus prodierunt. Et verò Menæa Græcorum ea quoque suo inserunt Officio, & Gratianus XXVII. q. II. cap. XXVI. ex eis testimonium citat. Acta igitur hæc cum Menæis comparans, vt appareat in quibus Græci cum Latinis conueniant. Erunt fortasse, qui ea saltem amplectenda censeant, in quibus vtrique consentiunt. Vertit ea ex Menæis Raderus noster, & Viridario suo Sanctorum parte 1. inseruit.

Quòd si D. Hieronymus in Vitâ Pauli primi eremitæ ad hanc historiam (in quâ cap. XV. dicitur, quòd barba & capilli corpus eius omne circumdederunt,) *respicit, vbi ait in Prologo, inquirens de primo eremi cultore:* Nonnulli & hæc & alia, prout voluntas tulit, iactitant: subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem, & multa, quæ persequi otiosum est, incredibilia fingentes. Quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem sententia videtur. *Si, inquam, Hieronymus ad hanc historiam respicit, omnino vetus est fabula, & eius indicio explosa.*

2. THEOPHILO, SERGIO, ET HYGINO] *Ita auctores hos exprimunt Menæa. Editi Latini pro* Hygino *exhibent* Thimum, *MS.* Gunnum.

3. ASCLEPION HEGVMENVS] *Menæa:* Ἐκ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀσκληπιοῦ, ex sancti Asclepij cœnobio. *Theodoretus in Philotheo cap. XXV. meminit Asclepij admirabilis monachi, decem stadiis à Citticâ vico, vbi Zebinas sepultus, & Polychronius eius discipulus videtur vixisse. Sed cum illi ætate Theodoreti* Cap. II.

vixerint antiquiorem aliquem Asclepium fuisse existimo, qui huic monasterio in Mesopotamia olim præfuerat, a quo & nomen accepit.

CAP. III. 4 HORA NONA QVADAM DIE SYNAXI EXPLETA] *De horâ nonâ, quâ synaxis solui solet, & ieiunium resignari, vide Onomasticon.*

Omnia hæc sequentia capita, quibus lunulas curaui præfigi, quæ stupendas continent peregrinationes, desunt Menæis. Existimo tamen fuisse in exemplari prototypo, ex quo Menæa suam de Macario historiam hauserunt. Sed omissa in Menæis esse, quòd Vitam Macarij non spectarent. Certè Menæa horum trium sequentes peregrinationes satis his verbis insinuant: Καὶ τὰς πορείας ἐξ ἀγαθοῦ [illegible] [illegible]: Licet auspicati alia ex aliis mala experti sunt, modò ab hominibus, modò à feris illata, nonnumquam ab herbarum agrestium pastu retardati. *Quibus apparet Menæa paucis hæc peregrinantium incommoda, quæ aliquot sequentibus capitibus narrantur, exprimere.*

5. VBI CÆLVM TERRÆ IVNGITVR] *Fuit veterum multorum sententia, planam esse terram, nec Antipodes vllos esse; atque ita cælum alibi terræ iungeretur. Quin multi Paradisum certâ terræ regione statuerunt, sublimiore, vbi cælum terræ iungitur. Alcimus Auitus lib. I. de Genesi.*

Ergo vbi transmissis mundi caput incipit Indis,
Quò perhibent terram confinia iungere cælo,
Lucus inaccessâ cunctis mortalibus arce
Permanet. ———

6. CONIVNXIMVS IERVSALEM] *Phrasis istius seculi. sic antè cap. II. ibi denique coniungentes sic post.* coniunximus tandem, *id est, peruenimus. Quàm frequens olim fuerit Ierosolymitana peregrinatio, patet variis horum librorum locis. Vide Onomasticon.*

7 CONSIGNANTES NOS, ET COMMENDANTES CHRISTO, ET SANCTIS EIVS] *Religiosus antiquorum Patrum mos ad ingressum itineris signare se signo Crucis, & Deo Sanctisque iter suum commendare.*

CAP. IV. 8. ASSIA, IN QVO MARTYR CHRISTI MERCVRIVS] *Certum, in Perside Iulianum occisum. Vide Baronium tomo IV. anno Christi CCCLXIII. Liberij Papæ XII. Iuliani Imp. II. variè inquirentem de percussore Iuliani.*

9 KITISSEFODO] *Existimo hic intelligi Ctesiphontem Persidis ciuitatem. Quod autem addit, Ananiam, Azariam, & Misaelem hic quiescere, nescio vnde hauserit. Martyrologium Romanum XVI. Decembris:* Trium puerorum Ananiæ, Azariæ, & Misaëlis, quorum corpora apud Babyloniam sub quodam specu sunt posita. *Certè Ctesiphon non procul à Babyloniâ, vti etiam hoc loco in Vitâ Macarij dicitur.*

10. LIGNIS AGRESTIBVS] *Intelligit, opinor, rudia & impolita ligna Anphalangæ Plinij lib VII. cap. LVI. quibus olim prælia committebant Afri?*

CAP. V. 11. CHANANÆORVM] *Mirum hoc, nec alibi mihi lectum, Chananæos eosdem esse cum Cynocephalis.*

12 PIGMEI] *Manuscriptus Pytici. vnde quis forte fingeret Pythecos, vnde Cercopythecι. Sed Pichiti habent veteres editiones. & manuscr. addit: &* hi alio nomine vocantur Pigmæi. CAP. VI.

13. ABSIDAM] *Manuscriptus addit,* id est arcum. *Olim &* absis, & absida *atque erant in vsu. Vide Onomasticon.* CAP. III.

14. HOMO LONGÆ STATVRÆ] *Non nouum, pœnarum locis vel a diabolo infestatis monstrosa quædam apparere. In Vitâ Antonij cap XXXVII.* Vidit quemdam longum atque terribilem capite vsque ad nubes attollentem. CAP. IX.

15. VOLATILIA MVLTA SIMILIA AVIBVS CÆLI] *In Vitâ S. Antonij cap. XXXVII.* Vidit etiam pennatos quosdam se eleuare cupientes ad cælum. *quod apud Paschasium cap. XIX. n. 4.* tamquam aues inquietas animas volantes vidit Antonius. CAP. XI.

16. SVBITO VOCES POPVLI INNVMERABILIS] *Multorum opinio fuit, animas quasdam versari in campo amœnissimo. Ita Beda lib. V. hist. Anglic. cap XIII. Dionysius Carthusianus in Dial. de iudicio particulari art. XXXI. & Ludouicus Blosius Monilis spiritualis cap. XIII. Vide Bellarminum tomo II. contr. gen. III. qui de Purgatorio, lib. II. cap. VII. Suarezium in III. part. Disp. XLVI.* CAP. XIII.

17. IPSIVS VERO CAPILLI CAPITIS AC BARBAE] *Ita hæc Macarij delineatio ad verbum est in Menæis Græcis:* [illegible] CAP. XV.

18. CHERVBIM CVM IGNEA RHOMPHÆA] *Varia de Cherubim Paradisi custodibus opinio.* Non est credendum, *inquit Theodoretus,* Cherubim dicere virtutes quasdam inuisibiles, vt quidam existimant: quoniam inuisibilis natura nihil isthic contulisset, cùm visio sensibilis esse deberet, qui ipsum Adam exterreret. Non igitur gladius ille flammeus naturaliter igneus erat, sed visio talis: neque Cherubim erant animalia; sed talia videbantur. *Addit porrò:* Et statuit Cherubim *Genesis III. dictum:* vt indicet potentem quamdam & terribilem visionem, & formam, perinde ac si quædam animalia in ingressu paradisi, collocasset, quibus inde arceretur Adam. *In eadem opinatione fuit Theodorus Heracleæ episcopus, itemque Procopius Gazæus. Vide Pererium nostrum ad cap. Genesis III.* CAP. XV.

19. QVI PER DIEM FORAS AMBVLANTES] *Contra aliorum morem:* Leo, *ait Hieronymus in cap. II. Nahum,* semper noctibus circuit. *Et Psalmo CIII.* In ipsâ (*nocte*) pertransibunt omnes bestiæ saltus.

20. RAPHAEL] *Dux hic fuit Macario, vt olim Tobiæ.* CAP.

21. FASCIOLVM] *Menæa,* σουδάριον. CAP.

21. CALCEOS] *Manuscript.* caligas. *nempe caligæ erant olim calceorum loco. Sic Actor. cap. XII.* Calcea te caligas tuas.

VITA

VITA BEATI POSTHVMII PATRIS

Quinque millium Monachorum,

INCERTO AVCTORE.

PROLOGVS

QVONIAM desiderio desiderasti semper audire quę sancta sunt, & nos, ne silentio tempora peragantur, curare debemus: idcircò de operibus Domini tacere non possumus, quæ in seruis suis indesinenter ostendit. (*Fides bonis hyberna.*) At primum, de sancto Posthumio Dei seruo sciendum, quo ordine eum Dominus ad suam vocare dignatus est gratiam, sicut referentium iactauit oratio, qui conuersionis eius ordinem nouerint. Hęc vestræ dilectioni scriptis intimare curaui, quomodo per rusticos Dominus credentibus in se manifestauit regni sui mysterium.

VITA.

Cap. I. *Posthumius Memphites.* ERAT Posthumius Memphεus genere, gentilis natus, ab infantiâ innocens, ignarus litterarum, & ab omni peritiâ alienus Ægyptiorum, ab eorum gentilium delubris semper extraneus. Fuerat restiū[a] spatarius, (*Restio.*) numquam se adolescentium gregibus commiscuit, nec publici vsus fabulas aliquando cognouit, pes eius ad saltandum non est commotus. (*Varia eius virtutes.*) In vitâ suâ numquam de ore eius turpis sermo processit, neque auaritia in cor eius aliquando adscendit. Ad feminam oculos suos, cum adhuc esset in sæculo, non leuauit: mendacium omni virtute vitauit: discordiam vel odium aduersus proximum suum, neque contra extraneum, nouerat: custodiebat pacem in animo suo per omne tempus.

Cap. II. Cum ergò hęc ab eo gererentur, & annorum esset triginta septem, placuit Deo eripere eum de corruptione peccatorum, & ad incorruptionem vitæ æternæ euocare. Vnde fertur introisse ad eum angelum Domini, quando ipse [b] plectam de spato plectebat. Aitque ad eum Angelus: Posthumi. (*Docetur ab Angelo.*) At ille ait: Quid est? Et dixit ad eum angelus Domini: Quid est in manu tuâ? Ille ait: Funis plectacius. Et dixit ad eum Angelus Domini: Deum excelsum, qui habitat in cælo, nosti? Posthumius dixit: Domine, nescio si est Deus in cælo; sum enim rusticus, & nulla est mihi sapientia. Arti meæ inseruio ab infantiâ meâ, & nihil ab vrbanis hominibus audiui, quod discerem: sed & publicum semper fugi accessum. Dixit ad eum Angelus: Ora Deum, & dabitur tibi sapientia & intellectus. Posthumius dixit: Deum non noui orare, nescio enim quid dicam. Et accepit Angelus folium lauri, & scripsit in eo verba orationis, & dedit illud Posthumio, dicens: Manduca illud, & erit amarum in ore tuo sicut fel, ventremque tuum implebit obsecrationibus sapientiæ, & dabit tibi formam orationis & sanæ doctrinæ. Et accipiens Posthumius, manducauit: & factum est os eius amarū. Porrò venter eius dulcedine impletus est, & magnificauit Dominum valdè. Verè autem credimus in eo impletum illud prophetæ Ezechielis, (*Ezech. 3.*) vel Ioannis apostoli, (*Apoc. 10.*) qui librum de manibus Angelorum accipientes, comederunt, & adimpleti sunt sapientiâ ad prophetandum.

Cap. III. Item angelus Domini tetigit labia Posthumij. Et depulsâ amaritudine, lingua eius de Deo loquebatur ingenua. Dixitque ad eum Angelus: Posthumi, fige genua tua in terrâ, & faciem tuam ad Orientem; (*Orat genuflexo.*) & tunc dabitur tibi à Deo, quemadmodum possis orare. Et posuit Posthumius genua sua in terram, faciem quoq; etiam ad Orientem, (*Orat ad Orientem.*) & infusa est ei oratio, & ait: Benedicam te Domine Deus omnipotens, rex cælestis, (*Prima oratio Posthumij.*) qui ignorantibus te nomen tuum innote-

 scere

ſcere facis, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, nomen tuum efficiens manifeſtum, vt populum tibi congregaret ex omnibus gentibus adoptiuum. Nam volens mundo ſuccurrere labore laboranti, propter generis humani ſalutem, vnico Filio non pepercisti. Per eum ergo te obſecro, & tuam miſericordiam, vt mihi cæco verum lumen in tenebris conſtituto oſtendas. Tu enim Domine noſti, quia nullum ſciebam omnino ſermonem: & dignatus es donare, quòd loquerer ad te; & docuiſti me, quibus te rogarem. Ex me ipſo

Matth. 11. cognoſco, Domine Deus meus, quia verè cæci vident, ſurdi audiunt, mutorum linguæ ſoluuntur, claudi ambulant, leproſi mundantur, pauperes euāgelizantur, peccatores vocantur. Quis eram ego, quia recordatus es mei? In quo præualet apud te puſillanimitas mea, quia requiſiſti me? Quare nunc peto, vt à ſordibus me abluas peccatorum naturalis miſeriæ meæ, quæ me longo tempore preſſit; viuebam enim eruditus à parentibus infideliter more gentilium tamquam ſocius iumentorum. Miſiſti tu mihi Angelum tuum, & percuſſiſti femur meum, aperuiſtique mihi ſaxeum pectus. Væ tacenti de te, quia ignis vſtione trucidatur in ſempiternum. Ecce in breui cognoui, quoniam non eſt gaudium impijs apud te, nec peccatoribus lætitia poſt obitum veniet: niſi ad te conuertentur, ſalui eſſe non poſſunt. Et quoniam non eſt viſum tibi perdere me, Domine redemptor humilitatis meæ, oſtende mihi in melius, vt in pleno cognoſcam Dominum & Saluatorem Ieſum, & quòd non eſt alius abſque te, qui es benedictus in ſæcula. Hæc oratio ſancti Poſthumij prima, per quam eū introduxit angelus Domini ad viam fidei requirendā.

Cap. IV. Erat intentus ex hoc beatus Poſthumius, quando ad eum angelus Domini remeare poſſet: fretus ex hoc ſperabat, quòd eſſet eum Dominus ſemper viſitaturus. Cum autem pauci dies tranſiſſent, ecce Poſthumius iuxta conſuetudinem ſuam reſtim torquebat ex iunco. Et ingreſſus angelus Domini ad eum, ait: Aue Poſthumi. Statimque pauefactus ſurrexit Poſthumius. Et ait illi Angelus: Vis ducam te ad virum ſacerdotem Dei, qui te baptizet in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti? Et reſpondit Poſthumius: Domine mi ſancte Dei, hoc eſt mihi optabile iucundumque valde, vt plenè me viam doceas Dei, & quę ſit perfecta ſalus operum

Transfertur ab Angelo. ſupernorum. Et apprehendit eum angelus Domini à vertice capilli capitis eius, & duxit eum ad quemdam nomine ✝ Priſcum, ſanctum virum & timentem Deum. aitque illi: Hunc doce quæ ſit via Domini, ſapientiæ & intellectus: & baptiza eum in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Porrò ſacerdos Domini audiens, gratulatus eſt valde: ſed ſacerdos non intellexit angelum Dei eſſe, qui introduxit eum ad ſe. Statimque Angelus in ſplendidā mutatus effigie retulit in faciem ſacerdotis in albis veſtibus, vultuque decoro. Tunc Chriſti ſacerdos timore perterritus cecidit conſternatus in terrā, rurſumque Angelus erexit eum, & ait: Ne timeas; conſeruus enim tuus & omnium Apoc. 22. fratrum tuorum ego ſum. Oportuit enim tibi manifeſtare gloriam Dei noſtri, vt ſcias quo modo hunc doceas verbum Domini, erudiens eum ſecundùm ſaluationem eius, vt viuat in æternum coram Domino. Hæc dicens, diſceſſit ab eis.

Priſcus autem epiſcopus accepto ſecum Cap. V. Ieiunium ante Baptiſmum. Poſthumio, docuit eum ieiunare. Cui manum imponens, catechumenum fecit; atq; ita velociter baptizauit, docens eum ſymbolum Sacramenti. Qui mox, vt baptizatus Manus impoſitio in catechumenum. eſt, impletus eſt Spiritu ſancto, & dixit hanc orationem: Gratias tibi ago, Domine Ieſu Chriſte, qui per Spiritum ſanctum reconciliare me dignatus es Deo Patri, & redemiſti me à morte & à pœnā æternā: quam non Baptizatus à Priſco epiſcopo. Secunda Poſthumij oratio. credentes in te conſequuntur, peccatorum ſuorum ponderibus aggrauati. Sunt autem peccata plumbo grauiora, quibus ego lætor extractus: & de omnibus iniquitatibus & neceſſitatibus liberatus, exulto. Verè enim perſonarum acceptio apud Deum non eſt, Act. 10. ſed miſericordia multiplex. Quomodo igitur indignus ego ad ſedes accederem creaturæ tuæ, niſi tu me cæleſti digito tangeres, fœnum male aridum, quod in corporis materiā habitare præceperas? velociter mihi voluiſti ſubuenire, inimicum legis tuæ, qui mihi in carne dominabatur, ſubuertens; à ſordibus aquā, Spiritus ſancti regeneratione, mundaſti. loquitur in me anima renouata, quæ longo tempore inter oues perditas iacebat abiecta. Accepto ſigno lætatus ſum quaſi nominis magni: ſ celſus imperatoris militi infixo reparatur in gratiam. Quaſi mutus accepi vocem. loqui cupio filijs tuis, & hymnum narrare in confeſſione, quoniam abſoluiſti captiuū migrantem. Quæſiſti ſtultum per ſapientiam, vitam donaſti, egentem ditaſti, mortuum reſuſcitaſti, longe poſitum appropinquare tuę maieſtati feciſti: alienum a conuerſatione Iſraël, ſocium Sanctorum tuorum per Chriſti gratiam eſſe voluiſti. Ideò confiteor tibi, & pſalmum dicam nomini tuo, cùm me docueris ordinem: pſallam tibi, & benedicam nominī tuo in æternum, & in ſæcula ſæculorum.

Igitur

Cap. II. Igitur Posthumius Baptismum consecutus, litteras nesciebat: sed tamen nomen Domini fidei augmento & robore de die in diem crescebat. Accendebatur fraternæ studio charitatis, humilitatis vinculo ad vniuersos colligatus fuerat fratres. Charitatis iugum vehementer amabat: cunctosque fratres, qui aderant, ecclesiæ proxima loca inhabitantes, sollicitè requirebat. Studiose psalmos dicebat; corpus verò suum ieiunijs affligebat, in oratione Dei quotidie pernoctabat. Agrestes edebat herbas, & aquam frigidam bibebat. Cilicio corpus opertum fatigabat, per eremum currens, vt miserum frangeret corpus: asserens esse peccatum, aliquando ab opere si vacasset. Verbositatem sermonis cauebat, diuinis libris accommodabat aurem, iurare omnino detestabatur: mundum se in omni oratione suâ exhibebat: plangere non desinebat: nam cum frequentia pateretur in corpore dæmonum tentamenta, ad nota orationum præsidia conuolabat. Et ne ampliùs somno indulgere videretur, vt mortalia membra foueret, paululum super saxa requiescebat: vt cùm duritia lectuli doloribus ageret corpus, statim ad Dei consurgeret opus. Panem etiam suum ad mensuram accipiebat, & aquam ad mensuram bibebat. Numquam pleno ventre à mensâ recessit, nec sitim suam vmquam satiauit, dicens, Non esse dignum si carnis voluntas esset impleta. Obedientiam verò & fecit, & docuit: patientiâ verò superbos & iracundos homines humiliter mitigauit. Sed quando satanas suggestionibus suis cupiebat propositum ipsius impedire, oculos in cælum leuabat, & statim sanctum adesse sibi sentiebat auxilium. Talis eius vita vsque ad senectam fuit, qualis ab initio fuit, cùm hęc gererentur in eo, vt omnino vsque ad extremum, suum despiceret corpus.

Fama et[illegible] uirtutum. *[illegible] ieiunium, Vigiliæ, Victus, Cilicium.* *[illegible] super saxa.* *Numquam à mensa [illegible].*

Etsi quando infirmitas febrium aut stomachi dolores graui tormento eum affecerent, non dedit indulgentiam morbo infirmitatis, nec calidis vsus est rebus, nec ieiunia minorauit, ęstimans, quòd si corpori calido cibo consuleretur, à Domino redemptio animæ non daretur. Nam si aliquando valetudo grauis debilia genua fatigaret, ita vt ad vigilias Posthumius exurgere non valeret, orando & psallendo in stratu suo non desinebat. Si lingua præ siti siccaretur, cordis intima rugiebant, ne silentio eius hostis animæ diabolus lætaretur, aut in opere Dei vir sanctus negligens inueniretur. Sed cùm in tam districtiori vitâ Posthumius permaneret, ad baptizatorem suum perrexit, & ab eo commendatoriam orationem poposcit, & sine aliquo victu eremi petiuit arcana; ibique multo tempore demoratus, innumeras dæmonum insidias pertulit. Sed Dominus, qui de mundo venerabilem conuerterat virum, quotidie cor eius armabat ad sustinendas versutias dæmonum.

Contra [illegible] infirmitatem. *In [illegible] orator.*

Cap. VII. Nota igitur facta est sancto Macario, scilicet beati Antonij discipulo, conuersatio Posthumij, & celebre eius factum est nomen: visumque est illi, ad hunc abire in eremum. Nam idem Macarius ab illustri viro Antonio monachorum ferè quinquaginta millia susceperat gubernanda. Eiusdem igitur Macarij exitus de sæculo appropinquabat, & Dominico gregi, quis post eius excessum magisterij nomine subrogaretur, inquirebatur. Sanctus itaque Macarius cùm ad sanctum venisset Posthumium, excepit eum libenter, pręcipuè cuius iam ab Angelo famam audierat. Non ergo ille vt hospes, sed eius subtiliter explorare propositum venerat. Porrò Macarij adspectibus, Posthumij complacuit conuersatio, & eum suadere cœpit, vt sancti Antonij anachoretarum principis non grauaretur visitare reliquias. Sed cum omni virtute reniteretur, & abire penitus noluisset, in somnis Posthumius sine aliquo cunctamine ire iussus, diuinæ contradicere non poterat maiestati. Itaque cum Macario aggreditur iter, multitudinem congregationis monachorum, quæ a solo gubernabatur Macario, ingressus. de ° quo sæpe diximus, corpus sepelisse magistri, cum spiritus eius vocatus est ex sæculo.

Innotescit Macario. *Macarius quinquaginta millium monachorum pater.* *Visitatio reliquiarum S. Antonij.*

Qui cùm se in extremo vitæ istius temporalis adspiceret, aduocato ad se sancto Posthumio, ita exorsus est ei: En frater, tempus resolutionis meæ instat: quapropter audiens bonum testimonium de te, finem senectutis meæ debilitatis suppositi gressibus ad pertingendum vsque ad te. Nunc igitur bene fecisti venire mecum. Suscipe ergo paterno amore gregem Dei ad regendum. Noli quærere quod tibi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant: ne ergo neges suscipiēdi honoris gratiam, mercedem à Domino recepturus tempore opportuno. 1. Cor. 10.

Tunc sanctus Posthumius pedibus eius prouolutus, ait: Charissime pater, quomodo mihi tam magnæ multitudinis curam imponis, rustico homini, litteras nescienti? prouide igitur ex eis meritum hominem, qui possit cum sollicitudine tantas animas regere populorum. Tunc Macarius ait Posthumio: Excusationes non audio, neque caussas recipio: hi enim omnes sub tuâ ditione manebunt, nec alius est tantæ abstinentiæ vir, qui possit istius populi guberna-

te animas, ac sollicitè pertractare. & vt certiùs dicam, dilectissime frater, te electione suâ Dominus designauit ad suscipiendum hunc ministerij locum: nequaquam ergo cælesti poteris contradicere iussioni. Nihil ex hoc Posthumius locutus est Macario: sed dum eius verba secum in animo volueret, Macarius emisit spiritum: statimque populorum ingens turba intente ad funus currunt. Ibi psallentium multitudo, diuersis hymnorum vocibus, quasi vno ore laudes Deo canebant, donec corpus ad sepulcrum deduceretur humandum: nemo tamen vehementer dolebat, eò quòd sanctus Macarius tam velociter monasterium relinqueret, quoniam Dominus similem ei Posthumium gregi suo magistrum prouiderat.

Macarius moriens suorum regimen Posthumio imponit.

Psalmi in funere.

CAP. VIII.

Tribus ergo diebus post sancti Macarij decessum orabat Posthumius, vt acciperet de cælo fontem doctrinæ per Iesum in Spiritu sancto, vt posset tantam populorum militiam docere prudentiam. Tertio igitur die venit ad eum secundùm consuetudinem, qui eum conuerterat Angelus, & locutus est ad eum: & constituit eum monasteriorum doctorem & principem, in eum locum a quo Macarius recesserat: deditque ei formam spiritualium præceptorum, & abijt. Porrò Posthumius congregatis fratribus cunctis, aperiens os suum, locutus est eis, dicens:

Posthumius ab Angelo Regulam accipit.

Audite filioli verbum, quod Dominus locutus est vobis, præclaram præceptorum iustitiam & charitatis Regulam sensibus nostris volens infundere. Paternâ enim voce loquor ad vos in nomine Domini nostri Iesu Christi, & Spiritus Dei nostri. Accepi enim formam de manu Angeli, vt dicam vniuersa, quæ acciderint sensui meo, ad vestram ędificationem. Intente igitur præbete aures: Deus ipse mandauit, quod de ore meo procedit.

Eam discipulis suis tradit.

1 Obedientia erga maiores. Prima est enim mandati confœderatio, in omnibus vos obedire maioribus.

2. Timor castus. Secunda mandati est subiectio, vt in timore casto seruiatis Domino.

3. Temperantia. Tit. 2. Tertia positio est, vt temperanter & piè & iuste viuatis in hoc sæculo.

4 Corporis afflictio. Quarta mandati ratio, vt corpora vestra affligatis per omnia, quo possitis acquirere animarum salutem, domando ieiunijs, ac mortificando carnem, quia hæc est delectatio bonorum operum.

5 Oratio frequens. 1. Thess. 5. Quinta constitutio, orationi frequenter instare, sicut & Apostolus indesinenter orare nos iubet. Orantes quippe semper ac ieiunantes, & fidei dona in memoriâ mentium tenebimus infixa, vt possimus scaturientium dæmonum superare naturam.

6. Humilitas. Sequitur aliud genus erroris, in quo maius est animæ damnum, superbiæ malum per omnia esse cauendum: hæc angelum in primordio mundi de cælo deiecit: & nouimus, superbiam originale esse peccatum. Ad quam excludendam de cogitationibus nostris, Deum semper deprecemur, vt donetur nobis forma humilitatis.

7. Fuga sæcularium. Accedit & alia infestatio mortis in corpore, si de sæculari vitiorum caulla monachorum sollicitet quemquam.

8. Funiculus charitatis. Funiculum vero charitatis ante omnia inter vos habete, fide continuâ in spe manentes: quoniam ad regnum Dei festinatis æternitatis. Cura ergo disciplinæ monachorum, perfecta est dilectio. Hæc vincula charitatis & pacis exornant sine auaritiâ. Igitur in dilectione sincerâ modus sufficiens est præsentibus: & qui inuicem diligunt, filij regni vocabuntur. Perfectius inuicem diligentes, ipsi sunt qui manducant panem in regno Dei sine maculâ. *Lucæ 14.* Perfecti ergo eritis, si mundum sacrificium charitas in odorem suauitatis zelo succendet. Gaudebit enim Dominus Iesus in vobis, quia fecistis fideliter quod ipse mandauit. Nam prima legis in monte Sinâ ordinatio hæc ad Moysen data est: Diliges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ. *Deut. 6. Luc. 10. Leuit. 19.* Secunda: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Vacat enim dilectio Dei, nisi iungatur & proximi. Plenum ergo præceptum veritatis, vt maneat in sensu indiuidua regula charitatis. Tunc ergo dilectio beata erit in pleno, si colla obedientiæ posueritis proposito.

9. Obedientia erga pares. Obedientia quoque in congregatione laudatur. Nihil vobis prodent, filioli, si diligitis inuicem, & non vultis inuicem obedire. Dilectio sine obediētiâ faciet criminosum, & cōscientiâ ægrum. Quomodo enim gramen seminales impedit fructus; sic inobediens homo frustra ieiunat, & orationis nullum accipit fructum. Igitur qui in vno esse concupiscunt, & viuere mente communi disposuerunt, hi consiliis maioribus seruiant. Quidquid ex consiliis processerit patrum, hoc faciat qui à perfectione adhuc procul est. Quicumque frater oneris quidpiam collo suo portauerit, nec quidem sustinet, de humero suo onus extare, si abbas præsens fuerit, reperiens 7 aquam scatiuam siue germinantem, præter abbatis consilium diuerterit ad bibendum, aut alterius fratris secum comitantis, etiam iunioris, peccatum fecisti, qui præter benedictionem aquam potasti. Quod si calor solis exarserit, & volueris bibere, & abbas ad te doman-

domandum prohibuerit: si vel mente murmuraueris, deliquisti. Deinde si in via calcaueris spinam, non est educenda, donec abbas praeceperit.

Dormitatio. Procul ab inuicem contextas vites sternite.

Cùm ad dormiendum secceditis, interstitium cubitus habeatur vnius: ne, dum ad inuicem proximant corpora, nutriantur libidinis incentiua.

Porrò negotium noctis, propter lucifugas daemones & noctipetas, in spiritali opere peragatur. Experrectis autem nulla de saecularibus caussa ingerenda, donec ad galli cantum, fraternarum orationum communis hora succedat. Alterius vocis cantus alterum non excitet ad orandum: sed cùm suum pectus tundere coeperit, qui primùm experrectus est, prouocetur etiam ille qui dormit, exurgere. Saepe enim satanas somno animam captam nocturnis inuoluit tenebris, vt ab orationis patrocinio separata sit, operante diabolo socio tenebrarum. Ideo dico vobis, filioli, vigilate: quia nescitis, qua hora fur veniet animarum.

13. Dei dilectio. Studete igitur complacere Deo, conuersationem habentes spiritalem. Diuina mandata in dilectione Dei cum sapientiâ, legis praecepta in tabulis cordium vestrorum sint: nec quidem ampliùs sapiatis, quam simplicitas confirmat Scripturarum Dei. Multi autem de Deo aliter sentientes, exciderunt à dilectione ipsius & proximorum suorum. Qui autem huiusmodi sunt, audiant Baruch prophetam dicentem: Pax iustitiae, & honor pietatis. Sic enim videns populi sui dilectionem fraternitatis esse incorruptam, inter cunctos facit eos amicitiae Dei fieri socios. Quoniam qui diligunt Deum, secundùm boni operis gloriam, inuicem in operibus bonis irritam faciunt vitam istius mundi: profanantes quidquid ex diabolo est cogitationum malarum, in cordibus Dei seruorum: quoniam cupiunt Anachoretarum perfrui vitâ, si corpus abdicant adhuc in terrâ positi: iam caelestibus delectentur, nihil terrenum prorsus exquirunt, vt iam saecularium tenebrarum caussas conculcantes ac prosternentes.

Verùm quia caelestibus regionibus apti, vos latis placere conuenit Creatori, virgines mente & corpore permanentes, fructus fidei & limam sermonis quam maximè conseruantes: nefas est enim, vt monachum quis reprehendat in modico vel in maximo. Irreprehensibiles enim nos esse oportere, Apostolus docet, & vt sermo noster in gratia sale semper sit conditus, scilicet condimento quo nos Euangelista condiuit, dicens: Vos estis sal terrae. Quod peto, vt non in vobis euanescat, ne forte, cum euanuerit, extra congregationem multitudinis foras proiiciatur, linguis inimicorum quotidie conculcandum. POSTHVMIVS. Math. 5.

Hoc autem obsecro, filioli, secundùm formam quae mihi data est de manu Angeli, fugere linguam detrahentium iniquorum, qui mordaci dente, etiam sine caussâ, Ecclesiae Christi insultare festinant. 14. Detractio fugienda.

Dissensiones, quas habetis inter vos, proiicite ab inuicem: scientes, Dominum nostrum non esse dissensionis, sed pacis. Si qua igitur scandala, inimico suggerente, frater habet aduersus fratrem, propter obedientiam fide extante, dimittat: quoniam ego non ex me loquor, sed ex Deo, qui in manu nuntij sui docuit me. 15. Dissensiones emendae. 1. Cor. 14.

Et si obedientiam praelato praebueritis, hospitalitatem peregrinanti, ex praecepto Domini facitis. 16. Obedientia praelato, hospitalitas peregrino exhibenda.

Si fieri potest, nullo pacto miles Dei debet irasci, non solùm ad socios, verumetiam ad extraneos. 17 Ira profliganda.

In quocumque negotio, nullus saecularium seruum Dei audeat iudicare: quia inter se & illum distat. Non patiaris coniugatum iudicio tecum contendere: melius est enim monacho fraudem & iniurias sustinere, quam vt audiatur vox militis Christi in clamore. 18. Contentio vitãda.

Non decet monachum, caussâ pecuniae esse negotiatorem, sed caelestium bonorum lucra mercantem. Praedicet verbum salutis, animas inuitet ad caelum, ad nihilum deducat saeculi desiderium. Cor enim Christianum exultat, maximè serui Dei: tyrannum fraudatorem animarum, diuinae virtutis oratione expugnat. 19. Negotiatio indigna monacho.

Quòd si terrores aliquos intulerint, currat ad auxilium Crucis: statim ille recedet: versutia eius crebris orationibus & ieiuniis deuincitur. Filioli, quid ad vestram pertinet curam, si aduersus vos conueniant daemonum castra, potestis & vos multis adiuuari agminibus Angelorum. Sed cùm daemonum cateruae crescere coeperint, oculos vestros ad caelum leuetis, dicentes: Domine Iesu Christe, adiuua infirmitatem meam. Tunc sermo vobis prophetae Elisaei conueniat aduersus eos, qui de Samariâ comprehendere eum venerant, qui terrenti se puero suo respondit: Aperi Domine oculos serui tui, & videat, quòd plures sunt nobiscum quàm cum illis. Statim ergo ad adiuuandum vos, angelorum Dei legiones aduenient, qui fidei vestrae auxilium praebeant. Daemon fugatur Cruce, oratione, ieiunio, recursu ad Deum. 4. Reg. 6.

CAP. IX. Haec sunt, filioli, mandata, quae vt pusillanimitas

nimitas cordis inuenit, vobis de diaboli certaminibus explanaui. Nolo autem ea, quæ nobis ipso immittente acciderunt, silentio præterire, vt & vos possitis malitiis eius resistere.

Quadam die in monte sedenti mihi, ingens velut militum turba occurrit. Quos dum oculis cernerem venientes à longè, satanæ angelos statim esse cognoui. Ego autem deposito omni terrore, genibus prouolutus humo, vt secederent orabam, Dominum inuocans redemptorem. Tunc turba quæ venerat, velut stipula, quæ à vento rapitur, nusquam comparuit. Gratias ergo egi Domino per Iesum Christum Dominum nostrum, quòd meo certamini finem imposuit citò, & orationem meam illicò exaudiuit. Multas itaque insidias passus sum, & ex omnibus me eripuit Dominus. Vnde & vos, filioli, constantes estote, quia mitis est Dominus ad liberandum nos. Amate ergo Dominum, odite malignum: & Deus misericordię erit vobiscum, vt possitis eius insidias euadere, Amen.

Posthumius cateruas dæmonum oratione profligat.

NOTATIO.

1 POSTHVMII] *Aliæ editiones habent* Pasthumij. *De hoc nihil mihi occurrit vel in tabulis ecclesiasticis, vel apud historicos. Multa hic agit cum Pachomio, eiusque Regulã. Et cùm Pachomius dicatur quibusdam* Pachumius, *vereor ne* Pasthumius *ex* Pachumio *irrepserit.*

Cap. I. 2. SPATARIVS] *Ita omnes editiones. mox:* plectam de spato plectebat *Nota* spatulæ palmarum. *Leuit.* XXIII. *Et ex palmis ferè restes suos & plectas plectebant eremitæ. Aliàs existimabam legendum* spartarius, *quasi qui è sparto restem plectat. qui Polluci lib.* VII. *cap.* XXXIII. *dicitur* σπαρτοπλόκος.

Cap. II. 3. PLECTAM] *Mox* funis plectacius. *à Græco* πλεκτὸν, *id est, plexum seu flexum. Quæ vox non raro in his libris occurrit.*

Cap. IV. 4. PRISCVM] *Hic dicitur* sacerdos: *sequenti capite* episcopus.

Cap. V. 5. Census Imperatoris] *Videtur hæc periodus melioris styli fragmentum esse. Fors ex eleganti aliquo Patre adumbratum. Alludit ad militiam, cùm nomen Imperatoris militi inscribebatur. Vt hîc de oue & milite, sic apud Augustinum epist.* L. Sic error corrigendus est ouis, vt non in eâ corrumpatur signaculum Redemptoris. Neque enim si quisquam regio charactere à signato desertore signetur, & accipiat indulgentiam, atque ille redeat ad militiam, ille autem esse in militiâ, in quâ nondum erat, incipiat, in aliquo eorum character ille rescinditur, an non potiùs in ambobus agnoscitur, & honore debito, quoniam regius est, approbatur?

6. DE QVO SÆPE] *Hinc apparet, auctorem huius Vitæ & alias sanctorum Vitas consarcinasse. De Macario, qui Antonium dicitur sepelisse, vide suprà Prologum in Vitam sancti Pauli primi eremitæ, n.6.* Cap. VII.

7. AQVAM SCATIVAM SIVE GERMINANTEM] *Ipse explicat, quid scatiua sit aqua, nempe quæ scaturit & germinat. an ex sui origine? Nisi fortè corruptam aquam intelligat, & scatentem vermibus. vel* statiuam *quis legat, vt in Martyrol Adonis* XXX. *Iulij ex MS. reposui, quæ ferè lutulenta. Sic alius lutulentam aquam bibit in Vitâ Pauli primi eremitæ, cap.* V. Cap. VIII.

VITA
14. Apr. SANCTI FRONTONII
ABBATIS
AVCTORE INCERTO.

PROLOGVS.

QVONIAM sæpè desiderastis audire quæ sancta sunt, & ego placidè disposui operari: iam non in pellibus caprarum, sed auro & argento gemmisque pretiosissimis decreui construere templum Dei: vt & nos tamquam lapides viui ædificemur in domum spiritualem, ex operibus meliorum proficientes in Christo Iesu Domino nostro: quid nunc apud Nitriam gestum sit, referam: & non præteribo veritatem vllo modo, quoniam satis ædificat monachos præsens opusculum.

1. Pet. 2.

VITA.

IGitur Frontonius, verus Dei seruus, studio Dei timoris de die in diẽ proficiens, publicam communemque vitam perhorrescens, Cap. I.

rescens, auiam desiderans solitudinem, conuocatis ad se fratribus, dixit, (erant enim cum eo viri circiter septuaginta:) En quid nobis & mundo damnabili, cuius operibus renuntiare omni modo condecet, vt cælestem consequamur vitam? Quapropter pergamus ad eremum, nihil nobiscum ferentes, ad acquirendam cælestem gloriam, & superiorem inuestigemus ex virtutibus disciplinam. His dictis, vniuersi consensere: deferentesque ad eremum secum parua olerum semina, & [a] bis acuros, paruosq; sarculos, vnde humum defoderent, profecti sunt, & venerunt ita in eremum: rursusque Frontonius ait: Dominus in Euangelio ait: Nolite cogitare quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Teneamus promissum, & inueniemus in nobis opus Domini conseruatum. Omnes ergo habitabant in eremo, in opere Domini iugiter laborantes, & in agone spirituali proficientes: adi[illegible]bar enim Dominus seruos suos. Ipse v[illegible] [illegible]ontonius non pro se tantum, sed pro c[illegible] orabat, sciens scriptum esse: Non [illegible]ens quod mihi vtile sit, sed quod mul[illegible] salui fiant.

[illegible]mque in eadem eremo longo tempore morarentur, tentare eos aduersarius [illegible]nihanorum cœpit, vt cogitarent in cor[illegible]uo, quod debuissent in sęculo demorari, [illegible]c ioretarum vita durissima est, & [illegible]eam potest sufferre. Murmurauère [illegible] cordibus suis, dicentes: Quid est, [illegible]olus pater noster Frontonius, vt ha[illegible] in eremo? Numquid illi qui in vr[illegible] in castellis habitant, Deum videre [illegible]: & qui in eremo habitant, soli [illegible]onne eos boni actus comuien[illegible] [illegible]nam poterit cibo viuere Angelo[illegible] [illegible]e morimur fame: defectus vigilia[illegible]m non capit labor, sed acriora nos tran[illegible]ciuia, fiuntque debilia genua, vt qui[illegible]que nostrum non possit stare.

Cap. III. [illegible]diens Frontonius eorum murmur, an[illegible]uam ad eum conuenirent dicentes ali[illegible]qu[illegible]d ipse præueniens eos ait: Quousque [illegible]tat[illegible] Deum murmurantes in cordibus [illegible], & dicentes: Numquid qui eremum [illegible]tant, ii tantum sunt Dei serui? & [illegible] ex cibo poterit viuere Angelorum? [illegible]eniamus ad abbatem, & loquamur [illegible], vt habitemus in ciuitate: quia si [illegible]s illic viderint, oppurtunè nobis [illegible] Dei votum dirigunt escas, prout cui[illegible] [illegible]minus dederit facere. Illud autem [illegible], quia non necabit Dominus fame animam iusti. Ecce oculi Domini super timentes eum, vt alat eos fame. Et illud non memoramini scriptum, quod ait Apostolus: In fame & siti? Sed vobis quoque in eremo numquam defuerunt radices herbarum, nec mansistis aliquando ieiuni. Recordamini autem, quia anteà locutus sum vobis: Nolite cogitare, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Nouit Dominus cibum dare timentibus se. Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Si enim Dominus volatilia pascit, & coruos non deserit: quomodo nos derelinquere poterit, ipsum iugiter in mente habentes, eumque assidue orantes? Certè si fame defecerimus in eremo, nos Dominum accusemus, & improperemus ei, cùm ad ipsum venerimus, dicentes: Credidimus Euangelio tuo, vbi dixisti, quòd vniuersos in te credentes, cæli pabulo pasces: fecimus cuncta quæ præcepisti, sperauimus in te, & tu nos despexisti. Sed quia ibi nos probasti, hic magis, vt probes veritatem, redde quod promisisti. Nolite ergo murmurare aduersus Deum, ne murmurantes, sicut patres nostri in hoc deserto, à serpentibus pereatis. Quòd si exspectaueritis Dominum, quando voluerit, dabit bona timentibus se. Quo dicto, siluerunt omnes paululùm à murmuratione suâ: erant tamen in mœrore positi.

Ego verò proposui vniuersa breuiter exequi, & cuncta sermone rustico comprehendere, quæ cum suo prosequi titulo fas est: & per huiusmodi libelli sententias ac syllogismos dulci eloquio currere, prout potest vnusquisque Lector audire. Redeamus ad ordinem cœpti opusculi, vt non nostra videamur asserere.

Pergit itaque Angelus, missus à Domino ad quemdam diuitem nocte, & dicit illi: Tu epularis in diuitiis splendidè, & serui mei in eremo indigent pane. Surge ergo diluculò, & mitte seruis meis escas ex omnibus quæ tibi dedi, quia procuratorem te posui gregis mei, qui te cælo lactante iugiter paui, nec vmquam dimisi. Ita ergo placuit mihi ex eleëmosynâ tuâ reficere pauperes meos, qui in deserto spiritualiter viuunt, & se mihi suo Domino crediderunt: idcircò facias sermonem, quem modò, missus à Domino, loquor ad te. Quod nisi feceris, dissipabis fœdus pacificum Domini Dei tui.

At ille tanto terrore conuentus, ex illo somno expergiscitur: consurgensque manè, conuocatis necessariis amicis, seruisque suis

Frontonius. Psal. 32. 2. Cor. 11. Matth. 6. Cessant fratres à murmuratione. Cap. IV. Cap. V. Angelus diuiti præcipit escas monachis mittere. Cap. VI.

FRONTONIVS.

Quid mittere debeat, diues inquirit.

ſuis fidelibus, locutus eſt ad eos, dicens: Iacenti mihi nocte in lecto, quidpiam ſoporis ceperam: & ecce ſubitò nuntius adſtitit, dicens: En tu epularis in diuitiis tuis ſplendide, ſerui verò mei in deſerto indigent panibus. Surge ergo diluculò, & mitte ſeruis meis eſcas ex omnibus quæ dedi tibi, quia procuratorem te poſui gregis mei. Ecce mittere quæro: ſed vbi morentur ſerui Dei, ignoro. Cupio præceptum implere admonitus: ſed quis mihi, ad quem dirigam locum, oſtendet? Conuênit me Angelus, præcepit & Deus. Sed vos, qui ſeniores eſtis, oſtendite locum. Et nemo valuit illi indicare locum, quia in abdito môntis manebant: & nemo, vbi morarentur, agnouerat.

CAP. VII.

Iterû diuiti Angelus apparet, & de morâ caſtigat.

Igitur alterâ nocte duriori comminatione conuentus, plagiſque confoſſus diues ille, corripitur & vrgetur, vt ſeruis Dei dirigeret eſcas. Iterum diluculò conſurgens, à prioribus amicis quærebat conſilium, vt ſibi dicerent, aut certè ab alijs inquirerent, vbi ſerui Dei morarentur. Aiebat quoque iſta cum maximo fletu, plagas oſtendens, quibus de manu Angeli fuerat nocte correptus. Sed cum nemo poſſet locum habitationis ſeruorum Dei ei oſtendere, vnus qui præ ceteris maioris erat conſilij, reſpondit & ait: Si voluens accipere conſilium meum, chariſſime, forſitan erit hoc tibi ſalubre. Sunt tibi cameli ſeptuaginta, onera eos ex omnibus bonis, quibus intelligis Dei famulos poſſe veſci: & dirige camelos per viam, nemine ducente. Et ſi ex Deo hoc factum eſt imperium, animalia tua ſalua regredientur ad te: ſi verò tibi ex diabolo iacturâ imminet, libenter tolera flagella temporis, quàm acriori fortè cæde corripiaris. Quòd ſi hoc tibi conſilium diſplicet, quære alium qui poterit dare melius reſponſum. Hęc dicens, conticuit: ſed ipſi diuiti, & qui cum eo erât, huiuſcemodi conſilium bene placuit. Onerauit ergo [3] ſexaginta quinque camelos ex his quæ ſerui Dei comedere poſſent: quinque verò camelorum cibaria facta impoſuit, eſcam cunctorum animalium, in maximo dolore dicens: Si quis inuenerit eos, & eorum expoſuerit onera: viſis cibarijs miſerebitur eis, & dabit eis manducare. Et cum ingenti fletu vno ordine innectens chordas, direxit eos per viam, commendans Domino, vt ſi ex Deo eſſet imperium, remearent celeriter cum ſalute. Nullus verò [4] ducator cum animalibus abijt.

Cameli ſine directore mittuntur in incertum.

CAP. VIII.

Et quando egreſſi ſunt ianuam, dimiſit ſeruulus primû camelum, cuius [5] ducalem tenebat, quem ceteri ſequebantur, & abierunt per viam [6] iuxta præcinctum montis, euntes ſoli. Sed neſcio an ſoli cameli pergere poterant, ſed Domini nuntio præeunte, viam directam (vt intellectum eſt poſteà) abierunt: & quarto die confecto itinere, horâ nonâ agêtibus opus Dei fratribus, ſicut quidam poſteà retulit nobis, ecce primus ante fores accubauit camelus: ſed [7] campanæ ſonitum audire non potuit perſtrepens ſonus hymnorum. Abbas tamen, quoniam prope oſtium erat, ipſe prior vidit, & gauiſus eſt valde. Anguſtus enim erat introitus monaſterij, & ſolus abbas fores ſuo ſtatu claudebat, ceteriſque interpoſitis fratribus tacuit, nihil reſpondens, donec hymni complerentur. Tunc completo hymnorum ordine, aduocatis fratribus, pænè improperans, ait: Vbi ſunt murmurationes veſtræ? Ecce Dominus improperio forti nobis eſca ab alto miſit, cui voluit viro prudenti imperans, adduxit nobis camelos onuſtos. Venite, deponamus onera, vt poſſint refici animalia laſſa. Tunc omnes mirâ gratulatione læti, communiter gratiarum actionem Deo reddiderunt: & gaudentes deponebant onera camelorû. Supra quinque verò camelos, reſeratis ſarcinis, cibaria repererunt. Abluentes igitur animalium pedes, de ſtratu eorum fecerunt præſepia: & appoſuerunt eis eſcas, quas ipſi ſibi apportauerant; necnon & ipſi etiam diſcurrebant per omnes montis anfractus, notas inquirere herbas, vt laborantia animalia eſcis pluribus reficerentur.

Angelus ductu quarto die perueniunt ad monaſterium abbatis Frontonij.

Abbas increpat murmurantes.

CAP. IX.

Manè autem facto, abbas conſilium vtile eligens, & auaritiam omnino ſpernens, medietatem ſumpſit eſcarum, aliam verò partem diuidens, ſuper camelos omnes, ne alij viderentur portare, & fieret aliis iniuria, omnibus medium impoſuit onus, velut [8] eulogias reuocans Domino rerum, vt auaritiæ legem ſcinderet, & medietatem oblationis proprio domino camelorum reddidiſſet. Erant igitur ſupradicti amici cum domino camelorum, conſolantes eum de animalium tantorum periculo, ſimulque Dominum deprecantes, ne accideret innocenti viro tanta iactura. Octauâ autem die, cùm eſſent omnes in vnum collecti, ieiuni; vnus qui leues ac tinnulas aures habebat, per flamina ventorum campanulæ rapiens ſonitum, paululùm reticuit: & cum bene tandem ſonantem comprehenderet, ait: Puto, quòd ex altitudine montium campanæ ſonantis motus auditur. Tunc omnes egreſſi, ſenſerunt camelorum aduentus; gratulando mirabilis accidit lætitia, ſecunda verò de conſolatione viri. Nam qui defuncta animalia aut perdita iam lugebat, gaudens de receptis animali-

[illegible]batur. Venerunt omnes illæ, non tristes vultu, nec maciem necessita[illegible]. Suscepit ergo camelos suos [illegible], cum magna gratiarum actione: [illegible], multo amplius recreatus, [illegible]. Tunc & illos amicos, & pauperes [illegible], ad prandium nobile vocat, easdem[illegible] escas indigentibus distribuit, quas acceperat. Sed & amicis qui aderant, ex eis largitus est: & ipse quoque benedictionem [illegible] iucunditatis accipiens, gaudebat in Domino.

Ex illo igitur anno, vsque in mortem Frontonij, sic diues ille notato tempore, quando primum miserat, escas necessarias ipsis dirigebat: & aliis sic diuitibus Dominus imperabat, vt ex omnibus dapibus irrigati, nihil Dei serui cum sancto Frontonio minus haberent. Vigilabant in operibus Dei filij cum patre, spiritualibusque eos admonens dapibus, implebat quotidie sermone cælesti: exultansq; lætabatur in Domino, qui sibi talem dederat intellectum, vt auia solitudinis loca digna quæsisset.

Legendum hoc tradite, multorum ad ædificationem monachorum. Ille enim magis erit melior in conspectu Dei, non quicumq; legerit, sed qui credendo Dei seruis sic fecerit. Mercedem autem à Christo Iesu Domino nostro recipiet, qui eleëmosynam pauperum non despexerit, & seruos Dei, directo corde intuitus fuerit, in gloriâ Domini nostri Iesu Christi, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen. [9] Hæc sub Antonino Imperatore gesta sunt, tertiodecimo anno imperij eius. CAP. XI.

NOTATIO.

1 FRONTONII] *Alius* Fronto *dicitur. Martyrologium Romanum* XIV. *Aprilis*: Alexandriæ sancti Frontonis abbatis, cuius vita sanctitate & miraculis claruit. *Eadem apud Vsuardum & Adonem* [illegible] *Bedam*: qui septuaginta fermè pater ex[illegible] monachorum. *Rhabanus & Notkerus fusiùs* [illegible] *narrant, ex hoc loco, vt apparet, de*[illegible] *Miror vnde in Florario Sanctorum ma*[illegible] Obiit anno salutis CLXXIV. *De hoc Pe*[illegible] *Catalogo SS. libro* XI. *cap. vltimo, num.* CXX. [illegible] *Petri lib.* IX. *cap.* CIX. *& Antoni*[illegible] *parte* I. *Tit.* VI. *cap.* XXVI. §. I. *qui* [illegible] *Acta huius Frontonij cum Actis Fronto*[illegible] *S. Petri, episcopi Petragorici. Distin*[illegible]*, & vnius Vita ab alterius separanda.*

[illegible] *aduertit Petrus Maturus noster, Antonini* [illegible]*, quæ de camelis hic narrantur, non con*[illegible] *regionibus, nisi dicatur, inquit, huius* [illegible]*, quicumque ille, camelos pro iumentis* [illegible] *quibuscumque vsurpasse.*

Sed [illegible] *dixi, Frontones hi duo distinguendi, quorum* [illegible] *in Galliis floruit, alter in Ægypto, vbi* [illegible] *vixit. Frontonis Galli memoria celebris* [illegible] *XXV. Octob. in Martyrologio Romano.*

[illegible] *quoque Fronto martyr vnus ex* XVIII. *martyribus Cæsaraugustanis, de quo in Martyrologio* [illegible] XVI. *Aprilis, & Prudentius hymn.* IV. *&* [illegible] *in Catalogo SS. lib.* IV. *cap.* LVI.

2. BIS ACVTOS, PARVOSQVE SARCVLOS] Bisacuta *seu* bisacutus *hic peculiare instrumentū est, vt & in Vita S. Antonij cap.* XXV. *n.* 62. *Glossarium Camberonense manuscriptum*: Bisacuta, ferramentum quoddam vtrimque incidens. *Planè quasi formâ* bipennis *dicitur, quasi bis pennatum seu acutum.* CAP. I.

3. SEXAGINTA QVINQVE CAMELOS] *Ita manuscr. Audomarensis, & vetus editio. Rhabano & Notkero* quinque *deest. Requiritur hoc ad numerum septuaginta. Nam mox alia quinque sequuntur.* CAP. VII.

4. DVCATOR] *Ita vsurpabant pro* ductor. *Tertullianus libro aduersus Iudæos cap.* XIII. cùm ducator eius in eâ pati haberet.

5. DVCALEM] *Eadem formâ, quâ antè* ducator. *Sic* ducatio *apud Tertullianum de Coronâ milit. cap.* XI. Vel ipse hæc præstruxerim, & ceteras officialium coronarum caussas, quibus familiarissima ista ducatio necessitatis.

6. IVXTA PRÆCINCTVM MONTIS] *Ita MS. Vetus editio*: iuxta præcinctorium montis. *Coloniens.* iuxta prædictam viam montis. CAP. VIII.

7. CAMPANÆ SONITVM] *Hinc apparet, iam olim gregibus tintinnabula apposita. Vide Onomast.*

8. EVLOGIAS] *Frequens vox hæc Græca apud Latinos scriptores pro* benedictionibus, *seu* munere benedictionis. *Vide Onomast.* CAP. IX.

9. HÆC SVB ANTONINO] *Ita manuscript. & Coloniensis. Malè in veteri editione*, Antonio. CAP. XI.

VITA SANCTORVM BARLAAM EREMITAE ET IOSAPHAT INDIAE REGIS,

AVCTORE S. IOANNE DAMASCENO,

INTERPRETE IACOBO BILLIO PRVNÆO.

PROLOGVS AVCTORIS.

Rom. 8.

Nazianz. Orat. de Athanas.

QVICVMQVE spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei, vt ait Apostolus. Illud porrò Spiritu sancto donari, & filios Dei fieri, expetendorum omnium extremum est; & quò cùm ventum fuerit, conquiescit omnis contemplatio, quemadmodum diuinis litteris proditum est. Hanc igitur excellentem, & expetendarum omnium rerum supremam beatitudinem, sancti omnes, qui ab æuo condito extiterunt, per virtutum cultum ac studium diuino beneficio consecuti sunt; vt qui partim martyrium subierint, atque ad sanguinem vsque aduersus peccatum in acie steterunt, partim religiosæ ac Deo deuotæ vitæ certamen exantlarint, arctamque viam tenuerint, animique destinatione martyres extiterint.

Quorum luculentas virtutes ac præclara facinora (hoc est & eorum qui martyrio perfuncti sunt, & eorum qui per religiosam exercitationem angelicum vitæ genus imitando expresserunt) litterarum monumentis commendare, atque ob virtutis exemplum ad posteras ætates transmittere, à diuinis apostolis, & beatis patribus Christi Ecclesia accepit: hoc videlicet, ad nostri generis salutem valere lata lege prouidentibus. Etenim via ea quæ ad virtutem ducit, aspera est atque ardua & permolesta, ijs

Religiosa exercitatio angelicæ vitæ imitatio.

præsertim qui nondum sese totos ad Deum transtulerunt, verùm adhuc vitiorum animique perturbationum tyrannide conflictantur. Quo fit, vt multis ad eam illecebris indigeamus, nimirum & consilijs ac cohortationibus, & exemplis eorum qui hanc viam priores inierunt.

Id quod etiam minore cum molestiâ ad eam attrahit, efficitque ne ob vitæ difficultatem animus frangamur, ac desperatione afficiamur. Siquidem ei quoque cui ardua & difficilis via ineunda est, non perinde quispiam monendo ac cohortando, vt eam ingrediatur, persuaserit. At cum multos ostendit, qui eam confecerint, ac tandem percommodum diuersorium nacti sint, tum verò magis eum adducet, vt eamdem quoque viam capessat.

Exemplis potius ad præcepta vivendi animum trahimur.

Huic igitur ipsæ quoque regulę insistens, ac præterea impendens ignauo illi seruo periculum metuens, qui talentum a Domino acceptum in terram abdidit, quodque ei quæstus faciendi caussa datum erat, ita occultauit, vt nihil ex eo lucri faceret, historiam animabus vtilem, ad me vsque allatam silentio minimè præteribo, quam mihi pij quidam viri interioris Æthiopiæ (quos Indos vocant) ex veris commentarijs translatam narrarunt. Hæc porrò ad hunc modum se habet.

Matth. 25.

VITA.

Cap. 1.

INdia, quæ longe ac frequentissima est regio, procul ab Ægypto distat, atque undique

diq; ab Ægypti parte mari alluitur: à continente autem ad Persidis fines accedit. Ea porro atra idololatriæ caligine olim obducebatur, atque extremâ barbarie scatebat, nefariisq; flagitiis addicta erat. Posteaquam autem vnigenitus Dei Filius, qui est in sinu Patris, figmentum suum peccati seruitute oppressum indigno animo cernens, misericordiâ erga ipsum commotus, instar nostri excepto peccato apparuit, ac Patris throno relicto, nostræ salutis caussâ (hoc est vt nos in cælis habitaremus, atque à veteri lapsu excitaremur, ac peccato liberati priorem adoptionem reciperemus:) in Virginis corpore habitauit, atque expletis omnibus carnis propter nos assumptæ muneribus, crucem ac mortem suscipiens, ac terrenis mirandum in modum cum cælestibus coniunctis, à morte ad vitam rediens, & cum gloriâ in cælos ascendens, & in Patris dextra magnifice sedens, Spiritum paraclitum discipulis, à quibus conspectus fuerat, pro eo ac promiserat, in ignearum linguarum formâ misit, ipsosque ad omnes gentes legauit, vt eos qui in ignorantiæ tenebris sedebant, illuminarent, atq; in Patris & Filij & Spiritus sancti nomine baptizarét, adeò vt deinceps illi, partim Orientales sedes, partim Occidentales regiones, quæ ipsis obtigerant, circumirent, ac Septemtrionalia & Meridionalia climata peragrarent, vt imperatum munus exequerentur, tum sanctissimus quoque [5] Thomas, vnus ex duodecim Christi Apostolis, in Indiam, [il]lius veræ doctrinæ illic prædicandæ caussâ [mi]ssus est. Domino autem cooperante, ac [sermo]nem per sequentia signa confirmante, Gentilitiæ superstitionis tenebræ de[pulsæ] sunt, atque illi simulacrorum sacrifi[cioru]m cultu liberati, ad rectam fidem se ad[iunxeru]nt. Sicque Apostolicis manibus [perfe]cti, Christo per Baptismum conci[liati s]unt: ac tacitis incrementis augescentes [fi]de, ab omni labe alienâ proficiebant, ecclesiasq; per totam regionem extruebant.

Cum autem etiam in Ægypto monasteria exædificari, ac monachorum ingentia agmina cumulari cœpissent, atque eorum virtutis & vitæ rationis, ad Angelorum imitationem accedentis, fama orbis terrarum fines peruasisset, atque ad Indos vsque peruenisset, ipsos quoque ad eiusdem vitæ studium excitauit: adeò vt complures ipsorum, relictis omnibus rebus in solitudines concederent, atque in mortali corpore, eorum qui corporis expertes sunt vitæ rationem susciperent. Cùm igitur res præclaro statu essent, [6] atq; aureis pennis, vt dici solet, in cælum plerique conuolarent, exurgit quidam rex in eadem regione. [7] Abenner nomine, vir opibus quidem ac potentiâ, victorisque & bellicâ fortitudine, corporisque proceritate insignis, ac præterea vultus elegantiâ clarus, atque ob mundanos ocyssimeque marcescentes rerum successus insolenter se efferens; ceterùm, quantum ad animam attinebat, extremâ paupertate laborans, ac multis malis constrictus & enectus, quippe qui Gentilium partes teneret, ac superstitioso idolorum errori magnopere addictus esset. Porrò cùm rex in magnis deliciis ac vitæ oblectamentis & voluptatibus versaretur, nec res vlla esset, quæ non ex ipsius voluntate ac cupiditate succederet, vnum id demum erat, quod ipsi lætitiam interrumperet, animumque ipsius curis pulsaret, nimirum sterilitatis malum. Nam cùm filiis careret, hæc eum cura sollicitum habebat, quonam pacto his vinculis solueretur, ac susceptis liberis patris nomen obtineret: quo videlicet apud plerosque nihil est optatius. Atque huiusmodi rex hic erat, eaque mente ac sententiâ.

Abenner Indorum rex idolis deditus.

Dolet quòd liberis careat.

At illustrissima Christianorum natio, & monachorum cateruæ, regis cultum ac venerationem pro nihilo ducentes, nec ipsius minas metuentes, per Dei gratiam amplissimos progressus faciebant, vt qui in multitudinem omni sermone maiorem excrescerent, ac paruam omnino regis rationem haberent; iis autem rebus, quæ ad Dei cultum pertinebant, singularem in modum dediti essent. Ac propterea permulti ex iis, qui ad monasticum ordinem sese contulerant, omnia quidem ea quæ in vitâ iucunda sunt, peræquè contemnebant, soliusque pietatis amore tenebantur, ac mortis pro Christo subeundæ siti, futuræque beatitudinis cupiditate flagrabant. Eóque nomine, non timido ac dubitante animo, verùm perquam fidenti ac libero salutiferum Christi nomen prædicabant, Christumque vnum in ore habebant, atque fluxam & caducam præsentinm rerum naturam, futuræq; vitæ firmitatem & immortalitatem omnibus palàm apteque demonstrabant, ac velut subsidia quædam, & semina ipsis porrigebant, quorum ope ad Deum sese conferrent, vitamque in Christo absconditam consequerentur. Ex quo effectum est, vt multi, suauissimâ illâ doctrinâ perceptâ, ab acerbis erroris tenebris abscederent, atque ad dulcem veritatis lucem sese adiungerent: vsque adeò, vt nonnulli etiam illustres viri ac senatores, abiectis huius vitæ sarcinis, in monachorum album sese adscriberent.

Christiani & monachi intrepidè Christum prædicant.

Coloss. 3.

Ex Indis senatoribus multi monachi fiunt.

Rex autem vbi hæc intellexit, ingenti

 ira-

iracundiâ commotus, atque indignatione fervens, statim edicto sanxit, vt Christiani omnes pietatem eiurare cogerentur. Ac deinceps noua suppliciorum genera comminiscebatur, atque inusitata mortis genera minabatur, litterasque ad omnes regionis ditioni suæ subiectæ partes mittebat, quibus & præfectis & ducibus imperabat, vt tormentis atque iniquis cædibus in homines pietate præditos grassarentur. Præsertim autem, in præstantissimos quosque monastici ordinis excandescebat, atque implacabile aduersum eos bellum excitabat. Ob eamque caussam piorum plerique animo vacillabant: alij autem, quia cruciatibus ferendis impares erant, nefario ipsius imperio parebant. At vero monasticæ classis duces atque antistites, partim ipsius iniquitatem coarguentes ac refutantes, martyrio vitam finiebant, atque ad sempiternam beatitudinem perueniebant; partim in solitudinibus & montibus sese occultabant, non tormentorum, quæ ipsis denuntiabantur, metu; verùm diuiniore quodam consilio ac prouidentiâ.

Rex Abenner monachos persequitur.

CAP. II.

Cùm itaque huiusmodi caligo Indorum regionem inuasisset, ac pij & sancti viri vndique vexarentur, impietatis autem propugnatores opibus ac potentiâ florerent, atque cruoribus & victimarum nidore ipse quoque aër inficeretur, vnus e regiorum satraparum principibus, animi fortitudine, corporisque magnitudine ac pulchritudine, ceterisque alijs rebus, quibus corporis elegantia & animi generositas, tamquam certis quibusdam notis exprimi solent, alios omnes antecellebat. Quamobrem cùm impium illud edictum audisset, inani hac atque humi serpente gloriâ & delicijs valere iussis, ad monachorum cœtum sese aggregauit, atque in locis solitariis exulans, ieiunijs & vigilijs, ac diligenti oraculorum diuinorum meditatione sensus suos apprimè repurgabat, animumque ab omni vitiosâ affectione solutum & abductum, eâ luce, quam tranquillitas à vitiosis affectionibus parit, illustrabat. Rex autem, cùm eum maiorem in modum diligeret, atque in honore ac pretio haberet, vt hoc audiuit, de amici iacturâ dolorem animo cœpit, vehementiusque aduersus monachos exarsit. Atque cum homines ad eum conquirendum quaquauersum misisset, & quemadmodum vulgò dicitur, [a] nullum non lapidem mouisset, quò eum inueniret, aliquantò pòst illi qui ad eum inuestigandum missi fuerant, vt eum in solitudine commorari senserunt, ita perscrutati sunt, vt tandem eum arriperent, atque ad regis tribunal sisterent. Rex autem, cùm eum, qui quondam splendidis vestibus vtebatur, atque in magnis delicijs vitam exigebat, tam viliter & abiecte amictum, ac religiosæ exercitationis asperitate afflictum, vitæque solitariæ signa haud obscure gestantem conspexisset, mœrore simul atque iracundiâ implebatur, atque ex vtroque affectu temperato sermone, ita eum allocutus est:

Princeps quidam Indicus monasticam vitam suscipit

Vestium asperitas a monacho, & damnati mor[...]

O vecors & demens, quid te adduxit, vt honorem cum ignominia, & illustrem gloriam cum turpi ac dedecoris pleno habitu commutares? Siccine tu, qui regno meo præeras, atque in copias meas imperium militare obtinebas, teipsum puerorum ludibrium effecisti, ac non modo meæ amicitiæ memoriam ex animo procul eiecisti, verùm etiam aduersus ipsam naturam impetum fecisti, ac ne tuorum quidem filiorum miseratione affectus, tum opes, tum omnem vitæ splendorem pro nihilo putasti, tantamq; ignominiam tam luculentâ gloriâ potiorem & præstabiliorem habuisti? Quidnam te ad hoc impulit, cuiusnam lucri spes, vt eum, qui Iesus nominatur, omnibus dijs atque hominibus anteponeres, ac duram hanc & superstitiosam vitæ rationem suauissimæ huiusce vitæ oblectamentis anteferres?

Regis impij munde addicti oratio.

Hac oratione auditâ, vir ille Dei, lepidâ simul ac placidâ & æquabili voce ad hunc modum respondit: Si sermones mecum conserere in animum inducis, ô rex, fac hostes tuos è medio tribunali submoueas: ac tum de his rebus, quas intelligere cupis, tibi respondebo. Illis autem præsentibus, nullus mihi ad te sermo erit. Citra sermonem autem excrucia, obtrunca, fac denique quidquid lubet. Mihi enim mundus crucifixus est, & ego mundo, vt ait meus magister. Cumque rex dixisset: Quinam tandem sunt hi hostes mei, quos me hinc ablegare iubes? Iracundia, inquit ille, & cupiditas. Nam eæ primùm quidem ab omnium rerum parente atque architecto ita productæ sunt, vt naturæ opitularentur, ac nunc etiam eamdem iis operam præbent, qui non vt carni, sed vt spiritui consentaneum est, viuunt. In vobis autem, qui prorsus carnales estis, nec vllam spiritus partem habetis, aduersariæ extiterunt, eaq; quæ inimicis & hostibus conueniunt, exsequuntur. Cupiditas etenim, cùm ei à vobis opera datur, voluptatem excitat; cùm autem aboletur, iracundiam. Proinde facessant ipsæ hodierno die abs te; præsint autem ad eorum, quæ à me dicentur, auditionem ac iudicium, prudentia & iustitia. Nam si iracundiam & cupiditatem

Egregia viri Dei responsio.

Gal. 6.

Ira & cupiditas à tribunalibus ableganda.

de

de medio sustuleris, atque earum loco prudentiam & iustitiam induxeris, vere omnia tibi dicam. Atque rex his verbis est vsus: En petitioni tuæ cessi, atque cupiditatem & iracundiam e concilio eijciam: daboque operam, vt prudentia & iustitia interponantur.

Iam igitur absque vllo metu mihi expone, vnde tibi hic error obortus sit, vt ea quæ in vanâ spe posita sunt, ijs rebus quæ manibus tenentur, atque oculis cernuntur, anteponas. Respondens autem eremita dixit:

Si intelligere cupis, ô rex, vnde hoc primùm mihi animo iniectum fuerit, vt caducas res contemnerem, ac me totum sempiternarum rerum spei traderem, audi. Olim, cum adhuc iuuenili ætate essem, bonum ac salutare verbum audiui, cuius vis maiorem in modum me rapuit, ipsiusque memoria, diuini cuiusdam seminis in[illegible], pectori meo insita ita permansit, vt numquam à me diuelli potuerit: adeò vt & radices egerit, & germen ediderit, ac maturo tempore fructum in me tulerit. Huius autem verbi hæc vis erat: Excordes, inquiebat ille, ac stolidi homines, animo ita comparati sunt, vt ea quæ sunt, perinde ac si non sint, aspernentur: ea autem quæ non sunt, perinde ac si sint, amplectantur, ac mordicus retineant. Qui autem eorum quæ sunt, dulcedinem minimè degustauit, is eorum, quæ non sunt, naturam perfectam habere non poterit. hanc porrò nisi exploratam habuerit, quonam modo ea [illegible]mnet ac pro nihilo putabit? Porrò [illegible]ea, quæ sunt, hæc oratio sempiternas atque à iactatione alienas intelligebat: [illegible]ea autem quæ non sunt, hanc vitam [illegible]nas, ac mendacem prosperitatem: [illegible], ô rex, heu! cor tuum malè af[illegible]est, egoque item quondam ea com[illegible]. Verum huius sermonis vis, ani[illegible]meum sine vllâ intermissione vellicans, mentem, quæ mei principatum tenet, ad quod melius erat, eligendum excitabat. Ceterum lex peccati, cum mentis meæ lege pugnans, ac velut quibusdam [illegible]pedibus me vinciens, per affectum erga res præsentes, captiuum tenebat.

Cum autem Saluatoris nostri benignitati ac bonitati me ex hac acerbâ captiuitate vindicare placuit, atque ipse menti meæ ad [illegible]perandam peccati legem robur addidit, oculosque meos aperuit, vt mali ac boni delectum haberem, tum scilicet, tum, in[illegible]quam, animaduerti ac vidi, præsentia omnia vanitatem & afflictionem spiritus esse, quemadmodum etiam sapientissimus Salomon quodam loco dixit. Tum peccati velamen è corde meo sublatum est, atque obscuritas ea, quæ ex corporis crassitie animo meo incumbebat, discussa & dissipata: atque cuiusnam rei caussâ procreatus sum, agnoui: mihique faciendum esse, vt per mandatorum obseruationem, ad summum illum rerum omnium effectorem ascendam. Quapropter relictis omnibus rebus, eum secutus sum. Gratiasque Deo per Iesum Christum Dominum nostrum ago, quòd me ex luto & laterino labore, ac crudeli & pestifero tenebrarum huius sæculi principe liberarit, viamque mihi compendiariam & procliuem ostenderit, per quam in hoc fictili corpore angelicam vitæ rationem amplexari possim. Cuius adipiscendæ studio, arctam hanc & angustam viam ingrediendam mihi duxi, sic videlicet animo constitutus, vt præsentium rerum vanitatem atque instabilem earum iactationem & conuersionem vehementer improbem; neque adduci possim, vt credam aliud quidquam, præter id quod verè bonum est, bonum appellandum esse. A quo tu, ô rex, misere te abrupisti ac seiunxisti. Eaque de caussâ nos etiam à te disiuncti ac distracti sumus, quoniam tu in perspicuum & indubitatum exitium ruis, ac nos in idem periculum præcipites ferri cogis. Nam quamdiu in solâ mundi militiâ censebamur, nullam officij partem prætermittebamus. Ac tu quoque optimus testis eris, nos nec negligentiæ, nec socordiæ nomine vmquam esse notatos ac reprehensos.

Per mandatorum obseruationem, nō per solam fidē, ad Deum ascendendum.

Matth. 7.

Monachismus via cōpendiosa per quam angelicam quis potest ducere conuersationē.

Posteaquam autem id quoque, quod omnium bonorum caput est, hoc est pietatem, nobis extorquere, Deique detrimento (quod detrimentorum omnium extremum ac grauissimum est) nos afficere studuisti, nobisque interim honores ob eam caussam in nos collatos, atque amplissima beneficia in memoriam reuocas: qui fieri potest, vt non optimo iure te veri boni inscitiâ laborare dicam, vt qui omnino hæc inter se componas, pietatem scilicet erga Deum, cum humanâ amicitiâ & gloriâ instar aquæ defluente? Quonam item modo in hac te socij tibi futuri sumus, ac non contrà tuam amicitiam, tum honorem, tum liberorum amorem, & si quid aliud maius esset, aspernabimur, cùm te, ô rex, in Deum sceleratè gerere conspiciamus, qui tibi ipsum esse & spiritum ducere præbuit, qui est Christus Iesus omnium Dominus: qui cùm principio careat, eiusdemque cum Patre æternitatis sit, cælosque ac terram sermone procrearit; hominem tamen

men

men suismet manibus effinxit, eumque immortalitate coornauit, regemque omnium rerum, quæ in terrâ sunt, constituit, eique, quod omnium rerum præstantissimum erat, hoc est paradisum, tamquam regiam quamdam aulam, attribuit. [Gen. 3. Sap. 2.] At ille inuidiâ deceptus, & in fraudem inductus, & voluptatis illecebris delinitus, bis omnibus misere deiectus est: & qui prius beatus censebatur, miserum spectaculum præbebat, lacrymisque ob acceptam calamitatem dignus erat. Verùm enimuerò is, qui nos effinxerat ac procreauerat, benignis rursum oculis manuum suarum opus conspicatus, nullam diuinitatis suæ mutationem suscipiens, nostræ salutis causâ, id quod nos sumus, citra peccatum factus est, atque crucem & mortem sponte subiens, hostem eum, qui iam inde ab initio generi nostro inuidebat, prostrauit, nosque acerbâ illâ captiuitate liberatos in priorem libertatem, pro suâ erga nos bonitate, restituit, eoque rursum, vnde nos inobedientia exturbauerat, ob suam erga nos humanitatem reduxit, maioreque quam anteà honore prosecutus est.

Hunc igitur, qui nostrâ causâ tot cruciatus pertulit, tantisque rursum nos beneficiis affecit, hunc, inquam, ipse teuitis, atque eius Crucem dicteriis insectans, totusque corporis deliciis, ac perniciosis affectibus affixus, ignominiosa ac turpitudinis plena simulacra deos appellas. Nec teipsum dumtaxat à cælestium bonorum coniunctione abstraxisti; verum etiam omnes, qui tuis imperiis obtemperant, ab eâ remoues, atque in animæ periculum conicis. Quocirca velim noscas, me minimè commissurum, vt tibi paream, in eademque tecum erga Deum ingratitudine verser; atque eum, qui præclarè de me meritus est, mihique salutem attulit, abiurem, etiamsi feris me lacerandum & absumendum obiicias, aut gladio, aut igni me addicas: quæ quidem in tuâ potestate sita sunt. Neque enim mortem extimesco, nec præsentia expeto: quippe quæ perquam imbecilla & vana esse compertum habeam. Quid enim in ipsis vtilitatis est? quid quod stabile sit ac diuturnum? [*Præsentium rerum vanitas & instabilitas.*] Neque id solùm: verùm etiam, tum quoque cùm adsunt, ingens ipsis ærumna coniuncta est, ingens mœror, ingens & perpetua solicitudo, siquidem eorum voluptati ac perceptioni nihil non mœstitiæ ac doloris adnexum est: ipsorum diuitiæ, paupertas sunt: ipsorum sublimitas, extrema deiectio. Quisnam autem eorum mala enumerando consequi possit? Quæ quidem paucis verbis Theologus meus mihi demonstrauit, his verbis vtens: Totus mundus in maligno positus est. [1. Ioan. 5. & 2.] ac rursum: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Quoniam omne quod in mundo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Et mundus transit, & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Hanc igitur ego bonam Dei voluntatem quærens, omnia pro derelicto habui, cum iisque me coniunxi, qui eâdem cupiditate tenentur, atque eumdem Deum expetunt. Inter quos non simultas est, non liuor, non mœrores & curæ: sed omnes idem curriculum obeunt, vt ad sempiternas eas mansiones perueniant, quas luminum pater iis, a quibus amatur, præparauit. [Iac. 1. 1. Cor.] Hos ego pro parentibus, hos pro fratribus, hos pro amicis & familiaribus habeo. Ab iis autem, qui quondam amici mei ac fratres erant, elongaui fugiens, & mansi in solitudine, Deum expectans, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate. [Psal. 54.]

Hæc cùm ita commodè ac iucundè à Dei homine dicta essent, rex iracundiâ quidem impellebatur, ac sanctum virum acerbis suppliciis excruciare cupiebat: rursum autem se reprimebat, atque id aggredi cunctabatur, venerandam ipsius dignitatem ac splendorem veritus. Sermonem verò excipiens, his eum verbis est allocutus:

Vndique, ô miser, exitio tuo studuisti, vt qui ad ipsum, fortunâ, vt videtur, te impellente, tum mentem, tum linguam acueris, ac proinde obscuram quamdam atque inanem verborum næniam effuderis. Ac nisi sermonis principio me tibi facturum recepissem, vt è medio concilio iracundiam depellerem, nunc carnes tuas in ignem coniecissem. Quoniam autem ipse anteuertens, tibique cauens, huiusmodi verbis me obuinxisti, audaciam tuam, ob pristinam meam erga te amicitiam fero. Quamobrem exurge, atque ab oculis meis profuge. non iam te videbo, sed malè mactabo.

Ita egressus Dei homo in solitudinem secessit, mœrore quidem eo nomine affectus, quòd martyrium minime obiisset, ceterùm nullo non die, quantum ad conscientiam attinet, martyrio fungens, atque aduersus principatus & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum huius sæculi, aduersus spiritualia nequitiæ, vt ait beatus Paulus, dimicans. [Ephes. 6.] Cùm igitur ille abiisset, rex grauiore iracundiâ concitatus, acriorem persecutionem aduersus monasticum agmen exercere, maioreque honore

nore simulacrorum cultores ac sacerdotes afficere cœpit.

Cap. III. Cum autem rex in tam graui errore atque imposturâ versaretur, nascitur ei elegantissimâ formâ filius, atque ex eâ pulchritudine, quæ ipsi affusa erat, id quod futurum erat præsignans. Sic enim sermone ferebatur, in illa terrâ puerum, pari pulchritudine ac venustate nusquam extitisse. Rex autem ob pueri natiuitatem maximo gaudio perfusus, eum Iosaphat nominauit: atque ad idolorum templa demens se contulit, vt dementioribus sacrificia offerret, laudesque ad edendam grati animi significationem persolueret: ignorans nimirum, quisnam bonorum omnium verè auctor esset, ad quem spirituale sacrificium adhiberi deberet. Ille igitur rebus inanimis & surdis filij ortum acceptum ferens, quaquà versum missis nuntijs plebem ad eius natalitia celebranda cogendam curabat. Ac cernere erat omnes regis mœtu confluentes, secumq; ea, quæ ad sacrificium accommodata erant, afferentes, pro cuiusque scilicet facultatum modulo, atque erga eum beneuolentiâ. Præsertim autem ipse stimulos eis ad munificentiam admouebat, vt qui quamplurimos & maximos boues mactandos offerret. Atque ad hunc modum luculentissimo festo peracto, omnes, tam qui Senatorij ordinis erant, magistratuque fungebantur, quàm militum manum, atque etiam plebeios & ignobiles amplissimis donis prosequebatur.

In ipso autem natalitiorum filij sollemni die, delecti viri circiter quinquaginta, qui in ea Chaldæorum sapientiâ, quæ in conspiciendis notandisque sideribus versatur, studium atque operam collocarant, ad regem conuenerunt. Quos cùm rex propius se accedere iussisset, de singulis percunctabatur, quidnam puer in lucem editus futurus esset. Illi autem longâ consideratione habitâ, futurum dicebant, vt opibus ac potentiâ floreret, atque omnes, qui regum ante ipsum obtinuissent, superaret. Vnus verò Astrologus, qui socios omnes suos eruditione anteibat, his verbis vsus est. Quantum ex siderum cursu addiscere possum, ô rex, filij, qui nunc ex te ortus est, amplitudo atque profectus non in tuo regno erit, sed in altero præstantiore, atque incomparabiliter excellentiore. Atque ipsam Christianorum quoque religionem, quam tu insectaris, arrepturum existimo: nec eum ab hoc scopo ac spe aberraturum puto. Hæc scilicet dixit Astrologus, vt olim Balaam: non quod Astrologia veritate nitatur, sed quòd Deus, vt omnis impijs excusatio amputaretur, veritatem per ipsos aduersarios ostenderet.

Rex autem, vt hæc intellexit, eiusmodi nuntium grauiter ac molesto animo excepit, voluptatemque suam mœstitiâ interrumpi sensit. Nihilominùs tamen, in priuatâ quadam ciuitate, pulcherrimo palatio extructo, splendidaque domo elaboratâ, illic filium collocauit, iussitque vt exactis primis ætatis annis, nullis ad eum accessus pateret. Atque pædagogos ipsi & ministros ætate florentes, eximiaque formâ præditos constituens, hoc ipsis mandauit, vt nihil eorum quæ in hac vitâ molesta sunt, perspectum ipsi facerent, non mortem, non senectutem, non morbum, non paupertatem, non quidquam aliud molestiæ, quodque ipsi oblectationem interpellare posset: verum omnia iucunda, & cum suaui fructu coniuncta proponerent, vt in his ipsius animus cum voluptate ac delicijs versans, nihil omnino rerum futurarum cogitatione complecti posset, ac ne verbo quidem tenus de Christi religione, ipsiusque decretis quidquam audiret. nam hoc præ omnibus rebus ipsi occultare in animo habebat, Astrologi nimirum vaticinium veritus. Quòd si ministrorum aliquem in morbum incidere contigisset, eum statim illinc eijci iubebat, alterumque nitidum optimeque valentem ipsi substituebat: vt ne quid omnino salebrosi atque acerbi in filij oculos incurreret. Ad hunc modum se rex gerebat, atque hæc cogitabat, & agebat. Videns enim non videbat, & audiens non intelligebat.

Rex omnes molestias procul à filio arcere studet.

Cùm autem certior factus fuisset, monachos nonnullos (quorum ne vestigium quidem vllum reliquum esse putabat) adhuc superesse, iracundiâ æstuabat, atque acerrimo impetu in eos ferebatur, ac præcones passim totâ vrbe & regione procursare imperabat, qui edicerent, ne monastici ordinis quisquam vsquam omnino post triduum inueniretur: quòd si inueniretur, flammis addiceretur. Hi enim sunt, inquiebat, quorum auctoritate populus adducitur, vt eum, qui cruci suffixus est, pro Deo colat. Intereà autem huiusmodi quiddam accidit, quod maiorem ipsi indignationem excitauit, eumque monachis infensiorem reddidit.

Cap. IV. Inter homines dignitate præditos quidam erat, qui primas in aulâ obtinebat, vir eleganti vitâ, ac fidei pietate, quique saluti suæ operam summo studio dabat: occultè tamen, ob regis metum. Quamobrem nonnulli, ob eam, quâ apud regem pollebat, auctoritatem ipsi inuidentes, eum crimina-

Quidam princeps occultè Christianus.

minari studebant, ac summopere laborabant. Et quidem cùm rex aliquando satellitum manu pro suo more septus, ad venationem profectus fuisset, in venatorum numero probus ille vir erat. Cùm autem ipse solus ambularet (diuino, vt opinor, consilio ita ferente) hominem inter densas arbores humi prostratum, ac pede à ferâ quadam grauiter contritum, ostendit. Qui quidem ipsum prætereuntem intuens, precibus ab eo contendebat, ne se præteriret, verùm calamitatis suæ miseratione afficeretur, atque in domum suam abducendum curaret. Simul etiam illud adiunxit, suam operam ipsi non prorsus inutilem atque inanem fore. Præclarus autem ille vir ei dixit: Equidem ipse virtutis studio atque amore te assumam, tuique quàm maximam potero curam geram. verùm quæ tandem est hæc vtilitas, quam abs te ad me redituram esse ais? Pauper autem ille & imbecillis: Ego, inquit, sermonibus læsis medeor. Nam si quando in verbis aut colloquiis vulnus aliquod aut afflictio inueniatur, consentaneis medicamentis ea curo, ac ne malum vlterius serpat, prohibeo. Pius itaque ille vir, quamquam id quod dixerat, nullius momenti duceret, tamen diuini mandati caussâ eum in domum suam deferri, eique quam par erat, curam adhiberi iussit. At inuidi illi & liuore perciti homines, de quibus ante locuti sumus, improbitatem, quam iam pridem parturiebant, in lucem proferentes, ipsum apud regem hoc nomine accusant, quòd non solum amicitiæ ipsius oblitus, deorum cultum neglexisset, atque ad Christianam religionem animum inflexisset, verùm etiam aduersus ipsius maiestatem grauia moliretur, popularem scilicet turbam peruertens, omniumque beneuolentiam sibi concilians. Quod si pro certo scire cupis, inquiunt, nihil nos fingere atque comminisci, priuatim ei, tentandi ipsius caussâ, dic te relictâ patriâ religione ac regni gloriâ, Christianam fidem amplecti, habitumque monasticum, quem olim tamquam parùm honestum persecutus es, induere velle. Nam qui hæc aduersus virum illum scelerate confingebant, ipsius animi institutum ad compunctionem propensissimum exploratum habebant: nec dubitabant, quin si hæc verba à rege audiret, statim ipsi quod præstantius esset suadens, auctor futurus esset, vt iis quæ rectè consulta essent, nullam moram afferret, atque hinc vera esse, quæ dicebant, inuenirentur.

Pauperem à pede miserum suscipit.

Accusatur callidè ab æmulis.

Rex autem, quâ vir ille erga se beneuolentiâ esset, minimè ignorans, ea, quæ dicebantur, probabilitate omni carere, ac falsa esse censebat. Neque sibi faciendum esse ducebat, vt ea temerè susciperet, verùm rem ipsam, atque obiectum crimen exploraret. Quapropter cùm eum remotis arbitris accíuisset, tentandi ipsius caussâ ita eum est allocutus: Nosti, ô amice, quonam modo aduersum eos, qui monachi dicuntur, atque adeò aduersus omnes Christianos me gesserim: nunc autem eo nomine pœnitentiâ ductus, atque præsentium rerum pertæsus, ad spes illas, quas eos commemorantes audiui, nempe immortalis cuiusdam regni, quod in aliâ vitâ futurum est, me conferre cupio: (nam præsens regnum morte omnino interrumpitur.) istud autem me nullo alioqui modo consequi, ac voti mei compotem esse posse existimo, nisi Christianus fiam, regnique mei gloriæ ac reliquis huiusce vitæ iucunditatibus & voluptatibus dictâ extremâ salute, illos religiosæ vitæ cultores, & monachos, quos inique & sceleratè expuli, quocumque tandem in loco sint, inquirens, ipsis me admisceam. Ad hæc, quid ipse ais? & quid mihi faciendum censes? dic quæso, per veritatem ipsam te obtestor. Non enim me fugit, te supra omnes mortales veri studiosum, atque animi probitate præditum esse. Bonus autem ille vir, vt hæc audiuit, abstrusam fraudem nullo modo agnoscens, animi compunctione affectus est, lacrymisque perfusus, simplici animo respondit: Rex, æternùm viue: bonum & salutare consilium iniisti. Quoniam etiamsi cælorum regnum ægrè inueniri potest: tamen ipsum omnibus viribus quærendum est: Qui enim quærit, inquit ille, ipsum inueniet. Præsentium autem rerum fructus licet in speciem oblectet ac voluptatem afferat, pulchrum tamen est eum propellere ac propulsare. Etenim noster tum denique est, cum est: & quos oblectat, multò magis rursum excruciat. Nam & ipsius suauitatis & molestiæ vmbrâ imbecilliores sunt, ac velut nauis in mari cursum tenentis, aut auis aërem peragrantis vestigia quàm ocyssimè euanescunt. Contrà, futurorum spes, quam Christiani prædicant, firma ac tutissima est, tametsi in mundo pressuram habeat. Ac iucunditates quidem eæ, quibus nunc fruimur, breues sunt: illic autem nihil omnino præter supplicium, ac numquam finiendos cruciatus accersunt. Harum enim rerum suauitas fluxa & temporaria est; acerbitas autem sempiterna: Christianorum contrà labor quidem temporarius est, voluptas autem & vtilitas immortalis. Quamobrem feliciter velim cedat bonum tuum consilium.

Callida regis oratio ad pium principem.

Rex monachis se velle fieri simulat.

Pij principis ... regi ... [illegible]

Lucæ 11.

Sap. 5.

Ioan. 16.

lium. Pulchrum est enim, ac valdè pulchrum, ea quæ interitu obnoxia sunt, cum sempiternis commutare.

His verbis auditis, rex vehementer quidem indignatus est: ceterum iracundiam compressit, neque ipsi tum quidquam locutus est. At ille, vt qui prudens ac sagax esset, regem sua verba grauiter & molestè accepisse animaduertit, versutoque animo id dumtaxat egisse, vt ipsius animum exploraret: domumque reuersus, in mœrore atque languore versabatur, addubitans videlicet, quonam modo regis animum mitigaret, atque impendens sibi periculum effugeret. Cùm autem insomnis noctem totam exigeret, eius, qui pedis infractione laborabat, in mentem ipsi venit: eumque ad se accitum ita est allocutus: Memoriâ teneo, te mihi hoc dixisse, quòd noxiis verbis medearis. Ille autem, Est ita, inquit: & si opus est, scientiæ meæ specimen edam. Senator autem sermonem excipiens, ipsi veterem suam erga regem beneuolentiam & auctoritatem, quam apud eum obtinere, exposuit: recentemque item sibi versuto animo adhibitum sermonem: & quemadmodum ipse quidem probè respondisset, ille autem ipsius sermonem molesto animo accipiens, per vultus mutationem, iram in imo pectore latitantem ostendisset.

Pauper autem ille & infirmus, re cum animo suo consideratâ, dixit: Noscas oportet, vir illustrissime, regem malam ac sinistram aduersum te opinionem concepisse, nempe quòd ipsius regnum occupare studeres, atque tentandi tui studio ea dixisse, quæ dixit: quamobrem fac exurgas, ac [illegible] capite, splendidisque his vestibus ab[illegible], atque induto cilicio, cùm primum [illegible], ad regem adeas. hoc autem sciscitanti quidnam sibi hic habitus velit, responde: De ijs rebus, de quibus mecum [illegible]mo die collocutus es, ô rex, en ad[illegible], paratus te in hac viâ, quam ingredi constituisti, sequi. Nam etsi deliciæ ac voluptates iucundæ sunt: absit tamen vt eas post te retineam. At verò virtutis iter, quod ingredi paras, licet arduum & asperum sit, tamen, modò tecum sim, facile & procliue ac iucundum erit. Vt enim me oblectamentorum huius vitæ socium habuisti, ita etiam molestiarum habiturus es: quo etiam in futurorum bonorum societatem tecum veniam. Præclarus igitur ille vir infirmi hominis verba comprobans, fecit quemadmodum ipse monuerat. Eum itaque rex videns atque audiens, hac quidem de caussâ delectatus est, ipsius nimirum erga se beneuolentiam admirans: atque falsa esse, quæ aduersus eum ad se delata fuerant, intelligens, maiore eum honore atque apud se auctoritate ac familiaritate donauit. Ceterum aduersus monachos rursum irâ exarsit, eorum scilicet hæc præcepta esse dicens, vt homines ab huiusce vitæ voluptatibus abstineant, atque incertâ spe, tamquam per somnium sese illudi sinant.

Rex duos monachos capit.

Cùm autem rursùs ad venationem egrederetur, duos monachos per desertum iter facientes cernit. Quos statim comprehendi, & ad currum suum adduci iussit. Atque iracundis oculis eos intuens, [10] ignemque vt dici solet, spirans; An non audiistis, inquit, ô impostores & circumscriptores, præcones meos apertè proclamantes, nequis vestri diabolici instituti, post triduum in vrbe aut vllâ regni mei regione inueniretur, aut alioqui prorsus igni cremaretur? Monachi autem, En, inquiunt, pro eo ac iussisti, ex vrbibus tuis ac regionibus excedimus. Verùm cùm longum nobis iter propositum sit, vt ad fratres nostros proficiscamur, ac cibo careamus, hac viâ incedimus, vt nobis viatica suppetant, nec fame absumamur. Rex autem inquit: Qui mortis minas metuit, huic cibos comparare minimè vacat. Monachi autem, Rectè dixisti, ô rex, inquiunt: qui mortem metuunt, id curant, quonam pacto eam effugiant. Quinam autem hi sunt, nisi qui fluxis rebus intabescunt, easque ad stuporem vsque mirantur? Qui quidem cùm in alterâ vitâ quidquam boni sese consecuturos esse desperent, à præsentibus diuelli nequeunt, ob eamq; caussam mortem timent. At nos, qui iam pridem mundum, & ea quæ in mundo sunt, odio prosequimur, arctamque & angustam viam Christi caussâ ingredimur, nec mortis metu, nec præsentium rerum cupiditate afficimur: verùm futurarum dumtaxat rerum desiderio tenemur. Quoniam igitur mors ea, quam nobis infertis, ad sempiternam & prestantiorem vitam transitus efficitur, idcircò cupiditati potiùs nobis est quàm terrori.

Quibus mors terrori esse soleat.

Mors piis transitus est ad vitam.

Hic rex per solertiam, videlicet monachos arripere cupiens, dixit: Quid? An non paulò antè vos secedere dixistis, vt meo imperio pareatis? Quòd si mortem minimè timetis, quid est quamobrem fugam ineatis? En hæc quoque frustrà & inaniter iactantes, mentiti estis. Responderunt monachi: Non idcircò fugimus quòd denuntiatam nobis abs te mortem pertimescamus: verùm tui miseratione commoti, ne grauiorem condemnationem tibi accersamus, secedere in animum induximus.

Cur pij interdum grassante persecutione cedant.

Nam

Nam alioqui, quantum ad nos attinet, nullo modo minas tuas expauescimus. Ad hæc rex irâ commotus ipsos exuri iussit. Sicque Dei famuli extremo vitæ die functi, martyrij coronam per ignem adepti sunt. Statimque edictum promulgatum est, vt si quis monachus inueniri posset, sine vllâ inquisitione trucidaretur. Atque ita nullus huiusmodi ordinis in illâ regione reliquus factus est, nisi qui in montibus, & speluncis, & cauernis terræ sese occultarant. Verùm hæc hactenus.

Duo monachi igne cremantur.

Cap. V. Regis filij studia.

At regis filius, de quo initio nobis oratio instituta est, in palatio quod ipsi exstructum fuerat, ita manens, vt à nemine adiri posset, iuuenilem ętatem tandem attigit (cùm intereà omnem, tam Æthiopum quàm Persarum doctrinam percepisset) prudens & cordatus, atque omnibus virtutum dotibus illustris. Quin naturales etiam quæstiones præceptoribus suis proponebat: adeò vt ipsi quoque adolescentis ingenium animique acumen admirarentur, rexque etiam ipse ex vultus ipsius venustate, animique habitu, in stuporem traheretur. Mandabat autem his, qui cum eo versabantur, vt darent operam, ne quid prorsus eorum quæ in hac vitâ molesta sunt, intelligeret, nec omnino quòd mors præsentes voluptates exciperet. Ceterùm inani spe nitebatur, atque (vt prouerbio dicitur) " in cęlum sagittas mittere conabatur. Quonam enim modo mors humanæ naturæ incognita esse posset? itaque ne pueri quidem cognitionem effugit. Nam cùm animum summâ sagacitate ornatum & instructum haberet, secum ipse considerabat, quidnam patrem adduxisset, vt ipsi omnium aditum interdiceret, nec quemlibet ad se accedere pateretur. Per se enim intelligebat, hoc citra patris imperium non fieri. Ceterùm ipse interrogare verebatur, tum quòd minimè vero consentaneum esse diceret, quin pater ea, quæ ipsi conducerent, animaduerteret: tum quòd illud secum reputaret, si id de patris voluntate fieret, quantumlibet ipse percontaretur, se tamen rei veritatem minimè intellecturum esse. Quapropter ex aliis, ac non à patre hæc scire constituit. Itaq; cùm vnum è pædagogis reliquis chariorem ac familiariorem haberet, eumque maiore adhuc beneuolentiâ sibi deuinxisset, atque amplissimis muneribus affecisset, ab eo sciscitabatur, quidnam regem impulisset, vt eum in hoc septo inclusum teneret. Illud etiam adiungebat: Si mihi apertè hoc exposueris, omnibus te anteponam, perpetuæque amicitię fœdus tecum feriam. Pædagogus autem, vt qui etiam ipse prudens & cordatus esset, puerique sagacitatem ac numeris omnibus absolutam prudentiam exploratam haberet, neque sibi ab eo periculum vllum conflatum iri existimaret, omnia ei sigillatim exposuit, nempe & persecutionem aduersus Christianos, ac potissimùm aduersus eos, qui se pietati colendæ totos deuouissent, promulgatam: & quemadmodum ab omnibus finitimis locis expulsi & eiecti fuissent: atque item ea, quæ ipso in lucem edito Astrologi prædixissent. Ne igitur, inquit, auditâ eorum doctrinâ, eam religioni nostræ præferas, idcircò à rege data opera est, ne multi tecum consuetudinem haberent, sed pauci omnino. Ac nobis etiam atque etiam mandauit, vt studeremus, ne quid huiusce vitæ molestiarum per nos intelligeres.

Rogat quâ de causâ exire sibi non liceat.

Respondetur, ne Christianus fiat.

Hæc vt adolescens audiuit, nullum alterum verbum adiunxit. Ceterùm salutaris sermo ipsius pectus tetigit, ac Paracliti gratiâ spirituales ipsius oculos aperire aggressa est, eum ad verum Deum, tamquam porrectâ manu ducens, quemadmodum orationis progressu demonstrabimus. Cùm autem rex ipsius pater crebrò eum viseret, (singularis etenim ipsius erga eum amor erat) quadam die his verbis ad eum filius vsus est: O here ac rex, aliquid ex te scire cupio, cuius caussâ perpetuus mœror, atque omnis intermissionis expers sollicitudo animum meum exest ac conficit. Pater autem ex hoc ipso sermone intimis visceribus discruciatus, ait: Dic mihi, charissime fili, quisnam sit hic mœror, qui te obsidet; ac statim eum in gaudium commutare studebo. Tum puer, Expone, inquit, quidnam caussæ sit, cur hîc detinear, atque inter muros & ianuas abs te concludar, eoque statu sim, vt à nemine adiri ac cerni queam. Quoniam, ô fili, inquit rex, nolo quidquam videas, quod pectori tuo molestiam afferat, tibique voluptatem interpellat. Siquidem hoc ago ac specto, vt in perpetuis deliciis, atque omni gaudio animique voluptate, omne vitæ tempus traducas. At velim scias, ô here, inquit filius ad patrem, me hoc modo non in gaudio atque animi voluptate, sed potiùs in afflictione atque ingenti angustiâ vitam agere: adeò vt ipse quoque cibus ac potus fastidio mihi & acerbitati sit: etenim gestit animus ea, quæ extra has ianuas sunt, perspicere. Quamobrem si me lætè ac iucundè viuere cupis, iube me arbitratu meo foràs progredi, atque earum rerum, quarum prospectus mihi negatur, spectaculo animum oblectare.

Petit à patre vt egredi possit.

Hæc vt rex audiuit, mœstitiâ affectus est,

est, illud quod cogitabat fore, vt si illi quod [illegible] n[illegible] mœrorem [illegible] afferret. Quocirca se, quæ [illegible] ipsi essent, facturum dixit. Ac statim [illegible] equos ac satellitum manum regiæ dignitati congruentem parari iussit, eique [illegible], quoties vellet, progrediendi potestatem fecit. His autem, qui cum eo versabantur, [illegible] mandauit, vt curarent, ne quid iniucundi obuiam haberet: verum quidquid pulchrum & amœnum ac iucundum esset, ipsi ostenderent, choreasque in via agitarent, suauissimisque cantionibus operam darent, ac varia spectacula constituerent: vt ipse mentem his rebus occuparet atque oblectaret.

Cum igitur regis filius ad hunc modum foras crebro progrederetur, quadam die ministrorum obliuione factum est, vt duos viros perspiceret, quorum alter leprâ, alter cæcitate laborabat. Quos conspicatus, atque animi mœstitiâ affectus, ab iis qui secum erant, quinam hi essent, & quodnam [illegible] hoc spectaculum esset, percontatus est. Illi autem, cum id, quod in ipsius aspectum venerat, occultare non possent, has [illegible] calamitates esse responderunt, quæ ex corruptâ materiâ, & corpore vitiosis humoribus pleno, mortalibus contingere solent. Tum ille: Cunctisne hominibus [illegible] accidere consueuerunt? Non cunctis, [illegible] illi, verum iis dumtaxat, quorū valetudo propter improbos humores deprauata [illegible]. Rursū igitur sciscitari perrexit adolescens: Si non omnes homines in has calamitates incidere consueuerunt, sed quidam [illegible], exploratum ne est, quinam sint, [illegible] malorum acerbitates arrepturæ sint; [illegible] citra vllam distinctionem atque [illegible] promisso conflantur? Et quis tan[illegible], responderunt illi, futura [illegible], ac perfecte intelligere queat? [illegible] humanæ naturæ captum excedit [illegible] solis immortalibus diis attributum [illegible] Hic percontandi quidem finem fecit [illegible] filius: verum ex huiusmodi spectaculo [illegible] animo cepit, reique nouitate [illegible] affectus est, vt oris ipsius forma im[illegible].

[illegible] autem foras progrediens, in ca[illegible] quendam senem incidit, rugatâ [illegible] ac dissolutis tibiis, curuo cor[illegible] prorsus cano, qui præterea dentibus carebat, atque concisum quiddam & [illegible] loquebatur. Stupore itaque [illegible], cum hominem cum propiùs ad [illegible] assisset, eos, qui tum aderant, interrogauit: Ecquidnam tam insolens spectaculum esset. Illi autem dixerunt: Hic ætate valdè prouectus, ac paulatim decedentibus ipsi viribus, membrisque imbecillitatem contrahentibus, ad hanc quam cernis ærumnam peruenit. Et quisnam, inquit ille, ipsius finis est? Nihil aliud, inquiunt illi, quam mors ipsum excipiet. Omnibusne hominibus, inquit ille, hoc propositum est, an quibusdam dumtaxat contingit? Responderunt illi: Nisi mors anteuertens aliquem hinc abducat, fieri non potest, quin temporis progressu status huiusce periculum non faciat. Tum adolescens: Quoto anno hoc cuipiam contingit? atque prorsúsne mori necesse est, neque ars vlla est, qua mortem effugiamus, atque in hanc calamitatem minime incidamus? Dicunt ei: Octogesimo, aut centesimo anno ad hanc senectutem homines perueniunt, ac deinde moriuntur: nec aliter fieri potest. Debitum enim naturale mors est, hominibus ab initio impositum: neque vlla ratione ipsius aduentus vitari potest.

Mors, naturale debitum est.

Hæc omnia, vt sagax ille ac prudens adolescens audiuit atque intellexit, intimo corde ingemiscens, dixit: Acerba hæc vita est, atque omni dolore ac mœstitiâ plena, si res ita se habet. Et quonam modo quispiam in incertæ mortis exspectatione, cuius aduentus non modò vitari non potest, sed etiam, vt dixistis, incertus est, securo animo erit? Abijtque hæc secum voluens atque assidue considerans, mortisque memoriam identidem animo repetens, ac deinceps in doloribus animique consternatione viuens, atque in perpetuo mœrore degens. Atque apud se dicebat: Ergone mors me aliquando corripiet? Et quisnam erit, qui mei post mortem meminerit, cum tempus omnia obliuione contriuerit? Num præterea morte functus in nihilum dissoluar: an contrà, altera quædam vita est, & alter mundus? Hæc, & his similia perpetuò cogitans, pallore conficiebatur. Præsente tamen patre, si quando ad eum veniret, hilarem ac mœrore vacuum animum præ se ferebat: quod scilicet ea, quæ cogitabat, ad ipsius cognitionem venire nollet. Incredibilem autem in modum aliquem nancisci cupiebat, qui ipsius pectori certam fidem faceret, ac bonum sermonem ipsius auribus instillare posset.

An moriturus sit rogat.

Apud patrem dissimulat.

Quocirca de pædagogo suo, cuius antè mentionem fecimus, rursum quærit, num quem norit, qui ad eam rem, cuius cupiditate flagrabat, adiumento ipsi esse, ipsiusque mentem, grauibus cogitationibus æstuantem, atque huiusmodi curam abijcere nequeuntem, confirmare possit. Ille autem

Quærit qui se instruat.

autem ea quæ prius dicta fuerant, in memoriam rursus ipsi reuocans, dicebat: Iam quoque prius tibi exposui, quemadmodum pater tuus sapientes illos viros, ac pietati colendæ deuotos, qui de huiusmodi rebus disputant, partim obtruncarit, partim irato atque infenso animo expulerit: nec vllum eiusmodi in tota hac vndique regione cognosco. Quo quidem nomine magna ille molestiâ impletus, grauique animi vulnere affectus, ei similis erat, qui ingentem thesaurum amisit, atque in eius inuestigatione mentem totam occupatam ac defixam habet. Ac proinde in perpetuo languore & sollicitudine versabatur, omnesque mundi iucunditates & voluptates in ipsius oculis piaculi cuiusdam & execrationis instar erant. Cum autem hoc animi statu esset, ac magno cum gemitu bonum inuenire cuperet, insomnis ille oculus, qui omnia cernit, atque omnes saluos fieri, & ad veritatis agnitionem venire vult, ipsum aspexit, suamque ipsi consuetam benignitatem ostendens, quodnam iter tenendum esset, hoc modo demonstrauit.

1. Tim. 2.

CAP. VI.

Erat enim eo tempore monachus quidam diuinarum rerum peritus, vitaque ac sermone ornatus, atque in omni monasticâ viuendi ratione summopere versatus: vnde oriundus, aut ex quo genere, dicere nequeo, verum in solitudine quadam Sennaaritidis terræ domicilium habens, ac sacerdotij dignitate præditus. Huic porrò seni Barlaam nomen erat. Hic igitur cum diuino quodam admonitu, quonam statu regis filius esset, comperisset, e solitudine egressus, ad cultam & habitabilem terram profectus est: mutatoque habitu suo, atque indutis mundanis vestibus, & conscensâ naui, ad Indorum regnum se contulit, ac mercatorem se esse fingens, in eam vrbem in quâ regis filius palatium habebat, ingreditur. Permultosque dies illic commoratus, qui rerum ipsius status esset, diligenter exquisiuit, & quinam essent qui propiùs ad eum accedere solerent: cum igitur pædagogum eum, de quo superius à nobis mentio facta est, ipsi omnium familiarissimum esse intellexisset, seorsim eum conueniens, his verbis vsus est:

Barlaam monachus in Sennaaritide terrâ.

Barlaam diuino admonitu in Indiam proficiscitur.

Regis filij pædagogum consulit.

Scias velim, domine mi, me mercatorem esse, atque ex longinqua regione venisse, eximijque pretij lapidem habere, cui nullus vmquam similis inuentus est: quemque nemini adhuc ostendi. Tibi autem hoc declaro, quòd te prudentem ac cordatum virum esse videam, vt me ad regis filium introducas, ipsique eum dono dem. Siquidem bona omnia incomparabiliter antecellit. Nam & ijs qui cordis oculis capti sunt, sapientiæ lucem affert, & surdis aures aperit, & mutis vocem impertit, & ægrotantes in sanitatem asserit, & stultos sapientiâ donat, & dæmones pellit, ac denique quidquid pulchrum & expetendum est, domino suo vberrime suppeditat. Ait ad eum pædagogus: Te quidem hominem grauis atque constantis animi esse video; ceterum verba tua immodicam quamdam iactantiam præ se ferunt. Quot enim excellentes atque ingentis pretij lapides & vniones viderim, quonam modo enumerando recensere queam? nec tamen vmquam aut vidi aut audiui, qui eas quas commemorasti, vires haberent. Veruntamen eum mihi ostende, ac si talis est qualem ais, sine vllâ cunctatione ad regis filium te introducam, qui te maximis honoribus ac beneficijs ornabit. Priusquam autem per ipsum oculorum obtutum, qui falli nequit, dicta tua confirmaris, fieri non potest, vt domino meo ac regi de re incertâ & incognitâ, hæc tam immodica ac prætumida renuntiem. Dixit autem Barlaam: Rectè dixisti, te huiusmodi vires ac facultates nec vmquam perspexisse, nec audisse. Etenim oratio ad te mea non de re vulgari, sed ingenti quadam & admiranda est. Quod autem eum cernere quæsiuisti, audi quid dicam.

Regis filio lapidem pretiosum se daturum promittit.

Lapis hic summi pretij, præter eas quas dixi vires & facultates, hanc etiam habet. Eum enim promptè ac facile prospicere non potest, qui sanum ac firmum oculum, corpusque purum atque ab omni spurcitie alienum non habet. Nam si quis his duabus rebus non rectè comparatis, in hunc pretiosum lapidem oculos temerè ac petulanter injciat, ipsâ quoque scilicet, quâ præditus est, cernendi vi ac mente insuper mulctabitur. Ego porrò, vtpote medicinæ minimè rudis & ignarus, oculos tuos parum sanos esse conspicio: ac proinde vereor, ne hanc quoque quam habes, cernendi facultatem amittas. Verùm de regis filio audiui, eum tum vitæ castitate præditum esse, tum pulchros ac perspicaces oculos habere. Quocirca thesaurum hunc ipsi ostendere minime dubitabo. Quamobrem ne commiseris, vt hoc negligas, ac re tanti momenti dominum tuum priues. Ille autem ad eum dixit: Si hæc ita se habent, ne mihi lapidem ostendas. siquidem plurimis peccatis vita mea inquinata est, ac præterea ne oculos quidem satis sanos habeo. De hac autem re dominum meum regem certiorem facere minime cunctabor. Hoc sermone habito, ad regis filium

Lapis hic non nisi casto oculo videri potest.

filium ingressus, omnia ei sigillatim exposuit. Ille autem vt præceptoris verba audiuit, spirituali quadam lætitiâ & voluptate pectus suum attrahi sentit: ac velut numine correptus, hominem celeriter introduci iussit.

Barlaam regi [illegible] auditus. Vt igitur ingressus est Barlaam, eique quam conueniebat, pacem dedit, sedere iussus est. Cumque præceptor secessisset, Iosaphat ad senem dixit: Velim mihi preciosum illum lapidem ostendas, de quo magna & admiranda abs te commemorari præceptor meus mihi narrauit. Barlaam autem suam ad eum disputationẽ ad hunc modum auspicatus est: Haudquaquam æquum est, ô rex, ad illustrem tuam excellentiam quidquam falso & inconsiderate a me dici. Omnia enim, quæ de me ad te allata sunt, vera atque ab omni dubitatione aliena sunt. Verum nisi prudentiæ tuæ prius periculum fecero, nefas est hoc mysterium tibi declarare. Ait enim

Matth. 13. Dominus meus: Exijt qui seminat, seminare. Et dum seminat, alia quidem ceciderunt secus viam, & volucres cæli comederunt illa. Alia ceciderunt super petrosa, vbi non erat terra multa, & continuo exorta sunt, eò quòd non haberent terram multam. Sole verò exorto æstuauerunt, & quia non habebant radicem, aruerunt. Alia autem ceciderunt inter spinas, & surgentes spinæ suffocauerunt ea. Alia postremo ceciderunt in terram bonam, & dederunt fructum centuplum. Quocircà si in

[illegible] corde tuo frugiferam ac bonam terram inuenero, diuinum semen in te conijcere, atque ingens mysterium tibi aperire minime dubitabo. Si autem petrosa ea & spinea fuerit, viaque à quolibet calcata, omnino salutare hoc semen haudquaquam serere, ipsumque auibus & feris, ante quas margaritas proijcere mihi prorsus interdictum est, in prædam obijcere præstiterit. Verum de te meliora ac saluti viciniora confido: nempe quòd & lapidem qui pretium omne superat, videbis, ac per luminis ipsius splendorem hoc consequeris, vt ipse quoque lumen efficiaris, fructumque centuplum feras. Etenim tuâ caussâ longam viam conficere studui, vt quæ numquam vidisti, tibi ostenderem, atque ea docerem, quæ numquam audijsti.

Dixit autem ad eum Iosaphat: Equidem ipse, venerande senex, incredibili quodam, atque eiusmodi, quod nullo modo coërceri queat, desiderio teneor, nouum quemdam ac bonum sermonem audiendi. Atque ignis in pectore meo incensus est, qui me ad necessarias quasdam quæstiones intelligendas vehementer inflammat. Ceterùm adhuc hominem nancisci mihi non licuit, qui de hac re certam mihi fidem facere posset. Quòd si sapientem quemdam, & doctrinâ præditum virum nactus fuero, ac salutarem sermonem audiero, nec auibus, vt opinor, nec feris eum tradam: nec rursum petrosus & spineus, vt tuis verbis vtar, ero. Quin potiùs & candido ac sincero animo eum excipiam, & eruditè ac diligenter conseruabo. Tu verò si quid eiusmodi nosti, ne quæso id reticeas, verùm mihi narres. Quamprimùm enim e longinquâ regione te venisse audiui, animi voluptate affectus sum, atque in bonam spem veni fore, vt operâ tuâ id quod cupiebam consequerer. Eoque nomine statim te ad me introduxi, comiterque tamquam familiarium meorum & æqualium aliquem excepi. Atque vtinam spe meâ minime fallar. Dixit autem Barlaam: Præclarè, atque vt regiâ magnificentiâ dignum erat, hoc fecisti, vt non ad externæ vilitatis speciem animum adijceres, verùm abstrusæ spei teipsum traderes.

Erat enim aliquando magnus quidam & illustris rex, cui, cùm in aureo curru, satellitum manu regiæ maiestati dignâ cinctus iter faceret, contigit, vt duos viros, laceris ac sordidis vestibus, atque ore macie confecto, ac maiorem in modum pallido, obuios haberet. Regi porrò exploratum erat, eos corporis afflictatione, ac vitæ Deo consecratæ laboribus carnes suas ita confecisse. Vt igitur eos vidit, è curru statim desiliens, atque humi prostratus, eos adorauit: ac deinde surgens, amicissimè complexus est, & salutauit. Proceres autem ipsius ac præfecti hoc molestè tulerunt, eum facinus regiâ gloriâ indignum admisisse existimantes. Verum cum coràm ipsum reprehendere minimè auderent, cum germano ipsius fratre agebant, vt regem admoneret, ne diadematis amplitudinem & sublimitatem ad hunc modum dedecore ac contumeliâ afficeret. Cùm itaque ipse hæc fratri dixisset, atque intempestiuam & præposteram ipsius humilitatem accusasset, responsum ipsi rex dedit, quod à fratre minimè intellectum est. *Rex quidam duos religiosos honorat.*

Mos enim regi erat, vt cùm aliquem morte mulctaret, præconem cum tubâ, quæ quidem mortis idcircò dicebatur, ad ipsius fores mitteret: atque ex tubæ illius clangore omnes ei moriendum esse intelligebant. Itaque cum aduesperasset, letalem tubam ad fratris sui fores clangorem edituram rex misit. Vt igitur ille hanc tubam audiuit, desperatâ salute per totam *Tuba mortis præco.*

noctem domesticis rebus consuluit. Manè autem atrà ac lugubri veste indutus, cum vxore ac liberis ad palatij fores flens ac lamentans profectus est. Cùm autem rex ipsum ad se admisisset, atque ita eiulantem vidisset, his verbis vsus est: O stulte ac demens, si fratris tui, cum quo idem tibi genus & par honor est, in quem nullius omnino sceleris tibi conscius es, præconem ita extimuisti; quonam modo mihi reprehensionis notam idcircò inussisti, quod Dei mei præcones, qui mortem, ac Domini, in quem; me multa & grauia scelera perpetrasse scio, pertimescendum aduentum mihi quauis tubâ vocaliùs altiusque denuntiant, humiliter ac demisse salutarim? En igitur; vt tuam dementiam coarguerem, hac ratione vsus sum: quemadmodum etiam eos, qui tibi, vt me reprehenderes, in animum induxerunt, statim stolidos & amentes esse demonstrabo. Atque ita curatum & taliter instructum fratrem suum, domum remisit.

Mortis præcones religiosi.

Iussit autem e ligno quatuor arcas effici: quarum cùm duas vndique auro contexisset, fœtidaq; cadauerum ossa in eas iniecisset, aureis seris eas obfirmauit: reliquis autem duabus pice ac bitumine oblitis, pretiosisque lapidibus & exquisitis vnionibus, omnique vnguentarià fragrantia impletis, asperisq; funibus constrictis, proceres eos, a quibus ob virorum illorum occursum reprehensus fuerat, ad se acciuit, ipsisque quatuor has arcas proposuit, vt quanti hæ, quantique illæ pretij essent, æstimarent. Illi autem duas eas quæ inauratæ erant, maximi pretij esse asserebant: neque enim aliter fieri posse inquiebant, quin in ipsis regiæ coronæ ac cingula recondita essent. Eas contrà quæ pice ac bitumine oblitæ erant, viles omnino ac nullius pretij esse aiebant. Rex autem ipsis dixit: Ne me quidem fugiebat, vos hoc dicturos esse: nam sensibilibus oculis, ea quæ in sensum cadunt, perspicitis. Atqui non ita faciendum est: verùm interioribus oculis siue pretium, siue vilitatem & fœditatem, quæ intus condita sunt, spectare oportet. Ac protinus inauratas arcas aperiri iussit. quibus patefactis, grauis quidam ac teter odor exhalauit, atque iniucundissimum spectaculum oculis obiectum est.

Homines non ex habitu externo æstimandi.

Ait itaque rex: Hic eorum typus est, qui cùm splendidis & illustribus vestibus vtantur, atque ob ingentem gloriam & potentiam insolenter se efferant, intus tamen fœtidis cadaueribus ac flagitijs pleni sunt. Pòst autem, cùm eas quæ pice ac bitumine oblitæ erant, aperiri iussisset, omnes eos qui aderant, splendore atque odoris suauitate, quæ in ipsis recondita erat, oblectauit. Dixitque eis: Scitis cuinam rei hæ arcæ similes sint? humilibus nimirum atque abiectis illis viris, vilibusque vestibus indutis, quorum vos externum habitum intuentes, contumeliæ ac probro mihi duxistis, quòd ante eos in terram me abiecissem. Ego autem eorum dignitatem, atque animorum pulchritudinem spiritualibus oculis considerans, ex ipsorum contactu gloriam contraxi, eosque quauis coronâ & quauis regià purpurà præstantiores existimaui. Ad hunc igitur modum pudorem ipsis incussit, eosque in his rebus, quæ in aspectum cadunt, minime oberrare docuit, verum iis animum adiungere, quæ intellectu percipiuntur. Itaque ad pij & sapientis regis similitudinem ipse quoque accessisti; vt qui bonà spe nixus me suscepetis, quæ quidem, vt opinor, minime te fallet. Dixit autem ad eum Iosaphat: Hæc omnia pulchre atque concinne dixisti. Verùm illud scire aueo, quisnam sit tuus Dominus, quem tu orationis initio de illo seminatore verba fecisse dicebas.

Quibus similes qui externè tantùm pulchri.

CAP. VIII.

Barlaam fidem Iosaphat exponit.

Rursus igitur sermonem assumens Barlaam, dixit: Si quisnam Dominus meus sit intelligere cupis, Dominus Iesus Christus est, vnigenitus inquam ille Dei Filius, ille beatus & solus potens, ille Rex regum & Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, ac lucem habitat inaccessibilem, qui cum Patre & Spiritu sancto glorificatur. Neque enim ex eorum numero sum, qui multos hos & petulantes deos colunt, atque hæc animæ expertia & surda simulacra venerantur: verùm vnum Deum agnosco & confiteor, qui in tribus personis, hoc est Patre & Filio & Spiritu sancto, atque vnâ naturâ & essentiâ, in vnâ gloriâ & regno minime diuiso glorificatur. Hic igitur in tribus personis vnus Deus, principij ac finis expers, sempiternus, increatus, immutabilis, corpore vacans, inuisibilis, circumscriptione carens, animi comprehensionem fugiens, solus bonus ac iustus est; qui omnia, tam quæ oculis cernuntur quam quæ oculorum obtutum fugiunt, ex nihilo in ortum produxit.

1. Tim. 6.

Rerum creatio. Naz. 2. Ora. de Pasch.

Primùm scilicet inuisibilium ac cælestium virtutum innumerabilem quamdam multitudinem a materià & corpore secretam, hoc est administros diuinæ maiestatis spiritus: deinde autem mundum hunc in aspectum cadentem, hoc est cælum, ac terram, & mare; quem etiam lætissimà luce coornauit, cælum nempe sole ac luna & sideribus, terram autem omnis generis stirpi-

stirpibus ac variis animantibus, mare denique numerosissimis piscium generibus.

Psal. 148.

Hæc omnia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Pòst autem hominem suismet manibus effingit, sumpto nimirum à terrâ ad corporis compositionem luto, animâ autem rationis & intelligentiæ participe per suam insufflationem ipsi tributâ, quæ quidem ad Dei imaginem

Gen. 1.

Homo terrarum cum libertate arbitrij.

& similitudinem effecta esse scripta est: ad imaginem videlicet, propter vim intelligendi, atque arbitrij libertatem: ad similitudinem autem, propter virtutis ipsius, quoad eius fieri potest, imitationem. Hunc porrò hominem, arbitrij libertate atque immortalitate donatum, eorum quæ in terra sunt, regem constituit; atque ex ipso feminam, quæ ipsi auxilio esset, ipsi similem effecit.

In paradiso constituitur.

Consitoque in Eden ad Orientem paradiso, voluptatis omnis atque oblectamenti pleno, hominem, quem effinxerat, in ipso collocauit: sic quidem, vt diuina bonitas omnia ligna, quæ illic erant, sine vllo impedimento eum percipere iuberet: vnius autem dumtaxat degustatione ipsi interdiceret (quod quidem lignum scientiæ boni & mali appellatum est) his verbis vtens: Quacumque die comederitis ex eo, morte moriemini.

Diaboli à Deo defectus.

Enimuerò vnus ex prædictis angelicis copiis, qui vni agmini præerat, cum naturalis vitij ne minimum quidem vestigium à creatore accepisset, verum boni causâ procreatus fuisset, liberâ mentis electione à bono in malum deflexit, atq; insolentiâ elatus, aduersus Dominum ac Deum rebellare voluit. Ac propterea ex ordine suo ac dignitate expulsus est, atque pro beatâ illâ gloriâ & angelico nomine, diaboli ac satanæ nomen consecutus est. Deus enim ipsum, & cælesti gloriâ indignum, præcipitem e cælo exturbauit. Cum eo porrò simul auulsa & eiecta est ingens angelorum qui ipsi suberant, multitudo: qui quidem mentis inductione mali effecti, ac boni loco principis sui defectionem secuti, dæmonum nomen, vt impostores ac circumscriptores acceperunt.

Diaboli in hominem inuidia.

Sap. 2.

Diabolus igitur, abiurato prorsus bono, malaque naturâ assumptâ, inuidiam aduersus hominem concepit, propterea quòd seipsum e tantâ gloriâ eiectum, illum autem ad tantum honorem subuectum perspiceret: cumque e beatâ illâ viuendi ratione deiicere moliebatur. Quare serpentem imposturæ suæ officinam nactus, per eum feminam conuenit. Cumque eam spe diuinitatis adduxisset, vt interdictum lignum degustaret, per eam posteà etiam Adamum (nam hoc primo homini nomen fuit) in fraudem impulit. Porrò autem, vt primus homo contra diuinum imperium interdictam plantam degustauit, à summo parente atque architecto e deliciarum paradiso exterminatur, atque beatæ illius & ab exitio immunis vitæ loco in hanc (heu!) miseram vitam incidit, ac postremò morte mulctatur. Atque hinc vires nactus diabolus, & victoriâ elatus, aucto hominum genere, omne improbitatis genus ipsis in animum iniecit. Ex quo factum est, vt Deus ingentem peccati imperum coërcere ac reprimere volens, terræ diluuium induxerit, atque omnem animam viuentem extinxerit.

Diluuium.

Gen. 7.

Cùm autem vnum dumtaxat in illâ ætate iustum virum inuenisset, hunc cum vxore ac liberis in arcâ quadam seruatum, solum in terrâ constituit. Posteaquam autem rursum homines numero augeri cœperũt, Dei obliuione capti sunt, atque ad grauiorem impietatem proruperunt, vt qui diuersis peccatis in seruitutem se addixerint, atque in varia errorum genera distraxerint.

Varia falsæ religionis genera.

Alij enim casu ac fortuito omnia ferri, prouidentiæque expertia esse censuerunt: tamquam scilicet nullus Dominus sit, qui ea regat ac moderetur. Alij fatum inuexerunt, natalitijsque sideribus omnia commiserunt. Alij multos deos malos, ac multis vitiosis affectionibus laborantes coluerunt: quò videlicet suarum affectionum & grauium flagitiorum defensores & patronos eos haberent. Quorum etiam formas picturâ exprimentes, surdas statuas, ac sensu carentia simulacra in altum erexerunt, eaque in templis inclusa coluerunt & adorarunt, seruientes nimirum creaturæ potiùs quàm creatori. Quidam enim solem & lunam ac sidera, quæ Deus ad lucem terreno huic mundo afferendam posuit, coluerunt: quæ quidem animâ & sensu carent, ac creatoris prouidentiâ illuminantur & conseruantur, non autem quidquam per se virium habent. Alij autem ignem & aquam ac reliqua terræ elementa, quibus nec anima nec sensus inest. Neque eos qui animâ & ratione prædití sunt, eiusmodi rebus cultum adhibere puduit. Alij feris, & reptilibus, & pecudibus, & quadrupedibus animantibus venerationem tribuerunt: hinc scilicet sese rationis magis expertes ostendentes, quàm ea ipsa quæ colebant. Alij turpium quorumdam & abiectorum hominum formas depinxerunt, eosque deos appellarunt, partim masculos, partim feminas: quos etiam ipsimet adulteros, & homicidas, & iracundos, & inuidos, & furiosos, & parricidas, & fratricidas, & fures,

& raptores, & claudos, & debiles, & veneficos, & insanos esse tradiderunt, atque horum nonnullos mortem obijsse, nonnullos fulmine percussos fuisse, nonnullos hominibus seruijsse, atque exules extitisse, nonnullos vulnera accepisse, ac lamenta edidisse, atque ob improba & fœda flagitia in animalia sese immutasse. Quo fiebat, vt homines ab ipsis dijs occasionem sumentes, omni impuritatis genere sese contaminarent. Ac tum horrenda quidem caligo genus nostrum tenebat: neque erat qui intelligeret, nec qui Deum requireret.

Psal. 13.

Abraham ex rebus conditis conditorem agnoscit.

Eâ autem ætate Abraham solus inuentus est, qui animæ sensum firmum ac valentem haberet, atque ex rerum conditarum prospectu conditorem agnosceret. Nam cùm cælum, ac terram, & mare, solem item & lunam ac reliqua considerasset, huiusmodi ornatum concinnitatis plenum admiratus est. Cumque mundum, & ea quæ in ipso sunt, conspexisset, non casu ac fortuito ea extitisse atque conseruari existimauit. Nec rursum terræ elementis, aut inanimis simulacris ornatus huiuscemodi caussam ascripsit: sed Deum verum per hæc agnouit, atque vniuersi effectorem & conseruatorem esse intellexit. Deus autem eius probitatem animi atque candorem, rectumque iudicium comprobans, seipsum ei patefecit (non quidem vt natura est; neque enim fieri potest, vt creata natura Deum cernat: verùm per dispensatorias quasdam Dei visiones, quemadmodum ipse nouit) plenioremque sui cognitionẽ in ipsius animo inserens, gloriâ eum affecit, sibique famulum adsciuit. Qui quidem per successionem his qui ab ipso promanarunt, transmissâ pietate, eos veri Dei cognitione instruxit. Eamque ob caussam Dominus semen ipsius in infinitam multitudinem excrescere voluit, populumque sibi peculiarem appellauit: eosque Ægyptiæ gentis, ac tyranni Pharaonis seruitute pressos, editis horrendis atque admirandis signis & prodigijs per Moysen & Aaronem, viros sanctos ac prophetiæ dono præditos eduxit. Quorum etiam operâ Ægyptios, pro eo atque ipsorum improbitas merebatur, excruciauit: & Israëlitas (sic enim populus ille, qui ab Abrahamo ortum duxit, vocabatur) siccis pedibus per rubrum mare, scissis videlicet aquis, atque tum à dextrâ tum à sinistrâ muri instar effectis, traiecit. Cùm autem Pharao & Ægyptij à tergo eos sequerentur, reuersæ aquæ eos prorsus deleuerunt. Ac posteà, cum per maxima miracula diuinosque prospectus, quadraginta annorum spatio populum in deserto deduceret, ac cælesti pane eum aleret, Legem (quæ futurorũ typus atq; adumbratio erat) lapideis tabulis diuinitus inscriptam dedit, eamque Moysi in monte tribuit. Quæ quidem ab omnibus simulacris & flagitiosis actionibus abducebat, solumque verum Deum venerari docebat. Sic igitur per ingentia miracula ipsos in bonam quamdam terram induxit, quam olim patri archæ illi Abrahamo se ipsius semini daturum receperat. Ac longum esset commemorare, quot quamque magna & admiranda & illustria atque eximia beneficia, quæ numerum omnem excedunt, in eos contulerit. Quibus omnibus id agebatur, vt ab omni nefario cultu & flagitio genus humanum abstraheret, atque in veterem statum reuocaret. Nihilo seciùs tamen adhuc natura nostra erroris libertati seruiebat, ac per diaboli tyrannidem mors in homines regnum obtinebat, omnesque diuinâ sententiâ condemnatos in infernum transmittebat.

Deus vt naturâ est, à nemine videri potest.

Gen. 15.

1. Pet. 2.

Exodi 15.

Exod. 31.

Legis Mosaicæ effectus.

Lex vnum solum docet verum colere Deum, & bonis operibus inhærere.

Cùm igitur in eiusmodi calamitatem ac miseriam venissemus, minime nos despexit is, à quo effecti atque in ortum producti fueramus: neque manuum suarum opus funditus perire siuit. Verùm benignâ Dei ac Patris voluntate vnigenitus Filius, & Dei Verbum, qui est in sinu Patris; ille, inquam, eiusdem cum Patre ac Spiritu sancto substantiæ, ille æuo omni antiquior, ille principij expers, qui in principio erat, & apud Deum ac Patrem erat, & Deus erat, ad seruos suos indulgenter se demittit: & quidem ita, vt hæc demissio nec verbis declarari, nec mente comprehendi possit. Nam cùm Deus perfectus esset, perfectus homo ex Spiritu sancto & sanctâ Mariâ virgine Dei genitrice efficitur, non ex viri semine aut voluntate aut concubitu, in labis omnis experte Virginis vtero conceptus, sed ex Spiritu sancto, quemadmodum ante conceptionem Archangelorum vnus missus est, qui nouam illam & admirandam conceptionem Virgini nuntiaret. Etenim Dei Filius ex Spiritu sancto sine semine conceptus est: compactaque sibi in Virginis vtero carne animatâ animâ rationis ac mentis participe, prodiit in vnâ personâ, & duabus naturis, perfectus Deus, & homo perfectus, matris virginitatem etiam post partum ab omni labe conseruans. Atque iisdem omnino quibus nos, excepto peccato, passionibus obnoxius effectus, infirmitates nostras suscepit, ac morbos nostros portauit. Quoniam enim per peccatum mors in mũdum introierat, necesse erat, vt qui redemptionis munere

Christi incarnatio.

Ioan. 1.

Heb. 4.

Isa. 53.

Rom. 5.

monere perfunctus erat, ab omni peccato ... rus esset, peccatoque morti minimè obnoxius.

Triginta porrò annis cũ hominibus versatus, in Iordanis vndis a Ioanne viro sancto, ac prophetarum omnium præstantissimo, baptizatus est. Eoque baptizato vox eiusmodi de cælo a Deo Patre delata est: H... est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: atque Spiritus sanctus columbæ specie in ipsum descendit. Ac deinceps magna & admiranda signa edi-cere cœpit, mortuos videlicet ad vitam reuocans, cæcis lucem adferens, dæmones in fugam vertens, surdos & claudos curans, leprosos purgans, atque inueteratam naturam instaurans vndique erudiens, openbusque erudiens, ac virtutis viam edocens, atque a corruptione abstrahens, & ad sempiternam vitam iter monstrans. Vnde etiam duodecim discipulos elegit, quos Apostolos nominauit, ipsisque negotium dedit, vt cælestem vitæ rationem prædicarent, quam vt in terra ostenderet, ac nos humiles & terrenos per incarnationem suam cælestes efficeret, venerat.

At verò admirandæ ipsius ac Deitati cõsentaneæ vitæ atque infinitorum miraculorum inuidia & furore commoti Iudæorum pontifices ac principes, apud quos scilicet commorabatur, & ad quorum vtilitatem admiranda huiusmodi signa & prodigia perpetrarat, beneficiorum omnium imme-m... , eum morte mulctarunt, vno nimi-... ex ipsius discipulis ad ipsum proden-... arrepto, comprehensumque ipsum G...bus dediderunt, ipsum inquam, qui ... vita erat, ac sponte hæc suscipiebat. Hac enim de caussa venit, vt nostrâ caus-sa ... perpeteretur, quò videlicet nus à vitiosis affectionibus in libertatem vindicaret. Cum autem multa in eum suppliciorum genera exercuissent, eum ad extremum cruce condemnarunt. Atque omnia in carne, ... uam ex nobis assumpserat, naturâ pertulit: diuinâ interim ipsius naturâ ab om... perpessione liberâ manente. Nam cum dupl... naturâ præditus esset, hoc est diuina, & eâ q... a nobis assumpserat, humana quidem natu... a perpessa est, diuinitas autem p... ne immunis & immortalis eta... Cru... igitur in carne affixus est innocens ... nus noster Iesus Christus. Peccatu... enim non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius; proindeque morti obnuxius non ... t. Quandoquidem, vt iam dixi, m... ... tum in mundum introiuit. Verum no... a ca... sâ carne mortem oppe... t ... vt no... mortis tyrãnid... ... duneret. Descendit ad inferos, ususque contritis, eas quæ ab orbe condito illic inclusæ tenebantur, animas liberauit. In sepulcro conditus, tertiâ die resurrexit: cum scilicet mortem superasset, victoriamque nobis aduersus eam donasset, atque immortalitatis largitor immortalitatem carni conciliasset, discipulis visus est, ipsisque pacem impertiuit, ac per eos vniuerso mortalium generi.

Post quadraginta autem dies in cælos ascendit, atque in Patris dexterâ sedet, rursumque venturus est iudicare viuos & mortuos, ac reddere vnicuique iuxta opera sua. Post gloriosam autem suam in cælos ascensionem, sanctissimum Spiritum ad sanctos suos discipulos in ignis specie misit: cuius instinctu peregrinis linguis loqui cœperunt, quemadmodum ipse dabat eloqui illis. Hunc igitur per ipsius gratiam in omnes Gentes dispersi sunt, atque orthodoxam fidem prædicauerunt, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti; & docentes seruare omnia Saluatoris præcepta. Ad hunc igitur modum Gentes à rectâ viâ aberrantes illustrarunt, ac superstitiosum idolorum errorem de medio sustulerunt. Quamuis autem hostis, cladem suam indignissime ferens, nunc quoque bellum aduersus pios excitet, stultis videlicet ac stolidis persuadens vt idolorum cultum adhuc retineant: imbecilla tamen ipsius vis effecta est, atque ipsius frameæ per Christi potentiam in finem defecerunt. En tibi Dominum meum ac Deum & salutis auctorem paucis verbis declaraui: plenius autem eum cognosces, si ipsius gratiam in animâ tuâ acceperis, diuinoque beneficio tibi contigerit, vt ipsius seruus fias.

Hæc verba vt regis filius audiuit, ipsius animus lumine perstrictus est, ac præ lætitiâ e solio suo exurgens, Barlaamque complectens, dixit: Fortasse, nisi me coniectura fallit, vir præstantissime, hic est inæstimabilis ille lapis, quem non abs re occultum tenes, nec cuilibet promiscuè ostendis; verum ijs demum, qui sanis ac firmis animi sensibus præditi sunt. Ecce enim vt hæc verba auribus excepi, suauissima lux pectus meum subijt, & graue illud mœroris velamen, quod iam pridem animo meo vndique incumbebat, statim sublatum est. Si igitur rectè conijcio, fac quæso sciam. Sin autem aliquid his, quæ abs te commemorata sunt, præstantius nosti, ne cunctêris id mihi rursus aperire.

Rursum igitur respondit Barlaam: Ita sane, mi domine ac rex, hoc est illud magnum mysterium, quod absconditum est

Christi resurrectio. Ioan. 20. Act. 1. Psal. 61. Christi ascensio. Spiritus sancti missio. Math. 28. Christi ... Christi passio. CAP. VIII Iosaphat lumen fidei accepit. Coloss. 1.

est à sæculis & generationibus: in extremis autem temporibus hominum generi patefactum. Cuius declarationem olim per Spiritus diuini gratiam multi prophetæ ac iusti viri prædixerunt, multifariàm multisque modis edocti, atque altâ voce annuntiantes. (*Hebr. 1.*) Cumque salutem omnino futuram prospicerent, eiusque cernendæ cupiditate tenerentur, non tamen eam perspexerunt: verùm vltima hæc generatio diuino beneficio salutis auctorem suscepit. Quamobrem qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. (*Mar. 16.*)

Dixit autem Iosaphat: Omnia ea, quæ abs te dicta sunt, sine vllâ dubitatione credo: eumque, quem annuntias, Deum gloriâ afficio. Hoc vnum peto, vt sine vllo errore cuncta mihi declares; quidque mihi faciendum sit, exactè doceas. Atque etiam quidnam Baptismus sit, quem ab ijs, qui fide prædíti sunt, accipi ais, deinceps fac intelligam.

Baptismus Christianæ fidei radix. Ille autem ad eum respondit: Sanctæ huius & incontaminatæ Christianorum fidei velut radix ac certum fundamentum diuini Baptismi gratia est, vt quæ omnia à natiuitate contracta peccata expiet, atque ea inquinamenta, quæ ex vitio conflata sunt, prorsus expurget. Sic enim Saluator mandauit, vt per aquam ac Spiritum regeneremur, atque ad veterem dignitatem redeamus: per orationem videlicet ac salutarem inuocationem, ad aquam accedente Spiritu sancto. Baptizamur igitur iuxta Saluatoris sermonem in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. (*Matth. 28.*) Atque ita Spiritus gratia in eius qui baptizatur animâ immoratur, eam illustrans, ac diuinam reddens, atque imaginem illam ac similitudinem Dei, ad quam condita est, ipsi instaurans. (*Baptismi effectus.*) Ac deinceps, veteribus omnibus vitij operibus abiectis, nouæ vitæ cum Deo pactum inimus, ac puriorem viuendi rationem auspicamur: quò nimirum etiam coheredes eorum efficiamur, qui ad immortalitatem regenerati sunt, ac sempiternam salutem consecuti sunt. (*Naz. orat. de sanct. Baptism.*) Citra Baptismum autem fieri non potest, vt quisquam bonam spem consequatur: quamlibet etiam pios omnes pietate antecelluerit. (*Sine Baptismo nulla bona spes esse potest.*) Sic enim Deus Verbum, qui, vt generi nostro salutem afferret, humanitatem suscepit, dixit: Amen dico vobis, nisi quis regeneratus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum. (*Ioan. 3.*) Quamobrem ante omnia te rogo, vt animo fidem accipias, ac statim ardentissimo quodam desiderio ad Baptismum accedas, nec vllam omnino moram adhibeas. Periculosa siquidem est dilatio: propterea quòd præstitutus morti dies incertus est. (*Periculosa est salutis dilatio.*) Iosaphat autem ad ipsum dixit: Et quænam bona illa spes est, cuius fieri posse negasti, vt quisquam citra Baptismum compos fiat? Quidnam etiam illud est, quod cælorum regnum appellas? Vndenam item Dei humanitate indutí verba audiuisti? Quinam rursus est incertus morti præstitutus dies, de quo ingens sollicitudo pectus meum subiens, mœroribus ac doloribus carnes meas conficit, atque adeò ipsum ossium robur exest? Denique vtrùm morientes in nihilum dilabimur, an contrà post præsentem peregrinationem alia vita superest: hæc & his consentanea ex te scire auebam.

Barlaam huiusmodi responsum his verbis dedit: Bona ea spes, de quâ locutus sum, regni cælestis est. Ea autem est eiusmodi, vt nulla omnino humana lingua explicari possit. Ait enim Scriptura: Quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, præparauit Deus diligentibus se. (*Isa. 64. 1 Cor. 2.*) Cùm autem abiectâ hac crassâ carne, beatitudinem illam diuino beneficio consecuti fuerimus, tùm ille, cuius beneficio spes nostra nos minimè fefellerit, nos docebit, efficietque, vt bonorum illorum gloriam, omnem mentis captum superantem, lucem illam, quæ nullâ oratione exprimi potest, vitam illam, quæ morte non interrumpitur, ac denique illam cum Angelis vitæ consuetudinem cognoscamus. Nam si hoc diuinitus consequamur, vt cum Deo, quantum humanæ naturæ fas est, consuetudinem habeamus, omnia ea, quæ nunc nobis ignota sunt, ab eo sciemus. (*Cælorum regnum in quâ re potissimùm consistat.*) Hoc enim, Scripturis diuinitus inspiratis edoctus, omnium maximè cælorum regnum esse duco, nempe ad sanctæ, & quæ vitæ initium dedit, Trinitatis contemplationem accedere, atque incomparabili ipsius lumine puriùs illustrari, ac reuelatâ facie ipsius gloriam omnem verborum facultatem superantem contueri. (*2 Cor. 3.*) Nec verò mirandum est, gloriam illam ac lucem & arcana bona nullis verbis declarari posse: neque enim ampla & eximia essent, si nos terreni & mortales, ac grauem hanc & affectionibus obnoxiam carnem gestantes, ea tum cognitione percipere, tum verbis exprimere possemus. Quæ cùm explorata tibi sint, ea fide solâ citra vllam dubitationem accipe, atque ab omni fictione abhorre: illudque stude, vt per bona opera immortalem illam gloriam arripias. (*Fide & bonis operibus ad æternam gloriam peruenitur.*) Quâ cùm tibi potiri contigerit, perfectiùs hæc cognosces.

Quòd

Quòd autem ex me quæsiuisti, quonam modo nos incarnati Dei verba audierimus: hoc habeto, nos per sacrosancta Euangelia, quæ ad theandricam, hoc est Dei cum homine coniuncti, dispensationem pertinent, didicisse. Nam ita sanctus ille liber appellatur, vt qui immortalitatem & statum à corruptione alienum, & sempiternam vitam, & peccatorum remissionem, & cælorum regnum, nobis qui mortales interituique obnoxij ac terreni sumus, fauste annunciet. Quem quidem scripserunt, qui spectatores ac ministri Verbi fuerunt. De quibus superius dixi, quòd Saluator noster Christus discipulos & apostolos elegerit. Qui quidem nobis post gloriosam Dei in cælos ascensionem, ipsius in terrâ vitæ rationem, & doctrinam ac miracula, quanrum ab hominibus præstari poterat, litterarum monumentis mandarunt. Sic etenim in extremâ libri sui parte eximius ille inter diuinos Euangelistas dixit: Sunt & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum eos qui scribendi sunt, capere posse libros.

Ioan. 21.

In hoc igitur diuino Euangelio, tum incarnationis, tum declarationis, tum miraculorum, tum præceptorum ipsius historia, Dei spiritu exarata continetur. Ac deinde supplicij illius ab omni labe remoti, quod Dominus nostrâ caussâ subiit, sanctæque triduo post resurrectionis, atque in cælos ascensionis, ac denique illustris ac metuendi ipsius secundi aduentus mentio habetur. Rursum enim Dei Filius cum gloriâ, omni sermone præstantiori atque ingenti cælestis militiæ multitudine in terram venturus est, vt de mortalium genere sententiam ferat, atque vnicuique pro eo ac gessit, rependat. Etenim cum Deus hominem ab initio effinxisset (quemadmodum etiam antea tibi exposui) insufflauit in eum spiraculum vitæ: quæ quidem anima rationis atque intelligentiæ particeps appellatur. Quoniam autem morte damnati sumus, omnibus nobis mori necesse est: nec fieri potest, vt hic calix hominem vllum prætereat. Nihil autem est aliud mors, quam animi à corpore disiunctio. Ac quidem illud corpus, quod è terrâ effictum est, posteaquam ab animo seiunctum est, in terram, ex quâ sumptum fuerat, reuertitur, ac corruptum dissoluitur. Anima autem immortalis cùm sit, eo proficiscitur, quò summus ille effector imperat, vel, vt rectiùs loquar, quemadmodum ipsa sibi, cùm adhuc in carne versaretur, hospitium præparauit. Vt enim quisque vitæ munere hic functus fuerit, illic recepturus est.

Gen. 2. *Quid sit mors.* *Gen. 3.* *Eccl. 12.*

Denique confectis longis temporum curriculis, Deus noster cum metuendâ & sermonis facultatem superante gloriâ ad iudicium de orbe ferendum veniet. Cuius metu cælorum virtutes commouebuntur, atque omnis Angelorum exercitus tremore correptus coram ipso adstabit: tum videlicet, cùm in Archangeli voce ac diuinâ tubâ mortui ad vitam redibunt, ac tremendo ipsius throno sistentur. Est autem resurrectio, animæ rursus cum corpore coniunctio. Quocircà hoc ipsum corpus, quod interit ac dissoluitur, ita resurget, vt deinceps interire nequeat. Nec verò huic rei fidem vllo modo abrogare in mentem tibi veniat. Neque enim ei, qui ipsum primùm è terrâ effinxit, posteaquam in terram, ex quâ sumptum est, rediit, iuxta Creatoris sententiam rursus ad vitam excitare impossibile est. Nam si, quòd Rex Deus ex nihilo in ortum produxerit, tecum reputes, istud satis magno argumento tibi futurum est. Etenim sumptâ terrâ, quæ priùs non erat, hominem procreauit. Quonam igitur modo è terrâ homo factus est? Quonam modo ipsa ex nihilo producta est? Quonam item fundamento nititur? Quonam denique modo ex ipsâ, infinita tum brutorum, tum seminum, tum stirpium genera producta sunt? Quin etiam in nostro quoque ortu velim hoc consideres. An non enim perexiguum semen in terram, hoc est in vuluam ipsum excipientem emittitur? Vnde igitur hæc tanta animalis effectio?

Iudicium. Luc. 21. *1. Thess. 4.* *Resurrectio.* *1. Cor. 15.* *Gen. 2.*

Quamobrem ei, qui omnia ex nihilo produxit, atque etiamnum producit, minimè impossibile est, corpora ea, quæ morte extincta atque corrupta sunt, è terrâ ad vitam reuocare, vt vnusquisque consentaneam operibus suis mercedem recipiat. Laboris enim est, inquit ille, præsens tempus: futurum autem, mercedis. Alioqui, vbinam Dei iustitia erit, nisi sit resurrectio? Siquidem multi probi viri, cùm in hac vitâ multas calamitates ac multa supplicia tulissent, per vim tandem de medio sublati sunt. Nonnulli contrà impij ac facinorosi homines, in delicijs ac prosperis rerum successibus præsentem vitam consumpserunt: at Deus, vt qui simul & bonitate & iustitiâ præstet, resurrectionis ac referendarum rationum diem constituit: vt, cùm quæque anima corpus suum receperit, improbus quidem & sceleratus, qui hîc omnia secunda ac læta habuerit, illic scelerum pœnas luat: probus contrà eorum quæ inique gesserit, pœnis in hac vitâ persolutis, illic bonorum hereditatem consequatur. Audient enim, inquit Dominus, qui in monumen-

2. Cor. 5. *Psal. 61.* *Dei iustitia sine resurrectione constare non potest.* *Ioan. 5.*

numentis sunt, vocem Filij Dei. Et exibunt, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui autem mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Quo scilicet tempore sedes quoque collocabuntur, atque Antiquus dierum, rerumque omnium parens & architectus præsidebit. Ac libri aperiuntur, in quibus omnium nostrûm actiones, sermones, cogitationes inscriptæ continentur. Atque igneus fluuius rapido cursu voluetur, cunctaque quæ in abstruso delitescunt, patefient. Non illic patronus, aut verborum lenocinium, aut falsa excusatio, aut opum potentia, aut dignitatum fastus, aut amplissimæ munerum largitiones rectum iudicium supprimere poterunt: verùm incorruptus ille ac verus iudex, ad iustitiæ lancem omnia perpendet, hoc est, & actionem, & sermonem, & cogitationem. Ac proficiscentur, qui virtutibus operam dederunt ad sempiternam vitam, & lucem omnem orationis vim excedentem, vt cum Angelis oblectentur, atque arcanis bonis fruantur, sanctæque Trinitati purè astent. Qui autem turpibus flagitiis sese deuinxerunt, atque omnes impij & peccatores ad sempiternum cruciatum, qui quidem gehenna dicitur, & exteriores tenebræ, & insomnis vermis, & stridor dentium, aliaque innumera tormenta.

Dan. 7.

Grauissima pœna damnatorum est visione Dei carere.

Quorum omnium nullum æquè graue & acerbum est, atque à Deo abalienari, & à dulcissimà ipsius facie abijci, gloriaque illà, quæ nullis verbis exponi potest, orbari, atque inspectante vniuerso orbe traduci, & ignominià, quæ numquam finem habitura sit, notari. Postea quam enim horrenda illa sententia edita fuerit, omnia deinceps immutabilia, & conuersionis omnis expertia manebunt: sic videlicet, vt nec vita læta iustis finem habitura, nec afflictio & pœna peccatoribus terminum acceptura sit. Neque enim sublimior post eum alter iudex est, nec per sequentia opera purgatio, nec præstitutus emendationis terminus, nec alia vlla ijs qui in cruciatu versabuntur, ars & ratio: quippe cum supplicium vnà cum ipsis in sempiternum duret.

2. Pet. 3. Quæ cùm ita sint, quales tandem nos in sanctis conuersationibus ac pijs actionibus esse oportet, vt digni habeamur venturas minas effugere, atque à dextris Filij Dei stare? Nam hæc iustorum statio est: quemadmodum contra miserrima ad sinistram pars peccatoribus assignata est. Post autem Dominus iustos Patris sui benedi-

Matth. 25. ctos vocans, in perpetuum regnum introducet: peccatores autem cum irâ & execratione à suaui & tranquillâ facie suâ abiectos (quo nihil grauius & acerbius excogitari potest) ad sempiternam pœnam ablegabit.

Cap. 12. Iosaphat autem his ad eum verbis vsus est: Magnas quasdam & admirandas res, magnoque metu ac tremore dignas mihi, ô homo, narras, si quidem hæc ita se habent, atque postquam fatis concesserimus, & in cinerem ac puluerem dissoluti fuerimus, resurrectio & regeneratio futura est, rerumque in vitâ gestarum examen ac merces. Verùm quo argumento hæc probas? & quonam ei rei, quæ nondum oculis perspecta est, auditæ atque intellectæ vsque adeo firmam & indubitatam fidem adhibuistis? Nam quæ iam gesta ac re ipsâ declarata sunt, etiamsi ipsi minimè videritis, at ab ijs qui ea viderunt ac memoriæ prodiderunt, audiuistis. Quonam autem modo de rebus futuris tam magna & prætumida prædicantes, certam de ijs fidem nacti estis?

Iosaphat futurorum rationem exquirit.

Respondit Barlaam: Ex ijs, quæ iam contigerunt, de futuris etiam certam fidem nactus sum. Nam qui hæc prædicarunt, nec vllâ in re à vero aberrarunt, verùm per signa & prodigia, variasque virtutes sermonibus suis robur conciliarunt, iidem etiam de futuris nos admonuerunt. Quemadmodum igitur hic nihil præposterum ac fictum docuerunt, verùm omnia ea quæ ab ipsis dicta & facta sunt, sole clariùs effulserunt: eodem quoque modo illic verè omnia tradiderunt. Quæ quidem etiam ipse Dominus noster ac herus Iesus Christus, tum sermone, tum opere confirmauit. Amen enim, inquit, dico vobis, quia venit hora, quando mortui audient vocem Filij Dei, & qui audierint, viuent. Ac rursum: Venit hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei. Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Ac rursum ait: De mortuorum autem resurrectione non legistis quod dictum est vobis à Deo, dicente, Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob? Deus porrò mortuorum Deus non est, sed viuentium. Vt enim colliguntur zizania, & comburuntur: sic erit in consummatione sæculi huius. Mittet Filius Dei Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem. Et mittent eos in caminum ignis: illic erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.

Probantur futura ex præcedentibus.

Ioan. 12.

Luc. 20.

Matth. 24.

Hæc dicens addidit: Qui habet aures audiendi, audiat. His igitur pluribusque alijs Luc. 8.

verbis

verbis Dominus corporum resurrectionem declarauit. Reipsâ autem sermonibus suis fidem astruxit, cùm mortuus ad vitam reuocauit, ac sub terrestris vitæ suæ catastrophen Lazarum quemdam amicum suum, qui iam quatriduo mortuus erat, ac fœtebat, è monumento vocauit, eumque qui animam efflauerat, viuum exhibuit. Quin ipse quoque Dominus perfectam, nec iam morti subiectam resurrectionem auspicatus est: quippe qui morte in carne degustatâ, triduo post ad vitam rediit, ac mortuorum primogenitus effectus est. Quamquam enim alij quoque à morte ad vitam excitati sunt: morte tamen rursus functi sunt, nec futuræ veræ resurrectionis imaginem exhibere potuerunt. Solus autem ipse resurrectionis illius auctor ac princeps extitit, vt qui immortali resurrectione ad vitam redierit. Hæc illi etiam, qui ab initio spectatores ac ministri verbi fuerunt, prædicarunt. Ait enim beatus Paulus, qui non ab hominibus, sed è cælo vocatus est: Notum vobis facio, fratres, Euangelium quod annuntiaui vobis. Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quòd Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas, & quod sepultus est, & quòd resurrexit, secundùm Scripturas. Si autem Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis, quomodo dicunt quidam, quòd resurrectio mortuorum non est? Nam si mortui non resurgunt, ne Christus quidem resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est fides vestra. Adhuc estis in peccatis vestris. Si in hac tantùm vitâ sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientium. Quoniam quidem per hominem mors, per hominem autem resurrectio mortuorum. Vt enim in Adam omnes moriuntur: ita in Christo omnes viuificabuntur. Et paucis intenectis: Oportet enim, inquit, corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est, Absorpta est mors in victoriâ. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Destruetur autem prorsus ac delebitur mortis potentia, vt quæ iam vim suam non exerat, verùm deinceps hominibus immortalitas atque incorruptibilitas sempiterna concedatur. Erit igitur, erit, inquam, sine vllâ dubitatione mortuorum resurrectio: idque certissimè credimus. Quinetiam rerum in vitâ gestarum, examen ac præmia & pœnas fore perspectum habemus, in metuendo videlicet aduentus Christi die, in quo cæli igne soluentur, & elementa ardore contabescent, vt Theologi cuiusdam verbis vtar. Nouos autem cælos, ac nouam terram secundùm ipsius promissionem exspectamus. Nam quòd illic operum præmia & pœnæ sint, nihilque omnino bonorum vel malorum negligatur, verùm & actionum, & verborum, & cogitationum merces recondita sit, ex his Christi verbis constat: Quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine discipuli, non perdet mercedem suam. Ac rursum ex his: Cùm venerit Filius hominis in maiestate suâ, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis. Et statuet oues quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. Tunc dicet Rex his qui à dextris erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete regnum vobis paratum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Cur his verbis vtitur, nisi quia beneficia, quæ à nobis in egentes conferuntur, sibi adsciscit? Et alio loco ait: Omnis quicumque confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui est in cælis.

1.Cor. 16.

Gal.

Rom. 4.

15.

2. Pet. 3.

Opera merces asseritur in die iudicij.

Matth. 10.

Matth. 25.

Lucæ 12.

En per hæc omnia, ac plura alia, firma & certa esse bonorum operum præmia declarauit. Quemadmodum etiam contrà improbarum actionum pœnas illic reconditas esse denuntiauit, per admirandas scilicet & eximias parabolas, quas ille sapientiæ fons, prorsus sapienter exposuit. Etenim diuitem quemdam inducit, purpurâ & bysso indutum, ac quotidie splendidè epulantem; tenacem autem atque à misericordiâ remotum, adeò vt pauperem quemdam, Lazarum nomine, ad fores suas iacentem despiceret, ac ne ipsas quidem mensæ suæ micas ei impertiret. Vtroque igitur extremo vitæ die functo, pauper quidem ille atque vlcerosus in Abrahæ sinum delatus est (quo nempe vocabulo proborum virorum sedem declarauit) diues contrà acerbissimo flammæ supplicio in inferno addictus est. Ad quem etiam Abraham his verbis vtebatur; Recepisti bona in vitâ tuâ: & Lazarus similiter mala. Nunc autem ipse consolatur, tu verò cruciaris.

Merces ac præmia bonorum operum asseruntur ex historiâ De Lazaro & epulone.

Lucæ 16.

Rur-

Item ex parabolâ de rege qui nuptias filio fecit. Matth. 22.

Rursum alio loco cælorum regnum homini regi simile esse ait, qui filio suo nuptias fecit. Per nuptias porrò futura lætitia & claritas indicatur. Etenim ad humiles ac terrenis affectibus imbutos homines verba faciens, ab iis rebus quæ ipsis visitatæ ac familiares erant, parabolas ducebat: non quòd nuptias & mensas in æuo illo esse ostenderet, sed ad eorum crassitiem sese demittens, his vocabulis vtebatur, vt futura ipsis perspicua faceret. Omnes itaque, inquit, rex ille sublimi præconio ad nuptias inuitauit, atque vt bonis illis ad satietatem vsque fruerentur.

Multi autem eorum, qui inuitati fuerant, ire neglexerunt: verum se ipsos partim in agris, partim in negotiationibus, partim in vxoribus nuper acceptis occupantes, nuptialis thalami splendore caruerunt. Illis autem suâ sponte a suauissimâ illâ lætitiâ exclusis, alij vocati sunt, atque impletæ sunt epulæ discumbentibus. Ingressus autem rex vt videret discumbentes, vidit illic hominem non vestitum veste nuptiali. Et dixit ei: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis pedibus ac manibus eius, tollite eum, & mittite in tenebras exteriores. Illic erit fletus & stridor dentium. Per hos porrò qui nuptiis interesse recusarunt, nec ei, à quo vocabantur, vllo modo morem gesserunt, illi significantur, qui ad Christi fidem minime accurrerunt, verùm aut in idolorum cultu, aut in aliquâ hæresi perstiterunt. Per eum autem qui veste nuptiis consentaneâ carebat, is demum intelligitur, qui fide quidem præditus fuit, cæterùm spiritualem vestem impuris flagitiis conspurcauit, meritoque proinde à nuptialis thalami lætitiâ submotus est.

Explicatio superioris parabolæ.

Quin aliam quoque huiusmodi parabolam eòdem pertinentem attulit, propositis nimirum decem quibusdam virginibus, quarum quinque prudentes erant, & quinque fatuæ. Quæ quidem fatuæ acceptis lampadibus suis non sumpserunt oleum secum, prudentes autem sumpserunt. Hoc autem loco per oleum probatum actionum possessionem significauit.

Item ex parabolâ decẽ virginum.

Matth. 25.

Oleũ quid significet.

Mediâ autem nocte, inquit, clamor factus est; Ecce sponsus venit, exite obuiàm ei. Porrò per mediam noctem diei illius incertitudinem indicauit. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ: & quæ paratæ erant, exierunt obuiàm sponso, & intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Quæ autem imparatæ erant (quas etiam idcircò non abs re stultas appellauit) cùm lampades suas extingui perspicerent, ad oleum emendum sese contulerunt. Postea clausis iam foribus accedentes, clamabant, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. Ipse autem respondens, dixit eis: Amen dico vobis, nescio vos. Ex his omnibus perspicue constat, improbis actionibus, atque adeò sermonibus, ipsisque etiam cogitationibus, suam esse mercedem constitutam.

Quid media nox.

Dixit enim Saluator: Dico vobis, quòd omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. Ac rursum: Vestri verò & capilli capitis omnes numerati sunt. Quo scilicet loco per capillos minutissimas etiam considerationes, animique cogitationes significauit. Consentanea autem his quoque beatus Paulus tradit: Viuus est, inquit, sermo Dei, & efficax, ac penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ & corporis, spiritus quoque & compagum ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Et non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda & aperta sunt in oculis eius: ad quem nobis est sermo.

Matth. 12.

Matth. 10.

Ex Scripturâ noui Testamenti.

Heb. 4.

Hæc etiam Prophetæ longis ab hinc temporibus, Spiritus sancti gratiâ illustrati, apertissime nuntiauerunt. Ait enim Isaias: Ego opera illorum noui, & reddam eis. Ecce venio vt congregem omnes gentes & linguas: & venient, & videbunt gloriam meam: & erit cælum nouum, & terra noua, quæ ego faciam manere coram me. Et veniet omnis caro, & adorabit me in conspectu meo, dicit Dominus: & exibunt, & videbunt cadauera hominum, qui præuaricati sunt in me. Nam vermis eorum non morietur: & ignis eorum non extinguetur. Et erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. Ac rursum de die illo ait: Et inuoluetur cælum sicut liber, omnes stellæ cadent sicut folium de vineâ. Ecce enim dies Domini venit plenus furore & irâ, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos ex eâ. Quoniam stellæ cæli & splendor earum non expandent lumen suum. Et obtenebrabitur sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo. Et quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. Ac rursus ait: Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri, peccatum. Væ qui dicitis malum bonum, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam

Ex Prophetis.

Isa. 66.

Isaiæ 13.

Isa. 5.

tiam

tiam iusti aufertis ab eo. Qui declinatis iudicium pauperum, & diripitis substantiam egenorum, vt sit vobis orphanus in prædam. Et quid facietis in die visitationis? & ad quem confugietis in auxilium? & vbi derelinquetis gloriam vestram, ne in visitationem incidatis? Propter hoc, sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum vt puluis. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israël blasphemauerunt.

Sophon. 1. Eódem accedit, quod ait alius Propheta: Iuxtà est dies Domini magna & velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur fortis. Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos. Et tribulabo malignos, & ambulabunt cæci, quia Domino peccauerunt: & effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpus eorum sicut stercora. Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die furoris Domini. In igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram. Insuper etiam David rex & propheta ad hunc modum clamat: Deus manifestè veniet, Deus

Psal. 49. noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Aduocabit cælum desursùm, & terram discernere populum suum. Ac

Psal. 7. rursum: Exurge Deus, inquit, & iudica terram: quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi. Ac rursùm: Tu reddes vnicuique iuxta opera sua. Complura autem etiam alia huiusmodi, tum Psalmista, tum omnes prophetæ diuino Spiritu edocti, de futuro iudicio ac mercede prædicarunt. Quorum sermones Saluator quoque certissimè confirmans, nos mortuorum resurrectionem, rerumque in vitâ gestarum mercedem, atque immortalem futuri sæculi vitam credere docuit.

Cap. 2. Iosaphat quid sibi faciendum exquirit.

Iosaphat autem ingenti ob hæc verba animi compunctione plenus, lacrymis perfundebatur, atque his ad senem verbis vsus est: Omnia mihi perspicuè declarasti, ac horrendam hanc & admirandam narrationem luculentà oratione complexus es. His itaque nobis propositis, quid tandem faciendum est, vt ea supplicia, quæ sceleratis hominibus parata sunt, effugiamus, ac iustorum gaudium consequamur?

Act. 2. Respondit Barlaam: Litteris sacris proditum est, quod cùm Petrus, qui apostolorum princeps vocatus est, plebem doctrinà instrueret, corde compuncti sunt: quemadmodum scilicet tu quoque hodierno die. Cumque dixissent: Quid faciemus? Petrus ad eos dixit: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in remissionem peccatorum: & accipietis donum Spiritus sancti. Vobis enim est promissio, & filiis vestris; & omnibus qui longè sunt, quoscumque aduocauerit Dominus Deus noster. En igitur ipse misericordiæ suæ diuitias in te effudit, teque qui animo ac voluntate procul ab eo dissitus eras, & alienis, non dicam diis, sed pestiferis dæmonibus, & surdis ac sensus expertibus statuis cultum adhibebas, acciuit.

Barlaam eum ad pœnitentiam & Baptismum hortatur.

Quocirca ante omnia ad eum, qui te vocauit, accede: à quo veram tam eorum quæ oculis cernuntur, quàm quæ ab oculorum sensu remota sunt, cognitionem consequêris. Quòd si posteaquam vocatus es, accedere recusas, aut moras nectis, iusto Dei iudicio exheres eris, ac repudiaberis, quia ipse repudiasti. Ad hunc enim modum ipse quoque apostolus Petrus ad quemdam discipulum dixit: Ego autem credo, quod & obediuisti vocationi, & adhuc sinceriùs obediens, crucem tolles, Deumque ac Dominum te vocantem sequêris, qui te à morte ad vitam, & à tenebris ad lucem inuitat. Nam profectò Dei ignoratio, animæ caligo ac mors est: & simulacra colere ad naturæ exitium, amentiam omnem excedit.

Hæc ex libro quodam apocrypho sumpta videntur.

Dei ignoratio animæ caligo est.

Quos quidem homines cuinam rei similes esse dicam? & quanam imagine eorum stoliditatem tibi ob oculos ponam? Sed tamen exemplum quoddam tibi proponam, quod mihi à viro quodam summà sapientià prædito commemoratum est. Aiebat enim, simulacrorum cultores aucupi similes esse, qui cùm lusciniam, perexiguam auiculam, cepisset, gladiumque arripuisset vt eam iugularet ac comederet, ea, concessâ sibi articulatâ voce, ad aucupem dixit: Quidnam, ô homo, ex meà nece ad te vtilitatis rediturum est? neque enim per me ventrem tuum explere poteris. At si me vinculis liberaueris, tria præcepta tibi tradam: quibus si parueris, magnis per omnem vitam commodis afficieris. Ille autem ex ipsius sermone admiratione commotus, sese facturum recepit, vt si nouum aliquid ab eà audiret, statim eam libertate donaret, ac missam faceret. Conuersa itaq; luscinia, homini ait: Numquam rem, quam cõsequi nequeas, aggredere. Numquam rei præteritæ te pœniteat. Rei incredibili numquam fidẽ adhibe. Hæc tria mandata serua:

Cui similes sint idolorum cultores, egregio de luscinià apologo docet.

& præclarè tecum agetur. Ille autem horum verborum ſagacitatem ac prudentiam admiratus, eam vinculis ſolutam in aërem emiſit. Luſcinia itaque periculum facere cupiens, an ille verborum eorum, quæ audierat, vim intellexiſſet, atque aliquam ex ipſis vtilitatem percepiſſet, per aërem volitans, ad eum dixit: Prô quam nihil eſt in te conſilij, ó homo! qualem theſaurum hodie amiſiſti! Eſt ſiquidem in meis viſceribus vnio, ſtruthionis ouum magnitudine excedens. Quæ vt ille audiuit, mœrore conturbatus eſt, eumque pœnituit quòd luſcinia ex ipſius manibus effugiſſet. Atque eam rurſum arripere tentans, dixit: Veni quæſo in ædes meas: atque vbi præclare & humaniter à me accepta fueris, honorificè te dimittã. Luſcinia autem ipſi dixit: Nunc planè te ſtolidum ac væcordem eſſe ſcio. Nam poſteaquam ea, quæ ad te dicta ſunt, prompto animo excepiſti, ac libenter audiſti, nihil ex eis emolumenti conſecutus es. Admonui enim te, ne ob rem præteritam pœnitentiâ ducereris: & ecce mœrore conturbatus es, propterea quòd e manibus tuis fugâ me ſubduxerim, pœnitentiâ videlicet ob rem præteritam affectus. Præcepi tibi, ne ea, quæ aſſequi non poſſes, aggredereris: & tamen arripere me conaris, cum iter meum aſſequi nequeas. Ad hæc id quoque tibi edixi, ne incredibili ſermoni fidem arrogares: & tamen in viſceribus meis vnionem, ſtaturę meæ modum excedentem ineſſe credidiſti: neque tantulum tibi prudentiæ fuit, vt intelligeres, me totam ad oui ſtruthionis magnitudinem minime accedere. Quonam itaque pacto tantum vnionem corpuſculum illud caperet?

Idololatrarum vacordia

Ad hunc igitur modum illi quoque in ſummâ ſtultitiâ verſantur, qui in ſimulacris confidunt. Nam ea manibus ſuis effecerũt, & opera digitorum ſuorum adorant, dicentes: Hi opifices noſtri ſunt. Qui fit igitur, vt eos quos effecerunt & condiderunt, opifices ſuos eſſe cenſeant? Quin etiam cùm ea magno ſtudio cuſtodiant, ne a furibus ſurripiantur, tamen ſalutis ſuæ cuſtodes nuncupant. Atqui, quæ hæc ſtultitia eſt, illud non intelligere, fieri non poſſe, vt qui ſibiipſis opem ferre ac ſe tueri nequeunt, alios tueri ac ſeruare poſſint? Ac præterea opes ſuas effundunt, dum ſtatuas & ſimulacra dæmonibus excitant, eoſque bonorum datores eſſe nugantur: ab iis ea ſibi dari, quæ nec ipſi vnquam habuerunt, nec vnquam

Pſal. 113.

habituri ſunt. Eoq; nomine ſcriptum eſt: Similes illis fiant, qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Qui quidem aurifice mercede conducto ſimulacrũ manu effecerunt, ac prono corpore ipſum adorarunt. Humeris illud tollunt ac proficiſcuntur: ſi autem ipſum vſpiam collocarint, illic manet, nec moueri poteſt. Et quantumlibet quis ipſi clamauerit, non exaudiet, nec ex calamitatibus eum eripiet. Quamobrem confundantur qui in ſculptilibus confidunt: & qui

Deut. 32.

dicunt iis quæ conflata ſunt, Vos dij noſtri eſtis. Immolauerunt enim dæmoniis, & non Deo, diis quos ignorabant. Noui recenteſque venerunt, quos non coluerunt patres eorum. Generatio enim peruerſa eſt, nec iam fides ipſis ineſt.

Dij falſi multi.

Ex hac igitur peruersâ & incredulâ generatione Dominus te vocat, his verbis vtens:

Num. 16.

Exi de medio eorum, ac ſeparare, & immundum noli tangere: verùm à generatione hac peruersâ te eripe. Surge & ambula:

Mich. 2.

quia non habes hîc requiem. Etenim multiplex deorum, qui a vobis coluntur, principatus præpoſterus eſt, & cum diſſidio coniunctus, atque eiuſmodi, qui nullo modo conſiſtere queat. Apud nos autem non ſunt dij multi, nec Domini multi, verùm

Verus vnus.

vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in

1. Cor. 8.

ipſum: & vnus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum, qui eſt

Coloſſ. 1.

imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ, & omnium ſæculorum, quoniam in ipſo creata ſunt omnia, tam quæ in cælis quam quæ in terrá, tam viſibilia quam inuiſibilia, ſiue Throni, ſiue Dominationes, ſiue Principatus, ſiue Poteſtates. Omnia per

Ioan. 1.

ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt: & vnus Spiritus ſanctus, in quo omnia, qui Dominus eſt, & viuificat, qui Deus eſt, & diuinitatem affert, Spiritus bonus, Spiritus rectus, Spiritus paraclitus, Spiritus adoptionis filiorum. Horum vnuſquiſque Deus eſt, ſi ſeparatim conſideretur: vt Pater, ſic Filius: vt Filius, ſic Spiritus ſanctus. Vnus autem Deus

Trinitatis myſterium.

in tribus perſonis, vna natura, vnum regnum, vna potentia, vna gloria, vna ſubſtantia: quæ perſonarum ratione diuiditur, ſed Deitatis reſpectu vna eſt. Vnus enim eſt Pater, cui proprium eſt genitum non eſſe. Vnus item vnigenitus Filius, cui proprium eſt genitum eſſe. Vnus denique Spiritus ſanctus, cui proprium eſt proceſſiſſe. Sic

Pſal. 35.

enim nos ex lumine, hoc eſt ex Patre, lumen, id eſt Filium, in lumine, hoc eſt Spiritu ſancto, cernentes, in tribus perſonis vnam diuinitatem laude ac gloriâ afficimus. Atque ipſe verus ac ſolus Deus eſt, qui in

Rom. 11.

Trinitate agnoſcitur: quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo omnia ſunt.

Huius beneficio & gratiâ ipſe quoque, cùm de tuo ſtatu certior factus eſſet, miſſus

ſum

sum vt ea te docerem quæ didici, atque ab ineunte ætate vsque ad hanc canitiem seruaui. Quocircà si credideris, & baptizatus fueris, saluus eris: si autem non credideris, condemnaberis. Nam ea quæ hodierno die cernis, & quibus gloriaris, hoc est, gloria, & deliciæ, & opes, & omnis huiusce vitæ impostura, iam iamque præteribunt, teque inuitum etiam ac repugnantem hinc excient.

Mar. 16

Ac corpus quidem perexiguo sepulcro includetur, solum relictum, atque omni amicorum & cognatorum cœtu destitutum. Facessent autem mundi iucunditates, atque ingens quædam insuauitas ac fœtida corruptio præsentis pulchritudinis & fragrantiæ loco tibi vndique affundetur. Anima verò tua inferno addicta, in inferiores terræ partes vsque ad postremam resurrectionem conijcietur. Quo scilicet tempore anima recepto corpore suo à Domini facie proijcietur, ac gehennæ, cuius flamma sempiterna est, mancipabitur. Hæc tibi, atque etiam longe his grauiora contingent, si in infidelitate perstiteris.

Si autem ei, qui te ad salutem inuitat, prompto animo parueris, atque ad eum cupido & læto animo accurrens, ipsius lumine signatus fueris, eumque ita sequaris, vt à tergo minime respectes, atq; omnibus rebus abiectis & contemptis, ipsi soli adhæreas, quantam inde fiduciam ac lætitiam consequeris, audi: Si sederis, securus eris: si dormieris, iucunde conquiesces: nec timebis terrorem superuenientem, nec impiorum dæmonum impetus; verùm confidenter [illegible] incedes, ac cum lætitiâ & sempiterna exultatione viues. Etenim super caput tuum exultatio & laus & lætitia te comprehendet. Effugiet dolor, & mœror, & gemitus. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citiùs orietur. Et anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adsum. Ego enim sum, qui deleo iniquitates tuas, & non memorabor. Tu verò memor esto, & iudicemur. Dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris. Si fuerint peccata tua vt coccinum, quasi nix dealbabuntur. Et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Os enim Domini locutum est.

Prou. 3.

Isa. 58

Esa. 1.

Ait ad eum Iosaphat: Hæc tua verba præclara & admiranda sunt: eaque credidi, & credo, omnemque idolorum cultum ex animo odi ac detestor. Etenim prius etiam quàm ad me accederes, oblique quodammodo ac dubitanter erga ea afficiebatur animus meus. Nunc autem posteaquam eorum vanitatem, hominumque qui ea colunt stultitiam ex te intellexi, perfecto odio ea insector, ac Deo vero me in seruitutem addicere gestio, modò me ipse, hominem indignum, ob iniquitates meas minime submoueat: verùm pro suâ, vt doces, benignitate mihi omnia condonet, meque seruum sibi adsciscere dignetur. Iam itaque Baptisma suscipere paratus sum, atque omnia quæ præscripseris, seruare. Quidnam autem mihi post Baptismum faciendum est? Satisne est ad salutem, credere ac baptizari? an etiam alia quædam adiungere necesse est?

Iosaphat Baptismū petit.

Dixit autem ad eum Barlaam: Audi quid tibi post Baptismum faciendum sit: nempe vt ab omni peccato, & ab omni vitiosâ affectione abstineas, atque orthodoxę fidei fundamento virtutum studium superstruas. Quoniam fides sine operibus mortua est: quemadmodū etiam opera remotâ fide. Ait enim Apostolus: Spiritu ambulate, & desideria carnis ne perficiatis. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt adulterium, fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, auaritia, maledictiones, amor voluptatum, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Fructus autem Spiritus est, charitas, gaudium, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia, sanctificatio animæ & corporis, cordis afflictatio & contritio, eleemosyna, iniuriarum obliuio, humanitas, vigilia, sincera de omnibus præcedentibus peccatis pœnitentia, compunctionis lacrymæ, luctus tum pro suis tum pro aliorum peccatis, aliaque eiusdem generis: quæ quidem tamquam gradus & scalæ inter se cohærentes, atque aliæ ab aliis suffultæ, animum in cælum subuehunt. En hæc sunt quæ post Baptismum amplecti iubemur, atque ab aliis, quæ cum his pugnant, abstinere.

Præter Baptismum necessaria bona opera.

Iacob. 2.

Gal. 5.

Virtutes velut scalæ quadam cæli sunt.

Quòd si post acceptam veritatis cognitionem priora mortua opera rursum arripiamus, ac canis instar ad nostrum vomitum reuertamur, illud nobis vsu veniet, quod à Domino dictum est: Cùm enim, inquit, exierit immundus spiritus ab homine, (per Baptismi scilicet gratiam) ambulat per loca inaquosa, quærens requiem, & non inuenit. Permoleste autem ferens se diutiùs tecti ac laris expertem esse, ait:

2. Pet. 2.

Luc. 11.

ait:

ait: Reuertar in domum meam vnde exiui. Et veniens inuenit eam scopis mundatam & ornatam, ceterùm inanem ac vacantem, vt quæ gratiæ cultum atque operationem minime susceperit, nec se ipsam virtutum opibus cumularit. Tunc vadit, & assumit secum septem alios spiritus nequiores se, & ingressus habitat illic. Et fiunt

Quid agat Baptismus. nouissima hominis illius peiora prioribus. Siquidem Baptismus priorum quidem omnium peccatorum syngraphas aquâ obruit, ac prorsus delet & oblitterat, atque in posterum firmissimus nobis murus est ac turris, & forte telum ad prælium cum hoste conserendum. Non tamen arbitrij libertatem tollit, neque peccata ea, quæ post Baptismum contrahuntur, remittit, nec secundam in piscinam immersionem continet. Vnum enim Baptisma confitemur: ac

Quid post cauendum. Marc. 16. proinde summâ diligentiâ cauere debemus, ne in nouas sordes incidamus, verùm Domini mandata capessamus. Nam cum ipse apostolis dixisset, Ite & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; non hic constitit, verum adiecit, Docentes eos seruare omnia quæcumque præcepi vobis.

Matth. 5. Mandauit porro vt spiritu pauperes simus (tales enim beatos, cælestique regno dignos esse pronuntiat.) Deinde vt in præsenti æuo lugeamus monet, quò videlicet in futuro consolatione afficiamur. Mox vt mites simus, ac iustitiæ fame & siti teneamur. Tum vt misericordes & liberales, atque ad commiserationem propensi simus. Cordis item puritate præditi, atque ab omni inquinamento carnis & spiritus abstinentes. Pacifici etiam tum erga alios, tum ipsi cum animis nostris; nimirum id quod deterius est præstantiori subiicientes, atque intestinum ac perpetuum bellum recto iudicio comprimentes. Postremò, vt omnem persecutionem & afflictionem & probrum iustitiæ caussa pro ipsius nomine nobis illatum sustineamus, quò sempiternum gaudium in præclarâ illa donorum distributione consequamur. Quinetiam cum adhuc in mundo versaretur, ad hunc modum suos hortabatur: Luceat lux vestra coram homi-

Matth. 5. nibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.

Differentia legis antiquæ & nouæ. Etenim Moysis quidem lex antiquitus Israëlitis data dicebat; Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falsum testimonium dices. Christus autem ait: Omnis qui irascitur fratri suo sine caussâ, reus erit iudicio. Qui autem dixerit, Fatue: reus erit gehennæ ignis. Ac rursum: Si offers munus tuum ad altare, & illic recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque illic munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo. Et quicumque viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam in corde suo (spurcitiem nimirum animæ, ac libidinis assensum, adulterium vocans.) Ad hæc, cum lex periurium prohibeat, Christus iurare omnino vetat, nec quidquam aliud permittit, quam, Est, est; Non, non. Oculum pro oculo, & dentem pro dente, illic: hic autem, Quicumque percusserit te in dexteram maxillam, præbe ei & alteram. Et qui tecum vult iudicio contendere, & tunicâ tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicumque te angariauerit mille passus, vade cum illo alia duo. Qui petit a te, da ei. Et volentem a te mutuari ne auertas.

Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicũ tuum. Luc. 6.
Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequẽtibus & calumniantibus vos: vt sitis filij Patris vestri qui in cælis est, qui solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Nolite iudicare, vt non iudicemini. Dimittite, & dimittetur vobis. Nolite thesaurizare Matth. 6.
vobis thesauros in terrâ, vbi ærugo & tinea demolitur, & fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo neq; tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt nec furantur. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi & cor tuũ. Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini: scit enim Pater vester cælestis, quoniam his omnibus indigetis. Quare qui animam & corpus dedit, prorsus etiam cibum & indumentum dabit: ille inquam qui cæli aues nutrit, & agri lilia tantâ pulchritudine ornat. Quærite autem primùm regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Nolite solliciti esse de crastino: nam crastinus dies sibi ipsi sollicitus erit.

Omnia quæcumque vultis vt faciant vo- Luc. 18.
bis homines, eadem & vos facite illis. In- Matth. . Luc. 13.
trate per angustam portam: quia lata est porta, & spatiosa via, quæ ducit ad mortem, & multi sunt qui intrant per eam. Quoniam angusta est porta, & stricta via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniant eam. Non omnis qui dicit mihi, Do- Matth. 7.
mine, Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est. Qui diligit patrem aut Matth. 10.
matrem plus quàm me, non est me dignus. Et qui diligit filium aut filiam plus quàm me, non est me dignus. Et qui non acci-

accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. En hæc omnia, & his similia, Saluator apostolis mandauit, vt fide prædi- tos docerent. Atque hæc omnia nobis obseruanda sunt, si quidem nobis cordi sit perfectionem adipisci, & iustitiæ coronas ab omni corruptione alienas consequi, quas reddet Dominus in die illâ iustus iudex omnibus his qui ipsius aduentum dilexerint.

Tim. 4

Dixit autem ad eum Iosaphat: Ergo cùm tam perfecta doctrina purissimam vitam desideret, dic quæso, si mihi ab vno vel duobus mandatis aberrare contigerit, an propterea toto scopo aberrabo, spesque mea omnis inanis futura est?

Respondit Barlaam: Non est quòd ita existimes: Nam Deus Verbum, qui salutis nostræ caussâ humanitatem induit, ingentem naturę nostrę imbecillitatem & ærumnam exploratam habens, ne in hac quidem parte nos incurabili morbo laborare permisit: verùm, vt sapientissimus medicus, lubricę nostræ ac peccandi cupidę voluntati pœnitentiæ medicamentum admiscuit, eam videlicet ad peccatorum remissionem prædicans. Posteaquam enim veritatis agnitionem suscepimus, ac per aquam & Spiritum sanctificati, atque ab omni peccato & spurcitie sine vllo labore purgati sumus, si nobis in aliqua peccata labi contigerit, non quidem superest iam altera per Baptismum regeneratio, quæ in piscinæ aquâ per Spiritum comparatur, ac perfectè nos instaurat (hoc enim beneficium semel dumtaxat conceditur) verùm per asperam pœnitentiam, & calentes lacrymas, & labores ac sudores, propter viscera misericordiæ Dei nostri, purgationem ac peccatorum remissionem consequimur. Etenim per Domini gratiam lacrymarum fons Baptismus appellatur: tametsi alioqui labore ac tempore opus habeat. Ac complures e multis peccatis eripuit: quoniam nullum peccatum est, quod Dei benignitatem vincat, si quidem priùs resipuerimus, ac delictorum maculas lacrymis eluamus: ne alioqui mors anteuertens, nos scelerum maculis inquinatos hinc eijciat. Non enim est in inferno pœnitentia nec confessio. Quamdiu autem vitæ vsurâ fruimur, dummodo orthodoxæ fidei fundamentum firmum maneat, etiamsi trabium aliquid aut tecti labefactetur, quod per peccata corruptum est, pœnitentiæ adiumento sarcire ac renouare licet. Neque enim miserationum Dei multitudo numerari potest, nec misericordiæ ipsius magnitudo in mensuram cadit. Peccata contrà, quæcumque tandem illa fuerint, mensuræ ac numero subijciuntur. Quo fit, vt ea, cùm in mensuram ac numerum cadant, immensam Dei misericordiam, atque innumerabiles miserationes vincere nequeant.

Heb. 6.

44.

Ac proinde ob peccatorum multitudinem animum despondere minimè iubemur, sed Dei bonitatem agnoscere, ac peccata nostra condemnare: quorum remissio propter Christi benignitatem proposita est, qui pro sceleribus nostris sanguinem suum effudit. Porrò cùm ex multis Scripturæ locis pœnitentiæ vim addiscamus, tum potissimum ex Domini nostri Iesu Christi actionibus ac parabolis. Ex tunc enim, ait, cœpit Iesus docere, & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cælorum. Quin etiam in parabola filium quemdam inducit, qui cùm acceptis paternis opibus in longinquam regionem profectus fuisset, easque in omni luxus atque intemperantiæ genere consumpsisset, posteà, regione illâ fame laborante abijt, & adhæsit vni ciuium regionis illius. Qui etiam illum in agrum, vt porcos, hoc est aspetrimum & execrandum peccatum, pasceret, misit. Cùm itaque multis calamitatibus affectus fuisset, atque in tantam miseriam venisset, vt ne porcorum quidem siliquis ipsi ventrem suum implere liceret, tandem aliquando hanc vsque adeò grauem ignominiam agnoscens, vitamque suam lugens, dicebat: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem fame pereo. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cælum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cùm autem adhuc longe esset, vidit illum pater suus, & misericordiâ motus est, ac accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum, atque in pristini honoris locum restituit, & ob ipsius inuentionem lætissimum festum celebrauit, occiso vitulo saginato. Eo hanc parobolam de ijs, qui à peccatis resiliunt, atque ad pœnitentiam accurrunt, nobis commemorauit. Quinetiam bonum quemdam pastorem rursus inducit, qui cùm centum oues haberet, atque vnam amisisset, relictis nonagintanouem, ad conquirendam eam, quæ aberrabat, profectus est, donec eam inuenisset, atque humeris sublatam, cum ijs quæ minimè aberrauerunt, coniunxisset. Qui etiam hoc nomine amicos ac vicinos ad conuiuium ob eam inuentam celebrandum inuitauit. Ita, inquit Saluator, gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentiâ.

Ob peccata minimè desperandum est.

Matth. 3.

Luc. 15.

Filius prodigus.

De bono pastore. Luc. 15.

Cur Petrus labi permissus sit. Atque adeò discipulorum princeps Petrus, illa inquam fidei petra, ipso salutiferæ passionis tempore certo quodã consilio aliquantisper a Deo desertus (nempe vt humanę imbecillitatis vilitatem ac miseriam perspectam haberet) eò peccati prolapsus est, vt Dominum abiuraret. *Luc. 22.* Pòst autẽ confestim, inquit, verborum Domini recordatus, foras exiuit, & fleuit amare, ac per calentes illas lacrymas acceptum detrimentum sarciuit, victoriamq; in alteram partem inflexit. Nam cum rei militaris peritus esset, etiamsi cecidit, non tamen animo fractus est, nec salutis suę spem abiecit: verùm resiliens, acerbissimas ex oppresso pectore lacrymas profudit, ac statim vt eas hostis conspexit, non secùs atque vehementissimę cuiusdam flammæ ardore ambustis oculis, pedem retulit, procul fugiens, atque horrendum in modum eiulans. *Petrus orbis magister, & principem locum tenet.* Contra autem ille principem rursum locum tenuit: quemadmodum totius orbis magister institutus fuerat, ita etiam pœnitentiæ exemplar effectus. Post resurrectionem autem, cùm Christus tertiò ad eum dixisset, Petre, amas me? triplicem abiurationem correxit, respondens scilicet, Etiam Domine, tu scis quia amo te.

Ex his igitur omnibus, alijsq; quamplurimis, atq; adeò numerũ omnem superantibus exemplis, lacrymarum ac pœnitentiæ vim intelligimus. Tantum opera detur, vt ipsa, quemadmodum rationi consentaneum est, fiat, hoc est ex affectu peccatum execrante, ipsumque odio insectante, atque condemnante, ac lacrymas emittente: quemadmodum ait propheta Dauid; *Psal. 6.* Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. *Quomodo agitur vera pœnitentia.* Ac tum peccatorum purgatio per Christi cruorem in misericordiæ ipsius magnitudine, ac miserationum multitudine continget. *Isaiæ 1.* Ipsius enim hæc verba sunt: Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, quasi nix dalbabuntur: si autem vt vermiculus, quasi lana alba erunt.

Operæpretium est itaque, vt posteaquam veritatis cognitionem accepimus, atque regenerationẽ & filiorum adoptionem consecuti sumus, diuinaque mysteria percepimus, omni studio ac diligentiâ prouideamus, ne corruamus. *Periculosus in peccatum lapsus est.* Neque enim cadere athletam decet: quandoquidem multi, cùm cecidissent, sese erigere minimè potuerunt. Etenim alij, cùm ianuas vitiosis affectionibus aperuissent, atque arctissimo nexu ipsis hæsissent, non iam ad pœnitentiam sese conuertere potuerunt. Alij autem morte prius abrepti quàm contractas vitiorum sordes per pœnitentiam abstersissent, condemnati sunt. Propterea periculosum est, in vitium, quodcumque tandem illud sit, labi. Ceterùm, si labi contigerit, statim enitendum est, vt resiliamus, rursumque ad præclarum certamen obeundum stemus. Et quoties cadere contigerit, toties etiam statim vsque ad extremum vitæ diem curandum est, vt resurgamus, atque in procinctu stemus. Conuertimini enim ad me, & ego conuertar ad vos, ait Dominus. *Zachar. 1.*

CAP. XII. Ad hæc autem Iosaphat dixit: Quanam igitur ratione seipsum quispiam post Baptismum ab omni peccati labe purum seruabit? *Inquirit Iosaphat de via tutiore.* Nam etsi peccantibus, vt ipse ais, pœnitentia patet, tamen labore & fatigatione, ac fletu & luctu opus est: quæ quidem eiusmodi mihi esse videntur, vt non ea multi facilè consequi possint. Quocircà viam potiùs nancisci cuperem, quâ sincerè atque exactè Dei præcepta seruarem, nec ab iis deflecterem, nec post priorum peccatorum veniam impetratam, suauissimũ illum Dominum ac Deum ad iracundiam prouocarem.

Respondit autem Barlaam: Rectè hæc dixisti, domine mi ac rex, atque hoc mihi pergratum est; verùm arduum est, ne dicam impossibile, vt quispiam in igne versetur, nec tamen fumo offundatur. *Difficile est, inter mundi tumultus salutis studere.* Eodem item modo arduum est ac perquam difficile, vt qui huiusce vitæ negotijs tamquam vinculis quibusdam astrictus tenetur, eiusque curis ac tumultibus distinetur, atque in opibus ac delicijs viuit, sine vllâ inflexione mandatorum Dei viam peragret, purumque seipsum atque incolumem ab ijs seruet. Ait enim Dominus: Nemo potest duobus dominis seruire. *Matth. 6.* Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & mammonæ. Quin etiam charus ipsius discipulus Ioannes Euangelista & Theologus in epistolâ suâ ait: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. *1. Ioan. 2.* Quoniã omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ: quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. Et mundus transit & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

Hæc igitur cum diuini ac diuinitus inspirati patres nostri animaduertissent, atque illud Apostoli audissent, quòd per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum, *Act. 14.* in id omni animi contentione incubuerunt, vt post Baptismum, immaculatum ac labis omnis expers incorruptionis indumentum conseruarent. Ac proinde quidam eorum alterum etiam Baptismum insuper assumpserunt, hoc est, eum, qui in sangui-

profusione, ac martyrio functus est. ...us enim hic quoque appellatus est, ...dem præstantissimus, ac summa ve-neratione dignus: neque enim posterio- ... peccati sordibus inquinatur. Quem ... Dominus meus accipiens, Bapti- ...m merito nuncupauit. Deinde ipsius imitatores effecti, primum quidem ipsius spe...tores, & discipuli, atque apostoli, deinceps autem vniuersus sanctorum mar-tyrum chorus, idolorum cultoribus, regi-bus ac tyrannis seipsos pro Christi no-mine obiicientes, omnia suppliciorum ge-nera su...tinuerunt, feris videlicet obiecti, ... igne cremati, & gladiis obtruncati. ...que præclaram confessionem edidis-...t, & cursum consummassent, ac fidem ...uassent, iustitiæ palmam consecuti sunt, Angelorum contubernales, & Christi co-heredes effecti. Quorum virtus vsqueadeò emicuit, vt in omnem terram eorum sonus exierit, & in fines orbis terræ fulgor eorum, ...recte cum virtute gesserunt, rutilarit. ... non verba duntaxat & opera, sed ...oque cruor & ossa, omni sanctitate ...ont. Dæmones namque per vim in ...m vertunt: atque iis qui cum fide ac-...nt, incurabiles alioqui morbos profli-... Quin vestes quoque ipsæ, & si quid aliud ad pretiosa eorum corpora propius accessit, omnibus venerationi sunt.

De quibus longa oratione mihi opus esset, si præclara eorum facinora sigillatim ...ere vellem. Posteaquam autem etu-...ac bellum tyranni mistere, vt eo-...improbitas merebatur, perierunt, per-...ue finem accepit, ac pij Imperato-...us orbis imperio potiti sunt, succe-... alij, ac zelum illum, diuinamque ...tem sibi imitandam proponentes, ...que timore fiduciam animam ha-bentes, illud optime secum considerabant atque spectabant, vt ab omni spurcitie pu-ram anim...m ac corpus Deo exhiberent: sic ...n se comparantes, vt omnes vi-...n affectionum actiones amputa-...t, ipsosque ab omni carnis & spiritus inquinamento repurgarent. Quoniam au-... non alia ratione, quã per manda-... Christi obseruationem, a se præstari ...e intelligebant, mandatorum porrò ...uati...em ac vi...tutum cultum in me-...ndi tu...ultibus ægre consequi se ...p...ipici...nt, nouum quoddam ...anis ...ue...um vitæ genus sibi ipsis ...uenerunt, ac iuxta diuinam vocem reli-...bus r..., hoc est parentibus, ...an... ...ognatis, opibus, deliciis, ...ue ... ...commodis contemptis,

in solitudines, tanquam exules quidam, sese contulerunt, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in so-litudinibus errantes, in montibus, & spelun-cis, & in cauernis terræ, ac seipsos ab omni-bus terrenis iucunditatibus & voluptatibus procul remouentes, atque adeò panis etiam & vestimentorum graui penuria laborantes.

Quod vt facerent, duplex eos caussa impel-lebat: altera, vt vitiosarum affectionum ma-terias minime cernentes, earum cupiditates radicitus ex animis suis euellerent, earumq; memoriam obliterarent, ac diuinarũ & cę-lestium rerũ amorem & desideriũ in seipsis inserterent: altera, vt per afflictionem corpus conficerent, animoq; ac volũtate martyres effecti, eã gloriã, quam ij qui martyrio per-functi sunt, obtinent, minime carerent; ve-rùm cum ipsi quoque, quantum in se esset, Christi passione expressissent, ipsius quoque regni participes essent. Ad hunc igitur mo-dum optima consideratione adhibita, mo-nasticam ac solitariã vitam consectati sunt.

Atque alij quidem sub dio durantes, solis æstu, atque asperrimis frigoribus ac pluuiis, & ventorum turbinibus affligebantur. Alij constructis tuguriis, aut in speluncis & an-tris sese occultantes, vitam agebant. Sicque virtutem colentes, omnem carnalem con-solationem & quietem ad extremum vs-que repudiarunt, crudis oleribus & herbis, aut pomis, aut etiam sicco ac durissimo pa-ne vitam tolerantes: nec suauium ciborum qualitati dumtaxat nuntium remittentes, sed præ exuberanti quadam continentiã magnitudinem animi sui ad ipsam quoque quantitatem extendentes. Tantulum enim duntaxat, etiam ex ipsis vilibus maxime-que necessariis cibis percipiebant, quan-tum ad tolerandam famem satis esset. Qui-dam enim totam integram hebdomadam per mediam transigentes, Dominico de-mum die cibum admittebant. Quidam bis tantum hebdomada quaque ipsius memi-nerant: alij alternis diebus sub vesperam edebant, sic vt cibum dumtaxat degusta-rent: precibusque ac vigiliis propemodum cum Angelis quoque certantes, atque auri & argenti possessione, emptionibusque & venditionibus prorsus valere iussis, inter homines omnino se esse obliuiscebantur.

Inuidiæ autem & animi elationi, quæ po-tissimum bonorum operum comites esse solent, locus inter eos nullus erat. Neque enim is qui in vitæ monasticæ exercitatio-nibus inferiorem locum tenebat, aduersus eum, cuius illustrior virtus erat, liuoris cogi-tationem in animum admittebat: nec rur-sus eum qui virtutibus pollebat, arrogantia

BARLAAM ET IOSAPH.

Hebr. 11.

Monastica vita quidam martyrij genus est.

Ciborum delectus.

Ieiunia, orationes, & vigiliæ, paupertas voluntaria, & vita innocentia.

& fastus aduersus imbecilliores efferebat, atque in hanc fraudem impellebat, vt proximum nihili penderet, aut de religiosa exercitatione gloriaretur, ob eaque quæ cum laude præstitisset, magnifice atque arroganter de se sentiret. Nam qui virtute alterum antecellebat, id totum non suis laboribus, sed Dei virtuti adscribens, humili mente hoc sibi persuadebat, se nihil omnino efficere, verum multò plura sibi præstanda esse, iuxta illud quod ait Dominus: *Lucæ 17.* Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite; Serui inutiles sumus: quæ debuimus facere, fecimus. Ac quidam etiam hoc sibi persuadebant, se ne ea quidem vllo modo fecisse, quæ ipsis à Deo præcepta essent, verum multo plura esse quæ sibi deessent, quam quæ iam præstitissent. Rursum is, qui in religiosâ exercitatione, ob corporis fortasse imbecillitatem inferior erat, seipsum nihili pendebat, ac miserum dicebat, animi scilicet ignauiæ, ac non naturæ imbecillitati defectum suum assignans. Ita alij aliis, atque omnes omnibus modestiores se præbebant. Inanis porrò gloriæ affectus, aut hominibus placendi studium, quonam tandem pacto *Cur monachi de mundo fugiebant.* in illis inesset, quippe qui hac de caussâ orbem fugâ reliquerant, atque in desertis morabantur, vt virtutes suas non hominibus, sed Deo, à quo virtutum quoque præmia sperabant, demonstrarent. Illud quippe probe norant, religiosa exercitia, *Opera quæ laudis humanæ studio fiunt, mercede carent.* quæ inanis gloriæ caussâ obeuntur, mercede carere: vt quæ non Dei, sed humanæ laudis caussâ fiant. Ac proinde huiusmodi homines duplici detrimento afficiuntur: dum nimirum corpus conficiunt, nec tamen mercedem vllam ferunt. Qui autem cælestis gloriæ desiderio flagrant, atque ad eam omni celeritate contendunt, terrenam omnem & humanam aspernantur.

Ex huiusmodi porrò hominibus alij sic degunt, vt in secessu ac solitudine pietatis certamen obeant, & ab hominum contubernio per omne vitæ tempus sese remoueant, atque ad Deum appropinquent. Alij procul inter se constructis ædiculis, Dominicis diebus ad vnam & eamdem ecclesiam pergunt, ac diuina mysteria, hoc est *Eucharistiæ effectus.* incruentum puri corporis ac pretiosi sanguinis Christi sacrificium percipiunt: quæ quidem Dominus pius in peccatorum remissionem, ac tum animi tum corporis illuminationem & sanctificationem donauit. Atque diuinorum oraculorum exercitatione, mirabilibusque consiliis & cohortationibus mutuò sese pascentes, & occulta hostium bella patefacientes (ne quis videlicet luctandi adhuc ignarus ab iis superetur) domum rursus singuli redeunt, virtutis mel in *Monachorum in deserto solitudo.* pectorum suorum fauis studiose recondentes, suauissimumque fructum ac cælesti mensâ dignum excolentes: alij autem cœnobiacam vitam consectantur.

Qui quidem maximo numero in vnum *Monachorum obedientia.* coacti, vnius præfecti atque antistitis (qui omnibus virtute præstat) imperio se ipsos subdunt: ac voluntatem suam obedientiæ mucrone prorsus truncantes, seque velut empticia mancipia vltrò reputantes, non iam sibi ipsis viuunt, sed ei, cui ob Christi *Gala.* amorem sese submiserunt, vel vt aptius loquar, viuunt iam non sibiipsis, viuit autem in his Christus, quem rebus omnibus abiuratis secuti sunt. Nam in in hoc demum secessus à mundo consistit, *Quid sit secedere à mundo.* vt propter earum rerum quæ naturâ sublimiores sunt cupiditatem, voluntarium suiipsius odium quispiam concipiat, ac naturam abiuret. Hi igitur Angelorum instar in vitâ versantur, psalmos videlicet & hymnos concordibus animis Domino canentes, & Confessorum nomen propter obedientiæ certamina obtinentes. In quibus etiam Dominicum illud oraculum expletur: Vbicumque fuerint duo vel tres *Matth. 18.* congregati in nomine meo, illic sum in medio illorum. Quibus verbis non hoc dumtaxat numero eos qui in ipsius nomine congregantur, circumscripsit, verùm per duos aut tres indefinitum numerum significauit. Nam siue pauci siue multi ob sanctum ipsius nomen in vnum conueniant, eique ardenti amore cultum adhibeant, illic eum in medio seruorum suorum adesse minime dubitamus.

Per hæc exempla, & per huiusmodi coitiones & actiones, terreni cælitum vitam imitati sunt: vt qui in ieiuniis, & precibus ac vigiliis, in calentibus lacrymis & luctu ab omni animi distractione libero in peregrinatione ac mortis memoriâ, in lenitate animiq; affectu ab iracundiâ remoto, in labiorum silentio, in paupertate atque inopiâ, in castitate ac pudicitiâ, in humilitate & quiete, ac denique in perfectâ erga Deũ & proximum charitate præsentis vitæ curriculum confecerint, Angelosq; moribus expresserint. Ob eamque caussam Deus miraculis ac signis, variisq; virtutibus eos exornauit, effecitque vt admirandæ eorum vitæ rationis sono, ipsi quoque orbis terrarum fines personent. Ac si vnius ipsorum, hoc est An- *Antonius monasticæ vitæ princeps.* tonij, qui etiam monasticæ vitæ auspex ac princeps extitisse dicitur, vitam tibi sigillatim exponerem, nimirũ ex vnâ arbore fructum eorum, qui eiusdem generis ac speciei sint,

[illegible]dulcedinem prorsus intelligeres, quod-[illegible]que ille exercitationis religiosæ funda-[illegible]tum iecit, & quodnam fastigium stru-[illegible]t, & quantas a Saluatore gratias consecu-[illegible]s est. Plerique etiam alij post eum eodem [illegible]rtamine perfuncti, ad easdem coronas & eadem præmia peruenerunt.

Beati certe illi ac ter beati, vt qui Dei [illegible]ore flagrarunt, atque ob ipsius charita-[illegible]m omnia pro nihilo duxerunt. Siqui-[illegible]m lacrymas profuderunt, diuque ac [illegible]ctu in luctu versati sunt, vt perpetuam [illegible]solationem adipiscerentur: se ipsos [illegible]trò depresserunt, vt illic in altum attol-[illegible]ntur: carnes suas fame ac siti & vigi-[illegible]s confecerunt, vt illic paradisi deliciæ & [illegible]ultatio ipsos exciperent. Spiritus san-[illegible] tabernaculum per cordis puritatem [illegible]titerunt, quemadmodum scriptum est: [illegible]habitabo in ipsis & inambulabo. Scip-[illegible]s mundo crucifixerunt, vt ad Christi [illegible]xteram starent: lumbos suos in verita-[illegible] succinxerunt, atque in promptu sem-[illegible] lampades habuerunt, immortalis spon-[illegible] aduentum exspectantes. Nam cùm men-[illegible] oculis præditi essent, horrendum illum [illegible]em semper prospiciebant: atque tum [illegible]rum bonorum, tum futuri supplicij contemplationem ita in corpore defixam [illegible]ant, vt ab ipsâ numquam diuelleren-[illegible] Atque hic laborare studuerunt, vt sem-[illegible]æ gloriæ compotes essent. Pertur-[illegible]m expertes, non secus atque Ange-[illegible]nt: ac nunc cum illis quorum vi-[illegible]tati sunt, choreas agunt. Beati illi [illegible]cati, quoniam firmis mentis oculis [illegible]tium rerum vanitatem, atque hu-[illegible] prosperitatis incertitudinem & in-[illegible]ntiam perspexerunt, eaque reiectâ, [illegible]rna bona sibi ipsis condiderunt, ac [illegible]ram, quæ numquam occidit, nec [illegible] interrumpitur, arripuerunt.

H[illegible] igitur admirandos & sanctos viros [illegible]que indigni ac despicabiles imitari [illegible]cus; verum eorum vitæ cælestis fasti-[illegible] minime assequimur, sed pro infirmi-[illegible] nostræ ac miseræ facultatis modulo [illegible] vitam exprimimus. Atque ipsorum [illegible]m gerimus, etiamsi opera non asse-[illegible]r. Etenim diuinam hanc professio-[illegible] peccatum propulsare, atque incorru-[illegible] per diuinum Baptisma nobis côces-[illegible] ac opitulatricem esse perspectum [illegible]. Ac beatorum illorum virorum [illegible]bus adducti, caducas atq; interitui [illegible] huiusce vitæ res magnopere con-[illegible], in quibus nihil firmum & æqua-[illegible] eumdem semper statum reti-[illegible] potest, verum omnia vanitas sunt & afflictio spiritus, multas temporis punctò mutationes ferens: siquidem in somniis, & vmbris, ac ventis aërem perflantibus, imbecilliora sunt. Quorum parua & breuis voluptas est, imò non voluptas, sed fraus quædam & impostura peruersitatis mundi, quem nullo modo diligere, verùm potius ex animo odisse atque insectari docemur. Ac sane odio ac detestatione dignus est: nam quidquid amicis suis dono dat, idem rursus animo irato eripit, atque omni bono spoliatos, ignominiaque indutos, grauibusque sarcinis onustos ad sempiternam calamitatem transmittit. Et quos in sublime attollit, extremæ humilitati atque afflictioni obnoxios quamprimum reddit, hostiumque suorum ludibrio exponit. Huiusmodi enim sunt ipsius beneficia, huiusmodi ipsius munera. Amicorum enim suorum hostis est, omnibusque qui ipsius voluntatibus obsequuntur, insidias struit: horrendum videlicet in modum eos qui ipsi innituntur, conturbans, & eorum qui fiduciam suam in eo collocant, neruos omnes elidens. Cum stultis fœdus sancit, falsasque pollicitationes init: hoc tantum animo, vt eos ad se pertrahat. Illis autem sincero animo sese ad ipsum adiungentibus, improbus ipse ac mendax esse comperitur, nihil eorum quæ pepigerat, præstans.

Mundus fallax in premissis. *1. Ioan. 2.*

Nam cùm iucundis cibis eorum fauces hodie deliniuit, cras eosdem hostibus suis deuorandos obiicit. Hodie regem aliquem creat, & cras eumdem in miseram seruitutem addicit: hodie innumeris bonis florentem reddit, cras mendicum & mancipiorum mancipium: hodie insignem coronam ipsius capiti imponit, cras ipsius faciem terræ allidit: hodie ipsius collum splendidis dignitatum honoribus exornat, cras eumdem ferreis catenis vinctum deiicit. Ad breue tempus omnium amorem ac beneuolentiam ipsi conciliat; aliquantò pòst autem eidem omnium odium & execrationem conflat. Hodie ipsum voluptate afficit, & cras eumdem luctibus ac lamentis conficit. Quemnam autem etiam ipsis finem imponat, audi. Incolas enim gehennæ, eos a quibus adamatus est, miserandum in modum efficit. Hæc semper ipsius mens ac sententia est, hoc institutum. Nec eos qui prætererunt luget, nec eorum qui relicti sunt commiseratione afficitur. Illis enim graui detrimento mulctatis, retibusque suis inclusis, ad hos rursus artem suam transferre nititur, neminem videlicet, qui periculosos ipsius laqueos effugiat, esse cupiens.

Mundi inconstantia.

Quamobrem eos, qui tam pestifero ac crudeli

Eleganti parabolâ mundi amatorum stultitia ostenditur.

crudeli domino seruiunt, quique à bono ac benigno per summam dementiam seipsos remouentes, rebus præsentibus inhiant & intabescunt, nec futura vllo modo cogitant, verùm ad corporeas quidem voluptates sine vllâ intermissione sese conferũt, animas autem suas fame confici, & innumeris malis conflictari sinunt, homini a furentis vnicornis facie fugienti similes esse censeo, qui cùm clamoris ipsius sonum atque horrendos mugitus ferre nequeat, magno impetu, ne ipsi in prædam cedat, aufugit. Dum autem celeriter currit, in ingentem quamdam scrobem ruit, ac ruendo manus extendens, arborem quamdam arripit, eamque arctissime retinet, atque gradu quodam affirmatis pedibus, pacata deinceps omnia, atque ab omni periculo aliena esse arbitratur. Respiciens autem, duos mures cernit, alterum candidum, alterum atrum, arboris illius, quam arripuerat, radicem perpetuò corrodentes, iamque pæne eam amputantes. Atque insuper, coniectis in imam scrobem oculis, horrendum draconem conspicit, aspectu ipso ignem spirantem, ac toruis oculis ipsum intuentem, horrendeque ipsi deuorando inhiantem. Ac rursum in gradu illo, cui pedes ipsius innitebantur, oculorum acie defixâ, quatuor aspidum capita videt, è pariete, in quo consistebat, prominentia. Sursum autem oculos conuertens, nonnihil mellis ex arboris illius ramis stillans perspicit. Quocircà calamitatum earum, quibus vndique obsidebatur & vrgebatur, omissâ consideratione, nimirum quonam pacto externe quidem vnicornis vehementi furore percitus eum deuorare quæreret, ab inferiore autem parte acerbus draco eum deglutire vehementer expeteret, ac rursus arbor ea, quam arripuerat, iam iamque amputanda esset, pedes denique ipsius lubrico & infido gradui innitterentur. Horum inquam tantorum periculorum oblitus, in exigui illius mellis dulcedine percipiendâ seipsum occupauit.

Homo caprius exigui mellis suauitate periculum negligit.

Hæc eorum, qui præsentis vitæ ludibriis intabescunt, figura est: cuius quidem explanationem protinus tibi exponam. Vnicornis igitur mortis typum gerit, quæ semper mortalium genus persequitur, atque arripere contendit. Scrobs autem mundus est, qui omnis generis malis ac mortiferis laqueis scatet. Arbor ea quam compressis manibus tenemus, & quæ a duobus muribus indesinenter arroditur, cuiusque hominis vitæ curriculum est: quod quidem per diei ac noctis horas absumitur & conficitur, ac paulatim ad excisionem accedit.

Vnicornis est mors.

Scrobs, mundus.

Arbor, vita.

Duo mures, nox & dies.

Quatuor aspides, quatuor corporis elementa.

Quatuor autem aspides, humani corporis super quatuor lubrica & instabilia elementa constitutionem designant: qui cùm immoderatè se habent ac perturbantur, corporis compages dissoluitur. Adhæc igneus ille ac truculentus draco, horrendum inferni ventrem adumbrat, qui eos suscipere gestit qui præsentes voluptates futuris bonis anteponunt. Mellis verò guttula distillans, mundi iucunditatem & dulcedinem significat, per quam ille amicos suos ludificans, eos saluti suæ prospicere minime sinit.

Draco, infernus.

Mellis guttula, mundi suauitas.

CAP. XIII

Fallax mundi vanitas aliâ parabolâ iterum amicorum ostenditur.

Hanc parabolam maiorem in modum comprobans Iosaphat, dixit: Quàm verus hic sermo est, ac concinnitatis omnis plenus! Quamobrem ne te quæso huiusmodi figuras mihi assidue demonstrare pigeat: quò certò intelligam, qualis nostra vita sit, & quas res amicis suis accersat. Dixit autem senex: Similes rursum sunt ij, qui voluptatum huius vitæ amore capti, earumque suauitate deliniti, res fluxas & imbecilles futuris atque à iactatione alienis antiquiores habuerunt, homini, qui tres amicos habuit, ex quibus duos quidem ingenti animi affectu colebat, ac vehementer amabat, adeò vt ad mortem vsque pro ipsis dimicare, ac pericula quæuis adire minimè recusaret, tertium autem admodum aspernabatur, ita vt nec honorem vmquam, nec quam par erat beneuolentiam ipsi præstaret, sed exiguam quamdam dumtaxat, eamque fictam ac simulatam amicitiam exhiberet. Venerunt autem quodam die immanes atque horrendi milites, qui eum summa cum festinatione ad regem traherent, vt decem millium talentorum, quæ debebat, rationem redderet. Ille igitur in summam angustiam redactus, aliquem quærebat, qui in metuendâ illâ rationum apud regem redditione opem ipsi ferret. Currens itaque ad primum, omniumque aliorum charissimum amicum, ad eum ait: Non te fugit, ô amice, quemadmodum tuâ caussâ vitam meam semper in discrimen adduxerim: nunc autem hodierno die, vrgente necessitate, ope tuâ atque auxilio indigeo. Ecquid ergo te mihi auxilio fore polliceris? & quænam in te, vir charissime, spes mihi constituta est? Respondens autem ille, ait: Amicus tuus non sum, ô homo, nec qui sis noui. Sunt enim mihi alij amici, quibuscum hodie oblectari me oportet, quosque in posterum pro amicis habiturus sum. Quare duo tantum cilicia tibi porrigo, vt ea in viâ, qua pergis, habeas quę etiam ipsa nihil tibi emolumenti allatura sunt: nec est quod a me quidquam

Primus amicus duo cilicia offert.

quam

quam exspectes. Hæc ille audiens, ac de [illegible]tulio, quod ab eo exspectabat, spem omnem abijciens, ad secundum amicum se confert, ad eumque ait: Recordare amice, quantum a me honoris & beneficiorum acceperis. Hodierno autem die in maximum calamitatem & afflictioné prolapsus, opitulatore aliquo opus habeo. Quidnam igitur adiumenti nunc mihi afferre queas, fac sciam. Ille auté ait: Hodie mihi per negotia tecum certamen subire minime licet. Curis enim & sollicitudinibus vndique vrgeor, atq; in afflictione sum. Paulùm tamen tecum pergam: quamuis nihil hinc commodi ad te rediturum sit: ac pòst statim domum reuersus, negotiis meis operam dabo.

Inanibus igitur manibus homo inde reuersus, atque omni ex parte auxilio destitutus, de vanâ spe, quam in perfidis & ingratis amicis suis collocarat, & de inutilibus laboribus, quos pro suo erga eos amore susceperat, seipsum deplorabat. Pergit autem etiam ad tertium amicum, quem nec vllo vnquam loco habuerat, nec lætitiæ suæ socium adsciuerat. Atque ad eum pudibundo & in terram deiecto vultu his verbis vsus est: Vix mihi ad te loquendi facultatem os [illegible]t. Etenim illud perspectissimum habeo, me numquam tibi benigne fecisse, [illegible] amico erga te animo fuisse. Ceterum, quoniam grauissimâ calamitate oppressus in [illegible] quis meis amicis nullam salutis spem inueni, ad te accedo, teque rogo atque ob[illegible], vt si exiguam aliquam opem mihi afferre queas, ne id, ingratitudinis meæ me[illegible], facere recules. Ille autem hilari & [illegible] vultu ait: Sane sincerissimum [illegible]m meum te esse profiteor: atque exi[illegible]lus tuæ erga me beneficentiæ me[illegible]m tibi hodierno die cum fœnore re[illegible]pendam. Quocircà ne metuas ac pertime[illegible] Nam ego ante te proficiscar, regemq; [illegible] pro te obsecrabo, ne te hostium manibus dedat. Quare fac bono animo sis, vir amicissime, nec te mœrore excrucies. Tum ille compunctione affectus, & lacrymis p[illegible]us, dicebat: Heu me miserum, quidnam prius deflebo ac lamentabor? Vanamne meam in immemores & ingratos fa[illegible]os illos amicos beneuolentiam conde[illegible], an potius insanam eam ingratitudinem, quâ in hunc verum & sincerum amicum vsus sum, insectabor.

Iosaphat autem hunc sermonem non sine admiratione suscipiens, eius explicationem requirebat. Dixit itaque Barlaam: Primus amicus, opum copia est, & diuitiarum amor, ob quem homo in sexcenta pericula incidit, ac multas ærumnas perfert. Cùm autem extremus vitæ dies clausus est, ex illis omnibus opibus, præter inutiles quosdam pannos, qui ad funus adhibentur, nihil omnino secum accipit. Secundus auté amicus, vxor ac liberi sunt, ceterique cognati & familiares, quorum affectione ac beneuolentiâ cóstricti tenemur, vt ab his diuelli vix queamus, ac præ eorum amore corpus etiam & animam nostram negligamus. Ex ipsis porrò nemo in mortis horâ vtilitatis aliquid percipit, nisi quod ad sepulchrum vsq; dumtaxat cadauer comitantur, ac protinus domum reuersi, suis curis ac negotiis operam dant, memoriam eius, qui quondam ipsis charus erat, non minus obliuioni, quam corpus sepulcro relinquentes. At verò tertius amicus, qui contemptui ac fastidio erat, cuiusq; aditum horremus & auersamur, optimorum operum chorus est, hoc est, fides, spes, charitas, misericordia, benignitas, reliquusque virtutum cœtus: qui quidem ante nos, cum è corpore excedimus, proficisci, ac nostrâ caussa Deum precibus inflectere, atque ab hostibus nostris & horrendis exactoribus, qui de referendis rationibus acerbam nobis in aëre litem mouent, ac crudeliter nos arripere contendunt, liberare potest. Hic nimirum est candidus ille ac probus & gratus amicus, qui quamlibet etiam e[illegible]guum bonum nostrum opus memoriâ tenet, ac cum fœnore nobis illud rependit.

Rursum igitur Iosaphat dixit: Vtinam tibi à Domino Deo tuo omnia fausta & iucunda sint, hominum sapientissime. Siquidem optimis tuis aptisque sermonibus animum meum exhilarasti. Quocircà vanitatis huius mundi rursum imaginem mihi exprime: & quâ ratione hanc vitam in pace ac securitate peragrare queam.

Excipiens igitur sermonem Iosaphat, ait: Huiusce quoque quæstionis similitudinem audi. Vrbem quamdam magnam extitisse accepi, in quâ ciues hoc in more atq; instituto positum habebant, vt peregrinum quemdâ & ignotum virum, ac legum & consuetudinum ciuitatis omnino rudem & ignarú acciperent, eumq; sibi ipsis regem constituerent, penes quem per vnius anni curriculum rerum omnium potestas esset, quiq; libere & sine vllo impedimento quidquid vellet, faceret. Post autem, dú ille omni prorsus curâ vacuus degeret, atq; in luxu & deliciis sine vllo metu versaretur, perpetuumq; sibi regnum fore existimaret, repente aduersus eum insurgentes, regiamque ipsi vestem detrahentes, ac nudum per totam vrbem tamquam in triumphum agentes, in magnam quamdam ac longè

Margin notes: *Tertius f[illegible]* — *Secundus, parentela.* — *Tertius, bonorum operum chorus.* — CAP. XIV. — *Pulchra parabola de bonis per eleemosynam in cælum præmittendis.* — *Quid sibi mala caueat.*

gè remotam insulam eum relegabant, in quâ nec victu nec indumentis suppetentibus, fame ac nuditate miserrime premebatur, voluptate scilicet atque animi hilaritate, quæ præter spem ipsi concessa fuerat, in mœrorem rursus præter spem omnem & exspectationem commutatâ.

Quis sibi melius pro uidet.

Contigit ergo, vt pro antiquo ciuium illorum more atque instituto, vir quidam magno ingenij acumine præditus ad regnum adscisceretur. Qui statim subitâ eâ felicitate, quæ ipsi obtigerat, haud quaquam præceps abreptus, nec eorum, qui ante se regiam dignitatem obtinuerant, miserèque eiecti fuerant, incuriam imitatus, animo anxio ac sollicito id agitabat, quonam pacto rebus suis optime consuleret. Dum ergo crebrâ meditatione hæc secum versaret, per sapientissimum quemdam consiliarium, de ciuium consuetudine, ac perpetui exilij loco certior factus est: quonam pacto sine vllo errore ipse sibi cauere deberet, intellexit. Cum igitur hoc cognouisset, futurumque propediem, vt ad illam insulam ablegaretur, atque aduentitium illud & alienum regnum aliis relinqueret, patefactis thesauris suis, quorum tunc promptum ac liberum vsum habebat, aurique atque argenti, ac pretiosorum lapidum ingenti mole famulis quibusdam, quos fidissimos habebat, traditâ, ad eam insulam, ad quam abducendus erat, præmisit. Vertente autem anno ciues commotâ seditione nudum eum, quemadmodum superiores reges, in exilium miserunt. Ac ceteri quidem amentes, & breuis temporis reges, grauissimâ fame laborabant: ille contrà qui opes suas præmiserat, in perpetuâ rerum copiâ vitam ducens, atq; infinitâ voluptate fruens, perfidorum ac sceleratorum ciuium metu prorsus abiecto, sapientissimi consilij sui nomine beatum se prædicabat.

Parabolæ superioris explanatio.

Hic porrò per ciuitatem, vanum hunc atque impostorem mundum intellige. Per ciues autem, principatus & potestates dæmonum, ac mundi rectores tenebrarum huius sæculi, qui nos per voluptatis molliciem inescant, atque in animum nobis inducunt, vt de rebus caducis & interituris, velut de immortalibus cogitemus, tamquam scilicet earum fructus nobis perpetuus ac sempiternus futurus sit. Cùm igitur ad hunc modum decepti atque in fraudem impulsi sumus, nec de certis illis ac sempiternis vllum vmquam consilium iniimus, nec nobis in futurum æuum

Prou. 1.

quidquam recondidimus, repentinus nobis mortis interitus ingruit. At tum demum nudos nos, atque omnibus huius vitæ rebus spoliatos improbi illi ac sæui tenebrarum ciues accipientes, vt qui tempus illis omne impenderimus, in terram tenebrosam & obscuram abducunt, in terram sempiternæ caliginis, vbi lux non est, nec mortalium vitam intueri licet. *Iob 10.* Per probum verò consiliarium, qui prudenti ac perquam sapienti illi regi omnia vere aperuit, ac sublata consilia tradidit, me vilem & humilem homunculũ intellige, qui huc idcircò venio, vt tibi viam bonam & ab omni errore liberam commonstrem, teq; ad sempiterna & numquam finienda bona traducam, illucq; omnia tua recondere suadeam, contraq; te ab impostore hoc mũdo abducam. Quem quidem ipse quoq; aliquando miserè amabam, eiusq; voluptates & oblectamenta cõplectebar. Ceterum cùm rectis mentis oculis animaduertissem, quemadmodũ in his rebus vniuersa mortalium vita conteritur, aliis nimirum accedentibus, aliis decedentibus, nec vllo omnino firmâ & stabili sede constituto, hoc est, nec diuitibus & copiosis in opibus, nec potentibus in potentiâ, nec sapientibus in sapientiâ, nec iis quibus prosperè res succedunt, in prosperitate, nec luxui deditis in luxu & cupediis nec iis qui securè sibi viuere videntur, in inani suâ & imbecillissimâ securitate, nec in vllâ aliâ re ex iis quæ laudibus efferuntur.

Nihil in mundo firmum ac stabile.

Verùm hæc res torrentium aquarum in profundum mare labentium transitui similis est: eodem enim modo fluxa sunt & fragilia omnia præsentia. Hinc scilicet hæc omnia vana esse, neq; quidquam vtilitatis habere intellexi. Quin potiùs quemadmodum priora omnia obliuione obruta sunt (siue gloriam dixeris, siue regnum, siue dignitatum splendorem, siue potentiæ amplitudinem, siue tyrannorum audaciam, siue quid aliud eiusdem generis) eodem modo præsentia quoque tandem vetustas obscurabit. Quorum in numero cùm ipse quoq; sim, consultæ immutatione prorsus subijcior. Vt enim iis, qui ante me exstiterunt, præsentium rerum voluptatibus perpetuò frui minimè cõcessum est, sic ne mihi quidem concedetur.

Res huius vitæ torrenti similes.

Animaduerti enim, quemadmodum tyrannus hic ac turbulentus mundus homines tractet, eos nimirum huc atq; illuc inuertens, hos scilicet ex opibus ad egestatem, illos rursus ex grauissimâ paupertate ad gloriam, hos è vitâ ducens, illos rursum eorum loco in vitam inducens: sapientes quosdã & ingeniosos viros improbans ac reijciens, eosq; qui in honore ac splẽdore erant, contẽptos & despicabiles reddẽs; alios contrà insipientes ac stolidos in gloriæ throno collocans, eosque

Quo pacto mundus cum hominibus agat.

tos, ue qui abiecti & obscuri erant, ita eue-
h ns, vt ipsis ab omnibus honor tribuatur.

Ac cernere est, hominum genus ita com-
paratum esse, vt ante crudelem ipsius tyran-
nidem nihil omnino firmum ac stabile ha-
beat. Quemadmodum enim columba a-
quilam aut accipitrem fugiens, locum sub-
inde commutat, ac nunc quidem in hac
arbore, nunc autem in illo frutice, ac de-
inde in rupium cauernis, ac varijs spinis pe-
dem affigens, nec tutum vsquam perfu-
gium inueniens, in perpetua iactatione at-
que ærumnâ versatur: eodem modo se ha-
bent, qui res præsentes ad stuporem vsque
mirantur: quippe qui inconsiderato quo-
dam impetu misere laborent, nec quid-
quam omnino firmum aut stabile habeant,
ad quem finem perueniunt sint, intel-
ligant, nec quò tandem vana vita, cui, per-
am infeliciter ac misere mala bonis præ-
ferentes, ac probitatis loco vitium conse-
ctantes, sese subiecerunt, eos ducat; nec
quisnam frigidos multorum ac misero-
rum laborum suorum fructus excepturus
sit, hoc est, propinquúsne an alienus, ac
persæpe ne amicus quidem aut notus, ve-
ru inimicus & hostis.

Hæc inquam omnia, & quæ his consen-
tanea sunt, cum ipse in animæ meæ foro
di pusse n, totius vitæ meæ, quam in re-
bus us consumpsi, ac terrenis laboribus
s transegi, odium me cepit. Cum-
q corum amorem ex animo excussissem
& eccissem, ea sese oculis meis obtulerunt,
q vere bona sunt, hoc est, Dei metu
m esse, atque ipsius voluntati obse-
Nam hoc bonoru omnium caput esse
um habui. Hoc enim sapientiæ
esse dicitur, atque adeò perfecta
. Etenim mœroris expers vita est,
a ab omni offensione libera iis qui
eam amplectuntur, & qui ei tamquam Do-
innituntur, tuta & ab omni peri-
c immunis. Cùm itaque animum
meum ad erroris omnis expertem manda-
m Domini viam adiecissem, nihilque
s obliquum & anfractuosum, ac vo-
ous & scopulis & sentibus & tribulis
p num esse certò compersissem, verùm
eam omnino planam & æquabilem esse,
uidem, qui hanc ingrediuntur, per
c imas contemplationes oculos oble-
& n, pedibusque pulchritudinem con-
t'm, atque eos ad præparationem Eu-
g pacis calceantem, me ipsum prio-
ii posituræ ac stolidæ fraudis nomine
m m existimaui, ac per rectam illam
n e c aggressu sum: quam etiam opti-
mo s is mibus antetuli, atque col-

lapsam & dirutam animæ meę domum in-
staurare cœpi.

Cum ergo ad hunc modum rebus meis
consulerem, ac mentis lubricum corrigere
studerem, sapientis cuiusdam magistri vo-
cē audiui, hęc mihi inclamantis: Egredimi-
ni, inquit, omnes, quos salutis cupiditas te- 1. Cor. 7.
net, atque à mundi vanitate vos remouete;
transit enim ipsius figura. Iam iamque, &
ecce non erit. Irretortis oculis excedite: nec
tamen inanes & vacui, verùm sempiternæ 1. Cor. 2.
vitæ viatica ferentes. Etenim longum iter *Cælestis iter multo viatico opus habet.*
vobis ineundum est, quodque multo hu-
iusce vitæ viatico opus habeat; atque ad
sempiternum locum, duas regiones, in qui-
bus mansiones multæ sint, habentem, per-
uenietis. Quarum alteram quidem Deus
iis qui ipsius amore flagrant, eiusque man-
datis obtemperant, præparauit, omnibus
bonis florentem & circumfluentem.

Ad quam qui diuino beneficio admittun- Isa. 35.
tur, in sempiternâ incorruptione degunt, vt
qui immortalitate interitus omnis experte
fruantur, vnde effugit dolor, tristitia & ge-
mitus. Altera autē, quæ tenebris, & calami-
tate, ac dolore conferta est, diabolo &
angelis eius parata est. In quam etiam con-
iiciuntur, qui per flagitiosas actiones eam
sibi conciliauerint, atque ab interitu aliena
& sempiterna bona cum præsentibus com-
mutarint, totosque sese ignis æterni pabu-
lum effecerint.

Hac ego voce auditâ, atque ipsius veritate
intellecta, in hoc vnum opus incubui, vt ad
illud hospitium peruenirem, quod omni
dolore & mœstitiâ vacat, tantaque contrà
securitate, ac tantis bonis scatet: quorum
cognitio nunc mihi dumtaxat ex parte est,
vt qui spiritualis ætatis ratione puer sim,
ac velut per specula dumtaxat & ænigma- 1. Cor. 13.
ta res futuræ vitæ perspiciam. Cùm autem
venerit quod perfectum est, ac facie ad fa-
ciem cognoscam, tum demum euacua-
bitur quod ex parte est. Quocircà gratias Rom. 8.
ago Deo per Iesum Christum Dominum
nostrum. Etenim lex spiritus vitæ in
Christo Iesu, à peccati & mortis lege me
liberauit, oculosque meos aperuit, vt car-
nis affectum mortem esse, spiritus autem
affectum vitam & pacem, liquidò cerne-
rem. Quemadmodum igitur ego præsen-
tium rerum cognitâ vanitate, perfecto odio
eas habui: eodem modo, vt de ipsis existi-
mes, te moneo, atque erga eas, non se-
cùs ac alienas, & quam primum diffluxu-
ras afficiaris: atque hinc ereptus omnibus
facultatibus, in immortali æuo, ad quod
tibi sine vllâ morâ proficisci necesse est, the- Luc. 12.
saurum, qui furto compilari nequeat, & Matth. 6.
opes

opes quæ exhauriri nullo modo possint, tibi recondas: vt cùm eò accesseris, haudquaquam penuriâ labores, verùm opibus circumfluas, quemadmodum tibi aptissimam imaginem superius proposui.

Cap. XV.

Dixit autem Iosaphat ad senem: Quanam igitur ratione pecuniarum thesauros illuc præmittere queam, vt eorum, cùm hinc abscessero, fructum ab omni furto & interitu alienum nanciscar: quonamque item pacto meum in res præsentes odium demonstrare, resque sempiternas consequi possim, aperte mihi velim explices.

Diuitiæ ad cœlum per pauperum manus mittendæ.

Ait igitur Barlaam: Diuitiæ ad sempiternam regionem per pauperum manus præmittuntur. Ait enim quidam sapientissimus propheta, Daniel nomine, ad regem Babylonis: Propter hoc, rex, consilium meum tibi placeat, & peccata tua eleëmosynis redime, atque iniustitias tuas in miserationibus pauperum. (Daniel. 4.) Quinetiam Saluator iis verbis vtitur: Facite vobis amicos de mammonâ iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. (Luc. 16.) Multaque de eleëmosynâ & largitione erga pauperes, in Euangelico volumine inculcat. (Matth. 25.) Ad hunc scilicet modum quàm tutissime fortunas tuas omnes per egentium manus illuc præmiseris. Nam quidquid in eo beneficij contuleris, Dominus tibi adsciscens, magno cum fœnore tibi rependet.

Quidquid in pauperes confertur, Christus sibi adscribit.

Etenim eos, qui ipsius amore prædiri sunt, beneficiorum remunerationibus semper superat. Ad hunc itaquam modum huius sæculi, cui diu iam non sine ingenti afflictione seruijsti, surreptis thesauris, ex his præclarè viaticum tibi in futurum comparabis, atque alieno eos eripiens, tibipsi priùs recondes, per fluxa nempe & caduca hæc bona, ea quæ firma & stabilia sunt emens. Deinde autem, Deo tibi opem ferente, huius mundi incertitudinem & inconstantiam perspicies: omnibusque rebus valere iussis, ad futurum te transferes, atque ea quæ prætereunt ipse prætereiens, iísque rebus quæ in spe potiiæ ac firmæ sunt, te addicens, tenebrasque cum mortis vmbrâ relinquens, odioque tum mundum tum mundi principem insectans, carnemque interitui obnoxiam hostem tibi esse ducens, ad lucem inaccessibilem accurres, (1. Tim. 6.) cruceque humeris sublatâ, Christum irretortis oculis sequêris, vt etiam cum ipso glorificens, vitæque, non iam caducæ & fallacis heres efficiaris.

Iosaphat itaque ad eum ait: Istud ipsum, nempe omnia pro nihilo putare, atque viqueadeò asperum vitæ genus suscipere, quemadmodum superius dixisti, vetusne institutum est, ab apostolorum doctrinâ manans, an recèns mentis vestræ solertiâ excogitatum; tamquam scilicet hoc, vt melius ac præstantius, vobis amplexandum duxeritis?

Vetus de rerum abdicatione doctrina.

Senex autem ait: Non recèns inductam legem tibi affero (absit istud;) verùm antiquitus nobis traditam. Dixit enim Dominus ad diuitem quemdam, qui ex ipso percontabatur, quidnam sibi faciendum esset, vt vitam æternam consequeretur, iactabatque se cuncta, quæ in lege scripta erant, seruasse; Vnum tibi deest, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, ac sublatâ cruce me sequere. (Marc. 10. Luc. 18.) At ille his auditis mœstitiâ affectus est. Erat enim admodum diues. Cùm igitur Iesus eum mœrore affectum vidisset, dixit: Quàm difficile ij qui pecunias habent, intrabunt in regnum Dei: facilius enim est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.

Euangelium consulit propriarum rerum abdicationem.

Hoc igitur mandato audito, sancti omnes id studuerunt, vt ab huiusmodi opum difficultate sese abstraherent, ac per largitionem erga pauperes, dispersis omnibus facultatibus, sempiternisque diuitiis sibipsis reconditis, crucem sustulerunt, Christumque secuti sunt: sic nimirum vt quidam, velut iam à me dictum est, martyrio perfungerentur, quidam autem religiosæ vitæ exercitatione concertarent, atque, quantum ad veræ huiusce philosophiæ rationem attinet, nihilo illis inferiores essent. Quocircà illud scias velim, Regis nostri ac Dei mandatum hoc esse per quod homines sempiternorum bonorum participes redduntur.

Cum igitur, inquit Iosaphat, tam antiqua & necessaria huiusmodi philosophia sit, quid caussæ est, quamobrem hodiernâ die pauci sint, qui hanc vitam imitentur?

Respondit senex: Multi quidem eam imitati sunt, & etiamnum imitantur. At multò plures cunctantur, ac moras nectunt. Pauci enim sunt, vt ait Dominus, qui per arctam & angustam viam incedant: (Matth. 7. Luc. 13.) qui autem per facilem & latam, quàm plurimi. Nam qui semel pecuniarum cupiditate, & vitiorum quæ ex voluptatibus oriuntur, amore correpti, vanæq; & inani gloriæ addicti sunt, vix ab ipsis diuelli possunt, vt qui alieno domino, quiq; omnia, contra ac Deus, imperat, atque ipsos tamquam catenis quibusdam vinctos tenet, vltra seipsos mâciparint. Animus quippe, cum semel salutis suę spem abiecerit, habenas suas auersis à ratione cupiditatibus permittens, quaquauersum fertur. Ac proinde Propheta offusam

fusam huiusmodi animis amentiam deplorans, caliginisque ipsos vrgentis crassitiem lugens, his verbis vtebatur: Filij hominum, vsquequò graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quęritis mendacium? Quemadmodum etiam quidam sapiétum magistrorum nostrorum, vir rerum diuinarum peritissimus, eádem cum Prophetá cantilenam canens, ac quędam à seipso adiungens, tamquam ex altâ quadam & editissimâ speculâ omnibus inclamat: Filij hominum, vsquequò graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quęritis mendacium; magnum nimirum aliquid hanc vitam, & delicias, & exiguam gloriolam, & mendacem prosperitatem esse existimantes? quæ quidem non magis eorum sunt qui fruuntur, quàm qui ea in spe habuerunt: nec rursus horum magis, quàm eorum, qui ne ea quidé vmquam exspectarunt, & quæ non secùs ac puluis à turbine ad alios atque alios subinde perflantur, ac vicissim iactantur, aut fumi instar defluunt, ac velut insomniũ homines ludificantur, & vt vmbra retineri nequeũt, ac deniq; ita naturâ comparata sunt, vt nec cùm absunt, ea se habituros esse homines desperent, nec cũ adsunt, possidentibus certa & stabilia sint.

Cum igitur ad hunc modum Saluator præcipiat, prophetæ & apostoli prædicent, ac sancti omnes viri tum re ipsà tum sermone ad virtutis viam ab omni errore maxime immunem nos impellant, etiamsi pauci hanc teneant, contrà autem multi latam atque in exitium ducentem sibi delegerint, non tamen propterea diuinæ huius philosophiæ institutum minoris æstimandum est. Vt enim sol, cùm illuminandi causa exoriens radios suos affluenter emittat, omnesque ad excipiendum lumen cohortatur, si quidam clausis oculis splendorem ipsius intueri nolint, non propterea reprehensionem meretur, aut à reliquis negligi debet, nec splendoris ipsius gloria ob illorum stultitiam in contemptu versatur: quin potius illi quidem seipsos lumine orbantes, tamquam cæci, parietes palpant, atque in multas scrobes præcipites ruunt, sentibusque spinis eorum oculi punguntur; sol contra splendorem suum retinens, eos illustrat qui ipsius lumen detecta facie contuentur: ad eumdem quoque modum Christi lumen omnibus quidem illucet, splendoremque suum nobis affatim impertit: at verò pro suâ quisque cupiditate, animique alacritate ipsum percipit. Nam nec ille iustitiæ sol vllum ex his qui oculorum aciem in ipsum intendere cupiunt, beneficio eo priuat: nec rursum his vim infert, qui suapte sponte tenebras eligunt: verùm suæ quisque liberę voluntati & electioni, quamdiu in hac vitá est, relinquitur.

Cùm autem Iosaphat, quidnam arbitrij libertas atq; electio esset, quæreret, respondit senex: Arbitrij libertas, est animæ ratione vtentis voluntas, sine vllo impedimento ad id quod vult, hoc est siue ad virtutem siue ad vitium, incitata, atque à summo illo parente & architecto ita effecta. Rursum, Arbitrij libertas est intellectualis animæ pro suo arbitratu agitatio. Electio autem est earum rerum quæ in arbitrio nostro sitæ sunt, cum consilio coniuncta appetitio. Siquidem rem eam, quæ inito consilio melior iudicata est, eligentes appetimus. Consilium, est inuestigatrix appetitió de rebus gerédis, quarum penes nos potestas est. Deliberat enim quispiam, expediátne aliquid agere, nec ne. Deinde quod præstantius est, iudicat, ac iudicium efficitur. Mox autem afficitur, atque id quod ex consilio iudicatum est, amat, ac sententia dicitur. Nam si ita iudicet vt tamé erga id quod iudicatum est, minimè afficiatur, hoc est, id minimè amet; sententia haudquaquam appellatur. Tum post affectionem fit electio. Nam electio nihil aliud est, quàm è duabus rebus propositis alteram præ alterâ amplecti & eligere. Atque illud vel ex ipsâ etymologiâ perspicuum est, electionem esse consilium cum diiudicatione coniunctum. προαιρετὸν enim est alterum præ altero electum. Nemo porrò quidquam adhibito iudicio alteri præfert, nisi priùs consilium inierit: nec rursum eligit, nisi priùs iudicârit. Nam quoniam non ea omnia quæ nobis recta & præclara esse videntur, in opus perducere studemus, tum deniq; electio & eligendum efficitur id quod ex consilio propositum est, cum appetitionem comitem adsciuerit.

Quid sit liberum arbitrium.

Consilium, quid.

Quid sit electio.

Ex quo concluditur, electionem esse appetitionem cum deliberatione cõiunctam, earum rerum quæ in nostrâ potestate sitæ sint. Etenim id quod ex consilio præpositum est, eligentes appetimus. Omne quippe consilium actionis caussâ & propter actionem suscipitur. Ita consilium quidem electionem antecedit, electio autem omnem actionem. Quocircà non modò actiones, sed ea etiam quæ animo agitantur (quæ quidem electiones exhibent) tum coronas tum pœnas accersunt. Etenim electio in his rebus quæ in arbitrio nostro sitę sunt, versans, tum peccati tum iusti operis origo est. Nam quarum rerum facultates penes nos sunt, harũ etiam actiones facultatibus cõsentaneæ penes nos sunt. Quamobrem cùm facultates virtuti consentaneæ in nostrâ potestate sint, in nostrâ quoq; potestate

In hominis potestate virtus est, præsupposità tamen diuinâ gratiâ.

testate virtutes sint necesse est. Propriè enim in arbitrio nostro consistunt ea omnia, quæ animam attingunt, & de quibus deliberamus. Ad hunc igitur modum libere consultantibus hominibus, ac liberâ item voluntate eligentibus, quatenus quispiam eligit, hactenus quoque diuinam lucem percipit, atque in philosophiæ studiis progressus facit. Varia enim electionum sunt genera. Et quemadmodum quędam aquarum fontes e terræ visceribus scaturientes, partim è superficie terræ oriuntur, partim aliquantò profundiùs, partim profundissime: atque harum aquarum, aliæ e propinquo emanant, gustuque dulces sunt; aliæ ex imo exeunt, ac salsæ aut sulphureæ sunt; atque item aliæ vbertimè profluunt, aliæ paulatim stillant. Eodem modo in electionibus quoque cogita, alias celeres ac perquam feruidas esse, alias segnes & frigidas, ac rursum alias ad virtutem omnino propensas, alias ad vitium omnibus viribus inclinatas. Igitur quales earum affectiones sunt, tales quoque ad agendum impetus consequuntur.

Simile à fontium aquis.

CAP. XVI. Dixit autem ad senem Iosaphat: Sunt ne etiam alij nonnulli, qui eadem quæ tu prædicent, an verò tu hodierno die solus es qui hæc doces, ac præsentem vitam vsque adeo auersandam, atque odio insectandam esse mones?

Ille autem ad hunc modum respondit: In hac vestrâ infelicissimâ regione neminem noui. Nam patris tui tyrannus innumeris mortis generibus eos mulctauit, deditq; operam, ne prorsus inter vos diuinæ cognitionis prædicatio audiretur. Apud reliquas autem nationes hæc cantantur ac celebrantur, ab aliis quidem rectissimâ ratione, ab aliis autem peruersè: quippe cùm animarum nostrarum hostis eos a rectâ viâ transuersos egerit, atque in alienas opiniones diuiserit, eosque loca quædam diuinæ Scripturæ, aliter quàm germanus sensus ferat, interpretari docuerit. Ceterùm vna est veritas, quæ ab illustribus apostolis & diuinis patribus prædicata est, & in catholicâ, atq; ab extremis orbis finibus ad extremos vsque fines diffusâ Ecclesiâ sole splendidius lucet. Quam quidem ego vt tibi prędicarem ac traderem, ad te missus sum.

Vna est veritas in totâ Ecclesiâ & per vniuersum mundum.

Dixit autem ad eum Iosaphat: Nihilne horum pater meus vnquam didicit?

Respondit senex: Perspicuè quidem, atque vt par erat, nihil didicit. Occlusis enim sensibus, bonum de industriâ repudiat, atque in malum liberâ animi inductione propendet.

At vellem, inquit Iosaphat, ille quoque hac doctrinâ imbueretur.

Respondit senex: Hæc apud homines sunt impossibilia: apud Deum autem nihil est quod fieri non possit. Ecquid enim scis, futurumne sit, vt patri tuo salutem afferas, atq; admirando modo patris tui pater tandem voceris? Narratum enim mihi est, regem quemdam extitisse, qui pręclare admodum regiam suam dignitatem administrabat, leniterque ac placide populum, qui ipsius ditioni atque imperio suberat, tractabat, in hac autem vnâ re labebatur, quòd diuinæ cognitionis lumine careret, atque Idolorum cultu constrictus teneretur. Erat autem ei probus quidam consiliarius, ac tum erga Deum pietate, tum ceteris virtutibus ornatissimus, qui cùm regis errore angeretur, eumque permolestè ferret, atque ipsum hoc nomine coarguere in animo haberet, tamen hac de caussà sese reprimebat, quòd vereretur, ne & sibi & sociis suis perniciem accerseret, eamque vtilitatem quæ ex ipso ad alios promanabat, amputaret. Occasionem autem nihilominùs quęrebat, quâ commode ipsum ad bonum pertraheret. Dixit igitur nocte quadam ad eum rex: Adesdum, egrediamur, ac ciuitatẽ circumeamus, num forte aliquid quod in rem futurum sit, perspiciamus. Cum autem illi per vrbem obambularent, lucis splendorem per foramen quoddam radiantem cernunt: cui, cum oculos adiecissent, subterraneum quoddam & cauernosum domicilium conspicantur, in quo prędidebat vir quidam extremâ inopiâ laborás, ac vilibus quibusdam & laceris pannis indutus. Astabat autem ipsius vxor, vinum ipsi temperans. Cumq; ipse poculũ manibus accepisset, illa suaue quoddam carmen canens, voluptatem ipsi afferebat, saltans nimirum, ac maritum laudibus deliniens. Rex igitur aliquantisper hæc perspiciẽs, mirabatur, quòd cum tantâ egestate premerentur, vt nec domus nec vestis ipsis suppeteret, tamen vsqueadeò lętam & hilarem vitam ducerent. Atque ad primarium suum consiliarium his verbis vtitur: O rem miram, ô amice! quod scilicet, nec mihi, nec tibi, vita nostra, quamuis alioqui tantâ gloriâ & deliciis & voluptate vndique collucens, vsque adeò vnquam placuerit, vt vilis hęc & ærumnosa vita vęcordes istos oblectat & exhilarat, vt quæ, tametsi alioqui aspera & auersanda, facilis ipsis ac blanda videatur. Opportunam autem horam nactus princeps ille consiliarius, inquit: Tu verò, ô rex, cuiusmodi tandem horum vitam esse existimas? Omnium, inquit ille, quas vnquam viderim, insuauissimam & miserrimam, execrationeq; ue dignam & auersandam. Tum ait ad eum primarius

Matth. 19.

Barlaam alterius regis exemplo Iosaphat docet.

primarius ille consiliarius: Ad eumdem ita modum mihi crede, ô rex, ac multò etiam acerbior vita nostra ijs esse videtur, qui sempiternam illam gloriam, ac bona illa quæ omnem mentis captum superant, contemplantur atque cognoscunt. Atque auro rutilantes ædes, ac pręclara hæc indumenta, cęteræque vitæ deliciæ, iis qui cælestium tabernaculorum non manu factorum, vestisq; diuinitus contextæ, ac diadematum corruptionis omnis expertium, quę rerum omnium architectus ac Dominus diligentibus se præparauit, stercoribus & cœno fœtidiores videntur. Quemadmodum enim isti iudicio nostro ac sententiâ desipiūt: ita etiam, ac multo magis nos qui in mundo oberramus, atque in mendaci hac gloriâ, stultisq; deliciis nobis placemus, in eorum oculis, qui bonorum illorum dulcedinem degustarunt, luctu & lacrymis digni sumus.

His autem verbis perculsus rex, inquit: Quinam igitur illi sunt, qui præstantiorem nobis vitam agunt? Omnes, inquit ille, qui sempiterna caducis & fragilibus prætulerunt. Cumque rex rursum, quænam sempiterna illa essent, quæsiuisset; respondit ille: Regnum ab omni successione alienum, ac vita morti minime obnoxia, & opes egestatem non metuentes, lętitia item & oblectatio ab omni mœstitiâ & dolore seiuncta, paxque perpetua, & ab omni inimicitiâ & contentione libera. His bonis, quibus diuinitus frui contigerit, beati illi ac sæpe beati: vitá enim omni labore & mœstitiâ vacuam omne æuum ducent, omnibus regni Dei iucunditatibus & oblectamētis sine vllo labore fruentes, ac cum Christo in perpetuum regnantes. Cumque rex dixisset: Quisnam hęc cōsequi promerebitur? respondit: Omnes qui vitam illuc ducentem arripuerint: aditu enim nemo prohibetur, quimodò voluerit. Tum rex, Et quænam, est via, quâ illuc itur? Respondit ille præstanti animi vir: Cognoscere solū verum Deum, & Iesum Christū vnigenitum ipsius Filium, & sanctum ac viuificum Spiritum. Ioan. 17.

Rex igitur, regiâ sanè prudentiâ præditus, cum inquit: Et quidnam hactenus te prohibuit, quo minùs mihi hæc exponeres? Neque enim hæc cunctatione ac dilatione digna esse videntur, si quidem vera sunt. Quòd si dubia sunt, sedulò & accuratè inuestigandum est, quoadusque ea omnem ambiguitatem ac dubitationem effugiamus. Non negligentiâ & socordiâ factum est, ait ille, vt tibi hæc exponere distulerim, cùm vera sint atque ab omni dubitatione remota: verum quòd excellentem gloriæ tuæ magnitudinem vererer, atque illud metuerem, ne tibi grauis ac molestus essem. Quocircà si mihi famulo tuo hoc imperas, vt te de his rebus in posterum submoneam, imperio tuo obsequar. Sanè, inquit rex, nun interdiu solùm, sed etiam qualibet horâ mihi harum rerum memoriam renoua. Neque enim negligenter ac perfunctoriè, verùm summo studio ac feruore his rebus animum intendere oportet. Audiui igitur, ait Barlaam, hunc regem deinceps piè ac religiosè vitam instituisse, præsentisque vitæ curriculo placidè ac tranquillè confecto, sempiternam beatitudinem consecutum esse. Quamobrem si quis etiam patrem tuum de his rebus tempestiuè admoneat, fortassis intelliget atque exploratum habebit, quantis malis implicitus teneatur, atque ab ijs sese auertens, quod bonum est, amplectetur. Nam in præsentiâ quidem cæcus est, & manu tentans, vt qui vero lumine sese orbarit, atque ad impietatis tenebras transfugerit. 2. Pet. 1.

Dixit autem ad eum Iosaphat: De patre meo, quod Dominus iusserit, fiat. Nam ipsi, velut etiam abs te dictum est, ea omnia possibilia sunt, quæ apud homines impossibilia esse videntur. Ego verò per eximios ac singulares tuos sermones, vanitatis præsentium rerum pertæsus, ab his quidem omnino animum abducere constitui, ac tecum, quidquid mihi vitæ superest, traducere: ne per fluxa & fragilia sempiternorū bonorum & omni interitu alienorum fructu excidam.

Respondit senex: Si hoc feceris, prudentissimo cuidam iuueni, quem copiosis atque illustrissimis parentibus natum esse intellexi, similem te præbebis. Cui cùm pater nobilis cuiusdam atque in primis copiosi viri filiam insigni pulchritudine præditam despondisset, ac de huiusmodi matrimonio cum filio sermonem conseruisset, quidque in animo haberet exposuisset, hæc vt ille audiuit, quasi absonum quiddam ac præposterum, huiusmodi rem excutiens, relicto patre profugit. Cumque iter faceret, apud senem quemdam pauperem, vt à diei æstu sese recrearet, diuertit. *Pulchra parabola, de eo qui vitam religiosam amplexatur.*

Filia porrò senis illius, quæ vnica illi virgo erat, pro foribus sedens, manibus operabatur, ore autem Deum sine vllâ intermissione laudabat, ex intimo pectore gratias ipsi agens. Ipsius autem laudem iuuenis audiēs, ait: Quodnam, ô puella, tuum institutum est? Et quam ob caussam, cùm in tantâ vilitate & inopiâ verseris, tamquam ob ingentia beneficia accepta, horum auctorem laude afficis? Ipsa autem ad eum respondit: An nescis quòd quemadmodum exiguum pharmacum è magnis plerumque *Simile de pharmaco.*

morbis hominẽ eripit, eodem modo etiam ob paruas res Deo gratias agere, ingentia bona conciliat? Ego igitur pauperis lenis filia, ob exigua hæc gratias ago ac Dominum laudibus afficio, illud nimirum exploratum habens, quòd qui hæc dedit, maiora quoque dare potest. Atq; hæc quidem de rebus externis ac minime nostris, ex quibus nec his qui multa possident, fructus vllus, imò etiam sæpè damnum oritur, nec his qui pauciora acceperunt, incommodum vllum ac detrimentum existit: quippe cum vtrique eamdem viam obeant, atque ad eumdem finem contendant. At in iis quæ magis necessaria maiorisque momenti sunt, multis maximisque, atque adeò innumeris beneficiis à Deo affecta sum: etenim ad Dei imaginem condita, ipsiusque cognitione imbuta, & ratione præter omnia animantia exornata, & ex morte, per viscera misericordiæ Dei nostri ad vitam reuocata sum, ac percipiendorum ipsius Sacramentorum potestatem accepi. Denique paradisi porta patefacta est, liberum mihi, si quidem voluero, aditum præbens. De tot igitur ac tantis beneficiis, quorum pauperes æque ac diuites participes sunt, dignas Deo gratias agere prorsus nequeo. Quòd si exiguam hanc quoque laudem, ei qui me tot muneribus cumulauit, minime obtulero, quam tandem excusationem habitura sum?

Præcipua Dei erga nos beneficia.

Præcipua Dei beneficia diuitibus & pauperibus cõmunia sunt

Iuuenis autem ingentem hanc prudentiam admirãs, accito ipsius patre; Da mihi, inquit, filiam tuam: (siquidem ipsius prudentiam ac pietatem amore complector.) Senex autem ait: Non licet tibi, qui diuitibus & copiosis parentibus ortus es, hanc pauperis viri filiam accipere. Rursum autem iuuenis ait: Certe hanc accipiam, nisi tu prohibeas. Etenim filia quædam nobilis ac diues mihi desponsa fuerat: verùm eâ repudiatâ atque abiectâ, in fugam me dedi. Contrà filiæ tuæ, ob ipsius erga Deum pietatem ac prudentiam amore correptus, matrimonio cum eâ iungi paratus sum. Senex autem ad ipsum ait: Eam tibi dare nequeo, vt in paternam domum abducas, atque à meis vlnis abstrahas: vnica enim mihi est. At ego, inquit iuuenis, apud vos manebo, vestramque vitæ rationem suscipiam: ac posteà, luculentâ veste abiectâ, senis illius vestes petijt, iisque se induit. Cumq; ille ipsum diu multumq; tentasset, variisque modis ipsius animum explorasset, vt eum mentis grauitate præditum esse cognouit, nec stulto quodã amore obsessum filiam suam in matrimonium petere, verùm pietatis studio pauperem vitam amplexari, eamq; gloriæ suæ ac nobilitati anteferre, arrepta ipsius manu in conclaue suum eum introduxit, & ingentes opes illic reconditas, atque innumerabilem pecuniarum molem, quantamque iuuenis ille numquam viderat, ipsi commonstrauit. Aitque ad eum: Fili, hæc omnia tibi dono do: propterea quòd mearum opum heres esse in animum induxisti. Quâ hereditate perceptâ, ille omnes terræ diuites & claros homines superauit.

Dixit autem Iosaphat ad Barlaam: Aptè sane hęc etiam narratio rerum mearum statum exprimit; ac proinde de me quoque hęc abs te dicta esse existimo. Verùm quodnam tandem est illud experimentum, per quod animi mei constantiam exploratam habere cupis? CAP. XVII.

Respondit senex: Equidem ipse etiam periculum feci, & intellexi, quanta in te mentis prudentia atque constantia, quamque rectus & integer tibi animus sit: verùm actionis tuæ finis hæc confirmabit. Huius rei gratiâ flecto genua mea ad Deum nostrum, qui in Trinitate celebratur, ad eum inquam, qui omnia, tam quæ aspectu sentiuntur quàm quæ oculorum sensum fugiunt, procreauit: qui verè ac sempiterne est, nec gloriosi status sui aut principium vmquam habuit, aut finem habiturus est: ad illum inquam metuendum atque omnium rerum prępotentem, bonumque & ad miserationem propensum, vt cordis tui oculos illuminet, detque tibi spiritum sapientiæ & reuelationis ad ipsius agnitionem, vt cognoscas quæ sit spes vocationis tuæ, & quæ diuitiæ gloriæ hereditatis ipsius in sanctis, & quæ supereminens illa magnitudo potentiæ ipsius in nos qui credidimus, vt iam non sis hospes & aduena, sed ciuis sanctorum & domesticus Dei, superædificatus super fundamentum apostolorum & prophetarum, ipso summo angulari lapide Iesu Christo, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino.

Ephes. 3. *Barlaam orat pro salute Iosaphat.* *Ephes. 1.* *Ephes. 2.*

Iosaphat autem ingenti animi compunctione affectus, dixit: Hæc scilicet omnia ipse quoque scire gestiens, abs te peto, vt & diuinæ gloriæ diuitias, & ipsius potentiæ excellentiam mihi declares.

Dixit autem ad ipsum Barlaam: Deum supplex rogo vt hæc te doceat, atque huiusmodi rerum cognitionem animo tuo inserat. Quandoquidem apud homines ipsius gloria ac potentia nullo modo commemorari potest, quamuis etiam omnes omnium hominum, tam qui nunc sunt quàm qui aliquando fuerunt, linguæ in vnum coëant. Deum enim, inquit Euangelista ac Theologus, nemo vidit

Dei diuitiæ nullis verbis exprimi possunt. *Ioan. 1.*

mo vidit vmquam. Vnigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. Eius porro qui oculorum obtutum fugit, atque immensus est, gloriam & maiestatem, quis tandem eorum qui è terrâ concreti sunt, comprehensam habere queat, nisi ipse arbitratu suo eam patefecerit, quemadmodum scilicet prophetis suis & apostolis patefecit? Nos autem tum ex eorum prædicatione, tum ex ipsâ rerum naturâ, quantam assequi nobis datur, eam disci-

Psal. 18. mus. Ait enim Scriptura: Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annun-

Rom. 1. tiat firmamentum. Ac rursus: Inuisibilia ipsius à creaturâ mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ipsius potentia & diuinitas.

Simile, [illegible] Quemadmodum enim quispiam domum præclarè ac summâ arte constructam, aut vasculum eleganter concinnatum perspiciens, architectum aut fabrum statim ob animum sibi proponit: sic etiam ego ex nihilo effictus, atque in ortum productus, etiamsi fictorem ac productorem meum cernere nequeam, tamen ex aptissimâ maximeque admirandâ mei structurâ ad sapientiæ ipsius cognitionem veni, non quatenus est, sed quatenus intelligere queo: nempe quia non casu ac fortuitò productus sum, nec à me ipso extiti, verùm ipse arbitratu suo me effinxit: sic nimirum vt me rerum omnium conditarum principem constituerit, quibusdam autem inferiorem fecerit, ac contritum etiam diuino suo imperio [illegible] ex hac vitâ educens, ad alteram vitam finis expertem ac sempiternam transferat. Quibus omnibus in rebus prouidentiæ ipsius viribus obluctari nequeo, nec mihi quidquam, vel quantum ad staturam, vel quantum ad formæ figuram attinet, adiicere aut subtrahere, nec ea quæ in me vetustate confecta sunt, renouare, nec quæ labefactata & corrupta sunt, in integrum restituere. Neque enim mortalium vllus vmquam fuit, qui horum quidquam efficere posset, non rex, non sapiens, non diues, non potens, non denique alius quispiam humana studia consectans. Nul-

Sap. 7. lus enim, inquit ille, regum, aut eorum qui in sublimitate sunt, aliud habuit natiuitatis initium. Vnus enim est omnium introitus ad vitam, & idem exitus.

Quamobrem ex iis quæ ad me pertinent, id magnificentiæ summi illius archi-

Item, ex rerum conseruatione. tecti cognitionem, velut porrectâ manu ducor. Præterea autem aptissimam rerum omnium conditarum structuram atque conseruationem consideraui, nempe quòd suapte quidem naturâ cuncta mutationi atque conuersioni subiecta sunt, nimirum ea quæ mente prædita sunt, ratione voluntatis, progressusque in bono aut recessus à bono; ea autem quæ in sensum cadunt, ratione ortus & interitus, accretionisque, & imminutionis, & mutationis eius, quæ in qualitate posita est, ac denique localis motus. Ac per ea tacitis quibusdam vocibus prædicant, se à Deo creatore ac mutationis omnis & conuersionis experte procreata esse, atque contineri & conseruari, semperque gubernari. Quonam enim alioqui modo naturæ inter se pugnantes ad vnius mundi ornatum omnibus numeris absoluendum in vnum coiissent, ac dissolutionis expertes permansissent, nisi vis quædam omnipotens hæc & copulasset, & semper a dissolutione aliena cõseruaret. Quonam enim pacto, nisi voluntas ipsius ita tulisset, aliquid mansisset? aut quonam pacto, vt Scripturæ verbis vtar, quod ab eo minimè vocatum est, conseruari potuisset?

Nam cùm nauis remoto gubernatore *Simile de* cõsistere nequeat, verùm statim pessum eat; *naui sine* nec vlla, quantumlibet exigua, domus stare *gubernatore.* possit, nisi sit aliquis, qui ipsius curam gerat; quonam tandem pacto mundus, opus vsque adeò ingens, atque ita præclarum & admirandum, sine eximiâ aliquâ & ingenti atque admirandâ gubernatione sapientissimaque prouidentiâ, tam diuturno temporis spatio constitisset? Ecce enim quantum iam temporis fluxit, ex quo cælum est, nec tamen obscuritatem contraxit, nec terræ vis tamdiu parens elanguit, nec fontes, ex quo orti sunt, scaturire destiterunt, nec mare tot fluuios excipiens mensuram suam excessit, nec solis ac lunæ cursus immutationem vllam subierunt, nec diei ac noctis ordines inuersi sunt. Ex his nimirum omnibus Dei potentia & magnificentia, quæ omnem orationis facultatem superat, nobis declaratur, prophetarum atque apostolorum testimonio confirmata. Verùm ipsius gloriam nemo vmquã pro dignitate cogitare aut collaudare poterit. Siquidem diuinus Apostolus, ille inquam qui Chri- 2. Cor. 11.
stum in seipso loquentem habebat, cùm eâ omnia, tam quæ intellectu percipiuntur, quàm quæ sensibus subiecta sunt, cum animo suo considerasset, dixit; Ex 1. Cor. 13.
parte cognoscimus, & ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Ac proptereà ex immensis sapientiæ ipsius opibus admiratione ac stupore perculsus, apertè exclamauit: O altitudo diuitiarum sapientiæ Rom. 11.
& scientiæ Dei! quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!

 Quod

2.Cor.12. Quòd si ille, qui ad tertium vsque cælum peruenerat, atque arcana verba audierat, huiusmodi voces emisit; ecquis mei similium in tantorum mysteriorum abyssum oculos aduertere, atque aliquid pro dignitate, non dicam dicere, sed ne quidem cogitare poterit, nisi ipse sapientiæ subministrator atque insipientium corrector dederit? Etenim in ipsius manu & nos & sermones nostri sunt, & omnis prudentia ac solertiæ scientia. Atque ipsius beneficio veram earum rerum, quæ sunt, cognitionem habemus, mundiq; concretionem intelligimus, elementorum vires, temporum initium & medietatem & finem, partium anni vicissitudines, ac tempestatum mutationes: quoniam omnia in modo & mẽsurâ constituit. Sap.11. Siquidem multum posse, ipsi semper prę stò est: & brachij ipsius robori quis resistet? Etenim tamquam momentum stateræ, sic est ante eum orbis terrarum, & tamquam gutta roris matutini, quæ descendit in terram. Sed miseretur omnium, quia omnia potest, & dissimulat peccata hominum propter pœnitentiam. Neminem enim ex ijs qui ad ipsum accurrunt, execratur, nec auersatur solus ille bonus, atque animorum amans Dominus. Benedictum sit nomen gloriæ ipsius sanctum, & laudabile, & superexaltatum in sæcula, Amen. Daniel.3.

CAP. XVIII.

Dixit autem ad eum Iosaphat: Si diuturno tempore tecum reputasses, vir sapientissime, quonam pacto propositarum quæstionum solutionem mihi perspicuam redderes, meo quidem iudicio id meliùs præstare non potuisses, quam ea mihi, quæ nunc exposuisti, cõmemorans: quippe qui omnium quidem rerum effectorem & conseruatorem Deum esse docueris, maiestatisque ipsius gloriam omnem mentis humanæ captum excedere, clarissimis rationibus demonstraris; neque vllâ aliâ ratione quemquam eam consequi posse, nisi cui ipse arbitratu suo eam patefaciat. Quo quidem nomine eloquentissimam tuam sapientiam maiorem in modum admiror.

Sed illud velim mihi dicas, vir beatissime, quanã ipse ætate sis, & quibus in locis commoreris, quosque philosophiæ socios habeas: siquidem anima mea tuæ arctissimè hæret, atque per omne vitæ tempus ne latum quidem vnguem a te discedere cupio.

Ait autem senex: Annos ni fallor, quinq; & quadraginta natus sum, atque in terræ Sennaar desertis vitam dego. Commilitones porrò eos habeo, qui ad superni itineris cursum mecum laborant ac certant.

Quid ais, inquit Iosaphat? Mihi enim septuaginta annos excedere videris. Quid igitur est, quamobrem te quadraginta quinque tantùm annos habere dicas? neque enim hac in re mihi vera loqui videris.

Dixit autem ad eum Barlaam: Si annos meos ab ipso vitæ ortu nosse quæris, rectè sane eos plusquam septuaginta esse coniecisti. At mihi quidem nullo omnino modo inter vitæ annos censentur, qui in huius mundi vanitate consumpti sunt. *Quanam vera vita existimanda sit.* Nam cùm, peccatis in seruitutem addictus, carni viuerem, quantum ad interiorem hominem attinet, mortuus eram. Quamobrem mortis annos, vitæ annos numquam appellarim. Ex quo autem mundus Gal.6. mihi crucifixus est, & ego mundo, atque exuto veteri homine, qui secundum erroris desideria corrumpitur, non iam carni Ephes.4. viuo, sed viuit in me Christus: quòd autem viuo, in fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & pro me seipsum tradidit: hos vitæ annos & salutis dies optimo iure vocauerim. Quos quidem quinque & quadraginta esse asserens, consentaneâ ratione, ac non absurde, horum numerum tibi dixi. Quin tu quoque eâ semper mente ac sententiâ sis velim, nimirum vt eos, qui quantum ad omne probum opus mortui sunt, *Mortuos addictos inter habendi.* peccatis autem viuunt, atque eorum qui humi prouoluti sunt principi obsequuntur, & in voluptatibus ac pestiferis cupiditatibus vitam absumunt, nullo modo viuere existimes, verum eos extinctos esse tibi persuadeas, vitæque functioni mortuos. Nam peccatum immortalis animæ mortem esse, sapiens quidam non immeritò pronuntiauit. *Peccatum animæ mors.* Atque etiam his verbis Apostolus vtitur: Cùm serui essetis Rom.6. peccati, liberi eratis iustitiæ. Quem ergo fructum habuistis in his, in quibus nunc erubescitis? Finis enim illorum mors est. Nunc autem liberati à peccato, serui autem facti iustitiæ, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem autem vitam æternam. Stipendia enim peccati, mors: gratia autem Dei, vita æterna, in Christo Iesu Domino nostro.

Dixit autem ad eum Iosaphat: Quandoquidem vitam quæ in carne ducitur, vitam esse minime censes, par est igitur, vt ne mortem quidem hanc quam omnes subeunt, mortem esse censeas.

Respondit senex: Sine vllâ dubitatione de his quoque ita censeo, quippe qui temporariam hanc mortem minimè pertimescam, imò nec omnino mortem eam appellem, si quidem me per diuinorum præceptorum viam incedentem atripuerit: *Mors hæc temporaria propriè non est mors.* quin potiùs transitum a morte ad præstantiorem & perfectiorem vitam, atque in Christo

Christo absconditam. Cuius quidem consequendæ cupiditate flagrantes optimi viri, præsentem hanc vitam permolestè ferebant. Vnde etiam ait Apostolus: Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluitur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes, si tamen vestiti & non nudi inueniamur.

Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati: eò quòd nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur quod mortale est à vitâ. Ac rursum: Infelix, inquit, ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et alio loco: Cupio dissolui, & esse cũ Christo. Et propheta Dauid: Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Quòd autem ego quoque omnium infirmus corpoream mortem nullo modo extimescã, hinc facilè tibi intelligere licet, quòd patris tui minis contemptis ac pro nihilo habitis, intrepide ad te accesserim, vt salutiferam doctrinam tibi exponerem: tametsi alioqui compertissimum haberem fore, vt si hæc resciscerer, sexcentis me, si fieri posset, mortibus afficeret. Verùm ego Dei sermonem omnibus rebus anteponens, ipsoque frui cupiens, nec temporariam hanc mortem perhorresco, nec eam huiusmodi nomine appellandam duco, Domini scilicet mandato obtemperans dicentis: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest animam & corpus perdere in gehennam.

Hæc, inquit Iosaphat, veræ vestræ philosophiæ præclara facinora, terrenorum hominum qui à præsenti hac vitâ vix auelli possint, naturam longe multumq; superát. Ac vos beati, qui hac strenuissimâ mente præditi estis. Quinam porrò tibi ac sociis tuis in huiusmodi solitudine victus sit, atque item vnde, & cuiusmodi vobis vestes suppetant, verè mihi expone.

Barlaam autem dixit: Victus quidem nobis ex pomis, & stirpibus, quas solitudo, cælesti rore perfusa, & creatoris imperio parens, alit, nobis suppetit. Ob quæ nemo est qui aduersum nos pugnam ineat atque contendat, maioremque partem, vt auaritiæ lex præscribit, arripere quærat: verùm vberrime omnibus illaboratus cibus, & extemporalis mensa proponitur. Quòd si quãdo piorum fratrũ, qui nobis vicini sunt, aliquis panis benedictionem afferat, hunc tamquam ad eorum qui cum fide obtulerunt, benedictionem à diuinâ prouidentiâ missum suscipimus. Vestes autem nobis ex asperis ciliciis & ouiũ pellibus sunt, vetustæ omnes, atque ex variis pannis consutæ, imbecillam nostrã carnem atterentes. Etenim eadem nobis est tum æstatis tum hiemis vestis. Quam etiam vt semel induimus, exuere posteà nobis non licet, quousque vetustate confecta prorsus deleatur. Ad hunc enim modum & frigoris & æstus molestiis corpus affligantes, futuræ immortalitatis vestem nobis comparamus.

Cumque hîc Iosaphat quæsiuisset, vndenam vestem illam, quâ indutus erat, sibi comparasset, respondit senex: A quodam piorum fratrum eam, cùm ad te profecturus essem, vtendam accepi: neque enim par erat, vt cum eâ quam ferre soleo, veste accederem. Quemadmodum enim quispiam charissimum quemdam cognatum in alienam regionem captiuum abductum, illinc educere cupiens, abiectâ veste suâ, atque hostium susceptâ personâ, ad eorum regionem sese confert, variisque artibus propinquum suum ex acerbâ tyrannide in libertatem asserit: eodem modo ego quoque de tuis rebus certior factus, hoc habitu suscepto veni, vt diuinâ prædicatione pectus tuum consererem, atque a truculenti principis mundi seruitute te vindicarem. Ac nunc per virtutem diuinam, quantum quidem in me fuit, ministerio meo perfunctus sum. Etenim ipsius cognitionem tibi annuntiaui, ac prophetarum & apostolorum prædicationem exposui, vereque ac sine vllo errore præsentium rerum vanitatem demonstraui, quantisque malis hic mundus scateat, eos qui ipsi obtemperant in fraudem inducens, variisque modis irretiens. Deinceps igitur, eò vnde huc veni, reuertendum est, ac tum alieno habitu deposito, meum induam.

Obsecrauit autem senem Iosaphat, vt se ipsi cum consuetâ veste ostenderet. Cùm itaque Barlaam vestem eam, quam gerebat, exuisset, horrendum Iosaphat spectaculũ sese obtulit. Etenim tota carnis ipsius * qualitas absumpta erat, ac pellis ex solis æstu atque ardore circum ossa tensa erat, nõ secùs ac si quis pellem subtilibus calamis tetendisset. Pannosò porrò ac perquam aspero cilicio è lumbis vsque ad genua cingebatur, idemque pallium humeris gerebat.

Admiratus itaque Iosaphat huiusmodi vitæ duritiam & asperitatem, atque ex ingenti eâ & singulari tolerantiâ stupore affectus ingemuit, profusisque lacrymis ad senem ait: Quoniam ea tibi huc veniendi caussâ fuit, vt me ex acerbâ diaboli seruitute extraheres, beneficio tuo extremam

Marginal notes: 2. Cor. 5. — Rom. 7. — Philip. 1. — Psal. 41. — Matth. 10. — De victu & vestitu Barlaã & sociorum eius. — Asperitas vestitus monachorũ antiquorũ. — Simili, cur vestem mutauerit, docet. — * πιότης fortasse legendum, id est, pinguedo.

Psal 141. manum impone, atque animã meam de cuſtodiã educ, ac me itineris tui ſociũ adhibe: vt mundi impoſturã prorſus liberatus, tum demũ; ſalutaris Baptiſmi ſigillum accipiam, ſociumq; me tibi admirandæ huius philoſophiæ atque eximiæ exercitationis præbeam.

Optat Ioſaphat comitari Barlaam.

Parabolã valdè ad rem accõmodatã diſſuadet id Barlaã.

Dixit autem ad eum Barlaam: Capreæ hinnulum diues quiſpiam olim alebat: cùm autem ipſe creuiſſet, naturali affectu pertractus ſolitudines expetebat. Egreſſus igitur quodam die, caprearum gregem paſtui operam dantem inuenit, atque ad eas ſeſe adiungens, per agros & campos oberrabat, ac ſerò quidem domum ſe referebat, manè autem famulorum negligentiâ foras egrediebatur, atque cum ſiluestribus capris ſe aggregabat. Porrò cum illæ pabulatum longius proceſſiſſent, ipſe quoque eas comitatus eſt. At verò diuitis illius viri famuli, re cognitâ, conſcenſis equis eas a tergo inſecuti ſunt, ac ſuam quidem capream viuam captam, domumque reductam poſthac ita tenuerunt, vt nulli ad eam aditus pateret; reliquum autem gregem partim trucidarunt, partim male multarunt. Eodem modo ne nobis accidat metuo, ſi mihi te comitem adiungas. Hoc eſt, ne & tuo contubernio priuer, & ingentes ſocus meis calamitates, ac ſempiternam patri tuo condemnationem accerſam. Vult itaque te Dominus nunc quidem diuini Baptiſmi ſigillo conſignari, atque hic manentem omni pietatis generi ſtudere, præceptiſque ſuis operam dare. Poſteaquam autem illius bonorum omnium datoris munere occaſio ſeſe obtulerit, tum demum & ad nos venies, & per reliquum omne huiuſce vitæ tempus nobiſcum deges. Ac Domini benignitate fretus, haudquaquam dubito, quin in futurâ vitâ ita coniungamur, vt numquam diuelli poſſimus.

Ioſaphat autem lacrymis rurſum perfuſus, ad eum ait: Si Domino ita placet, ipſius voluntas fiat. Quocirca cum diuino Baptiſmate me initiaueris, pecuniaſque à me & veſtes, tam ad tuum quam ad ſodalium tuorum victum ac veſtitum acceperis, in religioſæ exercitationis locum, diuinæ pacis præſidio ſeptus, abſcede: meaque cauſſâ ſine vllâ intermiſſione Deum roga, vt ne ſpe meâ fruſtrer, verum primo quoque tempore ad te peruenire, atque in altâ quiete vtilitatem ex te percipere poſſim.

Ioſaphat offert munera.

Barlaam autem ait: Quin Chriſti quidem ſigillum accipias, nihil eſt quod prohibeat. Quare teipſum iam adorna, ac Deo iuuante Chriſtianæ fidei ſacris initiaberis. De us autem pecuniis, quas te tum mihi tum ſodalibus meis daturum dixiſti, qui tandem fieri poſſet, vt tu qui pauper es, diuitibus eleëmoſynam impertias? Siquidem diuitum eſt de pauperibus bene mereri, non autem contra pauperum de locupletibus & copioſis. Nam ſodalium omnium meorum poſtremus, opibus omnino te ſuperat. Verum diuinis miſerationibus fretus, hoc mihi perſuadeo, te propediem locupletiſſimum fore. Quod cum contigerit, minime ad largiendum promptus ac procliuis eris.

Barlaam ea reſpuit.

Dixit autem ad eum Ioſaphat: Expone mihi quæſo, quonam pacto ſodalium tuorum extremus opibus me antecellat, cùm paulò ante tu eos in magnâ inopiâ viuere, atque extremâ paupertate conflictari dixeris. Quidnam item ſit, quamobrem nunc me pauperem appelles: cùm autem ampliſſimis opibus præditus fuero, minimè liberalem fore dicas, qui nunc ad largiendum promptus ac propenſus ſum.

Reſpondit Barlaam: Non eos paupertate conflictari dixi, ſed inexhauſtis potius opibus florere. Nam opibus opes ſemper adiungere, nec cupiditatem tamquam fræno coercere, verum ſine vllâ ſatietate plura appetere, extremæ paupertatis argumentum eſt. Contrà, qui ſempiternarum rerum cupiditate præſentia omnia contemnunt, eaque pro ſtercoribus ducunt, vt Chriſtum ſolum lucrentur, omniúque ciborum & indumentorum excuſſâ atque in Deum proiectâ curâ, maiorem ex inopiâ voluptatem capiunt, quam quiſquam eorum qui mundi amore flagrat, ex opum & pecuniarum abundantiâ capiat, quique ampliſſimas virtutum diuitias ſibi aggeſſerunt, atque immortalium bonorum ſpe ſeſe alunt, hos ego optimo iure, te, atque adeò quouis terreno rege locupletiores dixerim. Quòd ſi Deo tibi fauente, tu quoque ſpirituales huiuſmodi diuitias arripueris, eas ſummo ſtudio ac diligentiâ ſeruabis, ac ſemper, & quidem meritò, augere cupies, nec vllam omnino earũ partem effundere ſuſtinebis. Nam in hoc demum veræ diuitiæ ſitæ ſunt. Earum autem opum quæ in ſenſum cadunt, moles detrimento potiùs quàm commodo amicos ſuos affecerit. Quare non abs re eas extremam paupertatem appellaui, quas cæleſtium bonorum amatores, rebus omnibus remiſſo nuntio, ita fugiunt, vt quiſpiam ſerpentem fugit. Si vero eum hoſtem, quem mei piæ exercitationis ſocij & commilitones iam obtruncarunt, ac pedibus proculcarunt, viuum rurſus abs te acceptum ad ipſos detulero, bellorumque ac perturbationum cauſſa ipſis fuero, prorſus ipſis exitioſus nuntius ero. Quod quidem abſit vt faciam.

Auari ſemper pauperes.

Qui verè diuites ſint. Philip 3.

Idem

Idem autem de indumentis etiam intelligas velim. Nam eos, qui vetustatis labem & corruptelam exuerunt, atque inobedientiæ vestem, quantum in ipsis fuit, deposuerunt, Christum autem tamquam vestimentum salutaris, & pallium lætitiæ induerunt; quonam tandem modo rursus pelliceis tunicis induerem, ipsisque ignominiæ amictum imponerem? Quin potius, cum sodales meos, vt qui pia & religiosâ solitudinis exercitatione côtenti sint, eamque pro verissimis deliciis ducant, nullis omnino eiusmodi rebus indigere compertum habeam, pecuniis & vestibus, quas te ipsis daturum dicebas, in pauperes distributis, fac tibi eiusmodi thesaurum in futurum recondas, qui nullo modo surripi possit, Deum scilicet in ipso per illorum preces opitulatorem tibi adiungens. Sic enim hoc consequêris, vt opes ad optima quæque tibi adiumento sint. Ac deinde, cum Spiritus armaturam acceperis, & lumbos in veritate succinxeris, ac iustitiæ loricam indueris, & salutis galeam capiti tuo imposueris, & pedes in Euangelij pacis præparationem calceâris, fideique scutum ac Spiritus gladium, quod est verbum Dei, manibus sumpseris, atque vndique te præstantissimis armis instruxeris ac munieris, ita demum fidenti animo ad bellum cum impietate committendum egredere: vt eâ in fugam versâ, atque ipsius duce diabolo in terram alliso, a dextrâ Domini manu quæ vitæ principium affert, victricem coronam consequaris.

Barlaam huiusmodi doctrinis ac salutiferis sermonibus, regis filium imbuisset, atque ad diuinum Baptismum præparasset, eique, vt consuetudo fert, ad aliquot dies ieiunare ac precibus incumbere præcepisset, ad eum crebrò ventitare non desinebat, atque omnia orthodoxæ fidei dogmata ipsi tradebat, diuinumque Euangelium exponebat, ac præterea apostolicas cohortationes & prophetarum loca ipsa explanabat. Nam cum vir ille diuinitus traditâ doctrinâ polleret, omnem tam veteris quam noui Testamenti scripturam memoriter recitabat. Cumque diuino Spiritu incitatus ferretur, adolescentem veræ Dei notitiæ luce collustrauit. Eo autem die quo baptizandus erat, docendi caussâ his ad eum verbis vtebatur: En Christi sigillum accipere, atque Dominici vultus lumine consignari, Deique filius, ac viuifici Spiritus templum effici properas.

Quocirca in Patrem & Filium & Spiritum sanctum crede, sanctam inquam, ex quâ vita initium duxit, Trinitatem, quæ in tribus personis & vnâ diuinitate celebratur, ac, quantum quidem ad personas & personales proprietates attinet, distincta est, quantum autem ad essentiam, coniuncta & copulata: vnum Deum ingenitum agnoscens, atque vnum Filium vnigenitum, Dominum nostrum Iesum Christum, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum ante omnia sæcula. (Etenim ex bono Patre bonus Filius genitus est, & ex vnigenito lumine sempiternum lumen effulsit, & ex verâ vitâ viuificus fons prodijt, & ex ipsamet potentiâ, Filij potentia emicuit, qui est splendor gloriæ, & Verbum verè subsistens, qui in principio erat, & apud Deum erat, & Deus erat, principij expers & sempiternus; per quem omnia facta sunt, tam quæ oculis cernuntur quàm quæ cerni nequeunt.) Et vnum Spiritum sanctum, ex Patre procedentem, agnoscens, Deum perfectum, & vitam afferentem, ac sanctitatem præbentem, eâdem voluntate præditum, omnipotentem, eamdem æternitatem habentem, vere subsistentem. Ad hunc igitur modum Patrem & Filium & Spiritum sanctum adora, in tribus personis seu proprietatibus, atque in vnâ diuinitate. Communis enim his tribus est diuinitas, atque vna ipsorum natura est, vna substantia, vna gloria, vnum regnum, vna potentia, vna auctoritas. Commune autem est Filio & Spiritui sancto, quòd ex Patre sunt: at verò Patri proprium est, ingenitum esse; Filio, genitum esse; Spiritui denique, processisse. Heb. 1. Ioan. 1.

Sic igitur hæc crede: at generationis aut processionis modum comprehendere minimè studeas, (neque enim comprehendi potest) verùm integro corde ac sine vllâ superuacaneâ inuestigatione illud tene, nimirum Patrem & Filium & Spiritum sanctum omnibus modis vnum esse, exceptâ ingeniti proprietate, & generatione, & processione: illudque item, vnigenitum Filium ac Dei Verbum, & Deum, salutis nostræ caussâ Patris decreto, ac Spiritus sancti adiunctâ operâ, in terram descendisse; sine semine in sanctæ Virginis ac Dei genitricis Mariæ vtero per Spiritum sanctum conceptum, ac sine vllâ labe genitum, perfectumque hominem effectum: illudque præterea, ipsum perfectum Deum, ac perfectum hominem esse, ex duabus naturis, hoc est diuinitate & humanitate, ac in duabus naturis intelligentiâ & voluntate & operatione & arbitrij libertate præditis, atque omni ratione perfectis, iuxta normam ac rationem vtrique naturæ, hoc est diuinæ & humanæ consentaneam, vna autem compo-

Non inquirendum quo pacto vel Filius genitus sit, vel Spiritus processerit.

composita persona. Hæc inquam simpliciter atque sine vllâ curiosâ inuestigatione accipe: nec illud intelligere stude, quonam pacto Dei Filius seipsum exinaniuerit, atque ex virgineis sanguinibus homo sine semine atque corruptione factus fuerit: aut quonam pacto duæ naturæ in vnam personam conuenerint. Nam hæc quæ diuinitus nobis à Scripturâ sanctâ dicta sunt, fide tenere docemur: modum autem nescimus, nec exponere possumus.

Christus omnes humanas affectiones, quæ vitio carent, suscepit. Crede Filium Dei, qui per viscera misericordiæ suæ homo factus est, omnes eas humanas affectiones, quæ naturales sunt, nec vitio dantur, suscepisse. Fame enim, quantum ad humanam naturam attinet, ac siti laborauit, & dormiuit, & in angore versatus est, & pro nostris iniquitatibus ad mortem ductus, cruciq́ue affixus, ac degustatâ morte sepulturâ affectus est, diuinâ interim naturâ ab omni perpessione ac mutatione liberâ manente. Nullam enim omnino perpessionem ipsius naturæ ab omni perpessione alienæ attribuimus: verum in eâ naturâ quam assumpsit, eum passum & sepultum esse agnoscimus, ac diuinâ gloriâ à morte ad vitam & immortalitatem excitatum esse, atque in cælos ascen-

Matth.16. disse, tandemq́ue rursum cum gloriâ venturum esse, vt de viuis ac mortuis senten-

Apoc.22. tiam ferat, atque vnicuique pro eo ac meritus est rependat. Resurgent enim mor-

Ioan. 5. tui, & excitabuntur qui in monumentis sunt. Atque illi quidem, qui Christi mandata obseruauerint, & in rectâ fide ex hac vitâ excesserint, sempiternam vitam hereditatiò possidebunt: qui autem in peccatis sese corruperint, atque à rectâ fide deflexerint, ad sempiternum supplicium abirunt.

Aduersus Manichæos. Crede nec vllam mali essentiam, nec regnum vllum esse: nec principij expers illud esse statue, aut in seipso extitisse; vel etiam à Deo ortum traxisse (procul à te sit hæc absurditas:) verum opus nostrum ac diaboli hoc esse, quod nostrâ incuriâ & negligentiâ obrepit, propterea quòd libero arbitrio præditi sumus, ac sponte nostrâ tam bonum quàm malum eligamus. Ad hæc vnum Baptisma ex aqua & Spiritu sancto in peccatorum remissionem confitere.

Quid de Eucharistiâ credendum. Atque insuper ab omni labe pura Christi mysteria accipe, certissimè credens, Dei nostri corpus & sanguinem esse, quæ hominibus fide præditis, ad peccatorum veniam dono dedit. Christus enim eâ nocte quâ tradebatur, testamentum nouum discipu-

1.Cor.11. lis suis & apostolis, ac per eos omnibus qui in ipsum credituri erant, in hæc verba sanxit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum. Eodemq; modo sumptum calicem ipsis porrexit, dicens: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis effunditur in remissioné peccatorum. Hoc facite in meam commemorationem. Ipse igitur Dei sermo viuus & efficax, atque Hebr.4. suâ virtute nihil non efficiens, per diuinum ac sacrosanctum sermonem, ac Spiritus sancti aduentum, ex oblationis pane & vino corpus suum ac sanguinem efficit, atque immutat: & iis, à quibus cupido animo percipitur, sanctitatem & lucem affert.

Venerandam characteris Domini, hoc *De imaginibus honorandis.* est, Dei Verbi, humanitate nostrâ caussâ induti, effigiem adora, cum fide exosculans, atque ita existimans, te ipsummet creatorem in imagine contueri. Siquidem ima- *Ba. l. 5. de S. S. cap 18.* ginis honor, vt a sancto viro proditum est, ad exemplar refertur. Exemplar porro est id, cuius imago effingitur, atque ab eo deriuatur. Etenim cum picturam in imagine *Ci. ... ...* cernimus, ad veram formam, cuius imago est, mentis oculis transimus, eum qui nostrâ caussâ carnem sibi adiuxit, pie adorantes: non ipsi quidem picturæ diuinitatem attribuentes, verùm vt incarnati Dei imaginem, pro nostro erga eum, qui nostrâ caussâ etiam vsque ad serui formam sese exinaniuit, amore ac beneuolentiâ complectentes. Eodemq́ue modo etiam puræ ipsius Matris, atque omnium Sanctorum effigies, eadem ratione complectens, atque item viuificæ ac venerandæ crucis typum fide adorans, exosculare, ob Christum videlicet ac Deum & mundi seruatorem, qui salutis nostræ caussâ carne in ipsa suspensus est, nobisq́ue ad victoriam aduersus diabolum obtinendam hoc signum dedit. Cohorrescit enim ille ac tremore afficitur, *... ...* ipsiusvim intueri minime sustinens. In his dogmatibus, atque huiusmodi fide baptizaberis, eam mutationis omnis expertem, atque ab omni hæresi puram vsque ad extremum vitæ spiritum retinens: omnem autem doctrinam, atque omnia dogmata, quæ huic a reprehensione alienæ fidei aduersantur, execrare, atque abalienationem à Deo esse existima. Ait enim Apost[...]: Etiamsi Angelus de cælo euangelizet vobis Gal. 1. præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Neque enim aliud est Euangelium, aut alia fides, præter eam quæ ab apostolis prædicata, atque a diuinis patribus in varijs Conciliis confirmata est.

Hæc cùm dixisset Barlaam, atque illud fidei symbolum, quod in Niceno Concilio editum est, regis filio exposuisset, in nomine

mine Patris & Filij & Spiritus sancti, eum in piscina, quæ in ipsius horto erat, baptizauit, ac super eum Spiritus sancti gratia venit. Cumque ad ipsius cubiculum redijsset, atque incruenti sacrificij sacrum peregisset, immaculata Christi mysteria ipsi impertiuit. Posteaque ille spiritu exultabat, Christum Deum laude atque gloriâ afficiens.

Dixit autem ad eum Barlaam: Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui pro ingenti sua misericordiâ regenerauit te in spem viuam, in hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cælis in Christo Iesu Domino nostro per Spiritum sanctum. Hodierno enim die à peccato liberatus, accepto sempiternæ vitæ pignore, Deo mancipatus es, ac relictis tenebris lumen induisti, adoptatus in libertatem gloriæ filiorum Dei: Quotquot enim, inquit ille, receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Itaque non iam seruus es, sed filius & heres Dei, per Christum in Spiritu sancto. Quocirca, charissime, id stude vt mundus & immaculatus ipsi inueniaris, supra fidei fundamentum proba opera extruens. Fides enim sine operibus mortua est, quemadmodum & opera sine fide. (Galat. 4. Iacob. 2.)

Atque, vt iam priùs, me ad te dicere memini, depositâ iam omni malitiâ, veterisque hominis, qui secundum erroris desideria corrumpitur, operibus omnibus odio habitis, tanquam modò genitus infans, rationale & sine dolo virtutum lac sugere concupisce, vt in eo crescas, atque ad mandatorum Dei cognitionem peruenias in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: vt non iam sis paruulus sensibus, vitiosarum affectionum fluctibus ac tempestate iactatus & circumactus, verùm malitia quidem paruulus sis, ad bonum autem firmam ac solidam mentem habeas, atque vt dignum est eâ vocatione quâ vocatus es, in mandatorum Domini obseruatione versetis, excussa nimirum atque à te remota prioris vitæ vanitate, quemadmodum gentes ambulant in vanitate sensus sui, obscuratum habentes intellectum, alienati à gloria Dei, cupiditatibusque suis & motibus à ratione auersis subiecti. Tú verò quemadmodum ad Deum viuum & verum accessisti, sic etiam vt filius lucis ambula. Fructus enim Spiritus est in omni bonitate, & iustitiâ, & veritate. Atq; illud operam da, ne nouú eum hominem, quo hodie indutus es, priori posthac vetustate labefactes: verum quotidie in iustitiâ & sanctitate & veritate renoueris. Nam hoc nemó non potest, si velit: quemadmodum audisti, quod potestatem dederit filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Quapropter non iam hoc dicere possumus, nos virtutes adipisci minime posse. Proclivius enim ac facilis via est: atque etiamsi ob corporis afflictionem arcta quodammodò & angusta dicta est, tamen ob futurorum suorum spem iis recta & clara est, qui non stultè ambulant, verùm Dei voluntatem exactè intelligunt, atque ad dimicandum aduersus diaboli hostis versutias ipsius armaturam induunt, & in oratione atque obsecratione, cum patientiâ & spe in hoc ipsum inuigilant. (Ephes. 4. — Ioan. 1. — *Quâ ratione facilis in cælum via sit.* — Matth. 11. Ephes. 6.)

Ac proinde facito, vt quemadmodum à me audisti & eruditus es, firmumque fundamentum iecisti, in ipso abundes, crescens videlicet & proficiens, ac boni militis officio fungens; fidem habens, & bonam conscientiam proborum operum testimonio confirmatam: iustitiam colens, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, lenitatem: vitam sempiternam, ad quam vocatus es, apprehendens: omnem autem voluptatum ac vitiosarum affectionum cupiditatem, non modò quantum ad actionem, sed etiam quantum ad cogitationem, procul à te remouens: vt animam tuam ab omni spurcitie puram Deo exhibeas. Non enim actiones dumtaxat, verùm etiam cogitationes nostræ apud Deum in numerato sunt, coronasque aut supplicia nobis conciliant. Siquidem Christum simul cum Patre ac Spiritu sancto in puris cordibus habitare perspectum habemus. Ac rursum illud non ignoramus, quòd quemadmodem fumus apes, eodem modo prauæ cogitationes diuini Spiritus gratiam à nobis propellunt. (1.Tim.6. — *Cogitationes nostræ apud Deum in numerato sunt.* — *Simile.*)

Quamobrem summo studio in hoc enitere, vt omni vitiosâ cogitatione ex animo tuo extinctâ & deletâ, optimas quasque cogitationes in eâ inseras, templumque Spiritus sancti teipsum efficias. Siquidem per cogitationes ad actiones ipsas venimus: atque omne opus à cogitatione animique agitatione progrediens, paruum primò initium arripit, ac deinde tacitis incrementis augescens, ingens ad extremum efficitur. Ob eamque caussam, nullo modo permitte, vt improba consuetudo tibi dominetur: verùm donec recens est, paruam radicem è pectore tuo euelle; ne alioqui cùm pullularit, ac radices suas altè infixerit, posteà non nisi longo tempore, ac magno cum labore extirpari possit. Ob id enim maiora peccata quotidie ad nos aditum habent, atque in animas nostras imperium obtinent, quoniam iis quæ minora esse viden- (*Per cogitationes ad actiones venimus.* — *Cauenda peccandi consuetudo.*)

videntur, hoc est improbis cogitationibus, inhonestis sermonibus, malisque colloquiis consentanea correctio minime adhibetur.

Simile de vulneribus. Vt enim in corporibus qui parua vulnera negligunt, saniem plerumque ac mortem sibiipsis accersunt: ad eumdem modum etiam in animis hoc vsu venit, vt qui minima vitia ac peccata nihili pendunt, grauiora sibi inuehant. Quatenus autem grauiora peccata ipsis oboriuntur, contracto tandem habitu anima in contemptum cadit. *Prou. 8.* Impius enim, inquit ille, cum in profundum venerit, contemnit. Ac deinceps, *2. Pet. 2.* vt sus in cœno volutari gaudet, sic etiam anima illa prauæ consuetudini immersa, ne peccatorum quidem fętorem sentit, verum potius ipsis gaudet & oblectatur, vitiumque instar boni cuiuspiam arctissime retinet. Atque vt etiam aliquando, receptâ meliori mente, scelerum suorum sensu afficiatur, non tamen sine magno labore ac sudore a prauâ consuetudine, cui vltrò ac sponte se in seruitutem addixit, liberatur.

Quocircà omnibus viribus ab omni malâ cogitatione atque omni vitiosâ consuetudine te remoue, ac potius virtutibus assuesce, easque ita cole atque exerce, vt earum habitus tibi comparetur. *Virtus ad habitum perducta non euelli potest.* Nam si paulũ laboris in ipsis susceperis, atque earum habitum contraxeris, posteà, Deo iuuante, citra laborem vllum proficies. Siquidem virtutis habitus animæ insitus, vtpote naturalem cũ eâ cognationem habens, Deique ope adiutus, vix omnino mutationem vllam recipit, atque in primis firmus est, quemadmodum vides fortitudinem & prudentiam, temperantiamque item ac iustitiam, vix omnino mutationem vllam admittere, propterea quòd animæ habitus & qualitates & operationes sint, eam penitùs penetrantes. Nam cùm vitij affectiones, quæ nobis non naturales sed aduetitiæ sunt, posteaquam ad habitum peruenerint, vix omnino dimoueri possint: quid afferri potest, quin virtus, quæ & naturaliter nobis a summo illo parente & effectore insita est, ipsiusque ope & adiumento nititur, si nobis nonnihil laborantibus per habitum in animâ radices egerit, multo minùs immutari queat?

Cap. xx. Vnde etiam mihi quidam ipsius cultor rem huiusmodi narrauit: Cum, inquit, firmissimum diuinæ contemplationis habitum mihi comparassem, ipsiusque meditatione anima mea tincta esset, huius rei periculum *Virtutis habitum praeditus sponte in opus fertur.* aliquando facere cupiens, mentem meam ita continui, vt eam pro suo more meditationi sese adiũgere minime sinerem. Quod quidem id eam perægre ac permoleste ferre intellexi, atque ad eam effrænatâ quadam cupiditate properare, nec ad contrariam vllam cogitationẽ vllo modo inflecti posse. At cum habenas ipsi nonnihil permisissem, statim ad studium suum & operam celerrimo cursu ferebatur: extabatque id quod ait Propheta, Quemadmodum desiderat *Psal. 41.* ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Ex his igitur omnibus demonstratum est, in nobis hoc situm esse, vt virtutem adipiscamur; idque nostri arbitrij ac potestatis esse, eamne amplecti, an contra peccatum ipsi anteferre velimus. *In nobis virtutem adipisci situm est, accedente tamen Dei gratiâ.* Et quidem ij qui vitio in seruitutem se addixerunt, ægre ab eo abstrahi possunt, quemadmodum à me superiùs dictum est.

Tu verò, qui per viscera misericordiæ Dei nostri eo liberatus es, ac per Spiritus diuini gratiam Christum induisti, fac te totum ad Dominum transferas, nec vitiosis affectionibus ianuam vllo modo aperias, verum animam tuam suaui virtutum odore ac splendore coornatam, sanctæ Trinitatis templum reddas, atq; in ipsius contemplatione omnes mentis tuę facultates occupes. Nam cum is qui cum terreno rege degit atque colloquitur, beatus ab omnibus prædicetur; non est dubium, quin is, cui diuino beneficio contigit, vt mente cum Deo colloquatur, consuetudinemque cum eo habeat, omni beatitudine cumuletur. Quæ cum ita sint, eum semper ob oculos tibi propone, atque cum ipso colloquere. Quanam autem ratione cum Deo colloqueris? *Quâ ratione quispiam cum Deo colloquatur.* Nimirum per orationem & obsecrationem ad Deum appropinquans. Nam qui ardentissimo desiderio ac purgato pectore orat, atque ab omnibus rebus ex materiâ concretis & terrenis abductâ mente, tamquam coram Deo astat, ac cum metu & tremore preces ad eum adhibet, hic nimirum cum eo consuetudinem habet, facieque ad faciem cum ęo colloquitur.

Siquidem bonus noster Deus ac Dominus vbique adest, eos qui sincero ac puro animo ipsum precantur, exaudiens, quemadmodum ait Propheta; Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. *Psal. 33.* Quo fit, vt patres, hominis cum Deo coniunctionem, orationem esse definiant, eamque Angelorum opus, ac futuræ lætitiæ præludium appellent. Siquidem in hoc potius quam in vllis aliis rebus situm esse cælorum regnum censent, vt quis ad sanctam Trinitatem appropinquet, eamque contempletur. *Oratio futuræ beatitudinis præludium.* Quam quidem ad rem cum precandi assiduitas mentem velut manu ducat, non abs re beatitudinis illius præludiũ ac velut effigies quædam appellata est.

Verum

Verùm non omnis oratio eiuſmodi eſt: ſed ea demum hoc nomine nuncupanda eſt, quæ Deum, qui orationis materiam ſuppeditat, magiſtrum habet, quæque ſupra terrena omnia aſſurgit, atque cum Domino Christo ſine vllâ intermediâ re verſatur.

Hanc velim tibi acquiras, atque in eâ prouehi contendas. Etenim ipſa hanc vim habet, vt te à terra in cælos ſubuehere poſſit. Ceterùm non temere, ac ſine vllâ præparatione in ipsâ progreſſus facies: verùm ita demum, ſi animam tuam ab omnibus vitioſis affectionibus prius repurgâris, eamque ab omni improbâ cogitatione deterſam, puri cuiuſdam ac recens abſterſi ſpeculi inſtar effeceris, & ab omni iniuriarum recordatione atque irâ (quæ maiori quàm reliqua omnia impedimento eſt quò minus preces noſtræ ad Deum ſublimes ferantur) teipſum procul remoueris, cunctiſque qui te læſerint, offenſionem ex animo remiſeris, atque per eleëmoſynas & pauperum miſerationes, orationi velut pennas quaſdam additas, eam Deo cum calentibus lacrymis obtuleris. Ad hunc quippe modũ orans, iiſdem verbis vti poteris, quibus beatus ille Dauid, qui rex erat, ac ſexcentis curis diſtrahebatur, nihiloq; ſeciùs tamen animam ſuã à vitioſis affectionibus perpurgauerat, ad Deum vtebatur, dicens: Iniquitatẽ odio habui, & abominatus ſum: legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi tibi, ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua: & dilexit ea vehementer. Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Psal. 118.

Sic videlicet clamante te, Deus exaudiet, & adhuc loquente te dicet, Ecce adſum. Quocircà, ſi huiuſmodi orationem adeptus fueris, beatus eris. Neque enim fieri poteſt, quin is qui cum huiuſmodi animi alacritate Deum orat atque obſecrat, quotidie nouos in virtute progreſſus faciat, atq; omnes hoſtis laqueos ſuperet. Nam qui mentem ſuam, vt cuiuſdam viri ſancti verbis vtar, excalefecit, animamque ſuam erexit, atq; in cælum ſe tranſtulit, ſicq; Dominum ſuum inuocat, ſceleraq; ſua in memoriam reuocat, ac de eorum remiſſione cum Deo colloquitur, calentiſſimisque lacrymis eum obſecrat, vt pro ſuâ benignitate propitium ac facilem ſe ipſi præbeat, ex huiuſmodi ſermonum & cogitationum vſu & conſuetudine hoc conſequitur, vt omnem huiuſce vitæ curam deponat, atque humanis affectionibus ſuperior exiſtat, dignusque habeatur, qui Dei congerro appelletur. Quo quid beatius aut ſublimius contingere poſſit? Vtinam itaque Dei beneficio beatitudinis huiuſce compos fias. Isa. 58.

Ecce enim mandatorum Domini viã tibi demonſtraui, nec quidquã ſubtraxi, quominùs omne Dei conſilium tibi annuntiarem. Ac iam quidẽ ego miniſterium meũ abſolui. Supereſt, vt ſuccinctis lumbis mẽtis tuæ, inſtar Sancti illius qui te vocauit, ipſe quoq; in omni vitæ tuæ ratione ſanctũ te præbeas. Sancti enim eſtote, quoniam ego ſanctus ſum, dicit Dominus. Atque etiam apoſtolorum princeps ad hunc modum loquitur: Si Patrem inuocatis eũ, qui ſine perſonarum acceptione ſecundùm cuiuſque opus iudicat, in timore incolatus veſtri tempore conuerſamini, ſcientes quoniam non corruptibilibus auro & argento liberati eſtis de vanâ veſtrâ conuerſatione paternarum traditionum, ſed pretioſo ſanguine quaſi agni incontaminati & immaculati Ieſu Christi. Act. 20. Leuit. 19. 1. Pet. 1.

Hæc igitur omnia in mente condita ſine vllâ intermiſſione recordare, Dei metũ & horrendum ipſius tribunal, & ſplendorem eum quem iuſti in futuro æuo accepturi ſunt, ac contrà peccatorum in teterrimis tenebris mœrorem; præſentium item rerum imbecillitatem & vanitatem, ac futurorum æternitatem ſemper ob oculos habens: illudque præterea, quòd omnis caro fœni inſtar eſt, & omnis gloria eius tamquam flos fœni. Exſiccatũ eſt fœnum, & flos eius decidit. Verbum autem Domini manet in æternum. Hæc ſemper meditare: & pax Dei tecum ſit, quæ te illuminet, & ſapientiã inſtruat, & ad ſalutis viam ducat, improbamque voluntatem procul à tuâ mente depellat, atque animam tuam crucis ſigno imprimat, ne vllum peruerſi ſpiritus ſcandalũ ad te propiùs accedat, verùm diuino beneficio in omni virtutum perfectione futurũ illud ac finis & ſucceſſionis expers regnum adipiſcaris, ac beatæ & vitæ initium afferentis Trinitatis, quæ in Patre & Filio & Spiritu ſancto glorificatur, lumine colluſtreris. Isa. 40. 1. Tim. 4. Philip. 4.

CAP. XXI.

Cùm huiuſmodi doctrinis ad mores informandos accommodatis, præſtantiſſimus ſenex regis filium inſtruxiſſet, ad ſuum hoſpitium ſe contulit. At adoleſcentis miniſtri & præceptores frequentem ipſius in palatium ingreſſum perſpicientes, admiratione afficiebantur. Vnus autem ex iis qui priorem inter eos locum obtinebat, & quem rex velut fideliſſimum ac ſui ſtudioſiſſimum filij ſui palatio præfecerat, Zardan nomine, regis filium his verbis allocutus eſt: Non te fugit, here, quanto patris tui metu afficiar, quaque erga eum fide ſim; eoque etiam nomine me tamquam fideliſſimũ famulum tibi adminiſtrum eſſe iuſſit. Nunc

Zardan monet Ioſaphat de Barlaam extero homine ablegando.

b

Nunc autem exterum hunc virum crebrò tecum colloqui videns, illud vereor, ne Christianæ religionis, quam pater tuus ingenti odio insectatur, cultor sit; sicque ego capitali sententiæ obnoxius reperiar. Proinde vel de eo patrem certiorem fac, vel posthac cum eo colloqui desine: vel certe, ne in reprehensionem incurram, à facie tuâ me ablega, atque alium, qui mihi subrogetur, à patre tuo postula.

Regis autem filius ad eum dixit: Hoc primum, ô Zardan, faciamus. Velo quodam obductus sta, ipsiusque ad me sermones audi: atque ita, quidnam tibi faciendum sit, exponam.

Zardane audiente exponitur summa doctrina Christiana.

Cùm igitur Barlaam ad ipsum accessurus esset, Zardane intra velum introducto, ad senem ait: Diuinam tuam doctrinam mihi summatim repete, quò firmiùs pectori meo insereatur. Excepto igitur sermone, Barlaam longam de Deo, atque erga eum pietate orationem habuit, quodq; eum solum ex toto corde, & ex tota animâ, & ex totâ mente amare, ipsiusq; mandata cum timore ac desiderio obseruare oporteret: *Matth. 22.* quodque ipse esset, qui omnia, tam quæ in cernendi sensum cadunt, quam quæ ab oculorum sensu remota sunt, condidisset. Ac deinde primi hominis effictionem, mandatumque ipsi datum, latamque in eum, ob violatum edictum, à creatore sententiam commemorauit. Deinceps bona ea recensuit, quibus nos reiecto ipsius mandato nosmet exclusimus. Mox earum molestiarum mentionem fecit, quæ postquam ab illis bonis excidimus, misere nos inuaserunt. Tum autem ea, quæ ad benignitatem & amorem erga hominum genus pertinebant, subiunxit, nempe quonam modo summus ille opifex salutis nostræ curam gerens, magistros ac prophetas Vnigeniti incarnationem prædicantes miserit. Deinde etiam ipsius descensum, incarnationem, beneficia, miracula, tolerataque pro nobis ingratitudinis vitio laborantibus supplicia, crucem, lanceam, voluntariam mortem, ac denique nostram in integrum restitutionem & reuocationem, atque ad primum bonum reditum: ac posteà cælorum regnum, quod homines eo dignos manet, reconditum improbis cruciatum ignem numquam extinguendum, perpetuas tenebras, immortalem vermem, ceterasque omnes pœnas, quas ij qui peccati seruitute se constrinxerunt, sibiipsis aggesserunt. Hæc cùm oratione prosecutus esset, ac sub finem in doctrinam ad mores accommodatam delapsus fuisset, multaque de vitæ puritate verba fecisset, præsentiumque rerum vanitatem damnasset, eorumq; qui his totos se addicunt, miseriâ coarguisset, orationem tandē precatione conclusit, à Deo nimirum ipsi firmam & constantem orthodoxæ fidei confessionem, vitamq; ab omni reprehensionis notâ immunem, ac purissimam muneris sui administrationem optans. Ac posteà precationi fine imposito, ad hospitium suum rursus se recepit.

Explorat Iosaphat mentem Zardani.

Regis autem filius accito Zardane, quid animi haberet, periclitans, dixit: Audisti, quæ mihi fabulator iste dixerit, me videlicet inani suo verborum lenocinio in fraudem inducere studens, ac iucundâ hac oblectatione & amœnitate priuare, atque ad peregrinum Dei cultum traducere? Zardan autem, Quidnam, inquit, tibi visum est, ô rex, famulum tuum tentare? Perspectum enim habeo, viri sermones pectus tuum altissimè penetrasse. Nam nisi ita esset, non tam libenter ac perpetuò cum eo sermones misceres. Et quidem nos istiusmodi prædicationem haudquaquam ignoramus. Verum ex quo tempore pater tuus atrocissimam aduersus Christianos persecutionem excitauit, illi hinc expulsi sunt, atque ipsorum prædicatio conticuit. Quòd si tibi dogma hoc arridet, ipsiusque duritiem & laborem subire potes, faustum sanè ac felix sit id quod animo tuo insedit. Ego autem quid tandem faciam, qui huiusmodi duritiem ne aduersis quidem oculis intueri possum, ac regis metu animum doloribus atq; acerbitatibus distractum habeo? Quanam apud eum excusatione vtar, qui ipsius imperia neglexi, atque huic viro ad te aditū permisi?

Dixit autem ad eum regis filius: Equidem nihil aliud, quod ingentis tuæ erga me beneuolentiæ satis præmij afferret, agnoscens, hoc vnum beneficio tuo maius reperi, nimirum vt tibi bonum illud, quod naturam superat, perspicuum reddere studerem, hoc est, vt quem ad finem procreatus sis, intelligeres, ac creatorem agnosceres, relictisque tenebris ad lucem accurreres. Atque in hac spe eram, fore, vt simul atq; de eâ aliquid audisses, ardentissimâ quadam cupiditate illam sequereris. Verum spe meâ, vt video, falsus sum, vt qui ad ea quæ dicta sunt, tepidè affectum te conspiciam. Regi autem ac patri meo si hæc indicaueris, nihil aliud hinc consequêris, quàm vt ipsius animum curis ac mœroribus conficias. Verùm si candido ac sincero in eum animo es, caue ne ipse antequam commoda occasio se obtulerit, quidquam huiusmodi ex te rescíscat. Hac oratione ad eum habitâ, tamquam [12] in aquam seminare videbatur. Neque enim sapientiæ ad stolidum

dum animum aditus vmquam patebit.

Postridie autem Barlaam ad eum accedens, de discessu suo sermonem ingerebat. Ille autem ab eo diuelli minime sustinens, animo excruciabatur, lacrymisque totus perfundebatur. Senex verò cum longum ad eum sermonem habuisset, eumque vt firmissimus in bono perstaret, obtestatus esset, verbisque ad cohortandum accommodatis ipsius pectus confirmasset, precibus ab eo contendebat, vt læto atque hilari animo discedendi potestatem sibi faceret. Illud etiam adiungebat, eam breui inter se coniunctionem mutuam fore, quæ dissidij omnis expers esset. At regis filius, cum nec diutius seni negotium facessere, nec eum expedito itinere prohibere posset, ac præterea metuens ne Zardan ille regem de eo certiorem faceret, ac supplicijs eum afficeret, his ad eum verbis vsus est: Quandoquidem ita tibi hoc animo insidet, spiritualis pater ac præceptorum optime, mihique omnis boni auctor, vt me in mundi vanitate versantem deseras, atque ad spiritualis quietis locum proficiscaris, non vltrà te retinere atque impedimento tibi esse audeo. Abi igitur Dei pace septus, ac meæ miseriæ in præclaris tuis ad Dominum precibus memoriam ne intermittas, quò tandem ad te peruenire, ac faciem tuam perspicere queam.

Vnam autem rem à te postulo, nimirum vt, quoniam pro tuis religiosæ vitæ sodalibus nihil accipere voluisti, saltem pro te exiguum aliquid pecuniæ in victum ac [illegible] in indumentum accipias. Ille au[illegible]ad eum respondit: Cùm pro fratribus meis nihil à te acceperim (neque enim aliquid ex huius mundi rebus, à quibus vltro sese remouerunt, accipere opus habent) quonam tandem pacto mihi id acquiram, quod ipsis interdixi? Nam si pecuniarum possessio bona esset, illis certe ante me eas impertiissem. Quoniam autem exitiosam earum possessionem esse scio, nec illos, nec me item huiusmodi laqueis implicabo.

Cum igitur ne hoc quoq; ipsi persuadere potuisset, ad alteram petitionem rursum se conuertit, supplexque ab eo petiit, ne preces suas omnino negligeret, nec se omni mœstitiæ genere profligaret, verùm vt detritũ illud & asperum ac vetustate confectum pallium tũ ad religiosæ magistri sui vitæ refricandã memoriam, tũ ad præsidium aduersus omnes satanæ afflatus sibi relinqueret, atq; ipse pro eo aliud acciperet: quò scilicet, inquit, id quod a me datum fuerit, perspiciens, humilitatis meæ memoriam retineas.

Ait autem senex: Vetus meum ac detritum pallium tibi dono dare, aliudque nouum indumentum accipere, mihi non licet, ne exigui mei laboris mercedem hic recepisse diuina sententia pronuntiet. Ceterùm, ne tuam animi alacritatem retundam, vetusta, nec à meis quidquam diuersa, ea indumenta sint, quæ mihi abs te porrigentur. Regis itaque filius, cùm asperos quosdam ac vetustos pannos quæsiuisset, eosque seni dedisset, ipsius veste inuicem acceptâ, magnam inde lætitiam concepit, quauis purpurâ ac regio ornamento, citra omnem comparationem præstantiorem eam existimans. *Iosaph at quauis purpurâ meliorem æstimat vestim Barlaam.*

Diuinissimus autem Barlaam iam iamque discedere cupiens, ea quæ ad discessum pertinebant, loquebatur, postremamque hanc ipsi doctrinam adhibuit. Charissime frater, inquit, ac suauissime fili, quem ego per Euangelium genui, scis cui Regi nomen dedisti, & cum quo pacta iniuisti. *Postrema Barlaami ad regis filium oratio.* Quare firma ea serues necesse est, atque omnia militiæ munia, quæ in huiusmodi pactorum chartâ, præsente ac restante, atque etiam pacta ipsa litteris mandante vniuerso cælesti exercitu, promisisti, alacri animo exequaris. 1. Cor 4. Quæ quidem si præstiteris, beatus eris. Quocircà tibi prouidendum est, ne quid præsentium rerum Deo, ipsiusque bonis anteponas. Quid enim rerum præsentium tantum terroris afferre potest, quantum ignis æterni cruciatus, qui ita ardet, vt interim lucis omnis expers sit, nec vmquam exurẽdi finem faciat? Ac rursum, quodnam est huius mundi bonum, quod tantâ animum voluptate perfundat, vt Deus se ipsum ijs, à quibus diligitur, donans: cuius & pulchritudo sermone omni præstantior est, & potentia inuicta, & gloria sempiterna, & cuius bona ea, quæ ipsius amicos manent, omnia quæ oculis cernuntur, incomparabiliter antecellunt: quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt? *Nullum bonum cum Deo conferendum.* 1 Cor. 2 Quorum vtinam tibi, robustissimâ Dei manu septo ac munito heredem esse contingat.

Regis autem filius lacrymis perfusus, angebatur, ac summâ molestiâ afficiebatur: vt qui ab amantissimo patre ac præstantissimo magistro relinqui minimè sustineret. Et quisnam, inquiebat, ô pater, tuas partes explebit? aut quem tandem huiusmodi pastorem ac ducem consequi potero? & quonam solatio desiderium tui leniam? Ecce enim me improbum ac rebellem seruum ad Deum adduxisti, atque in filij & heredis classe collocasti: ac me perditum, atq; omnibus bestiis in prędã expositum, exquisisti,

& cum iis Dei ouibus, quæ minimè aberrauerant, copulasti, atque compendiariam veritatis viam mihi demōstrasti, meque de tenebris & vmbrâ mortis eduxisti, ac pedes meos è lubricâ & exitiosâ, ac peruersa & curuâ viâ extraxisti. Magna & admiranda mihi a te bona orta sunt, atque eiusmodi, vt singularem eorum magnitudinem nulla oratio consequi possit. Magnorum igitur ipse quoque pro me exiguo homunculo ipsius beneficiorum vtinam sis particeps! atque id quod meæ gratiarum actioni deest, expleat Dominus, qui solus beneficiorum relatione, eos qui ipsius amore prædi- ti sunt, superat. (Lucæ 15. Psal. 85. Luc. 1.)

Barlaam autem, ipsius lamentationes amputans, surrexit, atque ad orandum se comparauit, manibusque in cælum sublatis, his verbis vsus est: Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui ea quæ prius tenebris obducta erant, luce perfudisti, atque res omnes conditas, tam quæ aspectu sentiuntur quàm quæ ab oculorum sensu remotæ sunt, ex nihilo produxisti, qui figmentum tuum conuertisti, nec nos post insipientiam nostram abire permisisti: gratias tibi agimus, ac tuæ potentiæ & sapientiæ, hoc est Domino nostro Iesu Christo, per quem etiam sæcula fecisti, nosque prolapsos & iacentes excitasti, & delinquentibus peccata remisisti, errore vagantes reduxisti, captiuos redemisti, morte extinctos per Filij tui ac Domini nostri pretiosum sanguinem ad vitam reuocasti. (Oratio Barlaami pro Iosaphat. — Hebr. 1.)

Te igitur inuoco, atque vnigenitum Filium tuum, & sanctissimum tuum Spiritum. Respice in ratione præditam hanc ouem, quæ per me indignum hominem ad altare tuum accedit: atque ipsius animam per virtutem ac gratiam tuam sanctifica. Visita vineam hanc, quæ per Spiritum sanctum tuum plantata est: atque hoc ei da, vt iustitiæ fructum ferat: corrobora eum, pactum tuum in ipso confirmans; ac per boni tui Spiritus sapientiam eum à diaboli fraude atque imposturâ eripe. Doce eum facere voluntatem tuam, & auxilium tuum ab eo ne auferas. Atque & ipsi & mihi seruo inutili, bonorum tuorum quæ finem nesciunt, hereditatem consequi beneficio tuo contingat. Quoniam benedictus es & gloriosus in sæcula, Amen. (Psal. 142. — Ibidem. — Psal. 50. — Daniel. 3.)

Absolutâ autem oratione conuersus, ipsum iam cælestis Patris filium exosculatus est, pacemque ipsi ac sempiternam salutem precatus, ex aulâ excessit, lætusq; abiit, gratias Deo agens, cuius fauore iter ipsi ex animi sententiâ successerat.

CAP. XXII

Iosaphat autem, posteaquam exiit Barlaam, precibus sese dedit, calentissimisque lacrymis profusis ad hunc modum locutus est: Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. Quoniam tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor. Respice in me, & miserere mei, qui omnes vis saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Serua me, quæso, indignum licet homunculum, atque corrobora, vt in sanctorum mādatorum tuorum viâ ambulem. Quoniam ego imbecillis ac miser sum, nec iis viribus, vt boni quidquam facere possim. Tu verò salutem mihi afferre potes, qui omnia, tam quæ oculis cernuntur quàm quæ cerni nequeunt, contines atque conseruas. Ne me post improbas carnis meæ voluntates abire sine: verùm doce me facere voluntatem tuam, atque in sempiternam ac beatam vitam me conserua. O Pater, & Fili, & diuine Spiritus, consubstantialis, ac diuisionis expers Diuinitas, te inuoco, te gloriâ afficio. Te enim laudat quidquid creatum est: ac te gloriâ afficiunt intellectuales ac corpore vacantes virtutes in sæcula, Amen. (Post Barlaami discessum Iosaphat orationi se dat. — Psal. 69. — Psal. 9. — Psal. 85. — 1. Tim. 2. — Psal. 141.)

Deinceps igitur quàm diligentissimè seipsum conseruabat, atque ita comparabat, vt & animæ & corporis puritatem acquireret, atque in continentiâ, & orationibus, obsecrationibusque, per totum noctis curriculum sese prorogantibus, vitam duceret. Nam cùm plerumque diurno tempore, tum ob eorum qui cum ipso versabantur, contubernium, tum etiam interdum ob regis ad eum accessum, aut quòd ipse ab eo acciretur, sese interrumpi videret, nox ipsi, quod diei deerat, supplebat: vt qui in precibus & lacrymis ad diluculum vsque staret, ac Dei opem imploraret. Vnde etiam prophetica illa vox in ipso implebatur: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. (Psal. 133.)

Zardan autem ille, cùm huiusmodi ipsius vitæ rationem intellexisset, summaque inde mœstitiâ afficeretur, grauibusque animi curis vexaretur, nec quid faceret, haberet, ad extremum mœrore oppressus, simulato morbo in suas ædes concessit. Quod vt rex comperit, alium quemdam ex his, quos fidissimos habebat, misit, qui ipsius loco filio ministraret. Ipse autem valetudinis Zardanis curam gerens, celeberrimum ad eum medicum mittit, cumque, vt summam ad ipsius curationem sollicitudinem adhibeat, rogat. (Zardan discedit ab Iosaphat. — Simulat morbum.)

Medicus igitur, quoniam eum regi gratum & acceptum esse perspiciebat, sedulò eum inuisebat. Cumq; ipsius statum accuratè considerasset, regi confestim indicauit, se

se nihil, quod morbum ipsi accerleret, in eo reperire potuisse: ac proinde ita existimare, eum aliquo animi mœrore affectum, in morbum incidisse. Rex autem his verbis auditis, hoc arbitratus est eum à filio asperius acceptum fuisse, atque hac de caussâ concepto mœrore recessisse. Quidnam autem id esset deinceps scire cupiens, Zardani se eum, vt oborti morbi caussam intelligeret, crastino die inuisurum significauit.

Zardan autem huius promissi certior factus, statim vt diluxit, indumentis acceptis ad regem proficiscitur, eumque simul atque ingressus est, humi prostratus adorauit. Rex autem, Quid, inquit, tibi vim attulit, vt ad me accederes? Nam ipse ad te proficisci, meumque erga te amorem omnibus declarare in animo habebam. Ille autem respondit: Morbus meus, o rex, non ex eorum numero est, quibus homines laborare solent, verùm ex animi mœstitiâ & anxietate cordi in dolorē prolapso corpus quoque condoluit. Amentiæ porrò mihi ducendum esset, si cùm ita me haberem, non vt seruum decet, ad te accederem; verum vt regia tua maiestas ad me famulum veniens sese fatigaret, expectatem. Percontante autem rege, quidnam eum in hūc mœrorem coniecisset, respondens Zardan, Magnum, inquit, periculum mihi impendet, magnisq; suppliciis ac multis mortis generibus dignum me agnosco, quoniam præceptis tuis negligenter obse[illegible]o urgentem tibi iam iamque mœro[illegible] certum.

Rursum autem ex eo quærente rege quam huiusmodi negligentia esset, in [illegible] incidisset, quodque periculum illud in quo versatur: In custodiâ domini mei [illegible], inquit, negligentem me præbui. Improbus enim quidam ac præstigiator ingressus, de Christianæ religionis doctrinâ ad eum verba fecit. Posteaque regi, quos ad ipsius filium senex sermones habuisset, sigillatim exposuit, quantamque ille ex ipsis voluptatem cepisset, quodq; prorsus Christo se addixisset. quin etiam senis nomen ipsi indicauit, Barlaam ipsum nuncupari [illegible]. Nam etiam antea rex de Barlaam, ac [illegible] summâ religiosæ ipsius vitæ asperitate, multa auditione acceperat. Vt autem hæc ad [illegible] aures peruenerunt, tantus ei mœror [illegible] ortus est, vt totus concuteretur, ira[illegible] æstuaret, atque hoc nuntio penè exanimaretur. Ac statim Arachen quemdam, qui etiam secundum ab eo dignitatis gradum obtinebat, primusque in omnibus [illegible] erat, ac præterea Astrologiæ scientiam tenebat, ad se acciuit, eique magno cum mœrore atque animi consternatione quod acciderat narrauit. Ille autem ipsius perturbatione animique confusione conspectâ; Mœsto, inquit, ó rex, ac perturbato animo esse desine: neque enim me ipsum de sententiâ deducturū diffido: quin potiùs illud certissimum habeo, breui fore, vt ille impostoris illius doctrinam abiuret, tuæque voluntati morem gerat.

Cum igitur his verbis Araches regem ad animi hilaritatem conuertisset, ad huiusmodi negotij considerationem animum adiecit. Ac primum, ó rex, inquit, hoc agamus: demus operam, vt pestiferum illum Barlaam arripiamus. Quod si consequamur, à scopo, mihi crede, non aberrabimus, nec spe nostrâ fallemur. Nam ille ipse, aut verbis ad persuadendum accommodatis, aut variis tormentorum instrumentis impulsus, inuitus etiam ac repugnans, falsa & erroris plena verba sua esse confitebitur, atque dominum meum filium tuum de sententiâ dimouebit, adducetque vt patris dogmatibus hæreat: sin autem illum arripere nequeamus, alium ego senem eremitam noui, Nachor nomine, qui Barlaamo ita prorsus similis est, vt vix ab illo internosci possit. Hic porro eamdem nobiscum doctrinam profitetur, cumque in Mathematicis magistrum habui. Ad hunc igitur ego noctu me conferam, eique omnia sigillatim exponā, ac deinde rumore hoc sparso, Barlaamum scilicet comprehensum esse, ipsum exhibebimus. Qui etiam ipse Barlaami sibi nomē attribuens, se Christianorum sacra colere simulabit, eaq; intueri ac defendere præ se feret. Ac postea longâ disputatione habitâ, tandem tractus manus dabit. Quod cum filius tuus perspexerit, hoc est, Barlaamum victum esse, ac doctrinam nostram palmam tulisse, non est dubium quin ad victorum partes sese adiuncturus sit. Quam etiam ad rem illud magni momenti est, quod ille maiestatem tuam veretur, tibique obsequi magnopere studet. Adde quod ille etiam qui Barlaami personam geret, resipiscet, seque in errore versatum esse affirmabit.

Arachis consilium vt Barlaam quæratur.

Hoc sermone rex delectatus est, hominisque consilium optimum esse iudicauit, inani videlicet spe nixus. Quocircà cum Barlaamum nuper recessisse comperisset, eum comprehendere festinabat. Itaque militibus ac centurionibus missis, varios itinerum exitus occupauit, ea autē via, quam ex omnibus suspectiorem habebat, ipse cōscensis equis, cū omni celeritate persequebatur, atque omni ratione assequi cogitabat. Ceterum cum sex totos dies inani labore

 bore

bore sese fatigasset, ipse quidem in regio quodam palatio, quod ruri situm erat, remanet. Arachen autem cum equitibus haud paucis ad ipsam vsque Sennaaritidem solitudinem conquirendi Barlaami caussâ misit. Qui cùm ad eum locum peruenisset, omnium incolarum animos perturbauit: atque cum illi virum eum à se visum esse negassent, in solitudinem, vt pios viros venaretur, sese contulit. Cumque solitudinem illam magnâ ex parte peragrasset, ac montes cinxisset, vallesque quasdam minime tritas, & accessu difficiles, cum eâ hominum manu quam secum habebat, pedibus permeasset, ad tumulum quemdam profectus, in eius fastigio eremitarum turmam inambulantem cernit: nullaque interpositâ morâ, eos ad se adduci iubet. Milites itaque celerrimo cursu, atque alij alios antevertere contendentes, tumulum petunt. Eoque cum peruenissent, circumdederunt eos tamquam canes multi, aut tamquam pestiferæ quædam & immanes belluæ: atque ipsos tum oris specie, tum habitu venerandos, solitariæque exercitationis notas in vultu ferentes, comprehendunt, raptatosque Arachi exhibent, sic animo comparatos, vt nec vllo modo perturbarentur, nec ignauum aliquid ac triste vel præ se ferrent, vel loquerentur. Qui autem ipsos omnes tamquam antistes præibat, ex cilicio contextam peram, quorumdá sanctorum patrum, qui ex hac vitâ discesserant, reliquiis confertam gestabat.

Psal 21.

Antistes peram secum deferebat, plenam reliquiis sanctorum Patrum.

Conspectis autem ipsis Araches, vt Barlaamum minime vidit, (nam eum norat) mœrore conturbatus est, atque ad eos dixit: Vbinam est impostor ille, qui regis filium in errorem induxit? Is autem qui peram gestabat, respondit: Non est ille inter nos, absit (siquidem Christi gratiâ pulsus, à nobis fugit:) verùm apud vos domicilium habet. Eum ergo, inquit dux, nosti? Certe, inquit eremita, eum qui impostor dicitur, noui, hoc est diabolum: qui in medio vestri habitat, atque à vobis adoratur & colitur. Hic dux: De Barlaam ego quæro, deque eo percontabar vbi nam esset. Monachus autem: Cur igitur, inquit, præposterè locutus es, de eo qui regis filio imposturam fecit, me interrogans? Nam si Barlaamum quærebas, omnino ita loqui oportebat, Vbinam ille est, qui regis filium ab errore in viam reduxit, ac salute donauit? Nam ille frater noster est, ac religiosæ exercitationis socius. Multi autem iam dies sunt, cùm eum non vidimus. Tum Araches; Domum illius, inquit, mihi demonstra. Respondit monachus: Si ipsi vos videre cordi esset, obuiàm vobis ipsemet prodiisset: nobis autem ipsius domum indicare minime licet.

Quà de caussâ indignatione percitus dux, atque irato ac furioso vultu eum intuens, ad eum dixit: Nouis & inusitatis vos mortis generibus nunc mactabo, nisi statim Barlaamum mihi exhibueritis. Et quid, inquit monachus, in nobis perspicis, cuius studio & amore ab hac vita ægre diuellamur, mortemque à te nobis inuehendam pertimescamus? Quin potiùs gratiam tibi habituri sumus, quod virtutis studio hærentes è vitâ eduxeris. Neque enim incerta exitus alea paruum nobis metum inijcit, quòd scilicet, quo statu nos arreptura mors sit, minime compertum habeamus: ne forte aut voluntatis lubricum, aut quidam diaboli impetus instituti nostri constantiam inflectat, aliterque nobis, quàm vt pactis cum Deo à nobis initis consentaneum est, aut sentire aut facere persuadeat. Quocircà cùm ea, quæ vobisipsis pollicebamini, consequi iam omnino desperetis, sine vllâ cunctatione, quod lubet, facite. Neque enim pij fratris nostri domicilium, quamuis nobis cognitum, ostendemus, nec alia vlla vobis ignota monasteria prodemus, vt videlicet hac ratione mortem turpiter effugiamus: quin potiùs præclarè mortem oppetemus, vt priùs virtutis sudores, sic nunc fortitudinis animi cruorem Deo offerentes.

Monachorum constantia.

Hanc eorum sermonis libertatem sceleratus ille minimè ferens, verum ex huiusmodi animi magnitudine grauissimâ iracundiâ commotus, multis eos verberibus ac tormentis affecit. Quæ tamen illi sic pertulerunt, vt eorum animi robur ac fortitudo ipsi quoque tyranno admirationem moueret. Cum autem multis illatis supplicis eos tamen flectere non potuisset, nec quisquam inter eos inuentus esset, qui Barlaamum ipsi ostendere sustineret, arreptos eos ad regem duci, atque inter eumdum percuti contumeliisque affici iubet, reliquiarum etiam peram interim gestantes.

Flagris cæduntur monachi.

Interiectis itaque haud paucis diebus, ad regem ipsos adduxit, deque eorum statu eum certiorem fecit, ac deinde ipsi acerbissimâ iracundiâ inflammato eos sistit. Quibus perspectis, ipse indignatione æstuans, furentis hominis speciem præbebat. Cumque ipsos crudelissime cædi iussisset, postquam plagis atrocem in modum concisos vidit, vix tandem ex ingenti furore emergens, carnificibus verberandi finem facere imperauit, atque ad eos ait: Quanam de caussâ hæc mortuorum ossa gestatis?

CAP. XXIII. Monachi sistuntur regi.

gestans. Si eorum, ad quos pertinent, desiderio hæc fertis, hac ipsâ horâ vos etiam cum illis collocabo, vt votorum vestrorum compotes effecti, gratiam mihi habeatis. Diuinæ autem illius cohortis dux atq; antistes regias minas pro nihilo ducens, perinde ac si nihil ipsi aduersi contigisset, liberâ voce ac splendido vultu, gratiamque in ipsius animâ insidentem significante, ad hunc modum respondit: Hæc pura & sancta ossa idcircò circumferimus, vt admirabilium virorum, quorum ipsa sunt, desiderium vtcumque leniamus, eorumque religiosam exercitationem, Deoque charam vitam nobis in memoriam reuocemus, atq; ad eiusdem vitę studium nosipsos excitemus: ac requiem eam, & delicias eas, in quibus nunc versantur, ob oculos nobis proponentes, ipsos quidem beatos prædicamus, nos autem ad sequenda eorum vestigia nosipsos mutuò acuimus. Quinetiam mortis memoriam, quæ permagnam vtilitatem affert, atq; ad religiosæ vitæ certamina promptos nos ac velut pennatos reddit, nobis hinc comparamus; ac prætereà ex eorum contactu sanctitatem haurimus.

Rursum igitur rex, Si, inquit, mortis recordatio vestra sententiâ vtilitatem parit, quidnam caussæ est, cur non in corporum potius vestrorũ ossibus, quæ vestra sunt, ac propediem interibunt, quàm in his alienis atq; corruptis hanc memoriam vsurpatis?

Respondit monachus: Cùm quinque caussas attulerim, quamobrem reliquias [illegible] feramus, tu ad vnam dumtaxat respondens, cauillis in nos vteris. Verùm ex[illegible] mihi crede, eorũ qui iam decessere, ossa mortis memoriam repræsentant, [illegible] eorũ qui huius vitæ vsurâ fruuntur. Ceterum quoniam tu de his ita statuis, atq; [illegible], quæ in carne tuâ sunt, mortem tibi obiiciunt, qui fit, vt ipse iam iamq; [illegible] mortis memor, tuis rebus rectè nõ [illegible], verùm animam tuam omni flagitiorũ generi addictã habeas, Dei aut cultores ac pietatis studiosos, qui te nihil læserũt, [illegible] rerum tecũ commune habere cupere cõtendunt, immanem [illegible] in modum de medio tollas?

[illegible] tem ait: Vos vt pestiferos homines seductores suppliciis afficio: quo[illegible] nes in fraudem impellitis, atque à [illegible] unditatibus auocatis, ac pro dulci [illegible] uauissima cupiditate huc eos adigi[illegible] vt duram & sordidam atque ærumnosam [illegible] rationem amplexentur, deo[illegible] honore [illegible] Iesu tribuendum esse [illegible]. Quocirca, ne populus in impostu[illegible] ram sequens, desertam terram relinquat, atque à patriis diis deficiens, alienum adoret, suppliciis vos ac morte mulctare dignum esse iudicaui. Monachus autem inquit: Si omnes bonorum huiusce vitæ participes esse cupis, cur nõ omnibus ex æquo delicias & opes tuas impertis? Verùm alij quidem quamplurimi paupertate conflictantur, tu vero ipsorum facultates per vim ereptas tuis adiungis? Ex quo perspicuum est, te salutis populi curâ minimè tangi, verum carnem tuam saginare, materiam videlicet corrosuris vermibus præparantem. Ac propterea omnium Deo abiurato, eos qui non sunt, & qui omne flagitiorum genus inuenerunt, deos appellasti: vt dum ad eorum imitationem libidinose ac flagitiosè viuis, id assequaris, vt deorum imitator esse prædiceris. Nam quid afferri potest, quin quæ vestri dij fecerunt, eadem quoque homines, qui ipsis animum adiiciunt, faciant? Quapropter in magno profectò errore versaris, o rex. Veriens autem, ne quosdam populares tuos adducamus, vt nostris decretis assentientes, a tuo imperio desciscant, atq; ad eius, qui omnia continet ac tuetur, partes se adiungant. Cupis enim multos te auaritiæ tuæ administros habere: vt ipsi quidem ærumnas subeant, tibi autẽ eorum operâ quæstus augeantur: quemadmodum videlicet si quispiam canes aut aues ad prædam cicuratas alens, eos quidẽ ante prædam demulceat, postea quam autẽ aliquid arripuerint, ex ore prædam ipsis extorqueat. Ad eumdem enim modũ tu quoque multos habere cupiens, qui tibi partim è terrâ, partim e mari tributa & vectigalia deferant. Ais quidem tibi eorum salutẽ curæ esse, ceterùm sempiternum ipsis, priusq; etiam tibi ipsi exitium accersis, tibiq; illud satis est, vt opes, quouis stercore ac cœno viliores tibi affluant: nec animaduertis, te luminis loco tenebras complecti. Verum ex hoc graui somno, quo es, emerge, clausosq; tuos oculos aperi, ac Dei nostri gloriam, omnibus vndique illucentem, cerne, tandemque aliquando ad teipsum redi. Intelligite enim, inquit, insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. Illud scias, alium deum non esse præter Deum nostrum: nec vllam, nisi in ipso, salutem.

Egregia abbatis libertas & constantia.

Simile à canibus & auibus venaticis.

Psal. 93.

Psal. 17.

Rex autem: Stultis, inquit, his tuis nugis finem impone, ac mihi protinus Barlaamũ ostende: aut alioqui eiusmodi pœnarum instrumenta experieris, quorum numquã abs te periculum factum est. Fortissimus autem ille, ac præstanti animi magnitudine monachus, cælestisq; philosophiæ amator, ob regias minas nullo modo de sententiâ dimouebatur, sed intrepido pectore stans,

 dicebat:

dicebat: Ea quæ à te iubentur, ô rex, facere, minime à nobis iudicatum est, sed quæ à Domino nostro imperata sunt, qui nos temperantiæ studere, atq; omnes voluptates & cupiditates in potestate tenere, fortitudinemque colere, ac laborem omnem & afflictionem iustitiæ causa sustinere docet. Quo igitur grauiora nobis pietatis causâ mala intuleris, eò præclarius de nobis meritus fueris. Quocirca quidquid lubet, fac: neq; enim committemus, vt aliquid quod à recto abhorreat, faciamus, ac peccato nos addicamus. Nec enim leue hoc scelus esse putes, si colluctatorem ac commilitonem nostrum tibi in manus tradamus. Verum hoc nomine minimè nos irridebis, quamuis etiam sexcentas mortes nobis inferas. Neque enim adeò ignaui sumus, vt tormentorum tuorum metu philosophiam nostram prodamus, atque aliquid diuinâ lege indignú perpetremus. Aduersus hæc, quæcumque tormentorum instrumenta nosti, ea expedias licet. Nobis quippe viuere Christus est, ac mori præstantissimum lucrum.

Philip. 1.

Ob huiusmodi verba rex furore inflammatus, theologas eorum linguas amputari iubet, oculosque erui, manusque simul ac pedes truncari. Quâ sententiâ pronuntiatâ, lictores & satellites circumstantes inhumane ac crudeliter ipsos demutilabát. Ac linguas quidem eorum vncinis ex ore extractas belluinâ quadam feritate abscindebant, oculos autem ferreis vnguibus eruebant, ac denique instrumentis quibusdam eorum manus ac pedes luxantes, amputabant: at beati illi ac venerandi & generosi viri, tamquam ad epulas vocati, strenuè & forti animo ad cruciatus accedebant, mutuis cohortationibus sese acuentes, atque ad mortem pro Christo subeundam forti atq; intrepido animo pergentes.

Septemdecim monachorum cædes.

In huiusmodi variis suppliciis ij sacrosancti monachi, numero decem & septem, fortes ac tolerantiâ præditas animas suas Domino commendarunt. Ex quo perspicue constat, animum pietate præditum vitiosis affectionibus imperare, quemadmodum quidam à nostris decretis alienus prodidit, senis sacerdotis ac septem filiorum certamina commemorans, qui vnà cum matre pari omnino sententiâ præditâ pro patriæ legis defensione dimicarunt. Quibus tolerantia & animi magnitudine nihilo inferiores sui eximij patres ac supernæ Ierusalem ciues extiterunt.

Quòd ratio affectibus imperet.
Iosephus.

Cap. XXIV.

His igitur pia morte perfunctis, rex ad primarium consiliarium suum Arachen dixit: Quoniam prius consilium minimè successit, ad posterius animum adijce, ac Nachorem accersendum cura. Araches igitur intempestâ nocte ad eius speluncam se contulit: siquidem in solitudine habitabat, diuinationi operam dans. Cumque ipsi consilium id omne, quod cepissent, declarasset, simulatque diluxit, ad regem se recepit. At tum quæsitis rursus equis, ad inuestigandum Barlaamum sese abire simulauit. Cùm autem exisset, ac loca solitaria perlustraret, virum vnum ex voragine quadam egredientem conspicit. Quem cum persequi iussisset, ipsius comites eam celeritatem adhibuerunt, vt hominem arriperent, eumque ad ipsum adducerent. De quo cùm quisnam esset, quamque religionem coleret, & quonam nomine vocaretur, quæsiuisset, Christianum ille se esse professus est, Barlaamumque nuncupari (quemadmodum videlicet ab ipsis instructus fuerat:) quo nomine gaudio perfusus Araches, vt quidem præ se ferebat, accepto eo quamprimum ad regem reuertitur, eiq; ipsum exhibet. Atq; rex audientibus iis, qui astabant: Tune es ille dæmonis administer Barlaam? Ille autem respódit: Dei administer sum, ac non dæmonum: quamobrem ne me conuitiis incessas. Plurimas enim mihi gratias agere debes, quoniam filium tuum errore atque impostura liberatum ad Dei cultum erudiui, atque cum vero Deo in gratiam reductum omni virtutis genere institui. Rursum autem rex irati animi speciem præferens, dixit: Par sane erat, vt tibi sermonis omnis ac defensionis facultate præcisâ, sine vllâ interrogatione te morte mulctarem. Verum pro mea humanitate tantisper te fero, quousq; ad certum diem de te quæstionem habuero. Ac si quidem mihi obtemperandú duxeris, veniam obtinebis: sin minus, pessimam morté oppetes. Hæc locutus, Arachi eum tradit, mádatq; vt eum quam diligétissime custodiat.

Nachor ab Arache subornatur, vt se Barlaam fingat.

Nachor rege sistitur.

Postridie autem illinc ad palatium suum reuersus est. Repente igitur captum esse Barlaamum rumore ferebatur, adeò vt ipse quoque regis filius hac re auditâ grauissimo animi dolore afficeretur, nec vllo modo lacrymis moderari posset, verum gemitibus ac luctibus Deum obsecraret, ipsumque vt sem opé ferret obtestaretur. Nec verò lugentem eum bonus ille Deus despexit: benignus enim est iis qui ipsius opem in die tribulationis exspectant, atq; eos qui ipsius metu præditi sunt, agnoscit. Vnde etiá iuueni per nocturnum visum omnia declarat, roburq; ipsi addit, atq; ad pietatis certamen eum confirmat. Experrectus itaq; cor suum paulò ante mœstitia ac dolore profligatum, lætitiâ & fiduciâ suauissimoque fu-

Iosaphat [illegible] Deus consolatur.

mine

mine perfusum reperit. Rex autem his ita gestis, atque initâ huiusmodi cogitatione, gaudebat, præclarâ consideratione se vti existimans, amplissimamque Arachi gratiam habens. Verùm, vt diuini Dauidis verbis vtar, mentita est iniquitas sibi: atq; iustitia aduersus iniquitatem palmã tulit, prorsus videlicet eâ sternens ac deiiciens, perijtq; memoria eius cum sonitu (quemadmodum sermonis progressu à nobis ostendetur.)

Biduo quippe pòst rex ad filij palatium accessit, eoque ipsi obuiàm prodeunte, pater eum suo more minime osculatus est: verum indignanti atque irato similis, in regium cubiculum ingressus, mœsto vultu consedit. Ac deinde accito filio, his ad eum verbis vtitur: Fili, quænam hæc fama est, quæ ad aures meas permeauit, animumque meum mœrore conficit? neque enim existimo vllum vmquam hominem ob filij ortum tanto gaudio perfusum fuisse, quantum ego tua causâ voluptatem percepi: nec rursum vllum vmquam tantum mœroris ex filio contraxisse credo, quantum nunc ex te contraxi. Meam enim canitiem dedecore affecisti, ac lucem oculorum meorum abstulisti, neruorumque meorum robur excidisti. Timor enim, quem tuâ causâ timebam, euenit mihi: & quod verebar, accidit mihi. Factusque sum hostibus meis in ludibrium, & in risum aduersariis meis. Stultâ mente ac puerili animo impostorum verbis fidem adhibuisti; atque improborum & maleuolorum hominum consilium consilio meo antiquius habens, ac deorum nostrorum cultum relinquens, ad alieni Dei [illegible] te contulisti. Quidnam tibi, fili, in mentem venit, vt hæc faceres: ac tu, quem omni securitate alere me sperabam, quemque senectutis meæ baculum ac robur habiturum, optimumque regni mei successorem relicturum me existimabam, inimici atque hostilis in me animi argumentum exhibere minimè dubitares?

An non consentaneum erat, vt mihi [illegible] paréres, meaq; secreta sequereris, quam versipellis ac putidi senis nugis stultisque sermonibus cederes, qui tibi hoc in animum immisit, vt pro dulci vitâ acerbam [illegible] susciperes, ac pro suauissimis deliciis duram [illegible] & asperam viam, quam Mariæ filius tenere admonet, ingredereris? An non autem etiam summorum deorum iram pertimescis, ne fulmine te feriant, aut tonitruo interimant, propterea quòd repudiatis ac pro nihilo habitis iis qui nos tot tantisque beneficiis affecerunt, ac regio diademate ornarunt, gentesque numerosissimas ditioni nostræ atque imperio subiecerunt, ac denique vt precum mearum & orationum operâ gignereris, ac dulcissimæ huius lucis particeps fieres, præter spem effecerunt, ei qui cruci affixus est, arctissime te coniunxisti, inanibus videlicet ipsius cultorum promissis deceptus, qui noua quædam sæcula confingunt, mortuorumq; corporum resurrectionem nugantur, aliaq; sexcenta, vt stolidis hominibus fucum faciant, introducunt?

Verùm nunc saltem, charissime fili, si quid mihi patri tuo obtemperandum putas, prolixis his nugis longum valere iussis, benignis diis quæso sacrifica, atque eos plurimis victimis & sacrificiis placare studeamus, vt errati veniam ab ipsis impetres: siquidem hanc vim illi habent, vt & beneficiis & suppliciis afficere possint.

Ac nos eorum quæ diximus, exemplum tibi sumus, qui ipsorum beneficio ad hoc imperium peruenimus, atque hanc ipsis beneficij vicem rependimus, vt & eorum cultoribus honorem tribuamus, & eos qui adduci nequeunt vt ipsis sacrificent, suppliciis excruciemus. Multas igitur huiusmodi nugas commemorante rege, ac nostra quidem dogmata suggillante & traducente, idolorum autem cultum laudibus & encomiis prosequente, diuinissimus iuuenis rem eo loco esse videns, vt non iam angulum & latebras, verùm candelabrum *Matth. 5.* potiùs ac speculum desideraret, quò omnibus in perspicuo esset, libertate ac fiduciâ plenus, ad hunc modum locutus est:

Filij ad patrem pia responsio.

Quod à me factum est, ô here, haudquaquam inficias iuerim. Tenebris enim fugâ relictis ad lucem accurri, ac relicto errore ad veritatem me adiunxi; nuntioque dæmonibus remisso, ad Christi ordines me cõtuli, qui Dei Patris Filius ac Verbum est, cuiusque verbo omnia ex nihilo in ortum producta sunt, quique efficto è terrâ homine vitalem ipsi spiritum insufflauit, eumque in voluptatis paradiso, vt illic degeret, collocauit. Cumque ipsius mandatum violasset, mortique proinde obnoxium se reddidisset, atque horrendi mundi principis potestati subiecisset, non tamen omnia facere destitit, quò eum ad pristinam dignitatem reuocaret. Ac propterea ille rerum omnium conditarum effector, generisque nostri architectus, nostrâ causâ homo effectus est, atque in terram veniens, & è sanctâ Virgine nascens, cum hominibus consuetudinem habuit. *Baruch 3. Philip. 2.* Ac pro nobis ingratis seruis Dominus mortem subiit, & quidem mortem crucis: vt videlicet peccati tyrannis de medio tolleretur, priorque condemnatio deleretur, ac cæli portæ nobis rursum paterent. Nam illuc naturam

nostram

noſtram euexit, atque in gloriæ throno collocauit, regnumque finis expers, iis qui ipſius amore prædıti ſunt, donauit, bonaque omni ſermone atque auditu præſtantiora. Ipſe enim eſt fortis ille, ac ſolus potens, Rex regum & Dominus dominantium, cuius robur inuictum eſt, & potentia eiuſmodi quæ omnem ingenij coniecturam excedat: qui ſolus ſanctus eſt, & in ſanctis requieſcens: qui cum Patre & Spiritu ſancto glorificatur: in quorum nomine baptizatus ſum, & quos confiteor, celebro atque adoro, vnum Deum in tribus perſonis, conſubſtantialem, ac confuſionis expertem, increatum, immortalem, ſempiternum, infinitum, ab omni circumſcriptione remotum, corpore vacantem, à perturbationibus & mutatione atque conuerſione alienum, omni termino carentem, bonitatis & iuſtitiæ ac ſempiternæ lucis fontem, rerum omnium conditarum, tam quæ cerni poſſunt quàm quæ oculorum ſenſum fugiunt, effectorem, atq; omnia continentem & conſeruantem, omnibus proſpicientem, atque in omnia regnum & imperium obtinentem. Neque enim ſine ipſo res vlla facta eſt, nec ſine ipſius prouidentiâ quidquam conſtari ac conſiſtere poteſt. Ipſe ſiquidem eſt omnium vita, omnium coagmẽratio, omnium illuminatio, totus dulcedo, ac totus ſine vllâ ſaturitate deſiderabilis, omniumq; rerum expetendarum ſummus vertex. Quocircà Deum hunc, qui tantâ bonitate ac potentiâ præditus eſt, relinquere, atq; impuros dæmones vitiorumq; omnium architectos colere, ſurdiſque ac mutis ſtatuis, quæ nec aliquid ſunt nec erunt, cultum ac venerationem tribuere, cuius tandem, ô pater, ſtultitiæ ac dementiæ fuerit? Ecquando enim vox ab ipſis audita eſt? Ecquando vel exiguũ iis, qui preces ad ipſos adhibebãt, dederunt? Ecquando ambularunt, aut ſenſum vllum acceperunt? Nam neque hi, qui ſtabant, seſſionis vnquam meminerunt: nec qui ſedebant, ſtantes vnquam viſi ſunt. Horum turpitudinem ac fœtorem & ſtuporẽ, atq; etiam dæmonum in ipſis operantium, ac per ipſos imposturam vobis facientium, infirmitatem atque imbecillitatem, cùm à viro ſancto intellexiſſem, eorumque improbitatem reiecisſem, ac perfecto odio inſectatus fuiſſem, ad Deum viuum ac verum me adiunxi, ipſique ad extremum vſque vitæ ſpiritum ſeruiam, quò etiam in ipſius manus ſpiritus meus veniat.

1. Cor. 2. Apoc. 19.

Cant. 5.

Idola despicit Iosaphat.

Cùm igitur tanta bona, quæque nullâ oratione explicari poſſint, mihi occurriſſẽt, gaudebam quidem me improborum dæmonum ſeruitute liberatum, atque ab horrendâ captiuitate reuocatum, ac Dominici vultus lumine colluſtratum eſſe: illud autẽ me angebat, animumque meum diſtrahebat, quod tu, dominus ac pater meus, huiuſmodi beneficiorum minimè particeps eſſes. Verùm animi tui in ſententiâ tuâ pertinaciam metuens, mœrorem meum pectore premebam, quòd tibi ſtomachum mouere minimè vellem. Deum autem orare atque obſecrare non intermittebam, vt a longinquo exilio, quod tibiipſi acceſiuiſti, cum pietatis fugitiuus, vitiiq; omnis & impietatis miniſter effectus es, te reuocaret. Quoniam autem tu ipſe, ô pater, res meas in apertum protuliſti, quæ mea omnino ſententia ſit, audi: Pacta cum Deo meo inita non frangam: non inquam, per eum qui me pretioſo cruore ſuo à ſeruitute vindicauit. Quamobrem, cùm quid animi habeam, tibi exploratum ſit, negotium tibiipſi faceſſere deſine, à præclarà confeſſione me deducere moliens. Nam quemadmodum ſi cælum manu arripere, aut totum mare exſiccare in animum induxeris, irritus atque inutilis tibi hic conatus fuerit: eodem modo hoc quoque irritum tibi fore perſuade. Ac propterea, aut ipſe conſilio meo obſequens, ad Chriſtum te adiunge, vt bona ea, quæ cogitationem omnem ſuperant, percipias, ſocijq́; inter nos, vt naturæ ita etiam fidei ſimus: aut à tuâ filietate, mihi crede, abſcedam, puraq́; conſcientiâ Deum meum colam.

Pſal. 4.

Filius perſtat in ſententiâ.

Hæc igitur omnia vt rex audiuit, impotenti furore confeſtim percitus, iracundè ad eum loquebatur, dentibuſq́; furentis inſtar frendens, his verbis vſus eſt: Quiſnam alius mihi tantorum malorum auctor eſt, vt ego ipſe, qui te tanto amore complexus ſum, eaq́; tuâ cauſsâ feci, quæ nullus vnquam pater fecit? Quâ etiam de cauſsâ mentis tuæ peruerſitas ac peruicacia, ex licentiâ meâ collectis viribus, vt in meum caput inſanires, fecit. Non abs re igitur in ortu tuo Aſtrologi malum & improbum virum atque arrogantem, & aduerſus parentes contumacem, te fore dixerunt. At ſi nunc quoque commiſeris, vt conſilium meum fruſtrà cadat, hoſtilem in te animum geram, atque ita te mulctabo, vt ne in hoſtes quidem ſuos tantæ ſæuitiæ ſpecimen quiſquam exhibeat.

Rurſum autem ille: Quidnam eſt, ô rex, cur iracundiâ inflammeris, eoque nomine diſcrucieris, quod tanta bona diuinitus ſim conſecutus? Et quis vnquam pater filij felicitate dolere atque angi viſus eſt? At quonã modo pater ille, ac non potiùs hoſtis vocan-

Pater appellandus non eſt, qui à filij bonis angitur.

vocandus sit? Quocircà nec ego posthac te patrem appellabo, verùm a te abscedam, non secùs atque is qui serpentem fugit: siquidem te saluti meæ inuidere, meque in exitium per vim impellere perspectum habuero. Nam si mihi vim afferre, ac tyrannice mecum agere velis, quemadmodum etiam dixisti, nihil aliud, mihi crede, hinc lucri facies, quàm vt patris loco, tyrannus & carnifex appelleris. Quandoquidem facilius tibi fuerit aquilæ vestigia consequi, ac per ipsum aërem volare, quàm me de meâ in Christum fide, ac præclaro fœdere cum ipso inito, deducere. Verùm intellige, ô pater, atque ista oculorum mentis lippitudine & caligine discussâ, suspice, ac Dei mei lumen, omnes vndique collustrans, intuere: atque ipse tandem aliquando suauissimo illius splendore illuminare. Vt quid enim te ipsum carnis affectionibus ac voluptatibus totum te tradidisti, nec vllo modo ex ipsis emergis? Illud intellige, quòd
1.Pe. omnis caro fœnum est, & omnis gloria eius tamquam flos fœni. Exsiccatum est fœnum, & flos eius decidit: verbum autem Domini mei, quod omnibus annuntiatum est, manet in æternum.

Quid igitur ita perdirè atque insanè gloriam eam retines & amplecteris, quæ instar recentium florum marcescit atque deletur, & execrandas ac fœtidas delicias, ventrisque & eorum quæ infra ventrem sunt affectiones, quæ quidem ad aliquod tempus stultorum sensus oblectant, ceterum amariùs felle posteà digeruntur, tum maximum cum vmbræ istæ, atque inanis huius vitæ insomnia prætereunt, atque in perpetuo ignis numquam extinguendi ac tenebrosi cruciatu eorum amatores, & qui iniquitati operam dant, prouoluentur, vbi insomnis vermis absque vllo fine ipsos corrodet, ac perpetuus ignis in infinita sæcula eos concremabit? Inter quos, ô rem grauem, tu quoq; conclusus, ob scelerata consilia tua graui pœnitentia afficieris, atq; hos dies multum requires, meorumq; verborũ recordabens. Verum nihil ex eiusmodi pœnitentia vtilitatis percipies: siquidẽ in inferno pœnitentiæ atq; confessioni locus nũ est.

Nam præsens tempus labori præstitutum est, futurum autem mercedi. Ac profectò etiamsi præsentes voluptates fluxioni & interitui minime subiectæ essent, verùm cum dominis suis in æternum durarent, non tamen propterea eas Christi beneficiis, ac bonis omni cogitatione præstantioribus anteferre oportebat? Nam quanto sol profundâ nocte clarior est atque splendidior, tanto quoque atque etiam multo magis bona ea, quæ Dei amore præditis promissa sunt, quouis terreno regno illustriora & magnificentiora sunt. Proindeque omnino consentaneum erat, ea quæ maiora & præstantiora sunt, inferioribus ac vilioribus antiquiora habere. Cùm autem omnes huiusce vitæ res & corruptioni obnoxiæ sint, & insomnij atq; vmbræ instar prætereant ac deleantur, adeò vt instabilibus potiùs auris, Iob 14. Psal. 143.
& nauis per mare currentis vestigiis, quàm hominum prosperitati fides habenda sit, quæ tandem simplicitas, vel vt rectiùs loquar, stultitia & dementia hæc est, ea quæ caduca & imbecilla, corruptionique obnoxia sunt, imò nihil prorsus sunt, iis quæ à corruptione aliena ac sempiterna sunt, potiora ducere, ac propter caducarum rerum fructum, bonorum illorum fructu ab omni successione remoto priuari? An non hæc, ô pater, intelliges? An non prætereuntia præteribis, atque ad ea quæ fixa & certa sunt, animum adiunges? An non patriam peregrinationi antepones, lucem tenebris, spiritum carni, vitam æternam vmbræ mortis, ea quæ non dilabuntur, fluxis & fragilibus? An non ex atroci hac horrendi mundi principis, hoc est peruersi diaboli seruitute, fugâ te subduces, teque ad bonum & ad misericordiam propensissimum Dominum conferes? An non à multorum commentitiorum deorum cultu teipsum abduces, atque vni viuo ac vero Deo cultum adhibebis? Nam etsi in Deum peccasti, cùm multas in eum blasphemias effudisti, atque ipsius seruos grauibus tormentis excruciatos necasti: non tamen dubito, quin te ad meliorem mentem redeuntem suscepturus sit, omniaque delicta tua e memoria electurus. Non enim Ezech. 18.
mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, ille vult, qui vt nos à rectâ viâ aberrantes requireret, ex eâ sublimitate quæ nullis verbis exponi potest, descendit, crucemque & mortem nostrâ caussâ pertulit, ac nos qui sub peccato venditi eramus, pretioso suo sanguine redemit. Ipsi laus & Rom. 7.
gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Rex autem stupore simul atque irâ correptus est: illud nempe, ob filij prudentiam, Irâ & admiratione repletur pater.
atque eiusmodi sermones, qui nullo pacto refelli possent; hoc autem, quia ipsius deos traducere ac criminari non desinebat, totamque ipsius vitam suggillabat ac proscindebat. Atque huiusmodi quidem sermonis splendorem ob internam tenebrarum crassitiem haudquaquam admisit. Cùm autem ob amoris à naturâ insiti affectum in ipsum animaduertere, aut eum malo aliquo mulctare non posset, rursumque ipsum de senten-

sententiâ dimouere se posse prorsus desperaret, veritus ne si pluribus eum sermonibus lacesseret, eo liberè ac fidenter loquente, deosque suggillante atque cauillis insectante, maiore ipse iracundiâ inflammatus, hostile aliquid in eum designaret, irato animo surgens secessit, his dumtaxat verbis vtens: Vtinam numquam natus fuisses, nec in lucem produxisses, siquidem futurum erat, vt in deos tam impius & contumeliosus esses, atque à paternâ amicitiâ & admonitione absceders. Verùm aduersarij deos, quorum inuictum robur est, non perpetuò subsannabunt, nec diu gaudebunt, nec eorum præstigiæ vim habituræ sunt. Nam [*Minatur mortem filio.*] nisi mihi dicto audientem atque erga deos gratum te præbueris, multis priùs ac variis tormentis affectum acerbissimâ morte te de medio tollam, nec tecum vt cum filio, sed vt cum hoste aliquo ac rebelli agam.

[CAP. XXV. *Egresso rege, Iosaphat diuinam opem implorat.*] His minis cùm in eum pater vsus esset, atque iratus secessisset, filius in cubiculum ingressus, sublatis ad sui certaminis arbitrum oculis, ex intimo corde exclamauit: [*Oratio Iosaphat ad Deum.*] Domine Deus meus, dulcis spes, minimeque mendax promissio, ac firmum eorum qui se tibi totos deuouerunt perfugium, propitio ac benigno oculo pectoris mei [Psal. 37.] contritionem cerne, nec me derelinquas, nec discedas a me: verùm iuxta pollicitationem tuam ab omni mendacio alienam, mecum, hoc est, cum indigno atq; abiecto homunculo sis. Te enim rerum omnium conditarum effectorem & gubernatorem agnosco & confiteor. Quocircà in hac præclarâ confessione velim me confirmes, vt ad extremum vsque spiritum in eâ perma[Psal. 24.]neam. Respice in me, & miserere mei: mihique asta, illæsum atque incolumem ab omni satanæ operatione me conseruans. Respice, ô Rex: siquidem anima mea vehementi tui desiderio flagrat, atque ita incensa est, [Psal. 62.] tamquam in sitis ardore in terrâ inaquosâ, te immortalitatis fontem concupiscens. [Psal. 73.] Nè tradas bestiis animam confitentem tibi: & animæ pauperis tui ne obliuiscaris in finem. Verùm mihi beneficio tuo contingat, vt per omnem vitæ cursum pro tuo nomine, tuaque confessione omnia perpetiar, meque totum tibi immolem. Te enim robur afferente, imbecilles etiam viribus pollent: quoniam tu solus inuictus es propugnator, ac Deus misericors, quem quidquid creatum est, benedicit ac celebrat in sæcula sæculorum, Amen.

Hac oratione functus, diuinam consola[*Totam noctem in precibus absumpsit.*]tionem in pectus suum illabi sensit: fiduciaque perfusus, totam noctem in precibus traduxit. Rex autem cùm de filij statu cum Arache sermones contulisset, ipsique rigidam ipsius libertatem animique in sententiâ peruicaciam declarasset, hoc consilium capit, vt quàm fieri posset amicissime atque obsequiosissime cum eo colloqueretur, blanditiis videlicet perfecturum se sperans, vt eum ad se pertraheret. Crastino itaque die ad filium se confert, ac propiùs sedens, ipsum accersit, atque complectitur & exosculatur, leniterque ac placide increpens: O charissime & amantissime fili, inquit, [*Regis ad filium blanda oratio consilio Arachis*] patris canitiem honore affice, precibusque meis auditis accede, ac diis sacrificium adhibe. Sic enim & illos benignos & faciles habiturus es, & dierum diuturnitatem, gloriamque omnem, & inoffensum regnum, omnisque generis bona ab ipsis percipies, & mihi patri tuo per omnem vitam charus eris: ac denique hoc assequêris, vt omnes homines te in honore habeant, laudibusq; efferant. Siquidem ad laudem adipiscendam magni interest patri obedire, ac præsertim in iis rebus, quæ ad bonum & ad deorum beneuolentiâ spectant. Quidnam autem, fili, censes, vtrum ne me consulto ac de industriâ à bonâ viâ deflexisse, atque contrariam ingredi maluisse, an verò boni ignoratione & imperitia meipsum pestiferis dogmatibus dedidisse? Certe si me spôte ac de industriâ, contrà quam vtile sit, mala bonis præferre, mortemque vitâ potiorem habere existimas, vehementer, ô fili, à recto iudicio mihi aberrare videris.

An non vides, quot ærumnis & afflictionibus meipsum persæpe tradam, tum in expeditionibus aduersus hostes, tum in publicorum negotiorum procuratione meipsum occupans, adeò vt famem etiam ac sitim, cùm ita necesse est, perferam, ac pedibus ambulem, humique somnum carpam? Opum autem & pecuniarum tanta in me contemptio ac despicientia est, vt interdum profusâ manu palatij mei thesauros exhauriam, quò amplissima diis delubra extruam, omniq; ornatu illustrem, aut pecuniarum aggeres militibus liberalissimè distribuam. Cum itaque tantus in me voluptatum contemptus, tanta in periculis tolerantia sit, si Galilæorũ religionem, eâ quam manibus tenemus præstantiorem esse cognoscerem, an non summo studio id agerem, vt contemptis omnibus rebus, salutem mihi compararem? Sin autem mihi boni ignorationem atq; imperitiam vitio vertis, illud tecũ reputa, quot noctes insomnis exegerim, quæstione aliquâ propositâ, & quidem interdum haut admodum necessariâ, nullam omnino mihi requiem concedens, priusquam perspicuam & accommodatissimam

mam ipsius solutionem inuenissem.

Quocirca cùm caducarum harum rerum ne minimam quidem contemnendam ducam, verùm omnino conducibiliter, atque ad omnium vtilitatem eam excutiam & absoluam: (sic enim inter omnes constare arbitror, neminem omnium qui sub sole sunt, arcanarum rerum cognitionem accuratius vnquam inuestigasse, quàm ipse fecerim) quonam pacto res diuinas, & ea quæ venerari, ac deorum honore afficere oportet, contemnenda duxissem, ac non potius omni studio, omnibus viribus, toto denique animo ac totâ mente in eorum inuestigatione tempus atque operam posuissem, vt quæ vera & maximè consentanea sunt, inuenirem? Etenim magno cum labore sic ea quæsiui, vt & multas noctes ac multos dies in his consumpserim, & multos item sapientes & eruditos viros ad consilium adhibuerim, atque etiam cum multis eorum, qui Christiani appellantur, sermones contulerim. Ac per impigram conquisitionem & ardentem inuestigationem, via veritatis à me inuenta est, sapientum virorum, atque tum doctrinâ tum ingenio præditorum testimonio confirmata. Quorum hæc sententia est, nullam aliam esse, præter eam quam hodierno die tenemus, summos deos colentes, ac dulcem & cum voluptate coniunctam vitam omnibus hominibus ipsorum munere concessam, ac iucunditate animique oblectamento perfusam [illegible]issime complectentes. Quam quidem [illegible]ilæorum duces & antistites stulte repu[illegible], adeò vt suaue hoc lumen, atque [illegible] voluptates, quas nobis fruendas dij [illegible]esserunt, alterius cuiusdam incertæ vitæ spe prompto animo abiiciant, nescientes [illegible]cet, nec quid dicant, nec de quibus affirment.

1. Tim. 1.

Tu verò, charissime fili, patri tuo, qui per accuratam ac verissimam inuestigationem id quod verè bonum est, inuenit, obtempera. En enim demonstratum est, me nec sponte nec per ignorationē à bono aberrasse, verùm & illud inuenisse & accepisse. Cupio autem te quoque in stulto errore [illegible] versari: verùm meis vestigiis hærere. Quamobrem fac patrem tuum verearis. An nescis quantum bonum sit patri obtemperare, atque ipsi in omnibus rebus obsequi: quemadmodum contrà quàm exitiosum & execrandum patris animum exacerbare, ipsiusque iussa pro nihilo habere? Omnes enim qui hæc fecerunt, malo mortis genere interierunt. Quo in numero, fili, vtinam ne censearis! verùm ea quæ parenti grata sunt, faciens, bonorum omnium compos fias, regnique mei heres sis.

Magnanimus autem, ac verè nobilis adolescens, cùm superuacaneam patris orationem ac stultum consilium audiisset, atque flexuosi serpentis artes animaduertisset, nempe quòd à dextris laqueum pedibus ipsius parasset, id scilicet agens ac moliens, vt diuinam ipsius animam inflecteret, atque ipsi ad propositam palmam impedimentum afferret, illud Domini præceptum sibi ante oculos posuit: Non veni mittere pacē, sed gladium. Veni enim separare filium aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & quæ deinceps sequuntur. Illudque item: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Ac rursum illud: Quicumque me negauerit coram hominibus, negabo etiam eum coram Patre meo, qui in cælis est. Hæc cùm secum ipse reputasset, diuinóque metu animam cōstrinxisset, illud Salomonis dictum perquam tempestiuè vsurpauit: Tempus amandi, & tempus odiendi: tempus belli, & tempus pacis. Ac primùm quidem mente ad hunc modum precatus est: Miserere mei Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea: & in vmbrâ alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Clamabo ad Deum altissimum, Deum qui bene fecit mihi; ac reliqua quæ deinceps in Psalmo sequuntur.

Fraudem filius intelligit.

Matth. 10.

Eccle. 3.

Psal. 56.

Pòst autem ad patrem his verbis vsus est: Patrem quidem colere, atque ipsius imperiis parere, ipsique amico & beneuolo animo inseruire, communis magister noster docet, vt qui naturalem huiusmodi charitatem in animis nostris inseuerit. At cùm parentum amor atque erga eos beneuolentia animæ ipsi periculum creat, eamque à summo illo effectore procul remouet, hunc affectum prorsus exscindere iubemur, ac nullo modo iis qui nos à Deo abstrahunt, cedere ac manus dare, verùm eos odisse & auersari: quamuis etiam is, qui execranda præcipit, pater sit, quamuis mater, quamuis rex, quamuis denique penes eum vitæ nostræ potestas sit. Quæ cùm ita sint, paternæ beneuolentiæ caussâ Dei iacturam facere prorsus nequeo, ac proinde tum tibi ipsi, tum mihi negotium facessere desine: verùm mihi morem gere, ac viuum & verum Deum ambo colamus. Nam quæ nunc veneraris, simulacra sunt, hominum manibus effecta, spiritus expertia & surda, nihilque omnino aliud quam exitium & sempiternum cruciatum cultoribus suis accersentia.

Iosaphat patri respondet.

Exodi 20.

Sin autem id recusas, quidquid lubet, mihi infer: seruus enim Christi sum. Ac neque blanditiis neque tormentis ab eius

amore desciscam: quemadmodum etiam pridie tibi dixi, Domini mei nomen interponens, ac sermonem interposito iureiurando confirmans. Quod autem nec te sponte male agere, nec rursum ignoratione à bono aberrare dixisti, verum ingenti ac laboriosâ inuestigatione hoc cognouisse, nempe bonum esse simulacra colere, ac libidinum voluptatibus affixum esse, certe te sponte male agere, dicere haud nequeo. Quod autem magnâ inscitiæ caligine circumfusus sis, ac tamquam in tractabilibus tenebris ambulans, ne minimum quidem luminis splendorem perspicias, ob idque rectâ viâ amissâ in præcipitia & barathra oberres, id verò certissimum ac compertissimum habeo, teque etiam, ô pater, id intelligere cupio. Ac propterea tenebras lucis loco tenens, ac mortem vitæ instar complectens, vtilia consilia inijsse, fructuosasque cogitationes suscepisse tibi videris. At non ita est, non inquam est ita. Nam nec ea quæ veneraris, dij sunt, sed dæmonum statuæ, omnem eorum execrandam operationem intus continentes: nec rursum vita ea, quam suauem & voluptuariam appellas, iucunditatisque omnis & hilaritatis plenam esse censes, eiusmodi naturam habet: sed si veritatis iudicio standum est, execranda ac modis omnibus auersanda est. Quamuis enim ad aliquod tempus fauces deliniat, pòst tamen, vt a magistro meo dictum est, felle amarius digeritur, gladioque ancipiti acutior est.

Improborum vita nil vera iucunditatis habet.

Et quonam tandem pacto eius mala tibi recensere possem? Dinumerabo ea, & super arenam multiplicabuntur: diaboli enim hamus est, execrandâ voluptate, tamquam illecebrâ quadam obductus, per quam eos qui in fraudem inducuntur, ad unum inferni gurgitem trahit. Bona autem à Domino meo promissa, quæ quidem tu incertæ vitæ spem nuncupasti, ab omni mendacio & mutatione aliena sunt, finem nesciunt, corruptioni subiecta non sunt: denique nulla est oratio, quæ illius gloriæ & iucunditatis, illius inenarrabilis gaudij ac perpetuæ lætitiæ magnitudinem exprimere queat. Omnes enim, quemadmodum ipse vides, morimur, nec est homo qui viuat, & mortem visurus non sit: futurum est autem, vt rursum ad vitâ redeamus, tum nimirum, cùm Dominus Iesus Christus Dei filius in gloriâ, quæ nullis verbis declarari potest, ac tremendâ potentiâ veniet, ille inquam Rex regum ac Dominus dominantium, cui omne genu flectetur, cælestium, terrestrium, & infernorum: quiq; tantum omnibus pauorem commouebit, vt etiam ipsæ cælestes

Psal. 138
Præsens vita diaboli hamus est.
2. Reg. 14.
Psalm. 88.
Matth. 25
Apoc. 19.
Philip. 2.
Luc. 21.

virtutes obstupescant. Astabunt porrò ei cum timore millia millium, & decies centena millia Angelorum & Archangelorum, cunctáque metu ac tremore plena erunt. Vnus enim Archangelorum buccinâ clanget: ac statim cælum sicut liber inuoluetur, terra autem effracta omnium hominum, qui vmquam à primi hominis Adami ortu vsq; ad diem illum fuerunt, corpora sursum emittet, ac tum omnes, qui ab orbe condito morte functi sunt, in ictu oculi ad Domini tribunal sistentur, atque vnusquisque rerum in vitâ gestarum rationem reddet. Tunc iusti, qui in Patrem & Filium ac Spiritum sanctum crediderunt, atque in probis actionibus præsentis vitæ curriculum confecerunt, solis instar fulgebunt. Quonam autem pacto gloriam eam, quæ ipsos exceptura est, tibi commemorabo? Nam etiamsi ipsorum splendorem ac pulchritudinem solis lumini, aut etiam clarissimæ fulgetræ comparem, nihil tamen, quod huic splendori par sit, dixero. Oculus enim non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēderunt, quæ Deus in cælorum regno, in incomparabili luce, in arcanâ & finis experte gloria, ijs qui ipsius amore præditi sunt, præparauit. Ac iusti quidem eiusmodi bona atque eiusmodi beatitudinē consequentur.

Dan. 7.
1. Cor. 15.
Matth. 13.
Non tantum credere, sed & operari necesse.
1. Cor. 2.

Qui autem verum Deum abiurarunt, ac fictorem & opificem ignorarunt, impurosq; dæmones coluerunt, ac surdis simulacris venerationem tribuerunt, voluptatumque huius vanæ vitæ cupiditate flagrarunt, atq; in vitiosarum affectionum cœno porcorum instar sese volutarunt, suasque animas vitij omnis officinam effecerunt, nudi & aperti stabunt, ignominia suffusi, mœsti, ac cum gestu tum re ipsa miserabiles. Atque omnes ipsorum sermones, & actiones, & cogitationes ante ipsorum ora venient; ac deinde post grauissimam ignominiam, atq; intolerandum illud probrum, gehennę igni numquam extinguendo, ac lucis omnis experti, exterioribus tenebris, dentium stridori, ac venenato vermi addicentur. Hæc illorum portio erit, hæc hereditas: in his per sempiterna sæcula versabuntur, scelerum pœnas dantes, propter eà quòd bonis ijs quæ in pollicitatione recondita erant, propter breuem voluptatem repudiatis & abiectis, æternum sibi ipsis supplicium accersiuerunt. Pro his igitur, hoc est, vt & gaudium illud omni sermone præstantius consequamur, & arcana illâ gloria fruamur, Angelosq; splēdore adæquemus, ac bono & dulcissimo Domino fidenti animo astemus, atque atrocissimas & numquam finiendas pœnas, & acerbissimam illam infamiam effugiamus, quas non pecu-

Impiorum miseria.
Regni cælestis causâ nullus labor recusandus.

[illegible] uæ non [illegible] spor [illegible] uno etiam ip- [illegible] pr [illegible] te, [illegible] iuerit. Quis tam [illegible] mi [illegible] n excors, quin sex- [illegible] temporarias mortes subire in ani- [illegible] cat, vt a s [illegible] pitemá & finis im- [illegible] rte in inte [illegible] tetur, beatamque & [illegible] interitu remotam vitam heredita- [illegible] deat, ac sanctæ & vitæ initium af- [illegible] nitatis lumine collustretur?

[illegible] ba cum re [illegible] audiisset, filiique fir- [illegible] atque constantiam perspexisset, [illegible] dictis, nec sermonum lenocinio, [illegible] ue [illegible] ppliciorum minis cedentis, [illegible] quidem illius probabilitatem, ac [illegible] quæ refelli non possent, admira- [illegible] atque etiam a propriâ conscientiâ, [illegible] lium vera & iusta dicere demonstra- [illegible] arguebatur: verum à praua consue- [illegible] atque a vitiosis affectionibus qua- [illegible] t' in contraxerat, & quæ eum vel- [illegible] io ac fræno coërcebat, nec veritatis [illegible] perspicere sinebat, in diuersum tra- [illegible] Ac propterea nullum non lapi- [illegible] dici solet, mouens, in eo quod [illegible] proposuerat, hærebat, consilium [illegible], quod cum Arache ceperat, in [illegible] ducere cupiens. Itaque ad filium [illegible] portebat quidem, fili, te meis impe- [illegible] bus in rebus simpliciter obsequi. [illegible] m autem pro tua duritiâ atque [illegible] iá mihi ita vehementer restitisti, [illegible] n contendens, vt tua sententia ma- [illegible] d [illegible], quam omnia alia, ponderis at- [illegible] r tatis esset: age, mani contentio- [illegible] e ui la, rationibus ad persuaden- [illegible] agamus. Ac quia Barlaam, à quo [illegible] factus est, vinctus a me tenetur, [illegible] o cœtu habito, atque omnibus [illegible] piu Galilæis in vnum coactis, [illegible] ne disertis verbis edicere iussis, [illegible] iam Christianorum vllius periculi [illegible] tur, v [illegible] um omnes omni metu [illegible] alitia & cognationes in vnum [illegible] mutuo consilio rem considere- [illegible] c ut vos & vester Barlaam, no- [illegible] nam vestram adductis, ea quæ [illegible] quimini: aut contra vos in sen- [illegible] am adducti, iussis meis spon- [illegible] pto animo parebitis.

[illegible] autem crucia & cordatus iuue- [illegible] c [illegible] od diuinitus ipsi contige- [illegible] e una cogitatá, ait: Domini vo- [illegible], fitque quemadmodum iussisti. [illegible] bonus Deus ac diuinus hoc [illegible] cedat, ne a [illegible] ctá viá aberremus: [illegible] con [illegible] it anima mea, & ipse [illegible] bitur. Tunc igitur rex, omnes [illegible] cu [illegible] res, quam Christianos [illegible], litteris minutum

quaquauersum missis, ac præconibus qui per omnia oppida proclamarent, ne quis Christianorum, tanquam inopinati aliquid perpessurus, in metu versaretur; verum omnes per sodalitia & cognationes in vnum coirent, quod veritatis studiosa, ac non coacta & violenta inquisitio vna cum eorum duce atque antesignano Barlaamo futura esset. Eodemque modo idolorum etiam cultores ac sacerdotes, Chaldæorumque & Indorum sapientes, qui in vniuerso ipsius imperio erant, quosdamque etiam augures, & præstigiatores, ac vates conuocauit, vt aduersus Christianos victoriam obtinerent.

Disputatio indicitur.

Et quidem ingens ad regem exectandæ ipsius religionis multitudo confluxit: Christianorum autem vnus tantùm, Barachias nomine, inuentus est, qui Barlaamo (vt quidem existimabatur) suppetias ferret. Nam pij viri partim extremo vitæ die functi fuerant, a furiosis scilicet vrbium prætoribus obtruncati: partim impendentium periculorum metu in montibus ac speluncis delitescebant: partim denique regis minas pertimescentes, in lucem prodire minimè audebant, verùm nocturni pietatis cultores erant, in occulto duntaxat Christum colentes, non autem libere ipsius fidem profitentes. Ille autem solus, vtpote generoso animo præditus, ad propugnandam veritatem accessit. Cum igitur rex in alto atque edito solio consedisset, filium vna sedere iussit. At ille pro suo erga patrem honore ac reuerentiá id facere recusauit: atque in terrâ non longe ab eo sedit. Astiterunt igitur viri infatuati a Deo sapientiæ periti, quorum, vt Apostoli verbis vtar, insipiens cor erat. Putantes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilium hominum, & quadrupedum, & serpentium. Hi, vt cum regis filio, atque ijs qui ab ipsius partibus stabant, sermonem conferrent, in vnum conuenerunt. Atque in eis illud adagium implebatur, [14] Caprea cum leone pugná init. Etenim ipse Altissimum posuerat refugium suum, & in alarum ipsius vmbrá spetabat. Illi autem in huius sæculi Principibus qui destruuntur, ac mundi principe tenebrarum, cui se ipsos miserè subiecerunt, fiduciam suam collocabant.

Prodit pro filio Barachias Christianus vnus.

1. Cor. 1. Rom. 1.

Psal. 90.

Psal. 56. Ephes. 6.

Producitur itaque Nachor, qui Barlaamum se esse simulabat. Ac rex quidem hoc sibi propositum habebat: verum sapiés Dei prouidentia cælitus aliud administrabat. Astantibus enim his omnibus, rex ad oratores suos & philosophos, vel potiùs plebis seductores & stulido corde præditos, ait:

Rex disputationis legem statuit. En vobis certamen; & quidem maximum propositum est. Duorum enim alterum vobis continget, nempe vt vel doctrina nostrâ confirmata, erronisque conuicto Barlaamo ipsiusque socijs, maximam gloriam & honorem tum à nobis tum à senatu consequamini, ac victricibus coronis ornemini: vel fracti ac superati, cum omni ignominiâ grauissimam mortem oppetatis, atque omnes vestræ facultates populo addicantur, quò memoria vestra prorsus à terrâ deleatur. Nam & corpora vestra bestijs deuoranda obuciam, & liberos vestros perpetuâ seruitute mulctabo.

Hac oratione à rege habitâ, ipsius filius his verbis vsus est: Æquam sententiam hodierno die tulisti, ó rex, eamque velim Deus confirmet: atque ego eadem magistro meo dico. Conuersusque ad Nachorem, qui Barlaam esse putabatur, ad eum ait: *Filij verba ad falsum Barlaam Nachor.* Non te fugit, o Barlaam, in quâ gloriâ, quibusque delicijs me inueneris. Tu tamen permultis sermonibus me adduxisti, vt a patrijs legibus & institutis abscederem, atque ignotum Deum colerem, arcanorum quorumdam videlicet ac sempiternorum bonorum spe mentem meam ad sequenda tua dogmata, & exacerbandum patris mei ac domini animum me pertrahens. Quocirca ita existima, te nunc velut in trutina stare. Nam si ex proposito certamine superior discesseris, eam scilicet quam mihi tradidisti doctrinam veram esse demonstrans, atque eos qui hodierna die nobis aduersantur, in errore versari ostendens, tu quidem maiorem quam vllus vnquam habuerit, gloriam referes, ac veritatis præco vocaberis: atque ego in tuâ doctrina perstabo, Christumque, quemadmodum prædicasti, ad extremum vsque spiritum colam. Sin autem, siue dolo siue serió ac vere superatus, ignominiam mihi conflaueris, contumeliam meam statim vlciscar. Etenim meis ipse manibus cor tuum ac linguam euellam, eaque cum reliquo tuo corpore canibus in prædam dabo: vt tuo exemplo omnes regum filijs imposturam minime facere condiscant.

His verbis auditis, Nachor ingentem tristitiam ac mœrorem concepit: vt qui seipsum in foueam quam fecerat, incidere, ac laqueo quem absconderat, implicari, suoque gladio se confodi perspiceret. Cum *Transit Nachor ad partes filij.* igitur rem secum reputasset, ad filij regis partes, vt impendens vitæ discrimen effugeret, se potius adiungere, ipsiusq; dogmata confirmare statuit, quòd videlicet ille optimo iure supplicio eum afficere posset, si quidem ipsius animum offendisset. At id totum diuinæ prouidentiæ erat, quæ gionis nostræ decreta sapienter per ad latios confirmabat. Nam cum idolo annistites & Nachor sermones confe inciperent, vt Barlaam ille, cum sub Ba Israelem quondam execrari ac diris de uere constituisset, multis tamen eum ac ris benedictionibus cumulauit: ad e dem etiam modum Nachor insipi ac stolidis sapientibus vehementer ob ctabatur. Cum enim rex in throno se ret, atque ipsius filius, vti iam a nobis ctum est, ipsi assideret, ejque etiam stu rhetores astarent, qui vt gladium lingu suas ad opprimendam & euertendam ver tatem acuerant, quique, vt cum Esaia lo quar, laborem parturiunt, & iniquitatem pariunt, plebis etiam ad certaminis specta culum innumerabilis multitudo confluxis set, vt vtra pars victoriam adipisceretur cognosceret, rhetorum vnus, qui *omnibu* doctrinâ præstabat, ad Nachorem dixit Tune es ille vsque adeo audax, atq; in deos nostros contumeliosus Barlaam, qui charissimum regis filium in eiusmodi errorem coniecisti, eumque crucifixum colere docuisti? Respondit Nachor: Sane, ego sum Barlaam, qui deos tuos, quemadmodum dixisti, nihili pendo; atque regis filium non in errorem conieci, sed errore liberaui, atque ad verum Deum adiunxi. *Tum* rhetor ille ad hunc modum locutus est: Quoniam magni & eximij viri, a quibus omnis sapientia & scientia inuenta est, sublimes deos atque immortales eos nuncupent, omnesq; orbis terræ reges & illustres viri ipsos colant ac venerentur, quonam modo ipse linguam aduersus eos acuis, atq; omnino eò audaciæ prorumpis, vt hæc proferas? Quonam item argumento probas eos deos non esse, sed eum qui cruci affixus est? Excipiens autem sermonem Nachor, rhetorem quidem illum nullo responso dignatus est: verum cum plebi [illegible] manu indixisset, atque os suum, tanquam illa asina Balaam, aperuisset, ea quæ d[illegible] minime instituerat, prolocutus est, atque ad regem: Ego, rex, Dei prouidentia in mundum veni: conspectoque cælo, terrâ, mari, sole, ac lunâ, reliquisque eiusmodi rebus, earũ ornatum admiratus sum. Mundum autem, eaque omnia, quæ ipsius complexu continentur, necessario moueri conspiciens, eum à quo mouetur & conseruatur, Deum esse intellexi. Etenim qu[illegible] quod mouet, eo quod mouetur fortius e[illegible] & quod continet atque conseruat, fo[illegible] est, eo quod continetur & conseruatur. circa ipsum Deum esse dico, qui o

proct

procreauit atque conseruat, quique princi- pij expers est, & sempiternus & immortalis, & nullius rei indigens, omnibusque perturbationibus ac defectibus sublimior, hoc est irâ & obliuione atque ignorantiâ, reliquisque omnibus rebus generis eiusdem. Per ipsum autem omnia coagmentata & cōcreta sunt. Nec vero sacrificiis aut libaminibus, aut vlla aliâ re in aspectum cadente opus habet: verum contra omnes eo opus habent.

His ita de Deo commemoratis, quemadmodum ipsius beneficio mihi de ipso loqui concessum est, ad humanum genus veniamus, vt quinam ipsorum veritatis, quiue erroris participes sint, conspiciamus. [illegible] enim, o rex, inter nos constat, tria in [illegible]do hominum genera esse, nimirum eos [illegible] apud vos deorum cultores dicuntur, & [illegible]os, & Christianos. Ac rursum eorum qui multos deos colunt, triplex genus esse, nempe Chaldæos, Græcos, & Ægyptios. Nam hi reliquis nationibus plurium deorum cultus & adorationis duces ac magistri fuerunt. Quocircà quinam ipsorum in [veri]tate, quinam in errore versentur, videamus. Ac Chaldæi quidem Deum ignorantes, post elementa aberrauerunt, resque conditas creatoris loco colere cœperunt: quarum etiam cùm formas quasdam effe[cissent], eas cæli, & terræ, & maris, & solis, ac lunæ, reliquorumque elementorum & si[derum] figuram appellarunt: easque res in [templis] conclusas adorant, ac deos appel[lant; q]uos etiam diligenter ac studiose ser[uant], neà furibus surripiantur. Nec illud [in] mentem venit, quidquid seruat, eo quod seruatur maius esse, & item eum qui [aliquid] efficit, eo quod efficitur præstantio[rem] esse. Nam si ipsorum dij eà imbecil[litate] sunt, vt saluti suæ consulere nequeant, quonam tandem pacto aliis salutem afferent. Itaque magno errore Chaldæi lapsi [sunt], mortuas & vtilitatis expertes statuas venerantes. Atque etiam mihi mirari subit, ô [rex], quonam modo ij qui apud eos philosophorum nomen obtinent, illud haud[quaquam] animaduerterint, elementa quo[que inte]ritui obnoxia esse. Quòd si elemen[ta int]eritui omnino obnoxia ac subiecta [sunt], qui tandem dij esse queant? Quòd si elementa dij non sint, quonam modo sta[tuæ], quæ eorum nomine construuntur, dij [erunt]?

A[d] ipsa igitur elementa, ô rex, accedam[us], vt ea deos non esse demonstremus, sed [corru]ptioni ac mutationi subiecta, atque ex [nihil]o in ortum veri Dei iussu producta es[se. I]s quidem corruptionis & immutatio[nis] expers est, & inuisibilis, contraque ipse omnia cernit, & arbitratu suo immutat atque conuertit. Quid igitur de elementis dico?

Qui cælum deum esse arbitrantur, errant. Nam ipsum conuerti, ac necessariò moueri, atque ex multis rebus constare videmus: propterea enim κόσμος, id est mundus appellatur. Mundus porrò artificis cuiusdam constructio est. Quod autem constructum est, principium ac finem habet. Ac cælum vnà cum sideribus suis necessariò mouetur: siquidem astra certo ordine ac spatio impulsa, à puncto in punctum, partim occidunt, partim exoriuntur, certisque temporum spatiis iter suum obeunt, vt æstates & hiemes, quemadmodum ipsis à Deo imperatum est, efficiant. Nec leges sibi iuxta ineuitabilem naturæ necessitatem constitutas cum cælesti ornatu infringunt. Ex quo perspicuum est, cælum non deum, sed Dei opus esse. *Cælum deum non esse.*

Qui autem terram deam esse censent, errant. Videmus enim eam ab hominibus iniuriâ affici, & eorum imperio subiectam esse, effodi etiam & contaminari, atque inutilem fieri. Nam si igne torreatur, emoritur: siquidem ex testâ nihil oriri potest. Ac præterea si imbribus nimiùm perfundatur, tum ipsa, tum ipsius fructus corrumpuntur. Quin ab hominibus reliquisque animantibus proculcatur, interfectorum sanguine inquinatur, effoditur, completur, cadauerum theca efficitur. Quæ cùm ita sint, fieri non potest vt terra dea sit, sed res à Deo ad hominum vsum effecta. *Terram deam non esse.*

Eodem modo, qui aquam deam esse putant, errant. Nam ea quoque ad hominum vsum procreata est, eorumque dominationi subest. Contaminatur etiam & labefactatur, & cùm igne cocta est, immutatur: alios atque alios subinde colores sumit, vtpote quæ & frigore concrescat, & ex cruore spurcitiem contrahat, & ad impurarum omnium rerum ablutionem adhibeatur. Ex quo liquidò constat aquam deam esse non posse, sed Dei opus. *Aquam deam non esse.*

Iam verò, qui ignem deum esse arbitrantur, ipsi quoque errant. Etenim ignis ad hominum vsum creatus est, ipsorumque dominationi subest, & ab ipsis ad omnis generis carnes, partim elixandas, partim assandas, atq; etiam ad mortua corpora concremanda, e loco in locum circumfertur; atque insuper multis modis corrumpitur, & ab hominibus extinguitur: ac proinde ignis deus esse non potest, sed Dei opus. *Ignem deū non esse.*

Ad eumdem etiam modum, qui ventorum flatum deum esse existimant, errant. Perspicuum enim est, ventum alteri inser- *Ventos deos non esse.*

uire, atque hominum causâ ad transuehendas naues ac frumenta comportanda, reliquosque ipsorum vsus a Deo conditum esse. Huc accedit, quòd pro Dei iussu atque imperio tum augescit tum imminuitur. Quare fieri non potest, vt ventus deus sit, verùm Dei opus.

Solem deū non esse. Porrò qui solem deum esse putant, ipsi quoque errant. Siquidem eum necessariò moueri perspicimus, atque à puncto in punctum migrare & commutari, & occidere & exoriri, vt ad hominum vtilitatem stirpes & plantas calore afficiat: atque insuper eum diuisionem cum reliquis sideribus habere, ac multis partibus cælo minorem esse, luceque interdum defici, nec vllum imperium & principatum obtinere. Ex quo illud planum est, fieri non posse, vt sol deus sit, sed Dei opus.

Lunam deam non esse. Consimili etiam modo ij, qui lunam deam esse opinantur, errant. Nam ipsam necessariò moueri & immutari videmus, atque à puncto in punctum migrare, & ad hominum vtilitatem nunc exoriri nunc occidere, ac sole minorem esse: augeri etiam atque imminui, ac deliquia interdum pati. Quare fieri non potest, vt luna dea sit, verùm Dei opus.

Hominem deum non esse. Denique qui hominem deum esse arbitrátur, errant. Nam eum necessariò moueri, & ali, & inuitum etiam senescere videmus, atque interdū delectari, interdum mœrore affici, ciboque ac potu & veste indigere. Iracundum etiam atque inuidum esse, & libidine incitari, & pœnitentiâ duci, ac multis defectibus laborare. Verùm multis etiam modis corrumpitur, nimirum ab elementis, & animantibus, ac postremò à morte ipsi imminente. Ex quo efficitur, vt homo deus esse nequeat, sed Dei opus. Quocircà ingenti errore Chaldæi lapsi sunt, dum opinionum suarum commenta sequuntur. Elementa enim, in quæ interitus cadit, ac mortuas statuas venerantur, nec se in deorum numerum ea referre sentiunt.

Disputatio aduersus Græcos. Ad Græcos iam veniamus, vt si quid forte de Deo rectè sentiant, videamus. Græci igitur sapientiæ laudem sibi arrogantes, stultiores etiam Chaldæis se præbuerunt, complures videlicet deos inducentes, partim masculos, partim feminas; vitiosarum omnis generis affectionum ac scelerum architectos. Etenim ridicula, & stulta, & impia, ô rex, Græci induxerunt, eos qui non sunt, iuxta peruersas suas cupiditates deos appellantes: vt nimirum eos vitij patronos ac defensores habentes, adulteria perpetrent, rapiant, trucident, atque atrocissima quæque scelera committant. Nam cùm ipsorum dij huiusmodi flagitia signarint, quonam pacto ipsi quoque eadem perpetrabunt? Ex his igitur er studijs & institutis, hominibus bella & des, atque acerbas captiuitates crebr penri contigit. Quin etiam, si de ipsi dijs sigillatim verba facere velimus, in tem absurditatem perspecturus es.

Siquidem Saturnum ipsi ante om deum inducunt, eique filios suos mac Qui quidem ex Rheâ multos filios buit, quos etiam ipse furore percitus de rabat. Aiunt autem Iouem ipsi geni membrum abscidisse, atque in mare pr cisse: ex quo Venerem ortam esse fa lantur. Iupiter autem patrem suum vin lis constrictum, in tartarum præcipitem dit. Vides errorem ac libidinem, qua aduersus deum suum inueliunt. Nu enim fieri potest, vt Deus catenis vinc tur, ipsique genitales partes amputentu O singularem amentiam! Quis mente pr ditus hæc dixerit?

Secundus Iupiter inducitur, quem in omnes deos suos regnum tenere aiunt, atque in varias animantium figuras immutari, vt mortalibus mulieribus stuprum inferat. Etenim eum in taurum sese immutasse tradunt, vt Europâ potiretur: in aurum, vt Danaë: in cygnum, vt Ledâ: in Satyrum, vt Antiopâ: in fulmen, vt Semela. Ac posteà multos ex ijs filios extitisse, Bacchum scilicet, Zethum, Amphionem, Herculem, Apollinem, Dianam, Perseum, Castorem & Pollucem, Helenam, Minoëm, Rhadamanthum, Sarpedonem, & nouem item filias, quas Musas nuncupant.

Ac demum de Ganymede sermonem inducunt. Hinc itaque, ô rex, hominibus contigit, vt ad dei sui imitationem hæc omnia imitarentur, atque adulteri essent, & insano masculorum amore tenerentur, & alia horrenda flagitia perpetrarent. Quonam igitur modo fieri potest, vt Deus adulter sit, aut pædico, aut parricida? *De Ganymede.*

Quin Vulcanum etiam quemdam deum esse tradunt, eumque claudum, malleumque ac forcipem tenentem, & ferrariæ arti victus causâ operam dantem. Ergo rerum penuriâ laborabat. Atqui à Deo abhorret, claudum esse, atque hominum ope indigere. *De Vulcano.*

Adhæc Mercurium etiam nobis deum inducunt, qui cupidus sit, & fur, & auarus, & magus, & versipellis, ac sermonum interpres. Quod quidem item in Dei naturam minimè cadit. *De Mercurio.*

Æsculapium insuper in deorum numero habent, qui medicus erat, & pharmaca *De Æsculapio.*

conficiebat,atque emplastra,victus parandi caussa (nam in egestate versabatur) componebat. pòst autem eum propter Tyndarei Lacedæmonij filium à Ioue fulmine percussum interiisse narrant. Quòd si Æsculapius, cùm deus esset, ac fulmine percuteretur, sibiipsi opitulari nequiuit, qui tandem aliis opem ferre poterit?

De Marte. Mars etiam ab iis deus belli studiosus & iracundus,ac pecudum aliarumq; rerum cupidus inducitur. Quem item posteà,cùm Venerem constupraret, à puero Cupidine ac Vulcano vinculis astrictum fuisse dicunt. Qui igitur deus is esse queat, qui cupiditate flagrat, ac bellis delectatur, adulteriúmque perpetrat,ac vinculis constringitur?

Rursum autem Bacchum inter deos numerant,nocturna festa celebrantem, temulentiæ magistrum, aliorumque vxores abstrahentem,furore æstuantem, fugientem, ac postremò à Titanibus obtruncatum. Quod si Bacchus cùm interimeretur, sibiipsi opitulari non potuit, verum & furore præceps agebatur, & ebrietati studebat, & profugiebat, quonam pacto Deus esse queat?

Tum autem Herculem inducunt, qui se se vino obruat,atque in furorem ruat, suósque filios iugulet, ac deinde flammis absumptus intereat. Quî autem Deus esse is queat,qui se vino obruit,ac liberos suos obtruncat, ignísque ardore conflagrat? Aut quo tandem modo aliis auxilio esse poterit, [illegible] sibi auxilium afferre non potuit?

Prætereà Apollinem inducunt, inuidiâ [illegible]rantem,atque arcum & pharetram, ac [illegible]mquam etiam citharam & tibiam [illegible]em, hominibusque quæstus caussâ [illegible]nia edentem.Egebat igitur. Atqui fie[illegible]n potest, vt Deus egeat & inuideat, & [illegible]cedus sit.

Eodem etiam modo Dianam ipsius so[illegible]em inducunt,venationi studentem, atq; [illegible]m & pharetras habentem, solamque [illegible] canibus vagantem, vt ceruum aut [illegible]m intercipiat. Quonam igitur modo [illegible] venatrix mulier, & cum canibus [illegible]trans?

Postremò Venerem etiam deam esse [illegible]teram dicunt. Aliquando enim cum [illegible]cubuit,aliquando cum Anchise, [illegible]ando cum Adonide, cuius etiam mor[illegible] deplorat, amasium suum requirens. Qui[illegible] etiam eam ad inferos descendisse [illegible]t, vt Adonidem à Proserpinâ redime[illegible]. [illegible]id [illegible]ne vmquam, ô rex, dementiam [illegible] maiorem? deam nimirum inducere, [illegible]lterij crimine se obstringat, & plo[illegible] ac lamentetur.

De Adonide. Adonidem autem etiam deum venatorem inducunt, eumque ab apro percussum violentâ morte interiisse aiunt, nec in huiusmodi calamitate opem sibiipsi afferre potuisse. Quonam itaque pacto hominum curam geret adulter & venator,quique violentâ morte interiit?

Hæc omnia ac multa alia eiusmodi, adhuc fœdiora & sceleratiora, ô rex, de diis suis Græci inducunt, quæ nec dicere, nec memoriâ vllo modo vsurpare fas est. Vnde homines à diis suis occasionem arripientes, omne sceleris & libidinis atque impietatis genus perpetrarunt, horrendis flagitiis suis terram & aërem contaminantes.

Aduersus Aegyptios disputat. Ægyptij autem eos stultitiâ & stoliditate superantes,grauiùs quàm vllæ aliæ nationes aberrarunt. Neque enim Græcorum deos venerari satis habuerunt: verum insuper bruta animantia, tam terrestria quàm in aquis degentia, tam stirpes quàm plantas in deorum numero habuerunt, atque omni insaniæ ac libidinis genere grauiùs quàm vllæ terræ nationes sese conspurcarunt. Antiquitus enim Isidem colebant, De Iside. virum simul ac fratrem Osiridem habentem, qui à fratre suo Typhone obtruncatus est. Eaque de caussâ Isis cum filio suo Oro in Byblum Syriæ fugit,Osiridem quærens, atque acerbe lamentans, quoad tandem Orus creuisset, ac Typhonem de medio sustulisset. Ergo nec Isis fratri suo ac viro suppetias ferre potuit, nec Osiris, cùm à Typhone trucidaretur,sibiipsi auxilio esse potuit, nec denique Typhon fratricida, cùm ei ab Oro & Iside exitium afferretur, seipsum à morte vindicare. Et tamen cùm hi ob huiusmodi calamitates ad hominum notitiam peruenissent, à stultis Ægyptiis dij habiti sunt.

Aegyptiorum impietas. Quin neque his aut reliquis Gentium numinibus contenti, bruta etiam animantia inuexerunt. Nonnulli etenim ipsorum ouem, alij hircum, alij vitulum & suem, alij coruum & accipitrem, alij vulturem & aquilam, alij crocodilum: quidam felem, & canem, & lupum, & simiam, & draconem, & aspidem: alij cepas, & allia, & spinas, ceterasque res conditas coluerunt. Nec homines miseri nihil omnino virium his omnibus rebus inesse sentiunt. Nam cùm deos suos ab aliis hominibus & comedi, & igne cremari, & iugulari atque corrumpi videant, non tamen proinde eos deos non esse intellexerunt.

Quocircà magno errore tum Ægyptij, tum Chaldæi, tum Græci lapsi sunt, deos huiusmodi inducentes,atque ipsorũ statuas efficiẽtes, surdaq; & sensus expertia simula-

cra pro dijs habentes. Ac demiror, quo pacto, cum deos ſuos ab artificibus ſecari, & dolari, ac truncari, atque temporis longinquitate inueteraſcere & immutari, atque igne conflari cernerent, hinc eos minime deos eſſe non animaduerterint. Nam qui in ſuæ ſalutis negotio nullam vim habent, quonam tandem modo hominum saluti conſulent? At verò poetæ ipſorum, & philoſophi tam Chaldæorum quàm Ægyptiorum, cùm verſibus ſuis ac litterarum monumentis deos ſuos exornare ſtuduerunt, eorum ignominiam magis detexerunt, nudamq́; omnium oculis propoſuerunt. Nam cùm hominis corpus, quamuis alioqui multis partibus conſtet, nullum tamen membrorum ſuorum abijcit, verum firmiſſimam cum ipſis omnibus coniunctionem habens, ſecum ipſum concordat, qui tandem in Dei naturâ tanta pugna & diſcordia futura eſt? Nam ſi vna Deorum natura eſſet, deus deum inſectari, aut obtruncare, aut malo aliquo mulctare minime debebat. Quòd ſi dij a dijs vexati, & interempti, & ſpoliati, ac fulmine percuſſi ſunt, non iam vna eorum natura eſt, ſed diſtinctæ voluntates, atque omnes exitioſæ ac peſtiferæ.

Mutua deorum inter ſe pugna, eos deos non eſſe oſtendit.

Ex quo concludendum eſt, neminem eorum deum eſſe. Perſpicuum eſt igitur, ô rex, omnem eorum de deorum naturâ diſputationem erroris plenam eſſe. Quonam autem pacto ij qui apud Græcos ſapientiæ atque doctrinæ famâ floruerunt, illud minime intellexerunt, eos qui leges tulerunt, ſuiſmet legibus iudicari? Nam ſi leges iuſtæ ſunt, iniuſti omnino ipſorum dij ſunt, qui contra legum præſcripta mutuò ſeſe interfecerunt, atque in veneficia, & adulteria, & furta, & præpoſteras libidines proruerunt. Sin autem rectè fecerunt, leges certè iniquæ ſunt, vtpote aduerſus deos conſtitutæ. Nunc autem leges præclaræ ac iuſtæ ſunt, vt quæ & virtutes laudent, & vitia prohibeant: deorum autem, quos ipſi colunt, iniqua ſunt opera, quare iniqui etiam ipſorum dij ſunt, omneſque impij ac morte mulctandi, qui eiuſmodi deos inducunt. Nam ſi ea, quæ de ipſis litterarum monumentis prodita ſunt, ficta & fabuloſa ſunt, nihil aliud ſunt, quam meri ſermones: ſi autem naturalia, non iam dij ſunt, qui hæc fecerunt ac perpeſſi ſunt: quòd ſi allegorico ſenſu ea dicuntur, fabulæ ſunt, ac nihil prætereà. Demonſtratum eſt itaque, ô rex, hos omnes cultus, qui multis dijs tribuuntur, erroris atque exitij opera eſſe, (neque enim deos appellare conuenit, qui videntur, ac non vident: verum eum, qui cùm ipſe cerni nequeat, omnia cernit,) Deumque, qui omnia condidit, colendum eſſe.

Veniamus igitur, ô rex, etiam ad Iudæos, vt quidnam ipſi quoque de Deo ſentiant, videamus. Nam ipſi ab Abraham, Iſaac, & Iacob oriundi, Ægyptum incoluerunt. Illinc autem Deus eos in manu potenti & brachio excelſo, per Moyſen ipſorum legiſlatorem eduxit, ac per multa prodigia & ſigna ſuam ipſis potentiam declarauit. Verum ipſi quoque perfidos atque ingratos ſeſe præbentes, Gentium deos ſæpenumerò adorarunt, prophetaſque ad ſe miſſos ac iuſtos viros morte affecerunt. Ac deinde, poſteaquam ita Dei voluntas tulit: vt Filius ſuus in terram veniret, eum contumeliâ affectum, Pontio Pilato Romanorum duci tradiderunt, crucisq́; ſupplicio condemnarunt, nullâ videlicet ipſius beneficiorum atque innumerabilium miraculorum, quæ inter ipſos deſignarat, habitâ ratione, ſuoque ſcelere perierunt. Nam nunc quoque, ſolum quidem omnipotentem Deum colunt, ſed non ſecundùm ſcientiam. Siquidem Chriſtum filium Dei negant, Gentilibuſque ſimiles ſunt, etiamſi ad veritatem, a quâ procul ſe remouerunt, propius aliquanto accedere videantur. Ac de Iudæis hactenus.

Aduerſus Iudæos diſputat.

Rom. 10.

At Chriſtiani à Domino noſtro Ieſu Chriſto doctrinæ ſuæ originem ducunt. Hic autem Dei altiſſimi Filius in Spiritu ſancto creditur. Qui quidem humanæ ſalutis cauſſâ de cælo deſcendit, atque ex ſanctâ Virgine genitus eſt, ac ſine ſemine & corruptione carnem ſuſcepit, hominibuſque apparuit, vt eos à falſo multorum deorum cultu reuocaret. Atque admirandâ incarnationis ſuæ diſpēſatione perfunctus, mortem ſponte, atque ingenti quodam conſilio, per crucem degustauit. Triduo autem pòſt reſurrexit, atque in cælos aſcendit. Cuius præſentiæ gloriam ex Scripturâ, quæ apud eos Euāgelica vocatur, ſi eam legere in animum induxeris, perſpicere licet, o rex. Hic duodecim diſcipulos habuit, qui poſt ipſius in cælum aſcēſum in orbis terræ prouincias exierunt, ipſiusq́; auguſtam amplitudinem promulgarunt: quemadmodum etiam vnus ex ipſis regiones noſtras peragrauit, vt veritatis dogmata prædicaret: vnde etiamnum ij, qui prædicationis eorum iuſtitiæ adminiſtram operam nauant, Chriſtiani appellantur. Atque hi ſunt, qui veritatem ſupra omnes terræ nationes inuenerunt. Siquidem Deum rerum omnium conditorem atque architectum in Filio vnigenito & Spiritu ſancto agnoſcunt, nec præter eum vllum aliū Deum venerantur. Habent autem Domini Ieſu Chriſti manda-

Chriſtianorum doctrina.

Thomas in Indiam profectus eſt. Sapiēt. 1.

[illegible] b [illegible], ea [illegible] u-
[illegible] artuo, [illegible] ac futu-
[illegible] Non [illegible],
[illegible] sese deducunt,
[illegible] deuunt, aliena non
[illegible], pa[illegible] matri honorem tri-
[illegible] no[illegible] iustum iudicium
[illegible] he [illegible] nolunt, [illegible] non
[illegible] qui [illegible] læduntur, obsecrant,
[illegible] amicitiam conciliant. Inimi-
[illegible] afficere student, lenes & faci-
[illegible] b omni iniquo concubitu
[illegible] omni impuritate abstinent, vi-
[illegible] non contemnunt, pupillo mœrorem
[illegible] erunt, qui habet, non habenti pro-
[illegible] uitrat. Peregrinum si viderint,
[illegible] unt, eiusq; non secus ac vero &
[illegible] aduentu delectantur. Non
[illegible] carne, sed animi ratione fratres se vo-
[illegible] Vitam suam Christi causâ profunde-
paratí sunt. nam ipsius præcepta firmè
[illegible] ant, sancte videlicet ac iuste, quem-
[illegible] dum Dominus Deus ipsis imperauit;
[illegible] tes: gratias ipsi omni horâ in omni ci-
[illegible] potu, ac reliquis bonis agentes. Verè
[illegible] hæc veritatis via est, quæ quidem eos
[illegible] gredíuntur, ad sempiternum re-
[illegible] od à Christo in futura vitâ pro-
[illegible] t, nunquam porrectâ manu ducit.
[illegible] vt [illegible] lligas, o rex, me hæc ex cere-
[illegible] nunc fingere, si ad Christiano-
[illegible] ras oculos adieceris, me nihil a
[illegible] alienum loqui reperies. Quare præ-
[illegible] us tuus intellexit, optimoque iure
[illegible] uo cultum adhibere didicit, vt in fu-
[illegible] uo salutem obtineat. Magna etenim
[illegible] admiranda sunt, quæ a Christianis
[illegible] atur tum geruntur. Neque enim
[illegible] um, sed Dei verba proloquuntur,
[illegible] autem nationes errant, ac sibipsis
[illegible] uram faciunt: siquidem in tenebris
[illegible] tes, ebriorum instar in seipsos im-
[illegible] Atque hic sit, o rex, meæ ad te ora-
[illegible], quam quidem veritas in mente
[illegible] Desinant itaque væcordes tui
[illegible] uersus Dominum nugari. Nam
[illegible] creatorem venerari, atque ip-
[illegible] ab interitu alienis aurem accom-
[illegible] pedit, vt condemnationem ac
[illegible] effugientes, vitam interitus ex-
[illegible] o [illegible] ideatis.
[illegible] aq [illegible] a Nachore comme-
[illegible] cundia æstuabant hiero-
[illegible] dores muti stabant,
[illegible] præter infirmos quos-
[illegible] sermunculos af-
[illegible] At [illegible] egis filius spiritu ex-
[illegible] Dominum cele-
[illegible] m fiducia in ipso posi-
ta est, in rebus perplexis & impeditis exi-
tum dat, quique etiam per inimicum &
hostem veritatem confirmabat, efficiebat-
que vt [illegible] qui erroris antesignanus erat, re-
ctæ d[illegible] næ p[illegible] se præberet.

Rex porrò [illegible] quamuis alioqui Nachorem ve-
heme[illegible] r[illegible] ceretur, nullo tamē eum ma-
lo afficere potuit, propterea quòd lege co-
ram omnibus ante promulgata, ei pro Chri-
stianis libere verba facere permisisset. Ce-
terum ipse per [illegible] ferentibus ipsius oblu-
ctans, cum per signa quædam admonebat,
vt illam pugnandi ceremoniam teneret,
atque rhetorum disputationi manus daret.
At ille vehementius inualescebat, omnes
ipsorum propositiones atque argumenta
refutans, errorisque, quo tenebantur, frau-
dem ac fallaciam detegens. Cum autē pęne
ad vesperam vsq; disputatio producta fuis-
set, rex concionem solui iussit; tamquā scili-
cet postridie rursum de hac re agitari vellet.

Iosaphat autem regem ita est allocutus: *Iosaphat à patre Nachorem secum postulat.*
Vt primo iustè omnia geri iussisti, o rex, ita
iustitiæ quoque finem impone, duorum al-
terum faciens, nempe vt vel magistrum
meum hac nocte mecum manere permit-
tas, vt de iis rebus, de quibus crastinâ die
cum ijs qui nos bello lacessunt, verba fa-
cienda sunt, vna dispiciamus, ac tu item
tuos assumens, arbitratu tuo cum illis ea
quæ in rem futura videbuntur, mediteris:
aut tuos mihi hac nocte concedens, meum
accipe. Quod si vtrique apud te sint, meus
nimirum in afflictione & metu, tui autem
in lætitiâ & animi remissione, æquum mihi
iudicium illud esse non videtur, sed princi-
patus licentia, & pactorum violatio. Rex
itaque huius orationis lepóre victus, assum-
ptis sapiētibus & sacerdotibus suis, Nacho-
rem filio concessit, hac nimirum spe fretus,
fore, vt ea quæ pollicitus fuerat, præstaret.

Regis itaque filius in palatium suum pro- *Iosaphat secum Nachorem abducit.*
ficiscitur, non secùs atque Olympicus qui-
dam victor superatis aduersariis, secum Na-
chorem habens. Quem cum remotis arbi-
tris accepisset, his ad eum verbis vsus est: Ne
me, qui sis, ignorare existimes. Certissimum
enim habeo [illegible] sanctissimum Barlaamum
haudquaquam esse, verum Nachorem Astro-
logum. Ac miror, quid vob[illegible] in mentem
venerit, vt huiusmodi fabulam fingeretis,
atque hoc vobis persuaderet[illegible], vos eas cla-
rissima die oculis meis tenebras obiecturos
esse, vt pro oue lupum acciperem. Verum
non abs re prouerbio fertur, Cor stulti vana
cogitare. Atque hæc quidem cogitatio &
consilium vet[illegible]um rancidum [illegible]ne ac p[illegible]-
sus stolidum erat, opus autem quod ipse egi-
sti, omni prudentia ac sagacitate plenum est,
ac pr[illegible]-

ac propterea gaude, ô Nachor, & exulta.

Agit gratias quod pro veritate steterit.

Multas enim tibi hoc nomine gratias habeo, quod veritatis patrocinium hodierno die suscepisti, nec sceleratis verbis ac versuta simulatione labia tua contaminasti: quin potius ea multis sordibus expurgasti, falsorum nimirum deorum errore confutato, atque Christianorum dogmatum veritate confirmata. Ego vero duplici de caussa, vt te mecum adducerem, operam dedi: altera, ne te rex priuatim tenens, supplicio afficeret, propterea quod non ea es locutus, quæ ipsi grata essent: altera, vt hodierno tuo beneficio gratiam tibi rependam. Quonam autem tandem pacto istud? Nimirum te admonens, vt a praua & periculosa hac via, quam ad hunc vsque diem tenuisti, deflectas, ac rectam & salutarem semitam ingrediaris: quam quidem non ignorans, sed sponte malum amplectens, effugisti, in iniquitatis barathra & præcipitia teipsum impellens. Intellige itaque, o Nachor, cum prudens & sagax sis, ac Christum solum, & vitam apud ipsum abstrusam elucrari stude, fluxis his & caducis contemptis ac pro nihilo habitis. Non enim in æternum viues; sed cum mortalis sis, iam iamque hinc abiturus es, quemadmodum & omnes, qui ante te exierunt. Atque, ô te miserum si, vbi iustum iudicium, ac iusta operum merces est, grauem peccati sarcinam tecum ferens abeas, nec eam prius abieceris, cum abijcere procliue sit.

Nachor se resipiscere.

Nachor itaque ob huiusmodi sermones animo compunctus, his verbis vsus est: Recte dixisti, ô rex, recte inquam. Nam ipse quoque verum & ab omni mendacio alienum Deum, per quem omnia facta sunt, noui: atque item futurum iudicium scio, ex multis videlicet Scripturæ sacræ verbis id edoctus: verùm improba consuetudo, atque antiqui supplantatoris versutia cordis mei oculos execauit, densasque animo meo tenebras offudit. Nunc autem ad verbum tuum abiecto tenebroso velamine, ad vultus Dominici lucem accurrã: fortasse enim mei miserebitur, pœnitentiæq; ianuam mihi improbo ac rebelli seruo aperiet. Quamquam mihi fieri non posse videtur, vt peccatorum meorum, quę arenâ grauiora sunt, & eorum, quæ tum sciens tum ignorans perpetraui, veniam obtineam.

Illum Iosaphat in spem erigit.

Hac oratione audita, regis filius statim exurgit, atque animo incalescit, animumq; Nachoris ad desperationem propendentem recuperare atque erigere incipit. Nulla enim, ô Nachor, inquit, nulla de hac re dubitatio animum tuum subeat. Scriptum est enim, posse Deum etiam ex his lapidibus

Ioan. 8.

excitare filios Abrahæ. Quod quidem, vt aiebat pater Barlaam, quid aliud est, quam quòd homines deploratæ improbitatis, atq; omni iniquitatis genere contaminati, salutem consequi possint, Christique filij effici: qui pro sua summa & supra rediboli humanitate omnibus sese ad meliorem frugem recipientibus cælestes portas patefecit. Neque enim cuiquam omnino salutis aditum præclusit: Verum eos, quos scelerum pœnitet, misericordi animo suscipit; ob eamq; caussam ijs, qui hora prima, & tertia, & sexta, & nona, & vndecima ad vineam accesserunt, æqua merces attribuitur, quemadmodum Euangelicis scriptis proditum est. Ac proinde etiamsi ad hunc vsque diem in peccatis consenueris: tamen si feruenti animo accedas, eadem quæ ij qui ab adolescentia certamen subierunt, præmia consequeris. Hæc & multa alia cum diuinissimus iuuenis ad Nachorem in malis inueteratum de pœnitentia locutus fuisset, ipsique veniam spopondisset, Christumque facilem ac propitium ipsi fore promisisset, illudque pro certo affirmasset, cum pro sua bonitate semper peccatoris pœnitentiam suscipere paratum esse, ægram ipsius animam, tanquam medicamentis quibusdam emolliens, ipsum prorsus in sanitatem asseruit.

Matth. 20.

Nachor Iosaphat constantiam hortatur.

Statim enim ad eum Nachor dixit: Tu quidem, ô animo etiam quam corpore nobilior, qui admirabilibus his mysterijs præclare imbutus es, ad extremum vsq; in præclara confessione velim maneas: nec eam aut vllum tempus, aut vllus modus e tuo pectore euellat. Ego autem hac ipsa hora proficiscar, vt salutem meam quæram, mihique Deum, quem ad iram prouocaui, per pœnitentiam propitium ac facilem reddam. Non enim posthac, nisi tibi aliter videatur, regis faciem conspiciam. Ingenti autem animi lætitia affectus regis filius, atq; hunc sermonem libenter excipiens, ipsum complectitur & exosculatur, attentisque ad Deum fusis precibus, eũ e palatio emittit.

Nachor eremum petit.

Egressus autem Nachor, animo compunctus in densissimam solitudinem cerui instar prosilijt, atque in monachi cuiusdam, qui sacerdotij dignitate ornatus erat, speluncam se cõtulit: in qua ille propter imminẽtem metum delitescebat. Atque ante ipsum feruentissimo pectore humi sese prouoluit, ipsiusq; pedes, instar videlicet veteris illius meretricis, lacrymis perfundit, ac diuinum Baptismum exposcit. Sacerdos itaque, vtpote diuina gratia plenus, ingẽtem animo voluptatem cepit, eumque conicetum, vt

Luc. 7.

Baptizatur.

mos ferebat, per dies haud paucos Christianæ fidei rudimentis institutum, digno

Bapti-

Mat. vlt. Baptismate perficit in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Mansit autem cum illo Nachor, perpetuà ob ea peccata quæ perpetrarat, pœnitudine ductus, Deumq; benedi- 1. Pet. 3. Ezech. 18. cés, qui neminé perire vult, verùm omnium resipiscétiam expectat, atq; eos qui pœnitentiam agunt, humane ac benigne excipit.

Rex autem, cùm de Nachoris rebus ma- Regis animi anxietas. ne certior factus fuisset, ac spe suâ excidisset, & præterea sapientes suos ac stolidos oratores nullo negotio superatos fuisse conspexisset, in magnâ animi anxietate versabatur: eosque cùm graues prius contumelias ac dedecora ipsis intulisset, ac nonnullos etiam bubulis neruis atrocem in modum lacerasset, ipsorumque oculos fuligine illeuisset, à se ablegauit. Ipse autem falsorum deorum imbecillitatem damnare incœpit: etiamsi alioqui nondum ad Christi lucem plenè ac perfecte oculos conijcere in animum induceret. Etenim densa caliginis nubes ipsi vndique affusa, cordis ipsius oculos adhuc tenebat. Ceterùm non iam sacerdotes suos in honorem habebat, nec festa & libamina simulacris suis peragebat; verùm animo in vtramque partem vacillabat: hinc nimirum deorum suorum imbecillitatem improbans, illinc autem Euangelicæ vitæ sinceritatem reformidans, prauaque consoetudine ita constrictus, vt ab ea vix auelli posset. Siquidem corporearum voluptatum seruituti maiorem in modum addictus erat, vitiosisque affectionibus prorsus operam dabat, captiui instar du- Isa. 5. ctus, atque absque vino, vt Isaiæ verbis vtar, ebrius, & ab improbâ consuetudine tamquam fræno quodam retractus.

Cum igitur rex cum duplici cogitatione ad hunc modum luctaretur, nobilissimus ipsius filius, ac verè regio animo prædictus, in suo palatio quietus degebat, naturæ suæ generositatem, modestiamque & constantiam per opera cunctis declarans. Nam theatra & equorum certamina, & venationum exercitationes, & inania omnia iuuenilis ætatis studia, & impolturas quibus stulti animi deliniuntur & inescantur, nihili omnino ducebat: verùm ex Christi mandatis omnino pendebat, ac diuino amore sauciatus, eum expetebat, qui verè expetendus est, totus suauis ac totus desiderabilis, atque Cant. 5. eiusmodi, vt sine vllâ saturitate expetatur.

In memoriam autem rediens magistri sui Barlaam, atque ipsius vitam sibi ante oculos proponens, ipsius amore animum suum demulceri sentiebat, ac quonam pacto ipsum videret, summo studio curabat: atque ipsius sermones sine vllâ intermissione in corde suo circumferens, erat tamquam arbor secus aquarum decursus plantata, perpetuoque irrigata, ac tempestiuos domino fructus afferens. Multas enim animas è diaboli laqueis eripuit, Christoque seruatas obtulit: siquidem multi ad eum sese conferentes, salutaribus sermonibus fruebantur. Ex quibus non pauci, fugâ relicto errore, ad salutarem doctrinam accurrebant. Alij autem rebus huius vitæ longùm valere iussis, monasticam palæstram capessebant. Ip- Iosaphat orationibus vacabat & ieiunijs. se autem orationibus & ieiunijs operam dabat, identidémque hanc vocem ad Deum mittebat. O Domine mi, ô Domine mi ac Rex, cui ego credidi, ad quem ego profugi, atque errore liberatus sum, dignam famulo tuo Barlaamo mercedem repende, pro eo quòd mihi oberranti, te, qui via, vita, & Ioan. 14. veritas es, demonstrauit. Ac mihi hoc concede, vt rursum illum in corpore angelum, quo mundus dignus non est, conspiciam, Heb. 11. atque cum eo, quod mihi vitæ superest, conficiam, vt vitæ ipsius vestigijs insistens, tibi Deo ac Domino placeam.

Eo autem tempore publicum falsorum Cap. XXIX deorum festum in vrbe illâ erat. Regem porrò huic festo interesse, ac copiosissimis victimis illud exornare oportebat. Verùm cùm sacerdotes ipsum in deorum cultu segnem ac tepidum esse conspicerent, id verebantur, ne ad templum venire negligeret, sicque ipsi muneribus ijs, quæ à rege accipere consueuerant, ceterisq; prouentibus orbarentur. Surgentes itaque, ad speluncam quamdam in vastissima solitudine sitam proficiscuntur, in quâ vir quidam magicis artibus deditus, atque falsi idolorum cultus acerrimus propugnator habitabat, Theu- Theudas magus ab templi sacerdotibus accersitur. das nomine, quem etiam rex singulari honore complectebatur, charumque magistrum existimabat, ipsius nimirum vaticinijs regnum suum omnium rerum copiâ florere, atque in dies augeri dicens. Cum igitur sacerdotum cultores ad ipsum venissent, eius opem atque auxilium implorabant: eique deorum improbationem, in quam rex inciderat, exponebant: quæq; regis filius fecisset, & quemadmodum Nachor ad ipsius voluntatem atque sententiam concionem habuisset. Ac nisi tu ipse venias, inquiebant, nobisq; opem afferas, spes omnis extincta est, omnisq; deorum cultus ac veneratio perijt. Nam tu vnicum nobis calamitatis solatium relictus es, atque in te vno spes omnes nostras positas habemus.

Theudas itaque cum satanico eo exerci- Theudas ad regem se confert. tu, quem secum habebat, in expeditionem pergit, atque aduersus veritatem arma comparat: accitis nimirum multis prauis spiritibus, quos ad res improbas prompte ac liben-

libenter auxiliarem manum afferre norat, & quos ipse semper ministros adhibuerat, his comitatus ad regem accedit.

Vt autem ipsius aduentus regi nuntiatus est, atque ipse palmarum virgam manu tenens, ouinaque pelle indutus ingressus est, rex e throno suo exilijt, ipsiq; obuiam prodijt, eumque osculatus est. Cumque cathedram afferri iussisset, ipsum prope se collocauit. Posteaq; Theudas his ad regem verbis vtitur: Rex in æternum viue, maximorum deorum fauore ac beneuolentiâ septus. Ad me enim allatum est, te ingens certamen aduersus Galilæos iniisse, ac luculentissimam palmam retulisse. Eoque nomine huc veni, vt ad edendam grati animi significationem, festum vna celebremus, atque eleganti formâ præditos adolescentes ac formosas puellas dijs immortalibus immolemus, taurosque centum, ac plurima alia animalia ipsis offeramus: quò eos quoque in posterum inuictos adiutores habeamus, qui nobis vniuersum vitæ curriculum planum & æquabile reddant.

Theudæ ad regem impudens oratio.

Ad hæc rex: Minime verò, inquit, ô senex, vicimus, minime inquam vicimus: verùm nullo potius negotio victi sumus. Nam qui à nobis stabant, repente aduersum nos extiterunt, ac velut furore & insaniâ laborantem atque imbecillam nostram aciem nacti, prorsus eam fregerunt ac prostrauerunt. Nunc autem, si qua tibi facultas & vis suppetit, quâ tu humi iacenti religioni nostræ opitulari, eamq; rursum excitare queas, velim exponas. Theudas autem regi ad hunc modum respondit: Galilæorum contentiones atque inanes sermones, ô rex, minime pertimesce. Quæ enim sunt ea, quæ ab ipsis afferuntur, quantum quidem ad viros ratione ac prudentiâ præditos attinet? Meo quidem iudicio facilius deijcientur, quàm folium à vento excussum. Neque enim vel conspectum meum sustinebunt, tantum abest vt sermones conferant, atque ad mecum disputandum pedem conferant. Ceterùm, vt & propositum istud certamen, & quidquid aliud in animo habuerimus, recto cursu feratur, resque nobis ex animi sententiâ succedant, fac publicum hoc festum exornes, deorumque beneuolentiam, tamquam firmissima quædam arma induas, ac tum fausta omnia habiturus es. Hæc cùm ille iactasset, qui, vt cum Dauide loquar, in malitiâ potens erat, atque iniquitatem totâ die meditabatur, turbidamque, vt Isaiæ verbis vtar, subuersionem amico suo propinabat, improborum spirituum, quos ipse comites habebat, ope atque adiumento perfecit, vt rex cogitationes eas, quæ ipsum salutis submonebant, prorsus e memoriâ eijceret, eisdemque, quibus solebat studijs sedulò hæreret. Ac proinde cùm regiæ litteræ quaquauersum commeassent, quibus omnes ad execrandum deorum festum conuenire iubebantur, cernere erat ingentem hominum multitudinem confluentem, atque oues & boues, variaq; animalia secum adducentem.

Psal. 51. Memoriæ lapsus: est s Habac.

Cùm igitur omnes coijssent, surgens rex, vnà cum impostore Theudâ ad templum profectus est, vt tauros ac permulta animátia immolarent. Sicq; nefarium & execratione dignum festum celebrabant: adeò vt & brutorum animantium mugitibus tota vrbs personaret, & victimarum nidore ipse quoque aër inficeretur. His ad hunc modum confectis, cùm improbi spiritus de Theudæ victoriâ maiorem in modum gloriarentur, sacerdotesque gratias ipsi habuissent, rex rursum ad palatium se recepit, atque ad Theudam: En quemadmodũ iussisti, nihil omnino studij à me prætermissum est, quod quidem ad festi splendorem, & sacrificiorum magnificentiam pertineret. Iam itaque tempus est, vt quæ mihi promisisti expleas, filiumq; meum, qui à religione nostra desciuit, à Christianorum errore vindices, ac cum benignis dijs in gratiam reducas. Nam ego cum artem omnem adhibuerim, atque omnem lapidem mouerim, nullam tamen morbi medicinam reperi, sed ipsius mentem omnibus rebus superiorem esse perspexi. Nam si blande ac leniter cum eo agere institui, ne sic quidẽ eum mihi vllo modo animum adijcere comperi. Rursum si seuerè atque acerbe eum accepi, in peruicaciam potius inde ipsum attolli conspexi. Quamobrem calamitatem eam quæ mihi accidit, sapientiæ tuæ committo. Ac siquidem ea, ope tuâ & auxilio liberatus, filium meum mecum rursus deos meos colentem, atque voluptuariæ huius vitę cupiditatibus ac regiis voluptatibus fruentem videro, auream tibi statuam erigam, efficiamque vt posthac in sempiternum idem tibi qui dijs honor à cunctis tribuatur.

Rex cum Theudâ dijs sacrificat.

Theudas igitur attentam aurem diabolo subijciens, atque ab illo improbum ac pestiferum consilium edoctus, ipsique linguę atque oris operam nauans, ad regem ait: Si filium tuum in potestatem tuam redigere, ipsiusque in pugnando peruicaciam inanem reddere cupis, ars à me excogitata est, cui obluctari nullo modo poterit, verùm durus ipsius animus faciliùs emollietur, quàm cera ingenti rogo admota. Rex itaque vanum hominem inani tumore inflatum vidẽs, ad voluptatem statim animique lætitiam sese conuer-

conuerteret, sperans videlicet, petulantem illam & audacem linguam animum diuinitus edoctum ac philosophiæ plenum superaturam esse. Cumque, quænam illa ars esset, ex eo sciscitaretur; tum Theudas, tamquam nouacula acuta dolum contexit, callideq; pharmaca comparat. Atque improbam technam, diabolicque consilium, quæso, perspice. Omnibus, inquit, ô rex, qui filio astant atque inseruiût, ab eo procul diiunctis, pulchrâ & perquâ eleganti formâ præditas mulieres, atque ad pelliciendos animos adornatas, cum eo perpetuò versari, ipsique ministrare, vitæque consuetudinem & contubernium cum eo habere iube. Ego autem vno ex iis spiritibus, quos ad res huiusmodi comparaui, ad eum posteà submisso, acriorem voluptatis ignem excitabo. Ac simulatque vel cum vnâ solâ huiusmodi mulierculâ rem habuerit, nisi tibi omnia ex animi sententiâ fluant, ent iam cur me contemnas, atq; vt nullius vlius hominem, non honoribus, sed maximis suppliciis afficiendum ducas. Nihil enim masculorum animos perinde allicere ac demulcere solet, vt feminarum conspectus. Atque vt sermonibus meis fidem adhibeas, historiam hanc velim audias.

Psalm. 67.

Suadet Theudas dandas filio [illegible] feminas pulchras.

Cap. XIX. Theudas fabulam narrat.

Rex quidam cùm masculâ prole careret vehementer animo angebatur, eamque calamitatem haud paruam existimabat. Hoc igitur cùm statu esset, filium in lucem edidit: eoque nomine summâ voluptate perfusus est. Dixerunt autem ad eum eruditi quidam medici, fore, vt si puer intra duodecim annos solem aut ignem videret, luce prorsus orbaretur; id enim ex oculorum ipsius situ designari. Quæ cùm pater audiuisset, cubiculum quoddam obscurum ex rupe quadam condidisse, filiumque illic vna cum nutricibus inclusisse fertur, nec ante duodecim annos exactos vllum omnino ipsi lucis splendorem ostendisse. Confecto autem huiusmodi temporis curriculo, filium, qui nihil omnino rerum mûdanarum ad hunc vsque diem perspexerat, ex hoc cubiculo educit: ac tum ipsi omnia, iuxta suum quodque genus exhiberi ac demonstrari iubet, viros nimirum in vno loco, in alio feminas, aliunde aurum, aliâ ex parte argentum, Vniones & lapides exquisiti precij, vestes luculentas & elegantes, currus insigni pulchritudine simul cum regiis equis aureo fræno instructis, cum aulæis purpureis, ac sessoribus armatis, boum item armenta, & pecudum greges: atque, vt summatim dicam, omnia certo ordine puero demonstrabat. Percontante autem eo, quonam singulæ res nomine appellarentur, regis satellites ac stipatores vniuscuiusque nomen exponebant. Cùm autem mulierum nomen scire cuperet, tum regis armiger lepide ac festiue, dæmones eas appellari dixit, a quibus hominum mentes in errorem traherentur. Pueri autem pectus earum amore atque cupiditate vehementius quàm vllius alius rei desiderio illectum ac delinitum est. Cùm igitur omnibus rebus peragratis ad regem eum adduxissent, ac rex ex ipso, quidnam ex omnibus rebus quas viderat ipsi magis arrideret, quæsiisset: Quid, inquit, aliud quàm dæmones illi, qui homines in fraudem inducunt? Neque enim vllius rei ex his omnibus quas hodierno die vidi, perinde atque eorum amore animus meus incensus est. Atque hunc pueri sermonem rex ille admiratus est, quamque violenta ac tyrannica res feminarum amor esset, hinc iudicauit. Quocirca tu quoque non vllâ aliâ ratione, quam istâ, te filium tuum in potestatem redacturum putes.

Quid amor feminæ.

Rex hoc consilium excipit, atque confestim ad eum delectæ puellæ præstanti atq; egregiâ formâ inducuntur. Quas etiam cum ipse eleganti ornatu illustrasset, atque omnino ad pelliciendum iuuenis animum instruxisset, omnes ipsius famulos & ministros e palatio eiicit, eisq; in eorum locum substituit. Hæ itaque ipsi vndique hærebant, eumque complectebantur, atque ad nefarium concubitum extimulabant, per omnes videlicet gestus ac sermones ipsum ad voluptatem prouocantes. Neminem alium habebat quem conspiceret, cum quo colloqueretur, aut cœnaret; ipsæ enim omnia ipsi erant. Atq; hæc quidé rex faciebat. Theudas autem rursum ad pestiferam suam speluncam profectus, libros, qui res huiusmodi efficere poterant, in manus sumit: euocatumque vnum ex improbis spiritibus ad Christi militem bello lacessendum emittit, nesciens scilicet miser ille, quanrum sui risum excitaturus, quamque simul cum vniuersâ suâ diabolicâ cohorte infamiæ notam subiturus esset. Improbus autem spiritus, aliis insuper nequioribus spiritibus assumptis, ad generosi adolescentis cubiculum se confert, in eumq; impetum facit, vehementissimâ carnis fornacem succendens. Ac diabolus quidem internas ipsi flammas admouebat, puellæ autem, vt corporis pulchritudine insignes, sic animo deformes improbam materiam externè suppeditabant.

Puellæ ad Iosaphat introducuntur.

Theudas eidem mittit spiritum fornicationis.

At verò pura illa anima pestiferi spiritus impetû agnoscens, ac præposterum cogitationum bellum, quod magno ac vehemêti

aduersum se impetu veniebat, conspiciens, perturbabatur, tantoque malo liberari, purumque sese Christo exhibere cupiebat, nec sanctam illam stolam, qua eum Baptismi gratia induerat, libidinis cœno contaminare.

Amori impudico amorem diuinum obiicit Iosaphat.

Confestim itaque amori amorem, hoc est impudico diuinum opponit, sibique pulchritudinem illam ac gloriam omni sermone præstantiorem, quam puræ animæ in Christi sponsi nuptiis, ex quibus illi

Matth. 22.

qui nuptialem tunicam conspurcarint, eiicientur, vinctisque manibus & pedibus in exteriores tenebras protrudentur, habituræ sunt, in memoriam reuocat. Hæc cum animo suo considerans, & lacrymas profundens, pectus verberabat, improbas illas cogitationes, non secus ac fucos quosdam in fugam vertens. Deinde surgens, ac manus attollens, calentibus lacrymis ac gemitibus Dei opem atque auxilium implorabat, iisque verbis vtebatur:

Orat Iosaphat aduersum ingruentem carnis tentationem.

Omnipotens Domine, qui solus viribus polles, atque ad misericordiam procliuis es, Domine inquam, spes desperatorum & eorum qui auxilio carent, mei, quæso, inutilis tui serui nunc recordare, facilique ac propitio oculo me intuere, animamque meam à diabolicâ frameâ eripe, ac de manu canis vnicam meam:

Psal. 21.

nec me in hostium meorum manus incidere permittas.

Psal. 34.

Non supergaudeant mihi, qui oderunt me inique: nec me in iniquitatibus corrumpi sinas, corpusque meum, quod tibi castum exhibere promisi, probro & contumeliâ afficere. Te enim concupisco, teque adoro, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, in sæcula.

A Deo accipit solatium.

Cumque Amen subiunxisset, diuinam consolationem cælitus ipse sibi aduenire sensit, atque improbæ cogitationes sese subduxerunt. Ipse autem ad matutinum vsque tempus in precibus persistit: intellectisque versipellis hostis technis atque artibus, corpus suum tum cibi penuria, tum siti aliisq; afflictionum generibus premere cœpit, in orationibus erecto corpore pernoctans, sibique ipsi pacta ea quæ cum Deo inierat, in memoriam reducens, atque tum eorum qui iustitiam coluerint, futurum splendorem animo & cogitatione informans, tum denuntiatam improbis gehennam aperte sibi ob oculos proponens. Quod scilicet eâ de caussâ faciebat, ne hostis inertem ac solutam ipsius animam nactus, prauas cogitationes ipsi nullo negotio insereret, animumque ipsius puritatem turbaret & inficeret. Cùm igitur hostis omnino mente concideret, seque strenuum iuuenem deiecturum prorsus diffideret, ad aliam calidiorem fraudem sese confert (vt qui semper malus sit, nec vmquam aliquid moliri, atque incommodum aliquod & detrimentum afferre intermittat) in id omni studio incumbens, vt quæ sibi à Theudâ mandata fuerant, exequatur. Itaque rursus huiusmodi pharmaca comparat.

Alia fraus diaboli.

Ad iuuenem enim ex puellis illis vna omnium formosissima ingreditur, quæ etiam regis cuiusdam filia erat, captiuaque à patriâ suâ abducta, regi Abenner, præstantissimi cuiusdam muneris instar, oblata fuerat: quam pater, vt eximiâ pulchritudine præditam, ad labefactandum ac deiiciendum filij animum miserat. Hanc impostor ille subit, ipsique eiusmodi sermones suggerit, qui animi ipsius prudentiam ac sapientiam perspicue declararent: siquidem diabolus omnes ad vitium accommodatas artes facile ac promptè exercet. Posteaque regis filium a dextris adortus, puellæ amorem ipsi inserit, ob ipsius videlicet prudentiam & grauitatem, atque etiam ob eam caussam, quòd cum eâ nobilitate esset, atque e regiâ stirpe produisset, patriâ tamen simul ac gloriâ orbata esset. Adhæc huiusmodi quoque cogitationes ipsi subserit, vt eam ab insano idolorum cultu liberaret, Christianamque efficeret.

Hæc autem omnia versuti draconis reclinæ erant. Nam cùm regis filius animo ita comparatus & constitutus esset, vt nullam obscœnam cogitationem aut libidinosum amorem ad puellam vacillantem in seipso perspiceret, verùm ipsius dumtaxat calamitate animæque exitio se commoueri sentiret, rem hanc diabolicum commentum esse minimè animaduertebat. Siquidem reuera caligo ille est, ac lucem assimulat.

Narratio.

Vt enim regis filius puellam alloqui, diuinæque cognitionis oracula ipsi exponere cœpit; Agnosce, inquiens, ô mulier, Deum in omne æuum viuentem, nec te idolorum errore detineri sine, verum Dominum rerum omnium effectorem intellige, ac beata eris, immortali sponso adiuncta. Multa, inquam, eiusmodi cùm ipse dixisset, statim improbus spiritus mulieri in mentem immittit, vt fraudis laqueos explicaret, ac Deo charam illam animam ad libidinis foueam præcipitem traheret, quemadmodum videlicet olim generis humani auctorem Euæ operâ è paradiso ac Deo misere exterminauit, eumque beatæ atque immortalis vitæ loco morti addixit.

Posteaquam igitur puella verba illa omni sapientiâ referta audiuit, pro suâ stultitiâ ea nô intellexit, verum huiusmodi responsum edidit, quale ab eâ edi consentaneum erat,

erat, quæ diaboli lingua atque os erat: aitque: Si salutis meæ, o domine, curâ tangeris, ac me Deo tuo conciliare, abiectaque animæ meæ salutem afferre studes, fac tu quoque vni meæ petitioni annuas, ac statim patrius omnibus diis meis repudiatis, Deo tuo me adiungam, ipsumque ad extremum vsque spiritum colam. Ita tu salutis meæ, atque ad Deum conuersionis, mercedem referes.

Cùm autem ille, quænam hæc petitio esset, quæsiuisset: tum illa & habitu, & aspectu, & sermone, ac denique omni ex parte sese ad alliciendum ipsius animum comparans, Matrimonio, inquit, mecum coniungere, atq; ego imperiis tuis lubés obsequar.

At ille, Incassum, inquit, ô mulier, duram huiusmodi petitionem mihi proposuisti. Nam quamquam ingenti salutis tuæ curâ teneor, teque ex mortis & exitij voragine extrahere cupio: mihi tamen corpus meum per fœdum concubitum inquinare nimis graue est, imò prorsus impossibile.

Illa verò planam ipsi viam ad scelus sternens, Ecquid, inquit, huiusmodi sermone vteris, qui omni sapientiæ genere polles? Ecquid, inquam, hanc rem spurcitiem ac fœdum concubitum appellasti? Neque enim ipsa quoque Christianorum librorum ignara atque expers sum: verùm & multos in patriâ meâ libros perlegi, & sæpè cum Christianis sermones contuli. Quid igitur? Nónne in quodam librorum vestrorum scriptum est: Honorabile connubium & torus immaculatus? Ac rursùm: Melius est nubere quàm vri? Ac rursùm: Quod Deus coniunxit, homo non separet? Nonne omnes veteres iusti, tam patriarchæ quam prophetæ legitimo matrimonio copulatos fuisse Scripturæ vestræ docent? Nonne Petrus ille, quem apostolorum principem fuisse prædicatis, vxorem habuisse scribitur? Quid igitur te adduxit, vt rem huiusmodi spurcitiem appellares? Magnopere sane mihi à dogmatum vestrorum veritate aberrare videris.

Cui ille respondit: Ita profectò, mulier, hæc se habent, quemadmodum abs te dictum est. Licet enim quibuslibet matrimonio copulari, exceptis tamen iis, qui virginitatem Christo semel promiserint. Ego enim ab eo die, quo per diuini Baptismi lauacrum à iuuentutis & ignorantiæ meæ peccatis purgatus sum, purum meipsum Christo exhibere pollicitus sum. Quonam igitur modo pacta ea, quæ cum Deo sanxi, dissoluere atque infringere audebo?

Rursùm autem ad eum mulier his verbis vsa est: Sit sane de hac re, vt ipse vis. At exiguam alteram, ac nullius momenti cupiditatem meam exple, si quidem animæ meæ salutem afferre tibi cordi est. Hac dumtaxat nocte mecum rem habe, atque effice, vt & ego tuâ pulchritudine fruar, ac tu rursùm formæ meæ elegantiâ explearis. Quod si feceris, hoc tibi polliceor, me simulatque dies illuxerit, Christianam religionem suscepturam, atque omnem deorum meorum cultum fugâ relicturam esse. Atque ob huiusmodi consilium, non modò veniam, sed etiam beneficia, salutis meæ causâ, à Deo tuo consequêris. Gaudium enim, inquit Scriptura tua, est in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente. Nam si ob scelerati hominis resipiscentiam lætitia in cælo excitatur; quid afferri potest, quin huius resipiscentiæ auctori magnum præmium debeatur?

Ita certe res se habet: nec est quòd dubites. Quid? An non apostoli quoque religionis vestræ duces, complura certo consilio faciebant, diuinum præceptum maioris præcepti causâ interdum violantes? An non Paulus Timotheum, præstantioris consilij causâ, circumcidisse dicitur: atqui circumcisio apud Christianos in crimine censetur, nec tamen ille hoc facere dubitauit. Atq; alia huiusmodi permulta in Scripturis tuis reperies. Quocircà si seriò animæ meæ salutem afferre cupis, exiguam hanc meam cupiditatem exple: & ego, quamquam alioqui perfecto matrimonij nexu tecum copulari cupiens, tamen quoniam id tibi minimè gratum est, non iam tibi vim afferam, verùm quidquid animo tuo insederit, posthac faciam. Tu igitur ne me quoque prorsus abijcias & execreris, verùm in hac vnâ re mihi obsequens, salutem mihi affer, atque à superstitioso errore me libera: tu autem deinceps per omnem vitæ cursum, quæ tibi visa fuerint, facias licebit.

His verbis vtens (nam & habebat qui ipsi suggereret, cui etiam aures clàm admouebat: atque Scripturarum peritus est ille vitij artifex diabolus) his inquam verbis vtens, eumque demulcens, ac retia & laqueos ipsi tum à dextris tum à sinistris vndique nectens, animi ipsius turrim labefactare, institutique ipsius neruos debilitare, ac voluntatem & sententiam emollire incipiebat. Vitij autem sator, ac proborum virorum hostis, labantem ipsius animum conspiciens, ac summâ inde lætitiâ perfusus, statim pestiferos spiritus, qui vnà cum illo aderant, appellat: Cernite, inquiens, quonam pacto puella ista ea perficere contendat, quæ à nobis perfici nequiuerunt. Agite igitur, acriter nunc in eum impetum

d 2 facia-

Marginalia: Ad fornicationem à regiâ puellâ illicitur. — Luc. 15. — Act. 16. — Heb. 13. — 1 Cor. 7. — Matth. 19. — Luc. 4. — Votum castitatis.

Dæmones suas admonent. faciamus. Neque enim ad explendam eius à quo missi sumus, voluntatem aliud æquè opportunum tempus nanciscemur. Hæc cùm versipellis ille ad socios dixisset, in Christi militem insiliunt, omnes animi ipsius vires perturbantes, atque acerrimum puellæ amorem ipsius pectori inserentes, vehementissimumque libidinis ignem in ipso inflammantes.

Ille autem cùm seipsum vehementer vri, captiuumque ad peccatum trahi perspiceret, atque cogitationes suas, puellæ salutem conuersionemque ad Deum ipsi proponentes, flagitium tamquam hamum quemdam escâ occultare, hostisque instinctu sibi negotium facessere, perinde videlicet ac scelus minime esset, seruandæ animæ causâ cum muliere semel rem habere, in huiusmodi animi anxietate consilique penuriâ alto pectore ingemiscens, seipsum *Oratione superat carnis tentationes.* statim ad orationem confert, atque vberes lacrymarum riuos ex oculis profundens, ad eum, qui salutem iis qui in ipso confidunt, afferre potest, clamabat: In te, Domine, spe- *Psal. 30.* raui, non confundar in æternum: neque ir- *Psal. 24.* rideant me inimici mei, dextræ tuæ hærentem: verum hac horâ pro tuâ voluntate mihi asta, vias meas dirigens, vt sanctum tuum & gloriosum ac formidandum nomen in me famulo tuo illustretur, quoniam benedictus es in sæcula, Amen.

Visio Iosaphat. Cùm autem per aliquot horas cum lacrymis preces fudisset, genuaque persæpe flexisset, in terram se prostrauit, paulumque obdormiscens seipsum à quibusdam horrendis viris arripi videt, regionibusque quibusdam, quas numquam viderat, peragratis, in amplissimum campum perduci, *Ducitur ad loca amœna.* pulcherris floribus atque ingenti suauitate præditum, vbi & plantas omnis generis cernebat, inusitatis quibusdam & admirandis fructibus, tum visu iucundissimis, tum perceptu suauissimis redundantes. Arborum porrò folia ex tenuissimâ quadam aurâ dulcem sonum edebant: ac dum impellerentur, inexplebilem odoris fragrantiam emittebant. Quin etiam sedes illic sitæ erant, auro atq; ingentis pretij lapidibus structæ, luculentum sane splendorem afferentes: lectique item illustres, miris quibusdam stragulis, atque elegantiâ omnem orationis facultatem superante coornati. Ad hæc aquæ profluebant perquam limpidæ, oculosque ipsos oblectantes. Tum autem per ingentem atq; admirandum hunc campum horrendi illi viri eum in vrbem quamdam introduxerunt, inenarrabili splendore rutilantem, ex pellucido quidem auro muros, ex lapidibus autem a nemine vmquam visis pinnas ac propugnacula extructa habentem. Et quis tandem est, qui vrbis illius pulchritudinem ac splendorem sermone consequi possit? Lux porrò superne radiis identidem micans, omnes ipsius vicos implebat, atque alati quidam exercitus, lucidi omnes in eâ morabantur, eiusmodi cantû edentes, quem numquam mortalis auris audiuit. vocemque dicentem audit: Hæc eorum qui iustitiam coluerunt, est requies: hoc eorum qui Domino suæ vitæ rationes probarunt, oblectamentum. Hunc autem ex illo loco eductum terribiles illi viri retrorsum ducere velle dicebant. At ipse iucunditate illâ lætitiaque animi omnino raptus: Ne me quæso, inquiebat, ne me inquam hac lætitiâ, quæ nullis verbis exprimi potest, priuate: verum hoc mihi concedite, vt in vno amplissimæ huiusce ciuitatis angulo degam. Illi autem ad hunc modum respondebant. Fieri nunc minime potest, vt hic sis: hoc autem multis laboribus ac sudoribus tandem consequêris, si quidem tibi ipsi vim intuleris.

Hoc sermone habito, ac maximo illo *Ducitur ad loca tenebrosa.* campo rursus peragrato, eum in tenebrosa loca, omnisq; mœroris plena, atque cum eo splendore, quem priùs conspexerat, ac lætitiâ illâ e diametro pugnantiâ, duxerunt. Etenim obscura prorsus ac tenebrosa caligo erat, atq; afflictione ac tumultu totus ille locus redundabat. Illic ignis fornax accendebatur, & carnificum vermium genus serpebat, vltricesq; virtutes fornaci imminebant. Ac nonnulli miserum in modû igni conflagrabant, voxq; huiusmodi audiebatur: Hic sceleratorum locus est, hic eorum cruciatus qui fœdis flagitiis seipsos contaminarunt. Post autem ab his qui eum illuc introduxerant, ex eo loco eductus est. Sta- *Ad se redit.* timq; ad sese rediens, toto corpore contremiscebat, lacrymæque fluminum instar ex ipsius oculis fluebant: atq; omnis impudicæ illius puellæ, reliquarûq; aliarû, pulchritudo quouis cœno & sanie fœtidior ipsi visa est: memoriaq; ea quæ viderat recolens, tû bonorum illorû cupiditate tum dolorû illorû metu correptus, in lecto iacebat, sic af- *Ægrotat.* fectus, vt nulla ipsi exurgêdi potestas esset.

Pater eum visitat. Vt autem de aduersa filij valetudine ad regem allatum est, statim ad eum profectus, quidnam ipsi accidisset, percontabatur. Ille autem, quidnam vidisset, exponit, atque: Cur pedibus meis laqueum parasti, *Psal. 16.* & incuruasti animam meam? Nisi enim *Psal. 30.* Dominus adiuuisset me, paulò minùs habitasset in inferno anima mea. Verùm quam *Psal. 72.* bonus Israël Deus his qui recto sunt corde, qui etiam eripuit humilitatem meam de me-

medio catulorum leonum, dormiui conturbatus. Sed visitauit me Deus saluator meus, mihique quantis ij qui eum ad iracundiam prouocant, bonis sese priuent, quantisque rursum tormentis obnoxios se reddant, demonstrauit.

At nunc, ô pater, quoniam tu aures tuas occlusisti, ne vocem meam bona atque vtilia tibi occinentem audires, ne me saltem quò minus rectam viam capessam, impedias. Hoc enim cupio, hoc expeto, vt omnibus rebus liberatus, ad ea loca contendam, in quibus Barlaam Christi famulus habitat, ac cum eo quod mihi reliquum est vitæ conficiam. Quòd si me per vim retinere in animum induxeris, quàm primùm me mœrore ac tædio extinctum videbis. Ita fiet, vt nec tu pater iam appelleris, nec me filium habiturus sis.

Rursum igitur ingens regem mœstitia inuasit; rursum omnem vitæ suæ spem despondere cœpit; atque acerba secum animo agitans, in palatium suum abiit. At verò improbi illi spiritus, qui aduersus diuinum iuuenem à Theudâ missi fuerant, ad eum pudore suffusi redeunt, atque quamuis alioqui mendacio gaudeant, acceptam tamen cladem confitentur. Quippe perspicua cladis signa in scelerato suo vultu gerebant. Ille autem, Vsqueadeóne, inquit, imbecilles ac miseri estis, vt adolescentem vnum vincere minime potueritis? Tunc improbi spiritus virtute diuinâ excruciati, veritatem inuiti in lucem protulerunt, his verbis vtentes: Christi potentiæ, ac passionis ipsius signo, quod Crucem appellant, ne tantillum quidem obluctari possumus. Nam cùm ea effingitur, statim quotquot aeris principes ac mundi rectores tenebrarum sumus, quàm celerrimè fugimus, ac prius etiam quam ea plenè ac perfectè expressa sit, propulsamur. Quamobrem nos quidem in hunc iuuenem impetu facto, grauiter eum perturbauimus: verùm ille cum Christi opem implorasset, ac crucis signo seipsum muniuisset, nos irato animo propulit, atque firmissimum sibi præsidium comparauit. Ac proinde nullâ interposita mora instrumentum illud arripuimus, cuius operâ etiam princeps noster primum hominem aggressus est, eumque potestati suæ subiecit. Et quidem profecto nos quoq; vanam adolescentis spem pro nihilo ducebamus: verùm ad auxilium rursus accitus Christus, cælestis iræ igni nos exustos in fugam vertit. Quare stat sententia, non vltrà ad eum accedere. Ad hunc scilicet modum improbi spiritus Theudæ ea quæ contigerant perspicuè declararunt.

Rex autem omni ex parte animo hærens, consilioque destitutus, Theudam rursus accersit, ad eumque ait: Omnibus iis quæ docuisti, vir sapientissime, perfectis & absolutis, nihil tamen vtilitatis consecuti sumus. Nunc igitur, si quod tibi aliud consilium superest, illud experiamur. Fortasse enim aliquam depellendi mali rationem nanciscemur.

Cum autem Theudas, vt cum ipsius filio in colloquium veniret, petiisset, manè rex, eo secum assumpto, ad visendum filium proficiscitur. Cumque prope eum consedisset, eum alloqui, ac probris insectari, atque ipsius contumaciam animique rigiditatem accusare cœpit. Illo vero recta dogmata rursum confirmante, Christique amore nihil antiquius habendum esse clamante, Theudas in medium prodiens, his verbis vsus est: Quidnam, ô Iosaphat, quod in immortalibus diis nostris reprehendendum sit, inuenisti, vt tu ab eorum cultu discederes, ac regis patris tui animũ ita offendendo, totius populi odium tibi commoueres? An non ab iis vitam accepisti? An non ipsi patri te dono dederunt, auditis videlicet ipsius precibus, eoque sterilitatis vinculis soluto? Cùm autem multos inanes sermones, ac multas inutiles quæstiones ille inueteratæ improbitatis homo proponeret, atque de Euangelij prædicatione argumenta necteret, hoc videlicet animo, vt eam suggillaret, atque idolorum cultum confirmaret, ille superni Regis filius, atq; illius vrbis, quam non homo, sed Deus construxit, ciuis, posteaquam sese paulisper continuisset, tum demum ad Theudam ait:

Audi, ô imposturæ vorago, ac palpabilibus tenebris caliginosior, semen Babylonicum, atque Chalanicæ turris extructorum, quorum caussâ mundus confusus est, nepos; vane inquam atque infelix senex, qui grauioribus, quàm quinque illæ diuino igne concrematæ vrbes, sceleribus te constrinxisti. Ecquid salutis prædicationem, per quam ea quæ tenebris circumfusa erant, lucem acceperunt, per quam errantes viam inuenerunt, per quam ij qui perierant, ac miserâ seruitute premebantur, in pristinum statum restituti sunt, cauillis insectari conaris? Cedò vtrum tandem ex his duobus præstantius est, nempe omnipotentem Deum cum vnigenito Filio & Spiritu sancto colere, Deum inquam increatum & immortalem, bonorum omnium fontem, cuius nec imperium ac robur coniecturâ percipi, nec gloria mente comprehendi potest, cui angelicorũ ac cælestium ordinum millia millium, & decies

Marginal notes: Abominatur parentem. — Cruce fugari demones. — Theudas rursus oppugnat Iosaphat. — Hebr. 8. — Egregiè refellit Iosaphat. — Gen. 11.

millia millium astant, cuius gloriâ cælum & terra plena sunt, per quem omnia ex nihilo in ortum producta sunt, per quem mundus continetur ac conseruatur, ipsiusque prouidentiâ gubernatur, colere ac venerari; an verò pestiferos dæmones atque inanima simulacra, quorum laus & gloria adulterium est, ac puerorum constupratio, ceteraque flagitia quæ de diis vestris in superstitionis vestræ voluminibus conscripta sunt?

Non vos pudet, miseri, atque ignis sempiterni cibus, Chaldaicique generis similitudinem gerentes; non vos inquam mortuas statuas humanâ manu extructas adorare pudet? Cæsum enim lapidem aut lignum ac fabrili arte politum, deum nuncupatis: ac deinde eximium taurum, aut aliud fortasse ex pulcherrimis cuiusque generis animantibus assumentes, mortuo numini, quâ væcordiâ estis, immolatis. Atqui victima deo tuo præstantior est. Nam illum homo elaborauit, Deus autem animal procreauit. Ac propterea etiam brutum animal te, qui ratione præditus es, prudentiâ & sagacitate antecellit. Illud enim eum à quo alitur nouit, tu contra eius, à quo ex nihilo productus es, cuiusque beneficio viuis & conseruaris, ignoratione laboras. Ac deum appellas, quem paulò ante ferro verberari, atque igne conflari, & malleis tundi videbas: quem argento atque auro cinxisti, atque a terrâ in altum sustulisti: postea que in terram abiectus abiecti lapidis abiectior es adorator, non Deum adorans, sed mortua & animæ expertia manuum tuarum opera. Imò verò, ne mortuum quidem æquum est simulacrum appellare: verùm nouum quoddam ac tanta amentiâ dignum nomen excogitare par est. Nam lapideus comminuitur, testaceus confringitur, ligneus corrumpitur, æreus rubigine inficitur, aureus & argenteus igni conflatur. Quinetiam dij tui partim exiguo ac vili, partim summo pretio venduntur. Neque enim ipsis diuinitas, sed materia pretium dat. Atqui Deum quisnam emere aut vendere queat? Iam quonam pacto Deus appellatur qui motus expers est? An non illud cernis, nec eum qui stat, vmquam sedere; nec eum qui sedet, vmquam stare?

Idololatrarum amentia. Pudeat te, ô væcors: manum ori appone, ô stulte, qui res huiusmodi laudas. Etenim à veritate auersus, falsis picturis deciperis atque in fraudem induceris, statuas videlicet effingens, rebusque manu tuâ effectis Dei nomen attribuens. Resipisce miser, atque illud intellige, te deo abs te facto antiquiorem esse. Cuius tandem furoris ista sunt? Hoccine tibi persuasisti, te cum homo sis, Deum efficere posse? Quî tandem istud fieri queat? Quocirca non hominem efficis, verùm hominis aut cuiuspiam animantis formam, non linguâ, non faucibus, non cerebro, non vllâ aliquâ internâ parte præditam: ac proinde ne hominis quidem aut animantis similitudo est, sed inutilis omnino res ac vanitatis plena. Quid igitur rebus sensus expertibus blandiris? Quid mente carentibus & inutilibus assides? Nisi latomi, aut architecti, aut malleatoris ars adesset, deum non haberes. Nisi custodes præstò essent, deum tuum amisisses. Nam quem sæpe stolidorum hominum copiosissima vrbs tamquam deum, vt ab eo custodiatur, obsecrat, cum eo ipso pauci custodes, ne surripiatur, remanent. Ac si quidem ex argento vel auro constet, diligenter custoditur: si autem ex lapide; aut argillâ, aut aliâ quadam viliori materiâ, seipsum custodit. Ita de vestrâ sententiâ valentior est is, qui ex argillâ, quam qui ex auro conflatus est.

An non igitur optimo iure vos stultos & cæcos ac stolidos homines irridere, vel potius luctu prosequi possumus? Quippe opera vestra furorem potiùs quàm pietatem redolent. Nam qui rei militari studet, statuam ad militaris speciei similitudinem expressam, ac certo loco positam, Martem nuncupat. Qui autem mulierum amore ad insaniam vsque flagrat, animæ suæ cupiditatem picturâ informans, vitium suum deum efficit, Veneris scilicet nomine eum appellans. Alius rursus temulentiæ suæ caussâ, effecto simulacro, Bacchum ipsum nominat. Eodemque modo aliorum vitiorum cupidi, eorum simulacra constituerunt, vitiisque suis deorum nomen imponunt. Eaque de caussâ apud eorum aras libidinosæ saltationes existunt, ac meretricij cantus, furiosique impetus. Quisnam autem execrandum eorum flagitium deinceps commemorare queat? Aut quis fœdissimam ipsorum libidinem oratione complectens, os suum conspurcare sustineat? Verum hæc omnibus perspicua sunt, etiam si ipsi taceamus. Hi tui dij sunt, ô statuis tuis stupidior Theuda. Hos vt adorem, hos vt venerer, admones. Tuæ profectò improbitati ac stultæ sententiæ consentaneum est istud consilium: at similis ipsis tu fias, atque omnes qui confidunt in eis. *Psal. 113.*

Ego autem Deum meum colam, meque totum ipsi consecrabo: Deo inquam creatori, *Laudat fidem Christianam.*

 BARLAAM ET IOSAPH.

[illegible], ac rerum omnium gubernatori, per Dominum nostrum Iesum Christum, spem nostram, per quem etiam ad luminum Patrem in Spiritu sancto accessum habuimus, per quem ab acerbâ seruitute in ipsius sanguine liberati sumus. Nisi enim ipse etiam vsque ad seruilem formam sese abiecisset, haudquaquam id consecuti essemus, vt in filios adoptaremur. Quippe nostra causa se ipse abiecit, nec Deitatem rapinam arbitratus est, sed quod erat permansit, & quod non erat assumpsit. Consuetudinem cum hominibus habuit, carne sua in crucem ascendit, triduo in sepulcro conditus est, ad inferos descendit, inde eos, quos sub peccato venditos horrēdus mundi princeps vinctos tenebat, eduxit. Quidnam igitur hinc detrimenti tulit, quod eo nomine eum cauillis insectari videris? An non perspicis, in quot fœda & obscœna loca radios suos sol demittat, quotque fœtida cadauera conspiciat? An hunc labem aliquam contraxit? An non potius ea quæ sordida ac putida sunt, exsiccat atque constringit, quæ caliginosa sunt illuminat, atque interim ipse prorsus incolumis, ac labis omnis expers manet? An non item ignis ferrum, quod suâ naturâ nigrum ac frigidum est, allumens, prorsus inflammat atque candefacit, nec interim ferri proprietatis vlla ex parte recipit? Non enim eo malleo contuso aliquid perpetitur aut detrimenti quidquam accipit.

Quocirca si hæc quæ creata sunt, eam [illegible] naturam habent, vt aliquando [illegible] it, ex viliorum ac deteriorum rerum [illegible] ione nullo incommodo afficiuntur, [illegible] eadem ratione, o stolide ac saxeo corde, irridere me idcirco audes, quòd [illegible] m ac Deum Verbum à paterna glo[illegible] nullo modo discessisse, sed cùm Deus [illegible] t, [illegible] anæ salutis causâ corpus huma[illegible] assumpsisse dicam, vt homines diui[illegible] spiritualis naturæ participes efficeret, [illegible] ramque substantiam ex subterraneis [illegible] sui partibus eductam, cælesti gloriâ [illegible] et, atque item vt tenebrarum hu[illegible] principem, susceptæ carnis em[illegible] [illegible] cebris quibusdam inescatum su[illegible] raret, genusque nostrum ex ipsius serui[illegible] ac tyrannide liberaret? Vnde etiam [illegible] ucis tormentum sine perpessione subiit, [illegible] duas [illegible] delicet suas naturas declarans. Vt enim homo, in crucem agitur: vt Deus autem, soli tenebras offundit, terram quatit, ac multa corpora morte functa e sepulcris excitat. Rursum, vt homo moritur: vt autem Deus, spoliato inferno, ad vitam redit. Ob idque etiam clamauit Propheta: Infernus in amaritudine fuit, occurrens tibi deorsum. Siquidem in amaritudine fuit atque illusus est, cum nudum hominem sese accepisse putans, in Deum incidit, ac repente inanis & captiuus extitit. Resurgit itaque vt Deus: atque in cælum, vnde nullo modo digressus fuerat, ascendit, ac nostram despicabilem atque omnibus inferiorem naturam omnibus superiorem reddidit, immortalique gloria rutilantem in gloriæ throno collocatur. Quidnam igitur hinc Deo Verbo detrimenti conflatum est, quòd tu eum maledictis atque contumeliis insequi non erubescis? Verum quæso ex his duobus præstantius est, nempe hæc confiteri, atque hunc bonum hominumque amantem Deum venerari (qui iustitiam mandat, continentiam præcipit, puritatem præscribit, ad misericordiam propensum esse docet, fidem præbet, pacem prædicat, ipsamet veritas & nominatur & est, ipsamet charitas) hunc inquam venerari; an contra improbos & plurimis flagitiis deuinctos, ac tam rebus ipsis quam nominibus fœdos & obscœnos deos tuos? Væ vobis, ó saxis duriores, & brutis amentiores, atq; exitij filij, ac tenebrarum heredes. Beatus autem ego ac Christiani omnes, qui bonum ac benignum Deum habemus. Nam qui ei cultum adhibent, etiamsi ad breue aliquod tempus in hac vitâ rebus aduersis conflictentur, at immortalem tamen mercedis fructum in sempiternæ ac diuinæ beatitudinis regno percipient.

Dixit autem ad eum Theudas. En illud perspicuum est, multos & magnos & sapientes viros atque interpretes, ac tum virtute tum doctrinâ admirabiles, religionem nostram instituisse, omnesque orbis terræ reges ac principes eam vt præclaram atque omni periculo vacuam excepisse: Galilæorum contra doctrinam rusticos quosdam ac pauperes & abiectos viros, eosque perpaucos, nec plures quàm duodecim, prædicasse. Num igitur ignobilium ac rusticorum prædicatio, multorum ac magnorum virorum, quique tantâ sapientiæ laude floruerunt, legibus atque institutis potior habenda est? Quid autem habes, vnde hos vera dicere, illos mentiri demonstres? CAP. XXXII. — Theudas Christianam paupertatem & rusticitatem obiicit.

Rursum igitur regis filius respōdit: Asinus es, ó Theuda, vt dici solet, lyram audiens, atque intellectus expers manens; vel, vt rectius loquar, aspis, aures obturans, ne præclare incantantium vocem exaudias. Psal. 57. Rectè igitur de te à Prophetâ dictum est. Si mutare queat Æthiops pellem suam, ac Ierem. 13. pardus

pardus varietates suas, tu quoque stulte & cæce, benefacere poteris, cùm mala didiceris. Quin te vis veritatis sensu afficit? Nam hoc ipsum quod ais, à multis admirabili sapientiâ præditis viris nefarios tuos cultus laudari, atque à multis regibus confirmari, contraque Euangelicam prædicationem à paucis, iisque obscuris viris prædicari, id verò tum religionis nostræ vim, tum improborum vestrorum dogmatum imbecillitatem ac perniciem demonstrat: quippe cùm doctrina vestra, quamuis eruditos patronos ac firmos adiutores habeat, debilitetur tamen & extinguatur, nostra autem religio, licet omni humano subsidio careat, sole tamen clariùs luceat, orbemque totum occuparit: nam si ab oratoribus & philosophis edita fuisset, regesque ac principes adiutores habuisset, dicere fortasse, vir improbe, potuisses, humanam potentiam id totum præstitisse. Nunc verò sanctum Euangelium à vilibus piscatoribus conscriptum, atque ab omnibus tyrannis vexatum, nihilo tamen seciùs totum orbem obtinere perspiciens (in omnem enim, inquit ille, terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum) quid iam aliud dicere possis, quàm diuinam & inuictam potentiam esse, salutis humanæ caussâ cultum suum confirmantem? Ecquod autem, ô væcors, argumentum iis quæ iam allata sunt, præstantius quæris, quo tuos mentiri, nostros vera loqui probem? Nam nisi tua omnia nugæ ac figmenta essent, profectò cum tantis humanis viribus nitantur, minime imminuerentur ac debilitarentur. Vidi enim, inquit ille, impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani: & transiui, & ecce non erat; quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. De vobis, qui insani idolorum cultus propugnatores estis, hæc dixit Propheta. Iam iamque enim, & non inuenietur ipsius locus: sed sicut deficit fumus, deficiet, & quemadmodum deficit cera à facie ignis, sic peribitis.

Argumentum Theudæ in eum retorquet Iosaphat.

Psal. 18.

Rom. 10.

Psal. 36.

Psalm. 67.

Contrà de Euangelicâ Dei cognitione dixit Dominus: Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Ac rursum Propheta his verbis vtitur: In principio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli. Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur; tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Ac diuini quidem aduentus Christi præcones, & sapientes orbis terrarum piscatores, qui ex erroris ac fraudis voragine omnes extraxerunt (quos quidem tu, qui peccati verè seruus es, aspernaris ac nihili pendis) per signa & prodigia solis instar in mundo fulserunt, cæcis lucem donantes, surdis auditum, claudis gressum, mortuis deniq; vitam impertientes. Nam vel eorum dumtaxat vmbræ omnes hominum morbos profligabant. Dæmones quos vos vt deos metuitis, non modò ab humanis corporibus depellebant, sed etiam crucis signo ex ipso terrarum orbe fugabant: cuius ope atque adiumento omnem quidem magiam deleuerunt, veneficiaq; omnia irrita reddiderunt. Atque illi quidem humanâ infirmitate per Christi virtutem ad hunc modum sanati; rebusq; omnibus conditis renouatis, tamquam veritatis præcones ab omnibus iis qui sapientiâ præditi sunt, laudantur, admirationique habentur. Quid autem habes, quod de sapientibus atque oratoribus tuis, quorum Deus sapientiam stultam fecit, de illis inquam diaboli patronis in mediū afferas? Quid memoriâ dignum mundo reliquerint, expone. Quid de ipsis quod prædices, habes, nisi dementiam ac turpitudinē, inanemq; artem, verborum elegantiâ fœtidæ suæ religionis cœnum contegentem?

Luc. 21.

Psal. 101.

Euangelij duratio.

Act. 5.

1. Cor. 1.

Quinetiam ex poëtis tuis, quicumque ab ingenti furore atque insaniâ vel tantulum emergere potuerunt, id quod verius erat, dixerunt, nempe eos qui dij appellantur, homines extitisse, ac propterea quòd quidam eorum vrbibus ac regionibus imperarunt, quidam autem aliud quiddam nullius pæne momenti, dum viuerent, effecerunt, homines errore lapsos, deorum nomine eos appellasse. Principio enim [16] Seruch illę statuas inuenisse litterarum monumentis proditus est. Siquidem eos qui antiquitus vel strenui animi, vel amicitiæ, vel cuiuspiam alterius virtutis opus memoriâ dignum edidissent, statuis ornasse dicitur. Posteri autem, maiorum mentem ignorantes, nempe quòd memoriæ duntaxat caussâ, iis qui laude dignum aliquid effecissent, statuas & columnas erexissent, dæmonis vitij auctoris operâ paulatim aberrantes, homines iisdem passionibus obnoxios ac corruptioni subiectos, tamquā immortales deos adorarunt, sacrificiaque ipsis ac libamina excogitarunt: dæmonibus videlicet in statuis habitantibus, atque huiusmodi honorem & sacrificia ad sese pertrahentibus. Illi itaque eos, qui Deum in notitiā habere minimè probant, duplici de caussâ, vt se deos esse existiment, adducunt: alterâ, vt ipsi hoc nomine celebrentur; gaudent enim ipsi, vtpote fastu atq; arrogantiâ pleni, cùm ipsis tamquam diis honor tribuitur: altera, vt

Seruch statuarum inuentor.

Rom. 1.

v[illegible] eos, quos in fraudem induxerint, ad præparatum sibi sempiternum ignem trahant. Eoque nomine omni flagitij ac turpitudinis genere ipsos erudierunt, adeò vt eorum fraudi atque imposturæ semel addicti homines, mentis tenebris circumfusi, atque ad malorum colophonem venientes, sui quisque vitij ac sui cupiditatis statuam fixerint, deumq; nominarint. Quâ quidem in re, cum erroris sui nomine execrandi sint, tum verò ob earum rerum quas adorant absurditatem maiori execratione dignos se præbuerunt. Id autem tamdiu locum habuit, quoad Dominus per viscera misericordiæ suæ nos qui ipsius fide præditi sumus, ex improbo ac pestifero huiusmodi errore liberauit, veraq; Dei cognitione imbuit. Neque enim in alio vllo salus est, nec præter ipsum solum qui mundum effecit, ac virtutis suæ verbo omnia portat, alius deus aut in cælo aut in terrâ est. Verbo enim Domini, inquit ille, cæli firmati sunt & spiritu oris eius, omnis virtus eorum: atque omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.

Theudas autem cùm hæc verba audiret, atque huiusmodi sermonem diuinitus infusâ sapientiâ plenum esse cerneret, [illegible]quam tonitrui sono perculsus, silentio [illegible]batur. Tandem autem aliquando mi[illegible]am suam agnoscens (obtenebratos [illegible]n cordis ipsius oculos salutans doctrina [illegible]rat) ingenti anteactæ vitæ pœnitudi[illegible]ectus est: atq; condemnato idolorum [illegible]re, ad pietatis lucem accurrit, ac dein[illegible] a sceleratâ & execrandâ vitæ ratione [illegible]deo sese remouit, tantumque cum [illegible]s animi affectionibus magicisque [illegible] bellum gessit, quantum ante amoris [illegible]s cum ipsis fecerat. Nam tum in me[illegible]concilio stans, præsidente rege, magnâ [illegible] exclamauit: Verè, ô rex, spiritus Dei [illegible]io tuo habitat, vere fracti ac superati [illegible]us, nec defensionem vllam habemus, [illegible]ad ea quæ ab ipso commemorata sunt, [illegible]culos ipsos obuertere possumus. Ma[illegible] igitur re verâ Christianorum Deus [illegible] magna ipsius fides, magna mysteria.

Conuersus itaque ad regis filium, ait: D[illegible] quæso, ô claro ac illustri animo prædi[illegible], D[illegible]ne me excepturus est, si ab impro[illegible] actionibus abscedens, ad eum me conuertero? Sane, inquit veritatis præco, sanè [illegible] te excipiet, omnesque item qui ad ips[illegible]n sese conuerterint. Nec verò vulgari [illegible]o excipiet: verum vt filio è longinquâ reg[illegible]ne redeunti, hoc est, à sceleratâ vitæ ratio[illegible] ad meliorem frugem sese conuertenti [illegible] obuiam prodibit, eumq; amplectetur & exosculabitur ac peccati fœditate detractâ, statim ipsi vestimentum salutaris imponet, clarissimaq; gloriæ stolâ eum induens, mysticum supernis virtutibus epulum peraget, ob ceeptam videlicet ouem perditam festum diem celebrans. Ipsemet enim Dominus ingens in cælo gaudium esse dixit super vno peccatore pœnitentiam agente. Ac rursum: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Et per Prophetam: Viuo ego, dicit Dominus; nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur à viâ suâ, & viuat. Conuertimini à viâ vestrâ mala: & quare moriemini domus Israël? Iniquitas iniqui non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab iniquitate suâ, & fecerit iustitiâ, & in mandato vitæ ambulauerit; vitâ viuet, & non morietur. Omnia peccata quæ admisit, non memorabuntur, quia iudicium & iustitiam fecit: in ipsis viuet. Ac rursum per alterum Prophetam exclamat: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite benefacere. Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, tamquam nix dealbabuntur: & si fuerint rubra velut vermiculus, sicut lana alba erunt. Cùm igitur hæ pollicitationes, iis qui ad meliorem frugem sese receperint, à Deo propositæ sint, ne cuncteris, ô homo, nec moram vllam adhibeas: verùm ad Christum benignum Deum nostrum accede, & illuminare, & facies tua non confundetur. Nam simulatque in diuini Baptismatis piscinam immersus fueris, tota veteris hominis spurcities, atque vniuersa scelerum sarcina in aquâ sepelietur, atque in nihilum dilabetur: tuque nouus illinc ac recens, atque ab omni labe purus conscendes, nullam peccati labem aut rugam tecum ferés. Ac deinceps in te situm erit, vt purgationem per viscera misericordiæ Dei nostri hinc contractam tuearis, atque conserues.

Ibidem.

Luc. 5.

Ezech. 33.

Isa. 1.

Psal. 32.

Baptismus omnia peccata prorsus eluit.

Theudas igitur his verbis institutus, statim ex aulâ excedit, atque ad sceleratam speluncam suam profectus, magicos libros suos tamquam sceleris omnis primitias, ac diabolicorum arcanorum thesauros, exussit. Ipse autem ad sacrosancti illius viri, ad quem etiam Nachor perrexerat, antrum sese confert, rerumque suarum omnium statum ipsi exponit, capiti suo terram aspergens, grauesque gemitus edens, ac seipsum lacrymis perfundens, nefariaque sua flagitia seni ordine commemorans. Ille autem, vt qui salutis animæ afferendæ, atq; ex versipellis draconis faucibus eripiendæ peritissimus esset, salutaribus verbis eum demulcet,

Libros magicos exurit Theudas.

Ad sacerdotem Baptismi causâ adit.

cet, ac velut excantat, veniam spondet, ac propitium & facilem ipsi iudicem fore pollicetur. Ac postea cum eum Christianæ fidei rudimentis imbuisset, multorumque dierum ieiunium ipsi indixisset, eum diuino Baptismo lustrauit. Ac deinceps per omnem vitæ cursum ille sincero animo de admissis sceleribus pœnitentiam egit, lacrymisque ac gemitibus Deum placare studuit.

Ieiunium indictum pro peccatorum commissorum satisfactione.

Ca. XXXIII Quid de filio Iosaphat faciendum, rex deliberat.

Quæ cùm ad hunc modum euenissent, rex consilij inopiâ vndique destitutus, in graui plane mœrore versabatur, animoque magnopere iactabatur. Coacto autem rursum senatu, quidnam de filio suo faceret, dispiciebat. Cum autem multi multas sententias in medium protulissent, Araches ille, de quo superius mentionem fecimus, qui & ducum omnium clarissimus erat, & principem in senatu locum obtinebat, his ad regem verbis vsus est: Quidnam, ô rex, filio tuo facere oportuit, quod non fecerimus, vt ad sequenda nostra dogmata, deosque nostros colendos eum induceremus? Verùm, vt video, impossibilia aggredimur: siquidem à naturâ ipsi, aut etiam fortasse à fortunâ, peruicacia & animi durities insita est. Itaque si ipsum suppliciis ac cruciatibus afficere in animum induxeris, tum ipse naturæ hostem te præbebis, patrisque nomen amittes, tum ipsius iacturam facies, vt qui pro Christo mortem oppetere paratus sit. Reliquum est igitur, vt hanc rationem ineas, nempe vt regnum cum eo partiaris, eique in eâ parte, quæ ad eum attinuerit, regij muneris administrationem committas. Ac si quidem negotiorum natura, rerumque mundanarum cura eum ad institutum nostrum vitæque genus amplectendum pertraxerint, res nobis ex sententiâ succedet. Mores etenim in animo vehementer corroborati, ægre expungi atque obliterari possunt, verborumque potius blanditiis, quam vi commutantur. Sin autem in Christianorum religione perstiterit, illud ipsum certè, quòd filio non sis orbatus, mœrorem tuum aliquâ ex parte mitigabit. Hanc orationem cùm Araches habuisset, omnes ipsius sententiam comprobarunt: ac proinde rex se ita facturum assensit.

Inueterati mores vix possunt per vim euelli.

Itaque postridie cùm illuxisset, filium acciuit, eumque ita est allocutus: Hic mihi, ô nate, postremus ad te sermo est, cui nisi quamprimum parueris, atque in hac saltem te pectoris mei dolorem leniueris, non vlterà, mihi crede, indulgenter tecum agam. Percontante autem illo, quid sibi hoc sermone vellet: Quoniam, inquit ille, multis susceptis laboribus pertractum & contumacem te ad omnes reperi, vt qui nullis vnquam sermonibus meis parendum tibi duxeris: age, diuiso imperio meo id faciam, vt tu separatum degas, ac regnum geras. Ita iam tibi, quam cupis, viam ingredi tutò licebit. Diuina autem illa anima, quamquam alioqui regem hoc sibi labefactandi sui instituti causâ proponere compertum haberet, obtemperandum tamen duxit, hoc scilicet animo, vt ex ipsius manibus elapsus, viam quam expetebat, ingrederetur. Sermonem igitur excipiens, ad regem ait: Equidem ipse diuinum illum virum, qui mihi salutis iter commonstrauit, quærere gestiebam, rebusque omnibus valere iussis, cum eo, quidquid mihi vitæ reliquum est, traducere. Verùm quoniam per te, ô pater, mihi ea quæ cordi sunt, facere minime licet, hac in re tibi morem gero: siquidem in iis rebus, in quibus perspicuum exitium atque abalienatio à Deo non proponitur, patri obtemperare pulchrum est.

Rex filium regni participem facit.

Rex itaque summâ lætitiâ perfusus, regionem omnem imperio suo ac ditioni subiectam in duas partes diuidit, filiumque regem creat, ac diademate exornat, regiaque omni gloriâ insignitum in eam regni partem, quæ ipsi attributa erat, cum luculentâ satellitum manu emittit: principibus autem ac ducibus, reique militaris præfectis & satrapis, si quorum voluntas ita tulisset, cum filio suo ac rege proficiscendi potestatem facit. Atque ingentem quamdam ac numerosissimam vrbem, in qua regiam sedem haberet, assignat, omniaque ea quæ regibus conueniunt, ipsi impertit. Tum igitur regiam auctoritatem ac potestatem nactus Iosaphat, cùm ad eam vrbem, in quâ ea quæ ad regnum gerendum pertinebant parata erant, venisset, Dominicæ passionis signum, hoc est, venerandam Christi crucem in singulis vrbis turribus collocauit. Idolorum autem delubra & aras deiecit, atque à fundamentis ipsis eruit, nullas videlicet impietatis reliquias linquens.

Paruit in[illegible] morem gerens.

[illegible]

Atque in mediâ vrbe ingens ac præclarum templum Christo Domino excitauit, plebique imperauit, vt ad eum locum crebrò commeans, Deo per crucis adorationem cultum adhiberet. Ac tunc ipse ante omnes in medium prodiens, intentissimo animo preces fundebat, omnesque eos qui sub ipsius potestate ac ditione erant, monebat, obsecrabat, nihil denique prætermittebat, quò ipsos a superstitioso errore abstraheret, atque ad Christum adiungeret: idolorum cultus fraudem atque imposturam indicabat, Euangelij prædicationem exponebat, Dei verbi plenam

Templum Christo ædificat.

plenam indulgentiæ demissionem commemorabat, aduentus ipsius miracula prædicabat, crucis supplicium, per quod salutem consecuti sumus, declarabat, resurrectionis vim atque in cælos ascensionem narrabat, denique tremendum illum diem annuntiabat secundi ipsius horrendi aduentus, atque tum recondita piis bona, tum eos cruciatus qui impios ac sceleratos manent. Hæc omnia perquam lenibus ac blandis verbis complectebatur. Neque enim tam potestatis amplitudine ac regiâ magnificentia, quam modestiâ & lenitate venerationem ac terrorem sibi commoueri cupiebat. Quæ etiam res omnes ad eum magis pertrahebat, nimirum quòd, vt vitâ & actionibus admirandus, ita etiam animo facilis ac modestus esset. Ex quo effectum est, vt potentia magnum à modestiâ & mansuetudine subsidium nacta, omnes eò adduceret, vt ipsius verbis parerent.

Siquidem in tam breui adeò temporis curriculo, plebs omnis ipsi subiecta, tam oppidani quàm finitimi, diuinis ipsius sermonibus in Christianâ religione instituebantur, ac falsum multorum deorum cultum eiurabant, & ab idolorum sacrificiis & execrando eorum cultu sese abrumpebant, atque ad fidem erroris expertem sese conferebant, ipsiusque doctrinâ innouati, ad Christum adiungebantur. Omnes autem sacerdotes & monachi, ac nonnulli episcopi, qui ob patris ipsius metum in montes & speluncas sese abdiderant, è latibulis suis exeuntes, læto animo ad eum proficiscebantur. Ipse verò iis qui Christi caussâ tantis molestiis & acerbitatibus, totque calamitatibus affecti fuerant, obuiam prodiens, eos honorificè excipiebat, atque in palatium suum introducebat, pedes ipsorum lauans, squalidam comam abstergens, atque omni officij genere ipsos complectens. Post autem ecclesiam recens à se constructam dedicandam curat, atque episcopum quemdam, qui fidei Christianæ caussâ multis ærumnis conflictatus fuerat, suique episcopatus thronum amiserat, antistitem in ea constituit, virum inquam sanctum, & ecclesiasticorum canonum peritum, diuinoque zelo prorsus flagrantem. Ac tum piscinâ ex tempore factâ, eos, qui ad Christum se conuerterant, baptizari iubet. Et quidem principes ac magistratus primi baptizati sunt: post autem, qui militaris ordinis erant, ac reliquum vulgus. Ac qui Baptismum suscipiebant, non modò animarum salutem consequebantur, verùm etiam quicumque corporis morbis & febribus laborabant, abiecta omni aduersâ valetudine, tum animo puro, tum integro corpore è piscinâ reuertebantur, perceptâ videlicet tum animorum tum corporum sanitate.

Ob eamque caussam ingens hominum multitudo ad regem Iosaphat vndecumque confluebat, pietatis doctrinâ ab eo imbui exposcens, atq; omnia idolorũ templa euertebantur, omnesque opes ac pecuniæ in fanis reconditæ abstrahebantur, eorumque loco sacrosancta templa Deo exædificabantur, opesque illas, ingentisque pretij vestes ac thesauros rex Iosaphat ipsis assignabat: vilem scilicet ac superuacaneam illam materiam hac ratione vtilem ac fructuosam efficiens. Execrandi porrò dæmones, qui in fanis illis & altaribus commorabantur, atrocissimum in modum vexabantur, ac fugabantur, coortamque sibi calamitatem audientibus multis clamabant. Atque finitima illa vniuersa regio tenebrosâ ipsorum fraude atque imposturâ liberabatur, ac Christianorum fidei ab omni labe ac reprehensione liberæ luce collustrabatur.

Dæmones lugent.

Siquidem ipse quoque rex omnibus virtutis exemplar erat, ac permultos ad eamdem voluntatem & sententiam excitabat & inflammabat. Huiusmodi quippe principatus atque imperij natura est: semper enim subditi ad eum qui rerum potitur sese componunt, eaque amare ac consectari solent, quibus principem delectari sentiunt. Hinc Deo adiuuante pietas ipsis augebatur, nouosque in dies progressus faciebat, ac rex in Christi mandatorum obseruationem totus incumbebat, atque ex ipsius charitate pendebat. Eratque verbi gratiæ dispensator, ac multarum animarum gubernator, ad Dei portum eas appellens. Etenim illud exploratum habebat, omnium regiorum munerum hoc primarium & præstantissimum esse, vt homines ad Dei metum ac iustitiæ cultum erudiat: quod etiam ipse faciebat, seipsum videlicet ad imperio tenendas animi perturbationes comparans, subditosque suos admonens, atque optimi naucleri instar iustitiæ clauum sedulò tenens. Nam hæc demum veri regni lex ac norma est, nimirum voluptatibus imperare, iisque dominari, quemadmodum ipse etiam faciebat. Quippe nec de maiorum nobilitate, nec de regiâ gloriâ, in quâ versabatur vllo modo sese efferens (quandoquidem luteum omnes generis auctorem habemus, eiusdemq; argillæ pauperes æquè ac diuites sumus) verùm in humilitatis abyssum mentem suam assiduè cõijciens, futuramq; beatitudinem animo & cogitatione com-

Subditi principes imitari solent.

Quodnam præcipuum regis munus sit.

Voluptatibus imperandum docet.

complectens, inquilinum hîc seipsum esse ducebat, ea autem propria esse statuebat, quibus post huius vitæ peregrinationem frueretur. Cùm autem hæc præclare gessisset, atque omnes quibus præerat, a veteri atque a patribus tradito errore liberatos, eius qui nos pretioso suo sanguine ex malâ seruitute redemit, seruos effecisset, postea id animo agitare cœpit, vt beneficentiæ ac largitionis virtutem excoleret. Nam temperantiam quidem ac iustitiam numeris iam omnibus absoluerat, vt qui & temperantiæ coronâ redimitus, & iustitiæ purpurâ conuestitus esset. Illud igitur animaduertebat, terrenarum opum inconstantiam profluentium aquarum cursum imitari: quocirca illic eas recondere properabat, vbi neque tinea neque rubigo demolitur, nec fures effodiunt ac furantur; itaque sine vllâ parsimoniâ pecunias omnes in pauperes distribuere cœpit. *Pecunias in pauperes distribuit.* Illud enim perspectum habebat, ei, qui ad ingentem potentiam peruenerit, curandum esse, vt eum, cuius beneficio potentiam consecutus sit, pro viribus imitetur.

Hac porrò ratione eum ad Dei imitationem accessurum esse, si nihil misericordiâ potius atque antiquius ducat. Quamobrem pietatis opes, quæ & hic futuræ voluptatis spe animum oblectant, & illic speratæ beatitudinis fructu animum exhilarant, super aurum & lapidem pretiosum sibi aggerebat. Postea carceres suos perscrutans, tum iis qui ad metalla damnati erant, tum iis qui à creditoribus strangulabantur, ac denique omnibus omnia copiose subministrabat. Orphanorum omnium & viduarum ac pauperum pater erat, indulgens inquam ac benignus pater, atque ita comparatus, vt seipsum beneficio afficere existimaret, cùm in eos beneficij aliquid conferret. Nam cùm animo liberalissimo ac verè regio præditus esset, egentibus omnibus affatim tribuebat; quòd scilicet infinitis partibus maiorem mercedem hinc speraret, cùm tempus illud aduenisset, quo merces actionibus rependenda esset.

Cùm autem huiusmodi ipsius fama breui quaquauersum sparsa esset, omnes ad eum tamquam aliquo vnguenti odore concitati, quotidie confluebant, vt tum corporum tum animarum paupertatem excuterent; atque ipse omnibus in ore erat. Neque enim terror ac tyrannica vis populum pertrahebat, verùm desiderium ac sincerus erga eum amor, qui quidem diuinitus atque ex præstantissimâ ipsius vitæ ratione in omnium animis insitus erat. Tum igitur, tum inquam ij quoq; qui sub patris ipsius imperio erant, ad eum potius sese adiungebant, omnique abiecto errore veritatem prædicabant. *Dan. 3. Ang. ... ... O p... ...* Ac domus quidem Iosaphat crescebat & inualescebat; domus autem Abenner decrescebat ac debilitabatur, quemadmodum scilicet de Dauide ac Saule in Regum libro proditum est. *1. Reg.*

Hæc rex Abenner conspiciens, tandem aliquando receptâ mente, falsorum deorum suorum atque inanis impostura imbecillitatem condemnauit. *Cap. XXIV. Rex Abenner resipiscit.* Ac rursum coactis senatorij ordinis principibus, quæ ipse in animo haberet, in lucem protulit. Omnibus autem eadem cõfirmantibus (visitarat enim eos Oriens ex alto, hoc est, Saluator, exauditâ videlicet famuli sui Iosaphat oratione) rex de his rebus filium certiorem faciendum esse censuit. *Luc. 1.* Itaque postridie epistolam ad eum scribit, hoc exemplo:

Rex Abenner charissimo suo filio Iosaphat salutem. *Regis ad filium epistola.*

Cogitationes multæ, ô charissime fili, animum meum subeuntes, eum grauissimè conturbant. Etenim nostra omnia instar fumi deficere atque euanescere, ac contra religionem tuam sole clarius fulgere conspiciens, ea quæ à te mihi dicta sunt, vera esse sensi: quodque densæ scelerum & impietatis tenebræ nos ita obruebant, vt in veritatem oculos conijcere, atque omnium rerum parentem & architectum agnoscere minime possemus, verum lucem vsq; adeo splendidam abs te nobis demonstratam, occlusis de industriâ oculis perspicere recusaremus, atque te multis malis afficeremus, & (ô me miserum!) haud paucos Christianos crudelem in modum trucidaremus: qui quidem inuictâ potentiâ ipsis opem ferente corroborati, ad extremum vsq; spiritum aduersum immanitatẽ nostram dimicarunt. Nunc verò detractâ ex oculis nostris crassâ illâ caligine, exiguum quemdam veritatis radium cernimus, priorúmque vitiorum pœnitudo animum subit. Verum hunc quoq; splendorem alia horrendæ desperationis nubes exoriens opprimere atq; extinguere conatur, mihi videlicet peccatorum meorum multitudinem ob oculos proponens, quodque iam ego Christo odio atq; execrationi sum, eaq; in caussâ, vt [illegible] ab ipso recipi nequeam, vt qui aduer[illegible] eum rebellarim, ipsique bellum indixer[illegible]. Quid igitur spe, o suauissime fili, ad [illegible] dicas, fac quamprimum sciam, ac quid m[illegible] patri tuo faciendum sit doce, atque ad [illegible], quod in rem meam futurũ sit, co[illegible] me tãquam porrectâ manu, fac ducas. V[illegible].

Hanc epistolam cùm Iosaphat accepisset, quæque in eâ continebantur leg[illegible] pera-

...sset, voluptate simul & admiratione animu... sius impletus est. Atque in cubiculum ...um confestim ingressus, & ante Dominicam effigiem in faciem abiectus terram lacrymis perfundebat, simul & Domino gratias agens, & ad ipsius laudationem exultationis labia mouens, hisque verbis vtens:

144 Exultabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in sæculum, & in sæculum sæcu... Magnus es Domine, & laudabilis ...de: & magnitudinis tuæ non est finis. Et ...uis loquetur potentias tuas? auditas faciet omnes laudes tuas? Qui conuertisti petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum. En enim etiam rupes hæc, ac rupe durius patris mei pectus, tua voluntate ...æ instar emollitum est. Potes enim etiam ...apidibus excitare filios Abrahæ. Gratias ...o, benigne Domine ac Deus miseri...am in peccatis nostris lenitate ...s es, atque etiamnum vteris, & ad hunc v...ue diem impunitos nos reliquisti. Nam ... quidem iam pridem à tua facie abiici m...bamur, atque in hac vita publica infamia notari, quemadmodum scelerati illi Pentapolitæ, qui igni ac sulphure conflagrarunt. At patientia & incomparabilis leni...a benigne nobiscum egit. Gratias tibi ...d...s ego ac despicabilis, etiamsi ...tati tuæ laudandæ ac celebrandæ ...sum. Ac te Domine Iesu Christe, ...ilis Patris Fili ac Verbum, qui omnia ... produxisti, ac voluntate tuâ conti... & tueris, qui in ligno extensus es, ac ... vinxisti, usque qui ab eo vincti tene..., sempiternam libertatem attulisti; te ... per miserationes tuas obtestor, ... quoque inuisibilem & omnium effe...icem manum tuam exten... ac seruum tuum & patrem meum ...aui illa diaboli captiuitate prorsus ..., teque sempiternâ vitâ præditum, & ...um Deum ac solum immortalem & æt...rnum Regem esse apertissimè ipsi ...as. Contritionem quæso animi mei ...uo ac placido oculo aspice, ac pro ea ... pollicitatione, in quam menda... non cadit, à meis partibus sta, qui ... omnium effectorem, condito... ...ubernatorem confiteor & agno... ...t in me saliens aqua tua, detur... ...rmo in apertione oris, ac mens ...ir lapide recte defixa: vt ego ...tuus patri meo incarnatio...æ mysterium, vti par est, exponere, ...e à vano pestiferorum dæmonum er...per potentiam tuam ipsum abducere, ...ue Deo ac Domino, qui non vis mortem peccatorum, sed eorum resipiscentiam ac pœnitentiam exspectas, cóciliare queam. Quoniam tu gloriosus es in sæcula sæculorum, Amen.

Cùm ad hunc modum orasset, atque hoc sibi persuasisset, se voti sui compotem futurum, Christi misericordiâ fretus, illinc cum regio satellitio excessit, atque ad patris palatium sese contulit. Vt autem pater de filij aduentu certior factus est, statim obuiam ei prodit, atque ipsum complectitur & exosculatur, deque ipsius aduentu maximâ voluptate afficitur, publicumque ac sollemne festum celebrat. Quid autem posteà? Remotis arbitris vnà consident. Et quis tandem eos sermones, quos tum filius ad regem habuit, & quantâ cum sapientiâ disseruit, vllâ oratione complecti queat?

Ad patrem proficiscitur.

Pater eum excipit.

Quid enim aliud loquebatur, quàm quæ ipsi à diuino Spiritu, per quem piscatores vniuersum mundum Christo irretierunt, & litteratum expertes eruditis viris doctrinâ præstiterunt, instillabantur? Per eius gratiam ipse quoque eruditus & instructus, ad regem verba faciebat, scientiæ luce eum collustrans. Ac prius quidem, cúm vt patrem à superstitioso errore abstraheret, diu multumque laborasset, nihil non dicens aut faciens, quò ipsius animum ad se alliceret, frustrà tamen canere ac surdo loqui videbatur. At cum Dominus afflictionem serui sui Iosaphat inspexit, atque exauditis ipsius precibus clausas patris ipsius ianuas patefecit, (voluntatem enim, inquit ille, timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.) tum denique rex ea quæ dicebantur, facilè intelligebat, adeò vt opportunum tempus nactus filius, per Christi gratiam aduersus improbos spiritus, qui patris animo dominabantur, victoriam adipisceretur, ipsumque illorum errore atque impostura omni ex parte liberaret, salutaremque doctrinam perspicuè ipsi traderet, ac cælesti & viuo Deo ipsum conciliaret.

Psal. 144.

Principio enim altiùs exorsus, ipsi magnas & admirandas res, quas prius nec intellexerat, nec cordis auribus perceperat, annuntiauit. Etenim longam ad eum de Deo orationem habuit, planéq; doctrinam ipsi ostendit: (nempe, quòd non sit alius deus sursum, præter vnum Deum, qui in Patre & Filio ac Spiritu sancto agnoscitur:) ac multa item Theologiæ arcana ipsi aperuit. Posteaque etiam ea, quæ ad rerum conditarum tam inuisibilium quàm visibilium procreationem attinebant, exposuit: nimirum quo pacto summus ille parens &

Quæ magnas tionem tenuerit Iosaphat in erudiendo patre.

opifex rebus omnibus ex nihilo productis, hominem ad imaginem & similitudinem suam effinxent, ipsumque arbitrij libertate donatum, eorum quæ in paradiso pulchra erant participem fecent, vnius tantùm arboris gustu ipsi interdicto, hoc est ligni scientiæ. Quo quidem mandato violato, cum e paradiso exterminauit. Vnde & ipse, & vxor, eâ quam cum eo habebant coniunctione lapsi, in hos multos errores inciderunt, peccato videlicet in seruitutem addicti, mortique per diaboli tyrannidem obnoxij effecti. Qui quidem hominibus semel in potestatem suâ redactis, hoc egit, vt Dei ac Domini obliuione prorsus caperentur: ipsisque persuasit, vt per execrandam idolorum adorationem sibi cultum adhiberent.

Lapsus Adami.

At verò Deus creator noster miseratione commotus, benigna Patris voluntate ac Spiritus sancti adiunctâ operâ, ex Virgine sanctâ nostri instar in lucem edi voluit: cumque cruciatu affectus fuisset, is qui à perpessione immunis erat, triduo post à morte ad vitam excitatus, nos à priori mulctâ & condemnatione liberauit, præstantioríque gloriâ donauit. Siquidem in cælum ascendens, simul nos eò vnde descenderat, euexit. Quem etiam rursus venturum credimus, vt figmentum suum ad vitam reuocet, atque vnicuique secundùm ipsius opera reddat. Posteà de illo cælorum regno, quod eos qui id promerentur manet, verba fecit, atque arcana illa bona, reconditamque item improbis pœnam proposuit, nimirum ignem numquam extinguēdum, exteriores tenebras, immortalem vermem, ceteraque tormentorum genera, quæ peccati serui sibiipsis reconditerunt. Hæc omnia quam plurimis sermonibus, ac Spiritus sancti gratiam abunde ipsi inesse testantibus, prosecutus, tum demum imperuestigabile diuinæ benignitatis pelagus enarrauit, quamque ille eorum, qui ad eum sese conuertunt, pœnitentiam libenter exspectet, quodque nullum scelus sit quod ipsius misericordiam superet, si quidem ad meliorem frugem redire in animum inducamus. Quod cùm multis exemplis ac Scripturæ testimoniis declarasset, orationi finem imposuit.

CAP. XXXV. Rex autem diuinitus traditâ hac sapientiâ compunctus, ingenti voce ac feruentissimo animo Christum Saluatorem confitetur, atque ab omni superstitioso errore abscedit: viuificæque crucis signum inspectantibus omnibus adorat, & audientibus omnibus Deum verum ac Dominum nostrum Iesum Christum prædicat. Atque

Rex Abenner inspectantibus omnibus signū crucis adorat.

commemoratâ priori suâ impietate, & aduersus Christianos crudelitate & immanitate condemnatâ, ingens ad pietatem portio efficitur. Extabatque id, quod à Paulo dictum est, Vbi abundauit iniquitas, illic superabundauit gratia. Cum igitur sapientissimus Iosaphat etiam ad rei militaris duces & satrapas, atque ad omnem denique populum de Deo atque erga ipsum pietate multa verba faceret, & quasi igneâ linguâ præclarum aliquid ac modulatum caneret, superueniens Spiritus sancti gratia omnes ad celebrandam Dei gloriam excitabat: ita vt vniuersa multitudo vnâ voce clamaret: Magnus Christianorum Deus est, nec præter Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto glorificatur, alius Deus est. Rom. 5.

Diuino porrò zelo impletus rex Abenner, in aurea illa & argentea idola, quæ in ipsius palatio erant, acri animo impetum facit, eaque omnia deicit, posteaque in minutas partes redacta, pauperibus distribuit: sic nimirum vtilia ea reddens, quæ priùs vtilitate omni ac fructu carebant. Quin etiam ipse cum filio idolorum templa & aras omnes obsidens, à fundamentis ipsa eruit, eorumque loco templa Deo extruxit. Nec verò in vrbe dumtaxat, sed etiam in totâ regione eamdem operam sedulò nauabant. Peruersi autem spiritus, qui in aris domicilium habebant, cum vlulatu pellebantur, inuictamque Dei nostri potentiam tremulo clamore testabantur: omnisque vicina regio, ac multæ item finitimæ gentes ad piam fidem sese conferebant. Tum igitur, cùm diuinissimus ille episcopus, de quo superius verba fecimus, accessisset, rex Abenner fidei Christianæ elementis imbuitur, ac diuino Baptismo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, perficitur. Ac Iosaphat ex diuinâ piscinâ ipsum excipit: res sanè omniū maximè noua. Patris enim pater exsistit: & ei, à quo carnali modo progenitus fuerat, spiritualem regenerationem conciliat. Etenim cælestis Patris filius erat, diuinæque profectò radicis diuinissimus fructus, radicis inquam illius, quæ clamat, Ego sum vitis, vos palmites,

Idola punit.

Templa Deo adificat.

Baptizatur. Filius patri patrinus.

Ioan. 15.

Ad hunc modum rex per aquam ac Spiritum regeneratus, eiusmodi voluptate, quæ nullâ oratione explicari potest, afficiebatur: simulque etiam cum ipso vniuersa ciuitas ac finitima regio diuino Baptismate donabatur, lucisq; filij exsistebant, qui prius in tenebris versabantur. Atque omnis morbus, & omnis a dæmonibus inuecta calamitas procul ab iis, qui fide præditi erant,

erant, propellebatur, omnesque tum animis tum corporibus integri atque incolumes erant. Multaque item alia miracula fidei confirmandæ caussâ edebantur, ecclesiæ etiam ædificabantur, & episcopi qui metu delitescebant, in lucem prodibant, suasque ecclesias recipiebant. Ac præterea alij, tum ex sacerdotum tum ex monachorum ordine, ad pascendum Christi gregem instituebantur. Porrò rex Abenner ad hunc modum ab improbâ & flagitiosâ vitę ratione sese remouens, ac de perpetratis sceleribus pœnitentiam agens, regium omne imperium filio tradit, ipse autem in solitudine degens, caputque cinere sine vllâ intermissione aspergens, & graues gemitus edens, ac sese lacrymis abluens, solus cum eo solo qui vbique præsens est, colloquebatur, noxarum suarum veniam ab eo petens. Quin in tantam compunctionis atque humilitatis abyssum sese demisit, vt ipsum quoque Dei nomen labiis vsurpare recusaret, ac vix tandem à filio admonitus, illud pronuntiare auderet. Tanta autem ac tam præclara in eo vitæ cõmutatio fuit, ac tantâ cum laude virtutis iter tenuit, vt priorum iniquitatum ignorantiam pietatis magnitudine superaret. Cùm autem quatuor annos hoc pacto in pœnitentiâ & lacrymis atque omni virtutis genere transegisset, in letalem morbum incidit. Cùm autem ipsi vitæ finis immineret, in metu animique anxietate versari cœpit, mala ea quæ à se perpetrata fuerant, in memoriam reuocans. At Iosaphat consolatoriâ oratione coortum ei mœroris onus subleuauit, his verbis vtens: Quare tristis es ô pater, & quare teipsum conturbas? Spera in Deo, & confitere ipsi, qui est spes omnium finium terræ, & in mari longe, qui per Prophetam clamauit: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: discite benefacere. Et si fuerint peccata vestra sicut coccinum, tamquam nix dealbabuntur: & si fuerint rubra sicut vermiculus, tamquam lana alba erunt. Quocirca ne timeas, ô pater, nec dubio animo sis: neque enim eorum qui ad Deum sese conuertunt, peccata, immensam ipsius bonitatem vincunt. Illa enim quocumque tandem numero fuerint, sub mensuram cadunt: hanc autem nec metiri nec numerare quisquam potest. Quocircà fieri non potest, vt quod mensuræ subiicitur, id quod nullâ mensurâ comprehendi potest, superet.

Psal. 41. Psal. 64. Isa. 1.

Huiusmodi verbis ad consolandum accommodatis, ipsius animum leniens, ac velut excantás, eum ad bonam spem reuocauit. Deinde Pater extẽsis manibus gratias ipsi agebat, ac benè precabatur, diemque eum, quo ipse in lucem editus esset, laudibus efferebat, his verbis vtens: Dulcissime fili, fili inquam, qui non tam meus es quàm cælestis Patris, quamnam tibi gratiam referam? quibus te benedictionibus prosequar? quas Deo tuâ caussâ gratias agam? Perieram enim, ac tuâ operâ inuentus sum: peccato mortuus eram, & reuixi: hostis & perduellis Dei, & in gratiam receptus sum. Quid igitur tibi pro his omnibus rependam? Deus est qui satis amplis præmiis te remunerari queat. Hoc sermone habito, cùm charissimum filium sæpiùs exosculatus fuisset, ac deinde preces fudisset, atque, In manus tuas, ô benigne Deus, commendo spiritum meum, dixisset, in pœnitentiâ animam suam Domino reddidit.

Pater Deo & filio gratias agit. Luc. 15. Psal. 30. Moritur Abenner rex.

Filius autem Iosaphat patrem mortuum lacrymis prosecutus, iustisque ipsi persolutis, corpus eius in piorum virorum sepulcris condidit. Nec tamen ipsius corpus regiâ veste obuoluit, sed pœnitentiæ vestimentis exornauit. Atque ipse in sepulcro stans, ac manus in cælum tendens, lacrymasque ex oculis fluuij instar profundens, his verbis ad Deum clamauit:

Cum cilicio sepelitur

Gratias tibi ago Deus Rex gloriæ, qui solus potens & immortalis es, quoniam orationem meam minimè despexisti, nec lacrymas meas pro nihilo duxisti: verùm seruum tuum ac patrem meum à sceleratâ viuendi ratione auocatum, ad te omnium Saluatorem pertrahere voluisti, eum videlicet ab idolorum errore abducens, atque ipsi hoc donans, vt te Deum verum ac benignum intelligeret. Ac nunc, ô Domine Deus, cuius bonitatis pelagus peruestigari nequit, in loco pascuæ, in loco refectionis, vbi vultus tui lux splendet, eum colloca: nec antiquatum ipsius iniquitatum recordare, sed pro ingenti tuâ misericordiâ peccatorum ipsius chirographum dele, ac debitorum ipsius chartas concerpe, sanctosque tuos, quos & igne & gladio de medio sustulit, cum ipso in gratiam reduc, eisque, ne ipsi infensos & iratos sese præbeant, impera. Omnia quippe tibi omnium Domino possibilia sunt, hoc vno excepto, quòd, quin te eorum qui sese ad te conuertunt, misereat, facere non potes. Misericordia enim tua in omnes diffusa est, atque iis à quibus inuocaris, salutem affers, Domine Iesu Christe: quoniam decet te gloria in sæcula, Amen.

Oratio Iosaphat pro patris animâ. Psal. 78. Deo impossibile est pœnitentiũ nõ misereri.

Huiusmodi preces & orationes Deo offerebat, septem dies à sepulcro omnino non discedens, nec cibi quidquam aut potus admittens, nec rursus somno corpus recreans, verùm

Septem dies ieiunat pro animâ patris.

Psal. 141. verùm & lacrymis solum rigans, & cum luctibus omnem orationis facultatem superantibus in oratione perstans. Octauo autem denique die in palatium reuersus, opes omnes ac pecunias pauperibus distribuit: adeò vt nullus iam qui rerum inopiâ premeretur, superesset. Paucisque diebus in huiusmodi ministerio exactis, omnes thesauros exhausit: id videlicet agens, ne angustam portam introire paranti pecuniarum moles impedimentum afferret.

CAP. XXXVI. Obseruat memoriam obitus patris. Oratio Iosaphat.

At vero quadragesimo a paterni obitus die memoriam ipsius celebrans, magistratus omnes ac militaris classis & plebeij ordinis haud paucos conuocat: atque in regio throno sedens, cunctis audientibus hanc orationé habuit: En, vt ipsi cernitis, Abenner rex ac pater meus, haud secus ac pauperum quiuis mortem obiit. Ac nec diuitiæ, nec opes, nec regia gloria, nec rursum ego patris amantissimus filius, nec reliquorum ipsius amicorum ac cognatorum quisquam opem ipsi & auxilium adferre, atque ab ineuitabili sententiâ ipsum eximere potuit: verum ad illud tribunal, vt præsentis vitæ rationem reddat, proficiscitur, neminem omnino, qui ipsi opituletur, secum ducens, iis dumtaxat exceptis (quæcumque tandem illa fuerint) quæ ab eo gesta sunt. Hoc autem ipsum quoque omnibus qui mortalem naturam nacti sunt, contingere natura comparatum est: neque aliter fieri potest. Nunc igitur audite me, ó filij ac fratres, plebs Domini, & sancta hereditas, quos Christus Deus noster pretioso sanguine suo redemit, atque a veteri errore, & aduersarij seruitute in libertatem vindicauit. Vos meam inter vos vitæ rationem nostis: nempe quòd, ex quo tépore Christi cognitionem consecutus, diuinoque beneficio ipsius seruus effectus sum, omnibus aliis rebus contemptis atque odio habitis, ipsius dumtaxat cupiditate flagraui, idque vnum mihi in votis fuit, vt ex huius vitę tempestate, atque inani perturbatione ac tumultu egressus, solus cum ipso solo cósuetudinem haberem, atque in summâ animi tranquillitate Deo meo ac Domino seruirem. Verum me patris mei in diuersum nitentis voluntas retinuit, præceptumque illud, quod patribus honorem haberi iubet. Vnde Dei gratiâ & adiumento incassum minimè laboraui, nec huiusmodi dies frustra consumpsi: verum & illum, & vos omnes, Deo conciliaui, eumque solum Deum verum, ac rerum omnium Dominum cognoscere docui, non quidem ego istud faciens, sed gratia Dei mecum, qui me etiam é superstitioso errore atq; idolorum cultu eripuit,

Deut. 5.

ac vos, ó plebs mea, graui & acerbâ captiuitate liberauit. Iam igitur tempus est, vt ea quę Deo pollicitus sum, expleam. Tempus inquam est, vt, quò ipse me ducet, proficiscar, eaque vota, quibus me ipse obstrinxi, persoluam. Nunc itaque vobiscum ipsi considerate, quem vobis præesse, ac regnum obtinere velitis. Iam enim in Domini voluntate perfecti estis, nec quidquam ex ipsius præceptis vobis occultum est. In his ambulate, nec vel ad dexteram vel ad sinistram declinate. Ac Deus pacis velim sit cum omnibus vobis. Vota persoluere gestit.

Hæc vt plebs audiuit, tumultus statim ac strepitus, ingensque clamor & confusio exorta est, plorantibus omnibus, atque orbitatem suam deplorantibus. Quin etiam præter luctus & eiulatus illud etiam iureiurando affirmabant, sese illum minime dimissuros, sed retenturos, nec secedendi potestatem vllo modo ipsi facturos. Sic clamante populo, atque omnibus magistratibus, excipiens rex populares compescit, silentiumque ipsis imperat, seque illorum contentioni cedere atque obtemperare asserens, eos, quamuis alioqui mœrentes atque eiulatus signa in genis ferentes, domum remittit. Ipse autem vnum ex principibus, quem ipse tum pietatis tum vitæ sanctitatis nomine pluris omnibus faciebat, admirationeque prosequebatur, hoc est Barachiam, cuius etiam superiùs, cùm Nachor Barlaamum se esse simulans cum philosophis disputauit, verba fecimus, quemque solum zelo diuino penitus flagrantem ab ipsius partibus stetisse, atque ad disputationem aduersus illos ineundam paratum fuisse diximus) hunc loquam remotis arbitris assumptum, blande ac leniter allocutus est, obnixisque precibus, vt regnum acciperet, atque in timore Dei plebem suam regeret, obsecrabat, quò ipse ad expetitum iter se accingeret. Iosaphat Barachiæ regnum offert.

Vt autem eum renuentem, atque istud omnino repudiantem vidit, hisque verbis vtentem: O rex, quam istud tuum iudicium iniquum est, quam tuus sermo diuino mandato parùm consentaneus. Nam cum proximum non secùs ac teipsum amare doceamus, quâ tandem ratione sarcinam eam, quam tu abiicere studes, mihi imponere festinas? Nam si regio munere fungi bonum est, ipse quod bonum est retine. Sin autem offendiculum istud ac scandalum animi est, quid mihi illud obiicis, ac me in fraudem inducere cupis? Vt inquam eum his verbis vtentem & asseuerantem vidit, cum eo quidem colloqui destitit: ipse

autem

autem intempestâ nocte epistolam ingenti sapientia plenam, atq; ad omne pietatis genus impellentem, ad populares suos exarat, nempe quam de Deo sententiam tenere, quam ipsi vitam, quas laudes, quas denique gratiarum actiones offerre deberent, praescribens. Ac posteà, ne quemquam alium praeter Barachiam ad regiam dignitatem admitterent, prohibebat. Hac epistolâ in cubiculo suo relictâ, nescientibus omnibus egreditur. Nec tamen efficere potuit, vt ipsius discessus ad extremum vsque incognitus esset. Nam simul atque illuxit, ea res audita perturbationem ac luctum plebi attulit, omnesq; summâ celeritate ad eum inuestigandû perrexerût, ipsius fugam omni ratione occupare cogitantes. Quo etiam factum est, vt studiû ipsius frustra minimè cesserit. Nam cùm itinera omnia occupassent, ac montes omnes obsedissent, inuiasque valles peragrassent, in torrente quodam ipsum manus in caelum tendentem, ac sextae horae precationem persoluentem inuenerunt.

Conspecto autem eo, circumfusi statim, cum lacrymis eum obsecrabant, ac discessum ipsi obiectabant. At ille, Quid, inquit, inanem laborem suscipitis? Nec enim est, quòd vos me regem vltrà habituros esse speretis. Nihilo secius tamê eorum ingenti contentioni cedens, ad palatium reuertitur, coactisque in vnum omnibus, quid in animo haberet, declarauit, ac posteà interposito etiam iureiurando sermonem côfirmauit, nempe se posthac ne vnum quidem diem cum ipsis fore: Ego enim, inquit, meo erga vos ministerio perfunctus sum, nec quidquam praetermisi, nec subterfugi, quo annunciarem vobis, ac docerem testificans omnibus in Dominum nostrum Iesum Christum fidem, ac poenitentiae viam ostendens. Ac nunc ego viam hanc ineo, quam iam pridem expetebam, nec vltrà faciem meam quisquam vestrûm videbit. Quapropter, vt diuini Apostoli verbis vtar, contestor vos hodierno die, quòd mundus ego sum à sanguine omnium vestrûm. Non enim subterfugi, quominùs annunciarem vobis consilium Dei.

Haec illi audientes, ac sententiae ipsius firmitatem exploratam habentes, nempe quod eum a suscepto consilio reuocare minime possent, orbitatem quidem suam deplorabant, nec tamen vllo modo eum de sententia deducebant. Tum autem rex Barachiam illum, de quo suprà locuti sumus, manu tenens; Hunc, inquit, ô fratres, hunc vobis regem creo. Cumque ille eiusmodi [illegible] enter obluctaretur, inuitum eum ac repugnantem in regio throno collocat, ipsiusque capiti diadema imponit, atque annulum regium ipsi in manum praebet. Atque ad Orientem stans, pro rege preces fudit, hoc videlicet à Deo postulans, vt Dei fidem constanter teneret, ac Christi mandatorum iter ab omni flexu alienum inueniret. Adhaec pro clero etiam atque vniuerso grege precatus est, opem videlicet & auxilium ac salutem ipsis a Deo petens, atque vt quidquid ipsi postularent, ad vtilitatem moderaretur.

Hac oratione habitâ, conuersus ad Barachiam, ait: En tibi frater, hoc praecipiam quod Apostolus testatus est: Attende tibi ipsi, & vniuerso gregi, in quo te Spiritus sanctus regem posuit, vt Christi populum, quem proprio sanguine acquisiuit, regas. Et quemadmodum Deum ante me cognouisti, eumque puro animo & conscientiâ coluisti, ita nunc quoque maiori studio in hoc incumbe, vt ipsi vitae tuae rationes probes. Quò enim maius à Deo imperium consecutus es, eò quoque maiora ipsi rependas oportet. Ac proinde gratitudinis debitum ei, cuius beneficiis auctus es, persolue, sancta ipsius praecepta custodiens, atque ab omni viâ in exitium ducente deflectens. Vt enim in iis qui nauigant, cùm nauta quispiam peccat, exiguum iis qui simul nauigant detrimentum affert; cùm autem gubernator, vniuersae naui exitium accersit: ita etiam in regno vsu venit, vt cùm quispiam eorum, qui subsunt, peccat, non tam alium, quàm seipsum laedat; sin autem rex ipse peccet, totum regnum labefactat ac detrimento afficit. Quapropter, vt ingentes rationes redditurus, si quid eorum quae opus sint, praetermiseris, magno studio, magnaque curâ teipsum in bono custodi: voluptatem omnem ad peccatum te pertrahentem odio insectare. Ait enim Apostolus: Pacem sectamini cum omnibus, & sanctificationem, sine quâ nemo videbit Deum. Rerum humanarum circulum animaduerte, quo pacto videlicet in orbem voluatur, alias atque alias alio atque alio modò eas ferens ac torquens: illudque stude, vt in variâ earum mutatione pium animum constanter retineas. Siquidem vnà cum rebus commutari, dubiae atque instabilis mentis argumentum est. Tu verò fac in virtute firmus sis, ac prorsus stabilitus. Ob temporariam & caducam gloriam inani tumore minimè insolesce: verum repurgato animo naturae tuae vilitatem cogita, vitaeque huius breuitatem atq; adiunctam carni mortem cogita. Haec enim si consideres, in superbiam haudquaquam incides, sed Deum verum ac caele-

Oratio Iosaphat ad Barachiam

Actor. 20.

Simile à nauclerio.

Hebr. 12.

cælestem Regem metues, sicque præclarè
Psal. 127. ac feliciter tecum agetur. Beati enim, inquit
ille, omnes qui timent Dominum, qui am-
Psal. 111. bulant in viis eius. Ac rursum: Beatus vir
qui timet Dominum: in mandatis eius volet
nimis. Quænam autem præ ceteris præ-
Luc. 6. cepta tibi seruanda sint, audi: Beati miseri-
cordes, quoniam ipsi misericordiam conse-
quētur. Ac rursum: Estote misericordes, sic-
ut & Pater vester cęlestis misericors est. Hoc
enim preceptum ab iis potissimum exposci-
tur, qui in summo imperio constituti sunt.

Ac sane qui magnam potentiam nactus est, eum, à quo huiusmodi potentiam accepit, pro viribus imitari debet. Hac porrò in re Deum maxime imitabitur, si misericordiâ nihil potius antiquiusque habeat. (*Deum maximè imitatur misericors.*) Huc accedit, quòd subditos nihil æque ad beneuolentiam allicit, vt beneficij gratia egentibus concessa. Nam obsequium illud quod ex metu oritur, adumbrata est adulatio, per fictum honoris vocabulum eos qui animum ipsi adiiciunt, ludificans ac circumscribens. Atque is qui inuito animo paret, oblatâ occasione seditionem excitat: qui autem beneuolentiæ vinculis constrictus tenetur, firmam ei qui rerum potitur obedientiam præstat. Quæ cùm ita sint, da operam, vt egentibus facilis ad te accessus sit, iisque qui inopiâ conflictantur, aures tuæ pateant, vt tu quoque apertas Dei aures inuenias. (*Quales erga alios, tales erga nos Deus.*) Nam quales nos ipsos conseruis præbuerimus, talem etiam erga nos Dominū nanciscemur; & quemadmodum audierimus, audiemur; & quemadmodum viderimus, à diuino & omnium rerum cōspectore oculo videbimur. Quamobrem ante misericordiam, misericordiam conferamus, vt simile per simile recipiamus.

(*Remittenda iniuria.*) Quin etiam aliud quoque præceptum cum superiore isto coniunctum, ipsique cognatū audi: Dimittite, & dimittetur vobis. Quòd si non remiseritis hominibus delicta ipsorum, nec Pater vester cælestis peccata vestra vobis remittet. Ob idque, ne iis à quibus offensus fueris, iniuriæ memorem te præbeas: verùm cùm ipse peccatorum tuorum veniam postules, iis etiam qui in te peccant, ignosce. Remissioni enim remissio rependitur: & si cum nostris conseruis in gratiam redeamus, Dominus quoque suam in nos iracundiam comprimet. At contrà nostra aduersus eos, qui aliquid in nos admiserunt, sæuitia hoc efficit, vt peccatis nostris
Matth. 18. nulla venia tribuatur. Quemadmodum audis, quidnam illi qui decem talētorum millia debebat acciderit, nempe quòd ob suam in conseruum crudelitatem, tanti debiti exactionem sibiipsi renouarit. Quare magnopere nobis prouidendum est, ne hoc quoq; nobis vsu veniat. Quin potiùs debitū omne remittamus, atque omnem iram e pectore eiiciamus: vt nobis quoque multa nostra debita remittantur. Præter hæc omnia, ac præ omnibus rebus bonum depositum custodi, hoc est piam fidei doctrinam, in quâ 1. Tim.
institutus & eruditus es. Illudque caue, ne vllum hæresis zizanium in vobis enascatur: (*Ab hæresi cauendum.*) verum purum ac doli expers diuinū semen conserua, vt vberem atque amplam segetem Domino exhibeas, cùm ad exposcendam rerum ab vnoquoque in vitâ gestarum rationem, consentaneamque actionibus nostris mercedem referendam veniet. Quo Matth. 13.
quidem tempore iusti fulgebunt sicut sol, sceleratos autem caligo ac sempiterna ignominia obruet. Ac nunc, ô fratres, Deo vos Act. 20.
commendo, & verbo gratiæ ipsius, qui potens est superædificare, & dare vobis hereditatem in sanctificatis omnibus.

Hæc cùm dixisset, positis genibus suis, (*Rursus orat.*) quemadmodum scriptum est, cum lacrymis rursum orauit, atque conuersus Barachiam, quem regem designarat, omnesque eos qui magistratu fungebantur, exosculatus est. Tum verò res lacrymis sane digna contigit. Omnes enim ipsum circumstantes (non secus ac si hoc dūtaxat viuerent, quod cum eo essent, ac simulatque ab eo diiungerentur, vitam amissuri essent) quid non dicebant quod ad ciendam misericordiam pertineret? aut quid relinquebant, quo eorum luctus augeri posset? Ipsum exosculabātur & complectebātur, mentisq; impotes prę dolore erant. Væ nobis, clamabāt, quam graui calamitate opprimimur! Dominum eum appellabant, patrem, salutis auctorem, bene de se meritum. Per te, inquiebant, Dei cognitionem accepimus, errore liberati sumus, ab omnibus malis conquieuimus. Quidiam nobis post discessum tuum futurum est? Quænam mala nos arripient? Hæc cùm dicerent, pectora feriebant, eamque quæ eos inuaserat, calamitatem deplorabant. At ille consolatoriâ oratione ingentem eorum eiulatum comprimens, illud pollicebatur, se (quoniam corpore iam non poterat) spiritu cum illis fore. Hoc sermone habito, spectantibus omnibus è palatio excedit: ac statim omnes desperato reditu eum sequebantur, atque ex vrbe, vt quam iàm conspicere minimè possent, profugiebant. Posteaquam autem è ciuitate egressi sunt, vix tandem atque ægre acriùs eos ipso admonente, atq; etiam asperiorem interdum obiurgationem adiungente, ab eo distracti sunt, atque muti reuertebantur, identidem oculos reflectentes,

tes, ac pedibus inter ambulandum offendentes. Nonnulli autem ex ijs qui feruenti animo præditi erant, lugentes eminus ipsum sequebantur, quoadusque nox oborta eos inter se diiunxit.

Generosus igitur ille vir ex aulâ egressus est, perinde lętus atque alacris, vt cum quispiam e longinquo ac diuturno exilio in patriam se refert. Atque externe quidem eas, quibus vti solebat, vestes gerebat; interne autem ciliciú illud, quod Barlaam ipsi dono dederat. Porro nocte illâ in pauperis cuiusdam viri domunculam se conferens, vestes eas quibus indutus erat abiicit, postremumque illud beneficium egenti tribuit. Cumque ad hunc modum tum illius tum multorum aliorum pauperum precibus Dei opem atque auxilium sibi acciuisset, eiusq; gratia & præsidio tamquam salutis vestimento ac lætitiæ pallio sese induisset, ad solitariam vitam excessit, non panem, non aquam, non quidquam aliud ex ijs, quæ ad victum necessaria sunt, secum ferens, nullumque aliud indumentum gerens, præter asperum illud cilicium, de quo paulo antè mentionem feci. Etenim singulari quodam desiderio, ac diuino immortalis regis Christi amore saucius, toto animo in id quod amabat incumbebat, totus extra se raptus, ac diuinitus immutatus, Deique charitate omni ex parte correptus. Fortis enim, inquit ille, sicut mors dilectio. Tantam videlicet ipse ex diuino amore temulentiam contraxerat, tantaque siti æstuabat, instar scilicet illius, qui dicebat: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Et quemadmodum anima illa, quæ huiusmodi charitate vulnerata erat, in Cantico canticorum ait: Vulnerata charitate ego sum. Et rursum: Ostende mihi faciem tuam, & fac me audire vocem tuam; vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

Huiusce omni sermone pręstantioris pulchritudinis Christi desiderio, tamquã igne quodam in pectore accepto, apostolorum chorus, ac martyrum agmina, omnia ea quæ oculis cernuntur contempserunt, atque æterni huic fluxæ & caducæ vitæ innumera tormentorum & mortis genera prætulerunt, diuinæ pulchritudinis amore flagrantes, atque ingentem Dei Verbi erga nos amorem cum animis suis reputantes. Hunc ignem cum præclarus etiã, ac corpore quidem nobilis, ceterùm longè nobiliore ac magis regio animo præditus vir in seipso accepisset, terrena omnia prorsus aspernatus, omnes corporis voluptates proculcat, opes & gloriam, atq; humanos honores pro nihilo ducit, diadema & purpuram abiicit, aranearum telis viliora ea existimans, atque ad omnia dura & acerba monasticę vitę studia prompto animo sese tradit, illud Psalmistæ clamans: Adhæsit anima mea post te, ô Christe, suscipiat me dextera tua. Psal. 62.

Cumque ad hunc modum, oculis à tergo minime contortis, in intimam solitudinem se contulisset, atque caducarum rerum confusionem, tamquam molestissimam quamdam sarcinam & catenam excussisset, spiritu lętabatur, coniectísque in Christum, cuius desiderio ardebat, oculis; ad eum, tanquam ad præsentem, atque ipsius vocem audientem clamabat, eumque alloquebatur, his videlicet verbis vtens: Ne iam, quæso ô Domine, oculus meus huiusce vitæ bona videat; nec præsens vanitas mentem meam à suscepto itinere abstrahat: verùm, Domine mi, oculos meos spiritualibus lacrymis imple, gressúsque meos dirige, famulumque tuum Barlaam mihi commonstra. Mihi inquam eum, per quem mihi salus parta est, ostende; vt solitariæ ac monasticæ vitæ sinceritatem per ipsum addiscam, ac non ob hostilis belli imperitiam in fraudẽ inducar. Da mihi, Domine, viam meam nancisci, per quam te adipiscar: quoniam anima mea tui desiderio saucia est: teque salutis fontem ardenter sitit.

Hæc secum perpetuò voluebat, atque ad Deum loquebatur, per orationem ac sublimissimam cõtemplationem ipsi sese coniungens. Atque ita contento gressu, cœptum iter exequebatur, ad locum eum, in quo Barlaam degebat, peruenire contendens. Herbis porro iis, quæ in deserto existebant, alebatur. Neque enim, vt iam à me commemoratum est, præter corpus ac pannos illos quibus indutus erat, quidquam aliud secum ferebat. *Herbis tantùm victitat.*

Ceterùm cùm exiguum ac nullius omnino momenti victum ex herbis sibi pararet, aquæ penuriâ prorsus laborabat, quòd videlicet solitudo illa aquæ expers esset. Cùm igitur sole iam sub meridiem vehementer ardente iter faceret, vehementiùs ob æstum in aridâ regione siti flagrabat, atque extremâ & grauissimâ ærumnâ vexabatur. Verùm cupiditas naturam vincebat, ac sitis ea diuina, quâ afficiebatur, sitis aquæ flammam minuebat. *Siti laborat.*

At verò ille boni inimicus & inuidus diabolus, huiusmodi animi institutum, atque vsque adeò ardentem ipsius erga Deum charitatem indignissimo animo perspiciẽs, multas ipsi in solitudine tentationes excitabat, regiæ nimirum ipsius gloriæ, splendidissimæ- *Diaboli tentationibus impetitur.*

dissimæque satellitum manus, quâ ipsius latus cingi solebat, atque amicorum item & æqualium memoriam ipsi refricans: illudque item ipsi ob animum proponens, omnium animas ex ipsius animâ pendere: ac reliquas denique alias huiusce vitæ oblectationes ipsi obiiciens. Ac deinde virtutis asperitatem, atque ingentes eius sudores ipsi proponebat: corporis item imbecillitatem & inexpertas atque insuetas ærumnas, & temporis longinquitatem, ac præsentem sitis oppressionem, quodque nullà ex parte cōsolatio vlla ipsi exspectanda esset, aut tanti laboris tantæque fatigationis finis. Ac denique ingentem in ipsius animo, quemadmodum quodam loco de magno Antonio proditum est, cogitationum puluerem commouebat.

Vt autem ad labefactandum ipsius animi institutum imbecillem hostis ille se vidit (Christum enim ipse sibi ob animum proponens, atque ipsius desiderio inflammatus, speque egregiè confirmatus, ac fide subnixus, illius instinctus & consilia pro nihilo ducebat) pudore suffusus est, vtpote ad primum, vt dici solet, impetum prostratus. Quapropter alteram viam inire cœpit (multas quippe ipse vitij semitas habet.) ac variis spectris eum euertere atque in metum coniicere nitebatur. Nonnumquam enim ater ipsi, vt est, apparebat: nonnumquam rursus districtum gladium tenens, in eum impetum faciebat, seque eum, nisi quamprimùm ab instituto resiliret, percussurum minabatur. Quandoque rursus variarum bestiarum formam subibat, aduersus ipsum rugiens ac perquam horrendum mugitum & strepitum edens: atque etiam in draconis & aspidis & reguli formam sese subinde immutabat. At præclarus ille ac strenuissimus pugil tranquillo animo consistebat, vt qui Altissimum perfugium suum posuisset. Ac mente excubans, pestiferumque spiritum irridens, dicebat: Non me fugit, ô impostor, quinam sis, qui hæc in me excites: nimirum qui iam inde ab initio mortalium generi perniciem moliaris, nec vmquam improbitati studere, ac nocumentum inferre desinas. Ac sanè quàm pulchrè tibi hic habitus quadrat! Nam hoc ipso quòd bestias & reptilia imitans, mentis tuæ feritatem & peruersitatem, voluntatisque ad noxam ac pestem inferendam promptitudinem demonstras. Quid igitur, ô miser, ea aggrederis, quæ conficere non potes? Ex quo enim has artes atque hæc spectra à tuâ improbitate proficisci comperi, nullâ iam hinc sollicitudine afficior. Dominus mihi adiutor: & ego despiciam inimicos meos. Et super aspidem & basiliscum, quorum tu similitudinem expressisti, ambulabo: atque Christi potentiâ corroboratus, leonem & draconem conculcabo. Confundantur & erubescant omnes inimici mei, confundantur & erubescant valde velociter.

Vexatur spectris. *Psal. 90.* *Psal. 117.* *Psal. 90.* *Psal. 6.*

Hac oratione vtens, crucisque signo, hoc est inuictis armis seipsum cingens, omnia diaboli spectra irrita reddidit. Confestim enim bestiæ ac reptilia instar fumi euanuerunt, & sicut fluit cera à facie ignis. Ipse autem Christi potentiâ confirmatus, læto animo proficiscebatur, Deoq; gratias agebat. At etiam complures ac variæ bestiæ, variique generis serpentes & dracones, quos solitudo illa nutriebat, ipsi occurrentes, non iam per inane spectrum, sed re verâ ab ipso cernebantur. Ex quo efficiebatur, vt metus quidem ac laboris via plena esset, ipse autem vtrumque animo & cogitatione superaret. Nam & metum charitas, vt Scripturæ verbis vtar, foràs mittebat: & laborem cupiditas leuabat. Ad hunc itaque modum cum multis & variis calamitatibus & ærumnis per dies haud paucos colluctatus, ad Sennaaritidem illam solitudinem, in quâ Barlaam habitabat, peruenit. Vbi etiam aquam nactus, sitis flammam restinxit.

Vincit cruce signo. *Psal. 67.* *Veræ bestiæ occurrunt.* *1. Ioan. 4.*

CAP. XXXVIII.

Iosaphat autem biennium integrum in hac vastissimâ solitudine mansit, huc atque illuc oberrans, nec Barlaamum inueniens: Deo nimirum hîc quoq; animi ipsius firmitatem ac strenuitatem explorante. Ac sic, sub dio degens, tum æstu conflagrabat, tum frigore obrigebat, præstantissimum illum senem velut quemdam ingentis pretij thesaurum quærere numquam intermittens. Multas porrò pestiferorum spirituum tentationes, ac multa prælia sustinebat, multòsque item labores, ob herbarum, quibus de more victitabat, penuriam perferebat: quoniam scilicet has quoque solitudo ea, vt quæ siccitate laboraret, parcè admodum produceret. Verùm adamantinus atque inuictus ipsius spiritus, amore ac desiderio ardens, huiusmodi molestias faciliùs ferebat, quàm alij voluptates ferre soleāt. Quocircà diuinâ ope minimè caruit: verùm secundùm dolorum ipsius ac laborum multitudinem allatæ à Christo, cuius cupiditate flagrabat, consolationes, tam noctu quàm diu animum ipsius exhilarabant. Confecto autem biennij curriculo, Iosaphat quidem perpetuò circumibat, eum quem expetebat, quærens, atque ad Deum lacrymas fluminis instar profundens, meditabatur clamans, Ostende mihi, Domine,

Biennio Barlaam quærit. *Psal. 39.*

mihi

mihi inquam eum ostende, qui mihi tui nominis cognitionem, ac tanta bona conciliauit, nec propter peccatorum meorum multitudinem tanto bono me priua: verùm hoc concede, vt & ipsius conspectu fruar, & idem cum eo religiosę exercitationis certamen subeam.

Dei autem fauore speluncam quamdam inuenit, peruestigatâ videlicet eorum, qui eò se conterebant, semita: atque monachum quemdam solitarium vitæ genus colentem nanciscitur, eumque maximo cum animi feruore complexus & osculatus, vbinam Barlaam habitaret, sciscitabatur, simulque ipsi rerum suarum statum exposuit. Cùm igitur ex ipso, vbi viri illius quem quærebat domus esset, intellexisset, eò quàm celerrimè, non secùs ac peritissimus quispiam venator feram nactus, se contulit, peragratisque alterius cuiusdam senis admonitu aliquot passuum millibus, lætus ac spei robore septus incedebat, æquè nimirum ac puer, qui patrem, quem iampridem non vidit, breui se conspecturum sperat. Nam cùm diuinus amor animum semel obsederit, multò acrior ac feruentior eo esse solet, qui à naturâ manat.

Diuini amoris vis explicata

Astat itaque speluncæ foribus, iisque pulsatis, Benedic, inquiebat, ô pater, benedic inquam. Vt autem Barlaam hac voce auditâ ex antro egressus est, eum per spiritum agnouit, qui ob admirandam illam mutationem, quâ à priore illo vultu ac florente iuuenilis ætatis pulchritudine demigrarat, ab externo aspectu vix agnosci poterat, vt qui tum ex solis æstu atrorem contraxisset, & pilis abundaret, ac genas macie confectas, oculosque altè depressos, & palpebras lacrymarum fluentis vndique attritas, atque ingenti famis afflictione perustas haberet. At verò Iosaphat spiritualem patrem statim agnouit, vtpote iisdem oris lineamentis præditum. Confestim itaq; senex versus Ortum stans, Deo precem cum gratiarum actione coniunctam adhibuit. Dictoque Amen, in mutuos amplexus statim ruerunt, diuturnam cupiditatem sine vllâ satietate explentes.

[illegible] Barlaami.

Cùm autem abundè sese complexi fuissent, atque consalutassent, sedentes inter se colloquebâtur. Ac sermonem exorsus Barlaam, his verbis vsus est: Preclare fecisti, qui huc veneris, dilecte fili, fili inquam Dei, ac cęlestis regni heres per Dominum nostrum Iesum Christum, quem dilexisti, atque caducis & fragilibus bonis non abs re chariorem habuisti: ac prudentis & sapientis mercatoris instar omnibus facultatibus vendi-

Barlaam [illegible] precatur.

tis, margaritam pretium omne superantem emisti, ac thesaurum qui surripi non possit, in agro mandatorum Domini absconditum nactus, omnia dedisti, nec rei vlli ex iis, quæ iam iamque effluxuræ sunt, pepercisti, quò agrum illum tibi compararcs. Det tibi Dominus pro fluxis & caducis æterna, pro iis quæ interitui obnoxia sunt, ea in quæ nec interitus nec vetustas cadit.

Velim autem mihi dicas, charissime, quonam pacto huc accesseris, quique post discessum meum rerum tuarum status fuerit, atque tuúsne pater Deum norit, an verò nunc quoque eadem, quâ prius, dementiâ abreptus, à dæmonum fraude atque imposturâ captiuus abducatur. Hæc percontante Barlaamo, Iosaphat altiùs repetito sermone, quęnam sibi post ipsius digressum contigissent, quamque prosperum rebus cursum Dominus ad id vsque tempus, quo rursum inter se conuenissent, tribuisset, sigillatim exposuit.

Narrat patris conuersionem.

Senex itaque hæc audiens, voluptate simul atque admiratione affectus est, calentesque lacrymas mittens, dicebat: Gloria tibi sit Deus noster, qui tui amore præditis semper præstò es, atque ipsis opitularis. Gloria tibi Christe, rex omnium ac Deus optime, quoniam benigna tua voluntas ita tulit, vt semen illud, quod in serui tui Iosaphat animum iecisti, centuplicatum fructum afferret, te videlicet, animarum nostrarum agricolâ & Domino dignum. Gloria tibi Paraclete bone ac sanctissime Spiritus: quoniam quam tu sanctis tuis apostolis gratiam tribuisti, hanc etiam huic impertiendam duxisti: atque ingentem hominum multitudinem ipsius operâ superstitioso errore liberasti, ac verâ Dei cognitione illustrasti.

Ad hunc modum Deo ab vtroque gratiæ agebantur: ipsisque ita inter se colloquentibus, ac Dei gratiâ exultantibus, affuit vespera. Proinde ad orationem consurgentes, consuetum precationum pensum persoluerunt. Ac posteà, cùm cibo recreandum corpus esset, Barlaam magnificam mensam apposuit, spiritualibus videlicet epulis confertam, eius autem consolationis, quæ sensibus percipitur, quàm minimum sanè participem. Cruda enim dumtaxat olera erant, ipsiusmet manibus consita & exculta, palmæque perpaucæ, quæ in eâ solitudine inueniebantur, ac denique siluestres herbæ. Cùm igitur gratias Deo egissent, appositisque epulis corpus refecissent, atque aquam e propinquo fonte bibissent, ei rursum, qui manum aperit, & implet omne animal benedictione, gratias egerunt. Ac deinde

Barlaam abstinentia & ciborum delectus.

Psal. 144.

Vigiliæ, & nocturnæ orationes.

deinde consurgentes, postea quam nocturnas preces absoluerunt, spirituale colloquium inierunt, salutares ac cælesti sapientiâ plenos sermones per totam noctem contexentes, quoadusque auroræ exortus ad consuetarum cursus orationum memoriam ipsos reuocaret.

Studium virtutis.

Mansit autem ad hunc modum diuturno tempore cum Barlaamo Iosaphat, admirabilem hanc atque humana conditione præstantiorem vitam colens, ac tamquam patrem & præceptorem cum omni obedientiâ & humilitate ipsum sequens: sic nimirum, vt ad omne virtutis studium exerceretur, atque quonam pacto cum spiritualibus & inuisibilibus spiritibus luctandum esset, edoceretur. Ex quo illud consecutus est, vt vitiosas omnes affectiones extingueret, carnisque affectum spiritui, non secus ac seruum domino, subiceret, deliciarum omnium animique remissionum obliuione caperetur, somno tamquam improbo mancipio imperaret. Atque, vt breui perstringam, tanto studio in solitariæ vitæ certamen incumbebat, vt ipse quoque Barlaam, qui permultum temporis in eâ continuerat, miraretur, ipsiusque acrimoniæ concederet. Tantulum enim dum illius atque consolatione carentis cibi admittebat, vt vitam dumtaxat toleraret, nec committeret, vt per vltrò accersitam mortem præmijs iis sese orbaret, quæ virtutum cultui ac studio tribuuntur. Sic autem naturam nocturnis excubiis subiciebat, ac si nullâ omnino carnis & corporis parte constaret. Oratio porrò perpetuum ipsius studium erat: vniuersumque vitæ tempus in spiritualibus ac cælestibus contemplationibus insumebatur; adeò vt nec horam vnam, imò nec vllum omnino temporis punctum, ex quo in eâ solitudine habitauit, deperderet. Ac sanè hoc demum verè monastici ordinis munus est, numquã a spirituali opere vacuũ inueniri. Quod quidem generosus ille & expeditus cælestis itineris cursor egregie præstitit, atque animi sui ardorem ab initio ad extremum vsque perpetuò conseruauit, ascensiones in corde semper disponẽs, ac de virtute ad sublimiorem virtutem transiliens, desideriumq; desiderio, ac studium studio indesinenter adiungens: quoad tandem ad speratam & expetitam beatitudinem peruenit.

Verum monachi munus in quo situm sit.

Psalm. 83.

CAP. XXXIX.

Cùm itaque hoc pacto Barlaam & Iosaphat vna versarentur, ac pulchro inter se certamine contenderent, ab omni curâ & huiusce vitæ perturbatione immunes, mentemque ab omni confusione puram ac seiunctam habentes, post multos ab ipsis pietatis caussâ susceptos labores, quodam die senex accersito spirituali filio, quem per Euangelium genuerat, huiusmodi spiritualem sermonem aggressus est:

Iam pridem, ô amice Iosaphat, te in hac solitudine habitare oportebat, atque hoc mihi oranti Christus de te pollicitus fuerat, fore, vt te ante extremum vitæ diem viderem. Vidi itaque quemadmodum cupiebam: vidi inquam te a mundo & mundi rebus auulsum, ac Christo minimè dubio ac vacillanti animo coniunctum, atque ad perfectam plenitudinis ipsius mensuram progressum. Nunc igitur, quandoquidem mortis meæ tempus instat, atque collactanea & mihi çqualis ea cupiditas, quę vt cum Christo essem, semper me tenuit, iam expletur, tu quidem corpus meum terrâ conde, pulueriq; puluerem redde. Pòst autem ipse in hoc loco hære, susceptum spiritualis vitæ genus persequens, meæque tenuitatis memoriam retinens. Vereor enim ne tenebrosum dæmonum agmen animo meo propter ignorantiarum mearum multitudinem impedimentum afferat.

Mortem prædicit

Timor purgatorum, ideò petit preces.

Tu verò, fili, ne religiosæ exercitationis laborem metuas, neque ad temporis longitudinem ac dæmonum insidias elanguescas: quin potius ipsorum imbecillitatem, Christi virtute communitus, audax irride: ad laborum autem duritiam, ac temporis diuturnitatem animo ita comparato esto, tamquam quotidie discessum e vitâ exspectans; atque eumdem diem tibi vitæ monasticæ, tum initium tum finem esse existimans. Sic semper ea quæ à tergo sunt, obliuiscens, atque ad eâ quæ a fronte sunt, teipsum extendens, ad destinatum persequere; ad brauium supernę vocationis Dei in Christo Iesu, quemadmodum sanctus Apostolus his verbis hortatur: Non deficiamus: sed licet is qui foris est homo noster corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Nam quod momentaneum est & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quę autem non videntur, æterna.

Mortis memoriam [illegible]

Philip. 3.

2. Cor. 4.

16.

Hęc cum animo tuo reputans, vir charissime, viriliter age & cõfortare, atq; vt egregius miles, id da operam, vt ei qui te militem scripsit, placeas; nec quamuis imbecillitatis ac languoris cogitationes improbus ille spiritus tibi immittat, institutique tui neruos frangere ac debilitare studeat, ipsius insidias pertimescas, illud Domini præceptum

2. Tim. 2.

ceptum cogitans, in mundo pressuram habebi[illegible], sed confidite, ego vici mundum. Quocirca gaude in Domino semper, quoniam ipse te elegit, atque a mundo seiunctum ante faciem suam posuit. Ipse autem, qui te vocatione suâ sanctâ vocauit, propè est semper. Nihil itaque sollicitus sis, sed in omni oratione atque obsecratione cum gratiarum actione petitiones tuæ innotescant apud Deum. Ipse enim dixit: Non te deser[illegible], nec de[illegible] inquam. Hæc itaque in vitæ d[illegible] ac religiosæ exercitationis vilitate tecum ipse reputans, in animi voluptate versare, Domini Dei nostri memoriam retinens. Memor enim, inquit, fui Dei, & delectatus sum.

Cum autem rursum aduersarius aliud in te belli genus excogitauerit, sublimes nempe atque arrogantes cogitationes proponens, regnique terreni gloriam quam reliquisti, ceteraque quæ in mundo sunt, tibi in oculis collocans, salutiferam doctrinam c[illegible] pei instar obtende, dicentem: Cùm fe[illegible] tis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quoniam id quod facere debuimus, fecimus. Et quidem quis [illegible] debitum illud, quo eam ob causam Domino obstricti sumus, quòd cùm diues esset, propter nos egenus factus est, vt nos eius paupertate diuites essemus, & qui a perpessione immunis erat, vt vitiosis affe[illegible]onibus nos liberaret, cruciatus subijt, per[illegible]ere potest? Quod enim beneficium est, [illegible] eadem perpeti, quæ Dominus per[illegible] sit? Atqui nos permultùm ab ipsius [illegible]ibus remoti sumus. Hæc tecum re[illegible] cogitationes destruens, & omnem al[illegible]nem extollentē se aduersus scientiam [illegible], & in captiuitatem redigens omnē sen[illegible] in obedientiam Christi. Et pax Dei, [illegible] exuperat omnem sensum, custodiat cor [illegible], & cogitationes tuas in Christo Iesu.

[illegible]ac oratione a Barlaamo habitâ, Iosa[illegible] infinitam vim lacrymarum profudit, [illegible] nempe, vt tamquam ex vberrimo fonte scaturiéres, ipsum prorsus, ac terram in quâ sedebat, proluerent. Atque ipse, huiusmodi d[illegible]dium deplorans, perquam ardenter ab [illegible]ntendebat, vt postremi illius itineris c[illegible]item se adhiberet, nec post ipsius dis[illegible] in mundo iam remaneret, his verbis [illegible]: Ecquid, ô pater, tui dumtaxat, ac non [illegible]mi rationem habes? Quoniam autem [illegible]o hac in re perfectæ charitatis officio [illegible]ens (pro eo atque à Christo dictum est, [illegible]es proximū tuum sicut te ipsum) cùm [illegible]n ad requiem pergas, me autem in [illegible]ch one atque ærumna relinquas, ac [illegible]m in religiosæ vitæ certaminibus, vt par est; exercitatus sim, variasque hostium insidias compertas habeam, ad singularem pugnam cum ipsis ineundam me obucias? Ex quo quidnam aliud contingere potest, nisi vt veteratoriis ipsorum artibus prosternar, atque vt imperitus ac timidis gladiatoribus vsu venire solet, sempiternam animæ mortem oppetam? At Dominum, quæso, roga atque obsecra, vt me quoq; tui e vitâ discessus socium adsciscas, id vt facias, per eam ipsam spem quam habes, fore vt laboris mercedem percipias, te obtestor. Hoc, inquam, à Deo precibus contende, vt ne vnicum quidem diem post tuum discessum in hac vitâ peregriner, atque in densissimâ hac solitudine oberrem.

Hæc cùm Iosaphat plorans diceret, senex placidè ac leniter ipsum reprimens, *Consolatur Iosaphat.* Dei iudicijs, inquit, quæ mentis humanæ captum excedunt, obluctari minimè debemus. Nam ego, cùm de hac re multas ad Deum preces fudissem, eumque cui nulla vis afferri potest, velut per vim adigere tentassem, vt ne inter nos disiungeremur, ab ipsius bonitate hoc didici, minime tibi nunc conducibile esse carnis onus abijcere, verum in religiosâ exercitatione tamdiu permanere, quoad splendidiorem coronam tibi texueris. Nondum enim pro eâ, quæ tibi parata est, mercede satis decertasti: verùm paulum adhuc labores oportet, vt lętus in Domini tui gaudium intres. Nam ego quidem iam pæne centenarius, annos quinque & septuaginta in hac solitudine confeci. Tibi verò, etiamsi non tanta temporis mora futura est, at certe ad id spatium, vt iubet Dominus, propiùs accedas necesse est: quò iis nullâ ex parte inferior sis, qui diei & æstus pondus pertulerunt. *Matth. 20.* Quapropter, ô amice, quæ à Deo decreta sunt, prompto ac lubenti animo accipe. Nam quæ ipse decreuit, quis tandem mortalium dissipare queat? Atque ipsius gratiâ conseruatus, tolerantiam præsta.

Illud etiam cura, vt aduersus inimicas *Mentis puritatis studendum.* cogitationes animo excubes, ac mentis puritatem, non secùs ac quemdam ingentis pretij thesaurum, saluum & incolumem serues, ad sublimiorem actionem & contemplationē in dies teipsum prouehens: vt illud in te impleatur, quod Dominus amicis suis promisit, his verbis vtens: Si quis *Ioan. 14.* diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Hęc, ac multò his plura sanctissima illa anima, ac theologicâ linguâ digna locutus senex, mœrentem ipsius animum leniuit. Deinde ad quosdam fratres, longo interuallo ab ipso

ab ipso distitos, cum amandat, vt ea, quæ ad sacrosanctum sacrificium conficiendum accommodata erant, afferret. Et quidem Iosaphat præcinctis vestibus quàm celerrimè hoc ministerium exequitur: verebatur enim ne absente Barlaam debitum naturæ munus persolueret, ac Domino spiritum reddens, graue sibi detrimentum inferret, siquidem & verborum, & extremarum allocutionum & orationum ipsius expers fuisset.

Adfert necessaria ad sacrificiū.

Cùm igitur longinquum illud iter fortissimo animo confecisset, atque ea quæ ad sacrosanctum sacrificium opus erant, attulisset, diuinissimus Barlaam incruentum sacrificium Deo obtulit: perceptisque Christi ab omni labe puris mysteriis, ac Iosaphato item impertitis, spiritu exultauit, sumptoque de more cibo, salutaribus rursum sermonibus ipsius animum alere cœpit, his verbis vtens: Non iam, charissime fili, nos in hac vitâ eadem domus ac mensa coniunget: iam enim vltimam patrum meorum viam ingredior. Quocircà tibi faciendum est, vt per mandatorum diuinorum obseruationem, atque in hoc loco ad extremum vsque vitæ diem commorationem, tui erga me amoris specimen exhibeas; sic nimirum vitæ tuæ rationes instituens, quemadmodum didicisti, nec vmquam abiectæ atque ignauæ animæ meæ memoriam intermittens. Multùm itaque vale, atque in Christo delectare, atque exulta, quoniam terrena & interitui obnoxia cum sempiternis & ab interitu alienis bonis commutasti; ac propinqua est operum tuorum merces, ac iam iamque adest, qui mercedem refert. Qui quidem ad inspiciendam eam vineam, quam excoluisti, veniet, tibique pro eâ excultâ mercedem amplissimam præbebit. Fidelis enim sermo, vt clamat diuinus Paulus apostolus, atque omni acceptione dignus: Si commorimur, & conuiuemus: si sustinemus, & conregnabimus, in sempiterno illo ac finis experte regno incomparabili luce collustrati, atque vere beatæ ac principis Trinitatis illuminatione donati. Hæc Barlaam ad vesperam vsque, ac per totam etiam noctem, Iosaphato loquebatur effusissimè lacrymanti, atque huiusmodi disiunctionem ægerrimo animo ferenti. Iam autem lucente die manus atque oculos in cælum sustulit, Deoque gratias reddens, hoc sermone vsus est:

Barlaam Missam celebrat.

Cōmendat iterū suam animam.

1. Tim. 2.

Meritum & merces.

Domine Deus meus, qui vbique præsens es, atque omnia imples, gratias tibi ago, quoniam humilitatem meam respexisti, atque hoc mihi concessisti, vt in orthodoxâ tuâ fide, & mandatorum tuorum viâ, huiusce peregrinationis cursum absoluerim. Ac nunc, optime Domine, atque ad misericordiam propensissime, in æterna tabernacula tua me recipe: nec ea memoriâ retine, quæ vel sciens vel insciens in te peccaui. Conserua autem etiam fidelem hunc seruum tuum, cui me inutilem famulum tuum præesse voluisti. Ab omni vanitate atque aduersarij vexatione ipsum exime: illudque effice, vt nodosissimis ijs laqueis, quos diabolus ad eorum omnium quibus salus cordi est, offensionem expandit, sublimior exitat. Omnem impostoris potentiam, omnipotens Deus, a serui tui facie dele: atque eas ipsi vires affer, vt pestiferum hostis animarum nostrarum caput proculcet. Spiritus tui sancti gratiam ex alto in eum demitte, atque ad inuisibiles conflictus robur ipsi adde, vt victoriæ coronam a te consequatur, ac nomen tuum, ô Pater, ac Filij tui, & Spiritus sancti, in ipso celebretur: quoniam te decet laus & gloria in sæcula, Amen.

Oratio Barlaam morientis.

Psal. 50.

Hac precatione habitâ, cùm paterno affectu Iosaphatum complexus, atque osculo sancto exosculatus fuisset, ac sese crucis signo muniisset, pedesque extulisset, ingenti lætitiâ perfusus, non secus ac si amici quidam accessissent, ad beatum iter, atque ad recipienda beatæ illius vitæ præmia profectus est, senex plane, ac spiritualium dierum plenus.

Moriens se cruce munit.

Iosaphat autem summâ cum veneratione atque eiulatu patrem complexus, lacrymisque abluto ipsius corpore, atque aspero illo cilicio, quod ab eo in aulâ acceperat, inuoluto, consuetos psalmos recitat, per totum diem ac totam noctem simul & canens, & pretiosum beati viri corpus lacrymis rigans. Postridie autem effosso iuxta speluncam sepulcro, ac sacro corpore reuerenter admodum gestato, spiritualem patrem egregius & charissimus filius inhumauit, ardentiusque animo inflammatus, atque ad orationem seipsum quàm maximè contendens, his verbis vsus est:

Cap. 36. Iosaphat superstes [illegible]

Psal. 26.

Domine Deus meus exaudi orationem meam quâ clamaui ad te, miserere mei, & exaudi me, quoniam te ex animo quæro: exquisiuit te anima mea, ne auertas faciem tuam à me, & ne declines in irâ à seruo tuo. Adiutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus. Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me: tu autem Domine assumpsisti me. Legem pone mihi Domine in viâ tuâ, & dirige me in semitam rectam propter inimicos meos. Ne tradideris me in animas tribulantium me, quoniam in te proiectus sum

Oratio Iosaphat ad Deum.

Psal. 26.

sum ex vtero. De ventre matris meæ Deus meus es: ne discesseris a me. Quoniam præter te non est mihi adiutor. Eu in miserationum tuarum abysso spem animæ meæ defixi. Vitam meam guberna, qui res omnes conditas sapientiæ prouidentiâ, omni sermone præstantiori, moderaris. Et notam fac mihi viam, in quâ ambulem: atque vt bonus ac benignus Deus, per famuli tui Barlaam preces ac supplicationes me serua, quoniam tu Deus meus es, ac te glorifico Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum in sæcula, Amen. Hac oratione perfunctus, iuxta sepulcrum flens consedit, ac sedens obdormiuit. Atque formidandos illos viros, quos priùs conspexerat, ad se venientes, seque ad maximum illum & admirandum campum ducentes, atque in illustrissimam illam ac splendidissimam ciuitatem introducentes, intueri sibi visus est. Cùm autem ipse portam ingrederetur, alij ipsi obuiàm fuerunt, ingenti lumine perfusi, coronasque eiusmodi pulchritudine collucentes, quæ nullâ oratione exprimi possit, & quales nunquam mortales oculi conspexerunt, manibus tenentes. Percontante autem Iosaphat, Cuiusnam essent splendidissimę illę coronæ quas perspiceret: Tua quidem vna est (responderunt illi) tibi ob multas eas animas, quibus salutem attulisti, confecta: nunc verò ob religiosæ vitę exercitationem, cui das operam, studiosius & accuratiùs adornata, si quidem strenuo animo eam ad extremum vsque peragraris. Altera autem [illegible] quoque ipsa est: verum patri tuo, qui [illegible] probâ viuendi ratione operâ tuâ de[illegible] sinceroque animo resipuit, ac sese ad [illegible]um conuertit, eam præbeas opor[illegible] Iosaphat autem eam rem molestè fer[illegible]batur. Et qui fieri potest (inquiebat) [illegible]ter meus vnius dumtaxat pœnitentiæ [illegible], paria mihi, qui tot ac tantos labores [illegible]ui, beneficia consequatur? Hæc vt [illegible]t, Barlaamum confestim sibi videre vi[illegible], velut probris se insectantem, ac di[illegible]em: Hi sunt, ô Iosaphat, sermones mei, [illegible] quondam ad te habui: nimirum fo[illegible] vt cum ad ingentes opes peruenisses, [illegible]iam liberalis ac profusus esses: ac tu [illegible]d verbum ancipiti animo eras. Nunc [illegible] quonam pacto parem tibi honore [illegible] esse molestè tulisti, ac non potius [illegible]mine lætitiam animo concepisti, [illegible] multæ tuæ pro eo fusæ preces ex[illegible]tæ sunt. Iosaphat autem pro eo ac [illegible]t, ad eum dixit: Ignosce pater, ignosce. [illegible]m autem habites, fac intelligam. [illegible]laam: In hac pulcherrimâ atque [illegible] ciuitate d[illegible]lium nactus sum, in medio vrbis vico, immenso lumine coruscanti. Rursum autem Iosaphat sibi cum eo agere videbatur, vt ab eo in ipsius tabernaculum abduceretur, comiterque hospitio exciperetur. Ille autem nondum tempus adesse respondit, vt ad illa tabernacula veniret, quippe qui corporis sarcinâ adhuc premeretur. Quòd si forti animo, inquit, in sancto vitæ genere, velut tibi mandaui, perstiteris, aliquanto pòst venies, atque eadem tabernacula & eandem lætitiam ac gloriam consequêris, mecumque in sempiternum eris. Experrectus autem Iosaphat, animum illâ luce atque omni sermonis facultate sublimiori gloriâ perfusum adhuc habebat: ac multa cum admiratione, ad grati animi significationem Deum laudibus efferebat.

Mansit autem ad extremum vsque verè angelicam in terrâ vitam ducens, ac diuino religiosæ exercitationis genere post senis discessum vtens. Nam cum anno ætatis vigesimo quinto regnum terrenum reliquisset, monasticæque vitæ certamen subijsset, quinque & triginta annos in vastissimâ eâ solitudine, perinde ac si nulla carnis parte constaret, humanâ conditione sublimiorem vitam egit: sic nempe, vt multas quidem hominum animas à pestifero serpente prius abstraxerit, Deoque integras & incolumes seruauerit, eaque in re apostolicam gratiam consecutus sit, animique etiam inductione martyr extiterit, ac Christum in regum ac tyrannorum oculis & aspectu fidenti animo confessus sit, vocalissimumque ipsius maiestatis præconem sese præbuerit: multosque rursum prauos spiritus in solitudine profligarit, omnesque Christi vi ac potentia superarit, cælestisque beneficij atque gratiæ vberrimè particeps factus sit. Vnde etiam animi oculum ab omni terrenâ caligine purum habebat, ac futura tamquam præsentia prospiciebat, Christusque ipsi rerum omnium instar erat, Christum expetebat, Christum non secùs ac præsentem cernebat, Christi pulchritudinem numquam non intuebatur: iuxta illud Prophetæ: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Ac rursum: Adhæsit anima mea post te, me suscepit dextera tua. Etenim re vera ipsius anima post Christum adhæsit, firmissimo nexu ipsi copulata. Neque enim ab admirandâ illâ operatione desciuit, nec religiosæ suæ exercitationis regulam immutauit. Quin potiùs ab initio ad finem vsque, atque ab ineunte ætate vsque ad tam prouectam ætatem eandem animi alacritatem retinuit:

f imò,

BARLAAM ET IOSAPH.

XXXV. annos egit in solitudine Iosaphat.

Psal. 15.

Psal. 26.

imò, vt rectiùs loquar, ad sublimiorem quotidie virtutem processit, ac puriorem diuino beneficio contemplationem consecutus est.

Denique cùm ad hunc modum vixisset, & vsque adeò dignam vocatione suâ operam ei à quo vocatus fuerat reddidisset, mundumque sibi ipsi, ac seipsum mundo crucifixisset, ad Deum pacis in pace migrat, atque ad Dominum, cuius perpetua cupiditas eum tenuerat, proficiscitur, vultuique Domini pure ac sine vllius rei interpositu apparet, eaque iam ipsi præparatâ gloriæ coronâ exornatur, idque diuinitus consequitur, vt Christum cernat, cum Christo sit, Christi pulchritudine perpetuò exultet, in cuius manus commendata anima, ad viuorum regionem transijt, vbi epulantium sonus, vbi lætantium habitatio est.

Mors Iosaphat.

Psal. 41.

Præclarum autem ipsius corpus vir quidam sanctus, qui non longè ab eo habitabat, quique iter ipsi ad Barlaamum priùs commonstrarat, diuino quodam admonitu, eâ ipsâ horâ, quâ morte functus est, affuit, eo sacrosanctis cantibus ornato, profusisque lacrymis, quæ ipsius erga Iosaphat amoris indices essent, alijsque omnibus rebus, quæ apud Christianos in more atque instituto posita sunt, confectis atque absolutis, in patris Barlaami monumento cum condidit. Par siquidem erat, vt quorum animæ in perpetuum simul futuræ erant, eorum etiam corpora coniungerentur.

Cum Barlaam sepelitur.

Cuiusdam autem formidandi viri, qui id in somnis seriò imperabat, monachus ille qui ipsum funere extulerat, obtemperans, in Indiæ regnum se confert, regemque Barachiam conueniens, de omnibus Iosaphati rebus certiorem ipsum facit. Ille autem nullâ interpositâ morâ cum ingenti populi multitudine iter init, atque ad speluncam tandem peruenit, ac sepulcrum intuetur, illicque calentissimis lacrymis fusis integumentum tollit, cernitque Barlaamum & Iosaphat membra composito habitu sita habentes, corporaque nihil à pristino colore immutata, verùm integra & prorsus incolumia, vnà cum indumentis.

Per visionem hæc in India nunciari.

Hæc igitur sacrosanctarum animarum tabernacula, suauissimum odorem emittentia, nec fœdi quidquam exhibentia, præclaris loculis imposita, rex in patriam suam transfert.

Corpora integra rex Barachias in patriam transfert.

Vt autem ea res ad plebis aures peruenit, innumerabilis multitudo ex omnibus vrbibus ac finitimis locis ad beatorum illorum corporum conspectum & adorationem confluxit. Vbi etiam sacrosanctis hymnis eorum caussâ decantatis, copiosisque lampadibus accensis, apte illic quispiam ac perquam accommodate dixisset, Lumina circa luminis filios & heredes. Luculenter autem simul ac magnificè in eâ ecclesiâ, quæ ab ipsis fundamentis à Iosaphat extructa fuerat, eorum corpora condita sunt. Multa porrò miracula, morborumque depulsiones, tum in corporum transuectione, tum in eorum inhumatione, tum etiam posteris temporibus, Dominus per pios tumulos suos effecit. Viditque rex ac vulgus omne virtutes eas quæ per ipsos edebantur. Ac plerique è finitimis nationibus infidelitatis ac ignorationis Dei morbo laborantes, per ea signa, quæ in monumento fiebant, ad fidem accesserunt. Atque omnes qui ipsius Iosaphat vitam ad Angelorum imitationem expressam, atque a teneris vnguibus ardentem ipsius erga Deum amorem cernentes atque audientes, admiratione corripiebantur, Deum in omnibus celebrantes, qui se amantibus opem & auxilium numquam ferre desinit, eosque amplissimis beneficijs remuneratur.

Cum hymnis suscipiuntur.

Multa miracula in translatione & depositione Sanctorum.

Hic præsentis libri finis est, quem pro meâ virili conscripsi, quemadmodum à præclaris viris, qui mihi hæc haud falsò tradiderunt, accepi. Vtinam autem vos, qui hanc animis vtilem historiam legitis atque auditis, ad eorum partem adsciscamini, qui Deo vitæ suæ rationes probauerunt, per orationes & intercessiones beatorum virorum Barlaam & Iosaphat, de quibus hæc historia contexta est in Christo Iesu Domino nostro, quem decet honor, imperium, maiestas & magnificentia, cum Patre & Spiritu sancto, nunc & semper in sæcula sæculorum, Amen.

Intercessio Sanctorum.

NOTA-

NOTATIO.

1 VITA] *De historiâ hac placet Ill.mi Cardinalis Bellarmini iudicium: qui libro de Script. Eccles. in Ioanne Damasceno ita disquirit: Dubitatio exstitit, an hæc narratio sit vera historia, an potiùs conficta ad erudiendos nobiles adolescentes, qualis est Vita Cyri apud Xenophontem. Ceterùm veram historiam esse constat ex eo, quòd S. Ioannes Damascenus in fine historiæ inuocat sanctos Barlaam & Iosaphat, quorum res gestas scripserat; & Ecclesia Catholica in Martyrologio descriptos veneratur die* XXVII. *Nouembris eosdem sanctos Barlaam & Iosaphat.*

Billius interpres ita ratiocinatur: Quod ad ipsam historiæ veritatem attinet, ob quasdam caussas, quas nihil hoc loco commemorare attinet, videri fortasse nonnullis potuisset, hoc opus non tam veram historiam esse, quam sub historiæ specie tacitam vitæ monasticæ atque ad Christianam perfectionem exactæ collaudationem: nisi auctor sub finem eam se ab hominibus à mendacij crimine alienis accepisse testaretur. Ei ergo, præsertim asseueranti, diffidere, hominis esse mihi videretur, plus suis suspicionibus, quàm Christianæ charitati, quæ omnia credit, tribuentis.

Ego vix dubito, quin totius historiæ fundamentum verum sit. Porrò disputationes quædam de quibusdam fidei mysteriis ab auctore vel additæ, vel dilatatæ. Nam qui potuit Iosaphat, recèns ad fidem conuersus, tot Scripturæ locis se communire, qui numquam ea legerat?

Habes totam hanc Vitam & historiam apud Vincentium in Spec. histor. lib. XV. *per capita* LXIV. *distinctam, qui antiquã versionem paululùm contraxit.*

Magis contraxit Petrus in Catalogo Sanctorum lib. X. *cap.* CXIV. *Habes integram ex antiquâ versione in Vitis Patrum ex Coloniensi editione, & apud Lipomanum tom.* V.

2. BARLAAM, &c.] *Martyrologium Romanum* XXVII. *Nouembris*: Apud Indos Persis finitimos, sanctorum Barlaam & Iosaphat, quorum actus mirandos S. Ioannes Damascenus conscripsit. *Florarium SS. manuscrip.* XXIX. *Septembris*: Iosaphat regis & confessoris. *&* XXVII. *Decembr.* Iosaphat regis & eremitę anno salutis CCCLXXXIII. *Quam ætatem vnde Florarium hauserit, nescio. Menea quoque solius Iosaphat meminère* XXVI. *Augusti*: Τῇ αὐτῇ Ἰωάσαφ υἱὸς Ἀβεννὴρ τοῦ βασιλέως.

3. IOANNE DAMASCENO] *Ioannem Damascenum Vitæ huius seu historiæ auctorem esse, his rationibus tuetur Billius:*

Primò, Quia Trapezuntius vir natione Græcus, & magni non inter suos tantùm, sed etiam inter nostros nominis, non alium quàm Damascenum eius auctorem protulit.

Secundò, Ipsa phrasis, reliquis ipsius operibus quàm simillima, Damascenum auctorem testatur.

Tertiò, Ad eam opinionem confirmandam illud mihi magni momenti est, quòd vt in libris De orthodoxâ fide, ac reliquis penè omnibus Damascenus multa è Basilio, Gregorio Nazianzeno, aliisque eiusdem notæ Patribus, libenter corrogat, atque integros sæpè versus, imò etiam totas periodos ab ipsis mutuatur; eodem modo in hac quoque historiâ, multa ex iisdem auctoribus suppresso interim nomine, produci animaduerti, ac præsertim ex Nazianzeno, vt c. VII. VIII. X. XI. XV. XVII. XX. XXIV. *ac plerisque aliis locis.*

Quartò, Non solùm ab illis libenter mutuò sumit, sed etiam multa quoque adfert ex libris De orthodoxâ fide ad verbum transcripta, vt ea omnia, quæ cap. XV. *de arbitrij libertate disputat. Quod quidem, vt opinor, non tam apertè faceret, nisi tamquam suo iure iis, vt suis, vteretur.*

Quintò, Cap. XIX. *disputatio ea de imaginibus, quæ Damasceni ætate feruebat, in eadem sententiâ non parùm me confirmat.*

Vt autem hæc omnia pro Damasceno faciunt, ita hanc historiam Ioannis Sinaitæ minimè esse, apertissimè conuincunt.

Primò. Nam cùm ille Theodosij senioris tempore fuerit, vt patet ex lib. XIII. *hist. Miscell. Pauli Diaconi, quonam pacto in hac historiâ, quam auctor ex Indiâ transuectam testatur, Nazianzenum, cuius scripta vixdum in hominum manibus versabantur, citare potuisset, atque etiam eo antiquiorem Episcopum, ac Valentis tempore vitâ functum Basilium, suppresso licet nomine, cap.* XIX. *vbi de imaginibus tractat, & cap.* XXXIV. *vbi Iosaphat eam ad Deum orationem habet, quam ex Constitutionibus Basilij capite* I. *perspicuè hausit?*

Secundò, Quonam modo Barlaamum de imaginibus ad regis filium disserentem induceret, cùm ea quæstio nondum eo tempore excitata fuisset? Hactenus Billius.

Bellarminus libro de Script. Eccles. in Ioanne Damasceno argumentum obiicit & soluit de auctore Damasceno: Historia, inquit, Barlaam & Iosaphat insignis & vtilis est. Sed quia Barlaam, dum instruit discipulum suum Iosaphat, iubet eum credere in Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedentem: dubitatio exorta est, an hoc opus esse potuerit Ioannis Damasceni: qui libro I. *De fide orthodoxâ cap.* XI. *docet Spiritum sanctum non procedere* ex Filio, *sed*, per Filium. *Sed responderi potest, in historiâ Barlaam particulam illam*, ex Filio, *videri additam ab aliquo. Nam in nouâ editione per Billium castigatâ, non habetur*, ex Filio. *Hactenus Bellarminus.*

Inuenitur tamen hæc historia in variis Bibliothecis MSS. Græcorum inscripta Ioanni Sinaitæ. Ita Bibliotheca Sfortiana num. 63. vt notat Baronius ad diem XXVII. *Nouembris: & ipse Billius eidem inscriptam inuenit in codice Græco Cl. V. Fumæi.*

4. IACOBO BILLIO] *Notus hic vir, variis ex Græcâ in Latinam linguam interpretationibus, vir verè Catholicus, nobilis Gallus, & abbas S. Michaëlis in Eremo, in Britanniâ minore.*

Exstat & alia antiqua versio, quam volunt esse procuratam à Georgio Trapezuntio. Eius nomine editur in editione Damasceni, anno M.D.XLVIII. *Basileæ ex officinâ Henrici Petri.*

Mihi videtur vetus translatio multo antiquior Trapezuntio. Nam inueniuntur ea in manuscriptis membranaceis; & iam ante annos CCC. *eâ translatione vsus est Vincentius in Speculo historiali suprà citato. Trapezuntius verò Patrum memoriâ vixit, nondum* CL. *annis elapsis.*

Quisquis vetus interpres sit, de eius versione ita Billius: De Trapezuntij versione nihil aliud dicam,

nisi eam mihi quidem anteà semper valdè rudem & impolitam visam fuisse. Pòst autem (vbi per Ioannem à S. Andreâ, virum vt optimum & doctissimum, ita etiam optimorum ac doctissimorum librorum copiâ instructissimum, exemplaris Græci copia facta est) innumeris etiam locis vitiosam. Quod quidem lubentiùs certè nimiæ festinationi, quàm Græci sermonis ignorationi tribuendum putarem, nisi nimis multa loca essent, in quibus vix festinationis excusatione inscitiæ notam interpres deprecari queat. Quæ res suspicionem mihi nonnullam iniiceret, Trapezuntium forsasse versionis huiusce parentem non esse, nisi in quibusdam etiam aliis eum Græca persæpè non satis assecutum esse comperissem. Vtcumque se res habeat, nouam traductionem habes, si nihil aliud, præcedenti profectò, nisi fallor, paullò clariorem ac fideliorem.

CAP. I. 5. THOMAS] *Thomam Indiæ fidem annuntiasse testatur Dorotheus in Synopsi, qui corpus eius requiescere scribit in* Calamine ciuitate Indiæ.

6. ATQVE AVREIS PENNIS] *Prouerbium hoc rarius, nec facilè obuium.*

7. ABENNER] *Mentio huius in Menæis Græcis* XXVI. *Augusti ratione Iosaphat filij, ubi scribitur* Ἀβεννήρ.

CAP. II. 8. NVLLVM NON LAPIDEM MOVISSET] *Prouerbium hoc occurrit rursus infrà cap.* XXVI. *Habes apud varios auctores. Euripides in Heraclidis dixit* Πάντα κινῆσαι λίθον.

9. THEOLOGVS MEVS] *Ita Ioannes Euangelista* κατ' ἐξοχὴν *dictus. Vide Suidam.*

10. IGNEMQVE, VT DICI SOLET, SPIRANS] *Et hoc prouerbij speciem habet.* CAP. IV.

11. IN CÆLVM SAGITTAS MITTERE] *Reperire est apud Suidam & Zenodotum:* Εἰς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις: In cælum iacularis. CAP. V.

12. IN AQVAM SEMINARE] *Theognis:* CAP. XXI.

Ἶσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς

Par vt qui æquoreis semina mandat aquis.

13. SACROSANCTI MONACHI] *De his, opinor, Martyrologium Romanum* III. *Augusti:* Apud Indos Persis finitimos passio sanctorum monachorum, & aliorum fidelium, quos Abenner rex persequens Ecclesiam Dei, diuersis affectos suppliciis cædi iussit. *Nisi in Martypologio intelligantur ij, de quibus suprà in hac Vita, cap.* I. CAP. XXIII.

14. CAPREA CVM LEONE PVGNAM INIIT] *Apud Suidam senarius:* Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψομαι μάχης. Ne cum leone caprea pugnam sumpsero. CAP. XXVI.

15. ASINVS ES LYRAM AVDIENS] *Notissimum vulgò:* Ὄνος λύρας, *videlicet* ἀκροατής: Asinus lyræ auscultator. *Vide Parœmiographos.* CAP. XXXII.

16. SERVCH] *An* Sarug *intelligit filium Reu, Genesis* XI? *Certè Epiphanius in Panarij principio originem idololatriæ deducit, à Thare & Seruch, Thare autem Sarug auum habuit in Latino Bibliorum textu. Et qui in Latino textu est* Sarug, *in Græco est* Σερούχ. *vt nullum dubium sit, quin Damascenus ad locum illum Bibliorum & Epiphanij respiciat.*

VITA
25. DEC. SANCTÆ [1] EVGENIÆ
VIRGINIS AC MARTYRIS
AVCTORE [2] INCERTO.

CAP. I. IN [3] septimo Consulatu suo Commodus Imperator direxit illustrissimum virũ [4] Philippum ad Ægyptum, vt præfecturam ageret Alexandriæ: & omnes potestates, quæ per totam Ægyptum administrabantur, eius arbitrio deseruirent. Hic itaque cum vxore Claudiâ cum duobus filijs, Auito & Sergio, & cùm filiâ Eugeniâ, ab vrbe Romanâ ad vrbem Alexandriam dum venissent, & Romanâ grauitate ageret præfecturam, atque omnem prouinciam Ægypti Romanis legibus adornaret, cunctis quidem magicam curiositatem sectantibus finem imposuit, Iudæos verò nec nuncupationem nominis habere permisit, Christianos autem procul ab Alexandriâ tantùm debere esse constituit. Ipse verò plus licet philosophorum amicus quàm fautor idolorum, Romanis tamen superstitionibus, ac si religiosus cultor, instabat, non rationi sed traditioni concordans.

Eugeniæ parentes.

Philippus magos Ægypto pellit.

CAP. II. Eugeniam igitur filiam suam dum litteris liberalibus perfectissimè docuisset, & tam Latino eam quàm Græco eloquio instruxisset, etiam philosophiam doceri permisit. Erat enim acris ingenij, & tam memoriæ capax, vt quidquid audiendo semel vel legendo potuisset arripere, perpetuò retineret. Erat autem Eugenia pulchra facie & eleganti corpore, sed pulchrior mente, & formosior castitate. Igitur cùm quintodecimo ætatis suæ anno ab [5] Aquilio, Aquilij consulis filio peteretur sponsa, interrogatur à patre, Vtrùm petenti iuueni illustrissimis orto natalibus consentiret? Illa respondit: Maritus moribus, non natalibus eligendus est: ipso enim, non parentibus eius vtendum est. Igitur cùm alijs atque alijs poscentibus animo castitatis obsiste-

Doctrina Eugeniæ philosophica.

Respuit Aquilij cons. ... In F. ...

Maritus moribus non natalibus eligendus.

obsisteret, peruenit ad manus eius beatissimi [illegible] apostoli doctrina: & licet sub paganissimis parentibus ageret, esse tamen cœpit animo Ch[illegible]iana.

Et quoniam iussi fuerant Christiani ab Alexandri[illegible] vrbe discedere, rogat parentes, vt spectandi gratia permitteretur prædia sua in suburbano Alexandriæ posita circuire. Cum[illegible] statim, vt poposcerat, impetrasse[illegible] & [illegible]b vrbe prope[illegible]ret ad v[illegible], audit Ch[illegible] ps[illegible]le[illegible]tes atque dicentes: [illegible] nou[illegible] dæmonia: Deus autem no[illegible] [illegible]los fecit. Hæc ita audiens suspirauit & fleuit, & dicit ad eunuchos pueros nomine Protum & Hyacinthum; Scio vos mecum litteris eruditos, & digna simul & indigna hominum legimus gesta, philosophorum quoque syllogismos vano labore [illegible] studio scrupulosissimo transegi[illegible]: Ar[illegible]otelica argumenta & Platonis [illegible]cas, & Epicuri sectas, & Socratis monita & Stoicorum: & vt breuiter cuncta c[illegible]mplectar, quidquid cantat poëta, quidquid orator inuenit, quidquid philosophus [illegible]itat, vnâ hac sententiâ excluditur, qu[illegible]pudiantes Christianos audimus psallere: Omnes dij gentium dæmonia: Deus [illegible] noster cælos fecit. Confessio & pulc[illegible] in conspectu eius, sanctitas & [illegible]gnificentia in maiestate eius. Igitur iu[illegible] sermonem: & Apostolus le[illegible]r, & Pr[illegible]pheta laudatur: sit concordia [illegible] & [illegible]a arte ad penetralia sapientiæ di[illegible]sque sui separatione perueniant, [illegible]o ardenti definitur. Dominam me, [illegible], vobis vsurpata potestas attribuit, [illegible]rem sapientia fecit. Simus ergo [illegible], sicut diuina sapientia ordinauit, non [illegible] se iactat humana dementia. Pergamus [illegible]r ad Christianos, & sicut ordinaue[illegible] p[illegible]pe[illegible]emus. Helenum audio dici epi[illegible], [illegible]us est habitatio illa, in qua die [illegible] q; [illegible]udiuntur Deo suo cantare, quos [illegible], quoties transimus, psallentes [illegible]. Sed hic episcopus varijs dicitur [illegible] suæ occupationibus detineri. His aut[illegible] diuinis laudibus vacant, Theo[illegible] q[illegible]nidam presbyterum constituit, [illegible] ita miracula narrantur, vt etiam [illegible] suis orationibus illuminet, & dæmon[illegible] e[illegible], & infirmantibus afferat sanitatem[illegible] ad diuersorium huius congrega[illegible]uo Deu[illegible], nullam patitur [illegible]arum. Hoc [illegible] considerans, [illegible] me[illegible] crastina nocturna [illegible], [illegible] ipsos nobis transi[illegible]. Vob[illegible] itaque duobus iuxta [illegible]tibus, & ceteris præce[illegible] ad locum [illegible]ponar à vobis: & vacuâ pertranseunte [7] basternâ, nos tres herili habitu simul ad Dei homines properemus. Placuit vtrisque consilium: & sequenti nocte, sicut ordinauerat, adimpletur.

CAP. IV.

Tantam autem credentibus sibi Christus gratiam exhibere dignatus est, vt eadem hora, quâ ad monasterium peruenerunt, sanctus Helenus superueniret episcopus. [illegible] quia mos est apud Ægyptum, quando circumeunt monasteria episcopi, psallentium eos sequatur exercitus, superuenit idem Helenus Heliopolis episcopus, & cum eo ampliùs quam decem millia virorum, psallentium ac dicentium: Via iustorum recta facta est, & iter sanctorum præparatum. Audiens hæc Eugenia, dixit ad socios: Considerate vim carminum, & videtis ad nos respicere, quidquid modulatis vocibus psallunt. Denique cum de Deo vero noster tractatus in dispositione mutui sermonis haberetur, audiuimus hoc cantare: Quoniam omnes dij gentium dæmonia: Deus autem noster cęlos fecit. Et ecce nunc arripientibus nobis iter, quo recedere cupimus a culturis idolorum, & vt ad Christianam culturam perueniamus, gratiam promereri: ecce millia hominum nobis occurrunt, vnâ voce clamantium & dicentium: Via iustorum recta facta est, & iter sanctorum præparatum. Intelligamus ergo quò pergat hic populus: & si ad hoc habitaculum vadunt, quò nos ire disposuimus, iungamur canentibus turbis, & aduenientibus computari, ingrediamur vt socij, quousque notitias colligamus.

Sanctus Helenus Heliopolis episcopus.

Psal. 95.

CAP. V.

Igitur cùm se iunxissent psallentibus, inquirunt quis esset senior, qui solus vehiculo aselli vteretur in medio populi sequẽtis & præcedentis; audiunt quòd hic esset Helenus episcopus, ab infantia Christianus: qui dum infantulus in monasterio cresceret, tantæ sanctitatis virtutibus augebatur, vt si quando missus fuisset [b] ignem è vicino petere, ardentes prunas vestimento deferret illæso. Denique ante, inquit, paucos dies venit quidam magus, qui verborum argumentis populum Dei conabatur euertere, dicens talium istum esse episcopum, se missum esse a Christo ad docendum. Hic autem erat versutissimus, & de Scripturis diuinis populum seducebat. Denique omnis turba Christianorum accessit ad hunc, quem videtis, patrem nostrum, & dicit ei: Audiuimus Zaream, quòd ipse sit missus à Christo: constitue diem, in quo eum aut recipias tibi socium, aut si potes, conuincas falsa dicentem. Igitur constituitur dies & locus in medio Heliopolis ciuitate: venit Zareas magus cum artibus suis,

Sanctus Helenus ardentes prunas illæsâ veste defert.

Sancti Heleni cum Zareâ mago congressum.

venit

venit & Helenus episcopus cum orationibus suis. Cumque populum salutasset, ait: Nunc probabitis spiritus qui sunt à Deo. (1. Ioan. 4.) Et conuersus ad Zaream, cœpit verborum ingens habere luctamen: sed quia versutus erat nimis, & concludere eum sermonum ratione non potuit, respiciens populum fortiter lædi, quòd Zareas superior abscederet in verbis, modicum silentium postulauit, & ait ad populum: Pauli apostoli in hac parte monita omnino tenenda sunt: dicit enim Timotheo discipulo suo: (2. Tim. 2.) Noli verbis contendere: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium. Sed ne hoc testimonium non quasi cauti, sed quasi timidi proferamus: accendatur ignis in media ciuitate, & ingrediamur pariter flammas: & qui vstus non fuerit, credamus quòd hunc miserit Christus. Tunc omnibus sententia placuit. Statim denique ignis copiosus accensus est. Tunc beatus Helenus iubet Zaream introire flammas. Cui Zareas inquit: Ingredere tu primus, qui hoc proposuisti. Consignans se igitur beatissimus pater Helenus, expansis manibus ingentes flammas intrat: & stans illic dimidia ferè hora, neque capillis, neque vestimentis ex aliqua parte violatis, vt Zareas quoque intraret, similiter imperabat. (*Signo crucis munitus sanctus Helenus, in igne illæsus perstat.*) Sed Zareas reluctare cœpit & fugere. At vbi inuitum illum populus in ignibus tradidit, statim eum circumdans flamma cœpit exurere. Et immittens se sanctus Helenus, licet semiustum, viuum tamen eripuit: quem cum dedecore eliminauit populus de finibus regionis huius. Hunc sicut videtis, quotidie quocumque perrexerit, in Dei laudibus populus comitatur.

CAP. VI.

Audiens hæc beata Eugenia, ingemuit, & procidit ad pedes eius, qui sibi retulerat ista, & ait: (*Eugeniæ postulatio.*) Obsecro te, vt me illi vnà cum istis duobus fratribus meis intimes: ex idolis enim conuerti volumus ad Christum. Et quia simul hoc definiuimus, & fratres sumus, etiam hoc ab eodem impetrare volumus, vt numquam nos patiatur ab inuicem separari. Et ille. Nunc, inquit, silete, quousque ingressus monasterium, ad quod pergit, paululùm requiescat, & cùm opportunum fuerit, intimabo ei omnia secundùm verbum tuum. Intereà dum appropinquasset monasterio, ad quod pergebat, ecce & illi egrediuntur obuiàm patri, hymnum Deo dicentes: (Psal. 47.) Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Ingredientibus episcopo & populo, etiam ingreditur Eugenia, cum Hyacintho & Proto conuitibus suis, tantùm ei nota, cum quo sermonem habuerat.

CAP. VII.

Perfectis igitur matutinis laudibus, paululùm requieuit episcopus, & iussit sibi ad sextam præparari, vt diuina mysteria celebraret, vt dum sextam cœpisset, nona ad refectionem ieiunantium opportune perueniret. (*Matutinæ laudes. Sextâ mysteria celebrantur: Nonâ refectio.*) Requiescens autem episcopus, somnium vidit, in quo ad simulacrum feminæ ducebatur, vt illi sacrificaret. (*Visio S. Heleni.*) Tunc dixi, inquit, in somnio his qui me tenebant: Permittite me vt loquar cum deà vestrâ. Et cùm me permisissent loqui, dixit ei: Cognosce te creaturam Dei esse, & descende, & noli te permittere adorari. At illa his auditis descendit, & secuta est me, dicens: Non te deseram, quousq; me creatori meo restituas & conditori. Igitur cum ista in animo episcopi voluerentur, accessit ad eum Eutropius, cum quo locuta fuerat Eugenia, & dixit ei: Tres pueri fratres vnanimiter culturam simulacrorum relinquentes, Christo seruientium numero in isto monasterio se sociari desiderantes, & hodie vestigia tua prosequentes, huc ingressi sunt: poscentesque me, cum lacrymis postulauerunt, vt mereantur notitiæ tuæ beatissimæ reuelari. Tunc beatus Helenus dixit: Gratias tibi Iesu bone refero, qui me præuenire fecisti huius rei notitiam. Tunc conuocari ad se præcepit pueros: & apprehendens manum Eugeniæ, fudit orationem. Quam cùm compleuisset, tulit sequestratim eos, & grauissimo vultu, quidnam dicerentur, interrogat? vel cuius nationis essent, credidit inquirendum. Ad hæc Eugenia respondit: Ciues, inquit, Romani sumus: vnus ex his duobus fratribus meis Protus dicitur, alius Hyacinthus, ego verò Eugenius nuncupor. Cui beatus Helenus dixit: Rectè te Eugenium vocas: viriliter enim agis, & confortetur cor tuum pro fide Christi. Ergo rectè vocaris Eugenius. Nam & hoc scias, quia Spiritu sancto nos & te Eugeniam corpore antè præuidimus, & qualiter huc veneris: & quòd isti tui sint, non me passus est præterire. (*Eugenia etiam latens hactenus, dignoscitur à sancto Heleno agnoscitur.*) Sed hoc mihi Dominus reuelare dignatus est, quòd gratissimum ei habitaculum in corpore tuo præparasti, custodiendo virginitatis præmium, & præsentis temporis blandimenta fallacia respuendo. Scito autem, te pro castitate multa passuram: sed non te deseret ille, cui te ex integro tradidisti. Ad Protum autem & Hyacinthum conuersus, ait: In corpore seruitutis positi, ingenuam dignitatem animi tenuistis fortiter & tenetis. Vnde vobis, me tacente, Christus Dominus loquitur, dicens: Amen amen dico vobis, iam non dicam vos seruos, sed amicos. (Ioan. 15.) Vnde & vos beatos annuntio, quia concordastis Spiritui sancto, quia

vnani-

vnanimiter consensistis monitis Saluatoris, simul ad gloriam peruenientis illam percepturi. Hæc beatus Helenus, nullo alio teste præter Deum, locutus est in medio, & iussit eam sic in virili habitu permanere: & non eum deseruerunt, quousque Baptismatis sanctificatione instructi, monasterio, ad quod festinauerant, sociarentur.

Redeamus autem ad illud tempus, quo Protus & Hyacinthus auferêtes Eugeniam, abierunt. Basterna igitur, iumentis ambulantibus & pueris qui præibant, vacua peruenit ad matrem. Videntes autem eminus properantes pueros, & basternam venientem, occurrerunt cum gaudio vniuersi: & inuenientes vectorium vacuum, omnes simul mugitum reddiderunt, fit quoque repente totius ciuitatis strepitus. Quis enim audire poterat, præfectum filiam charissimam perdidisse? Erat itaque planctus inæstimabilis, fletus immensus: lugebant vniuersi confusi: parentes filiam, sororem fratres, serui dominam: & tenebat vniuersos mœror, & infinita animi tribulatio. Fitque per totam prouinciam inquisitio, interrogantur aruspices, inquiruntur pithones: sacrilegijs quoque & sceleratis superstitionibus dæmonia interrogantur, vt quò venisset Eugenia indicarent. Hoc solùm omnes dicebant, quòd eam dij de cælo rapuissent. Credidit factum pater: & fletum ad consolationem reuocans, dat festa responsis, & deorum illam numero consecrans, ex auro purо eius fecit fieri simulacrum: quod ita iussit excoli, vt non minorem honorem quàm dijs suis exhiberent. Mater tamen eius Claudia, & fratres Auitus & Sergius, nulla poterant ratione consolationem accipere, sed erant intolerabiliter lugentes eam.

Beata autem Eugenia virili habitu & animo, in prædicto virorum monasterio permanebat: atque ita in diuinis eruditionibus profecit, vt intra secundum annum omnes Scripturas Dominicas memoriâ retineret. Tanta in ea erat animi tranquillitas, vt vnanimiter illam omnes dicerent ex numero esse Angelorũ. Quis enim deprehenderet quòd esset femina, quam virtus Christi & virginitas immaculata protegebat, vt mirabilis esset & viris? Sermo enim eius erat humilis in claritate, clarus in mediocritate, vitijs carens, & facundiam fugiens, omnes in humilitate superabat. Nullus illâ ad orationem peueniebatur anterior, efficiebatur autem omnibus omnia: tristem consolabatur, læto congaudebat, irascentem vno sermone suo mitigabat: superbientem ita suo ædificabat exemplo, vt ouem subitò è lupo factum se credere delectaretur. Tantam a Deo est gratiam consecuta, vt quemcumque in dolore positum visitasset, omnis statim dolor recederet, & omnis salubritas adueniret. Comites autem eius Hyacinthus & Protus comitabantur eam, & erant in omnibus obtemperantes ei.

Tertio igitur anno conuersionis eius, abbas qui præerat fratribus in monasterio, migrauit ad Dominum. Post cuius abscessum omnibus visum est vt sibi beatam Eugeniam eligerent abbatem. Tunc beata Eugenia metuens se feminam contra regulam viris præponi; item timens, ne omnes vnanimiter deprecantes sperneret, ait ad eos: Obsecro vos, vt Euangelium in præsenti adhibeatis. Quod cum fuisset allatum, dixit: Quotiescumque Christianis aliquid eligendum est, Christus est ante omnia auscultandus. Videamus ergo in hac electione vestrâ, quid ipse præcipiat, vt & vestris iussis, & ipsius monitis intendamus. Et reuoluens codicem, venit ad locum, & cœpit legere, dicens: Dixit Iesus discipulis suis: Scitis quia principes gentium maiores sunt his quibus dominantur, & principatum eorum gerunt. Apud vos autem non est sic: sed si quis in vobis vult primus esse, sit vester vltimus: & si quis inter vos voluerit esse dominus, sit vester seruus. Et his dictis, adiecit: Ecce, inquit, & vestris iussis obtemperans, decreui primatum suscipere, & Domini iussionibus obedire: vltimum me vestræ charitati constituo. Exhilaratur omnium caussa in consensu eius: ipsa tamen ante omnes opus monasterij, quod infima solebat exercere persona, suscepit: in omnibus aquam portare, ligna concidere, munditias adhibere. In eo denique loco habitaculum sibi elegit, vbi ostiarius monasterij manebat, ne vel ipso se superiorem ostenderet. Sane refectionem fratrum sollicitè curabat, & psallendo Deo ordinem fortiter custodiebat: & tertiæ, sextæ, nonæ, vespertinis vel nocturnis atque matutinis horis tam cautissime insistebat, vt videretur iam perisse Deo, si horarum vel quidpiam spatij absque diuinis laudibus aliqua præteriisset. Ita denique in hoc opere esse Deo charior cœpit, vt dæmones ex obsessis corporibus pelleret, & cæcorum oculos aperiret. Sed quia multa singulatim narrare intendo per ordinem, quantum permittit breuitas, accedamus.

Matrona quædam Alexandrina, ceteris matronis præstantior, nomine Melanthia, audiens opinionem eius, venit ad eam, quia quartanâ grauissimè, & iam per annum & eo ampliùs vexabatur. Quam cùm beata Eugenia oleo perunxisset, omnem conti-

Cap. x. — *Cogitur præesse monasterio.* — *Matth. 20.* — *Luc. 22.* — *Vilissima quæque munia obit.* — *Precum horariarum studiosissima.* — *Cap. xi.* — *Melanthiam à quartanâ oleo sacro curat.*

 nuò

nuò violentiam fellis euomuit. Et sanissima reddita, pedibus ad suum diuersorium properauit, quod in vicino monasterij possidebat. Ordinat interea munera, scyphos argenteos tres implet solidis, & hos sanationis suæ gratiâ mittit ad beatam Eugeniam. Cui gratanter remittens quæ miserat, ait: Abundamus, & superabundamus omnibus bonis. Vnde te parens charissima Melanthia, vt ista egentibus magis ac necessitatem patientibus diuidas, hortor & moneo.

Cap. XII. Audiens Melanthia, contristata est: & veniens, cœpit rogare & amphora promittere. Fit callidula circa beatam Eugeniam, & in nullo deprehendens quòd esset femina, elegantiâ decipitur iuuentutis. Videns eam, iuuenem per veritatem putabat esse terrenum, se autem non sanctitate eius, sed aliqua arte [illegible] fuisse saluatam, in concupiscentia eius elabitur, & putans amplioris pec[illegible] cupidiorem, cœpit infinita offerre, & ampliora promittere. Cumque sæpius eadem precaretur, & grato animo oblata sibi ab Eugeniâ cerneret reddi, declinat ad maiorem interitum, ægritudinem simulans. Quam cum beata Eugenia rogata visitaret, sedenti ante lectum suum sanctæ Eugeniæ talia cœpit producere: intolerabilis circa te amor pectus meum exagitat, nec vllum remedium fatigationi meæ reperire potui, nisi vt te omnium rerum mearum dominum instituam. Quid teipsum vanis & inanibus abstinentijs crucias? Ecce possessionum locupletatio infinita, & ecce auri pondus immensum, & argenti ministerium copiosum, & familiæ infinitus est numerus: dignitas generositatis est mihi: hoc anno absque filijs viduata sum, succede pro eis in facultatibus meis, & non solum rerum mearum, sed meus esto iam dominus. Cumque hæc & his similia loqueretur, dixit ad eam Eugenia: Rectè nomen tuum nigredinis testatur perfidiam: magnum enim te diabolo habitaculum præparasti: discede à seruis Dei deceptrix & illecebrosa Melanthia: nos enim aliter militamus. Habeant opes tuæ tui similes dominos, nos delectat mendicare cum Christo. Affatim diues est, qui cum Christo pauper est. Fugiant à te imagines concupiscentiæ, non est enim salutis tuæ ista quæ te inuasit insania. Draconis habitaculum facta, venenum effundis: sed nos Christi inuocato nomine, venenorum tuorum virus euadimus, & misericordiam Domini inuenimus.

Melanthia incesto Eugeniæ ardet amore

Fortiter resistit Eugenia.

Cap. XIII. Tunc illa deceptionis suæ pudorem non ferens, sperans se detegi, nisi prior ipsa detegeret, reuersa Alexandriam, adire præfectum statuit, hoc ordine dicens: Scelestum iuuenem, simulantem Christianam religionem incurri: & dum medendi gratia, quâ dicitur posse infirmitatibus prodesse, ad me venire permitterem, vnam me ex illis existimans, de quarum pudore bacchatur, ausus est impudenter alloqui, & verbis procacibus ad crimen hortari: & nisi dedissem vocem in præsenti, & ancillæ meæ fuissem liberata solatio, more barbarico suæ me libidini captiuasset. Audiens hæc præfectus, nimio furore inflammatur, & iubet ad loca monasterij destinari, qui eum vinctum ferro cum omnibus commorantibus deponerent. Deponuntur itaque omnes in vinculis: & quia vnius carceris eos non ferebat locus, per diuersas custodias diuiduntur. Post hæc statuitur dies funeris: in quo alij ad bestias, alij vero ad ignes, alij ad diuersa supplicia damnarentur. Fit rumor immensus, impudens quoque fama cunctam Ægypti peragrat prouinciam. Omnes credunt, omnes condemnant, & omnibus verisimile videtur, Melanthiam illustrem feminam mentiri non posse. Quid multa? Venit dies funerum constitutus: & in qua vniuersæ ciuitates in vicino positæ conueniunt, vt viderent tetarum tradi mortibus corruptores; introducuntur in catenis, & à collaribus ferreis cum beatâ Eugeniâ: & nullo agnoscente quod esset femina, clamor populi diuersis sententijs ingruebat. Tunc iubetur adduci propinquius, vt non per internuntios eam præfectus audiret, sed ex ore eius addisceret veritatem. Aptantur equulei & verbera, flammæ, tortores, & cetera quæ solent abscondita cordis exsculpere, præparantur.

Falsò accusatur atrocitatis stupri.

Præfectus Alexandriæ Eugeniam comprehendi iubet.

Catenis constringitur præfecta.

Tunc præfectus Philippus dixit: Dic sceleratissime Christianorum, hoc vo[illegible] Christus vester tradidit in mandatis, vt operam corruptionibus detis, & pudorem atque verecundiam matronalem fraudulentâ astutiâ captetis? Dic nunc [illegible], quæ te temeritas coëgit, vt illustrem [illegible]nam Melanthiam ap[illegible], & ingressus sub specie medici, castitatem generosissimam ad lupanarium ignominiam prouocares? Audiens hæc beata E[illegible], capite demisso, ne possit agnosci, [illegible] dedit præfecto respon[illegible]: Domin[illegible] me[illegible] Christus, cui ego seruio, [illegible] te[illegible] d[illegible] & integritatem corporis c[illegible] [illegible]s v[illegible]tam promittit æternam. Hanc a[illegible] Melanthiam, falsam testem nun[illegible] possum declarare: sed melius est, vt no[illegible] patiamur mala, quàm illa, dum con[illegible] quid patiatur, ne & fructus pati[illegible] nostræ depereat: sed tamen, si p[illegible] principum testetur vestra sublimitas

Cap. [illegible] Præf[illegible] Eugeniæ pater [illegible]

non in eam ipsam retorqueatis sententiam; & hæc fallax collis nihil patiatur mali, nunc probabimus crimen, quod nobis obijcit, redundare in eam.

At vbi testatus est per principum salutem præfectus, promittens ad omnia quæ postulabat effectum, dixit Eugenia: O Melanthia nigredinis nomen, & tenebrosa Melanthia: applicari fecisti aculeos, suspendi præcipis Christianos. Damna, percute, incende: bene nos accipis: non tamen tales habet famulos Christus, quales tu restaris. Tamen adduci præcipe ancillam, quam testem nostri criminis esse dixisti, vt ex ore eius possit denudari mendacium. Cumque applicata fuisset in conspectu iudicis, cœpit dicere: Istum iuuenem impudicissimum, frequenter quidem circa viles personas detectum in adulteriis, ipsa impunitas ad hoc eum perduxit, vt etiam dominæ meæ circa primam horam diei cubiculum impudenter ingressus, primò quidem sermone quasi pro salute eius veniret, indicaret; secundò pro sua concupiscentiâ; & tertiò etiam ad violentiam, si curtim ego ingressa familiam non vocassem, quæ hodie huius criminis te[illegible]s est. Tunc præfectus ex familiâ adesse iubet aliquos, qui ita gestum esse suo testim[illegible]nio confirmarent. Cumque applicarentur singuli, ita esse, vt illa dixerat, testabantur. Tunc iudex vehementer commotus, ait: Quid ad hæc infauste dicturus es, quem tot reuincunt testes, tantaque indicia manifestant?

Cap. xv. Ad hæc beata Eugenia ait: Tempus loquendi est, quia tempus tacendi transiit. Optaueram quidem crimen obiectum in futuro iudicio denudari, & castitatē meam illi soli ostendere, cuius amore seruanda est. Tamen ne glorietur in seruos Christi fallax audacia, & paucis pandam verbis veritatem, non ad iactantiam humanæ declamationis, sed ad gloriam nominis Christi. Tanta enim est virtus nominis eius, vt etiam feminæ in timore eius positæ, virilem obtineant dignitatem: & neque ei sexus diuersitas fide potest inueniri superior, cùm beatus Paulus apostolus magister omnium Christianorum dicat, quòd apud Dominum non sit discretio masculi & feminæ: omnes enim in Christo vnum sumus. *Galat.* Huius ergo normam animo feruenre suscepi, & ex confidentiâ quam in Christo habui, nolui esse femina, sed virginitatem immaculatam totâ animi intentione conseruans, virum gessi constanter in Christo. Non enim infrunitam honestatis simulationem assumpsi, vt vir feminam simularem: sed femina viriliter agendo, virum gessi, virginitatem quæ in Christo est, fortiter amplectendo. Et hæc dicens, scidit à capite tunicam, quâ erat induta, & apparuit femina. Et statim ad præfectum ait: Tu mihi quidem secundùm carnem pater, Claudia mater est: & fratres hi duo qui tecum sedent, Auitus & Sergius. Ego autem Eugenia filia tua, quæ pro amore Christi mundum omnem cum delitiis suis respui tamquam stercus. Ecce Protus & Hyacinthus eunuchi mei, cum quibus scholam Christi ingressa sum: Christus autem tam idoneus ibi extitit, vt victricem libidinum omnis pollutionis me faceret per misericordiam suam, cui credo vsque in finem me iugiter permansuram.

Cap. xvi. Agnoscitur à parentibus. Agnoscentes itaque pater filiam, & sororem fratres, serui dominam, currunt statim ad eam: & effundentes lacrymas in conspectu populi, amplexibus eius incumbunt. Nuntiatur factum Claudiæ matri, & statim cursu concito ad spectaculum venit. Deferuntur vestimenta auro texta, & licet inuita, induitur, atque in excelso tribunali posita, in sublime attollitur, & ab omni populo clamatur: Vnus Christus, vnus & verus Deus Christianorum. Sanè sacerdotes & episcopi, qui cum multo populo Christiano ante amphitheatrum erant, & dum fuissent interfecti hi qui accusabantur, ab eisdem sepelirentur, ingrediuntur, Deo hymnum dicentes, atque omnes vnâ voce clamantes: Dextera Domini glorificata est in virtute, dextera manus tua Domine confregit inimicos. *Psal. 117.* Tollitur ergo in triumpho Eugenia: & ne tanto gaudio populi, eius defuisset probatio castitatis, visus est ignis de cælo descendens: qui ita circumdedit domum Melanthiæ, vt nec vestigium alicuius rei, quæ ad eam pertinebat, remanserit. Fit gaudium populi cum timore Dei: ecclesia quæ iam quasi viduata, octauo anno clausa fuerat, reseratur. Reuocatur Christianorum populus, baptizatur præfectus in fascibus constitutus, baptizantur filij eius, baptizatur mater eius Claudia. *Baptizatur tota familia.* Restituit priuilegia Christianis, & mittit relationem ad Seuerum imperatorem de Christianis, & memorat satis reipublicæ Christianos prodesse, ideò debere eos absque persecutione aliquâ in vrbibus habitare. *Pax datur Christianis.* Consentit relationibus Imperator: & fit tota Alexandrina ciuitas quasi vna ecclesia. Eratque omnibus ciuitatibus gaudium, & dignitas Christiani nominis florescebat.

Cap. xvii. Excitatur persecutio. Sed quia semper sanctitatem æmulatio sequitur inimici, & contra bonitatem pugnat malitia: consilio diaboli aliqui ex honoratis Alexandriæ, cultores idolorum, accipien-

cipientes ægrè, quòd Chriſtianis priuilegia tribuiſſet: venientes ad regem, dixerunt ſtatum reipublicę conturbatum à Philippo, qui cum nono anno in faſcibus irreprehenſibiliter adminiſtrauerit, [10] nunc decimo anno perdidit omnia. Deniq; deorum immortalium deſeruit cærimonias, & omnem ciuitatem ad culturam cuiuſdam hominis, quem Iudæi occiderunt, conuertit. Non eſt legibus veſtris vlla reuerentia. Paſſim quiſque vt volunt, templa reuerenda ingrediuntur, non vt colendi beneuolentiam prætendat, & non vt deos eſſe quos colimus, credat; ſed vt dicat infinitas blaſphemias, ſaxa aut metalla potiùs quam diuini nominis ſigna. Hæc & ſimilia multa dicta ſunt Seuero & Antonino Auguſtis. [11] Qui commoti, direxerunt ad eum huiuſcemodi decreta: Diuus parens noſter, Commodus quondam Auguſtus, non vt præfectum, ſed [12] vt regem te Alexandriæ ordinauit atque

Imperatorum litteræ ad Philippum.

„ conſtituit, vt dum in vitâ maneres, ſucceſ-
„ ſorem nullum ſuſciperes. Vnde his benefi-
„ cijs eius ſuperaddere cupientes, ſtatuimus,
„ vt dijs omnipotentibus ſolitam culturam
„ exhibeas: vel depoſitâ dignitate, etiam pro-
„ prijs facultatibus cedas.

Acceptâ igitur hac Auguſti auctoritate, ſimulat ęgritudinem, quouſque vniuerſa diſtraheret, & donaret per omnem prouinciam eccleſijs & pauperibus. Ipſe autem præfectus in timore Dei & in culturâ Chriſti etiam alios confortabat in Chriſto. Intereà omnis Alexandria conſpirat [13] in epiſcopatum eius, & cœpit eum reſpublica habere præfectum, quia ſucceſſor ei nondum venerat, & eccleſia habere epiſcopum, quia mento fidei ſibi eum elegerat ſacerdotem. Durauit autem in epiſcopatu vnum annum & menſes tres.

XVIII. Philippus bona ſua eccleſijs & pauperibus erogat.

Dignus habetur epiſcopatus honore.

CAP. XIX. Perennius præfectus Alexandriæ.

Poſt hæc autem ſpatia temporum, veniens [14] Perennius præfectus, dum Alexandriæ quæreret percutere eum, & non poſſet, quia omnis ciuitas in amore eius durabat: immiſit ei qui ſe fingerent Chriſtianos, & ingredientes, [15] percuſſerunt eum in oratione Dominicâ conſtitutum. Pòſt traduntur percuſſores præfecto Perennio. Ille autem conſcius iuſſionis ſuæ, & quaſi audiendos, cuſtodiæ mancipauit: poſt paucos autem dies principum indulgentiâ relaxatos, dimiſit. Beatiſſimus autem Philippus, poſt percuſſuram tribus diebus in corpore eſſe permiſſus eſt, non ad aliud, niſi ad corda dubia cõfirmanda, nam vt migraret ad Dominum, martyrij ſe noluit coronâ fraudari: & ipſe hanc vt reciperet, orauit. Nam qui in corpore poſitus dæmonia fugabat, & illuminabat oratione cæcos, quanto magis ſe noluiſſet palmâ priuari? Poterat vtique quod volebat, impetrare ſine dubio: & ita recepit, vt particeps nominis Philippi, eſſet particeps & coronæ: & ſuſciperent martyres collegam, quem meritò Eccleſia ſuſceperat ſacerdotem. Iuxta arua itaque ibi ſancta Eugenia filia eius monaſteriũ Chriſti virginibus collocauerat, illic ſuum iuſſit collocari corpuſculum, in quo loco beatiſſima Claudia xenodochium fabricabat, & conſtituit prædia, quæ ſuſceptionibus peregrinantium deſeruirent: ipſa autem cum Auito & Sergio filijs, & cum beata Eugeniâ regreſſa eſt Romam.

Philippus gladio percutitur.

Eugenia monaſterium virginibus ſtruxit.

Claudia xenodochium erigit ſuper ſepulcro Philippi.

CAP. XX.

Igitur filios Philippi cum omni gaudio ſenatus recepit Romanorum: & vnum proconſulem Carthaginem, alium vicarium Africæ dirigunt. Ad beatam autem Eugeniam cùm multæ matronæ conuenirent, & pænè omnes virgines, quaſcumque potuiſſet, notas aut amicas, faceret etiam Chriſto credere, & in virginitate Dominicâ permanere; quædam ex regio genere virgo, Baſilla nomine, cupiebat eam attingere. Sed quia cauſâ nominis Chriſtiani ad eam ire non poterat, rogabat per internuntium fidelem, vt eam de religione Chriſtianâ inſtrueret. Tunc beata Eugenia conuocat ad ſe beatiſſimos comites ſuos Protum & Hyacinthum, & dicit eis: Accingimini militiâ ad quam vos conuocat Chriſtus; quò vos Baſillæ offeram ſub ſpecie muneris, vt vos eam in Chriſto faciatis ancillam. Fit itaque huius muneris gratia: & ſuſcipit Baſilla quaſi famulos, ſed eos quaſi apoſtolos honorabat. Vacabat autem cum eis omni horâ: & quaſi eunuchos ſeruitio habens, non diebus, non noctibus à colloquijs Dei & orationibus ceſſabat. Igitur Cornelius cùm eſſet in vrbe Româ, ſacræ legis antiſtes, peruenit ad eam latenter, & baptizauit eam. Confirmatâ autem beatâ Baſillâ in timore Dei, procurante miſericordiâ Chriſti, pænè omnibus noctibus mutuis ſe fruebantur adſpectibus ipſa & beata Eugenia.

Baſilla Eugeniæ ſocietatem expetit.

Cornelius papa baptizat Baſillam.

Omnibus itaque viduis Chriſtianis conuentus erat ad beatam Claudiam, & omnibus virginibus conuentus erat ad beatam Eugeniam. Sanctus autem Cornelius papa vrbis Romæ, omni veſpere ſabbati, quæ luceſcit in Dominico die, dabat eis noctem hymnis peruigilem, & pullorum cantibus noctis quiete agebat eius ſacroſancta myſteria, & ita confirmabat eas ſabbato. Eugenia autem & Baſilla, vt memorauimus, omnibus ſe pæne noctibus fruebantur in Chriſto, & alterno ſe eloquio renouabant. O quantas per Eugeniam virgines Saluator inuenit

CAP. XXI. Claudia viduas, Eugenia virgines congregat.

Nocte Dominicâ hymni & ſacra myſteria.

inuenit! quantas etiam per Basillam Christus [illegible] obtinuit! quantæ per Claudiam viduitatem prompta voluntate seruarunt! quanti iuuenes per Protum & Hyacinthum Christo Domino crediderunt!

Cap. XXIII. Valeriano itaque & Gallieno imperantibus, orta seditio de Christianis est, eò quod Cyprianus Carthaginem euerteret, & Cornelius Romam. Data est ergo auctoritas ad Paternum proconsulem, vt Cyprianum occideret. Cornelius autem quia a multis Romanis etiam illustribus fouebatur, erat in abditis. Tunc beata Eugenia videns Basil[illegible], ait: Reuelatum est mihi a Domino, quod pro virginitate passura sis. Et Basilla ad Eugeniam respondit: Et mihi, inquit, dignatus est Dominus demonstrare, quod martyrij coronam duplicem capias: vnam, quam apud Alexandriam pro iustis laboribus acquisisti: & aliam, quam in effusione tui sanguinis consecutura es. Tunc beata Eugenia expandens manus suas, dixit: Domine Iesu Altissimi filius, qui ad salutem nostram venisti per virginitatem matris, tu per virginitatis præmium, omnes quas mihi credidisti, perduc ad regnum gloriæ tuæ.

Cap. XXIII. R[illegible]dentibus autem sanctis virginibus Christi, quæ erant cum Eugeniâ & Basillâ, di[illegible]bus beata Eugenia: Ecce vindemiæ tempus est, in quo succiduntur botri, & pedibus conculcantur: sed post hæc re[illegible]us conuiuijs apponuntur. Absque co[illegible] sanguine nulla potestas imperij, nulla [illegible]lris dignitas decoratur: & vos palmites mei, & meorum viscerum botri, estote pa[illegible] Domino. Virginitas enim est primæ [illegible] iudicium Deo proximum, similis [illegible]lis, parens vitæ, amica sanctitatis, via [illegible]tis, domina gaudij, dux virtutis, [illegible]ntum & corona fidei, adminiculum & [illegible]idium charitatis. Nihil ita nobis labo[illegible]m, nihil ita est cauendum, nisi [illegible]ginitate viuamus: aut quod est glo[illegible]s, pro virginitate etiam moriamur. [illegible]unt huius mundi blandimenta falla[illegible]nia, & cum gaudio temporali veniunt, & cum perpetuo dolore discedunt: faciunt [illegible] momentaneum risum, vt æternum fletum [illegible]unt fugitiuos flores, vt mar[illegible]ueritates aduectent: mentiun[illegible]em transeuntis temporis, vt [illegible] cruciatibus tradant. Ideo [illegible]mæ virgines, quæ mecum in agone [illegible]nitatis nunc vsque accurristis, [illegible] amore Domini, quem cœ[illegible] flendi temporaliter, sine fa[illegible] & horrore sufferte, vt tempora gaudij æter[illegible] omni possitis dilectione suscipere. Ego enim commendaui vos Spiritui sancto, & credo quòd vos mihi integras omnes illibatasque constituat. Nolite itaque faciem meam ex hoc corporaliter quærere, sed gesta & actus per spiritum contemplamini. Et his dictis, osculata est vniuersas, & flentes fortissimo animo consolabatur. Dicentibus autem sibi vale inuicem Basilla & Eugeniâ, oratione factâ discedunt.

Mundi blandimenta fallacia.

Ecce eodem die perrexit vna ex ancillis ad Pompeium sponsum Basillæ, quæ & dixit: Quia te dominam nostram Basillam nouimus ab Imperatore meruisse, sextus & eo amplius est annus, quam tu in tenero ætatis anno, vt postea acciperes, distulisti: sed patruelem eius Helenum scias esse Christianum, & hanc ita factam Christianam, vt tibi omnino non nubat. Nam & duos eunuchos Protum & Hyacinthum simulauit se illi donum offerre Eugeniam: quos illa quasi dominos excolit, & quotidie pedes eorum ac si deorum immortalium osculatur, quia ipsi auctores sunt artis magicæ, quam Christiani committunt. His auditis, Pompeius statim cucurrit ad Helenum patruelem eius, qui & nutritor eius erat & tutor, & dicit ei: Intra hoc triduum nuptias meas celebrare disposui, pro quâ re fac me videre sponsam meam, quam mihi domini rerum inuictissimi principes fieri coniugem præceperunt. Ille, his auditis, agnouit proditum negotium, ait ad eum: Quousque anni transirent infantiæ eius, meam circa eam tutelam pro germanitate patris eius, & pro ipso nutrimento exercui: nunc verò quia cœpit sui esse arbitrij, in suâ vult esse potestate. Vnde si illam videre desideras, eius erit arbitrij, non mei imperij.

Cap. XXIV. Basilla ab ancillâ proditur.

Helenus patruelis Basillæ.

Basilla pedes Proti & Hyacinthi osculatur.

Audiens hæc Pompeius, vehementiùs cœpit ardere, & pergens ad Basillæ domú, vt nuntiaretur, ianitoribus imperabat. Cui ista sunt à Basillâ mandata: Caussam te videndi penitus nullam me habere cognoscas, neque audiendi, neque salutandi. His auditis turbatus est vehementiùs: & omni pæne senatorum fauore vsus, prostrauit se coram Imperatore, dicens: Subuenite Romanis vestris sacratissimi principes, & deos nouos quos Eugenia secú adduxit ab Ægypto veniens, ab hac vrbe separate. Diu est enim, quod hi qui Christiani dicuntur, reipublicæ nocent: qui irrident legum nostrarum sacrosancta cæremonia, & omnipotentes deos nostros, ac si vana simulacra, despiciunt. Iura quoque ipsius naturæ peruertunt, separant coniugium, gratiam sponsarum sibi associant: & dicunt iniquum esse, si sponsum suum sponsa accipiat. Quid faciemus piissimi Imperatores? Inuenti sunt

Cap. XXV. Basilla auersatur colloquium sponsi Pompeij.

Calumnia Pompeij in Christianos.

ſunt dij, qui homines prohibeant, & quibus iſta videbunt, ſi nati non fuerint quibus valeat imperari? Vbi reparatio Romanarum virium? vbi Romani exercitus rediuiua certamina? Pro quibus victrices dexteræ veſtræ hoſtium ceruices inclinabunt, ſi iam vxores habendæ non erunt, ſi ſponſas amittimus, & tacemus?

Cap. XXVI. Sententia Gallieni imp. contra Baſillam.

Hæc & his ſimilia dum proſequeretur, & omnis ſenatus ea flebili querela depromeret, [16] decreuit Gallienus Auguſtus, vt aut ſponſum ſuum Baſilla acciperet, aut gladio interiret: Eugeniam verò aut ſacrificare dijs, aut crudeliter interire: & dedit licentiam, vt quicumque Chriſtianum penes ſe abſconderet, puniretur. Conuenitur Baſilla, vt ſponſum recipiat. Dicit ſe illa Regem regum habere ſponſum, qui eſt Chriſtus filius Dei. Et cum hæc dixiſſet, gladio transfoſſa eſt. Tenti ſtatim Protus & Hyacinthus, trahuntur ad templum: ſed orationem illis facientibus, ſimulacrum Iouis ad quod ducebantur ſacrificare, cecidit ad pedes eorum, & ita comminutum eſt, vt vbi fuerit, non pareret. Non virtuti diuinæ, ſed magicæ arti hoc imputans, iubet eos decollari Nicetius vrbis præfectus.

Baſilla ob amorem caſtitatis gladio transfoditur.

Protus & Hyacinthus decollantur.

Cap. XXVII.

Qui etiam accerſitam ad ſe Eugeniam, cœpit de magicis artibus ab eâ flagitare ſermonem. At illa conſtanter os ſuum aperiens, dixit: Polliceor tibi, quod ars noſtra vehementior magis eſt: nam magiſter noſter habet Patrem ſine vllâ matre, & matrem abſque patre. Denique ſic eum genuit Pater, vt omnino feminam numquam ſciret: ſic eum genuit mater, vt maſculum omnino non noſſet: hic ipſe habet vxorem virginem, quæ illi quotidie filios creat, etiam innumerabiles ei filios parit, quotidie ſuam carnem eius carnibus coniungit. Oſcula eius circa eam ſine intermiſſione ſociantur, in amore ſuo inuicem omnino perdurant, & tantâ integritate ſubſiſtunt, vt omnis virginitas, & omnis charitas, & omnis integritas ex eorum coniugio dirimatur.

Præclarum Eugeniæ de caſtitate Eccleſiæ teſtimonium.

Cap. XXVIII. Ducitur ad templum Dianæ Eugenia.

Audiens hæc Nicetius, obſtupuit: & ne ad Imperatorem perueniret, quod eam libenter audiret, iuſſit eam ad templum duci Dianæ: & ita ſpiculator imminens, dixit ei: Redime vitam tuam, patrimonium tuum Eugenia, & ſacrifica deæ Dianæ. Tunc beata Eugenia expandens manus ſuas, cœpit orare ac dicere: Deus qui cordis mei arcana cognoſcis, qui virginitatem meam ſinceram in tuo amore ſeruaſti, qui me filio tuo Domino meo Ieſu Chriſto ſociare dignatus es, qui Spiritum ſanctum tuum in me regnare feciſti, adeſto mihi nunc in confeſſione nominis tui, vt confundantur omnes qui adorant hoc idolum, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis. Et dum oraret, fit terræmotus in eodem loco: & ita templi ipſius fundamenta merſa ſunt cum ipſo idolo, vt nihil aliud remanſerit, niſi ſola ara, quæ fuit ante ianuam templi, ad quam ſtabat beata Eugenia. Hæc in inſula Lycaoniâ geſta ſunt coram omnibus qui ſequebantur agonem Eugeniæ. Fit concurſus populi Romani, & varia acclamatio. Alij dicunt innocentem, alij magam. Nuntiantur iſta præfecto, præfectus Imperatori manifeſtat. Imperator eam iubet ligari ſaxo, & præcipitari in Tiberim: ſed ſtatim ſaxum diſruptum eſt. Beata verò Eugenia ita ſedens, ſuper fluuiali aquâ efferebatur, vt omnibus Chriſtianis appareret illum fuiſſe cum Eugeniâ in flumine, ne abſorberetur, qui fuerat cum Petro in mari, ne mergeretur.

Eugeniæ oratio.

Ad preces Eugeniæ templum Dianæ corruit.

Sententia Imp. contra Eugeniam.

Eugenia in Tiberim merſa non mergitur.

Cap. XXIX.

Item inde ſublata, in thermarum Seuerianarum fornacibus mittitur: quæ ſic ſtatim extinctæ ſunt, vt thermarum calore refrigeſceret, & omnia incendia lignorum ad nihilum deuenirent. Sic denique chaos fecerunt, vt vlterius exhiberi non poſſent. Mittitur poſt hæc in cuſtodiam tenebrarum, & per decem dies iubetur nullum cibum accipere, & lumen penitus non videre. Ibi autem tantus quotidie abundauit ſplendor, vt dum egrederetur beata Eugenia, quaſi lumen aliquod radiaret. Apparuit autem illi Saluator, ferens in manu panem niuei candoris & immenſæ ſuauitatis & gratiæ, & dixit ei: Eugenia, accipe cibum de manu meâ, ego ſum Saluator tuus, quem totâ mentis animique intentione dilexiſti, & diligis. Eodem die te in cælis recipiam, quo ego deſcendi ad terram. Et hæc dicens, abſceſſit. Ipſo autem die natalis Domini miſſus eſt gladiator, qui eam in cuſtodiâ poſitam percuſſit: & ſublatum eſt corpus ab affinibus Chriſtianis, & poſitum eſt non longe ab vrbe viâ Latinâ in prædio eius proprio, vbi multorum ſanctorum ipſa ſepelierat membra.

Illæſa manet ab igne thermarum.

A Christo in carcere paſcitur.

Gladio perimitur.

Claudia autem mater eius, cùm ad eius ſepulcrum fleret, apparuit ei vigilanti in medio noctis ſilentio, auro textâ cyclade induta, cum multo populo virginum, & dixit ei: Gaude & lætare, quia & me introduxit Chriſtus in exultationem ſanctorum, & patrem meum in patriarcharum numerum. Ecce, die Dominico & te ſuſcipiet in gaudium ſempiternum. Commenda filijs tuis fratribus meis cuſtodire ſignaculum crucis, & efficiantur noſtri participes. Ecce, loquente eâ, facta eſt claritas,

Cap. XXX. Matri apparet & mortem prædicit.

quam

quam oculus ferre non poterat: & Angeli transeuntes, hymnum dicebant Deo inenarrabilibus vocibus. Hoc solùm intelligebatur, quod nomen Iesu Christi & Spiritus sancti in ipsis laudibus resonabant. Gloria & honor Patri, & Filio, & Spiritui sancto, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

NOTATIO.

1 EVGENIÆ] *Martyrologium Romanum* XXV. *Decembris:* Romæ in cœmiterio Aproniani S. Eugeniæ virginis, quæ tempore Gallieni imperatoris post plurima virtutum insignia, post sacros virginum choros Christo aggregatos, sub Nicetio vrbis præfecto diu agonizans, nouissimè gladio iugulata est. *Menolog. Græcorum* XXIV. *Decemb. Acta eius compendiosè retexens:* Certamen S. Eugeniæ martyris & sociorum. Hæc fuit sub Commodo imp. filia Tribuni in vrbe Româ. Missus autem pater ab Imperatore in ciuitatem Alexandriæ, vt tribunatus magistratum gereret, secum vexit vxorem & filios, quorum vna fuit B. Eugenia: quæ cum litteras edisceret, & in multorum librorum lectione versaretur, incidit in epistolas sancti apostoli Pauli, ex quibus Christi fidem didicit. Itaque patrios tumultus & mundi fallaciam derelinquens, cum duobus eunuchis ad monasterium quod est ante ciuitatem Alexandriæ se contulit, viri habitu induta. Accepta igitur hospitio ab Eleno episcopo, caussam addens quare illuc venisset, diuino Baptismate cum iis quos secum duxerat dignata est, & in ordinem monachorum aggregata, & post aliquod tempus, monasterij curam sibi creditam suscepit. Vbi propter miracula quæ per illam Deus efficiebat, facta est familiaris mulieri cuidam ordinis senatorij, quæ Melanthia vocabatur: accusata posteà est ab illâ, quasi ad coitum illam prouocasset; crimen obiiciens, quod illius naturæ repugnabat: existimans enim marem esse propter speciem habitus, eius pulchritudine vulnerata cùm sæpè periculum faciens ab eâ repulsa esset, detulit illam ad Philippum tribunum. Cùm verò pater illam accersiri iussisset, veritas detecta est, non solùm quòd in habitu viri esset mulier, sed etiam quòd tribuni esset filia: quare patrem, matrem, & multos ex familiâ, ad Christianorum fidem attraxit; & pater quidem tribuni dignitate depositâ baptizatus est, posteà & martyrij perfectionem assecutus, irruentibus in eum in templo idolorum infidelibus, qui & illum gladiis interfecerunt: sancta verò Eugenia Romam adducta est cum matre & fratribus, Proto & Hyacintho eunuchis, qui obtruncati sunt; ipsa verò saxo graui alligata in Tiberim flumen proiecta est, atque illinc seruata, gladio consummationem accepit. *Menæa quoque* XXIV. *Decemb. aliquot iambis Vitam eius perstringunt.*

Acta eius descripta à Metaphraste exstant apud Lipomanum tomo V. *& Surium tomo* VI. *interprete Gentiano Herueto. Hæc verò planè cum Actis à Metaphraste allatis consentiunt, eodem ordine digesta; vt vel hæc antiqua translatio sit è Metaphraste pressius expressa, vel certè hic Translator & Metaphrastes ex eodem fonte hauserint. quod posterius fortè verius, cum & noua Metaphrastæ translatio quædam habeat fusius dicta, quædam antiqua hæc translatio, quæ in nouâ desunt.*

Nisi quis malit, Metaphrastem Latinum hunc textum in Græcum vertisse, cum eodem procedat ordine, & subinde videatur Latinum textum non benè percepisse. Sanè quod hic dicitur c.1. de VII. *consulatu Commodi, ipse de* VII. *imperij Commodi anno intellexit, planè erroneè, vt mox dicam. Auctores quoque sequentes, qui Metaphraste antiquiores fuere, meminerunt Eugeniæ, quæ verisimile est eos ex hoc Latino fonte deduxisse.*

Meminit Eugeniæ, vt celeberrimæ martyris, Alcimus Auitus episcopus Viennensis in carmine ad Fuscinam sororem de laude castitatis lib. VI. *c.* XX. *Fortunatus libro* VIII. *carm.* IV. *de virginitate, Aldelmus quoque de laude virginitatis.*

2. INCERTO] *Ita inscripsi, quia nullius auctoris nomen nec in manuscripto, nec in editis inueni. Video tamen à Goldasto Acta Eugeniæ citari auctore Ruffino. Quod si ex MSS. ipse hausit, facile consentio. Certè stylus non abludit à stylo Ruffini.*

3. IN SEPTIMO CONSVLATV COMMODI] *Annus is est secundùm Baronium tomo* II. *Christi* CXCIV. *qui erat* XIII. *imperij Commodi. Sed idem Baronius anno Christi* CLXXXVIII. *imperij Commodi* VII. *præfecturam Augustalem Ægypti Philippo decretam ponit. Nam licet, inquit, post exactum annum septimum Commodi, illa potius dicatur, id accidit, quòd non simulac ab Imperatore electus esset, nomen consequebatur & munus, sed cùm Alexandriam ingrederetur: idque lege Augusti factum Vlpianus affirmat.* CAP. 1. L. vnic. ff. De offic. præf. Aug.

Sequitur hic Baronius Acta Eugeniæ per Metaphrastem Græcis tradita, quæ loco septimi consulatus, septimum imperij annum exprimunt.

Sed ea Metaphrastæ Baroniique positio cum Actis ipsis seu Latinis seu Græcis nullo modo conuenit. Siquidem hic cap. XVII. *dicitur à Gentilibus Philippus, cùm persecutio à Seuero excitata est, nouem annis Ægypto irreprehensibiliter præfuisse, & decimo perdidisse omnia, quòd videlicet tunc Catholicus fieret. Eadem habes apud Metaphrastem. Iam verò plures anni quàm decem intercedunt inter septimum annum imperij Commodi (quo volunt Philippo Ægypti præfecturam delatam) & decimum annum imperij Seueri (quo volunt eamdem eidem præfecturam abrogatam.) Nam cùm* VII. *annus imperij Commodi respondeat apud Baronium anno Christi* CLXXXVIII. *& decimus annus Seueri anno Christi* CCIV. *clarum est, inter vtrumque Christi annum, etiam exclusiuè sumptum, intercedere annos* XV. *vel exurgere annos* XVII. *si vterque extremus annus connumeretur. Atqui decimo præfecturæ suæ anno dicitur Philippus ab administratione suâ submotus.*

Quare rectissimè Latinus textus præfecturam Ægypti delatam Philippo statuit VII. *consulatu Commodi, id est, anno* XIII. *imperij Commodi, cui respondet annus Christi* CXCIV. *atque ita rectissimè quoque decimo anno præfecturæ suæ eâ priuatus dicitur Philippus, id est, anno decimo imperij Seueri, Christi* CCIV. *Nam ab anno Christi* CXCIV. *ad annum Christi* CCIV. *iustos decem annos habes.*

Atque ex his apparet sinceritas Actorum Latinorum præ Græcis. Quibus optassem magnum Baronium, vt ferè alias solet, relictis deprauatis Græcis institisse.

4. Philippvm] *Baronius tomo II. anno Christi CCIV. Zephyrini Papa II. Seueri Imp. X. ait hallucinatos esse, qui putarunt hunc eumdem fuisse cum Philippo imperatore: inter quos Cedrenus est in Maximino. quos Zonaras iure redarguit in Philippo imp. vt idem Baronius notat ad diem XIII. Sept.*

Cap. II. 5. Aqvilin Aqvilii] *Vetus editio* Aquilio Aquilini. *Baronius tomo II. anno Christi CLXXXVIII. legit* Acilio, *qui hoc anno consulatum gessit vnà cum Commodo: nisi dixerimus, inquit, hunc esse aliquem ex suffectis consulibus. testatur enim Dio, Commodum (quod numquam antè factum fuerat) in annum vnum viginti quinque consules designasse. sed eum nomen conuenit consulis ordinarij, haud alius consul quærendus suffectus.*

Quòd Baronius ibidem existimat Eugeniam desponsam Aquilio Consuli, existimo eum sumpsisse ex Metaphraste, vbi dicitur Aquilius Eugeniam despondisse. *sed intelligi, non sibi, sed filio, vt Latinus hic textus habet. Nam parentes filiis sponsas spondebant, despondebant.*

Cap. III. 6. Basternam] *Paulò post vocat* vectorium. *Ammianus lib. XIV.* Quo comitatu matronæ complures, opertis capitibus, & basternis, per latera ciuitatis cuncta discurrunt. *Vide Onomasticon.*

7. Basterna nos tres] *Ita rectè MS. Malè in editis,* basternos tres.

Cap. V. 8. Ignem] *Similis narratio de Heleno abbate habetur lib. II. de Vitis Patrum cap. IX. vbi iisdem, vt hic, verbis:* ardentes prunas vestimento ferebat illæsus. *vter ex altero sumpserit, non facilè dixero. Potiùs vel hinc colligas, Rufinum etiam huius Vitæ auctorem esse, vt libri II. de Vitis PP. Eamdem historiolam de Helene habet Palladius c. LIX.*

9. Flammas intrat] *Frequens ea ad ignem prouocatio, cum argumenta alia ad fidem probandam & propagandam desunt, in sacris historiis. Exempla varia congessi in Dissertatione meâ* De fide hæreticis seruandâ, *cap. XII.*

Cap. XVII. 10. Nvnc decimo anno] *Baronius tomo II. anno Christi CCIV. Zephyrini Papa II. Seueri imperatoris X. Haud adeò mirum, inquit, videri debet, tam diu Philippum in eius muneris functione perseuerasse. Cùm enim ea maximi omnium momenti esset Augustalis dicta præfectura (Ægypti) quam velut Romani imperij obsidem sibi Augustus seruauerat, nec quempiam Senatorum ad eam mitti debere sanciat, sed ex equestri ordine aliquem virum optimum, qui nullas vmquam principatus amore turbas ciere posset: nactus semel quempiam fidelissimum virum, ea præfectura dignum, Imperator haud facilè dimouebat; quòd paci & securitati Romani imperij id expedire potissimum sciret, cum Ægyptij essent omnium studiosissimi nouarum rerum, atque leuissimi animi ad concitandas turbas & rebellandum. Sed hæc* Dio hist. Rom. LXV. *Dio pluribus.*

Cap. XVII. 11. Qvi Commodi] *Baronius tomo II. anno Christi CCIV. Zephyrini Papa I. Seueri imp. X. persecutionem à Seuero excitatam ponit. Mouisse quoque, ait, videtur stomachum Seuero ad persecutionem fidelium excitandam, quòd intelligeret, nobilissimam omnium Ægypti præfecturam Augustalem administrantem Philippum iam Christianum redditum esse. Hactenus Baronius. Cùm dicatur hoc capite vita decimum annum esse, quo Philippus præfecturam susceperit, non quadrat hoc cõputus cum anno septimo Commodi, quo dicitur præfecturam suscepisse.*

12. Vt regem] *Baronius supra anno Christi CCIV. Quod autem in eâ epistolâ Seuerus dicat, (apud Metaphrastem ex versione Herueti:)* Te tamquam regem potiùs, quàm præfectum elegi Ægypti præsidem; *illud planè comprobat, quod in hæc verba scribit Tacitus:* Ægyptum iam inde à diuo Augusto equites Romani obtinent loco regum. Ita visum expedire prouinciam aditu difficilem, annonâ fœcundam, superstitione ac lasciuiâ discordem, & nobilem, & inscium legum, ignaram magistratuum domi retinere. Tacit. lib. 17.

Cap. XVIII. 13. In episcopatvm eivs] *Baronius tomo II. anno Christi CCIV. Zephyrini Papa II. Seueri imp. X. ait corrigendum in Actis Philippi, quòd dicitur factum fuisse episcopum Alexandrinum. Nam (inquit Notat. ad diem XIII. Septemb.) eius præfectura sæcularis, & non sacerdotalis fuit. Eusebius etenim cùm tam in Chronico, quàm in historia texit seriem episcoporum Alexandrinorum, Nicephorus episcopus, & Nicephorus Callistus, & alij, qui id ipsum præstiterunt, nullus ipsorum inter Alexandrinos episcopos adnumerat Philippum.*

Cap. XIX. 14. Perennivs præfectvs] *Ita MS. In editis,* Herennius. *Apud Metaphrastem,* Terentius. *Baronius anno proximè notato: Quòd* Lætum, *inquit, Eusebius nominat, idem fortasse* Terentius Lætus *dictus est.* Perennium *habent Menæa, manuscripti, Ado, & Vsuardus in Martyrologio. Occurrit etiam his temporibus* Herennius Celsus, *apud Trebellium Pollionem in XXX. tyrannis in Æmiliano. Vnde videtur colligi posse, Herennium tunc Augustalem Ægypti præfectum fuisse.* Euseb. lib. 6. cap. 2.

15. Percvsservnt evm] *Baronius tomo II. anno proximè citato: Quòd verò, ait, Eusebius, de martyribus in Ægypto passis agens, nullam de Philippi huius martyrio mentionem habuerit; inde fortasse accidit, quod eum necis ipsius caussa præterit. Quod enim à sicariis clàm occisus esset, nec publica aliqua, quæ sciretur, Christiani nominis confessio præcessisset; ab eo prætermissum esse videri potest: cum alioqui permulta maioris quoque momenti ab eo (vt in singulis ferè annis videre est) esse silentio prætermissa nullum sit dubium.*

Memoria huius exstat in Martyrologio Romano, XIII. Septembris: Alexandriæ natalis B. Philippi, patris S. Eugeniæ virginis. Hic dignitatem præfecturæ Ægypti deserens, Baptismi gratiam assecutus est: quem in oratione constitutum iussit Terentius præfectus eius successor gladio iugulari. *Vide Menologium Græcorum suprà in Eugeniâ. & Menæa XXIV. Decembris post Acta Eugeniæ duos iambos de Philippo habent.*

Cap. XXVI. 16. Decrevit Gallienvs Avgvstvs] *Baronius tomo II. anno Christi CCLXII. Dionysij Papa II. Valeriani & Gallieni impp. VIII. Quod, ait, spectat ad martyres Romæ passos, quòd nonnulli sub Gallieno imperatore martyrium subiisse dicantur; non id accidit, vt, cessante Valeriano, in martyrio fuerint coronati: quandoquidem (vt dicemus) Gallienus, capto ab hostibus Valeriano parente, mox persecutionem cessare iussit, datis pro Christianis edictis: sed quod solus Gallienus Romæ imperaret, Valeriano agente cum exercitu in Oriente, idcircò plerique martyres siue Romæ, siue alibi, sub Gallieno passi dicuntur, & inter alios clarissima fœmina Eugenia virgo.*

VITA

VITA SANCTÆ EVPHRASIÆ VIRGINIS

13. Mart.

AVCTORE INCERTO.

In diebus Theodosij, imperatoris pijssimi, fuit vir quidam in regiâ ciuitate senator, nomine Antigonus, eratque Imperatori genere & societate coniunctus, sermone sapiens simul & opere: & bona semper præcipuè suadens, & pie Romanis legibus Lyciæ negotia gubernans. Erat autem & compassibilis homo, cunctis necessaria præbens. Diligebatque eum princeps non solùm tamquam parentem ac senatorem, sed etiam tamquam Christianum & pium, & semper consilia vtilia proferentem. Erat autem hic locuples vehementer, ita vt ciuitas regia alium diuitijs, sermone & opere similem non haberet. Hic accepit vxorem ex genere proprio, ex eodem Imperiali sanguine descendentem, cui nomen Euphraxia, mulier religiosa, & timens Dominum nimis & ecclesiæ vacans, & offerens Deo preces cum lacrymis. Hæc multos in operibus fecit idoneos, multasque oblationes in ecclesijs & [2] sanctuarijs offerebat. Vehementer eam diligebat Imperator & Augusta, præcipuè quòd ex eorum genere erat, necnon & moribus composita, & honesta, & valde religiosa. Nata est autem eis filia, & vocauerunt eam nomine matris suæ Euphraxiam.

Cap. II. Cumque habuissent hanc filiam, vnâ dierum dixit Antigonus Euphraxiæ: Nosti soror mea Euphraxia, quia nihil est ista vita, nihil diuitiæ, nihil vanitas huius sæculi temporalis. In octoginta namque annis hominum tempus impletur cum ruinâ: diuitiæ autem in cælo repositæ, in infinita sæculorum sæcula timentibus Deum manent: & priuamus nos illis diuitijs, mundanis cogitationibus obligati; & in fallaciâ positi temporum diuturnarum, dies nostros frustrà consumimus, nihil animabus nostris vtilitatis acquirentes. Audiens autem hæc Euphraxia, dixit Antigono viro suo: Et quid iubes, domine mi, vt faciamus? Cui dixit Antigonus: Vnam filiam per Deum acquisiuimus, quæ sufficit nobis, & nequaquam vltrà conueniamus infelicitati ac miseriæ sæculi. Audiens hæc Euphraxia, consurgens extendit manus ad cælum, & ingemiscens dixit viro suo Antigono: Benedictus Deus, qui dignum te fecit timore suo, & ad cognitionem veritatis adduxit. Verè, domine, sæpiùs supplicaui Deo, vt cor tuum illuminaret, & mentem tuam pro hac caussâ faceret elucescere; sed hoc tibi pandere non præsumpsi: quia verò ipse fecisti principium, iube me vt loquar. Cui dixit Antigonus: Dic soror mea quod vis. Respondit: Nosti, domine meus, quia ante multas generationes Apostolus testatur, & dixit: Tempus breue est: reliquum est, vt qui habent vxores, tamquam non habentes sint. Deficit enim huius sæculi cupiditas. Ad quam enim vtilitatem erunt ista pecunia & tanta abundantia possessionum? Nihil eorum est, quod nobiscum poterit descendere in infernum. Cum bono ergo consilio tuo festina multa dare pauperibus, vt non illud consilium quod tractasti, inueniatur infructuosum. Audiens autem Antigonus, glorificauit Deum.

Continentiâ pariter in matrimonio promittunt.

1. Cor. 7.

Cap. III. Cùm igitur adeptus esset optimam conuersationem, & multa pauperibus erogasset Antigonus, vnum solummodò annum viuens, postquam suæ renuntiauit vxori, vitam suam piè disponens, completo anno defunctus est, & sepultus in pace. Tunc Imperator pariter & Augusta fleuerunt eum, tamquam ex eorum genere descendentem, virum iustum & religiosum. Compatiebantur enim & Euphraxiæ, non solùm tamquam propriæ consanguineæ, sed etiam quia erat iuuencula. Duobus namque annis & tribus mensibus vixit cum viro suo: nam vno anno ex constituto ab alterutro abstinentes, sicut fratres vixerunt. Igitur sepulto Antigono, ab Imperatore & Augustâ multum consolabatur

Moritur Antigonus multis antè eleemosynis expensis.

Euphraxia filiam Euphraxiam commendat Imperatori.

Euphraxia. Illa verò sumens propriam suam filiam, dedit eam in manus Imperatoris & Augustæ: & prostrata ad pedes eorum, cum clamore & magno gemitu dixit: In manus Dei & vestras hanc orphanam nunc commendo. Memoriam ergo habentes Antigoni, qui fuit vester, suscipite eam atque tuemini: & estote ei in loco patris & matris. Multi autem flumina lacrymarum & voces emiserunt audientium, ita vt etiam principes lugerent.

CAP. IV.

Euphraxia infantula per arrhas sponso despondetur.

Post paucum verò tempus à luctu aliquanto quiescentem Antigoni, suasit Imperator ei, vt filiam suam Euphraxiam cuidam senatori ditissimo daret vxorem. Et factum est, vt arrhas Euphraxia acciperet. Susceptis arrhis, puellæ ætas exspectabatur. Erat enim nimis infantula, quando suscepit arrhas, quasi annorum quinque. Post aliquantulum verò tempus cogitauit ipse senator, vt vxorem Antigoni sibi crederet copulari: & per preces aut per mulieres matronas persuasit Augustæ, vt sine notitiâ principis mitteret, & Euphraxiæ coniugij verba nuntiaret. Quæ cùm audisset, amare fleuit, & dixit mulieribus quæ fuerant destinatæ: Væ vobis in futuro sæculo, quæ mihi talia persuadetis: & ad talia concurritis contra mulierem, quæ secundùm Deum viuere festinat. Recedite à me, quoniam extraneam congregationem vestram nunc egistis. Illæ verò deformatæ discedentes, nuntiauerunt Augustæ quæ gesta sunt. Cognoscens autem Imperator quod factum fuerat, grauiter inuectus est in Augustam: & indignatus aduersus Augustam, dixit: Verè Augusta, extraneam rem ab hac conuersatione fecisti. Hæc sunt opera Christianæ Augustæ? Sic promisisti Deo piè regnare? Sic recordaris Antigoni, qui nobis semper vtilis permansit? Alienam rem nostro imperio egisti, quòd mulierem in puellari ætate constitutam, quæ pęnè solummodò vno anno cum viro vixit, & mox ex constituto propter cæleste regnum se ab vtrisque separauerunt, tu rursùm ad mundum redire compellis? & neque timuisti Deum, hanc iniquitatem volens facere? Quis satisfaciet hominibus, quia non per me factum est hoc? Indecentem & incongruam fecisti rem, quod nec oportuit vt meum audiret imperium, propter sincerissimum meum amicum maximè Antigonum.

Euphraxia vidua secundas nuptias respuit.

CAP. V.

Audiens hæc Augusta, & vultum nimiæ confusionis mutans, sicut lapis ferè per duas horas sine voce permansit. Et facta est magna tristitia inter Imperatorem & Augustam, propter Euphraxiam Antigoni coniugem. Tunc Euphraxia agnoscens, quia magna tristitia propter eam inter Imperatorem & Augustam fuisset effecta, vultu omnino demisso, tristis facta est vsque ad mortem, & de ciuitate volebat discedere. Tunc flens acriter, dixit Euphraxiæ filiæ suæ: Filia mea, habemus in Ægypto copiosam magnamque substantiam: veni, eamus illuc, & visitemus patris tui possessiones: & mea omnia, tua sunt, filia mea. Tunc ergo cum filiâ suâ Euphraxiâ de regiâ ciuitate discessit, principe nesciente, & venit in Ægyptum: illic quoque morabatur, & sua prædia crebrò visitabat. Et profecta est in interiorem Thebaidem cum procuratoribus suis atque ministris, habentibus curam suarum rerum. Quæ etiam illic vacans in sanctuarijs, & multas oblationes illic offerens per monasteria virorum ac mulierum, multas pecunias erogabat.

Euphraxia cum filiâ clàm Ægyptum petit.

Interiorem Thebaidem penetrat.

Monasterijs oblationes offert.

CAP. VI.

Monasterium mulierum centum triginta cellarum.

Erat autem monasterium mulierum in vnâ ciuitate, habens [3] architria centum triginta, de quibus magnas & mirabiles virtutes homines prædicabant. In illo namque monasterio nemo gustabat vinum, nulla illarum pomum edere, aut vuas, aut ficus, aut aliquid huiusmodi bonorum, quæ terrenâ nascuntur vbertate, gustabat. Quædam autem earum abrenuntians sæculo, neque oleum edere volebat, quædam earum à vesperâ vsque ad aliam vesperam ieiunium protrahebat: aliæ verò post biduum edebant, aliæ verò post triduum. Nulla earum pedes suos abluebat: aliquantæ verò audientes de balneo loqui, irridentes, confusionem & magnam abominationem se audire iudicabant, quæ neque auditum suum hoc audire patiebantur. Vnaquæque verò earum stratum in terrâ habebat, cilicium paruulum vnius cubiti latitudinis, & longitudinis trium, & paululùm in ipsis requiescebat. Erant autem & vestes earum de cilicio vsque deorsùm, obstringentes pedum extremitates. Quantumcumque poterat, vnaquæque laborabat. Et cùm aliquam earum aliquando contigerat infirmari, non ei fomentum aut adiutorium aliquod medicinæ conferebatur: sed si quam contigisset ægrotari, tamquam maximam benedictionem à Deo accipiebat, & tolerabat languorem, donec eam medicina Dominica præueniret. Nulla earum ianuas exibat. Erat autem ianitrix, per quam responsa omnia fiebant, matura: multæque sanitates ibi fiebant.

Varia monialium pacatu studia.

Matura ianitrix.

CAP. VII.

Harum quidem Euphraxia diligens consilium sanctarum mulierum, propter mirabilem conuersationem earum, sæpiùs ad ipsum

ipsum monasterium pergebat, thymiamaque illic offerebat & cereos. Vnâ quidem dierum rogabat abbatissam & priores monasterij, dicens eis: Paruam benedictionem volo absque terrore vestro præbere, redditūum auri viginti aut triginta librarum, vt oretis pro ista famulâ vestrâ, & pro Antigono patre eius. Cui abbatissa respondit: Domina mea matrona, ancillæ tuæ non egent redditibus, neque pecuniam concupiscunt. Propterea namque omnia reliquerunt, & cuncta despiciunt in hoc sæculo, vt æternis bonis frui mereantur: & nihil possidere volunt, ne cælesti regno priuentur. Sed ne te contristem, aut sine fructu dimittam, paucum oleum ad candelas & thymiama in oratorium confer, & hoc erit nobis pro mercede iustitiæ. Et his oblatis, rogabat Euphraxia abbatissam, vt omnes sorores orarent pro Antigono & filiâ eius Euphraxiâ.

Vna vero dierum Euphraxiæ infanti abbatissa dixit, tentando: Domina mea Euphraxia, diligis monasterium nostrum & omnes sorores? Illa respondit: Etiam domina, diligo vos. Dixit ei abbatissa rursum cum ioco: Si nos diligis, esto nobiscum in nostro schemate. Cui infantula dixit: Vere si non contristaretur mater mea, vlteriùs non egrediar de loco isto. Cui abbatissa dixit: Inter nos & sponsum tuum quem plus amas? Puella dixit: Neque illum noui, neque ille me: vos autem noui, & vos amo. Dicite mihi: vos autem quem diligitis, me an illum? Illæ verò dixerunt: Nos te diligimus, & Christum nostrum. Illa vero respondit: Ego verò & vos diligo & Christum vestrum. Sedebat verò Euphraxia mater eius, & fluminum lacrymarum eius non erat modus. Libenter enim audiebat verba puellæ abbatissa, quia cum esset ætate infantula, talia loquebatur. Nondum enim septem annos impleuerat, dum cum abbatissâ loqueretur huiuscemodi verba. Tunc ingemiscens mater, & amare deflens, ad filiam suam dixit: Filia mea, veni, pergamus ad domum, quia iam vespera est. Cui puella dixit: Ego hic maneo cum dominâ abbatissâ. Dixit abbatissa puellæ: Vade, domina, in domum tuam, non potes hic manere. Non enim quisquam manere potest hîc, nisi se deuouerit Christo. Cui puella respondit: Vbi est Christus? Illa gratanter ei Dominicam imaginem demonstrauit. Pergens autem Euphraxia, osculata est Dominicam figuram: & conuersa, dixit abbatissæ: Verè & ego me voueo Christo meo, & vlteriùs cum dominâ meâ matre non vado. Dixit ei abbatissa: Filia, non habes vbi hic maneas, & non potes hic manere. Puella dixit: Vbi vos manetis, & ego maneo. Et cùm iam vespera esset, & multùm mater eius coëgisset atque abbatissa vt ambularet, nequaquam potuerunt eam tollere de monasterio. Multum ergo crebris diebus mater eius atque abbatissa ei blandiebantur, & persuadere nequierunt, vt de monasterio potuissent eam expellere. Nouissime vero dixit abbatissa puellæ: Filia, si vis hic permanere, litteras habes discere & Psalterium, & vsque ad vesperam habes ieiunium ducere, sicut vniuersæ sorores. Puella dixit ei: Ego & ieiunium, & omnia disco: solummodò dimittite me hic esse. Dixit ergo abbatissa matri eius: Domina mea matrona, dimitte hanc puellam hîc: video enim, quia gratia Dei illuxit in eâ, & iustitia patris, & honestas tua, & orationes vtrorumque vestrum, æternam vitam prouidere ei noscuntur.

Surgens igitur Euphraxia, & assumens filiam suam, ad Dominicam *eam imaginem adduxit: & extendens manus ad cælum, cum magno clamore & fletu clamauit, dicens: Domine Iesu Christe, habe curam istius infantulæ, quia te concupiuit, & tibi se commendauit. Et conuersa, dixit ad filiam suam: Euphraxia, filia mea; Deus qui fundauit immobiles montes, & te quoque in suo timore confirmet. Et cùm hæc dixisset, in manibus eam tradidit abbatissæ: & deflens, pectusque suum tundens, ita recessit à monasterio, vt omnis congregatio cum eâ ploraret. CAP. IX. *Mater coram Dominicâ imagine filiam abbatissæ tradit.*

Aliâ verò die abbatissa sumens Euphraxiam, introduxit eam in secretarium, & factâ oratione super eam, induit eam indumento monachali: & extendens manus ad cælum, pro eâ supplicauit, dicens: Rex sæculorum, qui in ea cœpisti opus bonum, tu perfice hoc in pace: da vt ambulet secundum nomen tuum, & fiduciam inueniat in conspectu tuo semper ista infantula. Tunc & Euphraxia mater eius orans, dixit: Filia mea, amas hoc schemate vestiri? Cui Euphraxia dixit: Vtique mater mea, quia sicut agnoui ab abbatissâ, & dominæ sorores dixerunt, hoc schema pro arrhis præbet diligentibus se Dominus Iesus Christus. Cui mater sua dixit: Cui desponsata es, ipse faciat te thalamo suo dignam. Et hoc dicens, & orans pro filiâ suâ, valedixit abbatissæ & sororibus, & osculata est filiam suam. Et egressa, iuxta morem circuibat, præbens pauperibus quod indigebant. CAP. X. *Induitur Euphraxia filia veste monachali.* *Vestis monachalis arrha est sponsi cælestis.*

Vbique autem diuulgabatur Euphraxiæ optima conuersatio, quantum conferret monasterijs & venerabilibus locis, ita vt Imperator CAP. XI.

perator audiret, & omnis Senatus eam nimis amarent, atque glorificarent Deum. Audiebant enim, quòd nec piscem gustaret, nec vinum biberet: sed post tanta dona quæ vniuersis conferebat & gloriam, à vesperâ vsq; ad vesperam ieiuniû faciebat, aliquando sumens legumen, aliquando olera.

Euphraxia sobrietas & virtus.

CAP. XII.

Post paucos autem dies euocans abbatissa matrem puellæ, dixit ei secrete: Domina, aliquam rem volo tibi dicere: non te conturbet. Cui respondit: Domina mea, quod iubes, dic. Dixit abbatissa: Vidi enim in somnis Antigonum virum tuum in magnâ gloriâ constitutum, & rogauit Dominum Iesum Christum, vt egrediaris de corpore tuo, & de cetero sis cum illo: & sitrans illâ gloriâ, quam Antigonus meruit vir tuus. Audiens autem hæc, reuersa est in domum suam matrona, vt religiosa femina: & non solùm non est turbata, sed lætitiâ magnâ gauisa est. Orabat enim, vt ab humanâ vitâ discederet, & de cetero esset cum Christo, & mox vocans filiam suam, dixit ad eam: Filia mea, sicut mihi dictum est à dominâ meâ abbatissâ, vocauit me Christus, & appropinquauerunt dies obitus mei. Ecce omnem substantiam meam & patris tui dedi in manus tuas: dispensa eam piè, vt cælestem possis habere hereditatem. Audiens hæc Euphraxia à matre suâ, cœpit ingemiscere & flere, dicens: Væ mihi, quia peregrina sum & orphana. Dicit ei mater sua: Filia, habes Christum pro patre & sponso, ideò nec peregrina es nec orphana: habes & dominam abbatissam pro matris officio. Vide filia, festina quod promisisti adimplere. Deum time, & omnes sorores honora, seruiens eis cum omni humilitate. Numquam in corde tuo cogites, De sanguine regio sum: nec dicas, Debent mihi seruire. Pauper esto in terrâ, vt in cælo diteris. Ecce omnia sub manibus tuis habes. Possessiones & pecunias in monasterium confer, pro patre tuo & pro me, vt inueniamus misericordiam apud Deum, & liberemur ab æterno supplicio. Hæc præcipiens filiæ suæ, tertia die defuncta est, & sepelierunt eam in monasterio in monumento.

Abbatissæ visio de Antigono.

Euphraxia matri mortem prædicit.

Moritura Euphraxia filiam instruit.

Multa monasterio offert pro requie animæ suæ & mariti.

CAP. XIII

Audiens Imperator, quia mortua fuisset Euphraxia vxor Antigoni, reuocans senatorem cui desponsata fuerat filia eius, indicauit ei, dicens: Quia puella conuersa est in monasterio. Ille verò rogauit Imperatorem, vt per veredarios scriberet puellæ, eique præciperet, vt ad ciuitatem veniret, & nuptias celebraret. Suscipiens autem Euphraxia Imperatoris epistolam, manu propriâ epistolam aliam rescripsit, sic habentem:

Euphraxia iunior à sponso repetitur.

Domine Imperator, suades ne ancillæ tuæ, vt respuam Christum, & homini corruptibili & vermibus consumendo coniungar, qui hodie est, & cras non est? Absit ab ancillâ tuâ, vt hanc iniquitatem faciam. Quapropter, Imperator domine, non vlterius vos vir ille fatiget: ego enim Christo consensi, & impossibile est eum me negare: sed supplico potestati vestræ, vt memoriam parentum meorum habeatis. Idcircò tolle omnem substantiam, & dispensa pauperibus simul & orphanis, & da vniuersa ecclesiis. Noui enim quia recordaberis parentum meorum, maxime patris mei. Audiui enim quia in palatio numquam a te diuidebatur. Horum ergo recordationem habens, substantiam hanc bene dispone. Omnes constitutos sub iugo seruitutis manumitte, & eis legitima concede. Manda actoribus patris mei, vt omne debitum dimittant agricolis, quod a die patris mei vsque ad hanc diem reddebât: vt sine sollicitudine mearum terrenarum rerum consistens, Christo sine quolibet seruire valeam impedimento, cui animam meam commendasse cognoscar. Orate pro ancillâ vestrâ, tu & Augusta, vt merear Christo seruire, prout dignatur ancillam suam. Deinde signans epistolam, veredario dedit. Qui reuertens, obtulit Imperatori relegendam epistolam. Quam soluens & relegens in secreto cum Augustâ, multas lacrymas ambo effuderunt, nimis orantes pro Euphraxiâ. Mane autem facto, conuocans Imperator omnem senatum & patrem pariter Euphraxiæ sponsi, iussit coràm epistolam legere. Illi vero audientes epistolam, omnes sunt lacrymis repleti, & velut ex vno ore dixerunt: Vere, domine Imperator, filia est Antigoni & Euphraxiæ genus tuû, & ex sanguine eius est hæc puella. Vere religiosorum parentum religiosa est filia, sanctæ radicis sanctus est ramus: & omnes quidem ex quadam concordiâ glorificauerunt Deum, & pro puellâ pariter orauerunt, & nequaquam vlterius senator ille visus est importunus.

Eiusdem ad Imperatorem epistola.

Bona sua in pauperes distribui petit.

Imperator epistolam Euphraxiæ senatum legit.

CAP. XIV.

Imperator ergo cuncta disponens piè, & res puellæ bene distribuens, & ipse defunctus est, & cum suis patribus sepultus est in pace. Euphraxia verò magnificabatur, & secundùm Deum conuersabatur, abstinens vltra mensuram suam. Erat enim annorum duodecim, & ad certamina se fortiter exercebat. Et primùm quidem à vesperâ vsque ad vesperam comedebat, deinde post biduum, postea post triduum. Nulla alia præter illam, triclinia mundabat, & cubicula sororum sternebat: aquam ad

Euphraxia

coqui-

coquinam ipsa portabat. Hæc autem consuetudo erat in monasterio: Si quando contigerat aliquam sororem tentari à diabolo per somnum, mox abbatissæ pandebat. Illa verò cum lacrymis Deum postulabat, vt diabolus ab eâ recederet, iubebatque vt lapides portaret, & substratum sub sago cinerem super cilicium spargeret: & ita dormiret vsque ad decimum diem. Vnâ verò dierum ipsa à diabolo tentata est, & superposuit stratui suo cinerem. Videns autem abbatissa cinerem sub stratu Euphraxiæ, risit & ait ad vnam sororem seniorem: Verè hæc puella tentari cœpit, & orans abbatissa, dixit: Deus qui creasti eam secundum tuam voluntatem, tu eam in tuo timore conforta. Et vocans eam abbatissa, dixit ad eam: Quare non indicasti mihi tentationem diabolicam? Illa verò cadens ad pedes abbatissæ, dixit: Ignosce mihi, domina mea, quia confusa sum indicare tibi hanc caussam. Dixit ad eam abbatissa: Filiâ mea, ecce pugnare cœpisti: viriliter age, vt vincas & coroneris.

[illegible marginal notes]

Cap. XV. Post paucos verò dies denuò tentata est, & narrauit alicui sorori, nomine Iuliæ, quæ multum diligebat Euphraxiam: quæ etiam in certaminibus eam exercebat. Dixitque ei Iulia: Domina mea Euphraxia, non abscondas hoc abbatissæ: sed refer hoc, vt oret pro te. Omnes enim tentamur à diabolo: [illegible] speremus in Christi nomine, quia vincimus eum. Ergo soror mea non moreris, sed indica abbatissæ caussam, & noli confundi. Audiens autem hæc Euphraxia, [illegible] Iuliæ: & dixit ad eam: Adiuuet te [illegible] soror, quia ædificasti me, & meam [illegible] confortasti. Vere ingredior, & [illegible] dominæ abbatissæ pronuntiò, dixitque Iulia: Etiam sic fac, vt oret pro te, & [illegible] tibi abstinentiam. Illa verò ingrediens, indicauit abbatissæ caussam. Dixitq; ei abbatissa: Non pertimescas, filia, omne bellum diaboli, quo cõtra nos nititur. Certa igitur fortiter immobili animo, & non præualebit aduersum te. Multum enim ab eo tentanda es: sed certa, vt vincas, vt victoriam & triumphum accipias à sponso tuo Christo, & quantum potes adijce abstinentiæ tuæ. Qui enim præcipuè decertat, præcipua dona percipiet. Post aliquãtulum verò temporis spatium interrogauit eam abbatissa, dicens: Post quot dies comedisti filia? Puella dixit: Post tres dies, domina mea. Dixit ei abbatissa: Adijce adhuc vnum diem. Illa verò iussionem eius cum lætitiâ magnâ suscipiens, discessit.

Cumque facta esset annorum viginti, ætate confortabatur & præualebat. Erat enim nimis speciosa, tamquam vera matrona, & sanguine regio procreata. Denuò autem tentata, indicauit abbatissæ caussam. *Iam vicennis rursus tentatur.* Dixitque ei abbatissa: Noli timere, filia, Deus tecum est. Erat autem in aulâ monasterij aceruus lapidum. Volens autem abbatissa tentare Euphraxiam, & ad matris prouocare obedientiam: dixit ei: Veni, filia mea, istos lapides transporta hinc, & pone eos iuxta clibanum. Euphraxia verò mox accessit lapides transportare: erant autem & grandes lapides inter eos, quos duæ sorores vix poterant agitare. *Simpliciter in arduis abbatissæ obedit.* Illa verò super humeros suos arripiebat eos, nullo adiutorio opus habens. erat autem iuuenis & valde fortis, nec dixit abbatissæ: Adiuuet me alia soror. nec dixit: Grandes sunt lapides, non præualeo. nec dixit: Ieiuna sum & deficio, & opus hoc grande est: sed cum fiduciâ iussionem per obedientiam adimpleuit.

Cap. XVII. Aliâ verò die dixit abbatissa ad eam: Non est iustum, vt lapides isti iuxta furnum sint positi, sed reporta eos in locum suum. *Fert refértque cæcâ obedientiâ lapides.* Illa verò denuò confidenter iussionem abbatissæ suæ compleuit. hoc ergo opus viginti dies iussit eam facere, vt patientiam eius comprobaret. Omnes itaque sorores videbant quod fiebat, & puellæ obedientiam damirabantur. Aliæ quoque sorores deridebant, aliæ acclamabant, Viriliter age Euphraxia. Triginta verò dies impleti sunt. Denuò diuini operis celebratione factâ, die quadam pergente Euphraxiâ vt lapides portaret, dixit ei abbatissa: Dimitte, filia, hoc ministerium, & tolle farinam & consperge, & coque panes in furno, vt inueniaris ad vesperum in ministerio sororum. *Pistrini opere exercetur.* Illa verò cum magnâ lætitiâ & gaudio iussa compleuit.

Cap. XVIII. Rursus diabolus inueniens eam vacantem, huiusmodi tentationem ei immisit, quòd quasi ille senator cui fuerat desponsata, superueniens cum auxilio multo, abstraheret eam de monasterio, & eâ sublatâ abiret. *Vacans & otiosa rursum tentatur.* Quæ cùm iaceret in cubili suo, violenter proclamabat. Abbatissa verò & aliæ sorores expergefactæ, audierunt eius violentiæ vocem. & excitantes eam, dixerunt: Vnde est tibi hæc anxietas, filia? Illa verò repentè somnium recitauit. Abbatissa verò excitans sorores, stetit in oratione. Post completum verò ministerium vsque ad horam tertiam, tenens codicem Euphraxia, stabat legens sedentibus, & postea stans ad horam tertiam in ministerio. Post completionem verò tertiæ, mox Euphraxia sororibus necessaria parabat, munditiam in *Euphraxia etiam occupatissima nullis deest diuinis officiis.*

in triclinio faciens, & lectos sternens, aquam implens, & ad coquinam portans: ligna frangens, & legumina coquens: farinam confermentans, & coquens panem in clibano. Et dum hæc omnia faceret, nec in nocturnâ psalmodiâ deerat, nec in tertiâ, nec in sextâ, nec in nonâ, nec in vesperâ. Nam postquam compleuit vespertinas orationes, per se muisterium faciebat interendo. Cum quâ etiam & laborabat Iulia: satis enim diligebat Euphraxiam.

CAP. XIX. *Donatur tentatur, & ab abbatissa confirmatur.*

Denuò siquidem diabolus per somnum vehementer eam tentans, ei certamen immisit maximum. Quæ mox anxietatis suæ certamen abbatissæ confessa est. Pro quâ dum oraret abbatissa, dixit ei: Filia mea Euphraxia, tempus certaminis est. vide ne molliat diabolus mentem tuam, & perdas laborem tuum. Adhuc enim paruo tempore dimicans tecum, dum fuerit superatus à te, rursum effugiet. Dicebatque ei simul Iulia: Domina & soror mea, si modò ei non repugnamus & vincimus, in senectute qualе bellum cum eo faciemus? Cui respondit Euphraxia: Viuit Dominus, soror Iulia, quia si mihi præceperit abbatissa, non gustabo in totâ septimanâ panes, donec eum Domino adiuuante vincam. Cui Iulia dixit: Si tu hoc potes implere in terrâ, beata eris in cælo. In isto namque monasterio nulla potuit sine cibo totam septimanam permanere, nisi domina nostra abbatissa. Tunc ingressa Euphraxia, nûtiauit tentationem diaboli per somnum abbatissæ: eamque rogauit, vt ei præciperet quatenus totam hebdomadam sine cibo persisteret. Cui abbatissa dixit: Fac quidquid tibi videris facile esse filia mea. Deus qui creauit te, confirmet te, & contra diabolum donet tibi victoriam.

Totâ septimanâ ieiunat.

Cœpit igitur Euphraxia totam septimanam ieiunare, & neque psallendi officium dereliquit, nec sororum ministerium, ita vt omnes tolerantiam ipsius mirarêtur, & pulchritudinem simul & iuuentutem ætatis. Dicebant autem quædam de collegio earum: Habemus hodie annum, custodientes Euphraxiam, & sedentem eam nô vidimus neque per diem neque per noctem, nisi solùm quâdo requiescebat in loco suo nocte. Numquam enim sedit, vel quando etiam panem comedit. Omnes ergo sorores diligebant Euphraxiam, quia se ita humiliter exercebat, & cum studio famulatum sororibus exhibebat, dum præcipuè vtique de sanguine imperiali descenderet. Pro quâ re intente nimis pro eâ orantes, rogabant Dominum vt saluaretur.

Toto anno numquam sedere visa.

CAP. XX. *Æmula ei insurgit.*

Fuit autem inter eas quædam, nomine Germana, quam dicebant ex ancillâ ortam. Hæc inuidiâ habens aduersus Euphraxiam, insurrexit aduersus eam in coquinâ secrete, & dixit ei: Dic Euphraxia, ecce tu semel in septimanâ comedis secundùm regulam abbatissæ, & nos hoc non possumus adimplere. Si coactæ fuerimus ab abbatissâ, quid faciemus? Cui Euphraxia respondit: Domina mea, domina nostra abbatissa dixit, vt vnaquæque sicut poterit decertet. Non enim sine necessitate mihi hoc iugum imposuit. Dixit ei Germana: Impostrix & omni calliditate plena, quis nesciat, quia sub ingenio hoc agis, vt post pausationem abbatissæ tu ei succedas? Credo in Christo, quia te numquâ dignabitur ad abbatissæ venire locû. Audiens hæc Euphraxia, prostrauit se ad pedes eius, & dixit ad eam: Ignosce mihi domina mea, & ora pro me. Cognoscens autem abbatissa quod fuerat factum, Germanam coram omnibus vocauit, dixitque ei: Ancilla nequam, & à Deo extranea, quid tibi nocuit Euphraxia, quia festinasti studium eius obrumpere? Aliena es à sororû concilio, indigna es a ministerio, & collegio sororum extranea. Cui multum supplicabat Euphraxia, quatenus illi veniam largiretur: & non eam flexit, donec implerentur dies triginta. Trigesimo verò die videns Euphraxia quia nil rogando proficeret, assumens secum Iuliam, & seniores feminas monasterij deposcebat, vt rogarent abbatissam, quatenus ei reconciliaretur. Quo facto euocauit eam abbatissa coram omnibus, dixitque ei: Nónne diiudicasti in corde tuo, vt studium puellæ huius abscinderes, nec cogitasti, quia dum esset matrona, & ex imperiali genere constituta, humiliauit semetipsam, & propter Deum seruiuit tibi? Omnibus ergo rogantibus pro Germanâ, placata est.

Humilitas sororem emendat.

Pro eadem abbatissam deprecatur.

CAP. XXI. *A diabolo præcipitatur in puteum.*

Tunc diabolus contra Euphraxiam certamina non cessauit committere. Nimis enim furebat contra eam, & citò perducere volebat ad finem. Vnâ quidem dierum cùm ad hauriendam aquam descendisset ad puteum, arripiebat eam diabolus cum lagenâ, & deiecit eam deorsum in puteum, ita vt nausearet Euphraxia, & perueniret caput eius ad fundum. Eleuata verò de aquâ, & tenens funem situlæ, ita clamauit de puteo: Christe adiuua me. Quâ voce tactâ, cognitum est, quia Euphraxia corruisset in puteum, & concurrentes sorores cum abbatissâ, abstraxerunt eam de puteo. Quæ surgens exinde, & semetipsam consignans, subrisit & ait: Viuit Christus meus, quia non me vincis diabole, neque cedo tibi. Vsque nunc quidem vnam lagenam portabam cum aquâ in coquinam: ab hodie

Christi ab illa inuocatio.

Laborem contra diabolum duplicat.

dic verò duabus lagenis aquam portabo. Et ita fecit.

Cap. XXII. Videus itaque diabolus, quia eam in puteo necare non valuit, rursum aliâ vice cùm descendisset ligna incidere, cumque iam pauca incidisset, astitit diabolus obseruans eam. Et dum leuasset securim vt lignum incideret, colligauit diabolus manus eius, & vsque ad eius calcaneum traxit, & peruenit vsque ad tibiam. Quæ cùm vidisset crudelissimum vulnus valde, & sanguinem vehementer effusum, proiciens securim, angustiata & in terram prostrata est. Iulia verò cucurrit, & clamans, sororibus nuntiauit, quia Euphraxia accipiens securim, de securi mortua est. Cumque concursu clamor factus fuisset vniuersarum, circumstabant eam paucæ simul & flebant. Tunc accedens abbatissa, [4] aquam in faciem eius misit: & consignans eam atque complectens, ait ei: Filia mea Euphraxia, cur angustiata es? Recrea te, & loquere sororibus. Illâ verò respiciente, abbatissa dixit? Domine Iesu Christe, sana ancillam tuam, quoniam propter te multa patitur. Et cùm ligasset pedem eius de panno cilicino, leuauit eam: & dans ei manum, ducebat eam ad monasterium. Illa verò respiciens ligna proiecta, dixit sororibus: Viuit Dominus meus, nisi collegero ligna, & [5] septimanam meam compleuero, non ascendam. Cui Iulia dixit: Noli domina soror, non vales: dimitte, ego colligam ea, tu ascende, requiesce propter dolorem. Illa verò nô acquieuit, sed complens manus suas lignis, sic ascendit. Cui tamen diabolus non pepercit. Nam cùm ascenderet superiores gradus scalæ, calcans summitatem tunicæ suæ, super ipsum lignum quod portabat: & fixum est lignum in pectu eius, ita vt sorores crederent, quia lignum eius oculum penetrasset. Tunc exclamans Iulia, ait ad eam: Domina mea, tibi dixi quia non potes requiescere, & non me audisti. Cui dixit Euphraxia: Caute subtrahe a me lignum, oculus meus sanus est. Traxit ergo ab eâ lignum, & sanguinis facta est effusio vehemens. Abbatissa verò deferens oleum, & factâ oratione, supposuit ei manum: rursumque dixit ad eam: Vade ad stratum tuum, requiesce: & ego dominabus sororibus ministerium tuum iniungo. Euphraxia vero dixit: Viuit Dominus meus, quia non requiesco, donec officium meum compleuero. Multùm enim rogabatur à sororibus, vt requiesceret propter plagas quas habebat, & passa non est: sed sic vlcerata, ex vtraque plaga sanguine procurrente, stabat ministerium faciens sororibus, & neque in opere Dei deerat, nec in alio ministerio.

Cap. XXIII. Rursus itaque aliâ vice, cùm adscenderet cum Iuliâ in [6] solarium tertium, arripiens eam diabolus, præcipitauit eam deorsum. Et cùm exclamasset Iulia, concurrentes sorores, crediderunt se Euphraxiam mortuam inuenire. Quæ surgens, occurrit eis. Quam suscipientes, introduxerunt eam ad abbatissam: interrogauitque eam, si in aliquo fuisset læsa. Cui Euphraxia respondit: Viuit Dominus, domina mea, quia nec quomodo cecidi noui, nec quomodo surrexi. Audiens abbatissa, quia de tantâ altitudine corruens nihil esset læsa, glorificauit Deum, dicens: Vade filia ad opus tuum, & erit Dominus tecum.

Cap. XXIV. Rursus ergo inimicus volens eam occidere, sic adoriebatur. Cùm Euphraxia ollam feruentem teneret, in quâ olus coquebat, vt effunderet coctionem olerum in vasculo: ablatis pedibus à diabolo, retrorsum cadens, ollæ illius coctionem in faciem suam fudit. Et dum omnes sorores in hoc facto expauescerent, exiliens Euphraxia, subrisit, & ait ad eas: Vt quid turbatæ estis? Abbatissa verò videns quia non fuisset læsa, respexit in ollam: & vidit quia quod remanserat, esset feruens. Et conuersa dixit Euphraxia: Verè domina mea, quia velut aqua frigida venit in faciem meam. Admirata est vérò abbatissa, & intuens in eam dixit: Filia, Deus te custodiat, & tibi sine intermissione tolerare in suo timore concedat. Et ingressa abbatissa oratorium, conuocauit [7] priores seniores, dixitque eis: Nostis quia Euphraxia promeruit gratiam Dei? Cognouistis enim quia nec præcipitata contristata est, neque nimietate ferroris exusta est. At illę dixerunt: Verè ancilla Dei est Euphraxia, & curam eius habet Dominus: nam in huiusmodi tentationibus liberata est a Domino.

Cap. XXV. Omnis itaque ciuitas atque prouincia consuetudinem habebat, vt infantes malè habentes, in illud deducerent monasterium, ad ancillas Dei miracula facientes, & suscipiebat eos abbatissa, & ingrediebantur in oratorium, & supplicabant pro eis Dominum, & mox ab omni languore sanabantur infantes, & recipiebant eos matres propriè sanos, proficiscentes, atque glorificantes Deum. Erat autem quædam in monasterio mulier energumena, ab infantiâ obligata in monasterio, quatenus saluaretur, quæ habebat spiritum immundum dæmonem, ligatis manibus, & spumam faciens, & dentibus suis stridens, multumque clamans, ita vt omnes audientes eam, timore conciderent. Et cùm frequenter abbatissa cum senioribus sororibus pro salute eius

eius orasset, nihil promeruit: quapropter nec valebant se ad eam iungere, vt ei vel cibum offerrent. Erat autem ligatum quoddam vasculum in fune, & ipso vasculo legumina vel panes mittebant, & appendebatur ipsum vasculum, & sic ei de longè porrigebatur, & ita vescebatur. Frequenter autem abiiciens ipsum vasculum, cum virgâ iaculabatur in faciem offerentis sibi cibum.

CAP. XXVI.

Vnâ verò dierum factum est, vt intraret ostiaria, & diceret abbatissæ: Domina mea, mulier quædam infantulum adduxit, & stans foris ad ianuam, deflet. Est autem infantulus quasi annorum circiter octo, paralyticus, surdus, & mutus. Videns autem abbatissa, spiritu sibi reuelante, quia gratiam promeruisset a Domino contra dæmones Euphraxia, dixit ostiariæ: Voca mihi Euphraxiam. Quæ cùm venisset ante abbatissam, dixit ei: Vade, suscipe infantem à matre suâ, & defer huc. Illa verò egressa, & videns infantulum paralyticum & trementem, miserata est super eum: & ingemiscens dolenter, signauit infantem, & dixit ei: Qui te creauit, ipse te sanet, fili. Et sumens eum, pergebat ad abbatissam. Infans verò dum portaretur ab Euphraxiâ, sanatus est, & clamauit matri suæ. Videns autem Euphraxia quia infantulus cœpisset loqui, perterrita proiecit eum in terram. Infantulus autem mox exurgens, cucurrit ad ianuam, quærens matrem suam. Currens autem ostiaria, nuntiauit abbatissæ quod factum est. Quæ cùm vocasset matrem infantis, dicit ei: Dic mihi, inquit, soror, tentare nos venisti? Respondit autem mater infantis, dicens: Per Dominum nostrum Iesum Christum, domina mea, quia neque ambulauit, neque locutus est hic infans vsque in præsentem horam. Sed cùm suscepisset eum hæc domina soror, mox locutus est. Illa verò proiiciens eum in terram, stetit obstupefacta: infantulus verò surgens, venit ad me ancillam tuam. Dicit ei abbatissa: Ecce ergo habes eum sanum: tolle eum, & vade in pace. Quæ assumens filium suum, pergebat, glorificans Deum.

Euphraxia puerum paralyticum, mutum & surdum signo crucis curat.

CAP. XXVII.

Rursum ergo abbatissa dixit ad seniores sorores: Quid vobis de Euphraxiâ videtur? Cui respondentes, dixerunt: Verè ancilla Dei est. Vocauitque eam, & dixit ei: Filia mea Euphraxia, volo vt huic * patienti, quæ in monasterio est, per manus tuas cibum offeras, si non times eam. Cui Euphraxia respondit: Non timeo, domina mea, quidquid mihi præcipis. Sumens ergo Euphraxia quoddam vasculum, misit in illud legumen & fragmen panis, & obtulit ei. Illa verò repentè dentibus stridens, & valde fremens, fecit impetum super eam: & apprehendens illud vasculum, volebat confringere. Euphraxia verò apprehendens manum eius, dixit: Viuit Dominus Deus, si te posuero in terram, tollo virgam dominæ abbatissæ, & sic te flagellabo, vt numquam præsumas hoc agere. Videns autem quia præualuisset patienti, quieuit. Postquam autem cessauit, cœpit Euphraxia blandiri, & dicere: Sede soror, comede & bibe, & noli turbari. Illaque sedit, & comedit, & bibit, & requieuit. Ab illâ horâ iam illi cibus cum virgâ dabatur. Omnes autem sorores videntes quod fecerat Euphraxia, orabant pro eâ ad Dominum. Cum verò cœpisset moueri & indignari, dicebant ad eam sorores: Quiesce soror, & noli malignari: nam si venerit domina Euphraxia, flagellabit te; & repente quiescebat.

Euphraxia energumenæ ministrat.

Eadem præualet, & abbatissæ virgâ minatur.

CAP. XXVIII.

Rursum autem Germana inuidiâ mordebatur, & cor eius vrebatur, dicebatque sororibus: Nisi fuisset Euphraxia, non inueniebatur alia quæ cibum ei offerret? tollam cibos, & ego ministro. Sumens ergo cibos eius, accessit ad patientem, & dicit ei: Accipe cibos, soror, & comede. Illa verò continuò exiliens in eam, vestes eius conscidit: & conterens eam, proiecit in terram: & irruens super illam, cœpit manducare carnes eius. Clamore autem facto, & nullâ præsumente ei appropinquare, currens Iulia ad coquinam, dixit Euphraxiæ: Festina domina, quia Germana à patiente dilacerata est. Currens autem Euphraxia, tenens manus patientis & guttur, eripuit ab eâ Germanam cruentatam & dilaceratam. Cui dixit Euphraxia: Benè fecisti, quia sic cõtriuisti sororem? Illa verò stabat spumam faciens, & dentibus stridens. Dixit ei Euphraxia: Ab hac horâ si maligna fueris erga sorores, non tibi cedo, neque misereor; sed virgam dominæ meæ abbatissæ tollam, & cum eâ te sine misericordiâ flagellabo. Illa verò sedens, repentè cessauit.

Rursum Euphraxiæ mordet amula, sed non impune.

Succurrit Euphraxia.

CAP. XXIX.

Manè autem facto, completo sacro officio, & egredientibus eis ab oratorio, visitans Euphraxia patientem, inuenit eam disruptam vestem suam in terram proiecisse, & sedentem super eam, & colligentẽ stercus, & comedentem. At Euphraxia vt vidit, fleuit: & quæ facta fuerant, abbatissæ nuntiauit. Conuenientes verò sorores, inuenerunt eam nudam, & colligentem phlegma, & comedentem. Dixit autem abbatissa, vt daretur ei alia tunica, vt vestiretur. Sumens itaque Euphraxia tunicam, & parapsidem cum legumine, & fragmen panis, obtulit ei, & dixit: Accipe soror, & vesti te,

Energumena curam ministrat.

sti te, & gusta, quare sic te deturpas? Quæ sumens, comedit & bibit. Et induens eam, ministrauit ei. Euphraxia verò à lacrymis non cessauit, vsque ad vesperam pro eâ gemens. Quod cùm peruenisset, mox supplicabar Domino cum lacrymis, vt illa patiens sanaretur. Diluculò verò abbatissa vocans Euphraxiam, dixit ei: Cur me celasti, preces offerens Deo pro hac patiente? Si manifestasses mihi, & ego sine dubio venirem. Cui Euphraxia dixit: Ignosce mihi domina, vidi eam turpiter positam & infirmam, & dolui super eam. Abbatissa verò dixit: Habeo tibi aliquid confiteri, & vide ne satanas tentet te, & elatio tibi generetur. Ecce tibi Christus potestatem circa eos dedit, vt eiicias eos. Audiens hæc Euphraxia, misit cinerem super caput suum: & prosternens semetipsam in terram, clamauit dicens: Quæ sum ego infelix & immunda, vt dæmonem tantum expellam, quem orantes per tantum tempus non potuistis expellere? Dicit ei abbatissa: Filia mea, te sustinebat hoc tempus: copiosa est tua merces in cælo. Ingressa autem Euphraxia monasterium, proiecit semetipsam ante altare, supplicans Deo, vt precibus eius sanaretur, & de excelso daretur auxilium. Et surgens à [illegible]mento orans, rursum ibat ad patientem, iussione abbatissæ: & omnes sorores sequebantur eam, vt mirarentur quæ facienda erant. Ad quam accedens, ait: Sanet te Dominus meus Iesus Christus, qui te creauit. Et mox signum crucis fecit in fronte. Mox autem clamauit coram omnibus: O, quomodo ab istâ impostrice & [illegible]o, habitans in eâ plurimos annos, & me expellere potuit, & hæc immunda luxuriosa conatur persequi me? Euphraxia dixit: Non ego te persequor, sed Christus omnium Deus. Dixit ei [illegible]: Non exeo, immunda: non enim accepisti potestatem eiiciendi me. Euphraxia dixit: Ego immunda sum, & omni [illegible]nitate plena, vt tu quoque testaris: veruntamen iubente Domino, egredere ab ea. Nam si sumo baculum abbatissæ, flagello te. Ceterùm resistente dæmone, & [illegible]lente, sumens Euphraxia abbatissæ baculum, dixit ei: Exi, aut certè torqueo te. Respondit ei: Quomodo ab eâ egredi potero, cùm ab eâ recedere non possim? Mox igitur Euphraxia cœpit cædere. [illegible] cum tertiò percussisset, dixit: Egredere [illegible] figmento Dei spiritus immunde. Increpet te Dominus Iesus Christus. Dæmon dixit: Non possum exire ab eâ, quid me persequens. vbi habeo proficisci? Euphraxia dixit: In tenebras exteriores, in ignem æternum, in infinita tormenta, parata tibi & patri tuo satanæ, & facientibus voluntatem eius. Omnes itaque sorores stabant respicientes in eam, & non præsumebant propiùs appropinquare. Euphraxia verò durè certabat cum dæmone resistente. Et respiciens in cælum, dixit: Domine Iesu Christe, noli me in hac horâ confundi, vt non vincat me hic dæmon immundus. Et continuò dæmon spumans, & stridore facto, clamans voce magnâ, egressus est à muliere: & ab eâ horâ sanata est. Cucurrerunt autem sorores, glorificantes in hoc Deum: magnus enim timor obtinuerat omnes. Euphraxia verò tulit mulierem, & abluit eam aquâ, & induit eam vestimento, & duxit ad abbatissam: quæ vnà cum sororibus introduxerunt eam in monasterium, & gloriam dederunt Deo pro facto miraculo.

Oratione dæmonem pellit.

Ab illâ verò horâ humiliauit se ampliùs Euphraxia, & sine somno totâ nocte persistebat: omnem verò hebdomadam ieiunabat, vt consueuerat, sine defectu faciens cunctis sororibus ministerium, & cum omni studio atque lætitiâ in mansuetudine atque humilitate degebat. Vnâ verò dierum abbatissa vidit visionem, & conturbata est vehementer. Rogare autem cœperunt eam omnes sorores, supplicantes & dicentes: Confitere nobis domina abbatissa, cur sic ingemiscis, & nostras animas simul affligis. Et dixit: Non me cogatis vsque in crastinum. Dixerunt ei seniores sorores: Crede domina, quòd si non annuntiaueris nobis, tribulationem magnam animabus nostris ingeris. Abbatissa dixit: Ego quidem quod futurum est, vsque in diem crastinum dicere non volebam: sed quia cogitis me, nunc audite: Euphraxia nos deserit, cras enim hac vitâ priuabitur: nulla verò indicet ei, ne contristetur. His itaque dictis, magnus eiulatus per multas horas factus est. Vna autem sororum cùm cognouisset, currens ad furnum, inuenit Euphraxiam panes coquentem: cui Iulia aderat secundùm consuetudinem. Dixit ergo illa soror quæ venerat: Cognosce domina Euphraxia, quia intus magnus luctus est apud abbatissam propter te, & apud sorores. Audientes autem hæc Iulia & Euphraxia, stupefactæ sunt, & diutiùs steterunt. Post hæc autem Iulia dixit: Putásne auditu audiuit abbatissa, quia ex missione illius, qui aliquando sponsus fuerat tuus, iussit Imperator te adduci ex monasterio, & propterea lamentantur? Cui Euphraxia respondit: Viuit Dominus meus Iesus

CAP. XIX. Et amplius se humiliat Euphraxia.

Prævidet abbatissa vicinã Euphraxiæ mortem.

Iesus Christus, quia si omnia fundamenta terræ moueantur, non mihi persuadere præualebunt, vt Christum Dominũ meum derelinquam. Verumtamen domina mea Iulia, dum coquuntur panes, vade, vide fletus istos, vide quid contigerit, ne anima mea perturbetur. Illa verò pergens, & stans foris ante ianuas, audiuit somnium abbatissam hoc modo referentem: Vidi, inquit, quasi duos cuiusdam schematis viros huc aduenientes, qui quærebant Euphraxiam tollere, dixeruntque mihi: Dirige eam, opus habet. Rursum ergo & alij venientes, dixerunt mihi: Assumens tecum Euphraxiam, deduc eam ante Dominum. Quam mox assumens, properaui cum eis. Et cùm venissemus ad quamdam portam, cuius gloriam enarrare non valeo, sponte nobis aperta est. Et ingressæ sumus, & vidimus ibi inenarrabile palatium cæleste, in quo & solium nuptiale non manu factum. Ego quidem interius appropinquare non potui. Euphraxiam verò assumentes, obtulerunt Domino: & procidens, osculata est pedes eius immaculatos. Vidi ibi dena millia Angelorum, ac multitudinem Sanctorum innumerabilem; & omnes stabant respicientes: & vidi, & ecce mater Domini assumens Euphraxiam, adduxit eam ad thalamum nuptialem, in quo decoris coronam parabat, & audiui vocem ad Euphraxiam dicentem: Ecce merces tua. Nunc itaque perge, post decem dies veniẽs, fruere his in sæculis infinitis. Et ideò quia hodie nona dies est, ex quo visionem vidi, cras morietur Euphraxia.

Visio abbatissæ de solio Euphraxiæ parato.

CAP. XXXI

Audiens hæc Iulia recitantem secretè abbatissam, tundẽs pectus suum & faciem, amarè deflens venit ad clibanum: & cùm vidisset eam flentem Euphraxia, dixit ad illam: Coniuro te per Filium Dei, soror Iulia, indica mihi quid audisti, & quare plangis. Dixit ei Iulia: Plango, domina mea, quia hodie separabimur à te: sicut enim audiui à dominâ meâ abbatissâ, cras ex hoc corpore exhalabis. Quod dum Euphraxia audisset, angustiata est, & pusillanimis facta, cecidit. Sedebat autem iuxta eam Iulia flens. Cui Euphraxia dixit: Soror, da mihi manum tuam, & leua me, & duc me vbi ligna sunt posita, & ibi me pone; & tolle panes de clibano, & porta in monasterium. Fecit Iulia hæc, & abbatissæ non indicauit. Cùm ergo iaceret Euphraxia in pauimento, clamauit: Cur Domine abominatus es me peregrinam & orphanam? Cur despexisti me? Ecce tẽpus quando debebam cum diabolo pugnare, & anima mea à me expetitur. Misericors esto in me ancillâ tuâ, Domine Iesu Christe: dimitte vel vnum annum, quatenus defleam peccata mea, quia sine pœnitentiâ sum, & ab omni pœnitentiâ nudata. Non est in me opus salutis: nam nemo in inferno confitebitur tibi. Non est pœnitentia in sepulcro, non possum post mortem lacrymis præualere: non enim qui in inferno sunt laudabunt te Domine, sed viuentes laudabunt nomen sanctum tuum. Dona mihi vel adhuc vnum annum, vt pœnitentiam agam, quia desolata sum sicut ficus sine adiutorio. Cùm ergo defleret, audiens quædam sororum, indicauit abbatissæ atque sororibus, quia Euphraxia prostrata in repositorio lignorum, ita clamaret. Dixitque Iulia: Vere, domina, audiuit quia moritur; propterea lamentatur. Dixit ergo abbatissa sororibus: Quis annuntiauit ei, & animam eius afflixit? Quis indicauit ei, & cor eius attriuit? Nónne vos rogaui, ne diceretis ei, donec eius hora veniret? Cur hoc fecistis, & afflixistis animam eius? Ite, & adducite eam mihi. Illæ verò pergentes, dixerunt ei: Veni domina Euphraxia, vocat te abbatissa. Illa verò egressa est, plorans atque conturbata: & ingressa, adstitit abbatissæ, deflens atque mœrens, & gemitibus nimis afflicta. Abbatissa verò respiciens eam, dixit: Quid habes, filia, quia sic ingemiscis? Euphraxia dixit: Plango me, domina mea, quia sciuisti me morituram, & non indicasti mihi, vt plangerem peccata mea, dum sim ab omnibus peccatis coinquinata. His dictis, se prostrauit in pauimentum, & tenuit pedes abbatissæ, per quam omne consilium eius alacriter est perductum. Clamauitque Euphraxia, & dixit: Miserere mei, domina, & deprecare Dominum, vt mihi concedat vel vnum annum, quia sine pœnitentiâ sum, & nescio quę me tenebræ cooperiant. Dixit ei abbatissa: Viuit Dominus, quia cælesti senatu dignam te fecit rex tuus Christus. Et cœpit omnibus recitare, quibus bonis habet frui Euphraxia. Et rogabat eam, vt pro ipsâ Dominum supplicaret, quatenus eius particeps esse mereretur. Orabat enim, vt cum eâ conuersaretur in Christo; & ipsis donis quibus ipsa erat fruitura, & ipsa frueretur.

Profunda Euphraxiæ humilitas.

Abbatissæ pedes amplectitur.

Euphraxia verò iacens ad pedes abbatissæ, cœpit tenere frigus & rigorem: post paululum verò vehemens eam febris inuasit. Abbatissa verò sororibus ait: Sumite eam, & ingrediamur in oratorium, quia iam appropinquat hora eius. Posuerunt ergo eam in oratorium, & obseruabant eam vsque ad vesperam. Vespere autem facto, cùm hora sumendi cibum iam aduenisset, præcepit

Cap. XXXII. Ægrotat Euphraxia, defertur in oratorium.

cepit eis abbatissa, vt egrederentur, solummodo Iuliam secum retinens, ne aliquâ hora relinquerent Euphraxiam: & clausis ianuis, vsque manè fuerunt cum eâ. Iulia verò rogabat Euphraxiam, dicens: Domina mi soror, non obliuiscaris mei: memento quòd inseparabiliter tibi coniuncta sum semper super terram: supplica Deo pro me, vt me non separet à te. Memento quia ego tibi prouidi bona certamina. Deprecare Dominum, vt me absoluat ab hac sarcinâ carnis, vt merear tecum abire cum fiduciâ. Mane verò facto, abbatissa videns quia in nouissimâ respiratione esset Euphraxia vt moreretur, mandauit sororibus per Iuliam, dicens: Venite filiæ meæ, valefacite ei, quia iam defecit. Quibus venientibus, valedixerunt ei, flentes, dicentesque: Memento nostri, domina soror Euphraxia, nomen benedictum à Deo, qui te dilexit. Post omnia autem venit illa, quæ diu passa à dæmone fuerat, & per eam salua facta est: & lugens sicut & omnes, osculabatur manus eius, dicens: Istæ manus quantum mihi indignæ & peccatrici ministrauerũt! per Deum, & per istas manus dæmonium expulsum est à me. Et cùm Euphraxia respondere non posset, dixit ei abbatissa: Filia mea, non misereris vel huius sororis? Quare non loqueris ei, quæ propter te ita tribulatur? Euphraxia verò respondit ad eam: Quare me luges, domina soror? Dimitte me requiescere, quia deficio: verumtamen tu benedic Deum, & ipse te conseruabit. Illa dixit: Ora pro me, quia magnum certamen est in animâ meâ in hac horâ. Cùm consummasset abbatissa, & omnes respondissent Amen, reddidit animam. Erat autem annorum triginta: sepelieruntque eam in tumulo, vbi & genitrix eius Euphraxia requiescebat: & glorificauerunt Deum, quia promeruissent habere sororem apud Deum.

Iulia verò magistra eius, tribus diebus [illegible], ab eius tumulo non recessit: hęc enim docuerat eam litteras & psalterium, & multum eam diligebat, cũ eius esset discipula, [illegible] ex genere Imperatoris. Quartâ verò die læta facta Iulia, accessit ad abbatissam, & dixit ei: Domina mea, ora pro me, quia vocauit me Christus, intercedente pro me beata Euphraxiâ. Et hæc dicens, osculata est cunctas sorores. Quintâ autem die post obitum Euphraxiæ, defuncta est & magistra eius Iulia, & sepulta est in sepulcro, vbi posita erat beata Euphraxia.

Post triginta verò dies euocans abbatissa monasterij priores, dixit ad eas: Filiæ meæ, eligite vobis matrem, & constituite in locum meum, quæ vobis præesse possit. Illæ vero respõderunt: Domina, pro quâ caussâ hoc dicis, denuntia nobis: numquam enim famulabus tuis hoc dixisti. Dixit eis abbatissa: Vocauit me Dominus. Supplicauit enim pro me domina Euphraxia, & multùm laborauit in suis precibus, quatenus ego cælestem thalamum promererer. Nam & Iulia per sanctam Euphraxiam particeps eius effecta est, & ingressa est in illud palatium non manufactum: & ego festino digna fieri, & cum eis locum habere. Audientes sorores de Euphraxiâ & Iuliâ, quia in maximâ esset gloriâ, gaudebant, & orabant pariter, vt & ipsæ mererentur ad illum thalamum accedere. Elegerunt ergo vnam sororum, nomine Theogeniam, quæ eis præesset. Quam euocans abbatissa ad se, dixit ad eam: Ecce testimonium bonum quod sorores omnes de te dederunt, & posuerunt te ad principatum & præsulatum traditionis diuinæ legis & consequentia nostra. Coniuro te per intemeratam Trinitatem & consubstantialem, ne istius mundi quæras diuitias aut possessionem, neque occupes sorores ad terrenas sollicitudines: sed magis vt contemnentes temporalia bona, perpetua mereantur accipere. Et rursum sororibus dixit: Quomodo perfectè nostis vitam & conuersationem Euphraxiæ, estote imitantes eam, vt participes eius efficiamini. Et cùm dixissent omnes, Amen: valedicens eis, intrauit oratorium: & claudens ianuas, præcepit vt vsque ad diluculum nulla illarum intraret. Manè autem facto ingressæ, inuenerunt eam obdormisse in Domino: & hymnum dicentes Domino, reposuerunt eam in sepulcro, vbi beata Euphraxia condita erat. Ab illâ autem die nequaquam in illo tumulo alia sepelierunt corpora.

Abbatissa etiam vocatur ad Dominum.

Eligitur alia abbatissa, quam senior instruit.

Abbatissa senior obdormit in Domino.

CA. XXXV. Multa verò signa & sanitates fiebant in memorato sepulcro: & expulsi dæmones clamabant: Quia post mortem præualet contra nos Euphraxia, & persequitur nos. Hæc est reuera Vita Euphraxiæ matronæ, quæ cælesti senatui interesse promeruit. Festinemus igitur & nos, tam fratres quàm sorores, huiusmodi conuersationem habere, & sectari humilitatem, obedientiam, laborem, mansuetudinem, longanimitatem, vt & nos ita Angelorum conuersationem mereamur, & cum gaudio magno fruamur Saluatore Domino nostro Iesu Christo. Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Multa miracula eduntur ad sepulcrum Euphraxiæ.

NOTATIO.

1 EVPHRASIÆ] *Martyrologium Romanum* XIII. *Martij*: In Thebaide depositio S. Euphrasiæ virginis. *Vsuardus de eadem hac die. Menologium Græcorum* XXV. *Iulij*: Eodem die S. Eupraxię, filiæ Antigoni cuiusdam senatorij ordinis, & Eupraxię, sub Theodosio Imp. cuius erat consanguinea: mortuo autem Antigono, mater Eupraxia Theodosio illam commendauit, qui senatorio cuidam viro despondit. Illa verò discedens cum matre in Thebaidem Ægypti profecta, ad monasterium ingressa in quo erant virgines centum & quatuor, parem Angelis vitam ducentes, æmulata earum virtutem, à monasterio ipso discedere passa non est: erat autem tunc virgo sexdecim annos nata. Mater verò illinc discedens, Orientis monasteria obeundo, possessiones multas & beneficia indigentibus contulit. Post hæc cùm in morbum incidisset, reuersa est ad mansionem in quâ filiam reliquerat: cumque omnes facultates suas filiæ commisisset, requieuit in Domino. Eupraxia verò cùm bona omnia pauperibus & ecclesiis Dei distribuisset, monasticæ vitæ exercitationem egregiè amplexa, tantum in virtute profecit, & necessitates corporis subegit, vt per quadraginta quinque dies immobilis steterit, intentis ad cælum manibus. Itaque propter excellentem virtutem beata Eupraxia miraculorum gratiam accepit, quâ multos à variis languoribus liberauit, & ipsa beatum finem assecuta, ad Dominum translata est.

Euphrasiæ res gestas habent omnes editiones, exceptâ primâ Vitarum Patrum. ex quibus & manuscrip. codice Surius mutato stylo descripsit tom. II. *Ego veterem stylum retinui, ex voto multorum virorum doctorum. Ioannes Damascenus ex eius Actis, vt legitimè scriptis, petit auctoritatem Orat.* III. *de imaginibus, vbi hæc Græcè citat*: Λέγει ἡ διάκονος τῇ κορασίῳ, ὕπαγε κυρία εἰς τὸν οἶκόν σου, ὅτι οὐ δύνασαι ὧδε παραμεῖναι· οὐδὲ γὰρ δύναταί τις ὧδε διαμεῖναι, ἐὰν μὴ συνταχθῇ τῷ Χριστῷ. λέγει αὐτῇ τὸ κοράσιον, ποῦ ἐστιν ὁ Χριστός; ἡ διάκονος ὑπέδειξεν αὐτῇ τὸν δεσποτικὸν χαρακτῆρα. καὶ στραφεῖσα, λέγει τῇ διακόνῳ, ἀληθῶς κἀγὼ τῷ Χριστῷ συντάσσομαι, καὶ οὐκέτι ἀπέρχομαι μετὰ τῆς κυρίας μου. καὶ πάλιν ἀναστᾶσα ἡ Εὐπραξία, καὶ λαβοῦσα τὴν θυγατέρα ἑαυτῆς, πρόσηγεν εἰς τὸν δεσποτικὸν χαρακτῆρα. καὶ ἐκτείνασα τὰς χεῖρας αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐβόησε μετὰ κλαυθμοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σὺ μεριμνήσεις περὶ τοῦ παιδίου, ὅτι σὲ ἐπόθησε, καὶ σοὶ παρέθετο ἑαυτήν. Diaconissa verò ad puellam, Abi, inquit, domum tuam, quia non potes hic permanere. neque enim in hoc cuiquam licet commorari, nisi cum Christo coniungatur. Puella autem, Vbi est, inquit, Christus? At illa ostendit ei Domini imaginem. Cui puella conuersa, Verè, inquit, ego cum Christo coniungor, neque ampliùs cum herâ meâ discedam. Et rursum consurgens Euphraxia, filiamque suam apprehendens, Dominicæ imagini ipsam admouit, manibusque sublatis in cælum magnâ voce clamauit: Domine Iesu Christe, puella tibi erit curę, quando te concupiuit, seque ipsam dicauit tibi. *quæ Damascenus compendio excerpsit ex Actis Græcis Eupraxiæ. quæ in hac Vitâ Latinâ fusiùs habes narrata cap.* VIII. *&* IX.

Claruit temporibus Theodosij Imp. vti patet ex ipsâ Vitâ, & Menologio.

Alia ab istâ est Euphrasia Nicomediensis, quæ mirâ arte elusit procaciam lasciuientis iuuenis. de quâ Nicephorus lib. VII. *cap.* XIII. *Menæa Euphrasiam Nicomediensem martyrem tempore Maximiani Imp. habent* XIX. *Ianuarij.*

2. SANCTVARIIS] *Ita, opinor, vocat* σεμνεῖα, monasteria. *Sic cap.* V. Quæ etiam illic vacans in sanctuariis. Cap. II

3. ARCHITRIA] *An intelligit cellulas? In Vitâ S. Antonij cap.* XIII. *habes* archisterium, *de interiore & primariâ Antonij cellâ.* Cap. VI

4. AQVAM IN FACIEM EIVS MISIT] *Affusâ aquâ frigidâ exanimati ad se redibant. vnde prouerbium*, Aquam aspergere, *id est, animos addere. Mox in Vitâ Euphrosynæ cap.* XV. iactauit in faciem eius aquam. Cap. XII

5. ET SEPTIMANAM MEAM COMPLEVERO] *Inde occurrunt apud varios scriptores* hebdomadarij *seu* septimanarij. *Vide Onomasticon.*

6. SOLARIVM TERTIVM] *Ergo plura erant in vnâ domo solaria id est tabulata. Alias* solarium, *id est suprema contignatio soli exposita, vnum tantùm erat.* Cap. XIII.

7. PRIORES SENIORES] *Mox cap.* XXVII. *&* XXX. seniores sorores. *Sæpè occurrunt* seniores *tam inter viros quàm inter mulieres, in his Vitis.* Cap. XXV

8. PATIENTI] *Id est* energumenæ. *Clarum ex cap.* XXV. Cap. XXVI

VITA

VITA SANCTÆ [1] EVPHROSYNÆ VIRGINIS

1. IAN.

AVCTORE INCERTO.

FVIT vir in Alexandriâ nomine [2] Paphnutius, honorabilis omnibus, & custodiens mandata Dei. Hic accepit coniugem dignam generis sui, & ipsam honestis moribus plenam, sed sterilis non pariebat. Vir autem eius nimis fluctuans, eò quòd non haberet cui omnes facultates dimitteret, vt post obitum suum benè & congruè suam substantiam gubernaret, indigentibus non cessabat ministrare nocte & die, ecclesiisque adhærens, ieiuniis & orationibus orans & petens à Deo dari sibi filium. Similiter & vxor eius doloribus afficiebatur maximè, videns virum suum fluctuantem nimiùm; multam & ipsa etiam pecuniam erogans pauperibus & in oratoriis, poscens adimplere desiderium suum. Similiter autem & [illegible] eius circuiens quærebar inuenire ali[illegible] hominem dignum Deo, qui posset [illegible] suis effectum desiderij eius per[illegible] Et ita perambulauit in monasterio, [illegible] eiusdem monasterij patrem ma[illegible] dicebant apud Deum. Illicque ingressus, & multam pecuniam offerens, m[illegible] etiam fiduciam ab abbate & vniuersis fratribus consecutus est.

Post multum verò temporis indicauit abbati caussam desiderij sui: qui compatie[illegible]li, postulauit à Domino dari illi fructum ventris: & ambotum orationes exaudi[illegible] Deus, largitur vnicam filiam. Videns autem Paphnutius abbatis conuersatione[illegible] numquam à monasterio recedebat. V[illegible] & coniugem suam introduxit, vt bene[illegible]eretur ab abbate & à fratribus. Tolle[illegible] autem infantulam à lacte, & facta annorum [illegible]eptem baptizata est, imposueruntque [illegible] nomen Euphrosynam. Gaudebant a[illegible]tem super illam parentes eius, quia erat acc[illegible] Deo, & pulchra facie.

Facta autem annorum duodecim, mater eius migrauit de hoc sæculo. Remansit autem pater eius, erudiens eam litteris & lectionibus, ceteraque huius mundi sapientiâ. Puella verò tantam excipiens disciplinam, ita vt miraretur pater illius prudentiam. Opinio autem eius peragrauit totam ciuitatem, & de sapientiâ eius & de doctrinâ, & quia erat pulchra nimis, & composita vultu & animo. Multos autem excitauit ad accipiendum eam filiis suis, & multis decertantibus cum patre eius, peruenire ad finem non poterant, sed tamen ipse dicebat: Domini voluntas fiat. Vnus autem exuperans omnes in honore & diuitiis, accersiuit patrem illius, & postulabat ab eo, vt daret filiam eius filio suo in matrimonio, & concessit. *A multis in vxorem expetitur.* *Desponsatur.*

Post multum verò temporis accipiens eam Paphnutius, cum esset annorum octodecim, abiit in monasterium cum eâ, in quo consueuerat, multamque iterùm pecuniam largitus est ad necessaria fratrum. Dixitque abbati: Fructum orationum tuarum adduxi tibi, vt ores pro eâ; quia iam ad nuptias eam tradere volo. Iussit autem abbas eam introduci in xenodochia monasterij, locutusque est cum eâ, & benedicens exhortatus est eam de castitate, & humilitate, & patientiâ timoris Domini: faciens ibi tres dies, autem ponebat quotidie ad psalmos, & videns singulorum conuersationem & spirituale propositum, mirabatur eorum vitam, dicens: Beati sunt viri isti, qui & in hoc sæculo similes Angelis, & post hæc vitam æternam consequuntur. Et cœpit cor eius esse sollicitum in zelo timoris Dei. CAP. IV. *Pater illam orationibus abbatis commendat.*

Post tres autem dies dixit Paphnutius ad abbatem: Veni pater, vt saluter te ancilla tua, & ora pro eâ, quia ambulare volumus in ciuitatem. Cùm autem venisset abbas, proiecit se puella ad pedes eius, dicens: Obsecro te pater, ora pro me, vt lucretur Deus animam meam. Extendensque manum suam benedixit eam, dicens: Deus, qui cognoscis hominem antequam nasca- CAP. V. *Abbas ei benedicit.*

tur, tu huius ancillæ tuæ curam habere digneris, vt mereatur portionem & consortium habere in regno cælorum. Et commendantes seni, abierunt in ciuitatem: pater verò illius si aliquando inueniebat monachum, hunc adducebat ad domum suam, rogans vt oraret pro eâ. Vnâ autem die anniuersariâ, quando ordinatus est abbas monasterij, de quo suprà diximus, misit abbas vnum è fratribus ad Paphnutium, vt inuitaret eum ad sollemnitatem abbatis: qui abiens in domum eius, requisiuit eum. Pueri autem dixerunt ei: Processit.

Anniuersaria ordinationis abbatis dies celebris.

Cap. VI.

Audiens verò Euphrosyna, & aduocans illum fratrem, cœpit eum interrogare: Dic mihi pro charitate, domine mi frater, quanti fratres estis in monasterio. At ille dixit: Trecenti quinquaginta duo. Dixit ei puella: Qui voluerit venire illic ad conuersionem, suscipit illum abbas vester? Respondit ei: Etiam cum multo gaudio suscipit illum, maximè propter vocem Domini, qui dixit: Qui venit ad me, non eiiciam foràs. Dicit ei Euphrosyna: Omnes in ecclesiâ vestrâ psallitis, & æqualiter ieiunatis? Dicit ei monachus ille: Communiter quidem psallimus, ieiunia verò vnusquisque quomodo vult, aut quantum valet, vt non fiat contumax voluntatis conuersatio, sed proprij arbitrij & spontaneâ voluntate. Omnem ergo perscrutans monachorum conuersationem, dixit ad monachum: Volebam abire, & peruenire ad huiusmodi inenarrabilem vitam; sed timeo inobediens esse patri meo, quia pro vanâ & caducâ huius sæculi substantiâ cupit me tradere viro. Dicit ei monachus: Soror, non permittas vt polluat homo corpus tuum, & tradas talem pulchritudinem parti opprobrium, sed desponsa te Christo, qui tibi potest pro ipsis omnibus transeuntibus dare regnum cælorum, & consortium Angelorum. Occultè autem exiens, vade ad monasterium, mutato habitu sæculari indue vestem monachilem, vt possis euadere. Quæ cùm hæc audisset, placuit illi, & dixit ad eum: Et quis me habet tondere? Nolebat à laico tonderi, qui non seruat fidem. Dicit ei monachus ille: Ecce pater tuus veniet mecum ad monasterium, & faciet ibi tres dies vel quatuor. Tu autem adduc vnum de monachis, & quomodo voles, occurret tibi cum magno gaudio.

Trecenti quinquaginta duo monachi in vno monasterio.

Ioan. 6.

Inuestigat Euphrosyna monasterij mores.

Monachus ei virginitatem suadet & sexus dissimulationem.

Cap. VII.

Hæc & his similia illo dicente ad Euphrosynam, venit Paphnutius, & videns monachum, interrogauit eum, dicens: Quid ad nos fastidium sumpsisti, domine? Et dixit ad eum: Anniuersaria dies est monasterij, misit me abbas, vt venias & accipias benedictionem. Gauisus est autem Paphnutius, ingressusque cum eo in nauiculam, abierunt in monasterium. Cùm autem esset ibi, mittens Euphrosyna vnum famulum fidelissimum, dixit: Vade in monasterium Theodosij, ingressusque ecclesiam, monachum quem ibi inueneris, adduc tecum. Misericordiâ autem Dei ecce quidam monachus veniebat de monasterio, vendens quæ secum habebat. Et videns eum puer, rogauit eum vt veniret ad Euphrosynam. Qui cùm venisset, videns eum puella, surgens salutauit eum, dicens: Ora pro me pater; & orans benedixit eam, & sedit. Dixit autem Euphrosyna: Domine mi, ego habeo patrem Christianum & seruum Dei, possessorem substantiæ nimis: habuitque vxorem quæ me genuit, quæ iam transiuit de hac vitâ. Vult autem pater meus pro omnibus rebus suis tradere me sæculo huic iniquo, & ego nolo inquinari in eo, sed timeo inobediens esse patri meo, & quid faciam nescio. Totam enim noctem absque somno transiui, postulans Deum vt ostenderet animæ meæ misericordiam suam: & manè facto, placuit mihi mittere in ecclesiam, & adducere vnum fratrem, vt audirem ab ipso verbum salutis, & quid facere debeam. Postulo autem te pater, pro mercede animæ tuæ, scio quia à Deo missus es, doce me quæ Dei sunt. Dicit ei senior: Dominus dicit, Si quis non abrenuntiauerit patrem, & matrem, & fratres, & filios, insuper & propriam animam, non potest meus esse discipulus. Ego tibi plus dicere nescio. Tamen si potes ferre tentamenta carnis, relinque omnia, & fuge facultates patris tui, quæ multos inueniunt heredes. Ecce [3] ptochia, [4] hierocomia, xenodochia, monasteria, viduæ, pupilli, peregrini, infirmi, captiui, vbi voluerit & placuerit patri tuo, relinquet, tu sola ne perdas animam tuam. Dicit ei puella: Confido in Deum & orationibus tuis, quia laborare habeo pro animâ meâ, Deo auxiliante. Dicit ei senex: Talia desideria à firmitate non decidantur: modò enim est tempus pœnitentiæ. Dicit ei Euphrosyna: Et ideò te fatigaui, vt impleas desiderium meum: & factâ oratione benedicas me, & abscidas comam capitis mei. Et exurgens senior, factâ oratione abscidit comam capitis eius, induitq; eam [5] tunicam schematis, & orans pro eâ dixit: Deus qui liberauit omnes sanctos suos, ipse custodiat te ab omni malo. Et hæc dicens senex, discessit ab eâ, & ambulabat in viâ suâ gaudens.

Accersi curat Euphrosyna monachum è monasterio Theodosij abituro.

Lucæ 14.

Instruitur à sene monacho.

Tondetur & schemate monachico induitur.

Euphro-

CAP. VIII. Euphrosyna verò cogitans in semetipsâ dixit: Si ambulauero in monasterio puellarum, pater meus requirens inueniet me, & violenter trahet me inde propter sponsum meum. proinde pergam ad monasterium virorum, vbi nullus suspiciet me esse. Et hæc dicens proiecit vestem muliebrem, induitque se virilem, & sero facto exiuit de domo suâ, accipiens secum quingentos solidos, & abscondit se in aliquo loco per totam noctem. Mane autem facto, venit pater eius in ciuitatem; volente autem Deo, statim in ecclesiâ ambulauit. Euphrosyna igitur peruenit ad monasterium illud, vbi & pater eius erat notissimus, & nuntiauit per ostiarium abbati, dicens: Eunuchus quidam de palatio veniens, ante ostium stat, cupiens loqui tecum. Egresso autem abbate, proiecit se Euphrosyna in terrâ, & factâ oratione sederunt. Dicit ei senex: Quid est quòd huc venisti, fili? Dicit ei Euphrosyna: Ego quidem de palatio fui eunuchus, & desiderium habui semper conuersationem monachorum, & ciuitas nostra nunc valdè habet hoc studium conuersationis. Notum autem factum est mihi de bonâ vestrâ conuersatione, & cupio habitare vobiscum. Habeo enim & possessiones multas, & si dominus dederit requiem, adduco eas huc. Dicit ei senex: Bene venisti fili: ecce monasterium, si placet, habita nobiscum. Et dicit ei senex ille: Quod est nomen tuum? Dicit ei: Smaragdus. Dicit ei abbas: Iuuenis es, non potes solus sedere, opus est tibi habere magistrum, vt discas regulam & conuersationem monachorum. Qui dixit abbati: Sicut iubes, domine mi, sic facio. Et posuit quingentos solidos in manu abbatis, dicens: Accipe interim istos, & si videro quòd possim sufferre hic, venient & illa reliqua. Vocauit abbas vnum fratrem, nomine Agapitum, virum sanctum, & impassibilem, tradidit in manus eius Smaragdum, dicens: Amodò hic erit filius tuus & discipulus: talem eum consigna, vt exsuperet magistrum. Et flexis genibus, factâ oratione, consignauit eum. Et respondentibus omnibus, Amen, suscepit eum Agapitus in cellam suam. Et quia habebat vultum decorum Smaragdus, dum veniebat in ecclesiam ad deprecandum Deum, multos Diabolus incitabat aduersus decorem vultus illius per malas cogitationes, ita vt omnes molesti essent abbati, qui talem pulchritudinem introduxisset in monasterium. Abbas autem hęc audiens, vocauit Smaragdum, & dixit ei: Pulchra est facies, fili, infirmis fratribus; volo autem vt sedeas solus in cella tua, & ibi psallas, & ibi manduces, non tamen egressurum te inde alicubi. Et præcepit Agapito, vt præpararet cellam solitariam, & in eâ degeret Smaragdus. Fecit autem Agapitus omnia quæ sibi à patre monasterij fuerant imperata, & introduxit Smaragdum in cellam solitariam, & erat ibi orationibus vacans, ieiuniisque & vigiliis nocte ac die operam dabat, seruiens Domino in simplicitate cordis, ita vt miraretur prędictus frater, qui eum susceperat, & omnibus fratribus retulit eius constantiam, & omnes collaudabant Deum, qui in infirmitate talia operatur.

EVPHROSYNA. Solitudo ei præcipitur, ne aliis scandalo sit.

CAP. IX. Paphnutius autē pater illius, cùm reuersus esset domi, festinus ingressus est cubiculum, in quo filia eius manere solita erat: & non inuentâ, tristis mœrensque effectus cœpit perquirere anxius seruos & ancillas, quid de Euphrosynâ actum esset. Pueris autem dicentibus, Quia nocte vidimus eam, manè autem non comparuit. & putauimus, quòd pater illius infantuli, qui eam desponsauerat, venerit & tulerit eam. Et misit seruos suos ad domum illius, & non inuenerunt eam. Audiens sponsus illius & pater eius, contristati sunt valde, & venientes ad Paphnutium, inuenerunt eum vehementer afflictum, iacentem in terrâ, & dixerunt ei: Forsitan aliquis seduxit eam, & fugit cum illa. Statimque serui illius cum equis per totam Alexandriam missi sunt. Erant autem ibi & naues, intrantesque in eas requirebant per vim. Et scrutantes monasteria puellarum, eremos, & spēluncas, per domos amicorum & vicinorum; & non repertâ, tamquam mortuam lugebant eam, socer nurum, sponsus sponsam flebat: pater filiam lugens, dicebat: Heu, heu filia dulcissima! heu me, oculorum meorum consolatio mea! Quis meam inuasit facultatem? quis meam possessionem sparsit? quis vineam meam siccauit? quis meam lucernam extinxit? quis spem meam fraudauit? quis pulchritudinem filiæ meæ violauit? quis putas lupus agnam meam dissipauit? qualis locus talem vultum tetigit? qualis pelagus captiuam ducit illam imperialem faciem? Illa generositatis constitutio, illa malorum consolatrix, illa laborantium requies, gementium portus erat. Terra, terra ne celes sanguinem meum, donec videam quid Euphrosynę filiæ meæ contigerit. Hæc & his similia Paphnutio prosequente, eleuauerunt omnes qui aderant voces, & flebant, ita vt omnis ciuitas lamētaretur eam.

Pater anxius Euphrosynam curat inquiri.

Patris lamentatio.

CAP. X. Non sufferens autem Paphnutius, nec inueniens consolationem, perrexit ad memoratum senem, de quo suprà diximus, ac procidens ad pedes eius, dixit: Peto ne cesses

orare, vt inueniatur labor orationum tuarum: neſcio enim quid acciderit filiæ meæ. Audiens autem venerabilis ſenex, contriſtatus eſt valdè, & iuſſit ad ſe omnes fratres venire, & dixit eis: Oſtendite charitatem, fratres; poſtulemus à Domino, vt dignetur nobis oſtendere, quid factum ſit de filiâ amici noſtri Paphnutij. Et ieiunantes omnes, & orantes, & totâ hebdomadâ nihil eis reuelatum eſt de Euphroſynâ, ſicut ſolebat, quando aliunde rogabant Deum. Oratio enim Euphroſynæ erat ad Deum die noctuque, ne manifeſtam eam faceret in vitâ ſuâ Deus. Cùm autem nec ſeni neque alicui fratri reuelatum eſſet, cœpit conſolari eum abbas: Noli deficere, fili, a diſciplinâ Domini, quia quem diligit Dominus corripit. Et hoc ſcias, quia ſine voluntate Dei vnus paſſer non cadet in terrâ, quanto magis filia tua. Abſque nutu illius nihil prouenit. Scio enim, quia bonam partem ſibi elegit, proptereà de eâ nihil nobis reuelatum eſt. Scio enim, quod abſit, ſi in malis operibus incidiſſet, numquam Deus deſpexerat tantum laborem fratrum. Habeo fiduciam in Domino, quia in hac vitâ oſtendat eam tibi Deus. Audiens hæc Paphnutius, recepit conſolationem, gratias agens Deo, & orans quotidie, bonis operibus & eleëmoſynis intentus erat.

Orant omnes monachi, vt reueletur Euphroſyna. Contrà orat Euphroſyna, ne manifeſtetur. Prou. 3. Luc. 12. *Abbas Paphnutium ſolatur.*

Cap. XI. Poſt aliquantos verò dies viſitabat monaſterium, commendans ſe in orationibus fratrum. Vnâ autem die veniens ad abbatem, proiecit ſe ad pedes eius, dicens: Ora pro me pater, quia non poſſum ſufferre dolorem de filiâ meâ, ſed magis ac magis de die in diem renouatur & creſcit vulnus meum, & tribulatur anima mea. Videns autem eum ſenex nimis afflictum, dicit ei: Vis colloquium habere cum vno fratre ſpirituali, qui venit de palatio Theodoſij? ignorans quod ipſa eſſet filia eius. Dixit ei Paphnutius: Volo. Et vocauit abbas Agapitum, dixitque ei: Tolle Paphnutium & introduc eum in cellam Smaragdi. Et introduxit eum in cellam Smaragdi, nihil ei anteà innoteſcens. Cum autem vidiſſet ſubito patrem ſuum, cognoſcens eum, tota lacrymis repleta eſt. Paphnutius autem ſpetabat eſſe compunctionem: non enim cognouit eam, quia ſpecies vultus emarcuit præ nimiâ abſtinentia, vigiliis, & lacrymis. De cullâ autem operuit faciem ſuam, ne aliquo modo agnoſceret eam. Factâ autem oratione ſederunt. Cœpit autem ei loqui de futuri regni beatitudine & gloriâ ſempiternâ, quomodo per humilitatem & caſtitatem, atque ſanctam conuerſationem, per eleëmoſynam & charitatem, ad eam quis poſſit pertingere. Et de contemptu ſæculi, nec diligendos eſſe filios plus quam Deum, qui omnium extitit factor. Apoſtolicam quoque ſcripturam interpretans, quomodo tribulatio patientiam operatur, patientia probationem. Videns vero patrem ſuum in graui mœrore, compatiebatur illi.

Pater ad filiam accerſitum admittitur. *Patrem filia religioſis ſermonibus inſtruit.* Rom. 5.

Cap. XII. Sed timens ne agnoſceretur, & impedimentum ei faceret: volens autem eum conſolari, dixit ei: Crede mihi quod non deſpiciet te Deus. Et ſi in perditionem anima eſſet filiæ tuæ, manifeſtaret eam tibi Deus, vt nec illa à diabolo retenta inferret tibi & ſibi luctum perpetuum. Sed credo in Deum, quia bonum conſilium elegit ſibi, ſicut iam dixi, ſecundùm vocem Euangelij, quâ dicitur: Qui diligit patrem aut matrem ſuper me, non eſt me dignus. Et ſi quis non abrenuntiauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Potens eſt autem Deus, & in hoc ſæculo manifeſtare eam tibi. Sine iam, ſine: quid temetipſum interficis contriſtando? Sed age gratias, Deo nihil deſperans. Nam Agapitus magiſter meus, multoties nimis triſtis dicebat mihi: Quia venit quidam nomine Paphnutius operibus bonis intentus, qui filiam ſuam tamquam mortuam luget, neſciens quid ei acciderit, & nimiâ lamentatione affligitur: maxime quia vnica erat illi, & cum lacrymis proiecit ſe ad pedes abbatis, vt per eius orationes & omnium fratrum Deus patefaceret. Ita & tu roga Deum propter eam, & ego, quamuis indignus & malorum meorum conſcius, ſæpius deprecatus Dominum, vt dignetur dare tibi ſufferentiam & longanimitatem, & quod expedit adimpleat tam de te quam de filiâ tuâ. Propter hoc & frequenter te videre volui, & colloqui tecum, vt aliquam conſolationem per me humilem forſitan inuenires. Vt autem non agnoſceretur per multa colloquia, dixit ad Paphnutium: Vale domine mi. Et dum recedere vellet Paphnutius, anima illius compatiebatur illi, facies eius pallebat, & replebatur lacrymis. Præ nimio autem ieiunio & diuturnâ inediâ ſanguinem vomebat. Multùm igitur confortatus Paphnutius in admonitione eius, diſceſſit ab eâ. Et veniens ad abbatem, dixit: Ædificata eſt anima mea de illo fratre, & ita ſum lætus effectus in gratiâ Dei ex conſolatione eius, tamquam inueniſſem filiam meam. Commendans ſe in orationibus abbatis & omnium fratrum, reuerſus eſt in domum ſuam, magnificans Deum.

Matth. 10. Lucæ 14. *Maritem patrem filia ſolatur.* *Paphnutius conſolatur de eius conſolatione, tamquam filiam inueniſſet.* [margin note partly illegible]

Cap. XIII. Complens autem Smaragdus in cellâ ſolitaria triginta & octo annos, incidit in infirmitate, quâ & mortuus eſt. Quadam vero

Triginta octo annos in cellâ ſolitaria vixit Euphroſyna.

verò die secundùm consuetudinem venit Paphnutius inuisere monasterium, & post orationem & salutationem fratrum dixit seni: Si iubes pater, mitte me Smaragdum videre, quia valde desiderat eum anima mea. Vocatoque Agapito præcepit ei ducere Paphnutium ad visitandum Smaragdum. Introiens Paphnutius in cellam, vbi æger iacebat, cœpit eum osculari lacrymans, & dicens: Heu me, vbi sunt promissiones tuæ, vbi verba dulcia, quod mihi futuram videndam oculis meis promittebas filiam meam? Ecce non solùm illam non videbo, sed tu, in quo consolationem modicam habebam, derelinques nos. heu me! quis iam consolabitur senectutem meam? Ad quem ibo, quis mei adiutor erit? Duplex malum quod lugeo: triginta & octo anni sunt quòd perdidi filiam meam, nihil mihi de eâ reuelatum est, quod die nocteque orabam, nec similem illius inueni, detinet me incomparabilis dolor. Quid sperem amodò? vbi consolationem inueniam? iam descendam lugens in infernum. Videns autem eum Smaragdus vehementer plorantem, & nullam consolationem accipientem, ait ad eum: Quid turbaris & temetipsum interficis? Numquid inualida est manus Domini, aut quidquam est Deo difficile? Iam pone finem tristitiæ. Recordare quomodo patriarchæ Iacob manifestauerit Deus Ioseph, quem quasi mortuum lugebat. Sed obsecro te, vt per tres dies me non deseras neque derelinquas. Hæsitans autem Paphnutius intra semetipsum per triduum, dicens: Forsitan ei Deus reuelauerit de me. Tertio autem die dixit ad Smaragdum: Exspectaui sicut rogasti, domine mi frater, & non discessi alicubi per tres continuos dies.

Paphnutius [illegible] Euphrosynam.

Genes. 46.

CAP. XIV.

Cognoscens autem Smaragdus, qui & Euphrosyna, quia instabat dies dormitionis eius, vocauit Paphnutium, & dixit ad eum: Quia omnipotens Deus bene disposuit meam miseriam, & adimpleuit desiderium meum, quòd ad finem vsque viriliter certando perduxi, non meâ virtute, sed eius adiutorio, qui me custodiuit ab insidijs inimici. Peracto cursu superest mihi corona iustitiæ. Nolo autem te iam esse sollicitum pro filiâ tua Euphrosynâ, ego enim sum illa misera, & tu es pater meus. Ecce iam vidisti, & satisfactum est tibi, sed nemo hoc sciat, & non permittas ab alio corpus meum nudari & lauari, sed à temetipso hoc facias. Et quia promisi abbati habere multas possessiones, & si potuissem sustinere & perdurare in loco isto, adducerem eas hîc. Imple ergo quod promisi, quia venerabilis est locus iste, & ora pro me. Hæc dicens tradidit spiritum Kalendis Ianuarij.

Reuelat se patri Euphrosyna.

Tradit spiritum.

CAP. XV.

Dum audisset talia verba Paphnutius, & vidisset quia obdormiuit, commota sunt viscera eius, ceciditque in terram, & factus est velut mortuus. Accurrens autem Agapitus, videns quoq; quia defunctus esset Smaragdus, & Paphnutium iacentem in terra semiuiuum, [b] iactauit in faciem eius aquam, & eleuauit eum dicens: Quid habes, domine mi Paphnuti? Ait autem Paphnutius. Dimitte me vt hic moriar, vidi enim mirabilia hodiè. Surgens autem irruit in faciem eius, multitudinem lacrymarum infundens, clamabat dicens: Heu me, filia mea dulcissima, quare antè non manifestasti mihi, vt ego quoque tecum morerer spontaneâ voluntate? Væ mihi, quomodo latuisti? quomodo pertransisti insidias aduersariorum, & nequitias spirituales tenebrarum vitæ huius, & introisti in vitam æternam?

Patris consternatio in agnitione filiæ.

CAP. XVI.

Hæc Agapitus audiens, & cognoscens tam mirabilem caussam, stupefactus est, & currens nuntiauit omnia abbati. Veniens autem abbas cecidit super eam, & eiulans dicebat: Euphrosyna sponsa Christi, & filia sanctorum, ne obliuiscaris conseruorum tuorum & huius monasterij, sed ora pro nobis ad Dominum Iesum Christum, vt faciat nos viriliter certando peruenire ad portum salutis, & portionem habere secum & cum sanctis suis. Et iussit vt congregarentur omnes fratres, vt cum honore debito sanctum corpus illius sepulturæ traderetur. Dum autem congregati adessent, & vidissent tam stupendum miraculum, glorificabant Deum, qui etiam in feminco sexu fragili tanta miracula operatur. Quidam autem frater vnum habens oculum, osculatus est vultum eius cum lacrymis, statimque vt eam tetigit, oculus ei restitutus est. Et videntes omnes fratres qui aderant hoc quod factum est, benedixerunt Deum, gratias agentes ei cuius sunt omnia quæ bona sunt. Multumque confortati & ædificati, sepelierunt eam in monumento patrum. Pater verò eius omnia quæ habuit, in ecclesiâ & xenodochio & monasterio offerens, conuersus est in eodem monasterio, & plurimam partem substantiæ suæ ibidem offerens in eadem cellâ ibidem demoratus est, [7] in eodem psiathio dormiens in quo Euphrosyna.

Abbas Euphrosyna iam cælo gaudentis orationes petit.

Euphrosyna vnoculo oculum restituit.

Paphnutius bona sua monasterio offert.

Vixit autem Paphnutius in sancto proposito annos decem, & emigrauit ad Dominum: iuxta filiam suam sepelierunt eum glorificans Deum abbas cum omni

Moritur post decem annos in sancto proposito.

congregatione. Dies autem migrationis eorum ad Dominum celebratur in eodem monasterio vsque in præsentem diem, glorificantes Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

NOTATIO.

1 EVPHROSYNÆ] *Martyrologium Romanum* 1. *Ianuary*: Alexandriæ depositio sanctę Euphrosynæ virginis, quæ in monasterio virtute abstinentiæ & miraculis claruit. *Menologium Græcorum* XXV. *Septembris*: Natalis sanctæ matris nostrę Euphrosynæ, beati Paphnutij Ægyptij filiæ. *Menæa* XXV. *Septembris versibus iambis Vitam breuiter exprimunt*.

Galesinius Notation ad Martyrol. ait hanc etiam ab aliis dictam Euphrasiam, *eiusque mentionem esse apud Damascenum in extremo tertio libro De imaginibus. Rectè quidem* Euphrasiæ *seu* Euphraxiæ *apud Damascenum mentio, sed non* Euphrosynæ, *quæ ab illâ diuersa est. Dies autem natalis* Euphrasiæ *occurrit* XIII. *Martij. Vide hîc paulò antè in* Euphrasiâ.

Euphrosynæ Vitam habes per Metaphrastem apud Lipomanum tomo VI. *& Surium tom.* I. *Hæc, quam damus, hactenus inter Vitas Patrum fuit circumlata. Comparauimus eam cum veteribus editionibus & MS.*

Cap. I. 2. PAPHNVTIVS] *Menologium Græcorum* XXV. *Septemb.* Eodem die commemoratio beati Paphnutij, patris Euphrosynæ. *In Menæis eodem die de eodem.*

3. PTOCHIA] *Mira hîc variorum librorum lectio. Pleraque editiones habent* tapetia. *ineptissimè. In manuscriptę Audomarensi erat* topchia. *Indubiè p transponendum, legendumque* prochia, πτωχεῖα, *id est* pauperum domus. *Solent subinde Latini auctores Græcis vocabulis vti, cùm Latina versio commoda non occurrit.* Cap. III.

4. HIEROCOMIA] *Ita MS. Bertinianus. Prima editio*, Ierocomia. *quod ortum ex scriptione*, Ierocomia. *Intelligo* Hierocomia, *vbi curantur, qui* sacro morbo, ἱερᾷ νόσῳ, *laborant*.

5. TVNICAM SCHEMATIS] Σχῆμα *Græcis monachi habitus. Vide Onomasticon.*

6. IACTAVIT IN FACIEM EIVS AQVAM] *Ita olim exanimatis frigida affundi solita Supra Vita Euphrasiæ cap.* XXII. aquam in faciem eius misit. Cap. XV.

7. IN EODEM PSIATHIO] *MS. Bertinianus*: in eadem phisiatá. *editi*: in eodem stratu. *Recta lectio* psiathium, *id est mattula, vt iam sæpè dictum. Vide Onomasticon.* Cap. XVI.

VITA

29. Oct. S. [1] MARIÆ MERETRICIS

NEPTIS ABRAHAE EREMITAE,

AVCTORE

S. EPHRÆM ARCHIDIACONO,

INTERPRETE ANONYMO.

Hæc est pars Vitæ sancti Abrahæ, quæ habetur suprà pag. 150.

Cap. I. VOLO autem, dilectissimi, vnanimitati vestræ etiam aliud admirandum negotium, quod in senectute suâ vir beatus gessit, enarrare. Est enim sapientibus ac spiritalibus viris plenum ædificationis, nec non humilitatis atque compunctionis exemplum. Res verò gesta huiuscemodi est:

Cap. II. Habuit vir beatus Abraham carnis propinquitate germanum: quo defuncto, vnica filia eius annorum septem relinquitur. quam cùm parentibus orbatam noti amicique patris eius vidissent, patruo eius sine morâ producunt. Cumque eam senior cerneret, in cellâ suâ exteriori iubet includi. Erat autem in medio vtriusque cellulæ fenestra permodica, per quam docebat eam psalterium aliasque scripturas, & cum eo in lau- *Abraham Mariam nepté docet psalterium & scripturas.*

in laudibus Domini vigilabat, & psalmos nihilominus concinebat, atque in omni abstinentiâ æmulari suum patruum nitebatur. Alacriter quoque in arrepto instituto proficiens, vniuersas virtutes animi festinabat implere. Vir namque sanctissimus incessanter pro eâ cum lacrymis Dominum deprecabatur, ne mens eius curâ terrenorum actuũ implicaretur, eò quòd eius pater moriens infinitas pecunias ei reliquisset: quas mortuo germano, & filia eius ad se confugiente, confestim famulus Christi distribui iussit egenis atque orphanis. Hæc quoque patruum suum precabatur quotidie, vt pro se Dominum oraret, quatenus à cogitationibus pessimis & diuersorũ laqueorum diaboli eriperetur insidijs. Constanter igitur instituti sui regulam obtinebat. Exultabat autẽ patruus eius, quòd sic eam promptam sine vllâ hæsitatione in cunctis virtutibus cerneret promoueri, in lacrymis scilicet, in humilitate, in modestia, in quiete: & quod his sublimius est, erga Deum eximiâ charitate. Viginti siquidem annis cum eo in abstinentiâ degens, velut agna pudicissima atque incontaminata columba conuixit. Quo tempore annorum expleto, sęuiebat aduersus eam diabolus, & insidias solitas prætendebat, quomodo eã posset suis cassibus irretire, vt saltem sic mœstitia sollicitudinemq; beato viro posset incutere, & quantulumcumq; mentem ipsius à Domino separare.

Facultates suas pauperibus mox distribuit.

Viginti annos patruo conuixit neptis Maria.

Armatur in Mariam dæmon.

CAP. III.

Erat autem quidam professione tantummodo monachus, qui sub obtentu ædificationis ad eum sæpiùs pergere solebat. Sed & illam beatam per fenestram nihilominus contemplando, luxuriæ stimulis agitatus, cum eâ colloqui cupiebat, amor namque libidinis cor eius quasi ignis succenderat. Insidiabatur ei quoque multo temporis spatio, ita vt vnius anni circulus volueretur, donec cogitationem eius verborum suorum mollitie eneruaret. Denique aperiens cellæ suæ fenestram, egreditur ad eum: qui eam protinus scelere iniquitatis atque libidinis contaminauit ac polluit. Postquam verò tanti peccati facinus perpetrauit, expauit cor eius: conscindensque cilicium quo erat induta, faciem suam manibus verberabat, cupiens nimio mœrore se morti tradere. Atque anxietatis oppressa pondere, dum deliberationis portum non cerneret, diuersis cogitationum æstibus fluctuabat: plangebatque se non esse quod fuerat, & cum eiulatu sæpiùs proferens, Ego, inquit, iam me ex hoc mortuam sentio: perdidi dies meos & laborem abstinentiæ meæ, orationum lacrymæ, vigiliarumque opera ad nihilum sunt deducta:

Con[illegible] [illegible] monacho.

[illegible] sa[illegible] [illegible] sum.

Deum meum exacerbaui, & meipsam interemi. Heu me miseram, omni lacrymarum fonte plangendam! Sanctum patruum meum amarissimo mœrore depressi, opprobrium animæ meæ operuit me, illusio diaboli facta sum. Quid mihi infelici iam vltrà viuere? Heu me, quid egi? Heu me quid factum est mihi? Heu me, quid mali perpessa sum? Heu me, vnde & qualiter corrui? Quomodo obscurata est mens mea? Non intellexi quomodo lapsa sum, non cognoui quomodo contaminata sum, nescio quomodo cor meum nubes tenebrosa contexit, quomodo potui ignorare quid gererem? Vbi abscondar? vel quò pergam? aut in quam foueam memetipsam pręcipitem? Vbi est magisterium sanctissimi patrui mei? Vbi monita collegæ eius Ephræm? qui me docebant in meâ virginitate perdurare, exhortantes, vt impollutam animam immortali sponso seruarem. Sponsus etenim tuus, dicebant, sanctus & zelans est, Heu me, quid agam? Non audeo iam cælum adspicere, cum apud Deum & homines me mortuam esse cognoscam. Iam enim ad fenestram illam propinquare non audebo. Quomodo ego peccatrix & plena immunditiæ sordibus, rursum cum sancto patruo meo loqui tentabo? Quod & si ausa fuero, nónne ignis ex fenestrâ exiliet, qui me confestim exurat? Melius est ergo mihi, abire in aliam patriam, vbi nullus est qui me possit agnoscere, eò quòd semel iam mortua sim, nec vltrà mihi spes salutis relicta sit. Consurgens autem, protinus perrexit in aliam ciuitatem, atque in [a] stabulo se quodam, mutato pristino habitu, collocauit.

Ephram collega Abrahæ.

Deserit patruum, seque stabulario locat.

CAP. IV.

Verùm cùm hæc ruina præfatæ feminæ contigisset, huiusmodi visio beato viro ostenditur per soporem: Vidit namque draconem terribilem atque immanem, aspectuque ipso fœtidissimum, & in fortitudine sibilantem, quasi exeuntem de quodam loco, & vsque ad cellulam suam venientem, & reperisse ibi columbam, atque glutisse eam, & rursus in suam foueam remeasse. Expergefactus autem, contristatusque vehementer, fleuit amarè; existimans satanæ persecutionem aduersus Dei Ecclesiam concitari, & plerosq; à fide veritatis auerti, vel ne schisma aliquod in sanctâ Ecclesiâ gigneretur. Prouolutus itaque genibus, precatus est Dominum, dicens: Tu qui es pręscius vniuersorum Deus, amator hominum, tu nosti quid sibi velit hæc visio. Rursum post duos dies, vidit eumdem draconem simili modo ad cellam suam venisse, & posuisse caput sub pedibus eius, fuisseque diruptum: columbam verò

Visio Abrahæ de lapsu Mariæ neptis.

illam

illam quam deuorauerat, viuam in ventre eius repertam: & extendiſſe manum ſuam, viuamque eam recepiſſe. [8] Expergefactus autem, vocabat beatam illam ſemel atque iterùm, putans eam in cellulâ eſſe, & dicebat: Cur te piguit filia Maria, ſic etenim fuit vocitata, iam duobus diebus os tuum in Dei laudibus aperire? Sed cùm reſponſum ei nullum daretur, & quòd eam per biduum pſallentem ſolito more non audiret, animaduertit viſionem ſuam ad illam certiſſimè pertinere. Tunc ingemuit ac fleuit amare: & profundens lacrymas ait: Heu me, quia agnam meam lupus crudeliſſimus rapuit, & filia mea captiua effecta eſt. Exaltans quoque vocem ſuam, cum lacrymis dixit: Saluator mundi Chriſte conuerte ad me agnam meam Mariam, atque in ouile vitæ eam reſtitue, vt non ſenectus mea cum mœrore de hoc mundo recedat. Ne deſpicias deprecationem meam Domine, ſed mitte velociùs gratiam tuam, vt eijcias eam de ore draconis incolumem. Itaque duo dies qui ei per viſionem reuelati ſunt, duorum annorum curriculo finiuntur: quibus lubricam vitam neptis eius, quaſi in ventre atrociſſimi draconis exegit: ſed ſanctus homo per omne tempus die noctuque numquam pro eâ Dominum deprecando animum relaxauit.

Fruſtrà ab Abrahamo vocatur.

Biennio luxuriatur.

CAP. V.

Poſt duos verò annos, cùm vbi eſſet & quemadmodum ſe gereret, comperiſſet, rogabat quemdam ſibi notiſſimum, vt vſque ad eam pergeret, & cuncta cognoſceret diligenter. Pergens itaque ille quem miſerat, & omnia ſub veritate, & quia ipſam quoque vidiſſet, renuntians: rogatus a ſancto viro, habitum ei detulit militarem, & equum ad ſedendum. Oſtio itaque patefacto egreditur, ſtatimque habitu militari induitur, [9] camelauchium quoque longum capiti ſuo, vt facies eius velaretur, impoſuit: ſed & ſolidum denariorum vnum ſecum portans, aſcendenſque equum, concitus properabat. Tamquam quiſpiam patriam cuiuſlibet vel ciuitatem cupiens explorare, habitum incolarum loci illius, ne facilè agnoſcatur, aſſumit: ſic beatus ille Abraham inimici habitu, vt eum in fugam verteret, vtebatur. Venite igitur, admiramini dilectiſſimi fratres hunc ſecundum Abraham. Primus quidē Abraham egreſſus ad prælium regum, percutienſque eos, Loth nepotem ſuum reduxit: hic verò ſecundus Abraham contra diabolum profectus eſt ad bellum, vt eo deuicto, neptem ſuam cum maiori triumpho reuocaret.

Militis ſchemate ad neptem ſuā perquirendam pergit Abraham.

Collatio Abrahami eremitæ cum Abrahamo patriarchâ.

CAP. VI.

Itaque cùm perueniſſet ad locum, diuertit in ſtabulū: ac ſollicitis oculis huc atq; illuc circumſpiciens, vt eam videret, perquirebat. Deinde cùm multa hora præteriſſet, & vidēdi eam minimè tribueretur occaſio, ſubridens ait ad ſtabularium: Audiui, inquit, ô amice, quòd habes puellam optimam: quam ſi iuberes, libentiſſimè peruiderem. Qui cùm ætatis eius intueretur canitiem, & ſenectutem annorum numeroſitate iam feſſam, quòd ob luxuriam eam videre cuperet non ſperans, ſic reſponſum dedit: Eſt, inquit, vt tibi compertum eſt, etiam ſupra modum ſpecioſa. Erat ſiquidem Maria hæc pęnè ſuprà quàm natura exegit, formæ pulchritudine decora. Cùmque ſenior nomen eius requireret, Mariam vocari ille reſpondit. Tunc hilari vultu: Quæſo, inquit, vt mihi præſentiam eius exhibeas, vt, poſſim cum eâ hodie epulari, multùm namque ex auditu comperi ipſam laudari puellam. Quæ cùm vocata adeſſet, atque in habitu meretricū ſanctus eam patruus eius vidiſſet, pæne totum corpus eius præ dolore ſolutum eſt, amaritudinemque animi læto vultu celauit: & lacrymas erumpentes virili ſexu retinuit, ne fortè ſi eum femina cognouiſſet, fugæ præſidium flagitaret.

Abraham Mariæ præſentiam a ſtabulario expetit.

Adeſt habitu meretricio Maria.

CAP. VII.

Reſidentibus itaque eis atque bibentibus, cœpit cum eâ vir mirabilis ludere. Quæ conſurgens, complexa ceruicem eius, oſculis demulcebat. Cùmque oſcularetur eum, odorata eius corpuſculum ſuauiſſimo odore abſtinentiæ fragrare, recordata eſt dierum, quibus cum ſummâ abſtinentiâ vixerat: & quaſi quodam telo percuſſa in animo vehementer ingemuit, lacrymaſque profudit: & tamquam vim cordis non ſufferens, in hæc verba prorupit: Væ væ mihi miſeræ ſoli. Tunc ſtabularius ſtupefactus, ait: Quid eſt, domina Maria, quòd ſubitò in tam grauiſſima ſuſpiria prorupiſti? Hodie duobus annis hic permanes, & numquam ex te gemitus vel triſtior ſermo auditus eſt: nunc verò quid tibi contigerit, neſcio. Quæ reſpondit ad eum: Beata eſſem, ſi ante triennium fuiſſem defuncta. Ad hæc beatus ſenior, ne agnoſceretur, veluti cum quadam ſerenitate ait ad eam: Modò cùm lætitiæ nos interſumus, tu peccata tua commemorare veniſti? O admiranda clementiæ tuæ diſpenſatio, Deus altiſſime! Putas ne puella non dixit in corde ſuo, Quomodo adſpectus viri huius, patrui mei adſpectum ſimilat? Sed ſolus tu amator hominum, Deus, à quo eſt omnis bona ſapientia, ita diſpenſaſti, ne eum poſſet agnoſcere, & fortaſſe confuſione turbara, effugeret. Hoc autem non ob aliud eſt credendum, niſi quia lacrymæ famuli tui, patrui eius, huiuſcemodi apud te obu-

Odor abſtinentiæ ſuauiſſimus.

Compungitur Maria.

MARIA NEPTIS ABRAHÆ

te obtinuere locum, vt ex impoſſibilibus poſſibilia facere dignareris. Proferens itaq; ſanctus vir ſolidum quem attulerat, ſtabulario dedit, dixitque ei: Fac nobis, quæſo amice, optimam cœnam, vt cum puellâ epulari poſſim: longi namque itineris interuallo, amore eius adueni. O vera ſapientia ſecundùm Deum! ô verè intellectus ſpiritalis! ô verè prædicanda ſalutis diſcretio! quinquaginta annis abſtinentiæ ſuæ nequaquam panem guſtauerat; nunc carnes ſine hæſitatione, vt ſaluaret animam perditam, manducauit. Sanctorum Angelorum chorus, ſuper hac diſcretione beati huius ouans, vehementer ſtupuit, quæ alacriter ſine vllâ dubitatione manducauit ac bibit, vt animam in limo defixam abſtraheret. O ſapientia ſapientium, & intellectus intelligentium! O diſcretio diſcernentium! Venite, admiramini ſuper hac imperitiâ, venite, expaueſcite ſuper hac differentiâ, quomodo perfectus hic & ſapiens ac diſcretor & prudens, idiota & indiſcretor effectus eſt, vt ex ore leonis animam abſorptam erueret, & ex vinculis & carcere tenebroſo animam abſtruſam ac vinctam abſolueret.

Iubet Abraham cœnam apparari.

Abraham 50 annis non guſtauerat panem.

CAP. VIII.

Abraham cum nepte cubiculum intrat.

Igitur poſtquam epulati ſunt, prouocabat eum puella ad cubandum, vt in cubiculum introirent. At ille: Eamus, inquit. Cumque introiſſet, cernit lectum in ſublime ſtratum, in quo ſtatim reſedit alacriter. Quomodo te appellem, vel quomodo te nominem perfectiſſime athleta Chriſti, vehementer ignoro. Continentem te aſſeram, an incontinentem? ſapientem, an inſipientem? diſcretorem, an indiſcretorem? Quinquaginta annos conuerſationis tuæ, + ſuper pſiathium cubitaueras: & quomodo nunc ſuper huiuſcemodi lectum conſtanter aſcendis? Sed hæc vniuerſa feciſti ad laudem & gloriam Chriſti: & manſionum iter longiſſimum arripiendo, & carnes comedendo, & vinum bibendo, & in ſtabulum diuertendo, vt ſaluares animam perditam. Nos autem ſi ſaltem verbum vtilitatis loqui cum proximo volumus, cuncta importune diſcernimus.

CAP. IX.

Sedente eo itaque ſuper lectum, ait ad eum puella: Veni, domine, vt calceamenta de pedibus tuis auferam. At ille ait ad eam: Obſera, inquit, oſtium diligenter, & abſtrahes ea. Volebat verò puella primò diſcalceare eum: ſed cùm ille nô pateretur, obſeratis oſtijs venit ad eum. cui ſenior: Domina, inquit, Maria, appropinqua mihi. cumque appropinquaſſet, tenuit firmiter manum eius, quaſi qui putaretur oſculari eam. Auferens quoque camelauchium à capite ſuo, & erumpens vocem in fletum, ait ad eam: Filia mea Maria, non me agnoſcis? viſcera mea, nónne ego ſum qui te nutriui? quid tibi factum eſt, ô filia mea? quis te interfecit? vbi eſt ille habitus angelicus, quem habebas, filia mea? vbi eſt continentia? vbi fletus? vbi vigiliæ? vbi chameuniæ? A celſitudine cæli in hanc foueam quomodo deuoluta es, filia mea? cur, quando peccaſti, non mihi indicaſti? non mihi illicò retuliſti? & ego certè pro te pœnitentiam agerem cum dilectiſſimo meo Ephræm. quare ſic feciſti? aut quare me ita deſeruiſti, & in hanc me mœſtitiam intolerabilem deduxiſti? Quis autem ſine peccato eſt, niſi ſolus Deus? Cumque hæc aliaque multa dixiſſet, tamquam lapis immobilis in manibus eius remanſit, timore pariter & confuſione ſuppleta. Rurſus autem beatiſſimus vir cum lacrymis adiecit, dicens: Non loqueris mihi, ô filia mea Maria? non loqueris mihi, pars viſcerum meorum? nónne propter te, filia mea, huc adueni? Super me ſit hoc peccatum, ô filia mea; ego in die iudicij pro te reddam rationem Domino, ego pro peccato hoc ſatisfaciam Deo. Vſque ad medium itaq; noctis huiuſcemodi verbis conſolabatur eam, & cum lacrymis vberrimis admonebat. Cumque parumper fiduciam percepiſſet, taliter flens ad eum locuta eſt: Non valeo te, inquiês, propter confuſionem vultus mei attendere. Et quomodo poſſum orationem Deo fundere, quando ſic immûditiâ cœni huius polluta ſum? Et ſanctus vir ad eam: Super me, inquit, ſit iniquitas tua, ô filia mea; ex manibus meis peccatum hoc Deus requirat: ſolummodò audi me, & veni, eamus in locum noſtrum. Ecce enim & chariſſimus Ephræm pro te nimiùm dolet, tuique cauſsâ ſedule Dominum deprecatur. noli diffidere, filia, de clementiâ Domini: licet tua ſint peccata velut montes, ſed illius miſericordia omnem ſupereminet creaturam. Sicut legimus, acceſſit mulier immunda ad mundum, & non eum inquinauit, ſed ab eo potiùs ipſa mundata eſt: lacrymis pedes Domini lauit, capilliſq; ſuis exterſit. Si poteſt ſcintilla pelagus inflammare, poſſunt & peccata tua eius munditiam inquinare: non eſt nouum cadere in luctamine; ſed malum eſt, iacere deiectum. Reuoca vnde exulueras pedê fortiter: te cadente riſit inimicus, ſed fortiorem te ſentiat reſurgentê. Miſerere quæſo ſenectutis meę: doleas pro canitiei meæ labore, obſecro, & exurgens, veni ad cellulam mecum. Noli timere; lubricû enim eſt genus mortalium: ſed ſicut citiùs cadit, ſic iterùm velociùs per Dei adiutorium ſurgit, qui peccantes non vult mori, ſed ſanari & viuere. Illa verò ait ad

Aperis ſeſe cum lacrymis. hortaturq; vt ad priſtinâ viam rediret.

Neptem confuſam ſolatur.

Luc. 7.

Ezech. 18.

ait ad eum: Si ſcis quia pœnitentiam agere poſſum, & ſatisfactionem meam ſuſcipiat Deus, ecce vt iubes, veniam: præcede, & ego ſequar ſanctitatem tuam, & exoſculor veſtigia tua, quia ſic ſuper me doluiſti, vt ex voragine immunditiæ huius educeres me. Et ponens caput ſuum ad pedes eius, totâ nocte flebat, dicens: Quid tibi Domine Deus meus pro omnibus his retribuam?

CAP. X.

Diluculo autem facto, ait ad eam beatus Abraham: Surge filia, & eamus hinc ad cellulam noſtram. Quæ reſpondens, dixit ad eum: Habeo hic modicum auri & aliquid veſtimentorum, quid de his iubes fieri? Reſpondens autem beatus Abraham, dixit: Relinque hic omnia hæc, quæ ex parte maligni quæſita ſunt. Et ſurgentes exierunt. Statimq; imponens eam ſuper equum, trahebat præcedens quemadmodum paſtor cùm inuenit ouem perditam, cum gaudio ſuper humeros ſuos tollit, ita beatus Abraham gaudens in corde ſuo iter cum nepte faciebat. Cumque veniſſet ad proprium locum, illam quidem vbi ipſe fuerat, interiori cellulâ recluſit, ipſe verò in cellâ exteriori permanſit. Hæc itaque induta cilicio, in humilitate animi & cordis atq; oculorũ fletibus perdurabat, vigilijs quoque atq; arctiſſimis abſtinentię laboribus ſemetipſam conficiés, & cum modeſtiâ & quiete ad Dominum indeſinenter proclamans, facinus propriũ ſpe firmiſſimâ venię plangebat, tam ſapienter iugiter obſecrationibus vacans, vt nullus, quamuis ſine viſceribus, non compungeretur, cùm voces fletus eius audiret. Quis enim ſic immiſericors eſt inuentus, qui lamentantem eam agnoſcens, ipſe quoque non fleret? Aut quis de eius verâ cordis compunctione non egit gratias Deo noſtro? Pœnitentia ſiquidem eius, ſi noſtris ſupplicationibus comparetur, omnem menſuram doloris excedit. Sic enim impenſiùs Dominum precabatur, vt ſibi ignoſceretur quod geſſerat, vt etiam ſignum, ſi ſuſcepta fuiſſet eius pœnitentia, diuinitus poſtularet. Clementiſſimus itaque Deus, qui neminem vult perire, ſed omnes ad pœnitentiá reuerti, ita condignam ſatisfactionem eius recepit, vt orationibus eius poſt triennij plenitudinem ſanitas plurimis redderetur. Impenſiùs namq; ad eam turba populi confluebat, quæ pro illorum ſalute Dominum efficaciter precabatur.

Redit cum Abrahamo ad cellam ſuam Maria.

Luc. 15.

Recluſa in cellâ, pœnitentia ſe actibus conficit.

1. Tim. 2.

Pœnitentiâ Mariæ ſibi acceptâ Deus dono ei ſanitatũ collato oſtẽdit.

CAP. XI.

Beatus autem Abraham alios decem annos in hac vitâ perdurans, & cernens optimam pœnitentiam eius, glorificanſque Deum, ſeptuageſimo vitæ ſuæ anno quieuit in pace. Quinquaginta ſiquidem annos magnâ cum deuotione atque humilitate cordis & charitate non fictâ, inſtitutum ſuum impleuit.

Moritur beatus Abrahã anno ætatis LXX. conuerſionis L.

CAP. XII.

Perſonam hominis numquam accepit, ſicut apud plurimos fieri conſueuit, vt vnum quidem amore præferant, alium verò deſpiciant, neque regulam abſtinentiæ ſuæ mutauit, non pigritiâ obtorpuit, non ſegniter egit, ſed ita ſemper extitit quaſi quotidie moriturus. Hic fuit modus beatiſſimi Abraham, & hæc conuerſatio & certamina tolerantiæ eius. Ita enim in certaminis acie contra aduerſarium ſtetit, vt nequaquam ſe poſt tergum conuerteret: ſed neque in tribulationibus quas in vico perpeſſus eſt, neque in prælio cum phantaſiis dæmonum dimicans, relaxauit animum ſuum, vel in aliquo trepidauit. Maximum autem atque admirabile certamen hoc fuit, quod erga beatiſſimam Mariam geſſit, quomodo per ſapientiam ſpiritualem, prudentiá inquam & imperitiam, per indifferentiam & incontinentiá de voragine iniquitatis eam abſtraxit. O miraculũ! In ipſum cubile draconis ingreſſus eſt, ibiq; eum pedibus conculcauit, & ex medio dentiũ eius eſcam eripuit. Hi agones & ſudores beati viri extiterunt.

Laudatur abſtinentia regula vitâ Abrahami.

CAP. XIII.

Et hoc quidem ita conſcribimus ad conſolationem & deuotionem omnium qui volunt piè & alacriter vitam ſuam inſtituere: & ad laudem & gloriam Dei, cuius gratiâ affluenter nobis cuncta quæ opportuna ſunt conceduntur: in alio verò volumine reliquas eius virtutes deſcripſimus. Horâ autem illâ quando quieuit migraturus ad Dominũ, pæne vniuerſa ciuitas congregata eſt. Et vnuſquiſque eorum cum omni deuotione caſtiſſimo eius corpori appropinquans, benedictionem ſibi ex veſtimentis eius diripuit. Et ſi in quocumque languore id quod direptum eſt contigit, ſine aliquâ morâ ſanitas ſubſecuta eſt.

Reliquiæ Abrahami ſanctitatem confirmant.

CAP. XIV.

Vixit etiam Maria alios quinque annos, ſicque ſupra modum vitam ſuam inſtituẽs, & diebus ac noctibus in lamentatione magnâ lacrymiſque perſeuerans, Dominum precabatur, vt plerique prętereuntes locum illum per noctem, & audientes vocem fletuum eius, nihilominùs verterentur in planctum, & fletum ſuum eius fletu copularent. Horâ autem dormitionis eius, quâ ex hac vitâ aſſumpta eſt, omnes qui viderunt eam, propter ſplendorem vultus eius, gloriam Domino retulerunt.

Quinque annis conuerſione pleta in abſtinentia moritur Maria.

CAP. XV.

Heu mihi dilectiſſimi, quoniam hi quidem dormierunt, & ad Dominum cum omni fiduciâ perrexerunt: quorum mens in nullo prorſus mundanis negotiis colligata eſt, ſed in ſolâ Domini charitate. Ego

Ephræm ſuas deplorat miſerias.

verò impromptus atque imparatus meâ voluntate permanſi, & ecce comprehendit me hiems, & infinita tempeſtas nudum me atque ſpoliatum abſque perfectione bonorum operum inueniet.

CAP. XVI. Admiror in memetipſo, chariſſimi, quomodo quotidie delinquo, & quotidie pœnitentiam ago: per horas ædifico, & per horas conſtructa ſubuerto. Ad veſperam dico, Sequenti die pœniteo: manè autem facto, elatus diem prætereo. Rurſus ad veſperam dico, Noctu vigilabo, & cum lacrymis obſecrabo Dominum, vt peccatis meis propitius ſit: cùm autem nox aduenerit, ſomno potiùs occupor. Ecce qui mecum acceperunt pecuniam, die ac nocte negotiari contendunt, vt & laudem præconij conſequantur, & decem ciuitatibus præſint: ego ob pigritiam meam occultaui eam in terrâ, & Dominus meus propinquauit venire; & ecce contremiſcit cor meum, & defleo dies negligentiæ meæ, non habens qualem excuſationem obtendam.

Omnium aduum [illegible] ratiocinium à se exigit.

CAP. XVII Miſerere mei, qui ſolus ſine peccato es Deus, & ſaluum me fac, qui ſolus benignus es & clemens; quia præter te benedictum Patrem, & vnigenitum Filium tuum qui incarnatus eſt propter nos, & Spiritum ſanctum qui viuificat omnia, alium neſcio, neque in alium credo. Et nunc memento mei, amator hominum, & deduc me de carcere iniquitatum mearum: quia vtrumque tuum eſt, Domine, & quando voluiſti me in hunc mundum intrare, & quando ex eo migrare præceperis. Memorare mei indefenſi, & ſalua me peccatorem: & gratia tua, quæ mihi in hoc ſæculo opitulatio, refugium, & gloriatio facta eſt, ipſa me ſub alas in illâ die horrendâ atque terribili protegat. Tu enim agnoſcis qui es ſcrutator cordis & renum, quòd multas prauitates & ſcandalorum tramites, imprudentium vanitatem, & hæreticorum defenſionem contempſi. Et hoc non ex me, ſed ex gratiâ tuâ, per quam illuminata eſt mens mea. Vnde obſecro, ſancte Domine, ſalua me in regno tuo, & dignare me benedicere cum omnibus qui placuerunt ante te: quoniam decet te gloria, adoratio & magnificentia, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, Amen.

Eiuſdem ad Deum oratio.

NOTATIO.

1 MARIÆ MERETRICIS] *Feſtum huius in nullis tabulis eccleſiaſticis inuenio certo die aſsignatum: niſi quòd in Menais* XXIX. *Octobris Maria Abrahæ iungitur. Et ſimul hactenus Vita Abrahæ & Mariæ neptis eius impreſſa fuit, auctore Ephram. Diſtinxi, vt viros aſcetas à feminis aſcetriis ſeparatos haberes.*

2. STABVLO] *Id eſt diuerſorio vel meritorio. Vnde infrà cap.* VI. ſtabularius.

3. CAMELAVCHIVM] *Ita legendum. Editi,* calamanchum, id eſt pileum. *Occurrit & infra capite* IX. *vbi Colonienſis editio,* calamanen *habet. Vide Onomaſticon.*

4. SVPER PSIATHIVM] *Vetus editio,* ſuper humi ſpatium. *Sed iam ante ſæpius in aliis Vitis* pſiathium *occurrit, vt de lectionis veritate nullum ſit dubium.*

5. CHAMEVNIÆ] *Vetus editio,* continentiæ. *Colonienſis,* caumeniæ *Vera lectio, quam dedi. Sunt* χαμευνίαι, humicubationes. *Supra Vitâ Abrahæ cap.* XVIII. chameuniis quoque & contritione corporis numquam omnino laſſatus eſt. *Vide Onomaſticon.*

6. HEV MIHI] *Tria ſequentia capita deſunt tam apud Ephram tom.* III. *in Vitâ Abrahæ, nec ſe ea in Græcis exemplaribus reperiſſe teſtatur Ephrami interpres Voſſius, quàm apud Metaphraſtem tomo* VI. *Lipomani, & tomo* II. *Surij. Deerant etiam in manuſcriptis noſtris. Sed quia Colonienſis editio hæc habet, etiam expreſſi. Voſſius exiſtimat clauſulas has, ex aliis Ephrami locis, quibus ſimilia quædam habet, concinnatas eſſe.*

VITA SANCTÆ THAISIS MERETRICIS,

8. Oct.

AVCTORE INCERTO.

Cap. I.

Thaiſis multos iuuenes peruertit.

FVIT quędam meretrix, Thaiſis nomine, tantæ pulchritudinis, vt multi propter eam vendentes ſubſtantiam ſuam ad vltimam peruenirent paupertatem: ſed & lites inter ſe conſerentibus amatoribus ſuis, frequenter ſanguine iuuenum puellæ limen replebatur. Quæ cùm abbas Paphnutius audiſſet, ſumpto habitu ſæculari & vno ſolido, profectus eſt ad eam in quadam Ægypti ciuitate: deditque ei ſolidum pro mercede peccati. At illa accepto pretio, ait: Ingrediamur domum. tunc ille ingreſſus, vt lectum pretioſis veſtibus ſtratum conſcenderet, inuitabat eam, & dixit: Si eſt interius cubiculum, in ipſo eamus. illa dixit: Eſt quidem, ſed ſi homines vereris, nec in iſto exteriori cubiculo vllus ingreditur: ſi verò Deum, nullus eſt locus, qui Diuinitatis eius oculis abſcondatur. Quod cùm audiſſet ſenex, dicit ei: Et ſcis eſſe Deum? Cui illa reſpondit: Et Deum ſcio & regnum futuri ſęculi, necnon & tormenta futura peccatorum. Dicit ei: Si ergo hæc noſti, cur tantas animas perdidiſti, vt non ſolùm pro tuis, ſed & pro illorum criminibus redditâ ratione damneris? Quod cùm Thaiſis audiſſet, prouoluta ad pedes Paphnutij monachi cum lacrymis exorabat, dicens: Pœnitentiam iniunge, pater: confido enim remiſſionem te orante ſortiri; horarum tantùm trium inducias peto, & poſt hoc quocumque iuſſeris, veniam; & quodcumque præceperis, faciam. Cumque locum illi abbas Paphnutius conſtituiſſet, quò venire deberet, illa diſcedens collectis omnibus quæcumque ex peccato ſuſceperat, prolatiſque in mediâ ciuitate populo ſpectante igni ſuppoſuit, clamans: Venite omnes qui peccaſtis mecum, & videte, quomodo ea quæ mihi contuliſtis exuram. erat autem pretium librarum quadraginta.

Paphnutius conuerſioni eius intendit.

Conuerſionis occaſionem ex verbis eius capit.

Peccati pretium in mediâ ciuitate exurit.

Cap. II.

Quæ cùm omnia conſumpſiſſet, in locum quem abbas conſtituit ei, perrexit: quam ille, reperto virginali monaſterio, in cellulâ paruâ ducens, oſtium cellulæ plumbo ſignauit, paruamque reliquit feneſtellam, per quam ei victus modicus inferretur, iuſſitque ei omnibus diebus parum panis & paululum aquæ à ſororibus monaſterij miniſtrari. Cùm autem diſcederet oſtio plumbato, ait ad illum Thaiſis: Quò iubes, pater, vt aquam meam effundam? at ille reſpondit: In cellâ, vt digna es. Cumque iterum quemadmodú Deum oraret requireret, dicit ei: Non es digna nominare Deum, nec in labiis tuis nomen diuinitatis eius adducere, ſed nec ad cælum manus expandere, quoniam labia tua iniquitate ſunt plena, & manus tuæ ſordibus inquinatæ; ſed tantummodò ſedens contra Orientem reſpice, hunc ſermonem ſolum frequenter iterans: [a] Qui plaſmaſti me, miſerere mei.

Cellulæ paruæ includitur.

Oratio Thaiſis.

Cap. III.

Cùm ergo tribus annis ita fuiſſet incluſa, cóndoluit abbas Paphnutius, & mox profectus eſt ad abbatem Antonium, vt ab eo requireret ſi peccata eius remiſiſſet ei Dominus, an non. Cùm ergo perueniſſet, & tantam illi cauſſam ſubtiliter narraſſet, conuocatis diſcipulis ſuis abbas Antonius, præcepit vt illâ nocte omnes vigilarent, & in oratione ſingillatim perſiſterent, quatenus alicui ex eis declararet Deus cauſſam, pro quâ abbas Paphnutius venerat. Itaque cum ſinguli ſeceſſiſſent, & inceſſanter orarent, abbas Paulus, maior diſcipulus ſan..i Antonij, vidit ſubitò in cælo lectum pretioſis veſtibus adornatum, quem tres virgines clarâ facie fulgétes cuſtodiebant. Cùm ergo ipſe Paulus diceret: Non eſt largitio hęc alterius niſi patris mei Antonij; vox ad eum facta eſt: Non eſt patris tui Antonij, ſed Thaiſis meretricis eſt. Quod cùm manifeſte abbas Paulus retuliſſet, cognitâ Dei voluntate abbas Paphnutius diſceſſit, & reuerſus ad monaſterium in quo fuerat incluſa, oſtium quod obſtruxerat diſſipauit; illa verò, vt adhuc

Paphnutium de Thaiſi conſulit abbatem Antonium.

Viſio Pauli de Thaiſis lecto præparato.

adhuc ita permaneret inclusa, postulabat: cùm verò aperuisset ostium, dixit ei: Egredere, quoniam remisit tibi Deus peccata tua. illa respódit: Testor Deum, quia ex quo hic ingressa sum, omnia peccata mea velut sarcinam statui ante oculos meos, & non discesserunt peccata mea ab oculis meis, sed flebam semper illa conspiciens. Cui abbas Paphnutius ait: Non propter pœnitentiam tuam remisit tibi Deus, sed quia horum cogitationem semper habuisti in animo. Et cùm eam inde eduxisset, quindecim tantùm diebus Thaisis vixit, & sic pausauit in pace.

Memoria peccatorū in animo contrito, magna debet persistere, quàm non corporales affectio.

Moritur Thaisis.

NOTATIO.

1 THAISIS] *Huius commemoratio est in Menologio Græcorum* VIII. *Octobris*: Natalis sanctæ Thaisiæ, quæ fuerat meretrix. Hæc ab adolescentiâ sua à propriâ matre deprauata; itaque officinam diaboli se constituit. Sed à viro sancto Paphnutio capta est. Conuersa igitur, & pœnitentiâ scelerum compuncta, & omnia sua quadringentarum pretio æstimata, pauperibus distribuit, & seipsam in cellâ quadam inclusit; vbi lacrymis & gemitibus ex profundo cordis emissis clamabat: Qui plasmasti me, miserere mei. In hac exercitatione annos tres transegit; vnde egressa iussu abbatis, post quindecim dies excessit. *Quæ ad verbum desumpta sunt ex Menæis. in quibus tamen Paphnutio patria assignatur, quæ hic deest. Dicitur enim ibi* Σιδώνιος, Sidonius. *Florarium Sanctorum manuscr.* XXVIII. *Augusti*: Thaisis peccatricis conuersio. & VIII. *Octobris*. S. Thaisis peccatricis depositio per sanctum Paphnutium conuersa à studio meretricio. Quam ille reperto virginum monasterio, in cellulam paruam recludens, ostium plumbo sigillauit, & paruam ei fenestram dimisit, per quam ei cibus modicus deferretur. Post trium verò annorum pœnitentiam abbas Paphnutius rediens, post reuelationem sibi à Deo de illâ factam, ostium quod plumbo signauerat, dissipauit, dixitque ei: Egredere, quia dimisit tibi Deus peccata tua. At illa, Testor, inquit, Deum, quia ex quo huc ingressa sum, ex omnibus meis peccatis quasi sarcinam feci mihi, & ante oculos meos statui. & sicut non recessit anhelitus de naribus meis, ita nec quidem vno momento vsque ad hanc horam peccata mea recesserunt à me. Claruit anno salutis CCCXLIV.

Vita hæc in quibusdam manuscriptis separatim ponitur, in aliis interseritur aliis libris, vt libro II. *cap.* XVI. *ratione Paphnutij, qui eam conuertit. Dedi separatim, vt fœmina fœminis iungeretur.*

2. QVI ME PLASMASTI, MISERERE MEI] *Eandem Thaisia orationem habet in Menæis & Menologio.*

VITA

8 Oct. # SANCTÆ [1] PELAGIÆ

MERETRICIS

AVCTORE [2] IACOBO DIACONO,

INTERPRETE [3] EVSTOCHIO.

PROLOGVS INTERPRETIS.

Verba sacerdotis tanti, & celata Latinis,
EVSTOCHIVS *Christi transtuli subsidio.*
Sed vos, Lectores, mecum pensate laborem,
Et memores nostri fundite verba Deo.

PRÆFATIO AVCTORIS.

1. Tim. 2. MAGNAS semper Domino nostro gratias referre debemus, qui non vult perire peccatores in mortem, sed omnes per pœnitentiam conuerti cupit ad vitam. Audite ergo miraculum quod gestum est in diebus nostris. Visum est mihi peccatori Iacobo, scribere vobis fratribus sanctis, vt audiendo vel legendo sciatis, & animabus vestris maximum consolationis auxilium acquiratis. Misericors enim Deus, qui nollum hominem vult perire, statuit in hoc sæculo, vt per satisfactionem delicta donentur: quia in futuro iustum iudicium erit, in quo recipiet vnusquisq; secundùm opera sua. Nunc ergo silentium mihi præbete, & intuemini mecum omni diligentiâ cordis, quia relatio nostra compunctione satis vberrimâ plena est.

VITA.

Cap. I. Nonnus episcopus, ante monachus Tabennensis, venit ad Synodum Antiochenam. SAcratissimus episcopus Antiochiæ ciuitatis conuocauit ad se omnes prope se existētes episcopos, pro certâ quadam caussa: vnde conuenerunt episcopi numero octo, inter quos fuit & sanctissimus Dei vir [4] Nonnus, episcopus meus, vir mirificus & efficacissimus monachus, de monasterio quod dicitur Tabenensiotarum. Propter incomparabilem enim eius vitam & decoratissimam conuersationem raptus est de monasterio, & episcopus ordinatus. Congregatos ergo in prædictâ ciuitate, iussit noster episcopus ipsius ciuitatis manere in basilicâ beatissimi martyris [5] Iuliani. Ingressique successimus, vbi & ceteri qui conuenerant episcopi ante ianuam ipsius basilicæ resederunt. Synodus habetur in templo Iuliani martyris.

Cap. II. Quibus sedentibus, aliqui episcopi dominum meum Nonnum rogabant vt aliquid ab ipso docerentur: statimque ex ore suo sanctus episcopus cœpit loqui ad ædificationem & salutem omnium qui audiebant. Cunctis verò nobis admirantibus sanctam doctrinam eius, ecce subitò transiit per nos prima mimarum Antiochiæ: ipsaque est [6] prima choreutriarum pantomimarum, sedens super asellum: & processit cum summâ phantasiâ, adornata ita, vt nihil videretur super eâ nisi aurum & margaritæ & lapides pretiosi; nuditas verò pedum eius ex auro & margaritis erat cooperta: cum quâ maxima erat pompa puerorum & puellarum in vestibus pretiosis amicta: & torques aurea super collum eius. Quidam præcedebant, alij verò sequebantur eam: pulchritudinis autem decoris eius non erat satietas omnibus sæcularibus hominibus. Quæ tamen transiens per nos, totum impleuit aërem ex odore musci, vel ceterorum suauissimorum odoramētorum fragrantiâ. Quam vt viderunt episcopi ita nudo Pelagia Antiochena prima pantomimarum.

nudo capite & omni membrorum compage ſic inuerecunde tranſire cum tantis obſequiis, vt nec velamen ſuper caput poſitum, nec ſuper ſcapulas: tacentes ingemuerunt, & quaſi a peccato grauiſſimo auerterunt facies ſuas.

Beatiſſimus autem Nonnus intentiſſimè eam & diu reſpiciebat, ita vt poſteaquam tranſiſſet, intueretur & reſpiceret eam. Et poſtea auertit faciem ſuam, dicens ad circumſedentes epiſcopos: Vos non delectati eſtis tantâ pulchritudine eius? Illis verò nihil reſpondentibus, poſuit faciem ſuper genua ſua, & manuale ſanctum quod tenebat ſanctis manibus ſuis: & ſic omnem ſinum ſuum repleuit lacrymis, & ſuſpirans grauiter, dixit iterum ad epiſcopos: Non delectati eſtis tanta pulchritudine eius? Illis vero nihil reſpondentibus, Vere, ait, ego valde delectatus ſum, & placuit mihi pulchritudo eius: quoniam iſtam habet Deus preponere & ſtatuere in conſpectu tremendæ & admirabilis ſedis ſuæ, iudicaturus tam nos quam epiſcopatum noſtrum. Et iterum dixit ad epiſcopos: Quid putatis, dilectiſſimi: quantas horas fecit in cubiculo ſuo hæc mulier, lauans & componens ſe, cum omni ſollicitudine animi & intẽtione ad ſpectaculum ornans ſe, vt corporali pulchritudini & ornatui nihil deeſſet, quatenus omnibus placeret, ne turpis videretur eſſe ſuis amatoribus, qui hodie ſunt, & craſtino non ſunt? Ergo & nos habentes patrem in cælis omnipotentem, ſponſam immortalem, donantem benè cuſtodientibus promiſſiones, quæ habent diuitias cæleſtes & æterna præmia, quæ æſtimari non poſſunt, quę oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Quid enim plura loquor? habentes repromiſſionem, faciem illam magnam & ſplendidam, & inæſtimabilem ſponſi vultum videre, cui Cherubim reſpicere non audent, non ornamus neque detergimus ſordes de miſeris animabus noſtris, ſed dimittimus eas negligenter iacere.

His omnibus dictis, apprehendit me peccatorem diaconum, peruenimuſque in hoſpitium, vbi nobis fuerat cellula data. Et ingreſſus cubiculum ſuum, iactauit ſe in pauimentum, & faciem ſuam ad terram: percutienſque pectus ſuum, lacrymabatur, dicens: Domine Ieſu Chriſte, ignoſce mihi peccatori & indigno, quia vnius diei ornatus meretricis ſuperuenit ornatum animæ meæ. Quali vultu reſpiciam ad te? aut quibus ſermonibus iuſtificer in conſpectu tuo? Non enim occultabo cor meum ante te, quoniam proſpicis ſecreta mea. Et væ mihi peccatori & indigno, quoniam ante altare tuum adſiſto, & non offero pulchram animam qualem expetis à me. Illa enim promiſit placere hominibus, & fecit: & ego promiſi tibi placere, & mẽtitus ſum propter pigritiam meam. Nudus ſum tam in cælo quàm in terrâ, non adimplẽs precepta mandatorum tuorum. Ergo non eſt mihi ſpes ex operibus bonis, ſed ſpes mea in miſericordiâ tuâ, quâ confido ſaluari. Hæc vero illo dicente, & horũ cauſſâ plurimum vlulante, eodem die vehementer feſta celebrauimus.

Cap. v. *Præuidet meretricis conuerſionem.*

Superueniente autem die, quæ eſt Dominica, poſtquam compleuimus nocturnas orationes, dicit ad me ſanctus Nonnus epiſcopus: Tibi dico frater diacone, vidi ſomnium & fortiter conturbor, eo quod non poſſum diſcernere illud. Qui mox dicit ad me, vidiſſe ſe in ſomniis, quomodo ad cornu altaris ſtaret nigra colũba, multis ſordibus inuoluta: quæ circumuolabat me, & fœtorem ac ſqualorem ſordiũ eius ferre non valebam. Illa verò circũſtetit me, donec [b] dimiſſa eſt oratio catechumenorũ. Poſtquam vero proclamauit diaconus catechumenis, Procedite, ſtatim nuſquam comparuit. Et poſt Miſſam fidelem & completionem oblationis, cùm dimiſſa eſſet eccleſia, egrediente me limitem domus Dei, venit denuò ipſa columba multis ſordibus inuoluta, & iterum circumuolabat me. Ego verò extendens manum, apprehendi eam, & iactaui in concham, quæ erat in atrio ſanctæ eccleſiæ: & dimiſit in aquâ omnes ſordes ſuas quibus obuoluta erat, & aſcendit de aquâ candida ſicut nix: quæ & volans, in excelſum ferebatur, & omnino ab oculis meis ſublata eſt. Cum ergo narraſſet ſomnium ſanctus Dei Nonnus epiſcopus, apprehendit me: & peruenimus ad maiorem eccleſiam cum ceteris epiſcopis, & ſalutauimus epiſcopum ciuitatis.

Columba ſpecie adumbratur Pelagia.

Cap. vi.

Et ingrediens, omnem populum eccleſiæ hortatus eſt, qui ingreſſi ſederunt ſuper thronos ſuos: & poſt omnem canonicam celebrationem vel lectionem ſancti Euangelij, idem epiſcopus ciuitatis porrigens ſanctum Euangelium beatiſſimo Nonno, hortabatur eum vt verba faceret ad populum. Qui aperiens os ſuum loquebatur ſapiẽtiam Dei, quæ habitabat in eo: quoniam nihil cõpoſitionis, aut philoſophiæ, aut indiſcretum alloquebatur, nihil in ſe habens humanæ naturæ ſuperfluum: ſed repletus Spiritu ſancto, arguebat & commonebat plebem, ſinceriſſime loquens de futuro iudicio, & perpetuis bonis quæ repoſita ſunt. Cuncta ergo plebs compuncta eſt ex verbis,

Nonnus ad populum verba facit.

Populus cõpungitur.

verbis, quibus locutus est per eum Spiritus sanctus, ita vt pauimentum sanctæ ecclesiæ inundaret populi lacrymis.

Cap. VII. Gubernatione verò misericordiæ diuinæ contigit, vt conueniret ad eamdem ecclesiam & meretrix hæc, de quâ factus est nobis sermo: & quod mirum est, catechumena, cui numquam accessit sollicitudo peccatorum, nec aliquando ad Dei conuenisset ecclesiam, subitò compuncta est timore Domini, cùm argueret sanctus Nonnus populum, ita vt desperaret de se, ipsa mulier plangens flumina lacrymarum fundebat, nec vllo modo à fletu continere se poterat. Et statim præcepit duobus pueris suis, dicens: Sustinete in hoc loco: & dum egressus fuerit sanctus Nonnus episcopus, sequamini eum, & inquirite vbi maneat, & venite & renuntiate mihi. Pueri verò fecerunt sicut præcepit eis domina sua: & sequentes nos, venerunt in basilicam beatissimi martyris Iuliani, vbi nobis hospitium seu cellula erat. Et regressi, venerunt, dominæ suæ dicentes: Quoniam in basilicâ beatissimi martyris Iuliani manet. Quo illa audito, statim transmisit [9] diptychum tabularum per eosdem pueros, ita continentem: Sancto discipulo Christi, peccatrix & discipula » diaboli. Audiui de Deo tuo, quòd cælos in» clinauit, & descendit super terram, non propter iustos, sed vt peccatores saluaret: » intantum humiliatus, vt publicanis appro» pinquauerit, & in quem Cherubim respice» re non audent, cum peccatoribus conuer» satus sit. Et tu, domine meus, qui multam » sanctitatem habes, etsi carnalibus oculis » ipsum Dominum Iesum Christum, qui se illi mulieri meretrici Samaritanæ manife» stauit ad puteum, non adspexisti, tamen ve» rus cultor illius es, sicut à Christianis audiui » referentibus. Si verò illius Christi verus es » discipulus, non me respuas, per te deside» rantem videre Saluatorem, vt per te merear » videre vultum sanctum suum. Tunc rescripsit ei sanctus Nonnus episcopus: Quæcumque es, manifesta es Deo, & tu, & tractatus tuus, & voluntas tua. Attamen dico » tibi, ne velis tentare humilitatem meam: » ego enim sum homo peccator seruus Dei. » Si pro certo habes desiderium diuinitatis, » virtutem adipiscendi & fidem, & me vis vi» dere: sunt mecum episcopi alij, veni, & ante eos me videbis: nam sola me videre non poteris. Cum hæc relegisset meretrix, gaudio repleta, cursu venit ad basilicam beati martyris Iuliani, & nuntiauit nobis de præsentiâ suâ. Quo audito sanctus Nonnus episcopus, vocauit ad se omnes qui illic aderant episcopos, & iussit eam venire ad se.

Pelagia catechumena conuertitur.

Epistola Pelagiæ ad Nonnum.

Matth. 9.

Ioan. 4.

Nonni ad Pelagiam epistolam responsum.

Solus mulierem videre renuit.

Quæ accedens vbi congregati erant episcopi, iactauit se in pauimentum, & apprehendit pedes beati Nonni episcopi; dicens: Rogo te, domine meus, imitare magistrum tuum Dominum Iesum Christum, & effunde super me tuam bonitatem, & fac me Christianam. Ego enim sum, domine meus, pelagus peccatorum & abyssus iniquitatis. Peto me baptizari.

Pelagia Nonni pedes amplectitur.

Baptismum expetit.

Cap. VIII. Cum vix ei persuasisset sanctus Nonnus episcopus surgere à pedibus suis, cùm surrexisset, dicit ad eam: [10] Canones sacerdotales continent non baptizari meretricem, nisi fideiussores præstiterit, vt non se iterùm in ipsis malis reuoluat. Quæ audiens talem episcopi sententiam, iactauit se iterùm in pauimentum, & apprehendit pedes sancti Nonni, & ipsos lacrymis suis lauit, & capillis suis extergebat, dicens: Rationem reddas Deo pro animâ meâ, & tibi adscribam iniquitates factorum meorum, si distuleris me iniquam & turpissimam baptizare. Non inuenias portionem apud Deum cum sanctis, nisi me nunc feceris alienam malorum operum meorum. Neges Deum, & idola adores, nisi me hodie in sponsam Christi renasci feceris, & obtuleris Deo. Tunc omnes episcopi & clerici qui conuenerunt, videntes talem peccatricem pro Deitatis desiderio talia loquentem, admirantes dicebant, numquam se talem vidisse fidem & desiderium salutis, sicut huius meretricis. Et statim transmiserunt me peccatorem diaconum ad episcopum ciuitatis, vt hæc omnia ei insinuarem, & vnam de [11] diaconissis iuberet eius beatitudo transmittere mecum. Qui audiens, lætatus est gaudio magno, dicens: Bene, pater honorabilis, te exspectabant opera ista: scio quòd os meum eris. Et statim transmisit mecum dominam Romanam primam diaconissarum. Quæ veniens, inuenit eam adhuc ad pedes sancti Nonni episcopi, cui vix persuasit surgere à pedibus suis, dicens: Surge filia, vt exorcizeris. Dixitque ei: Confitere omnia peccata tua. Quæ respondit: Si perscrutata fuero scientiam cordis mei, non inuenio in me aliqua opera bonorum actuum. Peccata enim mea scio, quod arenâ maris grauiora sint: aqua enim perparua est præ mole peccatorum meorum. Confido verò de Deo tuo, quòd dimittat pondus iniquitatum mearum, & respiciat super me. Tunc dixit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Dic quod sit nomen tuum? Quæ respondit: Naturali nomine Pelagia vocata sum à parentibus meis: ciues verò Antiochiæ Margaritam me vocant, propter pondus ornamentorum, quibus me adornauerunt peccata

Canones veteres meretricem baptizari nisi dato fideiussore.

Omni detestatione dignissimam se fatetur.

Exorcismum ante Baptismum.

Pelagia ob ornatum ab Antiochenis Margarita dicta.

[illegible] Ego enim eram ornamentum & [illegible] ergastenum diaboli. Iterum di[illegible]m sanctus Nonnus episcopus: Na[illegible] nomine Pelagia vocaris? Quæ re[illegible]it. Ita domine. Quo audito, sanctus [N]onnus episcopus exorcizauit eam, & ba[ptiz]auit: & imposuit ei signum Domini, tradiditque illi corpus Christi. Fuitque illi mater spiritalis sancta domina Romana, prima diaconissarum: quæ accipiens eam, ascendit in [12] catechumenum, eò quod & nos ibi maneremus. Tunc dicit ad me sanctus Nonnus episcopus: Tibi dico, frater diacone, [l]ætemur hodie cũ Angelis Dei, & oleum ext[ra c]onsuetudinem sumamus in cibo, & vinum cum lætitiâ spiritali accipiamus, propter salutem huius puellæ.

Sumentibus verò nobis cibum, audiuntur voces subito, velut hominis qui violentiam patitur: diabolus enim clamauit, di[cens]: Væ væ, quid patior à decrepito sene [ist]o? Non tibi sufficiunt triginta millia Saracenorum, quos mihi abripuisti & baptizasti, & obtulisti Deo tuo? Non tibi sufficiebat Heliopolis, quoniam cum & ipsa [mea] esset, & omnes qui in eâ habitabant, me adorarent: tu mihi abripuisti & obtulisti [Deo] tuo? Sed & nunc maximã spem meam [abs]tulisti a me: iam nunc non fero machinationes tuas. O iam quid patior à damna[to] isto! Maledicta dies illa, in quâ natus es: flumina lacrymarum infirmo hospitio [in]undant: iam spes mea abstracta est. Ista omnia clamabat diabolus, & lamentabatur [a]nte ianuas, & audiebatur ipse ab omnibus hominibus. Et iterùm repetens, ad neophytam puellam dixit: Hæc mihi facis, domina mea Pelagia, & tu meum Iudam imitaris? Ille enim gloriâ & honore coronatus, & [A]postolus constitutus, tradidit Dominum [s]uum: ita & tu mihi fecisti. Tunc dicit ad [eu]m sanctus Nonnus episcopus: Signa te [c]ruce Christi, & abrenuntia ei. Quæ si[gna]uit se in nomine Christi, & insufflauit in dæmonem: & statim [nu]squam comparuit.

Post biduum ergo, dormiente eâ cum sanctâ Romanâ commatre suâ in cubiculo suo, apparuit diabolus nocte, & suscitauit ancillam Dei Pelagiam, & dicebat: Rogo te, domina mea Margarita, numquid non [e]x auro & argento ditata es? numquid non ex auro & gemmis pretiosis adornaui te? Rogo te, quid te contristaui? Responde mihi, [u]t satisfaciam tibi: tantùm ne me facias [o]pprobrium Christianorum. Tunc ancilla [Dei P]elagia signauit se, & exsufflauit in dæmonem, dicens. Deus meus, qui eripuit me de medio dentium tuorum, & induxit in cælestem thalamum suum, ipse tibi resistet pro me. Et statim nusquam comparuit diabolus.

Tertiâ verò die, posteaquam baptizata est sancta Pelagia, rogauit puerum suum, qui præerat rebus eius omnibus, & dicit ad eum: Vade in vestiarium meum, & scribe omnia quæ sunt tam in auro quàm in argento, vel in ornamentis aut vestibus pretiosis, & affer mihi. Puer fecit sicut præcepit ei domina sua, & omnem substantiam suam detulit. Quæ statim vocauit sanctum Nonnum episcopum per sanctam Romanam commatrem suam, & omnem substantiam suam posuit in manibus eius, dicens: Hæ sunt, domine, diuitiæ, quibus ditauit me satanas: has trado in arbitrio sanctitatis tuæ, & quod nosti expedire, facias ex eis: mihi enim optandæ sunt diuitiæ Domini mei Iesu Christi. Qui statim vocauit custodem ecclesiæ seniorem: & ipsâ præsente, omnem substantiam eius in manibus illius tradidit, dicens: Adiuro te per inseparabilem Trinitatem, ne quid hinc in episcopium aut in ecclesiam ingrediatur: sed magis viduis & orphanis & pauperibus erogetur, vt quod malè attractum est, benè distribuatur: & diuitiæ peccatricis, fiant thesauri iustitiæ. Si verò spreto sacramento, siue per te, siue per quemlibet alium subtraxeris de his quidquam, anathema ingrediatur domum eius, & cum illis habeat partem, qui dixerunt, Crucifigatur, crucifigatur. Illa verò conuocauit omnes pueros & puellas suas, & libertauit omnes: donauitque [13] tortos aureos eis de manu suâ, dicens: Festinate, & liberate vos de hoc sæculo nequam, pleno peccatis, vt sicut fuimus in hoc sæculo simul, ita simul permaneamus sine dolore in vitâ illâ, quæ est beatissima.

Cap. XI.

Bona sua dat pauperibus.

Nihil ex ea in ecclesiam inferri patitur Nonnus.

Afferlas suos hortatur ad fidem.

Octauâ verò die, quando habebat depositionem albarum facere, surgens nocte, nobis ignorantibus, deposuit vestem Baptismatis sui, & induit se tunicam [14] triciniam, & [15] bitram sancti Nonni episcopi: & ex illâ die nusquam comparuit in ciuitate Antiochiâ. Quam sancta Romana flebat amarissimè, & sanctus Nonnus consolabatur eam, dicens: Noli flere filia, sed lætare gaudio magno, quoniam Pelagia optimam portionem elegit, sicut Maria, quam Dominus prætulit Marthæ in Euangelio. Illa autem abiit Ierosolymam, & construxit sibi cellulam in monte Oliueti, vbi Dominus orauit.

Cap. XII.

Albâ depositâ cilicium induit.

Pelagia clàm Antiochiâ discedens petit Ierosolymã.

In monte Oliueti Pelagij nomine quasi eunuchus conuersatur.

Post aliquantum verò temporis conuocauit episcopus ciuitatis omnes episcopos, vt vnusquisque reuerteretur ad propria.

Cap. XIII.

Post triennium aut quadriennium temporis, desideraui ego Iacobus diaconus proficisci Ierosolymam, vt ibi adorarem resurrectionem Domini nostri Iesu Christi, & petij episcopum meum, vt me permitteret ire. Dum me permisisset ire, dicit ad me: Tibi dico frater diacone, dum perueniens Ierosolymam, require ibi quemdam fratrem Pelagium, monachum & eunuchum, qui multos annos habitabat in solitudine clausus, quasi cũ visitaturus: vere enim poteris ab eo iuuari. Hæc autẽ omnia dicebat mihi de ancillâ Dei Pelagiâ non manifeste.

Cap. xiv. Iacobus diaconus Ierosolyma loca sancta & Pelagium visitat.

Perueni ergo Ierosolymam, & adoraui sanctã resurrectionem Domini nostri Iesu Christi: & aliâ die requisiui seruum Dei. Et accessi, & inueni eum in monte Oliueti, vbi Dominus orauit, in modicâ cellulâ vndique circuminclusâ, & paruam fenestellã habuerat in pariete. Et percussi ostium fenestellulæ, & statim aperuit mihi, & cognouit me: ego verò non cognoui eam. Quomodo enim poteram cognoscere illam, quam antea videram inæstimabili pulchritudine, iam facie marcidam factam præ nimiâ abstinentiâ? Oculi verò eius sicut fossæ videbantur. Quæ dicit ad me: Vnde venis frater? Ego respondi & dixi: Missus sum ad te, iubente Nonno episcopo. Quæ ait ad me: Oret pro me, quoniam vere sanctus Dei est. Et statim clausit ostiolum fenestellæ, & cœpit psallere horam tertiam. Ego verò oraui iuxta parietem cellulæ eius, & recessi, multùm iuuatus de angelicâ visione eius. Reuersus verò Ierosolymam, cœpi per monasteria ambulando visitare fratres.

Summa Pelagij pulchritudo præ mediâ in marcorem versa.

Cap. xv. Iacobus diaconus secundò Pelagium visitat.

Magna vero ferebatur fama per monasteria de domino Pelagio: propterea deliberaui etiam iteratò ad eum redire, & salutaribus doctrinis eius refici. Cumque ad cellulam suam peruenissem, & pulsare, imò nominatum eum interpellare præsumerem, nihil respondit. Expectaui secunda die & tertiâ perseuerans, & proprio nomine Pelagium interpellans, neminẽ audiui. Quare intra me dixi: Aut nemo est hîc, aut recessit qui hic erat monachus. Nutu verò Dei monitus, iterum dixi: Considerem ne forte mortuus sit: & aperui ostiolum fenestellulæ, & prospexi, & vidi eum mortuum, & clausi ostiolum: & de luto replens diligenter, cursu veni Ierosolymam, & nuntiaui commanentibus, quod sanctus Pelagius monachus mirabilia faciens requieuisset. Tunc sancti patres venerunt cum diuersis monasteriis monachorum, & sic solutum est ostiolum cellulæ: & delatum est foras sanctum corpusculum eius, quod auro & lapidibus pretiosis condigne posuerunt. Et dum sancti patres vngerent corpus myrrha, tunc cognouerunt quòd fuisset mulier: qui volentes miraculum abscondere, sed populum ipsum latere non poterat. Exclamauerunt voce magnâ, dicentes: Gloria tibi Domine Iesu Christe, qui multas diuitias absconsas habes super terram, non solùm viriles, sed etiam muliebres. Diuulgatum est autem omni populo, & venerunt omnia monasteria virginum, tam de Iericho, quàm ex Iordane, vbi Dominus baptizatus est, cum cereis, lampadibus & hymnis: & sic depositæ sunt sanctæ reliquiæ eius, portatæ à sanctis patribus.

Mortuum inuenit.

Dum corpus vngitur, femina deprehenditur.

Cum cereis, lampadibus, & hymnis efferetur.

Hæc vita meretricis, hæc cõuersatio desperatæ: cum quâ & Dominus nos faciat inuenire misericordiam suam in die iudicij: quoniã ipsi est honor & gloria, potestas & imperium in sæcula sæculorum, Amen.

NOTATIO.

1 PELAGIÆ] *Martyrolog. Romanum* VIII. *Octobr.* Ierosolymis S. Pelagiæ cognomento Pœnitentis.

2. IACOBO DIACONO] *Ita auctor seipsum vocat hic in Præfatione.*

3. EVSTOCHIO] *Ita interpres suum nomen exprimit in Prologo, qui deest edit. Colon. sed habetur in MS. S. Audomari, & vett. edit.*

Cap. I. 4. NONNVS] *De hoc Martyrologium Rom.* II *Decembris*, Edessæ S. Nonni episcopi, cuius precibus Pelagia pœnitens ad Christum conuersa est.

5. IVLIANI] *Varij occurrunt Iuliani in Martyrologio. Existimo hic intelligi vnum ex iis qui passi sunt in Syriâ, in qua Antiochia.*

Cap. II. 6. PRIMA CHOREVTRIARVM PANTOMIMARVM] *Ita emendaui ex coniecturâ. Loco* choreutriarum, *vetus* thorenitiarum; *Coloniensis* thorentiarum. *Manuscr. S. Audomari:* Prima chaos in theatrum pantomimi. *Erunt fortè qui loco* thorentiarum *diuinent legendum* theatricarum. *Noti* χορευταὶ *Platoni & Aristoteli, qui & cantabant & saltitabant. Talis hæc Pelagia pantomima choreutria.*

7. MVSCI] *Infrà in Vitâ S. Marcellæ cap.* III. fragrare musco mure. *Vide Onomasticon.*

8. DIMISSA EST ORATIO CATECHVMENORVM] *Mox sequitur,* Missa fidelis *seu* fidelium. *Ita olim Officium diuinũ erat distinctum, vt pars vocaretur* Missa catechumenorũ, *pars* Missa fidelium. Cap. V.

9. DIPTYCHVM TABVLARVM] *Erant Diptycha bifores tabellæ ad varium vsum. Vide Onomast.* Cap. VII.

10. CANONES] *Vetitum olim canonibus, ne quis ad Baptismum admitteretur sine patrino seu fideiussore, quod multò accuratiùs obseruatũ in meretricibus & histrionibus, quorum conuersio magis erat dubia.* Cap. VIII

11. DIACONISSIS] *Diaconissæ antiquitus baptizandas mulieres velabant.*

12. CATECHVMENVM] *Intelligit locum catechumenorum in ecclesiâ, qui distinctus erat a loco fideliũ.*

13. TORTOS] *Ita vetus editio. Colon.* torques.

14. TRICINAM] *Addunt editi,* id est, cilicinam Cap. XI.

15. BIRRAM] Birra *nunc vestem pretiosam, nunc vilem significat. Vide Onomasticon.* Cap. XII.

VITA S.[1] MARIÆ ÆGYPTIACÆ MERETRICIS

2. Apr.

AVCTORE [2]SOPHRONIO IEROSOL. EP.

INTERPRETE [3]PAVLO DIACONO

sanctæ Neapoleos ecclesiæ.

PRÆFATIO INTERPRETIS.

Domino gloriosissimo ac præstantissimo regi Carolo.

SCIENS *gloriosissimam maiestatem vestram tam diuinis eloquijs, quamque Sanctorum præcedentium exemplis valdè delectari, cùm iamdudum libellum conuersionis Mariæ Ægyptiacæ, cum tomulo de cuiusdam*[4] *vicedomini pœnitentiâ, domino meo obtulerim: quia illeipse casu quodam deperijt, nunc interim iussui vestro in eodem restaurando deuotus obediui. Obsequij quoque & deuotionis meæ fuit, vt non simplicem tantùm memoratæ rei textum exhiberem, sed & alia quæsitu digna superadijcerem, de venerandis scilicet*[5] *constitutis & gestis Præsulum Romanæ Ecclesiæ: quorum sanctionibus quàm reuerenter Ecclesia vtatur, maiestas vestra optimè nouit. Hoc autem breuitatis Compendium seruus vester ideò sumpsit, vt serenitas vestra, quam Reipub. fascibus valdè oneratam attendo, cui sparsim diuersa non vacat percurrere scriptorum volumina, quasdam consuetudines Ecclesiasticas in breui, quasi in quodam Enchiridio inclusas, tenere possit: & quia secundùm regalem industriam, studium domini mei in hoc feruere didici, vt facta dictáve vestra iuxta auctoritatem irrefragabilem dirigere, & quid erga cultum diuinum tenendum, quídve reijciendum sit, sollicitè disquirere & perscrutari, elucubrationis sit assiduæ, qualiter eius diuinitatis ope muniti, prosperis successibus ad omnia currere mereamini.*

Paulus diaconus Theophili pœnitentiâ Latinitati donauit.

Item constituta & gesta Pontificum.

PRO-

PROLOGVS AVCTORIS.

Tob.12. SECRETVM regis celare, bonum est; opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est. Ita enim legitur, Angelum dixisse Tobiæ post oculorum amissionem, gloriosamque illuminationem, & post illa transacta pericula, è quibus liberatus, consecutus est Dei pietatem: Etenim regis secretum manifestare, nociuum & valdè periculosum est: & Dei gloriosa silere opera, magnum est animæ detrimentum. Propter quod ego diuina tegere silentio dubitans, & pigri serui metuens condemnationis imminens iudicium, qui à domino talentum accipiens, fodiens in terram abscondit, & datum ad operationem celauit extra negotiationem, sacram ad me prolatam narrationem nequaquam silebo. Sed nullus mihi sit incredulus scribenti de eis, quæ audiui, nec quisquam me mentiri æstimet, de rei magnitudine dubitans. Mihi enim absit sacris mentiri rebus, & adulterari verbum, vbi Deus memoratur. Eius autem, qui minima intelligit, & indigniùs de Dei magnitudine, qui carnem assumpsit, & incredulus est ista dicenti, non mihi pertinebit periculum. Si qui autem illi sunt, qui huius scripturæ legerint textum, gloriosamque rei admirationem sanè credere renuerint, & illis Dominus misereatur, faciatque capaces sancti verbi, ne rei existant Dei miraculorum, quæ plura in suis fieri prædestinauit electis: quoniam & ipsi humanæ naturæ infirma considerantes, impossibilia decernunt ea, quæ de hominibus sanctis gloriosa dicuntur. Assumam de cetero narrationem, ipsam rem referens, quæ in hac nostrâ generatione facta dinoscitur, quam sacer vir, diuina & agere & docere educatus, narrauit. Sed vt suprà dictum est, nullus hæc ad incredulitatem trahat, considerans impossibile fieri in hac nostrâ generatione tam grande miraculum; quia gratia Dei per omnes generationes in sanctas pertransiens animas, amicos Dei facit & prophetas: quemadmodum Salomon secundùm Deum edocuit. (Matth.25. — Sap.7.) Tempus namque est sacræ prodere narrationis initium, magnum virileque certamen venerabilis Mariæ Ægyptiacæ, videlicet qualiter expleuerit tempora vitæ suæ.

VITA.

Cap. I. IN monasterio Palæstinorum fuit vir vitæ moribus & verbo ornatus, qui ab ipsis cunabulis, monachicis est actibus diligenter instructus, & conuersationibus veraciter educatus, nomine [a] Zosimas. Et nullus nos æstimet dicere Zosimam illum, in prædicationis erroneæ dogmatibus accusatum sectæ alterius: alius enim hic, & alius ille, & multa inter vtrosque distantia, licet vnum vterque sortiti sint vocabuli nomen. Hic itaque Zosimas ab initio in vno Palæstinorum conuersatus est monasterio, & omnem pertransiens monachicam disciplinam, in abstinentiæ opere omnium factus est probatissimus. (Zosimæ monachi perfectio.) Omne enim præceptum sibi traditum canonis ab his, qui ab infantiâ educati sunt, luctam perfectæ disciplinæ monachicæ irreprehensibiliter consectabat. Multa etiam & ipse sibi adiiciens superaddidit, cupiens carnem spiritui subiugare. Nec enim in aliquo offendisse comprobatur: ita enim fuit in cunctis perfectus monachicis actibus, vt multoties multi monachi de prædicti loci monasteriis & de longinquis partibus ad eum confluentes, eius exemplis atque doctrinis se constringerent, & ad illius imitationem abstinentiæ se multo magis subiugarent.

Cap. II. Hæc itaque omnia in se habens, à meditatione sacri eloquij numquam discessit, sed in stratu suo quiescens, siue surgens, aut operam tenens manibus, vel cibum, si conueniebat vt sumeret, bonum, quo ille vti consueuerat, spiritualiter vtebatur, vnum opus habebat intacitum & numquam deficiens, psallere frequenter & meditationem facere sacri eloquij. (Frequenter psallit & meditatur.) Multoties enim asserunt, quia & diuinæ illustrationis dignus effectus, à Deo sibi visiones ostensæ sunt: & mirum non est nec incredibile. Si enim, vt ait Dominus, beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: (Matth.5.) quanto magis qui suam purificauerint carnem, sobrij semper, animorumque peruigiles, oculos diuinæ prospiciunt illustrationis; visionis indicium hinc præparatæ futuræ bonitatis accipientes? Dicebat autem ipse Zosimas, ab ipsis, vt ita dicam, maternis vlnis in hoc se esse monasterio traditum, & vsque ad quinquagesimumtertium annum in eo cursum monachicum peregisse. (E [illegible]) Post hæc autem pulsatus est à quibusdam cogitationibus; quasi iam in omnibus esset perfectus, alterius non indigens in vllo doctrinâ. (Tentatur superbia perfectionis suæ.) Hæc autem, vt dicebat, in se cogitabat: Numquid est in terris monachus, qui nouum aliquid possit tradere mihi, iuuare me valens in aliquo quod ignorem, aut quod ego in monachico non expleuerim opere? Numquid inuenitur eorum qui solitudinem duxerunt, vir, qui prior me in actibus sit? Hæc & his

similia eo cogitante, adstitit quidam & dixit ei: O Zosima, bene quidem, & sicut possibile fuit homini, decertasti: bene cursum monachicum consummasti. Tamen nullus est in hominibus, qui se perfectum esse demonstret. Maior enim lucta præsens, quàm illa quæ præterijt, licet tu nescias. Vt autem cognoscas, quantæ sint & aliæ viæ salutis, egredere de terrâ & de cognatione tuâ, & de domo patris tui, vt Abraham ille patriarcharum eximius, & veni ad monasteriũ quod iuxta Iordanem adiacet flumen.

Gen. 12.

Mox igitur secutus dicentem, egressus de monasterio, in quo ab infantia conuersatus est, & perueniens ad Iordanem, fluuium omnium sanctiorem, dirigitur ab eo qui vocauit eum, in monasterium, in quod illum Deus venire præcepit. Pulsans igitur monasterij ianuam, loquitur priùs monacho qui ianuam obseruabat, & ille nuntiauit eum abbati. Qui suscipiens eum, habituque & specie religiosum conspiciẽs, postquam flexit genu, vt mos est monachis, accepta oratione, hoc eũ interrogauit: Vnde, frater, aduenisti? & quam ob rem apud humiles te coniunxisti monachos? Zosimas autem respondit: Vnde quidem veni, non puto necessarium dicere; ædificationis autem gratiâ, pater, adueni. Audiui de vobis magnalia & laude digna, & posse Deo animam sociare. Dixit autem ei abbas: Deus, frater, qui solus sanat animæ infirmitatem, ipse te & nos doceat diuina mandata, & dirigat omnes ad ea facienda quæ opportuna sunt. Homo enim hominem ædificare non valet, nisi vnusquisque attendat semetipsum frequenter, & sobrio intellectu, quod expedibile est, operetur, Deum habens cooperatorem. Tamen quoniam, vt dixisti, charitas Christi te videre nos humiles monachos perduxit, mane nobiscum, si ob hoc venisti, & omnes nos nutriet pastor bonus sancti Spiritus sui gratiâ, qui animam suam dedit liberationem pro nobis, & proprias oues vocat ex nomine. Hæc dicente abbate, flectens iterum Zosimas genua, acceptá oratione, respondit, Amen, & mansit in eodem monasterio.

Ab abbate admittitur

Marc. 1. Ioan.

Vidit autem ibi seniores actibus & visione splendentes, spiritu feruentes, & Domino seruientes. Psallentia ibi erat, incessabilis totius noctis habens stabilitates, & in manibus semper operatio, & in ore psalmi diuini absque diminutione. Sermo ibi otiosus non proficiebat; cogitatio auri argentique, aut rei alicuius apud illos non erat; expensa anni totius, aut mensura, vel temporalis vitæ meditationes, doloribus conquæ, nec nomen apud illos cognoscebatur:

sed vnum erat primum solummodò, quod festinabatur ab omnibus; vt vnusquisque mortuus esset corpore, sicut semel sæculo, & eis quæ in sæculo sunt mortificatus, & iam non viuens. Cibum autem habebant indeficientem, diuinitatis eloquia: nutriebant vero corpus pane & aquâ, vt multò magis apud diuinam clementiam apparerent efficaces.

Cibus, panis & aqua

Hæc Zosimas, vt dicebat, perspiciens, ædificabatur valde, prætendens se ad perfectionem, & crescere faciens proprium cursum, cooperatores inueniens, optimè diuinum innouantes paradisum. Transactis autem aliquot diebus, appropinquauit tempus, quando sacra ieiunia Christianis traditum est celebrare, & purificare seipsos ob diuinæ passionis diem resurrectionisq; salutationem. [4] Regia autem monasterij numquam aperiebatur, sed semper erat clausa, & absque vllâ perturbatione monachi cursum suum explebant: nec enim erat licitum aperire aliquando, nisi fortassis monachus propter aliquod opus necessarium adueniebat. Solitarius enim erat locus ille, & plurimis vicinorum non solum inuisitatus, sed & incognitus. Canon autem talis à priscis seruabatur temporibus: propter quod, vt considero, Deus Zosimam perduxit in idem monasterium.

CAP. V.

Quadragesimam vt obseruarint.

Dehinc ergo referam, qualiter ipsius monasterij seruabatur traditio. Dominicâ, quam primam ieiuniorum hebdomadam nominari mos est, agebantur diuina Sacramenta consuete, & vnusquisque particeps efficiebatur viuifici ac intemerati corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Et solitò modicum cibum sumentes, congregabantur omnes in oratorium, & curuatis genibus, factaque suppliciter oratione, salutabant se inuicem monachi, & vnusquisque genuflexo publice amplectebatur abbatem, postulantes orationem, vt haberent ad inchoatum certamen eum cooperatorem & comitatorem. His ita se habentibus, fores monasterij patefiebant, & psallentes consona voce; Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ, a quo trepidabo? &c. exibant, vnum multoties aut duos monasterij custodes relinquentes, non vt custodirent ea quæ intus erant reposita, (non enim erant apud illos aliqua furibus congrua) sed ne oratorium absque diuinis relinquerent solemnijs. Vnusquisque autem se [9] annonabat, prout poterat aut volebat. Nam vnus portabat [10] corpori ad mensuram sufficiens, alius caryeas, alius palmarum fructus dactylos, alius vero legumina

CAP. VI.

Dominicâ primâ Quadragesimæ omnes communicant.

Psal. 26.

In Quadragesimâ solitudinem petunt.

aquis

aquis infusa, alius nihil præter corpus proprium & vestimentum quo vtebatur. Nutriebantur autem, quando necessitas exigebat naturæ, herbis quæ nascebantur per solitudinem. Canon autem erat vniuscuiusque sibiipsi & lex absque præuaricatione, vt nun cognosceret aliquis consocium, qualiter abstinebat, aut quomodo agebat. Iordanem enim mox transmeantes, longe ab inuicem se sequestrabant, & nullus se iungebat ad socium, ciuitatem æstimantes solitudinem. Sed & si vnus ex ipsis a longe venientem ad se aliquem videbat, mox declinabat de itinere, & ad aliam partem pergebat. Viuebat autem sibi & Deo, psallens frequenter, & constituto gustans tempore cibum. Ita omnia ieiunia celebrantes, reuertebantur ad monasterium ante viuificum diem resurrectionis Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, quam festam Dominicam cum ramis palmarum celebrare sancta accepit Ecclesia. Reuertebantur autem, vniusquisque habens proprij laboris testem propriam conscientiam, cognoscentem qualiter operatus est, & quania laborum semina seminauit. Et nullus vllo modo interrogabat alium, quomodo aut qualiter laboris certamina consummasset.

Annona eorum.

Reuertuntur Dominicâ palmarum.

CAP. VII.

Hic est itaque huius monasterij canon, & ita perfecte & optime custodiebatur. Vnusquisque enim, vt dictum est, per solitudinem Deo iungebatur, & in semetipso decertabat, ne hominibus placeret, sed soli Deo. Illa enim quæ propter homines fiunt, & quæ vt hominibus placeant aguntur, non solùm non proderunt facientibus, sed & per multa damna efficiuntur agentibus obnoxia. Tunc itaque Zosimas consueta monasterij lege transmeauit Iordanem, modicum quid pro corporis necessitate deportans congrua, & vestem qua vtebatur: & canonem quidem celebrabat, solitudinem pertransiens, & tempore escæ necessitatem faciebat naturæ. Sedebat autem nocte in terrâ, modicum quiescens, & somnum ad modicum gustans, quocumque eum vespertinum reperiebat tempus. Diluculo autem properare incipiebat, semper incessabile idem habens propositum: in desiderium habens, vt dicebat, introire in solitudinem, sperans inuenire aliquem patrem in eâ habitantem, qui eum posset aliquid ædificare, sicut desiderabat, & sine cessatione iter agebat, ac si apud aliquem manifestum festinans. Viginti autem dierum exigens iter, cùm sextæ horæ tempus aduenisset, stetit modicùm ab itinere: & conuersus ad Orientem, agebat solitam orationem. Consueuerat enim constituto diei tempore figere itineris cursum, & stans psallere, & genuflexo orare. Dum autem psalleret, & in cælum inspiceret intentis obtutibus, vidit a parte dexterâ, vbi orabat, vmbram quasi humani corporis apparentem: & primò quidem conturbatus est, ac contremuit, phantasiam alicuius spiritus existimans se vidisse, signo autem crucis se muniens, & à se timorem proiiciens, (iam enim & orationis eius finis instabat) conuertens oculos, vidit aliquem in veritate properantè ad partem Occidentis. Mulier autem erat, quod videbatur, corpore nigerrimo, præ solis ardore denigrata, & capillos capitis habens vt lana albos, modicos & ipsos, non amplius quam vsque ad ceruicem descendentes.

Vana gloria permicies.

Zosimas per desertum vagatur.

Orat certis horis quiescens ab itinere.

Signo crucis se munit … vt putabat, … somnium.

CAP. VIII.

Hoc itaque Zosimas videns, & desideratæ dulcedinis gauisus effectus, cœpit festinanter currere in eam partem, vbi & illud quod apparuit, festinabat. Gaudebat enim gaudio magno. Non enim viderat in spatio dierum illorum speciem hominis, aut animalium, vel volucrum, bestiarumque formam. Desiderabat enim cognoscere, quæ vel qualis bestia esset quæ videbatur, sperans quoniam maiorum alicuius efficeretur profectus. Illa autem vt vidit econtrà Zosimam venientem, cœpit fugiens currere apud interiorem solitudinem. Zosimas autem ætatis senectam obliuiscens, & laborem non reputans itineris, tetendit rapidissimo cursu, desiderans conspicere fugientem. Hic enim persequebatur, illa autem progrediebatur. Erat autem cursus Zosimæ velocior, & paulò efficiebatur propinquior. Vbi autem appropiauit, vt iam etiam posset vox audiri, cœpit, has voces emittens, clamare Zosimas cum lacrymis: Cur me fugis decrepitum ac peccatorem, serue Dei? Vere sustine me per Deum, quicumque es, pro cuius nomine hanc inhabitas solitudinem. Sustine me infirmum & indignum. Sustine me pro spe, quam habes pro tanti laboris remuneratione. Sta, & tribue orationem & benedictionem seni per Deum, qui neminē aliquando proiecit. Hæc cum lacrymis Zosimâ postulante, venerunt currentes in quemdam locum, in quo quasi aridus torrens designabatur, in quo fuisse torrentem considerauit: sed locus ille talem conuenit, vt haberet similitudinem, quomodo in terrâ illa apparebat. Vt venerunt itaque in prædictum locum, illud quod fugiebat, descendit, & iterùm ascendit in partem aliam. Zosimas autem clamans & nusquam progredi valens, stetit in aliam partem torrentis, qui speciem videbatur habere torrentis, & ad-

Maria fugiens Zosimam fugitat.

dit

dit lacrymas lacrymis, & suspiria suspiriis ampliauit, vt multò magis ex propinquo stridore luctus audiret.

Cap. ix. Tunc illud corpus quod fugiebat, vocem talem emisit: Abba Zosima, ignosce mihi propter Deum, quoniam manifestare membri conuersa non possum. Mulier enim sum, & omni corporeo regmine nuda, vt ipse vides, & corporis turpitudinem habens intectam. Sed si vis peccatrici mulieri orationem verè tribuere, proijce mihi indumentum quo circumdatus es, vt possim muliebrem infirmitatem operire ad te conuertens, & tuas accipiam orationes. Tunc tremor nimiusque metus & mentis excessus accepit Zosimam. Strenuus enim erat vir ille valde, & diuinitatis dono prudentissimus, & cognouit quia ex nomine non vocasset eum quem numquam viderat, de quo nec vmquam audierat, nisi manifestissimè prouidentiæ gratiâ fuisset illustrata. Fecit autem cum festinatione quod iussum est, & exuens se pallio quod erat indutus, terga versus proiecit ei. Illa accipiens, inquantum potuit tegens partem corporis, quam oportet plus tegi ceteris, præcinxit se, & conuersa ad Zosimam, ait ei: Quid [redacted] visum est, abba, peccatricem videre [redacted] erem? Quid quæris à me videre aut discere, quia tantum non pigritasti tolerare laborem? Ille autem in terrâ prostratus, poscebat benedictionem secundùm morem accipere. Prostrauit autem se & ipsa, & vtrique iacebant in terrâ, vnus ex alio benedictionem poscens.

Ignosce ... appellat Maria Zosimam ... ad se.

[redacted] pecunt.

Cap. x. Post multarum autem horarum spatia dixit mulier ad Zosimam: Abba Zosima, tibi competit benedicere & orare: tu enim presbyterij honore fultus es, & plurimis iam annis sancto assistis altari, & diuinis diuinitatis Christi secreta rimaris. Hæc verba Zosimam in magnum timorem & certamen magis inducebant, & tremens senex sudoris guttis infundebatur. Dicit autem ei defessus viribus, & quasi halitu iam conclusus: Manifesta iam quidem es ex ipsâ visione ô spiritualis mater, quoniam tu ad Dominum profecta es, & fortiori parte mortua es. Manifesta autem plus nimium tributa est tibi gratia, vt me vocares ex nomine, quem numquam vidisti. Sed quia gratia non ex dignitate cognoscitur, sed ex animarum actibus significari consueta est, benedic propter Deum, & orationem tribue indulgentię tuæ perfectionis. Stabilitati autem senis sancti compassa, dixit: Benedictus Dominus, qui salutem procurat animarum: & Zosimâ respondente, Amen, surrexerunt vtrique de terrâ. & ait mulier seni: Homo, quam ob rem ad me peccatricem venisti? Tamen quoniam quidem te gratia Spiritus sancti direxit, vt aliquod ministerium exhibeas meæ exiguitatis corpori congruum, dic mihi, quomodo hodie Christianissima regitur tribus, quomodo Imperatores, quomodo sanctæ Ecclęsiæ pascitur grex? Zosimas autem respondit hoc verbum: Mater, tuis orationibus sanctis pacem stabilem Deus largitus est: sed suscipe indigni monachi consolationem, & per Dominum ora pro omni mundo, & pro me peccatore, vt non huius cursus & itineris labor sine fructu mihi efficiatur tantæ solitudinis viâ. Et illa respondit ad eum: Te quidem oportet, abba Zosima, sacerdotij, vt dixi, habentem honorem, pro omnibus & pro me orare, in hoc enim & vocatus es: sed quia obedientiæ præceptum habemus, quod mihi à te iussum est, bonâ faciam voluntate. Et hæc dicens, ad Orientem conuersa, & eleuatis in excelsum oculis, manibusque extensis, cœpit orare motu tantùm labiorum in silentio, voxque penitùs non audiebatur vt posset intelligi. Vnde & Zosimas nulla potuit verba ex ipsâ oratione agnoscere. Stabat autem, vt dicebat, tremens, terram conspiciens, & nihil vllo modo loquens. Iurabat autem, Deum testem verbi proponens, quoniam vt vidit eam perseuerantem in orationis constantiâ; paululùm eleuatis ab aspectu terræ oculis, vidit eam eleuatam quasi cubitum vnum à terrâ, & in aëre pendentem orare. Hoc autem vt vidit, nimio pauore correptus, prostrauit se in terram, sudore suffusus, & nimiùm perterritus, nihil dicere præsumebat; in seipso autem dicebat: Domine, miserere mei.

Maria [redacted]

Mutuas orationes postulant.

Suspensa in aëre orat Maria.

In terrâ autem prostratus iacens, scandalizabatur in mente, putans ne spiritus esset, qui se fingeret orare. Conuersa autem mulier, erexit monachum, dicés: Quid te, abba, cogitationes tuę perturbant scandalizari in me, quia spiritus sum, & fictam orationem facio? Satisfactus esto, homo, peccatricem me esse mulierculam, tamé sacro sum circũdata Baptismate: & non sum spiritus, sed fauilla & cinis & totum caro, & nihil spiritualis phantasię aliquando vel ad mentem reducens. Hæc dicens, signo crucis signat frontem suam, oculosque & labia: simulq; & pectori vexillum crucis insigens, ita dixit: Deus, abba Zosima, de aduersario & immissionibus eius liberet nos, quoniam multa super nos est inuidia eius. Hæc audiens senex, prosternit se, & apprehendit pedes eius, dicens cum lacrymis: Obsecro te per Dominum Iesum Christum, verum Domi-

Cap. xi.

Corrigit Zosimæ dubitationem.

Signat se signo crucis.

Multa inuidia diaboli aduersum homines.

[redacted] benedictionem [redacted]

Dominum nostrum, qui de virgine nasci dignatus est, pro quo hanc induta es nuditatem, pro quo has carnes expendisti, vt nihil abscondas à seruo tuo, quæ es, & vnde, & quando, vel ob quam caussam solitudinem hanc inhabitasti; sed & omnia, quæ circa te sunt, edicito mihi, vt Dei magnalia facias manifesta. Sapientia enim abscondita & thesaurus occultus, quæ vtilitas in vtrisque? sicut scriptum est. Dic mihi omnia propter Deum: nec enim pro gloriatione aut ostentatione aliquid dicis, sed vt mihi satisfacias peccatori & indigno. Credo enim Deo, cui viuis, cum quo & conuersaris, quoniam ob huiuscemodi rem directus sum in hanc solitudinem, vt ea quæ circa te sunt, Deus faciat manifesta. Non enim nostræ virtutis est, iudiciis resistere Dei. Nisi fuisset acceptabile Christo Domino manifestare te & qualiter decertasti, nec teipsam permiserat videri ab aliquo, nec me confortaret tantam properare viam, nusquam valentem progredi, aut potentem de cellâ meâ procedere.

Eccli. 20.

Cap. XII.

Narranda peccata vt aliorum orationibus iuuemur.

Hæc eo dicente, sed & alia plura, eleuans eum mulier, dixit: Verè erubesco, ignosce abba meus, dicere tibi turpitudinem meorum actuum: tamen quia vidisti nudum corpus meum, denudabo tibi & opera meorum actuum, vt cognoscas quàm turpis luxuriæ & opprobrio confusionis repleta est anima mea. Non enim, vt tuipse considerasti, propter aliquam gloriam, quæ circa me sunt, volo narrare. Quid enim potero gloriari, quæ diabolo vas tui electionis effecta? Scio autem, quia si cœpero narrare ea quæ sunt de me, fugies à me, quasi quis fugiat à facie serpentis, auribus non valens audire, ob inexpedibilia quæ sum operata. Dicam autem, nihil negans, sed veriùs referam, supplicans te priùs, vt non deficias orare pro me, vt misericordiam merear & inueniam in die iudicij. Et senex suffusus lacrymis, flebat. Tunc cœpit mulier narrare ea quæ de se erant, ita dicens:

Cap. XIII.

Expon. Maria Zosime anteactam vitã suam.

Ego, pater, patriam quidem Ægyptum habui: parentibus autem meis viuentibus, duodecimum agens ętatis annum, affectum illorum spernens Alexandriam veni: & quomodo quidem virginitatem meam in primis violauerim, & qualiter indesinentèr & insatiabiliter vitio libidinis subiugata iacuerim, erubesco considerare. Hoc enim non breue est dicere: illud autem citiùs dicam, vt possis cognoscere insatiabilem vitij mei ardorem, quem habui in amorem stupri. Decem & septem & eo ampliùs annos transegi publicè in incendio iacens luxuriæ. Non propter alicuius donum virginitatem meam perdidi: neque enim ab aliquibus dare volentibus aliquid accipiebam: hoc enim libidinis furore succensa considerabam, vt ampliùs ad me facerem currere, gratis implens stupri mei & sceleris desiderium. Neque verò consideres, quia pro diuitiis nihil accipiebam; mendicans enim viuebam, aut multoties stuppam filando. Desiderium enim, vt dixi, habebam insatiabile, ita vt indesinenter me in sterquilinio luxuriæ volutarem. Et hoc mihi erat placabile, & hoc vitã existimabam, si indesinenter naturæ iniuriam peregissem. Hoc modo me vitam ducente, vidi in quodam æstus tempore multitudinem Libyorum & Ægyptiorum quasi ad mare concurrentem. Reperi itaque aliquem, & interrogaui: Vbi festinant viri isti, qui currunt? Dixit autem mihi: In Ierosolymam omnes ascendunt ob sanctæ crucis exaltationem, quæ post aliquot dies solitò celebratur. Dixi autem ei & ego: Putas suscipient me, si voluero ire cum ipsis? Et ille dixit: Si habes naulum, nullus te prohibebit. Dixi ei: Verè, frater, naulum vel sumptum non habeo. Vadam autem & ascendam in vnam nauim, quam conduxerunt, & licet renuant, memetipsam tradam. Corpus enim meum in potestate habentes, pro naulo accipient. Proptereà autem cum eis volui ambulare, (abba meus ignosce) vt multos haberem cooperatores in meæ libidinis passione.

Exaltatio sanctæ crucis Ierosolymis celebrata.

Ierosolymã nauigat libidinis ardore.

Cap. XIV.

Dixi tibi, mi domine senex, ignosce mihi: ne compellas me meam dicere confusionem. Contremisco enim, nouit Dominus: maculant enim & ipsum aërem isti sermones mei. Zosimas autem terram lacrymis infundens, respondit ad eam: Dic propter Deum, ô mater mea, dic; & ne prætermittas sequentia tam salutiferæ narrationis. Illa autem adiungens priori narrationi, addidit hæc: Ille autem adolescens audiens sermonum meorum obscuritatem, ridens discessit. Ego autem fusum, quem manu tenebam, proiiciens, (hunc enim post tempus conueniebat me tenère) cucurri ad mare, vbi illos perspexi currentes, & vidi iuuenes aliquot in littore stantes, numero quasi decem, satis corpore vultuque acerrimos, & ad id quod mihi erat placabile, optimos. Erant autem & alij, qui iam naues ascenderant. Impudenter autem, vt mihi consuetudo erat, in medio eorum me irruenter dedi, dicens: Accipite & me vobiscum, quò pergitis: non enim ero vobis implacabilis. Sed & alios sordidiores proferens sermones, omnes ad ridendum commoui. Illi autem inerubescentem motum meum videntes, accipientes

Aẞeẞus in nauem peccata perpetrat.

pientes me, in nauiculam portauerunt. [illegible] inde autem nauigationem cœpimus. Quæ autem post hæc acta sunt, quomodo tibi enarrare potero, ô homo Dei? Quæ lingua dicere potest, vel auris valet audire ea quæ in nauiculâ vel itinere facta sunt? quomodo ad peccandum & volens miseros ego compellebam nolentes. Non est narrabilis, sed inenarrabilis nequissima species, cuius tunc sum infelicibus magistra sceleribus effecta. Ergo nunc satisfactus esto, quia stupesco, quomodo meas mare illud sustinuit iniquitatum luxurias, quomodo terra non aperuit os suum, & in infernum viuentem me demersit, quæ tantas in laqueum mortis induxi animas. Sed, vt arbitror, meam Deus, qui neminem vult perire, sed omnes fieri saluos, requirebat pœnitentiam. Non enim vult mortem peccatoris, sed longanimiter exspectat, sustinens conuersionem. Sic itaque cum magnâ festinatione ascendimus Ierosolymam: & quantos quidem dies ante festiuitatem in ciuitate commorata sum, similibus nequissimis vacaui operibus, magisque peioribus. Non enim sufficiens fui iuuenibus mecum in mari luxuriantibus & in itinere, sed & alios multos peregrinos & ciues in mei scelere actus congregans, coinquinaui seducens.

Quando autem venit sanctæ exaltationis festiuitas pretiosæ crucis, ego quidem, sicut & prius, præibam, iuuenum illaqueans & capiens animas. Vidi autem primo diluculo omnes ad ecclesiam vnanimiter concurrentes. Abij & ego, currens cum currentibus, & veni cum illis in atrium templi: & cum venisset hora exaltationis diuinæ crucis, impingebam & impingebar, repellebarque quodammodò, festinans ingredi cum populo, coarctor vsque ad ianuam templi cum his qui ingrediebantur, cum magnâ laboris tribulatione appropinquans & ego infelix: quando autem ingredi volebam, illi quidem omnes sine impedimento ingrediebantur: me autem diuina aliqua virtus prohibebat, non indulgens [illegible] introitum. Mox igitur repulsa, eiiciebar foras & eiecta, inueniebar sola in atrio [illegible]. Considerans autem per muliebrem infirmitatem hoc mihi accidere, iterùm [illegible] me immiscendo, vim mihi quodammodo faciebam introëundi, sed enim laborabam in vacuum.

CAP. XVI. Vt enim limina vestigio contingebam, omnes interius recipiebantur, nullum habentes impedimentum, me autem solam non recipiebat: sed quasi militaris multitudo esset taxata vt mihi ingredienti aditum clauderet, ita me repentina aliqua prohibebat virtus, & iterùm inueniebar in atrio. Hoc ter & quater passa & facere conans, nihilque proficiens, desperans de cetero, & amplius nusquam progredi valens, (factum quippe fuerat corpus meum à vi comprimentium valde confractum) recedens discessi, & steti in quodam angulo atrij templi, & vix aliquando, oh quam caussam prohibebar videre viuificum lignum, in cogitationem reduxi. Tetigit enim mentem & cordis mei oculos intellectus salutis, recogitans quia squalida actuum meorum scelera mihi introëundi aditum obserabant. Cœpi itaque flens nimiùm conturbari & pectus tundere, atque suspiria de profundo cordis proferens, & gemens eiulansque prospexi in loco in quo stabam, sursum imaginem sanctæ Dei genitricis stantem, & aio, ad eam intendens & indeclinanter attendens: Domina virgo, quæ Deum genuisti secundùm carnem, scio quia nec condecens nec opportunum sit, me sic horridam adorare imaginem tuam vel contemplari oculis, tantis sordibus pollutis, quæ esse virgo dinosceris & casta, quæ corpus & animam habes immaculatam: iustum est, me luxuriosam à tuâ purissimâ castitatis munditiâ abominari & proiici. Tamen quoniam, vt audiui, ob hoc effectus est Deus homo, quem ipsa digna genuisti, vt peccatores vocaret ad pœnitentiam; adiuua me solitariam & nullum habentem adiutorium, percipe confessionem meam, & mihi licentiam tribue ecclesiæ patefactum ingredi aditum, & non efficiar aliena à visione pretiosissimi ligni, in quo adfixus Deus homo, quem concipiens ipsa virgo peperisti, & proprium sanguinem dedit pro meâ liberatione. Iube, ô Domina, & mihi indignæ ob diuinæ crucis salutationem ianuam patefieri, & te ex te genito Christo dignissimam do fideiussorem, quia numquam vltrà meam carnem coinquinabo per horrida immixtionum ludibria: sed mox vt filij tui, Virgo sancta, videro lignum, sæculo & actibus eius, & omnibus quæ in eo sunt renuntio, & continuò egredior vbicumque ipsa vt fideiussor me duxeris.

Intelligens se ob scelera ab aspectu sanctæ crucis arceri, compungitur.

Implorat suffragia beatissimæ virginis Mariæ.

Proponit corrigere vitam.

CAP. XVII. Hæc dicens, & quasi aliquam satisfactionem recipiens fidei succensa calore, & de pietatis visceribus Dei genitricis præsumens, moui me de eodem loco, in quo stâs feci orationem: & veniens, iterùm ingredientibus me miscui, & vltrà non erat qui me repelleret, neque qui me prohiberet appropinquare ianuis, quibus in templum introibant. Accepit ergo me tremor validus &

B. Maria suffragio liberè templum ingreditur.

& exstasis, & tota ex omnibus tremebunda turbabar. Itaque coniungens me ad ianuam, cuius mihi aditus primò claudebatur (quasi omnis virtus, quæ priùs ingredi me prohibebat, pòst autem viam ingrediendi pararet) ita absque impedimenti labore introiui, & sic intra sancta sanctorum reperta sum, & pretiosi ac viuifici crucis ligni adorare mysterium digna habita sum: & tunc vidi Dei sacramenta, & qualiter est paratus suscipere pœnitentes. Tunc proiiciens me coràm in terram, & sanctum illud exosculans pauimentum, exibam. Currens autem ad illam, quæ me fide-dixit, veni restans. Coniunxi igitur me in illum locum, vbi fide-dictionis conscriptum erat chirographum, & genu curuans coram vultu sanctæ Virginis Dei genitricis his imprecata sum verbis: Tu quidem semper, ô benignissima Domina, tuam ostendisti pietatis misericordiam: tu non indignam supplicationem proiecisti: vidi gloriam, quam peccatores meritò non videmus: gloriam omnipotentis Dei, qui per te suscipit peccatorum pœnitentiam. Quid amplius peccatrix & misera valeo recordari aut enarrare. Tempus est iam implere quæ fide dixi, fide dilectionis tuæ placitâ. Nunc vbi tibi complacet, dirige me. Esto mihi salutis ducatrix, & veritatis magistra, præcedens me in viam quæ ducit ad pœnitentiam. Et hæc dicens, audiui vocem alicuius à longè clamantis: Iordanem si transieris, bonam inuenies requiem. Ego autem hanc vocem audiens, & pro me factam credens, lacrymans exclamaui, & ad Dei genitricis imaginem prospiciens vociferaui: Domina, Domina, Regina totius orbis, per quam humano generi salus aduenit, noli me derelinquere. Et hæc dicens, de atrio templi sum egressa, & festinanter ambulabam. Exeunte autem me, vidit me quis, & dedit mihi tres nummos, dicens: Accipe hæc, [12] nonna: ego autem accipiens, tres ex eis panes comparaui, & hos accepi benedictioni mei itineris congruos. Interrogaui eum qui panes vendebat, Vnde & qualis via esse noscitur, homo, quæ ducit ad Iordanem? Et cognoscens portam ciuitatis, quæ in illa latera pergit, currens iter agebam plorans.

Pauimentum templi osculatur.

Gratias agit Dei matri.

Voce missâ cælitus docetur quid facere debeat.

Tres nummos ad annonam comparandam eleemosynam accipit.

CAP. XVIII.

Interrogationi autem interrogationem annectens, reliquum diei consumpsi iter properans: erat autem hora diei tertia, quando pretiosam & sanctâ crucem videre merui. Et sole iam ad occasum declinante, ecclesiam beati Ioannis Baptistæ positam iuxta Iordanem conspexi, & in eodem templo ingressa adorans continuò in Iordanem descendi, & ex illâ sanctâ aquâ manus & faciem laui. Communicaui autem viuifica & intemerata Christi Domini Sacramenta, in eadem sanctâ præcursoris & Baptistæ Ioannis basilicâ, & tunc vnius panis medietatem comedi, & ex aquâ Iordanis bibi, in terrâ nocte quiescens. Lucescente in crastino in partem aliam transiui, & iterùm petij ductricem meam vt me dirigeret, vbi ei placitum esset. Deueni autem in hanc solitudinem, & ex tunc vsque hodie elongaui fugiens, exspectans Deum meum, qui saluos facit pusillos & magnos, qui conuertuntur ad eum. Zosimas dixit ad eam: Quot anni sunt, ô domina, ex quo hanc inhabitas solitudinem? Respondit mulier: Quadraginta septem anni sunt, vt considero, ex quo de sanctâ ciuitate egressa sum. Dixit autem Zosimas: Et quid inuenire ad esum potuisti, ô mi, aut inuenis, Domina. Respondit mulier: Duos semis quidem panes Iordanem transmeaui deportans; & qui post modicum arefacti quasi lapides obduruerunt, & modicum quid, vsque ad aliquos annos comedens transegi. Dixit autem Zosimas: Et sic absque dolore transisti tanti temporis longitudinem? nihil repentinæ immutationis & conturbationis sensisti calorem? Illa dixit: Rem nunc me interrogas, quam dicens valdè contremisco; si ad commemorationem venero tantorum quæ sustinui periculorum, & cogitationum quæ iniquè perturbauerunt me; timeo enim ne ab eisdem aliquam patiar tribulationem. Dixit Zosimas: Nihil relinquas, ô domina, quæ non indices. Semel enim in hoc te manifestam cognouimus ordine, omnia te indiminutè oportet nos edocere.

Ecclesiam sancti Ioannis Baptistæ iuxta Iordanem ingreditur.

Psal. 54.

Annis 47. in solitudine agit.

Annis 17. tribus pañibus vixit.

Illa autem dixit ei: Crede, abba, decem & septem annis feris immansuetis & irrationalibus eluctans desideriis, dum cibum initiabam, desiderio mihi erant carnes; concupiebam pisces quos Ægyptus habebat; desiderabam etiam vinum delectabile mihi; multùm enim delectabar in vino, & superabundantiùs vsque ad ebrietatem bibebam, & nunc mihi erat valde in desiderio, eò quòd multùm vterer, dum essem in sæculo. Hîc autem aquam omnino non habens, vehementissime vrebar, & sustinebam necessitatis periculum. Fiebat mihi & de luxuriosis canticis nimium desideriû, perturbans & reducens ad memoriam dæmoniorum cantica decantare, quæ in sæculo didiceram. Mox autem lacrymans, & pectus meum percutiens, meipsam ad memoriam reducebam de conuenienti fidedictionis quam feceram, egrediens contra hanc solitudinem. Veniebam autem per cogni-

CAP. XIX.

Infestatur memoria, cantu, luxu.

cognitionem ante imaginem sanctæ Dei genitricis, quæ me & in [illegible] suâ suscepit, & ante illam plorabam, vt [illegible]igaret à me cogitationes, quæ miserrimam meam animam affligebant. Quando autem superfluè dolenterque lacrymabar, & viriliter pectus meum tundebam, tunc videbam lumen vndique circumfulgens me, & serenitas mihi quædam stabilis mox fiebat. Cogitationes autem quæ ad fornicationem iterùm compellebant me, quomodo tibi enarrare possum? Abba ignosce. Ignis intus infelix corpus meum nimis succendebat, & totam me per omnia exurebat, & ad desiderium commixtionis pertrahebat. Dum ergo mihi talis ascenderet cogitatio, prosternebam meipsam in terram, & lacrymis terram infundens, ipsam mihi veraciter astare sperans, quæ me fide-dixerat, minanti me compellatione exaggerare furentem, quasi præuaricanti, & pœnas præuaricationis mihi imminentes irâ mucronis contra me a[illegible]m. Non enim ante surgebam de terra, nisi prius illa dulcissima lux illuminaret me solitò, & cogitationes me perturbantes e[illegible]geret. Semper itaque cordis mei oculos ad illam fideiussorem meam sine cessatione engebam, deprecans eam auxiliari mihi in hac solitudine & pœnitētiâ. Habui ergo adiutricem & coadiutricem ipsam, quæ genuit castitatis auctorem, & sic decem & septem annorum curriculis cum multis, vt dixi, vsque hodie periculis eluctata sum. A tunc ergo adiutorium meum Dei genitrix astitit mihi, per omnia in omnibus me dirigens. Dixit autem Zosimas: Non habuisti cibum aut vestimentum? Et illa dixit: Panes quidem illos, sicut iam dixi, decem & septem expendens annis, deinde nutriebar herbis quæ inueniebantur per solitudinem. Indumentum autem quod habui, transmeato Iordane nimiâ vetustate scissum & consumptum est. Multam ergo glaciali frigore & æstus ardore necessitatem sustinui, concremata æstus incendio, & nimio frigoris tempore gelu rigescens & tremens, multoties in terram cadens absque spiritu iacebam immobilis, multis & diuersis necessitatibus & tentationibus immensis eluctans, per omnia vsque in hanc diem virtus Dei multis modis miseram animam meam & corpus meum custodiuit. Recordans enim de qualibus malis liberauit me Dominus, esca nutrior inconsummabili, & satietatis possideo epulas spem salutis meæ. Nutrior autem & cooperior tegmine verbi Dei, qui continet omnia. Non enim in solo pane viuit homo, & non habentes operimentū petræ circumdati sunt tegmine hi, qui se peccati expoliauerunt tunicâ.

[Margin notes, left column: [illegible] … Praesidium beatæ Mariæ [illegible] … Herbis [illegible] … [illegible] … Deut. 8. Matth. 4. Luc. 4. Iob 24.]

CAP. XI.

Audiens autem Zosimas, quoniam Scripturarum testimonia proferebat ex libris Moysi videlicet & beati Iob siue Psalmorum, dixit ad eam: Psalmos, ô mater, didicisti, vel alios libros sacræ Scripturæ legisti? Illa autem hoc audiens, subridens dixit ad eum: Crede mihi, non vidi hominem ex quo Iordanem transiui, nisi te hodie: sed neque feram aut aliud animal qualecumque, ex quo in hāc deueni solitudinem. Litteras autem numquam alicubi didici, sed neque psallentem aut legentem aliquem auscultaui. Sermo autem Dei viuus & efficax intellectum intrinsecus docet humanum. Huc vsq; finis eorum quæ mea sunt. Nunc autem obsecrans quæso te per incarnationem Verbi Dei vt ores pro me luxuriosâ. Et cùm hæc dixisset, cucurrit senex & genu flexo se in terram prosternere, vociferans & dicens: Benedictus Dominus Deus qui facit mirabilia magna solus, gloriosa & vehementer stupenda quibus non est numerus. Benedictus es Domine Deus qui ostendisti mihi quanta largiris timentibus te. Verè enim non derelinquis quærentes te, Domine. Illa autem apprehendens senem, non permitit in terram perfecte prosterni, sed dixit ei: Hæc quæ audisti, homo, obtestor te per Dominum Saluatorem nostrum Iesum Christum, nemini dixeris, quoadusque Deus de vinculo carnis absoluat me. His omnibus acceptis in pace, & iterum hoc eodem tempore adueniente anno apparebo tibi, & videbis me, Dei nos gubernante gratia. Fac autem propter Dominum, quod nunc tibi iniungo, vt sacris ieiuniis recurrentibus anni venturi non transeas Iordanem, vt consuetudinem habetis in monasterio. Stupebat autem Zosimas, audiens quoniam & canonem monasterij inscia quasi quæ nosset dicebat; nihilque aliud clamabat nisi gloriam Dei, qui maiora quàm petitur diligentibus se largitur. Illa autem dixit: Sustine vt dixi, abba, in monasterio: neque etsi exire volueris quóquam, valebis. Vespere autem sacratissimo Dominicæ cœnæ, diuini corporis & viuifici sanguinis portionem in vase sacro dignoque tanti mysterij affer, & sustine me in parte Iordanis, quæ coniungitur sæculo, & veniens viuifica accipiam dona. Ex quo enim in ecclesiâ beatissimi Præcursoris, priusquam transirem Iordanem, communicaui, deinceps vsque nunc numquam communicaui, numquam vsq; nunc sanctificationis huius vsa sum portione; & ideò deprecor, meam ne spernas petitionem,

[Margin notes, right column: Nec hominem nec animal vidit annis 47. — Hebr. 4. — Iob 9. — Viua & superstes vult celari. — Petit sibi viuifica Sacramenta honorificè adferri.]

nem,sed per omnia ipsa viuifica atque diuina mysteria affer in eâ horâ, quâ Dominus discipulos diuinæ cœnæ participes fecit. Ioanni autem abbati monasterij, in quo habitas, edicito: Attende tibi ipsi & gregi tuo: aliqua enim fiunt ibi emendatione indigentia. Sed nolo te hæc nunc ei dicere, sed quando tibi præceperit Deus. Hæc dicens, orationem à sene postulando, in interiorem solitudinem velociùs festinauit.

Nouit monasterij secreta.

CAP. XXI. Zosimas autem prosternens se, osculabatur terræ locum, in quo eius vestigia steterant, dans gloriam Deo: immensásque gratias agens, reuersus est, laudans & benedicens Dominum Deum nostrum Iesum Christum. Iterùm autem remeans eiusdem solitudinis iter, quo venerat, coniunxit in monasterio eo tempore, quo consueuerant ij qui in eodem morabantur. Et totum quidem annum illum tacuit, minimè audens quidpiam dicere ex his quæ viderat: in seipso autem deprecabatur Deum, vt iterùm ei ostenderet desiderabilem vultum. Suspirabat autem, annui cursus considerans tarditatem. Quando autem aduenit sacra ieiuniorum initiata prima Dominica, mox post solitam orationem alij quidem psallentes exierunt: ipse autem modicâ febris infirmitate detentus, mansit intus in monasterio. Recordatus est autem Zosimas sibi prædictũ sanctæ illius, Quia neque volens exire valebis. Aliquantis autem elapsis diebus, ab infirmitate subleuatus, in monasterio conuersabatur. Quando reuersi sunt monachi sacratæ cœnæ vespere, fecit quod ei iussum est: & mittens in modico calice intemerati corporis portionem & pretiosi sanguinis Domini nostri Iesu Christi, posuit in canistro caryeas paucas & palmarum fructus, id est dactylos, & parum lenticulæ infusæ in aquis: & venit tardè, & ad ripam Iordanis sedebat, aduentum sanctæ præstolans. Beatissimâ autem illâ tardante muliere, Zosimas non dormitauit, sed sollicitè attẽdebat solitudinem, sustinens quod videre desiderabat. D[icebat] autem in semetipso: Numquid veniens, dum me non inuenit, reuersa est? Hæc dicens, flebat: & eleuans in cælum oculos, suppliciter Deum deprecabatur, dicens: Non me alienes, Domine, iterùm videre, quam me videre tribuisti. Non vadam vacuus, peccata mea portans in increpatione.

Zosimas redit ad monasterium.

Ægrotus remanet in monasterio

Assumptâ Eucharistiâ ad Mariam properat.

CAP. XXII. Hæc orans cum lacrymis, alia in eum cogitatio incidit. Quid itaque si venerit, faciet? quomodo transiet Iordanem, quia nauicula non est? qualiter ad me indignum perueniet? Heu me infelicem! heu quis me tam iustæ speciei alienauit? Hæc sene cogitante, ecce sancta illa aduenit, & in parte aliâ fluminis ste[tit v]nde venerat. Zosimas autem videns e[am, s]urrexit gaudens, & exultans nimis glorificabat Deum. Lucta autem certaminis in eius fluctuabat cogitationis intentione, quia non potest Iordanis transire fluenta. Et respiciens senex, vidit eam vexillo crucis aquas Iordanis signantem. Totius enim tunc noctis tenebras splendor illuminabat lunæ, quia tempus recursus illius erat. Statim autem vt signum crucis impressit, ascendit super aquas: & ambulans super liquidum æquoris fluctum, veniebat quasi per solidum iter. Zosimas autem stupens, & genua flectere nitens, clamans desuper aquas prohibuit, dicens: Quid facis abba, quia & sacerdos Dei es, & diuina portas mysteria? Qui statim obediuit dicenti. Illa autem descendens de aquis, dixit seni: Benedic pater, benedic. Ille autem cum magnâ festinatione respõdit, (stupor enim nimius inuaserat eum i[n tantu]m glorioso miraculo) & dixit: Verè non [men]titur Deus, qui pollicitus est sibi similes esse eos qui semetipsos purificant. Gloria tibi Christe Deus noster, qui ostendisti mihi per ancillam tuam hanc, quantum mea consideratione inferior sum mensurâ veræ perfectionis. Hæc eo dicente, postulauit mulier vt sanctum diceret Symbolum, & sic Dominicam inchoaret orationem. Et expleto Pater noster, sancta, sicut mos est, pacis osculum obtulit seniori: & sic viuifica mysteriorum suscipiens dona, in cælum extensis manibus ingemiscens cum lacrymis, ita clamabat: Nunc dimittis, Domine, ancillam tuam secundùm verbum tuum in pace: quia viderũt oculi mei salutare tuum. Et seni dixit: Ignosce, abba, & aliud meæ petitionis imple mandatum. Vade nunc ad monasterium, Dei pace gubernatus: recursu autem anni aduenientis iterùm veni in illo torrente, in quo tecum sum prius locuta. Per omnia non omittas, sed propter Deum veni: & videbis me iterùm, qualiter Deus voluerit. Ille autem respondit ad eam: Vtinam esset possibile nunc tua sequi vestigia, & tui pretiosissimi vultus visione frui. Oro mater, vt vnam senis petitiunculam facias, & modicum cibi ex eo quod huc attuli, digneris accipere. Et hæc dicens, ostendit ei quod secum detulerat canistrum. Illa autem extremis digitis lenticulam contigit, & tria tollens grana proprio intulit ori, sufficere dicẽs gratiam Spiritus, vt custodiret animæ substantiam immaculatam. Tunc dicit seni: Ora pro me propter Deum, & meæ memor esto semper infelicitatis. Ille pedes eius sanctos contingens, cum

Iterum videt Mariam ad Iordanem venientem.

Edito signo sanctæ crucis ambulat Maria super aquas.

Subsidium sumit sacrosanctam Eucharistiam.

cum lacrymis deprecabatur, vt oraret pro Ecclesiâ, & pro Imperio, & pro se, & sic dimisit eam abire flens & eiulans. Non enim audebat eam multùm detinere, quæ nec, si vellet, poterat detineri.

Cap. xxii. [illegible] per aquas.

Illa autem crucis iterùm impressione Iordanem signans, ascendit ambulans super liquidum elementum, & transiuit sicut ante veniens fecerat. Senex autem reuersus est, gaudio & tremore repletus. Et semetipsum reprehendebat, pœnitens, quia nomen sanctæ vt cognosceret, non inquisiuit: sperabat tamen aduenienti hoc consequi anno.

Transacto autem eodem anni cursu, venit iterum in vastam deserti solitudiné, expletis omnibus secúdùm consuetudinem, festinabat ad gloriosam illam visionem intuendam. Perambulans auté solitudinem, & non inueniens aliqua cupiti loci indicantia signa, dextrâ læuaque adspiciens, intuitum oculorum deducens, & lustrans vbique sicut citissimus venator, sicubi suauissimam comprehenderet feram. Vt autem nihil vllo modo vidit quóquam mouentem, cœpit seipsum lugens infundere lacrymis. Tunc eleuans oculos, orabat dicens: Obsecro mihi ostende, Domine, in corpore Angelum, cui totus comparari indignus est mundus.

[illegible]

Hæc orando, peruenit ad locum, qui in similitudine fuerat designatus torrentis, & in extremâ eius parte superiore vidit splendentem solem: & adspiciens, vidit sanctæ mortuum iacens corpus, & manus, vt oportet, sic compositas, & ad Orientem iacens corpus aspiciens. Currens autem, lacrymis lauit beatissimę pedes; non enim aliud corporis membrű audebat contingere. Lacrymans autem aliquamdiu, & psalmos dicens tempori & rei congruentes, fecit sepulturæ orationem, & dicebat sibiipsi: Fortitan non complacet sanctæ hæc fieri. Hæc eo cogitante, designata scriptura erat in terra, vbi hoc legebatur: Sepeli, abba Zosima, miseræ Mariæ corpusculum. [13] Redde terræ, quod suum est, & pulueri adiice puluerem. Ora tantum pro me propter Dominum transeunte mense [14] Parmothi secundùm Ægyptios; qui est secundum Romanos Aprilis die nonâ, id est, v. Idus Aprilis salutiferæ passionis, post diuinæ & sacræ cœnæ communionem.

Cap. xxvi.

Has senex cùm legisset litteras, cogitabat quidem prius, quisnam esset qui scripsit: illa enim, vt dixerat, litteras ignorabat. In hoc tamen valdè exultans gaudebat, quia eius sanctum didicit nomen. Cogitauit verò, quia mox [illegible]t diuina in Iordane mysteria participauit, in eadem horâ in locum illum venit, vbi mox de hoc mundo transiuit, & idem iter, quod Zosimas per dies viginti ambulans vix cősummauit laborans, vnius horæ cursu Maria consumpsit, & statim migrauit ad Dominum. Glorificans autem Zosimas Dominum, & lacrymis corpus eius infundens, Tempus est, inquit, miser Zosima: quod tuum est, perfice. Sed quid faciam infelix, quia vnde fodere valeam, non habeo? Deest sarculum, non est rastrum, nihilque ex omnibus habeo prę manibus. Hæc illo in corde suo dicente, vidit paruum lignum & modicum iacére: quod assumens, cœpit fodere. Valde auté durior erat terra, & multum fortissima, & nequaquam valebat fodere: quia & ieiunio confectus, & longi itineris fatigatione nimis erat defectus. Laborabat enim, & suspiriis nimius vrgebatur, & sudoribus madefactus, ingemuit grauiter ex ipso cordis sui profundo. Et respiciens, vidit ingétis formę leonem iuxta corpus sanctę stanté, & eius plantas lambentem. Videns autem, contremuit præ pauore grandissimæ feræ illius, præcipue quia audierat sanctam feminam illam dicentem, quia numquam aliquam feram viderat. Signo autem se crucis confirmauit vndique, credens quia illæsum custodire valet eum virtus iacentis. Leo autem cœpit innuere sen, blandis eum nutibus salutans. Zosimas autem dixit leoni: Quoniam à Deo missus venisti, ° maxime ferarum, vt huius Dei famulæ corpus terræ commendetur, exple opus officij, vt possit sepeliri eius corpusculum. Ego enim senectute confectus non valeo fodere, sed nec congruum quid habeo ad hoc opus exercendum: & iterùm tanti itineris longitudine properare non valeo vt adferam. Tu diuino iussu hoc opus cum vngulis facito, vt commendemus terræ hoc sanctum corpusculum.

Signo crucis vndique se munit Zosimas.

Continuò autem, iuxta senis sermonem, leo cum brachiis fecit ipse foueá, quanta ad sepeliendum sanctæ corpusculum sufficere posset. Senex vero lacrymis pedes sanctę abluens, & multiplicitet effusa prece exorans pro omnibus eam túc & ampliùs pro se exorare, operuit terrâ corpusculum nudum, astante leone, sicut eam priùs repererat, & nihil aliud habens, nisi illud scissum vestimentum, quod ei iam ante proiecerat Zosimas, ex quo Maria quędá sui corporis texit membra. Deinde recedunt pariter: & leo quidem in interiora solitudinis quasi ouis mansueta abscessit; Zosimas autem reuersus est, benedicens & laudans Deum, & hymnum laudis decantans Christo Domi-

Cap. xxvii. Leo suis vnguibus parat sepulcrum.

no nostro. Veniens autem in cœnobio, omnia eis ab initio retulit, & nihil abscondit ex omnibus quæ vidit & audiuit, vt omnes audientes magnalia Dei, nimio stupore admirarentur, & cum timore & amore magnâ fide celebrarent beatissimæ sanctæ transitus diem. Ioannes autem abbas inuenit quosdam indigentes emendari, iuxta sanctæ illius sermonem, & hos miserante Domino Deo conuertit. Zosimas autem in eodem degens monasterio, impleuit annos centum, & tunc migrauit ad Dominum in pace, gratia Domini nostri Iesu Christi, cui cum Patre gloria & honor & imperium vnà cum sancto viuificatore & adorando Spiritu, nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen.

Zosimas ... moritur.

NOTATIO.

1 MARIÆ] *Martyrologium Romanum* II. *Aprilis*: In Palæstinâ depositio S. Mariæ Ægyptiacæ, quæ Peccatrix appellatur. *Menologium Græcorum* I. *Aprilis*: Sanctæ matris nostræ Mariæ Ægyptiacæ, quæ cùm decem & septem annos lasciuam & turpem vitam duxisset, conuersa in meliorem statum, talis euasit, vt miraculis etiam multis virtutem suam comprobauerit, siquidem quadraginta septem annis ita vixit, vt neminem nisi ipsum Deum spectatorem habuerit.

Clarust Maria Ægyptiaca temporibus Iustini senioris imperatoris, circa annum Domini DXX. *vixit iisdem ferè temporibus alia item ex meretrice pænitens Maria dicta, Tarsensis patriâ, quæ in monasterio apud Aegas posito exercuit vitam monasticam. De quâ mentio habetur in Prato spirituali cap.* XXI.

2 SOPHRONIO] *Sophronium huius Vitæ auctorem esse testatur Nicephorus libro* VII. *cap.* V. *Citatur eadem Sophronio auctore in Nicænâ Synodo* II. *Act.* IV. *& à S. Ioanne Damasceno in Oratione* III. *de imaginibus. Meminit eiusdem Triodium, vbi agit in quintâ feriâ quintæ hebdomadis Quadragesimalis de Andreâ Cretensi Archiepiscopo, auctore magni Canonis:* Ἐποίησε δὲ τοῦτον, ὅτε καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος τὸν τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας βίον συνεγράψατο. κατάνυξιν γὰρ καὶ οὗτος ὁ βίος περιέχει πάμπολλην, καὶ πολλὴν τοῖς πεπτωκόσι καὶ ἁμαρτάνουσι παραμυθίαν δίδωσιν, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστῆναι βούλοιντο: Fecit autem hunc canonem eo tempore, quo magnus Sophronius patriarcha Ierosolymitanus Vitam Mariæ Ægyptiacæ litteris mandauit. quæ & ipsa compunctionis plenissima est, lapsisq; & peccatoribus multum consolationis offert, si modò à prauis operibus desistere velint.

Huius Sophronij anniuersaria memoria agitur à Latinis XI. *Martij. Martyrologium Romanum*: Ierosolymis S. Sophronij episcopi. *Menologium Græcum eadem die*: Sancti patris nostri Sophronij patriarchæ Ierosolymitani, ex ciuitate Damasco, multiplici eruditione, diuinarum litterarum scientiâ & pietate insignis. *De cuius episcopatus initio vide Baronium anno* DCXXXIII. *deq; eiusdem obitu anno* DCXXXVI. *De Sophronio quoque agit Histor. Miscell. lib.* XVIII. *an.* XX. *Heraclij imp. & lib.* XIX. *anno* XXVI. *eiusdem. Cedrenus anno* XX. *eiusdem Imp. & Zonaras in* III. *parte Annal. in Heraclio.*

3. PAVLO] *Sigebertus Catalogo illustr. Ecclesiæ Scriptorum cap.* LXIX. Paulus diaconus Neapolitanæ ecclesiæ transtulit de Græco in Latinum Vitam S. Mariæ Ægyptiacæ.

Eadem carmine expressit Hildebertus episcopus Cenomanensis, vt refert Henricus a Gandauo Catalogo illustr. Scriptorum cap. VIII. Hildebertus ex Cenomanensi episcopo Archiepiscopus Turonensis, qui clarut tam prosâ quàm metro, scripsit eleganti metro Vitam Mariæ Ægyptiacæ. *cuius exemplar manuscr. penes me est.*

4 VICEDOMINI] *Intelligit Theophilum, cuius festum occurrit die* IV. *Februarij. Cuius historiam habes apud Surium tom.* I. *sed alio interprete.* PRÆFAT. INTERP.

5. CONSTITVTIS] *Quæ hæc constituta sint, mihi non liquet.*

6. ZOSIMAS] *Aliis* Sosimus. *Martyrologium Rom.* IV. *Apr.* In Palæstinâ S. Zosimi anachoretæ, qui funus S. Mariæ Ægyptiacæ curauit. CAP

7. PSALLENTIA] *Ita tunc loquebantur. Sæpè occurrit* psallentium *apud Gregorium Turonensem.* CAP. IV.

8. REGIA] *Ita manuscr. Aliæ editiones*: ianua. *Intelligit primam monasterij ianuam, quæ* Regia *dicebatur.* CAP. V.

9. ANNONABAT] *Ita manuscr. Surius*: annonam ferebat *Alia versio*: vitæ necessaria ferebat. CAP. VI.

10. CORPORI AD MENSVRAM SVFFICIENS] *Surius*: Aquam corpori ad mensuram sufficiens. *Alia versio*: Paruum panem ad fragilitatem corporis sustentandam, *vt suspicer in textu nostro omissum* paximatium, *quod alia versio interpretatur* paruum panem.

11. OBSCVRITATEM] *Ita tres manusc. Surius & aliæ editiones*, scurrilitatem. *Sed Paulus* obscuritatem *seu* obscurritatem *a scurrâ formauerit.* CAP. XVI.

12. NONNA] *Ita MSS. Vetus editio*, numos. *Surius*, mater. *Vide Onomasticon.* CAP. XVII.

13. REDDE TERRÆ] *Similis sententia in Vitâ S. Pauli primi eremitæ.* CAP. XXV.

14. PARMOTHI] *Ita manusc. In Surio est* Parmathi. *& in margine* Parmenuthi. *Vetus editio*: Parmenothi.

VITA

VITA SANCTÆ [1] MARINÆ VIRGINIS

12. Feb.

AVCTORE INCERTO.

Erat quidam sæcularis habens vnicam filiam paruulam. Ipse conuerti cupiens, commendauit eam cuidam parēti suo, & abiit ad monasterium, quod longè erat de ciui[illegible] milliaria trigintaduo. Et ingressus perfi[illegible]at omne opus quod erat monasterij, ita vt abbas eius ampliùs eum quàm ceteros qui in monasterio erant, diligeret, eò quòd fidelis esset & obediens. Contigit autem post aliquod tempus, vt recordaretur charitatis filiæ suæ, & cœpit contristari atque af[illegible] intra se. Et cùm per multos dies hoc faceret, vidit eum abbas eius tribulantem, & [illegible]xit ei. Quid habes frater, quòd sic tristis ambulas? dic mihi, & Deus qui conso[illegible]tur omnes, dabit tibi auxilium. Tunc ille procidens, cum lacrymis ad pedes eius dixit: Habeo vnum filium in ciuitate quem reliqui paruulum, & recordatus, affligor propter eum. Et noluit indicare ei quod puella esset. Abbas verò eius ignorans quod [illegible], & nolens eum amittere, quia necessa[illegible]s erat monasterio, dicit ei: Si diligis eum, [illegible]e & adduc eum huc, & sit tecum. Et abiens adduxit eam, dicebatúrque Marina. Et mutauit ei nomen, & vocauit eam Ma[illegible]um. Et dedit eam ad discēdas litteras intra monasterium, & erat cum eâ: nullúsque [illegible]nouit de fratribus quòd puella esset, sed [illegible]bant eam omnes Marinum. Et dum esset annorum quatuordecim, cœpit eam docere pater suus viam Domini, & dicebat ei: Vide filia vt nullus cognoscat myste[illegible] tuum vsque in finem tuum, & sollici[illegible] ab insidiis diaboli, ne seducaris ab eo, [illegible]anctum monasterium videatur per [illegible], vt in conspectu Christi cum san[illegible] Angelis eius coronam, & non cum im[illegible] æternam damnationem accipiamus. E[illegible] multa docebat eam per singulos dies de re[illegible]no D[illegible].

Pater [illegible]

Dum autem facta esset annorum decem & septem, defunctus est pater eius. Remansit verò hæc sola in cellà patris sui, & ipsa obseruauit se in omnibus doctrinis patris sui, & erat obediens omnibus in monasterio, ita vt ab abbate suo, & ab omnibus diligeretur. Habebat autem monasterium par boum & carrum, quia vicinum habebat mare, vbi erat emporium ad millia tria; & ibant monachi, & afferebant quæ necessaria erant monasterio. Vnâ verò die dicit abbas eius: Frater Marine, quare & tu non vadis cum fratribus & adiuuas eos? Quæ respondit: Iussisti pater? Erat autem in ipso emporio [a] pandochium. Cœpit ergo frater Marinus frequenter pergere cum carro, & si faciebat tardè ad reuertendum, manebat in ipso pandochio cum ceteris monachis.

Pater Marinæ moritur.

Contigit autem per insidias inimici, vt pandox ille haberet filiam virginem. Ad quam ingressus miles aliquis, concubuit cum eâ, & concepit puella de illo milite. Et dum cognitum fuisset à parentibus eius, cœperunt affligere puellam, dicentes: Dic nobis de quo concepisti? Respondit eis: De illo monacho, qui dicitur frater Marinus, qui hîc frequenter cum carro mansit, ipse me oppressit, & concepi. Statim autem pertexerunt parentes eius ad monasterium, & dicunt abbati: Ecce, domine abba, quid fecit monachus tuus Marinus? quo modo decepit filiam nostram. Dicit eis abbas: Sinite, videamus si manifesta sunt quæ dicitis. Et veniente eo, dicit ei abbas eius: Frater Marine, tu hoc scelus operatus es in filiâ eorum? Stans diutiùs cogitauit, intra se ingemiscens dixit: Peccaui pater, pœnitentiam ago huic peccato, ora pro me. Ad iracundiam autem commotus abbas, iussit eam contundi & affligi. Et ait: In veritate dico, quia tu qui hoc malum operatus es, non manebis in hoc monasterio. Et iactauit eam foràs. Ipsa verò numquam vlli confessa est mysterium suum, sed abiens iactauit se ante fores monasterij, & iacebat super terram in pœnitentiâ, affligens se tamquam

Cap. III.

Marinus fornicationis accusatur.

Peccatum quod non admisit, agnoscit quasi à se admissum.

Ejicitur ex monasterio, & ad portam pœnitet.

ipsa

ipsa peccasset, & ab ingredientibus fratribus postulabat, vt vel vna buccella panis ei daretur. Hoc faciens per tres annos, non recessit de monasterio. Pandochis verò filia peperit filium masculum, & ablactauit, & adduxit eum mater puellæ secum, & iactauit eum ibi ante monasterium, & dicit ei: Ecce frater Marine, quomodo nosti nutrica filium tuum. Et reliquit eum ibi, & abiit. Sancta virgo suscipiens, tamquam proprium filium, de ipsâ buccellâ panis, quam accipiebat ab introëuntibus in monasterium, nutriebat filium alienum. Factum est hoc per alios duos annos.

CAP. IV. Postmodum autem videntes fratres, misericordiâ compuncti, ingressi ad abbatem rogare cœperunt vt eum reciperet in monasterium, dicentes: Abba, indulge & suscipe fratrem Marinum. Ecce quinque anni sunt, quòd in pœnitentiâ ante ianuam monasterij iacet, & non recessit vmquam hinc. Suscipe eum in pœnitentiam, sicut Dominus noster Iesus Christus præcepit. Vix autem coëgerunt eum, & iussit eum ingredi, & vocauit eum ad se, & ait: Pater tuus fuit vir sanctus, quod tu nosti, & paruulum introduxit te in hoc sanctum monasterium, & non est operatus quidquam mali, quod tu cogitasti, & fecisti: nec aliquis in hoc sancto monasterio. Nunc autem ingressus es cum filio tuo, quem de adulterio habes, vnde oportet te pœnitere. Graue enim peccatum fecisti. Et hoc tibi iubeo, vt omnes munditias monasterij tu solus quotidie facias, & aquam ad necessaria purganda portes, & calcearium omnibus per singulos dies tu perficias, omnibusque seruias: in hoc enim habebis meam gratiam. Sancta verò libenti animo suscipiens, omne opus quod ei iussum fuerat perficiebat.

Admittitur rursus in monasterium.

Vilissima obit ministeria.

CAP. V. Contigit autem eam intra paucos dies dormire in Domino. Euntes verò fratres, nuntiauerunt abbati dicentes: Frater Marinus defunctus est. Dicit eis abbas: Videte fratres, quale peccatum fuit, vt nec meruerit pœnitentiam. Sed tamen ite, lauate eum, & sepelite longè à monasterio. Et euntes dum lauant eum, cognouerunt eum quia femina esset. Et cœperunt omnes emittere voces, & tundentes se, clamabant, Quia talis conuersatio & patientia sancta inuenta est in eâ, cuius mysterium nullus agnouit, & sic ab eis afflicta fuisset. Et venientes cum lacrymis, dicunt abbati: Abba, veni & vide fratrem Marinum. Dicit eis: Quid est hoc? Fratres dicunt iterum: Veni & vide mirabilia Dei, & vide quid de te agas. Ille territus perrexit, & venit ad corpus. Et leuans pallium, vnde coopertum erat, vidit quia mulier esset: & mox cecidit, & caput suum percutiebat in terram, & vociferabatur dicens: Coniuro te per Iesum Christum Dominum, ne me condemnes ante conspectum Dei eò quòd afflixerim te, quia ignorans feci. Tu, domina, non dixisti mysterium tuum, & ego non cognoui in veritate sanctam conuersationem tuam. Et iussit sanctum corpus eius intra monasterium in oratorio reponi.

Moritur Marina & sexus eius agnoscitur.

Affligit se abbas quod Marinum afflixisset.

CAP. VI. Eadem verò die puella illa arrepta à dæmonio venit ad monasterium, & confitebatur crimen quod admiserat, & de quo conceperat. Et in septimâ die repausationis eius in Domino, ibi intra oratorium liberata est à dæmonio. Audientes autem qui erant in ipso emporio, & vicina monasteria, mirabilia quæ facta fuerant, accipientes cruces & cereos, cum hymnis & canticis & psalmis, benedicentes Deum, venerunt in eodem monasterio, & oratorium ingressi vbi corpus eius requiescebat, benedixerunt Deum. Vbi vsque modò Christus orationibus sanctæ virginis multa facit mirabilia, ad laudem nominis sui. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Fornicaria à dæmone arrepta, apud corpus Marinæ liberatur.

Miraculis sanctitas eius comprobatur.

NOTATIO.

1 MARINA] *Tres* Marinas *in tabulis Ecclesiasticis inuenio*, Alexandrinam, Antiochenam, Hispanam, *sed valde inter se confusas, vt difficile statuere sit, an duæ tantum, an tres fuerint. videamus de singulis, & eas inter se comparemus, collatis auctoribus.*

Marinæ *nostra, quæ* Alexandrina *est, memoria certo die consecrata inuenitur in Menæis* XII. *Februarij. vbi* Maria *primò, deinde mutato habitu* Marinus *dicitur. Nulla eius in Menologio mentio, sed alterius* Marinæ *virg. & mart.* XVII. *Iulij, quæ Latinis* Margareta *dicitur.*

Apud Latinos vereor vt certi quid statui possit. Nam valde variant tam vetusta quam recentiora Martyrologia quoad diem, quoad locum, quoad martyrij lauream. vt hæc nostra Marina, *quæ virgo tantùm fuit, videatur cum aliâ aliquâ, quæ & virgo & martyr fuit, ex nominis affinitate confusa.*

Cuius varietatis & confusionis occasionem inde ortam existimo, quod S. Margareta *virg. & mart.* Antiochena, *à Græcis* Marina *dicta sit. Inde Beda, Rabanus, & Notkerus, qui* Marinam *martyrem habent* XVIII. *Iunij, apud Antiochiam sub Olybrio præfecto, eamdem eodem loco,* Margaretæ *nomine habent* XIII. *Iulij. Et quidem Rabanus & Notkerus ibi eumdem quoque præfectum Olybrium exprimunt, Romanum autem Martyrologium* Margaretam *habet* XX. *Iulij.*

Vsuardus verò ex primâ recensione Molani habet XVIII.

XVIII. Iunij: Alexandriæ passio S. Marinæ virg. quod in Vsuardo ex secundâ Molani recensione omittitur nec vlla fit in eâ editione mentio Marinæ, quæ Alexandriæ sit passa.

Sed Molanus tam in primâ quàm secundâ Vsuardi recensione, XX. Iuly, non in textu Vsuardi, sed in additionibus, Margaretæ diem festum ponit, de quâ in annotatione ex secūdâ recensione dicit Vsuardum nomine Marinæ habere XVIII. Iuny, quod intellige de Vsuardo ex primâ eius recensione: nam in secundâ, vt dixi, omittitur.

Qui porrò in annotationibus secundæ recensionis ad XX. Iulij addit, fortassis incuriâ scriptoris XVIII. Iunij vitiosè irrepsisse Alexandriæ. Nam Beda, inquit, eo die secundùm historiam habet, in Antiochiâ. Vnde apparet, Molanum vtrobique Marinam & Margaretam pro eadem accepisse.

Qui rursus in additionibus ad Vsuardum tam primæ quàm secundæ suæ recensionis XIII. Iulij ait Margaretam eo die apud multos coli. Et eo die manuscriptus meus Vsuardus disertè Margaretam habet, atque ita cum Bedâ, Rabano, Notkero de Margaretæ die consentit.

Nondum igitur Marinæ nostræ festum diem, exceptis quatuor vetustis Martyrologij scriptoribus, certum apud Latinos habemus; imò ne quidem eius memoriam.

Habetur quidem in Adone vulgato XVIII. Iunij: In Alexandriâ S. Marinæ virginis & mart. & Balbinæ. sed præfixa hic est stellula à Mosandro, Adonis editore, quod id in aliis tribus manuscriptis, quibus ipse vsus est, non esset, præterquam in vno à Benedictino quodam aucto. Et certè in meis duobus vetustissimis manuscriptis nulla hic Marinæ nostræ apud Adonem mentio; quare nec quòd martyr dicatur, Adoni est imputandum, vt hic putauit Baronius. Imò verò quia martyr dicitur, capiendum erit de Marinâ seu Margaretâ, vt Molanus ad Usuardum cepit: & pro in Alexandriâ, ponendum erit in Antiochiâ, loco cuius non ritè apud Galesinium est, in Achaiâ.

Ita in manuscripto Adone nulla Marinæ, nulla quoque Margaretæ memoria. Nam quòd in editione Mosandri Marg[illegible]a habetur XIII. Iulij, ibi quoque stellula præfixa est, quòd id aliis MSS. deesset.

Quis igitur dies Marinæ nostræ apud Latinos assignabitur? Habetur quidem in Martyrologio Romano Baronij XVIII. Iunij. Alexandriæ passio S. Marinæ virginis. quam Baronius ibi putat Marinam nostram esse. sed quomodo illi passio conuenit? cur non potiùs de Marinâ seu Margaretâ virgine & martyre accipiatur, vti praeunt Beda, Rabanus, Notkerus?

Nisi velimus tres hos Martyrologos Marinam seu Margaretam virg. & mart. cum Marinâ nostrâ tantùm virg. confudisse, quandoquidem iidem rursus de Margaretâ agant XIII. Iuly.

Atque ita XVIII. Iunij in Martyrologio Romano legendum erit, Alexandriæ S. Marinæ virg. omissâ passionis voce, vti iam olim Bellinus in Martyrologio Rom. expressit. Ita quoque habet Vsuardus meus manuscriptus. Nisi quis passionem & quòd martyr dicitur interpretari malit, quòd multa à fratribus suis religiosis passa sit: vti IX. Ian. Basilissa dicitur martyr, quia multa passa fuit, etsi non affecta martyrio. Certè Florarium manuscriptum SS. XVIII. Iunij nostram Marinam etiam cum passionis voce agnoscit. Ait enim: Alexandriæ passio S Marinę virginis, cuius gesta habentur circa finem quinti libri de Vitis SS. Patrum. Intelligit editionem primam Vitarum SS. Patrum; nam ibi in fine quinti libri habetur.

De Marinæ nostræ virginis translatione Venetias Martyrolog. Rom. XVII. Iuly: Venetiis translatio sanctæ Marinæ virg. quod à Baronio additum existimo Martyrologio Romano, ex Petri Aquilini Catalogo Sanctorum lib. 6. cap. 108. nam in Martyrologio Romano Bellini non habetur.

Aliam Marinam virg. & mart. exhibet Martyrolog Romanum Baronij XVIII. Iulij: Gallęciæ in Hispaniâ S. Marinę virg. & mart. quod in nullo antiquo Martyrologio reperio, nec quidem Romano Bellini; vt à Baronio ex Hispanicis scriptoribus insertum existimem Martyrologio Romano. Vnde fortassis non frustrà dubitant quidā, num hæc Hispanica Marina eadem sit cum alterutrâ Marinarum iam assignatarum, id est vel Alexandrinâ vel Antiochenâ. Refert enim Villegas in Flore SS. Hispaniæ parte 1. XVIII. Iuly, quosdam esse qui hanc censeant eamdem esse cum Marinâ virgine, quæ hîc in Patrum Vitis occurrit. Sed cùm ea virgo tantùm fuerit, non etiam martyr, qualis Hispana Marina existimatur, minùs videtur eorum sententia probabilis.

Alios esse refert, qui hanc eamdem faciant cum Marinâ seu Margaretâ virgine & martyre quæ passa est Antiochiæ. Et quidem Molanus in annotationibus ad Vsuardum XX. Iulij ex secundâ recensione asserit, Hispanos in lectionibus XVIII. Iunij (puto Iulij) habere, Marinam fuisse ex Antiochiâ Gallaciæ, & cùm nulla Antiochia sit in Gallaciâ, non videtur improbabile Margaretam ab Hispanis coli, sed Marinæ nomine. Fauet huic sententiæ, quòd in eumdem pene diem vtriusque festum incurrat. Nam Marina seu Margareta Antiochena in Menologio ponitur XVII. Iulij, in Martyrologio Romano XX. Iulij: Hispana autem in Martyrologio Romano XVIII. Iulij: in Thesauro concionat. XIX. Iuly.

Villegas tamen supra, & Thesaurus concionatorum Thomæ de Trugillo tomo III. XIX. Iulij quædam Marinæ Hispanæ propria assignant, vt clibanum, in quem coniecta dicitur; & fontem, in quo quædam eius interuentu miracula feruntur perpetrata; quæ eruditi viri, qui vicini sunt, viderint, quo referri debeant.

2. PANDOCHIVM] Ita manuscripti. Coloniensis editio, pandocium, id est taberna. Vetus, homo manens nomine pandox. Rectum est pandochium, πανδοχεῖον taberna. sic pandox, tabernarius. CAP. II.

3. CALCEARIVM] Ita Coloniensis editio. Vetus, calcarium. Intelligit, opinor, ministerium aliorum calceos purgandi. In MS. est caldarium vel calcelarium. An igitur intelligitur ministerium caldarium præparandi? vel fratrum calceolos eluendi? CAP. IV.

VITA

VITA BEATÆ FABIOLÆ AVCTORE DIVO HIERONYMO PRESBYTERO.

Est epistola 30. ad Oceanum.

Cap. I.

PLVRES anni sunt, quòd super dormitione Blesillæ, Paulam venerabilem feminam recenti adhuc vulnere consolatus sum. Quartæ æstatis circulus voluitur, ex quo ad Heliodorum episcopum Nepotiani scribens epitaphium, quidquid habere potui virium in illo tunc dolore consumpsi. Ante hoc fermè biennium, Pammachio meo pro subitâ peregrinatione Paulinæ breuem epistolam dedi, erubescens ad disertissimum virum plura loqui, & ei sua ingerere, ne non tam consolari amicum viderer, quàm stultâ iactantiâ docere perfectum. Nunc mihi, fili Oceane, volenti & vltrò appetenti debitum munus imponis, quo pro nouitate virtutum, veterem materiam nouam faciam. In illis enim vel parentis affectus, vel mœror auunculi, vel desiderium mariti temperandum fuit: & pro diuersitate personarum, diuersa de scripturis adhibenda medicamina. In præsentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Christianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum, solatium monachorum. Quidquid primùm arripuero, sequentium comparatione vilescit. Ieiunium prædicem? sed præualescunt eleëmosynæ. Humilitatem laudem? sed maior est fidei ardor. Dicam appetitas sordes, & in condemnationem vestium sericarum plebeium cultum & seruilia indumenta quæsita? plus est animum deposuisse quàm cultum. Difficiliùs arrogantiâ quàm auro caremus & gemmis. His enim abiectis, interdum gloriosis tumemus sordibus, & vendibilem paupertatem, populari auræ offerimus. Celata virtus, & conscientiæ tota secreto, Deum solum iudicem respicit. Vnde nouis mihi est efferenda præconiis, & ordine rhetorum prætermisso, tota de confessionis ac pœnitentiæ incunabulis assumenda oratio. Alius forsitan scholæ memor, Q. Maximum,

Fabiola laus Christianorum, miraculum gentilium.

Celata virtus Deo iudice gaudet.

Vnus qui nobis cunctando restituit rem,   *Virgil. 6. Aeneid.*

& totam Fabiorum gentem proferret in medium, diceret pugnas, describeret prælia, & per tantæ nobilitatis gradus Fabiolam venisse iactaret; vt quod in virgâ non poterat, in radicibus demonstraret. Ego diuersorij Bethlehemitici, & præsepis Domini amator, in quo virgo puerpera Deum fudit infantem, ancillam Christi, non de nobilitate veteris historiæ, sed de ecclesiæ humilitate producam.

Cap. II.

Et quia statim in principio, quasi scopulus quidam & procella mihi obtrectatorum eius opponitur, quòd secundum sortita matrimonium, prius reliquerit, non laudabo conuersam, nisi priùs ream absoluero. Tanta prior mariti vitia habuisse narratur, vt ne scortum quidem & vile mancipium ea sustinere posset. Quæ si voluero dicere, perdam virtutem feminæ, quæ maluit culpam subire dissidij, quàm corporis sui infamare partem, & maculas eius detegere. Hoc solùm proferam, quod verecundæ matronæ & Christianæ satis est. Præcepit Dominus vxorem non debere dimitti, exceptâ caussâ fornicationis; & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris iubetur, hoc consequenter redundat in feminas. Neque enim adultera vxor dimittenda est, & vir mœchus tenendus. Si qui meretrici iungitur, vnum corpus facit: ergo & quæ scortatori impuroque sociatur, vnum cum eo corpus efficitur. Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christi; aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit. Apud illos viris impudicitiæ fræna laxantur, & solo stupro atque adulterio condemnato, passim, per lupanaria & ancillulas libido per-

Mariti odiosa fastidia sustinuit Fabiola.

Matth. 5. 1. Cor. 7. 1. Cor. 6.

permittitur, quaſi culpam dignitas faciat, non voluntas. [2] Apud nos, quod non licet feminis, æque non licet viris, & eadem ſeruitus pari conditione cenſetur. Dimiſit ergo, vt aiunt, vitioſum: dimiſit illius & illius criminis noxium: dimiſit, pæne dixi, quod clamante viciniâ vxor ſola non prodidit. Sin autem arguitur, quare repudiato marito non innupta permanſerit: facilè culpam fatebor, dum tamen referam neceſſitatem. Melius eſt, inquit Apoſtolus, nubere quàm vri. Adoleſcentula erat, viduitatem ſuam ſeruare non poterat. Videbat aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & ſe vinctam & captiuam ad coitum trahi. Melius arbitrata eſt apertè confiteri imbecillitatem ſuam, & vmbram quamdam miſerabilis ſubire coniugij, quàm ſub gloriâ vniuiræ opera exercere meretricum. Idem Apoſtolus vult viduas adoleſcentulas nubere, filios procreare, nullam dare occaſionem aduerſario maledicti gratiâ. Et protinus cur hoc velit, exponit: Iam enim quædam abierunt retro poſt ſatanam. Igitur & Fabiola, quia perſuaſerat ſibi, & putabat a ſe virum iure di[illegible]ſſum; nec Euangelij vigorem nouerat, in quo nubendi vniuerſa cautio viuentibus viris feminis amputatur; dum multa diaboli vitat vulnera, vnum incauta vulnus accepit.

[Marginal notes: Pub. vel adulterum [illegible] repudiauit. — 1 Cor. 7. — Rom. 7. — 1 Tim. 5.]

Cap. III. Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quærens excuſare culpam, cuius pœnitentiam ipſa confeſſa eſt? Quis hoc crederet, vt poſt mortem ſecundi viri in ſemet reuerſa, quo tempore ſolent viduæ negligentes, iugo ſeruitutis excuſſo, agere ſe liberiùs, adire balneas, volitare per plateas, [illegible] circumferre meretricis, ſaccum indueret, vt errorem publicè fateretur: & tota vrbe ſpectante Romanâ, ante diem Paſchæ in baſilicâ quondam [3] Laterani, qui Cæſariano truncatus eſt gladio, [4] ſtaret in ordine pœnitentium, epiſcopo, presbyteris, & omni populo collacrymantibus: ſparſum crinem, ora lurida, & ſqualidas manus ſordida colla ſubmitteret? Quæ peccata fletus iſte non purget? Quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant? Petrus trinam negationem trinâ confeſſione deleuit. Aaron ſacrilegium, & conflatum ex auro vituli caput, fraternæ correxère preces. Dauid ſancti & manſuetiſſimi viri homicidium pariter & adulterium ſeptem dierum emendabat fames. Iacebat in terrâ, volutabatur in cinere, & oblitus regiæ poteſtatis, lumen quærebat in tenebris. Illumque tantùm reſpiciens quem offenderat, lacrymabili voce dicebat: Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci. Et: Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Atque ita factum eſt, vt qui me prius docuerat virtutibus ſuis, quomodo ſtans non caderem, doceret per pœnitentiam, quomodo cadens reſurgerem. Quid tam impium legimus inter reges quam Achab, de quo Scriptura dicit: Non fuit alius talis vt Achab, qui venumdatus eſt vt faceret malum in conſpectu Domini? Hic cùm propter ſanguinem Nabuthæ correptus fuiſſet ab Eliâ, & audiſſet iram Domini per Prophetam: Occidiſti, & inſuper poſſediſti, & ecce ego inducam ſuper te malum, & demetam poſteriora tua, & reliqua: ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, ieiunabatque in ſacco, & ambulabat demiſſo capite. Tunc factus eſt ſermo Dei ad Eliam Theſbiten, dicens: Nónne vidiſti Achab humiliatum coram me? Quia ergo humiliatus eſt meâ cauſſâ, non inducam malum in diebus eius.

[Marginal notes: pſere amo- ni [illegible]. — Ioan. 21. — Exod. 32. — 2. Reg. 12. — Pſal. 50. — 3. Reg. 21.]

Cap. IV. O felix pœnitentia, quæ ad ſe Dei trahit oculos, quæ furentem ſententiam Dei, confeſſo errore mutauit! Hoc idem & Manaſſen in Paralipomenon, & Niniuæ regem feciſſe legimus in Prophetâ, publicanum quoque in Euangelio. E quibus primus non ſolùm indulgentiam, ſed & regnum recipere meruit. Alter impendentem Dei fregit iram. Tertius pectus verberans pugnis, oculos non leuabat ad cælum. Et multo iuſtificatior receſſit publicanus humili confeſſione vitiorum, quàm phariſæus ſuperbâ iactatione virtutum. Non eſt loci huius vt pœnitentiam prædicem, & quaſi contra Montanum Nouatumque ſcribens, dicam illam hoſtiam Domino eſſe placabilem: &, Sacrificium Deo, ſpiritum contribulatum: &, Malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem: &, Exurge, exurge Ieruſalem: & multa alia, quæ prophetarum tangunt tubæ. Hoc vnum loquar, quod & legentibus vtile ſit, & præſenti cauſſæ conueniat. Non eſt confuſa Dominum in terris, & ille eam non confundetur in cælo. Aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conſpexit. Diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os. Non eſt ingreſſa eccleſiam Domini, ſed extra caſtra cum Mariâ ſorore Moyſi ſeparata conſedit: vt quam ſacerdos eiecerat, ipſe reuocaret. Deſcendit de ſolio deliciarum ſuarum, accepit molam, fecit farinam, & diſcalceatis pedibus tranſiuit fluenta lacrymarum. Sedit ſuper carbones ignis. Hi fuère in adiutorium. Faciem, per quam ſecundo

[Marginal notes: 2. Par. 33. — Ionæ 3. 4. — Lucæ 18. — Pſal. 50. — Ezech. 18. — Iſaiæ 60. — Marc. 8. — Leuit. 13. — Num. 12. — Iſaiæ 47.]

viro placuerat, verberabat, oderat gemmas, linteamina videre non poterat, ornamenta fugiebat. Sic dolebat, quasi adulterium commisisset, & multis impendijs medicaminum vnum vulnus sanare cupiebat.

CAP. V. Diu morati sumus in pœnitentia, in qua velut in vadosis locis resedimus, vt maior nobis & absque vllo impedimento se laudum eius campus aperiret. Recepta sub oculis omnis ecclesiæ communione, quid fecit? *Eccli. 11.* Scilicet in die bona, malorum non oblita est: & post naufragium, rursum tentare noluit pericula nauigandi. Quin potius omnem censum quem habere poterat (erat autem amplissimus, & respondens generi eius) dilapidauit, ac vendidit: & inde pecuniam congregatam vsibus pauperum præparauit, & prima omnium νοσοκομεῖον instituit, *Prima Nosocomium instituit.* in quo ægrotantes colligeret de plateis, & consumpta languoribus atq; inedia miserorum membra foueret. Describam ego nunc diuersas hominum calamitates, truncas nares, effossos oculos, semiustos pedes, luridas manus, tumentes aluos, exile femur, crura turgentia, & de exesis ac putridis carnibus vermiculos bullientes? Quoties morbo regio & pædore confectos humeris suis ipsa portauit? *Ægris ministrat.* Quoties lauit purulentam vulnerum saniem, quam alius aspicere non valebat? Præbebat cibos propria manu, & spirans cadauer sorbitiunculis irrigabat. Scio multos diuites & religiosos ob stomachi angustiam exercere huiusmodi misericordiam per aliena ministeria, & clementes esse pecunia, non manu. Quos equidem non reprobo, & teneritudinem animi nequaquam interpretor infidelitatem: sed sicut imbecillitati stomachi veniam tribuo, sic perfectæ mentis ardorem in cælum laudibus fero. Magna fides ista contemnit. *Lucæ 16.* Scio quid in Lazaro diues purpuratus aliquando non fecerit, quali superba mens retributione damnata sit. Ille quem despicimus, quem videre non possumus, ad cuius intuitum nobis vomitus erumpit, nostri similis est, de eodem nobiscum formatus est luto, ijsdem compactus elementis. Quidquid patitur, & nos pati possumus. Vulnera eius existimemus propria, & omnis animi in alterum duritia, clementi in nosmetipsos cogitatione frangetur:

Virgil. 6. Aeneidos.

Non mihi si linguæ centum sint, oraq; centum,
Ferrea vox,
Omnia morborum percurrere nomina possim,

quæ Fabiola in tanta miserorum refrigeria commutauit, vt multi pauperum sani languentibus inuiderent. Quamquam illa simili liberalitate erga clericos & monachos ac virgines fuerit. *Monasteria sustentat.* Quod monasterium non illius opibus sustentatum est? Quem nudum & clinicum non Fabiolæ vestimenta texerunt? In quorum se indigentiam non effudit præceps & festina largitio? Angusta misericordiæ eius Roma fuit.

CAP. VI. Peragrabat ergo insulas & totum Etruscum mare, Volscorumque prouinciam, & reconditos curuorum littorum sinus, *Monachorum choros visitat.* in quibus monachorum consistunt chori, vel proprio corpore, vel transmissa per viros sanctos ac fideles munificentia circumibat. Vnde repente & contra opinionem omnium Ierosolymam nauigauit, *Ierosolymam vadit.* vbi multorum excepta concursu, nostro parumper vsa est hospitio: cuius societatis recordans, videor mihi adhuc videre quam vidi. Iesu bone, quo illa feruore, quo studio intenta erat diuinis voluminibus! *Studio lectionisque intenta.* & veluti quamdam famem satiare desiderans, per Prophetas, Euangelia, Psalmosque currebat: quæstiones & proponens, & solutas recondens in scriniolo pectoris sui. Nec verò satiebatur audiendi cupidine, sed *Eccle. 1.* addens scientiam, addebat dolorem: & quasi oleum flammæ adieceris, maioris ardoris fomenta capiebat. Quodam die cùm in manibus Moysi Numeros teneremus, & me verecunde rogaret, quid sibi vellet nominum tanta congeries: cur singulæ tribus in alijs atque alijs locis variè iungerentur: quomodo Balaam ariolus sic futura Christi mysteria prophetarit, *Num. 24.* vt nullus propemodum prophetarum tam apertè de eo vaticinatus sit: respondi vt potui, & visus sum interrogationi eius satisfacere. Reuoluens ergo librum, peruenit ad eum locum, vbi catalogus describitur omnium mansionum per quas de Ægypto egrediens populus, *Num. 33.* peruenit vsque ad fluenta Iordanis. Cumque caussas quæreret & rationes singularum, in quibusdam hæsitaui, in alijs inoffenso cucurri pede, in plerisque simpliciter ignorantiam confessus sum. Tunc verò magis cœpit vrgere, & quasi non mihi liceret nescire quod nescio, expostulare, ac se indignam tantis mysterijs dicere. Quid plura? Extorsit mihi negandi verecundiam, vt proprium ei opus huiuscemodi disputatiunculæ pollicerer, quod vsque in præsens tempus, vt nunc intelligo, Domini voluntate dilatum, reddetur memoriæ illius: vt sacerdotalibus prioris ad se voluminis induta vestibus, per mundi huius solitudinem gaudeat se ad terram repromissionis aliquando venisse.

CAP. VII. Verùm quod cœpimus prosequamur. Quærentibus nobis dignum tantæ feminæ habitaculum, cùm illa ita solitudinem

cupe-

cuperet, vt diuersorio Mariæ carere nollet: ecce subito discurrentibus nuntiis, Oriens totus intremuit: ab vltima Mæotide inter glacialem Tanain, & Massagetarum immanes populos, vbi Caucasi rupibus feras gentes Alexandri claustra cohibent, [7] erupisse Hunnorum examina, quæ pernicibus equis huc illucque volitantia, cædis pariter ac terroris cuncta complerent. [8] Aberat tunc Romanus exercitus, & bellis ciuilibus in Italia tenebatur. Hanc gentem [9] Herodotus refert sub Dario rege Medorum viginti annis Orientem tenuisse captiuum, & ab Ægyptiis atque Æthiopibus annuum exegisse vectigal. Abigat Iesus ab orbe Romano tales vltra bestias. Insperati vbique aderant, & famam celeritate vincentes, non religioni, non dignitatibus, non ætati parcebant, non vagientis miserabantur infantiæ. Cogebantur mori, qui nondum viuere cœperant: & nescientes malum suum, inter hostium manus ac tela ridebant. Consonus inter omnes rumor, petere eos Ierosolymam, & [10] ob nimiam auri cupiditatem ad hanc vrbem percurrere. Muri neglecti pacis incuria sarciebantur: Antiochia obsidebatur: Tyrus se volens à terrâ abrumpere, insulam quærebat antiquam. Tunc & nos compulsi sumus parare naues, esse in littore, aduentum hostium præcauere, & sæuientibus ventis magis barbaros metuere quàm naufragium; non tam propriæ saluti, quàm virginum castimoniæ prouidentes. [11] Erat in illo tempore quædam apud nos dissensio, & barbarorum pugnam domestica bella superabant. Nos in Oriente tenuerunt iam fixæ sedes, & inueteratum locorum sanctorum desiderium. Illa quæ tota in sarcinis erat, & in omni vrbe peregrina, reuersa est ad patriam, vt ibi pauper viueret, vbi diues fuerat: manens in alieno, quæ multos prius hospites habuit: & (ne sermonem longius protraham) in conspectu Romanæ vrbis pauperibus erogaret, quod illa teste vendiderat. Nos hoc tantum dolemus, quòd pretiosissimum de sanctis locis monile perdidimus. Recepit Roma quod amiserat, & procax ac maledica lingua gentilium, oculorum testimonio confutata est. Laudent ceteri misericordiam eius, humilitatem, fidem; ego ardorem animi plus laudabo.

Hunnorum in Romanum orbem irruptio.

Fabiola Romam reuertitur.

Cap. VIII. Librum quo Heliodorum quondam iuuenis ad eremum cohortatus sum, tenebat memoriter: & Romana cernens mœnia, inclusam se esse plangebat. Oblita sexus, fragilitatis immemor, ac solitudinis tantum cupida, ibi erat, vbi animo morabatur. Non poterat teneri consiliis amicorum: ita ex vrbe quasi de vinculis gestiebat erumpere. Dispensationem pecuniæ & cautam distributionem, genus infidelitatis vocabat. Non aliis distributionem eleëmosynarum tribuere, sed suis pariter effusis, ipsa pro Christo stipes optabat accipere. Sic festinabat, sic impatiens erat morarum, vt illam crederes profecturam.

Solitudinis amans.

Cap. IX. Itaque dum semper paratur, mors eam inuenire non potuit imparatam. Inter laudes feminę subitò mihi Pammachius meus exoritur. Paulina dormit, vt iste vigilet. Præcedit maritum, vt Christo famulum derelinquat. Hic heres vxoris, & hereditatis alij possessores. Certabant vir & femina, quis in portu Abrahæ tabernaculum figeret: & erat hæc inter vtrumque contentio, quis humanitate superaret. Vicit vterque, & vterque superatus est. Ambo se victos & victores fatētur, dum quod alter cupiebat, vterque perfecit. Iungunt opes, sociant voluntates, vt quod ęmulatio dissipatura erat, concordiâ cresceret. Necdum dictum, iam factum. Emitur hospitium, & ad hospitium turba concurrit. Non est enim labor in Iacob, nec dolor in Israël. Adducunt maria, quos in gremio suo terra suscipiat. Mittit Roma properantes, quos nauigaturos littus molle confoueat. Quod Publius semel fecit in insulâ Mytilene erga vnum apostolum, & (ne contradictioni locum tribuam) in vnam nauim: hoc isti & frequenter faciunt, & in plures: nec solùm inopum necessitas sustentatur, sed prona in omnes munificentia aliquid & habentibus prouidet. Xenodochium in portu Romano situm, totus pariter mundus audiuit. Sub vnâ æstate didicit Britannia, quod Ægyptus & Parthus nouerant vere. Quod scriptum est, Timentibus Dominum omnia cooperantur in bonum, in obitu tantæ feminæ vidimus comprobatum. Quodam pręsagio futurorum ad multos scripserat monachos, vt venirent, & se graui onere laborātem absoluerent, faceretque sibi de iniquo mammonâ amicos, qui eam reciperent in æterna tabernacula. Venerunt, amici facti sunt: [21] dormiuit illa quomodo voluit, & depositâ tandem sarcinâ, leuior volauit ad cęlum.

Meritis sem per memor. *Gen. 18.* *Num. 23.* *Act. 27. 28* *Rom. 8.* *Luc. 16.* *Moritur Fabiola.*

Cap. X. Quantum haberet viuentis Fabiolę Roma miraculum, in mortuâ demonstrauit. Necdum spiritum exhalauerat, necdum debitam Christo reddiderat animam,

Et iam fama volans tanti prænūtia luctus, totius vrbis populum ad exequias cōgregabat. Sonabant psalmi, & aurata tecta tēplorum, reboans in sublime quatiebat Alleluia.

Aeneid. 11. *Magnifica Fabiola exequia.*

Hic iuuenū chorus, ille senū, qui carmine laudes
Femineas & facta ferant.

Aeneid. 8.

Non sic [13] Furius de Gallis, non [14] Papirius de Samnitibus, non [15] Scipio de Numantiâ, non [16] Pompeius de Ponti gentibus triumphauit. Illi corpora vicerant, hæc spirituales nequitias subiugauit. Audio præcedentium turmas, & cateruatim in exequiis eius multitudinem confluentem. Non plateæ, non porticus, non imminentia desuper tecta capere poterant prospectantes. Tunc suos in vnum populos Roma conspexit: fauebant sibi omnes in gloriâ pœnitentis. Nec mirum si de eius salute homines exultarent, de cuius conuersione Angeli lætabantur in cælo. Hoc tibi Fabiola ingenij mei senile munus, has officiorum inferias dedi. Laudauimus sæpè virgines, viduas, ac maritatas, quarum semper fuêre candida vestimenta, quæ sequuntur Agnum quocumq; vadit. Felix præconium, quod nullâ totius vitæ sorde maculatur. Procul liuor facessat, absit inuidia. Si pater familias bonus est, quare oculus noster malus est? Quæ in- ciderat in latrones, Christi humeris reportata est. Multæ mansiones sunt apud Patrem. Vbi abundauit peccatum, superabundauit gratia. Cui plus dimittitur, plus amat.

Lucæ 15. Matth. 20. Luc. 10. 15 Ioan. 14. Rom. 5. Lucæ 7.

NOTATIO.

1 FABIOLÆ] *Dies obitus eius ignoratur, nec eius in tabulis ecclesiasticis extat memoria.*

Cap. II. 2. APVD NOS] *Cato oratione de dote apud Gellium lib. x. c. xxiii.* In adulterio vxorem tuam si deprehendisses, sine iudicio impunè necares: illa te, si adulterares, digito non auderet contingere, neque ius est. *Vide Cod. lib. ix. ad L. Iuliam de adulterio & stupro. Alia lex apud Christianos.*

Cap. III. 3. LATERANI] *Iulius Capitolinus in M. Antonino Philosopho meminit adium Laterani:* Educatus est in eo loco, in quo natus est, & in domo aui sui Veri iuxta ædes Laterani. *Idem in Vero Imper. meminis Sextilij Laterani Consulis.*

4. STARET IN ORDINE POENITENTIVM] *Baronius tom. IV. anno Christi CCCXC. Siricij Papæ VI. Valentiniani XV. Theodosij XII. Impp. post narratam Theodosij Imp. pœnitentiam, subdit: Quàm vigeret hoc tempore in ecclesiâ seueritas publicæ pœnitentiæ, à quâ non liberaret excusarétve nobilitas, dignitas, neque sexus, planè declaratur alio exemplo clarissimæ feminæ Romanæ, Fabiolæ nomine, quæ adhuc supererat Fabiorum antiquæ familiæ nobile germen. Hanc contigit ob secundas nuptias post diuortium factum cum priori viro illicitè contractas, hisce fermè diebus, publicam Romæ agere pœnitentiam.*

Cap. V. 5. CLINICVM] *Infrà in Vitâ Paulæ capite IV.* Quis clinicorum non eius facultatibus sustentatus est? *Clinicus est, quem κλίνη, lectus detinet, nec inde se præ ægritudine mouere potest. Vide Onomast.*

6. PERAGRABAT ERGO INSVLAS, ET TOTVM ETRVSCVM MARE] *Baronius tomo V. anno Christi CCCXCVIII. Anastasij Papæ I. Arcadij & Honorij Impp. IV. Ex quibus, inquit, planè intelligis, quàm breui tempore ex Ægypti vineâ plantata in Romano solo propagines extenderint vsque ad mare, & intra mare in insulis palmites suos. Propagatos autem ad posteros etiam, qui erant in Tyrrheni maris oris & insulis, monachos; & ipsam Gorgoniam insulam, vbi vnum tantùm fuisse Rutilius tradit, pluribus esse monachorum germinibus auctam, ex litteris S. Gregorij Papæ possumus perspicuè intelligere, dum de Palmaria & aliarum insularum monachis meminit, necnon de pluribus monasteriis in insulâ Gorgoniâ congregatis, & posteà ad meliorem formam per ipsum Gregorium restitutis.* Rutil. l. 1. Itiner. Greg lib. 1. epist. 48.

Cap. VII. 7. ERVPISSE HVNNORVM EXAMINA] *Hieronymus in Chronico anno XIIX. Valentis:* Gens Hunnorum Gothos vastat: qui à Romanis sine armorum depositione suscepti, per auaritiam Maximi ducis, fame ad rebellandum coacti sunt. *Vide Orosium lib. VII. cap. XXXIII.*

Baronius tomo V. anno Christi CCCXCV. Siricij Papæ XI. Arcadij & Honorij Impp. I. Hoc anno Fabiola, inquit, clarissima femina, quæ concesserat Ierosolymam, vt ibi reliquum vitæ ageret, horum grassatione perterrita, vnà cum aliis nauim conscendere, & in Italiam remeare compulsa est. Vide ibi plura de Hunnorum eruptione & grassatione.

8. ABERAT TVNC ROMANVS EXERCITVS, ET BELLIS CIVILIBVS IN ITALIA TENEBATVR] *Baronius loco proximè citato: Quem enim secum Theodosius in Occidentem aduersus Eugenium tyrannum Orientis exercitum duxerat, Stilico Theodosij defuncti voluntate in Italiâ detinebat. De Romano illo exercitu & bello contra Eugenium, vide eumdem Baronium tomo IV. anno Christi CCCXCIV. & seq.*

9. HERODOTVS] *Lib. I. & initio IV. qui eos Scythas vocat, & XXVIII. annis Asiam tenuisse narrat.*

10. OB NIMIAM AVRI CVPIDITATEM] *Baronius tomo V. antè citato: Cupidissimum sanè omnium mortalium hoc genus hominum esse, Ammianus, cùm eorumdem mores pluribus scribit, affirmat.* Ammian. lib. 31.

11. ERAT IN ILLO TEMPORE QVÆDAM APVD NOS DISSENSIO] *Baronius tomo V. anno Christi CCCXCV. Siricij Papæ XI. Arcadij & Honorij Impp. I. Quænam, inquit, essent dissensiones illæ, quibus in Palæstinâ inter se inuicem fideles altercabantur studio indefesso, superiori dicta sunt tomo, fuisse nimirum Origenistarum improbitate conflatas, quibus Ioannes Episcopus Ierosolymorum, Euagrius Ponticus, Palladius Galata, Isidorus Alexandrinus, & Ruffinus Aquileiensis in primis studebant.* Baron. tomo 4. anno Christi 392. 393. 394.

Cap. IX. 12. DORMIVIT ILLA] *Baronius tomo V. anno Christi CCCC. Anastasij Papæ III. Arcadij & Honorij Impp. VI. obitum Fabiolæ ponit, atque ita colligit: Hoc anno, inquit, defunctæ S. Fabiolæ spectatæ egregiæque sanctitudinis, & generis claritudine celebris viduæ S. Hieronymus rogatus ab Oceano epitaphium scripsit; cuius exordio cùm ita diuersa tempora numeret, quo potissimùm anno id acciderit, circumscribit, dum ait:* Plures anni sunt, quòd Hieron. epist. 30.

super

super dormitione B[illegible]esillæ Paulam venerabilem feminam recenti adhuc vulnere consolatus sum: quartæ ætatis cu[illegible]lus voluitur, ex quo ad Heliodoru episcopum, Nepotiani [illegible]cribens epitaphium, q[illegible]dquid habere potui virium, in illo tunc dolo[illegible]nsumpsi. & ante fermè biennium Pamma[illegible] meo pro subitâ peregrinatione Paulinæ breuem epistolam dedi, erubescens ad disertissimum virum plura loqui, *&c. paulo verò pòst:* Inpræsentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Christianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum, solatium monachorum, *&c. Cum igitur ipse sanctus Hieronymus quatuor annos numeret ab obitu Nepotiani, duos vero a dormitione Paulinæ: præsentem annum Fabiolæ funeri ipsum adscribere, ex iis quæ superius dicta sunt, satis manifestum apparet [illegible] vt de his nec leuis quidem dubitandi relinqui po[illegible]t occasio.*

Nisi quod cùm reperias in litteris S. Hieronymi post decem annos, nempe post vrbis excidium, scriptis ad Marcellinum & Anapsychiam, de Fabiolâ tamquam viuente mentionem haberi, ad quam idem S. Hieronymus duos in Ezechielem libros a se conscriptos esse testatur, quos non nisi post excidium Vrbis ipsum elucubrasse liquet) affirmare necesse est, aliam illam ab hac fuisse Fabiolam, minoremque dicendam: nec quidem mirum, cùm & duas Paulas, totidemque Melanias, seniores ac iuniores, eodem tempore liceat numerare. Fabiolæ dux. Hieron. epist. 8. Hieron. præfat. in lib. 1. in Ezech. CAP. X.

13 FVRIVS] *Vide Liuium lib. v. cap. XLIX. Florum libro 1. cap. XIII.*

14. PAPIRIVS] *Liuius lib. X. cap. XXXIX. Florus lib. 1. cap XVI.*

15. SCIPIO] *Florus lib. II. cap. XVIII. Orosius lib. VI. cap. V.*

16. POMPEIVS] *Florus lib. III. cap. V. Appianus in Mithridatico, & Plutarchus in Vitâ Syllæ.*

VITA
S. PAVLÆ ROMANÆ
VIDVAE

26. Ian.

AVCTORE
DIVO HIERONYMO
PRESBYTERO.

SI cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humanâ voce resonarent, nihil dignú sanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. No[illegible] genere, sed multò nobilior sanctitate: potens quondam diuitijs, sed nunc Christi p[illegible]pertate insignior. Gracchorum stirps, [illegible]les Scipionum, Pauli heres, cuius vo[illegible]lum trahit [illegible] Marciæ Papiriæ matris At[illegible]u vera & germana progenies: Ro[illegible]prætulit Bethlehem, & auro tecta ful[illegible], ut ormis luti vilitate mutauit. Non m[illegible]remus, quod talem amisimus; sed gra[illegible] agimus, quòd habuimus, imò habe[illegible] Deo [illegible] viuunt omnia: & quidquid [illegible]titur [illegible] Do[illegible]um, in familiæ nume[illegible] computatur. Quamquam amissio illius, cælestis dom[illegible] habitatio sit: quæ quamdiu in [illegible]orpore fuit, peregrinata est à Domino, & [illegible]oce se[illegible]p[illegible]r flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata est, habitaui cum habitantibus Cedar, multùm peregrinata est anima mea. Nec mirum, si planxerit se versari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cùm mundus in maligno positus sit: & sicut tenebræ illius, ita & lumen eius, luxque in tenebris luceat, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde & illud crebrius inferebat: Aduena sum & peregrina sicut omnes patres mei. Et iterùm: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quoties autem infirmitate corpusculi (quam incredibili abstinentiâ & duplicatis contraxerat ieiunijs) vexabatur, hoc in ore voluebat: Subijcio corpus meum, & in seruitutem redigo: ne alijs prædicans, ipsa reproba inueniar. Et: Bonum est vinum non bibere, & carnem non manducare. Et: Humiliaui in ieiunio animam meam, & totum lectum versasti in infirmitate meâ, & versata sum in miseriâ, dum mihi configitur spina. Atque inter doloris aculeos, quos mirâ patientiâ sustinebat, quasi apertos sibi cælos adspiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas sicut co-

1. Ioan. 5. Psal. 118. Ioan. 1. Psal. 38. Philip. 1. 1. Cor. 9. Rom. 14. Psal. 34. Psal. 30 38 Psal. 54.

lumbæ, & volabo, & requiescam? Testor Iesum & Sanctos eius, ipsumque proprium **Angelus custos Paulæ.** Angelum, qui custos fuit & comes admirabilis feminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui; sed quidquid dicturus sum, pro testimonio dicere, & minus eius esse meritis, quam totus orbis canit, sacerdotes mirantur, virginum chori desiderant, monachorum & pauperum turbæ deplangunt. Vis, lector, eius breuiter scire virtutes? **Paupertas eius.** Omnes suos pauperes pauperior ipsa dimisit. Nec mirum, de proximis & famulis, quam in vtroque sexu de seruis & ancillis in fratres sororesque mutauerat, ista proferre: cum Eustochium virginem, & deuotam Christo filiam, in cuius consolationem libellus hic cuditur, procul à nobili genere, sola fide & gratia diuitem reliquerit.

CAP. II. Carpamus igitur narrandi ordinem. Alij altius repetant, & à cunabulis eius, ipsisque (vt ita dicam) crepundijs matrem Blesillam, & Rogatum proferant patrem: **Paula progenies.** quorum altera Scipionum Gracchorumque progenies est, alter per omnes fere Græcias vsque hodie stemmatibus & diuitijs, ac nobilitate Agamemnonis fertur sanguinem trahere, qui decennali Troiam obsidione deleuit. Nos nihil laudabimus, nisi quod proprium est, & de purissimo sanctæ mentis fonte profertur. **Marc. 10.** Quamquam Dominus atque Saluator in Euangelio doceat apostolos sciscitantes quid sibi redditurus sit, **Matth. 19.** qui omnia sua pro nomine eius dimiserunt, centuplum in præsentiarum recepturos, & in futuro vitam æternam. Ex quo intelligimus, non laudis esse possidere diuitias, sed pro Christo eas contemnere: non tumere ad honores, sed pro Dei fide eos paruipendere. Vere quod pollicitus est seruis suis & ancillis Saluator, reddidit in præsenti. **Celebritas nominis Paulæ.** Nam quæ vnius vrbis contempsit gloriam, totius orbis opinione celebratur: quam Romæ habitantem nullus extra Romam nouerat, latentem in Bethlehem & barbara & Romana terra miratur. Cuius enim gentis homines ad sancta loca non veniunt? Quis autem in sanctis locis, præter Paulam, quod plus inter homines miraretur, inuenit? Hæc, sicut inter multas gemmas pretiosissima gemma micat, & iubar solis paruos igniculos stellarum obruit & obscurat: **Insignis humilitas eius.** ita cunctorum virtutes & potentias sua humilitate superauit, minimaque fuit inter omnes, vt omnium maior esset: & quanto se plus deijciebat, tanto magis à Christo **Luc. 14.** subleuabatur. Latebat, & non latebat. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quasi vmbra sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores. Sed quid ago, narrandi ordinem prætermittens? Dum in singulis teneor, non seruo præcepta dicendi.

Tali igitur stirpe generata, iuncta est viro Toxotio, qui Æneæ & Iuliorum altissimum sanguinem trahit. **Gen. 35. Toxotius.** Vnde etiam filia eius Christi virgo Eustochium Iulia nuncupatur, & ipse Iulius a magno demissum nomen Iulo. Et hæc dicimus, non quod habentibus grandia sint, sed quòd contemnentibus mirabilia. Sæculi homines suspiciunt eos, qui his pollent priuilegijs, nos laudamus qui pro Saluatore ista despexerunt: & mirum in modum, quos habentes paruipendimus, si habere noluerint, prædicamus. His inquam orta maioribus, & fœcunditate ac pudicitiâ probata, primum viro, deinde propinquis, & totius vrbis testimonio, cum quinque liberos edidisset, **Eius liberi quinque.** Blesillam, super cuius morte eam Romæ consolatus sum: Paulinam, quæ sanctum & admirabilem virum, & propositi & rerum suarum Pammachium reliquit heredem, ad quẽ super obitu eius paruulum libellum edidimus: Eustochium, quæ nunc in sanctis locis virginitatis & Ecclesiæ monile pretiosum est: Ruffinam, quæ immaturo funere pium matris animum consternauit: & Toxotium, post quem parere desijt, vt intelligeres, eam non diu seruire voluisse officio coniugali, sed mariti desiderio, qui marem optabat, liberos edidisse.

CAP. III. Postquam vir mortuus est, ita eum planxit, vt prope ipsa moreretur: ita se conuertit ad Domini seruitutem, vt eius mortem videretur optasse. Quid ego referam, amplæ & nobilis domus, & quondam opulentissimæ, omnes pæne diuitias in pauperes erogatas? **Summa benignitas in pauperes.** Quid in cunctos clementissimum animum & bonitatem etiam in eos quos numquam viderat euagantem? Quis inopum moriens, non illius vestimentis obuolutus est? Quis clinicorum non eius facultatibus sustentatus est? quos curiosissime tota vrbe perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis & esuriens cibo sustentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter obiurgantes propinquos, maiorem se eis hereditatem Christi misericordiam dimittere loquebatur. Nec diu potuit excelsi apud sæculum generis, & nobilissimæ familiæ visitationes & frequentiam sustinere. Mœrebat honore suo, & ora laudantium declinare ac fugere festinabat. Cumq; Orientis & Occidentis episcopos ob quasdam ecclesiarum dissensiones Romam imperiales litteræ contraxissent, vidit admirabiles viros, Christique pontifices, Paulinum Antiochenæ

tinum Antiochenæ vrbis epiſcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri quæ nunc Conſtantia dicitur: quorum Epiphanium etiam hoſpitem habuit: Paulinum in aliena manentem domo quaſi proprium, humanitate poſſedit. Quorum accenſa virtutibus, per momenta patriam deſerere cogitabat: non domus, non liberorum, non familiæ, non poſſeſſionum, non alicuius rei quæ ad ſæculum pertinet, memor: ſola, ſi dici poteſt, & incomitata, ad eremum Antoniorum atque Paulorum pergere geſtiebat. Tandemque exacta hieme, aperto mari, redeuntibus ad eccleſias ſuas epiſcopis, & ipſa voto cum eis ac deſiderio nauigauit. Quid vltrà differo? Deſcendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, & quod his maius eſt, liberis proſequentibus, & clementiſſimam matrem pietate vincere cupientibus. Iam carbaſa tendebantur, & remorum ductu nauis in altum protrahebatur. Paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in littore: Ruffina iam nubilis, vt ſuas expectaret nuptias, tacens fletibus obſecrabat: & tamen illa ſiccos tendebat ad cælum oculos, pietatem in filios pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe matrem, vt Chriſti probaret ancillam. Torquebantur viſcera, & quaſi à ſuis membris diſtraheretur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret charitatem. Inter hoſtium manus & captiuitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, quam parentes à liberis ſeparari. Hoc contra iura naturæ plena fides patiebatur, imò gaudens animus appetebat, & amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens, in ſola Euſtochio, quæ & propoſiti & nauigationis eius comes erat, acquieſcebat. Sulcabat interim nauis mare, & cunctis qui cum ea vehebantur, littora reſpicientibus, ipſa auerſos tenebat oculos, ne videret, quos ſine tormento videre non poterat. Fateor, nulla ſic amauit filios, quibus antequam proficiſceretur, cuncta largita eſt, exheredans ſe in terrâ, vt hereditatem inueniret in cælo.

Cap. v. Delata ad inſulam Pontiam, quam clariſſimæ quondam feminarum ſub Domitiano principe pro confeſſione nominis Chriſtiani Flauiæ Domitillæ nobilitauit exilium: videnſque cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat, ſumptis fidei alis, Hieroſolymam & ſancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti, & omnis pigra velocitas. Inter Scyllam & Charybdim Adriatico ſe credens pelago, quaſi per ſtagnum venit Methonem: ibique refocillato corpuſculo, & ſale tabentes artus in littore ponens, per Maleam & Cytheram, ſparſaſque per æquor Cycladas, & crebris freta concita terris: poſt Rhodum & Lyciam, tandem vidit Cyprum: vbi ſancti & venerabilis Epiphanij pedibus prouoluta, decem ab eo diebus retenta eſt: non in refectionem, vt ille arbitrabatur, ſed in opus Dei, vt re comprobatum eſt. Nam omnia illius regionis luſtrans monaſteria, prout potuit, refrigeria ſumptuum fratribus dereliquit, quos amor ſancti viri de toto illuc orbe conduxerat. Inde breui curſu transfretauit Seleuciam, de quâ aſcendens Antiochiam, ſancti confeſſoris Paulini modicum charitate detenta, mediâ hieme, caleore ardore fidei, femina nobilis, quæ priùs eunuchorum manibus portabatur, aſello ſedens, profecta eſt. Omitto Cœles Syriæ & Phœnices iter, (neque enim hodœporicon eius diſpoſui ſcribere) ea tantùm loca nominabo, quæ ſacris voluminibus continentur.

Iter Paulæ. *Epiphanij hoſpes Paulæ.* *Multa largitur monachis Cypri.*

Cap. vi. Beryto Romanâ coloniâ, & antiquâ vrbe Sidone derelictâ, in Sareptæ littore Eliæ eſt ingreſſa turriculam: in quâ adorato Domino Saluatore, per arenas Tyri, in quibus genua Paulus fixit, peruenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur: & per campos Mageddo, Ioſiæ necis conſcios, intrauit terram Philiſthiim. Mirata ruinas Dor, vrbis quondam potentiſſimæ, & verſâ vice Stratonis turrim, ab Herode rege Iudææ in honorem Cæſaris Auguſti Cæſaream nuncupatam, in quâ Cornelij domum, Chriſti vidit eccleſiam, & Philippi ædiculas, & cubicula quatuor virginum prophetarum. Deinde Antipatrida ſemirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocauerat: & Lyddam verſam in Dioſpolim, Dorcadis atque Æneæ reſurrectione ac ſanitate inclytam. Haud procul ab eâ Arimathiam, viculum Ioſeph qui Dominum ſepeliuit: & Nobe vrbem quondam ſacerdotum, nunc tumulum occiſorum. Ioppen quoque fugientis portum Ionæ: & (vt aliquid perſtringam de fabulis poëtarum) religatæ ad ſaxum Andromedes ſpectatricem. Repetitoque itinere Nicopolim, quæ prius Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in eccleſiam dedicauit. Atque inde proficiſcens, aſcendens Bethoron inferiorem & ſuperiorem, vrbes a Salomone conditas, ſed varia poſtea bellorum tempeſtate deletas: ad dexteram aſpiciens Haialon & Gabaon, vbi Ieſus filius Naue contra quinque reges dimicans, ſoli imperauit & lunæ, & Gabaonitas ob dolos & inſidias fœderis impetrati, in aquarios lignarioſque damnauit. In Gabaon, vrbe vſque ad ſolum

Actor. 21. *2. Par. 35.* *4. Reg. 23.* *Act. 10. 21.* *Actor. 9.* *Matth. 27.* *1. Reg. 21. 22.* *Ion. 1.* *Lucæ 24.* *2. Par. 8.* *Ioſ. 9. 10.*

diruta, paulùlum ſubſtitit, recordata pecca-
Iud. 19.20 ti eius, & concubinæ in fruſta diuiſæ, & tri-
bus Beniamin trecentos viros propter Pau-
lum apoſtolum reſeruatos.

CAP. VII. Quid diu moror? Ad læuam mauſoleo
Helenæ derelicto, quæ Adiabenorum regi-
Loca ſacra Ieroſolymis religioſè viſitat. na in fame populum frumento iuuerat, in-
greſſa eſt Ieroſolymam, vrbem trinomi-
nem, Iebus, Salem, Ieruſalem, quæ ab Ælio
poſteà Hadriano de ruinis & cineribus ci-
uitatis in Æliam ſuſcitata eſt. Cumque pro-
conſul Palæſtinæ, qui familiam eius opti-
me nouerat, præmiſſis apparitoribus iuſſiſ-
ſet parari prætorium, elegit humilem cel-
lulam: & cuncta loca tanto ardore ac ſtu-
dio circumiuit, vt niſi ad reliqua feſtinaret,
à primis non poſſet abduci. Proſtrataque
ante crucem, quaſi pendentem Dominum
cerneret, adorabat. Ingreſſa ſepulcrum,
reſurrectionis oſculabatur lapidem, quem
Matth. 28. ab oſtio monumenti amouerat Angelus. Et
ipſum corporis locum, in quo Dominus
iacuerat, quaſi ſitiens deſideratas aquas, fi-
deli ore lambebat. Quid ibi lacrymarum,
quãtum gemituum, quid doloris effuderit,
teſtis eſt cuncta Ieroſolyma, teſtis eſt ipſe
Dominus quem rogabat. Inde egrediens
aſcendit Sion, quæ in arcem vel ſpeculam
2. Reg. 5. vertitur. Hanc vrbem quondam expugna-
uit & reædificauit Dauid. De expugnatâ
Iſaiæ 29. ſcribitur: Væ tibi ciuitas Ariel, id eſt, leo
Dei: & quondam fortiſſima, quam expu-
gnauit Dauid. Et de eâ, quæ ædificata eſt,
Pſal. 86. dictum eſt: Fundamenta eius in montibus
ſanctis: diligit Dominus portas Sion, ſuper
omnia tabernacula Iacob. Non eas portas,
quas hodie cernimus in fauillam & cine-
Matth. 16. rem diſſolutas: ſed portas, quibus non præ-
ualet infernus, & per quas credentium ad
Chriſtum ingreditur multitudo. Oſtende-
batur illi columna eccleſiæ porticum ſuſti-
nens, infecta cruore Domini, ad quam vin-
Actor. 2. ctus dicitur & flagellatus. Monſtrabatur
locus, vbi ſuper centum viginti credentium
animas Spiritus ſanctus deſcendiſſet, vt Ioë-
Ioel. 2. lis vaticinium compleretur. Deinde pro
facultatulâ ſuâ pauperibus atque conſeruis
Pecunias diſtribuit. pecuniâ diſtributâ, perrexit Bethlehem, &
in dexterâ parte itineris ſtetit ad ſepulcrum
Geneſ. 35. Rachel, in quo mater Beniamin, non vt
vocauerat moriens, Benoni, hoc eſt filius
doloris mei: ſed vt pater prophetizauit in
ſpiritu, filium dexteræ procreauit. Atque
inde Bethlehem ingreſſa, & in ſpecum
Saluatoris introiens, poſtquam vidit ſacrum
Virginis diuerſorium, & ſtabulum, in quo
Iſaiæ 1. agnoſcit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus
præſepe Domini ſui, vt illud impleretur,
Iſaiæ 32. quod in eodem Prophetâ ſcriptum eſt: Bea-
tus qui ſeminat ſuper aquas, vbi bos & aſi-
nus calcant: me audiente iurabat, cernere
ſe oculis fidei infantem pannis inuolutum, Luc. 2.
vagientem in præſepi Dominum, Magos Matth. 2.
adorantes, ſtellam fulgentem deſuper, ma-
trem virginem, nutricium ſedulum, paſto-
res nocte venientes vt viderent verbum
quod factum erat, & iam tunc euangeliſtæ
Ioannis principium dedicarent: In princi- Ioan. 1.
pio erat Verbum, & Verbum caro factum
eſt: paruulos interfectos, Herodem ſæ- Matth. 2.
uientem, Ioſeph & Mariam fugientes in
Ægyptum: mixtaſque gaudio lacrymis,
loquebatur:

Salue Bethlehem, domus panis, in quâ CAP. VIII.
natus eſt ille panis, qui de cælo deſcendit. Ioan. 6.
Salue Ephrata regio vberrima atque καρ-
ποφόρε, cuius fertilitas Deus eſt. De te quon-
dam Michæas vaticinatus eſt: Et tu Beth- Mich. 5.
lehem domus Ephrata, non minima es in
millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui ſit
princeps in Iſraël: & egreſſus eius ab initio,
à diebus æternitatis. Proptereà dabis eos
vſque ad tempus parientis. Pariet, & reli-
quiæ fratrum eius conuertentur ad filios Rom. 9.
Iſraël. In te enim natus eſt princeps, qui an- Pſal. 109.
te luciferum genitus eſt: cuius de Patre na-
tiuitas omnem excedit ætatem. Et tam diu
in te Dauidici generis origo permanſit, do-
nec virgo pareret, & reliquiæ populi cre-
dentis in Chriſtum conuerterentur ad filios
Iſraël, & liberè prædicarent: Vobis oporte- Actus 13.
bat primùm loqui verbum Dei: ſed quo-
niam repuliſtis illud, & indignos vos iudi-
caſtis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad
gentes. Dixerat enim Deus: Non veni niſi Matth. 15.
ad oues perditas domus Iſraël. Et eo tem-
pore Iacob ſuper eo verba completa ſunt:
Non deficiet princeps ex Iudâ, & dux de Gen. 49.
femoribus eius, donec veniat, cui repoſitum
eſt, & ipſe erit exſpectatio gentium. Bene
Dauid iurabat, bene vota faciebat, dicens:
Si introiero in tabernaculum domus meæ, Pſal. 131.
ſi aſcendero in lectum ſtrati mei: ſi dedero
ſomnum oculis meis, & palpebris meis dor-
mitationem, & requiem temporibus meis,
donec inueniam locum Domino, taberna-
culum Deo Iacob: & ſtatim, quid deſide-
raret, expoſuit, atque oculis propheticis,
quem nos veniſſe iam credimus, ille ventu-
rum eſſe cernebat. Ecce audiuimus eum in
Ephratâ, inuenimus eum in campis ſiluæ.
Vau quippe ſermo Hebraicus, vt te docente
didici, non Mariam matrem Domini, hoc
eſt αὐτὴν, ſed ipſum, id eſt αὐτὸν, ſignificat.
Vnde loquitur confidenter: Introibimus
in tabernaculum eius, adorabimus in loco,
vbi ſteterunt pedes eius. Et ego miſera atq;
peccatrix, digna ſum iudicata deoſculari
præſe-

præſepe, in quo Dominus paruulus vagiit?
Orare in ſpeluncâ, in qua virgo puerpera
Psal. 131. Dominum fudit infantem? Hæc requies
mea, quia Domini patria eſt: hic habitabo,
Psal. 21. quoniam Saluator elegit eam. Paraui lucernam Chriſto meo. Anima mea illi viuet,
& ſemen meum ſeruiet ipſi.

Cap. ix. Haud procul inde deſcendit ad turrim
Gen. 35. Ader, id eſt, gregis: iuxta quam Iacob pauit
greges ſuos, & paſtores nocte vigilantes audire
Luc. 2. meruerunt, Gloria in excelſis Deo, &
ſuper terram pax hominibus bonæ voluntatis. Dumque ſeruant oues, inuenerunt
Iudic. 6. Agnum Dei puro & mundiſſimo vellere,
quod in ariditate totius terræ, cæleſti rore
complutum eſt: & cuius ſanguis tulit peccata
Exod. 12. mundi, & exterminatorem Ægypti
litus in poſtibus fugauit. Statimque concito
gradu, cœpit per viam veterem pergere,
quæ ducit Gazam, ad potentiam vel
ad diuitias Dei, & tacita ſecum voluere,
Act. 8. quomodo eunuchus Æthiops, gentium populos
præfigurans, mutauerit pellem ſuam:
& dum vetus relegit Inſtrumentum, fontem
reperit Euangelij. Atque inde ad dexteram,
tranſitâ Bethſur, venit Eſcol, quæ
in botrum vertitur. Vnde in teſtimonium
terræ fertiliſſimæ, & in typum eius, qui dicit:
Is. 63. Torcular calcaui ſolus, & de gentibus
Ios. 2. non eſt vir mecum: exploratores botrum
miræ magnitudinis portauerunt. Nec poſt
Num. 13. longum ſpatium intrauit Saræ cellulas, videns
Gen. 18. incunabula Iſaac, & veſtigia quercus
Ioan. 8. Abraham, ſub quâ vidit diem Chriſti, &
lætatus eſt. Atque inde conſurgens, aſcendit
Chebron: hæc eſt Cariatharbe, id eſt,
oppidum virorum quatuor, Abraham,
Ios. 14. Iſaac, Iacob, & Adam magni, quem ibi
Iudic. 1. conditum, iuxta librum Ieſu Naue, Hebræi
autumant: licet plerique Caleb quartum
putent, cuius ex latere memoria monſtratur.
His inſpectis, noluit pergere ad
Cariathſephor, id eſt, viculum litterarum:
Ios. 15. quia contemnens occidentem litteram, re-
Iudic. 1. pererat ſpiritum viuificantem. Magiſque
mirabatur ſuperiores & inferiores aquas,
quas Othoniel filius Iephonæ Kenaz pro
Auſtrali terrâ & aridâ poſſeſſione ſuſceperat:
& quarum ductu ſiccos prioris Inſtrumenti
agros faciebat irriguos, vt redemptionem
veterum peccatorum in aquis
Baptiſmi reperiret. Alterâ die, orto iam
ſole, ſtetit in ſupercilio Caphar Barucha, id
eſt, villæ benedictionis: quem ad locum
Gen. 18. Abraham Dominum proſecutus eſt. Vnde
latam deſpiciens ſolitudinem, ac terram
quondam Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ
& Seboim, contemplata eſt Balſami
Gen. 19. vineas in Engaddi, & in Segor vitulam
conternantem, quæ priùs Bala vocabatur:
& in Zoaram, id eſt paruulam, Syro ſermone
tranſlata eſt. Recordabatur ſpeluncæ
Lot, & verſa in lacrymas, virgines ſocias Gen. 19.
admonebat, cauendum eſſe vinum, in
quo eſt luxuria, cuius opus Moabitæ ſunt
& Ammonitæ.

Diu hæreo in meridie, vbi ſponſa cu- Cap. x.
bantem reperit ſponſum, & Ioſeph ine- Cant. 1.
briatus eſt cum fratribus ſuis. Reuertar Gen. 43.
Ieroſolymam, & per Thecuam atque
Amos rutilantem montis Oliueti lucem
adſpiciam, de quo Saluator aſcendit ad Actor. 1.
Patrem. In quo per annos ſingulos vacca Num. 19.
ruffa in holocauſtum Domino cremabatur,
& cuius cinis expiabat populum Iſ-
raël: in quo, iuxta Ezechielem, Che- Ezech. 10.
rubim de templo tranſmigrantes, Eccle- Matth. 21.
ſiam Domini fundauerunt. Pòſt ingreſſa
ſepulcrum Lazari, Mariæ & Marthæ vidit
hoſpitium, & Bethphage, villam ſacerdotalium
maxillarum: & locum, in quo pullus Lucæ 18.
laſciuiens gentium, Dei fræna ſuſcepit:
apoſtolorumque ſtratus veſtibus, mollia
terga præbuit ad ſedendum. Rectoque itinere
deſcendebat Iericho, recogitans il- Lucæ 10.
lum de Euangelio vulneratum, ac ſacerdotibus
& Leuitis, mentis feritate prætereuntibus,
clementiam Samaritæ, id eſt, cuſtodis,
qui ſeminecem ſuo iumento impoſitum,
ad ſtabulum Eccleſiæ deportauit. Et
locum Adomim, quod interpretatur, ſanguinum,
quia multus in eo ſanguis crebris
latronum fundebatur incurſibus. Et arbo- Lucæ 19.
rem ſycomorum Zacchæi, id eſt, bona pœnitentiæ
opera, quibus cruenta dudum &
& noxia rapinis peccata calcabat, excelſumque
Dominum de excelſo virtutum
intuebatur. Et iuxta viam cæcorum loca,
qui receptis luminibus vtriuſque populi
credentis in Dominum ſacramenta præ- 3. Reg. 16.
miſerant. Ingreſſa Iericho, vidit vrbem, Ioſ. 6. 4.
quam fundauit Hiel in Abiram primogenito
ſuo, & cuius portas poſuit in Segub
nouiſſimo filiorum. Intuita eſt caſtra Galgalæ,
& aceruum præputiorum, & ſecundæ
circumciſionis myſterium, & duodecim
lapides, qui de Iordanis illuc tranſlati
alueo, duodecim apoſtolorum fundamenta
firmauerant: & fontem quondam legis
amariſſimum & ſterilem, quem verus Eli- 4 Reg. 2.
ſæus ſuâ condiuit ſapientiâ, & in dulcorem
vbertatemque conuertit. Vix nox tranſierat,
feruentiſſimo æſtu venit ad Iordanem.
Stetit in ripâ fluminis, & orto ſole, Solis iuſtitiæ
recordata eſt, quomodo in medio
amnis alueo ſicca ſacerdotes poſuerint ve- Ioſ. 3.
ſtigia: & ad Eliæ & Eliſæi imperium, ſtantibus
ex vtraque parte aquis, iter vnda præ- 4. Reg. 2.
buerit:

buerit: pollutasque diluuio aquas, & totius humani generis interfectione maculatas, suo Dominus mundauerit Baptismate.

Cap. xi. Longum est, si velim de valle Achor dicere, id est, tumultus atque turbarum, in
Iof. 7. quâ furtum & auaritia condemnata est: &
Gen. 28. de Bethel domo Dei, in quâ super nudam humum, nudus & pauper dormiuit Iacob:
Zach. 3. & posito subter caput lapide, qui in Zachariâ septem oculos habere describitur,
Isaiæ 28. & in Isaia lapis dicitur angularis: vidit scalam vsque ad cælum tendentem, in quâ Dominus desuper innitebatur, ascendentibus porrigens manum, & negligentes de sublimi præcipitans. Sepulcra quoque in
Iof. 24. monte Ephraim Iesu filij Naue, & Eleazari filij Aaron sacerdotis, e regione venerata est; quorum alter conditus est in Tamnathsare a Septemtrionali parte montis Gaias: alter in Gabaa filij sui Pinneës: satisque mirata est, quòd distributor possessionum sibi montana & aspera delegisset. Quid narrem Silo, in quâ altare dirutum hodieque monstratur, & raptum Sabi-
Iud. 21. narum a Romulo, tribus Beniamitica præcucurrit? Transiuit Sichem, non vt plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur, & ex latere mon-
Ioan. 4. tis Garizim extructam circa puteum Iacob intrauit ecclesiam: super quo residens Dominus, sitiensque & esuriens, Samaritanæ fide satiatus est: quæ quinque Mosaicorum voluminum viris, sextoque, quem se habere iactabat, [15] errore Dosithei derelicto, verum Messiam & verum reperit Saluatorem. Atque inde diuertens, vidit duodecim patriarcharum sepulcra, & Sebasten, id est, Samariam, quæ in honorem Augusti ab Herode Græco sermone Augusta est nominata.
Sepulcrum Elisæi, Abdiæ & Ioannis Baptistæ in Samariâ. Ibi siti sunt Elisæus & Abdiâs prophetæ, & (quo maior inter natos mulierum non fuit) Ioannes Baptista. Vbi multis intremuit consternata mirabilibus: [16] namque cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante sepulcra Sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum. Alios rotare caput, & post tergum terram vertice tangere: suspensisque pede feminis, vestes defluere in faciem. Miserebatur omnium, & per singulos effusis lacrymis, Christi clementiam deprecabatur. Et sicut erat inualida, ascendit pedibus montem: in cuius duabus speluncis, persecutionis & famis tempore Abdias prophe-
3. Reg. 18 ta centum prophetas aluit pane & aquâ. Inde cito itinere percucurrit Nazareth, nutriculam Domini, Canan & Capharnaum, signorum eius familiares. Lacum
Matth. 2. Tiberiadis, nauigante Domino sanctifi-
Lucæ 4. catum: & solitudinem, in quâ multa populorum millia paucis saturata sunt panibus, & de reliquis vescentium repleti sunt cophini duodecim tribuum Israël.
Ioan. 6. Scandebat montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus. Adspiciebat
Matth. 17. procul montes Hermon & Hermonium,
Iudic. 4. & campos latissimos Galilææ, in quibus Sisara & omnis exercitus eius, Barach vincente, prostratus est. Torrens Cison, qui mediam planitiem diuide-
Lucæ 7. bat, & oppidum iuxtà Naim, in quo viduæ suscitatus est filius, monstrabatur. Dies me priùs quàm sermo deficiet, si voluero cuncta percurrere, quæ Paula venerabilis fide incredibili peruagata est.

Cap. xii. Transibo ad Ægyptum, & inter Soc-
Iudic. 15. coth atque fontem Samson, quem de molari maxillæ dente produxit, subsistam parumper, & arentia ora colluam, vt refocillatus videam Morasthim, sepulcrum quondam Michææ prophetæ, nunc ecclesiam; & ex latere derelinquam Chorræos, & Gethæos, Maresa, Idumæam, & Lachis: & per arenas mollissimas, pergentium vestigia subtrahentes, latamque eremi vastitatem, veniam ad Ægypti fluuium Sior, qui interpretatur turbidus: & quinque Ægypti transeam ciuitates, quæ loquuntur linguâ Chananitide, & terram Gessen, & [17] campos Taphneos, in quibus fecit Deus mirabilia: & vrbem No, quæ posteà versa est in Alexandriam: & oppidum Domini Nitriam, in quo purissimo virtutum nitro sordes lauantur quotidie plurimorum. Quod cùm vidisset, occurrente sibi sancto ac venerabili [18] episcopo Isidoro confessore, & turbis innumerabilibus monachorum, ex quibus multos sacerdotalis & Leuiticus sublimabat gradus: lætabatur quidem ad gloriam Domini, sed se indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, [19] Arsatas, Serapionas, & reliqua columnarum Christi nomina? cuius non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta est? *Inuisit sancta Paula cellulas sanctorum monachorum.* Per singulos sanctos Christum se videre credebat: & quidquid in illos contulerat, in Dominum se contulisse lætabatur. Mirus ardor, & vix in feminâ credibilis fortitudo. Oblita sexus & fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorum cum puellis suis habitare cupiebat: & forsitan, cunctis eam suscipientibus, impetrasset, ni maius sanctorum locorum retraxisset

xiſſet deſiderium. Atque propter feruentiſſimos æſtus de Peluſio Maiomam nauigatione perueniens, tantâ velocitate reuerſa eſt, vt auem putares. Nec multò pòſt in ſanctâ Bethlehem manſura perpetuò, anguſto per triennium manſit hoſpitiolo, donec extrueret cellulas ac monaſteria, & diuerſorum peregrinorum iuxta viam conderet manſiones, in quâ Maria & Ioſeph hoſpitium non inuenerant.

Condit monasteria in Bethlehem.

Cap. XIII. Hucuſque iter eius deſcriptum ſit, quod cum multis virginibus & filiâ comite peragrauit. Nunc virtus latiùs deſcribatur, quæ ipſius propria eſt, & in quâ exponendâ, Deo iudice ac teſte, profiteor me nihil addere, nihil in maius attollere more laudantium; ſed, ne rerum excedam fidem, multa detrahere, & ne apud detractores & genuino me ſemper dente rodentes fingere puter, & cornicem Æſopi alienis coloribus adornare. Quæ prima Chriſtianorum virtus eſt, tantâ ſe humilitate deiecit, vt qui eam non vidiſſet, & pro celebritate nominis videre geſtiſſet, ipſam eſſe non crederet, ſed ancillularum vltimam: & cùm frequentibus choris virginum cingeretur, & veſte, & voce, & habitu, & inceſſu minima omnium erat: numquam poſt viri mortem vſque ad diem dormitionis ſuæ cum vllo comedit viro, quamuis eum ſanctum, & in pontificali ſciret culmine conſtitutum. Balneas, niſi periclitans, non adiit. Mollia, etiam in grauiſſimâ febre, lectuli ſtrata non habuit: ſed ſuper duriſſimam humum ſtratis ciliciolis quieſcebat: ſi tamen illa quies dicenda eſt, quæ iugibus pene orationibus dies noctesque iungebat, illud implens de pſalterio: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo. In quâ fontes crederes lacrymarum: ita leuia peccata plangebat, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebriùs moneretur, vt parceret oculis, & eos ſeruaret euangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda eſt facies, quam contra Dei præceptum purpuriſſo & ceruſſâ & ſtibio ſæpè depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs. Longus riſus, perpeti compenſandus eſt fletu. Mollia linteamina & ſerica pretioſiſſima, aſperitate cilicij commutanda. Quæ viro & ſæculo placui, nunc Chriſto placere deſidero.

Eius humilitas. *Pauca nulla quam cum viro comedit.* *Stratum eius [illegible].* *Psal. 6.* *Copia lacrymarum.* *Affligit corpus quod sæculo seruiit.*

Cap. XIV. Si inter tales tantaſque virtutes caſtitatem in illâ voluero prædicare, ſuperfluus videar: in quâ etiam cùm ſæcularis eſſet, omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quæ ita ſe geſſit, vt numquam de illâ etiam maledicorum quidquam auderet fama confingere. Nihil animo eius clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes: nec tamen ſuperbos & gloriolam quærentes, faſtidio deſpiciebat. Si pauperem videbat, ſuſtentabat: ſi diuitem, ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas ſola excedebat modum. Et vſuras tribuens, verſuram quoque ſæpiùs faciebat, vt nulli ſtipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cum in largiendo eſſet profuſior, arguebam, illud proferens de Apoſtolo: Non vt aliis ſit refrigerium, vobis autem tribulatio: ſed ex æqualitate in hoc tempore, vt veſtra abundantia ſit ad illorum inopiam, & illorum abundantia ſit ad veſtram inopiam. Et hoc de Euangelio Saluatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et prouidendum eſſe, ne quod libenter faceret, ſemper facere non poſſet: multaque huiuſcemodi, quæ illa mirâ verecundiâ & ſermone parciſſimo diſſoluebat, teſtem inuocans Deum, ſe pro illius nomine cuncta facere: & hoc habere voti, vt mendicans ipſa moreretur: vt vnum nummum filiæ non dimitteret, & in funere ſuo alienâ ſindone inuolueretur. Ad extremum ſic inferebat: Ego ſi petiero, multos inueniam qui mihi tribuant: iſte mendicans ſi à me non acceperit, quæ ei poſſum etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo eius anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari eſſe cupiebam: ſed illa ardentior fide, toto Saluatori animo iungebatur, & pauperem Dominum, pauper ſpiritu ſequebatur, reddens ei quod acceperat, pauper pro ipſo effecta. Denique conſecuta eſt quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit, quod hucuſque debens, non ſuis viribus, ſed Chriſti ſe cōfidit miſericordiâ reddituram.

Castitas eius [illegible]. *Liberalitas.* *2. Cor. 8.* *Lucæ 3.* *Studium paupertatis.*

Cap. XV. Solent pleræque matronarum buccinatoribus ſuis dona conferre, & in paucos largitate profuſâ, manum à ceteris retrahere: quo illa omnino carebat vitio. Ita enim ſingulis ſuam pecuniam diuidebat, vt ſingulis neceſſarium erat, non ad luxuriam, ſed ad neceſſitatem. Nemo ab eâ pauperum vacuus reuerſus eſt. Quod obtinebat, non diuitiarum magnitudine, ſed prudentiâ diſpenſandi; illud ſemper replicans: Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Et: Sicut aqua exſtinguit ignem, ita eleëmoſyna extinguit peccatum. Et: Facite vobis amicos de iniquo mammonâ, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Et: Date eleëmoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Et verba Danielis, regem Nabuchodonoſor monentis, vt eleemoſynis redimeret peccata ſua. Nole-

Nullum pauperem vacuum remittit. *Matth. 5.* *Eccli. 3.* *Lucæ 16.* *Lucæ 11.* *Dan. 4.*

ROMAN. Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terrâ & sæculo transituri sunt: sed in viuis lapidibus, qui voluuntur
Apoc. 21. super terram, de quibus in Apocalypsi Ioannis, ciuitas magni regis extruitur: quos in sapphirum, & smaragdum, & iaspidem, & ceteras gemmas esse vertendos,
Isaiæ 54 Scriptura commemorat. Verùm hæc possunt esse communia cum multis, & scit diabolus, non in summo virtutum culmine posita. Vnde loquitur ad Dominum, post amissam Iob substantiam, post euersam
Iob 2. domum, post liberos interfectos: Corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo, dabit pro animâ suâ. Sed extende manum tuam, & tange ossa eius & carnes, nisi in faciem benedixerit tibi. Scimus plerosque dedisse eleëmosynam, sed de proprio corpore nihil dedisse: porrexisse egentibus manum, sed carnis voluptate superatos:
Matth. 23. dealbasse ea quæ foris erant, & intus plenos fuisse ossibus mortuorum. At non Paula talis: quæ tantæ continentiæ fuit, vt prope mensuram excederet, & debilitatem corporis nimiis ieiuniis ac labore contraheret.
Ieiunia & abstinentia Quæ, exceptis diebus festis, vix oleum in cibo caperet: vt ex hoc vno æstimetur, quid de vino & liquamine, piscibus & lacte, & melle, & ouis, & reliquis, quæ gustui suauia sunt, iudicarit. In quibus sumendis quidam se abstinentissimos putant: & si his ventrem ingurgitauerint, tutam pudicitiam suspicantur.

CAP. XVI. Semper quidem virtutes sequitur inuidia, feriuntque summos fulgura montes. Nec mirum, si hoc de hominibus loquar, cùm etiam Dominus noster pharisæorum zelo sit crucifixus, & omnes sancti æmulos
Gen. 3. habuerint: in paradiso quoque serpens fuerit,
Sap. 2. cuius inuidiâ mors introiuit in orbem terrarum. Suscitauerat ei Dominus Adad
3. Reg. 11. Idumæum, qui eam colaphizaret, ne se extolleret: & quasi quodam stimulo carnis
2. Cor. 12. sæpiùs admonebat, ne magnitudo virtutum altiùs raperet, & aliarum vitiis feminarum se in excelso crederet constitutam. Ego aiebam, liuori esse cedendum, & dan-
Gen. 27. dum insaniæ locum: quod fecisset Iacob in
1. Reg. 27. fratre suo Esau, & Dauid in pertinacissimo inimicorum Saul: quorum alter in Mesopotamiam fugerit, alter se Allophylis tradiderit, malens hostibus, quàm inuidis subiacere. At illa respondebat: Iustè hæc diceres, si diabolus contra seruos Dei & ancillas non vbique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet: si non sanctorum loco-
Patientiâ liuorem superat. rum amore retinerer, & Bethlehem meam in aliâ repente possem parte terrarum. Cur enim non patientiâ liuorem superem? Cur non humilitate frangam superbiam, & percutienti maxillam offeram alteram? di- Matth. 5
cente apostolo Paulo: Vincite in bono Rom. 12
malum. Nónne apostoli gloriabantur, Actor. 5
quando pro Domino passi sunt contumeliam? Nónne ipse Saluator humiliauit se, Philip. 2
formam serui accipiens, & factus est obediens Patri vsque ad mortem, & mortem crucis, vt nos suâ passione saluaret? Iob nisi certasset, & vicisset in prælio, non accepisset coronam iustitiæ, nec audisset à Domino: Putas me aliter locutum tibi, quàm Iob 42.
vt appareres iustus? Beati dicuntur in Eu- Matth. 5.
angelio, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Secura sit conscientia, quòd non propter peccata patiamur: & afflictio in sæculo, materia præmiorum est.

Si quando procacior fuisset inimicus, & CAP. XVII.
vsque ad verborum iurgia prosiluisset, illud Sacra Scriptura testimoniis tentationibus resistit.
Psalterij decantabat: Cùm consisteret aduersum me peccator, obmutui & silui à bonis. Et rursus: Ego autem quasi surdus non Psal. 38.
audiebam, & quasi mutus non aperiens os Psal. 37.
suum. Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo increpationes. In tentationibus, Deuteronomij verba voluebat, Tentat vos Dominus Deus ve- Deut. 13.
ster, vt sciat si diligatis Dominum Deum vestrum de toto corde vestro, & de totâ animâ vestrâ. In tribulationibus & angustiis, Isaiæ replicabat eloquia: Qui ablactati Isaiæ 28.
estis à lacte, qui abstracti ab vbere, tribulationem super tribulationē exspectate, spem super spem: adhuc pusillum propter malitiam labiorum, propter linguâ malignam. Et Scripturæ testimonium in consolationem suam edisserebat, ablactatorum esse, eorum scilicet qui ad virilem ætatem peruenissent, tribulationem super tribulationem sustinere, vt spem super spem mereantur accipere: scientes quoniam tribulatio Rom. 5
patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit. Et: Quòd si is qui foris est, 2. Cor. 4.
homo noster corrumpatur: ille qui intus est, innouetur: & in præsentiarum leue & momentaneum tribulationis vestræ, æternæ gloriæ pondus operatur in vobis non adspicientibus quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. Nec longum fore tempus, etiam si humanæ impatientiæ tardum videatur, quin Dei statim videatur auxilium, dicentis: Tempore Isaiæ 49.
opportuno exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tibi. Nec dolosa labia & linguas iniquorum esse metuendas, cum Domino adiutore lætemur, & ipsum debeamus audire per Prophetam monentem:

Nolite

Nolite timere opprobria hominum, & blasphemias eorum ne metuentis. Sicut vestimentum, sic comedit eos vermis: & sicut lanam, sic deuorauit eos tinea. Et: Per patientiam vestram possidebitis animas vestras. Et: Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et alibi: Tribulationem super tribulationem sustinete, vt patienter agamus in omnibus, quæ accidunt nobis. Patiens enim vir, multum prudens: qui autem pusillanimis est, vehementer insipiens. In languoribus & crebrâ infirmitate dicebat: Quando infirma sum, tunc fortis sum. Et: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, donec mortale hoc induat immortalitatem, & corruptiuum hoc vestiatur incorruptione. Et iterum: Sicut superabundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat & consolatio. Ac deinde: Vt socij passionum estis, sic eritis & consolationis. In mœrore cantabat: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor ei, salutare vultus mei & Deus meus. In periculis loquebatur: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et iterùm: Qui vult animam suam saluam facere, perdet eam. Et: Qui perdiderit animam suam propter me, saluam eam faciet. Quando dispendia rei familiaris & euersio totius patrimonij nuntiabatur, aiebat: Quid enim prodest homini, si totum mundum lucrifecerit, & animæ suæ damnum habuerit? aut quam dabit homo commutationem pro animâ suâ? Et: Nudus exiui de vtero matris meæ, nudus & redeam. Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Et illud: Nolite diligere mundum, neque ea quæ sunt in mundo. Quoniam omne quod in mundo est, desiderium carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ huius, quæ non est ex Patre, sed ex mundo. Et mundus transit, & concupiscentia eius. Scio ei scriptas infirmitates grauissimas liberorum, & maximè Toxotij sui, quem diligebat plurimùm. Cumque illud virtute complesset, Turbata sum, & non sum locuta; in hæc verba prorupit: Qui amat filium aut filiam plus quam me, non est me dignus. Et orans ad Dominum, loquebatur: Posside Domine filios mortificatorum, qui pro te quotidie mortificant corpora sua.

Noui susurronem quemdam (quod genus hominum perniciosissimum est) quasi beneuolum nuntiasse, quòd pro nimio feruore virtutum quibusdam videretur insana, & cerebrum illius dicerent confouendum. Cui illa respondit: Theatrum facti *1. Cor. 4.*
sumus mũdo, & Angelis, & hominibus. Et: Nos stulti propter Christum, sed stultum *1. Cor. 1.*
Dei sapientius est hominibus. Vnde & Saluator loquitur ad Patrem: Tu scis insipien- *Psal. 68.*
tiam meam. Et iterùm: Tamquam prodi- *Psal. 70.*
gium factus sum multis, & tu adiutor fortis. Vt iumentum factus sum apud te, & ego *Psal. 72.*
semper tecum. Quem in Euangelio & pro- *Mar. 3.*
pinqui quasi mentis impotem ligare cupiebant, & aduersarij suggillabant, dicentes: Dæmonium habet, & Samaritanus est. Et: *Ioan. 8.*
In Beelzebub principe dæmoniorum eij- *Matth. 12.*
cit dæmonia. Sed nos audiamus Apostolum cohortantem: Hæc est gloria nostra, *2. Cor. 1.*
testimonium conscientiæ nostræ: quoniam in sanctitate & sinceritate, & in gratiâ Dei conuersati sumus in mundo. Et Dominum dicentem ad apostolos: Ideò mundus odit *Ioan. 15.*
vos, quoniam non estis de mundo. Si enim essetis de mundo, amaret vtique mundus quod suum erat. Et ad ipsum Dominum verba vertebat: Tu nosti cordis abscondita, *Psal. 43.*
& hæc omnia venerunt super nos, nec sumus obliti tui, neque iniquè egimus in testamento tuo, nec auersum est retrorsum cor nostrum. Et: Propter te mortificati sumus totâ die: reputati sumus vt oues occisionis. Sed Dominus auxiliator meus, non *Psal. 117.*
timebo quid faciat mihi homo. Legi enim: Fili, honora Dominum, & confortaberis, & *Prou. 7.*
extra Dominum nullum timueris. His & *Ephes. 16.*
talibus testimoniis, quasi armaturâ Dei, & *Armatura*
aduersus omnia quidem vitia, sed præcipuè *Christi su-*
instruebat se contra inuidiam sæuientem: *perat inui-*
& patiendo iniurias, furorem rabidi pecto- *micos.*
ris mitigabat. Denique vsque ad diem mortis, & huius patientia, & aliorum zelus omnibus patuit: qui suum rodit auctorem, & dum æmulum lædere nititur, in semetipsum proprio furore bacchatur.

Dicam & de ordine monasterij, quomo- *Cap. 12.*
do sanctorum continentiam in suum vertent lucrum. Seminabat carnalia, vt mete- *1. Cor. 9.*
ret spiritualia: dabat terrena, vt cælestia tolleret: breuia concedebat, vt pro his æterna mutaret. Post virorum monasterium, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgi- *Monaste-*
nes, quas è diuersis prouinciis congregarat, *ria virorũ*
tam nobiles, quam medij & infimi generis, *& mulierũ*
in tres turmas monasteriaque diuisit: ita *condit.*
dumtaxat, vt in opere & in cibo separatæ, psalmodiis & orationibus iungerentur. Post Alleluia cantatum (quo signo vocabantur ad collectam) nulli residere licitum erat: sed prima, seu inter primas veniens, ceterarum opperiebatur aduentum, pudore & exemplo ad laborem eas prouocans, non

m terrore,

terrore. Manè, hora tertià, sextà, nonà, vespere, noctis medio, per ordinem psalterium cantabant: nec licebat cuiquam sororum ignorare psalmos, & non de Scripturis sanctis quotidie aliquid discere. Die tantum Dominico ad ecclesiam procedebant ex cuius habitabant latere: & vnumquodque agmen matrem propriam sequebatur: atque inde pariter reuertentes, instabant operi distributo, & vel sibi vel ceteris indumenta faciebant. Si qua erat nobilis, non permittebatur de domo suà habere comitem, ne veterum actuum memor, & lasciuientis infantiæ errorem refricaret antiquum, & crebrà confabulatione renouaret. Vnus omnium habitus. Linteamine ad tergendas solùm manus vtebantur. A viris tanta separatio, vt à spadonibus quoque eas seiungeret, ne vllam daret occasionem linguæ maledicæ, quæ sanctos carpere solita est in solatium delinquendi. Si qua vel tardior veniebat ad psalmos, vel erat in opere pigrior, varijs eam modis aggrediebatur. Si erat iracunda, blanditijs; si patiens, correptione, illud Apostoli imitans: Quid vultis? in virgà veniam ad vos, an in spiritu lenitatis & mansuetudinis? Excepto victu & vestitu, nullam habere quidquam patiebatur, dicente Paulo: Habentes victum & vestitum, his contenti sumus: ne consuetudine plus habendi præberet locum auaritiæ, quæ nullis expletur opibus: & quanto amplius habuerit, plus requirit: & neque copia neque inopia minuitur. Iurgantes inter se, sermone lenissimo fœderabat. Lasciuientem adolescentularum carnem crebris & duplicatis frangebat ieiunijs, malens eis stomachum dolere, quàm mentem. Si vidisset aliquam comptiorem, contractione frontis & vultus tristitià arguebat errantem, dicens, munditiem corporis atque vestitus, animæ esse immunditiam: & turpe verbum atque lasciuum numquam de ore virgineo proferendum: quibus signis libidinosus animus ostenditur, & per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonstrantur. Quam linguosam, garrulam ac procacem, rixisque perspexerat delectari, & sæpius commonitam nolle conuerti, inter vltimas & extra conuentum sororum ad fores triclinij orare faciebat, & separatim cibum capere: vt quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor. Furtum quasi sacrilegium detestabatur: & quod inter sæculi homines vel leue putatur vel nihili, hoc in monasterijs grauissimum dicebat esse delictum. Quid memorem clementiam & sedulitatem in ægrotantes, quas miris obsequijs & ministerijs confouebat?

Cura monasterij virginum. — *1. Cor. 4.* — *1. Tim. 6.* — *Eccle. 5.* — *Lasciuientium carnem macerat, etiam cum dolore stomachi.* — *Rixis delectatas vt castigarit.* — *Humanitas in ægrotas.*

Cumque alijs languentibus largè præberet omnia, & esum quoque exhiberet carnium; si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in alijs clementiam, in se duritiam commutabat. Nulla iuuenum puellarum sano & vegeto corpore tantæ se dederat continentiæ, quantæ ipsa fracto & senili debilitatoque corpusculo. Fateor, in hac re pertinacior fuit, vt sibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus sum. Mense Iulio feruentissimis æstibus incidit in ardorem febris, & post desperationem cum Dei misericordià respirasset, & medici persuaderent, ob refectionem corporis vino opus esse tenui & parco, ne aquam bibens, in hydropem verteretur, & ego clam beatum papam Epiphanium rogarem, vt eam moneret, imò compelleret vinum bibere: illa, vt erat prudens & solertis ingenij, statim sensit insidias: & subridés, meum esse quod ille diceret, intimauit. Quid plura? Cùm beatus pontifex post multa hortamenta exisset foràs, quærenti mihi quid egisset, respondit: Tantum profeci, vt seni homini pæne persuaserit, ne vinum bibam. Hæc refero, non quòd inconsideranter & vltra vires sumpta onera probem, monente Scripturà, Super te onus ne leuaueris; sed quòd mentis eius ardorem, & desiderium fidelis animæ, ex hac quoque probare velim perseuerantià, decantantis: Sitiuit anima mea in te, quàm multipliciter tibi caro mea!

Erga se seuera. — *Prou. 13.* — *Psal. 62.*

Difficile est modum tenere in omnibus: & vere iuxta philosophorum sententiam, μεσότης ἡ ἀρετὴ, κακία ἡ ὑπερβολὴ πέλεται, id est, modus virtus est, vitium nimietas reputatur. Quod nos vnâ & breui sententiolà exprimere possumus, Ne quid nimis. Quæ in contemptu ciborum tantam habebat pertinaciam, in luctu mitis erat, & suorum mortibus frangebatur, maximè liberorum. Nam & in viri & filiarum dormitione semper periclitata est: & cùm os stomachumque signaret, & matris dolorem crucis niteretur impressione lenire, superabatur affectu, & credulam mentem, parentis viscera consternabant: animoque vincens, fragilitate corporis vincebatur. Quam semel languor arripiens, longo tempore possidebat, vt & nobis inquietudinem, & sibi discrimina offerret: in quo illa lætabatur, per momenta commemorans: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Dicat prudens lector, pro laudibus me vituperationem scribere. Testor Iesum, cui illa seruiuit, & ego seruire cupio, me vtramque in partem nihil fingere,

Cap. XX. — *Signaculo crucis dolorem lenire tentat.* — *Rom. 7.*

gere, sed quasi Christianum de Christianâ, quæ sunt vera, proferre, id est historiam scribere, non panegyricum; & illius vitia, aliorum esse virtutes. Vitia loquor, secundum animum meum, & omnium sororum ac fratrum desiderium, qui illam diligimus, & absentem quærimus.

2.Tim.4. Apoc.14.

Ceterum illa impleuit cursum suum, fidemque seruauit, & nunc fruitur coronâ iustitiæ, sequiturque Agnum quocumque vadit. Saturatur, quia esuriuit, & læta decantat: Sicut audiuimus, ita & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri. O beata rerum commutatio! fleuit, vt semper rideret. Despexit lacus contritos, vt fontem Dominum reperiret. Vestita cilicio est, vt nunc albis vestimentis vteretur, & diceret: Scidisti saccum meum, & induisti me lætitiâ. Cinerem sicut panem manducabat, & potionem suam cum fletu miscebat, dicens: Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, vt in æternum pane Angelorum vesceretur, & caneret: Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Et: Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Et Isaiæ, imò Domini per Isaiam, in se cerneret verba compleri: Ecce qui seruiunt mihi, manducabunt, vos autem esurietis: ecce qui seruiunt mihi, bibent, vos autem sitietis. Ecce qui seruiunt mihi, lætabuntur, vos autem confundemini. Ecce qui seruiunt mihi, exultabunt, vos autem clamabitis ob dolorem cordis, & propter contritionem spiritus vlulabitis.

Dixeram, lacus eam semper fugisse contritos, vt fontem Dominum reperiret, vt posset læta cantare: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Tangam ergo breuiter, quomodo hæreticorum cœnosos deuitauerit lacus, & eos instar habuerit ethnicorum. [20] Quidam veterator callidus, atque vt sibi videbatur, doctus & sciolus, me nesciente cœpit ei proponere quæstiones, & dicere: Quid peccauit infans, vt à dæmone corripiatur? In quâ ætate resurrecturi sumus? Si in ipsâ quâ morimur, ergo nutricibus post resurrectionem opus erit: sin in alterâ, nequaquam erit resurrectio mortuorum, sed transformatio in alios. Diuersitas quoque sexus maris ac feminæ erit, aut non erit? Si erit, sequentur & nuptiæ, & concubitus, sed & generatio: si non erit, sublatâ diuersitate sexus, eadem corpora non resurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: sed tenuia erunt & spiritualia, dicente Apostolo: Seminatur corpus animale, resurget corpus spirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata, in corpora esse delapsas: & pro diuersitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, vt vel corporum sanitate gauderent, & parentum diuitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes & domus inopum venientes, pœnas pristinorum luerent delictorum, & præsenti sæculo atque corporibus quasi carcere clauderentur. Quod cum audisset, & ad me retulisset, indicans hominem, mihique incubuisset necessitas nequissimæ viperæ ac mortiferæ bestiæ resistendi, de quibus Psalmista commemorat, dicens: Ne tradas bestiis animas confitentium tibi. Et: Increpa Domine bestias calami, qui scribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & eleuant in excelsum os suum: conueni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione conclusi, dicens: Vtrùm crederet futuram resurrectionem mortuorum, an non? Qui cùm se credere respondisset, intuli: Eadem resurgent corpora, an altera? Cùm dixisset, Eadem; sciscitatus sum: In eodem sexu, an in altero? Ad interrogata reticenti, & instar colubri huc atque illuc transferenti caput, ne feriretur: Quia, inquam, taces, ego mihi pro te respondebo, & consequentia inferam: Si non resurget mulier vt mulier, neque masculus vt masculus; non erit resurrectio mortuorum: quia sexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem sexus & membra non fuerint, vbi erit resurrectio corporum, quæ sine sexu non constant & membris? Porrò si corporum non fuerit resurrectio, nequaquam erit resurrectio mortuorum. Sed & illud, quod de nuptiis obiicis: Si eadem membra fuerint, sequi nuptias, a Saluatore dissoluitur, dicente: Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim mortuorum non nubent, neque nubentur, sed erunt similes Angelorum. Vbi dicitur, Non nubent, neque nubentur, sexuum diuersitas demonstratur. Nemo enim de lapide & ligno dicit, Non nubent, neque nubentur, quæ naturam nubendi non habent: sed de iis, qui possint nubere, & gratiâ Christi ac virtute non nubant. Quòd si opposueris: Quomodo ergo erimus similes Angelorû, cùm inter Angelos non sit masculus & femina? breuiter ausculta: Non substantiam nobis Angelorum, sed conuersationem & beatitudinem Dominus repromittit. Quomodo & Ioannes Baptista, antequam decollare-

1.Cor.15. — Psal.73. & 67. — Versutum hæreticum confutat sanctus Hieronymus. — Odium in hæreticos. — Matth.22. — Lucæ 20. — Lucæ 7.

tur, Angelus appellatus eſt; & omnes ſancti
ac virgines Dei, etiam in iſto ſæculo vitam
in ſe exprimunt Angelorum. Quando enim
dicitur, Erunt ſimiles Angelorum; ſimilitu-
do promittitur, non natura mutatur. Simul-
que reſponde, quomodo illud interpreteris,
Ioan. 20. 21. quod Thomas Domini reſurgentis tetige-
rit manus, & viderit lancea latus eius perfo-
ratum? Et Petrus in litore ſtantem viderit
Dominum, & partem aſſi piſcis, ac fauum
Lucæ 24 mellis comedentem? Qui ſtabat, profectò
habebat pedes. Qui monſtrauit latus vul-
neratum, vtique & ventrem & pectus ha-
buit, ſine quibus non ſunt latera ventri &
pectori cohærentia. Qui locutus eſt, linguâ
& palato ac dentibus loquebatur. Sicut
enim plectrum chordis, ita lingua illiditur
dentibus, & vocalem reddit ſonum. Cuius
palpatæ ſunt manus, conſequenter & bra-
chia habuit. Cum igitur omnia membra
habuiſſe dicatur, neceſſe eſt, vt totum cor-
pus habuerit, quod conficitur ex membris:
non vtique femineum, ſed virile, id eſt, eiuſ-
dem ſexus, in quo mortuus eſt. Quod ſi
obtenderis, Ergo & nos poſt reſurrectionem
Ioan. 20. comedemus? Et quomodo clauſis ingreſſus
eſt ianuis, contra naturam pinguium & ſo-
lidorum corporum? Audies: Noli propter
cibum, reſurrectionis fidem in calumniam
Marc. 5. trahere. Nam & archiſynagogi filiæ reſuſci-
Ioan. 12. tatæ iuſſit cibum dari, & Lazarus quatri-
duanus mortuus, cum ipſo ſcribitur iniſſe
conuiuium, ne reſurrectio eorum phan-
taſma putaretur. Sin autem clauſis ingreſ-
ſus eſt ianuis, & idcircò ſpirituale & aëreum
corpus niteris approbare: ergo & antequam
pateretur, quia contra naturam grauiorem
Matth. 14 corporum ſuper mare ambulauit, ſpirituale
corpus habuit: & apoſtolus Petrus, qui &
ipſe ſuper aquas pendulo inceſſit gradu, ſpi-
rituale corpus habuiſſe credendus eſt, cum
potentia magis & virtus oſtendatur Dei,
quando fit aliquid contra naturam. Et vt
ſcias, in ſignorum magnitudine non naturæ
mutationem, ſed Dei omnipotentiam de-
monſtrari: qui ambulabat fide, cœpit in-
fidelitate mergi, niſi eum manus Domini
ſubleuaſſet, dicentis: Modicæ fidei, quare
dubitaſti? Miror autem te obdurare fron-
Ioan. 20. tem, loquente Domino: Infer digitum
tuum huc, & tange manus meas: & porrige
manum tuam, & mitte in latus meum, &
Lucæ 24. noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Et alibi: Vi-
dete manus meas, & pedes meos, quia ipſe
ego ſum. Palpate & videte, quia ſpiritus
carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis
habere. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis
manus & pedes. Oſſa audis, & carnem, &
pedes, & manus: & globos mihi Stoi-
corum, atque aërea quædam deliramenta
confingis. Porrò ſi quæris, cur infans a dæ-
mone corripiatur, qui peccata non habuit:
aut in quâ ætate reſurrecturi ſimus, cùm di-
uerſâ ætate moriamur: ingratis ſuſcipies,
Iudicia Dei abyſſus multa. Et: O altitudo Pſal. 35.
diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam Rom. 11.
inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtiga-
biles viæ eius! Quis enim cognouit ſenſum
Domini? aut quis conſiliarius eius fuit?
Ætatum autem diuerſitas non mutat cor-
porum veritatem. Cùm enim quotidie
corpora noſtra fluant, & aut creſcant aut
decreſcant: ergo tot erimus homines, quot
quotidie commutamur? aut alius fui cum
decem annorum eſſem, alius cum triginta,
alius cùm quinquaginta, alius iam toto ca-
no capite ſum? Igitur, iuxta eccleſiarum Eccleſiarũ traditiones
traditiones & apoſtolum Paulum, illud
eſt reſpondendum, quòd in virum perfe- Epheſ. 4.
ctum, & in menſuram ætatis plenitudinis
Chriſti reſurrecturi ſumus, in quâ & Adam
Iudæi conditum autumant, Dominum
Saluatorem legimus ſurrexiſſe: & multa
alia, quæ de vtroq; Teſtamento in ſuffoca-
tionem hæretici protuli. Ex quo die ita cœ-
pit hominem deteſtari, & omnes qui eiuſ-
dem dogmatis erant, vt eos voce publicâ
hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi,
non vt breuiter hæreſim confutarem, cui
multis voluminibus reſpondendum eſſet:
ſed vt fidem tantæ feminæ oſtenderem, quæ
maluit inimicitias hominum ſubire perpe-
tuas, quàm Dei offenſam amicitiis noxiis
prouocare.

Dicam ergo, vt cœperam. Nihil ingenio CAP. XXIII.
eius docilius fuit. Tarda erat ad loquen- Ingenuitas, & eſtantia.
dum, velox ad audiendum, memor illius
præcepti: Audi Iſraël, & tace. Scripturas ſan- Iacob. 1. Eccle. 38.
ctas tenebat memoriter. Et cùm amaret hi-
ſtoriam, & hoc veritatis diceret fundamen-
tum, magis tamen ſequebatur intelligen-
tiam ſpiritualem, & hoc culmine ædifica-
tionem animæ protegebat. Denique com-
pulit me, vt vetus & nouum Inſtrumentum
cum filiâ, me diſſerente, perlegeret. Quod
propter verecundiam negans, propter aſſi-
duitatem tamen & crebras poſtulationes
eius præſtiti, vt docerem quod didiceram,
non a meipſo, id eſt, à præſumptione peſſi- Peſſimus præceptor, præſumptio.
mo præceptore, ſed ab illuſtribus Eccleſiæ
viris. Sicubi hæſitabam, & neſcire me in-
genuè confitebar, nequaquam mihi volebat
acquieſcere: ſed iugi interrogatione coge-
bat, e multis variisque ſententiis quæ mihi
videretur probabilior indicarem. Loquar
& illud, quod forſitan æmulis videatur in-
credibile: Hebræam linguam, quam ego
ab adoleſcentiâ multo labore ac ſudore ex
parte

Hebraicam didicit linguam.

parte didici, & infatigabili meditatione non desero, ne ipse ab eâ deserar, discere voluit, & consecuta est: ita vt psalmos Hebraice caneret, & sermonem absque vllâ Latinæ linguæ proprietate personaret. Quod quidem vsque hodie in sanctâ filiâ eius Eustochio cernimus: quæ ita semper adhæsit matri, & eius obediuit imperijs, vt numquam absque eâ cubaret, numquam procederet, numquam cibum caperet, ne vnum quidem nummum haberet potestatis suæ, sed & paternam & maternam substantiolam à matre distribui pauperibus lętaretur, & pietatem in parentem, hereditatem maximam & diuitias crederet. Non debeo silentio præterire, quanto exultauerit gaudio, quòd Paulam neptem suam, ex Lætâ & Toxotio genitam, imò voto & futuræ virginitatis repromissione conceptam, audierat in cunis & crepitaculis balbutiente linguâ Alleluia cantare, auiæque & amitæ nomina dimidiatis verbis frangere. In hoc solo patriæ desiderium habuit, vt filium, nurum, neptem renuntiasse sæculo, & Christo seruire cognosceret. Quod & impetrauit ex parte. Nam neptis Christi flammeo reseruatur, nurus æternæ se tradens pudicitiæ, socrus operâ, fide & eleëmosynis sequitur, & Romæ conatur exprimere, quod Ierosolymis illa compleuit.

Flammeâ Christi, virginitatis insigne.

CAP. XXIV

Quid agimus anima? cur ad mortem eius venire formidas? Iamdudum prolixior liber cuditur, dum timemus ad vltima peruenire, quasi tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri possit occubitus. Hucusque prosperis nauigauimus ventis, & crispantia maris æquora labens carina sulcauit: nunc in scopulos incurrit oratio, & tumentibus fluctuum motibus præsens vtrique nostrum intentatur naufragium, ita vt cogamur dicere: Præceptor, saluos nos fac, perimus. Et illud: Exurge, vt quid obdormis Domine? Quis enim possit siccis oculis Paulam narrare morientem? Incidit in grauissimam valetudinem, imo quod optabat inuenit, vt nos desereret, & plenius Domino iungeretur. In quo languore Eustochij filiæ probata semper in matre pietas, magis ab omnibus comprobata est. Ipsa assidere lectulo, flabellum tenere, sustentare caput, puluillum supponere, fricare pedes, manu stomachum confouere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum præuenire officia, & quidquid alia fecisset, de suâ mercede putare subtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu inter iacentem matrem & specum Domini discurrit, ne priuaretur tanto contubernio, ne illâ absente viueret, vt eodem feretro portaretur? Sed ô mortalium fragilis & caduca natura! & nisi Christi fides nos extollat ad cælum, & æternitas animæ promittatur, cum bestijs ac iumentis corporum vna conditio est. Idem occubitus iusto & impio, bono & malo, mundo ac immundo, sacrificanti & non sacrificanti. Sicut bonus, ita & qui peccat: sicut qui iurat, ita & is qui iuramentum metuit. Similiter & homines & iumenta in fauillam & cinerem dissoluuntur.

Paula ægrotat. — *Lucæ 8.* — *Psal. 43.* — *Eustochij in matrem pietas.* — *Eccli. 3. & 9.*

CAP. XXV.

Quid diu immoror, & dolorem meum differendo facio longiorem? Sentiebat prudentissima feminarum adesse mortem, & frigente aliâ parte corporis atque membrorum, solum animæ teporem in sacro pectore palpitare: & nihilo minùs quasi ad suos pergeret, alienosque desereret, illos versiculos susurrabat: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Et: Elegi abiecta esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Cumque à me interrogaretur, cur taceret, cur nollet respondere, an doleret aliquid: " Græco sermone respondit, nihil se habere molestiæ, sed omnia quieta & tranquilla perspicere. Post hæc obmutuit, & clausis oculis, quasi iam mortalia despiceret, vsque ad expirationem animę eosdem repetebat versiculos, vt quod dicebat, vix audire possemus: digitumq; ad os tenens, crucis signum pingebat in labijs. Defecerat spiritus, & anhelabat in mortem: animaque erumpere gestiens, ipsum stridorem, quo mortalium vita finitur, in laudes Domini conuertebat. Aderant Ierosolymarum & aliarum vrbium episcopi, & sacerdotum inferioris gradus, ac Leuitarum innumerabilis multitudo; omne monasterium, virginum & monachorum chori repleuerant. Statimque vt audiuit sponsum vocantem: Surge, veni proxima mea, speciosa mea, columba mea; quoniam ecce hiems transijt & recessit, pluuia abijt: sibi læta respondit: Flores visi sunt in terrâ, tempus sectionis aduenit. Et: Credo videre bona Domini in terrâ viuentium.

Psal. 25. — *Psal. 83.* — *In supremo spiritu crucis signum sibi imprimit.* — *Cant. 2.* — *Psal. 26. Abit è vitâ.*

CAP. XXVI

Ex hinc non vlulatus, non planctus, vt inter sæculi homines fieri solet, sed psalmorum linguis diuersis examina concrepabant: translataque episcoporum manibus, & ceruicem feretro subijcientibus, cùm alij pontifices lampades cereosque præferrent, alij choros psallentium ducerent, in mediâ ecclesiâ speluncæ Saluatoris est posita. To-

Honorificè pontificum manibus cum lampadibus & cereis effertur.

ta ad funus eius Palæstinarum vrbium turba conuenit. Quem monachorum latentium in eremo cellula sua tenuit? Quam virginum cubiculorum secreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tali feminæ vltimum reddidisset officium. Viduæ & pauperes, in exemplum Dorcadis, vestes ab ea præbitas ostendebant. (Actor. 9.) Omnis inopum multitudo matrem & nutritiam se perdidisse clamabat. Quodque mirum sit, nihil pallor mutauerat faciem: sed ita dignitas quædam & grauitas ora compleuerat, vt eam putares non mortuam, sed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroque sermone psalmi in ordine personabant: non solùm triduo, donec & subter ecclesiam, & iuxta specum Domini conderetur: sed per omnem hebdomadam, cunctis qui venerant, suum funus & proprias credentibus lacrymas. Venerabilis virgo filia eius Eustochium, quasi ablactata super matrem suam, (Psal. 130.) abstrahi a parente non poterat: deosculari oculos, hærere vultui, totum corpus amplexari, & se cum matre velle sepeliri.

CAP. XXVII. *Magnum æs alienum reliquit.*

Testis est Iesus, ne vnum quidem nummum ab eâ filiæ derelictum, sed vt antè iam dixi, derelictum magnum æs alienum: &, quod his difficilius est, fratrum & sororum immensam multitudinem, quos & sustentare arduum, & abijcere impium est. Quid hac virtute mirabilius, feminam nobilissimæ familiæ, magnis quondam opibus, tantâ fide omnia delargitam, vt ad egestatem pæne vltimam perueniret? Iactent alij pecunias, & in corbonam Dei æra congesta, funalibusque aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, quàm quæ sibi nihil reseruauit. Nunc illa diuitijs fruitur, & his bonis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. (1. Cor. 2. Isaiæ 64.) Nostram vicem dolemus, & inuidere potiùs gloriæ eius videbimur, si voluerimus diutiùs flere regnantem. Secura esto Eustochium, magnâ hereditate ditata es. Pars tua Dominus, & quo magis gaudeas, (Thren. 3.) mater tua longo martyrio coronata est. Non solum enim effusio sanguinis in confessione reputatur, sed deuotæ quoque mentis seruitus immaculata, quotidianum martyrium est. (*Deuota seruitus quotidianum martyriũ.*) Illa corona de rosis & violis plectitur, ista de lilijs. Vnde & in Cantico scribitur canticorum: (Cant. 5.) Fratruelis meus candidus & rubicundus: & in pace, & in bello eadem præmia vincentibus tribuens. Mater inquam tua audiuit cum Abraham: (Gen. 12.) Exi de terrâ tuâ, & de cognatione tuâ, & veni in terram, quam ostendam tibi. Et per Ieremiam Dominum præcipientem: Fugite de medio Babylonis, & saluate animas vestras. (Ierem. 50.) Hæc autem exijt de terrâ suâ, & vsque ad diem mortis suæ non est reuersa in Chaldæam: nec ollas Ægypti & [23] turulentias carnium desiderauit, (Exod. 16. Num 11.) sed choris comitata virgineis, ciuis est Saluatoris effecta: de paruulâ Bethlehem, cælestia regna conscendens, dicit ad veram Noëmi: Populus tuus, populus meus: & Deus tuus, Deus meus. (Ruth 1.)

CAP. XXVIII.

Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas, eodem quem tu sustines dolore, dictaui. Nam quotiescumque stylum figere volui, & opus exarare promissum, toties obriguerunt digiti, cecidit manus, sensus elanguit. Vnde & inculta oratio votum scribentis absque vllâ elegantiâ & verborum lepôre testatur.

CAP. XXIX. *Inuocat sanctã Paulam Hieronymus.*

Vale, ô Paula, & cultoris tui vltimam senectutem orationibus iuua. Fides & opera tua Christo te sociant: præsens faciliùs, quod postulas, impetrabis. Exegi monumentum tuum ære perennius, quod nulla destruere possit vetustas. Incidi elogium sepulcro tuo, quod huic volumini subdidi, vt quocumque noster sermo peruenerit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoscat.

Titulus sepulcri:

Scipio quam genuit, Pauli fudêre parentes,
Gracchorum soboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo: Paulã dixêre priores:
Eustochij genitrix, Romani prima senatus,
Pauperiem Christi & Bethlemitica rura secuta est.

In fronte speluncæ:

Aspicis angustum præcisâ rupe sepulcrum?
Hospitium Paulæ est, cælestia regna tenẽtis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamq́; relinquens,
Diuitias, sobolẽ, Bethlemiti conditur antro.
Hîc præsepe tuum, Christe, atque hîc mystica Magi
Munera portantes, hominiq́; Deoq́; dedêre.

CAP. XXX.

[24] Dormiuit sancta & beata Paula, septimo Kalendarum Februariarum, tertiâ sabbati post solis occubitum. Sepulta est quinto Kalend. earumdem, Honorio Augusto sexies & Aristeneto consulibus. Vixit in sancto proposito Romæ annos quinque, Bethlehem annos viginti. Omne vitæ tempus impleuit annis quinquaginta sex, mensibus octo, diebus viginti & vno.

NOTA-

NOTATIO.

1 PAVLÆ] *Martyrologium Romanum* XXVI. *Ianuarij:* Apud Bethlehem Iudæ dormitio S. Paulæ viduæ, matris Eustochij virginis Christi. Quæ cùm esset è nobilissimo senatorum genere, renuntians sæculo, & facultates suas pauperibus distribuens, ad præsepe Domini se recepit: vbi multis virtutibus prædita, & longo coronata martyrio, ad cælestia regna transiuit: cuius vitam virtutibus admirandam S. Hieronymus scripsit. *Nata est Paula Romæ patre Rogato, matre Blesillâ, vt hic habes c.* II. *cuius natalem anno* XI. *Constantij, Christi* CCCLI. *ponunt.*

Alia est Paula iunior, huius neptis, ex Toxotio filio & Lætâ genita, vti hic habes cap. XXIII.

Cap. II. 2. FVGIENDO GLORIAM] *Sallustius in Catilinario:* Itaque quò minùs gloriam petebat, eò magis illam assequebatur. *Nazarius in Panegyrico Constantini:* Nusquam gradum extulisti, quin vbique te gloria quasi vmbra comitata sit.

Cap. III. 3. BLESILLAM] *Baronius tomo* IV. *anno Christi* CCCLXXXII. *Damasi Papæ* XVI. *Gratiani* XVI. *Valentiniani* VII. *Theodosij* IV. *Impp. Quod, ait, pertinet ad Blesillam, tanta hæc virtutis fuit, vt viginti annorum vidua à viro relicta, quocum mensibus tantùm septem vixerat, magis (inquit Hieronymus) ipsam deplorauerit amissam virginitatem, quàm mariti obitu doluerit.* [Hieron. epist. 25.]

At quonam modo ad mundi contemptum hanc idem S. Hieronymus instituerit, ipse ad Eustochium sororem scribens docet his verbis: [Idem epistolâ 116.] Memini me ante hoc fermè quinquennium, cùm adhuc Romæ essem, & Ecclesiasten sanctæ Blesillæ legerem, vt eam ad contemptum mundi huius prouocarem, & omne, quod in mundo cerneret, putaret esse pro nihilo, rogatum ab eâ, vt in morem commentarioli obscura quæq; dissererem, vt absq; me posset intelligere quæ legebat. Itaq; quoniã in procinctu nostri operis subitâ morte subtracta est, &c.

Porrò quantæ huius adolescentulæ viduæ virtutes exstiterint, idẽ S. Hieronymus in consolatione de obitu eius ad Paulam matrem conscripta pluribus docet. [Idem epistolâ 25.]

Fuisse autem excultam Græcis ac Latinis litteris, idem affirmat, cùm ait: Si Græcè loquentem audisses, Latinè eam nescire putares. Si in Romanum sonum lingua se verterat, nihil omnino peregrini sermo redolebat. *Sed & de eadem subdit:* In paucis non dicam mensibus, sed diebus ita Hebrææ linguæ vicerat difficultates, vt in discendis canendisque Psalmis cum matre contenderet.

Inter quatuor Paulæ filias, nempe Paulinam, Eustochium, Blesillam, atque Ruffinam, primam omnium Blesillam contigit ex hac vitâ migrasse, vt idem sanctus Hieronymus ad Pammachium scribens affirmat. [Idem epistolâ 26.] *De cuius ad Christum conuersione exstat eiusdem ad sanctam Marcellam epistola, vbi agit de ægrotatione Blesillæ. Hactenus Baronius.* [Idem epistolâ 25.]

De eius obitu idem Hieronymus ep. X. *ad Furiam:* Blesillamque prætereo, quæ maritum suum, tuum secuta germanum, in breui vitæ spatio tempora virtutum multa compleuit.

[Idem epistolâ 56.] 4. PAVLINAM] *Baronius ibidem. De Paulinâ eiusdem S. Paulæ filiâ, sorore Blesillæ, exstat in eius dormitione S. Hieronymi epistola ad Pammachium* [Idem ep. 25.] *consobrinum S. Marcellæ, vt idem S. Hieronymus* [Idem ep. 50.] *tradit, qui fuit eius Romæ condiscipulus.*

5. EVSTOCHIVM] *Baronius ibidem: De Eustochio minores sunt omnes laudes sancto proposito quod suscepit, & vitæ instituto quod arripuit, quas maioribus in dies virtutum incrementis adauxit. ac tandem feliciter consummauit. De quâ ad Pammachium hæc Hieronymus:* Quid Eustochio fortius, quæ nobilitatis portas & arrogantiam generis consularis virginali proposito fregerit, & in vrbe primâ primum genus subiugauerit pudicitiæ? [Idem epistolâ 26.] *Hanc altiorem gradum ceteris conscendentem idem S. Hieronymus scripto ad ipsam de custodiâ virginitatis libello adiuuit.* [Idem epistolâ 22.] *Quidnam autem terribile acciderit Prætextatæ amitæ, virginem à suscepto proposito abripere conanti, narrat S. Hieronymus epistolâ ad Lætam hæc probè scientem, quæ Paulam filiam natam ex promissione martyris virginem permansuram Deo dicauerat adhuc tenellam.* [Idem epistolâ 7.]

6. RVFFINAM] *Baronius ibidem: Quarto loco nata Ruffina, nupta est viro clarissimo Aletio: quæ immaturo funere (inquit Hieronymus) pium matris animum consternauit.* [Idem epistolâ 27.] *Huius præclaras virtutes sanctus Paulinus Nolanus episcopus scripsit in consolatione obitus eius ad Aletium virum ipsius.* [Paulin. epist. 31.] *Porrò hæc minor natu, nondum nupserat, quando ab Vrbe recessit Paula mater Ierosolymam profectura; sed iam nubilis facta (vt testatur S. Hieronymus) femina matris educatione sanctæ æquè viro sancto coniuncta;* [Hieron. epist. 27.] *de quâ idem Paulinus:* Est enim coniux filia dei, soror virginitatis, filia perfectionis; cui Paula mater, soror Eustochium, tu maritus. [Paulin. epist. 31.]

7. TOXOTIVM] *Baronius ibidem: Toxotius duxit vxorem Lætam, Albini filiam, Ethnici hominis, & gentilitiæ superstitionis pontificis, ex quibus genita est Paula iunior. Mirandum planè accidit, vt piâ conuersatione Toxotij atque Lætæ, Albinus pontifex, Christianæ religionis hostis implacabilis, admirante præ miraculo vrbe, iam euaserit Christianus, vt idem S. Hieronymus narrat his verbis, scribens ad eius filiam Lætam de Paulâ filiâ:* Quis, inquit, hoc crederet, vt Albini pontificis neptis de promissione martyris nasceretur? [Hieron. epist. 7.] vt præsente & gaudente auo, paruula adhuc linguâ balbutiens, Christi Alleluia resonaret? vt virginem Christi in suo gremio nutriret senex? Et benè feliciterque exspectauimus. Sancta & fidelis domus virum sanctificat infidelem. Iam candidatus est fidei, quem filiorum & nepotum credens turba circumdat. Ego puto etiam ipsum Iouem, si habuisset talem cognationem, potuisse in Christum credere. *Hæc ipse. Grande sanè miraculum, potuisse senem renasci denuò, atque idolorum pontificem in extremâ fidelium classe profiteri, & incipere discere religionis elementa, qui apud suos sacrorum agebat antistitem, & decrepitum senem à nepte infantulâ balbutiente depromptum reddere Alleluia, quam ipsam mater Læta sanctissima femina cupida despondere virginem Christo, ab eodem S. Hieronymo petiit & accepit de institutione eiusdem filiæ epistolam paræneticam; quâ ipsa quantum profecerit, illud modò satis sit indicasse, eamdem ætate auctam ad auiam Paulam Ierosolymam nauigasse, ibique cum S. Eustochio in sanctâ Deo dicatâ virginitate consenuisse.* [Idem epistolâ 7.]

8. CLINICORVM] *Malè in quibusdam codicibus,* clericorum. *Suprà in Vitâ Fabiolæ c.* V. Quem [Cap. IV.]

nudum & clinicum non Fabiolæ vestimenta texêre? *Vide Onomasticon.*

9. CVMQVE ORIENTIS, *&c.*] *Baronius tomo* IV. *anno Christi* CCCLXXXII. *Damasi Papæ* XVI. *Gratiani* XVI. *Valentiniani* VII. *Theodosij* IV *Imperatorum. Orientis & Occidentis episcopos ad Romanum Concilium conuenisse asserit.*

10. EXACTA HIEME] *Baronius ibidem: Non tantum episcoporum aduentus Romam ad Concilium significatur, sed tempus quo Romæ manserunt, pariter innotescit, nempe commoratos esse Romæ vsque ad sequentis anni Veris tempus.*

11. DESCENDIT AD PORTVM] *Baronius tomo* IV. *anno Christi* CCCLXXXV. *Siricij Papæ* I. *Valentiniani* X. *Theodosij* VII. *Impp. Hoc anno Paulæ profectionem, quâ Ierosolymam petiit, ponit. Vt autem, inquit, hac certò cognoscas, quod ad tempus pertinet, illud in primis accipe. Cùm idem S. Hieronymus affirmet defunctam esse Paulam Coss. Honorio* VI. *& Aristeneto; rursumque dicat, eamdē Ierosolymis commoratam esse annos viginti: vtiq; affirmare necesse est, hoc anno eam Ierosolymam profectam esse, &c.*

Quod autem ad Paulæ ex vrbe profectionem spectat, dignum planè Christianâ spectaculum Roma tunc vidit, feminam consularem, patriæ parentumque splendorem, diuitias, charaque pignora ampliùs non reuersuram relinquere, atque vnà cum filiâ Christo dicatâ ad Christi cunabula per tot maris spatia & vitæ discrimina nauigare, &c.

Quænam, rogo, vmquam gentilium Romanarum nobilium feminarum tale pro religione specimen edidit? cùm alioqui in Ecclesiâ Dei non vnius solùm Paulæ, sed innumerabilium propemodum dixerim mulierum fortissimarum exempla legantur.

CAP. V. 12. AD INSVLAM PONTIAM] *De insulis Pontiis Plinius lib.* III. *cap.* VI. *Mela lib.* II. *c.* VII. *Suetonius in Caligulâ cap.* XV.

13. FLAVIÆ DOMITILLÆ] *Eusebius in Chronico anno Domitiani* XVI. Scribit Brutius, plurimos Christianorum sub Domitiano subiisse martyriū. Inter quos & Flauiam Domitillam, Flauij Clementis consulis ex sorore neptem, in insulā Pontiam relegatam, quando se Christianam esse testata est. *Idem de eâ histor. Eccl. lib.* III. *cap.* XIX *Vide de eâ Martyrol. Rom. & Annales Baronij.*

CAP. IX. 14. SEGOR VITVLAM CONTERNANTEM] *Hoc loco* conternantem *intelligit* τριετῆ, trium annorum. *Vide D. Hieronymum in locis Hebraicis in Zoara & Baba. Diu apud Isaiam cap* XV. *lectum est* consternantem. *malè.*

CAP. XI. 15. ERRORE DOSITHEI] *Ex primis hæreticis fuit Dositheus, à quo hæresis Dositheorum. Vide Hieronymum contra Luciferianos.*

16. NAMQVE CERNEBAT] *Baronius tomo* IV. *anno Christi* CCCLXXXV. *Siricij Papæ* I. *Valentiniani* X. *Theodosij* VII. *Impp. His similia narrat S. Hilarius libro de Synodis, necnon S. Paulinus in Natali S. Felicis* VII. *atque Seuerus Dial. lib.* III. *qui de feminis arrepticiis illud addunt, quòd licet pedibus suspensæ essent, deorsum capite, nihilominùs vestes inhærerent diuino miraculo pedibus, quò femineo esset pudori consultum. De his fortasse Hieronymus Apolog. aduersus Rufin.* Vidi multa miracula, & quę priùs ad me fama pertulerat, oculorum iudicio comprobaui.

CAP. XII. 17 CAMPOS TAPHNEOS] *Ita Surius & Reatinus. Vetus editio:* Thaneos *sine campis, iungendo cum* terram Gessen.

18. EPISCOPO ISIDORO CONFESSORE] *Huius memoria occurrit in Romano Martyrologio* II. *Ianuarij:* Nitriæ in Ægypto B. Isidori, episcopi & confessoris. *Non rectè hic Reatinus intelligit Isidorum Pelusiotam.*

19. ARSATAS] *Vetus editio & Reatinus,* Arsenios. *Existimo intelligi* Arsacium, *de quo Palladius Lausiac. hist. cap.* VII. *vbi Serapionem ei iungit, vti hic Hieronymus. Nisi intelligatur* Arsisius, *de quo etiam Palladius cap.* VII. *&* CXVII. *Sozomenus lib.* III. *cap.* XIII. *& lib.* VI. *cap.* XXX. *vbi etiam Serapionis iunctim meminère.*

Henricus Grauius diuinabat Arsenitas. *an intelligit* Arseniotas? *Sed illa gens est integra à loco sic dicta. Non dubito quin particulare alicuius hic nomen Hieronymus posuerit, quod adiuncta suadent.*

20. QVIDAM VETERATOR CALLIDVS] *Baronius tomo* IV *anno Christi* CCCLXXXVIII. *Siricij Papæ* IV. *Valentiniani* XIII. *Theodosij* X. *Impp. Sed & Palladius ei (Euagrio) inhærens, eiusdem quoque morbi (Origenistarum) contagione contabuit; de quo Hieronymus aduersus Pelagianos agens hæc habet:* Palladius seruilis nequitię eamdem hęresim instaurare conatus est, & nouam translationis Hebraicę mihi calumniam struere: num & illius ingenio nobilitatique inuidimus? nunc quoque mysterium iniquitatis operatur, *&c. Ob quam etiam caussam S. Epiphanius eumdem in Palæstinâ ista docentem deplorans, ait:* Palladium verò Galatam, qui quondam nobis charus fuit, & nunc misericordia Dei indiget, caue; quia Origenis hęresim prędicat & docet: ne fortè aliquos de populo tibi credito ad peruersitatem sui inducat erroris. *Hæc ipse scribens ad Ioannem Ierosolymitanum episcopum, cùm idem Palladius iam deseruisset eremum Nitriæ, & morbi caussâ (vt ipse testatur) abiisset in Palæstinam; vbi aliquamdiu moratus, hæreses docebat Origenis: quem cauendum Epiphanius Ioannem eius loci episcopum quàm primùm admonuit. Cùm verò Origenistarum nullum alium nominet, nisi Palladium: certè & si alij essent eâdem labe conspersi, tamen non alium quàm ipsum id muneris subiisse, vt Origenis deliramenta doceret, satis apparet. Quamobrem Origenistam illum, quem S. Paulam tentasse Hieronymus scribit, neminem certè præter Palladium tunc in Palæstinâ morantem fuisse conspicio.*

CAP. XXII. · Hieron. procem. aduer. Pelag. · Apud Hieron. ep. 60. · Pallad. in Lausiac. cap. 22.

21. GLOBOS MIHI STOICORVM] *Censebant Stoici, bonorum animas post hanc vitam in cælestibus globis habitare. Vide Iustum Lipsium Physiologiæ lib.* III. *Dissert.* XIV.

22. GRÆCO SERMONE RESPONDIT] *Græcè apud Ælianum lib* II. *variæ Historiæ de Gorgiâ:* Οὐδὲν ἐμοὶ γήρως χεῖρον. *Vide & Plutarchum in libro consolatorio ad Apollonium de Diogene.* CAP. XXV.

23. IVRVLENTIAS CARNIVM] *Editi omnes,* virulentias. *Vide Reatinum, qui hoc conatur interpretari. Sed iurulentia sæpè Hieronymo vsurpata. Sic lib.* I. *in Iouinianum:* iurulentias carnis ingestas. *& in cap.* XL *Ezech.* holocaustorum cineres, & carnium iurulentias. *Item in cap.* IV. *Zachariæ:* Et pro iurulentiâ carnium varios cœperunt flores gestare virtutum. *Celsus lib.* II. *cap.* XXVII. Caro omnis iurulenta. *Vt omnino vix dubitandum sit, quin* uirulentia *ex affinitate* iurulentiæ *sit nata.* CAP. XXVII.

24. DORMIVIT] *Baronius tomo* V. *anno Christi* CCCCIV. *Innocentij Papæ* III. *Arcadij & Honorij Impp.* X *Paulæ obitum ponit, ex assignatis hic consulibus annum cum Christi colligens.* CAP. XXX

VITA

VITA SANCTÆ MARCELLÆ VIDVAE

31. Ian.

AVCTORE DIVO HIERONYMO PRESBYTERO.

SÆPE & multùm flagitas, virgo Christi Principia, vt memoriam sanctæ feminæ Marcellæ litteris recolam, & bonum quo diu fruiti sumus, etiam ceteris noscendum imitandumque describam. Satis doleo, quòd hortaris sponte currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in eius dilectione concedam: multoque plus accipiam quàm tribuam beneficij, tantarũ recordatione virtutum. Nam vt hucusque reticerem, & biennium præterirem silentio, non fuit dissimulationis, vt male existimas, sed tristitiæ incredibilis, [illegible]æ ita meum oppressit animum, vt melius [illegible]carem tacere impræsentiarum, quàm n[illegible] dignum illius laudibus dicere. Neque [illegible] Marcellam tuam, imò meam, & vt [illegible]s loquar, nostram omniumque san[illegible]m, & proprie Romanæ vrbis incly[illegible] decus, institutis rhetorum prædicabo, vt [illegible]ponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, & stemmata per proconsules & præfectos prætorio decurrentia. Nihil [illegible] laudabo, nisi quod proprium est, & eo nobilius, quod opibus & nobilitate contempta, facta est paupertate & humilitate nobilior.

Cap. II. Orba patris morte, viro quoque post nuptias [1] septimo mense priuata est. C[illegible]mque eam Cerealis, [4] cuius clarum int[illegible] consules nomen est, propter ætatem & antiquitatem familiæ, & insignem, quod maximè viris placere consueuit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambitiosius peteret, suasque longæuus polliceretur diuitias: & non quasi in vxorem, sed quasi in filiam vellet donationem transfundere: Albinaque mater tam clarum præsidium viduatæ domus vltrò appeteret; illa respondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitiæ dedicare, vtique maritum quærerem, non hereditatem. Illoque mandante, posse & senes diu viuere, & iuuenes citò mori, eleganter lusit: Iuuenis quidem potest citò mori, sed senex diu viuere non potest. Quâ sententiâ repudiatus, exemplo ceteris fuit, vt eius nuptias desperarent. Legimus in Euangelio secundum Lucam: Et erat Anna prophetissa filia Phanuelis de tribu Aser: & hæc prouectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro suo annis septem a virginitate suâ, & erat vidua annis octogintaquatuor, nec recedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus Domino seruiens die ac nocte. Nec mirum, si videre meruit Saluatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus septem annos, septem mensibus; sperare Christum, & tenere; natum confiteri, & in crucifixum credere; paruulum non negare, & virum gaudere regnantem. Non facio vllam inter sanctas feminas differentiam, quod nonnulli inter sanctos viros & ecclesiarum principes stulte facere consueuerunt: sed illò tendit assertio, vt quarum vnus est labor, vnum & præmium sit.

Non vult denuò nubere. — *Egregia eius sententia.* — *Lucæ 2.* — *Anna prophetissa & Marcella comparatio.*

Cap. III. Difficile est in maledicâ ciuitate, & in vrbe, in quâ orbis quondam populus fuit, palmaque vitiorum, si honestis detraherent, & pura ac munda macularent, non aliquam sinistri rumoris fabulam contrahere. Vnde quasi rem difficillimam, & pæne impossibilem optat Propheta potiùs, quàm præsumit, dicens: Beati immaculati in viâ, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in viâ huius sæculi appellat, quos nulla obscœni rumoris aura maculauit, qui opprobrium non acceperint aduersus proximos suos. De quibus & Saluator in Euangelio: Esto, inquit, beneuolus, siue bene sentiens de aduersario tuo, dum es in viâ cum

Psal. 118. — *Psal. 14.* — *Matth. 5.*

cum illo. Quis vnquam de hac muliere, quod displiceret, audiuit vt crederet? Quis credidit, vt non magis seipsum malignitatis & infamiæ condemnaret? Ab hac primùm confusa gentilitas est, dum omnibus patuit, quæ esset viduitas Christiana, quam & conscientiâ & habitu promittebat. Illæ enim solent purpurisso & cerussâ ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris pretiosissima grana suspendere, [5] fragrare musco mure, maritos ita plangere, vt tandem dominatu eorum se caruisse lætentur, quærantque alios, non quibus iuxta Dei sententiam seruiant, sed quibus imperent. Vnde & pauperes eligunt, vt nomen tantùm virorum habere videantur, qui patienter riuales sustineant; si mussitauerint, illicò proiiciendi. Nostra vidua talibus vsa est vestibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret; aurum vsque ad annuli signaculum repudians, & magis in ventribus egenorum quàm in marsupiis recondens. Nusquam sine matre. Nullum clericorum aut monachorum (quod amplæ domus interdum exigebat necessitas) vidit absque arbitris. Semper in comitatu suo virgines ac viduas, & ipsas graues feminas habuit: sciens ex lasciuiâ puellarum sæpè de dominarum moribus iudicari, & qualis quæque sit, talium consortio delectari.

Differentia inter viduitatem Christianam & gentilem.

1.Pet.3.

Gen.4.

Sine arbitris, nec clericis quidē & monachis loquitur.

CAP. IV.

Diuinarum Scripturarum ardor erat incredibilis, semperque cantabat: In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in replicando quæ scripta sunt, vt Iudæorum existimant Pharisæi, sed in opere intelligens, iuxta illud apostolicum: Siue comeditis, siue bibitis, siue quid agitis: omnia in gloriam Domini faciētes. Et Prophetæ verba, dicentis: A mandatis tuis intellexi: vt postquam mandata complesset, tunc se sciret mereri intelligentiam Scripturarum. Quod & alibi legimus: Quia cœpit Iesus facere & docere. Erubescit enim quamuis præclara doctrina, quam propria reprehendit conscientia. Frustraque eius lingua prædicat paupertatem, & docet eleëmosynas, qui Crœsi diuitijs tumet, vilique opertus pallio, pugnat contra tineas vestium sericarum. Illi erant moderata ieiunia, carnium abstinentia, vini odor magis quàm gustus, propter stomachum & frequētes infirmitates. Rarò procedebat ad publicum, & maximè nobilium matronarum vitabat domos, ne cogeretur videre quod contempserat: apostolorum & martyrum basilicas secretis celebrans orationibus, & quæ populorum frequentiam declinarent: matri in tantum obediens, vt interdum faceret, quod nolebat. Nam cùm illa suum diligeret sanguinem, & absque filijs & nepotibus vellet in fratris liberos vniuersa conferre: ista pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat: monilia, & quidquid supellectilis fuit, diuitibus peritura concedens, magisque volens pecuniam perdere, quàm parentis animum contristare. Nulla eo tempore nobilium feminarum nouerat Romæ propositum monachorum, nec audebat propter rei nouitatem, ignominiosum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis priùs sacerdotibus, [6] papaque Athanasio, & posteà Petro, qui persecutionē Arrianæ hæreseos declinantes, [7] quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam beati Antonij, adhuc tunc viuentis, monastēriorumque in Thebaide Pachumij, & virginum ac viduarum didicit disciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat. Hanc multos post annos imitata est Sophronia & aliæ, quibus rectissimè illud Ennianum aptari potest: Vtinam ne in nemore Pelio. Huius amicitijs fruita est Paula venerabilis, in huius cubiculo nutrita Eustochium, virginitatis decus; vt facilis æstimatio sit, qualis magistra, vbi tales discipulæ.

Psal.118.

Psalm.1.

Ardet desiderio sacrarum Scripturarum.

1.Cor.10.

Psal.118.

Actor.1.

Rarò in publico.

Frequens in martyrum basilicis.

Roma tutissimus Christianæ communionis portus.

CAP. V.

Rideat forsan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui si recordetur sanctas feminas, comites Domini Saluatoris, quæ ministrabant ei de suâ substantiâ, & tres Marias stantes ante crucem, Mariamque propriè Magdalenam, quæ ob sedulitatē & ardorem fidei, [8] Turritæ nomen accepit, & prima ante apostolos, Christum videre meruit resurgentem: se potiùs superbiæ, quàm nos condemnabit ineptiarum: qui virtutes non sexu, sed animo iudicamus, contemptæque nobilitatis ac diuitiarum maiorem gloriam ducimus. Vnde & Iesus Ioannem euangelistam amabat plurimùm: qui propter generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudæorum insidias non timebat, in tantum, vt Petrum introduceret in atrium, & staret solus apostolorum ante crucem, matremque Saluatoris in sua reciperet, vt hæreditatem virginis Domini, virginem matrem filius virgo susciperet.

Matth.27.

Ioan.19. & 20.

M... 16.

Ioan.18.

CAP. VI.

Annis igitur plurimis sic suam transegit ætatem, vt antè se vetulam cerneret, quàm adolescentulam fuisse meminisset, laudans illud

[illegible] m, qui philosophiam medi- [illegible] ille dixit. Vnde [illegible] noster [illegible] die, inquit, morior pro- [illegible] tem. Et Dominus iuxta [illegible] a: Nisi quis tulerit cru- [illegible] idie, & secutus fuerit me, [illegible] esse discipulus. Multoque [illegible] etiam Spiritus sanctus: Pro- [illegible] ficamur tota die, æstimati su- [illegible] ues occisionis. Et post multas æta- [illegible] sententia: Memento semper diem [illegible] & numquam peccabis. Disertissi- [illegible] præceptum Satyrici:

memor [illegible] fugit hora: hoc, quod loquor, inde est.

[illegible] ergo, vt dicere cœperamus, ætatem du- [illegible] & [illegible] xit, vt semper se crederet esse mori- [illegible] ic induta est vestibus, vt meminis- [illegible] leri, offerens se hostiam rationabi- [illegible] viuam, placentem Deo.

Denique cum & me Romam cum san- [illegible] ntificibus Paulino & Epiphanio, Ec- [illegible] ca traxisset necessitas: quorum alter [illegible] menam Syriæ, alter Salaminiam Cy- [illegible] t ecclesiam, & verecunde nobilium [illegible] tum oculos declinarem, ita egit, se- [illegible] dum Apostolum, importune, opportu- ne vt pudorem meum suâ superaret indu- [illegible]. Et quia alicuius tunc nominis esse ex- istimabar super studio Scripturarum, num- quam [10] conuenit, quin de Scripturis aliquid interrogaret: nec vt statim acquiesceret, sed moueret è contrario quæstiones, non vt contenderet, sed vt quærendo disceret ea- [illegible] solutiones, quas opponi posse intelli- [illegible] t. Quid in illâ virtutum, quid ingenij, [illegible] sanctitatis, quid puritatis inuenerim, [illegible] eor dicere, ne fidem credulitatis exce- [illegible], & tibi maiorem dolorem incutiam [illegible] rdanti quanto bono carueris. Hoc so- [illegible] m dicam, quòd quidquid in nobis longo [illegible] t studio congregatú, & meditatione diu- [illegible] quasi in naturam versum, hoc illa li- [illegible] t, didicit, atque possedit: ita vt post pro- [illegible] onem nostram, si de aliquo testimonio [illegible] pturarum esset oborta contentio, ad il- [illegible] iudicem pergeretur. Et quia valdè pru- [illegible] erat, & nouerat illud, quod appellant Philosophi τὸ πρέπον, id est, decere quod facias, sic ad interrogata respondebat, vt etiam sua non sua diceret, sed vel mea vel cuiuslibet alterius: vt in eo ipso quod doce- [illegible], se discipulam fateretur. Sciebat enim dictum ab Apostolo: Docere autem mulie- [illegible] non permitto: ne virili sexui, & inter- d[illegible] sacerdotibus, de obscuris & ambiguis [illegible] tantibus, facere videretur iniuriam. In [illegible] rum locum statim a[illegible] diuimus te illius [illegible] e consortio, & numquam ab illâ ne transuersum quidem vnguem, vt dici- tur, recessisse. Eadem domo, eodem cubi- culo vsam, vt omnibus in vrbe clarissimâ notum fieret, & te matrem, & illam filiam repetisse. Suburbanus ager vobis pro mo- nasterio fuit, & rus electum pro solitudine: multoque ita vixistis tempore, vt ex imita- tione vestri & conuersione multarum, gau- deremus Romam factam Ierosolymam. Crebra virginum monasteria, monacho- rum innumerabilis multitudo, vt pro fre- quentiâ seruientium Deo, quod priùs igno- miniæ fuerat, esset posteà gloriæ. Interim absentiam nostri mutuis solabamur allo- quiis, & quod carne non poteramus, spiritu reddebamus. Semper obuiare epistolis, su- perare officiis, salutationibus præuenire. Non multum perdebat absentia, quæ iugi- bus sibi litteris iungebatur.

Rus mar- cella fuit solitudo.

Monacho- rum Romæ frequentia.

Cap. VIII. In hac tranquillitate & Domini seruitu- te, hæretica in his prouinciis exorta tempe- stas, cuncta turbauit, & in tantam rabiem concitata est, vt nec sibi, nec vlli bonorum parceret. Et quasi parum esset, hic vniuersa mouisse, [11] nauem plenam blasphemiarum Romano intulit portui. Inueníque proti- nus patella operculum, & Romanæ fidei purissimum fontem, cœno lutosa permi- scuêre vestigia. Nec mirú, si in plateis & in foro rerú venalium, [12] fictus ariolus stulto- rum verberet nates, & obtorto fuste dentes mordentium quatiat: cùm venenata spur- caque doctrina Romæ inuenerit, quos in- duceret. Tunc librorum περὶ ἀρχῶν infa- mis interpretatio, [13] tunc discipulus ὄλβιος & verè nominis sui, si in talem magistrum nó impegisset. Tunc nostrorum διδακτικῶν contradictio, & pharisæorum turbata est schola. [14] Tunc sancta Marcella, quæ diu se cohibuerat, ne per æmulationem quippiam facere videretur, postquam sensit fidem Apostolico ore laudatam in plerisque vio- lari, ita vt sacerdotes quoque & nonnullos monachorum, maximéque sæculi homi- nes in assensum sui traheret, [15] ac simplici- tati illuderet episcopi, qui de suo ingenio ceteros æstimabat, publicè restitit, malens Deo placere quàm hominibus. Laudat Saluator in Euangelio villicum iniquitatis, quòd contra Dominum quidem fraudu- lenter, attamen pro se prudenter fecerit. [16] Cernentes hæretici de paruâ scintillâ maxima incendia concitari, & suppositam dudum flammam iam ad culmina perue- nisse, nec posse latêre quod multos decepe- rat: petunt & [17] impetrant ecclesiasticas epistolas, vt communicantes Ecclesiæ, dis- cessisse viderentur. Non multum tempus in medio, [18] succedit in pontificatum vir insi-

Rom. 1.

Lucæ 16.

gnis

Anastasius Pontifex. gius Anastasius, quem diu Roma habere non meruit, ne orbis caput sub tali episcopo truncaretur: imò idcircò raptus atque translatus est, ne semel latam sententiam precibus suis flectere conaretur, dicente *Ierem. 14.* Domino ad Ieremiam: Ne oraueris pro populo isto, neque depreceris in bonum: quia si ieiunauerint, non exaudiam preces eorum. Et si holocausta & victimas obtulerint, nó suscipiam eas. In gladio enim & fame & pestilentiâ ego cõsumam eos. Dicas, Quid hæc ad laudem Marcellæ? [19] Damnationis hæreticorum hæc fuit principium, dum adduceret testes, qui priùs ab eis eruditi, & postea ab hæretico fuerant errore correpti: dum ostendit multitudinem deceptorum, dum impia περὶ ἀρχῶν ingerit volumina, quæ emendata manu scorpij mõstrabantur: dum acciti frequentibus litteris hæretici vt se defenderét, venire non sunt ausi: tantaque vis conscientiæ fuit, [20] vt absentes dãnari, quam præsentes coargui maluerint: [21] Huius tam gloriosæ victoriæ origo Marcella est: tuque caput horum & caussa bonorum, scis me vera narrare, quem nosti vix de multis pauca dicere, ne legẽti fastidium faciat odiosa replicatio, & videar apud maleuolos sub occasione laudis alterius, stomachum meũ digerere. Pergam ad reliqua.

Cap. IX. De Occidentis partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis *Lucæ 18.* magna naufragia. Tunc impletum est: Putas veniens Filius hominis fidem inueniet super terram? Refrigeratâ charitate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, nostro lateri iungebantur, quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes *Galat. 2.* parabantur, ita vt Barnabas quoque duceretur in illam simulationem, imò apertum parricidium, quod non viribus, sed voluntate commisit. Et ecce vniuersa tempestas, Domino flante, deleta est, expletumq; *Psal. 103* vaticinium prophetale: Auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum *Psal. 145.* reuertentur: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud euangelicum: *Lucæ 12.* Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparasti, cuius erunt?

Cap. X. Dum hæc aguntur in Iebus, terribilis de Occidente rumor affertur, [22] obsideri Romam, & auro salutem ciuium redimi, spoliatosque rursum circumdari, vt post substantiam, vitam quoque perderent. Hæret *Roma capta à Gothis.* vox, & singultus intercipiunt verba dictantis. Capitur vrbs, quæ totum cepit orbem: imò fame perit antequam gladio, & vix pauci qui caperentur, inuenti sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua inuicem membra laniarunt, dum mater non parcit lactenti infantiæ, & suo recipit vtero, quem paulo antè effuderat. Nocte Moab capta est, nocte cecidit murus *Isaiæ* eius. Deus, venerunt gentes in hereditatem *Psal. 78.* tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt cadauera sanctorum tuorum escas volatilibus cæli, carnes sanctorum tuorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinem eorum sicut aquam in circuitu Ierusalem, & non erat qui sepeliret.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando *Aeneid. 2.*
Explicet, aut possit lacrymis æquare dolorem?
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
Plurima perq; vias sparguntur inertia passim
Corpora, perq; domos, & plurima mortis imago.

Cùm interim, vt in tantâ confusione rerum, [23] Marcellæ quoque domum cruentus victor ingreditur.

Sit mihi fas audita loqui, imò à sanctis *Cap. XI* viris visa narrare, qui interfuère præsentes, qui te dicunt in periculo quoque ei fuisse sociatam. Intrepido vultu excepisse dicitur introgressos: cumque posceretur aurum, & defossas opes vili excusaret tunicâ, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis. *Marcella cæsa fustibus flagellis.* Cæsam fustibus flagellisque aiunt non sensisse tormenta, sed hoc lacrymis, hoc pedibus eorum prostratam egisse, ne te à suo consortio separarent, ne sustineret adolescentia, quod senilis ætas timere non poterat. Christus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas: [24] cumque & illam & te ad apostoli Pauli basilicam barbari deduxissent, vt vel salutem vobis ostenderent, vel sepulcrum, in tantam lætitiam dicitur erupisse, vt gratias ageret Deo, quòd te integram sibi reseruasset, quòd pauperem illam non fecisset captiuitas, sed inuenisset: quòd egeret quotidiano cibo, quòd saturata Christo, non sentiret esuriem, quod & voce & opere loqueretur: Nuda exiui de vtero matris meæ, nu- *Iob 1* da & redeam. Sicut Domino visum est ita & factum est. Sit nomen Domini benedictũ. [25] Post aliquot dies sano, integro, vegetoque corpusculo obdormiuit in Domino, *Reddit animam.* & te paupertatulæ suæ, imò per te pauperes reliquit heredes, claudens oculos in manibus tuis, reddés spiritum in tuis osculis, dum inter lacrymas tuas illa rideret, conscientiâ vitæ bonæ, & præmiis futurorum.

Hæc tibi Marcella venerabilis, & tibi Principia filia, vnâ & breui lucubratione dictaui, non eloquij venustate, sed volu[n]tate in vos animi gratissimi, & Deo & legentibus placere desiderans.

NOTA-

NOTATIO.

1 MARCELLÆ] *Martyrologium Romanum* XXXI. *Ianuarij:* Romę S. Marcellæ viduæ, cuius præclaras laudes B. Hieronymus ſcripſit. *Celebris eius memoria in varijs D. Hieronymi ſcriptis.*

2. SEPTIMO MENSE] *Hieronymus epiſt.* X. *ad Furiam, hinc etiam comparationem (vti & hoc ipſo capite mox) inter Marcellam & Annam euangelicam inſtituit:* Sufficit tibi ſancta Marcella, quæ reſpondens generi ſuo, aliquid nobis de Euangelio retulit. Anna ſeptem annis à virginitate vixerat cum marito: iſta ſeptem menſibus. Illa Chriſti exſpectabat aduentum: iſta tenet, quem illa ſuſceperat. Illa vagientem canebat: iſta prædicat triumphantem. Illa loquebatur de eo omnibus qui exſpectabant redemptionem Iſraël: hæc cum redemptis gentibus clamitat: Frater non redimit, redimet homo. Et de alio pſalmo: Homo natus eſt in eâ, & ipſe fundauit eam Altiſſimus.

3. CVMQVE EAM CEREALIS] *Baronius tomo* IV. *anno Chriſti* CCCLXVIII. *Damaſi Papæ* IX. *Valentiniani & Valentis Impp.* XII. *Sexto (ait) die poſt parentis* (Valentiniani ſenioris) *obitum, operâ Cerealis auunculi, Valentinianus* (iunior) *tum quadrimus, Iuſtinæ filius, Auguſtus ſolemni more nuncupatus eſt.*

Quod autem ad Cerealem auunculum ſpectat, penes quem tanta ineſſe videbatur creandi noui Imperatoris auctoritas, non alius hic putandus eſt ab illo, qui ſub Conſtantio præfecturam vrbanam geſſit, & ſub eodem poſteà conſulatum: alius enim ab iſto nullus reperitur clarus memoriâ hoc tempore Cerealis. Hunc igitur ipſum eſſe iure dixerimus, quem nuptias quæſiſſe ſanctæ Marcellæ, ſanctus Hieronymus meminit.

4. CVIVS CLARVM INTER CONSVLES NOMEN EST] *Baronius ibidem: Quòd autem conſulatum hunc geſſiſſe dicat, contigit ille anno Domini* CCCLVIII. *vnà cum Daciano collegâ. cuius & eiuſmodi reperitur inſcriptio in baſi ſtatuæ ipſi dicata.*

NERATIVS CEREALIS V. C.
CONS. ORD. THERMARVM
RESTITVTOR CENSVIT.

Exſtat & alia in viâ latâ eiuſdem ſententiæ inſcriptio de reſtitutione thermarum factâ per Cerealem conſulem; atque alia rurſum, quâ de eiuſdem præfecturâ vrbanâ mentio habetur, ſuperiùs III. *tomo ſecundâ editione ſuo loco reſtituta, quæ errore poſita erat tempore Conſtantini.*

Porro ex ampliſſimo Cerealis nomine & auctoritate metire ſanctæ Marcellæ, clariſſimæ feminæ, excellentem inter omnes Romanas mulieres amplitudinem, quæ eò maioribus creuit acceſſionibus, quò propter Chriſtum ab ipsâ magis deſpecta eſt: vt verè non in vrbe tantùm, ſed toto Romano orbe effulſerit egregium Chriſtianæ pietatis exemplum.

5. FRAGRARE MVSCO MVRE] *Vita Pelagiæ ſuprà capite* II. Totum impleuit aërem ex odore muſci.

6. PAPAQVE ATHANASIO] *Baronius tom.* III. *anno Chriſti* CCCXL. *Iulij Papæ* IV. *Conſtantini, Conſtantij, Conſtantis Impp.* IV. *Quàm, inquit, proficuus fuerit Athanaſij Romam acceſſus, vel ex eo poteſt intelligi, quòd in vrbem inuexerit ipſe primus Ægyptiorum monachorum inſtitutionem, Vitamque admirandam Antonij Magni, licet adhuc viuentis, à ſe conſcriptam detulerit: quod vitæ genus ad omnes euangelicæ perfectionis numeros attemperatum, etiam nobiliſſimæ Romanæ feminæ conſectari cœperunt. Hactenus Baronius.*

Non dubium, quin Marcella de Vitâ Antonij multa ex Athanaſij, aliorumq; ſacerdotum Alexandrinorum relatione didicerit: nondum tamen tunc Athanaſius Vitam S. Antonij conſcripſerat. Vide dicta ſuprà ad Vitam S. Antonij in Præludiis n. 3.

7. QVASI AD TVTISSIMVM RELIGIONIS PORTVM ROMAM CONFVGERANT] *Ita ſemper olim factum, vt Romam tamquam ad aliarum eccleſiarum metropolim in fidei rebus concurſum ſit. Vide Athanaſij epiſtolas ad Iulium & Marcum Pontifices. & paſſim Baronius in Annalibus.*

8. TVRRITÆ] *Unde S. Magdalena Turrita dicta ſit, vide Barradium noſtrum tomo* III.

9. DENIQVE CVM ET ME ROMAM] *Baronius tomo* IV. *anno Chriſti* CCCLXXXII. *Damaſi Papæ* XVI. *Gratiani* XVI *Valentiniani* VII. *Theodoſij* IV. *Impp. Hoc anno Romæ Concilium celebratum eſt ex epiſcopis diuerſarum prouinciarum, nempe Orientis, aliarumq; Catholici orbis regionum, &c. Indicat his ſanè verbis Hieronymus, ſe vocatum à Damaſo.*

De toto hoc Hieronymi itinere, & Romam appulſu, vide dicta ſuprà ex Baronio in Præludiis ad librum I. *vbi de Hieronymi variis peregrinationibus actum.*

10. CONVENIT] *Quàm Marcella diſcendi cupidiſſima fuerit, teſtatur idem Hieronymus præfat. in epiſt. Pauli ad Galatas:* Scio equidem ardorem eius, ſcio fidem (quam flammam ſemper habeat in pectore) ſuperare ſexum, obliuiſci hominis, & diuinorum voluminum tympano concrepante, rubrum huius ſæculi pelagus transfretare. Certè cùm Romæ eſſem, numquam tam feſtina me vidit, vt non de Scripturis aliquid interrogaret: neque verò more Pythagorico, quidquid reſponderam, rectum putabat; nec ſine ratione præiudicata apud eam valebat auctoritas: ſed examinabat omnia, & ſagaci mente vniuerſa penſabat, vt me ſentirem non tam diſcipulam habere, quàm iudicem. *Quæ facili vel memoriæ lapſu vel calami exercitatione Baronius, loco mox citando, exiſtimauit de Albinâ Marcellæ matre ab Hieronymo dicta. Sed clarum de Marcellâ ibi eum agere, cùm Albina iam eſſet mortua, vt ibidem habetur.*

Baronius tomo IV. *anno Chriſti* CCCLXXXII. *Damaſi Papæ* XVI. *Gratiani* XVI. *Valentiniani* VII. *Theodoſij* IV. *Impp. Sancta Marcella, ait, non ſemper cum quid addiſcere vellet, eum* (Hieronymum) *præſens adibat, ſed per epiſtolam id etiam facere conſueuit, vt idem S. Hieronymus tradit* [a]. *Docuit* [b] *eam inter alia plurima decem voces, quibus apud Hebræos Dei nomen appellatur. Explicauit* [c] *eidem dictiones Hebraicas, Alleluia, Maranatha, necnon Diapſalma* [d] *Græcam vocem; ac tractatum* [e] *de blaſphemiâ in Spiritum ſanctum. diſſeruit* [f] *& de aliis variis quæſtionibus.*

[a] Hieron. epiſt. 147.
[b] ep. 136.
[c] ep. 127.
[d] ep. 138.
[e] ep. 147.
[f] ep. 148.

CAP. VIII. 11. NAVEM PLENAM BLASPHEMIARVM] *Intelligit Ruffini Romam appulsum. Hieronymus Apolog. lib. II.* O triremem locupletissimam, quæ Orientalibus & Ægyptiis mercibus Romanæ vrbis ditare venerat paupertatem:

—— Tu maximus ille es,
Vnus qui nobis scribendo restituis rem.

Ergo nisi de Oriente venisses, eruditissimus vir hæreret adhuc inter Mathematicos. *Insinuat opinor Macarium Romanum, quem Gennadius Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap.* XXVIII. *ait librum composuisse contra Mathematicos: quique Ruffino perfamiliaris fuit. & paulò post:* Te multo tempore Pharus docuit, quod Roma nesciuit: instruxit Ægyptus, quod Italia hucusque non habuit. *Vide hic infrà in Præludiis ad librum* II. *Ruffini Peregrinationem.*

12. FICTVS ARIOLVS STVLTORVM VERBERET NATES] *Ita legendum, non* nares, *vt habet Erasmus & Reatinus, & reliquæ editiones. Ipse Hieronymus lib.* II. *in Iouinianum:* In circulis platearum quotidie fictus ariolus nates verberat. *De verbere natium habes apud Lucianum in Vitâ Peregrini.*

13. TVNC DISCIPVLVS ΟΛΒΙΟΣ, ET VERE NOMINIS SVI, &c.] *Baronius tomo* V. *anno Christi* CCCXCVII. *Siricij Papæ* XIII. *Arcadij & Honorij Impp.* III. *Quænam, ait, hæc S. Hieronymi veluti ænigmatibus obumbrata locutio? Quid* per discipulum ὄλβιος, & verè nominis sui, si in talem magistrum non impegisset? *Alludit planè auctor ad scriptionem illam Ruffini ad Macarium scriptam de adulteratione librorum Origenis, Romæ editam, ad sternendam viam eiusdem Origenis erroribus: ad quem etiam præfationem περὶ ἀρχῶν inscripsit: qui cùm Macarius diceretur, verè (inquit Hieronymus) ὄλβιος iste dicendus, hoc est beatus, nempe Macarius ex nomine, nisi in talem incidisset doctorem. At quisnam iste Macarius fuerit, consule à nobis notata ad Romanum Martyrologium,* die 2. Ian. *vt ab aliis eiusdem nominis sanctis viris ipsum scias discriminare.*

14. TVNC SANCTA MARCELLA] *Baronius ibidem: Immensô tunc quidem periculo Romana fluctuauit Ecclesia, cùm hæresum ille thesaurus* (libri Origenis περὶ ἀρχῶν) *manibus clericorum circumferretur, ab imprudentibusque laudaretur, exscriberetur, vipereoque fœtu multiplicaretur vbique: adeò vt, nisi Christi promissionibus firmissimo fundamento super firmam petram Ecclesia Romana in Petro consolidata fuisset, eius casus iure timeri potuisset: ipsaq; tunc naufragium expauisset nauicula Petri, nisi Christus nauigaret in eâ.* Lucæ 11. *Planè accidit, vt sicut cùm Christus Pharisæorum exagitaretur opprobriis, extollens vocem quædam mulier magnificare eum intrepidè cœpit; ita Romana femina confessione fides Catholica ab Origenistarum blasphemiis vindicaretur illæsa: dum confundens sapientiam sapientum, silentibus iis quorum muneris erat exurgere, & stare pro muro domus Israël, excitauit Dominus spiritum feminæ. Etenim exurgens tunc mulier, noua Debora, phalanges euertit Chananæorum.*

15. AC SIMPLICITATI ILLVDERET EPISCOPI] *Baronius ibidem: Suggillat S. Hieronymus Siricij Papæ simplicitatem, non dolum. Dum enim non adduci posset, vt crederet, in Christianis adeò famâ conspicuis hæresis occultari venenum, ex probitate animi sui nesciens (vt ait) mala existimare de aliis, haud confestim spiritualis gladio potestatis (vt par erat) deforme monstrum exstinxit, neque citissimè damnauit igni versionem illam veneno refertam περὶ ἀρχῶν Origenis. Licet & aliquâ saltem ex parte excusationem illam prætexere iure potuisset, quòd exemplo euangelici patrisfamilias vsque ad messem sinerit Zizania crescere, ne cum eis euelleret triticum; exspectans nimirum, vt qui verè essent hæretici, perspicuè maturâ segete, certioribus signis fierent manifesti. Etenim cum eiusmodi hominum genere negotium erat, qui venerant in vestimentis ouium, cum intrinsecus essent lupi rapaces; affectataque sanctitate, nec eâ quidem vulgari, sed quæ esset toto orbe spectata, aspidum oua fouerent.*

Ceterùm quòd haud velociter Siricius periclitanti occasione Origenis errorum occurrit Ecclesiæ: quàm citiùs, nempe anni sequentis exordio, ex hac vitâ sublatus est: erectusque super cathedram Petri acerrimus oppugnator Origenistarum hæreticorum, Anastasius Papa. Sæpè quidem antè pauendis est demonstratum exemplis, vt Pontifices illi, qui caussam fidei paulò segniùs tractauerunt, ac remissiùs curauerunt, à Christo primario omnium pastore fuerint quàm celeriter ex hac vitâ subducti: adeò vt manifestè fuerit declaratum, summo iugique studio, specialique diligentiâ semper inuigilasse super Romanam Ecclesiam diuinam prouidentiam, ne quâ vel leui saltem suspicione hæreticæ contagionis aspergeretur.

16. CERNENTES HÆRETICI] *Baronius suprà: Ex paucis his possumus intelligere, Marcellam validè egisse atque restituisse certamen; insuper & hostes in fugam conuertisse. Etenim ipsi ab eâ palàm detecti, negauerunt Periarchon hæresum promptuarium suâ ipsorum operâ in Latinum esse conuersum, & inficiati sunt pariter se ea cum Origene sentire; atque præseferentes Catholicam disciplinam, vt Catholicæ Ecclesiæ communicantes, quæsierunt à Romano Pontifice litteras communicatorias, quò earum testificatione se probarent vbique esse Catholicos, ac ita his munitis litteris, ab vrbe probati Catholici discessisse viderentur.*

17. IMPETRANT ECCLESIASTICAS EPISTOLAS] *Baronius ibidem: Quod ad Ruffinum spectat, etsi profecturus Aquileiam, solum patrium petierit, & acceperit ab ipso Siricio Romano Pontifice communicatorias litteras, Catholicis tantùm (vt sæpiùs diximus) impertiri solitas; minimè cessit culpa Siricio. Nam cùm ipsa hæretica interpretatio Periarchon Origenis, nomine careret auctoris; nec à quo præfatio illa esset scripta, liqueret: nihil est, quòd Ruffinum nondum detectum, imò Catholicum se clamantem, & ab omni hæresi se alienum extrinsecus profitentem, à Catholicâ communione extorrem facere deberet. Nec Romanæ sedis moris est, non conuictum quempiam condemnare.*

Ceterùm ostentare solitum fuisse Ruffinum acceptam Siricij epistolam, quò se Catholicum esse omnibus demonstraret, testatur S. Hieronymus in Apologiâ aduersus eum conscriptâ, cùm ait: Siricij iam in Domino dormientis profers epistolam, & viuentis Anastasij dicta contemnis? *Hæc ipse. Re enim posteà ab Anastasio benè compertâ, accepit quam meruit Ruffinus ipse sententiam.* Hier. Apolog. adu. Ruff.

18. SVCCEDIT IN PONTIFICATVM EIVS VIR INSIGNIS ANASTASIVS] *Baronius tomo* V. *anno Christi* CCCXCVIII. *Anastasij Papæ* I. *Arcadij & Honorij Impp.* IV. *Inuenit hic, ait, Apostolicam sedem, ipsam Petri nauiculam, cuius sumpsit regendam*

dum clauum, turbinibus agitatam hæreticorum: cùm (vt dictum est pluribus anno superiori) Rufinus cum Melaniâ inferens se in vrbem, in eam inuexit hæreses Origenis, edito à se Latinè reddito eiusdem auctoris Periarchon, nouo equo Troiano, hostibus intus referto. sed religione velato, hæresumque dicendo thecâ, ex quâ exposita sunt in Romanâ Ecclesiâ dolosæ merces: quarum mercatores etiam eò dementiæ prolapsi sunt, vt in Apostolicum vsque thronum eas inferre tentauerint, vnâ reclamante Marcellâ, extollenteq; vocem cum muliere euangelicâ. Lucæ 11.

Tali quidem statu fluctuantem Romanam Ecclesiam Anastasium reperisse, S. Hieronymus in epistolâ ad Principiam (quæ est hæc ipsa Marcellæ Vita) *indicat. Huius autem* (Anastasij) *quæ partes fuerint, idem S. Hieronymus ad Demetriadem ita scribit:* Dum esses paruula, & sanctæ ac beatæ memoriæ Anastasius episcopus Romanam regeret Ecclesiam, de Orientis partibus hæreticorum sæua tempestas, simplicitatem fidei, quę Apostoli voce laudata est, polluere & labefactare conata est. Sed vir ditissimæ paupertatis, & apostolicæ sollicitudinis, statim noxium percutit caput, & sibilantia hydræ ora compescuit. (Hieron. epist. 16. — Idem ep. 8. — Rom. 1.)

19. DAMNATIONIS HÆRETICORVM HÆC FVIT PRINCIPIVM] *Subdit Baronius: Quid autem actum sit cùm Anastasius Papa sedere cœpit, tum breui summâ ita ad Principiam scribens S. Hieronymus amplexus est, cùm ostendit S. Marcellam in causâ fuisse, vt Origenis hæresis Roma damnaretur.*

20. VT ABSENTES DAMNARI] *Baronius tomo v. anno Christi* CCCXCVII. *Siricij Papæ* XIII. *Arcadij & Honorij Impp.* III. *ait: Addit* (Hieronymus) *eò à sanctâ Marcellâ processum esse negotium quòd cùm intellexissent hæretici, sese iam manifestè Romæ detectos esse, vocati licet ab Anastasio successore Siricij, cùm venire penitùs recusassent absentes damnari meruerint; vt planè cunctis perspicuè apparuerit, non dormire, neque dormitare, qui custodit Israel; licet interdum illi dormirent, quibus vigilandi munus incumbit.*

21. HVIVS TAM GLORIOSÆ VICTORIÆ ORIGO MARCELLA EST] *Baronius ibidem: Quàm egregiè diuini iudicij pondere certamen fuit æquâ lance pensatum, dum per feminam dissipari delegit. quod ante feminâ per suos diabolus fuerat machinatus! Melania (quod & superiùs est demonstratum) vexillum impietatis, pietatis tamen charactere notatum, erexit, flagrandi dispendio Catholicæ veritatis. Nam sub eo etiam paulò post Pelagius hæresiarcha ordines duxit. Hinc illa iusta querela S. Hieronymi, dum totius huius militiæ recenset antesignanos:* Quid, *inquit,* volunt miseræ mulierculæ, oneratæ peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & numquam ad scientiam peruenientes: & ceteri muliercularum socij prurientes auribus, & ignorantes quid audiant, quid loquantur, *&c. Subdit enim pereruditè catalogum præcipuarum hæresum, quæ prauitâ semper aliquâ cum hæresiarchâ muliere, infeliciter prodierunt. Sed feminam femina, & Melaniæ Christus Marcellam opposuit, quæ & victricia erexit de damnatâ impietate trophæa.* (Hieron. epist. ad Ctesiph. ... 2. Tim. 3.)

22. OBSIDERI ROMAM] *De tempore hoc vrbi funestissimo vide Baronium to.* V. *anno Christi* CCCCX. *Innocentij Papæ* IX. *Honorij* XVI. *Theodosij* III. *Impp. cùm ab Alarico Gothorum Rege vrbs capta.* Cap. x.

23. MARCELLÆ QVOQVE DOMVM] *Erat hæc in Auentino. Hieronymus epist.* CLIV. Quòd si exemplaria libuerit mutuari, vel à sanctâ Marcellâ, quæ manet in Auentino, vel à Lot temporis nostri Domnione viro sanctissimo accipere poteris.

24. CVMQVE ET ILLAM ET TE AD B. APOSTOLI PAVLI BASILICAM] *Baronius tomo & anno proximè citato: Qui ergo inuenta vasa sacra barbari, vt illæsa seruarent, attulerunt ea in basilicam S. Petri: iidem Gothi inuentas sanctissimas feminas atque cognitas, viua pretiosiora Christi vasa, ad apostoli Pauli basilicam viâ Ostiensi positam perduxerunt: quo (vt euentus docuit) custodirentur intactæ.* Cap. xi.

25. POST ALIQVOS DIES] *Baronius ibidem: Ceterùm paucos post dies eamdem S. Marcellam ex hac vitâ migrasse, idem S. Hieronymus docet. Qui hoc tempore cum elucubraret commentarios super Ezechielem, vno eodemque nuntio obsidionem vrbis, eamdemque captam audiuit, simulque S. Marcellæ atque clari Pammachij ad Deum transitum: nam ibi ista ipse præfatur:* Transire, *inquit,* cupiebam (*post interpretationem scilicet elaboratam in Isaiam*) & extremam (vt dicitur) manum operi imponere prophetali. Et ecce subitò mors mihi Pammachij atque Marcellæ, Romanæ vrbis obsidio, multorumq. fratrum & sororum dormitio nuntiata est. Atque ita consternatus obstupui, vt nihil aliud diebus ac noctibus, nisi de salute omnium cogitarem, meque in captiuitate sanctorum putarem esse captiuum; nec possem priùs ora reserare, nisi aliquid certius discerem, dum inter spem & desperationem sollicitus pendeo, aliorumque malis me crucio. Postquam verò clarissimum terrarum omnium lumen extinctum est, imò Romani Imperij truncatum caput, & (vt verius dicam) in vnâ vrbe totus orbis interiit, obmutui, & humiliatus sum, & silui de bonis, *&c. Hæc Hieronymus: quibus significat, paulò post expugnatam vrbem, sanctam Marcellam diem clausisse extremum, cuius memoriam reddunt ecclesiasticæ tabulæ anniuersariâ die, sed non quâ ipsa obiit, verùm quâ decentiori sepulturâ donata, translata est, pridie Kal. Februarij, cùm Pammachij, qui eodem tempore obiit, dies natalis agatur tertio Kalend. Septemb. Qui igitur sanguine coniuncti erant, & vitæ sanctæ instituto collegæ (ambo enim monasticam excoluerant disciplinam) iidem obierunt hoc eodem anno.* (Hieron. præfat. in lib. 1. comment. in Ezech. — Psal. 38.)

De his post tot tantaque superiùs dicta, illud satis ad vtriusque laudem, quod S. Hieronymus in præfatione ad eosdem in Danielem: Obsecro (*inquit*) vos, Pammachi φιλομαθέστατε, & Marcella vnicum Romanæ sanctitatis exemplar, iunctos fide & sanguine, vt conatus meos vestris orationibus adiuuetis.

DE VITIS PATRVM LIBER SECVNDVS,

AVCTORE RVFFINO AQVILEIENSI PRESBYTERO.

PRAELVDIA IN LIBRVM SECVNDVM.

LECTORI.

QVIA *hic duo sequuntur libri, Ruffino vel auctore vel interprete (de qua re disseruimus Prolegomeno* IV. §. X.) *placuit hic, quod & primo libro in Hieronymo præstitimus, ex magni historici annalibus Ruffini peregrinationem seligere, eamq; verbis Baronianis repræstare. Sicubi quid obscurum, vel si qua in re non omnino inter nos conuenit, Notatio & lucem obscuritati, & diuersæ opinationis rationem dabit.*

Quia verò Baronius existimauit, Ruffinum Melaniæ hæsisse lateri, eiúsque peregrinationis fuisse comitem, vtriusque peregrinationes velut rotam rotæ intexuit, nec eas nunc mihi disparare placuit, sed vt Baronio visum, connexas exhibeo: etsi nulla Melaniæ hoc libro fiat mentio, sed de eâ octauo demum libro in Palladij historiâ Lausiacâ disertim agatur.

Toto quidem hoc libro Ruffinus (si tamen auctor eius & non potiùs interpres est) suam per Aegyptum peregrinationem describit: quam

quam Baronius ex hoc libro non attingit; quia existimauit, libri huius auctorem fuisse Euagrium, de quo aliter sentiendum docuimus Prolegom. IV. §. V. *Si tamen Ruffinus libri huius auctor, peregrinationem eius per Ægyptum toto hoc libro leges: si interpres, Ruffini variam peregrinationem ex variis collectam, his Præludiis habes expositam.*

RVFFINI ET MELANIAE PEREGRINATIO.

PROFECTIO ÆGYPTIACA.

HOC anno [Christi CCCLXXII. Damasi Papæ V. Valentis Imp. IX.] quo (vt dicemus) defuncto Magno Athanasio, dira persecutio exagitauit ecclesiam Alexandrinam, totamque Ægyptum, ipsum Hieronymum ex Syriæ solitudine ad Ruffinum Ægyptum petentem, & monachos illic confessores inuisentem, scripsisse, [2] litteræ tunc ab eo datæ significant, &c.

Instituisse verò eiusmodi peregrinationem Ruffinum vnà cum Melaniâ Romanâ clarissimâ feminâ Ierosolymam, sed in Ægyptum primò ad inuisendos illic agentes sanctos monachos nauigasse; idem S. [3] Hieronymus ad Florentium, necnon ad [4] Ruffinum scribens, duabus epistolis declarauit, quas ex Syriæ solitudine dedit. accedunt his alij testes: confirmat enim hoc ipsum de peregrinatione Ruffini cum Melaniâ S. [5] Paulinus in epistolâ ad Seuerum, necnon [6] Palladius de eadem Melaniâ agens.

Hieron. ep. 5. & 41.

Paulin. epist. 9.

Quonam verò potissimùm tempore eiusmodi Ruffini cum Melaniâ peregrinatio acciderit, diuersæ eâ de re reperiuntur sententiæ: nam Palladius ipso [7] exordio Valentis Imperij id factum esse, affirmare videtur: sed apud S. Hieronymi Chronicon anno decimo eiusdem Imperatoris hæc leguntur: *Melania nobilissima mulierum Romanarum, & Marcellini quondam consulis* [8] *filia, vnico* [9] *prætore tunc vrbano filio derelicto, Ierosolymam nauigauit, vbi tanto virtutum præcipuéque humilitatis fuit miraculo, vt Theclæ nomen acceperit.* Hæc ibi: quæ intelligenda putamus, non cùm primùm Româ profecta est, sed cùm ex Ægypto Ierosolymam peruenit. Nam quod spectat ad profectionem in Ægyptum: cùm ipsius [10] Ruffini, necnon Palladij assertione constet Melaniam ac eius comites, viuente adhuc Athanasio, fuisse Alexandriæ, quem liquet hoc ipso anno ex hac vitâ migrasse, vtique ante decimum Valentis annum eam cum suis in Ægyptum profectam esse, affirmare necesse est. Quòd enim contigerit, ipso viuente adhuc S. Athanasio, Melaniam Alexandriam peruenisse, Palladius ex eo perspicuè demonstrare videtur, cùm ait Melaniam ab ipso Athanasio donatam esse ouinâ pelle, quam dono acceperat à Macario abbate, oblatâ ipsi munere à leone pro gratiarum actione de catulis cæcis ab ipso luci redditis; cuius rei adeò admirandæ Ruffinus historiam narrat: qui & ait, se præsentem fuisse, cùm persecutio est illata monachis post Athanasij obitum ab Arianis: *Ea enim*, inquit, *quæ præsens vidi, loquor, & eorum gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui.* Hæc ipse. De eadem Melaniæ peregrinatione dum Palladius agit, ait eam duce Isidoro eremum Ægypti lustrasse, & inter alios magni nominis monachos

Palladius in Lausiac. cap 33.

Melania ab Athanasio donata pelle ouinâ.

Ruffin l. 2. cap 4.

Pallad. in Lausiac. cap 2. Lipom. to. 3.

 inui-

inuisisse Pambonem, eidemque pro monachorum vsu donasse trecentas libras argenti.

Cùm autem (quod diximus) tunc contigerit Hieronymum eam epistolam scribere ad Ruffinum, cùm ille inuiseret monachos persecutione vexatos (quod hoc ipso anno factum est post obitum Athanasij, de quo paulò pòst dicturi sumus) affirmandum esse videtur, hoc eodem quoque anno à S. Hieronymo ad Ruffinum eas litteras datas esse; vbi inter alia: *Audio te*, inquit, *Ægypti secreta penetrare, monachorum inuisere choros, & cælestem in terris circumire familiam*. Et inferiùs: *Rursum suspensam voto nutante mentem*, [11] *quidam Alexandrinus monachus, qui ad Ægyptios confessores, & voluntate iam martyres, pro plebis iamdudum fuerat transmissus obsequio, manifestus ad credulitatem nuntij auctor impulerat.* Et paulò pòst: *Ruffinum Nitriæ esse, & ad beatum perrexisse Macarium, crebra commeantium multitudo referebat*. Hæc ipse.

Hier. epistolâ 41.

Quibus omnibus redditur manifestum, Melaniam cum Ruffino hoc anno, superstite adhuc Athanasio, Alexandriam peruenisse, & S. Hieronymum (vt dictum est) post Athanasij obitum, excitatâ hoc anno ab Arianis persecutione in ecclesiam Alexandrinam & incolas eremi, illam ad Ruffinum epistolam conscripsisse ex Syriæ eremo, vbi agebat subægrotans, *&c.*

Hieronymus ex Syria eremo scribit ad Ruffinum.

Quam autem diximus Melaniam cum Ruffino atque sociis ante obitum Athanasij certum esse Alexandriam ex vrbe venisse: quonam potissimùm tempore id accidisse putandum? Si Palladio assenserimus affirmanti id factum circa exordia Valentis imperij, ipsum Ruffinum adiungere possemus adstipulatorem, vbi ait [12] annis sex se Alexandriæ commoratum esse, & posteà iterùm ad aliquot dierum spatium illuc reuersum commorari contigisse. Sed hoc rursum dissuadet vt credamus, quòd ex nuper citatâ Hieronymi epistolâ ad Ruffinum inauditus anteà & inopinatus aduentus eius in Ægyptum & quàm recentissimus fuisse videtur, vt superiùs dictum est, *&c.*

Ruffin. in Hieron. inuect. 2.

Quod autem ad Ægypti monachos spectat dirissimè à Lucio exagitatos; Ruffinus, qui cum Melaniâ in Ægypto agebat, hæc de illis scriptorum monumentis posteris legenda tradidit: *Inde post fugas ciuium & exilia, post cædes & tormenta flammasque quibus innumeros confecerat,* [13] *ad monasteria furoris sui arma conuertit, vastat eremum, & bella quiescentibus indicit. Tria millia simul, aut eo ampliùs viros per totam eremum secretâ & solitariâ habitatione dispersos oppugnare pariter aggreditur: mittit armatam equitum & peditum manum: Tribunos, præpositos, & bellorum duces, tamquam aduersus barbaros pugnaturus, eligit. Qui cùm venissent, nouam belli speciem vident, hostes suos gladio obiectare ceruices, & nihil aliud dicere, nisi: Amice ad quid venisti? Per id tempus* [14] *patres monachorum, vitæ & antiquitatis merito, Macarius, Isidorus, aliúsque Macarius, atque Heraclides & Pambus Antonij discipuli per Aegyptum, & maximè in Nitriæ deserti partibus habebantur viri, qui consortium vitæ & actuum non cum ceteris mortalibus, sed cum supernis Angelis habere credebantur. Quæ præsens vidi, loquor; & eorum gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui:* Et in epistolâ ad Anastasium Romanum Pontificem hæc item se passum esse gloriatur, cùm ait: *Quamuis igitur fides nostra persecutionis hæreticorum tempore, cùm in sanctâ Alexandrinâ ecclesiâ degeremus, in carceribus & in exiliis, quæ pro fide inferebantur, probata sit: tamen & nunc si quis est qui vel tentare fidem nostram cupiat, sciat,* &c.

Baronius post multa, anno eodem. *Persecutio Arianorum aduersus Ægypti monachos.* Ruffin l. 2. c. 3. & 4.

At hæc de se summâ iactantiâ ab ipso Ruffino esse commenta, exclamat sanctus Hieronymus, cùm his recitatis ipsius verbis, sic subdit: *Miror quòd non addiecerit, Vinctus Iesu Christi. &: Liberatus sum de ore leonis. &: Alexandriæ ad bestias pugnaui. &: Cursum consummaui, fidem seruaui; superest mihi corona iustitiæ. Quæ, malum,*

Ruffinus iactanter confessionē ostentat. Hier. Apolog lib. 2. 2 Tim. 4.

malum, exilia, quos iste carceres nominat? Pudet me apertissimi mendacij: quasi carceres & exilia absque iudicum sententiis irrogentur. Volo tamen ipsos scire carceres, & quarum prouinciarum se dicat exilia sustinuisse. Et vtique habet copiam de multis carceribus & infinitis exiliis vnum aliquod nominandi. Prodat nobis confessionis suæ Acta, quæ hucusque nesciuimus; vt inter alios Alexandriæ martyres huius quoque gesta recitemus; & contra latratores suos possit dicere: De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto. Hæc Hieronymus. Gal. 6.

Certè quidem Melania clarissima femina, [15] consulis Marcellini neptis, antiquâ nobilitate & [16] filij præfecturæ vrbanæ magistratu toto Romano orbi notissima, apud quam primum locum Ruffinus obtinebat, omnium præfectorum, quocumque pergeret, frequentabatur obsequiis; tantumque abfuit, vt vel ipsi vel alicui ex eius familiâ irrogata exilia fuerint, quod Ruffinus iactat, vt etiam qui persecutionem fidei caussâ paterentur, ad ipsam tamquam ad asylum confugerent, ab eademque pariter in tuto collocarentur, atque etiam alerentur; vt quæ de eâ proximè dicturi sumus, cùm ipsa processit ad iudicem, fidem certam faciunt. At cur Ruffinus, sicut aliorum, non etiam suam recensuit confessionem exemplo Pauli apostoli? quòd præsertim sciret, rem tantam haud ab aduersariis facilè ratam fore habendam absque aliquâ certiori probationis fide, cùm alioqui aliorum confessiones [17] adeò exactè describat?

Si qua tamen tunc Alexandriæ contigit Ruffini confessio, [18] ea tantùm fuisse existimatur, cùm prouocatâ Melaniâ ad iudicium, quòd faueret Orthodoxis, ipse putetur eam comitatus esse: sed dimissâ illâ quantocyùs, vtique & qui cum eâ erant, rediêre domum. Sed de his satis.

Sed quod silentio Ruffinus præteriit, dignum memoriâ tunc officium exhibitum à Melaniâ nobilissimâ Romanâ feminâ, his ex Paulino iungamus: scribens enim ad Seuerum, inter alia digna præconia Christianæ feminæ consularis hæc habet: Baronius paulò pòst, anno eodem. Paulin. epist. 10.

Tempore illo Valentis, quando Ecclesiam Dei viui furor Arianorum, rege ipso impietatis satellite, persequebatur: hæc erat princeps & particeps cunctis pro fide instantibus: hæc fugatos recipiebat, aut apprehensos comitabatur. Sed cùm eos recepisset in latebram, qui propter insignem fidem & maiori hæreticorum odio infestabantur, & occultantium tangebantur inuidiâ: graui tunc seditione diabolicis facibus inflammatâ, quasi contra legem publicam contumax, protrahi ac pati iussa est quæ illos manebant, nisi prodere maluisset. Processit impauidè, cupida passionis, & iniuriâ publicationis exultans, quamuis non exspectasset trahi, tracturos anteuolans ad iudicem: qui confusus veneratione præsentis, non executus est infidelitatis iram, dum fidei miratur audaciam. Melania occultat & pascit monachos.

Eadem tempestate per triduum quinque millia monachorum latentium panibus suis pauit: vt per eius manum iterùm Dominus Iesus pristinum numerum in deserto pasceret, tanto quidem nunc impensiori clementiâ, quanto minori licentiâ fouebantur occulti, quàm illi quondam, qui ad Dominum voluntariè in libertate & pace conuenerant. Sed hæc nec timida deprehendi, interdictum secura præbebat officium: nec volens gloriâ operationis agnosci, tamen operis magnitudine prodebatur, totidem apud homines testimoniis gloriosa, quot pastis, Deo conscio. Hæc Paulinus, mirificâ prædicatione tam egregia facta celebrans: quæ sanè [19] gesta esse in Ægypto, non autem in Palæstinâ, illud persuadet, quòd nullibi tam ingens numerus monachorum simul collectorum nisi in Ægypto fuerit reperiri. Mansisse quidem ipsam Melaniam in Ægypto [20] mensibus octo, Palladius docet. Porrò ab his diuersa esse noscuntur, quæ de eiusdem Melaniæ officiis, quibus prosecuta est in Palæstinâ relegatos confessores, idem Palladius tradit, quæ paulò pòst narraturi sumus Matth. 14. Marc. 6. Lucæ 9. Melania constantia. Palladius in Lausiac. cap. 33.

sumus. Vt autem tam ingenti opere, in occultandis atque pascendis monachis quinque millibus in deserto, veluti contumelijs prouocatus præfectus, libens eius responsionibus cesserit; summa feminæ claritudo, quæ apud hostes quoque reuerentiam sibi conciliabat, in caussâ fuit. Erat quidem Melaniæ nomen (vt dictum est) non Romæ tantùm, sed vbique locorum Romani Imperij cognitum, atque in honore habitum, tum nobilitate generis, tum egregiæ pietatis præstantiâ: de quâ hæc idem qui suprà Paulinus: *Mulier celsiore gradu ad humilitatis cultum ob amorem Christi deiecta sublimiter, vt viros desides in infirmo sexu fortis argueret, arrogantes in sexu vtroque personas, paupertata diues, & nobilis humiliata confunderet.* [21] *Igitur Marcellino consule auo, de ambitu generis & opum luxu in teneris adhuc annis nuptias passa, & breui mater, sed infelicitate mortalium non longùm potita est, ne diu terrena diligeret. Nam præter alias orbitates, quas irrito in fœtibus abortiuis labore, adhuc marito participe defleuit: ita creuit ærumnis, vt duos filios & maritum intra anni tempus amitteret, vnico tantùm sibi paruulo ad memoriam potiùs, quàm ad compensationem affectuum derelicto.* Hæc & alia de ipsâ Paulinus: *&c.*

Paulin. epist. 10.

Porrò Melaniæ filio hoc tempore [22] præturam vrbanam fungenti iunctam fuisse constat in matrimonium Albinam, Melania verò iunior eius neptis Piniano in matrimonium tradita fuit: sed de his inferiùs.

Pallad. cap. 33.

Laudat sanctus Hieronymus feminæ [23] summam constantiam, quòd simul siccis oculis sepelisset virum suum ac duos filios; vno verò superstite derelicto, peregrinata fuerit in Ægyptum primò, inde Ierosolymam: ibique ad quinque lustra esse commoratam, Paulinus tradit; ampliùs verò annos duos, nempe [24] vigintiseptem, Palladius affirmat.

Hieron. epist. 25. Paulin. ad Seuer. epistolâ 10. Palladius in Lausiac. cap. 33.

Porrò Melaniæ in Ægypto commoratio magnum planè cùm ipsi tum Ruffino attulit detrimentum: siquidem cum Didymo Alexandrino magni nominis viro, & ob eximiam coniunctam cum oculorum cæcitate peritiam planè cunctis admirabili, intimam consuetudinem habentes, propinante illo ipsis sitientibus, quem mirificè prædicabat, Origenem suum, hauserunt isti vnà cum dulci potu venenum, *&c.* Qui sic eorum animis Periarchon Origenis infudit, vt eo tamquam magno thesauro ditati, cuperent totum Catholicum orbem locupletari: sed planè aspidis oua fouerunt; quibus ruptis, prodière serpentes, quorum letali veneno quàm plurimi miserè periêre. At de his inferiùs suis locis pluribus agendum erit: hæc modò satis in his quæ spectant ad Melaniæ & Ruffini consuetudinem cum Didymo in Ægypto hoc tempore, quo illuc sunt peregrinati.

PROFECTIO IN PALÆSTINAM.

Anno Christi CCCLXXII

MELANIA hoc eodem anno, quo ex Petri Alexandrini litteris vidimus Ægypti episcopos & monachos relegatos esse Diocæsaream oppidum in Palæstinâ situm, illis ministratura, magno fidei adore succensa, Ierosolymam profecta est. Quid verò ipsa ibi egerit, Palladius docet his verbis: *Post hæc autem, cùm Alexandriæ præfectus Augustalis Isidorum,* [25] *Pithymum**, *Adelphium, Paphnutium, Pambonem, inter quos etiam senem Ammonium vnam habentem auriculam, & duodecim episcopos, presbyterosque, & alios quosdam vsque ad centum duodecim numero circa Palæstinæ Diocæsaream damnasset exilio: istos hæc beatissima omnes secuta est, & proprijs facultatibus eis ministerium suum præbuit. Cumque ab illis qui in memoratorum custodiâ erant, prohiberetur hæc facere (sicut mihi & ipsi sæpè referebant, nam & ego sanctum Pithymum & Isidorum & Paphnutium vidi) benedicta tunc illa, sumpta veste seruili circa vespertinas horas, omnia eis vitæ necessaria afferebat.*

Pallad. Lausiac. cap. 33. * Eutymium. Melania profectio in Palæstinam.

Quo

Quo cognito, Palæstinæ prouinciæ consularis, credens quòd sinus suos posset fumo quodam atque terrore ex pecuniâ eius implere, iussit eam (ignota enim ipsi erat) corripi, & in carcerem trudi. Ex quo loco tunc ei per internuntios quosdam sancta illa mandauit: Ego, inquit, illius filia, & illius coniux fui, ancilla verò nunc Christi sum: ne ergo me ob vilitatem præsentis habitus contemnendam putaueris; quia facilè extollere, si velim, me possum: nec terrere igitur me in aliquo vales, neque quidquam mihi de meis rebus auferre. Atque ideò ne fortassis ignorans periculum aliquod aut crimen incurras, idcircò ista tibi mandaui: quasi quæ diceret, Interdum enim necesse est aduersus imprudentes hæc agi, & veluti accipitre vel cane contra eos arrogantiâ vti, quæ congruo tempore superbos comprehensura imitatur. Talibus ergo verbis mox ipse territus iudex, excusauit eidem factum suum; & ita eam, vt meruerat, honorauit; & iussit, vt ad illos viros, quoties vellet, accederet. Hactenus de illius ministerio exhibito confessoribus. Præfectus Palæstinæ quid in Melaniam.

PROFECTIO IEROSOLYMITANA ET IBIDEM COMMORATIO.

De commoratione verò eius Ierosolymis sic mox subdit: *Hæc autem, reuocatis ab exilio memoratis viris, monasterium apud Ierosolymam sibi fecit, in quo viginti & septem annorum tempus impleuit, quinquaginta secum sorores virgines habens. Erat etiam cum ea Ruffinus quidam nomine, Italus, ciuis ex Aquileiensi oppido, vir nobilium & in proposito singulari satis fortium morum, qui ad presbyteratum posteà meruit peruenire: quo nullus mansuetior, fortior, & placidior, tamquam omnia sciens, in sexu virili potuit inueniri.* Hæc quidem de Ruffino Palladius, de Origenis sectatore Origenista, Hieronymo eam ob caussam perinsensus: vt non mireris, si qui Ruffinum immensis laudibus ornat, Hieronymum eodem in commentario contumeliis laceret. Sed de Palladio suo loco plura inferiùs; qui de instituto Melaniæ atque Ruffini toto illo temporis spatio, quo vixerunt Ierosolymis, ista subdit: Anno Christi CCCLXXII. Quæ egerit Melania Ierosolymis

Isti igitur in viginti & septem annis omnes apud Ierosolymam sanctos, atque peregrinos episcopos & monachos, virginesque (hoc enim vouerant Deo) suscipere propriis sumptibus ac fouere consueuerunt, omnesque ad se venientes meliores tantarum ac talium rerum contemplatione fecerunt. Illos enim quadringentos numero monachos, qui propter Paulinum, Antiochenum episcopum scilicet, *se ab Ecclesiâ separabant, sanctæ rursus Ecclesiæ reddiderunt. Omnes etiam præter hos peruersæ sectæ homines & contra Spiritum sanctum sacrilego ore certantes, ad Ecclesiam nostram, vera suadendo, ac iugiter cunctos docendo, reuocauerunt, honorantes quidem ac sæpè pascentes eiusdem loci clericos: & hæc pariter facientes, vitam suam pio studio finierunt, nulli quidem ex se vel leuem dantes scandali suspicionem, totum verò orbem terrarum spirituali ædificatione plenissimum relinquentes.* Hactenus Palladius. Opera Melaniæ atque Ruffini.

Ceterùm ratione Melaniæ, quam Paula Ierosolymam secuta est, calumniam passus est Hieronymus, quam inter ea, quæ in ipsum post Damasi obitum à calumniantibus fuêre obiecta, ac stimulante odio atque inuidiâ perpetrata, idem ipse eâ epistolâ, quam, nauim in Portu Romano conscensurus, conscripsit ad Asellam, exactum recenset; vbi inter alia: *Nihil mihi aliud obiicitur, nisi sexus meus: & hoc numquam obiicitur, nisi cùm Ierosolymam Paula & Melania proficiscuntur.* Et pòst: *Nullæ aliæ Romanæ vrbi fabulam præbuerunt, nisi Paula & Melania: quæ contemptis facultatibus, pignoribusque desertis, crucem Domini, quasi quoddam pietatis leuauêre vexillum. Si balneas peterent, vnguenta eligerent, diuitias & viduitatem haberent materiem luxuriæ & libertatis; dominæ vocarentur & sanctæ:* Baron ad ann. Christi 385. Hieron. epist. 99.

Ctæ: nunc in sacco & cinere formosæ volunt videri, & in gehennam ignis cum ieiunijs & pædore descendere: videlicet non licet eis applaudente populo, perire cum turbis. Quod ad Melaniam spectat, cùm eam viduam nominet, haud dubium, ipsum intelligere de Melaniâ seniori; iunioris enim viuebat adhuc vir Pinianus. Nec sic quidem eius hîc meminit, quasi tunc Romæ esset, quam iam plures ante annos vidimus in Ægyptum primò, inde verò Ierosolymam esse profectam, ibique in præsenti vitam agere: sed idcircò eius meminit sanctus Hieronymus, quòd tum eius migrationis Ierosolymam occasione, tum Paulæ idem iter capessentis, quò & tendebat ipse Hieronymus, detractores eam calumniandi ansam arripuissent. At subdit:

Si gentiles hanc vitam carperent, si Iudæi, haberent solatium non placendi eis quibus displicet Christus. Nunc verò, prô nefas, homines Christiani, prætermissa domorum suarum curâ, & proprij oculi trabe neglectâ, in alieno oculo festucam quærunt: lacerant sanctum propositum, & remedium pœnæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium. Tibi placet lauare quotidie, alius has mundities sordes putat: tu attagenem ructas, & de comeso acipensere gloriaris; ego fabâ ventrem impleo: te delectant cachinnantium greges, me Paula Melaniaque plangentes: tu aliena desideras, illæ contemnunt sua: te delibuta melle vina delectant, illæ potant aquam frigidam suauiorem: tu te perdere existimas, quidquid in præsenti non habueris, comederis, deuoraueris; illæ futura desiderant, & credunt vera esse quæ scripta sunt. Esto ineptè & inaniter, quibus resurrectio corporum persuasit, quid ad te? nobis è contrario tua vita displicet. Bono tuo crassus sis: me macies delectat & pallor. Tu tales miseros arbitraris, nos te miserabiliorem putamus. Par pari refertur, & inuicem nobis videmur insanire.

Lucæ 6.

Hæc, mi domina Asella, cùm iam nauim conscenderem, raptim flens dolensque conscripsi: & gratias ago Deo meo, quòd dignus sim quem mundus oderit. Ora autem, vt de Babylone Jerosolymam regrediar; ne mihi dominetur Nabuchodonosor, sed Iesus filius Iosedech: veniat Esdras, qui interpretatur adiutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego, qui volebam cantare canticum Domini in terrâ alienâ, & deserto monte Sinâ, Ægypti auxilium flagitabam: non recordabar Euangelij; quia qui de Jerusalem egreditur, statim incidit in latrones, spoliatur, vulneratur, occiditur. Sed licet sacerdos despiciat atque leuites, Samaritanus ille misericors est: cui cùm diceretur, Samaritanus es, & dæmonium habes: dæmonium renuens, Samaritem se non negauit: quia quem nos custodem, Hebræi Samaritem vocant. Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei seruus agnosco. Magum vocant & Iudæi Dominum meum. Seductor & Apostolus dictus est. Tentatio me non apprehendat nisi humana. Quotam partem angustiarum perpessus sum, qui Cruci milito? Infamiam falsi criminis imputarunt: sed scio, per bonam & malam famam perueniri ad regna cælorum. Saluta Paulam & Eustochium, velit nolit mundus, in Christo meas. Saluta matrem Albinam sororemque Marcellam, Marcellinam quoque & sanctam Felicitatem; & dic eis: Ante tribunal Christi simul stabimus: ibi apparebit, quâ mente quis vixerit. Memento mei, exemplum pudicitiæ & virginitatis insigne, fluctusque maris tuis precibus mitiga. Hactenus Hieronymus ad Asellam.

Aggæi 1.2. — Ierem.42. — Lucæ 10. — Ioan. 8. — Marc 3. — 2.Cor. 6. — 1.Cor.10.

Quòd verò vides, nullam ab eo salutationem impertiri Melaniæ; satis indicatur quod dictum est, ipsum intelligere eâ epistolâ de Melaniâ seniore iam diu antè Ierosolymam profectâ, ibique commorante.

RVFFINI ET MELANIÆ MISERABILIS LAPSVS.

Baron. ad annum Christi 393.

PORRO quomodo posteà præcipui Hieronymi aduersarij, & Origenistarũ patroni fuerint ipse Ruffinus atq; Melania, habet ipse epistolâ ad Pammachium

chium de optimo genere interpretandi, vbi pseudomonachi fraudes detegit: *Hæc non est illius culpa, cuius sub personâ alius agit tragœdiam, sed Ruffini & Melaniæ magistrorum eius, qui illum magnâ mercede nihil scire docuerunt.* Prô dolor! tanto totius Catholicæ Ecclesiæ scandalo, ita mutatus est in inimicum Hieronymo amicus charissimus ille Ruffinus, cui quàm arctis amicitiæ vinculis & insolubilibus necessitudinis nexibus ipse Hieronymus astrictus esset, vel vno saltem illo declarat elogio, cùm eumdem vnà cum Melaniâ visitantem Ægypti monasteria è solitudine Syriæ litteris inuisens, atque salutans, inter alia plurima amoris signa sic ait: *Credas mihi, frater, non sic tempestate iactatus portum nauta prospectat; non sic sitientia imbres arua desiderant; non sic curuo assidens littori anxia filium mater exspectat, postquam me à tuo latere subitus turbo conuulsit, postquam glutino charitatis hærentem impia distraxit auulsio,* &c. Quantâ enim animi sollicitudine saluum sibi cuperet quod haberet, néve propter absentiam aliquod vel leue saltem pateretur dispendium amicitia, pertimesceret; ad finem illud, quod memoriâ tenaciùs retineret, apposuit: *Obsecro te, ne amicum qui diu quæritur, vix inuenitur, difficilè seruatur, pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat, cui libet, aurum, & pompaticis ferculis corusca ex sarcinis metalla radient: charitas non potest comparari, dilectio pretium non habet: amicitia quæ desinere potest, vera numquam fuit.* En quibus ipse circumdat vallis amicum, ne eos, volens licet, transilire absque ignominiæ notâ valeret. Sed secutus alienos Ruffinus infelix, terga vertit amico; merensq; transfuga in castris hostium, inde in amicum ac fratrem furens, prodit dux impiorum armatus, nullâ prorsus aliâ causâ compulsus, quàm vt aduersantes Catholicæ veritati Origenis errores saluos seruet atque propugnet: ipsum quidem haud segniter, vel loco nouissimo, sed inter primos militasse, Epiphanius dictâ epistolâ ad Ioannem indicare videtur, dum inter tot defensores Origenis ipsum tantùm nominat, ac benè precatur his verbis: *Te autem, frater, liberet Deus, & sanctum populum Christi qui tibi creditus est, & omnes fratres qui tecum sunt, & maximè Ruffinum presbyterum, ab hæresi Origenis, & ab alijs hæresibus & perditione earum.* Hæc Epiphanius.

Hieron. epist. 101.

Lamentabilis Ruffini casus.

Hier. epistolâ 41.

Ruffini acerbissimus casus.

Hieron. epist. 60.

Sed maiori me dolore sauciat, angore cruciat, atque mœrore consternit Melaniæ acerbissimus casus. Hæccine vidua illa clarissima, ornamentum Romanarum feminarum, decus summum Christianorum, viuumque exemplar Christianæ philosophiæ, quæ insigne illud Romæ specimen edidit, cùm eodem tempore maritum ac duos charissimos liberos siccis penitùs oculis sepeliuit? cuius incredibilem sanctitatem admiratus prædicans quondam ipse Hieronymus, alijsque imitandam proponens, illa tantæ fiduciæ effatus est verba: *Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum quâ tibi Dominus* (Paulam alloquitur) *mihique concedat in die suâ habere partem, calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios,* &c. Sed planè quod subditur in feminâ gloriosius, cùm de victâ victrice omnium vrbe triumphans, superatoque insito à naturâ vnicæ prolis amore, Româ spretâ, vnico ibi relicto filio, exul mundi, cæli ciuis, victrix etiam ventorum & fluctuum, ingruente iam hieme (vt ait) Ierosolymam nauigauit.

Lugubris Melaniæ status.

Hieron. epist. 25.

Quam ob caussam iure meritoque idem S. Hieronymus tantarum rerum admiratione stupens, eam dignam existimauit, vt Theclæ nomine nuncuparet: nobiliorem titulum non inueniens, quo Melaniam decoraret, quàm nomen sanctissimæ virginis, primogenitæ Pauli, & primæ martyris inter feminas: vtpote quæ Romæ prima omnium clarissimarum mulierum Romanarum, spernendæ pro Christo vrbis, contemnendi diuitias, deserendi filios, petendique Ierosolymam exemplum dedit, ceterisque ad ipsum præstandum, forte

Hieron. in Chronic.

aggressa

aggreſſa facinus, viam aperuit, cùm ipſa prima reliquas Romanas nobiles fœminas antegreſſa, relictâ Ægypto, tranſmiſſoque mari, in littore Palæſtino, terrâ promiſſionis, poſſeſſione ſanctorum, felicior quàm Maria in terrâ deſertâ, tympanum pulſans pœnitentiæ, præcinuerit Domino canticum nouum, quam aliæ illuſtres Romanæ feminæ, veræ redditæ Iſraëlitæ, virgines atque viduæ ſecutæ, choros ducentes, eaſdem cum eâ concinuêre Chriſto vincenti laudes. Sed probata ad aquas contradictionis (ô fallaciam incredibilem hoſtis humani generis!) decepta, ſuperata defecit: tantaque onuſta adeò pretioſis mercibus nauis (ita namque naui inſtitoris comparatur diuino eloquio mulier fortis) in ipſo tranquillitatis portu (quis credat?) eſt paſſa naufragium, cùm incauta in ſyrtes Origenis impegit: Origeniſque ſic conſperſa fuligine, conuerſa eſt ex Noëmi in Mara, & ex Theclâ rediit in Melaniam; à fuſcedine ductum nomen infauſtum. Iſta patitur humana conditio; vt nihil quilibet, dum viuit, vendicet ſibi tutum.

Lugetur Melania.

REDITVS ROMAM.

Anno Christi CCCXCVII. Origenis errores inferuntur in vrbem.

QVI ſequitur Chriſti annus CCCXCVII. conſulatu Cæſarij & Attici, Faſtis adſcribitur: quo hæreſes Origenis ſub pietatis inuolucro per Ruffinum presbyterum Aquileienſem è Palæſtinâ cum Melaniâ Romam redeuntem inferuntur in vrbem; propinatæque aureo calice Babylonis, antequam inebriarentur illis fideles, detectæ atque exploſæ fuerunt. Hæc autem quo modo ſe habuerint, dicendum per ſingula: ſed ante omnia, quæ ſunt temporis, elucidanda.

Ruffinum quidem indiuiduum Melaniæ comitem [26] cum eâ in Ægyptum profectum & in Palæſtinam, ibique apud eam, vſque dum illic manſit, Ieroſolymis vitam tranſegiſſe, quæ dicta ſunt ſuperiùs ex Hieronymo ſatis ſignificant: at eâ demum remeante Romam, eiuſdem aſſectatum eſſe veſtigia, [27] Palladij atq; Paulini teſtificatione exploratum habetur: ait enim Palladius: *Erat etiam cum eâ Ruffinus quidam nomine, ciuis Italus ex Aquileienſi oppido, vir nobilium & in propoſito ſingulari ſatis fortium morum; qui & ad preſbyteratum poſteà meruit peruenire: quo nullus manſuetior, fortior, & placidior tamquam omnia ſciens, in ſexu virili potuit inueniri. Iſti igitur in viginti & ſeptem annis, omnes apud Ieroſolymam ſanctos atque peregrinos epiſcopos, monachos, virgineſque (hoc enim vouerant Deo) ſuſcepêre ſuis propriis ſumptibus*, &c. agitque paulò pòſt de eorumdem reditu Romam, de quo & nos itidem. Hæc Palladius de Ruffino, eidem in Origenis erroribus concors, vt ſuperiùs pluribus demonſtratum eſt. Sed & Paulinus comitem Melaniæ Ruffinum appellat, quem & haud hactenus ſatis ſibi compertum laudat. Sanctus Hieronymus etiam poſt hæc ad eumdem Ruffinum Romæ agentem litteras dedit: [28] vt planè nullum ſit dubium, contigiſſe aduentum Ruffini Romam, quando illuc etiam ipſa Melania remeauit. Sed quoto potiſſimùm anno Domini Melaniam in vrbem redire contigit, id quidem eſt accuratiùs exquirendum.

Pallad. in Lauſiac. c. 11. apud Lipom. tom. 1.

Paulin. ad Seuer. epiſtolâ 9.

Hieron. epiſt. 66.

Iam ſuo loco ſatis liquidò ſuperiùs demonſtratum eſt, ipſam vnà cum Ruffino in Ægyptum primò, indeque Ieroſolymam migraſſe anno Domini trecenteſimo ſeptuageſimoſecundo, Impp. Valentiniani atque Valentis nono. Sed quot annos in hac peregrinatione & commoratione inſumpſerint, diuerſæ ſententiæ ſunt eiuſdem Palladij atque Paulini: ſiquidem ille (vt nuper vidimus) vigintiſeptem numerat annos, Paulinus verò vigintiquinque. Sed huius explotatior atque ſolidior fides eſt: nam accepit hæc ipſe ab eadem Melaniâ, quam redeuntem Romam (vt proximè dicturi ſumus) Nolam diuertentem excepit hoſpi-

Melaniæ & Ruffini reditus Romam tempus.

hoſpitem. Verùm ex eo quoque certior Paulini teſtificatio redditur, & Palladij aſſertio de annis viginti ſeptem exploditur; quòd cùm conſtet hos adhuc in vitâ agente Siricio Papâ repetiiſſe Romam, ſi dixerimus ad numerum annorum à Palladio præſcriptum, ipſorum eſſe prorogatum aduentum; vtique affirmandum eſſet, non ſub Siricio, ſed ſub eius ſucceſſore Anaſtaſio eorumdem reditum contigiſſe. Ex Paulini ergo ſententiâ, qui numerat Melaniæ ab vrbis abſentiâ quinque luſtra, dicendum eſt, eamdem hoc ipſo anno Romam quaſi poſtliminiò rediiſſe.

Receſſiſſe autem Ruffinum è Palæſtinâ cum pace S. Hieronymi, vtriuſque teſtificatione aſſeritur: recitat enim ipſe S. Hieronymus eiuſdem Ruffini verba in poſteriori Apologiâ, quæ ſunt huiuſmodi: *Vos nobis pacem proficiſcentibus dediſtis.* Reſpondit ipſe: *Pacem dedimus, non hæreſim ſuſcepimus: iunximus dextras, abeuntes proſecuti ſumus, vt vos eſſetis Catholici,* &c. Melaniæ autem ad vrbem reditus Palladius eiuſmodi foris prætenſam affert cauſſam: *Poſt multum verò temporis* (inquit) *cùm audiſſet, cuidam nupſiſſe neptem ſuam Melaniam* (iuniorem dictam) *viro: renuntiare autem poſt nuptias ſæculo huic velle, cognouiſſet: metuens ne qui malæ viæ homines ac malæ ſectæ peruerſæque doctrinæ eidem iungerentur: ob hoc ipſum cùm iam admodum ſenex, hoc eſt, ſexaginta eſſet annorum, de Cæſarienſium ciuitate ad vrbem Romam intra dierum viginti ſpatium nauigauit.* Hæc Palladius de aſſertâ & vulgatâ forinſecus reditus cauſâ. Ceterùm eiuſdem cum Ruffino in Origenis erroribus (vt pluribus dictum eſt ſuperiùs) conniuentiam cauſſam extitiſſe eiſdem ad vrbem veniendi, oratio præmiſſa declarat. Erat his quidem in optatis, vt quibus fauerant & quas fouerant toto illo tempore, Origenis ſententiæ (quarum complures eſſent defenſores in Ægypto conſiſtentes monachi, & inter eos celebriores Euagrius & Iſidorus, atque inter epiſcopos nobilis ſedis Ioannes Ieroſolymorum antiſtes) eædem Romanæ ſedis Epiſcopi, vt ſic ab vniuerſâ reciperentur Eccleſiâ, probarentur aſſenſu. Sed quantâ id ſit elaboratum induſtriâ, & quibus velamentis vnà cum his palliata decore hæreſis ſe in vrbem intulerit, videamus.

Ruffinus pacificè recedit Ieroſolymis.

Pallad. vbi ſuprà, c. 33. Cauſſa reditus Melaniæ in vrbem.

Atque primùm, quæ S. Paulinus de Melaniæ reditu, qui eam ſuſcepit Nolæ, deſcribat in epiſtolâ ad Seuerum, hîc reddamus: *Addidit* (inquit) *Dominus hanc gratiam de muneribus & litteris tuis: vt ad eos potiſſimùm dies nobis frater Victor accurreret, quibus ſanctam ipſam* (Melaniam ſcilicet) *ex Ieruſalem poſt quinque luſtra remeantem excepimus. At quam tandem feminam? (ſi feminam dici licet tam viriliter Chriſtianam) Quid hoc loco faciam? vetat faſtidij intolerabilis metus voluminibus adhuc addere, ſed perſonæ dignitas, imò Dei gratia, poſtulare videtur, vt commemorationem tantæ animæ prægreſſus non raptim omittam, paulìſper ad eam tibi narrandam,* &c. Proſequitur nobile genus eius referre, vtpote quæ habuerat Marcellinum conſulem ordinarium auum, qui vnà cum Probino conſulatum geſſerat anno Domini trecenteſimo quadrageſimoprimo, & eius in vitâ Chriſtianâ ſectandâ ardens ſtudium, & alia plura de ipſâ, quæ nos ſuo loco ſuperiùs ordine temporis collocauimus: ac demum de eiuſdem, cùm rediit, appulſu Neapolim, iſta ſubdit. *Neapolim vrbem breui ſpatio à Nolanâ, quâ degimus, ciuitate diſtinctam aduecta eſt. Vbi filiorum nepotumque occurſu excepta, mox Nolam ad humilitatis noſtræ hoſpitium feſtinauit: quò nobis aduenit ambitioſo ditiſſimorum pignorum vallata comitatu.*

Paulin. ad Seuerum epiſt. 10.

Melania peruenit Neapolim atque Nolam.

Vidimus gloriam Domini in illo matris & filiorum itinere. In eo quidem, ſed longè diſpari cultu, macro illo & viliore aſellis burrico ſedentem, totâ huius ſæculi pompâ, quâ honorari & opulenti poterant, circumfluì ſenatores proſequebantur carrucis nutantibus phaleratis equis, auratis pilentis, & carpentis pluribus, gemente Appiâ atque fulgente: ſed ſplendoribus vanitatis prælucebat Chriſtianæ humilitatis gratia. Admirabantur

Occurſus Romanorum ciuiũ Melaniæ.

bantur

bantur diuites pauperem, profani sanctam, & illos nostra pauperies ridebat. Vidimus dignam Deo huiusmodi confusionem, purpuream, sericam, auratamque supellectilem pannis veteribus & nigris seruientem. Benediximus Dominum, qui humiles & excelsos facit sapientes, esurientes implet bonis, & diuites dimittit inanes. In istis tamen diuitibus eadem die de maternis bonis pauperem spiritum stupebamus, qui magis sanctâ matris inopiâ, quàm suâ visibili abundantia gloriabantur. Id ipsum autem gloria Domini videbatur operari, quod egenulæ nostræ diuitias in eius filiis intuebantur, vt iam hinc fructum fidei suæ caperet, cùm victoriam suam de huius sæculi vanitate ipsa defpectaret, cominus videns omnia quæ propter Christum reliquerat & contemnere perseuerarat. Illi sericati & pro suo quoque sexu togâ aut stolâ soliti splendere filij, crassam illam veluti spartei staminis tunicam & vile palliolum gaudebant manu tangere, & vestimenta sua velleribus auro & arte pretiosa pedibus eius substernere, pannisque contegere gestiebant; expiare se à diuitiarum suarum contagio iudicantes, si quam de vilissimo eius habitu aut vestigio sordem colligere mererentur.

Luc. 1.

Tugurium verò nostrum, quod à terrâ suspensum cœnaculo vnâ porticu cellulis hospitalibus interpositâ longiùs tenditur, quasi dilatatum gratiâ Domini, non solùm sanctis qui illam plurimi comitabantur, sed etiam diuitum illorum cateruis non capaces angustias præbuit: in quo personis puerorum ac virginum choris vicina Dominædij nostri Felicis culmina refulgebant; neque è diuerso habitationis eiusdem, dissoni licet proposito, hospites obstrepebant, sed & in illis religiosa modestia imitabatur nostræ silentium disciplinæ, vt si dissimularent concinere vigilantibus pigro ventre sopiti, tamen non auderent piis vocibus dissonare, fideli timore compositi, quo placitis psallentium vocibus compresso sæcularium turbarum tumultu etiam taciti concinebant. Verùm vt ad perfectam Domini columbam recurram; scito nunc istam tantam in sexu infirmitatis virtutem Dei, cui refectio in ieiunio, requies in oratione, panis in verbo, habitus in panno, lectus in sagulo & centone durus in terrâ fit mollis in litterâ, quâ rigidi cubilis iniuriam mitigat lectionis voluptas; & sanctæ animæ in Domino vigilare, requiescere est.

Hospitium sanctum reddit hospites modestos.

Hanc ergo filia Sion hactenus habuit & desiderat, nunc filia Babylonis habet & admiratur: quia iam & ipsa vrbs in pluribus filia Sion est quàm filia Babylonis: & ideò miratur in humilitatis obscuro & veritatis luce viuentem, & fidei incitamenta diuitibus, angustiarum solatia pauperibus ministrantem: quamquam illa quietis & latebræ suæ apud Ierusalem in Romanis modò turbis æstuans clamat: Heu me, quia incolatus meus prolongatus est: ideò ne dilata sum, vt nunc habitem cum habitantibus Cedar? Hoc enim nomine apud Hebræos (vt comperi) significatur obscuritas. Quare ita illi gratulandum de memoratis virtutibus puto, vt de præsenti sede timeatur, vt tam insignis anima plus Romæ conferat, quàm de Româ trahat, & sic sedeat supra flumina Babylonis, vt recordetur Sion, & organo corporis sui suspenso ab inimicæ omnibus Babylonis insidiis & illecebris, in sui propositi tenore, velut in salicibus gemino semper humore viuentibus, constituta viuere non desinat, & permanente fidei constantiâ, virtutisque gratiâ, folium eius non defluat: vt sicut vita eius in itinere adspectatur, ita & laus in exitu canatur. Hucusque Paulinus de aduentu Melaniæ Romam: quam quidem vrbem cùm sic nominet filiam Babylonis, vt tamen in pluribus dicat eam præseferre filiam Sion: facilè puto intelligis, ea nominis vnius vrbis varietate discriminatos esse gentiles à Christianis; nimirum vt eâ ex parte Roma Babylon dicatur, vbi adhuc in eâ gentilitia vigeret impietas: Sion autem in pluribus, vtpote quæ Christianis abundaret, in quibus cultus religionis veræ micaret: vt planè ex tanti viri sententiâ valeas intelligere, quo sensu à Ioanne in Apocalypsi Roma sit Babylon nominata. At de his satis tomo primo Annalium actum est.

Virtutes Melaniæ describuntur.

Psal. 119.

Psal. 136.

Roma quâ ex parte dicta Babylon.

Sed ad Melaniam redeamus: quam cùm sic à Paulino laudatam vides, ne mireris: his quidem ipsa atque maioribus digna præconiis videbatur nescientibus

bus quę paucis arbitris in Palæſtinâ non tam ab ipſâ, quàm per ipſam à ſuis conſociis de inducendis in Eccleſiam erroribus Origenis, refragante S. Hieronymo, ac penitùs obnitente S. Epiphanio, geſta eſſent. Quomodo nam, quæſo, Paulinus ſciret, quæ nec qui Ieroſolymis eſſent, noſſe potuerint? vt ſuperiùs eſt demonſtratum in controuerſiâ illâ habitâ inter S. Epiphanium & Ioannem Ieroſolymitanum epiſcopum, Origeniſtarum patronum, negantem tamen ſe Origenis errores defendere: quæ litteris S. Hieronymi vni innotuêre Pammachio. Vides igitur, Paulinum horum omnium penitùs ignarum adeò mirificè Melaniam iure laudaſſe; ſed & eius in viâ comitem immenſis præconiis, aliis ad eumdem Seuerum datis litteris, celebraſſe Ruffinum: in quorum celebrationem omnium conuerſa fuiſſe ſtudia Chriſtianorum, quis poterit dubitare? En vides, quibus, qualibúſve anteambulonibus inferatur in vrbem hæreſis Origenis: vt planè pro miraculo dicendum fuerit, ſi audito ſonitu tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum, non adorauerint omnes ſtatuam auream: ſi, inquam, quos ſanctiſſimorum virorum etiam audirent encomiis pęnè diuinis efferri, æquè plauſibus non exceperint, & obuiis quoque manibus, quod ab illis ſanctitatis titulo foris inſcriptum offerretur, omnes non acceptarint, &c.

Res Melaniæ atque Ruffini incomperta Paulino. — Paulin. epiſt. 9. — *Origenis hæreſis quâ pompâ inferatur in vrbem.* — Dan. 3.

Accepit tunc idem Paulinus à Melaniâ perbreue ſegmentem ligni ſanctiſſimæ crucis, miſſum ſibi à Ioanne Ieroſolymorum epiſcopo. Teſtatur id quidem ipſe Paulinus, cùm ex eo quid modicum ſumptum, nomine Theraſiæ ſuæ, mittit ad ſocrum ipſius Seueri Baſſulam, dum hæc ait: *Partem particulæ de ligno diuinæ crucis, quod nobis donum benedicta Melania ab Jeruſalem munere ſancti inde epiſcopi Joannis attulit: hoc ſpecialiter ſorori noſtræ venerabili Baſſulæ miſit conſerua communis. Sed quod alteri veſtrûm datur, vtriuſque veſtrûm eſt: quia in vtroque veſtrûm vna ratio manet, & ſexum euacuat fides, quâ in virum perfectum ambo concurritis. Accipite ergo ab vnanimis fratribus, in omni bono veſtrum ſibi conſortium cupientibus. Accipite magnum in modico munus; & in ſegmento penè atomo haſtulæ breuis, ſumite monimentum præſentis & pignus æternæ ſalutis. Non anguſtetur fides veſtra carnalibus oculis parua cernentibus: ſed intentâ acie totam in hoc minimo vim crucis videat. Dum videre vos cogitatis lignum illud, quo ſalus noſtra, quo Dominus maieſtatis affixus, tremente mundo, pependerit; exultetis cum tremore: recordemur & petras ſiſſas ad huius affectum crucis, & ſaltem ſaxorum æmulatione præcordia noſtra findamus timore diuino*, &c.

Paulin. ad Seuer. epiſtolâ 11. — *Segmentum ligni ſancta crucis à Ioanne epiſcopo Ieroſolymitano ad Paulinum miſſum.*

Quod rurſum ad idem lignum ſanctiſſimæ crucis à Melaniâ Paulino datum ſpectat, ingens planè ex ipſo contigit edi miraculum, cùm incendio flagrante fœno referta caſa, in Paulini ipſius hoſpitium conuerſa flamma cuncta impetu violento depaſcente, oblato ab ipſo globis igneis eodem ligno crucis, incendium protinus reſilierit, atque penitùs extinctum fuerit. Quod ipſum perpetuâ memoriâ conſecrandum miraculum, ipſe Paulinus verſibus cecinit.

Crucis ligno extinctus ignis. — Paulin. in Natali 10. S. Felicis.

Donatus eſt prætereà idem Paulinus ab eadem Melaniâ tunicâ, innocuorum agnorum contextâ vellere: quam idem ipſe, cùm accepiſſet à Seuero pallium ex pilis camelorum hirſutum, eidem dono miſit: de quâ poſt alia ſic ad ipſum ſcripſit: *Nos*, inquit, *neque verbis, neque rebus digna penſantes, vnica tamen facultate nobis charitatis, quâ vobis ſolâ pares ſumus, miſimus tunicam, quam ab vſu meo, vt de ſtercoris vilitate collectum pannum dignare ſuſcipere. Nam vel hoc innocentiæ tuæ congruit, quod de tenero agnorum vellere contexta blanditur attactibus. Addo autem adhuc pretio eius & gratiæ, quòd quo dignior probetur vſu tuo, de ſanctæ & illuſtris in ſanctis Dei feminæ Melaniæ benedictione mihi pignus eſt. Vnde te dignior viſa eſt, cuius fides*

Paulin. ad Seuer. epiſtolâ 10. — *Indumentum à Melaniâ acceptum Paulinus ad Seuerum mittit.*

illi magis quàm noster sanguis propinquat. Hæc Paulinus. quibus quidem postremis verbis se Melaniæ sanguine fuisse coniunctum significat.

Contigerat autem haud pridem ante aduentum Melaniæ, Nolam mitti ab eodem Seuero ad ipsum Paulinum libellum scriptum de rebus gestis S. Martini: quem Melaniæ illum auidè cupienti se legisse restatur, necnon ostendisse S. Nicetæ Dacorum episcopo, qui hoc eodem tempore pietatis ergò in Italiam

Paulinus epist. 12. peregrinatus fuit: ait enim eâ epistolâ ad Seuerum redditâ: *Martinum enim nostrum illi* (nempe Melaniæ) *studiosissimæ talium historiarum ipse recitaui: quo genere te & venerabili episcopo atque doctissimo Nicetæ, qui ex Daciâ Romanis meritò admirandus aduenerat, & plurimis Deo sanctis, in veritate non magis tui prædicator, quàm mei iactans, reuelaui, &c.*

Hoc ipso quidem anno contigisse magni illius Nicetæ aduentum, ex numero Natalium S. Felicis à Paulino editorum rectam explorataamque possumus deducere rationem. Nam cùm ipse, scribens ad Seuerum, testetur, quolibet anno se statuisse conscribere versibus eiusdem Felicis Natalitium: planè ex numero eorumdem annos quoque licebit suo ordine adnumerare. Sed cùm in nono à Paulino edito Natalitio mentio habeatur de posteriori eiusdem Nicetæ aduentu Nolam, eumque contigisse dicat anno quarto à priori ipsius aduentu: affirmate opus est, ipsum eius priorem aduentum, tempore quo Natalitium quintum elaborauit, accidisse. De eius enim posteriori aduentu, quo meminit de priore, isti sunt versus:

Paulin. epist. 9. Sancti Nicetæ prior aduentus in Italiam.

Paulin. in Natal. 9.

Venisti tandem quarto mihi redditus anno:
Sed grates Christo, quia te vel serò reuexit.

Cùm igitur hac ratione priorem eius aduentum contigisse oportuerit tempore quinti editi Natalitij; in quem Domini annum illud potissimùm inciderit, hoc exquirendum est. Numeranda quidem esse Natalitia illa Paulini ab vltimo anno, quo adhuc detentus in Hispaniâ Romam parabat aduentum, ex ipso satis intelligi potest. fuit ille annus Domini (vt vidimus) trecentesimus nonagesimustertius. Sequenti autem, cùm iam ad Natalem diem S. Felicis Nolam se contulisset, secundum ordinem edidit Natalitium. Cùm verò (vt eius testificatione liquet) iam annum apud eumdem S. Felicem egisset in ipso agro Nolano, quando & legationem ab episcopis Africanis suscepit, qui fuit annus Domini trecentesimus nonagesimusquintus, tertium ab eo scriptum est Natalitium: sequenti verò anno, nempe superiori, quartum. vnde hoc ipso anno Domini trecentesimo nonagesimoseptimo, ipsum quintum elucubratum fuisse Natalitium, necessariò dicendum est: quo tempore & Nicetæ aduentum contigisse, æquè opus est affirmare, cùm à quinto Natalitio vsque ad nonum numerus ille perficiatur annorum quatuor, quo Nicetas reditum in Italiam prorogauit, &c.

Tempora Natalitiorum sancti Felicis à sancto Paulino editorum.

Iam verò, vbi satis apud Paulinum Nolæ consedimus, Melaniam cum Ruffino redeuntem in vrbem prosequamur. Qui enim diu ab vrbe absentes, Ierosolymis tamquam in spiritali quadam academiâ, vt veram excolerent sapientiam, quinque (vt vidimus) lustris consederant, cùm primùm Romam venerunt, omnium planè oculos præ admiratione in se conuerterunt. Læti iam illi videre præsentes, quæ de iisdem absentibus summo sæpè præconio fama detulerat: sed non videre tantùm, verùm & audire solliciti; sicque ab ore ipsorum tamquam à cælesti quodam illato Romam oraculo pependerunt. Cùm ipsi, quam ex Origenis libris didicerant, Stoica indolentia perfectissimę & ad omnes numeros absolutæ vitæ Christianæ specimen edentes, maximâ apud Christianos omnes qui Romæ erant, perpaucis eruditis exceptis, quos anteà S. Hieronymus litteris monuisset, existimatione fuerunt. Cùm sic igitur animos ciuium erga se suosque esse propen-

Quid Romæ Melania atque Ruffinus.

propensiores & optimè affectos Ruffinus intellexisset: euestigiò impietate refert- allata secum ex Ægypto primùm, inde Ierosolymis, scrinia reserat, indeque depromit pestiferas merces, sed ita fallaciis obuolutas & auro cælatas, vt benè prudentes & sapientes quoque eædem decipere potuissent.

De appulsu autem horum in Romanum portum agens sanctus Hieronymus, hæc per antiphrasim: *O triremem locupletissimam, quæ Orientalibus & Ægyptiis mercibus Romanæ vrbis ditare venerat paupertatem:* *De Origenis hæresibus Romā allatis.* *Hieron. Apol. lib. 2.*

——— Tu Maximus ille es,
Vnus qui nobis scribendo restituis rem.

Ergo nisi de Oriente venisses, eruditissimus vir hæreret adhuc inter Mathematicos. & paulo pòst: *Te multo tempore Pharus docuit, quod Roma nesciuit: instruxit Ægyptus, quod Italia hucusque non habuit,* &c.

MELANIA RECEDIT AB VRBE IN SICILIAM ET REVERTITVR IEROSOLYMAM.

Hoc item anno [Christi CCCCVIII. Innocentij Papæ VII. Honorij XIV. Theodosij I. Impp.] qui vrbis obsidionem præcessit, Melania Romana vidua, de quâ sæpè superiùs mentio facta est, antiqui vaticinij ante annos quadringentos (vt ait Palladius) editi memor, distractis prædijs, vnà cum Melaniâ nepte, Pinianoque eiusdem Melaniæ viro, & Albinâ nuru, euasura cum illis imminentem vrbis cladem, Româ recedens, Ierosolymam se iterùm contulit, vbi post dies quadraginta ex hac vitâ migrauit. Hæc ex Palladio, qui & tradit, eiusmodi prophetico oraculo ab eâ Romæ euulgato, atque sæpiùs inculcato, complures Romanorum ciuium Christianorum ad rerum temporalium contemptum inductos esse: consultius existimantes, amore Christi, spe supernæ retributionis prodigere in pauperes suas diuitias, quàm eas ad barbarorũ prędam relinquere: quo nomine, cùm rei euentus verum probasset oraculum, immensas Deo gratias egêre. Maior quoque vis inerat ad hæc suadenda Melaniæ orationi, quòd dictitaret (vt existimabat) vnà cum vrbe orbem pariter ruiturum. *Anno Christi CCCCVIII.* *Melania recedit ab vrbe.* *Pallad. in Lausiac. cap. 33.*

Quod autem idem Palladius ait, vnà cum Melaniâ recessisse Româ Melaniam iuniorem ipsius neptem, & virum eius Pinianum, necnon nurum Melaniæ Albinam: cognationem Melaniæ sic accipias. Filius eius vnicus illi relictus duxit vxorem Albinam, ex quâ Palladius ait genitam esse Melaniam iuniorem, senioris Melaniæ neptem, quæ in matrimonium collocata est Piniano, cuius socrus Albina fuit: quòd verò ei inhæreret loco matris, S. Augustinus ad ipsam scribens, Pinianum eius filium nominat, & frequenter his vti nominibus consueuit. Hîc rursum attende, diuersam prorsus hanc Albinam nurum Melaniæ ab illâ fuisse Albinâ matre S. Marcellæ, de quâ sæpè S. Hieronymus; quam ante plures annos ex hac vitâ migrasse, eiusdem S. Hieronymi [illegible]ficatione didicimus. Quæ autem acciderint, cùm hi, quos hoc anno ab vrbe [illegible]us recessisse, in Africam traiecerunt, sequenti anno pro ratione temporis dicturi sumus. Sed hîc Palladium corrige, dum ait Melaniæ filium valdè iuuenem comitatum esse proficiscentem Melaniam in Siciliam vsque: nam quomodo valdè iuuenis, cùm constet ante annos circiter quadraginta Melaniam seniorem viduam esse relictam? vel quomodo in Siciliam vsque eam tantùm comitatus, qui cum illis nauigauit in Africam, vbi & defunctus est? id constat ex litteris Augustini atque Paulini, de quibus anno sequenti dicturi sumus: ex quibus longè verior de rebus gestis Melaniæ ac Piniani & sociorum historia accipitur, quàm ex Palladio, qui nullam penitùs de Africâ habuit mentionẽ, quò hos omnes anno sequenti esse profectos liquet, atque ibi diutiùs commoratos. *Melaniæ progenies.* *Pallad. in Lausiac. cap. 33.* *Aug. epistolâ 227.*

Hieron. in Isa. lib. 10. præf. Palladius in Lausiac. cap. 9. Pinianus cum suis venit in Africam.

Hoc ipso anno [Christi CCCCIX. Innocentij Papæ VII. Honorij XV. Theodorij II. Impp.] Pinianus V. C. vnà cum Melaniâ seniore, & Melaniâ iuniore coniuge, atque socru Albinâ iunioris matre Melaniæ, cùm anno superiori distractis bonis quæ Romæ & in Italiâ habebat, adnauigasset Carthaginem, ibi ex congestis pecunijs locupletans eius ecclesiæ pauperes, inde ad S. Alypium Tagastam profectus est. Ad quos omnes S. Augustinus, cùm primùm eorum aduentum audisset, litteras dedit, quibus se excusat, quòd propter ingruentem duram hiemem, & statum Hipponensis ecclesiæ titubantem, ad eos inuisendos minimè accurrere valuisset. extat ipsa epistola, cuius est titulus ad Albinum, Pinianum, & Melaniam: sed pro Albino, Albinam, restituendum puto; quòd eius nominis femina eiusdem Piniani socrus vnà cum ipsis profecta est in Africam, vt tum ex Palladio, tum ex eiusdem Augustini testificatione satis apparet, &c.

Aug. epistolâ 227.

Melania senioris filij obitus in Africâ.

Accidit autem, dum ijdem in Africâ morarentur, filium senioris Melaniæ vitâ fungi: quod vnicum amissum pignus ita mater modestè fleuit, vt magno exemplo fuerit Christianæ constantiæ. De quâ summâ cum laude rei spectator S. Augustinus ad Paulinum Nolanum Episcopum scripsit. Non extat quidem epistola ipsa; sed ex redditis ad eum eiusdem Paulini litteris, hæc omnia, ab alijs silentio obruta, perspicua satis fiunt. Ait enim Paulinus: *Quia docuisti me in spiritu veritatis* * *saluare moderandi in occiduis mortalibus animi temperamentum; quo & illam beatam matrem & auiam Melaniam fleuisse carnalem obitum vnici filij, taciturno quidem luctu, non tamen sicco à maternis lacrymis dolore vidisti.* Appellat Melaniam matrem & auiam, matrem quidem respectu defuncti filij, auiam respectu Melaniæ neptis. sed pergit Paulinus: *Cuius quidem modestas & graues lacrymas sicut propior & æqualior animæ eius spiritus altiùs intellexisti, & perfectæ in Christo feminæ, saluâ virilis animæ fortitudine, cor maternum de cordis tui similitudine meliùs ex æquo statu contemplatus es, vt eam primùm pro naturali affectione permotam, deinde caussâ potiore compunctam fleuisse perspiceres, non tam illud humanum, quòd vnicum filium cõditione mortali defunctum in præsenti sæculo amisisset, quàm quòd propemodum in sæculari vanitate præuentum, quia necdum illum deseruerat senatoriæ dignitatis ambitio, non iuxta sanctam votorum suorum auaritiam cogitaret assumptum, vt de conuersionis gloriâ transisset ad gloriam resurrectionis, communem cum matre requiem coronamque capturus, si in huius sæculi vitâ matris exemplo saccum togæ, & monasterium senatui prætulisset. Veruntamen idem vir (vt & anteà retuli) ex voto sanctitatis tuæ his operibus locupletatus abscessit, vt maternæ humilitatis nobilitatem si veste non gesserit, tamen mente prætulerit.*

Apud Aug. epist. 249. * fernare

Matth. 11. Melaniæ senioris filij laudes.

Ita enim, secundùm verbum Domini, mitis moribus fuit & humilis corde, vt non immeritò credatur introisse in requiem Domini: quoniam sunt reliquiæ homini paeifi o, & mansueti possidebunt terram, placentes Deo in regione viuorum. Nam certè & illud Apostoli non solùm tacito mentis affectu, sed & conspicuis religiosis impleuit officiis: & cùm esset altorum huius sæculi in ordine & honore collega, non tamen vt gloriosus terræ alta saperet; sed & Christi perfectus imitator, humilibus consentiret, & totâ etiam die misereri & commodare persisteret. Vnde & semen eius potens in terrâ factum est inter eos qui terræ fortes nimiùm eleuati sunt: vt etiam de beatissimâ familiæ ac domus eius visitatione sanctum hominis meritum reueletur. Generatio (inquit) rectorum benedicetur: gloria non caduca, & diuitiæ non labentes in domo eius: domus quæ ædificatur in cælis non labore manuum, sed operum sanctitate. Sed cesso plura de memoriâ tam dilecti mihi, quàm deuoti Christo hominis enarrare; cùm & præstitis litteris non pauca super eo narrasse me repetam; & nihil possim de beatâ huius filij matre & sanctorum patre radice ramorum Melanio melius aut sanctius prædicare, quàm sanctitas tua in eam profari

Rom. 12. Psal. 36. Psal. 46. Psal. 111.

Melanius pater Melaniæ senioris.

profa … disputare dignata est: vt quia ego peccator immunda labia habens, nihil dignum loqui potueram, vt longinquus à meritis fidei eius, animæque virtutibus; tu ille vir Christi doctor in Ecclesiâ veritatis, procurante in melius Dei gratiâ, parareris dignior tam virilis in Christo animæ prædicator, qui & mentem eius diuinâ virtute firmatam (vt dixi) spiritu propiore conspiceres, & mixtam cum virtute pietatem eloquio digniore laudares. Hactenus Paulinus de Melaniâ orbatâ filio.

Quod verò ad senioris Melaniæ filios reliquos spectat: iam diximus, duos ex eis vno fermè tempore cum patre esse sepultos, vnicum autem masculum tantùm ei relictum fuisse, quem Ierosolymam petitura Romæ reliquisse, S. Hieronymus auctor est, huncque ipsum esse quem in Africâ vitâ functum diximus. Ceterùm & filias illi fuisse superstites cùm Ierosolymis Romam redijt, S. Paulinus testatur dum de iisdem magnâ pompâ matri occurrentibus sermonem habet. Porrò Melaniæ huic filio, de quo agimus, vxorem fuisse Albinam nomine, Palladius tradit: quod & nos superius diximus. Sed in eo omnino Palladium iure correximus ex Paulino & Augustino, dum ait filium hunc senioris Melaniæ valdè iuuenem secutum matrem fuisse in Siciliam vsque, cùm regressa illa est Ierosolymam: nam ex his quæ dicta sunt, satis liquet, ipsum matrem secutum in Africam, ibique diem clausisse extremum. Sed & illud (quod maioris momenti est) cuius caussâ hæc notissima ex Paulino de obitu filij Melaniæ recensuisse voluimus; quòd cùm ipsa hoc tempore S. Augustini atque Paulini præconio extollatur, argumento esse, ipsam maculas illas, quæ ei ex patrocinio Origenis errorum inhæserant, penitùs diluisse, postquam iam illos Romæ ab Anastasio Papâ & Italiæ episcoporum Concilio damnari comperiit. Ceterùm cùm (vt dictum est) ipsa Melania senior quàm citiùs orbata filio nauigauerit Ierosolymam; qui remanserunt Pinianus & socij, esse morati in Africâ, in Actis Melaniæ iunioris traduntur. Inde verò eosdem profectos esse Alexandriam, ac posteà Ierosolymam concessisse, liquet. Melania autem senior (inquit Palladius) cùm Ierosolymam peruenisset, intra quadraginta dies ex hac vitâ migrauit, & (vt par est credere) iam antè reconciliata S. Hieronymo, qui ibi & peregrinationis eius sociis & consanguineis familiarissimè vsus esse videtur, vt ex eius ad Augustinum epistolâ intelligi potest.

De filijs senioris Melaniæ eiusque optimo fine.

Hier. epistolâ 25.

Paulin. ad Seuer. epistolâ 10.

Pallad. in Lausiac.

Melania senior Catholica redduta.

Hieron. ep. 79.

NOTATIO.

MEMINERIS, *Lector, Baronium, cùm hic passim Palladij Lausiacam citat, vsum esse editione Aloysij Lipomani, quæ exstat tomo eius* III. *de vitis Sanctorum, Venetijs anno* M. D. LIV. *in* 4. *impresso. qui textus perparum dissidet ab Heraclidis Paradiso, impresso in folio Parisiis anno* M. D. IV. *Vtroque multo integrior est editio Palladij per Gentianum Heruetum Parisijs anno* M. D. LV. *in* 4. *accurata. Vide Prolegomenum generale* XIV. *ante primum librum.*

RVFFINI ET MELANIÆ] *Baronius passim Ruffini & Melaniæ peregrinationem eamdē facit. Quod equidem …so, an omnino probari possit. Cùm enim triplex eorum coniuncta statuatur peregrinatio, primò Româ in Aegyptum, inde ex Aegypto Ierosolymam, tertio Ierosolymiâ Romam, quam postea sequitur solius Melaniæ regressus Ierosolymam: certè prima peregrinatio coniuncta, vt eam Baronius statuit, stare non potest. Nam cùm ipse anno Christi* CCCLXXII. *Damasi Papæ* VI. *Valentis Imp.* IX. *ex Palladio colligat, Melaniam non nisi* VIII. *mensibus in Aegypto versatam, velitq. inde cum Ruffino Ierosolymam commigrasse; Ruffinus autem Inuectiuâ* II. *(vt hic n.* 12. *exhibemus) se*

scribat VI. *annis Alexandriæ versatum; sequitur Ruffinum vel antè in Ægyptum venisse, si post Melaniæ octimestrem Aegypti lustrationem cum eadem Ierosolymam concessit; vel certè annis aliquot, videlicet* V. *cum* IV. *mensibus Melaniam ad Ierosolymitanam peregrinationem secutum.*

Nunc verò certò constat ex Hieronymo, quòd Ruffinus & Melania simul ex Aegypto Ierosolymam commigrarunt. Quare si Melania VIII. *tantùm mensibus ex Baronij sententiâ in Aegypto hæsit, Ruffinus verò* VI. *annis Alexandriæ versatus est; sequitur eos non simul peregrinationem Aegyptiacam instituisse. Quòd si Baronius* VIII. *tantùm mensibus Ruffinum quoq; in Aegypto versatum credidit, sine teste id credidit, vt infrà fusiùs in hisce Notationibus n.* 12. *declarabitur.*

*Quòd si plures annos Melaniam statuas in Aegypto versatam (quod an statuendum sit, videbitur n.*20.*) tunc fortè existimari possit, Ruffinum & Melaniam simul Româ in Aegyptum soluisse. Quod tamen quàm solidè existimari possit, nondum video.*

*Nec tertia Ruffini & Melaniæ iuncta peregrinatio, quâ simul dicuntur Ierosolymâ Romam profecti, omnino certa, vt pòst videbimus n.*27.

Quare de solâ secundâ iunctim institutâ peregrinatione, quâ ex Aegypto Ierosolymam ad statiua eremitica contenderunt, certum D. Hieronymi ep. V. *ad Florentium habemus testimonium.*

2. LITTERÆ] *Hieron. ep.* XLI. *ad Ruffinum:* Audio te Ægypti secreta penetrare, monachorum inuisere choros, & cælestem in terris circumire familiam. Prima inopinati gaudij ab Heliodoro fratre mihi est nuntiata felicitas. Non credebam certum, quod certum esse cupiebam; præsertim cùm & ille ab alio se audisse diceret, & rei nouitas fidē sermonis auferret. Rursum suspensam voto nutante mentem, Alexandrinus monachus qui ad Ægyptios confessores, & voluntate iam martyres, pio plebis iamdudum fuerat transmissus obsequio, manifestus ad credulitatem nuntij auctor impulerat. Fateor & in hoc meam labasse sententiam: nam cùm & patriam tuam ignoraret & nomen; in eo tamen plus videbatur adferre, quòd eadem asserebat, quæ iam alius indicauerat. Tandem plenum veritatis pondus erupit. Ruffinum enim Nitriæ esse, & ad beatum perrexisse Macarium, crebra commeantium multitudo referebat. Hic verò tota credulitatis fræna laxaui. *Quod autem hîc habet Hieronymus de Nitriâ & Macario à Ruffino visitatis, testatur ipse tum Inuectiuâ* II. *tum lib.*11. *histor. Eccl. cap.* III. *&* IV.

3. HIERONYMVS] *Ep.* V. *ad Florentium Ierosolymis agentem:* Et quia frater Ruffinus, qui cum sanctâ Melaniâ ab Ægypto Ierosolymam venisse narratur, indiuiduâ mihi germanitatis charitate connexus est; quæso vt epistolam meam huic epistolæ tuæ copulatam, ei reddere non graueris.

4. RVFFINVM] *Iam antè num.* 2. *locum hunc Hieronymi habes.*

5. PAVLINVS] *Ep.* IX. *ad Seuerum:* Adnotationem direxi ad Ruffinum presbyterum S. Melaniæ spiritali viâ comitem.

6. PALLADIVS] *Ipse histor. Lausiacæ cap.* XXXIII. *ex editione Lipomani, quâ Baronius vsus est.*

7. EXORDIO VALENTIS IMPERII] *Ita de tempore hoc Palladius Lipomani; quem citat Baronius, seu Heraclides:* Quæ (*Melania*) vigesimo ac secundo ætatis suæ anno ad viduitatem redacta, diuinitatis amore, æterno sponso meruit copulari, vsque in finem vitæ suæ diligens eum. Quæ nulli secreta animi sui prodens (prohibebatur enim inter principia Valentis imperij) procuratore antè filio suo constituto, ea quæ habere in mobilibus videbatur, cum certis pueris ac puellis in nauim misit. *Palladius Herueti tempus ita exprimit:* Prohibebatur enim iis temporibus, Valente tenente imperium, *nullam temporis determinationem indicans. Græcè est:* Ἐκωλύετο γὰρ ἐν τοῖς καιροῖς Οὐάλεντος, ἀρχὴν ἔχοντος τῆς βασιλείας. *quod duplici modo verti potest: vel,* Prohibebatur enim Valentis temporibus, initium tenentis imperij: *vel,* principatum tenentis imperij. *Quare cùm Græcus textus ambiguus sit, & diuersius interpres diuersimodè eum ceperit, difficile est ex eo statuere de tempore profectionis Melaniæ, quâ Româ Ierosolymam soluit.*

Si initio Valentis imperij, IV. *videlicet Valentis anno, vel proximo aliquo eā profectionem Melaniæ statuas, iuxta eum tota Melaniæ ætas, id est natiuitas, annus viduitatis, & profectionis digerenda erunt. Si verò* X. *Valentis anno ea profectio collocetur, aliter omnia digerenda.*

8. FILIA] *Alij* neptem *vocant. vide pòst ad numerum* 21.

9. PRÆTORE TVNC VRBANO] *Hæc quomodo legenda & intelligenda sint, vide ad numerum* 22.

10. RVFFINI, NECNON PALLADII] *In Ruffino lib.*11. *cap.* IV. *hist. Eccl. (qui hîc locus mox in margine citatur) nulla Athanasij & Melaniæ mentio; vt inde colligi non possit, Melaniam viuo Athanasio Alexandriam peruenisse. In Palladio quoque*

quoq; quia locum non aßignabat Baronius) diu hanc historiam quæsiui, nec aliam in vulgato editionis Heruetianæ codice reperi, quàm Melaniam accepisse pellem illam ab ipso Macario, nullâ Athanasij factâ mentione. Palladius quidem editionis Lipomanicæ cap. VI. (quem habes apud eum tom. III. de Vitis Sanctorum, quaq; vsum video Baronium) narrat Melaniam ab Athanasio pellem ouinam accepisse, quam ille non à Macario, sed à Marco acceperat non tamen dicit, quòd eam acceperit in hac peregrinatione. Quamquam si reuerà ab ipso Athanasio accepit pellem illam, vix potuit aliter fieri, quin hac peregrinatione acceperit. Nam etsi Athanasius aliquando Romæ fuerit, tunc Melania vel non nata, vel planè puella fuerat. Nam vltimus Athanasij Româ discessus contigit anno Christi CCCXLIX. *Iulij Papæ* XIII. *Constantij Imp.* XIII. *Melania verò vel nata circa annum Christi* CCCXLVII. *si initio Valentis imperij,* IV. *videlicet anno eius Ierosolymitana profectio statuatur; vel etiam posterius, si* X. *Valentis anno componas.*

Diuersam hanc Palladianæ editionis narrationem de pelle ouinâ, quam vna dicit datam Melaniæ à Macario, altera ab Athanasio, visum indicare; ne si quis fortè Hieronymi Chronicon intueri velit, quod decimo anno Valentis ponit Melaniæ profectionem in Aegyptum, quo iam Athanasium obiisse ponit Baronius, turbetur eâ Palladij editione, quæ narrat Melaniam pellem eam accepisse ab ipso Athanasio.

11. QVIDAM ALEXANDRINVS MONACHVS] *An Piammoo, vel aliquis ex eius sociis? Equidem Piammon apud Cassianum, Collat.* VIII. *cap.* VII. *vbi de sanctis monachis tum sub Lucio in Pontum & in Armeniam relegatis, interloquens ait:* Temporibus siquidem Lucij, qui Arianæ perfidiæ episcopus fuit sub Valentis imperio, dum diaconiam nostris fratribus deferremus, his videlicet qui de Ægypto & Thebaide fuerant ob Catholicæ fidei perseuerantiam metallis Ponti atq; Armeniæ relegati, licet cœnobiorum disciplinam in quibusdam ciuitatibus rarissimam viderimus, anachoretarum tamen apud illos ne ipsum quidem nomen auditum fuisse comperimus. *Certe de ijsdem confessoribus Hieronymus intelligendus. Nam vt iis qui in Ponto & Armeniâ versabantur, deferretur diaconia, necesse fuit transire Syriam, & eremum Chalcidis, in quâ Hieronymus versabatur.*

12. ANNIS SEX] *Ruffinus Inuectiuâ secundâ suam Alexandriæ & in Aegypto commorationem ita describit:* Ceterùm iste (*Hieronymus*) qui in totâ vitâ suâ non totos triginta dies Alexandriæ, vbi erat Didymus, commoratus est, per totos pæne libellos suos longe lateque se iactat Didymi Videntis esse discipulum, & καθηγητὴν, id est, præceptorem in Scripturis sanctis habuisse Didymum. Et omnis ista iactantia vnius mensis quæsita est. Ego qui sex annis Dei caussâ commoratus sum: & iterùm post interuallum aliquot aliis diebus, vbi Didymus, de quo tu solo te iactas, & vbi alij nihilominùs illo non inferiores, quos tu ne facie tenus quidem nosti, Serapion & Menites, viri naturâ & moribus & eruditione germani, vbi Paulus senex Petri martyris discipulus, & vt ad eremi magistros veniam, quibus & attentiùs & frequentiùs vacabamus, vbi Macarius Antonij discipulus, & alter Macarius, & Isidorus, & Pambus, omnes amici Dei: qui nos hæc docebant, quæ ipsi à Deo discebant: quantam ego, si hoc ita deceret aut expediret, de his omnibus habere iactantiæ materiam possem. Sed erubesco hîc etiam retexens, dum volo tibi ostendere, non vt tu dicis, nostro ingenio magistros; sed quod plus doleo, magistris defuisse magis ingenium nostrum. *Cur hæc Ruffino de se asserenti non credamus? Accedit vel ipsius Hieronymi antagonistæ testimonium, qui Apol. lib. 2. in Ruffinum ita habet:* Te multo tempore Pharus docuit, quod Roma nesciuit: instruxit Ægyptus, quod Italia hucusque non habuit. *Quibus verbis insinuat Hieronymus, Ruffinum & Alexandriæ (quam per Pharum designat) & apud Aegypti monachos operam dedisse studiis. Et cùm dicit* multo tempore *apud Pharum fuisse, indicat sex illos annos, quibus se Alexandriæ fuisse scribit Ruffinus.*

De his & alijs Ruff. lib. l. 2 c. 4. & 8. hist.

Nec huic rei refragatur epistola Hieronymi XLI. *Nam etsi concedamus, ex Palladij sententiâ Melaniam in Aegyptũ profectam circa exordia Valentis imperij (id est, anno tertio vel quarto imperij, cùm persecutionem suam instituere cœpit, quod Palladius insinuare videtur suprà num. 7.) nihil exinde sequitur cõtra epistolam illam D. Hieronymi. Nec enim constat, quòd Ruffinus simul cum Melaniâ in Aegyptum sit profectus. Et demus id constare, nihil tamen incommodi inde orietur, cùm potuerit annis aliquot in Aegypto esse Ruffinus, antequam ad Hieronymum certa fama perueniret, quod ipse Hieronymus eadem epistolâ, cùm diuersis id nuntiis diuerso tempore ait se accepisse, satis insinuat.*

13. AD MONASTERIA] *Huc fortè referendum, quod Hieronymus habet in Chronico anno* XII. *Valentis:* Multi monachorum Nitriæ per tribunos & milites cæsi. *Ibidem:* Valens lege datâ vt monachi militarent, nolen-

nolentes fustibus iussit interfici.

14. PATRES MONACHORVM] *Ita vocabantur vitæ & antiquitatis merito commendabiles. Langiarem horum catalogum habet Ruffinus lib. II. hist. Eccl. cap. VIII. quos dicit à se visos.* Florebat Ægyptus eâ tempestate non solùm eruditis in Christianâ philosophiâ viris, verùm etiam his qui per vastam eremum commanentes, signa & prodigia apostolica, simplicitate vitæ, & cordis sinceritate faciebant. Ex quibus interim, quos ipsi vidimus, & quorum benedici manibus meruimus, hi sunt: Macarius de superiori eremo, aliusq; Macarius de inferiori, Isidorus in Scitis, Pambus in Cellulis, Moyses & Beniamin in Nitriâ, * Sybrion & Elias & Paulus in Apeliote, alius Paulus in Focis, Pœmen & Ioseph in Pispiri, qui appellabatur mons Antonij. Sed & alios quàmplures huiusmodi viros in Ægypti partibus habitare, fideli comperimus auditu. Vt verè compleretur Apostoli dictum, quia vbi abundauit peccatũ, superabundauit & gratia. *Etiam Inuectiua II. meminit Macariorũ, Isidori, & Pambi; quibus in eremo magistris dicit se attentiùs & frequẽtiùs vacasse. Ibidem dicit se Alexandriæ operam dedisse Didymo, Serapioni, Menitæ, & Paulo, Petri martyris discipulo. Meminit & Didymi magistri sui libro II. hist. cap. VII.* Nec enim qui viuæ vocis eius (*Didymi*) ex parte aliquâ fuimus auditores; & ea quæ à nonnullis, dicente eo, descripta legimus, longè maiorem gratiam, & diuinum nescio quid ac supra humanam vocem sonans, in illis magis sermonibus, qui ab ore ipsius proferebantur, agnouimus. *Subdit pastcà Ruffinus, vnde colligimus, eum etiam in Mesopotamiam peregrinatum:* Habuit autem per idem tempus etiam Mesopotamia viros nobiles, eisdem studiis pollentes: quorum aliquantos ipsi per nos apud Edessam & in Carrarum partibus vidimus, plures autem auditione didicimus.

* al. Scy-non

Rom. 5.

15. CONSVLIS MARCELLINI NEPTIS] *Vide infrà ad numerum 21.*

16. FILII PRÆFECTVRÆ VRBANÆ] *Vide infrà ad numerum 22.*

17. ADEO EXACTE] *Imò verò non valde exactè describit Ruffinus Arianorum persecutionem, iussu Valentis in Orthodoxos institutam, vt patet ex Socrate, lib. IV. cap. XVI. XVII. XIX. Sozomeno, lib. VI. cap. XIX. XX. Theodoreto, lib. IV. cap. XVIII. XIX. XX. Gregorio Nazianzeno, oratione in laudẽ Athanasij, qui multò plura enormiteŗ ab Arianis acta enumerans. Quin ipse Ruffinus nec constantia quidem & munificentia meminit, quam Melania (cuius tamen lateri sæpè inhærebat) in Aegypto & Palæstinâ monachis exhibuit, quam referunt Paulinus epist. X. & Palladius cap. CXXV. Petrus quoque Alexandrinus episcopus epistolâ suâ apud Theodoretum lib. IV. cap. XX. narrat horrenda Arianorum facinora in Catholicas: inter alia,* presbyteros & diaconos XIX. ad incolẽdam Heliopolim vrbem Phœniciç transportatos, inde ad metalla in Pheno & Procõneso, inter quos monachi XXIII. &c. vndecim Ægypti ep. missi Diocæsaream, &c. clericos Antiochenos Neocęsaream vrbem Ponti relegant. *Epiphan. hær. LXVIII. præter alia tradit,* nonnullos damnatos ad bestias. *Cassian. Collat. VIII. cap. VII. meminit quorumdam* ad metalla Ponti & Armeniæ relegatorum.

18. EA TANTVM FVISSE EXISTIMATVR] *Si vbiq; Melania fuit in peregrinatione socius, vt à plerisque creditur, omnino eâdem vel etiam maiore (quòd faciliùs in viros quàm feminas, maximè illustres, sæuitur) persecutionis procellâ iactatum fuisse existimari patest. Quamquam cùm ipse asserat lib. II. cap. IV. se in passionibus socium fuisse patribus, cur decredamus? certè Socrates lib. IV. c. XIX. Ruffino ea de se narranti non discredit.*

19. GESTA ESSE IN ÆGYPTO] *Assentior Baronio hæc gesta esse in Aegypto, non ob eam tamen rationem, quasi in totâ Palæstinâ non fuerit tantus monachorum numerus, qui ad millia quinque excresceret: sed quòd verisimile sit, hæc gesta esse in Nitriâ, Aegypti loco, quam constat lustratam esse à Melaniâ, teste Palladio Lipomani cap. XXXIII. Herueti CXVII. & in quâ Hieronymo teste ep. XXII. ad Eustochium de custodiâ virginitatis, constat* eodem in loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitasse. *quod etiam hic habes apud Ruffinum lib. III. n. 219. ex eodem Hieronymo depromptum.*

20. MENSIBVS OCTO] *Nihil tale apud Palladium. Tantùm ait sex mensibus immanente Nitria hæsisse. Omnino, si rectè colligo, pluribus mensibus Melania in Aegypto degit: imò verò annis aliquot ibi degisse, ita licet colligere.*

1. *Quia Ruffinus dicitur Baronio eius fuisse comes: at ille sex annis se vel in solâ Alexandriâ ait mansisse.*

2. *Hieron. ep. XLI. ad Ruffinum ait se tribus diuersis nuntijs accepisse, eum in Aegypto versari, 1. ab Heliodoro. 2. à monacho Alexandrino, qui ad Aegyptios confessores, & voluntate iam martyres pio plebis* iamdudum *fuerat transmissus obsequio. 3. ex relatione* crebræ commeantium multitudinis, *atqui inter Alexandriam, vnde monachus ille veniebat, & per Syriam & eremum Chalcidis*

pro-

Properabat in Armeniam & Pontum, vbi confessores erant, & inter eremum Chalcidis vbi Hieronymus versabatur, maxima distantia est, vt menses insumendi sint, antequam Alexandriâ perueniatur Chalcidem. Quod si iamdudum monachus ille transmissus fuerat, nec tamen tunc certior erat Hieronymus de Ruffini in Aegypto incolatu, nisi accederet crebra commeantium multitudo, *qua id confirmabat; certum est, multo plus temporis hasisse Ruffinum & Melaniam in Aegypto.*

21. MARCELLINO CONSVLE AVO] *Baronius anno Christi* CCCLXXII. *Damasi Papa* VI. *Valentiniani & Valentis* IX. *Quòd eam dicat habuisse Marcellinum auum consulem, Hieronymus* filiam *eius appellat: at Ruffinus Paulino consentit, qui etiam eam* neptem *Marcellini consulis nominat. Palladius verò res ab eâ gestas describens, cum Hieronymo Marcellini* filiam *vocat. Gessisse reperitur consulatum ordinarium Marcellinus cum collegâ Probino anno Domini* CCCXLI. *vt legitimi Fasti consulares indicant.*

Arnoldus Pontacus notis suis in Hieronymi Chronicon ait, Fastos consulares vtrumque ferre posse, vt Melania & Marcellini quondam consulis filia fuerit & neptis. Duo enim, ait, huius nominis reperiuntur consules ordinarij, quorum vnus fuit ante centum annos (ita transponenda verba in Pontaco) collega Aureliani, circa annum CCLXXVIII. *Christi, alter Probini circa annum* CCCXLIII.

Addit idem Pontacus: Forsan vocabulum filiæ *sumitur pro nepte, eadem ratione quâ Galli vocant nepotes* petits fils, *& neptes* petites filles.

PRÆTVRAM VRBANAM FVNGENTE] *Hic Rhodus, hic saltus. Vult Baronius Melaniam vel Româ in Aegyptum soluisse, vel potiùs, vt ipse Hieronymum interpretatur, ex Aegypto Ierosolymam profectam, cùm filius eius præturâ vrbanâ fungeretur. Et sane Hieronymus in Chronico id videtur asserere, Valentis Imp. anno* X. Melania nobilissima mulierum Romanarum, & Marcellini quondam consulis filia, vnico prætore tunc vrbano filio derelicto, Ierosolymam nauigauit: vbi tanto virtutum, præcipueque humilitatis fuit miraculo, vt Theclæ nomen acceperit. *Sed immanis hic error in vnicâ litterulâ mutatâ latet, qui viros quosque doctissimos immaniter errare fecit. Legendum indubiè, etiam contra omnium manuscriptorum fidem,* prætori. *Certum enim est, cum Melania discessit Româ Ierosolymam, filium eius paucarum annorum fuisse, puerum potiùs quàm virum, vt præturâ vrbanâ tunc fungi non potuerit. Ruffinus Inuectiuarum lib.* II. Etiam nec illud eius admirabile factum silendum est, ne pudorem incurramus audientibus, quòd Marcellini consulis neptem, quam Romanæ nobilitatis primam, paruulo filio Romæ derelicto, Ierosolymam petiisse, & ibi ob insigne meritum virtutis Theclam nominatam, in ipsis Chronicis suis scripserat, pòst id de exemplaribus suis erasit, cùm actus suos vidisset districtioris disciplinæ feminæ displicere. *Paulinus ep.* X. *ad Seuerum:* Ita creuit ærumnis, vt duos filios & maritum intra anni tempus amitteret, vnico tantùm sibi paruulo ad memoriam sibi potiùs, quam ad compensationem affectuum derelicto. *Et infrà:* Itaque luctuosa ambitu trium funerum comes, vidua pariter & orbata, Romam venit, cum vnico suo, incentore potiùs quàm solatore lacrymarum, siue infans ante sui sensum mala sentiens, iam saperet alienam lugere mortem, qui adhuc vitam suam nosse nesciret: siue ignarâ malè securus infantiâ miserabili ludo, inter matris lamenta rideret. His edocta documẽtis non finiri sæculo fragili, & spem tantùm in Deo ponere, quem solum amittere inuiti non possumus, salutarem sibi filioque scientiam induit, vt paruulum suum negligendo diligeret, & dimittendo retineret, firmiùs habitura absentem, quem Domino commendasset, quam complexura præsentem, si sibi credidisset.

Et quia filius Melaniæ adhuc paruulus erat, necesse fuit ei procuratorem & tutorem constitui. Heraclides seu Palladius Lipomani & Baronij, cap. XXXIII. *agens de profectione eius cùm Româ soluit:* Procuratore ante filio suo constituto. *Et cap.* XLII. *cùm iam Ierosolymis versaretur, & largas eleemosynas distribueret:* Cui parentes quoque eius, ac filij procuratores ipsius, ex facultatibus proprijs multa præbebant. *Palladius Herueti cap.* CXVII. Cùm curasset, vt filij sui nominaretur tutor. *Græcè:* Ποιήσασα ἐπίτροπον τῷ υἱῷ αὐτῆς ὀνομασθῆναι. *Item cap.* CXVIII. Suppeditantibus ei consanguineis, & ipso filio, & curatoribus quotannis pecunias. *Græcè:* Χορηγούντων αὐτῇ καὶ τῶν περὶ γένος, καὶ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ, καὶ τῶν ἰδίων ἐπιτρόπων τὰ χρήματα. *Atque hæc de procuratore, quem filio adhuc paruulo curauit constitui.*

Ne mirêre prætori vrbano *filium Melaniæ derelictum. Sollemne id Romanis, vt prætor curam pupillorum susciperet, & tutelaris curator esset. Notum hoc ex Iurisconsultorum libris. De quo ito Barnabas Brissonius in Iuris Lexico.* Prætor tutelaris, *de cuius officio librum singularem scripserat Vlpia-*

Vlpianus, qui laudatur à Modestino in L. VI. *§. Vlpianus D. De excusationibus. Hunc à Marco Antonino philosopho primùm institutum Capitolinus in eius Vitâ scribit*: Prætore clarissimo viro, qui tutelaribus cognitionibus præsidet. *L.* I. *C. De tutor. vel curat. illustr. & L.* III. *De tutoribus & curatoribus Cod. Theodos.* Prætor qui impertiendis tutoribus præsidet. *L. vlt. de tutor. & curat. creand. Cod. Theodos. & de hoc* tutelari prætore. *Atque ad huiusmodi* prætorem tutelarem *pertinent verba Legis* IX. *C. De arbit. tut.*

Erant & procuratores hereditatium, *L.* XXXII. *D. De iure fisc. & in inscriptionibus* procuratores vicesimæ hereditatium. *Vnde Palladius ait filio Melaniæ constitutum* ἐπίτροπον, procuratorem.

Lapsus est quoque ex eodem Hieronymi loco in Chronico Gregorius Turonensis lib. I. *hist. Franc. cap.* XL *qui existimauit Melaniæ filio nomen fuisse* Vrbanum; *cùm Hieronymus de* prætore vrbano *intelligendus sit. Locum Hieronymi ex Chronico ita ille expressit & circumscripsit*: Melania verò matrona nobilis & incola vrbis Romanæ, Ierosolyma ob deuotionem abiit, Vrbano filio Romæ relicto. Quæ ita se in cunctâ bonitate ac sanctitate omnibus præbuit, vt Thecla vocaretur ab incolis. *Omisit, vt vides,* prætori.

Atque hactenus de loco illo Hieronymi in Chronico, vbi leuis vnius litterulæ mutatio non leuem errorem viris doctis creauit. Quem vt exstirparem, paulò fusior fui, ne viderer quid innouare, etiam contra MSS. codicum, & quidem antiquissimorum fidem, quorum apud me summa aliàs auctoritas.

23. SVMMAM CONSTANTIAM] *Hieron. ep.* XXV. Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum quâ tibi Dominus mihique concedat in die suâ habere partem, calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret, more lymphatico, sparsis crinibus, veste conscissâ, lacerum pectus inuadere? lacrymæ gutta non fluxit: stetit immobilis, & ad pedes aduoluta Christi, quasi ipsum teneret, arripit. Expeditiùs, inquit, tibi seruitura sum Domine, quia tanto me onere liberasti. Sed forsitan superatur in ceteris. Quin imò, quâ illos mente contempserit, in vnico postea filio probat: cui omni quam habebat possessione concessâ, ingruente iam hieme Ierosolymam nauigauit.

24. VIGINTI SEPTEM] *Ita quidem Palladius. Sed Paulinus ep.* IX. *ad Seuerum dicit per quinque lustra hæsisse Ierosolymis, id est annis* XXV.

25 PITHYMVM] *Baronius in margine posuit* Euthymium. *sed rectum* Pithymus, *seu* Pissimus. *vt patet ex textu Græco Palladij.*

26. CVM EA IN ÆGYPTVM PROFECTVM] *Incertum hoc, an Ruffinus Româ in Aegyptum profectus sit vnà cum Melaniâ. Nec Hieronymus hoc insinuat. Vide dicta n.* I.

27. PALLADII ATQVE PAVLINI] *Neuter habet, quòd Ruffinus vnà cum Melaniâ Ierosolymis Romam sit profectus. Solius meminêre Melaniæ in hac profectione. Narrat quidem Palladius cum Melaniâ fuisse Ruffinum, sed tunc erant Ierosolymis. Nec aliter capiendus Paulinus, cùm ait* Ruffinum Melaniæ spiritali viâ comitem. *qui sanè non tacuisset Ruffini aduentum ep.* X. *quâ Melaniæ aduentum Neapolim prosequitur, si vnà cum Melaniâ aduenisset. Nisi quis dicat, Melaniam cum Ruffino primò Romam appulisse: inde Melaniam concessisse Neapolim; Ruffinum Romæ mansisse, vel Aquileiam profectum. Sed Paulinus qui Melaniam excepit, ait eam Neapolim appulisse, etsi Palladius & Heraclides simpliciter dicant Cæsareâ Romam appulisse. sed interpretandi sunt per Neapolim, ex Paulino qui præsens fuit.* Paulin. epist. 9.

28. VT PLANE NVLLVM SIT DVBIVM] *Imò verò maximum dubium hæret. Nec enim negamus Ruffinum tunc Romæ fuisse, cùm ad eum scripsit Hieronymus eam epistolam: sed quòd non simul cum Melaniâ Romam iuerit. Ruffinum enim iam anteà videtur Romam euocasse domestica necessitas, cùm Aquileiam ipsi proficiscendum fuit. Melania Romam profecta occasione neptis suæ, vt patet suprà ex Palladio.*

ILLV-

ILLVSTRIVM VIRORVM DE RVFFINO PRESBYTERO ELOGIA.

HIERONYMVS *epist.* V. *ad Florentium.*

Et quia frater[a] RVFFINVS, qui cum sanctâ Melaniâ ab Ægypto Ierosolymam venisse narratur, indiuiduâ mihi germanitatis charitate connexus est; quæso vt epistolam meam huic epistolæ tuæ copulatam ei reddere ne graueris. Noli nos eius æstimare virtutibus. In illo conspicies expressa sanctitatis vestigia: & ego cinis & vilissima pars luti, & iam fauilla, dum vertor, satis habeo si splendorem morum illius imbecillitas oculorum meorum ferre sustineat. Ille modò se lauit, & mundus est, & tamquam nix dealbatus. Ego cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore reddere nouissimum quadrantem.

Idem Appendice ad Chronicon Eusebij, anno XIV. *Valentiniani.*

Florentinus Bonosus & RVFFINVS insignes monachi habentur. E quibus Florentius tam misericors in egentes fuit, vt vulgò pater pauperũ nominatus sit.

PAVLINVS *epist.* IX. *ad Seuerum.*

Ipsam annotationem, quam commonitorij vice miseras, litteris meis inditam direxi ad RVFFINVM presbyterum, S. Melaniæ spiritali viâ comitem, verè sanctum, & piè doctum, & ob hoc intimâ mihi affectione coniunctum. Si ille has, quæ meritò te permouent de annorum siue regnorum non congruente calculo, hiantis historiæ caussas non ediderit, qui & scholasticis & sæcularibus litteris Græcè iuxtà ac Latinè diues est, vereor ne apud alium in his regionibus frustrà requiramus.

CASSIANVS *lib.* VII. *de Incarnat. cap.* XXVII.

RVFFINVS quoque Christianæ philosophiæ vir, haud contemnenda Ecclesiasticorum doctorum portio.

GELASIVS *Pont. in Concilio Romano* LXX. *Epp.*

Item RVFFINVS vir religiosus plurimos Ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est. Sed quoniam B. Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ B. Hieronymum sentire cognoscimus.

GENNADIVS *de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap.* XVII.

RVFFINVS Aquileiensis ecclesiæ presbyter, non minima pars fuit doctorum Ecclesiæ, & in transferendo de Græco in Latinum elegans ingenium habuit. Denique maximâ parte Græcorum bibliothecam Latinis exhibuit:

Basilij scilicet Cæsariensis Cappadociæ episcopi.
Gregorij Nazianzeni eloquentissimi hominis.
Clementis Romani Recognitionum libros.
Eusebij Cæsariensis Palæstinæ Ecclesiasticam historiam.
Xysti sententias.
Euagrij sententias.

Interpretatus est etiam *Sententias Pamphili martyris aduersus Mathematicos.*

Horum omnium quæcumque præmissis prologis à Latinis leguntur, à RVFFINO interpretata sunt: quæ sunt sine prologo, ab alio translata sunt, qui prologum facere noluit.

Origenis autem non omnia, quia & Hieronymus aliquanta transtulit, quæ suo prologo discernuntur.

Proprio autem labore, imò gratiâ Dei & dono exposuit idem RVFFINVS *Symbolum*, vt in eius comparatione alij nec exposuisse credantur.

Disseruit & *Benedictionem Iacob super Patriarchas triplici, id est, historico, morali, & mystico sensu.*

Scripsit & *Epistolas ad timorem Dei hortatorias multas*: inter quas præeminent illæ, quas ad Probam dedit.

Historiæ etiam *Ecclesiasticæ*, quam ab Eusebio scriptam & ab ipso interpretatam diximus, addidit *decimum & vndecimum librum.*

Sed & *obtrectatori opusculorum suorum respondit duobus voluminibus*, arguens & conuincens, se Dei intuitu & Ecclesiæ vtilitate auxiliante Domino ingenium agitasse, illũ verò æmulationis stimulo incitatum ad obloquiũ stilum vertisse.

HONORIVS *de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap.* XVII.

RVFFINVS Aquileiensis ecclesiæ presbyter, non minima pars doctorum Ecclesiæ, in transferendo de Græco in Latinum elegans habens ingenium, maximam partem Græcorum bibliothecæ Latinis exhibuit:

Basilij videlicet *Cæsariensis episcopi.*

Gregorij Nazianzeni eloquentissimi hominis.

Clementis Romani Recognitionum libros.

Eusebij Cæsariensis Palæstinæ historiæ nouem libros, quibus duos addidit.

[2] *Sixti Philosophi sententias aduersus Mathematicos.*

Origenis autem non omnia, quia & Hieronymus aliquanta transtulit.

Symbolum sic exposuit, vt in eius expositione alij nec exposuisse credantur.

Disseruit & *Benedictionem Iacob super Patriarchas triplici modo, id est historico, morali, & mystico sensu.*

Scripsit & *Epistolas ad timorem Dei hortatorias multas.*

Suo obtrectatori duobus voluminibus respondit.

DE HOC IPSO LIBRO TESTIMONIA.

RVFFINVS *lib.* II. *hist. Eccl. cap.* IV.

POSTQVAM *mentionem fecit duorum Macariorum, Heraclidis & Pambo, & quædam Macarij miracula narrauit, subdit:* Verùm si singulorum mirabilium gesta prosequi velimus, excludemur à propositâ breuitate, maximè cùm hæc narrationem [3] proprij operis mereantur.

HIERONYMVS *epist. ad Ctesiphontem aduersus Pelagianos cap.* II.

Qui (*Ruffinus*) librum quoque scripsit quasi de monachis, multosque in eo enumerat [4] qui numquam fuerunt; & quos fuisse scribit, [5] Origenistas ab episcopis damnatos esse non dubium est; [6] Ammonium videlicet, & Eusebium, & Euthymium, & ipsum [7] Euagrium, [8] Or quoque & [9] Isidorum, & multos alios quos enumerare tædium est. Et iuxta illud Lucretij:

Ac veluti pueris absinthia tetra medentes
Cùm dare conantur, priùs oras pocula circum

Contin-

Contingunt dulci mellis flauóque liquore.

Ita ille vi[illegible] Ioannem in ipsius libri posuit principio, quem & Catholicum & sanctum fuisse non dubium est, vt per illius occasionem, ceteros, quos posuerat, hæreticos Ecclesiæ introduceret.

Decreti III. *parte cap.* III. *de Consecr. cap.* XVI. [11] ex dictis S. Apollonij.

Ieiunia sanè legitima, id est, quartâ & sextâ feriâ non sunt soluenda, nisi grandis aliqua necessitas fuerit: quia quartâ feriâ Iudas de traditione Domini cogitauit; & sextâ crucifixus est Saluator. Videbitur ergo, qui in his diebus sine aliquâ necessitate soluerit statuta ieiunia, vel cum tradente tradere Saluatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere.

NOTATIO.

RVFFINVS] *Fides, Lector, quo de Ruffino scribat Hieronymus, antequam arctissimo illa dulcissimóq; necessitudo, versa fuit in odiosam calumniam. Quis non cum Augustino exclamet?* O misera & miseranda conditio! ò infida in voluntatibus amicorū scientia præsentiū, vbi nulla est præscientia futurorum! *&c.* Quis denique amicus non formidetur, quasi futurus inimicus, si potuit inter Ruffinum & Hieronymum hoc, quod plangimus, exoriri? *&c.* Quando non, cui non, vbi non homini formidāda pernicies, cùm eo tēpore, quo abiectis iam sarcinis sæcularibus, iam expediti Dominum sequebamini, & in eâ terrâ viuebatis simul in quâ Dominus humanis pedi-
Ioan. 14 bus ambulās, Pacem meā, inquit, do vobis, pacem relinquo vobis, viris ætate maturis & in eloquio Domini abundantibus, vobis accidere potuerit? Vere tentatio est vita hominis super terrā. Heu mihi, qui vos simul alicubi inuenire non possum, forte, vt moueor, vt doleo, vt timeo, procideremad pedes vestros, flerem quantum valerem, rogarem quantum amarem: nunc vnumquemq; vestrum pro seipso, nunc vtrumque pro alterutro, & pro alijs, ac maxime infirmis pro quibus Christus mortuus est; qui vos tamquam in theatro vitæ huius cum magno sui periculo spectant, ne de vobis ea conscribendo spargatis, quæ quandoque concordes delere non poteritis.

2. SIXTI PHILOSOPHI] *Clarè apparet, quàm Honorius Gennadium solitus sit sublegere. Sed quod suprà Prolegomeno* IV. §. V. *monui, vel Honorium corruptum esse, vel Gennadium ab eo per inductoriè lectum, idem hic vsu venit. Nam Sixti & Pamphili martyris sententias in vnum conflat. Nec enim Sixtus aduersus Mathematicos scripsit, sed Pamphilus martyr, vt de eo habet Gennadius.*

3. PROPRII OPERIS] *Videtur hic insinuare Ruffinus, se, cùm historiam Ecclesiasticā scriberet, in quâ obiter sanctorum patrum, qui in eremo floruerunt, facit mentionem, in animo habuisse, proprio opere fusius eorum gesta pertractare: quod eum praestitisse, discimus sequētis D. Hieronymi testificatione: quamquam librum hunc non tam à Ruffino compositum, quàm ex Græco Palladij, vel Heraclidis, vel anonymi textu ab eodem expressum, mihi fit verisimile. Vide dicto Prolegomeno* IV.

4. QVI NVMQVAM FVERVNT] *Tales hoc libro, qui numquā fuerint, deprehendere non possum. cùm vix vllus occurrat, cui non & alij auctores testimonium dicant. Vnam Oxyrynchum excipio ciuitatem, cuius nomen & episcopatus etsi apud historicos & patres inuenitur, nihil tamen de historiâ, quæ hic narratur, memini legere. Neminem tamen scio de eâ vmquam dubitasse. Quin & Baronius eam Annalibus suis intexuit, tom.* III. *anno Christi* CCCXVI. *Siluestri Papæ* III. *Constantini Imp.* XI.

5. ORIGENISTAS] *Consule, quæ diximus Prolegomeno generali* XV.

6. AMMONIVM VIDELICET, ET EVSEBIVM, ET EVTHYMIVM] *De his habes hic cap* XXIII.

7. EVAGRIVM] *De hoc cap.* XXVII.

8. OR] *De hoc cap.* II.

9. ISIDORVM] *De hoc eiusq; monasterio agitur cap.* XVII.

10. IOANNEM] *Hic cap.* I. *occurrit, & D. Hieronymus hunc in libri principio positum offert.*

11. EX DICTIS] *Notatum in Decreto ad hoc caput.* Caput hoc habetur apud Palladium in vitâ Apollo Abbatis. *Ita notatum tēpore Gregorij* XIII. *postquam Palladius ex versione Herueti prodijt, apud quem cap.* LII. *eadem res habetur, etsi alijs verbis. Apud Palladiū ex veteri versione nulla huius rei mētio. Sed narratio hæc tum re tum verbis ijsdem desumpta est ex hoc libro cap.* VII. *qui Ruffinus ex libro Græco, vt existimo, anonymo vertit. Nam quod nūc Palladio auctore cap* LII *habetur ex versione Herueti, etiam habes Heraclide auctore, incerto interprete cap.* II. *Vide Prolegomena de Ruffino, Palladio, & Heraclide.*

RVFFINI AQVILEIENSIS PRESBYTERI IN LIBRVM SECVNDVM DE VITIS PATRVM

PROLOGVS.

1 1.Tim.2. BENEDICTVS Deus, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui etiam nostrum iter direxit ad Ægyptum, & ostendit nobis mirabilia magna ad posteritatis memoriam profutura, [2] ex quibus non solùm nobis caussa salutis oriretur, verùm ex historiâ exemplum salutis, atque doctrina pietatis aptissima conderetur, quæ virtutis iter agere volentibus, gestorum præcedentium fide amplissimum tramitem pandat.

Quamuis ad tantarum rerum narrationem minùs idonei simus, nec dignum videatur, ingentium rerum exiguos ac paruos fieri auctores, præcelsasque virtutes humili narrare sermone. (*Caussa mouens scriptionis.*) tamen quoniam fratrum charitas eorum [3] qui in monte sancto Oliueti commanent, hoc à nobis frequenter exposcit, vt Ægyptiorum monachorum vitam, virtutesque animi, & cultum pietatis, atque abstinentiæ robur, quod in eis coràm vidimus, explicemus; precibus ipsorum qui hoc imperant, iuuandum me credens, aggrediar, non tam ex stilo laudem requirens, quàm ex narratione rerum ædificationem futuram legentibus sperans, dum gestorum vnusquisque inflammatus exemplis, horrescere quidem sæculi illecebras, sectari verò quietem, & ad pietatis exercitia inuitatur. (*Caussa finalis.*)

Vidi ergo, & verè vidi thesaurum Christi in humanis absconditum vasculis, quemque thesaurum repertum nolui tamquam inuidus occultare, sed quasi pro multis inuentum proferre in medium, & facere communem: certus quòd quantò plures ex eo fuerint ditati, tantò mihi amplius acquiretur. Ego enim locupletior fiam, cùm aliorum salus ministerij mei fuerit quæsita mercimonio.

(*Gratiam Dei inuocat.*) In principio ergo narrationis nostræ adesse nobis precamur gratiam Domini nostri Iesu Christi; cuius virtute omnia hæc pietatis exercitia apud Ægypti monachos habentur. Vidimus enim apud eos multos patres cælestem vitam in terrâ positos agentes, & nouos quosdam prophetas tam virtutibus animi quàm vaticinandi officio suscitatos, quibus ad testimonium meritorum, nec signorum quidem ac prodigiorum deerat efficacia: (*Inter eremitas multi noui prophetæ.*) & meritò. Cur enim hi, qui nihil terrenum, nihil carnale cupiunt, non accipiant cælestium potestatem? Nonnullos namque eorum ita ab omni malitiæ cogitatione ac suspicione vidimus defæcatos, vt nec si aliquid mali adhuc gereretur in sæculo, meminissent. Tanta in eis inerat tranquillitas animi, tantusque inoleuerat eis bonitatis affectus, vt meritò

meritò de eis dictum sit: Pax multa diligentibus nomen tuum Domine. Psal. 118.

Commanent autem per eremum dispersi & separati cellulis, sed charitate connexi. Ob hoc autem diruuntur habitaculis, vt silentij quiete & intentione mentis diuina sectantes, nec vox aliqua, nec occursus vllus, aut sermo aliquis otiosus obturbet. (Commoda solitudinum.) *Intentis ergo suo quisque loco animis, velut boni patris Christi exspectant aduentum, aut tamquam miles paratus in castris imperatoris præsentiam, vel vt fideles serui aduentantem dominum sustinent, libertatem sibi pariter & munera largiturum. Omnes ergo hi nullam cibi aut indumenti, aut vllius horum sollicitudinem gerunt. Sciunt enim, quia, sicut scriptum est,* hæc omnia gentes cogitant. *Ipsi verò iustitiam & regnum Dei requirunt, & hæc omnia secundùm promissionem Saluatoris apponuntur eis.* (Matth. 6.)

Denique plurimi eorum, si in aliquo fortè necessarijs ad vsus corporis eguerint, non ad humana perfugia, sed ad Deum versi, & ab ipso tamquam à patre poscentes, quæ poposcerint illicò consequuntur. (Fiducia monachorum.) *Tanta namque in eis fides est, quæ etiam montibus vt transferantur valeat imperare? Vnde & nonnulli eorum, irruptiones fluuij in perniciem vicinarum regionum concitatas, orationibus represserunt.* (Infrà c. 9. de Patermutio.) *Et pede incedentes aluei eius profunda digressi sunt, immanesque eius bestias peremerunt, & plurima atque innumera signa, quæ ab apostolis & prophetis antiquitus gesta fuerant, consummauerunt, vt dubitari non debeat, ipsorum meritis adhuc stare mundum.* (Infrà c. 2. de Ammone, cap. 11. de Heleno. Monachorum meritis stat mundus.)

Sed illud valdè mirum est, cùm si semper optima quæque rara sint & difficilia, in illis tamen vtrumque pariter conuenisse, vt & numero immensi sint, & virtutibus incomparabiles. Sunt enim alij in suburbanis locis, alij per rura, plures autem & egregij per eremum dispersi, & velut quidam cælestis exercitus in procinctu positus, atque in tabernaculis degens, ad obedientiam præceptorum regi semper intentus, armis orationum pugnans, & scuto fidei ab inimico insidiante protectus, regnum sibi cæleste conquirit. (Innumerus monachorum numerus.) *Sunt ergo ornati moribus, quieti, lenes, tranquilli, & charitatis vinculo velut quadam germanitate constricti. Ad æmulationem verò virtutum certamen ingens exercent & agones.* (Monachorum æmulatio.) *Studet enim vnusquisque clementior altero, benignior, humilior ac patientior inueniri. Si quis autem sapientior ceteris fuerit, hic ita communis erga omnes & mediocris existit, vt secundùm mandatum Domini omnium minimus, & omnium seruus esse videatur.*

Quia ergo Dei munere donatum mihi est, vt viderem eos, & interessem conuersationi eorum, de singulis iam nunc, quæ ad memoriam Dominus reduxerit, enarrare tentabo, vt hi, qui non viderunt eos in corpore, opera eorum discentes, vitamque perfectam lectionis indicio colligentes, ad imitationem sancti operis inuitentur, & perfectæ sapientiæ palmam vel patientiæ requirant.

DE S. IOANNE.

Cap. 1. PRIMVM igitur tamquam verè fundamentum nostri operis ad exemplum bonorum omnium sumamus Ioannem, qui verè etiam solus satis superque sufficiat religiosas & Deo deuotas mentes ad virtutum culmen erigere, & ad perfectionis fastigia concitare.

Hunc enim vidimus in Thebaidis partibus in eremo, quæ adiacet ciuitati Lyco, in rupe quadam montis ardui commanentem. (Pallad. cap. 43. Ioannis habitatio apud Lycum ciuitatem.) Ascensus ad eum difficilis, aditus monasterij eius obstructus & clausus, ita vt à quadragesimo ætatis suæ anno vsque ad nonagesimum, quem tunc gerebat, cùm eum vidimus, monasterium eius nullus intrauerit. (Ab ætatis anno 40. ad 90. nullus ad eum ingressus.) Aduenientibus verò per fenestram se videndum præbebat, & inde eis, vel verbum Dei ad ædificationem, vel, si qua fuisset consolatio, responsa reddebat. Mulie-

Nullam vidit feminã.

rum tamen illuc nulla, nec ad conſpectum quidem eius acceſſit, ſed & viri rarò, & certis quibuſque temporibus.

Cella hoſpitalis.

Cellam ſanè hoſpitalem extrinſecus fieri permiſit, in quâ aduentantes è longinquis regionibus paululùm requieſcerent, ipſe verò intrinſecus ſolus, ſoli Deo vocans, non diebus non noctibus à colloquijs Dei & oratione ceſſabat: diuinum illud, & quod ſuper omnem mentem eſt, totâ mentis puritate conſectans. Quantò enim ſe ab humanis curis & colloquijs ſequeſtrabat, tantò illi vicinior & propinquior Deus erat. In tantâ denique mentis ſinceritate profecerat, vt non ſolùm eorum quæ præſentia erant ſcientiam conſequeretur à Domino, verùm & eorum quæ futura erant præſcientiam mereretur.

Prophetiæ ſpiritu donatus.

Euidenter namque ei Dominus prophetiæ gratiam contulit; ita vt non tantum ciuibus & prouincialibus ſuis, ſi fortè percontarentur, futura prædiceret, ſed & Imperatori Theodoſio, vel quos belli exitus habiturus eſſet, vel quibus modis victoriam caperet de tyrannis, ſed & quot irruptiones paſſurus eſſet gentium barbararum, ſæpè prædixit.

Theodoſio belli euentum prædixit.

Pallad. cap. 43.

** Syenem Pall.*

Quodam etiam tempore, cùm gens Æthiopum Romanum militem circa * Cyrenem, (quæ prima eſt ex Æthiopiæ partibus Thebaidis ciuitas) incurſaret, & ſtrages plurimas noſtrorum dediſſet, prædamque duxiſſet, venienti ad ſe Romano duci, & metuenti confligere cum eis, quòd exiguus ei erat militum numerus, & hoſtis contra ſe innumera multitudo, Ioannes ſtatutum deſignans diem: Perge, inquit, ſecurus, die enim quâ dixi, & hoſtem proſtrabis, & ſpolia capies, prædamque reuocabis. Quòd cùm fuiſſet impletum, etiam apud Auguſtum, quia charus ei acceptuſque futurus eſſet, prædixit.

Romano duci victoriam prænunciat.

Sed hæc apud illum prophetiæ gratia ita habebatur, vt magis hoc illorum qui percontabantur, quàm ſuis meritis adſcriberet. Dicebat enim non pro ſe hæc, ſed pro illis, qui audiunt, à Domino prænuntiari.

Humilitas eius.

Pallad. cap. 43.

Aliud quoque valde mirum per eum Dominus oſtendit. ᵇ Tribunus quidam ad agendum militem pergens, venit ad eum, & obſecrare eũ cœpit, vt permitteret coniugem ſuam venire ad ſe. multa namque eam dicebat pertuliſſe pericula ob hoc tantùm, vt faciem eius videret. Tunc ille negat ſibi vmquam moris fuiſſe videndi mulieres, & præcipuè, ex quo in illius rupis ſe monaſterio concluſiſſet.

Fugit aſpectum mulierum.

Tribunus perſiſtit obſecrando, & confirmare cœpit, quòd niſi videret eum, eſſet ſine dubio ex multâ triſtitiâ peritura. Cumque iterùm ac ſæpiùs eadem precaretur, & cauſſam mortis eum ſuæ coniugis confirmaret futurum, atque inde interitum, vnde ſalutem ſperauerat, accepturam: tam fidem quàm importunitatem eius aſpiciens ſenior: Vade, inquit, videbit me coniux tua hac nocte; non tamen veniet huc, ſed in domo ſuâ, atque in lecto ſuo manebit. Poſt hæc verba aſcendit vir, ambiguitatem reſponſi in pectore ſuo verſans. Cumque hæc etiam coniugi nuntiaſſet, ſimili nihilominùs etiam mulier ſermonis incerto fatigabatur. Sed vbi ſomni tempus aduenit, adeſt homo Dei per viſum, & aſſiſtens mulieri: Fides, inquit, tua magna eſt, ô mulier, & ideò veni deſiderio tuo ſatisfacere: te tamen moneo, non vt faciem corporalem ſeruorum Dei deſideres, ſed vt geſta & actus per ſpiritum contempleris.

Videtur in ſomnis ab vxore tribuni.

Spiritus enim eſt qui viuificat, nam caro non prodeſt quidquam. *Ioan. 6.* Ego autem non quaſi iuſtus, aut propheta, vt putas, ſed pro fide veſtrâ intercesſi pro vobis apud Dominum, & conceſſit tibi omnium morborum (quæ in corpore tuo pateris) ſanitatem. Eris ergo ex hoc ſana & tu, & vir tuus, & benedicetur omnis domus veſtra. Sed & vos memores eſtote beneficij à Deo vobis collati, & timete Dominum ſemper, nec amplius quàm ſtipendiis veſtris debetur, aliquid requiratis. Sufficiat ergo tibi hoc, quòd vidiſti me in ſomnis, & ampliùs non requiras. Euigilans autem mulier, indicauit viro ſuo quæ vidit, quæque audierit, ſed & habitum viri & vultum, atque omnia ſigna eius expoſuit. Super quo miratus vir eius, regreſſus ad hominem Dei, gratias refert Deo; & acceptâ ab eo benedictione, perrexit in pace.

Pallad. cap. 43.

Alio quoque tempore præpoſitus quidam militum venit ad eum, cuius vxor grauida, ab eo relicta eſt in domo ſuâ. At illa ipsâ die quâ ille ad beatum Ioannem venerat, partum edens, periclitabatur. Tunc ſanctus homo Dei: Si ſcires, inquit, donum Dei, & quia tibi hodie natus eſt filius, ageres Domino gratias. Sed ſcito matrem pueri periclitatam; aderit tamen Dominus, & inuenies eam ſanam: feſtina ergo, & redi, & inuenies puerum ſeptem dierum, & vocabis nomen eius Ioannem: hic nutriatur in domo tuâ abſque vllâ contaminatione gentili ſeptem annis; quibus peractis, trade eum monachis erudiendum ſanctis & cæleſtibus diſciplinis.

Longè poſita intuetur.

Pallad. cap. 43. Occulta cordis cognoſcit.

Multis prætereà ad ſe venientibus, ſiue prouincialibus, ſiue peregrinis, cùm res popoſciſſet, occulta cordis eorum indicabat, & ſi quid fortè peccati ab eis in occulto

to fuiſſet admiſſum, ſecretiùs corripiens arguebat, & ad emendationem ac pœnitentiam prouocabat. Nili quoque fluminis ſiue abundantiam aquarum, ſiue penuriam futuram eſſe prædicabat. Sed & ſi fortè ex offensâ hominum plaga aliqua & correptio a Deo immineret, ſimiliter præmonebat, & ſi quid cauſſæ eſſet, pro quâ introduceretur caſtigatio, deſignabat. Sanitates quoque & curas corporum, ita depoſcentibus conferebat, vt omnem ex hoc iactantiam fugeret. Non enim permittebat ad ſe incommodantes deferri, ſed benedicens oleum dabat, ex quo peruncti, ſani fierent a quacumque infirmitate tenerentur.

Flagellorum Dei cauſſas propalat.

Pallad. cap. 41.

Senatoris cuiuſdam aliquando vxor excæcata eſt: hæc deprecabatur virum ſuum, vt eam perduceret ad hominem Dei. Cui cùm reſponderet vir ſuus, non ei eſſe moris videndi mulieres, rogat vt indicaret ei tantummodò imbecillitatis ſuæ cauſſam, & deprecaretur vt orationem faceret pro ſe. Cumque legationem pertuliſſet ad eum vir eius, orans, & benedicens oleum, mittit ad eam. Ex quo per triduum contingens oculos ſuos, viſum recepit, & Deo gratias egit. Sed multa ſunt eius geſta quæ enarrare longum eſt. Vnde omiſſis his interim quæ auditu comperimus, ad ea quæ oculis noſtris inſpeximus veniamus.

Oleo benedicto mulieri viſum reſtituit.

Pallad. cap. 41.

* Septem fuimus ſimul comitantes, qui ad eum venimus: eumq; ſalutaſſemus eum, omniq; nos lætitiâ ſuſcepiſſet, vnumquemque noſtrûm gratificè alloquitur, & rogatus eſt à nobis, vt orationem ſimul & benedictionem daret (hic enim mos eſt apud Ægyptum, vt vbi aduenerint fratres, ſtatim per orationem ſibi inuicem confœderentur.) Interrogabat ergo ſi quis in nobis eſſet clericus? Et vt omnes negauimus, reſpiciens ad ſingulos, intellexit eſſe inter nos quemdam, qui huius erat ordinis, ſed latère cupiebat; erat enim diaconus: & hoc præter vnum ſolum qui ei fidus erat, etiam ipſi itineris comites ignorabant. Viſurus enim tales ac tantos viros, humilitatis gratiâ celare voluit gradus ſui honorem, vt inferior inueniretur in ordine his, quibus ſe inferiorem eſſe meritis iudicabat. Sanctus ergo Ioannes vt eum vidit, & quidem cùm eſſet adoleſcentior ceteris, digito oſtendens eum; Hic, inquit, diaconus eſt. Et cùm adhuc negare tentaret, apprehendens eum manu ſuâ oſculatur, & dixit: Noli, fili, negare gratiam Dei, ne incurras pro bono malum, pro humilitate mendacium. Cauendum namque eſt omnimodis mendacium, ſiue pro malo, ſiue etiam pro bono proferri videatur; quia omne mendacium non eſt à Deo, ſed ſicut Saluator dicit, à malo eſt. At ille his auditis acquieuit, blandamque eius correptionem æquanimiter tulit: & cùm orationem Domino obtuliſſemus, poſt finem vnus ex fratribus noſtris tertiano typo grauiſſimè vexabatur, & rogabat hominem Dei, vt ab eo curaretur; qui ait ad eum: Rem tibi neceſſariam cupis abiicere. vt enim corpora nitro vel aliis huiuſmodi lenimentis abluuntur à ſordibus; ita animæ languoribus, aliiſque huiuſmodi caſtigationibus purificantur. Et poſteaquam de his nobis multa per doctrinam myſticam diſſeruit, benedicens tamen oleum dedit ei, quo perunctus æger omnem continuò abundantiam fellis euomuit, & ſaniſſimus redditus, pedibus ſuis ad diuerſorium rediit. Poſt hæc iubet officia erga nos humanitatis atque hoſpitalitatis expleri, & corporis curam geri, & ipſe verò ſui negligens, noſtri ſollicitus erat. Iam enim continuo vſu & iugi conſuetudine recipere cibum niſi in veſperâ poterat, & hunc exiguum: erat enim attenuatus, & aridi corporis, præ abſtinentiâ: capilli eius & barba quaſi ex languore nimio rara & tenuis, vtpote quam nullus ſufficiens cibus enutriret, nec lætior aliquis humor infunderet. Obſeruabat enim etiam tunc, cùm iam nonagenariam, vt ſuprà diximus, ageret ætatem, vt nullum per ignem paratum ſumeret cibum. Igitur poſt hoſpitalitatis officia, regreſſus adſedere nos iubet, & tunc demum vnde vel cur aduenerimus inquirit, cùm iam nos lætos, & omni cum gaudio tamquam natos proprios ſuſcepiſſet: cumq; reſpondiſſemus quòd de Ieroſolymis ad eum vtilitatis & profectus animæ noſtræ cauſſâ venerimus, vt ea quæ olim ad auditum noſtrum fama pertulerat, ipſi nunc oculis cerneremus; quoniam quidem tenaciùs ſolent inhærere memoriæ ea quæ oculus viderit, quàm quæ auris audierit. Tunc beatus Ioannes vultu placidiſſimo, & quaſi ſubridens, ex abundantiâ lætitiæ hoc modo reſpondit ad nos: Miror, inquit, admodum, dulciſſimi filij, laborem vos tanti itineris ſuſcepiſſe, cùm nihil ad hæc dignum in nobis videre poſſitis: homines enim ſumus humiles & exigui, nihil habentes in nobis quod vel expeti debeat vel mirari: & tamen etiam ſi eſſet aliquid in nobis ſecundùm opinionem veſtram, numquid tale, quale legitis in prophetis Dei & apoſtolis? Qui vtique ob hoc in omnibus Dei eccleſiis recitantur, vt exempla vitæ hominibus, non de longinquis & peregrinis locis quærantur, ſed domi vnuſquiſque & apud ſe habeat quod debeat imitari. Vnde plurimùm miror intentionem veſtri laboris ac ſtudij,

Matth. Ioan. 8.

Morbus corporis, animæ purgatio.

Oleo benedicto tertianam febrem pellit.

Hoſpitalitas eius.

Sobrietas eius.

Cur ad Ioannem auctor libri huius cum ſociis iuerit.

ſtudij, quòd profectus animæ veſtræ cauſſâ tantas ſuperare regiones, tantoſque labores adire voluiſtis, cùm nos euſque pigritia deſidiaque conſtringat, vt nec cellulas noſtras progredi audeamus. Verumtamen quoniam putatis eſſe in nobis aliquid, ex quo proficere debeatis, hoc primum vobis indicandum eſt, vt hoc ipſum quòd veniſtis ad nos, & tantum laborem videndi nos ſuſcepiſtis, ne iactantiæ alicuius habeat proſpectum, vt non tam proficere ad animi virtutem, quàm præferre ſe & iactare vnuſquiſque veſtrûm velit, pro eo quòd videret eos, qui apud alios ex auditu ſolo cogniti videantur.

Iactantia fugienda.

Hinc vſque ad locum proximè ſequentem è Palladio notati, deſiderantur ferè in Palladio.

Graue eſt iactantiæ vitium, & periculoſum nimis, & quod de ipſo etiam perfectionis faſtigio deijciat animas; & ideò hoc vos primò omnium cauere volo. Eſt autem ſpecies mali huius duplex quædam. Nonnullis enim accidit in ipſis ſtatim initiis conuerſionis ſuæ, cùm parum aliquid vel abſtinentiæ impenderint, vel pecuniæ in pauperes pie erogauerint, & cum de eâ ita ſentire debeant, quaſi quod impediret abiecerint, ita agunt & ita ſentiunt quaſi eminentiores ſint illis, quibus aliquid largiti ſunt. Alia verò eſt iactantiæ ſpecies, cùm quis ad ſummam virtutem perueniens, non totum Deo, ſed ſuis laboribus ac ſtudiis deputat, & dum ab hominibus gloriam quærit, perdit eam quę à Deo eſt. Propter quod, filioli, omni genere fugiamus iactantiæ vitium, ne fortè incurramus lapſum, quem diabolus incurrit.

Duplex iactantiæ ſpecies.

Tunc prætereà cordi noſtro & cogitationibus præcipua adhibenda eſt diligentia. Obſeruandum namque eſt, ne qua cupiditas, ne qua voluntas praua, ne quod deſiderium vanum, & quod non eſt ſecundùm Deum, radices in corde noſtro defigat. Ex huiuſmodi enim radicibus continuò pullulant vanæ & inutiles cogitationes, & in tantum moleſtę ſunt, vt nec orantibus nobis ceſſent, nec in conſpectu Dei conſiſtentibus nobis, & preces pro ſalute noſtrâ offerentibus erubeſcant; ſed rapiunt à nobis captiuam mentem, & cùm corpore ſtare videamur in oratione, ſenſu & cogitatione euagamur & abducimur per diuerſa. Si quis ergo eſt, qui ſe putat renuntiaſſe mundo & operibus diaboli, non ſufficit in ore renuntiaſſe, vt poſſeſſiones & prædia, ceteraque ſęculi negotia dereliquerit, niſi etiam propriis vitiis renuntiauerit & inutiles ac vanas abiecerit voluptates. Hæc enim ſunt de quibus Apoſtolus dicit: Deſideria vana & nociua, quæ mergunt hominem in interitum. Hoc eſt ergo renuntiaſſe diabolo & operibus eius. Diabolus enim per alicuius vitij occaſionem, & prauæ voluntatis aditum irrepit in cor noſtrum, quia vitia ex parte ipſius ſunt, ſicut virtutes ex Deo ſunt. Si ergo ſunt vitia in corde noſtro, cùm venerit princeps eorum diabolus, quaſi proprio auctori dant locum, & introducunt eum velut ad poſſeſſionem ſuam. Et inde eſt quòd numquam huiuſmodi corda pacem habere poſſunt, numquam quietem; ſed ſemper conturbantur, ſemper tenentur, & nunc vanâ lætitiâ, nunc inutili triſtitiâ deprimuntur: habent enim intra ſe habitatorem peſſimum, cui introëundi ad ſe locum per paſſiones ſuas, & vitia fecerunt. Econtra verò mens, quæ verè renuntiauit mundo, hoc eſt quæ abſcidit & amputauit a ſe omne vitium, & nullum introëundi ad ſe diabolo aditum dereliquit, quæ iracundiam cohibet, furorem reprimit, mendacium fugat, execratur inuidiam, & non ſolùm non detrahere, ſed nec malè quidem ſentire aut ſuſpicari ſe de proximo ſuo patitur, quæ fratris gaudia, ſua ducit, & triſtitiam eius, ſuam triſtitiam deputat. Quæ ergo hæc & horum ſimilia obſeruat mens, Spiritui ſancto aperit in ſe locum, qui cùm ingreſſus fuerit, & illuminauerit eam, ſemper ibi iam gaudia, ſemper lætitia, ſemper charitas, patientia, longanimitas, bonitas, & omnes qui ſunt fructus Spiritus, oriuntur. Et hoc erat quod dicebat Dominus in Euangelio: Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala fructus bonos facere: ex fructibus enim arbor cognoſcitur.

Contra cogitationes prauas, earumque originem.

Renuntiaſſe diabolo, quid.

1. Tim. 6.

Quæ corda pace non fruantur.

Mens ſerena Spiritus ſancti habitaculum.

Gal. 5.

Matth. 7. & 12.

Sunt autem nonnulli qui videntur ſæculo renuntiaſſe, & curam non habent ad munditiam cordis, neque vt vitia & paſſiones reſecent ex animâ ſuâ, moreſque componant; ſed hoc tantùm ſtudent, vt videant aliquem ſanctorum patrũ, & audiant ab eis aliqua verba, quæ narrantes aliis glorientur ſe ab illo vel illo didiciſſe, & ſicubi fortè vel audiendo vel diſcendo parum aliquid ſcientiæ conquiſierint, continuò doctores fieri volunt, & docere non ea quæ egerint, ſed ea quæ audierint & viderint, & deſpiciunt ceteros. Affectant ipſi ad ſacerdotium, atque immergere ſe conantur ad clerum, neſcientes quia minoris condemnationis eſt, ſi quis ipſe virtutibus polleat, alios tamen docere non audeat, quàm ſi quis ipſe paſſionibus & vitiis prematur, & alios de virtutibus doceat. Sic ergo, filioli mei, neque fugiendum omnimodis clericatus vel ſacerdotium, neque rurſus omnimodis expetendum, ſed danda opera eſt, vt vitia quidem à nobis depellantur, &

Ad ſacerdotium non immoderatè aſpirandum.

tur, & virtutes animæ conquirantur. Dei autem iudicio relinquendum est, quem velit, & si velit assumere sibi ad ministerium vel ad sacerdotium. Non enim qui seipsum ingesserit, sed quem Dominus assumpserit, ille probatus est.

Monachi autem illud opus est præcipuum, vt orationem puram offerat Deo, nihil habens in conscientiâ reprehensibile, sicut & Dominus dicit in Euangelio: Cum steteritis ad orationem, remittite fratribus vestris, siquid habetis contra eos, ex cordibus vestris: nisi enim remiseritis fratribus vestris, nec vobis remittet Pater vester, qui in cælis est. Si ergo mundo (vt suprà diximus) corde astiterimus ante Deum, & liberi ab omnibus his vitiis & passionibus quæ suprà memorauimus; poterimus, inquantum possibile est, etiam Deum videre, & orantes oculum cordis nostri in ipsum dirigere, & videre inuisibilem mente, non corpore; intellectu scientiæ, non carnis aspectu. Nemo enim se putet posse ipsam (sicut est) diuinam substantiam contueri, ita vt speciem sibi aliquâ aut imaginem fingat in corde corporeæ alicuius imaginis similem. Nulla forma in Deo cogitetur, nulla circumscriptio; sed sensus, & mens quæ sentiri quidem possit, & perstringere mentis affectum, non tamen comprehendi, aut describi, aut enarrari valet. Et ideò oportet eum omni reuerentiâ & metu accedere ad Dominum, & ita in eum librare mentis intuitum, vt omne quidquid potest splendoris, claritatis, fulgoris, maiestatis mens humana concipere, super hæc omnia esse eum sentiat semper: & hoc diximus, si pura mens fuerit, nec vllis prauæ voluntatis sordibus occupata. Et ideò in hoc maximè oportet operam dare eos qui renuntiare sæculo, & Deum sequi videntur, sicut scriptum est: Vacate & cognoscite, quoniam ego sum Dominus. Si ergo cognouerit Deum, inquantum homini possibile est, tunc demum etiam reliquorum quæ sunt scientiam capiet, & mysteria Dei agnoscet, & quanto purior in eo fuerit mens, tanto plura ei reuelat Deus, & ostendit ei secreta sua. Amicus enim iam efficitur Dei, sicut
Ioan. 15. illi, de quibus dicebat Saluator: Iam non dico vos seruos, sed amicos: & omne quidquid petierit ab eo, tamquam amico charo, præstat ei Deus. Ipsæ quoque virtutes Angelicæ, & cuncta mysteria diuina, tamquam amicum Dei diligunt eum, & obsequuntur eius petitionibus. Et hic est, quem a charitate Dei (quæ est in Christo Iesu) neque mors separat, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque potestates, neque alia creatura. Et ideò, charissimi, quandoquidem hoc elegistis, vt Deo placeatis, & ad charitatem eius perueniatis, date operam alieni effici ab omni iactantiâ, ab omni vitio animi, ab omnibus deliciis corporalibus. Delicias autem corporales non solum illas putetis, quibus homines sæculi fruuntur; sed abstinenti deliciæ credendæ sunt, omne quidquid cum cupiditate sumpserit, etiamsi vile illud sit, & quod in vsu esse abstinentibus solet. Aqua denique ipsa vel panis si cum cupiditate sumatur, id est, non vt necessitati corporis, sed vt animi desiderio satisfaciat, hoc etiam abstinenti deliciarum vitio ducitur. Oportet enim in omnibus consuescere, animam vitio carere. Ideò denique Dominus docere volens animam desideriis & voluptatibus suis resistere, dicebat. Intrate per angustam portam, quia lata est & spatiosa via, quæ ducit ad mortem; angusta autem & arcta via est, quæ ducit ad vitam. Lata est ergo via animæ, cum qualicumque desiderio suo satisfecerit; angusta verò est, cùm voluptatibus suis repugnat. Multum tamen prodest ad hæc obtinenda secretior habitatio, & conuersatio solitaria, quia interdum per occasionem aduentantium fratrum, & euntium ac redeuntium frequentiam, abstinentiæ & parsimoniæ fræna laxantur, & per huiusmodi occasiones venitur paulatim in consuetudinem & vsum deliciarum, & sic interdum etiam perfecti iam vin capiuntur. Ideò denique & Dauid dicebat: Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Exspectabam eum, qui saluum me faceret à pusillo animo & tempestate.

Deliciæ etiam in vilibus consistunt.

Matth. 7.

Angusta & lata via.

Psal. 54.

Postquam autem multa nobis sanctus Ioannes de iactantiæ vitio, aliisque quamplurimis vtiliter disseruit, ad vltimum intulit dicens: Retexam autem vobis, quid etiam nuper cuidam ex fratribus nostris acciderit, vt cautiores vos præcedentia exempla constituant.

Pallad. cap. 44.

Erat quidam apud nos monachus in hac vicinâ eremo commanens, cui habitaculum spelunca erat: vir summæ abstinentiæ, quotidianum victum labore manuum quærens, in orationibus die noctuque persistens, cunctisque animi virtutibus florens. Sed hic lætis successibus elatus, confidere quasi in profectibus suis cœpit, & non Deo totum, sed sibimetipsi quòd profecerat deputare. Hanc autem intuens animi præsumptionem tentator, continuò accedit, & laqueos parat. Quadam namque die ad vesperam, fingit speciem decoræ mulieris oberrantis per eremum, quæ velut fessa pòst nimium laborem, accedens ad ostium

Exemplum lapsus ex vana gloria.

Diabolus se in mulierem transformat.

spelun-

ſpeluncæ monachi ſe laſſabundam ſimulans ac fatigatam, intrinſecus ſemetipſam proiecit, atque aduoluta genibus viri, vt ſui miſereatur exorat: Nox enim me infelicem, inquit, in eremo latitantem comprehendit, iube me requieſcere in angulo cellulæ tuæ, ne forte efficiar nocturnis beſtijs præda. At ille primo miſerationis obtentu, recepit eam intra ſpeluncam, requirens quæ ei cauſſa errandi per eremum fuerit? Illa cauſſam fingit ſatis accurate, & interim venena blandimentorum, atque illecebræ virus, per omnem textum narrationis interſerit, nunc ſe miſerandam, nunc etiam defenſione dignam oſtendens, elegantia & ſuauitate ſermonis inclinat animum hominis, & in affectum ſui illecebroſo amore deflectit. Hinc iam inter blandiora colloquia, iocus riſuſque miſcentur, manus etiam procax ad mentum barbamque, quaſi venerandi ſpecie protendit, tum verò palpare ceruicem mollius, colloque leuigare. Quid multa? Ad vltimum captiuum ducit militem Chriſti. Continuò enim perturbari intra ſemetipſum, & libidinis fluctibus æſtuare cœpit, nequaquam laborum præteritorum, nequaquam profeſſionis ac propoſiti ſui memor. Paciſcitur cum cordis ſui concupiſcentia, & intra arcana cogitationum ſuarum fœdus cum falſa voluptate componit. Inclinat ſtultus latera ſua, & efficitur ſicut equus & mulus, quibus nō eſt intellectus. Atque vbi obſcœnos iam conabatur inire complexus, illa vlulatum teterrimum diræ vocis emittens, vmbra vt erat tenuis, per manus amplectentis elabitur, ipſum quoque dedecoroſis nutibus, manes auras ſectantem, fœdiſſima cum irriſione deſeruit. Tunc præterea multitudo dæmonum in aëre ad hoc ipſum ſpectaculum congregata, clamore ingenti, cum cachinno exprobrationis elato: O, inquiunt, qui te vſque ad cælum extollebas, quomodo demerſus es vſque ad infernum? Diſce ergo, quia qui ſe extollit, humiliabitur. Tunc ille velut amens effectus, & deceptionis ſuæ pudorem non ferens, grauius à ſemetipſo decipitur, quàm fuerat à dæmonibus deceptus. Cum enim deberet reparare ſemetipſum, & renouare certamen, ac ſatiſfactione ſui, lacrymis & humilitatis fructibus, prioris elationis culpam delere, hoc non fecit, ſed deſperans ſemetipſum (ſicut Apoſtolus dixit) tradidit ſe omni impudicitiæ & iniquitati. Regreſſus eſt enim ad vitam ſæcularem, præda dæmonum factus. Refugit namque conſpectus omnium ſanctorum, ne quis poſſet eum ſalutaribus monitis de præcipitio reuocare. Si enim reddere ſemetipſum priori vitæ & abſtinentiæ voluiſſet, recuperaſſet ſine dubio & locum & gratiam ſuam.

Monachus formâ & blandiťijs decipitur.

Pſal. 31.

Irrident ſeductum dæmones

Lucæ 14. & 18.

Epheſ. 4.

Deſperans ſeculum repetit.

Denique audite quid & de alio viro geſtum ſit, ſimiliter quidem tentato, ſed non ſimili exitu tentationis effuſo. Fuit quidam vir in hac proxima ciuitate, vitam turpiſſimam per omne facinus ducens, ita vt opinatiſſimus in flagitijs haberetur. Hic aliquando Dei miseratione compunctus ad pœnitentiam conuertitur, & intra ſepulcrum ſe quoddam concludens, priorum ſcelerum pollutiones, lacrymarum fontibus diluebat, diebus ac noctibus in faciem proſtratus, & ne alleuare quidem auſus oculos ad cælum, neque vocem emittere, & nomen Dei nominare, ſed in ſolis gemitibus & fletibus perdurabat, & tanquam viuens ſepultus, de inferno iam quodammodo mugitum cordis gemitumque reddebat. Cumque in his poſito eo ſeptimana vna tranſiſſet, noctu veniunt ad eum dæmones in ſepulcro clamantes & dicentes: Quid eſt quod agis, ô impuriſſime & flagitioſiſſime? Poſteaquam omni ſpurcitia, omnique impuritate ſatiatus es, nunc vis caſtus & religioſus procedere? Et poſteaquam conſenuiſti in ſceleribus, nec iam ſufficiunt vires ad facinora delenda, nunc Chriſtianus videri vis, & pudicus, & pœnitens? quaſi verò alius tibi iam vllus poſſit dari locus ſatiato in malis, niſi ille qui tibi nobiſcum debetur. Vnus ex nobis es, alius iam eſſe non poteris. Redi ergo magis, redi ad nos, & quod ſupereſt tibi tempus, in perfruenda voluptate non perdas; præparamus affluentes delicias, præparamus ſcorta nobiliſſima, & cuncta talia quæ florem tibi poſſint reparare gratiſſimæ iuuentutis. Quid temetipſum vanis & inanibus conficis cruciatibus? Quid temetipſum ante tempus ſupplicijs tradis? Quid enim aliud es paſſurus in inferno, niſi hoc quod nunc tibi ipſi conquiris? Si te pœna delectat, exſpecta paululum, & inuenies paratam: nunc interim fruere muneribus noſtris, quæ dulcia ſemper & grata duxiſti. Hæc & huiuſmodi plura exprobrantibus eis, ille iacebat immobilis, nec auditum quidem ſuum conuertens ad eos, nec vllo penitùs ſermone reſpondens. Cumque illi ſæpiùs eadem repeterent, & alia duriora, nec ille omnino moueretur, in furorem prolapſi dæmones, vbi viderunt verba contemni, verberibus eum conficere aggreſſi ſunt, multiſque ſupplicijs excruciatum ſeminecem reliquerunt. Nec tamen in tot tantiſque cruciatibus moueri ſaltem potuit loco, in quo orationis cauſſâ iacuerat. Poſtera die quidam

Pallad. cap. 41

Exemplum pœnitentis vere & conſtantis.

Sepulcro conclusus peccata deplorat.

Dæmones eum impedire tentant.

Verberibus conficiunt.

dam suorum requirentes eum, humanitatis dumtaxat gratia, inueniunt pœnis incredibilibus affectum, & caussam percontantes, cum didicissent, rogabant vt curæ gratia reportari se ad domum propriam pateretur. Abnegat, & in eodem permanet loco. Tunc vero & sequenti nocte, repetentes dæmones, grauioribus eum verberibus cruciabant. Sed nec sic quidem mutare voluit loco: melius esse dicens, mortem subire, quam vltra dæmonibus obedire. Nihilo minus tertia nocte multitudo conuenit dæmonum, & absque vlla miseratione irruentes in eum, omnibus pœnis cruciatibusque conficiunt. Cumque iam corpus defecisset in supplicijs, extremus tamen spiritus obsistebat imperio dæmonum. Quod vbi impij peruiderunt, exclamantes voce magna: Vicisti, inquiunt, vicisti, & mox velut virtute quadam cælitus fugati præcipites abscedunt, nec vltra quidquam ei suæ artis aut sceleris inferunt. Ipse vero in tantum virtutibus animi profecit, & ita ornatus moribus effectus est, ac totius diuinæ gratiæ repletus virtute, vt omnis hæc regio quasi e cælo eum lapsum videret, & vnum esse ex numero crederet Angelorum, omnes pæne simul atque vno ore dicentes: Hæc est mutatio dexteræ Excelsi. Quanti exemplo eius qui iam semetipsus desperauerant, rursus ad spem salutis regressi sunt, & emendationem sui, quam prius desperauerant præsumpserunt? Quanti admiratione eius, de ipso iam inferno peccatorum retracti sunt, & ad virtutis indolem reparati? Illi namque tanta immutatione conuerso, omnibus omnia visa sunt possibilia. Non solum enim emendatio morum florebat in eo & assumptio virtutum, verum & gratia Dei plurima ei collata est. Signa enim & prodigia, quæ ab eo facta sunt, quantum apud Dominum haberet meritum testabantur. Sic humilitas & conuersio bonorum omnium materiam præbet: elatio & desperatio, interitus & mortis est caussa.

Ad effugienda verò pericula lapsuum, & conquirendam Dei gratiam, atque ipsius diuinitatis euidentiorem notitiam capiendam, plurimùm prodest secretior conuersatio, & eremi interioris habitatio. Quod vos non tam verbis quam rebus ipsis & exemplis meliùs docere puto.

Fuit quidam monachus, qui in eremo hac, quæ præ ceteris interior est, habitabat. Hic dum plures annos in abstinentiâ perdurasset, & prouectus tempore, prope iam ad senilem venisset ætatem, omni virtutum flore adornatus, ac totius continentiæ magnitudine sublimatus: cùm orationibus & hymnis sedule Deo seruiret, tamquam emerito militi suo Dominus remunerationes parat, vtpote qui in corpore adhuc positus, adinstar Angelorum incorporeæ vitæ fungeretur officijs, & dignum iudicans annonam cælestem præbere in deserto ei, qui cælestem Regem peruigilibus præstolabatur excubijs. *Monachus quidam continentissimus.*

Volens ergo Deus etiam in hoc sæculo remunerare eius fidele propositum, ad prouidentiæ suæ sollicitudinem quotidiani victus eius reuocat curam. Vt enim ei cibi vsum poposcisset naturæ necessitas, ingrediens speluncam suam inueniebat mensæ panem superpositum, miræ suauitatis, mirique candoris: ex quo refectus, & gratias diuinæ præstantiæ referens, rursus ad hymnos & orationes conuertebatur. Ad quem diuinæ etiam reuelationes, multæque de futuris rebus à Deo præmonitiones fiebant. *Pallad. cap. 46. Diuinitus nutritur.*

In his ergo talibus ac tantis profectibus positus, quia gloriam quasi de meritis suis cœpit, & cælestis beneficij munus, vitæ suæ debitum dixit: continuò subintrat eum parua quædam desidia animi, tam parua, quam nec posset aduertere. Post hæc creuit maior negligentia, ita vt tardior iam fieret ad hymnos, sed & ad orationem pigrius surgeret; psalmi quoque ipsi non eâ quà prius vigilantiâ ab ipso canerentur, sed vbi parum quid exhibitum fuisset soliti ministerij, anima eius quasi nimio labore fatigata, requiescere festinabat: quia sensus eius reprobus effectus, de sublimioribus ad inferiora ceciderat, & cogitationes suæ per diuersa eum præcipitia rapiebant. Erat enim iam in corde eius clandestina quædam turpis ac nefanda cogitatio, consuetudo tamen prior, velut si decursus aquæ, etiam cessante remigio, adhuc priore impetu nauigium ferat, ita & vetus institutio ad consueta hominem officia trahebat. Ob quam caussam & stare adhuc in suo statu videbatur. Hic ergo cum post orationes cibum solitò requisisset ad vesperam, ingressus locum eum, in quo refici consueuerat, inuenit solito panem mensæ superpositum, ex quo refectus, nihil de eorum quæ in corde suo versabantur, emendatione curauit, neque immutationis suæ damna persensit, sed spernentem se minima, paulatim casurum non intellexit. Interea cùm grauiùs iam libidinis incendio stimularetur, & inflammatus turpi concupiscentiâ raperetur rursus ad sæculum, illa interim die cohibuit se, & solita hymnorum & orationum ministeria ex more persoluit, atque ingressus vt cibum sumeret, panem quidem inuenit *Timore vanæ gloriæ …* *Spernens minima paulatim cadit.* *Libidine stimulatur.*

mensæ

mensæ superpositum, sed aliquantulò sordidiorem; admiratus est, & tristis effectus: intellexit enim quòd ipsum respiceret hoc genus monstri, tamen cibo sumpto refectus est. Post diem tertium triplicatis vrgeri stimulis cœpit: occupauerat enim cogitationes eius quasi iam præsentis & secum positæ, secumque accumbentis imago mulieris, quam & complecti sibi videbatur, & ad turpes vsus habere substratam. Processit tamen & sequenti die ad solita psallendi & orandi officia, sed stabat vagus oculis, & mente captiuus.

Panc sordidiorē diuinitus apposito, sordidiorū conscientia monetur.

Cumque solitò ingressus ad vesperam requireret cibum, panem quidem inuenit super mensam, sed sordidissimum ac aridissimum, & quasi à muribus vel canibus vndique corrosum. Tunc ille vt hoc vidit, ingemuit, & lacrymas fudit, sed non ita ex corde, nec ita vberes, quæ possent flammam tanti ignis extinguere. Verumtamen sumit cibum, sed neque quantum volebat, neque qualem solebat: cùm interim cogitationes eum tamquá cohors barbarica vndique circumuallant, & omni ex parte in eum tela iaculantur, ac vinctum captiuumque eum ad sæculum retrahunt.

Ad sæculū redire parat.

Exurgens ergo, cœpit iter agere noctu per eremum, & tendere ad ciuitatem: sed vbi dies facta est, ciuitas quidem longe adhuc aberat. Ipse verò cùm rapidissimo æstu coqueretur, & fatigaretur in eremo, vndique versus, considerare oculis cœpit & requirere, sicubi esset in vicino monasterium: & cùm conspexisset fratrum quorumdam cellulam, tendebat illuc, vt apud eos requiesceret:

Ad fratres obuiam diuertit.

Mos anachoretarū erga hospites.

quem vbi adesse senserunt serui Dei, continuò procurrunt in obuiam, & velut angelum Dei excipientes adorant, pedes lauant, ad orationem inuitant, mensam ponunt, atque omnia secundum diuinum mandatum complent charitatis officia. Verùm vbi refectus est, & paululùm requieuit, ex more quasi ab eruditissimo & optimatissimo patre cœperunt verbum ædificationis expetere, ac monita salutis inquirere. Interrogauerunt quoque eum, quomodo quis diaboli laqueos possit effugere, aut si quando turpes iniecerit animo cogitationes, quomodo depelli possint & abijci. Tum ille, vt compulsus est monita fratribus dare, & salutis eos viam docere, ac de insidijs dæmonum (quas seruis Dei intendunt) facere sermonem, illos quidem plene & sufficienter edocuit, sibi verò ipsi stimulos compunctionis incendit, & in semetipsum regressus ait:

Instruens alios, etiam semetipsum emendauit.

Quomodo ego alios moneo, & ipse decipior? aut quomodo alios corrigo, qui meipsum non emendo? Age ergo, miser, facito ipse prior, quæ facere alios doces. Cumque huiusmodi increpationibus vteretur aduersùs semetipsum, & intellexisset se miserabiliter supplantatum, valedicens fratribus, continuò se rapidissimo cursu in eremum dedit, & ad speluncam de quà discesserat rediit: prosternens se Domino in oratione, dicens: Nisi Dominus adiuuisset me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Et iterum: Paulominus fui in omni malo: & paulominùs consummauerunt me in terra. In hoc verò completum est, quod ait Scriptura: Frater fratrem adiuuans exaltabitur vt ciuitas munita & fortis. Frater qui adiuuat fratrem, quasi ciuitas firma, & iudicia quasi vectes vrbium.

[illegible]

Psal. 93.

Psal. 118.

Prou. 18.

Post hæc ergo permansit omni vita suà in luctu & lacrymis, videns diuinitus sibi concessum cælestis mensæ beneficium perdidisse: cœpit enim in labore rursus & sudore vultus sui manducare panem suum. Conclusit autem se intra speluncam, atque in cilicio & cinere iacens, tamdiu lugens flensque permansit in orationibus, donec assistens ei angelus Domini, diceret ei: Suscepit Dominus pœnitentiam tuam, & repropitiatus est tibi: sed caue ne vltra elatus decipiaris. Venient autem ad te fratres, quos tu ipse docuisti, deferentes tibi benedictiones, quas suscipere ne recuses, & sumens cum eis cibum, age gratias Deo tuo.

Ab Angelo consolatur.

Hæc autem locutus sum vobis, filioli mei, vt sciretis, & quanta sit in humilitate firmitas, & in elatione ruina quàm maxima. Ideò denique & Saluator noster primam beatitudinem de humilitate nos docuit, dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Simul & huiusmodi exempla dicens, vt cautiores sitis, ne a dæmonibus in cogitationum subtilitate seducamini.

Postrema loco [illegible] orbatu.

Matth. 5.

Propterea enim & forma huiusmodi inter monachos obseruatur, vt si quis ad eos veniat, siue vir ille seu mulier sit, siue senex siue iuuenis, siue ignotus siue notus; ante omnia vt oratio fiat, vt nomen Domini inuocetur: quia si fuerit aliqua transformatio dæmonis, continuò oratione factà diffugiet. Si verò in cogitatione vestrà suggesserint ipsi dæmones aliquid, vnde laudari debeatis & extolli, non acquiescatis eis, sed tunc magis vosmetipsos humiliare in conspectu Domini, & pro nihilo ducite, cum vobis illi aliquid de sectandà laudè suggesserint. Denique etiam me frequenter dæmones noctibus seduxerunt, & neque orare neque requiescere permiserunt, phantasias quasdam per noctem totam sensibus meis & cogitationibus suggerentes. Mane verò

Cur hospitio [illegible] cum oratione.

Mo[illegible] docerat apud [illegible] nos.

velut

velut cum quadam illusione, prosternebant se ante me dicentes: Indulge nobis, abba, quia laborem tibi incussimus totâ nocte. Ego verò respondi ad eos: Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem, & non tentetis seruum Domini. Et vos ergo, filioli, quietem silentiumque diligite, & scientiæ operam date, atque exercete vosmetipsos, vt frequenti collatione mentem vestram puram exhibeatis Deo, ne orationes vestræ impediantur apud Deum. Quamuis enim & illi bonum opus agant, & sit in illis probabilis conscientia, qui inter sæculares positi exercentur in operibus bonis, & occupant semetipsos actibus religiosis & sanctis, vel hospitalitatem sectantes, vel charitatis ministerijs obsequendo, vel misericordias ac visitationes, aliaque huiusmodi opera explendo, in quibus alijs quidem bonum semper aliquid conferant; semetipsos tamen castos seruant. Sunt ergo isti probabiles, & valde probabiles, qui in bonis actibus placent Deo, & sunt operatij inconfusibiles mandatorum Dei. Sed tamen hæc omnia terrenos habent actus, & erga materias corruptibiles arguuntur. Qui verò in exercitio mentis desudat, & spiritales intra semetipsum excolit sensus, longè illis superior iudicandus est. Locum namque intra semetipsum præparat, vbi Spiritus sanctus habitet, & obliuionem quodammodo capiens terrenorum, sollicitudinem gerit de cælestibus & æternis. Constituit enim semetipsum semper ante conspectum Dei, & omnes præsentium rerum sollicitudines post tergum iaciens, solo diuini desiderij calore constringitur, & in laudibus Dei positus, & hymnis & psalmis die ac nocte non potest satiari.

Hæc & multa alia his similia beatus Ioannes per triduum continuum loquens ad nos, animas nostras refecit & innouauit. Vt autem cœpimus velle ab eo proficisci, datis nobis benedictionibus, Pergite, inquit, in pace, ô filioli: hoc tamen scire vos volo, quòd hodiernâ die [11] victoriæ religiosi principis Theodosij Alexandriæ nuntiatæ sunt de Eugenio Tyranno. Necesse est ergo, & ipsum Theodosium non multò post propriâ morte vitam finire. Cumque profecti ab eo fuissemus, hæc ita gesta esse ad fidem comperimus, vt ipse prædixerat. Post dies autem paucos insecuti sunt nos quidam fratres, annuntiantes nobis, quòd ipse sanctus Ioannes in pace requieuerit. Obitus autem illius talis quidem fuerat. Per triduum, inquiunt, nullum ad se introire permisit, & positis genibus in oratione reddidit spiritum, atque ita perrexit ad Dominum, cui est gloria in sæcula sæculorum, Amen.

DE [12] HOR. Cap. II.

Palladio cap. 9. Or dicitur, fuit Origenista, teste Hieronymo.

VIDIMVS & alium apud Thebaidem venerabilem virum, Hor nomine: hic multorum erat monasteriorum pater, qui [13] habitu ipso, honoris videbatur angelici, nonaginta iam agens ætatis annos, barbâ prolixâ, & claritatis canitie splendidâ, vultu & aspectu ita lætus, vt plus aliquid habere quàm in hominis naturâ est, visio ipsa videretur. Hic priùs in vltimâ eremo plurimis abstinétiæ laboribus exercitatus, postremò in vicino vrbis monasterium instituit.

Hor ex anachoretâ monasterij institutor.

In adiacentibus autem habitationis suæ locis diuersi generis arborum siluas ipse per se plantaria ponendo conseruit, in quibus, vt nobis à plurimis sanctis patribus affirmatum est, ante illius aduentum nullum omnino virgultum fuit. Ob hoc autem plantauit hanc siluam, vt ibi fratres, quos inibi congregare cupiebat, non haberent necessitatem, ligni gratiâ longiùs euagandi. Habens curam & in his quæ ministerio corporis necessaria sunt, sed præcipuè salutis eorum ac fidei. Ipse tamen cùm esset in eremo, herbis pascebatur, & radicibus quibusdam, & hæc ei dulcia videbantur. Aquam verò si quando inuenisset, bibebat, orationibus & hymnis occupans omne diei tempus ac noctis. Vt autem ad maturam peruenerat ætatem, apparuit ei angelus Domini in eremo per visum, dicens: Eris in gentem magnam, & multus tibi populus credetur, & erunt per te quæ saluanda sunt multa millia hominum. Quantoscumque autem in hac vitâ positus conuerteris ad salutem, super tantos principatum accipies in futuro: & nihil verearis, numquam enim aliquid tibi deerit eorum stipendijs, quæ ad vsum corporis requiruntur, quoties hæc poposceris à Deo. Hæc cum audisset, ad viciniora loca accedit, & primò solus sub paruo tugurio, quod sibi ipse construxerat, habitare cœpit, oleribus compositis vescens, solis interdum, etiam post continuata ieiunia. Litteras primò ignorauit. Cùm autem de eremo ad hęc quę supra diximus, viciniora habitaculis loca accessisset, data est ei diuinitus gratia. Et cùm à fratribus oblatus ei fuisset codex, quasi olim iam sciens litteras, legere cœpit. Collata est ei aduersus dæmones etiam virtus, ita vt multi ex his, quos vrgebant dæmones, etiam inuiti ad eum raperentur, protestantes summo cum clamore de meritis eius. Sed & alias quamplurimas sanitates operabatur.

Abstinentia eius.

Diuinitus litteras nouit.

Dæmones pellit.

Ægros sanat.

Congregabantur interim ad eum plurimæ multitudines monachorum, inter quos cùm etiam nos aduenissemus, vitis nobis lætissimus redditur. Cumque salutans nos, orasset more sibi solito, pedes hospitum proprijs manibus lauat, & docere nos ex Scripturis, quæ ad ædificationem vitæ ac fidei pertinent, cœpit. Erat enim ei docendi gratia a Deo collata. Cùm itaque plurima nobis Scripturarum capitula sapienter disseruisset, rursus ad orationem conuertebatur. Consuetudo autem erat ei, non priùs corporalem cibum sumere, quàm spiritalem Christi Communioné acciperet. Quo accepto, post gratiarum actionem adhortari nos etiam ad reficiendum cœpit. Ipse tamen sedens nobiscum, numquam cessabat aliquid de studijs spiritalibus commonere. Narrabat ergo nobis tale aliquid: Scio hominem, inquit, quemdam in eremo, per tres continuos annos nullum sumpsisse terrenum cibum: angelus enim Dei tertiâ quaque die escam deferebat ei cælestem; & hæc ei cibus erat & potus. Et iterùm scio huiusmodi hominem, quia venerunt ad eum dæmones in specie cælestis militiæ, & habitu Angelorum, currus igneos agentes, plurimo apparatu, tamquam magnum aliquem regem deducentes, isque qui ceteris vt rex haberi videbatur, dicebat ad eum: Impleisti omnia, ô homo, superest vt adores me, & transferam te sicut Eliam. Sed monachus hæc audiens dicebat in corde suo: Quid est hoc? Quotidie ego Saluatorem, qui est Rex meus, adoro; hic si esset ille, quomodo à me hoc exposceret, quod indesinenter me facere sciret? Et post hæc respondit ad ipsum: Ego habeo meum Regem, quem quotidie sine intermissione adoro; tu autem non es rex meus. Et continuò inimicus ad hæc verba nusquam comparuit. Verùm hæc ille, quasi de alio nobis narrans sua gesta, sub alterius personâ memorabat. Patres tamen qui aderant, ipsi nobis affirmabant, quòd ipse esset, qui hæc vidisset & audiuisset.

Lauat hospitum pedes.

Per tres annos nullum cibum terrenum sumpsit.

Cælesti esca post triduum pascitur.

Diaboli phantasiã egregio responso despellit.

Erat ergo hic magnificus pater, qui inter cetera bona etiam hoc præstabat aduenientibus fratribus, & cum ipso habitare volentibus. Faciebat conuocari fratres qui secum erant, & in vnâ die aduenienti fratri cellulam ædificabat. Erat in hoc opere magna alacritas fratrum, vnoquoque eorum festinante lateres conuehere, aut lutum porrigere, aut aquam infundere, aut ligna deferre. Vbi verò perfecta fuisset, ipse eam omnibus vtensilibus vel necessarijs instructam tradebat fratri.

Vna die cellulam aduenienti fratri extruit.

Hic aliquando cùm falsus quidam frater ad se venisset, & vt videretur nudus, vestimenta sua occultasset, arguit eum coram omnibus, & in medium quæ occultauerat protulit, & ita pertimuère omnes, vt de reliquo nemo auderet coram ipso fallere. Tanta erat in eo virtus animi, & tanta diuinæ gratiæ magnitudo, quam abstinentiæ labore & fidei puritate quæsierat. Multitudines autem fratrum cum ipso positæ, tantâ gratiâ erant repletæ, vt cum ad ecclesiam conuenirent, chori Angelorum vestibus ac mentibus resplendentes, ad imitationem virtutum cælestium, in hymnis & laudibus Dei peruigiles viderentur.

Fratris inuisam [illegible] diuinitus nosfcit.

DE [14] AMMONE. Cap. III.

Palladius cap. 8.

VIDIMVS autem in Thebaide etiam alium virũ, nomine Ammonem, patrem trium millium circiter monachorũ, qui Tabennensij appellantur, ingentis abstinentiæ viros, quibus vsus est induui sacco-lobus quasi saccis lineis, & pelle confectâ, à collo post tergum & latus descendente contegi; cucullis etiam caput operiri, maximè cum ad cibum ventum fuerit, eisque etiam faciem velant, ne alius alium parcius cibum sumentem deprehendat. Est autem eis & in capiendo cibo summum silentium, ita vt nec putetur in eo loco esse aliquis hominum, vbi sedetur ad mensas, & omnis eorum conuersatio ita est in multitudine posita, quasi esset in solitudine, dum ita latet vniuscuiusque abstinentia, vt ab alio deprehendi non possit. Sedent ergo ad mensam contingentes magis quàm sumentes cibos, vt nec defuisse mensis, nec tamen ventri satisfecisse videantur. Maior quippe est continentiæ virtus, his abstinere quæ in oculis habentur & in manibus.

Ammon pater 3000 monachorum.

Tabennensium monachorum vestitum.

Silentium tempore refectionis.

Continentia sobrietas.

DE [16] BENO. Cap. IV.

Pallad. cap. 49.

VIDIMVS & alium senem mansuetudine omnes homines præcellentem, Benum nomine, de quo asserebant fratres qui cum ipso erant, quòd neque iuramentum vmquam neque mendacium de ore eius processerit, neque vllus hominum iratum viderit eum aliquando, aut sermonem superfluum otiosumque proferentem; sed erat vita eius in summo silentio, moresque tranquilli, & per omnia quasi angelici ordinis vir: humilitas quoque immensa, & in omnibus pro nihilo semetipsum ducens. Denique nobis multùm rogantibus vt aliquem sermonem ab eo ædificationis audiremus, vix impetrare potuimus, vt pauca nobis de mansuetudine loqueretur.

Hic aliquando, cum bestia quædam, quæ hippopotamus appellatur, regionem illi proxi-

proximam vicinamque vastaret, rogatus ab agricolis venit ad locum: & cum immanem belluam peruidisset, ait ad eam: Præcipio tibi in nomine Iesu Christi, ne vltrà vastes hanc terram. Tum illa quasi Angelo persequente effugata, nusquam omnino comparuit. Simili modo etiam crocodilum ab eo alio tempore fugatum perhibebant.

DE [1] OXYRYNCHO CIVITATE. *C. IV.*

VENIMVS autem & ad ciuitatem quamdam Thebaidis, nomine Oxyrynchum, in quâ tâta religionis deprehendimus bona, vt ea nemo dignè valeat enarrare. Repletam namque eam monachis intrinsecus vidimus, & extrinsecus omni ex parte circumdatam. Ædes publicæ (si quæ in eâ fuerant) & templa supetstitionis antiquæ, habitationes nunc erant monachorum, & per totam ciuitatem multò plura monasteria quàm domus videbantur. Sunt autem in ipsâ vrbe, quia est ampla valdè & populosa, duodecim ecclesiæ, in quibus publicus agitur populi conuentus, exceptis monasteriis, in quibus per singula orationum domus sunt. Sed nec portæ ipsæ, nec turres ciuitatis, aut vllus omnino angulus eius, monachorum habitationibus vacat; quique per omnem partem ciuitatis, die ac nocte hymnos ac laudes Deo referentes, vrbem totam, quasi vnam Dei ecclesiam faciunt. Nullus enim ibi inuenitur aut hæreticus, aut paganus; sed omnes ciues Christiani, omnes Catholici, vt nihil omnino differat, si episcopus in plateâ orationem, aut in ecclesia faciat. Ipsi quoque magistratus & principales ciuitatis, & reliqui ciues, studiosè per singulas portas statuunt qui obseruent, vt sicubi apparuerit peregrinus aut pauper, certatim ad eum qui præoccupauerit adductus, quæ sunt necessaria consequatur.

De his autem qui erga nos, ab ipsis populis gesta sunt, videntibus transire nos per ciuitatem suam, & velut Angelis occurrentibus, atque honorem deferentibus, quomodo enarrem? Aut de ipsis monachis & virginibus, quorum innumeræ multitudines (vt suprà diximus) in illâ vrbe habentur? Requirentes enim à sancto episcopo loci illius, viginti millia virginum, & decem millia monachorum inibi haberi comperimus. Quorum omnium affectum erga nos & honorem, quem exhibebant, vobis exponere, nec sermo sufficit, nec verecundia permittit, quomodo palliola nostra scinderent, vnoquoque nos sibi rapiente, & ad se adducere cupiente.

Vidimus quoque ibi plurimos sanctorum patrum diuersas Dei gratias habentes, alios in verbo Dei, alios in abstinentiâ, alios in signis & virtutibus ministrantes.

DE [18] THEONE. *Cap. vi.*

VIDIMVS & alium non longè ab vrbe, ad eam partē, quæ mittit ad eremum, nomine Theonem, virum sanctum, intra cellulam suam clausum solitarium, qui perhibebatur triginta annis silētij habuisse continentiam: quique tam multas virtutes faciebat, vt propheta apud illos haberetur. Conueniebat namque ad eum per dies singulos infirmorum plurima multitudo, ad quos ille per fenestram manum proferens, & vniuscuiusque capiti superponens, ac benedicens eos, sanos ab omni ægritudine remittebat. Hic etiam ipso visu tam honorabilis erat, tantumque reuerentiæ gerebat in vultu, vt inter homines Angelus videretur, ita lætus oculis, & plenus totius gratiæ apparebat.

Pallad. cap. 10.

Theonas triginta annis silet.

Benedictione ægrotantes ... sanat.

Huic cùm paruum ante tempus, vt comperimus, noctu latrones superuenissent, aurum se apud eum inuenturos credentes, oratione solâ ita eos vinxit, vt foribus eius affixi, mouere se omnino non possent. Manè verò cùm ad eum turbæ more solito conuenissent, & viderent ad ianuas eius latrones, volebant eos igni tradere. At ille rerum necessitate compulsus, vnū eis solùm locutus est verbum: Sinite, inquit, eos illæsos abire, alioquin gratia à me fugiet sanitatum. Populi verò vt audierunt hæc, contradicere non audentes dimiserunt eos. Latrones verò videntes quod secum est gestum, abiectâ scelerum voluntate, & præteritorum multorum pœnitudinem gerentes, ad monasteria vicina confugiunt, atque ibi emendationis vitæ formam modumque suscipiunt.

Oratione latrones ligat.

Latrones conuertuntur.

Erat autem supradictus vir eruditus non solùm Ægyptiorum & Græcorum linguâ, sed etiā Latinorum, vt & ab eo ipso, & ab his qui ei aderant didicimus. Sed & ipse releuare cupiens, & consolari peregrinationis nostræ laborem, in tabellâ scribens ad nos gratiam doctrinamque sui sermonis ostendit. Erat autem eius cibus absque ignis opere. Dicebant autem quòd & noctibus ad eremum progrediens, comitatu vteretur plurimo eremi bestiarum. Ipse verò hauriens aquam de puteo suo, & præbens eis pocula, obsequij earum remunerabat laborem. Huius autem rei manifestum dabatur indicium, quòd vestigia bubalorum, caprarumque & onagrorum, circa eius cellulam plurima deprehendebantur.

Cibus eius. & comitatus ferarū.

DE [19] APOLLONIO.

Cap. VII. Palladio cap. 52. dicitur Apollo.

VIDIMVS & alium ſanctum virum, nomine Apollonium, apud Thebaidam, in finibus Hermopolis, ad quam ciuitatem Saluatorem cum Maria & Ioſeph de Iudææ finibus veniſſe tradunt, ſecundum prophetiam Iſaiæ, dicentis: Ecce Dominus ſedet ſuper nubē leuem, & veniet in Ægyptum, & commouebuntur manufacta Ægyptiorum a facie eius, & cadent in terram. Vidimus ergo ibi etiam & templum ipſum, in quod ingreſſo Saluatore corruiſſe omnia idola in terram, & comminuta eſſe memorabant.

Iſaiæ 19.

Vidimus ergo ſupradictum virum, & in vicinā eremo ſub monte quodam habentem monaſteria: erat enim pater monachorum circiter quingentorum, & famoſiſſimus in omnibus Thebaidæ finibus habebatur. Opera enim magna erant ei, & virtutes multas, ſignaque plurima & prodigia faciebat per eum Deus. A pueritia namque in abſtinentiā nutritus, vbi ad maturam peruenit ætatem, gratia Dei ſemper cum ipſo creuit. Erat enim annorum fere octoginta, cùm eum vidiſſemus in monaſteriorum congregatione florentem: ſed & ipſi qui videbantur eius eſſe diſcipuli, ita perfecti erant & magnifici, vt omnes pæne poſſent ſigna facere. Quindecim ergo annorum ſeceſſiſſe eum ad eremum ferebāt, atque ibi cùm quadraginta annis fuiſſet in exercitiis ſpiritualibus conuerſatus, aiebant vocem Dei ad eum delatam dixiſſe: Apolloni, per te perdam ſapientiam ſapientium in Ægypto, & intellectum prudentium reprobabo. Perdes autem mihi & eos qui inter ipſos ſunt ſapientes Babylonis, & omnem culturam dæmonum ſubrues. Perges ergo nunc ad loca habitabilia; generabis enim mihi populum ſubſtantialem, & perfectum, æmulatorem operum bonorum. At ille reſpondens ait: Aufer à me, Domine, iactantiam, ne forte elatus ſuper fratres meos, cadam ab omnibus bonis tuis. Reſpondit ad eum rurſus diuina vox: Mitte manum tuam ad ceruices tuas, & quod comprehenderis conſtringe, & ſub arenā obrue. At ille ſine mora iniectā manu ad ceruices ſuas apprehendit quaſi paruulum quemdam Æthiopem, & continuò ſubmerſit eum ſub arenā clamantem & dicentem: Ego ſum ſuperbiæ dæmon. Poſt hęc vox ad eum facta eſt à Deo dicens: Perge nunc: omnia enim quæcumque à Deo popoſceris, conſequeris. Ille ergo poſt hæc perrexit ad ea loca, in quibus homines habitabant. Temporibus autem Iuliani tyranni hæc fiebant.

Apollonius pater quingentorum monachorum.

Quindecim annos natus eremum petit.

Orans exauditur pro ſe tantia ſpiritu a ſe auferendo.

F[illegible] dim [illegible], inde [illegible] cauis, [illegible] centum (vt aiebant) per diem; totidemque noctis tempore curuans genua contig[illegible] Deo. Cibo autem magis cæleſti quam humano vtebatur. Indumentum eius ſtuppeum collobium erat, quod apud illos ſebetes appellatur, & linteum quod collum & caput obuolueret. Quæ tamen indumenta ferebant permanſiſſe ei in deſerto numquam veterata. Erat ergo in vicino eremi loco, in virtute Spiritus degēs, ſigna & ſanitates miras efficiens, quas enarrare pro ſui immenſitate (ſicut ab his qui cum ipſo erant, ſermonibus comperimus) vox nulla ſufficiet. Famā autem magnificā de eo peruulgatā, cùm in admiratione omnium quaſi propheta aliquis aut apoſtolus haberi cœpiſſet, vicinis e regionibus monachi diuerſis ex locis conueniebant ad eum, & tamquam pio patri magna munera, ſuas ſinguli quique animas offerebant. At ille vnumquemque eorum totā religione ſuſcipiens, alios ad benè operandum, alios ad benè intelligendum prouocabat: ſed & ipſe prius ea oſtendebat exemplis, quæ verbis docere cupiebat. Aliis quidem diebus vnumquemque apud ſemetipſum exercere abſtinentiam quam poſſet ſinebat; die verò Dominicā, gratiā charitatis, ſecum omnes cibum ſumere hortabatur, cùm tamen ipſe ſolitis abſtinentiæ obſeruationibus deſeruiret, herbis ſolummodò aut oleribus vtens, nec vſum aut miniſterium ignis admittens.

Centum dies, & noctes orat.

Veſtitum eius non veteraſcens.

Die Dominico, charitatis gratiā, ſuos ad cibum conuocat.

Hic cùm audiſſet, Iuliani (vt ſuprà diximus) temporibus fratrem quemdam militiā comprehenſum detineri in carcere, venit ad eum cum fratribus, conſolandi gratiā, & vt moneret eum in neceſſitate tenere conſtantiam, atq; imminentia contemnere ac deridere pericula: Tempus enim, ait, certandi adeſt, in quo fidelium mentes tentationibus probandæ ſunt & noſcendæ. Cumque his & aliis verbis roboraret animos adoleſcentis, ſuperuēnit centurio, & indignatus eſt, cur introire auſus ſit: claues extrinſecus carceris impoſuit, ipſumq; & omnes quicumque venerant pariter concluſit, quo ſcilicet etiam ipſi ſimiliter ad militiæ detinerentur officium: conſtituenſque cuſtodes quamplurimos, abſceſſit. Medio autem noctis aſtare viſus eſt Angelus ingenti luce reſplendens, & obſtupefactis perterritiſque cuſtodibus, carceris clauſtra patefecit. Tunc verò ipſi cuſtodes aduoluti pedibus ſanctorum, rogabant eos decedere, dicentes, melius ſibi eſſe mori pro

Incarceratur cum aliis, & miles fit.

Diuinitus carceris foribus apertis liberantur.

eis,

eis, quàm diuinæ virtuti obsistere, quæ eorum curam gerebat. Mane verò etiam ipse centurio cum principalibus viris tribunus ad carcerem venit, rogans vt discederent omnes qui teneri videbantur. Dicebat enim, domum suam terræmotu magno concidisse, & electos quosque famulorum suorum peremisse. Sancti verò his auditis, hymnum Deo laudesque cecinerunt, & regressi ad eremum, erant in vnum positi, secundum apostolorum exemplum, habentes animam vnam & cor vnum.

Pater autem senior docebat eos vt quotidie proficerent in virtutibus, & insidias diaboli, quas per cogitationes inferret hominibus, in initiis statim retunderent. Sic enim, aiebat, contringatur caput serpentis, & omne eius corpus emortuum redderur. Ob id enim mandat nobis Deus obseruare caput serpentis, vt omnino statim ab initio nec recipiamus malas & sordidas cogitationes in corde nostro. Quanto ergo magis diffundi non conuenit in sensibus nostris cogitationum phantasias, quas etiam initio recipi vetat? Sed & illud monebat, vt in virtutibus alter alterum vincat, nec patiatur se vnusquisque inferiorem proximo suo fieri. Hinc autem, dicebat, scietis vos proficere in virtutibus, si nulla vobis passio fuerit erga mundana desideria. Hoc enim est initium donorum Dei. Quòd si etiam ad hoc venerit quis vestrûm, vt & signa & mirabilia faciat, non extollatur pro hoc, neque in cogitatione suâ erigatur tamquam ceteris prælatus, sed nec hoc ipsum hominibus debet ostendere, quòd donum gratiæ huius acceperit; alioquin seducet seipsum, & ipse decipitur, & gratiá perdet.

Habebat ergo hanc magnificam verbi Dei doctrinam, sicuti & nos ipsi ex parte fruiti sumus, sed maiorem habebat in operibus gratiam. Omne enim quidquid petisset a Deo, sine morá consequebatur: sed & reuelationes ei plurimæ ostendebantur. Deniq, seniorem fratrem suum, qui & ipse in eremo defunctus est, cum quo plurimo tempore egerat vitam perfectam, vidit in somnis in sede Apostolicá residentem, atque vnum ex ipsis effectum, hereditatem sibi virtutum & gratiæ reliquisse. Cumque etiam pro semetipso oraret, vt velocius eum Dominus assumeret, & cum ipso sibi requiem præstaret in cælis, responsum est ei à Domino Saluatore, parum adhuc temporis debere eum conuersari, donec vitæ & conuersationis eius plurimi æmulatores existant: populos namque ei plurimos credendos esse monachorum, & exercitum quemdam piorum, vt per hæc dignam pro talibus meritis remunerationem inueniat apud Deum. Hæc autem vt vidit, ita gesta sunt. Conuenerunt enim ex omni loco monachi, famâ & doctrinâ eius inuitati, & præcipue exemplis eius quamplurimi sæculo abrenuntiantes, conuentum quemdam magnificum fecerunt apud eum in supradicto móntis loco, communem vitam mensæ vnius vnanimiter conseruantes. Hunc ergo tamquam vere cælestem quemdam & angelicum cernebamus exercitum, in omnibus virtutibus adornatum. Nullus sanè in eis sordidis vtebatur indumentis, sed splendore vestium pariter atque animorum nitebant, ita vt etiam, secundùm Scripturam, lætaretur eremus sitiens, & multi filij eius viderentur in deserto. Quæ quamuis de Ecclesiâ dicta sint, tamen in Ægypti desertis, hæc etiam historicâ relatione completa sunt. Vbi tantæ per vrbes multitudines veniunt ad salutem, quantas Ægypti deserta protulerunt. Quanti populi habentur in vrbibus, tantæ penè habentur in desertis multitudines monachorum. Vnde mihi videtur etiam Apostoli dictum in eis esse completum: Quod vbi abundauit peccatum, ibi superabundauit gratia. Abundauit enim aliquando immundus idolorum cultus in Ægypto sicut in nullo vnquam gentium. Canes enim & simias atque alia portenta venerati sunt. Allia quoque & cepas, & nonnulla olerum, deos credebant, sicut ab ipso patre Apollonio narrante didicimus, caussam enim nobis priscæ eorum superstitionis hoc modo exponente. Bouem quidem deum crediderunt aliquando Ægyptij, pro eo quod per ipsum rura excolentes victum cibumque capiebant. Sed & aquam Nili, pro eo quòd vniuersas rigabat Ægypti regiones, venerabantur. Colebant quoque & terram, vtpote vberiorem ceteris terris. Canes etiam, vt suprà diximus, & simias, ac diuersa herbarum genera atque olerum colebant, pro eo quòd occasionem sibi salutis per hæc venisse opinabantur temporibus Pharaonis. Circa hæc enim singula occupatio eis exorta videbatur, cum ille patres nostros persequens submersus est, & vnusquisque id per quod occupari visus est vti ne Pharaonem sequeretur, hoc sibi reputauit deum, dicens: Quia hoc mihi deus fuit hodie, vt non sequerer Pharaonem, & simul cum eo demergerer.

Hæc ergo erant verba sancti Apollonij. Sed multo magis illa scribi oportet, quæ in operibus & virtutibus habuit. Erant aliquando in circuitu eius positi decem circiter gentilium vici, apud quos dæmonica superstitio summo studio colebatur. Tem-

Multi ex mobilitate apud eum veniunt.

Vestium munditiæ.

Isaiæ 35.

In Ægypto monachorum familiæ.

Rom. 5.

Ægyptus idolorum officina.

Origo diuersitatum idololatriæ in Ægypto.

Simulacrũ idoli, pro pluuiã impetrandã circumfertur.

plum enim erat ibi amplissimum, atque in eo simulacrum, quod moris erat circumferri à sacerdotibus bacchantium ritu, cum reliquâ multitudine circumeuntibus, & quasi pro aquis pluuialibus profana mysteria peragentibus. Contigit autem sub eo tempore, quo huiusmodi ab eis orgia gerebantur, iter agere beatum Apollonium per ipsa loca cum aliquantis fratribus. Et cum vidisset infelicium turbas, quasi dæmone quodam agi, bacchanique per campos, miseratus errorem eorum, fixis genibus inuocauit Dominum & Saluatorem nostrum, & omnes eos qui cærimoniis dæmoniacis agebantur, cum simulacro suo stare fecit immobiles, nec progredi omnino vsquam possent. Atque ita per totam diem rapidissimis adusti æstibus permanserunt, ignorantes vnde eis hærere vno in loco immobiliter contigisset. Tunc sacerdotes eorum dicebant, esse quemdam Christianum in regionibus vicinæ eremi commanentem, Apollonium nomine, & ipsius esse hæc opera, qui nisi esset exoratus, sibi periculum permansurum. Vt autem ad rei tantæ miraculum conuenerunt vndique qui audierant, & percontantes quæ tanti caussa existeret monstri, ignorare se penitus fatebantur: suspicionem tamen dari sibi dicunt supradicti viri, quem & exorari pro se deposcunt. Tunc quidam ex illis, verè eos opinari aiunt, nam & vidisse se eum illo itinere prætereuntem confirmabant, & tamen adhibere quæ putabant prodesse auxilia non morantur. Adducunt boues, quorum virtute videretur posse moueri simulacrum. Sed cùm nec sic quidem aliquid profecissent, omni auxilio frustrati, legatos ad hominem Dei mittunt, pollicentes, vt si eos resoluat his vinculis, pariter quoque erroris in eis vincula dissolueret. Hæc vbi nunciata sunt ei, sine morâ descendit ad eos, & oratione solâ ad Deum fusâ omnes resoluit. At illi sine dilatione vnanimiter omnes confugiunt ad eum, salutari Deo nostro credentes, & gratias referentes. Simulacrum verò quod erat ligneum, continuò tradunt igni. Ipsi autem secuti hominem Dei, atque edocti ab eo fidem Domini, Ecclesiæ Dei sociati sunt. Plurimi verò ex ipsis cum ipso permanserunt, & etiam nunc in monasteriis degunt. Facti tamen huius mirabilis fama vbique diffusa est, & multi pro hoc ad fidem Domini conuertebantur, ita vt in omnibus illis regionibus nullus iam penè gentilium remanserit.

Apollonius omnes facit immobiles.

Oratione liberati ad Christũ conuertuntur.

Post aliquantum autem temporis, certamẽ erat de finibus inter duos vicos. Hoc cum nunciatum fuisset homini Dei, festinans descendit ad eos pacis gratiâ. Sed illi furore contentionis incensi, nullo genere ad pacis consilium flectebantur, maximè quod vnius partis populus plurimum fiduciæ in viribus cuiusdam latronis gerebat, qui ipsius certaminis signifer videbatur. Hunc cum videret Apollonius paci resistentem, dicit ad eum: Si mihi, ô amice, acquiescere volueris ad pacem, rogabo Deum meum, & remittet tibi peccata tua. At ille cum audisset, nihil omnino distulit, sed genibus eius prouolutus supplicabat ei. Tunc deinde conuersus ad turbas, quæ eum secutæ fuerant, fecit omnes cum pace decedere. Quibus secedentibus, ipse permansit cum homine Dei, expetens ab eo promissum. Tunc verò Apollonius assumẽs eum, & cum ipso iter agens ad monasteria, docebat eum mutare debere ordinem vitæ, & patienter a Deo quærere misericordiá, promissionem ex fide exspectare, omnia enim possibilia dicebat esse credenti. Cumq́; noctis tempore simul in monasterio requieuissent, per visum ambo vident se esse in cælis, & assistere ante tribunal Christi: vident etiá angelos Dei, & Sanctos quosque adorantes Dominum: & cùm hæc videntes, etiam ipsi adorassent Deum, vox Dei defertur ad eos, dicens: Licet nulla sit communio luci & tenebris, nec sit aliqua portio fideli cum infideli; tamen donatur tibi salus istius, pro quo supplicasti, Apolloni. Sed & alia multa cùm audissent in cælesti visione positi, quæ neque sermo enarrare sufficit, neque auris audire, surrexerunt à somno, & quæ viderant fratribus indicarunt. Admiratio autem ingens esse cœpit, cùm vnum atque idem somnium vterque narraret. Permansit autem cum fratribus latro ille iam sanctus, vitam suam moresque ad omnem innocentiam pietatemque commutans, tamquam in agnum conuersus ex lupo, vt in eo plenissime compleri videretur prophetia Isaiæ dicentis: Lupi cum agnis pascentur & leo & bos simul paleis pascentur. Vidimus ibi quosdam etiam gentis Æthiopum viros cum monachis viuentes, & multos ex ceteris monachis in obseruantiâ religionis & virtute animi præcellentes, vt & in ipsis compleri videatur Scriptura, quæ dicit: Æthiopia præueniet manus eius Deo.

Latronem ad vitã meliorem vocat.

Marci 9.

Apollonij & latronis visio.

2. Cor.

Isaiæ 11.

Psal. 67.

Adhuc autem in gestis sancti Apollonij ferebatur hoc. Lis quodam tempore dicebatur exorta inter duos vicos, quorum vnus Christianorum, alter gentilium fuit. Procedunt ex vtraque parte armatorum turbæ plurimæ. Accidit autem vt sanctus Apollonius superueniret. Cumque eos hortaretur ad pacem, quidam eorum qui inter

gentiles

gentiles quasi caput erat & caussa belli illius, homo truculentus & ferus, obsistere vehementer, dicens, non se permittere fieri pacem, usque ad mortem suam. Tunc ille: Fiat (inquit) ut optas. nullus enim alius præter te perimetur, sed & congruum honori tuo tibi sepulcrum fiet, non terra, sed bestiarum ac vulturum ventres. Et continuo sermo eius efficitur verus, nullus enim alius ex utraque parte nisi solus ipse occidit. Quem cum sub arena obruissent, mane regressi, invenerunt à bestiis effossum laniatumque, atque à vulturibus devoratum. Cumque omnes admirationem habuissent, quod sermo hominis Dei ita fuisset impletus, conversi sunt omnes ad fidem Salvatoris Domini, & Apollonium prophetam Dei prædicabant.

Sed & hoc nos non effugiat, quod ab eo primis adhuc diebus (quibus in spelunca habitare cum paucis fratribus cœperat) factum didicimus. Dies sanctus aderat Paschæ, & cum sollemnitas vigiliarum Sacramentorumque intra speluncam fuisset expleta, atq; ex his quæ fuerant apud eos refectio pararetur: erant autem eis pauci tantummodo & sicci panes, atque olera ex his quæ sale aspersa reponi apud eos solent. Tum Apollonius fratres qui secum erant alloqui ita cœpit: Si est in nobis fides, & vere fideles sumus famuli Christi, petat unusquisque nostrûm à Deo, si quid quasi in die festo sumere libenter habet. At illi ipsi potius (qui eos ætate & meritis præcelleret) hæc à Deo poscenda permittunt, semetipsos inferiores huius gratiæ indicantes. Tum ille cum omni alacritate orationē fudit ad Dominum: quâ expletâ, cum omnes respondissent, Amen; ecce repente ante fores speluncæ astare vident homines quosdam sibi penitus ignotos, quique tam multas copias rerum omnium, quæ ad usus dumtaxat ciborum pertinent, detulerunt, ut neque tam multa, neque tam diversa, tam facile quisquam viderit, in quibus erant quædam quæ omnino in Ægypti regionibus numquam visa sunt pomorum genera, & magnitudo incredibilis uvæ, nuces, ficus, mala quoque punica, & ante tempus omnia, favi, atque mellis, & lactis copia. Nicolai etiam ingentes, & panes calidi & mundissimi, qui tamen peregrinæ esse viderentur provinciæ. Viri vero qui hæc detulerant, statim ut tradiderunt, quasi festinanter ad eum, à quo missi fuerant, redire cupientes, mox discedunt. Tum ipsi monachi gratias Domino referentes, ex his quæ sibi fuerant delata, vesci cœperunt. Quorum copia tanta fuit, ut usque ad diem Pentecostem quotidie ministrata sufficerent, certi quòd hæc sibi à Deo sollemnitatis gratiâ missa sint.

Comperimus etiam hoc, quòd quidam ex fratribus, cui deerat humilitatis & mansuetudinis gratia, poposcit ab eo ut peteret à Domino, ut & sibi donaretur hoc munus; orante illo tanta in eum gratia mansuetudinis & humilitatis advenit, ut omnes fratres stuperent de tranquillitate animi eius & modestiâ, in quo prius nihil horum viderant. *Gratiam humilitatis & mansuetudinis cuidam impetrat.*

Orta est aliquando fames apud Thebaidam. Scientes autem habitatores terræ illius, quòd monachi, qui cum Apollonio Domino serviebant, frequenter etiam sine cibo per gratiam Domini pascebantur, omnes simul cum uxoribus & filiis pergūt ad eum, cibum simul benedictionemque poscentes. At ille nihil dubitans, proferre cœpit ex his, quæ ad usum fratrum reposita erant, & dare singulis copiose. Cùm verò tres solæ panum sportæ remansissent, fames autem populos vehementer urgeret, iubet proferri in medium sportas, quæ solæ superfuerant, unius diei victum monachis præbituræ, & in auditu totius populi, qui famis necessitate confluxerat, elevatis ad Deum manibus ait: Numquid non valet manus Domini multiplicare hæc? Sic dicit Spiritus sanctus: Non deficiet panis in sportis his, donec satiemur omnes de frugibus novis: & ut plurimi ex his, qui tunc in præsenti fuerant, confirmabant, quatuor continuis mensibus nec cessatum est umquam erogari panis ex sportis, neque deesse potuit aliquando. Similiter autem & alio tempore fecisse eum de frumenti & olei specie perhibebant. Quibus virtutibus motus diabolus dixisse ad eum fertur: Numquid Elias es tu, aut alius aliquis prophetarum vel apostolorum, quòd hæc facere ausus es? At ille respondens ei, dixit: Quid enim? Nónne & prophetæ & apostoli homines erant, qui nobis & fidem suam & gratiam tradiderunt? Aut tunc Deus præsens erat, nunc verò absens est? Absit: Deus omnipotens est, & quæ potest, semper potest. Si ergo Deus bonus est, tu diabole, quare tam malus es? Hæc, ut suprà iam diximus, à senioribus; viris religiosis & sanctis per eum gesta esse, fidâ narratione comperimus. Et quamvis eorum fidelis sit habenda relatio, maiorum tamen fidem rerum per eum præstitit Dominus etiam hoc quod nos ipsi oculis nostris inspeximus. Plenas enim sportas panibus deferri vidimus ad vacuas mensas: & cùm replerentur panibus mensæ, atque ad omnem satietatem consumerentur, plenæ nihilominus recolligebantur.

Orationi panis in dies plurimos multiplicat.

Visa narrat auctor.

Alind quoque quod apud eum mirum vidimus, non silebo. Tres eramus nos fratres, cùm venimus ad eum, & ecce longè adhuc nobis positis ab eius monasterio, occurrerunt nobis fratres, qui ab ipso ante triduum audierant de aduentu nostro; occurrerunt autem nobis cum psalmis. Hoc enim moris est eis facere in aduentu omnium monachorum. Et adorantes in facies suas vsque ad terram, osculabantur nos, atque ostendentes nos sibi inuicem dicebant: Isti sunt fratres, de quorum aduentu ante triduum nobis pater Apollonius prædixerat, dicens, post triduum affuturos tres fratres de Ierosolymis venientes. Alij ergo ex fratribus præcedebant nos, alij sequebantur, vtraque tamen turma psallebat. Vbi autem appropinquare iam cœpimus, auditâ voce psalmi, etiam ipse sanctus Apollonius procedit in occursum. Et vt vidit nos, statim prior adorauit vsque ad terram, & surgens osculo nos suscepit. Vbi autem ingressi sumus monasterium, oratione priùs (vt moris est) datâ, pedes nostros proprijs manibus lauat, & cetera quæ ad requiem corporis pertinent adimpleuit. Hæc autem facere ei moris erat omnibus aduentantibus. Consuetudo autem erat apud eum, vt fratres qui cum ipso erant, non priùs cibum sumerent, quàm Communionē Dominicam perciperent circa horam diei nonam, & post hoc interdum sic vsque ad vesperam permanebant, dum verbum Dei audientes, de mandatis Domini adimplendis sine intermissione docebantur. Post hæc iam cibo sumpto, alij ipsorum ad eremum secedebant, per totam noctem Scripturas diuinas memoriter recolentes, alij in eodem loco ad quem conuenerant permanebant, & vsque ad lucem in hymnis & laudibus Dei peruigiles perdurabant, sicut & ego ipse præsens vidi. Aliquanti verò ex ipsis circa horam nonam, cum descendissent de monte, perceptâ gratiâ Domini statim discedebant, solo hoc spiritali cibo contenti: & hoc faciebant per plurimos dies. Supra modum autem lætitia & gaudium inerat eis, & tanta exultatio, quanta haberi ab vllo hominum non possit in terris. Nullus in eis tristis omnino inueniebatur, sed & si aliquis visus fuisset aliquantulùm mœstior, statim pater Apollonius caussam mœstitiæ perquirebat. Frequenter autem etiam, si aliquis occultare voluisset, ipse enuntiabat quid lateret in corde, ita vt is qui patiebatur agnosceret. Monebat ergo eos dicens, non oportere prorsus inesse tristitiam his quibus salus in Deo est, & spes in regno cælorum. Tristentur, aiebat, gentiles, & lugeant Iudæi, plangant sine cessatione peccatores, iusti verò lætentur. Nam si hi qui terrena diligunt, super fragilibus & caducis rebus lætantur; nos qui tantæ gloriæ spem, & æternitatis habemus exspectationem, cur non omni exultatione lætemur? Aut non & Apostolus nos ita monet dicens? Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Sed quis possit doctrinam eius, & verborum gratiam sufficienter exponere? Vnde silere de his melius censeo, quàm parùm dignè proloqui.

Futura prænuntiat Apollonius.

Hospites adorat, osculo excipit, eorum pedes lauat.

Communionem Dominicam ante cibum sumunt.

Gaudium spirituale monachorum.

Quare tristitia à monachis facessere debeat.

1 Thess. 5.

Multa enim nobis beatus Apollonius etiam secretiùs de ratione abstinentiæ, & conuersationis integritate, multa etiam de hospitalitatis studio disserebat, & præcipiebat attentiùs, vt aduentantes fratres quasi Domini suscipiamus aduentum. Nam & adorari fratres aduentantes propterea (inquit) traditio habetur, vt certum sit, in aduentu eorum aduentum Domini Iesu haberi, qui dicit: Hospes fui, & suscepistis me. Sic enim & Abraham suscepit eos qui homines quidem videbantur, Dominus autem in eis intelligebatur. Interdum autem etiam contra voluntatem cogere fratres ad corporalem requiem sancti Lot exemplum proponebat, qui Angelos vi compulsos ad hospitium domus suæ perduxit. Sed & hoc monebat, vt (si fieri posset) quotidie monachi communicarent mysterijs Christi, ne fortè qui se longè facit ab his, longè fiat à Deo: qui autem frequentiùs hæc suscepit, frequentiùs ipsum videatur suscipere Saluatorem, quia & ipse Saluator ita dicit: Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Sed & ipsa commemoratio Dominicæ passionis, cùm assiduè fit à monachis, plurimum vtilitatis eis confert ad exemplum patientiæ. Sed & commonitio datur per hæc, vt studeat vnusquisque ita semper paratus inueniri, ne indignus Dominicis mysterijs habeatur. Addebat autem his, quòd etiam remissio peccatorum per hæc credentibus detur.

Quare adorari fratres aduentantes adorandi.

Matth. 25.

Gen. 18.

Ibid. 19.

Hospites quandoque cogendi.

Quotidianam Communionem suadet.

Ioan. 6.

Remissio peccatorum per Communionem.

[Ieiunia sanè legitima, id est, quartâ & sextâ feriâ, monebat non esse soluenda, nisi grandis aliqua necessitas fieret, quia quartâ feriâ Iudas de traditione Domini cogitauerat, & sextâ feriâ crucifixus sit Saluator. Videbitur ergo qui his diebus sine aliquâ necessitate soluit statuta ieiunia, vel cum tradente tradere Saluatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere.] Dicebat ergo, vt si forte in diebus supradictis superuenerit aliquis fratrum, si quidem ante horam nonam itineris caussâ velit reficere, ponen-

Virgulis inclusa habentur Decreto 3. parte, dist. 3. de Consecrat. cap. 16.

Cur quarta & sexta feria ieiunandum.

Hospites ... indulgentia permittitur.

dam ei esse mensam soli: quòd si nolit, non eum esse cogendum: communius namque huius obseruantiæ traditio est. Culpabat tunc valde eos, qui vel comam capitis nutriunt, vel ferrum in collo circumferunt, vel aliquid tale, quod ad ostentationem hominum fieri videatur, gerunt: Certum est enim, inquit, quod isti ab hominibus laudem quærunt, & ostentationis caussâ hæc faciant, cum mandatum sit, etiam ieiunia ipsa in occulto esse celebranda, vt Deo soli sint cognita, qui videt quod in occulto fit, & reddit in palam. Sed vt videtur, isti non sunt contenti eius testimonio & remuneratione, qui videt in occulto, sed manifestari isti apud homines volunt. Omnis enim abstinentiæ ratio in occulto habenda est, & vt corpus ieiunijs fatigetur, & tamen non apud homines iactantia, sed Domini retributio quæratur.

Hæc & multa alia nobis de conuersatione monachorum per totam dissetens diebus septimanam, & fidem doctrinæ gestorum suorum auctoritate confirmans, vbi proficisci cœpimus ab eo, producens nos aliquantulum monebat, dicens: Ante omnia, dilectissimi, pacem habetote inter vos, nolite ab inuicem separari. Tunc conuersus ad fratres, qui simul cum eo producentes nos aderant, dixit: Quis vestrum, fratres, promptus est deducere eos vsq; ad vicina patrum monasteria? Et cum penè omnes promptissime semetipsos obtulissent, & progredi nobiscum vellent, ipse dus pater Apollonius elegit ex omnibus tres, qui & Græcam linguam, * & Ægyptiam bene nossent, vt sicubi necessarium let interpretarentur nobis, quique & in ocutionibus suis ædificare nos possent. Mittens ergo eos nobiscum præcepit, ne prius a nobis discederent, quam omnes patres, atque omnia quæ vellemus monasteria videremus; quamuis omnes circuire nemo sufficiat. Benedicens ergo nos dimisit; atque in hæc verba benedictionem dedit: Benedicat vos Dominus ex Sion, & videatis quæ bona sunt Ierusalem, omnibus diebus vitæ vestræ.

DE [11] AMMONE.

QVÆ audiuimus de Ammone quodam sancto viro, cuius etiam locum in quo habitauerat, vidimus in deserto, omittenda non credidi. Igitur digressi à beato Apollonio, cum progrederemur ad partem deserti contra Meridianum, vidimus per arenam vestigia tractus draconis ingentis, cuius tanta magnitudo apparebat, quasi trabes aliqua per arenam ducta videretur. Quod vt vidimus, ingenti terrore perculsi sumus. Fratres autem qui nos deducebant, hortabantur nos nihil omnino formidare, sed magis fiduciam capere, & per vestigium sequi draconem: Videbitis enim, inquiunt, quantum valeat fides, cum a nobis eum videritis extingui. Multos enim & dracones, & angues, & cornutas manibus nostris peremimus; sic enim scriptum legimus: Quia credentibus in se concedit Saluator calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici. Sed illis hæc dicentibus, nos præ infidelitatis fragilitate magis magisque metuebamus, & rogabamus eos ne vellent sequi draconis vestigia, sed potius vt recto itinere pergeremus. Vnus tamen ex ipsis alacritate impatiens insecutus est draconem. Et cùm non longè inuenisset eius speluncam, clamabat nos vt iremus ad eum, & videremus exitum rei. Quidam tamen ex fratribus occurrit nobis, qui in vicina eremo habitabat, & prohibuit nos sequi draconem, dicens, non posse nos nec aspectum eius tolerare, præcipue quia tale aliquid in vsu non habuimus videndi: se vero dicebat frequenter vidisse ipsam bestiam vastitatis incredibilis, & habere in longitudine quindecim cubitos. Cumque nos ad locum dehortatus esset accedere, ipse properans, fratrem qui illic nos opperiebatur paratus ad perimendam bestiam, abstraxit, secumque reuocauit, & nolentem discedere nisi extingueret eam, multâ prece deflexit. Qui cum venisset ad nos, ignauiam nostram infidelitatemque redarguit.

Fides monachorum ad extinguendum ingentem draconem. Lucæ 10.

Peruenientes autem ad cellulam illius, cum multâ dilectione suscepti ab eo requieuimus. Ille verò narrabat nobis, quod in illo loco vbi ipse commanebat, quidam fuit vir sanctus, cuius ipse esset discipulus, Ammon nomine, per quem plurimas virtutes fecisset Dominus. Inter cetera igitur etiam hoc de eo narrabat:

Palladio cap. 53. dicitur Ammon.

Frequenter, inquit, veniebant ad eum latrones, panem, quo solo vescebatur, auferentes ei, & si quid erat quod ad victum suum continentissimum repositum videbatur. Cumque frequenter ab his molestiam pateretur, quadam die processit ad eremum, & inde rediens duos dracones ingentes secum comitari iussit, atque ad ostium monasterij sui manere eis præcepit, ingressumque seruare. Veniunt ex more latrones, videntes qui essent custodes in limine, & vt viderunt dracones, exanimes & amentes effecti, obmutuerunt, & statim conciderunt. Quod vbi senior sensit, egressus

Latrones Ammonem annonâ sua spoliant.

Defenditur Ammon a draconibus.

egressus inuenit eos semineces, & accedens atque erigens, increpabat eos, dicens: Cernitis quantum vos duriores bestiis estis: illæ enim nobis propter Deum obediunt, vos autem nec Deum timetis, nec vitam seruorum Dei inquietare erubescitis. Verumtamen introducens eos in cellam, posuit eis mensam, & iubet vt perciperent cibum. Illi verò corde compuncti, & ab omni mentis suæ immanitate conuersi, multis qui prius Domino seruire cœperant, in breui meliores fiunt. In tantum enim per pœnitentiam profecerunt, vt post non multum temporis, etiam ipsi eadem facerent signa, easdemque virtutes.

Latrones conuertuntur.

Alio præterea tempore, immanissimo quodam dracone vicinas vastante regiones, & plurimos perimente, venerunt habitatores loci illius ad suprà dictum patrem, orantes eum, vt de regionibus suis perimeret bestiam: simul etiam, vt ad misericordiam flecterent senem, puerum quemdam pastoris filium secum deferunt, qui solo visu draconis exterritus mente exciderat, & ab solo halitu bestiæ exanimis portabatur ac turgens. Tunc ille puerum quidem perungens oleo, restituit sanum. Semetipsum verò ad necem draconis instigans, illis interim, quasi qui nihil eos posset iuuare, promittere nihil voluit. Maturè autem surgens abiit ad digressus bestiæ, & fixit genua sua in terram deprecans Dominum. Tunc bestia cum ingenti impetu venire super eum cœpit, teterrimis flatibus, ac sibilis stridoribusque præmissis. At ille nihil horum metuens, conuersus ad draconem dixit: Perimat te Christus Filius Dei, qui perempturus est cetum magnum. Et vbi hæc senior dixit, statim dirissimus draco omne simul cum spiritu euomens venenum, disruptus crepuit medius. Cùm autem conuenissent finitimi habitatores, & cum facto miraculo obstupescerent, fœtoris vehementiam non ferentes, congregauerunt super eum arenæ moles immensas, astante tamen ibidem patre Ammone, quia nec sic quidem, cum mortua fuisset bestia, sine ipso appropinquare ei audebant.

Puerum exanimem oleo sanat.

Draconem immanem prece perimit.

Isaiæ 26.

Cap. IX.

DE [24] COPRETE PRESB. ET PATERMVTIO.

Pallad. cap. 54.

Erat quidam presbyter, Coptes nomine, in ipsâ eremo habens monasterium, vir sanctus, annorum circiter octoginta, & ipse multas virtutes faciens, languores curans, & efficiens sanitates, sed & dæmones fugans, & multa mirabilia faciens. Ex quibus nonnulla etiam in nostri præsentiâ effecit. Is ergo cum vidisset nos, & osculo salutasset, atque ex more post orationem etiam pedes lauisset, requirebat a nobis, quæ gererentur in sæculo. Nos autem rogabamus eum, vt ipse magis nobis de suis gestis aliqua narraret, & ex quibus actibus, quibusve meritis Dominus ei tantam gratiam contulisset, exponeret. At ille nihil dedignatus est, & suæ vitæ, & priorum suorum narrare nobis ordinem cœpit, quos tamen longe illustriores fuisse perhibebat, seque ipsorum exempla vix parua sectari. Dicebat ergo: Nihil magni est, ô filioli, quod in nobis videtis, ad comparationem sanctorum patrum.

Omnis hospitalitatis cultus.

Erat enim quidam ante nos vir nobilissimus, Pater nomine Mutius. Hic fuit primus in hoc loco monachus, & in omni hac eremo viam salutis omnibus nobis primus ostendit. Hic autem primò gentilis fuit, latronum maximus, & sepulcrorum violator, atque in omnibus flagitiis opinatissimus; ad quem tali ex modo occasio salutis aduenit: Nocte quadam ad domum cuiusdam virginis Deo sacratæ exspoliandi causâ perrexit, cumque machinis quibusdam, quæ huiusmodi artificibus satis notæ sunt, domus eius tecta conscendisset, quærens quali arte vel quo aditu ad penetralia eius irreperet, difficultate perpetrandi operis innexus, plurimum noctis tempus in tectis positus, sine vllo transegit effectu. Post multos verò animi conatus frustrà adhibitos, veluti fessus, somno opprimitur, & per visum assistere sibi videt quemdam regio habitu, dicentem: Desine iam ab his flagitiis, & ab effusione humani sanguinis cessa, atque ab execrabilibus furtis ad laborem religiosam conuerte vigilias, & suscipe cælestem angelicamque militiam, atque ex hoc iam animi virtutibus viue, & ego te huius militiæ ducem atque principem faciam. At ille cùm gratulanter, quæ sibi offerebantur, audisset, ostenditur ei exercitus monachorum, & principatum super eos iubetur tenere. In his euigilans, astantem videt sibi virginem, & requirentem, quis, aut vnde, vel cur illuc aduenisset. At ille quasi amens effectus, nihil ei respondit, sed tantùm vt ecclesiam sibi ostenderet rogat. Illa verò cùm intellexisset, esse in se aliquid operis diuini, hominem perducit ad ecclesiam, ac presbyteris offert. Ad quorum ille vestigia prouens, rogabat Christianum se fieri, & illicò sibi pœnitentiam dari. Presbyteri verò, qui cognoscebant virum hunc esse omnium flagitiorum principem, mirabantur si hæc vera loqueretur. Et cum perseuerantiâ sui fidem rei fecisset, monent eum, vt si hæc vellet, illa penitus

Hæc de Patermutio desunt Palladio Latino. Sunt in excerptis Græcis ab Augustano. Patermutius monachi aula. Latro fuit.

Dimouetur [illegible] positus [illegible]

Ad ecclesiam ducta [illegible]

penitus omitteret. Dehinc cùm religionis initia suscepisset, orat sibi præcepta dari, quibus viam salutis deberet incedere. At illi tres ei primi psalmi versiculos tradunt. Quibus ille diligenter consideratis, sufficere ibi ait eos ad viam salutis, & scientiam pietatis. Tribusque diebus permanens apud eos, ad eremum proficiscitur, vbi plurimo tempore demoratus, & die ac nocte in oratione cum lacrymis perdurans, cibum ex radicibus accipiebat herbarum.

Regressus autem ad ecclesiam, tres versiculos psalmi quos à presbyteris perceperat, non solùm verbis, sed & rebus atque operibus reddidit. Presbyteri verò mirabantur, quòd subito conuersus, acerrimam statim ingerit sibi abstinentiam: & instruentes eum pleniùs diuinis Scripturis, hortabantur secum demorari. At ille ne videretur esse inobediens, vnam apud eos exigens hebdomadam, rursus pergit ad eremum, atque ibi per septem continuos annos in omni abstinentia degens, plenitudinem gratiæ consequitur à Domino, ita vt penè omnes Scripturas memoriter teneret. Panem vero Dominicâ tantùm die sumebat, & hunc diuinitus delatum. Nam cùm oraret, surgens ab oratione inueniebat panem positum, quem nemo hominum detulerat. Hunc vbi cum gratiarum actione sumpsisset, sufficiebat vsque ad alteram Dominicam diem.

Post multum verò temporis iterùm regressus à deserto, exemplo abstinentiæ suæ quamplurimos ad imitationem sui inuitauit: inter quos accessit ad eum adolescens quidam, cupiens eius esse discipulus. Cui ille cùm habitum monachorum, hoc est, lebetam, & cucullam, ac melotem, quæ est caprina pellis, imposuisset, docere eum de ceteris monachorum institutionibus cœpit. Multâ tamen cum sollicitudine curabat, sicubi Christianorum quis fuisset defunctus, vt sepeliret eum. Quem cùm vidisset adolescens ille discipulus suus summâ cum diligentiâ mortuis indumenta aptantem, dicit ad eum: Vellem vt & me mortuum ita indueres ac sepelires, magister. At ille ait: Ita faciam, fili mi, & tam copiosè te induam, donec dicas: Sufficit. Post non multum verò temporis defunctus est adolescens, & prædictus sermo complectur. Cùm enim plurima ei circumdedisset indumenta, ait ad eum coram omnibus: Sufficiunt tibi hæc ad sepulturam, filiole, an adhuc vis vt aliquid addamus? Tunc defunctus vocem cunctis audientibus emisit, obuelata iam facie, vultuque constricto, & dixit: Sufficit, pater; implesti quod promiseras. Obstupuerunt autem qui præsentes aderant, & admirati sunt valdè super tam mirabili facto eius. At ille sepulto adolescente, continuò ad eremum rediit, summo studio iactantiam declinans.

Quodam autem tempore iterùm de eremo venit ad visitandos fratres, quos ipse instituerat. Et cum quidam ex eis in extremis ageret, reuelatum est ei à Domino, quòd esset moriturus. Hora autem iam erat ad vesperam declinans: festinabat ergo, vt eum videre posset. Vicus autem vbi decumbebat æger, longo adhuc aberat spatio, & nolens noctu introire vicum, simul & Saluatoris sermonem intra semetipsum meditans, quo dixit: Ambulate dum adhuc lucet, ne vos tenebræ comprehendant. Et qui ambulat in luce, non offendit. Et cùm videret iam solem demergi, ait ad eum: In nomine Domini nostri Iesu Christi sta paulisper in itinere tuo, & exspecta me donec ad vicum perueniam. At ille cùm aliqua iam mergi cœpisset ex parte, restitit, nec priùs occubuit, quam homo Dei perueniret ad vicum. Hoc autem manifestum factum est omnibus illis qui ibidem consistebant. Stantes enim & intuentes moras solis in occasum, mirabantur omnes quid sibi vellet hoc, quòd tot horis in occasum suum non descenderet sol. Videntes autem Patrem Mutium de eremo venientem, quærebant ab eo, quid hoc esset signi quod ostenderat sol. At ille respondit eis: Non meministis vocem Domini & Saluatoris nostri dicentem. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, maiora horum signa facietis? At illi cùm intellexissent, ad eius fidem solem stetisse, timore magno exterriti sunt, plurimique eorum iunxerunt se ei discipulos, & sequi eum cœperunt. Cùm ergo ingressus fuisset domum illius fratris, pro quo festinauerat, & inuenisset eum iam defunctum, oratione factâ, accedens ad lectulum osculatus est eum, & ait: Quid magis desiderij habes, frater; abire, & esse cum Christo, an permanere in carne? Tunc ille recuperato spiritu paululùm resedit, & ait ad eum: Quid me reuocas, pater? melius enim est mihi redire, & esse cum Christo: permanere autem in carne, mihi necessarium non est. Cui dixit: Dormi ergo in pace, fili, & ora pro me. At ille continuò reclinans se in lectulo, dormiuit. Hi autem qui aderant, obstupuerunt, dicentes: Verè Dei homo est hic. Tunc ille induit adolescentem, vt sibi moris erat, satis decorè, & totam noctem psalmis hymnisque peruigilem ducens, honeste iuuenem tradidit sepulturæ.

Ioan. 12. Ioan. 11. *Solem sistit, ne noctu ambulet.* Matth. 17. *Osculatus mortuum, ab eo de vita desiderio responsum exposcit.* *Eius orationibus se commendat.* *Decenter mortuum sepeliendum vestit.*

Alium

Alium autem fratrem cùm viſitaſſet decumbentem, vbi vidit eum quietem mortis difficulter accipere, & grauiter conſcientiæ ſuæ metu redargui, ait ad eum: Cur imparatus es, fili, ad profectionem? accuſatrix, vt video, ignauiæ tuæ tecum pergit conſcientia. Tunc ille exorabat eum, dicens: Obſecro te, pater, intercede pro me apud Deum, vt mihi parui temporis ſpatium largiatur, quo poſſim emendare vitam meam. At ille dixit ad eum: Nunc ſpatium pœnitentiæ requiris, vbi vitæ tempus impleſti? Quid faciebas in omni hoc vitæ tuæ tempore? Non potuiſti vulnera tua curare? Quimmò & recentiora ſemper addebas. At ille cùm permaneret exorans, ait ad eum ſenex: Si vltra non addas malis tuis mala, orabimus pro te Deum. Bunus eſt enim & patiens, & indulget tibi parum aliquid temporis vitæ, vt omnia debita tua perſoluas. Et cùm poſt hæc oraſſet Deum, ſurgens de oratione, ait ad eum: Ecce tres annos Dominus tibi conceſſit in hac vitâ; tantùm, vt ex animo ad pœnitentiam conuertaris. Et apprehensâ manu eius, eleuauit eum de lecto. At ille ſurgens, ſine aliquâ dilatione ſecutus eſt eum in deſertum. Et vbi completi ſunt tres anni, poſteà reuocabat eum ad locum, vnde eum aſſumpſerat, iam non quaſi hominem, ſed quaſi Angelum ex homine Deo conſignans, ita vt omnes mirarentur de conuerſatione eius. Cumque conueniſſent ad eum fratres plurimi, ſtatuit eum in medio, atque ex ipſo materiam ſumens, per totam noctem doctrinam de fructibus pœnitentiæ & conuerſionis eius produxit ad fratres. Ipſo verò ſermonem faciente, quaſi dormitare frater ille cœpit paululùm, & cóntinuò in perpetuum quieuit. Tunc factâ oratione ſuper eum, & omnibus quæ ad ſepulturam pertinent, ex more completis, ad eremum properanter abſcedit.

Indociæ moribundo impræparato impetrat.

Frequenter autem & Nilum fluuium hunc immanem pedibus tranſiuit, aquam vſque ad genua habens.

Pedes Nilum trāſit.

Alio tempore clauſis oſtiis, fratribusque in ſuperioribus ſolariis ſedentibus, ipſe ingreſſus eſt ad eos, & frequenter ad quemcumque locum voluit, quamuis longe poſitum, intra momentum temporis euectus eſt.

Ianuis clauſis ad fratres ingreditur.

* Nam primo adhuc tempore conuerſionis ſuæ, cùm eſſet in eremo, & hebdomadam ieiunaſſet, aiunt occurriſſe ei hominem in deſerto, habentem panes & aquam, qui exhortatus eſt eum accipere cibum, qui de cælo ei fuerat deſtinatus.

**Hic in Græco textu apud Palladium quædam interſeruntur.*

Poſt hebdomada ieiunium panis ei ab ignoto offertur.

In alio quoque tempore dæmon aſſiſtens, theſauros auri plurimos, quos Pharaonis fuiſſe perhibebat, oſtendit ei ſub terram demerſos. Cui reſpondiſſe fertur Patermutius: Pecunia tua tecum ſit in interitum & perditionem. Hæc ergo, & his ſimilia plurima effecit per eum Dominus. Act. 4.

Sed & alij nihilominùs fuerunt ante nos multi patres, quorum præſentiâ dignus non fuit mundus, ſigna cæleſtia & prodigia facientes. Quid ergo miramini, ſi nos parui homines parua faciamus, claudos & cæcos curantes, quod & medici ex arte facere poſſunt?

Et cùm hæc nobis ſenex Copres enarraret, vnus ex fratribus noſtris, quaſi incredulitate eorum quæ dicebantur, tædiare cœpit, & præ tædio dormitare. Cumque ſomno fuiſſet oppreſſus, vidit per viſum librum aureis litteris ſcriptum in manibus ſenis Copretis, ex quo narratio eius deduci videbatur, & aſſiſtentem quemdam clariſſimi aſpectus virum canitie venerandum, comminatione ſibi magnâ dicentem: Cur non audis intente quæ recitantur, ſed incredulus dormitas? At ille conturbatus euigilat, & ſtatim nobis ſecretiùs Latino ſermone quæ viderat enarrabat.

Inter hæc autem vidimus ruſticanum quemdam acceſſiſſe ad oſtium ſenis; habentem vas arenâ plenum, & exſpectantem donec ſenex ſermonem ſuæ narrationis expleret. Nos ergo videntes eum, interrogauimus presbyterum, quid ſibi vellet ruſticanus ille ſtans, & arenam tenens in vaſe. Reſpondit ad nos ſenior dicens: Non quidem oportebat me, ô filioli, hoc vobis prodere, ne videamur in Dei opere gloriari, & merces laboris noſtri pereat; tamen pro ædificatione veſtrâ & vtilitate, qui tam longo itinere veniſtis ad nos, non patiar etiam hoc abſcondi à vobis, ſed enarrabo opera Domini, quæ dignatus eſt implere per nos.

Terra regionis huius, quæ in vicino nobis poſita colitur, ſterilis valde & infructuoſa fuit, ita vt ſi quando à colentibus ſemina ex neceſſitate ſuſcepit, duplicata vix redderet. Vermes enim quidam naſcebantur in ipſis germinum culmis, & aſcendentem ſegetem ſuccidebant. Erant enim agricolæ loci ipſius gentiles. Hos cum docuiſſemus Deum credere, & fidem Chriſti recipere, Chriſtiani iam facti veniunt ad nos, rogantes vt oraremus Dominum pro ſegetibus ipſorum. Et cùm diceremus eis, nos quidem oraturos, ſed fidem ipſorum requiri apud Deum, quæ hoc percipere mereatur; illi ex arenâ hac, quæ calcatur à nobis,

COPRES ET PATERMVT.

[illegible] sinus suos replentes obtulerunt no[illegible] vt in nomine Domini bene[illegible]. Et ego aio ad eos: Secundum [illegible]m fiat vobis. Tunc illi ause[illegible]n secum, miscuerunt seminis [illegible]natum erant, & sparserunt [illegible] suos: & tantum fructum collegerunt, quantum nulla vsquam potuit Ægy[illegible]ra colligere. Ex ea ergo consuetudo [illegible], bis per annos singulos venire ad nos, & e[illegible]dem exspectare a nobis.

Se[d] & illud non celabo a vobis, quod [illegible] Dominus ad gloriam nominis sui [illegible]t. Descenderam aliquando ad ciuitatem, & inueni ibi virum quemdam do[cto]rem Manichæorum seducentem popu[lum], cum hoc habui conflictum sermonis. Sed quia erat versutus nimis, & concludere eum verbis non poteram, veritus ne au[illegible]rum turbæ læderentur, si ille quasi superior abscessisset in verbis, audientibus [illegible] dixi: Accendite ignem plurimum in medio plateæ, & ambo intremus in flammam. si quis nostrûm ex eâ non fuerit ad[illegible], huius vera fides esse credatur. Quod [c]um dixissem, valde placuit populo, & [illegible]num ignis accenditur plurimus. Tunc [illegible]u apprehendens eum, cœpi mecum per[illegible]te ad ignem. Et ille, Non, inquit, ita; [illegible] quisque nostrûm singulariter in[illegible]tur: primus tamen tu debes intrare, qui hoc proposuisti. Et ego in nomine [illegible] consignans memetipsum, medias [flam]mas ingressus sum; flamma verò huc [illegible]que dispergi ac fugere penitùs à me [cœ]pit. Steti in medio ignis dimidiâ ferè [h]ora, & in nomine Domini in nullo peni[illegible]sus sum. Videntes autem populi cum [illegible]enn admiratione acclamauerunt, & [bene]dixerunt Deum, dicentes: Mirabilis [Deu]s in sanctis suis. Cœperunt etiam per[illegible]te Manichæum vt introiret in ignem: [i]lle reluctari cœpit, & subtrahere se. Tunc comprehendentes eum turbæ iniecerunt in medium ignis, & statim circu[m]dans eum flamma, atque adurens semiu[stu]lum reddidit. Et illum quidem cum dedecore ex vrbe populus eiecit, clamans & di[ce]n[s]: Viuus ardeat seductor. Me verò assu[m]entes secum, & benedicentes Domi[num], ad ecclesiam perducunt.

[illegible] quoque tempore dum transirem [illegible] templum quoddam, vidi ibi sacrifica[illegible], & aio ad eos: Cur vos cùm sitis [illegible] [ratio]nabiles, immolatis mutis & [illegible]us simulacris? Nonne enim vos [illegible] sine sensu estis, quam illi qui[illegible]. Ad hunc sermonem Do[illegible] aperuit eis intellectum, & relinquentes errorem suum quem agebant, secuti sunt me, & crediderunt Saluatori nostro Deo.

Fuit mihi aliquando hortulus monasterio vicinus, in quo propter aduentantes fratres olera colere videbamur. Quidam autem gentilis ingressus est nocte, & furatus est olera. Quæ cum pertulisset ad domum suam, igni apposuit vt coqueret. Cumque tribus horis continuis ingenti igne suggesto, neque feruere, neque molliri, aut calefieri aliquatenus potuissent, sed permansissent eadem viriditate quâ missa sunt, & neque aqua quidem ipsa vel leuiter calefieri potuisset, in semetipsum regressus ille qui furatus est, erepta rursus de foco olera reportabat ad nos, & prosternens se ante pedes nostros rogare cœpit, vt peccati sui veniam mereretur, & fieret Christianus; quod & impetrauit.

Furem gl[illegible] telem miraculo ad fidem adducit.

Accidit autem eadem die hospites venire ad nos plurimos fratrum, quibus opportune olera ipsa parata sunt: gratias ergo referentes Domino pro mirabilibus suis, duplicem lætitiam gessimus, & pro salute hominis, & pro beneficiis diuinis.

DE SYRO ABBATE, ISAIA, PAVLO ET ANVPH. CAP. X.

ADDEBAT & adhuc etiam hæc Abbas, inquit, Syrus aliquando, & Isaias, & Paulus occurrerunt sibi inuicem ad ripam fluminis. Erant autem viri isti iusti, summæ abstinentiæ & totius religionis. Hi pergebant visitare quemdam nomine Anuph. Aberat autem monasterium ad quod ibant mansionibus tribus. Cum ergo vellent transire fluuium, nec esset copia transmeandi, aiunt inter semetipsos: Petamus à Domino gratiam, vt ne impediatur nobis boni operis iter. Et conuersi ad abbatem Syrum, Tu, aiunt, præcipue pete a Domino: scimus enim audiri te, quia præstabit tibi quæ petes. At ille cohortatus etiam ipsos secum genua figere, in oratione prostrauit se in faciem coram Domino. Et cum conpletâ oratione surrexissent, ecce vident appelli nauigium ad ripam fluminis paratum, ad iter quod acturi erant expeditum. Hoc ascendentes aduersus fluminis cursum ita velociter ferri ceperunt, vt inter horam vnam, totius itineris (quod acturi per triduum erant) conficerent spatium. Cumque applicuissent ad terram, Isaias ait: Dominus mihi ostendit virum ad quem properamus, occurrentem nobis, & vniuscuiusq; nostrum secreta cordis aperientem. Sed & Paulus ait: Et mihi ostendit Dominus,

Pallad. cap. 55. 56. 57. 58.

Syrus, Isaias, & Paulus oratione nauigium ad iter impetrant suffragium.

minus, quòd post triduum educat eum de hoc mundo.

Cum ergo iter, quod ducit ad monasterium, de flumine incedere cœpissent, progressique essent paululum, occurrit eis supradictus vir, ad quem visitandum pergebant, & salutans eos ait: Benedictus Dominus, qui vos mihi & nunc in corpore, & ante iam ostendit in spiritu. Et tunc cœpit de vniuscuiusque eorum mentis, quæ habebant apud Deum, atque actibus memorare. Tunc Paulus ait: Quoniam & nobis Dominus ostendit, quòd post triduum te de hoc mundo assumat, petimus à te, vt etiá de tuis nobis virtutibus & actibus quibus Domino placuisti, enarres, nec verearis iactantiæ notam. Abscessurus enim de hoc mundo, ad imitationem posteris gestorum tuorum memoriam derelinque. Tunc ille,

Anuph numquam mentitus.

Nihil, inquit, magnum fecisse memini, hoc tamen custodiui, ex quo nomen Saluatoris nostri in persecutione cōfessus sum, ne post confessionem veritatis mendacium de ore meo procederet, neque post amorem cælestium terrenum aliquid amarem, sed nec gratia Domini in his defuit mihi.

Ministerio Angelorum pascitur.

Numquam enim me fecit egere aliquo terreno, omnem quem desideraui cibum, Angelorum mihi deferens ministerio. Nihil à me occultauit Dominus eorum quæ geruntur in terris, numquam defuit cordi meo lux eius, per quam suscitatus somnum corporis non requirebam, desiderium ha-

Ab Angelo custode docetur.

bens semper videndi eum. Sed & Angelum suum assistere mihi semper fecit, edocentem me de singulis quibusque virtutibus mundi. Lux mentis meæ numquam

Petita à Deo semper impetrat.

extincta est. Omne quod petij à Domino, sine morâ consecutus sum. Ostendit mihi frequenter multitudines Angelorum assistentium sibi; vidi & cœtus iustorum, congregationesque martyrum, monachorum conuentus, omniumque Sanctorum, eo-

Sanctorum gloriam, dæmonum cruciatus videt.

rum dumtaxat, quorum opus non est aliud, nisi laudare semper & benedicere Dominum in simplicitate cordis & fidei. Vidi econtrariò satan, & Angelos eius æternis ignibus tradi, & rursus iustos æternâ lætitiâ perfrui. Cumque hæc & multa alia his similia per totum triduum enarrasset

Anima eius hymnos concinentibus ab Angelis in cælum defertur.

eis, tradidit spiritum. Et continuò vident ipsi ab Angelis suscipi eius animam, atque ad cælos ferri, ita vt vocem hymnorum audirent etiam ipsi, quibus vnà cum Angelis anima eius abscedens Dominum collaudabat.

CAP. XI. Palladio cap. 59. Helles dicitur.

DE [17] HELENO.

FVit & alius vir sanctus, Helenus nomine: hic à pueritiâ in seruitio Domini, cum omni continentiâ & castissimis institutionibus enutritus, ad summa merita peruenerat. Denique cùm adhuc puer esset in monasterio, si necessarius fuisset ignis, vt è vicino peteretur, ardentes prunas vesti-

Helenus ardentes prunas illæsus in veste fert.

mento ferebat illæso. Quod admirantes omnes qui aderant fratres, studium animi vitæque eius ac meriti imitari cupiebant. Huic quodam tempore cum solus esset in eremo, desiderium vescendi mellis exortum est: & conuersus vidit in saxo fauum mellis inhærentem. & intelligens inimici hanc esse fallaciam, continuò semetipsum increpans, ait: Discede à me deceptrix & illecebrosa concupiscentia. Scriptum est enim: Spiritu ambulate, & concupiscentias carnis ne perfeceritis. Et statim derelinquens etiam locum ipsum, discessit, & abijt in desertum, atque ibi tamquam pro concupiscentiâ carnis puniendâ, ieiuniis semetipsum cœpit affligere. Tertiâ autem septimanâ ieiunij sui videt in deserto iacere diuersa poma sparsa: & intelligens dolos inimici, ait: Non manducabo, neque contingam, ne fratrem meum, hoc est animam meam scandalizem. Scriptū est enim, quia non in cibo solo viuit homo, sed in omni verbo Dei. Cumque & sequenti septimanâ ieiunaret, paululùm in somno deductus est, & ecce angelus Domini astitit ei per visum, dicens: Surge iam, & quæ tibi apposita inueneris, nihil dubitans vescere. Surgens autem, vidit aquæ fontem lenibus repletum fluentis, eiusque ripas in circuitu herbis quibusdam teneris odoratisque prætextas. Et accedens decerpere cœpit & edere, similiter & ex fonte poculum sumere. Confirmabat autem, se numquam in omni vitâ suâ tantæ dulcedinis aliquid & tantæ suauitatis hausisse. Inuenit autem in ipso loco etiam speluncam quamdam, intra quam aliquamdiu requieuit. Et cùm reficiendi corpusculi tempus & necessitas adfuisset, per Dei nihilominus gratiam nihil deerat eorum quæ poscebat à Domino.

Gal. 5.

Diabolo ad gulam excitandam mutanti, fortiter respuit.

Deut. 8. Matth. 4.

Diuinitus nutritur, angelo ... [illegible]

Quodam verò tempore pergebat ad visitandos fratres incommodos, quibus etiam quæ necessaria erant ad refectionem corporis deferebat. Et cùm in itinere eorum quæ portabat onere grauaretur, vidit eminus onagros transire per desertum, & exclamauit, dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi, veniat huc vnus ex vobis, & suscipiat sarcinam meam. Et ecce vnus ex omni grege, totâ cum mansuetudine pergit ad eum. Tunc ille præbenti se sponte, & onus imponit, & ipsi insedit, & cum omni velocitate ab eo ad cellulas fratrum, quò pergebat, euectus est.

Onager ei sarcinam deferendo obedit.

Alio

Alio [illegible] tempore Dominicâ die venit ad quoddam monasterium fratrum, & cum [illegible] eos non agêtes sollemnitatem diei, caussam requirit. Cùm autem dixissent, pro eo quod presbyter non adesset qui trans flumen maneret: propter metum enim crocodili transire nullus audebat. Tunc ille dixit eis. Si vultis, ego vadam, & adducam eum ad vos. Et continuò ad ripam fluminis pergit: vbi cùm nomen Domini inuocasset, presto fuit bellua; & quæ solebat adesse ad perniciem hominum, adfuit tunc ad vehiculum iusti, tergo quoque suo suscipiens eum, cum omni metu subiecta, vsq; ad partem ripæ vlterioris euexit. Adijt [illegible] nuo Helenus presbyterum, & exorare eum cœpit, vt veniret ad fratres: erat enim [illegible] dutus vilissimo & abiectissimo indumento. Super quo miratus presbyter, quis aut vnde esset, vel quid sibi vellet inquirit. Vbi verò cognouit esse hominem Dei, sequi [illegible]m cœpit ad flumen. Et cùm caussaretur non inueniri nauigium, quo transiri posset, tunc abbas Helenus dixit ad eum: Nihil verearis, pater; ego iam nunc parabo vehiculum. Et exclamans voce magnâ, adesse bestiam iubet. Quæ statim voce eius audita affuit, ac dorsum suum ad vehendum placide præparauit: prior ipse conscendens, inuitat & presbyterum, dicens: Ascende nihil formidans. At ille visà bellua exterritus, retrocadere ac refugere cœpit. Omnes autem qui aderant, stupor ingens & metus apprehendit, videntes hominem Dei crocodilo euectum fluminis alueum transmeare. Qui vbi descendit, secum pariter in siccum educit etiam belluam, dicens ad eam: Melior est tibi mors, quàm tot scelerum & tot homicidiorum inubliui reatu. At ille statim corruens expirauit.

Interea per triduum in monasterio sanctus Helenus permanens, docebat fratres [illegible]ritalem doctrinam, ita vt etiam nonnullorum cogitationes cordis, & secreta con[illegible] proferret in medium, & alium quidem proderet spiritu fornicationis vrgeri, alium spiritu iracundiæ, alium verò cupiditate [illegible]æ, nonnullos autem iactantiæ ac spi[illegible]u superbiæ illudi. Alterius verò mansuetudinis, alterius iustitiæ, alterius patien[illegible] testimonium dabat, & sic vtraque ex parte aliorum vitia, aliorum virtutes animi [illegible]erâs, ad omnes eos profectus mirabi[illegible]r excolebat. Agnoscentes verò singuli quique, ita agi inter semetipsos, vt ille annu[illegible]t, corde compuncti emendabantur. [illegible]rofecturus autem ait ad eos: Præparate [illegible] ad aduentum fratrum. Et illis præparantibus, continuò superuenerunt fratres, quibus honorifice susceptis, ipse contendit ad eremum.

Rogabat autem eum quidam de fratribus, vt permitteret eum secum degere in eremo. Cumque respondisset ei, graue esse negotium & plurimum laboris, obsistere tentationibus dæmonum, eò contentiosiùs iuuenis persistebat, promittens se cuncta tolerabiliter perlaturum, tantum vt præberet ei copiam consortij sui. Et cùm peruicisset, secutus est eum ad eremum, quem ille in viciná sibi speluncá habitare iubet. Tunc dæmones aduolant per nocte, primum fœdis & turpibus eum cogitationibus exagitant; post hæc verò etiam violenter irruere & necare eum aggrediuntur. Effugiens autem iuuenis, & peruolans ad cellulam sancti Heleni, quibus malis vrgeretur exponit. Tunc senior consolatus est eum paucis verbis, & de virtute fidei ac patientiæ commonens, statim reuocat ad speluncam de quà effugerat, & tamquam sulcum quemdam per arenam, extra cellulam iuuenis, digito suo ducens, præcepit in nomine Domini, ne audeant dæmones statutum transgredi limitem: & ita verbi eius virtute adolescens permansit de reliquo securus. *Dæmonibus ne immerentem fratrem tentent, limites figit.*

Ferebatur de eo, quòd & ipse adolescens in eremo positus, cælestes sæpe percepisset cibos, & fratribus ad se venientibus, cùm nihil habuisset quod apponeret, affuisse quemdam adolescentem, panes ei & quæ erant necessaria deferentem, eaque cum ante speluncam eius deposuisset, vltra nusquam comparuisse; dixisse vero eum ad fratres: Benedicamus Dominum, qui præparauit nobis mensam in deserto. *Iunior frater sæpe cælestes percipit cibos.*

Hæc, & alia plurima de sanctorum patrum vitá & conuersationibus enarrans nobis pater Copres, & cum omni affectu instruens; post ædificationem verò sermonum, introducit nos in hortulum suum, ostendit nobis arbores palmarum, aliorumque pomorum, quas ipse plantauerat, & dicebat: Hæc me in eremo plantare rusticanorum fides admonuit. Vt enim vidi eos tantam fidem habere, vt arenam sub nostris vestigijs colligentes, per agros suos spargerent, & terram sterilem ad totius fecunditatis verterent vbertatem; pudor inquam est, si nos inferiores his inueniamur in fide, quorum fides per nos consignata est Deo. *Finis relationis Copretis.*

DE [illegible] ELIA. CAP. XII.

VIDIMVS & alium senem venerabilem, Eliam nomine, in finibus ciuitatis Antinoo, quæ est metropolis Thebaidis, centum *Pallad. cap. 51. & de alio Elia c. 111.*

Elias 110. annorum.

centum ferè iam & decem (vt dicebatur) annorum, ſuper quem dicebant, quòd verè ſpiritus Eliæ in eo requieuiſſet. Multa enim de eo & magnifica referebantur. Septuaginta namque annos in ſolitudine vaſtiſſimâ eum tranſegiſſe perhibebant; cuius deſerti horrorem terroremque nullus ſermo dignè poterit exponere. Illic ergo ſedebat ſenior totâ hac ætate, humanæ habitationis neſciens loca. Semita autem erat anguſta & ſcrupea, quæ ad eum ducebat, quæ vix inueniri à cõmeantibus poſſet. Locus verò ipſe in quo ſedebat, ſpelunca erat terribilis quædam, & intuentibus plurimum horroris incutiens. Ipſe autem trementibus iam membris pre maturâ quatiebatur ætate. Inceſſabiliter tamen per ſingulos dies ſigna faciebat, & aduenientes ad ſe quacumque incommoditate conſtrictos, omnimodis reſoluebat. Cuncti vero patres confirmabant, quòd nullus omnino meminiſſet quando hic receſſiſſet ad eremum. Cibus ei erat panis exiguus, & pauciſſimæ oliuæ, vſque ad vltimam ſenectutem. Nam in iuuentute ſeptimanas frequenter ieiunaſſe perhibebatur.

Infirmos ſanat.

Integrâ hebdomade ieiunat.

CAP. XIII.

DE 19 PITHYRIONE.

Pallad. cap. 74.

INTEREA redeuntes ex Thebaide, vidimus montem quemdam prærupctum fluuio imminentem, elatione minacis ſaxi, aſpectu etiam ipſo terribilem, in quo erant per ipſa præcipitia ſpeluncæ difficilis aſcenſus. In his monachorum plurimi commanebant, quorum pater erat nomine Pithyrion. Hic & ex diſcipulis beati Antonij fuit, & poſt illius obitum cum ſancto habitauerat Ammone. Poſt huius quoque abſceſſum in hoc ſe conſtituerat monte: ſed & tanta in eo erat virtutum copia, tantaque gratia ſanitatum, & poteſtas aduerſus dæmones, vt duorum merito ſummorum virorum, ſolus hereditatem conſecutus duplicem videretur. Hic ergo multos monitis ædificans, multaque doctrinâ inſtruens, præcipuè tamen de diſcretione ſpirituum nos docebat dicens, eſſe quoſdam dæmones, qui certis quibuſq; vitiis obſequantur, quique cùm affectus animæ paſſibiliter & vitioſe viderint moueri, conuertunt eos ad omne facinus malum. Si quis ergo eſt, qui vult dæmonibus dominari, prius vitiis ſuis & paſſionibus dominetur. Quodcumque enim vitium propriæ paſſionis abieceris, huius vitij dæmonem poteris etiam de obſeſſis corporibus effugare. Et ideò conandum eſt paulatim propria vitia ſuperare, vt poſſimus etiam dæmones ſuperare, qui huiuſmodi vitiis obſequuntur. Hic ſecundò reficiebatur in ſeptimanâ, pulticulas accipiens ex farinâ, nec poterat iam accipere aliam eſcam, neque ætate neque conſuetudine permittente.

Pithyrion ſancti Antonij diſcipulus.

Clarus diſcretione ſpirituum.

Qui dæmones expellendi, docet.

Cibus eius pulticula ex farinâ.

CAP. XIIII.

DE PATRE 20 EVLOGIO.

Pallad. c. 75. & alio Eulogio cap. 16.

VIDIMVS & alium ſanctum patrem, Eulogium nomine, qui in offerendis Sacramẽtis tantum gratiæ acceperat à Domino, vt vniuſcuiuſque accedentium ad altare Dei merita culpaſque cognoſceret. Denique ex monachis quoſdam volentes accedere ad Communionem, retinebat dicens: Quomodo auſi eſtis accedere ad Sacramenta diuina, cum mens veſtra & propoſitum ſit in malo? Deinque aiebat: Tu hac nocte habuiſti cogitationes fornicandi. Tu verò dixiſti in corde tuo: Nihil intereſt ſiue iuſtus ad Sacramenta, ſiue peccator accedat. Et alius dubitationem habuit in corde ſuo, dicens: Quid enim me ſanctificare Communio poteſt? Hos ergo ſingulos remouebat à communione Sacramenti, & dicebat eis: Secedite paululùm & agite pœnitentiam, vt purificati per ſatisfactionem & lacrymas, digni habeamini communione Chriſti.

Accedentium ad altare Dei merita culpaſq. cognoſcit Eulogius.

Simile eſt in Pelagio libell. 1. vol. 10 de Paulo Simplice.

Occultas cogitationes detegit monachorum.

CAP. XV.

DE 21 APELLEN PRESBYT. ET IOANNE.

Pallad. c. 6. & 41.

VIDIMVS & alium presbyterum in vicina regione nomine Apellen, virum iuſtum. Hic faber erat ferri, & quæ neceſſaria erant fratribus operabatur. Quodam autem tempore, cùm ad fabrilia opera vigilaret in ſilentio noctis, conuerſus diabolus in formam mulieris ſpecioſæ, venit ad eum tamquam aliquid operis ei deferens. Tum ille arreptum manu nudâ de fornace ferrum candens, in faciem eius iniecit. At illa clamans & vlulans aufugit, ita vt omnes fratres, qui in circuitu commanebant, vlulatum eius fugientis audirent; & ex eo iam vir ille in vſu habuit, ferrum candens manu nudâ tenere, nec lædi. Ad hunc ergo cum veniſſemus, & humaniſſimè nos ſuſcepiſſet, poſcebamus ab eo, vt nobis vel de ſuis geſtis, vel de eorum quos præcipuos in conuerſatione ſanctâ ſciret, virtutibus loqueretur. Tunc ille:

Apellen faber ferrarius.

Ferro candente diabolum in muliere ſpecie fugat.

Inde manu nudâ ferrum candens tractat.

Eſt, inquit, in hac eremo vicinâ frater quidam nomine Ioannes, ætate prouectus, vitâ & moribus, atque abſtinentia cunctos præcellens. Hic primùm cùm acceſſiſſet ad eremum, tribus continuis annis, ſub cuiuſdam ſaxi rupe ſtans, ſemper orauit, ita vt numquam omnino reſederit, neque iacuerit. Somni autem tantum caperet, quantum ſtans capere potuit. Cibum verò numquam

Ioannes aſſiduè ſtans.

quam sumpserat nisi die Dominicâ. Presbiter enim tunc veniebat ad eum, & offerebat pro eo sacrificium, idque ei solum Sacramentum erat & victus.

Huic quodam die satanas subripere volens, transfigurauit se in presbyterum, qui venire ad eum solebat, & præueniens horam solitam, simulabat se Sacramentorum gratiâ venisse. At ille vigilanter intelligens diaboli fraudem, cum indignatione quadam ita ait ad eum: O omnis doli omnisq; fraudis pater, inimice omnis iustitiæ, nõ desinis seducendo animas Christianas, sed & ausus es etiam ad ipsa te immergere terrifica & sacrosancta mysteria. At ille respondit ei: Putaui, inquit, quòd possim te lucrifacere: sic enim & alium quemdam ex vestris decepi, ita vt & mente excederet, & perderet sensum. Quem cùm credentem mihi insanum reddidissem, tot iusti orantes pro eo, vix eum & in loco & sanitati restituere potuerunt. Et hæc cùm dixisset dæmon, aufugit ab eo.

Erat autem supradictus vir persistens in opere cœpto, atque in oratione perdurans. Pedes verò eius, ex eo quòd multo tempore immobiles fuerant, disrumpebantur, ita vt sanies ex eis proflueret. Tres autem cùm complerentur anni, affuit angelus Domini, & ait ad eum: Dominus Iesus Christus, & Spiritus sanctus suscepit orationes tuas, & corporis tui cicatrices sanat, & cælestis cibi, id est, verbi & scientiæ suæ tibi abundantiam donat. Et contingens os eius ac pedes, & ab vlceribus eum sanum reddidit, & repletum scientiæ & doctrinę gratiâ, cibi famem sentire non fecit. Iubet autem transire eum ad alia loca, & eremum circumeuntem visitare etiam alios fratres, & ædificare eos in verbo & doctrinâ Domini. Dominicâ autem die ad eumdem semper reuertebatur locum, simili modo Sacramentorum gratiâ; reliquis verò diebus etiam opus manuum faciebat & operabatur, iumentorum cingula ex palmarum foliis texens, vt in illis locis haberi moris est.

Quodam verò tempore claudus aliquis ire ad ipsum voluit, vt ab eo curaretur. Contigit autem vt animal, quod ascensurus erat, cingulum manibus hominis Dei factum haberet. Cùm ergo imponeretur supra iumentum, statim vt contigerunt pedes eius illud cingulum, sanus effectus est. Sed & quibuscumque ægris benedictum panem misit, statim vt ex eo perceperunt, sanati sunt. Et alias multas virtutes & sanitates per eum Dominus impleuit.

Habuit autem & hanc gratiâ super omnes patres & ceteros homines, vt vniuscuiusque fratrum de vicinis monasteriis conuersatio ei reuelaretur, ita vt scriberet ad patres ipsorum, & commoneret quòd illi & illi segniter agerent, nec tecum in timore Dei propositum gerunt: illi verò & illi in fide & animi virtute proficiunt. Sed & ad ipsos fratres scribebat, aliis quidem quòd multùm tædiosi essent erga fratres, & pusillo animo erga patientiam; aliis verò quòd benè, constanter, & sollicitè agerent, & sufficienter consolarentur fratres. Et quid huic meriti pro virtutibus, quid verò illi coreptionis immineret à Domino pro ignauiâ prædicabat, & ita eorum qui absentes erant, actus & caussas, ac merita, vel negligentiam describebat, vt audientes hi de quibus dicebatur, conscientiâ conuicti negare non possent. [Fratrum conuersationes absens cognoscit.]

Docebat autem omnes, vt à visibilibus & corporeis rebus animos ad inuisibilia & incorporea transferrent. Tempus enim, inquit, est, vt ad huiusmodi studia transeamus: neque enim semper pueri, & semper infantes esse debemus, sed aliquando iam ad spiritualia & altiora conscendere, & virorum sensus capere, atque ad perfectiorem subire intelligentiam, vt possimus virtutibus animi enitescere. Sed & multa alia de hoc viro sanctus homo Dei Apelles narratione nobis fidelissimâ commendauit, quæ cuncta conscribere & longum videtur, & pro magnitudine sui, nonnullis audientium vix credibile.

DE S. PAPHNVTIO. CAP. XVI.

VIDIMVS & monasteriũ sancti Paphnutij hominis Dei, qui nominatissimus in illis locis anachoretes, & vltimus habitator fuerat deserti in regionibus Heracleos, splendidæ apud Thebaidam vrbis. [Pallad. cap. 61.]

De hoc ergo fidelissimâ patrum narratione comperimus, quòd cùm fuisset vitæ angelicę, quodam tempore orauerit Deum vt sibi ostenderet, cui sanctorum similis haberetur. Assistens verò Angelus respondit ei, quòd similis esset symphoniaco cuidam, qui in vico illo cantandi arte victum quæreret. Tunc ille obstupefactus nouitate responsi, cum omni properatione pergens ad vicum, perquirit hominem. Et cùm inuenisset, studiosissimè percontatur ab eo, quidnam sancti & religiosi operis gestum sit ei, omnesque actus eius curiosiùs discutit. At ille respondit quod res erat, se esse indignissimæ vitæ hominem peccatorem, atque ante non multum temporis, ex latrone ad istud quod nunc exercere videretur, fœdum artificium deuolutum. Paphnutius eo magis instabat, requirens si quid ei fortè vel [Pallad. cap. 63. Paphnutius orat vt reueletur ei, cui sit similis.] [Symphoniacus Paphnutio æquatur.]

TIVS. *Symphoniacus, antè latro, virginem Deo consecratam pudorem tuetur.*

inter latrocinia pij operis fuisset admissum. Nihil, inquit, mihi conscius sum boni: hoc tamen scio, quòd cùm inter latrones essem, capta est aliquando à nobis virgo Deo consecrata: cuius cùm ceteri collegæ mei latrocinantes cuperent eripere pudorem, obieci me in medium, & eripui de contaminatione latronum, & nocte deducens eam vsque ad vicum, domui suæ restitui intactam.

Pallad. cap. 63.

Alio quoque tempore inueni mulierem honestæ formæ in eremo oberrantem. Hæc cùm interrogaretur a me, cur aut quomodo in hæc loca aduenisset? respondit: Nihil me interroges infelicissimam mulierem, nec caussas requiras; sed si ancillam placet habere, abducito quò vis. Mihi enim infelici est maritus, qui debiti fiscalis gratiâ sæpè suspensus & flagellatus, ac pœnis omnibus cruciatus seruatur in carcere, nec aliam ob caussam producitur, nisi vt tormenta patiatur. Tres autem nobis filij fuerunt, qui iam pro eiusdem debiti necessitate distracti sunt. Ego quoque miserrima, quia ad similes pœnas inquiror, de loco ad locum fugitans, inediâ miseriaque confecta, per hæc nunc latitans oberro loca, triduum hoc

Afflictam feminam eleemosynâ iuuat.

iam sine cibo ducens. Ego vbi hæc audiui, miseratus adduxi eam ad speluncam, & reficiens animam eius fame collapsam, dedi etiam trecentos ei solidos, pro quibus se, ac maritum, & filios, non solùm seruituti, sed & suppliciis asserebat obnoxios: & reuocata ea ad ciuitatê, omnes eos datâ pecuniâ liberauit. Tunc pater Paphnutius, Ego, inquit, nihil tale feci; tamen credo etiam ad te peruenisse, quòd celebre Paphnutij nomen inter monachos habeatur. Fuit enim mihi non mediocris studij, vt vitam meam in huiusmodi excolerem disciplinis. Deus igitur de te mihi reuelauit, quia nihilo minus apud ipsum meriti habeas quam ego. Quia ergo, frater, vides, te nô minimo loco haberi apud Deum, non negligas animam tuam. At ille statim fistulas quas manu gerebat abiiciens, secutus est eum ad eremum, & artem musicam in spiritualem commutans vitæ mentisque harmoniam,

Triennalis eius pœnitentia.

per integrum triennium arctissimæ se tradidit abstinentiæ, in psalmis & orationibus semetipsum die noctuque exercens, atque iter cæleste animi virtutibus agens, inter

Beata mors.

sanctorum angelicos choros reddidit spiritum.

Pallad. cap. 64.

Posteà quàm Paphnutius prædictum symphoniacum omni exercitio virtutum consummatum præmisit ad Dominum, ipse acrioribus semetipsum studiis quàm priùs exercuerat agens, iterùm Domino supplicabat, vt sibi ostenderet, quis sibi similis esset super terram. Fit ergo iterùm vox Domini ad eum dicens: Similem te

Vici cuiusdam primarius Paphnutio æquiparatur.

esse nosce primario vici illius, qui est in proximo. Quibus auditis Paphnutius, sine morâ ad eum properans, pulsat ad ostium domus eius. Ille verò, cui moris erat suscipere hospites, occurrit ei, atque introduxit in domum suam, lauans quoque pedes eius apposuit mensam, agitque conuiuium. Inter epulas verò percontari Paphnutius cœpit ab hospite, qui actus ei, quod studium, cuiusque operis haberet exercitia? Ille verò cùm de se humilia responderet, & latère in bonis quàm publicari mallet, perurgebat Paphnutius dicens, reuelatum sibi esse à Domino, quòd dignus esset consortiis monachorum. At ille eò magis humiliora de seipso sentiens, aiebat: Ego quidem in nullo mihi sum boni alicuius conscius; verùm quia verbum Dei factum est ad te, eum quem nihil latet, celare non possum. Hæc ergo quæ mihi in medio multorum posito in vsu sunt, loquar. Triginta iam completi

30. annos in matrimonio continentiam seruat.

sunt anni, quòd continentiæ consensum habere me cum coniuge meâ nullus agnouit. Suscepi autem ex eâ tres filios; horum enim caussa solummodò cognita est mihi vxor, nec præter eam alia, nec ipsa vlterà iam cognita. Suscipere hospites numquam cessaui, sed ita, vt neminem ante me paterer

Eiusdem hospitalitas.

aduenienti occurrere peregrino. Non dimisi vmquam de domo meâ hospitem sine viatico; pauperem nullum despexi, sed quæ necessaria fuerant præbui. Si in iudicio sedi,

Iustitia.

nec filij mei personam contra iustitiam accepi. Alieni laboris fructus numquam introierunt in domum meam. Litem si vidi, numquam præterij, donec reconciliarem dissidentes ad pacem. Nemo vmquam deprehendit in culpâ famulos meos: numquam greges mei læserunt fruges alienas: volentem seminare in rure meo numquam prohibui, nec vberiora mihi noualia elegi, steriliora illis dereliqui. Quantum in me fuit, numquam permisi vt potentior infirmum premeret. Semper studui in vitâ meâ, vt neminem contristarer. In iudicio si fui caput, neminem condemnaui, sed dissidentes reuocare in concordiam studui. Hæc interim mihi vitæ institutio Deo donante hactenus fuit.

Audiens autem hæc beatus Paphnutius, caput eius exosculans, benedixit eum dicens: Benedicat te Dominus ex Sion, & vi-

Psal. 127.

deas quæ bona sunt in Ierusalem. Quia ergo benè hæc & conuenienter impleśti, illud

Bonorum omnium summum, sæculi contemptus.

tibi deest, quòd bonorum omnium summum est, vt omittens cuncta, ipsam veram iam sequaris Dei sapientiam, & secretioris

inqui-

inquiras thesauros, ad quos non aliter poteris peruenire, nisi abneges teipsum, & tollas crucem tuam, & sequaris Christum. At ille cum audisset hæc, nihil moratus, nec omnino aliquid in domo suâ ordinans, secutus est virum Dei, pergens cum ipso ad desertum. Cumque venisset ad flumen, nusquam ad transmeandum reperto nauigio, Paphnutius præcepit intrare secum pedibus fluuium, cùm in illis locis profunda habebatur altitudo. Transierunt ergo pariter fluuium, ita vt aqua eis vix ad latera perueniret. Vbi verò venerunt ad desertum, collocat hominem Paphnutius in cellulâ quadam, haud procul à suo monasterio positâ, & conuersationis spiritualis ordinem tradidit, perfectorumque studiorum exercitia docuit, scientiæ quoque secretiora concredit. Cumque eum in omnibus instruxisset, semetipsum denuò maioribus exercitiis dedit, exiguos priores deputâs labores, quibus conferri poterat is qui sęculi videbatur actibus occupatus. Hoc enim sibi dicebat: Si isti, qui sunt in sæculo, tantum boni operis faciũt, quantum nos studere debemus, plus vel ampliùs in abstinentiæ labore eos antecedere? Tempore autem aliquanto in his transacto, & ad scientiæ perfectionem eo perducto, quem perfectum iam in operibus assumpserat, quadam die Paphnutius sedens in cellulâ suâ, videt animam eius inter Angelorum choros assumptam dicentium: Beatus quem elegisti, & assumpsisti: habitabit in tabernaculis tuis. Et cùm hæc audisset, agnouit assumptum esse ex hoc mundo virum. Tunc verò Paphnutius persistebat in ieiuniis & orationibus, semetipsum ad maiora & perfectiora extendens.

Matth. 16.

Vir primarius cũ Paphnutio ad eremum se confert.

Psal. 64.

Animam primarij viri Paphnutius ab Angelis vidit deferri.

Et rursus orabat Dominum, vt sibi ostenderet cui similis haberetur inter homines. Rursus ei vox diuina respondit, dicens: Similis es negotianti ei, quem videris ad te venientem: sed & exurge velociter, & occurre ei. Adest enim vir cui te similem indicaui. Et Paphnutius sine morâ descendens, occurrit cuidam negotiatori Alexandrino, viginti millibus solidorum mercimonia tribus nauibus deferenti ex Thebaide. Et quoniam erat religiosus, & bonorum operum studium gerens, decem leguminum saccos pueris suis impositos, ad monasterium Dei hominis deferebat: & hæc ei caussa adeundi Paphnutium fuit. At ille cõtinuò vt eum vidit: Quid agis, inquit, ô pretiosissima & Deo digna anima? Quid tibi cum terrenis est labor, cui sors & societas cum cælestibus data est? Relinque hæc illis, qui de terrâ sunt, & de terrâ cogitant; tu autem regni Dei, ad quod vocatus es, negotiator efficere; & sequere Saluatorem, à quo paulò pôst assumendus es. At ille nihil omnino differens, præcepit pueris suis vt omnia quæ superessent (multa enim iam ipse per se distribuerat) pauperibus erogarent. Ipse verò sequẽs sanctum Paphnutium ad desertum, in eodem ab eo constitutus est loco, ex quo & priores ad Dominum fuerunt assumpti. Qui similiter ab eo de omnibus instructus, in exercitiis spiritualibus & diuinæ sapientiæ studiis permanebat. Breui autem tempore consummato, etiam hic translatus est et ad congregationem iustorum.

Pallad. cap. 63.

Negotiator Alexandrinus Paphnutio assimilatur.

Monachos pascit.

Eremum petit.

Sancti moritur.

Et non multò pôst cùm etiam ipse Paphnutius in ipsis summę abstinentiæ exercitiis & laboribus vitam poneret, astitit ei angelus Domini, dicens ad eum: Veni iam benedicte, & ingredere ea quæ tibi debentur æterna tabernacula. Ecce enim adsunt prophetæ, qui te in suum suscipiant chorum. Hoc autem tibi priùs idcircò non reuelaui, ne fortè elatus, damnum aliquod tui laboris incurreres. Et vnam post hæc in corpore adhuc positus diem ducens, cùm quidam presbyteri ad eum visitandum venissent, omnia eis quæ sibi Dominus reuelauerat, nota fecit, dicens ad eos, nullum in hoc sæculo debere despici, etiam si latro sit aliquis, aut in scenâ positus, etiam si cultum ruris exerceat, & coniugio videatur adstrictus, etiam si negotiator dicatur, & mercimoniis seruiat; tamen in omni ordine humanæ vitæ sunt animæ Deo placentes, & habentes actus aliquos occultos, quibus delectatur Deus: vnde constat, non tantum professionem vitæ, aut habitus speciem Deo esse placitam, quantum sinceritatem atque affectionem mentis, operumque probitatem. Et cùm similia de singulis quibusque disseruisset, tradidit spiritum. Euidenter autem presbyteri qui aderant, & omnes fratres viderunt eum ab Angelis suscipi, hymnum canentibus, & collaudantibus Deum.

Pallad. cap. 65.

Ab Angelo vocatur Paphnutius.

Nemo in hoc sæculo despiciendus.

Paphnutij anima ab Angelis in cælum defertur.

DE MONASTERIO ABBATIS ISIDORI. CAP. XVII

VIDIMVS & apud Thebaidam etiam Isidori nominatissimũ monasterium, amplissimis spatijs circumseptum, muroque circumdatum, in quo habitantibus viris, larga præbebantur habitacula. Intrinsecus putei plures, horti irrigui, omnium quoque pomorum arborumque paradisi, & quæcumque necessaria vsibus erant sufficienter, imò & abundanter prouisa; ob hoc vt nulli monachorum habitantium intrinsecus, necessitas vlla fieret exeundi foràs ad aliquid requirendum. Senior quidam

Pallad. cap. 71.

Origenista hic fuit, teste Hieron.

Isidori monasterium omnibus abundat.

vir grauis, & de primis electus, ad ianuam sedens, hoc habebat officij, vt aduentantes eâ lege susciperet, quâ ingressi vltra non exeant. Si ergo semel ingredi placuerit, stat immobilis lex: sed quod est admirabilius, ingressos non iam legis necessitas, sed vitæ beatitudo retinet ac perfectio. Hic ergo senior in ianuâ, vbi ipse commanet, adhærentem sibi habebat hospitalem cellulam, in quâ aduentantes hospitio recipiat, & omni humanitate refoueat. Vt ergo & nos ab eo suscepti sumus, introeundi nobis quidem copia nulla fuit, ab ipso autem didicimus, quæ institutionum beatitudo gereretur intrinsecus. Duos aiebat esse solos seniores viros, quibus permissa est egrediendi ingrediendique libertas, qui opera fratrum dispensare, & quæ necessaria sunt inferre curarent; ceteros verò ita esse in silentio & quiete, orationibus & religiosis studijs operam dantes, atque animi virtutibus pollentes, vt omnes signa faciant: & quod verè omnium mirificum signum sit, nullus eorum ægritudinem cuiusquam infirmitatis incurrit, sed cùm vnicuique vitæ finis affuerit, omnimodis præuoscens, & indicans ceteris fratribus suis de suo exitu, atque omnibus vale dicens, ad hoc ipsum recubans, spiritum lætus emittit.

Qui semel ingressus, nunquam egreditur.

Nullus ibi ægrotat, etiam dum moritur.

DE 14 SERAPIONE PRESBYTERO.

CAP. XVIII

Palladio. cap 76

SED & in regione Arsenoite Serapionem quemdam presbyterum vidimus multorum monasteriorum patrem, sub cuius curâ plura & diuersa monasteria, quasi decem millium habebantur monachorum, qui omnes ex laboribus proprijs, quos præcipuè messis tempore, mercede manuum conquirebant, partem plurimam ad supradictum patrem conferentes, in vsus pauperum destinabant. Hoc autem moris erat non solùm ipsis, sed & omnibus pæne Ægyptijs monachis, vt messis tempore elocent ad metendum operam suam, atque ex eâ mercede octogenos vnusquisque modios frumenti plus minùs conquireret, & horum partem plurimam pauperum vsibus offerant; vnde non solùm regionis ipsius indigentes alantur, sed & Alexandriam naues frumento onustæ dirigantur, vel in carcerem conclusis, vel reliquis peregrinis atque egentibus prorogandæ. Neque enim intra Ægyptum sufficiunt pauperes, qui possint misericordiæ eorum fructus & largitates absumere.

Serapion decem millium monachorum pater.

Vt pauperibus subueniant, operâ suam messis tempore locant.

Vidimus autem & in regionibus Mempheos & Babylonis innumeras multitudines monachorum, apud quos & diuersas virtutum gratias ac morum ornamenta perspeximus. Ibi autem tradunt esse loca illa, in quibus Ioseph fertur recôdidisse frumenta, quos & thesauros Ioseph vocant; alij vero Pyramidas, quas dicunt ipsas esse, in quibus, vt putant, frumenta tunc congregata sunt.

Pyramides Memphitæ thesauri Ioseph.

DE 15 APOLLONIO MONACHO ET MARTYRE.

CAP. XIX

Pallad. cap. 66.

TRADEBANT ergo seniores horum, fuisse quemdam persecutionis tempore monachum, nomine Apollonium, qui cùm vitam magnificam egisset inter fratres, etiam diaconus ordinatus est. Tempore ergo persecutionis erat ei studium singulos quosque circuire fratres, & cohortari eos ad martyrium. Cumque fuisset etiam ipse comprehensus, & in carcerem trusus, gentilium plurimi tamquam insultantes veniebant ad eum, & verbis blasphemis & impijs consutabant.

Apollonius diaconus.

Inter quos fuit quidam Philemon nomine, choraula famosissimus, & omni populo amabilis. Qui cum multis eum fatigaret iniurijs, impium, & scelestum, & seductorem eum vocans, multorumq; mortalium deceptorem, dignumque esse ab omnibus odio haberi. Cumque hæc & multa alia aduersus eum grauiora loqueretur, respondit ei Apollonius, dicens: Misereatur tibi Dominus, fili mi, & nihil tibi horum quæ locutus es, reputet ad peccatum. Hæc cùm audisset Philemon, corde compunctus est, vimque verborum eius supra humanum morem in suâ mente persensit, intantum vt Christianum se repente fateretur. Et inde statim peruolat ad tribunal iudicis, atque in conspectu totius populi proclamans, Iniuste, inquit, agis, ô iudex iniquitatis, viros religiosos & Deo amabiles puniens; nihil enim mali Christiani vel faciunt vel docent. At ille hæc audiens, primò quidem putabat, vtpote loci illius hominem, ioci aliquid proponere. Sed cùm vidisset hæc eum sedule prosequentem, & cum omni constantiâ asserentem: Insanis, inquit, ô Philemon, & mente captus es subitò. At ille, Ego, inquit, non insanio; sed tu iniustissimus atque insanissimus iudex es, qui tot iustos iniustè perimis viros. Ego enim Christianus sum, quod est hominum genus optimum. Tunc ille coram populo cœpit eum primò plurimis blandimentis reuocare velle in id quod eum nouerat: sed vt immobilem vidit, omnia intendit in eum genera tormentorum. Cognito verò quòd ex verbis Apollonij hæc facta ei fuerit permutatio, correptum etiam Apollonium grauio-

A Philemone maledicitur.

Mansuetudine Apollonij Philemon [illegible]

Zelus Philemonis.

grauioribus ſubdidit tormentis, & deceptoris in eum crimen exaggerat. Apollonius verò dixit ad eum: Vtinam & tu iudex; & omnes qui aſſiſtunt, & audiunt me, hunc meum, quem dicis errorem deceptionemque ſequeremini. *Ignibus traduntur Apollonius & Philemon.* At ille vbi hæc audiuit, & ipſum, & Philemonem ignibus tradi in conſpectu populi iuſſit. Illi vero poſtquam ingreſſi ſunt flammas, beatus Apollonius cunctis audientibus clamabat *Pſalm. 73.* ad Dominum, dicens: Non tradas, Domi- *Pſalm. 84.* ne, beſtijs animas confitentium tibi: ſed oſtende nobis euidenter ſalutare tuum. Igitur, vbi hæc in auditu populi & iudicis ad *Incendium ſedatur.* Dominum locutus eſt Apollonius, repente nubes repleta rore circumdedit viros, & flammas accenſi ignis extinxit: ſuper quo ſtupefacti & iudex & populus, vnà om- *Inde iudicem & populum conuerſo.* nes voce clamare cœperunt: Magnus, & vnus eſt Deus Chriſtianorum, ſolus immortalis eſt. Sed hæc cùm fuiſſent præfecto Alexandriæ nuntiata, ſemetipſo truculentior redditur, & electis quibuſdam de officio ſuo crudeliſſimis & ſæuiſſimis, non tam hominibus quam beſtijs, mittit, qui & ipſum iudicem, qui mirabilibus diuinis crediderat, & eos per quos virtus Dei apparuerat, vinctos Alexandriam adducerent. Igitur cùm adducerentur omnes pariter vincti, affuit gratia Dei in verbo, & *Apollonius [illegible]* cœpit Apollonius eos, qui ſe vinctos ducebant, fidem Dei docere. Quique cùm Dei miſericordiam credidiſſent, & fidem Dei [illegible] cordis firmitate recepiſſent, ſemetipſos cum his, quos exhibere venerant, vinctos offerunt iudici, & Chriſtianos ſe eſſe *Omnes in mari demerguntur.* [illegible]ter profitentur. Quos cùm præfectus in [illegible] Domini pertinaces & immobiles perſpexiſſet, vniuerſos pariter iubet in profundum maris demergi, ignorans impius quid ageret. Hoc enim ſanctis non mors, ſed baptiſmus fuit. Sed & horum corpora, Dei [illegible] dubio prouidentiâ, integra illibataque maris vnda reportauit ad littus, quæque ab his, qui obſequij cauſſa ſimul venerant *Corpora illorum ad littus relata, & vno conduntur ſepulcro.* ſuſcepta, ac reuocata ſub vno ſepulcri domicilio collocata ſunt: à quibus vſque ad præſens tempus, virtutes multæ, & ſigna miranda omnibus conſummantur, ſed & vota omnium atque orationes ſuſcipiuntur ab eis, & cum fructu petitionis im- *Auxilia [illegible].* plentur, quò etiam & nos dignatus eſt Dominus adducere, & vota noſtra orationeſque complere.

Cap. XX. DE [16] DIOSCORO PRESB.

Pallad. cap. [illegible] VIDIMVS & alium venerabilem patrem apud Thebaidam, Dioſcorum nomine, presbyterum, habentè in monaſterio ſuo centum ferè monachos, quem tempore eo quo acceditur ad Sacramenta, ſummam curam ſummamque perſpeximus adhibere diligentiam, ne quis eorum qui acce- *Dioſcorus presbyter.* dunt, in aliquo deferrent conſcientiæ maculam; in tantum vt etiam de his eos commoneret, quæ accidere per ſomnia hominibus ſolent, vel per phantaſias mulierum apparentium, vel etiam per naturalis humoris abundantiam. Dicebat ergo: Si quidem abſque mulierum phantaſiis tale aliquid eueniat, non eſſe peccatum; congenitus enim humor in corpore vbi propria repleuerit conceptacula, ſuis neceſſe eſt vt meatibus egeratur, & ideò non trahitur ad peccatum. *Quid de pollutione nocturnâ ſentiendum, ſuos docet.* Vbi verò viſus mulierum, & blandimenta carnis occurrunt, in hoc iam deſiderijs animæ & erga huiuſmodi cogitationes atque illecebras occupatæ dari confirmabat indicia. Debere ergo monachos, aiebat, omni genere à cogitationibus ſuis repellere huiuſmodi ſimulacra, nec indulgere omnino in hæc diaboli blandimenta ſenſus ſuos, alioquin nihil videbitur intereſſe inter eos & illos qui in ſæculo viuunt. Sed laborandum eſt monachis, vt etiam *Remedia contra nocturnam pollutionem.* naturalem humorem per multam ieiuniorum abſtinentiam & frequentes orationes doment ac ſuperent: fluxamque eius labem, orationis & ieiunij continuatione reſtringant. Denique, aiebat, & hi qui in delicijs viuunt, ſi forte corporis ſui ægritudo depoſcat, ab omnibus quæ noxia eſſe iudicauerit medicus, abſtinebunt; cur non hoc multò magis monachus faciat, cui animæ & ſpiritus ſanitas expetenda eſt?

[17] DE MONACHIS IN NITRIA COMMORANTIBVS. *Cap. XXI.*

VENIEMVS autem & ad Nitriæ famoſiſ- *Pallad. cap. 69.* ſimū in omnibus Ægypti monaſterijs locum, qui quadraginta ferè millibus abeſt ab Alexandriâ, ex nomine vici adiacentis in quo nitrum colligitur, Nitriæ vocabulum trahens, proſpiciente hoc, credo, tunc iam *Nitria monaſterium vnde dictum.* diuinâ prouidentiâ, quòd in illis locis peccata hominum, tamquam nitro ſordes abluenda eſſent & abolenda. In hoc igitur loco quinquaginta ferè, aut non multò minùs cernuntur vicina ſibi, & ſub vno poſita patre tabernacula, in quibus aliqui plures ſimul, aliqui pauci, nonnulli etiam ſingulares habitant, & manſione quidem aliqui diuiſi, animo autem & fide & charitate coniuncti & inſeparabiles manent.

Huic ergo cùm appropinquaremus loco, vbi peregrinos fratres aduenire ſenſerunt, continuò velut examen apium, ſinguli *Ingens hoſpitalitatis ſtudium.* quique ex ſuis cellulis proruunt, atque in

obuiam

obuiàm nobis læto cursu & festinâ alacritate contendunt, portantes secum quamplurimi ipsorum vrceos aquæ & panes, secundùm quod Propheta corripiens quosdam dicit: Quia nō exiftis filii Israël in obuiàm cum pane & aquâ. Tunc deinde susceptos nos adducunt primò cum psalmis ad ecclesiam, lauant pedes, ac singuli quique linteis quibus vtebantur abstergunt, quasi viæ laborem leuantes, re autem verâ vitæ humanæ ærumnas mysticis traditionibus abluentes.

2. Esdr. 13.

Quid ergo nunc de humanitate eorum, quid de officiis, quid de charitate loquar, cùm omnes gestirent nos ad suam quisque introducere cellulam, & non ea solum quę hospitalitati debentur explere, sed insuper aut de humilitate, quâ ipsi pollebant, docere, aut de mansuetudine atque aliis huiusmodi bonis, quæ apud illos, velut ad hoc ipsum de sæculo sequestratos, diuersâ quidem gratiâ, vnâ tamen eademque doctrinâ discuntur. Nusquam sic vidimus florere charitatem, nusquam sic vidimus opus feruere misericordiæ, & studium hospitalitatis impleri. Scripturarum vero diuinarum meditationes & intellectus, atque scientiæ diuinæ nusquam tanta vidimus exercitia, vt singulos pæne eorum oratores credas in diuinâ esse sapientiâ.

Omnes pæne Nitriæ monachi oratores sapientes.

DE LOCO QVI DICITVR CELLIA.

Cap. xxii

Pallad. cap. 69.

POST hunc verò alius est locus in deserto interiori, decē ferè ab hoc millibus distans, quem locum pro multitudine dispersarū in eremo cellularū, Cellia nominauerunt. Ad hunc locum hi, qui ibi prius fuerunt imbuti, & secretiorem iam depositis indumentis ducere volunt vitam, secedunt: eremus enim est vasta, & cellulæ tanto inter se spatio diremptæ, vt neque in conspectu sibi inuicem, neque in vocis auditu sint positæ.

Cellia vnde dictum.

Cellularū constitutio.

Singuli per cellulas commanent, silentium ingens & quies magna inter eos est: die tantum Sabbati & Dominicâ in vnum ad ecclesiam coëunt, & ibi semetipsos inuicem tamquam cælo redditos vident. Si quis forte in conuentu illo defuerit, intelligunt statim eum corporis aliquâ inæqualitate detentum, & ad visitandum eum non omnes quidem simul, diuersis tamen temporibus omnes abeunt, portantes vnusquisque secum, si quid apud se est, quod ægro possit gratum videri. Aliam verò ob caussam nullus audet proximi sui obturbare silentium, nisi forte quis possit in verbo instruere, & velut athletas in agone pōsitos sermonis consolatione perungere. Multi ipsorum à tribus & quatuor millibus ad ecclesiam coëunt: ita longo à semetipsis spatio habitationis eorum cellulę dirimuntur: sed charitas in eis tanta est, & tanto inter semetipsos & erga omnes fratres constringuntur affectu, vt in admiratione & exemplo sint omnibus. Vnde & si quis forte voluerit habitare cum eis, vbi intellexerint, vnusquisque cellulam offert suam.

Die Sabbati & Dominicâ ad ecclesiam conueniunt.

Infirmorū visitatio.

DE AMMONIO.

Cap. xxiii Pallad. cap. 12 ... Oratio ... Hieron.

VIDIMVS quemdam apud eos venerabilem patrem, Ammonium nomine, virum in quem Deus omnem plenitudinem spiritualium contulerat gratiarum. Charitatis in eo gratiam cùm videres, nihil tale vsquam vidisse te diceres. Sed & si humilitatem considerares, longe eum in hoc duno potentiorem ceteris æstimares. Et rursus si patientiam, si mansuetudinem, si benignitatem, in singulis eum virtutibus ita præcellere iudicares, vt quid cui præferre debeas ignorares. Donum verò sapientiæ & scientiæ tantum ei contulerat Dominus, vt nullum fere ex omnibus patribus ita penetrasse aulas totius scientiæ crederes, sed nec ita aliquem receptum esse intra cubiculum sapientiæ Dei, omnes qui eum viderant fatebantur. Huic erant duo fratres, Eusebius & Euthymius: nam Dioscorus, qui maior natu in eis fuerat, ad episcopatus officium raptus est. Hi ergo fratres erant ei non solum carne, sed etiam vitâ atque institutione & totâ animi virtute germani: qui omnes simul eos, qui in illis locis habitabant fratres, tamquam si nutrix foueat filios suos, ita vnumquemque instruentes consolabantur, & docentes ad summam perfectionem nitebantur educere.

Virtutes ... Ammonio.

Fratres eius Eusebius, Euthymius, Dioscorus.

Vidimus ergo supradictum hominem Dei Ammonium habentem monasterium inter eos muro circumdatum, quod in illis locis ex lateribus crudis fieri facile solet amplū, & omnibus necessariis instructum, in quo etiam puteum ipse foderat. Venit autem quidam frater, saluari apud eum volens, aditque eumdem Ammonium rogans, sicubi esset cellula vacans, in qua habitare posset. Tunc ille, Ego, inquit, inquiram, sed donec inueniam, hic esto in hoc monasterio: ego enim iam nunc egrediar vt requiram. Et relinquens ei omnia pariter cum monasterio, ipse procul ab eo loco paruissimam cellulam repent, atque in eâ se construit, fratriq; qui nuper aduenerat, nec intelligenti, ex integro cum omnibus quæ in eo fuerant cessit monasterio. Sed & si plures fuissent, qui forte venientes saluari cope-

Palladius ... ... pene facit.

Ammonius ... ... cedit.

[illegible]perent, supradictus vir fratribus congre[illegible] omnibus, cum alacritate iuuantibus, [illegible] die vna monasterium construebat. Et [illegible] singulis quibusque expleuisset numerum monasteriorum, inuitabantur hi qui [illegible] erant ad ecclesiam, quasi refectionis gratia, quibus inibi occupatis, vnusquisque fratrum de cellulis suis proferentes quæ necessaria erant, singulorum nouas cellulas instruebant, ita vt ex collatione charitatis, nihil omnino vel vtensilium, vel quæ ad victum requiruntur deesset, nec tamen manifesta fieret vniuscuiusque oblatio. Regressi ergo ad vesperam, hi quibus fuerant cellulæ præparatæ inueniebant posita omnia quæ ad vsus erant necessaria, & ita instructa habitacula, vt nihil prorsus deesse perspicerent.

DE 42 DIDYMO.

VIDIMVS quemdam inter eos ex senioribus virum bonum, nomine Didymum, in quo multa erat Domini gratia, quam in eo etiam vultus ipse indicabat. Hic scorpiones, & cerastas, id est, bestias quas cornutas vocant, & angues, qui in illis locis præ feruore solis acerrimi habentur, tamquam terræ quosdam vermiculos pedibus conculcabat, & ita extinguebat, vt nihil ab eis omnino pateretur.

DE 43 CRONIO.

VIDIMVS apud eos & alium summæ antiquitatis patrem, Cronium nomine, in senectute bonâ, & perfectâ ætate durantem: centum namque & decem ætatem ag[illegible]bat annos. Hic ex discipulis adhuc Antonij supererat: cuius inter ceteras animi virtutes humilitatis gratiam vidimus immensam.

Cap. XXVI

DE 44 ORIGENE.

ERAT autem & alius adhuc ex discipulis Antonij, Origenes nomine, vir per omnia magnificus, & summæ prudentiæ, cuius [illegible] & narratio de virtutibus optimi magistri, hominis Dei, ædificabat omnes audientes, & inflammabat vehementer, ita vt oculis cerni, quæ ab eo narrabantur, putares.

DE 45 EVAGRIO.

VIDIMVS ibi & sapientissimum virum, ac per omnia mirabilem, Euagrium nomine: cui inter ceteras animi virtutes tanta concessa est gratia discernendorum spirituum, & purgandarum (sicut Apostolus dicit) cogitationum, vt nullus alius putaretur ex fratribus ad tantam subtilium & spiritualium rerum scientiam peruenisse. Cui quamuis rebus ipsis, & experimentis, & (quod est super omnia) per gratiam Dei magna collata fuerit intelligentia: accessit tamen & hoc, vt multo tempore instructus fuerit à beato Macario, quem famosissimum in Dei gratiâ, signisque & virtutibus insignem fuisse, omnibus notum est.

Euagrius Macarij discipulus.

Hic ergo Euagrius incredibilis erat abstinentiæ; super omnia tamen monebat fratres, si qui fortè studium gererent vel humiliandi corporis, vel phantasias ab eo dæmonum propellendi, ne in bibendâ aquâ largiore mensurâ vterentur; dicebat enim: Quia si aquâ multâ corpus infundatur, maiores phantasias generat, & largiora receptacula dæmonibus præbet. Sed & multa alia de abstinentiâ, summâ cum deliberatione edocebat. Ipse autem non solùm aquâ parcissimâ vtebatur, sed & pane penitus abstinebat. Alij verò qui in illis locis morabantur fratres, pane solo & sale contenti erant, ita vt in illâ omni multitudine, vix inuenires aliquem, qui oleo saltem vteretur. Plures autem in eis nec iacentes somnum, sed sedentes, & (vt ita dicam) in meditatione diuinorum verborum positi capiebant.

Aqua largior non bibenda, ne phantasias varias generet.

Cap. XXVIII.

DE 46 DVOBVS MACARIIS, ET PRIMO, DE 47 MACARIO ÆGYPTIO, SEV SENIORE.

NARRABANT autem nobis quidam ex patribus qui ibi erant, quòd in locis illis duo Macarij, quasi duo cæli luminaria refulsissent, ex quibus vnus Ægyptius genere, & discipulus beati Antonij fuit, alius Alexandrinus. Quibus vt vocabula nominis, ita virtutes animi, & cælestium gratiarum magnificentia concordabat. Vterque enim Macarius, vterque abstinentiæ exercitijs & virtutibus animi æqualiter pollens, hoc solo alius præcellens, quòd quasi hereditatem gratiarum & virtutum beati Antonij possidebat.

Pallad. c. 19. & 20.

Vterque Macarius virtutibus clarus.

Huic denique ferunt, aliquando cùm homicidium in locis vicinis fuisset admissum, & innocenti cuidam impingeretur crimen admissi, confugisse ad eius cellulam eum qui calumniam patiebatur; affuisse etiam eos qui persequebantur, allegantes & dicentes periclitari seipsos, nisi comprehensum legibus traderent homicidam. Is verò cui crimen impingebatur, cum sacramentis affirmabat, conscium se non esse sanguinis illius. Et cùm diu ab vtraque parte certamen haberetur, interrogabat sanctus Macarius, vbi sepultus esset qui dicebatur occisus. Cumque designassent locum,

Deest hoc Palladio.

Idem infrà lib. 3 n. 41.

Ægyptius Macarius innocentem à pœnâ homicidij liberat.

eum, cum omnibus qui ad perurgendum hominem venerant, pergit ad sepulcrum; atque ibi fixis genibus inuocato Christi nomine, ait ad eos qui astabant: Nunc Dominus ostendet si vere reus est hic qui perurgetur à vobis. Et eleuatâ voce, ex nomine clamat defunctum. Cumque ei de sepulcro vocatus respódisset, ait ad eum: Per fidem Christi te obtestor, vt dicas si ab hoc homine, qui calumniam patitur, occisus es. Tunc ille de sepulcro clarâ voce respondit, dicens, non se esse ab eo interfectum. Et cum obstupefacti omnes decidissent ad terram, ac pedibus eius aduoluerentur, rogare cœperunt, vt interrogaret eum à quo esset occisus. Tunc ille: Hoc, inquit, non interrogabo: sufficit enim mihi vt innocens liberetur; non est autem meum, vt reus prodatur.

A mortuo & sepulto testimonium expressit.

Aliud quoque eius genus miraculi ferebatur. Cuiusdam in vicino oppido patrisfamilias virgo filia per phantasias magicas videbatur hominibus in equinum animal versa, vt putaretur equa esse, & non puella. Hanc adduxerunt ad eum. Tunc ille percontatus quid vellent? aiunt parentes eius: Equa hæc quam vident oculi tui, puella virgo & filia nostra fuit; sed homines pessimi, magicis artibus in animal hoc quod vides mutauerũt eam. Rogamus ergo vt ores Dominum, vt commutet eam in hoc quod fuit. At ille ait: Ego hanc, quam ostenditis mihi puellam video, nihil in se pecudis habentem: hoc autem quod dicitis, non est in eius corpore, sed in oculis intuentium. Phantasiæ enim dæmonum sunt istæ, non veritas rerum. Et cùm introduxisset eam cum parentibus suis intra cellulam, fixis genibus orare Dominum cœpit, simulque & parentes rogat secum Domino supplicare, & post hoc perungens eam oleo in nomine Domini, omni fallaciâ visus expulsâ, virginem videri omnibus vt etiam sibi videbatur effecit.

Pallad. cap. 19.

Virgo magicis artibus in equam visa versa.

Oleo benedicto & oratione, à fascinatione eam liberat.

Alia quoque minor puella ad eum deducta est, cuius obscœna corporis ita omni ex parte computruerunt, vt consumptis carnibus, interiora quoque & secreta naturæ nudarentur, ac vermium ebulliret inde innumera multitudo, ita vt nec accedere quidem quisquam ad eam posset præ fœtoris horrore. Hæc cùm allata à parentibus, & proiecta fuisset ante fores eius, miserans virginis cruciatus: Æquo animo, inquit, esto, filia, hæc tibi ad salutẽ Dominus, non ad interitum dedit: vnde prouidendum est magis, vt sanitas tua nullum tibi periculum conferat. Et cùm institisset orationibus per septem continuos dies, & oleum benedicens, in nomine Domini perungeret membra eius, ita eam sanam reddidit vt muliebris in eâ naturæ nulla forma, nulla species appareret, sed esset ei inter viros conuersatio, absque femineæ suspicionis obstaculo.

Deest hoc Palladio.

Oleo benedicto aliam puellam sanat, & in virum vertit.

Aiebant præterea, aliquando venisse ad eum hæreticum quemdam hieracitam, quod genus hæreseos inuenitur apud Ægyptum. Hic cùm per multam loquendi artem plurimos fratrum qui habitabant in eremo, conturbaret, ausus est etiam coram ipso fidei suæ asserere prauitatem. Cui cùm resisteret senior & contradiceret, ille verba simplicia argumentis callidis eludebat. Sed cùm videret sanctus, fidem fratrum periclitari, Quid opus est, inquit, nos verbis contendere ad subuersionem audientium. Exeamus ad sepulcra fratrum, qui nos præcesserunt in Domino: & cui nostrûm concesserit Dominus suscitare mortuum de sepulcro, sciant omnes quia illius fides probatur à Deo. Sermo hic omnibus qui aderant fratribus placuit. Processerunt ad sepulcra, & hortatur Macarius hieracitam, vt euocaret mortuum in nomine Domini. At ille, Tu, inquit, domine, qui proposuisti, prior euoca. Et Macarius prosternens se in orationem ante Dominum, vbi sufficienter orauit, eleuatis sursum oculis suis, ait ad Dominum: Tu, inquit, Domine, quis ex duobus nobis rectam fidem teneat, ostende, eleuato mortuo hoc. Et cùm hæc dixisset, fratris cuiusdam nomen qui nuper fuerat sepultus, euocauit. Cui ille cùm de tumulo respondisset, accedentes fratres continuò, quæ superposita fuerant, auferunt, & eductum eum de sepulcro, [48] resolutis fasciolis quibus constrictus erat, exhibuerunt viuentem. Hieracita verò, vbi hæc vidit, obstupefactus in fugam vertitur. Quem fratres quoque omnes insequentes, extra terminos terræ illius exturbauerunt.

Deest Pal[ladio].

Hæreticum hæreticum ad mortuos suscitatione, mortuum fide testimonium prouocat.

Mortuum ad suam probationem suscitat.

Multa etiam & alia ferebantur de eo quæ nimis prolixa sunt ad scribendum: sed ex his paucis, etiam cetera eius opera noscuntur.

DE [49] MACARIO ALEXANDRINO SEV IVNIORE.

Cap. XXIX

Alivs verò sanctus Macarius magnificas etiam ipse virtutes consummauit, de quibus & alij nonnulla scripserunt, quæ sufficere possint ad virtutum eius magnitudinem contuendam, & ideò nos ea compendio præterimus.

Pallad. c. 19. & 20.

Ferebant tamen eum amatorem fuisse eremi super omnes ceteros, ita vt etiam vltima & inaccessibilia deserti perscrutatus sit

Macarius Alexandrinus vltima deserti rimatur.

sic loco, vsquequò inueniret locum quendam in vltimis eremi constitutum, diuersis pomiferis arboribus consitum, & omnibus bonis repletum: vbi etiam duos fratres inuenisse ferebatur, quos cum rogaret vt paterentur ad se deduci illuc monachos vt ibi habitarent, quoniam quidem locus ille & amœnus esset, & abundans in omnibus necessariis; responderunt, non posse adduci illuc plures, ne forte venientes per eremum a dæmonibus deciperentur. Multos enim aiebant esse dæmones in deserto, ac monstra, quorum molestias & calliditates ferre multitudo insueta non posset. Regressus tamen ad fratres, cùm indicasset de opportunitate loci, multorum inflammati sunt animi, vt pergerent illuc cum eo. Sed vbi patres reliqui senserunt animos iuuenum concitatos, represserunt eos salubriore consilio, dicentes: Locus iste si verè, vt iactatur, à Iamne & Mambre consitus est, non aliud de eo credendum est, nisi quòd diaboli opere ad deceptionem nostram præparatus sit. Si enim vere, vt perhibent, deliciosus est & abundans; quid sperabimus in futuro sæculo, si hîc deliciis fruimur. Et hęc atque alia huiusmodi dicentes, iuuenum feruentes animos represserunt.

Locus autem in quo habitabat ipse sanctus Macarius, Scithium appellatur. Est autem in eremo vastissimâ positus, diei & noctis iter habens de Nitriæ monasteriis; & hoc nullâ semitâ, neque terrenis aliquibus dirigitur vel monstratur indiciis, sed stellarum signis & cursibus pergitur. Aqua rarò inuenitur, & sicubi inuenta fuerit, odoris quidem dirissimi est, & quasi bituminea, sed saporis innoxij. Sunt ergo ibi viri valdè perfecti, (nec enim patitur tam terribilis locus, nisi perfecti propositi habitatores summæque constantiæ) charitatis tamen inter se & erga omnes, si qui forte ad eos accesserint, summum studium gerunt.

Fertur denique cum sancto Macario, vuam quis aliquando detulisset, ille qui secundum charitatem, non quæ sua sunt, sed quæ alterius cogitaret, ad alium fratrem detulit eam, qui quasi infirmior videbatur. Tunc ille gratias egit Deo pro fratris officio, sed & ipse nihilominùs plus de proximo quam de semetipso cogitans, ad alium pertulit, & ille item ad alium, & sic per omnes cellulas quæ longe à semetipsis per eremum dispersæ erant, vua circumlata est, ignorantibus eis, quis eam primò misisset; ad vltimum ipsi defertur qui eam miserat. Gratulatus est autem sanctus Macarius, quod tantam viderat in fratribus continentiam, tantamque charitatem, ad artiora semetipsum spiritalis vitæ extendit exercitia.

1. Cor.

Vua per charitatem ... ad ... remeat.

Ad fidem namque confirmatum nobis de eo est ab his, qui ex ore eius audierant, quòd quodam tempore noctis dæmon ad ostium cellulæ eius pulsauerit, dicens: Surge, abba Macari, & eamus ad collectam, vbi fratres ad vigilias congregantur. Sed ille, qui gratiâ Dei repletus falli non poterat, intellexit diaboli esse fallaciam, & ait: O mendax & veritatis inimice! quid enim tibi consortij, quid societatis est cum collectâ & congregatione sanctorum? At ille: Latet ergo te, inquit, ô Macari, quòd sine nobis nulla collecta agitur, nullaque congregatio monachorum? Veni denique, & videbis opera nostra. Tunc ille, Imperet, inquit, tibi Dominus, dæmon immunde. Et conuersus ad orationem, petiit à Domino, vt sibi ostenderet, si hoc verum esset, quod gloriatus est dæmon. Abiit ergo ad collectam, vbi à fratribus vigiliæ celebrantur, & iterùm in oratione Dominum deprecatur, vt sibi veritatem verbi huius ostendat. Et ecce vidit per totam ecclesiam quasi paruulos quosdā puerulos Æthiopes tetros discurrere huc atque illuc, & velut volitando deferri. Mos est autem inibi sedentibus cunctis, ab vno dici psalmum, ceteris vel audientibus vel respondentibus. Discurrentes ergo illi Æthiopes pueruli, singulis quibusque sedentibus alludebant, & si cui duobus digitulis oculos compressissent, statim dormitabat: si cui verò in os immersissent digitum, oscitare eum faciebant. Vbi verò post psalmum ad orandum se prostrauissent fratres, percurrebant nihilominùs singulos, & ante alium iacentem in oratione, quasi mulierum specie ferebantur, ante alium quasi ædificantes atque portantes aliquid, ac diuersa quæque agentes apparebant. Et quæcumque dæmones quasi ludendo formassent, hæc orantes illi in cordis sui cogitatione versabant: à nonnullis tamen, vbi aliquid horum agere cœpissent, quasi vi quadam repulsi, præcipites deiiciebantur, ita vt nec stare quidem prorsus, aut transire iuxta eos auderent: aliis verò etiam infirmis fratribus supra ceruices & dorsa ludebant, quia non erant in oratione suâ intenti. Hæc cùm vidisset sanctus Macarius, ingemuit grauiter, & lacrymas profundens ad Dominum, Respice, ait, Domine, & ne sileas, neque mitigeris Deus. Exurge vt dispergantur inimici tui, & vt fugiant à facie tuâ, quoniam anima nostra repletur illusionibus. Post orationem tamen examinandæ veritatis gratiâ seorsum euocans singulis quibusque

Ruffin. lib. 3. num. 43.

Macarius à dæmone ad collectā vocatur.

Iudæ ep.

Macarius videt dæmones Æthiopum specie sedentis interesse.

Variæ dæmonum suggestiones tempore orationis.

Psal. 82.
Psal. 67.

fratribus, ante quorum faciem viderat dæmones diuerso habitu & variis imaginibus ludentes, requirit ab eis, si in oratione vel ædificandi cogitationes habuerint, vel iter agendi, vel alia diuersa, quæ vnicuique imaginata per dæmones viderat: & singuli eorum ita confitebantur in corde suo fuisse, vt ille arguebat: & tunc intellectum est, quòd omnes vanæ & superfluæ cogitationes, quas vel psalmorum vel orationum tempore vnusquisque conceperit, ex illusione dæmonum fiant: ab his autem qui omni custodiâ cor suum seruant, tetri repelluntur Æthiopes. Deo enim coniuncta mens, & in ipso tempore præcipue orationis intenta, nihil alienum, nihil superfluum recipit.

Superfluæ cogitationes tempore orationis opus dæmonum.

Aliud quoque multò terribilius addebat, quod vidisset eo tempore, quo fratres accedebant ad Sacramenta. Vbi porrexissent ad suscipiendum palmas, in nonnullorum manibus præuenientes Æthiopes, carbones deponere, Corpus autem, quod tradi sacerdotis manibus videbatur, redire ad altare; aliis verò, quos meliorum merita iuuabant, extendentibus manus ad altare, longe recedere dæmones, & cum ingenti metu refugere: angelum enim Domini assistere cernebat altari, qui cum sacerdotis manu suam quoque manum in Sacramentorum distributione superponeret. Ex hoc iam permansit ei à Deo gratia ista, vt in vigiliis fratrum, psalmorum & orationis tempore, si quis aliud aliquid secundùm illusionem dæmonum in corde cogitasset, agnosceret, & accedentium ad altare vel indignitates eum vel merita non laterent.

Merita & demerita communicantium, & illusiones dæmonum videt.

Quodam autem tempore ambo Macarij homines Dei cùm fratris cuiusdam videndi gratiâ iter agerent, ascenderunt nauigium, quo fluuius transiri solet, in quo nauigio erant simul quidam tribuni, diuites homines & præpotentes, equos plurimos ac pueros, & multa secum ministeria habentes. Horum vnus cùm videret in vltimâ nauigij parte vilibus indumentis, atque ad omnia expeditos iacere monachos, ait ad eos: Beati estis vos, qui huic sæculo illuditis, & nequaquam ex eo requiritis, nisi indumentum vilissimum & parcissimum victum. Tunc vnus de Macariis respondit ad eum; Verè quidem, vt dicis, qui Deum sequuntur, illudunt mundo; sed miseremur vestri, quòd vobis econtrariò mundus illudit. Tunc ille compunctus super hunc sermonem, statim vt peruenit ad domum suam, derelictis omnibus vel distractis quæ habebat, & pauperibus datis, ipse Deum sequi cœpit, & ad monachorum exercitia properauit.

Palladius c. 19. & 20. Ioan. libello 3. num. 15.

Sæculo pauperes spiritu, diuitibus sæculū illudit.

Sed & multa, vt diximus, alia de operibus sancti Macarij Alexandrini mirabilia feruntur, ex quibus nonnulla in XI. libro Ecclesiasticæ historiæ inserta qui requirit inueniet.

DE S.to AMMONE, PRIMO NITRIAE MONACHO.

Cap. [illegible]

INITIVM sanè habitationis monasteriorum quæ in Nitriâ sunt, sumptum tradebant ab Ammone quodam, cuius animam (cùm exisset de corpore) vidit ferri ad cælum sanctus Antonius, sicut refert scriptura illa, quæ Vitam describit beati Antonij. Hic igitur Ammon locupletibus & generosis parentibus natus est, à quibus inuitus ad nuptias cogebatur. Et cùm vim parentum nō posset effugere, acceptâ virgine, cum intra nuptiales thalamos conuenissent, & data eis essent cubiculi secreta silētia, alloquitur puellam de pudicitiâ, & de conseruandâ virginitate cœpit cohortari, dicens: Quia corruptio sine dubio inuenit corruptionem, incorruptio verò incorruptionem sperat. Multò ergo melius est, si vterque nostrûm in virginitate perduret, quam vt alter corrumpatur ex altero. Acquiescit ei virgo, silentio tegitur incorruptionis thesaurus. Cumque plurimo tempore solius Dei contenti testimonio, spiritu magis essent quàm carne sanguineque coniuncti, post obitum amborum parentum, ille quidem, ad vicinum deserti secedit locum, virgo verò intra domum residens, in breui & ipsa multitudines virginum, & ille multitudines congregat monachorum.

Pallad. cap. 1.

Videt Antonius Ammonis animam ad cælum ferri.

Supra in Vita sancti Antonij cap. 52.

Ammon cum sponsa continentiā seruat.

Fit hic pater monachorum, illa mater virginum.

Cumque iam secretus sederet in eremo, adolescens quidam, qui morsu canis rabidi in rabiem versus est, multis vinctus catenis ad eum deducitur, prosequentibus eum parentibus suis, & rogantibus pro eo. At ille dixit eis: Quid mihi molesti estis, ô homines? supra merita mea est quod petitis, sed tamen hoc vobis indicare possum, quòd in manibus vestris est eius sanitas. Reddite viduæ bouem suum, quem furati estis, & sanus reddetur vobis filius vester. At illi extimuerunt quidem valdè, quòd ea quæ secretè gestæ sunt, non latuerunt hominem Dei. Gauisi sunt tamē, quòd hanc eis viam salutis ostendit, & sine morâ, vt reddiderunt direpta, orante homine Dei, etiam iuueni sanitas redditur.

Ammon furtum secretum agnoscit.

Rabidus restitutione furti sanatur.

Alio quoque tempore, cùm venissent ad eum quidam, probare volens animos ipsorum, dicit dolium sibi esse necessariū, vbi aquam pro aduenientibus congregaret.

Et

Et cùm polliciti fuissent perlaturos se, vnus ex ipsis graue sibi duxit, dicens periclitari posse camelum suum, si ei tam graue onus imponeret. Et ait ad alterum: Tu si vis aut potes, defer, ego camelo meo parco ne moriatur. Tunc alter, Mihi, inquit, vt ipse nosti camelus non est, sed asinus. Numquid potest, quod camelus portare non valet, asinus portare? At ille, Facito, inquit, vt voles, tu videns, ego enim non interimam camelum meum. Tunc ille, Ego, inquit, imponam asino meo pondus, quod tu camelo tuo onerosum dicis, & merita hominis Dei facient quod impossibile est esse possibile. Et ita imposito dolium asino suo, peruexit vsque ad monasterium hominis Dei, ita vt nec sentiret asinus se aliquid oneris portare. Quem vt vidit Ammon, Benè fecisti, inquit, in asino deferens dolium; collegæ enim tui camelus mortuus est. Et regressus inuenit ita gestum, vt prædixerat famulus Dei.

Sed & multa alia per eum signa Dominus ostendit. Nam & fluuium Nilum cum transire vellet, & exuere se erubesceret, virtute Dei subito in alteram ripam translatus dicitur. Beatus autem Antonius, in summa admiratione vitæ eius iustitiam atque animi virtutes habuisse memoratur.

Cap. xxi.

DE S. PAVLO SIMPLICE.

FVIT quidam inter discipulos sancti Antonij, Paulus nomine, cognominatus Simplex. Hic initium conuersionis suæ huiusmodi habuit. Cum vxorem suam oculis suis cum adultero cubantem vidisset, nulli quidquam dicens, egressus est domum; & mœstitiâ animi tactus, in eremum semetipsum dedit, vbi cum anxius oberraret, ad monasterium peruenit Antonij, ibique ex loci admonitione & opportunitate consilium capit. Cumque adisset Antonium, vt iter ab eo salutis inquireret; ille intuens hominem simplicis naturæ esse, respondit ei, ita demum eum posse saluari, si his quæ a se dicerentur, obediret. Tunc ille omnia quæcumque sibi præciperet, facturum se esse respondit. Vt ergo promissionem eius probaret Antonius, ante fores cellulæ stanti, Hic, inquit, exspecta me orans donec egrediar. Et egrediens Antonius, mansit intrinsecus per totam diem & per totam noctem; per fenestram tamen ex occulto frequentius respiciens videbat eum indesinenter orantem, & nusquam prorsus moueri, sed stare in æstu diei & rore noctis, & ita esse mandati memorem, vt ne pastum quidem loco moueretur.

Egressus autem die postero Antonius, instituere eum & docere cœpit de singulis quomodo opere manuum solitudinem solaretur: & digitis quidem corporis opus carnale, cogitatione verò mentis & animi intentione operaretur quæ Dei sunt. Cibum quoque in vesperam ei sumere præcepit, sed obseruare, ne vmquam ad saturitatem vsque perueniret, & præcipue in potu: confirmans, non minus per aquæ abundantiam phantasias fieri animi, quàm per vinum calorem corporis crescere. Et vbi plenè eum qualiter se in singulis agere deberet, instruxit, in vicino ei, hoc est, tribus à se millibus cellulam constituit, ibique cum exercere quæ didicerat iubet: ipse tamen frequentius visitans gratulabatur deprehendẽs eum in his quæ sibi tradita fuerant, totâ intentione & sollicitudine permanentem.

Opere manuum solitudo solanda.

Nimius aqua potus phantasias generat.

Quadam autem die cùm venissent ad sanctum Antonium fratres magni quidem & perfecti viri, accidit etiam Paulum adesse pariter cum eis. Et cum sermo de rebus profundis & mysticis haberetur, cumque de Prophetis & Saluatore plurima tractarentur, Paulus ex simplicitate animi interrogat si Christus prius fuerit an Prophetæ? Beatus vero Antonius cùm pro eo quod tam absurde interrogauerat, quasi erubuisset, blando nutu vt erga simpliciores solebat, silere atque abire eum iubet. Et ille, quia omne quodcumque ab eo dictum fuisset tamquam præceptum Dei seruare instituerat, abscedens ad cellulam suam, tamquam mandato accepto, silentium gerere instituit, nec omnino aliquid loqui. Quod cum comperisset Antonius, mirari cœpit, vnde hæc illi obseruantia placuisset, quam à se sciebat non esse mandatam. Cumque iussisset eum loqui, & cur sileret indicare, dixit ei Paulus: Tu, pater, dixisti, vt irem & silerem. Et obstupefactus Antonius, ita ab eo sermonem, quem ille negligenter protulerat, obseruatum: Omnes, inquit, nos iste condemnat: cum enim nos de cælo nobis non audiamus loquentem, ab isto qualiscumque sermo, qui ex ore nostro ceciderit, obseruatur.

Silentij insigne ex obedientia observator.

Multa tamen & sanctus Antonius eum docere volẽs de obedientiâ, præcipere ei solitus erat etiam, quæ ratio & caussa non posceret, in quibus eius animus erga obedientiam probaretur. Haurire namque aliquando eum aquam iussit ex puteo, & in terram totâ die effundere; & contextas sportellas resoluere, ac denuò contexere; & vestimentum dissuere atque iterùm resuere, & rursus resoluere; & in pluribus huiusmodi exercitus ab eo memoratur imbutus, vt in nullo prorsus etiam eorum, quæ contra ratio-

Varijs obedientiæ operibus à sancto Antonio exercetur.

nem imperari iubebantur, disceret contradicere; & ita per hæc omnia informatus, breui ad perfectionem venit. Ex cuius exemplo docebat beatus Antonius, quòd si quis velit ad perfectionem velociter peruenire, non sibi ipse fieret magister, nec propriis voluntatibus obediret, etiam si rectum videatur esse quod vellet; sed secundum mandatum Saluatoris obseruandum esse, vt ante omnia vnusquisque abneget semetipsum sibi, & renúciet propriis voluntatibus, quia & Saluator ipse dixit: Ego veni non vt faciam volútatem meam, sed eius qui misit me. Et vtique voluntas Christi non erat contraria voluntati Patris; sed qui venerat obedientiam docere, non inueniretur obediens, si propriam faceret voluntatem. Quanto ergo magis nos non iudicabimur inobedientes, si faciamus proprias voluntates. Denique supradictus Paulus exemplo nobis est, qui obedientiæ & simplicitatis merito in tantum spiritualium gratiarú culmen ascendit, vt multò plures & potentiores virtutes per ipsum Dominus, quam per secundum Antonium faceret.

Veniendi ad perfectionem modus compendiosus.

Math. 16.

Ioan 6.

Paulus Antonio virtute potentior.

Et quoniam pro affluentiá gratiarum multi ad eum ex omnibus terræ partibus confluebant vt curarentur ab eo; verens beatus Antonius ne molestiá multitudinis fugaretur, in ulteriori eremo, quò accedi facile ab aliquo non posset, commanere eum fecit, vt venientes magis ipse susciperet Antonius. Si quos vero ipse non potuisset curare, hos ad Paulum tamquam prolixiorem sanitatum gratiam habentem mittebat, & ab illo curabantur. Tantam autem eius simplicitatis apud Domini fiduciam fuisse tradunt, vt quodam tempore cùm quidam rabiem patiens in modum canis laniaret omnem qui ad se ausus fuisset accedere, & perductus ad eum fuisset, insistebat orationi vt dæmonem qui eum vrgebat, fugaret. Et cùm mora fieret, nec celer sequeretur effectus, quasi infantum more indignatus ad Dominum dixisse fertur: Verè non manducabo hodie, si eum non curaueris, & continuò quasi delicioso domino satisfactum est a Deo; & statim curatus est rabidus.

Dæmonem oratione expellit.

Paulus Dei delicium.

Cap. XXXII.

DE S. PIAMMONE PRESBYTERO.

Pallad. cap. 72. de *Ammonâ presbytero,* qui hic *Piammon*

NON autem mihi videtur dignú, etiam eremi habitatores, quæ Parthenio mari adiacet, & vicina est oppido quod dicitur Diolco, silentio prætenre. In quo vidimus quemdam presbyterum admirabilem, nomine Piammonem, totius humilitatis & benignitatis virum, habentem etiam reuelationum gratiam. Denique quodam tempore cum Domino sacrificium offerret, vidit angelum Domini stantem iuxta altare, & vniuscuiusque monachorum accedentium ad altare scribentem nomina in libro quem tenebat in manibus, quorumdam tamen nomina non scribentem. Cumque diligenter obseruaret senior, qui essent quorum nomina nó scripsisset, posteaquam sunt completa mysteria, vnumquemque eorum seorsum vocans, percontatur, quid eis in occulto peccati fuisset admissum: & inuenit ex confessione vnumquemque eorum mortalis peccati obnoxium. Tunc hortatur eos agere pœnitentiam, & semetipsum cum eis ante Dominum prosternens, die ac nocte tamquam ipse in eorum peccatis esset obnoxius, flebat, & tam diu permansit cum eis in pœnitentiá & lacrymis, donec iterùm videret eumdem Angelum stantem, & scribentem nomina accedentium. Et posteaquam omnium scripsit, tunc etiam illos ex nominibus euocantem, atque ad reconciliationem altaris inuitantem. Vbi hoc verò senior vidit, intellexit eorum susceptam esse pœnitentiam: & sic eos altari totá cum gratulatione restituit.

Piammon videt angelum Dei iuxta altare.

Angelus digna monachorum nomina scribebat.

Cum peccatoribus, quorum nomina non scribebantur, pœnitet.

Hunc etiam quodam tempore ferebant à dæmonibus ita verberatum, vt stare aut moueri omnino loco non posset. Et cùm dies adesset Dominica, & res posceret offerri sacrificium, iussit se fratrum manibus ad altare portari. Vbi cum in oratione iacuisset, astantem continuò vidit angelum Domini, qui astare solebat altari, & porrigentem sibi manum, atque eleuantem se de terrâ, & statim dolor omnis ita ab eo discessit, vt solito sanior redderetur.

Verberatus à dæmonibus, sanatur ab Angelo.

DE S. IOANNE.

Cap. XXXIII. Pallad. cap. 33.

ERAT in ipsis locis vir sanctus, ac totius gratiæ dono repletus, Ioannes nomine, in quo tanta erat consolationis gratia, vt quacumque mœstitiá, quocumque tædio oppressa fuisset anima, paucis eius sermonibus, alacritate & lætitia repleretur. Sed & sanitatum gratia plurima ei à Domino donata est.

EPILOGVS.

De periculis itineris ad eremos.

Pallad. cap. 150.

IN alijs quoque quàm plurimis locis Ægypti, sparsim vidimus sanctos Dei virtutes multas & mirabilia facientes, & totius gratiæ Dei plenos, sed & paucos ex multis memorauimus.

mus. De omnibus verò explicare,ſupra vi-
res noſtras eſt.

Nam de his qui in ſuperiore Thebaidâ,
id eſt circa ipſam Sienem habitare dicun-
tur, auditu ſolo comperimus,quòd his pæ-
ne omnibus, quos vidimus, celſiores illi &
magnificentiores habebantur. Accedere
verò ad ipſos pro itineris periculo nequiui-
mus: quia quamuis omnia illarum partium
loca latronibus incurſentur, illa tamen quæ
vltra ciuitatem Lyco ſunt, etiam barbaros
patiūtur. Et ideò nullus nobis ad eos acceſ-
ſus fuit, quia reuerà nec eos quos ſuperius
memorauimus, abſque periculo vidimus.

Septies namque in hoc itinere periclita-
ti ſumus;in octauo autem,ſicut ſcriptum eſt,
Iob 5. non obtinuit nos malum, Deo nos in om-
nibus protegente.

1. Denique ſemel per quinque dies ac no-
ctes incedentes per eremum, ſiti ac laſſitu-
dine periclitati ſumus.

2. Alio quoque tempore incurrimus lo-
cum, in quo eſt conuallis quædam, humo-
rem ex ſemetipſo gignens ſalſum, quem
continuò calor ſolis, velut hiemalis pruina
in glaciem,ita in ſalem ſtringit,& tamquam
ſudes acutas, ex ipſo ſale efficit: atque ita
omnia illa exaſperantur loca, vt non ſolùm
nudos pedes, vt habebamus nos,ſed & cal-
ceamentis munitos terebret ac ſecet. In his
ergo inuenti, magno cum periculo vix eua-
ſimus.

3. Tertio cùm nihilominùs per eremum
pergeremus,incurrimus vallem quamdam,
humorem ex ſemetipſâ ſimiliter quidem
gignentem, ſed intra ſemetipſam eum ſer-
uantem, cuius ſolum ſaxis & fœtido cœno
repletum tranſire cupientes, vſque ad late-
ra deſcendimus. Cumque pæne ibidem in
eadem mergeremur, exclamantes ad Do-
minum, vocem pſalmi protulimus, dicen-
Psal. 68. tes: Saluum me fac Deus, quoniam intra-
uerunt aquæ vſque ad animam meam. In-
fixus ſum in limo profundi, & non eſt ſub-
ſtantia.

Quartum periculum pertulimus in aquis 4.
quibuſdam, quæ ex inundatione Nili re-
manſerant, in quibus triduo continuo affli-
cti, vix euadere potuimus.

Quintum periculum fuit nobis à latro- 5.
nibus, cùm ſecus mare iter ageremus, qui
per decem millia paſſuum inſequentes nos,
quos perimere ferro non poterant, pæne
exanimes reddiderunt per fugam.

Sextum diſcrimen nobis in ipſo flumi- 6.
ne Nilo fuit, in quo nauigantes, pæne ſub-
merſi ſumus.

Septimum, in ſtagno quod Mareæ voca- 7.
bulo appellatur, vento ſæuiente in inſulam
quamdam eiecti ſumus, hieme grauiſſimâ
ſuper nos & tempeſtate feruente. Erat
enim tempus, quo Epiphaniorum dies ce-
lebrantur.

Octauum autem fuit, quòd cùm ad Ni- 8.
triæ monaſteria veniremus, locum quem-
dam incidimus, in quo refluentis Nili aqua
reſidens, velut ſtagnum quoddam effece-
rat, in quo multæ beſtiæ, præcipuè croco-
dili plurimi erant. Qui cum tempore ſolis
exiſſent,reſoluti circa oram ſtagni iacebant,
ita vt ignorantibus nobis mortui videren-
tur. Et cùm accederemus ad videndam
mirandamque magnitudinem beſtiarum,
quas exanimes putabamus, continuò vt ſo-
nitum pedum ſenſerunt, excitati, irrue-
re & inſectari nos vehementer cœperunt.
Nos autem cum magno clamore & gemi-
tu nomen Chriſti Domini inuocauimus,
cuius miſericordia affuit, & beſtiæ quæ
contra nos inſurrexerant, quaſi ab Angelo
repellente, in ſtagnum protinus proiectæ
ſunt: nos autem curſu intento ad mona-
ſteria feſtinauimus,gratias agentes Deo no-
ſtro, qui nos de tantis periculis liberauit, &
tanta nobis oſtendit mirabilia. Ipſi gloria &
honor in ſæcula ſæculorum, Amen.

IN LIBRVM SECVNDVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

1 PROLOG. BENEDICTVS DEVS] *Elegans omnino Prologus, qui Ruffinum non dedecet: etsi stilus in toto libri decursu non ita respondeat. Sed narrationes ea sunt ex Græco, vt opinor, translatæ: quas vt apud Græcos humili & familiari stilo scriptas inuenit, eodem quoque Latinis dedit. Ruffinus præfatione in libros Recognitionum Clementis, (quos ab eo Latinitati donatos testatur Gennadius in Catalogo Script. Eccles. cap.* XVII.) *de ratione translationis suæ ad Gaudentium episcopum, cur minùs ornata ea sit, ita refert:* In ceteris autem, quantum potuimus, operam dedimus, non solùm non à sententiis, sed ne à sermonibus quidem satis elocutionibusq; discedere. Quæ res quamuis minùs ornatum, magis tamen fidele narrationis reddit eloquium. *Vt igitur Recognitionum Clementis translatio minùs ornata est, quia angusto sermonis calle coarctatur quàm historiarum Eusebij, vbi liberis passibus interpres ambulat & spatiatur, mirum videri non debet, si & hic minùs florida sit Ruffini dictio, cùm & eãdem hic translationis rationem iniisse videatur, quam iniit in Recognitionum libris. Sanè vel ex Palladij translatione licet colligere, quàm parum Ruffinus à Græco textu discedat, cùm quæ isthic habentur ab Herueto è Græcis expressa, eodem panè tenore hic à Ruffino exhibeantur.*

2. EX QVIBVS NON SOLVM NOBIS CAVSSA SALVTIS, &c.] *Periodus hæc ex Palladio adumbrata, vbi ita in Proœmio:* Vt eos æmulentur ac imitentur, qui cælestem volunt vitam agere, & quæ ad regnum cælorũ ducit, vitam ingredi, *&c.* vt exemplar proponatur, & amor excitetur iis. *Etiam sequentis periodi, quæ incipit,* Quamuis, *sensus est apud Palladium.*

3. QVI IN MONTE S. OLIVETI] *Hîc aliquantulum variat Ruffini Prologus à Palladij proœmio. Ruffinus ait se Vitas-Patrum scribere in gratiam fratrum in monte Oliueti commanentium, Palladius verò rogatu Lausi præpositi. Alia quoque diuersa quædam habet Palladius à Ruffino, vt quòd Palladius in Proœmio dicit, ea quæ refert, se partim vidisse, partim audiisse; Ruffinus solùm refert se vidisse. Palladius addit se & de mulieribus dicturum, Ruffinus nihil de eâ re.*

In monte Oliueti cellulam suam & monasterium habuit Ruffinus. Testis ipse Inuectiuâ II. Alioquin si inficias eat, etiam testes quamplurimos fratrum habere possum, qui in meis cellulis manentes, in monte Oliueti quamplurimos ei Ciceronis Dialogos descripserunt: quorum & ego quaterniones, cùm scriberent, frequenter in manibus tenui & relegi: & quòd mercedes illis multò largiores quàm pro aliis scripturis solent, ab isto eis darentur, agnoui. Mihi quoque ipsi aliquando cùm de Bethlehem Ierosolymam venisset, & codicem secum detulisset, in quo erat Dialogus Ciceronis, & idem ipse Græcus Platonis, quòd dederit ipsum codicem, & aliquamdiu fuerit apud me, nullo genere negare potest.

4. COMMANENT AVTEM PER EREMVM DISPERSI ET SEPARATI CELLVLIS] *Significanter dixit,* dispersi & separati, *vt non cœnobium, sed Cellia seu Lauram insinuaret. Ita hîc libro* III. *(cuius etiam auctor, vel interpres, vel præfator certè existimatur Ruffinus) n.*219. Nam in eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant. *quod desumptum ex D. Hieronymo epist.* XXII. *ad Eustochium de custod. virginit. Vide in Onomastico* Cellia, *&* Laura.

5. IPSORVM MERITIS ADHVC STARE MVNDVM] *Ad hoc respiciens Ruffinus hîc lib.* III. *inde Prologum suum auspicatur.*

6. OPTIMA QVÆQVE RARA SINT ET DIFFICILIA] *Vetus verbum:* χαλεπὰ τὰ καλά.

7. IOANNE] *Martyrologium Romanum* Cap. I.
XXVII. *Martij:* In Ægypto S. Ioannis eremitæ, magnæ sanctitatis viri, qui inter cetera virtutũ insignia, etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio Imp. victorias de tyrannis Maximo & Eugenio prædixit. *De hoc, vt existimo, Menæa* XX. *Septemb.* Μνήμη τοῦ ἐν ὁμολογηταῖς μεγίστου Ἰωάννου τοῦ Αἰγυπτίου: Commemoratio Ioannis Ægyptij, maximi inter confessores. *Notissimus hic apud Scriptores Ecclesiasticos. de eo Augustinus de Ciuit. Dei libro* V *capite* XXVI. *Cassianus lib.* IV. *cap.* XXIII. *Instit. & Collat.* XI. *cap.* IX. *& Collat.* XXIV. *cap.* XXVI. *Eucherius de laude eremi, Sidonius Carmine* XVI. *& alij varij.*

Frater Theodoricus Loher Carthusianus in suâ editione Coloniensi Vitarum Patrum adscribit hunc Ioannem ex Martyrolog. vt existimo, XXVIII. *Aprilis, sed ibi de alio Ioanne abbate agitur, qui sub Leone Isaurico pro cultu Imaginum decertauit, hic verò tempore Theodosij fuit, vt patet hîc initio & fine huius capitis.*

8. TRIBVNVS QVIDAM] *D. Augustinus libro De curâ pro mortuis agendâ, cap.* XVI. *disputat de modo, quo sancti seu viui, seu postquam è vitâ exces-*

excesserunt, quandoque viuis appareant. Et post multa ambiguè dicta, hanc de Ioanne hoc historiolam infert: Talem fuisse credendum est illum Ioannem monachum, quem de belli ciuilis euentu maior Theodosius consuluit Imperator: habebat quippe etiam prophetiam. Neque enim singulos singula munerum istorum, sed etiam plura vnum habere posse non ambigo. Ioannes ergo iste cuidam mulieri religiosissimæ, impatienter eum videre cupienti, atque vt hoc impetraret, per maritum suum vehementer instanti, cùm ille nollet, quoniam id numquam permiserat feminis; Vade, inquit, dic vxori tuæ, videbit me nocte proximà, sed in somnis. Et factum est. Monuitque illam, quidquid fidelem coniugatam moneri oportebat. Quæ cùm euigilasset, talem se vidisse hominem Dei viro suo, qualem ille eum nouerat, & quid ab illo audierit, indicauit. Qui hoc ab eis comperit, retulit mihi vir grauis & nobilis, & dignissimus credi. *Vide Thyræum nostrum de variis Apparitionum modis.*

9. TERTIANO TYPO GRAVISSIME VEXABATVR] *Ineptè Goldastus hæreticus,* tertiano pyreto, *diuinat legendum. Rarior quidem vox & significatio typi, nota tamen Galeno, qui librum περὶ τύπων scripsit, & esse dicit τάξιν ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως, id est,* ordinem extensionis & remissionis in febribus. *Oratio est in Sacramentario S. Gregorij contra typum tertianum vel quotidianum. Isidorus lib. IV. cap. VII. Orig.* Typhi sunt frigidæ febres, quæ abusiuè typhi appellantur ab herbâ quæ nascitur in aquâ. *Sed in re medicâ Galeno potior fides.*

10. QVIA VITIA EX PARTE IPSIVS SVNT] *Exhortatio hæc Ioannis deest Palladio. Melchior Goldastus Collectan. ad sermonem Valeriani de bono disciplinæ, legendum censet,* quia vitia ex patre eo sunt: *nec quemquam de hac lectione dubitaturum putat, quia sequitur hic de diabolo* principe & auctore. *Sed firmiùs hæsisset Sapientiæ capiti IV. ex quo ipse citat:* Imitantur diabolum, qui sunt ex parte illius. *Quare vulgata lectio tenenda, consentientibus manuscriptis omnibus.*

11. VICTORIÆ RELIGIOSI PRINCIPIS THEODOSII] *De hoc Ioanne eiusque prophetiâ Prosper in Chronico anno Christi* CCCXCV. *Theodosij XVI. Arcadio III. & Honorio II. Coss.* Ioannes Monachus anachoreta clarus habetur, qui ornatus prophetiæ gratiâ, Theodosium consulentem de euentu belli quod aduersus Eugenium mouebat, victorem futurum prædixit.

Cap. II. 12. HOR] *Nulla huius memoria in tabulis Ecclesiasticis, præterquam in Menæis VII. Augusti:* Ὁ ἅγιος Ὢρ ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται, Sanctus Or in pace quiescit. *Occurrit & in Palladij Lausiacâ historiâ cap. IX. Sed Origenistam fuisse monet D. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem. Obiisse tamen in eâ hæresi non constat, maximè cùm eius commemoratio fiat in Menæis. Vide respons. II. ad argumentum Prolegom. XV. vbi agitur de auctoritate horum librorum. Meminit eius etiam Sozomenus l. VI. cap. XXVIII. Niceph. lib. IX. cap. XXXIV. & recentiores quidam suis inseruère Martyrologiis XII. Nouemb. vt Carthusia Colon. in additionibus ad Usuardum, Maurolycus. Vide Molanum cap. XIII. de Martyrolog.*

13. HABITV IPSO HONORIS VIDEBATVR ANGELICI] *Hoc non facilè quis intelliget, nisi quis Græcorum monachorum habitum præ oculis habeat. Duplex Græcis habitus erat, vnus nouitiorum, qui dicebatur μικρὸν σχῆμα: alter probatissimorum virorum, qui dicebatur μέγαλον & ἀγγελικὸν σχῆμα. Vide Euchologium Græcorum cap. XXIX.*

14. AMMONIO] *Ammona hic dicitur Palladio cap. XLVIII. de hoc, vt existimo, Menæa Græcorum XXVI. Ian.* Ὁ ὅσιος Ἀμμωνᾶς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται: S. Amonas in pace consummat. *de eo etiam Sozom. lib. VI. cap. XXVIII. Niceph. lib. IX. cap. XXXIV.* Cap. III.

15. COLOBIIS] *Græca vox κολόβιον, sed Latinis vsurpata, vti Cassiano lib. I. Instit. cap. V. Seruius Æn. IX. ad illud:* Et tunicæ manicas, &c. Tunicæ, *inquit*, vestræ habent manicas, quod etiam Varro vituperat, dicens: Manicatis & talaribus tunicis. Nam colobiis vtebantur antiqui. *quæ totidem ferè verbis refert D. Hieronymus in Hebr. quæst. Cod. Theod. L. XIV. Tit. X.* Nullus senatorum habitum sibi vendicet militarem, sed chlamydis terrore deposito, quieta colobiorum & penularum induat vestimenta. *Vide apud Cassianum significationem mysticam.*

16. BENO] *Palladio cap. XLIV. dicitur* Be. *Nullam huius memoriam inuenio in Ecclesiasticis tabulis. De eo Sozomenus lib. VI. cap. XXVIII. Hic paucula superioribus affinia:* Βῆνον δὲ παρ' οὐδενὸς ποτὲ ὀμόσαντα ὀφθῆναι, ἢ ψευσάμενον, ἢ ὀργισθέντα, ἢ ὀξύναντα, ἢ ἀργὸν ἢ ὅλως μάταιον λόγον: Beoum autem ei minimè vnquam visum vel irâ arsisse, vel iurasse, vel mentitum esse, vel temerarium, leue, aut abiectum verbum dixisse. *præmittit de eodem & Theonâ:* Βῆνος δὲ καὶ Θεωνᾶς, μοναχικῶν ἡγοῦντο ταγμάτων, καὶ θείας προγνώσεως καὶ προφητείας ἔμπλεοι: Benus & Theonas conuentui rexère monachorũ, viri diuinâ præscientiâ & propheticâ repleti. *De eo etiam Niceph. l. XI. c. XXXIV.*

17. OXYRYNCHO CIVITATE] *De Oxyryncho Stephanus de vrbibus, originem appellationis, & etymon vocis simul insinuans:* Ὀξύρυγχος, πόλις Αἰγύπτου, τιμῶσα τὸν ὁμώνυμον ἰχθῦν: Oxyrynchus, Ægypti ciuitas, quæ colit piscem sibi cognominem. *Ita pleraque Ægypti vrbes à superstitioso animalium cultu nomen sortita.* Cap. V.

18. THEONÆ] *De hoc Sozomenus l. VI. c. XXVIII. Cassiodor. lib. VIII. cap. I. Niceph. lib. XI. c. XXXIV.* Cap. VI.

19. APOLLONII] *Huius Vitam accuratè scripsit Timotheus Alexandrinus episcopus, vt testatur Sozomenus lib. VI. cap. XXIX. Nicephorus l. IX. cap. XXXIV. Fors eadem cum hac. Vide Prolegomenon IV. § I. In Sozomeno Græcè est Ἀπολλῶς, quod alij Latinè verterent,* Apollos. *Nam de alio, qui* Apollonius *dictus fuit, ibidem sequitur.* Cap. VII.

20. LEBETAS] *Ipse explicat hic auctor, atque colobium esse, de quo cap. II. diximus. Hieronymus Præfat. in Regulam S. Pachomij:* Nihil habent in cellulis, præter psiathium & duo lebitonaria (quod Ægyptiis monachis vestimenti genus est sine manicis, & vnum iam attritum ad dormiendum vel operandum. *Isidorus lib. XIX. Orig. cap. XXII.* Lebitonarium est colobium sine manicis, quali monachi Ægyptij vtuntur. *Dicitur Græcè & λεβητὼν vel λεβιτὼν. ita Palladio in Vitâ abbatis Pachomij: & λεβιτωνάριον. ita quidem Sozomenus lib. III. c. XIII. explicat.* χιτῶνας ἀχειριδώτους, tunicas sine manicis. *infrà cap. IX.* Lebeta.

21. NICOLAI INGENTES] *Deest hoc editis libris. Cur omissum sit, non inquiro. Scio rarum & non vbique obuium esse. Athenæus lib. XIV. & Plutarch. Conuiual. lib. VIII. cap. IV. scribunt Nicolaum quemdam Damascenum Augusto misisse* palmulas, *quas ille ab eo* Nicolaos *vocabat. Sic & Isidorus libro*

bro XVII. cap. VII. Orig. palmulæ sunt Thebaicæ, qui & Nicolai. Photius in Bibliothecâ Cod. CLXXXIX. pro palmulis habet placentas. Ita & Suidas in Nicolao; & Hesychius Illustrius. Palladij interpres coniungit cum panibus. Vereor eum vitioso vsum codice. Nam hic omnia verbo tenus ex Palladio Græco expressa habes. quod noster habet, Nicolai ingentes, & panes calidi & mundissimi, Hernetus Palladij interpres habet, & Nicolaos panes maximos & puros lupinos: quia θερμὸς calidum, & θέρμος lupinum significat. Inde Hernetus deceptus est.

Cap. VIII. 22. AMMONE] Distinctus hic ab Ammone Ægyptio seu Nitriote, de quo hic pòst cap. XXX. & Tabennensiote, qui in Tabennâ tribus circiter millibus monachorum præfuit. de quo hic suprà cap. III.

23. DRACONE] Fors eiusdem Ammonis est quod habetur lib. III. Ruffini, n. CCXIV. de basilisco dissipato.

Cap. IX. 24. COPRETE] Huius nullibi mentionem inuenio præterquam apud Sozomenum lib. VI. cap. XXVIII. Nicephorum lib. XI. cap. XXXIV. Copres, inquit Nicephorus, dæmonum expellendorum & variorum morborum sanandorum gratiam acceperat. Caue Copretem hunc & Patermutium confundas cum duobus aliis eiusdem nominis, qui fuêre martyres tempore Iuliani apostatæ, de quibus in Menæis & Menologio IX. Iulij. Alius etiam Coprius tempore Theodosij Cœnobiarcha, de quo Græci XXIV. Septemb. nam hic iunior.

25. LEBETA] Id est, colobium. vide sup. c. VII.

Cap. X. 26. SYRO, &c.] De his præter notatum in margine Palladium nihil inueni.

Cap. XI. 27. HELENO] Sozomenus libro VI. cap. XXVIII. Nicephorus libro XI. cap. XXXIV. Cassiodorus libro VIII. Tripart. hist. cap. I. quibus Helles dicitur, Palladio Hellen.

Cap. XII. 28. ELIA] De hoc Sozomenus libro VI. capite XXVIII. Nicephorus libro XI. cap. XXXIV. Cassiodorus hist. Trip. lib. VIII. cap. I.

Cap. XIII. 29. PITHYRIONE] De hoc Nicephorus lib. IX. cap. XIV. Prætereà Pithyrion ille, qui tamen alibi, apud Athenas videlicet, asceterium seu exercendæ pietatis domicilium habuit.

Cap. XIV. 30. EVLOGIO] De hoc Sozomenus libro VI. cap. XXVIII. Niceph. lib. XI. cap. XXXIV. Cassiodorus lib. VIII. Trip. hist. cap. I.

Cap. XV. 31. APELLEN] De hoc Sozomenus lib. VI. capite XXVIII. Niceph. lib. XI. cap. XXXIII.

Cap. XVI. 32. PAPHNVTIO] De hoc Maurolycus in Martyrologio suo, Pannucij nomine, XXIX. Nouembris: S. Pannucij abbatis, qui eremum Heracliæ regionis incoluit, & cuius operâ Thaidem insignis formæ meretricem, ornamentis in ignem proiectis, veniam pœnitentiâ meruisse perhibent. Florarium Sanctorum manuscriptum VIII. Martij: Paphnutij confessoris, qui conuertit Thaisim meretricem, & tres viros ereptos sæculo lucratus est Deo. Claruit anno salutis CCCXXI. Habes hæc posteriora de tribus viris in hoc Ruffini capite expressa.

Cùm varij fuerint Paphnutij, non existimo quemquam cum hoc eumdem esse. Nam qui XXVIII. Apr. habetur apud Metaphrastem, & ex eo apud Surium, martyr fuit tempore Diocletiani: quem Martyrologium Romanum habet XXIV. Septemb. nec vlla eius mentio in Menologio, etsi id asserat Baronius. qui, quòd Galesinius dicit se accepisse ex tabulis Græcis, existimauit ex Menologio esse. Sed existimo Galesinium de Metaphraste intelligere. In Menæis XXV. Septembris de eo solo tantùm duo versus.

Menolog. Græcum XIX. Apr. habet Paphnutium Ierosolymitã, eumq; martyrẽ de quo Menæa XX. Apr. duos tantùm habent versus, nec martyrij meminere.

Menologium Græcum XXV. Sept. habet Paphnutium Ægyptium, S. Euphrosynæ patrem, de quo Menæa eodem die duos quoque tantùm versus habent.

Martyrologium Romanum XI. Septemb. habet Paphnutium Thebæum seu superiorum Thebarum episcopum & confessorem, vt vocat Niceph. l. VIII. cap. XIX. qui celeberrimus est, & omnium historicorum præconio notus. De quo vide ad Vitam sancti Antonij cap. XXX.

Alius etiam Paphnutius Meletianus, de quo Epiphanius in Panar. hæres. LXVIII.

Alius etiam Paphnutius Cephala, de quo Palladius cap. XCI.

Alius Paphnutius presbyter Scetiotes, cognomento Bubalus apud Cassianum Collat. III. cap. I. & Collat. XVIII. cap. XV.

33. ISIDORO] De eo Sozomenus l. VI. c. XXVIII. & lib. VIII. cap. XII. & XIII. Socrat. l. VI. cap. IX. Nicephorus lib. XI. cap. XXXIV. Cassiodorus l. VIII. Trip. hist. cap. I. Hic inter Origenistas numeratur à D. Hieronymo epist. ad Ctesiphontem. Videndum an hic etiam fuerit inter monachos resipiscentes, de quibus egi Prolegomeno XV. responsione ad argumentum secundum, quod obiiciebatur contra horum librorum auctoritatem. Cap. XVII.

34. SERAPIONE] Nihil de hoc Serapione apud Palladium, sed de alio quodam, cui cognomen Sindonites, quòd sola sindon ei vestis esset: qui fuit imperitus literarum. Vide Palladium cap. LXXXIII. Hic à Baronio Notation. ad Martyrolog. Roman. XXI. Martij non ritè dicitur Sy[illegible]donius. Serapionis abbatis dicta habes apud Pelagium libello VI. num. XII. libell. VIII. num. IX. lib. XI. num. XIII. l. XV. n. XVI. de quo Sozom. l. VI. cap. XXVIII. ex quo Niceph. l. XI. cap. XXXIV. sua desumpsit, & Cassiodorus Tripart. lib. VIII. cap. I. Cap. XVIII.

35. APOLLONIO] Baronius Notation. ad Martyrolog. Roman. VIII. Martij existimat hunc Apollonium & Philemonem eos esse, de quibus ibi in Martyrologio. Sed si Acta à Metaphraste scripta cum his conferantur, non quadrant. In Menæis bis inuenio memoriam Apollonij & Philemonis martyrum cum diuersis sociis. Primò XIV. Nouembris, qui sunt ij, de quibus Martyrolog. Romanum VIII. Martij agit: secundò VI. Iulij. sed neutribi Acta exprimuntur, vt inde aliquod indicium fieri possit. Vide Nicephorum lib. IX. capite XIV. Cap. XIX.

36. DIOSCORO] Sozomenus lib. VI. cap. XXVIII. Nicephorus lib. XI. cap. XXXIV. Cassiodorus lib. VIII. Tripart. hist. cap. I. Cap. XX.

37. DE MONACHIS IN NITRIA] Sozomenus lib. VI. cap. XXXI. Καλοῦσι δὲ τὸν χῶρον τοῦτον Νιτρίαν, καθότι κώμη τις ἐστὶν ὅμορος ἐν ᾗ τὸ νίτρον συλλέγουσιν. οὐ τὸ τυχὸν δὲ πλῆθος ἐνταῦθα ἐφιλοσόφει, ἀλλὰ μοναστήρια ἦν ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα, ἀλλήλων ἐχόμενα, τὰ μὲν συνοικούντων, τὰ δὲ καθ' ἑαυτοὺς διαιτωμένων. Istum locum (vbi Scete) appellant Nitriam; propterea quòd est pagus finitimus, in quo nitrum colligunt. Non exigua quidem hominum multitudo ibi monasticam disciplinam exercebat. Erant namque monasteria circiter quinquaginta contigua, quorum pars conuentus, pars homines separatim ab aliis vitam degentes habuêre. Cap. XXI.

38. CELLIA] Eadem habes apud Palladium cap. Cap. XXII.

cap. XXIX. *Ex quo sua desumpsit, vt credo. Sozomenus lib.* VI. *cap.* XXXI. *qui penè verbo tenus eadem refert cum Palladio & Ruffino. ecce Græca, quæ tam Latina hic legisse:* Ἐντεῦθεν δὲ ὡς ἐπὶ τὴν ἔνδον ἔρημον ἰόντων, ἀπὸ τῶν τόπων σχεδὸν ἑβδομήκοντα σταδίων διεστὼς, ὃν Κελλία. ἐν τούτῳ δὲ σποράδην ἐστὶ μοναχικὰ οἰκήματα πολλά, ὅσα καὶ τοσαύτης ἐρήμου περιποιήσεις. κεχώρισται δὲ ἀπ' ἀλλήλων, ὡς μήτε αὐτὰ καθορᾶν ἀλλήλοις ἀκούειν· συνίασι δὲ πάντες εἰς ταυτὸν ἅμα καὶ ἐκκλησιάζουσι τοῦ σαββάτου καὶ κυριακῇ ἡμέρᾳ ἀθροιζόμενοι. εἰ δέ τις ἐν μέσῳ ἀπολείπεται, ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου ἀποκεχώρηκε, ἢ ἐπεὶ πολλοὶ ἐν τῷ ἀπόντι ἀπολελειμμένοι, καὶ ἐπὶ δύο αὐτῶν ἢ ὄντων ἐν ἀλλήλοις πάντες ἀπαντῶσι. ἀλλ' ἐν διαφόροις καιροῖς ἕκαστος παραγενόμενος ὅσον οὐχ ἑτέρῳ τόπῳ ἀφικέσθαι. αὐτοὶ δὲ πολλοὶ αἰτίας ἢ συνιόντες ἀλλήλοις, οἱ μὲν λόγων ἕνεκα ἢ ψυχῆς τινὸς ὠφελείας, ἄλλοι τῆς μαθήσεως τοῦ θείου ὑμνεῖν. οἰκοῦσι δὲ ἐν τοῖς Κελλίοις, ὅσοι τῆς φιλοσοφίας εἰς ἄκρον ἐληλύθασι, καὶ οὐδεὶς ἄγει, καὶ μόνοι διαβιῶσι, δι' ἡσυχίαν χωρισθέντες τῶν λοιπῶν. *Eleganter B. Bernardus epist. ad fratres Carthusianos de monte Dei, de cellâ & cælo:* Secundùm formam propositi vestri habitantes in cælis potiùs quàm in cellis, excluso à vobis toto sæculo totos vos inclusistis cum Deo. Cellæ siquidem & cæli habitatio cognatæ sunt quia sicut cælum & cella ad inuicem videntur aliquã habere cognationem nominis, sic & pietatis. A cælando enim cælum & cella nomen habere vidẽtur, & quod cælatur in cælis, hoc & in cellis. Quod geritur in cælis, hoc & in cellis. Quidnam est hoc? vacare Deo, frui Deo. Quod cùm secundùm ordinem piè & fideliter celebratur in cellis, audeo dicere: Sancti angeli Dei cellas habent pro cælis, & æquè delectantur in cellis, ac in cælis. Nam cùm in cellâ iugiter cælestia actitantur, cælum cellæ & sacramenti similitudine, & pietatis affectu, & similis operis effectu proximum efficitur; nec iam spiritui orãti vel etiam à corpore exeunti, à cellâ in cælum longa vel difficilis via inuenitur. A cellâ enim in cælum sæpè ascenditur: vix autem vmquam à cellâ in infernum descenditur.

39. AMMONIO] *Sozomenus libro* VI. *cap.* XXX. *Nicephorus lib.* XI. *cap* XXXVII *Cassiodorus lib.* X. *hist. Tripart. cap.* VII. *Hos Origenis fuligine infectos fuisse notat D. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem. Fuère tamen hi coniunctissimi Chrysostomo; & quidam eorum honorificè sepulti, quin etiam miracu lis claruisse dicuntur. Nam de Ammonio & Dioscoro hæc habet Georgius Alexandrinus in Vita sancti Chrysostomi, de iis monachis agens, quos Theophilus Alexand. episc. eremo expulit:* Ἀμμώνιος, οὗ δύο ἀδελφοὶ καὶ εἷς ἐπίσκοπος, οἳ ἁλύσεσι σιδηραῖς καὶ βασάνοις ὑπὸ Οὐάλεντος ἐξωρίσθησαν, ὡς πᾶσα ἐπιγινώσκει ἡ Ἀλεξάνδρεια, τοσοῦτος ἦν ἐν γνώσει, ὡς μηδὲν αὐτοὺς διαφυγεῖν τῶν θείων γραφῶν πολλοῖς ἀπορουμένων. οἱ δὲ δύο τούτων ἐν Κωνσταντινουπόλει τελευτήσαντες, Ἀμμώνιος δὲ πρὶν τὴν ἐκεῖθεν ἐξόδου μαντεύεται. λέγεται δὲ τὸ μνῆμα αὐτοῦ θεραπεύειν ῥιγοπυρέτους. τέθαπται δὲ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῶν ἀποστόλων πέραν θαλάσσης. ὁ δὲ ἐπίσκοπος Διόσκορος τελευτήσας κεῖται ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ ἐν τῇ Δρυῒ πρὸ τῆς πύλης, ὡς προείρηται, ὡς τὰς πλείους τῶν γυναικῶν πίστιν εἰς αὐτὸν μεγάλην, καταλαμβάνειν τὸν μαρτυρῶν ὅρκον, κατὰ τῶν εὐχῶν Διοσκόρου ὀμνύειν: Ammonius cum duobus etiamnum religiosis fratribus, atque vno episcopo, qui cùm vincula pertulissent, & immanes torturas sub Valente, finibus illis eliminati sunt. quod vniuersa agnoscit Alexandria. Et is sexagenarius erat: & hi scientiâ sic præditi erant, vt eos nihil lateret in diuinis Scripturis, in quibus alioqui permulti hærent & addubitant. Horum quidem duo obdormierunt Constantinopoli in fatum concedentes; Ammonius autem priusquam è vnâ migraret, oracula reddidit de futuris. Monumentum autem eius dicitur mederi rigore febrili laborantibus. Sepultus est trans mare, in æde apostolis dicatâ. Porrò Dioscorus episcopus cùm diem suum obiisset, sepultus est in martyrio, quod situm est in Quercu ante portam siue columnam, de quâ superiùs dictum est Et quidem permultæ mulieres constanti in ipsum fide nitebantur, adeò vt si qua testu per orationes Dioscori se obstrinxisset iureiurando, nullâ ratione passa fuisset se iuramenti esse perfidam desertricem. *Vide quædam de his & pro his dicta supra Prolegomeno* XV. *vbi de auctoritate horum librorum, responsione ad argumentum secundum. Saltem diui Hieronymi monitione tuti esse possumus.*

40. HVIC ERANT DVO FRATRES, &c.] *Dicti hi quatuor fuère* Longi *à corporis habitu. Georgius Alexandrinus Vita Chrysostomi:* Viri enim, qui in Ægypto præsidebant monasteriis, prius ille Dioscorus, Ammonius item, Eusebius, & Euthymius, qui quidem fratres erant, à corporis proceritate sortiti nomenclaturam Longi. Sed enim istorum fama mirè increbuerat Alexandriæ, quòd & sermone & vitæ ornamentis inclaruissent. *Qui plura de iis prosequitur. De eadem* Longorum *appellatione iidem historici quos antè citaui.*

41. AD EPISCOPATVS OFFICIVM] *Hermopoleos episcopus fuit Dioscorus; vt in Georgius Alexandrinus Vita Chrysostomi, vbi de morte eius addit:* Paulò pòst à fugâ Theophili suum obiit diem, dignusque est habitus, qui in splendido admodum sepulcro funeraretur in æde sacrâ martyrii, quæ est in Quercu, quo loci habita est Synodus calumniæ aduersus Ioannem adornata. *Locus autem hic erat trans mare, Ruffini suburbium, vt habet Palladius Dialog. de rebus S. Chrysostomi, qui omnium inspector fuit. Nicephoro lib* XIII. *cap.* XV. *dicitur* suburbanum nauale Chalcedonis, *vbi erat* ἀποστολεῖον, *id est, ecclesia in honorem Petri & Pauli apostolorum constructa à Ruffino, variaque monachorum domicilia. quæ à Georgio de sepulturâ Dioscori variat. ait enim:* Dioscorus namque Constantinopoli priùs mortuus, in templo Mocij martyris sepultus est. Ammonius autem breui pòst cùm Synodus adornaretur, valetudine affectâ in Quercum quidem venit, sed illic morbo propter traiectionem inualescente, paulò pòst & ipse diem suum obiit, atque ibi à monachis suis honorificè est tumulatus. *Templum autem Mocij martyris collocant Menæa* XI. *Maij, in ipsâ vrbe Constantinopolitanâ. Non rectè in Menologio* X. *&* XI. *Maij dies coaluère. De hoc templo vide Baron. Notat. ad Martyrolog. Romanum* XIII. *Maij.*

42. DIDYMO] *De hoc Didymo nihil apud Palladium, sed de alio cæco Alexandrino, de quo ad Vitam S. Antonij diximus. Huius memoriam in Fastis sacris non inueni, præterquam in Florario Sanctorum manuscripto* XI. *Aprilis*, S. Didymi eremitæ. *De hoc eodem Socrates lib.* IV. *cap.* XVIII. Δίδυμος ἄλλος, ὅστις μοναχὸς ἦν ἐνενήκοντα ἔτη ζήσας, οὐδενὶ ὡμίλησεν ἀνθρώπῳ ἄχρι τῆς τελευτῆς: Didymus alius, qui etiam monachus fuit, nonagintaque confecit annos, per totum vitæ spatium nullius vmquam hominis societate CAP. XXIV

cietate & consuetudine vsus est. *quæ ad verbum exscripsit Suidas in Ἄμμις. hunc in Scete floruisse tradit Sozomenus lib. VI. cap. XXX.*

Cap. XXV. 43. Cronio] *Sozomenus lib. VI. cap. XXX.* Κρονίων ... : Cronion annos iam circiter decem & centum natus. *Palladius cap. XXV. habet* Cronium *presbyterum Nitriæ & cap. LXXXIX.* Chronium *quoque presbyterum, abbatem trecentorum patrum in deserto apud vicum Phœnicia, vnde ortus erat. Vtrumque Antonio notum ait Palladius. An alter verum idem cum hoc sit, dubito. Noster hic in* Scete, *teste Sozomeno, floruit.*

Cap. XXVI 44. Origene] *Sozomenus lib. VI. cap. XXX.* ... : Origenes senex vnus ex discipulis Antonij Magni, qui adhuc supererat. *Addit in* Scete *vixisse.*

Cap. XXVII. 45. Evagrio] *Qui res Euagrij parum perspectas habuere, ipsum quandoque laudant, vt Socrates Nouatianus lib. IV. Histor. Eccles. cap. XVIII. & Sozomenus æque Nouatianus lib. VI. cap. XXX. Idem fecit Gennadius in Catalogo, qui etiam Euagrio miracula tribuit; sed Gennadius nimium Pelagianus fuerit, nihil mirum, si Pelagianorum parentem Euagrium laudibus tollat, & falsa adscribat miracula. De Palladio Galatâ, qui eumdem Euagrium mirificè celebrauit, silemus modò, quòd eidem in impietate & hæresi par, eiusdemque discipulus existens, mulus mulum mutuò scabit. Dicemus de illo suo loco (libro VIII.)*

At æstimemus Euagrium è propriis pretiis. fuisse hæreticum Origenistam, Pelagianisque errandi amplissimam exhibuisse materiam, mirum si iam non omnibus sit exploratissimum. Audiamus quid de eo Patres. S. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem hæc de Euagrio habet: Euagrius Ponticus Hyperborita, qui scribit ad virgines, scribit ad monachos, scribit ad eam cuius nomen nigredinis testatur perfidiæ tenebras, (*Melaniam intelligit*) edidit librum & sententias περὶ ἀπαθείας, quam nos impassibilitatem vel imperturbationem possumus dicere, quando numquam animus vllo perturbationis vitio commouetur, & vt simpliciter dicam, vel saxum vel Deus est. Huius libros per Orientem Græcos, & interprete discipulo eius Ruffino Latinos plerique in Occidente lectitant, *&c. Hæc S. Hieron. Qui etiã præfat. in lib. IV super Ieremiam ista scribit:* Commentarios in Ieremiam per interualla dictabam, vt quod deerat otio, superesset industriæ; cùm subitò hæresis Pythagoræ & Zenonis ἀπαθείας καὶ ἀναμαρτησίας, id est, impassibilitatis & impeccantiæ, quæ olim in Origene & dudum in discipulis eius Grunnio, Euagrioque Pontico, & Iouiniano iugulata est, cœpit reuiuiscere, & non solùm in Occidentis, sed & in Orientis partibus sibilare, & in quibusdam insulis, præcipueque Siciliæ & Rhodi maculare plerosque, & crescere per dies singulos, dum secretò docent, & publicè negant. *& alia subiicit in eamdem sententiam.*

At quanti semper fecerit Ecclesia Romana iudicium S. Hieronymi in his, quæ ipse de Ruffino, Euagrio, Palladio, aliisque plurimis (quos ipse probè intus & in cute nouerat) eorumque scriptis censuerit, audi S. Gelasium primum in Concilio Romano septuaginta episcoporum, memorandam illam sententiam proferentem. Item Ruffinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam Scripturas interpretatus est: sed quoniam B. Hieronymus eum in aliquibus de arbitrij libertate notauit; illa sentimus, quæ prædictum beatum Hieronymum sentire cognoscimus. Et non solùm de Ruffino, sed etiam de diuersis, quos vir sæpiùs memoratus zelo Dei & fidei religione reprehendit. *Hæc S. Gelasius, cuius documentum eo tenaciùs mente suscipiendum ac retinendum videtur, quòd diuinâ prouidentiâ factum fuerit, vt S. Hieronymus multorum, qui suo tempore sub religionis & pietatis habitu hæresum venena fundebant, ipse fraudes, technas, dolos, errores deprehensos in publicum prodiderit, eiusque eâ in re iudicium Romana Ecclesia probauerit, ne deinceps tam multi lupi in vestimentis ouium grege Dominico imponerent, eumdemque mactarent, cùm alioqui etiam cautissimos & sagacissimos decipere potuerint: eiusmodi fuère Ruffinus, Euagrius, Palladius, & alij monachi Origenistæ, quos S. Hieronymus, vt nuper vidimus, indicauit.*

Sed ad Euagrium redeamus, de quo hæc quoque S. Ioannes Climax: Putauit Euagrius sapientissimum se omnium alacritate sensus fieri: sed fraudem passus sibi mentitus est miser; insipientium insipientissimus ex hoc ipso ostensus est. *Hæc idcirco Climax, quòd Euagrius apathiam introduceret. Porrò Euagrium vnà cum Origene & Didymo Alexandrino tamquam hæreticum condemnatum, eiusque errores proscriptos in quintâ generali Synodo, auctores sunt S. Tharasius episcopus Constantinopolitanus, Confessione fidei, quæ habetur in secundo Nicæno Concilio, actione III. Niceph. l. XVII. Hist. cap. XXVII. Cedrenus in Annal. in Iustiniano. Eumdem etiam Euagrium cum eisdem Didymo & Origene damnauit S. Martinus Papa & martyr in Concilio Lateranensi, Secretario V. Canone XVIII. sed & Antiochus monachus, qui sub Heraclio vixit, homiliâ de regno, quæ est CXXX. enumeratis multis hæresiarchis hæc subdit:* Post hæc hæreseon portenta fuerunt hi, Euagrius & Didymus, qui secundùm dogma Origenis putà præexistentiam rerum atque earum restitutionem senserunt. *Hæc ille. Ex quibus omnibus, & aliis quæ omittimus, facilè quisque dispiciet, quo loco & pretio Euagrius Ponticus Hyperborita sit habendus. Hactenus fr. Io. Maria, magister sacri palatij.*

46. Dvobvs Macariis] *Duo sunt Macarij celebres in Romano Martyrologio, vterque Ægyptius. Sed de quo hic agitur, & simpliciter & significatè* Ægyptius *dictus est, alter verò* Alexandrinus, *quòd in Ecclesiâ Alexandrinâ functus esset presbyterio, vt est apud Palladium cap. XX. Sozomenus lib. III. cap. XIII. ita hos distinguit:* Ὁ μὲν Αἰγύπτιος, ὁ δὲ ... Ἀλεξανδρεύς: Cap. XXVIII.
Quorum alter in agris Ægypti, alter in vrbe natus (erat enim Alexandrinus genere) & ita institutis ciuilibus educatus, vt ἀστικὸς, id est, vrbanus diceretur. *Signantiùs etiam Socrates lib. IV. cap. XVIII.* ... Ἀλεξανδρείας πόλεως: Quorum alter ex superiore Ægypto, alter ex vrbe Alexandriâ oriundus.

47. Macario Ægyptio] *Ægyptius hic occurrit apud Martyrologium Romanum XV. Ianuarij:* In Ægypto S. Macarij abbatis, discipuli B. Antonij, vitâ & miraculis celeberrimi. *De hoc in Menologio XIX. Ian. Vide infrà in Macario Alexandrino. Fuit hic magister Euagrij, vt scribit Socrates l. IV. cap. XVIII. & Gennadius de viris Illustr. c. XI.* Cap. XXIX.

48. Resolvtis fasciolis qvibvs con-
stri-

STRICTVS ERAT.] *Sic Ioann. xi. v. 44.* Ligatus pedes & manus. *cuius ritus pauca alia exempla memini legere.*

Cap.xxix 49. MACARIO ALEXANDRINO SEV IVNIORE.] *Martyrologium Romanum* 11. *Ianuarij:* In Thebaide S. Macarij Alexandrini abbatis. *Menologium de vtroque Macario* xix. *Ianuarij:* Memoria SS. patrum Macarij Ægyptij & Macarij Alexandrini, qui exercitatione monasticâ, vitâ, moribus, admirabili abstinentiâ & miraculis illustres fuere. *Palladius cap.* xix. *dicit hunc aliquanto iuniorem Ægyptio. De vtroque Socrates libro* iv. *cap.* xviii. *Sozom. lib.* vi. *cap.* xxix. *Ruffin. lib.* ii. *histor. cap.* iv. *Hieronymus epist.* xxvii. *Cassiodor. Collat.* v. *cap.* xii. *& Collat.* xxiv. *c.* xiii. *Palladius cap.* xix. *&* xx. *Nicephorus lib.* ix. *capite* xiv. *Suidas, alij.*

Intricata planè res de duobus Macariis, vt dignoscatur vter fuerit S. Antonij discipulus, & ita certi aliquid de natali eorum statui possit. Martyrologia vetera duos Macarios agnoscunt, nec vnum ab alio aliter distinguunt, quam quod eorum alterum vocent Antonij discipulum. *Martyrologium Romanum vetus,* 11. *Ianuarij:* B. Macarij. xv. *Ianuarij* Macarij abbatis, Antonij discipuli. *Martyrologium Romanum Bellini,* 11. *Ianuarij:* In Thebaidâ S. Macarij abbatis. xv. *Ianuarij:* Apud Ægyptum B. Macarij abbatis, discipuli B. Antonij, vitâ & miraculis celeberrimi. *Martyrologium Romanum Galesinij,* 11. *Ianuarij:* In Thebaide S. Macarij Alexandrini abbatis. xv. *Ianuarij:* In Thebaide S. Macarij abbatis, hic B. Antonij discipulus. *Martyrologium Romanum Baronij* 1. *Ianuarij:* In Thebaide S. Macarij Alexandrini abbatis. xv. *Ianuarij:* In Ægypto S. Macarij abbatis, discipuli B. Antonij, vitâ & miraculis celeberrimi. *In Bedâ, Vsuardo, Adone, Notkero nulla est loci distinctio. Distinctionem* Alexandrini & Ægyptij *statuere Galesinius & Baronius.*

Quod si Ruffino hic fides, qui initio præcedētis capitis Ægyptium Macarium asserit Antonij discipulum, & virtutis eius heredem, *rectè per Macarium Antonij discipulum* xv. *Ian. in Martyrologio Aegyptius designatur. Sic Petrus Equilinus in Catalogo Sanctorum lib.* ii. *cap.* xxxv. *&* lxxxi. *Macarium Ægyptium facit Antonij discipulum.*

Sed videndum num Ruffinus Palladium vel alium quem Latinè expressit, malè ceperit. Certè & Heraclidi & Palladio veteri & nouo deest in Macario Ægyptio. quòd fuerit discipulus Antonij, *&* virtutis eius heres. *Imò Palladius nouus Heraclidi c.* xx. *vtrumque hoc Macario Alexandrino tribuit.*

Cap.xxx. 50. AMMONE.] *De hoc Menologium Græcorum* iv. *Octobris:* Commemoratio S. patris Ammonis Ægyptij. Hic cùm esset Ægyptius genere, parentibus orbatus, à patruo coactus vxorem duxit sub Maximiano Imp. Vixit autem cum illâ annos decem & octo, quam non vt vxorem, sed vt sororem habebat, quin etiam illi persuasit vt virginitatem seruaret. Itaque & ipsâ & omnibus rebus derelictis in monte Nitriæ prope Ægypti desertum secessit, vnâ tantùm veste nocte & die corpus tegens. Produxit autem vitam vsque ad Magni Antonij tempora sub Magno Constantino, celebri & primo Christianorum Imperatore. Huius viri sanctitatem admiratus est Antonius, præsertim propter miracula, quæ per ipsum plurima Dei benignitas effecit. *quorum magnam partem eodem die in Menæis Græcis habes. quæ addunt:* Κῆπος ἦν χειλά[?]ων ἐν τοῖς βαλσαμώδεσι, πολλὴν αὐτῷ πόνον καὶ κόπον παρέχων. *quod in Palladio Latinè est,* quod operabatur balsamum, in quâ colendâ & putandâ multum laboris ponitur. *Suidæ dicitur* Ἀμμοῦς Αἰγύπτιος, *qui breuem Vitæ eius compendium habet.*

51. PAVLO SIMPLICE.] *Huius memoria* vii. *Martij in Martyrolog. Romano:* In Thebaide S. Pauli cognomento Simplicis. *Menologium Græcum:* Sancti patris Pauli cognomento Simplicis, propter rectam & simplicem, multisque modis à beato illo magno Antonio probatam eius integritatem, quam & Deus ipse miraculis comprobauit, vt litteratum monumenta testantur. *Menæa eodem die fusè satis eius Vitam referunt. In Triodio pag.* xxxii. 2. *vocatur* Παῦλος ὁ ἁπλούστατος, Paulus Simplicissimus. *cuius singulare priuilegium cogitationes singulorum peruidendi habes hic apud Ruffinum lib.* iii. *n.* 167. *& apud Pelagium lib.* xviii. *num.* 20. *& apud Paschasium cap.* xxiii. *num.* 11. *qui posterior iisdem pane verbis habet, vti hic Ruffinus.* Cap.xxxi

Quidam libri Paulum hunc hoc libro & loco non habent, sed vel primo libro post Vitam Malchi, vel tertio libro inter Verba Seniorum.

52. PIAMMONE.] *Sozomenus lib.* vi. *c.* xxviii. Cap.xxxii.
Καὶ Πιάμμων δὲ καὶ Ἰωάννης τηνικαῦτα περὶ Διόλκον τῆς Αἰγύπτου ἐπισημοτάτων προεστάσι μοναστηρίων. ἐπιμελῶς δὲ καὶ μάλα σεμνῶς πρεσβύτεροι ὄντες τὴν ἱερατείαν μετῄεσαν. λέγεται δὲ τοῦτον τὸν Πιάμμωνα ἱερωμένον θεάσασθαι περὶ τὴν ἱερὰν τράπεζαν θεῖον ἄγγελον ἑστῶτα, καὶ τῶν μετεχόντων τοὺς παρόντας ἐγγράφειν βιβλίῳ τινί· τοὺς δὲ λειπομένους ἀπαλείφειν: Præterea Piammon & Ioannes, id temporis quoque circiter Diolcon Ægypti celeberrimis præfuêre monasteriis. Exquisitissimè autem sacerdotio (presbyteri enim erant) & summâ cum reuerentiâ perfungebantur. Traditum verò est Piammonem quodam tempore, cùm Sacrum faciebat, vidisse circa sacram mensam stantem angelum Dei, & monachos præsentes in libro scripsisse, absentes verò inde deleuisse. *De eo etiam Nicephorus lib.* xi. *cap.* xxxv.

53. IOANNE.] *De hoc ex Sozomeno præcedenti capite iam quædam dedimus: qui prætereà addit:* Cap.xxxiii.
Ἰωάννῃ δὲ τοσαύτην ἐδωρήσατο δύναμιν ὁ Θεὸς κατὰ παθῶν καὶ νοσημάτων, ὡς πολλοὺς ἰάσασθαι ποδαλγούς, καὶ τὰ ἄρθρα διαλελυμένους: Ioanni autem tantam vim contra ægrotationes & morbos Deus donauerat, vt multos podagrâ laborantes, & articulos membrorum habentes resolutos, sanaret.

DE VITIS PATRVM LIBER TERTIVS, AVCTORE RVFFINO AQVILEIENSI PRESBYTERO.

PROLOGVS.

2 VERE *mundum quis dubitet meritis ſtare Sanctorum: horum ſcilicet, quorum in hoc volumine vita præfulget, qui omnem luxuriæ notam totâ mente fugerunt, mundóque relicto, eremi vaſta ſecreta rimantur, ibíque per terribiles rupes, formidoloſis antris excubantes, non eſuriunt neq; ſitiunt, quia dextera Dei ſuſtētat & paſcit eos. Horum meritis ſubleueris: horum ſupplicationibus peccatorū veniam merearis, mi domine Fidoſe. Non ergo ſpernas ſimplicitatem, & impolitos ſermones: nec enim mei operis eſt, diuinæ doctrinæ ſcripturæque ſophiſticè & eloquenter ſignare ſermones; ſed ſuadere mentes hominum, in fide & operibus veritatis. Patrum denique, ſanctorum patriarcharum, & prophetarum, id eſt Abraham, Iſaac, & Iacob, Moyſi, & Eliæ, & Ioannis ideò deſcripta eſt fides & conuerſatio, non tantùm vt illos glorificaremus quos certè Deus glorificauerat, & in regno ſuo glorioſos habebat; ſed vt legentibus poſteris conſerrent veritatis doctrinam & exempla ſalutis.*

1. CVIVSDAM SENIORIS. QVIDAM ſanctorum ſeniorum patrum, interrogantibus ſe monachis de cauſſâ abſtinentiæ, dixit: Oportet, filioli, vt odio habeamus omnem requiem præſentis vitæ: ſiue delectationes corporeas ac ventris ſuauitatem, & honorem ab hominibus non requiramus, & dabit nobis Dominus Ieſus cæleſtes honores, & requiem in vitâ ęternâ, glorioſamque lætitiam cum Angelis ſuis.

Abſtinentia.

EIVSDEM. 2. Idem autem ſenior dixit: Quia naturaliter ineſt homini eſurire, oportet autem ſumere cibum ad neceſſitates corporis ſuſtentandas, non tamen in paſſione, ſeu ſaturitate ventris. Nam & ſomnus naturaliter ineſt homini, ſed non in ſatietate ſiue reſolutione corporis, quò poſſimus humiliare paſſiones ac vitia carnis. Satietas enim ſomni mentem ſenſumque hominis ſtupidum pigrumque reddit; vigiliæ autem tam ſenſum quàm etiam mentem ſubtiliorem ac puriorem efficiunt. Ita enim & ſancti patres dixerunt, quia vigiliæ ſanctæ purificant & illuminant mentem. Sed etiam iraſci naturaliter ineſt homini, non in commotione paſſionis, ſed vt iraſcatur contra ſemetipſum ac vitia ſua, vt facile emendare & à ſe abſcindere poſſit. Nec non etiam ſi quid prauum & contra præcepta Dei videamus agere alios, oportet nos contra vitia eorum vehementer quidem iraſci, ipſos

... erò diligenter corripere, & increpare, ... nere, vt emendati ſaluentur, & ad vi... nam perueniant.

Erat quidam ſenior in eremo interio... per multos annos in abſtinentiâ & in ... ſtudio ſpiritali nimis laborans. Aduc... ſq; ad eum quidam fratres, admira... t eius perſeuerantiam, dicentes: Quo... odo toleras iſtum tam aridum & ſquali... locum, pater? Quibus ille reſpondens, ait: Omnis labor totius temporis quo hic dego, nondum vnius horæ tormentorum æternorum gehennę ſpatium habet. Oportet, inquit, nos in paruo tempore vitæ iſtius ſuſtinere laborem, & macerare paſſiones corporis noſtri, vt inueniamus in illo futuro ac æterno ſæculo quod numquam deficit, perpetuam repauſationem.

4. Referebant nobis ſancti ſeniores de quodam fratre, dicentes, quomodo quodam tempore ita impugnabatur a dæmonibus, vt ſtatim hora diei primâ tantam famem & defectionem corporis eius faceret, vt penitùs ſuſtinere non poſſet. Verumtamen ille dicebat in corde ſuo: Quia qualitercumque eſurio, oportet me vel vſque ad horam tertiam exſpectare, & tunc cibum ſumere. Cumque facta fuiſſet hora tertia, iterum dicebat cogitationibus ſuis: Etiam & nunc violenter oportet me ſuſtinere vſq; ad horam ſextam. Cumque aduenisset hora ſexta, infundebat panem in aquam, dicens: Dum hic panis infunditur, oportet me etiam horam nonam exſpectare. Cumque hora nona aduenisset, ſecundum conſuetudinem complebat omnes orationes ... & pſalmodiam ſecundum regulam, & ponebat panem vt comederet. Hoc ergo ... pluribus dies ſuſtinuit. Quadam ergo ... ſimiliter ab horâ primâ vſque ad no... fecit: cumque horâ nonâ ſediſſet vt ... caperet, vidit de ſportella (vbi panis, ... paximatia repoſita erant) ſurrexiſſe ... um magnum, & egreſſum eſſe per fe... m cellulæ eius. Itaque ex illo die, nec ... nec defectio corporis facta eſt, ſed ... ita corroboratum eſt in fide & abſti... ... eius, vt etiam nec poſt biduum ... daret eum cibum accipere. Ita gratiâ ... auxiliante certamini eius, per patien... ſuam frater extinxit gaſtrimargiæ, id ... læ & concupiſcentiæ paſſionem.

5. Egreſſi ſunt aliquando de monaſterio ... tres, ad viſitandum eos qui in eremo ... morabantur patres. Cùm autem ve... nt ad quemdam eremitam ſeniorem, ... cepit eos cum grandi gaudio, & ſicut ... etudo eſt, appoſuit eis menſulam. Videns ... eos fatigatos de itinere, ideò ante horam nonam fecit eos reficere, & quidquid habebat in cellâ ſuâ, appoſuit vt ederent, & repauſauit eos. Facto autem veſpere, orationes & pſalmos ſecundùm conſuetudinem compleuerunt, ſimiliter etiam & nocte fecerunt. Supradictus autem ſenior ſeparatè in alio loco quieſcebat ſibi, & audiebat loquentes inter ſe, & dicentes: Quoniam iſti eremitæ magis & melius ad refectionem cibantur, quàm qui in monaſteriis conuerſantur. Hæc autem ſenior audiens tacuit. Et cùm illuxiſſet dies, arripuerunt iter vt ad alium eremitam pergerent, qui in vicino eiuſdem ſenis habitabat. cùm autem egrederentur, dixit eis ſenior: Salutate eum ex me, & dicite ei: Obſerua, & noli irrigare olera. Cum autem perueniſſent ad illum ſeniorem alium, dixerunt ei mandatum. Ipſe verò intellexit cauſſam, & tenuit eoſdem fratres, deditque eis vt operarentur texentes ſportas, ſedenſque cum eis ipſe, non ceſſauit de opere manuum. Veſpere autem ad luminaria addidit ſuper conſuetudinem alios pſalmos, & poſt completas orationes dixit eis: Nos quidem conſuetudinem non habemus cibari quotidie, ſed propter veſtrum aduentum oportet nos hodie cœnare; & appoſuit eis panes ſiccos, & ſal, dicens: Quia propter vos debemus ampliùs aliquid cœnare; miſit autem modicum acetum, & ſal, & modicum olei; & cum ſurrexiſſent de menſulâ, cœpit iterùm pſallere vſque ad propè lucem; & dixit eis: Non poſſumus propter vos omnem canonem pſallere, ideoque repauſate modicùm, quia de itinere fatigati eſtis. Cùm autem factum fuiſſet mane hora prima, voluerunt recedere ab eo, ſed non permiſit eos ſenior, dicens: Magis iubete facere nobiſcum aliquantus dies: non enim dimitto vos hodie, ſed propter charitatem teneo vos vel alios tres dies. Illi autem hæc audientes, ſurrexerunt nocte, & antequam illuceſceret, latenter fugerunt ex eodem loco.

Ingrati hoſpites inſigni ſenis induſtriâ docentur.

6. Quidam de ſanctis ſenioribus ſalutandi cauſſâ profectus eſt ad alium ſeniorem eremitam, qui cum omni gaudio ſuſcepit eum, pro cuius aduentu parauit ad refectionem lenticulæ cibum coctum, dixeruntque inter ſe, vt prius ex more complerent orationes & pſalmodiam, & poſtea cibum caperent. Cùm autem ingreſſi fuiſſent, pſallebant, totumque pſalterium compleuerunt. Nam & de Scripturis ſanctis, tamquam legentes, duos prophetas abſentes habentes, recitauerunt. Iamque dies abierat, nox ſimiliter recedebat. Dum ergo orarent, & intente pſallerent, illuxit alia dies, & tunc intellexerunt, quòd iam nox tranſiſſet. Iterùm

INCERTI.

Obliuio corporalis refectionis ex ſpiritali collatione.

t autem

autem inter se de verbo Dei loquentes, & spiritales sibi sensus exponentes, factum est, vt circa horam nonam salutantes se inuicem, ita reuersus est qui venerat senex ad cellulam suam. Nam refectionem cibi qui paratus fuerat, obliti sunt accipere, dum cibum spiritualem perceperunt: vespere autem facto, inuenit senior ollam plenã sicut parata fuerat: & contristatus, dixit: Heu! quomodo obliti sumus pulmentum illud.

ZENONIS

Pelag. libell. 4. n. 17

7. Referebat nobis abbas Zenon, quia aliquãdo dum proficisceretur ad Palęstinã, fatigatus de labore itineris, resedit sub arbore. Erat autẽ in proximo ager plenus cucumeribus. Cogitauit autem in corde suo, vt surgeret, & tolleret sibi ad refectionem de ipsis cucumeribus: Nihil enim, inquit, grãde est quod habeo tollere. Respõdensq́; ipse sibi in cogitationibus suis, ait: Quia fures pręcipitẽtibus iudicibus in tormẽta mittuntur, oportet & ego meipsum probare, si possim sustinere tormenta, quæ latrones patiuntur. Surgens autem eadem hora, stetit in æstu quinque dies, frixitq́; corpus suum, & dixit cogitationibus suis: Quia non possum sustinere tormenta, ideò oportet me furtũ non facere, sed magis exercere secundum consuetudinem opera manuũ, & de laboribus meis reficere, sicut sancta Scriptura dicit in psalmis: Labores manuũ tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit. quod certè quotidie in conspectu Dñi psallimus.

Zenon gulosam furti cogitationem, tormentorum experientiã superat.

Psal. 127.

INCERTI.

8. Discipulus cuiusdam sancti senioris impugnabatur à spiritu fornicationis, sed auxiliante gratiã Domini, resistebat viriliter pessimis & immundis cogitationibus cordis sui, ieiunijs & orationibus, & in opere manuum affligebat se vehementer. Beatus autem senior videns eum ita laborantem, dixit ei: Si vis, o fili, deprecor Dominum, vt auferat à te istam impugnationem. Ille verò respondens, dixit: Video, pater, quia etsi laborem sustineo, sentio tamen fructum in me perficere bonũ, quia per occasionem impugnationis huius, & ampliùs ieiuno, & amplius in vigilijs & orationibus tolero. Veruntamen deprecor te, vt exores pro me misericordiam Domini, vt det mihi virtutẽ, quatenus possim sustinere & certare legitimè. Tũc senior sanctus dixit ei: Ecce nunc cognoui, fili, quia fideliter intelligis, quòd hoc spiritale certamen per patientiam ad salutem æternam animæ tuæ proficiat. Ita enim sanctus Apostolus dixit: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidẽ seruaui: de cetero, reposita est mihi corona iustitiæ; non solum autẽ mihi, sed & omnibus qui diligunt aduentum eius.

Impugnatio fornicationis maioris exercitij & profectus sæpè occasio.

2. Tim. 4.

INCERTI.

9. Et alius etiam frater vehementer impugnabatur ab immundo spiritu fornicationis. Exurgens autem noctu abijt ad quemdam sanctum, & probatum in virtutibus seniorem, & confessus est ei, quia patiebatur impugnationem a spiritu fornicationis. Hęc cum audisset senior, consolabatur eum, docens spiritualibus verbis de virtute patiẽtiæ, dicens, sicut scriptũ est, Viriliter agite, & cõfortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. Reuersus est frater ad cellulam suam, & ecce iterum impugnatio infestabat ei. Ipse autem festinauit denuò pergere ad supradictum seniorem. Videns autem eum senior, iterum docebat eum vt patienter & indefesse sustineret, dicebatq́; ei: Crede, fili, quoniã mittet tibi Dominus Iesus Christus auxilium de cælo sancto suo, vt possis superare passionem hanc. Confortatus autẽ frater, monente sancto seniore, remeauit ad cellulam suam, & iterum impugnatio valde conturbabat cor eius. Et statim eadem horã noctis reuersus est ad seniorem, & deprecabatur eum vt intentiùs pro eo Dominum exoraret. Dixit ei senior: Ne pertimescas, fili, neque resoluaris, neque abscondas cogitationes tuas; ita enim confusus spiritus immundus discedit à te. Nihil enim ita allidit virtutem dæmonum, quomodo si quis secreta immundarum cogitationum reuelauerit sanctis ac beatissimis patribus. Viriliter age, fili, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Vbi enim durior est pugna, ibi gloriosior erit & corona. Denique sanctus propheta Isaias dicit: Numquid inualida est manus Domini ad saluandum, aut aggrauata est auris eius, vt non exaudiat? Considera ergo, filiole, quia certamen tuum exspectat Dominus, tibique cõtra diabolum dimicanti parat æternitatis coronam. Ideò monet nos sancta Scriptura, dicens: Quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnum cælorum. Hæc autem audiẽs frater, confirmatũ est cor eius in Domino, & permansit apud seniorem, noluitque vltrà reuerti ad cellulam suam.

Psal. 30.

Reuelatio cogitationum immundarũ dæmones enecat.

Psal. 26.

Isai. 59.

Act. 14.

10. Beato abbati Moysi, qui habitabat in loco, qui appellabatur Petra, quodam tempore intãtum imposuit durissimam impugnationem dæmon fornicationis, vt non præualeret sedere in cellulã suã, sed abijt ad sanctum abbatem Isidorum, & retulit ei violentiam impugnationis suæ. Cumque de Scripturis sanctis abbas Isidorus proferens testimonia, consolaretur eum, & vt ad cellulam suam reuerteretur rogaret eum, noluit abbas Moyses pergere ad cellulam suam. Tunc abbas Isidorus pariter cum abbate Moyse ascenderunt in superiora cellulæ suæ. Et dixit ei Isidorus: Respice ad Occi-

Isidori [illegible] libell. num. 12.

Occidentem, & vide. Cumque respiceret, vidit multitudinem dæmonum vehementer cum furore perturbari, & quasi ad prælium præparatos, festinantesque pugnare. Dixit autem ei abbas Isidorus: Respice iterum ad Orientem, & vide. Cumque respiceret, vidit innumerabilem multitudinem sanctorum Angelorum, gloriosum & splendentem super lumen solis cælestium virtutum exercitum. Ait autem ei abbas Isidorus: Ecce quos in Occidente vidisti, ipsi sunt qui etiam impugnant sanctos Dei. Nam quos ad Orientem conspexisti, ipsi sunt quos ad adiutoriũ sanctis suis mittit Deus. Cognosce ergo quia plures sunt nobiscum, sicut dicit Eliseus propheta. (4. Reg. 6.) Verùm etiam sanctus Ioannes dicit: Quia maior est qui in nobis est, quàm qui in hoc mundo. (1. Ioan. 4.) Et his audiens confortatus in Domino sanctus abbas Moyses, reuersus est in cellulam suam, gratias agens, & glorificans Domini nostri Iesu Christi bonitatis patientiam.

(Incerti. Pelag. libell. 5. n. 23) 11. Erat quidam frater in eremo Scithiæ promptus & alacer in opus Dei, & spiritali conuersatione. Huic autem inimicus generis humani diabolus immisit cogitationes, vt recordaretur cuiusdam notæ sibi mulieris pulchritudinem, & conturbaretur in cogitationibus suis vehementer. Contigit autem ex dispensatione Domini Iesu, vt alius quidam frater de Ægypto veniret ad visitandum eum in charitate Christi. Et dum inter se loquebantur, euenit sermo vt diceret ille frater de Ægypto, Quia mortua est illa mulier. Ipsa autem erat, in cuius amore impugnabatur supradictus frater. Hæc cùm audisset ille, post paucos dies abijt ad locum illum, vbi positum erat corpus illius defunctæ mulieris, & aperuit noctu sepulcrum eius, & cum pallio suo tersit saniem putredinis eius, & reuersus est ad cellulam suam, ponebatque fœtorem in cõspectu suo, & dicebat cogitationibus suis: Ecce habetis desiderium quod quærebatis, satiate vos ex eo, & ita in illo fœtore cruciabat semetipsum, vsquequò cessaret ab ea surdidissima impugnatio.

(Duorum fratrum. Pelag. libell. 5. n. 27) 12. Duo fratres monachi abierunt in proximam ciuitatem, vt distraherent quæ manibus suis per totum annum operati essent. Vnus autem ex eis egressus est vt quædam sibi necessaria emeret, alius autem solus in hospitio remansit, & instigante diabolo cecidit in fornicationem. Cùm autem reuersus venisset frater, dixit ei: Ecce distraximus quæ necessaria erant, reuertamur nunc ad cellulam nostram. Respondens autem frater dixit ei: Non possum reuerti. Cumque deprecaretur eum frater suus dicens: Quapropter non reuerteris ad cellulam? Ille confessus est ei, dicens: Quia ego cùm discessisti à me, cecidi in fornicationem, ideò nolo reuerti. Volens autem lucrari & saluare animam eius frater suus, cum sacramento dixit ei: Quia & ego cùm separatus fuissem à te, lapsus sum similiter in fornicationem: verumtamen reuertamur ad cellulam, & ponamus nos in pœnitentiam. (Nota, non verum esse mendacium officiosum: fors spiritaliter se fornicatũ intelligit.) Omnia enim possibilia sunt Deo; (Lucæ 1.) vt pœnitentibus nobis indulgentiam donare dignetur, vt in æterno igne tormentis & pœnis inferni in tartaro non cruciemur; vbi pœnitentia non est, sed ignis semper sine cessatione, & dira tormẽta. Ita ergo reuersi sunt ad cellulam suam. Abierunt autem ad sanctos patres, & prostrauerunt se ad vestigia eorum, cum multo vlulatu & lacrymis gementes, & confessi sunt illis quæ euenisset eis ruinæ tentatio. Quidquid autem præceperunt sancti seniores, & docuerunt eos in caussâ pœnitentiæ, ita omnia fecerunt. Ille ergo alius frater, qui non peccauerat pro fratre qui peccauerat, pœnitentiam agebat, quasi & ipse peccasset, eò quòd multam charitatem circa eum haberet. (Cum sonte insons ex charitate fraternâ pœnitentiam agit.) Videns autem Dominus laborem charitatis eius, infra pauca tempora reuelauit sanctis patribus qualis esset caussa, & quia propter charitatem illius, qui non peccauerat, & se afflixerat pro salute fratris, idcircò indulgentiam donauit ei Dominus, qui peccasset. Ecce hoc ita sicut scriptum est: Quia posuit animam suam pro salute fratris sui. (1. Ioan. 3.)

(Incerti. Pelag. libell. 5. n. 19) 13. Alius etiam frater molestiam sustinebat à spiritu fornicationis. Abijt autem ad quemdam probatissimum seniorem, & precabatur eum dicens: Pone tibi sollicitudinẽ, beatissime pater, & ora pro me, quia grauiter me impugnat passio fornicationis. Hæc cùm audisset senior, orabat intentè, diebus ac noctibus pro eo deprecans Domini misericordiam. Iterùm autem veniebat idem frater, & rogabat seniorem, vt magis intentius pro eo oraret. Similiter autem cum omni sollicitudine beatus senior orabat intentius pro eo: frequenter autem venientem ad se monachum videns senior & deprecantem se vt oraret, valdè contristatus mirabatur, quia non exaudiret Dominus orationem eius. Eadem autem nocte reuelauit ei Dominus, quæ circa illum monachum erat negligentiæ & ignauiæ resolutio, & delectationes corporeæ cordis eius. Ita autem ostensum est sancto seniori: Vidit sedentem illum monachum, & spiritum fornicationis in diuersis mulierum formis ante illum luden-

Negligenti in prauis cogitationibus repellendis non prodest sanctorum oratio.

tem, & ipsum cum eis delectari. Videbat autem & angelum Domini astantem, & indignantem grauiter contra eumdem fratrem, quia non surgebat neque prosternebat se in orationibus ad Deum: sed magis delectabatur in cogitationibus suis. Hæc autem ostésa sunt per reuelationem sancto seniori. Cognouit autem quia culpa & negligentia illius monachi erat, vt non exaudirentur orationes eius; & tunc dixit ei senior: Quia tua culpa est, frater, qui condelectans cogitationibus malis, impossibile est enim discedere à te spiritum fornicationis immūdum, alijs orantibus & Deum pro te deprecantibus, nisi & tu ipse laborem assumas, in ieiunijs, & orationibus, & vigilijs multis, cum gemitu deprecans vt misericordiam suam, & adiutorium suæ gratiæ præbeat tibi Dominus Iesus Christus, vt possis resistere cogitationibus malis. Nam & medici, qui corporibus hominum medicamenta conficiunt & adhibent, quamuis omnia cum summâ diligentiâ faciant, verumtamen si ille qui infirmatur, à noxijs cibis, vel de alijs quæ solent lædere infirmitates, abstinere noluerit, nihil ei proficit cura, & diligentia, & sollicitudo medicorum. Similiter etiam & in animæ languoribus eueniet. Licet enim omni intentione, & ex toto corde sancti patres, qui sunt medici spirituales, exorent misericordiam Domini Saluatoris nostri pro eis qui orationibus eorum se postulant adiuuari, nisi & ipsi cum omni intentione mentis, tam in orationibus quam in omni opere spirituali quę Deo placita sunt fecerint, non eis proficient negligentibus & resolutis, & de salute animæ minimè cogitantibus, orationes sanctorum. Et hæc audiens frater compunctus est corde, & cum omni sollicitudine, secundùm doctrinam senioris, tam in ieiunijs quàm in orationibus & vigilijs semetipsum afflixit, & meruit misericordiam Domini. Et recessit ab eó spiritus immundæ passionis.

Similitudine à medico sumptâ declaratur.

INCERTI. Pelag. libell. 5. n. 24

14. Erat quidam monachus, & habitabat in eremo. Quædam autem puella ex genere & cognatione eius, post plurimos annos comperit in quo loco supradictus monachus habitaret, & instigante diabolo abiit in desertum requirens eum. Quo inuento ingressa est cellulam eius, asserens ei, quia ex genere & parentelâ eius fuisset, mansitque ibi apud eum, & cecidit in ruinam peccati cum eâ. Erat autem alius monachus, & ipse in eremo degens, qui cùm ad refectionis horam venisset, gello cum aquâ, quem ad potum sibi præparauerat, vertebat se, & tota illa aqua fundebatur in terram. Hoc autem per aliquot dies, cùm ad refectionem venisset, ita fiebat, & effundebatur aqua in terram, vt non posset bibere. Cogitauit autem apud semetipsum, vt abiret ad illum alium monachum, & diceret ei de gellone qui vertebat se, & tota aqua effundebatur. Igitur cùm in itinere, vespere facto, in quodam antiquo & diruto templo idolorum dormiret, audiuit dæmones inter se loquētes, Quia in istâ nocte præcipitauimus illum monachum in fornicationem: & hæc audiens admirabatur. Cùm autem illuxisset dies, peruenit ad monachum, & inuenit eum grauissimâ tristitiâ oppressum, & dixit ei: Quid faciam, frater, quia quâ horâ reficere voluero, statim gello, quem ad vsum aquæ habeo, vertit se, & effunditur aqua, & non habeo quid bibere? Tunc respondit ei supradictus monachus, dicens: Tu quidem venisti ad me interrogare, quia gellunculus vertit se, & effunditur aqua? Ego autem quid habeo facere, quia hac nocte cecidi in fornicationem? Respondensque frater, dicit ei: Ego & hoc iam cognoui. Dixit autem ei ille: Et vnde hoc potuisti cognoscere? Et ille ait: Dum in itinere noctu quiescerem, audiui dæmones inter se loquentes & gloriantes de lapsu tuo, & nimis contristatus sum. Tunc respondit ei ille monachus, dicens: Ecce ego egredior, & vado in sæculum. Hæc ille audiens, deprecabatur eum, dicens: Noli hoc agere, frater, sed magis patienter sustinens permane in hoc loco. Nam mulierem expellamus, & reuertatur ad locum suum. Manifestè enim ista exquisitio ars maligni diaboli est. Magis autem oportet vt maneas in hoc loco in afflictione cordis & corporis, & cum intimi cordis gemitu ac lacrymis vsque ad exitum vitæ deprecare Domini ac Saluatoris nostri pietatem, vt possis inuenire misericordiam in die illo terribili magni iudicij Dei.

Periculosa mulierum cōuersatio, etiam sanguine iunctarum.

Dæmones de lapsu monachi exultant.

INCERTI.

15. Erat quidā frater in eremo, habitabat autem in loco qui dicebatur Cellia, & impugnabant eum dæmones in passione fornicationis. Cogitauit autem apud semetipsum, dicens: Quia forsitan oportet me magis in opere manuum laborare, vt extinguatur carnalis sensus meus. Erat autem idem frater arte figulus. Exurgens autem fecit in luto, & plasmauit quasi figuram mulieris, & dixit cogitationibus suis: Ecce vxor tua, necessarium est ergo vt super consuetudinem addas in opere manuum tuarum; & post aliquantos dies iterùm similiter fecit ex luto, & plasmauit quasi filiam sibi, & dixit cogitationibus suis: Ecce generauit vxor tua filiam, neces-

sanum est ergo, vt magis magisque amplius exerceas opera manuum, vt possis pascere & vestire, & te, & vxorem, & filiam tuam; & ita præ nimio labore macerauit corpus suum, vt non præualeret iam supportare tantum laborem. Tunc dixit cogitationibus suis: Quia si non præuales nimium istum sustinere laborem, neque mulierem requiras. Videns autem Deus feruens propositum mentis eius pro certamine castitatis, abstulit ab eo molestiam impugnationis dæmonum. Et glorificauit Deum super magnitudine gratiæ eius.

Pœnitent. 16. Quidam frater interrogabat beatum abbatem Pœmenem, dicens: Quid faciam, pater, quia impugnat me passio fornicationis, & rapior in passionem furoris? Et respondens dixit ei sanctus senior: Ideò vtique Dauid propheta dicebat: Quia leonem quidem percutiebam, nam & vrsum frequens suffocabam. Hoc autem ita intelligitur, quia furorem ab animo meo abscindebam, fornicationem autem in laboribus affligebam.

Ixxxiii. 17. Dicebant sancti seniores patres de quodam monacho iam seniore in Scithi eremo commanente, quomodo seruus quorumdam erat, & per singulos annos descendebat de eremo in Alexandriam, vbi commanebant domini eius, deferens eis pensionem, sicut solent serui dare dominis suis. Sed domini eius magis reuerentiam pro timore Dei habentes circa eum, honorabant occurrentes & salutantes eum, petentesque vt pro eis Dominum exoraret. Ille autem mittebat aquam in peluim, & festinabat lauare pedes dominorum suorum, cum omni humilitate obsequium eis exhibere cupiens. Ipsi verò nolebant acquiescere vt pedes eorum ablueret, sed dicebant ei: Noli, beatissime pater, grauare animas nostras. At ille respondens dicebat: Ego seruus vester sum, nam vos esse dominos meos omnipotens Deus constituit: & gratias ago dominio vestro, quia dignati estis me permittere, vt seruiam Deo viuo & vero, creatori ac dominatori cæli & terræ, & imò detuli vobis pensionem seruitutis meæ. Domini autem eius contendebant, nolentes accipere quam detulerat pensionem. Respondens autem monachus dixit eis: Si nolueritis accipere pensionem meam, ita decreui vt non reuertar in eremum, sed hîc in præsenti permaneo, & seruio vobis. Hæc autem audientes domini eius, acquieuerunt suscipere pensionem, ne contristaretur, sed magis vt reuerteretur ad loca eremi ad cellulam suam. Illud autem quod in pensionem suam etiam nolentibus dabat dominis suis, statim vt accipiebant, pauperibus erogabant. Interrogantes autem eumdem seniorem fratres, dixerunt ei: Obsecramus te, pater, vt dicas nobis, cur cum tantâ intentione pro seruitio tuo pensionem etiam nolentibus & nimis resistentibus tibi dominis ingessisti? Ad hæc respondens senior dixit: Ego, fratres, ideò festino pro seruitio, quod tanquam dominis meis debeo pensionem per singulos annos adimplere eis, vt quidquid iam cum adiutorio Domini in ieiuniis & orationibus, seu in sanctis vigiliis, vel in omni opere spirituali, Christo Domino adiuuante, laborauero, hoc mihi in æternâ vitâ, & ad salutem animæ meæ proficiat; ne forte si pensionem pro seruitio meo minimè intulero, iam totus spiritalis labor meus ad illorum mercedem proficiat, qui me permiserunt Christo Domino deseruire, & spiritaliter conuersari.

Mauult rependere corporale seruitium, ne spiritali mercede priuetur.

18. Erant duo fratres, secundùm carnem quidem germani, verumtamen vterque in spiritali proposito monachi existentes, insidiabaturque eis malignus diabolus, vt quomodocumque eos separaret ab inuicem. Quadam igitur die ad vesperam, secundùm consuetudinem ille iunior frater accendens lucernam posuit super candelabrum. Faciente autem malitiâ dæmonum, ruit candelabrum, & extincta est lucerna. Per hanc occasionem insidiabatur eis malignus diabolus, vt in litem eos incenderet: surgensque senior cœpit percutere cum furore fratrem suum. Ille verò prostratus in terram, deprecabatur germanum suum, dicens: Magnanimus esto, domine, & ego rursus accendo lucernam. Ergo quia non respondit ei turbulentum sermonem, statim malignus spiritus confusus recessit ab eis. Et pergens eadem nocte nuntiauit principi dæmonum, dicens: Quoniam propter humilitatem illius monachi, qui prostratus in terrâ veniam postulabat à fratre suo, non præualui in eis. Vidensq; Deus humilitatem eius, effudit super eum gratiam suam: & ego sentio me valdè torqueri atque cruciari, quoniam non præualui eos separare ab inuicem. Hæc autem omnia verba audiens sacerdos idolorum qui ibi commanebat, compunctus est in timore Dòmini & amore Iesu Christi: considerans enim quoniam magis seductio & perditio animarum est cultus idolorum, relinquens omnia, festinanter perrexit ad sanctos patres ad monasterium, & retulit eis omnia quæ per mali-

DVORVM FRATRVM Pelag. libell. 15. num. 89.

Humilitate dæmon vincitur.

Sacerdos idolorum, ex colloquio dæmonum de humilitate, conuertitur.

malitiam dæmones inter se loquebantur. Cumque monitis salutaribus instruxissent eum sancti patres de doctrinâ Domini Saluatoris, baptizatus est, & sancti propositi monachorum vitam arripuit, & adiuuante & cooperante gratiâ Dei, factus est probatissimus monachus, tantumque veneratus est & tenuit virtutem humilitatis, vt omnes nimiam humilitatem eius admirarentur. Dicebat enim, quoniam omnem virtutem aduersariorum nostrorum dæmonum soluit humilitatis intentio. Denique & Dominus noster Iesus Christus per humilitatem triumphauit diabolum, & omnem eius virtutem contriuit. Addebat etiam dicens, quoniam frequenter audisset dæmones inter se loquentes, quia quando ad iracundiam succendimus corda hominum, si quis sustinuerit patienter conuitia iniuriarum, & conuersus magis rogauerit ea quæ ad pacem sunt, dicens, Quia ego peccaui, statim sentimus omnem nostram virtutem marcescere, quia approximat eis gratia diuinæ potentiæ.

INCERTI. Pelag. libell. 15. num. 66.

19. Referebat autem beatus senior Pœmen fratribus, dicens: Quoniam fuit quidam nuper monachus in Constantinopoli temporibus Theodosij Imperatoris. Habitabat autem paruâ cellâ foris ciuitatem prope [6] proastium, qui vocatur in [7] Septimo, vbi solent Imperatores egressi de ciuitate libenter degere. Audiens autem Imperator, quòd ibi esset quidam monachus solitarius, qui numquam egrediebatur de cellâ, cœpit deambulando pergere ad eum locum, vbi erat supradictus monachus, præcepitque sequentibus se eunuchis, vt nullus approximaret ad cellulam monachi illius. Ipse autem solus perrexit, pulsauitque ostium. Surrexit autem monachus, & aperuit ei, & non cognouit eum quòd esset Imperator. Tulerat enim sibi coronam de capite suo, vt non cognosceretur. Post orationem autem sederunt pariter, & interrogauit eum Imperator dicens: Quomodo sancti patres degunt in Ægypto? Respondensque monachus, ait: Omnes exorant Deum pro salute vestrâ. Aspiciebat autem Imperator intentè cellulam ipsam, & nihil in eâ vidit, nisi paucos panes siccos in sportâ pendentes, & dixit ei: Da mihi benedictionem, abba, vt reficiamus. Statimque festinauit monachus, & misit aquam, & sal, & misit buccellas, & comederunt pariter, porrexitque ei calicem aquæ, & bibit. Tunc Theodosius Imperator dixit: Scis quis ego sum? Respondens monachus dixit: Nescio quis sis, domine. Dixit ei: Ego sum Theodosius Imperator, & ob deuotionem veni huc. Hoc cùm audisset monachus, prostrauit se ante illum. At ille dixit ei: Beati estis vos monachi, qui securi ac liberi de negotijs sæculi, tranquillâ & quietâ perfruimini vitâ, & solummodò de salute animarum vestrarum habetis sollicitudinem, quomodo ad vitam æternam & ad cælestia præmia peruenire possitis. In veritate enim dico tibi, quia certè in regno natus sum, & nunc in regno dego, & numquam sine sollicitudine cibum capio. Post hæc autem valdè honorificè salutauit eum Imperator, & ita egressus est ab eo. Eadem autem nocte cœpit intra se cogitare famulus Dei, dicens: Quoniam non oportet iam me in hoc loco esse: multi enim non solùm de populo, sed etiam de palatio & de senatoribus quamplurimi exemplum Imperatoris secuti, ad videndum me venturi sunt, & honorem mihi tamquam seruo Dei deferendo non cessabunt. Et illi quidem hæc propter nomen Domini facturi sunt, ego autem timeo ne forte diabolus malignus mihi [8] subripiat, & libenter incipiam eos suscipere, & condelectetur cor meum laude & honore eorum, & per hæc iam incipiam virtutem humilitatis perdere, & laudibus atque honoribus hominum delectari. Hæc igitur omnia homo Dei secum cogitans, eâdem nocte fugit inde, & perrexit in Ægyptum ad sanctos patres in eremo. Itaque consideremus, dilectissimi fratres, quantâ sollicitudine virtutem humilitatis custodire famulus Dei studuit, vt in cælesti regno æternam gloriam pro labore sanctæ vitæ suæ, quem propter nomen Domini exercuerat, percipere à Christo Domino mereretur.

Theodosius Imperator monachum inuisit.

Cum eo manducat.

Felices monachos prædicat.

Fugit honorem monachus, ne humilitatem ualeat [illegible] ferat.

POEMENIS. Pelag. libell. 8. num. 13.

20. De hoc autem ipso sancto Pœmene referebant alij sancti seniores dicentes: Quia quodam tempore, cùm aduenisset iudex prouinciæ, audissetque sanctam opinionem beati Pœmenis, desiderabat videre eum, misitque nuntium ad deprecandum vt susciperet eum. Beatus autem Pœmen contristatus est valdè, cogitans apud semetipsum, Quia si cœperint personæ nobiles venire ad salutandum & honorandum me, manifestum est, quia & alij multi etiam populares homines frequentabunt me; & necesse est vt per hoc perturbetur secreta vitæ meæ conuersatio, & humilitatis gratiam, quam cum labore tanto, auxiliante Domino, à iuuentute meâ studui custodire, forsitan surripiente maligno diabolo perdam, & vanæ gloriæ incurram laqueos: hæc ergo apud semetipsum pertractans, definiuit quatenus excusaret magis, & non susciperet

Pœmen maiorum virorum conuersationem [illegible] per vanam gloriam humilitate [illegible].

ret iudicem. Contriſtatus autem iudex, quia non eum ſuſcepiſſet, ait ad officium ſuum: Quoniam non merui videre hominem Dei, peccatis meis imputo. Verumtamen nimis deſiderauit per quamcumque occaſionem videre ſanctum virum. Excogitauit ergo huiuſcemodi cauſſam, quæ occaſionem ei præberet videndi eum. Comprehendens enim filium ſororis beati Pœmenis, miſit in carcerem, vt per iſtam occaſionem aut ſuſciperet iudicem, aut certe ipſe veniret ad rogandum iudicem. Dixitque ad officium ſuum: Vt non contriſtetur ſanctus ſenior, mandate ei ſi voluerit venire ad me, neceſſe eſt vt ſtatim educamus eum de carcere. Talis enim eſt cauſſa eius, quæ non poſſit impune tranſire. Audiens autem hæc mater iuuenis, id eſt, ſoror ſancti Pœmenis, abijt in eremum vbi erat frater ſuus, ſtabatque ad oſtium cellulæ eius cum multo fletu & vlulatu, rogans eum vt deſcenderet ad iudicem, & rogaret pro filio ſuo. Beatus autem Pœmen non ſolum ad eam nihil dixit, ſed nec oſtium ei aperuit vt egrederetur ad eam. Tunc cœpit illa maledicere ei, ac dicere: Duriſſime & impijſſime, & ferrea viſcera gerens, quomodo re tantus dolor fletus mei non flectit ad miſericordiam, quoniam vnicum ipſum filium habeo, quem in periculo mortis video conſtitutum. Tunc ſenior mandauit ei per fratrem qui ei miniſtrabat, dicens: Vade, dic ei: Pœmen filios non genuit, & ideò non dolet. Hæc audiens iudex, dixit amicis ſuis: Scribite ad eum, vt vel epiſtolam precatoriam faciat ad me, quatenus poſſim eum dimittere. Tunc iam quamplurimis ſuadentibus, ſanctus ſenior ſcripſit ad iudicem, dicens: Iubeat nobilitas tua diligenter requirere cauſſam illius, & ſi quid dignum morte admiſit, moriatur, quatenus in hoc præſenti ſæculo exoluat crimen peccati ſui, vt euadat æternas ac perpetuæ gehennæ pœnas: ſin autem nihil dignum morte commiſit, quod iuſtum videtur legibus, ita de eo iube diſcernere.

AGATHO-

21. Fuit etiam de magnis patribus quidam ſenior, nomine Agathon, nominatiſſimus in virtute humilitatis & patientiæ. Quodam autem tempore perrexerunt ad viſitandum eum fratres. Audientes enim de eo quòd magnam humilitatem haberet, volenteſque probare, ſi vere humilitatis patientiam poſſideret, dixerunt ei: Multi ſcandalizantur in te, pater, quia nimis vitio ſuperbiæ tenearis, & ideò alios deſpicias, & pro nihilo eos habeas, ſed & detractiones aduerſus fratres non ceſſes loqui: affirmant etiam quamplurimi, quòd hæc ideò agas, quia fornicationis vitio tenearis, & ne ſolus videaris errare, idcircò alijs non ceſſes detrahere. Ad hæc reſpondens ſenior, ait: Hæc omnia quæ dixiſtis vitia in me eſſe cognoſco, nec poſſum negare tantas iniquitates meas: procidenſque pronus in terram, adorabat eoſdem fratres, dicens: Deprecor vos, fratres, vt intentius pro me miſero & multis peccatis obnoxio Chriſtum Dominum exorare non ceſſetis, vt indulgentiam tribuat iniquitatibus meis multis ac malis. Ad hæc ſupradicti fratres addentes, dixerunt ei: Non te lateat etiam hoc, quia hæreticum te eſſe quamplurimi affirmare volunt. Hoc autem cum audiſſet ſenior, dixit eis: Licet in alijs multis peccatis obnoxius ſim, tamen hæreticus penitùs non ſum: abſit hoc ab animâ meâ. Tunc omnes fratres qui ad eum venerant, proſtrauerunt ſe in terram ad pedes eius, obſecrantes eum, ac dicentes: Precamur te, abba, vt dicas nobis, cur tanta vitia & peccata dicentibus nobis de te, in nullo commotus es; de verbo autem hæretici valde te commouiſti, & abominatus es, nec ſufferre potuiſti auditum? Dixit eis ſenior: Illas priores culpas & peccata propter humilitatem ſuſtinui, vt peccatorem me eſſe crederetis. Nouimus enim, quòd ſi cuſtodiatur humilitatis virtus, magna ſalus eſt animæ. Nam Dominus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus, cum ei Iudæi multas contumelias & conuitia irrogaſſent, patienter cuncta tolerauit, vt nobis humilitatis præberet exempla. Immiſſi enim falſi teſtes, multa aduerſus eum falſa dixerunt, & vſque ad mortem crucis patienter cuncta ſuſtinuit. Ita enim & apoſtolus Petrus prædicabat, dicens: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. 1. Pet. 2. Oportet igitur vt patienter cum humilitate cuncta aduerſa ſuſtineamus. Sermonem autem, quem obiecistis de hæreſi, non potui ſuſtinere, & valde abominatus ſum, quia hæreſis ſeparatio eſt à Deo. Hæreticus enim ſeparatur à Deo viuo & vero, & coniungitur diabolo & angelis eius. Alienatus enim à Chriſto, iam non habet Deum quem exoret pro peccatis ſuis, quia ex omni parte perijt. Si autem conuerſus fuerit ad veram & Catholicam ſanctæ Eccleſiæ fidem, ſuſcipitur à bono & pio Saluatore noſtro Chriſto, & reconiungitur Deo vero creatori & Saluatori noſtro Chriſto, qui eſt in Patre Filius ſemper cum ſancto Spiritu. Ipſi gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

Humilitas ... Dei accuſantibus, quaſi multorum peccatorum eſſet reus.

Solius hæreſis crimen à ſe amolitur.

Humilitas ſalus animæ.

Hæreſis malum.

ISAAC. Paſch. c. 33 n. 2.

22. Conſilium inter ſe habuerunt ſeniores patres, & omnes monachi habitantes in eremo Scithi, & conſenſerunt vt pater Iſaac

presbyter eis ordinaretur in eccleſiâ quæ in ipsâ eremo ſita eſt, vbi conuenit die & horâ ſtatutâ multitudo monachorum, qui in illâ eremo conuerſantur. Audiens autem ſupradictus abbas Iſaac huiuſcemodi conſilium, fugit in Ægyptum, & abſcōdit ſe in quodam agro inter frutecta, arbitrans indignum ſe eſſe honore presbyterij: quamplurimi autem fratres monachi ſequebantur, vt comprehenderent eum. Cùm autem applicuiſſent ad veſperam in eodem agro prolongiùs, vt reficerentur fatigati de itinere (erat enim nox) dimiſerunt aſellum qui eis ſumptus portabat in itinere vt paſceret. Cùm autem paſceretur aſellus, peruenit in locum vbi ſupradictus abbas Iſaac latitabat. Cumq́; illuxiſſet dies, requirentes monachi aſellum, peruenerūt ad eundem locum vbi ſe ſenior occultauerat, & admirantes valde diſpēſationem diuinam, comprehendentes ligare & conſtringere eum voluerunt, & ita perducere. Venerabilis autem ſenior non permiſit, dicens: Iam non poſſum contradicere vobis, quia forſitan voluntas Dei eſt, vt licet indignus ſuſcipiam ordinem presbyterij.

Fugit Iſaac ex humilitate, ne fiat presbyter. *Occultatus mirè proditur.* *Ex Dei voluntate presbyteratū ſuſcipit.*

DVORVM FRATRVM

23. Erant autem duo fratres monachi pariter in cellâ commorantes, quorum humilitatem & patientiam multi etiam de ſanctis patribus collaudabant. Audiens verò quidam ſanctus vir, voluit probare ſi veram perfectamque humilitatem haberent: venit ergo ad viſitandum eos. Cumque cum gaudio ſuſcepiſſent eum, & ex more compleſſent orationes & pſalmodiam, egreſſus foris cellulam vidit paruum hortum vbi ſibi olera faciebant. Apprehenſoque baculo, cum toto impetu cœpit omnia olera cædendo confringere, ita vt nihil omnino remaneret. Videntes autem ſupradicti fratres, nihil penitus dixerunt, ſed nec vultum triſtem aut turbatum habentes. Et rurſus ingreſſi cellulam, veſpertinas orationes complentes, adorantes eum dixerunt: Si præcipis, domine, ibimus, vt eum qui remanſit caulem coquentes guſtemus, quia iam hora eſt vt cibum ſumamus. Tunc ſenior adorauit eos, dicens: Gratias ago Deo meo, quia video Spiritum ſanctum requieſcere in vobis; & ideò hortor vos ac moneo, fratres chariſſimi, vt vſque in finem cuſtodiatis ſanctæ humilitatis & patientiæ virtutem, vt ipſa in regno cælesti vos magnos & ſublimes in conſpectu Domini faciat apparere.

Inſigne humilitatis & patientiæ exemplum.

SENIS.

24. Erat quidam in cœnobio iam ſenex & probatiſſimus monachus, & incurrit grauiſſimam ægritudinem: confectuſque nimiâ & intolerabili infirmitate, per longum tempus laborabat in doloribus multis, nec inuenire poterant fratres, qualiter ſuccurrerent ægritudini eius, quoniam ea quæ neceſſitas infirmitatis eius expetebat, non habebant in monaſterio. Audiens autem quædam famula Dei de afflictione infirmitatis eius, deprecabatur patrem monaſterij, vt eum ad cellulam ſuam tolleret, vt miniſtraret ei, maximè autem, quia faciliùs inuenire poſſet in ciuitate quæ neceſſaria ægritudini eius videbantur. Præcepit ergo pater monaſterij, vt portarent eum fratres ad cellulam famulæ Dei. Ipſa verò cum omni veneratione ſuſcipiens ſenem, propter nomen Domini miniſtrabat ei pro retributione mercedis æternæ, quam credebat à Chriſto Saluatore noſtro recipere. Cumque per tres & amplius annos ſedulè obſequeretur famulo Dei, cœperunt homines mente corrupti, ſecundum ſcabiem mentis ſuæ ſuſpicari, quòd non ſinceram haberet ſenior conſcientiam de virgine, quæ miniſtrabat ei. Audiens autem hæc ſenior, exorabat diuinitatem Chriſti, dicens: Tu, Domine Deus noſter, qui ſolus noſti omnia, & vides quia multi ſunt dolores ægritudinis & miſeriæ meæ, & afflictionem conſideras tantæ infirmitatis, quæ me ita per tantum conſumpſit tempus, vt neceſſarium habeam obſequium huius famulæ tuæ, quæ mihi propter nomen tuum miniſtrat, tribue ei, Domine Deus meus, condignam mercedem in vitâ æternâ, ſicut dignatus es promittere propter bonitatem tuam his qui propter nomen tuum exhibent egenis & infirmis ſuum miniſterium. Cum autem approximaſſet dies tranſitus eius, conuenerunt ad eum quamplurimi ſancti ſeniores fratres de monaſterio, & dixit eis ſenior: Obſecro vos, domini, & patres, & fratres, vt cùm defunctus fuero, tollatis baculum meum, & planteris eum ſuper ſepulcrum meum, & ſi radices fecerit, miſeritque fructum, tunc ſcietis quia munda eſt conſcientia mea à famulâ Dei, quæ mihi miniſtrabat. Si autem non fronduerit, ſcitote quia non ſum mundus ab eâ. Cùm ergo vir Dei exiſſet de corpore, ſecundùm præceptum eius ſancti patres plantauerunt baculum eius ſuper ſepulcrum ipſius, & fronduit, accedenteq́; tempore protulit fructum: & admirati ſunt omnes, glorificantes Deum. Ad tale enim miraculum, etiam de vicinis regionibus multi conuenientes magnificabant gratiam Saluatoris, nam & nos ipſam arbuſculam vidimus: & benediximus Dominum, qui protegit in omnibus in ſinceritate & veritate ſibi ſeruientes.

Senis mirabilis, bene laboranti famula Dei promptè ſeruit. *Baculus ſenis post mortem eius ſuper ſepulcrum frondeſcit.*

25. Quo-

25. Quodam tempore ad beatum abbatem Apollonium duxerunt quemdam vexatum, qui fortiter à dæmonio torquebatur. Cumque per triduum obsecrarent, qui cum eo venerant, obsecrantes senem vt eum in nomine Christi fusis ad Deum precibus curaret: respondens senior, dixit eis, non esse se huius meriti, vt dæmonibus imperaret. Cùm autem persisterent qui venerant, rogantes eum, & flentes nimis deprecantes, tandem acquieuit. Cùm autem in nomine Domini Saluatoris nostri imperaret dæmoni, dicés: Exi, immunde spiritus, de plasmate Dei. Tunc respondens dæmon dixit ei: Ego quidem imperante virtute Christi egredior, tamen interrogabo te sermonem vt dicas mihi. Quid est quod scriptum est in Euangelio: Qui sunt hœdi, & quæ sunt oues? (Matth. 25) Respondens autem senior dixit ei: Hœdi quidē iniusti sunt, inter quos & ego sum peccator, qui multis peccatis obnoxius sum: oues autem Deus nouit quæ sunt. Tunc exclamauit dæmon voce magnà, dicens: Propter humilitatem tuam stare omnino non possum; & statim egressus est de homine quem obsederat. Videntes autem omnes qui astabant, dederunt gloriam Deo.

Incerti. 26. Referebant sancti seniores nobis dicentes: Quia fuit quidā monachus in eremo Scithi; venit autem ad visitandos sanctos patres in loco qui dicitur Cellia, vbi multitudo monachorum diuisis habitabat cellulis. Cumq; non inueniret ad præsens cellulam vbi posset manere, quidam de senioribus habens aliam vacantem cellulam, dedit ei, dicēs: Interim repausa in hac cellulà, donec inuenias vbi possis manere. Cumque ad visitandum eum conuenirent quamplurimi fratres, desiderantes ab eo audire verbum salutis æternæ: habebat enim spiritualem gratiam docendi verbum Dei. Videns ille senior, qui ei ad habitandū præstiterat cellam, inuidiæ liuore cor eius vulneratum est, & indignari cœpit ac dicere: Quoniam ego tantis temporibus in hoc locō habito, & ad me non veniunt fratres nisi rarissime, & hoc in diebus festis, & ecce ad istum impostorem pænè quotidie fratres quamplurimi vadunt; dixitque discipulo suo: Vade, & dic ei, vt egrediatur de cellulà illà, quoniam necessaria mihi est. Cùm autem perrexisset discipulus eius ad illum fratrē, dixit ei: Mandauit abbas meus sanctitati tuæ, iube ei per me mandare qualiter habeas; audiuit enim te infirmari. Ipse verò remandauit ei dicens: Ora pro me, domine pater, quia valdè stomachum doleo. Reuersus autem discipulus dixit abbati suo: Nimis rogat sanctitatem tuam, vt vel duos dies iubeas ei inducias dare, vt possit sibi aliam cellam prouidere. Transactis autem tribus diebus iterùm, misit discipulum suum, dicens: Vade, dic ei vt egrediatur de cellulà mea: nam si rursus distulerit, dices ad eum, quia continuò venio, & cum baculo cædendo expello eum de cellà meà. Pergens autem discipulus ad supradictum fratrem dixit ei: Quoniam valde sollicitus est abbas meus de infirmitate tuà, ideò misit me requirens, si meliùs habeas. At ille respondens dixit: Gratias ago, domine sancte, charitati tuæ, quia sollicitus es de me, verumtamen precibus tuis meliùs habeo. Reuersus autem discipulus, dixit abbati suo: Etiam & nunc deprecatur sanctitatem tuam dicens, vt vsque ad diem Dominicam exspectes, & statim egredietur. Cùm autem aduenisset Dominicus dies, & non egrederetur; accipiens vectem senior, inflammatus inuidiæ & iracundiæ spiritu, pergebat vt cædendo expelleret eum de cellà suà. Accedens autem discipulus eius dixit ei: Si iubes, pater, præcedo te, & video, ne forsitan aliqui fratres ad salutandum eum venerint, & si viderint te, scandalizentur. Præcessit ergo discipulus, & ingressus ad eum dixit: Ecce abbas meus venit ad salutandum te, egredere ergo celeriùs, & cum gratiarum actione occurre ei, quia pro nimià charitate & dilectione venit ad te. Qui statim surgens cum nimià alacritate occurrit ei. Cumque vidisset eum antequam approximaret ad eum, prostrauit se pronus in terram, adorabatque senem cum gratiarum actione, dicens: Retribuat tibi Dominus, charissime pater, bona æterna pro cellulà tuà, quam mihi propter nomen eius præstitisti, & in cælesti Ierusalem inter sanctos suos Christus Dominus tibi gloriosam & splendidam præparet mansionem. (Humilitate iunioris fratris placatur senex.) Hæc autem audiens senior, compunctus est corde, & proiiciens baculum recurrit in amplexus eius, & osculatus est eum, & inuitauit illum ad cellulam suam, vt pariter cum gratiarum actione sumerent cibum. Vocauit autem senior supramemoratum discipulum suum, & interrogauit eum, dicens: Dic mihi, fili, si dixisti verba isti fratri, quæ propter cellulam mandaui vt diceres ei. Tunc discipulus eius confessus est ei, dicens: Verè domine dico, quia propter humilitatem, quam tibi exhibere debeo tamquam patri & domino, ideò non audebam respondere tibi aliquid quando me mittebas ad eum: verumtamen nihil eorum dixi ei, quæ mandabas ad eum. Hæc audiens senior, statim prostrauit se ad pedes eius

eius dicens: Ex hodiernâ die tu meus pater eſto, & ego diſcipulus tuus: quoniam te feſtinante & moderante, ac cum timore & charitate Dei agente, & meam & illius fratris animam de peccati laqueo Chriſtus Dominus liberauit. Pro fide enim & ſanctâ ſollicitudine & intentione diſcipuli, qui perfectè in charitate Chriſti diligebat abbatem ſuum, & anxie timebat, ne per inuidiæ & iracundiæ vitium, aliquid tale ageret pater ſuus ſpiritualis, vt perderet omnes labores ſanctos, quos ab ineunte ætate in Chriſti ſeruitio, pro vitæ æternæ præmiis laborauerat. Ideoque Dominus donauit gratiam ſuam, vt in pace Chriſti pariter lætarentur.

Comperta diſcipuli diſcretione laudat magiſter.

IOANNIS. *Pelag. libell. 14. n. 4.*

27. Dicebant ſancti ſeniores de diſcipulo abbatis Pauli, nomine Ioannes, quoniam magnam haberet humilitatem, & virtutem obedientiæ, vt etiam difficiles cauſſas imperante ei abbate, in nullo penitus contradiceret, ſed nec leuiter in aliquo murmuraret. Cùm autem neceſſarius eſſet in monaſterij vtenſilibus fimus boum, miſit eum abbas in proximum vicum, vt requireret ibi fimum boum, & cum celeritate afferret ad monaſterium. Erat autem in loco illo mala beſtia leæna. Statim ergo egreſſus diſcipulus eius Ioannes, ibat ſecundùm præceptum abbatis; cumque pergeret, dixit abbati ſuo: Domine pater, audiui quamplurimos dicentes, quia in illo loco mala beſtia leæna ſit. Tunc ſenior quaſi ioculariter dicit ei: Si venerit ſuper te, tene, & alliga eam, & adduces eam tecum. Cùm autem veniſſet ad locum iam veſpere, ſtatim egreſſa leæna irruit ſuper eum, & ille comprehendens tenere eam voluit, illa verò excutiens ſe, de manibus eius aufugit. Sequebatur autẽ ille dicens: Quia abbas meus præcepit, vt alligatam te perducam ad eum. Continuò autem ſtetit beſtia, & tenens eam, reuertebatur ad monaſterium. Dum autem retardaret in itinere, abbas nimis ſollicitus pro eo, triſtabatur grauiter: & ecce ſubitò ſuperuenit diſcipulus eius tenens ligatam leænam. quod cum vidiſſet ſenior, admiratus valde, gratias agebat Saluatori noſtro Domino. Dicit autem diſcipulus eius: Ecce, domine, ſicut præcepiſti, adduxi leænam ligatam. Volens autem humiliare ſenſum eius ſenior, ne extolleret ſe in cogitationibus ſuis diſcipulus ſuus, ait ei: Sicut tu inſenſibilis es, ita etiam & iſtam inſenſibilem beſtiam adduxiſti: ſolue ergo, & dimitte eam, vt pergat ad locum ſuum.

Ioannes ex obedientiâ leænam adducit.

Magiſter diſcipulum humilitate ſeruat.

INCERTI. *Ioannes libell. 1. n. 17.*

28. Quidam de ſanctis ſenioribus miſit diſcipulum ſuum ad hauriendam aquam. Prolongius autem erat puteus à cellâ ſenioris. Oblitus eſt autem ſecum tollere funem diſcipulus eius, de quo hauriret aquam. Cumque perueniſſet ad puteum, contriſtatus eſt valde, quia longe erat cellula eorum; quid ageret, quo ſe verteret, neſciebat: dubitabat enim ad cellulam ſine aquâ reuerti. Tunc anxius nimis, proſtrauit ſe in orationem cum lacrymis, dicens: Domine, miſerere mei ſecundùm magnam miſericordiam tuam: qui feciſti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt, qui feciſti mirabilia magna ſolus, miſerere mei propter ſeruum tuum qui miſit me. & cùm exurrexiſſet ab oratione, exclamauit dicẽs: O putee, putee, ſeruus Chriſti abbas meus miſit me, vt hauriam aquam. Statim autem aſcẽdit aqua ſurſum vſq; ad os putei, & cùm impleſſit lagenam ſuam frater, abſceſſit glorificans potentiam Domini Saluatoris: aqua autem putei reuerſa eſt in locum ſuum.

Pſal. 50.

Ad orationem ſerui Dei, aqua ex puteo ſurſum aſcendit.

EVLALII. *Pelag. libell. 15. n. 86. titulo Incerti.*

29. Fuit quidam frater in monaſterio, nomine Eulalius, nimis gratiâ humilitatis ornatus. Si quid igitur, vt ſolet, culpabile admiſiſſent fratres negligentiores, excuſantes culpas ſuas, ſupradictum fratrem aſſerebant eſſe culpabilem. Cumque argueretur à ſenioribus fratribus, non negabat, ſed proſternebat ſe in terram, & adorans eos, ſe dicebat peccaſſe, & negligenter feciſſe. Cum autem iterùm ac frequenter accuſarent eum, & ſecundùm regulam monaſticam biduana ac triduana ieiunia ei indicerentur, ille omnia patienter tolerabat. Ignorantes autem fratres, quia hæc omnia pro humilitatis virtute patienter ſuſtineret, conuenientes pariter, & maximè ſeniores fratres ad patrem monaſterij, dixerũt: Conſidera, pater, quid faciendum ſit, quamdiu enim poſſumus ſuſtinere negligentias & damna, quæ frater ille Eulalius facit in monaſterio? Iam penè omnia vaſa & vtenſilia monaſterij contracta ſunt, & exterminata per negligentiam eius. Quomodo ergo iſte talis tolerãdus eſt? Reſpondẽs pater monaſterij ait: Interim paucos dies ſuſtineamus fratrem, & poſtea ordinabimus de eo, quod competit fieri. hæc dicens dimiſit fratres. Ingreſſus verò cellulam proſtrauit ſe in orationibus, obſecrans miſericordiam Domini, vt ei manifeſtare dignaretur, quid ordinare aut definire poſſet de ſæpe dicto fratre: tunc reuelatum eſt ei quid ageret. Conuocauit ergo omnes fratres abbas, dixitque eis: Credite mihi, fratres, quia magis opto matculam fratris Eulalij cùm humilitate & patientiâ eius, quàm omnia opera eorum dumtaxat, qui murmurantes in cordibus ſuis operantur in monaſterio. Vt autem oſtendat vobis Dominus, quale meritum

Eulalij humilitas quæ aliorum errata ſe recipit.

ctum habet ipse idem frater apud Deum, præcipio vobis vt deferantur mihi mattulæ omnium fratrum: quas cùm detulissent, iussit vt accenderent ignem, & misit in eum omnium fratrum mattulas, quæ statim combustæ sunt, præter mattulam fratris Eulalij, quæ integra reperta est, & non est combusta. Cumque hoc vidissent fratres omnes, timuerunt valde, & prostrauerunt se in terram, veniam & indulgentiam à Christo Domino postulantes, & collaudantes admirabantur nimis patientiam & humilitatem fratris Eulalij. Denique ex eo honorabant & magnificabant eum, tamquam vnum de magnis patribus; istos autem honores & laudes non poterat sustinere frater Eulalius, dicens: Væ mihi infelici, quia perdidi humilitatem meam, quam tantis temporibus acquirere, auxiliante & adiuuante me Christo Domino, festinaui. Consurgens itaque nocte, egressus de monasterio fugit in eremum, vbi nullus eum agnosceret, & ibi in spelũca habitauit. Noluit enim temporales hominum laudes, sed cælestem æternamque gloriam à Saluatore nostro Christo in futuro sæculo percipere.

Mattula Eulalij in quæ perstat dign.

Tiger am — emasa — tar, tempo — tarem fa — re.

ANASTASII. Pelag. li-bell. 4. n. 1 — Græcij.

30. Beati abbatis Anastasij laudabilem humilitatem & patientiæ virtutem oportet vt cognoscamus, quatenus admirabilem magnanimitatem & tranquillitatem animæ eius considerantes, imitemur exemplum. Hic itaque Anastasius habebat codicem in pergamenis valdè optimis scriptum, qui decem & octo valebat solidis: totum enim vetus & nouum Testamẽtum scriptum habebat. Cùm autem quidam frater venisset ad eum visitandi gratiâ, vidit in cellulâ eius codicem ipsum, & concupiuit, furatusque est eum, & abijt. Supramemoratus autem abbas Anastasius, cùm requisisset eadem die ad legendum codicem suum, & non inuenisset, intellexit quia frater ille furatus esset eum, & noluit mittere post ipsum, nec requirere eum; ne post furtum, etiam & periuria adderentur. Descendens autem frater ille in eam quæ in proximo erat ciuitatem, voluit distrahere codicem illum, petebat autem in pretio eius solidos sedecim. Dicit ei ille qui eum emere volebat: Da mihi codicem, vt possim probare, si tanti pretij valet: dedit ergo ei codicem vt probaret eum. Statim autem frater ille cum ipso codice perrexit ad sanctum Anastasium, & rogabat eum dicens: Iube considerare, pater, codicem istum, & æstimare eum si valeat solidos sedecim, quoniam tantum pretij petit qui distrahit illum. Dixit autem abbas Anastasius, Quia bonus est codex, & valet tanti. Reuersus

Abbas Anastasius fratre furtum passus tacuit.

autem qui eum emere volebat, dixit distrahenti: Ecce accipe pretium, quia ostendi codicem abbati Anastasio, & dixit mihi: Quia bonus est codex, & valet tãti: Interrogauit autem frater ille, si nihil beatus Anastasius dixit aliud. Cui respondens ille ait: Crede mihi quia nihil penitùs mihi aliud dixit. Hæc cùm audisset frater ille, dixit ei: Quia iam recogitaui, frater, & nolo distrahere codicem meum. cõpunctus enim corde, festinanter perrexit ad abbatem Anastasium, & prostrauit se in terram ad pedes eius, & precabatur cum fletu & lacrymis pœnitendo, vt resusciperet codicem suum, sed non acquiescebat ei abbas, dicens: Vade cum pace, frater: ecce iam cum voluntate meâ habeto ipsum codicem. Ille autem persistebat cum lacrymis petendo eum dicens: Quia si non susceperis codicẽ, domine pater, nullo modo requiescet anima mea. Post hoc ille recepit codicem suũ; nam frater ille permansit apud beatum Anastasium in cellulâ eius, vsque in exitum vitæ suæ.

Humilitate & patientiâ Anastasij commotus frater, ablatum codicem restituit.

31. Fuit quidam eremita, Pior nomine, de antiquis patribus, quem beatus Antonius adolescentem in sancto proposito monachorum instruxit: demoratus est autem apud beatum Antonium annos paucos. Cumque viginti & quinque esset annorum, abijt ad alium secretum eremi locum, vt solitarius habitaret, hoc etiam volente & consentiente beato Antonio. Dixitque ei sanctus Antonius: Vade, Pior, & habita vbi volueris: & cùm tibi per aliquam rationabilem occasionem reuelauerit Dominus, venies ad me. Cùm autem peruenisset hic ipse Pior ad locum qui situs est inter Nitriam & eremum Scithi, effodit puteum, cogitans apud semetipsum, Quoniam qualemcumque aquam inuenero, oportet me ipsâ contentum esse; quod & factum est, ad augmentum meritorum eius talis occasio: tantùm enim salsa & amara inuenta est aqua, vt si quis ad eum visitandi gratiâ veniret, in proprio vasculo sibi aquam deportaret. Remoratus est in eodem loco annis triginta. Dicebant ergo ei fratres, vt recederet de loco ipso propter amaritudinem aquæ: ipse autem dixit eis: Si amaritudinem & laborem fugimus abstinentiæ, & volumus in hoc mundo requiem habere, post exitum vitæ huius non percipiemus illa æterna & verè dulcia bona, nec fruemur illis perpetuis beati paradisi deliciis.

PIOR. Sancti Antonij discipulus Pior.

Aquam salsam & amaram bibit.

Dicebant ergo fratres, quia tantùm vnum paximatium & quinque oliuas in cibo accipiebat, & hoc deambulando fons. Etiam & hoc affirmabant de eo multi sanctorum patrum, quia triginta & amplius

Vno paximatio & quinque oliuis victitat.

Pelag. libell. 4 n. 34

pliùs

A parentū visitatione abhorret.

plius annis, ex quo egressus est de domo parentum suorum, numquam ei suasum fuisse, etiam cùm defunctos audisset parentes suos, vt pergeret ad requirendum seu visitandum propinquos. Verumtamen soror eius cùm esset vidua, habens duos filios iam adolescentulos, misit eos in eremum ad requirendum fratrem suum Pior. Qui cùm diuersa monasteria circuissent, requirentes eum, vix tandem inuenientes illum dixerunt ei: Nos filij sororis tuæ sumus, quę nimio desiderio optat te videre ante exitum suum. Ipse verò non acquieuit petitioni eorum. Perrexerunt autem adolescentes ad hominem Dei beatum Antonium, indicãtes ei pro quâ caussâ venerant. Misit autem beatus Antonius, & vocauit eum ad se, dixitque ei: Quare, frater, tanto tempore non venisti ad me? Qui respondens, dixit ei: Præcepisti mihi, beatissime pater, vt cùm per aliquam occasionem reuelasset mihi Dominus, venirem ad te, & ecce vsque hactenus non mihi reuelatum est. Dixit ei beatus Antonius: Vade vt videat te soror tua. Tunc assumpsit secum alium monachum, & perrexit ad locum & domum sororis suæ: & stans foris prope ianuam atrij, clausis oculis, vt non videret sororem suam stetit. Illa autem veniens proiecit se ad pedes eius, de nimio enim gaudio angustiata est. Dicit ei Pior: Ecce ego sum Pior frater tuus, vide ergo me quãtum volueris: & post hoc statim reuersus est ad eremum in cellulam suam. Hoc autem fecit ad erudiẽdum monachos, vt non daretur eis licentia, cum libitum eis fuerit, visitare parentes vel propinquos suos.

Ex obediētiâ vadit, seu clausis oculis sorori se exhibet.

IOANNIS.

32. Etiam abbas Ioannes, qui commanebat in monte qui vocatur Calamus, habebat sororem, quæ ex infantiâ in sancto proposito conuersabatur, ipsa enim erudiuit & docuit fratrem suum eumdem abbatem Ioannem vt relinqueret vanitates sæculi huius, & ingrederetur monasterium. Cum autem ingressus fuisset monasteriũ, per viginti & quatuor annos non est egressus de monasterio, nec visitauit sororem suam: illa verò nimis desiderabat videre eum, nam frequenter scribebat, & mittebat ad eum epistolas, petebatque vt ante exitum eius de hoc corpore veniret ad eam, vt in charitate Christi de præsentiâ suâ lætaretur. Ille autem excusabat, nolebatque de monasterio egredi. Venerabilis autem famula Dei & soror eius iterùm scripsit ad eum dicens: Quia si nolueris venire ad me, necesse habeo vt ego veniam ad te, vt post tantum temporis adorare merear sanctam charitatem tuam. Hæc cùm audisset supra-

Ioannes 24 annis non egressus è monasterio.

dictus Ioannes, contristatus est nimis, & cogitabat apud semetipsum, dicens: Quoniam si permisero vt ad me veniat soror mea, de cetero licentia datur, vt & alij parentes & propinqui nostri veniant ad visitandum me: ideoque tractauit apud se, vt magis ipse pergeret, & visitaret sororem suam; accepit etiam alios duos secum fratres de monasterio. Et cùm venisset ad ianuam monasterij sororis suæ clamauit, dicẽs: Benedicite, & audite peregrinos. Egressa est autem soror eius cum alia famula Dei, & aperuit ianuam, & penitus non cognouit fratrem suum; ipse autẽ cognouit sororem suam; sed non est locutus verbum, ne fortè cognosceret in voce eum. Monachi verò qui cum ipso erant, dixerunt ad eam: Rogamus te, domina mater, vt iubeas nobis aquam dare ad bibendum, quia de itinere fatigati sumus. Cùm autem accepissent, & bibissent, facientes orationem, & gratias agẽtes Deo, discesserunt, & reuersi sunt ad monasterium suum. Post aliquantos autem dies iterùm scripsit ad eum soror sua vt veniret, & videret eum ante exitum suum, & orationem faceret in monasterio eius. Tunc ille rescripsit ad eam, & direxit epistolam per monachum de monasterio suo, dicens: Quia præstante gratiâ Christi ego veni ad te, & nullus me cognouit; ipsa verò egressa es ad nos, & dedisti nobis aquam, & accepi de manibus tuis, & bibi, & gratias agens Domino reuersus sum in monasterium: sufficiat ergo tibi quia vidisti me, & non sis vlteriùs mihi molesta, sed ora pro me incessanter ad Dominum nostrum Iesum Christum.

Diu rogatus sororem se, sed incognitus exhibet.

33. Sed & alius quidam monachus abut ad sororem suam, vt visitaret eam, audierat enim eam ægrotantem in monasterio. Erat autem ipsa famula Dei nominata in sanctâ conuersatione; itaque non acquieuit illa suscipere & videre fratrem suum, vt non per occasionem eius ingrederetur monasterium feminarum, sed mandauit ei, dicens: Vade, domine frater, & ora pro me; præstante enim gratiâ Dei & Saluatoris nostri, videbo te in futuro sęculo in regno Domini nostri Iesu Christi.

CVIVSNAM. Pelag. libell. 4. n. 61

Famula Dei fratrem suum videre detrectat.

34. Etiam de abbate Theodoro oportet nos exempla virtutum proferre. Hic itaque beatus Theodorus discipulus fuit sancti Pachomij viri de sanctis patribus, qui fuit pater infinitæ multitudinis monachorum, multorumque monasteriorum pater in partibus Thebaidæ. Cùm enim in omnibus sanctitatis fulgeret virtutibus, etiam prophetiæ gratiam à Domino promeruit: multa enim futura reuelabat ei Dominus.

THEODORI. Suprà l. 1. in Vitâ sancti Pachomij c. 28. legitur de sorore Pachomij.

Quo-

Quodam autem tempore supradicti Theodori soror germana venit ad monasterium, in quo idem beatus Theodorus conuersabatur, vt post multa tempora videret germanum suum. Cumque nuntiassent ei de aduentu sororis eius, misit continuò duos monachos, qui obseruabant ad ianuam monasterij, mandauitq; per eos sorori suæ, dicens: Ecce soror audisti & cognouisti quia viuo, ne contristeris, quia minime me vidisti, sed magis considera vanitatem & instabilitatem præsentis mundi, & conuerte cor tuum, & apprehende sanctæ vitæ conuersationem, vt possis peruenire ad æternam vitam, & ad cælestia bona, quæ præparauit diligentibus se Dominus, & facientibus mandata eius. Tracta ergo apud te, quia hæc est sola vera & firma spes, vt faciat homo præcepta Dei, vt mereatur homo peruenire ad gloriosa & æterna promissa Domini Saluatoris nostri Christi. Hæc autem cum audisset illa, statim compuncta est corde, lacrymasque fundebat in conspectu Domini, & post paululum ingressa est in monasterium virginum famularum Dei, quod in eodem vico constructum erat, & procedenti tempore multiplicabatur in sancto proposito famula Christi.

Supra lib. ... in Vita sancti Pachomij cap. 31

Hæc itaque gesta cùm audisset mater eorum, deprecata est episcopos, & dederunt ei epistolas ad supradictum sanctum Pachomium patrē monasteriorum pro filio eius. Cumque venisset, applicuit in monasterio famularum Dei, & direxit epistolam ad patrem monasterij, obsecrans vt videret filium suum. Beatus autem Pachomius vocauit eius filium Theodorum, & dixit ei: Audiui, fili, quia mater tua aduenit propter te. Itaque propter epistolas episcoporum qui scripserunt ad me, vade, & videat te mater tua. Dixit ei Theodorus: Pręcepisti mihi, domine, vt videam matrem meam: si ergo abiero videre eam post tantam scientiam spiritualem, vereor ne culpabilis inueniar apud Deum: etenim oportebat me fortitudinem animi mei ad exemplum aliorum fratrum demonstrare. Audiens autem mater, quia non acquieuit videre eam, nimio affectu feruens in filium, noluit remeare ad domum suam, sed permansit in monasterio virginum, dicens: Quoniam si permansero hic, sæpe etiam videbo filium meum, cùm inter alios fratres egreditur ad necessarias monasterij caussas, & monitis & exhortatione eius proficere possum in sanctâ conuersatione, doctrinaque eius spiritualis confirmabit cor meum, vt merear peruenire ad æternam requiem quam promisit Dominus noster Iesus Christus diligentibus se.

Multa autem & magnifica per sanctum Pachomium fecit Dominus mirabilia. Nam & a dæmonibus obsessos frequenter inuocato Christi Domini nomine curauit. Multis etiam diuersas ægritudines sustinentibus, & paralyticis, orationibus eius misertus est Dominus.

Pachomius multorum mirabiliū patrator.

35. Multo tempore beatus abbas Pachomius contra immundissimas dæmonum impugnationes certamen bonum certauit, sicut athleta veritatis, tamquam & beatus Antonius. Denique instantissimis precibus exorauit Dominum, vt somnum non caperet per aliquod tempus, quatenus diebus ac noctibus peruigil permaneret contra aduersarios dæmones dimicando, donec prosterneret & superaret eos, sicut dicitur in psalmo: Et non conuertar, donec deficiant. Præstitit ergo, & concessit ei Dominus petitionem eius. Impossibiles enim & imbecilles sunt dæmones, cùm quis nostrum ex totâ fide & ex totâ intentione cordis feruente sancto desiderio, & adiuuante nos virtute Saluatoris nostri Iesu Christi, contendimus contra eos.

PACHOMII. Suprà lib. 4 in Vitâ sancti Pachomij cap. 20

Peruigil Pachomius dæmones superat. Psal. 17.

Referebant autem nobis fratres de eodem beatissimo patre Pachomio, qui fuit, vt diximus, monasteriorum multorum in regione Tabennensiotarum prępositus. Referebant ergo de eo, quoniam frequenter dicebat fratribus: Quia (sicut mihi testis est Dominus Deus) sæpe audiui immundos spiritus dæmonum loquentes inter se diuersas ac varias artes suas, quas contra seruientes Deo, maximeque contra monachos habent. quidam enim dicebant: Quia ego certamen contra durissimum hominem habeo, & quoties ei immitto peruersas cogitationęs, ille statim surgit, & prosternit se in oratione, cum gemitu orans adesse sibi diuinum auxilium. Ego autem minime illo exurgente cum grandi confusione egredior. Item alius dęmon dicebat: Ego ad illum quem obseruo, cùm ei cogitationes immisero in corde, consentit, & suscipit, & facit eas. Sæpè enim exardescere eum in iracundiâ facio, & in contentiones rixæ, & pigritiam orationis, & dormitionem in psalmodiâ, & non contradicit mihi. Ideoque, fratres mei dilectissimi, semper oportet vt custodiatis sensum & animum vestrum, inuocantes nomen Domini nostri Iesu Christi, & secundum præcepta Dei conuersamini tam in orationibus quàm psalmodiâ, sicut dicit Apostolus: Instantes orationi, & vigilantes in eâ. Ideoque cum compunctione & timore cordis vigilantibus

In Vitâ Pachomij per Metaphr. § 35. apud Surium tom. 3. Maij 14.

Visio Pachomij de diabolis tentationibus.

Coloss. 4

bus non praeualebunt nocere nobis aduersarij & immundissimi daemones. Ipse autem beatus pater Pachomius docebat fratres, vt semper memores essent verbi Dei, in salutem animarum suarum. Postmodum verò discedebat vnusquisque fratrum in cellulas suas, operantes manibus suis, & meditantes quae de sacris Scripturis didicerant.

Verbum otiosum exulat à congregatione Pachomij.

Impossibile est enim, aliquem apud eos verbum otiosum loqui, sed ea tantum quae de sanctis Scripturis didicerant erant inter se conferentes, & exponentes de capitulis Scripturarum, quae ad timorem Domini confirmarent & illuminarent animas eorum.

INCERTI.

Ioannes libell. 1. n. 3.

36. Fuit quidam vir magnus de sanctis senioribus, cui talem gratiã donauerat Christus, reuelante ei Spiritu sancto, vt videret quod alij non videbant. Referebant ergo sancti seniores, quia aliquando quamplurimi sedebant fratres, & simul loquebantur inter se, & conferebant de sanctis Scripturis, quae ad salutem pertinent animarum.

Spiritalibus colloquiis Angeli, saecularibus daemones intersunt.

Stabant autem circa eos sancti Angeli laetantes in hilari vultu, considerantes; delectabantur enim de eloquijs Domini. Cum autem aliud quodcumque inter se loquerentur, statim sancti Angeli recedebant longiùs, indignantes contra eos; veniebant autem porci sordidissimi & morbo pleni, & volutabant se inter eos; daemones enim in specie porcorum delectabantur per superflua & vaniloquia eorum. Beatus autem senior haec videns, abijt in cellulam suam, & per totam noctem cum grandi fletu & vlulatu gemendo deflebat miserias nostras. Exhortabatur ergo sanctos patres per monasteria, & commonebat fratres, dicens: Cauete, fratres, à multiloquio, & ab otiosis sermonibus linguam prohibete, per quam malus intentus animae generatur, & non intelligimus, quoniam per haec & Deo & sanctis Angelis odibiles sumus. Dicit enim

Prou. 10.

Scriptura: Per multiloquium non effugies peccatum. Haec enim infirmam & vacuam efficiunt mentem atque animam nostram.

ARSENII.

Pelag. libell. 15. n. 6

Arsenius Arcadium & Honorium de Baptismo suscepit.

37. Fuit quidam vir in palatio sublimis, sub Theodosio Imperatore, nomine Arsenius, cuius filios, id est Arcadium & Honorium Augustos de Baptismo suscepit. Hic itaque Arsenius desiderio diuini amoris accensus, relinquens omnem saeculi gloriam temporalem, perrexit ad eremum Scithi, vt inter sanctos patres secretam & quietam ab omni strepitu huius mũdi ageret vitam, vt separatus ab illecebris & delectationibus corporalibus, cum totâ mentis intentione adhaereret Domino Saluatori, sicut

Psal. 62.

scriptum est: Adhaesit anima mea post te, me suscepit dextera tua. Dicebant ergo de eo sancti seniores, quia sicut cùm in saeculi conuersatione esset, nimis pretiosis vestimentis prae omnibus vtebatur; ita postmodum in eremo Scithiae degens, studebat vt ab omnibus monachis viliora & despectiora vestimenta haberet.

Vt in palatio pretiosis, ita in eremo vilibus vtebatur vestibus.

EIVSDEM.

Pelag. libell. 18. n. 2

38. Dicebat etiam abbas Daniel, quoniam sanctus Arsenius referebat fratribus dicens, quasi de alio audisset; sed quantum datur intelligi, ipse talem vidit visionem: Sedebat, inquit, quidam de senioribus monachis in cellulà suà, & subitò venit ad eum vox dicens: Egredere foras, & ostendam tibi opera hominum. & surrexit, inquit, & egressus est foras.

Arsenij visio de tribus hominum operibus & generibus.

Duxit autem eum, & ostendit ei Aethiopem nigrum cum securi caedentem ligna, & facientem grandem sarcinam, & tentabat subleuare sarcinam illam, & prae magnitudine non poterat portare eam; sed redibat, & caedebat iterum alia ligna, & addebat super sarcinam illam. Iterum autem ostendit ei alium hominem stãtem super lacum, & haurientem aquam de lacu, & mittentem eam in collectaculum, & de alià parte per foramina defluebat aqua delubter in eodem loco. Iterum dixit ei: Veni, sequere me, & ostendam tibi aliud. Et vidit quasi quoddam aedificium templi, & duos sedentes in equis, portantes super scapulas suas vterque lignum vnum, id est, perticam longam, volentes pariter ingredi portam templi illius, & non permittebat eos lignum quod ex aduerso portabant, ingredi per portam illam; non enim humiliabat se alter alteri, sed contendebant vterque, pariter ingredi volentes; & non praeualebant, nec enim humiliabat se vnus eorum, vt alteri locum daret. Exponit ergo ei has visiones, dicens: Hi qui lignum portant, hi sunt qui habent iugum sanctum monachorum; sed iustificantes seipsos in cordibus suis cum exaltatione superbiae, non humiliantur inuicem, noluerunt enim ambulare in humilitate viam Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, qui dixit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Ideoque propter superbiam cordis sui remanserunt foris, de regno Regis caelorum Christi exclusi. Qui autem caedebat ligna, & super sarcinam adhuc addebat, homo est qui oneratus est multis peccatis, & super sarcinam peccatorum suorum addit semper alia peccata: quem oportebat magis vt poenitentiam ageret de prioribus peccatis; sed negligens vitia emendare peccatorum priorum, magis & alia addit supra priora peccata. Ille autem qui aquam de lacu hauriebat,

Visionis expositio.

Matth. 11.

riebat,

riebat, homo est qui aliqua bona operatur; sed quia mala, etiam ampliùs per peccata operatur, & ideò pereunt & delentur etiam bona opera quæ facit. Oportet ergo hominem, sicut ait Apostolus, cum timore & tremore salutem suam operari.

Philip. 2.

EIVSDEM. Pelag. libell. 4. n. 5.

39. Dicebat autem abbas Daniel de abbate Arsenio, quia cùm operaretur sportas ex palmarum folijs, mittebat aquam in peluim, vt infunderentur palmæ: & cùm fœteret [9] brumosa aqua odore, non permittebat vt aliam aquam mutarent, sed super illam fœtidam, aliam addebat aquam, vt semper fœteret. Interrogabát autem fratres eum, dicẽtes: Cur non permittis, pater, vt aqua mutetur, sed pessimo fœtore, tota cellula tua repletur? Respondens autem beatus senior ait: Quoniam propter thymiamata, & [10] muscata, & alia diuersa quibus in sęculari conuersatione sine intermissione fruebar, oportet nunc me, dum in hoc corpore sum, sustinere istiusmodi fœtorem, pro suauissimo illo odore, vt in die iudicij de illo gehennæ inenarrabili fœtore liberet me Dominus, & non cum illo diuite, qui epulabatur in isto mundo deliciosè & splendidè, condemnetur anima mea.

Arsenius sua sponte tormenta sentit in fœtore.

Luc. 16.

POEMENIS. Pelag. libell. 5. n. 32.

40. Quidam de fratribus dixit beato Arsenio: Ecce, beatissime pater, meditari festino de Scripturis sanctis, quæ didici, & non sentio cumpunctionem in corde meo, quoniam non intelligo virtutem diuinæ Scripturæ, vnde & valdè cõtristatur anima mea. Respondens autem beatus Arsenius ait: Oportet te, fili, incessanter meditari eloquia Domini: audiui enim quia dixit beatus abbas Pœmen & alij multi sanctorum patrum, quoniam incantatores illi qui serpentes solent incantare, non intelligunt ipsi verba illa quæ loquuntur, sed serpentes audientes intelligunt virtutem verborum illorum, & conquiescunt, & subduntur eis. Sic etiam & nos faciamus: quamuis enim non valeamus intelligere diuinarum Scripturarum virtutem, tamen dæmones audientes, diuini verbi virtute terrentur, & effugati discedunt à nobis non sustinentes eloquia Spiritus sancti, quæ per seruos suos prophetas & apostolos locutus est.

Scriptura sacra pro tectura, etiamsi non intellecta, dæmones fugat.

MACARII. Ruffin. l. 2. cap. 28. in Macario Ægyptio penè ad verbum.

41. Quodam tempore cùm in vicinio beati Macarij homicidium fuisset perpetratum, & cuidam innocenti homini impingeretur crimen admissum, surgens ille qui calumniam patiebatur, fugit ad cellulam beati Macarij: adfuerunt etiam & illi qui eum perurgebát, & alligabant eum, dicentes, periclitari seipsos, nisi comprehenderent & legibus traderent homicidam: ille verò cui crimen impingebatur, cum sacramentis affirmabat, conscium se non esse sanguinis illius. Et cùm diu ab vtraq; parte certamen haberetur, interrogauit sanctus Macarius, vbi sepultus esset, qui dicebatur occisus: cumq; designassent ei locum, cum ipsis pergit ad sepulcrum, atque ibi fixis genibus inuocato Christi nomine, ait ad eos qui assistebant: Nunc Dominus ostendet, si verè reus est hic qui à vobis perurgetur: & eleuatâ voce ex nomine clamabat defunctum. Cumque ei de sepulcro vocatus respondisset, ait ad eum sanctus Macarius: Per fidem Christi te obtestor, vt dicas nunc, si ab isto homine, qui in te insimulatur, occisus es. Tunc ille clarâ voce de sepulcro respondit, dicens, non se esse ab eo interfectum. Et cùm obstupefacti omnes decidissent ad terram, ac pedibus eius voluerentur, rogare eum cœperunt, vt interrogaret illum a quo esset occisus: tunc sanctus vir ait: Hoc ego non interrogabo: sufficit enim mihi vt liberetur innocens; non est autem meum vt reus prodatur: forsitan enim compũgetur adhuc pro scelere quod commisit, & aget pœnitentiam, vt saluetur anima eius.

Macarius mortuum excitat, vt accusato testimoniũ dicat.

MACARII. Philip. 2. Ruffin. l. 2. cap. 29. in Macario Alexandrino penè verbotenus.

42. Alio itidem tempore, cùm sancto Macario quidam frater vuam detulisset, ipse qui secundùm charitatem non quæ sua sunt sed quæ alterius cogitaret, ad alium fratrem eam detulit, qui infirmior præ ęgritudine videbatur. Tunc infirmus gratias egit Deo pro fratris officio, & suscepit eam, & ipse nihilominùs plus de proximo quàm de semetipso cogitans, ad alium detulit eam infirmum fratrem; & iterùm ille ad alium, & sic cùm per omnes cellulas, quæ longe à semetipsis erant per eremum dispersæ, vua illa circumlata esset, ignorantibus eis, qui eam primus misisset, ad vltimum defertur ipsi qui eam miserat. Gratulatus autem sanctus Macarius, quòd tantam videret in fratribus abstinentiam, tantamque charitatem, ad acriora semetipsum spiritualis vitæ exercitia extendit.

Vua infirmo missa, per mutua charitatis officia, cellas fratrũ perambulat.

EIVSDEM. Ruffin. l. 2. cap. 29. ad verbum.

43. Illud etiam ad fidem confirmatum nobis de eo est ab his, qui ex ore eius audierunt, quoniam quodam tempore nocte in specie monachi dæmon ad ostium cellulæ eius pulsauerit, dicens: Surge, abba Macari, & eamus ad collectam, vbi fratres ad vigilias congregantur. Sed ille gratiâ Dei repletus falli non potuit: intellexit enim diaboli esse fallaciam, & ait: O mendax, & veritatis inimice: quid enim tibi consortij, quid societatis est cum collectâ & congregatione sanctorum? At ille ait: Latet ergo te, ô Macari, quòd sine nobis nulla collecta

Macarius à dæmone ad collectã vocatur.

agitur, nullave congregatio monachorum? veni denique, & videbis ibi operam nostram. Dixit autem sanctus Macarius: Imperet tibi Dominus, dæmon immunde. Et conuersus ad orationem, petiit a Domino, vt sibi ostenderet si hoc verum esset, quod gloriatus est dæmon. Abiit ergo ad collectam, vbi iam vigiliæ à fratribus celebrabantur, & iterùm in oratione Dominum deprecabatur, vt ei veritatem verbi huius ostenderet: & ecce videt quasi paruulos quosdam pueros Æthiopes nigros per totam ecclesiam discurrere huc atque illuc, & velut volitando deferri. Discurrentes autem illi Æthiopes pueri, singulis quibusque fratribus in oratione positis atque psallentibus alludebant, & si cui de eis oculos duobus digitulis compressissent, statim dormiebat: si cui verò in os inmersissent digitum, oscitare eum faciebant. Item post psalmum, cùm ad orandum se proiecissent fratres, percurrebant iterùm singulos, & ante alium quidem iacentem in oratione, quasi in mulieris speciem vertebantur, ante alium quasi ædificantes, & portantes aliquid, aut diuersa quæque agentes apparebant: & quæcumque dæmones quasi ludentes formassent, hæc orantes illi in cordis sui cogitatione versabant. Ab aliquantis tamen fratribus, vbi aliquid horum agere cœpissent, quasi violenter repulsi, præcipitati deiiciebantur, ita vt nec ante eos stare aut transire auderent, aliis verò etiam supra ceruices & dorsa ludebant. Hæc cùm vidisset sanctus Macarius, ingemuit grauiter, & lacrymas profundens ad Deum, dixit: Respice Domine, & ne sileas, neque mitigeris Deus; sed exurge, & dispergantur inimici tui, & fugiant à facie tuâ, quoniam anima nostra repleta est illusionibus. Post orationem autem examinandæ veritatis gratiâ, seorsum vocatis singulis quibusque fratribus, ante quorum faciem viderat dæmones diuerso habitu & variis imaginibus ludẽtes, requirit ab eis si in oratione vel ædificandi cogitationes habuerint, vel iter agendi, vel alia diuersa, quæ vnicuique per dæmones imaginata videbatur: & singuli eorum ita confitebantur in corde suo fuisse cogitationes, sicut ille arguebat. Et tunc vere intellectum est, quòd omnes malæ, & superfluæ, & vanæ cogitationes, quæ vel psallentes, vel somniorum aut orationum tempore vnusquisque in corde suo conceperit, illusione & instinctu dæmonum fiant. Nam ab his qui omni custodiâ seruãt in timore & amore Domini cor suum, illi tenebrosi Æthiopes, & hæ quas emittunt cogitationes repelluntur: Christo enim mens coniuncta, & præcipuè in tempore orationis intenta, nihil malum, nihilque superfluum recipit.

Iudæ ep.

Macarius vidit dæmones Æthiopum specie collectis interesse.

Variæ dæmonum suggestiones tempore orationis.

Psal. 82. Psal. 67.

Superfluæ cogitationes tempore orationis opus dæmonum.

44. Quidam frater requisiuit abbatem Sisoium, quemadmodum in cella propria degere deberet. Cui ille respondens dixit: Comede panem tuum cum sale & aquâ, & non erit tibi necessitas aliquid coquendi, aut longius euagandi.

SIS[illegible] Pa[illegible] Vi[illegible] macin[illegible] cum [illegible] aquâ.

45. Requisitus abbas Pœmen quemadmodum oporteat ieiunare, respondit: Ego volo monachum ita esse quondie parum comedentem, vt non satietur; nam biduana & triduana ieiunia vanæ gloriæ vacant. Hæc enim omnia examinauerunt sancti patres, & inuenerunt, quia bonum est quotidie ieiunare & parum comedere, vt possit & quotidie esurire. Hanc enim viam regiam leuem nobis esse demonstrauerunt.

POEMEN. Pelag. libell. [illegible] num 44.

Quomodo monachis comedendum.

46. Abbas Siluanus dum cum discipulo suo Zachariâ ad quoddam monasterium peruenisset, antequam egrederentur, fecerunt eos monachi parum comedere. Postquam ergo egressi sunt, inuenit discipulus eius aquam, & volebat bibere. Cui abbas Siluanus: Zacharia, hodie ieiunium est. At ille dixit: Numquid hodie non comedimus, pater? Et dixit ei senex: Illa esca charitatis erat, fili; nos autem nostrum ieiunium teneamus.

SILVANVS. Pelag. libell 4 [illegible] 40

Esca charitatis ieiunium non frangit.

47. Quidam de fratribus in Panepho ad abbatem Ioseph perrexerunt, vt eum requirerent de susceptione fratrum, si liceret cum his illo tempore vel fiduciam habere, vel lætitiam. At ille antequam requirerent eũ, dicit discipulo suo: Quod facturus sum hodie, fili, ne mireris; & posuit duo sedilia illis qui venerant, & dicit eis: Sedete. Et posuit vnum à dextris suis, & alterum à sinistris: & ingressus cellulam suam misit sibi vestimenta corrupta, & egressus transiit in medio eorum; & iterùm ingressus misit alia meliora, quibus solebat die festo vti, & egressus est posteà ad eos, iterùm autem ingressus quondiano vestimento suo vestitus, venit, & sedit inter eos. Illi autem mirati sunt, & obstupuerunt propter hoc factum. Dicit eis senex: Vidistis quid feci? Cùm autem illi annuissent, dicit eis: Et quid feci? Et dicũt ei: Primùm vestimento corrupto vsus es, & posteà alio meliori. Et dicit eis: Numquid mutatus sum ex illo inhonesto, aut ex illo meliore? Dicũt ei: Non. Quibus senex ait: Si ergo idem ego sum in vtrisque, & non sum mutatus, & sicut illud primum non me nocuit, ita nec secundum mutauit: sic ergo debemus facere in occursione fratrum, vt quando eorum præsentia est, cum fiduciâ & lætitiâ suscipiamus

IOSEPH. Pelag. libell. 13. n. 6

Ioseph apologo docet, quomodo suscipiendi sunt hospites.

piamus eos, quando autem soli sumus, opus est vt luctus & abstinentia permaneant in nobis. Illi verò audientes quæ in cordibus suis habebant, antequam requirerent eum, glorificauerunt Deum, & læti discesserunt.

[Margin: Incerti. Pelag. libell. 4. n. 19. Psalm. c. 1. 21. Sobrietas commendat.]

48. Dicebat vnus ex patribus: Quia inuenitur homo multum comedens, & adhuc esuriens se continet ne satietur: alter autem parum comedit, & satiatur. Qui ergo multum comedit, & adhuc esuriens se continet, maiorem mercedem habet, quam ille qui parum comedit & satiatur.

[Margin: Incerti. Psalm. c. 1. 22.]

49. Dixit quidam senex: Ne quod desideraueris aliquando manduces. Comedens autem quod tibi à Domino transmissum fuerit, gratias age sine intermissione.

[Margin: Incerti. Pelag. libell. 4.]

50. De quodam sene referebant fratres, quia desiderasset cucumerem: quem cum attulisset, suspendit ante oculos suos; & ne vinceretur à cupiditate, non tetigit eum, sed magis agebat pœnitentiam, puniens semetipsum ob hoc, quia ipsum desiderasset.

[Margin: Pelag. libell. 4. 59.]

51. Quidam ex senioribus factus est infirmus, & per multos dies non poterat escam vllam percipere. Compulit autem eum discipulus suus, dicens: Si iubes, pater, facio tibi parum placentæ; & vt annuit ei, fecit. Erat autem ei vasculum paruum habens mel, & aliud vas simile habens oleum de lini semine expressum, & erat fœtidum, & in re nullâ aliâ proficiebat, nisi fortè in lucerna: & deceptus frater misit in escam senis de illo, sperans quia mel misisset: cum autem gustasset senex, nihil locutus est, sed tacens comedit: tertiâ verò vice cum ei daret, dixit ei: Non possum comedere, fili. Ille verò tamquam volens adhortari eum, dixit: Ecce, abba, bona sunt, & ego comedo ex ipsis: & postquam gustauit, & sensit rem quam fecerat, cecidit in faciem, dicens: Væ mihi, abbas, quoniam occidi te! istud peccatum posuisti super me, quia locutus non es. Dicit ei senex: Non contristeris, fili, propter hoc; si enim voluisset Deus vt bonum comederem, tu mel misisses, & non hoc quod misisti.

[Margin: Senex tacens cibo promide patitur.]

[Margin: Poemenis. Pelag. libell. 4. n. 29. 4. Reg. 25. Gastrimargia impugnatione diaboli.]

52. Dixit abbas Pœmen: Nisi Nabuzardan princeps cocorum venisset in Ierusalem, templum Domini non arsisset igne. Hoc autem est, quia nisi desiderium gastrimargiæ in animam veniret, sensus hominis non succenderetur impugnatione diaboli.

[Margin: Macarii. Pelag. libell. 4. n. 26.]

53. Abbas Macarius quotiescumque cum fratribus factâ charitate reficiebat, hoc in proprio corde statuerat, vt quantos vini calices oblatos hausisset, tantis diebus nec & ipsam aquam gustaret omnino. Cùm ergo ei fratres vinum porrigerent, cum gaudio sumebat, vt postea se siti maceraret. Quod cùm discipulus eius didicisset, patefacto senis cōsilio, ne ei vinum porrigerent, coniurabat, tormenta illi potius esse quàm pocula manifestans.

[Margin: Macarius vini pocula etiam aquæ abstinentiâ castigat.]

[Margin: Theodori. Pelag. libell. 8. n. 21. titulo Incerti.]

54. Factâ congregatione in ecclesiâ cùm esset festiuitas, & ceteri monachi comederent, vnus ministrantibus dicit: Quia nihil coctum comedo, sal mihi deferri præcipio. Quo verbo ministter audito, cum clamore audientibus ceteris alij imperauit, dicens: Quoniam coctum ille frater non comedit, parum illi salis afferto. Tunc beatus Theodorus dixit: Oportuit te magis, frater, carnes in cellâ tuâ cōmedere, quàm huius præsentibus fratribus audire sermonem.

[Margin: Cibi singularitas in cōmunitate fugienda.]

[Margin: Silvani. Pelag. libell. 10. n. 69. Ioan. 6. Lucæ 10.]

55. Quidam peregrinus frater venit ad Abbatem Siluanum in monte Sinâ, & vidit quòd fratres operarentur, & dicit eis: Quare operamini escam, quæ perit? Maria enim bonam partem elegit. Tunc senex dicit discipulo suo Zachariæ: Da illi codicem vt legat, & mitte illum in cellulam, quæ nihil habet. Hora autem nonâ circumspiciebat frater ille viam, si fortè vocaret eum senex ad comedendum. Postquam verò transiit hora nona, venit ad senem, dicens ei: Numquid hodie non comederunt fratres, abba? Cumque senex fateretur, ait ille: Quare me non vocasti? Tunc dixit ei abbas Siluanus: Tu homo spiritualis es, & non habes necesse hanc escam: nos autem tamquam carnales opus habemus comedere; ideò operamur, tu autem bonam partem elegisti. Legis enim omni die, & non vis carnalem escam accipere. Quod cùm audisset, cœpit pœnitere, ac dicere: Indulge mihi, abba. Tunc respondit illi Siluanus: Ergo necessaria est Martha Mariæ, propter Martham enim & Maria laudatur.

[Margin: Martha Mariæ iungenda: cibus corporalis spiritali.]

[Margin: Ioannis. Pelag. libell. 10. n. 27. In editis est hic textus Pelagij, posui vt in MSS.]

56. [11] Abbas Ioannes dicebat fratri suo maiori: Vellem enim securus esse, sicut & Angeli securi sunt, nihil operantes, sed Deū semper tantummodò collaudantes. Et proiecto pallio suo, egressus est in eremum; factâque illic septimanâ, regressus est ad fratrem suum. Cum autem pulsaret ostium, & non illi aperiret frater, dicens: Tu quis es? At ille dixit: Ego sum Ioannes. Illo autem non aperiente, rogabat, dicens: Ego sum. & noluit illi ostium aperire, vsquequò illucesceret. Mane autem facto dixit ad eum: Homo es, & necesse habes operari, vt pascaris. Tunc ille proiecit se ad pedes eius, & dixit: Indulge mihi, abba.

[Margin: Dum in hac vitâ sumus, operandum vt pascamur.]

[Margin: Poemenis.]

57. Quidam frater impugnabatur à spiritu blasphemiæ, & erubescebat dicere, & quoscumque audisset magnos senes, pergebat

batad eos vt illis declararet, sed mox cùm peruenisset, iterùm verecundabatur illis dicere. Cùm ergo frequēter ad abbatem Pœmenem veniret, vidit eum senex habentem cogitationes, & dicit ei: Ecce, frequenter venis ad me habens cogitationes, & sic iterùm remeas tristis tecum illas reportans: dic ergo mihi, fili, quid habes. At ille dixit: In blasphemiâ impugnat me diabolus, & erubescebam dicere: & mox vt aperuit caussam, leuior impugnatio eius apparuit. Et dicit ei senex: Non contristeris, fili. Quando hæc cogitatio ad te venit, dic: Ego caussam non habeo, blasphemia tua super te sit satanas, hanc enim caussam anima mea non vult. Quamcumque autem caussam anima non voluerit, non diu permanebit: & ita sanus factus frater ille discessit.

Pasch. c. 1. n. 5.

Remedium contra cogitationem blasphemia.

MOYSIS. *Pasch. c. 1. num 6.* *Passionum origo.*

58. Dixit abbas Moyses: Per has quatuor res passio gignitur: per abundantiam escæ & potus, & per satietatē somni, & per otium & iocum, & ornatis vestibus incedendo.

POEMENIS. *Pelag. libell. 5. n. 8.*

59. Dixit abbas Pœmen: Quemadmodum Imperatoris spatharius semper illi assistit armatus; ita & animā aduersus dæmonē huiusmodi oportet esse semper paratā.

SENIS.

60. Dixit quidam senex: Sicut venenata animalia fortiores herbæ vel pigmenta expellunt, ita cogitationes sordidas oratio cum ieiunio repellit.

MACARII. *Pelag. libell. 18. num. 9.* *Pasch. c. 1. num. 8.*

61. Abbas Macarius dum in illâ solitudine (in quâ solus erat) maneret, inferior autē plena esset multis fratribus, serò per viam circūspiciebat, & vidit dæmonem venientem in figurâ hominis, vestitū tunicâ lineâ perforatâ, & per singula foramina, vascula parua dependebant, & dixit illi senex: Quò vadis, maligne? Et respondit ei: Vado commouere fratres hos, qui sunt inferius. Cui senex dixit: Et propter quid tot vascula fers tecum? At ille dixit: Gustum fero fratribus, & ideò tanta fero, vt si vnum displicuerit, ostēdam aliud, & si illud non placet, porrigam aliud; & fieri nō potest, nisi vnum ex ipsis aliquod placeat eis. Et hæc dicēs discessit. Permansit autem senex iterum viam circumspiciēs, vsquequò rediret, & cùm rediret, dicit ei: Salueris. Dicit & ille: Quomodo istud mihi verbum dicis, quia omnes mihi cōtrarij facti sunt, & nullus meis cōsiliis acquiescit. Et dicit ei senex: Ergo nullum habes amicum? At ille respondit: Vnum habeo amicum, vel ipse consentit mihi, & quoties me viderit, huc atque illuc citò conuertitur. Cumq; nomen eius ab eo requisisset, ait: Quia [11] Theopemptus dicitur. Discedente illo mox surrexit abbas Macarius, & descendit ad inferiorem eremum. Quod cum audissent fratres, egressi sunt illi obuiàm, & vnusquisque sperans, quòd apud se maneret, præparauit se. At ille requirens cellam Theopempti, ad eum profectus est. Cumque cum gaudio illum suscepisset, & essent vtrique simul soli, dixit ei senex: Quemadmodum est tecum, fili? At ille respondit: Orationibus tuis benè sum, & ait senex: Non te impugnant cogitationes? At ille respondit: Interea bene sum. Erubescebat enim dicere; & dixit ei senex: Ecce quot annos sum in solitudine, & ab omnibus honoror, & in hac ætate cùm sim senex, molestant me cogitationes meæ. Respondit Theopemptus: Crede mihi, abba, quia similiter & mihi faciunt. Tunc senex singulas cogitationes quasi se impugnātes fingebat, vsquequò totum illi Theopemptus confiteretur. Post hæc dixit ei: Quemadmodum ieiunas? At ille dicit ei: Vsque ad nonam. Cui senex ait: Vsque ad vesperam ieiuna, & de Euangelio vel de aliis Scripturis sine cessatione semper aliquid meditare; & quoties tibi aliqua immunda cogitatio superuenerit, numquā deorsum aspicias, sed sursum, & mox Dominus tibi adiutor est. Et mox ita discessit abbas Macarius in propriam solitudinem. Iterumq; viam circumspiciens, vidit dæmonē redeuntem, & requirit eum: Quò vadis? At ille respondit: Simili modo commouere fratres. Cùm autem reuerteretur, requisiuit eum, quemadmodū agerent fratres. At ille dixit: Malè, quoniam omnes agrestes effecti sunt, & quod de omnibus peius est, cum quem habui amicum & obedientē mihi, ipse nescio quomodo conuersus est, & omnibus amplius asperior mihi visus est. Et iurauit non ibi accedere, nisi post multum tempus: & hæc dicens, discessit.

Visio Macarij de dæmone, gustum fratribus portante.

Prudentiâ suâ frater curat.

Sursum aspiciendū cùm immundæ cogitationes molestæ sunt.

SENIS. *Pelag. libell. 5. n. 3[?]*

62. Quidam frater requisiuit quemdam senem, dicens: Quid faciam, pater, quia non possum sufferre cogitationes? Cui senex dixit: Ego in hac caussâ numquam impugnatus sum. Scandalizatus autem frater, ipse venit ad alterum senem, & dixit ei: Ecce quid dixit mihi senex ille? Scandalizatus sum in ipso, quoniam super naturā humanam locutus est. Dixit ei ille senex secundus: Non simpliciter tibi dixit ille homo Dei hunc sermonem. Vade ergo, & age pœnitentiam apud ipsum, vt dicat tibi virtutem verbi illius. Reuersus ergo frater, venit ad senem, & cœpit ei dicere: Indulge mihi, abba, quoniam insipienter egi, vt tibi vale non dicerem, & sic egrederer. Sed rogo te, explana mihi quomodo non es impugnatus? Dixit ei senex: Ex quo factus sum monachus, non sum satiatus neque pane, neque aquâ, neque somno, & horum omnium cogitatio non me permisit

Abstinentia & vigiliâ mala cogitationes pellida.

misit habere pugnam, quam tu dixisti. & egressus est ab eo frater ille iuuatus ab eo.

63. Interroganti iterum cuidam super cogitationes, dixit abbas Pœmen: Monachus si ventrem suum & linguam tenuerit, & vagationem non fuerit sectatus, confidat quia nõ morietur, sed viuet in perpetuum.

64. Duo fratres ad abbatem Eliam venerunt impugnati à cogitationibus suis: & videns eos senex quòd essent corpulenti, tamquam ad discipulum suum subridens, ait: Verè, frater, ego erubesco pro te, quia sic enutristi corpus tuum, cùm certè profitearis te monachum: pallor enim & macies cum humilitate, decus est monachi.

Item dixit: Quia monachus edens multum, & operans multum, non confidat; qui autem parum edit, etiam si parum operetur, confidat, & viriliter agat.

65. Abbas Arsenius dum sederet in campo, quædam mulier virgo, diues, timensque Deum, ac propterea abbatis Arsenij famâ compertâ, de Romanâ ciuitate, vt eum videre mereretur, aduenit in Alexandriam. Quę cùm honorificè à Theophilo fuisset suscepta, ipsius ciuitatis Archiepiscopo, rogauit eum, quatenus persuaderet beatum Arsenium, vt eam suscipere dignaretur. Ipse igitur ad eum profectus est, dicens: Quædam mulier Romana, & dignitate, & opibus, & opinione ceteras antecellens, videre te ac benedici desiderans, de tam longinquâ regione peruenit, cui occurras exposco. Sed cùm non acquieuisset occurrere ei Arsenius, illa cognoscens hoc, animalia sua sternere præcepit, dicens: Confido in Deo meo, quia videbo illum, nec ab hac intentione fraudabor. Non enim homines veni conspicere, quia & in nostrâ supersunt ciuitate, sed prophetam videre desideraui. Cùm ergo venisset ad cellam beati Arsenij, contigit vt foris illum deambulantem conspiceret. Ac mox ante pedes eius in faciem prona prosternitur. Quam ille cum festinatione suscitans, ita coorpellebat, dicens: Si faciem meam tantum videre desideras, ecce, intuere. Illa verò præ verecundiâ oculos non audebat attollere. Dicit ei senex: Si quid de meis actibus comperisti, hoc debueras intueri. Quomodo ergo & tantum pelagus nauigarẽ præsumpsisti? An ignoras te mulierem esse, quibus quocumque non licet exire? Aũ ideò huc venisti, vt Romam rediens, aliis te feminis glorieris vidisse Arsenium, vt fiat peruium mare ad me venientium feminarum? At illa respondens, ait: Si vult Deus, nullam huc venire permittat. Sed vt pro me ores, & in memoriâ me habere digneris, exoro. Cui Arsenius dixit: Oro Deum meum, vt deleat tuam ex corde meo memoriam. Quo illa verbo percepto, in ciuitatem regrediens, ægritudine præ tribulatione correpta est. Ad quam cum visitationis caussâ venisset episcopus, & quid rei esset inquireret; illa sermonem senis, quem vltimum de memoriâ sui dixerat, enarrauit, ac proptereà se velle mori præ tristitiâ confitetur: sed episcopus tali eam consolatur alloquio: Numquid nescis te esse mulierem? Et quia per feminam solet inimicus hominem impugnare, ideò vultum tuum de corde suo delere dixit. nam pro animâ tuâ Dominum deprecatur. Quibus verbis mulier recreata est.

66. Dicebat abbas Moyses: Si voluerit Imperator inimicorum ciuitatem aliquam expugnare, priùs escam eorum & aquam interdicit, & ita inimici eius fame ac penuriâ compulsi subiiciunt se regno eius. Et ita passiones carnales, si in ieiunio & fame velis viuere, deterescunt, & non sunt fortes aduersus animam. Quis enim tam fortis vt leo? Et tamen propter ventrem suum intrat in caueam, & omnis virtus eius humiliatur. MOYSIS. Pelag. libel. 4. num. 19. Ieiunio passiones superanda.

67. Quidam iuuenis volebat renuntiare mundo, & frequenter egressum reuocabant eum cogitationes, inuoluentes eum variis negotiis: erat enim diues. Vnâ ergo die egressum eum dæmones circumdederunt, & multum puluerem ante eum excitauerunt. Ille vero confestim exspolians se, & iactans vestimenta sua currebat nudus ad monasterium. Declarauit autem Deus viro seni, dicens: Surge & accipe athletam meum. Exurgens ergo senex, obuiauit illi nudo, & cognoscẽs caussam admiratus est, & dedit illi habitum monachilem. Quando autem veniebant aliqui fratres ad ipsum senem, perquirere eum de conditionibus variis, respondebat eis; de renuntiatione autem sciscitantibus dicebat: Hunc requirite fratrem, quia ego ad renuntiationem ipsius nondum perueni. INCERTI. Pelag. libell. 14. n. 4. Pasch. c. 2. num. 1. Insignis iuuenis cuiusdam renuntiatio.

68. Quidam frater renuntiauit sæculo: & cùm dispertisset res suas pauperibus, quędã sibi retinuit in propriâ ratione, & venit ad abbatem Antonium. Quod cum senex comperisset, dixit ei: Si vis, vade in vico, & eme tibi carnes, & impone tibi corpori tuo nudo, & veni ad me. Cùm ergo hoc fecisset frater, tam canes quàm aues omne corpus suum propter carnem rapiendam, tam dentibus quàm vnguibus diruperunt. Cum ergo venisset ad Antonium, requisitus est si fecisset quod ei præceperat. Illo autem demonstrante corpus suum laceratum, dicit ei sanctus Antonius: Quicumque renuntiant ANTONII. Pelag. libell. 6. n. 1. Perfectè sæculo renuntiandum.

nuntiant sæculo, & volunt adhuc habere pecunias, sic à dæmonibus lacerantur.

INCERTI. Pelag. libell. 6. n. 22.

69. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Vis vt retineam mihi duos solidos propter infirmitatem corporis? Et videns senex cogitationes eius, quòd vellet retinere eos, dixit: Retine. Reuersus ergo in cellam frater, cœpit cum cogitationibus propriis colluctari, dicens: Putas benedixit mihi senex an non? Exurgens ergo iterùm venit ad senem, rogans, & dicens: Propter Deum dic mihi veritatem, quia conturbor à cogitationibus meis, propter illos duos solidos. Dicit illi senex: Quia vidi cogitationem tuam volentem retinere eos, dixi tibi vt retineres: nam non est bonum, tenere plus quam necesse est corpori. Duo ergo solidi sunt spes tua; & si contigerit vt pereant, numquid Deus non cogitat de nobis. Iacta ergo cogitationem tuam super Deum, quoniam ipsi cura est de nobis.

Nihil pecuniæ reseruare debet monachus.

SERAPIONIS. Pelag. libell. 6. n. 5. titulo Incerti.

70. Quidam monachorum Serapion tantùm Euangelium possidens, vendidit illud, & esurientibus dedit, dignum memoriæ sermonem imitans: Ipsum, inquit, verbum venumdaui, quod mihi semper dicebat: Vende quæ possides, & da pauperibus.

AGATHONIS. Pelag. libell. 6. n. 17 tit. Incerti.

71. Cùm quidam vir rogaret abbatem Agathonem, vt pecuniam illius susciperet in propriâ ratione, nolebat ille, dicens: Non est necesse mihi, quia opera manuum mearum me pascunt. Cùm autem ille persistens diceret: Vel propter indigentes dignare suscipere; respondit: Duplex verecundia est, quia non indigens suscipio, & aliena præstans, vanæ gloriæ subiacebo.

Agatho omnem pecuniam reiicit.

PAVLI. Pasch. c. 2. n. 2.

72 Dicebat abbas Paulus: Si aliquas res voluerit monachus in cellâ suâ habere, præter eas sine quibus non potest viuere, frequenter cogitur de cellâ suâ egredi, & ita à dæmone decipitur. Hæc autem ipse Paulus obseruans in vnâ quadragesimâ, cum sextario lenticulę & paruo aquę vasculo perdurauit, & vnam mattam faciens, eamdem texebat & retexebat, ne tantummodò foris exiret.

Monacho cella custodienda.

MACARII. Pelag. libell. 16. n. 6 Pasch. c. 3. n. 1.

73. Abbas Macarius cùm esset in Ægypto, & egressus fuisset de cellâ suâ, reuersus inuenit quemdam furantem id quod in cellâ suâ habebat. Stetit ergo & ipse tamquam peregrinus, & [13] carricauit animal cum illo cum multâ requie & perduxit eum, dicens: Nihil in hunc mundum intulimus. Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut & ipse voluit, ita factum est. Benedictus Dominus in omnibus.

Macarius furantem è cellâ suâ iuuat. Iob 1. 1. Tim 6.

INCERTI. Pelag. libell 16. n. 19.

74. Quidam frater veniens ad cellam cuiusdam magni senis, ingrediebatur, & furabatur ei victum. Cùm autem videret senex, non arguebat illum, sed ampliùs operabatur, dicens: Puto, frater ille necessarius est. Habebat autem grandem tribulationem senex ex penuriâ panis. Cùm autem idem senior moreretur, & circumdassent eum fratres: ille videns eum fratrem qui solebat furari ei panem suum, dicit ei: Accede huc ad me, frater: & apprehendit manum eius, & osculatus est, dicens: Gratias ago manibus istis, fratres, quia per eas arbitror me intrare in regnum cælorum. Ille autem compunctus de hoc verbo, & agens pœnitentiam, factus est ipse strenuus monachus ex actibus senis, quos vidit.

Pasch. c. 3. n. 2.

Senis in furé tolerando patientia.

AGATHONIS.

75. Abbas Agathon dispensabat semetipsum, & in omnibus cum discretione pollebat, tam in opere manuum suarum, quam in vestimento. Talibus enim vestibus vtebatur, vt nec satis bonæ, nec satis malæ cuiquam apparerent.

Agathonis discretio.

INCERTI. Pasch. c. 1. n. 1.

76. Dixit quidam senex: Ira per has quatuor res exurgit: per cupiditatem auaritiæ, dando & accipiendo; & si quis propriam sententiam amans, vt nec satis bona nec satis mala cuiquam appareat, defendat; & si quis vult se honoribus sublimari; & si quis se doctorem esse velit, & plus omnibus sapientem sperat. Ira etiam per hæc quatuor humanos sensus obscurat: Si odio habuerit homo proximum suum, aut si illi inuiderit, aut si pro nihilo duxerit, aut si detraxerit ei. Ideo autem passionis huius retributio quatuor modos habet: Primum ex corde, secundum ex facie, tertium ex linguâ, quartum ex facto. Si ergo potuerit quis ita portare malum, vt ne ingrediatur in cor, non peruenit vsque ad faciem: si autem venerit in faciem, custodiat linguam ne loquatur illud. Quòd si locutus fuerit, vel hoc custodiat ne reddat in facto, sed mox dimittat. Tres enim gradus hominum sunt in passione iræ. Nam cui voluntariè nocetur & iniuriatur, & parcit proximo suo, hic secundùm naturam Christi est. Qui autem non lædit, nec lædi vult, hic secundùm naturam Adam est. Qui verò nocet aut iniuriatur, aut calumniam ingerit, aut vsuras exigit, hic secundùm diabolum est.

Ira quatuor radicibus consta. *Quatuor iræ modi.* *Diuersitas iracundiæ.*

SISOII. Pelag. libell. 16. n. 1 Pasch. c. 7. n. 1

77. Quidam ex fratribus passus ab alio iniuriam, venit ad abbatem Sisoium, & contumeliæ genus exponens, addebat: Cupio me vindicare, pater. Senex autem rogare eum cœpit, vt relinqueret Deo vindictam. At ille inquit: Non desistam, nisi fortiter vindicauero. Cui senex ait: Quatenus semel hoc in animo statuisti, vel nunc oremus. Exurgens autem senex, his verbis cœpit orare: Deus, iam non es nobis necessarius, vt pro nobis sis sollicitus: quia nos-

Sisoius orans auertit fratrem à vindictâ removendo.

ipsi

ipſi, ſicut frater iſte dicit, & volumus & poſſumus nos vindicare. Quod cùm ille frater audiſſet, ante pedes ſenis effuſus veniam poſtulabat, promittens ſe cum illo cui iraſcebatur, numquam certaturum.

78. Quidam frater, dum ab altero iniuriatetur, venit & nuntiauit ſeni. Cui ille reſpondit: Satisfac cogitationi tuæ, quoniam non vult te frater iniuriari, ſed peccata tua. Nam in omni tentatione quæ tibi contingit per hominem, non arguas eum, ſed tantummodò dic: Quia propter peccata mea contingunt mihi hæc.

79. Dicebat frequenter abbas Pœmen: Malitia numquam te exuperet. Si quis tibi malum fecerit, tu illi bonum redde, vt per bonum vincas malum.

80. Quidam frater, quantò plus eum aliquis iniuriabatur aut deridebat, tantò plus ille gaudebat, dicens: Iſti ſunt qui nobis occaſionem præbent ad profectum noſtrum, qui autem beatificant nos, conturbant animas noſtras. Scriptum eſt enim: Quoniam hi qui beatificant vos, decipiunt vos.

81. Alter ſenex, ſi quis detraxiſſet ei, ille feſtinabat (ſi vicinus ei erat) per ſeipſum bene illum remunerari: quòd ſi longiùs manebat, tranſmittebat ei munera.

82. Quidam frater rogabat abbatem Siſoium, dicens: Si latrones aut barbari ſuper me irruerint, occidere me volentes, & ego ſi præualere potuero, iubes occidam eos? Cui ille reſpondit: Ne facias omnino; ſed totum Deo te committe. Quidquid enim tibi aduerſi contigerit, profitere hoc tibi propter peccata tua venire: diuinæ enim diſpenſationi debes totum adſcribere.

83. Erat quidam eremita magnus, in monte qui dicitur Achlibeus, & venerunt ſuper eum latrones. Cùm autem ille vocem feciſſet, de vicinis locis fratres alij confluentes comprehenderunt eos. Quos tranſmiſſos in ciuitatem iudex miſit in carcerem. Fratres ergo illi mœſti facti ſunt, quia propter ipſos latrones traditi eſſent iudici: & venientes ad abbatem Pœmenem, renuntiauerunt ei factum. qui ſcripſit ad eremitam, dicens: Reminiſcere, prima proditio vnde facta eſt? & tunc videbis ſecundam. Niſi enim proditus fuiſſes ab interioribus tuis, ſecundam proditionem numquam perpetraſſes. Quo ille ſermone cum compunctus eſſet, in omni illâ regione nominatus, & per multum tempus non exiens, ſurrexit ſtatim & venit in ciuitatem, & excutiens latrones publicè de carcere, liberauit eos à tormentis.

84. Cuiuſdam philoſophi diſcipulus peccauit: & cùm ſibi indulgeri vellet, dicit ei philoſophus: Non tibi indulgeo, niſi in his tribus annis portaueris onera aliorum. Cui reuerſo poſt tres annos, cùm iam peccato ſatisfeciſſet, dicit ei philoſophus: Nec nunc tibi adhuc indulgeo, niſi aliis tribus annis dederis his mercedem, qui te iniuriis & conuitiis affligunt. Quod etiam cùm ille compleſſet, remiſſo peccato eius, dicit ei magiſter ſuus: Veni modò & ingredere Athenienſium ciuitatem, vt illic ſapientiam poſſis diſcere. Erat autem ibi quidam ſenex ſapientiâ ſtudioſus, & ſedebat ad portam, omneſque ingredientes experiendi cauſâ [14] conuitiis affligebat: qui cùm idem iuueni illic ingredienti faceret, ille exorto cachinno riſit. Cui ſenex ait: Quid eſt hoc quod agis? ego te iniurior, & tu rides? Cui iuuenis ait: Et non vis vt rideam, cùm tribus annis mercedem dederim, vt hoc paterer quod hodie à te gratis patior? Tunc ſenex dixit ei: Ingredere ergo ciuitatem, quia dignus es. Hoc autem ſolebat abbas Ioannes referre, & his ipſe addebat, dicens: Hæc eſt porta Dei, per quam patres noſtri per multas tribulationes & iniurias gaudentes ingreſſi ſunt ciuitatem Dei.

IOANNIS. Ioannes libell. 4. n. 12. Quidam iniuriantibus mercedem dat. Porta cæli, iniuriarum perpeſſio.

85. Quidam frater requiſiuit ſenem, dicens: Da mihi, pater, vnam rem, quam cuſtodiam, & ſaluer per eam. Reſpondit ei ſenex: Si potueris iniuriari & affici conuitiis, & portare ac tacere: magna eſt hæc res, & ſuper alia mandata.

INCERTI. Pelag. libell. 13. n. 83. Salutis via, iniuriarum tolerantia.

86. Interrogantibus quibuſdam fratribus abbatem Moyſen ſermonem; ille hortatus eſt diſcipulum ſuum Zachariam, vt eis aliquid diceret: Tunc ille pallium ſuum depoſuit ſubtus pedes ſuos, & conculcauit illud, & dixit: Niſi quis ſic fuerit conculcatus, monachus eſſe non poteſt.

ZACHARIAE. Pelag. libell. 15. n. 17. Quis verus monachus.

87. Dicebat abbas Macarius: Ille verè eſt monachus, qui ſe in omnibus vincit. Nam ſi quis alium arguens ad iracundiam mouetur, propriam paſſionem implet. Nec enim vt alterum ſaluet, ſeipſum debet perdere.

MACARII. Sui ipſius victoria monacho neceſſaria.

88. Quemdam fratrem ſub præſentiâ abbatis Antonij alij fratres collaudabant; ſed cùm tentaſſet eum ſenex, reperit quòd non ſufferret iniuriam. Et dixit ei ſenex: Tu quidem frater ſimilis es ædificio, quod quamuis habeat ingreſſum ornatum, per poſticia tamen à latronibus expugnatur.

ANTONII. Pelag. libell. 8. n. 2. Iniuriæ impatientia, animæ latrocinium.

89. Quidam frater requiſiuit abbatem Iſaac, dicens: Abba, quare te ita dæmones timent? Reſpondit ſenex: Ex quo factus ſum monachus, ſtatui apud me, vt iracundia mea foris guttur meum non procederet;

ISAAC. Pelag. libell. 4. n. 22 nomine Iſidori. Dæmones manſuetū timent.

deret; & ideò timent me dæmones.

ACHILLAE. Pelag. libel. 1. n. 9. *Insignis vindicta* [illegible] *in Achillā.*

90. Cùm venisset quidam de patribus ad abbatem Achillam, vidit eum sanguinem exspuentem, & requisiuit quid hoc esset. At ille respondit: Sermo erat fratris qui me contristauerat, & repugnaui vt non illum dicerem, sed petiui Dominum, vt tolleret à me, & factus est ille sermo sanguis in ore meo, & postquam exspui, requieui; sed & ipsam tristitiam & sermonem istum oblitus sum.

INCERTI. Pelag. libell. 16. n. 14. *A murmuribus* [illegible] *patientia.*

91. Quidam fratres venerunt ad quemdam sanctum senem, sedentem in solitudine; & inuenerunt infantes pecora pascentes, & aliquoties inter se loquentes verba turpia. Postquam autem de singulis cogitationibus requirentes, à sene acceperunt responsum, dicunt ei: Quemadmodum potes sustinere, abba, voces infantium istorum, & nec præcipis eis vt non ita vociferentur? Et dicit eis senex: In veritate, fratres, plurimos dies habuit cogitatio mea volens illis aliquid dicere, sed redargui memetipsum, reputans mihi: Si parum hoc non porto, quomodo si maior mihi tentatio aduenerit, portabo? Et ideò illis nihil dico, vt fiat mihi consuetudo portandi.

Item dixit: Si quis linguam suam non tenuerit in tempore iræ, nec passionem carnis suæ aliquando poterit continere.

IOANNIS. Pelag. libell. 16. n. 3. *Ioannes perfectè patiens,* [illegible] *interius & exterius.*

92. Abbas Ioannes dum sederet inter fratres, & singuli eum de propriis cogitationibus inquirerent, atque ille responsum omnibus daret, quidam senex ex inuidiâ dicit ei: Sic est hic Ioannes quomodo mulier meretrix ornans semetipsam, vt congreget sibi amatores. Cui abbas Ioannes ait: Verum dicis, abba, & non est aliter; nam & hoc ipsum Deus tibi reuelauit. Respondit illi iterùm ille senex, dicens: Nam & vas tuum, Ioannes, veneno plenum est. At Ioannes ait illi: Sic est, abba, vt dixisti, & hoc dicis, quia illa tantummodò quæ deforis sunt vides: nam si ea quę intrinsecus sunt videres, quanto plus haberes quod diceres? Et post hoc quidam ex discipulis eius dixit ei: Non es conturbatus interius, abba, in verbis senis huius? Cui ille respondit: Non; sed sicut sum deforis, ita sum deintus.

POEMENIS. Pelag. libell. 17. n. 8.

93. Erat quidam senex in Ægypto, & antequam veniret illuc abbas Pœmen, grandi veneratione habebatur ab omnibus. Cùm autem abbas Pœmen de Scithi illuc subisset, multi relicto illo sene, veniebant ad hunc, & propterea cœpit illi inuidere & detrahere. Quod audiens abbas Pœmen, contristatus est, & dixit fratribus suis: Quid facimus? quia in tribulationem miserunt nos homines, vt illum senem tam sanctum relinquerent, & nos qui nihil sumus respicerent? Quomodo sanabimus hunc virum magnum? Venite ergo, faciamus paruas escas, & portantes pergamus ad eum, & patum vini, ac pariter cum eo gustemus: forsitan in hoc possumus animum eius placare. Profecti ergo pulsauerunt ostium eius. Audiens verò discipulus illius senis, dixit: Qui estis? At illi dixerunt: Dic abbati tuo quoniam Pœmen venit, vt benedicatur ab eo. Quod cùm ille per discipulum suum audisset, respondit ad eum: Vade, dic eis: Ite hinc, non enim mihi vacat. Illi tamen restiterunt * mœsti, dicentes: Quia non hinc discedimus, nisi digni fuerimus adorare eum. Quorum cùm ille humilitatem & patientiam peruidisset, compunctus aperuit ostium, & osculantes se inuicem, gustauerunt pariter. Dixit ergo eis ipse senex: In veritate non sunt ea sola quæ audiui de vobis, sed & centuplum opera vidi in vobis. Et ab illo die amicus charissimus factus est ei.

Pœmen humilitate [illegible] *placat.* * *al. in æstu.*

MVTHVIS. Pasch. c. 10. n. 1. *Muthues humilitate & charitate* [illegible] *præuenit.*

94. Abbas Muthues aliquando ædificauit sibi cellulam in loco qui dicitur Heracleona. Et dum ibi à multis molestaretur, alterum locum introgressus est, & similiter etiam ibi construxit habitaculum. Sed per insidias diaboli, quidam frater inuentus est ibi, qui per inuidiam semper iram cum eo habuit: propter quod surrexit inde, & ad proprium reuersus est vicum, & fecit sibi illic quoque cellulam, & reclusit se in eam. Post tempus autem aliquantulum congregati sunt senes de illo loco vnde egressus est, deducentes secum etiam illum fratrem cum quo habuit litem, quatenus rogarent eum vt rediret ad cellulam suam. Postquam autem in vicinum locum venerunt, tam melotes suas quàm illum fratrem ibidem dereliquerunt: ipsi verò profecti sunt ad senem, & pulsantibus illis, apertâ fenestrâ respexit eos, & cognouit, & dixit eis: Vbi sunt melotes vestræ? At illi responderunt: Ecce hìc in vicino sunt vnà cum fratre illo, qui tecum iram habebat. Hoc postquam senex audiuit, & illos cognouit, præ gaudio ostium, per quod ingressus fuerat, cum securi confregit, & egressus cucurrit vsque ad locum, vbi erat ille frater, & cœpit ipse prior pœnitentiam apud eum agere, & amplexatus est eum, & introduxit illos in cellam suam, & per tres dies conuiuatus est cum eis, qui numquam habebat consuetudinem, vt ieiunium solueret. Et posteà surrexit, & profectus est cum illis.

AGATHONIS. Pelag. libell. 17. n. 6. *Agathon semper pacificus.*

95. Abbas Agathon solebat dicere: Numquam litem habens cum aliquo dormiui, sed nec permisi aliquem mecum litem habentem dormire, quantum ad virtutem meam pertinuit, nisi priùs cum illo in pace reuerteretur.

96. Erant

96. Erant duo senes in vnâ cellâ pariter sedentes, & nunquam inter se vel qualemcumque paruam contentionem habuerant. Dixit ergo vnus ad alterum: Faciamus & nos vel vnam litem, sicut & alij homines. At ille alter dixit ei: Nescio quemadmodum fit lis. Dixit ei ille: Ecce ego pono laterem in medio, & dico, Quia meus est. & tu dic, Quia non est tuus, sed meus. & ex hoc fit contentio & rixa. Et cum posuissent laterem in medio, dicente vno, Quia meus est; ille alter primò respondebat: Ego meum esse spero. Cùm ille alter iterum diceret: Non est tuus, sed meus; tunc ille respondit: Et si tuus est, tolle illum. Quo dicto, non inuenerunt quemadmodum litigarent.

97. Quodam tempore orante beato Macario abbate, vox ad eum personuit, dicens: Macari, necdum ad mensuram duarum mulierum peruenisti, quæ in proximâ pariter habitant ciuitate. Quo audito, senex exurgens arrepto baculo in designatam peruenit ciuitatem. Cumque ostium quæsitæ domus atque inuentæ pulsaret, egressa vna ex illis, cum magnâ exultatione eum suscepit. Quas vtrasque senex conuocatas, ita est allocutus: Propter vos tantum laborem veniens ex solitudine longinquâ sustineo, vt opera vestra cognoscerem, quæ mihi vos condicite ac narrate. Cui illæ sic dixerunt: Crede nobis sanctissime pater, quia nec præsenti nocte à maritorum lectulis fuimus separatæ. Qualia ergo opera à nobis exquiris? Sed senex in precibus persistebat vt ei vitæ suæ ordinem declararent. Cui tunc illæ compulsæ dixerunt: Nos nulla inter nos sumus parentelitatis affinitate coniunctæ: contigit autem vt duobus fratribus iungeremur, & cum his quindecim annis in domo vnà pariter permanentes, neque turpe verbum altera dixit ad alteram, neque litem aliquando commisimus, sed in pace hactenus viximus, & pari consensu tractauimus, quatenus pariter relictis maritis, in congregatione religiosarum virginum proficisceremur, & multis precibus hoc à coniugibus non valuimus obtinere. Quo non adepto, inter nos & Deum posuimus testamentum, vt vsque ad mortem nostram sæculare verbum non loqueremur omnino. Quæ cùm audisset beatus Macarius, dixit: In veritate non est virgo, neque maritata, neque monachus, neque sæcularis; sed Deus tantùm propositum quærit, & spiritum vitæ omnibus ministrat.

98. Quidam frater dum esset in cœnobio, & frequenter ad iram moueretur, dixit ad semetipsum: Vadam in solitudinem: & cum non habeam, cum quo litigem, fortitan requiescet à me hæc passio. Cùm autem egressus esset, & mansisset solus in spelæo, quadam die cùm vas aquâ replesset, & posuisset in terram, subitò versatum est. Cumque tertiâ vice replesset, ac similiter contigisset, arrepto ipso vase, fregit illud iratus. Cùm autem ad se reuersus fuisset, cogitabat, quia ab spiritu iracundiæ esset deceptus, & dixit: Ecce & solus sum, & tamen ab iracundiâ victus sum. Reuertar in cœnobium, quia vbique pugnâ opus est & patientiâ, & maxime Dei auxilium. Et ita exurgens, reuersus est ad locum suum.

In editis est hic textus Pelagii, positus vt in MSS.

Ira non in solitudine, sed in consortio superanda.

99. Beatus Macarius de semetipso referebat, dicens: Dum essem iuuenis, & tamen in cellâ residerem, inuitum me tenentes clericum ordinauerunt in vico. Cùm autem nolens illic esse, in vicum alterum effugissem, & quidam mihi sæcularis religiosus opere meo vendito ministraret: contigit quamdam virginem per stuprum ventris onus accipere. Quæ dum à parentibus, à quo fuisset compressa requiritur, dixit illa: Anachoreta ille vester hoc in me facinus perpetrauit. Egressi verò parentes puellæ comprehendétes me, suspenderunt meo collo vasa fictilia, & per singulas semitas circumducebant me cæde mactantes, atque insuper his vocibus insultátes: Hic monachus filiæ nostræ vim intulit. Cumque me vsque ad necem fustibus penè mulctassent, quidam ex senioribus dixit ad eos: Vsquequò hunc peregrinum monachum cæde mactatis? Sed & ministrante mihi sequente & rubore perfuso, iniurias irrogabant, dicentes: Ecce quid fecit hic pro quo tu testimonium perhibebas. parentes autem puellæ dixerunt: Nullâ hunc ratione dimittimus, nisi pro alimentis puellæ præstandis aliquis pro ipso satisdator accesserit. Quòd dum ministranti mihi vt faceret innuissem, interpositâ me suâ fide suscepit. Itaque regressus ad cellulam, quantascumque inueni sportellas ei contribuebam, quibus venditis, victum mihi coniugique meæ ministraret. Dicebam autem: Ecce, Macari, inuenisti tibi vxorem: necesse est ergo amplius operari, vt eam valeas enutrire. Et tam diebus quam noctibus operabar, vt ei quotidie victum ministrarem. Sed quando miseræ tempus pariendi aduenit, diebus plurimis parere cruciata non potuit. Quæ, quid fecisset requisita respondit: Quia anachoretæ illi caussam non habenti crimen imposui. Nam me iuuenis vicinus noster ille compressit. Quod cùm ille qui mihi ministrabat, audisset, gaudio repletus aduenit, infelicem illam puellam, priusquam fateretur, quod tibi calumniam frustrà con-

MACARII. *Pelag. libell. 15. n. 25.*

Macarius calumniam patienter fert.

Puella calumniatrix dirè torquetur.

contexuit, parere nullatenus potuisse vociferans, sed & omnes vicinos venire, & te communi veniá postulare. Quæ ego cognoscens, ne me & ipsi homines molestarent, festinus abscedens in hunc locum perueni; & hæc est caussa mei in istis locis aduentus.

POEMENIS. Pasch. c. 39 n. 2. Pelag. libell. 9. n. 8. *Contra tristitiam remedia.*

100. Quidam frater requisiuit abbatem Pœmenem, dicens: Quid faciam, pater, quoniam conturbor à tristitiá? Dixit ei senex: Neminem pro nihilo aspicias, nullum condemnes, nulli detrahas, & dabit tibi Dominus requiem.

ISIDORI. Pasch. c. 11 n. 3. *Isidori contra superbiam & desperationem responsum.*

101. Dicebat abbas Pœmen de abbate Isidoro, quia solus ipse se cognouisset. Nam quoties illi cogitatio sua dicebat, Quia magnus es; tunc & ipse respondebat ad se: Numquid talis sum qualis Antonius, aut certè abbas Pambo, vel reliqui patres, qui Deo placuerunt? Quoties ergo hæc cogitabat, requiescebat. Quando verò dæmon conturbans eum suggerebat ei desperationem & pœnas, dicens: Quoniam post hæc omnia iturus es in tormenta. dicebat iterùm ipse: Quia quamuis ego in tormenta mittar, tamen vos subtus me inueniо.

MOYSIS. Pasch. c. 11 n. 4. *Diabolus humilitate vincendus.*

102. Abbati quoque Moysi frequenter apparuerũt dęmones maledicentes ei, ac dicentes: Præualuisti nobis, Moyses, & nihil tibi possumus facere: quoniam quoties te in desperationem humiliare volumus, exaltaris; quoties autem exaltaris, ita te humilias, vt nullus de nobis accedat ad te.

SISOIS. Pasch. c. 11 n. 5. *Semper à lapsu resurgendum.*

103. Cùm quidam frater abbatem Sisoium frequenter talem sermonẽ requireret, dicens: Quid faciam, pater, quoniam cecidi? respondit, Surge. At ille respondit, Exurrexi; & iterùm se cecidisse confessus est. Ait senex: Et iterum surge. Cum autem frater frequenter se surrexisse & frequenter se cecidisse narraret; eodem sermone senex vtebatur exclamans: Non cesses exurgere, fili. Cui frater ait: Vsquequò possum surgere, pater, explana. Tunc senex ait: Quousque aut in bono opere, aut in malo deprehensus occumbas. In quo enim opere homo deprehensus fuerit, in eo iudicabitur.

INCERTI. Pelag. libell. 7. n. 42. *Mala cogitationes, dum inquietant, corona fermát.*

104. Quidam senex tentabatur à cogitationibus grauiter per annos decem, ita vt iam desperaret, dicẽs: Perdidi iam animam meam: sed quia semel perij, reuertar ad sæculum. Cum autem proficisceretur, venit ad eum vox, dicens: Decem anni in quibus certatus es, coronæ tuæ erunt. Reuertere ergo in locum tuum, & ab omni malá cogitatione libero te. Et statim regressus, permansit in incœpto opere. Non est ergo bonum, desperare se quemquam propter cogitationes. Ille enim magis nobis coronas prouident, si viliter eas pertractantes transierimus.

ANTONII. Pelag. libell. 7. n. 1. *Vanas cogitationes operatione fugandas.*

105. Quodam tempore abbas Antonius, dum resideret in eremo, spiritu tentatus acediæ, cogitationibusque diuersis implicatus, dicebat ad Deum: Domine, saluari desidero, sed cogitationes vanæ non me permittunt. Quid faciam in tribulatione mea, vel quomodo saluari valeam, dignanter ostende. Et post paululùm surgens, quemdam sibi similem conspicatur sedentem, torquentem funiculum, & surgentem ex opere, & orantem. Erat autem Angelus ad emendationem Antonij destinatus, à quo etiam hunc sermonem audiuit: Et tu ita faciens, Antoni, saluaberis. At ille summo gaudio cumulatus, acceptá confidentiá saluatus est.

INCERTI. Pelag. libell. 7. n. 34. *Propter Deum cella custodita valet contra acediam.*

106. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Quid faciam, pater, quoniam nulla opera facio monachi, sed in negligentiá constitutus comedo, & bibo, & dormio, & de horá in horam transgredior de cogitatione in cogitationem; & propterea contristor & deficio. Cui senex ait: Tu sede in cellá tuá, & fac quod potes sine perturbatione animi, & confide in Deum: quia qui sedet in cella suá propter Deum, inuenietur in loco illo, vbi est abbas Antonius.

ACHILLAE. Pelag. libell. 7. n. 8. *Futurorum cogitatio acediam fugat.*

107. Alter frater requisiuit abbatem Achillam, dicens: Cur sedens in cellâ meà patior acediam? Cui senex ait: Quia necdum vidisti requiem, fili, quam speramus, neque tormenta quæ timemus. Si enim ea diligenter inspiceres, etiam si vermibus plena esset cella tua vsque ad collum, tu tamen in ipsis iaceres permanens sine acediá.

ANTONII. Pelag. libell. 1. n. 1. *Dei præsentia, Scripturarum exempla, loci stabilitas, Deo nos gratos faciunt.*

108. Quidam frater abbatem Antonium requisiuit, dicens: Quid obseruando, Deo placebo? Respondit senex: Quod dico tibi, custodi. Quocumque vadis, Deum semper habeto præ oculis tuis. & quodcumque opus exerces, sume ex diuinis Scripturis exempla; & in quocumque loco resederis, ne inde citiùs mouearis, sed patienter in eodem loco consiste. Hæc enim tria custodiens, saluus efficiens.

MOYSIS. Pelag. libell. 2. n. 9. *Vita Antonij c. 53. Monachus extra cellā, piscis extra aquam.*

109. Quidam frater cum expetisset sermonem ab abbate Moyse, dicit ei senex: Vade, & sede in cellá tuá. Cella autem tua omnia te potest instruere, si ibi permanseris. Sicut enim piscis ex aquâ eductus statim moritur; ita & monachus perit, si foris cellam suam voluerit tardare.

POEMENIS. Pasch. c. 21 n. 1.

110. Quidam frater requisiuit abbatem Pœmenem: Si melius est remotiùs, an cum alijs manere? Respondit senex: Homo si seipsum reprehendit, vbique potest persistere; si autem se magnificat, numquam stat.

Quid-

Quidquid enim boni fecerit homo, ne exultet in eo; quia mox perdet illud.

111. Aliquando venit ad abbatem Zenonem in Syriam aliquis frater Ægyptius, & cœpit cogitationes proprias accusare præsente sene. Ille autem admirans dixit: Ægyptij virtutes quas habent, celant; & vitia quæ non habent, manifestant. Syri autem & Græci virtutes quas non habent, prædicant; & vitia quæ habent, abscondunt.

112. Quidam senex dixit: Qui ab hominibus amplius honoratur aut laudatur, non paruum animæ damnum patitur; qui autem penitus ab hominibus non honoratur, desuper gloriam a Deo accipiet.

113. Idem dixit: Fieri non potest, vt simul & herba nascatur & semen; ita impossibile est, vt laudem & gloriam sæcularium habentes, simul etiam & fructum faciamus cælestem.

114. Idem dixit: Sicut thesaurus manifestus minuitur, ita & virtus deperit publicata. Nam sicut cera à facie ignis soluitur, ita & anima per laudem resoluta, perit ab intentione suâ.

115. Idem dixit: Quando cogitatio vanæ gloriæ vel superbiæ te impugnat, perscrutare teipsum, si omnia Dei mandata seruasti, si inimicos tuos diligis, si gaudes in gloria inimici tui, & contristaris in deiectione eius: si apud te habes, Quoniam seruus inutilis sum, & plus omnibus hominibus peccans; & neque tunc tamen aliquid grande sapias, tamquam aliquid boni feceris: sciens quod elata cogitatio omnia illa bona dissoluit.

116. Quidam senex cùm venisset ad alium senem, dicit ei: Ego iam mortuus sum sæculo huic. At ille alter respondit: Ne confidas in teipsum, donec egrediaris de corpore hoc. Nam etsi tu dicis: Quoniam mortuus sum, diabolus tamen necdum est mortuus, cuius innumerabilia sunt artis mala.

117. Quidam senex cùm quinquaginta annis esset in deserto, neque panem gustans, neque aquam ad satietatem accipiens, dicebat ipse: Quia occidi vanam gloriam & auaritiam. Quod cum audisset abbas Abraham, venit ad eum, & requisiuit illum sermonem si ipse dixisset. At illo confitente, dixit ei Abraham: Ecce dum per viam ambulas, vides lapides & fragmenta laterculorum, & inter has massam auri, nec potest cogitatio tua illud simile illis alijs iudicare? Dixit ei senex: Non: sed iterùm pugno cum cogitationibus meis. Ecce enim viuit auaritia, sed ligata est.

Item dixit abbas Abraham: Hic diligit te & laudat, alter verò te horret & detrahit: si vterque venerint ad te, non vtrosque æqualiter aspicis? Dixit ei senex: Non: sed iterum pugno cum cogitatione meâ, vt & illum diligam quem horreo. Cui abbas Abraham ait: Ecce ergo viuunt in te passiones adhuc, sed ligatæ sunt a sanctis, quæ tibi forte propter vitam tuam permanent.

118. Quidam senex habitabat in inferioribus partibus eremi, & sedebat quiescens in speluncâ, vnus autem sæcularis religiosus ministrabat ei. Contigit autem vt huius sæcularis filius infirmaretur. Multis ergo precibus postulabat senem, vt veniret in domum suam, & faceret orationem pro infante. Exurgens autem senex, ambulabat cum eo: ille autem præcessit, & ingressus in domum suam dixit: Venite in occursum anachoretæ. Quos cùm vidisset de longe egressos cum lampadibus, sensit quod ad se venirent. Despolians itaque se vestimenta sua, misit in flumen, & cœpit ea lauare, stans nudus. Ille autem qui ministrabat ei, videns hæc erubuit, & rogauit homines, dicens: Reuertimini, senex enim noster sensum perdidit. Et veniens ad eum, ait illi: Abba, ad quid hoc fecisti? Omnes enim qui te viderunt, dixerunt, Quia dæmonium habet senex. Cui ille: Et ego hæc volebam audire.

119. Cùm quidam iudex prouinciæ abbatem Moysen vellet adorare, audiens ille fugiebat de loco suo. Et cum obuiam forte illi fuisset, requisiuit iudex ab eo, dicens: Dic nobis, vbi est cella abbatis Moysis? At ille respondit: Quid illum vultis videre hominem stultum & hæreticum? Quod cum audisset iudex, veniens ad ecclesiam, retulit clericis, dicens: Ego quidem diuersa audiens de abbate Moyse, volui ab eo benedici: sed quidam veniens mihi obuiam monachus, retulit de eo quòd esset hæreticus. Quod cum audissent clerici, contristati sunt: & cœperunt interrogare eum qualis esset monachus ille qui hoc dixisset. Ille autem respondit: Senex erat, & vetustissimis indutus vestimentis, longus, & niger. Et tunc cognoscens ex relatione eorum, quia ipse erat Moyses, satis miratus discessit.

120. Abbas Sisoius cùm habitaret in monte, in quo erat beatus Antonius reclusus, quidam sæcularis ad eum cum paruo filio percipiendæ benedictionis gratia properabat. Contigit autem vt infans moreretur in viâ. Quem pater sine vllâ perturbatione mentis sublatum, cum fide portauit ad senem: ingressusque cellulam, tam

Incerti. Ioan. libell. 4. n. 15. Pasch. c. 12. num. 7.

Simulatam stultitiam simulat senex vt honores declinet.

Moysis. Pelag. libell. 8. n. 13.

Moyses per humilitatem sibi detrahit.

Sisoi. Ioan. libell. 2. n. 15.

Si ferui mortuum verbo resuscitat.

se quàm infantem proiecit in terram, vt est mois postulantium benedictionem. Oratione autem expletâ, exurgens pater egressus est foràs, filij corpusculo derelicto ante pedes abbatis; quem cum adhuc senex orandi causâ iacere speraret, Surge, inquit, fili, & egredere; defunctum enim esse nesciebat. Confestimque puer exurgens, egressus est. Cumque vidisset pater eius, obstupuit, regressusque in cellulam, adorato sene, tam caussam filij quàm luctum cum fide narrauit. Sed senex valdè mœstus effectus est: non enim à se quidquam tale volebat audiri factum. Sed per discipulum suum homini illi, ne cuiquam vsque ad transitum suum hæc diceret, imperauit.

Occultari miraculum iubet.

BISARIONIS.

Ioannes libell. 1. n. 4. Pasch. c. 14 n. 2.

121. Cùm quidam sæcularis in ecclesiam veniens, ab immundo spiritu teneretur, & omnes orationem fecissent, & nullatenus spiritus immundus ab eo egrederetur; dicunt ergo inter se fratres: Quid possumus huic spiritui facere? nemo potest illum excutere, nisi abbas Besarion. Sed si dixerimus hoc illi, nec ad ecclesiam acquiescet venire: sed faciamus taliter, quoniam ante omnes solet ad ecclesiam venire: hunc qui patitur faciamus sedere, & postea dicamus abbati: Abba, suscita hunc dormientem. Feceruntita. Et veniente abbate Besarione, steterunt omnes in oratione, & dicunt ei: Abba, suscita etiam istum dormientem. Ille autem excitauit eum, dicens: Surge, & egredere foràs. & mox ab eo egressus est spiritus immundus, & sanus effectus est ex illâ horâ.

Besarion dæmonem etiam nesciens expellit.

EIVSDEM.

Ioan. libell 2 n. 7. nomine Macarij.

122. Erat quidam habens filium paralyticum in Ægypto, & attulit eum in cellam beati Besarionis abbatis, & reliquit eum super ostium plorantem, & discessit longè. Cœpit ergo infans flere. Cùm autem senex per fenestram vidisset eum, dixit: Quis te huc detulit, fili? Cui infans respondit: Pater meus detulit me, & ipse discessit. Cui senex dixit: Surge, & adiungere illi, & mox sanus effectus surrexit, & peruenit ad patrem suum.

Besarion nesciens paralyticum curat.

MVTHVIS

Pelag. libell 15. num. 28.

123. Dixit abbas Muthues: Quantum homo Deo appropinquauerit, tantum se peccatorem videbit. Isaias enim propheta videns Dominum, miserum se & immundum vocauit. Nos ergo non simus hic sine sollicitudine. Dicit enim Scriptura: Qui stat, videat ne cadat. Incerti ergo nauigamus in hoc mundo. Sed nos quidem quasi in tranquillo mari nauigare videmur: sæculares verò quasi in periculosis locis. Nos quasi in die, sole iustitiæ illustrati: illi verò in ignorantiâ, quasi per noctem. Sed frequenter contingit, vt sæcularis in tenebrosâ nocte nauigans, vigilans autem & clamans, propriam nauim saluet; nos autem dum in tranquillo nauigamus, sæpiùs ex ipsâ securitate negligimus, & perimus, humilitatis gubernaculum relinquentes: sicut enim impossibile est nauim firmam fieri sine clauis, ita impossibile est hominem sine humilitate saluari.

1. Cor. 10.

Pelag. libell 11. n. 34. titulo Synclitica.

Humilitas naufragij spiritalis gubernaculũ.

MACARII

Pelag. libell 11. num. 26. Pasch. c. 13 num. 6.

124. Abbas Macarius dum diluculo palmarum folia portans, ad cellam suam reuerteretur, occurrit ei diabolus cum falce præacutâ, volensque eum percutere, non valebat. qui exclamans dixit: Magnam a te vim patior, ô Macari, qui cùm te cupio nocere; non valeo; dum quæcumque tu facis, ego magis ex opere facio. Tu ergo ieiunas interdum, ego nullo vnquam cibo reficior. Tu sæpè vigilas, me verò sopor numquam oppressit. Sed in vnâ re me vincis ipse profiteor. Cum ab eo rem ipsam beatus Macarius requisisset, Humilitas tua, dixit, sola me vincit. Hæc dicente inimico, & extendente beato Macario manus suas ad orationem, spiritus immundus inter auras euanuit.

Macarius humilitate diabolum vincit.

INCERTI.

Pelag. libell 15. num 14.

125. Quidam ex senibus monachorum eremita fuit, quem quidam à spiritu malo correptus, & spumans, fortiter cum in maxillam percussit: senex autem præbuit illi alteram maxillam vt feriret: diabolus autem non sufferens incendium humilitatis eius, statim discessit.

Humilitas diabolum tormentat.

INCERTI.

Pasch. c. 5 num. 7.

126. Quidam ex patribus dicebat: Omnis labor monachi sine humilitate vanus est. Humilitas enim præcursor est charitatis, sicut Ioannes erat præcursor Iesu, omnes trahens ad eum: ita & humilitas attrahit ad charitatem, id est, ad ipsum Deum; quia Deus charitas est.

Humilitas præcursor charitatis.

MACARII

127. Quodam tempore abbas Macarius dum ad montem Nitriæ ascenderet, discipulo suo vt parum præcederet imperauit. Qui cùm ante illum pergeret, obuium habuit quemdam sacerdotem idolorum, cursu concito venientem, & lignum grande portantem. Cui exclamans ait: Quo curris dæmon? At ille iratus, tantis eum plagis affecit, vt exanimem penè relinqueret: & relicto eo sacerdos iterum currebat, progressusque parum, obuiauit beato Macario, qui ait ad eum: Saluens laborator, salueris. At ille admiratus respondit: Quid in me boni conspexisti, vt me salutares? Cui senex ait: Quia vidi te laborantem, & curris ignoranter. Cui sacerdos dixit: Et ego salutatione tuâ compunctus magnum seruum Dei te cognoui: nam alter nescio quis miserabilis monachus occurrens mihi iniurias fecit, sed & ego plagas illi pro verbis imposui.

Discipul... Macarij p... a... ... cædit.

Sacerdos idolorũ fit monachus.

Tunc apprehendens pedes beati Macarij clamabat, dicens: Nisi me monachum feceris, non desistam. Pergentésque pariter venerunt ad locum, vbi cæsus frater iacebat: quem vtrique tollentes, quoniam gradi non poterat, manibus in ecclesiam pertulerunt. Cum autem fratres vidissent sacerdotem, illum beatum Macarium comitantem, stupefacti, cum admiratione monachum illum perficiunt, & multi propter illum ex paganis facti sunt Christiani. Dicebat ergo abbas Macarius: Quia sermo superbus & malus etiam bonos viros conuertit ad malum; sermo verò humilis & bonus, etiam malos mutat in melius.

128. Sæpe dicebat beatus Antonius: Nisi pistor molæ oculos operiret, mercedem suam recipiens ipse consumeret. Ita & nos per Dei dispensationem tegumen accipimos, vt ea quæ operamur bona non valeamus attendere, ne nosipsos beatificantes possimus extolli, & mercedem propriam amittamus. Nam & ob hoc quando relinquimur in sordidis cogitationibus, necesse est vt hoc tantummodò prouideamus, vt nosipsos & nostram sententiam condemnemus, ne ea quæ sunt in nobis sordida, illud paruum bonum opus nostrum in nobis obscurent. Numquam enim homo bonus est, etiamsi bonus esse desideret, nisi Deus habitauerit in ipso: quia nemo bonus nisi solus Deus. Oportet ergo vt nosipsos veraciter semper incusemus. Quando enim se quisque reprehendit, mercedem propriam non amittit.

129. Item beatus Antonius retulit vidisse omnes laqueos inimici super vniuersam terram extentos. & cùm suspirás dixisset: Quis hos poterit transire? vocem ad se dicentem audiuit: Humilitas sola pertransit, Antoni; quia nullo modo valent superbi contingere.

130. Item beatus Antonius dum in cellâ propriâ oraret, venit ad eum vox dicens: Antoni, nondum peruenisti ad mensuram coriarij, qui est in Alexandriâ. Quo audito senex surgens mane, arrepto baculo in ciuitatem Alexandriam festinus venit. Cumque ad designatum hominem fuisset ingressus, ille viso tanto viro obstupuit. Cui senex dixit: Refer mihi opera tua, quia propter te relicto deserto huc veni. Qui respondens ait: Nescio me aliquando aliquid boni perpetrasse: vnde & ex cubili proprio mane consurgens, antequam in opere meo sedeam, dico quòd omnis hæc ciuitas à minore vsque ad maiorem ingrediuntur regnum Dei propter iustitias suas; ego autem solus propter peccata mea pœnam ingrediar sempiternam. Quod verbum antequam quiescam serò, ex cordis mei recensco veritate. Quod audiens beatus Antonius, respondit: In veritate, fili, sicut bonus aurifex sedens in domo tuâ cum requie regnum Dei adeptus es; ego autem veluti sine discretione omne tempus meum in solitudine conuersatus, necdum verbi tui assumpsi mensuram.

131. Quidam frater requisiuit abbatem Pœmenem dicens: Quid est, pater, quod ait Apostolus: Omnia munda mundis? At ille dixit ei: Si quis ad hunc sermonem poterit peruenire vt eum intelligat, videbit se minorem esse totius creaturæ. Cui frater: Et quomodo possum me minorem videre ab eo qui homicida est? Respondit senex: Si potuerit homo ad hunc sermonem Apostoli peruenire, & viderit hominem qui fortè occidit alium, dicit in semetipso: Iste quidem hoc solum peccatum fecit, ego autem omni horâ homicidium committo, meipsum peccando interficiens. Et cum frater requireret, quomodo hoc possit fieri; respondit: Hæc sola iustitia est hominis vt semetipsum reprehendat. Tunc enim iustus est, cùm sua peccata condemnat.

POEMENIS. Pasch. c. 15 num. 3. Tit. 1.

Sui reprehensio sola iustitia.

132. Cum sederent quidam fratres prope abbatem Pœmenem, vnus alium quemdam fratrem laudauit, dicens: Bonus est ille frater, quoniam mala horret. Cui senex ait: Et quid est mala horrere? At ille nesciens quid ei responderet, petebat dicens: Dic mihi, abba, quid est malum horrere? Cui senex ait: Ille horret mala, qui sua peccata propria horret, & omnem fratrem suum beatificat & diligit.

EIVSDEM.

Mala horret, qui peccata sua horret.

133. Quidam frater requisiuit abbatem Pœmenem, dicens: Quomodo potest homo vitare ne loquatur malum de proximo suo? Respondit senex: Ego & proximus meus duæ imagines sumus: cùm ergo meam prospexero, & reprehendero me, inuenitur imago fratris mei apud me venerabilis. Quando autē meam laudauero, tunc fratris mei imaginem prauam respicio. Tunc ergo de alio non detracto, si semper meipsum reprehendo.

EIVSDEM. Pasch. c. 16 num. 1.

Sui inspector, proximi est laudator.

134. Dixit abbas Hyperichius: Melius est comedere carnes & vinum bibere, quàm comedere in vituperatione carnes fratrum. Sicut enim susurrans serpens Euam de paradiso excussit; ita qui de fratre suo detrahit, non suam solùm, sed & audientis animam perdit.

HYPERICHII. Pelag. libell. 4. n. 31 & 32.

Detractio fugienda.

135. Solebat dicere abbas Ioannes: Paruam sarcinam dimisimus, id est nosipsos reprehendere; & grauem portare elegimus, id est vt nos iustificemus, & alios condemnemus.

IOANNIS. Alterius condemnatio grauis est sarcina.

PIOR. Pelag. libell. 9. n. 9. In editis erat hic Pelagij. Positus vt in MSS.

136. Peractâ congregatione semel in Scithi, dum patres de multorum vitâ & de rebus plurimis loquerentur, abbas Pior tacebat. Posteà verò egressus tollens saccum impleuit eum arena, & portabat in dorso suo, & iterùm in alio paruo panno misit alteram arenam, & portabat ante se. Videntes autem ceteri fratres, requisierunt ab eo, quod esset hoc exemplum: & respondit, dicens: Iste saccus, qui habet multam arenam, mea peccata sunt, quoniam plurimæ sunt iniquitates meæ, & ecce dimisi ea post dorsum meum, nolens illa videre, vt pro illis doleam vel plangam. Et ecce pauca hæc delicta fratris mei ante oculos meos posui, & crucior in ipsis condemnans fratrem. Sed non oportet sic iudicare, sed magis ante me adducere, & de ipsis cogitare, & rogare Deum, vt indulgeat mihi. Quod audientes patres, dixerunt: In veritate hæc est via salutis.

Maiùs nostra quam aliena posse sunt peccata.

ISAAC. Pelag. libel. 9. n. 3. In editis est hic libellus Pelagij. Positus vt in MS.

137. Venit aliquando abbas Isaac in cœnobium, & vidit illic fratrem negligentem, & iratus iussit eum expelli de cœnobio. Cum ergo egrederetur ad habitaculũ suũ, venit angelus Domini, & stetit ante ostium cellulæ eius, dicens: Non te permittam ingredi. At ille rogabat, vt eius culpa manifestaretur. Et respõdit Angelus, & dixit: Deus transmisit me, dicẽs: Vade, & dic Isaac: Vbi iubes vt mittamus illum fratrem, qui peccauit? At ille mox egit pœnitentiam, dicẽs: Peccaui, Domine, indulge mihi. Et dixit illi Angelus: Exurge, indulget tibi Deus. Sed ne iterum hoc facias, vt quemcumque condemnes, antequàm Deus illum iudicet. Tulerunt homines iudicium, & non mihi illud permittunt, dicit Dominus: hoc autem dictum est, quia si contigerit de illis perfectis aliquẽ vel in paruo peccare, mox prodatur.

Nemo temerè iudicandus.

PAPHNVTII.

138. Contigit fratri cuidam culpa in cœnobio: & dum a ceteris increparetur, ad abbatem profectus est Antonium. Et assecuti sunt eum fratres volentes eum reducere, cœperuntque ei culpas exprobrare. Ille verò fecisse culpam denegabat. Inuẽtus est ibi abbas Paphnutius, cui cognomen erat Cephalas, qui talem retulit in congregatione fratrum inauditam parabolam: Vidi, inquit, in ripâ fluminis hominem vsque ad genua in limo demersum: venientes autem quidam vt eum porrectâ manu extraherent, vsque ad collum demerserunt. Tunc beatus Antonius de beato Paphnutio ait: Ecce homo, qui ex veritate potest animas saluare. Quo fratres illius sermone compuncti agentes pœnitentiam, eum qui discesserat, ad cœnobium reuocauerunt.

Nimia increpatio quandoque noxia.

INCERTI.

139. Dixit quidam de senioribus: Si videris aliquem peccantem, ne mittas culpam in eum, sed in eum qui impugnat eum, dicens: Væ mihi, quia iste nolens victus est, sicut & ego; & plange, & inquire Dei solatium, quia omnes decipimur.

Non [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] impugnat.

T[illegible]

140. Quidam Timotheus anachorèta, negligentem fratrem aliquem audiens, interrogante ipsius abbate, quid illi fratri faceret, dedit consilium vt eum expelleret de cœnobio. Cum ergo ille fuisset expulsus, tentatio venit ad Timotheum: & cum ploraret in conspectu Dei, & diceret: Miserere mei. venit ad eum vox dicens: Timothee, ideò tibi hæc caussa venit, quia fratrem tuum in tempore tentationis suæ despexisti.

Timotheus [illegible] [illegible] [illegible], cum tentatur.

INCERTI. Pelag. lib. 14. n. 19.

141. Quidam ex patribus in extasi positus, vidit quatuor ordines ante Deum. Et primus quidem erat hominum infirmantium & gratias agentium Deo: secundus verò erat eorum, qui hospitalitatem sectantur, & in hoc stant & ministrant; tertius verò illorum, qui solitudinem sectantur, & non vident homines; quartus vero illorum qui propter Deum & obedientiam solliciti, & subiecti sunt patribus. Erat ergo illis tribus ordinibus hic ordo superior, qui obedientiam exhibebat, & vtebatur torque aureâ, & maiorem gloriam præ ceteris possidebat. Dixit autem senex ei qui sibi hoc in extasi demonstrabat: Quare hic ordo quartus, maiorem ceteris gloriam habet? Ille autem respõdit ei, dicens: Quia isti alij omnes habent aliquam requiem adimplendo, quamuis in bonis operibus, voluntates suas; obediens autem, propriam voluntatem relinquens, pendet in patris voluntate iubentis, & ideo maiorem præ ceteris gloriam est sortitus.

[illegible] [illegible] quatuor.

Ordo obedientium ceteris præcellens.

SENI[illegible] Pelag. [illegible]

142. Quidam senex dixit: Quia si quis fratri suo iniunxerit caussam cum timore Dei, & cum humilitate, sermo ille, qui propter Deum egreditur, compellit fratrem obedire, & facere quod iniunctum est ei. Si autem iubere quis cupiens, non secundum timorem Dei, sed ex auctoritate & propriâ voluntate fratri voluerit imperare, qui videt absconsa cordis, non illum permittit vt audiat, ne faciat quod illi præceptum est, quia manifestum est opus Dei, quod fit propter Deum, & manifesta est hominis auctoritas quæ per iactantiam ordinatur. Quæcumque enim ex Deo sunt, à principio humilitatem habent; quæ autem ex auctoritate & iracundiâ, vel conturbatione, ex inimico sunt.

Humilit[illegible] [illegible] [illegible] parat.

MAR[illegible]

143. Abbas Siluanus habebat discipulũ, nomine Marcum, cuius obedientia erat magna, & propterea senior diligebat eum. Habebat autẽ & alios vndecim discipulos, qui contristabantur eò quod illum plus diligeret.

ligeret. Quod postquam alij senes audierunt, mœsti venerunt ad eum, vt ei renuntiarent, quia fratres illi qui cum eo erant contristabantur. Sed antequam illi aliquid faterentur, ipse cum illis ad singulorum cellas profectus est, & vnumquemque nomine proprio vacauit, dicens: Egredere foras, frater, quia opus te habeo: & nullus ex illis voluit egredi. Venerunt autem post omnes ad cellam Marci, & cùm pulsassent ostium, vocauit abbas Siluanus nomen eius: ille autem mox vt audiuit vocẽ senis, foràs egressus est. Et ingressus abbas in cellam Marci, quoniam scriptor erat, reperit quaternionem quem scribebat, & inuenit quòd in qua hora vocatus est, litteram quam faciebat, mediam dereliquit, tantummodò vt obedientiam adimpleret. Noluit autem post auditam vocem senis, litteram *quam cœperat percomplere. Vnde illi alij senes dixerunt ei: In veritate, quem tu diligis, & nos iam diligimus: quia & Deus eum propter suam obedientiam diligit.

144. Quidam senex solitarius habebat quemdam ministrantem sibi, manentem in vico. Cum autem ille tardasset per dies aliquot, & seni necessaria defecissent, & neque quod operaretur haberet, & quo reficeretur, & propter hoc tristaretur, dixit discipulo suo: Vade in vicũ. At ille respondit: Quod vis, pater, faciam. Timebat autẽ frater accedere ad vicum propter scandalum, & tamen vt obediret patri, promisit se iturum. Dixit ei senex: Quia confido in Deo patrum nostrorum, quòd protegat te ab omni tentatione. Et factâ oratione transmisit eum. Cùm autem venisset frater in vicum, & requisisset quò maneret ille qui seni ministrabat, inuentâ domo cùm pulsasset ostium, contigit vt nemo ex illis inueniretur in domo, præter vnam filiam illius ministrantis. Quæ cùm aperuisset ostium, & frater eamdem pro patre eius requireret, cur tot diebus tardasset, illa hortabatur eum ingredi domũ simul, & trahebat eum. Cum autem ille non acquiesceret, illa inualuit, & traxit eum ad se. Cum autem vidisset ille, quia ad peccatum trahebatur, & vrgebant eum cogitationes, ingemuit, & clamauit, dicens ad Deum: Domine, propter orationem eius qui me misit, salua me in hac horâ. Et cùm hoc dixisset, subitò inuentus est ad flumen iuxta monasterium suum, & reuersus est ad patrem suum sine maculâ.

145. Duo fratres carnales venerunt in quoddam monasterium habitare, & vnus ex ipsis erat religiosus valde, alter habens obedientiam grandem. Cùm ergo abbas præciperet illi: Fac hoc, & faceret. Et iterum: Fac illud, & faceret. Et in hoc glorificabatur in monasterio, quòd talem obedientiam haberet. Inuidens verò frater eius ille * religiosus dixit intra semetipsum: Tentabo hunc fratrem meum si habet certam obedientiam; & veniens ad abbatem dixit ei: Transmitte fratrem meum mecum, quoniam necessarius sum in quodam loco. Et dimisit eum abbas. Cùm autem pariter proficiscerentur, volens tentare eum, cum peruenissent ad flumen, in quo erat multitudo crocodilorum, dixit ei: Descende in flumum, & transi: & descendit ille, & venerunt crocodili, & cœperunt lingere corpus eius, & non ei nocuerunt. Quod cùm vidisset ille, dixit ei: Ascende de fluuio, & eamus. & dum irent, inuenerunt corpus mortuum iacens in viâ. Et dixit ille religiosus: Si haberemus aliquid ex veteramentis, mitteremus super illud. Cui frater dixit: Oremus, si forte suscitet eum Deus. Et stantibus illis in oratione, suscitatus est mortuus, & laudauit se ille religiosus, dicens: Propter religionem meam surrexit hic mortuus. Manifestauit autem Deus patri in monasterio eorum omnia, & quemadmodum tentauit fratrem de crocodilis, & quomodo mortuus surrexisset. Et postquam venerunt in monasterium, dixit abbas ad illum religiosum: Quare hæc fecisti fratri tuo? Cognosce, quia propter obedientiam eius surrexit mortuus ille.

146. Quidam ex senibus de Scithi discipulum suum transmisit in Ægyptum, vt ei camelum deduceret, qui sportellas quas fecerat, portaret in Ægyptum. Cùm autem deduceret camelum, alter senex obuians eum dicit ei: Si scissem, frater, quando ibas in Ægyptum, dixissem tibi vt & mihi alterum camelum adduceres. Quod cùm ille frater proprio abbati dixisset, præ multâ charitate dicit ei: Vade, fili, & duc camelum ad illum, dicens ei: Quia necdum parati sumus, comple necessitatem tuam, & vade tu cum ipso camelo vsque in Ægyptum, & iterum reduc nobis camelum, vt & nostra vasa portemus. Cùm ergo fecisset frater sic, & iuisset ad illum senem, dicens: Abbas Pambos dicit, Quia nos necdum parati sumus, tolle & comple necessitatem tuam. Carricauit autem senex camelum, & iuit in Ægyptum. Cum autem discarricasset iterum ille frater reducebat camelum; & dixit: Ora pro me, pater. Cumq; senex requisisset, quò pergeret; respondit: In Scithim vado, vt etiam nostras sportellas huc afferam. Quod cùm audisset senex, compunctus cœpit pœnitere, dicens lacrymando:

In edit. ad verbum ex Pelag. dedi ex MSS.

* abstinens apud Pelag.

Obedientia abstinentiâ potior.

Obedientia fere cernes humilitas, abstinentia sæpè superbia.

PAMMOS vel PAMBO.

Pambonis charitas camelum suum alteri concessit.

do: Indulgete mihi, dulciſſimi, quia charitas veſtra fructum meum abſtulit.

INCERTI. *Pelag. libell. 17. n. 16.*

147. Alter ſenex cùm perfeciſſet ſportellas ſuas, & iam retinacula miſiſſet earum, audiuit vicinum ſuum dicentem: Quid faciam, quoniam nundinæ propè ſunt, & non habeo vnde mittam retinacula in ſportellas meas. & mox ingreſſus diſſipauit propria retinacula, & attulit ad fratrem, dicens: Ecce iſta ſuperflua habeo, tolle, & mitte in ſportellas tuas, & ita præ nimiâ charitate fecit vt fratris opera complerentur, ſua autem imperfecta reliquit.

Senis charitas, ſportellis ſua retinacula alteri dantis.

IOANNIS.

148. Abbas Ioannes gratiâ charitatis omnem malitiam eſt oblitus. Hic cùm à fratre quodam mutuaſſet ſolidum vnum, & comparaſſet linum vnde operaretur; venit vnus frater petens eum parum lini, vt faceret ſibi ſaccum: at ille dedit ei cum gaudio. Item alter venit petens eum linum, & dedit ei. Necnon & alijs plurimis venientibus & petentibus, dedit omnibus cum gaudio. Poſt hoc ille qui mutuauerat ſolidum, venit repetens eum. At ille dixit: Ego vado, & afferam tibi. Et non habens vnde redderet, ſurrexit, & profectus eſt ad abbatem Iacobum, vt peteret eum quatenus redderet illi, à quo mutuauerat. Et dum iret per viam inuenit ſolidum iacentem, & non eum tetigit; ſed factâ oratione reuerſus eſt in cellulam. Et cùm iterùm frater ille repeteret rationem ſuam, dicit ei: Vndecumque modò defero illum. Et iterùm profectus inuenit ſolidum, vbi anteà poſitus erat: & factâ oratione reuerſus eſt, & ecce iterùm venit frater ille moleſtans eum pro ſolido. Tunc ſenex dixit modis omnibus: Modò vado, & affero illum: & dum proficiſceretur, inuenit eodem loco ſolidum iacentem: & factâ oratione tulit eum, & venit ad abbatem Iacobum, & dicit ei: Abba, veniens ad te, inueni hunc ſolidum in viâ. Fac ergo charitatem, & prædica hic in ciuitate, ne fortè aliquis perdiderit illum, & ſi inuentus fuerit dominus eius, redde illum. Profectus eſt ergo ſenex, & per tres dies prædicauit, & nemo inuentus eſt qui perdidiſſet ſolidum illum. Tunc ergo Ioannes dicit ad abbatem Iacobum: Si nemo illum perdidit, reddo illum fratri illi, quoniam debeo illi; & veniens ad te mutuare, aut certe tollere in charitate, & reddere illi debitum meum, inueni illum. Et miratus eſt ſenex, quemadmodum & debens & inueniens, non ſtatim tulit eum, & reddiderit, niſi bis reuerſus eſſet, & tertiò prædicaſſet. Hoc autem erat eius mirabile, quia ſi quis volebat ab illo aliquid mutuari, non dabat per manus ſuas, ſed dicebat fratri: Vade, & tolle tibi quod opus habes. Et cum reportaret iterùm, dicebat: Vade, & reporta in loco vnde tuleras. Si autem nihil detuliſſet, nihil ille penitùs dicebat.

Ioannes alius charitatem præſtans ſolidū inuenit.

Inuentum iubet publicari.

149. Abbas Pœmen dicebat: Voluntatem tuam nunquam adimpleas, ſed magis humilia teipſum, vt facias voluntatem proximi tui.

Pœmen. Pelag. [illegible]

Item abbas Pœmen quando vocabatur vt extra voluntatem ſuam comederet: ibat plorans, ne inobediens fratri ſuo contriſtaret eum.

Pœmen obedientiam ſuadet.

Idem mactans propriam voluntatem humiliatus, voluntatem ſequebatur alterius.

INCERTI. *Pelag. libell. [illegible] n. 1.*

150. Quidam anachoreta ſedebat in ſpelæo iuxta cœnobium multas virtutes faciens: & cùm aliqui monachi veniſſent de cœnobio, compulerũt eum horâ non conſuetâ comedere. Et poſt hoc dicunt ei fratres: Contriſtatus es aliquid, abba, quia hodie extra conſuetudinem feciſti? Quibus ille reſpondit: Tunc mihi eſt tribulatio, quando propriam fecero voluntatem.

Cui demum tribulatio eſt propriā voluntatem facere.

PAPHNVTII. *Pelag. libell. [illegible] n. 1[illegible]*

151. Abbas Paphnutius non guſtabat vinum aliquando. Semel autem ambulans deuenit ſuper latrones: & cum in viâ eos inueniſſet bibentes, cognitus eſt à principe latronum, qui ſciebat eum quòd vinum non biberet: ſed videns quia ex labore itineris fatigatus eſſet, impleuit calicem grandem vino, & gladium tenens in manu ſua, dixit ſeni: Niſi biberis hunc calicem, occidam te. Cognoſcens ſenex, quia ex mandato Dei vult facere; volens eum lucrari, tulit, & bibit. Princeps autem latronum cœpit ei dicere: Indulge mihi, abba, quoniam tribulaui te. Cui ſenex ait: Confido in Deum meum, quia propter vnum calicem vini faciat tecum miſericordiam, & in præſenti ſæculo & in futuro. Dicit ei princeps latronum: Et ego confido in Deo, quia ab hodie nemini malefacio. Et ſic lucratus eſt ſenex omne collegium latronum.

Paphnutius vinum bibens latrones lucratur.

DVORVM FRATRVM. *Pelag. libell. [illegible]*

152. Erant duo fratres: vnus ex ipſis ſenex erat, qui rogabat iuniorem, dicens: Rogo vt pariter habitemus, frater. Ille autem reſpondit: Ego peccator ſum, & non potes mecum habitare. Ille verò rogabat eum, dicens: Poſſumus. Erat autem ille ſenior mundus, & nolebat audire quia monachus habebat aliquando cogitationem prauam. Et dicit ei ille iunior: Permitte quieſcere hac vnâ ſeptimanâ, & iterùm loquemur. Cùm ergo poſt ſeptimanam ſenex veniſſet ad eum, ille volens experiri eum, dixit ei: In grandem tentationem incidi in ſeptimanâ hac, abba. Profectus enim in vicum propter

per necessitatem, peccaui. Et dixit ei senex: Et vis pœnitere? Cùm autem ille promisisset, ait senex: Ego tecū porto medium peccati illius. Tunc ille frater dixit: Modò possumus ambo pariter manere. Et manserunt pariter vsque ad tempus transitionis suæ.

153. Quidam senum dicebat: Quidquid horret homo, alij omnino ne faciat. Horres enim, si quis detrahit tibi? tu ne detrahas alteri. Horres, si quis tibi calumniam fecerit, vel si quis tibi aliquid abstulerit? & tu siue hoc, siue alia his similia ne facias alicui. Qui enim hoc verbum seruauerit, potest illi sufficere ad salutem.

154. Abbas Pœmen & abbas Nuph postquam in desertum venerunt, desiderabat mater eorum videre eos, & sæpe veniebat ad eorum cellam, nec tamen poterat illic contemplari eos. Captato itaque tempore, occurrit eis cùm ad ecclesiam festinarent: quâ visâ reuersi velociter ostium cellæ clauserunt; illa autem stans foris cum lacrymis quærebat eos. Tunc abbas Nuph egressus ad beatum Pœmenem, ait: Quid faciemus de hac matre nostrâ, quæ plangit ad ostium? Tunc exurgens abbas Pœmen vadit ad ostium; quo non aperto audiens eam iugiter lamentari, dixit ei: Cur tantos clamores, cùm iam ætate defessa sis, & planctus effundis? Illa autem voce filij cognitâ, amplius exclamauit, dicens: Quoniam vos videre desidero, filij. Quid est enim si vos videro? nónne sum vestra genitrix? nonne vos his meis lactaui vberibus? Iam omni morarum contractione repleta sum, & auditâ voce tuâ omnia viscera mea præ desiderio conturbata sunt. Cui Pœmen ait: Hic nos magis, an in futuro sæculo videre desideras? At illa dixit: Quid ergo si vos hìc non videro, quasi illic pro certo visura sim? Sene autem respondente: Quòd si te hic cohibere potueris, ne nos videas, illic nos proculdubiò semper videbis. Tunc illa discessit cum gaudio, dicens: Si pro certo illic vos visura sum, hic vos videre iam nolo.

155. Ioannes minor Thebæus, discipulus abbatis Ammonis, per duodecim annos cuidam seni infirmanti fecit obsequium. Senex tamen cùm vidisset eum laborantem, nunquam illi sermonem blandum aut placidum locutus est. Cùm autem transiret de corpore, sedentibus aliis senibus, tenuit manum eius, & dixit ei ter: Salueris, Salueris, Salueris. & tradidit illum senibus, dicens: Iste non homo, sed Angelus est, qui tot annis mihi infirmanti, nec tamen bonum sermonem à me audiens fecit obsequium.

AGATHONIS. — *Agathon infirmo peregrino ministrat.*

156. Abbas Agathon veniens in ciuitatem, vt opera sua venderet, inuenit quemdam peregrinum iacentem in angiportu infirmum, nullum habentem qui ei curam adhiberet: & permansit ibi senex, & conduxit sibi cellam, & ex opere manuum suarum præstabat infirmo illi obsequium. Permansit autem ibi mensibus quatuor, donec sanaret infirmum: & sic ad cellam suam regressus est.

SENIS. Pelag. libell. 7. n. 16 Paulo 3. ... Pasch. c. 20 n. 1. — *Virtus in infirmitate perficitur.*

157. Quidam magnus senex infirmanti discipulo suo dixit: Non contristeris, fili, ex infirmitate vel plagâ corporis tui; summa enim religio est, vt in infirmitate quis agat Deo gratias. Si ferrum es, per ignem ærugineni amittis: si vero aurum es, per ignem probatus à magnis ad maiora procedis. Ne anxieris ergo, frater: si enim Deus te vult in corpore torqueri, tu qui sis, qui molestè feras? Sustine ergo, & roga Deum, vt quæ ipse vult, illa concedat.

SENIS. Pelag. libell. 7. n. 48 Pasch. c. 20 n. 2. — *Flet senex, quia non ægrotat.*

158. Senex quidam cùm frequenter infirmaretur corpore & langueret, contigit vt vno anno nulla eum valetudo contingeret. Et propterea flebat, & grauiter ferebat, dicens: Reliquisti me, Domine, & noluisti me præsenti hoc anno visitare.

INCERTI. Pelag. libell. 11. n. 32. — *Cur senex moribundus tertiò riserit.*

159. Quidam senex cùm moreretur in Scithi, & circumdedissent lectulum eius fratres, & composuissent eum atque plangerent, aperuit ille oculos suos & risit; & iterùm aperuit & risit; & tertiò similiter fecit. Cùm autem rogarent eum fratres, dicentes: Dic nobis, abba, cur nobis flentibus ipse rides? Respondit & dixit eis: Primò risi, quia omnes timetis mortem; & secundò risi, quia non estis parati; tertiò verò risi, quia de labore vado ad requiem.

PAMMON. Pelag. libell. 1. n. 16 — *Religiosè vsque ad mortem semper incipiendum.*

160. Abbas Pammon in ipsâ horâ quando transibat iam de corpore, dixit alijs viris sanctis astantibus sibi: Ex quo veni, fratres, in hunc locum eremi, & ædificaui mihi hanc cellulam, extra opera manuum mearum nescio me panem gustasse, nec pœnitui super sermonem quem locutus sum, vsque in hanc horam: & tamen sic vado ad Deum, tamquam si nec inciperem colere eum.

AGATHONIS. Pelag. libell. 11. n. 4 — *Aliud Dei, aliud hominum iudicium.*

161. Abbas Agathon dum moreretur, per tres dies oculos apertos tenuit non eos mouens. Fratres autem tangentes eum dixerunt: Vbi nunc es, abba? At ille dixit: In conspectu iudicij Dei sto. Et dicunt ei fratres: Numquid & tu times? Quibus ille respondit: Interea quantum fuit ad virtutem meam semper consideraui, vt mandata Dei mei facerem: sed homo sum, & vnde scio, si opera mea placeant Deo. Cui fratres dixerunt: Non confidis quòd opera tua se-

cundùm Deum sunt? At ille respondit: Non confido in conspectu Dei: quia aliud est iudicium Dei, & aliud hominum.

Sisois. Iounnes libell. 3. n. 6.

162. Abbati Sisoio cum tempus dormitionis eius aduenisset, & multi illic alij senes conuenissent, viderunt faciem eius fulgore quodam radiantem; & dicit eis ipse: Ecce abbas Antonius venit ad nos. Et post parum ait: Ecce & chorus prophetarum. Et iterùm facies eius clariore luce aspersa est; & dicit eis: Beati quoque apostoli adsunt: visúsque est cum quibusdam loqui. Cum ergo postularent ab eo patres, vt cum quibus loqueretur ediceret, ait ille: Angeli, inquit, venerunt auferre animam meam; & supplico illis, vt paululùm me pro pœnitentiâ agendâ sustineant. Dicunt autem ei patres: Tu iam non indiges pœnitentiam agere, abba. At ille respondit: In veritate dico vobis, quia nec initium pœnitentiæ me reminiscor arripuisse. Ex quo dicto senserunt, quòd in timore Domini esset perfectus. Tunc in splendore solis eius effigie relucente, dicit ad eos ipse: Videte, videte quia Dominus venit. In hoc sermone reddito spiritu, omnis locus ille grato odore repletus est.

Sisoio in horâ mortis varij Sancti apparent.

Humilitas Sisoij.

Christus ei apparet.

ARSENII. Pelag. libell. 10. num. 9.

163. Beatus Arsenius, dum tempus eius vt migraret de hoc sæculo approximaret, dicebat ad discipulos suos: Nemo super me faciat charitatem, nisi in solâ oblatione: ego si feci charitatem, inuenio illam.

Oblatio pro defunctis.

9 Pelag. libell. 15. n. 9

Turbatis autem discipulis eius, quasi iam tempore propinquante dicit eis: Necdum hora mea venit; cùm autem venerit, non tacebo. Sed tamen stabitis mecum in diuino iudicio ante tribunal Christi, si alicui de meo corpusculo aliquid velut reliquias dederitis. Illis autem respondentibus: Et quid faciemus, pater, quia nescimus hominem sepelire? Respondit ille: Numquid nescitis funem in pedibus meis mittere, & ita me ad montem trahere?

Pelag. libell. 3. n. 1.

Lacrymæ continuæ Arsenij.

Pili autem oculorum eius ex iugi fletu ceciderunt. Nam per omne tempus vitæ suæ sedens & operans, pannum in sinu suo habebat propter lacrymas defluentes ex oculis eius.

Pelag. libell. 15. n. 9

Dum ergo moreretur, cœpit flere, & cùm fratres illius requirerent dicentes: Quid fles, pater? numquid & tu times? Ille respondit: In veritate timeo, & iste timor qui nunc mecum est, semper in me fuit ex quo factus sum monachus. Cum autem vidisset abbas Pœmen, quia transijt, dixit: Beatus es abba Arseni, quia te tantum in hoc sæculo planxisti. Qui enim hic se non planxerit, illic in perpetuum lugebit. Aut ergo hic ex voluntate, aut illic pro tormentis impossibile est hominem non plangere.

Timuit semper mortem.

Qui hic plangit, perpetuò gaudebit.

P[illegible] N[illegible] Pelag. libell. [illegible] num. [illegible]

164. Beatus Athanasius episcopus rogauit aliquando abbatem Pammon vt iret in Alexandriam. Qui descendens cum fratribus, cum vidisset quosdam sæculares, dicit eis: Surgite, & salutate monachos, vt benedicamini ab eis. Frequenter enim isti loquuntur cum Deo: & os eorum sanctum est. Et cum vidisset ibi mulierem theatricam, lacrymatus est. Et requisierunt astantes cur plangeret. At senex respondens, dixit: Duæ me res ad has lacrymas compulerunt; vna quidem perditio illius mulieris; secunda vero, quia ego tantam curam non habeo placendi Deo, quantam habet hæc mulier, vt hominibus turpibus placeat.

Salutationem monachorum benedictio.

Pammon lacrymas ob duas caussas.

INCERTI. Pelag. libell. [illegible] num. 44.

165. De quodam sene dicebatur, quia quoties illi sua cogitatio dicebat: Dimitte hodie, & cras pœnitebis: ipse iterùm respondebat: Non ita; sed hodie debemus pœnitere, & cras voluntas Dei fiat in nobis.

Hodie pœnitendum.

INCERTI. Ioan. libell. [illegible] n. 16

166. Quidam ex patribus de aliquo referebat episcopo, eò quòd audisset duos de plebe sua viros nimiæ impuritatis adulteros. Rogauit ergo Deum, vt si ita esset agnosceret. Cum ergo post oblationem consecratam vnusquisque ad Communionem accederet, per singulorum facies intelligebat & animas. Peccatorum enim facies nigras inspiciebat vt carbonem, & oculos eorum sanguine repletos; alios verò vidit clarâ facie, & vestibus albis indutos. Cum autem corpus Domini suscepissent, in quorumdam vultibus lumen, in quorumdam flammâ videbatur. Vt autē agnosceret de illis, quorum crimina audierat, Communionē illis porrexit: & vidit vnum ex eis clarâ facie & honorabili, albisque vestibus circumdatum; alterum verò nigrum, & horribili vultu. Et postquam diuini gratiam mysterij perceperunt, illum vis quædam luminis illustrabat, istum verò alium quasi flamma succendebat. Orauit autem episcopus de singulis quæ ei ostensa fuerant se doceri. Astitit autem angelus Domini, dicens ei: Omnia quæ de ipsis audisti vera sunt: sed ille vnus in suis sordibus permanet, & in voluntate peccandi, ideò illum nigrâ facie, & flammâ succendi vidisti. Ille vero alter similis ei quidem erat, sicut audieras; sed ideò illum clarâ facie illustrari vidisti, quia recordatus de his, quæ primum fecit, abrenuntians illis malis operibus, cum lacrymis & gemitibus Dei misericordiam postulabat, promittēs vt si præterita ei fuissent remissa peccata, vlterius ad eadem non rediret. Et ideò prioribus deletis criminibus, ad hanc gratiam quam vidisti, peruenit. Cùm autem episcopus de gratia Dei mira-

Diuersa hominum ...

miraretur, eò quòd non ſolùm de tormentis tam turpis vitæ hominem eruerit, ſed etiam tanto honore decorauerit. Reſpondens Angelus, dixit: Bene miraris; homo enim es, nam Dominus noſter ac veſter naturaliter bonus & humanus eſt ceſſantibus a peccatis; petentibus enim ſe per confeſſionem non ſolùm peccata dimittit, ſed etiam honore efficit dignos. Sic enim dilexit Deus hominem, vt vnigenitum ſuum Filium pro peccatoribus deſtinaret, & pro ipſis daret ad mortem. Qui ergo dum inimici eius eſſent, mori pro ipſis elegit, quanto magis quando illi proprij fiunt. Hoc ergo ſcias quia nullum peccatum humanum bonitatem Dei vincit, ſi tantummodo per pœnitentiam vnuſquiſque ea quæ prius fecerat, aboleuerit mala: miſericors enim Deus, & infirmitatem humani generis ſcit, & paſſionum fortitudinem, & diaboli virtutem vel malitiam. Et cadentibus quidem hominibus in peccatum, tamquam filijs indulgens ſuſtinet emẽdationem: pœnitentibus vero tamquam languidis compatitur, & mox ſoluens peccata eorum, iuſtorum etiam illis præmia tribuit. Audiens verò hæc epiſcopus, miratus eſt nimis, & glorificabat Deum.

167. Abbas Paulus Simplex habebat hãc gratiam, vt ingredientes in eccleſiam aſpiceret, & ex ipſa facie eorum vniuſcuiuſque cogitationes, ſeu malæ eſſent ſeu bonæ, ſentiret. Cum ergo veniſſent ad eccleſiam, & ingrederentur, ſenex vidit eos clarâ facie & læto animo ingredi, & Angelos eorũ pariter cum gaudio cũ ipſis. Vnum autem nigrum vidit, & nebuloſum habẽtem corpus, & dęmones hinc atque inde trahentes eum ad ſe miſſo frœno in naribus, & Angelũ ſanctum eius a longe ſequentem triſtem. Beatus ergo Paulus cœpit flere amariſſimè, & pectus ſuũ tundere, ſedẽs ante eccleſiam, propter eum quem talem viderat. Omnes autem alij ſenes videntes eum ſic flentem, cœperunt rogare vt ſi quid in ipſis vidiſſet manifeſtaret, aut cũ eis ingrederetur in congregationem: ille autẽ nolebat ingredi, ſed ſemper flebat propter eum quẽ ſic viderat. Poſt paululum autem cum abſolutâ cõgregatione diſcederent, iterum omnium vultus circumſpiciebat, ſi tales egrederentur, quales ingreſſi ſunt, & vidit illum quem ante viderat nigrum & nebuloſum, egreſſum de eccleſiâ clara facie, & candido corpore, & dæmones a longe ſequentes eum, ſanctum autem Angelum eius prope eum, hilarem & gaudentem ſuper eum nimis. Tunc Paulus exurgens cum gaudio vociferabatur, benedicẽs Deum, ac dicens: Quanta miſericordia & benignitas Dei eſt: quanta miſeratio eius eſt. Et aſcendens in altiorem locum, magnâ voce dicebat: Venite, & videte opera Dei: Pſal. 45.
venite & videte quemadmodum vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem 1. Tim. 2.
veritatis venire. Venite adoremus eum, dicentes: Quia tu ſolus potes peccata tollere. Cùm autem omnes conueniſſent, expoſuit eis Paulus, quem vidiſſet antequam ingrederentur in eccleſiam, & quem poſtea: & petebat illum fratrem quem ſic viderat: vt eis manifeſtaret cogitationes ſuas & actus, vel quemadmodum tantam commutationem illi Deus donaſſet. Ille autem ante omnes cœpit referre, dicens: Ego ſum homo peccator, & in multis temporibus iſtis ſemper fornicationem geſſi. Ingreſſus autem nunc in eccleſiam Dei, audiui verba Iſaiæ prophetæ, magis autem Dei per ipſum loquentis: Lauamini, mundi eſtote, & tollite Iſai. 1.
malitias de animabus veſtris ante conſpectum oculorum meorum. Diſcite benefacere: quærite iudicium. Et ſi fuerint peccata veſtra tamquam coccinum, velut nix dealbabuntur: & ſi volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Ego autem miſer & fornicator, compunctus in hoc ſermone Prophetæ, & ingreſſus intra pectus meum, dixi ad Deum: Domine, tu es qui veniſti ſaluare peccatores. Hæc ergo quæ nunc per Prophetam promiſiſti, opere comple in me indigno peccatore. Ecce enim amodo profiteor tibi, & ex toto corde confiteor, quia hoc vlterius non faciam malum, ſed renuntio omni iniuſtitiæ, & amodò ſeruio tibi in conſcientiâ mundâ. Ab hodie ergo, Domine, & ab hac horâ ſuſcipe me pœnitentem, & adorantem te, & renuntiantem omnibus peccatis. Iuraui & ſtatui apud me, ſeruare Pſal. 118.
omnes tuas iuſtificationes. Sub hac ergo ſponſione egreſſus ſum de eccleſiâ, ſtatuens apud me, nihil de prioribus peccatis vlterius facere. Tunc omnes ſenes exclamauerunt dicentes ad Dominum voce magnâ: Quàm Pſal. 105.
magnificata ſunt opera tua, Domine: omnia in ſapientiâ feciſti.

168. Abbas [19] Ioſeph dum cum aliis ſenibus ad abbatem Pœmenem veniſſet, Pœmenis
quidam ex parentibus prædicti ſenis attulit Ioan. libell. 2. n. 10
infantem, cuius facies per corruptionem fuerat deprauata, & ſedens pater eius cum eo foris ad monaſterium, plorabat. Cum autem vnus ſenex ad vocem flentis egreſſus eſſet, & interrogaret eum cur ploraret; ille reſpondit: Parens ſum iſtius abbatis Pœmenis, & ob hoc veni vt hunc infantem, quem tentatio cõterit, vidiſſet, & timuimus illum vſque nunc huc afferre, quia non vult videre nos; & nunc ſi cognouerit quia hic ſum,

adhuc

adhuc expellet me hinc. Ego autem videns vos patres, qui modò ad eum venistis, præsumpsi venire huc. Quomodo vis ergo, abba, miserere mei, & tolle infantem hunc, & defer intus tecum, vt oret pro eo. Quem cùm senex attulisset in cellam, sapienti vsus est consilio: non illum primò obtulit abbati Pœmeni, sed à minoribus fratribus incipiés, dicebat: Signate hunc infantem, fratres, facientes orationem, similiter rogás per singulos senes. Post omnes detulit illum ad abbatem Pœmenem: at ille nolebat eum contingere. Cùm autem rogaret eum, vt sicut omnes, ita & ille oraret. Exurgens senex ingemuit, & orauit, dicens: Deus, sana facturam tuá, ne dominetur illi inimicus. Et signauit infantem, moxque patri sanus est redditus.

Pœmen oratione & signo crucis infantem sanat.

INCERTI. 169. Requisitus quidam ex patribus, si perfectum bonum esset egestas; respondit: Magna res est penuria: nam qui eam voluntarie sustinet, tribulationem quidem carnis habet, animæ verò suæ inuenit requiem.

Egestas voluntaria, animæ requies.

INCERTI. 170. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Si paucos nummos mihi debet frater, iubes vt repetam eos? Cui senex ait: Semel tantummodò dic illi cum humilitate. At ille dixit: Quòd si semel dixero, & nihil mihi dederit, quid faciam? Tunc senex ait: Vlteriùs nihil ei dicas. At ille dixit: Et quid faciam, quia non possum vincere cogitationem meam, nisi fuero illi importunus? Dixit ei senex: Dimitte cogitationem tuam crepare; tantummodò ne contristes fratrem tuum, quia monachus es.

Pasch. c. 5. num. 2.

Monachus debitum non debet sollicite exigere.

INCERTI. 171. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Quomodo potest anima humilitatem adipisci? Ille respondit: Si sua tantummodò, & non alterius mala consideret.

Pasch. c. 13 num. 10.

Perfecta humilitas quomodo acquiratur.

Dicebat autem: Quia perfectio hominis humilitas est. Quantumcumq; enim deposuerit se homo in humilitatem, tátum prouehitur in honorem. Sicut enim superbia si ascendent in cælum, vsque ad inferos deducitur; ita humilitas, si descendent vsque ad infernum, tunc exaltatur vsque ad cælos.

Pelag. libell. 15. n. 77. Pasch. c. 13 n. 5

Hominis perfectio humilitas.

MACARII 172. Abbas [20] Macarius dum ambularet in deserto, caput cuiusdam hominis aridum inuenit in terrâ. Quod postquam baculo suo conuertit, vocem visum est emittere. Quod senex quisnam esset interrogat: at ille respondit: Ego quidem princeps eram sacerdotum idolorum, qui in hoc loco habitabant. Tu autem es abbas Macarius spiritu diuino repletus. Quacumque enim horâ misertus eorum fueris qui in pœnâ sunt, & pro eis oraueris, consolationem aliquam sentiunt. Cui senex: Et quæ est consolatio vestra, vel pœna? responde. At ille altius ingemiscens: Quantum, inquit, cælum distat à terrâ, tantum ignis est altus, in quo medio sumus à pedibus vsque ad caput vndique perfusi, nec cuiquam licet faciem alterius intueri, sed facies nostro dorso coniunctæ sunt. Cum ergo oras pro nobis, ex parte videmus alterutrum, & hoc nobis pro consolatione constat. His auditis, lacrymas fudit, dicens: Væ diei illi in quo homo mandata Dei transgressus est! Et iterùm ab eo, si esset altera pœna maior, inquirit. Cui ille respondit: Sunt nobis alij multò inferius. Cumque qui essent illi interrogaret, dixit: Nos quidé, qui Deum non cognouimus, misericordiam quantulamcumque patimur: illi verò qui cognitum negauerunt, grauioribus & ineffabilibus pœnis subtus nos cruciantur. Quibus auditis, beatus Macarius capite altius terræ defosso discessit.

Ioannes libell. 3 n. 16 paullò aliter narrat.

Macarius à crania idololatræ responsum de pœnis inferni elicit.

Sané hæc intelligenda. Vide Notat.

Grauior Christianorum quam paganorum pœna.

INCERTI. 173. Quidam frater requisiuit à sene, dicens: Abba, cur à dæmonibus tam grauiter impugnamur? Respódens senex, dixit: Quia arma nostra proijcimus à nobis, id est, patientiam, humilitatem, mansuetudinem, atque obedientiam.

Pelag. libell. 15 num. 18. Pasch. c. 15 n. 8.

174. Quidam frater requisiuit abbatem Sisoium, dicens: Putas, abba, sic modò persequitur nos diabolus, sicut antiquos patres? Respondit: Magis núc persequitur nos: quia appropinquáte pœnarú tempore magis angustiatur, nec tamen infirmos quosq; dignatur appetere, quos vbi voluerit citò subuertit, sed fortes viros ac magnos aggreditur.

Dæmon [illegible] *potentes.*

SILVANI. 175. Quidam fratres requisierunt abbatem Siluanum, per quam viam adeptus esset tantam prudentiam. Respondit eis ille, dicens: Numquam dimisi morari cogitationes malas in corde meo, quæ Deum prouocarent ad iram.

Prudentia [illegible]

176. Beatus Antonius dicebat: Si potest fieri, quantos passus ambulet monachus, vel quot calices aquæ bibit in cellâ suâ, debet senioribus declarare, vt non deuiet in ipsis.

Omnia senioribus detegenda.

177. Abbas Pœmen dixit: In nullo sic gaudet inimicus, quomodo in illo qui non vult cogitationes suas manifestare.

Cogitationes manifestandæ.

INC[ERTI]. 178. Quidam frater dixit ad senem: Ecce, abba, frequenter interrogo seniores patres vt dicant mihi commonitionem pro salute animæ meæ, & quidquid dixerût mihi, nihil retineo. Erant autem seni duo vasa vacua, & dixit ei senex: Vade, & affer vnum ex illis vasis, & mitte aquam, & laua illud, & effunde, & pone nitidum in locum suum. Fecit ergo ita frater semel & bis, & dixit ei senex: Vtraque vasa simul affer. Et cùm attulisset, dicit ei: Quale est ex vtrisque mundius? Respondit frater: Vbi aquam misi, & laui. Tunc senex dixit ei: Sic est & anima, fili, quæ frequenter audit verba Dei, quamuis nihil

Fructus verbi [illegible]

nihil retineat ex his quæ interrogat, tamen plus mundatur quàm illa quæ non requirit.

179. Quidam senex dixit: Quando opera bona exercet monachus, veniens diabolus locum non inuenit in eo, & statim discedit: si autem malum opus exercet, veniens frequenter Spiritus Dei, & videns malum opus, non ad eum accedit, sed recedit. Si autem ex toto corde iterum requisitus fuerit, citò reuertetur.

Sisoii. 180. Quidam senex dixit: Vsque tunc debet laborare monachus, vsquequò possideat Christum. qui autem semel illum adeptus fuerit, iam non laborat. Permittit tamen Dominus laborare electos suos, vt rememorentur tribulationum labores, vnde semetipsos custodiant, timentes ne tantos labores amittant. Nam & filios Israël ideò Deus per desertum quadraginta annos circumduxit: vt rememoratis tribulationibus, non redirent retrorsum.

181. Quidam frater interrogauit senem, dicens: Dic mihi, pater, quare nunc laborantes in conuersationibus monachi non accipiunt gratiam, sicut antiqui patres? Cui senex dixit: Tunc tanta charitas erat, vt vnusquisque proximum suum sursum traheret: nunc verò postquam charitas refrixit, & totus mundus in maligno positus est, singuli proximos suos ad inferiora deducunt, & ideò sic gratiam non sortimur.

182. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Putas, abba, cognoscunt sancti viri quando venit in eos gratia? Respondit senex, dicens: Non semper cognoscunt. Nam cuiusdam magni senis discipulus cùm peccasset in aliqua re, iratus senex dixit ei cum clamore: Vade, & morere. & statim ille cecidit & defunctus est. Cumque senex vidisset eum mortuum, timor ingens irruit super eum, & cum magnâ humilitate orauit rogans Deum, & dicens: Domine Iesu Christe, resuscita illum, & iam vlteriùs sine consideratione talem non loquar sermonem: & cùm hæc dixisset, statim surrexit discipulus eius.

183. Abbas Pœmen dixit: Homo qui alios docet, & non facit ea quæ docet, similis est fonti alto, qui omnium res lauat, & omnes satiat potu, seipsum autem lauare non potest, sed habet & immunditias & sordes limorum.

Idem dixit: Doce animam tuam seruare, quæ lingua tua alios docet.

184. Quidam anachoreta cùm venisset ad abbatem Pœmenem, suscepit eum senex cum lætitiâ. Et cùm se alterutrum amplexi fuissent, cœpit anachoreta de Scripturis sanctis, & de rebus cælestibus conferre. Tunc senex vertit faciem suam ad alium fratrem, & nullum dedit anachoretæ responsum. Ille vero videns quòd non loqueretur cum eo, egressus est tristis, & dicit discipulo illius: Sine caussâ tantum itineris & laboris assumpsi, vt venirem ad eum qui mihi loqui dedignatur. Ingressus autem discipulus ad abbatem Pœmenem dixit: Propter te huc venit abbas iste, homo tam magnus, tantam gloriam in locis suis habens, & tu non vis loqui cum ipso? Respondens senex dixit: Iste homo de superioribus est, & cælestia loquitur, ego autem de inferioribus sum, & terrena vix loqui possum: si mihi locutus fuisset aliquid de passionibus monachi, forsitan & ego respondissem illi: si autem de cælestibus loquitur, ego me nescire confiteor. Egressus ergo discipulus, dicit ad anachoretam: Senex iste noster non vult de altioribus quæstionibus loqui: sed si quis ei de passionibus locutus fuerit, respondet illi. At ille compunctus in hoc sermone, ingressus ad senem dixit: Quid faciam, abba, quia dominantur mihi passiones cordis mei? Tunc senex respexit eum gaudens, & dixit ei: Modò bene, pater, venisti. Aperio ergo os meum, & imple illud bonis tuis. Et hoc sermone adiutus est anachoreta, & dixit: In veritate, bona est hæc via quam teries, & vera. & agens seni gratias, reuersus est in propriam regionem.

Infirmior altiora ne scrutetur.

185. Quidam senex dixit: Si quis aut de Scripturis aut de qua cumq; caussâ locutus fuerit, ne contendas cum eo; sed si quidem benè dicit, consenti ei; si verò male, dic ei: Tu scias quomodo loquaris. Hoc obseruans, & humilitatem possidebis, & odium euitabis: nam si per istas contendens, & vis defendere sermonem tuum, nascetur scandalum. De quacumque ergo caussâ si non obseruaueris contentiones, nullo modo requiem possidebis.

SENIS. Pasch. c. 32 n. 2.
Contentiones vitandæ, iuxta Apostolum. 2. Tim. 2.

186. Quidam frater interrogauit senem, dicens: Vsquequò est obseruandum silentium, pater? Respondit senex: Vsquequo interrogeris. In omni enim loco si taciturnus fueris, requiem possidebis.

INCERTI. Pasch. c. 32 num 3. *In silentio requies.*

187. Quidam senex dicebat: Sicut apis quocumque vadit, mel operatur; ita & monachus quocumque pergit, si propter opus Dei perrexit, dulcedinem bonorũ actuum semper potest perficere.

INCERTI. Pasch. c. 32 n. 7. titulo *Amponii. Monachus apis.*

188. Abbas Muthues venit aliquando de loco qui vocatur Ragitham, in partibus Gebalonis: erat autem cum eo etiam discipulus eius. Videns autem eum episcopus loci illius, tenens eum, inuitum presbyterum fecit. Et dum pariter commorarentur,

MVTHVIS. Pelag. libell. 15. num. 17. Pasch. c. 33 num. 3.

dicit

dicit ei episcopus: Indulge mihi, abba: scio etenim quia hanc caussam nolebas; sed ego à te benedici desiderans hoc præsumpsi. Cui senex pro humilitate ait: Et mea cogitatio parum volebat: sed in hoc laboro, quia diuisi habeo a fratre qui mecum est, & solus non sufficio orationes meas implere. Dicit ei episcopus: Si scis eum esse dignum, ordino ego & illum. Respondit abbas Muthues: Si quidem dignus sit, nescio: vnum autem scio, quia melior me est. Ordinauit autem & illum: vterque tamen ipsi ita permanserunt vsque ad finem suum, vt ad altare, quantum ad oblationem sacrandam, numquam accederent. Vnde dicebat senex: Confido in Deum meum, quia non habeo grande iudicium propter hanc ordinationem; quia oblationem non mihi præsumpsi offerre. Nam ordinatio hæc illorum est, qui sine culpâ sunt iusti & immaculati: ego autem bene me cognosco.

Muthuis humilitas offerre detrectantis. *Iustorum tantùm est oblatio.*

MACARII. 189. Quidam frater beatum Macarium postulabat, vt ei sermonem diceret, per quem posset saluari. Cui senex ait: Oportet fugere homines, & sedere in cellâ, & pro peccatis iugiter lamentari; & quod super omnes virtutes est, tam linguam coërcere quàm ventrem.

Quæ salutis via.

ARSENII. Pelag. libell. 2. n. 3. 190. Abbas Arsenius dum adhuc secularis in palatio moraretur, orauit Dominum, dicens: Domine, ostende mihi viam per quam possim saluari. Et audiuit vocem dicentem sibi: Arseni, fuge homines, & saluaberis. Cum ergo recessisset in solitudinem, & eumdem sermonem oraret; rursus audiuit sibi vocem dicentem: Arseni, fuge, tace, & quiesce. Hæc sunt principia salutis.

Fuge, tace, quiesce, salutis principia.

EIVSDEM. Pelag. libell. 2. n. 4. 191. Cùm ad eumdem Arsenium Theophilus Archiepiscopus venisset aliquem ab eo audire sermonem ædificationis; tunc sanctus Arsenius ait cunctis qui aderant: Si dixero vobis aliquid, custodietis? Quod cùm illi gratanter promisissent, addidit ille: Quocumque loco audieritis Arsenium, illuc vlterius ne accedatis.

A consortio hominum abhorret Arsenius.

Item cùm eum vellet Archiepiscopus videre, misit primò videre si aperiret ei. At ille remandauit ei, dicens: Si solus veneris, aperio tibi: si autem cùm pluribus, vltrà hic non sedebit Arsenius. Quod cùm audisset Archiepiscopus, cœptum distulit iter, ne propter se loco illo eremita discederet.

* Hic in editis intercedit alius de Arsenio numerus, videlicet de arundinero.

EIVSDEM. Diuersis stilus in editis. Posita ex MSS. Pasch. c. 34 num. 2. * 192. Quidam fratres dum ex Thebaidâ linum pergerent comparare, dixerunt ad inuicem: Per hanc occasionem beatum videbimus Arsenium. Cumque ad speluncam eius peruenissent, nuntiauit ei discipulus suus Daniel. Cui ille ait: Vade, fili, & susceptis eis obsequium præbe: me autem permitte cælum aspicere, & dimitte eos redire; nam faciem meam non videbunt.

Peregrè fratribus ... solum aspiciat.

EIVSDEM. Diuersis stilus in editis. Posita ex MSS. 193. Cùm quidam ad eumdem beatum Arsenium ex fratribus aduenisset volens videre eum, pulsauit ostium. Abbas autem Arsenius sperans suum esse discipulum, aperuit ei. Sed postquam alterum esse conspexerat, mox se in terram proiecit in faciem. Illo autem vt surgeret postulante, respondit Arsenius, dicens: Non hinc exurgam, nisi discesseris. Per multas autem horas rogatus à fratre, non acquieuit surgere, quousque discederet ille.

Pelag. libell. ... n. 10. Quotiescumque autem idem beatus Arsenius in ecclesiam cum aliis patribus conuenisset, post columnam sedebat, ne aut ipse alterius, aut alter illius faciem inspicere posset.

* Hic in editis additur numerus alius De Arsenio.

BESARIONIS. Ioan. libell. 3. n. 2. Pasch. c. 34 n. 3. * 194. Abbas Besarion dum ambularet cum discipulo suo per eremum, venerunt ad quamdam speluncam: & ingressi, ibi inuenerunt fratrem sedentem & funiculum operantem, qui neque respexit ad eos, neque salutauit, neque aliquid locutus est eis. Dixit ergo abbas Besarion ad discipulum suum: Eamus hinc, quia hic senex non vult loqui nobiscum. Et profecti sunt ad abbatem Ioannem. Cùm autem reuerterentur, venerunt ad eamdem speluncam; & ait Besarion ad discipulum suum: Ingrediamur iterùm ad hunc fratrem, si fortè vel modò persuadeat illi Deus, vt loquatur nobiscum. Et eùm ingressi fuissent, inuenerunt corpus tantummodò mortuum, & ingemiscens dixit discipulo suo: Veni, frater, componamus illud, quia propter eum huc nos Dominus transmisit. Cùm autem sepelirent, inuenerunt quòd mulier esset, & admirati sunt, & dixerunt: Quemadmodum & mulieres colluctantur, & vincunt dæmonia. Et collaudantes atque glorificantes Deum qui est omnium protector, recesserunt de loco illo.

Monachus silens ... Mortuus femina deprehenditur.

MACARII. Ioan. libell. ... 195. Venerunt aliquando duo quidam iuuenes ad beatú Macarium; vnus quidé ad plenum doctus, alter verò adhuc incipiens. Et prouoluti pedibus eius, postulabant vt secum eos habitare permitteret. Quos cùm vidisset quasi corpore deliciosos, existimauit eos eremum ferre non posse. Dixitque ad eos: Hic, fratres mei, non potestis manere. Et illi dixerunt: Si tecum non possumus habitare, pater, quid ergo faciemus? Quo ille audito, cœpit intra se ita reputare: Si istos hinc eiecero, scandalum patientur. nunc dicam illis: Venite, construite vobis cellulam, si potestis. Cumque illi locum sibi

Macarius duos iuuenes desiderio probat.

sibi tantummodo demonstrari rogarent, duxit eos & ostendit eis petram, qua incisâ sibi habitaculum præpararent, & lignis allatis de palude contegerent. Arbitrabatur autem Macarius, continuò illos pro nimio labore discedere. Illi verò interrogauerunt eum, dicentes: Quid operis exercere iubes nos, pater? Tunc ille sublatis foliis, funiculum illis intexere ostendit, quem pro victu eos distrahere commonuit, & ita ab eis discessit. At illi cum summâ patientiâ, quæcumque eis fuerant imperata, perfecerunt. Videns ergo eos senex in operibus bonis quotidie succrescere, & frequenter in ecclesiam cum silentio in orationibus persistere, desiderabat scire vera opera eorum. Septimanâ ergo integrâ ieiunauit, & rogauit Dominum, vt sibi opera eorum dignaretur ostendere. Et post hæc profectus est ad eos, pulsauitque ostium speluncæ eorum. Quo aperto, & viso homine Dei, adorauerunt vterque in terrâ. Et postquam factâ ex more oratione consederunt, ille maior innuit minori, & egressus est foras. Ipse autem sedebat torquens funiculum, nihil loquēs omnino. Horâ verò nona pulsauit ostium frater iunior, & ingressus est cum cibo, quo reficerentur. Eodem nutu iussus mensulam paruulam cum tribus paximatiis apposuit, tacensque stetit. Cumque comedissent, dixerunt ad beatū Macarium: Discedis, pater, an non? Et ille illic se quiescere velle respondit. Tunc illi mattulam in vno angulo ad opus ipsius collocarunt, ipsi vero in altero angulo quieuerunt, quasi ad dormiendum se proiecissent. Iterum ergo Macarius rogauit Dominum, vt ei opera ipsorum declararet. Et ecce velut dissipato tecto, lux clara cellulam illam quasi media dies impleuit, quam tamen illi non senserunt: sed postquam arbitrati sunt senem dormire, surgentes in orationem sese dederunt, extendentes manus ad cælum, quos quidem ille, quid facerent, intuebatur; illi autem illum videre non poterant. Intentius autem senex respiciens, vidit tamquam muscas dæmones venientes in illius minoris ore atque oculis residere volentes, sed angelus Domini rhomphæâ igneâ armatus, tam illos circumdabat & defendebat, quàm dæmones repellebat & eiciebat; ad maiorem verò accedere nullo modo præualebant. Prope verò iam luce, proiecerunt se in eodem strato suo. Tunc Macarius velut euigilans surrexit, similiter surrexerunt & ipsi, quasi de longo somno excitati. Et accedens senior frater ad senem dixit: Vis, pater, vel duodecim psalmos canamus. Cumque psallerent, de ore iunioris fratris per singulos versus fax ignis egressa ascendebat ad cælum. Item & maior cum decantaret, quoties ad psallendum labia deducebat, velut funiculus ignis de ore eius similiter tendebatur ad cælum. Postquam verò expleuerunt matutinos, egressus Macarius obsecrabat eos, vt pro se orare dignarentur: illi verò tacentes, ad eius pedes sunt prouoluti, seipsos orationibus illius commendantes. Et cognouit senex, quoniam maior quidem esset in timore Dei perfectus, minorem verò adhuc dæmones impugnarent. Post paucos verò dies maior frater receptus est in pace, tertio die etiam minor est eum adsecutus.

Ignis ex ore eorum egreditur.

196. Abbas Moyses commonebat fratres, dicens: Quatuor sunt monacho principalia obseruanda; id est, tacendi, seruandi mandata Dei, humiliandi semetipsum, & angustia paupertatis. Oportet ergo monachum vt semper lugeat, semper suorum sit memor peccatorum, & omni horâ ponat sibi mortem ante oculos suos.

MOYSIS. Pasch. c. 35 n. 2. *Quæ quatuor monacho obseruanda.*

197. Sancti patres congregati prophetauerunt de vltimâ generatione, ex quibus vnus præcipuus, nomine * Squirion, dixit: Nos quidem adhuc mandata Dei implemus. Interrogauerūt eum alij patres, dicentes: Quid hi, qui post nos futuri sunt? At ille respondens dixit: Media fortè complebunt mandata Dei, & æternum requirent Deum. Dixeruntque sancti patres: Post hos autem qui venient, quid facturi sunt? Respondens dixit: Homines generationis illius mandatorum Dei opera non habebunt, & præcepta Dei obliuiscentur. Superabundabit autem tunc iniquitas, & refrigescet charitas multorum. Veniet verò super eos tentatio, & qui inuenti fuerint in illa tentatione probati, & nobis & patribus nostris meliores existent, & feliciores, & probabiliores.

INCERTI. * Vulgati Isquiro, Ioan. libell. 2. n. 14 *Squirionis de vltimâ generatione prophetia.* Matth. 24.

198. Quidam frater abbatem requisiuit Agathonem, dicens: Volo, pater, manere in congregatione cum fratribus: dic mihi quomodo habitem cum eis? Respondit ei senex: Obserua hoc præ omnibus, vt qualis primo die ingrederis apud ipsos, talis etiam reliquos peragas dies cum humilitate.

AGATHONIS. Pelag. libell 10. n. 1. Pasch. c. 42 n. 1. *Vt primo die conuersionis, semper conuersandum.*

199. Quodam tempore [21] Mazices cùm superuenissent in Scithi, & multos ex patribus interfecissent, abbas Pœmen cum alio abbate seniore se, nomine Nub, & cum aliis quinque patribus fugiens inde, venit in locum [22] Therenuthi: & inuenerunt ibi templum quoddam desertum, manserunt in eo septem diebus pariter, donec cognoscerent vbi mansurus esset vnusquisque in

NVB. Pelag. libell. 15. n. 11. Pasch. c. 42 n. 4.

Ægypto. Dicit ergo eis abbas Nub: Septimana hac vnusquisque requiescat apud se, & cum altero non loquatur. Cùm autem sic facerent, erat in templo illo statua cuiusdam idoli. Abbas ergo Nub exurgens manè lapidabat eam, & vespere veniens dicebat ad eam: Peccaui, indulge mihi. & per totam septimanam similiter fecit. Die autem Sabbati cùm pariter conuenissent, dicit ei abbas Pœmen: Quid voluisti hac totâ facere septimanâ, vt homo fidelis idolo diceres, Indulge mihi? Dicit ei senex: Hæc ego propter vos feci: dicite mihi, numquid hoc idolum quando lapidabam, locutum est, aut iratum? Et iterùm quando indulgentiam petebam, numquid exaltauit se, aut gloriatum est? Cui abbas Pœmen respondit: Non vtique. Tunce senex dixit: Fratres, ecce, sumus septem; si vultis ergo vt pariter maneamus, sit idolum illud nobis exemplum, nequando iniuriatus aliquis irascatur; nec quando ab eo venia petitur, glorietur vel extollatur. Sin autem ita non vultis, vnusquisque vbi vult pergat. At illi proiicientes se in terram, responderunt se ita facturos, & sic permanserunt per multos annos cum multâ humilitate & patientiâ. Quatuor horis dormiebant in nocte, & quatuor psallebant, & quatuor operabantur; in die verò vsque ad horam sextam operabantur: deinde vsque ad nonam legebant; & post hoc victum sibi præparabant, colligentes quasdam herbas terræ.

Verus monachus instar statuæ, nec laude nec iniuriâ mutatur.

Canon vitæ septem fratrum.

VII. MONACHORVM.

200. Fuerunt & alij septem similiter probatissimi viri, qui in eâ eremo, quæ Sarracenis contigua est, habitabant; cellulis quidem haud longè à se diuisis, sed ipsi vinculo charitatis connexi: quorum vnus vocabatur Petrus, alius Stephanus, tertius Ioannes, quartus Georgius, quintus Theodorus, sextus Felix, septimus Laurus. Hic ergo in sterili ac vastissimâ solitudine, & pænè hominibus inhabitabili commorantes, semel sibi in septimanâ videndos se præbebant. Sabbatorum namque die, horâ diei nonâ conueniebant singuli de locis suis ad locum sibi condictum, deferentes vnusquisque, si quid inuenire poterat. Et vnus quidem deferebat nuces, alius [11] lactorones, alius dactylos, alius ficus, alius herbas visibiles, id est, lapsanum, pastinacas, caricas, & petrosilinum. Iste quippe erat præcipuus eorum victus: panem namque & oleum vel potum extra vsum habebant. Tantummodò enim supradictis herbis & pomis sustentabantur. Vestimentum eis palma solummodò præbebat: aqua in illis locis minime inueniebatur. Neque enim aliter potabantur, quàm exeuntes manè, ac discurrentes per diuersas herbas colligentes rorem, qui affluentissime ibi cadit, & inde tantummodo bibebant. Cumque (vt diximus) in vnum conuenirent locum, agentes Deo gratias sumebant cibum. Post refectionem vero vsque ad vesperam sedētes meditabantur de Scripturis sanctis. Non enim discurrebat inter eos sæcularis fabula, non cura sæculi, non actio terrenarum rerum, sed solummodo collatio spiritalis, regni cælestis desiderabilis commemoratio, futura beatitudo, gloria iustorum, pœna peccatorum, sanctorumque quies. Hæc commemorantes suspirabant ex imo pectore, & flebant vberrime. Cumque per totam noctem peruigiles manerent celebrantes Domino laudes: die Dominico horâ nonâ, loquendi secum & videndi se terminum capiebant. Redibat enim vnusquisque ad cellam suam, in quâ solus soli Deo diebus ac noctibus vacabat. In his igitur studijs eos positos Sarraceni late per eremum discurrentes repererunt, & irruentes supra eos de eremo eiecerunt, atque ligantes eos pedibus suspenderunt, multisque iniurijs afflictos ad extremum focum subtus eos de herbis amarissimis congesserunt, vbi incredibiliter cruciati, lumen oculorum ex amaritudine fumi amiserunt. Et postquam multis tormentis eos afflixerunt, semiuiuos eos dimiserunt: ex quibus vnum nouimus in quodam loco plurimo posteà superuixisse tempore, ceteri verò vbinam fuerint deuoluti penitùs ignoramus.

Septem eremitæ die Sabbati tantùm conueniunt.

Herbis solis victitant.

Rore potantur.

Spiritaliter loquuntur.

A Sarracenis cruciantur.

201. Interrogauit quidam frater abbatem Pœmenem, dicens: Quid est quod Dominus in Euangelio dicit: Maiorem hac charitatem nemo habet, quam vt quis animam suam pro amico suo ponat: quomodo hoc fiet? Respondit senex: Si quis audit verbum malum à proximo suo, & cùm possit ipse similia illi respondere, tolerat tamen in corde suo, & vim laboremque sibi facit, ne fortè respondeat illi malum & contristet illum, iste animam suam ponit pro amico suo.

POEMINA. Pelag. libell. 17. n. 14. Pasch. c. 37. Ioan. 15.

Quomodo quis animam pro amico ponat.

202. Dixit quidam senex: Si non recordatur homo suos actus in oratione, in vanum laborat cùm orat. Quando enim voluntatem peccandi quis dimiserit, & ambulat permanens in timore Dei, istum mox cum gaudio suscipit Deus.

INCERTI. [illegible] In editis absolute.

203. Sanctum senem requisiuit frater, dicens: Quid faciet homo in omni tentatione veniente super se, & in omni cogitatione immissâ ab inimico? Respondit: Plangere debet in conspectu bonitatis Dei, vt succurrens auxilietur ei. Scriptum est enim:

INCERTI.

Orandum in tentatione.

enim: Dominus mihi adiutor est, & ego despiciam inimicos meos.

204. Quidam senex dixit: Sicut ad succensam ollam muscæ non appropinquant, si verò tepida fuerit, insident in eâ, & faciunt vermes: ita & monachum succensum igne diuini amoris fugiunt dæmones, tepidum verò illudunt & insequuntur.

205. Abbas Siluanus dum sederet in spelæo, factus in exstasi pendebat in faciem suam. Et post aliquot horas surgens plangebat vehementer. Astans autem discipulus eius, dixit ei: Quid habes, pater? At ille tacens plangebat. Cùm autem compelleret eum discipulus, vt diceret ei quid plangeret; dixit ei: Ego ad iudicium raptus fui, fili, & vidi multos de habitu nostro monachili euntes ad supplicium, & multos laicorum euntes in regnum Dei. & hæc dicens senex, lugebat grauiter.

206. Quidam senex dixit fratri: Omni die vicinam tibi mortem esse cogita, quasi iam clausus sis in monumento, nihil de hoc sæculo cures. Timor Dei iugiter permaneat in te, in omni horâ. Crede te hominibus omnibus inferiorem esse. Non detrahas alicui, quia Deus cognoscit omnia, sed esto pacificus cum omnibus, & dabit tibi Dominus requiem semper.

207. Cùm quidam fratres quemadmodum orarent, beatum Macarium requisissent, respondit illis, dicens: Non sunt necessaria nobis superflua verba, sed extendere tantùm manus ac dicere debemus: Deus quomodo vis, & sicut tibi placet, ita fiat. Si autem tentatio irruerit, aut impugnatio, dicendum est: Deus auxiliare nobis. ipse enim scit quæ nobis expediant.

208. Abbas Ioannes dicebat: Similis debet esse monachus homini sedenti sub arbore, qui respiciens feras diuersas & serpentes venientes ad se, cùm non potuerit eis resistere, ascendit in arborem vt euadat. Ita & monachus sedear in cellâ suâ, & respiciens prauas cogitationes venientes super se, & cùm non potuerit eis resistere, confugiat per orationem ad Dominum, & saluabitur.

209. Idem dixit: Similis debet esse monachus homini habenti à sinistrâ ignem, & a dextrâ aquam; quoties enim succensus fuerit ignis, tollit de aquâ & exstinguit illum. Sic oportet & monachum facere omni horâ, vt quandocumque cogitatio turpis succensa fuerit ab inimico, tunc aquam orationis effundat, & exstinguat illam.

210. Abbas Zenon dum esset in Scithi, egressus est nocte de cellâ suâ ambulare per eremum: & factum est, dum longiùs processisset, errauit tres dies & noctes ambulans, & cecidit fatigatus vsque ad mortem. Et ecce stetit ante eum infans, habens in manu suâ panem, & dixit ei: Exurge, & comede. At ille exurgens orauit; sperabat enim phantasiam esse. Cui infans dixit: Benè fecisti quòd orasti, modò ergo surge & comede. cui abbas Zenon non acquieuit, nisi secundò ac tertiò orasset. Et cùm ille laudaret quia orabat, iam tunc surrexit & comedit. Post hæc dixit ei infans: Quantum plus ambulasti, tantum longiùs es à cellâ tuâ; sed surge, sequere me: & mox inuentus est ante cellam suam. Dixit ergo ei senex: Ingredere in cellam meam, & fac orationem. Et ingresso sene in cellam suam, ille non apparuit.

Contra phantasmata oratio adhibenda.

Diuinitus reducitur in cellam.

ARSENII. 211. Abbas Daniel referebat de beato Arsenio, eò quòd sabbatorum die vespere solem relucentem post dorsum suum dimittebat in oratione persistens, extendensque ad cælum manus non desistebat orare, nisi iterùm sequenti die sol surgens oculos eius impleret.

Pelag. libell. 11. n. 1

Sabbatis Arsenius orat à solis occasu vsque ad ortum.

Ceteras autem noctes peruigiles ducebat, & propè diluculo, cum vellet parum pro naturæ fragilitate quiescere, dicebat somno: Veni male serue; & mox claudens oculos, quiescens subripiebat parum somni sedendo, & statim exurgebat.

Pelag. libell. 4. n. 2.

Somnus malus seruus.

Hic ipse Arsenius totum tempus vitæ suæ sedens ad opus manuum, pannum habebat in sinu propter lacrymas, quæ ob desiderium æternæ vitæ crebrò currebant ex oculis eius.

Pelag. libell. 3. n. 1. Ruffin. suprà n. 163.

LVCII. 212. Quidam fratres cùm ad abbatem Lucium aduenissent, requisiuit eos senex, dicens: Quid soletis manibus vestris operari? At illi dixerunt: Nos nihil manibus nostris operamur, sed secundùm quod dicit Apostolus, sine cessatione oramus. Quibus senex dixit: Non manducatis? At illi professi sunt: Etiam. Dixitq; eis: Quando ergo comeditis, quis pro vobis orat? At illi conticuerunt. Et iterùm requisiuit eos, dicens: Numquid dormitis? Cumque illi se dormire dixissent, dixit eis: Quando ergo dormitis, quis orat pro vobis? Et non inuenerunt quid responderent ei. Tunc dixit eis: Indulgete ergo mihi, quoniam non facitis sicut dicitis. Ego autem dicam vobis quemadmodum manibus meis operans sine cessatione oro. Sedeo enim de manè vsque ad horam constitutam, & pauca palmarum folia infundo, & facio exinde funiculos, & interim oro, dicens: Miserere mei Deus. secundũ magnam misericordiam tuam, & secundùm multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Cumque

Pelag. libell. 12. n. 9 atque eius scholia in editis.

1. Thess. 5.

Quomodo quis semper orare possit.

Psal. 50.

percompleuero opera manuũ mearum, & fecero aliqua vasa aut paucos funiculos, & emero ex eis nummos decem, ex ipsis nummis duos do pauperibus, & reliquos comedo. Quando ergo comedo aut dormio, tunc illi pro peccatis meis sine cessatione implent orationem meam.

MACARII Ioan. libell. 2. n. 6. *Macarius lassus diuinitus transportatur.*

213. Abbas Macarius, dum semel de Scithi portaret sportellas quas texerat, grandem habens viæ laborem, resedit, & dixit: Deus, tu scis, quia ampliùs non valeo ambulare. & mox inuentus est ad fluuium, vnde adhuc multis aberat interuallis.

AMMONIS *Ammon à basilisco diuinitus liberatur.*

214. Abbas Ammon veniens in deserto ad quemdam locum haurire aquam, vidit basiliscum: & iactans se in faciem suam, dixit: Domine, aut ego moriturus sum, aut ista bestia. Mox basiliscus per virtutem Dei dissipatus est.

BESARIONIS Ioan. libell. 2. n. 1.

215. Abbatis Besarionis discipulus, nomine Dulas, cum quadam die cum ipso patre iuxta littus maris ambularet, contigit eum multùm sitire, & dixit seni: Sitis me macerat, pater. At beatus Besarion factâ oratione iussit eum aquam de mari tollere & bibere. Quod cùm fecisset, & dulcissimam aquam reperisset, vasculum quod secũ portauit, impleuit. Quod cùm vidisset abbas Besarion, dixit ad eum: Quare implesti vas aquâ, fili? At ille dixit: Indulge mihi, pater, timui enim ne fortè iterum anteà sitiam. Cui senex dixit: Indulgeat tibi Dominus, fili; quia & vbique Deus est, & potest tibi dulcem aquam præstare.

Aqua maris oratione Besarionis dulcescit.

Deo fidendum.

INCERTI. Pelag. libell. 3 n. 20 atque eius stilo hic in editis. Posui ex MSS.

216. Quidam frater volens discedere in solitudinem, à matre propriâ prohibebatur. Ille verò dicebat matri suæ: Permitte me, mater; saluare enim volo animam meam. Cùm autem non posset retinere eum mater, dimisit eum. Ille verò veniens in solitudinem, per negligentiam omnẽ vitam suam consumebat. Contigit autem vt moreretur mater eius. Et post tempus aliquod factus est & ipse ægrotus, & raptus in extasi ad iudicium, inuenit matrem cum his qui iudicabantur. Illa autem cùm vidisset eum, obstupuit, dicẽs: Quid est hoc, fili? & tu in hoc loco deductus es condemnandus? Et vbi sunt illa verba, quæ solebas dicere, Quoniã saluare volo animam meam? Erubescens ergo ille in verbis quæ audiebat, stabat nihil habens quod responderet. Et ecce voce factâ, vt hic reuocaretur, tamquam altero iusso ex cœnobio fratrum transire, reuersus ad se, omnia quæ cognouerat quæque audierat adstantibus referebat. Ad confirmationem sanè verborum suorum rogauit, vt aliquis ex adstantibus iret ad monasterium, vt videret si transisset frater eiusdem nominis, de quo audierat: qui profectus, inuenit ita. Ipse verò postquam sanus effectus est, reclusit se, & sedit cogitans de salute suâ, pœnitens & lacrymans super his quæ fecerat priùs in negligentiâ. Tanta autem erat ei compunctio, vt cùm multi eum rogarent paululùm requiescere, ne forsitan noxium aliquid pateretur per incessantem fletum, ille noller, dicens: Si matris meæ improperium non portaui, quemadmodum præsente Christo & angelis eius in die iudicij aut improperia aut tormenta portabo?

Religiosus negligens visione mouetur.

INCERTI. Pelag. libell. 14 num. 4.

217. Quidam frater sedebat in Ægypto in magnâ humilitate præcipuus, & habebat sororem in ciuitate meretricem, quæ multis animabus perditio fuerat. Frequenter ergo monebant senes fratrem illum, & vix potuerunt ei persuadere, vt veniret ad eam, quatenus per admonitionem eius posset peccatum, quod per eam fiebat, euincere. Cùm autem veniret ad locum, quidam ex notis eum videns, præcessit, & nuntiauit illi, dicens: Ecce frater tuus venit ad te de eremo. Illa autem hæc audiens, præ gaudio relictis amatoribus suis quibus ministrabat, capite discooperto ad occurrendum fratri egressa est. Et dum vidisset eum, tentaretq́ eum complecti, dixit ei ille: Soror mea charissima, parce animæ tuæ, quoniam multi propter te pereunt. Considera quanta habeas tormenta præparata, nisi citò pœnitere festinaueris. Illa autem contremiscens dixit ad eum: Et scis, frater, quia est mihi salus vel modò? Cui ille dixit: Si volueris, est tibi adhuc salus. Illa autem iactans se ad pedes fratris sui, petebat vt eam secum duceret in desertũ. Cui frater dixit: Vade, cooperi caput tuũ, & sequere me. Cui illa, Eamus, ait, velociter: oportet enim me deformare, & inter homines nudo capite ambulare, quàm in officinam peccati mei iterùm ingredi. Dum autem pariter ambularent, monebat eam frater ad pœnitentiam. Videns autem ille quia quidam fratres obuiarent sibi, dixit ad eam: Quoniam necdum omnes sciunt quòd soror mea es, secede parum de viâ, donec trãseant. Quod cùm fecisset, postquam transierunt illi, vocauit eam frater suus, dicens: Veni soror, eamus viam nostram. Illa autem nõ respondit ei. Perquirens ergo ille diligenter sororem suam, inuenit eam mortuam, & vestigia pedũ eius plena sanguine; erat enim discalceata. Tunc ille flens & eiulans nuntiauit senioribus omnia quæ facta fuerant: at illi contendebant inter se de saluatione eius. Manifestauit autem Deus vni senũ de ipsâ, quia quòd nulla illi cura fuit de rebus corporalibus, sed vt vulnus proprium sanaret, neglexit omnia sua, & suspirauit grauiter

Monachus sororem à meretricio reuocat.

 VERBA SENIORVM.

grauiter, & fleuit propter peccata sua, propterea suscepisset Deus pœnitentiam eius.

218. [24] Quodam tempore cùm beatus Antonius à sancto Athanasio Alexandriæ episcopo propter confutationem hæreticorum in vrbem esset adductus, perrexit ad eum Didymus vir eruditissimus, captus oculis. Cumque multa de Scripturis sanctis loquerentur, inter ceteras sermocinationes quas de sanctis Voluminibus habebât, cum Antonius miraretur ingenium eius, & acumen animi collaudaret, sciscitans, ait ad eum: Non tristis es quòd oculis carneis careas? Et cùm ille præ pudore reticeret; secundò tertioque eum interrogans Antonius, tandem elicuit vt mœrorem animi simpliciter fateretur. Cui Antonius ait: Miror prudentem virum eius rei dolere damnum, [25] quam formicæ, & muscæ, & culices habent; & non potiùs lætari illius possessione, quam sancti & apostoli meruerunt. Melius enim multò est spiritu videre, quàm carne; & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non possit incidere, quàm illos qui solo visu per concupiscentiam possunt hominem in interitum gehennæ mittere.

219. [26] Quidam frater ex Nitriâ parcior magis quàm auarior, & nesciens triginta argenteis Dominum Iesum venditum, centum solidos, quos lina texendo collegerat, moriens dereliquit. Initum est autem cõsilium inter monachos ([27] nam eodem in loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant) quid facto opus esset. Alij pauperibus distribuendos esse censebant, alij dandos ecclesiæ, nonnulli parentibus eius remittendos. Macarius verò, & Pambo, & Isidorus, & ceteri seniores patres, sancto in eis loquente Spiritu, decreuerunt infodiendos esse cum domino suo, dicentes: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Sed ne hoc crudeliter quisquam putet factum, tantus terror & pauor per totam Ægyptum cunctos monachos inuasit, vt vnum solidum dimisisse, grãdis apud eos sit criminis.

Solidi cum mortuo monacho infodiuntur. Actor. 8. Grande crimen monacho vel solido vnum proprietas.

220. Erat quidam adolescens Græcus in Ægypto constitutus in cœnobio, qui nulla continentia, nullâ operis magnitudine flammas poterat carnis extinguere. Cumque ad patrem monasterij hæc eius tentatio fuisset perlata, hac ille eum arte saluauit: Imperauit cuidam viro graui & aspero, vt iurgijs atque conuitijs insectaretur adolescentem, & post irrogatam iniuriam primus veniret ad querimoniam. Cumque imperata sibi perficeret, insuper vocati testes pro eo loquebantur, qui contumeliam adolescenti fecerat. At ille cœpit flere contra mendacium: quotidie gemitus, quotidie lacrymæ fluebant: sedebat solus, quia amaritudine repletus erat, omniúque auxilio destitutus ad Iesu pedes iacebat. Quid multa? ita totus annus deductus est: quo expleto, interrogatus adolescens super cogitationibus pristinis, an si adhuc molestiæ aliquid sustineret, respondens dixit: Pater, viuere mihi non licet, quemadmodũ fornicari libet? Ita ergo spiritali patre procurante adolescens superatâ libidine saluatus est.

INCERTI. Ad verbũ penè ex D. Hieron. ep. 4. ad Rusticum.

Libido molestijs superanda.

IN LIBRVM TERTIVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

PROLOGVS

1 RVFFINO] *Vide Prolegomenon v. generale initio horum librorum.*

2. VERE MVNDVM QVIS DVBITET MERITIS STARE SANCTORVM] *Vel hinc aliquo modo colligi potest, libri huius auctorem esse Ruffinum, vt Prolegomeno v. tetigi. Repetit enim hic Ruffinus quæ dixerat Prologo libri prioris: vel potius eiusdem libri Prologo epiphonematicè respondet. Cum enim illic dixisset:* vt dubitari non debeat eorum meritis adhuc stare mundum: *nunc infert epiphonematicè, ad priùs dicta alludens:* Verè mundum quis dubitet meritis stare Sanctorum?

Vt porrò prioris libri Prologus in quibusdam ad Palladij Prœmium in Lausiacam historiam alludit, ita hîc apertiùs communia quadam habet cum epistolâ Palladij ad Lausum, quæ post Prœmium ibidem ponitur, quæ singulatim iam subiungo.

Non ergo spernas simplicitatem & impolitos sermones. *Palladius initio Lausiaca Hist. epistolâ ad Lausum:* neque respuas rudem & inornatam dictionem.

Nec enim mei operis est diuinæ doctrinæ scripturæque sophisticè & eloquenter signare sermones. *Palladius ibidem:* Non est enim diuinæ doctrinæ, ornatè & ad ostendendam sapientiam composita oratione.

Sed suadere mentes hominum in fide & operibus veritatis. *Palladius ibidem:* Sed verbis persuadere veritatis.

Patrum denique sanctorum patriarcharum & prophetarum Abraham, Isaac, & Iacob, Moysis, & Eliæ, & Ioannis ideò descripta est fides, *&c.* *Palladius ibidem:* Nam ij quoque, qui patrum Vitas conscripserunt, Abrahæ, & Isaac, & Iacob, & Moysis, & Eliæ, & Ioannis, & eorum qui deinceps consequuntur, non narrarunt vt eorum illustrarent gloriam, sed vt prodessent iis qui eas legerent.

3 MI DOMINE FIDOSE] *Putabam primò, Phidole legendum Græco vocabulo. quod scirem simile nomen alibi esse; vt Phidum episcopum Ioppe in Concilio Ephesino, & Phidum diaconum in Vita sancti Euthymij xx. Ianuarij & Athanasius epistola de Synod. Arim. & Seleuc. habet quemdam Φίλδιον, Phidelium episcopum. pro quo apud Socratem libro II. cap.* XXXII. *est* Φιλάδιος, Philedius. *Sed varius excussis, nihil inueni quod huc faceret. Tandem cùm attente Palladium legerem, ex quo videbam Prologum hunc adumbratum, & inueni, tam in Proœmio, quàm epistola ad Lausum aliquoties occurrere* fidelissimus. *In Proœmio:* Fidelissimique & religiosi imperij splendor Lause. *In epistola* Hæc ergo cùm scias fidelissime Lause. *& cap.* XIX *&* XX hominum fidelissime Lause. *vt Ruffinus videatur* Fidosum *posuisse pro* fidelissimo, *& ita Lausum occultè insinuare. Nec enim puto Ruffinum nomen suum libro huic præfixisse, cùm ex alio vel verterit, vel alterius librum cum præfatione ediderit.*

Atque vt Prologum hunc in manuscriptis & editionibus omnibus, exceptâ primâ, inueni, ita eum hîc dedi. Prima tamen editio sequentia post Fidose *ita concipit, & auctiora exhibet; quæ hîc subiungo, ne quid desiderares omissum.*

Beatifico siquidem & admiror illud bile propositum tuum, vt dignum est: quoniam cùm plurimi religiosam vitam professi circa vana & inania præsentis sæculi studium suũ impendant, & iuxta Prophetæ oraculum, lapides sanctuarij dispersi sunt in capite omnium platearum; ex hoc valdè gaudeo, quòd tu verbo ædificationis, & sanctæ Scripturæ doctrinâ informari desideras, sanctorumque patrum considerationes & instituta perquiris.

Igitur vigesimum in episcopatu agens annum, desideranti tibi spiritualium virorum, quos in Dei rebus spectatos vidi & audiui, vitam moralemque doctrinam præsentis libelli compendio declarare tentabo, quatenus in proposito pietatis dux tibimetipsi bonorum operum, & eorum qui tecum sunt, & qui post te erunt, doctor efficiaris imperitorum.

Sed oro te, ne spernas simplicitatem eloquij, nec poliri à me exigas styli venustatem. Nec enim operis est diuinæ Scripturæ, sophisticè & eloquenter signare sermones, sed suadere mentes hominum in fide & operibus veritatis, secundùm quod

Prou. 31. scriptum est: Aperi os tuum verbo Dei. & iterùm:

Eccle. 8. Non aspernas verba seniorum, & ipsi enim didicerunt à patribus suis.

Denique sanctorum patriarcharum & prophetarum, Abrahæ scilicet, Isaac, Iacob, Moysi, Eliæ, & Ioannis ideò à præcedentibus descripta est fides & conuersatio, non tantùm vt illos glorificarent, quos certè Dominus glorificauerat, & in regno suo gloriosos habebat, sed vt legentibus posteris cõferrent veritatis doctrina, & exempla salutis.

Accipiens ergo à nobis non diserta, sed fortia; vera, non fucata; sanctos imitare quos legis, prædica quos diligis. Ex hoc enim auditores tui, facti amatores Christi, proficient ad æternã salutẽ.

Atque ex his manifestius quoque euadit, quomodo Ruffinus Prologum hunc ex Palladij Proœmialibus expresserit. Conferantur inter se, & non vanam coniecturam meam esse, inde deprehendes.

4. PAXIMATIA] *Panes sunt Ægyptiis monachis in vsu. Vide Onomasticon.* Num. 4.

5. GELLO] *Posi* gelluncula. *In Pelagio libello* v. *num.* 14. *est* situlicula. *Intelligitur vas aquarium.* Num. 14.

6. PROASTIVM] *Mirabis MSS. librorum lectio. Audomaren.* prastio, qui vocatur intemimo. *Aquic.* proastion, qui vocatur sermo. *Editi,* prope prascium vel prastium. *Cedrenus anno* XX. *Imperij Theodosij iunioris, eamdem historiolam narrat, vbi Græcè est* προάστειον. *& infra apud Pelagium libello* XV *n.* 66. *in hac eadem re,* suburbanum. *Supra in Vita S. Basilij c.* II. *etiam habes* proastium. Num. 15.

7 SEPTIMO] *Intelligitur septimum clima seu regio Constantinopoleos, quod in proastio seu suburbio erat. Aliquando Græcum vocabulum Latini seruant, & vocant* hebdomon. *Vide Onomasticon.*

8. SVBRIPIAT] *Id est* subrepat. *Editi addunt,* meritum. *Sic supra apud Ruffinum lib.* II. *cap.* XV. Huic quodam die satanas subripere volens.

9. BRVMOSA] *Ita MS. Editi fere,* bramosa *&* brumosa. *Intelligitur autem aqua crassa & fœtida. Glossæ Isidori. Bromosa,* immunda. *Brumosus,* aunolus, resinosus. *Brumalia,* resinosa pluuia. Num. 15.

10. MVSCATA] *Varia hîc lectio in MSS* musicam *Aquicinct.* musacom *Audomaren. Supra in Vitâ Pelagio cap.* II. Quæ tamen transiens per nos, totum impleuit aërem ex odore musci. *In Vitâ Marcelli cap.* III. fragrare musco mure.

11. ABBAS IOANNIS] *Fulbertus Carnotensis episcopus in fine epistolarum suarum, post hymnum de Natiuitate Christi & Epiphaniâ, ex hoc loco, vel ex Pelagio infra libell.* X. *num.* 27. *hanc de Ioanne Paruo narrationem ita versibus & rhythmis senulis suis reddidit:* Num. 16.

In Vitis patrum veterum quiddã legi iucũdum,
Exemplo tamen habile, quod vobis dico rhythmicè.
Ioannes abba paruulus staturâ, non virtutibus,
Ita maiori socio, quicum erat in eremo,
Volo, dicebat, viuere securè, sicut Angelus,
Nec veste nec cibo frui, qui laboretur manibus.
Respõdit frater: Moneo, ne sis incœpti properus,
Quod tibi postmodum sit non cœpisse satius.
At ille: Qui non dimicat, non cadit neq; superat.
Et nudus eremum interiorem penetrat.
Septem dies gramineo vix vbi durat pabulo;
Octauâ fames imperat, vt ad sodale m redeat:
Qui serò clausâ ianuâ, tutus sedet in cellulâ,
Cùm minor voce debili appellat: Frater, aperi;
Ioannes opis indigus notis assistit foribus:
Ne spernat tua pietas, quem redigit necessitas.
Respõdet ille deintus: Ioannes factus est Angel⁹,
Miratur cæli cardines, vltrà non curat homines.

Foris Ioannes excubat, malumq; noctē tolerat,
Et præter voluntariam hanc agit pœnitentiam.
Facto manè recipitur, lassusque verbis vritur,
Sic intentus ad crustula, ferè patienter omnia.
Refocillatus Domino grates agit ac socio:
Dehinc rastellū brachiis tētat mouere lāguidis.
Castigatus angustiā de leuitate nimiā,
Cùm Angelus nō potuit, vir bonus esse didicit.

Num.41. 12. THEOPEMPTVS] *Ita* Θεόπεμπτος *vocatur in Menais Græcis* XIX. *Ianuary in Vitā Macary Aegypty. In MSS. & editis variè hoc nomen deprauatur,* Theopentus, Theopendus.

Num.71. 13. CARRICAVIT] *Gloss. vett.* Carrico, onero.

Num.14. 14. CONVITIIS AFFLIGEBAT] *De hoc Athenensium more habet apud Gregorium Nazianzen. Oratione in laudem D. Basily.*

Num.104. 15. CERTATVS ES] *Aliàs*, certasti. *Sed sæpius hæc forma loquendi eo sæculo vsitata in his libris occurrit.*

Num.118. 16. CVM LAMPADIBVS] *Viris in dignitate constitutis, vel sanctitate eminentibus occurrebant, cum igne, cereis, lampadibus, thymiamate. Vide dicta ad Vitam S. Basily cap.* IX. *n.* 44.

Num.118. 17. PISTOR MOLÆ OCVLOS OPERIRET] *Deest prior pars huius numeri in manuscriptis vsque ad* Numquam. *Editi eam habent: quare reliqui. Sed* qui oculum. Le? *Legendum existimo*, pistor molæ, oculos animalis operiret. *Ita Pelagius libello* XV. *numero* 60.

Num.134. 18. HYPERICHIVS] *Hoc numero in editis varia comprehendebantur apophthegmata breuia, quæ iisdem verbis habentur in Pelagio libello* IV. *à numero* 45. *vsque ad num.* 54. *inclusiuè nomine Hyperichy, exceptis duobus vltimis, qui sub Incerti titulo habentur. Substitui hic quod erat in MSS.*

Num.168. 19. IOSEPH] *MS. Aquic.* Iusesel. *MS. Audomar.* Tusefel. *aly* Ioiephel.

Num.172. 20 MACARIVS] *Numerus hic & historiola Macarij hoc modo in MS. Aquicinct. erat concepta:* Abbas Macarius dum ambularet per desertum, hominem quemdam mortuum pronum in terrā inuenit iacentem. & posito baculo suo super eum, ait: In nomine Iesu Christi surge. Et statim, qui iacebat mortuus, surrexit, & iactauit se ad pedes S. Macarij Et cœpit proclamare, quemadmodum ducebatur ab angelis satanæ ad locum tormentorum, & propter petitionem eius fuisset ab Æthiopis dimissus. Cui, cùm interrogaret Macarius in quo loco fuisset destinatus; ille altè ingemiscens, ait: Quantum cælum distat à terrā, tantum ignis est altus, in quo medio eram missus. His autem auditis senex lacrymas effudit, dicens: Væ homini illi, qui mandata Dei transgressus fuerit. *Quæ in textu edito sunt de refrigerio damnatorum, non valdè quadrant cum placitis Theologorum Scholasticorum. Eadem historiola paulò aliter narrata, habetur etiam inf. apud Ioannem libello* III *n.*16. *vbi Notationē vide.*

Num.199. 21. MAZICES] *Impressi* Mazines. *MS. Aquic.* Amazones. *sed legendum* Mazices. *apud Pelagium est*, gens Mazicarum.

22. THERENVTHI] *Ita legendum, ex Pelagio libell.* XV. *n.*11. *constat. MS. & impressi, vel* teneritudinis, *vel* terenitudinis, *vel simile quid deprauatū.*

Num.200. 23. LACTORONES] *Ita impressi. MS. Aquicin.* lactopones, *qui totum locum ita legit*: Alius lactopones, alius dactylos, alius ficus, alius herbas vsibiles; id est, lapsanium, pastenacas, scaruitas, & petroselinum. *MS. Audomar. priora deerant, reliqua ita legit:* lapsanium, pastanacas, carricas ex petris. *Colon. editio:* lapsanium & pastenatas, cucurbitas & petroselinum. *Aliqua editiones caricas omittunt. Omnino difficile hic diuinare. An* lactērones *sunt, lactuca, à lacte? an decurtatum ex Græco* λάχανα *(porri)? quod tamen non memini legisse. Fortè etiam* scaruitæ *propria vox, vnde Gallis* cheruy, *inter herbas vsibiles.*

24 QVODAM TEMPORE] *Desumptum hoc ex D. Hieronymo epist.* XXXII. *ad Castrutium, quæ hic tamen in fine, desunt Hieronymo.* quàm illos qui solo visu per concupiscentiam possunt hominē in interitum gehennę mittere. *Ruffin. lib.* 11. *Eccl. hist. cap.* VII. *Socrat. lib.* IV. *cap.* XX. *Hieron. in præfat. Didymi de Spiritu sancto:* Didymus verò meus oculum habens sponsæ in Cantico canticorum, & illa lumina, quæ in candentes segetes sublimari Iesus præcepit, procul altiùs intuetur. *& ep.* XXXII. *ad Abigaum*: Sed illum te oculum habere lætare, de quo in Cantico dicitur canticorum: Vulnerasti me soror mea sponsa vno de oculis tuis. Num.218. Cant.4.

25. QVAM FORMICÆ ET MVSCÆ ET CVLICES HABENT] *Hieron. epist.* XXXII. *ad Abigaum, quæ est consolatoria super cæcitate*: Nec doleas si hoc non habeas quod formiculæ, & muscæ & serpentes habent. *Vbi etiam refert, quosdam mundi philosophos*, vt totam cogitationem ad mentis cogerent puritatem, sibi oculos eruisse. *Et lib* II *in Iouinianum*: quosdam legimus sibi effodisse oculos. *Cicero lib.* V. *de fin.* Democritus qui verè falsòne dicitur oculis se priuauisse. *De eodem* V. *Tuscul. Gellius lib.* X. *cap.* VII. *Tertullianus Apolog. c.* XLVI.

26. QVIDAM FRATER] *Huc fortassis facit quod habet D. Hieronymus epist.* IV *ad Rusticum:* Vidimus nuper & planximus Crœsi opes vnius morte deprehensas, vrbisque stipes quasi in vsus pauperum congregatas stirpi & posteris derelictas. Tunc ferrum quod latebat in profundo, supernatauit aquæ: & inter palmarum arbores myrrhæ amaritudo monstrata est. Nec mirum; talem & socium & magistrum habuit, qui egentium fames suas fecit esse diuitias; & miseris derelicta in suam reseruauit miseriam. Quorum clamor tandem peruenit ad cælum, & patientissimas Dei vicit aures, vt missus angelus pessimus Nabal Carmelo diceret; Stulte hac nocte auferent animam tuam à te: quæ autem præparasti cuius erunt? *vbi talatitiæ ferrum pro latenti grauique monachi iniquitate accipe; & amaritudinem aquæ à Moyse propè septuaginta palmas inuentam pro crimine, quod palmis velut sanctitatis vmbrā obtegitur.* Num.219. 4.Reg.6. Exod.15. 1.Reg.25. Luc.12.

Nescio an per socium & magistrum suggillet Ruffinum, quē Grunnij nomine designat, de quo in eadem epistolā: Hic benè nummatus plus placebat in prandiis. Nec mirum, si qui multos inescare solitus erat, facto cuneo circumstrepentium garrulorum procedebat in publicum, intus Nero, foris Cato.

27. NAM EODEM LOCO CIRCITER QVINQVE MILLIA DIVISIS CELLVLIS HABITABANT] *Suprà lib.* II. *qui primus Ruffini est, in Prologo:* Commanent autem per eremum dispersi & separati in cellulis. *Non frustrà dixit*, diuisis cellulis. *vt Cellia seu Lauram insinuaret.*

DE VITIS PATRVM LIBER QVARTVS,

[1]AVCTORIBVS [2]SEVERO SVLPITIO ET [3]IOANNE CASSIANO.

Excerpta hæc ſunt ex SEVERI SVLPITII Dialogo 1. & IOANNIS CASSIANI Inſtitutis & Collationibus.

PROLOGVS.

Seuer. Sulpit. Dialogo 1. cap 1. quædam huius Prologi verba habet. Intelligẽda o mnia nomine Poſthumiani, qui interloquitur.

F REQVENTER *ac ſæpiùs à me, fratres, flagitatis, vt vobis gratiâ ædificationis, regreſſus de partibus tranſmarinis, ediſſeram meæ peregrinationis hiſtoriam, vel qualiter in Oriente fides Chriſti floreat, quæ ſit principum pax, quæ ſanctorum quies, quæ inſtituta monachorum, quæ eremitarum vita vel conuerſatio. Si vel in eremo viuere Chriſtianis licet, quantiſque ſignis ac virtutibus in ſeruis ſuis Chriſtus operetur, quemadmodum etiam mihi proſpera nauigatio fuerit, qui vel quò me iter terrenum perduxerit. Veſtris ergo adiutus orationibus faciam, vt deſiderare vos video: & quæſo vt libentiſſimè ad ea quæ narro aurem accommodetis.*

Cap. 1.

De monacho ſolitario, qui in finibus Cyreneorum in paruo tugurio commanebat.

Seuer. Sulpit. Dialogo 1. c. 2.

ANTE hoc triennium, quo tempore hinc abij, vbi à Narbonâ nauim ſoluimus, quinto die portum Africæ intrauimus: adeò proſpera Dei nutu nauigatio fuit. Libuit animo adire Carthaginem, loca viſitare ſanctorum, & præcipuè ad ſepulcrum Cypriani martyris adorare. Quintodecimo igitur die ad portum regreſſi, profectique in altum Alexandriam petentes, reluctante Auſtro, pænè in Syrtim illati ſumus: quod prouidi nautæ cauentes, iactis anchoris nauim ſiſtunt. Sub oculis autem terra continens erat, in quam ſcaphis egreſſi, cùm vacua omnia ab humano cultu cerneremus, ego ſtudioſiùs explorandorum locorum gratiâ, longiùs proceſſi. tribus ferè à littore millibus paruum tugurium inter arenas conſpicio, cuius tectum, quaſi carina nauis, erat contiguum terræ, ſatis firmis tabulis conſtructum. Non quòd ibi imbrium vlla vis timeatur; fuiſſe autem illic pluuiam nec aliquando quidem auditum eſt: ſed quòd ventorum tanta vis eſt, vt ſi quando vel clementiore cælo aliquantùm ſpirare flatus cœperit, maius in illis terris, quàm in vllo mari naufragium fit.

Poſthumianus adorat ad ſepulcrum ſancti Cypriani.

Inſula ignota.

sit. Nulla ibi germina, sata nulla proueniũt: quippe in instabili loco arentibus arenis, ad omnem motum ventorum cedentibus. Verum vbi aduersa quædam à mari promontoria ventis resistunt, terra aliquantulùm solidior herbam raram atque hispidam gignit: ea ouibus est pabulum satis vtile. Incolæ loci illius lacte viuunt. Qui solertiores sunt, vel (vt ita dixerim) ditiores, hordeaceo pane vtuntur. Et ibi sola messis est: quæ celeritate prouentus, per naturam solis siue aëris, ventorum casus euadere solet. Quippe fertur à die iacti seminis, trigesimo die maturescere. Consistere autem ibi homines non alia ratio facit, quàm quòd omnes tributo liberi sunt. Extrema siquidem Cyrenorum ora est deserto illi contigua, quod inter Ægyptum & Africam interiacet; per quod olim Cato Cæsarem fugiens duxit exercitum.

Ergo vt ad tugurium illud, quod eminus conspexeram, pertendi, inuenio ibi senem in veste pelliceâ, molam manu vertentem. Consalutatus, accepit nos benignissimè. Eiectos nos in illud littus exponimus; & ne statim repetere cursum possemus, maris mollitie detineri. Egressos in terram, vt est mos humani ingenij, naturam locorum, cultumque habitantium voluisse cognoscere: Christianos nos esse, id præcipue quærere, an essent aliqui inter illas solitudines Christiani. Tunc verò ille flens præ gaudio, ad genua nostra prouoluitur, iterumque ac sæpiùs nos deosculans, inuitat ad orationem. Deinde expositis in terram ferinis pellibus, facit nos discumbere; apponit prandium sanè locupletissimum, dimidium panem hordeaceum. Eramus autem nos quatuor, ipse erat quintus. Fasciculum herbæ etiam intulit, cuius nomen mihi excidit, quæ menthæ similis est, exuberansque foliis saporem mellis præstabat. Huius prædulci admodum suauitate & delectati sumus, & satiati. Septem enim diebus apud illum fuimus. Posterâ igitur die, cùm aliqui ex incolis ad nos confluere cœpissent, cognoscimus illum hospitem nostrum esse presbyterum, quod summâ nos dissimulatione ille celauerat. Deinde cum ipso ad ecclesiam processimus, quæ fere duobus millibus à conspectu nostro, intercectu montis, exclusa aberat. Erat autem vilibus texta virgultis, non multò ambitiosior, quàm nostri hospitis tabernaculum: in quo vix quis, nisi curuus, poterat consistere. Cum hominum mores quæreremus, illud præclarum animaduertimus, nihil eos neque vendere, neque emere. Quid sit fraus atque furtum, nesciunt: aurum atque argentum neque habent, neque habere cupiunt. Nam cùm ego presbytero illi decem aureos obtulissem, refutauit. Et cùm nollet eos accipere, aliquantulum vestimentorum ei indulsimus. Quod cùm ille benignè accepisset, reuocantibus nos ad mare nautis, discessimus ab eo.

De dictis Origenis, quòd hæretica sint. Cap. II.

PROSPERO igitur cursu, septimo die Alexandriam peruenimus, vbi fœda inter episcopos atq; monachos certamina gerebantur, ex eâ occasione vel caussâ, quòd congregati in vnum sæpiùs sacerdotes, frequentibus decreuisse Synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret aut haberet, qui tractator sanctarum Scripturarum peritissimus habebatur: sed episcopi quædam in libris illius insaniùs scripta memorabant. Quæ assertores Origenis non ausi defendere, ab hæreticis potius fraudulenter inserta dicebant: & ideò non propter illa, quæ in reprehẽsionem merito vocarentur, etiam reliqua esse damnanda; cùm legentium fides facile posset habere discrimen, ne falsa sequeretur, & tamen Catholicè disputata retineret. Non esse autem mirum, si in libris neotericis & recenter scriptis fraus hæretica fuisset operata, quæ in quibusdam locis non timuisset impetere Euangelicam veritatem. Aduersum hoc episcopi obstinatiùs renitentes, pro potestate cogebant recta etiam vniuersa cum prauis, & cum ipso auctore damnare, quia satis super his sufficerent libri, quos ad se iam recepisset Ecclesia; respuendamque esse penitùs lectionem, quæ plus esset nocitura insipientibus, quàm profutura sapientibus. Mihi autem ex illis libris quædam curiosiùs indaganti, admodum multa placuerunt: sed aliqua reprehendi, in quibus illum praua sensisse non dubium est, quæ defensores eius falsata contendunt. Ego miror, vnum eumdemque hominem tam diuersum à se esse potuisse: vt in eâ parte, quâ probatur, neminem post apostolos habeat æqualem; in eâ verò, quâ iure reprehenditur, nemo deformiùs doceatur errasse. Nam cùm ab episcopis excerpta ex libris illius multa legerentur, quæ contra Catholicam fidem scripta constarent: locus ille vel maximam parabat inuidiam, in quo editum legebatur: Quia Dominus noster Iesus Christus sicut pro redemptione hominis in carnem venisset, crucem pro hominis salute pertulisset, mortem pro hominis æternitate gustasset; ita esset eodem ordine passionis etiam diabolum redempturus: quia hoc bonitati illius pietatique congrue-

Seuerus Sulp. Dialogo 1.c.3.
Contentio episcoporũ & monachorum ob Origenem.
Origenis scripta ab hæreticis adulterata
Præclarum de Origene testimoniũ cum restrictione.
Error Origenis de diabolo quandoque redimendo.

grue-

grueret, vt qui perditum hominem reformasset, prolapsum quoque angelum liberaret. Cùm hæc atque alia huiusmodi ab episcopis proderentur, ex studiis partium orta est magna seditio. Quæ cùm reprimi sacerdotũ auctoritate non posset, sæuo exemplo ad regendam ecclesiæ disciplinam præfectus assumitur: cuius terrore dispersi fratres, ac per diuersas oras monachi sunt fugati, ita vt propositis edictis, in nullâ constare sede sinerentur. Illud autem me admodum permouebat, quòd Hieronymus vir maximè Catholicus, & sacræ legis peritissimus, Origenem secutus primo tempore putabatur: quem nunc idem ipse Hieronymus præcipuè, & omnia illius scripta damnaret. Nec verò ausus sum de quoquam temerè iudicare: præstantissimi tamen viri doctissimique ferebantur in hoc certamine dissidere. Sed tamen siue illud error est, vt ego sentio, siue hæresis, vt putatur; non solùm reprimi non potuit multis animaduersionibus sacerdotum, sed nequaquam tam latè se potuisset effundere, nisi contentione creuisset. Istiusmodi ergo turbatione cum veni, Alexandria fluctuabat. Me quidem episcopus illius ciuitatis benignè admodum, & melius quàm opinabar excepit, secumque tenere tentabat. Sed non fuit animus ibi consistere, vbi recens fraternæ cladis feruebat inuidia.

Hieronymus sacræ legis peritissimus.

Hæreses cōtentionibus crescunt.

Cap. III.

De conuersatione Hieronymi Ierosolymitani.

Igitvr inde egressus, Bethleem oppidum petij, quod ab Ierosolymis sex millibus separabatur: ab Alexandriâ autem sedecim mansionibus abest ecclesia loci illius, quam Hieronymus presbyter regebat. Nam parochia est episcopi, qui Ierosolymam tenet. Mihi iampridem Hieronymus superiore illâ meâ peregrinatione compertus, facilè obtinuerat, vt nullum præter illum mihi expetendum rectiùs arbitrarer. Vir enim præter fidei meritum, dotemque virtutum, non solùm Latinis atque Græcis, sed & Hebraicis etiâ litteris eruditus est, vt se illi in omni scientiâ nemo audeat comparare. Nam sex menses apud ipsum fui conuersatus. Cui iugis aduersum malos pugna, perpetuumque certamen conciuit odia perditorum. Verè fateor, pinxisse mihi videtur in aliquibus opusculis vitia multorũ; imò quòd nihil penitùs omisit, quod non carperet, laceraret, exponeret; præcipue auaritiam, nec minùs vanitatem insectatus est, multa de superbiâ, non pauca de superstitione disseruit. Ceterùm de familiaritatibus virginum & monachorum, atque etiam clericorum, quàm vera, quàm fortia disputauit? Vnde à quibusdam dicitur non amari. Oderunt eum hæretici, quia eos impugnare non desinit. Oderunt eum clerici, quia vitia eorum insectatur & crimina. Sed plane eum boni homines admirantur & diligunt. Nam qui eum hæreticum esse arbitrantur, insaniunt. Verè dixerim, Catholica hominis scientia, sana doctrina est: totus semper in lectione, totus in libris est. Non die, non nocte quiescit: aut legit aliquid semper, aut scribit. Quod nisi mihi fuisset fixum animo, & promissum, Deo teste, ante propositum, eremum adire; vel exiguum temporis punctum à tanto viro discedere noluissem. Huic ergo traditis, atque commissis omnibus meis, omnique familiâ, quæ me contra voluntatem animi mei secuta, tenebat implicitum, exoneratus quodammodò graui fasce penitùs ac liber, egressus sum ad Alexandriam. Visitatis ibi fratribus, ad superiorem inde Thebaidam, id est ad Ægypti extrema contendi. Ibi enim vastæ patentis eremi solitudinis plurimum ferebantur habere monachorum. Longum est, si omnia cupiam referre quæ vidi: pauca namque perstringam.

Sever. Sulpit. Dialogo 1. c. 4. Beatus Hieronymus in Bethleem rexit ecclesiam.

Eiusdem encomium.

Posthumianus sex mensibus mansit apud Hieronymum.

Hier. ep. 22. ad Eustochium de custod. virgin.

A quibus odio habeatur Hieronymus, quibus amatus.

Posthumianus post Alexandriam lustrat Thebaidem.

Cap. IV.

Quòd abbates fratribus suis eorum licentiâ in eremo constitutis victum administrant.

Havd longè ab eremo contiguâ Nilo, multa sunt monasteria: habitant in vno loco plerumque centeni, quibus summum ius est, sub abbatis imperio viuere, nihil arbitrio suo agere, per omnia ad nutum illius potestatemque pendere. Ex his ergo si qui maiorem virtutem mente conceperint, vt acturi solitariam vitam se ad eremum conferant, non nisi permittente abbate discedunt. Hæc illorum prima virtus est, parère alieno imperio. Transgressis ergo ad eremũ abbatis illius ordinatione, panis & quilibet alius cibus ministratur.

Seuer. Sulp. Dialog. 1. c. 5. Varia monasteria in Ægypto.

Prima monachorum virtus obedientia.

Cap. V.

Quòd frater in eremo pascitur pane cælico.

Casv per illos dies, quibus illuc adueneram, cuidam solitario, qui nuper ad eremum secesserat, neque ampliùs ab hoc monasterio, quàm sex millibus, tabernaculum sibi constituerat, panem abbas per duos pueros miserat. Quorum maior habebat ætatis annos quindecim, minor duodecennis erat. His ergo inde redeuntibus, aspis miræ magnitudinis venit obuiam: cuius occursu nihil perterritis, vbi ante pedes eorum

Seuerus Sulp. Dialog. 1. c. 5.

eorum venit, quasi incantata carminibus, cærulea colla deposuit, minor ex pueris manu eam apprehensam ac pallio inuolutam, ferre cœpit: deinde monasterium quasi victor ingressus, in occursum fratrum captiuam bestiam, resoluto pallio, non sine iactantiæ tumore deposuit. Sed cum infantium fidem atque virtutem ceteri prædicarent, abbas ille altiori consilio, ne infirmior ætas insolesceret, vtrumque virgis compescuit, multùm obiurgatos, cur ipsi, quod per eos operatus fuerat Dominus, prodidissent: opus illud non suæ fidei, sed diuinæ fuisse virtutis: discerent potiùs Deo in humilitate seruire, non in signis & virtutibus gloriari, quia melior esset infirmitatis conscientia, virtutum vanitate. Hoc vbi ille frater audiuit solitarius, & periclitatos infantulos serpentis occursu, & ipsos insuper multa verbera victo serpente meruisse, abbatem obsecrat, ne sibi post hæc vllus panis aut cibus aliquis mitteretur. Iamque octauus dies fuerat emensus, quo se homo Christi infra periculum famis ipse concluserat. Arebant membra ieiunio, sed deficere mens cælo intenta non poterat. Corpus inediâ tabescebat, fides firma durabat: cum interim admonitus abbas ille per Spiritum, vt discipulum visitaret, piâ sollicitudine cognoscere cupiens, quâ vitæ substantia vir fidelis aleretur, qui ministrari sibi panem ab homine noluisset, ad requirendum eum ipse abbas proficiscitur. At ille, vbi eminus senem venire conspexit, occurrit ei obuiam: agit gratias, ducit ad cellulam. Cum ingressi pariter ambo, conspiciunt palmiciam sportam, calido pane congestam, foribus affixam de poste penderet: ac primùm panis calidus sentitur odore, tactu vero ac si ante paululum foco esset ereptus, ostenditur: Aegyptij tamen panis forma non cernitur. Obstupefacti ambo, munus cæleste cognoscunt: cum ille hoc abbatis aduentu præstitum fateretur, abbas vero illius fidei ac virtuti adscriberet: ita ambo cælestem panem cum magnâ exultatione fregerunt. Quod cum abbas ad monasterium pòst regressus fratribus retulisset, tantus omnes incenderat ardor animarum, vt certatim ad eremum & sacras solitudines ire properarent.

In hoc monasterio duos ego iam senes vidi, qui per quadraginta annos ibi degere, ita vt numquã inde discesserint, ferebantur. Siquidem id de eorum virtutibus, & abbatis ipsius testimonio, & omnium fratrum audierim sermone cõsono celebrari, quòd vnum eorum sol numquam vidisset epulantem, alterum numquam vidisset iratum. Sed quia vnius eremitæ cognouistis virtutem, referam vobis adhuc pauca de pluribus.

Quòd leæna tamquam animal mansuetum à sene escam cepit. Cap. VI.

Ego vbi priuam partem eremi ingressus sum, duodecim ferè à Nilo millibus (habebam autẽ vnum ex fratribus ducem locorum peritum) peruenimus ad quemdam senem monachum, sub radice montis habitantem: ibi, quod in illis locis rarissimum est, puteus erat. Bouem vnum habebat, cuius hic erat totus labor, impulsâ rotali machinâ aquam producere: nam mille aut amplius pedum profundum putei ferebatur. Hortus & illic erat multis oleribus copiosus. Id quidem contra naturam eremi, vbi omnia arentia, exusta solis ardoribus, nullius vmquam seminis vel exiguam radicem ferunt. Verum hoc sancto illi labor cum pecude communis, & propria præstabat industria: frequens enim irrigatio aquæ tantam pinguedinem arenis dabat, vt mirum in modum virere atque fructificare hortuli illius olera videremus. Ex his ergo vnà cum domino suo bos ille viuebat: nobis quoque ex eâ copiâ cœnam sanctus ille dedit. Post cœnam autem iam inclinante vesperâ, inuitat nos ad arborem palmæ, cuius interdum pomis vti solebat: quę ferè duobus millibus aberat. Nam hæ tantum in eremo arbores, licet raræ, habentur tamen: quod vtrùm solers antiquitas procurauerit, an solis natura gignat, ignoro, nisi Deus præscius futurorum, habitandam quandoque sanctis eremum, hæc seruis suis præparauerit. Ex maiore enim parte, quæ inter illa consistunt secreta, cum alia germina nulla succedant, istarum arborum pomis ibi aluntur. Ergo vbi ad illam, ad quam nos hospes noster ducebat, arborem peruenimus, leonem ibi offendimus. Quo viso, ego & ille dux meus intremuimus: sanctus ille incunctanter accessit, nos licet trepidi, secuti sumus. Fera ab eo imperata, modesta discessit & constitit, dum ille ambigua ramis humilioribus poma decerperet. Cumque palmis plenam manum obtulisset, occurrit bestia: accepitque tam liberè, quàm nullum animal domesticum. Et cùm comedisset, abscessit: nos hæc intuentes, & adhuc trementes, facilè potuimus agnoscere, quanta in illo virtus fidei, & quanta in nobis esset infirmitas.

Seuer. Sulpit. Dialog. 1. c. 7.

Hortulus fertilis in loco sterilissimo.

Leo anachoretæ obediens.

Quòd

Cap. VII.

Quòd lupa à sene pascitur, furti rea veniam precatur.

Seuerus Sulp. Dialogo 1. c. 8.

ALIVM æque singularem virum vidimus, in paruo tugurio, in quo non nisi vnus recipi posset, habitantem. Huic lupa solita erat assistere cœnanti, nec facile vnquam bestia fallebatur, quin illi ad legitimam horam refectionis occurreret: & tam diu pro foribus exspectaret, donec ille panem, qui in cœna superarat, offerret, illa manum eius lambere solita, atque ita quasi impleto officio & præstita consolatione discedebat. Sed forte accidit, vt sanctus ille dum fratrem, qui ad eum venerat, deduceret abeuntem, diutius abesset, & nó nisi sub noctè remearet, interim bestia ad consuetum illud tempus cœnę occurreret: vacuam cellam, cùm familiarem patronum abesse sentiret, ingressa est, curiosiùs explorans, vbinam esset habitator. Casu contigua cum panibus quinque palmicia fiscella pendebat: ex his vnum sumit & deuorat, deinde perpetrato scelere discessit. Regressus eremita, vidit sportulam dissolutam, non constante panum numero. Damnum rei familiaris intelligit, ac prope limen panis assumpti fragmenta cognoscit. Sed non erat incerta suspicio, quæ furtum persona fecisset. Ergo cùm sequentibus diebus secundum consuetudinem bestia non veniret, nimirum audacis facti conscia ad eum venire dissimulans, cui fecisset iniuriam, ægrè

Lupa eremitæ alumna.

patiebatur eremita se alumnæ solatio destitutum: postremò illius oratione reuocata, septimum post diem affuit, vt solebat, ante fores cœnanti. Sed vt facile cerneres vere-

Furti veniam petit.

cundiam pœnitentis, non ausa propiùs accedere, deiectis profundo pudore in terram luminibus, quod palam licebat intelligi, quamdam veniam precabatur. Quam illius confusionem miseratus eremita, iubet eam propius accedere, ac manu blandâ caput triste permulcet: deinde pane duplicato ream suam refecit: ita indulgentiam consecuta, officij consuetudinem deposito mœrore reparauit. Intuemini quæso, Christi etiam in hac parte virtutem, cui sapit omne quod brutum est, cui mite est omne quod sæuit: lupa officium præstat, bestia furti crimen agnoscit, lupa conscio pudore confunditur: vocata adest, caput præbet: & habet sensum indultæ sibi veniæ, sicut pudorem gessit errati. Tua hæc virtus, Christe, tua hæc sunt, Christe, miracula. Etenim quæ in tuo nomine operantur serui tui, tua sunt mirabilia: & in hoc ingemiscimus, quòd maiestatem tuam feræ sentiunt, homines non verentur. Ne cui autem hoc incredibile videatur, maiora adhuc memorabo. Fides Christi adest, me nihil fingere; sed quæ mihi benè comperta sunt, explicabo.

Cap. VIII.

Quòd quinque catuli leonum cæci per anachoretam illuminati sunt.

Seuerus Sulp. Dialogo 1.

HABITABANT plerique in eremo sine vllis tabernaculis, quos anachoretas vocant. Viuunt herbarum radicibus, nullo vnquam certo loco consistunt, ne ab hominibus visitentur. Ad quemdam igitur hoc ritu atque hac lege viuentem, duo ex Nitriâ monachi, licet longè diuersâ regione, tamen quia olim ipsis in monasterij conuersatione charus & familiaris fuisset, auditis eius virtutibus tetenderunt. Quem diu multumque quæsitum, tandem mense septimo repererunt in extremo illo deserto, quod est Memphis contiguum, demorantem; quas ille solitudines iam per annos duodecim dicebatur habitare. Qui licet omnium hominum vitaret occursum, tamen agnitus fratribus non refugit, seque charissimis per triduum nó negauit. Quarto die aliquantulùm progressus, cùm prosequeretur abeuntes, leænam miræ magnitudinis ad se venire conspiciunt. Bestia, licet tribus repertis, non incerta quem peteret, anachoretæ pedibus aduoluitur: ac deinde præcedentem sequuntur. Nam illa præiens & subinde restans, ita eos intendebat, vt facile posset intelligi, ad eam velle, vt quò illa ducebat, anachoreta sequeretur. Quid multis? ad speluncam bestiæ peruenitur, vbi illa adultos iam quinque catulos malefœta nutriebat. Qui vt clausis luminibus ex aluo matris exierant, cæcitate perpetuâ tenebantur. Quos singulos de rupe prolatos, ante anachoretæ pedes mater exposuit. Tunc demum sanctus aduertit, quid bestia postularet: inuocatoque Christi nomine, contrectauit manu clausâ lumina catulorum; ac statim cæcitate depulsâ, apertis oculis bestiarum diu negata lux patuit. Ita fratres illo anachoretâ, quem desiderauerant, visitato, fructuosâ laboris sui mercede ad monasterium redierunt: & fidem sancti, gloriamque Christi quam ipsi viderant, enarrauerunt.

Anachoretarum locus, vita & ratio.

Leæna anachoretæ pedibus aduoluitur.

Anachoreta catulis leænæ visum donat.

Cap. IX.

Frater quidam ibicis exemplo didicit, quid de herbis edere, quidve respuere deberet.

Seuerus Sulp. Dialogo 1. c. 10.

FVIT & alius in illis regionibus anachoreta, qui in eâ parte, quæ est Syenes, habitabat. Hic cùm primùm se ad eremum conu-

contulisset, herbis herbarumque radicibus, quas prædulcis interdum & saporis eximij fert arena, victurus, ignarus germinis eligendi, nociua plerumque carpebat: nec erat facile vim radicum sapore discernere; quia omnia æquè dulcia, sed pleraque occultiore natura virus letale cohibebant. Cùm ergo edentem vis interna torqueret, & immensis doloribus vitalia vniuersa quaterentur, ac frequens vomitus cruciatibus non ferendis ipsam animæ sedem, stomacho iam fatiscente, dissolueret, eremita omnia penitus quæ essent edenda formidans, nihil iam attrectare aut gustare audebat. Septimum quoque ieiunus diem, spiritu iam deficiente, ducebat: cùm ad eum fera, cui ibicis est nomen, accessit: huic propius adstanti, fasciculum herbarum, quem collectum pridie attingere eremita non audebat, obiecit. Sed fera, quę virulenta erant, ore discutiens, quæ innoxia nouerat, eligebat. Ita vir factus eius exemplo, quid edere, quid respuere deberet, edoctus, & periculū famis euasit, & herbarum venena vitauit.

Cap. x. *Frater quidam quinquaginta annis in monte Sinâ constitutus, non patitur aliorum fratrum accessus.*

SED longum est de omnibus qui eremum incolunt, comperta nobis memorare. Annum integrum & septem ferè menses intra solitudinem constitutus exegi: sæpiùs tamen cum illo sene, qui puteum & bouem habuit, habitaui. Duo beati Antonij monasteria adij, quæ hodieq; ab eius discipulis incoluntur. Ad eum etiam locum, in quo beatissimus Paulus primus eremita est diuersatus, accessi: iugum Sina montis vidi, cuius cacumen cælo pęnè contiguum, nequaquam adiri potest. Inter huius montis recessus anachoreta esse aliquis ferebatur, quem diu multumque quæsitum videre non potui. Qui fere iam ante quinquaginta annos à conuersatione humanâ remotus, nullum vestis vsum habebat, sed setis corporis sui tectus erat. Hic itaque quoties eum religiosi viri adire voluerunt, cursu rapido auia petens, occursum fugiebat humanum. Vni tantummodò ferebatur se ante quinquennium præbuisse videndum, qui, credo, potenti fide id obtinere promeruit. Cui inter multa colloquia percontanti, cur homines tantopere fugeret, respondisse ille perhibetur: Qui ab hominibus frequentatur, nō potest ab Angelis visitari. Vnde non immeritò receptâ opinione multorum, fama vulgauerat, sanctum illum ab Angelis visitari.

Ego autem à Sinâ monte digressus, ad Nilum flumen regressus sum, cuius ripas frequentibus monasteriis confertas, vtraque ex parte lustraui: plerumque vidi, vt dudum dixeram, vno in loco habitare centenos: sed & bina & terna millia in iisdem viculis agere constabat. Nec sane ibi minorem putetis diuersantium in multitudine monachorum esse virtutem, quam eorum esse cognouistis, qui se ab humanis cœtibus remouerunt. Præcipua, vt iam dixi, & prima ibi virtus, obedientia. Neque enim ibi aliter quis adueniens, à monasterij abbate suscipitur, quàm qui tentatus fuerit & probatus, nullum vnquam recusaturus, licet arduum & difficile, indignumque abbatis imperium.

Monachorum Orientalium virtus prima obedientia.

Probatio monachorū.

Obedientiæ incredibilis magna miracula. Cap. xi.

REFERAM vobis duo incredibilis obedientiæ magna miracula. Igitur cùm quidam frater sæculi actibus abdicatis, monasterium magnæ dispositionis ingressus, suscipi se rogaret in congregationem, abbas cœpit ei multa proponere: graues esse illius disciplinæ labores, sua verò dura imperia, quæ nullius facile posset implere patientia: aliud potiùs monasterium, vbi facilioribus legibus viueretur, expeteret; & non tentaret aggredi, quod non posset adimplere. Ille verò his terroribus nihil permoueri, sed magis omnem obedientiam ita polliceri cœpit, vt si eum abbas in ignem ire præciperet, non recusaret intrare. Quam illius professionem vbi abbas accepit, non cunctatus probare, iubet eum in clibanum, qui coquendis panibus parabatur, intrare. At ille non distulit parère præcepto: sed statim medias flammas, nihil cunctatus ingressus est. Quæ mox tam audaci fide victæ, velut illis quondam Hebræis pueris, cesserunt, & confestim fugit incendium. Et ipse qui ingressus est, & putabatur arsurus, velut frigido rore perfusum se esse miratus est. Sed quid mirum, si tuum, Christe, tironem ignis ille non tetigit, vt nec abbatem pigeret dura mandasse, nec discipulum pœniteret obedientiam explesse. Hinc ergo intelligendum est, quantum obedientia obtinere apud Deum mereatur, dum ille qui eo quo aduenerat die tentatur infirmus, per agilitatem obedientiæ perfectus inuentus est. Meritò felix, meritò gloriosus probatus obedientiâ, glorificatus est passione.

Seuer. Sulpit. Dialogo 1. c. 12.

Abbas initiandum igne explorat.

Ardentem clibanum ex obedientiâ quidam illæsus transit.

Aliud miraculum obedientiæ. Cap. xii.

QVIDAM itidem frater in eodē monasterio ad eundē abbatem recipiendus aduenit

Seuer. Sulpit. Dialogo 1. c. 13.

aduenerat. Cùm prima ei lex obedientiæ proponeretur, ac perpetem polliceretur ad omnia vel extrema patientiam, caſu abbas ſtoracinam virgam aridam manu gerebat: hanc fixit in terram, atque illi aduenæ id operis iniunxit, vt tam diu virgulæ aquam irriguam miniſtraret, donec (quod contra naturam erat) virga arida in ſolo arente vireſceret. Subiectus ille frater duræ legis imperio, aquam propriis humeris quotidie conuehebat, quæ à Nilo flumine per duo ferè millia petebatur. Iamque emenſo anni ſpatio, labor non ceſſabat operantis, de fructu operis ſpes eſſe non poterat, tamen obedientiæ virtus in labore durabat. Sequens quoque annus, vano labore tantum effectum fratris eludit. Tertio demùm anno, ſuccedentium temporum labente curriculo, cùm neque nocte neque die aquarius ille ceſſaret, virga floruit. Ego ipſe ex illâ virgulâ arbuſculam vidi, quæ hodieque intra atrium monaſterij ramis virentibus quaſi in teſtimonium manens, quantum obedientia meruit, & quantum fides poſſet, oſtendit.

Simile apud Pelag. libell. 14. num. 3.

Monachi miranda patientia, aridam rigantis virgam.

Tertio anno virga arida floruit.

Cap. XIII. *Dæmonia eijciens etiam à dæmone poſſidetur: ſine tamen ſalubri reſtituitur.*

Sev. Sulp. Dial. 1. cap. 14.

QVIDAM ex ſanctis patribus fugandorum de corporibus obſeſſis dæmonum incredibili præditus poteſtate, multa ſigna faciebat. Non ſolum enim præſens, neque verbo tantùm, ſed & abſens quoque, interdum cilicij ſui fimbriis aut epiſtolis miſſis obſeſſa corpora curabat. Hic ergo mirum in modum frequentabatur à populis, ex multis locis ad eum venientibus: taceo de minoribus; præfecti, comites, atque diuerſarum iudices poteſtatum, præ foribus illius ſæpè iacuerunt. Hic enim omni potu in perpetuum penitùs abſtinuit, ac pro cibo ſeptem tantùm carricis ſuſtentabatur. Intereà ſancto viro, vt ex virtute honor, ita ex honore vanitas cœpit ſubrepere. Quod malum vbi ille primùm potuit in ſe ſentire graſſari, diu multumque diſcutere conatus eſt: ſed repellere penitùs non potuit. Vbique nomen eius dæmones fatebantur. Excludere à ſe confluentem populum non valebat: virus interim latens ſerpebat in pectore, & cuius nutu ex aliorú corporibus dæmones fugabantur, ſeipſum occultis cogitationibus vanitatis purgare non poterat. Totis igitur precibus conuerſus ad Dominum, orauit, vt permiſsâ in ſe diaboli poteſtate, ſimilis illis fieret, quos ipſe curauerat. Quid multis? ille præpotens, ille ſignis atque virtutibus toto Oriente vulgatus; ille ad cuius limina populi antè cōfluxerant, correptus à dæmone eſt: ac retentus in vinculis, omnia illa quæ energumeno ſolent fieri, perpeſſus, quinto demum menſe purgatus eſt non tantùm dæmone, ſed quod illi erat vtilius atque optatius, etiam vanitate.

Mira dæmonus eiiciendi poteſtas.

Perpetua potus in monacho carentia.

Subrepit ei vana gloria.

Dæmonis celeberrimus fugator à dæmone poſſideri optat.

Poſſeſſus à dæmone.

Liberatur à dæmone & vana gloria.

Eremita ad ſæculum rediens quomodo punitus eſt. Cap. XIV.

Sev. Sulp. Dial. 1. cap. 15.

ADOLESCENS quidam prædiues opibus, genere clarus, habens vxorem & filium paruulum, cùm in Ægypto tribunus eſſet, & frequentibus aduerſum *Blemibos expeditionibus quædam eremi contigiſſet, ſanctorum etiam tabernacula complura vidiſſet, à beato Ioanne eremitá verbum ſalutis accepit. Nec moratus inutilem militiam cum vano honore illo contemnere, eremum conſtanter ingreſſus, breui tempore in omni genere virtutum perfectus emicuit. Potens ieiuniis, humilitate conſpicuus, fide firmus, facilè ſe antiquis monachis ſtudio virtutis æquauerat. Cùm interim ſubiit eum cogitatio iniecta per diabolum, quòd rectius eſſet vt rediret ad patriam, filiumque vnicum ac domum totam cum vxore ſaluaret: quod vtique & acceptius Deo foret, quàm ſi ſolum ſe ſæculo eriperet, & ſalutem ſuorum negligeret. Iſtiuſmodi ergo falſæ iuſtitiæ colore ſuperatus, poſt quadriennium cellam ſuam atque propoſitum eremita deſeruit. Sed vbi ad proximum monaſterium, quod à multis fratribus habitabatur, acceſſit, cauſſam diſceſſionis atque conſilium quærentibus confitetur. Renitentibus cunctis, & præcipue loci illius abbate, malè animo fixa ſententia non potuit euelli. Igitur infelici ſe obſtinatione proripiens, cum dolore omnium digreſſus eſt a fratribus. Et vix à conſpectu eorum abſceſſerat, mox impletur dæmone: cruentaſq; ſpumas ore prouoluens, ſuis dentibus ſeipſum lacerabat. Deinde ad idem monaſterium fratrum humeris reportatus, cum coërceri in eo immundus ſpiritus non valeret, neceſſitate cogente ferreis nexibus alligatus, pedes cum manibus vinciuntur. Non immerita pœna fugitiuo. Poſt biennium verò oratione ſanctorum ab immundo ſpiritu liberatus, ad eremum, vnde diſceſſerat, mox regreſſus, & ipſe correctus eſt, & aliis futurus pro exemplo, ne quem aut falſæ iuſtitiæ vmbra, aut incerta mobilitas inutili leuitate compellat ſemel cœpta deſerere.

**fortè Blemyes*

Tribunus deſerit militiam. De eo Ruff. lib. 2. c. 1.

Tentatus redire ad ſæculum.

Inuaditur à dæmone.

[illegible]

Pœnitens ad eremum [illegible]

De

De habitu vel vestimento Ægyptiorum monachorum.

SVNT præterea quædam in ipso Ægyptiorum habitu, non tantum ad curam corporis, quantum ad morum formulam congruentia. Cucullis namque perparuis indesinenter vtuntur diebus ac noctibus, scilicet vt innocentiam & simplicitatem paruulorum iugiter custodire, etiam imitatione ipsius velaminis commoneantur.

Colobiis quoque lineis induuntur, quæ vix ad cubitos vsque pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus, vt amputatos eos habere actus & opera mundi huius, suggerat abscissio manicarum.

Post hæc angusto palliolo tam amictus humilitate quàm vilitate pretij, colla pariter atque humeros tegunt, quod mafortes tam nostro quàm ipsorum nuncupatur eloquio.

Vltimum est habitus eorum pellis caprina, quæ melotes appellatur. Qui tamen habitus pellis caprinæ, significat mortificata membra omni petulantiâ carnalium passionum, debere eos in summâ virtutum grauitate consistere.

Ibid. c. 10. Calceamenta quoque, velut interdicta Euangelico præcepto recusantes, cùm infirmitas corporis, vel matutinus rigor hiemis fruit, seu meridiani æstus feruor exegerit, tantúmodo muniunt pedes. Quibus tamen caligis quamquam licitò vtantur, vtpote Domini mandato côcessis, nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt, cùm accedunt ad celebranda seu ad percipienda sacrosancta mysteria, illud etiam existimantes secundùm litterá custodiri debere, quod dicitur ad Moysen & ad Iesum filium Naue: Solue corrigiam calceamenti tui; locus enim in quo stas, terra sancta est.

Cap. xvi. *De canonico orationum modo, & perfectâ abrenuntiatione sæculi.*

ITAQVE per vniuersam Ægyptú & Thebaidam, vbicumque habentur monasteria, legitimum orationum modum in vespertinis conuentibus seu nocturnis vigiliis tenent. Non enim illic quisquam congregationi fratrum interesse permittitur, nisi priùs vniuersis facultatibus suis reddatur extraneus. Et qui ingressus in congregationem fuerit, sic obedire cogitur cunctis, vt redeundum sibi secundùm sententiam Domini ad infantiam pristinam nouerit, nihil sibi consideratione ætatis vel annorum numerositate præsumens, quam in sæculo inaniter consumptam se reputat perdidisse: sed pro rudimentorum merito & tirocinij nouitate, quám se gerere in Christi militiâ recognoscit, subdere se etiam iunioribus compellitur.

Igitur per vniuersam (vt diximus) Ægyptum duodenarius psalmorum numerus, tam in vespertinis quàm in nocturnis sollénitatibus custoditur, ita dumtaxat, vt post ipsos psalmos duæ lectiones, vna veteris, alia noui Testaméti, subsequantur. Qui modus antiquitus constitutus, idcircò per tot sæcula intemeratus perdurat, quia non humanâ adinuentione statutus a senioribus affirmatur, sed cælitus angelico ministerio patribus antiquis fuisse delatus. — Ibid. c. 4. *Mos psallendi ab Angelo.*

Vbi Angelus in congregatione seniorum XII. psalmos visus fuit cantasse. Cap. xvii

NAM cùm in primordiis fidei pauci quidem, sed probatissimi viri, monachorum nomine censerentur, quique iam normam viuendi à successoribus apostolorum susceperant, secedentes in secretiora suburbiorum loca, agebát vitam tanto abstinentiæ rigore districtam, vt omnibus stupori esset tam ardua conuersationis eorum professio. Hi ergo venerabiles patres peruigili curâ posteris consulentes, qui modus quotidiano cultui per vniuersum fraternitatis corpus decerni deberet, tractaturi omnes in vnum locum conueniunt, vt hereditatem pietatis ac pacis successoribus suis absolutam ab omni dispensationis lite transmitterent: verentes, ne qua in quotidianis sollemnitatibus inter viros eiusdem cultus dissonantia vel varietas exorta, quandoque in posterum erroris noxij germen emitteret. Cumque pro suo vnusquisque feruore, diuerso modo psalmorum numeros instituerent, & alij quinquagenos, alij sexagenos psalmos; nonnulli verò nec hoc quidem contenti numero, transcendi eum debere censerent, essetque inter eos pro religionis gloriâ pia contentio, ita vt tempus vespertinæ sollénitatis sacratissimæ quæstioni succederet: repentè vnus in medio eorum psalmos Domino cantaturus exurgit. Cumque admirantibus cunctis, vndecim psalmos orationum interiectione distinctos, contiguis versibus parili pronuntiatione cantasset, duodecimum sub Alleluia responsione consummans, ab vniuersorum oculis repentè subtractus, quæstioni pariter & cærimoniis finem imposuit. — Cass. l. 2. Instit. c. 5. *Dissonantiam & varietatem à religione amoliuntur patres.* *Angelus psallit cum orationum interiectione.*

Exhinc sancti qui aderant seniores, intelligentes angelico magisterio congregationibus fratrum generalem canonem non sine dispensatione Domini constitutum, decreuerunt hunc numerum tam in vespertinis quàm in nocturnis vigiliis custodire. — Ibid. c. 6. *Decretum patrum de canone psallendi.*

Insiit Collat. Cassian. lib. 2 Instit. cap. 7.

Has igitur prædictas orationes hoc modo incipiunt atque consummant, vt finito psalmo, quem Gloria subsequitur, non statim ad incuruationem genuum corruant, sed antequam genua flectant, paulisper orant: & stantes in supplicatione, maiorem partem horarum expendunt. Itaque post hæc puncto breuissimo procidentes ad terram, velut orantes tantum diuinam clementiam, cum summa rursus velocitate consurgunt: ac iterum expansis manibus, eodem modo quo prius stantes orauerunt, suis precibus intentius immorantes. Dicunt enim ipsi, in terra diutius procumbentem monachum, quasi in oratione enixius laborantem, non solum diuersis cogitationibus, sed etiam somno grauius impugnari. Experimento didicimus, quod plerique non tam orationis gratia, quam refectionis obtentu in terram prostrati, diutius videntur orationem protrahere.

Procumbere in oratione non probant.

Cap. xiii. *Quanta discretio & obseruantia in oratione tenenda sit.*

Cassian. l. 2 Instit. c. 10.

Cvm igitur prædictas sollemnitates, quas illi synaxeos vocant, celebraturi conueniunt, tantum præbetur a cunctis silentium, vt cum in vnum tam numerosa fratrum multitudo conueniat, nullius vox, excepto canentis, personet. In qua oratione non sputu emittitur, nō excreatio obstrepit, non oscitatio somnolenta trahitur; nullaq; vox absque sacerdotis precem concludentis auditur. Cum autem ille qui orationē collecturus est, è terra surrexerit, ita vt nullus nec antequam inclinetur ille, genu flectere; nec cum ex terra surrexit, morari præsumat. Ideo enim orationes illi celeri fine concludunt, ne forte immorantibus eis diutius, redundantia quædam sputi seu phlegmatis interrumpat orationis excessum: & idcirco dum adhuc feruet, velut de faucibus inimici velociter rapienda est. Qui cum sit nobis semper infestus, tunc maxime adsistit infestior, cum contra se offerre nos Domino preces videt.

Summum psalmorum tempore silentium.

Ibid. c. 11.

Quamobrem vtilius censent, breues quidem orationes, sed creberrimas fieri. Melius que esse dicunt, decem psalmi versus cum contritione cordis & cum rationabili assignatione cantare, quam totidem psalmos cum confusione mentis effundere.

Crebra orationes breues longioribus præferantur.

Cap. xix. *Quòd in responsione Alleluia non dicatur psalmus, nisi qui hoc titulo prænotatur.*

Cassian. l. 2 Instit. c. 11.

Illvd quoque apud eos omni obseruantia custoditur, vt in responsione Alleluia, nullus dicatur psalmus, nisi is q[ui] in titulo suo Alleluia inscriptione prænotatur.

Ibid.

Nullum etiam tempus ab operis exercitatione vacuum transire concedunt. quia non solum ea quæ diei splendor emittit, omni instantia manibus exercere contendunt: sed etiam illa operationum genera sollicita mente perquirunt, quæ ne ipsius quidem noctis densissimæ tenebræ valeant impedire, credentes se tanto sublimiorem spiritalium contemplationum puritatem mentis intuitu quæsituros, quanto diutius fuerint erga operis studium ac laboris intenti.

Nullum tempus vacuum ab oratione, vel operatione.

Ibid. c. 18.

Hoc quoque nosse debemus, à vespera Sabbati, quę lucescit in diem Dominicum, ad vesperam sequentem, apud eos genua non curuari, sed nec totis quidem quinquagesimæ diebus.

Quando genuflectendum.

Cap. xx. *De opere manuum, & cur tertia, sexta, & nona psallatur.*

Cassian. l. 3 Instit. c. 2.

Ita namque ab eis incessanter operatio manuū priuatim per cellulas exercetur, vt psalmorum quoq; vel ceterarū Scripturarum studium per totum diei spatium iugiter meditantes, in his officiis quæ nos statuto tempore celebramus, totum diei tempus absumant.

Ibid. c. 3.

Tertiam verò horam & sextam atque nonam, trinis psalmis quotidie finiunt. His enim tribus temporibus etiā Danielem prophetam quotidie fenestris apertis in cœnaculo preces Domino fudisse cognoscimus. Nec immeritò hæc specialius tempora religiosis sunt officiis deputata: in his siquidem promissionum perfectio, & summa nostræ salutis est adimpleta. Horā namque tertiā, repromissus olim per prophetas Spiritus sanctus, super apostolos descendit, linguarumque omnium eis scientiam dedit. Hora autem sexta, immaculata hostia Dominus noster Iesus Christus oblatus est Patri, crucemque pro totius mundi salute conscendens, humani generis deleuit peccata. Eadem quoque horā Petro in excessu mentis vocatio gentium, per summissionem vasis euangelici cælitus delati, & purificatio omnium generum animantium in eodem vase consistentium, delatā ad eum voce diuinitus reuelatur, dicente ei: Surge Petre, occide & manduca. Quod vas quatuor initiis de cælo summissum, non aliud quàm Euangelium designare manifestè cognoscitur. Hora verò nonā Christus inferna penetrans, inextricabiles tartari tenebras corruscatione sui splendoris extinxit: portasque æreas eius effringens, & seras ferreas conterens, captiuitatem

Daniel 6.

Act. 2.

Mysterium horarum tertiæ, sextæ, & nonæ.

Coloss. 2.

Act. 10.

Matth. 27.

tatem sanctorum quæ clausa tenebatur, secum transuexit ad cęlos, igneaq; rhomphęâ summotâ, antiquum incolam paradiso restituit. Eadem quoque horâ Cornelius centurio in precibus persistens, commemorationem orationum & eleëmosynarum suarum ante Deum factam, ab Angelo sibi loquente cognoscit. Quibus testimoniis liquidò comprobatur, non immeritò sanctis & apostolicis viris, has horas religiosis obsequiis consecratas, à nobis quoque obseruari similiter oportere: qui nisi velut lege quadam soluere hæc pietatis officia saltem statutis temporibus adigamur, totum diei spatium obliuione aut desidiâ vel vanis occupationibus inuolui, absque orationis interpellatione consumamus.

Cum quantâ discretione & cautelâ suscipiantur in monasterio abrenuntiantes sæculo. Cap. xxii

CVM igitur quis renuntiaturus sæculi negotiis, in monasterium se suscipi rogauerit, non ante admittitur, quàm diebus decem vel eò amplius pro foribus monasterij excubans, indicium perseuerantiæ suæ, pariter humilitatis ac patientiæ demonstrauerit. Cumque omnium fratrum prætereuntium genibus prouolutus, & ab vniuersis refutatus atque despectus sit, quasi qui non caussâ religionis, sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare, iniuriis quoque multis affectus, experimentum dederit constantiæ suæ: & qualis futurus sit in tentationibus, opprobrij tolerantiâ declarauerit: atque ita postmodum susceptus, diligentiâ summâ perquiritur, ne de facultatibus suis inhæserit ei vel vnius nummi contagio. Sciunt enim eum sub monasterij disciplinâ diuturnum esse non posse, sed nec humilitatem aut obedientiam obtinere, si in conspectu eius quantulumcumque pecuniæ latitauerit.

Quamobrem ita nudatur vnusquisque, cùm receptus fuerit, omni pristinâ facultate, vt ne ipsum quidem vestimentum, quo indutus est, habere permittatur vlteriùs: sed in conuentu fratrum productus in medium, exuitur propriis indumentis, ac per manus abbatis induitur monasterij vestimentis: vt per hoc non solùm se vniuersis rebus suis antiquis nouerit spoliatum, sed etiam omni mundiali fastu deposito, ad Christi paupertatem & inopiam se descendisse cognoscat.

Illa verò quæ posuit vestimenta, tamdiu reseruantur in monasterio, donec profectus & conuersationis eius ac tolerantiæ virtutem euidenter agnoscant. Et si posse eum ibi perdurare perspexerint, tunc indigentibus eadem vestimenta largiuntur: sin verò in quadam illum murmuratione vel qualibet inobedientiâ deprehenderint, exuentes eum monasterij, quibus indutus erat, vestimentis, & reuestitum antiquis, quæ seruata fuerant, depellunt de congregatione. *Vestes nouitiorum sequestrantur.*

Cùm igitur quis susceptus, & hac perseuerantiâ (quâ diximus) fuerit comprobatus, ac depositis propriis indumentis, habitu monasteriali fuerit accinctus, non statim congregationi fratrum commisceri permittitur; sed deputatur alicui seniori, qui seorsùm non longe à vestibulo monasterij commanens, habet curam peregrinorum atque aduenientium deputatam, eisque omnem diligentiam susceptionis & humanitatis impendit. Cumque ibidem cum ipso integro anno deseruiens, absque vllâ querelâ suum circa peregrinos exhibuerit famulatum, doctus per hæc primâ institutione humilitatis, admiscetur posthæc congregationi fratrum. Ibid. c. 7. *Hospitibus famulantur.*

Ac demum docetur primitus suas vincere voluntates, & ea illi sæpius imperare student, quæ senserint animo eius esse contraria. Pronuntiant enim, nullatenus posse monachum præualere vel iræ, vel tristitiæ, vel spiritui fornicationis, nisi priùs didicerit mortificare per obedientiam suas voluntates: sed nec humilitatem quidem cordis veram, nec cũ fratribus concordiam firmam posse retinere, nec in monasterio diutiùs permanere eum, qui voluntates suas non didicerit superare. Ibid. c. 8. *Docentur abnegare voluntatem.*

Quòd nullus in monasterio sine iussione seniorum agere aliquid præsumat. Cap. xxiii

POST hæc tantâ obseruantiâ apud eos obedientiæ regula custoditur, vt iuniores absque præpositi sui scientiâ vel permissu nec ad ipsas quidem naturales necessitates progredi præsumant: & sic vniuersa præcepta, quæ eis ab abbate fuerint imperata, complere festinant, tamquam si ex Deo sint cælitus edita: vt aliquando etiam impossibilia sibimet imperata, eâ fide ac deuotione suscipiant, vt totâ virtute perficere ea & consummare nitantur. Cassian. l. 4. Instit. c. 10. *Superiorũ præcepta vt Dei accipiunt.*

Itaque considentes intra cubilia sua, & operi ac meditationi studium pariter impendentes, cùm signum aliquod audierint ad orationem eos seu ad opus aliquod inuitans, certatim de cubilibus suis vnusquisque prorumpit, ita vt ille qui scripturas exercet, cùm repertus fuerit inchoasse litteram, finire non audeat: sed in eodem puncto quo ad Ibid. c. 12. *Promptitudo ad opus.*

aures eius sonitus pulsantis signi aduenerit, summâ velocitate prosiliens, ne tantum quidem moræ ei interponat, quantum cœpti apicis consummet effigiem.

Cassian. lib.4 c.13. *Nulla proprietas.* Illam sanè virtutem inter ceteras institutiones eorum magnam esse cognouimus, quòd nulli fiscellam, nulli peculiarem sportam, nec aliquid aliud quasi proprium possidere liceat; sed nec verbo quidem audeat quis dicere, aliquid esse suum.

Cap. XXIII. *De tribus granis lenticulæ negligenter dimissis.*

Cassian. l.4 Instit. cap.20. *Etiam leuia culpa puniuntur.* Igitur in septimanâ cuiusdam fratris, qui officio coquinæ deseruiebat: cùm prætereiens præpositus monasterij, tria grana lenticulæ iacere vidisset in terrâ, quæ fratri festinanti ad coctionem præparandam, inter manus, quando aqua lauabantur, elapsa fuerant, confestim super hoc abbatem consuluit. Tunc frater ille, velut interuersor & neglector sacri peculij iudicatus, ab oratione suspensus est: cuius negligentiæ reatus non aliter ei remissus est, nisi cùm publicâ pœnitentiâ diluisset.

Cap. XXIV *De duobus monachis, in quorum septimanâ lignum defecit.*

Cassian. l.4. Instit. cap.21. Novi alios fratres, in quorum septimanâ cùm accidisset tanta lignorum penuria, vt nō esset penitùs vnde soliti cibi fratribus pararentur, & donec possent coëmpta deferri, vt xerophagiâ contenti essent, abbatis fuisset auctoritate præceptum: essetq; hoc vniuersis placitum, nec quisquam posset vllum coctionis sperare pulmentum: illos, velut qui fructu ac mercede sui laboris & obsequij fraudarentur, si in ordine vicis suæ cibos fratribus non secundùm consuetudinem parauissent, tantùm sibi spontanei laboris ac sollicitudinis indixisse, vt in illis aridis ac sterilibus locis, in quibus ligna nisi de fructiferis arboribus excidantur, omnimodis nequeunt inueniri: neque enim in illis locis vlla reperiuntur frutecta siluestria: Igitur per extenta auia discurrentes fratres illi, & in eremum, quæ versus mare mortuum tenditur, abeuntes, festucas tenues ac spinulas, quas ventus huc illucque dispersisserat, colligentes, cunctam sollemnitatem ciborum spontaneis obsequiis præparauerunt. Tantâ namque fide hæc sua munera fratribus exhibuerunt, vt etiam cùm illos honestè posset vel lignorum excusare penuria, vel abbatis imperium, pro suo fructu atque mercede noluerint abuti licentiâ. *Egregia fratrum charitas & sedulitas.*

De beato Ioanne, qui habitabat iuxta Lyco oppidum. Cap.

Necessarium reor huic operi, commemorationem facere beati Ioannis, qui commoratus est iuxta Lyco, quod est oppidum Thebaidæ, quique propter obedientiæ virtutem vsque ad prophetiæ gratiam sublimatur. Sic enim per totum clarruit mundum, vt & regibus mundi huius merito suo redderetur illustris. Nam cùm in extremis, vt dixi, Thebaidæ partibus commaneret, non antè præsumebat Theodosius Imperator ad præpotentium tyrannorum bella procedere, quàm illius animaretur oraculis atque responsis. Quibus confidens, velut cælitus sibi delatis, trophæa de desperatis bellis atque hostibus semper reportauit. *Obedientia ... fructu ... propheti...*

De obedientiâ eiusdem Ioannis. Cap. XXVI

Hic itaque beatus Ioannes ab adolescentiâ suâ vsq; ad perfectam ac virilem ætatem cuidam seniori dese ruiens, donec ille in huius vitæ conuersatione durauit, tantâ ei humilitate inhæsit, vt ipsi quoque seni stuporem summum obedientia illius incuteret. Cuius hanc virtutem, verùm de verâ fide ac profundâ cordis simplicitate descenderet, volens senex manifestiùs explorare, ei plura, etiam superflua & impossibilia, frequentiùs iniungebat, ex quibus pauca narrabo. Sumpsit namque de lignario suo virgultum senex, quod olim excisum, vsibus foci fuerat præparatum: cùm hoc coram ipso infixisset in terram, præcepit ei, vt aduectâ aquâ, quotidie illud bis irrigaret. Quod præceptum veneratione solitâ, sine vllâ impossibilitatis consideratione adolescens suscipiens, ita quotidianis diebus expleuit, vt aquam per duo milliaria indesinenter apportans, nullatenus lignum cessaret rigare: atque per totum anni spatium, non infirmitas corporis, non occupatio necessitatis vllius intercedens, ab obseruantiâ præcepti huius potuit eum impedire. Cumque hanc sedulitatem tacitus senex latenter diebus singulis explorasset, & videret eum simplici cordis affectu mandatum suum, velut diuinitus imperatum, seruare: miserans tandem tam longi laboris eius perseuerantiam, accedens ad aridum virgultum, dixit: O fili Ioannes, misitne radices hæc arbor, an non? Cumque ille nescire se dixisset; senex velut tentans, si iam suis radicibus teneretur, euulsit coram ipso virgultum: & proiciens longiùs illud, præcepit discipulo, vt deinceps rigare cessaret. Cassian. l.4 Inst. cap.24. *Aridum lignum quotidie irrigat ...*

De

De immani saxo, quod idem Ioannes per obedientiam aduexit.

ITAQVE cùm iam fama obedientiæ eius per monasteria vniuersa fragraret, quidam fratres probationis, imò ædificationis eius caussâ venerunt ad senem. Tunc senex vocans discipulum suum, ait ad eum: Curre, Ioannes, & saxum illud huc aduolue quantocius. Qui confestim saxum immane, applicità nunc ceruice, nunc toto pectore, tanto nisu atque conatu prouoluere contendebat, vt sudore membrorum suorum, non solùm totum infunderet vestimentum, sed etiam saxum ipsum suis ceruicibus humectaret. In hoc quoque parum metiens impossibilitatem præcepti vel facti, pro reuerentiâ senis & obsequij simplicitate sincerâ, quâ credebat totâ fide, senem nihil posse incassum ac sine ratione præcipere. Hucusque abbatis Ioannis pauca de multis dixisse sufficiat: nunc abbatis Mutij factum dignum memoriâ comprehendam.

Cap. xx-iii. *De mirabili patientiâ abbatis Mutij.*

HIC namque abbas Mutius abrenuntiare desiderans huic mundo, monasterium petijt. Qui tam diu pro foribus monasterij cum paruulo filio octo circiter annorum excubauit, donec suscipi mereretur. Cumque tandem recepti fuissent, confestim ab inuicem separati sunt, ne scilicet iugi visione paruuli, reminisceretur pater quam abiecerat facultatem: & quemadmodum diuitem se iam non esse sciebat, ita & patrem se esse nesciret. Quod vt pleniùs probaretur, vtrùm ipse plus faceret affectione sanguinis an obedientiæ, negligebatur paruulus, pannis potiùs quàm vestimẽtis indutus. Sed & colaphis atq; alapis expositus diuersorum, quos plerumq; sub oculis suis pater innocenti paruulo etiam gratis cernebat inferri, ita vt numquam genas eius nisi lacrymarum sordentibus vestigiis videret infectas. Cumque taliter infans sub oculis eius per singulos dies ageretur, ille pro amore Christi & obedientiæ virtute, rigido semper & immobili viscere perdurauit. Non enim reputauit iam suum filium, quem secum pariter obtulerat Christo, nec curabat de præsentibus eius iniuriis. Sed magis exultabat, quòd ille nequaquam districtionem mentis illius atque immobilem rigorem emolliret. Quod videns pater monasterij, ad comprobandam magis eius cõstantiam, cùm vidisset quadam die infantem plorare, simulans se iratum, præcepit patri eius, vt tollens eum, iactaret in aquam. Tunc ille velut à Domino hoc sibi esset præceptum, *Pater filium in flumen proijcit.*
confestim celeri cursu rapiens filium, ad ripam fluminis iactaturus aduexit. Quod profectò furore fidei & obedientiæ eius fuisset opere consummatum, nisi procurati fuissent ab abbate fratres, qui sollicitè ripam fluminis possiderent ad paruulum eruendum: proiectumque iam quodammodò de fluminis alueo paruulum confestim rapuerunt, & cum summâ deuotione præcepto patris completo, ab effectu operis reuocauerunt.

Cuius fides atque obedientia & deuotio intantum fuit Deo accepta, vt statim diuino testimonio comprobata sit. Reuelatum namque est continuò seniori, hac eum obedientià Abrahæ patriarchæ opus impleσσe. Cumque breui tempore exacto, idem abbas migraret de sæculo, hũc patrem Mutium pro obedientià cunctis fratribus proponens, successorem sui atque abbatem monasterio reliquit. Ibid. c.28. *Obedientia Mutij probata & laudata.*

De monacho cuiusdem comitis filio, qui sportas per plateas iussus fuerat portare. Cap. xxix

NOVIMVS quemdam fratrem, secundùm sæculi huius ordinem summæ familiæ; nam patre comite & ditissimo oriundus fuit. Qui relictis parentibus cùm ad monasterium peruolasset, ad cõprobandam eius humilitatem, statim ei à seniore præceptũ est, vt decem sportas grandes, quas necesse non erat tũc vendere, ceruicibus suis impositas, distrahendas per plateas circumferret: adiectà conditione, quo diutiùs in hoc officio ipse detineretur, vt si fortè vnus eas emere pariter voluisset, non cederet, sed sigillatim eas quærentibus venderet. Quod ille totà deuotione compleuit: & omni verecundiâ pro Christi desiderio calcatâ, sportas humeris suis imponens, & per plateas portans, statuto pretio distraxit, & pecuniam ad monasterium reportauit. Cassian. l.4. Instit. cap.29. *Nobilis monachus verecundiá fortiter calcat.*

De abbate Pinuphio, qui pro humilitate fugiens, de monasterio longiùs secessit. Cap. xxx.

VIDIMVS & abbatem Pinuphium, qui cùm esset immanis monasterij presbyter, quod est in Ægypto, non longe à Panephysi ciuitate, & pro ipsâ reuerentiâ vel vitę suæ vel ætatis vel sacerdotij, cunctis honorabilis existeret: videns se pro hoc ipso humilitatem tenere non posse, occultè fugiens de cœnobio, secessit solus in Thebaidis vltimas partes: ibique deposito indumento Cassian. l.4.Instit. cap.30. *Pinuphius presbyter honores fugit.*

monachorum, assumptâ sæculari veste, monasteriũ Tabennẽsiotarum expetiuit, quod sciebat cunctis monasteriis esse districtius, & in quo se pro longitudine regionis credidit ignorandum. Vbi dum diutissimè pro foribus perseuerans, cunctorum fratrum genu- *Humiliatur.* bus prouolutus, vt susciperetur summis precibus ambiuit. Cumque multo despectu probatus, & tandem fuisset admissus, continuò vt seni, nulli que operi penitùs apto, horti cura diligentiaque mandatur. Quam ille operam sub alio fratre iuniore, qui eum sibi creditum retinebat, exercens, sic eidem subdebatur, vt non solùm ea quæ ad horti diligentiam pertinebant, sed etiam vniuersa officia, quæ erant cunctis fratribus aspera vel indigna, totâ quotidie sedulitate compleret: complura verò etiam nocte consur- *Furtim nocte operatur.* gens, ita furtim nullo teste operabatur, vt penitùs auctorem operis nemo deprehenderet. Cumque ibidem triennio delitescens, per vniuersam Ægyptum dispersis vbique fratribus quæreretur, a quodam tandem visus fratre, qui de Ægypti partibus aduenerat, vix potuit pro humilitate habitus sui ac vilitate officij, quod gerebat, agnosci: nam sarculo deorsum incuruus, præparabat oleribus terram: deinde stercus humeris suis apportans, eorũ radicibus ingerebat. Cumque hæc intuens frater, super agnitione eius diutissimâ hæsitatione fuisset detentus, propiùs tandem accedens, non solùm vultum, sed etiam sonum vocis eius diligenter explorans, ad pedes eius cominus se proiecit. *Agnoscitur & honoratur.* Tunc fratres stupere cœperunt, & inquirere cur hoc fecisset ei, qui apud ipsos velut nuper de sæculo egressus, habebatur extremus. Cumque eis frater ille rei ordinem & nomen ipsius abbatis indicasset, maiori miraculo sunt perculsi, quoniam & apud ipsos magnâ opinione fuerat compertus. Tunc ignorantiæ suæ veniam ab eo postulabant, quòd eum tanto tempore inter iuniores ac paruulos deputassent. At ille flebat multùm & lugebat, quòd scilicet inuidiâ diaboli fuisset proditus, nec licuisset ei diutiùs in tali humilitate atq; abiectione perdurare. Tunc eum fratres inuitum ac flentem ad proprium monasterium reduxerunt, custodientes eum summâ diligentiâ, ne similiter quoque delapsus aufugeret.

Cassian. lib.4. Instit. c.31. Vbi cùm fuisset modico tempore demoratus, eodem rursus humilitatis desiderio accensus, captans nocturna silentia, ita defugit, vt iam non vicinam prouinciam, sed incognitas regiones expeteret. Nam *Iterum fugit.* conscendens nauim, in Palæstinæ partes commeare curauit, credens se tutiùs latiturum, si ad illa semetipsum asportasset loca, in quibus nec nomen quidem suum fuisset auditum. Quò cum aduenisset, nostrum monasterium protinus expetiuit: quod non longè erat ab spelæo in quo Dominus noster ex Virgine nasci dignatus est. In quo monasterio modico tempore supradictus abbas Pinuphius delitescens, secundum sententiam Domini, tamquam ciuitas su- *Matth.5.* pra montem posita, diutiùs abscondi non potuit. Nam continuò quidam fratrum, qui ad loca sancta de Ægypti partibus orationis caussâ venerant, agnitum eum cum multâ prece & maximè inuitum, ad suum iterum cœnobium reuocauerunt.

Exhortatio optima ad nouitium monachum. Cap. IIII

HVNC igitur senem pro illâ, quæ nobis *Cassian. l.4 Instit. c.32* fuerat apud ipsum in nostro monasterio familiaris amicitia, cùm post hæc in Ægypto requisissemus, contigit vt nobis illic commorãtibus, fratrem quemdã in monasterio suo reciperet. Cui mirã exhortationem sub nostrâ præsentiâ indidit, quam mihi animus fuit huic opusculo intexere. Ait ergo ad eum: Nosti, fili, quot diebus pro foribus excubans, hodie sis receptus. Cuius *Rationem reddit cur difficulter receptus monachus.* difficultatis caussam primitus debes agnoscere. Poterit enim tibi in hac vitâ quam ingredi concupiscis, multùm conferre, si ratione eius agnitâ, ad seruitium Christi sicut oportet accesseris.

Sicut namque immensa gloria fideliter *Ibid. c.33.* seruientibus Deo, ac secundum institutiones huius regulæ ei cohærentibus repromittitur in futurum: ita pœnæ grauissimæ præparantur his, qui tepidè eam negligenterq; fuerint executi: & secundùm hoc quod professi sunt, vel quod ab hominibus esse creduntur, fructus etiã congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerint. Melius est enim *Eccles.5.* non vouere, quam vouere & non reddere: & maledictus qui facit opus Domini negli- *Ierem.48.* genter. Igitur ob id à nobis diutissimè refutatus es, non quia tuam vel omnium salutem non toto desiderio cupiamus amplecti, sed ne temerè receptus, & nos apud Deum leuitatis, & te reum grauioris supplicij fecerimus, si ad præsens facile susceptus, nec pondus professionis huius intelligens, vel destitutor posthæc, vel tepidus extitisses.

Nouens ergo hodiernâ die, te huic mun- *Cassian. lib.4 Instit. c.34.* do & actibus eius esse defunctum: teque secundùm Apostolum, mundo huic esse cru- *Gal.6.* cifixum, tibique hunc mundum. Sed forte dicis: Quomodo quis viuens potest esse crucifixus? Audi breuiter rationem.

Crux nostra timor Domini est. Sicut *Cassian. lib.4 Instit. c.35* enim

enim quis crucifixus, iam non pro animi sui motu, membra sua quoquam mouendi vel conuertendi habet potestatem: ita & nos voluntates nostras ac desideria, non secundum id quod nos delectat ad præsens, sed secundùm præceptum Domini, quo nos constrinxit, applicare debemus. Et sicut ille qui patibulo crucis affigitur, non iam præsentia contemplatur, nec de suis affectionibus cogitat, nullâ iam possidendi concupiscentia permouetur, seque eum adhuc spirat in corpore, cunctis elementis credit esse defunctum: ita nos quoque timore Domini oportet esse crucifixos omnibus carnalibus vitiis, & illuc semper habere oculos mentis nostræ defixos, quò nos sperare debemus momentis singulis esse migraturos.

Cauendum est ergo, ne quid aliquando eorum præsumamus, quæ renuntiantes abiecimus. Non enim qui cœperint hæc, sed qui perseuerauerit in his vsque in finem, hic saluus erit.

Versutus enim serpens calcanea nostra semper obseruat, id est, insidiatur exitui nostro, & vsque ad finem vitæ nos semper supplantare conatur: & idcircò bene cœpisse nihil proderit, si bene consummatum non fuerit.

Quapropter secundùm Scripturæ sententiam, ingressus ad seruiendum Domino, sta in timore Domini, & præpara animam tuam non ad requiem, non ad delicias, sed ad tentationes & angustias: per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Angusta namque est porta, & arcta via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Matth. 7.

Principium ergo nostræ salutis timor Domini est. Per hunc enim & initium conuersionis, & virtutis custodia acquiritur. Qui cùm penetrauerit hominis mentem, contemptum omnium rerum parit, & mundi gignit horrorem. Contemptu autem ac priuatione omnium facultatum, humilitas vera acquiritur. Humilitas autē his indiciis comprobatur: primo, si mortificatas in se monachus omnes habeat voluntates: secundo, si actus & cogitationes non celauerit seniorem: tertio, si nihil suæ discretioni, sed iudicio eius vniuersa committat: quarto, si in omnibus præceptis seruet obedientiæ mansuetudinem, & patientiæ constantiam: quinto, vt nulli inferat iniuriam, sed & illatas sibi patienter toleret: sexto, si nihil agat præter regulæ exempla: septimo, si ad omnia quæ sibi imperantur, velut operarium malum se iudicauerit & indignum: octauo, si semetipsum cunctis inferiorem pronuntiet: nono, si linguam suam cohibeat, & non sit clamosus in voce: decimo, si non sit facilis ac promptus in risu. Talibus namque indiciis humilitas vera dignoscitur.

Sed & hæc quoque tibi in cōgregatione necessaria custodienda sunt, vt scilicet secundùm psalmistæ sententiam, sis tanquam surdus non audiens, & sicut mutus non aperiens os suum: nihil discernens, nihil diiudicans ex his quæ tibi fuerint imperata. Cassian. lib. 4. Instit. c. 41. Quid obseruandum in congregatione. Psal. 37.

Ergo patientiam tuam non debes sperare de aliorum virtute, id est, vt tunc eam tantummodò possideas, cùm à nemine fueris irritatus. Ibid. c. 42.

Principium nostræ salutis (sicut iam dictum est) timor Domini est. De timore Domini nascitur compunctio salutaris: de compunctione cordis procedit contemptus omnium facultatum ac nuditas: de nuditate humilitas procedit: de humilitate generatur mortificatio voluntatum: de mortificatione voluntatum extirpantur vniuersa vitia: expulsione vitiorum, virtutes fructificant atque succrescunt: pullulatione virtutum puritas cordis acquiritur: puritate cordis apostolicæ charitatis perfectio possidetur. Ibid. c. 43. Scala & gradus perfectionis.

De monacho, qui ante constitutam horam peregrinos reficere coëgit. Cap. xxxii.

Cvm de Syriæ partibus Ægypti prouinciam petissemus, quidam monachus senex probatissimus gratificè nos suscipiens, refectionem nobis ante constitutam horam ieiunij præparauit. Percontantibus ergo nobis, cur ante canonicam refectionis horam nos prandere cogeret; respondit & ait: Ieiunium, fratres, semper est mecum; vos autem continuò dimissurus, mecum iugiter tenere non potero. Itaque Christum in vobis suscipiens, reficere eum debeo: & cùm vos deduxero, districtionem ieiunij in memetipso potero compensare. Non enim possunt filij sponsi ieiunare, donec cum illis est sponsus: cùm autem discesserit, tunc licitò ieiunabunt. Cassian. l. 5 Instit. c. 24. Hospitalitatis dono. Luc. 5. Matth. 9.

De monacho, qui numquam solus escam sumere solitus erat. Cap. xxxiii.

Vidimvs & alium in solitudine commorantem, qui numquā solus cibum sumere consueuerat: sed etiam si per totos quinq; dies ad eius cellulam nullus ex fratribus aduenisset, refectionem iugiter differebat, ieiunus permanens, donec Sabbatorum vel Dominico die congregationis obtentu Cassian. l. 5 Instit. c. 26.

tentu procedens ad ecclesiam, peregrinum quempiam reperisset: quem exinde reducens ad cellulam suam, cum ipso pariter sumebat cibum.

Cap. xxxiv.

De Machete sene monacho.

Cassi. l. 5. Instit. c. 29

VIDIMVS & alium senem, Machetem nomine, solitarium: cui hanc gratiam donauerat Dominus, vt si quando in conuentu fratrum per totam noctem & diem agitaretur collatio spiritalis, numquam ille somno opprimeretur: si quis verò detractionis verbum seu otiosum tentasset inferre, statim ille in somnum concidebat.

Ibid. c. 31.

Huic etiam seni, cùm aliquando epistolæ patris eius ac matris amicorumque multorum de prouincia Ponti transmissæ fuissent, accipiens grandem fasciculum literarum, diuque apud semetipsum voluens, dixit: Quantarum cogitationum caussa erit mihi istarum lectio: quæ me vel ad inane gaudium, vel ad tristitias infructuosas impellent? Quantis diebus horum recordatione qui scripserunt, intentionem pectoris mei à proposita contemplatione reuocabunt? Et hæc voluens in suo pectore, non solùm nullam resoluere epistolam definiuit, sed ne ipsum quidem fasciculum resignare: ne scilicet eorum qui scripserunt, vel nomina recensendo, vel vultus recordando, à spiritus sui intentione cessaret. Itaque vt eum constrictum acceperat, igni tradidit cremandum: Ite, inquiens, cogitationes patriæ, pariter concremamini, nec me vlteriùs ad ea quæ fugi, reuocare tentetis.

Machet parentum & amicorum epistolas non legit, ne ut distrahatur, exurit.

Cap. xxxv

De Theodoro abbate.

Cass. lib. 5. Instit. c. 33

VIDIMVS & alium abbatem Theodorum, summa sanctitate ac scientia præditum non solum in actuali vita, sed etiam notitia Scripturarum: quam ei non tam studium lectionis contulerat, quàm sola puritas cordis. Hic cùm explanationem cuiusdam obscurissimæ quæstionis inquireret, septem diebus ac noctibus in oratione infatigabilis perstitit, donec solutionem propositæ quæstionis Domino reuelante cognosceret. Hic idem beatus Theodorus, cùm inopinatus ad meam cellulam intempesta nocte venisset, quidnam nouus adhuc eremita solus agerem, paterna curiositate latenter explorans: cumque ego iam finita vespertina sollemnitate, lassum corpus cœpissem reficere, & me incubantem psiathio reperisset: protrahens ex intimo corde suspiria, meoque me vocitans nomine, dixit: Quanti, inquit, ô Ioannes, de Deo loquuntur, eumque in semetipsis amplectuntur, & tu fraudaris isto lumine, inerti sopore solutus? Itaque excitato me, salubriter deinceps vigilare compulit.

Notitiam Scripturarum sola cordis puritas confert.

De anachoretis in vastissima eremo habitantibus.

Cap. xxxvi.

Cass. lib. 5. Instit. c. 36.

ITAQVE cùm de Palæstinæ monasteriis ad oppidum Ægypti, quod Diolcos appellatur, venissemus, ibique plurimam turbam cœnobij disciplina constrictam vidissemus; alium quoque ordinem, qui excelsior habetur, id est, anachoretarum, cunctorum præconiis instigati, sagacissimo corde videre properauimus. Hi namque in monasteriis primùm sub districtione regulæ diligenter edocti, durissimis dæmonum præliis congressuri, penetrant eremi profunda secreta. Huius ergo propositi viros cóperimus * citra Nili fluminis aluevm commorari, in loco qui vno latere Nilo flumine, alio maris vastitate circumdatus, insulam reddit, nullis aliis hominibus, quàm monachis secretum expetentibus optabilem. nec enim cuiquam culturæ aptam esse terram illam salsitas sali ac sterilitas patitur arenarum. Ad istos ergo summo desiderio festinantes, supra modum summos eorum labores, quos in solitudine tolerant, admirati sumus. Nam ipsius aquæ tanta penuria constringuntur, vt tali diligentia dispensent, quali nemo facit pretiosissimum vinum. Tribus namque millibus & eo ampliùs, eam de Nilo flumine necessariis vsibus apportant: quod tamen interuallum arenosis diuisum montibus, laboris difficultate grauissima duplicatur.

Institutum anachoretarum.

* al. circa

De Archebio monacho.

Cap. xxxvii.

Cass. lib. 5. Instit. c. 37

HIS igitur visis, cùm nos imitationis eorum ardor accenderet, vnus eorum probatissimus eremita, Archebius nomine, humanitatis gratia perduxit nos ad suam cellulam. Qui cùm comperisset, nos ibidem velle commorari, finxit se eumdem locum velle derelinquere, ac nobis cellulam suam, velut exinde migraturus, cœpit offerre. Dicebat autem hoc se facturum, etiam si nos non aduenissemus. Tunc susceptam cellulam ipsius, cum omnibus vtensilibus possedimus. Erat itaque illic paucis diebus, quibus construendæ cellæ pararet impendia, de illo loco discedens. Reuersus post hæc, aliam sibi summo labore construxit, quam rursum non longè pòst superuenientibus fratribus similiter chari-

Archebij in Cassianum liberalitas.

charitatis causâ cum vniuerso tradidit instrumento. Ipse verò erga opus charitatis infatigabilis perseuerans, tertiam sibi cellam, vbi commaneret, instruxit.

Cap. xxx-iiii *De duobus adolescentibus qui ficus ad ægrotum ferentes in itinere defuncti sunt.*

Cass. lib. 5. Instit. c. 40. QVIDAM autem frater, cùm ficus de Mareote, abbati Ioanni in eremum Scithim detulisset, ille statim eas ad senem quemdam, qui in interiore deserto malâ valetudine laborabat, per duos adolescentulos misit: siquidem decem & octo millibus longe ab ecclesiâ commanebat hic solitarius. Qui adolescentes acceptis pomis, cùm ad prædicti senis tenderent cellulam, infusâ repentè densissimâ nube, tramitem recti itineris perdiderunt. Cumque totâ die ac nocte discurrentes per auiam eremi vastitatem, nequaquam potuissent eremitæ ægrotantis cellulam inuenire; tam itineris lassitudine quàm mediâ sitique confecti, fixis in terram genubus, dum orarent, spiritum Domino reddiderunt. Qui post hæc vestigiorum indiciis diutissime perquisiti, quæ in locis illis arenosis tamquam niuibus impressa designantur, donec ea leui flatu ventorum tenuis arena discurrens cooperiret, inuenti sunt tandem sicut orauerant iacentes, & ficus intactas, vt acceperant, reseruantes. Elegerunt enim animam magis quàm fidem depositi perdere: ne scilicet absque iussu abbatis quidquam victus præsumerent: vitamque potiùs voluerunt amittere temporalem, quàm senioris violare mandatum. Mauult animam amittere quàm fidem depositi perdere.

Cap. xx-... *Quanta sit iugitas operum apud Ægypti monachos.*

Cass. lib. 10. c. ... PER totam itaque Ægyptum monachi nulla modo patiuntur esse otiosi, sed victum suum labore manuum consequuntur: & non solùm de laboribus suis peregrinos & aduenientes fratres secum reficiunt, sed etiam per loca Libyæ, quæ fame laborant, nec non etiam per ciuitates his qui in carceribus & diuersis vinculis tenentur, immanem conferunt alimoniæ substantiam, de fructu manuum suarum rationabile sacrificium Domino tali oblatione se offerre credentes.

Ibid. c. 23. Dicunt enim operantem monachum dæmone vno pulsari semper, otiosum verò innumerabilibus spiritibus deuastari.

Cap. xl. *De abbate Paulo.*

Ibid. c. 24. DENIQVE abbas Paulus probatissimus patrum, cùm in eremo vastissimâ consisteret, quę Porphyrio nuncupatur, tantùm palmarum fructibus & horto modico sustentabatur; nec poterat aliud vnde sustentaretur, operis exercere, eò quòd ab hominibus vel habitabili terrâ ampliùs quàm septem mansionibus aberat in deserto. Hic ergo ne momentum temporis penitùs otiosus staret, colligebat palmarum folia: & quotidianum pensum, velut exinde sustentandus, ipse à semetipso exigebat iugiter. Cumque opere totius anni spelunca eius fuisset impleta, & non haberet qui hoc distraheret, neque ipse otiosus posset manere: totum quod sollicitâ curâ laborauerat, annis singulis igne supposito concremabat. Intantum probans, sine opere manuum nec in loco posse monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquando conscendere. *Paulus pensum sibi diurnum imponit.* *Operum manuum necessitas.*

De fratre blasphemo, qui intolerabili æstu libidinis vrebatur. Cap. xli.

NOVI alium fratrem, qui probatissimo cuidam seni, vitio carnis semetipsum grauissimè confessus est impugnari: intolerabili namque æstu libidinis vrebatur. Tunc senex velut spiritalis medicus, interiorem caussam & originem morbi huius protinus peruidens, grauiterque suspirans ait: Nequaquam, fili, tam nequam spiritum te Dominus permisisset, nisi aliquid blasphemasses in eo. Quod frater audiens, statim procidit ad pedes eius in terram, summaque admiratione perculsus, confessus est in Filium Dei cogitatione impiâ blasphemasse. Vnde perspicuum est, eum qui in Deum blasphemus existit, tamquam qui irroget illi iniuriam, perfectionis integritate priuari, & sanctificationem castimoniæ non mereri. Cass. lib. 12 Instit. c. 20. *Inflammatio libidinis pœna est grauioris peccati.*

Vbi plurimi conuenerunt seniores ad sanctum Antonium gratiâ consolationis. Cap. xlii

QVODAM autem tempore conuenerunt plurimi seniorum ad beatum Antonium, commorantem in Thebaidæ partibus, perfectionis inquisitione & collationis gratiâ. Cumque a vespertinis horis vsque ad lucem fuisset protracta collatio, quæstio discretionis maximum noctis spatium consumpsit. Nam diutissime inter eos quærebatur, Quænam virtus vel obseruatio monachum a diaboli laqueis custodire posset illæsum, vel certe ad Deum recto tramite firmoque gressu perduceret. Cumque pro captu mentis suæ vnusquisque sententiam proferret in medium; & alij quidem hoc in ieiuniorum vigiliarumque studio collocarent, alij in nuditate & contemptu re- Cassian. Collat. 2. cap. 2. *Quæ res monachum à diaboli laqueis seruet illæsum.*

Instit. Collat.

peu rerum, alij remotiorem vitam & eremi secreta censerent: & nonnulli in primis sectanda charitatis, id est, humanitatis officia definirent: quia ipsa piè erga fratres & peregrinos studio susceptionis impenduntur. Cumque in hunc modum pia contentione decertarent, essetque iam noctis maximum tempus consumptum, respondens demum beatus Antonius vniuersis, dixit:

S. Antonij sententia.

Omnia quidem hæc quæ dixistis, necessaria sunt & vtilia sitientibus Deum: sed his principalem tribuere gratiam, nequaquam nos innumerabiles multorum fratrum casus & experimenta permittunt. Nam sæpè vidimus fratres has obseruationes tenentes, repentino casu deceptos, eò quòd in bono quod cœperant, discretionem minimè tenuerunt. Nec enim alia caussa lapsus eorum deprehenditur, nisi quòd minùs à

Discretio viam regiam docet.

senioribus instituti, nequaquam potuerunt rationem discretionis huius adipisci, quæ viam regiam docet monachum semper incedere, & nec excessu continentiæ modum transire permittit, nec deflectere ad vitia concedit. In omnibus ergo quæ agimus, discretio anteponenda est. Manifestissime enim declaratur, nullam sine discretionis gratiâ perfectè posse vel perfici vel stare virtutem. Et hæc dicente Antonio, vniuersorum sententiâ definitum est, discretionem esse quæ fixo gradu intrepidum monachum perducat ad Deum, & prædictas virtutes iugiter conseruet illæsas.

Discretio, virtutum genitrix & custos.

Omnium namque virtutum genitrix & custos atque moderatrix, discretio est.

Cap. xliii.

De Herone sene.

Cassian. Collat. 2. cap. 5.

Et vt hæc exemplis certioribus approbemus, referam vobis de quodam sene, Herone nomine, qui discretionem minimè retinens, omnes pristinos labores perdidit, & insuper miserabiliter vitam finiuit. Ante paucos etenim dies illusione diaboli, à summis ad ima deiectus est. Hic itaque quinquaginta annis in eremo commoratus, singularem vitæ districtionem tenuit, & solitudinis secreta miro furore vltra omnes sectatus est. Hic igitur post tantos labores ab insidiatore delusus, grauissimo lapsu corruens, cunctos in eremo constitutos luctuoso dolore percussit. Qui minimè cecidisset, si bonum discretionis tenere voluisset. Tanto siquidem rigore animi sui immutabilem ieiunij côtinentiam semper exercuit, & solitudinis ac cellulæ secreta iugiter sectatus est, vt nec die sancti Paschæ rigorem abstinentiæ solueret. Cumque omnes eremitæ pro tantâ sollemnitate ad

Defectu discretionis cadit Hero.

Etiam die sancto Paschæ ieiunat.

ecclesiam pariter conuenissent, solus ille non affuit: ne quantulacumque perceptione leguminis parui, à suo proposito videretur relaxasse: quâ præsumptione deceptus, angelum satanæ velut Angelum lucis suscipiens cum summâ veneratione, eiusque præceptis obediens, semetipsum in puteum profundissimum præcipitem iactauit, magnum scilicet virtutis suæ meritum probaturus, cùm inde exisset illæsus: de quo puteo cùm grandi fratrum labore semiuiuus extractus, vitam tertiâ die finiuit, & quod his deterius est, ita in deceptionis suæ obstinatione permansit, vt ei nullatenus potuisset persuaderi, quòd dæmonum calliditate fuisset delusus.

In puteum se praecipitat.

De duobus monachis, qui euntes per desertum, decreuerunt non sumere cibum, nisi Deus illis transmitteret. Cap. xliv.

Cassian. Collat. 2. cap. 6.

Qvid dicam de illis duobus fratribus, qui habitantes vltra illam eremum, vbi quondam fuerat beatus Antonius commoratus, minus cautâ discretione permoti, euntes per extentam solitudinis vastitatem, nullam escam penitùs sumere decreuerunt, nisi quam per semetipsum illis Dominus præstitisset? Cumque errantes eos per deserta, & deficientes iam fame, conspexissent à longe Mazices, quæ gens cunctis nationibus immanior atque crudelior est, non eos ad effusionem sanguinis desiderium prædæ, sed sola ferocitas mentis instigat. Visis ergo eis, contra naturam ferocitatis suæ cum panibus illis occurrerunt: tûc vnus ex illis fratribus subueniente discretione, velut à Deo porrectos sibi panes cum gratiarum actione suscepit, reputans escam sibi diuinitus ministrari, nec sine Dei iussu factum esse dicens, vt illi qui semper hominum sanguine gauderent, nunc deficientibus eis vitæ substantiam largirentur. Alius verò recusans cibum, velut ab homine sibi oblatum, inediæ labore consumptus, mortuus est: quorum scilicet quamuis initia ex reprehensibili persuasione descenderint, vnus tamen subueniente discretione, id quod incaute côceperat, emendasse cognoscitur: alius autem stultâ præsumptione perdurans, mortem quam Dominus ab eo auertere voluit, ipse sibi consciuit.

Fratres [illegible]

De monacho, qui deceptus à diabolo, voluit filium suum immolare. Cap. xlv.

Cassian. Collat. 2. cap. 7.

Qvid etiam de illo monacho commemorem, cuius nomen, quia adhuc superest, sileo. Qui dum longo tempore

pore dæmonem in Angeli suscepit claritate, reuelationibus eius sæpe deceptus, credidit eum internuntium esse iustitiæ. Nam per omnes noctes in cellulâ eius lumen absque vsu lucernæ officio præbebat diabolus: ad extremum vero iussit eum, vt filium suum, qui cum eo pariter in eodem monasterio commanebat, deuotus Deo offerret victimam: vt scilicet hoc sacrificio Abrahæ patriarchæ meritis coæquaretur. Cuius verbis ille intantum est seductus, vt hoc confestim opere perfecisset, nisi puer de cellâ manibus eius elapsus, concitus aufugisset.

De monacho, cui ostendebat diabolus exercitum Christianorum & Iudæorum.

FVIT & alius monachus, qui nimiam semper tenuit abstinentiam, quique per annos multos singulariter in cella reclusus, perpaucis imitabilem exhibuit abstinentiam. Hic ad extremum ita est diabolicis reuelationibus delusus, vt post annos labores atque virtutes, quibus alios monachos excesserat, ad Iudaismum & circumcisionem carnis miserabiliter sit lapsus. Post multa namque tempora diabolus, velut nuntius veritatis, ostendebat illi per vana somnia, & per quasdam inanes reuelationes, Christianorum atque monachorum exercitum tenebrosum ac tetrum, omnique macie tabidum atque deformem: & econtra ostendebat illi Iudæorum plebem summâ lætitiâ tripudiantem, ingentique lumine coruscantem. Ac proinde commonebat eum, vt si mallet beatitudinis illorum particeps effici, circumcisionem quoque suscipere festinaret. Ex quibus profectò constat quod ex memoratis viris tam lugubriter nemo fuisset illusus, si rationem discretionis assequi laborassent. Quambrem in quantus perniciosum sit discretionis gratiam non habere, multorum casus experimentis declarat.

De abbate Serapione.

ABBAS Serapion solebat frequenter iunioribus fratribus, instructionis gratia, de seipsô narrare, dicens: Cùm adhuc essem puerulus, & cum abbate Theone commanerem, hæc mihi consuetudo erat inimico immittente, vt postquam refecissem cum sene horâ nonâ, vnum paximatium quotidie in sinu meo latenter absconderem: quem serò, ignorante sene, occultè comedebam. Quod furtum licet quotidie perficerem, expleta tamen concupiscentiâ fraudulentâ, ad meipsum reuertens, super admisso furto acrius cruciabar, quam super esum illius fueram iucundatus. Cumque illud molestissimum opus singulis diebus explere non sine cordis mei dolore compelleter, & clandestinum furtum patefacere seni confunderer: contigit per Dei prouidentiam, quosdam fratres ædificationis obtentu cellulam senis audissimos expetisse. Cumque refectione transactâ, confabulatio spiritalis interesse cœpisset, respondensque senex propositis interrogationibus eorum, de gastrimargiæ vitio & occultarum cogitationum exponeret, ad vltimum intulit, dicens: Nihil sic noxium est monachis, & lætificat dæmones, quàm si celent cogitationes suas spiritales patres. Tunc ego compunctus corde, existimaui seni secreta pectoris mei patefacta: & in occultos primùm gemitus excitatus, deinde cordis mei compunctione crescente, in apertos singultus lacrymasque prorumpens, cœpi amarissime flere: & continuò ieci de sinu meo paximatiû quod vitiosâ consuetudine clanculò parauetam comedendum. Cumque in medium proferens, quomodo quotidie inuoluens cum occulte ederem, prostratus in pauimento, cum veniæ postulatione confessus sum: & vberrim profusis lacrymis, orationibus eorum veniam apud Deum postulabam. Tunc senex dixit: Confide, fili, quia liberauit te à captiuitate istâ confessio tua: victorem namque aduersarium tuum hodie triumphasti, validiùs eum tuâ confessione elidens, quàm ipse fueras ab eo tuâ taciturnitate deiectus. Et idcircò post hâc publicationem tuam iste malignus spiritus non dominabitur tibi, nec in te latibulum sibi teterrimus serpens hactenus vsurpabit: quia de tenebris cordis tui per hanc confessionem proiectus est. Necdum senex hæc verba compleuerat: & ecce statim velut lampas magis accensa, de meo sinu procedens, tanto fœtore cellam repleuit, vt vix in eâ residere possemus. Resumensque senex, dixit: Ecce probauit tibi Dominus veritatem sermonum meorum, vt passionis illius incentorem de corde tuo confessione salubri fugatum, oculorum fide perciperes, patefactumque hostem, nequaquam locum in te vlterius habiturum, apertâ eius expulsione cognosceres. Itaque secundùm sententiam senis, ita est in me virtute confessionis dominatio diabolica extincta, vt numquam mihi vlterius nec memoriam concupiscentiæ huius tentauerit inimicus ingerere.

Maximè noxium, cogitationes patri spirituali non detegere.

Confessione curatur Serapion.

Confessionis quanta vis contra dæmones.

De monachis à Saracenis interfectis. Cap. XLVIII.

IN Palæstinæ partibus [6] iuxta vicum Thecue, qui Amus prophetam meruit pro- Cassian. Collat. 6. cap. 1.

 creare,

Instit. Collat.

creare, ſolitudo vaſtiſſima eſt, vſque Arabiam ac mare mortuum (quo ingreſſa deficiunt fluenta Iordanis, & cuius Sodomorum) ampliſſimâ extenſione porrecta pertingens. In hac ſolitudine ſummæ ſanctitatis monachi diutiſſimè commorantes, repente ſunt a diſcurrentibus interempti Saracenis. Quorum corpora tam à populo regionis illius, quam ab vniuerſâ Arabum plebe, tantâ veneratione ſunt percepta, vt innumeri populi concurrentes ex vtraque parte, grauiſſimum ſibi certamen pro reliquijs eorum indixerint, piè inter ſe pro ſanctâ rapinæ deuotione decertantes, quinam iuſtius mereretur eorum ſepulturam ac reliquias poſſidere: illis ſcilicet de vicinâ commoratione ipſorum, alijs de originis propinquitate glorianubus.

Certamen pro reliquiis ſanctorum.

De abbate Daniele.

Cap. XLIX

Caſſian. Collat. 4. cap. 1.

INTER ceteros eremitas, abbatem quoque vidimus Danielem, æqualem ceteris in omnibus virtutibus, ſed peculiariùs gratiâ humilitatis præditum. Qui merito puritatis ac manſuetudinis ſuæ, à ſancto Paphnutio eiuſdem ſolitudinis presbytero, ad diaconij officium eſt prælectus. Intantum enim idem beatus Paphnutius virtutibus ipſius aggaudebat, vt quem vitæ meritis & gratiâ parem ſibi nouerat, coæquare ſibi etiam ſacerdotij ordine feſtinaret. Denique optans ſibimet ſucceſſorem digniſſimum prouidere ſuperſtes, presbyterij honore eum prouexit. Qui tamen prioris conſuetudinem humilitatis non omittens, nihil vmquam ſibi illo præſente de ſublimioris ordinis adiectione donauit: ſed ſemper abbate Paphnutio offerente ſpiritales hoſtias, ille velut diaconus in prioris miniſterij permanſit officio. In quo tamen beatum Paphnutium, cùm talis vir eſſet ac tantus, vt in multis etiam præſcientiam gratiæ poſſideret, hæc ſpes de ſubſtitutiuus electione fruſtrata eſt. Nam non longè pòſt, hunc ipſum quem ſibi parauerat ſucceſſorem, ante ſe ad Deum præmiſit.

Danielis humilitas.

Fit presbyter.

De abbate Sereno.

Cap. L.

Caſſian. Collat. 7. cap. 1.

SVMMÆ ſanctitatis & continentiæ virum, nominiſq; ſui ſpeculum, abbatem vidimus Serenum, quem ſingulari veneratione præceteris admirati ſumus. Cui ſupra omnes virtutes, quæ non ſolùm in actu eius vel moribus, ſed etiam ipſo vultu per Dei gratiam reſulgebant, ita eſt peculiari beneficio donū caſtitatis infuſum, vt nec ſe ipſis quidem naturalibus incentiuis inquietari vel in ſopore ſentiret. Ad quam tamen carnis puritatem quomodo peruenerit, quia ſupra conditionem humanæ naturæ videtur, neceſſarium eſſe reor explicare.

Caſtitas Sereni in vultu refulgens.

Hic igitur beatus Serenus pro interna cordis atque corporis caſtitate, nocturnis diurniſque precibus, ieiunijs quoque ac vigilijs infatigabiliter inſiſtens, cùm ſe vidiſſet orationum ſuarum obtinuiſſe vota, cunctoſque æſtus in corde ſuo concupiſcentiæ extinctos, velut ſuauiſſimo guſtu puritatis accenſus in maiorem ſuam ſitim zelo caſtitatis exarſit, & intenſioribus cœpit ieiunijs atque obſecrationibus incubare, vt mortificatio paſſionis huius, quæ interiori homini ſolo dono Dei fuerat attributa, ad exterioris etiam puritatem eatenus perueniret, vt ne ipſe quidem vel vllo ſimplici ac naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactentibus excitatur, vlteriùs pulſaretur. Cumque petitioni cœptæ ſupplicatione iugi ac lacrymis indefeſſus inſiſteret, adueniens ad eum Angelus in viſione nocturnâ, eiúſque velut aperiens vterum, quamdam ignitam carnis ſtrumam de eius viſceribus euulſit atque proiecit, ſuiſque locis, vt fuerant, omnia inteſtina reſtituens, dixit ad eum: Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abſciſa ſunt, & obtinuiſſe te noueris hodierno die perpetuam corporis puritatem, quam fideliter poſtulaſti. Hæc de gratia Dei, quæ memorato viro peculiariter attributa eſt, breuiter dixiſſe ſufficiat.

[illegible] ad ſupernam [illegible] amorem.

Ceterùm cùm ad eum die quadrageſimâ veniſſemus, ac de diuerſis quæſtionibus eum flagitaremus, ad extremum de impugnatione dæmonum eum requirebamus. Tunc ille, vt ſemper erat, placidiſſimo vultu reſpondens, dixit: Non enim dæmones habere poteſtatem quemquam hominum lædendi, exemplum beati Iob manifeſtâ ratione demonſtrat, vbi non amplius eum tentare audet inimicus, quam diuinâ ei diſpenſatione conceditur.

Ibid. ca.

Ibid. ca.

Iob 1.

De eo, quòd non eamdem vim habeant nunc dæmones contra monachos, quomodo anteriori tempore.

Cap. LI.

SATIS tamen nobis experientiâ noſtrâ, & ſeniorum noſtrorum relatione compertum eſt, non eamdem vim dæmones nunc habere contra monachos, quam anteriori tempore inter anachoretarum principia, in quibus adhuc raritas monachorum in eremo commanebat. Tanta namque tunc erat dæmonum feritas, vt vix pauciſſimi tolerare habitationem ſolitudinis poſſent. Siquidem in ipſis cœnobijs, in quibus commorabantur decem vel duodecim, ita eorum atrocitas graſſabatur, & frequenter

Ca. [illegible] cap. [illegible]

vſibi-

visibiles sentiebantur aggressus, vt non auderent omnes pariter noctibus ubdormire: sed vicissim alijs degustantibus somnum, alij vigilias celebrantes, psalmis & orationibus seu lectionibus inhærebant. Cumque illos ad soporem naturæ necessitas inuitasset, expergefactis alijs ad eorum qui dormituri erant custodiam, similiter vigiliæ tradebantur. Vnde dubitari non potest, vnum e duobus nunc esse: aut enim virtute crucis etiam deserta penetrante, & eius gratiâ vbique coruscante, retusa est nequitia dæmonum: aut negligentia nostra illos ab impugnatione pristina reddidit lentiores, dum dedignantur aduersum nos illâ intentione confligere, quâ tunc contra illos probatissimos Christi milites sæuiebant.

Ceterum corporaliter traditos satanæ vel infirmitatibus magnis etiam viros sanctos nouimus, pro leuissimis quibusque delictis; cum in illis nec tenuissimum quidem peccatum aut maculam in illo iudicij die patitur inuenire diuina clementia: vt eos tamquam aurum probatum, ad illam perpetuitatem gloriosam, nullâ indigentes pœnali purgatione, transmittat, iuxta illud:
Eccl. 2. Vir iustus probatur in fornace humiliationis. Et illud: Quem enim diligit Domi-
Hebr. 12. nus, corripit: flagellat autem omnem fi-
Prov. 3. lium quem recipit.

Cassian. Coll. 7. cap. 14. Quod nostris quoque temporibus satis euidens ostendit & aperta probatio in abbate Paulo vel Moyse, qui habitauerunt locum huius solitudinis, qui Calamus nuncupatur. Nam Paulus commoratus est in eremo, quæ adiacet Panephysi ciuitati, quam solitudinem iam olim factam aquæ salsissimæ inundatione cognouimus: quæ quoties flauerit spiritus Aquilonis, de stagnis impulsæ ac superfusæ adiacentibus terris, ita omnem illius superficiem contegit regionis, vt antiquos ibidem vicos, qui olim hac ipsa de caussâ omni sunt habitatore deserti, faciat velut insulas apparere.

De abbate Paulo. Cap. LII

Cassian. Collat. 7. cap. 14.

HIC igitur abbas Paulus in tantam cordis puritatem quiete solitudinis silentioque profecerat, vt non dicam vultum femineum, sed ne vestimenta quidem sexus illius, conspectui suo pateretur offerri. Nam cum quadam die pergeret ad cuiusdam senioris cellam, casu mulier ei obuiauit: quam cùm vidisset, tantâ fugâ ad suum rursum monasterium, prætermisso quod arripuerat itinere, cucurrit, quantâ nullus à facie leonis vel immanissimi draconis aufugeret. Quod licet zelo castitatis & puritatis ardore sit factum, tamen quia non secundum scientiam præsumptum est, sed obseruantiâ disciplinæ excessus est moderatus, ne elatio eum inuaderet: talique confestim correptione percussus est, vt totum corpus eius paralyseos valetudine solueretur, nullumque in eo membrum penitùs suum officium præualeret explere. Siquidem non solùm pedes ac manus, sed etiam linguæ motum, ipsæque aures ita auditus proprij amiserunt sensum, vt in eo nihil amplius ex homine, quàm immobilis statuę figura remaneret. Et ad hoc redactus est, vt infirmitati eius nullo modo virorum diligentia deseruire sufficeret, nisi sola ei muliebris sedulitas ministraret. Nam portato eo ad monasterium sacrarum virginum, cibus ac potus femineo ei ingerebatur obsequio: explendisque omnibus naturæ necessitatibus, eadem illi diligentia per annos fermè quatuor, id est, vsque ad vitæ suæ terminum seruiebat. Qui cùm tantâ esset membrorum omnium debilitate constrictus, vt nulli in eo artus viuacem motum retentarent, tanta ex eo virtutum gratia procedebat, vt cùm de oleo, quod corpore suo tetigerat, vngerentur infirmi, statim à cunctis valetudinibus curarentur: ita vt super hac eius valetudine euidenter claresceret, & debilitatem membrorum eius amore Domini contributam, & sanitatum gratiam pro testimonio & manifestatione meritorum eius Spiritus sancti virtute paratam.

Indiscretio eius punitur.

Mulierum ministerio cogitur admitti.

Donatur virtute curationum.

De abbate Moyse. Cap. LIII

SECVNDVS verò, quem diximus, Moyses in hac eremo commoratus, cùm & ipse singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionem vnius sermonis, quem contra abbatem Macarium duriùs protulit, tam diro dæmoni est confestim traditus, vt humanas egestiones ori suo ingereret. Quod flagellum purgationis diuinam ei intulisse dispensationem, ne vel momentanei peccati macula in eo resideret, velocitate curationis eius demonstratum est. Nam continuò abbate Macario in orationem prostrato, dictu citius malignus spiritus ab eo fugatus discessit.

Cassian. Collat. 7. cap. 27.

Moyses ob leue peccatum a dæmone corripitur.

Liberatur continuò.

Ex quo manifestè perpenditur, non debere eos abominari vel despici quos videmus diuersis tentationibus vel malignis spiritibus tradi: quia duo hæc credere immobiliter nos oportet: primò, quòd sine Dei permissu nullus omnino tentetur: secundò, quòd omnia quæ à Deo nobis inferuntur, velut à piissimo patre ac clementissimo medico, pro nostris vtilitatibus irrogentur.

Ibid. c. 28.

Non sunt contemnendi, qui à dæmonibus vexantur.

Cap. LIV.

De monacho, qui in solitudine noctu vidit multitudinem dæmonum.

Cassian. Collat. 8. cap. 16.

QVIDAM autem frater, cùm per solitudinem iter ageret, aduesperante die speluncam quamdam reperiens, ibidem substitit. Vbi dum psalmos ex more cantaret, tempus mediæ noctis excessit. Cumque finitâ vigiliâ, refecturus lassum corpus, paululùm resedisset, repente cœpit innumerabiles cateruas dæmonum vndiq. confluentium intueri: quę infinitâ constipatione procedentes, aliæ præibant principem suum, aliæ sequebantur: qui princeps eorum, & magnitudine procerior cunctis, & adspectu terribilior videbatur. Cumque in quodam solio sublimissimo consedisset, vniuscuiusq. actus diligenti examinatione cœpit discutere: illosque qui necdum se circumuenire æmulos suos potuisse dicebant, velut inertes, à conspectu suo cum iniuriâ iubebat expelli, spatia tanti temporis & opus inaniter expensum cum fremitu furoris eis exprobrans. Illos verò, qui nuntiabant se contignatos sibi homines decepisse, summis laudibus cum exultatione ac fauore cunctorum, vt fortissimos pugnatores, ad exemplum cunctorum, gloriosissimos coram omnibus emittebat. Inter quos cum quidam nequissimus spiritus, vtpote magnum triumphum nuntiaturus, lætior aduenisset, nomen monachi optime cogniti designauit, asserens se post * quinque annos, quibus eum iugiter obsideret, vix eadem nocte in ruinam fornicationis mersisse. Super cuius relatione cùm immane cunctorum gaudium fuisset exortū, summis a principe eorum laudibus eleuatus, magnisque præconiis coronatus abscessit. Aurorâ itaque superueniente, cùm omnis multitudo dæmonum ab oculis eius euanuisset, dubitans frater ille de assertione spiritus immundi, memor etiam euangelicæ sententiæ, quòd in veritate non stetit, & quia non est veritas in eo; & cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur: Pelusium petit, vbi illum fratrem nouerat commorari, quem malignus spiritus asseruit esse deceptum. Erat etiam ibi & alius frater illi notissimus, quem interrogans de eodem fratre, reperit quòd eadem nocte, quâ teterrimus ille dæmon ruinam eius suo principi nuntiaret, monasterio pristino derelicto, vicum petisset, & in fornicationem miserabiliter cecidisset. Hæc autem audiens frater, suspirans & flens, reuersus est in locum suum.

Lapsu hominum diabolus lætatur.

* Cassian. quindecim.

Ioan. 8.

Cap. LV.

De duobus philosophis, qui ad sanctum Antonium perrexerunt.

Cassian. Collat. 8. cap. 18.

QVODAM autem tempore duo quidam philosophi audientes famam beati Antonij, perrexerunt ad eum. Qui cum inter se quasdam quæstiones habuissent, despicientes philosophi sanctum Antonium, velut imperitum & sine litteris virū, reuersi sunt ab eo. Volentes autem eum, si nihil amplius potuissent lædere, vel de cellulâ eius magicis præstigiis & circumuentione dæmonum perturbare, immiserunt ei nequissimos dæmones ad impugnationem, hac inuidiâ & liuore perculsi, eo quòd multi hominum ad illum, velut Dei famulum, quotidie conuenirent. Cumque, illo nunc quidem imprimente pectori suo & fronti signaculum crucis, nunc verò orationi suppliciter incubante, nec appropinquare quidem durissimi dæmones eidem auderent, reuertebantur ad eos qui illos direxerant, sine effectu. Tunc illi alios rursum, quasi potentiores, miserunt. Cumque & illi fatigati reuertissent, iterùm alios nihilominùs potentiores ac vehementiores aduersus militem * Christi destinauerunt, qui nihil penitùs præualuerunt, Antonio viriliter reluctante. Eò itaque nihil profecerunt tales tantæque eorum insidiæ, totâ magicâ arte & necromantiâ quæsitæ, vt per hæc euidentissime comprobarent, magnam virtutem inesse professioni Christianorum, quibus illæ tam sæuæ vmbræ nihil Antonium, non solùm lædere, sed nec puncto quidem de habitaculo suo valuerunt perturbare.

Antonio philosophi immittunt dæmones ad impugnationem.

Fugantur oratione & signo crucis.

Pro hac ergo admiratione stupefacti philosophi, confestim ad sanctum Antonium venerunt, impugnationum suarum magnitudinem & caussas atque insidias liuoris sui ei patefecerunt, Christianos se fieri protinus poposcerunt. Cumque diem ab illis proditæ impugnationis requireret, indicauerunt; asseruit autem se beatus Antonius amarissimis cogitationum stimulis tunc fuisse pulsatum.

Ibid. c. 19. Conuertuntur ad Christum philosophi.

Eumdem beatum Antonium ita nonnumquam in oratione nouimus perstitisse, vt eodem in excessu mentis frequenter orante, cùm solis ortus cœpisset infundi, audierimus eum in feruore spiritus sic proclamantem: Quid me impedis, sol, qui ad hoc oriris, vt me ab huius veri luminis abstrahas claritate.

Cassian. Collat. 9. cap. 31. Tenebræ contemplantibus aptiores.

IN LIBRVM QVARTVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

AVCTORIBVS] *Inscripsi libri huius quarti auctores Seuerum Sulpitium & Ioannem Cassianum, quia ex eorum libris hic liber verbis eorum excerptus est. Quis excerpserit, non planè constat. Vide dicta in Prolegomeno generali VI.*

1. SEVERO SVLPITIO] *Varia eius elogia habes initio operum eius, à variis doctis viris adornatorum. Dabo tantùm hic ea, quæ Dialogorum, ex quibus hæc excerpta sunt, mentionem faciunt. Gelasius Decreti parte I. dist. XV. cap. III.* Opuscula Posthumiani & Galli apocrypha. *Hieronymus lib. XI. in Ezech. c. XXXVI. post enumeratos erroris Millenariorum sectatores, addit:* Et nuper Seuerus noster, in Dialogo, cui Gallo nomen imposuit.

Ne mirere, Seueri Dialogos, in quibus Posthumianus & Gallus interloquuntur, numerari à Gelasio Papa inter apocrypha. Continent enim quosdam nanos, quos vide notatos in indice librorum expurgandorum à F. Ioanne Mariâ Brasichellensi, magistro sacri Palatij, & apud Bellarminum in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, & Baronium variis locis in Annalibus, & Possevinum nostrum in Apparatu sacro. Nulli tamen naui in his excerptis occurrunt.

Porrò de anno, quo Seuerus Sulpitius Dialogos suos conscripsit, ita Baronius tomo V. anno Christi CCCCII. Innocentij Papæ I. Arcadij & Honorij Impp. VIII. Quoto, inquit, Domini anno Seuerus Dialogum illum scripserit, ex his pariter intelligi potest. Nam cùm idem dicat S. Hieronymus, eos nuper *à Seuero conscriptos, constetque Commentarios in Ezechielem, vbi de his agit, anno quo à Gothis capta est vrbs, esse conscriptos (vt ex eius in libros illos affixis præfationibus apparet) nempe post octo ab hoc tēpore annos: vtique fatendum est, longè post obitum S. Martini eam à Seuero scriptionem elucubratam; licet profectio illa Posthumiani in Orientem, à quâ sumit Dialogorum exordium, contigerit viuente S. Martino, anno videlicet, quo ob Origenistas contigit Alexandrinam ecclesiam turbis exagitari.*

Idem Baronius tomo V. anno Christi CCCCXXXI. Celestini Papæ VIII. Theodosij XXIV. Valentiniani VII. Impp. ostendit, Seuerum Sulpitium Dialogorum auctorem, diuersum esse à Seuero Sulpitio episcopo Bituricensi, quâ in re lapsi erant Seueri commentatores, Carolus Sigonius, Petrus Galesinius, & Victor Giselinus. quod etiam notauit Iosephus Scaliger Prolegomenis ad libros de Emendatione temporum, & Nicolaus Faber in Opusculis posthumis, Schediasmate de Dionysio Areopagitâ. qui hunc nostrum Seuerum ait fuisse monachum Primuliacensem.

Posthumiani, qui Seueri Dialogis interloquitur, in Ægyptum peregrinatio describitur primo Seueri Dialogo, cuius excerpta hic legis. quæ quo anno Christi existimetur contigisse, vide hic Notationem ad caput II. num. 4. Labitur Reatinus Victorius in Vitâ S. Hieronymi, qui existimauit Seuerum in Ægyptum profectum, cùm ipse Posthumiani profectionem narret.

3. IOANNE CASSIANO] *Et huius elogia varia habes ante eius opera ab Henrico Cuyckio & Petro Ciaccone expolita. quæ simul monent, quid in operibus Cassiani cauendum. Nihil in his excerptis censoriâ virgulâ dignum occurrit. Porrò de Cassiani in Ægyptum profectione, ita Baronius anno Christi CCCCIV. Innocentij Papæ III. Arcadij & Honorij Impp. X. postquam egit de Cassiano ad Innocentium Papam in causâ Ioannis Chrysostomi legato misso: Ceterum, inquit, post hæc Cassianus profectus in Ægyptum, ibi monasticam vitam excolere cœpit, indeque scribendi Collationes Patrum hausit argumentum. Exstat Isidori Pelusiotæ ad Cassianum epistola, cùm ægressus esset vitam monasticam profiteri, quâ eum in primis sibi coercendam esse linguam admonuit. Hactenus Baronius.* Isid. Pelus. lib. I. epist. 309.

Quæ Baroniano de Cassiani in Ægyptum profectione putatio, non video qui cum Cassiani scriptis cohæreat. Ille enim se à pueritiâ ait inter eremitas versatum. Ita enim scribit præfatione ad Castorem episcopum, quam libris suis de Institutis Cœnobiorum præmisit, cùm caussas adfert, cur minùs idoneus nunc sit ad monastica Ægyptiorum monachorum instituta recolenda & recolligenda: Secundò, quòd ea, quæ à pueritiâ nostrâ inter eosdem constituti, atque ipsorum incitati quotidianis exhortationibus & exemplis, vel agere tentauimus, vel didicimus, vel visu percepimus, minimè iam possumus ad integrum retinere, tot annorum curriculis ab eorum consortio & imitatione conuersationis abstracti. *Vnde quoque colligitur, non esse eumdem cum nostro Cassianum, ad quem scribit Isidorus Pelusiota.*

4. ORIGENIS] *Baronius tomo V. anno Christi CCCXCIX. Anastasij Papæ II. Arcadij & Honorij Impp. V.* Accidit autem, cùm librorum Origenis causâ tot tantæque turbæ concitatæ essent Alexandriæ, atque in vniuersâ Ægypto per Theophilum eius ciuitatis antistitem aliosque episcopos aduersus monachos scriptorum Origenis fautores, Posthumianum illum, qui apud Seuerum cum Gallo Dialogum agit, Cap. II.

agit, Alexandriam appulisse, compluraque eorum quæ inter ambas aduersas partes transacta fuerunt, præsentem conspexisse. Soluens enim Narbonâ in Africam, ad tumulum sancti Cypriani martyris inuisendum perrexit: inde verò Cyrenensium legens ora, in Aegyptum peruenit, Ierosolymam profecturus visendorum causâ locorum sanctorum, &c. Cuius in Aegyptum Ierosolymamq; peregrinatio, etsi non hoc anno, haud tamen multo pòst contigisse potuit.

Cap. v. 5. Dvos ego iam senes] *Quod hic de duobus senibus narratur sine nomine, hoc de Pæsio & Ioanne ita narrat Cassianus lib.* v. *Instit. cap.* xxvii. Ad senem Pæsium in eremo vastissimâ commorantem cùm senex Ioannes magno cœnobio ac multitudini fratrum præpositus aduenisset, & ab eo velut ab antiquissimo sodale perquireret, quidnam per omnes quadraginta annos, quibus ab eodem separatus in solitudine minimè à fratribus interpellatus egisset; Numquam me, ait, sol reficientem vidit. Et ille, Nec me, inquit iratum. *Idem habetur apud Pelagium libello* iv. *num.* 24.

Cap. xxviii. 6. Ivxta Thecve vicvm] *Martyrologium Romanum* xxviii. *Maij:* Thecue in Palæstinâ sanctorum monachorum martyrum, qui tempore Theodosij iunioris à Sarracenis occisi sunt: quorum sacras reliquias accolæ colligentes, summâ veneratione illas habuerunt. *Vbi Baronius notat: Hi illi esse videntur, de quibus agit Ioannes Cassianus in Collat.* vi. *cap* i. ii. *& seq.*

Baronius tomo v. *anno Christi* ccccx. *Innocentij Papæ* ix. *Honorij* xvi. *Theodosij* iii. *Impp. Cassianus, inquit, integrâ Collatione* vi. *in eo argumento versatur, vt doceat, cur Deus sanctos viros ab impiis necari permittat. Erat planè quæstio illa versata ore omnium his temporibus ob ingruentia vbique mala, & barbaros longè lateque grassantes. De eâ enim non Cassianus tantùm egit, sed eadem occasione etiam Augustinus in epistolâ ad Victorianum, quòd ille inter alia interpellasset,* Quare & serui Dei barbarorum ferro perempti sunt, & ancillæ Dei captiuæ ductæ. *Quæ iisdem pluribus tractat ad Marcellinum in Commentarus de Ciuitate Dei. Hactenus Baronius.* August. epist. 122.

Existimat ibidem Baronius, eodem tempore cladem Aegypto illatam à barbaris, probatque ex litteris Augustini ad Victorianum: Totus quippe mundus tantis affligitur cladibus, vt pænè pars nulla terrarum sit, vbi non talia, qualia scripsisti, committantur atque plangantur. Nam ante paruum tempus etiam in illis solitudinibus Ægypti, vbi monasteria separata ab omni strepitu quasi secura degebant, à barbaris interfecti sunt fratres. A[...] epist[...]

Cassianus tamen, qui hoc tempore in Aegypto viuebat, nullam mentionem facit depradationum per barbaros monasteriis Aegypti illatarum. Nam postquam narrauit de monachis in Palæstina partibus occisis, subdit: Mœsti ad sanctum Theodorum, singularem in conuersatione actuali perreximus virum. Hic namque morabatur in Cellis, qui locus intra Nitriam & Scithin situs, & à monasteriis quidem Nitriæ quinque millibus distans, octoginta millium solitudine ab eremo Scithi, in quâ commorabamur, interueniente discernitur. *Atqui præcipua Aegypti monasteria erant in Scithi, Nitriâ, & Cellis.* Cassian. Collat. 6. cap. 1.

Quare quæ D. Augustinus habet de Aegypti monasteriis deuastatis, intellige de iis, quæ erant in extremitate & limite Aegypti. Colligo ex D. Hieronymo ep. lxxxii. *ad Marcellinum:* Hoc autem, *inquit*, anno, cùm tres explicassem libros, (*Ezechielis videlicet*) subitus impetus barbarorum, de quibus tuus dicit Virgilius:

——lateque vagantes Æn. 4.

Barcæi:——

& sancta Scriptura de Ismaël: Contra faciem omnium fratrum suorum habitabit: sic Ægypti limitem Palæstinæ, Phœnices, Syriæ percurrit, & instar torrentis cuncta secum trahens, vt vix manus eorum misericordiâ Christi potuerimus euadere. Gen. 16.

DE VITIS PATRVM LIBER QVINTVS,

AVCTORE GRAECO INCERTO, INTERPRETE PELAGIO S. R. E. DIACONO.

PRÆLVDIA.

De Libri huius apud Græcos inscriptione, materiâ, diuisione, vtilitate.

PHOTIVS Patriarcha Constantinopolitanus Bibliothecæ suæ Cod. CXCVIII.

Ἀνεγνώσθη ΑΝΔΡΩΝ ΑΓΙΩΝ ΒΙΒΛΟΣ, πολιτείας τε αὐτῶν καὶ κατορθώματα πρὸς ψυχικὴν προκοπὴν καὶ ὠφέλειαν ἀπαγγέλλουσα.

Συγκεφαλαίωσις δὲ ἦν, ὡς ἔοικε, καὶ σύνοψις τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ καλουμένου ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟΥ, ὃ ἀπαγγέλλει τούς τε βίους καὶ τὰ ἔργα τῶν περὶ Ἀντώνιον τὸν Μέγαν, καὶ τῶν ἐξῆς ἀκμασάντων. ὥσπερ γὰρ τὸ καλούμενον ΝΕΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΝ, (al. παρά-δεισον) τὰς τῶν ἔτι νεωτέρων μέχρις Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως, καὶ μικρὸν ἔτι προσωτέρω πολιτείας καὶ τοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνας ἀναγράφει.

Ἀλλ' οὖν τὸ προκείμενον βιβλίον εἰς δύο καὶ

Legimus SANCTORVM VIRORVM LIBRVM, qui ipsorum vitas & rectè facta narrabat, ad spiritualem profectum atque vtilitatem. *Quæ libri huius apud Græcos inscriptio.*

Epitoma autem erat, vt apparet, & comprehensio MAGNI, quem vocant, LIMONARII, (seu PRATI SPIRITVALIS) quo & vitæ opera narrantur, tum Magni Antonij & æqualium, tum eorum qui post eos floruerunt. Quemadmodum & qui dictus est HORTVLVS NOVVS, his recentiorum ad ætatem vsque Heraclij, & paulò etiam viciniorum Vitas, religiosasque exercitationes describit. *Quæ libri huius materia.*

Verùm hic liber in duo & vi- *Quæ libri huius diuisio.*

viginti contractus, argumenta eorum cuiusque vtilitatem & obtinendi rationé, variis narrationibus expositam exhibet.

I. igitur horum caput admonitio est ad perfectionis profectum, & à variis quidem illa instituta personis.

II. Tranquillæ vitæ ac solitariæ fructum ostendit.

III. De continentiâ agit, quam non in victu dumtaxat, sed & in reliquis animi motibus similiter exercendã docet.

IV. Vt se munire quisque debeat aduersus insurgentes à fornicatione pugnas.

V. De paupertate, vtque vitare auaritiam oporteat.

VI. De patientiâ & fortitudine.

VII. Nihil esse per ostentationem agendum.

VIII. Non oportere quemquam iudicare.

IX. De discretione.

X. Sobrium (siue circumspectum) semper esse oportere.

XI. Assiduè esse & cum attentione precandum.

XII. Hospitalitatem esse ac misericordiam cum hilaritate exercendam.

XIII. Obedientiam docet.

XIV. De humilitate.

XV. De malorum tolerantiâ.

XVI. De dilectione.

XVII. * De iis, qui visiones viderunt.

XVIII. De senibus qui miracula patrarunt.

XIX. De variorum sanctorum patrum vitâ Deo gratâ.

XX. Aliquot eorum qui in monasticâ exercitatione consenuerant, scitè dicta.

XXI. Collationes continet senum inter ipsos de suis considerationibus.

εἴκοσι, συγκεφαλαιούμενον ὑποθέσεις, ἑκάστης αὐτῶν τε τὸ χρήσιμον καὶ τὴν κτῆσιν διαφόροις διηγήμασιν ἐμφανίζει.

Ὧν τὸ μὲν πρῶτον κεφάλαιον παραίνεσιν εἰς προκοπὴν τελειότητος ἐκ διαφόρων προσώπων περιέχει.

Τὸ δεύτερον δὲ, τὸ ἀπὸ τῆς ἡσυχίας δείκνυσι κέρδος.

Τὸ τρίτον περὶ ἐγκρατείας διαλαμβάνει, καὶ ὡς δεῖ τὴν ἐγκράτειαν μὴ * βρώμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ψυχῆς κινημάτων ὁμοίως ποιεῖσθαι. * al. βρωμάτων

Τὸ δὲ τέταρτον, πῶς δεῖ ἀσφαλίζεσθαι ἡμᾶς πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς πορνείας ἐπανισταμένους ἡμῖν πολέμους.

Τὸ δὲ πέμπτον, περὶ ἀκτημοσύνης, καὶ ὡς δεῖ καὶ τὴν πλεονεξίαν φυλάττεσθαι.

Περὶ ὑπομονῆς δὲ καὶ ἀνδρείας τὸ ἕκτον.

Καὶ τὸ ἕβδομον, ὅτι δεῖ μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν.

Καὶ τὸ ὄγδοον, ὅτι οὐ δεῖ τινα κρίνειν.

Περὶ διακρίσεως δὲ τὸ θ΄.

Τὸ δὲ δέκατον, περὶ τοῦ δεῖν ἀεὶ νήφειν.

Καὶ τὸ ἑνδέκατον, ὅτι δεῖ ἀδιαλείπτως καὶ ἐν νήψει προσεύχεσθαι.

Καὶ τὸ δωδέκατον, ὡς φιλοξενεῖν δεῖ τε ἐλεεῖν ἐν ἱλαρότητι.

Περὶ ὑπακοῆς * ἐκδιδάσκει τὸ τρισκαιδέκατον. * al. [illegible]

Τὸ δὲ τεσσαρεσκαιδέκατον, περὶ ταπεινοφροσύνης.

Καὶ τὸ πέντε τε δέκατον, περὶ ἀνεξικακίας.

Περὶ ἀγάπης δὲ τὸ ἑξκαιδέκατον.

Τὸ μέντοι ἑπτακαιδέκατον, περὶ διορατικῶν.

Καὶ τὸ ὀκτωκαιδέκατον, περὶ σημειοφόρων γερόντων.

Τὸ δὲ ιθ΄, περὶ πολιτείας θεοφιλοῦς διαφόρων πατέρων.

Καὶ λοιπὸν τὸ εἰκοστὸν, ἀποφθέγματα τῶν ἐν ἀσκήσει γηρασάντων.

Εἶτα τὸ πρῶτον καὶ εἰκοστὸν διαλέξεις εἰσάγει γερόντων περὶ λογισμῶν πρὸς ἀλλήλους.

Καὶ

Καὶ τὸ ἐπὶ πᾶσι δεύτερον καὶ εἰκοστὸν, Ἡσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων γνώμας περιέχει.

Ἐν αἷς καὶ ὁ σύμπας τοῦ βιβλίου ἀπαρτίζεται λόγος.

Χρειωδέστατος καθεστὼς, εἴπερ τι ἄλλο, τοῖς ἐπὶ τῷ κλήρῳ τῶν οὐρανῶν τὸν βίον ἀσκουμένοις.

Ἔχει δὲ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τὸ σαφὲς καὶ τ' ἄλλα τοιοῦτος, οἷος δὴ γένοιτο ἀνδράσιν ἁρμόζων περὶ μὲν τὸν κατὰ λόγους ἀγῶνα, μηδὲν ἐπεσχολημένοις, πᾶσαν δὲ τὸν πόνον καὶ τὴν σπουδὴν εἰς τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἄσκησιν ἀναδεδεγμένοις.

XXII. Ad hæc omnia & vltimum caput sententias continet Hesychij presbyteri Ierosolymitani.

Quibus & liber hic totus absoluitur.

Vtilissimus profectò iis, si quis alius, qui ad cælestem hereditatem parandam vitam suam componunt. *Quæ libri huius vtilitas.*

Adhibet idem, quam promiserat, perspicuitatem quoque: alioqui cetera talis, qualis iis aptus sit viris, qui non de verbis laborent, sed omnem operam atque conatum in operibus exercendis ponant. *Quis stylus.*

NOTATIO.

1 GRÆCO INCERTO] *Græcum aliquem huius libri auctorem esse, satis constat ex Photio, qui Græco exemplari vsus, & interprete qui ex Græco vertit: incertum tamen esse, quidquid aliqui diuinarint, Photius indicat, qui nullius nomē exprimit. Vide dicta Proleg. gener.* VII. *&* VIII.

2. PELAGIO] *Consule, quæ de hoc notaui Prolegomeno generali* XIV.

3. PHOTIVS] *Certum est, librum, cuius Photius Græcè suo tempore exstantis meminit, hunc eumdem esse, quem hic Latinè habes, translatum partim à Pelagio S. R. E. Diacono, libro hoc* V. *partim à Ioanne subdiacono S. R. E. libro* VI. *quem librum, qui apud Græcos & Latinos vnicus est, in duos distinximus ob diuersos interpretes, ita nobis Sigeberto Gemblacensi præeunte libro De viris illustribus cap.* CXVI. *&* CXVII.

Citat tamen duo Photius, quæ Latino exemplari videntur deesse. Primò deest hic liber, quem Photius vocat numero XXI. *qui* Collationes continet senum inter ipsos, de suis considerationibus. *Non enim ille hoc quidē loco comparēre videtur, sed habetur hic in fine libri* VII. *à Paschasio S. R. E. diacono è Græco translati, hoc titulo:* De meditationibus XII. anachoretarum. *quod Græcè exstat in Augustanâ Bibliothecâ, Cod.* LXVIII. *n.* 2. *diciturq́; in Catalogo eiusdem Bibliothecæ:* Narratio de XII. patribus, qui conuenerunt de suis ipsorum rectè factis. *Secundò deest hic liber, quem Photius habet numero* XXII. *Non enim hic habes* gnomas *seu* sententias Hesychij, *sed prodiêre ea tum Græcè tum Latinè duabus centuriis, ad Theodulū, separatim vulgata à Ioanne Pico Lutetiæ, anno Christi* M. D. LXIII. *typis Frederici & Guilielmi Morellij, post opuscula Marci anachoretæ; si tamen eadem sententiæ illæ sunt, quas Photius citat cum libro Hesychij edito.*

4. DE IIS QVI VISIONES VIDERVNT] *Ita* διορατικῶν *vertit Schottus noster, & inde librorum editorum corrigendam* ἐπιγραφὴν *existimauit. Videndum num potiùs ex editis hæc versio sit interpolanda:* De præuidentiâ (*seu* peruidentiâ) & contemplatione. *Nam* διορῶ *est* transpicio, *quo Latino verbo vtitur Lucretius & Lactantius, vel* perspicio. *Vnde* διορατικὸς, perspicax ad internoscendum, *vti vsurpat Chrysostomus, Damascenus, Aphrodisæus. Vide Budæum. Hinc in Athanasio de Vitâ sancti Antonij:* Ἐγὼ γὰρ πιστεύω, ὅτι καθαρεύουσα ψυχὴ πανταχόθεν, καὶ κατὰ φύσιν ἑστῶσα, δύναται, διορατικὴ γενομένη, πλείονα καὶ μακρότερα βλέπειν τῶν δαιμόνων. *quæ vertit Dauid Hæschelius:* Persuasissimum enim habeo, animum à perturbationum sordibus vacuum, & naturâ constantem, dono perspicacitatis imbutum, longe plura & remotiora quam dæmones perspicere posse. *Sozomenus lib.* 1. *cap.* XIII. *de S. Antonio:* Εἰ δὲ καὶ τούτου, φησὶ, μέλει τῳ, καθαρευέτω τὴν ψυχήν. τοῦτο γὰρ δυνατὸν διορατικὴν αὐτὴν ποιεῖν, καὶ τῶν ἐσομένων ἐπιστήμονα, τοῦ Θεοῦ τὸ μέλλον προσημαίνοντος: Quòd si huius rei (dicere solitus est) cura cuiquam sit, animum omni labe purget: nam illud solum posse eum perspicacem efficere, & rerum futurarum scientem, Deo videlicet quod futurum sit præsignificante.

LIBEL.

LIBELLVS PRIMVS.

De profectu patrum.

ANTONII. Ruff. l. 3. n. 108.

1 INTERROGAVIT quidam abbatem Antonium, dicens: Quid custodiens placebo Deo? Et respondens senex dixit: Quæ mando tibi, custodi. Quocumque vadis, Deum semper habe præ oculis tuis: & in his quæ agis, adhibe testificationem sanctarum Scripturarum: & in quocumque loco sedens, non citò mouearis. Hæc tria custodi, & saluus eris.

Tria media salutis.

EIVSDEM. *Continentia linguæ & ventris.*

2. Interrogauit abbas Pambo abbatem Antonium, dicens: Quid faciam? Respondit ei senex: Noli esse in tuâ iustitiâ confidens: neque pœnitearis de re transactâ: & continens esto linguæ tuæ & ventris.

GREGORII. *Tria exiguntur à baptizato.*

3. Dixit sanctus Gregorius: Quia hæc tria exigit Deus ab omni homine, qui est Baptismum consecutus: id est, fidem rectam ex totâ animâ & virtute, linguæ continentiam, & castitatem corporis.

INCERTI. *Portus impassibilitatis.*

4. Dixit abbas [1] Euagrius: Quia dicebant quidam patrum, quòd siccior [2] & non inæqualis victus charitati coniunctus, citiùs introducat monachum [3] in portum impassibilitatis.

INCERTI. *Monacho pater immortalis est.*

5. Iterùm dixit: [4] Nuntiata est cuidam monacho mors patris sui. Ille autem ait ad eum qui nuntiabat sibi: Desine, inquit, blasphemare; meus enim pater immortalis est.

ZACHARIAE.

6. Dixit abbas Macarius abbati Zachariæ: Dic mihi, quod est opus monachi? Dixit ei? Me interrogas, pater? Et dixit ei abbas Macarius: Certus sum de te, fili Zacharia: est enim qui me pulsat, vt interrogem te. Dixit ei Zacharias: Quantum ad me, pater, hoc puto, quoniam quicumque semetipsum necessitatibus subiecerit atque coëgerit, ipse est monachus.

Quod opus monachi.

THEODORI.

7. Dicebant de abbate Theodoro, cui est prænomen [5] de Pherme, quia hæc tria capitula habuerit supra multos: id est, nihil possidendi, abstinendi, homines fugiendi.

IOANNIS. *Manè de omni virtute cogitandum.*

8. Dixit abbas Ioannes Nanus: Ego volo hominem ex omnibus virtutibus percipere. Itaque per singulos dies surgens manè, de omni virtute sume principium, & mandatum Dei custodi in magnâ patientiâ, cum timore & longanimitate, in charitate Dei, cum proposito animæ & corporis, & humilitate multâ: in patientiâ; in tribulatione cordis & obseruationis, in oratione multâ & supplicationibus, cum gemitibus: in puritate & munditiâ linguæ, & custodiâ oculorum, iniuriam patiens, & non irascens, pacificus, & non reddens malum pro malo: non attendens ad vitia aliorum, neque teipsum exaltans; sed esto subditus & humilior omni creaturæ: renuntiando omni materiæ corporali, & his quæ secundùm carnem sunt, in cruciatu, in certamine, in humilitate spiritus, in bonâ voluntate & abstinentiâ spirituali: in ieiunio, in patientiâ, in fletu, in certamine pugnæ, in discretione iudicij, in castitate animi, in perceptione boni cum quiete, & opere manuum tuarum: in nocturnis vigiliis, in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus, includens te sepulcro tamquam iam mortuus, vt videatur tibi esse proxima mors omni die.

Velut sepulcro conclusus viuere.

IOSEPH. *Tres ordines Deo grati.*

9. Dixit abbas Ioseph Thebæus, Quia tres ordines sunt honorabiles in conspectu Domini. Primus est, quãdo homo infirmatur, & adiiciuntur ei tentationes, & cum gratiarum actione suscipit eas. Secundus autem est, quando aliquis omnia opera sua facit munda coram Deo, nihil habens humanum. Tertius verò [6], quando aliquis sedet in subiectione & præceptis patris spiritualis, & omnibus propriis renuntiat voluntatibus.

IOANNIS. *Cassian. lib. 5 Inst. cap. 28.*

10. Narrauit abbas Cassianus de quodam Ioanne abbate, qui erat primus cõgregationis, quòd magnus quidẽ fuerit in vitâ suâ. Hic autem cùm moriturus esset & discessurus cum hilaritate & proposito mentis ad Dominum, circumsteterunt eum fratres, rogantes verbum aliquod compendiosum & salutare loco hereditatis sibi ab eodem relinqui, per quod possent ascendere ad perfectionem, quæ est in Christo. Ille autem ingemiscens, ait: Numquam feci propriam voluntatẽ, nec aliquem docui quidquam, quod ego prius ipse non fecerim.

Compendiosum ad salutem [illegible].

NISTERONIS.

11. Frater interrogauit senem, dicens: Quæ res sic bona est, quam faciã, & viuam in eã? Et dixit senex: Deus solus scit, quod bonum est; sed tamen audiui, quia interrogauit vnus patrum abbatem Nisteronem magnum, qui erat amicus abbatis Antonij, & dixit ei: Quod opus est bonum vt faciam? Et ille respondit ei: Non sunt opera omnia æqualia. Scriptura dicit, Quia Abraham hospitalis fuit, & Deus erat cum eo. Et

Secundùm Deum operandum. *Gen. 18.*

co. Et [illegible] dirigebat quietem, & Deus erat cum eo. Et Dauid humilis erat, & Deus erat cum ipso. Quod ergo vides secundum Deum velle animam tuam, hoc fac, & custodi cor tuum.

12. Dixit abbas Pastor: Quia custodire, & semetipsum considerare, & discretionem habere, hæc tria operationes sunt animæ.

13. Frater quidam interrogauit eum, dicens: Quomodo debet homo conuersari? Respondit ei senex: Vidimus Danielem, quia non est inuenta accusatio eius, nisi de lege quod exhibebat Deo suo.

14. Dixit iterum: Quia paupertas, tribulatio, & discretio, hæ sunt operationes solitariæ vitæ. Scriptum est enim, Quia si fuerint hi tres viri, Noë, Iob, & Daniel: Noë personam habet nihil possidentium, Iob autem personam tribulantium, Daniel verò discernentium. Si ergo sunt hæ tres actiones in homine, Deus habitat in eo.

15. Dixit abbas Pastor: Quia si duas res odit monachus, potest liber esse ab hoc mundo. Et dixit frater: Quæ sunt istæ? Et dixit senex: Carnalem repausationem, & vanam gloriam.

16. Dicebant de abbate Pambo, quia in ipsa horâ, quâ discedebat ex hac vitâ, dixit adstantibus sibi viris sanctis: Quia ex quo veni in hunc locum solitudinis, & fabricaui mihi cellam, & habitaui; extra laborem manuum mearum non recolo me comedisse panem, neque pœnituisse de sermone, quem locutus sum vsque in hanc horam. Et sic vado ad Dominum, quomodo qui nec initium fecerim seruiendi Deo.

17. Dixit abbas Sisois: Esto contemptibilis, & voluptates tuas post tergum tuum proiice, & esto liber & securus à sæcularibus curis, & habebis requiem.

18. Abbas Chame cùm esset moriturus, dixit filiis suis: Nolite habitare cum hæreticis, neque habeatis notitiam iudicum; neque sint manus vestræ apertæ ad aliquid [illegible]gregandum, sed sint magis extensæ ad tribuendum.

19. Frater interrogauit senem: Quomodo venit timor Dei in hominem? Et dixit senex: Si habet homo humilitatem & paupertatem, & non iudicet alterum, sic venit in eo timor Domini.

20. Dixit senex: Timor, & humilitas, & egestas victualium, & planctus maneant in te.

21. Dicebant ergo quidam senum: Quidquid odio habes, alij ne facias. Si odis qui tibi male loquitur, neque tu male loquaris de aliquo: si odio habes qui tibi calumniam facit, neque tu facias alicui calumniam: si odio habes qui te in calumniam ducit, aut iniuriis appetit, aut aufert quod tuum est, aut aliquid tale facit, tu nihil horum facias cuiquam. Qui ergo hoc verbum custodire potest, sufficit ei ad salutem. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias.*

22. Dixit senex: Vita monachi hæc est, opera, obedientia, meditatio, & vt non iudicet, aut non obloquatur, aut non murmuret. Scriptum est enim: Qui diligitis Dominum, odite malum. Monachi vita hæc est, non ingredi cum iniusto, neque videre oculis suis mala, neque curiosè agere, neque scrutari, neque audire aliena: neque manibus rapere, sed magis tribuere, neque superbire corde, neque cogitatione malignari, neque ventrem implere, sed cum discretione omnia agere. Ecce in his est monachus. INCERTI. Psal. 96. *Quæ vera monachi vita.*

23. Dixit senex: Roga Deum, vt det luctum in corde tuo & humilitatem: & respice semper in peccatis tuis, & non iudices alios; sed esto subiectus omnibus, & ne habeas amicitias cum muliere, neque cum puero, neque cum hæreticis. Abscinde à te fiduciam, & retine linguam tuam & ventrem, & abstine a vino. Et si quis loquitur tecum de quacumque caussâ, noli contendere cum eo. Sed si benè dicit, dic: Etiam. Si autem male, dic ei: Tu scis, quod loqueris. Et ne contendas cum eo de his quæ locutus est, & tunc erit mens tua pacifica. INCERTI. *Quomodo mens fit pacifica.*

LIBELLVS SECVNDVS.

De Quiete.

1. DIXIT abbas Antonius: Sicut pisces, si tardauerint in sicco, moriuntur: ita & monachi tardantes extra cellam, aut cum viris sæcularibus immorantes, à quietis proposito reuoluuntur. Oportet ergo sicut piscem in mari, ita & nos ad cellam recurrere; ne forte foris tardantes, obliuiscamur interioris custodiæ. ANTONII. Ruff. l. 3. n. 109. titulo Moysi. & in Vitâ Antonij cap. 52. *Piscis extra aquâ, monachus extra cellam.*

2. Dixit iterùm: Qui sedet in solitudine, & quiescit, a tribus bellis eripitur; id est, auditus, locutionis, & visus; & contra vnum tantummodò habebit pugnam, id est, cordis. EIVSDEM. *Solitudinis cōmodum.*

3. Abbas Arsenius, cùm adhuc esset in palatio, orauit ad Dominum, dicens: Domine, dirige me ad salutem. Et venit ei vox, dicens: Arseni, fuge homines, & saluaberis. Idem ipse discedēs ad monachilem vitam, rursum orauit, eumdem sermonem dicens. Audiuitque vocem dicentem sibi: Arseni, fuge, tace, quiesce: hæc enim sunt radices non peccandi. ARSENII. Ruff. l. 3. n. 190. *Fuge, tace, quiesce, salutis principia.*

4. Venit aliquando beatæ memoriæ Theophilus Archiepiscopus ad abbatem Arsenium, cum quodam iudice. Et interro- EIVSDEM. Ruff. l. 3. n. 191.

gauit

gauit senem Archiepiscopus, volens audire ab eo sermonem. Paulisper autem tacens senex, posteà respondit ad eum, dicens: Et si dixero vobis, custodietis? Illi autem promiserunt se custodire. Et dixit eis senex: Vbicumque audieritis Arsenium, nolite approximare. Aliâ autem vice volens Archiepiscopus videre eum, misit primùm videre, si aperiret ei. Et mandauit ei, dicens: Si venis, aperio tibi. Sed si tibi aperuero, omnibus aperio, & tunc iam vltrà hîc non sedebo. Hæc ergo audiens Archiepiscopus, dixit: Si eum persecuturus vado, numquam vadam ad hominem sanctum.

Arsenius homines fugit.

EIUSDEM 5. Venit aliquando abbas Arsenius in quodam loco, & erat ibi arundinetum, & motum est à vento. & dixit senex ad fratres: Quis est motus hic? Dicunt ei: Arundines sunt. Dicit eis senex: Vere, quia si quis sedet cum quiete, & audierit vocem auis, non habebit cor eius eamdem quietem, quanto magis habentes sonum arundinum harum?

Quies extra omnem strepitum.

EIUSDEM 6. Dicebant autem de eo, quia erat cella eius longè in millia triginta duo, & non exibat citò, sed alij ei faciebant ministeria. Quando verò in solitudinem redactus est locus qui vocatur Scithi, exiuit plorans & dicens: Perdidit mundus Romam, & monachi Scithi.

Scithi desolatio.

EIUSDEM Ruff. l. 3. num. 65. 7. Sedente eodem abbate Arsenio aliquando in Canopo, venit vna matrona virgo de Româ, diues valdè, & timens Deum, vt videret eum, & suscepit eam Theophilus Archiepiscopus. Illa autem rogauit eum, vt ageret cum sene, vt videret eum. Qui abiens ad eum rogauit, dicens: Aliqua matrona venit de Romà, & vult videre te. Senex verò non acquieuit vt veniret ad eum. Cùm ergo hæc renuntiata fuissent supradictæ matronæ, iussit sterni animalia, dicens: Credo in Deum, quia videbo eum. Sunt enim & in ciuitate nostrâ multi homines; sed ego veni prophetas videre. Et cùm peruenisset ad cellam eiusdem senis, iuxta Dei ordinationem inuentus est opportunè foris cellam senex. Et vt vidit eum supradicta matrona, postrauit se ad pedes eius. Ille autem leuauit eam cum indignatione; & intuens in eam, dixit: Si faciem meam videre vis, ecce vide. Illa autem præ verecundiâ non consideraui faciem eius. Et dixit ei senex: Non audisti opera mea? hæc enim videre necesse est. Quomodo autem præsumpsisti tantam nauigationem assumere? Nescis quia mulier es, & non debes exire quoquam? An vt vadas Romam, & dicas aliis mulieribus, Quia vidi Arsenium, & facias mare viam mulierum venientium ad me? Illa autem dixit: Si voluerit me Deus reuerti Romam, non permitto aliquam venire huc. Sed ora pro me, & memor esto mei semper. Ille autem respondens dixit ei: Oro Deum, vt deleat memoriam tui de corde meo. Quæ audiens hæc, egressa est turbata. & cum venisset in ciuitatem præ tristitiâ febrire cœpit. Et nuntiatum est Archiepiscopo, quia infirmaretur: & venit eam consolari, interrogans quid haberet. Illa autem dixit ei: Vtinam non peruenissem huc. dixi enim seni: Memor esto mei. Et dixit mihi: Oro Deum, vt deleatur memoria tui de corde meo: & ecce ego ipsa præ tristitiâ morior. Et dixit ei Archiepiscopus: Nescis, quia mulier es, & inimicus per mulieres sanctos viros impugnat? Proptereà hoc dixit senex: nam pro anima tua semper orat. Et ita curata est mens eius. Et discessit cum gaudio ad propria.

Arsenius mulierum conspectum auersatur.

Mulieri nõ exeundum.

EUAGRII. 8. Dixit abbas Euagrius: Abscinde à te affectiones multorum, ne mens tua in perturbatione fiat, & quietis dissipet modum.

Affectiones extirpandæ.

MOYSIS 9. Frater quidam applicuit in Scithi ad abbatem Moysen, petens ab eo sermonem. Et dixit ei senex: Vade & sede in cella tuâ, & cella tua docebit te vniuersa.

Cella omnium magistra.

EIUSDEM 10. Dixit abbas Moyses: Homo fugiens hominem similis est vuæ maturæ: qui autem cum hominibus conuersatur, sicut vua acerba est.

Vua matura homo hominum fugiens.

NILI. 11. Dixit abbas Nilus: Imperforabilis manet à sagittis inimici, qui amat quietem: qui autem miscetur multitudini, crebra suscipiet vulnera.

PASTORIS 12. Dixit abbas Pastor: Initium malorum est distendere mentem. Dicebat iterùm: Quia bonum est fugere corporalia. Quando enim est homo iuxta corporale bellum, assimilatur viro stanti supra lacum profundissimum, vt quâ horâ visum fuerit inimico eius, facilè eum deorsum impingat. Si autem à corporalibus longè fuerit, assimilabitur viro longè posito a puteo, vt vel si trahat eum inimicus proiicere deorsum, dum eum violenter trahit, Deus ei auxilium dirigit.

SISOIS 13. Dicebat aliquando Abraham discipulus abbatis Sisois ad eum: Pater, senuisti, eamus parum iuxta mûdum. Dicit ei abbas Sisois: Vbi non est mulier, ibi eamus. Dicit ei discipulus eius: Et vbi est locus non habens mulierem, nisi fortè in solitudine? Dicit ei senex: Ergo in solitudinem me tolle.

Mulier fugienda.

MATRONAE. 14. Dixit abbatissa Matrona: Multi in monte positi ea quæ popularia sunt agentes, perierunt. Melius est enim, vt cum multis sis, & solitariam vitam agas voluntate; quàm cùm solus sis, esse cum multitudine proposito mentis.

A solitudine cogitatio multitudinis abdicanda.

15. Di-

15 Dixit senex: Semper debet monachus emere ... sibi, vt contemnat ... si corporale contingat euenire dispendium.

16 Narrauit quidam: Quia tres studiosi diligentes se, facti sunt monachi. Et vnus ex his elegit litigantes in pace reducere, iuxta illud quod scriptum est, Beati pacifici. Secundus verò visitare infirmos. Tertius verò abiit quiescere in solitudine. Primus ergo laborans propter lites hominum, non poterat omnes sanare. Et tædio victus, venit ad eum, qui seruiebat infirmis, & inuenit etiam ipsum animo deficientem, & non præualentem mandatum perficere. Et consentientes hi duo, abierunt videre illum qui in eremo discesserat, narraueruntque ei tribulationes suas. & rogauerunt eum, vt diceret eis quid ipse profecerit. Et reticens paululum, mittit aquam in scyphum, & dicit eis: Attendite in aquam. Et erat turbulenta. Et post modicum rursus dicit: Attendite modò, quomodo limpida facta est aqua. Et cum intenderent in aquam, vident quasi in speculo vultus suos. Et tunc dixit eis. Sic est qui in medio hominum consistit, a turbulentia enim non videt peccata sua: cum autem quieuerit, & maxime in solitudine, tunc delicta sua conspiciet.

LIBELLVS TERTIVS.

De Compunctione.

1 DICEBANT de abbate Arsenio, quia toto tempore vitæ suæ sedens ad opus manuum suarum, pannum habebat in sinu propter lacrymas, quæ crebrò currebant ex oculis eius.

2. Frater quidam interrogauit abbatem Ammonem, dicens: Dic mihi aliquod verbum. Dixit ei senex: Vade, & talem fac cogitationem tuam, sicut faciunt iniqui qui sunt in carcere. Illi enim interogant homines, Vbi est iudex, & quando veniet? & in ipsa exspectatione pœnarum suarum plorant. Ita & monachus debet semper suspectus esse, & animam suam obiurgare, dicendo Væ mihi, quomodo habeo adstare ante tribunal Christi; & quomodo habeo ei operum meorum reddere rationem? Si igitur semper sic meditatus fueris, poteris saluus esse.

3. Dixit abbas Euagrius: Cùm sedes in cella, collige ad te sensum tuum, & memor esto diei mortis. Et tunc videbis corporis tui mortificationem. Cogita cladem, suscipe dolorem. Horreat tibi mundi istius vanitas. Esto modestus & sollicitus, vt possis semper in eodem quietis proposito permanere, & non infirmaberis. Memorare etiam eorum qui in inferno sunt. Cogita apud temetipsum quomodo sunt ibi modo animæ, & in quam amaro silentio, aut in quo pessimo gemitu, vel in quali metu atque certamine, aut in quali exspectatione & dolore, & sine mitigatione infinitas lacrymas habentes animæ. Sed & diei resurrectionis memor esto, & illud diuinum, horrendum, atque terribile imaginare iudicium. Adduc ad medium repositam peccatoribus confusionem, quam passuri sunt in conspectu Christi & Dei, & coram Angelis & Archangelis, Potestatibus, & vniuersis hominibus: sed & supplicia omnia, ignem æternum, vermem immortalem, tartarorum tenebras, & super hæc omnia dentium stridores, & timores, & tormenta. Adduc etiam & bona quæ sunt iustis reposita, fiduciā ante Deum Patrem & Christum eius Filium: corā Angelis & Archangelis, & Potestatibus, atque omni plebe, regnum cœlorum, & dona eius, gaudium & requiem. Vtrorumque horum commemorationem habe apud te, & super iudicia quidem peccatorū ingemisce, plora, vestire luctuum imaginem, metuens ne & tu ipse in his corruas: super bona verò iustis reposita, gaude, exulta, & lætare. Et his quidem frui festina, ab illis verò effici alienus. Vide ne obliuiscaris aliquando, siue intra cellam tuam sis, siue foris alicubi: & memoriam horum ne abiiciat mens tua, vt per hæc saltem sordidas & noxias cogitationes effugias. *Nouissimorum recordatio.*

4. Dixit abbas Elias. Ego tres res timeo. Vnam, quando egressura est anima mea de corpore: aliam quando occursurus sum Deo: tertiam, quando aduersum me proferenda est sententia. ELIAE. *Tria timenda.*

5. Sanctæ memoriæ Theophilus Archiepiscopus cum moriturus esset, dixit: Beatus es, abba Arseni, quia semper hanc horam ob oculos habuisti. THEOPHILI. *Hora extrema memoria.*

6. Dicebant fratres, quia manducantibus aliquando fratribus in charitate, risit vnus frater ad mensam. Et videns eum abbas Ioannes, fleuit, dicens: Quid putas habet frater iste in corde suo, quia risit, cùm debuisset magis flere, quia charitatem manducat. IOANNIS. *Risus importunus.*

7. Dixit abbas Iacobus: Quia sicut lucerna obscurum cubiculum illuminat: ita timor Dei, si venerit in corde hominis, illuminat eum, & docet omnes virtutes & mandata ei. IACOBI. *Timor Dei, lucerna animæ.*

8. Interrogauerunt quidam patrum abbatem Macarium Ægyptium, dicentes: Quomodo corpus tuum, & quando manducas, & quando ieiunas, siccum est? Et dixit eis senex: Sicut lignum in manu homi- MACARII

 nis,

nis, cum quo trunces in igne versantur atque reuersantur, semper ab igne consumitur: ita si homo mundauerit mentem suam in timore Dei, ipse timor Dei etiam ossa eius consumit.

Timor Dei mentem mundat.

MACARII

9. Miserunt aliquando senes de monte Nitriæ ad abbatem Macarium in Scithi, rogantes, vt veniret ad eos: alioquin sciret, omnem multitudinem, si ipse ad eos non veniret, ad ipsum esse venturam; quoniam desiderabant videre eum antequam migraret ad Dominum. Qui cum venisset in montem, congregata est omnis multitudo fratrum ad eum. Rogabant autem eum senes, vt faceret verbum ad fratres. Ille autem lacrymans ait: Ploremus, fratres, & producant oculi nostri lacrymas, antequam eamus hinc, vbi lacrymæ nostræ corpora comburant. Et fleuerunt omnes, & ceciderunt proni in faciem, dicentes: Pater, ora pro nobis.

Lacrymæ hic inanes, post mortem vrunt.

PASTORIS

10. Prætereuns aliquando abbas Pastor in Ægypto, vidit mulierem in monumento sedentem & flentem amare, & dixit: Si veniant omnia delectabilia mundi huius, non transferent animam illius a luctu. Ita & monachus debet semper luctum habere in semetipso.

Monacho flendum.

EIVSDEM

11. Aliâ vice transibat cum abbate Anub in partibus Diolci, & venientes circa monumenta, viderunt mulierem nimis cædentem se, & flentem amare. Qui stantes intendebant in eam. Paululum autem procedentes, occurrerunt cuidam, & interrogauit eum abbas Pastor, dicens: Quid habet mulier ista, quòd sic plorat amare? Dixit ei: Mortuus est maritus eius, & filius, & frater. Et respondens abbas Pastor, dixit abbati Anub: Dico tibi, quia nisi homo omnes voluntates carnis suę mortificauerit, & possederit luctum hunc, non potest monachus fieri. Tota enim vita mulieris istius & mens in luctu est.

Luctum salutarem.

EIVSDEM

12. Dixit iterùm abbas Pastor: Luctus duplex est; qui operatur, & custodit.

EIVSDEM

13. Frater interrogauit eum, dicens: Quid facio? Dicit ei: Quando venit Abraham in terram repromissionis monumentum sibi comparauit, & per sepulcrum terram in hereditatem percepit. Et dixit ei frater: Quid est sepulcrum? Et dixit senex: Locus flendi & lugendi.

De sepulcro cogitandum.

PAMBO. Ruff. l. 3. n. 164. Sim. in Vitâ Pelagiæ cap. 3.

14. Sanctæ memoriæ Athanasius rogauit abbatem Pambo, vt descenderet de eremo ad Alexandriam: qui cùm descendisset, vidit ibi mulierem theatricam, & lacrymatus est. Interrogatus autem ab iis qui aderant, quare fuerit lacrymatus, ait: Duæ, inquit, res me mouerunt. Vna de illius perditione: alia, quia ego non [illegible] le studium placendi Deo, quod [illegible] vt hominibus turpibus placeat.

15. Abbas Siluanus sedens [illegible] cum fratribus, factus est in excessu [illegible] & cecidit in faciem suam. Et post [illegible] surgens plorabat. Et rogauerunt e[illegible] tres, dicentes: Quid habes, pater? [illegible] tacebat & flebat. Compellentibus [illegible] eum, dixit illis: Ego ad iudicium r[illegible] & vidi multos de habitu nostro [illegible] tormenta, & multos sæculares eunte[illegible] regnum. Et lugebat senex, & nol[e]bat d[illegible]ceps exire de cella sua. Sed si exire c[illegible]tur, operiebat capitio faciem suam, [illegible] Quid necesse est videre lumen istud temporale, in quo nihil est vtile?

16. Dixit sanctæ memoriæ Syncle[illegible] Labor est & magnum certamen impiorum qui conuertuntur ad Deum, & posteà inenarrabile gaudium. Sicut en[illegible] ignem accendere volunt, prius fumant[illegible] & ex fumi molestiâ lacrymantur, sicque obtinent quod volunt. Etenim [illegible] est, Quia Deus noster ignis consumens est: ita oportet & nos diuinum ignem cum lacrymis atque laboribus in nobis ip[illegible] accendere.

17. Dixit abbas Hyperichius: Nocte & die laborat monachus vigilans, in orationibus permanens: pungens autem cor suum [illegible] producit lacrymas, & celerius prouoc[illegible] Dei misericordiam.

18. Applicuerunt fratres ad abbatem Felicem, habentes secum aliquos sæculares, & rogauerunt eum, vt diceret eis sermonem. Senex autem tacebat. Illis autem diutius rogantibus dixit ad eos: Sermonem vultis audire? Qui responderunt: Etiam, pater. Dixit ergo senex: Modò non est se[illegible] Quando autem interrogabantur se[ni]ores & faciebant fratres quæ dicebant eis, [illegible] buebat Deus quomodo loquerentur. Nunc autem quoniam interrogant qui[illegible] autem faciunt quæ audiunt, abstulit Deus gratiam a senibus, vt non inueniant quid loquantur, quoniam qui operetur non est. Quæ cùm audissent fratres, ingemuerunt, dicentes: Ora pro nobis, pater.

19. Narrauerunt de abbate Hor, & de abbate Theodoro, quia misissent capr[illegible] pellem in cellâ sua, & dixerunt sibi adinuicem: Si nos visitauerit Deus modò, quid faciemus? Et flentes reliquerunt locum ex lateribus, & sic recesserunt in cellis suis.

20. Narrauit quidam senex, quòd aliquis frater cum conuerti voluisset, & prohiberet mater sua, ille non quiescebat ab intentione sua, dicens: Saluare volo animam meam.

[illegible] R[illegible] n. 216.

meam. Illa verò multùm resistens, cùm desiderium eius impedire non posset, posteà permisit. Abiens autem factus monachus sub negligentiâ vitam suam expendit. Contigit autem, vt mater ipsius moreretur: & post tempus aliquantum etiam ipse infirmatus est infirmitate magnâ. Et cùm factus fuisset in excessu mentis, raptus est ad iudicium, & inuenit matrem suam cum his qui iudicabantur. Illa autem vt vidit eum, obstupuit, & dixit: Quid est hoc, fili? Et tu in locum hunc condemnatus iussus es venire? Vbi sunt sermones tui, quos loquebaris, dicens: Saluare volo animam meam? Confusus autem in his quæ audierat, ipso dolore stupidus factus est, & stabat non habens quid matri suę respondere posset. Iuxta dispensationem autê misericordiæ Dei, posteaquam hæc vidit, contigit vt repararetur, & euaderet ab instanti infirmitate. Et cogitans apud se, diuinitus factâ esse huiusmodi visionem, includens se de cetero sedebat, & cogitabat de salute suâ, pœnitens & plorans de his, quæ egerat sub negligêtiâ prius. Tanta autem erat intentio, vt cùm multi eum rogarent indulgere sibi paululùm, ne fortè læsionem aliquam pateretur de fletu, quem supra modum effundebat, consolari noluit, dicens: Si improperium matris meæ sustinere non potui, quomodo Christi & sanctorum Angelorum eius aduersùm me côfusionem potero in die iudicij sustinere?

21. Dixit senex: Si possibile esset in aduentu Dei post resurrectionem præ timore interire animas hominum, omnis mundus moreretur à terrore atque formidine. Quale est enim videre cælos scissos, & Deum reuelatum cum irâ & indignatione, & militias innumerabiles Angelorum, & totum simul hominum genus intendere? Propter quod sic debemus viuere, vt pote qui de singulis motibus nostris rationem exigendi sumus à Deo.

Incerti.

22. Frater interrogauit senem, dicês: Vnde est, abba, cor meum durum, & nô timeo Dominum? Dicit ei senex: Puto, quia si homo teneat in corde suo increpationê, possideat timorem. Dicit ei frater: Quid est increpatio? Dixit autem senex: Vt in omni re homo increpet animam suam, dicendo ei: Memor esto, quia te oportet Deo occurrere. Dic autem & hoc: Quid volo ego cum homine? Existimo autem, quia si quis in his permaneat, venit & timor Dei.

Increpatio timorem generat.

Senis.

23. Vidit senex quemdam ridentem, & dicit ei: Coram cæli & terræ Domino rationem totius vitæ nostræ reddituri sumus, & tu rides?

24. Dixit senex: Quemadmodum vmbram corporum nostrorum vbique nobiscum circumferimus, sic debemus fletum & compunctionem habere nobiscum vbicumque simus.

Vt vmbra corpus, sic côpunctio te comitetur.

25. Frater interrogauit senem, dicens: Abba, dic mihi aliquod verbum. Dicit ei senex: Quando percussit Deus Ægyptum, non erat domus non habens luctum. Incerti.

26. Frater interrogauit alium senem, dicens: Quid facio? Dicit ei senex: Flere debemus semper. Incerti.

Contigit enim quemdam senum mori aliquando, & post multam horam iterùm in semetipsum reuerti. Interrogauimus eum, dicentes: Quid vidisti ibi, abba? Et narrauit nobis plorans: Audiui vocem illic lugubrem sine cessatione dicentem: Væ mihi, væ mihi. sic & nos semper dicere debemus.

Væ mihi, semper dicendum.

27. Interrogauit frater quidam senem, dicens: Quomodo desiderat anima mea lacrymas, sicut audio senes lacrymantes, & non veniunt, & tribulant animam meam? Et dixit senex: Filij Israël post quadraginta annos intrauerant in terram repromissionis. Lacrymæ igitur sunt sicut terra repromissionis, ad quas si perueneris, iam non timebis bellum. Ita enim vult Deus affligi animam, vt semper desideret ingredi in terram illam. Fratris.

Donum lacrymarum non omnibus obuium.

LIBELLVS QVARTVS.

De Continentiâ.

1 FRATRES aliqui volentes venire ad abbatem Antonium de loco Scithi, ingressi sunt nauem, vt irent ad eum: & inuenerunt in ipsâ naui senem, qui idem ad Antonium ire volebat. Ignorabant autem fratres eum. Et sedentes in naui loquebantur sermonem patrum, & de Scripturis, & rursus de opere manuum suarum. Ille autem senex per omnia tacebat. Cùm autem venissent ad portum, agnouerunt & ipsum senem proficisci ad abbatem Antonium. Cùm autem venissent ad eum, dicit eis abbas Antonius: Bonum comitem itineris inuenistis senem hunc. Dixit autem & seni: Bonos fratres inuenisti tecum, abba. Dixit ei senex: Boni sunt quidem, sed habitatio eorum non habet ianuam. Quicumque vult, intrat in stabulum, & soluit asinum. Hoc autem dicebat, quia quodcumque eis ascendebat in cor, in ore loquebantur. Senis.

Linguam non continens, stabulum sine ianuâ.

2. Dicebat abbas Daniel de abbate Arsenio, quia noctem vigilans pertransiret. Totâ enim nocte vigilabat, & quando volebat circa manè propter ipsam naturam dormire, dicebat somno: Veni serue male, & sub- Arsenii. Ruff. lib. 3. n. 111.

Somnus seruus malus.

& subripiebat parum somni sedendo; & statim surgebat.

Eiusdem. Somnus vnius horæ.

3. Dicebat abbas Arsenius: Sufficit monacho, si dormierit vnam horam, si tamen pugnator est.

Eiusdem.

4. Dicebat de eo abbas Daniel: Quia tantis annis mansit nobiscum, & mensuram paruam victus dabamus ei in anno: & quoties veniebamus, exinde comedebamus & nos.

Abstinentia.

Eiusdem. Ruff. l. 3. num. 39.

5. Dixit iterùm, quòd nisi semel in anno non mutabat aquam palmarum, sed tantùm adiiciebat. Faciebat quoque [8] plectam de ipsis palmis, [9] & consabat vsque ad horam sextam. Interrogauerunt ergo eum seniores, cur non mutaret aquam palmarum, quæ fœtebat. Et dixit eis: Pro thymiamate & odoribus vnguentorum, quibus in sæculo vsus sum, opus est vti me nunc fœtore isto.

Odoramenta fœtore castiganda.

Eiusdem. Abstinentia.

6. Iterùm dixit: Quia quando audiuit quòd maturasset omne genus pomorum, dixit: Afferte mihi. Et gustauit semel tantùm parum ex omnibus, gratias agens Deo.

Agathonis. Taciturnitas.

7. Dicebant de abbate Agathone: Quia per triennium lapidem in ore suo mittebat, donec taciturnitatem disceret.

Eiusdem.

8. Aliquando iter agebat abbas Agathon cum discipulis suis. Et inuenit vnus ex eis paruum fasciculum cicerculæ viridis in viâ, & dixit seni: Pater, si iubes, tollo illud. Intendit verò senex, admirans, & dicit: Tu illud posuisti? Respondit ei ille frater: Non. Et dixit senex: Quomodo vis tollere, quod non posuisti?

Quod non tuum, ne tolle.

Achillis. Ruff. l. 3. num. 90.

9. Venit aliquando quidam senum ad abbatem Achillem, & vidit eum iactantem sanguinem de ore suo: & interrogauit eum, dicens: Quid est hoc, pater? Et dixit senex: Sermo est cuiusdam fratris, qui me contristauit, & omnino conatus sum conseruare illud apud me. Et deprecatus sum Deum, vt auferretur à me, & factus est sermo ille sanguis in ore meo. Ecce exspui illum, & requieui, & dolorem illum oblitus sum.

Omnis animi asperitas exspuenda.

Eiusdem.

10. Venit aliquando abbas Achilles in cellam abbatis Isaiæ, in loco Scithi, & inuenit eum comedentem. Miserat enim in catinulo sal & aquam. Videns autem quia abscondit illud post plectas de palmis, dicit illi: Dic mihi, quid manducabas? Ille respondit: Ignosce mihi, abba, quia palmas incidebam, [10] & ascendi in cauma: & proptereà intinxi modò buccellam in sale, & misi in ore meo; quia exaruerunt fauces meæ: & quia non descendebat buccella, quam in ore meo miseram, proptereà compulsus sum superfundere modicum aquæ in sale, vt vel sic possem glutire: sed ignosce mihi. Et dicebat abbas Achilles: Venite & videte Isaiam comedentem iuscellum in Scithi. Si ius manducare vis, vade in Ægyptum.

In [illegible] à S[illegible] exulat.

Ammoy.

11. Dicebant de abbate Ammoy, quia ægrotaret, & in lecto plurimis annis decumbens, numquam relaxauit animum suum, vt intenderet in interiora cellæ suæ, & videret quid haberet. Multa enim deferebantur ei velut infirmo: sed introëunte discipulo suo Ioanne & exeunte, claudebat oculos suos, ne videret quid faciebat. Sciebat enim, quia fidelis monachus esset.

Ammoy ciborum incuriosus.

Beniamin.

12. Dixit abbas Beniamin, qui erat presbyter in Cellis: quia cùm applicuisset in Scithi ad quemdam senem, & voluisset ei dare modicum olei, ille ei dixerit: Ecce vbi iacet illud paruulum vasculum, quod attulisti mihi ante tres annos: & quomodo posuisti illud, sic remansit. Audientes autem nos admirati sumus conuersationem senis.

Abstinentia.

Dioscori.

13. Narrauerunt de abbate Dioscoro de Namisias, quia panis ei hordeaceus erat, & farina lenticulæ, per singulos annos ponebat sibi legem cuiuscumque vnius obseruantiæ: id est, aut non occurrere vno anno alicui, aut non loqui, aut non gustare aliquid coctum, aut non comedere aliquid pomorum, aut olera: & in omni opere suo ita faciebat. Et perficiens vnumquodque sic aliud assumebat, & hoc per annos singulos faciebat.

[illegible] acquirenda.

Incerti.

14. Dixit abbas Euagrius, quia dixerit senex: Proptereà amputo à me delectationes carnales, vt etiam iracundiæ occasiones abscindam. Scio enim eam semper aduersum me pugnare pro delectationibus, & conturbare mentem meam, & intellectum meum expellere.

Ira [illegible]

Epiphanii & Hilarionis.

15. Misit aliquando Epiphanius episcopus Cyprius ad abbatem Hilarionem, rogans eum, & dicens: Veni, vt nos videamus, antequam de corpore exeamus. Qui cùm venissent adinuicem, manducantibus eis allatum est de auibus quiddam; quod tenens episcopus dedit abbati Hilarioni. Et dicit illi senex: Ignosce mihi, pater, quia ex quo accepi habitum istum, non manducaui quidquam occisum. Et dixit ei Epiphanius: Ego autem ex quo accepi habitum istum, non dimisi aliquem dormire, qui habebat aliquid aduersum me: neq; ego dormiui aliquid habens aduersum aliquem. Et dicit ei senex: Ignosce mihi, quia tua conuersatio maior est meâ.

Hilarion [illegible]

[illegible] non [illegible] abitum irreconciliatus.

Elladii. Oculorum custodia.

16. Dicebant de abbate [11] Elladio, quia fecerit viginti annos in cellâ, & non leuauerit oculos suos sursum, vt videret tectum eius.

17. Ab-

ZENONIS. Ruff. l. 3. n. 57.

17. Abbas Zenon ambulans aliquando in Palæstinâ, cùm laborasset, resedit vt mâducaret iuxta cucumerarium. Suadebat autem ei animus suus dicendo: Tolle tibi vnum cucumerem, & mâduca. Quantum autem est? Qui respondens cogitationi suæ dixit: Fures ad torméta vadunt. proba ergo teipsum in hoc, si potes ferre torméta. Qui consurgens stetit in cauma quinque diebus, & defrigens seipsum in sole, dicebat quasi animus eius ad seipsum: Non possum ferre tormenta. Dixit ergo ad animum suum: Si non potes portare tormenta, ergo non rapias vt manduces.

A furto tormentorum memoria absterrendum.

THEODORI. *al. Theodorum.*

18. Dixit abbas* Theodorus: Inopia panis tabefacit monachi corpus. Alter autem quidam senior dicebat: Quia vigiliis plus tabescit corpus.

IOANNIS. Ruff. l. 3. n. 66.

19. Dixit abbas Ioannes breuis staturæ: Quia si voluerit rex aliquis ciuitatem inimicorum tenere, priùs aquam tenet & escas eorum qui sunt in ciuitate, & fame periclitantes tunc subiiciuntur ei: ita est & passio ventris. Si in ieiunio & fame conuersetur homo, inimici eius, qui sollicitant animam ipsius, infirmantur.

EIVSDEM.

20. Dixit iterùm: Quia ascendens aliquando per viam, quæ ducit ad Scithi, cum plectis de palmis, vidi camelarium loquentem, & commouentem me ad furorem. Et ego dimisi quod portabam, & fugi.

Fugit tentationem.

ISAACII.

21. Dixit abbas Isaac presbyter Cellarum: Scio fratrem metentem in agro, qui voluit manducare spicam tritici. Et dixit domino agri: Vis manduco vnam spicam? Ille audiens miratus est, & dixit ei: Tuus est ager, pater, & me interrogas? In tantum autem scrupulosus erat memoratus frater.

ISIDORI.

22. Interrogauit quidam fratrum abbatem Isidorum seniorem Scithi, dicens: Quare te sic fortiter dæmones timent? Dixit ei senex: Ex quo factus sum monachus, studeo ne permittam iracundiam vsque ad fauces meas ascendere.

EIVSDEM.

23. Dixit iterùm qui suprà, quadraginta annos esse, ex quo sentiret quidem motum peccati in mente suâ, numquam tamen consentiret neque concupiscentiæ neque iracundiæ.

Concupiscentiæ & iracundiæ —

ESAIÆ, ET IOANNIS. Apud Cass. lib. 5. Instit. c. 27. Similia supra l. 4. c. 4.

24. Narrauit abbas Cassianus de quodam abbate Ioanne, quia fuerit apud abbatem [12] Esium in summitate eremi habitantem, per annos quadraginta: & quia habebat circa ipsum multam charitatem, & per hanc charitatis fiduciam interrogauit eum, dicens: Tanto tempore sic remotus, & à nullo hominum molestiam patiens fuisti, dic mihi, quid profecisti? Et ille dixit: Ex quo cœpi solitarius esse, numquam me vidit sol manducantem. Dixit autem ei abbas Ioannes: Nec me irascentem.

THEONAE. Cassian. Collat. 2. cap. 11. Suprà l. 4. cap. 47.

25. Dixit iterùm: Quia narrauit nobis abbas Moyses, quòd ei abbas Serapion dixit: Quia dum essem iuuenis, & sederem cum abbate meo Theonâ & manducaremus, surgens à refectione, secundùm opera diaboli rapui vnum panem paximatem, & manducaui eum occulte, nesciente abbate meo. Cùm ergo perseuerarem aliquâto tempore hoc faciens, cœpit mihi ipsum vitium dominari, & non præualebam meipsum retundere: sed solummodò adiudicabar à propriâ conscientiâ, & seni dicere confundebar. Contigit autem secundùm dispensationem misericordis Dei, vt quidam venirent ad senem vtilitatis animæ suæ caussâ, & interrogabant eum de propriis cogitationibus. Respondens autem senex, dixit: Quia nihil sic noxium est monachis, & lætificat dæmones, quomodo si celent cogitationes suas spiritualibus patribus. Locutus est autem eis & de continentiâ. Et cùm hæc dicerentur, cogitans ego quia Deus reuelauit seni de me, compunctus cœpi flere, eieci paximatem de sinu meo, quem malè consuêram rapere, & prosternens me in pauimento, postulabam de præteritis veniam, & orationem pro cautelâ futurorum. Tunc dixit senex: O fili, liberauit te de captiuitate istâ, etiam me tacente, confessio tua, & dæmonem tenebrantem cor tuum per taciturnitatem nunc aduersum teipsum confitendo interfecisti, quem hactenus dominari tibi permiseras, neque contradicens, neque aliquo modo increpans eum. Amodò autem nequaquam locum habebit in te: quippe qui ex corde tuo excussus est in aperto. Necdum autem finito sermone senis, ecce opere, quod dixit, apparuit: quia velut lampada ignis egressa est de sinu meo, & impleuit totam domum fœtido odore, ita vt putarent qui aderant, quia sulphuris plurimum fuisset incensum. Et dixit senex: O fili, ecce verborum meorum & liberationis tuæ per signum quod factum est, præstitit Dominus documentum.

Lætatur dæmon, si monachus celat cogitationes.

Confessio captiuam animam liberat.

MACARII. Ruff. l. 3. n. 53.

26. Dicebant de abbate Macario, quia si vacauit inter fratres, ponebat sibi terminum, vt quando inueniebatur vinum, & propter fratres bibebat, & pro vno calice vini, die integrâ aquam non bibebat. & fratres quidem volentes eum recreare, dabant ei vinum. Sed & senex cum gaudio sumebat, vt semetipsum posteà cruciaret. Discipulus autem eius sciens caussam, dicebat fratribus: Propter Deum rogo, ne detis ei; quia in cellâ posteà se cruciatu domat.

Quod cognoscentes fratres, vltrà ei vinum non dederunt.

MACARII. 27. Abbas Macarius maior in Scithi dicebat fratribus: Post Missas ecclesiæ, fugite, fratres. Et dicit ei vnus fratrum: Pater, vbi habemus fugere amplius à solitudine istâ? Et ponebat digitum suum in ore suo, *Taciturnitas* dicens: Istud est quod fugiendum dico. & sic intrabat in cellam suam, & claudens ostium sedebat solus.

EIVSDEM. 28. Dixit item abbas Macarius: Si aliquem increpare volens ad iracundiam commoueris, propriam passionem imples: non enim vt alium salues, teipsum perdas.

PASTORIS. Ruff. lib. 3. n. 52. 29. Dixit abbas Pastor: Nisi Nabuzardan archimagirus venisset, non concrematum fuerat templum Domini igne: (4 Reg. 25.) ita & nisi quies gulæ & ventris venerit in animam, nequaquam mens corruit, pugnans contra inimicum. *A gula incendium.*

EIVSDEM. Ruff. lib. 3. n. 149. 30. Dicebat de abbate Pastore, quia dum vocatus fuisset ad manducandum, contra voluntatē suam ibat lacrymando, ne inobediens esset fratribus suis, & contristaret eos.

EIVSDEM. 31. Narrauerunt quidam abbati Pastori de quodam monacho, qui non bibebat vinum. & dixit eis: Quia vinum monachorum omnino non est. *Vinum non est monachorum.*

EIVSDEM. 32. Dixit iterùm abbas Pastor: Quia sicut fumo expelluntur apes vt tollatur dulcedo operis earum; ita & corporalis quies timorem Domini expellit ab animâ, & aufert ab eâ omne opus bonum.

EIVSDEM. Ruff. lib. 3. n. 154. 33. Narrauit quidam senum de abbate Pastore & fratribus eius, qui habitarent in Ægypto. Et cùm desideraret mater eorum videre eos, & non posset, obseruauit vnâ die: & euntibus illis ad ecclesiam, obtulit se eis. Illi autem videntes eam, conuerterunt se ad cellam, & intrantes clauserunt ostium in faciem eius. Illa autem ad ostium stans, clamabat, plorans cum nimiâ miseratione. *Pastor & Anub matrem videre renuunt.* Audiens autem eam abbas Anub, intrauit ad abbatem Pastorem, dicens: Quid faciemus vetulæ isti, ita ante ostium flenti? Surgens autem abbas Pastor, venit ad ostium, & intrò stans, audiuit eam plorantem miserabiliter nimis; & dixit: Quid sic clamas, vetula? Illa autem cùm vocem eius audisset, multo magis clamabat, plorans & dicens: Volo vos videre, filij mei. Quid est enim si videro vos? numquid non sum mater vestra? aut non ego lactaui vos, & tota sum iam canis plena? Sed & audiens vocem tuam, turbata sum. Dicit ei senex: Hîc nos vis videre, an in illo sæculo? Dicit ei: Et si non videro vos hîc, videbo vos illic, filij? Dicit ei: Si potes æquanimiter ferre, vt hîc nos non videas, videbis nos illic. Et ita discessit mulier, gaudens, & dicens: Si omnino visura vos ero illic, nolo vos videre hîc.

PIOR. Ruff. lib. 3. n. 32. 34. Dicebant de abbate Pior, quia ambulando comederet. Et interrogante eum quodam, quare sic manducaret; respondit, se non hoc velut opus aliquod agere, sed velut quiddam superfluum vti. *Edere peregre Pior.* Alij autem de hoc interroganti, respondit, Vt non vel in comedendo corporalem delectationem habeat anima.

PETRI. 35. Dicebant de abbate Petro, cognomento Pyonio, qui erat in Cellis, quia vinum non bibebat. *Petrus vinū respuit.* Quando autem senuit, rogabant eum, vt sumeret modicum vini. Qui cùm non acquiesceret, tepefaciebant aquam, & ita ei offerebant, & dicebat: Credite mihi, filij, quia velut pro condito illud accipio. Et adiudicauit se tepidâ aquâ esse contentum.

SISOI. 36. Facta est aliquando celebratio Missarum in monte abbatis Antonij, & inuentum est ibi modicum vini. Et tollens vnus de senioribus paruum calicem, portauit ad abbatem Sisoi, & dedit ei; & bibit semel: & secundò accepit, & bibit: attulit etiam ei tertiò; sed non accepit, dicens: Quiesce, frater, an nescis, quia satanas est? *In vino satanas.*

EIVSDEM. 37. Frater quidam interrogauit abbatem Sisoi, dicens: Quid facio? quia cùm occurro ad ecclesiam, frequenter fratres pro charitate ad cibum retinent me. Dixit ei senex: Onerosa res est. Dicit ergo Abraham discipulus eius: Si occurritur in Sabbato & Dominicâ ad ecclesiam, & biberit frater tres calices, ne multum est? Et dixit senex: Si non esset satanas, non esset multum. *Satanas in vino insidiatur.*

EIVSDEM. 38. Frequenter dicebat abbati Sisoi discipulus: Surge, abba, manducemus. Ille autem dicebat: Quia adhuc non manducauimus, fili? *Sisoi cibi obliuiosus.* Et ille respondebat: Non, pater. Dicebat autem senex: Si necdum manducauimus, affer, manducemus.

EIVSDEM. 39. Dixit aliquando cum fiduciâ abbas Sisoi: Credè, quia ecce triginta annos habeo quòd non deprecor Deum propter peccatum, sed orans hoc dico: Domine Iesu Christe, protege me à linguâ meâ. Et vsque nunc per singulos dies [14] corruo per ipsam & delinquo. *A linguâ ruina.*

SILVANI. Ruff. lib. 3. n. 46. 40. Venerunt aliquando abbas Siluanus & discipulus eius Zacharias ad quoddam monasterium, & fecerunt eos gustare modicum antequam ambularent. Et euntibus eis, inuenit discipulus eius aquā in viâ, & volebat bibere. Dixit abbas Siluanus: Zacharia, ieiunium est hodie. Cui ille dixit: Non manducauimus hodie, pater? Dixit ei senex: Illud manducare, charitas fuit: nos autem teneamus ieiunium nostrum, fili. *Ieiunii seruatio.*

41. Di-

41. Dixit sancta Syncletica: Quia oportet nos, qui huiusmodi propositũ sumpsimus, castitatem, quę summa est, retinere. Etenim apud sęculares videtur castitas obseruari: sed adest ei & stultitia, propter quam aliis omnibus sensibus peccant: nam & aspiciunt indecenter, & rident inordinate.

42. Dixit iterum quæ supra: Quia sicut venenosa animalia acriora medicamenta à se expellunt; ita cogitationem sordidam ieiunium cum oratione depellit ab animâ.

43. Dixit iterùm: Non te seducant diuitum huius sæculi deliciæ, tamquam vtile aliquid habentes in se. Etenim illi delectationis caussâ artem diuerso modo condiendi cibos honorant; tu autem ieiunio & abiectione ciborum abundantiam deliciarum illorum supergredere: sed nec satieris pane, nec desideres vinum.

44. Dixit abbas Sisoi: Quia peregrinatio nostra est, vt teneat homo os suum.

45. Dixit abbas Hyperichius: Quia sicut leo terribilis est onagris, sic monachus probatus cogitationibus concupiscentiæ.

46. Dixit iterùm: Ieiunium frænum est monacho aduersus peccatum. Qui autem abiicit ieiunium, velut equus feruens desiderio feminæ rapitur.

47. Dixit iterum: Siccatum ieiunio corpus monachi, animam de profundo eleuat, & siccat fistulas delectationum ieiunium monachi.

48. Dixit iterùm: Castus monachus in terrâ honorabitur, & in cælis coronâ ab Excelso coronabitur.

49. Idem ipse dixit: Monachus, qui non retinet [15] linguam in tempore furoris, neque passionum corporalium retentor erit aliquando.

50. Dixit iterùm: Verbum malum non proferat os tuum: quoniam vitis non adfert spinas.

51. Dixit iterùm: Bonum est manducare carnem & bibere vinum, quam manducare in obtrectatione carnes fratrum.

52. Dixit iterùm: Susurrans serpens ad Euam, de paradiso eiecit eam. Huic ergo similis est, qui proximo suo obloquitur: quoniam & audientis se animam perdit, & suam non saluat.

53. Facta est aliquando festiuitas in Scithi, & dederunt seni in calice vinum; quod abiiciens, dixit: Tolle a me mortem istam. Quod videntes alij qui cum ipso edebant, nec ipsi biberunt.

Incerti.

54. Aliâ vice allatum est ibi vasculum vini de primitiis, vt daretur fratribus ad singulos calices. Et introëunte quodam fratre, & vidente quia vinum acciperent, fugit in cryptâ, quæ crypta cecidit. Et cùm audissent sonum, currentes inuenerunt fratrem semianimem iacentem, & cœperunt eum obiurgare, dicentes: Benè tibi contigit, quia vanam gloriam habuisti. Abbas autem refouens eum, dixit: Dimittite filium meum, bonum opus fecit. Et viuit Dominus, quia non reædificabitur crypta hæc temporibus meis, vt cognoscat mundus, quia propter calicem vini cecidit crypta in Scithi.

A vino periculum.

Presbyteri.

55. Ascendit aliquando presbyter de Scithi ad episcopum Alexandrinum. Et quando reuersus est in Scithi, interrogauerunt eum fratres: Quomodo est ciuitas? Ille autem dixit eis: Credite mihi, fratres, ego ibi faciem hominis nullius vidi, nisi tantum episcopi. Illi autem audientes, mirati sunt, & dixerunt: Quid putas facta est omnis illa multitudo? Presbyter verò refouit illos hæsitantes, dicens: Extorsi animum meum, ne intuerer faciem hominis. Ex quâ relatione profecerunt fratres, & custodierunt se ab extollentiâ oculorum suorum.

Oculorum custodia.

Incerti.

56. Venit aliquando quidam senex ad alium senem. Ille autẽ dixit discipulo suo: Fac nobis modicũ lenticulæ. Et fecit. Et infunde nobis panes. Et infudit. Et manserunt sic vsque ad aliam diem horâ sextâ, loquentes de spiritualibus rebus. Iterum dixit senex discipulo suo: Fac nobis modicum lenticulæ, fili. Ille respondit: Ab hesterno die feci. Et ita surgentes sumpserunt cibum.

Cibi oblitio ex colloquio spirituali.

Senis.

57. Alter quidam senex venit ad quemdam patrum. Ille autem coxit modicum lenticulæ, & dixit: Faciamus opus Dei, & gustemus. Et vnus quidem eorum compleuit totum psalterium; alter verò [16] ex corde duos prophetas maiores lectionis ordine recitauit. Et facto mane discessit senex ille qui venerat, & obliti sunt sumere cibum.

Oblitio famis ex spirituali lectione.

Incerti. *Ruff. lib. 3. n. 4.*

58. Esuriit quidam frater à mane, & pugnauit cum animo suo, ne manducaret, donec fieret hora tertia. Et facta est hora tertia, exegit à se vt fieret sexta. Infudit panem & sedit, vt manducaret. Postea verò surrexit, dicens: Manebo sic vsque ad horam nonam. Horâ autem nonâ fecit orationem, & vidit opus diaboli sicut fumum exeuntem à se, & ita cessauit esuries eius.

Cibi dilatio.

Senis. *Ruff. lib. 3. n. 51.*

59. Infirmatus est quidam senum: & cùm non posset sumere cibum multis diebus, rogabatur a discipulo suo, vt fieret ei aliquid, & reficeretur. Abiit autem & fecit de farinulâ lenticulam, & [17] zippulas. Erat autem ibi vasculum pendens, in quo erat modicum mellis: & aliud in quo erat [18] raphanelæum, & fœtebat, quod tãtùm ad lucernam proficeret. Errauit autem frater, & pro melle de raphanelæo misit in pulmentum.

SENIORVM.

Senex patientia in cibo rancido.

tum. Senex verò cùm gustasset, nihil locutus est, sed tacitus manducauit. Compellebat autem eum adhuc manducare. Et extorquens sibi manducauit: & dabat ei tertiò. Ille autem nolebat manducare, dicens: Verè non possum, fili. Discipulus autem hortabatur eum, & dicebat: Bonum est, abba; ecce ego manduco tecum. Qui cùm gustasset, & cognouisset quid fecerat, cecidit pronus in faciem, dicens: Væ mihi pater, quia occidi te, & tu peccatum hoc posuisti super me, quia non es locutus. Et dixit ei senex: Non contristeris, fili; si voluisset Deus, vt mel manducarem, mel habuisti mittere in zippulas istas.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 50. *Gula mortificatio proposito vincenda.*

60. Narrauerunt de sene quodam, quia desiderauit aliquando manducare cucumerem. Quem cum accepisset, appendit eum prius ante oculos suos. Et cùm non esset victus desiderio, domans seipsum pœnitentiam agebat, vel quia omnino desiderasset.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 33. *Soror fratrem videre renuit.*

61. Frater aliquando abiit visitare sororem suam in monasterio ægrotantem. Erat autem fidelissima. Et non acquiescens aliquando videre virum, neque occasionem dare fratri suo, vt propter illam veniret in medio feminarum, & mandauit fratri suo: Vade, frater, ora pro me; quia cum gratiâ Christi videbo te in regno cælorum.

ABBATISSAE. *Perfectus monachus non respicit feminas.*

62. Monachus occurrit ancillis Dei in itinere quodam. Quibus visis diuertit extra viam. Cui dixit abbatissa: Tu si perfectus monachus esses, non respiceres nos sic, vt agnosceres quia feminæ eramus.

QVORVMDAM. *abstinentia à carnibus.*

63. Intrauerunt aliquando fratres in Alexandriam, inuitati à Theophilo Archiepiscopo, vt præsentibus his factâ oratione templa destrueret paganorum. Et manducantibus eis cum Archiepiscopo ministratę sunt carnes vitulinæ, & manducabant nihil discernentes. Et accipiens Archiepiscopus vnum [19] copadium, dedit iuxta se recumbenti seni, dicens: Ecce istud bonum copadium est, mãduca, abba. Illi autem respondentes dixerunt: Nos vsque modò credebamus, quia olera manducaremus. Nam si carnes sunt, non manducamus. Et vltrà nemo ex eis acquieuit gustare.

INCERTI. *Propter Deum vltra consuetum manducant quidam.*

64. Frater quidam attulit panes recentes in cellam, & inuitauit ad mensam seniores. Et cùm manducassent singulos paximates, pausauerunt. Frater verò sciens laborem abstinẽtiæ eorum, cœpit cũ humilitate supplicare, dicẽs: Propter Deum mãducate hodie donec satiemini. Et manducauerũt alios denos paximates. Ecce igitur quãtum suprà quàm opus erat, manducauerunt propter Deũ veri monachi & simpliciter abstinẽtes.

SENIS.

65. Ægrotauit quidem senum aliquando in magnâ infirmitate, ita vt de visceribus multum sanguinis egereret. Et attulit quidam frater [20] mixas siccas, & fecit pultes, & misit eas ibi, & obtulit seni, & rogabat eum, dicens: Comede, quia fortè expedit tibi. Intuens autem in eum senex diutiùs, dixit: Verè dico, quia volebam, vt me dimitteret Deus in hac infirmitate esse alios triginta annos. Et nullo modo acquieuit senex in tali ægritudine vel modicum sumere cibum, ita vt tolleret frater quod apportauerat, & rediret ad cellam suam.

Senex ... in morbo cibum recusat.

INCERTI.

66. Alter senex sedebat longe in eremo, & contigit fratrem venire ad eũ, & inuenire eũ infirmantem. Qui lauans eius faciem, fecit ei refectionẽ ex his quæ attulerat. Quòd cùm vidisset senex, dixit: Verè, frater, oblitus fueram, quia haberent homines de cibo solatium. Obtulit etiam ei calicẽ vini. Quod cùm vidisset, plorauit, dicẽs: Non sperabam me vsque ad mortem bibiturum vinum.

SENIS. *40 diebus senex continet se à potu.*

67. Statuit quidam senex, vt quadraginta diebus non biberet. Et si quando fiebat cauma, lauabat [21] surisculam, & implebat eam aquâ, & appendebat eam ante oculos suos. Qui cùm interrogaretur à fratribus quare hoc faceret; respondit, dicens: Vt cùm videns quod desiderabam, non gustauero, maiorem ardorem sustineam, & propter hoc maiorem mercedem à Domino consequi merear.

FRATRIS CVIVSDAM.

68. Frater quidam iter agens, habebat secum matrem suam, iam senem. Qui cùm venissent ad quemdam fluuium, non poterat vetula illa transire. Et tulit filius eius pallium suum, & inuoluit exinde manus suas, ne aliquo modo contingeret corpus matris suæ, & ita portans eam transposuit fluuium. Dixit autem ei mater sua: Vt quid sic operuisti manus tuas, fili? Ille autem dixit: Quia corpus mulieris ignis est. Et ex eo ipso quo te contingebam, veniebat mihi commemoratio aliarum feminarum in animo.

Ignis corpus mulieris.

INCERTI.

69. Dicebat quidam patrum: Quia sciret fratrem in cellâ ieiunãtem totâ hebdomadâ Paschæ. Et cùm Sabbato serò venisset ad Missas, communicãs mox fugiebat, ne cogeretur à fratribus in ecclesiâ manducare. Apud se autem tantùm modicas betas elixas cum sale manducabat sine pane.

Ieiunium ... hebdomada.

INCERTI.

70. Fratres conuocati sunt in Scithi, vt manducarent palmas, & erat aliquis infirmus de nimiâ abstinentiâ, qui tussiens excreabat phlegma, quod nolente eo venit super alium fratrem. Qui cùm à cogitatione suâ cõpelleretur dicere ei: Quiesce iam, & non excrees super me; vt superaret cogitationes suas, tulit quod excreauerat, & mittens in ore suo, statim comedit illud. Et

tunc

tunc cœpit ad seipsum dicere: Aut non dicas fratri tuo, quod eum contristet; aut manduca, quod horres.

LIBELLVS QVINTVS.

De Fornicatione.

Antonii 1. DIXIT abbas Antonius: Æstimo quòd habeat corpus motum naturalem conspersum in se, qui nolente animo non operatur, sed tantummodò significatur in corpore, quasi impassibilis motus. Est autem & alius motus ex eo, quòd nutritur & fouetur corpus cibis & potibus, & ex quibus calor sanguinis excitat corpus ad operandum. Propter quod dicit Apostolus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Et rursum Dominus in Euangelio discipulis mandans, dixit: Videte, nequando grauentur corda vestra in crapulâ & ebrietate. Est autem & alius quidam motus certantibus in conuersatione ex insidiis & inuidiâ dæmonum veniens. Itaque scire conuenit, quia tres sunt corporales motus. Vnus quidem naturalis: alius autem ex plenitudine ciborum: tertius vero ex dæmonibus.

2. Dixit abbas Gerontius Petrensis: Quia multi tëtati a corporalibus delectationibus cum non approximarent corporibus, mente fornicati sunt: & corporalem virginitatem seruantes, secundum animum fornicantur. Bonum est ergo, dilectissimi, facere quod scriptum est: Omni custodiâ vnumquemque cor suum seruare.

Mente fornicatio.

3. Dixit abbas Cassianus, quia dixerit nobis abbas Moyses: Bonum est non abscondere cogitationes, sed senibus spiritualibus & discretionem habentibus manifestare eas: non his qui tantùm tempore senes sunt: quoniam multi ad ætatem respicientes, & cogitationes suas dicentes eis qui experimentum non habebant, pro consolatione ad desperationem vltimam peruenerunt.

4. Erat quidem frater omnino in conuersatione sollicitus. Et cum male à fornicationis dæmone turbaretur, venit ad quëdam senem, & retulit ei cogitationes suas. Ille autem audiens, quia expers erat, indignatus est, & miserabilem dicebat esse fratrem illum, & indignum monachi habitu; quippe qui eiusmodi cogitationes reciperet. Hæc audiens frater, desperans seipsum, reliquit propriam cellam, & ad sæculum redibat. Secundum verò Dei dispensationem occurrit ei abbas Apollo: & videns eum perturbatum, & nimium tristem, interrogauit eum, dicens: Fili, quæ est caussa tantæ tristitiæ tuæ? Ille autem priùs ex multâ confusione animi sui non respondit ei quidquam: posteà autem cùm multum rogaretur à sene, quæ circa se agerentur, confessus est, dicës: Quia cogitationes fornicationum inquietant me: quod confessus sum illi seni, & secundum verba eius, iam non est mihi spes salutis: desperans ergo meipsum, ad sæculum redeo. Hæc autem pater Apollo audiens, velut sapiens medicus multum rogabat, & monebat eum, dicës: Noli mirari, fili, neque desperes de teipso. Ego enim in hac ætate atque conuersatione valdè ab huiusmodi cogitationibus inquietor. Ne ergo deficias in huiusmodi occasione, quæ non tantum humanâ sollicitudine, quantum Dei miseratione curatur. Tantum hodie dona mihi quod peto, & reuertere ad cellam tuam. Fecit autem frater sic. Abbas autem Apollo discedens ab eo perrexit ad cellam illius senis, qui ei desperationem fecerat: & stans foris deprecatus est Dominum cum lacrymis, dicens: Domine, qui tentationes vtiliter infers, conuerte bellum quod patitur frater ille in hoc sene, vt per experimëtum in senectute sua discat, quod tempore longo non didicit; quatenus compatiatur his, qui huiusmodi tentationibus perturbantur. Qui cùm orationem complesset, vidit Æthiopem stantem iuxta cellam, & sagittas mittentem contra illum senem: quibus quasi perforatus, statim tamquam ebrius à vino, huc atque illuc ferebatur. Et cùm non posset tolerare, egressus est de cellâ, & eadem viâ, quâ & ille iuuenis ad sæculum redibat. Abbas autem Apollo intelligens quod factum erat, occurrit ei. & accedens ad eum, dixit: Quo vadis? & quæ est caussa turbationis, quæ obtinuit te? Ille autem sentiens, quia intellexerit sanctus vir quæ ei euenerant, præ verecundiâ nihil dicebat. Dixit autem ei abbas Apollo: Reuertere in cellâ tuam, & de cetero agnosce infirmitatem tuam, & habe apud temetipsum; quia aut ignoratus sis a diabolo vsque modo, aut contemptus, propter quòd nec meruisti secundum viros virtutum habere contra diabolum luctamenta. Quid autem dico luctamenta? qui nec vno die aggressionem ipsius portare potuisti. Hoc autem tibi contigit, quia iuuenem illum à communi aduersario impugnatum suscipiens, cùm debuisses eum contra diabolicum certamen consolatoriis verbis vngere, etiam in desperationem misisti: non cogitans illud sapientissimum præceptum, quo iubemur eripere eos qui ducuntur ad mortem, & non negligas redimere occidendos: sed neque parabolam Saluatoris nostri, dicentis: Arundinem quassatam non debere

Apollo peritus medicus iuuenem ob prauas cogitationes desperantem à ruinâ reuocat.

Tentati benignè consolandi.

Prou. 24.

Matth. 12.

debere confringi, & linum fumigans non extingui. Nemo enim ferre posset insidias aduersarij, neque bullientis naturæ ignem extinguere vel retinere, nisi gratia Dei conseruaret infirmitatem humanam, quem in nobis salutari dispensatione omnibus orationibus Dominum deprecemur, vt & aduersum te dimissum flagellum auertat, quoniam ipse & dolere facit, & iterùm saluti restituit: percutit, & manus ipsius sanat; humiliat & exaltat, mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit. Hæc dicens, orationem impleuit, & statim ab illato sibi bello senex ille liberatus est. Quem commonuit abbas Apollo, vt peteret sibi à Deo dari linguam eruditam, vt sciret tempus quo oporteat loqui sermonem.

Sine gratia Dei nihil valet humana infirmitas. — 1. Reg. 2.

SYRI. 5. De cogitatione fornicationis interrogatus abbas* Syrus Alexandrinus, ita respōdit: Si cogitationes non habes, spem non habes: quoniam si cogitationes non habes, opera habes. Hoc autem est, quia qui cogitatione aduersus peccatum non pugnat, neque contradicit, corporaliter peccat. Qui autem corporaliter peccat, cogitationum molestias nullas habet.

* al. Cyrus

Cogitationes carnis non inutiles resistentibus.

INCERTI. 6. Interrogauit autem quidam senex fratrem, dicens: Ne consuetudinem habeas colloqui mulieri? Et dixit frater: Non. Et ille dixit: Veteres & noui pictores sunt cogitationes meę, & commemorationes quędam, inquietantes me ex similitudine mulierum. Senex autem dixit ad eum: Mortuos non timeas, sed viuentes fuge: hoc est, consensum & opera peccati, & extende magis orationem tuam.

Pictores cogitationes.

MATHOIS. 7. Dicebat abbas Mathois, quòd quidam frater veniens dixerit, deteriorem esse qui obloquitur, quàm qui fornicatur. Et respondit: Durus est hic sermo. Dixit ergo ei frater: Et quomodo vis esse hanc rem? Dixit senex: Oblocutio quidem mala est, celerem tamen inuenit curam, & plerumque pœnitentiam agit, qui oblocutus est, dicens: Malè locutus sum, & transit. Fornicatio autem naturaliter mors est.

Fornicatio mors.

PASTORIS. 8. Dixit abbas Pastor: Sicut spatharius principis assistit ei semper paratus; ita oportet & animam semper esse paratam aduersus dæmonem fornicationis.

Ruff. lib. 3. n. 59.

EIVSDEM. 9. Venit aliquando frater ad abbatem Pastorem, & dixit ei: Quid facio, pater? quia affligor à fornicatione. Et perrexi ad abbatem Hybistionem, & dixit mihi: Non debes eam longo tempore permittere habitare in te. Dixit ei abbas Pastor: Abbatis Hybistionis actus sursum in cęlo sunt cum Angelis, & latet eum: ego autem & tu in fornicatione sumus. Si ergo teneat monachus ventrem & linguam, & maneat in solitudine, confidat quia non moritur.

Cogitationi praua statim resistendum.

Continentia ventris & linguæ.

SARAE. 10. Narrauerunt de abbatissā Sarā, quia manserit tredecem annis fortiter à fornicationibus dæmonum impugnata. Et numquam orauit, vt recederet ab eâ huiusmodi pugna; sed solùm hoc dicebat: Domine, da mihi fortitudinem.

Vtilis tentatio.

EIVSDEM. 11. Dixerunt iterùm de eâ, quia infestior ei fuerat aliquando imminens fortiùs idem fornicationis dæmon, mittens in cogitationem eius sæculi vanitates. Illa autem non relaxans animum à timore Dei, & à proposito abstinentiæ suæ, ascendit semel super lectum suum orare, & apparuit ei corporaliter spiritus fornicationis, & dixit ei: Tu me vicisti, Sara. Illa autem respondit: Ego non te vici, sed Dominus meus Christus.

Sara dæmonem fornicationis vicit.

INCERTI. 12. Frater quidam stimulabatur à fornicatione, & erat stimulus velut ignis ardens in corde eius die ac nocte. Frater autem decertabat non condescendens vel consentiens cogitationi suæ. Post multum autem tempus discessit ab eo stimulus, nihil praualens propter perseuerantiam fratris. Et statim lux apparuit in corde eius.

Fortiter repugnans a stimulo liberatur.

INCERTI. 13. Alius frater stimulatus est à fornicatione. Et surgens nocte perrexit ad senem, & dixit ei cogitationē suam, & consolatus est eum senex. Ex quâ consolatione proficiens, reuersus est in cellam suam. Et ecce iterùm spiritus fornicationis tentauit eum. Ille autem iterùm abiit ad senem. Factum est autem hoc frequenter. Senex verò non contristauit eum, sed loquebatur ei quæ ad vtilitatem ipsius pertinerent, dicens: Non concedas diabolo, nec relaxes animum tuum; sed magis, quoties molestus est dæmon, veni ad me, & increpatus abscedet. Nihil enim sic extædiat dæmonem fornicationis, quomodo si reuelentur stimulationes eius. Et nihil eum sic lætificat, quomodo si abscondantur cogitationes. Venit ergo frater ad senem vndecies, accusans cogitationes suas. Posteà autem dixit frater seni: Ostende charitatem, abba, & dic mihi verbum. Dicit ei senex: Crede, fili, quia si permitteret Deus cogitationes meas, quibus animus stimulatur, in te transferri, non eas portares, sed omnino corrueres deorsum. Hæc autem dicente sene, propter nimiam humilitatem eius quieuit stimulus fornicationis à fratre.

Tentationes reuelatæ, occultatæ tentant.

INCERTI. 14. Item alius stimulatus à fornicatione, cœpit decertare & extendere abstinentiam suam, per quatuordecim annos cogitationem suam custodiens, ne consentiret concupiscentiæ suæ. Posteà autem veniens ad eccle-

ad ecclesiam, manifestauit vniuersæ multitudini quod patiebatur. Et datum est mandatum, & omnes afflixerunt se pro eo hebdomada, iugiter orantes Dominum, & quieuit stimulus eius.

15. De cogitatione fornicationis dixit quidam senex: Eremita dormiens, vis saluari? Vade, labora, vade affligere, vade, quære & inuenies. vigila, pulsa, & aperietur tibi. Sunt enim in sęculo pancratiarij, qui cum nimis cæsi steterint, & fortes apparuerint, coronas accipiunt. Aliquoties autem & vnus à duobus cæditur, & confortatus plagis cædentes se vincit. Vidisti quantam virtutem per carnis exercitium acquisiuit? Et tu sta, & confortare; & Dominus expugnat pro te inimicum.

16. De eadem ipsâ cogitatione fornicationis, dixit alter senex: Esto velut qui transit in platea, aut per tabernam, & capit cuiuscumque cocturæ odorem, aut alicuius assaturæ. Et qui vult, ingreditur & manducat; qui autem non vult, odoratus est tantum, atque pręterit. Ita & tu excute a te fœtorem, surge & ora, dicēs: Domine Fili Dei, adiuua me. Hoc autem fac etiam aduersus alias cogitationes. Neque enim eradicatores sumus cogitationum, sed luctatores aduersus easdem cogitationes.

• 17. Alter senex dixit: Hæc de negligentiâ patimur. nam si consideremus, quia Deus habitat in nobis, non alienum vas inferemus intra nos. Dominus enim Christus habitans in nobis atque cohabitans nobis, respicit vitam nostram. Vnde & nos portantes eum & contemplantes, negligere non debemus, sed sanctificare nosmetipsos, sicut & ille sanctus est. Stemus super petram, & rumpetur malignus. Non formides, & non committet aduersum te. Psalle cum virtute, dicens: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion: non commouebitur in æternum, qui habitat in Ierusalem.

18. Frater interrogauit senem, dicens: Si incurrerit monachus in peccatum, affligitur velut qui de profectu in deteriorem statum peruenerit, & laborat donec resurgat: qui autem à sæculo venit, velut qui initium fecerit, proficit. Et respondens senex dixit: Monachus in tentationem incurrens, sic est tamquam domus quæ cadit. Et si sobrius fuerit in cogitatione suâ, reædificat eam quæ corruerat domum; inueniens materias ad ædificium profuturas, habens posita fundamenta, & lapides, & arenam, & cetera quæ sunt ædificio necessaria, atque ita velociter fabrica proficit. Ille autem qui nec effodit, nec fundamentum misit, nec habet aliquid eorum quæ sunt necessaria: sed in spe dimittens, si quomodo aliquando perficiatur. Ita est & monachus, si in tentationem ceciderit, & conuersus fuerit ad Dominum, habet plurimum apparatum, meditationem diuinæ legis, psalmodiam, opus manuum, orationem, & cetera, quæ sunt fundamenta. Qui autem recens est in conuersione, donec ista discat, ille in primum ordinem veniet.

19. Frater quidam, cum in fornicationis spiritu teneretur, perrexit ad quemdam senem magnum, & rogabat eum, dicens: Ostende charitatem & ora pro me, quia à fornicatione sollicitor. Senex autem deprecatus est Dominum. Et iterum secundò veniens ad senem, eumdem sermonem dixit. Similiter & senex non neglexit pro eo rogare Dominum, dicens: Domine, reuela mihi vnde in hoc fratre operatio est ista diaboli? quoniam deprecatus sum te, & requiem necdum inuenit. Et reuelauit Dominus quæ agebantur circa fratrem illum. Et vidit eum senex sedentem, & spiritum fornicationis iuxta illum, & quasi ludentem cum eo, & Angelus stabat missus ad adiutorium eius, & indignabatur aduersus fratrem illum, quia non se prosternebat Deó: sed quasi delectabatur cogitationibus suis, totam mentem suam ad hoc inclinans. Et agnouit senex, quia caussa magis ab eodem fratre esset, & annuntiauit ei, dicens: Tu consentis cogitationi tuę. Et docuit eum quomodo talibus cogitationibus deberet obsistere. Et respirans frater per doctrinam senis illius & orationem, inuenit requiem à tentatione suâ.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 13.

Tentatis adest Angelus.

20. Tentatus est aliquādo discipulus senis magni à fornicatione. Senex verò cùm videret eum laborantem, dixit ei: Vis rogo Dominū, vt subleuet à te molestiam istam? Ille autem dixit: Video, abba, quia si laboro, tamen ex pondere laboris huius considero fructificare me. Sed hoc roga Deum in orationibus tuis, vt det mihi tolerantiam, per quam sustineam. Dicit ei abbas suus: Nunc agnoui, quia in magno profectu es, fili, & supergrederis me.

Incerti.

Ex labore resistendi fructus.

21. Dicebant de quodam sene, quia descendit in Scithi, & habebat filium adhuc sugentem lac: qui quoniam in monasterio nutritus est, quæ essent mulieres nesciebat. Qui cùm factus esset vir, ostendebant ei nocte dæmones habitus mulierum, & nuntiauit patri suo, & mirabatur. Aliquando ergo ascendit cum patre suo in Ægyptum, & videns mulieres, dixit patri suo: Abba, ecce istæ sunt, quæ veniebant ad me nocte in Scithi. Et dixit ei: Isti sunt monachi de sæculo, fili. Alio autem habitu vtuntur isti, & ere-

Incerti.

Dæmones mulierum specie insidiantur.

& eremitae alio. Et miratus est senex, quomodo in Scithi ostenderent ei daemones imagines mulierum, & statim reversi sunt in cellam suam.

INCERTI.
Ruff. l. 3. n. 11.

22. Frater quidam erat probatus tentationibus in Scithi, & immittebat ei adversarius memoriam mulieris cuiusdam pulcrae in animo, & affligebat eum valde. Et contigit secundum Dei dispositionem, ut alter frater descendens de Aegypto, applicaret in Scithi. Et cum loquerentur, nuntiavit ei, dicens: Uxor illius mortua est. Erat autem ipsa mulier, de qua inquietabatur ille frater. Quod cum audisset, tulit vestimentum suum nocte, & ascendit ubi eam sepultam audierat. Et fodit locum, & excerit cruorem putredinis eius in vestimento suo, & reversus habebat illud in cella sua. Et cum nimis foeteret, ponebat illos foetores ante se, & improperans cogitationi suae, dicebat: Ecce desiderium quod quaerebas. habes illud, satiare ex eo. Et ita ex eiusmodi foetore castigabat semetipsum donec emorerentur concupiscentiae eius.

Quidam foetore cadaveris concupiscentiam vincit.

INCERTI.

23. Venit quidam in Scithi aliquando, ut fieret monachus. Qui etiam attulit filium suum nuper ablactatum. Qui cum factus esset iuvenis, coeperunt impugnare daemones & sollicitare eum. & dixit patri suo: Vado ad saeculum, quia non possum carnales concupiscentias sustinere. Pater autem eius consolabatur eum. Dixit ergo ille iuvenis: Iam sustinere non valeo, pater; dimitte me redire ad saeculum. Dixit ei pater suus: Audi me, fili, adhuc semel, & tolle tibi quadraginta panes, & folia palmarum dierum quadraginta, & vade in eremo interiore, & esto ibi quadraginta diebus, & voluntas Dei fiet. Qui obediens patri suo, surrexit & abiit in eremo, & mansit ibi, laborans & faciens plectas de palmis siccis, & panem siccum comedens. Et cum ibi diebus viginti quiesceret, ecce vidit opus quoddam diabolicum venire super se; & stetit coram ipso velut mulier Aethiopissa, foetida & turpis aspectu, ita ut foetorem eius sufferre non posset: & abiiciebat eam a se. Et illa dicebat ei: Ego sum, quae in cordibus hominum dulcis appareo; sed propter obedientiam tuam, & laborem quem sustines, non me permisit Deus seducere te, sed innotui tibi foetorem meum. Ille autem surrexit, & gratias agens Deo, venit ad patrem suum, & dixit ei: Iam nolo ire ad saeculum, pater. vidi enim operationem diaboli, & foetorem eius. Cognoverat autem & pater eius de hoc ipso, & dixit ei: Si mansisses quadraginta dies, & custodisses usque in finem mandatum meum, [illegible] habuisti videre.

Carnalis concupiscentia foetida Aethiopissa.

24. Senex quidam sedebat in longinqua eremo, qui habebat unam parentem, quae desiderabat eum videre post multos annos, & quaesivit in quo loco habitaret & surrexit & venit in viam eremi illius. Et inveniens camelarios, adiunxit se cum illis, & ingressa est in eremo cum eis. Haec enim trahebatur a diabolo. Quae cum venisset ad ianuam senis, coepit signis indicare seipsam, dicens. Ego illa parens tua: & mansit apud eum. Erat autem alius monachus sedens in inferiori parte, qui implebat sibi fiscellam aquae, hora qua manducare voluisset; & subito versabatur fiscella, & reversabatur aqua, qui inspirante Deo dixit in semetipsum: Ingredior in eremum, & dico hoc quod mihi evenit de aqua senioribus. Et surgens abiit; & cum sero factum esset, dormivit in templo quodam idolorum iuxta viam, & audivit nocte daemones, dicentes: Ista nocte praecipitavimus illum monachum in fornicationem. Quod cum audisset, contristatus est, & perveniens ad senem, invenit eum tristem, & dicit ei: Quid facio, abba? quia impleo mihi vasculum aquae, & hora manducandi effunditur. Et dicit ei senex: Tu venisti interrogare me, quare fiscella tua versatur; & ego quid facio, quia hac nocte cecidi in fornicationem? Cui respondit: Et ego cognovi. Et dicit ei: Tu unde [illegible] Qui dixit: Dormiebam in templo, & audivi daemones loquentes de te. Et dixit senex: Ecce ego vado ad saeculum. Ille autem rogabat eum, dicens: Noli, pater, sed permane in loco tuo; mulierem vero dimitte hinc. hoc enim ex occursu inimici contigit. Quo audito senex sustinuit, extendens & aggravans conversationem suam cum lacrymis, donec rediret in priori ordine suo.

Daemones de lapsu monachi exultant.

25. Dixit senex: Quia securitas, & taciturnitas, & occulta meditatio pariunt castitatem.

INCERTI.

26. Frater quidam interrogavit senem, dicens: Si contingat hominem in tentationem cadere, quid fit propter eos qui scandalizantur in eo? Et narravit senex, dicens: Diaconus quidam erat nominatus in monasterio Aegypti. Dum autem quidam [11] curialis insecutionem iudicis pateretur, venit cum omni domo sua ad monasterium. Et operante iniquo incurrit diaconus ille in mulierem eius, & facta est omnibus fratribus confusio. Ille autem abiit ad quen[illegible]dam senem, & indicavit ei rem. Senex vero habebat occultam cellam interiorem. quam cum vidisset diaconus ille, dixit: Sepeli

Sepeli me hic sic viuum, & non indices cuiquam. Et intrauit in obscuritatem cellæ illius, & egit illic pœnitentiam ex veritate. Contigit autem, vt post multum tempus non ascenderet aqua in flumine Nilo. Et cum omnes Litanias facerent, reuelatum est cuidam sanctorum, quia nisi venerit diaconus, qui absconsus est apud illum talem monachum, non ascendent fluminis aquæ. Quod cum audissent, admirati sunt, & venientes eiecerunt eum de loco in quo erat: & orauit; & ascendit aqua. Et qui aliquando scandalizati in eo fuerant, ædificati sunt postea in pœnitentiâ eius, & glorificauerunt Deum.

27. Duo fratres perrexerunt ad ciuitatem, vt venderent quod fuerant operati; cum à se inuicè in ciuitatem fuissent diuisi, incurrit vnus in fornicationem. Veniens autem postea frater eius, dixit ei: Reuertamur ad cellam nostram, frater. Ille autem respondit, dicens: Non venio. Et interrogabat eum ille, dicés: Quare, frater? Et ille respondit: Quia cùm discessisses à me, incurri in tentationem, & fornicatus sum. Ille autem volens eum lucrari, cœpit dicere, Quia & mihi sic contigit: quando separatus sum à te, incurri & ego in fornicationem. Sed eamus, & simul pœnitentiam agamus cum omni labore; & Deus ignoscet nobis peccatoribus. Qui cùm venissent ad cellam, retulerunt senibus quod eis contigerat, & dederunt eis illi mandata, qualiter pœnitentiam agerent. Ille tamen vnus non pro se, sed pro illo alio fratre pœnitentiam agebat, tamquam si & ipse peccasset. Videns autem Deus laborem & charitatem eius, intra paucos dies manifestauit vni de senibus, quod pro multâ charitate illius fratris, qui non peccauerat, indulserat illi qui fornicatus est. Vere hoc est ponere animam suam pro fratre suo.

28. Venit aliquando frater ad quemdam senem, dicés ei: Frater meus soluit me egrediens huc atq; illuc; & pro hoc ego affligor. Et rogabat eum senex, dicés: Æquanimiter porta, frater, & Deus videns laborem sustentationis tuæ, reuocabit eum ad te. neque enim possibile est, vt duritiâ & austeritate facile ab intentione suâ aliquis reuocetur; quia nec dæmon expellit dæmonem: sed magis benignitate reuocabis eum ad te. Quoniam & Deus noster cósiliendo, ad se homines trahit. Et narrauit ei, dicens ei: Quia fuerunt in Thebaidâ duo fratres, & cum vnus incurrisset ex his in fornicationem, dicebat ad alium: Reuertor ad sæculum. Alter vero plorabat, dicens: Non te dimitto, frater, discedere, & perdere laborem tuum, & virginitatem tuam. Ille verò non acquiescebat, dicens: Non hic sedeo, sed vado. Aut veni mecum, & iterùm redeo tecum, aut certè dimitte me, & permaneam in sæculo. Vadens autem frater, nunnauit hoc cuidam seni magno. Dixit autem ei senex: Vade cum ipso, & Deus illum per laborem tuum non dimittet corruere. Qui consurgens abijt cum eo ad sæculum. Et cùm peruenisset ad quemdam vicum, videns Deus laborem illius, qui ex charitate & necessitate fratrem suû sequebatur, abstulit concupiscentiam à fratre eius. Et dicit fratri suo: Eamus iterùm ad eremum, frater. Ecce puto, quia iam peccaui cum muliere: quid lucratus sum ex hoc? Et reuersi sunt illæsi in cellam suam.

29. Frater tentatus à dæmone profectus est ad quemdam senem, dicés: Quia duo illi fratres simul sunt, & male viuunt. Cognouit autem senex, quia à dæmone illuderetur, & mittens vocauit eos ad se. Et cùm factum esset vespere, posuit mattam duobus illis fratribus, & cooperuit eos in vno stratu, dicens: Filij Dei magni & sancti sunt. Dixit autem discipulo suo: Hunc fratrem claude in cellâ seorsum: ipse enim passionem, quam illis obiecit, in se habet.

30. Frater quidam dixit seni: Quid facio, quia occidit me sordida cogitatio? Dicit ei senex: Mulier quando vult ablactare filium suum, amarum aliquid superungit vberibus suis; & cùm venerit infans ex consuetudine sugere lac, sentiens amaritudinem, refugit. Mitte ergo & tu in cogitatione tuâ amaritudinem. Dicit ei frater: Quæ est amaritudo, quam debeam mittere? Dixit ei senex: Cogitationem mortis & tormentorum, quæ in sæculo futuro peccatoribus præparantur.

31. Frater quidam interrogauit senem de huiusmodi cogitatione. Et dicit ei senex: Ego numquam stimulatus sum de hac re. Et scandalizatus est in eo ille frater, & abijt ad alium senem, dicens: Ecce hoc dixit mihi ille senex, & scandalizatus sum in eo: quia super naturam est quod dixit. Dicit ei senex: Nó simpliciter tibi dixit hoc ille homo Dei; sed surge, vade, & pœnitétiam age apud eum, vt apériat tibi virtutem sermonum suorum. Surrexit ergo ille frater, & venit ad senem, agens in conspectu eius pœnitétiam. Et dixit: Ignosce mihi, pater, quia stulte feci, non dicto tibi vale discedens: sed obsecro te, vt interpreteris mihi, quomodo numquam sollicitatus sis à fornicatione. Dicit ei senex: Quia ex quo factus sum monachus, non sum satiatus pane, neque aquâ, neque somno, & appetitu horum quibus

Marginalia: Fratris charitas fratrem à lapsu seruat. — INCERTI. — Temerè de aliis suspicans, ipse impugnatur. — INCERTI. — A cogitatione prauâ amaritudine tormentorum ablactandi sumus. — SENIS. Ruff. lib. 3. n. 62. — Esuries stimulos carnis pellit. — Frater ex ... — Mala benignitate ... sunt ... hominis ... — INC... — pœnitentia.

quibus pascimur, crucians me, non permittebar sentire fornicationis stimulos. Et exijt frater ille, proficiens ex relatione senis.

Pastoris. *Ruff. l. 3. n. 40.*

32. Frater quidam interrogauit quemdam senem, dicens: Quid facio? quia cogitatio mea semper in fornicatione est intenta, & non dimittit me quiescere vnâ horâ, & affligitur ex hoc anima mea. Ille autem dixit ei: Quando dæmones cogitationes in corde tuo seminant, & sentis hoc, non colloquaris cum animo tuo: quoniam dæmonum est suggerere. Et licet non negligant hæc immittere, tamen non extorquent dæmones. In te est ergo suscipere, & non suscipere. Respondens autem frater, dixit seni: Et quid faciam, quia fragilis sum, & superat me passio hæc? Ille autem dixit ei: Intentus esto ad huiusmodi. Scis autem quid fecerunt Madianitæ? Ornauerunt filias suas, & statuerunt eas in conspectu Israëlitarum: non tamen extorserunt aliquibus, vt miscerentur cum eis; sed qui voluerunt, incurrerunt in eis. Alij autem indignantes comminati sunt, & cum interitu eorum qui præsumpserant, vlti sunt fornicationem: ita agendum est & de fornicatione. Et quando initium faciunt loqui in corde tuo, non respondeas eis: sed surgens, ora, & age pœnitentiam, dicens: Fili Dei, miserere mei. Dixit autem ei frater: Ecce meditor, abba, & non est compunctio in corde meo, quia nescio virtutem verbi. Et ille dixit: Et tu tamen meditare. Audiui enim, quia dixerit abbas Pastor, sed & alij patres hoc verbum: Quoniam incantator virtutem verborum quæ dicit, nescit; sed serpens audit, & scit virtutem eorum quæ incantantur, & subijcitur incantanti, & humiliatur. Sic & nos, quamuis ignoremus virtutem eorum quæ loquimur, dæmones tamen audientes terrentur atque discedunt.

Malarum cogitationum semina suffocanda. *Num. 25.* *Verbo Dei etiam non intellecto vtendum.*

Incerti.

33. Dicebat senex: Quia cogitatio fornicationis fragilis est, velut papyrus. Si ergo iactetur in nobis, & non acquiescentes proijciamus illam à nobis, facile rumpitur. Necessarium igitur est, vt sit discretio in cogitatione nostrâ, quâ agnoscamus, quia his qui consentiunt ei, non sit spes salutis: illis autem qui non consentiunt, reposita sit corona.

Corona certantium contra cogitationes.

Duorum Fratrum.

34. Duo fratres impugnati à fornicatione, abierunt, & acceperunt vxores. Posteà autem dixerunt adinuicem: Quid lucrati sumus, quia deseruimus angelicum ordinem, & venimus in immunditiam hanc, & post hæc in ignem, & in tormentum venturi sumus? Redeamus ergo ad eremum, & agamus de his quæ præsumpsimus, pœnitentiam. Et venientes ad eremum, rogauerunt patres vt susciperent eos pœnitentes & confitentes ea quæ gesserant. Et clauserunt eos anno integro senes, & ambobus æqualiter ad pensum dabatur panis, & ad mensuram aqua. Erant autem visione consimiles. Et dum completum fuisset tempus pœnitentiæ, exierunt. Et viderunt patres vnum pallidum & tristem nimis; alium verò robustum & clarum: & mirati sunt, quoniam cibum & potum æqualiter acceperant. Et interrogauerunt eum qui tristis & afflictus erat, dicentes: Quid exercitabas cum cogitationibus tuis in cellâ tuâ? Et ille dixit: Pro malis quæ feci, pœnas in quibus venturus eram in animo reuoluebam, & à timore adhæserunt ossa mea carni meæ. Interrogauerunt autem & alium, dicentes: Tu quid cogitabas in cellâ tuâ? Et ille dicebat: Deo gratias referebam, quia eruit me de inquinamento mundi huius, & de futuris sæculi pœnis, & reuocauit me ad hanc conuersationem angelicam: & reminiscens assiduè Dei mei, lætabar. Et dixerunt senes: Æqualis est amborum pœnitentia apud Deum.

Æqualis diuersorum fratrum pœnitentia. *Diuersa corporum in duobus pœnitentibus et [illegible]*

Moysis.

35. Senex quidam erat in Scithi: qui cùm incurrisset in ægritudine magnâ, seruiebant ei fratres. Et videns senex quia laborarent, dixit: Vado in Ægyptum, & non soluam fratres istos. Et dicit ei abbas Moyses: Non vadas, quoniam in fornicationem incursurus es. Ille autē contristatus dicebat: Mortuum est corpus meum, & tu mihi ista dicis? Surgens ergo abijt in Ægyptum. Quod cùm audissent homines circumquaque habitantes, offerebant ei multa. Venit etiam ad eum quædam virgo fidelis, volens obsequium suum seni infirmanti deferre. Et post aliquantum temporis cùm paululùm de ægritudine, quâ tenebatur, meliùs habuisset, incurrit in eam, & illa concepit. Interrogata autem à viciniis loci vnde conceperit; illa respondit: De sene hoc. Illi autem non credebant ei. Senex verò dicebat: Ego hoc feci; sed custodite mihi infantem quem peperit. Quæ cum genuisset puerum, & ablactatus fuisset, tulit senex infantem in humeris suis, & die quâ erat festiuitas in Scithi, occurrit ibi, & intrauit in ecclesiam coram multitudine fratrum. Illi autem videntes eum, fleuerunt: Qui dixit fratribus: Videtis infantem hunc? filius est inobedientiæ meæ. Cauete ergo vos, fratres, quia in senectute hoc feci, & orate pro me. Et pergens ad cellam suam, ad initium primæ conuersationis suæ reuersus est.

[illegible]

Incerti.

36. Frater quidam tentatus est pessimè à dæmonibus. In specie enim pulchrarum mulie-

mulierum transformati, iugiter quadraginta diebus perseuerauerunt pugnantes aduersus eum, vt traherent eum ad turpem commixtionem. Illo autem viriliter reluctante, & minimè superato, Deus aspiciens bonum eius certamen, donauit ei, vt vltrà nullum calorem carnalis concupiscentiæ pateretur.

37. Solitarius quidam erat in inferioribus Ægypti, & hic erat nominatissimus, quia solus in ecclesiâ sedebat in deserto loco. Et ecce, iuxta operationem satanæ mulier quædam inhonesta audiens de eo, dicebat iuuenibus: Quid mihi vultis dare? & depono istum solitarium vestrum. Illi autem constituerunt ei certum quid quod darent ei. Quæ egressa vesperè, venit velut errans ad cellam eius: & cùm pulsaret ad cellam, egressus est ille; & videns eam turbatus est, dicens: Quomodo huc aduenisti? Illa autem velut plorans, dicebat: Errando huc veni. Qui cum miseratione viscerum pulsaretur, introduxit eam in atriolum cellulæ suæ, & ipse intrauit interius in cellam suam, & clausit. Et ecce infelix illa clamauit, dicens: Abba, feræ me comedent hic. Ille autem iterùm turbatus est, timens etiam iudicium Dei, dicebat: Vnde mihi venit ira hæc? Et aperiens ostium, introduxit eam intrò. Cœpit autem diabolus velut sagittis stimulare cor eius in eam. Qui cùm intellexisset diaboli esse stimulos, dicebat in semetipso: Viæ inimici tenebræ sunt: Filius autem Dei lux est. Surgens ergo accendit lucernam. Et cùm inflammaretur desiderio, dicebat: Quoniam qui talia agunt, in tormentis vadunt. Proba ergo teipsum ex hoc, si potes sustinere ignem æternum. Et mittebat digitum suum in lucernam. quem cùm incendisset, & arderet, non sentiebat propter nimiam flammam concupiscentiæ carnalis. Et ita vsque manè faciens, incendit omnes digitos. Illa autem infelix videns quod faciebat, à timore velut lapis facta est. Et venientes iuuenes manè ad monachum illum, dicebant: Venit hic mulier serò? Ille autem dixit: Etiam; ecce vbi dormit. Et intrantes inuenerunt eam mortuam. Et dicunt: Abba, mortua est. Tunc ille excutiens palliulum suum, quo vtebatur, ostendit eis manus suas, dicens: Ecce quod mihi fecit filia ista diaboli, perdidit omnes digitos meos. Et narrans eis quod factum fuerat, dicebat: Scriptum est, Ne reddas malum pro malo. Et faciens orationem, suscitauit eam. Quæ conuersa, castè egit residuum tempus vitæ suæ.

38. Frater quidam impugnabatur à fornicatione. Contigit autem eum venire in vicum quemdam Ægypti, & videns filiam sacerdotis paganorum, adamauit eam, dixitque patri eius: Da mihi eam vxorem. Ille autem respondens dixit ei: Non possum eam tibi dare, nisi rogauero deum meum. Et abiens ad dæmonem, quem colebat, dixit ei: Ecce quidam monachus venit ad me, volens accipere filiam meam; do ei eam? Respondens dæmon, dixit: Si negat Deum suum, & Baptismum, & propositum monachi, interroga eum. Et veniens sacerdos dixit ei: Nega Deum tuum, & Baptismum, & propositum monachi, & dabo tibi filiam meam. Ille verò consensit. Et statim vidit velut columbam exire de ore suo, & volare in cælum. Pergens autem sacerdos ad dæmonem, dixit: Ecce promisit se tria illa facturum. Tunc respondens diabolus dixit ei: Non des ei filiam tuam in vxorem, quia Deus eius non recessit ab eo: sed adhuc adiuuabit eum. Et veniens sacerdos dixit illi fratri: Non tibi possum eam dare; quia Deus tuus adhuc adiuuat te, & non recessit à te. Hæc audiens frater, dixit in semetipsum: Si tantam bonitatē ostendit in me Deus, cùm ego infelix negauerim & ipsum, & Baptismum, & propositum monachi: bonus autem Deus etiam sic malum nunc vsque adiuuat me, cur ego recedam ab eo? Et in semetipsum reuersus, recepit sobrietatē mentis, & venit in eremum ad magnum quemdam senem, & narrauit ei quæ fuerant acta. Et respondens senex, dixit ei: Sede mecum in speluncâ, & ieiuna tres hebdomadas continuas, & ego deprecabor Deum pro te. Et laborauit senex pro fratre, & deprecatus est Deum, dicens: Obsecro, Domine, dona mihi animam hanc, & suscipe pœnitentiam eius. Et exaudiuit orationem eius Deus. Et cùm completa fuisset prima hebdomada, venit senex ad illum fratrem, & interrogauit illum, dicens: Aliquid vidisti? Et respondens frater, dixit: Etiam; vidi columbam sursum in altitudine cæli contra caput meum stantem. Et respondens senex, dixit ei: Attende tibimetipsi, & deprecare Deum intentè. Secundâ verò hebdomadâ venit senex iterùm ad fratrem, & interrogauit eum, dicens: Vidisti aliquid? Et respondit: Vidi columbam venientem iuxta caput meum. Et præcepit ei senex, dicens: Sobrius esto mente, & ora. Et completâ tertiâ hebdomadâ, venit iterùm senex, & interrogauit eum, dicens: Ne aliquid plus vidisti? Et ille respondit, dicens: Vidi columbam, quia venit & stetit supra caput meum, & tetendi manum meam tenere eam: illa autem surgens intrauit in os meum. Et

Qui Deum ei negat, deseritur à columbâ sancti Spiritus.

Ad pœnitentem redit columba.

Gal.

Pet. 3.

gratias agens Deo senex, dixit fratri: Ecce suscepit Deus pœnitentiam tuam: de cetero attende temetipsum, & esto sollicitus. Et respondens frater dixit: Ecce amodò tecum ero donec moriar.

Senis. 39. Dicebat quidam de Thebæis senibus, quòd filius esset sacerdotis idolorum: & cùm paruulus sederet in templo, vidisset patrem suum frequenter ingredi, & sacrificia offerre idolo; & quia semel post ipsum occultè intrauerit, & viderit satanam sedentem, & omnem militiam eius astantem ei: & ecce vnus de principibus eius veniens adorauit eum. *Confessio rerum dæmonum.* Cui diabolus dixit: Vnde venis tu? Et ille respondit: In illà prouinciâ eram, & suscitaui illic bella & perturbationes plurimas, effusiones sanguinis faciens, & veni nuntiare tibi. Et diabolus interrogauit eum: In quanto tempore hoc fecisti? Et ille respondit: In triginta diebus. Et diabolus iussit eum flagellari, dicendo: Tanto tempore hoc fecisti? Et ecce alius veniens adorauit eum. Et ipsi dixit: Vnde venis tu? Et respondit dæmon: In mari eram, & suscitaui commotiones, & demersi naues, & multos homines occidens, veni nuntiare tibi. Et dixit diabolus: Quanto tempore hoc fecisti? Et ille respondit: Sunt dies viginti. Et hunc similiter iussit flagellari, dicens: Quare in tantis diebus hoc solum fecisti? Et tertius veniens adorabat eum. Dixit autem & huic: Et tu vnde venis? Et respondit: In illâ ciuitate fui: & dum ibi fierent nuptiæ, excitaui lites, & multas effusiones sanguinis feci: insuper & ipsum sponsum occidi, & veni nuntiare tibi. Et dixit ei: In quantis diebus hoc fecisti? Et respondit: Decem. Iussit autem, tanquam moras fecerit, & hunc flagellari. Venit autem alius adorare eum, & dixit ei: Vnde venis? Et respondit ei: In eremo eram; ecce quadraginta anni sunt, quòd impugno monachum quemdam, & vix nocte istâ præualui, vt facerem eum fornicari. *Lætitia dæmonum de monacho lapso.* Quod diabolus audiens surrexit, & osculatus est eum: & tollens coronam quam ipse habebat, posuit in capite illius, & fecit eum sibi in vnâ sede considere, dicens: Magnam rem fortiter gessisti. Hoc ego cùm audissem, & vidissem, dixi intra meipsum: Valde magnus est ordo monachorum.

Incerti. 40. Dicebant de quodam patre, quia sæcularis fuisset, & pòst conuersus est, & de concupiscentiâ vxoris suæ frequenter stimulabatur, & narrabat hoc patribus. Qui cum vidissent quia operarius esset, & maiora faciebat quam illi dicebant, imponebant ei quædam, vt debilitaretur corpus eius, ita vt nec surgere posset. Deo autem dispensante, venit quidam pater vt applicaret in Scithi: & cùm venisset ad cellam eius, vidit eam apertam, & pertransiuit admirans quomodo nemo egressus esset in occursum eius. Et reuersus pulsabat, dicens: Ne fortè frater qui in eâ habitat, infirmetur. Et cùm pulsasset, intrauit, & inuenit eum nimium infirmum. Et dicit ei: Quid habes, pater? Et narrauit ei, dicens: Ego de sæculari vitâ sum, & sollicitat me modò inimicus in vxore meâ: & narraui patribus, & imposuerunt mihi conuersationis onera diuersa. & cùm obedienter implere vellem, ecce defeci, & tamen stimulus crescit. Audiens hæc senex, contristatus est, & dixit ei: Equidem patres, vt potentes viri benè tibi imposuerunt onera, quibus grauaris: sed si me paruulum audis, iacta à te hæc, & sume parum cibi in tempore suo, & recolligens vires tuas, fac aliquantum opus Dei, & iacta in Domino cogitatum tuum: quoniam tuo labore hanc rem non poteris superare. *Concupiscentia non tam labore, quam oratione superanda.* *Psal. 54.* Corpus enim nostrum velut vestimentum est. si illud diligenter tractauens, stabit: si autem neglexeris illud, putrescet. *Corpus nostrum vestimentum.* Qui cùm audisset eum, fecit ita, & intra paucos dies recessit ab eo stimulus ille.

41. Monachus quidam solitarius antiquus, & conuersatione proficiens, sedebat in monte in partibus Antinôo, sicut audiuimus à notis monachis, cuius verbis & actu multi proficiebant. Et cùm talis esset, excitatus est diabolus ad inuidiam contra eum, sicut & contra omnes virtutum viros, & immittit animo eius cogitationem talem, vt ei qui in tali conuersatione esset, non deberet seruiri ab alio, aut ministerium exhiberi, sed magis ipsum debere alijs ministrare. Quod si alijs non exhiberet ministerium, saltem sibi ipsi seruiret, dicens: Vende ergo in ciuitate sportellas, quas facis, & eme tibi quæ opus sunt, & reuertere ad locum tuum, & nulli sis onerosus. Hoc autem suggerebat diabolus, inuidens quieti eius & opportunæ vacationi ad Dominum, & vtilitati multorum. vndique enim inimicus venari eum & capere festinabat. Ille verò tanquam bonæ cogitationi acquiescens, descendit de monasterio suo. Et quia erat omnibus admirandus, ignotus tamen haberet huiusmodi insidias astutiæ, notus autem & famosus omnibus, à quibus videbatur, existens. Et cùm post longum tempus mulierem vidisset, pro incautelâ suâ supplantatus est, & incurrit in eam. Et veniens in desertum locum sequente diabolo vestigia eius, cecidit iuxta flumen. Et cogitans quia gauisus est ini-

est inimicus de ruinâ eius, voluit semetipsum desperare, quia Spiritum Dei maximè contristauerit, & sanctos Angelos, & venerabiles patres, quorum multi etiam in ciuitatibus habitantes superauerunt diabolum. Et cùm nulli horũ se facere similem posset, contristabatur valde, & non recordabatur, quia Deus est qui virtutem tribuit his qui ad eum deuotissimè conuertuntur. Cæcatus ergo, & non videns peccati sui curam, voluit se in flumen illud iactare, vt perfectum gaudium faceret inimico. Ex multo itaque animi dolore infirmatus est corpore; & nisi posteà misericors Deus auxilium præstitisset ei, ad perfectum gaudium inimici sine pœnitentiâ moreretur. Nouissimè autem in se reuersus, cogitauit maiorem laborem in afflictione pœnitentiæ demonstrare, & supplicare Deo in fletu & luctu, & ita rediit iterùm ad monasterium suum. Et damnans ostium cellæ suæ, sicut solet super mortuum, ita flebat supplicans Deo. Ieiunans autem & vigilans cum omni anxietate attenuauit corpus suum: & nec sic satisfactum putabat animo suo, quia congruè pœnituisset. Fratribus autem sæpè ad eum venientibus suæ vtilitatis caussa, & pulsantibus ostium, ipse dicebat, non se posse aperire, dicendo: Sacramento me constrinxi vnum annum deuotè me pœnitentiam agere; sed orate pro me. Nec enim inueniebat quomodo eis excusaret, quoniam illi scandalizabantur, hæc audientes de eo, quia erat apud eos honorabilis, & valde magnus monachus. Et fecit totum annum intentè ieiunans, & deuotè pœnitentiam agens. Die autem Paschæ nocte ipsâ resurrectionis Dominicæ, tollens lucernam nouam posuit in cacabo nouo. Et cooperiens de cooperculo, à sero surrexit ad orationem, dicens: Misericors & miserator Dominus; qui & barbaros saluare vis, & ad veritatis agnitionem venire, ad te confugi fidelium Saluatorem, miserere mihi qui te plurimùm exacerbaui, inimicum gaudere feci, & ecce mortuus sum obediens ei. Tu Domine, qui & impiis & his qui sunt sine misericordiâ misereris, sed & proximis misericordiam impendere præcipis, miserere humilitati meæ. Apud te enim impossibile nihil est, quoniam secus infernum dissipata est sicut puluis anima mea. Fac misericordiam, quia benignus es & misericors, figmẽto tuo; qui & corpora quæ non sunt, in die resurrectionis resuscitaturus es. Exaudi me, Domine, quia defecit spiritus meus, & infelix anima mea. Tabefactum est etiã corpus meũ, quod coinquinaui. Etiam viuere non valeo, pro eo quòd non credidi. Ignosce peccatum per pœnitentiam, duplex habenti peccatum ex desperatione. Viuifica me contritum, & igne tuo præcipe hanc lucernam accendi. Vt & ego accipiens fiduciam misericordiæ & indulgentiæ tuæ, per residuum tempus vitæ meæ, quod mihi donaueris, mandata tua custodiam, & à timore tuo non recedam, sed deuotè seruiam tibi ampliùs quàm primò. Et hæc in nocte ipsâ resurrectionis cum multis lacrymis dicens, surrexit vt videret si accensa esset lucerna. Et detecto cacabo, vidit quia non esset accensa. Et cecidit iterùm in faciem suã, rogans Dominum, & dicens: Scio, Domine, quia certamen factum est, vt coronarer, non steti in pedibus, eligens magis propter carnis delectationem tormentis impiorum addici. Parce ergo mihi, Dñe. Ecce enim iterùm cõfiteor tuæ bonitati turpitudinem meam coram Angelis tuis, & coram iustis omnibus, & nisi quia scandalizari possent, etiam hominibus omnibus confiterer. Deus miserere mei, vt & alios erudiam; Domine, viuifica me. Et ita tribus vicibus orans, exauditus est. Et exurgens inuenit lucernam ardentem clarè. Et exultans spe, confortatus gaudio cordis est, admirans de gratiâ Dei, qui ita & peccatis eius indulsit, & satisfecit iuxta petitionem eius & animũ ipsius, & dicebat: Gratias ago tibi, Dñe, quia etiam vitę sæculi huius indigno misertus es, magno & nouo hoc signo fiduciam tribuens: parcis enim misericors animabus, quas tu creas. Ita autem perseuerante eo in confessione illuxit dies. Et lætabatur in Domino, oblitus cibi corporalis. Ignem autem lucernæ illius toto tempore vitæ suæ seruauit, oleum subinde superinfundens, & faciens desuper quo minus extingueretur. Et ita rursus diuinus Spiritus habitauit in eo, & factus est apud omnes insignis, humilitatem exhibens in confessione & actione gratiarum Domino cum lætitiâ. Cui etiam ante aliquot dies mortis suæ relatum est de transitu suo.

Modus pœnitentiæ fratris.

Lucernâ diuinitus accensâ pœnitentiam suam Deo acceptam discit.

LIBELLVS SEXTVS.

De eo, quòd monachus nihil debeat possidere.

1. FRATER quidam renuntians sæculo, & dans quæ habebat pauperibus, retinens autem pauca in suâ ratione, venit ad abbatem Antonium. Quod cùm agnouisset senex, dixit ei: Si vis monachus fieri, vade in illum vicum, & eme carnes, & impone corpori tuo nudo, & sic veni huc. Et cùm sic fecisset frater ille, canes & aues corpus eius lacerabãt. Cum peruenisset autem ad senem, interrogauit, si fecisset quod ei di- ANTONII Ruff. lib. 3. n. 68.

ei dixerat. Illo autē ostendente corpus suum laceratū, dixit sanctus Antonius: Qui renuntiant sęculo, & volunt habere pecunias, ecce ita impugnati à dæmonibus discerpuntur.

Monachus pecunias possidens laceratur à dæmonibus.

ARSENII.

2. Narrauit abbas Daniel de abbate Arsenio, quia venit aliquando [14] Magistrianus, deferens ei testamentum cuiusdam senatoris parentis eius, qui reliquerat ei hereditatem magnam valdè. Et accipiens testamētum, voluit illud scindere: Magistrianus autem cecidit ad pedes eius, dicens: Deprecor te, ne scindas illud, quia incidetur mihi caput. Et dicit ei abbas Arsenius: Ego priùs mortuus sum quàm ille. Ipse autem modò mortuus est, quomodo me fecit heredem? Et remisit testamentum, nihil accipiens.

Mortuus sæculo non exspectat testamēta.

EIVSDEM.

3. Ægrotauit aliquando memoratus abbas Arsenius in Scithi, & opus habuit in necessitate suâ vsque ad vnam siliquam nummi. Et cùm non inueniret, accepit à quodam velut eleëmosynam, & dixit: Gratias tibi ago, Domine, quia me dignum fecisti pro nomine tuo ad hoc peruenire, vt egens eleëmosynam postularem.

Arsenii paupertas.

AGATHONIS.

4. Narrauerunt de abbate Agathone, quia longo tempore cellam sibi cum suis discipulis fabricaret. Quam cùm perfecissent, & cœpisset illic habitare, vidit in ipsâ hebdomada quædam non vtilia sibi: & dixit discipulis suis illud quod Dominus apostolis dixerat: Surgite, eamus hinc. Discipuli autem contristati sunt valdè, dicentes: Si omnino volūtatem habebas migrandi hinc, vt quid tantum laborem sustinuimus, ædificantes longo tempore cellam? Incipient autem homines scandalizari in nobis, & dicere: Ecce iterùm migrant, nusquam sedentes. Ille autem cùm eos vidisset pusillanimes effectos, dicit eis: Etsi scandalizantur aliqui, sed iterum sunt alij qui ædificentur & dicunt: Beati sunt isti, quia propter Deum migrauerunt, & sua omnia contempserunt. Verumtamen dico vobis, qui vult venire, veniat; quia ego interim vado. Illi verò prostrauerunt se in terram, rogantes vt concederet secum abire.

Mutandus locus si sal. obsit. Ioan. 14.

INCERTI.

5. Dixit abbas [15] Euagrius, fuisse quemdam fratrem, qui nihil habuit in substantiâ suâ, nisi tantùm Euangelium, & ipsum vendidit in pauperum nutrimento. Dicens quodam verbo, quod memoriæ dignum est commendari: Ipsum etiam, inquit, verbum vendidi, quod iubet, Vende omnia, & da pauperibus.

Ruff. l. 3. n. 70. titulo Serapionis. Matth. 19.

THEODORI.

6. Abbas Theodorus, cognomento de Pherme, habebat tres codices bonos. Et cùm venisset ad abbatem Macarium, dixit ei: Habeo tres codices, & proficio ex lectione eorum. Sed & fratres petunt eos ad legendum, & ipsi proficiunt. Dic ergo mihi quid debeo facere? Et respondens senex, dixit: Boni sunt quidem actus: sed melius omnibus est, nihil possidere. Quod cùm audisset, abiit, & vendidit memoratos codices, & dedit indigentibus pretium ipsorum.

Optimum nihil possidere.

IOANNIS. Ruff. l. 3. n. 148.

7. Narrauit quidam patrum de abbate Ioanne Persâ, quia ex multis virtutibus suis ad profundam simplicitatem atque innocētiam peruenerit. Hic autem manebat in Arabiâ vicinâ Ægypti. Et mutuauit aliquando à fratre suo solidum vnum, & emit linum vt operaretur. Et venit frater rogans eū, & dicens: Dona mihi, abba, aliquantum lini, & faciam mihi vestimentum, quo vtar. Et dedit ei cum gaudio. Similiter & alius veniens rogauit eum, vt daret ei aliquantum lini, vt faceret sibi tegumentum. Et dedit ei. Et multis aliis petentibus dabat simpliciter cum gaudio. Postea veniens dominus solidi quem acceperat, volens recipere quod mutuauerat. Et dixit ei senex: Ego affero tibi eum. Et cùm nō haberet, vnde redderet, abiit ad abbatem Iacob dispensatorem, vt rogaret eum, & daret ei solidum. Et cùm iret, inuenit in terrâ iacētem solidum, & non tetigit eum, sed fecit orationem, & reuersus est in cellam suam. Et venit iterum frater ille, & cœpit ei molestus esse pro solido. Et dicit ei: Ego reddam tibi. Et abiit iterum senex, & inuenit solidum in terrâ vbi erat priùs, & rursus factâ oratione reuersus est. Et ecce iterùm cœpit frater ille molestus esse, & dicit senex: Adhuc semel me exspecta, & affero tibi solidum tuum. Et surgens venit ad illum locum, & inuenit ipsum solidum ibi; & factâ oratione tulit eū, & venit ad abbatem Iacobum, & dicit: Abba, cùm venirem ad te, inueni hūc solidum in viâ. ostende ergo charitatem, & prædica ieiunium, ne quis perdiderit eum. Et prædicauit abbas, & nemo est inuentus qui perdidisset eum. Tunc verò dicit abbati Iacobo: Si ergo nemo eum perdidit, do eum illi fratri, quia ipsi debeo solidum. & cùm venirem ad te, vt tu mihi solidum præstares, & redderem debitum, inueni eum in viâ. Et miratus est abbas Iacobus, quomodo compulsus pro debito inuenisset, & non statim tulisset eum: & reddidit solidum fratri illi. Et hoc erat mirabile de ipso: quia si veniebat quis mutuum aliquid petere ab eo, non per seipsum dabat, sed dicebat fratri mutuum postulanti: Vade, tolle tibi tu ipse quod opus habes. Et quando referebat quod mutuum accepisset, dicebat ei: Repone illud iterùm vnde tulisti. Si autem nihil refero-

ferebat ille qui mutuum acceperat, senex nihil dicebat ei.

ISAAC.

8. Narrauerunt quidam patrum, quia venit aliquando frater aliquis in conuentum Cellarum coram abbate Isaac, vestitus modicum cucullum: & spectabat eum senex, dicēs: Hic monachorum est habitatio; tu sæcularis es, & non poteris hic esse.

EIVSDEM.

9. Dicebat autem fratribus abbas Isaac: Patres nostri & abbas Pambo, vetustis & de multis partibus resarcitis vestibus vtebātur: nunc autem pretiosis vestibus vtimini. discedire hinc, desertastis locum hunc. Quando autem profecturi erant ad messem, dicebat eis: Iam vobis nulla mandata dabo, quia non obseruatis.

Monachorum vetusta vestis [illegible]

[illegible] Cass. [illegible] In- stit. c. 19. *Perfecte renunciandi.*

10. Dixit abbas Cassianus: Quia Syncleticus aliquis nomine renuntiasset sęculo, & facultates suas pauperibus diuidens, aliqua sibi retinuisset ad proprium vsum, nolens perfecte ex omnibus renuntiantium humilitatem & communis monasteriorum vitæ suscipere regulam. Ad quem sanctæ memoriæ Basilius dixit hoc: Et senator esse desiisti, & monachum non fecisti.

PISTERAMONIS

11. Dixit quidam frater abbati Pisteramoni: Quid faciam, quoniam durum est mihi vendere quod manibus meis laboro. Et respondens dixit: Quia abbas Sisois & ceteri vendebant opus manuum suarum. hoc enim non lædet. Sed quando vendis, semel dic pretium speciei quam distrahis. Et si vis relaxare modicum pretij, in te est, sic enim & quietem inuenies. Iterùm dixit ei frater: Si habeo quod sufficiat necessitatibus meis aliunde, videtur tibi vt non cogitem de labore manuum? Respondens senex, dixit: Quantumuis habeas, non negligas operari, & quantum potes, fac, tantum non cum turbatione animi.

[illegible]

SERAPIONIS.

12. Frater interrogauit abbatem Serapionem, dicens: Dic mihi vnum verbum. Dicit senex: Quid tibi habeo dicere, quia tulisti ea quæ erant viduarum & orphanorum, & posuisti in fenestrâ. Viderat enim eam codicibus plenam.

SYNCLETICAE.

13. Interrogata est beatæ memoriæ Syncletica: Si perfectum bonum est nihil habere? Et illa dixit: Valdè bonum est his qui possunt. Etenim hi qui tolerare possunt, tribulationem quidem carnis habent, sed animæ requiem possident. Quoniam sicut fortia vestimenta dum calcantur, & pedibus sæpiùs reuersantur, lauantur atque incandidantur; ita fortis anima per voluntariam paupertatem ampliùs confirmatur.

Paupertas incandidat animum.

[illegible] *Thesaurus* [illegible] *paupertas.*

12. Dixit abbas Hyperichius: Thesaurus monachi est voluntaria paupertas. Thesauriza ergo tibi, frater, in cælo; quia ibi ad requiescendum sine fine sunt sæcula.

PHILAGRII.

15. Erat quidam sanctorum, Philagrius nomine. hic habitabat in Ierosolymis, & laborabat operando, vt potuisset sibi ad panem sufficere. Et dum staret in plateâ, volens vendere quod manibus suis fuerat operatus, contigit vt caderet cuidam saccellus cum solidis mille, & inueniens eum senex, stetit in eodem loco, dicens: Necesse est modò eum, qui perdidit, huc venire. Et ecce veniebat, qui perdiderat, plorans. Tulit ergo eum seorsum, & reddidit saccellum suum. Quem ille rogabat, vt acciperet aliquam partem ex eo, sed senex nullatenus acquieuit. Tunc ille cœpit clamare & dicere: Venite, & videte hominem Dei, quid fecit. Senex autem occultè fugiens, exiuit de ciuitate, ne agnosceretur de eo quid fecerat, & honorarent eum.

Philagrij fidelitas & cōtinentia.

Honorem fugit.

SENIS.

16. Interrogatus est senex quidam à fratre, quid faceret vt saluus esset. Ille autem expolians se vestimento suo, & cingens lumbos suos, atque extendens manus, dixit: Sic debet nudus esse monachus ab omni materiâ sæculari, & crucifigere se aduersus tentationem atque certamina mundi.

Nudus sit monachus à materiâ sæculari.

INCERTI. Ruff. l. 3. num. 71. titulo Agathonis.

17. Quidam rogauit senem quendam, vt acciperet pecunias in suis necessitatibus profuturas. Ille autem nolebat, vtpote qui operi manuum suarum esset sibi sufficiens. Sed dum ille persisteret obsecrando, vt saltem pro indigentium necessitate susciperet, respondit senex, & dixit: Duplex mihi opprobrium esset: quia & cùm non indigeam, accipio; & aliena tribuens, vanam gloriam colligo.

Qui non indiget nihil accipiat.

INCERTI.

18. Venerūnt aliquando quidam Græcorum, vt darent eleēmosynam in ciuitate [26] Ostracines, & assumpserunt sibi œconomos ecclesiæ, vt ostenderent eis, qui necessitatem maiorem haberēt. Illi autem duxerunt eos ad quemdā leprosum, & dederunt ei. Ille autem nolebat accipere, dicens: Ecce modicas palmas habeo, quas operor, & facio plectas, & ex eis mādūco panem. Iterùm duxerunt eos ad cellam vnius viduæ, quæ erat cum filiabus suis. Et cùm pulsarent ostium, cucurrit filia eius ad ostium nuda. mater autem eius abierat ad quoddam opus; erat enim candidatrix: & dabant filiæ eius vestimentum & nummos. Illa autem nolebat accipere, dicens venisse matrem suam, & dixisse sibi: Confide, quia voluit Deus, & inueni opus quod faciam hodie, vnde habeamus victum nostrum. Et cùm venisset mater eius, rogabant eam, vt acciperet; & noluit, dicens: Ego habeo curatorem meum Deum, & eum tollere vos vultis à me hodie? Illi autem agnoscen-

Deus fidelis curator.

 tes

tes fidem eius, glorificauerunt Deum.

Incerti. 19. Venit quidam vir magnus ignotus, portans secum aurum in Scithi, & rogabat presbyterum eremi, vt erogaretur ad fratres. *Auri contemptus.* Dixit autem ei presbyter: Non opus habent fratres. Et cùm nimis esset vehemens, & non acquiesceret, posuit sportam cum solidis in ingressu ecclesiæ, & dicit presbyter: Qui opus habet, tollat. Et nemo tetigit; quidam autem nec aspexerunt. Et dicit ei senex: Suscepit Deus oblationem tuam; vade, & da illud pauperibus. Et valdè ædificatus discessit.

Senis. 20. Attulit quidam seni pecuniam, dicens: Habe ad expensas tuas, quia senuisti & infirmus es. erat enim leprosus. Hic autem *Bonus nutritor Deus.* respondens dixit: Tu post sexaginta annos venis auferre nutritorem meum? Ecce tantum temporis habens in infirmitate meâ, nihil indigui, Deo tribuente & pascente me. Et non acquieuit accipere.

Cuiusd. hortulani. 21. Narrauerunt senes de quodam hortulano, quia laboraret, & omnem laborem suum expenderet in eleëmosynam. Et tantum sibi retinebat, quantum ad victum ipsius sufficeret. Posteà verò satanas immisit in corde eius, dicens: Collige tibi aliquantam pecuniam; ne cùm senueris aut ægrotaueris, opus habeas ad expensas. Et collegit & impleuit lagenam de nummis. Contigit autem eum inurmari, & putrefieri pedem eius; & expendit, quod collegerat, in medicos, & nihil ei prodesse potuit. Posteà verò venit quidam de expertis medicis, & dicit ei: Nisi incidens pedem tuum, putrefiet. Et constituerunt diem, vt inciderent eius pedem. Illâ autem nocte rediens in semetipsum, & pœnitentiam agens de his quæ gessit, ingemuit & fleuit, dicens: Memor esto, Domine, operum meorum priorum quæ faciebam, cùm laborarem in horto meo, ex quo pauperibus ministrabam. Et cùm hoc dixisset, stetit an- *Non in nūmis, sed in Deo spes ponenda.* gelus Domini, & dixit ei: Vbi sunt nummi quos collegisti? & vbi est spes de quâ tractasti? Tunc intelligens, dixit: Peccaui, Domine; ignosce mihi: & amodò vlteriùs hoc non faciam. Tunc Angelus tetigit pedem eius, & sanatus est statim. Et exurgens manè, abiit in agrum operari. Venit ergo medicus secundùm constitutum cum ferramentis, vt secaret pedem eius; & dicunt ei: Exiit à mane operari in agro. Tunc admiratus medicus perrexit in agrum, vbi operabatur ille. & videns eum fodientem terram, glorificauit Deum, qui reddiderat ei sanitatem.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 59. 22. Frater interrogauit senem quemdam, dicens: Vis teneo mihi duos solidos propter infirmitatem corporis? Videns autem senex cogitationem eius, quia vellet tenere, dixit ei: Etiam. Et vadens frater in cellam suam, conterebatur cogitationibus suis, dicens: Putas verum dixit mihi senex, an non? Et surgens iterùm venit ad senem, agens pœnitentiam & rogans, ac dicens: Propter Dominum dic mihi veritatem, quia affligor à cogitationibus meis propter duos solidos. Dicit ei senex: Quia vidi te *Deo fidendum, non pecuniæ.* voluntatem habere retinendi eos, dixi tibi, vt retineres; verumtamen non est bonum, tenere plus quàm opus est corpori. Si ergo duos solidos retinueris, in ipsis inuenietur spes tua. Et si contigerit vt pereant, Deus iam non cogitat de nobis. Cogitationem ergo nostram iactemus in Domino, quoniam ipsi cura est de nobis.

LIBELLVS SEPTIMVS.

De Patientia seu Fortitudine.

SANCTVS Antonius abbas cùm sede- *Antonii Ruff. lib. 3. n. 105.* ret aliquando in eremo, animus eius tædium & confusionem cogitationum incurrit, & dicebat ad Deum: Domine, volo saluus fieri, & non me permittunt cogitationes meæ. quid faciam in hac tribulatione, quomodo saluus ero? Et modicè assurgens, cœpit foràs exire. & vidit quem- *Operatio orationi miscenda.* dam, tamquam seipsum, sedentem atque operantem; deinde surgentem ab operibus & orantem; & iterùm sedentem, & plectam de palmis facientem, & inde rursus ad orationem surgentem. Erat autem angelus Domini missus ad correptionem & cautelam dandam Antonio. Et audiuit vocem Angeli, dicentis: Sic fac, & saluus eris. Ille autem hoc audito, magnum gaudium sumpsit atque fiduciam. Et ita faciens, salutem, quam quærebat, inuenit.

2. Frater quidam interrogauit abba- *Agathonis.* tem Agathonem, dicens: Mandatum mihi venit, & est mihi pugna grauis in loco, quo est ipsum mandatum. Volo ergo propter mandatum pergere illuc, & pauesco bel- *Obedientia in [illo custitur].* lum. Dicit ei senex: Sic erat Agatho; implebat mandatum, & vincebat bellum.

3. Dixit abbas Ammonas, quia quatuor- *Ammonas.* decim annos fecerit in Scithi, deprecans Deum die ac nocte, vt daret ei virtutem superandi iram.

4. Dixit abbas Besarion, quia quadra- *Besarionis.* ginta noctes manserit inter spinas stans, & non dormierit.

5. Frater quidam sedens singularis tur- *Theodori.* babatur, & pergens ad abbatem Theodorum de Pherme, dixit ei, quia conturbaretur. Senex autem dixit ei: Vade, humilia

mentem

mentem tuam, & ſubde te, & habita cum aliis. Abiit autem in montem, & manſit cum aliis. Et reuerſus eſt poſteà ad ſenem, & dixit ei: Nec cum aliis hominibus habitans, quietem inuenio. Et dixit ei ſenex: Si ſolitarius non quieſcis, neque cum aliis, cur voluiſti monachum facere? nónne vt *Non facile hic requies datur.* ſuſtineas tribulationes? Dic auem mihi, quot annos habes in habitu iſto. Et dicit ei: Octo. Et dicit ei ſenex: Crede mihi, habeo in habitu iſto ſeptuaginta annos, & nec vnâ die potui requiem inuenire; & tu in octo annis requiem vis habere?

EIVSDEM. 6. Interrogauit eum iterùm frater quidam, dicens: Si fiat ſubitò ſonus ruinæ alicuius, fit tibi timor, abba? Et dixit ei ſenex: *Theodorus tamen sine formidine.* Si cælum terræ adhæreat, Theodorus non formidat. Popoſcerat enim precibus à Deo, vt auferretur ab eo formido, & proptereà interrogauit eum frater.

THEODORI ET LVCII. 7. Dicebant de abbate Theodoro, & abbate Lucio[27] de Nono Alexandriæ, quia fecerint quinquaginta annos, ſeducentes animos ſuos, & dicentes: Tranſactâ hieme *Eludenda desideria.* iſtâ, migrabimus hinc. Et iterum quando fiebat æſtas, dicebant: Quia tranſacto æſtiuo, diſcedemus hinc. Et ſic fecerunt toto tempore conuerſationis ſuæ ſemper reminiſcendi patres.

IOANNIS. 8. Dixit abbas Paſtor de abbate Ioanne breuis ſtaturæ, quia rogauerit Dominum, & abſtulerit ab eo omnes paſſiones, & effectus eſt ſecurus, & veniens dixerit cuidam ſeni: Vide hominem quietum, & nullam habentem pugnam. Et dixit ei ſenex: Vade, roga Dominum, vt iubeat in te moueri *Pugna cum tolerantia animae vtilis.* pugnam, quoniam proficit pugnando anima. Et cum rediſſet in eo pugna, vlteriùs non orauit, vt auferretur ab eo pugna, ſed dicebat: Domine, da mihi tolerantiam ſuſtinendi has pugnas.

ANTONII ET MACARII. 9. Venit abbas Macarius maior ad abbatem Antonium in montem: & cùm pulſaſſet oſtium, exiuit ad eum, & dixit ei Tu quis es? Et ille ait: Ego ſum Macarius. Et claudens oſtium intrauit, & dimiſit eum foris. Et cùm vidiſſet poſteà patientiam eius, aperuit ei. Et adgaudens ei, dicebat: Multum tempus eſt, ex quo te videre deſiderabam, audiens de te. Et exhibés ei hoſpitalitatem, refecit eum; erat enim feſſus de multo labore. Veſpere autem facto infudit ſibi abbas Antonius modicas palmas, & dicit ei abbas Macarius: Da mihi, vt ego infundam quod operer. Ille autem dixit: Non habeo plus. Et faciens faſciculum maiorem, infudit eum. Et ſedentes à ſero, & colloquentes de vtilitate animarum, faciebant plectam, & ipſa plecta per feneſtram deſcendebat in ſpeluncâ. Et egrediens manè ſanctus Antonius, vidit collectionem *Operoſus Macarius.* plectarum abbatis Macarij, & admiratus eſt, & oſculatus manus eius, dicebat: Multa virtus de iſtis egreditur.

10. Deſcendit aliquando ipſe Macarius MACARII de Scithi ad locum qui dicitur Terenuthin, & intrauit dormire in monumento, vbi erant antiquitus ſepulta corpora paganorum. Et traxit vnum corpus ſub caput ſuum tamquam [28] plumatium de ſcirpo. Dæmones autem videntes fiduciam eius, inuiſi ſunt, & volentes terrere eum, vocabant quaſi quamdam mulierem, dicentes: [29] Nonna illa, veni nobiſcum ad balneum. Et alter dæmon de ſub ipſo tamquam ex mortuis illis reſpōdit, dicens: Peregrinum quemdam habeo ſuper me, non poſſum venire. Senex autem non expauit, *Macarius dæmonem tundit.* ſed confidens tundebat corpus illud, dicens: Surge, vade, ſi potes. Quod cùm audiſſent dæmones, clamauerũt voce magnâ, dicentes: Viciſti nos. Et fugerunt confuſi.

11. Dicebat abbas Mathois: Volo ali- MATHOIS quod leue opus & continuum, quàm graue quod citò finitur.

12. Narrauerunt de abbate [30] Milido, MILIDI. quia cùm habitaret aliquando cum duobus diſcipulis in finibus Perſarum, exierunt duo filij Imperatoris ſecundùm conſuetudinem in venationem, & miſerunt retia in longum per millia quadraginta, vt quodcumq; intra retia inueniretur, occiderent. Inuentus eſt autem ſenex cum duobus diſcipulis intra retia. Et cùm vidiſſent eum piloſum & terribilem aſpectu, admirati ſunt, & dixerunt ei: Homo es, an ſpiritus aliquis? dic nobis. Et dixit eis: Homo ſum peccator, & exiui flere peccata mea, & adoro Filium Dei viui. Illi autem dixerunt ei: Non eſt alius Deus, [31] niſi Sol, & Ignis, & *Dij Perſarum, Sol, Ignis, Aqua.* Aqua; ipſos adora, & ſacrifica eis. Et ille reſpondit: Iſta creaturæ ſunt, & erratis. Sed obſecro vos, conuertimini, & agnoſcite verum Deum, qui & iſta creauit, & cetera omnia. Illi autem deridentes, dixerunt: Condemnatum & crucifixum dicis eſſe verum Deum? Etiam, inquit, ipſum qui crucifixit & occidit mortem, hunc dico eſſe verum Deum. Illi autem tam ipſi quàm fratribus qui cum eo erant, inferen- *Martyrium Milidi cum duobus diſcipulis.* tes tormenta, cogebant eos ſacrificare. Et duos quidem fratres poſt plurima tormenta decapitauerunt, ſenem autem diebus multis torquebant. Poſteà verò ſtatuerunt eum in quodam loco, & ſagittabant in ipſo quaſi ad ſignum: vnus à dorſo, & alter à pectore. Dicit eis ſenex: Quoniam facti eſtis in conſenſu in vnum, vt effundatis ſangui-

sanguinem innocentem, crastinâ in momento hac horâ, quæ modò est, sine filiis remanebit mater vestra; & priuabitur affectu vestro, & propriis sagittis inuicem sanguinem vestrum effundetis. Illi autem subsannantes verba eius, exierunt in crastino, vt venarentur. Et contigit, vt euaderet viuus ceruus de rete eorum, & ascéderunt equos, & currebant vt comprehenderent ceruum: qui cùm iactassent sagittas post ipsum, inuicem sibi in cor dederunt, & mortui sunt iuxta verbum quod prædixerat senex.

Puniuntur martyrum occisores.

PASTORIS. 13. Dixit abbas Pastor: Quia virtus monachi in tentationibus apparet.

ISIDORI. 14. Dixit iterùm qui suprà, quia Isidorus presbyter de Scithi allocutus sit aliquando plebem fratrum, dicens: Fratres, numquid non ad laborandum venimus in hoc loco? Et nunc video, quia nullus hic labor est. Ego igitur collecta pelle meâ vado vbi est labor, & ibi inuenio requiem.

In labore requies.

SYNCLETICAE. 15. Dixit sancta Syncletica: Si in monasterio cum aliis versaris, non mutes locum: læderis enim, si facias hoc. Etenim sicut gallina si derelique rit oua sua fota, sine pullis ea exire facit: ita monachus vel virgo frigescit & mortificatur in fide, de loco ad locum transeundo.

Loci stabilitas fructificat.

EIVSDEM. Ruff.l.3. n.157. Pasch.c.20 n.1. 16. Dixit iterùm aliud: Diabolus cùm per stimulos paupertatis non mouerit, diuitias adhibet ad seducendum. Et dum per contumelias & opprobria non præualet, laudes & gloriam adhibet. Sin autem satietatem corporis immittit, & cùm delectationibus seducere non potest, per molestias, quæ contra votum eueniunt, animam conatur subuertere. Infirmitates autem quasdam graues expetendo aduersus eum qui tentandus est adhibet, vt per eas pusillanimes faciens monachos, conturbet charitatem eorum, quam habent ad Deum. Sed quamuis concidatur corpus, & febribus validis inflammetur, insuper etiam intolerabili siti affligatur; siquidem peccator es qui hæc sustines, recordare futuri sæculi pœnas, & æternum ignem, & iudicialia tormenta: & ita non deficies ad ea quæ in præsenti contingunt; insuper & gaude, quia visitauit te Deus. Et illud famosissimum dictum in linguâ habeto, id est, Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. (Psal.117.) Si ferrum es, per adhibitum tibi ignem amittes æruginem. Quòd si iustus es & hæc patens, de magno ad maiora promouens. Aurum es, sed per ignem probatior eris. Datus est enim tibi angelus satanæ, stimulus carnis tuæ. (2.Cor.12.) Exulta videns, cui similis factus es: Pauli enim simile donum meruisti accipere. Si febribus, si rigore frigoris castigaris, memor esto quid Scriptura dicit: Transiuimus per ignem & aquam: residuum est quod sequitur, vt inducamur in refrigerium. (Psal.65.) Obtinuisti primum, exspecta secundum, agens quæ virtutum sunt. Clama verba Prophetæ, dicentis: Pauper & inops & dolens ego sum. (Psal.41.) Perfectus enim eris per huiusmodi tribulationem. ait enim: In tribulatione dilatasti me. (Psal.4.) In his ergo maximè exercitiis animas nostras probemus: ante oculos enim habemus aduersarium nostrum.

Ambidexter diaboli astus.

Memoriâ inferni roborandi tentati.

EIVSDEM. 17. Dixit iterùm: Si infirmitas molesta nobis fuerit, non contristemur, tamquam qui pro infirmitate & vulnere corporis non possimus stare ad orandum aut psallendum ad vocem. Hæc autem omnia nobis pro destruendo corporis desiderio necessaria sunt, quoniam ieiunia & labores propter turpes delectationes nobis constituta sunt. Si igitur ægritudo ista retundit, superflua de his obseruandis ratio est. Sicut enim magno & forti medicamine ægritudo, ita ægritudine corporis vitia reciduntur. Et hæc est magna virtus, quando in infirmitatibus tolerantia fuerit, & gratiarum actio mittitur ad Deum. Si amittimus oculos, non feramus grauiter. extollentiæ enim instrumentum amisimus, sed interioribus oculis gloriam Domini speculemur. Surdi facti sumus? non contristemur, quia auditum vanum amisimus. Manus vestræ ex aliquâ passione debilitatæ sunt? sed interiores paratas habeamus aduersus inimici tentationes. Infirmitas totum corpus nostrum tenet? sed nostro interiori homini sanitas crescit.

Deest hoc in omnibus Paschasii.

Ægritudo vitia corporis recidit.

EIVSDEM. 18. Dixit iterùm quæ suprà: Qui in sæculo isto aliqua crimina commiserunt, etiam nolentes mittuntur in carcerem, & nos pro peccato nostro redigamus nosmetipsos in custodiam, vt voluntaria mentis nostræ vindicta futuras à nobis pœnas amoueat. Si ieiunas, non tibi inuenias occasionem dicendi, quia exacerbatus in ægritudinem incurristi; quoniam & qui non ieiunant, similes ægritudines incurrunt. Inchoasti aliquid boni? non retoceris per impedimenta inimici, quoniam & ipse inimicus patientiâ tuâ destruetur. Etenim qui nauigare cœperint, primò pandentes vela prosperum ventum inueniunt; posteà autem contrarius ventus eis occurrit. Sed nautæ non mox propter incursum contrarij venti, aut exonerant aut deserunt nauim, sed paululùm sustinentes aut pugnantes aduersus procellam, iterùm rectum cursum inueniunt. Ita ergo & nos in contrarium spiritum incurrentes, crucem pro velo erigamus,

Deest hoc in editione Paschasii. Voluntaria carceris pœna.

Perseuerandum in bono opere.

Crux pro velo erigenda hic nauiganti.

gamus, & ſine periculo ſæculi iſtius nauigium explicabimus.

SARAI. Oculorum custodia. 19. Dicebant de abbatiſsâ beatæ memoriæ virgine Sarâ, quòd ſupra alueũ fluminis ſexaginta annos habitauerit, & numquam inclinata eſt, vt flumen ipſum aſpiceret.

HYPERECHI. [illegible] 20. Dixit abbas Hyperichius: Hymni ſpirituales ſint in ore tuo, & meditatio aſſidua ſubleuet pondus tentationum ſuperuenientium tibi. Huius enim rei exemplum manifeſtum eſt viator ſarcinâ alicuius oneris prægrauatus, flando & reſpirando, oneris & viæ paulatim laborem imminuit.

EIVSDEM. [illegible] 21. Dixit iterùm qui ſuprà: Oportet nos aduerſus tentationes armari, quoniam modis omnibus veniunt: ſic enim ſuperuenientibus eis probati apparebimus.

INCERTI. 22. Dixit quidam ſenex: Si venerit homini tentatio, vndique ei multiplicantur tribulationes, vt puſillanimis fiat & murmuret. Et narrauit ſenex ita: Frater quidam erat in cellâ, & venit ſuper eum tentatio; & ſi quis eum videbat, nec ſalutare eum volebat, neque in cellam recipere; & ſi opus habebat panem, nemo mutuabat ei; & ſi de meſſe veniebat, nemo eum, ſicut erat conſuetudo, vt reficeret, inuitabat. Venit autem ſemel de meſſurâ per cauma, nec panes habuit in cellâ ſuâ; & in his omnibus gratias agebat Deo. Videns autem Deus patientiam eius, abſtulit bellum tentationis ab eo. Et ecce quidam ſtatim oſtium pulſabat, trahens camelum onuſtum pane ab Ægypto; quod cùm vidiſſet frater ille, cœpit flere, dicens: Domine, non ſum dignus vel modicè tribulari. Et cùm tranſiſſet tribulatio eius, tenebant eum fratres in cellis ſuis, & in eccleſiâ, & repauſabant eum.

A patientia [illegible] auferuntur.

INCERTI. 23. Dicebat ſenex: Propterea non promouemur, quia neſcimus menſuras noſtras, neque patientiam habemus in opere quod cœpimus, ſed ſine labore aliquo virtutem volumus poſſidere.

Virtus labore acquirenda.

INCERTI. 24. Quidam frater interrogauit ſenem, dicens: Quid facio, quia cogitatio mea non dimittit me horâ vnâ ſedere in cellâ meâ? Et dicit ei ſenex: Fili, reuertere, ſede in cellâ tuâ, & labora manibus tuis, & ora Deum inceſſanter, & iacta cogitatum tuum in Domino, & ne te quis ſeducat exire inde. Et dicebat: Quia erat quidam adoleſcens ſęcularis, habens patrem, & deſiderabat fieri monachus: & dum multùm ſupplicaret patri ſuo, vt dimitteret eum conuerſari, non acquieſcebat; poſtmodum autem rogatus à fidelibus amicis vix acquieuit. Et egreſſus frater ille adoleſcens, introiuit in monaſterium; & factus monachus cœpit omne opus monaſterij perfectè perficere, & ieiunare quotidie; cœpit etiam & biduanas abſtinere, ſimiliter ſemel in hebdomadâ reficere. Videbat autem eum abbas ſuus, & mirabatur, & benedicebat Deum in abſtinentiâ & labore ipſius. Contigit ergo poſt aliquod tẽpus, cœpit frater ille ſupplicare abbati ſuo, dicens: Rogo te, abba, vt dimittas me, & vadã in eremo. Dicit ei abbas: Fili, noli hoc cogitare, non potes ſufferre talem laborẽ, & prætereà tentationes diaboli & verſutias eius: & cùm contigerit tibi tentatio, nõ inuenies ibi qui te cõſoletur à perturbationibus inimici, quæ tibi illatæ fuerint. Ille autem cœpit ampliùs rogare eũ, vt permitteret abire. Videns autem abbas eius quia tenere eum non poterat, factâ oratione dimiſit eum. Poſtmodum dicit abbati ſuo: Rogo te, abba, vt concedas qui oſtendant mihi iter, quò pergere debeam. Et ordinauit cum eo duos monachos monaſterij, & abierunt cum eo. Ambulantibus autem eis per eremum vnâ die & alterâ, defecerunt præ æſtu, & proiicientes ſe in terram iacebant, & ſoporati modico ſomno, ecce aquila venit, percutienſq; eos de alis ſuis, præceſſit procul, & ſedit in terrâ. Euigilantes viderunt aquilam, & dixerunt ei: Ecce Angelus tuus, ſurge & ſequere eam. Et ſurgens, valedicenſq; fratribus, ſequebatur eam; & venit vſque vbi ſtabat aquila illa: quæ mox ſurgens, volauit vſque ad vnum ſtadium, & iterùm ſedit; ſimiliter ſequebatur eam frater ille: & iterùm volauit, & ſedit non longè: & factum eſt hoc per horas tres. Poſtmodum autem dum ſequeretur eam, diuertit ipſa aquila in dexteram partem ſequentis ſe, & non comparuit. Frater ergo ille nihilominùs ſequebatur: & reſpiciens vidit tres arbores palmarum, & fontem aquæ, & ſpeluncam modicam, dixitque: Ecce eſt locus, quem mihi præparauit Dominus. Et ingreſſus cœpit ſedere in eâ, ſumens cibũ dactylorum, & de fonte aquam bibens, & fecit ibidem annos ſex ſolitarius, neminem videns. Et ecce vnâ die venit ad eum diabolus in ſimilitudinem cuiuſdam ſenioris abbatis, habens vultum terribilem. Videns autem illum frater ille timuit, & procidens in orationem, ſurrexit. Et dicit ei diabolus: Oremus iterùm, frater. Et ſurgentes, dixit diabolus: Quantum temporis habes hîc? Et reſpondit: Habeo annos ſex. Dicit ei dæmon: Ecce te vicinum habui, & nõ potui cognoſcere, niſi ante dies quatuor, quia hîc habitares. Et ego non longè à te habeo monaſterium: & ecce anni ſunt vndecim, quòd de monaſterio non exiui niſi hodie, quo cognoui quòd hîc mihi in vicino

Seniorũ & perfectorũ eſt viuere ſolitariè.

Angelus aquilæ ſpecie iuuenem ad eremum ducit.

Diabolus etiam bona ſuadendo monachum è cellâ extrahit.

vicino habitares. Et cogitaui mecum dicẽs: Vadam ad hominem Dei istum, & cum eo conferam quod potest esse saluti animæ nostræ? Et hoc dico, frater, quia nihil proficimus sedentes in cellis nostris, quia corpus & sanguinem Christi non percipimus, & timeo ne efficiamur exteri ab eo, si nos ab hoc mysterio elongauerimus: sed dico tibi, frater, ecce hinc ad tria millia est monasterium habens presbyterum; eamus cata Dominicum diem, aut post duas hebdomadas, & accipiamus corpus & sanguinem Christi, & reuertamur ad cellas nostras. Placuit autem hæc suasio diabolica fratri illi: Et veniente Dominico die, ecce diabolus venit & dicit ei: Veni, eamus, quia hora est. Et exeuntes perrexerunt ad prædictum monasterium, vbi ille presbyter erat: & ingressi in ecclesiam, miserunt se in orationem. Et exurgens ab oratione frater ille, respiciens non inuenit hunc, qui adduxerat eum illuc, & dixit: Vbi putas perrexit? ne ad commune necessarium ambulauit? Et cùm diu sustineret, non venit. Postmodum autẽ exiens foràs, requirebat eum. Et cum non reperisset, dixit ad fratres loci illius interrogans eos: Vbi est abbas ille, qui mecum in ecclesiam ingressus est? Et dicunt ei: Nos neminem vidimus alium nisi te tantùm. Tunc cognouit frater ille quia dæmon fuisset, & dixit: Vide cum quâ argutiâ diabolus me eiecit de cellâ meâ; sed tamen non ad me pertinet, quia ad bonum opus veni: percipio corpus & sanguinem Christi, & sic reuertar ad cellam meam. Et post factas Missas in ecclesiâ, volens reuerti frater ille ad cellam suam, tenuit eum abbas monasterij ipsius, dicens: Nisi refeceris nobiscum, non dimittemus te reuerti. Et cùm percepisset cibũ, reuersus est in cellam suam. Et ecce iterùm diabolus venit in similitudinẽ iuuenis cuiusdam sæcularis, & cœpit eum respicere à summo capite vsque ad pedes, & dicere: Ipse est iste? Non est hic. Et cœpit eũ considerare. Et dixit ei frater: Quare me sic respicis? At ille ait: Puto non me cognoscis: tamen post tantum tempus quomodo me habes cognoscere? ego sum vicinus patris tui, filius illius. Quomodo? Non est dictus pater tuus sic, & mater tua tale nomen non habuit, & soror tua sic non est dicta, & tu sic non vocaris? & mancipia illa & illa sic non sunt dicta? Mater verò tua & soror ante tres annos mortuæ sunt; pater verò tuus modò defunctus est, & te fecit heredem, dicens: Cui habeo dimittere substantiam meam, nisi filio meo viro sancto, qui reliquit sæculum, & abiit post Deum? Ipsi dimitto omnia bona mea. Modò autem qui habet Dominum, & scit vbi est, dicat, vt veniens distrahat omnem substantiam, & eroget eam pauperibus pro animâ meâ & suâ. Et perrexerunt multi requirentes te, & minime inuenerunt; ego autem veniens ex occasione pro quodam opere huc, cognoui te: vnde non facias moras, sed veni & vende omnia, & fac secundum voluntatem patris tui. Respondens frater ille dixit: Non necesse habeo reuerti ad sæculum. Dicit diabolus: Si non veneris, & deperierit substantia illa, in conspectu Dei tu exinde reddes rationem. Quid enim mali dico tibi, vt venias & eroges ea pauperibus & egenis, quomodo bonus dispensator, vt non à meretricibus & male viuentibus extricetur, quod pauperibus dimissum est? aut quid onerosum est vt venias & facias eleemosynas secundum voluntatem patris tui pro animâ tuâ, & reuertaris in cellam tuam? Quid multa? suadens fratrem deposuit in sæculum; & veniens cum eo vsque ad ciuitatem, reliquit eum. Voluit autem frater ille ingredi in domum patris sui, tamquam iam defuncto eo, ecce ipse pater eius viuus egrediebatur; & videns eum non cognouit, & ait ad eum: Tu quis es? Ille verò turbatus nihil poterat respondere. Et cœpit eum iteratò pater eius interrogare vnde esset. Tunc confusus, dixit ei: Ego sum filius tuus. Et ait ei: Vt quid reuersus es? Erubescebat autem ei dicere, quod verum erat, sed dixit: Charitas tua fecit me reuerti, quia desiderabam te. Et remansit ibi. Et post aliquantum tempus incurrit in fornicationem, & multis suppliciis afflictus à patre suo, infelix ipse non egit pœnitentiam, sed remansit in sæculo: ideoq; dico, fratres, quia monachus numquam debet quouis, suasus ab aliquo, egredi cellam suam.

Corporis & sanguinis Christi perceptio.

Bono prætextu diabolus fallit.

Nullo prætextu cella relinquenda.

25. Venerunt quidam in eremo ad senem quemdam magnum, & dixerunt ei: Quomodo contentus es hic, abba, & sustines laborem hunc? Et dixit eis senex: Totus labor temporis mei, quem hic sustineo, non est idoneus comparari ad vnam diem tormentorum, quæ peccatoribus in futuro sæculo præparantur.

INCERTI. Ruff. l. 3 n. 3

Intolerabilior labor tormentis futuris comparatus.

26. Dicebat senex: Quia antiqui non citò migrabant de loco ad locum, nisi forte pro tribus rebus, id est, si quis erat, qui contristaretur aduersus eum, & satisfaciens ei per omnia non potuisset eum placare: aut iterùm si contigisset, vt a pluribus laudaretur: aut si in tẽtatione fornicationis incurrisset.

SISOIS.

Loci stabilitas commendata.

27. Frater quidam dixit abbati Arsenio: Quid facio, abba, quia affligor à cogitatione meâ, dicens: Quia non potes ieiunare, neque

ARSENII.

neque laborare, vel infirmos visitare, quia & hoc merces est. Videns autem senex diabolica sentimenta esse, dixit ei: Vade, manduca, bibe, & dormi, tantummodo de cellâ non

Perseuerantia cellæ monachum perfici.

exeas, sciens quia perseuerantia cellæ perducit monachum in ordinem suum. Qui cùm fecisset tres dies, extædiatus est, & inueniens paucas palmulas, scidit eas, & iterum in crastino cœpit plectam facere ex eis. Qui cum esuriisset, dixit intra se: Ecce aliæ paucæ sunt palmæ, explico eas, & manduco. Et cum perexpendisset eas, dixit iterum: Lego parum, & sic manduco. & cùm legisset, dixit: Dicam aliquantos psalmos, & iam securus manduco. Et ita paulatim proficiebat Deo cooperante, donec veniret ad ordinem suum. Et cùm accepisset fiduciam aduersus cogitationes malas, vincebat eas.

Incerti. *Ruff. … m. lib. Achilla.*

28. Interrogatus est senex, quare sedens frater in cellâ tædium pateretur. Et dixit ei senex: Quia adhuc non vidisti neque speratam resurrectionem, neque accensa tormenta: nam si hæc vidisses, & ita esset cella tua plena vermibus, vt vsque ad collum tuum mergereris in ipsis, sustineres vtique, & non extædiarens.

Incerti. *Assidue laborandum.*

29. Quemdam senem rogabant fratres, vt quiesceret à graui labore. Ille autem respondit eis: Credite mihi, o filij, quia Abraham pœnitebatur, cum videret magna & præclara dona Dei, cur non ampliùs fuerit in laboribus decertatus.

Incerti. *Cogitationes in cella vagabundæ.*

30. Frater interrogauit senem, dicens: Cogitationes meæ nutant, & tribulor. Et ille dixit: Tu sede in cellâ tuâ, & cogitationes iterùm veniũt: sicut enim si asina ligata sit, pullus eius vagatur & currit huc atque illuc, semper autem ad matrem suam reuertitur, vbicumque ierit: ita erunt & cogitationes eius, qui propter Deum tolerabiliter in cellâ suâ resedent; quia etsi ad modicum nutant, sed iterùm reuertuntur ad eum.

Incerti. *Angelus laboriosa vestigia numerat.*

31. Senex quidam sedebat in eremo, qui longè habebat aquam a cellâ suâ, per duodecim millia; vbi dum semel iret haurire aquam, defecit, & dixit: Quid necesse est vt hunc laborem patiar. Venio & habito circa aquam hanc. Et cùm hoc dixisset, cõuersus vidit quemdam sequentem se & numerantem vestigia sua: interrogauit autem eum, dicens: Quis es tu? Et ille dixit: Angelus Domini sum, & missus sum numerare vestigia tua, & dare tibi mercedem. Quod cum audisset senex, forti animo factus promptior, & adhuc longius posuit cellam suam ab aqua illa.

[I]ncerti. *Ob tentationem non deserendus locus.*

32. Dicebant patres: Si tibi contigerit tentatio in loco quo habitas, nõ deseras locum in tempore tentationis, quia si deserueris, quocumq; perrexeris, ante te inuenies quod fugiebas: sed patiens esto donec tentatio trãseat, ne discessio tua aliis scandalũ faciat, & ne fortè aliis qui circa locum ipsum habitant, tribulationem ingerat discessio tua.

Incerti. *Ruff. l. 3. n. 98.* *Etiam in solitudine opus patientiâ.*

33. Frater quidam erat in congregatione inquietus, & frequenter mouebatur ad iram. Dicit ergo in semetipso: Vado, & solus alicubi habitabo: & cum nõ habeo cum quo dicam, vel audiam, ero quietus, & quiescit à me passio iræ. Egrediens ergo manebat in speluncâ solus. Vnâ autem die implens sibi funiculam aquæ, posuit illam in terrâ: contigit autem vt subitò versaretur: ille verò impleuit secundò, & iterum versata est: deinde tertio implens posuit eam, & rursus versata est. Qui commotus furore, tenuit vasculum illud, & fregit: in se autem conuersus cognouit quia ab eodem dæmone iracundiæ sit illusus, & dixit: Ecce ego & solus sum, & vicit me: reuertar ergo in congregationem, quia vbique labor & patientia opus est, & maxime adiutorium Dei. Et surgens reuersus est in locum suum.

Incerti. *Ruff. l. 3. n. 106.* *Propter Deum cella custodienda.*

34. Frater interrogauit senem, dicens: Quid facio, pater, quia nihil operor monachile, sed in negligentiâ quadam sum manducans, bibens, & dormiens, & insuper in cogitationibus turpibus & multâ perturbatione sum, transiens ab opere ad opus, & a cogitationibus ad cogitationes: Dixit autem ei senex: Tu sede in cellâ tuâ, & fac quod potes sine perturbatione: ita est enim parum quod tu modò facis, sicut quando abbas Antonius magna & plurima faciebat in eremo. Credo enim in Deo, quia quicumque sedet in cellâ propter nomen eius, & custodit conscientiam suam, inueniatur & ipse in Antonij loco.

Incerti. *Non est retrò respiciendum.* *Monachus sit instar canis venantis.*

35. Interrogatus est senex, quomodo oporteat vigilantem monachum non scandalizari, quando videt aliquos ad sæculum reuertentes. Et respondit: Intueri debet monachus canes, qui venantur lepores; & sicut vnus ex eis videns leporem insequitur, ceteri autem tantummodò canem videntes currentem, aliquamdiu cum ipso currunt, posteà vero lassantes post se reuertuntur: solus autem ille, qui vidit leporem, sequitur donec comprehendat, nec impeditur ab intentione cursus sui propter illos qui post se reuertuntur, sed neque præcipitiis, neque de siluis, neque de vepribus cogitans, sed in spinis aliquotiens incurrens raditur & pungitur, & non quiescit donec comprehendat. Ita & monachus, vel qui Dominũ Christum quærit, cruci indesinenter intendit, quæ occurrunt scandala omnia prætereiens, donec ad Crucifixum perueniat.

INCERTI. *Mutatio locis noxia.*

36. Dixit senex: Sicut arbor fructificare non potest, si sæpiùs transferatur; sic nec monachus frequenter migrans potest fructificare.

INCERTI. *Corpus sit cellæ pignus.*

37. Frater quidam dum sollicitaretur à cogitationibus propriis, vt exiret a monasterio, indicauit hoc ipsum abbati. Ille autem dixit: Vade, & sede, & da parieti cellæ tuæ corpus tuum in pignore, & non exeas inde: cogitationem autem tuam dimitte, cogitet quantum vult, tantùm ne eiicias de cellâ tuâ corpus tuum.

SENIS. *In cellâ loquitur Deus.*

38. Dixit senex: Cella monachi est caminus ille Babylonius, vbi tres pueri Filium Dei inuenerunt; sed & columna nubis est, ex quâ Deus locutus est Moysi.

INCERTI. *Tentatio patientiâ eludenda.*

39. Frater quidam nouem annis mansit impugnatus a cogitationibus suis, vt exiret de congregatione fratrum, & quotidie tollebat pelliculam suam, in quâ iacere solitus erat, vt exiret. Et quando fiebat vespere, dicebat in seipso: Crastinâ hinc discedo. Et manè dicebat in cogitatione: Extorqueamus nobis hic stare & hodie propter Dominum. Qui cùm implesset nouem annos, de die in diem ita faciens, abstulit Dominus ab eo tentationem eius.

INCERTI. *Monachus semel excidens, difficulter ad regulam reducitur.*

40. Frater quidam incidens in tentationem, tribulando perdidit regulam monachilem: & cùm iterum vellet obseruantiæ regularis sibi principia dare, à tribulatione impediebatur, & dicebat in seipso: Quando habeo me ita inuenire, sicut aliquando eram? Et deficiens animo non præualebat vel inchoare monachi opus. Veniẽs autem ad quemdam senem, narrauit ei quæ agebantur circa ipsum: senex autem audiens ea de quibus affligebatur, adhibuit ei tale exemplum, dicens: Homo quidam habuit possessionem, & de negligentiâ eius in sentibus redacta est, & repleta est tribulis & spinis. Visum est autem ei posteà, vt excoleret eam; & dixit filio suo: Vade, & purga agrum possessionis illius. Et venit filius eius vt purgaret. qui cùm respexisset, vidit multitudinem tribulorum & spinarum increuisse ei; & deficiens animo, dixit ad seipsum: Quando ego habeo hæc omnia eradicare & purgare? Et proiiciens se in terram cœpit dormire: hoc autem fecit multis diebus. Posthæc venit pater eius videre quod fecerat, & inuenit eum nihil operatum. & dixit ei: Quare vsque modò nihil fecisti? Et dixit iuuenis ille patri suo: Mox vt veniebam operari, pater, cùm vidissem multitudinem hanc tribulorum & spinarum, reuocabar ab assumptione laboris, & præ tribulatione proiiciebam me in terrâ, & dormiebam. Tunc dixit ei pater suus: Fili, ad mensuram latitudinis, quam iacens in terrâ occupas, per singulos dies operare, & ita paulatim proficiet opus tuum, & tu pusillanimis non efficieris. Quod cùm audisset iuuenis, fecit sic, & in paruo tempore purgata est & exculta possessio. Et tu ita, frater, paulatim operare & non deficies, & Deus per gratiam suam restituet te iterùm priori ordini tuo. Hoc audito frater ille abiit, & cum omni patientiâ sedens faciebat sicut edoctus fuerat a sene: & sic inueniens requiem, promouebatur per Dominum Christum.

Paulatim extirpanda vitia.

41. Senex quidam erat, qui frequenter ægrotabat. Contigit autem eum vno anno non ægrotare: qui affligebatur grauiter & plorabat, dicens: Dereliquit me Deus & non visitauit me.

42. Dixit senex, quia frater aliquando stimulabatur à cogitationibus suis per annos nouẽ, ita vt metu ipso desperaret de salute suâ: & adiudicauit semetipsum dicens: Perdidi animam meã, & iam quia perii, vadam ad sæculum. Qui cùm abiret, venit ei in via vox dicens: Tentationes quas in nouem annis sustinuisti, coronæ tuæ erunt. reuertere ergo in locũ tuum, & sublevabo te a cogitationibus malis. Vnde agnoscitur, quia non est bonum, desperare de se aliquem propter eas quæ in cogitationibus veniunt. Hæ etenim cogitationes magis coronam nobis prouident, si bene eas exegerimus.

43. Senex quidam erat in Thebaidâ sedẽs in speluncâ, & habuit quemdam discipulum probatum: consuetudo autem erat, vt senex vesperè doceret discipulum, & commoneret eum quæ erant animæ profutura, & post admonitionem, faciebat orationem, & dimittebat eum dormire. Contigit autem laicos quosdam religiosos scientes multam abstinentiam senis venire ad eum: & cùm consolatus eos fuisset, discesserunt. post quorum discessum sedit iterùm senex vesperè post Missas secundùm consuetudinem, admonens illum fratrem & instituens eum. Et cùm loqueretur, grauatus est somno: frater autem sustinebat, donec excitaretur senex, & faceret ei iuxta consuetudinẽ orationem. Cùm ergo non euigilante sene, diu sederet discipulus, compulsus est cogitationum suarum molestiâ recedere & dormire: qui extorquens sibi, restitit cogitationi, & resedit. Iterùm autem compellebatur somno, & non abiit. Similiter factum est vsque septies, & restitit animo suo. Posthæc iam mediâ nocte trãsactâ euigilauit senex, & inuenit eum assidentem sibi, & dicit ei: Vsque modò non discessisti? Et ille dixit: Non, quia me non dimiseras, pater.

pater. Et senex dixit: Quare me non excitasti? Et ille respondit: Non te præsumpsi pulsare, ne te contribularem. Surgentes autem cœperunt facere matutinos, & post matutinorum finem, dimisit senex discipulum: qui cum sederet solus, factus est in excessu mentis: & ecce quidam ostendebat ei locum gloriosum, & sedem in eo, & super sedem septem coronas. Interrogabat autem illum, qui hæc ostendebat ei, dicens: Cuius sunt hæc? Et ille dixit: Discipuli tui, & locum quidem & sedem pro conuersatione suâ donauit ei Deus: has verò septem coronas nocte istâ promeruit. Hęc audiens senex miratus est, & treme factus vocauit discipulum, & dicit ei: Dic mihi quid feceris nocte hac. Et ille respondebat: Ignosce mihi, pater, quia nihil feci. Senex autem æstimans quia humiliando se non confiteretur, dixit ei: Crede, non quiesco, nisi dixeris mihi quid fecisti, vel quid cogitasti nocte hac. Frater autem nihil sibi conscius quid egisset, non inueniebat quid diceret: dicebat autem seni: Ignosce mihi, pater, nihil feci; nisi tantum hoc quòd compulsus sum motu cogitationum mearum, vt discederem & dormirem septies, sed quia à te dimissus secundum consuetudinem non fueram, non recessi. Audiens autem hoc senex, statim intellexit, quia quoties restitit cogitationi suæ, toties coronabatur à Deo. Et fratri quidem nihil horum dixit, caussâ vtilitatis eius, sed aliis narrauit hæc spiritualibus patribus; vt discamus quia & pro paruis cogitationibus Deus nobis coronā tribuit. Bonum ergo est, vt extorqueat sibi ipse homo in omni re propter Deum: etenim, sicut scriptum est, Regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud.

Quoties tentationi resistitur, toties corona paratur.

Matth. 11

INCERTI.

44. Ægrotauit aliquando senex quidam qui solitarius habitabat: & quia non habebat qui ei seruiret, surgebat, & quodcumque inuenisset in cellâ suâ, manducabat: & cùm aliquot diebus ita fieret, nemo veniebat ad visitationem eius. Transactis autem triginta diebus, & nullo veniente ad eum, misit Dominus Angelum suum, qui ministraret ei: & cùm sic fieret per septem dies, recordati sunt patres & dixerunt ad inuicem: Eamus & videamus ne fortè infirmetur ille senex. Cùm ergo venissent, & pulsassent, discessit Angelus ab eo. Senex autem de intrò clamauit: Discedite hinc, fratres. Illi autem leuantes à cardine ostium intrauerunt, & interrogauerūt eum, quare clamauerit. Et ille dixit: Quia triginta dies habui laborans infirmitate, & nemo me visitauit; & ecce iam dies septem sunt, ex quo Dominus Angelum misit vt ministraret mihi, qui cùm venissetis, recessit à me. Et hæc dicens dormiuit in pace. Fratres autem mirati sunt, & glorificauerunt Deum, dicentes, Quia non derelinquit Dominus sperantes in se.

Angelus ægro seni ministrat.

Iudith 6.

INCERTI.

45. Dixit quidam senex: Si te occupauerit infirmitas corporis, noli pusillanimis fieri: quia si te Dominus Deus vult corpore debilem fieri, quis es qui moleste suscipias? Nónne ipse pro te cogitat de omnibus? numquid sine ipso viuis? Patienter ergo fer, & roga eum vt donet tibi quæ expediunt, hoc est, vt quod voluntas ipsius est facias, & sede cum patientiâ manducans quod habes in charitate.

Ægritudo patienter ferenda.

INCERTI.

46. Narrauit quidā patrum, dicens: Quia cùm essem in Oxyryncho, venerūt ibi pauperes in vespere Sabbati vt acciperent agapem: & dormientibus eis erat ibi quidam habēs tantummodò mattam, cuius medietatem sibi subtermittebat, & medietate cooperiebatur: erat enim ibi validū frigus. Et cum exisset ad vrinam, audiui eum murmurantem & gementem de frigore, & consolabatur semetipsum, dicens: Gratias ago tibi, Domine, quanti sunt modò diuites in custodiâ, qui etiam in ferro sedent, aut pedes habent in ligno constrictos, qui neque vrinam suam libere faciant: ego autem velut imperator sum, extendens pedes meos, & vbi volo ambulo. Hęc illo dicente, ego stabam audiens verba eius: ingrediens autem narraui ea fratribus, & audientes ea multùm ædificati sunt.

Pauper intuitu aliena miseria suam solatur.

INCERTI.

47. Frater interrogauit senem quemdam dicens: Si fuero in aliquo loco, & nata fuerit mihi tribulatio, & non habuero cui me committam, & indicem passionem animi mei; quid facio? Dixit ei senex: Crede in Deo, quia ipse mittet Angelum & gratiam suam, & ipse tibi est cōsolatio, si in charitate rogaueris eum. Et addidit dicens: Audiui enim, quia in Scithi aliquid tale factum est. Erat enim ibi quidam qui sustinebat tentationes, & non habens fiduciam in aliquo cui confiteretur, parabat à sero melotem suam vt discederet: & ecce nocte apparuit ei gratia Dei in specie virginis, & rogabat eum, dicens: Nusquam vadas, sed sede hic mecum: nihil enim male fiet ex his quę audisti. Qui credens verbis eius sedit, & statim sanatum est cor eius.

Præstò Dei auxilium, vbi humanum deest.

Gratia Dei specie virginis cuidā apparet.

LIBELLVS OCTAVVS.

De eo, quòd nihil per ostensionē fieri debeat.

ANTONII.

1. AVDIVIT aliquando abbas Antonius de quodam iuuene monacho, quia signum quoddam huiusmodi fecerit in

in viâ, id eſt, cùm vidiſſet quoſdam ſenes iter agentes & laborantes in ambulando, onagris iuſſit, vt venirent & portarent eos, donec peruenirent ad ſe: illi autem ſenes indicantes hoc abbati Antonio, dixit abbas Antonius: Videtur mihi monachus iſte ſimilis eſſe naui oneratæ omnibus bonis, de quâ incertum eſt vtrum peruenire poſſit in portum. Et poſt aliquantum temporis, ſubitò cœpit abbas Antonius flere, & trahere ſibi capillos, & lugere. Quod cùm vidiſſent diſcipuli eius, dicunt ei: Quid ploras, abba? Et reſpondit ſenex: Magna columna eccleſiæ cecidit modò. Dicebat autem hoc de monacho illo iuuene, & adiecit: Ambulate ad eum, & videte quod factum eſt. Perrexerunt igitur diſcipuli eius, & inuenerunt monachum illum ſuper mattam ſedentem, & flentem peccatum quod fecerat. Videns autem diſcipulos ſenis, ait eis: Dicite ſeni, vt obſecret Deum decem tantùm dierum dari mihi inducias, & ſpero me ſatisfacturum ei. Qui intra quinque dies mortuus eſt.

Nauis bonis onuſta alliditur ſæpè ad ſcopulum vanæ gloriæ.

EIVSDEM. Ruff. lib. 3. n. 88.

2. Laudatus eſt quidam frater à monachis apud abbatem Antonium: ille autem cùm veniſſet ad eum, tentauit ſi portaret iniuriam: & cùm cognouiſſet, quia non poſſet ferre, dixit ei: Similis es domui, quæ à facie quidem ornata eſt, de retro verò à latronibus deſpoliata.

Iniuriâ perfectio monachi probatur.

ARSENII ET THEODORI.

3. Dicebant de abbate Arſenio & abbate Theodoro de Pherme, quia ſuper omnia humanam gloriam odio haberent: abbas enim Arſenius non citò occurrebat alicui: abbas verò Theodorus occurrebat quidem, ſed vt gladius erat ei.

Homo homini gladius.

EVLOGII.

4. Eulogius quidam nomine, diſcipulus fuit Ioannis Archiepiſcopi: qui Eulogius preſbyter erat, & abſtinens atque ieiunans 32 biduanas leuando, aliquando etiam & vſque hebdomadam trahebat ieiunium, panem tantùm & ſalem comedens; & per hoc laudabatur ab hominibus. Qui venit ad abbatem Ioſeph in loco, qui dicitur Panepho, credens ſe aliquam duriorem continentiam inuenire apud eum. Et ſuſcipiens eum ſenex cum gaudio, quod habebat fecit ei pro charitate parari. Dixerunt autem diſcipuli Eulogij: Non comedit preſbyter niſi panem & ſalem: abbas autem Ioſeph tacitus manducabat. Qui cum feciſſent tres dies, non audierunt eos aut pſallentes aut orantes: occultum enim erat opus illorum; & exierũt nihil ædificati. Deo autem diſpenſante facta eſt caligo, & errantes de viâ reuerſi ſunt ad ſenem: & priuſquam pulſarent oſtium, audierunt pſallentes: & cùm exſpectaſſent diu vt audirent, poſteà pulſauerunt, & ſuſcepit eos iterum ſenex gaudens. Hi autem qui cum Eulogio erant, propter cauma tulerunt ſitulam, & dederunt ei vt biberet: erat autem aqua permixta de mari & flumine, & non potuit bibere. Qui cum hæc in animo ſuo cogitaret, cœpit rogare ſenem, vt diſceret eius inſtitutum, dicens: Quid eſt hoc, abba, quia primo non pſallebatis, ſed nunc cœpiſti poſteaquam nos ſumus egreſſi, & quia cum aquam bibere volui, inueni eam ſalſam? Dicit ei ſenex: Frater aliquis motus eſt, & per errorem miſcuit aquam marinam. Eulogius verò rogabat ſenem, volens agnoſcere veritatem. Et dixit ei ſenex: Paruus ille calix ad vinum eſt, quod charitas prouidet: hic autem ad aquam, quam aſſidue fratres bibunt. Et his verbis docuit eum habere diſcretionem cogitationum, & abſcidit ab eo omnia humanitus mouentia mentem eius: & factus eſt communis, manducans de cetero omnia, quæ appoſita ſunt ei. Didicit etiam ipſe in ſecreto operari; & dixit ſeni: Pro certo in charitate eſt, opus veſtrum.

Bona opera in occulto facienda.

Singularitas in cibo fugienda.

5. Dixit abbas Zenon diſcipulus abbatis Siluani: Numquam maneas in loco nominato, neque ſedeas cum homine habente magnum nomen, neque mittas fundamentum, vt ædifices tibi cellam aliquando.

ZENONIS. *Hominis fama fugienda.*

6. Venit aliquando frater quidam ad abbatem Theodorum de Pherme, & fecit tres dies rogás eum vt audiret ab eo ſermonem. Ille autem non reſpondit ei, & egreſſus eſt triſtis. Dicit ergo ei diſcipulus ſuus: Abba, quare ei non es locutus, & ecce egreſſus eſt triſtis? Et dixit ſenex: Crede mihi, quia non dicebam ei ſermonem, quoniam negotiator eſt, alienis verbis vult gloriari.

THEODORI. *Negotiator verborum.*

7. Alter frater interrogauit ipſum abbatem Theodorum, dicens: Vis aliquantis diebus non manduco panem? Et dixit ſenex: Bene facis: nam & ego feci ſic. Et dixit ei frater: Volo portare modicum cicer ad piſtrinum, & facere inde farinam? Et dixit ei abbas Theodorus: Iam ſi ad piſtrinum vadis, fac tibi panem: & quid opus eſt iſta adiectio?

EIVSDEM. *Sine ambitione portanda ſequenda.*

8. Alius frater interrogauit eumdem ſenem abbatem Theodorum, & cœpit loqui & exquirere de rebus quas needum fuerat operatus. Et dixit ei ſenex: Adhuc nec tibi nauem inueniſti, nec vaſa tua in eam poſuiſti, nec nauigare cœpiſti, & iam in illâ ciuitate, vbi diſponebas, perueniſti? Cùm ergo prius operatus fueris rem de quâ loqueris, tunc ex ipſâ re loquere.

EIVSDEM.

9. Tunc dixit abbas Caſſianus, quia venit frater quidam ad abbatem Serapionem, & horta-

SERAPIONIS XII.

hortabatur eum senex, vt secundùm morem faceret orationem: ille autem dicens se esse peccatorem, & ipsius monachi habitu indignum, non acquiescebat. Voluit etiam eius pedes lauare, & eisdem iterùm verbis vsus, nullatenus acquieuit. Fecit autem illum gustare, & cœpit senex in charitate monere eum, dicens: Fili, si vis proficere, permane in cellâ tuâ, & attende tibi ipsi & operibus manuum tuarum: non enim tibi tantum procedere expedit, quantum sedere. Ille autem hæc audiens, ita exacerbatus est, & vultum mutauit, vt nec latere posset senem. Dixit ergo ei abbas Serapion: Vsque modò dicebas, Peccator sum, & accusabas teipsum tamquam indignum iam viuere; & quia te cum charitate monui, ita exacerbari debuisti? Si enim re verâ humilis vis esse, quæ tibi ab alio imponuntur, disce portare viriliter, & non odiosa verba effundere tibi ipsi. Hoc autem audiẽs frater, pœnitentiam gessit coram sene, & multùm proficiens discessit. *Verbo amico lacerat mouetur.*

Moysis. Ruff. lib. 3. n. 119. 10. Audiuit aliquando iudex prouinciæ de abbate Moyse, & perrexit in Scithi vt videret eum; & nuntiauerunt quidam seni de aduentu eius, & surrexit vt fugeret in paludem; & occurrit ei ille iudex cum suis, & interrogauit eum, dicens: Dic nobis, senex, vbi est cella abbatis Moysi. Et dicit eis: Quid vultis eum inquirere? homo fatuus est & hæreticus. Et veniens iudex ad ecclesiam, dixit clericis: Ego audiens de abbate Moyse, veni vt viderem eum; & ecce occurrit nobis senex pergens in Ægyptum, & interrogauimus eum vbi esset cella abbatis Moysi, & dixit nobis: Quid eum quæritis? fatuus est, & hæreticus. Audientes autem clerici, contristati sunt, dicentes: Qualis est senex ille, qui hæc de sancto homine locutus est ad vos? Et illi dixerunt: Senex vetustissimo vestimento vtens, longus & niger. Et illi dixerunt: Ipse est abbas Moyses; & quia noluit videri à vobis, ideò hæc vobis ipse de se dixit. Et multùm ædificatus iudex discessit. *Moysis honoris fuga.*

Mathois. 11. Frater interrogauit abbatem Mathoën dicens: Si abiero manere in loco aliquo, quomodo vis vt agam ibi? Dicit ei senex: Si habitaueris in loco, ne velis tibi illic nomen facere de aliquâ re, dicendo, Aut non venio in conuentu fratrum, aut non manduco hoc vel illud: hæc enim vanum nomen tibi faciunt, sed posteà importunitatem patieris; quoniam homines vbi hoc audiennt, ibi current. *Iactantia fugienda.*

Nisteroïs. 12. Abbas Nisteron maior ambulabat in eremo cum aliquo fratre, & videntes draconem, fugerũt. Dicit ei frater: Et tu times, pater? Respondit senex: Non timeo, fili; sed expedit quia draconem videns fugi, quoniam non habui effugere spiritum vanæ gloriæ. *Fuga vanæ gloriæ.*

Pastoris. Ruff. l. 3. n. 20. 13. Voluit aliquando iudex prouinciæ videre abbatem Pastorem, & non acquiescebat senex. Iudex autem tenuit filium sororis eius velut malefactorem, & redegit eum in carcerem, dicens: Si venerit senex & rogauerit pro eo, dimittam eum. Et venit mater pueri ad fratrem suum abbatem Pastorem, & cœpit flere ad ostium eius; ille autem omnino non dedit ei responsum: illa verò compulsa dolore, increpabat eum, dicens: Et si viscera ferrea habes, & nulla te compassio mouet, flectat te saltem miseratio sanguinis tui. Ille autem mandauit ei; Pastor filios non generauit. Et ita discessit. Audiens autem iudex misit, dicens: Vel verbo iubeat, & ego eum dimittam. Senex autem remandauit ei, dicens: Examina caussam secundùm legem: & si dignus est morte, moriatur; si autem non est, fac quomodo vis. *Pastor iudicem videre renuit. Nihil carni tribuit, sed omnia legi relinquit.*

Eivsdem. 14. Dixit iterùm abbas Pastor: Doce cor tuum seruare quæ docet alios lingua tua. Dixit iterùm: Quia homines ad loquẽdum perfecti videri volunt, & in operando id quod loquuntur minores sunt. *Cor seruet, quod lingua docet.*

Sisoi. 15. Venit aliquando abbas Adelphius, qui fuit episcopus Nilopoleos, ad abbatem Sisoi in montem: & quia discessurus erat, fecit eos gustare à manè, erat verò ieiunium: & cùm ponerent mensam, ecce fratres pulsauerunt. Dixit autem senex discipulo suo: Da eis modicas zippulas, quia de labore sunt. Et dicit ei abbas Adelphius: Dimitte interim, ne dicant, Quia abbas Sisois à manè comedit. Et intẽdit eum senex, & dixit fratri: Vade tu, da eis. Cùm ergo vidissent pultes, dixerunt: Ne peregrinos aliquos habetis? Putas & senex vobiscum comedit? Et frater: Etiam. Cœperunt ergo contristari & dicere: Ignoscat vobis Deus, quia senem permisistis illâ horâ mãducare: an nescitis quia plurimos dies laboraturus est? Audiens hæc episcopus, cœpit coram sene pœnitentiam agere, dicens: Ignosce mihi, abba, quia ego quidem humanum aliquid cogitaui, tu autem quod Dei est fecisti. Et dicit ei abbas Sisois: Nisi Deus glorificauerit hominem, gloria hominum numquam stat. *Instabilis hominum gloria.*

Eivsdem. 16. Interrogauit abbas Ammonas de loco, qui dicitur Raythum, abbatem Sisoi dicens: Quando lego Scripturas, vult cogitatio mea ornare sermonem, vt paratus sim ad interrogata respondere. Et dicit ei senex: Non est opus, sed magis de puritate mentis *Puritas mentis ornatui sermonis præferenda.*

tis prouide tibi securitatem edicendi sermonem.

SIMONIS. *Simon primarterum virorum visitationem aversatur.*

17. Venit aliquando iudex prouinciæ videre abbatem Simonem, & ille tulit lorum quo cingebatur, & ascendit in arborem palmæ, vt purgaret eam. Illi autem venientes dixerunt ei: Vbi est senex, qui hac in solitudine habitat? Et ille respondit: Non est hic solitarius aliquis. Et cum hoc dixisset, discessit iudex.

EIVSDEM. *Idem rursus gloriam humanam fugit.*

18. Aliâ iterum vice alter iudex venit videre eum, & præcedentes clerici dixerunt ei: Abba, paratus esto, quia iudex audiens de te venit, vt benedicatur a te. Et ille dixit: Etiam ego præparabo me. & cooperiens se sacco suo, & tollens in manu suâ panem & caseum, sedit in ingressu cellulæ suæ, & cœpit manducare. Venit ergo iudex cum officio suo, & videntes eum spreuerunt, dicentes: Hic est monachus solitarius, de quo talia audiebamus? Et statim discesserunt, & reuersi sunt ad se.

SYNCLETICAE. Ru. lib. 3. n. 114. *Virtus publicata perditur.*

19. Dixit sancta Syncletica: Sicut thesaurus manifestus cito expenditur, ita & virtus quælibet, cùm innotuerit vel publicata fuerit, exterminabitur. Sicut enim cera soluitur a facie ignis, ita & anima laudibus inanitur, & amittit virtutum rigorem.

EIVSDEM. Ruf. lib. 3. num. 113. Pasch. c. 13 n. 4.

20. Dixit iterum: Sicut impossibile est, vno eodemq; tempore & herbam esse & semen; ita impossibile est, vt sęcularem gloriam habentes, cælestem faciant fructum.

INCERTI. Ruffin. l. 3. n. 54. titulo Theodori.

21. Aliquando in Cellis festiuitate celebratâ, edebant fratres in ecclesiâ. Erat autem ibi frater quidam, qui dixit ministranti: Ego non manduco coctum aliquid, sed sal. Et vocauit minister alium fratrem coram multitudine, dicens: Ille frater non comedit coctum, affer ei sal. Surrexit autem quidam senum, & dixit ei: Expediebat tibi hodie in cellâ tuâ comedere carnes, quàm audiri hanc vocem coram tantis fratribus.

Singularitas cibi in societate fugienda.

INCERTI.

22. Erat quidam abstinens à cibis, & non manducans panem; venit ad quemdam senem. Opportune autem illic etiam alij superuenerant peregrini, & fecit senex modicum pulmentum propter eos. Et cùm sedissent manducare, frater ille abstinens posuit sibi soli cicer infusum, & manducabat. Et cùm surrexissent à mensâ, tulit eum senex secretò, & dixit ei: Frater, si venis ad aliquem, non ostendas illi conuersationem tuam: si autem conuersationem tuam tenere vis, sede in cellâ tuâ, & nusquam exeas. Ille autem acquiescens verbis senis, factus est communis vitæ in id quod cum fratribus inuenisset.

Vel non exeundum, vel more aliorum viuendum.

INCERTI.

23. Dixit senex: Humana prouidentia omnem pinguedinem hominis amputat, & relinquit eum siccum.

24. Dixit senex: Aut fugiens fuge homines, aut irridens mundum & homines qui in mundo sunt, stultum temetipsum in pluribus facito.

Aut fugiendus aut irridendus mundus.

LIBELLVS NONVS.

De eo, quòd nō oporteat iudicare quemquā.

ANTONII.

1 CONTIGIT aliquando fratri in congregatione abbatis Eliæ tentatio, & expulsus inde, abijt in mōtem ad abbatem Antonium. Et cùm mansisset aliquanto tempore apud eum, remisit eum ad congregationem vnde exierat. Illi autem videntes eum, iterùm expulerunt: qui similiter perrexit ad abbatem Antonium, dicens: Noluerunt me suscipere, pater. Misit ergo senex ad eos, dicēs: Nauis naufragium tulit in pelago, & perdidit onus quod portabat, & cum labore vacua nauis perducta est ad terram. Vos ergo liberatam nauim in terram vultis submergere? Illi autem cognoscentes, quia eum abbas Antonius remisisset, statim susceperunt eum.

Apologus ... pœnitentem suscipiendum.

BESARIONIS.

2. Quidam frater peccauerat, & iussit eum presbyter exire de ecclesiâ. Surrexit autem Besarion, & exiuit cum eo, dicens: Et ego peccator sum.

ISAAC. Ruff. lib. 3. n. 137.

3. Venit abbas Isaac de Thebaidâ in congregatione fratrum, & vidit quemdam de fratribus culpabilem, & adiudicauit eum. Cùm autem exisset ad eremum, venit angelus Domini, & stetit ante ostium cellæ eius, dicens: Non te dimitto intrare. Ille autem rogabat, dicens: Quæ est caussa? Et respondens angelus Domini, ei dixit: Deus me misit vt dicerē tibi: Vbi iubes vt mittam illum fratrem culpabilem, quem addixisti? Et statim abbas Isaac pœnitentiam egit, dicens: Peccaui, ignosce mihi. Et dixit Angelus: Surge, ignoscit tibi Deus; sed custodi de cetero ne adiudices quemquam, priusquam Deus adiudicet eum.

Dei iudicium proximi reservandum.

MOYSIS.

4. Frater aliquando in Scithi inuentus est culpabilis, & fecerunt seniores conuentum, & miserunt ad abbatem Moysem, dicētes vt veniret: ille autem venire noluit. Misit autem ad eum presbyter, dicens: Veni, quia plebs fratrum te exspectat. Et ille surgens venit. Tollens autem secum sportam vetustissimam, impleuit eam arenâ, & post se portauit. Illi verò exierunt ei obuiam, dicentes: Quid hoc est, pater? Dixit autem eis senex: Peccata mea sunt post me currentia, & non video ea, & veni ego hodie iudicare aliena peccata? Illi autem audientes, nihil locuti sunt fratri, sed ignouerunt ei.

Moysis de sua parabola non iudicandi docet.

5. Inter-

ISTORIS 5. Interrogauit abbas Ioseph abbatem Pastorem, dicens: Dic quomodo monachus fiam. Et dixit ei senex: Si vis requiem inuenire & in hoc & in futuro sæculo, in omni caussâ dic: Quis sum ego? & ne iudices quemquam.

EIVSDEM. *Tegenda aliorum peccata.* 6. Frater quidam interrogauit eum iterùm, dicens: Si videro culpam fratris mei, bonum est celare eam? Dicit ei senex: Quacumque horâ tegimus peccatum fratris nostri, teget etiam Deus nostrum: & quacumque horâ prodiderimus culpas fratrum, & Deus nostras similiter prodet.

EIVSDEM. *A senex expulsus frater offenderat.* 7. Offendit aliquando frater in congregatione. Erat autem in ipsius locis quidam solitarius, qui iam longo tempore foris non exibat. Veniens autem abbas de congregatione illâ ad eum, indicauit de fratre illo qui offenderat. Et ille dixit: Expellite eum. Expulsus autem frater de congregatione, misit se in [33] fossatum, & flebat ibi: contigit autem vt alij fratres euntes ad abbatem Pastorem audirent eum in fossatu plorantem: qui descendentes ad eum inuenerunt eum in magno dolore constitutum, & rogauerunt eum vt iret ad senem illum solitarium, & non acquieuit, dicens: In hoc loco moriar ego. Venientes autem fratres ad abbatem Pastorem, narrauerunt ei de eo. Et rogauit eos, vt irent ad eum, dicentes: Abbas Pastor vocat te ad se. Quod cùm ei dixisset, perrexit ad eum. Et videns eum senex afflictum, surrexit & osculatus est eum, & adgaudens ei rogabat vt sumeret cibum. *Pastor ad uocat expulsum.* Misit autem abbas Pastor vnum de fratribus suis ad illum solitarium; dicens: Audiens de te, multi anni sunt, quòd te videre volui, & pro pigritiâ nostrâ amborum non potuimus nos inuicem videre: modò autem Deo volente & occasione factâ fatiga te vsque huc, vt nos videre possimus: erat enim non egrediés de cellâ suâ. Quod cùm audisset, dicebat: Nisi Deus inspirasset seni illi de me, non misisset ad me. Et surgens venit ad eum. Et salutantes se inuicem cum gaudio sederunt. Dixit autem ei abbas Pastor: *Paradigmate senem corripit.* Duo homines erant in loco vno, & ambo habebant mortuos suos. Reliquit autem vnus mortuum suum, & abiit plorare illius alterius. Audiens autem hæc senex, compunctus est in sermone eius, & recordatus est quod fecerat, & dixit: Pastor sursum in cælo, ego autem deorsum in terrâ.

EIVSDEM. Ruf. lib. 3. n. 100. Pelag. c. 39 n. 11. *Vnde requies.* 8. Frater quidam interrogauit abbatem Pastorem, dicens: Quid facio, quia pusillanimis fio dum sedeo? Dicit ei senex: Nullum spernas neque condemnes, & nulli obloquaris, & Deus præstabit tibi requiem, & erit sessio tua sine perturbatione.

PIOR Ruf. lib. 3. n. 136. 9. Factus est aliquando conuentus in Scithi, & loquebantur patres de quodam fratre culpabili. Abbas autem Pior tacebat: postea autem surgens egressus est, & tollens saccum, impleuit eum arenâ, & portabat eum in humeris suis; & mittens in sportellâ modicâ de eadem arenâ, portabat etiam ipsam in ante. Interrogatus autem à patribus quid hoc esset? Ille respondit: *Nostra magis quàm aliorum pensanda peccata.* Saccus iste qui multum habet arenæ, mea peccata sunt; & quoniam multa sunt, posui ea supra dorsum, ne doleam pro ipsis & plorem: ista autem arena modica peccata sunt istius fratris, & sunt ante faciem meam, & in ipsis exerceor iudicans fratrem; quod non oportet ita fieri, sed mea magis peccata ante me esse, & de ipsis cogitare, & rogare Deum vt ignoscat mihi. Audientes autem patres, dixerunt: Verè hæc est via salutis.

INCERTI. *Neminem iudices.* 10. Dixit senex: Non iudices fornicatorem, si castus es; quoniam similiter legem præuaricaris. Etenim qui dixit: Non fornicaberis; dixit: Ne iudices.

INCERTI. 11. Ad quemdam solitarium venit presbyter cuiusdam basilicæ, vt consecraret ei oblationem ad communicandum. Veniens autem quidam ad illum solitarium, accusauit apud ipsum eumdem presbyterum. Qui cùm ex consuetudine iterum venisset ad eum, vt consecraret oblationem, scandalizatus ille solitarius non aperuit ei. Presbyter autem hoc viso discessit. Et ecce vox facta est ad solitarium, dicens: Tulerunt sibi homines iudicium meum. Et factus est velut in excessu mentis, & videbat quasi puteum aureum, & situlam auream, & funem aureum, & aquam bonam valdè. Videbat autem & quemdam leprosum haurientem & refundentem in vase, & cupiebat bibere, & non poterat propter quòd leprosus esset ille qui hauriebat. Et ecce iterum vox ad eum, dicens: Cur non bibis ex aquâ hac? quam caussam habet qui implet? implet enim solummodò & effundit in vase. In se autem reuersus solitarius, & considerans virtutem visionis, vocauit presbyterum, & fecit eum sicut & priùs sanctificare sibi oblationem. *Malum presbyterum Sacramenta non contaminare docetur parabolâ.*

INCERTI. 12. Fuerunt duo fratres magnæ vitæ in congregatione, & meruerunt videre singuli gratiam Dei in alterutrum. Factum est autem aliquando, vt vnus ex eis egrederetur in sextâ feriâ extra congregationem, & videret quemdam manè comedentem. *Sexta feria ieiunium.* Dixit autem ei: Hac horâ manducas in sextâ feriâ? Die auté sequenti facta est celebratio Missarum secundùm consuetudinem. *Solita Missarum celebratio die Sabbati.* Intuens verò frater eius, vidit gratiam, quæ ei da-

ei data fuerat discessisse ab eo, & contristatus est. Qui cùm venisset in cellam, dicit ei: Quid fecisti, frater; quia non vidi, sicut pridem, gratiam Dei in te? Ille autem respondens dixit: Ego neque in actu, neq; in cogitationibus conscius mihi sum alicuius mali. Dicit ei frater eius: Nec sermonem odiosum aliquẽ locutus es? Et recordatus, dixit: Etiam. hesternà die vidi quemdam comedéntem manè, & dixi ei: Hac horà manducas in sextà ferià? Hoc est peccatum meum: Sed labora mecum duas hebdomadas, & rogemus Deum vt mihi indulgeat. Fecerũt ita: & post duas hebdomadas vidit frater gratiam Dei iterùm venientem super fratrem suum, & consolati sunt; Deo, qui solus bonus est, gratias referentes.

Recedit gratia ab verbum odiosum.

Videnti fratres in al terutrò Dei gratiam.

LIBELLVS DECIMVS.

De Discretione.

ANTONII

Opera bona sine discretione vitantur.

1. DIXIT abbas Antonius: Quia sunt quidam conterentes corpora sua in abstinentià, sed quia non habuerunt discretionem, longe facti sunt a Deo.

EIVSDEM

2. Fratres quidam venerunt ad abbatem Antonium, vt nuntiarent ei phantasias quas videbant, & cognoscerent ab eo verùm veræ essent, an a dæmonibus illuderentur. Habebát autem asinum secum, & mortuus est eis in via: Cùm ergo venissent ad senem, præuenit eos, dicens: Quomodo mortuus est ille asinus in vià? Dicunt ei: Vnde scis, pater? Et ille dixit: Dæmones mihi ostenderunt. Dicunt ei: Et nos propterea venimus interrogare te, quia vidimus phãtasias, & plerumque fiunt in veritate, ne forte erremus. Et satisfecit eis senex, sumpto exemplo de asino, ostendens quia a dæmonibus fiunt ista. Superuenit autem quidam venationem faciens in siluam agrestium animalium, & videtat abbatem Antonium gaudentem cum fratribus, & displicuerat ei. Volẽs autem senex ei ostendere, quia oportet aliquando condescendere fratribus, dicit ei: Pone sagittam in arcu tuo, & trahe: & fecit sic. Et dixit ei: Iterùm trahe; & traxit. Et rursus dixit ei: Trahe adhuc; & traxit. Dixit ei venator: Si supra mensuram traxero, frangetur arcus. Dicit ei abbas Antonius: Ita est & in opere Dei: si plus à mensurâ tendimus, fratres citò deficiunt; expedit ergo vnà & vnà relaxare rigorem eorum. Hæc audiens venator compunctus est, & multùm proficiens in sermone senis, discessit; & fratres confirmati, reuersi sunt in locum suum.

Grauiora vicissitudine tentorũ moderãda.

EIVSDEM

3. Frater dixit abbati Antonio: Ora pro me. Et respondit ei senex: Nec ego tui misereor, nec Deus, nisi pro teipso sollicitus fueris & poposceris à Deo.

4. Dixit iterùm abbas Antonius: Quia non permittit Deus bella excitari in generatione hac, quoniam scit quia infirmi sunt, & portare non possunt.

5. Dixit aliquando abbas Euagrius abbati Arsenio: Quomodo nos excitati eruditione & scientià nullas virtutes habemus, hi autem rustici in Ægypto habitantes tantas virtutes possident? Respondit abbas Arsenius: Nos quia mundanæ eruditionis disciplinis irretiti sumus, nihil habemus: hi autem rustici Ægyptij ex proprijs laboribus acquisierunt virtutes.

ARSENII

Mundana erudito virtutum minuit.

EIVSDEM

Vade quasi peregrinus.

6. Dicebat beatæ memoriæ abbas Arsenius: Peregrinus monachus in alià prouincià habitans, nullis rebus se medium faciat, & quietus erit.

EIVSDEM

7. Interrogauit abbas Marcus abbatem Arsenium, dicens: Bonum est non habere aliquam in cellà consolationem. Vidi enim quemdam fratrem habentem paruum olus in cellà, & eradicabat ea. Et dixit abbas Arsenius: Bonum quidem est, sed secundum exercitationem hominis viniuscuiusque agendum est: etenim si non habuerit virtutem huiusmodi tolerare, iterùm plantaturus est ea.

Omnia moderanda.

AGATHONIS Ruff. l. 3. Pelag. 10.

8. Narrauit abbas Petrus, qui fuit discipulus abbatis Lot, dicens: Eram aliquando in cellà abbatis Agathonis, & venit frater quidam ad eum, dicens: Volo habitare cum fratribus, sed dic mihi quomodo habitem cum eis. Dicit ei senex: Sicut in primâ die quando ingrederis ad eos, ita custodi peregrinationem tuam omnibus diebus vitæ tuæ, nec assumas fiduciam. Dicit ei abbas Macarius: Quid enim facit fiducia? Dicit ei senex: Sic est sicut æstus grandis: qui quando exarserit, omnes fugiunt à facie eius, quia æstus etiam arborum fructus corrumpit. Dixit abbas Macarius: Sic mala fiducia est? Respondit abbas Agathon: Non est peior altera passio quam fiducia; genitrix est enim omniũ passionum. Conuenit ergo operatio monacho, non sumere fiduciam, vel si solus sit in cellà.

Peregrinationem retinendam.

Comedendum a fiducia sit respondendum.

ARSENII Ruff. l. 3. n. 163.

9. Dicebat abbas Daniel: Quia cùm moriturus esset abbas Arsenius, delegauit nobis, dicens: Videte ne velitis pro me agapem facere; quoniam si feci ego pro meipso, id inuenio.

AGATHONIS Ruff. l. 3. n. 1.

10. Dicebant de abbate Agathone, quia abierunt quidam ad eum, audientes quia magnæ discretionis vir esset: & volentes eum probare si irasceretur, dicunt ei: Tu es Agathon? Audiuimus de te, quia fornicator es, & superbus. Et ille respondit: Etiam sic est.

Agathon patiens & probus.

est. Et dixerunt ei: Tu es Agatho verbosus & detractor? Et respondit: Ego sum. Dicunt ei iterum: Tu es Agatho hæreticus? Et respondit: Non sum hæreticus. Et rogauerunt eum, dicentes: Dic nobis cur tanta dicentibus nobis in iniuria tuâ, patienter tuleris; hunc autem sermonem, quia diximus, Hæreticus es; non sustinuisti? Et ille respondit, & dixit ei: Illa prima mihi ascribo, vtilitas enim animæ meæ est: quòd autem dixistis hæreticum me esse, ideò non acquieui, quia separatio est a Deo, & non opto separari à Deo. Illi audientes admirati sunt discretionem eius, & ædificati discesserunt.

Agatho patiens opprobrij.

Nemini à Deo separari.

EIVSDEM. 11. Interrogatus est idem abbas Agatho: Quid est maius, labor corporis, aut custodia interioris hominis? Dicit abbas: Homo similis est arbori; corporalis igitur labor velut folia arboris, custodia autem interioris hominis fructus est. Quoniam ergo, secundum quod scriptum est, Omnis arbor non faciens fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur; oportet propter fructum nostrum omnem in nobis sollicitudinem esse, hoc est mentis custodiam. Opus tamen habemus etiam tegumento & ornatu foliorum, quæ sunt labor corporis. Erat autem abbas Agatho sapiens ad intelligendum, & impiger ad laborandum, & sufficiens in omnibus, intentus etiam assiduè ad laborem manuum, parcus in cibo atque vestimento.

[illegible]

Matth. 3.

EIVSDEM. 12. Idem abbas Agatho cùm fuisset conuentus pro quadam caussâ in Scithi, & fuisset caussa ipsa ordinata, posteà venit, & dicit eis: Non benè ordinastis caussam. Illi autem dixerunt ei: Tu quis es, qui vel loquaris? Et ille respondit: Filius hominis; scriptum est enim: Si verè vtique iustitiam loquimini, iusta iudicate filij hominum.

Psal. 57.

EIVSDEM. 13. Dixit abbas Agatho: Iracundus si mortuos suscitet, non placet Deo propter iracundiam suam.

ACHILLES. 14. Venerunt aliquando tres senes ad abbatem Achillem, & vnus ex eis habebat opinionem malam. Dicit autem ei vnus de senibus: Abba, fac mihi vnam sagenam ad piscandum. Et ille dixit: Non facio. Et alius dixit ei: Fac nobis, vt habeamus memoriam tui in monasterio nostro. Et ille respondit: Non mihi vacat. Dixit ei tertius ille, qui habebat malam opinionem: Mihi fac sagenam, vt habeam de manibus tuis benedictionem, abba. Et ille statim respondit ei: Ego tibi faciam. Dixerunt autem ei secretò duo priores, quibus non acquieuerat: Quomodo sic, quia nobis rogantibus noluisti facere, & huic dixisti: Ego tibi faciam? Respondit eis senex: Vobis ideò dixi: Non facio; quia non mihi vacat, & nó contristabimini; huic autem si non fecero, dicturus est, quia de opinione meâ, quæ mala est, audiuit senex, & ideò noluit facere sagenam; & statim incidebamus funem ad sedandum animum eius, ne tristitiâ absorberetur huiusmodi.

Cur indignatori postulatum præstet Agathon.

ABRAHAM. Ruff. lib. 3. n. 117. 15. Dicebant de quodam sene, quia fecerit quinquaginta annos neque panem comedens, neq; facile aquam bibens; & dicebat: Quia extinxi fornicationem, & auaritiam, & vanam gloriam. Et quia abbas Abraham audierat quòd hęc dixisset, venit ad eum, & dixit ei: Tu dixisti hunc sermonem? Et ille respódit: Etiam. Et dixit ei abbas Abraham: Ecce intras in cellam tuam, & inuenis supra mattam tuam mulierem, potes non cogitare quia mulier est? Et dixit: Non; sed impugno cogitationem meam, vt non tangam mulierem illam. Dixit abbas Abraham: Ecce igitur non fornicationem interfecisti, quia viuit passio ipsa, sed alligata est. Iterùm si ambulas in viâ, & vides lapides & testas vasorum, & in ipsis iacens aurum, quod videris, potes velut lapides reputare? Et respondit: Non; sed resisto cogitationi meæ ne colligam illa. Et dicit ei abbas Abraham: Ecce ergo viuit passio, sed alligata est. Et dixit iterùm abbas Abraham: Si audieris de duobus fratribus, quia vnus diligit te & bona de te loquitur, alius autem odit & detrahit tibi, & venerint ad te, vtrosque æqualiter suscipis? Et dixit: Non, sed extorqueo animo, vt similiter benefaciam ei qui me odit, sicut illi qui diligit me. Et dixit ei abbas Abraham: Viuunt ergo passiones, sed tantùm à sanctis viris quodammodò religantur.

Passio in viris sanctis alligatur, non extinguitur.

AMMONAS. 16. Narrauit quidam patrum, quia senex aliquis erat in cellâ studiosè laborans, & vestiebatur mattâ: qui cùm perrexisset ad abbatem Ammonam, vidit eum abbas Ammonas vtentem mattâ, & dixit ei: Hoc tibi nihil prodest. Et dixit ei ille senex: Tres cogitationes mihi molestæ sunt; Vna, quæ me compellit vt alicubi in eremo recedam; alia, vt peregrina petam, vbi me nemo cognoscat; tertia, vt includam me in cellâ, vt nullum videam, & post biduum comedam. Dicit ei abbas Ammonas: Nihil tibi ex his tribus expedit facere, sed magis sede in cellâ tuâ, & comede parum quotidie, habens semper in corde tuo publicani illius, qui in Euangelio legitur, sermonem, & ita poteris saluus esse.

Cella cum humilitate custodienda.

Lucæ 18.

DANIELIS. 17. Dicebat abbas Daniel: Quia quantum corpus viruerit, tantum anima exsiccatur; & quantum siccatum fuerit corpus, anima

Vigor corporis siccat animam.

anima tantum vilescit. Dixit iterum abbas Daniel: Quia quantum corpus fouetur, tantum anima subtiliatur; & quantum fuerit corpus subtiliatum, tantum anima fouetur.

ARSENII. 18. Narrauit iterum abbas Daniel, quia quando erat in Scithi abbas Arsenius, erat ibi monachus quidam rapiens ea quę habebant senes: abbas autem Arsenius volens eum lucrari, & senibus quietem præstare, tulit eum in cellam suam, & dicit ei: Quidquid vis ego tibi dabo, tantùm non rapias: & dedit ei aurũ, & nummos, & [34] fiscellas, & omne quod in [35] responso suo habebat, dedit ei. Ille autem iterùm rapiebat. Senes verò videntes, quia non quieuit, expulerunt eum, dicentes: Quia si inuenitur frater habens de infirmitate corporis aliquid, oportet sustinere eum; si autem furatus & admonitus non quiescit, expellite eum: quoniam animæ suę detrimentum facit, & omnes in eo loco habitantes conturbat.

Infirmus tolerandus, non fur.

INCERTI. 19. Venit in initio conuersationis suæ abbas Euagrius ad quemdam senem, & dixit: Dic mihi, abba, sermonẽ quo saluus fiam. Ille autem dixit ei: Si vis saluari, quando ad aliquem vadis, nõ prius loquaris antequam te ille inquirat. Euagrius autem compunctus in hoc sermone, pœnitentiam egit in conspectu senis, & satisfecit ei, dicens: Crede mihi, multos codices legi, & talem eruditionem numquam inueni. Et multùm proficiens exiit.

Non loquaris nisi rogatus.

EVAGRII. 20. Dixit abbas Euagrius: Mentem nutantem vel errantem solidat lectio, & vigiliæ, & oratio: concupiscentiam verò feruentem madefacit esuries & labor & sollicitudo: iracundiam autem perturbatam reprimit psalmodia, & longanimitas, & misericordia, sed hæc opportunis temporibus, & mensurâ adhibitâ: si autem inopportunè vel sine mensurâ fiunt, ad paruum tempus proficiunt; quæ autem parui temporis sunt, noxia magis quàm vtilia erunt.

Vitiosarum passionum medela.

EPHRAIM. 21. Transeunte aliquãdo abbate Ephrę̃m, vna prostituta ex immissione cuiusdam cœpit ei blandiri, cupiens eum, si posset, ad turpem commixtionem illicere; vel si hoc non posset, saltem ad iracundiam prouocaret, quoniam numquam eum vidit quisquam irascentem vel litigantem. Ipse autem dixit ad eam: Sequere me. Cùm venissent autem in loco populoso, dicit ei: Veni huc, & sicut voluisti, commisceor tecum. Illa autem videns multitudinem, dicit ei: Quomodo possumus hic hoc facere, tanta multitudine hic astante? confundemur enim. Ipse autem ait: Si homines erubescis, quanto magis erubescere debemus Deum, qui reuelat occulta tenebrarum? Illa autem confusa & confutata recessit absque opere voluptatis suæ.

Idem l. 1. in Vita Ephræm, cap. 7.

Ephræm prudenter impudicam corrigit.

1. Cor. 4.

22. Venerunt aliquando ad abbatem Zenonem quidam fratres, & interrogauerunt eum, dicentes: Quid est quod scriptum est in libro Iob, Nec cælum mundum esse in conspectu Dei? Respondit autem senex dicens: Reliquerunt homines peccata sua, & cælestia scrutantur. Hæc autem est interpretatio sermonis, quem requisistis, vt quoniam Deus solus est mundus, dictum sit nec cælum mundum esse in conspectu eius.

Iob.

Deus solus mundus.

THEODORI. 23. Dixit abbas Theodorus de Pherme: Si habes amicitias cum aliquo, & contigerit eum in tẽtationem fornicationis incurrere, si potes, da ei manum, & retrahe illum sursum: si autem in errore aliquo fidei incurrerit, nec tibi acquiescit, reuertere citò, incide amicitias eius abs te, ne fortè remorans traharis cum eo in profundum.

Haereticus fugiendus.

INCERTI. 24. Venit aliquando memoratus abbas Theodorus ad abbatem Ioannem, qui erat eunuchus ex natiuitate. Et cùm loquerentur, dixit abbas Theodorus: Quando eram in Scithi, opus animæ erat opus nostrum, opus autem manuum tamquam in transitu habebamus: nunc autem factum est opus animæ, velut cum in transitu factum est opus.

Opus animæ præponendum operi manuum.

INCERTI. 25. Venit aliquando quidam patrum ad eumdem abbatem Theodorum, & dixit ei: Ecce quidam frater reuersus est ad sæculum. Et dixit ei abbas Theodorus: In hoc non admireris: si quando audieris, quia præualuit quis effugere de ore inimici, hoc admirare.

Conuersio miraculo adscribenda.

INCERTI. 26. Dixit memoratus abbas Theodorus: Multi eligunt in hoc sæculo temporalem quietem, antequam præstet eis Dominus requiem.

IOANNIS. 27. Dicebant de abbate Ioanne staturâ breui, quia dixerit aliquando fratri suo maiori: Volebam esse securus sicut Angeli sunt securi, nihil operantes, sed sine intermissione seruientes Deo; & spolians se quo vestitus erat, abiit in eremo. Et factâ ibi hebdomadâ vnâ, reuersus est ad fratrem suum; & dum pulsaret ostium, respondit antequam aperiret, dicẽs: Quis es tu? Et ille dixit: Ego sum Ioannes. Et respondit frater eius, & dixit ei: Ioannes Angelus factus est, & vltra inter homines non est. Ille autem pulsabat dicens: Ego sum. Et non aperuit ei, sed dimisit eum affligi. Postea vero aperiens dixit ei: Si homo es, opus habes iterum operari, vt viuas; si autem Angelus es, quid quæris intrare in cellam? Et ille pœnitentiam agens, dixit: Ignosce mihi, frater, quia peccaui.

Non quæ supra nos sunt sectanda.

[Eiu]sdem.

28. Venerunt aliquando senes in Scithi, & erat cum eis abbas Ioannes Nanus: & dum comederent, surrexit quidam presbyter vir magnus, vt daret per singulos vasculum aquæ paruum ad bibendum: & nemo acquieuit accipere ab eo, nisi solus Ioannes Breuis. Admirati sunt autem ceteri, & dixerunt ei: Quomodo tu cùm sis omnium minor, præsumpsisti ministerio vti viri senis & magni? Et dicit eis: Ego quando surgo dare aquam, gaudeo si omnes biberint, vt mercedem acquiram: nunc igitur proptereà ego suscepi, vt faciam ei qui surrexit inuenire mercedem, ne fortè etiam contristetur nullo sumente ab eo. Hæc cùm dixisset, admirati sunt omnes de discretione eius.

[illegible] des[illegible]

Ioseph.

29. Interrogauit aliquando abbas Pastor abbatem Ioseph, dicens: Quid faciam, quando approximant mihi aliquæ tentationes; resisto illis, an permitto intrare? Dicit ei senex: Dimitte intrare, & pugna cum eis. Reuertens ergo in Scithi sedebat: & contigit vt veniens quidam a Thebaidâ in Scithi narraret fratribus, se interrogasse abbatem Ioseph, Quando approximat mihi tentatio, resisto ei, an dimitto intrare? Et dixerit ei: Omnino non dimittas tentationem in te, sed citò abscinde eam. Audiens autem abbas Pastor, quia sic dixerit huic, qui venerat à Thebaidâ, abbas Ioseph, surgens iterùm abiit in Panepho ad abbatem Ioseph, & dicit ei: Abba, ego tibi commisi cogitationes meas, & tu aliter dixisti mihi, aliter autem fratri de Thebaida. Et dicit ei senex: Scis quia diligo te? Et respondit: Etiam. Nónne tu mihi dixisti, vt sicut mihi ipsi, ita tibi dicerem quod sentirem? Etenim si intrauerint tentationes, & dederis atque acceperis cum eis, probatiorem te faciunt; ego autem velut mihi ipsi sic tibi locutus sum: sunt autem aliqui quibus nec approximare expedit passiones, sed statim debent abscindere eas.

Quibusdam prodest tentari, quibusdam non.

Eiusdem.

30. Item dixit abbas Pastor: Veni aliquando in Heracleo inferiore ad abbatem Ioseph, & habebat in monasterio suo arborem sycomorû pulchram nimis, & dicebat mihi à mane: Vade, & collige tibi, & manduca. Erat autem sexta feria. Ego autem non comedi propter ieiunium: & rogaui eum dicens: Dic mihi propter Dominum rationẽ huius rei, quia dicebas mihi: Vade, manduca. Ego quidem propter ieiunium non abij, sed erubescebam, quia mandatum tuum non feceram, cogitans quia sine ratione mihi hæc non præceperas. Ille autem respondit: Patres seniores non loquuntur ab initio fratribus recta, sed magis distorta;

Ieiunium sexta feria

Aliquando distorta senes fratribus præcipiunt, & quare

& si viderint, quia ea quæ torta sunt faciunt, iam eis non loquuntur nisi quæ expediunt, agnoscentes quoniam in omnibus obedientes sunt.

EIVSDEM.

31. Frater interrogauit abbatem Ioseph, dicens: Quid faciam, quia nec molestiam ferre possum, nec laborare, & dare eleëmosynam? Et dicit ei senex: Si nõ potes horum nihil facere, vel serua conscientiam tuam ab omni malo proximi tui, & ita saluus eris: Deus autem animam sine peccato quærit.

Proximus non iudicandus.

ISAAC.

32. Dixit abbas Isaac Thebæus fratribus suis: [a] Pueros hic non adducatis, quia propter pueros in Scithi quatuor ecclesiæ eremus factæ sunt.

Pueri ab eremo ablegandi.

LVCII.

33. Interrogauit abbas Longinus abbatem Lucium, dicens: Habeo tres cogitationes: vnam vt ad peregrinationem vadam. Et respondit ei senex: Si non tenueris linguam tuam vbicumque perrexeris, non eris peregrinus. sed refræna hic linguam tuam, & eris etiam hîc peregrinus. Et dixit ei abbas Longinus: Alia cogitatio mea est, vt ieiunem biduanas leuando. Et respondit ei abbas Lucius: Isaias propheta dixit: Si curuauens velut circulum ceruicem tuam, nec sic erit acceptum ieiunium tuum: sed magis contine mentem tuam à cogitationibus malis. Et dixit abbas Longinus: Tertium est dispositum meum, vt declinem hominum aspectus. Et respondit ei abbas Lucius: Nisi prius correxeris vitam tuam inter alios conuersando, neque solus habitans corrigere te præualebis.

Qui linguam refrænat, vbique peregrinus est.

Isaiæ 58.

MACARII.

34. Dixit abbas Macarius: Si recordamur mala quæ inferuntur nobis ab hominibus, amputamus menti nostræ virtutem recordandi Deum: si autem recordamur malorum, quæ dæmones excitant, erimus imperforabiles.

Qualium malorum illatorum debemus esse memores.

MATHOIS.

35. Dixit abbas Mathois: Nescit satanas quâ passione seducatur anima, & ideò seminat quidem in eâ zizaniam suam, sed metere nescit: spargit aliquando semina fornicationum, aliquando detractionum, & ceterarum similiter passionum; & in quâ passione viderit animam declinantem, hanc ei ministrat: nam si sciret ad quid procliuis est anima, non ei diuersa vel varia seminaret.

Varia diaboli semina tentationum.

NATHYRAE.

36. Narrauerunt de abbate Nathyrâ, qui fuit discipulus abbatis Siluani, quia cùm sederet in cellâ suâ in monte Sinâ, mediocriter gubernauit vitam suam de his quæ erant necessaria corpori. Quando autem factus est episcopus in Pharan, multùm coartabat animam suam in duritiâ continentiæ. Et dicit ei discipulus suus: Abba, quando eramus in eremo non te ita crucia-

Quare Nathyra seuerior in episcopatu quàm monachatu.

cruciabas. Et dicit ei senex: Fili, illic solitudo erat, & quies, & paupertas, propterea volebam gubernare corpus meum, ne infirmarer, & quærerem quod non habebam: nunc autem hic sæculum est, & occasiones sunt excedendi plurimæ: & si in infirmitatem incurrero, sunt hic qui succurrant, ne propositum monachi perdam.

PASTORIS

37. Frater interrogauit abbatem Pastorem, dicēs: Perturbatio mihi fit, & volo derelinquere locum istum. Et dicit ei senex: Pro quā caussā? Et ille dixit: Quia audio verba de quodam fratre, quæ me non ædificant. Et dicit ei senex. Non sunt vera quæ audisti? Et dixit ei: Etiam, pater, vera sunt: nam frater qui dixit mihi, fidelis est. Et respondens dixit: Non est fidelis, qui tibi dixit; nam si esset fidelis, nequaquam diceret tibi talia: Deus autem audiens vocem Sodomorum, non credidit, nisi descenderet & videret oculis suis. (Gen. 18.) Et ille dixit: Et ego vidi oculis meis. Hæc audiens senex, respexit in terrā, & tenuit paruam festucam, & dicit ei: Quid est hoc? Et ille respondit: Festuca est. Iterùm intendit senex ad tectum cellæ, & dicit ei: Quid est hoc? Et ille respondit: Trabes est, quæ portat tectum. Et dixit ei senex: Pone in corde tuo, quia peccata tua sic sunt sicut trabes hæc; illius autem fratris de quo loqueris, velut hæc parua festuca. Audiens autem abbas Sisois hunc sermonem, admiratus est, & dixit: In quo te beatum faciam, abbas Pastor? Verumtamen velut pretiosus lapis, ita verba tua gratiā & gloriā plena sunt.

Aliena mi-nuenda peccata, propria ag-grauanda.

EIVSDEM

38. Venerunt aliquando presbyteri regionis illius ad monasteria vicina, in quibus etiam erat & abbas Pastor; & intrauit abbas Anub, & dixit ei: Rogemus presbyteros istos hodie accipere hic in charitate dona Dei. Ille autem stans diu non dedit ei responsum; abbas verò Anub contristatus exiit. Dixerunt autem abbati Pastori, qui iuxta eum sedebant: Quare non dedisti ei responsum? Et dicit eis abbas Pastor: Ego caussam non habeo; iam enim mortuus sum. mortuus enim non loquitur; non igitur reputetis me, quia hic vobiscum sum.

Pastor vt mortuus conuersa-tur.

EIVSDEM. Ruff. lib. 3. n. 184.

39. Abiit quidam frater aliquando de monasterio abbatis Pastoris in peregrè, & applicuit ad quemdam solitarium: erat enim ille habens cum omnibus charitatem, & multi veniebant ad eum. Nuntiauit autem ei frater ille quædam de abbate Pastore: qui audiens virtutem animi eius, desiderauit eum videre. Cum reuersus autem fuisset frater ille in Ægypto, post aliquantum tempus surgens supradictus solitarius, venit vt peregrinus in Ægyptum ad eumdem fratrem, qui prius applicuerat apud ipsum: dixerat enim ei, vbi maneret. Videns autem ille, miratus est & valde gauisus. Dixit autem ei ille solitarius: Ostende charitatem quā habes in me, & duc me ad abbatem Pastorem. Et tollens eum, duxit ad senem, & nuntiauit ei de eo, dicens: Quidam magnus homo, & multam charitatem habens, & honorem plurimum in prouinciā suā, venit desiderans videre te. Suscepit ergo eum cum gratulatione senex, & salutantes se inuicem resederunt. Cœpit autem loqui peregrinus ille frater de Scripturis sanctis, & de rebus spiritualibus atque cælestibus: abbas autem Pastor auertit faciem suam, & non dedit ei responsum. Videns autem ille quia non loqueretur ei, contristatus exiit, & dicit fratri illi qui eum adduxerat: In vanum iter istud assumpsi; veni ad senem, & ecce nec loqui mecum dignatur. Intrauit autem frater ad abbatem Pastorem, & dicit ei: Abba, propter te venit magnus hic vir, habens tantam gloriam in loco suo, quare non locutus es cum eo? Respondit ei senex: Iste de sursum est, & de cælestibus loquitur; ego autem de deorsum sum, & de terrenis loquor: si ergo mihi locutus fuisset de passionibus animæ, ego vtique responderem ei; si autem de spiritualibus, ego hæc ignoro. Exiens ergo frater dixit illi: Quia senex non citò de Scripturis loquitur, sed si quis ei loquitur de passionibus animæ, respondet ei. Ille autem compunctus intrauit ad senem, & dixit ei: Quid faciam, abba, quia passiones animæ dominantur mei? Et intuens eum senex gaudens, dixit ei: Modò bene venisti; nunc aperiam os meum de his, & implebo illud bonis. Ille autem valde ædificatus dicebat: Verè hæc est via charitatis. Et gratias agens Deo, quia tam sanctum virum videre meruit, reuersus est in regionem suam.

[illegible]

EIVSDEM

40. Frater interrogauit abbatem Pastorem, dicens: Feci peccatum grande, & volo triennio pœnitere. Dixit autem ei abbas Pastor: Multum est. Et dixit ei frater: Iubes annum vnum? Et dixit iterùm senex: Multum est. Qui autem præsentes erant dicebant: Vsque ad quadraginta dies? Senex iterùm dixit: Multum est. & adiecit dicens: Ego puto, quia si ex toto corde homo pœnituerit, & non apposuerit facere iterùm vnde pœnitentiam agat, etiam triduanam pœnitentiam suscipiat Deus.

[illegible]

EIVSDEM

41. Interrogauit eum abbas Ammon de immundis cogitationibus, quas cor hominis generat; & de vanis desideriis. Et dixit ei abbas Pastor: Numquid gloriabitur (Isai. 10.) securis

ſecuris ſine eo, qui incidit cum ipſâ? Et tu ergo non eis porrigas manus, & otioſæ erunt.

EIVSDEM. *Cogitationes temporemanentes ſunt.*

42. Interrogauit eumdem ſermonem abbas Iſaias. Dicit abbas Paſtor: Sicut capſa plena veſtibus, ſi dimiſſa fuerit tempore longo, putreſiunt veſtes in eâ: ita ſunt & cogitationes in corde noſtro; ſi non fecerimus ea corporaliter, tempore longo exterminabuntur & putreſient.

EIVSDEM. *Cogitationes in corde euanescunt.*

43. Interrogauit abbas Ioſeph de eadem re; & dixit âbbas Paſtor: Sicut quis claudẽs ſerpentem vel ſcorpionem in vaſe, & obturat eum, procedente tempore omnino moritur: ita malignæ cogitationes, quæ ſtudio dæmonum pullulant, patientiâ eius cui immittuntur paulatim deficiunt.

EIVSDEM. Ruff. lib. 3. n. 41. *Quomodo ieiunandũ.*

44. Interrogauit abbas Ioſeph abbatem Paſtorem, dicens: Quomodo opus eſt ieiunare? Et dixit abbas Paſtor: Ego volo vt quotidie manducans ſubinde paululum ſubtrahat ſibi, ne ſatietur. Dicit ei abbas Ioſeph: Ergo quando eras iuuenis, non ieiunabas biduanas leuando? Et dixit ei ſenex: Crede mihi, quia & triduanas, & hebdomadam; ſed & hæc omnia probauerunt ſenes magni: & inuenerunt, quia bonum eſt quotidie manducare, per ſingulos dies parum minus: & oſtenderunt nobis viam hanc regalem, quia leuior eſt & facilis. *Regalis via ieiunij.*

EIVSDEM.

45. Dixit abbas Paſtor: Non habites in loco, vbi vides aliquos habentes aduerſum te zelum; quia ibi non proficies.

EIVSDEM. *Quid non ſit opus monachi.*

46. Frater venit ad abbatem Paſtorem, & dicit ei: Semino agrum meum, & facio ex ipſo agapem. Dicit ei ſenex: Bonum opus facis. & diſceſſit cum propoſito animi: & adijciebat ad agapem, quam faciebat. Hoc autem audiens abbas Anub, dixit abbati Paſtori: Non times Deum, quia ſic locutus es fratri illi? Et tacuit ſenex. Poſt duos autem dies miſit abbas Paſtor ad fratrem illum, & vocauit eum ad ſe, & dixit ei, audiente abbate Anub: Quid me interrogaſti illâ die? quia mens mea alibi erat. Et dixit ei frater: Hoc dixi, quia ſemino agrum meum, & de hoc quod colligo, ex ipſo facio agapem. Et dixit ei abbas Paſtor: Putaui quia de fratre tuo illo, qui laicus eſt, diceres; ſi autem tu facis hæc, non eſt opus monachi. Ille autem contriſtatus eſt audiens, & dixit: Aliud opus non facio nec ſcio, niſi hoc; & non poſſum ſeminare agrum meum? Cùm autem diſceſſiſſet, cœpit abbas Anub pœnitentiam agere apud abbatem Paſtorem, dicens: Ignoſce mihi. Dixit ei abbas Paſtor: Ecce ab initio ſciebam, quia non eſt opus monachi, ſed ſecundùm animum eius locutus ſum ei, & excitaui animum eius ad profectum charitatis; nunc autem abiit triſtis, & tamen iſtud opus facit.

EIVSDEM. Matth. 5. in Græco. *Quâ cauſſâ iraſcendum.*

47. Frater quidam interrogauit abbatem Paſtorem, dicens: Quid eſt illud quod ſcriptum eſt, Qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſsâ? Et ille reſpondit: Ex omni re, quâ te grauare voluerit frater tuus, ſi iraſceris aduerſus eum, donec oculum tuum dexterum eijcias, & à te proijcias, ſine cauſsâ iraſceris ei: ſi autem aliquis voluerit te ſeparare à Deo, pro hoc iraſcere.

EIVSDEM. *Ad pœnitentiam non cogendi ſed excitandi delinquentes.*

48. Dixit abbas Paſtor: Si peccauerit homo & non negauerit, dicens, Peccaui; non increpes eum, quia frangis propoſitum animi eius. Si autem dixeris: Non contriſteris, frater, ſed obſerua de cetero; excitas animum eius ad pœnitentiam.

EIVSDEM

49. Dixit iterum qui ſuprà: Bonum eſt experimentum. Experimento enim homines probatiores ſunt.

EIVSDEM Ruff. lib. 3. n. 183. *Docens, & non faciẽs, cui ſimilis.*

50. Item dixit qui ſuprà: Si quis docet aliquid & non facit quod docet, ſimilis eſt puteo qui omnes ad ſe venientes ſatiat & delet ſordes, ſeipſum autem purgare non poteſt; ſed omnis ſpurcitia & immunditia in eo eſt.

EIVSDEM. *Quomodo quis loquẽs taciturnitatem teneat.*

51 Dixit iterùm ipſe: Eſt homo, qui ſeipſum agnoſcit. Dixit iterum: Quia eſt homo, qui videtur ore tacere, cor autem eius condemnat alios; hic ergo ſine ceſſatione loquitur. Eſt & alius à mane vſque ad veſperam loquens, & taciturnitatem tenet; hoc autem ideò dixit, quia numquam ſine audientium vtilitate locutus eſt.

EIVSDEM. *Diuerſorũ ſimilia merita.*

52. Iterùm dixit: Quia ſi ſunt tres in vnum, ex quibus vnus benè quieſcat, alius infirmetur & gratias agat, tertius verò miniſtret eis ex ſincerâ voluntate, hi tres ſimiles ſunt, velut etiam ſi vnius ſint operis.

EIVSDEM. Ruff. lib. 3. n. 79. Paſch. c. 7. n. 3.

53. Iterùm dixit: Malitia nequaquam expellit malitiam: ſed ſi quis tibi male facit, tu benè fac ei, vt per bonum opus tuum deſtruas malitiam ipſius.

EIVSDEM. *Quis monachus non ſit.*

54. Dixit iterùm: Qui querulosus eſt, monachus non eſt: qui malum pro malo reddit, monachus non eſt: qui iracundus eſt, monachus non eſt.

EIVSDEM. *Cogitationes non poſſunt excludi, ſed eludi.*

55. Frater venit ad abbatem Paſtorem, & dicit ei: Multæ cogitationes veniunt in animâ meâ, & periclitor in eis. Et eiecit eum ſenex ſub aëre nudo, & dicit ei: Expande ſinum tuum & apprehende ventum. Et ille reſpondit: Non poſſum hoc facere. Et dicit ei ſenex: Si hoc non potes facere, nec cogitationes prohibere potes ne introëant, ſed tuum eſt eis reſiſtere.

EIVSDEM.

56. Frater quidam interrogauit eum, dicẽs: Dimiſſa eſt mihi omnis hereditas, quid

facio ex eâ? Et dicit ei abbas Pastor: Vade, & post tres dies veni, & dico tibi. Venit autem sicut præfiniuit, & dicit ei senex: Quid tibi habeo dicere, frater? Si dixero, Da eam in ecclesiam, clerici sibi facient conuiuia ex eâ: si autem dixero, Da eam parentibus tuis; non est tibi merces: si verò dicam, Da pauperibus, securus eris. Quidquid ergo vis, vade, fac: ego caussas non habeo.

Hereditas cum mercede pauperibus erogatur.

EIVSDEM. 57. Dixit iterùm abbas Pastor: Si venerit tibi cogitatio de rebus corpori necessariis, & delegaueris semel, & iterùm venerit, & delegaueris, quid fiat? iam tertiò si venerit, non intendas ei, otiosa est enim.

Quæ otiosa cogitatio.

EIVSDEM. 58. Frater quidam dixit abbati Pastori: Si video rem aliquam, vis vt dicã illam? Dicit ei senex: Scriptum est, Qui responderit verbum antequam audiat, stultitia ei & opprobrium est. Si ergo interrogatus fueris, dic; sin aliàs, tace.

Eccli. 11.

AMMONIS 59. Dixit iterùm abbas Pastor, quia dixerat abbas Ammon: Est homo qui portat toto tempore vitæ suæ securim, & non potest deiicere arborem: est autem alter habens vsum incidendi, & in paucis plagis deiicit arborem. Dicebat autem securim discretionem esse.

Discretio securis.

PASTORIS 60. Iterùm dixit: Voluntas hominis murus est æreus, & lapis percutiens inter ipsum & Deum. Si ergo reliquerit hæc, dic ei & ipse, quod in psalmo scriptum est: In Deo meo transgrediar murum. Et Deus meus impolluta via eius. Si enim iustitia subuenerit voluntati, laborat homo.

Psal. 17.

EIVSDEM. 61. Frater interrogauit abbatem Pastorem, dicens: Damnum animæ meæ patior, quòd sum cum abbate meo. Quid ergo iubes? Maneo adhuc apud ipsum? Et sciebat abbas Pastor, quia læderetur anima eius per abbatem suum, & admirabatur quare vel interrogabat eum, si manere deberet cum illo. Et dixit ei: Si vis, esto. Et discedens, mansit apud eum. Venit autem iterùm dicens abbati Pastori: Grauo animam meam. Et non dixit ei abbas Pastor: Discede ab eo. Venit tertiò, & dixit: Crede mihi, iam non ero cum eo. Et dicit ei senex: Ecce modò saluatus es, vade, & non sis vltra cum eo. Dixit enim abbas Pastor eidem: Homo qui vidit damnum pati animam suam, non opus habet interrogare. Etenim de occultis cogitationibus interrogat quis, vt seniores probare possint: de manifestis autem peccatis non est opus interrogare, sed statim abscindere.

Fugienda societas, quâ quis læditur.

EIVSDEM. 62. Interrogauit abbas Abraham, qui erat abbatis Agathonis discipulus, abbatem Pastorem, dicens: Quare me sic dæmones impugnant? Et dicit ei abbas Pastor: Te impugnant dæmones? Non pugnant nobiscum dæmones, quando voluntates nostras facimus: quia voluntates nostræ dæmones factæ sunt, & hæ sunt quæ tribulant nos vt faciamus eas. Si autem vis scire, quales sunt, cum quibus dæmones pugnant; cum Moyse & similibus eius.

Dæmones quibus impugnent.

63. Dixit abbas Pastor, quia frater quidam interrogauerit abbatem Moysem, dicens: Qualis homo mortificat se? homo à proximo suo? Et respondit ei: Nisi posuerit homo in corde suo, quia triennium habet in sepulturâ, non attingit ad hoc verbum.

MOYSIS. Ruff. l. 3. n. 206 similiter. Pasch. c. 43 n. 3. tribuitur Sylvano.

PASTORIS 64. Frater interrogauit abbatem Pastorem, dicens: Quomodo oportet monachum sedere in cellâ? Et dixit ei senex: Sedere in cellâ, quantum ad id quod in manifesto est, hoc est, vt faciat opus manuum, & semel comedat, & taceat, & meditetur: occulte enim proficere in cellâ, hoc est, vt portet vnusquisque opprobrium suum in omni loco quocumque perrexerit, & vt ministerij horas custodiat, & de occultis non negligat. Si autem contigerit tempus vt vacet ab opere manuum, introeat ad ministerium operis Dei, & id sine aliquâ perturbatione consummet. Finis autem horum est, vt comitatum simul conuersantium bonorum teneas, & reuoceris à malorum comitatu.

Societas bonorum sectanda.

PAMBO. 65. Venerunt aliquando duo fratres ad abbatem Pambo, & interrogauit vnus ex eis, dicens: Abba, ego biduo ieiuno, & duos paximates manduco; putas saluo animam meam, an seducor? Et alter dixit: Ego colligo de opere manuum mearum duas siliquas diurnas, & parum ex eis retineo ad victum, aliud autem expendo in eleëmosynam; putas saluus ero, an seducor? Et cùm plurimum rogarent eum, ille non respondebat eis. Post quatuor autem dies cùm discessuri essent, rogabant eos clerici, dicentes: Nolite tristari, fratres, Deus vobis præstabit mercedem: sic est enim consuetudo huius senis, non citò loquitur, nisi Deus ei dederit quod dicat. Intrauerunt ergo ad senem, & dixerunt ei: Abba, ora pro nobis. Et ille dixit eis: Ambulare vultis? Et dixerunt: Etiam. Et intuens eos, in semetipso accipiens opera eorum, scribebat in terram, & dicebat: Pambo biduo ieiunat, & duos paximates manducat; putas in hoc est monachus? Non. Iterùm dicebat: Et Pambo laborat in die duas siliquas, & dat eas in eleëmosynam; putas in hoc est monachus? Necdum. Et paululùm reticens, dixit ad eos: Bonum quidem operaris, sed si custodias conscientiam tuam

Par cum prox. est. vna patient.

tiam cum proximo tuo, ita saluaberis. In his ergo sic ædificati fratres, cum gaudio discesserunt.

[illegible] 66. Frater quidam interrogauit abbatem Pambo, dicens: Quare me prohibent spiritus quidam facere bona proximis? Dixit ei senex: Non sic loquaris, alioquin Deum mendacem facies; sed dic magis: Omnino misericordiam facere nolo. Præueniens enim Deus dixit: Dedi vobis potestatem calcandi super scorpiones & serpen- *Luc. 10.* tes, & super omnem virtutem inimici; cur ergo tu immundos spiritus non conculcas?

[P]ALADII 67. Dixit abbas Palladius: Oportet animam secundum Christi voluntatem conuersantem, aut discere fideliter, quæ nescit; aut docere manifeste, quæ nouit; si autem vtrumque, cum possit, non vult, insaniæ morbo laborat. Initium enim recedendi à Deo, fastidium doctrinæ est, & cum non appetit illud quod semper anima esurit quæ diligit Deum. *[A]gnoscendo ignotum & docen[do] docum.*

Sisoi. 68. Frater dixit abbati Sisoi: Quare non recedunt à me passiones? Et dicit ei senex: Quia vasa earumdem passionum intra te sunt, sed da eis pignus suum, & discedent.

Siluani. 69. Venit quidam frater ad abbatem Siluanum in monte Sinà, & vidit fratres laborantes, & dixit seni: Nolite operari cibum qui perit; Maria autem optimam partem elegit. Et dicit senex discipulo suo: Voca Zachariam, & mitte fratrem istum in cellam, vbi nihil est. Et cùm facta fuisset hora nona, intendebat ad ostium, si mitterent & vocarent eum ad manducandum; & cùm nemo loqueretur ei, surgés venit ad senem, & dicit ei: Abba, hodie fratres non comederunt? Et dixit ei senex: Etiam iam comederunt. Et dicit ei frater: Et quare me non vocasti? Et respondit senex: Tu homo spiritalis es, & non indiges hoc cibo; nos autem carnales sumus & volentes manducare, propterea operamur manibus nostris, tu verò bonam partem elegisti, legens totâ die, & nolens sumere cibum carnalem. Qui cum hæc audisset, prostrauit se ad pœnitentiam, dicens: Ignosce mi abba. Et dixit senex: Puto opus habet omnino Maria Martham: per Martham enim Maria laudatur. *Ioan. 6. Luc. 10. [R]ufi. 3 [...]* *Martha Mariæ necessaria.*

SYNCLETICÆ. 7[0]. Dixit sancta Syncletica: Qui sensibiles diuitias de labore & periculis maris colligunt, quando multa lucrantur, tunc plura desiderant, & quæ habent, velut nihilum reputant; ad ea verò, quæ necdum habent, omnem intentionem animi tendunt. Nos autem & eorum quæ quærenda sunt, nihil habemus, & nolumus possidere quæ necessaria sunt propter timorem Dei. *Spiritalis sic negotiator.*

EIVSDEM. 71. Dixit iterùm: Est tristitia vtilis, & est tristitia quæ corrumpit. Tristitia ergo vtilis est, vt pro peccatis ingemiscamus, & pro ignorantiâ proximorum, & vt non cadamus à proposito, vt perfectionem bonitatis attingamus: hæ sunt species veræ tristitiæ. Est enim & aduersarij nostri ad hæc quædam coniunctio. Immittit enim tristitiam sine aliquâ ratione, quam tædium appellauerunt. Oportet ergo talem spiritum sæpius orando & psallendo magis depellere. *Duplex tristitia.*

72. Dixit iterùm: Est enim ex immissione diaboli extensa dura abstinentia, nam & sequaces eius faciunt hoc: quando ergo discernimus diuinam & regalem abstinentiam a tyrannicâ atque diabolicâ? Manifestum est, quia mediocri tempore conuersationis tuæ vna regula ieiunij sit tibi. Non subitò quatuor aut quinque dies continuos ieiunas, & iterum multitudine ciborum soluis virtutem? hoc enim lætificat diabolum. Semper enim quod sine mensurâ est, corruptibile est. Noli ergo subitò arma tua expendere, ne nudus inuentus in bello facile capiaris; arma verò nostra corpus nostrum est, anima verò nostra miles est. Vtrisque ergo diligentiam præsta, vt paratus sis ad id quod necesse est. *EIVSDEM* *Ieiunium quale lætificans dæmonem.*

73. Venerunt aliquando duo senes de partibus Pelusij ad abbatissam Saram. Et cùm ambularent, dicebát ad inuicem: Humiliemus vetulam istam. Et dicunt ei: Vide ne extollatur animus tuus, & dicas: Quia ecce solitarij viri veniunt ad me, quæ mulier sum. Et dixit eis abbatissa Sara: Sexu quidem mulier sum, sed non animo. *SARAE.* *Sara sexu mulier, animo vir.*

74. Iterum dixit abbatissa Sara: Si poposcero à Deo, vt omnes homines ędificentur in me, inueniar ante ianuas singulorum pœnitentiam agens; sed magis oro, vt cor meum cum omnibus purum sit. *EIVSDEM.*

75. Dixit abbas Hyperichius: Ille est vere sapiens, qui facto suo docet alios, non qui verbis. *HYPERICHII.*

76. Venit aliquando monachus quidam ab vrbe Romà, qui in palatio magnum locum habuit, & habitabat in Scithi in vicinitate ecclesiæ; habebat auté secum vnum seruum qui ministrabat ei. Videns autem presbyter ecclesiæ infirmitatem eius, & cognoscens quia de delicijs esset vir ille, id quod ei Dominus donabat, vel quod in ecclesiam intrabat, transmittebat ei. Qui cùm fecisset viginti quinque annis in Scithi, factus est vir contemplator, præuidens & nominatus. Audiens autem quidam de magnis monachis Ægyptus opinionem eius, venit videre eum, sperans corporalem conuersationem plus apud eum arduam inuenire. Qui cum intrasset, salutauit eum; & *MONACHI ROMANI.* *Non omnibus æqualis corporis maceratio conuenit.*

 facien-

facientes orationem ſederunt. Videns autem Ægyptius veſtitum mollibus rebus, & budam de papyro, & pellem ſtratam ſub ipſo, & modicum capitale de carticâ ſub caput eius, ſed & pedes mundos habentem cum caligulis, ſcandalizatus eſt intra ſe de eo, quia in loco illo non erat conſuetudo taliter conuerſandi, ſed magis duram abſtinentiam habere conſueuerant. Senex autem ille Romanus habens contemplationem ſiue præuidentiæ gratiam, intellexit quia ſcandalizatus eſt intra ſe de eo Ægyptius monachus, & dicit miniſtro ſuo: Fac nobis hodie propter abbatem qui venit, bonam diem. Et coxit parua olera quæ habebat, & ſurgentes horâ competenti comederũt: habuit etiam & modicum vini propter infirmitatem ſuam, & illud biberunt. Et cùm factum eſſet veſperè, dixerunt duodecim pſalmos, & dormierunt: ſimiliter autem & nocte. Surgens autem mane Ægyptius dixit ei: Ora pro me. Et egreſſus eſt, nõ ædificatus in eo. Et cùm paululùm diſceſſiſſet, volens eum ille ſenex Romanus ſanare, miſit poſt ipſum & reuocauit eum. Qui cùm veniſſet, cum gaudio iterùm ſuſcepit eum, & interrogauit eum, dicens: Ex quâ prouinciâ es? Et ille dixit: Ægyptius ſum. Et dixit ei: Cuius ciuitatis? Et reſpondit: Ego omnino non fui de ciuitate, nec habitaui aliquando in ciuitate. Et dixit ei: Antequam monachus eſſes, quid operabaris in poſſeſſione, quâ manebas? Et ille reſpondit: Cuſtos eram agrorum. Et dicit ei: Vbi dormiebas? Reſpondit: In agro. Et dixit: Habebas aliquid ſtratus? Et reſpondit: Ego in agro habui habere ſtramenta in quibus dormirem? Et dixit: Et quomodo dormiebas? Reſpondit: In terrâ nudâ. Et dixit: Quid manducabas in agro, aut quale vinum bibebas? Iterùm reſpondit: Quæ ſunt eſcæ aut qualis potus in agro? Et dixit: Quomodo ergo viuebas? Reſpondit: Manducabam panem ſiccum, & ſi inueniebam quodcumque de ſalſamentis, & bibebam aquam. Et dixit ſenex: Grandis labor. Et dixit: Erat ibi vel balneum in poſſeſſione, vbi lauareris? Et ille dixit: Non, ſed in flumine lauabar, quando volebam. Cùm ergo hæc omnia ab eo ſenex reſponſione eius exegiſſet, & cognouiſſet modum prioris vitæ eius atque laboris, volens eum proficere, narrauit ei ſuam vitam præteritam, quam habebat cùm eſſet ſæcularis, dicens: Me miſerum quem vides, de magnâ illâ ciuitate Româ ſum, habens in palatio maximum locum apud Imperatorem. Et cùm audiſſet Ægyptius initia verborum eius, compunctus eſt, & ſollicitè quæ dicebantur audiebat. Et ille adiecit: Reliqui ergo Romam & veni in ſolitudinem iſtam. Et iterum dixit: Me quem vides, habui domos magnas & pecunias multas, & contemnens eas, veni in iſtam paruam cellam. Iterùm dixit: Me quem vides, lectos veſtitos ex auro habui, habentes pretioſiſſima ſtramenta; & pro his dedit mihi Deus ſtramentum hoc de papyro & hanc pellem. Sed & veſtes meæ inæſtimabili pretio dignæ erant; & pro his vtor has viles reſcellas. Iterùm dixit: In prandio meo multum auri expendebatur; & pro illo mihi dedit modica olera hæc & paruulum calicem vini. Erant autem & qui ſeruiebant mihi plurimi ſerui, & ecce pro illis vni iſti Dominus compunxit, vt ſeruiret mihi. Pro balneo autem perfundo modico aquæ pedes meos, & caligulis vtor propter infirmitatem meam. Et rurſus pro calamis & citharâ vel alio muſico opere, quo delectabar in conuiuiis meis, dico mihi duodecim pſalmos in die, & duodecim in nocte. Sed & pro peccatis meis, quæ ante faciebam, modò cum requie exhibeo paruum & inutile miniſterium Deo. Vide ergo te, abba, vt non ſcandalizeris propter infirmitatem meam. Et hæc audiens Ægyptius atque in ſemetipſum reuerſus, dixit: Væ mihi, quia ego de multâ tribulatione & plurimo labore ſæculi magis ad repauſandum in conuerſationem monachi veni, & quod non habebam tunc, modo habeo; tu autem multâ ex delectatione ſæculi, voluntate propriâ in tribulationem veniſti, & ex multâ gloriâ atque diuitiis veniſti in humilitatem & paupertatem. Ex quo multùm proficiens diſceſſit, & factus eſt ei amicus, & ſæpè veniebat ad eum ſuæ vtilitatis cauſsâ: erat enim vir diſcernens, & repletus bono odore Spiritus ſancti.

Ægyptius in Romani commodis & hoſpitalitate ſcandalizatur.

Tollit Romanum Ægyptius ſcandalum.

77. Dicebat ſenex: Non neceſſe eſt verborum tantum: ſunt enim plurima verba in hominibus tempore hoc, ſed opera neceſſaria ſunt; hoc enim Deus quærit, non verba, quæ non habent fructum.

Incitam.

Opera neceſſaria, non verba.

78. Frater aliquis interrogauit quoſdam patrum: Si polluitur aliquis quando res ſordidas cogitat. Et cùm de hoc inquiſitio fieret apud eos, alij dicebant: Etiam polluitur: alij dicebant: Non; quia ſi polluitur, non poſſumus ſaluari nos, qui idiotæ ſumus; ſed hoc pertinet ad ſalutem, ſi ea quæ cogitamus, corporaliter non fecerimus. Ille autem frater qui interrogauerat, non ſibi ſufficere iudicans variam reſponſionem patrum, abiit ad ſenem probatiorem, & interrogauit eum de hoc. Et reſpondit ei ſenex: Secundùm menſuram vniuſcuiuſque requiritur ab eo. Rogauit ergo frater ille ſenem,

Incitat.

ſenem, dicens: Peto propter Dominum, abſolue mihi hoc verbum. Et dicit ei ſenex: Ecce forte iacet hic vas aliquod deſiderabile. Et dicit ſenex: Intrauerunt duo fratres, ex quibus vnus habebat menſuras magnas exercitatæ vitæ, alter vero paruas. Si ergo cogitatio illius perfecti mota fuerit ad aſpectum vaſis illius, & dixerit intra ſe: Volebam habere vas illud. & non permanſerit in hoc, ſed citò abſciderit huiuſmodi appetitum, non eſt pollutus: ſi verò qui necdum ad maiores menſuras attigit, concupierit vas illud, & exercitatus fuerit cum cogitatione ſuá deſiderio compellente, & tamen non tulerit illud, non eſt inquinatus.

Senis. 79. Dixit ſenex: Si quis manſerit in aliquo loco, & non fecerit fructum loci illius, locus ipſe expellit eum, vtpote quia non fecit fructum loci illius.

Incerti. 80. Dixit ſenex: Si quis fecerit rem aliquam ſequens voluntatem ſuam, quærens quod non eſt ſecundum Deum, ſi id tamen per ignorantiam fecerit, poſteà oportet eum reuerti ad viam Domini. Qui autem tenet voluntatem ſuam, non ſecundum Deum, & neque ab aliis vult audire, ſed velut ſcitum ſe putat; qui huiuſmodi eſt, vix perueniet ad viam Domini. *Sui placitis & non ... vix ad viam Domini perueniunt.*

Incerti. 81. Interrogatus eſt ſenex: Quid eſt, quod legitur, Via anguſta & arcta? Et reſpondit ſenex, dicens ei: Anguſta & arcta via hæc eſt, vt cogitationibus ſuis homo violētiam faciat, & abſcidat propter Deum voluntates ſuas. Hoc eſt etiam quod ſcriptum eſt de apoſtolis: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. *Matth. 7. Angusta via qua. Matth. 19.*

Incerti. 82. Dixit ſenex: Sicut ordo monachorum honoratior eſt ſæcularibus: ita peregrinus monachus ſpeculum debet eſſe localibus monachis per omnem modum. *Ordo monachorum honoratior ſæcularium.*

Incerti. 83. Dixit quidam patrum: Si manſerit operarius in loco, vbi non ſunt operarij, non poteſt proficere; hæc eſt enim virtus operarij, certare vt ab opere non minuatur. Nam & piger ſi manſerit cum operario, proficit; & ſi non proficit, non tamen deſcendit inferiùs. *Bonum manere cum proficientibus.*

Incerti. 84. Dixit quidam ſenex: Quia homo ſi verbum quidem habeat, opera autem non habeat, aſſimilatur arbori habenti folia, fructum autem non. Sicut enim arbor fructibus plena etiam foliis viret, ita & ſermo conſequitur hominem qui habet opera bona. *Homo ſine opere arbor ſine fructu.*

Silvani. 85. Dixit ſenex, quia aliquando quidam lapſus in graui peccato, & compunctus ad pœnitentiam, abiit indicare hæc ſeni cuidam, & non dixit ei quòd fecerat, ſed quaſi interrogauit, dicens: Si alicui aſcendat cogitatio talis, habet ſalutem? Ille verò, quia neſciebat diſcretionem, reſpondit ei: Perdidiſti animam tuam. Hoc audiens frater, dixit: Ergo ſi perij, vado ad ſæculum. Pergēs autem ille, deliberauit ire & indicare cogitationes ſuas abbati Siluano: erat enim hic Siluanus magnus diſcretor. Veniens ergo ad eum frater; non dixit ei quòd fecerat, ſed iterum eo modo, quo & priùs ſeni illi dixerat, hoc eſt, Si aſcenderint alicui tales cogitationes, habet ſalutem? Aperiens autem abbas Siluanus os ſuum, cœpit de Scripturis dicere ei: Non omnino iudicium tantum eſt de cogitationibus quam de peccato. Audiens autem frater, & ſuſcipiens virtutem dictorum in animo, ſumpta ſpe indicauit etiam ei actum ſuum. Audiens autem abbas Siluanus quòd egerat, tamquam bonus medicus poſuit cataplaſma animæ eius de diuinis Scripturis aſſumptum, dicendo, eſſe pœnitentiam his, qui pro charitate reuerà conuertuntur ad Deum. Poſt aliquot autem annos contigit abbatem memoratum ad illum ſenem applicari, qui ei deſperationem fecerat, & narrauit ei iſta, & dixit: Ecce frater ille, qui de reſponſo tuo deſperauerat, & ad ſæculum redierat, velut ſtella ſplendida eſt in medio fratrum. Hæc autem ideò retuli, vt ſciamus, quale periculum eſt, quādo aliquis ſiue cogitationis, ſiue actuum aliquid peccati indicat his, qui diſcretionem neſciunt. *Siluanus bonus animæ medicus. Cum diſcretis conuerſandū.*

86. Dixit quidam ſenex: Non quia intrant cogitationes malæ in nobis, condemnamur ex eo, ſed ſi malè vtimur cogitationibus. Fit enim, vt per cogitationes naufragium patiamur, & iterùm de cogitationibus coronemur. *Incerti. A cogitatione naufragium vel corona.*

87. Dixit aliquis ſenex: Non des & accipias cum ſæcularibus hominibus, & non habeas notitiam cum muliere, nec habeas fiduciam diu cum puero. *Incerti. Ne ſit fiducia cum muliere & puero.*

88. Frater quidam interrogauit ſenem, dicens: Quid faciam, quia multæ cogitationes ſollicitant me, & neſcio quomodo repugnem eis? Dixit ſenex: Non repugnes contra omnes, ſed contra vnam. Omnes enim cogitationes monachorum vnum habent caput: neceſſarium ergo eſt conſiderare, quæ & qualis ſit, & aduerſus illam reniti; ita enim & reſiduæ cogitationes humiliantur. *Incerti. Caput vnum cogitationum expugnandum.*

89. Aduerſus cogitationes malas dixit quidam ſenex: Obſecro, fratres, ſicut compreſſimus actus malos, comprimamus etiam cogitationes. *Senis.*

90. Dixit quidam ſenex: Qui vult habitare eremum, debet eſſe doctor, non qui doceri egeat, ne detrimentum ſuſtineat. *Incerti. Eremita debet eſſe doctor.*

INCERTI.

91. Interrogatus est senex à quodam fratre dicente: Quomodo inuenio Deum? vtrùm in ieiunijs, an in laboribus, vel in vigiliis, aut in misericordiâ. Et respondit: In his quæ numerasti, & in discretione. Dico enim tibi, quia multi affixerunt carnem suam, & quia sine discretione hoc faciebant, abierunt vacui nihil habentes. Os nostrum de ieiunio fœtet, scripturas omnes didicimus: ex corde Dauid consummauimus, & quod Deus requirit non habemus, scilicet humilitatem.

Nulla virtutes prosunt sine humilitate.

INCERTI. Ruff. lib. 3. n. 178.

92. Frater interrogauit senem, dicens: Abba, ecce ego rogo seniores & dicunt mihi de salute animæ meæ, & nihil retineo de verbis eorum: quid autem vel rogo eos nihil proficiens? Totus enim sum in immunditiâ. Erant autem duo vasa vacua. Et dixit ei senex: Vade, & aufer vnum ex vasis illis, & mitte in eo oleum, & accende intus stupam, & refunde oleum, & pone vas in locum suum. Et fecit sic. Et dixit ei: Fac iterùm sic. Et cum fecisset hoc sæpiùs, dixit ei senex: Affer modò vtraque vasa, & vide quod eorum mundius sit. Et respondit: Illud vbi oleum misi. Cui senex dixit: Sic est & anima de his quæ interrogat, quamuis enim nihil retineat eorum quæ audit, tamen plus ipsa mundabitur, quàm illa quæ omnino nec interrogat quidquam.

Auditum etiam non retentum verbum Dei prodest.

INCERTI.

93. Frater sedebat in cellâ suâ quiescens, & volebant dæmones seducere eum sub specie Angelorum, & excitabant eum, vt iret ad collectam, & lumen ostendebant ei: ille autem venit ad quemdam senem, & dixit ei: Abba, veniunt Angeli cum lumine, & excitauit me ad collectam. Et dicit ei senex: Non audias eos, fili, quoniam dæmones sunt, & quando veniunt excitare te, dic: Ego quando volo surgo, vos autem non audio. Accipiens autem præceptum senis, reuersus est ad cellam suam. Et sequenti nocte iterùm dæmones secundum consuetudinem venientes excitabant eum. Ille verò, sicut præceptum sibi fuerat, respondebat eis, dicens: Ego quando volo surgo, vos autem non audio. Et illi dicunt ei: Malus senex ille falsator seduxit te; ad quem venit frater volens mutuare pecuniam: & cùm haberet, mentitus est ei, dicens se non habere, & non dedit ei, ex hoc ergo cognosce quia falsator est. Surgens ergo frater diluculò venit ad senem, & nuntiauit ei hæc ipsa. Senex verò dixit ei: Verum est quia habebam, & quia venit frater volens mutuare, & non dedi ei, sed sciebam, quia si darem ei, damnum animæ ipsius faciebam. Cogitaui ergo vnum mandatum præterire, quàm præuaricari decem, ex quibus ad tribulationem potuissemus venire pro illo, si à me pecuniam accepisset. Tu autem dæmones, qui te seducere volunt, ne audias. Et multum confortatus de verbis senis, abiit ad cellam suam.

Dæmonibus etiam ad collectã excitantibus nõ obediendum.

INCERTI.

94. Venerunt aliquando tres fratres ad quemdam senem in Scithi, & vnus ex his interrogauit eum, dicens: Abba, commendaui vetus & nouum Testamẽtum memoriæ. Et respondit senex, & dixit: Replesti verbis aërem. Et secũdus interrogauit eum, dicens: Vetus & nouum Testamentum ego scripsi per me ipsum. Dixit autem & huic: Et tu replesti fenestras de chartis. Et tertius dixit: Mihi in focularem herbæ ascenderunt. Et respondit senex, & dixit: Et tu expulisti à te hospitalitatem.

In opere virtus, non in memoriâ vel libris.

INCERTI.

95. Narrauerunt quidam patrum de quodam sene magno, quia si veniebat aliquis interrogare eum sermonem, ille cum magnâ fiduciâ dicebat: Ecce ego suscipio personam Dei, & sedeo in sede iudicij, quid ergo vis vt faciam tibi? Si ergo dixeris mihi, miserere mei; dicit tibi Deus. Si vis vt miserear tui, miserere & tu fratribus tuis & ego misereor tui. Si autem vis vt ignoscam tibi, ignosce & tu proximo tuo. Numquid à Deo est caussa? Absit: sed in nobis est, si volumus saluari.

Senex quasi personam Dei suscipiens iudicat.

INCERTI.

96. Dicebant de quodam sene in Cellis, qui erat magnus laborator, cùm faceret opus suum, contigit alium quemqam sanctum virum venire ad cellam eius, & audiuit eum de foris litigantem cum cogitationibus, & dicentẽ: Vsquequò propter vnum verbum omnia illa amitto? Ille autem foris stans, putabat quia cum aliquo alio litigaret, & pulsauit vt intraret & pacificaret eos: & ingrediens & videns quia nemo alius erat intrò, habẽs etiam fiduciam apud senem, dixit ei: Cum quo litigabas, abba? Ille respondit: Cum cogitationibus meis, quia quatuordecim libros memoriæ commendaui, & vnum verbum modicum audiui foris, & cùm venissem facere opus Dei, omnia illa perdidi, & hoc solum, quod foris audieram, venit in memoriã meã in horã ministerij mei, & propterea litigabam cum cogitatione meâ.

Vel leue verbum foris auditũ distrahit.

INCERTI.

97. Fratres de congregatione venerunt in eremo, & applicuerũt ad quemdam eremitam, & suscepit eos cum gaudio. Et sicut est consuetudo eremitis, vidẽs eos de labore fatigatos, posuit mẽsam extra horã; & quod habuit in cellâ apposuit eis, & repausauit eos. Et quando factum est serò, dixerunt duodecim psalmos, similiter & nocte: cùm autem senex vigilaret, audiuit eos inter se dicen-

Charitatis effectum benignè interpretandum.

dicentes: Quia solitarij viri plus repausant in eremo, quam nos in congregatione. Manè autem cum ambulaturi essent ad alium vicinum eius, dixit eis: Salutate eum pro me, & dicite ei, Non adaques olera. Ille autem cum hoc audisset, intellexit verbum, & tenuit eos vsque serò laborantes ieiunos. Cùm autem serò factum esset, fecit prolixum opus Dei, & posuit ea quæ habebat, & dixit: Cessemus modice propter vos, quia de labore estis fatigati. Et dixit iterùm: Quotidie manducare non solemus, sed propter vos gustemus modicum. Et apposuit eis panem siccum & sal, & dixit: Ecce propter vos festiuitatem habemus hodie; & misit parum aceti in salibus illis. Et surgentes cœperunt psallere vsque manè. Et dixit: Propter vos non possumus adimplere regulam nostram, vt modice pausetis, quia peregrini estis. Manè autem facto volebant fugere: ille autem rogabat eos, dicens: Manete aliquantum temporis nobiscum; sin aliàs, vel propter mandatum, dies tres secundùm consuetudinem eremi facite nobiscum. Illi autem videntes, quia non relaxaret eos, fugerunt occultè.

Nudi scandali fit hospitalitas. — *Triduum in hospitio more eremi.*

INCERTI.

98. Frater interrogauit quemdam patrem, dicens: Si contigerit grauari me somno, & transierit hora ministerij mei, anima mea præ verecundiâ non vult implere opus suum. Et dixit senex: Si te contigerit vsque mane dormire, quando euigilas, surge, claude ostium & fenestras tuas, & fac opus tuũ; scriptum est enim: Tuus est dies, & tua est nox, in omni enim tẽpore glorificatur Deus.

In omni tempore glorificatur Deus.

SENIS.

99. Dicebat aliquis senex: Quia est homo comedens multa & adhuc esuriens; est etiam alter homo qui pauca comedit, & satiatur. Maiorem autem habet mercedem ille qui plus comedit, & esuriens manet, ab illo qui parum comedit, & satiatur.

R... 5. & 41. Pelag. ... Continens ... gulo praefertur.

INCERTI.

100. Dixit quidam senex: Si contigerit inter te & alium sermo aliquis tristis, & negauerit ille, dicens: Non dixi sermonem hunc, ne certes cum eo, & dicas: Dixisti; quia exacerbatur, & dicet tibi: Etiam dixi.

Contentio vitanda.

INCERTI.

101. Frater aliquis interrogauit senem, dicens: Soror mea pauper est, si do ei eleëmosynam, nõ est sicut vnus de pauperibus? Et dixit senex: Non. Dixit autem frater: Quare, abba? Et respondit senex: Quia sanguis ipse trahit te modicum.

Eleemosyna danda potius non consanguineis.

INCERTI.

102. Dixit senex: Quia oportet monachum neq; auditorem esse obtrectantium, neque obtrectari, neque scandalizari.

Obtrectatio fugienda.

SENIS.

103. Dixit quidam senex: Non omnia quæ dicuntur placeant tibi, neque omni sermoni consentias. Tardiùs crede, & quod verum est, citiùs dic.

Tarde credendum.

INCERTI.

104. Dixit quidam senex: Si ascenderit in corde fratris sedentis in cellà verbum, & reuoluens frater verbum in animo, non potuerit ad mensuram verbi pertingere, neque tractus fuerit à Deo, assistunt ei dæmones, & ostendunt ei de verbo illo, quod ipsi volunt.

INCERTI.

105. Dicebant quidam senum: Quando congregabamur initio ad inuicem, & loquebamur aliquid quod vtile esset animabus nostris, efficiebamus seorsum & seorsum, & ascendebamus in cælum: nunc autem congregamur, & in obtrectationibus occupamur, & vnus alterum trahimus in profundum.

Colloquia sint ædificatoria, non obtrectatoria.

INCERTI.

106. Dixit alter quidam patrum: Si quidem interior homo noster sobriè agit, potest etiam exteriorem custodire: si verò non est ita, quâ possumus virtute custodiamus linguam.

Ab interiore homine vis ad exteriorem manat.

INCERTI.

107. Item qui suprà dixit: Opus spirituale necessarium est, quia in hoc venimus. Magnus enim labor est ore dicere, quod non fit opere corporali.

Quod ore docetur, opere complendum.

INCERTI.

108. Alter quidam patrum dixit: Quia omnino oportet hominem habere intra cellam opus, quod laboret: si autem in opere Dei occupatur, venit ad eum diabolus die inter diem, sed non inuenit locum in quo maneat. Si autem rursus dominando ei inimicus in captiuitatem redegerit eum, venit iterùm Spiritus Dei frequenter: sed si nos ei non faciamus locum propter malitiam nostram, discedit.

Fuge otiũ.

INCERTI.

109. Descenderunt aliquando monachi de Ægypto in Scithi, vt viderent seniores loci illius. Et cùm vidissent eos extenuatos fame, de nimiâ abstinentiâ impatienter comedere, scandalizati sunt in eis. Hoc autem presbyter agnoscens, voluit sanare eos, & ita dimittere, & prædicauit in ecclesia plebi, dicens: Ieiunate & extendite abstinentiam vestram, fratres. Volebant autem Ægyptij, qui illic venerant, discedere, & retinuit eos. Cùm autem ieiunassent primò aporiati sunt; fecerat enim eos biduo ieiunare continuato. In Scithi autem habitantes ieiunauerunt hebdomadam: & facto Sabbato sederunt manducare Ægyptij cum senibus. Turbantibus autem se ad manducandum Ægyptiis, vnus de senibus tenuit manus eorum, dicens: Cùm disciplinâ manducate, quomodo monachi. Vnus autem ex Ægyptiis repulit manus eius, dicens: Dimitte me quia morior, totâ hebdomadâ nihil coctum comedi. Et dixit ei senex: Si vos biduo interuallo manducantes ita defecistis, quare in fratribus scandalizati estis, qui semper hebdo-

Senes Scithi integrâ hebdomadâ ieiunant.

madas eo ordine leuando abstinentiam seruant. Illi autem pœnitentiam coram eis egerunt, & ædificati in abstinentiâ eorum abierunt cum gaudio.

INCERTI. 110. Frater quidam renuntians sæculo, & accipiens habitum monachi, statim reclusit se, dicens: Solitarius volo esse. Audientes autem vicini seniores, venerunt & eiecerunt eum, & fecerunt circuire cellas fratrum, & pœnitentiam coram singulis agere, & dicere: Ignoscite mihi, quia non sum solitarius, sed adhuc initium monachi nuper assumpsi.

Rudis conuersus non debet fieri solitarius.

INCERTI. 111. Dixerunt quidam senes: Si videris iuuenem voluntate suâ ascendentem in cælum, tene pedem eius, & proijce eum in terram, quia non ita expedit ei.

Voluntas abdicanda.

INCERTI. 112. Frater dixit cuidam seni magno: Abba, volebam inuenire senem aliquem iuxta voluntatem meam, & morari cum ipso. Et dixit ei senex: Benè quæris, domine meus. Ille autem affirmabat huiusmodi esse desiderium suum, non intelligens quod locutus est senex ille. Sed cum videret eum senex æstimantem quòd bene sentiret, dixit ei: Ergo si inuenis senem secundùm voluntatem tuam, vis manere cum eo? Et ille dixit: Etiam omnino hoc volo, si inuenero secundum voluntatem tuam. Dixit ergo ei senex: Non vt tu sequaris voluntatem senis illius, sed vt ille tuam voluntatem sequatur, & ita in eo repauses. Sensit autem frater ille quod dicebat, & surgens prostrauit se ad pœnitentiam, dicens: Ignosce mihi, quia valde gloriabar, æstimans me benè dicere, cùm nihil tenerem boni.

Iunior seniorû se voluntati accommodet.

INCERTI. 113. Duo fratres carnales renuntiauerunt sæculo, quorum vnus, qui ætate minor erat, primus cœperat conuersari: & cùm venisset apud eos quidam patrum, & applicuisset apud eos, posuerunt peluim. Et venit qui minor erat ætate vt lauaret pedes seni: senex autem tenens manum eius remouit eum, & eum qui maior ætate fuerat, fecit implere opus, quod primi in monasterio facere consueuerant. Dixerunt autem ei astantes fratres: Abba, ille minor in conuersatione primus est. Respondit eis senex: Et tollo primatum minoris, & trado ei qui ætate præcedit.

Senex ætati non professioni defert.

SENIS. 114. Dixit quidam senex: Prophetæ conscripserunt libros; patres autem nostri venerunt post eos, & operati sunt in eis plurima: & iterùm successores illorum commendauerunt eos memoriæ. Venit autem generatio hæc quæ nunc est, & scripsit ea in chartis atque membranis, & reposuit in fenestris otiosa.

Scriptura opere complenda.

INCERTI. 115. Dicebat senex: Quia cucullum, quo vtimur signum est innocentiæ: superhumerale, quo humeros & ceruicem alligamus, signum est crucis: zona verò quâ cingimur, signum est fortitudinis. Conuersemur ergo iuxta id quod habitus noster significat, quia omnia cum desiderio facientes, numquam deficiemus.

Mysterium vestium monachicarum.

LIBELLVS VNDECIMVS.

De eo, quòd oporteat sobriè viuere.

1. FRATER interrogauit abbatem Arsenium, vt audiret ab eo sermonem. Dixit autem ei senex: Quantacumque tibi virtus est, conare vt interius opus tuum secundùm Deum sit, & vincat exterioris hominis passiones. Dixit iterùm: Si quærimus Deûm, apparebit nobis; & si tenemus eum, manebit apud nos. ARSENII.

2. Dixit abbas Agathon: Non debet monachus permittere conscientiæ suæ vt accuset eum in quacumque re. Quando autem moriturus erat memoratus abbas Agatho, tres dies mansit immobilis, apertos oculos tenens. Pulsauerunt autem eum fratres, dicentes: Abba, vbi es? Et ille respondit: In conspectu diuini iudicij assisto. Dicunt ei: Et tu times? Et ille dixit: Interim laboraui virtute quâ potui, in custodiendis mandatis Dei; sed homo sum, & nescio vtrùm placuerint opera mea coram Deo. Dicunt ei fratres: Et non confidis de operibus tuis, quia secundùm Deum fuit? Et dixit senex: Non præsumo, nisi venero ante Deum; aliter enim sunt iudicia Dei, aliter hominum. Cum autem vellent eum adhuc interrogare alium sermonem, dicit eis: Ostendite charitatem, & nolite mecum loqui, quia occupatus sum. Quo dicto, statim emisit spiritû cum gaudio. Videbant enim eum colligentem spiritum, quemadmodum si quis salutat amicos suos dilectos. Habuit autem custodiam magnam in omnibus, & dicebat: Quia sine custodiâ ad nullam virtutem ascendit homo. AGATHONIS. Ruff. l. 3. n. 161.

Non sidendum propriis operibus.

3. Dicebant de abbate Ammoys, quia quando ibat ad ecclesiam, non permittebat discipulum suum iuxta se ambulare, sed de longè sequi; sed & si approximasset se ad eum, vt interrogaret eum de quacumque re, mox dicebat ei, & statim repellebat eum retrò, dicens: Ne fortè cùm loquimur aliquid de vtilitate animæ, incurrat etiam sermo qui non pertinet ad rem, proptereà non te permitto morari iuxta me. AMMOYS.

Ne pereat longius sequi sodalem suum iubet Ammoys.

4. Dicebat abbas Ammoys abbati Arsenio in initio: Quomodo me vides modò? Et ille dixit: Sicut Angelum, pater. Et ARSENII.

Omnia sermo satanae... iterùm dixit ei posteà: Nunc quomodo me vides? Et ille dixit: Quomodo satanam, etenim vel si bonum sermonem loquaris, velut gladius mihi est.

ALLOIS. *Vnde requies.* 5. Dixit abbas Allois: Nisi dixerit homo in corde suo, Ego solus & Deus sumus in hoc mundo, requiem non habebit.

EIVSDEM. 6. Dixit iterum: Quia si vult homo, in vna die vsque ad vesperam peruenit ad mensuram diuinitatis.

BESARIONIS. 7. Abbas Besarion moriens dicebat: Debet monachus totus oculus esse, sicut Cherubim & Seraphim.

DANIELIS 8. Iter agebat aliquando simul abbas Daniel & abbas Ammoys: dixit autem abbas Ammoys: Putas aliquàdo & nos sedebimus in cellâ, pater? Dixit ei abbas Daniel: Quis enim aufert à nobis Deum? nam & foris *Deus praesens vbique.* Deus est modò, & iterùm in cellâ Deus est.

EVAGRII. 9. Dixit abbas Euagrius: Magnum est quidem, sine impedimento orare; maius est, psallere sine impedimento.

EIVSDEM. *Nouissimorum memoria.* 10. Idem dixit: Memor esto semper exitus tui, & non obliuiscaris æterni iudicij, & non erit delictum in animâ tuâ.

THEODORI. 11. Dixit abbas Theodorus de Ennato: Quia si nobis imputat Deus negligetias téporis quo oramus, & captiuitates quas patimur dū psallimus, non possumus salui fieri.

THEONAE 12. Dixit abbas Theonas: Quia impeditur mens nostra & reuocatur à contemplatione Dei, propterea captiui ducimur in carnalibus passionibus.

IOANNIS. 13. Venerunt aliquando quidam fratrum tentare Ioannem Breuem, quia non dimittebat métem suam diffundi in cogitationibus sæculi, neq; loquebatur caussam huius mundi, & dicunt ei: Gratias agimus Deo, quia multum pluit isto anno, & rigatę competenter arbores palmarum bene incipiunt *Ioannes sermone ad spiritualia traduc.* producere ramos, & inuenēt vnde laborēt fratres, qui solent in manuum suarū operibus occupari. Dicit ergo eis abbas Ioannes: Sic est quando Spiritus sanctus descēdit in corda sanctorū, virescunt quodammodò & innouantur, & proferūt folia in timore Dei.

EIVSDEM. 14. Dicebant iterùm de abbate Ioanne, quia fecerit aliquàdo plectas ad duas sportas, & expenderit eas in vnâ sportâ, & non intellexit donec iungeret parieti. Erat enim *Ioannes operans Deo intentus.* mens eius occupata in cōtemplatione Dei.

EIVSDEM. 15. Senex quidam erat in Scithi, habens quidem tolerantiam corporalem, sed non valdè scrupulosus erat in retinendis quę audierat. Abijt ergo iste ad abbatem Ioannem Breuem, vt interrogaret eum de obliuione: & audiens ab eo sermonem, redijt in cellam suam, & oblitus est quod dixit abbas Ioannes. Iterum abijt & interrogauit eum; audiens autē ab eo, similiter reuersus est: mox autem vt peruenit ad cellam suam, oblitus est quod audiuit; atq; ita multoties vadens atq; reuertens, dominabatur ei obliuio. Post hæc verò rursus occurrens seni, dixit: Nosti, abba, quia oblitus sum rursus quod dixisti mihi? sed ne tibi molestus essem, ideò non veni. Dixit ei abbas Ioannes: Vade, incende lucernam. Et incendit. & dixit ei: Affer alias lucernas, & incēde ex eâ. Et fecit sic. Et dixit abbas Ioānes seni: Ne aliquid læsa est lucerna, quia ex eâ alias incendisti? Et dixit: Non. Ita nec Ioānes lęditur, si tota Scithia veniat ad me, nec impedit me à charitate Dei; quādo igitur vis, veni nihil hæsitans. Et ita per patiētiam vtrorumque, abstulit Deus obli- *Monachi Scithi alios animant.* uionem à sene: hoc enim erat opus habitantiū in Scithi, vt animarent eos qui impugnabātur a quacumq; passione, & extorquebant sibi laborē, vnde inuicem lucrarētur bono.

EIVSDEM. 16. Interrogauit frater abbatem Ioannem, dicens: Quid facio, quia frequēter venit quidā frater, vt tollat me secum ad opus quod laborat, & ego miser sum infirmus, & deficio in tali re: quid ergo de mādato Dei faciam? Respondens senex dixit ei: Caleph filius Iephone, dixit Iesu filio Naue: Qua- *Iosue 14.* draginta annorum eram quando misit me Moyses seruus Domini tecum ad terram istam, & nunc octoginta annorum sum: & quemadmodum tunc eram fortis, ita & *Non omnia possumus omnes.* nunc valeo intrare & exire ad bellum. Itaq; & tu, si potes, vt sicut ingrederis, ita egrediaris, vade; si autē non potes id facere, sede in cellâ tuâ plorans peccata tua. Et si inuenerint te lugentem, non te cōpellent exire.

ISIDORI. 17. Dixit abbas Isidorus, qui erat presbyter in Scithi: Ego quando eram iuuenis & sedebam in cella meâ, non habebam numerum psalmorū, quos dicebam in ministerio Dei: *Nox & dies expensi in psalmis.* nox enim mihi & dies in hoc expēdebatur.

SENIS. 18. Narrauit abbas Cassianus de quodam sene in eremo sedente; quia rogauerit Deum, vt donaret ei, ne dormitaret aliquādo, cùm spirituales res faceret: si autem detractionis aut odij verba essent, statim in *Senex dormit saecularibus, vigilat spiritualibus sermonibus.* somno corrueret, vt non huiusmodi venenum aures eius exciperēt. Hic dicebat, diabolum studiosum esse vt moueret homines in verba otiosa, impugnatorem etiam totius doctrinæ spiritualis. Ad quam rem hoc vtebatur exemplo: Loquente mę aliquando de vtilitate animarum ad quosdam fratres, in tantum somno profundo occupati sunt, vt nec palpebras oculorum mouere possent: ego autē volens ostendere opus dæmoniacum esse, otiosarū rerū verba introduxi. ad quod illi gaudentes, statim somno reluctati sunt. Ego autē ingemiscens dixi: Vsq; nunc

de

de cælestibus rebus loquebamur, & omnium vestrûm oculi somno grauissimo tenebantur: quando autem sermo otiosus inuentus est, omnes prompti audire cœpistis. Propter quod rogo, charissimi fratres, cognoscentes maligni dæmonis opus esse, attendite vobisinetipsis, custodientes vos à somno, quando aliquid spirituale vel facitis vel auditis.

PASTORIS. 19. Abiit aliquando abbas Pastor cùm esset iuuenis ad quemdam senem, vt interrogaret eum tres sermones: Cum autem peruenisset ad senem, oblitus est vnum ex tribus sermonibus, & reuersus est ad cellam suam. Et cùm tetendisset manum, vt teneret clauem, recordatus est sermonis illius, quem ante fuerat oblitus; & sustulit manum à claui, & reuersus est ad senem: senex autem dixit ei: Accelerasti venire, frater. Et ille narrauit ei, quia cùm tetendissem manum tenere clauem, recordatus sum sermonis, quem quærebam, & non aperui cellam, sed mox ad te sum reuersus. Erat autem longitudo viæ multa nimis. Dicebat autem ei senex: Vere gregum Pastor: nominabitur enim nomen tuum in totâ terrâ Ægypti. *Ardor discendi.*

EIVSDEM. 20. Venit abbas Ammon ad abbatem Pastorem, & dicit ei: Si vado ad cellam vicini, aut si ille ad me venerit pro aliquâ re, veremur inuicem, ne incurrat aliqua incompetens fabula, & aliena à proposito monachi. Et dixit ei senex: Bene facis; necessariam enim habet iuuentus custodiam. Dicit ei abbas Ammon: Senes ergo quid faciebant? Et dixit ei: Iam senes proficientes, atque firmati, non habebant in se aliud quid aut peregrinum in ore suo, vt id loquerentur. Et ille dixit: Si ergo fit necessitas cum vicino loquendi, videtur tibi vt de Scripturis cum eo loquar, aut de verbis & sententiis seniorum? Et dicit ei senex: Si non potes tacere, bonum est magis vt de verbis seniorum loquaris, quam de Scripturis. Periculum est enim non paruum. *Secretius de verbis seniorum loqui, quàm Scripturis.*

EIVSDEM. 21. Interrogatus est abbas Pastor de inquinamentis, & respondit: Quia si stabilimus actiuam vitam nostram timore Dei, & sobrietate, non inuenimus in nobis inquinamenta. *Timore Dei & sobrietate stabilitudo cor.*

EIVSDEM. 22. Dicebant de abbate Pastore, quia cùm exiturus erat ad opus Dei faciendum, sedebat primus eorum discernens cogitationes suas iugiter vnâ horâ, & sic egrediebatur. *Ante egressum cogitationes discerne.*

PAYSIONIS. 23. Dixit abbas Pastor, quia interrogauit quidam abbatem Paysionem, dicens: Quid facio animæ meæ, quia insensibilis facta est, & non timet Deum? Et dixit ei: Vade, & iungere homini timenti Deum: & cùm illi inhæseris, docebris & tu timere Deum.

24. Dixit iterùm: Quia principium & finis timor Domini: sic enim scriptum est: Initium sapientiæ timor Domini. Et iterùm, quando Abraham perfecit altare dixit ei Dominus: Nunc scio quoniam times Deum. *Gen.*

25. Dixit iterùm: Discede ab omni homine qui in collocutione incessanter contentiosus est.

26. Dixit iterùm: Interrogaui aliquando abbatem Petrum, discipulum abbatis Lot, dicens: Quando sum in cellâ, in pace est anima mea; cùm autem venerit frater aliquis ad me, & retulerit mihi verba eorum quæ foris sunt, turbatur anima mea. Et dixit mihi abbas Petrus, quia dicebat abbas Lot: Clauis tua aperuit ostium meum. Et ego dixi ei: Quod est verbum hoc? Et dixit: Si quis venit ad te, & interrogas eum, Quomodo habes, vnde venis, qualiter agitur circa illos vel illos fratres, suscepuit te an non? tunc aperis ianuam oris fratri tuo, & audis quæ non vis. Et ego dixi ei: Ita est. Sed quid faciat homo, cum venerit frater ad eum? Et dixit ei senex: In luctu omnino doctrina est: vbi autem luctus non est, impossibile est custodire mentem. Et dixit ei: Quando in cellâ sum, mecum est luctus: cum autem aliquis ad me venerit, aut cùm egredior de cellâ, non inuenio luctum. Et dixit ei senex: Needum tibi subiectus est, sed velut ad vsum pro tempore adhibetur. Et dixit ei: Quis est hic sermo? Et dixit mihi: Si laborat homo pro re aliquâ secundùm virtutem, quacumque horâ quæsierit eam ad vtilitatem suam, inuenit eam. *PETRI.*

27. Frater interrogauit abbatem Sisoi, dicens: Desidero custodire cor meum. Dicit ei senex: Et quomodo possumus custodire cor nostrum, si lingua nostra ianuam apertam habuerit? *SISOI.*

28. Sedente aliquando abbate Siluano in monte Sinâ, discipulus eius volens abire ad quoddam ministerium suum, dixit seni: Dimitte aquam, & riga hortum. Ille autem exiens ad dimittendam aquam tegebat faciem suam de cucullo suo, tantum ad pedes suos intendens. Contigit autem vt ipsâ horâ quidam superueniret ad eum, & videns eum à longe, cōsiderauit quid fecisset. Et cùm peruenisset ad eum, dixit ei: Dic mihi, abba, vt quid tegebas de cucullo faciem tuam; & sic adaquabas hortum? Et dixit ei senex: Ne viderent oculi mei arbores, *Oculorum custodia.*

&

& occuparetur mens mea ab opere ſuo in conſideratione earum.

Eivsdem. Ruff. l. 3. n. 1 ſ. Semper in-tium mo-nendum.

29. Interrogauit abbas Moyſes abbatem Siluanum, dicens: Poteſt homo per omnem diem initium facere conuerſationis? Reſpondit ei abbas Siluanus; Si eſt homo operarius, poteſt per diem & per horam inchoare initium conuerſationis ſuæ.

Eivsdem. Qui aequi-ratur pru-dentiam.

30. Interrogauerunt quidam aliquando abbatem Siluanum, dicentes: In quali conuerſatione operatus es, vt acciperes prudentiam iſtam? Et ille reſpondens, dixit: Numquam permiſi in corde meo cogitationem morari, quæ exacerbabat.

Serapionis. Intentus in opere Dei.

31. Dixit abbas Serapion? Quia ſicut milites Imperatoris cùm ante ipſum ſtant, non debent dexterà aut ſiniſtrà reſpicere; ita & monachus cùm ſtat in conſpectu Dei, & intentus eſt omni horâ in timore eius, nihil eſt quod eum de aduerſarij malis terrere poſſit.

Syncleticae. Fures per ſenſus ingrediuntur.

32. Dixit ſancta Syncletica: Sobriè viuamus, quia per ſenſus corporis noſtri, vel ſi non velimus, fures ingrediuntur: quomodo enim poteſt non fuſcari domus, ſi fumus exterius aſcendens feneſtras apertas inuenerit?

Eivsdem. Duplicitur nobis in-ſtant dæmones.

33. Dixit iterùm quæ ſuprà: Oportet nos aduerſum dæmones vndique armatos exiſtere, quoniam & exteriùs ingrediuntur, & de intrò mouentur: ſiquidem & anima noſtra id patitur. Sicut enim nauis, quæ aliquando exteriùs fluctuum mole opprimitur, aliquando verò interiùs creſcente ſentinâ demergitur: ſic & nos aliquando operum exterius commiſſorum iniquitate damnamur, aliquando verò interiùs nequitiâ cogitationum addicimur: & ideò oportet non ſolum exteriùs ſpirituum immundorum impetus obſeruare, verùm etiam interiorum cogitationum immunditiam exhaurire.

Eivsdem. 1. Cor. 10. Pſal. 103. Ruff. l. 3. n. 123. Vita ſpiri-tualium & ſæcularium diuerſa.

34. Dixit iterùm: Non habemus in hoc ſæculo ſecuritatem: etenim Apoſtolo dicente, Qui ſtat, videat ne cadat: in incerto ſiquidem nauigamus: quia ſicut Pſalmiſta dicit: Velut mare eſt vita noſtra. Sed tamen ſunt loca in mari, quædam verò periculis plena, quædam autē & trãquilla: nos enim in trãquillà parte maris nauigare videmur, ſæculares verò homines in locis periculoſis. Et iterùm nos in die nauigamus, ſole iuſtitiæ nobis præbente ducatum, illi autem in nocte ignorantiæ deportantur. Sed tamen plerumque contingit, vt ſæculares illi in tempeſtate & in obſcuro nauigantes, pro metu periculi ad Deum clamando & vigilando ſaluent nauim ſuam; nos autem in tranquillitate neglectu ipſo demergimur, dum gubernacula iuſtitiæ derelinquimus.

Hyperechii.

35. Dixit abbas Hyperichius: Cogitatio tua ſemper ſit in regno cælorum, & citò in hereditatem accipies illud.

Eivsdem. Vita monachi, Angelorum imitatio.

36. Dixit iterùm: Vita monachi iuxta imitationem Angelorum fiat, comburens atque conſumens peccata.

Orsisii.

37. Dixit abbas Orſiſius: Puto, quia niſi homo cuſtodierit cor ſuum, omnia quę audit & videt, obliuiſcetur & negliget. Denique ſic inimicus inueniens in eo locum, ſupplantat eum: ſicut enim lucerna oleo & [58] lychino præparata lucet, ſi autem per negligentiam non acceperit oleum, paulatim extinguitur, atque ita inualeſcunt tenebræ aduerſus eam: ſed & mus veniens ad eam, volenſq; [59] myxum eius comedere priuſquam perfectè extinguatur, non poteſt propter calorem ignis; ſi autem viderit quòd nec lumen habet, nec calorem iam retinet ignis, tunc volens trahere myxum eius, deijcit etiam ipſam lucernam in terram: quæ ſi teſtea fuerit, minuitur; ſi ærea, a Domino ſuo reparatur. Ita etiam ſi neglexerit anima, paulatim recedit ab eâ Spiritus ſanctus, donec perfectè extinguatur calor eius; atque ita inimicus conſumit & deuorat propoſitum animæ illius, ſed & corpus nequitiæ exterminat. Si autem quis per affectum quem habet in Deo, bonus fuerit; ſimpliciter autem ad negligentiam raptus fuerit, Deus, qui miſericors eſt, excitat in eo mentem ſuam, & memoriam pœnarum, quæ in futuro ſæculo peccatoribus præparantur, & curat vt ſobrius ſit, & cuſtodiat ſe de cetero cum magnâ cautelà, vſque ad tempus viſitationis ſuæ.

Qui torpeſcit, paulatim cadit.

Senis. Ruff. l. 2. n. 116. Paſch. c. 18 n. 5. Etiam ſæculo mortuus ne cõfidat.

38. Venit quidam ſenex ad alium ſenem; & cùm loquerentur, vnus ex eis dixit: Ego mortuus ſum huic ſæculo. Alter verò dixit ei: Ne confidas in temetipſo, donec exeas de corpore iſto: nam ſi dicis de te quia mortuus es, ſatanas autem mortuus nõ eſt.

Arsenii. Conſcientiæ examen bis in die.

39. Dixit quidam ſenex: Debet monachus quotidie manè & ſerò cogitare in ſemetipſo, quid fecit eorum quæ vult Deus, & quæ non fecit. Et ita tractantem omnem vitam ſuam pœnitentiam agendo monachum eſſe oportet: ſic enim abbas Arſenius vixit.

Incerti.

40. Dixit ſenex: Quia ſi quis aurum vel argentum perdidit, poteſt reinuenire pro eo quod perdidit.

Incerti. Monachus ſibi certet.

41. Dixit ſenex: Sicut miles & venator proficiſcentes ad propoſitum ſibi laborem, non cogitãt vtrùm vulneretur aliquis, an illæſus maneat alter; ſed vnuſquiſque pro ſe ſolo certat: ita oportet & monachum eſſe.

42. Di-

INCERTI.

Deo proximus non læditur.

Zach. 1.

42. Dixit senex: Sicut nemo potest lædere eum qui ad latus Imperatoris est, ita neque satanas potest aliquid nos nocere, si anima nostra inhæserit Deo: scriptum est enim: Appropinquate mihi & appropinquabo vobis: sed quia frequenter extollimur, facilè rapit inimicus miseram animam nostram in ignominiá passionis.

INCERTI.

Instar portæ quadrigeminæ est, qui existimat se non impugnari.

43. Frater dixit cuidam seni: Nihil pugnæ video in corde meo. Et dixit ei senex: Tu sic es velut quadrigemina porta, vt quicumque voluent intret vnde voluerit in te, & vnde voluerit exeat, & tu non intelligis quæ aguntur. Nam si haberes ianuam & clauderes eam, nec permitteres intrare per eam cogitationes malas, tunc videres stantes foris, & pugnantes aduersum te.

INCERTI.

Ruff. lib. 3. n. 165.

Hodie pœnitendum.

44. Dicebant de quodam sene, quia quando ei cogitationes suæ dicebant: Dimitte hodie, iam crastino pœnitebis; contradicebat eis ille dicens: Non, sed hodie pœnitentiam ago; crastino autem fiat voluntas Domini.

INCERTI.

45. Dixit senex: Nisi exterior noster homo se sobriè gesserit, impossibile est custodire interiorem.

INCERTI.

Tres antecursores satanæ, obliuio, negligentia, concupiscentia.

46. Dicebat senex: Quia tres virtutes satanæ, quæ præcedunt vniuersa peccata: prima obliuionis, secunda negligentiæ, tertia concupiscentiæ. Etenim si obliuio venerit, generat negligentiam: de negligentiá verò concupiscentia nascitur: de concupiscentiá verò corruit homo. Si enim ita est sobria mens, vt obliuionem respuat, ad negligentiam non venit: & si non neglexerit, concupiscentiam non recipit: si verò concupiscentiam non recipit, numquam cadet opitulante Christi gratiá.

INCERTI.

Quis non timeat maligni impetus.

47. Dixit quidam senex: Taciturnitati operam da, & nihil vanum cogites, & intende meditationi tuæ siue quiescens vel surgens cum timore Dei: & hæc faciens, malignorum impetus non timebis.

INCERTI.

Domus cõscientiæ semper purganda.

48. Dixit senex cuidam fratri: Diabolus est inimicus, & tu domus. Inimicus ergo non cessat iactare super te quidquid sordidum inuenerit, effundens in te vniuersas immunditias. Tuum est autem, non negligere vt proijcias foris, quæ ille iactauerit: nam si neglexeris, replebitur tibi domus sordibus, & nequaquam valebis intrare in eam; sed ab initio, quæ ille iactauerit, tu eijce paulatim, & manebit domus tua munda per gratiam Christi.

INCERTI.

Cæcitas peccantium.

49. Dixit quidam senum: Quando cooperiuntur oculi animalis, tunc circuit ad molendinum; si in autẽ discoopertos habuerit oculos, non ambulat in circuitu molæ: sic enim & diabolus, si occurrerit cooperire oculos hominis, in omne peccatum humiliat eum; quòd si non fuerint clausi oculi eius, facilius potest effugere ab eo.

INCERTI.

Cogitationes vt aues abigendæ.

50. Dicebant senes: Quia in monte abbatis Antonij sedebant septem monachi tempore dactylorum, & vnus ex eis abigebat ab eis volucres: erat autem ibi senex, qui in die quâ eum dactylos custodire contingebat, clamabat, dicens: Discedite ab intrò malæ cogitationes, & de foris aues.

INCERTI.

Frater dissensione tentatus per procrastinationem salutatur.

51. Frater quidam in Cellis infundebat palmulas suas; & cùm sedisset facere plectas, dicit ei cogitatio sua, vt iret ad quemdam senem visitare eum. Et iterùm cogitans in semetipso, dicebat: Post paucos dies vadam. Et rursum dicebat ei cogitatus suus: Si inter hæc moriatur, quid facies? Sed vadam modò vt loquar ei, propter æstiuum tempus. Et iterum dixit intra se: Sed non est modò tempus. Iterùm autem cogitauit, dicens: Sed cum incideris scirpum ad mattas fit tempus. Et rursum dixit: Extendo palmulas istas & tunc vado. Rursus dixit in semetipso: Sed hodie bonum aërem facit. Et surgens reliquit palmas infusas, & tollens melotem suam, ibat. Erat autem senex quidam vicinus ei, vir prudens: qui cum vidisset eum cum impetu ambulantem clamauit, dicens: Captiue, captiue vbi curris? veni huc ad me. Qui cùm venisset, dixit ei senex: Reuertere in cellam tuam. Ille autem frater narrauit ei fluctus, quos pertulerat in cogitationibus suis, & ita reuersus est ad cellam suam. Et cùm ingressus fuisset in eam, prostrauit se, & pœnitentiam egit. Hoc autem facto, voce magnâ subitò dæmones clamauerunt, dicentes: Vicisti nos, monache, vicisti nos. Et facta est matta eius supra quam iacebat, velut ab igne vstulata: dæmones autem velut fumus exterminati sunt: sicque frater ille didicit versutias eorum.

INCERTI.

Ruff. n. 155.

Gratias agens moriens ridet.

52. Dicebant de quodam sene, quia moriebatur in Scithi, & circumdederunt fratres lectum eius, & vestierunt eum, & cœperunt flere: ille autem aperuit oculos suos & risit, & adiecit iterùm ridere. hoc autem factum est tertiò. Quod cùm viderent fratres, rogauerunt eum, dicentes: Dic nobis, abba, quare nobis flentibus tu rides? Et dixit eis: Primò risi, quia vos timetis mortem: secundò risi, quia non estis parati: tertiò autem risi, quia ex *labore* ad requiem vado, & vos ploratis. Hoc cùm dixisset, statim vtpote moriens clausit oculos.

INCERTI.

53. Venit aliquando frater manens in cellâ ad vnum de patribus, & dixit ei, quia à cogitatione suâ affligeretur. Et dixit ei senex:

senex: Tu proiecisti in terrâ ferramentum magnum, quod est timor Dei, & accepisti in manu tenere arundineam virgam, hoc est cogitationes malas. Accipe ergo magis tibi ignem, qui est timor Dei. Et quando approximabit tibi cogitatio mala, velut calamus igne timoris Dei comburetur: neque enim praeualet malitia aduersus eos qui habent timorem Dei.

Timor Dei velut ignis comburit arundineam cogitationem.

54. Dixit quidam patrum: Nisi prius odio habueris, non potes diligere. Nisi ergo oderis peccatum, non facies iustitiam, sicut scriptum est: Declina à malo, & fac bonum. Verumtamen in omnibus his propositum animi vbique requiritur. Adam enim in paradiso consistens, praeuaricatus est mandatum Dei: Iob autem in stercore sedens, custodiuit. Vnde constat quia propositum bonum quaerit Deus ab homine, vt semper teneat eum.

Psal. 4.

LIBELLVS DVODECIMVS.

De eo, quòd sine intermissione & sobriè debet orari.

ARSENII. Ruff. lib. 3. n. 211. *Perseuerandum in oratione.*

1 DICEBANT de abbate Arsenio, quia vespere Sabbati lucescente Dominica, relinquebat post se solem, & extendebat manus suas ad caelum orans, donec mane die Dominico illustraret ascendens sol faciem eius, & sic residebat.

AGATHONIS.

2. Interrogauerunt fratres abbatem Agathonem, dicentes: Pater, quae virtus in conuersatione plus habet laboris? Et dixit eis: Ignoscite mihi, quia puto non esse alium laborem talem, qualem orare Deum: dum enim voluerit homo orare Deum suum, semper inimici daemones festinant interrumpere orationem eius, scientes quia ex nullâ re impediuntur, nisi per orationem fusam ad Deum. Siquidem omnem alium laborem, quem homo in religiosâ conuersatione positus assumpserit, quamuis instanter & toleranter agat, habet tamen & possidet aliquam requiem: oratio autem vsque ad vltimam exhalationem opus est, vt habeat laborem magni certaminis.

Maximus labor orare.

Semper orandum.

BESARIONIS.

3. Narrauit abbas Dulas, qui fuit discipulus abbatis Besarionis, dicens: Veni aliquando in cellam abbatis mei, & inueni eum stantem ad orationem: & manus eius erant extensae in caelum. Permansit autem hoc faciens iugiter per quatuordecim dies. Et post haec vocauit me, & dixit: Sequere me. Et exeuntes perreximus in eremo; cum sitirem dixi ei: Abba, sitio. Ille autem melotem tollens discessit à me, quantum iactus est lapidis: & factâ oratione attulit eam plenam aquâ. Et abiuimus in ciuitatem

Besarion per 14. dies iugiter orat.

Lyco, & venimus ad abbatem Ioannem: & salutantes eum, fecimus orationem. Deinde sedentes coeperunt loqui de visione quam viderant. Dixit abbas Besarion: Quia exiuit praeceptum à Domino, vt destruantur templa. Et factum est sic; & destructa sunt.

EVAGRII.

4. Dixit abbas Euagrius: Si deficis animo, ora. Ora autem cum timore, & tremore, & labore, sobriè & vigilanter. Ita oportet orare, maxime propter malignos & ad nequitias vacantes inuisibiles inimicos nostros, qui nos in hoc praecipue impedire nituntur.

Diaboli orationem impedire nituntur.

EIVSDEM.

5. Dixit iterùm: Quando cogitatio contraria in corde venerit, noli alia pro aliis per orationem quaerere, sed aduersus eum qui te impugnat, gladium lacrymarum exacue.

Contra cogitationes gladius lacrymarum exacuendus.

EPIPHANII.

6. Mandatum est sanctae memoriae Epiphanio episcopo Cyprio, ab abbate monasterij sui, quod habuit in Palaestinâ: Quia orationibus tuis non neglexìmus regulam, sed cum sollicitudine tertiam, sextam, nonam atque vesperam celebramus. Ille autem reprehendens eum, mandauit ei: Constat vos vacare ab oratione ceteris horis; cum autem qui verus est monachus, oportet sine intermissione orare, aut certe psallere in corde suo.

Semper orandum vel psallendum.

ISAIAE.

7. Dixit abbas Isaias: Quia presbyter Pelusij cùm faceret agapem, & fratres in ecclesiâ comederent & loquerentur sibi ad inuicem, increpans eos dixit: Tacete, fratres; ego enim scio vnum fratrem manducantem vobiscum, & oratio eius ascendit in conspectu Dei velut ignis.

Quidam manducans orabat.

IOSEPH.

8. Venit abbas Lot ad abbatem Ioseph, & dixit ei: Abba, secundùm virtutem meam facio modicam regulam, & paruum ieiunium, & orationem, & meditationem, & quietem, & secundùm virtutem meam studeo purgare cogitationes meas: quid ergo debeo de cetero facere? Surgens ergo senex, expandit manus suas in caelum, & facti sunt digiti eius velut decem lampades ignis, & dixit ei: Si vis, efficière totus sicut ignis.

Feruor orationis.

LVCII. Ruff. l. 3. n. 212.

9. Venerunt aliquando ad abbatem Lucium in Ennato monachi quidam, qui dicebantur Euchitae, hoc est orantes: & interrogauit eos senex, dicens: Quod est opus manuum vestrarum? Et illi dixerunt: Nos non contingimus aliquod opus manuum, sed sicut dicit Apostolus, sine intermissione oramus. Dicit eis senex: Et non manducatis? Illi autem dixerunt: Etiam manducamus. Et dicit eis senex: Quando ergo comeditis, quis pro vobis orat? Et ite-

1. Thess 5.

rum

rum interrogauit eos, dicés: Non dormitis? Et illi dixerũt: Dormimus. Et dixit senex: Et cùm dormitis, quis pro vobis orat? Et non inuenerunt quid ad hæc respõderent ei. Et dixit eis: Ignoscite mihi, fratres, quia ecce non facitis sicut dixistis: ego autem ostendam vobis, qua operans manibus meis, sine intermissione oro. Sedeo enim iuuante Deo, infundens mihi paucas palmulas, & facio ex eis plectam, & dico: Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam: & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Et dixit eis: Oratio est, an non? Et dixerunt ei: Etiam. Et ille dixit: Quando permansero totâ die laborans & orans corde vel ore, facio plus minus sedecim nummos, & pono ex eis ad ostium duos, & residuos manduco. Qui accepent illos duos denarios, orat pro me tempore quo ego manduco vel dormio: atque ita per gratiam Dei impletur à me quod scriptum est: Sine intermissione orate.

Quomodo sine intermissione orandum. — Psal. 50. — 1. Thess. 5.

MACARII. Ruff. lib. 3. n. 207.

10. Interrogauerunt quidam abbatem Macarium, dicentes: Quomodo debemus orare? Et dixit eis senex: Non opus est multum loqui in oratione, sed extendere manus frequenter, & dicere: Domine sicut vis & scis, miserere mei. Si autem instat bellum in animo, dicere: Adiuua me. Et quia ipse scit quæ expediant, facit misericordiam nobiscum.

Modus orandi Macarij.

SISOI.

11. Dicebant de abbate Sisoi, quia nisi citò deponeret manus suas quando stabat ad orationem, rapiebatur mens eius in superioribus. Si ergo contingebat cum eo aliquem fratrem orare, festinabat citò deponere, ne raperetur mens eius & moraretur.

Sisoi sæpè rapiebatur in extasim.

INCERTI.

12. Dicebat aliquis senex: Quia assidua oratio citò corrigit mentem.

INCERTI.

13. Dicebat quidam patrum: Quia sicut impossibile est vt videat quis in aquâ turbida faciem suam, sic & anima, nisi purgata fuerit à cogitationibus alienis, contemplatiuè non potest orare Deum.

Animã purgari orandum.

INCERTI.

14. Venit quidã senex aliquando in monte Sinâ: & cùm exiret inde, occurrit ei frater in viâ, & ingemiscens dicebat seni illi: Affligimur, abba, propter siccitatem, quia nobis non pluit. Et dixit ei senex: Quare non oratis & rogatis Deum? Et ille dixit: Et orationem facimus, & deprecamur assiduè Deum, & non pluit. Et dixit senex: Credo quià non oratis attentiùs. Vis autem scire, quia ita est? Veni, stemus pariter ad orationem: & extendens in cælum manus orauit, & statim pluuia descendit. Quod cùm vidisset frater ille timuit, & procidens adorauit eum: senex autem statim fugit illinc.

Oratione senex pluuiam impetrat.

15. Narrauerunt fratres, dicentes: Quia venimus aliquando ad quosdam senes, & cùm ex more facta fuisset oratio, salutantes inuicem sedimus. Et postquam locuti sumus, cùm discederemus, poposcimus vt fieret rursus oratio. Dixit autem vnus illorum seniorum ad nos: Quid enim, non orastis? Et nos diximus: Etiam. Sed quando intrauimus, pater, tunc est facta oratio, & ex illâ horâ vsque modò locuti sumus. Et ille dixit: Ignoscite mihi, fratres, quia vobiscum sedens quidam frater, & loquens, centum & três orationes fecit. Hoc cùm dixisset, factâ oratione dimiserunt nos.

Colloquens ... sæpius orat.

LIBELLVS DECIMVSTERTIVS.

De eo, quòd oporteat hospitalem esse, & misericordem in hilaritate.

IOSEPH. Ruff. lib. 3. n. 43.

1. PERREXERVNT aliquando quidam patrum ad abbatem Ioseph in Panepho, vt interrogarent eum de susceptione fratrum, qui superueniunt ad eos, si deberent sibi relaxare abstinentiam suam cum ipsis, & congaudere eis. Et priusquam interrogarent eum, dixit senex discipulo suo: Considera quod facio hodie, & exspecta: & posuit duo sedilia de scirpo in fasciculis ligata, vnum à dextrâ & vnum à sinistrâ; & dixit: Sedete. & intrauit in cellam suam, & vestiuit se res vetustas. Et exiens transiuit in medio eorum: & iterùm intrauit & vestiuit se rescellas suas, quas priùs habuerat. Et egressus iterùm sedit in medio eorum. Illi autem stupentes in id quod fecerat senex, interrogauerunt eum quid hoc esset. & dixit eis: Vidistis quid feci? Dixerunt: Etiam. Et ille dixit: Ne mutatus sum ego pro contumeliosâ veste? Et dixerunt: Non. Et ipse dixit iterùm: Ne læsus sum de meliori veste? Et dixerunt. Non. Et ille dixit: Sic ego ipse sum in vtrisque; & sicut priori veste mutatus non sum, nec sequenti læsus sum; ita debemus in susceptione fratrum facere, sicut in sancto Euangelio legitur: Date quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. Quando ergo est præsentia fratrum, cum gaudio debemus suscipere eos; quando verò soli sumus, opus habemus lugere. Illi autem audientes, admirati sunt: quia quæ in corde eorum erant vt interrogarent eum, priùs agnouit, & glorificauerunt Deum.

Hospites cum gaudio suscipiendi ... — Matth. 22. Marc. 12. Luc. 20.

CASSIANI. Cassian. lib. 5. Instit. c. 24.

2. Dixit abbas Cassianus: Quia venimus à Palæstinâ in Ægypto ad quemdam patrum. Et cùm hospitalitatem nobis impendisset, interrogauimus eum: Quare tempore susceptionis fratrum regulã ieiunij non custoditis, sicut & in Palæstinâ fit? Et respondens dixit: Ieiunium semper mecum est, vos hic

Frangit ob hospites ... ieiunium.

hîc semper tenere non possum; & ieiunium quidem quamuis vtilis & necessaria res sit, in nostrâ voluntate est; charitatis autem plenitudinem lex Dei exigit à nobis. Vnde suscipiens in vobis Christum, debeo exhibere quæ charitatis sunt cum omni sollicitudine: cùm autem dimisero vos, regulam ieiunij possum recuperare: quoniam non possunt filij sponsi ieiunare quamdiu cum illis est sponsus; cùm autem ablatus fuerit ab eis, tunc ex suâ potestate ieiunant.

Matth. 9.

EIVSDEM. 3. Dixit iterùm qui suprà: Quia venimus ad alium senem, & fecit nos gustare, & hortabatur nos satiatos adhuc sumere cibum: & cùm dixissem, quia iam non possum, ille respondit: Ego iam superuenientibus diuersis fratribus sexies mensam posui; & dum singulos hortor, etiam ego ipse manducaui, & adhuc esurio: tu verò hic semel manducans ita satiatus es, vt iam manducare non possis?

Senis sæpius causâ hospitum comedit.

MOYSIS. 4. Factum est aliquando in Scithi mandatum, vt ieiunarent illâ hebdomadâ, & facerent Pascha; contigit autem vt in ipsâ hebdomadâ venirent ad abbatem Moysem fratres quidam ab Ægypto; & fecit eis modicum pulmentum: & cùm vidissent vicini fumum, dixerunt clericis ecclesiæ quæ illic est: Ecce Moyses soluit mandatum, & coxit apud se pulmentum. Illi autem dixerunt: Quando venerit, loquemur ei nos. Facto autem Sabbato, videntes clerici magnam cõuersationem abbatis Moysis, dicunt ei coram omni plebe: O abbas Moyses, mandatum quidem hominum soluisti, sed Dei mandata fortiter alligasti.

Moyses ieiunium ex hospitalitate [illegible] laxat.

PASTORIS 5. Frater quidam venit ad abbatem Pastorem in secundâ hebdomadâ quadragesimæ, & dicens ei cogitationes suas, atque responsione eius inueniens requiem, dicit ei frater ille: In modico impediri habui, ne venirem ad te hodie. Et dixit ei senex: Quare? Et ille dixit: Metuebam ne propter quadragesimam mihi non aperiretur. Et respondit ei abbas Pastor: Nos non didicimus ianuam ligneam claudere, sed magis linguæ ianuam cupimus clausam habere.

Lingua ianua claudenda.

EIVSDEM 6. Frater quidam dixit abbati Pastori: Si dedero fratri meo modicum panis aut aliquid aliud, dæmones polluunt illud, vt videatur ad placendum hominibus fieri. Et dixit ei senex: Et si ad placendum fiat tale opus, nos tamen fratribus debemus præbere quæ egent. Dixit autem ei parabolam talem. Duo homines erant agricolæ, habitãtes in vnâ ciuitate: & vnus ex eis seminãs, collegit pauca & sordida; alius autem negligens seminare, nihil omnino collegit. Si ergo fiat fames, quis duorum potest euadere? Et respondit frater ille: Qui fecit, quamuis parum atque immundum. Et dixit ei senex: Ita & nos seminemus pauca, etsi immunda, ne famis tempore moriamur.

Propter vanam gloriam opus bonum non relinquendum.

INCERTI. 7. Frater quidam venit ad quemdam solitarium; & cùm egrederetur ab eo, dixit: Ignosce mihi, abba, quia impediui regulam tuam. Ille respondit, & dixit ei: Mea regula est, vt recipiam te in hospitalitate, & cum pace dimittam.

Regula charitatis.

INCERTI. Ruff lib. 3. n. 150. Pasch. c. 18 n. 2. 8. Solitarius quidam habitabat non longè à congregatione fratrum, operationes faciens plurimas: contigit autem quosdam venire in monasterio illo, vbi congregatio erat, & diuertentes ad solitarium illum, fecerunt eum extra horam manducare. Posteà verò dixerunt ei fratres illi: Non contristaris, abba? Et ille respondit eis: Mea tristitia est, si propriam fecero voluntatem.

Non tristatur, qui propriam non facit voluntatem.

INCERTI. 9. Dicebant de quodam sene in Syriâ, qui iuxta viam eremi habitabat, & hoc erat opus eius, vt quacumque horâ veniret monachus de eremo, cum fiduciâ faciebat eum reficere. Venit ergo aliquando vnus solitarius, & ille petebat ab eo vt gustaret. Qui cùm nollet gustare, dicens: Ego ieiuno. Contristatus senex, dixit ei: Ne prætermittas puerum tuum, obsecro te, ne despicias me, sed veni oremus, ecce enim arbor hic est, cum quo curuante genu & orante inclinata fuerit, ipsum sequamur. Curuauit ergo ille solitarius genu in oratione, & nihil factum est. Flexit etiam senex ille, qui eum susceperat, genu, & statim curuata est etiam arbor illa cum ipso: quod cum vidissent, gauisi sunt, & gratias egerunt Deo semper mirabilia facienti.

Arbor denutu [illegible] inclinata, hospitalem senis charitatem prodit & probat.

INCERTI. 10. Venerunt aliquando duo fratres ad quemdam senem: consuetudo autem erat seni, non manducare quotidie. Qui cùm vidisset fratres, gaudens suscepit eos, & dixit: Ieiunium suam mercedem habet. Et iterùm: Qui manducat propter charitatem, duo mandata implet, quoniam voluntatem propriam dereliquit, & mandatum impleuit reficiens fratres.

Manducare charitati quod sit.

INCERTI. 11. Erat quidam senum in Ægypto, habitans in deserto loco: erat etiam alter longè ab eo Manichæus, & hic erat presbyter ex his, quos ipsi vocabant presbyteros. Qui cùm vellet pergere ad quemdam eiusdem erroris hominem, comprehendit eum nox in illo loco, quo erat vir ille sanctus & orthodoxus, & anxiabatur volens pulsare, vt maneret apud eum; sciebat enim quia cognosceret quòd esset Manichæus, & reuocabatur à cogitatione suâ, ne fortè non acquiesce-

quiesceret suscipere eum: compulsus autem necessitate pulsauit. Et aperiens senex, & cognoscens eum, suscepit cum hilaritate, & coegit eum orare, & reficiens eum collocauit vbi dormiret: Manichæus autem cogitans in se nocte, mirabatur, dicés: Quomodo nullam suspicionem habuit in me? vere iste seruus Dei est. Et surgens manè cecidit ad pedes eius, dicens: Ab hodie orthodoxus sum, & non recedam à te. Et deinceps permansit cum eo.

Senex hospitalitate Manichæum lucratur.

INCERTI.

12. Monachus quidam Thebæus accepit gratiam ministerij à Deo, vt singulis indigentibus ministraret quod necessarium esset. Contigit autem aliquando in quodam vico, vt faceret agapem; & ecce mulier quædam venit ad eum, vt acciperet, & hæc erat vestita vetustissimas res: quam cum vidisset ita vetustis rebus indutam, impleuit manum vt daret ei multum; clausa est manus eius, & leuauit parum. Alia verò venit ad eum, vestita bene: & videns eius vestes, misit manum vt daret ei parum; & aperta est manus eius, & leuauit multum. Et requisiuit de vtrisque mulieribus illis, & cognouit quia illa quæ bonis vestibus vtebatur, de honestis mulieribus ad paupertatem peruenerit, & quia pro opinione natalium suorum bonis fuerit rebus induta; illa verò alia accipiendi caussa vestierit se res vetustas.

Eleemosynam verò mendicam miraculo firmata.

INCERTI.

13. Monachus quidam erat habens fratrem sæcularem pauperculum, & quidquid laborabat præbebat ei: sed quantum ille præbebat, tantum ille pauperior fiebat. Pergens autem monachus ille indicauit hæc seni cuidam. Senex autem dixit ei: Si me vis audire, vltrà nihil præbeas ei, sed dic ei: Frater, quando habui præbui tibi: tu ergo modò labora, & ex eo quod laboraueris, præbe mihi, & quidquid tibi attulerit, accipe ab eo: & vbi scis peregrinum aut senem pauperem, da illud, & roga eos vt orent pro eo. Ille autem frater hæc audiens, fecit ita: & veniente ad se illo sæculari fratre, locutus est ei quemadmodum dixerat senex, & discessit tristis. Et ecce quadam die tollens de horto minuta olera attulit ei: accipiens autem frater ille, dedit senibus, & rogauit eos vt orarent pro eo. Qui cum accepissent benedictionem, reuersus est in domum suam. Posteà verò iterùm attulit olera & tres panes: & accipiens frater eius fecit sicut prius. Et consecutâ benedictione iterum discessit. Tertiò veniens attulit multas expensas, & vinum, & pisces. quod cùm vidisset frater eius, miratus est, & vocauit pauperes, & refecit eos. Dixit autem illi sæculari fratri suo: Ne opus habes aliquantos panes? Et ille dixit: Non, domine: quoniam quando aliquid accipiebam à te, velut ignis intrabat in domum meam, & consumebat illud; nunc autem quando à te nihil accipio, superabundo, & Deus benedicit mihi. Pergens autem frater, indicauit omnia quæ facta fuerant seni. Et dicit ei senex: Nescis quia opus monachorum ignis est, & vbicumque ingreditur, consumit? Hoc autem vtile est fratri tuo, vt de labore suo misereatur, & orationem à sanctis viris accipiat: & ita benedictionem consequens, multiplicabitur labor eius.

Monachi munera consanguineis non prosunt.

Eleemosynam dans monachis dicatur.

Res monachis data, p̄ calorem ignis eius consumunt.

INCERTI.

14. Dicebat quidam senum: Quia est quidam faciens multa bona frequenter, & diabolus mittit ei scrupulositatem in animo pro paruis rebus, vt aliorum omnium, quæ facit, mercedem amittat. Sedente enim me aliquãdo in Oxyrÿncho cum quodam presbytero qui faciebat multas eleëmosynas, venit quædam mulier vidua postulans ab eo modicum tritici. Et dixit ei: Vade, affer modium, & mensuro tibi. Et attulit ei. Ille autem mensurans modium ad manum, dixit ei: Maior est; & fecit verecundiam viduæ illi. Cùm verò discessisset vidua illa, dixi ego: Abba, mutuasti viduæ isti triticum, aut quid? Et ille dixit: Non, sed donaui illi. Ego autem dixi: Ergo si totum gratis dedisti, quomodo in modico sic scrupulosus esse voluisti, & fecisti verecundiam mulieri?

Eleemosyna non mensurà danda.

INCERTI.

15. Senex quidam cum alio vno fratre habebat communem vitam: erat enim senex ille misericors. Contigit autem vt fieret fames, & cœperunt quidam venire ad hospitium eius, vt acciperent agapem: senex verò omnibus venientibus ministrabat panem. Videns autem frater quod fiebat, dicit seni: Da mihi partem meam de panibus, & quod vis fac de parte tuâ. Senex verò diuisit panes, & faciebat more solito eleëmosynam de parte suâ. Multi autem concurrebant ad senem, audientes quia omnibus daret. Videns autem Deus propositum voluntatis eius, benedixit panes. Frater autem ille, qui acceperat partem suam, & nulli dabat, consumpsit panes suos, & dixit seni: Quoniam modicum est, quod adhuc habeo de panibus meis, abba, suscipe me ad communem vitam. Et dixit ei senex: Quomodo vis, facio. Et cœperunt iterùm simul esse & communiter viuere. Facti autem iterùm egestate victualium, veniebant iterum indigentes, vt acciperent agapem. Contigit autem vnà die, vt intraret frater ille, & videret quia defecerant panes. Venit autem & pauper postulans agapem.

Deus benedicit, & dat.

agapem. Senex ergo dixit fratri illi: Da ei panem. Et dixit: Iam non habeo, pater. Et dixit senex: Intra, & quære. Ingressus autem frater, attendit & vidit repositionem, in qua panes haberi solebant, repletam panibus. Quod cum vidisset, timuit; & tollens dedit pauperi: atque ita cognoscens fidem & virtutem senis, glorificauit Deum.

LIBELLVS DECIMVSQVARTVS.

De Obedientia.

ARSENII. 1. BEATÆ memoriæ abbas Arsenius dixit aliquando abbati Alexandro: Quando perexpedieris palmulas tuas, tunc veni & gustemus; si autem aliqui peregrini superuenerint, comede cum eis. Abbas autem Alexander lenius & modeste operabatur. Et cùm facta fuisset hora manducandi, supererat adhuc de palmulis suis: volens autem custodire mandatum senis, sustinuit donec explicaret palmas; abbas autem Arsenius cum videret quia tardaret, gustauit, existimans quia forte ei peregrini superuenerint, & cum ipsis gustauerit. Abbas autem Alexander posteaquam explicauit vespere, perrexit ad abbatem Arsenium. & dixit ei abbas Arsenius: Peregrinos aliquos habuisti? Et dixit: Non. Et ille dixit: Quare ergo non venisti? Et respondit: Quia dixisti mihi, Quando defecerint palmæ, tunc veni. Ego autem habens sermonem tuum in animo, non veni, quia modo compleui opus. Et admiratus est senex scrupulositatem obedientiæ eius, & dixit ei: Citiùs disiungere ab opere tuo, vt & ministerium psallendi facias, & aquam tibi implere occurras; alioquin citiùs debilitabitur corpus tuum.

Scrupulositas obedientiæ.

AREM. 2. Venit abbas Abraham ad abbatem Arem; & cum sederent simul, superuenit quidam frater, & dixit abbati Arem: Dic mihi, quid faciam vt saluari possim. Et dicit ei senex: Vade, toto anno isto vespere manduca panem & sal; & veni iterum, & loquor tibi. Qui pergens fecit ita. Completo autem anno, venit iterum frater ad abbatem Arem. Contigit autem vt rursus inueniretur apud eum abbas Abraham. Et iterùm senex fratri illi: Vade, ieiuna anno isto, & post biduum manduca. Qui cùm discessisset, dixit abbas Abraham abbati Arem: Quare omnibus fratribus leue iugum imponis, istum verò fratrem graui sarcinâ onerasti? Et dixit ei senex: Alij fratres quomodo veniunt quærere ita & discedunt; hic vero quia propter Deum venit audire verbum, operarius autem est magnus, & quidquid ei dixero, cum omni sollicitudine facit, propterea & ego loquor ei verbum Dei.

Vnius anni silentium.

IOANNIS. 3. Narrauerunt de abbate Ioanne breuis staturæ, quia perrexit ad quemdam senem Thebæum genere, commorantem in Scithi, qui sedebat in eremo. Tollens autem aliquando abbas eius lignum siccum, plantauit, & dixit ei: Per dies singulos mitte ei ad pedem eius lagenam aquæ, donec fructum faciat. Erat verò longe ab eis aqua, vt à sero pergeret, & mane rediret: post tres autem annos viruit lignum illud, & fructum fecit. Sumens autem ex fructu eius senex, attulit ad ecclesiam, & dixit fratribus: Accipite & manducate fructum obedientiæ.

Simile hic li. 4. c. 12. ex Sulpitio.

Lignum aridum ex obedientiâ viret.

IOANNIS. 4. Dicebant de Ioanne qui fuit discipulus abbatis Pauli, quia magnæ obedientiæ fuerit. Erat autem in quodam loco monumentum, & habitabat in ea leæna pessima. Videns autem senex circa ipsum locum stercora leænæ ipsius, dixit Ioanni: Vade, & affer stercora illa. Et ille dixit ei: Et quid facio, abba, propter leænam illam? Senex autem subridens dixit ei: Si venerit contra te, liga illam, & affer huc. Perrexit ergo frater ille vespere, & ecce venit leæna super ipsum: ille autem secundum verbum senis impetum fecit super eam, vt teneret illam. Fugit autem leæna, & sequebatur eam ille, dicens: Expecta, quia abbas meus dixit, vt ligem te; & tenens eam alligauit. Senex autem exspectando eum diutius sedebat, & tribulatione affligebatur: & ecce tarde venit, & habebat leænam illam ligatam. Quod cum vidisset senex, admiratus est: volens autem humiliare illum, cecidit eum, & dixit: Baiose, canem fatuum adduxisti mihi? Soluit autem eam statim senex, & dimisit redire ad locum suum.

Ruff. l. 3. n. 67. Pasch. c. 2. n. 2.

Obediens leænam secum adducit.

MARCI. 5. Dicebant de abbate Siluano, quòd habuerit in Scithi discipulum, nomine Marcum, & hic fuerit magnæ obedientiæ, quique etiam scriptor antiquarius erat: diligebat autem eum senex propter obedientiam suam. Habebat etiam alios vndecim discipulos, qui contristabantur quòd diligebat eum plus eis. Quod cùm audissent vicini senes, quia senex plus eum ceteris diligebat, moleste tulerunt. Vnâ autem die venerunt ad eum: quos assumens secum abbas Siluanus, egressus est de cellâ suâ, & cœpit singulorum discipulorũ suorum cellas pulsare, dicens: Frater ille, veni, quia opus te habeo. Et vnus ex his non est mox secutus eum. Venit autem ad cellam Marci, & pulsauit, dicens: Marce. Ille autem cum audisset vocem senis, statim exiuit foras, & misit

Ruff. l. 3. n. 143.

Marcus antiquarius valdè obediens.

 cum

eum ad quoddam ministerium. Abbas ergo Siluanus dixit senibus: Vbi sunt ceteri fratres? Et ingressus est in cellam Marci, & inuenit quaternionem, quem eadem horâ inchoauerat, in quo litteram O faciebat. Et auditâ voce senis, non fixit, nec girauit calamum vltrà, vt impleret & clauderet litteram quam in manus habebat. Et dixerunt senes: Vere, abba, quem tu diligis, & nos diligimus, quoniam & Deus diligit eum.

Promptissima obedientia.

EIVSDEM. 6. Venit aliquando mater supradicti Marci, vt videret eum, & habebat secum plurimum obsequium: ad quam cùm exisset senex, dicit ei illa: Abba, dic filio meo, vt exeat ad me, vt videam eum. Ingrediens autem senex, dixit ei: Egredere, vt videat te mater tua. Ille autem vestitus erat saccum scissum & recusutum pannis, & caput atque facies eius tincta fumo & fuligine coquinæ: qui propter obedientiam abbatis egressus est quidem, sed clausit oculos suos, & ita salutauit matrem suam, vel eos qui venerant cum ipsâ, dicens: Sani estote. Et nemo ex eis, nec mater sua cognouit quia ipse esset: quæ iterùm misit ad senem, dicens: Abba, mitte filium meum, vt videam eum. Et dixit Marco: Non dixi tibi, Egredere, vt videat te mater tua? Et dixit ei Marcus: Egressus sum iuxta verbum tuum, pater; verumtamen rogo te, ne mihi illud dicas, vt exeam, ne inobediens tibi videar esse. Egressus senex, dixit matri eius: Ipse est qui exiuit ad vos, & salutauit vos, dicens: Salui estote. Et consolatus est eam, & ita discedere fecit.

Marcus clausis oculis matrem salutat.

PAMBO. 7. Venerunt aliquando quatuor fratres de Scithi ad abbatem Pambo vestiti pelliceas tunicas, & indicauit vnusquisque virtutem alterius, non præsente eo de quo loquebatur. Vnus namque ex eis ieiunabat multùm, alter verò nihil possidebat, tertius autem habebat charitatem plurimam; de quarto verò dixerunt, quia viginti duos annos haberet in obedientia permanens seniorum. Respondit autem ei abbas Pambo: Dico vobis, quia illius virtus maior est quàm ceterorum: quoniam vnusquisque vestrûm virtutem quam possidet, voluntate propriâ eam retinuit; hic autem suam voluntatem abscindens, alienæ voluntatis se seruum fecit. Tales enim viri confessores sunt, si vsque ad finem ita permanserint.

Obedientia præcellentia.

Obediens verus confessor ob mortificationem propriæ voluntatis.

SISOI. 8. Venit quidam ad abbatem Sisoi Thebæum, volens fieri monachus. Et interrogauit eum senex, si quid haberet in sæculo. Et ille dixit: Habeo vnum filium. Et dicit ei senex: Vade iacta eum in flumine, & tunc fies monachus. Qui cùm abiisset proiicere eum, misit senex vnum de fratribus, qui prohiberet eum. Qui cùm tenuisset iactare puerum, dicit ei frater: Quiesce, quid facis? Et ille respondit: Abbas mihi dixit, vt proiiciam eum. Et dixit ei frater: Sed iterùm abbas dicit: Ne proiicias eum. Ille autem relinquens filium suum venit ad senem, & factus est probatissimus monachus per obedientiam.

Verè obediens nec proprio filio parcit.

SYNCLETICA. 9. Dixit sancta Syncletica: Quia in congregatione manentes cuilibet continentiæ obedientiam magis præponimus: quoniam continentia arrogantiam habet, obedientia autem humilitatem congruam pollicetur.

Obedientia [illegible] præponenda.

EIVSDEM. 10. Dixit iterùm quæ suprà: Oportet nos cum discretione animam gubernare, & in congregationibus manentes, non quæ nostra sunt quærere, neque seruire propriæ voluntati, quoniam velut exilio relegantes nos tradidimus vni secundùm fidem patri à rebus sæcularibus alienati. Vnde ergo egressi sumus, nihil vlterius requiramus: illic enim gloriam habuimus, illic abundantiam ciborum, hic autem etiam panis ipsius inopiam.

Monachi [illegible]

HYPERICHIVS. 11. Dixit abbas Hyperichius: Quia ministerium monachi est obedientia, quam qui possidet, quod poscit, exaudietur, & cum fiduciâ Crucifixo astabit: etenim Dominus sic venit ad crucem, factus scilicet obediens vsque ad mortem.

Obedientia munus monachi.

INCERTI. 12. Dicebant senes: Quia si habet quis in aliquo fidem, & tradit se ei ad subiectionem, non debet attendere ut mandata Dei, sed patri suo spirituali omnem voluntatem suam committere: quia illi per omnia obediens, non incurret peccatum apud Deum.

[illegible]

INCERTI. 13. Dicebat senex: Quia ista quærit Deus à Christianis, vt obediat quis Scripturis diuinis, quoniam inde accipiet loquendorum & agendorum formam, & vt consentiat præpositis & patribus orthodoxis.

Scriptura [illegible] & agendorum forma.

INCERTI. 14. Frater quidam de Scithi vadens ad messem, applicuit ad quemdam senem magnum, & dicit ei: Dic mihi, abba, quid faciam pergens ad metendum? Dicit ei senex: Et si tibi dixero, acquiesces mihi? Respondit ei frater: Etiam, obedio tibi. Dixit ei senex: Si mihi acquiescis, surgens vade, & renuntia messioni huic; & veni, & dico tibi quid facias. Ille autem frater renuntiauit messuræ, & venit ad senem. Dixit autem ei senex: Intra in cellam tuam, & fac quinquaginta dies continuos, semel comedens in die panem cum sale: & iterùm indicabo tibi aliam rem. Et fecit sic, & iterum venit ad senem. Senex autem sciens, quia

quia vir operarius esset, dixit ei, quomodo oporteret esse in cellâ suâ. Et descendens frater in cella sua, prostrauit se pronus in terram tres dies & tres noctes, plorans in conspectu Dei. Posthæc verò cùm dicerent ei cogitationes suæ: Exaltatus es, magnus factus es: ipse temperans vitia cogitationum suarum, humiliter reuocabat culpas suas in cõspectu suo, dicens: Et vbi sunt omnia illa peccata mea quæ feci? Si autem in cogitatione eius ascendebat, quia multum neglexerit de mandato Dei, dicebat & ipse intra se: Sed exhibebo paruum seruitium Deo meo, & credo quia faciet mecum misericordiam. Hoc igitur modo euincens spiritus malarum cogitationum, post ea apparuerunt ei visibiliter, dicentes: Turbati sumus à te. Et dicit eis: Quare? Et dixerunt: Quia si te exaltamus, recurris ad humilitatem; si vero nos te humiliamus, tu te erigis in altum.

Confusio vanæ gloriæ cum humilitate.

15. Dicebant senes: Quia nihil sic quærit Deus ab his qui primitias habẽt conuersationis, quomodo obedientiæ laborem.

INCERTI. In nouitijs præcipuè quæritur obedientia.

16. Senex quidã solitarius habuit quemdam ministrum manentem in possessione. Contigit autem semel, vt tardante ministro, deficerent necessaria seni. Et cùm tempus intercessisset, & non veniret minister ille, defecerunt quæ necessaria habebat senex ad victum, & quod operaretur manibus suis. Qui cùm affligeretur non habendo quod laboraret, neque vnde viueret, dixit discipulo suo: Vis vt vadas ad possessionem illam, & voces nobis ministrum, qui solet afferre quæ opus sunt nobis? Et ille respondit: Quomodo iubes facio. Differebat adhuc senex, non præsumens mittere fratrem. Et cùm diu sustinerent & tribularentur non veniente ministro, dixit iterum senex ad discipulum suum: Vis ire vsque ad possessionem, & adducere eum? Et ille respondit: Quid vis facio. Timebat etiam & discipulus ille descendere ad possessionem, ne scandalizaretur alicunde: sed ne inobediens esset patri suo, acquieuit abire. Dixit ei senex: Vade & crede in Deum patrum tuorum, quia proteget te ab omni tentatione; & factâ oratione direxit eum. Veniens autem frater in possessionem, requiriuit vbi maneret minister ille: & inuenit hospitium eius. Cõtigerat autem eum cum suis omnibus extra possessionem inueniri, exceptâ vnâ filiâ eius. Quæ pulsantem fratrem vt audiuit, venit ad ostium & aperuit ei. Et cùm interrogaret eam de patre suo, illa hortata est eum, vt intraret hospitium, simul etiam & trahebat eum. Ille verò non acquiescebat intrare. Sed cum diu eum cogeret, præualuit introducere eum ad se. Et complexa eum cœpit eum illicere ad commixtionem corporis sui: ille autem videns trahi se ad luxuriam, & cogitationibus confundi, ingemiscens clamabat ad Deum, dicens: Domine, propter orationes patris mei libera me in horâ istâ. Et cùm hoc dixisset, subitò inuentus est ad flumen pergens ad monasterium; & restitutus illæsus ad abbatem suum.

INCERTI. Ruff. lib. 3. n. 144.

Sæculi periculum timendum.

Obediens oratione superioris euadit periculum.

17. Duo fratres carnales venerunt habitare in monasterio quodam: ex quibus vnus erat præclaræ continentiæ, alter obedientiæ magnæ. Cui dicebat pater: Fac hoc, & faciebat: Et fac illud, & faciebat: Manduca mane, & manducabat. De qua re magnam opinionem in monasterio habebat, quia ita obediens existebat. Punctus autem inuidiæ mucrone frater eius ille continens aduersus eum, dixit in semetipso: Ego probo istum si habet obedientiam. Et accedens ad patrem monasterij, dixit ei: Mitte mecum fratrem meum, vt eamus alicubi. Et dimisit eos abbas abire. Et assumens eum ille frater abstinens, voluit eum tentare. Et cum venissent ad flumen, vbi erat multitudo crocodilorum, dicit ei: Descende in flumen & transi. Et ille mox descendit: venerunt autem crocodili, & lingebant corpus eius, in nullo lædentes eum. Quod cùm vidisset frater eius, dixit ei; Ascende de flumine. Et cùm iter agerent, inuenerunt corpus humanum iacens in viâ. Et dixit abstinens ille ad fratrem suum: Si habuissemus aliquid vetustum, iactaremus super corpus illud. Et respondens ille obediens frater, dixit: Magis oremus, & forsitan resurget. Et stantes ad orationem, atque orantes intentè, surrexit mortuus ille. Quo facto gloriabatur ille abstinens frater, & dixit: Pro continentiâ meâ suscitatus est mortuus hic. Omnia autem hæc reuelauit Deus abbati monasterij eorum, & qualiter tentauerit fratrem suum, de crocodilis, & quomodo suscitatus est mortuus. Et cum venissent in monasterium, dixit abbas abstinenti illi: Quare ita fecisti fratri tuo? Et ecce tamen pro obedientiâ eius, mortuus ille surrexit.

DVORVM FRATRVM. Ruff. lib. 3. n. 145.

Frater fratri insidiatur obedienti.

Obediens mortuum suscitat.

18. Alter quidam sæcularis vitæ, habens tres filios, renuntiauit sæculo, & venit ad monasterium, relinquens filios suos in ciuitate. Et cùm fecisset tres annos in monasterio, cœperunt ei cogitationes suæ filios ad memoriam frequenter adducere, & contristabatur pro eis valdè: neque enim dixerat abbati, filios se habere. Videns autem eum abbas tristem, dicit ei: Quid habes quòd tristis es? Et narrauit ei, quia tres

INCERTI.

filios haberet in ciuitate, & quia vellet eos ad monasterium eius adducere praecepit autem abbas, vt adduceret eos. Qui cum perrexisset ad ciuitatem, inuenit duos ex eis iam esse defunctos, vnum verò solummodo remansisse. Quem assumens venit ad monasterium: & requirens abbatem, non eum inuenit illic. Interrogauit autem fratres, vbi esset abbas. Et illi dixerunt. Vsque ad pistrinum perrexit. Ille verò tollens filium suum quem adduxerat, abiit in pistrinum. Et videns eum abbas venientem, salutauit. Et tenens infantem quem adduxerat, amplexatus est eum. Et dicit patri eius: Amas eum? Et ille dixit: Etiam. Rursum dixit ei: Omnino diligis eum? Et respondit: Etiam. Haec audiens abbas, postea dixit ei: Tolle ergo, si amas eum, & mitte in furnum, sic modo cùm ardet furnus. Et tenens pater filium suum, iactauit eum in furnum ardentem. Statim autem factus est furnus velut ros: ex qua re acquisiuit gloriam in tempore illo, quemadmodum Abraham patriarcha.

Pater filiū ex obedientiā in furnum iactat.

Rorescit furnus ex obedientiā.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 141. *Obediens praefertur solitario.*

19. Dixit quidam senex: Quia frater, qui ad obedientiam patris spiritalis animum dederit, maiorem mercedem habet, quam ille qui solus in eremo recesserit. Dicebat autem: Quia narrauit aliquis patrum vidisse se quatuor ordines in caelo: quorum primus ordo erat hominum infirmorum & gratias agentium Deo: secundus ordo hospitalitatem sectantium, & instanter ministrantium eis: tertius ordo in solitudine conuersantium & non videntium homines: quartus ordo eorum qui ad obediendum spiritualibus patribus se subiecerunt propter Deum. Vtebatur autem ordo obedientium torque aurea & corona, & maiorem quàm alij gloriam habebat. Et ego dixi ei, qui mihi ostendebat omnia haec: Quomodo iste ordo, qui paruus est, maiorem quam alij gloriam habet? Et ille respondens dixit mihi: Quia qui hospitalitatem sectantur, secundum propriam voluntatem idipsum faciunt. Similiter & qui in eremo se relegant, arbitrio suo de saeculo recesserunt. Hic autem ordo, qui se ad obediendum dedit, omnes voluntates suas abiiciens, pendet ad Deum & ad iussionem patris spiritualis, propterea & maiorem gloriam alijs habet. Quapropter, ô fili, bona est obedientia, quae propter Deum fit. Intendite ergo, filij, virtutis huius aliquod ex parte vestigium. Obedientia salus est omnium fidelium. Obedientia genitrix est omnium virtutum. Obedientia regni caelorum inuentrix est. Obedientia caelos aperiens, & homines de terrâ eleuans est. Obedientia cohabitatrix Angelorum est. Obedientia Sanctorum omnium cibus est: [illegible] hac enim ablactati sunt, & per hanc ad perfectionem venerunt.

Aureola obedientia.

Obedientiae elogia.

LIBELLVS DECIMVSQVINTVS

De Humilitate.

1. Abbas Antonius, deficiens in consideratione profunditatis iudiciorum Dei, postulauit, dicens: Domine, quomodo aliqui in paruo tempore vitae suae moriuntur, & aliqui vltra decrepitam veniunt senectutem: & quare quidam egestuosi sunt, alij autem facultatibus ditantur: & quomodo iniusti opulenti sunt, iusti verò paupertate premuntur? Et venit ei vox, dicens: Antoni, ad teipsum intende, haec enim iudicia Dei sunt, & te scire ea non conuenit.

Antonius

2. Dixit abbas Antonius abbati Pastori: Hoc est magnum opus hominis, vt culpam suam super seipsum vnusquisque ponat coram Domino, & exspectet tentationem vsque ad vltimum vitae suae tempus.

3. Dixit iterùm abbas Antonius: Vidi omnes laqueos inimici tensos in terrâ, & ingemiscens dixi: Quis putas transiet istos? Et audiui vocem dicentem; Humilitas.

4. Venerunt aliquando senes ad abbatem Antonium, & erat cum eis etiam abbas Ioseph; volens autem abbas Antonius probare eos, mouit sermonem de Scripturis sanctis. Et coepit interrogare a iunioribus quid esset hoc vel illud verbum. Et singuli dicebant prout poterant. Ille autem dicebat eis: Nec dum inuenistis. Post eos verò dixit abbati Ioseph: Tu quomodo dicis esse verbum hoc? Ille respondit. Nescio. Et dixit abbas Antonius: Vere abbas Ioseph solus inuenit viam, qui se nescire respondit.

5. Assisterunt aliquando abbati Arsenio daemones in cellâ sedenti, & tribulabant eum: superuenerunt autem fratres, qui ministrare solebant ei, & stantes extra cellam audiebant eum clamantem ad Dominum & dicentem: Domine, non me derelinquas, quia nihil boni feci coram te. Sed praesta mihi, Domine, secundum benignitatem tuam, saltem modo habere bene viuendi principia.

6. Dicebant autem de eo qui suprà [illegible] sicut dum in palatio esset, nemo in [illegible] bus vestibus eo vtebatur: ita & dum in conuersatione moraretur, nemo eo vilius [illegible]gebatur.

7. Cùm interrogaret aliquando abbas Arsenius quemdam senem Ægyptium de

cogita-

cogitationibus suis, alius videns eum dixit: Abba Arseni, quomodo tu, qui tantæ eruditionis in Latinâ & Græcâ linguâ edoctus es, rusticum istum de cogitationibus tuis interrogas? Et ille respondit: Latinam quidem & Græcam eruditionem, quantum ad sæculum, apprehendi; sed alphabetum rustici istius necdum discere potui.

Alphabetum rustici ignorat doctus Arsenius.

EIVSDEM. 8. Dicebant senes, quia dederint quidam aliquando in Scithi fratribus paucas caricas, & pro hoc quòd paucæ erant, non transmiserunt ex eis abbati Arsenio, ne velut iniuriam pateretur. Ille autem cùm hoc audisset, non est egressus iuxta morem ad opus Dei cum fratribus celebrandum, dicens: Excommunicastis me, vt non mihi daretis eulogiam, quam transmisit Dominus fratribus, ex quâ ego non fui dignus accipere. Quod cum audissent omnes, ædificati sunt in humilitate senis; & vadens presbyter portauit ei de caricis illis, & adduxit eum in congregatione gaudentem.

Eulogiam etiam paruam expetit Arsenius.

EIVSDEM. 9. Dicebant autem de eo, quia nemo potuerit comprehendere modum conuersationis eius. Sedente eodem abbate Arsenio aliquando in inferioribus partibus Ægypti, cùm illic importunitates pateretur, visum est ei derelinquere cellam suam; & nihil ex eâ tollens secum, dixit discipulis suis Alexandro & Zoilo: Tu Alexander ascende nauim, & tu Zoile veni mecum vsque ad flumen, & quære mihi nauiculam in Alexandriam nauigantem, & ita nauigabis etiam tu ad fratrem tuum. Turbatus autem Zoilus in verbo isto, tacuit, atque ita diuisi sunt ab inuicem. Descendit autem senex circa partes Alexandriæ, & ægrotauit ægritudine magnâ. Discipuli autem eius dicebant ad inuicem: Putásne aliquis nostrûm contristauit eum, & propterea diuisus est à nobis? Et non inueniebant in se ingratitudinis caussam, neque quia inobedientes ei aliquando fuissent. Cùm verò sanus factus fuisset senex, dixit ad seipsum: Vadam ad patres meos. Et ita venit in locum qui dicitur Petra, vbi erant supradicti ministri eius. Cùm verò iuxta flumen esset puella quædam Æthiopissa, veniens tetigit melotem eius: senex autem increpauit eam. Illa verò dixit: Si monachus es, vade in montem. Compunctus autem in hoc verbo senex, dicebat ad seipsum: Arseni, si monachus es, vade in montem. Et inter hæc occurrerunt ei Alexander & Zoilus discipuli sui. & cùm cecidissent ad pedes eius, proiecit se senex in terrâ, & flebant simul. Dixit autem senex: Non audistis quia ægrotaui? Et dixerunt ei: Etiam, audiuimus. Et ille dixit: Quare non venistis videre me? Et dixit Alexander: Quia diuisio tua à nobis non fuit nobis tolerabilis, quoniam & multi ex eâ contristati sunt, dicentes: Nisi inobedientes fuissent seni, numquam se separasset ab eis. Et dixit eis senex: Et ego cognoui, quia hoc diceretur: sed tamen iterum dicturi sunt homines, Quia non inueniens columba requiem pedibus suis, reuersa est ad Noë in arcam. In hoc igitur verbo curati sunt animi discipulorum eius, & permanserunt cum eo vsque ad vltimum vitæ ipsius tempus.

Alexander & Zoilus Arsenij discipuli.

Monachi est ire in montem.

Gen. 8.

Qui cùm moreretur, turbati sunt valdè. Et dixit eis: Nondum venit hora, cùm autem venerit, dicam vobis. Iudicari autem habeo vobiscum ante tribunal Christi, si permiseritis cuiquam de corpore meo aliquid facere. Et illi dixerunt: Quid ergo faciemus, quia nescimus mortuum vestire vel sepelire? Et dixit senex: Nescitis mittere funem in pede meo, & trahere me in montem? Cum autem traditurus esset spiritum, viderunt eum flentem, & dicunt ei: In veritate & tu times mortem, pater? Et dixit eis: In veritate. timor enim, qui in hac horâ est mihi, semper fuit in me, ex quo factus sum monachus, & timeo valde; atque ita in pace dormiuit. Ille autem sermo semper erat in ore Arsenij, Propter quid existi? loqui me semper pœnituit, tacere numquam. Audiens autem abbas Pastor, quia ex hac vitâ discesserit Arsenius, lacrymatus est, & dixit: Beatus es, abba Arseni, quia fleuisti temetipsum in sæculo isto: qui enim se in hoc sæculo non fleuerit, sempiternè plorabit illic: siue igitur hîc voluntariè, siue illic tormentis cogentibus, impossibile est non flere.

Ruff. l. 3. n. 163.

Semper in ore Arsenij, Propter quid existi.

10. Narrauit abbas Daniel de abbate Arsenio, quia numquam voluerit loqui de quæstione aliquâ Scripturarum, cùm posset magnificè si vellet, sed neque epistolam citò scripsit ad aliquem. Quando autem ad conuentum post aliquantum temporis veniebat, post columnam sedebat, ne quis videret faciē eius, & ne ipse attenderet alium. Erat enim visio eius angelica, sicut Iacob, canis ornatus, elegans corpore, siccus tamen. Habebat autem barbam prolixam, omnino attingentem vsque ad ventrem eius: pili autem oculorum eius nimio fletu ceciderant: longus autem erat, sed senio longæuo curuatus; moritur autem annorum nonaginta quinque. Hic fecit in palatio diuæ memoriæ Theodosij Imperatoris maioris, qui fuit pater Arcadij & Honorij, annos quadraginta, & in Scithi fecit annos quadraginta, & decem

EIVSDEM.

Arsenius non vult loqui de quæstionibus Scripturæ.

Ruff. lib. 3. n. 198.

Iconisma Arsenij.

Breuis vitæ summa Arsenij.

decem annos in loco qui dicitur Trohen, supra Babyloniam, contra ciuitatem Memphis, & tres annos in Canopo Alexandriæ; alios duos annos reuertens iterùm in Trohen fecit, consummans in pace & timore Dei cursum suum, quia erat vir bonus & plenus Spiritu sancto & fide. *Actor. 11.*

ANVB. Ruffin. l. 3. n. 149. Pasch. c. 41 num. 4. 11. Narrauit abbas Ioannes: Quia abbas Anub & abbas Pastor & residui fratres eorum ex vno vtero nati, monachi fuerunt in Scithi: & quando illic venit gens Mazicarum, & desolauerunt locum ipsum, primò discesserunt illinc, & venerunt in locum qui vocatur Therenuthi, donec deliberarent vbi habitare deberent: & manserunt illic in templo quodam antiquo paucis diebus. Dixit autem abbas Anub abbati Pastori: Ostende charitatem & tu & fratres tui, & singuli seorsim habitemus, & non veniamus ad nos inuicem hebdomadâ hac. Et respondit abbas Pastor: Faciamus qualiter vis; & fecerunt sic. Erat autem ibi in templo statua lapidea. Et surgebat quotidie manè abbas Anub, & faciem statuæ illius lapidabat; vespere autem dicebat: Ignosce mihi. Et totâ hebdomadâ ita fecit; die autem Sabbati occurrerunt sibi inuicem. Et dixit abbas Pastor abbati Anub: Vidi te, abba, hebdomadâ istâ lapidantem faciem statuæ huius, & iterùm pœnitentiam agentem apud eam; fidelis autem homo hæc non facit. Et respondit senex: Hanc rem ego propter vos feci. Quando me vidisti lapidantem faciem statuæ ipsius, num locuta est, num furuit? Et dixit abbas Pastor: Non. Iterùm quando apud eam pœnitentiam egi, num turbata est? num dixit: Non ignosco? Et respondit abbas Pastor: Non. Et ille dixit: Ergo & nos qui sumus septem fratres, si vultis vt maneamus simul, efficiamur sicut statua hæc, quæ contumeliis affecta non turbatur: si autem non vultis ista fieri, ecce quatuor ingressus sunt ad aditum templi huius, vnusquisque quò vult exeat, & quò vult vadat. Illi autem hæc audientes, prostrauerunt se in terram abbati Anub, & dixerunt ei: Quomodo iubes, pater, ita fiat; faciemus quod dixeris nobis. Posteà autem retulit abbas Pastor, dicens: Quia mansimus simul per omne tempus vitæ nostræ operantes & facientes omnia secundùm verbum senis quod dixit nobis. Constituit autem vnum ex nobis dispensatorem, qui quodcumque nobis apposuisset, comedebamus, & impossibile erat, vt diceret aliquis ex nobis: Affer aliud aliquid; aut diceret: Nolo istud manducare. Et sic transiuimus omne tempus vitæ nostræ cum quiete & pace.

Viuendi concorditer inter fratres modus.

Verus monachus in star statuæ esse debet.

12. Dicebant de abbate Ammone, quia venerunt ad eum quidam petentes, vt iudicaret inter eos, senex autem dissimulabat. Et ecce quædam mulier ad aliam mulierem iuxta se stantem dicebat: Senex iste fatuus est. Audiuit autem eam senex, & vocans illam ad se dixit ei: Quantos labores putas sustinui in solitudinibus diuersis, vt acquirerem fatuitatem istam, & propter te hodie eam perditurus sum? *AMMON.*

Sapiens Ammonis fatuitas.

13. Narrauerũt de episcopo ciuitatis, quæ vocatur Oxyrynchus, nomine Asiy, quia cùm esset monachus, nimis durè tractauerit vitã suam; & cùm factus fuisset episcopus, voluit ipsâ duritiâ vti in ciuitate quam in eremo habuerat, & non præualuit. Idcircò prostrauit se in conspectu Domini, dicens: Putásne, Domine, propter episcopatum discessit à me gratia tua? Et reuelatum est ei: Quia non; sed quia tunc solitudo erat, & cùm non esset homo, Deus tuus susceptor erat tuus: nunc autem hic in sæculo es, vbi homines auxiliantur tibi. *ASIY.*

Deus solitariorum susceptor.

14. Dixit abbas Daniel, quia erat in Babyloniâ filia cuiusdam primatij, dæmonium habens; pater autem eius diligebat monachum quemdam. Dixit autem monachus ipse ei: Nemo potest curare filiam tuam, nisi quos scio solitarios: & si perrexeris ad eos, non acquiescent hoc facere propter humilitatem. Sed hoc faciamus, & quando veniunt afferentes venalia quæ operantur, dicite vos emere velle quod vendunt. Et dum venerint in domo pretium accepturi, dicemus eis vt faciant orationem, & credo quia saluabitur filia tua. Exeuntes ergo in plateâ, inuenerunt vnum discipulum senum sedentem vt venderet sportellas suas; & tulerunt eum secum in domo vt quasi pretium sportarum acciperet. Et cùm intrasset monachus ille in domo, venit puella illa quæ à dæmonio vexabatur, & dedit alapam monacho illi. Ille autem conuertit ei & aliam maxillam, secundùm diuinum præceptum. Dæmon autem coactus clamare cœpit: O violentia! mandata Iesu Christi expellunt me hinc: & statim mundata est puella illa. Cùm autem venissent ad senes, indicauerunt eis quod fuerat factum, & glorificauerunt Deum, & dixerunt: Consuetudo est superbiæ diabolicæ, humilitate mandatorum Christi Iesu corruere. *DANIEL.*

Monachus à dæmoniaca alapa percussus alteram maxillam præbet.

Superbia diabolica per humilitatem hominum corruit.

15. Dixit abbas Euagrius: Principium salutis est, si teipsum redarguas. *EVAGRII.*

16. Dixit abbas Serapion: Quia multos labores corporales plus quàm filius meus Zacharias feci, & non perueni ad mensuram humilitatis & taciturnitatis eius. *SERAPIONIS.*

17. Abbas

In Ha... R. E. 3. n. 36.

17. Abbas Moyses dixit fratri Zachariæ: Dic mihi quid faciam? Ille autem hæc audiens, iactauit se pronus in terram ad pedes eius, dicẽs: Tu me interrogas, pater? Dixit autem ei senex: Crede mihi, fili Zacharia, quia vidi Spiritum sanctum descendentem in te, & propterea compellor interrogare te. Tunc tollens Zacharias cucullum suum de capite suo, misit illud sub pedibus suis, & conculcans eum, dixit: Nisi ita conculcatus fuerit homo, non potest monachus esse.

Conculcans cucullum docet humilitatem.

EIVSDEM.

18. Dixit abbas Pastor: Quia interrogauit abbas Moyses fratrem Zachariam, tempore quo moriebatur, dicens: Quid vides? Et ille dixit ei: Nihil meliùs quam tacere, pater. Et dixit ei: Verum est, fili, tace. Hora autem mortis eius sedens abbas Isidorus, respexit in cælum, & dixit: Lætare, fili mi Zacharia, quoniam apertæ sunt tibi ianuæ regni cælorum.

Nihil melius taciturnitate.

THEOPHILI.

19. Sanctæ memoriæ Theophilus episcopus Alexandrinus venit aliquando ad montem Nitriæ, & venit ad eum abbas montis illius, & dixit ad eum episcopus: Quid ampliùs inuenisti in via ista, pater? Et respondit ei senex: Culpare & reprehendere meipsum sine cessatione. Et dixit ei episcopus: Non est alia via sequenda nisi hæc.

Quid amplius inuenitur in eremo quam in sæculo.

THEODORI.

20. Quando abbas Theodorus cum fratribus manducabat, accipiebant calices cum reuerentia & taciturnitate, nec dicebant, sicut mos est, Ignosce.

... ignosce.

EIVSDEM.

21. Dicebant de eo ipso abbate Theodoro, quia cùm factus esset Diaconus in Scithi, non acquiescebat ministrare, & huc atque illuc fugiebat. Et iterum senes adducebant eum, dicentes: Non derelinquas ministerium tuum. Dixit autem eis abbas Theodorus: Dimittite me, & deprecor Deum. Et si ostenderit mihi, quia debeo stare in locum ministerij huius, facio. Et cùm deprecaretur Deum, dicebat: Si voluntas tua est, Domine, vt stem in hoc ministerio, demonstra mihi. Et ostensa est columna ignis de terra vsque ad cælum, & vox sonuit, dicens: Si potes fieri sicut columna hæc, vade, ministra. Ille autem hæc audiens, statuit apud se nullatenus ministrare. Qui cùm venisset ad ecclesiam, pœnitentiam egerunt apud eum, dicentes: Si non vis ministrare, vel calicem tene. Et non acquieuit, dicens: Si me non dimittitis, discedo de loco isto. Et ita discesserunt ab eo.

Quàm magna diaconi dignitas.

22. Dixit abbas Ioannes Breuis: Quia ianua Dei est humilitas; & patres nostri per multas contumelias acti, gaudentes intrauerunt in ciuitatem Dei. Dixit iterùm ipse idem: Quia humilitas & timor Dei superant vniuersas virtutes.

IOANNIS.

23. Dixit abbas Ioannes Thebæus: Quia debet monachus ante omnia humilitatem habere: hoc enim est primum Saluatoris mandatum, dicentis: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

Prima monachi virtus humilitas. Math. 5.

COPRIS.

24. Collecti sunt aliquando fratres qui habitabant in Scithi, & cœperunt intra se quærere de Melchisedech sacerdote: obliti sunt autem vocare abbatem Coprem. Posteà autem vocantes eum, interrogabant eum de eadem quæstione. Ille autem tundens tertiò os suum, dixit: Væ tibi Copres, quia quæ mandauit tibi Deus vt faceres, dereliquisti; & quæ à te non requirit, illa scrutari præsumis. Hæc autem audientes fratres, fugerunt singuli in cellis suis.

Curiosæ quæstiones non scrutandæ.

MACARII. Ruff. lib. 3. n. 99.

25. Narrauit aliquando de seipso abbas Macarius, dicens: Quando eram iuuenis, & sedebam in cellà meà in Ægypto, tenuerunt & fecerunt me clericum in vico. Et cùm nollem acquiescere ad ministrandum, fugi ad alium locum. Et venit ad me quidam sæcularis homo, sed vità religiosus, & tollebat à me opus quod faciebam manibus meis, & ministrabat mihi quæ necessaria erant. Contigit autem tentante diabolo, vt quædam virgo in vico illo viciata lapsum faceret. Et cùm in vtero habere cœpisset, interrogatur quis esset de quo in vtero haberet: illa autem dixit: Quia hic solitarius est, qui mecum dormiuit. Exeuntes autem de vico illo, comprehenderunt me, & adduxerunt ad vicum, & appenderunt in collum meum cacabatas ollas & ansas vasorum, & miserunt me circituram in vico illo, per viam cædentes atque dicentes: Hic monachus corrupit filiam nostram: tollite, tollite eum. Et ceciderunt me pænè vsque ad mortem. Superueniens autem quidam senum dixit: Quamdiu cæditis monachum istum peregrinum? Ille autem, qui mihi solebat ministrare necessaria, sequebatur retrò cum verecundià: etenim etiam ipsum contumelijs multis affecerant, dicentes: Ecce solitarius monachus, cui tu testificabaris, quid fecit? Et dixerunt parentes puellæ illius: Quia non dimittimus eum, donec fideiussorem præbeat, quia pascet eam. Et dixi illi qui mihi solebat ministrare, vt fideiussor mihi fieret, & fidedixit mihi. Et reuersus sum ad cellam meam, & dedi ei quantas habui sportellas, dicens: Vende eas, & da illi meæ mulieri manducare. Dicebam autem in animo meo: Macari, ecce inuenisti tibi mulierem, opus habes modò ampliùs labo-

Macario innoxio illuditur.

Macarius pro fornicatore haberi se patitur.

laborare, vt pascas eam. Et operabar non solum in die, sed etiam in nocte, & transmittebam ei. Cùm autem venisset tempus infelici illi, vt pareret, traxit plurimis diebus in dolore, & non pariebat. Dicunt ergo ei: Quid est hoc? Et illa dixit: Ego scio, quare torqueor diu. Et interrogata à parentibus suis, Quare? Respondit: Quia illi monacho crimen imposui, & fallens implicaui eum, cum iste non habeat caussam; sed iuuenis ille talis hoc fecit. Audiens autem verba hæc ille minister meus, gaudens venit ad me, & dixit: Quia non potuit parere illa puella, donec confiteretur, quia tu nullam caussam in conspectu eius habuisses, sed quia mentita sit aduersum te. Et ecce omnes habitatores vici illius volunt venire hic ad cellam tuam glorificantes Deum, & pœnitentiam apud te agentes. Ego autem audiens ista a ministro meo, ne affligerent me homines, surrexi, & fugi hic in Scithi: & hoc principium caussæ, propter quam hic habitare cœpi.

Falsaria cruciatur.

Quomodo Macarius venerit in Scithi.

EIVSDEM.

Ruff. l. 3. n. 124. Pasch. c. 13. n. 6.

26. Præteriens aliquando abbas Macarius, à palude ad cellam suam reuertens, portabat palmulas: & ecce occurrit ei diabolus in viâ cum falce messoriâ. Voluit autem eum percutere de falce illâ, & non potuit, & dixit ei: Multam violentiam patior à te, ô Macari, quia non præualere aduersus te possum. Ecce enim quidquid tu facis, & ego facio; ieiunas tu, & ego penitùs non comedo; vigilas tu, & ego omnino non dormio. Vnum est autem solum in quo me superas. Et dicit ei abbas Macarius: Quod est illud? Respondit diabolus: Humilitas tua, per quam non præualeo aduersum te.

Humilitate diabolus vincitur.

MATHOIS

Ruff. l. 3. n. 182. Pasch. c. 35. n. 3.

27. Perrexit aliquando abbas Mathois de Raythu in partibus Gebalon: erat autem cum eo frater eius. & venit episcopus loci illius ad memoratum senem, & fecit eum presbyterum. Et dum gustarent simul, dixit episcopus: Ignosce mihi, abba, quia scio quòd noluens rem hanc; sed vt benedictionem tuam acciperem, præsumpsi hoc facere. Dixit autem ei senex cum humilitate: Et animus meus modicum volebat hoc, veruntamen in hoc grauiter fero, quia compellor separari à fratre meo, qui mecum est: neque enim sufficio omnes orationes quas simul faciebamus, implere. Et dixit episcopus; Si scis quia dignus est, ego & ipsum ordino. Et dixit ei abbas Mathois: Equidem si dignus est nescio, vnum autem scio, quia melior me est. Ordinauit autem & ipsum episcopus: & ita vterque decesserunt de hac vitâ, vt numquam se ad sacrificandam oblationem altari approximarent. Dicebat autem senex: Credo in Deum, quia forsitan non sustineam graue iudicium propter ordinationem, quam suscepi, dum oblationem non audeo consecrare: hoc enim officium illorum est, qui sine querela viuunt.

Humilitas Mathoes.

28. Dixit autem abbas Mathois: Quantum se approximat homo Deo, tantum se peccatorem videt: Isaias enim propheta videns Dominum, miserum se & immundum dicebat.

29. Dicebant de abbate Moyse, quia factus esset clericus, & posuerunt ei superhumerale. Et dixit ei Archiepiscopus: Ecce factus es candidatus, abba Moyses. Et ille respondit: Putas a foris, domne Papa, aut deintus? Volens autem episcopus probare eum, dixit clericis: Quando intrat abbas Moyses ad altare, expellite eum, & sequimini, vt audiatis quid dicat. Dum autem cœpissent eum mittere foras, dicebant ei: Exi foras Æthiops. Ille verò egrediens, dicebat: Bene tibi fecerunt cinerente & caccabate. Qui cùm homo non sis, quare te in medio hominum dare præsumpsisti?

30. Dum abbas Pastor in congregatione esset, audiens de abbate Nesterone, desiderauit eum videre, & mandauit abbati eius, vt mitteret eum ad ipsum. Qui cùm nollet eum solum dimittere, non direxit eum. Post paucos autem dies dispensator monasterij rogauit abbatem, vt permitteret eum ire ad abbatem Pastorem, vt diceret ei cogitationes suas. Abbas autem eius, cùm eum dimitteret, dixit ei. Tolle tecum & fratrem istum, quia mandauit mihi de ipso senex; & non præsumens eum solum dimittere, distuli vsque modò. Cum ergo venisset dispensator ad senem, locutus est ei de cogitationibus suis, & ille sanauit eum responsione suâ. Posthæc autem interrogabat senex fratrem illum, dicens: Abba Nestero, quomodo acquisisti virtutem hanc, vt quando emerserit tribulatio aliqua in monasterio, non loquaris, neque tædium facias? Et cum multùm cogeretur frater à sene, dicit ei: Ignosce mihi abba, quando intraui in initio in congregatione, dixi animo meo: Tu & asinus vnum estote. Sicut enim asinus vapulat & non loquitur, iniuriam patitur & non respondet, sic & tu; quemadmodum & in Psalmo legitur: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.

31. Dicebant de abbate Olympio in Scithi, quia seruus esset, & descendebat per singulos annos in Alexandriam portans mercedes

cedes suas dominis suis. Et occurrebant ei, & salutabant eum: senex autem mittebat aquam in pelum, & afferebat, vt lauaret pedes dominis suis. Illi autem ad eum dicebant: Noli, pater, non graues nos. Ille verò respondebat eis: Ego confiteor, quia seruus sum vester; & gratias ago, quia dimisistis me liberum seruire Deo. sed tamen lauo vobis pedes, ecce & suscipite mercedes meas. Illi verò contemnebant. Et non acquiescentibus dicebat: Credite mihi, quia si non vultis suscipere mercedes meas, remaneo hic & seruio vobis. Illi autem reuerentiam ei habentes, dabant in potestate eius, vt faceret quod vellet. Et reuertentem deducebant eum cum honore, præbentes ei quę necessaria erant, vt faceret pro eis agapem: & ex hoc factus est nominatus in Scithi.

32. Dixit abbas Pastor: Quia semper homo humilitatem & timorem Dei ita incessabiliter respirare debet, sicut flatum quem naribus attrahit vel emittit.

Eiusdem.

33. Interrogatus est abbas Pastor à quodam fratre: Quomodo debeo esse in loco, in quo habito? Et respondit ei senex: Habeto prudentiam velut aduena: & vbicumque fueris, ne quæras verbum tuum coram te habere potentiam, & requiesces.

Eiusdem.

34. Dixit iterùm: Quia proiicere se in conspectu Dei, & non seipsum extollere, & mittere post tergum suum propriam voluntatem, ferramenta sunt, quibus anima operatur.

35. Item dixit: Non metiaris temetipsum, sed adhære ei qui benè conuersatur.

36. Dixit iterùm: Quia interrogauit frater abbatem Alonium, Quid est contemptus? Et dixit senex: Vt sis infra animalia irrationabilia, & scies quia illa non condemnantur.

37. Dixit iterùm qui suprà: Quia humilitas terra est, in quâ Dominus sacrificium fieri demandauit.

38. Rursus dixit: Quia si homo ordinem suum custodiat, non turbabitur.

39. Iterùm dixit: Quia sedētibus aliquando senibus ad manducandum, stabat Alonius abbas & ministrabat eis; & videntes laudauerunt. Ille autem nihil omnino respondit. Dixit ergo quidam secretò: Quare non respondisti senibus laudantibus te? Et dixit abbas Alonius: Quia si responderem eis, inueniebar delectatus laudibus meis.

40. Narrauit abbas Ioseph: Quia sedentibus nobis aliquando cum abbate Pastore, nominauerit abbatem Agathonem, & diximus ei: Iuuenis est, quare eum appellas abbatem? Et dixit abbas Pastor: Quia os suum fecit eum appellari abbatem.

Eiusdem.

41. Dicebant de abbate Pastore, quia numquam voluisset sermonem dimittere supra alterius senis verbum, sed magis laudauent semper quæ ille dixisset.

Laudanda alieno.

Pambo.

42. Venit aliquando sanctæ memoriæ Theophilus episcopus Alexandrinus in Scithi: congregati autem fratres dixerunt ad abbatem Pambo: Dic vnum sermonem Papæ, vt ædificetur animus eius in hoc loco. Et respondit senex: Si in taciturnitate meâ non ædificatur, neque in sermone meo ædificabitur.

Taciturnitas ædificans.

Sisoi, Hor et Athre.

43. Narrauit frater Pystus, dicens: Quia ibamus septem fratres solitarij ad abbatem Sisoi habitantem in insulâ Clysmatis: & cum rogaremus eum, vt diceret nobis aliquid, ille respondit: Ignoscite mihi, quia idiota sum homo; sed veni aliquando ad abbatem Hor & abbatem Athre; & erat in infirmitate abbas Hor decem & octo annis, & cœpi supplicare eis, vt dicerent mihi aliquod verbum; & dixit abbas Hor: Quid tibi habeo dicere? Quidquid vides, fac; Deus enim illius est, qui sibi vltra quam potest extorquet, & violentiam facit ad omnia: hi autem ambo non erant de vnâ prouinciâ, hoc est abbas Hor & abbas Athre. Fuit autem inter eos magna gratia, donec exirent ambo de corpore. Abbas autem Athre summæ obedientiæ erat, abbas verò Hor multæ humilitatis. Feci ergo paucos dies apud eos, inuestigans virtutes eorum, & vidi mirabile quid quod fecit abbas Athre. Attulerat enim eis quidam vnum piscem modicum, & voluit illum facere abbas Athre seniori abbati Hor: posuerat ergo abbas Athre cultellum, & incidebat piscem illum, & vocauit eum abbas Hor, dicens: Athre, Athre. Ille verò statim dimisit cultellum in medio pisce inciso, & non perincidit eum, & cucurrit ad eum: & miratus sum tantam obedientiam eius, quia non dixit: Exspecta donec incidam piscem. Dixi ergo abbati Athre: Vbi inuenisti obedientiam hanc? Et ille mihi respondit: Non est mea, sed istius senis est. Et tulit me, dicens: Veni, vide obedientiam eius. Coxit ergo modicum piscem malè, ita vt perderet eum voluntariè, & apposuit seni; & ille manducauit, nihil loquens. Et dixit ei: Bonum est, senex? Et ille respondit: Bonum valdè. Posthæc attulit ei illud modicum, nimis bene coctum; & dixit: Ecce illud perdidi, senex, malè illud coxi. Et ille respondit: Etiam modicè tibi malè exiuit. Et conuersus ad me abbas Athre dixit: Vides quia hæc obedientia istius

Athre summè obediens. Hor multùm humilis.

feris est? Et exij ab eis: & quidquid vidi, hoc feci secundùm virtutem meam. Hæc dixit fratribus abbas Sisoi: vnus autem ex nobis rogauit eum dicens: Ostende nobis charitatem, & dic nobis tu vnum sermonem. Et dixit: Qui habet quod innumerabile est in scientiâ, perficit omnem Scripturam. Iterùm alter ex nobis dixit ei: Quid est peregrinatio, pater? Et ille respondit: Tace, & in omni loco quocumque veneris, dic: Non habeo caussam, & hæc est peregrinatio.

Peregrinatio spiritualis.

SISOI. 44. Venit quidam frater ad abbatem Sisoi in montem abbatis Antonij: & loquentibus eis, dicebat abbati Sisoi: Modò adhuc non peruenisti ad mensuras abbatis Antonij, pater? Et respondit ei senex: Ego si haberem vnam cogitationem abbatis Antonij, efficerer totus velut ignis: veruntamen scio hominem, qui cum labore potest ferre cogitationes suas.

Sancti Antonij perfectio.

EIVSDEM. Ruff. lib. 3. n. 174 Pasch. c. 25 n. 2. 45. Iterùm autem interrogauit eum frater ille, dicens: Putas sic persequebatur satanas antiquos? Et dicit ei abbas Sisoi: Modò plus, quia tempus eius appropinquauit, & turbatur.

EIVSDEM. 46. Venerunt alij quidam ad eum, vt audirent ab eo sermonem; & nihil eis loquebatur, sed semper dicebat: Ignoscite mihi. Videntes autem sportellas eius, dixerunt discipulo eius Abraham: Quid facitis de sportellis istis? Et respondit eis: Huc & illuc expendimus eas. Hoc autem audiens senex, dixit: Et Sisois hinc & inde manducat. Illi verò audientes ædificati sunt valde in humilitate eius, atque cum gaudio recesserunt.

Sisois humilitas.

EIVSDEM. 47. Frater interrogauit abbatem Sisoi, dicens: Video meipsum, quia memoria mea ad Deum intenta sit. Et dicit ei senex: Non est magnum hoc, vt mens tua cum Deo sit; magnum est autem, si teipsum infra omnem videas creaturam: hoc autem & labor corporalis corrigit, & ducit ad humilitatis viam.

Magnum, infra omnem creaturam se humiliare.

SYNCLETICAE. 48. Dixit beatæ memoriæ Syncletica: Sicut impossibile est nauim fabricari sine acutis, ita impossibile est hominem sine humilitate saluari.

Humilitatis necessitas.

HYPERICHII. 49. Dixit abbas Hyperichius: Arbor vitæ est in excelsum, & ascendit ad eam humilitas monachi.

EIVSDEM. 50. Dixit iterùm qui suprà: Imitare Publicanum illum, ne cum Pharisæo damneris: & sequere mansuetudinem Moysis, vt summitates cordis tui resecans, conuertas in fontes aquarum.

ORSISII. 51. Dixit abbas Orsisius: Si fragmen crudæ tegulæ in fundamento mittatur, vbi iuxtà sit fluuius, non sustinet vnum diem; coctæ autem permanet velut lapis: ita est homo qui carnalem sapientiam habet, & non est tentationum igne decoctus, sicut & Ioseph: huiusmodi enim verbo Dei resoluitur: qui cùm initium fecerit, multis tentationibus in medio hominum agitatur. Bonum est enim, vt quis nouerit mensuras suas, & declinet in initio pondus, fortes autem in fide immobiles sunt: nam de ipso sancto Ioseph si velit aliquis loqui, dicet quia nec terrenus erat; quantum tentatus est, & in quali prouinciâ, vbi nec vestigium erat diuini cultus? Sed Deus patrum eius erat cum eo, qui eripuit eum ex omni tribulatione, & nunc est cum patribus suis in regno cælorum. Et nos ergo agnoscentes mensuras nostras certemus; vix enim nos possumus effugere iudicium Dei.

Ignis tentationum decoctio. *Ioseph tentatus & victor.*

INCERTI. 52. Senex quidam erat solitarius vacans in eremo, & dicebat in semetipso, quia perfectus esset in virtutibus. Hic orauit Deum, dicens: Ostende mihi, quid est perfectio animæ, & facio. Volens autem Deus humiliare cogitationes eius, dixit ei: Vade ad illum archimandritam, & quidquid tibi dixerit, facito. Reuelauit autem Deus archimandritæ illi, antequam ille ad ipsum veniret, dicens: Ecce ille solitarius venit ad te: dic ergo ei vt tollat flagellum, & vadat vt pascat porcos tibi. Veniens ergo senex pulsauit ostium, & ingressus est ad archimandritam illum: & cùm se salutassent, sederunt. Et dixit ei solitarius ille qui venerat: Dic mihi quid faciam, vt sim saluus. Et ille dixit: Facies quodcumque dixero tibi? Et respondit ei: Etiam. Et dixit ei: Ecce tolle flagellum, & vade, pasce porcos. Hi autem, qui eum nouerant & audierant de eo, cùm vidissent quia porcos pasceret, dicebant: Vidistis illum solitarium magnum, de quo audiebamus? ecce stupuit cor eius, & dæmonio vexatur, & pascit porcos. Videns autem Deus humilitatem eius, quia ita patienter sustinebat opprobria hominum, præcepit eum iterum redire ad locum suum.

Qui perfectum se putat humiliatur.

INCERTI. Ruff. lib. n. 11. 53. Quemdam senem monachum solitarium homo, qui à dæmonio vexabatur & fortiter spumabat, percussit in maxillam: senex verò conuertit ei aliam maxillam statim. Dæmon autem, non ferens incendium humilitatis eius, mox exiuit ab eo.

Humilitas immutat dæmonem.

INCERTI. Ruff. lib. n. 11. Pasch. n. 3. 54. Dixit senex cuidam: Quando cogitatio superbiæ aut elationis intrauerit in te, scrutare conscientiam tuam, si diuina mandata omnia custodis, si inimicos tuos diligis, si gaudes in aduersarij tui glorificatione, & si contristaris in minoratione eius,

& si

& si agnoscis teipsum esse inutilem seruū, & si omnium peccatorum esse deteriorem: sed nunc si ita de te sentias, quasi omnia correxeris, sciens quia huiusmodi cogitatio tua vniuersa resoluet.

INCERTI. 55. Dixit senex cuidam: Non apponas cor tuum aduersus fratrem, dicens, quia tu magis illo sobrius & continentior, & intelligentior sis; sed subditus esto gratiæ Dei in spiritu paupertatis, & per charitatem non fictam: ne spiritu exaltationis elatus, perdas laborem tuum; sed esto spiritali sale conditus in Christo.

Nemini te praeferas.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 112. Pasch. c. 13 n. 1. 56. Dixit senex: Quia qui plus quàm dignus est honoratur aut laudatur, amplius patitur detrimentum: qui autem non fuerit omnino ab hominibus honoratus, hic desuper glorificabitur.

INCERTI. 57. Frater aliquis interrogauit senem, dicens: Bonum est assiduo pœnitere? Et respondit ei senex: Vidimus Iesum filium Naue, quia cùm pronus iaceret in facie, apparuit illi Deus.

Humili Deus apparet.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 173. Pasch. c. 25 n. 11. 58. Interrogatus senex, quare ita inquietaremur à dæmonibus, respondit: Quia arma nostra abiicimus, quod est contumeliam, & humilitatem, & paupertatem, & patientiam.

INCERTI. 59. Frater quidam interrogauit senem dicens: Si quis fratrum attulerit ad me deforis cogitationes; vis, abba, dicam ei vt non eas afferat ad me? Et respondit ei senex: Noli. Et dixit frater: Quare? Respondit ei senex: Quia nec nos hoc possumus custodire: & ne forte cùm dicimus proximo: Ne facias illud, inueniamus nos posteà idipsum facientes. Et dixit frater: Quid ergo debet fieri? Et respondit ei senex: Si voluerimus taciturnitatem seruare, sufficit proximo modus ipse.

Loquacitas fratrum taciturnitate reprimenda.

INCERTI. 60. Interrogatus est senex, quid esset humilitas? Et ille respondit: Si peccanti fratri in te ignoueris, antequam apud te pœnitentiam agat.

INCERTI. 61. Dixit senex: In omni tentatione non culpes hominē, sed teipsum tantùm, dicens: Quia pro peccatis meis hęc mihi euenerūt.

INCERTI. 62. Dixit senex: Numquam prçteriui ordinem meum, vt altiùs ambularem: neque turbatus sum aliquando in humilitate positus: Omnis enim cogitatio mea in hoc erat, vt deprecarer Dominum, quò spoliaret me veterem hominem.

Humilitas semper in habitu.

INCERTI. 63. Frater quidam interrogauit senem: Quid est humilitas? Et respondit ei senex: Vt benefacias his qui tibi malefaciunt. Et dixit frater: Si non perueniat homo in eadem mensurâ, quid faciet? Respondit senex: Fugiat, eligens taciturnitatem.

64. Frater aliquis interrogauit senem, dicens: Quod est opus peregrinationis? Et ille dixit ei: Scio fratrem peregrinantem, qui cùm tentus esset in ecclesiâ, & contigisset ibi fieri agapem, sedit ad mensam vt manducaret cum fratribus. Dixerunt autem quidam: Istum hîc quis tenuit? Et dixerunt ei: Surge & vade hinc forâs. qui surrexit & abiit. Alij verò contristati de expulsione eius, egressi sunt, & reuocauerunt eum. Post hæc interrogauit eum quidam, dicens: Quid, putas, est in corde tuo, quia expulsus es, & iterum reuocatus? Et ille dixit ei: Quoniam posui in corde meo, quia æqualis essem cani, qui quando insectatur, forâs egreditur; quando verò vocatur, ingreditur.

INCERTI.

Promptè obediens se cani comparat.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 25. 65. Venerunt quidam aliquando in Thebaidam ad quemdam senem, habentes secum vnum qui à dæmonio vexabatur, vt curaretur ab illo sene. Senex ergo cùm diu rogaretur, dixit dæmoni: Exi de facturâ Dei. Et respondit dæmon: Exeo. sed interrogo te vnum verbum, vt dicas mihi, qui sunt hœdi, & qui sunt agni. Et dixit senex: Hœdi quidem tales, qualis ego; agni verò qui sint, Deus scit. Et audiens dæmon, clamauit voce magnâ, dicens: Ecce propter istam humilitatem tuam exeo. Et exiit eâdem horâ.

Humilitas expellit dæmonem.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 19. narrante Pasmene. 66. Manebat quidam monachus Ægyptius in suburbano Constantinopolitanæ ciuitatis: & dum transiret Theodosius iunior Imperator per viam illam, reliquit omnes qui in obsequio eius erant, & venit solus ad cellam eius. Et pulsans ad ostium monachi, aperuit ei monachus. Videns autem eum, agnouit quidem quia Imperator esset; sic tamen suscepit eum, tamquam vnum ex officio militantium. Cùm ergo introisset, fecerunt orationem, & sederunt. Cœpit autem interrogare Imperator, dicens: Quomodo sunt patres in Ægypto? Et ille respondit: Orant omnes pro salute vestrâ. Imperator autem circumspiciebat in cellâ eius, si quid haberet, & nihil illic vidit nisi paruam sportellam, habentem modicum panis, & lagenam aquæ. Et dixit ei monachus: Gusta modicè. Et infudit ei panes, & misit ei oleum & sal, & manducauit, & dedit ei aquam vt biberet. Dixit autem ei Imperator: Scis quis sum ego? Et ille dixit: Deus te scit quis sis. Tunc dixit ei: Ego sum Theodosius Imperator. Ille autem statim adorauit salutans eum humiliter. Et dicit Imperator: Beati estis vos, quia securam vitam habetis, & non cogitatis de hoc sęculo. Veritatem autem dicam, quia in imperio natus sum, & num-

Tenue sed securum eremitæ conuiuium.

SENIORVM.

quam ita delectatus sum pane & aquâ sicut hodie; satis enim libenter comedi. Et cœpit ex tunc honorare eum Imperator: senex verò egrediens fugit, & iterùm venit in Ægyptum.

INCERTI. 67. Dicebant senes: Quoniam quando tentamur, tunc magis humiliamur; quoniam Deus sciens infirmitatem nostram, protegit nos: si autem gloriamur, aufert à nobis protectionem suam, & perimus. *Qui gloriatur non protegitur.*

INCERTI. 68. Cuidam fratri apparuit diabolus transformatus in Angelum lucis, & dixit ad eum: Ego sum Gabriel angelus, & missus sum ad te. Ille verò dixit ei: Vide ne ad alium missus sis; ego autem non sum dignus vt Angelus mittatur ad me. Diabolus autem statim non comparuit. *Humilitas praeseruat à fraude diaboli.*

INCERTI. 69. Dicebant senes: Quia vel si pro veritate Angelus tibi appareat, non suscipias facilè, sed humilia temetipsum, dicens: Non sum dignus Angelum videre viuens in peccatis. *Etiam Angeli sint suspecti.*

INCERTI. 70. Narrauerunt de alio sene, quia sedens in cellâ suâ, & sustinens tentationes, videbat dæmones manifestè, & contemnebat eos. Cùm autem diabolus videret se vinci à sene, venit & ostendit se ei, dicens: Ego sum Christus. Videns autem eum senex, clausit oculos suos. Et dixit ei diabolus: Ego sum Christus, & quare clausisti oculos tuos? Et respondit senex: Ego hic Christum nolo videre, sed in illâ vitâ. Audiens autem diabolus hæc, non comparuit. *Christi gloria in cælo quærenda.*

INCERTI. 71. Alterum senem volentes seducere dæmones, dicebat ei: Vis videre Christum? Et ille dixit: Anathema vobis & de quo dicitis. Ego autem meo Christo credo dicenti: Si quis vobis dixerit, Ecce hic Christus, aut ecce illic, nolite credere. Quo dicto statim non comparuerunt. *Matth. 24.*

INCERTI. 72. Narrauerunt de alio sene, quia perseuerauit ieiunans septuaginta hebdomadas, semel in hebdomadâ reficiens. Hic postulauit à Deo de quodam sermone Scripturarum sanctarum, & non reuelabat ei Deus. Dixit ergo in semetipso: Ecce tantum laborem sumpsi, & nihil profeci: vadam ergo ad fratrem meum, & requiro ab eo. Qui cùm egressus clausisset ostiú suum vt abiret, missus est ad eum angelus Domini, dicens: Septuaginta hebdomadæ quas ieiunasti, non te fecerunt proximum Deo: nunc verò quando humiliatus es, vt ad fratrem tuum pergeres, missus sum indicare tibi sermonem: aperiensque ei de re quam quærebat, discessit ab eo. *Humilitas Deo proximos.*

SENIS. Ruff. lib. 3. n. 71. 73. Dicebat quidam senex: Quia si quis cum humilitate & timore Dei iniungat fratri aliquid facere, sermo ipse qui propter Deum egreditur, facit fratrem illum suum subiectum existere, & implere quod fuerit imperatum: si autem quis volés iubere fratri, & non hoc secundùm timorem Dei fecerit, sed quasi per auctoritatem, volens sibi in eo potestatem defendere; Deus qui videt occulta cordis, non permittit eum audire vel facere quod iubetur. Manifestum enim est opus, quod secúdùm Deum fit: & iterùm manifestum est, quod pro voluntate aut in potestate iniungitur: quoniam quod à Deo est, cum humilitate & obsecratione imperatur; quod autem ex potestate, cum furore & perturbatione, vtpote quod à maligno est. *Cum humilitate imperandum, non cum auctoritate.*

74. Dixit senex: Volo magis vinci cum humilitate, quàm vincere cum superbiâ. INCERTI.

75. Dixit senex: Non condemnes astantem tibi, quoniam nescis vtrùm in te sit Spiritus Dei, an in illo. Astantem autem tibi dico eum, qui minister est tuus. INCERTI.

76. Frater aliquis interrogauit senem, dicens: Si habito cum aliis fratribus, & video aliquam rem inconuenientem, vis vt loquar? Et dixit ei senex: Si sunt aliqui maiores tibi aut coætanei, tacens magis requiem habebis: in hoc enim, quo te minorem facies, etiam securum te reddes. Dicit ei frater: Quid ergo facio, pater? perturbat enim me spiritus. Dicit ei senex: Si laboras, commonefacito semel humiliter; si autem non obediunt tibi, relinque laborem tuum in conspectu Dei, & ipse te consolabitur: hoc enim est vt proiiciat se Dei cultor coram Deo, & relinquat ipse voluntates suas. Attende autem tibi vt secundùm Deum sit sollicitudo tua: & tamen quomodo video, bonum est tacere; humilitas enim tibi est taciturnitas. INCERTI. *Maioribus & coætaneis tacendum.* *Taciturnitas humilitatis depositum.*

77. Frater quidam interrogauit senem, dicens: Quid est profectus hominis? Et respondit ei senex: Profectus hominis est humilitas. Quantum enim quis ad humilitatem inclinatus fuerit, tantum eleuabitur ad profectum. INCERTI. Ruff. lib. 3. n. 171. Pasch. c. 13. n. 3.

78. Dixit quidam senex: Quia si quis dixerit, Ignosce mihi, humilians se, comburit dæmones tentatores. INCERTI.

48. Dixit senex: Si acquisieris taciturnitatem, non habeas apud temetipsum quasi aliquam virtutem, etiamsi obtinueris, sed dic, Quia indignus sum loqui. INCERTI.

80. Dicebat quidam senex: Nisi velaret pistor oculos animalis ad molam circumeuntis, conuerteret se animal & comederet labores suos: ita & nos velamen accipimus secundùm dispensationem Dei, ne videamus quæ operamur bona, & beatificantes forsitan nosmetipsos, perdamus mercedem INCERTI. Ruff. lib. 3. n. 118. Pasch. c. 13. n. 3. *Velanda bona opera.*

dem noſtram. Propterea ergo relinquimur per interualla temporum ſemel ſic ſordidas cogitationes aſſumere, vt cùm eaſdem cogitationes aſpicimus, noſmetipſos iudicio proprio condemnemus. Eæ enim cogitationes ipſæ, velamen ſunt ipſius modici boni operis. Quando autem homo ſeipſum accuſat, non perdit mercedem ſuam.

INCERTI. Doceri magis quam docere.

81. Dixit quidam ſenex: Quia volo magis doceri quam docere. Item dixit: Non doceas ante tempus, alioquin omni tempore vitæ tuæ minoraberis intellectu.

INCERTI. Quæ ſit via humilitatis.

82. Interrogatus eſt quidam ſenex: Quid eſt humilitas? Et reſpondens dixit: Humilitas magnum opus eſt & diuinum: via autem humilitatis hæc eſt, vt labores corporales aſſumi debeant, & adſcribat ſeipſum homo peccatorem, & ponat ſe ſubiectum omnibus. Et dixit frater: Quid eſt eſſe ſubiectum omnibus? Reſpondit ſenex: Hoc eſt eſſe ſubiectum omnibus, vt non attendat quis aliena peccata, ſed ſua ſemper aſpiciat, & deprecetur ſine intermiſſione Deum.

INCERTI. Magnum, contumeliam pati.

83. Interrogauit quidam frater ſenem, dicens: Dic mihi vnam rem, quam cuſtodiam, & viuam per eam. Et dixit ei ſenex. Si potueris contumeliam pati & ſuſtinere, magnum eſt hoc, & ſuper omnes virtutes.

INCERTI. Salus ex contemptu.

84. Dixit ſenex: Qui contemptum & iniuriam & damnum patienter fert, poteſt ſaluus eſſe.

INCERTI.

85. Dixit ſenex cuidam: Non habeas notitiam cum abbate, neque frequenter adiungas te ei; quoniam ex hoc fiduciam ſumes, & deſiderare incipies vt teneas etiam ipſe primatum.

INCERTI.

86. Frater quidam erat in congregatione, & omne pondus quod fratribus imminebat, ipſe ſuſcipiebat, ita vt ſe etiam in fornicatione accuſaret. Quidam autem fratrum ignorantes actus eius, cœperunt murmurare aduerſus eum, dicentes: Quanta mala facit hic & nec operatur? Abbas ſciens quæ agebat, dicebat fratribus: Volo vnam mattulam iſtius cum humilitate, quàm omnes veſtras cum ſuperbiâ. Et vt demonſtraret ex Dei iudicio, qualis eſſet frater ille, attulit omnia quæ operati fuerant illi fratres, & mattam eius de quo querebantur, & accendit ignem, & iactauit in medio. Conſumpta ſunt ergo omnia illorum opera, matta autem fratris illius illæſa permanſit. Hoc autem videntes illi fratres timuerunt, & pœnitentiam coram illo egerunt, habentes eum deinceps velut patrem.

INCERTI.

87. Interrogatus eſt ſenex, quomodo quidam dicerent videre ſe aſpectum Angelorum; & reſpondit dicens: Beatus eſt qui peccatum ſuum ſemper videt.

88. Frater aliquis contriſtabatur aduerſus alium fratrem, quod audiens ille venit ſatiſfacere ei. Ille autem non aperuit ei oſtium cellæ ſuæ. Perrexit ergo ille ad quemdam ſenem, & dixit ei cauſſam: Vide ne quaſi iuſtam habeas cauſſam apud temetipſum in corde tuo, tamquam culpaturus fratrem tuum, vt quaſi illum reprehendas, & teipſum iuſtifices, & propterea non tetigerit Deus cor eius, vt aperiret tibi. Veruntamen hoc eſt quod dico tibi, vt vel ſi ille peccauit in te, pone in corde tuo, quia tu in illo peccaueris, & fratrem tuum iuſtifica, & tunc Deus dat in corde illius concordare tecum: & narrauit illi exemplum tale, dicens: Duo quidam erant ſæculares religioſi, & colloquentes ſecum egreſſi ſunt, & facti ſunt monachi: æmulationem autem habentes vocis euangelicæ, ſed non ſecundùm ſcientiam, caſtrauerunt ſe quaſi propter regna cælorum. Audiens autem Archiepiſcopus, excommunicauit eos: illi autem putantes, quia bene feciſſent, indignati ſunt contra eum, dicentes: Nos propter regna cælorum caſtrauimus nos, & hic excommunicauit nos? Eamus & interpellemus aduerſus eum Ieroſolymitanorum Archiepiſcopum. Abeuntes ergo indicauerunt ei omnia. Et dixit eis Archiepiſcopus Ieroſolymitanus: Et ego vos excommunico. Ex quo iterum contriſtati abierunt in Antiochiam ad Archiepiſcopum, & dixerunt ei omnia quæ facta fuerant circa ſe. Et ille ſimiliter excommunicauit eos. Et dixerunt ad ſeipſos: Eamus Romam ad Patriarcham, & ipſe nos vindicabit de omnibus iſtis. Abierunt ergo ad ſummum Archiepiſcopũ Romanæ ciuitatis, & ſuggeſſerunt ei quæ fecerant eis memorati Archiepiſcopi, dicentes: Venimus ad te, quia tu es caput omnium. Dicit autem eis & ipſe: Ego vos excommunico, & ſegregati eſtis. Tunc defecerunt excommunicati totius rationis, & dixerunt ad ſemetipſos: Iſti epiſcopi ſibi inuicem deferunt & conſentiunt, propter quod in Synodis congregantur: ſed eamus ad illum virum Dei ſanctum Epiphanium epiſcopum de Cypro, quia propheta eſt, & perſonam hominis non accipit. Cùm autem appropinquarent ciuitati eius, reuelatum eſt ei de ipſis; & mittens in occurſum eorum dixit: Ne intretis ciuitatem iſtam. Tũc illi in ſe reuerſi, dixerunt: Pro veritate nos culpabiles ſumus: vt quid ergo noſipſos iuſtificamus? Fac etiam quia illi iniuſtè nos excommunicauerunt, numquid & iſte propheta? ecce enim Deus reuelauit ei de nobis: Et reprehenderunt ſemetipſos valde de culpa quam fecerunt. Tunc videns qui

Nemo ſeipſum iuſtificet.

Excommunicantur qui ſe etiam propter regna cælorum caſtrant.

Romanus Pontifex caput omnium.

qui corda nouit quia pro veritate se culpabiles fecerant, reuelauit episcopo Epiphanio. Et vltrò misit & adduxit eos, & consolatus eos, suscepit in communionem. Scripsit itaque de his Archiepiscopo Alexandriæ, dicens: Suscipe filios tuos, quoniam in veritate pœnitentiam egerunt. Et addidit senex qui hoc exemplum narrauerat, dicens: Hæc est sanitas hominis, & hoc est quod vult Deus, vt homo culpam suam

Inimicus humilitate prauertendus.

proiiciat ante Deum. Hęc cum audisset frater, fecit secundùm verbum senis, & pergẽs pulsauit ostium fratris; ille autem mox vt sensit eum, priùs apud illum deintus pœnitentiam gessit, aperuitque statim ostium, & osculati sunt se inuicem ex animo, & facta est inter vtrosque pax maxima.

INCERTI.
Ruff. lib. 3. n. 18.

89. Duo monachi, qui erant etiam carnales fratres, habitabant simul, & volebat diabolus separare eos ab inuicem. Semel ergo vnus, qui erat minor ætate, incendit lucernam, & posuit eam super candelabrum. Fecit autem opera sua dæmon, & euertit candelabrum: quapropter cecidit eum maior frater cum irâ. Ille verò pœnitentiam egit, dicens ei: Habe patientiam in me, frater, & iterum accendo eam. Et ecce virtus Domini venit, & torquebat illum dæmonem vsque manè. Dæmon autem nuntiauit suo principi quod factum fuerat. Et audiuit sacerdos Paganorum id quod retulerat dæmon, & egressus factus est monachus, & ab initio conuersionis suæ tenuit humi-

Humilitas soluit omnem virtutem inimici.

litatem, dicens: Humilitas soluit omnem virtutem inimici, sicut ego audiui eos loquentes, dicendo: Quia quando perturbamus monachos, conuertitur vnus ex eis, & agit pœnitentiam, & destruit omnem virtutem nostram.

LIBELLVS DECIMVSSEXTVS.

De Patientia.

GELASII.
Ruff. l. 3 n. 30. nomine *Anastasij*.

1. DICEBANT fratres de abbate Gelasio, quia habuerit codicem in membranis valentem solidos decem & octo. Continebat vetus & nouum Testamentum totum: & positus erat codex ipse in ecclesiâ, vt qui vellet de fratribus legeret. Superueniens autem quidam frater peregrinus applicuit ad senem, & videns codicem illum concupiuit eum, & furatus eum exiuit atque discessit. Senex verò non est secutus post eum vt comprehenderet eum, vtpote qui intellexerat quod fecerat. Ille autem pergens in ciuitatem, quærebat cui venderet eum. Et cum inuenisset qui volebat emere, cœpit solidos sedecim pretium eius postulare. Ille verò volens comparare eum, dixit: Da mihi primùm vt ostendam eum, & sic tibi pretium dabo. Dedit ergo ille codicem ad ostendẽdum. Quem accipiens ille qui emere cupiebat, attulit eum ad abbatem Gelasium, vt probaret si bonus codex esset, aut si tantum valeret. Dixerat enim ei & quantitatem, quam venditor postulabat. Et dixit senex: Eme illum, quia bonus codex est, & valet pretium quod dixit tibi. Ille autem veniens dixit venditori aliter, & non sicut audierat a sene, dicens: Ecce ostendi illum abbati Gelasio, & dixit mihi quia carus est, & non valet quantum dixisti. Ille hoc audiens dixit ei: Nihil aliud tibi dixit senex? Et respondit: Nihil. Tunc dicit ei: Iam nolo vendere codicem illum. Compunctus autem venit ad senem pœnitentiam agens, & rogans eum vt reciperet codicem: senex autem nolebat accipere eum. Tunc dixit ei frater: Quia si non recipis eum, non possum securus esse. Et dixit ei senex: Si non potes esse securus nisi recipiam, ecce recipio eum. Et remansit frater ille apud eum vsque ad exitum suum, proficiens de patientiâ senis.

2. Factus est aliquando conuentus in Cellis pro caussâ quadam, & locutus est quidam abbas Euagrius, & dixit ei presbyter monasteriorum: Scimus, abba Euagri, quia si esses in patriâ tuâ, forte aut episcopus fueras, aut multorum caput; nunc autem hîc velut peregrinus es. Ille verò compunctus, non quidem turbulenter aliquid respondit, sed mouens caput, respiciensque in terram, digito scribebat, & dixit eis: Reuerà ita est, patres: verumtamen semel locutus sum, in scripturis verò secundò nihil adiiciam. EVAGRII.

3. Sedente aliquando abbate Ioanne Breui ante ecclesiam, circumdederunt eum fratres, exquirentes ab eo singuli de cogitationibus suis. Quidam autem senex hoc videns, accensus inuidiâ dixit ei: Sutiscula tua, abba Ioannes, veneno est plena. Et respondit ei abbas Ioannes: Ita est, abba. Hoc autem dixisti, quia ea quæ sunt foris, tantummodò vides; si autem videres quæ intrò sunt, quid esses dicturus? IOANNIS.

4. Dicebant de Ioanne Minore de Thebaidâ, qui fuit discipulus abbatis Ammonij, quia duodecim annos fecerit in ministerio, seruiens seni in infirmitate eius, & post hæc sedebat super mattam. senex verò contristabatur pro eo. Et dum multùm laborasset cum eo, numquam dixit ei: Sanus esto. Quãdo autem iam moriturus erat, residentibus senibus loci, tenuit manum eius, & dixit: Sanus sis, sanus sis, sanus sis. Et tradidit IOANNIS. Ruff. lib. 3. n. 155.

didit eum senibus, dicens: Hic angelus est, non homo.

ISIDORI. *Patientiâ fratrem sanavit.* 5. Dicebant de abbate Isidoro, qui erat presbyter in Scithi, quia si quis habuisset fratrem infirmum, aut pusillanimem, aut iniuriosum, & volebat eum expellere foris, ille dicebat: Adducite eum ad me. Et apprehendens eum, patientiâ suâ curabat animum fratris illius.

MACARII. Ruff. lib. 3. num. 73. Pasch. c. 3. n. 1. *Furantem se adiuuat Macarius.* 1. Tim. 6. 6. Abbas Macarius in Ægypto positus, inuenit hominem qui adduxerat animal, & rapiebat quæ habebat: ipse vero vt peregrinus astitit ei, & adiuuabat eum ad animal carricandum, & cum omni quiete deduxit eum, dicens in semetipso: Nihil intulimus in hunc mundum, sed Dominus dedit; sicut voluit ipse, ita factum est: benedictus in omnibus Dominus.

MOYSIS. *Moyses probrum patienter fert.* 7. Factâ aliquando congregatione fratrum in Scithi, cùm voluissent senes probare abbatem Moysen, contempserunt eum, dicentes: Vt quid iste Æthiops venit in medio nostrûm? Ille autem audiens, tacuit. Cùm vero dimissus fuisset conuentus, dixerunt ei hi, qui eum iniuriose tractauerant: Nec modò non es turbatus? Et ille respondit: Turbatus sum, & non sum locutus. Psal. 67.

AMMONAS. 8. Paysius frater abbatis Pastoris habuit affectum cum quodam monacho ex cellâ suâ; abbas autem Pastor nolebat hoc: qui consurgens fugit ad abbatem Ammonam, & dicit ei: Frater meus Paysius habet cum quibusdam affectum, quod ego non libenter fero. Dixit autem ei abbas Ammonas: Abba Pastor, adhuc viuis? Vade in cellam tuam, & pone in corde tuo, quia annum iam habes in sepulcro.

PASTORIS. 9. Dixit abbas Pastor: Omnis labor quicumque euenerit tibi, ex taciturnitate superabitur.

SISOI. Ruff. l. . Pasch. c. . n. 1. 10. Quidam frater læsus ab alio fratre, venit ad abbatem Sisoi Thebæum, & dicit ei: Læsus sum à quodam fratre, & volo me vindicare. Senex autem rogabat eum, dicens: Noli, fili; sed dimitte magis Deo vindictam. Ille autem dicebat: Non quiesco donec meipsum vindicauero. Dixit autem senex: Oremus frater. Et surgens dixit senex: Deus, iam te opus non habemus cogitare de nobis, quoniam nos ipsi vindictam nostram facimus. Hoc autem audiens frater, cecidit ad pedes illius senis, dicens: Iam non contendo cum fratre illo, sed rogo ignosce mihi. *Qui se vindicat, docet Deum non egere.*

11. Quidam videns quemdam religiosum portantem mortuum in lecto, dicit ei: Mortuos portas? Vade, viuentes porta.

INCERTI. 12. Dicebant de quodam monacho, quia quantum eum iniuriis quis appetisset aut exacerbasset, tanto magis ille ad eum concurrebat, dicens: Quia huiusmodi homines caussâ corrigendi sunt his, qui in conuersatione studiosi sunt. Nam qui eos beatificant, magis confundunt animas eorum. Scriptum est enim: Quia qui beatificant vos, seducunt vos. Ruffin. l. 3. n. 80. Pasch. c. 7. n. 4. Isaiæ 3.

INCERTI. Prat. spirit. c. 212. 13. Venerunt aliquando latrones in monasterium senis, & dixerunt ad eum: Omnia quæ in cellâ tuâ sunt, tollere venimus. Et ille dixit: Quantum vobis videtur, filij, tollite. Tulerunt ergo quodcumque inuenerunt in cellâ, & abierunt. Obliti sunt autem ibi saccellum, quod erat absconditum in cellâ. Senex verò tollens eum, secutus est post eos, clamans & dicens: Filij, tollite quod obliti estis in cellâ. Illi verò admirantes patientiam senis, retulerunt omnia in cellâ eius, & pœnitentiam egerunt omnes, ad inuicem dicentes: Hic vere homo Dei est. *Egregia senis patientia, fures fustinentis & admonentis.*

INCERTI. Ruffin. lib. 3. n. 91. 14. Fratres quidam venerunt ad senem quemdam sanctum in deserto loco sedentem, & inuenerunt foris extra monasterium puerum pascentem pecora, & loquentem verba quæ non decebat. Postquam autem viderunt senem, & indicauerunt ei cogitationes suas, & de responsione eius se profecisse senserût, dicunt ei: Abba, quomodo acquiescis habere tecum pueros istos, & non præcipis eis ne litigentur? Et dixit senex: Credite mihi, fratres, dies habeo, ex quo volo eis præcipere, & redarguo meipsum, dicens: Si hoc parum non portauero, quomodo maiorem tentationem, si permiserit mihi Deus inferri, portare possum? Et propterea nihil eis dico, vt fiat consuetudo portandi quæ superueniunt. *A minoribus tolerandis ad maiora assuescimus.*

INCERTI. 15. Narrauerunt de sene quodam, quia habuerit puerulum cohabitantem secum: & videns eum, quia fecerit opus quod non expediebat ei, dixit ei semel: Non facias hanc rem. & ille non obediuit ei. Hoc autem senex videns, abiecit de cogitatione suâ curam illius, iactans proprium iudicium super ipsum; puer vero clausit ostium cellę, in quâ erant panes, per tres dies, & dimisit senem ieiunum, & non dixit ei senex: Vbi es, aut quid facis foris? Habebat autem vicinum senex: qui cum agnouisset, quia tardaret puerulus ille, fecit modicum pulmentum, & dabat ei per parietem, & rogabat vt gustaret, & dicebat seni: Quid tardat frater ille foris? Senex verò dicebat: Quando ei vacauerit, reuertetur. *Admiranda senis patientia.*

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 74. 16. Narrauerunt aliqui: quia philosophi quidam aliquando voluerunt probare mona-

Pasch. c. 3. n. 2.

monachos, & venit vnus transiens stolà indutus & bene vestitus. Et dixerunt ei philosophi: Tu veni huc. Ille verò indignatus, iniuriis aggressus est eos. Transiit & alter vnus monachus magnus, rusticus genere; & ipsi dixerunt ei: Tu monache male senex veni huc. Ille verò cursim venit. Et cœperunt ei alapas dare: ille autem conuertit eis aliam maxillam. Statim verò illi surrexerunt philosophi, & adorauerunt eum, dicentes: Vere ecce monachus. Et fecerunt eum sedere in medio sui, & interrogauerunt eum, dicentes: Quid est quod plus facitis de nobis in solitudine istâ? Ieiunatis, & nos ieiunamus; & castigatis corpora vestra, & nos castigamus; sed & quidquid facitis, etiam & nos facimus. Quid ergo plus facitis à nobis sedentes in eremo? Respondit eis senex: In gratia Dei speramus nos, & mentem nostram custodimus. Et illi dixerunt ei: Nos hoc custodire non possumus. Et ædificati dimiserunt eum.

Verus monachus, qui iniuriarum patiens.

INCERTI.

17. Senex quidam erat habens probatum discipulum, quem aliquando contristatus expulit foràs. Ille verò discipulus exspectabat sedens foris; & aperiens senex inuenit eum, & pœnitentiam egit apud eum senex, dicens: Tu pater meus es, quia humilitas & patientia tua vicit pusillanimitatem animi mei. Veni intus, amodò enim tu senex & pater, ego autem iuuenis & discipulus; quoniam opere tuo superasti meam senectutem.

Discipulus patientiâ magister euadit.

INCERTI.

18. Dicebat quidam senum, quod audierit aliquos viros sanctorum dicere, esse iuuenes qui ducatum præbeant senibus in vitâ hac, & narrauerunt, dicentes: Quia erat quidam ebriosus senex, & operabatur vnam mattam in die, & vendebat eam in vicino vico, & bibebat quod accipiebat de pretio eius. Posteà verò venit ad eum quidam frater, & manebat cum ipso, qui similiter operabatur & ipse mattam vnam: tollebat autem eam senex & vendebat, & ambarum mattarum pretium expendebat in vino, illi autem fratri afferebat tantummodò modicum panem ad seram. Et cùm hoc triennio iugiter faceret, nihil locutus est frater ille. Posthæc verò dixit frater ille in semetipso: Ecce nudus sum, & panem cum egestate comedo, surgam ergo & discedam hinc. Iterùm autem cogitauit in semetipso, dicens: Vbi habeo ire? Sedeo hic; ego enim propter Deum sedeo in hac vitâ communi. Et statim apparuit ei angelus Domini, dicens: Nusquam discedas, venimus enim cras ad te. Et rogauit frater ille senem illum ipsâ die, dicens: Non discedas hinc alicubi, quia venient hodie mei tollere me. Cùm ergo facta fuisset hora, quâ solebat senex descendere ad vicum, dixit fratri: Non venient hodie, fili; iam enim tardè est. Et ille dixit ei modis omnibus, quia venient: & dum cum eo loqueretur, dormiuit in pace; senex autem flebat, dicens: Heu me, fili, quia multis annis sub negligentiâ viui, tu autem in paruo tempore saluasti animam tuam per patientiam. Et ex illo die factus est senex sobrius & probatus.

Nouitij quandoque senum in virtutibus duces.

Nouitium patientem Angelus solatur.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 74. Pasch. c. 3. n. 1.

19. Dicebant de quodam fratre, qui seni cuidam magno vicinus erat, quia ingrederetur, & raperet quidquid haberet senex in cellâ suâ. Videbat autem eum senex, & non obiurgabat eum, sed extorquebat sibi plus solito manibus operari, dicens: Credo, opus habet frater iste. Et exigebat a se maiorem solito laborem, & astringebat ventrem suum, vt cum indigentia comederet panem. Cùm autem mori cœpisset senex ille, circumsteterunt eum fratres. Et respiciens in eum, qui furabatur, dixit ei: Iunge te huc ad me. Et tenuit & osculatus est manus eius, dicens: Gratias ago istis manibus, frater, quia propter istas vado in regno cælorum. Ille autem compunctus & pœnitentiam agens, factus est etiam ipse probatus monachus, exemplum sumens de actibus magni illius senis.

Manibus furis seni furati ad cœlum senex asseritur.

Hic censetur scriptura 10. de Thais meretrice: sed eam habes lib. 1. inter Vitas.

LIBELLVS DECIMVSSEPTIMVS.

De Charitate.

ANTONII. 1. Ioan. 4.

1. DIXIT abbas Antonius: Ego iam non timeo Deum, sed amo, quia amor foras misit timorem.

EIVSDEM.

2. Dixit iterùm: Quia de proximo est vita & mors: si enim lucremur fratrem, lucrabimur Deum: si autem scandalizamus fratrem, in Christo peccamus.

Lucrum fratris, lucrum Dei.

EIVSDEM.

3. Abbas Ammon de loco Nitrionis, venit ad abbatem Antonium, & dixit ei: Video quia maiorem laborem quàm tu sustineo, & quomodo nomen tuum magnificum est in hominibus super me? Et dixit ei abbas Antonius: Quoniam & ego diligo Deum plus quàm tu.

HILARIONIS ET ANTONII.

4. Venit aliquando abbas Hilarion de Palæstinâ ad abbatem Antonium in montem, & dicit ei abbas Antonius: Benè venisti, Lucifer, qui manè oriris. Et dixit abbas Hilarion: Pax tibi, columna lucis, quæ sustines orbem terrarum.

Lucifer Hilarion, columna lucis Antonius.

ARSENII.

5. Dixit abbas Marcus abbati Arsenio: Quare nos fugis? Et dicit ei senex: Scit Deus, quia diligo vos; sed non possum esse cum Deo & cum hominibus: superiorum

Qui cum Deo esse vult, homines fugiat.

enim virtutum millia & millium millia vnam voluntatem habent, homines autem multas voluntates. Non possum ergo dimittere Deum, & venire, & esse cum hominibus.

AGATHONIS. Ruff. l. 3. n. 95.

6. Dixit abbas Agathon: Quia secundùm voluntatem meam numquam dormiui, retinens in corde aduersus quemquam dolorem, neque dimisi dormire alium habentem aduersum me aliquid.

IOANNIS.

7. Ascendente aliquando de Scithi abbate Ioanne cum aliis fratribus, errauit, qui eis ducatum præbebat, in viâ; erat enim nox. Et dixerunt fratres abbati Ioanni: Quid facimus, abba, quia errauit frater iste de viâ, ne forte moriamur errantes? Et dixit eis senex: Si dixerimus ei aliquid, contristabitur: Sed ecce facio meipsum quasi defectũ, & dico me non posse ambulare, sed iaceo hîc vsque mane. Et fecerunt sic. sed & residui dixerunt: Nec nos ibimus, sed sedebimus tecum: & sederunt vsque manè, ne obiurgarent fratrem illum.

Charitas fratrum erga fratrem.

PASTORIS. Ruff. lib. 3. n. 93.

8. Senex quidam erat in Ægypto, antequam veniret illic abbas Pastor: ille autem senex habebat notitiam hominum & multum honorem. Cùm ergo ascendisset abbas Pastor de Scithi cum suis, dimiserunt illum senem, & venerunt ad abbatem Pastorem: inuidiatus autem senex malè loquebatur de eis. Hoc audiens Pastor, contristabatur, & dicit fratribus suis: Quid faciemus de sene isto magno, quia nos in tribulatione miserunt homines derelinquentes senem, & ad nos qui nihil sumus, attendentes? Quomodo ergo possumus sanare eum? Et dixit eis: Facite aliquid ad gustandum, & tollite vasculum vini, & eamus ad eum, & gustemus simul, forsitan per hæc possumus sanare animum eius. Tulerunt ergo quos parauerant cibos, & perrexerunt ad eum: & dum pulsarent ostium, respondit discipulus eius, dicẽs: Qui estis? Et illi dixerunt: Dic abbati, quia Pastor est, & desiderat benedici per vos. Hoc autem nuntiat ei discipulus eius. Ille mandauit, dicens: Vade, quia non mihi vacat. Illi autem perseuerantes in caumate dixerunt: Non discedimus, nisi meruerimus benedictionem senis. Senex autem videns perseuerantiam & humilitatem eorum, compunctus aperuit eis, & intrantes gustauerunt cum eo: cùm ergo manducarent, dixit senex: In veritate dico, minus quàm quod est audiui de vobis: centuplum enim est quod video in opere vestro. Factus est ergo amicus eis ex illo die.

Pastor humilitate amali animum ægrũ sanat.

EIVSDEM.

9. Dixit abbas Pastor: Conare secundùm virtutẽ tuam nulli omnino facere malum, & castum serua cor tuum omni homini.

EIVSDEM. Ruff. l. 3. n. 201. Pasch. c. 37 n. 3.

10. Iterùm dixit: Nun est aliquid maius dilectione, etiam vt animam suam ponat quis pro proximo suo. Etenim si quis audiens sermonem tristem, cùm possit ipse id facere, certet atque sustineat, & non recontristet; vel etiam si læsus in re aliquâ patienter tulerit, non retribuens cõtristanti atque lædenti se; eo modo huiusmodi homo animam suam ponit pro proximo suo.

Quomodo quis animã ponat pro proximo.

PAMBO. Ruff. lib. 3. n. 164.

11. Contigit aliquando abbatem Pambo iter cum fratribus in partibus Ægypti facere: & videns quosdam sæculares sedentes dixit eis: Surgite, & salutate, & osculamini monachos vt benedicamini, frequenter enim cum Deo loquuntur; & sancta sunt ora eorum.

Ora monachorum sancta.

PAPHNVTII. Ruff. lib. 3. n. 151.

12. Dicebant de abbate Paphnutio, quia non citò bibebat vinum. Ambulans autem aliquando iter, superuenit in conuentu latronum, & inuenit eos bibentes: cognouit autem eum qui primus erat latronum, & sciebat quia nun biberet vinum. Videns ergo eum de multo labore fatigatum, impleuit calicẽ vini, & in aliâ manu tenuit gladium euaginatum, & dicit seni: Si non bibis, occidam te. Sciens autem senex, quia mandatum Dei vult facere, & volens eum lucrari, accepit & bibit. Ille verò princeps latronum pœnitentiam apud eum egit, dicẽs: Ignosce mihi, abba, quia contristaui te. Et dicit ei senex: Credo in Deo meo, quia per hunc calicem faciet misericordiam tecum & in hoc sæculo, & in futuro. Et respondit primus latronum: Et ego credo in Deo, quia amodò non faciam alicui quidquam mali. Et lucratus est senex omne collegium illorum latronum, per id quòd se propter Deum dimisit voluntati eorum.

Paphnutius latronibus obediens, omnes lucratur.

HYPERICHII.

13. Dixit abbas Hyperichius: Eripe proximum à peccatis, quanta tibi est virtus, sine improperio, quoniam Deus conuertentes non repellit à se. Verbum autem malitiæ & nequitię non habitet in corde tuo aduersus fratrem tuum, vt possis dicere: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Matth. 6.

Proximi salus procuranda.

DVORVM FRATRVM. Ruff. lib. 3. n. 152.

14. Duo fratres erant in Cellis: vnus autem ex eis senex erat, & rogabat illum, qui erat iuuenis, dicens: Maneamus simul, frater. Et ille dixit ei: Peccator sum, & non possum manere tecum, abba. Ille autem rogabat eum, dicens: Etiam possumus. Erat autem senex ille mundus, & nolebat audire, quia monachus haberet in cogitatu fornicationem. Et dicit ei frater: Dimitte mihi vnam hebdomadam, & iterùm loquemur. Venit ergo senex, & volens eum iuuenis ille probare, dicebat: In magnâ

tenta-

tentatione incurri hebdomadâ istâ, abba: pergens enim pro ministerio quodam in vicum, incidi in mulierem. Et dixit ei senex: Estne pœnitentia? Et dixit frater: Etiam. Senex autem dixit: Ego tecum porto medietatem peccati huius. Tunc dixit frater ille: Modò scio quia possumus simul manere. & manserunt simul vsque ad exitum suum.

Alter alterius onera portate.

INCERTI. 15. Dixit quidam patrum: Si quis te petierit rem aliquam, & violenter præstiteris ei, sit voluntas animi in id quod datur, sicut scriptum est: Quia si quis te angariauerit milliario, vade cum ipso duo: hoc autem est, vt si quis te petierit rem aliquam, des ei ex animo & spiritu.

Matth. 5.

INCERTI. 16. Dicebāt de quodam fratre, quia cùm fecisset sportas & posuisset eis ansas, audiuit etiam vicinum suum alium monachum dicentem: Quid facio, quia proximum est mercatum, & non habeo ansas, quas imponam sportellis meis? Ille verò resoluit ansas quas imposuerat sportellis, & fratri illi vicino attulit, dicens: Ecce istas superfluas habeo, tolle, impone in sportas tuas. Et fecit opus fratris sui perficere ad quod opus erat, proprium autem opus reliquit imperfectum.

Ruff. lib. 3 n. 147.

Charitas proximum sibi præfert.

INCERTI. 17. Dicebant de quodam sene in Scithi, quia ægrotauit, & voluit manducare modicum panem recentem; hoc autem audiens quidam exercitatorum fratrum, tulit melotem suam, & misit in eam panem siccum, & vadens in Ægyptum, mutauit illum ad panem recentem, & attulit seni. Et cùm vidissent fratres panes illos recentes, mirati sunt; senex autem noluit gustare, dicens: Quia sanguis fratris est. Et rogauerunt senes, dicentes: Propter Deum comede, ne vacuum sit sacrificium fratris istius. Atque ita rogatus comedit.

Charitas in ægrotũ.

INCERTI. 18. Frater interrogauit quemdam senem, dicens: Duo sunt fratres, ex quibus vnus quiescit in cellâ suâ, protrahens ieiunium sex dierum, & multum sibi laborem imponens: alter verò ægrotantibus deseruit. Cuius opus magis acceptum est Deo? Respondit ei senex: Si frater ille, qui sex diebus ieiunium leuat, appendat se per nares, non potest esse æqualis illi, qui infirmantibus deseruit.

Seruiens infirmis ieiunatori præfertur.

INCERTI. 19. Interrogauit quidam senem quemdam, dicēs: Quomodo sunt modò quidam laborantes in conuersatione, & non accipiunt gratiam sicut antiqui? Dicit ei senex: Quia tunc charitas erat, & vnusquisque proximum suum trahebat sursum: nunc autem refrigescente charitate, vnusquisque proximum suum deorsum trahit, & proptereà gratiam non meremur accipere.

Ruff. l. 3. n. 181. Pasch. c. 28 n. 4.

20. Perrexerunt aliquando tres fratres ad messem, & susceperunt certum spatium sexaginta modiorum quod meterent. Vnus autem ex eis ipsâ primâ die infirmari cœpit; & reuersus est ad cellam suam. Duo autem qui remanserant, vnus alteri dixit: Ecce frater vides, quia incurrit in ægritudinem frater noster: extorque ergo tu animo tuo, & ego similiter meo paululùm, & credamus in Deo, quia per orationem eius implebimus nos duo opera, & metemus partem ipsius. Cùm ergo explicassent messem totius loci illius quem susceperant, venerunt accipere mercedes suas: & vocauerunt fratrē illum, dicentes: Veni frater, accipe laborem tuum. Et ille dixit eis: Qualem laborem accipiam, qui non messui? Et illi dixerunt ei: Orationibus consummata est messis: veni ergo, accipe mercedes tuas. Factâ ergo plurimâ contentione inter eos de hac re; illo scilicet dicente, Non accipiam, quia non laboraui; illis verò non acquiescentibus, nisi & ipse perciperet partem suam, abierunt ad iudicium cuiusdam magni senis. Et dixit ei ille frater: Perreximus tres, vt meteremus in agro cuiusdam ad mercedes. Cùm autem venissemus ad locum quem messuri eramus, ipsâ primâ die in ægritudine cecidi, & reuersus sum in cellam meam, nec vnâ die metere præualens cum eis. & nunc cogunt me isti, dicentes: Frater, veni, accipe mercedes, vbi non laborasti. Dixerunt autem & illi fratres: Reuerà perreximus metere, & suscepimus spatium sexaginta modiorum quod meteremus: & si fuissemus toti tres, cum grandi labore vix potuissemus explicare illud; orationibus autem fratris huius nos duo velociùs quàm tres potuimus & demessuimus agrum, & dicimus ei: Veni accipe mercedes tuas; & non vult. Hoc autem audiens senex, miratus est, & dixit vni de monachis suis: Percute signum in cellâ fratrum, vt congregent se hic omnes. Qui cum venissent, dixit eis: Venite fratres, & audite hodie iustum iudicium. Et indicauit eis omnia senex, & adiudicauit fratrem illum, vt acciperet mercedes suas, & faceret ex his mercedibus quod ipse vellet. Et discessit frater ille contristatus & plorans, quasi præiudicium passus. INCERTI.

21. Dicebat quidam senex: Quia patres nostri consuetudinem habuerunt venire ad cellas nouorum fratrum, qui solitarij conuersari volebant, & visitabant eos, ne quis eorum tentatus à dæmonibus læderetur INCERTI.

Nouitij visitandi.

retur à cogitatione suâ. Et si quando aliquis eorum inueniebatur læsus, adducebant eum ad ecclesiam, & ponebatur peluis cum aqua, & fiebat pro eo oratio qui tentationibus laborabat; & lauabant omnes fratres manus suas in pelui, & perfundebatur aqua illa fratri qui tentabatur, atque ita statim purgabatur frater ille:

22. Duo senes multis annis simul conuersati sunt, & numquam inter se litem habuerunt. Dixit autem vnus alteri: Faciamus & nos vnam litem, sicut homines faciunt. Et ille respondit fratri, dicens: Nescio qualiter fiat lis. Et ille dixit: Ecce pono in medio laterculum, & ego dico: Meum est hoc. tu autem dic: Non, sed meum est; inde fit litis initium: Posuerunt ergo testam in medio sui, & dicit vnus eorum: Meum est hoc: Et alter dixit; Non, sed meum est. Et ille respondit ei, Etiam tuum est: tolle ergo & vade. Et discesserunt, nec contendere inter se potuerunt.

23 Frater aliquis interrogauit senem quemdam, dicens: Si videro fratrem, de quo audiui aliquam culpam, non possum suadere animo meo, vt introducam eum in cellam meam: si autem videro bonum fratrem, ipsum libenter suscipio. Et dixit ei senex: Si facis bonum fratri bono, illi parum; alteri duplum impende: ipse est enim qui infirmatur.

24. Dixit quidam senex: Numquam desideraui opus quod mihi vtile esset, & fratri meo dispendium faceret, huiusmodi habens spem, quia lucrum fratris mei, opus fructificationis est mihi.

25. Quidam frater erat minister cuiusdam patris. Contigit autem vt vulnus fieret in corpore senis, & sanies multa ex eo cum fœtore proflueret. Dicebat autem cogitatio sua fratri illi qui ei deseruiebat: Discede hinc, quia non potes sustinere fœtorem putredinis istius. Ille verò frater, vt reprimeret huiusmodi cogitationem, tulit vas & lauit vulnus senis illius, & recolligit ipsam aquam in vase; & quoties sitiebat, ex eâ bibebat: Cœpit autem iterùm cogitatio sua sollicitare eum, dicens: Si nō vis fugere, vel non bibas fœtorem hunc. Frater autem ille laborabat, & toleranter ferebat, bibens lauaturam vulneris illius. Et cùm ita ministraret seni, vidit Deus charitatem laboris eius, & illam lauaturam vulneris in aquam mundissimam vertit, & senem inuisibili medicamento sanauit.

LIBELLVS DECIMVSOCTAVVS.

De Præuidentiâ siue Contemplatione.

1. FRATER abiit ad cellam abbatis Arsenij in Scithi, & attendit per fenestram, & vidit senem totum quasi igneum: erat autem frater ille dignus, qui talia intueretur. Et cùm pulsasset, egressus est senex, & vidit fratrem illum stupentem, & dicit ei: Diu est quòd hîc pulsas? ne aliquid vidisti? Et ille respondit ei: Non. Et colloquens cum eo, dimisit eum. ARSENII. *Arsenius totus igneus apparet.*

2. Dixit abbas Daniel, qui erat discipulus abbatis Arsenij: Quia narrauit ei abbas Arsenius, tamquam de alio aliquo dicens: (puto tamen quòd de eo dicebatur) Quia cùm sederet in cella suâ quidam senum, venit vox dicens ei: Veni, ostendam tibi opera hominum. Et surgens exiit: & duxit eum in quemdam locum, & ostendit ei Æthiopem incidentem ligna & facientem sarcinam grandem, & tentabat portare eam, & non poterat, & pro eo vt auferret ex sarcinâ illâ, ibat item, & incidebat ligna, & addebat ad sarcinam: hoc autem faciebat diutiùs. Et procedens paululùm, ostendit ei hominem rursus stantem super lacum, & impleuit vas aquâ, & ex eo infundentem in cisternam pertusam, quæ cisterna iterùm aquam ipsam refundebat in lacum. Et dicit ei iterùm: Veni, ostendam tibi aliud: & ecce vidi templum & duos viros sedentes in equis, & portantes lignum transuersum vnum contra vnum: volebant autem per ianuam intrare in templum, & non poterant propter lignum illud, quod in transuerso portabant, & non inclinantes se vnus post alium, vt fieret lignum illud directum, remanserunt foris extra ianuam templi. Et cùm interrogasset quid hoc esset, ille respondit ei: Hi sunt qui portant velut iustitiæ cum superbiâ iugum, & humiliati sunt vt corrigant se & ambulent humiliter in viâ Christi, propter quod & remanent foris à regno Dei. Ille autem qui ligna incîdit, homo est in peccatis multis, & pro illis non agit pœnitentiam, nec subtrahit de peccatis suis, sed & iniquitates adhibet supra iniquitates suas. Qui autem aquâ implet cisternam, homo est qui opera quidem facit bona, sed quia habet etiam in eis permixta & mala, pro hoc perdit etiam & bona opera sua. Quapropter conuenit omnem hominem sobrium esse in considerandis operibus suis, ne in vanum videatur sustinere labores. EIVSDEM. Ruff. l. 3. n. 38. *Arsenij visio de tribus hominum generibus & operibus.* *Visionis expositio.*

3. Narrauit iterùm abbas Daniel, dicens: Dixit pater noster abbas Arsenius de quodam SENIS.

dam sene, qui erat magnus in hac vitâ, simplex autem in fide, & errabat pro eo quòd erat idiota, & dicebat, non esse naturaliter corpus Christi panem quem sumimus, sed figuram eius esse. Hoc autem audientes duo senes quòd diceret hunc sermonem, & scientes quia magna esset vita & conuersatio eius, cogitauerunt quia innocenter & simpliciter diceret hoc, & venerũt ad eum, & dicũt ei: Abba, audiuimus sermonem cuiusdam infidelis, qui dicit, Quia panis quem sumimus, non naturâ corpus Christi, sed figurâ est eius. Senex autem ait eis: Ego sum qui hoc dixi. Illi autem rogabant eum, dicentes: Non sic teneas, abba; sed sicut Ecclesia Catholica tradidit: nos autem credimus quia panis ipse corpus Christi est, & calix ipse est sanguis Christi secundùm veritatem, & non secundùm figuram: sed sicut in principio puluerem de terrâ accipiens plasmauit hominem ad imaginem suam, & nemo potest dicere quia non erat imago Dei, quamuis incomprehensibilis: ita & panis, quem dixit, Quia corpus meum est, credimus quia secundùm veritatem corpus Christi est. Senex autem ait eis: Nisi reipsâ cognouero, non mihi satisfacit responsio vestra. Illi autem dixerunt ad eum: Deprecemur Deum hebdomadâ hac de mysterio hoc, & credimus, quia Deus reuelabit nobis. Senex verò cum gaudio suscepit sermonem istum, & deprecabatur Deum, dicens: Domine, si tu cognoscis, quoniam non per malitiam incredulus sum rei huius, sed per ignorantiam errem, reuela ergo mihi, Domine Iesu Christe, quod verum est. Sed & illi senes abeuntes in cellâ suâ, rogabant & ipsi, dicentes: Domine Iesu Christe, reuela seni mysterium hoc, vt credat & non perdat laborem suum. Exaudiuit autem Deus vtrosque: & hebdomadâ completâ venerunt Dominico die in ecclesiâ, & sederunt ipsi tres soli super sedile de scirpo, quod in modum fascis erat ligatum, medius autem sedebat senex ille. Aperti sunt autem oculi eorum intellectuales: & quando positi sunt panes in altari, videbatur illis tantummodò tribus tamquam puerulus iacens super altare. Et cùm extendisset presbyter manus, vt frangeret panem, descendit angelus Domini de cælo habens cultrum in manu, & secauit puerulum illum, sanguinem verò excipiebat in calice. cùm autem presbyter frangeret in partibus paruis panem, etiam & Angelus incidebat pueri membra in modicis partibus. Cùm autem accessisset senex, vt acciperet sanctam Communionem, data est ipsi soli caro sanguine cruentata. Quod cùm vidisset, pertimuit, & clamauit, dicens: Credo, Domine, quia panis qui in altari ponitur, corpus tuum est, & calix tuus est sanguis. Et statim facta est pars illa in manu eius panis, secundùm mysterium, & sumpsit illud in ore, gratias agens Deo. Dixerunt autem ei senes: Deus scit humanam naturam; quia non potest vesci carnibus crudis, & propterea trãsformat corpus suum in panem, & sanguinem suum in vinum, his qui illud cum fide suscipiunt. Et egerunt gratias Deo de sene illo; quia nõ permisit Deus perire labores eius, & reuersi sunt cum gaudio ad cellas suas.

Eucharistia naturâ est corpus Christi non figurâ.

Reuelationem petit senex eâ de re dubitãs.

Christus in Eucharistiâ instar pueruli apparet.

Christus sub pane latens naturæ se humanæ accommodat.

CYRILLI.

4. Iterùm ipse abbas Daniel narrauit de alio sene magno, qui habitabat in inferiores partes Ægypti, quia diceret per simplicitatem, quòd Melchisedech ipse est filius Dei. Hoc autem indicatum est sanctæ memoriæ Cyrillo Archiepiscopo Alexandrino, & misit ad eum. Sciens autem, quia signifer esset ille senex, & quidquid peteret à Deo, reuelabatur ei, & quia simpliciter diceret hoc verbum, vsus est huiusmodi ratione, dicens: Abba, rogo te quia in cogitatione meâ est, quòd Melchisedech ipse sit filius Dei: & rursus alia cogitatio mea dicit, quia non sit, sed homo sit, & sacerdos summus fuerit Dei. Quoniam ergo hæsito de hoc, idcircò misi ad te vt depreceris Deum, quatenus reuelare tibi dignetur de hoc, quid veritas habeat. Senex autem de conuersatione suâ præsumens, cum fiduciâ dixit: Da mihi per tres dies inducias, & ego deprecor Deum de hac re, & renuntio tibi, quod mihi fuerit reuelatum de hoc. Intrans ergo in cellam suam, deprecabatur Deum de verbo hoc: & veniens post tres dies dixit sanctæ memoriæ Cyrillo: Homo est Melchisedech. Archiepiscopus autem respondit ei: Quomodo constat apud te, abba? Et ille dixit ei: Deus ostendit mihi omnes patriarchas, ita vt singuli eorum coram me transirent ab Adam vsque ad Melchisedech, & Angelus assistens mihi dixit: Ecce iste est Melchisedech; & ideò, Archiepiscope, certus esto, quia sic est. Abiens autem senex, per semetipsum prædicabat, quia homo esset Melchisedech. Et gauisus est magnificè sanctæ memoriæ Cyrillus.

Cyrilli prudentia, vt senem ab errore de Melchisedech reuocet.

Instruitur senex ab Angelo de Melchisedech.

EPHRAEM

5. Puer erat adhuc sanctæ memoriæ Ephræm, & vidit somnium siue reuelationem, quia nata sit vitis in linguâ eius, & creuerit, & impleuerit totam terram fructifera nimis: & quia venirent omnia volatilia cæli, & comedebant de fructu vitis illius; quantum autem manducabant, eo amplius implebatur fructu.

Suprà in Vitâ Ephræm, cap. 1.

Visio Ephræm.

EIVSDEM.

6. Iterùm vidit quidam sanctorum in somnis

ſomnis ordinem angelicum deſcendentem de cælo, ſecundùm præceptum Dei, habentem in manu librum, hoc eſt tomum ſcriptum intus & foris: dicebant autem ad inuicem: Cui debet committi hoc? Quidam autem dicebant de illo, alij de alio: reſponderunt autem & dixerunt: Verè quidem vtriq; ſancti ſunt & iuſti, quos dicitis, verumtamen hoc eis committi non poteſt. Multa etiam alia nomina ſanctorum dicentes, poſteà dixerunt: Quia nemini poteſt alteri hoc committi niſi Ephræm: & vidit ſenex ille, cui hoc in ſomnis apparuit, quia Ephræm dederunt tomum illum. Manè autem ſurgens audiuit Ephræm docentem & velut fontem ebullientem de ore ipſius: & cognouit ſenex, qui ſomnium viderat, quia Spiritus ſancti operatio eſt, quod egrediebatur de labiis Ephræm.

7. Dicebant de abbate Zenone, quia cùm moraretur in Scithi, exiit nocte de cellà ſuà velut ad paludem: & cùm errâſſet, fecit tres dies & tres noctes ambulans & laborans; & cùm defeciſſet, cecidit ſemianimis: & ecce puerulus ſtetit ante eum habens panem & ſuriſculam aquæ, & dicebat ei: Surge, manduca. Ille autem ſurgens orauit, exiſtimans quia phantaſma eſſet; puer autem reſpondens, dixit ei: Bene feciſti. Et iterùm orauit ſecundò, & tertiò. Et dixit ei: Bene feciſti. Surgens ergo accepit & manducauit. & poſthæc dixit ei: Quantum ambulaſti, tantum longè es à cella tuâ, ſed ſurgens ſequere me. Et ſtatim inuentus eſt in cellà ſuà. Dixit ergo ei ſenex: Veni intrà, & da nobis orationem. Et cùm intraſſet ſenex, ille ſubitò non comparuit.

8. Dixit abbas Ioannes: Quia vidit quidam ſenum in exceſſu mentis, tres monachos ſtantes trans mare: & facta eſt vox ad eos ex aliâ parte littoris, dicens: Accipite alas igneas & venite ad me. Et duo quidem ex eis acceperunt alas, & volauerũt ad aliud littus, vnde facta eſt vox. Tertius verò remanſit & flebat & clamabat fortiter. Poſteà verò datæ ſunt ſibi alę, ſed non igneę, ſed infirmæ & debiles, ita vt cum omni labore mergendo & reſurgendo nimis afflictus veniret illuc. Sic eſt & generatio hæc, quæ ſi accipit pennas, non tamen igneas, ſed vix infirmas & debiles poteſt accipere.

9. Abbas Macarius habitabat in loco nimis deſerto: erat autem ſolus in eo ſolitarius. In inferiore verò parte erat alia ſolitudo, in quà habitabant plurimi fratres. Obſeruabat autẽ ſenex ad iter, & vidit ſatanam venientem in habitu hominis, vt tranſiret per cellam eius. Videbatur autem tunicâ vti lineâ omnino vetuſtâ & totâ cribratâ, & per omnia foramina eius pendebant ampullæ. Et dixit ei ſenex: Olie, maior: vbi vadis? Et ille reſpondit: Vado commemorare fratres. Senex autem dixit illi: Vt quid tibi ampullæ iſtæ? & dixit illi: Guſtum fratribus porto. Et dixit ei ſenex: Et totas cum guſtu portas? Et reſpõdit: Etiam; ſi vnum alicui non placet, offeram aliud; ſi autem nec illud, dabo tertium, & ita per ordinem, vt modis omnibus vel vnum ex eis placeat ei. Et cùm hoc dixiſſet, tranſiit; & obſeruabat ſenex cuſtodiens vias, donec ille iterùm remearet: & cùm vidiſſet eum ſenex, dicit ei: Sanus ſis. Et reſpondit ei: Vbi eſt mihi ſalus? Et dicit ei ſenex: Quare? Et reſpondit: Quia modò omnes ſanctificati ſunt, & nemo mihi acquieſcit. Et dixit ei ſenex: Neminem ergo amicum habes illic? Et reſpondit: Vnum tantummodò habeo fratrem illic, vel ipſe ſolus mihi acquieſcit, & quando videt me, conuertitur velut ventus. Senex verò dixit ei: Et quid vocatur frater ille? Reſpondit: • Theoctiſtus. Et cùm hoc dixiſſet, tranſiit. Surgens autem abbas Macarius, perrexit ad inferiorem eremum: quod cum vidiſſent fratres, acceperunt ramos palmarum, & occurrerunt obuiam ei, & ſinguli eorum parabant cellas ſuas, incerti apud quem declinaret. Senex autem requirebat, quis inter eos Theoctiſtus vocaretur in loco illo: & inueniens eum, intrauit in cellam eius. Theoctiſtus autem ſuſcepit eum gaudens. Cum ergo cœpiſſent loqui ſecrete, dicit ei ſenex: Quomodo circa te eſt frater? Et ille dixit: Orationibus tuis benè. Et dixit ſenex: Ne impugnant te cogitationes? Et ille dixit: Interim bene ſum. Erubeſcebat enim dicere ei. Et dixit ei ſenex: Ecce quot annos habeo in conuerſatione locis iſtis, & omnes honorant me, & tamen in hac ſenectute meà infeſtus mihi eſt ſpiritus fornicationis. Et reſpondit Theoctiſtus, dicens: Crede, abba, quia & mihi. Senex autem ſimulabat alias cogitationes ſibi eſſe moleſtas, donec faceret eum confiteri. Deinde dicit ei: Quomodo ieiunas? Et ille dixit: Ad nonam. Dicit ei ſenex: Ieiuna vſque ad ſeram, & abſtine te, & commenda Euangelia, vt memoriter retineas, ſed & alias reſiduas ex animo meditare Scripturas: & ſi tibi aſcenderit cogitatio mala, numquam deorſum aſpicias, ſed ſemper de ſurſum, & ſtatim te Dominus adiuuabit. Et corrigens ſenex fratrem illum, reuerſus eſt in ſolitudinem ſuam. Et cùm obſeruaret, vidit iterùm dæmonem illum, & dicit ei: Vbi vadis iterùm? Et ille reſpondit: Commemorare fratres. Et abiit. Cùm autem reuerteretur

Viſio Macarij de dæmone fratribus guſtum portante.

• Ruffinus Theopemptus.

Prudentiâ ſuâ Macarius fratrem tentatum curat.

Cogitationes ſi moleſtant, cælum aſpice.

retur, dicit ei senex: Quomodo sunt ibi fratres? Et ille respondit: Male. Senex autẽ dixit: Quare? Et ille respondit: Quia toti sancti sunt; & maius malum, quia & vnus, quem habui amicum & obedientem mihi, etiam ipse nescio vnde subuersus est, & nec ipse mihi acquiescit, sed omnibus sanctior est factus. Et propterea iuraui iam non calcari ad illum nisi post longum tempus. Hæc dicens transiuit relinquens senem; senex verò sanctus intrauit in cellam suam, adorans & gratias agens Deo Saluatori.

EIVSDEM. 10. Abbas Macarius volens consolari fratres, dicebat: Venit huc aliquando cum matre suâ puer, qui à dæmonio vexabatur, & dicebat matri suæ: Surge, eamus hinc. Illa autem dicebat: Non possum pedibus ambulare. Et dicebat ei filius suus: Ego te porto. Et admiratus sum astutiam dæmonum, quomodo eos e(i)nde fugare volebat. *Dæmonis astutia.*

EIVSDEM. 11. Dicebat iterum de desolatione Scithi ad fratres: Quando videritis cellam ædificatam iuxta paludem, scitote quia prope est desolatio Scithi: quando autem arbores videritis, iam ante ianuam est: quando autem videritis pueros, tollite melotes vestras, & discedite. *Pueri à celluis ablegandi.*

ISIDORI. 12. Abbas Moyses, qui habitabat in Petrâ, impugnatus est aliquando nimis à fornicatione: & cùm non præualeret se tenere in cellâ, perrexit & indicauit hoc abbati Isidoro; & rogauit eum senex vt reuerteretur in cellam suam. Ille autem non acquieuit, dicens: Non possum, abba. Et assumpsit eum, & leuauit secum in domo. Et dicit ei: Attende ad Occasum. Et attendens vidit multitudinem dæmonum; & hi erant confusi, & turbantes se ad oppugnãdum. Dicit ei iterùm abbas Isidorus: Respice ad Orientem. Et attendit, & vidit innumerabilem multitudinem Angelorum in gloriâ. Dixit ergo abbas Isidorus: Ecce isti sunt qui missi sunt ad auxiliandum; qui verò ad Occasum ascendunt, hi sunt qui impugnant nos: plures ergo qui nobiscum sunt, quàm qui aduersum nos sunt. Et ita agens gratias Deo abbas Moyses sumpsit fiduciam, & reuersus est in cellam suam. *Ruff. lib. 3. n. 10.* *Angeli bonimalos contra dæmones tuentur.* *4. Reg. 6.*

MOYSIS. 13. Dicebat abbas Moyses in Scithi: Si custodimus mandata patrum nostrorum, ego præsumens de Deo spondeo vobis, quia huc barbari non venient: si autem non custodierimus, desolandus est locus iste. *A mandatorum Dei præuaricatione desolatio.*

EIVSDEM. 14. Sedentibus aliquando fratribus apud eumdem abbatem Moysem, dicit eis: Ecce barbari hodie in Scithi venient, sed surgite & fugite. Dicunt ei illi: Et tu non fugies, abba? Ille autem dicit eis: Ego per tot annos exspecto diem istum, vt impleatur sermo Domini mei Iesu Christi dicentis: Omnes qui accipiunt gladium, gladio peribunt. At illi dixerunt ei: Neque nos fugiemus, sed tecum moriemur. Et ille dixit eis: Ego causam non habeo: vnusquisque vestrùm videat quomodo sedeat. Erant autem septem fratres cum eo, & dicunt ei: Ecce barbari appropinquarunt ianuæ, & statim intrantes barbari occiderunt eos. Vnus autem ex eis timore carnali perterritus fugit, & abscondit se post plectas de palmis; & vidit septem coronas descendentes, & coronantes abbatem Moysen & sex fratres qui cum eo fuerant interfecti. *Matth. 26.* *Visio septem coronarum pro septem martyribus.*

MARCI. 15. Dicebant de abbate Siluano, quia voluit aliquando pergere in Syriam, & dicit ei discipulus suus Marcus: Pater, nolo exire hinc, sed neque te dimitto abire, abba. Exspecta ergo hic alios tres dies. Et cùm exspectaret abbas, tertiâ die dormiuit in pace Marcus discipulus eius. *Marcus mortem suam prædixit.*

PASTORIS. 16. Dicebat abbas Ioannes, qui exiliatus est à Marciano: Quia venimus aliquando de Syriâ ad abbatem Pastorem, & volebamus interrogare eum de duritiâ cordis. Senex autem Græcè nesciebat, neque interpres inueniebatur. Videns ergo nos senex tribulantes, cœpit Græcâ linguâ loqui, dicens: Natura aquæ mollis est, lapidis autem dura est: & si vas aquæ plenum pendeat supra lapidem, ex quo assiduè stillans gutta cadat in lapidem, perforat eum; ita & sermo diuinus lenis est, cor autem nostrum durum: audiens ergo homo frequenter diuinum sermonem, aperitur cor eius ad timendum Deum. *Sermones diuini frequenter audiendi cor durum emolliunt.*

EIVSDEM. 17. Dixit abbas Pastor: Scriptũ est, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Quoniam igitur cerui in solitudine serpentes plurimos glutiunt, & cùm accensi eorum veneno fuerint, ad aquas peruenire desiderant: bibentes autem tentantur à feruore serpentium virus: ita & monachi in solitudinibus habitantes, accenduntur dæmonum malignorum veneno, & propterea desiderant Sabbato Dominico venire ad fontes aquarum, hoc est ad Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi, vt purgentur ab omni amaritudine dæmonum malignorum. *Psal. 40.* *Corpus & Sanguis Christi fons animæ sitientis.*

EIVSDEM. 18. Interrogauit aliquis abbatem Pastorem, dicens: Quid est quod scriptum est, Non reddas malum pro malo? Dicit ei abbas Pastor: Hæc passio quatuor modos habet: primum de corde, secundum de aspectu, tertium de linguâ, quartus est facere malum pro malo. Si enim potueris purgare cor, non venit ad aspectũ: custodi etiam ne loqua- *1. Thess. 5.* *1. Pet. 3.* *Ira quatuor modis.*

loquaris; si autem locutus fueris, citò te corrige, ne facias malum pro malo.

19. Narrauit sanctus Basilius episcopus, dicens: Fuit in quodam monasterio feminarum virgo quædam, quæ stultam esse ac dæmonem se habere simulabat: quæ vsque adeo ab omnibus aliis pro errore habebatur, ita vt nec cibum quidem cum eâ caperent. Talem siquidem elegerat vitam, vt à coquinâ numquam recedês, totius illic ministerij impleret officium: & erat secundùm vulgare prouerbium, vniuersæ domus spongia, implens à se rebus probás, quod sanctis libris scriptum legimus: Si quis, inquit, ex vobis putat se esse sapientem in hoc mundo, fit stultus, vt sapiens fiat. Hęc igitur inuolutum pannis habens caput, ita quoque in omnibus seruiebat; ceteræ autem virgines tonsæ cucullis cooperiuntur. Nulla aliquando potuit hanc de quadringentis virginibus videre manducantem, numquam per omne æuum suum sedit ad mensam: A nullâ vel modicam partem panis accepit, sed micas tantùm detergens ipsarum mensarum, & abluens ollas, his solis alimoniis contenta viuebat. Nulli vnquam fecit iniuriam: nulla ipsius murmur audiuit: nulli aut parum aut satis locuta est vmquam. Et certè cùm ab omnibus cæderetur, cùm omnium odio viueret, maledicta omnium sustineret, sancto Pyoterio, cui hoc vocabulum erat, probatissimo viro, semperque in deserto viuenti astitit angelus Domini quadam die sedenti in loco Porphyrite, affatusque est his verbis: Cur, inquit, grande aliquid esse te credis, vt sanctus, & in huiusmodi degens loco? Vis videre mulierem te sanctiorem? Vade ad Tabennesiotarum monasterium feminarum, & vnam ex ipsis illic inuenies habentem in capite coronam, ipsámque cognosce te esse meliorem. Quæ dum contra tantum populum sola diebus ac noctibus pugnat, cor ipsius à Deo numquam recessit, tu autem vno in loco residens, neque quóquam aliquando progrediens, per omnes vrbes animo & cogitatione vagaris. Statimque ad supradictum monasterium venit, & magistros fratrum rogauit, vt introducerent eum ad habitaculum feminarum. Quem mox illi, vt virum non solùm vitâ gloriosum, verumetiam & prouectioris ætatis, cum fiduciâ grandi introduci fecerunt. Ingressus autem, omnes sorores desiderauit inspicere: inter quas solam illam, propter quam venerat, non videbat. Ait autem ad postremum: Omnes, inquit, mihi adducite, deesse mihi videtur aliqua. Dicunt ei: Vnam, inquiunt, * stultam habemus intrinsecus in coquinâ. Sic enim eas, quæ à dæmone vexantur, appellant. At ille; Exhibete, inquit, ad me ipsam quoque, vt eam videam. Quo audito, suprà memoratam vocare cœperunt. Quæ cùm nollet audire, sentiens, vt credo, aliquid, aut fortassis hoc ipsum diuinâ reuelatione cognoscens, dicunt ei: Sanctus Pyoterius te videre desiderat. erat enim vir famæ ac nominis grandis. Cumque ad eum fuisset exhibita, vidissetque panno frontem ipsius inuolutam, proiecit se ad pedes ipsius, dicens: Benedic me, inquit. Quod rursus ad illius pedes tunc & ipsa fecit, ac dixit: Tu me benedic, domine. Omnes sorores obstupuerunt simul, dicentes: Noli, abba, talem iniuriam sustinere; fatua est enim ista, quam cernis. Et sanctus Pyoterius hoc ipsis omnibus ait: Vos, inquit, estis fatuæ; nam hæc & vestra & mea est ** Amma. Hoc enim in eâ vocant illi feminas spirituales. Et deprecor Deum, ait, vt dignum ipsâ in die iudicij merear inueniri. Quo audito, omnes simul ad pedes ipsius prociderunt, singulæ varia peccata ei propria confitentes. Alia enim abluens sordes catini suprà eam se fudisse dicebat: alia verò colaphis eam à se verberatam sæpè memorabat: alia nares ipsius sinapi impletas à se esse deflebat: ceteræ quoque diuersas referebant se ei iniurias irrogasse. Pro quibus omnibus sanctus ille fusis Deo precibus egressus est. Post paucos autem dies non ferens illa tantam sui gloriam, tantoque se nolens sororum honore cumulari, grauarique se credens excusationibus singularum, egressa est de monasterio illo occultè, & quò ierit, in quem se miserit locum, vel quo fine defecerit, ad nullius potuit notitiam peruenire.

Amma honoris causâ vocatur.

Fugit gloriam & honorem.

20. Beatæ memoriæ Paulus Simplex, discipulus abbatis Antonij, narrauit patribus talem rem: Quia aliquando veniens in monasterio visitandi gratiâ, & pro fratrum instructione, post consuetam ad inuicem consolationem, intrauerunt in ecclesiam Dei, Missas more solito celebrare. Beatus ergo Paulus intuens ad vnumquemque introëuntium in ecclesiam, intendebat quali animo intus intraret: habebat enim hanc gratiam sibi datam à Deo, vt sic videret vnumquemque cuius animi esset, sicut nos facies nostras videmus ad inuicem; sed & cuiusq; Angelum gaudentem in eis. Ingredientibus ergo omnibus clarâ facie & splendido vultu, vnum vidit nigrum & obscurũ corpore toto, & dæmones ex vtraque parte eius tenentes & trahentes eum ad semetipsos, & capistrum in naribus eius mittentes: sanctum verò Angelum eius de longè lugubrem tristemque sequentem. Paulus

PAVLI SIMPLICIS. Ruff. l. 3. n. 167. Pasch. c. 23 n. 2. Simile in Ruff. lib. 2. cap. 14. de *Eulogio.*

 verò

verò lacrymans & manu frequenter pectus tundens sedebat ante ecclesiam, plorans valde eum, qui ei talis apparuerat. Qui autem videbant quod faciebat, & tam celerem eius mutationem, & lacrymas & luctum, interrogabât rogantes eum vt diceret quid esset quod videret, timentes ne quid in reprehensione omnium vidisset, pro quo hæc faceret. Postulabant etiam, vt ad Missas intraret cum eis. Paulus autem eos repellens, & negans se ingressurum, sedebat foràs iacens & plorans nimis illum qui ei taliter apparuerat.

Paulus Simplex merita & demerita communicantium diuinitus nouit.

Post paululum autem dimisso ecclesiæ conuentu, iterùm Paulus attendebat singulos exeuntes, vt quorum introitum agnouerat, sciret quales exirent, & vidit illum virum nigrum & obscurum toto corpore priùs, exeuntem ab ecclesiâ claro quidem vultu candidoque corpore, dæmones autem, qui ante tenebant eum, posteà de longè sequentes; sanctum verò Angelum iuxta ipsum ambulantem lætum & promptum & gaudentem supra eum valde.

Lætatur Angelus de dignè communicante.

Paulus verò exiliens cum gaudio clamabat, benedicens Deum, & dicens: O ineffabilis misericordia Dei & bonitas! ó diuinæ miserationes eius & innumerabilis bonitas! Currens autem & ascendens super altum gradum magnâ voce dicebat: Venite, videte opera Domini quàm terribilia sunt, & omni stupore digna. Venite, videte eum qui vult omnes homines saluare, & ad agnitionem veritatis venire. Venite, adoremus & procidamus ante eum, & dicamus: Quia tu solus potens es peccata dimittere. (1.Tim.2.) Ad hanc vocem eius omnes cucurrerunt, cupientes audire quæ dicebat. Et conuenientibus omnibus referebat Paulus quæ vidisset antequam in ecclesiam intrarent, quæ posteà iterùm. Et interrogauit illum virum, vt diceret ei caussam, pro quâ ei subitò tantam mutationem Deus donauerit. Homo ergo ille conuictus à Paulo, coram omnibus qui circa ipsum erant, apertè narrauit, dicens: Ego peccator homo sum, & multo tempore in fornicatione vixi vsque nunc: ingrediens autem modò in sanctam ecclesiam Dei, audiui vocem Isaiæ prophetæ cùm legeretur, magis autem Dei vocem loquentis in eo, vbi dicit: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, discite benefacere, & si fuerint peccata vestra tamquam phœnicium, velut nix dealbabuntur. (Isaiæ 1.) Et si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Ego, inquit, fornicator in hoc sermone compunctus sum nimis, & ingemiscens intra conscientiam meam, dixi ad Deum: Tu Deus, qui venisti in mundum peccatores saluos facere, & qui hæc quæ modò lecta sunt promisisti per Prophetam, comple effectu & opere etiam in me indigno & peccatore.

Fornicator templum ingressus, auditâ sacrâ lectione compungitur.

Ecce enim amodò promitto tibi & spondeo sermone, & corde confiteor, quia iam non agam vltrà illud malum, sed abrenuntio omni iniquitati, & seruio tibi amodò in conscientiâ mundâ. Hodie ergo, Domine, & in hac horâ suscipe me pœnitentem & interpellantem te, & renuntiantem omne peccatum. In his igitur promissionibus, ait, egressus sum de ecclesia, statuens in animâ meâ, nihil vltrà agere mali coram oculis Domini. Quod cùm audissent, omnes clamauerunt ad Dominum voce magnâ, dicentes: Quàm magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientiâ fecisti. (Psal.103.) Quapropter agnoscentes hoc Christiani de sanctis Scripturis ac diuinis reuelationibus, quantam Deus habeat bonitatem circa eos qui ad eum deuotè confugiunt, & per pœnitentiam emundant priora delicta, non solùm non coguntur pœnas soluere pro peccatis antè commissis, verumetiam consequuntur promissa bona. Non ergo desperemus de nostrâ salute: quia sicut per Isaiam Prophetam promisit eos, qui in peccatis sunt inuoluti, denuò lauare, & sicut lanam & niuem dealbare, & bonorum cælestium, quæ in cælestis Ierusalem ciuitate sunt, replere; (Isaiæ 1.) ita & iterùm nunc per Ezechielem prophetam cum iureiurando promisit: Viuo, inquit, ego, dicit Dominus: quia nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat. (Ezech.18.)

IN LIBRVM QVINTVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

Libell. I Num. 4 EVAGRIVS] *Fuit hic Euagrius Ponticus, Origenista, de quo vide dicta ad lib. II. Ruffini cap. XXVII. Notat hic Fr. Ioannes Maria Brasichellensis, Magister sacri Palatij, in Indice librorum expurgandorum: Hic Euagrius Ponticus Origenista Stoicam suam impassibilitatem, toties tamquam manifestum errorem à S. Hieronymo explosam, inculcat.*

1. NON INÆQVALIS] *Ita legendum; editi omittunt,* non. *Apophthegma hoc Græcè ex Euagrij Practico seu Monacho ita concipitur apud Socratem lib. IV. cap. XXIII. in Græco textu, XVIII. in Latino.* ὅτι τῆς ξηροτέρας, καὶ μὴ ἀνωμάλου διαίτης, ἀγάπῃ συζευχθεῖσαν θᾶττον εἰσάγειν τὸν μοναχὸν εἰς τὸν τῆς ἀπαθείας λιμένα. *Ita etiam legit Nicephorus lib. XI. cap. XLIII. In Suidâ, vbi de Macariis agit, & Euagrij quædam opuscula recenset, perperàm legitur* ἀνώμαλον, *pro* μὴ ἀνώμαλον. *quæ negatio omissa interpretibus crucem fixit. Hieronymus Wolfius loco* ἀνώμαλον *diuinabat* ἀναίμακτον, *quasi incruenta diæta intelligatur, si piscibus & carnibus abstineatur, more Pythagorico. Zacharias Palthenius, qui S. Macarij homilias è Græco vertit, & Suidæ verba præfixit,* ἀνώμαλον δίαιταν, asperam viuendi rationem *extulit. Ego verò per* non inæqualem victum, *intelligo æquabilem viuendi rationem, ne quis nunc præparcè, alias prælautè; nunc his, aliàs illis cibis vtatur.*

3 IN PORTVM IMPASSIBILITATIS] *Insinuat hic Euagrius Stoicam suam impassibilitatem, contra quam agit D. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem contra errores Pelagianorum. Græcè apud Euagrium est,* εἰς τὸν τῆς ἀπαθείας λιμένα: *apud Suidam tantùm,* εἰς ἀπάθειαν.

Num. 3 4. NVNTIATA] *Hoc dictum apud Socratem lib. IV. cap. XXIII. Græcè, XVIII. Latinè, ex Euagrij Practico seu Monacho ita exprimitur:* Ἐμηνύθη τινὶ τῶν μοναχῶν θάνατος τοῦ πατρός. ὁ δὲ, πρὸς τὸν ἀπαγγείλαντα, παῦσαι, φησὶ, βλασφημῶν. ὁ γὰρ ἐμὸς πατὴρ ἀθάνατός ἐστιν. *Idem dictum ex eodem Euagrio citat Nicephorus libro XI. cap. XLIII.*

Num. 7. 5. DE PHERME] *Et editi & MSS. hic variant, aliis* Ferine, *aliis* Firme *legentibus. Non dubito, quin recta lectio sit,* de Pherme. *qui Palladio agenti de Paulo abbate cap. XXIII. mons est in Aegypto, abducens in vastam Scetes solitudinem, vbi quingenti monachi exercebantur. De eo & Sozomenus libro VI. cap. XXIX. & Nicephorus lib. XI. cap. XXXVI. Abrahamus Ortelius in Thesauro Geographico existimat hunc tractum describi à Philone, libro de Vitâ contemplatiuâ, etsi non nominet. Theodorus igitur hic dictus est* de Pherme, *ad distinctionem alterius Theodori, qui dicitur* de Nono Alexandriæ, *libello VII. Pelagij, n. 7. siue* de Ennato, *libello XI. num. 10. Alibi aliquoties absolutè ponitur Theodorus. quod de vtro intelligendum sit, au de tertio aliquo, quis dicet?*

6. IOSEPH] *Ad hoc dictum notat idem Fr. Ioannes Maria, Magister sacri Palatij. Cautè lege: nam Euagrij impassibilitatem innuere videtur. Et cuius hominis opera in hac vitâ ita munda extitêre, vt nihil humani admixtum habuerint, nisi Christi, & eius Genitricis?* Num. 9.

7. HOR] *Notat hic Fr. Ioannes Maria, Magister sacri Palatij, qui suprà: Hic est ille Hor hæreticus Origenista, cuius S. Hieronymus meminit ad Ctesiphontem, quem pro sancto obtrudere conatus est miserabilis Euagrius* (imò Ruffinus, vt docui Prolegomeno generali IV.) *Quocircà vmbra virtutum eius in ventum abierunt.* Libel. III Num. 19.

8. PLECTAM DE PALMIS] *Crebrò occurrit* plecta *in his libris, quæ nunc* plecta *à Græco* πλεκτὴν, *vt videtur, nunc* flecta *dicitur. Habenæ sunt è palmâ, iunco, sparto, aut simili recontextæ, ex quibus sporta, canistra, aliaque eiusmodi conficiuntur. Has Aegyptij* σεῖρας *vocant. Vide Cassianum Collat. XVIII. capite XV.* Libell. IV Num. 5.

9. ET CVSABAT] *Manusc. quidam,* cusibat. *Deest hoc editioni Parisiensi. Postquam plectam è palmis torsissent & confecissent, ex plectis illis sportas texebant & consuebant. Hoc interpreti huic* cusare *seu* cusire, *Gallis* coudre. *Et alibi in his libris vox hæc occurret.*

10. ASCENDI IN CAVMA] *Id est,* incalui. *Vsurpat Latinè Græcum* καῦμα, *quod & alibi hîc reperies. Sic mox num. 17.* Stetit in cauma, & defrigens seipsum in Sole. Num. 10.

11. ELLADIO] *Veteres editiones,* Palladio. Num. 16.

12. ESII] *Apud Cassianum lib. V. Instit. capite XXVII. est* Pesius *vel* Phesius. Num. 24.

13. PANEM PAXIMATEM]. *Aliàs,* paxamatem. *Panis erat certo pondere in refectionem monachorum in Aegypto. Vide Onomasticon.* Num. 25.

14. CORRVO PER IPSAM] *Parisiensis editio:* curo opera ipsa. *Non rectè.* Num. 39.

15. LINGVAM TEMPORE FVRORIS] *Parisiensis editio:* intemperiem roris. *nullo sensu.* Num. 49.

16. EX CORDE] *Gallismus,* par cœur, *id est, memoriter. Sic libello X. num. 91. apud eumdem Pelagium,* ex corde Dauid consummauimus. *Hildegar-* Num. 57.

degardis in Explicatione Regulæ S. Benedicti: Prædictas lectiones ex corde & memoriter, id est, sine libro, quoniam breues sunt, recitabunt. Sic Græcis ἀπὸ στήθους λέγειν, & ἀποστηθίζειν.

Num. 59. 17. ZIPPVLAS] Ita plerique manuscripti & editi. In Vedastino MS. est pulmentum. Supra apud Ruffinum lib. III. n. 51. in hac eadem re, placentas. An zippulæ, vel sippulæ, vel sipulæ, à veteri verbo sipando? Vide Onomasticon.

18. RAPHANELÆVM] Parisiensis editio: oleum de semine lini expressum. Vetus editio: rafenealion, id est, lini oleum. Quid ni è raphano cum Plinio lib. XIX. cap. V. Vide Onomasticon.

Num. 63. 19. COPADIVM] Parisiensis editio, compadium. Veteres editiones Germanice in proximo sequenti verbo: capadium, id est, stücklein. Rem exprimit Germanica interpretatio. Scribendum tamen existimo copadium, κοπάδιον, à κόπτω. vnde Gallis couper. Iam olim tamen videtur etiam compadium lectum. Glossariū Camberonense MS. Compadium pulmentum dictum quasi companium, eò quòd cum pane edatur, n conuersâ in d. Ita quisque sibi etyma fingebat.

Num. 65. 20. NIXAS SICCAS] Glossarium Camberonense: Nixa, est genus arboris, à similitudine enixi dicta fructus. Adumbratum hoc ex Isidori Originibus lib. XVII. cap. VII. Vide Onomasticon.

Num. 67. 21. SVRISCVLAM] Ita constanter omnes libri. Glossariū Camberonense MS. Suriscula, vas aquarium. Non rectè in Glossis Isidori apud Bon. Vulcanium, Strascula, vas aquarium. Lege, suriscula.

Libell. V. Num. 25. 22. PANCRATIARII] Ita dicti à pancratio, certaminis gymnici specie, quod ἀπὸ τῶν πάντων κρατεῖν, quòd omnibus viribus certarent, volunt dictum. Gellius lib. III. cap. XV. pancratiasten vocat: Diagoras filios tres habuit, vnum pugilem, alterum pancratiasten, tertium luctatorem. Glossæ Benedicti: Pancratiarij, παγκρατιασταί.

Num. 26. 23. CVRIALIS] Erant curiales, qui curiis adscripti erant. Cassiodorus li. VI. Var. ep. III. Curiales etiam verberat, qui appellati sunt legibus, Minor Senatus. Sed & aliter hac vox vsurpata.

Libell. VI Num. 2. 24. MAGISTRIANVS] Ado Viennensis in Martyrologio II. Iulij in libello De festiuitatibus Apostolorum: Natalis SS. Processi & Martiniani, qui cùm essent Magistriani melloprincipes. Ita locum eum legendum docui ibi in Notationibus, & quid officij gesserint in militiâ Palatinâ ibidē expressi.

Num. 5. 25. EVAGRIVS] Habes hoc Græcè apud Socratem lib. IV. cap. XVIII. ex Euagrij Practico: Ἐπίπρασέ τις τῶν ἀδελφῶν Εὐαγγέλιον μόνον, καὶ τοῦτο πωλήσας, ἔδωκεν εἰς τροφὴν τοῖς πεινῶσιν, ἄξιον μνήμης ἐπιφθεγξάμενος ῥῆμα, αὐτὸν γάρ, φησι, τὸν λόγον πεπώληκα τὸν λέγοντα· πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς: Frater quidam librum Euangelij, quem solum habebat, vendidit. pecuniamque ad pauperes sustentandos contulit, dictum memoriâ dignissimum simul elocu-

Mat. 19. tus: Eum ipsum librum vendidi, qui dicit: Vende quæ habes, & da pauperibus.

Num. 18. 26. OSTRACINES] Parisiensis editio, ostiatim. Aliæ editiones, ostracen. Nota Ostracine ciuitas in Ægypto.

Libell. VII Num. 7. 27. DE NONO ALEXANDRIÆ] Parisiensis editio, de Nouo. alia, de Nonno. aliæ, de loco. Sic infrà libello XI. num. II. Theodorus de Ennato, quod Latinè est, de Nono. Intelligitur nonum clima seu regio Alexandriæ. Sic alibi in Septimo seu Hebdomo.

28. PLVMATIVM DE SCIRPO] Ita rectè manuscripti & veteres editiones. Malè in editione Parisiensi, plumarum de stirpe. Num. 10.

29. NONNA] Ita manuscripti & veteres editi. Non rectè Parisienses, Nónne. Fingunt demones se alloqui quamdam mulierem, quam nonnam seu dominam vocant. Quasi Gallicè dicant: Ceste dame la, venez icy.

30. MILIDO] Dicitur hic Milus in Menologio x. Nouembris: Commemoratio sancti martyris Mili episcopi, & duorum discipulorum, qui ex Persarum regione ad Christi fidem conuersus ac baptizatus, diuinas litteras edoctus, vnà cum duobus discipulis pro mortali ac terrenâ vitâ immortalem ac cęlestem assecutus est. Num. 12.

31. NISI SOL, ET IGNIS, ET AQVA] Hæc tria pro diis culta à Persis, vt notum ex Persarum historiis.

32. BIDVANAS LEVANDO] Sic antè libello VII. num. 24. biduanas abstinere. Infrà libello x. n. 44. biduanas leuando. Nempe abstinebant aliquando biduo, aliquando triduo, aliquando diutiùs, & cùm ieiunium soluerent, dicebantur leuare biduanas vel triduanas, videlicet abstinentias. Libell. VIII. Num. 4

33. FOSSATVM] Fossatum vel fossatus hîc videtur capi pro fossâ. fortè pro palude, ex quâ materiam pro cellis suis & sportis conficiendis deferebant. Aliud est fossatum in re castrensi. Libell. IX. Num. 7.

34. RESCELLAS] Etiam hoc eodem libello n. 76. occurrunt rescellæ. Diminutiuum est à res. Inde formabant, reculas, rescellas. Libell. x. Num. 18.

35. RESPONSO] Ita manuscriptus Audomaren. & editio Parisiensis. Alij editores reposuêre, expensu. quod ab iis factum puto, vt quàm minimum à vestigiis MS. in quo responsum inuenerunt, recederent. Diuinabam primò, in reposito, quòd infrà libello XIII. num. 15. vsurpetur repositio in simili re: & vidit repositionem, in quâ panes haberi solebant. Sed vix dubito, interpretem inuenisse in Græco προσφωνάριον, quod responsum quidem significat eâ notione, quâ vulgò capitur, pro responsione. sed hic videtur capi pro fiscellâ seu sportâ. Sanè ita Græcum hoc vocabulum vsurpat Edessenus monachus in Elencho Agareni: Καὶ μετὰ μικρὸν ἀπέστειλεν αὐτὴν βόσκειν τοὺς καμήλους κατὰ τὴν τῶν Ἀράβων συνήθειαν ἐπιφέρουσαν τὸ ὀψώνιον αὐτοῖς ἐν προσφωναρίῳ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτῆς: Et paulò pòst misit ipsam pascere camelos iuxta consuetudinem Arabum adferentem ipsis obsonium in prosphonario in humero suo. Iterùm posteà: Καὶ λαβοῦσα ἐν τῷ προσφωναρίῳ κατὰ τὸ σύνηθες ἑσπέρας τὴν τῶν καμήλων κόπρον, καὶ ἐπάνω τὸν Μουχάμετ, ἦλθεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ κυρίου αὐτῆς: Et accipiens in prosphonario iuxta morem consuetum vesperi camelorum fimum, & desuper muchamet, venit in domum heri sui.

36. BVDAM DE PAPYRO, &c. CAPITALE DE CARTICA] Ita constanter manuscripti. Quædam editiones loco budam habent mattam, & omittunt de carticâ. Difficile de vtroque dicere, cùm vix alibi reperiantur. Certum est, per budam intelligi stratum seu stramentum, vt hoc ipso numero mox vocatur. Glossarium Camberonense MS. Buda, stramentum lecti de biblo, id est, papyro. Glossæ Isidori: Buda, historia. Lego, storea. Nam historia pro storea ad eum modum dictum, quo Hispania pro Spania. Num. 76.

Quid propriè cartica sit, non habeo dicere. Ioannes Meursius in Glossario Græcobarbaro in Καρτζά citat Cartica ex Glossarum Arabicolatinarum Excerptis

corpus sine interpretatione. & in Excerptis ex veteri Lexico Græcolatino, Carticula, δέρριον; *quæ significatio huc non facit. Apud Cassianum Collatione* I. *cap.* XXIII. *habes* embrimium *seu* embrymium, *pro ceruicali monachorum in Ægypto, atque ita describit*: Psathius admonens incubare, embrimiis pariter capiti nostro ceruicalium vice suppositis, quæ crassioribus papyris in longos gracilesque fasciculos coaptatis, sesquipedali interuallo molliter nexa, nunc quidem humillimum sedile ad scabelli vicem fratribus in synaxi considentibus præstant, nunc verò subiecta ceruicibus dormientium præbent capiti non nimiè durum, sed tractabile aptumque fulmentum. Ad quos monachorum vsus hæc ideircò vel maximè opportuna habentur & congrua, quòd non solùm sint aliquatenus mollia, paruoque & opere præparentur & pretio, vtpote passim papyro per ripas Nili fluminis emergente, quam cuique volenti in vsum assumere, nemo prohibeat desecare; sed & quòd ad remouendum, seu cùm necesse fuerit, admouendum, habilis materiæ, leuisque naturæ sint.

lib.vi. 11. 37. THEODORVS DE ENNATO] *Sic suprà libello* VII. *num.* 7. de Nono Alexandriæ. *Per* Ennatum *seu* Nonum *Alexandriæ, intelligitur nonum clima seu regio Alexandriæ.*

38. LYCHINO] *Ita manuscripti. Editi* lythno. *Puto intelligi* ellychnium. *Nisi quis legat* licinio. *Nam Isidoro* licinium *quasi* lucinium: *quod idem est cum ellychnio.*

39. MYXVM] *Ita reposui. In manuscriptis tamen & editis omnibus* nixum. *Existimo intelligi ellychnium, quod Græcis etiam μύξα dicitur.*

40. EVCHITÆ] *Quædam editiones* euschiti, *quædam suprà apud Ruffinum lib.* III. *num.* 212. Cochiti. *Noti* Euchitæ *heretici ab* εὐχομαι, oro.

41. BAVOSE] *Ita manuscripti & Parisiensis editio. Aliæ editiones*, stulte. *Ruffinus lib.* III. *numero* XXVII. *in hac eadem narratione habet*, insensibilis.

42. LAQVEOS] *Sic Ecclesiastici* IX. *versu* 20. *monemur*: Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις: Scito quòd in medio laqueorum pertransis. *D. Augustinus in Psalmum* CXLI. Quid est, *In medio laqueorum*? In via Christi, & hinc laquei, & hinc laquei. Laquei à dextris, laquei à sinistris. Laquei à dextris, prosperitas sæculi: laquei à sinistris, aduersitas sæculi. Laquei à dextris, promissiones: laquei à sinistris, terrores. Tu in medio laqueorum ingredere, à via noli discedere: nec promissio te capiat, nec terror elidat.

43. CINERENTA ET CACCABATE] *Ita manuscripti Vedastinus & Audomarensis. Variant editi. quidam*, cinerose & caccabate; *quidam* cinerate & caccabate. *Existimo* cinerentum *dictum eâ formâ, quâ* puloeruleotus *& similia.*

44. NE STRINIENTVR] *Ita manuscr. Audomarensis. Prima editio*, ne hystrientur. *Coloniensis*, ne histrientur. *Parisiensis*, ne struentur. *Quædam editiones*, vt constringantur. *Apud Ruffinum libro* III. *num.* 91. *vbi idem refertur*, *est* vociferentur. *Flandris* strijen *est contendere, vt Gallis* estriuer *litigare. nescio an allusione ad hoc Latinum verbum.*

45. PERCVTE SIGNVM] *Sic apud Ioannem infrà libello* III. *num.* 2. percutiens. *Pulsabant olim ligna ad sonitum edendum, & excitationem fratrum. Vide Onomast.*

46. AMMA] *Mira hic varietas quà ab editis libris, quà à MSS. Parisiensis editio, & Palladius cap.* XLII. anima. *aliæ*, nonna. *aliæ* domna. *Manuscr. Audomarensis*, Amma. *Atque hæc verissima lectio est. Firmant Græca Palladij MSS.* Αὕτη γὰρ καὶ ὑμῶν, καὶ ἐστιν Ἀμμάς. οὕτω γὰρ καλοῦσι τὰς πνευματικὰς μητέρας: Hæc enim & mei & vobis est melior. est Amma. sic enim vocant matres spiritales. *Ex hac Herueti versione aliquid in Græco requiras. Sic apud eumdem Palladium cap.* XXXVII. Anima Piamun. *cap.* CXXXVIII. Amoia Taor. *cap.* CXXXVII. Amma Talida. Libell. XVIII. Num. 19.

ADVERTE, *Lector, in editione primâ & tertiâ huius libri num.* 13. *interseri sequentem historiam.*

Quidam presbyter fuit religiosus valdè, Plegus nomine, frequenter Missarum sollênia celebrans ad corpus sancti *Nyni episcopi & côfessoris. Qui eùm digno moderamine sanctam Christo propitio duceret vitam, cœpit omnipotentem Deum pulsare precibus, vt sibi monstraret naturam corporis Christi & sanguinis. Itaque non ea infidelitate, vt assolet, sed ea pietate mentis ista petiuit. Fuerat enim à pueritiâ diuinis legibus imbutus, & propter amorem superni Regis, olim patriæ fines & dulcia liquerat arua, vt Christi mysteria eaus sedulè disceret. Idcircò eius amore magis succensus, quotidie pretiosa munera offerebat, poscebatque sibi præmonstrari quæ foret species latitans sub formâ panis & vini: non quia ille Christi corpore dubius esset, sed quia sic Christum cernere vellet, quem nemo mortalium iam super astra leuatum, in terris passim conspicere potest. Venerat ergo dies, & idem celebrans piè Missarum sollemnia more solito, procubuit genibus: Te deprecor, inquit, omnipotens, pande mihi exiguo in hoc ministerio naturam corporis Christi, vt mihi liceat eum conspicere præsentem corporeo visu, & formam pueri quem olim sinus matris habuit vagientem, nunc manibus contractare. Quem dum talia precaretur, Angelus de cælo veniens sic affatur: Surge, inquit, properè, si Christum videre placet. Adest præsens corporeo vestitus amictu, quem sacra puerpera gestit. Tunc venerabilis presbyter pauidus, ab humo vultum erigens, vidit super arâ Patris Filium puerum, quem Simeon infantem portare suis vlnis meruit. Cui Angelus inquit: Quia Christum videre placuit, quem priùs sub specie panis verbis sacrare solebas mysticis, nunc oculis inspice, attrecta manibus. Tunc sacerdos cælesti munere fretus, quod mirum dictu est, vlnis trementibus puerum accepit, & pectus proprium Christi pectori iunxit. Deinde profusus in amplexum dat oscula Deo, & suis labiis pressit pia labia Christi. Quibus itaque exactis, præclara Dei Filij membra restituit in vertice altaris, & repleuit cælesti pabulo Christi mensam. Tunc rursus humo prostratus, deprecatus est Deum vt dignaretur ipse iterùm verti in pristinam formam. Quâ expletâ oratione, surgens è terrâ, inuenit corpus Christi in formam remeasse priorem, vt deprecatus fuerat. *Sed deest hac historia reliquis editionibus & MSS. Certum est, insertam esse ex historiis vel Anglicanis, vel aliis. Certè in Angliâ vixit S. Nimianus. Habetur in Paschasio de corpore & sanguine Domini cap.* XIV. *& citat D. Thomas Opusculo* LVIII. *cap.* XI. *Similis visio in Vitâ S. Basilij suprà cap.* VII. *Vide ibi dicta ad num.* 36.

* *al.* Ninianus

DE VITIS PATRVM LIBER SEXTVS,

AVCTORE [1]GRAECO INCERTO, INTERPRETE [2]IOANNE S.R.E. SVBDIACONO.

PRÆLVDIVM.

NIHIL magnopere huic libro præmittendum, cùm pars sit libri prioris, quem Sigebertus cap. CXVII. de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus à priore distinctum citat ob diuersum interpretem. Quo nomine & nos distinctum edidimus, vt facilior & distinctior eius (cùm sæpè alibi citandus sit) allegatio esset.

NOTATIO.

1 GRÆCO INCERTO] *Vide dicta Prolegomeno generali* VII. *&* VIII. *vbi nec Euagrium, nec Palladium libri huius & præcedentis (qui coniungi solent, & pro vno haberi) auctores esse probauimus. Quare* Græco incerto auctori *librum inscripsi, cùm etiam Photij tempore sine nomine auctoris in manibus sit versatus, & Græcè inscriptus* ΑΝΔΡΩΝ ΑΓΙΩΝ ΒΙΒΛΟΣ, SANCTORVM VIRORVM LIBER. *Vide eum in Bibliothecâ cod.* CXCVIII.

2. IOANNE] *Vide Prolegom. generale* XIV. *vbi ex Sigeberto de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus c.*CXVII.*& MSS. huius libri interpretem esse Ioannem S.R. E. Subdiaconum ostendimus.*

LIBELLVS PRIMVS.

De Prauidentiâ seu Contemplatione.

SILVANI. 1 ABIIT aliquando Zacharias ad abbatẽ suum Siluanum, & inuenit eum in excessu mentis, & erant manus eius extensæ in cælum. Et cùm vidisset ita, clausit ostiũ, & exiit: & intrans circa horam sextam atq; nonam, inuenit eum eodem modo: circa decimam verò horam pulsauit, & ingressus, inuenit eum quiescentem, & dicit ei: Quid habuisti hodie, pater? Qui dixit ei: Infirmatus sum hodie, fili. Ille verò tenens pedes eius, dicebat: Non te dimittam, nisi mihi indicaueris quid vidisti. Respondit ei senex: Ego in cælum raptus sum, & vidi gloriam

Siluani exstasis.

Siluani raptus in cælum.

gloriam Dei, & illic steti vsque modò, & nunc dimissus sum.

SYNCLETICÆ. Qua sit prudentia serpentum, quæ columbarum simplicitas.

2. Dixit sancta Syncletica: Efficiamur prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ, vt astutè intelligamus laqueos diaboli: nam prudentes fieri sicut serpentes dictum est, vt non ignoremus impetus diaboli & artes eius. Etenim simile aliquid ex alio simili superatur: nam & simplicitas columbæ demonstratur.

INCERTI. Differentia colloquij spiritualis & sæcularis.

3. Dicebat quidam patrum: Quia dum sederent aliquando seniores & loquerentur de ædificationibus, erat inter eos vnus præuidens: & vidit Angelos manus agitantes & lauantes eos. Vt autem venisset locutio sæcularis, discedebant Angeli, & volutabantur porci in medio pleni fœtoribus, & polluebant eos: cùm autem rursus loquerentur de ædificatione, veniebant iterùm & lauabant eos Angeli.

INCERTI. Amos 1. Ira Dei contra opus malum.

4. Dixit quidam senex: Hoc est quod scriptum est: Super duobus & tribus peccatis Tyri auertam me, super quatuor autem non auertam: cogitare malum, & consentire cogitatui, & loqui; quartum verò est perficere opus. In hoc ergo non auertitur ira Domini.

INCERTI. Senis tristitia propter desolationem Scetis.

5. Dicebant de quodam sene magno in Scithi: Quotiescumque fratres ædificabant cellulam, egrediebatur cum gaudio, & ponens fundamentum non discedebat donec commotaretur; aliquando autem exiens ad fabricandam cellam contristabatur valdè. Et dicunt fratres: Quare tristis ac mœstus es, abba? Qui dixit eis: Desolandus est locus iste, filij. Ego enim vidi quoniam accensus est ignis in Scithi, & accipientes fratres palmas cædentes extinxerunt eum: & iterùm accensus est; & accipientes fratres rursus palmas cædentes extinxerunt eum: tertiò accensus est & impleuit totam Scithim, & iam non potuit extingui. Ideò ego contristor ac mœstus sum.

SENIS. Quomodo iustus sit palma.

6. Dixit quidam senex: Scriptum est; Iustus vt palma florebit. Significat autem hic sermo bonorum actuum fructum altum & rectum ac dulcem: est verò in palma vnum [1] incarduum, & ipsum candidum omnem habens operationem in se; simile autem & super iusto reperitur: vnum enim ei & simplex est cor, ad Deum tantùm respiciens. Est autem & album, habens illuminationem fidei, & omnis operatio iusti in corde ipsius est: nam & acumen stimulorum eius, aduersus diabolum est propugnaculum.

INCERTI. Quomodo Sunamitis.

7. Dixit aliquando alter senex: Sunamitis Elisæum suscepit, eò quòd non haberet affectum cum aliquo homine. Dicitur Sunamites personam habere animæ, Elisæus verò personam Spiritus sancti. Quacumque ergo horâ recedit anima à sæculari confusione & perturbatione, adueniet ei Spiritus Dei, & tunc poterit parere cùm sit sterilis.

INCERTI. Voluptuosus instar porci, difficilè cælum respicit.

8. Alius quidam patrum dixit: Quia oculi porci naturale habent figmentum, ita vt necessitate semper intendant in terrâ, nec aliquando possint respicere ad cælum. Sic ergo & anima eius, qui in dulcedine delectatur voluptatum, semel delapsa in luxuriæ cœnum, difficile potest respicere ad Deum, aut sapere aliquid dignum Deo.

INCERTI. Ingressus in religionem instar Baptismi.

9. Fuit quidam magnus inter præuidentes; hic affirmabat dicens: [2] Quia virtutem, quam vidi stare super Baptisma, vidi etiam super vestimentum monachi, quando accipit habitum spiritualem.

INCERTI. Meditationi non praualet dæmon.

10. Cuidam seni data est gratia videndi quæ fiebant, & dicebat: Quia vidi in cœnobio aliquando meditantem in cellâ fratrem: & ecce dæmon veniens stabat foris cellam. Et dum frater ille meditaretur, non præualebat ingredi: cùm autem cessasset meditando, tunc ingrediebatur ille dæmon.

INCERTI. Dæmones instar apum nos circumdant.

11. Dicebant de quodam sene, quia deprecatus est Deum, vt videret dæmones. Et reuelatum est ei: Non opus habes videre eos. Senex autem rogabat dicés: Quia, Domine, potes me protegere gratiâ tua. At verò Deus reuelauit oculos eius, & vidit eos, quia tamquam apes sic circumdant hominem, stridentes dentibus suis super eum: Angeli verò Dei increpabant eos.

SENIS. Angeli animam peregrini cuiusdam deducunt.

12. Dixit quidam senex: Quia duo fratres erât ei vicini, [3] vnus peregrinus, & vnus inchoris: erat autem peregrinus ille modicùm negligentior: ille verò inchoris studiosus valde. Contigit autem vt dormiret ille peregrinus in pace. At ille senex vicinus eorum cùm esset præuidens, vidit multitudinem Angelorum deducenté animam eius: & cùm perueniret ad cælum vt intraret, facta est quæstio de illo. Et venit vox de super dicens: Manifestum est, quia modicùm negligentior fuit, sed propter peregrinationem eius aperite ei. Et post hæc dormiuit & ille inchoris, & venit omnis cognatio eius ad eum. Cernens verò ille senex non venire Angelos ad deducendam animam eius, miratus est; & cadens in faciem suam in conspectu Dei, dixit: Quomodo peregrinus ille cùm negligentior fuerit talem gloriam habuit, & hic cùm studiosus esset nihil huiusmodi meruit? Et venit ei vox dicens: Hic studiosus cùm venit vt dormiret, aperuit oculos suos, & vidit parentes suos flentes, & consolata est anima eius. Peregrinus verò ille,

ille, licet negligentior fuerit, nullum suorum vidit: & fleuit, & Deus consolatus est eum.

INCERTI. 13. Narrauit alter quidam patrum, quia erat aliquis solitarius in eremo Nilopoleos, & ministrabat ei quidam sæcularis, sed fidelis. Erat autem & in eadem ciuitate homo, qui erat diues, & impius. Contigit autem vt moreretur ille diues, & ducebat eum tota ciuitas simul & episcopus cum lampadibus. Egressus est autem & ille, qui ministrabat illi solitario, secundùm consuetudinem portans illi panes: & inuenit, quia comederat eum bellua, & cecidit in faciem suam in cõspectu Domini, dicens: Non surgam hinc, donec demonstretur mihi à Deo, quæ sunt hæc: quia ille quidem impius talem apparatum habuit in deducendo; hic verò, qui seruiuit tibi die noctuque, ista pertulit. Et ecce angelus Domini veniens dixit ei: *Honor & opprobriũ sepulturæ in præmiũ & pœnam cedunt.* Ille impius habuit paruum opus bonum in hoc sæculo, & recepit illud hic, vt illic nullam requiem inueniat: iste autem solitarius, quia homo erat ornatus ad omnem virtutem, habebat verò & ipse, vt homo, modicum aliquid culpę, & recepit illud hic, vt ibi inueniatur purus coram Deo. Et ita consolatus in his verbis, abiit glorificans Deum super iudicia eius, quia vera sunt.

CYRIONIS. Ruff. li. 3. n. 197. 14. Sancti patres de Scithi prophetauerũt de vltima generatione, dicentes; Quid operati sumus nos? Et respondens vnus ex illis vir magnæ vitæ, nomine * Cyrion dixit: Nos mandata Dei custodimus. At illi respondentes dixerunt: Hi verò qui fuerint post nos, quid erunt facturi? Qui dixit eis: Dimidium operis nostri operaturi sunt. Et dixerũt ei: Hi autem, qui post ipsos fuerint, quid facient? Qui respondit: Omnino non habebit operationem generatio illa ventura. Esse autem illis video tentationes, & qui reperti fuerint probati in tempore illo, meliores super nos & patres nostros erunt.

* al. Squirion, vel Isquirion, vel Hisstinon.

INCERTI. 15. Narrauit quidam senex, dicens: Quia erat quædam virgo prouecta ætate valde, quæ profecerat in timore Dei. Et interrogata à me, quæ res eam ad hanc adduxerit conuersationem; illa ingemiscens cœpit dicere: Mihi quidem, ô mirabilis vir, cum adhuc essem paruula, erat pater modestus ac mansuetus moribus, debilis verò & infirmus corpore: *Diuersa parentum cuiusdam in sæculo conditio.* qui ita vixit curam sui agens, vt vix aliquando videretur ab his, qui in eodem habitabant vico: terram autem suam assiduè operabatur, & ibidẽ semper occupabat vitam suam. Si quando fortasse sanus fuisset, fructus culturæ suæ domi portabat; plurimum autem temporis in lecto & languoribus detinebatur, tantaque ei erat taciturnitas, vt ignorantibus eum sine voce crederetur esse. Mater verò mihi erat è contrario curiosa absque modo, & quæ vltra omnes quæ erant in regione hac, turpior esset: sermones verò eius ita ad vniuersos mouebantur, vt putaretur omne corpus ipsius lingua esse: lites frequentiùs commouebantur ad omnes ab ipsa: in ebrietate autem vini, cum viris luxuriosis demorabatur: dispensabat autem & ea, quæ intus domi erant, tamquam meretrix pessima, vt etiam substantia multa valdè non potuerit nobis sufficere; nam huic a patre meo delegata erat dispensatio domus: corpore autem suo ita in turpitudine abutebatur, vt pauci de vico ipso potuerint effugere libidinem eius. Numquam corpori eius morbus occurrit, nec dolorem aliquem sensit vel aliquantulum, sed à natiuitate suâ vsque ad vltimum diem integrum sanumque corpus suum possedit. Inter hęc contigit, vt pater meus longâ ægritudine fatigatus moreretur, & continuò aër commotus est, & pluuia & coruscationes atque tonitrua aërem conturbabant, & neque nocte neque die imber cessando triduo super lectum sine sepulturâ fecit eum manere, ita vt homines vici illius mouentes capita admirarentur, quod tam malum vniuersos lateret, dicentes: Sic enim Dei erat inimicus, vt nec terra eum recipiat ad sepulturam. *Pater semper miser, etiam sepulturâ caret.* Sed tamen ne intra domum dissoluta membra eius ingressum prohiberent habitantibus, imminente adhuc aëre turbido & pluuiâ descendente, vix aliquo modo eum sepulturæ tradidimus. At verò mater mea posthæc licentiâ plurimâ acceptâ, cum improbitate maximâ corporis sui libidini abutebatur, & prostibulum deinceps faciens domum nostram in multâ luxuriâ vixit atq; deliciis. Et dum adhuc paruula essem, & deficeret nobis substantia nostra, vix aliquando cum timore, sicut mihi videtur, morte illius adueniente tantam meruit funeris prosperitatem, vt etiam putaretur aër simul in exequiis deducere funus eius. *Mater luxuriæ atque deliciis dedita honorificè tumulatur.* Ego verò post obitum eius puellarem egressa ætatem, & desideria titillationesque iam corporis cùm me permouerent, in quadam die ad vesperam, vt fieri solet, cogitare cœpi atque considerare, cuius vitam eligerem imitandã; vtrùm patris, qui modestè, & mãsuetè, & sobriè vixit: sed rursum recogitabam illud, quia nihil in vitâ suâ cõsecutus est boni, sed per omne tempus in infirmitate & tribulatione consumptus esset, ita finem vitę accipiens, vt nec sepulturam eius terra reciperet. *Ambigit de vita sua eligenda filia.* Si igitur bona esset huiusmodi conuersatio apud Deum, quare

ergo

ergo tantum malorum consecutus est pater meus, qui sic viuere elegit? Sed sicut mater, inquit cogitatus meus, bonum est viuere, tradere voluptati, luxuriæ ac libidini corpus: etenim illa nullum opus turpe prętermisit: in ebrietatē autem omne tempus incolumis atque prosperè degens, ita vitam suam expleuit. Quid ergo? Sic oportet me viuere, sicut mater vixit: melius est enim propriis oculis credere his, quæ manifestè cognita sunt, & nihil prętermittere. Et cùm placuisset mihi miserę eidem me constituere vitæ, superuenit nox, & sopor continuò mihi accessit. Post hos sermones astitit mihi quidam grandi quidem corpore, aspectu autem horribilis: deinde intuendo me perterrens, iracundâ visione & asperâ voce interrogabat me: Dic mihi, inquit ille, quæ sunt cogitationes cordis tui? Ego autem ab aspectu eius & habitu tremefacta, neque aspicere in eum audebam. Maiore verò voce vsus, iterùm iussit vt ea quæ mihi placuerant, pronuntiarem. Ego autem præ timore dissoluta, & omnes oblita cogitatus, nihil esse dicebam. Ille verò negante me reuocabat vniuersa ad memoriam, quæ in corde meo meditata eram. Ego autem conuicta & ad precem conuersa, supplicabam veniam consequi, & caussam ei narrabam huiusmodi cogitatus. Qui ait mihi: Veni & vide vtrosque, patrem & matrem, & quam volueris vitam deinde elige tibi: & apprehendens mihi manum trahebat. Ducens autem me in quemdam campum magnum, habentem paradisos multos & diuersos fructus, & varias arbores, & pulchritudinem inenarrabilē, introduxit me intus illic. Occurrēs autem mihi pater meus, amplexatus est me, & osculabatur, filiam me vocans. Ego verò circumplexa eum, rogabam vt manerem cum ipso. At ille, Nunc, inquit, non potes hîc esse; si verò mea sequi vestigia volueris, venies huc non post multum tempus. Cùm autem adhuc ego deprecarer manere cum ipso, trahens me rursum manu, qui me ibi duxerat, Veni, ait, ostendā tibi & matrem tuam, quæ igne exuritur, vt scias ad quem horum debeas declinare vitam tuam. Statuens autem me in domo tenebrosâ atque obscurâ, omni stridore perturbationeq; repletâ, ostendit mihi fornacem ignis ardentem & picem feruentem, & quosdam illic terribiles aspectu stantes super fornacem. Ego autem inspiciens deorsum video matrem meam in fornace vsque ad collum demersam, stridentem dentibus & igne ardentem, & vermium multum fœtorem fieri. Videns autem me illa, cum vlulatu clamabat, filiam me vocans: Heu me, filia, de propriis operibus hæc patior, quia quasi deliramenta mihi videbantur vniuersa, quę de sobrietate erant: opera autem fornicationis & adulterij non mihi credebam esse tormenta; ebrietatem verò & luxuriam non arbitrabar esse pœnas: & ecce propter paruam libidinem, quantam recipio gehennam & sustineo pœnas: ecce propter exiguas delicias quanta exoluo tormenta: ecce pro cōtemptu Dei, quales recipio mercedes: apprehenderunt enim me vniuersa immobilia mala. Nunc ēst tempus auxilij, ô filia; nunc recordare nutrimentorum quæ à me consecuta es; nunc retribue beneficiū si quid boni aliquando accepisti. Miserere, inquit, mei quę ardeo igni & ab ipso consumor: miserere mei quæ in huiusmodi cruciatibus exanimor: miserere mei, filia, & porrigens manum tuam educ me de hoc loco. Me autem recusante hoc facere propter eos qui ibi astabant, rursus cum lacrymis clamabat: Filia mea, adiuua me, & noli despicere fletum propriæ matris tuæ: memento doloris mei in die parturientis te, & ne me despicias, quæ gehennæ igne depereo. Ego autem à voce eius lacrymis commota, humanum aliquid patiebar, & cœpi cum clamore condolens ei ingemiscere. Exurgentes verò hi, qui erant in domo meâ, & accendentes ignem, caussam mugitus mei interrogabant me: ego autem narraui eis quæ videram. Et sic etiam vnum hoc deliberaui, vt patris mei sequerer vitam, certa facta per ineffabilem misericordiam Dei, quæ pœnæ repositæ sunt his qui malignè viuere volunt. Siquidem illa beata virgo ex ipsâ visione cognoscens, multam esse & bonorum retributionem operum, & malorum actuum turpis vitæ maximas esse pœnas renuntiabat: ideoque efficiamur melioris consilij nobismetipsis, vt possimus beati fieri.

Filiæ visio horribilis.

Pater in sæculo castus filiam narratam paradiso [illegible].

Mater in sæculo deliciosa, post tormenta cruciatur.

Filia patris vestigia sequi eligit.

16. Narrauit iterùm senex & de quodam episcopo, vt maximè ex eo fiduciam accipientes diligentiam nostram in Deo habeamus ad salutem. Nuntiabatur à quibusdam episcopo, qui apud nos cōsistebat, sicut hæc ipse episcopus referebat, quasdam sæcularium matronarum duas esse mulieres fideles, quæ quasi impudicè viuerent. Episcopus autem ex his qui ei hęc nuntiauerant commotus est, & suspicatus ne fortè & aliæ huiusmodi essent, ad deprecandum Deum se conuertit, inde certus effici rogans, quod & meruit. Post diuinam enim illam atque terribilem consecrationem, dum accederent singuli ad participanda sancta mysteria, per vultus eorum cernebat animas, quibus vnaquæque subiaceret peccatis. Et peccatorum

Incertr. Ruff. lib. 3. n. 166. Pasch. c. 23 n. 1.

Diuersos communicantium vultus.

torum quidem hominum videbat facies nigras, quosdam verò ipsorum tamquam ab æstu exustas facies habentes, oculos autem rubeos ac sanguineos; alios autem eorum claros quidem facie, candidos verò amictu. Et alij quidem, dum acciperent corpus Domini, exurebat eos & incendebat; alijs autem sicut lumen efficiebatur in se, & per os ingressum, omne corpus eorum illuminabat. Erant autem inter ipsos etiam qui solitariam vitam elegerant, & hi qui in coniugijs erant, qui & ipsi ita esse videbantur. Deinde conuertit se, & cœpit etiam ipse mulieribus distribuere, vt cognosceret quales & ipsarum essent animæ; & vidit simili modo fieri nigras atque rubeas facies earum, sanguineas quoque & albas. Inter ipsas autem aduenerunt & illæ duæ mulieres, quæ accusatæ erant illi episcopo, propter quas maximè ad hanc precem & præuidentiam venerat: cernit etiam ipsas, dum accedunt ad sanctum mysterium, clarum habentes vultum & honorificum, candidâ verò stolâ circumamictas. Deinde cùm & ipsæ participatæ fuissent mysterio Christi, factæ sunt sicut à lumine illustratæ. Rursum episcopus ad solitam precem conuertebatur, supplicans Deo, & discere cupiens modum reuelationum, quæ ei demonstratæ fuerant. Astitit autem angelus Domini, & de singulis interrogare præcipiebat. Sanctus verò episcopus continuò de illis duabus sciscitabatur mulieribus, si vera esset illa prima accusatio, an falsa: at verò Angelus affirmabat vera esse omnia, quæ dicta de eis fuerant. Episcopus quoque ait ad Angelum: Et quomodo in perceptione corporis Christi splendidæ erant facies earum, albam autem stolam habebant, lumine quoque fulgebant non paruo? Ait autem Angelus: Eò quòd resipuerunt de actibus suis, & discedentes ab his lacrymis & gemitibus atque eleëmosynis pauperum, per confessionem diuinum meruerunt numerum: de cetero in his malis numquam ambulare promittentes se, si quidem de prioribus delictis veniam mereantur. Propter hoc ergo meruerunt diuinam immutationem, & à criminibus absolutæ sunt, & viuent deinceps sobriè, ac piè, & iustè. Episcopus autem mirari se dicebat, non tantùm de immutatione illarum mulierum (hoc enim contigit multis fieri) sed Dei donum, qui non solùm eas tormentis minimè subiecit, sed etiam tantam eis dignatus est donare gratiam. Ait autem Angelus ad eum: Admiraris hoc iustè, quasi homo; Dominus autem ac Deus noster & vester cùm naturaliter sit bonus ac misericors his qui discedunt à propriis delictis, & per confessionem accedunt ad eum, non tantùm in tormenta eos ire non sinit, sed etiam furorem suum mitigat ab eis, & honore dignos facit: etenim sic dilexit Deus mũdum, vt Filium suum vnigenitum daret pro eo. Qui igitur cùm inimici essent homines, mori pro ipsis elegit; non multo magis domesticos effectos eos, & pœnitentiam super his quæ gesserant agentes, absoluit à pœnis? His verò, quæ ab ipso præparata sunt, bona præstabit fruenda; hoc ergo scito, quia nulla delicta hominum vincunt clementiam Dei: tantùm per pœnitentiam ea, quæ pridem quis mala gesserat, abluat actibus bonis. Cùm enim sit misericors Deus, scit infirmitatem generis vestri, & passionum fortitudinem, & diaboli potentiam atque astutiam, & incidentibus quidem hominibus in peccatis, quasi filiis ignoscit, & exspectat correctionem eorum, patientiam habens in eis. Conuertentibus verò atque eius exorantibus bonitatem, tamquam infirmis compatitur, & absoluit cõfestim tormenta eorum, & donat eis bona, quæ præparata sunt iustis. Ait autem episcopus ad Angelum: Obsecro te, dic mihi etiam vultuum differentias, in quibus peccatis vnusquisque eorum subiaceat; vt etiam & de his agnoscens, ab omni liberer ignorantiâ. Angelus autem dixit ad eum: Hi quidem, qui splendido atque hilari vultu sunt, in sobrietate, & castitate, & iustitiâ viuunt, modesti quoque & condolentes ac misericordes sunt. Hi verò qui nigras habent facies, fornicationis & libidinis operarij sunt, ceterisque sceleribus & delictis dediti. Hi verò qui apparuerunt sanguinei ac rubei, in malignitate & iniustitiâ viuentes sunt, amantes detractiones, blasphemi, dolosi, & homicidæ sunt. Rursum dicit ei Angelus: Adiuua eos, si quidem salutem ipsorum desideras: propterea etiam meruisti orationum tuarum effectum, vt videndo discas discipulorum tuorum peccata, & per admonitiones atque obsecrationes, meliores per pœnitentiam eos facias ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit à mortuis, Iesu Christo Domino nostro. Quantacumque igitur tibi virtus est & studium ac dilectio circa Dominum tuum Christum, omnem eorum gere prouidentiam, vt conuertantur à propriis peccatis ad Deum, suadens eis manifestè, quibus peccatis subiaceant, ne propriam desperent salutem ex hoc. Pœnitentibus quidem illis & conuertentibus ad Deum animabus eorum salus erit & epulatio futurorum bonorum: tibi verò erit plurima merces, imitãdo Domi-

Corpus Domini dignè sumentibus lux, indignè ignis exurens.

Pœnitentia & confessio in diuinum numerum pœnitentes referunt.

Ioan. 3.

Rom. 5.

Clementia Dei exsuperat omnia delicta.

Explicatio vultuum diuersorum tempore Communionis.

Dominum tuum, qui cælos quidem reliquit, in terris autem demoratus propter salutem hominum est.

INCERTI. 17. Referebat quidam patrum: Quia tres res sunt honorabiles apud monachos, quibus oportet nos cum timore, & tremore, & gaudio spirituali accedere: communicatio sanctorum Sacramentorum, & mensa fratrum, & peluis in quâ fratrum pedes lauantur. Proferebatque exemplum tale, dicens: Erat quidam magnus senex præuidens, & contigit ei vt gustaret cum pluribus fratribus. Et comedentibus illis videbat in spiritu idem senex sedens ad mensam quosdam edentes mel, alios autem panem, alios verò stercus. Et admirabatur intra semetipsum, & deprecabatur Deum, dicens: Domine, reuela mihi mysterium hoc, quia idem cibus omnibus appositus est super mensam; in manducando autem ita immutatus videtur; & quidam edunt mel, quidam verò panem, alij autem stercus. Et venit ei vox desuper, dicens: Quia illi qui manducant mel, hi sunt qui cum timore, & tremore, & gratiarum actione edunt ad mensam, & incessanter orant; & oratio eorum sicut incensum ascendit ante Deum, ideoque & mel comedunt. Qui autem panem manducant, hi sunt qui gratias agentes percipiunt ea quæ à Deo donata sunt. Illi verò qui stercus manducant, hi sunt qui murmurant & dicunt: Hoc bonum est, illud malum est. Hæc autem talia non oportet cogitare, sed magis glorificare Deum, atque laudes ei offerre, vt & in nobis impleatur illud quod dictum est: Siue manducatis, siue bibitis, siue quid aliud facitis, omnia in gloriâ Dei facite.

Tria honorabilia apud monachos. *Triplex diuersorum manducantium status.* *1. Cor. 10.* *1. Cor. 10.*

LIBELLVS SECVNDVS.

De sanctis senioribus qui signa faciebant.

BESARIONIS. Ruff. l. 3. n. 1. DIXIT abbas Dulas discipulus abbatis Besarionis: Quia ambulantibus nobis secus littus maris, sitiui; & dixi abbati Besarioni: Abba, sitio valde. Et cùm fecisset senex orationem, dixit mihi: Bibe de mari. Et dulcis facta est aqua, & bibi: ego autem hausi modicam in vase, ne forte iterùm sitirem. Quod cùm vidisset senex, dixit mihi: Vt quid vas implesti aquâ? Dixi ei: Ignosce mihi, ne fortè iterùm sitiam. Et ait senex: Deus qui hîc est, & vbique est.

Deus ubique.

EIVSDEM. 2. Alio quoque tempore, cùm necessarium ei esset, fecit orationem, & transiuit Chrysoroan fluuium pedibus; ego autē admiratus satisfeci ei, dicens: Quomodo sentiebas pedes tuos, dū ambulares in aquâ? Et ait senex: Vsq; ad talum sentiebam aquam, reliqua autem erat solida sub pedibus meis.

Besarion pedibus fluuium transit, aqua solidatur.

EIVSDEM. 3. Rursus euntibus nobis ad aliū senem, venit sol ad occasum. Et orauit senex, dicens: Obsecro, Domine, stet sol, donec perueniam ad seruum tuum. Et factum est sic.

Stat sol ad preces Besarionis.

EIVSDEM. Ruff. lib. 3. n. 121. Pasch. c. 14 n. 2. 4. Venit aliquando quidam dæmonium habens in Scithi, & facta est pro eo oratio in ecclesiâ, & non egrediebatur dæmon ab eo; quia durus erat. Dicunt autem ad inuicem clerici loci illius: Quid faciemus huic dæmoni? Nemo potest eum eiicere, nisi abbas Besarion, & si rogauerimus eum pro ipso, neque in ecclesiam veniet. Hoc ergo faciamus: ecce venturus est manè ante omnes in ecclesiam, faciamus eum qui vexatur, sedere in loco ipsius, & cùm ingredietur, stemus ad orationem, & dicamus ei: Excita fratrem istum, abba. Fecerunt autem sic. Veniente autem mane sene illo, steterunt ad orationem, & dicunt ei: Excita fratrem istum, abba. Et dixit senex illi patienti: Surge, egredere foràs. Et confestim exiuit ab eo dæmon, & sanus factus est ex illâ horâ.

Besarion verbo dæmonem pellit.

ELIAE. 5. Dicebant seniores aliquando abbati Eliæ in Ægypto de abbate Agathone, Quia bonus frater est. Et dicit eis senex: Secūdum generationē suam bonus est. Qui dixerunt ei: Secundum autem antiquos quid? At ille respondens ait: Iam dixi vobis, quia bonus est secundùm generationem suam; secundùm antiquos verò, vidi hominem in Scithi, qui poterat facere, vt sol staret in cælo, sicut fecit Iesus filius Naue. Et hæc audientes obstupuerūt, & glorificauerunt Deum.

Senex Scithensis solem sistit.

MACARII. Ruff. lib. 3. n. 213. 6. Dicebant de abbate Macario illo maiore, quia ascendens de Scithi, portabat sportas, & fatigatus resedit & orauit, dicens: Deus, tu scis, quia iam non præualeo. Et mox eleuatus, inuentus est super flumen.

MACARII. Ruff. l. 3. n. 122. 7. Habebat quidam filium paralyticum in Ægypto, & adduxit eum ad cellam beati Macarij, & relicto eo ad ostium flente, recessit longè. Respiciens ergo senex, vidit puerum plorantem, & dixit ei: Quis te adduxit huc? Qui dixit: Pater meus proiecit me hìc, & abiit. Et dicit ei senex: Surge, & apprehende eum. Qui statim sanus factus est, & surgens apprehendit patrem suum, & sic abierunt in domum suam.

Macarius paralyticū sanat.

EIVSDEM. 8. Dicebat abbas Sisois: Quando eram in Scithi cum abbate Macario, ascendimus [6] metere cum eo septem nomina. Et ecce vna vidua colligebat spicas de post nos, & non cessabat plorans. Vocauit ergo senex dominum agri illius, & dixit ei: Quid est aniculæ huic, quòd semper plorat? Qui

dixit ei: Quia vir eius habuit depoſitum cuiuſdam, & mortuus eſt non loquens, & non dixit vbi poſuit illud, & vult dominus depoſiti accipere eam & filios eius in ſeruitutem. Et ait ſenex: Dic illi, vt veniat ad nos vbi requieſcimus in caumate. Et cùm veniſſet, dicit ei ſenex: Vt quid ſemper ploras? Quæ ait: Vir meus defunctus eſt, accipiens commendatum alicuius, & non dixit moriens vbi poſuit illud. Et dixit ei ſenex: Veni, & oſtende nobis ſepulcrum viri tui. Et aſſumptis ſecum fratribus abiit cum eâ. Et cùm veniſſent ad locum, vbi poſitus erat, dixit ad illam ſenex: Recede hinc in domum tuam. Et orantibus illis vocauit ſenex illum qui mortuus fuerat, dicens illi: Vbi poſuiſti alienum depoſitum? Qui reſpondens dixit ei: In domo meâ abſconditum eſt ſub pede lectuli. Et ait illi ſenex: Dormi iterum vſque in diem reſurrectionis. Videntes autem fratres ceciderunt ad pedes eius; quibus dixit ſenex: Non propter me factum eſt hoc, nihil enim ſum, ſed propter illam viduam & orphanos ipſius fecit Deus hanc rem: hoc enim eſt magnum, quia ſine peccato vult Deus eſſe animam, & ſi quid petierit, accipit. Veniens autem nuntiauit viduæ illi, vbi erat illud commendatum. At illa ſumens illud, reddidit domino ſuo, & liberauit filios ſuos. Et qui audierunt hoc, glorificauerunt Deum.

Macarius à mortuo reſponſum elicit, vt vidua ſuccurrat.

EMILIS.

9. Tranſiens aliquando abbas Emilis per quemdam locum, vidit quemdam monachum detentum à quibuſdam tamquam homicidam. Accedens autem ſenex, atque interrogans fratrem illum, & comperto quia calumniabantur ei, dixit ad eos qui eum tenebant: Vbi eſt ille qui occiſus eſt? & oſtenderunt ei. Tunc approximans ipſi defuncto, dicit omnibus: Orate. Ipſo verò expandente manus ad Deum, ſurrexit is, qui defunctus erat. Et dixit ei coram omnibus: Dic nobis, quis eſt qui te interfecit? At ille dixit: Ingreſſus in eccleſiam commendaui pecunias presbytero, ipſe ſurgens interfecit me, & portans proiecit me in monaſterium abbatis huius: ſed rogo vos, vt tollantur ipſæ pecuniæ ab eo, & dentur filiis meis. Tunc ait ad eum ſenex: Vade, dormi, donec veniat Dominus & reſuſcitet te. Et confeſtim obdormiuit.

Emilis ab occiſo reſponſum elicit, vt innocentem ſeruet.

PASTORIS. Ruff. l. 3. n. 168.

10. Venerunt aliquando plures fratres ad abbatem Paſtorem: & ecce quidam de cognatis ipſius habebat filium, & erat facies eius per operationem diaboli conuerſa retrorſum. Videns autem pater eius multitudinem patrum, accipiens puerum ſedebat foris plorans. Contigit autem, vt vnus ſeniorum egrederetur foràs. quem cùm vidiſſet, ait: Quid ploras, homo? Qui dixit ei: Cognatus ſum abbatis Paſtoris, & ecce contigit puero huic tentatio iſta: & volens eum huic ſeni offerre, vt eum curaret, timui, non enim vult nos videre: & nunc ſi cognouerit quia hic ſum, mittit perſequens,⁺ & mittat me hinc. Ego verò videns præſentiam veſtram præſumpſi venire hic. Ergo quomodo vis, abba, miſerere mei, & introduc intus puerum hunc, & ora pro ipſo. Et accipiens eum ſenex, intrauit, & vſus eſt prudenter, & non eum ſtatim obtulit abbati Paſtori, ſed incipiens à minoribus fratribus dicebat: Conſignate puerum iſtum. Cum autem feciſſet omnes per ordinem conſignare eum, ad vltimum obtulit eum abbati Paſtori, qui nolebat tangere eũ. At illi rogabát eum, dicentes: Vt omnes, ita & tu, pater, fac. Et ingemiſcens ſurrexit & orauit, dicens: Deus, ſalua plaſma tuum, vt non dominetur illi inimicus. & conſignans curauit eum, & reddidit patri ſanum.

Paſtor ſigno crucis puerum deformatum ſanat.

PAVLI.

11. Narrauit quidam patrum de aliquo abbate Paulo, qui erat in inferiores partes Ægypti, habitans iuxta Thebaidam. Hic ergo Paulus tenebat manibus eos, qui dicuntur cornutæ, aſpides, & ſerpentes atq; ſcorpiones, & ſcindebat eos per medium. Videntes autẽ hæc fratres, ſatisfacientes ei, interrogabant eum, dicentes: Dic nobis quid operatus es, vt acciperes gratiam iſtam? Qui ait eis: Ignoſcite mihi, fratres, ſi quis poſſederit puritatem, omnia ſubiiciuntur ei, ſicut Adæ quando erat in paradiſo ante præuaricationem diuini mandati.

Puritati etiam noxij ſerpentes ſubiecti.

PVBLII.

12. [8] Temporibus Iuliani apoſtatæ, cùm deſcenderet in Perſide, miſſus eſt dæmon ab eodem Iuliano, vt velociùs vadẽs in Occidentem, afferret ei reſponſum aliquod inde. Cum autem perueniſſet ille dæmon in quemdam locum, vbi quidam monachus habitabat, ſtetit ibidem per dies decem immobilis, eò quòd non poterat vltrà progredi, quia monachus ille non ceſſabat orando, neque nocte neque die. Et regreſſus eſt ſine effectu ad eum qui miſerat illum. Dixit autem ei Iulianus: Quare tardaſti? Reſpondit ei dæmon & dixit: Et moram feci, & ſine actione reuerſus ſum: ſuſtinui enim decem dies Publium monachum, ſi fortè ceſſaſſet ab oratione vt tranſirem, & non ceſſauit, & prohibitus ſum tranſire, & redij nihil agens. Tunc impiiſſimus Iulianus indignatus dixit: Cùm regreſſus fuero, faciam in eum vindictam. Et intra paucos dies interemptus eſt à prouidentiâ Dei. Et continuò vnus ex præfectis qui cum eo erant, vadens vendidit omnia quæ habebat, & dedit pauperibus, & veniens ad ſenem illum,

Publius monachus diabolum Iuliani emiſſarium oratione ſiſtit.

Præfecti cuiuſdam conuerſio.

factus

factus est monachus magnus, & sic quieuit in Domino.

13. Veniut aliquando quidam sæcularis ad abbatem Sisoi in montem abbatis Antonij, habens filium suũ secum: & in itinere mortuus est filius eius, & non est conturbatus, sed cum fide tulit eum ad illum senem, & procidit cum filio suo tamquam pœnitentiam faciens, vt benediceretur ab eodem sene. Et surgens pater pueri reliquit filium suum ante pedes ipsius senis, & egressus est foras cellam. Porro senex putans, quia pœnitentiam ageret ante pedes ipsius puer ille, dixit ei: Surge, vade foràs. Non enim sciebat quia mortuus erat. Et statim surgens egressus est. Et videns eum pater eius, expauit, & intrans, adorauit senem: & dixit ei caussam. Audiens autem hoc senex, contristatus est: non enim volebat hoc fieri. Præcipit itaque ei discipulus ipsius senis, vt nemini nuntiaret hæc vsque ad obitum ipsius senis.

EIVSDEM 14. Tentatus est aliquando Abraham discipulus eiusdem abbatis Sisoi à dæmonio: & videns eum idem senex, quia cecidit, surrexit & expandit manus suas ad Deum, dicens: Deus, vis non vis, non dimitto nisi curaueris eum. Et curatus est frater ille.

INCERTI. 15. Senex quidam erat solitarius iuxta Iordanem fluuium, & ingressus propter cauma in speluncam, inuenit ibi leonem, & cœpit leo fremere dentibus suis ac rugire. Dixit autem ei senex: Quid angustiaris? est locus qui capiat & me & te. si verò non non vis, surgens egredere hinc. Leo autem non ferens, egressus est inde foràs.

INCERTI. 16. Ascendit quidam senex aliquando in Terenuthim de Scithi, & ibi diuertit, videntes laborem abstinentiæ eius, obtulerunt ei modicum vini: audientes autem de ipso adduxerunt ad eum hominem quemdam, dæmonium habentem. Cœpit autem dæmon ille maledicere senem illum, dicens: Ad istum potatorem vini me adduxistis? Et senex quidem propter humilitatem, nolebat eum eijcere: propter verò improperium eius dixit: Credo in Christo, quia prius quàm finem faciam, bibens calicem istum, egredieris ab eo. Et cùm cœpisset senex bibere, clamauit dæmon, dicens: Incendis me. Et antequam consummaret bibens, exiuit ab eo dæmon per gratiam Christi.

INCERTI. 17. Misit quidam patrum discipulum suum haurire aquam: erat autem puteus procul valde à cellà ipsorum, & oblitus est portare funem secum. Dum verò venisset frater ille ad puteum, & cognouisset quia non portauerat funem, fecit orationem & clamans, dixit: O putee, putee, abbas meus dixit, vt implerem lagenam istam aquâ. Et continuò ascendit aqua vsque ad summum putei, & impleuit frater ille lagenam suam, & restituta est iterùm in locum suum.

LIBELLVS TERTIVS.

De conuersatione optimâ diuersorum sanctorum.

BESARIONIS. Ruff. l. 3. n. 194. Pasch. c. 34 n. 3.

1. RETVLIT abbas Dulas, dicens: Ambulantes aliquando in eremo ego & abbas meus Besarion, venimus secus quamdam speluncam: in quam ingressi inuenimus ibi quemdam fratrem sedentem & operantem plectam de palmis; qui noluit respicere ad nos, neque salutare, nec omnino loqui voluit nobiscum. Dixit autem mihi senex: Eamus hinc, forsitan non est animus fratris istius loqui nobiscum. Egressi quoque inde, illicò ambulauimus videre abbatem Ioannem. Redeuntes verò venimus iterùm per speluncam illam, vbi fratrem illum videramus. Et dixit mihi senex: Ingrediamur ad fratrem istum, si fortè reuelauerit ei Deus loqui nobiscum. Intrantes autem inuenimus eum, quia dormierat in pace. At verò senex ait mihi: Veni, frater, colligamus corpus eius; in hoc ipsum enim misit nos Deus ad recondendum eum. Cùm autem colligeremus eum, inuenimus quia naturâ mulier erat. Et admiratus est senex, dicens: Ecce quomodo & mulieres colluctantur aduersus diabolum in eremo, & nos in ciuitatibus dehonestamur. Glorificantes ergo Deum qui protegit diligentes se, recessimus inde.

MACARII Ruff. l. 3. n. 195.

2. Dicebat abbas Vindemius, quia narrauit abbas Macarius, dicens: Sedente me aliquando in Scithi, descenderunt duo adolescentes peregrini. Vnus quidem ipsorum incipiebat mittere barbam, alius verò non adhuc. Venerunt autem ad me, dicentes: Vbi est cella abbatis Macarij? Ego autem dixi eis: Quid eum vultis? Responderunt: Audientes de eo, in Scithi venimus videre eum. Dico eis: Ego sum. Qui pœnitentiam agentes, dixerunt: Hîc volumus manere. Ego autem cùm vidissem eos delicatos, & quasi à diuitijs, dixi eis: Non potestis hic sedere. Dixit ille maior: Et si non possumus hic sedere, pergemus alibi. Dixi ergo apud animum meum: Vt quid eos persequor, & scandalizatur? Labor ipse faciet eos vt à semet fugiant. Tunc dixi eis: Venite, facite vobis cellulam, si potestis. Dicunt & illi: Ostende nobis tantummodò, & faciemus. Dedi autẽ eis securim & sportam plenam panibus, & salem; ostendi etiam illis duram petram, dicens: Excidite hic, & adducite

Ii 2 vobis

vobis ligna de palude: & cùm impoſueritis tectum, ſedete in eodem loco. ego autem putabam, quòd fugerent propter laborem. At illi interrogauerunt me: Quid operabimur hîc? Dico eis: Plectam de palmis: & ſumens folia palmarum de palude, oſtendi eis initium plecte, & quomodo conſuere deberent. Quibus etiã dixi: Facite ſportas, & date cuſtodibus eccleſiæ, & ipſi afferent vobis panes.

Proficiunt.

Poſt hæc ergo receſſi ab eis: ipſi autem patienter omnia quæcumq; dixi eis, fecerunt, & non venerunt ad me per tres annos. Suſtinui autẽ & ego luctando cum animo meo, dicens: Putas, quæ eſt horum operatio, quia non venerunt interrogare me de cogitationibus ſuis? Qui enim de longinquo ſunt, veniunt ad me, iſti autẽ de proximo mihi non venerunt ad me: nam nec ad aliũ abierunt, niſi ſolùm ad eccleſiam cum ſilentio accipere oblationem. Igitur oraui ego Deum ieiunans vnâ ſeptimanâ, vt demonſtraret mihi operationẽ iſtorum.

Viſitantur à Macario.

Surgens autem poſt illam ſeptimanam abij ad eos, videre quomodo ſederent. Et cùm pulſaſſem, aperuerunt mihi, & ſalutauerunt me tacentes: faciensq; orationem ſedi. Innuens autẽ ille maior minori, vt egrederetur, ipſe ſedit facere plectam, nihil loquens. Et circa horam nonam ſignificauit percutiens, & venit ille minor, & fecit modicam cocturam pulmenti. Appoſuit verò & menſam, innuente ei illo maiore, & poſuit ſuper eam tres paximates, & ſtetit tacens. Ego autem dixi: Surgite, manducemus. Et exurgentes manducauimus: attulit verò laguncuIam, & bibimus. Cùm autem factum eſſet veſperè, dicunt mihi: Vadis hinc? Reſpondi ego: Non, ſed hic dormiam. Poſuerunt autem mihi mattam in parte, & ſibi in alium angulum à parte: tulerunt etiam cingulos ſuos, & ſemicinctha ſua, & poſuerunt ſe dormire ſimul ſuper mattam ante me. Cumq; ſe reclinaſſent, oraui ad Deum, vt mihi reuelaret operationem ipſorum. Et apertum eſt tectum cellę, & facta eſt lux magna ſicut per diem, ipſi verò non cõſpiciebant lumen illud.

Surgunt ad orationem.

Cùm verò putarent, quia ego dormirem, tetigit ille maior minorem in latus. Et ſurrexerunt atque cinxerunt ſe, expandentes quoque manus in cælum ſteterunt cum ſilentio. Et ego quidem videbã eos, ipſi verò me non videbãt. Videbã ergo dæmones ſicut muſcas venientes ſuper illum minorem fratrem, & alij quidem veniebant vt ſederent ſuper os eius, alij verò ſuper oculus.

Protegun tur ab Angelo.

Et vidi angelum Dei habentem gladium ignis circumuallantem eum, atque inſectantem ab eo dęmones. Illi autem maiori non poterãt appropinquare. Circa manè verò reclinauerunt ſe. Et ego feci meipſum quaſi euigilantem, & ipſi fecerunt ſimiliter. Dixit autem ille maior hunc ſermonem tantum: Vis dicimus duodecim pſalmos? Dixi: Etiam.

Cantant 12. Pſalmos.

Et pſallebat ille minor quinque pſalmos, ſenos verſus, & vnum alleluia: & per vnumquodque verbum exibat lampas ignis de ore ipſius, & aſcendebat in cælum.

Ignis ex ore eorum egreditur.

Similiter autem & ille maior cùm aperiebat os ſuum pſallens, tamquam funus ignis egrediebatur de ore eius, & pertingebat in cælum. Et ego dixi modicum ex animo, ſicut & illi, opus Dei. Exiens autem dixi: Orate pro me. Ipſi autem ſatisfecerunt mihi tacentes. Et cognoui, quia ille maior perfectus eſt, illum autem minorem impugnabat adhuc inimicus. Poſt paucos autem dies dormiuit ille maior frater, & tertio die ille minor. Et cùm aliqui patrum aduenirent abbati Macario, ducebat eos in cellam ipſorum, dicens: Venite videre martyrium horum minorum peregrinorum.

EVCHARISTII ET MARIAE.

3. Duo quidam patrum rogabant Deum, vt oſtenderet eis, in quam peruenerunt menſuram. Et venit eis vox, dicens: Quia in villâ illâ quæ eſt in Ægypto, eſt ſæcularis quidam, Eucharitlius nomine, & vxor eius vocatur Maria; nondum adhuc perueniſtis ad menſuram ipſorum.

Continentes in matrimonio ſenibus duobus præferuntur.

Exurgentes autem illi duo ſenes, venerunt in vicum illum. Qui percontantes inuenerunt cellulam ipſius, & vxorem eius. Et dicunt ad illam: Vbi eſt vir tuus? At illa dicit eis: Paſtor eſt ouium, & illas paſcit. Et introduxit eos in domum ſuam. Cùm autem ſerò factum eſſet, venit ipſe Euchariſtius cum ouibus: & videns illos ſenes, parauit illis menſam, miſitque aquam in peluim, vt lauaret pedes eorum. Qui dixerunt ei: Non guſtabimus quidquam, niſi indicaueris nobis operationem tuam. Tunc ille Euchariſtius cum humilitate dixit eis: Ego paſtor ſum ouium, & hæc vxor mea eſt. Cùm verò perſeueraſſent illi duo ſenes, rogantes eum vt omnia denuntiaret eis, ipſe nolebat dicere. Tunc dixerunt ei: Dominus nos miſit ad te. Audiens autem hoc verbum, timuit, dixitque eis: Ecce iſtas oues habemus à parentibus noſtris, & quidquid ex eis donauerit mihi Deus, facimus illud tres partes: partem vnam pauperibus, & vnam partem in ſuſceptione peregrinorum, & tertiam partem ad vſum noſtrum.

Pia opera duorum coniugatorũ.

Ex quo autem accepi vxorem, neque ego pollutus ſum, neque illa, ſed virgo eſt, ſinguli autem remoti à nobis dormimus: & noctu quidem induimus ſaccos, in die verò veſtimenta noſtra. Et vſque nunc nemo hominum hæc cognouit. Cumque hæc audiſſent illi patres,

patres admirati sunt, & recesserunt glorificantes Deum.

Macarii. 4. Venit aliquando abbas Macarius ille Ægyptius de Scithi in montem Nitriæ in die oblationis, ad monasterium abbatis Pambo, & dixerunt ei seniores loci illius: Dic fratribus verbum ædificationis, pater. Qui dixit eis: Ego nondum factus sum monachus, sed vidi monachos. & dixit: Sedente enim me aliquádo in cellâ in Scithi, perurgebant me cogitationes meæ, dicentes: Surgens, vade vsque in desertum, & considera quod illic vides. Et permansit reluctando huiusmodi animus meus per quinque annos, dicens: Ne fortè à dæmonibus sit hæc suggestio. Cùm ergo perseuerasset cogitatio ista in me, abij in eremo, & reperi ibidem stagnum aquarum, & insulam in medio eius. Veniebant quoque diuersa animalia eremi, & bibebant ex eo: inter quæ vidi duos homines nudos, & contremuit corpus meum; putabam enim quia spiritus sunt. Cumq; vidissent illi me trepidantem, locuti sunt ad me, dicentes: Noli timere, & nos enim homines sumus. Dixi itaq; illis: Vnde estis, & quomodo in hanc eremum venistis? Qui dixerũt: De cœnobio fuimus, & factus est nobis cõsensus, & egressi sumus huc; ecce quadraginta anni sunt. Erat autem vnus ex ipsis Ægyptius, alius verò Libycus. Interrogauerunt autem me & ipsi dicétes: Quomodo est mundus, & si ascendit aqua secundùm tempus suum, si etiam habet mundus abundantiam suam? Respondi eis: Etiam. Quos & ego interrogaui: Quomodo possum fieri monachus? Dicunt mihi: Nisi quis renuntiauerit omnibus, quę in mundo sunt, non potest fieri monachus. Quibus dixi: Ego infirmus sum, & non possum sicut vos. Responderunt mihi: Si non potes sicut nos, sede in cellâ tuâ, & plange peccata tua. Interrogaui ergo eos, dicens: In hieme non sentitis frigus, aut in æstate non incenditur corpus vestrum in caumate? At illi dixerunt: Deus fecit nobis hanc dispensationem, vt neque in hieme frigus, neque æstate ardorem sentiamus. Ideoque dixi vobis quia ego nondum factus sum monachus, ignoscite mihi, fratres.

[Marg.: [illegible]] *[Marg.: Doctrina a nudis Macario narratur.]* *[Marg.: [illegible]]*

Sisois. 5. Sedebat aliquando abbas Sisois solus in monte abbatis Antonij: moram autem faciente ministro eius venire ad eum, per menses decem non vidit hominem. Ambulans autem per montem, inuenit quemdam Pharanitem capientem animalia agrestia. Cui senex dixit: Vnde venis, aut quantum tempus habes hic? At ille dixit: Verè, abba, habeo vndecim menses in monte isto, & non vidi hominem nisi te. Audiens autem hęc senex, intrauit in cellam suam, & percutiebat seipsum, dicens: Ecce, Sisoi, existimabas te aliquid fecisse, & neque, vt sæcularis hic, ita fecisti.

[Marg.: [illegible]]

Eivsdem. Ruff. l. 3. n. 162. 6. Item ipse abbas Sisois sedens in cellâ, semper claudebat ostium suum. Dicebatur autem de ipso, quoniam in die dormitionis suæ, cùm sederent circa eum patres, resplenduit tamquam sol facies eius, & dixit ad eos: Ecce abbas Antonius venit. Et post pusillum rursum dicit eis: Ecce chorus prophetarum venit. Et iterùm ampliùs facies eius resplenduit, & dixit: Ecce chorus Apostolorum venit. Et dupliciter refulsit adhuc facies eius; & ecce ipse quasi cum aliquibus loquebatur. Deprecati sunt autem senes illum, dicentes: Cum quo loqueris, pater? Qui dixit eis: Ecce Angeli venerunt accipere me; & rogo vt dimittat pœnitere modicum. Dicunt ei seniores: Non indiges pœnitentiâ, pater. Dixit autem illis: Verè nescio meipsum vel initium pœnitentiæ arripuisse. Et cognouerunt omnes, quia perfectus esset. Et rursum subitò facta est facies eius sicut sol, & timuerunt omnes. Dixit autem eis: Videte, ecce Dominus venit, dicens: Afferte mihi vas electionis eremi. Et continuò reddidit spiritum. & factus est sicut fulgur, & repletus est totus locus ille odore suauitatis.

[Marg.: Sisoi in horâ mortis varij Sancti apparent. — Humilitas Sisoi. — Christus ei apparet. — Sisoi vas electionis eremi.]

Hor. 7. Dicebant de abbate Hor: Quia neque mentitus est vmquam, neque iurauit, neque maledixit hominem, neque si necesse non fuit, locutus est alicui.

Eivsdem. 8. Idem abbas Hor dicebat discipulo suo: Vide ne aliquando alienum verbum adducas in cellam istam.

Incerti. 9. Duo quidam magni senes ambulabant in eremo quæ est iuxta Scithim: & audientes murmur cuiusdam vocis de terrâ, quæsierunt introitum speluncæ; in quam ingressi repererunt ibidem quamdam aniculam, virginem sanctam, iacentem infirmam, & dicunt ei: Quando huc aduenisti, anus; aut quis est qui tibi ministrat? Nihil enim inuenerunt in ipsâ speluncâ, nisi solam ipsam iacentem infirmam. At illa dixit: Trigesimum octauum annum habeo in speluncâ hac eremi, cum tantâ sufficientiâ seruiens Christo, & non vidi hominem nisi hodie: misit enim vos Deus, vt sepeliatis corpus meum. Cumque hoc dixisset, quieuit in pace. Patres verò illi glorificauerunt Deum, & recondito corpusculo eius, recesserunt in locum suum.

[Marg.: 38 annis anicula reclusa, hominem non videns.]

Incerti. 10. Narrauerunt de quodam solitario, quia exijt in eremum vestitus lineo sacco tantùm. Cumque perambulasset tres dies, ascendit supra petram, & vidit sub ipsâ viri-

 dem

dem herbam,& hominem pascentem tamquam bestiam. Descendens autem occulte, tenuit eum: senex verò ille cùm esset nudus, nec ferre posset odorem hominum, angustiatus vix potuit euadere de manibus eius,& fugiebat. Ille quoque frater exijt, post ipsum currens & clamás: Exspecta me, quia propter Deum te sequor. At ille conuersus, dixit ei: Et ego propter Deum fugio abs te. Frater autem ille posthæc proiecit [10] leuitionem, quâ erat indutus, & sequebatur eum. Quem cùm vidisset senex, quia iactauerat indumentum suum, sustinuit eum. Et cùm appropinquasset ei, dixit ad illum senex: Quando proiecisti materiam mundi abs te, & ego te exspectaui. Rogabat autem frater ille, dicens: Pater, dic mihi verbum quo saluus efficiar. Qui dixit ei: Fuge homines, & tace, & saluus eris.

Fuge, tace, via salutis.

INCERTI. 11. Narrabat quidam solitarius fratribus, qui erant [11] in Raythum vbi sunt septuaginta arbores palmarum, in locum, vbi applicuit Moyses cum populo, quando egressus est de terrâ Ægypti, sic dicens: Cogitaui aliquando, debere me ingredi in interiorem eremum, si fortè inuenirem aliquem interiùs me habitantem in eremo, & seruientem Domino nostro Iesu Christo. Ambulás autem quatuor dies ac noctes inueni speluncam: & cùm appropinquassem, respexi intus,& vidi sedentem hominem,& pulsaui secundùm consuetudinem monachorum, vt egredientem salutarem eum. At ille non mouebatur; requieuerat enim in pace. Ego autem nihil dubitans introiui: & cùm tenuissem scapulam ipsius, confestim dissolutus est, & factus est puluis. Deinde aspiciens, vidi colobium pendens: cùm verò & hoc tenuissem, dissolutum est, & in nihilum redactum est.

Exod. 15.

Simile quid vel idem in Vitâ sancti Onuphrij cap. 2. per Metaphrastem apud Surium tom. 3. de se narrat Paphnutius.

Cùm autem de hoc hæsitarem, egressus sum inde, & perambulabam in desertum, in quo rursus aliam reperi speluncam,& vestigia hominis ibidem. Factus sum autem alacrior. Appropinquans autem ad ipsam speluncam, vt iterùm pulsaui,& nemo mihi obaudiuit, ingressus nullum inueni: stans autem foràs speluncam, dicebam intra meipsum: Quia hic oportet venire hunc seruum Dei, vbicumque fuerit. Cùm verò iam præterisset dies, vidi bubalos venientes, & illum seruum Dei venientem cum eis nudum, de capillis cooperientem quæ inhonesta erant corporis sui. Qui appropinquans mihi, existimabat me spiritum esse, & stetit ad orationem. Nam multùm tentatus fuerat à spiritibus, sicut ipse posteà dicebat. Ego autem hæc intelligens, dicebam ei: Serue Dei,& ego homo sum, vide vestigia mea & contrecta me, quia caro & sanguis sum. Cùm verò post orationem dicto Amen, respexisset me & consolatus fuisset, introduxit me in speluncam,& interrogabat me, dicens: Quomodo huc aduenisti? Cui ego dixi: Requirendi gratiâ seruos Dei veni in hanc solitudinem, & non me fraudauit Deus à desiderio meo.

In Vitâ sancti Onuphrij iam citatâ c. 3.

Ego autem interrogaui eum rursus, dicens: Quomodo & tu huc venisti,& quantum tempus habes, aut quod est alimentum tuum, vel quomodo cùm sis nudus, non indiges vestimento? Qui dixit mihi: Ego in cœnobio erá * Thebeç,& opus meum erat lini textura: subintrauit autem in animum meum cogitatus, vt inde exiens singulariter sederem: & poteris, inquit, quietus esse, & suscipere peregrinos, & pluriorem mercedem habere ex eo, quod acquisieris de opere tuo. Vt autem consensi cogitationi huic, & opere perfeci eam, exiens ædificaui mihi monasterium, ibíque veniebant, qui mihi iniungebant opus. Cumque iam multum esset quod congregaueram, festinabam pauperibus ac peregrinis illud distribuere. Sed aduersarius noster diabolus inuidens mihi, sicut & semper & tunc, futuram in me fieri retributionem machinabatur auferre, eò quòd festinabam labores meos Deo offerre. Videns enim vnam virginem sacram iniungentem mihi species, & eas me perficientem atque reddentem; immisit ei vt rursus mihi alias demandaret species. At verò vbi iam consuetudo facta est ac fiducia maior, postremò etiam tactus manuum & risus, ac simul conuescere, ad vltimum concepimus dolorem,& peperimus iniquitatem. Cùm autem mansissem in eadem ruinâ sex mensibus, posteà cogitaui, dicens: Quia aut hodie, aut crastino, aut post multos annos morti addictus, æternum habebo supplicium. Si enim quis vxorem hominis violauerit, pœnis æternis legitimè subiacebit; quantis tormentis dignus est, qui Christi stuprauerit sponsam? Et sic occultè in hanc eremum cucurri, omnia relinquens illi mulieri, veniensque huc inueni hanc speluncam, atque fontem hunc, & istam palmam afferentem mihi botryones duodecim dactylorum: per singulos menses affert mihi vnum botryonem, qui mihi sufficit triginta diebus, & post hunc maturatur alter. Post tempus autem multum creuerunt capilli mei, & cùm iam disrumperentur vestimenta mea, de ipsis, quam decet, partem operui corporis mei.

** al. Thebaidæ. In Vitâ Onuphrij iam citatâ c. 5. vocatur hic eremita Timotheus.*

Periculosa cum virgine etiam sacrâ consuetudo.

Monachus memoriâ æterni supplicij se reuocat à lapsu.

Dum autem rursum eum interrogarem, si in primordijs difficultatem habuisset ibidem, ait mihi: In initijs afflictus sum valdè dolore

dolore iecoris, ita vt humi iacens non possem stans psalmum dicere, sed prostratus in terra, clamabam ad Altissimum. Cùm autem in speluncâ essem in dolore valido atque defectione; vt etiam nec egredi iam possem, vidi virum intrantem & iuxtà stantem ac dicentem mihi: Quid pateris? Ego autem confortatus ab eo modicum, dixi ei: Hepar doleo. Qui dixit mihi: Vbi doles? Cùm verò ostendissem ei, digitos manus suæ in directum coniungens, diuisit locum illum tamquam per gladium, & auellens iecur, ostendit mihi vulnera, & raso iecore manu suâ in pannum ipsas scabies misit, atque rursum ipsum iecur imponens manibus suis, locum ipsum reclusit. Et ait mihi: Ecce sanus factus es, serui Domino nostro Iesu Christo sicut oportet. Et ex tunc factus sum sanus, & sine labore iam sum hic. Ego autem multùm illum rogaui, vt manerem in interiorem eremum. & ait mihi: Non potes sufferre dæmonum impetus. Et ego hoc ipsum considerans, rogabam vt orans pro me dimitteret me. Qui cùm orasset, dimisit me. Hæc vobis narraui ædificationis gratiâ.

[illegible]

Incerti. [illegible]

12. Dicebat rursus alius senex: Qui etiam dignus effectus est episcopus ciuitatis Oxyrynchi, tamquam ab alio hæc audisset, sed ipse erat qui hoc fecerat. Visum est, inquit, mihi aliquãdo intrare in interiorẽ eremum, quæ est circa Oasa, vbi genus est Mazicorum, vt viderem, si fortè inuenirem aliquem Christo seruientem. Sumens itaque paucos paximates, & quasi dierum quatuor aquam in vase, iter meum faciebam. Transactis verò quatuor diebus, consumptisque cibis, expectabam quid agerem. Et confidens dedi meipsum ad pergendum. Ambulaui quoque alios quatuor dies sine cibo perdurans. Cumque ieiunium & laborem itineris ferre non posset corpus meum, in pusillanimitatem veni, ac sic iacebam in terrâ. Veniens autem quidam digito suo tetigit labia mea, tamquam si medicus de sputo oculum percurrat: statim verò confortatus sum, ita vt putarem me neque ambulasse, neque famem pertulisse. Cùm ergo vidissem venientem in me virtutem hanc, surgens perambulabam desertum. Præteritis itaque alijs quatuor diebus, rursum fatigatus defeci. Cumque extendissem manus meas in cælum, ecce vir ille, qui pridem me confortauerat, iterùm digito suo quasi liniens labia mea, confortauit me. Peracti sunt autem dies decem & septem, & posthæc inuenio tugurium, & arborem palmæ, & virum stantem, cuius capilli capitis erant pro indumento ipsius; qui capilli canitie eius erant candidi per totum. Erat autem & terribilis aspectu. Cumque vidisset me, stetit ad orationem. Et expleto Amen, cognouit me esse hominem, tenensque mihi manum interrogabat me, dicens: Quomodo huc aduenisti, & si adhuc constant omnia quæ sunt in mundo, si adhuc etiam sunt persecutiones? Ego autem dixi ei: Vestri gratiâ, qui in veritate Domino Iesu Christo seruitis, hanc perambulo eremum; persecutio verò cessauit per potentiam Christi. Edissere mihi nunc, obsecro te, & tu quomodo huc aduenisti? At ille cum lamentatione plorans, cœpit dicere mihi: Ego episcopus eram, & persecutione factâ, multis mihi illatis supplicijs, cùm iam ferre non possem tormenta, posteà sacrificaui. In meipsum autem deinde reuersus, agnoui iniquitatem meam, & dedi meipsum ad moriendum in hanc eremum; & sum degens hîc annis quadraginta nouem in confessione & obsecratione ad Deum, si fortè dimittatur mihi peccatum meum. Et victum quidem præstitit mihi Dominus ex hac palmâ, consolationis verò indulgentiam non accepi, vsque ad quadraginta octo annos: in hoc autem anno consolatus sum. Hoc autem dicens, repentè surrexit, & currens exijt foràs, & stetit in oratione diu. Cùm autem complesset orans, venit ad me. Intuens autem ego faciem eius, exterritus trepidaui, factus enim erat ipse tamquã ignis. Dixit ergo mihi: Noli timere. Deus enim te misit, vt funeri tradas corpus meum, atque sepulturę. Dum autẽ consumasset hæc dicens, statim extendens manus pedesque, finem vitæ fecit. Dissutâ ergo tunicâ meâ, ego dimidiam mihi tenui, & dimidiâ inuolutum sanctum corpusculum abscondi in terrâ. Recondito ergo illo, continuò palma illa aruit, & tugurium illud cecidit. Ego autem multùm fleui, obsecrans Deum, si quomodo mihi præstaret palmam illam, vt perseuerarem in loco illo residuum tempus meum. Vt autem non est hoc factum, dixi apud me: Non est voluntas Dei. Orans ergo tendebam iterùm ad sæculum, & ecce homo, qui liniuit labia mea, veniens apparuit mihi, atque confortauit me, & ita conualui peruenire ad fratres, & narraui eis hæc, rogans eos ne desperarent semetipsos, sed per pœnitentiam inuenirent Deum.

Episcopus lapsum suum 49. annorum pœnitentiâ eluit.

13. Frater quidam interrogauit senem, dicens: Nomen est quod saluat, aut opus? Respondit ei senex: Opus. Et ait senex: Scio enim fratrem orantem aliquando, & statim audiebatur oratio eius. Subintrauit autem in animo eius cogitatus, velle videre animã peccatoris & iusti, quomodo abstrahitur INCERTI.

luatur à corpore. Et nolens Deus contristare eum in desiderijs eius, dum sederet in cellâ suâ, ingressus est lupus ad eum, & tenens ore suo vestimenta ipsius fratris, trahebat eum foràs. Surgens autem frater sequebatur eum: lupus autem duxit eum vsque ad aliquam ciuitatem, & dimittens fratrem illum, recessit. Cùm vero sederet foràs ciuitatem in monasterio, in quo erat quidam habitans, qui habebat nomen quasi magni solitarij, ipse verò solitarius infirmus erat, exspectans horam mortis suæ. Frater ille qui ibidem venerat, videbat multam præparationem fieri cereorum & lampadarum propter solitarium illum, tamquam per ipsum Deus panem & aquam inhabitantibus ciuitatem illam præstaret atque saluaret eos, & dicebant: Si hic fuerit, simul omnes morimur. Factâ autem exitus eius horâ, vidit frater ille tartaricum inferni descendentem super solitarium illum, habentem tridentem igneum, & audiuit vocem dicentem: Sicut anima ista non me fecit quiescere, neque vnâ hora in se, sic neque tu miserearis eius euellens eam. Deponens igitur tartaricus ille quem tenebat tridentem igneum in cor solitarij illius, per multas horas torquens eum, abstraxit animam eius. Posthæc autem ingressus frater ille in ciuitatem, inuenit hominem peregrinum iacentem in plateâ ægrotum, non habentem qui ei curam adhiberet; & mansit cum eo die vnâ. Et cùm venisset hora dormitionis eius, conspicit frater ille Michaëlem & Gabrielem descendentes propter animam eius. Et sedens vnus à dextris & alius à sinistris eius, rogabant animam eius, vt egrederetur foràs: & non exibat, quasi nolens relinquere corpus suum. Dixit autem Gabriel ad Michaëlem: Assume iam animam istam vt eamus. Cui Michaël respondit: Iussi sumus à Domino, vt sine dolore eiciatur, ideoque non possumus cum vi euellere eam. Exclamauit ergo Michaël voce magnâ, dicens: Domine, quid vis de animâ hac, quia non acquiescit nobis, vt egrediatur? Venit autem ei vox: Ecce mitto Dauid cum citharâ, & omnes Deo psallentes in Ierusalem, vt audiens psalmum ad vocem ipsorum egrediatur. Cumque descendissent omnes in circuitu animæ illius cantantes hymnos, sic exiens anima illa sedit in manibus Michaël, & assumpta est cum gaudio.

Vis. de diuers. duorum morientium statu.

Michaël & Gabriel animam peregrini cuiusdam deducunt.

EIVSDEM. 14. Dixit iterùm qui suprà, de quodam sene, quia venit aliquando in ciuitatem, vt venumdaret vasa quæ operatus fuerat. Et cùm explicuisset ea, contigit eum sedere ante ianuam cuiusdam diuitis, qui iam moriebatur. Sedens ergo senex ille, vidit equos nigros, & ascensores eorum nigros & terribiles, habentes singulos baculum igneum in manu suâ. Cùm ergo iam peruenissent ad ianuam illam, statuerunt equos suos foràs, & intrauit vnusquisque cum festinatione. Infirmus autem ille videns eos, clamauit voce magnâ, dicens: Domine, adiuua me. At illi dixerunt ei: Nunc memor factus es Dei, quando tibi sol obscuratus est? quare vsque in hodiernum diem non exquisisti eum, dum adhuc tibi splendor erat diei? Nunc autem in hac horâ non est tibi portio spei neque consolationis.

Diuitis miseranda mors.

15. Dixerunt patres, fuisse quemdam Macarium, qui Scithi primus monasterium fecit. Est enim locus ipse eremi longè à Nitriâ, habens interuallum itineris die noctuque. Est autem & grande periculum euntibus ibidem: si enim modicum quis errauerit, vagatur periclitans per eremum. Sunt autem illic omnes perfecti viri, nec aliquis imperfectus potest in eodem loco tam feroci perdurare, quia omnino aridus est, absque vllâ consolatione, eorum quæ necessaria sunt. Hic igitur prædictus vir Macarius, cùm esset homo de ciuitate, coniunctus est aliquando illi Macario maiori. Et cùm venissent ad transfretandum Nilum fluuium, contigit eos ingredi in naui maiore, in quâ tribuni duo quidam cum multâ intrauerant extollentiâ, habentes intus rhedam totam æream, & equos quibus fræni aurei erant, & obsecundantes quosdam milites, & pueros torques vtentes, atque aliquos aureos habentes cingulos. Videntes ergo tribuni illi hos duos monachos veteres pannos indutos, & in angulo sedentes, beatificabant exiguitatem ipsorum. Vnus verò ex tribunis illis ait ad eos: Beati estis vos, qui mundo huic illusistis. Respondens autem ille vrbanus Macarius, dixit ad eos: Nos quidem mundo isti illusimus, vobis autem mundus hic illusit. Scito tamen, quia non volens hoc dixisti; vterque enim beati dicimur, id est Macarij. At ille tribunus compunctus in verbo eius, regressus domû, exspoliauit se vestimenta sua, & cœpit esse monachus, faciens eleëmosynas multas.

MACARII Ruff. l. 2. cap. 29.

Monachi mundo illudunt, sæcularem mundus.

16. Dicebant de eodem abbate [12] Macario maiore, quia dum ambularet aliquando in eremum, inuenit caput hominis mortui in terrâ iacens; quod cùm moueret de virgâ palmæ, quam in manu habebat, locutum est caput illud ad eum. Cui dixit senex: Quis es tu? Respondit caput illud ad senem: Ego eram sacerdos gentilium qui commanebant in loco hoc, tu verò es abbas Macarius, qui habes Spiritum sanctum Dei. Quacumque ergo horâ misertus

MACARII Ruff. lib. 3. n. 172. paullò aliter narrat.

tus fuerit eorum qui sunt in tormentis, & orauerit pro eis, tunc consolantur pusillum. Dicit ei senex: Et quæ est ipsa cósolatio? Respondit illud caput: Quantum distat cælum a terra, tantum est ignis sub pedibus nostris, & super caput nostrum. Stantibus ergo nobis in medio ignis, non est vt quis facie ad faciem videat proximum suum. Ait ergo senex cum fletu: Væ illi diei, in quâ natus est homo, si hæc est consolatio supplicij. Rursum dixit senex: Est peius tormentum ab his? Respondit caput illud: Maior pœna subtus nos est. Dicit ei senex: Et qui sunt in ipsa? Dicit ei caput illud: Nos qui ignorauimus Deum, vel ad modicú habemus aliquid misericordiæ: hi verò qui cognouerunt Deum, & negauerunt eú, nec fecerunt voluntaté eius, hi sunt subtus nos. Et post hæc sumés senex caput illud sepeliuit.

17. Orante aliquando eodem abbate Macario in cellâ suâ, venit ei vox, dicens: Macari, nondum peruenisti ad mensuram illarum duarum mulierum illius ciuitatis. Surgens ergo manè senex, accepit virgam suam palmeam, & cœpit pergere in ciuitatem. Cùm ergo peruenisset, reperto loco pulsauit ad ianuam. Egressa autem vna, suscepit eum in domum suam. & cum sedisset, vocauit eas: quæ cum venissent, sederunt cum eo. Ait autem ad eas senex: Propter vos laborem tantum pertuli: dicite mihi nunc operationem vestram, quæ vel quomodo est. At illæ dixerunt: Crede nobis, quia hac nocte non fuimus sine viris nostris. Quam ergo operationem possumus habere? At verò senex cum satisfactione rogabat eas, vt manifestarent ei actum suum. Tunc dixerunt ei: Nos quidem secundùm sæculum extraneæ nobis sumus; placuit autem nobis nubere duobus fratribus secundum carnem. Quindecim annis nos hodie usque habitamus in vnâ domo, & nescimus si aliquando litigauimus ad inuicem, aut vel sermoné turpem dixit vna ex nobis ad alteram: sed in pace & cócordiâ peregimus totum tempus hoc. Subintrauit auté nobis in animum ingredi in monasteriú virginum, & rogati viri nostri, non nobis consenserunt in hoc. Cùm verò minimè valuissemus obtinere huiusmodi consilium, disposuimus testamentum inter nos & Deum, vt vsque ad mortem per os nostrum non egrediatur sermo sæcularis. Audiens autem hoc abbas Macarius, dixit: In veritate dico, quia neque virgo, neque sub marito agens, neque monachus, neque sæcularis, sed secundum vniuscuiusque propositum, Deus omnibus præstat Spiritum sanctum.

18. Dicebant patres de aliquo sene magno, quia cùm ambularet in eremo, vidit duos Angelos comitátes secú, vnum à dextris, & alium à sinistris suis. Dum verò ambularent, inuenerunt cadauer in viâ iacens. Et cooperuit ille senex nares suas propter fœtorem: fecerunt autem & Angeli similiter. Et profecti pusillum, dixit senex: Et vos hoc odorastis? Qui dixerunt ei: Nequaquam, sed propter te cooperuimus & nos: nam immunditiam mundi huius non odoramus nos, neque appropiat nobis; sed animas, quæ fœtorem peccatorum habent, ipsarum odorem nos odoramus.

Angeli duo senis comites.

Fœtor peccati Angelis abominandus.

LIBELLVS QVARTVS.

Septem Capitula verborum, quæ misit abbas Moyses abbati Pœmenio. Et qui custodierit ea, liberabitur à pœnâ.

1. DIXIT senex Moyses: Quia debet homo quasi mortuus esse socio suo, hoc est mori amico suo, vt non diiudicet eum in aliquâ caussâ.

MOYSIS. *Neminem iudicet.*

2. Dixit iterùm: Quia debet homo mortificare seipsum ab omni re malâ, priusquam egrediatur de corpore, vt non lædat vllum hominem.

EIVSDEM. *Neminem ledat.*

3. Dixit iterùm: Nisi habuerit homo in corde suo, quia peccator est, Deus non exaudit eum. Dixit ei frater: Quid est in corde habere, quia peccator est? Et dixit senex: Si quis portat peccata sua, non videt peccata proximi sui.

EIVSDEM. *Te peccatorem cogita.*

4. Dixit iterùm senex: Nisi cóuenerit actus orationi, in vanum laborat homo. Et dixit frater: Quid est consensus actus cum oratione? Respondit senex: Vt pro quibus oramus, iam non illa faciamus. Quando enim homo dimiserit voluntatem suá, tunc ei reconciliatur Deus, & suscipit orationes eius. Interrogauit frater: In omni labore hominis quid est quod eum iuuat? Dicit ei senex: Deus est qui adiuuat. Scriptú est enim: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis.

EIVSDEM. Ruff. l. 3. n 202. *Actus orationi consentiat.* Psal. 45.

5. Dixit frater: Ieiunia & vigiliæ, quas facit homo, quid efficiunt? Dixit ei senex: Quoniam ipsa sunt, quæ faciunt humiliari animam. Scriptum est enim: Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea. Si ergo fecerit anima labores istos, miserebitur super eam Deus propter eos.

EIVSDEM. *Ieiunia & vigiliæ animam humiliant.* Psal. 24.

6. Interrogauit frater senem, dicés: Quid faciet homo in omni tentatione veniente super se, aut in omni cogitatione inimici? Ait illi senex: Flere debet in conspectu bonitatis Dei, vt adiuuet eum; & requiescet velociter, si rogat in scientiâ. Scriptum est enim:

EIVSDEM. *In omni tentatione Deus inuocandus.*

enim: Dominus mihi adiutor, & non timebo quid faciat mihi homo. *Psal. 117.*

EIVSDEM. 7. Interrogauit eum iterùm frater, dicens: Ecce homo cædit seruum suum propter peccatum quod egit, quid dicet seruus ille? Dicit ei senex: Si bonus seruus est, dicet: Peccaui, miserere mei. Dicit ei frater: Nihil aliud? Dicit ei senex: Non. ex quo enim culpam super se posuerit, & dixerit: Peccaui, statim miseretur ei dominus suus: finis autem horum est, non iudicare proximum suum. Quando enim manus Domini occidit primogenita in terrâ Ægypti, non erat domus, in quâ non esset mortuus. *Exod. 12.* Dicit ei frater: Quid est hoc verbum? Respondit ei senex: Quia si conspexerimus peccata nostra, non videbimus peccata proximi. Stultitia est enim homini habenti mortuum suum, relicto eo ire & flere mortuum proximi sui. *Mortuum suum domi sua plora.* Mori autem proximo tuo, hoc est portare peccata tua, & sine cogitatu esse ab omni homine, quia iste bonus est, & ille malus est, & ne facias malum vlli homini, neque cogites malum in aliquem, neque spreueris aliquem facientem malum, neque acquiescas facienti malum proximo tuo, & noli gaudere cum eo, qui facit malum proximo suo: & hoc est mori proximo tuo. *Quid sit mori proximo.* Et noli obloqui de aliquo, sed dicito: Quia Deus cognoscit vnumquemque. Noli ergo obedire detrahenti, neque congaudeas ei in detractione ipsius. Noli obedire obloquenti proximum suum, & hoc est, nolite iudicare, & non iudicabimini. *Matth. 7.* Non habeas inimicitias cum quocumque homine, neque retineas inimicitias in corde tuo, neque odio habeas eum qui inimicatur proximo suo, & non consentias inimicitijs ipsius. Noli despicere eum qui inimicitias habet cum proximo suo, & hæc est pax. In his temetipsum consolare: modicum tempus est labor, & sempiterna requies, gratiâ Dei Verbi, Amen.

INCERTI. 8. Dixit alius senex: Propter te homo Saluator est natus; propter hoc venit Filius Dei, vt tu saluareris. Factus est homo, manens Deus; factus est puer; factus est lector, accipiens librum legit in synagogâ, dicens: *Christus lector.* Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me; euangelizare pauperibus misit me. *Lucæ 4.* Factus est subdiaconus: faciens namque de fune flagellum omnes eiecit de templo oues & boues, & cetera. *Subdiaconus. Ioan. 2.* Factus est diaconus: præcingens namque se linteo lauit pedes discipulorum suorum, præcipiens eis fratrum pedes lauare. *Diaconus. Ioan. 13.* Factus est presbyter, & resedit in medio magistrorum docens. *Presbyter. Lucæ 13. & 21.* Factus est episcopus, & accipiens panem benedixit ac fregit, & dedit discipulis suis, & *Episcopus. Matth. 26.* cetera. Flagellatus est propter te, crucifixus & mortuus est; & tertiâ die resurrexit, & assumptus est. Omnia propter te suscepit in se, omnia iuxta dispensationem, omnia ordine, omnia consequenter est operatus, vt nos saluaret; & tu propter eum non toleras? Simus sobrij, vigilemus, vacemus orationibus, vt quæ placita sunt ei facientes, saluari possimus. Ioseph nónne in Ægypto est venditus, in terrâ alienâ? Tres pueri in Babylone captiui, numquid cuiusquam habuerunt notitiam? Tamen Deus patrocinatus est eis, suscepit & glorificauit eos, quia timebant eum. Qui dat animam suam Deo, non habet propriam voluntatem, sed exspectans Dei arbitrium non laborat. Nam si tuam vis facere voluntatem, non cooperante Deo, nimiùm fatigans.

PASTORIS. 9. Interrogauit frater abbatem Pastorem: Quid est quod scriptum est: Nolite cogitare de crastino? *Matth. 6.* Dicit ei senex: Ad hominem respicit hoc, qui in tentatione est constitutus, & deficit, vt non cogitet quantum temporis in eâ facturus sit, sed potiùs quod hodiernum est & quotidianum, futurum libenter suscipiat. *Ne cogita de crastino.*

IOANNIS. 10. Interrogauit frater abbatem Ioannem, dicens: Quomodo anima habens propria vulnera, non erubescit detrahere proximo suo? Cui respondit senex per parabolam: Erat quidam homo pauper habens vxorem: qui cùm vidisset aliam mulierem pulchriorem, & ipsam quoque sortitus est in coniugium. Erant autem vtræque nudæ. *Insigni parabolâ Ioannes detractionem aperit.* Sed cùm essent in quodam loco nundinæ, rogauerunt eum ambæ, dicentes: Tecum venire desideramus. Quas mittens nudas in dolium, cum nauiculâ transfretauit, venitq; ad locum. Factâ autem meridie, cùm vna earum populo recedente vidisset silentium, exiliuit in quemdam locum dolio vicinum velociter, & veteres atque cóscissos pannos reperiens se præcinxit, & de hinc fiducialiter visa est ambulare. Altera verò nuda sedens intrinsecus, dicebat marito: Ecce meretrix ista nuda est, nec confunditur. Cui maritus cum dolore ait: O miraculum, hęc vtcumq; confusionem suam cooperuit, tu verò vndique nuda non erubescis culpare vel ex parte vestitá? *Detractor cui similis.* Ita est omnis detractor, qui propria mala non videns, aliena semper accusat.

ANTONII. 11. Dixerunt quidam fratres abbati Antonio: Volumus à te audire verbú, quo saluari possimus. Tunc senex ait: Ecce Scripturas audistis, sufficiat vobis. Qui dixerunt: Et à te volumus audire, pater. Respondit eis senex: Audistis Dominum dicentem: Si quis te percusserit in maxillâ sinistrâ, præbe ei & alteram. *Matth. 5.* Dicunt ei: Hoc implere non possu-

possumus. Dicit eis: Si ergo præbere ei & alteram non potestis, saltem de vnâ ferte patienter. Responderunt ei: Nec hoc possumus. Dicit eis: Si neque hoc potestis, ne velitis percutere magis quàm percuti. Dicunt ei: Nec hoc possumus. Tunc senior ait discipulo suo: Succos præpara fratribus istis, quia nimis infirmati sunt. Deinde dixit eis: Si nec hoc nec illud potestis, quid faciam vobis? ergo sola oratio necessaria est pro vobis.

12. Dicebat abbas Ioannes quibusdam fratribus: Quia fuerunt tres philosophi amici, quorum vnus moriens alteri reliquit filium suum commendatum; qui in ætate iuuenili prouectus, nutritoris sui adulterauit vxorem. Quo scelere cognito missus est foràs. Deinde cùm plurimùm pœniteret, non ei concessit regressum, sed ait illi: Vade, & esto tribus annis inter damnatos qui metalla in flumine deponunt, & sic indulgeo tibi culpam tuam. Qui post triennium redeunte, rursus ait: Vade alios tres annos da mercedes, vt iniurias patiaris. Ille verò fecit sic alios tres annos. Qui dixit ei: Veni ergo nunc [11] ad ciuitatem Atheniensium, vt philosophiam discas. Erat autem ad portam ciuitatis quidam senex philosophus sedens, atque intrantes contumeliis afficiebat; iniuriauit ergo & iuuenem illum. At ille iniuriatus risit. Cui senior ait: Quid est hoc, quòd tibi ego iniurias facio, & tu rides? Dicit ei iuuenis: Non vis vt rideam, qui tribus annis, vt iniurias paterer, dedi mercedes, & hodie gratis eas patior? Prorsus ob hoc ego risi. Dixitq; ei senex: Ascende & ingredere ciuitatem. Cumque hoc retulisset abbas Ioannes, dixit: Hæc porta Domini, & patres nostri per multas iniurias in eâ gratulantes ingressi sunt.

13. Dicebat abbas Ioannes de animâ, quæ desiderat pœnitere: Quædam pulcherrima meretrix fuit in quadam ciuitate, quæ habuit plurimos amatores. Quidam autem vir de ducibus veniens ad eam dixit: Promitte mihi castitatem tuam, & ego te accipiam in vxorem. Illâ igitur promittente accipiens eam introduxit in domum suam. Cumque à suis amatoribus quæreretur, agnito quòd ille tam magnus vir sortitus eam fuisset vxorem, dixerunt: Si accesserimus ad ianuam hominis tam potentis, cognoueritque desideria requirentium, proculdubiò puniemur; sed venite post dorsum domus, vtamur solito sibilo: cumque illa sibilantium sonum audierit, descendet ad nos, & inueniemur innoxij. Quæ cùm audisset, signauit aures suas, & exiliens in interiora domus ingressa est, atque clausit. Hæc ita locutus senior, dicebat meretricem esse animam, amatores ei esse vitia, ducem verò vel principem dicebat esse Christum, domumque eius cælorum perpetuam mansionem, sibilatores autem dæmones sunt maligni. Hæc ergo si casta fuerit & fidelis, semper currit ad Deum.

14. Dixit abbas Pastor: Scriptum est in Euangelio, Qui habet tunicam, vendat eam, & emat sibi gladium. Hic intelligitur: Qui habet requiem, dimittat eam, & teneat pugnam; pugnam verò dicebat aduersus diabolum. PASTORIS Lucæ 22. *Pugna necessaria.*

15. Dicebat qui suprà: Quia senior quidam in partes Ægypti sedebat in cellâ, cui frater aliquis & virgo quædam ministrabant. Accidit autem vnâ die, vt vterque sibi ad senem venientes occurrerent. Cùm ergo facto iam sero ad sua remeare non possent, posuit mattam senior inter vtrosque vt dormirent. Frater vero ille carnis suæ pugnam non sufferens, miserandam virginem stuprauit & perdidit, consummatoque peccato manè discessit. Senex autem cùm cognouisset, futura prospiciens, tacuit in præsenti. Redeuntes itaque prosequente eos sene, neque aliquam tribulationem demonstrante, vbi recessit ab eis, ita ad inuicem loquebantur: Putásne intellexit hic senex facinus nostrum, an non? Reuersiq; ad eum pœnitentiâ ducti dixerunt: Sancte pater, intellexisti quemadmodum nos seduxit inimicus atque prostrauit, an non? Qui respondit: Intellexi, filij. Dicunt ei: Et vbi fuit in illâ horâ mortis nostræ cogitatio tua? Dixitque eis: Mea cogitatio illic erat illâ horâ, vbi crucifixus est Christus; stabam & flebam tam pro me, quàm pro vobis. Sed quia pœnitentiam vestram Dominus repromisit, admoneo, vt curando vulneri, quod per superbiam pertulistis, diligentiùs insistatis. Acceptâ igitur regulâ pœnitentiæ ab eo, recesserunt iam fortiter vnusquisque certantes, donec vasa electa fieri potuissent. SENIS. *Ne pecces, Christum crucifixum cogita.*

16. Philosophus quidam interrogauit sanctum Antonium: Quomodo, inquit, contentus es, pater, qui codicum consolatione fraudaris? Ille respondit: [14] Meus codex, philosophe, natura rerum est creaturum, quæ mihi, quoties verba Dei legere cupio, adesse consueuit. ANTONII *Codex Antonij natura rerum.*

17. Cùm quidam venisset ad abbatem Macarium, meridiano æstu nimiâ siti accensus, & aquam quæreret ad bibendum, Sufficit, inquit, tibi hæc vmbra, quâ multi viatores aut nauigantes nunc indigent, nec fruuntur. MACARII *Macarius in siti vmbrâ se solatur.*

18. Apud eumdem senem cùm verba de continentiæ exercitio haberem, Age, inquit, EIVSDEM.

Macarius non pane, non aquâ, non somno satiatus.

quit, fiducialiter, ô fili: nam & ego per viginti annos continuos non pane, non aquâ, non somno satiatus sum. Panem quidem pensatum accipiens, aquam verò ad mensuram, somnum autem parietibus me duntaxat inclinans subripere paululum festinabam.

INCERTI. *Cum muliere ne manduca.*

19. Quidam frater interrogauit senem, vtrum cum fratribus ad eos proficiscens manducare deberet. Cui senex respondit: Cum muliere, inquit, non manducabis.

ISIDORI. *Cogitatio prauo oratione pellenda.*

20. Interrogauit quidam frater abbatem Isidorum Scitiensem de cogitatu fornicationis. Respondit ei senex: Quòd quidem veniat cogitatio fornicationis, animum conturbans & occupans, sed actum implere non præualens, neque proficiens, sed tantum impedit ad virtutem: sobrius autem vir à se eam discutiens, ad orationem statim conuertitur.

EIVSDEM. *Perseuerantia & victoria corona.*

21. Idem de eodem cogitatu respondit senex: Si cogitationes non habemus, sensus similes sumus. Sed sicut inimicus, quod suum est, exigit; nos quoque, quod nostrum est, implere debemus. Insistamus orationi, & inimicus fugatur. Vaca meditationi Dei, & vinces. Perseuerantia boni victoria est. Certa, & coronaberis.

INCERTI.

22. Dixit senex: Homo habens mortem præ oculis, omni horâ vincit pusillanimitatem.

SYNCLETICAE. *Nihil possidens facilius diabolũ superat.*

23. Dixit abbatissa Syncletica: Aduersarius noster faciliùs à nihil possidentibus superatur. non enim habet quo lædat eos, quia plerique memores angustiæ atque tentationum à Deo separantium, in ablatis peculijs ceterisque facultatibus ferri consueuerunt.

EIVSDEM. *Spiritalis sit negotiator, nunquã satur.*

24. Rursus quæ suprà, Qui visibiles, inquit, diuitias ex multis laboribus atque maximis periculis colligunt, dum plura lucrantur, plurima concupiscunt, & præsentia quidem tamquã nihil existimant. Nos verò necessaria pro timore Dei renuimus possidere.

INCERTI. *Memoria mali, ignis sub paleâ.*

25. Dixit senex: Qui in animâ suâ memoriam malitiæ ligat, similis est ignem inter paleas occultanti.

INCERTI.

26. Dixit quidam senex: Si de vitâ æternâ sermonem cuiquam facis, dic verbum audienti cum compunctione & lacrymis; alioquin non dicas, ne inueniaris inutilis, alienis verbis alios saluare festinans. Peccatori namque dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Dic ergo: Canis sum, imò canis melior est me, propter quod & amat dominum suum, & ad iudicium non est venturus. (*Psal. 49.*) (*Canis inferiorem te astima.*)

INCERTI.

27. Interrogauit quidam frater seniorem, dicens: Quomodo anima diligit immunditiam? Dicit ei senior: Anima quidem corporales plerumque desiderat passiones: sed spiritus Dei est, qui eam retinet. Flere ergo debemus, & immunditias nostras attendere diligenter. Vidisti Mariam, quemadmodum, cum se ad sepulcrum Domini inclinasset, & fleret, vocauit eam Dominus: sic erit & animæ. (*Anima à corporalibus passionibus reuocanda.*)

INCERTI. *Ignorata peccata condolere.*

28. Interrogauit frater seniorem: Quid sunt peccata? Dicit ei senex: Peccata sunt cum homo sua delicta velut nihil despiciens, alios docere conatur. Propterea dicit Dominus: Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. (*Matth. 7.*)

INCERTI. *Tentationibus viriliter resistendum.*

29. Interrogauit frater seniorem: Quid agam, quòd animus meus in paruo labore me vulnerat? Dicit ei senex: Non miramur Ioseph, cùm esset puer in Ægypto, in terrâ colentium idola: quemadmodum tentationes viriliter pertulit, & Deus glorificauit eum vsque in finem. Videamus & Iob quòd se vsque in finem non relaxauerit timens Deum, vnde eum nullus à spe Dei mouere præualuit.

INCERTI. *Deus pœnitentem recipit.*

30. Interrogatus est senior à quodam militante: Si Deus recipit pœnitentem. Qui cùm eum pluribus ædificasset sermonibus, postremò ait ad eum: Dic mihi, dilectissime, si chlamys tua cõscissa sit, proijcis eam? Qui respondens ait: Non, sed resarciens vtor eâ. Dicit ad eum senior: Si ergo tu parcis proprio vestimento, Deus suæ imagini non indulget?

INCERTI.

31. Erat quidam frater in cellâ, qui post expletas sacras Missas, cum presbyter dimitteret ecclesiam, exspectabat donec omnes egrederentur, vt aliquis eum teneret ad manducandum. Vnâ ergo dierum expleto conuentu, ante omnes egressus est, & currebat ad cellam suam: quem intuens presbyter currentem miratus est. Cumque transactâ septimanâ venisset frater ille in collectam ecclesiæ, dicit ei presbyter: Dic mihi, frater, quod verum est, quæ caussa fuit circa te, qui per omnes quidem conuentus ecclesiæ remanebas vltimus omnium, in collectione autem prætentâ ante omnes egressus es? Cui frater ille respondit: Quia abstinebam ne mihi coquerem, & ideo exspectabam vt aliquis me teneret ad manducandum. Illâ verò collectâ, priusquam venirem in ecclesiam, coxi mihi pusillum lenticulæ, ideoque consummato sacro mysterio ante omnes exiui. Audiens autem hæc presbyter, dedit mandatum in ecclesiâ, dicens: Fratres, antequam veniatis ad ecclesiæ collectam, coquite vobis pusillum cocturæ, vt (*Ad cellam post collectam festinans recurrendum.*)

propter

propter illud cum alacritate festinetis recurrere in cellis vestris.

32. Venit aliquando iudex regionis alicuius in prouinciâ abbatis Pastoris. Venientes autem habitatores loci illius rogauerunt abbatem, vt veniens rogaret eum. Qui dixit eis: Sinite me tres dies, & tunc venio. Orauit ergo senex ad Dominum, dicens: Domine, noli mihi dare hanc gratiam; alioquin non me permittent homines sedere in loco isto. Veniens ergo senex rogabat iudicem. At ille dixit: Pro latrone rogas, abba? Gauisus est autem senex, quia non obtinuit apud iudicem gratiam, quam postulauit, & sic rediit in cellam suam.

33. Dicebant seniores: Quia quando intrabat Moyses in nube, cum Deo loquebatur; quando autem exibat de nube, cum populo: sic & monachus, quando in cellâ suâ est, cum Deo loquitur; egrediens autem de cellâ, cum dæmonibus est.

Macarii 34. Venit quidam adolescens ad abbatem Macarium, vt sanaretur à dæmonio. Et dum esset foris stans, ecce aduenit quidam frater de alio monasterio, & concubuit in peccatum cum adolescente illo. Egressus autem senex cernit fratrem illum peccantem cum paruulo illo, & non eum increpauit, dicens: Si Deus, qui plasmauit eos, videns patientiam in illis habuit, qui si vellet, incenderet eos; ego quis sum, qui arguam eos?

35. Dicebant de aliquo sene, quia in inferiores partes Ægypti sedebat quietus, & vnus sæcularis fidelis ministrabat ei. Contigit autem, vt filius illius sæcularis infirmaretur: qui multùm rogabat senem, vt veniens oraret pro puero. Surgens quoque senex abiit cum ipso. Præcurrens autem ille, securus introiuit in domum suam, dicens: Venite in obuiàm solitario illi. Videns autem eos senex à longe exeuntes cum lampadibus, cognouit quia sibi venirent in occursum: & exuens vestimenta sua, misit illa in flumine, & cœpit lauare ea, stans nudus. Minister autem eius ille laicus erubuit, videns eum nudum: & rogauit homines illos, dicens: Reuertimini, quia senex iste mente excessit; veniensque ad senem, dixit ei: Quid hoc fecisti? Omnes enim dicebant: Quia dæmonium habet senex iste. Qui dixit: Et ego volebam hoc audire.

36. Interrogauerunt quidam seniores abbatem Pastorem, dicentes: Si viderimus aliquem fratrem peccantem, arguemus eum? Respondit eis abbas Pastor: Ego interim si necesse est transire per inde, & videro eum peccantem, prætereo, & non arguo eum: sed quia scriptum est, Quæ viderunt oculi tui, his testimonium perhibe; ideò ego dico vobis, quia si non palpaueritis manibus vestris, nolite testificari. Aliquando enim quidam frater seductus est in huiuscemodi re, & apparuit ei quasi quòd frater quidam cum muliere peccaret. Qui cùm multùm impugnaretur à cogitationibus, existimans simul eos coire, abiit & pulsauit eos pede suo, dicens: Cessate iam. Et ecce erant manipuli messis tritici. Ideoque dixi vobis, nisi & manibus vestris palpaueritis, nolite testificari. PASTORIS / Prou. 25. / Non facilè ferendum testimonium.

11. Dicebant de quodam fratre, quia sedebat in eremo, & seducebatur à dæmonibus per annos plurimos: ipse verò existimabat, quia Angeli essent. Egrediebatur autem pater eius secundùm carnem per tempus, & visitabat eum. vnâ autem dierum tulit bipennem secum, dicens: Quia reuertens afferam mihi pauca ligna. Et præueniens vnus dæmonum, dixit ad filium eius: Ecce diabolus venit ad te in similitudinem patris tui, habens bipennem in sportâ suâ, vt impugnet te: tu ergo præueniens, tolle bipennem ab eo, & repugna illum. Igitur pater eius venit secundùm consuetudinem, & accipiens filius ipsius bipennem ab ipso, percussit eum, & occidit. Et continuò adhæsit ei spiritus malignus, & offocauit eum. INCERTI. / Miseranda fratris à dæmone illusio.

IN LIBRVM SEXTVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

1 LIBELL. I. Num. 6. INCARDVVM] Ita Parisien. editio & manusc. Aquicinctin. sed Germ. editio incardium. Lugdunen. incordium. An non idem quod Græcis ἐγκάρδιον? quod medium cuiusque rei, seu interna pars & medulla cuiusque ligni, quod alio nomine dicitur ἐντεριώνη. sic hic ἐγκάρδιον in palmâ.

Num. 9. 2. QVIA VIRTVTEM] Vide dicta suprà libro I. ad Vitam S. Antonij cap. XXXVII. num. 78. quomodo quadam inter Baptismum & ingressum religionis sit similitudo.

Num. 12. 3. VNVS PEREGRINVS, ET VNVS INCHORIS] Ita MSS. & veteres editiones. pro inchoris, Parisiensis editio, incola. Bona quidem ea est interpretatio, sed auctor usus est voce Græcanicâ, ἐγχώριε. Sic in Sacris litteris Ecclesiastici XX. Homo acharis, quasi fabula vana. malè in edit. Colonien. & Speculo Exemplorum postremò recognito, in choris.

Num. 13. 4. ILLE IMPIVS] Vide dicta ad Vitam S. Pachomij cap. XXXIX. num 39. quomodo sepultura ad præmium vel pœnam conferat.

Num. 14. 5 CYRION] Varia hic lectio erat, ut difficile sit verum nomen eruere. Parisien. Histirion. Manusc. Audomaren. Cyrion, quam retinui. Id nomen militis occurrit in Martyrologio Rom. Bedæ, Usuardi, Adonis IX. Martij, qui Sebastæ Licinio Imp affectus est martyrio. item alius XIV. Febr. officio presbyter, laureâ martyr, idque Alexandriæ. Fortè hic ipse noster, qui in Scithi apud Alexandriam vixit. Ruffin. lib. II. hist. cap. VIII. Scyrionem monachum habet in Apeliote suo tempore monachum.

Ad hanc senum prædictionem respicit, ut opinor, Theodorus Alexandrinus abbas apud Sophronium in Prato Spirit. cap. LIV. Venimus, inquit Sophronius, posteà Teremithem ad abbatem Theodorum Alexandrinum. Atque nobis senex: Filioli, multam reuerà perdiderunt Scithiotæ monachi iuxta senum prædictionem. Credite enim mihi, filij, quia magna erat charitas apud Scithiotas, magna abstinentia, magna discretio.

LIBEL. II. Num. 8. 6. METERE CVM EO SEPTEM NOMINA] Quæ hæc nomina, non satis capio. Si Græcus adesset textus, fortè lucem aliquam adferret. Apud Pelagium libello XVII. num 20. Susceperunt certum spatium sexaginta modiorum, quod meterent. Apud Ruffinum suprà lib. II. cap. XVIII. in Serapione: Atque ex eâ mercede octogenos vnusquisque modios frumenti plus minus conquireret. Nondum tamen ex his liquet, quid sint nomina.

7. ET MINAT ME HINC] Verbum minare usurpatum non Ecclesiasticis tantùm scriptoribus, sed etiam profanis. Vide Onomast. Num. 10.

8. TEMPORIBVS IVLIANI] De auctore necis Iuliani varia auctorum relatio. Vide Baronium tomo IV. Annal. copiosè hac de re agentem. Num. 12.

9. HOR] Frater Ioannes Maria, Magister sacri Palatij, in Indice librorum expurgandorum hic notat: Hic est ille Or hæreticus Origenista, cuius Hieronymus meminit ad Ctesiphontem, quem pro sancto obtrudere conatus est miserabilis Euagrius; quocircà umbra virtutum eius in ventum abierunt. Hactenus ille. At non Euagrium, sed Ruffinum auctorem esse libri II de Vitis Patrum, in cuius capite II. mentio fit Hor vel Or, docui fusè Prolegomeno generali IV. LIBEL. III. Num. 7.

10. LEVITIONEM] Ita MSS. & Parisiensis editio. Editi quidam lebetonem, alij lebitonem. Vario modo nomen hoc Græcis scriptum & elatum, vnde & in Latino diuersitas. Vide Onomast. Num. 10.

11. IN RAYTHVM, VBI SVNT LXX. ARBORES PALMARVM] Menologium XIV. Ianuarij, de Martyribus XLIII. in Raitho: Vbi sunt XII. fontes & LXX arbores palmarum. quæ in Menæis ita Græcè habentur. In Sacris litteris palmarum harum mentio est Exodi XV. quò alludit D. Hieronymus epist. IV. ad Rusticum: Et inter palmarum arbores myrrhæ amaritudo monstrata est. Num. 11.

12. MACARIO] Frater Ioannes Maria Brasichellensis, qui suprà, hic notat: Circumspectè lege hanc de cranio à Macario reperto narrationem; nam quòd cum placitis Theologiæ haud rectè cohæreat, ut apocrypha à multis reijcitur. Vide Bellarminum libro II. de Purgatorio cap. XVIII. sed eamdem explicat S. Thomas in IV. Sent. Distinct. XLV. q. II. art. II. ad IV consule Sixtum Senen. annot. XLV. lib. V. Biblioth. Hactenus ille. Num. 16.

Historiam hanc de cranio citat ex l. IV. Vitarum Patrum Dionysius Carthusianus libello de quatuor nouissimis, art. LII. Breuiatè tamen, omittens ea quæ hic dicuntur de relaxatione pœnarum damnatorum. credo, quòd rem eam inter Scholasticos videret maximè controuersam, dum quisque rem hanc interpretari conatur.

Bellarminus tomo II. Controu. III. l. II. de Purgatorio cap. XVIII. existimauit eam rem reperiri apud solum Damascenum oratione de Defunctis: & quia ille ex Palladij historiâ Lausiacâ citat, in qua nunc non exstat, existimauit rem falsam & apocrypham.

Sed mentio eius res in Menæis Græcorum XIX. Ianuarij,

nuarij, & hoc loco apud Pelagium, & suprà apud Ruffinum libro III. num. 172. & apud Ioannem Damascenum libro de iis qui in fide dormierunt, vbi ita hanc Macarij historiam Græcè narrat: Πρὸς τὸ ξηρὸν γὰρ κρανίον πυθόμενος περὶ τῶν κεκοιμημένων, μεμάθηκεν ἅπαντα· εἶτα πρὸς τούτῳ, εἰ δέποτε τοίνυν τινὰ παραμυθίαν δέχονται· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ συνήθως ποιῶν ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων εὐχὰς, καὶ γνῶναι ἐζήτει εἰ ἄρα πρὸς ὄνησιν γίνονται. τοῦτο δὴ βουληθεὶς ὁ φιλόψυχος ἐπιδεῖξαι Κύριος, καὶ τὸν ἑαυτοῦ πληροφορεῖν θεράποντα, τῷ ξηρανθέντι κρανίῳ λόγον ἀληθείας ἐνέπνευσεν. ὅτι, φησὶν, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν τὰς δεήσεις προσφέρεις, τότε παραμυθίας μικρᾶς αἰσθανόμεθα: Macarius ex cranio arido sciscitando de defunctis pleraq; edidicit. Et quia faciebat pro consuetudine suâ pro defunctis preces, scireque desiderabat, numquid illis prodessent, & an consolatio eis inde proueniret: Deus animarum amator, volens hoc seruo suo pluribus & certis argumentis patefacere, cranio, quod exaruerat, verbum veritatis inspirauit. Prorupit enim cranium in hæc verba: Quando pro mortuis offers preces, consolatiunculam sentimus.

Quare interpretatio aliqua quærenda. quàm vide apud D. Thom. in IV. *d.* XLV. *art.* II. *q.* II. *qui ait, damnatos recipere non veram aliquam pœnarum mitigationem, sed solùm inane & fallax aliquod gaudium; quòd nimirum videant, se habere socios in pœnis, quale est gaudium dæmonum, cùm aliquem decipiunt. Ibidem D. Th. refutat variorum Scholasticorum interpretationes huiusce loci. Certè cùm veteres Scholastici in rei huius explicatione laborauerint, non habuère eam pro apocryphâ.*

Lib. IV. Num. 12. 13. AD CIVITATEM ATHENIENSIVM.] *Idem occurrit suprà ad librum* III. *n.* 84 *Gregorius Nazianzenus oratione in laudem Basilij ritum describit, quo tirones accedentes Athenas excipiebantur:* Ἐπειδ᾽ ἂν οὖν τις ἐπιστῇ τῶν νέων, καὶ ἐν χερσὶ γένηται τῶν ἑλόντων, γίνεται δὲ ἢ βιασθεὶς ἢ ἑκὼν, νόμος οὗτος ἐστὶν αὐτοῖς Ἀττικὸς, καὶ παιδιὰ σπουδῇ σύμμικτος. πρῶτον μὲν ξεναγεῖται παρά τινι τῶν προειληφότων, ἢ φίλων, ἢ συγγενῶν, ἢ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, ἢ τῶν ὅσοι περὶ τὰ σοφιστικὰ, καὶ προσαγωγοὶ τῶν λημμάτων, κἀντεῦθεν μάλιστα διὰ τιμῆς ἐκείνοις· ἐπεὶ καὶ τοῦτο μισθός ἐστιν αὐτοῖς τῶν σπουδαστῶν τυγχάνειν, ἔπειτα ἐρεσχελεῖται παρὰ τοῦ βουλομένου παντός. βούλεται δὲ αὐτοῖς οἶμαι τοῦτο, τῶν νεηλύδων συστέλλειν τὸ φρόνημα, καὶ ὑπὸ χεῖρα σφῶν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄγειν. ἐρεσχελεῖται δὲ παρὰ μὲν τῶν θρασύτερον, παρὰ δὲ τῶν λογικώτερον, ὅπως ἂν ἀγροικίας ἢ ἀστειότητος ἔχῃ. καὶ τὸ πρᾶγμα τοῖς μὲν ἀγνοοῦσι, λίαν φοβερὸν καὶ ἀνήμερον, τοῖς δὲ προειδόσι, καὶ μάλα ἡδὺ καὶ φιλάνθρωπον. πλείων γάρ ἐστιν ἡ ἔνδειξις, ἢ τὸ ἔργον τῶν ἀπειλουμένων. ἔπειτα πομπεύει διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τὸ λουτρὸν προαγόμενος. ἡ πομπὴ δὲ, διατάξαντες ἑαυτοὺς στοιχηδὸν κατὰ συζυγίαν ἐκ διαστήματος, οἱ προπομπεύοντες τὸν νέον, ἐπὶ τὸ λουτρὸν προπέμπουσιν. ἐπειδ᾽ ἂν δὲ πλησιάζωσι, βοῇ τε πολλῇ, καὶ ἐξάλμασι χρώμενοι, καθάπερ ἐνθουσιῶντες. κελεύει δὲ ἡ βοὴ, μὴ προβαίνειν, ἀλλ᾽ ἵστασθαι, ὡς τοῦ λουτροῦ σφᾶς οὐ παραδεχομένου, καὶ ἅμα τῶν θυρῶν ἀρασσομένων, καταπλήξαντες τὸν νέον φοβήσαντες, εἶτα τὴν εἴσοδον συγχωρήσαντες, οὕτως ἤδη τὴν ἐλευθερίαν διδόασιν, ὁμότιμον ἐκ τοῦ λουτροῦ καὶ ὡς αὐτῶν ἕνα δεχόμενοι, καὶ τοῦτό ἐστιν αὐτοῖς τῆς τελετῆς τὸ τερπνότατον, ἡ ταχίστη τῶν λυπούντων ἀπαλλαγὴ καὶ κατάλυσις: Cùm autem iuuenis quispiam accesserit, atque in eorum, à quibus captus est, manus & potestatem venerit (venit autem vel sponte, vel coactus) tum verò Attica hæc illis consuetudo est, ludusque rei seriæ admixtus. Primùm apud eorum aliquem, qui priores ipsum arripuerint, hospitio accipitur, vel amicorum, vel propinquorum, vel qui eiusdem sunt patriæ; vel qui Sophistices artem apprimè callent, ac lucra magistris conciliant, eoque nomine apud eos in summo honore ac pretio sunt: quandoquidem illis mercedis loco est, habere qui ipsorum commodis studeant. Deinde à quolibet cauillis lacessitur: quod quidem, ni fallor, eò faciunt, vt nouitiorum animos contrahant, atque à principio ipsos in potestatem redigant. Lacessitur autem ab aliis audaciùs, ab aliis eruditiùs, prout ille vel rusticis & ineptis est moribus, vel vrbanitate præditus. Atque id ignaris quidem horrendum valdè & inhumanum videtur, iis autem perquam iucundum & suaue, qui hoc priùs norunt. Amplior enim est hæc minarum ostentatio, quàm res ipsa. Tum per forum ad balneum cum pompâ deducitur. Pompa autem hoc modo se habet. Qui deducendi iuuenis munere funguntur, ordine collocati, atque æquis spatiis distincti, bini eum ad balneum antecedunt. Cùm autem propiùs accesserint, quasi fanatico furore correpti, clamorem ingentem cum saltitatione tollentes (hic autem clamor, ne vlteriùs progrediantur, vetat; sed vt insistant, tamquam eos balneum minimè admittat) simulque pulsatis ianuis, cùm per strepitum iuueni metum incusserint, posteà concesso ingressu, ita demum eum in libertatem asserunt, atque à balneo redeuntem deinceps vt æqualem ac sodalem accipiunt. Atque hoc ipsis est totius huiusce cærimoniæ iucundissimum, nimirum ab his qui molestiam exhibent, quamprimùm liberari. *Atque hinc fluxisse videtur mos quarūdam Academiarum, quo tirones è triuialibus scholis ad publica Academiarum gymnasia accedentes probantur, exercentur, & dedolantur, vti fit Coloniæ, Basileæ, & in aliis aliquot Germaniæ Academiis; quam* Beanorum depositionem *vocant. Alibi dicuntur* pupillatu exui. *Vide Antonium Possevinum nostrum libro* I. *Bibliotheca selectæ cap.* XIX. *Iacobum Pontanum nostrum volumine* I. *Dialogorum Latinitatis, progymnasm.* LXXXIV. *Iacobum Middendorpium libro* I. *de Academiis cap.* XVI.

14. MEVS CODEX] *Socrates libro* IV. *c.* XVIII. Num. 16.
iuxta Latinum textum hoc Antonij apophthegma ita ex Euagrij Practico seu Monacho citat: Τῷ δικαίῳ Ἀντωνίῳ προσῆλθέ τις τῶν τότε σοφῶν, καὶ πῶς διακαρτερεῖς, εἶπεν, ὦ πάτερ, τῆς ἐκ τῶν βιβλίων παραμυθίας ἐστερημένος. τὸ ἐμὸν βιβλίον, ἔφη ὁ Ἀντώνιος, ὦ φιλόσοφε, ἡ φύσις τῶν γεγονότων ἐστὶ, καὶ πάρεστιν ὅτε βούλομαι τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοὺς τοῦ Θεοῦ: Cuidam ex eorum numero qui id temporis sapientes sunt habiti, ad Antonium illum iustum accedenti, quærentique quo pacto vitam posset sustentare, solatio illo, quod ex libris capi solet, orbatus: respondit, Meus liber, ô philosophe, est natura rerum à Deo conditarum; quę, quotiescumque animo lubitum sit meo, libros ipsius Dei ad legendum suppeditat. *Ita sollemne sanctis viris in creaturis Deum legere.*

DE VITIS PATRVM LIBER SEPTIMVS, AVCTORE GRAECO INCERTO, INTERPRETE PASCHASIO S.R.E. DIACONO.

PRÆLVDIVM.

NIHIL habeo quod huic libro præmittam, præter iam dicta in Prolegomeno generali IX. vbi diximus auctorem esse Græcum incertum, quem nondum vidi à quoquam proditum; & Prolegomeno XIV. vbi de Paschasio interprete inquisiuimus.

PROLOGVS.

DOMINO VENERABILI PATRI

MARTINO

PRESBYTERO ET ABBATI

PASCHASIVS.

VITAS Patrum, Græcorum (vt cetera) facundiâ studiosè conscriptas, iussus à te, sanctissime pater, in Latinum transferre sermonem, in insolito, si licuisset, opere renuissem. Neque enim vmquam quid scribi, vel legi, vel excudi potest, ingenio aut conscientiâ cordis prohibente. Scire enim me quòd nihil sciam, non audeo dicere: ne verbum hoc sapientissimo Socrati surripiam. Sed quia tuâ pariter necesse est iussione vtar, non gloriabor ingenio: sed fidem, quam tibi debeo, etiam in opere iniuncto præstabo. Verùm quia eloquentium virorum libri sunt plurimi sermone Latino conscripti, quorum lectionis expertum esse te etiam astruente testificor, si quid de illis aut hîc insertum fortè repereris,

reris, ut minùs eleganter expressum, ne meæ culpæ deputetur, exoro: quia sicut in dato mihi codice reperi ea scripta, sic transtuli, licet nec ea studiosè posse me proferre profiteor. Vnde restat, ut quod te iubente cœpi, te orante perficiam: quæ tamen si scribenda decreueris, ut tuo polire sermone digneris, exposco. Neque enim mihi liquebit quædam placuisse tibi, si non & aliqua displicuisse cognouerim.

Contra gastrimargiam deuincendam & desideria gulæ.

QVIDAM frater, quemadmodum in cellâ propriâ degere deberet, abbatem Sisoium requisiuit. Cui respôdit abbas Sisoi: Comede, inquit, panem tuum, & salem; & non sit tibi necessitas aliquid excoquendi, aut longiùs euagandi.

Alteri quoque idem requirenti, respondit Daniel propheta, cùm dixit: Panem desideriorum non comedi.

2. Dixit vnus senex ad alterum senem habentem charitatem, & suscipientem tam monachos multos quàm sæculares: Lucerna quidem multis lucet, rostrum tamen proprium incendit.

3. Dixit vnus ex patribus: Quia inuenitur homo multum comedens, & adhuc esuriens, continens se; alter autem comedit parum, & satiatur. Qui autem multum comedit, & adhuc esuriens continet se, maiorem mercedem habet, quàm ille qui parum comedit, & satiatur.

4. Dixit quidam senex: Ne quod desideraueris, aliquando manduces: comede autem quod transmissum tibi fuerit à Domino, & gratias age.

5. Quidam frater impugnabatur à spiritu blasphemiæ, & erubescebat dicere; & quoscumque audisset magnos senes, pergebat ad eos ut illis declararet: & mox ut peruenit, erubescebat dicere. Cùm tamen frequenter ad abbatem Pimenium veniret, vidit eum senex habentem cogitationes, & dixit ei: Ecce frequenter venis ad me habens cogitationes, & sic iterùm remeas tristis, tecum illas portâs: dic ergo, fili mi, quid est quod habes? At ille dixit: In blasphemiâ impugnat me diabolus, & erubesco dicere. & mox ut aperuit caussam, leuior eius impugnatio apparuit. Et dixit ei senex: Ne cõtristeris, fili; quando enim hæc cogitatio aduenit, dic: Ego hac caussâ opus non habeo: blasphemia tua super te sit, satanas. Hanc enim caussam anima non vult: quamcumque enim caussam anima noluerit, non diu permanebit. Et ita frater ille discessit.

6. Dixit abbas Moyses: Per has quatuor res pollutionis passio gignitur: per abundantiam escæ & potus, & satietatem somni, per otium & iocum, & ornatis vestibus incedendo.

7. Idem dixit: Corporeæ multæ sunt passiones. Et dicit ei frater: Et quæ sunt, abba? At ille respondit: Quia Paulus apostolus dicit: Fornicatio & immunditia, vel omnis cupiditas nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: visus quoque & fiducia frequenter ad prælium veniunt.

8. Abbas Macarius referebat, quod cùm maneret in illâ solitudine, vbi solus residebat: inferius autem fuit altera solitudo, quę plena erat multis fratribus, serò per viam circumspiciens, vidit dæmonem venientem in figurâ hominis, vestitum lineâ tunicâ perforatâ: & per singula foramina vasa parua pendebant, & dixit ei senex: Quò vadis, maligne? Et respondit ei: Vado commonere fratres, qui sunt inferiùs. Ait senex: Et propter quid tot vascula tecum fers? At ille dixit: Gustum fero fratribus: & ideò tanta fero, vt si vnum non placuerit, porrigam aliud; quod si & illud displicuerit, ostendam aliud: & sic fieri non potest, nisi vnum aliquid ex illis placeat eis. Et hæc dicens, discessit. Permansit autem senex in eodem loco, iterùm per viam circumspiciens, vsquequò dæmon rediret, & cognosceret quæ indicaret. & cùm rediret, dixit ei: Saluus sis. At ille respondit: Quid mihi istud verbum, quia omnes mihi contrarij facti sunt, & nullus consiliis meis acquiescit? Dixit ei senex: Ergo neminem ibi habes amicum? At ille respondit: Vnum habeo amicum, ipse mihi consentit: & quoties viderit me huc atque illuc, citò conuertitur ad me velut ventus. Cumque nomen eius ab eo requisiuit, dixit: Quia *Theopistus dicitur. Et mox euanuit. Exurgens itaque confestim abbas Macarius, descêdit ad inferiorem eremum. Quem cùm cùm vidissent fratres à longè, egressi sunt obuiàm ei: & vnusquisque sperans quòd apud se maneret, præparabat se. At ille requirens cellam Theopisti, ad eum profectus est. Cumque cum gaudio illum suscepisset, & essent vterque soli, dicit ei abbas Macarius: Quemadmodum tecum est, frater? At ille respondit: Interim orationibus tuis benè est. Et senex ait: Non te impugnant

Ruff. lib. 3. n. 58. *Origo pollutionis.* EIVSDEM. Ephes. 5. MACARII Ruff. lib. 3. n. 61. Pelag. libel. 18. n. 9. *Macarij visio de dæmone gustum fratribus portante.* * *Ruffin.* Theopemptus. *Pelag.* Theoctistus.

pugnant cogitationes? At ille ait: Intereà bene sum. Erubescebat enim dicere. Et dicit ei senex: Ecce quot annis sum in solitudine, & ab omnibus honoror: & in hac ætate, cùm sim senex, molestæ sunt mihi cogitationes. Respondit Theopistus, & ait: Crede, abba, quoniam & mihi. Tunc senex singulas cogitationes quasi se impugnantes fingebat, vsquequò confiteretur illi totum Theopistus. Posthæc dixit senex: Quemadmodum ieiunas? At ille dixit: Vsque ad nonam. Dicit ei senex: Ieiuna vsque ad vesperam, & de Euangelio vel de aliis Scripturis, sine cessatione semper aliquid meditare: & quoties tibi aliqua cogitatio superuenerit, nunquam deorsum aspicias, sed sursum oculos cordis intende, & mox Dominus adiutor tibi erit. Et ita discessit ad propriam solitudinem. Et dum insisteret orationi, circumspiciens viam, iterùm vidit dæmonem eumdem, & requirit eum: Quò vadis? At illi simili modo, fratres commonere, respondit. Cùm autem reuerteretur, interrogauit eum senex: Quemadmodum nunc se habent fratres? At ille dixit: Malè, quoniam omnes agrestes effecti sunt, & quod de omnibus peius est, vnum quem habui amicum obedientem mihi, & ipse nescio vnde conuersus, omnibus asperior est; & iurauit me non calcaturum illum locum, nisi post multum tempus. Et hæc dicens, discessit.

Prudentiâ suâ Macarius tentatum sanat.

In tentatione sursum aspiciendum.

PIMENII. Ruff. lib. 3. n. 63.

9. Interrogauit quidam frater super cogitationes suas abbatē Pimenium. Et respondit senex: Monachus si ventrem, & luxuriam, & linguam remouent, & vagationem non fuerit sectatus, confido quia non morietur, sed viuet in perpetuum.

ELIAE. Ruff. lib. 3. n. 64.

10. Duo fratres ad abbatem Eliam venerunt, impugnati à cogitationibus. Et videns eos senex, quòd corpulenti essent, tamquam ad discipulum suum subridens, dixit: Vere, frater, ego erubesco pro te, quia sic in saginâ nutristi corpus tuum: quia esca vermium sumus, cùm profitearis te esse monachum: pallor enim cum humilitate & macies, decens est monachi. Item dixit: Quia monachus edens multum, & operans multum, non confidat: qui autem parum edit, etiam si parum operetur, confidat, & agat viriliter.

Pallor & macies, decens monacho.

CAP. II.

Contra philargyriam, & de perfectâ abrenuntiatione.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 67. Pelag. libell. 14. n. 4

1. QVIDAM iuuenis volebat abrenuntiare mundo, & frequenter eum egressum de domo suâ, reuocabant cogitationes inuoluentes plurimis negotiis; erat enim diues valdè. Vno die egresso eo, hostes iam mundi circumdederunt eum, & multum puluerem excitauerunt ante illum. Ille verò confestim expolians se, & iactans vestimenta sua, currebat nudus ad monasterium. Declarauit autem Deus vni seni, dicens: Surge, & suscipe athletam meum. Surgens ergo senex, obuiauit illi nudo: & cognoscens caussam, admiratus est, & dedit illi habitum monachalem. Quando autem aliqui veniebant ad senem requirere de cogitationibus variis, instruebat eos de abrenuntiatione mundanâ, & dicebat: Illum fratrem requirite, qui nec indumenta sui corporis seruauit, quia ego ad mensuram renuntiationis istius necdum perueni.

Diues perfectè abrenuntians etiam vestibus relictis.

PAVLI. Ruff. lib. 3. n. 72.

2. Dicebat autem Paulus abbas Galata: Si aliquas res voluerit monachus in cellâ suâ habere, preter eas sine quibus non potest viuere, frequenter cogitur è cellâ egredi, & ita à dæmonibus præuaricatur ac decipitur. Hic autem ipse Paulus in vnâ quadragesimâ cum sextario lentis & paruo vasculo aquæ perdurauit, & vnam mattulam faciens, eamdem texebat & retexebat, ne tantummodò foràs exiret.

Monacho cella custodienda.

INCERTI.

3. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Fac, abba, charitatem, & dic mihi sermonem, quid debeam in iuuentute congregare, vt habeam illud in senectute. Respondit senex: Aut Christum adipiscere, & cogita de te: aut certe pecuniam, ne mendices: ergo tuum est, eligere aut Dominum Deum, aut mammonam.

Christus præ mammonâ eligendus.

AGATHONIS.

4. Frequenter abbas Agathon suum discipulum commonebat, dicēs: Ne aliquando tale aliquid tibi acquiras, quod fratri te petenti dare pigeat, & per hoc inueniaris mandata Dei transgrediens. Qui petit, da ei: & volenti à te mutuari, ne auertaris.

Petenti dandum. *Luca 6.*

CAP. III.

Nihil dolendum monacho, si quid perdiderit aut amiserit.

MACARII. Ruff. l. 3. n. 73. Pelag. libell. 16. n. 6 1. Tim. 6.

1. ABBAS Macarius dum esset in Ægypto, & egressus fuisset de cella sua, regressus inuenit quemdam latronem furantem id quod in cellâ suâ haberet. Stetit ergo & ipse tamquā peregrinus, & carneauit animal cum illo: & cum magnâ patientiâ deduxit eum, dicens: Nil intulimus in hunc mundum: Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut illi placuit, ita factum est: benedictus Dominus in omnibus.

Macarius furantem sibi adiuuat.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 74. Pelag. libell. 16. n. 15.

2. Quidam frater vicinus cuiusdam magni senis, occulte ingrediebatur cellam eius; & quidquid habebat senex, furabatur. Cùm autem videret senex, non illum arguebat, sed amplius operabatur, dicens: Puto, fra-

to, frater ille necessarius est. Habebat ergo senex grandem tribulationem ex penuria panis. Cum autem moriturus esset, & circumdedissent eum alij fratres, ille cùm vidisset illum fratrem qui solebat illi furari, dicit ei: Accede huc ad me, frater. Et apprehendens manus eius, osculatus est eas, dicens: Gratias ago manibus istius fratris, quia propter eum arbitror me iturum in regnum cælorum. Ille autem compunctus, & agens pœnitentiam, factus est & ipse strenuus monachus, ex actibus suis quos vidit.

Quòd tolerantia paupertatis in requiem ducit.

CAP. IV.

1. DICEBAT vnus ex senibus: Nihil inuenimus scriptum de Lazaro illo paupere, quòd aliquam virtutem fecisset; nisi hoc tantùm, quia numquam aduersus diuitem murmurauit, quamuis illi nullam misericordiam faceret: sed cum gratiarum actione portauit laborem paupertatis suæ, ideoque in sinum Abrahæ susceptus est.

2. Item dixit: Quia non oportet quemquam cogitare, nisi de timore Dei. Nam etsi coactus fuerit de corporali necessitate esse sollicitus, numquam cogitet de eâ ante tempus.

De reprimendâ auaritiâ.

CAP. V.

1. ABBAS Siluanus dum modicum discessit à cellâ, discipulus suus Zacharias cum aliis fratribus sepem horti amouit, & fecit hortum maiorem. Quod postquam regressus senex agnouit, tulit melotem suam vt discederet. At illi proijcientes se ad pedes eius, propter quid hoc faceret, vt indicaret, postulabant. Tunc senex ait: Non ingredior, inquit, in cellam hanc, nisi sepes fuerit in locum suum reuocata. Quo mox facto, ita regressus est.

2. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Si mihi debet paucos nummos frater, iubes vt repetam eos? Cui senex: Semel tantummodò illi dic cum humilitate. At ille dixit: Quòd si semèl dixero, & nihil mihi dederit, quid faciam? Tunc senex ait: Vlterius ei nihil dicas. At ille iterùm ait: Et quid faciam, quia non possum vincere cogitationem meam, nisi fuero illi importunus? Dicit ei senex: Dimitte cogitationes tuas, tantummodò fratrem tuum ne contristeris, quia monachus es.

3. Abbas Agathon volentibus emere opera manuum suarum, cum requie vendebat: pretium autem erat, cribri quidem nummi centū; sportellę verò, ducenti quinquaginta: & volentibus comparare dicebat pretium, & quidquid illi dedissent, suscipiebat tacens, nec aliquando dinumerans. Dicebat enim: Quid mihi prodest concertare cum illis, vt illi peccent forsitan iurantes, & quando superfuerint nummi, erogem illos fratribus? Sed quia Deus non vult huiuscemodi eleëmosynam à me, neq; illi placet, vt aliquem permittam in sacrificando peccare. Et dum illi frater diceret: Et panis in cellam vnde venturus est? dixit ei: Quid enim panis hominum in cellâ?

Contra iram, & de origine iræ.

CAP. VI.

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 76.

1. DIXIT quidam ex sanctis patribus: Ira per hos quatuor actus exurgit: propter cupiditatem auaritiæ dandi & & accipiendi, resque alienas rapiendi, & si quis propriam sententiam amans defendit; & si quis se vult honoribus esse dignum; & si quis doctorem se esse vult, plus omnibus sapientem se esse sperans. Ira etiam per hæc quatuor humanos sensus obscurat, si odio habuerit homo proximum suum, aut si pro nihilo habuerit, aut si inuiderit illi, aut si detractauerit de eo. Ad hoc sanctum Ioannem euangelistam ostendam auctorem: Qui odit 1. Ioan. 2.
inquit, fratrem suum, in tenebris est, & nescit quò eat, & manet in morte. Passionis
autem huius retributio quatuor modos habet: primum ex corde, secundum ex facie, tertium ex linguâ, quartum ex facto. Si quis ergò potuerit ita portare malum, vt non ingrediatur in corde, non peruenit vsque ad faciem. Si autem venerit in faciem, custodiat linguam suam, ne loquatur illud. Quòd si locutus fuerit, vel hoc custodiat, ne reddat in facto, sed mox abscidat à corde. Tres enim gradus sunt hominum in passione iræ. Nam qui nulli voluntarie nocet, & resistentibus non iniuriatur, & parcit proximo suo, hic secundùm Christi naturam est. Qui autem nec alium lædit, neque se lædi vult, hic secundùm Adam est. Qui verò aliis nocet, aut iniuriatur, aut calumnias ingerit, aut vsuras exigit, hic secundùm diabolum est.

ANTONII. Ioan. libell. 4. n. 11

2. Quidam fratres venientes ad abbatem Antonium, postulabant ab eo audire sermonem per quem saluarentur. Quibus ille ait: Scripturas audiuistis, & scitis quæ vobis à Christo sufficiant. At illi, vt ipse quoque aliquid eis dicere dignaretur, instabant. Tunc dicit eis: Euangelium dicit: Si quis te Matth. 5.
percusserit in maxillam dexteram, prębe illi & alteram. At illi se facere hoc non posse dixerunt. Respondit senex: Prębere alteram non potestis? vel in illam iterùm, si volue-

rit,

Patientia gradus. rit, ferire sustinete. Sed cùm neque hoc se posse facere testarentur, dicit eis senex: Ergo si hoc non potestis, ne reddatis malum pro eo quod accepistis. Et cùm idem verbum, quod superiùs dixerant, repeterent, dixit abbas Antonius discipulo suo: Vade, fac illis escas, vt comedant: vides enim quòd valdè infirmi sunt. Et ait ad illos: Si enim hoc non potestis, & alterum non vultis, quid à me requiritis? Vt video, necessaria est vobis oratio, per quam infirmitas vestra sanetur.

CAP. VII. *De retribuendo bonum pro malo.*

SISOIS. Ruff.l.3. n.77. Pelag.libel.16. n.10. 1. QVIDAM ex fratribus ab alio passus iniuriam, venit ad abbatem Sisoim; & contumeliæ genus exponens, addebat: Cupio me vindicare. Senex autem rogabat eum, vt relinqueret Deo vindictam. At ille iterùm, Non desistam, inquit, nisi fortiter me vindicauero. Cui abbas Sisois ait: Quia semel hoc in animo posuisti, saltē oremus. Et exurgens senex his verbis cœpit orare: *Deo vindicta relinquenda.* Deus, iam non es nobis necessarius, vt pro nobis sollicitus sis, quia nosipsi, sicut iste frater dicit, & volumus & possumus vindicare. Quod cùm ille frater audisset, ante pedes senis prostratus, veniam precabatur, promittens se cum illo, cui irascebatur, numquam deinceps esse certaturum.*

INCERTI. Ruffin.l.3. num.78. 2. Quidam frater cùm ab altero iniuriaretur, venit & annuntiauit seni. cui senex respondit: Satisfac cogitationi tuæ, quoniam frater non vult te iniuriari, sed peccata tua submittunt illum. *Peccata causa iniuriarum.* Nam in omni tentatione quæ tibi contigerit, per omnia ne arguas eum; nisi tantummodò dic, Quia propter peccata mea contingunt mihi hæc.

PIMENII. Ruff.lib.3. n.79. Pelag.libel.10. n.53. 3. Dicebat frequenter abbas Pimenius: Malitia numquam exuperat malitiam: sed si quis malefecerit tibi, tu illi bonum redde, vt per bonitatem vincas malitiam.

INCERTI. Ruff.lib.3 num 80. Pelag.libel.16. n.11. Isaiæ 3. 4. Quidam frater erat, qui quanto plus eum aliquis iniuriabatur, aut incitabat, tanto magis ad eum recurrebat, dicens: Isti sunt qui nobis occasionem præbent ad perfectionem nostram: qui autem beatificant nos, decipiunt nos, & semitam pedum nostrorum subuertunt.

INCERTI. Ruff.l.3. n.81. 5. Alius erat senex, si quis detraxisset ei, ille festinabat, si vicinus ei erat, per seipsum bene remunerare illum: quòd si longius manebat, transmittebat ei munera.

CAP. VIII. *De non retribuendo inimicis.*

SISOIS. Ruff.l.3. n.82. 1. QVIDAM frater interrogauit abbatem Sisoi, dicens: Si latrones aut barbari super me irruerint, occidere me volentes; & ego si præualuero, iubes vt occidam? Cui ille respondit: Ne facias istud, ne nominens homicida, sed totum Deo contrade: & quidquid tibi contigerit aduersi, profitere hoc tibi propter peccata tua venire; si quid verò boni fueris consecutus, diuinæ dispensationi totum debes adscribere. *Mala eueniunt, bona Deo attribuenda.*

PIMENIONIS. Ruff.l.3. n.83. 2. Erat eremita quidam magnus in monte qui dicitur *Athabeos, & venerunt super eum latrones. Cùm autem ille vocem dedisset, de vicinis locis fratres alij confluentes comprehenderūt eos. Quos transmissos in ciuitatem, iudex misit in carcerem. Fratres verò illi contristati sunt nimis, quia propter eos latrones traditi essent ad pœnam: & venientes ad abbatem Pimenonem, narrauerunt ei factum. Qui scripsit ad eremitam, dicens: Reminiscere primam proditionem, vnde facta est, & tunc videbis secundam proditionem. Nisi enim proditus fuisses ab interioribus tuis, secundam publicationem numquam perpetrasses. Cumque ille talem audisset sermonem, compunctus est: & cum esset in illâ regione nominatus, & per multum tempus de cellâ suâ non exiens, exurgens tamen in ciuitatem, & expellens latrones de carcere, liberauit eos publice. *Ruffin. Athubeus. *Comprehensos occasione sui latrones eremita liberat.*

De perfectâ Patientiâ. CAP. IX.

1. QVIDAM videns laboriosè portantem in lecto mortuum, dicit ei: Mortuos portas? si vis melius facere, viuos porta: quia pacifici filij Dei vocabuntur. INCERTI. Pelag.libel.16. n.11. Matth.5.

2. Interrogantibus quibusdam fratribus abbatem Moysen sermonem, ille hortatus est discipulum suum Zachariam, vt eis aliquid diceret. Tunc ille pallium suum deposuit sub pedibus, & conculcauit illud, & dixit: Nisi quis sic fuerit conculcatus, monachus esse non potest. ZACHARIAE. Ruff.l.3. n.86. Pelag.libel.15. n.17.

3. Abbati Ammoni prophetauit beatus Antonius, dicens: Multum habes in timore Dei proficere. Et educens eum de cellâ, ostendit ei lapidem, & dicit ei: Vade, & iniuriare lapidem hunc, & indesinenter cæde illum. Quod cùm fecisset, interrogauit eum sanctus Antonius, si ei aliquid lapis respondisset. At ille dixit: Non. Cui abbas Antonius ait: Ita & tu ad hanc mensuram peruenturus es, vt nullam tibi fieri arbitrens iniuriam. ANTONII *Ad iniuriā vt lapis sis insensibilis.*

Quòd oportet pro pace, quamuis bona sint opera, dimittere. CAP. X.

1. ABBAS Motois ædificauit sibi monasterium in loco qui dicitur Heracleona. Et dum ibi à multis molestaretur, in alte- MOTOIS. Ruff.lib.3. n.94.

in alterum locum transgressus est, & similiter ibi construxit monasterium. Sed per inuidiam diaboli quidam frater ibi inuentus est, qui semper iram cum eo habebat: propter hæc surrexit inde, & abiit propinquius rectus est vicum, & fecit illic monasterium, & reclusit semetipsum. Post tempus autem aliquantum congregati sunt senes de illo loco vnde regressus est, deducentes secum illum fratrem, cum quo habuerat litem, quatenus rogarent eum, vt reducerent in monasterium suum. Postquam autem in vicina loca venerunt, tam melotes suas quàm illum fratrem ibidem dereliquerunt, ipsique profecti sunt ad senem. Et pulsantibus illis, apertâ fenestrâ respexit, & cognouit eos. Post orationem factam dicit eis abbas Motois: Vbi sunt melotes vestræ? At illi responderunt: Ecce in vicino sunt vnà cum fratre, qui tecum iram habebat. Postquam hoc senex audiuit, & nomen illius & aduentum cognouit, præ gaudio ostium per quod ingressus fuerat, cum securi confregit: & egressus, cucurrit ad locum vbi erat ille frater, & prior ipse cœpit agere pœnitentiam apud eum: & amplectens eum, introduxit in cellam suam, & per tres dies conuiuatus est cum eis, qui numquam habebat consuetudinem, vt ieiunium solueret: & surrexit, profectusque est cum illis.

Pœnitens ... humiliter ... prono ... [illegible]

ELIÆ. 2. Quidam frater requisiuit abbatem Eliam, dicens: Si contristauero aliquem, quemadmodum rogem? Respondit senex: Ex profundo cordis tui, cum dolore age pœnitentiam apud eum: & videns Deus propositum tuum, satisfaciet ei.

Confitens ... pœnitentiam ... [illegible]

Cap. XI.

Contra spiritum tristitiæ, qui desperationem facit.

ARSENII. 1. ABBAS Arsenius dixit: Non coctus laterculus, si missus in fundamentum fuerit prope fluuium, neque vno die sufferre poterit: si autem benè fuerit coctus, permanet tamquam lapis. Sic & homo non coctus neq; inflammatus, secundùm quod de Ioseph dictum est, eloquium Domini inflammauit eum, mox in principio carnalis cogitationis dissoluitur.

[illegible] li. 5. ... [illegible] 164.

EIVSDEM. 2. Idem requisitus ab altero fratre, dicente: Si peccauero, etiam in quocumque minuto peccato, & consumit me cogitatio mea, & arguit me, dicens: Quare peccasti? quid faciam? Respondit senex: Quacumq; horâ ceciderit homo in culpam, & dixerit ex corde, Domine Deus peccaui, indulge mihi; mox cessabit cogitationis vel tristitiæ illa consumptio.

[illegible] à ... à ad ... currendū.

[IS]IDORI. 3. Dicebat autem abbas Pimenius de abbate Isidoro, quia solus ille se cognouisset. Nam quoties illi dicebat cogitatio sua, Quia magnus es: tunc & ipse respōdebat sibi: Numquid talis qualis Antonius, aut certè abbas Piamon, vel reliqui patres qui Deo placuerunt? Quoties ergo hæc cogitabat, requiescebat. Quando verò inimicus conturbans eum, suggerebat ei desperationem & pœnam, dicens: Quoniam post hæc omnia iturus es ad tormenta, dixit ipse: Quia quamuis ego in tormenta mittar, tamen vos subtus me inuenio. Ruff. l. 3. n. 101.

MOYSIS. Ruffin. l. 3. num. 101. 4. Abbati Moysi frequenter apparuerunt spiritus maligni, dicentes: Vicisti nos, & nihil tibi possumus facere: quoniam quoties per desperationem humiliate te volumus, exaltaris; quoties te exaltare, ita te humilias, vt nullus de nobis accedat ad te. *Qui se humiliat exaltabitur.*

SISOIS. Ruff. l. 3. n. 101. 5. Cùm quidam ad abbatem Sisoium frequenter talem sermonem requireret, Quid faciam pater, quoniam cecidi. Ille respondit: Surge. Et surrexit. Et iterùm se cecidisse professus est. Ait senex: Et iterùm surge. Cum autem frater frequenter se cecidisse narraret, eodem senex vtebatur sermone, exclamans: Non cesses surgendo, fili. Cui frater: Vsquequò possum surgere pater, explana. Ait senex: Quousque aut in bono opere, aut in malo deprehensus, occumbas. In quo enim opere deprehensus fuerit homo, iudicabitur. *A lapsu semper resurgendum.*

EIVSDEM. 6. Item dixit: Qui laborat, & arbitratus se fuerit aliquid facere, recipit hic mercedem suam.

CAP. XII.

Contra spiritum vanæ gloriæ.

PIMENII. Ruff. lib. 3. n. 110. 1. QVIDAM frater requisiuit abbatem Pimenium: Si melius esset, remotiùs, an cum aliis manere? Respondit senex: Homo si semetipsum reprehenderit, vbique potest persistere; si autem se magnificat, nusquam stat, sicut scriptum est: Qui se existimat aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Quidquid enim homini fecerit homo, ne exultet in eo, quia mox perdet illud. *Sui reprehensor vbique viuere potest.* Galat. 6.

MACARII 2. Abbatem Macarium si quis cum timore velut sanctū virum voluisset audire, suspectus nullum penitùs à sene excipiebat responsum. Si quis verò velut contemnens eum, talibus verbis compellaret: Abba Macari, quando eras camelarius & nitrum furabaris, numquid non vapulabas à magistris, deprehensus in furto? libenter ei, quidquid requisisset, cum gaudio respondebat. *Macarius laudatus tacet, contemptus verba ædificationis loquitur.*

NESTERONIS. Pelag. libell. 8. n. 12 3. Abbas Nesteron dum cum aliis ambularet fratribus in deserto, viderunt draconem, & fugerunt. Dicit ei vnus ex eis: Et tu times, abba? Cui senex: Nō timeo, fili, sed

oportuit

oportuit me fugere: quia nisi fugissem, cogitationem vanæ gloriæ non vitassem.

ZENONIS. Ruff.lib.3. n.111. *Virtut. celanda, vitia manifestanda.*

4. Venit aliquando ad abbatem Zenonem in Syriâ aliquis frater Ægyptius, & cœpit cogitationes proprias accusare, præsente sene. Ille autem audiens hoc, admiratus dixit: Ægyptij quas habent virtutes, celant; & vitia, quæ non habent, manifestant: Syri autem & Græci virtutes quas non habent, prædicant; & vitia, quæ habent, abscondunt.

SENIS. Ruff.lib.3. n.116. Pelag. libell.11. n.38.

5. Quidam senex, cùm venisset ad alium senem, dixit: Ego mortuus sum huic sæculo. Cui ille alter: Ne confidas in te, donec egrediaris de corpore hoc. nam etsi dicis tu, Quia mortuus sum; diabolus tamen necdum mortuus est, cuius innumerabiles sunt malæ artes.

SISOIS. *Occulta sint suspiria.*

6. Abbas Sisois cùm sedens, præsente fratre altero, factus esset in exstasi, & altero audiente nesciens suspirasset, cœpit pœnitere, ac dicere: Indulge mihi, frater, exposco; necdum enim me cognosco esse monachum, quia audiente altero suspiraui. Quoties autem in oratione senex idem stans, manus suas erexit ad cælum, citò deponebat manus, propterea, si alter præsens esset, ne hoc ipsum illi pro laude constaret.

INCERTI. Ruff.l.3. n.118. Ioan. libell.4. n.35. *Senex stultitiam simulat, vt gloriam fugiat.*

7. Quidam senex habitabat in inferioribus partibus Ægypti, & sedebat quiescens. Vnus autem sæcularis religiosus ministrabat ei. Contigit autem, vt filius sæcularis infirmaretur. Multis ergo precibus postulabat senem, vt veniret ad domum suam, & faceret orationem pro infante. Exurgens verò senex, ambulabat cum eo. Ille autem præcessit, & ingressus in domum suam, dixit: Venite in occursum anachoretæ. Quos cùm senex vidisset à longè egressos cum lampadibus, sensit quòd ad se venirent: & statim despolians se vestimenta sua misit in fluuium, & cœpit lauare stans nudus. Ille autem qui ministrabat ei, videns hæc erubuit. Et rogabat homines, dicens: Reuertimini, senex enim noster sensum perdidit. Et veniens ad eum, ait illi: Abba, quid est hoc quod fecisti? Omnes enim, qui te viderunt, dixerunt: Quia dæmonium habet senex. Cui ille: Ego verò volebam hoc audire.

EIVSDEM. Pelag. libell.8. n.18 titulo Simonis. *Senex gloriam & honorem auersatur.*

8. Item aliâ vice volebat eum aliquis videre ex iudicibus, & præcesserunt clerici, dicentes ei: Abba, præpara te, quoniam iudex audiens opera tua veniet ad te, benedici cupiens à te. Ille autem dixit: Ita faciam, ego præparabo me. Vestitus ergo lebetone suo, & tollens panem & caseum in manibus, ascêdit in portam, & diuaricatis pedibus sedens, cœpit manducare. Veniens autem cum officio suo iudex, & videns eum, dixit: Iste est anachoreta, de quo talia audiebamus? Et contemnens eum, ita discessit.

Contra spiritum superbiæ. CAP. XIII.

SENIS. Ruff.l.3. n.112. Pelag. libell.15. n.56.

1. QVIDAM senex dixit: Qui ab hominibus ampliùs honoratur aut laudatur, non paruum damnum patitur: qui autem ab hominibus non honoratur, desuper gloriam accipit.

EIVSDEM. Ruff.lib.3. n.113. Pelag. libel.8. n.10. titulo Syncleticæ.

2. Item dixit: Fieri non potest, vt simul herba nascatur & semen: ita impossibile est, vt laudem & gloriam habentes sæcularium, simul & fructum faciamus cælestem.

EIVSDEM. Ruff.lib.3. n.115. Pelag. libell.15. n.54.

3. Item dixit: Quando cogitatio superbiæ, vel certè vanæ gloriæ te impugnat, perscrutare teipsum, si omnia mandata Dei seruasti, si inimicos diligis, si gaudes de gloriâ inimici tui, & contristaris in deiectione eius: si apud te habes, quoniam seruus inutilis es, & quòd plus omnibus hominibus sis peccator: & neque tunc tam grande aliquid sapias, tamquam aliquid boni feceris, sciens quòd elata cogitatio illa omnia bona dissoluit.

INCERTI. Pelag. libell.15. n.55.

4. Dixit senex cuidam: Non apponas cor tuum aduersus fratrem tuum, dicens: Quomodo tu ampliùs sobrius es, quàm ille, & continentior? sed subditus esto gratiæ Dei in spiritu paupertatis, & per charitatem non fictam, ne spiritu exaltationis perdas laborem tuum.

INCERTI. Ruff.l.3. n.171. Pelag. libell.15. n.77.

5. Item dixit senex: Quantumcumque enim se deposuerit homo in humilitate, tantum quoque proficit in altum. Sicut enim superbia, si ascenderit in cælum, vsque ad infernum deducitur: ita & humilitas, si descenderit ad infernum, tunc exaltabitur vsque ad cælum.

MACARII. Ruff.lib.3. n.124. Pelag. libell.15. n.26. *Sola humilitas diabolum vincit.*

6. Abbas Macarius dum diluculò palmarum folia portans, ad cellam suam reuerteretur, occurrit ei diabolus cum falce præacutâ, volens eum percutere, & non valebat. Qui exclamans, ait: Magnam vim à te patior, Macari, qui cùm te cupio nocere, non valeo: dum quæcumque tu facis, ego magis exuperem. Tu ergo interdum ieiunas, ego numquam vllo cibo reficior. Tu sæpè vigilas, me verò numquam sopor oppressit: sed vnâ re me vincis ipse, fateor. Cumque ab eo rem ipsam Macarius requisisset, ait: Humilitas tua sola me vincit. Hæc dicente inimico, & extendente beato Macario manus suas ad orationem, spiritus immundus inter auras euanuit.

INCERTI. Ruff.l.3. n.126.

7. Quidam ex patribus dicebat: Omnis labor sine humilitate vanus est. Humilitas enim præcursor est charitatis. Sicut Ioannes præcursor erat Iesu, omnes trahens ad eum;

ad eum: ita & humilitas attrahit ad charitatem, id est, ad ipsum Deum, quia Deus charitas est.

8. Quidam frater requisiuit à sene: Quid est humilitas? Cui senex: Arbor est vitæ, in altum excrescens.

9. Item dixit: Terra, in quâ Deus dixit sibi sacrificium offerre, humilitas est.

10. Iterùm requisitus senex quidam: Quomodo potest anima humilitatem adipisci? Respondit: Si sua tantummodò mala homo consideret. Dicebat autem, Quia perfectio hominis est humilitas.

Motois. 11. Dixit abbas Motois: Humilitas nec ipsa irascitur, nec alios irasci permittit.

12. Item dixit: Humilitas est, si quando peccauerit in te frater tuus, antequam pœniteat, indulseris ei.

Cap. XIV. *Quòd perfecti viri, quamuis possint, nolunt miracula facere, ne extollantur.*

Pimenii. 1. ABBAS Ioseph dum cum aliis fratribus ad abbatem Pimenium veniret, quidam ex parentibus prædicti senis Pimenij attulit infantem, cuius facies per arreptionem diaboli fuerat deprauata: & sedens pater eius cum eo foris monasterium, plorabat. Cum autem vnus senex ad vocem flentis egressus esset, & interrogaret eum, cur ploraret, ille respondit: Parens sum istius Pimenij, & ob hoc veni, vt videret infantem hunc. Vides, domine, quæ huic infanti per satanam contigerit tentatio. Timuimus enim vsque nunc illum huc offerre, quia non vult nos videre. Et nunc si cognouerit, quòd hîc ego sum, cum confusione eijciet me. Ego autem vos videns, patres, qui modò ad eum venistis, præsumpsi venire huc. Quomodo ergo vis, vade & miserere mei, abba: & tolle infantem istum, & defer intus tecum, vt oret pro me. Quem cùm senex tulisset, & ingressus fuisset in cellam, sapienti consilio vsus, non illum obtulit primò abbati Pimenio, sed minoribus patribus, & dicebat: Signate infantem, fratres, facientes orationem, rogans per singulos senes. Et post omnes detulit illum Pimenio. At ille nolebat eum nec aspicere. Cùm autem rogarent eum, vt sicut omnes, sic & ipse oraret; ingemuit, & surgens orauit, dicens: Deus sana facturam tuam, ne dominetur ei inimicus. Et signauit infantem, & mox sanus est patri redditus.

2. Cum quidam sæcularis in ecclesiam veniens ab immundo spiritu teneretur, & omnes orationem fecissent, nullatenus spiritus immundus egrediebatur ab eo. Dicunt ergo inter se fratres: Quid possumus huic spiritui facere? nemo illum potest excutere, nisi abbas Besarion: sed si hoc dixerimus, ille nec ad ecclesiam acquiescit venire. Sed faciamus taliter: quando ad ecclesiam ante omnes solet venire, hunc qui patitur faciamus sedere, & postea dicamus: Abba, abba, suscita hunc dormientem. Fecerunt ergo ita. Et veniente abbate Besarione, steterunt omnes in oratione, & dicunt ei: Abba, suscita istum qui dormit. Ille autem dixit: Surge, & egredere foràs. Et mox egressus est ab eo spiritus immundus, & sanus factus est ex illâ horâ. *Besarion verbo dæmonem pellit.*

Quòd vtiliter aliquoties in sordidis cogitationibus relinquimur, ne extollamur. Cap. XV.

1. SÆPE dicebat beatus Antonius: Nisi pistor velaret oculos animalis, mercedem suam recipiens, ipse consumeret. Ita & nos per Dei dispensationem tegumen accipimus, vt ea quæ operamur bona, non valeamus intendere; ne nos ipsi beatificantes, possimus extollere, & mercedem propriam amittamus. Nam & ob hoc quando relinquimur in sordidis cogitationibus, necesse est, vt hoc tantummodò præuideamus, vt nosipsos & nostram sententiam condemnemus: & ea quæ sunt in nobis sordida, illud paruum bonum opus nostrum in nobis obscurent. Numquam enim homo bonus est, etiam si bonus esse desideret, nisi Deus habitauerit in ipso: quia nemo bonus nisi solus Deus. Oportet autem vt nosipsos semper veraciter incusemus. Quando enim se quisque non reprehendit, mercedem propriam amittit. ANTONII Ruff. l. 3. n. 128. Pelag. libell. 15. n. 80. titulo *Incerti.* *Humilitas custos bonorum operum.* Luc. 18. *Sui reprehensor mercedis est conseruator.*

2. Idem beatus Antonius dum in cellâ propriâ oraret, venit ad eum vox, dicens: Antoni, necdum peruenisti ad mensuram coriarij, qui est in Alexandriâ. Quo audito, senex consurgens manè, arrepto baculo in ciuitatem festinus peruenit. Cumque ad designatum hominé peruenisset, & ingressus fuisset, ille viso tantó viro obstupuit. Cui dixit senex: Refer mihi opera tua, quia propter te, relicto deserto, huc veni. Qui respondens, ait: Nescio me aliquando aliquid boni perpetrasse. vnde ex cubili proprio manè consurgens, antequam in opere meo resideam, dico, quòd omnis hæc ciuitas, à minore vsque ad maiorem, ingreditur in regnum Dei propter iustitias suas; ego autem solus propter peccata mea pœnam sempiternam ingrediar. Quod verbum manè, & antequam quiescam serò, ex cordis mei sentio veritate. Quod audiens beatus Antonius, respondit: In veritate, fili, sicut bonus artifex sedens in domo tuâ, cum EIVSDEM Ruff. l. 3. n. 130. *Coriarius Antonio præfertur.* *Humilitas coriarij.*

cum requie regnum Dei adeptus es: ego autem velut sine discretione omne tempus meum in solitudine conuersatus, necdum verbi tui assumpsi mensuram.

PIMENII. Ruff.lib 3. n.131. Tit.1.

3. Quidam frater requisiuit abbatem Pimenium, dicens: Quid est, pater, quod Apostolus dicit: Omnia munda mundis? At ille dixit: Si quis ad hunc sermonem peruenire potuerit, vt eum intelligat, videbit se minorem esse totius creaturæ. Cui frater: Et quomodo me possum videre minorem ab eo qui homicida est? Respondit senex: Si potuerit homo ad sermonem huc Apostoli peruenire, & viderit hominem qui forte alium occiderit, dicit in semetipso: Ille quidem hoc solum peccatum fecit, ego autem omni horâ homicidium committo, meipsum interficiens. Et cùm frater requireret, quomodo hoc posset fieri; respondit senex: Hæc sola hominis iustitia est, vt semper semetipsum reprehendat: & tunc iustificabitur, cùm sua peccata condemnat.

Sui reprehensio sola hominis iustitia.

INCERTI. 4. Quidam frater dixit ad senem: Cogitatio mea dicit mihi, Bonus sum. Respondit ei senex: Qui non videt peccata sua, semper ille in bonis esse se credit: qui autem videt illa, cogitationes ei suadere non possunt quòd in bonis sit: scit enim quod videt. Opus ergo est laborare multùm, vt se quisq; consideret: nam negligentia, ignauiaque, & relaxatio excæcant oculos cordis nostri.

Sui cognitio necessaria.

ISIDORI. 5. Quidam frater dixit abbati Pimenio: Cogitationes meæ non permittunt me peccata mea respicere, sed patres mei cogunt me cogitare peccata. Respondit abbas Pimenion, de abbate Isidoro referens, & dicens: Dum plangeret abbas Isidorus in cellâ suâ, & discipulus eius in aliâ cellâ sederet, contigit vt illâ horâ idem discipulus ad illum veniret, quâ ille plangebat, & requisiuit eum, dicens: Quid plangis, pater? At ille respondit: Peccata mea plango, fili. Iterùm dicit ei: Non habes peccata, abba. Dicit ei senex: O fili, si peccata mea Deus manifestaret hominibus, nec tres nec quatuor sufficerent, sed nec plures.

Peccata plangenda.

CAP. XVI. *Quomodo vitetur detractio.*

PIMENII. Ruff.lib.3. n.133.

1. QVIDAM frater requisiuit abbatem Pimenium, dicens: Quomodo potest homo vitare, ne loquatur malè proximo suo? Respondit senex: Ego & proximus meus duæ imagines sumus. Cùm ergo meam imaginem reprehendero, inuenitur imago fratris mei apud me venerabilis: quando autem meam laudauero, tunc fratris mei imaginem prauam respicio. Tunc ergo alij non detraho, si semper meipsum reprehendo: quia magnum virum despicit, qui seipsum non considerat.

Sui inspector, proximi est laudator.

INCERTI. Ruff.l.3 n.153. Pelag. li. bell.1. n.21.

2. Dicebat quidam patrum. Quidquid habes odio, alij ne facias. Si odis qui tibi malè loquitur, neque tu malè loquaris de alio. Si odio habes qui tibi facit calumniam, neque calumniam tu alicui facias. Si odio habes qui te in contemptu ducit, aut iniurias appetit, aut aufert quod tuum est, aut aliquid tale facit; nihil horum facias alicui. Qui autem hoc verbum custodire potest, sufficit ei ad salutem.

Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

INCERTI. 3. Vnus ex sanctis patribus videns alium negligentem, fleuit amarè, dicens: Væ mihi, quia quomodo hodie iste peccat, sic & ego crastino. Et monebat discipulum suum, dicens: Quamuis aliquis grauiter præsente te peccauerit, ne condemnes eum: sed sic apud te sit, tamquam tu plus eo pecces, quamuis ille sæcularis sit, nisi fortè Deum blasphemauerit, quod est hæreticorum.

Nemo facilè condemnandus.

TIMOTHEI. Ruff.lib.3. n.140.

4. Quidam nomine Timotheus anachoreta, negligentem quemdam fratrem audiens, interroganti abbati quid illi fratri faceret, dedit consilium vt eum expelleret. Cum ergo ille expulsus esset, tentatio venit super Timotheum. Et cum imploraret in conspectu Dei, & diceret: Peccaui, miserere mei; venit ad eum vox, dicens: Timothee, ideò tibi hoc euenit, quia fratrem tuum in tempore tentationis suæ despexisti.

Nemo tentatus despiciendus.

De voluntate proximi facienda. CAP. XVII.

PIMENII. 1. FRATER quidam requisiuit abbatem Pimenion, dicens: Quid est fides? Cui senex: In charitate & humilitate semper viuere, & facere bonum proximo suo.

THEODORI. 2. Abbas Theodotus cùm de opere manuum animæque loqueretur, dicit ad eum frater: Explana nobis opus animæ, abba, & opera manuum. Cui senex: Omnia quæcumque pro mandato Dei facimus, in operibus animæ reputanda sunt: quæ verò pro nostrâ agimus vtilitate vel commodo, hæc omnia opera manuum esse noscuntur.

Quod opus animæ, quod manuum.

APOLLONIS. 3. Abbas Apollo, si quis de fratribus eum in suo requisisset opere & labore, mox pergebat cum omni lætitiâ, dicens: Ego cum rege meo Christo vado hodie operari pro animâ meâ. Hæc est enim merces, quæ animæ reputatur.

In proximo Christum cogita.

De refutatione propriæ voluntatis. CAP. XVIII.

INCERTI. Ruff.lib.3. n.15. Pelag. libell.14 n.8

1. QVIDAM anachoreta sedebat iuxta cœnobium, multas virtutes faciens. Et cum venissent ad illum aliqui monachi de cœnobio, compulerunt eum non con-

suetâ

[illegible] ...ate. Et post hoc dixerunt ei [illegible] ...es, abba, aliquid, quia [illegible] consuetudinem tecum? Qui- [illegible] ...ndit: Tunc est mihi tribulatio, [illegible] ...pnam fecero voluntatem.

[illegible] ...dam frater veniens in Scithi, vt vi- [illegible] ...batem Arsenium postulabat. Cum- [illegible] ...atres ei, vt paululum requiesceret, [illegible] ...pōdit: Non manduco panem, [illegible] videre meruero. Tunc vnus ex [illegible] ipsum duxit ad abbatem Arseniū, [illegible] ostio cellulæ, introduxit eum. [illegible] ...epti, & oratione factâ, consede- [illegible] Cum autem beatus taceret Arsenius, [illegible] fratrem adduxerat, ait: Ego discedo. [illegible] ...s qui ex magno desiderio venerat, [illegible] quia nihil ei locutus fuisset abbas [illegible] præ verecundia tacitus sedens, [illegible] ...oque tecum, frater, abscedo. [illegible] ...esset [illegible]. Postulabat an- [illegible] ...ad abbatem Moysen, qui ex [illegible] conuersus fuerat, deduceretur. A quo susceptus, factâ charitate dimissus est. [illegible] ...quiad vtrosque ipsum duxe- [illegible] ...e, vtrosq, quos postulabas, [illegible] quis tibi plus ex amoobus placet? At [illegible] ait. Mihi interea ...e melior videtur, [illegible] nos vtrosque & bene suscepit, & bene pauit. Quo sermone comperto, vnus ex pa- [illegible] ...bus ad Dominum orauit, dicens: Domi- [illegible] hanc mihi rem precor ostende, quia vnus propter nomen tuum omnes homines videre aut appellare refugit, alter verò omnibus propter nomen tuum communis est. Et ecce, in extasi duæ illi naues per flu- [illegible] in ostensæ sunt: & in vnâ quidem vidit [illegible] ...ntum sanctum cum silentio & requie, [illegible] cum abbate Arsenio nauigantem: in [illegible] ...ra vero naui vidit abbatem Moysen & [illegible] ...los Dei, mel & fauum in os & in den- [illegible] ...is inferentes.

[illegible] obsequiis infirmantium, vel infirmitate ipsâ.

QVIDAM frater requisiuit senes, di- [illegible] ...cens: Si duo fratres in vnâ sunt cel- [illegible] ...le quidem vnus sex diebus integris [illegible] ...t, ille autem alter infirmitati facit ob- [illegible] ...cuius ergo opus maius est apud [illegible] Respondit senex. Si ille qui ieiunat [illegible] per nares se suspenderet, non erit [illegible] alteri in conspectu Dei.

2. [illegible] ...nes minor Thebæus, discipulus [illegible] Ammonis, duodecim annis ipsi seni [illegible] ...ter fecit obsequium: senex tamen [illegible] ...disset eum laborantem, numquam [illegible] ...em blandū aut placitum locutus [illegible] Cum autem de hoc mundo transiret, sedentibus aliis senibus, tenuit manus eius & dixit ei tertiò: Salueris, salueris, salueris. & tradidit illum senibus, dicens: Ille non homo, sed Angelus est, qui tot annis mihi infirmanti seruiens, nec bonum sermonem audiens, fecit tamen obsequium cum magna patientiâ.

Infirmo patienter seruiens instar Angeli est.

3. Plures igitur diuersis laborantes necessitatibus conuenerunt fratres ad sanctum Antonium, inter quos & Eulogius quidam monachus Alexandrinus, cum alioqui elephantiaco morbo cruciabatur: quos illuc propter huiuscemodi caussam venisse memorabant. Hic Eulogius [1] scholasticus erat, sæcularibus litteris eruditus. Qui in immortalitatis desiderio captus, huic mundo renuntiauerat: diuisisque rebus suis omnibus atque dispersis, parum aliquid pecuniarū reliquerat sibi: quibus quia per se operari non poterat, vteretur. Cum igitur eum quædam animi detectio fatigaret, & neq; cum multis in monasterio degere, neque solitariam vitam posset ferre patienter, reperit quemdam publice in plateâ iacentem, ita inualitudine illâ, quam superius dixi, repletū, vt sine pedibus & manibus videretur: cui lingua tantummodo immunis a tantis cruciatibus erat, qua magis posset ab intuentibus malorum suorum remedium promereri. Cumque eum assistens vidisset Eulogius, oratione factâ ad Deum, & factâ quadam cum Domino pactione, his allocutus est verbis: Domine, inquit, Deus, in tuo nomine suscipio istum tam immani valetudine præpeditum, vt propter istum possim & ipse saluari. Adtis ergo mihi, Iesu Christe, atque patientiam in tali ministerio largiaris. Mox que ad iacentem illum ait: Vis frater, suscipio te in domo meâ, & quacumque potero ratione, sustento? Cumque hæc ille libenter amplecti, si dignaretur, se diceret: Vadam ergo, inquit, & asinum quo veharis adducam. Cui vehementer exultans consensit ægrotus. Idque mox fecit Eulogius, & memoratum ad hospitium suum sine dilatione transuexit. Per quindecim igitur annos iugi curatione & perpetua ei sollicitudine seruiebat: per quod omne tempus & ille, cui tantum deferebatur obsequium, cum gratiarum actione cuncta tolerabat, & Eulogij manibus & medicamentis, cibisque & balneis, prout competebat valetudini, curabatur. Post quindecim vero annos instinctu dæmonis, supradictus ægrotus immemor tot laborum Eulogij, tantorumque meritorum cœpit ab eo velle discedere, multisque iniuriis atque opprobriis increpare eum, dicens: [4] Fugitiue, qui propriam domum deuorasti, furatusque es alienam

EVLOGIT. Pallad. c. 26.

Eulogius elephantiacum per 15. annos curat.

LI subſtan-

substantiam, in me occasionem salutis tuæ reperisse te credis? Eulogius autem rogabat eum, & satisfaciens animo eius, dicebat: Noli, mi domine, talia loqui, sed dic potius quid te contristauerim, & emendo. Elephantiosus autem cum furore dicebat: Vade, nolo istas adulationes tuas; proiice me in publicum, refrigeratione tua non egeo. Eulogius autem, Obsecro te, inquit, placare: aut quid te, inquit, contristauerim, venerande senex, edicito. Elephantiosus autem asperior in furore, dicebat ad eum: Iam fraudulentas irrisiones tuas non fero, adulationes & subsannationes tuas non tolero. Nec mihi hæc arida parcaque vita iucunda est: volo carnibus saturari. Cumque ei exhibitæ à viro patientissimo Eulogio carnes fuissent, cœpit iterum proclamare: Non potes, inquit, meæ satisfacere voluntati, neque tecum solitarius habitare præualeo: populum videre, ad publicum ire desidero. Dicit ei Eulogius: Ego adduco tibi multitudinem fratrum. Rursus ferocior ac pęnè blasphemus ægrotus, Nec, inquit, faciem tuam videre volo, & adducis mihi similes tuos, solius panis deuoratores: concutiensque semetipsum, inquietà voce clamat, dicens: Hic e[illegible]e nolo, ad publicum ire desidero. O violentia! In eum locum me proiice, vnde me sustulisti. Tanta ergo erat eius insania, adeoque sensus eius infirmi, quodammodò & * mores peruerterat dæmon, vt & laqueo se forte suspendisset, si manus, per quas hoc facere posset, habuisset. Ad monachos itaque vicinos pergit Eulogius, ita dicens eis: Quid faciam, quia elephantiosus iste penitus desperare me fecit? Dicunt ei: Quam ob caussam? Respondit eis: Quia dura sunt quæ mihi conatur imponere, & quid agam ignoro: proiiciam ne eum? Sed aliter Deo dexteras dedi: de hoc satis vereor. Non proiiciam eum. sed tot ac tanta iterùm dierum ac noctium mala ferre non possum, quid de ipso igitur à me fiat, ignoro. Ad quem illi his verbis loquuntur: Dum adhuc viuit & superest Magnus ille, sic enim vocabatur, Antonius, ascéde ad eum, ægrumq; naui impositum, in monasterium eius defer, exspectans ibi donec speluncam suam egressus adueniat. Quem cum videris, referes ista quæ pateris, atque ab eo consilium postulabis: quidquid tibi super hoc dixerit, facies, & eius monitionibus acquiesces, sciens a Deo iuberi tibi, quod ille præceperit. Mox igitur sermonibus fratrum libenter instructus, supradictum ægrum blandis precibus superans, littorali nauiculæ imposuit: sustulitque de ciuitate per noctem, & ad discipulorum sancti Antonij habitaculum duxit. Euenit autē, vt alia die vespertinis horis superueniret illuc beatus Antonius, referēte mihi Cronio, quòd chlamyde ex pellibus factâ indutus adueniret. Solebat autē veniens ad monasterium fratrum, vocare ex ipsis Macarium, eumque his verbis interrogare: Venerūt adhuc aliqui fratres? Et ille venisse dicebat. De Ægypto, inquit, sunt, an de Ierosolymà? Hoc autem signum ab his iusserat dari, vt quoties aliqui non satis digni colloquio ipsius venirent, aduenisse Ægyptij dicerentur: quoties autem sancti quidam & spirituales viderentur viri, venisse de Ierosolymà nuntiarentur. Tunc ergo veniens iuxta consuetudinem suam, cum interrogaret vtrùm Ierosolymitæ illic fratres essent, an Ægyptij? Respondit Macarius, dicens: Ex vtroque illic quosdam genere vidisse se. Cum autem dixisset illi sanctus Antonius: Fac illis lętitiā, & sumant cibum, & vna cum eis, oratione completà, [illegible]bebantur discedere: ac verò cum Ierosolymitas venisse didicisset, per totam noctem cum eis sedens, ea illis quæ saluti eorum proficerent loquebatur. Memoratà igitur nocte cum cōsedisse referebant, & vnumquemq; ad se de his qui conuenerant, euocasse. Cumq; a nullo quis illic Eulogius vocaretur, audisset, ipse in tenebris propriâ voce suâ illum ter nomine vocauit. Cui cum supradictus scholasticus non responderet, putans quòd alter aliquis Eulogius vocaretur, dicit ei rursus: Te voco Eulogi, qui ab Alexandriâ ciuitate venisti. Dicit ei Eulogius: Quid quæso iubes? Et Antonius, Quid, inquit, huc venisti? Respondit Eulogius, dicens: Qui tibi nomen meum reuelare dignatus est, ipse etiam & aduentus mei caussam procul dubio reuelauit. Tunc ille, Quare, inquit, veneris scio, sed ante omnes hos fratres, vt omnes audiant, refer. Iussus igitur a magno Antonio seruus Christi Eulogius, retulit ante omnes: Istum elephantiosum in plateà publicâ repperi proiectum, cuius curam nullus hominum gerebat: & promisi Deo, vt deseruirem ægritudini eius quomodo possem, & ego per illum, & ille per me saluaretur. Ex quo autem pariter sumus, quintus decimus annus est, sicut & vestræ sanctitati credo omnia reuelata. Quia igitur post plurimos annos cùm à me nihil mali pertulerit, va[illegible] is me procellis ac tempestatibus vexat, ob quod & ego ipsum a me proiicere cogitaui: propterea ad sanctitatem tuam veni, vt quid ex hoc faciam, digneris me tuis edocere consiliis, & orationibus adiuuare. Pessimis enim moribus totus fatigor & crucior.

Eulogius elephantiaci opprobria patienter fert.

** forte humores.*

Beatus Antonius dictus Magnus.

Qui Ægyptij, qui Ierosolymitani monachi dicebantur Antonio.

Antonius Eulogij præsentiam & nomen nouit.

Eulogius Antonio [illegible] [illegible].

Cui

Cui hæc tunc Antonius ſeuerâ atque iracundâ voce reſpondit: Tu illum à te proiicis, Eulogi? ſed ille eum non proiicit, qui eum a ſe factum eſſe cognoſcit. Proiicis eum? meliorem te inueniet: & eliget Deus, qui colligat deſtitutum. Cùmque perterritus ad hæc Eulogius verba tacuiſſet, relicto rurſus ſanctus Antonius Eulogio, cœpit ægrotum propriis ſermonibus verberare, & hæc ad eum cum clamore maximo loqui: Elephátioſe, cœnò & luto horride, nec terrâ digne nec cælo, non deſinis iniuriam Dei vociterari? Neſcis quòd qui miniſtrat tibi, Chriſtus eſt? Quemadmodum auſus es contra Chriſtum talia loqui? Nam propter Chriſtum ſe iſte ſeruitio tali & obſequiis ſubiugauit, quem & ipſum mordaci ſermone laceratum reliquit. Conuerſiſque verbis ad alios fratres, ad vnumquemque ita, vt ratio ſingulorum exigebat, locutus, rurſus ad Eulogium & ad ægrotum redit, dicitque eis: Ne quis veſtrûm, ô filij, quóquam ſe vertat, neuter ab altero ſeparetur, ſed ad cellam veſtram, in quâ per tantum tempus vixiſtis, redite in pace, omnem triſtitiam deponentes. Iam nunc enim ad vos Dominus Deus mittet: nam tentatio iſta idcircò accidit vobis, quia ad finem vitæ ambo veniſtis, etiam vterque veſtrûm merebitur coronari. Nihil ergo aliter feceritis, ne ſi fortè Angelus veniens, vos in eo, quem dixi, loco inuenire non poſſit, vtrique coronis fraudemini. Qui cùm ad cellam ſuam velociter redeúdo redintegratâ pace veniſſent, intra quadraginta dies Eulogius prior obiit, & poſt aliquot dies ſupradictus defecit ægrotus, animo vehementer incolumis. Cronius autem cùm plurimum temporis in Thebaidis fuiſſet locis, ad monaſteria Alexandrina deſcendit: euenitque, vt ad illum occurreret diem, qui vnius quidem quadrageſimus, alterius autem tertius celebratus tunc à fratribus dicebatur. Cum igitur Cronius hoc audiſſet, obſtupuit: ſumptoque Euangelio ſancto, atque in medio fratrum poſito, cum ſacramento ipſis per ordinem cuncta expoſuit, dicens: Horum omnium quæ commemoraui, interpres ipſe fui ſermonum, eò quòd Græce loqui ſanctus Antonius neſciebat. ego autem vtramque linguam noueram, atque inter ipſos loquebar: ille quidem Græco, iſti autem Ægyptio ore reſpondens.

4. Hoc quoque Cronius ipſe nobis referebat, quòd ei ſanctus Antonius in illâ ipsâ nocte, quâ beatú Eulogium dimiſit, dixiſſet, quia per totum annum deprecatus fuiſſet, vt oſtenderentur ei per reuelationem loca peccatorum atque iuſtorum. Et ſe vidiſſe dicebat procerum quemdam vſque ad nubes gigantem, tetri coloris, extenſas habentem ad cælum manus, atque intra pedes ipſius lacum ad ſpeciem maris fuſum, vbi tamquam aues inquietas animas volantes vidit Antonius: & illæ quidem quæcumque ſupra ipſius manus caputque volabant, conſeruabantur: quæcumq; autẽ ſub manibus ipſius repertæ fuiſſent, mergebantur in lacum. Vocem autem tunc talem ſibi veniſſe referebat: Has omnes animas, quas volantes vides, ſcias animas eſſe iuſtorum, quæ in paradiſi habitatione requieſcunt: illæ autem animæ aliæ ad inferna mittuntur, quod patiuntur quicumque carnali obedierint voluntati, & quicumque iracundiam retinentes, reddere malis paria tentauerint.

Antonij viſio de animabus iuſtorum & damnatorum.

5. Referebant autem nobis tam Cronius, quàm ſanctus Hierax, atque alij plures vicini fratrum, iſta quæ dicam. Quidam ſenex dixit: Quia ſi ſcit monachus eſſe aliquem, apud quem proficere poſſet, ſed neceſſaria corporis cum labore habet, & propterea non vadit ad eum, huiuſmodi monachus non credit eſſe Deum. INCERTI.

Profectus etiam apud egenos quærendus.

6. Dixit quidam ſenex: Qui vult eremum habitare, debet eſſe doctor, non qui doctrinâ egeat, ne detrimentum ſuſtinere videatur. INCERTI. Pelag. libell. 10. n. 90.

Quòd infirmitas corporis proſit animæ. CAP. XX.

1. MAGNVS quidam ſenex infirmanti diſcipulo ſuo dixit: Ne cótriſteris, fili, ex infirmitate vel plagâ corporis tui. Summa enim religio eſt, vt in infirmitate quis gratias agat Deo. Si ferrum es, per ignem amittis æruginem: ſi verò aurum es, per ignem probatus, à magnis ad maiora procedis. Ne anxieris ergo, frater: ſi enim te Deus vult in corpore torqueri, tu quis es qui eius voluntati reſiſtas aut moleſte feras? Suſtine ergo, & roga Deum, vt quæ ipſe vult, illa concedat. INCERTI. Ruff. lib. 3. n. 157. Pelag. libell. 7. n. 16 titulo Syncletica.

Virtus in infirmitate perficitur.

2. Quidam ſenex cùm frequenter infirmaretur corpore & langueret, contigit vt vno anno nulla eum ægritudo contingeret: & propterea flebat & grauiter ferebat, dicens: Reliquiſti me, Domine, & noluiſti me præſenti hoc anno viſitare. SENIS. Ruff. l. 3. n. 158. Pelag. libel. 7. n. 41.

De timore Dei. CAP. XXI.

1. ABBAS Piemon requiſitus à fratre, quemadmodum anima reſiſteret, & timere Deum non vult. Et reſpondit ſenex: Anima quidem vult timere Deum, ſed PIEMONIS.

 nec-

necdum tempus est. Timor enim Domini, magna perfectio est.

INCERTI. Pelag. libell. 1 n. 19. 2. Quidam frater à sene requisiuit, dicens: Quomodo timor Dei venit in animam? Et ait senex: Si quis priùs humilitatem possederit, vt neminem iudicet vel condemnet, vel largitor sit eleëmosynarum, & vt nihil habeat, tunc venit timor Dei in animam. *Timor Dei ex humilitate.*

INCERTI. Pelag. libel. 1. n. 20. 3. Dixit senex: Timor, & humilitas, & egestas victualium maneant in te.

INCERTI. Pelag. libell. 3 n. 22. 4. Frater quidam interrogauit senem, dicens: Vnde est, abba, cor meum durum, & non timet Deum? Dixit ei senex: Puto, quòd si homo teneat increpationem in corde suo, possideat timorem Domini. Dixit ei frater: Quid est increpatio? Ait senex: Vt in omni re increpet homo animā suam, dicendo ei: Memor esto, quoniā oportet te Deo occurrere. Dicit autē & hic: Quid ego volui cum homine? Existimo autem, quia si quis in his permanet, veniet ei timor Dei. *Memor sis Deo aliquando occurrendū.*

CAP. XXII

De Pœnitentiá.

PIMENII. 1. REQVISIVIT quidam frater abbatem Pimenium, dicens: Quid est pœnitentia? Cui senex respondit: Pœnitentia peccatorum est, vlterius non peccare. Hæc enim vox ad hominem semper clamat vsque ad vltimam respirationem: Hodie conuertimini, ne vobis repentina mors tamquam fur superueniat. *Hodie pœnitendum.*

EIVSDEM. 2. Abbas Pimenius dixit cum gemitu: Omnes virtutes ingressæ sunt in cellam meam, præter vnam virtutem, & ex eius labore stat homo. Interrogauerunt eum fratres: Quæ est ista virtus, abba? Respondit senex: Vt semper seipsum reprehendat homo. *Magna virtus sui reprehensio.*

CAP. XXIII.

Quòd per Pœnitentiam vno die potest homo reconciliari Deo.

INCERTI. Ruff. lib. 3. n. 166. Ioan. libell. 1. n. 16. 1. QVIDAM ex patribus de aliquo referebat episcopo, eò quòd audisset duos ex plebe suâ viros esse nimiæ impuritatis, & adulteros. Rogauit ergo Deum, vt si ita esset, agnosceret. Cùm ergo post oblationem consecratam vnusquisq; ad Communionem accederet, per singulorum facies intelligebat & animos. Peccatorum enim facies, nigras inspiciebat vt carbones, & oculos sanguine repletos: alios verò vidit clarâ facie, & vestibus albis indutos. Cùm autem corpus Domini suscepissent, in quorumdam vultibus lumen, in quorumdam verò flamma videbatur. Vt autem agnosceret de illis, quorum crimen audierat, Communionem illis porrexit: & vidit vnum ex illis clarâ facie & honorabili, albisque vestibus circumdatum; alterum verò nigrum, & horribili vultu. Et postquam diuini mysterij gratiam susceperunt, vnum lux quædam illuminauit, alterum autem quasi flamma succendit. Orauit ergo episcopus Deum de singulis, quæ ostensa fuerant, se edoceri. Adstans autem angelus Domini, dixit ad eum: Omnia quæ de istis audisti, vera sunt. Sed ille vnus in sordibus suis adhuc permanet, & in voluntate peccandi. ideò illum nigrâ facie, & flammâ succendi vidisti. Ille autem alter similis illi quidem erat, sicut audieras: sed ideò illum clarâ facie illustrari vidisti, quia recordatus eorum quę priùs fecerat, & abrenuntians illis malis operibus, cum lacrymis & gemitibus Dei misericordiam postulabat: promittens, vt si præterita illi fuissent dimissa peccata, vlterius ad eadem non rediret: & ideò prioribus criminibus deletis, ad hanc gratiam, quam vidisti, peruenit. Cùm autem episcopus de gratiâ Dei miraretur, eò quòd non solùm de tormentis tam turpis vitæ hominem liberum statuerit, sed & tanto honore decorauerit, respondit Angelus: Benè miraris, homo enim es. Nam Dominus noster ac vester, naturaliter bonus & humanus est cessantibus à peccatis, & pœnitentibus in confessione: quia non solùm tormenta dimittit, sed & honore efficit dignos. Sic enim Deus dilexit homines, vt Vnigenitum suum daret pro peccatoribus, & pro ipsis ad mortem destinaret. Qui ergo, cùm inimici eius essent, mori pro ipsis elegit: quanto magis miseretur eorum, cùm illius proprij sint? Hoc ergo scias, quòd nulla peccata hominum Dei bonitatem vincunt, si tantummodò per pœnitentiam vnusquisque, quæ prius fecerat, aboleuerit mala. Misericors enim est Deus, & infirmitatem generis humani scit, & passionum fortitudinem, & diaboli virtutem vel malitiam: & cadentibus quidem hominibus in peccatum, tamquam filiis indulgens, exspectat emendationem: pœnitentibus verò, tamquam languidis compatitur & miseretur: & mox soluens peccata eorum, iustorum illis etiam præmia tribuit. Audiens autem episcopus, miratus est nimis, & glorificauit Deum, manifestans omnibus quæ facta sunt.

Merita & demerita communicantium episcopus quidam ex vultu post Communionem agnoscit. *Iustus et communicans clarâ facie apparet, peccator.* Ioan. 3. *Dei bonitas superat omnia peccata.*

PAVLI SIMPLICIS. Ruff. l. 3. n. 167. Pelag. libell. 18. n. 20. 2. Abbas Paulus Simplex habebat hanc gratiam, vt ingredientes in ecclesiam sedēs adspiciens, ex ipsâ facie eorum, vniuscuiusque cogitationes, siue malæ siue bonæ essent, sentiret. Cùm ergo aliquando venissent ad ecclesiam, vidit eos clarâ facie & læto

læto animo ingredi, & Angelos eorum cum gaudio pariter cum ipsis. Vnum autem vidit nigrum & nebulosum habentem corpus, & dæmones hinc atque inde trahentes eum ad se, misso fræno in naribus eius, & Angelum sanctum eius de longe sequentem, tristem. Beatus ergo Paulus cœpit flere amarissimè & pectus suum tundere, sedens ante ecclesiam, propter eum quem talem aspexerat. Omnes autem alij senes videntes eum sic flentem, cœperunt rogare, vt si quid in illis vidisset, manifestaret, aut cum illis ingrederetur in congregationem. Ille autem noluit ingredi, sed semper flebat propter eum quem sic viderat. Post paululum autem, cùm absolutâ congregatione discederent, iterùm omnium vultum circumspiciebat, si tales egrederentur, quales ingressi sunt. Et vidit illũ, quem antè viderat nigrum & nebulosum, egressum clarâ facie & candido corpore, dæmones de longè sequẽtes eum; sanctum autem Angelum eius prope eum, hilarem & gaudentẽ super eum nimis. Tunc sanctus Paulus exurgens, cum gaudio vociferabatur, benedicens Dominum, ac dicens: O quanta misericordia & benignitas Dei est, quanta eius miseratio est! Et ascendens in altiorẽ locum, voce magnâ dicebat: Venite, & videte opera Dei: venite, & videte quemadmodum omnes homines saluos vult fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Venite, adoremus eum, dicentes: Quia tu solus potes peccata dimittere. Cùm autẽ omnes conuenissent, exposuit eis Paulus quæ vidisset antequam ingrederetur in ecclesiam, & quæ postea: & petebat illum fratrem quem sic viderat, vt ei manifestaret cogitationes & actus suos, vel quemadmodum tantam commutationem illi Deus donasset. Ille verò ante omnes cœpit referre, dicens: Ego homo sum peccator, & multis temporibus semper fornicationi fui deditus: ingressus autem nunc in ecclesiam Dei, audiui verba quæ locutus est Dominus per prophetam Isaiam, dicens: Mundi estote, & tollite malitias de animabus vestris ante conspectum oculorum meorum. Discite benefacere, quærite iudicium. Et si fuerint peccata vestra vt coccinum, vt nix dealbabuntur. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Ego verò fornicator compunctus in hoc sermone Prophetæ, & ingemiscens intra pectus meum, dixi ad Dominum: Domine, tu es qui venisti saluare peccatores: hæc ergo quæ nunc per Prophetam promisisti, opere comple in me indigno & peccatore. Ecce enim amodò profiteor tibi, & promitto ex toto corde, quia vlterius hoc malum non faciam, sed renuntio omni iniustitiæ, & amodò tibi seruio in conscientiâ mundâ. Ab hodie ergo, Domine, & ab hac horâ suscipe me pœnitentem, & adorantem te, & abrenuntiantem omnibus peccatis. Iuraui & statui apud me, seruare omnes iustificationes tuas. Sub hac sponsione egressus sum de ecclesiâ, statuens apud me nihil de prioribus peccatis vlteriùs facere. Quod cùm audissent omnes, clamauerunt vnâ voce ad Dominum, dicentes: Quàm magnifica sunt opera tua Domine! omnia in sapientiâ fecisti.

Lætatur Angelus de [illegible] conuersione [illegible]

1. Tim. 2.

Isa. 1.

Ex hac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pungitur

Psal. 118.

Psal. 103.

Quòd & in proposito pœnitentiæ si transeat homo, tamen suscipiatur. CAP. XXIV

1. VENIT quidam frater ad abbatem Pimenium, dicens, quòd grandẽ tribulationem passus esset. Dicit ei senex: Fuge de loco illo, quantum tribus diebus & tribus noctibus ambulare potes: & fac annum integrum, ieiunans vsque ad noctem. Cui ille: Si mortuus fuero antequam vnus annus transeat, quid de me fiet? Dixit abbas Pimenius: Confido in Deum, quia si tu cum tali proposito à me fueris egressus, vt hoc facias, etiam si mox mortuus fueris, cum desiderio bono suscipietur pœnitentia tua apud Deum.

PIMENII.

Etiam pœnitentiæ propositum proficium.

2. Quidam frater sedebat in cellâ suâ in Ægypto, in magnâ humilitate præcipuus, & habebat sororem in ciuitate meretricem, quæ multis animabus perditio fuerat. Frequenter autem insultabant senes fratri illi, & vix potuerunt persuadere illi, vt veniret ad illam: quatenus per admonitionem eius posset peccatum, quod per eam fiebat, euincere. Cùm ergo venisset ad locum, quidam ex notis eius videns eum, præcessit & nuntiauit illi, dicens: Ecce frater tuus venit ad te. Illa autem præ gaudio relictis amatoribus suis, quibus ministrabat, capite discooperto ad occurrendum fratri egressa est. Dum ergo tentaret eum amplecti, dixit ei: Soror mea charissima parce animæ tuæ, quoniã propter te multi pereunt, & quemadmodum poteris sufferre amara illa & æterna tormenta? Illa autem contremiscens, dixit ad eum: Scis, frater, quia est mihi salus vel amodò? Cui ille: Si volueris, est salus. Illa autem iactans se ad pedes fratris, petebat vt eam secum duceret in desertũ. Cui frater: Vade, cooperi caput tuum, & sequere me. Cui illa: Eamus. oportet me enim deformari inter homines nudo capite deambulantem, quàm in officinam peccati mei iterum ingredi. Dum verò pariter ambularent, monebat eam ad pœnitentiam. Videns autem quia quidam obuia-

INCERTI. Ruff. l. 3. n. 217.

Frater sororem meretricem ad meliorẽ frugem reducit memoriâ æterni tormẽti.

obuiarent ſibi, dixit ei: Quoniam non omnes ſciunt, quòd ſoror mea es, parum de viâ ſecede, donec tranſeant. Et pòſt, tranſgreſſis illis, vocauit eam, & dixit: Eamus, ſoror, viam noſtram. Illâ autem non reſpondente, perquirens inuenit eam mortuam, & veſtigia pedum eius ſanguine plena, erat enim diſcalceata. Cùm autem ſenibus renuntiaſſet factum, contendebant inter ſe de ſalute eius. Manifeſtauit autem Deus vni ſeni de ipsâ, eò quòd nulla cura fuit illi in itinere de corporali vſu, ſed vulnus proprium neglexit, & ſuſpirauit in tam grandi perditione, ideò pro deuotione cordis eius ſuſcepit Deus pœnitentiam eius.

De impugnatione dæmonum.

CAP. XXV.

INCERTI. Ruff. lib. 3. n. 173. Pelag. libell. 15. n. 58.

1. QVIDAM frater requiſiuit à ſene, dicens: Cur, abba, à dæmonibus impugnamur? Reſpondit ſenex: Quoniam arma noſtra abiecimus, id eſt, pœnitentiam, humilitatem, obedientiam, & penuriam.

SISOIS. Ruff. l. 3. n. 174. Pelag. libell. 15. n. 45.

2. Frater quidam abbatem Siſoium requiſiuit, dicens: Putas, abba, ſic modò perſequitur nos diabolus, ſicut antiquos? Reſpódit: Magis modò homines noſtrę ætatis perſequitur, quia appropinquant genera pœnarum, vbi ille cum legionibus ſuis anguſtatur, dum ſcit ſtagnum, vbi in igne & ſulfure arſurus erit: ideò hominibus infeſtatur. Nec tamen infirmos quoſque dignatur appetere, quos vbi voluerit, citò ſubuertit: ſed fortes magis ac magnos ſupplantare per diuerſa præcipitia aggreditur.

Dæmon viros magnos inſidiatur.

ABRAHAM. Pelag. libell. 10. n. 62.

3. Abba Pimenius requiſiuit abbatem Abraham: Quemadmodum nos dæmones impugnant? Ait ſenex: Dęmones nobiſcum non pugnant, quia voluntates eorum facimus: ſed noſtræ nobis voluntates, dæmones facti ſunt, & tribulant nos. Vnde Apoſtolus: Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem, vt non quæcumque vultis, illa faciatis. Nam vis ſcire cum quibus dæmones pugnauerunt? cum abbate Moyſe, & ſimilibus eius: nos autem voluntates cordis noſtri impugnant.

Galat. 5.

Quoſdam dæmon, quoſdam ſua voluntas impugnat.

ACHILLIS

* al. Achillem.

4. Quidam frater requiſiuit abbatem * Achillem: Quemadmodú aduerſum nos poſſunt dæmones? Reſpondit ſenex: Per voluntates noſtras. Et adiecit, dicens: Ligna Libani dixerunt: Quam grandia ſumus & alta, & paruiſſimo ferramento incidimur. nihil ergo ei demus ex nobis, & nos non poterit incidere. Venerunt ergo homines, & fecerunt in ſecuri manubrium ex ipſis lignis, & ita inciderunt. Ligna ergo ſunt animæ; ſecuris, diabolus: manubrium, voluntas noſtra eſt. Per malas ergo voluntates noſtras incidimur.

Mala voluntas, diaboli manubrium.

Qualiter homo in ſe mortificare vitia poteſt.

CAP. XXVI.

MOYSIS. Pelag. libell. 10. n. 63.

1. QVIDAM frater requiſiuit abbatem Moyſen, dicens: Quomodo poteſt ſe homo mortificare? Dixit ei ſenex: Niſi quis arbitratus fuerit, ſe habere iam triennium in ſepulcro, ad hunc ſermonem peruenire non poteſt.

Iam triennio te ſepultum cogita.

PIMENII.

2. Abbas Pimenius dixit: Ille monachus poteſt tamquam mortuus huic ſęculo eſſe, qui duas res horruerit, id eſt, carnis ſuæ requiem, & vanam gloriam.

Quis ſeculo mortuus.

INCERTI. Ruff. lib. 3. n. 179.

3. Senex quidam dixit: Tunc erit monachus liber ab omnibus, cùm in opere tantùm intentus eſt bono. quando enim bona opera exercet, veniens diabolus locum non inuenit, & diſcedit: ſi autem malum opus exercet, veniens frequenter, & impugnat eum, & in deteriora ſubuertit.

Monachus bono operi ſit ſemper intentus.

ANTONII

4. Beatus Antonius monebat diſcipulum ſuum, dicens: Horre ventrem tuum, & neceſſitates huius ſæculi, & concupiſcentiam malam, & honorem tamquam abſens de hoc ſæculo; & requiem poſſidebis.

Quomodo requies poſſideatur.

De perſeuerantiâ.

CAP. XXVII.

ANTONII

1. ABBAS Antonius dixit: Monachus ſi paucis diebus laborat, & iterùm relaxatur, & rurſus laborat, & inde negligit: hic nihil agit, nec patientiæ perſeuerantiam poſſidebit.

Perſeueranter laborandum.

INCERTI.

2. Dixit ſenex: Quid eſt opus, incipere artificium, ſi nó diſcat perficere illud? Nihil eſt ergo quod incipitur, & non perficitur.

Opera perfecta.

De labore ſanctorum.

CAP. XXVIII.

SENIS. Ruff. l. 3. n. 180.

1. QVIDAM ſenex dixit: Vſq; tunc laboret homo, vſquequò poſſideat Chriſtum. Qui autem ſemel illum adeptus fuerit, iam non periclitatur. Permittitur tamen laborare, vt rememorans tribulationem laboris, vndique ſemetipſum cuſtodiat, timens ne tantos labores amittat. Nam & filios Iſraël ideò Deus per deſertum quadraginta annis circumduxit, vt rememorantes viæ tribulationem, nollent redire retrorſum.

Etiam dein de laborandum.

INCERTI.

2. Quidam frater requiſiuit ſenem: Quemadmodum laborant poſtulantes de remiſſione peccatorum? Reſpondit ſenex: Antequam perueniat in eos gratia quæ ope-

operetur pro labore ipsorum, ipsi pallidi & in labore sunt: super quos verò ex priori patientia iam gratia Christi peruenit, isti florent, & exultant animæ eorum, & facies eorum clara est sicut sol, cum nubes non habet,& lucet: quãdo verò sol nube cooperitur, pallescit: sic & anima, quando passiones eam & tentationes obscurant. Quæ autem per gratiam Dei mundara est, ita fulget sicut scriptum est: Magna est gloria eius in salutari tuo.

3. Item dixit: Quamuis laborent hîc sancti viri, tamen & aliquam requiem possident, quoniam liberi sunt a cogitationibus huius mundi.

4. Quidam frater requisiuit à sene, dicens: Quemadmodum nunc laborantes in conuersationibus viri, non accipiunt gratiam sicut antiqui. Ait enim senex: Tunc erat charitas, & vnusquisque proximum suum sursum trahebat: nunc verò postquam charitas refriguit, singuli proximos suos ad inferiora deducunt,& ideò gratiam Dei non merentur.

De exhortatione doctrinæ. CAP. XXIX.

1. INTERROGANTI cuidam abbatem Pinenionem de duritiâ cordis, respondit senex, dicens: Natura aquæ mollis est, & lapidis dura: si autem frequenter aqua stillat super lapidem, stillando perforat illum. Sic & verbum Dei dulce & molle est; nostrum autem cor, durum. Homo ergo audiens frequẽter aut meditans verbum Dei, dat locum timori Dei ingredi in eum.

De curiositate vitandâ. CAP. XXX.

1. SENEX quidam dixit: Non oportet monachum requirere qualiter sit ille, aut quemadmodum ille: quia per interrogationem huiusmodi abstrahitur ab oratione, & defluit in detractiones & verbositates. vnde nihil est melius, quam tacere.

2. Frater quidam requisiuit à sene, dicens: Si venerit frater aliquis, sermones mihi deforis inferens alienos: iubes vt dicam illi, quatenus mihi illos non afferat? Ait senex: Nihil dicas, quia nec nos potuimus obseruare. Cauendum est ergo, ne fortè dicentes proximo, Hoc ne facias; nos idem vel peiora posteà faciamus. Cui frater: Quid ergo oportet facere. Et senex: Si voluerimus, inquit, tacere, exemplum solum sufficit proximo.

De contentione vitandâ. CAP. XXXI.

1. QVIDAM senex dixit: Si quis tecum aut de Scripturis, aut de quacumq; causâ locutus fuerit, ne contendas cum eo: sed si quidem bene dicit, consenti ei; si verò male, dic illi: Tu scis quomodo loquaris. Ait Apostolus: Noli contendere verbis. Hæc obseruans, & humilitatem possidebis, & odium vitabis. Nam si persistas contẽdens, & vis defendere sermonem tuum, nascitur inde scandalum. Frequenter ergo dum laudas alterum, fit etiam ex iustificatione contentio. De quacumque autem re, si grauiter contenderis, non paruam noxietatem senties, & nullo modo requiem possidebis. Magis stude custodire silentium, & de nullo esse sollicitus. Attende meditationi tuæ, cum timore Dei exurgens tam mane quàm vespere, & impetum inimicorum non timebis.

2. Tim. 2. *Contentio vitanda.*

De silentio. CAP. XXXII.

1. BEATVS Antonius discipulo suo solebat dicere: Si affectaueris silentium, ne arbitreris te exercere virtutem, sed indignum te proloqui confitere. ANTONII.

2. Cùm quidam frater abbati Sisoi dixisset: Volo animam meam saluare; respondit: Quâ ratione possumus animam nostram saluare, cùm lingua nostra aperto ostio sæpè prosiliat? SISOIS. Pelag. libell. 11. n. 27. *Os animæ ostiô claudendum.*

3. Quidam frater interrogauit senem, dicens: Vsquequò seruandum est silentium, pater? Respondit senex: Vsquequò interrogeris. In omni enim loco si taciturnus fueris, requiem possidebis. INCERTI. Ruff. l. 3. n. 186. *Ex taciturnitate requies.*

4. Dixit senex: Peregrinatio est tacere. INCERTI. Pel. l. bell. 4. n. 144. titulo Sisoi.

5. Dixit quidam senex: Peregrinatio quæ propter Deum fit, bona est, si habuerit & silentium: nam fiducia non est peregrinatio. INCERTI.

6 Abbas Arsenius solebat dicere: Peregrinus monachus in alienâ terrâ nullius caussæ mediator accedat: & quietem poterit adipisci. ARSENII. *Vnde quies*

7. Abbas Ampo dicebat: Sicut apis quocumque vadit, mel operatur: ita & monachus quocumque pergit, si propter opus Dei perrexerit, dulcedinem bonorum actuum potest afferre. AMPO. Ruffin. l. 3. n. 189. titulo Incerti

De fugiendo clericatus honorem. CAP. XXXIII.

1. ABBAS Theodorus cùm esset in Scithi diaconus ordinatus, nullatenus permanere acquiescebat, sed multis locis fugiebat. Et iterùm senes reducebant eum, dicẽtes: Ne derelinquas locum tuum. Quibus ille ait: Permittite me deprecari Deum, si me iubet ministrare loco meo. Et orauit sic: Domine, si voluntas tua est, vt in ordinatione meâ persistam, ostende mihi. Et THEODORI. *Theodorus ex humilitate diaconi officium exercere renuit.*

ostensa est illi columna ignea, a terrà vsque ad cælum pertingens, & vox ad eum: Theodore, si potes fieri sicut columna ista, vade & ministra. Sufficit quòd Leuitis & sacerdotibus per Moysen dictum est, vt mundo corde & corpore, innoxius manibus & vestimento mundissimo, pro filiis Israël offerrent sacrificia. Quod ille audiens, vltrà nullatenus acquieuit. Sed cum venisset in ecclesiam, deprecabantur eum, vt si non ministraret, vel calicem teneret. Qui non acquieuit, dicens: Si mihi de hac re ampliùs verbum feceritis, discedo hinc: & sic eum dimiserunt.

Theodori humilitas detrectans administrare Sacramenta.

ISAAC. Ruff. lib. 3. n. 22.

2. Abbas Isaac audiens, quia presbyterum eum patres volebant facere in Scithi, fugit in Ægyptum: & ingressus in agrum, latuit inter herbas. Contigit autem vt patres, qui sequebantur eum, in eodem agro requiescerent, quia iam nox erat, & dimiserunt asinum, vt pasceretur. Ille autem peruenit pascendo ad locum, vbi latebat abbas Isaac. Et mane facto, quærentes asinum, inuenerunt & senem: & mirati sunt. Cùm autem vellent eum ligare, dicit eis: Iam non fugio, quia scio ex iussione Dei esse; & quocumque fugero, ad hoc peruenturus sum.

Isaac honorem presbyterij fugiens, mirabiliter proditur.

MOTOIS. Ruff. lib. 3. n. 188. Pelag. libel. 15. n. 27.

3. Abbas Motuis venit aliquando de loco qui vocatur Ragita, in partibus Gebilunis. erat autem cum eo etiam discipulus eius. Videns autem illum episcopus loci illius, tenens eum, inuitum presbyterum fecit. Et dum pariter comederent, dicit ei episcopus: Indulge mihi, abba: scio enim quia hunc honorem nolebas, sed ego à te benedici desiderans, hoc facere præsumpsi. Cui senex pro humilitate ait: Et mea cogitatio parum volebat, sed in hoc laboro, quia diuidi habeo à fratre qui mecum est, & solus non sufficio orationes meas implere. Dixitque ei episcopus: Si scis eum dignum, ordinabo & ego illum. Respódit abbas Motois: Si quidem dignus sit, nescio, vnum tamen scio, quia melior est me. Ordinauit autem & illum. Vterque tamen ita permanserunt vsque ad finem suum, vt ad altare, quantum ad oblationem sacrandam, numquam accederent. Vnde dicebat senex: Confido in Deum meum, quia non habeo grande iudicium propter ordinationem hanc, quia oblationem offerre non præsumpsi: nam ordinatio illorum est, qui sine culpâ sunt, iusti & immaculati; ego autem me bene cognosco.

Motoe ob presbyterium a fratre diuidi metuit.

Ordinatio & oblatio est immaculatorum.

De eremo; & quare fugerunt in solitudinem.

CAPVT XXXIV.

ARSENII. Pelag. libel. 17. n. 5.

1. ABBAS Arsenius ab abbate Marco requisitus est aliquádo, cur fugeret homines. At ille respondit: Scit Deus quia diligo homines, sed cum Deo pariter & hominibus esse non possum. Superna enim multitudines ac virtutes, vnius sunt voluntatis, homines verò & multas habent voluntates, & varias: & ob hoc Deum relinquere & cum hominibus esse non possum.

Cur quis pariter cum Deo & hominibus esse non possit.

ARSENII. Ruff. lib. 3. n. 192.

2. Quondam fratres dum linum ex Thebaidà pergerent cópa arc dixerunt: Per occasionem beatú Arsenium videamus. Quod cùm Daniel discipulus eius ei nuntiasset, præcepit vt pro qua caussà illic aduenissent de Alexandria, ab eis inquireret. Cum ergo nuntiasset, quod propter linum pergerent comparandum, respondit Arsenius: Ergo faciem meam non videbunt, quia non propter me, sed propter suum opus aduenerunt. Vade itaque, & susceptis eis fac obsequium, ac dimitte eos, dicens: Quia senex non potest vobis occurrere.

Arsenius recipiendum non censet, ne videatur ab hominibus.

BESARIO. Ruff. l. 3. n. 194. Ioan. lib. 3. n. 1.

3. Abbas Besarion dum deambularet cum discipulo suo per eremum, venerunt ad quamdam speluncam. Et ingressi ibi, inuenerunt fratrem sedentem, & funiculum operantem, qui neque respexit in eos, neque salutauit eos, neque aliud locutus est eis. Dixit ergo abbas Besarion ad discipulum suum: Eamus hinc, quia non vult hic senex loqui nobiscum. Et profecti sunt ad Ioannem abbatem. Cùm autem reuerterentur, venerunt ad eamdem speluncam, & dixit abbas Besarion: Ingrediamur iterum ad hunc fratrem, si forte vel modò persuadeat illi Deus, vt loquatur nobiscum. Et cùm ingressi fuissent, inuenerunt eum mortuum. Et dixit discipulo suo: Veni, frater, componamus illum, quia propter eum Deus huc transmisit nos. Cum autem sepelirent eum, inuenerunt quia mulier esset: & admirati sunt, & dixerunt: Quia magna misericordia Domini est, quia & mulieres colluctantur, & vincunt dæmonia. Et glorificantes Deum qui est protector omnium, ad propria redierunt, narrantes quæ viderant.

Frater fingitur amans.

Mortuum femina apparet.

Quæ sit obseruantia eremitæ.

CAPVT XXXV.

MOYSIS. Ruff. lib. 3. n. 196.

1. ABBAS Moyses ad solitarios solebat proferre sermonem, dicens: Quatuor sunt principalia obseruantiæ regularis, id est, tacendi, seruandi mandata Dei, humiliandi semetipsum, & angustia paupertatis. Tres autem has virtutes homo difficile possidet, vt semper lugeat, & semper suorum memor sit peccatorum, & omni horâ ponat sibi præ oculis mortem.

Quæ a monacho obseruanda.

ANTONII.

2. Beatus Antonius solebat dicere: Patres antiqui egressi sunt in desertum, & ipsi sani

ſani effecti, facti ſunt medici: & reuerſi, alios ſanauerunt: ex nobis autem ſi quem egredi contigerit in deſertum, antequam ipſi ſanemur, curam aliis adhibemus: & reuertitur ad nos infirmitas noſtra, & fiunt vltima noſtra peiora prioribus, propter quod dicitur nobis: O medice, priùs tibi curam impende.

Qui ſint ſimiles vnius meriti fratres.

1. QVIDAM frater interrogauit Pimenionem abbatem, dicẽs: Qui ſunt vnius meriti fratres? Reſpondit ſenex: Si fuerint tres ſimul, vnus quidem in omni verbo vel opere quieſcens, alter autem infirmans & gratias agens, tertius verò cum mundâ conſcientiâ illis obſequium faciens: hi tres vnius meriti ſunt.

Incerti. 2. Dixit ſenex: Iniuriari, aut mentiri, aut periurare, alienum à Chriſto eſt. Per has quatuor res anima maculatur, id eſt, ſi amicitiam quis cum potentibus habuerit, concupiſcentiis carnalibus ſtudens, vel ſi de proximo ſuo detractauerit, aut ſi per ciuitatem ambulans, oculos ſuos non cuſtodierit: & ſi quamcumque notitiam cum muliere habuerit.

3. Beatus Arſenius referebat, quòd cùm in propriâ cellâ reſideret, vocem ſibi audiret dicentem, vt egrederetur foràs propter opera manuum contemplanda. Et egreſſus, vidit hominem quemdam aquam de puteo haurientem, atque in vas perforatum mittentem, & aqua egrediens, refundebatur in puteum. Et iterùm parum progreſſus, vidit Æthiopem ex lignis à ſe conciſis ſarcinam facientem. quam cùm tentaſſet, & importabilem ſenſiſſet, alia iterùm ligna ſuper ea congeſſit. Similiterque tentans, cum nec mouere potuiſſet, tamen alia addere ligna non deſtitit. Et iterùm progreſſus Arſenius, vidit ante portam ciuitatis duos iuuenes ſedentes in equis: qui lignum tranſuerſum portantes, ingredi non poterant ciuitatem. Lignum enim, quod ab eis portabatur, non eos permittebat intrare, & ſequi vel humiliare alteri alter non volebat, & ita foris ciuitatem vterq; remanſerunt. Ille verò, qui hoc ſancto Arſenio in ſpiritu oſtendebat, dixit ei: Hic, quem priùs vidiſti aquam de puteo haurire, & de vaſe perforato rurſum in puteum fundere, ſimilitudo eſt hominis facientis eleëmoſynam, qui bonum opus inutatur efficere: ſed quia in aliis operibus ſæpe committit iniquitatem, propter hæc mala illud parum boni ſe coinquinans, perdit. Ille autem, quem vidiſti ligna concidere, & grauem ſarcinam addidiſſe, facereque grauiorem, homo eſt in peccatis plurimis conſtitutus, qui poſt pœnitentiam aliud ſuper peccatis ſuis onus augmẽtat. Hi verò, quos tranſuerſo ligno renitente, ciuitatem non poſſe ingredi conſpexiſti, ſunt qui iugum miſerabile videntur ferre ſuperbiam, & alteri ſe humiliare noluerunt, vt per hoc emendati, viam Chriſti humilem ſequerentur: atque ideò extra regnum Dei tam hi quàm illi remanſerunt.

4. Interrogauit frater abbatem Siſoium, dicens: Dimiſſa eſt mihi hereditas à parentibus meis: quid faciam de illâ? Reſpondit ſenex: Si dixero, Da illam in eccleſiam clericis, illi epulantur ex ipſâ. Si dixero, Da illam conſanguineis tuis, nullam habebis mercedem. Si ergo vis implere mandatum diuinum, da hanc pauperibus & egenis, & perfectus eris. Sisois. Pelag. libell. 10. n. 56 titulo Paſtoris. *Hereditas pauperibus vtiliter datur.*

Temporalis profectus derelinquendus eſt propter amorem charitatis. CAP. XXXVII.

1. ABBAS Siſoius dixit: Cùm fuiſſem aliquando in mercato, & ſportellas meas fratri venderem, videns quia iracundia approximabat mihi, dimiſi vaſcula mea fugiens. Sisois. *Ira fugâ quandoq; reprimẽda.*

2. Dixit abbas Ioannes: Aſcenderam aliquando per viam eremi in Scithi, texens plectam: & audiui camelarium loquentem ſermones varios, & ne forte iraſcerer, dimiſi plectam meam, & fugi. Ioannis. *Ira occaſio vitanda.*

3. Interrogauit frater abbatem Pimenium, dicens: Quid eſt quod Dominus dixit: Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis? quomodo hoc facit? Reſpondit ſenex: Si quis audit verbum malum à proximo ſuo, & dum poſſit ſimilia reſpondere, pugnat tamen in corde ſuo portare laborem, & vim ſibi facit, ne reſpondeat malum, vt contriſtet illum: iſte talis animam ſuam ponit pro amico ſuo. Pimenii. Ruff. lib. 3. n. 201. Pelag. libell. 17. n. 10. Ioan. 15. *Quid animam pro amico ponere.*

4. Abbas Macarius dixit: Si reminiſcimur malorum quæ ab hominibus patimur, perdimus memoriæ virtutem. Item dixit: Si autem recolimus malorum, quæ nobis à dæmonibus mittuntur, ſine perturbatione erimus, ſcientes quòd ab initio bona Deus creauit, diabolus verò mala ſuperſeminauit. En ſunt perditiones innumeræ. Et addidit, dicens: Culpa eſt monachi, ſi læſus à fratribus, primus in charitate purgato corde non occurrit. Nã Sunamitis non meruiſſet recipere Eliſæum prophetam in domum ſuam, niſi quia cum nullo alio habuit cauſſam. Sunamitis enim in perſonâ eſt animę, Eliſæus verò in perſona Spiritus ſancti figu- Macarii *Dæmon malorum ſuperſeminator.* Ioan. libell. 1. n. 7. titulo Incerti.

figuratus: quia nisi pura sit anima, non meretur suscipere Spiritum Dei. Ita ira inueterata excæcat oculos cordis, & animam excludit ab oratione.

CAP. XXXVIII.

Quid lamentatio vel paupertas, quæ fit propter Deum, operetur.

ANTONII. 1. SANCTVM Antoniũ requisiuit frater, dicens: Quid faciam pro peccatis meis? Respondit: Qui vult liberari à peccatis, fletu & planctu liberabitur ab eis: & qui vult ædificari in virtutibus, per fletum lacrymarũ ædificatur. Ipsa laudatio psalmorum, planctus est. Meméto exemplum Ezechię regis Iudę, sicut scriptum est per Isaiam prophetam: qui flendo non solum sanitatem recepit, sed etiam per quindecim annos augmentum vitæ promeruit, & superuenientem hostis exercitum, videlicet centum & octogintaquinque millium, per lacrymarum eius rigationem, virtus Domini in mortem prostrauit. Sanctus Petrus apostolus flendo recepit, quod in Christum negando commiserat. Maria, quia cum lacrymis rigauit pedes Domini, meruit audire, se optimam partem elegisse. Ipse timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.

Lacrymarum virtus. Isa. 38.

MACARII. 2. Beatus Macarius dixit: In veritate, si facta est monacho despectio quasi laus, paupertas sicut diuitiæ, inopia sicut epulæ, numquam moritur. Impossibile est, benè credentem, & piè colentem Deum, cadere in passionem immundam & in errorem dæmonum.

Quis monachus non moritur.

CAP. XXXIX.

In hac vitâ homo requiem inuenire non potest.

SISOIS. 1. ABBATEM Sisoium requisiuit frater: Post quantum tempus debet homo à se abscindere passiones? Respondit: Scriptum est in Euangelio, Quia peccatores Deus non audit, sed qui cultor Dei est, & voluntatem eius facit. Ideò cùm venerit impugnatio, abscide illam, quia fragilis est anima: antè armetur quàm à peccatis inquinetur.

Ioan. 9. *Semper armanda anima.*

PIMENII. 2. Abbatem Pimenium interrogauit frater: Quid faciam, quia conturbant me cogitationes sedentem in cellâ? Respondit: Neminem despicias, nullum diiudices, de nullo male loquaris: & Deus dabit tibi requiem, & statuet sessionem tuam sine conturbatione. Custodiam enim seniorum, & quietem ipsorum considera. Meditare in diuinis officiis, & scias horas canonicas die ac nocte. Timor Domini nõ discedat à corde tuo: & non glorieris, neque te æstimes cum iustis: & ex omni virtute tuâ custodi, vt non facias propriam voluntatem.

Ruff. lib. 3. n. 100. Pelag. libell. 9. n. 8. *Vnde quies.*

EIVSDEM. 3. Idem dixit: Sicut ad succensam ollam muscæ non appropinquant; si verò tepida fuerit, insidunt in eam, & faciunt vermes: ita & monachum succensum igne diuini Spiritus, dæmones fugiunt; tepidum verò illudunt & insequuntur.

Ruff. l. 3. n. 204 titulo incerti. *Feruor spiritus.*

CAP. XL.

Vnde vitia oriuntur.

ANTONII. 1. SANCTVM Antonium requisiuit frater: Quomodo Deus repromittit bona animæ per assiduitatem Scripturarum, & non vult anima in bonis permanere, sed declinat ad transitoria, caduca, & immunda? Respondit: Ad hoc iungitur quod Psalmista ait: Iniquitatem si conspexi in corde meo, nõ exaudiet Deus. Ignoras quòd cùm venter plenus fuerit escâ, statim ebulliunt magna vitia, quæ Saluator noster per Euangelium prædixit: Non coinquinat, quod in os intrat, animam hominis: sed de corde exeunt, quę in interitum demergunt hominem. Vide quid dixerit primũm: Cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, & blasphemiæ. Quia qui needum gustauit dulcedinem cęlestium, vt ex toto corde exquirat Deum, ideò ad immunda reuertitur. Quis poterit rectè dicere, Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.

Psal. 65. *E ventre pleno ebulliunt vitia.* Matth. 15. Psal. 72.

CAP. XLI.

Qualiter virtutes obtinere oportet.

INCERTI. 1. QVEMDAM senem requisiuit frater, dicens: Doce me, pater. Et dixit ei: Vade, ama tibi ipse vim facere. Euagina gladium tuum, & exi in bellum. Dixit ei frater: Non me permittunt cogitationes. Respondit senex: Scriptum est: Inuoca me in die tribulationis tuæ: eripiam te, & glorificabis me. Inuoca ergo Deum, & eripiet te.

Psal. 49.

INCERTI. 2. Perrexerũt duo fratres ad vnum senem sanctum in Scithi sedentem singularem; dixitq; vnus ex illis: Abba, omne vetus & nouum Testamentum memoriter didici. Dicit ei senex: Implesti aërem verbis. Et alter dixit: Ego & vetus & nouum Testamentum totum scripsi, & penes me habeo. Et huic respondit: Et tu implesti fenestras tuas chartis. An ignoratis qui dixit: Regnum Dei non est in sermone, sed in virtute. Et iterùm: Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Inquirebant ergo ab eo viam salutis. Ille autem dixit eis: Initium sapientiæ timor Domini, & humilitas cum patientiâ. Omnibus his insertis vtentibus, pauca sufficiunt.

Pelag. libell. 10. n. 94. *Non ex sermone sed ex virtute regnũ Dei.* 1. Cor. 4. Rom. 2. Psal. 110.

Quo-

Quomodo in cœnobiis viuendum ſit.

1. CVM quidam adoleſcens frater abbatem Agathonem requireret, dicens: Volo permanere cum fratribus; dic mihi quomodo habitem cum ipſis? Reſpondit ei ſenex: Obſerua præ omnibus hoc, vt qualis primo die ingrederis apud ipſos, talis reliquum peragas tempus, & cum quiete adimpleas peregrinationē tuam. cuſtodi enim, ne quando fiduciam loquendi aſſumas, dicente Apoſtolo: Nemo militans Chriſto, implicat ſe negotiis ſæcularibus.

2. Item dixit Agathon: Si habitas cum proximo, eſto ſicut columna lapidea: quæ ſi iniuriatur, non iraſcitur: ſi glorificatur, non extollitur.

3. Abbas Pimenius abbatem Neſteronem ſedentem in cœnobio requiſiuit, dicens: Vnde adeptus es hanc virtutem, frater, vt quotieſcumque tribulatio contigit in cœnobio, neque loquaris, neque mediator accedas? Et cum nollet dicere, poſteà compulſus a ſene, dixit: Indulge mihi, abba, quia in principio quando ingreſſus ſum, dixi cogitationi meæ: Ecce tu & hic aſinus eſtis pares. Sicut enim hic aſinus vapulat, & non loquitur; iniuriatur, & nihil reſpondet: ita ergo eſto & tu, nam ſic dicit & pſalmus: Vt iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum.

4. Cum aliquando gens Mazicorum in Scitin ſuperueniens, multos ex patribus occidiſſet, abbas Pimenius vnà cum alio patre ſeniore, nomine Anub, & cum aliis quinque patribus fugiens inde, venit ad locum qui dicitur Terenuthi: & inuenerunt ibi templum antiquum deſertum, & manſerunt in eo hi ſeptem pariter, donec cognoſcerent, vbi vnuſquiſq; in Ægypto manſurus eſſet. Decreuerunt autem inter ſe, dicentes: Septimanâ hac vnuſquiſque requieſcat apud ſe, & alter ad alterum non loquatur. Cum autem id facerēt, erat in templo illo ſtatua cuiuſdam idoli. abbas ergo Anub exurgens, mane lapidabat eā in facie: & veſpere veniēs, dicebat ad eam: Peccaui, indulge mihi. & ſic fecit per totam hebdomadam. Die autem Sabbati cùm veniſſent pariter, dixit ei abbas Pimenius: Quid voluiſti hac totâ hebdomadâ facere, vt homo fidelis diceres idolo, Indulge mihi. Dixit ei ſenex Anub: Hoc ego propter vos feci. dicite mihi, numquid quando hoc idolum lapidabam, locutum eſt aut iratum? aut quando indulgentiam petebam, numquid extollauit ſe aut gloriatum eſt? Cui abbas Pimenius reſpondit: Nō vtique. Tunc dixit ſenex: Fratres ecce ſeptem ſumus, ſi vultis ergo pariter manere, vt lucrum animæ faciamus, ſit idolū nobis iſtud in exemplum, ne quando iniuriatur aliquis, iraſcatur; ne quando ab eo venia petitur, glorietur, aut extollatur: ſi autem ita non vultis, vnuſquiſque vadat, quò vult. At illi proiicientes ſe in terram, ſpoponderunt ſe ita facturos: & ſic permanſerunt per multos annos, cum magna humilitate & abſtinentiâ, vnum ex ipſis facientes diſpenſatorem. Et erat eis *Ratio viuēdi Anub cum ſociis.* perfectio, & vnum deſiderium: & quidquid poſitum eſſet in menſâ, reficiebantur, nullo dicente; Affer nobis illud: aut, Iſtud nolo comedere. Quatuor ſiquidem horas dormiebant in nocte, & quatuor pſallebant, & quatuor operabantur. In die verò per interualla horarum officiis diuinis inſiſtebant, operantes & legentes, & fundentes folia palmarum, vſque ad horam nonam. Poſt hoc verò victum ſibi præparabant, colligentes quaſdam herbas terræ.

Quæ ſit obſeruantia ſpiritualis diſciplinæ. CAP. XIII.

1. QVIDAM frater requiſiuit ſanctum Serapionem abbatem, habentem ſub *SERAPIONIS.* regimine ſuo decem millia monachorum, dicens: Alij fratres de cœnobio elegerunt me, vt ego illis præcipiam; oſtēde mihi, quo- *Qualis eſſe debeant prælati.* modo iubes? Reſpondit Serapion: Durum eſt meum fortaſſe imperium. Nam Dominus noſter Ieſus Chriſtus per Euangelium ſuum inſtruit, dicens: Si diligitis me, man- *Ioan. 14.* data mea ſeruate. Et cùm diſcipuli de primatu inter ſe diſceptarent, quis eorum eſſet ſenior, ait ad eos: Si quis voluerit inter vos *Marc 10.* maior fieri, erit veſter miniſter, & quicumque voluerit in vobis prior eſſe, erit omnium ſeruus. Petrus apoſtolus in epiſtolâ ſuâ monet paſtores: Paſcite qui in vobis eſt *1. Pet. 5.* gregem Dei, prouidentes, non coactè, ſed voluntariè ſecundùm Deū: nec turpis lucri gratiâ, ſed forma eſtote gregis, & cum apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam. Ita facito *Qui præcipit, exemplo praire debet.* prius quod præcipis, vt nō tantùm illis præcepta, ſed formulam prębeas, vt tua imitentur exempla. Ne ſis mercenarius, ſed paſtor ouium: quia Saluator noſter beatum dixit, *Matth. 24* quem conſtituit ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore.

2. Interrogauit abbas Moyſes abbatem *SILVANI.* Siluanum, dicens: Poteſt homo per ſingulos dies apprehendere conuerſationis initium? Reſpondit: Oportet enim apprehendere vnumquemque aliquid ex omnibus. Surgens manè, ſumat initium ſapientiæ: in *Manè bona propoſita ſtatuenda.* omni virtute, & in omni mandato Dei, in magnâ

magnâ patientiâ, & longanimitate, & charitate Dei, cum humilitate animæ & corporis, in multâ sustentatione & commoratione cellæ, in oratione & deprecatione, cum gemitu, cum puritate cordis & oculorum, & custodiâ linguæ ac sermonum, in abrenuntiatione rerum materialium, desideriorum carnis, cruciationem habentes in certamine in continentiâ spiritali & agone pugnæ; in pœnitentiâ & luctu, in simplicitate animæ & taciturnitate, in ieiuniis & vigiliis nocturnis, in operatione manuum; secundum quod dicit apostolus Paulus, operantes manibus vestris, in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus & angustiis, & persecutionibus, in foueis & speluncis & cauernis. Esto factor verbi, & non auditor tantùm, operans talentum in duplum, habens vestem nuptialem, firmatus supra firmam petram. Eleëmosyna & fides non te derelinquant. Cogitans esto, omni die mortem vicinam esse: & quasi iam clausus in monumento, nihil de hoc sæculo cures, quia sollicitudo sæculi & cupiditas diuitiarum, hæc sunt spinæ, quas Dominus cauere dixit in Euangelio, quæ bonum semen suffocant. Inedia escarum, humilitas & luctus non recedant à te: quia Dominus dissipat ossa hominum sibi placentium. Timor omni horâ permaneat in te, sicut scriptum est: Propter timorem tuum, Domine, in vtero concepimus, & doluimus, & peperimus spiritum salutis. Hæc ergo, & si qua alia virtus est, in his prospice: & ne te mensures cum magnis, aut iustum te æstimes: sed te crede inferiorem esse totius creaturę, id est, viliorem quouis homine peccatore. Qui se existimat aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Non diiudices proximum, neque despicias aliena delinquentium, sed tua plange peccata, & de nullius hominis actu sollicitus sis. Esto mansuetus spiritu, & non iracundus. Nihil in corde tuo, neq; odium, neque contra inimicum aliquid sine caussâ habeas: neque despicias eum in tribulatione eius, neque reddas malum pro malo, sed esto pacificus cum omnibus: hoc est vinculum perfectionis. Non te credas malum facienti, neque congaudeas ei qui fecit proximo suo malum. Non detrahas alij; quia Deus iudex & testis est in omnibus. Ne oderis aliquem propter peccatum eius, quia scriptum est: Nolite iudicare, vt non iudicemini. Dum alium arguis, vide ne peiora committas. Non despicias peccantem, sed ora pro illo, vt Deus illi det conuersionem ad pœnitentiam: & si audieris de aliquo, quod agat iniqua, respóde dicens: Numquod ego horum sum iudex? homo sum peccator, mortuus sub peccatis meis. Mortuus enim caussam non habet curare pro aliquo. Qui hæc omnia procurat & cogitat, operarius est omnis iustitiæ, dum de Christo redemptore nostro Propheta denuntiet, dicens: Ego autem sum vermis, & non homo. Et alius propheta Abacuc dicit: Lapis de pariete clamauit, & scarabeus de ligno loquitur: nos verò dum in multis extollimur, in multis supplantamur. Qui verò hæc custodit, viuit sub gratiâ & virtute Domini nostri Iesu Christi.

(Margin: 1 Cor. 11. Iacob. 1. Ruffin. l. 3. n. 206. titulo incerti. Pelag. libell. 1. n. 63. titulo Moysis. Luc. 8. Isaiæ 26. Galat. 6. Matth. 7. Psal. 21. Abac. 2.)

De meditationibus duodecim anachoretarum. CAP. XLIV.

ANACHORETÆ aliquando sapientes, sancti & spiritales, duodecim numero, congregati in idipsum, expetierunt a semetipsis, dicere vnusquisque quę emendauerit in cellâ suâ, & quam meditationem meditatus sit spiritaliter.

1. Et dixit primus, qui & senior eorum: Ego, fratres, ex quo cœpi quiescere, totum crucifixi meipsum his quę extrinsecus sunt actionibus, reminiscens quod scriptum est: Dirumpamus vincula eorum, & proiciamus a nobis iugum ipsorum. Et velut murū faciens inter animum & corporales actus, dixi in mente meâ: Quemadmodum is qui intra murum est, stantem foris non videt: sic nec tu velis exteriores actus adspicere, sed teipsum intuere, sustinés quotidie spem Dei. Sic autem habeto malignas cogitationes aut malas concupiscentias, sicut serpentis & scorpionum prolem. Si quando autem eas in corde meo nasci sensero, attendens illas cum comminatione & irâ arefacio eas: nec vnquam cesso, irascens corpori & menti meæ, ne quid prauum faciat.

(Margin: Psal. 2. Ab exterioribus aut mens separanda.)

2. Secundus ait, ego dixi: Ex quo renuntiaui terræ: Hodie renatus es, hodie cœpisti seruire Deo, hodie hic inhabitare cœpisti: sic esto quotidie peregrinus, & crastino liberandus. hoc mihi quotidie consulebam.

(Margin: Semper te incipere cogita.)

3. Tertius dixit: Ego diluculo adscendo ad Deum meum: & adorans illum, iacto me in faciem meam, confitendo culpas meas: & sic descendens, adoro angelos Dei, rogans illos supplicare Deo pro me, & omnem creaturam. Et cum ista adimplenero, vado ad abyssum: & quid Iudæi faciunt, Ierosolymis euntes, concidentes se, & lacrymantes ac lugentes casum patrum suorum. Hoc ego circuiens & exspectans, propria membra tormentis subdo, & cum plorantibus ploro.

(Margin: Diluculo ad Deum ascendendum.)

4. Quartus ait. Ego sic sum, ac si in monte oliuarum sedens cum Domino & disci-

[illegible] Et dicit mihi. Nullum agnoscas [illegible], sed cum his esto semper [illegible] conuersationis imitator, sicut [illegible] Maria Magdalena ad pedes Iesu sedens, & verba eius audiens. Efficiamini sancti & perfecti sicut & Pater vester qui in cælis est. &, Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde.

5. Quintus ait: Ego Angelos adspicio, adscendentes & descendentes ad vocationem animarum, & semper finem meum opperior, dicens: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.

6. Dixit sextus: Ego per dies singulos statui verba mea audiri a Domino, putans mihi dici: Laborate propter me, & ego quiescere faciam vos. Adhuc modicum decertate, & videbitis salutare meum, & gloriam meam. Si diligitis me, si filij mei estis, ad patrem rogantes reuertimini. Si fratres mei estis, erubescite pro me, quemadmodum propter vos multa perpessus sum. Si oues meæ estis, Dominicam passionem sequimini.

7. Septimus ait: Ego ista assiduè meditor, & sine intermissione colloquor mihi fidem, spem, & charitatem: vt spe quidem gaudeam, dilectione verò neminem aliquando contristem, & fide corroborem.

8. Octauus ait: Ego volentem diabolum exspecto, quærentem quem deuoret. Et vbicumque ierit, exspecto illũ interioribus oculis meis, & Dominũ Deum aduersus illum [illegible]pello, vt sine effectu maneat, & in nullo præualeat, maximè in timentibus Deum.

9. Nonus ait: Ego quotidie ecclesiam intellectualium virtutum exspecto, Dominum gloriæ in medio earum video super omnes splendentem. Quando autem abscedam ab eo, ascendo in cælum, exspectans admirandas pulchritudines Angelorum, & quos emittunt hymnos incessabiliter Deo, & dulces eorum cantilenas: differorque sonis ac vocibus & suauitate, vt libeat reminisci quod scriptum est. Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciant firmamentum. Et omnia quæ super terram sunt, sicut cinerem & stercora opinor.

10. Decimus ait: Ego Angelum meum [illegible]tentem mihi iuxta me exspecto: & custodio memetipsum, quod scriptum est re[illegible]cens. Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est [illegible], ne commouear. Timeo igitur eum, vt custodientem vias meas, & quotidie adscendentem ad Deum, & insinuantem actus meos & verba.

11 Vndecimus ait: Ego personaui imponens virtutibus, velut si abstinentiæ, castitati, benignitati, dilectioni, in meipsum steti: & circumdans mihi illas, & vbicumque ieru, dico mihipsi: Vbi sunt sequaces tuæ? Ne pusillanimis sis, ne deficias, habens iuxta te ea semper. Quæcumque libent, loquere de virtute, vt post mortem testificentur de te coram Deo, quia inuenerunt requiem in te. Virtutum persona earum circumuallatio.

12 Duodecimus ait: Vos quidem, patres, cælestem habentes conuersationem, cælestem & sapientiam possidetis. Nihil mirum. Eleuatos vos operibus video, & superiora sectantes. Quid dicam? Virtute enim etiam transpositi estis terram, vosmetipsos ex toto alienantes ab eâ. Quid dicam? Vos terrenos angelos, & cælestes homines dicens, non peccauerim. Ego verò me his indignum iudicans, video quòd peccata mea, vbicumque iero, præcedunt me semper ad dexteram & ad sinistram: in infernum verò adiudicaui meipsum, dicens: Esto cum his quibus dignus es, istis post modicum annumeraberis. Video igitur ibi pares gemitus & incessabiles lacrymas, quæ à nullo referri queunt. Aspicio quosdam stridentes dentibus, & salientes toto corpore, & trementes à capite vsque ad pedes. Et iactans me super terram, & amplectens cinerem, deprecor Deum, numquam casuum me illorum experimenta accipere. Video & mare ignis bullientis immensibile, & circumstlentes & mugientes, vt putent aliqui vsque ad cælos attingere fluctus ignis, & in tremendo illo mari innumerabiles homines deiectos ab agrestibus: & vnâ voce omnes illos clamantes & vlulantes simul, quales nemo super terram vlulatus & voces vmquam audierat, & sicut arentia omnis virgulti cremare: misericordiâ autem Dei auertente se ab illis propter iniustitias eorum. Et tunc lamento genus hominum, quòd audeat loqui vel cuilibet attendere, tantis mundo repositis malis. Et in his teneo mentem meam, luctum meditans, quod ait Dominus, indignum me cælo & terrâ iudicans, reputansque quod scriptum est: Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Profunda humilitas, & tormentorum inferni memoria. Psal. 41.

Hæc sapientium & spiritualium responsa patrum. Et veniat & in nos digna memoria, vt narrationem conuersationis opere ostendere possimus, vt facti inuituperabiles, & perfecti, & irreprehensibiles, placeamus Saluatori nostro. Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

IN LIBRVM SEPTIMVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

PAVCA hoc libro notanda sunt, cum vel ex margine, vel ex antedictis lux affulgeat.

Cap. XII. Num. 8. 1. LEBETONE] Pelagius libello VIII. num. 18. habet lecto. Vide dicta supra.

Cap. XIX. Num. 3. 2. EVLOGIVS] Eadem historia sensu eodem apud Pallad. cap. XXVI. quam Hervetus Latinam reddidit. Dissentit ab eo Paschasius in quorumdam vocabulorum translatione, vti & vetus Palladij interpres. Ecce locum vnum, sed insignem, num. 4.

3. SCHOLASTICVS] Varia huius vocis significatio. Ferè pro aduocato vel declamatore accipitur. Vide Onomasticon.

4. FVGITIVE, QVI PROPRIAM DOMVM DEVORASTI, FVRATVSQVE ES ALIENAM SVBSTANTIAM] Vetus Palladij interpres: Multa mala commisisti, fugitiue fortitan domini tui, alienas pecunias furatus es. Hervetus, recentior Palladij interpres: Abi hinc scelerate fugitiue, suffuratus es alienas pecunias, & dominum spoliasti. Qua Meursius in Glossario suo ex Græco MS. sic repræsentat. Σχάτω, γλῶττα, σαρκοφάγε, ἀλλότρια χρήματα ἔκλεψας. Qui tamen vnica dictione & per κ legit σκατοφάγε: vulgò Palladio σκατοφάγον idem esse quod σκατοφάγος Aristophani, id est, stercorimanducus. Eidem Meursio σαρκοφάγε est dominus helluo. Non potius, domini helluo, si is sensus placet; quod Herveto dominum spoliasti? Paschasius etiam videtur legisse σαρκοφάγε, sed alio sensu. nam vertit, propriam domum deuorasti. quare illi σαρκοφάγε est, quasi κυρίων σαρκῶν propriarum rerum deuorator. & facilis à suarum rerum dilapidatione ad furtum gradus est, quare & ritè hæc coniunguntur, sua deuorasse, & aliena furatum esse. Vetus Palladij interpres legisse videtur φυγάδε: vertit enim, fugitiue domini tui. Quod idem Meursius ex χάτω, γλῶττα, facit σκατογλώττω, nondum probare possum. potius diuersum esse ea duo verba probrosa, etsi nunc non ita cognita.

5. DE MEDITATIONIBVS] Quia in tempore ex Augustana Bibliotheca, promptissimè submittente Dauide Hæschelio, hoc ipsum caput Græcè expressum accepi, iuuat hic subnectere.

Διήγησις ιβ' πατέρων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντων περὶ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων.

ΑΝΑΧΩΡΗΤΑΙ ποτὲ ἑπτὰ, καὶ ἀσκηταί, δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἀπῄτησαν ἑαυτοὺς, εἰπεῖν ἕκαστον ὃ κατώρθωσεν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ ποίας ἀσκήσεις ἔσχεν ἐν τῇ πνευματικῇ ἀρετῇ.

α. Καὶ λέγει ὁ πρῶτος, ὁ καὶ πρεσβύτερος ἐξ αὐτῶν· Ἐγὼ, ἀδελφοί, ἀφ' οὗ ἠρξάμην ἡσυχάζειν, [illegible] τοῖς πράγμασιν, ἐννοῶν τὸ γεγραμμένον· Διαῤῥήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀποῤῥίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν· καὶ τεῖχος ὥσπερ ποιήσας ἀνὰ μέσον τῆς ψυχῆς μου καὶ τῶν σωματικῶν πραγμάτων, [illegible] ἐν τῇ διανοίᾳ μου· ὅτι ὥσπερ ὁ ἔσω τοῦ τείχους ὢν, οὐχ ὁρᾷ τὸν ἔξω ἑστῶτα, οὕτω μηδὲ σὺ θελήσῃς ὁρᾷν τὰ περὶ [illegible] πράγματα, ἀλλὰ σεαυτῷ πρόσεχε. [illegible] τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ [illegible] τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας [illegible] ἐν τῇ καρδίᾳ μου [illegible] καὶ ὀργὰς, καὶ ἐξηραίνετο αὐτάς, καὶ [illegible] τῷ σώματί μου καὶ τῇ ψυχῇ μου ἵνα μηδὲ φαῦλον νοήσω. Psal. 2. v. 3. *Deut. 15 ver. 9 ... Basil. M.

β. Ὁ δεύτερος εἶπεν· Ἐγὼ εἶπον ἐμαυτῷ, ἀφ' οὗ ἀπεταξάμην τῷ κόσμῳ, [illegible] σήμερον [illegible] καθ' ἑκάστην, [illegible] καὶ τοῦτο ἐμαυτῷ καθ' ἑκάστην συνεβούλευον.

γ. Ὁ τρίτος· Ἐγὼ [illegible] πρὸς τὸν Κύριόν μου, καὶ [illegible] αὐτῷ, [illegible] ἐμαυτὸν ἐπὶ [illegible] τῷ [illegible] σου. καὶ [illegible] τοῦ Θεοῦ [illegible] καὶ [illegible] κλίνας. καὶ [illegible] Γεέννῃ [illegible] καὶ [illegible] καὶ δακρύοντες ἐπὶ τῇ συμφορᾷ [illegible] καὶ [illegible].

δ. Ὁ δὲ τέταρτος εἶπεν· Ἐγὼ οὕτως εἰμὶ ὡς ἐν τῷ ὄρει τῶν ἐλαιῶν [illegible], μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ, καὶ [illegible] ἐμαυτῷ, [illegible] ἀλλὰ μετ' αὐτῶν εἶναι διὰ παντὸς τῆς ζωῆς [illegible] καὶ [illegible], ὡς ὁ καλὸς Μαρία παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου [illegible] καὶ τῶν λόγων αὐτοῦ [illegible]· Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι· γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· γίνεσθε τέλειοι, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ, Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾷός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. 1. Pet. 1 16. Luc. 6. 36. Mat. 5 48. Ibid. 11. 29.

ε. Ὁ δὲ πέμπτος εἶπεν· Ἐγὼ τοὺς Ἀγγέλους [illegible] ὁρῶ ἀνερχομένους καὶ κατερχομένους εἰς τὴν κλῆσιν τῶν ψυχῶν καὶ διὰ παντὸς τὸ τέλος [illegible], λέγων· Ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός.

ϛ. Ὁ ἕκτος λέγει· Ἐγὼ καθ' ἡμέραν νομίζω τοὺς λόγους ἀκούειν τοῦ Κυρίου· Κοπιάσατε δι' ἐμὲ, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. [illegible] καὶ [illegible] δόξαν μου. οἱ ἀγαπῶντές με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε [illegible] ἐστὲ, [illegible] ὡς [illegible] δι' ὑμᾶς· [illegible] οἱ δοῦλοί μου ἐστὲ, τοὺς [illegible]. Mat. 11 29. Ioan. 14. 15. Ioan. 15. 14

ζ. Ὁ ἕβδομος εἶπεν· Ἐγὼ τὰ τρία ταῦτα [illegible], καὶ ἀδιαλείπτως [illegible] ἐμαυτῷ, ἐλπὶς, πίστις, ἀγάπη· ἵνα

ἵνα τῇ μὲν ἐλπίδι χαίρω, τῇ δὲ πίστει στηρίζωμαι, τῇ δὲ ἀγάπῃ ... ἀλυπήτω πτε.

η'. Ὁ ὄγδοος ἔφη, Ἐγὼ ... τὸν διάβολον θεωρῶ, καὶ ὅπου
α. αλ. δ' ἂν ἀπέλθω, θεωρῶ αὐτὸν τοῖς ἐσωτέροις ὀφθαλμοῖς, καὶ τὸ
μετα διὰ τοῦ Θεοῦ ἐντυγχάνω κατ' αὐτοῦ, ἵνα ἀπεργαστ. μένῃ, καὶ ἐν μηδενὶ ἰσχύσῃ, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον.

θ'. Ὁ ἔνατος ἔφη, Ἐγὼ καθ' ἡμέραν τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἄνω θεωρῶ, καὶ τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐν μέσῳ αὐτῶν ὑπὸ πάντας λάμποντα. ὅταν δὲ ἀκηδιάσω, ἀνέρχομαι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ θεωρῶ τὰ κάλλιστα τάγματα τῶν Ἀγγέλων, καὶ ταῖς ᾠδαῖς, ἃς ἐκτενῶς ἀναπέμπουσι τῷ Θεῷ, καὶ ταῖς μελῳδίαις καλλωπίζομαι ὑπὸ τῆς φωνῆς καὶ τῆς φωνῶν, ὡς ἐπιλέξαι τὸ γε-
Psal. 18.2. γραμμένον· Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς σποδὸν καὶ σκύβαλα ἡγοῦμαι.

ι'. Ὁ δέκατος εἶπε, Διόλου ἐγὼ τὸν ἄγγελον τὸν φυλάττοντά με θεωρῶ παρόντα, καὶ τηρῶ ἐμαυτὸν ἐννοῶν τὸ γεγραμμένον·
Psal. 15.8. Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντὸς· ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. φυλάττω μὲν αὐτὸν, ὃς τηρεῖ τάς μου τὰς ὁδοὺς, καὶ καθ' ἑκάστην ἀνερχόμενον πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἐμφανίζοντά μου τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους.

ια'. Ὁ ἑνδέκατος ἔφη, Ἐγὼ περιέπατον ὑπάρχειν ταῖς ἀρεταῖς, οἷον τὴν ἐγκράτειαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν μακροθυμίαν, τὴν ἀγάπην, ὡς ἐμαυτὸν ἐποίησα, κυκλοῦσαί με αὐτάς. ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω, λέγω· Ποῦ εἰσιν αἱ παρθένοι σου, μὴ ὀλιγωρήσῃ, μὴ ἀκηδιάσῃς, ἔχων αὐτὰς ἐγγύς μου διὰ παντός. οἷα θέλεις ἡμῖν; περὶ ἀρετῆς, ἵνα μετὰ θάνατόν σου μαρτυρήσωσιν ὑπέρ σου τῷ Θεῷ, ὡς ἀρέσαι ἀνάπαυσιν ἐν σοί.

ιβ'. Ὁ δωδέκατος ἔφη, Ὑμεῖς μὲν, πατέρες, οὐρανῶν ἔχοντες πτερύγια, ἄνω καὶ τὰ φρονήματα κέκτησθε. καὶ οὐδὲν θαυμαστόν. ἀπηρτισμένοι γὰρ ἡμῶν ἐστε ταῖς ἔργοις, καὶ τὰ ἄνω διώκοντες. καὶ, τί εἴπω; καὶ τῆς διανοίας ὑπερῆρθε. τῇ γὰρ δυνάμει μετατίθεσθε ἀπὸ τῆς γῆς, οἱ ἑαυτοὺς παντελῶς ἀπαλλοτριώσαντες ἐξ αὐτῆς. τί εἴπω ὑμᾶς; ὡς ἐπιγείους Ἀγγέλους, καὶ ἐπουρανίους ἀνθρώπους. καὶ ὡς ἀναμάρτητοι. ἐγὼ δὲ ἔτι ἐμαυτὸν τοῦ τοιούτου κρίνω ἀνάξιον. ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω ἢ περιέρχωμαι, ἔμπροσθέν μου τεθεωρῶ περιλαμβανούσας τὰς ἁμαρτίας
α. ἐγὼ μου· καὶ * ἐγὼ ἀεὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, ἐν τοῖς καταχθονίοις, ἐμαυτὸν καταδικάσας λέγω· Ἔσομαι μετὰ τούτων, ὧν εἰμι ἄξιος, ἐν τούτοις γὰρ μικρὸν ὕστερον καταλογισθήσομαι. θεωρῶ οὖν ἐκεῖ στεναγμοὺς, οἰμωγὰς καὶ δάκρυα ἄπαυστα, ἃ οὐδεὶς δυνατὸς διηγήσασθαι. θεωρῶ τινας βρύχοντας τοὺς ὀδόντας, καὶ πάλλοντας ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ τρέμοντας ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν. καὶ ῥίψας ἐμαυτὸν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ σποδὸν καταπασάμενος, ἱκετεύω τὸν Θεὸν, τῆς συμφορᾶς ἐκείνης πεῖραν μὴ λαβεῖν. βλέπω δὲ καὶ θάλασσαν πυρὸς, καχλάζουσαν ἀμέτρως, καὶ διεγειρομένην, καὶ μυκωμένην· ὡς νομίσαι τινὰ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ἐκτείνεσθαι τὰ κύματα τοῦ πυρός. καὶ ἐν τῷ φοβερῷ ἐκείνῳ πελάγει ἀναριθμήτους ἀνθρώπους, ἐμβεβλημένους ὑπὸ φοβερῶν καὶ ἀγρίων ἀγγέλων, καὶ ὁμοῦ πάντας βοῶντας, καὶ ὀλολύζοντας ὁμοῦ. οἷας οὐδεὶς ἤκουσεν ἐπὶ γῆς ὀλολυγὰς καὶ φωνάς· καὶ ὥσπερ φρύγανα πάντας καιομένους· καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ ἀποστρεφομένους ἀπ' αὐτῶν, διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. καὶ τότε θρηνῶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, πῶς τολμᾷ καὶ λαλῆσαι
Mat. 5. 5. λόγον, τοσούτων κακῶν ἀποκειμένων τῷ κόσμῳ. καὶ ἐν τούτοις μου κρατῶ τὴν διάνοιαν. τὸ πένθος ἐκεῖνο, ὃ εἶπεν ὁ Κύριος, ἀνάξιον καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐμαυτὸν κρίνας. μεμνημένος τὸ γεγραμμένον, ἐγενήθη μοι τὰ δάκρυά μου ἄρτος
Psal 41. 4. ἡμέρας καὶ νυκτός.

Ταῦτα τῶν σοφῶν καὶ πνευματικῶν πατέρων, καὶ τῶν ὄντως ζητούντων τὸν Κύριον, τὰ ἀποφθέγματα. γένοιτο δὲ καὶ ἡμᾶς ἀξίας μιμητὰς καὶ ἐπιμόνως πολιτείαν δέξασθαι· ἵνα φθάσωμεν ἀκωλύτως, καὶ τέλειοι, καὶ ἀνεπίληπτοι, ἀρεσκόντως τῷ Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. *Quæ Latinè nō exhibeo, quia à Paschasio hic Latinè expressa habes, & promptum cuiq; ea cū Latino conferre textu. Vtinam plures viri docti, si quæ ad Vitas Patrum eremitarum facientia Græcè habeant; vel publica donent, vel suppeditent, vt interpretū fides appareat, & sua historiæ constet auctoritas.*

ADVERTE, *me huius libri non nisi duo MSS. nactum exemplaria, quæ tamen non omnino conueniebant in capitibus & numeris, nec inter se nec cum editis. In altero eorum vetustissimo, hoc præterq; caput ante caput. V. interserebatur:* DE VILITATE VESTIVM. Abbas Agathon dispensabat semetipsum, & in omnibus cum discretione pollebat, tam in opere manuum suarum, quàm in vestimento. Talibus enim vestibus vtebatur, vt nec satis bonæ, nec satis malæ cuiquam apparerent. Dicebat autem discipulis suis: Vestis quoque sit monachi, quæ nuditatem & frigorem repellat, non inditi coloris, quā in iactantiā elationis, aut in vanitate anima fluctuetur. *Correxerat hic sciolus quidam* Indici *pro* inditi. *Sed rectum,* inditi, *id est ascititij.*

ADVERTE *etiam pleraque, quæ cum Ruffino Paschasius habet communia, iisdem ferè verbis apud Ruffinum & Paschasium haberi.*

DE VITIS PATRVM LIBER OCTAVVS,

AVCTORE

PALLADIO HELENOPOL. EP.

INTERPRETE

GENTIANO HERVETO.

PRAELVDIA IN LIBRVM OCTAVVM.

LECTORI.

QVOD *libro primo & ſecundo præſtitimus, vt auctorum, quorum potiores in iis libris partes erant, peregrinationes ſub vnum aſpectum ex Annalibus Illuſtriſsimi Cardinalis Barony exhiberemus, idem hic præſtare conabimur. Accipe igitur Pallady peregrinationem, per annos & loca aliquo modo generatim digeſtam. Nam reliqua minuta & particulares conuentus in ipſius textu leges. Subiunxi & Melaniæ iunioris varias profectiones, ad lucem Palladij, qui obiter tantùm quædam de eius itinere inſinuat. De Melaniâ ſeniore, cuius etiam Palladius meminit, habes fusè ſuprà in Præludiis ad librum ſecundum, cùm de Ruffini, qui eius libri auctor eſt, peregrinatione egimus, quem Melaniæ lateri comitem hæſiſſe, & peregrinationis eius fuiſſe ſocium, ſtatuit Baronius.*

PAL-

PALLADII HELENOPOLEOS EP. PEREGRINATIO.

PROFECTIO ÆGYPTIACA.

HOC eodem anno [Chriſti CCCLXXXVIII. Siricij Papæ IV. Valentiniani XIII. Theodoſij X. Impp.] ſub conſulatu videlicet Theodoſij ſecundo, Palladius Galata (vt ipſe teſtatur) Alexandriam petiit: qui tum ex iis, quæ ibi eremum Ægypti peragratus vidit, tum ab aliis audiuit, ſcripſit poſteà commentarium ad Lauſum Præfectum; quam ob cauſſam eundem librum interdum [1] Lauſiaca appellarunt, cui & titulus ille præfixus alicubi reperitur, vt [2] Paradiſus Heraclidis nominetur. Manſit hic in eremo cum Euagrio Pontico aliquot annis (de triennio ibi confecto ipſe meminit.) Porrò Euagrij Pontici conſuetudine, Origenis erroribus imbutus eſt.

Anno Chriſti CCCLXXXVIII. Baron. t. 4. ad eum an. Pallad. in Lauſiac. cap. 1. Pallad. cap. 12.

[3] Mirati ſumus aliquem dubitare, num hic Palladius idem ſit cum illo, quem fuiſſe natione Galatam & profeſſione Origeniſtam, S. Hieronymus tradit; cùm idem ipſe Palladius eo commentario id profiteatur his verbis: *Reſpondi me eſſe peregrinum, & de Galatiæ partibus venire, & vnum ex Euagrij fratribus eſſe confeſſus ſum.* Hæc ipſe. Porrò ambos, Palladium ſcilicet & Euagrium, Origenis erroribus fuiſſe corruptos, non obſcurè tum Hieronymus tum etiam Epiphanius affirmarunt.

Pallad. cap. 22.

Palladius igitur Euagrio inhærens, eiuſdem quoque morbi contagione contabuit; de quo Hieronymus aduerſus Pelagianos agens, hæc habet: *Palladius, ſeruilis nequitiæ, eamdem hæreſim inſtaurare conatus eſt, & nouam tranſlationis Hebraicæ mihi calumniam ſtruere: num & illius ingenio nobilitatique inuidimus? nunc quoque myſterium iniquitatis operatur*, &c. Ob quam etiam cauſſam S. Epiphanius eumdē in Palæſtinâ iſta docentem deplorans, ait: *Palladium verò Galatam, qui quondam nobis charus fuit, & nunc miſericordiâ Dei indiget, caue; quia Origenis hæreſim prædicat & docet: ne fortè aliquos de populo tibi credito ad peruerſitatem ſui inducat erroris.* Hæc ipſe ſcribens ad Ioannem Ieroſolymitanum epiſcopum, cùm idem Palladius iam deſeruiſſet eremum Nitriæ, & morbi cauſsâ (vt ipſe teſtatur) abiiſſet in Palæſtinam; vbi aliquamdiu moratus, hæreſes docebat Origenis: quem cauendum, Epiphanius Ioannem eius loci epiſcopum quàm primùm admonuit. Cùm verò Origeniſtarum nullum alium nominet, niſi Palladium: certè, & ſi alij eſſent eadem labe conſperſi, tamen non alium quàm ipſum id muneris ſubiiſſe, vt Origenis deliramenta doceret, ſatis apparet. Quamobrem Origeniſtam illum, quem S. Paulam tentaſſe Hieronymus ſcribit, neminem certè præter Palladium tunc in Palæſtinâ morantem fuiſſe conſpicio, de quo iſta in eiuſdem Paulæ epitaphio habet: *Tangam ergo breuiter, quo modo hæreticorum cœnoſos deuitauerit lacus, & eos inſtar habuerit Ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque, vt ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere: Quid peccauit infans, vt à dæmone corripiatur? In quâ ætate reſurrecturi ſumus? ſi in ipſâ quâ morimur; ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit: ſi in alterâ, nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoque ſexus maris & feminæ erit, aut non erit? Si erit, ſe-*

Hieron. procem. aduerſ. Pelag. Apud Hieron. ep. 60. Pallad. in Lauſiac. cap. 22. Hier. epiſtolâ 27. Quæ Palladius cum Paulâ.

quentur & nuptiæ, & concubitus, sed & generatio: si non erit, sublatâ diuersitate sexus, eadem corpora non resurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: sed tenuia erunt, & spiritualia, dicente Apostolo: Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiquus peccata in corpora esse delapsas, & pro diuersitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, vt vel corporum sanitate gauderent, & parentum diuitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes & domos inopum venientes, pœnas pristinorum luerent delictorum, & præsenti sæculo atque corporibus quasi carcere clauderentur.

Sap. 9. 1.Cor.15.

Quod cùm audisset, & ad me retulisset, indicans hominem; mihique incubuisset necessitas nequissimæ viperæ ac mortiferæ bestiæ resistendi, de quibus Psalmista commemorat, dicens: Ne tradas bestiis animas confitentium tibi: &, Increpa, Domine, bestias calami, quæ scribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & eleuant in excelsum os suum: conueni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione conclusi, dicens, &c. refert disputationem tunc cum eo habitam, atque ad postremum addit: *Ex quo die ita cœpit Paula hominem detestari, & omnes qui eiusdem dogmatis erant, vt eos voce publicâ hostes Domini proclamaret.* Hæc Hieronymus. Sic igitur à S. Hieronymo confutatus Palladius, in ipsum stilum conuertit, atque primùm hæc de Paulâ aduersus eumdem S. Hieronymum in suo commentario ad Lausum effutiit: *Multas feminas vidi, plurimasque tam viduas quàm virgines noui, inter quas Paulam Romanam, matrem Toxotij, feminam ad genus vitæ, quod est secundùm spiritum, dexterrimo ingenio: cui quidem, quò minùs ei se daret, impedimento fuit Hieronymus quidam genere Dalmata, qui mulierem optimá indole ad genus vitæ perfectum, cùm in eo multos, ne dicam omnes, longissimo post se interuallo videretur posse relinquere, ipse inuidiâ motus ad suum peculiare viuendi institutum pertraxit. Eius filia nomine Eustochium in Bethlehem vitam adhuc monachalem exercet: quam quidem ego numquam allocutus sum: cæterùm fertur insigni esse pudicitiâ, & regere societatem virginum quinquaginta.* Hæc Palladius: mansisse autem ipsum in Palæstinâ saltem vsque ad annum trecentesimum nonagesimum secundum, inferiùs dicemus ex epistolâ Epiphanij ad Ioannem.

Psal. 73. Psal. 67

Pallad. in Lausiac. cap. 19. Quæ Palladius in sanctū Hieronymum.

PROFECTIO IN BITHYNIAM.

A.C.ccc-xcii. Baron. t.4. ad annum Christi 388

At quid posteà de Palladio? Accidit quidem, vt recedens è Palæstinâ in Bithyniam, Catholici hominis personam induerit, & inter Catholicos consuescens, posteà in Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani se amicitiam insinuârit. Et vnde hoc, inquies, de consuetudine cum Ioanne accepisti? Ex eo potissimùm, quòd fauit eidem Ioanni Chrysostomo; cui quidem non communione Catholicâ tantummodò coniunctus, sed & eidem fuit tolerantiâ malorum propinquus: nam quæ ob eiusdem Ioannis defensionem passus est, his verbis ipse declarat: *De Palæstinâ autem ad prouinciam Bithyniam veni, ibi quâ nescio quo modo, vtrùm studio hominum, an voluntate diuinâ (hoc Deus nouit) episcopus vltra meritum meum factus sum. In quâ tempestatis illius, quæ sub S. Ioanne commota est, interfui malis, & per decem menses in obscurissimâ cellulâ occultatus, cœpi illius sancti dicta reminisci,* &c.

Palladius simulat inter Catholicos.

Pallad. in Lausiac. c.22.

PROFECTIO IN ASIAM.

A.C.cccc. Baron. t.5. ad eum annum. Pallad. in Dial.

Anno Christi cccc. Anastasij Papæ III. Arcadij & Honorij Impp. VI. Synodus est habita Constantinopoli XXII. episcoporum in caussâ Asianorum episcoporum, cùm Antonini episcopi Ephesini caussa examinata est, & Palladius

Palladius cum duobus aliis in Asiam destinatus. De quâ re ita Palladius, vel quisquis auctor, in dialogo de rebus Ioannis Chrysostomi: *Consilioque Synodi præsentis habito, quosdam ex præsentibus episcopis in Asiam mittit ad testes interrogandos. Tres enim ex omnibus electi sunt, Syncletius Metropolitanus, Hesychius Opariensis, & Palladius Helenopolitanus. His dederat Synodus in mandatis, vt qui intra duos menses non occurrisset Hypæpis Asiæ ciuitati ad sua tuenda iura, quòd victi essent & qui arguebantur, & episcopi reliqui à Syncletio sociisque iudicandi, excommunicatus esset. Descenderunt igitur Smyrnam prænominati episcopi Syncletius & Palladius: Hesychius enim, quòd faueret Antonino, finxit se valetudinarium. Significaruntque continuò per litteras vtrisque partibus aduentum suum, vt concurrentes in memoratam ciuitatem, implerent quæ polliciti fuerant.*

Illi ante iudicum aduentum amicitias inierant, partim persuasi auro, partim iureiurando constricti. Congregati igitur in ipsâ ciuitate, iudices ludere se posse putabant dilatione testium, quasi peregrè profecti essent ob varias caussas. Ad hæc iudices accusatorem rogant, intra quos dies adducturus esset testes; se exspectaturos pollicentes. Ratus ille eos aëris inclementiam ferre grauiter, ac per id velle discedere (erat enim feruor æstiui Solis) intra quadraginta dies producturum promittit testes; aliàs pœnæ canonum suâ se sponte subiicit. Exspectauère iudices quadraginta dies: cùm ille ad inquirendum dimissus testes, omisit hoc interim, & Constantinopolim venit, illicque delituit. Vbi verò nusquam comparuit, scripsère iudices omnibus Asiæ episcopis, denuntiantes excommunicatum, siue vt desertorem, siue vt detractorem. Post hæc alios quadraginta dies persistentes, cùm ille minimè appareret, Constantinopolim rediêre. Illic inuento Eusebio, ei quæ gesserat exprobrant. Rursus ille infirmitatem corporis allegans, pollicetur testes exhibiturum.

PROFECTIO ROMANA.

Qvo etiam tempore, cùm vigeret vehementior in eumdem Chrysostomum persecutio, ex Oriente recedens, Romam se contulit ad Innocentium, à quo vnà cum aliis exceptus est. Et vnde hæc? dices. Testatur id ipse, cùm de Piniano atque eius coniuge Melaniâ iuniore, à quibus exceptus in vrbe fuit, sermonê habens, hæc ait: *Ne nobis quidem certè, cùm plurimi simul essemus, qui Romam propter beatum episcopum Ioannem perrexeramus, exigua præstiterunt: sed dum in illis partibus degeremus, officiosissimo nos susceperunt hospitio, largissimisque sumptibus, cùm inde proficisceremur, honorauerunt.* Hæc ipse.

A.C. cccc-iv. Baron. t.4. ad annum 408. & t.5. ad annũ 404. Pallad. in Lausiac. cap. 49.

Quando autem id acciderit, expressum habes in dialogo de rebus eiusdem S. Ioannis his verbis: *Vix mensis effluxerat, cùm Palladius quoque episcopus Helenopoleos* (est enim Helenopolis ciuitas in Bithyniâ, de quâ superius) *absque litteris venit, qui & ipse fugisse dicebat vesaniam principum: expressiùs autem atque signantiùs enarrauit omnia, ipsumque exemplar edicti protulit*, &c. Licet hunc, de quo agimus, Palladium diuersum ab illo esse oporteat, qui in eo dialogo interloquitur: etenim tunc primùm Romam se venisse dicit, cùm sub Zosimo Papâ pro pace ecclesiarum eâ functus est legatione. Sed quid tandem? ipsum foris pro tempore mutasse personam potiùs, quàm animum impietate refertum, non leue argumentum est, quòd eo libro, quem post eas turbas conscriptum ab eo constat (nam in eo meminit de Melaniæ obitu, qui contigit post vrbis Romæ excidium) Origenistas complures laudauit, ipsumque Euagrium Origenis erroribus infamatum ad cælum euexit.

Extat t.1. Io. Chrys. edit. Paris. col. 10. Palladij Romam aduentus.

PALLADII SECVNDVS ROMAM CVM CÆLESTIO IN CAVSSA PELAGII HÆRESIARCHÆ ADVENTVS.

Anno Christi ccccxvii. Baron. to. 5 ad eum annum.

QVADRINGENTESIMVS decimus septimus Christi annus [Innocentij Papæ XVI. Honorij XXIII. Theododosij X. Impp.] Honorio Augusto vndecimum & Constantio secundùm consulibus aperitur: quo Pelagius hæresiarcha, cùm accepisset non esse receptam ab Innocentio Romano Pontifice purgationem suam habitam in Concilio Palæstino, sed priori apud eum astrictum teneri damnatione; vt eum falleret, omnem adhibuit fallendi artem: etenim ipse ad Innocentium Papam litteras dedit, quibus profiteretur, se verè esse Catholicum. Dedit & alias de hoc ipso Praylius Ierosolymitanus, quibus legitimè factam Pelagij purgationem significaret. Adiectum, vt vnà cum his mitteretur Romam, qui æquè esset hæresis infamatus Cælestius eius discipulus suam caussam acturus, suosque accusatores ad Sedis Apostolicæ iudicium, quasi calumniis exagitatus, prouocaturus; quo declararet se non aliter credere, quàm quod Catholica teneret Ecclesia.

Palladius Galata Romam legatus.

5 Quantum autem opinari licet, cum his omnibus & ad hæc omnia videtur etiam legatus fuisse Palladius Galata episcopus Helenopolitanus, quem Pelagio fauisse, testificatione S. Hieronymi superiùs dictum est. Ipse enim Palladius in dialogo quem scripsit de rebus S. Ioannis Chrysostomi, ipso eius exordio de se testatur, venisse Romam sub Zosimo Papâ.

PALLADIVS GALATA AB HIERONYMO IMPVDICITIÆ NOTATVS.

Baron. t. 5. ad annum Christi 415. Hier. contra Pelag. lib. 2. Zachar. 9.

PORRO quòd in eam dementiam superbus iste (*Pelagius*) elatus fuerit, vt assereret esse hominis, vi liberi arbitrij non tantùm non peccare, sed etiam non tentari: hinc ipse Hieronymus ex personâ Pelagij, eiusq; verbis hæc ait: *Alij clausi cellulis, & feminas non videntes, quia miseri sunt, & verba mea non audiunt, torquentur desiderio: ego etiam, si mulierum vallor agminibus, nullam habeo concupiscentiam. de me enim dictum est: Lapides sancti voluuntur super terram; & ideò non sentio, quia liberi arbitrij potestate Christi trophæum circumfero.* Huiusmodi planè hæreticos visus est idem S. Hieronymus alibi suggillasse, dum ait: *Si non fecissent verba mea populo meo, non blandientes eis, & adulatione perdentes, vt dicerent, Non habetis peccata, perfectam iustitiam possidetis, sanctitas & pudicitia atque iustitia in vobis tantummodò reperiuntur. &c: ego non tradidissem eos in immunditiam & ignominiam, vt facerent quæ non conueniunt, & sequerentur cogitationes suas pessimas. Contemplemur hæreticos, quomodo semel desperantes salutem, gulæ se tradant & deliciis: vescantur carnibus, frequentes adeant balneas, musco fragrent, vnguentis variis delibuti, quærant corporis pulchritudinem*, &c. Perstringens in hunc modum S. Hieronymus Pelagium atq; Pelagianos, & haud dubium inter alios suggillat Palladium Galatam episcopum Helenopolis in Bithyniâ, de quo sæpe superiùs, cuius disertis verbis meminit in præfatione in eosdem libros aduersus Pelagium scriptos, quòd cùm versari soleret assiduè cum feminis religiosis, magnâ tamen iactantiâ gloriaretur, quòd omnis esset penitùs concupiscentiæ expers. Ita quidem ipse, cùm præsertim in Ægypto, visitans monachos, iunctus feminis peregrinaretur. Quo nomine redarguitus est etiam per epistolam ab

Hier. in Ieremiam lib. 4. c. 23. Hieron. præfat. aduer. Pelag. *Palladius Galata frequens cũ feminis.*

ab Isidoro Pelusiotâ, dignam illam quidem quæ hîc recitetur, vtpote tanti viri profuturum omnibus monumentum. sic enim se habet:

PALLADIO EPISCOPO.

Mulierum congressus, vir optime, quantum fieri potest, fuge. Nam eos qui sacerdotij munere funguntur, sanctiores ac puriores illis esse oportet qui ad montes se contulerunt. Siquidem illi & sui, & plebis; hi autem sui duntaxat curam gerunt. Atque illi in huiusmodi dignitatis fastigio collocati sunt, omnesque vitam eorum perscrutantur & explorant: hi autem in speluncâ sedent, aut sua vulnera curantes, aut vitia obtegentes, aut etiam coronas sibiipsis texentes. Quòd si etiam, vt cum illis congrediaris, necessitas aliqua te obstringat; oculos humi deiectos habe, atque ipsas quoque, quonam pacto spectandum sit, doce: non enim duntaxat docendum est, quonam modo cernere oporteat, sed etiam, vt oportet, cernere. Cumque pauca quæ ipsarum animos astringere atque illustrare queant, locutus fueris, statim euola, ne fortè diuturna consuetudo vires tuas emolliat & infringat, atque velut horrendum quemdam & elatum leonem nacta, comam quidem quæ leonem verè leonem efficit, regiamque dignitatem ipsi conseruat, amputet; dentes autem eripiat, atque vngues (quorum adminiculo robustissimas etiam feras vincit) euellat, ac deinde deformatum ac ridiculum redditum, animal inquam illud horrendum ac intolerandum, ac vel solo rugitu montem percellens, pueris etiam se illudendum præbeat. Isidor. ep. 284. lib. 2.

Quòd si à mulieribus honori affici cupis (maximè quidem hoc spiritualem virum haudquaquam decet) vt vt autem res se habeat, nihil tibi cum feminis commercij sit, ac tum ab illis honorem consequêris. Tum enim hoc præsertim nobis aderis, cùm à nobis minimè quæretur. Solet enim quiuis eos quidem à quibus colitur ac delinitur, aspernari; eos autem à quibus assentatione minimè demulcetur, admiratione prosequi. Ac muliebris natura huic potissimùm affectui obnoxia est. Intolerandam enim se præbet, cùm quis ipsi blanditur; ac contrà eos omnium maximè suspicit & admiratur, qui maiore libertate præditi sunt, ampliorêque auctoritate apud eas vtuntur.

Quòd si te frequenter cum ipsis versari, nec vllo inde detrimento affici dixeris; id quidem fortasse mihi persuaderi sinam. At illud item velim omnibus fidem adhiberi, aquis lapides extenuari, ac rupem aquæ guttis continenter cadentibus excauari dicunt. Quorum verborum huiusmodi sensus est: Quid rupe durius fingi queat? Quid item aquâ mollius, & quidem aquæ guttulâ? Et tamen assiduitas naturam vincit. Quòd si natura, quæ ægrè dimoueri potest, dimouetur, idque quod minimè habebat, perpetitur: quâ tandem ratione voluntas, quæ facilè mouetur, à consuetudine non vincatur & euertatur?

Hucusque Isidorus optimâ ratione & exemplo destruens quod asserent illi, voluntatem nostram sui naturâ posse, si velit, euitare peccatum absque gratiæ adminiculo, imò nec etiam posse tentari si nolit: quandoquidem docuit Isidorus, vinci assiduitate naturam.

MELA-

MELANIÆ IVNIORIS ET PINIANI MARITI CVM ALBINA MATRE PEREGRINATIO.

PROFECTIO IN SICILIAM.

Anno Christi CCCCVIII. Baron. t. 5. ad eum annum. *Melania recedit ab vrbe.*

HOC item anno [Christi CCCCVIII. Innocentij Papæ VII. Honorij XIV. Theodosij I. Impp.] qui vrbis obsidionem præcessit, Melania Romana vidua, de quâ sæpè superiùs mentio facta est, antiqui vaticinij ante annos quadringentos (vt ait Palladius) editi memor, distractis prædiis, vnà cum Melaniâ nepte, Pinianoque eiusdem Melaniæ viro, & Albinâ nuru, euasura cum illis imminentem vrbis cladem, Româ recedens, [per Siciliam] Ierosolymam se iterùm contulit, vbi post dies quadraginta ex hac vitâ migrauit. Hæc ex Palladio.

Pallad in Lausiac. cap. 33.

PROFECTIO IN AFRICAM AC PRIMO CARTHAGINEM ET TAGASTAM.

An. Christi CCCCIX. Baron. t. 5. ad eum annum. Palladius in Lausiac. c. 9. *Pinianus cum suis venit in Africam.*

HOC ipso anno [Christi CCCCIX. Innocentij Papæ VIII. Honorij XV. Theodosij II. Impp.] Pinianus V.C. vnà cum Melaniâ seniore, & Melaniâ iuniore coniuge, atque socru Albinâ iunioris matre Melaniæ, cùm anno superiori distractis bonis, quæ Romæ & in Italiâ habebat, adnauigasset Carthaginem, ibi ex congestis pecuniis locupletans eius ecclesiæ pauperes, inde ad S. Alypium Tagastam profectus est. Ad quos omnes S. Augustinus, cùm primùm eorum aduentum audisset, litteras dedit, quibus se excusat, quòd propter ingruentem duram hiemem, & statum Hipponensis ecclesiæ titubantem, ad eos inuisendos minimè accurrere valuisset. extat ipsa epistola, cuius est titulus ad Albinum, Pinianum, & Melaniam: ' sed pro Albino, Albinam, restituendum puto; quòd eius nominis femina eiusdem Piniani socrus vnà cum ipsis profecta est in Africam, vt tum ex Palladio, tum ex eiusdem Augustini testificatione satis apparet.

Augustin. epist. 227.

Tagastæ autem cùm esset Pinianus, effusâ munificentiâ adeò ecclesiam illam locupletauit, vt nonnullorum in eius episcopum Alypium inuidiam mouerit, prout S. Augustinus in epistolâ ad eum scriptâ testatur, & ipsa Acta S. Melaniæ his verbis fidem faciunt: *Ciuitas autem, in quâ versabantur, appellabatur Tagasta; in quâ erat sacrum templum & sacerdos dicendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad salutem, nomine Alypius: cum quo versantes, sacra meditabantur eloquia. Templum verò, in quo agebat Alypius, admodum munificè & aureis ornamentis & lucidis gemmis & plurimis ditarunt agrorum prouentibus. Ab eis quoque sunt ædificata duo monasteria, quibus satis dedit opum atque prouentuum; quorum alterum quidem habebat chorum virorum numero octoginta, alterum autem habebat virgines quæ erant numero centum & triginta.* Hæc de collatis ecclesiæ Tagastensi à Piniano muneribus.

Epist. 214. Metaph. die 31. Ianuarij.

PROFECTIO HIPPONENSIS.

Baronius tom. 5. ad an. Christi 499.

PLACVIT autem Piniano vnà cum Melaniâ Hipponem proficisci ad inuisendum S. Augustinum ibi agentem episcopum. Comitatus est eos

Aly-

Alypius: qui & timentem Pinianum, ne cogeretur ab Augustino presbyter ordinari, numquam id euenturum fore, securum reddidit: nam de eâ re fidem Augustini id promittentis acceperat. Accidere namque consueuit (quod & superiùs, de Paulino cùm egimus, dixisse meminimus) vt cùm aliquis religione insignis ceteris emineret Christianis, is licet coniugatus esset, soleret interdum in ecclesiâ à fidelibus rapi, & tradi episcopo ordinandus, coniuge quoque pari cum viro voto continentiam profitente: vt inter alia, quod de Paulino atque Tharasiâ præcessit, enarratum exemplum ostendit. Pinianus itaque id forsasse subodoratus, retardabat accessum; sed Alypij promissione securus, Hipponem ad eumdem S. Augustinum se contulit. Vbi cùm esset, atque id minùs exspectaretur, factum est, vt dum Synaxis in ecclesiâ haberetur, antequam catechumeni ex more dimitterentur, fidelis populus, facto impetu, Pinianum ne effugeret obsiderent, postulantes eum ordinari debere presbyterum. Quæ res Alypio fideiussori admodum displicuit; ipséque Pinianus & Albina socrus id perindigno tulerunt animo, id totum ex sententiâ Augustini factum existimantes: quamobrem nonnihil in eum iidem commoti sunt, atque in primis Alypius. Quomodo autem res se habuerit, S. Augustinus datis ad eos litteris, cùm statim recessissent Hippone, Tagastamque reuersi essent, significauit, cùm se excusauit, atque nihil se conscio factum pluribus declarauit. *Pinianus quid passus Hippone.*

Scribens enim ad Albinam Piniani socrum, quam tamen appellare consueuit eius matrem, ad sui defensionem, prolixam satis dedit epistolam, eius querelis & suspicionibus malè conceptis in omnibus satisfaciens, cùm in hæc verba exorditur: *August. ep. 225.*

Dolorem animi tui, quem te scribis explicare non posse, consolari æquum est, non augere; vt si fieri potest, sanemus suspiciones tuas; non vt eis pro nostrâ caussâ succensendo venerandum cor tuum & Deo dicatum ampliùs perturbemus. Sancto fratri nostro, filio tuo Piniano nullus ab Hipponensibus mortis metus ingestus est, etiam si fortè ipse tale aliquid timuit. Nam & nos metuebamus, ne ab aliquibus perditis, qui sæpè multitudini occultâ conspiratione miscentur, in violentam prorumperetur audaciam, occasione seditionis inuentâ, quam velut iusta indignatione concitaret. Sed sicut posteà audire potuimus, nihil tale à quoquam dictum est vel molitum; sed verè in fratrem meum Alypium multa contumeliosa & indigna clamabant: à quo tam ingenti reatu vtinam per illius orationes mereantur absolui. Ego autem post primos eorum clamores, cùm eis dixissem de illo inuito non ordinando, quâ iam promissione detinerer; atque adiecissem, quòd si mea fide violatâ illum haberent presbyterum, me episcopum non haberent: ad nostra subsellia, relictâ turbâ, redieram. Tum illi aliquantulùm inopinatâ meâ responsione cunctati atque turbati, velut flamma vento paululùm pressa, deinde cœperunt multo ardentius excitari, existimantes fieri posse, vt vel mihi extorqueretur illud non seruare promissum, vel me tenente promissi fidem, ab alio episcopo ordinaretur. Dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in apsidem honoratiores & grauiores ascenderant, nec à promissi fide me posse dimoueri, nec ab alio episcopo in ecclesiâ mihi traditâ, nisi me interrogato ac permittente, posse ordinari. Quod si permitterem, à fide nihilominùs deuiarem. Addebam etiam, nihil eos velle, si ordinaretur inuitus, nisi vt ordinatus abscederet. Illi hoc posse fieri non credebant. *S. Augustinus se purgat apud Albinam.*

*Multitudo verò pro gradibus constituta, horrendo & perseuerantissimo clamorum fremitu, in eadem voluntate persistens, incertos animi consiliíque faciebat. Tunc illa in fratrem meum (*Alypium scilicet*) indigna clamabantur: tunc à nobis grauiora timebantur. Sed quamuis tanto motu populi, & tantâ perturbatione ecclesiæ permouerer, nec aliud conspirationi illi dixissem, nisi eum me inuitum ordinare non posse: nec sic tamen adductus sum, qui & hoc promiseram non me fuisse facturum, vt aliquid ei de suscipiendo* *Pinianus vrgetur vt fiat Presbyter.*

piendo presbyterio suaderem. Quòd si persuadere potuissem, non iam ordinaretur inuitus. Seruaui vtriusque promissionis fidem, non solùm illius quam iam populo patefeceram, verùm etiam illius in quâ vno teste, quantum ad homines attinet, detinebar. Seruaui, inquam, fidem promissionis, non iurationis in tanto periculo: quod licet falsò, sicut posteà comperimus, metuebatur, omnibus tamen, si quid esset, communiter impendebat, & erat metus ipse communis; ac per ecclesiam in quâ eramus, maximè metuens abscedere cogitabam. Sed metuendum fuit, ne magis, me absente, tale aliquid facerent & reuerentia minor & dolor ardentior. Deinde si cum fratre Alypio discederem per populum constipatum; cauendum fuit, ne quisquam in eum manum mittere auderet. Si autem sine illo; quæ frons esset existimationis, si quid ei fortassis accideret, & viderer eum propterea deseruisse, vt furenti populo traderetur?

Inter hos æstus meos, grauemq; mœrorem & nullius consilij respirationem, ecce repentè atque inopinatè sanctus filius noster Pinianus mittit ad me seruum Dei, qui mihi diceret, eum se velle populo iurare, quòd si esset ordinatus inuitus, ex Africâ discederet: omnino credo existimans eos, quandoquidem peierare non posset, non iam vlteriùs infructuosâ perseuerantiâ clamaturos, ad expellendum hunc hominem, quem saltem habere deberemus vicinum. Mihi autem, quia videbatur vehementiorem eorum dolorem post hanc iurationem fuisse metuendum, apud me tacitus habui: & quia simul petierat vt ad eum venirem, non distuli. Cum mihi dixisset hoc ipsum, continuò & illud adiunxit eidem iurationi, quod mihi, dum ad eum pergo, per alium Dei seruum mandauerat, de præsentiâ scilicet suâ, si ei clericatus sarcinam nolenti nullus imponeret, nimirum non discessurum Hippone, si sic liber absque nexu clericatus esse sineretur.

S. Augustinus sequester inter Pinianum & populum.

Hîc ego in tantis angustiis, quasi aurâ respirante, recreatus, nihil ei respondi; sed ad fratrem Alypium gradu concitatiore perrexi, eique quid dixerit, dixi. At ille (vt existimo) deuitans, ne quid se auctore fieret, vnde vos putabat offendi: Hinc me (inquit) nemo consulat. Quo audito, ad populum tumultuantem perrexi: factoque silentio, quid promissum esset, cum promissione etiam iurationis aperui. Illi verò, qui solum eius presbyterium cogitabant atque cupiebant, non ita, vt putabam, quod oblatum fuerat, acceperunt: sed inter se aliquantulùm mussitantes, petiuerunt vt adderetur eidem promissioni atque iurationi, vt si quando illi ad suscipiendum clericatum consentire placuisset, nonnisi in ipsâ Hipponensi ecclesiâ consentiret. Retuli ad eum: sine dubitatione annuit. Renuntiaui illis: lætati sunt, & mox iurationem pollicitam poposcerunt. Reuerti ad filium nostrum Pinianum, *eumque inueni fluctuantem, quibusnam verbis comprehendi posset illa cum iuratione promissio, propter necessitates irruentes, quæ possent eum vt abscederet cogere. Simul etiam quid timeret, ostendit; ne quis irruisset hostilis incursus, qui esset discessione vitandus. Volebat addi sancta Melania & aëris morbidi caussationem; sed illius responsione reprehensa est. Ego autem dixi, grauem ab illâ & non contemnendam caussam necessitatis ingestam, quæ ciues etiam emigrare compelleret: sed si hæc populo dicerentur, timendum esse, ne malè nos ominari videremur: si autem sub necessitatis nomine fieret excusatio, nonnisi fraudulentam necessitatem putari.*

Promissio iurata à Piniano.

Placuit tamen, vt de hac re populi animum experiremur: & nihil aliud, quàm quod putaueramus, inuenimus. Nam cùm eius verba à diacono dicta recitarentur, & omnia placuissent: vbi nomen interpositæ necessitatis insonuit, continuò reclamatum est, promissioq; displicuit, tumultu recrudescente, & nihil aliud quàm fraude secum agi, populo existimante. Quod cùm sanctus filius noster Pinianus *vidisset, iussit inde auferri nomen necessitatis; rursumque ad lætitiam populus remeauit. Et cùm lassitudinem excusarem: sine me ad plebem accedere noluit: simul accessimus. Dixit ei, quæ à diacono audita erant, se mandasse, se iurasse, eaque se esse facturum; continuoque omnia eo tenore, quo dictauerat, prosecutus est. Responsum est, Deo gratias; & petitum, vt totum scriptum subscriberetur. Dimisimus catechumenos: continuoque scriptum subscripsit. Deinde peti cœpimus uos*

episcopi

episcopi non vocibus populi, sed tamen à populo per honestos fideles, vt nos quoque subscriberemus. At vbi cœpi subscribere, sancta Melania contradixit. Miratus sum quare tam serò; quasi promissionem illam & iurationem nos, non subscribendo, facere possemus infectam. Sed tamen obtemperaui: ac sic remansit mea non plena subscriptio: nec vltrà nobis quisquam, vt subscriberemus, putauit instandum. Hæc S. Augustinus.

REDITVS TAGASTAM.

PINIANVS autem, quòd quæ per vim & metum pollicitus esset, se obligatum minimè teneri probè sciret, sequenti die clàm vnà cum suis Tagastum reuersus est. Quid autem tum populus Hipponensis, cùm rescisset? Augustinus refert in eadem epistolâ ad Albinam alio scripto se significasse: nam ait: *Qui autem alio die, postquam ipsum discessisse didicerunt, fuerint motus, vel linguæ hominum: quantum satis arbitratus sum, sanctitati vestræ per commonitorium intimare curaui. Quisquis itaque vobis contraria his quæ narraui, fortè narrauit; aut mentitur, aut fallitur.* Hæc ipse.

Baron. t. 5. ad annum Christi ccccix.
Pinianus ab Hippone recedens venit Tagastam.
Aug. epistolâ 225.

Quòd autem Albina litteris conquesta esset primùm aduersus Augustinum, quòd ad iurandum Pinianum induxisset; quodq; etiam illa suggillaret populum Hipponensem amore illectum pecuniæ virum prædiuitem sibi vendicare satagisse: cùm ex iis ex obliquo Augustini fama impeteretur; idem Augustinus cùm pro se tum pro populo eadem epistolâ excusationem attexuit. & inter alia illud inculcat, se olim ciuem Tagastensem eamdem vim ab Hipponensi populo passum esse, non aliâ quidem ex caussâ illis ad id agendum impulsis, quàm pietatis: vt quem virum frugi putarent, eumdem presbyterum sibi præficerent. Sed iam ipsum audiamus: *Quomodo ergo* (inquit) *dicis hoc eos fecisse turpissimo appetitu pecuniæ? Primò quia ad plebem, quæ clamabat, omnino non pertinet. Sicut enim plebs Tagastensis, de his quæ consuluistis ecclesiæ Tagastensi, non habet nisi gaudium boni operis vestri: sic & Hipponensis, & cuiuslibet alterius loci, vbi de mammonâ iniquitatis Domini præcepta fecistis, vel estis vbicumque facturi. Non ergo populus, vt de tanto viro ecclesiæ consuleret suæ, ardentissimè flagitans, suum pecuniarium quæsiuit commodum à vobis, sed vestrum pecuniæ contemptum dilexit in vobis. Nam si in me dilexerunt, quòd audierant, paucis agellulis paternis contemptis, ad Dei liberam seruitutem me fuisse conuersum: neque in hoc inuiderunt ecclesiæ Tagastensi, quæ carnalis patria mea est: sed cùm illa clericatum mihi non imposuisset, quando potuerunt, habendum inuaserunt: quanto flagrantiùs in nostro Piniano amare potuerunt tantam mundi huius cupiditatem, tantas opes, tantam spem, tantâ conuersione superatam atque calcatam?*

Sanctus Augustinus suos Hipponenses excusat.

Ego quippe secundùm multorum sensum comparantium semetipsos sibimetipsis, non diuitias dimisisse, sed ad diuitias videor venisse. Vix enim vigesima particula res mea paterna existimari potest in comparatione prædiorum ecclesiæ, quæ nunc vt dominus existimor possidere. cùm è contrà qui in ecclesiâ Africanâ ad presbyteratum adsciti essent, fuerint prædiuites: vnde subdit: *In qualibet autem maximè Africanarum ecclesiarum hic noster, non dico presbyter, sed episcopus sit, comparatus pristinis opibus suis, etiam si animo dominantis egerit, pauperrimus erit. Multo ergo liquidiùs & securiùs in hoc amatur Christiana paupertas, in quo nulla rerum ampliorum potest putari cupiditas. Hoc accendit animos populi, hoc in illam violentiam perseuerantissimi clamoris erexit. Non eos turpis cupiditatis insuper accusemus: sed magis bonum, quod ipsi non habent, saltem in aliis diligere sine crimine permittamus.* Hæc & alia plura ad excusationem ingerit Augustinus.

Sed & quòd Alypius, sicut Albina, idem sentiret de Hipponensibus, eosdem nimirum amore pecuniæ vim inferre conatos esse Piniano; quodque ambo eiusdem sententiæ essent, nullius esse vigoris præstitum iuramentum vi atque metu

Inter Alypium & Augustinum contentio.

extortum: idem S. Augustinus sicut ad ipsam, ita etiam ad Alypium aduersus
Aug. epistolâ 124. hæc ipsa litteras dedit, quibus sanè apparet, hæc inter eos non sine mutuâ offensione fuisse transacta: sed citò charitas omnem abstersit obductam ex eiusmodi altercatione rubiginem.

PROFECTIO IEROSOLYMITANA.

Baron. t. 5. ad annum Christi CCCCXII. Hier. epistolâ 79. * Albina * Pinianus

SED & illud ex eadem S. Hieronymi epistolâ velim obserues, ipsum non Paulæ neptis tantùm nomine eisdem Augustino atque Alypio Episcopis salutem impertire, sed nomine etiam Albinæ, Piniani, atque Melaniæ, quos ante septem annos diximus versatos in Africâ, & posteà vnà simul venisse Ierosolymam. ait enim: *Sancti filij communes* * *Albinus,* * *Apinianus, & Melania plurimùm vos salutant*. Hæc ibi. Verùm pro Albinus, Albina, & pro Apinianus, Pinianus restituendi sunt; nisi præter Albinam matrem fuerit illic Albinus filius. Sed quando, inquies, hi Ierosolymam peruenerunt? ante triennium. Et ne putes nos agere coniecturâ, vel diuinare; habes id ipsum expresè demonstratum in rebus gestis eiusdem Melaniæ iunioris: vbi cùm dicatur eadem annis septem in Africâ commorata; si repetas tempus eius Româ illuc profectionis, quam accidisse diximus anno qui præcessit vrbis cladem, nempe quadringentesimonono; & ab eo tempore numeres septem illos annos, inuenies vtique ante triennium (vt dictum est) ipsam ac eius socios Ierosolymam peruenisse, & vnà cum eâ Albinam matrem Melaniæ iunioris, vt eius Acta testantur: fuisse namque hanc Albinam nomine coniugem filij Melaniæ senioris, Palladius docet.

Extant apud Metaphrast. die 31. Ian. & Sur. t. 1.

Pallad. in Lausiac. cap. 33. Idem c. 47. Idem c. 49.

Ab ipso autem Ierosolymam aduentu post dies quadraginta defunctam esse Melaniam seniorem, Palladius tradit, licet de aliis nullam habeat mentionem: quos dum ait inferiùs vitam duxisse in Campaniâ & in Siciliâ; planè ignorasse visus est, ex Augustino certum reddi eosdem in Africâ degisse; nesciisse pariter, ex S. Hieronymo palàm fieri eosdem Ierosolymam profectos esse: quæ omnia pluribus testantur Acta S. Melaniæ iunioris. Quinetiam ex eodem S. Augustino constat, hos cùm Ierosolymam peruenissent, & Pelagium ibi agentem inuenissent, ipsum admonuisse, vt ea omnino damnaret quæ ab Orthodoxis aduersus eum obiicerentur: ipsum autem, velut eis obtemperantem, scripsisse anathematismum aduersus illos errores, qui ab Occidentalibus in eum obiecti essent: sed quàm dolosè, quamque veteratoriè, sanctus Augustinus aperuit. Sed accipe modò quid ipse de his cum Pelagio agentibus scriptis tradat: *Scripsistis mihi, cum Pelagio vos egisse, vt quæcumque aduersus eum dicerentur, scripto damnaret: eumque dixisse, audientibus vobis: Anathemo*, &c. Miserunt autem dicta à Pelagio iidem * Albinus, Pinianus, atque Melania ad ipsum Augustinum: qui posteà sub Zosimo Papâ contrariis scriptis ostendit impij hæresiarchæ fallacias. Sed de his aliàs.

Albinus & Pinianus admonent Pelagium.

August. de Christi gratiâ l. 1. cap. 1. * Albina.

De rebus autem gestis Melaniæ iunioris, ac Piniani viri eius, ac sociorum, eiusdem Melanię vitæ Acta declarant; nimirum peregrinatos esse in Ægyptum ad visendos sanctos monachos eremi accolas, relictâ Albinâ matre ob ingrauescentem senectutem Ierosolymis: inde verò redeuntes Ierosolymam, seorsum à coniuge Pinianum vitam excoluisse monasticam, Melaniam verò ad annos quatuordecim apud montem Oliueti clausam in cellâ perseuerasse, duxisseque ibi in angusto loco vitam Angelis similem. Mira quidem hæc videbuntur: sed si quis legat, quæ de eiusdem Melaniæ vitæ instituto, antequam Ierosolymam proficisceretur, cùm adhuc in Italiâ ac Romæ potissimùm versaretur, idem qui suprà Palladius scripsit, atque ea quæ de eiusdem viuendi ratione cùm esset in Africâ,

Melania & Piniani vita institutum.

Pallad. in Lausiac. cap. 49.

Africâ, eadem Acta habent; summum huiuscemodi monasticæ vitæ genus tum ipsam tum virum eius attigisse, haud valdè mirabitur, cùm se ab initio penitissimè Deo ambo addixissent.

PROFECTIO CONSTANTINOPOLITANA.

HOc eodem anno[Christi ccccxxxiv. Sixti Papę iii. Thedosij xxvii. Valentiniani x. Impp.] quo Proclus sedis Constantinopolitanæ regimen suscepit, sancta Melania iunior, quæ (vt diximus) Ierosolymis monasticam vitam agebat, litteris à suo patruo Volusiano Constantinopolim accersitur: quò cùm venisset, ipsum Volusianum reluctantem hactenus ad Christi fidem conuertit, & vt Christianus moreretur, vitamque consequeretur æternam, tum precibus ad Deum, tum verbis apud ipsum infatigabili studio egit. Sed præclarâ memoriâ dignam historiam recolamus, quam quidem Photius in suâ Bibliothecâ cognouit esse germanam, dum agit de legatione Volusiani, de Melaniâ eius nepte, & Proclo episcopo, qui Volusianum Constantinopoli baptizauit, quorum meminimus superiùs, dum egimus de eiusdem Volusiani edicto aduersus Cælestium Pelagianum. Verùm de eo illud breuiter repetendum, hunc ipsum esse Volusianum, cuius conuersionis caussâ à matre Christianâ per Marcellinum tribunum interpellatum diximus sanctum Augustinum, vt ad Christi fidem eum conuerteret: sed datis eâ de re vltrò citroque litteris, vt id faceret, ab ipso sancto Augustino persuaderi tunc minimè valuit. At præstitit tandem Deus, vt id vel serò tandem perficeret: quâ autem occasione; ipsa sanctæ Melaniæ Acta simplici pedestrique stilo quidem scripta, sed vera, his verbis referant:

A.C. ccccxxxiv. Baron. tom. 5. ad eum annum.

Extant apud Metaphrast. die vltimâ Ianuar. & Sur. tom. 1. ead. die.

Redduntur Melaniæ litteræ ab eius patruo Volusiano, qui illo quidem tempore creatus erat præfectus Romanæ ciuitatis, missus verò erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem. hoc autem significabat epistola, quòd iam diu illam videre desideraret. Illa verò cupiebat & ipsa quoque videre patruum, & ei persuadere vt à Gentilium desisteret opinione. Dubia autem animi, ne quid imprudens faceret præter id quod Deo videbatur, cùm aliquibus aliis monachis rem communicasset, permitterent autem illi, vt posset proficisci; egreditur Ierosolymis ipsa beata Melania, Constantinopolim versus arripiens iter. Per quamcumque autem transibat ciuitatem & regionem, eam quo par erat omnes prosequebantur honore & officiis. Ciuitatum enim sacerdotes & pontifices eam non paruo honore afficiebant: & venerandæ virgines, & quotquot erant egregij monachi, eam adorabant & salutabant, & tamquam è cælo venientem aspiciebant.

Cùm autem venisset Chalcedonem & ad ipsum sinum maris, verebatur ingredi, & videbatur perturbata. Ventura enim in maximam ciuitatem mulier quæ vixerat in exercitatione, quietisque & silentij maximam curam gesserat, & non gustauerat tumultus qui sunt in ciuitate, meritò extimescebat & refugiebat. Atque diuertit quidem vbi erat templum omni ex parte benedictæ martyris Euphemiæ. Circa mediam autem noctem martyr non parum ex se effudit suauissimi odoris, & voluptate replet ineffabili. Quocircà bonâ acceptâ fiduciâ, diluculò fretum audacter traiecit, & ingressa est Byzantium. Hospitio verò excipitur à quodam viro illustri & alioqui bono, nomine quidem Lauso, qui ad præpositi honorem ascenderat.

Hospitatur Melania apud Lausum præfectum.

Inuenit autem suum quoque patruum Volusianum graui morbo oppressum: qui eius habitum admiratus, formæque & vestitus incredibili & inopinatâ stupefactus mutatione (extenuatus enim admodum erat vultus eius exercitatione) magnâ voce exclamauit: O qualem ex quali te video, Melania charissima! Illa verò ex eius sermone sumptâ occasione: A me quoque (inquit) disce, ô beate patrue, & accipe iudicium futurorum bonorum. Nam nec ego tantam despicatui gloriam habuissem, nec pecuniam, nec abiecissem curam ipsius corporis, nisi persuasum haberem, me his propediem longè maiora

accepturam. Non autem per se solam, sed per multos quoque alios in eius mentem sensim irrepebat beata Melania, & eius falsam religionem studebat labefactare: sicut etiam per sapientissimum Proculum, cuius fidei tunc erat creditus sacer clauus ecclesiæ Constantinopolitanæ. Qui cùm ad eum venisset, & iussu beatæ Melaniæ eum ad pietatem dirigeret; is dicitur illum adeò esse admiratus, vt etiam dixerit post agnitam veritatem, quòd si Roma tres haberet tales, nec illic quidem nomen vmquam audiretur Gentilium. Sed hæc quidem posteà.

Postquam autem Volusianus sensit Melaniam velle Imperatorem quoque ad id incitare, veritus protinus ne violentum & non voluntarium reputaretur esse Baptismum, & quam ex eo esset consecuturus, ipse mercede priuaretur, eam à cœpto prohibuit. Et is quidem (vt dicemus paulò pòst) rem à se adimpleuit, & abiuratâ Gentilium opinione, traductus est ad Christum. Illa autem nec aliorum curam abiecit: sed cùm tunc esset

Melania urget Nestorianos.

exorta Nestorij blasphemia, & malignus multos in errorem abduceret etiam ex ijs qui erant in verbo veritatis; ipsa erat quæ magnum aduersus eum inibat certamen, & vanum & inane reddebat eius sophisma, à manè vsque ad vesperam iis respondens qui eam interrogabant, multisque ex iis qui decepti fuerant, persuadens, & eos reducens. Quamobrem malignus se ab eâ vinci non ferens, in virum eius conuersus, nempe Pinianum, *& ei apparens miserabilis, cum lugubri & nigrâ veste accedit ad eam, terrens & grauia minitans: & primùm quidem se ipsius Imperatoris & eius famulorum cor mutaturum & in contrarium traducturum, deinde etiam vt miserabili exitu finiret vitam, procuraturum, grauissimis confecta doloribus. Illa autem hanc esse artem maligni intelligens, Christi nomen, quod grauissimam illi plagam affert, inuocans, effecit vt is statim euanesceret. Deinde cùm accessisset eum qui cum ipsâ erat sacerdotem, & incepisset narrare ea quæ viderat & audierat; sensit repentè dolorem in coxendice, eumque adeò acrem, vt vocem amiserit, & nemo dubitauerit id esse manifestum inimici insultum. Cùm sic ei productus esset dolor ad sex vsque dies, & illâ horâ maximè malum intenderetur, qua nigrum aspexerat, & minas audierat (aderat enim dies septimus) accedit aliquis renuntians patruum Volusianum venisse in periculum ne repentinâ morte vitam mox finiret.*

Hoc postquam illa audiuit, etsi propter dolorem coxendicis vix se posset mouere, manibus & lecticâ protinus ad eum vecta proficiscitur. Valdè enim angebatur animo, non quòd ille moreretur, sed quòd mortem subiret animæ, vt qui Baptismi incorruptionem nondum esset assecutus. Deinde venit quidam alius, ei significans Volusianum esse baptizatum, & cùm eam sæpè quæsitam non inuenisset, sed eam morbo detineri didicisset, alium ducem rursus nactus, per illum fit filius lucis, & Baptismum consequitur. Cùm hæc ei dicta essent, cum dolore animæ prorsus cessauit etiam morbus corporis, & lumbus quidem carebat etiam dolore, & pes mouebatur, & communis inimicus afficiebatur dedecore: adeò vt viæ reliquum per se ipsa conficeret; & qui portabant, pro eo quòd priùs

Volusianus redditus Christianus ex hac vita decessit.

portabant, ad Deum laudandum statim manus extendebant. Deinde cùm venisset ad patruum, & verbis eum confirmasset, & de eâ quæ illic est vita, disseruisset, lætum & bonâ spe præditum transmisit ad viam quæ ducit ad Deum, cùm pulcherrimo viatico, nempe pretioso Christi corpore & sanguine eum instruxisset, & sic vt tutò recederet perfecisset. Et hæc quidem hoc modo gesta sunt.

REDITVS IEROSOLYMAM.

ILLA *autem cùm multos quidem dies hic transegisset, in paucis verò multis plurimum profuisset, & ante alios Imperatrici & ipsi Imperatori (is autem erat Theodosius;) nam ij maiori opus habent curatione, vt quorum animi maiori mundi gloriâ essent tumidi. Cùm hæc & alia plura fecisset, egreditur de ciuitate,* &c.

Peruenisse autem ipsam ad diem Paschatis Ierosolymam, auctor subdit: ut

planè

planè appareat, sequenti ab eius aduentu anno Domini eam Ierosolymam rediisse: cuius monitu Eudociam nonnihil profecisse, ex eo potest intelligi, quòd & ad peregrinationem Ierosolymam posteà suscipiendam etiam inflammasset: quando autem id contigerit, suo loco dicemus. Porrò non Eudociam Augustam tantùm, sed & Theodosium congressu Melaniæ esse redditum meliorem, ex rebus posteà consecutis possumus opinari. Quòd enim Melania Catholicæ fidei zelo æstuaret; par est credere, eum aduersus Nestorianos concitasse, permouisseque vt Nestorij libri Imperatorio vetarentur edicto; quod sequenti anno, quo ipsa recessit Constantinopoli (vt dicemus) est promulgatum. Celeberrimi quidem nominis fuisse Melaniam tum antiquâ parentum nobilitate, tum etiam admirabili sanctitate, totoque factam orbi Christiano notissimam, quæ dicta sunt tum de ipsâ, tum de eius auiâ Melaniâ seniore, demonstrant.

MELANIA EVDOXIÆ IEROSOLYMAM PROFICISCENTI OCCVRRIT.

HOC insuper ipso anno, qui sequens est ab Eudoxiæ nuptiis, Eudocia mater peregrinata est Ierosolymam voti soluendi caussâ, vt Socrates tradit his verbis: *Theodosius Imp. deinceps* (post translationem Ioannis Chrysostomi corporis scilicet) *preces Christo offerre, quibus gratias pro acceptis beneficiis agat, Christique nomen hoc munere obeundo eximijs honoribus decorare cœpit. Quinetiam Eudociam coniugem Ierosolymam misit. Quippe pollicitus erat, illam hoc votum persoluturam, si filiam in matrimonium collocatam cerneret. Quum illa ipsa & ecclesias Ierosolymorum, & omnes alias in vrbibus versus Orientem sitas, tum eò proficiscendo, tum domum redeundo, variis ornamentis honorificè illustrauit.* Hæc Socrates. Porrò persuasione quoque sanctæ Melaniæ iunioris, cùm illa (vt vidimus) esset Constantinopoli, huiusmodi peregrinationem Ierosolymam Eudociam suscepisse, eius Acta testantur, in quibus hæc de Eudociâ: *Interim autem dum hæc fierent, Imperatrix* * *Eudocia iuerat Antiochiam. Paruerat enim Melaniæ monitis, cùm ea venisset Byzantium, suadentis vt hanc susciperet peregrinationem, & veniret Ierosolymam, vt videret loca sancta, & quæ ex eis percipitur fieret particeps sanctificationis. Cùm Melania itaque ei processisset obuiàm, magno honore fuit affecta ab Imperatrice, vt quæ eam matris loco haberet, & duabus de caussis prouidentiæ diuinæ ageret gratias, nempe quòd vsque adeò celebratam Jerusalem & sancta loca quæ videret digna sit habita, & quòd in eâ talis matris facta sit filia secundùm spiritum. Signum est autem magni amoris Imperatricis in Melaniam, quòd non dubitauerit tantum iter aggredi, & eò accedere, & quæ illic erant virgines tamquam sorores salutare & amplexari.*

Porrò autem cùm celebraretur noui templi dedicatio, illa quoque aderat, & festum celebrabat. Hanc autem rem bonam consecutum est quiddam dignum maligni improbitate, & boni Dei virtute. Pedem Imperatricis, qui iniuriâ dæmonis è compage erat luxatus, illa absque dolore aptè & rectè in suum locum restituit. Cùm hæc & non pauca alia à magnâ Melaniâ percepisset commoda, & se simul etiam exatiasset spectaculis, decreuit reuerti Constantinopolim: & ei quidem Melania cùm tamquam bonas comites dedisset preces, ipsam dimisit. Hæc ibi: sed de Eudociæ reditu Constantinopolim agemus anno sequenti, quo contigit.

Quod verò ad Melaniam spectat, quantum superuixerit, non constat; sed illud certum est, ipsam monasticâ vitâ magnâ obseruatione persunctam, & miraculis pluribus illustratam, die, quam prænouit, Decembris vltimâ ad Deum migrasse, & inter Sanctas relatam anniuersariâ memoriâ in Ecclesiâ celebratam.

Socrat. l. 7. cap. 46. Eudocia Augusta proficiscitur Ierosolymam.

Apud Metaphrast. die 31. Decemb. Sur. die 31. Ian.

* Eudoxia.

Eudocia à sanctâ Melaniâ curata.

DE *PALLADII LIBRO
ELOGIA.

VIDE dicta suprà in Prolegom. generali x. vbi ex Socrate illustre de Palladij libro elogium attulimus. Cui accedunt sequentia.

CASSIODORVS lib. VIII. hist. Trip. cap. XXIII. ex Socrate: *Si quis autem velit scire ea quæ ipsi egerint & fecerint, & quæ ad eorum qui audierunt locuti sunt vtilitatem, & quemadmodum eis obedirent bestiæ, à* PALLADIO *monacho scriptus est liber vnus, qui Euagrij quidem erat discipulus, de iis autem omnia accuratè pertractauit. In quo etiam meminit mulierum, quæ par vitæ institutum cum viris priùs dictis susceperunt.*

IOANNES DAMASCENVS, de iis qui in fide dormierunt:

Λέγει δὲ τὴν ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ πρὸς Λαῦσον ἱστορικὴν βίβλον, ἐν ᾗ τὰ κατὰ τὸν μέγαν καὶ θαυματουργὸν Μακάριον, παναληθῶς αἱ ἀγγέλλεται θαύματα: *Adde & historicum librum* PALLADII *ad Lausum, in quo verissimè conscripta sunt miracula, quæ magnus signisque clarus Macarius operatus est.*

NICEPHORVS lib. XI. cap. XLIV.

PALLADIVS *Euagrij discipulus Vitas Sanctorum optimè disposuit.*

NOTATIO.

1. LAVSIACA] *Ita hæc historia vocatur in Triodio, οἷα ἀνάγνωσις εἰς τὸ Λαυσαϊκόν:* Inde legitur in Lausiacâ. *quod & pòst ibidem occurrit. Ita autem dicta est à Lausa præposita imperij. de quo vide ad num. 7.*

2. PARADISVS HERACLIDIS.] *Habes hic Paradisum hunc, vt olim prodiit pòst omnes libros de Vitis Patrum, in Appendice. Vide dicta Prolegomeno generali* XIV.

3. MIRATI SVMVS] *Existimo hic intelligi Aloysium Lipomanum, qui tomo* III. *de Vitis Sanctorum Palladium, qui titulo Heraclidis olim Parisiis anno* M. D. IV. *prodierat, secundò impressit, Venetiis anno* M. D. LIV. *præmissâ præfatione in libri commendationem. Sed si rectè mens Lipomani percipiatur, non tam ille dubitat, an Palladius Galata huius libri auctor sit, quàm ait Hieronymum epistolâ ad Ctesiphontem non agere de hoc libro Palladij, sed de Euagrij* (vel potiùs Ruffini) *quod verum est. Quamquam iidem sex monachi, qui in libro Ruffini habentur, & Origenistæ fuisse taxantur à S. Hieronymo, etiam in hoc libro reperiuntur. At (ait Lipomanus) his sex dimissis alios legere ne graueris. Vide Prolegomenon generale* XV. *vbi egimus de auctoritate horum librorum.*

4. QVANDO AVTEM ID ACCIDERIT] *Non existimo eum locum ex Palladij dialogo de rebus S. Chrysostomi desumptum, clarè facere ad Palladium nostrum Galatam. Nam etsi ille Palladius dicatur ibi pag.* V. episcopus Helenopoleos, *quomodo tamen pòst in eodem dialogo* episcopus Blemmyorum *siue* Æthiopum *dicitur? Nam pag.* XXX. *editionis Chrysostomi, quam citat Baronius, ita interrogat Theodorus:* Quid, quæso, de episcopis illis actum est, qui cum nostris missi sunt, Eulysio scilicet, Palladio, Cyriaco, atque * Democtito? *Respondet Palladius,* Cyriacum Emissenum octoginta millibus passuum Palmyram Persarum oppidum adductum esse: Eulysium verò Bostræ Arabum in castellum, quod Nusphas appellatur, Sarracenis adiacens relegatum: Palladium Blemmyorum siue Æthiopum episcopum seruari prope locum qui Syene vocatur: Demetrium intus in Oasim Mazicis proximam; sunt enim & aliæ Oases. *Atqui hi quatuor pag.* V. *ibidem memorantur Romam venisse, vbi Eulysius Apamea Bithyniæ dicitur episcopus, & Demetrius Pisinuntis, diciturque tunc secundò Romam venisse. Et pag.* VI. *habes Cyriacum cum Demetrio, Eulysio & Palladio, & Romanis aliquot sociis missum in Orientem à Romanâ Ecclesiâ, & ibidem habes de Romanis, qui pòst quatuor menses redierant:* Neque nobis edicere vltrà potuerunt de beato Ioanne aliquid certius, neque vbi modo sint Demetrius, Cyriacus, Eulysius, & Palladius. *Quare alteruter locus corruptus est. Si rectè priori loco pag.*

* *lege,* Demetrio.

*pag.*v. *Palladius ille dicitur* episcopus Helenopoleos, *videndum num posteriore loco pag.*xxx.*verba transposita sint; legendúmque:* Palladium episcopum seruari prope locum Blemmyorum siue Æthiopum, qui Syene vocatur. *Certè Syene circa Blemmyos & Aethiopas. Hæc coniectura mea ita demum locum habeat, si Græco aliquo codice firmetur.*

5. QVANTVM AVTEM] *Opinatio hæc non video quàm solido fundamento nitatur, cùm Palladius ille auctor dialogi de rebus S. Chrysostomi omnino distinctus videatur à Palladio Galatâ. Quod & ipse Baronius paulò antè anno Christi* CCCCIV. *vbi de Romanâ profectione Palladij Galatæ agit, agnoscit. Quare legatio hæc Palladij ad Zosimum Papam intelligenda de Palladio auctore dialogi, non de Galatâ Lausiacæ scriptore.*

6. SED PRO ALBINO ALBINAM] *Proba Baronij diuinatio, intelligi hîc Albinam. sed non necessè* Albinam *pro* Albino *restituere. Constat enim illo sæculo feminarum nomina etiam masculinis terminationibus quandoque elata. Sic de feminâ, nunc* Melania, *nunc* Melanius, *nunc* Melanium *apud auctores veteres occurrit. Sic apud Hieron. ep* LXXII. *(quæ hîc in Melaniæ Profectione Ierosolymitanâ citatur)* Albinus, Pinianus & Melania plurimùm vos salutant. *nec opus corrigere vel diuinare de Albino filio. Sic in Palladio cap.* CXVII. *vbi Latinè est*, de sanctâ Melaniâ, *Græcè est*, Περὶ τῆς μακαρίας Μελανίης. *Ita quoque capiendus S. Paulinus epistola* CCXLIX. *ad Augustinum, quæ habetur inter Augustini epistolas:* Et nihil possum de beatâ huius filij matre, & sanctorum patre radice ramorum Melanio melius aut sanctius prædicare, quàm sanctitas tua in eam profari & disputare dignata est. *Nam per* Melanium *intelligit ipsam* Melaniam, *vt constat vel ex eo quod sequitur*, in eam. *si enim ibi ageretur de ipsâ Melaniâ & ipsius patre Melanio, vt existimauit marginalium & indicis concinnator apud Baronium tom.*v. *anno Christi* CCCCIX. *non* in eam, *sed* in eos *dixisset Paulinus. Et vnde, quæso, constat, Melaniæ patrem dictum fuisse Melanium? Constat Marcellum vel Marcellinum dictum. Intelligit igitur per* Melanium, *vt dixi, ipsam* Melaniam, *quam matrem filij vocat, & patrem radicem sanctorum ramorum, quòd plures ex eâ prodierint sanctitate illustres, vt Melania neptis, & aliæ personæ.*

An feminæ hæ Melania, Albina, *dictæ* Melanius *&* Albinus *à virili fortitudine, quâ affectus omnes mundúmque superarunt? quâ formâ Phryges ob effeminationem Phrygiæ dictæ.*

7. LAVSI] *Vita Melaniæ iunioris per Metaphrastem* XXXI. *Ianuarij, de eius Byzantij hospite:* Hospitio verò excipitur à quodam viro illustri, & alioqui bono, nomine quidem Lauso, qui ad præpositure honorem adscenderat. *Baronius tomo* v. *anno Christi* CCCCXXXIV. *Sixti Papæ* III. *Theodosij* XXVII. *Valentiniani* X. *Impp. Hic ille quidem videtur esse Lausus, ad quem Palladius Galata sua scripsit Lausiaca. Eodem enim quoque nomine Palladius eum Præpositum vocat, quem & custodem imperij nominat: quænam præpositura hæc esset, idem in fine operis declarat, vbi ait, eum sacro præfectũ fuisse cubiculo.*

8. PALLADIO] *Frater Ioannes Maria Brasichellensis, sacri Palatij Apostolici Magister, in indice librorum expurgandorum hæc de Palladio notat: Vt probè noscas, Lector, quisnam Palladius fuerit, accipe iudicia Patrum de ipso. S. Hieronymus, cuius in hac re iudicium probat S. Gelasius* I. *præfatione in libro aduersus Pelagianos ait:* Palladius seruilis nequitiæ hæresim Pelagianam instaurare conatus est. *S. Epiphanius epist. ad Ioannem Ierosolymitan. sic inquit:* Palladium verò Galatam, qui quondam nobis charus fuit, & nunc misericordiâ Dei indiget, caue, quia Origenis hæresim prædicat & docet; ne fortè aliquos de populo tibi credito ad peruersitatem sui inducat erroris. *Hæc S. Epiphanius. At res Palladij gestas, vafriciem & odium in S. Hieronymum pluribus exponunt Annal. Ecclesiastici tomo* v. *Ex quibus omnibus disces, quæ fides adhibenda sit hæretico homini Origenistæ & Pelagiano, in his præsertim quæ de quibusdam sui similibus monachis eâdem fuligine tinctis in hoc opere prodit: ac maximè verendum, ne aliquos pro sanctis venditet, qui fuerunt Origenistæ, vel Pelagiani. sagaci coniecturâ suis locis in opere quosdam istius furfuris indicabimus. Vt magis autem faciem & intima Palladij introspicias, scito ipsum fuisse discipulum Euagrij Pontici Origenistæ hæretici toties ab Ecclesiâ damnati, de quo plura annotauimus tomo* v. (Bibliothecæ Patrum) *initio libri Euagrij. Hoc de se testatur Palladius in hac Lausiacâ, cùm ait:* Respondi me esse peregrinum, & de Galatiæ partibus venire, & vnum ex Euagrij fratribus esse confessus sum. *Idem affirmarunt Socrates lib.* IV. *cap.* XVIII. *& Nicephorus lib.* XI. *cap.* XLIV. *vt nihil mirum sit, si eodem luto errorum, quo Magister, tinctus Palladius fuerit. Quocircà cùm hoc opus laudant Socrates & Nicephorus, vt non imus infitias multa illi inesse vtilia & recta: ita certum est illos, qualis Palladius fuerit, non penitùs perspectum habuisse. Hactenus ille.*

PALLADII HELENOPOLEOS EPISCOPI IN LIBRVM OCTAVVM DE VITIS PATRVM

Fuit Palladius Origenista, & Pelagianus: ideo cautè legendus.

Quæ HISTORIA LAVSIACA dicitur,

PROOEMIVM.

Huius libri argumentum.

Intentio.

IN hoc Libro scripta est, quæ in virtute vtebantur, exercitatio & admirabilis vitæ agendæ ratio beatorum & sanctorum patrum qui degebant in solitudine; vt eos æmulentur ac imitentur qui cælestem volunt vitam agere, & quæ ad regnum cælorum deducit, vitam ingredi: annumque mulierum memoria, & inclytarum matrum à Deo inspiratarum, quæ magno & forti animo virtutis exercitationis peregêre certamina; vt exemplar proponatur, & amor excitetur ijs quæ continentiæ ac castitatis volunt coronam redimere: ex sententiâ & voluntate viri, qui est variâ ac multiplici doctrinâ præditus, moribus pacificus, & corde pius, mentéque religiosus, & ijs quæ sunt opus egentibus communicandis liberalis, & propter morum bonitatem multis viris eximiis est in summis honoribus præpositus, & omnino custoditur virtute diuini Spiritus. Qui quidem nobis iussit, vel, si verum potiùs dicere oporteat, ad eorum quæ sunt meliora contemplationem hebes nostrum & obtusum excitauit ingenium, vt ad proponendam ad imitandum virtutum exercitationis decertationem sanctorum & immortalium & spiritalium patrum nostrorum, qui vt Deo placerent, in durâ & asperâ tractatione corporis vitam egerunt, præclarorum athletarum vitam à nobis descriptam ad eum mitteremus, vniuscuiusque ex magnis euidentes prædicando virtutes. Diuini autem huius & spiritalis desiderij amator est Lausus, cui post diuinum auxilium, mandata est custodia diuinitus afflati & religiosi imperij.

Qui Lausus.

Humilitas auctoris.

Ego igitur qui & linguâ sum ineruditus, & spiritalem cognitionem summis quodammodò labris attigi, & indignus sum qui recenseam spiritalem vitam sanctorum patrum, etsi reformidem præcepti magnitudinem quod meas vires superat, & iussum ægrè feram, qui & magnam externam sapientiam, & spiritalem requirit intelligentiam: reueritus tamen primùm & eius qui ad hoc exequendum nos excitauit virtutem, & reputans eorum qui hæc legent vtilitatem, & extimescens periculum quod essem aditurus, etsi iure parêre recusarem, cùm egregium primùm iussum diuinæ adscripsissem prouidentiæ, magnáque vsus essem diligentiâ, sanctorum patrum intercessione erectus. ad ea sum aggressus, veluti quodam compendio præclarorum athletarum & magnorum virorum summa solùm certamina & signa describens.

Nec

Nec solummodò clarorum virorum, qui optimam ac præstantissimam ex virtute vitam egêre; sed etiam beatarum mulierum, quæ in excellentissimæ vitæ genere se honestè exercuêre. Et aliquorum quidem ex ijs sacros vultus vt ipse coràm viderem sum dignatus, qui iam antè sunt consummati in certamine pietatis: aliquorum autem cælestem vitæ institutionem didici à diuinis athletis. Multas autem vrbes, & multos vicos, & omnem speluncam, & omnia tabernacula deserti monachorum pedestri itinere obiens, diligentissimè consideraui eorum pietatem ac religionem. Atque cùm quæ partim quidem ipse vidi scripsissem, partim autem quæ à sanctis patribus audiui, magnorum virorum certamina, & mulierum, quæ propter spem in Christum erant fortiores quàm earum ferebat natura, huius libri scriptis mandassem, misi ad tuas aures amicas diuinorum eloquiorum, optimorum virorum & religiosorum decus, fidelissimíque & religiosi imperij splendor, germane & Christi amice serue Dei Lause, pro eâ quæ mihi inest exiguitate, vniuscuiusque ex Christi athletis tam masculis quàm feminis insigne nomen exprimens, & ex multis & magnis vniuscuiusque certaminibus pauca breuiter exponens. Plurimorum quoque genus etiam adijciens, & vrbem, & locum mansionis. Vnde didicerit Palladius quæ scripturus est.

Meminimus autem virorum & mulierum, qui ex virtute quidem vitam perfectè instituerunt, propter arrogantiæ autem matrem inanem quæ vocatur gloriam, in infimum inferorum barathrum, & fundum præcipitati fuerant, & quæ longo tempore & plurimo labore sibi pepererant, amplectenda, & acerrimo studio comparanda exercitationis benefacta, vno temporis momento arrogantiâ & vanâ de se persuasione amiserant. gratiâ autem nostri Seruatoris, & sanctorum patrum prouidentiâ, & viscerum miseratione, erepti sunt à spiritalibus diaboli laqueis, & sanctorum precibus recuperauerunt priorem vitam quam agebant ex virtute.

Exemplar epistolæ scriptæ ad LAVSVM præpositum, ab HERACLIDE episcopo Cappadociæ.

BEATVM *censeo tuum esse institutum. Par est enim vt incipiat epistola à beatitudine, quòd cùm omnes vanis rebus inhient, & lapides ædificent, ex quibus nullam capient vtilitatem, ipse velis doceri * rationes ædificij. Solus enim est vniuersorum Deus qui nequit doceri. quandoquidem & ipse per se est, & ante se non habet alium. Alia autem omnia doceri possunt, quoniam sunt & facta & creata. Atque primi quidem ordines magistram habent summam Trinitatem, secundi autem discunt à primis, tertij autem à secundis; & sic deinceps, & per ordinem, vsque ad extremos. Qui enim sunt præstantiores honore & virtute, docent eos qui sunt inferiores cognitione. Qui ergo existimant se egere magistris, aut non parent iis qui docent in charitate, laborant morbo ignorationis, quæ est mater arrogantiæ. Inter quos primas partes tenent ad interitum, qui eodem vitio exciderunt à cælesti habitatione in aëre volantes dæmones, vt qui aufugerint ab iis qui erant in cælo magistris. Non enim dictiones aut syllabæ sunt doctrinæ, quas nonnumquam habent etiam qui sunt pessimi: sed mores rectè compositi, & molestiæ, & terroris, & metus, & iræ vacuitas, & in rebus omnibus fiducia ac dicendi libertas, & quæ rationes non secùs gignit quàm ignis flammam, mansuetudo. Nam si ita non esset, non diceret magnus magister suis discipulis: Discite à me, quoniam mitis sum & humilis corde. Non verborum ornatu instituens & dirigens apostolos, sed morum bonitate neminem molestiâ afficiens, præter eos qui verbum habent odio,*

* Fortè dicendum, verbi ædificium; vt sit Græcè λόγε οἰκοδομήν.

Angelorum ordines.

Quæ vera sit doctrina.

Matth. 11.

& ode-

& oderunt magistros. Oportet enim animam, quæ Deo conuenienter exercetur, vel fideliter discere ea quæ non nouit, vel apertè docere ea quæ scit. Si enim alterutrum horum nolit, laborat insaniâ. Defectionis enim principium est doctrinæ satietas, & verbi fastidium, quod semper esurit anima eius qui Deum diligit. Vale ergo, & sis sanus & fortis, & tibi Deus concedet vt persequaris Christi cognitionem.

Exemplar epistolæ scriptæ ad LAVSVM præpositum, à PALLADIO episcopo Cappadociæ.

Quanta sit eorum quæ scripta sunt differentia. *CVM multi multa & varia diuersis temporibus scripta vitæ reliquerint, quorum alia quidem, ex Dei supernæ gratiæ inspiratione, sunt ad ædificationem & securitatem eorum qui fideli proposito sequuntur dogmata Seruatoris: alia autem, ex corrupto & quod hominibus placere cupit proposito, luxuriant ad eorum consolationem qui inanis gloriæ morbo laborant: alia autem, ex importunâ quadam insaniâ, & dæmonis, qui quæ sunt honesta habet odio, impulsione, ad leuium hominum perniciem, & intemeratæ Catholicæ Ecclesiæ labem, irâ & arrogantiâ irruperunt in mentes stultorum, vt vitam honestam & puram obscurarent: visum & mihi quoque humili propter spem in Christum, magnificentiæ tuæ iussum reuerenti, vir studiosissime, primùm omnium narrare ea quæ ad me pertinent, & ætatem, & mentis meæ ad virtutem in Deum profectum, incipiendo à iuuenili ætate. Cùm tricesimum quidem & tertium annum agerem in conuersatione cum fratribus & vitâ solitariâ, vigesimum autem episcopatus, totius autem vitæ meæ quinquagesimum tertium, necessarium existimaui, spiritalis vtilitatis gratiâ tibi cupienti in scriptis narrare, quæ à sanctis patribus rectè & ex virtute gesta sunt, tam masculis quàm feminis, quos & ipse vidi, & de quibus audiui ab animis fidelissimis, cum quibus versatus sum in Ægypti solitudine, & in Libyâ, & Thebaide, & Syene, sub quâ sunt etiam qui dicuntur Tabennesiotæ: deinde in Mesopotamiâ, Palæstinâ, & Syriâ, & in partibus Occidentis & Romæ, & in Campaniâ, & in iis quæ sunt circa eas partibus: vt tibi ab initio accuratissimè in hoc libro exponam instar narrationis; vt cùm habeas honestum & animæ vtile monumentum, perpetuum & non intermittendum pietatis & religionis medicamentum, omnem quidem obliuionis dormitationem, quæ ex cupiditate rationis experte in animâ ingeneratur, omnem autem in fide dubitationem, omnésque in rerum vsu sordes & parcitatem, omnémque dubitationem pusillíque & abiecti animi vitium, & nimiam ad iram propensionem, perturbationémque, & ægritudinem rationis expertem, & intempestiuum timorem per id expellas: & ne à corrupti mundi vanâ spe pendeas, effugias; perpetuo autem desiderio in spe ad Deum proficias, & in proposito pietatis: sis & in viâ dux tuus, & eorum qui tecum sunt, & eorum qui tibi subiiciuntur, & maximè piorum Imperatorum. Per quæ quidem benè facta omnes qui Christum diligunt, Deo vniri properant, exspectantes scilicet quotidie resolutionem animæ à corpore, prout scriptum est: Coarctor,* Phil. 1.
cupiens dissolui & esse cum Christo: est enim multo melius. Et illud: Para in exitum Prou. 14.
opera tua, & prepara te in agrum. Qui enim semper mortis meminit, quæ necessariò omnino veniet, & non tardabit, in magnis non offendet, sicut scriptum est: In omnibus Eccle. 7.
operibus tuis memento nouissima, & in æternum non peccabis. Neque verò præter alia omnia hæc te fallat breuis admonitio narrationum: neque respuas rudem & inornatam dictionem. Non est enim diuinæ doctrinæ, ornatâ & ad ostendendam sapientiam Non in lepore rhetoricæ veritas.

com-

compositâ vti oratione, sed verbis persuadere veritatis, vt scriptum est: Aperi os tuum verbo Dei, & iudica omnia sanè. Et rursus: Ne declines à narratione senum: ipsi enim didicerunt à patribus eorum.

Prou. 31.
Eccle. 8.

Ego itaque, vir cognitionis Dei studiosissime, aliquâ ex parte sequens hoc dictum, multos conueni sanctos. Neque verò ea cogitatio mihi aliud agenti in mentem venit; sed cùm triginta atque adeò bis totidem dierum viam confecissem, & Dei gratiâ pedestri itinere, omnem Romanorum regionem peruasissem, viæ molestiam nihili feci si conuenire possem virum pium ac Dei amicum, vt lucrifacerem quod non habebam. Si enim qui me est longè præstantior, atque adeò fortè etiam vniuerso mundo, multósque superauit & vitæ agendæ ratione, & cognitione, & spiritali intelligentiâ, & fide in Christum, beatus apostolus Paulus, Tarso in Iudæam profectus est, vt conueniret Petrum & Ioannem & Iacobum: & ideò veluti glorians id narrat, referens suos labores, ad eos incitandos qui in socordiâ & otio vitam transigunt, dicendo: Ascendi Ierusalem vt viderem Cepham, non contentus solâ famâ illius virtutis, sed desiderans eius quoque intueri faciem: quanto magis ego qui sum innumerabilium talentorum debitor, debui hoc facere, non illos sanctos beneficio afficiens, sed mihi peccatori vtilitatem afferens. Nam ij quoque qui Patrum Vitas conscripserunt, Abrahæ, & Isaac, & Iacob, & Moysis, & Eliæ, & Ioannis, & eorum qui deinceps consequuntur, non narrarunt vt eorum illustraretur gloria, sed vt prodessent iis qui eas legerent.

Quo studio teneretur Palladius.
Quanto feruore pios viros adire debeamus.
Galat. 1.

Hæc ergo cùm scias, fidelissime & in primis venerande Christi serue Lause, teipsum sæpè admonens, feras patienter nostras ineptias, vt piam tuam mentem custodias, cui naturâ est insitum, vt diuersis vitijs, quæ sub aspectum cadunt & quæ non cadunt, tamquam vndis agitetur, potest autem sedari solâ perpetuâ oratione & propriâ tui ipsius curâ. Multi enim etiam ex fratribus paulò religiosioribus, qui & de exercitationis & eleëmosynæ laboribus sibi placebant, & de cœlibatu perfectâque & absolutâ virginitate se iactabant, & in diuinorum eloquiorum meditatione animum vehementer intendebant, & rerum bonarum disciplinâ freti erant, aberrarunt ab impatibilitate, temerariæ suæ sententiæ seruientes; vt qui alicuius scilicet pietatis prætextu negotij gerendi cupiditate laborarent, ex quâ oriuntur & gerendi negotij nimiæ solicitudines, & ad mala negotia animi applicationes, quas consequuntur curæ alienorum negotiorum, quæ honestorum negotiorum curam euellunt radicitùs, quæ est mater propriæ suipsius curæ.

Cœlibatus.
Vnde certè fit ruina & perditio, quo se semel sancti perfecti addixerunt, & ab eo defecerunt.

Esto ergo, rogo te, fortis in omni intelligentiâ, non pingues & nitidas efficiens diuitias, quod quidem certè fecisti, eas satis minuens, impertiendo ijs qui indigent: eæque ad exercendam virtutem tibi fuère ministerio, cùm nec impetu aliquo, nec vllâ quæ ratione careret anticipatione, neque vllo prætextu quo placeres hominibus, iureiurando obligasses tuam liberam eligendi voluntatem, sicut multis euenit hominibus, qui cùm non comedendi vel bibendi contentiosæ vanæ gloriæ seruire fecissent liberum arbitrium, necessitate iurisiurandi, ei rursus miserabiliter succubuerunt, vel vitæ amore & ignauiâ, vel imbecillitate corporis, vel cupiditate alicuius voluptatis periurium patientes. Si ergo & ratione participes, & ratione abstineas, numquam peccabis. Diuina est enim in nobis ratio, quæ ab iis quæ sunt in nobis motionibus exterminat quidem ea quæ sunt noxia, assumit autem ea quæ sunt vtilia. Iusto enim, inquit, lex non est posita. Melius est ergo vinum bibere cum ratione, quàm aquam cum fastu & superbiâ. Atque mihi quidem aspice, eos qui cum ratione pietatis ac religionis vinum bibunt, esse viros sanctos; eos autem qui inconsideratè & citra rationem cum arrogantiâ aquam biberunt,

Votum.
Ratio contra peccatum.
1. Tim. 1.
Nihil fastu in omnibus perniciosius.

esse

[Quomodo à cibo & potu abstinendum.] esse homines profanos & corruptos. Et nec ampliùs vituperes aut laudes materiam cibi aut potus, sed beatam vel miseram iudices mentem eorũ qui rectè vel malè vtuntur materiá. Bibit aliquando Ioseph vinum apud Ægyptios, sed non fuit mente læsus; erat enim animo munitus. Aquam autem biberunt Pythagoras & Diogenes & Plato, inter quos

[Vinum bibere vt bonum.] etiam Manichæi, & reliquus cœtus Theologorum Philosophorum, & eò vanæ eos perduxit opinionis intemperantia, vt ipsum Deum vniuersorum effectorem ignorarent, & inanima simulacra adorarent. Vsum vini tetigerunt ij quoque, qui cum beato Petro apostolo

[Aquam bibere vt malum.] erant discipuli, adeò vt ipsi Domino & eorum magistro, omnium autem Seruatori id probro

Matth. 11. daretur, ob participationem increpantibus Iudæis, & dicentibus: Quare discipuli tui non ieiunant, sicut Ioannis discipuli? Et rursus insultabant discipulis, & exprobrantes

Marc. 2. dicebant infideles: Magister vester cum publicanis & peccatoribus comedit & bibit.

Lucæ 5. De pane autem & aquá non reprehendissent, nisi de obsonio & vino scilicet, ij qui vini quidem potionem vituperant, aquæ verò laudant & admirantur. Respondet autẽ Ser-

Matt. 11. uator pulchrè, dicens: Venit Ioannes in viá iustitiæ, neque comedens, nec bibens; carnem scilicet & vinum: nam absque aliis non potuisset viuere; & dicunt: Dæmonium habet. Venit Filius hominis comedens & bibens; & dicunt: Ecce homo vorax & vini potor, amicus publicanorum & peccatorum; propterea quòd comedat & bibat. Quid nos ergo

[Ieiunandũ cum ratione.] faciemus? Nec eos qui vituperant sequamur; nec eos qui laudant. Sed vel cum Ioanne ratione ieiunemus, etiamsi nobis dicant Iudæi: Dæmonium habetis; vel cum sapientiá Iesu vinum bibamus, si corpus indigeat, etiam si nobis dixerint: Ecce homines voraces & vini potores. Neque enim reuerà esca est aliquid, nec potus, sed fides quæ per charitatem extenditur operibus. Cùm enim omnem actionem fides fuerit consecuta,

Rom. 14. condemnari non potest qui comedit & bibit, propter fidem. Quidquid enim non est ex fide, peccatum est. Sed quando aliquis ex voluptariis, vel ex iis qui quodlibet aliud peccant, dicit: Fide participo, vel aliquid aliud ago, à ratione alienâ cupiditate, vel cor-

Matth. 7. ruptâ conscientiá innitens fidei, labitur. Seruator enim distinxit, dicens: A fructibus ipsorum cognoscetis eos. Quòd autem fructus eorum, qui diuiná ratione vitam instituunt & spiritali intelligentiá, sit ex diuini Apostoli sententiá, charitas, & gaudium, & pax, & longanimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia, castitas, est

Galat. 5. extra controuersiam. Ipse enim dixit beatus Paulus: Fructus autem Spiritus est hoc & hoc. Quòd autem qui studet tales habere fructus, citra rationem aut inconsideratè, aut intempestiuè non comedet carnes, nec bibet vinum, neque cum vllâ malâ cohabitabit

[Ratio, tempus, discretio.] conscientiá. rursus dixit idem beatus Paulus: Omnis qui certat ab omnibus abstinet.

1. Cor. 9. Cùm sana quidem est caro, abstinens ab iis quæ pinguefaciunt: quòd si sit ægra vel mærore confecta, vel aliquo casu afflicta, tunc vteretur quidem vel cibo vel potione tam-

[Aegrotis & cibus & potus licitus est, vt iis vtantur quasi medicamentis.] quam medicamento, ad ea curanda quæ molestiam afferunt. abstinebit autem ab iis quæ sunt animo noxia, irá, & inuidiá, vaná gloriá, tristitiá, & detractione, superbiá & elatione, Deo agens gratias.

Cùm de his itaque satis disseruerim, tuæ rursus pietati aliam affero adhortationem. Fuge pro viribus eorum virorum congressiones qui nullam habent vtilitatem, & pellem exornant aliter quàm conueniat. etiamsi sint orthodoxi, non solùm hæretici: & lædunt hypocrisi, etiamsi cano capite & corrugatá fronte præ se ferant longitudinem temporis. Nam vt propter mores generosos ab eis nihil lædaris: id certè quod videtur esse minimum, te sauciabit. Insolens enim redditus, animo efferéris, eos irridens. Quod quidem tibi detrimentum afferet, vt qui in superbiam incideris. Super lucidam autem sene-

fenestram persequere & virorum & mulierum sanctas congressiones, vt per eorum veluti subtiliter scriptum librum, possis tuum cor apertè videre, & per collationem probare socordiam tuam vel diligentiam. Multa enim sunt quæ probitati ferunt testimonium: color vultus qui in ea vita quæ degitur efflorescit, & vestium ornatus, & mores compositi, & modestia orationis, & verba non exquisita & affectata, elegans sententia, cogitata sensáque sapientia. Dominus autem vires dabit tuæ mansuetudini, & omnibus qui sequuntur scopum pietatis, etiamsi vel desidia vel casus aliquis acciderit. Amictus enim, & gressus pedis, & risus dentium annuntiabit de ipso, vt ait Prouerbium.

Quæ eiectionis probitati adferant testimonium. — Eccle. 19.

Incipiens itaque tibi narrare vitam sanctorum patrum, neq; eos qui sunt in vrbibus, vel vicis, vel speluncis, vel solitudinibus tibi ignoti, prætermittam oratione; adiciens eos etiam qui sunt in cœnobiis. Neq; enim locus quæritur in quo se rectè & ex virtute gesserunt, sed modus recta eorũ institutionis, per quam Christi auxilio vitã egerunt angelicam.

Cap. 1.

Vita [1] ISIDORI *presbyteri & xenodochi.*

CVM ergo primùm venissem in Alexandrinam ciuitatem, secundo consulatu magni Theodosij magni Imperatoris, qui propter suam rectam in Christi fidem nunc est cum Angelis: in ipsa ciuitate incidi in quemdam virum admirandum, & omni ex parte ornatum, sermone, moribus, & cogitatione, nempe Isidorum, qui erat & presbyter & xenodochus Alexandrinæ ecclesiæ. Is dicebatur primâ quidem iuuentute versatus in solitudine, peregisse certamina exercitationis. Cuius etiam cellam vidi ego in monte Nitriæ: offendi autem eum senem septuaginta annos natum; qui cùm vixisset alios quindecim annos, in pace obijt. Hic sanctus vsque ad horam obitus nihil lineum gestauit [2] extra vittam, non balneo est vsus, non tetigit carnes, numquam à mensâ recessit repletus ad satietatem. Erat autem corpore à Dei gratiâ tam benè contemperato, vt omnes qui ignorabant eius victus rationem, persuasum haberent eum laute viuere & opiparè. Huius virtutes animæ si velim sigillatim narrare, narrantem me tempus deficiet. Qui erat adeò mitis, benignus, & pacificus, vt etiam infideles eius inimici, propter rectam in Christum fidem, vel eius vmbram reuererentur, ob insignem viri bonitatem. Tantam autem habuit spiritalem gratiam & cognitionem sanctarum Scripturarum, & comprehensionem diuinorum dogmatum, vt etiam in ipso conuiuio horâ solitâ refectionis fratrum sancti huius fieret mentis excessus, mutusque euaderet ipse & obstupesceret: & cùm rogaretur vt quæ in excessu euenerant narraret, diceret: Mente sum peregrinatus ab aliquâ raptus contemplatione. Scio ego eum sæpè in mensâ fuisse lacrymatum; & cùm rogaretur caussam cur esset lacrymatus, audiui eum dicentem: Pudet me vesci cibo à ratione alieno, cùm sim ratione præditus; & sim futurus in paradiso deliciarum, & replendus ambrosiæ nutrimento, propter eam quæ nobis à Domino data est potestatem. Is erat Romæ notus cuncto senatui & procerum vxoribus, quo tempore cum beato Athanasio episcopo priùs recesserat, deinde cum sancto Demetrio episcopo. Is cùm abundaret opibus, & iis quæ sunt ad vsum necessaria, non scripsit testamentum decedens, non pecuniam reliquit, non item vllam suis sororibus quæ erant virgines; sed eas Christo commendauit, dicens: Deus qui nos creauit, vobis quoque victum prouidebit sicut & mihi. Erat autem conuentus virginum quæ erât cum sororibus eius, septuaginta. Is, cùm ad eum venissem adolescés & rogatem vt ad vitam cooptaret monasticã, meâ adhuc ætate lasciuiente, & non opus habẽte sermonibus, sed laboribus qui carnem subigerent, duraq; & asperâ viuendi ratione quæ corpus cõpesceret: is, inquam, tamquam bonus domitor pullorum, duxit me extra ciuitatem ad eas quę dicũtur Cellæ eremiticæ, circiter quinto ab vrbe lapide.

Cibus brutis consolatio resurrectionem. — Eius cum Athanasio & Demetrio Romam aduentus. — Conuentus virginum. — Monacho laboribus non tam sermonibus quam laboribus opus est.

[3] DOROTHEVS THEBANVS. Cap. 2.

ET me tradit cuidam Dorotheo exercitatori Thebano sexagesimum annum agenti in speluncâ, & iubet me implere apud ipsum tres annos ad domandas animi perturbationes (sciebat enim senem agere vitam admodum duram & asperam) & postquam annorum numerum implessem, rursus ad eum reuerterer, mandauit ob reliquam doctrinam spiritalem. Cùm autem non potuissem apud eum implere numerum trium annorum, eo quòd in morbum

Dorotheus sexaginta annos versatus in speluncâ. — Palladius et in disciplinam traditur.

incidissem vehementem, ab eo recessi ante tempus præstitutum. Erat enim eius vitæ ratio longe asperrima, squallida, & planè arida. Toto enim die, atque adeò in ipso æstu meridiei, in solitudine quæ est propter mare, colligebat lapides, & ex eis semper ædificans, & cellas faciens, eas cedebat iis qui non poterant ædificare, singulis annis cellam faciens. Cùm autem ego aliquando huic sancto dixissem, Quid agis, pater, in tantâ senectute corpusculum tuum occidens caloribus intolerabilibus; respondit mihi, dicens: Illud me occidit, ego quoque ipsum occidam. Comedebat autem singulis diebus sex vncias panis, & minutorum olerum decem. Aquę autem bibebat quantum sufficiebat. Deum autem testor, me numquam eum cognouisse pedes extendisse, non deditâ operâ dormiuisse, aut super lectum; sed per totam noctem sedens contexebat catenam ex ramis palmarum, vt ex eo sibi victum pararet. Cum autem suspicarer, eum, cùm adessem solummodò, tam extremâ vsum esse exercitatione; sciscitatus sum vt scirem à compluribus eius discipulis, an perpetuò vteretur tam accuratâ exactâque exercitatione: qui quidem manebant ipsi quoque deinceps seorsum, se recte & ex virtute gerentes. Hi mihi dixerunt quòd à iuuentute vitam suam ita instituit, numquam deditâ operâ dormiens nisi quòd inter operandum vel comedendum aliquando conniuebat oculis deiectis, adeò vt sæpe frustum quoque ex eius ore excideret esus tempore propter nimiam dormitationem. Cum autem ego aliquando cogerem hunc sanctum paululum iacere super stoream, ægre ferens mihi dixit: Si quando persuaseris Angelis vt dormiant, tum virtutis studioso quoque persuaseris.

Labor corporeus.

Affligendum corpus, ne illud nos occidat.

Victum sibi parat manibus Dorotheus.

Ne sopor obruat virtutis studiosum.

Quodam autem die ad puteum suum me misit circa horam nonam, vt implerem cadum, quò eo in refectione vteretur cum instaret hora cibi capiendi. Accidit autem, vt cùm accessissem, infrà in puteo viderem aspidem, & præ metu aquam minimè hauriem, sed currendo reuersus ei nuntiarem, dicens: Perimus, abba, vidi enim aspidem inferiùs in puteo. Ille autem honeste subridens, quoniam mei magnam habebat rationem, & caput quatiens, dixit: Si visum fuerit diabolo in omnem puteum inicere serpentes, & aspides, vel testudines, aut alia venenata animalia, in omnes fontes aquarum, tu manebis numquam bibens? Ipse autem e cellâ egressus, cum per se hausisset, bibit ieiunus, cum priùs signaculo muniisset, & dixisset: Quò venit Seruator, illic viribus caret diaboli improbitas.

Crucis signum contra venenum.

Acta & temperantia [4] POTAMIOENAE. Cap. III.

BEATVS ergo Isidorus xenodochus, qui beatum Antonium conuenerat, narrauit mihi, se ab eo audiuisse rem dignam quæ mandetur litteris. Potamiœna quędam puella formosissima, tempore Maximini persecutoris fuit ancilla cuiusdam intemperantis & libidinosi. Quam cùm multum rogasset, & ei varia promisisset eius dominus, eam non potuit decipere. Quo factum est, vt is tandem furore percitus, eam traderet præsidi Alexandrino, qui erat eo tempore, tamquam Christianam, & quæ tempora & Imperatores insectaretur maledictis propter persecutiones; pollicitus se ei magnam pecuniæ vim daturum ob eius calamitatem, dicens: Si ei persuaseris vt meo desiderio assentiatur, eam custodi nullo affectam supplicio. quòd si mansisset in eâ quam ab initio ostenderat austeritate, rogauit vt ea supplicio affecta moreretur: ne, dicens, viua meam irrideat intemperantiam. Producta autem ante tribunal virgo fortis, diuersis ad pœnas sumendas comparatis instrumentis, corpore fuit excruciata, & aduersus multas ac varias rationes mente tamquam turris firma ac stabilis resistebat. Inter instrumenta autem suppliciorum, crudelius quoddam ceteris tormentum ab eo qui tunc erat iudex inuentum est. Iubet enim magnum lebetem pice repletum vehementissimo igne accendi. Cum bulliret ergo pix & valde arderet, conuersus ad illam beatam sæuus præses, dixit: Abi, pare voluntati domini tui: alioqui, vt intelligas, iubeo te deuolui in lebetem. Illa verò respondit, dicens: Absit, vt sit iudex adeò iniquus, qui me iubeat parère libidini & intemperantiæ. Ille itaque furore percitus, iubet eam exui, & in lebetem inici. Illa verò vocem emittit, dicens: Per caput Imperatoris quem tu times, si statuisti sic me supplicio afficere, ne iusseris me exui, sed iube me paulatim in picem feruentem demitti, vt videas quantam mihi largitus est patientiam Christus quem tu ignoras. Quæ sic paulatim demissa spatio trium horarum, emisit spiritum cùm pix peruenisset ad eius collum.

Constantia Potamiœnæ.

In lebetem bullientem pice repletum demittitur.

Vita [5] DIDYMI *orbi.* Cap. IV.

PLVRIMVS ergo cœtus sanctorum virorum & mulierum, tunc fuit consummatus in ecclesiâ Alexandrinâ, qui sunt inuenti digni terrâ mitium. Inter quos consumma-

Hic Didymus item sanctitate & doctrinâ clarus, ad extremum Origenista.

summatur etiam beatus scriptor Didymus qui fuit orbus. Cum quo fuit mihi quater congressio, cùm decem annorum interiecto interuallo ad eum proficiscerer. Is autem consummatur natus annos octoginta quinque. Fuit autem is orbus, vt qui cùm esset quatuor annos natus, oculos amiserit, vt ipse mihi narrauit, & neque litteras didicit, neque ventitauit ad præceptores. Habebat enim secundùm naturam magistram firmam ac validam, propriam conscientiam. Tantâ autem spiritalis cognitionis fuit exornatus gratiâ, vt reuerà impleretur in eo quod scriptum est: Dominus illuminat cæcos. Vetus enim & nouum Testamentum interpretabatur ad verbum: dogmata autem subtiliter & tam strenuè exponebat, vt omnes veteres superârit cognitione. Is cùm aliquando me cogeret in cellâ facere orationem, ego autem nollem, mihi dixit narrans: Ter in hanc cellam ingressus est beatus Antonius, vt me viseret; qui à me rogatus vt faceret orationem, statim genu flexit in hac cellâ, neque commisit vt quod dixeram iterùm repeterem, re ipsâ quidem docens in obedientiâ. Quare si tu quoque eius vitæ vestigia sequeris, vt qui sis monachus & hospes ob virtutem, omnem depone contentionem. Hic ipse hoc quoque mihi narrauit: Cum quodam die, aiebat, de vitâ miseri Iuliani Imperatoris, vtpote persecutoris, essem sollicitus, & animo angerer: accidit vt propter hanc sollicitudinem ad vesperam vsque seram nihil comederem: & cùm in sedili sederem, me somnus opprimeret, & viderem in extasi equos albos cum insessoribus percurrentes, & annuntiantes: Dicite Didymo, Hodie horâ septimâ mortuus est Iulianus; surge ergo & comede: & quod tu scis, domum mitte ad episcopum Athanasium, vt ille quoque hoc sciat. Notaui autem, inquit, & horam, & diem, & hebdomadem, & mensem, & sic inueni.

Psal. 145.

ALEXANDRAE *Vita.*

CAP. V.

NARRAVIT autem mihi quoque hic beatus de quadam ancillâ, nomine Alexandra, quæ relictâ ciuitate in monimento se inclusit, per foramen accipiens quæ erant necessaria, neque in virorum neque in mulierum conspectum veniens spatio duodecim annorum. Duodecimo autem anno aiunt beatam, cùm dormiisset, seipsam composuisse: adeò vt quæ solita erat ad eam venire, cùm illi non respondisset, nobis renuntiauerit. Cùm nos ergo accessissemus, & monimenti ostium amouissemus, ingressi sumus & inuenimus eam obdormisse. De eâ autem dicebat etiam beatissima Melania Romana, cuius vitam narrabo tempore & loco conuenienti. Huius, inquit, beatæ faciem non potui intueri: stans autem ego circa foramen, eam rogaui, vt mihi diceret caussam, propter quam secessit quidem à ciuitate, seipsam autem inclusit monimento. Illa autem, inquit, per foramen me est allocuta, dicens: Quidam, inquit, insano mei amore tenebatur, & ne eum viderē, molestiâ afficerem, vel in inuidiam vocarē, malui me viuam in hoc monimentum inferre, quàm offendere animam quæ facta est ad Dei imaginem. Cùm autem ego ei dixissem: Quomodo ferre potes, serua Christi Dei, cum nullo omnino colloqui, sed sola pugnare cum desidiâ & cogitationibus? mihi respondit, dicens: A manè vsque ad horam nonam oro, per horam neus linum: reliquis autem horis mente reuoluo vitam sanctorum patrum, & patriarcharum, & certamina beatorum apostolorum, & prophetarum, & martyrum. Postquam autem aduentârit vespera, cùm Dominum meum glorificauero, cibum capio, plurimas horas noctis perseuerans in oratione, & finem exspectans, quando hinc dissoluar cum spe bonâ, & apparebo ante faciem Christi Dei.

Infrà hic cap. 117.

Cur se inclusit Alexandra.

Quibus vacarit fit inclusa.

Non prætermittam autem in narratione eos quoque qui ita vixerunt, vt speciem quidem præ se ferrent pietatis ac religionis, sed eam contemnerent, ad laudem quidem eorum qui rectè & ex virtute se gerunt, & vt cauti sint & attenti, qui legunt.

De quadam VIRGINE *quæ laborabat amore diuitiarum.*

CAP. VI.

ERAT quædam Alexandriæ virgo solùm nomine, habitu quidem humilis, animi autem instituto parca, gloriosa & insolens, & laborans auaritiâ, auri potiùs quàm Dei amans: ex rebus suis nulli vmquam exhibens, non hospiti, non pauperi aut afflicto, non monacho, non virgini, non ecclesiæ vel obolum vnum. Ea multis sanctorum patrum admonitionibus incitata, non repellebat graue pondus diuitiarum. Erat autem ei quoque genus, ex quo sororis suæ filiam in filiam adoptauerat. Cui noctu & diu sua pollicebatur, cùm ipsa excidisset ab opibus cælestibus. Nam hæc quoque est vna species fraudis diaboli, qui prætextu amoris in cognatos, efficit vt nascatur auaritia. Nam quòd ei nulla sit cura generis, hinc patet. Ipse enim docuit & fratrem, & matrem, & patrem occidere. Idque

Virgo habitu humilis, sed animo insolens, & in pauperes dura.

Vt amicem ditet, ipsa opibus cælestibus excidit.

que est ex Scripturis extra controuersiam. Sed etsi videatur nonnullis curam cognatorum inserere, non hoc facit quòd illis bene velit, sed vt eorum qui ei parent animam aperte exerceat ad iniustitiam, cùm ipse sciat latam sententiam, quæ dicit: Iniusti regnum Dei non possidebunt. Potest autem aliquis, & spiritali motus intelligentiâ, & diuino desiderio, neque suam negligere animam, & cognatis opem ferre, si quid eis defuerit. Quando autem quis ita totam suam instituit animam, vt ea despiciatur [6] & obtuatur præ curâ cognatorum, is incidit in legem, vt qui suam pro vano æstimet animam. Canit autem Dauid quoque psalmographus de ijs qui animæ curam gerunt, dicens in timore Dei: Quis ascendet in montem Domini? pro eo quod est, ratò. Aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam. Illi enim animam suam in vano accipiunt, qui existimant eam dissolui vnà cum hac carunculâ, qui virtutes spiritales negligunt. Huic virgini, quæ solo nomine sibi parauerat appellationem, moribus autem erat aliena ab exercitatione, cùm venam, vt dicitur, vellet incidere ad leuandam auaritiam, sanctissimus [7] Macarius presbyter & præfectus Ptochotrophij eorum qui sunt corpore mutilati, talem actum excogitat. Erat enim is à iuuentute [8] lapidarius. Ad eam autem accedens, dicit: In me inciderunt pulchræ gemmæ, smaragdi & hyacinthi; nec scio an sint furtiui, an alicuius mercatoris. Non constituitur enim eis pretium, cùm æstimationem superent: qui habet autem, vendit eas quingentis nummis. Si ergo tibi visum fuerit eas accipere, da quingentos nummos; potes ex vnâ gemmâ accipere quingentos, reliquis autem vti ad variandum mundum filiæ tuæ sororis. Cùm autem quæ dicebatur virgo, tota penderet à puellâ, inescatur eius ornandæ cupiditate; & procidit ad eius pedes, & dixit: Rogo te ne quis alius eas accipiat. Eam ergo adhortatur sanctus, dicens: Veni vsque ad domum meam, & eas aspice. Illa autem noluit; sed ei præbet quingentos denarios, dicens: Rogo te, ipse eas vt vis cape. nolo enim videre hominem qui eas vendit. Cùm autem quingentos denarios ab eâ accepisset sanctus Macarius, dat eas ad vsum Ptochotrophij. Cùm autem multum tempus præteriisset, quoniam existimabatur Alexandriæ senex vir esse summè pius ac misericors, vixit autem ad centum vsque annos, cuius tempore nos quoque fuimus, verebatur eum admonere. Tandem cùm inuenisset in ecclesiâ, dicit ei: Rogo te, quid iubes de lapidibus, pro quibus dedimus nummos quingentos? Ille ei respondit, dicens: A quo die mihi dedisti aurum, eos impendi in pretium gemmarum, & si velis eas videre, veni in hospitium. Illic enim sitæ sunt gemmæ, & vide: quòd si tibi non placeant, tolle aurum tuum. Venit autem illa lubentissimè. Habebat autem Ptochotrophium in superiori quidem parte mulieres, in inferiori autem viros. Cùm ea autem accessisset, introducit eam in vestibulum, & dicit ei sanctus Macarius: Quid vis primum videre, hyacinthos, an smaragdos? Ea verò illi dicit: Quod tibi videtur. Ille verò eam ducit in partem superiorem, & ostendit ei mulieres mancas ac mutilatas, & orbatas oculis, & dicit ei: Ecce hyacinthi. Deinde deducit eam in partem inferiorem, & ostendit ei viros, dicens: Ecce smaragdi; & existimo non inueniri his pretiosiores: quòd si tibi non placeant, accipe aurum tuum. His ergo sic gestis, pudore affecta virgo exiit, & domum reuersa magnum accepit dolorem, quòd hanc rem ex Deo non fecisset, sed adducta necessitate. Postea autem gratias egit presbytero, cùm puella cuius curam gerebat, post nuptias mortua esset sine liberis, ipsaque deinceps vitam suam rectè instituit.

Margin notes: Deut. 12. — 1. Cor. 6. *Quomodo possit quis cognatis succurrere citra animæ naufragium.* — Psal. 23. — *Qui in vano suam animam accipiunt.* — *Domus hospitalis mutilatorum.* — *Sanctus Macarius quo astu virginem ab auaritiâ reduxerit.* — *Macarius presbyter ad centum annos vixit.* — *Pauperes & ægroti gemmæ sunt maximi pretij.*

Vita abbatis [9] ARSISII, *& eorum qui cum eo erant.* CAP. XII.

CVM ego cum multis sanctis essem congressus, & versatus tres annos in monasteriis quæ sunt Alexandriæ, & mansissem cum magnis studiosissimisque & optimis viris circiter bis mille, omni virtute ornatis, illinc recedens veni in montem Nitriæ. Inter hunc montem autem & Alexandriam positus est lacus, qui dicitur Maria: is autem continet ad millia septuaginta. Quem cùm transmisissem, per diem vnum & dimidium veni in montem ad partem meridionalem. In quo monte sita est ingens solitudo, quæ pertinet vsque ad Æthiopiam, & Mazicos, & Mauritaniam. In eo autem habitant ad [10] quinque millia virorum, qui vtuntur vario vitæ genere, vnusquisque vt potest & vult, adeò vt liceat & solum manere, & cùm duobus, & tribus, & cum quo velit numero. In hoc monte sunt septem pistrinæ, quæ & illis seruiunt, & anachoretis qui sunt in vastâ solitudine, viris perfectis, numero sexcentis. Cùm ergo toto anno in monte habitassem apud beatos & sanctos patres, magnum Arsisium,

Margin notes: *Mariotis lacus.* — *Quinque millia virorum in quodam monte.*

sisium, & Putuphastum, & [11] Hagionem, & Cronium, & Serapionem: & multis antiquiorum patrum spiritalibus narrationibus, ab ipsis essem stimulatus, veni in intimam solitudinem. *Ecclesia.* In hoc monte Netriæ vna est maxima ecclesia, & in ipsa ecclesia sunt tres palmæ, ex quibus vnaquæque habet [12] flagellum suspensum. *Flagellum.* Et est vnum quidem ad castigandos monachos qui delinquunt; alterum verò ad puniendos latrones, si quando inciderint; tertium verò ad corrigendos eos qui fortè veniunt, & in aliqua delicta incidunt: adeò vt quicumque delinquunt, & conuincuntur meruisse vt dent pœnas, palmam amplectantur, & tergo plagas præfinitas accipiant, & sic dimittantur. *Xenodochium.* Prope ecclesiam autem positum est xenodochium, in quo venientem hospitem toto tempore accipiunt, etiam si biennium aut triennium voluerit manere, donec velit suâ sponte recedere: permittentes ei vnâ hebdomadâ manere in otio. Alijs autem diebus ipsum deinceps attrahunt ad opera, aut in horto, aut in pistrino, aut in coquinâ. *Doctorem.* Quòd si fuerit quispiam, cuius sit habenda ratio, dant ei librum legendum, non permittentes ei, vt cum vllo colloquatur vsque ad horam sextam. In hoc monte degunt etiam medici & placentarij. Vtuntur etiam vino, & vinum illic venditur. Hi autem omnes suis manibus faciunt vestem lineam, adeò vt sint omnes minimè egentes. Circa horam autem nonam licet stare, & audire in vnoquoque monasterio hymnos & psalmos Christo canentes, & preces ad hymnos emittentes, *Hymni.* adeò vt existimet quispiam se sublimè elatum transmigrasse in paradisum deliciarum: *Quando veniunt ad ecclesiam.* veniunt autem ad ecclesiam Sabbato solùm & Dominico. *Octo presbyteri.* Sunt autem octo presbyteri qui præsunt huic ecclesiæ, in quâ quamdiu viuit primus presbyter huius ecclesiæ, nullus alius offert, nec iudicat, nec habet sermonem: sed tacite solùm cum eo sedent. *Arsisius.* Hic magnus Arsisius, & alij multi cum eo senes, quos nos vidimus, fuerunt æquales tempore magno Antonio. *Vita Antonij c. 32. Ruff. l. 2. c. 30.* Atque mihi quidem narrauit hic magnus Arsisius, se Amon quoque vidisse Netriotem, cuius animam vidit assumi Antonius, & deduci ab Angelis. Is dicebat se etiam Pachomium vidisse Tabennesiotem, virum prophetam, ter mille virorum archimandritam; *Infrà c. 38.* cuius narrabo posteà virtutes.

CAP. VIII. *De sancto* [13] AMON *& eius coniuge.*

DICEBAT autem Amon hoc modo vixisse. Cùm esset, inquit, parentibus orbatus adolescens circiter viginti duos annos natus, vi à suo patruo mulieri iunctus est matrimonio: *Amon vi adigitur ad matrimonij iugum.* & cùm non posset resistere necessitati quam ei afferebat patruus, visum est ei, & coronâ redimiri, & sedere in thalamo, & omnia sustinere quæ fiunt in matrimonio. Postquam autem omnes essent egressi, qui in thalamo & lecto dormituros collocauerant, surgit beatus Amon, & claudit fores: *Amon cohortatur coniugem ad virginitatem.* & sedens vocat beatam & germanam suam coniugem, & ei dicit: Adesdum, domina soror, deinde rem tibi narrabo. Hoc quo coniuncti sumus matrimonium, nihil habet eximium. rectè ergo faciemus, si abhinc vnusquisque nostrûm seorsum dormierit, vt Deo placeamus, intactam nostram reddentes virginitatem. Et cùm e sinu suo paruum libellum protulisset, tamquam ex personâ Apostoli & Seruatoris, legebat puellæ quæ erat ignara litterarum, plurimam lectionis partem, adiciens ex suâ diuinitus inspiratâ doctrinâ, & in vitâ, in virginitate & castitate degendâ eam instituens. Quo factum est vt illa Christi gratiâ repleta, diceret: Ego quoque, domine mi, persuasum habeo, fore vt castam vitam libenter agam; & si quid iubes, hoc deinceps faciam. Ille verò, Ego, inquit, iubeo & rogo, vt vnusquisque nostrûm seorsum maneat. Ea verò hoc non tulit, dicens: Maneamus in eadem domo, sed in diuersis lectis. Viuens ergo cum eâ decem & octo annos in iisdem ædibus, *Amonis exercitium.* toto die vacabat horto & balsameto. Operabatur enim balsamum; quæ balsamus instar vitis plantatur, vt in quâ colendâ & putandâ multum laboris ponatur. Vesperè ergo domum ingrediens, & faciens orationes, cum eâ comedebat. Et rursus nocturnas preces fundens, & synaxim peragens, summo manè ibat in hortum. *Cautè lege.* Cùm hæc sic fierent, & peruenisset vterque ad impatibilitatem, *Vis precum.* vim & efficaciam habuêre preces Amonis. Postremò autem ei dicit illa beata: Est aliquid quod tibi dicam, domine mi; vt si me audieris, mihi planè constabit, quòd verè ex Deo me diligas. Is verò ei dicit: Dic quod velis. Ea verò dicit illi: Æquum est, vt tu qui es vir pius & religiosus, & exerces iustitiam, & similiter ego *Vxoris consilio seorsum habitauit.* qui eamdē viam institutam sum secuta, seorsum maneamus, & multi ex eo capiant vtilitatem. Non par est enim, vt propter me tanta & talis occultetur tua virtus philosophiæ, qui mecum propter Christum cohabitas in castitate. Is verò cùm ei gratias egisset, & gloriam Deo dedisset, ei dicit: Rectè tibi visum est, domina soror; & si hoc tibi placet, tu habeto hanc domum:

Amon ad montem Netriæ contendit.

Ego verò abibo, & aliam mihi domum faciam. Qui cum ab eâ esset egressus, ingressus est in interiora montis Netriæ: nondum enim tunc illic erant frequentia monasteria, & sibi fecit duos cellarum tholos. Et cum vixisset alios viginti duos annos, & rectè summam exercitationis virtutem exercuisset, in vitâ obiit monasticâ, vel potiùs translatus est sanctus Amon, natus sexaginta duos annos, bis in anno videns beatam vitæ suæ consortem.

Annorum 62 obiit Amon.

Cùm is ergo solus esset in Netriis, ferunt ad eum puerum rabie exagitatum, vinctum catenis. canis enim rabiosus mordendo illi rabiem dederat. Seipsum ergo totum laniabat, vt qui intolerabilem morbum ferre non posset. Postquam ergo vidit eius parentes, ad supplicandum procedentes: Quid mihi, inquit, labores exhibetis, ô homines, ea petentes quæ mea merita superant, cum in vestris manibus præsto sit auxilium. Reddite enim viduæ bouem quem clanculum occidistis: & sanus reddetur vobis puer. Illi verò cum conuicti essent, læti fecerunt quæ iussa fuerant: & eo orante puer sanus euasit.

Puer à rabioso cane morsu curatur.

Restitutio alieni.

Accesserunt autem alij eius visendi gratiâ. Ad quos dixit vir sanctus, tentandi eorum animi gratiâ: Afferte ad me dolium vnum, vt habeam satis aquæ ad eos qui veniunt excipiendos. Ij autem promiserunt seipsos allaturos. Cùm autem alterum pœnituisset, vbi in vicum venisset, dicit alteri: Nolo occidere camelum, neque ei dolium imponere, ne moriatur. His auditis, alius suis iunctis asinis magno labore dolium sursum portauit. Præueniens autem Amon ei dixit: Quid? quòd socij tui camelus est mortuus interim dum huc venisti? Is autem reuersus inuenit eum a lupis deuoratum. Multa quoque alia hic vir fecit.

Qui parcit bruto, ne operam misericordiæ impleat, bonorum incurrit naufragium.

Hoc autem miraculum narrauit beatus Athanasius Alexandriæ episcopus, scribens in Vitâ Antonij, quòd cum aliquando monachi ad ipsum missi essent ab Antonio (erat enim in interiore solitudine Antonius) cùm ad ipsum venissent, surrexit senex, & ambulabat cum eis. Et cùm esset transiturus Lycum fluuium cum eius discipulo Theodoro, verebatur exui, ne seipsum videret aliquando nudum: & intereà dum de eâ re dissereret, inuentus est trans fluuium, vt qui absque cymbâ in extasi traiecisset; translatus ab Angelo: fratres autem natatu transmiserunt.

Athanasius scripsit Vitam sancti Antonij.

Amon se nudum videre renuebat.

Postquam autem accessit ad Antonium, primus ei dixit Antonius: Cùm Deus mihi multa de te reuelasset, & tuam translationem mihi significasset, te ad me accersiui necessariò, vt cùm nobis inuicem frui licuisset, pro nobis inuicem intercederemus. Cùm autem eum collocasset in quodâ loco longè separato, hortatus est ne recederet ante translationem. Cùm autem ipse seorsum fuisset consummatus, vidit Antonius eius animam in cælum assumptam ab Angelis. Hic est ergo Amon, qui sic vixit, & sic obiit. Hunc Lycum fluuium ego cum metu pontone aliquando transmisi; est enim fossa magni Nili.

Vidit Antonius animam Amonis in cælum vehi.

Vita abbatis [14] OR.

CAP. IX. Hic Or fuit Oxigensis. Ruff. l. 2. c. 2.

IN hoc monte Netriæ fuit vir admirabilis abbas, Or nomine, habens monasteria mille fratrum, habitu angelico præditus: vt quis cum esset nonaginta annos natus, nihil amisisset de corpore, erat enim vultu nitido & alacri; adeo vt cum vel solùm videretur, vir esset reuerendus.

Monasteria mille fratrum.

Is cùm longe ante se in vlteriore exercuisset solitudine, posteà in propiori solitudine congregauit monasteria, palude proprijs plantata manibus, cùm ligna non essent in eo loco, adeò vt esset densa silua in solitudine. Dixerunt enim nobis qui cum eo erant patres, quod ne germen quidem illic erat, quando vir ille venit ex solitudine. Ipsam autem plantauit, ne propter res necessarias, qui ad ipsum conueniebant fratres, cogerentur circuire; sed eorum omnem gerebat curam, Deum orans, & pro eorum salute decertans, vt nihil eis deesset necessarium, nec esset eis vllus socordiæ prætextus.

Is primùm quidem degens in solitudine, vescebatur herbis & dulcibus radicibus: aquam quoque bibebat quando inueniebat; in precibus & hymnis toto tempore perseuerans.

Victus quotid.

Postquam autem peruenit ad perfectam ætatem senectutis, Angelus ei apparuit in somnis, dicens in solitudine: Eris in gentem magnam, & magnus tuæ fidei credetur populus. Qui per te autem salui fient, erunt decies mille: quos si hic lucrifeceris, totidem tibi parebunt in futuro sęculo. Neque quidquam dubitaueris, ait ei Angelus; nihil enim tibi deficiet eorum quæ sunt ad vsum necessaria, vsque ad mortem tuam, quoties Deum inuocaueris.

Angelica apparitio.

Hæc cùm audisset, venit ad propinquam solitudinem, seorsum primum degens, sibi quodam paruo constructo tuguriolo, solum compositis contentus oleribus: sæpe etiam semel solùm vescens in hebdomadâ. Atque erat quidem primùm illitteratus: postquam autem venit ex solitudine in terram habitatam, ei gratia fuit data diuinitus, & Scripturas expromebat memoriter. Ei enim libro dato à fratribus, ita deinceps legebat tamquam peritus litterarum. Aliam quoque

Or Θεοδίδακτος.

acce-

accepcerat gratiam, nempe dæmonum expellendorum, adeò vt multi ex ijs qui laborabant, etiam eo nolente, clamantes eius vitam ostenderent. Alias quoque curationes non cessabat peragere. Quo factum est, vt ad eum conuenirent tria millia monachorum. Cùm eos autem vir ille vidisset, lætitià affectus eos salutauit, & complexus est. Cùm pedes eorum proprijs lauasset manibus, conuersus est ad doctrinam: erat enim valdè peritus litterarum, vt qui hanc gratiam accepisset diuinitus. Cùm autem Scripturarum multa soluisset capita, & fidem tradidisset orthodoxam, adhortatus est ad preces. Viris enim magnis mos est, nihil carnis admittere, priusquam spiritale alimentum animæ tradiderint: hæc autem est Christi communio. Cùm eius ergo fuissent participes, & egissent gratias, hortatus est ad mensam: ipse semper inter sedendum eos admonens, eorum quæ sunt bona & honesta, & dicens eis ea quæ pertinent ad salutem. Fuit ergo hic vir clarus inter multos patres, adeò vt cùm multi ad eum venirent monachi, omnes præsentes fratres conuocans, in vno die eis cellas faceret: vno quidem subministrante lutum, altero verò laterem, alio autem hauriente aquam. Perfectis autem cellis, ipse præbebat venientibus quæ erant necessaria. Is falsum fratrem, qui ad eum aliquando venerat, & vestes suas occultauerat, cùm coram omnibus arguisset, in medium produxit. Quo factum est, vt nemo auderet deinceps apud eum mentiri, cùm tantam haberet gratiam, quam per honestam suam vitam sibi collegerat. Licebat autem videre multitudinem eorum, qui cum ipso erant monachorum in ecclesia, tamquam Angelorum choros Deum laudantium. Magnam huic sancto, suo testimonio tribuit virtutem vniuersa fraternitas: præcipuè autem homo Dei Melania, quæ hunc montem ante me est ingressa. ego enim eum non offendi viuum. Hæc autem præclara de hoc viro narrabat, quòd nec vmquam sit mentitus, neque iurauerit, neque vlli male sit precatus, neque locutus sit nisi opus esset.

Tria millia monachorum.

Eucharistia omnibus carnalibus cibis præmittenda.

[illegible] cellas ædificat.

Vestimentorum furto [illegible].

Quatuor memoranda præclara.

Cap. x.

Vita abbatis [15] PAMBO.

Pambo quis fuerit.

HVIVS montis accola fuit etiam abbas Pambo, qui fuit magister Dioscuri episcopi, Ammonis, & Ioannis filij fratris Dracontij viri admirabilis. Hic Pambo multa quidem habebat & varia priuilegia: inter cetera autem quæ rectè & ex virtute ab eo gerebantur, hoc habebat quo erat reliquis superior, quòd scilicet aurum & argentum tantum despiciebat, quantum postulat ratio Dominica. Vnde mihi narrauit beata Melania, quòd cùm ab initio Romà venisset Alexandriam, & de eius virtute audisset à beato Isidoro presbytero & xenodocho, qui de eo mihi narrauit, & ad ipsum deduxit in solitudinem. Ad eum, aiebat, attuli vasa argentea trecentarum librarum argenti, rogans eum vt rerum mearum esset particeps. Ille autem, inquit, operans, & ramos texens mihi bene dixit, voce magnà dicens: Deus det tibi mercedem. Et dixit suo œconomo Theodoro: Accipe, & ea dispensa vniuersæ fraternitati quæ est in Libya, & in insulis. Hæc enim monasteria magis indigent; ei præcipiens, vt ex eo nihil daret ijs qui erant in Ægypto, proptereà quòd sit regio ditior & abundantior. Ego autem, inquit, stans exspectabam, vt vel benedictionibus ab eo honorarer, vel verbo saltem laudarer ob tantum donum. Cùm verò nihil omnino ab eo audiissem, ei dixi: Domine, vt scias quantum sit, sunt trecentæ libræ argenti. Is autem rursus cùm ad hoc ne omnino quidem annuisset, & nec ad vasis quidem thecam attendisset, respódit: Ea à te attulisti, ô * fili? non opus est, vt à te discam quantitatem ponderis. Qui enim montes appendit & siluas staterà, multo magis scit quantitatem tui argenti. Si enim hæc mihi dares, rectè mihi pondus dixisses; sed si Deo ea obtulisti, qui ne duos quidem obolos despexit, sed eos plus quàm omnia æstimauit, tace. Sic ergo, inquit, dispensauit gratia Domini, dum ingressa sum in hunc montem. Breui autem pòst tempore dormiit homo Dei, nec ægrotans, nec in vllà parte corporis dolorem sentiens, sed sportam contexens me accersiit, & cùm adesset iam extremus stimulus, dicit mihi: Cape hàc sportam à meis manibus, vt mei memineris. Nihil enim habeo aliud quod tibi relinquam. Et cùm hoc dixisset, excedit sine febre, cùm esset annorum septuaginta, Domino commendans spiritum. Quem cùm ego sepelissem, & linteis sancti corpus inuoluissem & deposuissem, recessi à solitudine, vsque ad diem mortis mecum habens illam sportam. Hic Pambo cùm esset moriturus, in ipsà horà excessus, eum circumstantibus [16] beato presbytero & Ammonio viris inclytis, & reliquis fratribus, dicitur hoc dixisse: Ex quo veni in hunc locum solitudinis, & meam ædificaui cellam, & hic habitaui, nullus fuit dies quo non aliquid operis fecerim meis manibus: nec memini me ab aliquo panem gratis datum comedisse; nec me in hanc horam pœnitet

Aurum despuit.

Melania ei varia munera offert.

Vasa argentea dono accepta dispensat egenis monachis.

* *lege filia.*

Sapiens responsum.

Ne quis eleemosyna pretium faciat.

Pambo annorũ 70. moritur.

Verba Pambonis morientis.

Pambo ne in morte quidem se incepisse religiosè viuere profitetur.

aliciuius sermonis, quem dixerim: & sic ad Deum recedo, vt qui nec pius quidem ac religiosus esse cœperim. Hoc quoque de eo ferebant testimonium Christi serui Origenes & Ammonius, quòd numquam de re aliquà interrogatus, quæ vel ad Scripturam, vel ad actionem negotiúmve aliquod pertineret, statim responderit, sed dixerit: Nondum inueni quod respondeam: sæpè autem hoc quoque adiecit. Præteribant enim tres menses, & non dabat responsum, dicens: Nondum comprehendi. Tam considerate quidem ex Deo dabat responsa, vt à Deo cum omni metu omnes acciperent. Dicebatur enim hanc virtutem etiam supra magnum Antonium, & super omnes sanctos exercuisse, nempe vt esset in loquendo accuratus & perfectus.

In loquendo accuratus.

CAP. XI.

Vita abbatis [17] PIOR.

FERTVR autem præter alia hæc quoque actio sancti Pambon, quod Pior, qui se in vita exercebat monastica, ad eius cellam aliquando accedens, proprium panem detulit. Cum eum autem Pambon reprehendisset, dicens: Cur hoc fecisti? respondit Pior: Ne te grauarem. Itaq; tacitus eum dimisit. Post aliquantum autem temporis accedens magnus Pambon ad cellam Pior, panem suum secum madefactum attulit. Ab eo autem rogatus, quanam de caussa panem attulisset madefactum, respondit Pambon: Ideò madefeci, ne ego quoque te grauarem.

Mutua hospitalitatis contentio.

CAP. XII. *Hic Ammonius fuit Origenista.*

Vita abbatis [18] AMMONII, & *fratrum simul cum sororibus.*

AMMONIVS, qui fuit magni Pambo discipulus, simul cum tribus fratribus & duabus sororibus, cum peruenissent ad summum pietatis ac religionis, venerunt in solitudinem, & seorsum fecerunt vtrumq; monasterium, virorum scilicet & mulierum, ita vt satis magnum intercederet spatium. Quoniam autem insigniter doctus erat virorum optimus Ammonius, quædam ciuitas desiderauit eum habere episcopum. Qui cùm accessissent ad beatum Timotheum episcopum, rogarunt eum vt eis episcopum ordinaret Ammonium. Ille autem dicit: Adducite eum ad me, & ego eum vobis ordinabo. Cùm ergo cum magno auxilio iuissent ad eum comprehendendum, is conuersus est in fugam. Cùm vidisset autem se iam esse comprehensum, stans eos rogabat. Cum ij autem non parérent, iurauit senex se rem non suscipere, neque posse egredi è solitudine. Vbi autem non cedebant, ipsis videntibus, arrepto forfice sinistram aurem sibi abscidit ad imum vsque, eis dicens: Nunc intelligite, fieri non posse vt ego fiam quod me cogitis, cum lex prohibeat ne ad sacerdotium prouehatur is cui sunt aures amputatæ. Cum sic ergo eum dimisissent, recesserunt, & ad episcopum venientes hæc ei renuntiarunt. Is autem eis dicit: Hæc lex in vsu sit apud Iudæos. Mihi autem si vel truncatum naribus adduxeritis qui sit bonis moribus, ego eum ordinabo. Euntes ergo eum rursus rogabant. Cùm ipse autem non parêret, aggressi sunt eum vel vi adducere. Is autem eis iurauit, dicens: Si me coëgeritis, etiam linguam meam exscindam. Eo itaque post hæc dimisso, recesserunt. Huius Ammonij fertur hoc miraculum. Numquam, inquiunt, turpis voluptatis carunculæ suæ insurrectio eius corpus inuasit: sed ferrum candens suis membris admouebat, adeò vt esset totus vlceratus. Eius autem mensa talis fuit à iuuentute vsque ad mortem, quòd crudis scilicet vesceretur: nihil enim vmquam comedebat quod igni fuisset admotum, præter panem. Vetus autem & nouum Testamentum dicebat [19] memoriter: & in doctorum virorum Athanasij & Basilij scriptis ita erat versatus, vt decies mille & sexcentos versus proferret; vt de eo ferunt testimonium magni quoque patres in solitudine. Huius autem feruntur etiam prophetiæ. Tantum autem valebat in consolandis fratribus qui erant in solitudine, quantum vllus alius.

Remuit episcopatū Ammonius

Monasterium aliud virorum, aliud mulierum.

Imperiosè non cedentibus, sibi aurem amputat.

Crudis vescitur.

Vtrumque Testamentum memoriter tenet.

Prophetatur.

Hoc ei suo suffragio tribuebat Euagrius, qui erat vir discernendi vi præditus, se nullum hominem vidisse qui esset magis [18] impatibilis, & alienus ab omnibus animi perturbationibus.

Cautè legē.

CAP. XIII.

Vita abbatis [19] BENIAMIN.

IN hoc monte Netriæ fuit vir admirabilis, qui vocabatur Beniamin, qui rectè & ex virtute vitam egit annis octoginta. Qui cùm summè virtutem exercuisset, dignatus fuit gratiâ curationum, adeò vt cuicumque manus imposuisset, aut qui benedixerat oleum dedisset, quod laborabat liberaretur ab omni ægritudine. Hic qui tantâ gratiâ dignus fuerat habitus, octo mensibus ante obitum fuit hydropicus, & eius corpus vsque adeò intumuit, vt propter dolores inueniretur alius Iob nostris temporibus. Cum nos autem assumpsisset Dioscorus episcopus, qui tunc erat presbyter montis Netriæ, me, inquam & beatum Euagrium,

Oleo sancto curat morbos.

Beniamin hydropisi laborat.

grum, dicit nobis. Adeste, videte nouum Iob qui in tanto corporis morbo & tanto tumore immensam habet patientiam cum gratiarum actione. Accedentes ergo vidimus tantam molem eius corporis, vt paruum eius digitum non possemus complecti digitis duarum manuum. Cùm autem morbi grauitatem non possemus fixis oculis intueri, nostros oculos auertebamus. Tunc dicit nobis beatus ille Beniamin: Orate, filij, ne meus internus homo sit hydropicus. hoc enim corpus neque cùm bene se haberet, mihi quidquam profuit, neq; cum malè, me læsit. Illis ergo octo mensibus factus est illi currus latissimus, in quo sedebat assidue, vt qui non posset in lecto accumbere, propter ea quæ sunt corpori necessaria. Cum autem laboraret hoc morbo immedicabili, medebatur aliis qui tenebantur quibusuis ægritudinibus. Necessarium itaque duxi, morbum huius sancti exponere, ne nobis alienum videatur, si viris iustis aliquis casus accidat. Egregio ergo illo viro mortuo, sublatum est limen ostij & postes, vt posset corpus efferri ex cellâ. Tanta erat moles corporis beati & inclyti patris Beniamin.

Beniamin alter Iob patientiâ.

Internus homo si sanus sit, non magnopere laborandū de corpore.

Aeger Beniamin alios medetur.

Cap. XIV. *Vita* [22] APOLLONII *qui cognominabatur* ἀπὸ πραγματευτῶν, *id est, à negotiatoribus.*

QVIDAM Apollonius nomine ἀπὸ πραγματευτῶν, id est, à negotiatoribus, cùm mundo renuntiasset, & montem Nitriæ habitasset, & nec artē discere posset, nec litteras, quòd ætate esset prouectus: viginti annis quibus vixit in monte, hanc habuit exercitationem. Suis pecuniis, & suis laboribus emens Alexandriæ vasa medica omne genus, vniuersæ fraternitati ea suppeditabat ad morbos: & licebat eum videre vsque ad horam nonam discurrentem obeundo monasteria, & ostium ingredientem, & visentem num quis decumberet. Portabat autem vuam passam, mala punica, oua, panem siligineum, & ea quibus opus habent ægroti. Hanc sibi conferentem inuenit vitæ rationem vsque ad senium Christi seruus. Qui cùm esset moriturus, alteri sibi simili sua reliquit friuola, rogans eum, vt idem obiret ministerium. *Nam cùm quinque millia monachorum illum montem habitent, tali quoque opus est curatione, quòd sit locus desertus.

Apollonius [illegible] fratribus.

Cap. XV. & XVI. *Vita* [23] PAEESII & ISAIAE.

ALII Pæesius & Isaias nomine, fuerunt fratres patre [24] mercatore, qui quidem cùm pater eorum esset mortuus, diuiserunt facultates quas habebant in mobilibus: in nummis quidem quinque millia, in vestibus autem & seruis quæ inuenta fuerant. Ij inter se deliberarunt, & sibi consulentes, dicebant: Quodnam vitæ iter ingrediemur, ô frater. si exerceamus mercaturam quàm pater noster exercuit, nos relinquemus alijs nostros labores: & fortè incidemus in pericula vel latronum vel maris. Age ergo, frater, vitam aggrediamur monasticam, vt & patris nostri lucremur facultates, & nostras animas non perdamus. Placuit ergo vtrisque scopus vitæ solitariæ: sed inuenti sunt alius in alio discrepantes. Cùm itaque pecunias diuisissent, & reliqua omnia, hunc quidem sibi scopum proposuerunt, vt Deo placerent, sed diuerso vitæ instituto. Vnus enim omnia dispergens, dedit monasteriis, & ecclesiis, & custodiis, & cum artem didicisset, ex quâ sibi panem pararet, exercitationi operam dabat & orationi. Alter autem eius nihil dispersit, sed facto sibi monasterio, & paucis assumptis fratribus, quemlibet excipiebat hospitem, quemlibet curabat ægrotum, quemuis senem retinebat, cuiuis pauperi dabat: Sabbato & Dominicâ, tres aut quatuor mensas statuens, eos qui erant egeni excipiebat. Hoc modo vitam suam consumpsit. Ambobus autem mortuis, diuersæ beatitudines vtrisque dabantur à fratribus, vtpote quòd essent inuenti ambo virtute perfecti: & aliis quidem placebat vita eius, qui renuntiauerat; alijs verò ea quæ communicabat omnibus egentibus. Cùm ergo inter fratres incidisset contentio, propter horum beatorum diuersum vitæ institutum, & maximè propter laudes diuersas, vadunt ad beatum Pambo, & ad eum referunt, vt de hac re respondeat, volentes scire vtrânam sit melior vitæ ratio. Is autem eis dicit: Vtrique sunt perfecti apud Deum. alter quidem functus est munere Abrahæ, qui omnes excipiebat; alter verò suscepit firmissimum, & constantissimum zelum Eliæ prophetæ, vt Deo placeret. Et cùm alij quidem ei dicerent: Quomodo fieri potest, vt ex tuis pedibus hi sint æquales? Vt qui exercitatorem præferrent, & dicerent: Præceptum impleuit euangelicum, vt qui omnia vendiderit & dederit pauperibus, noctu & diu perseuerans in orationibus, crucem ferens, & sequens Seruatorem: contrà autem alij de altero contenderēt, dicentes: Hic ex tuis pedibus, tot & talia viscera ostendit in omnes egentes, vt exiret & sederet in viis tegijs, & qui erant afflicti colligeret, & opem ferret:

Paesius & Isaias fratres, ambo solitudinē spirant.

Vita diuersum institutum arripiunt.

Contentio illis mortuis, de beatitudine, quam à diuerso illo instituto assecuti sint.

Quis melior.

ter: neque solùm suam recreauit animam, sed etiam aliorum, ægrotos curans, & eis dans auxilium. Eis dicit beatus Pambo: Rursus vobis dicam: ambo sunt apud Dominum, vnicuiq; autem vestrùm de ijs satisfaciam. Hic si non vsque adeò se exercuisset, non fuisset dignus illud bonum consequi. Ille rursus qui recreabat ac reficiebat hospites, & egenis ministrabat, ostensus est Domino pro viribus æqualis. Ipse enim dixit: (Matth. 20.) Ego non veni ministrari, sed ministrare. Hic ergo minister etsi videbatur habere onus ex labore, attamen ex ipso quoque habuit recreationem. Exspectate autem vt à Deo quoque de his habeam reuelationem, & posteà scietis cùm veneritis. Intermissis ergo aliquot diebus redierunt, de his magnum illum rogantes. Senex autem respondit illis, dicens: Apud Deum vidi vtrosque simul stantes in paradiso.

CAP. XVII.

Vita [11] MACARII *iunioris*.

Ex cæde inuoluntaria occasio Macario adeundæ solitudinis.

QVIDAM ætate iunior, nomine Macarius, decem & octo annos natus, cùm luderet cum suis æqualibus ad lacum qui dicitur Mariam, pascens pecora cædem fecit inuoluntariam. Is cùm nemini hoc dixisset, venit in solitudinem, & eò processit metu & Dei & hominum, vt non senserit se tribus annis mansisse sine tecto in solitudine. Est autem illa terra arida, idque sciunt omnes, tam qui auditione acceperunt, quàm qui ex ipsa norunt experientiâ. Hic ipse Macarius sibi posteà ædificauit cellulam: & cùm in eâ vixisset alios viginti & quinque annos, tantâ gratiâ dignus est habitus, vt despueret dæmones solitudini insultantes. Ego cum eo versatus longo tempore, ab eo didici quomodo affecta esset eius ratio ob peccatum cædis. Dicebat autem, tantum abesse vt doleret, vt etiam gratias ageret de crimine cædis. Fuit enim cædes inuoluntaria mihi caussa salutis. Dicebat autem, ex Scripturis afferens testimonium cædis, quæ à magno Dei seruo Moyse facta fuit in Ægypto, quòd nisi propter cædem, & metum Pharaonis, non dignus habitus fuisset Moyses visione Domini, & tanto dono, & conscriptione sanctorum eloquiorum Spiritus. Nam cùm effugisset ex Ægypto, peruenit in montem Sina. Hæc autem dico non muniés viam ad cædem aliquam: sed potiùs ostendens esse etiam virtutes, quæ oriuntur ex casu, quando non vult quis suâ sponte ad bonum accedere. Ex virtutibus enim aliæ quidem sunt, quæ ex voluntate & ex nostro animi instituto proficiscuntur; aliæ verò quæ ex casu nascuntur.

Salutare infortunium.

Virtutes quædam a casu, quædam ab electione.

Vita abbatis NATHANAEL.

CAP. XVIII.

EX veteribus sanctis fuit quidam alius, optimus Christi athleta, nomine Nathanael. Eum ego non offendi in carne: dormierat enim quindecim annis ante meum aduentum in montem. Cum autem in eos incidissem qui cum hoc sancto se exercuerant, & fuerant ei tempore æquales; de viri virtute lubenter sum eos sciscitatus. Mihi autem eius quoque cellam ostenderunt, in quâ nullus adhuc habitat, quod sit terræ habitatæ propinquior. Ille enim beatus tunc eam condidit, quando rari fuerunt anachoretæ. Narrarunt autem mihi egregiam eius exercitationem: nempe quòd tantam habuerit in cellâ tolerantiam, vt numquam dimotus sit à proposito. Cum ab initio fuisset illusus à dæmone qui omnes illudit, qui eum labi fecerat in socordiam & animi mœrorem, & eum e cellâ exegetat. visus est enim esse tristis & animo angi in primâ cellâ, illinc itaque recedens, ædificauit aliam propius vicum. Postquam ergo perfecit cellam, & in eâ habitauit tres vel quatuor menses, accedit noctu dæmon taurinâ pelle indutus sicut lictores, præ se ferens speciem militis pannos induentis, taurinâ pelle edés strepitum. Cui succensus, dixit beatus Nathanaël: Quis tu es qui hæc facis in meo hospitio? Dæmon autem respondit: Ego sum qui te ex tuâ primâ cellâ exegi, & nunc veni vt te ex hac quoque fugem. Cùm ergo cognouisset beatus Nathanaël se fuisse illusum, reuersus est ad primam cellam: & spatio triginta septem annorum non est egressus extra fores, contendens cum dæmone, qui tot & tanta ei fecerat vt eum cogeret è cellâ egredi, vt ne ea narrare quidem liceat. Atque inter cetera quidem hoc machinatus est bonorum inimicus, nempe vt eum probro ac dedecore afficeret, ad eius abrumpendum institutum. Cùm septem sancti episcopi sanctum inuisissent, aut ex Dei prouidentiâ, aut ex suggestione illius tentationis, eum propemodum deturbauit à proposito. Cùm enim episcopi postquam eum inuisissent, orassent, & post orationem exirent, ne gressum quidem vnum pedis eos comitatus est vir egregius, ne daret locú inimico bonorum. Ei ergo dicunt diaconi episcoporum: Superbe te gens, ô abbas, qui non deducis episcopos. Is verò dicit eis: Ego & dominos meos episcopos colo, & omnem clerum honoro; sumque ego peccator omnium hominum peripsema: his autem omnibus & toti vitæ, quod in me est, proposito sum mot-

Nathanaël perpetuam cellæ custos.

Taurinâ pelle indutus dæmon eum vexat.

Contendit Nathanaël cum dæmone.

Septem episcopi inuisunt Nathanaëlem.

mortuus. Ego enim habeo scopum occultum, quem scit Dominus qui nouit occulta mei cordis, cur eos non sum comitatus. Cùm ergo hic quoque actus non successisset dæmoni, rursus talem suscipit figuram.

Dæmon in pueri figura.

Nouem mensibus ante dormitionē athletæ transformatus est in puerum duodecim annos natum, tamquam agentem asinum panem in sportâ ferentem. Qui puer cùm serò vespere esset prope cellam, simulabat cecidisse asinum & se clamare: Abba Nathanaël, miserere mei, & porrige mihi manum. Ille autem audiuit vtique vocem pueri: & aperto ostio cellæ, stans intus ei dicebat: Quis es, & quid vis tibi faciam? Respondet dæmon: Ego sum huius monachi minister, & fero panes, quoniam est agape tui noti fratris; & cras illucescente Sabbato opus est oblationibus. rogo ergo te ne me despicias, ne deuorer ab hyænis. Sunt enim hyænæ in his locis. Stans ergo mutus beatus Nathanaël, præ ingenti eius misericordiâ caligabat conturbatus visceribus, & reputabat apud se quid faceret, dicens: Aut futurum est vt transgrediar mandatum, aut à meo proposito excidam. Posteà piâ apud se reputans cogitatione, dixit: Melius est ne labefactem tot annorum propositum ad ignominiâ afficiendum & vincendum diabolum. Cùm itaque Dominum rogasset, dicit puero qui cum eo loquebatur: Audi puer, aut quicumque sis. Credo in Deum quem colo, qui dominatur cuiuis spiritui, quòd si auxilio reuerà egeas, Deus tibi mittet auxilium; & neque hyænæ, neque aliquid aliud tibi malè faciet: sin autem es tentatio, hoc quoque Deus mihi exhinc iam reuelabit, & clauso cellæ ostio est ingressus. Pudore autem affectus dæmon quòd sic quoque esset victus, resolutus est in turbinem, onagrisque exultantibus ac fugientibus & strepitum edentibus assimilatus, sic euanuit. Hoc fuit certamen beati Nathanaël, & hæ sunt virtutes eius exercitationis, & pugna inuicta aduersus aduersarium.

Agape. — Oblatio. — Firmitas Nathanaelis propositi. — Confidentia.

Cap. XIX. & XX.

Vita abbatis MACARII *Ægyptij &* MACARII *Alexandrini.*

Ruff. lib. 2. c. 28. 29.

SANCTORVM & immortalium patrum, Macarij Ægyptij & Macarij Alexandrini, egregiorum & inuictorum athletarum, honestæ vitæ certamina, quæ sunt multa & magna, & incredulis prope incredibilia, & narrare vereor & scriptis mandare, ne fortè mei tamquam mendacis fiat mentio. Quòd autem Deus perdat omnes qui loquuntur mēdacium, licet apertè videre sanctum Spiritum pronuntiantem. Cùm ego ergo per Dei gratiam non mentiar, hominum fidelissime Lause, ne sis quoque ipse incredulus patrum certaminibus: sed glorare potiùs in æmulatione exercitationis eorum qui verè sunt Macarij, hoc est beati.

Ps. 5.

Distributio eorum qui Macarij dicti sunt.

Atque primus quidem Christi athleta, nomine Macarius, erat genere Ægyptius: secundus autem ætate, sed in iis quæ sunt monachorum præcipua primas partes obtinens, qui ipse quoque vocabatur Macarius, erat Alexandrinus, qui vendebat bellaria.

Macarius Ægyptius.

Et primùm quidem narrabo virtutes Macarij Ægyptij, qui vixit nonaginta annos integros. Ex his in solitudine annos sexaginta. Cùm triginta annos natus ascendisset, essetque ætate iunior, tam toleranter tulit labores exercitationis totum decennium, vt magnâ quadam & insigni dignus haberetur distinctione, adeò vt vocaretur παιδαριογέρων, id est, in puerili ætate senex. quoniam citiùs quàm pro ætate profecerat virtutibus. Cùm esset quadraginta annos natus, & potestatem accepit contra spiritus, & gratiam curationum, & spiritum futurorum prædictionis; dignus quoque est habitus honorando sacerdotio. Cum eo habitarunt duo discipuli in intimâ solitudine, quæ vocatur Scete: ex quibus vnus quidem erat ei minister, qui semper prope ipsum inueniebatur, propter eos qui veniebant vt curarentur; alter autem seorsum sedebat in cellâ.

Sacerdotium inter monachos honorandum.

Procedente autem tempore, cùm sanctus perspicaci oculo præuidisset, dicit suo ministro, Ioanni nomine, qui posteà factus est presbyter in loco sancti Macarij (presbyteratu enim dignus fuerat habitus magnus Macarius:) Audi me, frater Ioannes, & fer æquo animo meam admonitionem, eaque tibi proderit. Tentaris enim, inquit, & te tentat spiritus auaritiæ. Sic enim vidi: & scio quòd si meam æquo animo tuleris adhortationem, in Dei timore consummaberis & in eius opere, & laudaberis, & in tuum tabernaculum non appropinquabit flagellum. Quòd si non audieris, in te veniet finis Giezi, cuius vitio laboras. Contigit autem vt sancto quidem non obedierit post eius mortem, sed obedierit ei qui Iudæ alligauit laqueum propter auaritiam. & post alios quindecim aut viginti annos, cum bona pauperum sibi vsurpasset, ita laborauit elephantiâ, vt non inueniretur integer locus in eius corpore, in quo quis posset figere digitum. Hæc est prophetia sancti Macarij.

Spiritus auaritiæ. — 4. Reg. 5. Simonia.

Ac de cibo quidem & potione superuacaneum est dicere, cùm nec apud iis socordiores monachos, qui sunt extrà, inueniri

possis

possit ingluuies, aut vlla citra delectum & discrimen viuendi ratio alia ab iis qui sunt in illis locis, cùm propter inopiam rerum necessariarum, tum etiam propter zelum virorum qui est ex Deo, vnoquoque contendente vincere proximum diuersis vitæ institutis.

Macarius in extasi frequenter.

De aliâ autem exercitatione cælestis huius viri, Macarij inquam, dicebatur hic sanctus esse assidue in extasi, & maiori tempore, vel cum Deo, vel in rebus versari cælestibus: cuius etiam feruntur res diuersæ.

Ruff. lib. 2. cap. 28.

Ægyptius quidam libidinosus, captus amore cuiusdam mulieris ingenuæ, quæ viro nupserat, cùm non posset eam inescare propter pudicitiam & castitatem erga suum maritum Parthenicum, conuenit improbus præstigiatorem, dicens: Aut eam incita vt me amet, aut arte tuâ effice vt eius maritus eam dimittat. Cùm ergo præstigiator satis ab eo accepisset, vsus est suis præstigiis & incantationibus: & cum non posset eius animum mouere vt ei assentiretur, efficit vt videretur equa iis qui eam intuebantur.

Præstigiator amatoris precibus mulierem equam apparere facit.

Cùm ergo foris venisset eius maritus, aspexit vxorem suam in formâ equæ; cumque in suo lecto cubuisset, alienum ei videbatur quòd in suo cubili equa iaceret. Flet ergo eius maritus, & lamentatur quòd rem non inuenit: & quòd existimans se alloqui bestiam, responsum non assequatur, præterquam quod solummodò eam videbat irasci. Vnde magis angebatur animo, cùm intelligeret eam esse suam vxorẽ, curiosis autem hominum artibus esse mutatam in equam. His de caussis accersit vici presbyteros, & domum adducit, & eis eam ostendit: sed nec ij cognouerunt, calamitatem quæ eis acciderat. Tribus ergo diebus neque fœnum comedit vt equa, neque panem vt homo, vtroque alimento priuata. Tandem vt Deus glorificaretur, & videretur virtus sancti Macarij, ascendit in cor mariti eius ducere eam in solitudinem ad sanctum virum: & cùm eam capistro ligasset vt equam, duxit in solitudinem. Dum autem appropinquassent, steterunt fratres prope cellam sancti Macarij cum eius marito contendentes, & dicentes: Cur huc adduxisti hanc equam? Is autem dicit: Vt misericordiam consequatur sancti oratione. Illi verò dicunt ad eum: Quid mali habet? Ille eis dicit: Quam videtis equam, ea misera est vxor mea; neque scio quemadmodum mutata sit in equam, & iam sunt tres dies ex quo nihil comedit. Ij autem cùm hæc audissent, referunt ad seruum Dei Macarium eo iam intus pro illâ orante: ei enim Deus reuelauerat, ipsis ad eum venientibus; & ideò orabat vt sibi declararetur caussa propter quam hoc euenerat.

Reuelatur Macario eius ad eum aduentus.

Respondit autem sanctus Macarius fratribus qui ei renuntiauerant: Adduxitne aliquis huc equam? dicunt: Ita. Is verò eis dicit: Equi vos estis, qui habetis equorum oculos; illa enim est femina ita vt est creata, non transformata, sed sic solùm apparens oculis eorum qui sunt decepti. Quæ cùm esset adducta, aquamque benedixisset, & in eius nudum caput infudisset, super eius caput est precatus: statimque effecit vt omnibus videntibus videretur femina. Cùm autem iussisset ei cibum afferri, fecit eam comedere, & eam sic curatam dimisit cum suo marito, Deo agentes gratias. Eam autem admonuit vir Dei, sic dicens: Numquam ecclesiam deseras, numquam abstineas à cõmunione Christi Sacramentorum. Hæc enim tibi acciderunt, quòd iam quinque hebdomadis non accessisti ad intemerata nostri Seruatoris Sacramenta.

Aqua benedicta vertitur phantasma Macarius à feminâ depellit.

Femina sua præstigio obnoxia, quia raro ... communicabat.

Alia est actio magnæ eius exercitationis. Magno vitæ suæ tempore à cellâ suâ in dimidium vsque stadium fodiens cuniculum, summam effecit speluncam: & si quando complures ei essent molesti, occulte è suâ cellâ egrediens, ibat in speluncam, neque quisquam eum inueniebat. Narrauit autem nobis quidam ex studiosis eius discipulis; quòd recedens vsque ad speluncam per cuniculum, dicebat viginti quatuor orationes; & rediens, totidem.

Vt homines lateat, cuniculum effodit Macarius.

Ruff. lib. 2. c. 28.

De eo exiit fama, quòd mortuum suscitauit: vt persuaderet hæretico qui non confitebatur esse resurrectionem corporum. & fuit constans hæc fama in solitudine.

Mortuum suscitat in fidei testimonium.

Ad hunc sanctum adductus est aliquando à matre propriâ lamentante adolescens qui vexabatur a dæmone, à duobus adolescentibus ex vtraq; parte constrictus. Hunc autem ita vexabat dæmon. Trium modiorum panes postquam comedisset, & calicem aquæ bibisset, vtraque eructans, cibos resoluebat in vaporem. Ab eo enim, non secùs ac igne consumebantur quæ comederat & biberat. Est enim ordo quoque dæmonum qui dicitur igneus. Sunt enim dæmonum quoque sicut hominum differentiæ, non mutatâ essentiâ, verùm mente diuersâ. Hic ergo adolescens cùm ei mater non suppeditaret, sæpe sua comedebat excrementa, & lotium bibebat. Flente ergo eius matre, & alienam sui filij mœrente calamitatem, & sanctum valde obtestante & rogante, illum accipiens inuictus Christi athleta Macarius, supplex pro eo Deum orauit. Post vnum autem aut alterum diem, remisit dæmon vexationem. tunc ergo dicit matri adolescentis dominus Macarius:

Dæmon comedens, cibos resoluit, non digerit.

Dæmonum differentia mente diuersa, eadem essentiâ.

carius. Quantum vis vt filius tuus comedat? Illa autem respondit, dicens: Rogo te, iube eum solùm comedere decem libras. Eam autem increpans, vt quæ nimium dixerat, dixit: O mulier, cur hoc dixisti? Cumque septem dies orasset cum ieiunio, expulso ab eo perniciosò dæmone ingluuiei, constituit ei viuendi rationem ad tres vsque libras panis, quas deberet ipse comedere si operaretur. Cùm hoc modo Dei gratiâ puerum emundasset, eum matri reddidit.

Dæmon ingluuiei.

Has res admirabiles & præter opinionem fecit Deus per sanctum Macarium. Eum ego non conueni: dormierat enim anno antequam ego ingrederer in solitudinem. Conueni autem eum qui erat eius socius in fidei operibus, & idem venerabile nomen quod ipse habebat.

A quo ista didicerit Palladius.

Dico autem sanctum Macarium Alexandrinum, qui erat presbyter earum quæ dicũtur Cellarum. In quibus Cellis ego nouem annos habitans, ex quibus tres annos mecum vixit ille Macarius, in quiete sedens, eius quidem optimæ viuendi rationis alia quidem vidi opera & signa, alia verò didici ab iis qui cum eo vixerunt.

Macarius Alexandrinus.

Is cùm apud magnum virum & patrem Antonium electos palmæ ramos vidisset, quos ipse laborauerat, petijt ab eo vnum manipulum ramorum palmæ. Dixit autem ei Antonius: Scriptum est; Non concupisces res proximi tui. Et cùm id solùm dixisset, rami omnes statim tamquam ab igne torrefacti sunt. Quod quidem cùm vidisset Antonius, dixit Macario: Ecce Spiritus sanctus requieuit super te: erisque mihi deinceps heres mearum virtutum.

Non concupiscendum. *Deut. 7.*

Hinc rursus eum inuenit diabolus in solitudine, corpore valdè defatigato, & dicit ad eum: Ecce accepisti gratiam Antonij; cur non vteris auctoritate, & à Deo petis cibum, & vires ad iter ingrediendum? Is autem dicit ad eum: Virtus mea & laus mea Dominus, tu autem ne tentaueris seruum Dei. Facit ergo diabolus vt ei phantasma appareat, camelus onera baiulans & errans per solitudinem, habens omnia ad vsum necessaria. Qui cùm vidisset Macarium, prope eum assedit. Is autem suspicatus esse phantasma, sicut erat, constitit ad orandum: is verò protinus à terrâ fuit absorptus.

Diabolus aggreditur Macarium in solitudine. *Macarius oratione phantasma pellit.*

Aliquando rursus venit hic Macarius Alexandrinus ad magnum Macarium qui erat in Scete. & cùm ambo essent Nilum transmissuri, accidit vt ipsi maximum pontonem ingrederentur: in quem ingressi sunt duo tribuni cum magno fastu & apparatu, vt qui intus haberent rhedam totam æneam, & equos frenis aureis, & quosdam eos stipantes milites, satellites, & pueros torquibus & aureis zonis ornatos. Postquam ergo tribuni viderunt ipsos veteribus pannis indutos, & sedentes in angulo, humilem illam & tenuem viuendi rationem beatam iudicabant; vnus autem ex ipsis tribunis dixit ad ipsos: Beati estis vos qui mundum illuditis. Respondens autem Macarius qui erat vrbanus, dixit eis: Nos quidem mundum illusimus, vos autem illusit mundus. Scias autem te non tuâ sponte hoc dixisse, sed prophetìcè: ambo enim vocamur Macarij, hoc est, beati. Is autem eius sermone compunctus cùm domum venisset, vestes exuens, delegit vitam agere solitariam, multas faciens eleëmosynas.

Beata viuendi ratio in vilibus pannis. *Mundus illuditur à monachis, sæcularibus mũdus illudit.*

Rursus cùm aliquando cupiisset vesci vuis recentibus perbellisque ad se missis, ostendens continentiam, eas misit ad alium fratrem laborantem, qui ipse quoque vuas desiderabat. Qui cùm eas accepisset, & magnâ affectus esset lætitiâ, suam celare volens continentiam, eas misit ad alium fratrem laborantem, qui ipse quoque eum cibum appeteret. Cùm ille quoque accepisset, rursus hoc ipsum fecit, etsi ipse valde vesci cuperet. Postquam autem ad multos fratres deinde venerunt vuæ, cùm nullus eis vesci voluisset, postremus qui eas acceperat, eas rursus misit ad Macarium, tamquam magnum ei donum largiens. Qui cùm rem curiosè inquisiisset, admiratus, & Deo actis gratiis ob tantam eorum continentiam, ne ipse quidem ex iis tandem comedit.

Domita cibi concupiscentia. *Vua per charitatis officia multorum cellas perambulat.*

Atque hæc quidem est magni Macarij exercitatio, quam ego & multi accuratè apud ipsum didicimus. Si quod opus exercitationis aliquem vmquam fecisse audiit, omnino id ardenter effecit.

Cùm ab aliquibus audiisset, Tabennesiotas per totam quadragesimam nullâ re vesci quæ igni esset admota, statuit hic sanctus septem annis nihil comedere quod per ignem transisset: & toto illo septennio nihil gustauit præter cruda olera vel legumina humectata. Cùm hoc ergo rectè gessisset, aspernatus est hanc viuendi rationem. Audiit autem ab aliquo alio hic monachorum optimus, quòd quidam monachus comedat libram panis. Quem æmulatus, fregit quod habebat buccellatum, & immisit in lagenam, statuens solummodò tantum comedere, quantum manus eius sursum ferret. Magna est autem hæc in tractando corpore asperitas. Festiuè enim nobis narrabat: Plura quidem frusta apprehen-

Quadragesima obseruatio in cibis igne non coctis.

prehendebam, ſed non ſinebat efferre ob anguſtiam foraminis. Publicanus enim mihi non permittebat omnino veſci. Totos ergo tres annos hanc exercuit continentiam, quatuor vel quinque vncias comedens, & aquam quæ eis reſponderet: olei autem ſextarium toto anno conſumebat in alimentum.

Victus eius ratio.

Alia athletæ exercitatio. Statuit indomitus hic vir ſomnum ſuperare. etenim vtilitatis gratiâ hoc ipſe narrauit: Totis viginti diebus & noctibus non ſum tectum ingreſſus, vt ſomnum vincerem, cùm interdiu quidem æſtu arderem, noctu verò algore rigerem. Quòd niſi, inquiebat, tectum citiùs eſſem ingreſſus, & ſomno vſus eſſem, ita mihi erat areſactum cerebrum, vt deinceps ageret in extaſim: & quod ad me quidem attinet, vici ſomnum; quod autem ad naturam opus habentem, ei ceſſi.

Somnum ſuperare contendit.

Ei aliquando moleſtiam exhibuit ſpiritus fornicationis: & tunc condemnauit ſeipſum ſedere nudum ſex menſes in palude Scetes, quæ eſt in vaſtâ ſolitudine, in quâ poſſunt culices vel ſauciare pelles aprorum, vt qui ſint æque magni vt veſpæ, adeo vt in toto eius corpore infixerint aculeos: vt nonnulli exiſtimauerint eum eſſe leproſum. Reuerſus ergo in ſuam cellulam poſt ſex menſes, ex voce cognitum eſt eum eſſe dominum Macarium.

A ſpiritu fornicationis tentatus, culicû ſe morſibus exponit.

Is cupit aliquando, vt ipſe nobis narrauit, quod in hortis erat, ingredi monimentũ, quod dicitur κενοτάφιον Ianne & Mambre, magorum qui erant tempore Pharaonis, vt id videret, vel etiam vt conueniret eos qui illic ſunt dæmones. Dicebatur enim plurimos, eoſque ferociſſimos, in eo loco ab illis collocatos eſſe dæmones per infamis artis eorum excellentiam. Hoc autem monumentum factum eſt à Ianne & Mambre fratribus, qui propter magicæ artis excellentiam primas partes habebant illo tempore apud Pharaonem. Vt qui ergo illo vitæ ſuæ tempore maximam in Ægypto haberent poteſtatem, conſtruxerunt illud opus ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, & ſuum illic fecerunt monimentum: & cùm multum illic auri depoſuiſſent, & omne genus arbores plantaſſent, maximum quoque puteum aquę foderunt: eſt enim locus qui cedit facile. Hæc autem omnia fecerunt, ſperantes poſt ſuum hinc diſceſſum frui deliciis in illo paradiſo. Tandem ergo quoniam neſciebat viam quæ ad eum ducit hortum, Dei ſeruus Macarius, coniecturâ quadã ſequebatur aſtra, & ſicut nautæ qui tranſmittunt maria, totam peruaſit ſanctus ſolitudinem, & cùm aliquot etiam accepiſſet arundines, vnam ſtatuit in vnoquoque milliari, vt per eam rediret. Cùm ergo intra nouem dies totam illam peruaſiſſet ſolitudinem, & eſſet prope illum hortum, ſuccedente nocte parum dormiit. Immanis verò dæmon qui ſemper aduerſatur Chriſti athletis, cùm collegiſſet omnes illas arundines dormiente Macario, & circiter ad vnum lapidem à monimento ad eius caput poſuiſſet, receſſit: poſtquam ergo ſurrexit, inuenit colligatas arundines quas ipſe fixerat ſigni cauſâ. Fortaſſe autem hoc quoque fuit Dei permiſſio ad maiorem eius exercitationem, vt non ſperaret in arundinibus, ſed in Dei gratiâ, quæ per columnam nubis deduxit Iſraël quadraginta annis in terribili illâ ſolitudine. Dicebat autem Macarius: Cùm propiùs acceſſi ad illud monumentum, ex eo egreſſi mihi occurrerunt ad ſeptuaginta dæmones variis formis præditi, alij quidem clamantes, alij verò cum magno fremitu in me ſtridentes dentibus, alij verò tamquam corui volantes, audebant meo vultui inſultare, dicentes: Quid vis, Macari, tentatio monachorum? quid ad nos acceſſiſti? an non nos quoque aliquem ex monachis vexauimus? Quæ noſtra ſunt, tu cum tuis ſimilibus illic habes, nempe ſolitudinem, & illinc noſtros cognatos fugauiſti. Nihil eſt nobis tecum commune. quid loca noſtra inuadis? tamquam anachoreta, contentus eſto ſolitudine. Qui hunc locum ædificarunt, eum nobis aſſignarunt; non potes hic manere. Quid quæris ingredi in hanc poſſeſſionem, in quam nullus ex viuis hominibus eſt ingreſſus, ex quo fratribus qui hoc condiderunt ſunt à nobis hîc factæ exequiæ. Et cùm multa adhuc facerent & inſultarent dæmones, dixit eis ſanctus Macarius: Ingrediar tantùm, & videbo, & hinc recedam. Dixerunt autem dæmones: Hoc nobis promitte in tuâ conſcientiâ. Dicit autem Chriſti ſeruus, Hoc faciam. Dæmones autem euanuerunt. Ingrediente autem eo in paradiſum, ei occurrit diabolus cum ſtrictâ rhomphęâ, ei minitans. ad quem hanc vocem reſpondit ſanctus Macarius: Tu venis ad me in ſtrictâ rhomphæâ, & ego cõtra te ingrediar in nomine Domini ſabaoth, in acie Dei Iſraël. Ingreſſus autem, contemplatus ſum omnia, in quibus inueni etiam cadum æneum catenâ ferreâ pendentem ex puteo, iam tempore conſumptum, & fructum malorum punicorum quæ nihil intus habebant, fuerant enim areſacta à ſole, & plurima aurea donaria. Cùm ſanctus ergo

Monimentum Ianne & Mambre adire ſtatuit vt cum dæmonibus contendat.

Varia dæmonum apparitiones.

Iurat Macarius dæmonibus.

Deſcriptio ſepulcri magorum.

illinc

illinc recessisset absque tumultu & citra vllam perturbationem, reuersus est per viginti dies in suam cellam.

Cùm autem defecissent panes & aqua quam portabat, in magnâ erat afflictione. Viginti enim diebus ingrediens per solitudinem, vt existimo, nihil omnino gustauit, vt etiam res ostendit. Fortasse autem tentabatur quoque intolerantia. Et cùm iam parum abesset quin collaberetur, visa est ei quædam puellæ speciem præ se ferens, vt ipse narrabat, mundâ lineâ veste induta, & tenens vrnam aquâ stillantem: quam dicebat Macarius abfuisse ab eo circiter vnum stadium: qui tres dies ingressus est eam videns cum vrnâ tamquam stantem, & eum prouocantem, non valentem eam assequi: ipse autem bibendi, trium dierum laborem fortiter sustinuit. Post quam apparuit multitudo bufalarum, ex quibus vna stetit ex aduerso eius habens vitulum: sunt enim multæ in illis locis. & vt dicebat nobis Macarius, vber eius lacte fluebat, & desuper sonuit vox ei dicens: Macari, accede ad bufalam, & lactare. Cùm ergo, inquit, ad eam accessissem & lactatus essem, mihi suffecit. Vt autem maiorem gratiam ostenderet Dominus, docens meam paruitatem, iubet bufalam me sequi vsque ad cellam. Illa verò parens iussui secuta est, me quidem lactans, suum autem nolens vitulum.

Tentatur esuriens.

Lactatur à bufalâ.

Aliquando rursus cùm puteum foderet hic vir virtute præditus, ad recreandos monachos (is autem erat prope folia & sarmenta illic posita) morsus est ab aspide: est autem venenatum & exitiosum animal. Aspidem apprehendens sanctus ambabus manibus, eam discerpsit, dicens: Cùm te non misisset Deus meus, quomodo ad me ausus es accedere?

Aspidis morsum non sensit Macarius.

Cùm ipse rursus magnus audiisset Macarius, quòd haberent præclarum vitæ institutum Tabennesiotæ, veste mutatâ, & assumpto mundano habitu operarij, spatio quindecim dierum peruenit Thebaidem, ingressus per solitudinem. Et cùm venisset in monasterium Tabennesiotarum, quæsiit eorum archimandritam, nomine Pachomium, virum probatissimum, & qui gratiam habebat propheticam. cui quidem sancto tunc reuelatus fuerat magnus Macarius. Cùm ergo eum conuenisset, dicit ei Macarius: Oro te, suscipe me quæso in tuum monasterium, vt fiam monachus. Dicit ei magnus Pachomius: Non potes deinceps fieri monachus qui sis tam prouectus ætate: non potes te exercere; sunt fratres qui se exercent à iuuentute, & laborem tolerant. Tu autem in hac ætate non potes ferre tentationes: offenderis, & exibis, & nobis maledices. Neque eum accepit, nec primo die, nec secundo vsque ad septem dies. Ille verò fuit constans, manens ieiunus. Posteà autem dicit ei senex Macarius: Suscipe me, abba; & nisi ieiunauero, & fecero ea quæ ipsi opera, iube me eiici ex monasterio. Persuadet fratribus magnus Pachomius vt eum admittant. Est autem vnius monasterij conuentus, mille quadringenti viri vsque in hodiernũ diem. Ingressus est ergo. Cùm autem præteriisset aliquantũ temporis, aduenit quadragesima; & vidit senex Macarius vnumquemq; suscepisse diuersas viuendi rationes: alium quidem comedere vesperè, alium verò post duos dies, alium post quinque; alium stare per totam noctem, interdiu verò sedere ad opus. Ipse autem cùm aliquot palmæ ramos sibi madefecisset, stetit in vno angulo, & donec quadraginta dies impleti essent, & aduenisset Pascha, non sumpsit panem, non aquam, non genu flexit, non sedit, non accubuit, nihil aliud gustauit præter pauca cruda crambes folia, quæ sumebat die Dominico, vt videretur comedere, & non incideret in arrogantem de se persuasionem: & si quando egrediebatur ad aliquid necessarium, citò rursus ingrediens, stabat ad opus, os non aperiens, sed stans silentio, nihil aliud faciens prærerquam silentium in corde exercens, & faciens orationem, & ramos palmæ operans quos habebat in manibus. Cùm autem hæc vidissent omnes exercitatores illius monasterij, seditionem excitarunt aduersus suum præfectum: Vndénam nobis adduxisti hunc hominem sine carne ad nostri condemnationem? Aut eum hinc eiice, aut, vt scias, nos omnes hinc recedimus. Cùm hæc autem à fratribus audiisset magnus Pachomius, de eo est sciscitatus. Et cùm didicisset eius vitæ agendæ rationem, Deum rogauit vt ei reuelaretur quisnam sit. Reuelatum est autem ei eum esse Macarium monachum. Tunc ei manum prehendit magnus Pachomius, & eum foràs educit: & cum eum deduxisset in domum oratorij vbi est ara, & esset amplexus, ei dicit: Adesdum, venerande senex. Tu es Macarius, & me id celasti. multis abhinc annis cupij te videre cùm de te audirem. Ago tibi gratias, quòd filios meos subegeris, ne se iactent & magnificè circumspiciant propter suam exercitationem. Rogo ergo te, recede in locum tuum: nos enim satis ædificasti, & ora pro nobis. Tunc ab ipso rogatus, & eum omnibus fratribus orantibus, sic recessit.

Macarius explorat austeritatem monachorum Tabennesiotarum. De comfib. cap. 38.

Quadragesima à monachis diuersimodè obseruata.

Ieiunium portētosum Macarij.

Pachomius agnoscit Macarium reuelatione.

Ali-

Ferventi vita angelica & contemplationi desiderium.

Aliquando rursus narrauit nobis hic vir impassibilis: Quando recte gessissem omnem vitæ monasticæ agendæ rationem, tunc veni ad aliud spiritale desiderium. Statui enim quinque dies solum mentem meam ita componere, vt a Deo auelli non posset, & nihil aliud omnino cogitaret. Et cum id apud me statuissem, clausi meam cellam & aulam extrinsecus, vt nulli darem responsum. Et steti incipiens à secundâ, & menti præcipiens, & ei dicens: Vide ne descendas de cælis. Habes Angelos, Archangelos, omnes supernas potestates, Cherubim & Seraphim, Deum horum omnium effectorem. Illic versare: ne sub cælos descendens, ne incideris in mundanas cogitationes. Cùm duos autem, inquit, dies & duas noctes perseuerassem, ita irritaui dæmonem, vt ipse fieret flamma ignis, & combureret omnia quæ habebam in cellà, adeò vt etiam storea, supra quam stabam, igne arderet, & sic me quoque existimarem totum conflagrare. Tandem timore affectus tertio die destiti ab hoc proposito: cùm non possem ampliùs mentem meam tenere indiuulsam, sed descendi ad huius mundi contemplationem; Deo fortasse permittente, ne hoc mihi reputaretur in superbiam.

Quibus argumentis mentem in cælestia erigeret.

Ego ad eum accessi aliquando, & inueni extra eius cellam iacentem quemdam vici presbyterum, cuius caput ita erat exesum à morbo qui dicitur cancer, vt etiam ipsum os totum appareret in vertice. Is accessit ad ipsum vt curaretur: nec eum admittebat ad colloquium. Rogaui autem eum, dicens: Miserere huius miseri, & saltem da ei responsum. Is verò mihi respondit, dicens: Est indignus qui curetur; amandata est enim eius disciplina. Quòd si velis eum curari, persuade ei vt deinceps abstineat a ministerio sanctorum Sacramentorum. Ego autem ei dico: Quamobrem, quæso? Is verò dicit: Fornicans sacrum peregit ministerium, & ideò castigatur. Nunc ergo si metu desistat ab eo quod ausus est facere per contemptum, Deus ipsum curabit. Postquam ergo dixi ei qui affligebatur, iureiurando est pollicitus se non amplius sacrificaturum. Tunc eum accepit, & dixit ei: Credisne esse Deum quem nihil latet? Respondet ille: Maxime. rogo te. Deinde ei dicit Macarius: Non potuisti Deum illudere? Dicit ille: Non potui, domine mi. Dicit ei Macarius: Si agnoscis tuum peccatum, & Dei disciplinam propter quam hæc subiisti, corrigitor in posterum. Qui confessus est peccatum, & spopondit se non ampliùs peccaturum, neque altari ministraturum, sed sortem laicam amplexurum. Deinde sic sanctus ei manus imposuit, & paucis diebus fuit curatus, capillique ei creuerunt, & sanus domum rediit Deum glorificans: egit autem magno quoque Macario gratias.

Presbyter cancro laborans Macarium accedit.

Cancro laborat, quia consciens fornicatorius sacrificauit.

Post confessionem peccati, & emendationis sponsionem a Macario curatur.

Hic sanctus habebat diuersas cellas: vnam quidem in Scete, quæ est interior in solitudine, & vnam in Libâ, & vnam in Cellis, & vnam in monte Nitriæ. Et aliæ quidem carebant ostio, in quibus dicebatur sedere in quadragesimâ in tenebris; alia autem erat angustior, in quâ non poterat pedem extendere; alia autem latior, in quâ conueniebat eos qui ad ipsum ventitabant.

Diuersæ cellæ Macarij.

Quadragesima.

Hic curauit tantam multitudinem eorum qui vexabantur à dæmonibus, vt ea non cadat in numerum. Cùm nos autem illic essemus, virgo nobilis deducta est ad eum e Thessalonicâ, quæ multis annis laborarat paralysi. Hanc viginti diebus vngens oleo sancto suis manibus, & orans, sanam remisit in suam ciuitatem. Quæ cùm recessisset, ad eum copiosam misit oblationem.

Curatio infirmorum.

Mulier curatur à paralysi per oleum sanctum.

Me autem præsente adductus est ad eum puer qui vexabatur à spiritu. Ei autem manum imponens in capite, & alteram supra cor, tamdiu orauit donec fecisset ipsum pendere ab aëre. Tamquam vter ergo puer inflatus, adeò intumuit, vt esset maximi ponderis. Et cum repente exclamasset, per omnes sensus aquam emisit: & cùm rursus desiisset, rediit ad eam in quà priùs erat mensuram. Et tradidit eum patri, cum vnxisset oleo sancto: & cùm aquam infudisset, præcepit ne quadraginta diebus carnes tangeret, nec vinum; & sic eum curauit.

Puer dæmoniacus sanatur per oleum sanctum & aquam benedictam.

Abstinentia à carnibus & vino.

Eum aliquando subierunt cogitationes vanæ gloriæ, quæ eum è cellâ eiiciebant, & suggerebant vt honesto consilio & iustâ de causâ Romam veniret, pro beneficio eorum qui ægrotabant: valdè enim in eum operabatur gratia aduersus spiritus. Postquam autem longo tempore non obediit, valde agitabatur. Cadens verò in limine cellæ, foràs pedes emisit, & dicit: Trahite & vellite, ô dæmones. Ego enim non abeo meis pedibus, iurans fore vt iaceat vsque ad vesperam, & nisi eum excutiant, non esse auditurum. Cum autem diu procubuisset, surrexit: cum nox autem aduenta sset, ei rursus exhibuère negotium. Et cùm duorum modiorum sportam implesset arenâ, & imposuisset humeris, peruadebat totam solitudinem. Huic occurrit Theosebius Cosmetor, genere Antiochenus, & ei dicit: Quid portas, abba? Cede mihi onus, & ne vexeris. Ille autem dixit: Vexo eum qui me vexat:

Miro more se affligit Macarius, vexantem se vexans.

vexat: nam c[illegible] sic remissus & [illegible]rauus, [illegible] mihi per[illegible] nationes. Cu[illegible] autem d[illegible] permansisset, ingressus est cellam contrito corpore.

Narrauit autem nobis Dei quoque seruus Paphnutius, præclari huius sancti discipulus, quod cum quodam die sederet in aula sanctus Macarius, & Deum alloqueretur, hyæna acceptum suum catulum qui erat cæcus, attulit ad sanctum Macarium. & cum capite pulsasset ostium aulæ, ingressa est, eo adhuc sedente, & proiecit catulum ad eius pedes. Cum autem accepisset catulum sanctus Macarius, & spuisset in eius oculos, orauit, & statim vidit. Et cum mater eum lactasset & accepisset, ita exiit. Die autem sequenti pellem magnæ ouis attulit ad sanctum Macarium, & cum sanctus vidisset pellem, hæc dixit hyænæ: Vndenam hanc habuisses, nisi ouem alicuius deuorasses? Quod ergo proficiscitur ab iniuriâ, ego a te non accipio. Hyæna autem humi inclinato capite, genu flectebat ad pedes sancti, & ponebat pellem. Ipse autem ei dicebat: Dixi me non accepturum, nisi iuraueris te non amplius offensuram pauperes, comedendo eorum oues. Illa verò ad hoc quoque capite suo annuit, vt quæ sancto assentiretur Macario. Tunc accepit pellem ab hyæna. Beata autem Christi ancilla Melania dixit mihi, se illam pellem accepisse a Macario illo, quod appellabatur munus hyænæ. Quid verò mirum est apud viros mundo crucifixos, si hyæna beneficio affecta, ad Dei gloriam, & honorem seruorum eius, id sentiens ad eum munera attulerit? nam qui in Daniele propheta mansuefecit leones, hic quoque hyænæ largitus est intelligentiam.

De eo autem dictum est, quod ex quo fuit baptizatus, humi non spuerit, cum essent sexaginta anni ex quo fuerat baptizatus.

Forma autem eius erat huiusmodi. Oportet enim me quoque tibi hoc significare, Christi serue, vt qui hoc sciam optime, cum mea paruitas ei fuerit tempore æqualis. Erat autem eius forma satis minuta ac mutila & rara, pilos solum habens in labro. Quinetiam in supremâ parte genæ habebat paucos. Nam propter ingentes labores exercitationis, ne pili quidem ei enati sunt in genis.

Ad hunc sanctum Macarium cùm quodam die venissem, & essem animo valde anxius, dico illi: Abba Macari, quid faciam, quoniam me affligunt cogitationes, mihi dicentes: Nihil facis, recede hinc. Respondet mihi dicens sanctus pater Macarius: Dic tu tuis cogitationibus; Propter Christum custodio parietes.

Hæc, ô studiose & amantissime Christi serue, ex multis & magnis signis & certaminibus inclyti & virtute præditi Macarij significaui.

Hic Macarius nobis narrauit, (erat enim presbyter) se obseruasse tempore communionis Christi Sacramentorum, se Marco exercitatori numquam dedisse oblationem, sed ei Angelum dedisse ex arâ: solum autem se vidisse digitum manus eius qui dabat.

Marcus sacram Eucharistiam ab Angelo accipit.

Vita abbatis [28] MARCI. CAP. XXI.

CVM esset autem hic Marcus iunior, dicebat memoriter vetus & nouum Testamentum, eratque insigniter mitis, & summe temperans. Quodam ergo die cum satis otij haberem in cellâ meâ, in extremâ iam eius senectute ad eum venio, & ostio eius cellæ assideo. Quem ego, vtpote qui essem adhuc rudis, existimabam esse supra hominem, sicut erat: & auscultabam quidnam diceret vel taceret. Is autem intus solus, cum iam centum annos transegisset, & dentes amisisset, secum pugnabat & cum diabolo, & dicebat: Quid vis deinceps, κακόγηρε, id est, male senex. Ecce iam & vinum bibisti, & oleum tetigisti. Quid vis deinceps πολυφάγε, id est, vorax in canitie, & κοιλιόδουλε, id est, ventri seruiens, probro & contumelia seipsum afficiens? Et diabolo dicens: Recede a me, diabole, consenuisti mecum in dissensionibus, inecisti mihi imbecillitatem corporis, fecisti me bibere vinum, & sumere oleum, me reddens voluptarium. Adhuc ne tibi aliquid debeo? Apud me nihil inuenis quod velis diripere. Recede a me deinceps, inimice hominum. Ac veluti se prouocans & irritans, secum loquebatur, dicendo: Adesdum, o nugator, in canicie vorator, & helluo in senectute.. Quamdiu ero tecum?

Quanta virtutis Marcus.

Marcus se ipsum castigat senex & secum & cum diabolo disputat.

Vita abbatis [29] MOYSIS, *qui fuit ex latronibus.* CAP. XXII.

FVIT quidam Moyses nomine, Æthiops genere, niger, famulus cuiusdam qui gerebat rempublicam; quem propter morum improbitatem & latrocinij crimen proiecit eius dominus. Dicebatur enim etiam vsque ad cædes progredi: cogor enim dicere facta eius improbitatis, vt postea ostendam virtutem eius pœnitentiæ. Narrarunt ergo aliqui eum fuisse præfectum magnæ cateruæ latronum. Cuius inter cetera latrocinandi opera hoc quoque fertur, quod in-

Mirabiliter, ad Deum ex summa miseria conuersio.

 testo

festo & vindictæ cupido animo erat in pastorem, qui ne rem aliquam efficeret, ceddideret, ei fuerat impedimento, dum cum canibus gregis noctu abiret. Quem cùm vellet occidere, obibat locum in quo eius oues habebant stationem. ei autem significatum est, ipsum esse trans Nilum. Et cum fluuius illo tempore inundaret & plus quam mille passus pateret latitudine, ensem tenens mordicus, & tunicam quâ erat indutus imponens suo capiti, natando sic transmisit fluuium. Dum autem tranataret, potuit pastor se abscondere alicubi infodiens. Cùm ergo Moysi cœptum non successisset, occisis quatuor egregiis arietibus, & catenâ alligatis, Nilum rursus tranauit: & cùm in paruam quamdam villam venisset, excoriauit arietes: & cum quæ erant carnis optima comedisset, & pelles pro vino venū dedisset, eum [10] latiā octodecim ebibisset, illinc ad quinquaginta lapides est profectus, vbi habebat collegium. Hic princeps latronum sero tandem casu aliquo qui ei acciderat cōpunctus, tradidit seipsum monasterio: & ad eam processit pœnitentiam, quantam res ipsæ indicarunt. Inter cetera autem dicitur, quod cùm quatuor latrones in eum, in cella sedentem irruissent, ignorantes eum esse Moysem, beatus Moyses eos tamquam saccum paleæ ligatos, & humeris imposuit, & ad fratrum portauit ecclesiam, dicens: Quoniam non licet mihi alicui facere iniuriam, inueni autem eos me aggressos, quid de iis iubetis fieri? Hoc modo autem comprehensi à sancto Moyse, Deo cōfessi sunt. & cum cognouissēt eum esse Moysem, qui fuit aliquando insignis princeps latronum, Christum eo nomine glorificantes, illi quoque mundo renuntiarunt propter eius pœnitentiam, & euaserunt monachi probatissimi; sic cogitantes: Si hic qui tantum valebat viribus, latrocinia parui faciens, sic Deum timet: quid nos adhuc nostram salutem differimus? Beatum autem Moysem (sic enim oportet eum vocare) deinceps adorti sunt dæmones, ad fornicatoriæ intemperantiæ impellentes eum consuetudinem: qui vsque adeò ab ipsis fuit tentatus, sicut ipse narrauit, vt parum abfuerit quin eum ab instituto dimouerent. Cùm autem accessisset ad magnum Isidorum, qui sedebat in Scete, tertiò ad eum retulit de bello fornicationis. Cui respondit sanctus: Ne conturberis, ô frater; sunt principia, & ideò te vehementiùs inualuerunt, priorem requirentes consuetudinem. Sicut enim canis cùm assueuerit in macello ossa rodere, non recedit à consuetudine; sed si fuerit clausum macellum, & nemo ei dederit, fame enectus non amplius accedit: sic tu quoque, si permanseris in tuæ continentiæ exercitatione, mortificans membra tua quæ sunt supra terram, & excludens ab ingressu ingluuiem quæ parit intemperantiam, ægre ferens dæmon, vt qui cibos non habeat qui accendant, à te recedet. Cùm ergo secessisset Christi seruus Moyses, & ab illâ horâ seipsum inclusisset in cellâ, maximâ in omnibus exercebatur tolerantia, maxime autem in abstinentiâ à cibis; vt qui nihil aliud sumeret præter panis sicci vncias duodecim, plurimum operans, & quinquaginta orationes quotidie peragens. Porrò autem quamuis suum liquefecisset corpusculum, permansit tamen inflammatus, & præcipue in somnis. Cùm autem surrexisset, conuenit quemdam alium monachum sanctum probatissimum, & ei dicit: Quid faciam, abba? Rationi meæ tenebras offundunt somnia animi, vt qui eis ex veteri consuetudine delectet. Dicit ei ille sanctus: Non cohibuisti mentem tuam a visis quæ in eis versantur, eâ de caussâ hæc sustines. Fac ergo quod dico. dede te paulatim vigiliæ, & ora sobrius, & ab his citò liberaberis. Cum hoc autem monitum audisset vir præclarus, tamquam ab eo qui erat artifex experientiâ, in cellam reuersus, dixit se, quod quidem sua sciat conscientia, totâ nocte non dormiuisse: non orationis prætextu genuflexisse, vt somni fugeret tyrannidem. Cum annis ergo sex mansisset in cella, totas noctes stans in medio cellæ, & Deum orans assidue, & non claudens oculos, non potuit intemperantem vincere cupiditatem. Reuera enim non potest vere castigari cupiditas. Cum enim seipsum liquefecisset laboribus, turpem illam affectionem non potuit subigere. Post hæc aliam sibi suggessit rationem asperæ vitæ agendæ. Egrediens hic pugil satanæ (varie enim cum eo decertauit) noctibus abibat ad cellas monachorum, qui se exercendo consenuerant in laboribus, & per se aquam non poterant amplius importare: & accipiens hydrias eis nescientibus, illas aquâ implebat. Habent enim in illis locis aquam certâ distantem longitudine, alij quidem ad duos lapides, alij verò ad quinque, alij verò ad dimidium. Vnâ ergo nocte quâ hoc faciebat, dæmon qui eum obseruauerat, non amplius ferens athletæ fortitudinem, cùm ipse se inclinasset in puteum, vt vnius monachi impleret hydriam, clauam quamdam ei impegit in lumbos, & eum in eo loco reliquit iacentem mortuum, nihil omnino sentientem, neque quid, neque

Quæ fuerit conuersionis occasio.

In Moysen à latrone monachum latrones irruunt, quos ille simul alligat.

Tentatur Moyses ad fornicationem.

Consulit Isidorum.

Quid faciendum contra fornicationis spiritum.

Col.

Moysi abstinentia à cibis.

Quinquaginta orationes quotidie.

Somnio torquetur.

Vitanda somnia vigiliis, ieiunio, & oratione superanda.

M… aquâ.

Dæmon Moysen …

... a quo id passus sit. Cùm ergo alio die venisset quidam monachus ad aquam hauriendam, eum illic inuenit iacentem linqui animo. Is autem id renuntiauit magno Isidoro presbytero Scetæ. Qui abiens cum aliquot aliis, eum accepit, & tulit in ecclesiam. Ille verò anno toto ægrotauit, vt vix corpus eius & anima conualuerit. Tunc dicit illi magnus Christi sacerdos Isidorus: Cessa deinceps, frater Moyses, contendere cum dæmonibus, & ne sic eis insultaueris: est enim modus quoque fortitudinis in exercitatione. Is autem illi dicit: Non cessabo cum eis pugnare, donec mihi cessauerit phantasia somniorum. Tunc ei dicit sanctus Isidorus presbyter: In nomine Domini nostri Iesu Christi ab hoc temporis articulo cessabunt turpia tua somnia: bono deinceps & fidenti animo [31] communica Sacramétis. Ne enim gloriáreris, vt qui tuâ exercitatione viciſſes affectionem, ideò vehementer in te suam exercuit potestatem, ad tuam vtilitatem, ne incideres in animi elationem. His auditis reuersus est in cellam, quietè deinceps attendens moderato instituto exercitationis. Post duos autem vel tres menses rogatus à beato Isidoro presbytero exercitator Moyses, numquid amplius ei molestiam exhibuisset spiritus; respondit: Ab illâ horâ quâ mihi precatus est Christi seruus, nihil mihi accidit eiusmodi. Dignatus est autem hic sanctus gratiâ aduersus dæmones, adeò vt sicut nos muscas hieme contemnimus; ita, atque adeò ampliùs, hic magnus Moyses contemneret dæmones. Hæc est vita quam egit Moyses Æthiops, qui ipse quoq; numerabatur inter magnos. Obijt autem septuaginta quinque annos natus in Scete, cum factus esset presbyter, relictis septuagintaquinque discipulis.

Vita abbatis [32] PAVLI.

MONS est in Ægypto, abducens in vastam Scetes solitudinem, qui appellatur Pherme. In hoc monte sedent circiter quingenti homines qui exercentur. Inter quos fuit etiã quidam, nomine Paulus, monachus optimus, qui toto suo tempore hanc egit vitam. Numquam opus attigit, nec vllum suscepit negotium, nil vmquam accepit ab aliquo, præterquam quod posset in ipso die comedere. Fuit autem eius opus & exercitatio, orare perpetuò. Hic habebat trecentas preces expressas & præstitutas, totidem habens in sinu calculos, & in vnaquaque oratione iaciens vnum [33] calculũ. Is cùm accessisset ad sanctum Macarium qui dicitur Politicus, eius conueniendi gratiâ, & propter spiritalem vtilitatem, ei dicit: Abba Macari, valdè affligor. Coëgit eum Christi seruus dicere caussam propter quam molestiâ afficiebatur. Is verò ei dicit:

De VIRGINE *quæ faciebat septingentas orationes.* CAP. XXIV.

IN quodam vico habitat quædam virgo, quæ tricesimum annum iam exercetur. De quâ multi mihi narrarunt, quòd præter Sabbatum & Dominicam nullo alio die vescitur; sed toto tempore trahens hebdomadas, & post quinque dies comedens, facit septingẽtas orationes. Hoc cùm didicissem, meipsum reprobaui, quòd vir creatus his viribus corporis, non potuerim facere plus quàm trecentas orationes. Ei respondet sanctus Macarius, dicens: Sexagesimus annus agitur, ex quo centum constitutas facio orationes, & laborans manibus ea quę sunt ad alimentum necessaria, & fratribus vtilitatem reddens congressionis: nec mea me iudicat ratio quod fuerim negligens. Si tu autem cùm trecentas facias orationes, iudicaris à conscientiâ; apertè ostendis te non purè orare, vel posse plures orationes facere quàm facias.

Virgo præter Sabbatum & Dominicã non comedit.

700. orationes quotidie fundit.

100. orationes constitutas publicis rebus implicato, non minoris pretij quàm 300. nihil aliud agenti.

De [34] CRONIO *presbytero.* CAP. XXV.

CRONIVS quidam mihi narrauit presbyter Netriæ: Cùm essem, inquit, iunior ab initio, & propter animi angorem & tristitiam fugerem ex monasterio mei archimandritæ, errans perueni ad montem sancti Antonij. Sedebat autem beatus Antonius inter Babylonem & Herculeas in vastâ solitudine, quæ fert ad mare rubrum, circiter triginta milliaribus à fluuio. Cum ergo venissem ad eius monasterium quod est propter fluuium, in quo sedebant eius discipuli Macarius & Amatas, qui eum etiam cùm dormiisset sepelierunt, expectaui quinque dies, vt conuenirem sanctum Antonium. Dicebatur autem accedere ad hoc monasterium, aliquando quidem post decem dies, aliquando verò post viginti, aliquando verò post quinque, prout expediebat pro beneficio eorum qui veniebant ad monasterium. Conueneramus ergo diuersi fratres diuersis de caussis: inter quos fuit etiam Eulogius Alexandrinus monachus, & cum eo alius membris mancus; qui quidem propter talem caussam accesserunt:

Ruffin. l. 2. cap. 25. de Cronio Antonij discipulo.

Cronius fugit à monasterio.

Locus solitudinis B. Antonij.

Eulogius Alexandrinus.

De [b] EVLOGIO *Alexandrino &* *eo qui erat membris mancus.*

Paſch. c. 19 n. 3.

Eulogius è ſcholaſtico monachus.

HIc Eulogius fuit diſciplinarum liberalium ſcholaſticus, qui diuino amore ſauciatus, propter deſiderium immortalitatis renuntiauit tumultibus: & cum omnes ſuas diſperiiſſet facultates, ſibi reliquit paucos nummos, cum non poſſet operari. Cùm ergo per ſe angeretur animo & eſſet triſtis, & neque vellet cum aliis congredi, neque vt ſolus eſſet ſatis ſibi perſuaderet, inuenit quemdam mancum ac mutilatum in foro proiectū, qui nec manus habebat nec pedes: ei ſolum lingua remanſerat integra ad alloquendum eos qui incidebant. Eulogius autem ſtās, eum fixis intuetur oculis, & Deum rogat: & cum Deo hoc modo paciſcitur, dicens: Domine, propter nomen tuum accipio hunc mutilatum, & eum me recreaturum ac refecturum ſpondeo vſque ad horam mortis eius: vt ego quoque per eum ſaluus fiam. Largire ergo mihi, Chriſte, patiētiam, vt ei inſeruiam. Et ad eum accedens, dicit ei: Vis ego te domo accipiam, & te recreem ac reficiā? Ille ei dicit: Vtinam dignareris, ſed ego ſum indignus. Vado ergo, inquit, & adducam aſinum, & te hinc auferā. Cum magno autem gaudio eſt aſſenſus is qui erat mutilatus. Eum ergo ſuſtulit & portauit in ſuum hoſpitiolū: eiuſq; curā geſſit in omnibus quibus opus habuit. Perpetuis ergo quindecim annis, is qui erat mutilatus, beneuole ab eo curabatur tamquam pater, vt qui lauaretur, vngeretur, foueretur, & portaretur manibus Eulogij, & ſupra ſuam dignitatem quidem cuſtodiretur, morbo autem conuenienter reficeretur. Poſt quindecim autē annos inuaſit dęmon eum qui erat mutilatus, volens priuare Eulogium mandato & propoſito, & mutilatum a refectione, & Dei gratiarū actione, ſeditionemque excitat in Eulogium; multiſq; eum probris cœpit inſequi, adeò vt eum etiam appeteret maledictis, dicens deinceps: Abi hinc, ſcelerate fugitiue: ſuffuratus es alienas pecunias, & dominum ſpoliaſti: & meo prætextu vis latere, vt qui prętextu benè faciendi me acceperis in tuum hoſpitiolum, & propter me vis eſſe ſaluus. Eulogius autem cor eius leniebat, dicens: Ne domine, ne hæc dixeris; ſed dicas quanam in re tibi fuerim moleſtus, & eam corrigam. Mancus autem dicebat arroganter: Non fero has aſſentationes: aufer me hinc, & proiice in foro. recuſo tuam curationem. Dicebat autem Eulogius: Rogo te, patere tui curam geri, & dic ſi quid ſit tibi graue, domine mi.

Mutilatū membris recreandū ſuſcipit.

Mira in mutilatum Eulogij humanitas.

Mutilatus agitur ſpiritu dæmoniaco, & in Eulogium murmurat.

Mutilatus autem magis incenſus ei dicebat: Non poſſum amplius ferre tuam ſubdolam & ironicam adulationem. Non placet mihi hæc vita parca & ſordida: ego volo veſci carnibus. Patiens autem Eulogius carnes ad eum attulit. Cùm eas autem vidiſſet qui vexabatur, Non ſatis eſt mihi, inquit, tecum eſſe ſolum; turbas volo. Ei autē dicit Eulogius: Ego ad te iam adducā monachorum multitudinem. Ille autem rurſus ægrè ferens, dicit: Væ mihi miſero: tuum aſpectū ferre non poſſum; & tu ad me adducis tui ſimiles, qui cum ſint ocioſi, comedūt. Et inſolenti voce ſeipſum lanians, vociferabatur, dicens: Nolo, nolo; in forum deduci volo. O violentia! abijce me vbi inuenisti. Dico quòd ſi habuiſſet manus, in animum induxiſſet vel ſe ſuffocare, vel ſibi enſe manus afferre. Cùm dæmon ſic eū efferaſſet, poſteà ſe confert Eulogius ad propinquos monachos, & dicit eis: Quid faciam? ad deſperationem me deduxit mutilatus. Dicunt ei: Quamobrem? Ille autem: Me, inquit, grauiter afficit, nec ſcio quid faciam. Abijciam ipſum? ſed Deo dedi dexteram, & timeo. Non abijciam? me dies noctéſque male habet. Neſcio quid faciam. Ei dicunt illi abſolute: Adhuc viuit magnus ille (ſic enim vocabant ſanctum Antonium) aſcende ad ipſum, mutilatum imponens in nauigium: & defer eum in monaſterium, & exſpecta donec magnus veniat e ſpeluncā, & ad eum refer iudicium. & quod tibi dixerit, ſta illius ſententię. Deus enim tibi dicet per ipſum. Verbis eorum morem geſſit Eulogius, & mutilato blandiens, cum eum immiſiſſet in cymbam paſtoralem, noctu egreſſus eſt ex vrbe, & tulit eum in monaſterium diſcipulorum magni Antonij. Accidit autem vt alio die veniret magnus ſerò veſpere, vt narrauit Cronius, amictus chlamyde pelliceā. Ingreſſus eſt ergo in ſuum monaſterium. erat autem hæc eius conſuetudo, vt alloqueretur Macarium, & eum interrogaret: Frater Macari, veneruntne huc aliqui? Reſpondebat Macarius: Venerunt. Dicebat autem magnus: Suntne Ægyptij, an Ieroſolymitani? Dederat autem magnus ei ſignum, dicens: Cùm videris veniſſe aliquos quibus eſt minus negotij, dic: Adſunt Ægyptij. Quando autem videris veniſſe aliquos religioſiores & paulò conſideratiores, dic: Sunt Ieroſolymitani. Rogabat ergo magnus pro more, dicens fratri Macario, Sunt Ægyptij fratres, an Ieroſolymitani? Reſpondet Macarius, dicens: Eſt mixtura. Quando ergo dicebat Macarius: Sunt Ægyptij; dicebat ei magnus: Para eis lentem, & da eis quod comedant. & faciebat eis vnam orationem, & di-

Mutilatus carnes vult.

Perplexus quid agat de mutilato Eulogius conſulit ſanctū Antonium.

Chlamys pellicea S. Antonij.

Hoſpitum diſcretio.

Exhortatio nes ſancti Antonij.

& dimittebat eos. Quando autem dicebat: Sunt Ierosolymitani, sedebat per totam noctem, & eis dicebat ea quæ pertinet ad salutem. Sedens ergo illo vespere, dicit: Vos omnes accersit magnus. Cumq; nullus ei dixisset quod nomen haberet scholasticus, cùm serum esset vesper, vocat eum dicens: Eulogi, Eulogi. & cùm ter proclamasset, & scholasticus Eulogius non respondisset, putans aliquem alium vocari hoc nomine, dicit ei magnus: Tibi dico Eulogi, qui venisti ab Alexandriâ. Tunc ei dicit Eulogius: Quid iubes quæso? Dicit ei magnus: Quid huc venisti? Respondit ei Eulogius, dicens: Qui tibi reuelauit nomen meum, rem quoque propter quam veni reuelauit. Dicit ei sanctus Antonius: Didici quare venisti: sed dic coram fratribus, vt ipsi quoque audiant. Iussus autem à magno Eulogius, dixit coram omnibus: Hunc mutilatum inueni ego in foro proiectum & neglectum habitum. eius autem misertus, Deum sum precatus vt daret mihi gratiam in ipsum tolerantiæ. Dexteram quoque dedi Deo, quòd ei morbo eius curam geram, vt & ego per ipsum saluus fiam, & ipse à me recreetur. Sunt autem quindecim anni ex quo simul versamur, sicut etiam tuæ sanctitati reuelata sunt omnia. Sed nescio quidnam mali à me passus, post tot annos me summe vexat. & in animo habui ipsum eiicere, ipso me ad hoc cogente. Eà de caussà veni ad tuam sanctitatem, vt mihi consulas quidnam debeam facere, & ores pro me; me enim vexat grauiter. Dicit ei magnus Antonius graui & austera voce, Abiicias tu eum Eulogi? at qui eum creauit, non abiicit. Si tu eum abiicis, Deus ei excitabit te meliorem qui eum colligat. Conticuit Eulogius, & extimuit cùm hęc audisset. Relicto autē Eulogio magnus Antonius, incipit linguâ flagellare mutilatum, & ad eum exclamare: [19] Mutilate, maculate, cęlo & terrâ indigne, non cessas cum Deo pugnare, & tuum fratrem irritare? Nescis esse Christum qui tibi ministrat? Quomodo audes hęc loqui aduersus Christum? Non propter Christum se tuo mancipauit seruitio? Cùm ergo eum quoque verbis coërcuisset increpantibus, eos dimittit: & cùm disseruisset cum fratribus de iis quæ erant vniuique necessaria, rursus accedit ad Eulogium & mutilatum, & dicit eis: Ne vsquam immoremini, ô fratres, sed abite in pace, & ne inuicem separemini, depositâ omni molestiâ quam vobis iniecit dæmon: & cum bonâ dilectione reuertimini in cellam, in quâ longo tempore versati estis, iam enim Deus mittet ad vos. Hæc enim tentatio in vos excitata est à satanâ, quoniam scit vos iam ad finem peruenisse, & futurum esse vt coronas à Christo accipiatis, ipsum per te, & te per eum. Nihil ergo aliud cogitaueritis. Quod si veniens Angelus non inuenerit vos in eodem loco, futurum est vt coronis priuemini. Citò ergo festinantes ingressi sunt, & venerūt in suam cellā [17] in fine agapes. & intra viginti quatuor dies, obit beatus Eulogius resolutus ad Dominum, & intra tres alios obit is qui erat corpore mutilatus, sed animâ firmus ac robustus, qui ipse quoq; in manus Dei suum cōmendauit spiritum. Cùm ergo aliquanto tempore versatus esset Cronius circa loca Thebaidis, descendit in monasteriū Alexandrię, & accidit vt beati quidem Eulogij obitus à fraternitate celebraretur tricesimus dies, manci autē tertius. Cùm hoc ergo didicisset Cronius, obstupuit: & accepto Euangelium, vt fidem haberent audientes, posuit in medio fratrum: & eis iurauit, narrans magni Antonij de his pręscientiā, & de omnibus quę acciderunt, & dicens: Horum ergo verborum fui interpres, cùm beatus Antonius Græcè nesciret: ego vero sciebam vtramq; linguā, & eis sum interpretatus, iis quidem qui Gręce, quæ à magno dicta sunt; ipsi autem sancto Ægyptiace, quæ dicta sunt ab Eulogio.

Beato Antonio reuelatur nomen Eulogij. — *[illegible]* — *Obiurgatio mutilati.* — *[illegible]* — *Obitus Eulogij & mutilati.* — *Confirmatur iureiurando historia.*

De contemplatione quam vidit abbas Antonivs. Cap. XXVII.

Hoc quoque narrauit Cronius illâ nocte magnum eis narrasse Antonium: Ego, aiebat, anno integro orauerā vt reuelaretur mihi locus iustorum & peccatorum. Vidi autem gigantem nigrum altissimum, qui ad nubes vsque pertingebat, habebat autem manus ad cælum vsq; extensas; infra autem erat lacus qui mare æquabat magnitudine. Vidi quoque animas tamquam aues sursum volantes: & quæcumque quidem eius manus & caput superuolabant, seruabantur ab Angelis: quæ autem à manibus eius verberabantur, incidebant in lacum. Ad me itaque vox peruenit, quæ dicebat: Quas vides animas superuolasse caput gigantis & eius manus, eæ sunt animæ iustorum, quæ quidem ab Angelis seruantur in paradiso: quæ autem à manibus eius percutiuntur, eæ in inferno demerguntur. quæ quidem attractæ fuerunt à voluntate carnis, & odium secutæ sunt, & referendæ iniuriæ cupiditatem.

Suprà l. 1. in Vitâ S. Antonij cap. 38. Pasch. c. 19 n. 4. — *Visio beati Antonij de animabus iustorum & damnatorum.* — *Paradisus & infernus.*

Vita abbatis [18] Pavli Simplicis. Cap. XXVIII.

Narravit autem sanctus Dei Hierax, & Cronius, & plures alij ex fratribus de quibus sum dicturus, quòd quidam Pau-

Ruff. l. 2. cap. 31.

Paulus Simplex coniugem improbam duxit.

Paulus agrestis agricola, insigniter innocens & vitâ simplex, vxorem duxerat mulierem formosissimam, sed moribus improbam, quæ longissimo tempore peccans eum latuit. Aliquando autem de improuiso ingressus domum suam, inuenit eos turpia perpetrantes, deducente Paulum prouidentiâ ad id quod erat sibi conducibile. eamq; cùm vidisset, eum eo cum quo habebat stupri consuetudinem, honestè ac decorè risit, & eis exclamauit, dicens: Benè est, bene est: reuerà non est mihi curæ. Per Iesum, ego eam non accipiam ampliùs. abi, eam tibi habe & eius filios: ego enim recedo, & efficior monachus. Cum nulli autem dixisset aliquid, pertransit octo monasteria, & abit ad sanctum Antonium, & pulsat ostium. Egressus autem sanctus Antonius, eum interrogat: Quid vis? Ei dicit Paulus: Volo fieri monachus. Respondet ei Antonius: Senex sexagenarius non potest hîc fieri monachus, sed potius abi in vicum, & operare, & vitam dege operariam, Deo agens gratias. Non potes enim sustinere afflictiones solitudinis. Respondet senex, & dicit: Si quid me docueris, illud faciam. Dicit ei Antonius: Dixi tibi te esse senem, & non posse esse monachum; abi. Si enim vis esse monachus, ingredere cœnobium vbi sunt complures fratres qui possunt tuam ferre imbecillitatem. Ego enim solus hîc sedeo, quinque dierum spatio intereiecto comedens, idque esuriens. His ergo verbis Paulum abigit. Postquam autem eum non admisit, clausô ostio Antonius tribus diebus foràs non est egressus, propter se, nec propter ea quæ essent sibi vsui. Senex autem permansit non recedens. Quarto verò die cùm eum premeret necessitas, aperto ostio egressus est. & cùm rursus vidisset Paulum, ei dicit: Abi hinc, senex. quid mihi es molestus? non potes hîc manere. Dicit ei Paulus: Fieri non potest vt ego alibi quàm hîc moriar. Cùm aspexisset autem Antonius, & vidisset eum non ferre ea quæ sunt ad victum necessaria, non panem, non aquam, non aliquid aliud, & iam quartum diem perseuerasse ieiunum, cogitauit apud se, Ne fortè moriatur, vt qui non sit assuetus ieiunare, & meam maculet animam; eum ergo admittit. Tunc ei dicit Antonius: Potes esse saluus si habeas obedientiam, & quod à me audieris hoc feceris. Paulus autem respondens, dixit: Faciam quæcumque iusseris. Talemq; vitæ asperæ agendæ rationem in illis diebus suscepit Antonius, qualem quando erat in principio iuuentutis. Eius ergo mentem probans Antonius, ei dixit: Sta, & ora in hoc loco, donec ingrediar, & afferam tibi

Qua occasione ut monachus fieret.

Paulus pergit ad vicum Antonium.

Obedientia monacho necessaria.

quod opereris. Ingressus autem speluncam, per fenestram animaduertit eum in eo loco totam hebdomadam manere immobilem, cùm ab æstu torreretur. Egressus autē post hebdomadā, cùm ex palmis ramos madefecisset, ei dicit: Accipe, & contexe catenam vt me vides. Texit senex ad horam vsq; nonam quindecim vlnas magno labore. Cùm autem vidisset Antonius id quod contexuerat, id minimè ei placuit, & ipsi dicit: Malè contexuisti, retexe, & denuò contexe; cùm iam septimo die ieiunus ageret, idq; cùm esset grandis ætate. Tantum autē eum hac de caussâ afflixit, vt ægrè ferens senex fugeret Antonium, & vitam monachorum. Is autem eosdem ramos & retexuit, & iterùm contexuit eum magno labore, quòd ex contexturâ primâ fuissent corrugati. Cùm ergo vidisset magnus Antonius eum nec murmurasse, neque animum abiecisse, neque vultum suum omnino auertisse, & neque vel tantillùm succensuisse, propter eum est compunctus. Et sole occidente ei dicit: Patercule, vis comedamus fragmentum panis? Dicit ei Paulus: Vt tibi videtur, abba. Hoc quoque rursus inflexit Antonium, quòd non ad cibi nuntium protinus accurrerit, sed ei potestatem permiserit. Para ergo, inquit, mensam; & obediit. Fert panes Antonius, & imponit mensæ quatuor paxamidia, sex vnciarum: & sibi quidem vnum madefecit, erant enim sicci, illi autem tres. Psalmum psallit Antonius quem nouerat: & cùm eum duodecies cecinisset, duodecies orauit vt in hoc quoque Paulum probaret. Senex autem simul precatus est ipso magno promptiùs & alacrius. Malebat enim, vt arbitror, pascere scorpios, quàm vnà viuere cum adulterâ. Post duodecim autem orationes, Paulo dicit magnus Antonius: Sede, inquit, & ne comedas vsque ad vesperam; sed solùm attende esculentis. Cum autem fuisset vespera, & Paulus non comedisset, dixit ei Antonius: Surge, ora, & dormi. Ille autem mensâ relictâ sic fecit. Mediâ autem nocte excitauit eum ad orationem, & vsque ad horam nonam produxit orationes. Mensâ autem rursus appositâ cùm & rursus cecinisset & orasset, serò vespere sederunt ad comedendum. Cùm ergo comedisset magnus Antonius vnum paxamidium, aliud non tetigit. Senex autem comedens tardiùs, adhuc tenebat paxamidium quod ceperat. Exspectabat ergo Antonius donec perfecisset, & dicit ei: Comede, patercule, etiam aliud vnum paxamidium. Dicit ei Paulus: Si tu comedas, ego quoque comedam; te autem non comedente, nec ego comedam. Dicit ei Antonius:

Mira Pauli in orando perseuerantia.

Eiusdem septem dierum inedia.

Duodecies cum Antonio psalmum canit.

Magna probatio.

nius: Mihi sufficit; sum enim monachus. Et ille: Et mihi sufficit; nam ego quoque volo fieri monachus. Surgit rursus, & facit duodecim orationes, & psallit duodecim psalmos. Et post orationes primi somni parum dormiunt; & rursus expergiscuntur ad psallendum à media nocte ad diem vsque. Deinde misit eum ad obeundam solitudinem, dicens ei: Veni huc post tres dies. Cum hoc autẽ factum esset, & quidam fratres ad eum venissent, obseruabat Paulus Antonium quidnam vellet eum facere. Is autem dixit ei: Tacens ministra fratribus; neque aliquid gustauens donec fratres fuerint iter ingressi. Postquam autem tertia iam impleta esset hebdomada ex quo nõ comederat Paulus, fratres eum rogabant: Quã de caussã taces? Dicit ei Antonius: Quid taces? colloquere cum fratribus. Ille vero est collocutus. Cùm aliquando ei fuisset allata vrna mellis, dixit ei Antonius: Frange vas, & mel effundatur. Sic autem fecit. Et ei rursus dicit: Collige rursus mel conchã, ne sordes aliquas interas. Et rursus iussit eum aquam haurire toto die. Et rursus cùm vestem eius dissoluisset, iussit consuere. Tantam denique hic vir possedit obedientiam, vt ei etiam data sit gratia diuinitus, nempe vt eijceret dæmones. Postquam ergo vidit senem magnus Antonius, prompte eum esse ad omnia secutum in vitæ exercendæ ratione, ei dicit: Vide, frater, si sic indies potes, manè mecum. Dicit ei Paulus: An quid mihi possis amplius ostendere, nescio. nam ea quæ vidi ego quoque facio facile & citra laborem, Deo mihi opem ferente. Tunc ei dicit Antonius alio die: In nomine Iesu, ecce factus es monachus. Cùm autem satis superque compertum haberet in omnibus magnus & beatus Antonius, esse admodum perfectam animam Christi seruum, vt qui esset admodum simplex; post certos menses, Dei gratiã opem ferente beato Antonio, facit ei deinceps cellam ad tres vel quatuor lapides à suã cellã. Et dicit ei: Ecce Christi virtute opem ferẽte tu factus es monachus, mane deinceps seorsum, vt etiam facias periculum dæmonum. Cùm ergo anno vno per se habitasset Paulus Simplicissimus, & gratiã dignatus est aduersus dæmones & aduersus omne genus morbos, se perfectè gerens in virtute exercitationis. Quodam ergo die adolescentulus qui supra modum grauiter vexabatur à dæmone, allatus est ad beatum Antonium, habens principalem sæuissimum dæmonem, qui etiam ipsum cælum maledictis & probris insequebatur. Cùm igitur adolescentem obseruasset magnus Antonius, dicit iis qui eum ducebant:

Surgunt media nocte ad orandum.

Obedientia & simplicitate Paulus gratiam eiiciendi dæmones promeretur.

Adolescens dæmoniacus per Paulum curatur.

Non est hoc meum opus; nam contra hunc ordinem dæmonum, nempe principalem, nondum sum donatus gratiã: sed hæc est Pauli gratia Simplicis. Abiens ergo magnus Antonius ad probatissimum Paulum, ipsos quoque deduxit, & dicit ei: Abba Paule, eijce hunc dæmonem ab hoc homine, vt sanus ad sua redeat, & Dominum glorificet. Dicit ei Paulus: Tu verò quid? Dicit ei Antonius: Non est mihi otium, est aliud quod agam. Et relicto illic puero, reuersus est magnus Antonius in suam cellam. Cùm ergo surrexisset innocẽs senex, & efficacem fudisset orationem, dicit prouocans dæmoniacum: Dixit abbas Antonius, Egredere ab homine. Dæmon autem cum probris ac maledictis exclamabat, dicens: Non egrediar, improbe nugator senex. Acceptã itaque pelle suã ouilla, verberabat eum in tergo, dicens: Egredere, dixit abbas Antonius. Dæmon autem maledictis insequebatur Paulum & Antonium, Helluones isti in senectute, veternosi, insatiabiles, qui propriis numquam sunt contenti, quid est vobis commune nobiscum? quid in nos exercetis tyrannidem? Tandem dicit ei Paulus: Aut exibis, aut abeo vt id dicam Christo, isque faciet vt sit tibi væ. At Iesum quoque probris & maledictis insectabatur immitis ille dæmon, clamans, Non exibo. Eã de caussã indignatus Paulus aduersus dæmonem, egressus est è suo hospitio in ipso puncto meridiei: æstus autem Ægyptiorum intercedit cognatio cum fornace Babyloniã. Stans ergo sanctus senex tamquam columna super petram, sic orat Christum, dicens: Tu vides, Iesu Christe, qui fuisti crucifixus sub Pontio Pilato, me non descensurum ex hac petrã, neque esurum nec bibiturum donec moriar, nisi me nunc audieris, & hunc dæmonem ab homine eieceris, & à spiritu immundo ipsum liberaueris. Adhuc cum Iesu loquente simplici & humili Paulo, priusquam ipse preces perfecisset, exclamauit dæmon, dicens: Recedo, recedo, vi egredior, & per tyrannidem expellor; discedo ab homine, non ampliùs ad eum accedo. Pauli simplicitas & humilitas me expellit, neque scio quò abeam. Protinusque exiit dæmon, & mutatus est in maximum draconem circiter septuaginta cubitorum, receditque reptans in mare rubrum, vt impleretur quod dictũ est per sanctum Spiritum: Fidem quæ demonstratur iustus annuntiabit. *Prou. 12.* Et rursus alibi: Super quem respiciam, inquit Dominus, nisi super mansuetum & humilem *Isaiæ 66.* & trementem verba mea? Solent enim humiliores dæmones eijci ab hominibus fide

Pelle ouilla verberat Paulum.

Humilitas Pauli pellit dæmones.

principalibus, principales rurſus dæmones fugari ab humilibus. Hæc ſunt miracula ſancti Pauli Simplicis & humilis, aliaque plura & his maiora. Hic vocatus eſt Simplex à totâ fraternitate.

CAP. XXIX

Vita abbatis [42] PACHON.

QVIDAM Pachon nomine, cùm perueniſſet ad annum ſeptuageſimum, ſedebat in Scete. Accidit autem vt ego vexatus ab affectione femineæ cupiditatis, cogitationibuſque & viſis nocturnis, ferrem difficiliter. Cumque parum abeſſet quin propter hanc tentationem exirem è ſolitudine, quòd me hæc animi perturbatio ageret vehementiſſimè, vicinis quidem meis rem non expoſui; ſed neque meo magiſtro Eulogio: ſed latenter veniens in ſolitudinem, quindecim diebus verſatus ſum cum patribus ſeneſcentibus in ſolitudine, qui erant in Scete. Inter quos incidi etiam in ſanctum virum Pachonem. Cùm ergo inueniſſem eum ſinceriorem & magis verſatum in exercitatione, auſus ſum ei meum animum aperire. Dixit autem mihi ille ſanctus: Ne tibi videatur res aliena. hoc enim non tibi accidit ob delicias, otiumque & negligentiam. Nam & mores tibi ferunt teſtimonium, & penuria eorum quæ ſunt neceſſaria, & quòd nulla ſit hic tibi conſuetudo cum feminis; ſed potiùs hoc tibi accidit ab aduerſario ob ſtudium virtutis. Eſt enim triplex hoſtis qui impellit ad fornicationem. Aliquando enim nos caro inuadit luxurians, & quæ nimis laute & delicatè eſt curata: aliquando autem in nos inſurgunt motus animi propter cogitationes: aliquando autem ipſe quoque dæmon in nos exercet tyrannidem propter inuidiam; nam ego quoque multa obſeruans, hoc inueni. Ecce me, vt vides, hominem ſenem; cùm iam quadrageſimum annum degam in hac cellâ, curam gerens meæ ſalutis, & ad hanc ætatem peruenerim, tentor vſque in hodiernum diem. Et iurauit dicens: Iam duodecim annis poſtquam tranſegi annum quinquageſimum, nullam diem nec noctem intermiſit quâ me non inuaſerit. Cùm itaque ſuſpicatus eſſem Deum à me receſſiſſe, quandoquidem tantâ in me dæmon vteretur poteſtate, potiùs delegi mori abſque ratione, quàm vitio affectioneque corporis me turpiter gerere. Egreſſuſque à cellâ meâ, & obiens ſolitudinem, inueni ſpeluncam hyænæ. In quam ſpeluncam me nudum immiſi toto die, vt feræ egreſſæ me deuorarent. Poſtquam autem fuit veſpera, prout ſcriptum eſt, Sol cognouit occaſum ſuum. Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox. In ipsâ tranſibunt omnes beſtiæ ſiluæ. Catuli leonum rugientes vt rapiant & quærant à Deo eſcam ſibi. Egreſſæ ergo feræ in illâ horâ, & maſculus & femina, me à pedibus ad caput vſque odorati ſunt, circumlingentes. Cumque exſpectarem fore vt deuorarer, à me receſſerunt. Cùm ergo illic totâ nocte iacuiſſem, non fui deuoratus. Exiſtimans ergo Deum omnino mihi peperciſſe, ſurrexi. Rurſus verò in cellam redij. Cùm autem ſe paucis diebus cōtinuiſſet dæmon, me eſt adortus vehementiùs quàm anteà, vt parum abſuerit quin blaſphemarem. Transformatus enim cùm eſſet in puellam Æthiopiſſam, quam in meâ iuuentute videram æſtate ſpicas legentem, ea mihi viſa eſt meis inſidere genibus; meque vſque adeò commouit vt putarem me cum eâ coiuiſſe. Furore ergo percitus impegi ei colaphum; eaque ſic euanuit. Hoc autem mihi crede dicenti. Biennio non poteram ferre manus meæ fœtorem. Cùm ergo hac de cauſſâ puſilli & abiecti animi euaſiſſem, & de me omnem ſpem abieciſſem, egreſſus ſum pererrans vaſtam ſolitudinem, & inueni paruam aſpidem. Quam cùm accepiſſem, eam admoueo meis genitalibus, vt vel ſic morſus morerer: & cùm eius caput virilibus applicaſſem, vt quæ mihi fuiſſent cauſſa tentationis; ne ſic quidem morſus ſum gratiæ prouidentiâ. Poſt hæc autem audiui vocem dicentem mihi in meâ cogitatione: Abi Pachon, decerta. ideò enim permiſi in te tantam exerceri poteſtatem, ne tibi eſſet elatior & arrogantior ſpiritus, perinde ac ipſe poſſes hanc ſuperare affectionem: ſed tuam agnoſceres imbecillitatem, & in tuæ vitæ inſtituto numquam haberes fiduciam, ſed recurreres ad Dei auxilium. Sic autem admonitus & confirmatus, ad cellam ſum reuerſus, & deinceps ſedens cum fiduciâ, & nullam belli curam gerens, reliquos dies egi in pace. Dæmon autem cùm cognouiſſet meam eius deſpicientiam, pudore deinceps affectus, ad me non acceſſit ampliùs. His verbis cùm ad luctam aduerſus ſatanam me confirmaſſet, & ab bellum inſtruxiſſet, & aduerſum dæmonem fornicationis me paraſſet ac docuiſſet, dimiſit, iubens vt forti animo me gererem in omnibus.

Palladius tentationes carnis Pachoni aperit.

Tres cauſſæ libidinoſarum cogitationum.

Pachon aperit miras dæmonis tentationes.

Deſperat acriter à dæmone tentatus.

Pſal. 103.

Pachon ab hyænis illæſus circumlingitur.

Dæmon in ſpeciem Æthiopiſſæ Pachonem tentat.

Humilitas ex tentatione.

Dæmon deſpectus tentare ceſſat.

Dæmon fornicationis.

CAP. XXX.

Vita abbatis [43] STEPHANI.

STEPHANVS quidam Libs genere, ſedit ſexaginta annos ex tranſuerſo Marmaricæ & Mareotæ. Is cum fuiſſet ſummè verſatus in exercitatione, & eſſet diſcernendi poteſtate prædirus, hanc gratiam eſt conſecu-

Steph. omni oneri omni officio. consecutus, vt quicumq; eum conueniret, à quacumq; cruciaretur molestiâ, is molestiâ vacuus ab eo recederet. Fuit autem is quoq; notus beato Antonio. Peruenit autê etiam ad nostra vsque tempora; atq; ego quidem cum eo non sum versatus propter viæ longitudinem: sanctus autem Ammonius & Euagrius qui eum conuenerunt, narrauerunt se eum inuenisse in talem prolapsum *Stephani ægrotatio.* ægritudinem in ipsis locis testiculorum, & penis summum vlcerasse cancrum, qui φαγέδαινα dicitur. Eum, aiebant, inuenimus dum à quodam medico curaretur. & manibus quidem operabatur, & palmæ ramos cótexebat, & nobiscum etiam loquebatur: reliquo autem corpori manum adhibebat *Patientia.* chirurgus. Erat autem Dei gratiâ, eâ præditus patientiâ, vt perinde affectus videretur, ac si corpus alterius secaretur; & cùm eius membra rescinderentur, non secùs ac si essent pili insensiles, ita mansit immutabilis: tam insigniter & admirabiliter erat à Deo instructus. Cùm nos autem, inquit, partim angeremur, partim verò terreremur, quòd tanti viri talis vita in tantum morbum incidisset, & tales medicorum exectiones; nostras autem cogitationes sensisset beatus Stephanus, dicebat nobis: Ne ex hac re offendamini, ô filij: nihil enim quod Deus facit, ad malum vmquam facit, sed ad bo- *Melius hic puniri, quàm in altero seculo.* num finem. Fortasse enim membra merentur supplicium, & melius est ea hic dare pœnas, quàm post excessum ex hoc stadio. Cùm nos ergo sic est hortatus, & verbis confirmauit ad tolerantiam, ædificauit ad fortiter ferendas afflictiones. Hæc autem narraui, ne videatur nobis alienum, quando viderimus aliquos sanctos incidisse in tales calamitates.

De [44] VALENTE qui excidit. CAP. XXXI

FVIT quidam Valens, genere quidem Palæstinus, mente autem Corinthius: *1. Cor. 4.* Corinthiis enim vitium inflationis tribuit sanctus Paulus. Qui cùm venisset in solitudinem, ipse quoque plures annos habitauit *Elatio animi.* nobiscum. Eò autem processit superbiæ, vt deceptus sit à dæmonibus. Ex eo enim quòd ipse paulatim deciperetur, fecit vt ipse de se magnifice ac præclarè sentiret, tamquam cum eo versarentur Angeli. Quodam certè die, vt narrabant, cùm operaretur in tenebris, acum dimisit quâ consuebat sportam. Quam cùm ipse non inuenisset, dæmon ei fecit lampadem, & inuenit acum. Hoc nomine rursus inflatus, magnificam de se induit opinionem, & vsque adeò elatus est, vt etiam contemneret ipsam Sacramentorum communionem. Cùm autem Christus Dominus eius esset misertus, sic prouidit vt eius detrimentum citò fieret manifestum vniuersæ fraternitati; accidit vt quidam venientes hospites afferrent ad fraternitatem *Bellaria ecclesiæ donata.* bellaria in ecclesiam. Porrò autem cùm eas accepisset sanctus Macarius presbyter noster, misit ad vnumquemque in cellam circa manipulum: inter quos etiam ad Valentem. Cùm autem accepisset Valens, eum qui attulerat contumeliâ affecit, & verberauit, & ei dicit: Abi, & dic Macario, Non sum te deterior, vt tu ad me mittas benedictiones. Cùm cognouisset ergo sanctus Macarius eum esse seductum, accessit vno die posteà ad eum exhortandum; & ei dicit: Valens, illusus es, desine. Postquam autem non audiuit eius admonitiones, recessit. Cùm ergo certò sibi persuasisset dæmon, *Elatum dæmon falsa Seruatoris specie illudit.* eum eius deceptioni maximè fidê habuisse, abit, & figuram Seruatoris induit, & noctu accedit in phantasmate, mille angelis lampadas tenentibus, & rotam igneam, in quâ visus est figuram exprimere Seruatoris. vnusque eum præcedit & dicit: Christus dilexit tuum institutum, tuamque viuendi libertatem & confidentiam, & venit vt te videat; egredere ergo è cellâ, & nihil aliud feceris, nisi cùm procul eum videris, procumbens eum adora, & ingredere in tuam cellam. Egressus ergo cùm vidisset apparatum lampadum, circiter à stadio procul Antichristum adorauit. Alio itaque die adeò fuit emotæ mentis, vt ingrederetur ecclesiam, & fraternitate congregatâ diceret: Ego non habeo opus communione; Christum enim *Quotidie communicabant.* vidi hodie. Tunc patres eum anno vno vinxerunt, & in ferreos compedes coniecerũt, & curarunt; precibus, eiusq́, contemptione, *Ligatur Valens à patribus.* vitaque austeriore detrahentes eius persuasionem: nam, vt dicitur, sunt contrariorum contraria medicamenta. Necesse est autem eorum quoque qui sunt tales vitam in hoc libro inserere, ad securitatem eorum qui incidunt: sicut etiam sanctis plantis accessit lignum paradisi, nempe cognitio boni & ma- *Gen. 2.* li. vt si quando contigerit eos in aliquâ re se rectè gerere, non se efferant & se iactent de virtute. Nam sæpè quoq; virtus efficitur occasio prolapsionis, quando non rectò scopo facta fuerit. Scriptum est enim: Vidi iustum *Eccle. 7.* pereuntem in suâ iustificatione. id quoque est vanitas.

De [45] ERONE. CAP. XXXII.

FVIT quidam, Ero nomine, mihi vicinus, Alexandrinus genere, vrbanus adolescens, bono ingenio, vitâ mundus. Qui ipse quoque post magnos labores & præcla-

Ne monachum senem afficiat contumeliâ.

Vox similis nostrorum hæreticorum.

Matth. 23.

præclaros sudores, ab arrogantiâ arreptus & elatione, præcipitauit; & aduersus patres superbus euasit & insolens, & Macarium quoque presbyterum affecit contumeliâ, dicens: Qui tuæ doctrinæ parent, decipiuntur; non oportet enim alios magistros attendere præter Christum. Abusus est autem testimonio quoque ad peruersum scopum suæ stultitiæ, dicens: Ne vocaueritis magistrum super terram. Qui ipse quoque mentem adeò habuit obtenebratam vanâ persuasione suæ opinionis, vt fuerit etiam ferro vinctus cùm nollet conuenire ad Sacramenta. Amica autem veritas. Fuit is vitæ instituto admodum subtili & accurato, adeò vt multi dicant, quibus cum eo intercessit consuetudo, quòd sæpè non nisi post tres menses comedebat, contentus communione Sacramentorum, & sicubi ei apparuisset olus agreste. Accepi autem ego quoque eius experientiam cum beato Albino, cùm irem in Scetem: aberat autem Scete à nobis quadraginta miliaria. In his quadraginta miliaribus nos bis comedimus, & ter aquam bibimus; ille verò cùm nihil gustasset pedes ingrediens, pronuntiauit memoriter quindecim psalmos, deinde magnum psalmum, deinde epistolam ad Hebræos, deinde Isaiam, & partem Ieremiæ, deinde Lucam Euangelistam, deinde Prouerbia. Eum autem ambulantem non poteramus consequi. Is postremò arreptus à mali dæmonis operatione, vt qui ageretur ab igne vehementissimo, in suâ quidem cellâ sedere non poterat: profectus autem Alexandriam diuino quodam consilio clauum clauo extrusit. Suâ sponte enim incidit in promiscuum & indifferentem rerum vsum, inuentâ posteà salute inuoluntariâ. Accessit enim ad theatra & equestria certamina, & versabatur in cauponis: is autem cùm gulæ esset deditus & ebrietati, incidit in cœnum feminæ cupiditatis; & cùm peccare constituisset, cum quadam mimâ congressus, vlcus suum aperuit. Cùm hæc sic fierent, diuino quodam consilio enatus est ei anthrax in glande: & tempore semestri vsque adeò ægrotauit, vt eius virilia membra computruerint, & suâ sponte ceciderint. Cùm posteà autem conualuisset, reuersus est ad hoc vt ea sentiret quæ Dei sunt, & venit in solitudinem, hæc omnia confitens patribus: & cùm non peruenisset ad operationem, paucis pòst diebus obdormiuit.

Ieiunium portentosum.

Eremitæ mira memoria.

Nulli priores quàm qui à monasterijs defecerunt.

De PTOLEMAEO qui excidit.

CAP. XXXIII.

ALIVS quidam rursus, nomine Ptolemæus, cùm narratu difficilem, vel potiùs quæ narrari non potest vitam transegisset, habitauit enim vltra Scetem in eâ quæ dicitur Κλίμαξ, id est scalæ. Est autem locus, qui sic dicitur, in quo nemo potest habitare, propterea quòd puteus fratrum distet decem & octo milliaribus. Cùm is ergo multa vasa fictilia portasset, & Decembri & Ianuario mense rorem collegisset (est enim permultum roris in illis partibus) & spongiâ ex lapidibus expressisset, perstitit illic habitans annos quindecim. Qui abalienatus à doctrinâ & congressione virorum sanctorum, & vtilitate, continuâ Sacramentorum communione, à rectâ viâ vsque adeò recessit, vt quod nonnulli dicunt impij, casu omnia fieri, is quoque infelix id fateretur, dæmone erroris deinceps in eum obtinente imperium. Hic enim inimicus vano huic homini suggessit, vt diceret res nullam habere essentiam, sed omnino esse omnia ex eo quòd mundus ferretur suâ sponte. In huius ergo animam hæc immisit omnium vitæ hostis, dicendo: Cùm res ita se habeant, quid frustrà teipsum fo-ris domas? Quidnam te iuuabit, Ptolemæe, si non sit remuneratio? Quænam autem tibi sufficeret merces tot & tantorum laborum, etiamsi esset qui redderet? Quodnam autem est iudicium quod minantur Scripturæ, si nulla sit prouidentia? His satanicis circumseptus cogitationibus miserrimus Ptolemæus, dicitur esse emotæ mentis, & hucusque errare in Ægypto, & seipsum dedidisse gulæ & ebrietati, cum nemine conuersans, sed mutus forum obiens miserabile & lacrymabile spectaculum Christianorum oculis, ludibrium autem iis qui vitam nostram nesciunt. Hæc autem calamitas immedicabilis miserum inuasit Ptolemæum, ex rationis experte sui persuasione, quòd à seductore dæmone illusus, existimaret se habere cognitionem super omnes sanctos patres: per quam inflatus, suiipsius hostis, præceps datus est in profundum interitus, cùm nullum vmquam conuenisset ex sanctis patribus qui sapienter gubernauerant, nec eorum fuerit fundatus spiritali doctrinâ; sed inuentus absque gubernatore, in extremum mortis profundum cecidit; & sicut arbor viridibus foliis comata, & fructibus ornata, quæ vno temporis momento omnibus simul est nudata, reddita est arida. nam vt scriptum est, Quibus non est gubernatio, ij cadunt vt folia. Prou. 11.

Climax locus Sceti.

Hæresis quod casu fiant omnia.

Negatur prouidentia dæmone suggerente.

Qui stat, videat ne cadat.

De VIRGINE lapsâ.

CAP. XXXIV.

NOVI rursus quamdam virginem Ierosolymis, quæ saccum gestauit sexennio,

nio, & fuit inclusa: nec aliquid accepit ex iis quæ tendunt ad voluptatem, sed summam continentiam exercuit inter feminas. Posteà autem à diuino deserta auxilio propter summam superbiam lapsa est, & apertâ fenestrâ admisit eum qui ei inseruiebat, & cum eo fuit commixta; eo quòd non diuino proposito & ex charitate se exercuerat, sed vt humanæ scenæ seruiret: quod quidem est vanæ gloriæ & praui instituti. Nam cùm eius cogitationes occupatæ essent in damnandis aliis, incitaretur autem furore à dæmone superbiæ, eoque valdè delectaretur: ab eâ recessit sanctus Angelus custos temperantiæ.

Austeritas sine charitate periculosa.

Angelus temperantiæ recedit ab obsessâ dæmone superbiæ.

Ideò autem scripsimus, ô virorum fidelissime, & vitam eorum qui se rectè & ex virtute gesserunt, & eorum qui post multos labores per otium & socordiam à summo & perfectissimo vitæ instituto exciderunt, capti à diabolo omne genus laqueis: vt vnusquisque ex suæ vitæ instituto intelligens occulta retia hostis bonorum, fugiat eius laqueos. Cùm sint ergo multi, iique magni viri & mulieres, qui ab initio se rectè gesserunt in honesto instituto exercitationis, tandem autem fuerunt euersi radicitus ab omnium hominum aduersario; ex multis factâ mentione paucorum, plurimos prætereibo silentio: vt qui neque ipsos erigam, neque mihi prosim, dum in iis multùm immoror, & eximios Christi athletas negligo, non narrans virtutes diuinæ eorum exercitationis.

CAP. XXXV

Vita abbatis ELIAE.

ELIAS quidam optimus exercitator, fuit virginum amantissimus, curam gerens partis imbecillioris. Sunt enim tales animæ, quibus fert finis testimonium, quòd id faciât ex virtute. Is cùm misertus esset ordinis feminarum quæ se exercent, haberet autem facultates in Athlebe ciuitate, ædificauit magnum monasterium, & illic congregauit omnes quæ errabant virgines, consequenter eorum in omnibus curam gerens, suppeditans eis omnia quæ ad vsum pertinêt necessarium: hortos, & earum oracula, & vt semel dicam, omnia quæ postulat vita exercitationis. Eæ autem ex diuersis vitæ institutis & priuatâ deductæ consuetudine, inter se depugnabant assiduè. Cùm ergo oporteret hunc sanctum & eas audire, & efficere vt pacem inter se seruarent: collegerat enim ad trecentas: & necesse ei fuerat esse earum intercessor biennio, licet ætate iuueni; erat enim circiter triginta aut quadraginta annos natus: is tentatus fuit à voluptate. A monasterio autem recedens ieiunus, errauerat per solitudinem duos dies, hoc rogans, & dicens: Aut occide me, ne ipsas videam afflictus; aut meam aufer affectionem, vt earum curam geram vt postulat ratio. Cùm fuisset ergo vespera, eum somnus oppressit in solitudine. Venientes autem ad eum tres Angeli, vt ipse mihi narrauit, eum retinentes, ei dicunt: Cur exiisti ex monasterio feminarum? Rem itaque eis narrauit, dicens: Timui ne & illas læderem & meipsum. Dicunt ei Angeli: Si te ergo liberauerimus ab hac affectione, redibis, & earum curam geres? His assensus est. Ab eo autem iusiurandum exigunt: narrabat autem iusiurandum. Iura nobis tale iusiurandum: Per eum qui mei curam gerit, earum curam geram. Hoc eis iurauit. Tunc Angeli eum tenuerunt: vnus manus, & alter pedes, tertius autem acceptâ nouaculâ excidit eius testiculos tamquam in extasi, non verè, sed quadam visione. Visus est ergo in illâ extasi veluti excisus fuisse & curatus. Post hoc interrogant ipsum Angeli, dicentes: Sensisti vtilitatem aliquam? Eis dicit ille: Valdè magnam accepi vtilitatem; valdè enim leuatus sum: & persuasum habeo me esse liberatum à labore & affectione. Tunc Angeli ei dicunt: Abi ergo ad tuum monasterium. Reuersus est autem post quinque dies, eum lugente toto monasterio: quandoquidem cùm esset propè, eas corrigebat assiduè, quantum in illo erat. Cùm autem posteà vixisset alios quadraginta annos, affirmabat patribus, quòd ab eo tempore non ascenderat in cor eius affectio cupiditatis feminæ. Hæc est gratia sancti viri Eliæ, & hæc exercitatio, & quemadmodum curam gessit monasterij virginum.

Finis actionum eam discernit.

Monasterium virginum ædificat Elias.

Elias tr[illegible]

Fugit à conspectu virginum metu lapsus.

Ab Angelis curatur à fomite concupiscentiæ.

CAP. XXXVI.

Vita abbatis DOROTHEI.

CVI successit Dorotheus vir probatissimus, qui in bonâ vitâ, & quæ in agendo versatur, consenuit. Qui cùm non posset quidem sic curam gerere monasterij vt hic beatus, neque mansisset in illâ cellâ: in ipso monasterio in superiori cœnaculo seipsum inclusit: & fecit fenestram quæ spectabat ad monasterium feminarum, quam claudebat & aperiebat. Perpetuò ergo assidebat fenestræ, procurans vt inter eas pugnæ cessarent. Sicque in superiori cœnaculo consenuit, neque sursum ascendentibus feminis, neque illo potente descendere: non enim stabant scalæ.

Dorotheus inclusus, rector tamen virginum.

Cap. xxxvii.

De Amma PIAMVN.

Piamun virgo donatur gratiâ prophetiæ.

FVIT quædam virgo Piamun, quæ annos vitæ suæ vixit cum matre propriâ, sola cum solâ vesperè comedens, & linum nens. hæc digna est gratiâ prædictionis futurorum inter homines. Accidit aliquando in Ægypto, cùm Nilus ascenderet, vt vicus vicum inuaderet: pugnant enim pro aquarum diuisione, adeò vt sequantur cædes & sauciationes. Potentior ergo vicus eius vicum inuasit, & venit virorum multitudo cum lanceis & clauis, vt eius vicum exscinderet. Adstitit autem ei Angelus reuelans eorum inuasionem; & accersitis vici presbyteris, eis dicit: Exite, & ex hoc vico occurrite eis qui veniunt contra vos, ne vos quoque vnà cum vico pereatis, & rogate eos vt desistant à pugna. Territi autem presbyteri ei ad pedes procumbunt, eam rogantes & dicentes: Nos non audemus eis ire obuiàm, scimus enim eorum temulentiam & petulantiam; sed si facis misericordiam & in totum vicum, & in domum tuam, ipsa eis egredere obuiàm. Illa autem cùm non assensa esset, veniens in suam domunculam, stetit totâ nocte orans & genu flectens, Deumque rogans, dicendo: Domine, qui iudicas terram, cui nihil placet quod est iniustum, cùm hæc ad te venerit oratio, virtus tua eos sistat immobiles tamquam columnam, vbicumque eos deprehenderit. Ij autem circa horam primam, à tribus milliaribus, in loco fixi tamquam columna, labefactari non poterant. Illis quoque reuelatum est, quod illius intercessionibus factum est eis impedimentum: ijque ad vicum mittentes pacem petierunt, dicentes: Agite Deo gratias, & precibus Piamun quæ nos impedierunt.

Oratione aduersarios immobiles sistit.

Cap. xxxvii.

Vita abbatis [46] PACHOMII, & eorum qui cum ipso erant.

Vita eius suprà l. 1.

TABENNESIS est locus qui sic vocatur in Thebaide, in quo fuit Pachomius monachus, vir ex iis qui vixerunt in summo & perfecto vitæ instituto, adeò vt is fuerit dignatus & futurorum prædictionibus & angelicis visionibus. Is fuit valdè amans pauperum, & magnâ charitate in homines. Eo ergo sedente in hac speluncâ, visus est ei angelus Domini, qui ei dicit: Pachomi, ea quidem quæ ad te pertinent, rectè & ex virtute gessisti; superuacaneè ergo sedes in hoc loco: age ergo, egredere, & congrega omnes iuniores monachos, & habita cum eis, & sequens formam quam dabo tibi, eis leges constitue. Eique dedit tabulam æneam, in quâ hæc scripta fuerant: Concede vnicuique vt comedat & bibat pro viribus; & pro viribus comedentium, eis quoque manda opera quæ proportione conueniant ac respondeant, & neque ieiunare prohibe nec comedere. Sic quidem fortibus fortia manda opera, imbecilla autem & leuia iis qui se magis exercent, & sunt imbecilliores. Fac autem diuersas cellas in eadem aulâ, & tres in cellâ maneant. Ab omnibus autem cibus in vnâ domo capiatur. Dormiant autem non recumbentes, sed extructis sibi sedibus paulò supinioribus, & illic suis impositis stragulis dormiant sedentes. Noctu autem gestent lebitones lineos, succincti. Habeat vnusquisque ex his pellem ouillam albam laboratam; absque eâ neque comedant, neque dormiant. Ingredientes autem ad Christi communionem Sabbato & Dominicâ, zonas soluant, & pellem ouillam deponant, & cum solâ cucullâ ingrediantur. Fecit autem eis cucullas [48] molles tamquam pueris: in quibus etiam iussit imponi figuram crucis purpureæ. Iussit autem esse viginti quatuor ordines fratrum, ex numero viginti quatuor litterarum: præcepitque vnicuique ordini imponere nomen elementum Græcum, ab α, β, & quæ deinceps sequuntur, vsque ad ω. vt dum interrogat archimandrita de aliquo in tantâ multitudine, sciscitetur eum qui est ab eo secundus, quomodo se habet ordo α, aut quomodo se habet ordo β. Rursus saluta ρ, sequendo quoddam proprium nomen litterarum: & simplicioribus quidem & sincerioribus impones nomen ι; difficilioribus autem ξ: & sic conuenienter instituti eorum & vitæ & moribus, vnicuique ordini elementum litteræ accommodabis; solis spiritalibus intelligentibus ea quæ significantur. Scriptum autem erat in tabulâ: Si venerit hospes alterius monasterij, quod habet aliam formam, cum eis nec comedat nec bibat, & nec ingrediatur in monasterium, nisi fuerit inuentus in viâ. Porrò eum qui semel ingreditur, nec potest cum eis ad triennium sustinere certamen, non admittes: sed cùm opera fecerit difficiliora, sic prodeat in stadium post triennium. Comedentes autem velent capita cucullis, ne frater fratrem videat manducantem. Comedenti non licet loqui, nec extra quadram & mensam vsquam aliò oculos conuertere. Constituit autem vt per totum diem facerent duodecim orationes, [49] & in nocturnis vigiliis duodecim, & in matutino duodecim, & horâ nonâ tres.

Pachomius vocatur diuinitus in abbatem.

Regula monasticæ ab angelo tradita. *Die Dominicâ & Sabbato communicabant.* *Cucullæ monachorum cruce insignitæ.* *Quomodo admittendi hospites.* *Quo victus ratio.* *Quis orationum modus.*

Quando

Quando autem videretur comedendum esse multitudini, constituit vt vnusquisque ordo in vnaquaque oratione psalmum priùs caneret. Cùm autem magnus Pachomius contra Angelum diceret, esse paucas orationes; ei dicit Angelus: Has constitui, vt parui quoque possint procedere ad perficiendam regulam, nec eis sit molestum; qui autem sunt perfecti, non opus habent vt leges eis ferantur: nam cùm per se sunt in cellis, totam suam vitam attribuunt contemplationi. His autem legem tuli, qui mentem minimè habent intelligentem, vt sicut serui contumaces, metu domini totum vitæ institutum implentes, securè & liberè degant. Cùm hæc ordinasset Angelus, & implesset ministerium, recessit a magno Pachomio. Sunt autem hæc monasteria quæ formam hanc obtinuerunt, habentia virorum circiter septem millia. Est autem primum & magnum monasterium, in quo ipse habitat beatus Pachomius, quod alia peperit monasteria, continens numerum circiter mille quadringentorum virorum.

Regula imbecillioribus quoque debent esse accommodata.

7000 virorum in monasteriis S. Pachomii.

Vita abbatis [50] APHTHONII. CAP. XXXIX.

INTER quos est etiam seruus Dei qui vocatur Aphthonius, qui est mihi germanus ac sincerus amicus, qui nunc obtinet secundum locum in illo monasterio. Quem vt qui sit potens in Christo, firmusque ac stabilis, nec facilè offendi possit, mittunt ad suos vsus Alexandriam, vt vendat quidem eorum opera, emat autem quæ sunt eis necessaria. Sunt autem alia quoque monasteria quæ constant ex ducentis & trecentis animabus. Atque in [51] Spaniam quidem ingressus sum ciuitatem, in quâ monasterium constat ex viris trecentis. Exercent autem omnem artem, & ex iis quæ supersunt, [52] ædificant etiam mulierum monasteria, & custodias. Manè ergo surgentes ij quibus suâ vice hoc munus obtingit, alij quidem sunt occupati in culinâ, alij verò versantur in mensis parandis, mensæ imponentes panes & [53] olera agrestia, oliuas, caseos, & [54] comminuta olera. Atque ingrediuntur quidem, qui minùs sunt robusti, horâ sextâ, & comedunt, vt qui sint imbecilliores; alij nonâ, alij serò vesperè, alij post biduum, alij post triduum, alij post quatriduum, alij post quinque dies: adeò vt vnumquodque elementum horam propriam significet. Sic autem erant eorum quoque opera: alius quidem laborat in agro colendo, alius in horto, alius in pistrino, alius in æris officinâ, alius in fabricando, alius in consuendis calceis, alius in pulchrè scribendo, alius contexebat magnas sportas, alius canistros & sportulas. [55] Memoriter autem omnes expromunt Scripturas.

Aphthonius procurator monasterij S. Pachomij.

Quis labor monachorum Pachomij.

Horum est mulierum quoque monasterium circiter quadringentarum, quod habet eamdem viuendi formam & idem institutum, præter pellem ouillam. Et sunt quidem mulieres trans fluuium Nilum; viri autem ex aduerso earum. Si virgo autem obierit, reliquæ virgines cùm eam ad sepulturam concinnauerint, efferunt, & eam ponunt ad ripam fluuij. Traiicientes autem fratres cum palmis & ramis oliuæ & psalmodiâ, eam transmittunt, & in suis monimentis sepeliunt. Præter presbyterum autem & diaconum nullus transit ad monasterium feminarum, idque die Dominico.

Monasterium mulierum Tabennesiotarum.

Sepultura virginum cum palmis & ramis oliuæ & psalmodiâ.

De [56] VIRGINE, de quâ fuerat dictum falsum testimonium. CAP. XL.

IN hoc monasterio feminarum hæc res accidit. Sutor sæcularis cùm traiecisset per ignorantiam, quærebat opus: egressa autem vna iunior quàm eius postularet ratio (est enim locus desertus) inuita cum conuenit, deditque ei responsum: Nos habemus nostros sutores. Alia autem quæ eius viderat colloquium, cùm processu temporis inter eas exorta esset contentio, ex diaboli suggestione, præ summâ malitiâ & animi excandescentiâ eam calumniata est apud fraternitatem propter id colloquium. Cum quâ concurrerunt paucæ, quæ non adeò magnâ ferebantur malitiâ. Illa autem dolore confecta, vt quæ talem subiisset calumniam, quæ ne in eius quidem mentem venerat, nec rem potuisset tolerare, se clàm iecit in fluuium, & sic obiit. Cùm autem id sensisset ea quæ ipsam fuerat calumniata, & vidisset se malitiosè eam fuisse calumniatam, & fraternitati tantum attulisse dolorem, ipsa quoque se clàm suffocauit, cùm factum ægrè ferret. Cùm autem venisset presbyter, reliquæ virgines ei rem renuntiauerunt: iussit itaque pro nullâ harum fieri oblationem. Eas autem quæ non pacem agebant, vt quæ consciæ erant illius quæ fuerat calumniata, & quæ dicta sunt crediderant, septennium segregauit, eas excommunicans.

Quæ vis sit murmuris & calumniæ claustralis.

Sacrificiû non oblatum pro desperatis.

Excommunicatio calumniantium.

De [57] VIRGINE quæ simulabat stultitiam. CAP. XLI.

IN hoc monasterio fuit alia virgo, quę propter Christũ simulabat stultitiã, & se emo-

Pelag. libel. 18. n. 19.

Virgo ob humilitatem stultitiam simulans.

tæ esse mentis præ se ferens, per hæc virtutem optimè exercuit, se in eâ præclarè gerens, seque reddens abiectam & humilem. Hanc vsque adeò reliquæ sunt aspernatæ, vt nec cum eâ quidem vescerentur, id illâ excipiente cum lætitiâ. Discurrens itaque in culinam, exhibebat aliis omne genus ministerium, adeò vt nec horam quidem vnam intermitteret, sed tamquam ancilla seruiret: eratque hæc beata, vt dicitur, spongia monasterij, reuerà implens id quod scriptum est in Euangelio: Qui vult inter vos esse magnus, sit omnium seruus, & omnium minister. Et rursus alibi: Si quis videtur esse inter vos sapiens in hoc sæculo, fit stultus vt fiat sapiens. Atque aliarum quidem virginum erat eiusmodi habitus, vt essent tonsæ, & haberent cucullos in capite: ipsa verò panno caput obuoluta obibat earum omnium ministerium. Eam nulla ex trecentis vidit mandentem omnibus annis vitæ suæ. In mensâ numquam sedit, neque vmquam fragmentum panis comedit, sed micarum mensas spongiâ colligens, & ollas lauans, his erat contenta. Neque verò ea vmquam induit calceos, neque aliquem affecit contumeliâ, non murmurauit, non paruum vel magnũ quid est locuta, etsi cõtumeliâ afficeretur, & pugnis tunderetur, & maledictis appeteretur, & plurimi eâ abominarentur.

Velut spongia monasterij omnia abiecta officia impleт.

Matth. 20. Marc. 10. 1. Cor. 3.

Virgines alia tonsa & cucullata, ipsa panno caput obuoluta.

Contumelijs affecta tacet.

CAP. XLII

De sancto PITIRVM.

Pelag. libel. 18. n. 19 vbi dicitur Pyterius.

DE hac sanctâ, sancto Pitirum anachoretæ, qui sedebat in Porphyrite, viro probatissimo in virtute exercitationis, adstitit reuelans Angelus, qui ei dixit: Cur tibi places, & te magnificè circumspicis ob ea quæ à te rectè & ex virtute geruntur, vt qui sis pius & religiosus, & sedeas in hoc loco? Vis videre mulierem te magis piam ac religiosam? Abi in monasterium feminarum Tabennesiotarum, & inuenies illic vnam quæ habet diadema in capite; ea est te melior: quæ cum tantâ turbâ decertans, & omnibus indiscriminatim seruiens, cor numquam abduxit à Deo, etsi ab omnibus superbè contemnatur. Tu autem etiamsi hic sedeas, per vrbes tamen vagaris cogitatione, qui orbem habitabilem numquam calcasti pedibus. Surgens autem magnus Pitirum, venit vsque ad monasterium Tabennesiotarum: & rogat magistros vt liceat ei transire vsque ad monasterium feminarum: vt qui esset ergo inter patres magnæ existimationis, & consenuisset in exercitatione, bono ac fidenti animo transmisso fluuio eum introduxerunt. Cùm autem orassent, petiit magnus Pitirum vt virgines omnes coràm ex facie videret. Cùm omnes ergo in medium accessissent, illa non apparuit. Tandem dicit eis sanctus Pitirum: Cunctas ad me adducite. Cùm autem dicerent: Adsumus omnes. dicit eis: Deest vna quam ostendit mihi Angelus. Eæ verò dicunt: Vnam habemus [58] Salem, quæ est in culinâ. Sic enim vocant illic eas quæ non sunt sanæ mentis. Dicit ei magnus: Illam quoque adducite, sinite vt eam videam. Iuerunt itaque ad eam vocandam. Illa verò nequaquam obediit, vt quæ rem sentiret: nam fortè ipsi quoque fuerat reuelatum. Eam ergo vi trahunt, ipsi dicentes: Sanctus Pitirum vult te videre. erat enim is magni nominis. Eâ ergo adductâ, vidit magnus eius faciem, & pannum in capite & fronte eius, & cadens ad pedes eius, dicit ei: Benedic [59] Amma. Cadens autem ad pedes eius ipsa quoque dicebat: Tu mihi benedic, domine mi. Cùm hoc autem cunctæ vidissent, obstupuerunt, & ei dixerunt: Ne tibi fiat probrum ac vituperium; est enim Sale. Eis dicit sanctus Pitirum: Vos estis Sale, hæc enim & me & vobis est melior; est Amma, (sic enim vocãt matres spirituales:) & quæso vt eâ dignus inueniar in horâ iudicij. Eæ autem cùm audiissent, ceciderunt ad pedes eius flentes, & confitentes omnes, quòd beatam diuersis modis afficerent contumeliâ. Alia quidem dicens: Ego hanc semper subsannabam. alia, Ego eius humilem habitum irridebam. & alia, Ego eam tacentem afficiebam contumeliâ. & rursus alia, Ego quadræ eluuiem sæpè in eam effudi. alia, Ego ei plagas inflixi. alia rursus, Ego ea sum quæ ei pugnos incussi. alia rursus, Ego sinapio eius nares aspersi. Et vt semel dicam, significabant omnes se eam variis affecisse contumeliis. Cùm harum ergo confessionem accepisset sanctus Pitirum, & pro eis simul cum ipsâ orasset, & diu esset consolatus venerandam Christi seruam, sic exiit. Paucis autem pòst diebus cùm ab omnibus valdè honoraretur, & ab omnibus obseruaretur, non ferens beata gloriam & honorem quo afficiebatur ab omni fraternitate, & excusationes onus esse arbitrans, clàm exiit ex monasterio: & quónam iuerit, aut quem locum subierit, aut vbi obierit, nemo cognouit in hodiernum diem.

Sanctus Pitirum ad virginem se sanctiorem ab Angelo mittitur.

Sanctus Pitirum adit virginum monasterium.

Virgo à sororibus pro insanâ habita, omnibus tamen erat sanctior.

Non ferens gloriam & honorem, fugit.

De abbate [60] IOANNE *vrbis Lyco.* CA. XLIII.

Ruff. lib. 2. cap. 1.

FVIT quidam Ioannes in vrbe Lyco, qui à puero quidem didicit artem fabrilem, cui fuit frater tinctor. Posteà autem cùm esset circiter viginti quinque annos natus; & cùm quinque annos versatus esset in

Ioannes primùm faber.

in monasterio, secessit solus in montem Lyco, & in cacumine montis factis sibi tribus tholis, ingressus, seipsum inædificauit. Atque erat quidem vnus tholus ad vsus carnis, vnus autem vbi operabatur, alius verò vbi orabat. Is cùm compleſſet triginta annos, inclusus, & ab eo qui ei ministrabat, per fenestram accipiens quæ erant ad vsum necessaria, dignus est habitus gratiâ futurorum prædictionis, quem donum habere prophetiæ planum factum est ex operibus. Etenim cuncta quæ à Deo in mundum veniebant, in primis pio Imperatori Theodosio priùs significauit, & quę rursus euenrura erant, priùs annuntiauit; nempe & [61] tyrannorum in eum insurrectionem, & rursus velocem eorum interitum, & quæ in eum irruebant gentium deletionem: adeò vt cùm quidam dux exercitus ad eum venisset sciscitatum, an Æthiopes qui sunt in Syene esset superaturus, quæ quidem est principium Thebaidis; ij autem tunc irruperant, & eorum finitimam regionem vastauerant; ei autem dixisset Ioannes: Si ascenderis, eos comprehendes, vinces, & subiunges, & clarus eris apud Imperatores. Id etiam factum est, & quæ acciderunt, confirmarunt eius prædictionem. Dicebat autem, Christianissimum Imperatorem esse morte suâ moriturum. Habuit autem hic vir admirabilem quoque, & quæ modum superabat, prophetiam, vt audiuimus ex patribus qui ad eum ventitabant, quorum vita fuit probata apud omnes qui illic erant. Quòd autem de eo nihil narratine ad gratiam, sed minus quàm mereretur, hinc facilè sciri potest. Nam cùm ad eum venisset quidam tribunus; & supplex peteret vt permitteret vxorem suam ad eum venire, quæ multa passa fuerat, & volebat eum videre, ventura Syenem vt pro ipsâ priùs oraret, & eam datâ benedictione dimitteret. Is autem qui iam quadraginta annis non viderat mulierem in speluncâ, cùm esset nonagenarius, & nec ipse vmquam esset egressus, nec sibi permitteret videre mulierem, recusabat videre eius vxorem. Sed nec vir vllus ad eum vmquam est ingressus. Solùm enim benedicebat per fenestram, & salutabat eos qui accedebant, cum vnoquoque disserens de eo quod volebat. Cùm ergo instaret tribunus, rogans an iuberet suam venire coniugem (degebat enim in solitudine quinto ab vrbe lapide) is autem non annuisset, dicens id non posse fieri, tristem dimisit hominem. Vxor autem non cessabat die & nocte marito exhibere molestiam, & iureiurando affirmare, se nusquam abituram nisi videret prophetam. Postquam autem beato Ioanni à marito renuntiatum est iusiurandum vxoris, eius fide intellectâ, dicit ad ipsum: Hac nocte ab eâ videbor in somnis; nec ampliùs pergat in carne videre meam faciem. Vxori autem renuntiauit maritus ea quæ pater dixerat. Videt autem mulier in somnis prophetam ad ipsam venienrem. cui dicit: Quid tibi mecum rei est mulier? quid meam cupiisti videre faciem? num sum ego propheta, aut iusti locum obtineo? homo sum peccator, & similiter atque vos patibilis: oraui tamen pro te & domo mariti tui, vt fiat vobis secundùm fidem vestram. Ite ergo in pace. Et cùm hæc dixisset, recessit. Cùm autem excitata fuisset mulier, renuntiauit marito verba prophetæ, & narrauit figuram & habitum; & per maritum ei misit agendas gratias. Cùm eum autem vidisset beatus Ioannes, occupans ei dixit: Ecce impleui quod postulaueras. eam enim videns, monui ne me videret ampliùs; sed, Ite in pace.

Ioannes donatur gratiâ prophetiæ.

Imperatori Theodosio victorias bellu prædicit.

Mulierem per 40. annos videre non passus est.

Videtur Ioannes in somnis ab uxore tribuni.

Alterius autem præpositi vxor absente marito ferebat vterum. Cùm autem peperisset, eo ipso die quo eius maritus conuenit patrem Ioannem, animi deliquio venit in periculum. Ei autem sanctus annuntiauit, dicens: Si vidisses donum Dei, & quòd tibi natus sit hodie filius, Deum glorificasses; sed mater eius propemodum venit in periculum. cùm veneris igitur, inuenies infantem septem dies natum: ei impone nomen Ioannes. Cumque eum rectè educaueris, & ad annum septimum venerit, mitte eum ad monachos qui sunt in solitudine. Et hæc quidem ostendebat miracula iis qui veniebant ab exteris: suis autem ciuibus propter suum vsum assidue ad ipsum venientibus & præsciebat & prædicebat futura; & quæ ab vnoquoque occulte facta fuerant, & de Nilo, & de futurâ anni fertilitate eis significabat. similiter autem Dei quoque minas ad eos venientes priùs annuntiabat, & eius auctores arguebat. Atque ipse quidem beatus Ioannes non peragebat aperte curationes: dans autem oleum, curauit multos ex iis qui laborabant.

Prædicit præpositi absentis uxoris periculum.

Designatur monachus infans vixdum natus.

Oleo Ioannes curabat.

Senatorij enim cuiusdam viri vxor, quæ oculos amiserat, & habebat pupillas obductas albugine, rogauit maritum suum vt ad ipsum deduceretur. Cùm is autem diceret, eum numquam conuenisse mulierem, ea autem rogaret, vt ipsi solùm significaretur, & pro ipsâ id efficeret, ille sic fecit, & misit oleum. Cùm tres autem dies solùm inunxisset oculos, respexit, & Deo apertè egit gratias.

Oleo albuginem ab oculis senatoriæ mulieris pellit.

Et quid opus est dicere de aliis eius operibus

ribus quæ ipsis oculis accepimus? eramus enim septem fratres in solitudine Netriæ, ego & beatus Euagrius, & Albinius, & Ammonius. Quærebamus autem scire accuratè, quænam esset huius viri virtus. Dixit autem magnus Euagrius: Lubenter scirem ab aliquo qui norit examinare & mentem & orationem, cuiusnam modi sit vir: si enim ego eum non potuero videre, eius autem vitæ institutum accuratè audire potuero alio narrante, discam vt eum conueniam; quòd si non didicero, non ibo vsque ad montem. Cùm hoc autem audiissem, & nemini quidquam dixissem, quieui vnum diem, alio autem occlusi cellam: & cùm me Deo & ipsam commendassem, profectus sum vsque ad Thebaidem. Cùm eò autem decem & octo dierum spatio peruenissem, partim quidem pedibus, partim verò nauigando in flumine: erat autem [62] tempus ascensus, in quo multi ægrotant, quod mihi quoque accidit. Cùm venissem autem, inueni clausum eius vestibulum: fratres enim posteriùs ædificarunt maximum vestibulum, quod capiebat viros circiter centum: quod claue claudentes, aperiebant Sabbato & Dominicâ. Cùm ergo didicissem caussam, propter quam erat clausum, silentium egi vsque ad Sabbatum. Et cùm venissem horâ secundâ, in congressione eum inueni assidentem in fenestra, per quam videbatur consolari eos qui accedebant. Cùm me autem salutasset, dixit per interpretem: Cuiasnam es, & cur venisti? coniicio enim te esse ex conuentu Euagrij. Dixi autem me esse hospitem ex Galatiâ, & confessus sum me esse ex sodalitate Euagrij. Interim autem dum loqueremur, ingressus est præses regionis, Alypius nomine, ad quem accurrens, desiit mecum colloqui. Cùm ergo parum secessissem, dedi eis locum eminùs. Cùm essent autem collocuti diutiùs, tristitiâ sum affectus, & murmuraui aduersus [63] venerabilẽ senem, quòd me quidem contempsisset, illum autem honorasset: & ob id animo conturbatus, in animo habebam eo contempto recedere. Vocato autem interprete, Theodoro nomine, dicit ei: Vade, dic illi fratri, vt æquo animo ferat; iam dimitto præsidem, & eum alloquar. Visum est ergo mihi toleranter ferre, vt qui animaduertissem, eum esse spiritalem. Cum exiisset autem præses, me accersito dicit mihi: Cur contra me fuisti indignatus? Quid inuenisti quod te iure offenderet, quòd illa animo reputasti quæ neque mihi adsunt, neque te decent? An nescis scriptum esse: Non opus habent sani medico, sed male habentes.

Palladius ad Ioannẽ contendit.

Ioannes, ex quo conuentus sit, nouit.

Palladius moræ impatiens, abeundum parat.

Sistit eum Ioannes, eius tentationes diuinitus nosceus.

Matth. 9. Mar. 10. Lucæ 5.

Te, quando volo, inuenio, & tu me: & si te non fuero consolatus, alij te consolantur fratres, & alij patres. Hic autem qui per mundana negotia erat deditus diabolo, & cùm breui temporis spatio respirasset, vt seruus qui aufugit à domino, accessit vt aliquam caperet vtilitatem. Absurdum ergo fuisset vt eo relicto tecum versarer, cùm tu assiduè vaces saluti. Cum eum ergo rogassem vt pro me oraret, exploratum habui eum esse virum spiritalem. Tunc vrbane mecum iocans, cùm sinistrâ maxillam mihi sensim pulsasset, dicit: Multæ te manent afflictiones, & grauia bella passus es vt exires è solitudine, timoreque affectus es, & distulisti: pios autem prætextus & rationi consentaneos afferens dæmon, te suscitat. Tibi enim suggessit & patris tui desiderium, & fratris tui & sororis tuæ in vitâ monasticâ institutionem. Ecce ergo bonum tibi affero nuntium: ambo salui sunt, mundo enim renuntiarunt, & pater tuus est adhuc victurus septem annos. Esto ergo forti & constanti animo in solitudine, nec eorum caussâ velis abire in patriam. scriptum est enim: Nemo qui manum admouit aratro, & est conuersus, est aptus regno cælorum. Ex his ergo verbis adiutus & satis roboratus, Deo egi gratias, cùm intellexi, eos qui me agebant prætextus esse peractos. Deinde rursus mihi dicit, vrbane mecum iocans: Vis fieri episcopus? Dixi autem: Nequaquam, sum enim. Is autem mihi dicit: Vbi? Dixi ego: In coquinis, in penu, in mensis, in doliis: ea diligenter inspicio, & si vinum acuerit, id segrego; bonum autem bibo: similiter ollam quoque diligenter inspicio, & si sal defuerit vel condimenti aliquid, eam cõdio, & sic eam comedo. Hic est meus episcopatus, mea inquã inspectio, me enim ad eum delegit gula. Is verò dixit subridens: Mitte ridicula; futurum est vt eligaris episcopus, & multum labores, & affligaris: si ergo fugis afflictiones, ne exeas è solitudine; in solitudine enim nemo te potest ordinare episcopum. Ego autem eius verborum sum oblitus: tribus enim pòst annis & splene & stomacho laboraui. Illinc autem à fratribus missus sum Alexandriam, timens ne fierem hydropicus: ab Alexandriâ autem consuluerunt medici, vt aëris gratiâ irem in Palæstinam; habet enim, quod ad meam attinet temperaturam, subtilem aërem. A Palæstinâ autem veni in Bithyniam, & in eâ nescio quomodo, an humano studio, an potentiori voluntate, Deus scit, dignus habitus sum ordinatione, quæ meas vires superat, in eum casum incidens, quem Ioannes prædixerat.

Maximi colloquendum cum ijs, quibus prodesse possumus.

Palladio parentum conditionẽ prædicit.

Lucæ 9.

Colinarius episcopus Palladius.

Palladio episcopatũ prænuntiauit Ioannes.

Palladius in Bithyniâ creatur episcopus.

Et

Et vndecim mensibus latens in cellâ tenebrosâ, recordatus sum illius beati qui mihi prædixit ea quæ passus sum.

Porrò autem hoc quoque mihi narrabat, tâquam profuturus ad hoc, vt per narrationem me deduceret ad patienter ferendam solitudinem: Quadraginta annos versor in hac cellâ; non vidi faciem feminæ, non vllum nummum: non vidi aliquem mandentem, non comedentem nec bibentem me vidit aliquis.

Ioannes 40 annis non feminam, non pecuniam vidit.

Cùm ergo ab eo recessissem, veni in solitudinem in loco consueto, hæc omnia narrans beatis patribus, qui post duos menses venerunt, & sunt cum eo collocuti, ijque hæc nobis narrarunt. Cùm ad eum venissemus, læto vultu nos excepit & salutauit, se hilarem vnicuique ostendens. Rogabamus autem eum, vt statim pro nobis perageret orationem: est enim hic mos patribus qui sunt in Ægypto. Is autem nos interrogauit num inter nos esset clericus aliquis. Postquam autem omnes non esse diximus, nos omnes circumspiciens, agnouit eum qui erat occultus: erat autem vnus ex nobis qui dignus fuerat habitus diaconatu, cùm esset vnus frater eius rei conscius, cui etiam præcepit vt nemini diceret. Qui caussâ humilitatis & in talium patrum comparatione, vix se dignum censebat Christiani appellatione, tantum abest vt alicuius dignitatis. Manu ergo eum ostendens, dicebat omnibus: Hic est diaconus. Cùm is autem assiduè negaret, & latère conaretur, è fenestrâ eius manum apprehensam osculatus est, & admonens eum hortatus est, dicens: Ne irritam facias gratiam Dei, fili; ne mentiaris donum Dei inficians. Mendacium enim alienum est à Christianis, & siue sit in re magnâ, siue in paruâ, non est tamen laudabile, cùm dicat Seruator: Mendacium est à malo. Is verò conuictus tacuit, accipiens paternam eius reprehensionem. Cùm preces autem compleuissemus, vnus frater ex nobis, quem iam tertiana febris vehemens tenebat, rogabat vt curaretur. Cùm autem dixisset frater, ei conferre afflictionem propter exiguam quæ ei inest fidem, tradens tamen oleum iussit eum inungi. Cùm is autem se vnxisset, quidquid intus habebat per os emisit, & à febre omnino liberatus, propriis pedibus recessit ad hospitium. Licebat autem videre hominem nonagenarium toto corpore ita afflictum, vt præ exercitatione ne barba quidé nata esset in facie. Nihil enim aliud comedebat quàm fructus, idque post solis occasum in summâ senectute: cùm se priùs multùm exercuisset, & neque panem sumpsisset, neque aliquid ex iis quæ igni admota veniunt in vsum. Cùm ipse autem nos iussisset sedere, Deo agimus gratias quòd eius frueremur congressione. Is autem cùm tamquam germanos suos filios longo tempore accepisset, ridenti vultu hæc nobis est locutus: Vndenam, ô filij, & ex quanam regione ad hominem abiectum & humilem accessistis? Postquam autem diximus patriam, & adiecimus: Pro vtilitate animarum nostrarum ad vos venimus ab Ierusalem, vt quod auditione acceperamus, id cerneremus oculis; sunt enim aures minùs fideles oculis: & auditionem quidem sæpè consequitur obliuio, rei autem visæ non deletur memoria, sed menti quodammodò imprimitur historia. Ad nos ergo dixit beatus Ioannes: Et quid mirandum visuri, ô filij charissimi, tantum itineris & laboris tolerantes huc venistis, homines abiectos & humiles videre cupientes, qui nihil habent spectatu dignum nec admiratu? Vbique autem sunt admirandi & laude digni Dei prophetæ & apostoli, qui leguntur in ecclesiis, quos oportet imitari. Valdè autem miror, inquit, vestrum studium, quemadmodum tot contemptis periculis, ad nos venistis propter vtilitatem, cùm nos præ socordiâ ne ex ipsâ quidem speluncâ velimus progredi. Sed age nunc, inquit, etiamsi res vestra sit laude digna, ne tamquam re aliquâ præclarè gestâ, vobis sufficere putetis: sed imitemini virtutes quas patres vestri persequuntur. Quòd si etiam omnes possederitis, quod quidem est rarum, ne sic quidem vobis ipsis credideritis. Quidam enim qui sic confiderunt, & ad ipsum virtutum fastigium peruenerunt, tandem ex alto ceciderunt. Sed videte num preces vestræ se rectè habeant: num conturbata sit cordis vestri puritas: num mens vestra inter orâdum sit occupata aliis negotiis: num aliqua alia menté subiens cogitatio, auertat ad aliquid aliud: num aliqua cogitatorum memoria animo exhibeat molestiam. Videte num mundo verè renuntiastis: num ingressi estis tamquam nostram speculantes libertatem: num ad vanam gloriam vestras virtutes venamini, vt ad ostentationem videamini hominibus nostra opera imitantes. Videte ne vobis facessat negotium animi perturbatio, ne honor & gloria & laus humana, ne rerum sacrarum curæ simulatio, aut amor proprius: ne putetis vos esse iustos: neque de iustitiâ gloriemini, ne propter virtutes efferamini: ne orantibus cognationis memoria animo insideat: ne memoria commiserationis aut alicuius alterius rei, neque ipsius vniuersi mundi

Diaconi manum osculatur Ioannes.

Ioan. 8.

Oleo curat febricitantem.

Oculi auribus fideliores.

Exhortationes Ioannis.

mundi vobis succurrat. Sin minùs, res efficitur vanitas, quando quis Dominum alloquens, deorsum impellitur ab iis quæ ex aduerso trahunt cogitationibus. Hæc autem mētis prolapsio vnicuique accidit qui hunc mundum non omnino abnegauit, sed venatur vt ei placeat. Permulta enim quæ aggreditur, eius mentem diuidunt curæ corporeæ & terrestres: & dum deinceps disputat cum animi perturbationibus, non potest Deum videre. Sed nemo ipsam cognitionem debet accurate & exactè cōtemplari, ne si fortè fuerit indignus tali possessione, & eius aliquam partem fuerit consecutus, existimet se totum comprehendisse, & omnino labatur in interitum.

Deo maximè vacandum.

Sed oportet semper moderate & pie ad Deum accedere, quantum potest vnusquisque mēte progredi, & quantum possunt homines consequi. Oportet ergo mentem eorum qui Deum quærunt, otium agere ab aliis omnibus.

Psal. 45.

Vacate enim & cognoscite, inquit, quòd ego sum Deus. Qui ergo Dei cognitionē ex parte est consecutus, vniuersam enim nemo potest accipere, consequitur quoq; aliorum omnium cognitionem, & videt mysteria Dei illa ei ostendentis, & præuidet futura, & contemplatur reuelationes quales sancti, & efficit virtutes, & obtinet à Deo omnem petitionem. Alia quoq; multa dixit de exercitatione: & quòd oportet exspectare mortem tamquam vitam bonæ translationis, & non imbecillitatem intueri corpoream: & nec vel quibuslibet obuiis implere ventrem: Nam qui, inquit, fuerit satiatus, eadem capit consilia quæ ii qui viuunt in deliciis: sed tentare oportet per exercitationem etiam appetitionum parare impatibilitatem. Nec quærat aliquis ea quæ sunt parata, & animi relaxationem: sed nunc sit imbecillus afflictusque & oppressus, vt regni Dei latitudinis possideat hereditatem.

Actor. 14. Matth. 7.

Oportet enim nos per multas afflictiones intrare in regnum Dei. Est enim, inquit, angusta porta, & arcta via quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui eam inueniant. &, Lata est via quæ ducit ad perditionem: & multi sunt qui ingrediuntur per eam. Et oportet, inquit, nos hic contemnere, cùm paulò pòst eamus ad vitam æternam. nec oportet aliquem efferri ob ea quæ rectè à se gesta sunt, sed semper esse humilem, & longiores persequi solitudines, quando senserit se efferri. Habitatio enim propinqua vicis, eos etiam qui erant perfecti sæpè offēdit. Quod etiam

Psal. 54.

psallit Dauid cui tale quid acciderat: Ecce elongaui fugiens, & habitaui in solitudine. Exspectabam eum qui saluum me facit à pusillanimitate & tempestate. Hoc autem accidit multis quoque ex nostris fratribus, & propter arrogantiam exciderunt à scopo.

Narratio abbatis IOANNIS *de eo qui lapsus est.*

CAP. XLIV.

Ruff. lib. 2 cap. 1.

ERAT enim, inquit, quidam monachus, qui in propinquâ solitudine degebat in speluncâ, & omnem ostenderat exercitationem, & propriis manibus panem sibi quærebat. Postquam autem permansit in orationibus, & profecit virtutibus, in seipso deinceps habuit fiduciam, fretus pulchro suæ vitæ instituto.

Ne quis sibi ipsi confidat, & in propriis virtutibus glorietur.

Qui autem tentat, eum quoque, sicut Iob, expetiit ad tentandum: & ei vesperè præbet phantasiam formosæ mulieris errantis per solitudinem. Quæ cùm ostium inuenisset apertum, ingressa est speluncam; & procumbens ad viri genua, petiit, vt sibi illic liceret quiescere, vtpote quòd nox eam apprehendisset.

Spectrum mulieris admittitur in speluncam.

Ille autem cùm eius esset misertus, quod quidem non debuit, eam admisit in speluncam: & de errore illam est percontatus. Illa verò & narrauit, & blanda ac fallacia verba inspersit, & sermonem diu cum eo protraxit. Eum autem sensim nescio quomodo pelliciebat ad amorem: pluraque deinceps verba inter se conferunt, ridentque ac subridenr, eumque ipsa multo sermone seduxit, & deinde contrectatione manus & genæ & ceruicis; & tandem exercitatorem redegit in seruitutem.

Blanditiis monachum decepit.

Cùm autem ille internis versaretur cogitationibus, deinde vt qui iam rem haberet in manibus, reputans opportunitatem & voluptatis explendæ securitatem, cogitationi assentitur, & tentat cum eâ habere consuetudinem, vt qui iam euasisset insipiens & equus in feminas insaniens. Illa verò cum repentè magnâ voce exclamasset, euasit euanescens ex eius manibus non secùs ac vmbra aliqua. Risus autem in aëre auditur multorum dæmonum qui ipsum increpabant, & in fraudem induxerant, & magnâ voce ad ipsum clamabant: Qui se exaltat, humiliabitur. Tu autem vsque ad cælos quidem es exaltatus, humiliatus verò es vsque ad abyssos.

Irrident deceptum dæmones. Lucæ 18.

Exinde surgit mane nocturnum luctum attrahens: & cùm totum diem transegisset in lamentatione, suâ desperatâ salute, quod non debuit, in mundum reuersus est.

Ne quis desperet, sed pœnitentiam agat.

Hoc est enim maligni studium, vt quando quempiam irriserit, eum redigat ad insipientiam, vt non possit deinceps surgere. Vnde ô filij, non est nobis conducibilis propinqua vicis habitatio, neque mulierum collocutio, vt ex quibus oriatur memoria, quæ non potest deleri, quam ex visu attrahimus

Caueat monachus mulierum collocutiones.

trahimus & collocutione. Sed neque debemus animum despondere, & nos ipsos detrudere ad desperationem. Iam enim ij quoque qui non spem abiecerunt, non fuerunt priuati Dei misericordis clementiâ.

CAP. XLV. *De* FRATRE *qui ductus fuit pœnitentiâ, eiusdem abbatis* IOANNIS *narratio.*

Ruff. lib. 2. cap. 1. ERAT enim, inquit, alius adolescens in ciuitate, qui multa mala fecerat, & grauiter peccauerat. *Adolescens pœnitens includit se sepulcro.* Qui Dei nutu, propter multa peccata compunctus, veniens ad sepulcra, priorem suam vitam defleuit, pronus cadens in faciem, & non audens vocem emittere, nec Deum nominare, neque supplicare, ipsâ quoque vitâ seipsum indignum existimans. Et cùm ante mortem se inclusisset in sepulcris mortuorum, & suam vitam diceret, gemebat ex profundo cordis. Cùm iam autem ab eo tempore præteriisset hebdomada, noctu ei adsistunt dæmones, qui eius vitæ prius damnum attulerant, clamantes & dicentes: *Dæmones infesti sunt pœnitenti.* Vbi est ille scelestus & profanus, qui libidinibus & lasciuiis exatiatus, nunc nobis intempestiuus, temperans & honestus repente apparuit: & quando non potest ampliùs, tunc vult esse Christianus, & probis compositísque moribus? Ecquidnam tibi boni ampliùs futurum exspectas, cùm sis nostris malis impletus? non hinc citò exurges? Non venies ad ea quæ sunt nobiscum consueta? te manent scorta & caupones. Non venies, & fruens cupidinibus, cùm sit cuncta alia tibi spes extincta? Velox ad te omnino veniet iudicium, qui sic teipsum perimis. Et cur miser festinas ad supplicium? cur autem contendis tibi pœnas citius infligere? Multáq; alia dicentes: Noster es, in nostrum ordinem es relatus, exercuisti omnem iniquitatem. Tu es nobis omnibus obnoxius, & audes fugere? non assentieris? *Constans perstat in pœnitentia.* non respondebis? non simul egredieris? Postquam autem ille constans in fletibus, ne aures quidem eis præbebat, & nec verbum respondebat eum diu vrgentibus dæmonibus: postquam, inquam, nihil effecerunt, eadé sæpè illi dicétes, acceperunt eum mali & turpes dæmones, & totum eius corpus male mulctarunt, eum grauiter flagris *A dæmonibus verberatur.* cædentes: & cùm eum grauiter torsissent, abierunt eo relicto semimortuo. Ille autem nihilo seciùs immobilis iacebat vbi eum reliquerunt, rursus gemens postquam animum collegerat. Cum autem eius necessarij eum inuestigassent & inuenissent, & caussam eius quod ipsius corpori acciderat didicissent, rogabant eum vt domum rediret: is autem cùm vim ei sæpè attulissent, restitit. Rursus autem sequenti nocte eum iisdem de caussis peiùs quàm priùs affecerunt dæmones: & ne sic quidem eius consanguinei ei persuadent vt emigret, dicens satius esse mori quàm viuere in talibus vitæ maculis. Tertia nox propemodum fecit vt excederet ab hominibus, cùm crudelibus tormentis in eum inuasissent dæmones, & eum vexassent vsque ad extremum spiritum. Postquam autem viderunt eum non concessisse, recesserunt homine relicto exanimi. recedentes itaque exclamarunt, dicentes: Vicisti, vicisti, *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* vicisti. Neque ei ampliùs aliquid mali occurrit, sed in purissimo sepulcro purè habitauit dum vixit, puram exercens virtutem. Is Deo quoque fuit pretiosus, & virtutibus, miraculorum effectionibus, adeò vt & multos in admirationem induxerit, & ad zelum adduxerit & æmulationem honestorum institutorum. Hinc factum est vt multi quoque ex iis qui de se valdè desperauerát, bonas actiones aggressi sint, & se rectè gesserint, eísque factum est id quod dicit Scriptura: Omnis qui seipsum humiliat, exaltabitur. Luc. 14. Præcipuè ergo, *Humilitas omnium virtutum fundamentum.* ô filij, exerceamus humilitatem, quæ est fundaméntum primum omnium virtutum. Nobis autem multùm quoque confert solitudo longior & remotior.

Alia narratio abbatis IOANNIS, *de eo qui lapsus, ductus est pœnitentiâ.* CAP. XLVI

FVIT enim alius quoque monachus Ruff. lib. 2. cap. 1. qui vlteriorem occuparat solitudinem, & multis annis se recte & ex virtute gesserat. Qui cùm esset deinceps senio affectus, tentabatur à dæmonum insidiis. silentium enim valdè amplectebatur exercitator: & in orationibus & hymnis & multis contemplationibus diem transigebat; *Senex exercitatus omnibus se varia commoda prinat.* & visiones quasdam videbat, partim quidem vigilans, partim verò etiam in somnis: & somni propemodum expers tenebatur à vitâ incorporeâ: non terram plantans, neque victus vllam curam gerens, neque in plantis quærens quod egenti præberet corpori. Sed neque auium aucupium, neque vllum animal persequebatur; sed fiduciâ plenus, ex quo ex regione habitabili illuc migrarat, nullam habebat rationem vt ei permaneret corpus nutritum, sed omnium oblitus, se perfecto sustinebat in Deum desiderio, exspectans vocationem, & ex hoc mundo migrationem: & vt plurimùm quidem alebatur delecta-

delectatione eorum quæ non cernuntur & sperantur, & neque diuturnitate ei corpus liquebatur, neque mœrebat tristisque erat anima: sed in quodam honesto ac venerando statu bonum habebat habitum. Verum enimuerò Deus eum honorans, post prolixum temporis interuallum, dabat ei super mensam panem duorum vel trium dierum, vt & videretur, & esset, & eo veteretur. & ingrediens in speluncam, quando sentiebat corpus indigere, inueniebat nutrimentum. Et cùm adorasset & cibum sumpsisset, hymnis rursus fruebatur, perseuerans in precibus & contemplatione, indies germinans, & se tradens præsenti virtuti & futuræ spei, semper magis magisque progrediens; & ferè iam de meliori suâ sorte confidebat, tamquam iam eam haberet in manibus: quod etiam fuit ei caussa lapsus, cùm propemodum exciderit per eam quæ ipsum posteà inuasit tentationem. Quid enim non dicimus eius eum qui prope fuit casum? Postquam enim ad hanc processit cogitationem, paulatim imprudens eò deuenit, vt existimaret se esse pluris quàm alios, & iam maius quid possidere quàm alij homines: & cùm talis esset, iam deinceps in seipso habuit fiduciam. Ei ergo gignitur haud ita diu pòst primùm parua quædam animi remissio, vt ne videretur quidem esse remissio. Deinde oritur maior negligentia, quæ deinde eousque progressa est vt sentiretur: nam & ex somno tardiùs surgebat ad hymnos, & erant preces paulo otiosiores, nec hymnus adeò prolixus, & dicit ei anima se velle requiescere, & mens ei annuit: & fluctuabat & vagabantur ei cogitationes, & iam occulte aliquid absurdi meditabatur. sed prior assuefactio adhuc exercitatorem quodammodò abducebat, veluti quidam motus ex priori illâ incitatione, & eum interim conseruabat. Et aliquando post solitas preces ingressus vesperè, inuenit panem super mensam, qui ei suppeditabatur diuinitus, & se refecit. Quo tempore nec illas execrabiles abiecit cogitationes, neque reputauit animam lædi à contemptione, neque conuersus est ad quærendam mali curationem; sed parum duxit parum abesse quominùs excideret ab iis quæ decet facere. Amor itaque cupiditatis eum raptum cogitatione in regionem abduxit habitabilem. Cùm se tamen interim cohibuisset in diem sequentem, ad consuetam conuersus exercitationem, cùm orasset & hymnos dixisset, ingressus speluncam, inuenit quidem panem sibi appositum, sed non tam diligenter confectum nec tam purum, sed sordidum & inquinatum. Qui etsi esset id admiratus, & tristitiâ affectus, sumpsit tamen, & se refecit. Successit tertia nox, & triplex malum addidit. Etenim mens eius citò irrupit in cogitationes. Ita autem erat ei affecta memoria, vt videretur vnà cum eo adesse femina & simul accumbere, & eam rem habebat in oculis, & eam veluti facere perseuerabat. Egressus tamen est tertio quoque die ad opus, & preces, & hymnos, sed non habens ampliùs mundas cogitationes, sed frequenter conuersus, in altum tollebat oculos, eos huc & illuc torquens: eius enim pulchrum opus interrumpebat memoria cupiditatum. Vesperè ergo reuersus pane indigens, illum quidem inuenit in mensâ, veluti corrosum à muribus aut canibus, & foris siccas quasdam reliquias. Tunc ingemiscit quidem & lacrymatur: sed non quantum satis esset ad coërcendam nequitiam. Nutritusque non quantum volebat, se parabat ad quietem. Eum autem aceruatim inuaserunt cogitationes, eum vndique circumdantes: & eius mentem oppugnant, & captiuum statim in mundum abducunt. Surgens autem iuit versus regionem quæ habitatur, ingrediens noctu per solitudinem. Cùm autem dies eum apprehendisset, & quæ habitatur regio adhuc procul abesset, & eum æstus affligeret, defessus est. Vndiquaque autem in orbem considerans circumspicit, an alicubi appareret monasterium, in quod ingressus requiesceret. quod etiam accidit, eum excipientibus quibusdam piis & fidelibus fratribus, qui cùm eum tamquam patrem germanum aspexissent, vultum eius & pedes lauerunt: & cùm orassent, mensam apposuerunt, & rogarunt vt quæ erant apposita sumeret cum charitate. Postquam autem se refecit, postularunt fratres vt verbum salutis ab eo acciperent, & quanam ratione possent seruari à laqueis diaboli, & quemadmodum superarent turpes cogitationes. Is autem ipsos tamquam pater filios admonens, hortabatur vt essent fortes & constantes in laboribus, vt qui essent paulò pòst in summâ quiete collocandi. Multa quoque alia cum eis disserens de exercitatione, eos valdè iuuit. Cùm autem cessasset ab admonitione, & se parum percollegisset, considerabat quemadmodum alios admonens, se non admonebat nec corrigebat: & se esse victum intelligens, cursu rursus tedit in solitudinem, seipsum deflens, & dicens: Nisi quia Dominus mihi opem tulit, propemodum in inferno habitauit anima mea. propemodum in omne malum sum redactus. propemodum me in terrâ consecerunt. Et in eo factum est quod dictum est,

Donatur quotidiano pane diuinitus.

Quantum homini alioquin sanctissimo afferat elatio detrimentum.

Priuatur pane dulci, qui desiit Deo famulari.

Psal. 93.

Prou. 18. eſt: Frater qui à fratre adiuuatur, eſt tamquam vrbs munita & excelſa, & tamquam murus qui non poteſt corruere. Quamquam abhinc toto vitæ tempore luxit perpetuò, mulctatus mensâ quæ ei dabatur diuinitus, & panem ſuum quærens cum labore. Nam cum ſe in ſpeluncâ incluſiſſet, & ſibi ſaccum & cinerem ſubſtrauiſſet, non priùs è terrâ ſurrexit, nec ceſſauit flere, quam vocem Angeli audiiſſet ei dicentem in ſomnis: Accepit Dominus tuam pœnitentiam, & tui eſt miſertus; deinceps autem vide ne decipiaris. Ad te enim venient fratres quos admonuiſti, & afferent ad te benedictiones: quas cùm acceperis, veſceris cum ipſis, & perpetuò Deo ages gratias.

Pœnitentiã lapſi Deo acceptam ab Angelo nunciatur

Hæc ergo vobis narraui, ô filij, vt humilitatem exerceatis, ſeu in paruis, ſeu in magnis eſſe videamini. Hoc eſt enim primum præceptum Seruatoris, qui dicit: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Et ne decipiamini à dæmonibus, qui vobis viſa & phantaſias excitant: ſed ſi quis ad vos venerit, aut frater, aut amicus, aut mulier, aut pater, aut magiſter, aut mater, aut ſoror, primum extendite manus ad orationem; & ſi ſit phantaſma, fugiet à vobis. Et ſi vos decipiant dæmones aut homines, vobis aſſentantes & laudantes, ne eis pareatis, nec mente efferamini: nam me quoque ſæpe noctu ſic deceperunt dæmones; & neque me ſinebant orare, nec quieſcere, quaſdam mihi phantaſias præbentes totâ nocte, & mane illudentes humi procumbebant, dicentes: Condona nobis, abba, quòd tibi labores præbeamus totâ nocte. Ego autem dicebam: Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, ne tentetis ſeruum Domini. Quare vos quoque, ô filij, quietem perſequamini, vos ſemper exercentes ad contemplationem, vt puram poſſideatis mentem, Deum rogantes. Nam ille quoque eſt bonus exercitator, qui aſſiduè in mundo exercetur, & in honeſtis occupatur actionibus: qui humanitatem oſtendit & clementiam, hoſpitalitatemque & charitatem, & facit eleëmoſynas, & bene facit aduenientibus, & opem fert laborantibus, & permanet citra vllam offenſionem. Eſt quidem hic quoque valde bonus: verſatur enim in actione, & præcepta exequitur; ſed in rebus terrenis occupatur. His quidem certè præſtantior eſt & maior qui verſatur in contemplatione, qui à rebus agendis ſe transfert ad intelligentiam, eas res alijs relinquens prouidendas: ipſe autem & ſeipſo abnegato, & ſui oblitus, ſcrutatur cæleſtia, Deo omnium ſolutus & expeditus aſſiſtens, à nullâ autem aliâ curâ retrò auulſus. Qui eſt enim huiuſmodi, vnà cum Deo degit, vnà cum Deo verſatur, aſſiduis hymnis Deum ſemper celebrans. Noui enim ego hominem in ſolitudine, qui decem annos cibi terreni nihil guſtauit; ſed ei Angelus tertio quoque die cæleſtem cibum ad eum afferebat, & ei in os iniiciebat, iſque erat ei inſtar cibi & potus. Scio quoque ad hunc hominem in phantaſiâ veniſſe dæmones, oſtendentes angelicos exercitus, & currus ignis, & multos ſatellites, tamquam alicuius regis venientis, & ei dicentes: In omnibus te rectè & ex virtute geſſiſti, ô homo: de cetero me adora, & tamquam Eliam te aſſumam. Dicebat autem apud ſe monachus: Adoro quotidie Regem meum & Seruatorem; & ſi hic eſſet ille, non hoc à me peteret. Poſtquam autẽ ei dixit quod habebat in animo: Dominum meum & Regem habeo Deum, quem ſemper adoro, tu autem non es rex meus; ille protinus euanuit. Hæc autem tamquam de alio diſſerens, inſtituta vitæ ſuæ, & res geſtas volebat celare. Qui autem vnà cum eo erant patres, eum dicebant hæc vidiſſe. Hæc & alia multa nobis narrans beatus Ioannes, & tres dies ad nonam vſque diſſerens, noſtras curauit animas. Cùm autem dediſſet nobis benedictiones, iuſſit ire in pace, nobis quoque dictâ quadam prophetiâ: Hodie, aiebat, venerunt Alexandriam epinicia maximè pij Theodoſij, propter de medio ſublatum tyrannum Eugenium, & oportet Imperatorem mori morte propriâ: quod quidem reuera ita fieri contigit. Licebat autem cernere multitudinem eorum qui cum ipſo erant monachorum in eccleſiâ, veluti quoſdam iuſtorum choros, lucidis veſtibus indutos, & hymnis aſſiduis Deum glorificantes. Poſtquam autem multos quoque alios patres vidimus, venerunt fratres nobis annuntiantes, conſummatum eſſe beatum Ioannem modo quodam admirabili: nam cùm iuſſiſſet, vt tres dies neminem ſinerent ad ſe venire; genibus flexis ad orationem, conſummatus eſt, ad Deum veniens, cui gloria in ſæcula.

Math. 6. *Cum phantaſma ſe offert, ad orationem confugiendum.* *Pſal. 6.* *Quæ vita melior, actiua an contemplatiua.* *Cibo cæleſti ad decennium Ioannes paſtus.* *Dæmones in ſpecie ſanctorum Angelorũ Ioanni ſe exhibent.* *Prædicit Ioannes Theodoſij Imperatoris epinicia.* *Moritur genibus flexis.*

De Poemanie. CA. XLVII.

Is quoque cum Chriſti ancillâ Pœmanie, quæ ad eum videndum acceſſerat, non eſt quidem collocutus, ſignificauit autem ei quoque quædam arcana. Ei autem præcepit, dicens: Deſcendens à Thebaide, ne deflectas Alexandriam; quandoquidem futurum eſt, vt cadas in tentationes. Ea autem magni Ioannis prædictionem vel nihili ducens, vel eius oblita, deflexit Alex-

Pœmenię lapſum prænũtiat.

andriam, vt videret ciuitatem. In itinere autem prope vrbem Niciæ, ad eam accesserunt naues quiescendi gratiâ. Egressi autem famuli ex quadam insolentia cum illius loci habitatoribus, amentibus & profligatis hominibus, manus conseruerunt: qui quidem vnius quidem eunuchi digitum secuerunt; alium autem occiderunt: Dionysium autem sanctissimum episcopum, in fluuium ignorantes proiecerunt: & illam ipsam conuitiis & maledictis impetierunt, & reliquos omnes seruos sauciarunt.

Cap. xlviii.

Vita abbatis [64] AMMONAE, *& eorum qui cum ipso erant.*

Ruff. lib. 2. cap. 3.

Ammonas pater 3000. monachorum.

Apud Tabennesiotas silentium tempore refectionis.

Varia sobrietas.

VIDIMVS autem alium quoque virum Thebaide, nomine Ammonam, patrem ter mille monachorum: quos etiam nominabat Tabennesiotas, qui habebant magnum vitæ agendæ institutum, vt qui & ouillas penes ferrent, & vultu tecto comederent, & se deorsum inclinantes, ne quis eos aspiceret: & tantum exercerent silentium, vt viderentur esse in solitudine, vnoquoque occulte peragente suum vitæ institutum; solum autem specie quadam in mensâ sederent, conantes se inuicem latere. Aliqui enim ex his semel vel bis manum ori admouebant, tangentes panem vel oleum, vel aliquid ex ijs quæ erant apposita, & cùm de vnoquoque obsonio semel gustassent, contenti erant hoc alimento: alij autem panem sensim mandentes, alia autem accipientes citra simulationem, sic perseuerabant: alij autem ius tantùm ter gustabant, à reliquis autem abstinebant. Quæ cum, vt erat consentaneum, essem admiratus, non prætermisi eam quæ ex eis capitur vtilitatem.

Cap. xlix.

De abbate [65] BE.

Ruff. lib. 2. cap. 4.

Be totus mansuetus.

VIDIMVS autem alium quoque senem, qui lenitate superabat omnes homines, nomine abbatem Be: de quo affirmabant fratres qui apud ipsum versabantur, cum numquam iurasse, numquam de aliquo mentitũ esse, neque aliquo verbo increpasse, neq; iratum fuisse; erat enim eius vita valdè quieta, & mores mansueti, vt qui statum haberet angelicum: erat autem valdè quoque humilis, & seipsum vilipendens. Cùm nos autem multum rogaremus, vt adhortatorium nobis sermonem diceret, vix in animum induxit, vt nobis pauca dissereret de mansuetudine. Is, cùm hippopotamus aliquando vastaret vicinam regionem, stans propter fluuium, rogatus ab agricolis, visâ beluâ ingentis magnitudinis, ei præcepit, dicens: Denuntio tibi in nomine Iesu Christi, ne amplius vastes hanc regionem. Illa autem tamquam ab Angelo loco pulsa, omnino euanuit. Sic etiam aliquando abegit crocodilum.

Belua grassanti imperat.

Cap. l.

De abbate [66] THEONA.

Ruff. lib. 2. cap. 6.

Silentium 30. annis a Theona obseruatũ.

Morbidos curat.

Oratione eius latrones redduntur immobiles.

Theona doctus in genere linguarum diuerso.

A loquat fera.

VIDIMVS etiam alium non procul à ciuitate, in solitudine, nomine Theona, virum sanctum, in domuncula seorsum inclusum, qui tempore triginta annorum silentium exercuerat. Is cùm plurimas virtutes perageret, habebatur ab eis pro prophetâ. Exibat enim ad ipsum multitudo ægrotantium, quibus manus imponens per fenestram, dimittebat eos abire saluos. Licebat enim videre ipsum habentem vultum Angeli, lætis oculis, & totum plenum maximâ gratiâ. Is, cum non multo antè tempore latrones eum noctu inuasissent, existimantes se multum auri apud eum inuenturos, & vellent eum occidere, precatus est, & manserunt immobiles ad portas eius vsque ad matutinum. Cùm turbæ autem manè ad eum accessissent, & eos igni mandare in animo haberent, vnum tantum verbum ad eos est locutus: Sinite eos abire sanos; sin minùs, à me fugiet gratia curationum. Ij verò ipsum audierunt: non audebant enim contra eum dicere, & protinus abière latrones ad ea quæ erant circumcircà monasteria, mutati moribus, & de ijs quæ fecerant ducti pœnitentiâ. Erat autem vir eruditus in triplici gratiâ sermonum, in scriptis Romanis, Græcis, & Ægyptiacis, sicut à multis & ab illo ipso audiuimus. Cùm enim nos agnouisset esse hospites, scribens in tabellâ, Deo propter nos egit gratias. Comedebat autem semina non cocta. Noctu autem, vt aiunt, egrediebatur e cellâ, & congregabatur cum feris; & eas potabat ex ea quam habebat aquâ. Erat enim videre vestigia bubalorum, & onagrorum, & quarumdam caprearum, circa eius monasterium, quibus semper delectabatur.

Cap. li.

De abbate [67] ELIA.

Ruff. l. 2. c. 12.

Elias 70. annos vixit in solitudine.

VIDIMVS autem alium quoque senem in solitudine Antinoi, quæ est metropolis Thebaidis, Eliam nomine, qui natus erat centum & decem annos. Super eum dicebant spiritum Eliæ prophetæ requieuisse: erat enim valde celebratus, vt qui in terribili illâ solitudine egisset septuaginta annos. Non potest autem oratio pro dignitate narrare asperam illam solitu-

[sol]itudinem, quæ est in monte in quo ille sedebat, numquam descendens in eam quæ habitatur regionem. Est enim quædam semita eorum qui ad ipsum accedunt eiusmodi, vt vix possint insistere vestigiis ij qui accedunt. Erat autem sedens sub quadam petra in speluncâ, adeò vt ipsum quoque videre esset formidabile. Tremebat autem iam totus, vt quem senectus opprimeret. Multa autem signa quotidie peragebat, nec cessabat mederi ægrotantibus. Dicebant autem qui apud ipsum erant patres, neminem meminisse eius ascensus in montem. Comedebat autem in senectute tres vncias panis, & tres oleas vespere. In iuuentute autem semper semel comedebat in hebdomadâ.

El[...] signa [...] medicamine cla[...]rum. — *[...] vn[...] [...]la.*

Cap. [illegible]

Vita abbatis [48] APOLLO.

VIDIMVS autem alium quoque virum sanctum in Thebaide, in finibus Hermipolis: in quam Seruator venit cum sanctâ Mariâ & Ioseph, implens prophetiam Isaiæ, quæ dicit: Ecce Dominus sedet super nubem leuem, & veniet in Ægyptum; & quatientur manufacta Ægypti à facie eius, & cadent in terram. Vidimus enim illic quoque templum, in quo, ingresso vrbem Seruatore, ceciderunt omnia simulacra in faciem super terram. Vidimus autem illic in solitudine virum, Apollo nomine, qui monasteria habebat super montem. Erat enim pater monachorum circiter quingentorum, qui erat valde clarus & celebratus in Thebaide, erantque eius magna opera, & magnas virtutes per eum faciebat Dominus, & plurima signa & admirabilia per eum efficiebantur. Hic enim cùm à pueritiâ multam ostendisset exercitationem, in perfectâ ætate talem est consecutus gratiam. Cùm enim esset octogenarius, sibi magnum congregauit monasterium virorum perfectorum, qui poterant omnes ferè signa efficere. Is cum quindecim annos natus à mundo secessisset, & quadraginta annos in solitudine transegisset, & in eâ omnem virtutem exercuisset: visus est postea audire Dei vocem, dicentis ei: Apollo, Apollo, per te sapientiam sapientum in Ægypto, & prudentiam stultarum gentium abolebo. Perdes autem mihi cum eis etiam sapientes Babylonis: & de medio tolles omnem cultum dæmoniacum; & nunc vade in eam quæ habitatur regionem: generabis enim mihi populum peculiarem, æmulatorem bonorum operum. Is autem respondens, dixit: Aufer à me, Domine, arrogantiam: ne fortè elatus supra fraternitatem, mulcter omni bono opere. Ei autem rursus dixit vox diuina: Mitte manum tuam super collum tuum, & deinde pones eam, & infodies in arenâ. Is autem cùm statim manum misisset super collum, apprehendit paruum Æthiopem: & eum infodit in arenâ clamantem & dicentem: Ego sum dæmon superbiæ. Et rursus facta est vox ad eum, dicens: Vade, quoniam quod à Deo petieris, accipies. Is autem cum primùm hoc audisset, profectus est in eam quæ habitatur regionem, tempore Iuliani tyranni: & tunc venit in propinquam solitudinem. Cùm quamdam autem paruam occupasset speluncam, manebat subter montem. Eius autem opus erat, toto diurno spatio preces edere; noctu quidem centies, interdiu autem toties, flexis genibus. Eius autem alimentum tunc quoque sicut priùs, admirabili & præter opinionem ratione à Deo suppeditabatur. Ei enim in solitudine per Angelum afferebatur nutrimentum. Eius autem indumentum erat lebiton, & paruum linteum in eius capite. Hæc enim ei manebant in solitudine, nec veterascebant. Erat autem in solitudine propinquâ terræ quæ habitatur, faciens signa & virtutes admirabiles in virtute Spiritus: quas propter miraculi insignem magnitudinem nemo potest omnes dicere, sicut audiuimus à senibus qui cum eo versabantur, qui ipsi quoque erant viri perfecti, & præerant multis fratribus. Fuit itaque protinus clarus ac celebratus, tamquam nouus aliquis propheta vel apostolus, qui venisset nostro sæculo: & cum magna fama de eo sparsa esset, omnes qui circumcircà habitabant monachi, semper ad eum veniebant, & tamquam patri germano, dona suas offerebant animas. Is autem alios quidem hortabatur ad contemplationem: alios verò instituebat, vt persequerentur virtutem, quæ versatur in actione; primùm ostendens opere ea, quæ ipsos facere admonebat sermone. Sæpè enim eis ostendens exercitationem, Dominicâ solùm cum eis versabatur: ipse quidem non ampliùs sumens, quàm oleta quæ sua sponte nascuntur in terrâ; non panem interim vel legumen, non ex fructibus arborum aliquid comedens, nec quæcumque igni admota veniunt in vsus hominum. Cùm autem tempore Iuliani aliquando audisset, fratrem in exercitu captum vinctum teneri in custodiâ, accessit ad eum cum fraternitate, rogans eum & admonens, vt esset fortis & constans in laboribus, & despiceret pericula sibi imminentia. Dicit enim esse sibi tempus certaminum, vt tunc quo-

Marginal notes (left): *R[...] 7.* — *Isaiæ 19.* — *Simulacra Ægypti [...] ingresso Seruatore corruunt.* — *Apollo omnium [...] monachorum.* — *Quindecim annos natus eremum petit.* — *[...] ex [...] auditur pro[...] arrogantia [...] vt [...] superbia.*

Marginal notes (right): *Dæmon superbiæ.* — *Quod opus fuerit Apollonis monachi.* — *Vestimentum eius non veterascens.* — *Die Dominico, charitatis gratiâ, suos ad cibum conuocat.*

quę mens eius probetur insultu tentatorum. Postquam autem his verbis eius animum confirmauit, aduemens tribunus, qui quodam sceleris ferebatur impetu, cum quidam ei de ipsis significasset, clausis portis custodiæ, & ipsum & omnes qui cum eo erant, monachos inclusit, tanquam futuros aptos ad militiam : & cùm eis quot satis essent custodes constituisset, domum rediit, nec auditione quidem ab eis rogari sustinens.

Tribunus monachos ad militiã cogens carcere includit.

Mediâ autem nocte, lampadem ferens Angelus apparet custodibus, lumine illustrans omnes qui erant in carcere, adeò vt præ stupore hiantes starent custodes. Qui cùm surrexissent, eos rogarunt vt omnes abirent, eis apertis ianuis : fatebantur enim, esse satius pro iis mori, quàm quæ ad eos diuinitus venisset libertatem, qui citra rationem detinebantur, despicere. Tribunus itaque cum magistratibus manè veniens in custodiam, contendebat vt viri egrederentur è ciuitate: dicebat enim, domum suam cecidisse terræ motu, & è suis seruis optimos oppressisse. Ii autem postquam audierunt, Deo gratias agentes, abierunt in solitudinem : erantque omnes simul, vt dicit Apostolus, habentes cor vnum & vnam animam. Docebat autem quotidie ornari virtutibus, & machinas diaboli in cogitationibus in principio protinus propulsare. Contrito enim capite serpentis, totum corpus est mortuum. Iubet enim Deus, vt obseruemus caput serpentis: id autem est, ne in principio admittamus malas & turpes cogitationes, non solùm vt obscœnas animi nostri phantasias deleamus : conari autem nos inuicem superare virtutibus : & ne quis in his laudibus altero videatur inferior. Hoc autem, inquit, sit vobis argumentum, profectus virtutum, quando fueritis vacui affectionibus & appetitionibus : hæc enim sunt Christi donorum principium. Quando autem a Deo habuerit aliquis ostensionem miraculorum, ne nimiùm intumescat, nec efferatur cogitatione, tanquam sit iam magis honoratus quàm alii ; neque vt ostentans quòd talem gratiam acceperit, sin minùs, seipsum decipit mente captus, & gratiâ mulctabitur. Habuit ergo hanc magnam doctrinam in sermonibus, quam nos quoque sæpè posteà ab ipso audiuimus : in operibus autem, efficiebat maiora ; omnis enim petitio ei statim dabatur à Deo. Quin etiam videbat quasdam reuelationes : vidit enim suum fratrem natu maximum, qui ipse quoque fuerat consummatus in solitudine, & ipso pulchro vitæ instituto eum superauerat, cum quo ipse quoque longo tempore vixit in solitudine. Videbatur ergo eum videre sedentem in eodem throno cum apostolis, cum ei reliquisset suarum virtutum hereditatem : & hic pro ipso intercedebat, Deum rogans, vt esset velox eius translatio. Visus est autem ei dixisse Seruator, oportere eum adhuc paruo tempore esse in terrâ ad multorum perfectionem, donec multi fiant eius virtutis æmulatores. Magnus enim monachorum populus crederetur eius fidei, & pius exercitus, vt gloriam dignam laboribus consequatur à potentiore. Hæc vidit, quæ etiam euenerunt. nam cum multi vndique ex auditione ad eum conuenissent monachi, & per eius doctrinam & conuersationem plurimi omnino mundo renuntiassent, facta est fratrum cohabitatio, cum ad quingenti fratres simul apud ipsum communem vitam haberent, & vnam mensam, totâ veste candidati : & in eis impleta est Scriptura, quæ dicit : Lætare desertum sitiens, erumpe & clama quæ non parturis ; quoniam multi sunt filii desertæ, magis quam virum habentis. Nam impletum quidem est hoc eloquium propheticum ex Ecclesiâ quæ congregata est ex gentibus: perfectum est autem in hac etiam Ægyptiacâ solitudine, quæ plures filios Deo exhibet, quàm terra quæ est habitata. Vbi enim sunt in vrbibus tot greges eorum qui salui fiunt, quot Deo exhibent quæ sunt in Ægypto solitudines? Quot sunt enim hic populi, tot sunt illic in desertis monachi. Ac mihi videtur dictum Apostoli, etiam in ipsis esse impletum : Vbi enim abundauit peccatum, superabundauit & gratia. Abundauit enim in Ægypto multus & impius idolorum cultus, adeò vt in nullâ gente magis : canes enim & simias, & quædam colebant alia, & allia, & cæpe ; & ex vilibus oleribus multa deos existimabant, vt ipsum sanctum patrem hæc narrantem audiuimus, & reddentem caussam prioris ignorationis. Nam bouem quidem, aiebat, in deos referebant gentes quæ priùs apud nos habitabant, quoniam per ipsum exercentes agriculturam, victum sibi parabant : aquam autem Nili, quoniam irrigat omnes agros: terram quoque colebant, vt quæ esset aliis omnibus regionibus fertilior. Reliquas autem abominationes, canes & simias, & reliquam omnem animantium & olerum colebant turpitudinem, quatenus eorum vsus fuit eis occasio salutis, qui tempore Pharaonis homines occupatos tenuit, quando ille Israëlem persequens, submersus est. Vnusquisque enim id, in quo fuit occupatus, cùm Pharaonem non esset secutus, hoc in deos

Angelus custodibus apparet.

Tribuni domus terræ motu concidit.

Act. 4.

Capita malarum cogitationum conterenda.

Reuelationes factæ sancto Apollini.

Apollo pater quingentorum fratrum.

Isaiæ 54.

Cur Deus in monachorum Ægypto suscitarit.

Rom. 5.

Vnde in Ægypto [illegible] nomenti [illegible]

in deos retulit, dicens: Hoc fuit mihi deus hodie, per quod effectum est, vt non perirem vna cum Pharaone. Hæc quidem in sermonibus habuit sanctus Apollo.

Ante sermones autem scribendum est quę possedit in operibus. Fuerunt enim aliquando gentiles prope accolentes in locis omnibus: & decem pagi, & qui erant ei propinquiores, magis colebant dæmones. Erat autem templum maximum in vno vico, & simulacrum maxime insigne: lignea autem erat hæc statua. Pompam autem ducebant, eam per vicos circumferentes sacerdotes, qui bacchabantur cum multitudine, velut pro aquâ fluuiatili celebrantes mysteria. Accidit autem vt illo tempore illic adesset Apollo cum paucis quibusdam fratribus: postquam autem vidit multitudinem repente dæmoniacè furentem per regionem, flexis Seruatori genibus, fecit omnes gentiles repente immobiles. Cùm autem non possent ex illo loco progredi, alius alium trudentes, & æstu toto die torrerentur, ignorantes vnde hoc eis euenisset, sacerdotes eorum dixerunt esse quemdam Christianum habitantem in eorum finibus suâ solitudine, qui hæc faceret, dicentes de Apollo; & oportere ei supplicare: sin minus, fore vt veniant in periculum. Postquam autem qui procul habitabant, auditis clamoribus & lamentationibus, accesserunt, & eos rogarunt: Quidnam est, dicentes, quod vobis repente accidit? quo pacto hoc factum est? Illi autem dixerunt se nescire, nisi quod virum habebant suspectum, dicentes oportere illum placare. Alij verò testabantur se eum vidisse accedentem: & sic rogarunt eos, vt eis citò daretur auxilium: adductis bobus conati sunt mouere simulacrum; id autem manebat tamquam immobile cum ipsis sacerdotibus. Cùm nullam ergo euadendi rationem inuenissent, miserunt per accolas legationem ad Apollo, vt illinc liberati ab errore recederent. His autem Apollo significatis, celerrime descendit homo Dei: & cùm orasset, omnes soluit à vinculo. Hi autem omnes vno animo ad ipsum processerunt, vniuersorum Seruatori credentes, & Deo qui facit admirabilia, idolo protinus igni mandato. Quos omnes catechesi institutos adiecit ecclesijs. Multi autem ex his in hodiernum vsque diem degunt in monasterijs. Huius autem rei fama peruasit in omnes partes, & multi crediderunt in Dominum; adeò vt nullus ampliùs gentilis nominetur in eius finibus.

Gentiles pompam ducentes redduntur immobiles.

Boues simulacrum non mouent.

Apollo Gentiles ad fidem adducit.

Non multo pòst autem tempore, duo pagi inter se bellum incipiunt committere, pro agris decertantes. Postquam autem est Apollo renunciatum, statim ad eos descendit, inter eos pacem conciliaturus. Qui erant autem ex parte aduersâ non parebant, sed contrà dicebant, freti vno latronum principe, vt viro ad bellum præstantissimo. Cum eum ergo Apollo vidisset contrà dicentem, dixit ei: Si parueris, ô amice, rogabo Dominum meum, vt tua peccata remittantur. Is autem vbi hoc audiuit, non cunctatus, abiectis armis, eius genibus aduolutus supplicauit: & pace factâ eius intercessione, suos remisit ad propria. Cùm ij autem pacem egissent, & abijssent, insignis eorum propugnator, Apollo de cetero sequebatur, promissum aperte exigens. Quem cum assumpsisset beatus Apollo in propinquâ solitudine, admonuit & hortatus est, vt patienti & constanti esset animo, posse enim Deum ei condonare. Vbi autem nox aduenit, ambo viderunt in somnis se astare ante tribunal Christi: vtrique autem contemplabantur Angelos Deum vnà cum iustis adorantes. Cumque ipsi vna cum eis procubuissent, Patrem adorauerunt: & vox ad eos facta est Dei dicentis: Quæ est societas luci cum tenebris? aut quæ pars est fidelis cum infideli? Quid verò stat cum iusto homicida, cum sit indignus tali contemplatione? Tu autem abi, o homo: tibi enim est concessus hic tarde natus perfuga. Qui cùm alia multa vidissent & audissent admirabilia, quæ neque audet oratio dicere, neque auris audire, excitati annuntiarunt ijs qui cum eis conuersabantur. Omnes autem maxima inuasit admiratio, vtrisque vnam narrantibus visionem. Permansit autem cum exercitatoribus, is qui non erat ampliùs homicida, vsque ad mortem vitam suam corrigens, ex lupo in simplicem & innocentem agnum mutatus. In eo quoque impleta est Isaiæ prophetia, dicentis: Lupi & agni simul pascentur; & leo & bos simul comedêt paleas. Iacebat enim illic quoque videre Æthiopes cum monachis se exercentes, & multos virtutibus superantes, & Scripturam in eis impletam, quę dicit: Æthiopia præueniet manû eius Deo.

Latro conuertitur.

Apollo & latronis visio.

2. Cor 6.

Isaiæ 65.

Psal. 67.

Aliquando autem decertabant gentiles aduersus Christianos rusticos pro suis finibus: erat autem multitudo vtrorumque armatorum, quibus adstitit Apollo pacem inter eos concilians. Ei autem restitit gentilium in pugnâ princeps, qui erat vir grauis & sæuus; affirmabat autem & dicebat se non esse daturum pacem vsque ad mortem. Is autem ei dicit: Atque adeò tibi fiat quod elegisti. nullus enim præter te occidetur. Tibi autem mortuo non erit terra

Apollo principi gentilium contentioso mortem prædicit.

 sepul-

sepulcrum, sed ventres ferarum & vulturum te implebuntur. Atque adeò oratio effectum protinus est sortita, cum ex vtraque parte nullus sit interfectus præter principem. Quem etiam cùm in arena tumulassent, mane inuenerunt membra laniata ab hyænis & vulturibus. Illi autem cùm vidissent miraculum, & euentum eius quod dixerat, omnes Seruatorem deprecantes, eum prædicabant prophetam. Erat autem anteà in montis spelunca sanctus Apollo, cum quinque alijs fratribus, qui primi fuerunt eius discipuli, cùm recenter venisset è solitudine. Cum autem aduentasset dies festus Paschę, & Dei cultum implessent, erant esuri ea quæ inueniebantur: erant autem aliquot sicci panes, & quædam olera reposita. Eis autem dixit Apollo: Si sumus fideles, ô filij, & germani Christi filij, petat vnusquisque vestrùm à Deo id quod eius animo gratum est ad vescendum. Illi verò ei vniuersum permiserunt, existimantes se esse indignos tali gratiâ. Cùm læto autem vultu orasset, & omnes dixissent Amen; protinus noctu venerunt in speluncam quidam viri penitus incogniti, qui dicebant se venire à longinquâ regione; & omnia ferebant, ea etiam de quibus ne auditione quidem acceperant, & quæ non nascuntur in Ægypto, horti fructus omnis generis, vuas & mala punica, & ficus intempestiuas: quinetiam quosdam mucentos mellis fauos, & vrnam recétis lactis: & ** nicolaos panes maximos, & puros lupinos e regione externâ. Ij autem qui ea attulerant, cum solummodò tradidissent, tamquam missi à viro magno & diuite, protinus properè recesserunt. Cum quæ erant autem esculenta percepissent, ea illis suffecerunt vsque ad Pentecosten: adeò vt ipsi quoque mirarentur, & dicerent, fuisse ea verè à Deo missa.

Principe negante se daimonum parem, ipso solum occiditur.

Cibi diuinitus suppeditati.

Quidam autem ex monachis rogabat patrem, vt statim Deum prò ipso oraret, vt gratiam aliquam consequeretur. Cùm ipse autem orasset, ei datur gratia humilitatis & mansuetudinis, adeò vt mirarentur omnes eum esse tam mãsuetum. Has autẽ eius virtutes narrarũt nobis qui cũ ipso erãt fratres, hæc multis quoque attestantibus fratribus.

Humilitatem & mansuetudinem cuidam impetrat Apollo.

Etenim cùm non multo antè tempore fuisset aliquando fames in Thebaide: qui autem ea loca accolebant populi audissent, quòd qui erant apud eum monachi, præter spem omnem & opinionem alerentur, vno animo apud ipsum aderant cum vxoribus & liberis, simul benedictionem petentes & alimentum. Is autem nihil veritus, ne cibus ei aliquando deesset, dabat omnibus venientibus, vnicuique quod in diem sufficeret. Relictis autem tribus solis magnis sportis cum panibus, & fame vnualescente, iubet sportas afferri in medium, quas ipso die erant esuri monachi: & audientibus omnibus fratribus & populi multitudine, dixit magnâ voce: Non potens est manus Domini hæc implere? Hæc autem dicit Spiritus sanctus: Non deficiet panis ex his sportis, donec nouo frumento fuerimus satiati. Et affirmarunt omnes qui tunc aderant, eos panes suffecisse quatuor menses. Similiter autem & in oleo & frumento: adeò vt veniret satanas, & ei diceret: Num tu es Elias, aut alius ex prophetis & apostolis, quòd hæc facias? Is autem dixit ipsi: Quid enim? non homines sancti fuerunt apostoli & prophetæ, qui hæc nobis tradiderunt? An tunc quidem aderat Deus, nunc autem peregrè est profectus? Potest autem Deus hæc semper facere, & nihil erit quod ipse non possit. si ergo Deus est bonus, cur tu malus? Quid verò non oportet nos quoq; dicere ea quæ vidimus? nempe quòd fratres ingrediebãtur cum sportis, ad mensas panes afferentes, & cum comederent quingenti fratres ad satietatem, eas rursus plenas accipiebant?

In tempore famis populum pascit.

Non defuturum panem sportis prædicit.

Non est peregrè profectus Deus, vt non eadem nunc, quæ olim, miracula faciat.

Aliud quoque miraculum, quod videntes obstupuimus, par est dicere. Cùm enim ad eos venissemus spatio trium dierum, cogniti sumus, procul visi à fratribus, qui ex eo audierant de nostro ad eos aduentu: qui quidem properè accurrentes nobis venerunt obuiã, psallentes: est enim hic mos apud omnes monachos. & cùm proni in terrâ adorassent, nos deosculati sunt, nos sibi inuicem ostendentes, & dicentes: Ecce venerunt fratres, de quibus pater noster dixit tribus ante diebus, dicendo: Post tres dies venient ad nos fratres, venientes Ierosolymis. Et alij quidem nos deducebant, alij verò nos retrò sequebantur, psallentes, donec prope ipsum venimus. Cùm autem audisset pater vocem psallentium, venit nobis obuiàm, vt mos ei erat erga omnes fratres: & cùm nos vidisset, adorauit primus se in terrâ extendens; & cum surrexisset, est osculatus; & postquam introduxisset, orauit, & pedes nostros manibus lauit proprijs, & hortatus est ad refectionem. Hoc autem faciebat omnibus fratribus qui ad ipsum veniebant. Qui enim cum ipso erant fratres, alimentum non priùs accipiebãt, quàm Eucharistiæ Christi communicassent. hoc autem faciebant horâ nonâ diei. Deinde cùm sic comedissent, sedebant audientes eum docentem omnia præcepta, vsque ad primum somnum. Illinc alij quidem ex ipsis secedebãt in solitudinem, Scripturas totâ nocte memoriter exprimentes; alij verò illic

Hospitum aduentum precognoscit.

Eucharistiæ communione cibis aliis ab Apollo fratribus semper præmittitur.

illic perseuerabant, assiduis hymnis Deum laudantes, ad diem vsque: quos ego vidi his oculis, cum vespere hymnos cœpissent, vsque ad matutinum non cessasse à cantu. Multi certe ex iis horâ nonâ solùm descendebant de monte, & Eucharistiam sumentes, rursus ascendebant, contenti spiritali nutrimento vsque ad aliam nonam. Hoc autem multi ex iis faciebant multos dies. Licebat autem eos videre exultantes in solitudine, adeò vt nullam eiusmodi aliam exultationem in terrâ videre liceat, nec lætitiam corpoream. Neque enim erat inter eos aliquis mœstus aut tristis: sed si quis videbatur præ se ferre tristitiam, statim pater Apollo ex eo rogabat caussam, & quæ erant in occulto vniuscuiusq; cordis, renuntiabat.

Exhortatio in Apollo. Dicebat autem: Non oportet esse tristes propter salutem, cum futuri simus heredes regni cælorum. Tristes autem, inquit, erunt gentiles, flebunt Iudæi, lugebunt peccatores; iusti autem lætabuntur: & qui terrena quidem animo agitant, lætantur in rebus terrenis; nos autem qui tantâ spe digni sumus habiti, quemadmodum non lætamur perpetuò? cum nobis Apostolus

1 Thes. 5. suadeat, vt semper lætemur, & oremus sine intermissione. Quis autem dixerit eius in sermone gratiam, & reliquas eius virtutes, quas propter summum miraculum siluimus, auditas vtique ex ipso, & ex alijs? Cum autem de exercitatione & vitæ instituto nobiscum sæpè seorsum disseruisset, sæpe etiam dixit de suscipiendis monachis, quòd oportet adorare fratres aduenientes: Non enim ipsos, aiebat, sed Deum adorasti. Vidisti enim, inquit, fratrem tuum? vidisti Dominum Deum tuum; & hoc, in-

Gen. 18. quit, ab Abraham accepimus: & quòd

Cogendi aliquando hospites ad refectionem. oporteat, inquit, nonnumquam cogere fratres ad refectionem, à Lot accepimus,

Gen. 19. qui coëgit Angelos: & quod oportet, si fieri

Quotidie communicare quàm profectum. potest, monachos quotidie communicare Sacramẽtis. Qui enim se ab eis procul amouit, Deus quoque procul ab eo recedit. Qui autem hoc facit assiduè, assiduè suscipit Seruatorem. Est enim, inquit, vox saluta-

Ioan. 6. ris: Qui comedit carnem meam, & bibit meum sanguinem, manet in me, & ego in eo. Hoc confert monachis salutaris pas-

Per sacramentum altaris consequimur remissionem peccatorum. sionis commemorationem continenter facientibus, quotidie etiam se præparare, vt omni ex parte digni sint, qui suscipiant cælestia Sacramenta: quandoquidem sic quoque consequimur remissionem peccatorum. Catholica autem & generalia ieiu-

Ieiunia tolerabilia, [illegible] nia non licet soluere sine ingenti necessitate: in quartâ enim feriâ traditur Seruator, & in parasceue crucifigitur; qui ea ergo soluit, Seruatorem vnà tradit, & vnà crucifigit. Sed si ad vos veniat frater qui opus habet, vt reficiatur cùm sit ieiunium, ipsi soli mensam apponite: sin autem nolit, ne cogatis. habemus enim communem traditionem. Multùm autem reprehendebat eos

Austeritates vitæ occultè assumendæ. qui ferrum gestabant, & comam nutriebant. Hi enim, inquit, se ostentant & quærunt placere hominibus, cùm oporteat ipsos potiùs corpus soluere ieiuniis, & quod bonum est facere in occulto: ij verò non sic, sed se propalant omnibus. Et quid opus pluribus? Omnis enim eius doctrina est eius vitæ instituto similis, quam nec qui scribere potuerit nec dicere. Plurima ergo nobiscum seorsum, totâ sæpè hebdomadâ disserendo, tandem dimittens dixit: Habete pacem inter vos, ne separemini in viâ. Cum autem dixisset ijs qui cum ipso erant fratribus, quisnam ex ipsis vellet nos deducere, sanctus Apollo tribus viris delectis, qui valerent & sermone & vitæ instituto, erantque periti linguæ Græcæ & Romanæ & Ægyptiacæ, cum eis nos dimittens, iussit eis ne nos priùs relinquerent, quàm satisfactum esset nostro videndorum patrum desiderio: quos si quis vellet omnes videre, ad eos aspiciendos totâ vitâ non sufficeret. Cum nobis ergo benedixisset, amandauit, dicens:

Benedicat vos Dominus ex Sion: & videatis bona Ierusalem omnibus diebus vitę vestræ. *Psal. 127.* Nobis autem ambulantibus meridie per solitudinem, videmus tractum magni

Sancti viri non horrẽt draconem miræ magnitudinis. draconis, qui tamquam trabes erat protractus per arenam: quem cùm vidissemus, nos magnus timor inuasit. Qui autem nos ducebant fratres, hortati sunt ne timeremus, sed essemus bono animo, & sequeremur draconis vestigium: Videbitis enim fidem nostram, cum ipsi simus cum manu nostrâ superaturi. Multos enim, inquiunt, & dracones & cerastas manu interfecimus, sicut scriptum est. In eis enim implebatur illud: Dedi vobis potestatem ambulandi *Lucæ 10.* super serpentes & scorpiones, & super omnem potestatem inimici. Nos autem qui ferebamur incredulitate, & maiori eramus affecti formidine, rogabamus eos ne iremus per vestigia draconis, sed rectâ viâ. Vnus autem frater ex ipsis, magnâ animi alacritate, cùm nos eo in loco dimisisset, profectus est in solitudinem quærens beluam. Quam cùm inuenisset, non procul ab antro, magnâ voce exclamat draconem esse in speluncâ; & vocabat ipsos, vt ad se venirent visuri quid esset euenturum: & hortantibus nos alijs fratribus ne timeremus, cum magno metu abiimus visuri beluam. Nobis autem repente occurrens frater

 vnus,

vnus, manu nos traxit in suum monasterium, dicens nos non posse ferre impetum beluæ, & maxime quòd nondum vidissemus talem beluam, & tam vastâ magnitudine, vt quæ sit plus quàm quindecim cubitorum. Cùm nos ergo iussisset manere in loco, abiit ad fratrem, dicens ei vt recederet à cauernâ: conabatur enim ille à loco non recedere, priusquam interfecisset draconem. Cui cùm persuasisset, eum ducit ad nos increpantem modicam nostram fidem. Quiescentes autem apud illum fratrem, qui circiter vnum milliare remotum habebat monasterium, satis refecti sumus.

CAP. LIII.

Vita abbatis AMVN.

Ruff. l. 2. cap. 8 vocat *Ammonem.*

ILLE autem nobis narrabat, in illo loco in quo ipse sedebat, fuisse virum sanctũ, cuius ipse fuit discipulus, nomine Amun, qui in illo loco plurimas fecit virtutes; ad quem sæpe latrones venientes, accipiebant eius panem & alimenta. Hæc ergo ægre ferens, cum vno die egressus esset in solitudinem, adduxit secum duos magnos dracones, & iussit eis vt in eo loco manerent, & portam custodirent. Homicidæ autẽ cum pro more venissent, & vidissent miraculum, præ stupore hiantes ceciderunt in faciem. Egressus autem inuenit eos mutos, & ferè semimortuos; & cum eos excitasset, probris eos afficit, dicens: Videte quantum estis belluis agrestiores, nam istæ quidẽ propter Deum nostræ parent voluntati, vos autem neque Deum timuistis, neque Christianorum estis reueriti religionẽ. Introductis autem eis in cellam, mẽsam apposuit, & monuit vt mores mutarent. Illi autem surgentes, protinus multis visi sunt meliores: nõ multo pòst autem ipsi quoq; visi sunt eadem signa facere.

Amun contra latrones duos dracones portæ monasterij ponit custodes.

Latrones humaniter tractat, & ad Deum conuertit.

Aliquando autem, inquit, cùm vnus magnus draco propinquam vastaret regionem, & multa occideret animalia, quicumque habitabant iuxta solitudinem, omnes simul venerunt ad patrem, rogantes vt deleretur belua ex eorum regione. Is autem eos ita dimisit, vt qui eis tristitiâ affectis nihil prodesset. Manè autem surgens, venit in eum locum quo transitura erat belua: postquam autem ter flexit genua ad orationem, in ipsum veniebat belua, magno cum stridore grauem emittens anhelitum, & intumescens ac sibilans, tetrumque edens spiritum. Is autem nihil territus, ad draconem conuersus, dixit: Vincet te Iesus Christus, filius Dei viui, qui est magnum draconem victurus. Idq; cùm dixisset, protinus disruptus est draco, per os omne virus euomens cum sanguine. Cùm autem venissent rustici postridie, & illud magnum viderent miraculum, & non ferrent spiritum, in animal multam arenam congesserunt, patre illic eis adstante: ad draconem enim licet mortuum non audebant accedere.

Draco disruptus precibus abbatis Amun.

Puer autem, inquit, pascens cum repente vidisset adhuc viuum draconem, statim emotâ mente fuit examinatus: iacuit itaque puer nihil spirans in loco totâ die in solitudine. Cum eum autem sui vespere inuenissent parum spirantem, totum inflatum ex extasi, deducunt ad patrem, ignorantes caussam eius quod acciderat. Cùm is autem orasset, & eum vnxisset oleo, surrexit puer narrans id quod fuerat deprehensum. Quâ re vir maximè motus, ad interimendum draconem est conuersus.

Puerum emotâ mente oleo sacro sanat.

Vita abbatis COPRE *presbyteri.* CAP. LIV.

Ruff. l. 2. cap. 9.

ERAT autem illic quidam presbyter, qui monasterium prope habebat in solitudine, Coptes nomine: vir sanctus, propè octogenarius, qui ipse quoque plures faciebat virtutes, morbis medens, & multas faciens curationes, & dæmones expellens, & res multas efficiens, atque adeò quasdam in nostris oculis. Is ergo postquam nos vidit, salutauit, & pro nobis orauit, & postquam pedes nostros lauisset, sciscitatus est à nobis, quænam in mundo fierent: nos autem rogauimus, vt ipse nobis potiùs exponeret sui vitæ instituti virtutes, & quo modo ei Deus est dona largitus, & quanam ratione fuisset particeps eius gratiæ. Is autem nullâ eo nomine elatus superbiâ, nobis suam vitam narrauit, & maiorum suorum qui ipsum superarunt, quorum ipse vitæ institutum est imitatus: Non est, inquit, ô filij, quod à me fit admirabile, si conferatur cum iis quæ in vitâ gesta sunt à patribus nostris. Et cum narraret nobis Copres presbyter, quæ rectè & ex virtute gesta fuerant à patribus, vnus ex fratribus nostris dormitans, vt qui iis quæ dicebantur fidem nequaquam haberet, videt in eius manibus librum admirabilem, scriptum litteris aureis, & canum virum adstantem, & minaciter ei dicentem: Non audis attentè lecturam, sed dormitas? Is autem conturbatus, nobis eum audientibus, statim quod viderat Romanè exposuit. Eo autem hæc nobis adhuc dicente, venit quidam rusticus habens cyathum arenæ, qui exspectabat donec impleret narrationem: rogauimus autem nos presbyterum, Quid sibi vult rusticus cum arenâ? nobis respondit pater, dicens: Filioli mei, Non oportebat me gloriari apud vos, neque ea enumerare quæ gesta sunt à patribus, ne mente elati amittamus

Copres presbyter multorum morborum curator.

Dormitans in spirituali colloquio diuinitus increpatur.

mus mercedem. propter studium autem vestrum & vtilitatem, quòd tam procul ad nos venistis, non fraudabo vos vtilitate; sed quæ per nos Seruator gessit, narrabo præsentibus fratribus. Sterilis erat ager qui est prope nos, & rustici qui ipsum possidebant, seminantes, vix semen duplicatum metebant: vermis enim nascens in spicâ, totam messem corrumpebat. Agricolæ autem catechismo à nobis instituti, & effecti Christiani, rogarunt nos vt oraremus pro messe. Dixi autem eis: Si habetis fidem in Deum, vel arena deserti fructum vobis afferet. Ij autem nihil cunctati, cùm hac arena, quę à nobis calcatur, sinus implessent, attulerunt, rogantes vt benediceremus. Postquam autem sum precatus, vt illis fieret secundùm ipsorum fidem, ipsi eam cum frumento seminarunt in aruis suis: & repentè eorum ager ita multiplicauit fructum, vt omnem superaret Ægyptum. Hoc ergo facere soliti, nobis quotannis exhibent molestiam. Vnum autem, inquit, magnum miraculum præbuit mihi Deus multis præsentibus. Cum enim in ciuitatem aliquando descendissem, inueni quemdam virum magum, qui populos seduxerat: cùm autem non possem ei publice persuadere, dixi conuersus ad multitudinem: Magnum rogum in plateâ accendite, & ingrediamur in flammam; & qui ex nobis illæsus à flammâ manserit, is habet bonam fidem. Postquam autem hoc factum est, & turbæ rogum citò accenderunt, ipsum mecum trahebant in ignem. Is autem dicit: Vnusquisque seorsum ingrediatur: debesque primus ingredi qui iussisti. Cùm autem in nomine Christi signatus essem ingressus, flamma in hanc & illam partem diuisa, me nullâ affecit molestia, cùm semihoram in eâ essem moratus. Turbæ autem viso miraculo exclamarunt, & cogebant illum pyram peruadere: is autem nolebat, timore affectus. Cum eum autem accepissent populi, in medium protruserunt; & totus flammâ ambustus, eiectus est e ciuitate, clamantibus populis: Planum viuentem exurite. Me autem turbæ accipientes, & laudibus prosequentes, deduxerunt in ecclesiam. Cum autem ego aliquando per quoddam templum transirem, quidam ex gentibus suis idolis sacrificabant. Dixi autem eis: Cur cùm sitis participes rationis, sacrificatis iis quæ carent ratione: vosque estis de cetero iis magis expertes rationis? Illi autem, vt qui recte dixissem, me statim sunt secuti, credentes Seruatori. Cum autem esset mihi aliquando hortus in agro propinquo, propter eam quæ ad nos veniebat fraternitatem, & quidam pauper eum operaretur, ingressus est quidam gentilis, vt furaretur olera: vbi verò ea furtim raptus recessisset, eaque tribus horis non potuisset coquere, sed mansissent in lebete qualia acceperat, vtpote quòd aqua minime calefieret; vir se colligens, accepta olera ad nos detulit, rogans vt a nobis condonaretur erratum, & vt fieret Christianus; quod etiam factum est. Erant autem hac ipsâ horâ hospites, fratres qui ad nos venerant: propter quos tempestiue admodum ad nos allata sunt olera. Quæ cùm comedissemus, egimus Domino gratias, duplici acceptâ lætitiâ, & ex salute hominis, & ex refectione fratrum.

Sterilitas ... fugatur. — *Vincit e... Copres.* — *Cruce signatus ...* — *Idololatras ad ...* — *Olera furto rapta coqui non possunt.*

Vita abbatis SVRI. CAP. LV.

ABBAS autem Surus, inquit, & Isaias, & Paulus sibi inuicem repente occurrerunt ad fluuium, viri pij & egregij exercitatores, inuisuri magnum abbatem Anuph. Distabat autem eorum interuallum tribus mansionibus; & dicunt ad se inuicem: Ostendat vnusquisque nostrum suum vitæ institutum, & quemadmodum fuit in hac vitâ à Deo honoratus. Abbas autem Surus dixit eis: Peto à Deo donum, vt nos virtute spiritus indefessi ad locum perueniamus: & cum ipse solum orasset, inuentum est promus paratum nauigium, & ventus secundus, & momento temporis inuenti sunt in loco, cum aduerso flumine nauigassent.

Ruff. l. 2. cap. 10. — *Surus oratione via subsidia impetrat.*

Vita abbatis ISAIAE. CAP. LVI.

ISAIAS autem dicit eis: Et quid mirum, o amici, si vir nobis occurrerit, qui vitam narret vniuscuiusque?

Ruff. lib. 2. cap. 10.

Vita abbatis PAVLI. CAP. LVII.

PAVLVS autem dicit eis: Si Deus nobis reuelauerit, quod post tres dies alluimit hominem? Cum autem paulo vlteriùs processissent, vir eis obuiàm factus eos salutat; Paulus autem ei dicit: Dic nobis quæ recte gessisti; nam post crastinum diem abibis ad Deum.

Ruff. lib. 2. cap. 10.

Vita abbatis ANVPH. CA. LVIII.

DIXIT autem eis Anuph: Benedictus Deus, qui mihi hæc quoque significauit, & vestrum vitæ institutum & aduentum. Cum autem dixisset quæ vnusquisque eorum recte gesserat, exposuit deinceps, quæ ipse fecerat, dicens: Ex quo Seruatoris nomen professus sum in terrâ, ex ore meo non est egressum mendacium; humani cibi nihil sumpsi, me cælesti alimento alente

Ruff. lib. 2. cap. 10. — *Anuph nunquam mentitus.*

alente quotidie Angelo: nullius alterius rei cupiditas in cor meum ascendit, præterquam Dei: nihil ex rebus terrenis occultauit mihi Deus, quod non significarit & ostenderit meis oculis. Non interdiu somnum cepi, non noctu requieui, Deum quærens: vna mihi semper adfuit Angelus, mundi ostendens potestates. lumen cogitationis meæ numquam fuit extinctum: omnem petitionem accepi à Deo protinus. Vidi sæpenumerò Deo assistentes myriades, vidi choros iustorum, vidi martyrum congeriem, vidi monachorum vitæ institutionem: opus autem omnium Deum laudabat. Vidi satanam igni traditum, vidi angelos eius punitos, vidi iustos lætantes in æternum. Hæc & multa alia narrans, tertio die tradit animam: eamque statim suscipientes Angeli & chori martyrum in cælos sustulerunt, ipsis videntibus, & hymnos audientibus.

Angelum assistentem semper habuit Angelum.

Anima eius ab Angelis ad cælos defertur.

Vita abbatis [72] HELLENIS.

Cap. LIX.

Ruff. l. 2. cap 11.

QVIDAM autem alius pater, qui vocabatur abbas Hellen, cùm ab ineunte ætate se fortiter exercuisset, sæpenumerò ignem gestabat in sinu, incitans eos qui propè erant fratres ad ostendenda signa, dicens eis: Si vos vere exercetis, virtutis signa de cetero ostendite. Aliquando autem cùm per se esset in solitudine, incessit eum mellis desiderium: cùm verò illicò fauos inuenisset sub petrâ, dixit: Recede à me intemperans cupiditas. scriptum est enim: Spiritu ambulate, & desiderium carnis non perficietis. eisq; relictis abut. Cum autem iam tres hebdomadas ieiunasset in solitudine, inuentis qui disiecti erant fructibus, dixit: Non comedam, neque attingam aliquid ex ijs; ne fratrem meum scandalizem, nempe meam animam. scriptum est enim: Non in alimento solùm viuit homo. Cùm autem adhuc aliam ieiunasset hebdomadam, posteà dormitauit: & veniens Angelus in somnis, ei dixit: Surge & tolle ea quæ inueniuntur, & comede. Is autem surrexit, & circumquaque aspiciens, videt fontẽ in orbem herbas delicatas germinasse. Cùm autem & potum sumpsisset, & comedisset olera, affirmabat nihil vmquam sibi fuisse iucundius. Cùm paruam autem speluncam in loco inuenisset, mansit illic paucos dies ieiunus. Vbi autem egebat alimento, orabat flexis genibus: ei autem protinus apponebantur esculenta omnia, & panis calidus, & oliuæ, & varij fructus. Aliquando autem inuisit fratres suos: & cùm eos multùm monuisset, contendebat in desertum, afferens quædam ad vsum necessaria. Cùm autem vidisset quosdam onagros pascentes, ait ipsis: In nomine Iesu Christi, veniat vnus ex vobis, & suscipiat onus meum. Is autem statim ad ipsum accessit. Cùm autem supellectilem ei imposuisset, & ei insedisset, vno die peruenit ad speluncam. In sole verò ab eo positis panibus & fructibus, cum ad ea venissent feræ, vt solent ad fontem, & panes solum tetigissent, mortuæ sunt. Accessit enim aliquando ad quosdam monachos, cùm esset dies Dominicus, & dixit eis: Cur hodie non egistis synaxim? Cùm ij autem apertè dicerent: Eò quòd non venerit presbyter. Dixit autem eis: Ego ibo & eum vocabo. Ij autem dixerunt, non posse aliquem transmittere alueum propter altitudinem. Quinetiam dicebant eo in loco esse beluam maximam, nempe crocodilum, qui multos homines consumpserat. Is autem non cunctatus, statim surgens profectus est ad vadum: quem cum belua statim tergo excepisset, transmisit. Cùm autem in agro inuenisset presbyterum, rogauit ne despiceret fraternitatem. Ille autem eum videns multis consutis pannis obsitum, rogauit vndénam pannum habuisset, dicens: Habes vestem animæ pulcherrimam, ô frater; eiusque humilitatem & frugalitatem admiratus, eum secutus est abeuntem ad fluuium. Cùm autem quà transueherentur cymbam non inuenissent, vocem emisit abbas Hellen, aduocans crocodilum. Is autem ei statim obediens aderat, tergum substernens: rogauit autem presbyterum, vt cum eo ascenderet; is verò timore affectus, cùm vidisset beluam, retrocessit. Cum autem eum teneret admiratio, & eos qui trans fluuium habitabant fratres, videntes eum cum beluà transmittentem alueum; ille ascendens in terram, vnà secum attraxit beluam, dicens, melius esse ei vt moreretur, quàm interemptarum animarum acquireret supplicium. Ea autem cadens, protinus est mortua. Tres autem dies permanens apud fratres, sedebat, docens eos præcepta, & quæ erant occulta vniuscuiusque consilia apertè enuntians: hunc quidem dicens vexari à fornicatione, illum verò à vanâ gloriâ, alium à delicijs, alium ab irâ, & alium quidem pronuntiabat esse mitem, alium verò pacificum: illorum quidem vitia, horum verò virtutes arguens. Hæc autem audientes, mirabantur dicendo reuerà ita esse. Eis autem dixit: Parate nobis olera, hodie enim ad nos venient plures fratres. Cùm illi autem adhuc pararent, superuenientes fratres se inuicem salutarunt. Rogauit autem eum quidam ex fratribus, volens vnà cum eo degere in deserto.

Galat. 5.

Abstinendum à cibo ne lædatur anima.

Matth. 4 Lucæ 4.

Hellen onager vehit.

Celebranda synaxis & sumenda Eucharistia die Dominico.

Crocodilo vectus est Hellen.

Fratrum occultas cogitationes & tentationes nouit.

ſerto. Eo autem dicente, non poſſe illum ſuſtinere tentationes dæmonum, is contentioſius ſe omnia toleraturum aſſeuerauit. Cùm eum autem excepiſſet, iuſſit habitare in aliâ ſpeluncâ. Ad eum autem noctu aduentantes dæmones, eum ſuffocare aggrediebantur, cùm eum primum turpibus perturbaſſent cogitationibus. Ille autem excurrens renuntiauit abbati Helleni quæ euenerant. Ipſe autem cùm ei figuram impreſſiſſet, iuſſit eum deinde manere ſecure. Cum autem aliquando panes ei defeciſſent in ſpeluncâ, aduentans Angelus in figurâ fratris eius attulit nutrimentum. Rurſus autem ipſum aliquando quærentes fratres decem numero, errabant per ſolitudinem, ſeptimo iam die ieiuni permanentes: cùm verò eos inueniſſet, iuſſit in ſpeluncâ refici; illi verò eum victus admonuerunt. Ille qui nihil habebat quod eis apponeret, dixit eis: Potens eſt Deus menſam parare in deſerto. Statim autem quidam adoleſcens pontone ipſis orantibus pulſauit fores. Cum autem aperuiſſet, viderunt adoleſcentem habentem magnam ſportam panis & oliuarum. Iis autem ſuſceptis, comederunt, Deo agentes gratias, cum adoleſcens ſtatim euanuiſſet. Hæc & alia multa miracula cum nobis narraſſet pater Copres, noſque benigne & humaniter tractaſſet, induxit in ſuum hortum, oſtendens nobis palmas, & alias arbores frugiferas quas ipſe plantauit in ſolitudine, admonitus à fide ruſticorum, quibus dixit: Poteſt deſertum fructus producere ijs qui fidem habent in Deum. Poſtquam enim vidit, vt aiebat, eos qui arenam ſeminauerant, & eorum agrum fructum tuliſſe, ipſe quoque idem aggreſſus, idem eſt conſecutus.

Angelus [illegible] in eſu[illegible] [illegible] miniſtrat.

[illegible] Deus [illegible] menſam in [illegible] deſerto.

Deſertum [illegible] [illegible] fructus producit.

CAP. LX.

Vita abbatis [73] APELLE.

Ruff. lib. 2. cap. 15.

Apelles faber ferrarius.

VIDIMVS autem alium quoque preſbyterum in partibus ſuperioris regionis, Apellem nomine, virum iuſtum, qui fabricę ærariæ artem primùm tractauit, & exinde conuerſus eſt ad exercitationem. Is cùm ad eum veniſſet diabolus in figurâ muliebri, quo tempore ad vſum monachorum quædam tractabat fabrilia, ferreâ laminâ ex igne raptâ, idque manu propter feſtinationē, totum eius vultum & corpus combuſſit, eamque audierunt fratres vlulantem in cellâ. Ab eo tempore vir ille ſemper manu tenebat ferrum ignitum, nec lædebatur. Is cùm nos benigne & humaniter accepiſſet, narrauit nobis de viris præclaris & Deo dignis qui cum eo fuerant, & erant adhuc ſuperſtites.

Dæmonem muliebri [illegible] ſpecie apparentem ferro ignito abigit.

Vita alterius [74] IOANNIS.

Ruff. lib. 2. cap. 15.

EST, inquit, in hac ſolitudine frater noſter, nomine Ioannes, alterius quidem iam ætatis, omnes autem monachos ſuperans virtutibus: quem nemo poteſt citò inuenire, quòd ſemper in ſolitudinibus locum loco commutet. Is primùm ſtans tres annos ſub quadam rúpe, orans perpetuò, non ſedens omnino, non dormiens, niſi quantum ſomni ſtans ſuffurabatur, & Dominicâ ſolùm ſumens Euchariſtiam, afferente ei preſbytero, nihil aliud comedebat. Atque adeò cùm quodam die ſe ſatanas transfiguraſſet in preſbyterum, ad eum abibat celeriùs, præ ſe ferens ſe ei velle dare Euchariſtiam. Cùm eum autem agnouiſſet beatus Ioannes, dixit ei: O omnis fraudis & malitiæ pater, inimice omnis iuſtitiæ, non ceſſabis decipere animas Chriſtianorum: ſed audes ſanctis inſultare Sacramentis? Is autem ipſi reſpondit: Parum abfuit quin te deiectum lucrifecerim; nam ſic quoq; ſeduxi quemdam ex tuis fratribus, & mente motum deduxi ad inſaniam. Pro quo cùm multi iuſti multùm rogaſſent, vix potuerunt efficere vt eſſet ſanæ mentis. Hæcque cùm dixiſſet dæmon, ab eo receſſit. Cùm autem eſſent diſrupti eius pedes ex eo quòd tanto tempore ſtetiſſet immobilis, & exiret ſanies, adueniens Angelus, tetigit eius corpus, dicens: Chriſtus erit tibi verus cibus, & ſanctus Spiritus verus potus; interim autem tibi ſufficit ſpiritale nutrimentum, ne repletus euomas. & cùm eum curaſſet, dimouit à loco. Deinceps autem vitam egit in ſolitudine, circumiens, & herbis veſcens: Dominicâ autem inueniebatur in eodem loco ſumens Communionem. Cùm paucos autem palmæ ramos petiſſet à preſbytero, efficiebat cingula animalibus. Cùm verò vellet quidam claudus ad eum venire vt curaretur, & aſinum ſolummodò inſcendiſſet, vbi primùm eius pedes tetigere cingulum (fuerat autem à ſancto viro factum) fuit illicò curatus. Aliàs autem ægrotis mandabat benedictiones, & à morbis liberabantur protinus. Porrò autem reuelatur de eius monaſteriis, quòd quidam ex ijs qui ſunt in ipſis, vitam non rectè inſtituunt, & per preſbyterum ad cunctos ſcribit epiſtolas, quòd illi quidem ſunt otio dediti, hi verò contendunt ad virtutem, & inuenta eſt ſic ſe habere veritas. Scribit autem ad eorum quoque patres, quòd quidam ex his ſunt de fratrum ſalute minus ſolliciti, alij verò eos quantum ſatis eſt exhortantur, annuntiauitque vtrorumque honores & ſupplicia. Et rurſus alios quoque prouocans ad ſtatum perfe-

Ioannes aſſiduè ſtans.

Solâ Euchariſtiâ die Dominicâ ſumptâ viuit.

Satanæ preſbyterū ſimulanti reſiſtit.

Angelus pedes eius diſruptos ſanat.

Curatur claudus attactu cinguli à Ioanne confecti.

Fratrum varias cōuerſationes abſens cognoſcit.

perfectiorem, admonebat vt à ſenſilibus ſe transferrent ad ea quæ percipiuntur intelligentiâ. Tempus eſt enim, inquit, deinceps tale vitæ oſtendere inſtitutum. Non debemus enim, inquit, omni tempore permanere pueri & infantes, ſed iam nos perfectioribus applicare cogitationibus, & magni & excelſi animi virtutem attingere, & ceteras maximas virtutes aggredi. Hæc & complura alia nobis pater de patre narrabat, quæ quidem, propterea quod excedant miraculi modum, omnia non ſcripſimus: non quòd non ſint vera, ſed propter incredulitatem aliquorum. Nos autem ſatis de his certiores facti ſumus, cùm multi & magni viri ea nobis narrauerint, qui ſuis viderunt oculis.

Cap. LXII.

De abbate [75] PAPHNVTIO.

Ruff. lib. 2. cap. 16.

VIDIMVS autem locum quoque Paphnutij anachoretæ, viri magni & virtute præditi: qui haud ita multo ab hinc tempore conſummatus eſt in regione, quæ eſt circa Heracleotas Thebaidis; de quo multi multa narrarunt.

Cap. LXIII.

De TIBICINE.

Ruff. l. 2. cap. 16.

IS enim poſt multam exercitationem Deum rogauit, vt ei ſignificaretur, cuinam ex iis ſanctis, qui ſe recte geſſerunt, eſſet ſimilis. Angelus autem viſus ei dixit: Es ſimilis tibicini qui degit in hac ciuitate. Is autem ſtudioſè ad eum profectus, eius vitæ inſtitutum ab eo eſt ſciſcitatus, & omnia eius vitæ facta eſt perſcrutatus. Is autem ei dixit id quod etiam erat verum, ſe eſſe peccatorem, & ebrioſum, & ſcortatorem; haud ita longo autem abhinc tempore, ſe ex arte latrocinandi eò contuliſſe. Cùm autem accuratè examinaretur, quidnam vnquam rectè ab eo geſtum eſſet, dixit ſe nullius rei honeſtæ ſibi eſſe conſcium, niſi quòd cum aliquando latronis vitam ageret, Chriſti virginem, cui erat à latronibus vitium afferendum, liberauerit, & noctu ad vicum vſque reduxerit. Rurſus autem, inquit, inueni aliquando formoſam mulierem errantem in ſolitudine, fugatam ab apparitoribus & curialibus prælidis, propter publicum mariti debitum, & errorem ſuum deflentem. Sciſcitatus ſum autem ex eâ cauſſam fletus. Illa autem dixit: Ne me roges, domine, nec miſeram examines; ſed tamquam ancillam tuam abducas quò velis. Nam cum maritus tempore biennij ob debitum publicum trecentorum aureorum ſæpe fuerit flagellatus, & in carcere incluſus, & tres mihi chariſſimi filij abrepti fuerint, ego recedo fugitiua, locum loco commutans: nunc autem etiam errans per ſolitudinem, ſæpe inuenta, & aſſiduè flagellata, iam tres dies permanſi ieiuna in ſolitudine. Ego autem eius ſum miſerta, inquit latro: & cùm eam deduxiſſem in ſpeluncam, dedi ei trecentos aureos, & deduxi eam vſque ad ciuitatem, & eius maritum liberaui cum liberis, citra vllum probrum & contumeliam. Cui reſpondit Paphnutius: Ego quidem nullius rei talis mihi ſum conſcius, in exercitatione autē omnino audiſti me eſſe celebrem; non enim vitam traduxi in otio. Mihi ergo Deus de te reuelauit, te rebus geſtis nihilo me eſſe inferiorem: ſi ergo, ô frater, non parua à diuinitate tui habetur ratio, ne tuam animam temere neglexeris. Is autem ſtatim proiectis quos habuit in manibus tibiis, & lyræ muſicæ harmoniâ in ſpiritalem traductâ melodiam, virum ſecutus eſt in deſertum. Cùm autem tribus annis ſe pro viribus exercuiſſet, & in hymnis & orationibus vitę ſuæ tēpus peregiſſet, in cælum iter direxit, & cum choris Angelorū & iuſtorum ordinibus connumeratus, requieuit.

Paphnutius tibicini a, ſimilatur.

Tibicen, ancilatro, virginem pudicitem tuitus eſt.

Afflictam feminam eleemoſynâ iuuat.

Monaſtica ſe addicit.

Nulla infructuoſa eſt pœnitentia.

Cap. LXIV.

De PROTOCOMITE.

Ruff. lib. 2. cap. 16.

VBI ergo illum qui ſe exercuerat virtutibus, prius ad Deum miſit, maiori & accuratiori vitæ inſtituto, quam priùs eſſet, ſibi impoſito, rogauit Deum, vt ſibi ſignificaretur, cuinam ex ſanctis eſſet ſimilis: & rurſus vox diuina ad eum facta eſt, dicens: Es ſimilis vicini pagi protocomiti. Is autem ad eum abiit celerrime: & cum ipſe pulſaſſet oſtium, proceſſit ille, vt ei mos erat, ad accipiendū hoſpitem. Et cùm pedes eius lauiſſet, & menſam appoſuiſſet, hortatus eſt, vt veſceretur. Cùm autem facta eius ſciſcitaretur, & ei diceret: Narra mihi, ô homo, inſtitutum vitæ tuę; multis enim monachis, vt mihi Deus oſtendit, euaſiſti ſuperior: ille dixit, ſe eſſe peccatorem, & indignū nomine monachorum. Cùm autem inſtaret percontari, homo reſpondit, dicens: Non habeo quidem neceſſe narrare ea quę à me facta ſunt; ſed quoniam dicis te à Deo veniſſe, quæ mihi adſunt referam. Iam agitur trigeſimus annus, ex quo me à meâ vxore ſeparaui, cùm ter eum eâ ſolùm habuiſſem conſuetudinem, & tres ex eâ filios ſuſcepiſſem, qui etiā mihi ad meos vſus inſeruiunt; hoſpitalitatem autem numquam intermiſi vſque in hodiernum diem: non gloriatur aliquis ex comitibus ſe hoſpitē ante me excepiſſe. Non egreſſus eſt pauper nec hoſpes ex meâ aulâ vacuis manibus, qui non prius rationi conueniente eſſet viatico ſuſtentatus. Non vidi pauperem infortunio affectum, cui non ſuppeditarim quod ſatis fuit ſola-

Paphnutio protocomes æquatur.

Protocomita an 30. annos in matrimonio continentia.

Eiuſdem hoſpitalitas & eleemoſyna.

Incorruptũ eius iudicium. solatij. Non accepi personam filij mei in iudicio, non ingressi sunt in domum meam fructus alieni, non fuit lis aliqua quam non composuerim & pacificauerim, non increpauit aliquis meos filios quòd se inhonestè gererent, non tetigerunt fructus alienos mei greges, non seminaui primus agros meos; sed cùm eos omnibus proposuissem communes, colligebam ea quæ erant reliqua. Non concessi vt pauper opprimeretur à potentiâ diuitis, non affeci aliquem molestiâ in vitâ meâ, numquam malum iudicium protuli in aliquem. Hęc à me esse facta Deo volente mihi sum conscius. Cùm autem viri virtutes audiisset Paphnutius, eius caput osculatus est, dicens: Benedicat te Dominus ex Sion: & videas bona *Psal. 127.* Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ. In iis enim te rectè gessisti: vnum autem tibi restat quod est caput virtutum, nempe Dei omni ex parte sapiens cognitio, quam non poteris sine labore consequi, nisi cùm teipsum à mundo abnegaris, crucem accipias, & sequaris Seruatorem. Is autem vbi hæc *Seculo valedicit.* audiit, statim nec suis quidem valere iussis, virum secutus est in montem. Et cùm venissent ad fluuium, scaphâ non inuentâ iussit Paphnutius eum flumen traiicere pedibus, quod propter altitudinem nemo illo tempore pedibus traiecerat. Cùm autem transiissent, & eis peruenisset aqua vsque ad cingulum, constituit eum in quodam loco. Cùm se autem separasset, Deum rogauit vt eiusmodi hominibus videretur prętantior. *Eius anima ab Angelis in cælum defertur.* Non multo autem interiecto tempore, vidit viri animam assumi ab Angelis, Deum laudantibus & dicentibus: Beatus quem *Psal. 64.* elegisti & assumpsisti: habitabit in atriis tuis. Et rursus iustis respondentibus & di- *Psal. 118.* centibus: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est eis scandalum. Et tunc cognouit virum esse consummatum.

De [76] MERCATORE.

CAP. LXV. Ruff. l. 2. c. 6.

CVM autem perseueraret abbas Paphnutius Deum venerari precibus, & multiplicare ieiunia, rursus orauit vt sibi ostenderetur cuinam esset similis. Dicit ei rursus vox diuina: Similis es mercatori quærenti bonas margaritas: sed surge *Mercator Alexandrinus pauperibus maximè deuotus Paphnutio æquatur.* deinceps, & ne cunctare; tibi enim occurret vir cui es assimilatus. Cùm ille autem descendisset, vidit virum quemdam mercatorem Alexandrinum, pium & Christi amantem, vicies mille aureis negotiantem, cum centum nauibus descendentem ex superiore Thebaide, qui omnes suas facultates & merces distribuerat pauperibus. Is cum suis filiis decem saccos leguminum ad eum afferebat. Et quid hæc, ô amice, ei dixit Paphnutius. Is autem dixit ipsi: Sunt fructus meæ mercaturæ, qui Deo offeruntur ad iustam refectionem. Quid autem hæc, inquit ipsi Paphnutius, & tu nostro nomine non frueris? Is autem confessus est se ad id studiosè contendere. Ei respondit Paphnutius: Quousq; ergo tu terrenam exerces negotiationem, nec cælestia attingis mercimonia? Sed hęc quidē es aliis dimissurus: tu verò iis te adiungens quæ sunt maximè opportuna, sequere Seruatorem, ad eum venturus paulò pòst. Is verò nihil differens, iussit filios suos reliqua diuidere pauperibus; ipse autem cùm in montem ascendisset, & seipsum in eo loco inclusisset, vbi duo priores consummati fuerant, perseuerabat in orationibus. Paruo autem elapso tempore, relicto corpore factus est ciuis cælestis. Postquam autem eum quoque præmisit in cælos, ipse etiam despondit animum, vt qui se non posset ampliùs exercere. Assistens autem Angelus ei dixit: Huc deinceps accede tu quoque, ô beate, in æterna Dei tabernacula: venerunt enim prophetæ te in suos choros accepturi. Hoc autem non tibi priùs declaraui, ne si fuisses elatus, de tuis detraheretur meritis. Cùm ergo vno solo die superuixisset, & per reuelationem ad eum venissent quidam presbyteri, omnibus illis narratis, tradidit animam. Apertè autem videntes presbyteri eum assumi in choris iustorum & Angelorum, Deum laudabant.

Seculo renuntiat. *Feliciter obit.* *Felix Paphnutij obitus.*

Vita abbatis [77] APOLLONII.

CAP. LXVI.

FVIT in Thebaide quidam monachus, nomine Apollonius. Is plurimas ostendit virtutes & facta egregia. dignus quoque fuit habitus dono doctrinæ supra multos qui tunc fuêre insignes virtutibus. Is in tempore persecutionis addens animum Christi confessoribus, multos effecit martyres. Porrò autem ipse quoque comprehensus custodiebatur in carcere; ad quem veniebant qui ex gentibus erant nequiores, & cum eo disputabant, incessebantque maledictis, & irritabant.

Ruff. l. 2. cap. 19. *Appollonius martyrum adhortator.*

De [78] PHILEMONE *martyre, & ijs qui cum ipso fuêre martyribus.*

CAP. LXVII.

ERAT autem quidam ex ipsis choraules, vir nequitiis famosus, qui accedens eum appetebat contumeliis, dicens eum impium & impostorem, & planum, & qui ab omnibus habebatur odio, & qui debebat mori citiùs. Cui dicit Apollonius: Mi-

Ruff. l. 2. cap. 19.

serebitur tui Dominus, ô homo: & eorum quę dicta sunt, nihil tibi reputabitur ad peccatum. Hæc autem cùm audisset ille choraules, Philemon nomine, mordebatur animo, à verbis eius compunctus. Statim autem ad tribunal profectus, coram iudice se sistit, & ei dicit populo præsente: Iniustè facis, ô iudex, qui viros pios & nulli culpæ affines punis. nihil enim mali faciunt nec dicunt Christiani. Ille autem cùm ipse hæc diceret, in principio quidem existimabat eum loqui ironicè & ludificari; postquam autem eum vidit perfistere, Insanis, inquit, ô homo; & mens tibi repentè est emota. Ille autem, Non insanio, inquit, ô iudex iniustissime: sum enim Christianus. Is autem multis blandimis vna cum turbâ ei conabatur persuadere: postquam autem vidit immobilem, ei omne genus tormenta adhibuit. Cùm autem rapuisset Apollonium, & multis cum affecisset contumeliis, ipsum torquebat tamquam planum. Apollonius autem ei dixit: Optarem, ô iudex, vt tu & omnes præsentes hunc meum errorem sequeremini. Is autem eo hæc dicente, iussit ambos igni tradi toto inspiciente populo. Cùm autem in flammâ essent præsente iudice, vocem ad Deum emittit beatus Apollonius, toto populo audiente & iudice: Ne tradas Domine bestiis animam confitentem tibi, sed teipsum nobis apertè ostende. Nubes autem roscida & lucida adueniens, viros texit, igne extincto. Admiratæ autem turbæ & ipse iudex, dicebant: Vnus est Deus Christianorum; maleficus verò quispiam hæc renuntiat præsidi Alexandriæ. qui cùm crudeles quosdam & immanes elegisset protectores & apparitores, eos misit vt vinctos adducerent iudicem & Philemonem. Ducebatur ergo vnà cum eis Apollonius, & quidam alij confessores. Cum omnes autem iter ingrederentur, cum iniuasit gratia, & cœpit docere milites. Vbi autem ipsi quoque compuncti crediderunt Seruatori, erant omnes vno animo vincti. Quos omnes cùm vidisset præses à fide non posse dimoueri, iussit proiici in profundum maris: hoc autem fuit eis signum Baptismatis. Cùm eos autem sui inuenissent diiectos in littore, fecerunt omnibus ædem vnam, vbi nunc multæ virtutes peraguntur. Tanta autem fuit viri gratia, vt de iis quæ esset precatus, statim exaudiretur, cum sic honorante Seruatore. Quem etiam nos in martyrio precati, vidimus cum iis qui cum ipso fuerunt testificati, & Deum adorantes, eorum tabernacula salutauimus in Thebaide.

Philemon choraules per Apollonium ad fidem conuertitur.

Vterque igni traditur.

Psal 73.

Nubes vtrumque tegit, & ignem extinguit.

Submerguntur cum multis aliis.

Miracula eduntur ad eorum reliquias.

Vita abbatis [79] DIOSCVRI *presbyteri.*

Cap. lxviii.

VIDIMVS autem alium quoque presbyterum in Thebaide, nomine Dioscurum, patrem centum monachorum. qui cùm ad Dei gratiam esset accessurus, dicebat eis: Videte ne quis qui noctu phantasiam habuit muliens, audeat accedere ad sancta Sacramenta. Ne quis ex vobis visis & phantasiis pulsus somniet. nam qui absque phantasiis fiunt fluxus seminis, casu fiunt; nec ex vniuscuiusque libero animi arbitrio insunt, sed absque voluntate: procedunt enim ex naturâ, & ex redundanti materiâ excernuntur, quocircà nec sunt peccato obnoxij: visa autem ac phantasiæ procedunt ex liberâ eligendi voluntate, & sunt argumentum mali animi. Oportet autem, inquit, monachum transilire etiam legem naturæ; corpus autem liquare, nec inueniri in vllo inquinamento carnis, sed carnem liquefacere, & non concedere vt in ipsâ redundet materia, frequentibus & prolixis ieiuniis; sin minus autem, nos ad appetitiones & desideria incitant. Non oportet autem monachum attingere appetitiones animi. In quo enim differt à mundanis, quos sæpe videmus abstinere à voluptatibus propter sanitatem corporis, aut propter aliquas alias caussas à ratione minime alienas? quanto autem magis, inquit, curanda est animæ sanitas & spiritus?

Qua pollutio nocturna Communionem impediat.

Corpus prolixis ieiuniis extenuandum.

[80] *Netrenses* ANACHORETAE.

Cap. lxix

DEVENIMVS quoque ad Netrenses, vbi multos & magnos vidimus anachoretas, partim quidem indigenas, partim verò etiam hospites, qui se inuicem superabant virtutibus, & magno studio se exercebant, & in vitâ se inuicem contendebant superare. Et alij quidem ex ipsis versabantur in contemplatione, alij verò in actione. Cùm vidissent autem aliqui ex ipsis nos procul venientes, aliqui quidem nobis cum aquâ occurrerunt; & alij quidem pedes nostros lauabant, alij verò vestes mundabant, alij verò ad cibum inuitabant, alij autem ad contemplationem & Dei cognitionem, & quod vnusquisque ex iis poterat, in eo studebat nos iuuare. Et quid dixerit quispiam omnes eorum virtutes, cum nihil possit dicere pro dignitate? Habitant itaque locum desertum, & habent cellas magno inter se interuallo disiunctas, vt nullus possit procul agnosci ab altero, neque citò videri, nec vox audiri: sed degunt in multâ quiete, vnusquisque per se inclusus. Solum autem Sabbato & Do-

Ruff. lib. 2. cap. 21.

Netrensium anachoretarum varia studia.

Eorum hospitalitas.

Quies & silentium.

& Dominico congregantur in ecclesijs, & seinuicem excipiunt. Multi autem ex iis sæpè etiam quatuor dies inueniuntur in cellis, absque eo quòd se videant inuicem, prę-terquam in synaxi. Et alij quidem ex his veniebant ad synaxim à tertio & quarto lapide, tam longè sunt remoti à se inuicem. Tantam autem habent inter se charitatem, etiam supra reliquam fraternitatem, vt multis qui cum ipsis salui esse voluerint, vnusquisque studeat suam cellam eis dare ad se reficiendum.

Cellæ confessæ.

Cap. LXX.

De abbate [81] AMMONIO *& ijs qui erant cum ipso.*

VIDIMVS autem patrem quoque eorum qui illic erant, nomine Ammonium, habentē eximias cellas, & atrium, & puteum, & reliqua necessaria. Cùm autem ad eum venisset quidam frater qui volebat saluus fieri, & ei diceret vt ipsi inueniret cellam ad habitandum, illicò egressus, præcepit ei ne egrederetur è cellis, donec ipsi inuenisset aptum habitaculum: & cùm ipsi reliquisset omnia quæ habebat, cum ipsis cellis, seipsum inclusit in paruam cellam. Quòd si plures erant qui conueniebant volentes salui fieri, cōgregabat vniuersam fraternitatem, & illo quidem tradente lateres, hoc verò aquam, perficiebantur cellę in vno die. Eos autem qui erant habitaturi in cellis, in ecclesiā vocabant ad conuiuia: dumque illi se recreant & exhilarant, vnusquisq; cùm è suâ cellâ ouillam suam pellem aut sportam pane vel ceteris implesset necessariis, deferebant ad nouas cellas, vt nulli nota esset vniuscuiusque oblatio. Noctu autem venientes habitaturi suas cellas, repentè inueniebant omnia necessaria. Multi autem ex ipsis neque panem comedebant nec fructus, sed solùm intyba agrestia. Quidam autem ex ipsis totâ nocte non dormiebant: sed sedentes vel stantes vsque ad manè, perseuerabant in oratione.

Infirmitatum monachorum Ammonij.

Egregia hospitalitas.

Mira abstinentia.

Cap. LXXI.

Vita abbatis [82] ISIDORI *& eorum qui erant cum ipso.*

Ruff. lib. 2. cap. 17.

VIDIMVS autem in Thebaide monasterium cuiusdam magni Isidori, quod intus habebat mille monachos. Habebat autem intus puteos & hortos, & quęcumque sunt ad vsum necessaria, nemine egrediente extra monasterium: sed erat presbyter ianitor, qui nullum permittebat egredi, neque alium ingredi, prærerquam si quis vellet vsque ad mortem illic permanere nusquam progrediens. Porrò autem eos qui portam ingrediebantur, in paruo habitaculo excipiebat hospitio: & cùm manè dedisset benedictiones, in pace deducebat. Duo autem ex ipsis presbyteri solùm exibant, opera fratrum administrantes, & referebant ea quę erant ipsis ad vsum necessaria. Dixit autem mihi is qui portam custodiebat presbyter, eos qui intus sunt sanctos esse tales, vt possint omnes signa efficere: & neminem ante decessum in morbum incidere; sed quando vniuscuiusque venisset translatio, id omnibus priùs significantem & se reclinantem, dormire.

Monasterium mille monachorum.

Presbyter ianitor.

Vita abbatis [83] AMMONA *presbyteri.* Ca. LXXII.

EST autem alia quoque solitudo in Ægypto, maritima quidem, sed difficillima, in quâ multi & magni habitant anachoretæ, quæ est prope vrbem Diolcon. Vidimus autem illic presbyterum virum sanctum & valdè humilem, & assiduè videntem visiones, nomine Ammonam. Is aliquando offerens Deo cultum, videt Angelum stantem à dextris altaris, & signantem fratres accedentes ad gratiam, & scribentem in libro eorum nomina. Cùm autem non adfuissent aliqui in synaxi, vidit deleri eorum nomina, qui post tres dies sunt mortui. Eum sæpè torquentes dæmones in tantam adduxerunt imbecillitatem, vt non posset ipse stare ad aram, nec offerre: Angelus autem veniens, eius manu apprehensâ, protinus eum confirmauit, & sanum ad aram statuit. Cuius tormenta cum vidissent fratres, obstupuerunt.

Ruff. lib. 2. cap. 32. cui dicitur Piammon.

Angelus signans fratres accedentes ad Communionem.

Ammon æger curatur per Angelum.

De abbate [84] IOANNE. Cap. LXXIII.

VIDIMVS autem alium quoque in Diolco, Ioannem nomine, patrem monasteriorum, qui ipse quoque multam habebat gratiam, & Abrahæ habitum, & barbam Aaron. Efficiebat autem virtutes atque curationes, & qui multos curauit paralyticos & podagrâ laborantes.

Ruff. lib. 2. cap. 33.

Vita abbatis [85] PITYRIONIS *& eorum qui cum ipso erant.* Cap. LXXIV.

VIDIMVS autem in Thebaide altum montem fluuio imminentem, valdè terribilem & præcipitem: & monachos illic viuentes in speluncis. Eorum autem pater erat nomine Pityrion, qui fuit vnus ex discipulis Antonij, & tertius qui illum locum excepit; qui quidem multas virtutes efficiebat, & efficaciter spiritus expellebat. Cum enim successisset Antonio

Ruff. lib. 2. cap. 13.

Monachi in speluncis.

& eius discipulo Ammonæ, meritò etiam successit hereditati donorum: qui multos quidem alios quoque apud nos habuit sermones, quinetiam de discretione spirituum accurate disseruit, dicens esse aliquos dæmones qui sequuntur animi motus, & nostras affectiones ad malum sæpè conuertunt. Quisquis ergo, ô filij, dicebat is nobis, vult exigere dæmones, priùs in seruitutem redigat affectiones animi: qualem enim quis superant affectionem, eius quoque expellit dæmonem. Oportet autem vos paulatim vincere affectiones, vt earum expellatis dæmones. Si quis ergo gulam superauerit, expellit eius dæmonem. Is autem comedebat bis in hebdomadâ, Dominicâ & quintâ feriâ, paruum farinæ iusculum: nec poterat aliquid aliud sumere, propterea quòd suum habitum ita formasset.

Qui affectiones dominatur, dæmones fugare potest.

Vitrio bis tantùm in hebdomada comedens.

Cap. lxxv.

Vita [86] EVLOGII *presbyteri.*

Ruff. l. 2. cap. 14.

VIDIMVS autem alium quoque presbyterum, nomine Eulogium, qui in offerendis Deo donis, tantam accepit gratiam cognitionis, vt vniuscuiusque ex iis qui accedebant monachis mentem cognosceret. Is cùm sæpe vidisset aliquos monachos ad aram accessuros, eos retinuit, dicens: Quomodo audetis ad sancta accedere Sacramenta, cùm habeatis malas cogitationes? Et tu quidem hac nocte animo versasti turpem fornicationis cogitationem; alius autem in animo suo reputauit, dicens nihil referre an peccator an iustus accedat ad Dei gratiam; alius autem de dono dubitauit, dicês: Numquid me accedentem sanctificabit? Parum ergo secedite à sanctis Sacramentis, & ex animo agite pœnitentiam, vt sit vobis remissio peccatorum, & sitis digni Christi communione. Nisi enim primum mundaueritis cogitationes, non poteritis ad Christi gratiam accedere.

Mentem communicantium cognoscebat Eulogius.

Singulis accedentibus impedimenta Communionis prædicit.

Cap. lxxvi.

Vita [87] SERAPIONIS *presbyteri.*

Ruff. l. 2. cap. 18.

VIDIMVS verò etiam in partibus Arsenoitæ presbyterum quemdam, nomine Serapionem, patrem multorum monasteriorum, & qui præest multę fraternitati, vt qui sint decies mille numero, magnamque per fratres exequitur dispensationem, cùm omnes simul, tempore messis, omnes suos fructus ad ipsum afferant, quos pro messis mercede acceperunt, vnusquisque frumenti annuos duodecim artabas, qui sunt veluti quadraginta qui à nobis dicuntur modij: & ea ad ministerium pauperum per se dispensat, adeò vt deinceps in eâ quæ est circumcircà regione nullus sit pauper, sed etiam mittat ad eos qui sunt Alexandriæ pauperes. Sed neque prædicti patres per totam Ægyptum vnquam neglexerunt hanc administrationem; sed ex laboribus fraternitatis, nauigia plena frumento & vestimentis pauperibus miserunt Alexandriam, propterea quòd rari essent apud ipsos qui egerent.

Serapion decem millium monachorum pater.

Quæ ex labore fratres conquirunt, in pauperes distribuit.

Vita abbatis POSIDONII.

Cap. lxxvii.

POSIDONII Thebani multa quidem sunt, eaque narratu difficilia, quemadmodum erat mitis, & in se exercendo acerrimus, & quanta fuerit in eo innocentia. nescio an vllum talem conuenerim. Vixi enim cum eo anno vno in Bethleem, quando sedit vltra Pœmænium, & multas vidi eius virtutes; atque inter cetera ipse mihi quodã die narrauit: Cum habitarem, inquit, in loco Porphyrite anno vno, toto anno nullum hominem conueni, non audiui sermocinationem, non panem tetigi, nisi si quando paucis vterer dactylis, & sicubi herbas inuenirem agrestes. Quo quidem tempore cùm mei panes aliquando defecissent, egressus sum e speluncâ, vt venirem in orbem terræ habitabilem, & cùm toto die ambulassem, vix aberam à speluncâ duo millia. Cùm ergo circumspexissem, video equitem militis habitum præ se ferentem, habentem in capite galeam tiariferam: & cùm conjectassem eum esse militem, profectus sum vsque ad speluncam, & inueni canistrum vuarum & ficuum nuper decerptarum: quod cùm accepissem, lætus veni ad speluncam, habens duobus mensibus cibos illos ad meam refectionem.

Posidonius totus mitis.

Cùm panis ei deesset, canistrum plenũ vuis & ficubus inuenit.

Hoc autem miraculum fecit beatus Posidonius in Bethleem. Quædã mulier grauida habebat spiritum immundũ, & in ipso tempore quo erat paritura, laborabat in partu, ipsam côterente spiritu. Cùm ergo à dæmone vexaretur mulier, aduenit eius maritus, & rogauit sanctũ illum vt adesset: & nobis ingressis ad orãdum, cùm stetisset & precatus esset, post secundam genuflexioné, eiecit spiritum. Surgens autem dixit nobis: Orate, modo enim expellitur immundus spiritus. oportet autem esse aliquod signum vt de eo fiamus certiores. Egrediens autem dæmon, diruit à fundamento totum aulæ parietem. Mulier autem sexennio non fuerat locuta: postquam autem egressus est dæmon, & peperit, & locuta est.

Curat mulierem grauidam a spiritu immundo.

Dæmon egrediens dat signum.

De [88] HIERONYMO.

Cap. lxxviii.

HVIVS sancti noui hanc quoque prophetiam: Hieronymus enim quidam presbyter

presbyter habitabat in illis locis, qui in sermone Romano magnâ erat virtute ornatus, & præclaro ingenio; sed tanta fuit eius inuidia, vt ab eâ obrueretur virtus doctrinæ. Cùm ergo multis diebus cum eo versatus esset sanctus Posidonius, dicit mihi in aurê:

Ca. LXXIX.

De [89] PAVLA.

INGENVA quidem Paula, quæ eius curam gerit, præmorietur liberata ab eius inuidiâ.

Vt autem arbitror, propter hunc virum non habitabit vir sanctus in his locis, sed eius peruadet inuidia vel vsque ad proprium fratrem. Resque ita accidit.

Cap. LXXX

De OXYPERENTIO.

ETENIM beatum Oxyperentium Italum is hinc expulit.

Ca. LXXXI.

De PETRO.

ET Petrum alium quemdam Ægyptium.

Cap. LXXXII.

De SIMEONE.

ET Simeonem, viros admirabiles, quos ego adnotaui.

Narrauit mihi hic Posidonius continentissimus & virtutis obseruantissimus, quòd quadraginta abhinc annis panem non gustasset, neque acceptæ iniuriæ sit recordatus vsque ad diei dimidium.

Posidonius 40. annis pane abstinuit.

Hęc sunt certamina & signa pręclari Christi athletæ Posidonij, quæ fecit prouidentia eius, quæ est omnium virtutum maxima: & in his est insignis finis vitæ huius beati.

Cap. LXXXIII.

Vita [90] SERAPIONIS Sindonitæ.

FVIT alius quidam Serapion Sindonites, (nam preter sindonê nihil vmquam induebat) qui exercuit magnâ possessionum & facultatum vacuitatem. Cùm esset autem imperitus litterarum, memoriter dicębat omnes Scripturas. Et neque ob possessionum egestatem & Scripturarum meditationê, potuit in cellâ quiescere: non quòd traheretur à terrenâ materiâ, sed orbem terræ obiens, se rectè & ex virtute gerebat; natus enim erat hac naturâ: sunt enim naturarum, non substantiarum differentiæ. Narrabant itaque patres, quòd cùm quemdam accepisset exercitatorem qui cum eo luderet, se in quadam vrbe gentilibus vendidit histrionibus viginti nummis: & cùm signasset nummos, eos apud se seruabat. Tamdiu autem permansit & seruiit mimis qui eum emerant, donec eos fecit Christianos, & eos auulsit à theatro: præter panem & aquam nihil sumens, neque præ meditatione Scripturarû ore silens: longo autem tempore primus compunctus est mimus, deinde mima, deinde vniuersa eorum familia. Dictum est autem, quòd quo tempore eum ignorabant, lauabat pedes amborum. Ambo ergo baptizati, à theatro recesserunt: & cùm ad vitam honestam & piam processissent, virum valdè reuerebantur. Ei itaque dicunt: Adesdum, frater, nos te liberabimus; quandoquidem ipse nos liberasti à turpi seruitute. Dicit ergo eis: Quandoquidem Deus est operatus, & salua facta est vestra anima, vobis dicam mysterium actus; ego vestrę animę misertus, cùm essem liber exercitator, genere Ægyptius, eâ de caussâ meipsum vendidi, vt vos seruarem. Quoniam autem hoc fecit Deus, & per meam humilitatê salua euasit anima vestra, accipite aurum vestrum, vt etiam aliis opem feram. Illi autem cum multùm rogassent & affirmassent, dicêdo, Te tamquam patrem & dominum habebimus, solùm mane nobiscum; non potuerunt ei persuadere. Tunc dicunt ei: Da aurû pauperibus; nam id nobis fuit caussa salutis: sed saltem post annû nos inuisas. Et sic ab iis abiit. Is frequêtibus peregrinationibus peruenit in Græciam: & cùm tribus diebus moratus esset Athenis, non fuit qui ei panem præberet; nam neque æs ferebat, neque peram, non pellem ouillam, nihil horum. Cùm autem venisset quartus dies, valdè esuriit. Res est enim grauis fames inuoluntaria, quæ adiutricem habet incredulitatem. Et stans super tumulum ciuitatis, in quo congregabantur qui erant viles & abiecti in ciuitate, cœpit vehementer & cum planctu lamentari, & clamare: Viri Athenienses, ferte opem. Ad quem accurrentes omnes qui pallium gestabant & pileum, dicunt ei: Quid habes, vndénam es, & quid pateris? Is verò dicit ipsis: Genere quidem sum Ægyptius; ex quo autem absum à verâ meâ patriâ, incidi in tres fœneratores: & duo quidem à me recesserunt ex soluto eis debito, cùm non haberent de quo me accerserent; vnus autem à me non discedit. Illi ergo studiosè quærentes de fœneratoribus vt eis satisfacerent, ipsum rogabant: Vbi sunt? quis est qui tibi exhibet molestiam? ostende nobis eum, vt tibi feramus auxilium. Tunc eis dicit: Molestiam mihi exhibuit auaritia, & gula, & fornicatio: & à duobus quidem sum liberatus, auaritiâ scilicet & fornicatione; neque enim aurum habeo, neque aliquid aliud possideo; non fruor deliciis quæ sunt nutrices huius morbi: quocircà nihil mihi exhibent amplius molestiæ. A gulâ autem non possum recedere; iam enim quatuor diebus nihil comedi, & mihi

Serapion prudens vacuitatem exercuit. *Est Θεσσαλονίκη[?]* *Serapion se vendidit mimis ut eos conuerteret.* *Aurum reijcit.* *Absq; ære, absq; perâ, absque pelle incedit.* *Tres perniciosi fœneratores, auaritia, gula, fornicatio.* *Gula importunus fœnerator.*

mihi pergit venter molestiam exhibere, quærens consuetum debitum, sine quo non possum viuere. Tunc quidam philosophi suspicati eum esse mendicum, dant ei nummum: quem acceptũ posuit in officinâ panariâ, & accepto pane recessit, statim profectus à ciuitate, & in eam non reuersus amplius. Tunc cognouerunt philosophi, eum vere fuisse virtute prędirũ, & cùm pistori dedissent pretiũ panis, acceperunt nummum.

Vendidit se vero Manichæo vt ipsum reduceret ab errore.

Cum autem venisset in loca Lacedæmonis, audiuit quemdam ex primis ciuitatis esse Manichæum simul cum totâ domo, alioqui virum bonum. Ei rursus seipsum vendidit in primo actu. Et cùm intra duos annos ipsum abduxisset ab hęresi & eius vxorem, adduxit ad Ecclesiam. Tunc eum amantes, non ampliùs habebant tamquam seruũ, sed tamquam germanum fratrem & patrem, & Deum laudabant.

Romam sine sumptu nauigat.

Post hæc seipsum cõiecit in nauem tamquam Romam nauigaturum. Nautæ autem coniicientes eum vel intulisse sumptus, vel in auro habere quod expenderet, nihil aliud percontati eum exceperunt, alius alium existimans accepisse eius vtensilia. Cùm autem ipsi enauigassent, & abessent quingentis stadiis ab Alexandriâ, cœperunt vectores vesci circa occasum solis, cum nautæ prius comedissent. Viderunt autem eum primo die non comedere; & putauerunt caussam esse nauigationem, similiter & secundo, & tertio, & quarto die: quinto autem die vident ipsum sedentem quietum, dum omnes comederent, & dicunt ei: Homo, cur non comedis? Is verò dicit eis: Quoniã non habeo quod edam. Cùm ergo inter se quęsiissent quis eius accepisset vtensilia vel impensas, vidissent autem neminem accepisse (neque enim habebat aliquid) cœperunt cum eo contendere: Quomodo sic ingressus es absque impensis? quomodo dabis nobis naulum? quonam autem aleris? Is verò eis dicit: Ego nihil habeo; auferte me, & abiicite vbi inuenistis. Illi verò, Ne si centum quidem aureos nobis dares, lubenter hoc faceremus, cùm sit nobis ventus adeò secundus: scopum ergo vrgeamus, peragentes quæ sunt nobis proposita.

Perstat in naui ieiunans ad quinque dies.

Sic fuit in naui, & eum aluerunt Romam vsque. cùm autem Romam venisset, curiose indagauit quis esset in ciuitate magnus exercitator aut exercitatrix.

CAP. LXXXIV.

Vita abbatis DOMNIONIS.

Lectus Domnionis curat ægrotos.

INTER quos incidit in quemdam Domnionem, cuius lectus curauit ægrotos post mortem.

CA. LXXXV.

De VIRGINE *silente.*

Mirum virginis silentium annos 25.

CVM ergo in eum incidisset, & ex eo vtilitatem accepisset, erat enim vir & moribus ornatus & eruditione, & ab eo didicisset, quisnam esset illic alius exercitator aut exercitatrix, cognouit esse quamdam virginem silentium agentem & quiescentem, quæ iam viginti quinque annis in cellâ erat inclusa, & cum nemine vmquam colloquebatur. Cum autem eius domum didicisset, venit, & dicit vetulę quæ ei inseruiebat: Dic virgini, me necesse habere eam conuenire; Deus enim me misit. Cùm autem duos vel tres dies intermisisset, eam conuenit posteà. & ei dixit: Quid sedes? Ea verò dicit ipsi: Non sedeo, sed ambulo. Is vero dicit: Quò ambulas? Illa verò dicit: Ad Deum. Is autem dicit: Viuisne, an es mortua? Illa verò ei dicit: Credo in Deum, me esse mortuam. Qui enim carne viuit, non potest non ambulare. Is autem dicit ei: Vt me ergo certiorem reddas te esse mortuam, fac quod facio. Ea illi dicit: Impera mihi quæ possunt fieri, & faciam. Is autem dicit ei: Nihil est quod non possit mortuus, absque eo quòd non potest esse impius. Tunc dicit ei: Descende, & progredere. Ea verò respondit: Iam agitur vigesimus quintus annus ex quo nõ sum progressa, & cur progrediar? Ei autem dicit: Si mortua es mundo, & tibi mundus, idem est tibi progredi & non progredi; ergo progredere. Illa verò progressa est. & postquam progressa fuit vsque ad quamdam ecclesiam, ei dicit in ecclesiâ: Si vis ergo me certiorem reddere quòd vere sis mortua, & non ampliùs viuis placens hominibus, fac quod facio, & sciam te esse

Mirandi hominis imitandum.

mortuam. Ei itaque dicit: Exuens sicut ego omnia vestimenta, ea impone humeris, & transi mediam ciuitatem, me in hoc habitu præeunte. Illa verò ei dicit: Hac re minime honestâ multos offendam, & poterunt dicere me esse emotæ mentis & dæmoniacam. Is autem dicit ei: Et quid tibi est curæ, si dixerint te esse emotæ mentis & dæmoniacam? tu enim es eis mortua. Tunc illa ei dicit: Dic si quid aliud velis, neque enim ad hunc vsque modum me venisse glorior. Tũc ei dicit: Ecce ergo, ne amplius te iactes & tibi placeas, tamquam omnibus magis pia & mundo mortua. Ego enim sum te magis mortuus: & re ipsâ ostendo me esse mortuum mundo: nam citra vllam animi perturbationẽ & pudorem hoc facio. Tunc cum eam ad humilitatem instituisset, & eius fregisset arrogantiam, recessit.

Sunt autem multa quoque alia quæ pertinent ad impatibilitatem. Is decedit cum

ageret

ageret annum ætatis ſexageſimum, in ipsâ Româ ſepultus.

CAP. LXXX I.

De [91] EVAGRIO celebri diacono.

Origeniſta hic fuit.

DE Euagrio claro Chriſti diacono, qui vixit inſtar apoſtolorum, non eſt æquum tacere; ſed ea litteris mandare ad ædificationem eorum qui ſunt lecturi, & ad bonitatis Seruatoris noſtri gloriã æquum arbitratus, ab alto expono, & quemadmodũ venerit ad inſtitutum monaſticum, & quomodo cùm ſe digne exercuiſſet, moritur quinquaginta quatuor annos natus, in ſolitudine: qui, vt ſcriptũ eſt, In breui conſummatus, impleuit longa tempora. *Sap 4.* Fuit enim reuerà eius anima grata Domino. Is genere quidem fuit Ponticus, [92] ciuitatis Iberorũ, filius presbyteri, lector promotus à ſancto Baſilio [93] epiſcopo eccleſiæ Cæſareæ ad Argeum. *Euagrius lector a Baſilio creatur.* Poſt deceſſum autẽ ſancti Baſilij epiſcopi, attendẽs eius aptitudinẽ, ſapientiſſimus, & a perturbationibus animi alienus, & omni doctrinâ clarus Gregorius epiſcopus [94] Nyſſenus, frater epiſcopi cui datur honor inter apoſtolos, eum ordinat diaconũ. *Gregorius Nyſſenus ordinat eum diaconum.* Illinc cùm veniſſet ſanctus Gregorius epiſcopus in magnam ſynodum Conſtantinopolitanam, relinquit eum beato Nectario epiſcopo, cùm eſſet omnium diſſerendi artis peritiſſimus. *Relinquitur ad Nectarium epiſc.* Floruit ergo in magnâ ciuitate, in diſputationibus iuueniliter exultans aduerſus omnem hæreſim. Accidit autẽ vt is qui propter motum inſignem bonitatem honorabatur à totâ ciuitate, cõfigeretur à ſimulacro muliebris concupiſcentiæ, vt ipſe nobis narrauit poſteà, cùm eſſet mens eius libera. Eum autem viciſſim amauit muliercula. erat autem ea vna ex primis. Euagrius autem & Deum timens, & ſuam veritus conſcientiam, & habens ante oculos dedecus turpitudinis, & quã hæreſes de alienis malis concipiunt lætitiam, Deum ſupplex rogauit vt ab ipſo impediretur ſcopus quẽ ſibi propoſuerat mulier, quæ eum vrgebat cupiditate, & eius inſano tenebatur deſiderio. *Euagrius agitur concupiſcentiâ in mulierem.* Cumq; vellet ab eâ recedere, non poterat, vt qui eius obſequij blandis detineretur vinculis. Haud multo pòſt autem eam quæ præceſſit orationem, antequam rem eſſet expertus, adſtitit ei viſio angelica, præ ſe ferens ſpeciem militum præfecti, quæ eum rapit, & ducit tãquam in iudicium, & coniicit eum in eam quæ dicitur cuſtodiam, collari ferreo eius collo iniecto, & catenâ ferreâ alligatis manibus, iis videlicet qui ad ipſum venerant, ei cauſſam minimè dicẽtibus. *Viſione deterretur ab amore libidinoſo.* Ipſe autem qui pungebatur conſcientiâ, exiſtimabat ſe ea ſubite eius gratiâ, arbitrans maritum mulieris de hac re iudicem cõueniſſe. Animi itaque admodum anxius conſtitit Euagrius, dum de aliâ cauſſâ ageretur, & de aliis propter tale crimen haberetur quæſtio. Poſt magnum ergo illum metum & ſummum animi angorem, Angelus qui ab initio præbuerat viſionem, ita transformatur, vt videretur adeſſe germanus & ſincerus amicus Euagrij; *Angelus in amici cuiuſdam intimi ſpecie Euagrium ſolatur.* valde obſtupefactus, & triſtitiâ affectus ob tantam vinculorum infamiam, & dicens ei vincto inter catenas quadraginta reorum: Cur cum tantâ ignominiâ detineris cum reis, domine diacone? Ille ei dicit: Reuerà quidem neſcio: ſuſpicor autem N. qui eſt ex præfectis, me detuliſſe, motum zelotypiâ citra vllam rationem; & vereor ne magiſtratus fuerit ab eo corruptus pecuniâ, & me maximo afficiat ſupplicio. Dicit ei is qui amici figuram ſuſceperat: Si audias amicum, tibi conſulo; non tibi expedit degere in hac ciuitate. Dicit ei Euagrius: Si Deus me liberauerit ab hac calamitate, & me videns Conſtantinopoli, ſcias me iure ſubire hoc ſupplicium, & eſſe dignum alio maiore. Dicit ei amicus: Si ita habet, fero ad te ſanctum euangelium; iura mihi in eo, quòd recedes ab hac ciuitate, & tuæ animæ curam geres; & te liberabo ab hac neceſſitate. Euagrius autem, Rogo te, inquit, iurabo vt volueris; me ſolummodò libera ab hac nube tenebroſâ. Interim autem ei affert ſanctum euangelium, & exigit iuſiurandum. Euagrius autem ei iurat per euangelium verbis ſic conceptis: *Iurat Euagrius ſuper euangelia ſe egreſſurum ciuitatem ad euitandum periculum.* Non manebo hic præter vnum diem, idque vt meas veſtes in nauem immittam. Cùm autem proceſſiſſet iuſiurandum, ad ſe rediit ab extaſi quæ ei noctu euenerat. Cumque ſurrexiſſet, cogitauit: Etſi mihi fuit datum iuſiurandum in extaſi, iuraui tamen. Omnibus ergo quæ habebat in nauem coniectis, venit Ieroſolyma, & illic excipitur à beatâ Melaniâ Romanâ. *Venit Ieroſolymam, & à Melaniâ excipitur.* Rurſus cùm diabolus eius cor tamquam Pharaonis induraſſet, vtpote adoleſcentem & ætate luxuriantem, eum rurſus inceſſit dubitatio, & animi fuit ancipitis, cum tamen nemini quidquam dixiſſet. Quo factum eſt, vt & veſtes rurſus mutaret, & in diſſerendo ei veternum afferret vana gloria: *Rurſus ad ſæculum redire tentat.* ſed Deus qui impedit omnium noſtrûm interitum, ei rurſus attulit calamitatem, rurſus in febrem coniiciens, & deinde in longum morbum, tempore ſemeſtri eius carnem macerans, quæ ei afferebat impedimentum ad virtutem, medicis dubitantibus, & non inuenientibus modum curationis. *Morbo reuocatur Euagrius.* Dicit ergo ei beata Melanium: Non placet mihi, fili, morbus tuus diuturnus; dic ergo mihi quæ habes in animo: non eſt enim verus hic

tuus morbus. Confessus est ergo ei rem quæ sibi euenerat Constantinopoli. Dicit ei beata: Promitte mihi teste Domino, te vitæ monasticæ scopum esse secuturum, & ego licet peccatrix, orabo Deum, vt detur tibi tempus commeatus, & vitæ terminus. Is autem est assensus. Cùm ea autem orasset, intra paucos dies conualuit; cumque is surrexisset, ab illâ ipsâ est amictu monastico indutus, & peregre proficiscitur in montem Nitriæ, qui est in Ægypto: in quo cùm habitasset biennio, tertio ingreditur solitudinem. *Amictu monachico induitur.* Cùm itaque vixisset quatuordecim annis in iis quæ dicũtur Celliis, comedebat quidem panis libram in die; trimestri autem tempore olei sextarium, vir qui in molli delicatâ & lautâ vita fuerat educatus. *Austeritas eius qui delicatam vitam fuerat sortitus.* Faciebat autem centum orationes, scribens annuatim pretium solum eorum quę comedebat: eleganter enim scribebat celerem characterem. Cùm ergo intra quindecim annorum spatium mentem expiasset, dignus est habitus dono cognitionis & sapientię, & discretionis spirituum. Is composuit tres sacros libros monachorum, qui dicuntur Ἀντιῤῥητικὰ, hoc est Contradictoria, suppeditans artes quibus sit vtendũ aduersus dæmones. *Euagrij Ἀντιῤῥητικὰ.* Ei aliquando grauẽ exhibuit molestiã dęmon fornicationis, vt ipse nobis narrauit: & totâ nocte stetit in puteo cùm esset hiems, adeò vt eius carnes concrescerent. Aliquando autem rursus ei molestiam exhibuit spiritus blasphemiæ: & quadraginta diebus non est tectum ingressus, vt ipse nobis narrauit, adeò vt corpus eius, non secùs ac corpus ferarum animãtium, scateret muscis. *Vt fregerit dæmonum impetus.* Ei tres apparuerunt dęmones in habitu clericorum, de fide cum eo inquirentes: & vnus quidem dicebat eum esse Arrianum, alter verò Eunomianum, tertius autem Apollinaristam: & eos paucis superauit spiritu sapientiæ. Rursus cùm quodam die perisset clauis ecclesiæ, serâ cruce signatâ, manu trudens eam aperuit, Christo inuocato. *Crucis signo seram aperit.* Is à dæmonibus adeò fuit flagellatus, & variorum dæmonum tantam fecit experientiam, vt ij non possint facile enumerari. Vni ex discipulis suis, quæ post decem & octo annos erant euentura ei, dixit, omnia ei prædicens in specie. *Prævidet futura.* Dicebat autem hic beatus: Ex quo veni in solitudinem, non tetigi lactucam, non minutum olus, non aliquid viride, non fructum, non vuam, non lauacrum, non carnem, non panem, non vinum, neque omnino aliquid ex iis quę per ignem transeunt, prȩter quędam olera cruda, & modicum aquæ. *Crudis oleribus & aquâ vixit.* Postea autem sextodecimo anno instituti vitæ suæ actæ absque decoctione ignis, cùm caro, propter imbecillitatem corporis & stomachi, opus haberet vt aliquid sumeret quod per ignem transisset, panem quidem tetigit, nequaquam autem sumpsit cocta olera, sed vel ptisanam, vel legumina duos annos. In his corpus consumebat hic beatus, viuificans animã sancto Spiritu, in Epiphaniis in ecclesiã communicans. *Epiphaniis sese communicabat.* Nobis autem narrabat hic generosus Christi athleta circa tempus mortis: Iam sunt tres anni ex quo non sum ampliùs vexatus à cupiditate carnis. Si autẽ post vitam ita ex virtute actam, & immensum laborẽ exercitationis, cumque vel maximè inflexibilem, & sobriam perpetuò orationem, hunc immortalẽ adeò inuasit bonis infestus & exitiosus dæmon; quid ab execrabili dæmone pati putamus eos qui sunt socordiores, propter suam negligentiã? Huic sancto significata est aliquado mors patris sui, & dicit ei qui renuntiauit: Desine blasphemare, meus enim pater est immortalis. Deum autem dicebat. *Non afficitur morte patris sui. Simile supra in Pelag. libell. 1. n. 5. [illegible]* Hucusque est exactissimum & perfectissimum vitæ institutum insignis Euagrij.

Vita abbatis[95] PIOR.

Cap. LXXXVII.

QVIDAM Pior nomine, Ægyptius genere, ætate iuuenis, cùm mundo renuntiasset, exiit e domo paternâ: & propter insignem amorem spiritalem, Deo est professus se nullum ex suis visurum amplius. *Ruff. lib. 3. n. 11. Pelag. libel. 4. n. 14. Pior vouet se amicos non visurum.* Quinquaginta ergo pòst annis, soror eius quæ consenuerat, & ab aliquo resciuerat fratrem suum viuere, veniebat in mentis emotæ periculum, nisi ipsum videret. Cùm autem non posset venire in vastum desertum, rogauit illius loci episcopum vt scriberet ad sanctos patres qui erant in solitudine, vt ipsum mitterent, & eum videret. *Mulieri non licet venire in solitudinem.* Cùm ergo ei vis magna afferretur, patribus obediens, statuit vno alio assumpto, abire: & significauit domui sororis fratrem suum Pior aduenire, & foris stare. Cùm autem sensisset strepitum ostij, & quòd eius soror ei veniret obuiam, Pior clausis oculis, clàmauit ad ipsã: O soror N. ego sum Pior frater tuus, ego sum: ecce, vide, aspice quantum velis. *Soror fratrem suum Pior videre desiderans, à fratre [illegible].* Illa ergo facta certior Deum glorificauit, & cùm multa fecisset, non potuit ei persuadere vt domum ingrederetur: sed oratione factâ in limine, reuersus est in solitudinem, propriam patriam illic sibi virtute comparans. Hoc eius fertur miraculum, quòd cum fodisset in loco quem ædificauit, inuenit aquam amarissimã, & donec decessit, illic permansit, se aquæ concludens amaritudine, vt suam ostenderet tolerantiam. Multi autem monachi post eius mortem cùm in cellâ

manere contendissent, non potuerũt vnum annum id efficere. Est enim locus terribilis, & alienus ab omni consolatione.

Cap. lxxxviii.

Vita abbatis [96] MOYSIS *Libyci.*

MOYSES Libycus fuit vir mitissimus, & maximâ charitate præditus: is dignus est habitus dono curationum. Is hoc narrauit: In monasterio, inquit, eram valdè iuuenis, & fodiebam maximum puteum, latum viginti pedes: in eo cùm tres dies fodissemus viri octoginta, & venam consuetam, & quæ aspiciebatur transiissemus circa cubitum, aquam non inuenimus. Magnâ ergo affecti molestiâ, deliberabamus de desistendo ab opere; dumque de eo deliberaremus, ad nos adueniens Pior ex vastâ solitudine, in ipsâ sextâ horâ æstus, cùm esset senex indutus suâ pelle ouillâ, & cùm nos salutasset, dicit nobis post salutationem: Quid animum abiecistis, homines modicæ fidei? vidi enim vos iam ab hesterno die abiecisse animum. Quod cùm dixisset, in putei fossam statim demisit scalas, & cum eis facit orationem; & accepto ligone, & tertio ictu incusso, dixit: Deus sanctorum patriarcharum, ne irritum & inutilem feceris laborem seruorum tuorum; sed mitte ad eos vsum aquæ. Et statim aqua exiit, vt nos omnes eâ aspergeremur. Et cùm rursus orasset, abiit, dicens: Hac de caussâ missus sum. & aperta est. Cùm autem illi vim facerent vt illic comederet, non potuit in animum inducere, dicens: Non ideò missus sum. Hæ sunt res admirabiles Pior præclaræ columnæ tolerantiæ; & hic est finis illius virtutis, qui pro amaro fonte fruitur perpetuo dulcedinis fluento cum magno spiritali gaudio.

Piori pellis ... pro ... — *Patris fa... ... tur imbe...*

Cap. lxxxix.

Vita abbatis [97] CHRONII.

QVIDAM qui dicebatur Chronius, ex vico qui dicitur Phœnix, cùm à suo vico qui est prope solitudinem, mensus esset decies mille quingentos passus dextero pede numeratos, illic precatus fodit puteum: & cùm aquam inuenisset pulcherrimam, quæ in profundo aberat quinque vlnis, illic quoque sibi ædificauit paruum hospitiolum. & ex quo die seipsum collocauit in monasterio, Deum rogauit ne reuerteretur in locum qui habitatur. Cùm pauci autem anni præteriissent, dignus fuit habitus presbyteratu, circiter trecentorum virorum circa ipsum congregatâ fraternitate. Hæc ergo fertur eius virtus exercitationis, quòd cùm sexaginta annis aræ assedisset fungens sacerdotio, non egressus est è deserto, non extra laborem manuum comedit panem.

Chronius ... habitauit. — *Annis 60. ... .*

Cap. xc.

Vita abbatis IACOBI.

CVM eo habitauit quidam Iacob è vicinis, qui cognominatus est Claudus, vir summâ cognitione præditus. Erant autem ambo noti beati Antonij.

Cap. xci.

Vita abbatis [98] PAPHNVTII CEPHALA.

CVM ergo quodam die conuenisset etiam Paphnutius qui dicebatur Cephala, qui quidem habuit donum cognitionis diuinarum Scripturarum veteris & noui Testamenti, omnem eam interpretás, cùm non legisset Scripturas: erat autem adeò modestus, vt celaret virtutem propheticam. De quo dicitur, quòd octoginta annis non habuit simul duas tunicas. Cùm vnâ hos conuenissemus, ego & beati diaconi Euagrius & Albinus, quærebamus scire caussas fratrum qui decidebant vel labebantur inhonestâ vitâ.

Paphnutius Θεοδίδακτος. — *Annis 80. vnâ tunicâ viuitur.*

Cap. xcii.

De CHEREMONE.

ACCIDIT enim illis diebus vt Cheremon exercitator sedens decederet, & inueniretur mortuus sedens in cathedrâ, & tenens opus in manibus.

Cheremon sedens in opere moritur.

Ca. xciii.

De ALIO.

ACCIDIT etiam vt alius frater fodiens puteum, obrueretur à puteo.

Fodiens puteum obruitur.

Cap. xciv.

De ALIO.

ACCIDIT etiam vt alius veniens à Scete, siti aquæ moreretur.

Quidam siti mortuus.

Cap. xcv.

De [99] STEPHANO *lapso.*

INTER quos commemorauimus etiam Stephanum, qui in turpem lapsus est intemperantiam, & Eucarpum, & Heronem Alexandrinum; & Valentem Palæstinum, & Ptolomæum Ægyptium qui erat in Scete. Simul ergo rogauimus quænam esset caussa, quòd qui sic viuunt in solitudine, ex iis alij quidem mente decipiuntur, alij verò erumpunt in intemperantiam. Hoc ergo responsum nobis dedit sanctus Paphnutius, vir maximâ cognitione præditus: Quæcumque fiunt, in duo diuiduntur; in Dei placitum, & Dei permissionem. Atque quæcumque quidem fiunt ex virtute ad Dei gloriam, ea fiunt Dei placito: quæ verò damnosa, periculosa, & quę infortunia & casus important, ea fiunt Dei permissione. Permissio autem ex egestate rationis, vel infidelitate eorum qui deseruntur. Fieri

De Stephano suprà, c. 30. De Herone sup c. 32. De Valente suprà, cap. 31. De Ptolomæo suprà, cap 33. — *Vnde solitariorum quidam erumpunt in intemperantiam.* — *Virtus ex Dei placito.* — *Vitium ex Dei permissione.*

Fieri enim non poteſt, vt qui piè viuit & recte cogitat, incidat in ignominiæ lapſus, vel impoſturæ dæmonum. Quicumque ergo prauo ſcopo ac inſtituto, nempe vt hominibus placeant, & arroganti cogitatione, virtutem videntur aggredi, ij in caſus incidunt, Deo eos deſerente ad eorum vtilitatem; vt cùm per derelictionem mutationem ſenſerint, aut propoſitum, aut actionem corrigant. Nam aliquando quidem peccat propoſitum, quando fit malo ſcopo; vt ſæpe accidit intemperantem prauo ſcopo facere eleëmoſynam in adoleſcentulas propter turpem finem: & actionem eſſe rationi conſentaneam, vt orphanæ, & quæ exercetur monachæ, dare auxilium. Accidit autem recto quoque ſcopo facere eleëmoſynam, in ægrotos, vel eos qui euerſi ſunt bonis, vel eos qui conſenuerunt: ſed parcè & cum murmuratione; & eſſe ſcopum quidem rectum, actionem autem ſcopo indignam. Oportet enim miſericordem miſereri in hilaritate & largitate. Hoc quoq; dicebat: In multis animis ſunt dotes quædam præcipuæ, in aliis quidem bonitas ingenij; in alis verò aptitudo ad exercitationem; ſed quando non fit propter ipſum bonum & ex diuino ſcopo, neque actio, neque ingenij bonitas, neque ij qui dotes habent præcipuas, non bonorum datori Deo aſcribentes, ſed ſuo libero arbitrio, ingenio, & ſufficientię: qui tales ſunt, relicti à prouidentiâ, incidunt in facta turpia, turpes perpeſſiones, probraq; & dedecora. Derelicti ergo, per aduenientem humilitatem & pudorem, ſenſim neſcio quomodo expellunt arrogantiam, quam ſuſceperant ex eâ quæ virtus reputabatur. Qui enim eſt inflatus, qui de bonitate inquam ingenij effertur, & Deo non adſcribit bonitatem ingenij, neque eam quæ ſibi ſuppeditatur cognitionem, ſed vel ſuæ exercitationi, vel naturæ, abducit ab eo Deus Angelum prouidentiæ. Quo auerſo, ſuperatus à viribus aduerſarij is qui effertur ob bonitatem ingenij, incidit in intemperantiam propter inſolentiam, vt ablatâ teſte temperantiâ, non videantur credibilia quæ dicuntur ab ipſis, fugientibus piis doctrinam quæ ex tali ore procedit, tamquam fontem qui ſcatet hirudinibus, vt impleatur quod ſcriptum eſt; Peccatori autem dixit Deus: Cur tu enarras iuſtificationes meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Eorum enim animę qui vitiis laborant, ſunt reuerà diuerſis fontibus aſſimiles. Nam qui ſunt gulæ & vino dediti, lutulentis fontibus: qui verò tenentur auaritiâ & plura habendi cupiditate, fontibus ranas habentibus: inuidi autem, qui habent aptitudinem cognitionis, fontibus ſerpentes habentibus, in quibus ſemper fluctuat ratio; propterea quòd nemo haurit ex ipſis, propter morum acerbitatem. Quocircà tria rogat Dauid, bonitatem, & diſciplinam, & cognitionem. nam abſque bonitate cognitio eſt inutilis; & ſi correctus quidē fuerit is qui eſt huiuſmodi, depoſitâ cauſâ derelictionis, nempe arrogantiâ, & aſſumpſerit humilitatem & ſui modum cognouerit, neque aduerſus aliquem ſe efferens, & Deo agens gratias, ad eum rurſus reuertitur, quæ teſtimonio fulcitur cognitio. Orationes enim ſpiritales, quæ non habent vitam honeſtam & temperantem ſimul equitantem, ſunt ſpicæ quæ à vento intereunt, quę habent quidem figuram, ſed ab eis ereptum eſt alimentum. Omnis ergo lapſus, ſiue fiat per linguam, ſiue per ſenſum, ſiue per actiones, ſiue per totum corpus, conuenienter proportioni arrogantiæ, fit per Dei derelictionem parcentis iis qui derelinquuntur. Si enim cum intemperantiâ, eorum quoque bonitati ingenij Dominus tulerit teſtimonium, ſuppeditando eloquentiam, dæmones ipſos facit ſuperbia, ſe extollentes eum immunditiâ. Hæc autem vobis dico, ô viri, vt cùm videritis aliquem vitâ quidem peruerſum, oratione autē aptum ad perſuadendum, recordemini dæmonis qui in ſacrâ Scripturâ cum Chriſto loquitur, & teſtimonij quod dicit. Serpens autem erat prudentiſſimus omnium beſtiarum quæ erant ſuper terram. cui prudentia potiùs detrimentum attulit, cum alia virtus non concurreret. Oportet enim eum qui eſt fidelis & bonus, ea quidem animo ſentire quæ dat Deus, loqui autem quæ ſentit, facere autem quæ loquitur. Si enim cum veritate verborum non concurrat vitæ cognatio, panis eſt ſine ſale, vt dicit Iob; qui eſt autem talis, nimimè comedetur: quòd ſi etiam comedatur, conuicit eum qui comedit in malam habitudinem. Si comedetur enim, inquit, panis ſine ſale, & ſi eſt guſtus in verbis inanibus non impletis verborum teſtimonio. Ex derelictionibus ergo, vna quidem eſt vt virtus occultata manifeſtetur, vt virtus Iob, Deo reſpondēte & dicente: Ne reiicias iudicium meum, neque putes me tibi aliter reſpondiſſe; ſed vt iuſtus appareas: es enim mihi notus qui noui occulta. Sed quoniam ignorans ab hominibus, ſuſpicantur enim nonnumquam me à te coli propter diuitias, ideò feci vt in caſum incideres. Demeſſui diuitias, vt oſtendam eis tuam gratiarum actionem & philoſophiam. Alia autem propter auertendam ſuperbiam, vt in Paulo. Re-

Marginalia (left): *Ne quid malo proposito aggrediamur, etiam si bonam speciem habeat.* — *Eleëmosyna danda cum hilaritate.* — *Gratia Dei, non libero arbitrio bona adscribenda.* — *Arrogans & sibi placens ab Angelo prouidentiæ derelinquitur.* — Psal 49. — *Gulosi quibus similes.* — *Auari.*

Marginalia (right): *Inuidi.* — *Cur Dauid roget bonitatem, disciplinam, & cognitionem.* — *Oratio spiritalis sine vita honesta est instar spicæ inanidæ.* — *Vitâ peruersus & eloquens est dæmonis imitator.* — Gen. 2. — *Sermo, cui non respondet vita, panis sine sale.* Iob 6. — Iob 40. — *Tribulatio immittitur quandoque, vt interius probetur.* — *Quandoque, vt ab arrogantiâ preseruetur.*

lo. Relictus est enim Paulus casibus, & colaphorum incussionibus, & diuersis iactatus afflictionibus, & dixit: Datus est mihi stimulus carnis, vt me colaphizet, ne forte extollar; ne forte cum miraculis quies & rerum successus & honor ei accedens, eum in arrogantiam iniiceret diabolicam. Superbiâ elatus relictus quoque est paralyticus propter peccatum. cui dixit Dominus: Ecce sanus factus es, noli ampliùs peccare. Derelictus quoque est Iudas, qui pluris fecerat pecuniam; quocircà fuit etiam suffocatus. Derelictus quoque est Esau, & incidit in intemperantiam, vt qui stercus intestinorum præposuerit benedictioni paternæ: adeò vt cum hæc omnia sensisset Paulus, dixerit de aliquibus: Quoniam enim non probauerunt Deum habere in cognitione, tradidit eos in reprobum sensum, vt faciant quæ non côueniunt. De aliis autem qui videbantur habere Dei cognitionem cum mente corruptâ & inani tumore, dicit: Quoniam enim cùm Deum cognouissent, non vt Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, tradidit eos Deus in passiones ignominiæ; adeò vt nos ex eo cognoscamus, fieri non posse vt cadat aliquis in intemperantiam, qui non fuerit derelictus à Dei prouidentiâ, propter negligentiam & socordiam eorum qui derelinquuntur & deseruntur ad hoc vt hæc eis eueniant.

2. Cor 11. Ioan. 5. Actor. 1. Gen. 27. Rom. 1. Propter socordiam a Deo relinquuntur.

Vita abbatis SOLOMONIS.

Cap. XCVI

IN Antinoi ciuitate regionis Thebaidis quadraginta annos versatus, eo tempore accepi etiam cognitionem eorum quæ sunt illic monasteriorum. Nam circa ciuitatem sedent viri circiter bis mille, manibus viuentes, & se summè exercentes. In his sunt etiam anachoretæ qui seipsos incluserunt in speluncis rupium: inter quos est Solomon vir mansuetissimus & temperantissimus, & qui donum habet tolerantiæ. Is quinquaginta annos degit in speluncâ, sibi victum suppeditans manibus, & didicit totam Scripturam.

Anachoretæ in speluncis rupium. Solomon 50. annos in speluncâ degens.

Vita abbatis DOROTHEI.

Cap. XCVII.

FVIT etiam quidam Dorotheus presbyter in aliâ speluncâ habitans, qui in summâ bonitate ipse quoque vitam vixit inculpatam, dignusque est habitus presbyteratu, & ministrat fratribus qui sunt in speluncis. Huic aliquando Melanium iunior, magnæ Melaniæ neptis, de quâ dicam postea, misit quingentos nummos, rogans eum vt ministraret fratribus. Is autem cùm tres solos accepisset, misit reliquos ad Dioclem anachoretam, virum summâ cognitione præditum, dicens: Est me sapientior frater Diocles, & potest eos integre & innocenter dispensare, vt qui me melius sciat eos quibus sit meritò ferendum auxilium; nam hi mihi sufficiunt.

Iunior Melania [illegible]

Vita abbatis DIOCLIS.

Cap. XCVIII.

HIC Diocles in Grammaticâ quidem primùm eductus, cùm se posteà dedisset philosophiæ, tandem trahente eum gratiâ, ætatis annum agens vigesimum octauum, renuntiauit quidem disciplinis liberalibus, se Christo verò coniunxit; & iam trigesimum annum agit in speluncâ. Is dicebat nobis, quòd mens quæ cogitatione recessit à Dei contemplatione, fit vel dæmon, vel bestia. Nobis autem rogantibus: Quonàm modo? sic dixit: Mens quæ recessit à Dei contemplatione, necessariò incidit vel in dæmonem cupiditatis, vel in spiritum iræ. Et cupiditatem quidem dicebat beluinam, iram verò dæmoniacam. Cùm ego autem contradicerem: Quomodo fieri potest, vt mens humana sit cum Deo sine intermissione? ipse dicebat: Quòd in quacumque cogitatione vel re piâ & diuinâ fuerit anima, ea est cum Deo.

Diocles à Philosophia monachus. Quomodo mens humana fiat vel dæmon vel bestia. Quomodo eadem semper cum Deo esse possit.

Vita abbatis CAPITONIS.

Cap. XCIX.

PRope cum manebat quidam Capito à latronibus, qui cum quinquaginta annos implesset in speluncis, quatuor millibus longè ab vrbe Antinoi, non abiit à speluncâ vsque ad fluuium Nilum, dicens, se non posse turbas conuenire, eò quòd aduersarius ei adhuc resistat.

Capito 50. annis in speluncis degit.

Vita ANACHORETAE *qui illudebatur.*

Cap. C.

CVM his vidimus etiam alterum anachoretam, qui ipse quoque erat similiter in speluncâ. Is in somnis illusus œstro vanæ gloriæ, vicissim illudebat eos qui decipiebantur, ventos pascens. Et habebat quidem in corpore temperantiam, & propter senectutem, & propter tempus, & forte etiam propter vanam gloriam: vanæ autem gloriæ intemperantiâ corruptus erat eius animus.

Oestrum vanæ gloriæ omnia bona opera corrumpit.

Vita sancti 100 EPHRAEM *diaconi.*

Cap. CI.

AVDIISTI omnino de Ephrem diacono ecclesiæ Edessenorum. Fuit enim vnus ex iis qui digni sunt, de quibus fiat mentio

Vita eius extat suprà lib. 1.

mentio à sanctis Christi seruis. Is cùm spiritus viam dignè peregisset, & à rectâ non declinasset, dignus est habitus gratiâ naturalis cognitionis, quam cōsequitur Theologia, & postremò beatitudo. Cùm ergo vitam exercuisset quietam, & multis iam annis ædificaret eos qui ventitabant, posteà è cellâ progressus est hac de caussâ. Cùm magna fames inuasisset ciuitatem Edessenorum, misertus omnium qui peribant agrestium, processit ad eos qui erant diuites in ciuitate, & dicit eis: Cur non miseremini humanæ naturæ quæ interit, sed frumentum vestrum sinitis putrescere ad condemnationē animarū vestrarum? Se autem excusantes, dicunt: Non habemus cui eredamus ad hoc vt panem subministret esurientibus: omnes enim res cauponantur. Is verò dicit eis: Quid ego vobis videor? erat autē apud omnes in magnâ existimatione, non falsò, sed reuerà. Ei itaque dicunt: Nouimus te hominem Dei. Mihi itaque, inquit, de cetero credite. Ecce, me propter vos eligo hospitū exceptorem. Cumq; pecuniam accepisset, & in fixis vallis septum cōstruxisset, & lectos ad trecentos statuisset, curabat eos qui famescebant. eos quidem qui deficiebant sepeliens; eorum verò qui spem vitę habebant curam gerens: & vt semel dicam, hospitium & ministerium propter famem quotidie exhibens ex iis quæ suppeditabantur. Impleto ergo anno cùm successisset fertilitas, & omnia rectè succederent, cùm nihil haberet ampliùs quod ageret, ingressus est in suam cellam: & post mensem est mortuus, cùm Deus ei hanc occasionem præbuisset instar coronæ in extremis diebus. Reliquit autem scripta quoq; studio digna, quæ magnam viri virtutem testantur.

Auari frumentū sinunt putrescere.

Ephrem succurrit famescentibus.

Cap.CII.

Vita abbatis IVLIANI.

AVDIVI à quodam in illis partibus fuisse Iulianum virum maximæ exercitationis, qui cùm carnem suam supra modum liquefecisset, ossa solùm & pellem circumferebat. Is in extremis finis sui dignus est habitus gratiâ curationum.

Cap.CIII.

Vita abbatis INNOCENTII.

DE beato Innocentio presbytero Olíueti, à multis quidem audisti: nihilo seciùs autem à nobis quoque audies, qui tres annos cum eo viximus. Is fuit longè simplicissimus. cùm autem is fuisset illustris in palatio inter magistratus *Constantini Imperatoris, mundo renuntiauit, profectus à matrimonio: in quo etiam habuit filium, Paulum nomine, domesticum qui militabat. Is cùm peccasset in filiam presbyteri, imprecatus est proprio filio Innocentius, Deum rogans, & dicens: Domine, da ei spiritum; ne ampliùs inueniat eius caro tempus peccandi. melius arbitratus eum pugnare cum dæmone quàm cum intemperantiâ. Quod etiam factum est: nam nunc quoq; adhuc est in monte Oliuarum, ferrum gestans, & castigatus à spiritu. Hic Innocentius adeò fuit misericors, (fortasse autem videbor etiam nugari dum vera narro) vt sæpè suffuraretur à fratribus, & daret egentibus. Fuit autem summè simplex & innocens. Is dignus est habitus dono aduersus dæmones: & ad eum aliquando adductus est nobis videntibus adolescens quem inuaserat spiritus & paralysis, vt ego cùm vidissem, voluerim apertè matrem expellere eius qui fuerat adductus, desperans eum posse curari. Accidit autem vt interim veniens senex hanc videret adstantem, deflentemque, & eiulantem propter inenarrabilem calamitatem filij. Lacrymatus ergo præclarus senex & commotus visceribus, accepto adolescente ingressus est in suum martyrium, quod ipse ędificarat, in quo sitę sunt reliquiæ Ioannis Baptistæ: & cùm pro eo orasset vsque ad horam nonam ab horâ tertiâ, sanum reddidit adolescentem, & eodem die & paralysim expulit & dęmonem. Erat autem talis eius paralysis, vt spuens puer tergum suum conspueret; ita erat inuersus. Aliud rursum fuit eius signum. Quædam anus quæ ouem amiserat, accessit ad eum flens. quam secutus dicit ei: Ostende mihi locum vbi amiseris. Ea verò ducit eum ad loca quæ sunt circa Lazariū. Stans ergo orauit. qui suffurati autem erant adolescentes, ipsam priùs occiderant. Dum ergo ipse oraret, nemine confitente, carne occultatâ in vineâ, alicunde veniens coruus stetit supra furtum, & rursus euolauit. Cùm beatus autem animaduertisset, vidit mactatam victimam. Et sic iuuenes ad pedes eius accidentes confessi sunt se occidisse, & iustum pretium fuit ab eis exactum.

** al. Constantij.*

Innocentius à matrimonio monachus.

Virtus eius contra dæmones.

Martyriū reliquijs sancti Ioannis Baptistæ honoratum.

Paralyticū sanat Innocentius.

Furtum oratione detegit.

Cap.C XV.

Vita abbatis ADOLLI.

RVRSVS noui Ierosolymis quemdam, nomine Adolium, genere Tarsensem: qui cùm venisset Ierosolyma, ingressus est viam valdè * immutabilem; non quam multi ingressi sunt, sed secto sibiquodam nouo vitæ instituto. Se enim super hominem exercuit; vt etiam ipsi dæmones horrentes eius austeritatem, ne ad eum quidem auderent accedere. Propter summam

** Græcè, ἀτενίδιον nō mutam. Interpres legisse ἀτρεπτον. Adolius dæmonibus est terrori.*

mam autem exercitationem & vigiliam, existimatus est esse spectrum. In quadragesima enim comedebat post quinque dies, toto autem alio tempore, vno die interiecto. Hæc autem fuit eius res magna. A vesperà vsque ad illud tempus quo congregabatur fraternitas in oratoriis, in Oliueto, in colle Assumptionis vnde ascendit Iesus, perpetuò stabat psallens, & orans, & ieiunabat; & siue pluebat, siue grandinabat, manebat immobilis. Impleto autem tempore consueto, excitatorio malleo pulsabat cellas omnium, eos congregans ad oratoria, & in vnoquoque oratorio vnà cum eis psallens vnam aut duas antiphonas, & vnà cum eis orans; & sic die appropinquante ibat in cellulam, & reuerà fratribus eum exuentibus, & vestes exprimentibus tamquam eas lauaturi, eum aliis induebant. Et cùm quieuisset vsque ad horam tertiam, psalmodiâ excitatus, erat ei intentus vsque ad vesperam. Hæc est ergo virtus Adolij Tarsensis, qui fuit consummatus Ierosolymis, & ibi dormiit.

Quid Adolius quadragesimâ obseruarit.

Fratres excitat.

Cum ijs orat.

Cap. cv.

De [ici] ABRAMIO.

FVIT quidam Abramius, genere Ægyptius, qui vitam asperrimam & maximè agrestem egit in solitudine. Is animo sauciatus ab intempestiuâ persuasione, veniens in ecclesiam, contendit cum presbyteris, dicens: Noctu à Christo ordinatus sum presbyter, suscipite me vt sacerdotem. Patres cùm abduxissent eum à solitudine, & ad vitam deduxissent crassiorem & magis indifferentem, curarunt eum à superbiâ, deducentes eum ad cognitionem suæ imbecillitatis, illusum à dæmonibus.

Abramius ex superbiâ asperiores vitâ illusus.

Reducitur ad communem vitam.

Cap. cvi.

Vita abbatis ELPIDII.

IN Amorrhæorum speluncis quæ sunt in Iericho, quas olim construxerant fugientes Iesum Naue, qui tunc populabatur alienigenas, in monte Lucâ fuit quidam Elpidius, Cappadox genere, posteà autem dignatus presbyteratu monasterij, factus à Timotheo chorepiscopo Cappadociæ, viro sufficientissimo. Is habitauit in quadam speluncâ, & tantam in exercitatione ostendit continentiam, vt omnes obscuraret. Viuit enim viginti quinque annos, vescens solùm Sabbatis & Dominicis; stans autem totas noctes cantabat. Is tamquam regi apum futuro, in medio fraternitatis cohabitans, illum montem ædificauit: licebatque illic videre apud vnumquemque diuersos modos vitæ exercitationis.

Elpidius habitat in speluncâ.

Annis 25. non vescitur nisi Sabbatis & Dominicis.

Hunc aliquando Elpidium, & verè Elpidium, qui reuerà spe gaudebat, & propter Christum sustinebat afflictionem, noctu psallentem nobis vnà cum eo psallentibus, ipsum pupugit scorpius: quem cùm calcasset stans, non mutauit habitum corporis; tantâ tolerantiâ nullam duxit rationem doloris quem inussit scorpius. Porrò autem cùm quodam die quidam frater teneret frustum * scalarum, id accepit sanctus dum sederet in margine montis, & infodit tamquam plantans, etsi non esset tempus: vsque adeò autem creuit, & tam ampla vitis euasit, vt tegeret totam ecclesiam.

Illæsus scorpium calcat.

* *Græcè κλημάτος, sarmenti.*

Sarmentum ab eo plantatum crescit in vitem.

Cap. cvii.

Vita abbatis ÆNESII.

CVM hoc sancto Dei athletâ vnà etiam fuit consummatus inclytus Dei seruus Ænesius, vir magnæ existimationis, & qui fuit insignis in exercitatione.

Ca. cviii.

Vita abbatis EVSTATHII.

ET eius frater Eustathius ei honore æqualis, promptoque & alacri animo exercens vitæ certamina.

Eò autem processit beatus Elpidius impatibilitate corpus macerans, vt sol eius ossium fabricam perspicuè ostenderet. Fertur autem hoc quoq; in eius virtutis narrationibus à studiosis eius discipulis, quòd totis viginti quinque annis non fuit cōuersus ad Occidentem; etsi speluncę ostium esset positum in montis cacumine. Neque post horam sextam solem qui imminebat capiti, vidit vmquam inclinantem ad Occidētem: neque stellas quæ in occasu oriuntur vidit viginti annis. Hic magnus athleta patientię, ex quo ingressus est speluncam, non descendit de monte donec fuit sepultus. Hæc sunt cælestia facinora coronati & inuicti athletæ Elpidij, qui nunc degit in paradiso.

Elpidius vix ossibus hæret.

Semper ad Orientem conuersus.

Cap. cix.

Vita abbatis SISINNII.

HVIVS discipulus Sisinnius nomine, qui prodiit quidem ex seruili fortunâ; fide autem liber, genere Cappadox. Oportet enim genera quoque significare ad gloriam Christi qui nos reddit claros genere, nosque deducit ad beatam & veram nobilitatem, nempe regnum cęlorum. Hic cùm fuisset longo tempore apud beatum Elpidium, acris athleta virtutum exercitationis, vt qui sex vel septem annis didicisset viri virtutes, & fortitudinem laborum in exercitatione, is posteà seipsum inclusit monimento. In eo autem constitutus

Sisinnius Elpidij discipulus.

Monimēto se includit.

Tt

totus tres annos, perseuerauit in orationibus; non noctu, non interdiu sedens, non accumbens, non foràs egrediens. Is assecutus est gratiam aduersus dæmones. Nunc autem reuersus in patriam, dignus est habitus presbyteratu, ab eo collectâ fraternitate virorum & mulierum, dato testimonio impatibilitatis per honestam vitæ institutionem, & masculâ expulsâ suâ cupiditate, & feminatum mollitie constrictâ continentiâ, adeò vt impleatur quod scriptum est: In Christo Iesu non est masculus & femina; non est seruus, nec liber. Est autem etiam insigniter hospitalis, etsi careat possessionibus, in vituperium diuitum qui minimè impertiuntur.

Pro presbyteratu honoratus.

Galat. 3.

Hospitalitate insignis.

Cap. cx.

Vita abbatis [103] Gaddanae.

Novi ego senem quemdam Palæstinum genere, Gaddanam nomine, qui toto vitæ suæ tempore vixit absque tecto, vixit autem circa Iordanem. Hunc beatum eremitam, cùm Iudæi moti æmulatione, in locis quæ sunt circa mare mortuum adorti, stricto gladio inuasissent, accidit vt tale fieret miraculum. Dum ensem extolleret, & vellet Gaddanæ afferre interitum, exsiccata est manus eius qui ensem tenebat, isque illi ita cecidit vt non sentiret. Hoc auxilium à Deo latum est beato Gaddanæ.

Gaddanas absque tecto viuens.

Exsiccatur manus in dat volenti perimere Gaddanam.

Cap. cxi.

Vita abbatis Eliae.

Rvrsvs quidam Elias monachus probatissimus, in iisdem locis habitabat in speluncâ; & cùm esset vitæ honestissimæ & in primis religiosæ, vacabat continentiæ & orationi, omnes aduenientes benignè excipiens. Quodam ergo die cùm complures fratres ad eum accessissent, erat enim illac eis transeundum, ei panes defecerunt; iurans que nobis affirmabat dicens: Propemodum sum exanimatus ob cibi penuriam. ingressus ergo cellam mœrore animi confectus, quòd nescirem quemadmodum in eos qui aduentarant, implerem pro viribus mensuram charitatis, inueni tres recentes panes illic positos, quos lætus accepi & apposui. Cùm autem viginti viri comedissent ad satietatem, superfuit vnus panis. Eum autem cùm sustulissem, vsus sum eo viginti quinque diebus. Hæc domini gratia facta est cum hospitali Eliâ, cuius laborum remunerationes paratę sunt apud benignum Dominum.

Tres panes Eliæ diuinitus suppeditantur ad exercendam hospitalitatem.

Cap. cxii

De Sabbatio.

Qvidam Sabbatius nomine, Ierichuntinus genere, cùm haberet vxorem, propter Dei timorem adeò amauit monachos, vt ipse obiret cellas & omnem solitudinem noctibus, & in vnoquoque monasterio foris poneret vnum modium dactylorum, & oleum quod satis esset, proptereà quòd pane non vescantur qui in Iordane sunt exercitatores. Huic continentium monachorum dextero mensæ stratori, cùm is quodam die tulisset sanctis quæ exercitationi erant necessaria, maligni æmulatione ei leo occurrit, inimico monachorum excitante immanem feram aduersus ministrum monachorum, studente & illos priuare refectione, & hunc suo proposito. Et cùm feta eum comprehendisset à lapide vnius ex monachis, suis vnguibus eû protrusit & euertit. Sed qui docuit in Daniele leones ieiunare, prohibuit ne eum qui seruabat præcepta deuoraret leo, etsi valdè esuriret. Quo factum est, vt accepto senis asino recederet: qui enim ei vitam donauerat, feræ quoque famem exatiauit.

Iordanis assectatores vescuntur pane.

Leo insilit in Sabbatium.

De [104] Philoromo *presbytero.* Ca. cxiii

Religiosissimvm presbyterum Deique amantissimum Philoromum in Galatiâ conuenimus, & cum eo longo tempore versati sumus, qui fuit vir exercitatissimus. Is ortus quidem est ex matre seruâ, patre verò libero. Tantam autem virtutum nobilitatem ostendit in vitæ Christianæ institutione, vt etiam ipsi qui sunt in genere insuperabiles, eius vitam Angelis æqualem reuererêtur, & efficacem virtutem exercitationis. Is mundo renuntiauit in diebus Iuliani execrandi Imperatoris, & liberè cum hoc impio est locutus generosus Christi athleta Philoromus, quem iussit radi, & à pueris ei stanti alapas impingi. Is verò tem fortiter & toleranter tulit, & ei egit gratias, vt ipse nobis narrauit. Hunc præclarum virum in principio adortum est bellum fornicationis & gulæ, vt dicebat, quod tyrannidem exercens exagitat multitudinem. At is veluti immensum incêdium multâ aquâ exstinxit, summâ curâ continentiæ ferrum gestando, & se concludendo, & abstinendo à cibis, & vt semel dicam, ab omnibus coctis, & in his se fortiter gerendo ac tolerando propter ingluuiem. qui cùm id vicerit, potuit hymnum victoriæ canere, sic dicens: Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, & non lætificasti inimicos meos supra me. Hic à spiritu fornicationis variè oppugnatus, perseuerauit quadraginta annos in monasterio. Is autem narrabat, dicens: Triginta & duos annos nullum fructum tetigi. Cùm autem, inquit, timidi-

Iulianus apostata cladit Philoromo.

Tentatio fornicationis & gulæ quomodo reuincatur.

Psal. 29.

timiditas me fumme oppugnaffet, adeò vt vel interdiu pertimefcerem, me inclufi fex annos in monimento: & eâ ratione quafi fuperior, ex impatibilitate bellum gerens cum fpiritu, qui mihi hanc imponebat feruitutem. Huius viri infignis magnam curam gerebat beatus Bafilius epifcopus, qui delectabatur eius aufteritate, conftantiâ, & in opere diligentiâ, qui adhuc in hodiernum diem a calamo & chartâ non receffit, cùm fit natus annum octogefimum. Dixit hic beatus: Ex quo fum initiatus & regeneratus ex Spiritu & aquâ, vfq; in hodiernum diem, alienum panem gratis non comedi, fed eum qui ex propriis laboribus ad nos venit diuinitus. Ducentos quinquaginta nummos ex opere manuum mearum dedi iis qui erant manci ac mutili, neque vlli vnquam feci iniuriam. Is pedeftri itinere venit Romam vfque ad orandum in martyrio fanctorum Petri & Pauli: peruenit autem etiam vfque ad Alexandriam, cùm vouiffet, in martyrium venerandi athletæ Marci. Dignus autem, inquit, fum habitus, qui voti gratiâ bis propriis pedibus venirem Ierofolyma ad honoranda loca fancta, & ipfe mihi fuppeditaui impenfas. Dicebat autem nobis, vt vtilitatem ex eo caperemus: Non memini me vnquam animo à Deo meo receffiffe. Huius beati Philoromi talia funt certamina, & in his eft inuicta victoria, & beatorum laborum ei redditur finis, corona gloriæ immarcefcibilis.

Sanctus Bafilius Philoromo familiaris.

Romana peregrinatio.

Pretium peregrinationis.

Ierofolymitana peregrinatio.

Vita beati [ios] SEVERIANI *&* *eius vxoris.*

CAP. CXIV.

IN Ancyrâ Galatiæ, in ipfo loco contigit mihi alloqui quemdam Seuerianum vnà cum eius coniuge Dofphonâ, nec eorum magnam habui experientiam. Ij quidem multâ fpe bonâ repleti funt, & fuos fruftrantur filios, reuerâ in futura intuentes. Suorum enim prædiorum reditus confumunt in egenos, habentes quatuor filios, & duas filias, quibus ne vitis quidem farmentum dederunt, præterquam iis quæ nupferant. Dicebant autem reliquis fuis filiis: Poft noftrum deceffum omnia funt veftra; quamdiu autem fumus fuperftites, nos poffeffionum noftrarum fructus colligemus, eos diftribuentes ecclefiis, & monafteriis, & xenodochiis, & omnibus egentibus. In quibus hoc quoque eft eorum virtutis egregiæ: Cùm effet magna fames, & quæ omnium hominum peruadebat vifcera, illi tunc eas quæ illic erant hærefes traduxerunt ad rectam opinionem. Nam cùm in multis prædiis horrea fua aperuiffent, ea præbebant in alimẽtum pauperum:

Seuerianus cum coniuge in pauperes liberalis.

Hæreticos conuerterunt fuâ benignitate.

adeò vt ex hac inexplicabili eorum benignitate in viam rectæ fidei confonantiam conuenerunt qui erant hæreticæ opinionis, Deo gratias agentes ob fimplicem eorum fidem, & immenfam beneficentiam. Alia autem exercitatio eorum erat admirabilis: veftis eorum habitus erat maximè venerandus, eratque in eis magna & quæ dici nequit victus tenuitas: erant valdè modici fumptus, alimentorum frugalitate contenti quantam vita requirebat, pietatem in Deum mirandum in modum exercentes: in agris degentes plurimo tempore, femper fugientes ciuitates, & vitia quę ex eis oriuntur, ne ex iucundâ cum turbâ conuerfatione tumultus ciuiles attraherent, & exciderent à Dei propofito. Propter hæc omnia horum beatorum rectæ vitæ facinora, hunc iam intelligentibus oculis afpiciunt æterna bona quæ parata funt a Dei gloriâ.

Veftitus & victus eorũ ratio.

Ciuitates & earũ vitia fugiunt.

Vita ELEEMONIS *monachi.*

CAP. CXV.

VIDIMVS in hac ciuitate monachum patrem monafteriorum, qui non inducebat in animum eum vllo homine vel pauco tempore colloqui. Is vigefimum annum agens in exercitatione, hoc habuit vitæ inftitutum, vt permaneret apud ciuitatis epifcopum virum fanctiffimum. Eft autem adeo benignus & mifericors, vt etiam noctu circumeat, & mifereatur eorum qui indigent. Is non negligit cuftodiam, non nofocomium, non ptochium, non diuitem, non pauperem; fed fert opem omnibus: apud diuites quidem, vt immites & immifericordes, verba faciens de mifericordiâ, vnicuique autem ex indigentibus prouidens quæ funt neceffaria, eos qui pugnant pacificans, nudis fuppeditans indumenta, ægrotis medicamenta afferens ad curationem. Quod autem folet fieri in omnibus magnis ciuitatibus, in eâ quoque fiunt: in porticu enim ecclefiæ iacet multitudo mancorum ac mutilorum, quotidianum victum emendicantium; qui partim quidem vxores non duxerunt, partim verò etiam duxerunt. Quodam ergo die accidit, vt vnius horum vxor pareret in porticu, & in ipsâ hieme: eâ ergo clamante cùm ab illo intolerabili dolore pungeretur, audiuit hic beatus vlulatum, orans in ecclefiâ; & relictis fibi confuetis precibus, egreffus refpexit: & cùm neminem inueniffet qui illi adeffet in hac neceffitate, ipfe functus eft vice obftetricis, non abhorrens faftidium quod confequitur mulieres parientes, mulierũ infenfibilitatem ei largiente hac profundiffimâ eleëmofynâ. Atque

Eleëmon in omnes mifericors.

In porticu ecclefiæ multitudo mendicantium.

Eleëmon parturienti fubuenit.

vestium quidẽ quibus est indutus pretium non est vnius oboli; cibis autem contendit cum vestibus: libello autem non sustinet incumbere, à lectionibus eum abducente clementiâ. Si quis ex fratribus ei librum donauerit, eum statim vendit, & distribuit pauperibus. Iis autem qui sciscitabantur, Cur hæc vendis? dicebat: Qui possum meo persuadere magistro, me eius artem accuratè didicisse, nisi illo ipso vsus fuero ad artem rectè exercendam? Hic immortalis cùm in hac actione huc usq; permansisset, perpetuò germinans memoriæ nomen reliquit illi, quæ est circumcircà regioni. Ipse fruens æterno gaudio in regno cælorum, recipiens digna præmia beatis laboribus: & qui esurientes hic nutriit, & nudis dedit vestimenta, nunc apud bonorum operum remuneratorem fruitur omne genus deliciis.

Libros vendit vt pauperibus subueniat.

Simile dictum cap. seq. & sup. apud Pelag. libel. 6. num. 5. Ruff. l. 3. num. 70. nomine Serapionis.

CAP. CXVI *Vita abbatis* [106] BISARIONIS.

FVIT quidam senex, possessionibus carens, & misericors, nomine Bisarion. Is cùm venisset in quemdam vicum, vidit mendicum nudũ in foro mortuum; vnam quidem ferens tunicam cõuenienter euangelicæ traditioni, & paruum superhumerale: nihil enim possidebat præter hoc necessarium tegumentum. Habebat autem semper quoque paruum euangelium sub axillâ, aut ad sui faciẽdum periculum, num perpetuò voci Domini obediret; aut potiùs gestans sermonem quem erat opere executus. Tam admirabili enim vitâ vsus est hic vir, & citra vllum dedecus, vt perinde ac terrestris angelus cæleste iter legitimè peregerit. Hic ergo cùm vidisset reliquias, se protinus exuens superhumerali, eo induit mortuum. Et rursus cùm parum processisset, nudo egenti occurrit, & stetit apud se disceptans, & sic ratiocinans: Quomodo ego quidem, qui mundo renuntiaui, veste induor, frater autem meus algore concrescit? si ergo ego eum siuero exanimari, ero omnino caussa mortis proximo. Quid ergo, exuẽsne scindam, & partem distribuam, an totum dabo ei qui est factus ad Dei imaginem? Sed quid mihi & illi erit vtilis pars quæ scinditur? Et cùm apud se disceptasset, dixit: Damnine aliquid patiemur, si plus quàm sit præceptum faciamus? Generosus itaque hic athleta prompto & alacri animo vocat pauperem in vestibulum: & cùm eum dimisisset indutum, stetit nudus, se operiens manibus, genua flectens & subsidens; solum habens sub axillâ verbum quod facit diuites. Eius autem consilio & prouidentiâ transiens quidam irenarcha, agnouit senem; & dixit proximo suo socio: Respice illuc; non est hic senex abbas Bisarion? Cùm is autem dixisset: Maxime; de equo descendens rogauit sanctum, dicens: Quis te exuit? Ille verò dexterâ protendẽs eu angelium, Hoc, inquit, me exuit. Statim autem se suâ veste exuens irenarcha, perfectum militem induit, & protinus gestans veluti quamdam paruam vestem monachorum, à mundo latens recessit; declinans laudem eius qui suum vidisset vitæ institutum, eum qui est ab occulto honorem celando exspectans. Hic ipse postquam omne præceptum euangelicum rectè esset executus, cùm nihil huius mundi amplius haberet in animo, ad diuinorum dictorum perfectiorem executionem, cùm in transitu vidisset pauperem, cursu in forum cõtendit: vbi cùm paulisper constitisset, vendidit euangelium. Paucis igitur pòst diebus, qui cum eo erat abbatis discipulus, Dulas nomine, rogauit senem, dicens: Quid paruo libello factum est, ô abba? Cui senex placidè verbum pulchrum admodum & valdè scitum est locutus, sic dicens: Ne tristitiâ afficiaris, ô frater: nam vt illic habeamus fiduciam, propter obedientiam vendidi ipsum sermonem, qui mihi semper dicebat: Vende quæ habes, & da pauperibus. Sunt autem aliæ quoque res plurimæ ex virtute gestæ huius magni patris, cum quo nos quoque digni habeamur habere partem, gratiâ Christi, Amen.

Bisarion vnâ tunicâ & superhumerali contentus.

Superhumerali mortuum induit.

Nudum pauperem vestit suo habitu, ipse interim nudus.

Vendit euangelium vt pauperi succurrat.

Simile dictum cap. præced.

Marc. 10. Lucæ 18.

Vita beatæ [107] MELANIAE. CAP. CXVII.

NECESSARIVM autem existimaui, virilium quoque & honestarum mulierum meminisse in hoc libro, quibus Deus æqualia donauit præmia viris qui ex virtute vitam egêre, & ipsis reddidit coronam eorum qui ipsi placuerunt: ne molles teneræque reddantur quæ sunt socordiores, & prætextum quærant & excusationem, tamquam quæ sint imbecilliores ad certamina virtutis, & ad honestam vitam agendam. Atque multas quidem vidi pias ac religiosas, & plurimas virtutis ergò conueni & virgines & viduas; inter quas erat etiam beatissima Melania [108] Romana, quæ fuit quidem filia [109] Marcelli cõsularis, vxor cuiusdam viri qui erat in magnâ auctoritate, cuius nominis non rectè memini. Hæc cùm esset vidua, agens annum [110] vigesimum, diuino amore digna fuit habita; & nemini quidquam dicens (prohibebatur enim iis temporibus, Valente tenente imperium) cùm curasset vt filij sui nominaretur tutor, ipsa acceptis suis mobilibus, & in nauem inie-

Melania Romana sub Valente.

iniectis cum aliquot famulis & mulieribus, cursu nauigauit Alexandriam: & cùm illic res suas vendidisset, & in aurum minutum conuertisset, ingressa est in montem Nitriæ, sanctos patres conueniens, Pambo, & [111] Orsisium, & Serapionem magnum, & Paphnutium Scetiotem, & Isidorum confessorem episcopum Hermipolis, & Dioscurum; & versata est apud eos circiter annum dimidium, obiens solitudinem, & videns omnes sanctos. Post hæc autem cùm Augustalis Alexandriæ relegasset Isidorum, & [112] *Pitimium, & *Adelum, & Paphnutiú, & Pambo, & inter eos etiam Ammonium Parotium, & duodecim episcopos, & presbyteros, in Palæstinam circa Diocæsaream, ipsa eos est secuta, eis ex suis propriis pecuniis subministrans. Cùm autem prohiberentur ministri, vt narrabant (conuenerunt enim sanctum Pitimium, Isidorum, & Paphnutiú, & Ammonium) hæc fortis mulier induta [113] seruili caracalla, vesperè eis ferebat quæ erant ad vsum necessaria. Cùm autem id cognouisset consularis Palæstinæ, & vellet sinum suum implere, spectauit fore vt ei fumo oculos præstringeret, & ab ea aliquid exprimeret, eamque retentam coniecit in carcerem, ignorans eius libertatem. Hæc autem significat ei, dicens: Ego illius quidem fui filia, huius verò vxor qui in terrâ fuit genere clarus: nunc autem sum Christi ancilla. Neq; meum vilem habitum despexeris, possú enim me, si velim, extollere; nec potes mihi hac in re fumo oculos præstringere, neque ex rebus meis aliquid accipere: ne ergo forte ignorans in aliquod crimen incidas, quænam sim tibi declaraui. Oportet enim aduersus stolidos, tamquam cane & accipitre vti animi elatione, & in tempore eorum superbiæ in ipsos immittere. Tunc certè iudex cum hæc accepisset, se excusauit, & eam adorauit: & iussit eam absque vllo impedimento cum sanctis viris versari.

In monte Nitriæ sanctos patres inuisit.

**al. Pissoam*

**al. Adelphium,*

Subministra necessaria.

CAP. CXVIII.

Vita [114] RVFFINI *presbyteri.*

Melania Ierosolymis monasterio virginum instruit.

HÆC, postquam hi fuerunt reuocati, in monasterio ędificato Ierosolymis, viginti septem annos versata est in Ierusalem, habens conuentum virginum circiter sexaginta. Cum quâ vixit etiam nobilissimus & moribus simillimus & fortissimus Ruffinus ex Aquileâ ciuitate Italiæ, qui posteà dignus est habitus presbyteratu: quo non est inuentus inter homines nec doctor nec mitior. Viginti autem & septem annis excipiebant eos qui veniebant Ierosolyma voti causâ, & episcopos, & monachos, & virgines, & omnes qui aduentabant, suis souebant expensis. Iuuerunt quoque *schisma [115] quod est secundùm Paulinum, circiter quadringentorum virorum vitam monasticam agentium; & omnem hæreticum ex Pneumatomachis, hoc est ex iis qui bellum gerunt aduersus sanctum Spiritum, persuasum introduxerunt in Ecclesiam: & clerum qui erat in eo loco, & donis & alimentis honorantes, sic vitam transegerunt, neminem offendentes, sed omnem propemodú orbem terrę iuuantes.

Peregrinos voti causâ Hierosolyma venientes excipit.

**Græcè, σχίσμα, Hervetus vertit habitum: legerat σχῆμα.*

Hæreticos & schismaticos conuertit.

Atque de admirabili quidem & sanctâ muliere Melaniâ superiùs quidem narraui attingendo leuiter: nihilo seciùs autem reliqua, vel potiùs ea quæ teneo memoriâ de eius virtutibus, adtexam oratione; nempe inenarrabilem religiosissimæ mulieris beneficentiam, per quam cùm beatum incorruptionis indumentum suis texuisset laboribus, & quæ non potest marcescere gloriæ coronam, suis pecuniis, proprio suo capiti fabricata esset, & induisset, cum multa fiduciâ hinc excessit ad Dominum. Me ergo incipientem narrare præclara huius beatæ facinora, si volo dicere quæ scio, tempus deficiet. Quantam quidem opum materiam ea consumpsit in egentes, cælesti correpta desiderio, non arbitror flammam ignis, si in copiosam inciderit materiam, tantam posse exurere. Hoc autem non est meum solùm narrare, sed etiam eorum qui Persidem & Britanniam, & omnes habitant insulas. Beneficiorum enim & largitionum huius immortalis feminæ non Occidens, non Oriens, non Septemtrio fuit expers, nec Meridies. Triginta enim & septem annos hospites excipiens, illis ea quæ erant v sui suis præbuit sumptibus, ecclesiisque & monasteriis & hospitiis & carceribus: & vt semel dicam, nullus ex iis qui eam conuenit, non est aliquam partem eius opum consecutus, suppeditantibus ei consanguineis, & ipso filio, & curatoribus quotannis pecunias. Ea autem cùm in hospitalitate adeò perseuerauerit, ne palmum quidem terræ possedit, non abstracta est à cupiditate filij, non eam diuisit à charitate in Christum [116] vnigeniti filij desiderium. Sed eius precibus adolescés & ad summam peruenit doctrinam, moribúsque fuit ornatissimus, claroq; & illustri fuit matrimonio coniunctus, & mundanos est honores consecutus; qui duos quoque habuit filios, qui testarentur iustum matrimonium.

Melania bonis operibus coronâ sibi texuit.

Beneficentia eius toto orbe parta ceps.

Annis 37. hospites excepit.

Non tenetur affectu vnici filij.

Multis itaque pòst annis cùm de neptis statu audisset, eam & nupsisse, & velle sæculo renunciare, verita ne fortè in aliquam malam abriperentur doctrinam, vel hæresim, vel malam vitam, anus

 sexa-

sexaginta annos nata nauem ascendit, & Cæsareà nauigans viginti dierum spatio Romam venit. Atque illic quidem cum esset, beatissimum virum maximæ existimationis clarissimû [117] Aprianum, qui erat gentilis, catechesi instituit; & Christianum fecit, persuasitque vt contineret etiam cum suâ vxore, eius autem sorore, Auitâ nomine. Cùm autem suam quoque neptem confirmasset Melanium vnà cum eius marito [118] * Piniano, & catechesi instituisset Albinam nurum suam, vxorem autem sui [119] filij, & persuasisset his omnibus vendere quæ habebât, Româ eos eduxit, & ad honestum ac tranquillum vitę portum deduxit. Et sic depugnauit aduersus omnes bestias, nempe eos qui erant ordinis senatorij, & eorum vxores; prohibentes eam renuntiare reliquis suis ædibus. Christi autem ancilla eis dicebat: Filij, plusquam quadringentis ab hinc annis scriptum est, Vltima hora est. Quid ergo lubentes ac volentes immoramini in vanitate vitæ? ne fortè veniant dies Antichristi, & non possitis frui vestris opibus, & rebus maiorum vestrorum? Cumq; omnes his verbis [120] liberasset, duxit in Siciliam, cumque reliqua omnia sua vendidisset, & pretium accepisset, duxit Ierosolyma: & cùm facultates diuisisset, intra quadraginta dies dormiit in bonâ senectute & summâ mansuetudine, & venerandâ memoriâ, relicto etiam monasterio Ierosolymis & sumptibus monasterij.

Continentiā coniugibus suadet Melania.

** Malè vulgò Apriano.*

Ad renunciationem seculi multos inducit.

1 Ioan. 2.

Ierosolymis moritur, monasterio ibi iam olim extructo.

Postquam autem hi omnes Româ abscessissent qui catechesi instituti fuerant à beatâ Melaniâ, barbarica quædam procella, quæ etiam in prophetis iam olim posita fuerat, in Romam irruit, & nec æneas quidem statuas reliquit in foro, sed omnia barbaricâ diripiens insolentiâ, corrupit; adeò vt Roma quæ mille & ducentis annis pulcherrima fuerat & frequentissima, diruerętur, fieretque deserta, & vt ait Sibylla, ῥύμη, hoc est vicus, non Roma. Tunc qui catechesi fuerant instituti, & ei minime aduersati, Deum laudauerunt qui rerum mutatione persuasisset incredulis, quòd aliis omnibus redactis in seruitutem, eæ solæ saluæ fuerint familiæ, quæ Domino fuerunt holocausta, studio beatæ Melaniæ.

Roma diruta fit vicus.

Cap. cxix *Vita* [121] Parvae Melaniae.

Non est autem iustum, vt iunioris quoque in carne Melaniæ vitam despiciamus, & neptis magnæ Melaniæ tantam virtutem tacitam prætereamus, quæ longè forte præstat prudentibus & studiosis vetulis. Hanc ergo ætate iuuenem, pietatis autem sententiâ vetulam, parentes inuitam nuptum dedere, eam iungentes matrimonio viro vrbis Romæ primario. Hæc semper stimulata auiæ suæ narrationibus, tantum fuit sauciata, vt matrimonio non posset inseruire. Cùm autem ei nati essent duo filij masculi, iique decessissent, tantum eam cœpit odium matrimonij, vt dixerit marito suo [122] Pipiano [123] filio Seueri, qui erat ex præfectis Si volueris quidem mecum cohabitare vt ratio dictat temperantiæ, & te dominum agnosco, & profiteor meam vitam esse in tuâ potestate: sin autem hoc tibi graue videtur vtpote iuueni, res omnes meas tibi habe, & solùm sine me esse liberam, vt satisfaciam meo quod est ex Deo desiderio, facta heres eius quæ est ex Deo virtutis meæ auiæ, cuius etiam nomen gero. Si enim vellet nos Deus degere in hoc mundo, & frui rebus mundanis, non filios mihi natos accepisset immaturos. Cùm autem longo tempore inter se contenderét, Deus postea misertus adolescentis, ei quoque zelum immisit religionis, vt ipse quoque mundi vniuersæ renuntiaret terrenæ materiæ, adeò vt impletum fuerit quod scriptum est ab Apostolo: Quid enim scis mulier an virum seruabis? Vigesimo ergo suæ ætatis anno mundo renunciat: & primùm quidé omnia sua serica [124] superhumeralia tegumenta dedit altaribus, reliqua autem serica indumenta cùm conscidisset, res diuersas fecit ecclesiasticas. Argentum autem & aurum cùm credidisset cuidam Paulo [125] presbytero monacho, id per mare misit ad Orientem: atque Ægypto quidem & Thebaidi decies mille nummos, Antiochię autem & eius partibus nummos decies mille, Palæstinæ nummos decies mille distribuit. Ecclesiis autem quę sunt in Occidente, & monasteriis, & xenodochiis, & omnibus egentibus per seipsam suppeditauit, & suppeditat his quadruplo plura. Liberauit autem seruorum qui voluerunt octo millia; reliqui enim noluerunt, sed maluerunt manere cum [126] fratre eius. Omnes autem possessiones quas habuit in Hispaniâ, & in Galliâ, & in aliis ciuitatibus, cum vendidisset, eas ad tres vsq; nummos distribuit: quæ autem habebat in Siciliâ, Campaniâ, & Africâ, sibi reliquit, vt suppeditate posset monasteriis & egenis. Hæc est sapientia in primis religiosæ, & quæ mentem senilem susceperat de pecuniæ materiâ, Melaniæ iunioris.

Narrationibus auiæ ad continentiam stimulatur iunior Melania.

Viro continentiam persuadet.

1. Cor. 7.

Ornamenta sua vertit in ornatum ecclesiæ.

Melaniæ quomodo sua distribuerit.

Hæc autem erat eius exercitatio: Post diem vnum comedebat; in principio autem post quinque, variè ancillis suis seruiés; quas etiam secum vnà reddidit exercitatrices.

Cognatos ad religiosam vitam ducit. ces. Iam verò ipſa quoque multos ex ſuis cognatis ducens ad zelum diuinum, fecit vt ſimiliter atque ipſa religioſe Deum colerent. Hæc eſt vita iuuenis Melaniæ per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Cap.cxx.

De [127] Albina.

Habebat autem ſecum quoque matrem Albinam, quæ ſimiliter exercetur, & ſimiliter rurſus ſeorſum diſpergit ſuas pecunias. Habitant itaque in agris, aliquando quidem Siciliæ, aliquando verò Campaniæ cum eunuchis quindecim, & virginibus & ancillis. *Albina opes diſpergit.*

Cap.cxxi

De [128] Opiano.

Similiter autem *Opianus quoque eius quondam maritus, nunc autem in opere virtutis adiutor vnanimis, qui exercetur cum triginta monachis, & legit diuinas Scripturas, hortoq; colendo eſt intentus & congreſſionibus. Non paruo autem nos honore affecerunt cùm Romam veniſſemus propter beatum Ioannem epiſcopum nos reficientes, & abundantiſſimis viaticis excipientes, accerſentes æternam vitam Domini noſtri Ieſu Chriſti, & optimæ vitæ inſtitutionis.

**Al. Pinianus.* *Pinianus & Melania Palladium honore ſummo exceperunt.*

Cap.cxxii.

De [129] Pammachio.

Ad eum acceſſit vir proconſularis, nomine Pammachius, qui cùm mundo renuntiaſſet, vitam egit optimam; & ſuas opes partim quidem viuus diſperſit, partim autem moriens reliquit pauperibus. *Pammachius omnibus renuntiat.*

Cap.cxxiii.

De [130] Macario.

Similiter etiam quidam nomine Macarius ex [131] Vicariâ.

Cap.cxxiv.

De [132] Constantio.

Constantivs quoque aſſeſſor præfectorum Italiæ, inſignes viri & eruditiſſimi, qui peruenerunt ad ſummum pietatis & religionis; quos exiſtimo adhuc nunc quoque eſſe in carne, optimam inſtituendę vitæ rationem exercentes, beatamque vitam & nulli exitio obnoxiam exſpectãtes. *Conſtantius ex aſſeſſore religioſus.*

Cap.cxxv

De [133] Pavla Romana.

Inter quos fuit etiam Paula Romana mater Toxotij, vxor N. ad ſpiritalem vitę inſtitutionem accommodatiſſima. Cui impedimento fuit Hieronymus quidam Dalmata: cùm poſſet ſuperare multas, ne dicam cunctas, vt quæ ad vitam ex virtute gerendam eſſet optimo ingenio prædita, eam ſuâ inuidiâ impediit, ipſam trahens ad ſcopum proprium. *Palladius calumniatur Hieronymum.*

Cap.cxxvi.

De Evstochio.

Cvivs filia nunc quoque exercetur in Bethleem, nomine Euſtochium: quam ego non conueni. Dicitur autem eſſe temperatiſſima, habens conuentum quinquaginta virginum. *Euſtochiũ cum 50. virginibus exercetur.*

Cap.cxxvii.

De Venerea.

Inveni autem Veneream Ballomeci comitis filiã, quæ onus cameli rectè diſperſit, & liberata eſt à vulneribus quæ oriuntur ex materiâ. *Venerea opes elargiens.*

Cap.cxxviii.

De [134] Theodora.

Et beatam Theodoram tribuni filiam; quæ ad tantam proceſſit egeſtatem poſſeſſionum, vt ipſa eleëmoſynam accipiens ſit mortua. *Theodora extremè egens.*

Cap.cxxix.

De [135] Vsia.

In monaſterio Heſichâ propter mare, noui mulierem nomine Vſiam, longè in omnibus honeſtiſſimam. *Vſia honeſtiſſima.*

Cap.cxxx

De Adolia.

Et eius ſororem Adoliam, quę ipſa quoque vixit in virtute, & non pro eius quidem dignitate, ſed pro ſuarum virium facultate ſibi vixit zelo Dei. *Adolia ſibi Deoq; vixit.*

Ca.cxxxi

De Basianilla.

Novi autem etiam Baſianillam Candiani ducis exercitus filiam, quæ ipſa pio & alacri animo virtutem exercuit, & in hodiernum vſque diem certamina acriter exequitur. *Baſianilla aſcetria.*

Cap.cxxxii.

De Photina.

Et Photinam virginem ſummè honeſtam, filiam Theoctiſti preſbyteri in Laodiceâ. *Item Photina.*

Cap.cxxxiii.

De Asella.

Vidi autem Romæ quoque Aſellam honeſtam Dei virginem, quæ honeſtè conſenuit in monaſterio, mulier longe mitiſſima, & quæ retinet conuentus, in quibus vidi & viros & mulieres catecheſi recenter inſtitutos. *Aſella conuentus virorum & mulierum inſtituit.*

Cap.cxxxiv.

De [136] Avita.

Vidi etiam beatam Auitam Deo dignam cum eius marito Primiano, & eorum filiâ Eunomiâ, in omnibus Deo benè placentes, vt apertè facile traducti fuerint à diſſolutâ & voluptariâ vitâ ad honeſtam & continentem vitæ inſtitutionem, in *Auita cum marito & filiâ Deo ſeruit.*

his quoque digni habiti vt in Christo dormirent, ab omni quidem peccato liberi, perfectè in honesto certamine decertantes, in bonâ memoriâ vitam suam relinquẽtes.

CAP. CXXXV.

De [137] MAGNA.

IN ciuitate Ancyrâ sunt multæ quidem aliæ virgines, nempe ad decem millia, duo autem vel plura, quæ exercentur, & in omni virtutis institutione militant; omnesque temperantiæ legibus claræ & insignes feminæ, & diuinum certamen studio exequentes. Inter quas principatum obtinet in pietate Magna honestissima femina & probissima: quam nescio quid sim nominaturus, virginémne an viduam. A matre enim vi viro coniuncta, cum tamen variis inescans dilationibus, & corporis morbos prætexens, à corruptionis vitio integra & intacta permansit, vt dicunt eius necessarij. *Magna castitoeus in matrimonio.* Cumque paulò pòst decessisset eius maritus, omnium simul facta est heres vnica: & temporalibus deinceps commutans æterna, totam seipsam Deo obtulit, summè curam gerens vitæ quæ semper manet, suis famulis honestè imperans, agens vitam laboriosissimam & plenam temperantiâ: in congressu tam seuera, vt ipsum eius aspectum reuererentur etiam excellentissimi episcopi propter insignem pietatem & religionem. *Vultu seuera & episcopis reueranda.* Atque ipsa quidem superuacaneam & nimiam opum materiam, possessionum vacuitatis igne consumpsit: quæ autem supererant, ea constituit ad subministrationem monasteriis, ptochotrophiis, xenodochiis, ecclesiis, pauperibus, transeuntibus, episcopis, orphanis, viduis, & omnibus egentibus suppeditans auxilium, non cessabat hilariter operari pietatem latenter, & per se, & per seruos fidelissimos, ab ecclesiâ non recedens noctu maximè: in omnibus in virtute se exercens propter spem eius quæ vere est vita. *Munifica in pauperes.*

CAP. CXXXVI.

De [138] VIRGINE *quæ excepit Athanasium episcopum.*

NOVI ego Alexandriæ virginem, quam offendi natam circiter septuaginta annos. Ei clerus vniuersus dabat testimonium, quòd cùm esset iuuenis, nata annos circiter viginti, & longè formosissima, fugiebatur ab iis qui erant studiosi virtutis propter pulchritudinem, ne inureret eis aliquam labem ex suspicione. *Formosissima virgo etiam castissima, & maximè taciturna.* Quando ergo accidit vt Arriani struerent insidias beato Athanasio Alexandrino episcopo per Eusebium, qui erat eo tempore præpositus sub Constantio Imperatore, nefariorum criminum eum accusantes & calumniantes: vitans iudicari à corrupto iudicio, apud neminem ausus est delitescere, non apud cognatum, non amicum, non clericum, non apud aliquem alium; sed repente episcopatum ingressis præfecti ministris, & eum quærentibus, accepto suo [139] stichario, & cereo mediâ nocte confugit ad hanc virginem. Illa autem fuit rei nouitate obstupefacta. Dicit ergo ei episcopus: Quandoquidem quæror ab Arrianis, nefariorum criminum ab eis accusatus, ne ergo & ego veniam in malam existimationem, & in peccatum coniiciam eos qui me volũt afficere supplicio, eâ de caussâ fugere constitui: mihi ergo Deus reuelauit hac nocte, me apud nullum alium posse esse saluum nisi apud te. *Athanasium vt apud virginem delitescat, diuinitus monetur.* Illa ergo præ magno gaudio omni eiectâ dubitatione, cùm tota esset Domini, prompto & alacri animo occultauit sanctissimum episcopum sex annos, quamdiu vixit Imperator Constantius: ipsa & eius pedes lauans, & excrementa expurgans, & in aliis quæ erant ei vsui inseruiens, librosque ei commodans & præbens. *Mirum huius virginis obsequium in Athanasium.* Neque vllus sex annis nouit Alexandriæ, vbinam ageret beatus Athanasius episcopus. Postquam ergo fuit annuntiata mors Imperatoris Constantij, & peruenit ad eius aures, honesto & venerabili habitu indutus, rursus noctu fuit inuẽtus in ecclesiâ. *Athanasius redit ad suos.* Quem videntes omnes magnâ sunt affecti admiratione, vt qui ipsum viuum accepissent ex mortuis, simul etiam postulantes eius amici de latebris quę ab eorum ignoratione inuenire non potuerant. Respondit itaque beatus Athanasius germanis suis amicis: Eâ de caussâ ad vos non confugi, vt verè iurare possetis; & alioqui etiam propter inuestigationem, ad illam confugi de quâ nemo suspicari poterat, vtpote formosam & iuniorem: duo bona procurans, & illius salutem; illi enim protui, & meæ existimationi & securitati.

CAP. CXXXVII.

Vita Ammæ TALIDA.

IN ciuitate Antinoi sunt feminarum monasteria duodecim; in quibus conueni etiam Ammam Talida, quæ octoginta annos fuerat in exercitatione, vt narrabat ipsa & eius vicinę. *Amma Talida 80. annis ascetria.* Vnà cum eâ habitabant sexaginta adolescentulæ. eam autem adeò diligebant, vt ne esset quidem clauis aulæ monasterij, vt in aliis: sed ipsæ ab eius amore detinerentur. Eò autem impatibilitatis processit anus, vt cùm ego essem ingressus & consedissem, ipsa quoque ingressa sit, & vnà mecum sederit, & magnâ libertate meis humeris manum imposuerit.

Vita

Cap. CCXXVIII.

Vita Amme TAOR.

Taor nouam vestem n[on] sum[it], ne prodire cogatur.

IN hoc monasterio erat virgo huius disci-pula, nomine Taor, quæ triginta annos versata erat in monasterio. Ea vestem nouam aut μαφόριον aut calceum noluit accipere, dicens: Non est mihi opus, ne etiam cogar progredi. Aliæ enim omnes die Dominico progrediuntur in ecclesiam gratiâ Communionis: illa autem in monasterio manebat pannis obsita, operi assiduè assidens. Ea autem fuit tam eleganti aspectu, vt parum abesset, quin etiam valde cōstantes deciperentur eius pulchritudine, nisi insigne præsidium habuisset temperantiam, quæ ad metum & verecundiam deducebat honestate impudicos oculos.

Formæ suæ semper incōsulta.

Cap. CCXXX.

De VIRGINE *quæ renuntiauerat.*

Virgo nunquam egressa.

ERAT quædam alia mihi vicina, cuius vultum quidem non vidi: nunquam enim, vt aiunt, est progressa ex quo renuntiauit. Cùm autem implesset sexaginta annos in exercitatione cum matre suâ propriâ, erat posteà vitâ excessura: ad eam autem accedens martyr qui erat in eo loco, nomine Colluthus, ei dicit: Hodie es itura ad Dominum, & visura Sanctos omnes: veni ergo & prande nobiscum in martyrio. Cùm ergo manè surrexisset & se induisset, & in sportâ panem accepisset & oliuas, & minuta olera, post tot annos est egressa; & cùm venisset in martyrium, orauit: & cùm toto die obseruasset tempus in quo nullus erat intus, & sedisset, rogauit martyrem, dicens: Benedic cibos meos, Colluthe sancte, & me in viâ comitare tuis precibus. Cùm ergo comedisset & rursus orasset, domum venit circa occasum solis. Et cùm dedisset matri suæ opus Clementis Stromatei in prophetam Amos, dixit ei: Da id episcopo relegato. Et dixit ei: Ora pro me; vado enim ad Dominum meum. decessit ipsâ nocte. Cumque nec febri laborasset, nec ei caput doluisset, sed seipsam ad sepulturam composuisset, in manus Dei emisit spiritum.

Prandet pro statuto extremo pastu.

Clementis opus in Amos episcopo legat.

Cap. CCXL.

De VIRGINE *quæ lapsa est, & egit pœnitentiam.*

QVÆDAM virgo exercitatrix manens cum duabus aliis virginibus, se exercuit nouem vel decem annis. A quodam autē cantore inescata eum habuit stupri consuetudinem: & cùm vtero concepisset, peperit. Cùm autem in summum odium venisset apud eum qui ipsam deceperat, in profundo compunctus est animo, & ad eam peruenit mensuram pœnitentiæ, vt in eâ perseuerans se fame vellet occidere, hoc cum lacrymis orans, Deumque rogans, & dicens: Deus magne; qui omnium nostrûm peccata portas, & immensum totius mundi vitium; qui non vis mortem peccatorum, & eorum qui labuntur interitum, sed misereris vniuersæ creaturæ; est enim voluntas tua, vt omnes seruentur. Si ergo me quoque, quę pereo, vis esse saluam, in hoc mihi tuam ostende bonitatem, & nunc tua ad me perueniant mirabilia: & iube hinc abduci fructum meæ iniquitatis: nam nisi hoc fiat, ego hac de caussa vel me laqueo suffocabo, vel meipsam disperdam. Cum sic oraret, fuit exaudita: nam qui natus fuerat infans, nō multo pòst decessit. Ab illo ergo die non ampliùs conuenit cum qui ipsam redegerat in seruitutem; sed se totam insigniter dedens continentiæ, ægrotis mancisque ac mutilatis seruiens triginta annos, ita Deum placauit, propitiumque reddidit, vt cuidam sancto presbytero reuelaretur, illam Deo magis placuisse in pœnitentiâ quàm in virginitate. Hæc autem scribo, ne eos qui multa peccant, & ex animo ac sincerè agunt pœnitentiam, contemnamus: sicut hæc beata, quæ cor suum contriuit, & in humilitate vitam suam liquefecit, non despecta fuit à Domino eorum qui ducūtur pœnitentiâ.

Virgo lapsa differenda.

Oratio pœnitentis virginis.

Ezech. 33.

Fornicationis filium à Deo tolli impetrat.

Pœnitentiâ quàm virginitate Deo gratior.

Ca. CCXLI.

De FILIA *presbyteri, &* EVSTATHIO *diacono.*

CVIVSDAM presbyteri filia virgo in Cæsareâ Palæstinæ lapsa, ab eo qui ei vitium attulerat docta fuerat, vt quemdam ciuitatis lectorem calumniaretur, & quòd corrupta esset, in eum culpam conferret. Cumque ferret ventrem, à patre suo examinata, nominauit lectorem. Hoc cùm audiuisset presbyter, conturbatus retulit ad episcopum. Hoc cùm audiuisset episcopus, conuocauit concilium sacerdotum, fecitque vocari lectorem, deque eo habuit quæstionem, rem examinans. Rogatus autem ab episcopo, rem nō fatebatur lector: nam quod factum non fuerat, quomodo dicere poterat? Ægrè ergo ferens episcopus, grauissimâ voce ei dicebat: Non fateberis lapsum tuum, & ages pœnitentiam, ô infelix & plene immunditiâ? Respondit lector: Rogo te; dixi id quod res est, hanc rem ad me nihil pertinere. Planè enim culpâ careo, vt qui de eâ ne cogitauerim quidem: sin autem vultis audire id quod nō est, dicam, Feci. Hoc cùm ipse dixisset, depos uit eum episcopus ab officio lectoris. Post hoc accidens ad pedes episcopi, rogauit dicens: Si hoc

Lector iniustè accusatus de stupro.

Deponitur ab officio.

Si hoc tibi visum est, domine episcope, vt quoniam dixi, Nę, lapsus sum, sim separatus à Communione, & non sim dignus esse clericus tuæ sanctitatis, iube vt mihi ab hoc tempore ea detur in vxorem: neque enim ego sum deinceps clericus, neque illa virgo. Cùm hæc audisset episcopus & presbyter, eam tradidit pater eius lectori, sperans fore, vt iuuenis benè esset in eam affectus, & alioqui credens non posse eum exscindi à consuetudine. Cum eam autem adolescens accepisset in manus ab episcopo, & eius patre, eamque esset consolatus, abduxit & deposuit in monasterio mulierum, rogans eam quæ illic erat prima ministra fraternitatis, vt eam illic tolerarent vsque ad partum eius. Illa verò relicta in monasterio, lector abiens seipsum inclusit in cellâ sordidâ, vitæ summam suscipiens asperitatem, ad Christum accedēs in corde contrito cum multis lacrymis & gemitibus, dicens: Tu Domine meas actiones nosti, qui scis omnia, quem nihil latet, neque est vllus locus occultus in quo quis se abscondat à tuâ quæ omnia aspicit potestate, qui vides omnia priusquam fiant. Tu solus vides profunda cogitationum, & omnis mentis conceptio à te cernitur, perinde ac si aspicitur oculis. Tu cùm cogitatorum sis acer examinator, perfectè iudicas. Tu es qui eos arguis qui appetuntur calumniis, cui nihil placet iniustum. Omne autem momētum trateræ iustitiæ est à te semper, qui es lux ad quam non patet aditus: & omne opus hominis est coram te. Est ergo tui iusti & immutabilis iudicij, ius quoq; meum pronunciare. Efficaciter autem orante adolescente, & in ieiunio diligenter perseuerante, intra breue tempus aduerūt dolores eius partus. Cumque aduenisset hora, adfuit etiam iustum Dei iudicium, afferens vehementem & intolerabilem dolorem ei quæ fuerat calumniata: gemituum immensa multitudo, labores partus inenarrabiles, inferni suppliciorum visiones terribiles, hanc miseram fortiter obsidentes, & infans propter magnitudinem non prodibat ex vtero. Præterit dies primus & secundus, & dolores erant intolerabiliores, aduentauit tertius & quartus, & secutus est dolor multis partubus grauior, quintus & sextus & septimus tenebrosus, & infelix mulier ex multo dolore versabatur in inferis. In omnibus his diebus mansit neque omnino cibum sumens, nec tantillum somnum videns; sed luctibus & grauissimis dolorum tormentis succedentibus, post hæc omnia, vitiatæ & falsæ accusatricis cor inflexibile, victam à Dei potestate, quæ non cadit sub aspectum, intolerabilibus doloribus addidit etiam confessionem, lugubri voce exclamans: Hei mihi misera, venio in periculum ne peream, vt quæ in duo mala inciderim, nempe in calumniā & fornicationem, & amissâ virginitate sum tradita detractioni: & cùm mihi sit ab alio allatum vitium, accusaui lectorem. Cùm hæc autem audissent virgines monasterij, patri eius omnia renuntiarunt. Pater autem veritus ne condemnaretur vt calumniator, silet duos dies. rursus autem misera, se inuicem excipientibus acerbis afflictabatur doloribus, cùm non posset deinceps vel viuere vel mori. Cumque id effugit, oritur dies octauus, & rursus nonus, grauissimis perpetuarum vertiginum tenebris eam offuscantes. Cùm ergo eius magnos eiulatus non ferret conuentus, hæc cursim festinantes renuntiant episcopo, iam esse nonum diem ex quo illa confitetur se accusasse lectorem, nec posse parere, quòd ipsum sit calumniata. Episcopus autem cùm hæc audisset a virginibus, ad lectorem mittit duos diaconos, ei omnia significans, & vt pro ipsâ oraret, vt misera mulier liberaretur ab iis necessitatibus. Egregius autem adolescens neque eis dedit responsum, nec aperuit ostiū; sed à quo die ingressus est in cellam, non exiit, implens consuetam regulam ieiunij, & Deo preces fundēs. Flexus autem pater, & filiæ suæ misertus, veniens ad episcopum, eum valdè rogauit vt pro eâ orationes fierent in ecclesia. Et eùm pro eâ preces fusæ essent ab omnibus ad Dominum, ne sic quidem misera liberata est à necessitate. Eius enim qui per calumniam fuerat accusatus, orationes Dominum mouentes, arcebant, ne eorū preces admitterentur. His sic gestis, surgens episcopus iuit ad cellam in quâ erat lector: & cùm pulsasset ostiū, nolebat is aperire. Cùm diu autem foris fuisset episcopus, ille autem intus, iubet episcopus tolli ostium. & ingressi inuenerunt adolescentem in oratione perseuerantem, & humi procumbentem. Quem multùm rogans episcopus, ei dicit: Frater Eustathi lector, in apertum prolatâ calumniâ Dei prouidentiâ, & exauditis tuis orationibus, miserere eius quæ in te peccauit, quæ tormentorum flagellis fuit excruciata. Miserere deinceps miseræ, & surgens solue quod ligasti, precibus enim hæc patitur, & dic Domino vt eam liberet à partu ventris. Cùm autem inclytus lector intensè oraret simul cum episcopo, statim misera liberata est à necessitate, enixa infantem; rogans omnes vt ei remitteretur iniquitas ipsius iusti intercessione: & illum egregium virum habuerūt omnes deinceps loco

Oratio lectoris Eustathij iniustè delati.

Puella in partu diuino iudicio cogitur fateri stuprum, & purgare lectorem.

Innocens Eustathius lector perstat inclusus, instar pœnitentis.

Episcopus pergit ad cellam lectoris Eustathij.

Precibus lectoris eripitur misera à partus doloribus.

loco martyris. Nam cùm se deinceps liberasset ab omni sollicitudine, peruenit ad summum vitæ quæ ex virtute agitur, adeò vt is sit dignus habitus spiritali gratiâ. Hæc autem scripsimus, ne quis calumniatus illaqueetur his inimici retibus, & incidat in dolores carnis intolerabiles, sicut hæc priùs scripta est falsa accusatrix: postquam autem à corpore fuerit liberatus, tradatur æternis intolerabilibus tormentis, & quæ numquam desinent. Deum enim ad iram prouocat is qui calumniatur: qui autem per calumniam accusatur, idq; fert pio & æquo animo, & eius in apertum prolationem permittit precibus, exspectans iustum Dei iudicium, sicut hic à Christo coronatus; is &, quoad eius fieri potest, laudatur, & in honore habetur, & ęternam coronam consequitur. Discamus ergo quàm sint insuperabiles vires orationis, quę & fideles confirmat, & peccatorum miseretur, & flectit ac mouet omnium creatorem, & eos coronat qui se ex virtute rectè gerunt, & eis qui in ea perseuerant, largitur regnum cælorum.

Qui calumniam patitur, exspectat Dei iudicium.

Vita sanctæ [141] SILVANIAE.

CAP. CXLII.

ILLO tempore contigit vt nos simul nauigaremus ab Æliâ in Ægyptum, deducentes beatam Siluaniam virginē, vxorem autem fratris Ruffini, qui fuit ex præfectis.

De [142] IVBINO.

CAP. CXLIII.

INTER quos erat etiam nobiscum Iubinus, tunc quidē diaconus, nunc autem episcopus ecclesiæ Ascalonis, vir pius & eruditus. Cùm autem vehementissimus nos æstus inuasisset, & peruenissemus Pelusium, accidit vt Iubinus acceptâ pelui, pedes & manus palmis lauaret aquâ frigidissimâ, & postquam lauisset, super pelliculam humi stratam requiesceret. Cùm autē illa id aduertisset, vt mater sapiens, germani filij eius increpauit mollitiem, dicens: Quî in animum inducis, illam agens ætatem, viuente adhuc tuo sanguine, vsque adeò tuā fouere carunculam, non sentiens damna quæ ex eâ oriuntur? Confide, confide: ecce ego annum ætatis sexagesimum, præter extrema manuum mearum, non pes meus aquam tetigit, non vultus, neque vllū ex membris meis, etiamsi me variæ inuaserint ægritudines: & cùm à medicis cogerer vti balneo, non induxi in animum carni reddere debitum, non in lecto quiescens, non lecticâ vsquam gestata ingrediens.

Iubinus episcopus Ascalonis.

Austera vita Siluaniæ.

Hæc cùm esset doctissima, doctrinam amore complexa, noctes mutabat in diem, omnia antiquorum qui commentarios ediderunt scripta percurrens, Gregorij, & Stephani, & [143] Pierij, & Basilij, & quorumdam aliorum prestantis virtutis virorum vigintiquinque myriadum: non leuiter, nec temere hæc percurrens, sed elaboratè septies vel octies vnumquemque librum perlegens, vt horum verborum gratiâ in altum erigeretur, spe bonâ seipsam autem efficiens spiritalem, & ad Christum euolans, immortales ab ipso acceptura remunerationes.

Doctorum scripta studiosè legit.

De [144] OLYMPIADE.

CAP. CXLIV.

EIVS vestigia est secuta, & omnem virtutem diuinæ vitæ spiritalis, in primis veneranda & honesta Olympias, & quæ vitæ quæ fert in cælū summo zelo tenebatur, diuinarum Scripturarum sententiam secuta in omnibus. Fuit autem secundùm carnem filia [145] Seleuci ex comitibus, vera autem Dei filia secundùm spiritum; neptis autem Ablauij qui erat ex prefectis, aliquot autem dies [146] sponsa Nebridij, qui fuit ex prefectis Constantinopolis; ipsa autem reuerà fuit vxor nullius. Dicitur autē dormiisse virgo incorrupta, effecta diuini verbi coniuctrix, coniux autem totius veræ humilitatis, communicans & ministrans omnibus egentibus. Ipsa cùm omnes illas infinitas & immensas dispersisset diuitias, absolutè & indiscriminatim opem ferebat omnibus. Non enim vrbs, non rus, non solitudo, mansit expers largitionū huius inclytę virginis: sed & ecclesiis suppeditauit ad donaria deputata sacrificio, & monasteriis, & cœnobiis, & xenotrophiis, & custodiis, & relegatis; & vt semel dicam, in omnem orbem terræ dispersit eleëmosynas. Hæc beata processit vsque ad extremum terminum humilitatis, vltra quem nihil possit inueniri amplius. Vita sine vllâ inani gloriâ, species nequaquam ficta, benigni mores, facies non fucata, corpus florens, mens non gloriosa, animus ab arrogantiâ alienus, cor minimè turbulentum, somni expers vigilia, spiritus non curiosus, charitas immensa, quæ comprehendi non potest communicatio, vilis & contempta vestis, infinita continentia, recta cogitatio, in Deum spes æterna, cum eleëmosynâ quæ non potest narrari, ornamentum omnium humilium, cui multę sunt accessę tentationes ex operatione eius qui est suâ spōte malus & omnis boni expers, nempe dæmonis: quæ pro veritate non parua adiit certamina, quæ & diu affatim vixit in immensis lacrymis, omni humanæ naturæ subiecta propter Dominum; cum omni pietate sanctis subdita episcopis, venerans presbyteratum, honorans clerum, reuerens exercitationem, suscipiens virginitatem, opem ferens

Olympias stirpe nobilis.

Virgo in matrimonio.

Eleëmosynarum larga.

Corpore & mente florens in omnis humilitate.

Cleri venerans.

rens viduitati, curam gerens orbitatis, protegens senectutem, ægrotos inuisens, peccatorum miserens, errantes in viam deducens, in omnes vtens misericordiâ, profusè autem in pauperes, multisque infidelium in catechesi institutis vxoribus, etiam ad victum eis ferens auxilium, semper memorabile nomen benignitatis reliquit per totam vitam. A seruitute in libertatem innumerabilium seruorum restituens examina, reddidit eos honore æquales suæ nobilitati, vel potiùs, si vera dicere oporteat, facti sunt hac sanctâ habitu nobiliores. Neque enim eius indumentis inueniri potuit quidquam vilius: nam iis etiam qui sunt pannis valdè obtriti, indigna erant huius sanctæ tegumenta. Tanta autem erat eius mansuetudo, vt etiam longe superaret simplicitatem ipsorum puerorum. Nullâ vituperatione à vicino quidem vnquam inuenta est apud hanc quæ Christum gestabat; sed omnis eius vita non vitalis, erat in compunctione & frequenti profluuio lacrymarum, & potiùs videre licebat fonti æstate sua deficere fluenta, quàm huius non sublimibus & Christum semper videntibus oculis lacrymas deficere. Et quid in his immoror? Quo enim magis meus versabitur animus in duræ instar saxi animæ narrandis certaminibus & virtutibus, eo magis inuenientur verba à factis remotiora. Nec me existimet aliquis hæc splendide & magnificè colligere de hac vel maximè impatibili, & perquirere reliquias totius Olympiadis, quæ fuit pretiosum vas sancti Spiritus; sed qui his oculis viderim huius beatæ vitam & angelicam institutionem, vt qui fuerim spiritalis huius germanus amicus, & eius cognatis familiarissimus, adeò vt multæ eius pecuniæ sint à me ex eius sententiâ distributæ. Hæc ergo non amplius de cetero quæ sunt carnis sapiens, subiecta principatibus, obediens potestatibus, venerans presbyterarum, honorans vniuersum clerum, confessione quoque digna est habita pro veritate, importunorum maledictorum multis acceptis procellis. Cuius vitam inter confessores referunt, quicumque pij habitant Constantinopolim, vt quæ proximè matrem periclitata sit in iis quæ sunt ex Deo certaminibus: & in his mortua beatam accepit gloriam, & in infinito sæculo coronata pompam agit, nulli interitui obnoxias cum sanctis & sibi similibus in sempiternum mansiones habitans, & bonorum operum à Christo Domino cum fiduciâ accipiens remunerationes.

Varia opera misericordiæ exercens.

Vilibus vestimentis induitur.

Lacrymis diffluit.

Vas est pretiosum sancti Spiritus.

Inter confessores relata Olympias.

De Candida. Cap. CXLV

Post hanc æquali quoque modo in Domino viuens, beata Candida, Traiani vxor ducis exercitus, cùm & ad summam peruenisset honestatem, & rationi conuenienter ornasset ecclesias, & venerata esset episcopos pro dignitate Christi Sacramentorum, & omnem Christi clerum apertè honorasset, & suam filiā instituisset in sorte virginitatis, eam præmisit ad Christum, donum suorum illum: posteà autem ipsa quoque, temperantiâ & castitate & pecuniæ dispertionibus filiam suam est consecuta. Hanc ego vidi egregiam mulierem totâ nocte laborantem & molentem, & proprijs manibus facientem panem oblationis, ad vires corporis deprimendas, & dicentem: Cùm non sufficiat ieiunium, hanc ei do sociam laboriosam vigiliā, vt Esau dissoluam, eneruemq; lasciuiam. Ea ab iis quæ sunt sanguine prędita & animata omnino abstinuit; nisi quòd sumebat pisces & oleum & oleta, idque solùm in die festo: omni autē alio tempore contenta erat oxycrato & pane arido. In hac vitæ asperitate, cùm beatâ requie obdormisset hęc mulier inclyta, nūc fruitur bonis æternis, quę sunt parata iis qui dilexerunt vitam quæ ex virtute agitur.

Candida filiam virginem Deo dicat.

Vt corpus exerceat, facit panes oblationis.

Abstinet à carnibus.

De Gelasia. Ca. CXLVI

Consequenter zelo huius bonæ feminæ, veritatis viam ingressa est, pie trahens iugum virginitatis, in primis veneranda Gelasia, cuiusdam tribuni filia. Huius optimæ hæc fertur virtus, quòd sol numquam occidit super eius dolorem, non aduersus seruum; non aduersus ancillam, non aduersus aliquem alium. Hæc beata cùm effugisset viam eorum qui sunt acceptæ iniuriæ memores, quæ fert ad mortem æternam, euasit hunc malum diaboli stimulum, nempe odij & maleuolentiæ; & cùm desideraret æternam peccatorum remissionem, remisit parua delicta, vt ipsa quoque inueniret maiorum remissionem.

Gelasia mitis, & iniuriarum condonans.

De [147] Iuliana. Cap. CXLVII

Quædam nomine Iuliana, virgo in Cæsareâ Cappadociæ, dicta est esse & doctissima & fidelissima, quæ Origenem scriptorem fugientem gentilium insurrectionem excepit, eum duos annos occultans, suis sumptibus & suo ministerio virum alens. Inueni autem hæc in antiquissimo libro scripto versibus, qui quidem scriptus erat manu Origenis. Hunc librum inueni

Iuliana Origenis hospita.

inueni ego apud Iulianam virginem in Cæsareâ, qui apud ipsam erat occultus. Dicebat autem se accepisse à Symmacho interprete Iudæorum. Non fuit autem alienum ab instituto opere, posuisse virtutes harum feminarum; sed vt sciamus, quòd ex diuersis occasionibus licet lucrari, si velimus.

Cap. cxlviii.

De [148] F E M I N A *nobilissimâ quæ fuit semper virgo.*

Liber Hippolyti temporeo apostolorum.

IN alio libro antiquissimo, scripto ab Hippolyto, qui fuit familiaris apostolorum, inueni talem narrationem: Fuit quædam nobilissima virgo & formosissima, quæ in vitâ ex virtute agendâ exercebatur Corinthi. Hanc illo tempore detulerunt ad iudicem, qui erat gentilis in tempore persecutorum, vt quæ maledictis incesseret & tempora, & Imperatores, & simulacra. Proponebant autem eius pulchritudinem harum rerum cauponatores impio iudici, feminas insano amore depereunti; is verò, equinis auribus, & feminas insanè amantibus cogitationibus, accepit calumniam: eâ autem productâ ad hominem sceleratum, multò magis insanâ captus est intemperantiâ. Postquam autem omnibus aduersus eam adhibitis machinis, huic Dei homini persuadere non potuit, variis tormentis subiecit fortem feminam. Postquam autem ne his quidem id quod volebat est assecutus, vt qui non posset eam abducere à Christi confessione: in eam insaniens crudelis, non tradit eam tormentorum cruciatibus, sed castam & temperantem feminam ponens in prostibulo, iussit ei qui eas possidebat, dicens: Hanc mihi cape; & tres nummos ex eâ ad me defer quotidie. Is autem aurum exigens ex turpi actione, eam tradidit volentibus in officinâ abominandi flagitij. Cùm hæc ergo nouissent qui tenebantur insano amore mulierum, assidebant sceleratæ exitij officinæ, mercedem dantes inhonestæ operationis. Illa autem virgo honestissima & in primis veneranda, & verba declinans quæ possent ad fraudem pellicere, suppliciter eis dicebat, rogans: Habeo vlcus in loco occulto, quod mirandum in modum malè olet, & timeo ne vos mei odium capiat propter vlcus auersandum; concedite ergo mihi paucos dies, & tunc licebit vobis vel me habere gratis. His verbis persuasos intemperantes amandabat beata: assiduis autem precibus Deum placans, & compunctis supplicationibus eum inflexit ad misericordiam. Attendens ergo Deus qui nouit cogitationes, quomodo casta pudicitiæ curam gerebat ex animo, in illis diebus pro salute omnium tale quid struxit:

Virgo apud impium iudicem accusatur.

Et quidquid blanditiis & minis ad libidinem allicitur.

Prostibulo traditur.

Fornicatores castigat stratagemate eludit.

Cap. cxlix.

De [149] M A G I S T R I A N O.

Magistrianus adolescens formosus seruat virginem.

QVIDAM adolescẽs Magistrianus, specie formosus, mente pius, cùi Deus zelum immisit spiritalem adeò ardẽtem, vt etiam mortem contemneret: is cùm prætextu intemperãtię eò accessisset, profundo vespere ingreditur ad eum qui illas alebat, & dat ei quinque nummos, & dicit ei: Concede mihi manere hac nocte cum hac puellâ. In locum ergo occultum cum eâ ingressus, dicit ei: Surge, serua te ipsam. & cùm eam suis vestibus induisset, tunicâ, camisiâ, & chlamyde, & omnibus virilibus, dicit ei: Egredere, te summâ chlamydis parte cõtegens. Quę cùm sic fecisset, & se totam signo crucis muniisset, egressa ex illo loco omnino incorrupta & impolluta, seruata est Christi gratiâ, & causâ adolescentis qui eam suo sanguine liberauit à turpi vitio. Sequenti autem die res fuit cognita, & productus est Magistrianus ad sæuissimum iudicẽ. Cùm autem strenuum Christi athletam examinasset impius, & omnia didicisset, iussit eum obijci bestiis, vt etiam in malis infestus dæmon in eo afficeretur ignominia. Nam cùm existimasset virum fortem in nefarium inijcere supplicium, eum effecit duplicem Christi martyrẽ, vt qui & pro suâ animâ præclarè decertauerit, & pro illâ beatâ in laboribus strenue perseuerauerit. Quocircà duplici honore & duabus coronis dignus est habitus à Christi benignitate.

Cruce se signans egreditur virgo è prostibulo veste virili.

Martyrium Magistriani.

Cap. cl.

De [150] V X O R E *viri senatorij.*

MEMINI autem alterius quoque historiæ, & bonum est eam non prætirire. Dicitur de Magnentino insurrectore, quòd habuerat stupri consuetudinem cum multis gentilibus, & animum adiecerat, vt rem etiam haberet cum Christianis; eæ autem malebant mori, quàm prodere pudicitiam. Cùm ergo venisset in vnam vrbem, amauit quamdam vxorem viri senatorij ex præfectis. Timore autem affectus eius maritus, dixit ei: Mitte, tolle eam. Cùm autem venissent ad eam milites, dixit eis mulier: Exspectate parumper donec mundum meum componam, cui sum assueta. Ingressa autem suum cubile, accepto ense, eum suis infixit visceribus. Audiant virgines & erubescant, quæ profitentur se Christum habere sponsum, & paruâ eum produnt libidine. Nobis autem det vnicuique Deus seruare virginitatem, & exultantibus clamare cum Psalmographo: Configes in timore tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timui. Et, Viuo au-

Mulier se ense transfigit ne stupro pollui patiatur.

Psal. 118.
Galat. 2.

uo autem iam non ego: viuit verò in me Christus. Concedatur autem vt vos quoque dicatis sobriæ: Ego patrueli meo, & patruelis meus est mihi, aliquando quidem sponsus, aliquando vero frater; vt nihil cogitetur carnale. Si enim audieris sponsum & sponsam, significat spiritalem vnionem cum patre.

Ruff. lib. 3. in epilogo. Vidimus autē alios quoque patres & monachos per totam Ægyptū, multas virtutes & signa facientes, quorum non meminimus propter multitudinem, sed pauca pro multis narrauimus. Quid enim dixerit aliquis de superiori Thebaide quæ est per Syenem, *Thebais superior monachis referta.* in quā sunt viri valde admirabiles, & multitudo monachorū infinita, quorum non crediderit aliquis vitæ instituta, vt quæ vitā humanam superant: qui etiam mortuos in hodiernum vsque diem suscitant, & super aquas ambulant, sicut Petrus. & quidquid Seruator per sanctos effecit apostolos, ea nunc quoque efficit. Sed quia magnum imminebat periculum, si vltra Lyco transiremus, propter latronum irruptionem, non ausi sumus videre illos sanctos. Neque enim prædictos patres vidimus sine periculo, neque sine labore aspeximus sacras has feminas: sed multa *Magno periculo peregrinatus est Palladius in eremo.* prius passi, & propemodum periclitati, vix assecuti sumus vt ea videremus. Septies enim in mortem incidimus; in octauo autem malum nos non attigit, cùm Deus nos omnino seruasset. Semel enim quinque *Sitis.* dies & noctes ambulantes per solitudinem, fame & siti propè fuimus exanimati. Aliquando autem in acutas & asperas paludes *Paludes & sentes.* incidentes, & pedes nostros perforantes, vt dolores essent intolerabiles, propemodum frigore enecti fuimus. Tertio autem cœno *Cœnum.* ad lumbum vsque inhæsimus, & non erat qui eriperet; & has beati Dauid voces ex- *Psal. 68.* clamauimus: Saluú me fac Domine Deus, quoniam ingressæ sunt aquæ vsque ad animam meam. Infixus sum in lutum profundi, & non est substantia: &, Serua me à luto, vt ne infigar. Quartum autem fuit aquæ *Nili incrementum.* multitudo quę affluxit ex Nili incremento, cum quatuor dies per aquas ambularemus: & in oihis propemodum obrutis. Tunc cla- *Psal. 68.* mauimus, dicentes: Ne nos demergat tempestas aquæ: nec me deuoret profundum. *Latrones.* Quintò autem incidimus in latrones in littore maris, venientes in Diolcon: qui nos etiam eousque sunt persecuti, volentes comprehēdere, donec nobis paruus relinqueretur spiritus, vt qui nos decies mille passus *Naufragiū.* essent persecuti. Sextò autē, Nilum nauigātes, propemodū euersi ac submersi sumus. Septimum fuit, quando in palude Mareotide, vbi charta nascitur, abiecti sumus in quamdam paruam insulam desertam: & *Insula deserta.* tres noctes & dies sub dio mansimus, magno frigore & imbribus nobis imminentibus: erat enim tempus Epiphaniorum. Octauum autem superuacaneum quidem est narrare, sed tamen est vtile: nam cum *Crocodili.* nos per quemdam locum venissemus Nitreas, erat in eā regione quoddam magnum concauum, in quo multi remanserant crocodili, cùm aqua recessisset ex agris. Tribus ergo crocodilis in margine fossæ extensis, accessimus visuri beluas, putantes eas esse mortuas: illæ autem statim in nos irruerunt. nobis autem magnā voce Dominum nominantibus, Christe adiuua nos, statim beluæ tamquam ab Angelo auersæ, seipsas in aquam sunt iaculatæ. *Ad Christi nomen crocodili fugantur.* Nos autem Nitreas magno cursu contendimus, illam vocem Iob meditantes, vbi dicit: Septies ex necessitatibus liberabit *Iob 5.* te, in octauo autem te non attinget malum. Deo ergo agimus gratias qui nos ex tot liberauit periculis, & nobis magna ostendit spectacula.

Vita 151 FRATRIS *qui cum eo versabatur.* CAP. CLI.

CVM ergo pauca dixero de fratre qui mecum versatur à iuuentute vsque in hodiernum diem, hic deinceps finem imponam orationi. Eum ego cognoui longo tempore, cùm comederet, omni gulæ affectione caruisse, & eundem cùm ieiunaret, affectum non fuisse, vt qui, vt arbitror, *Socius Palladii mira fulget virtutibus.* vicisset affectionem, longe remotum ab auaritiā, contentum præsentibus, non se ornantem vestibus, contemptum gratias agentem, pro germanis amicis pericula adeuntem, dæmones expertum plus quam millies, adeò vt quodam die cum eo dæmon pactus sit, & dixerit: Paciscere mecum te *Depugnat cum dæmone.* vel semel peccaturum, & quam mihi in hac vitā dixeris, eam ad te adducam. Et rursus cùm aliquando quatuordecim noctes cum eo depugnasset, vt mihi narrauit, & noctu traxisset, ipsum est allocutus, dicens: Noli adorare Christum, & ad te non accedam. Is respondens, dixit: Propterea eum adoro, & innumerabilibus ampliùs partibus glorificabo, & adorabo, quoniam hoc te malè habet. In centum & sex venit ciuitates, & in plurimis est etiam aliquo tempore versatus. Mulieris nullam habuit experientiam, ne in somnis quidem, nisi si se somniaret belligerari. Ter eum noui esculenta accepisse ab Angelo. Quodam die cum in extremā solitudine ne micam quidem haberet, *Ab Angelo pascitur.* inuenit in pelle ouinā tres panes calidos paxamidios; aliquando rursus vinum & panem; aliquando rursus venit ad eum vox, dicens:

dicens: Noui tibi deesse cibos; vade & accipe ab N. frumentum & oleum. Cùm ergo venisset ad illum ad quem missus fuerat, is ipsi dixit: Iussit quidam te accipere triginta modios frumenti, & duodecim sextarios olei. De eo potero gloriari ac prædicare qualis esset, quem noui sæpè esse lacrymatum propter eos qui ex necessitate laborabant inopiâ: præbebat ergo si quid habebat, carne exceptâ. Noui etiam eum esse lacrymatum propter eum qui ceciderat in peccata,& eum qui ceciderat adduxisse lacrymis ad pœnitentiam. Is mihi aliquando hoc narrauit: Deum rogaui, vt neminem compungeret, maximè ex diuitibus & improbis, vt mihi aliquid darent quod esset ad vsum necessarium. Mihi autem hoc sufficit, quòd dignus sim habitus, qui horum omnium meminissem quæ scriptis mandaui. Non enim sine Dei numine hoc factum est, vt mens tua moueretur vt iuberes me hunc librum scribere, scriptis inquam tradere vitam horum virorum. Tu autem, fidelissime Christi serue ac venerande Lause,& caput mihi amicissimum & maximè germanum, hunc librum libenter legens, magnam tuæ immortali animæ præbebis vtilitatem, in iustorum resurrectione, inclytorum rectæ vitæ athletarum instituta, labores, & tantam tolerantiam, vitæque duriter actæ patientiam assumens. Quamobrem ea prompto & alacri animo sequere, bonâ & incorruptâ spe nutritus, semper retrò videns dies qui antè sunt breuiores: & ora pro me, teipsum conseruans alienum a reprehensione & custodiens integrum: qualem te noui & habui, à consulatu Tatiani vsq; in hodiernum diem: & qualē te noui rursus meliorem moribus, & electū præpositum in conseruando maximè pio cubili. Nam cum sis in tantâ dignitate, in tot & tantis pecuniis, & tantâ potestate, non fecisti peius quam Dei postularet metus. Is est Christo dedicatus, qui audiit à diabolo: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. sed eum Dominus pudore affecit, dicens: Vade post me.

Misericors compatitur.

Conclusio libri.

Matth 4.

Quem quidem tu quoq; imitans, fluentibus expulsis diuitiis,& adumbratâ gloriâ vitæ præsentis, cælestem desiderasti & incorruptam vitam, regnumque çternum & manentem gloriam,& bona arcana, quæ neque oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt; quorum nos Dominus efficiat heredes cum sanctis eius patriarchis & prophetis,& apostolis & martyribus, & iis, quorum mentionem fecimus in hoc libro, gratiâ ipsius Seruatoris nostri Iesu Christi: cum quo Patri gloria cum sancto Spiritu, in sæcula sæculorum, Amen.

Isa. 64. 1. Cor. 2.

IN LIBRVM OCTAVVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

Ad hunc librum recensendum, cùm auctor eius Græcus sit, & interpretatio planè recens, opus fuisset Græco exemplari. Quo pridem promisso. nec adhuc publici iuris facto, carendum fuit. Intereà quædam Palladij excerpta partim ex Augustanâ Bibliothecâ promptè submittente Dauide Hæschelio, partim Venetiis a Gabriele Archiepiscopo Philadelphensi impetrauimus, ex quibus aliquam subinde in tenebris lucem hausimus. Ioannis quoque Meursij Glossarium Græcobarbarum subinde mihi vsui fuit, quo nonnulla Palladij ex Græco textu, qui penes eum est, citat. vbi is prodierit, poterit accuratiùs Gentiani Herueti interpretatio ad eum exigi. Iuuerit subinde in dubiis recurrere ad veterem Palladij interpretationem, & Heraclidis Paradisum, quæ Palladianæ historiæ magna est pars. vtrumque in Appendice habes.

1. ISIDORVS] *De hoc Socrates lib.* IV.*c.* XVIII. *Sozomenus lib.* VI. *cap* XXIX. *Nicephorus lib.* XI. *cap.* XXXIV. CAP. I.

Baronius tomo III. *anno Christi* CCCXL. *Iulij Papæ* IV. *Constantini, Constantij, Constantis Impp.* IV. *Quod autem, ait, pertinet ad Athanasij Romam aduentum, reperimus duxisse secum inter alios Isidorum illum, de quo plura Palladius, qui eum mirificè commendat.* Pallad. in Lausiac. cap. I.

2. EXTRA VITTAM] *Ita legendum liquet ex Heraclide, qui de capitis tegumento hic habet. Omnes editiones hactenus* extra vitam. *Græcè est* ἐκτὸς φακιολίου.

Cap. II. 3. Dorotheus] De hoc Sozomenus lib. VI. cap. XXIX. & ex eo Cassiodorus hist. Trip. lib. VIII. cap. I. & Nicephorus lib. XI. cap. XXXV.

Cap. III. 4. Potamioena] Baronius tomo III. anno Christi CCCX. Eusebij Papae I. Constantini Imp. V. Hac, si nomen, si que ultimi supplicij genus spectes, una eademque videri posset cum ea quae ponitur ab Eusebio lib. VI. cap. IV. Porro diversam hanc esse ab illa, differentia plures constituunt, nimirum diversus personarum status (nam illa ingenua, haec serva) diversumque supplicij tempus plane declarat. Passa haec sub Maximiano, sed sub Severo illa, quae non Potamiena, sed Potamiaena dicta haberetur: verum non in lebetem immissa, sed tantum pice perfusa. Caeterum & eodem quoque nomine fuisse diversis temporibus plures virgines, iisdemque poenis affectas, in amplissima civitate quis neget facile potuisse contingere? Hactenus Baronius.

Quod autem ait Baronius hanc Palladio dictam Potamienam, alteram illam ab Eusebio dictam Potamioenam, potius tribuendum corrupto textui Palladij, quo Baronius usus est. Nam ita habet Paradisus Heraclidis, quem Palladij nomine edidit Lipomanus, sed Herveti editio Potamianam. In Graeco meo textu & Palladij veteri interpretes nomen hoc deest. Potamioena facile in Potamenam transire potuit.

Potamioenae sub Severo martyrio affectae celebris memoria agitur in Martyrologio Rom. XXVIII Iunij. de qua Eusebius lib. VI. cap. V. quam Laurentius de la Barre in sua Palladij editione eamdem cum hac nostra existimavit.

Palladij editio omnis ex interpretatione Herveti loco Maximiani habet Maximini erronee nam in Graeco est Μαξιμιανοῦ. & ita quoque legit vetus Heraclidis & Palladij interpres.

Cap. IV. 5. Didymi] De hoc Hieronymus in Catalogo illustr. Ecclesiae Scriptorum cap. CIX. Sozomenus lib. VI. cap. II. & ex eo Cassiodorus Tripart. hist. lib. VIII. cap VIII. Nicephorus lib. IX cap. XVII. & lib. X. cap. XXXV.

Frater Ioannes Maria Brasichellensis, Magister sacri palatij, in Indice librorum expurgandorum, ita locum hoc adscribit. Hic Didymus tametsi & sanctitate & doctrina vir magnus ab initio fuerit, ut plura de eo Patrum elogia testantur: & tandem in Origenis errorem praecipitatus, & praecipuus Origenista habitus, tamquam haereticus condemnatus est, una cum Origene, & Evagrio Pontico, in V. Synodo generali, ut auctores sunt S. Tharasius episcopus Constantinopolitanus in confessione fidei quae habetur in VII. Synodo, actione III. Nicephorus lib. XVII. histor. capite XXVII. Cedrenus in Annalibus Eumdem cum iisdem damnavit quoque S. Martinus Papa & martyr, in Concilio Lateranensi, Secretario V. can. XVIII.

Cap. VI. 6. Ut curvatur prae cura cognatorum] Vide egregiam Collationem super hac re S. Abbatis apud Cassianum Collat. XXIV. cap XI.

7. Macarius] Heraclides haec tribuit Isidoro. Et ne error sit in ambiguo vocabulo Μακάριος, quod nunc appellative beatus, nunc proprie Macarius vertitur, expressimus nomen Isidori.

8. Lapidarius] Meursius in Lexico Graecobarbaro notat hic in Graeco esse λαξευτής. Certe Hervetus recens Palladij, & vetus Heraclidis interpres, uterque vertit lapidarius: quare vel in Graeco reperire λατόμος, vel certe λιθοξόος ita vertendum censuerunt.

Cap. VII. 9. Arsisii] Ita caput hoc inscripsi, quia hic post in textu vocatur Arsisius. In editionibus Palladij per Hervetum caput hoc hactenus inscriptum fuit, Arsacij.

Fuit quidem Arsacius aliquis genere Persa, ex milite, & regiorum leonum custode, confessor tempore Licinij, post monachus in arce Nicomediae, ubi & obiit. de quo Sozomenus lib. IV. cap. XV. Nicephorus lib. IX. cap. XXXVIII.

Sed alius hic videtur Arsisius, apud quem Palladius habitasse se dicit. De quo Sozomenus libro VI. cap. XXX. & Nicephorus lib. XI. cap. XXXVII.

10. Quinque millia monachorum] Sic hodie in Atho monte XXII. insignia sunt monasteria Graecorum monachorum ordinis S. Basilij; quae tributi nomine Turcarum tyranno quotannis ex vineis & olivetis suis pendunt 6000. obolorum Turcicorum. Mons is a Christianis ἅγιον ὄρος, hoc est, sanctus mons dicitur, a Turcis Suma ahota. Ita notavit Io. Langus ad lib. XI. Niceph. c. XXXVIII.

11. Hagionem] Apud Sozomenum lib. VI. cap. XXX. & Nicephorum lib. XI. cap XXXVII. Arsisio seu Arsesio iungitur Ation. Heraclides hic Agionem habet. Fors Asion ex Agione depravatum, vel contra.

12. Flagellum] Ecce vetustam disciplinarum, ut vocant, memoriam, de quibus vide Gretserum nostrum accurate differentem, peculiari ea de re libro.

13. Amon] De hoc Socrates lib IV. cap. XVIII. Cap. VIII.
Sozomenus lib. I. cap XIV. & ex eo Cassiodorus histor Tripart. lib. I. cap. XI. Nicephorus lib. VIII. cap XLI. Vide dicta supra ad librum II. Ruffini, capite XXX.

14 Or] De eo Nicephorus lib. XI. cap. XXXIV. Cap. IX.
Vide dicta supra ad Ruffini lib. II. cap. II.

Hic est ille Or haereticus Origenista, quem Evagrius Ponticus (imo Ruffinus in Prologomeno IV. docuit) inter sanctos alios, suo de Vitis Patrum libro (supra hic lib. II. cap. II.) immerito inseruit, ut auctor est S. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem. En quales sanctos nobis obtrudit Palladius. Vide Scholium nostrum Tom. V. (Bibliothecae Patrum) ad initium Operis Evagrij, ubi quoque observavimus, ex decreto S. Gelasij I. idem esse iudicium Romanae Ecclesiae de eiusmodi hominibus, & S. Hieronymi. Ita Magister sacri palatij supra citatus.

15. Pambo] De hoc Socrates lib. IV. cap. XVIII. Cap. X.
Nicephorus lib. IX. cap XIV.

16. Beato presbytero] Existimo legendum Macario presbytero. Nam Graece est. Μακαρίῳ τῷ πρεσβυτέρῳ. quod hic proprium videtur esse nomen, non appellativum, ut cepit Hervetus. Apud Heraclidem cap. II. est, Paulo presbytero. Nisi forte per beatum presbyterum intelligatur Isidorus.

17. Pior] De hoc infra hic cap. LXXXVII. Cap. XI.

18. Ammonii] De hoc Sozomenus lib. VI. Cap. XII.
cap. XXX & ex eo Cassiodor. lib. X. hist. Trip. capite VII. Nicephorus lib. XI. cap. XXXVII. Vide dicta supra ad Ruffini librum II. cap. XXIII.

Baronius tomo III. anno Christi CCCXL. Iulij Papae IV. Constantini, Constantij, & Constantis Imperatorum IV. Quod pertinet, ait, ad Athanasij Romam adventum, reperimus duxisse secum inter alios Ammonium admirandae sanctitatis virum (alius hic ab illo, quem tempore Constantini in Domino quievisse diximus: nam hic longe post Antonij obitum defunctus est) comitem habuit. De quo sic Socrates lib. IV. cap. XVIII. Alius quidam monachus erat vir plane admirabilis, qui Ammonius vocabatur. Iste

adeo

adeò parum curiosus fuit, vt cùm Romę vnà cum Athanasio fortè versaretur, nihil ex magnificis vrbis operibus, præter templum Petro & Paulo dicatum videre omnino desideraret. *Peruenit iste vsque ad Theophili Alexandrini episcopi tempora, à quo creandus episcopus cum Euagrio, auriculam sibi præcidit: ne (quod sibi videbatur) eligeretur indignus.*

Magister sacri Palatij suprà citatus, hic notat: Hic Ammonius fratresque eius fuère palàm heretici Origenistæ, qui ex Ægypto Constantinopolim fugientes, magnarum turbarum in ecclesiâ caussa fuère. quos nimium execrati sunt Hieronymus epistolâ ad Ctesiphontem, & Theophilus Alexandrinus epistola ad S. Epiphanium, quæ LXVII. apud S. Hieronymum. Horum res nefariè gestas & turbines ab ipsis excitatos, ex certissimis auctoribus & monumentis exactissimè exponit tomus V. Annalium Ecclesiasticorum.

19. MEMORITER] Græcè, ἀπεσθίζειν.

20. IMPATIBILIS] *Miser Palladius præceptoris sui Euagrij dogma de impassibilitate Stoicâ hic obtrudere conatur. Vide D. Hier. ep. ad Ctesiphontem.*

Heraclides hic immediatè ante Beniamin quædam interserit de Euagrio & Ammonio, & ecclesiâ Ruffinianâ. Videtur Euagrio tribuere, quòd Ruffinum è fonte susceperit, & sic citat & intelligit Baronius tom. IV. anno Christi CCCXCIV. Fortè bonos is Ammonio tribuendus, cuius ibi gesta narrantur. Sed Græcus aliquando textus nebulam dispellet.

CAP. XIII. 21. BENIAMIN] *De hoc Sozomenus lib. VI. capite XXIX. & ex eo Cassiodorus hist. Trip. lib. VIII. cap. X. Niceph. lib. XI. cap. XXXV.*

CAP. XIV. 22. APOLLONII] *Huius etiam meminit Sozomen. lib. VI. cap XXIX. & ex eo Cassiodor. lib. VIII. cap. I. Niceph. lib. IX. cap. XIV. & lib. XI. c. XXXV.*

Vbi hic tantùm est medica, *Græcè audiùs*, ἰατρικὰ καὶ κελλαρικά. *quæ Heraclidis interpres vertit*: omnem remediorum speciem atque cellaria. *Et quæ in fine dicuntur* friuola, *Græcè* χυτάρια.

CAP. XV. & XVI. 23. PÆSII ET ISAIÆ] *De his Nicephorus lib. IX. cap. XIV.*

24. MERCATORE] *Græcè*, ἐμπόρου Σπανοδρόμου, mercatore Hispanico. *Ita citat Meursius in Glossario Græcobarbaro. Sic hic Heraclidis vetus interpres vertit*: vsque ad Hispaniam semper negotiando pergebat. *Vidi Excerpta, in quibus erat* Πανοδρόμου. *an à ciuitate* Panos *in Ægypto? In vitâ S. Ioannis Eleëmosynarij cap. XXXIV. occurrit* Gallodromus.

Quod hic infrà dicitur, ex tuis pedibus, *vereor vt Heruetus inciderit in corruptum exemplar Græcum. In meo est*: πῶς δυνατὸν: *lege*, δυνατὸν, quomodo possibile esse. *Vnde apparet Heruetum vel* τοῖς ὧν, *vel* ποσί, *pro* πῶς *legisse. Etsi autem ex Herueti interpretatione colligatur* πῶς *etiam in eius exemplari præcessisse, fortè geminatum & repetitum fuit, vnde ei vel coniectandi occasio fuit, vel ita corruptum inuenit.*

CAP. XVII. 25. MACARII IVNIORIS] *Sozomen. lib. VI. cap. XXIX. & ex eo Cassiodorus hist. Trip. lib. VIII. cap. I. Nicephorus lib. XI cap. XXXV.*

CAP. XIX. & XX. 26. MACARII ÆGYPTII ET ALEXANDRINI] *De his Sozomenus libro VI. cap. XXIX. Socrates lib. IV. cap. XVIII. & ex eo Cassiodorus hist. Tripart. lib. VIII. cap. VII. Nicephorus lib. IX. cap. XIV. & lib XI. cap. XLII. & XLIII.*

De mortuo à *Macario excitato Cassianus Collatione XV. cap. III.*

De pœnâ culicum *à se exactâ Petrus Damianus lib V. epist. VIII.* Numquid & beatus ille Macarius dignè ridebitur, qui dum se inimicum quid admisisse pœnituit, acutissimis culicum rostris, quæ videlicet apros transfigerent, per sex menses membra sua nudus exposuit.

27. NARRAVIT AVTEM NOBIS] *Hoc loco Heraclides interserit narrationem Macarij de Marco, quæ habetur & sequitur hic cap XXI. Inde sequitur hic narratio Paphnutij etiam de Marco. Et dicitur Marcus dedisse Athanasio pellem, & Athanasius Melaniæ. Fortè* Marcus *positus pro* Macarius, *ex compendio litterarum. Tamen quod de ætate narratur, sexaginta videlicet annorum fuisse post Baptismum, & quadraginta ante Baptismum, vt habet Heraclides, conuenit Marco, quem dicit centum annos vixisse. Ruffinus verò libro II. histor. cap. IV. Macario tribuit historiam de leænâ, vti & Græcus textus hic.*

Similem historiam habes suprà lib. IV. cap VIII. ex Seueri Sulpitij Dialogo I. cap. IX. de anachoretâ anonymo circa Memphim, & quinque cæcis leænæ catulis ab eo illuminatis.

28. MARCI] *Sozomenus lib. VI. cap. XXIX. &* CAP. XXI.
ex eo Cassiodorus lib. VIII. cap. I. & Nicephorus lib. XI. cap. XXXV.

29. MOYSIS] *Sozomenus lib. 6. cap. XXIX. & ex* CAP. XXII.
eo Cassiodorus histor. Tripart lib. VIII. capite I. Nicephorus lib. XI. cap. XXXVI & XLVI. de eo etiam Theodoretus lib. IV. hist. cap. XXI.

30. SAITIA OCTODECIM] Σαΐτην *ab Epiphanio vocatur* Saites, *quem dicit continere sextarios viginti duos.*

31. COMMVNICA SACRAMENTIS] *Magna olim sacræ Communionis reuerentia fuit, vt quicumque somniis voluptuosis fuissent inquietati, ij Communione eo die abstinerent.*

32. PAVLI] *De hoc Sozom. lib. VI. cap. XXIX.* CAP. XX.
& ex eo Cassiodorus lib. VIII. cap. I. Niceph lib. XI. & II.
cap. XXXVI. Cassian. Collat. VII. cap. XXVI. de Paulo apud Panephysin.

33. CALCVLOS] *Vel hinc probatur vetus vsus calculorũ Rosarij, vt frustranei sint hæretici, qui vel recentẽ inuentionẽ vel superstitiosam calumniantur.*

34. CRONIO] *Niceph. lib. XI. cap. XXXVII.* CAP. XXV.

35. EVLOGIO] *Niceph. lib. XI. cap. XXIII. de* CAP. XXVI.
alio Eulogio agit.

36. MVTILATE, MACVLATE] *Græcè est*, λελωβημένε, πεπηρωμένε. *Apud Paschasium sup. lib. VII. cap. XIX. n. 3.* Elephantiose, cœno & luto horride. *Vetus Palladij interpres*: Leprose, inueterate dierum malorum. *Quia Paschasius vertit*, cœno & luto horride, *pro* πεπηρωμένε *videtur legisse* πεπηλωμένε, *à* πηλὸς lutum, *vel simile quid. Certè* πηλώμενος *est* lutosus, lutum contrahens.

37. IN FINE AGAPES] *Non rectè hæc versa apparet ex Heraclidis interprete, qui habet*, redintegratâ pace: *probo sensu. Consulenda Græca.*

38. PAVLI SIMPLICIS] *De hoc Sozom lib I.* CAP. XX-
cap. XIII. & ex eo Cassiodorus lib. I. Trip. hist. c. XI. VIII.
Nicephorus lib. VIII. cap. XL.

39. HABENS PRINCIPALEM SÆVISSIMVM DÆMONEM] *Vide Serrarium nostrum in Tobiæ cap. III. par. I. q. V. quomodo aliqui dicantur principales dæmones.*

40. IMPROBE NVGATOR SENEX] *In Excerptis meis Græcis*, κακόγηρε. *Sic & suprà cap. XXI.*

41. HELLVONES] *Desunt ista in Græco vsque ad* Tandem.

Cap. xxix. 42. Pachon] *De hoc Sozom. lib. vi. cap. xxix. & ex eo Caßiodor. lib. viii. Tripart. c. i. Niceph. lib. xi. cap. xxxvi. Vincent. Spec. hist. lib. xvii. cap lxxix Antoninus parte ii. Tit. xv. cap. xi. Dicitur hic Cassiodoro, Heraclidi, Vincentio, Antonino* Pachomius *sed legendũ* Pachonius *à* Pachon. *quod imposuit P. Maturio nostro ad Antoninum, ubi Cassiodori locum citat pro Pachomio Tabennensi, de quo hic infra cap. xxxviii. agit Palladius.*

Cap. xxx. 43. Stephani] *De eo Sozom. lib. vi. c. xxix. & ex eo Cassiodor. lib. viii. Trip. cap. i. Nicephorus lib. xi. cap xxxvi.*

Cap. xxxi. 44. Valente] *De hoc nihil nunc occurrit.*

Cap. xxxii. 45. Erone] *Cassianus Collat. v. cap. ii. meminit Heronis senis, qui se in puteum præcipitauit. diuersus videtur ab hoc Erone.*

Cap. xxxviii. 46. Pachomii] *Vide de hoc auctores citatos lib. i. ad eius Vitam.*

47. Lebitones] *MS. Augustanus Græc.* [illegible]*. Venet.* [illegible]*. De* lebete*, seu* lebitone*, seu* lebitonario *quadam diximus suprà ad lib. ii. Ruffin. capite vii. num. 20.*

48. Molles] *Græc. August. MS.* [illegible]*. Venet.* [illegible]*. sed lege,* [illegible]*. Heraclidis interpres,* sine villo. *Forte legit* [illegible]*.*

49 Et in nocturnis vigiliis xii. et in matutino xii. et hora ix. tres] *Græci Aug.:* Καὶ ἐν τῷ λυχνικῷ δώδεκα, καὶ ἐννάτην ὥραν τρεῖς, καὶ ἐν τῇ παννυχίῳ δώδεκα: Et in lucernario xii. & in nonâ tres, & in nocturnis vigiliis xii. *Heraclidis interpres* λυχνικῷ *vertit*, vespertino lumine. *Cassianus lib. iii. Instit. cap. iii. vocat* horam lucernarem.

Cap. xxxix. 50. Aphthonii] *Sic & Græcè* Ἀφθόνιος*. In Heraclide* Amonius.

51 Spaniam] *Si hæc proba esset lectio, intelligeretur* Hispania. *In Græco Ven.* [illegible]*. lege* [illegible]*. At ne ita interpres Heraclidis legit. Quare non hic Hispania, sed Panopolis intelligitur.*

52. Ædificant] *Videtur Heruetus legisse* [illegible]*: sed MSS. August. & Ven. habent,* [illegible], distribuentes. *rectè. Nempe per monasteria & carceres distribuunt ea quæ manibus lucrati sunt.*

53. Olera agrestia] *Græcè:* [illegible]*.*

54 Comminuta olera] *Græcè* [illegible]*.*

55. Memoriter expromunt] *Græcè:* [illegible]*. Eo ferè verbo in hac re vtuntur Græci. quod & suprà in Ammonio cap. xii. & in Marco capite xxi. reperire est.*

Cap. xl. 56. Virgine] *Quòd hic habes* oblationem *pro desperatâ non oblatam, vide simile exemplum apud Cassianum Collat. ii. cap v.*

Cap. xli. 57. Virgine] *Non fuit hæc dicta* Amma *proprio nomine, vt quidam putarunt, sed appellatiuo, ex virtute, quòd ita matres spiritales vocarentur, vt iam sequitur.*

58. Salem] *Quid Sale sit, sequitur:* Sic enim vocant illic eas, quæ non sunt sanæ mentis.

59. Amma] *Quid Amma sit, mox exprimitur:* Sic enim vocant matres spiritales.

60. Ioanne] *Vide de eo citatos auctores suprà ad lib. ii. cap. i.* Cap. xlii

61. Tyrannorvm] *Græcus Codex exprimit nomina,* Μαξίμου καὶ Εὐγενίου: Maximi & Eugenij. *Ita & Heraclides.*

62. Tempvs ascensvs] *Græcè,* καιρὸς ἀναβάσεως. *Puto intelligi ascensum Nili. Sic suprà capite* xxxvii. cùm Nilus ascenderet.

63. Venerabilem senem] *Græcè:* [illegible]*.*

64. Ammonæ] *De hoc vide dicta ad Ruffinum lib. ii. cap. iii.* Cap. xlviii.

65. Bi] Benus *hic dicitur Ruffino libro ii. capite iv. Ibi vide.* Cap. xlix

66. Theona] Theon *hic dicitur Ruff. lib. ii. cap. vi. Ibi consule.* Cap. l.

67. Elia] *Vide citatos de hoc auctores suprà ad librum ii. Ruffini cap. xii.* Cap. li.

68. Apollo] *De eo citatos auctores vide ad dictum librum Ruffini cap. vii.* Cap. lii.

69. Et nicolaos panes maximos, et pvros lvpinos] *Græcus MS. Venetus:* καὶ νικολάους παμμεγέθεις, ἄρτους δὲ καθαροὺς καὶ θερμούς. & nicolaos maximos, & panes puros & calidos. *Deceptus Heruetus, qui* θέρμους *legit, id est* lupinos, *pro* θερμούς, calidos. *Vide dicta ad l. ii. Ruff. c. vii n. 21.*

70. Copre] *Sozom lib. vi. cap. xxviii. Cassiodorus lib. viii. cap. i. Niceph. lib. xi. c. xxxiv.* Cap. liv.

71. Anvph] *Niceph lib xi cap. xiv.* Cap. lviii

72. Hellenis] *Sozom. lib. vi. cap. xxviii. Cassiod. lib. viii. cap. i. Niceph. lib. xi. c. xxxiv.* Cap. lix.

73. Apelle] *Sozom Cassiod. Niceph. ibidem.* Cap. lx.

74. Ioannis] *Niceph. lib. xi. cap. xxx.* Cap. lxi.

75. Paphnvtio] *De variis Paphnutiis vide dicta ad lib. ii. Ruffini suprà cap. xvi.* Cap. lxii

76. Mercatore] *Sozom. lib. vi. cap. xxxi. Niceph. lib. xi. cap. xxviii.* Cap. lxv.

77. Apollonii] *Dubito an de hoc Sozomenus lib. vi. cap. xxix. & ex eo Cassiodorus lib viii. Tripar. cap. iii. Niceph. lib. ix cap. xiv. Vide notata ad Ruff. sup. lib. ii. cap. xix.* Cap. lxvi

78. Philemone] *Vide dicta ad Ruffinum eodem libro & capite.* Cap. lxvii.

79. Dioscvri] *Dicitur hic* presbyter. *quare distinctus videtur à Dioscoro* episcopo, *cuius mentio sup. cap x. Nisi idem antè presbyter, post episcopus factus sit. Vide dicta sup. ad Ruffin. lib. ii. cap. xx. vbi alios auctores de hoc Dioscoro nostro citauimus.* Cap. lxviii.

80 Netrenses] *Vide notata sup. ad Ruffin. lib. ii. cap. xxi.* Cap. lxix

81. Ammonio] *De hoc non memini legere præter ea quæ habes sup. apud Ruff lib. ii. cap xxiii.* Cap. lxx.

82. Isidori] *Vide Notationem ad librum ii. Ruffini cap. xvii.* Cap. lxxi

83. Ammona] *Dicitur hic suprà Ruffino lib. ii. cap. xxxii.* Piammon. *vbi vide Notationem.* Cap. lxxii.

84. Ioanne] *Consule notata suprà ad lib. ii. Ruffini cap. xxxiii.* Cap. lxxiii.

85. Pitvrionis] *Meminit Nicephorus l. ix. cap. xiv. Pithyrionis, qui apud Athenas asceterium habuit.* Cap. lxxiv.

86. Evlogii] *De hoc vide citatos auctores ad lib. ii. Ruffini cap. iv.* Cap. lxxv

Reliquas Notationes in sequentia Palladij capita, reperies post Notationes in Appendicem. Quas eò differre coacti fuimus, quòd in sequentibus capitibus quædam tam intricata sint, vt sine ope MS. codicis Græci integrioris expediri non possint. Quem quia aliunde exspectamus, eò Notationes differimus.

DE VITIS PATRVM LIBER NONVS,

AVCTORE THEODORETO CYRI EP.

INTERPRETE GENTIANO HERVETO.

PRAELVDIVM.

De hoc libro attulimus quædam teſtimonia ſuprà in Prolegomeno generali XI. *Præter ea & hæc nunc habe.*

DE AVCTORE ET HOC IPSO LIBRO TESTIMONIA.

IOANNES DAMASCENVS *Orat.* III. *de Imaginibus.*

EK τοῦ ΦΙΛΟΘΕΟΥ ἱστορίας ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ ἐπισκόπου Κύρου, εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ κιονίτου· περὶ γὰρ Ἰταλίας, περιττὸν ἐστὶ καὶ λέγειν. φασὶ γὰρ ὅπως ἐν Ῥώμῃ τῇ μεγίστῃ πολυθρύλλητον γένεσθαι τὸν ἄνδρα, ὡς ἐν ἅπασι τοῖς τῶν ἐργαστηρίων προπυλαίοις εἰκόνας αὐτοῦ βραχείας ἀναστῆσαι, φυλακήν τινα σφίσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐντεῦθεν πορίζοντας: Ex PHILOTHEO THEODORETI epiſcopi Cyri, in ſancti Simeonis in columnâ degentis Vitam: nam de Italiâ quid attinet loqui? Aiunt enim virum hunc in maximâ vrbe Romanâ vſqueadeò clarum ac celebrem exſtitiſſe, vt etiam in omnibus officinarum veſtibulis homines paruas imagines ipſi erigerent, hinc videlicet præſidium ſibi ac ſecuritatem quamdam comparantes.

VII. SYNODVS GENERALIS, *quæ eſt* II. *Nicæna, Act.* IV.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ ἐπισκόπου Κύρου ἐκ τοῦ βίου Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, οὗ ἡ ἀρχή· Συμεὼν τὸν πάνυ τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης. καὶ μεθ' ἕτερα· Φασὶ γὰρ ὅπως ἐν Ῥώμῃ τῇ μεγίστῃ πολυθρύλλητον γένεσθαι τὸν ἄνδρα, ὡς ἐν ἅπασι τοῖς τῶν ἐργαστηρίων προπυλαίοις εἰκόνας αὐτοῦ βραχείας ἀναστῆσαι, φυλακήν τινα σφίσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐντεῦθεν πορίζοντας: THEODORETI epiſcopi Cyri de Vitâ Simeonis Stylitæ; cuius initium eſt: Simeon, qui valdè magnum erat miraculum orbis: Et poſt alia: Aiunt enim hunc virum in maximâ Româ famoſiſſimum fuiſſe: & qui in omnibus ergaſteriorum foribus iconas ipſi breues erigerent, cuſtodiam quamdam ſibi ex hoc & munimen acquirentes.

BEATI THEODORETI IN LIBRVM NONVM DE VITIS PATRVM

Qui dicitur PHILOTHEVS siue THEOPHILES

PROLOGVS.

Vtilitas libri.

OPTIMORVM virorum, & qui in virtute præclarè se exercuêre, pulchrum quidem est videre certamina, & oculis haurire vtilitatem. Quæ enim laudantur dum cernuntur, & digna videntur quæ possideantur, & amplectenda amoreque prosequenda existunt, & ad ea comparanda spectatores inducunt; afferunt autem nihilo seciùs non mediocrem quoque vtilitatem: eiusmodi rerum rectè & ex virtute gestarum narrationes, quæ ab iis qui sciunt, eorum qui nesciunt auribus offeruntur. Visum enim esse fideliorem auditu dicunt aliqui; auditui tamen fit quoque fides, dum ex eorum qui dicunt veritate ea quæ dicuntur iudicat. Quomodo enim linguæ & palato de dulcedine, & amarore, & aliis huiusmodi qualitatibus creditum est iudicium, déque iis ferunt illam sententiam: ita orationum discernendarum ratio commissa est auditui, qui scit secernere à noxiis eas quæ aliquam afferunt vtilitatem. Atque si vtilium quidem narrationum integra & incorrupta maneret memoria, & non obliuionis veluti caligo quædam aspersa labes efficeret vt ea euanesceret, de iis vtique scribere esset superuacaneum, cùm quæ hinc percipitur vtilitas, ad posteros admodum facilè perueniret. Quoniam autem corporibus quidem tempus affert interitum, inducens senectutem & mortem; rebus autem rectè & ex virtute gestis obliuionem, vt mihi quidem videtur, inferens, & obscurans memoriam: nemo nos iure reprehenderit, quòd piorum virorum, Deíque amantium vitæ instituta aggrediamur scribere. Quemadmodum enim ij quorum fidei est credita corporum curatio, medicamenta comparant, cum morbo bellum gerentes, & iis qui laborant ferentes auxilium: ita quæ in his conscribendis ponitur industria, efficitur veluti quoddam salutare medicamentum, quod obliuioni quidem insidiatur, opem autem fert memoriæ. Quomodo enim non est absurdum, vt poëtæ quidem & scriptores ea conscribant quæ in bello fortiter & præclarè gesta sunt: Tragici autem, eas quæ rectè celabantur calamitates, tragœdiis in publicum proferant, & earum scriptis mandatam relinquant memoriam: aliqui autem alij in comœdiis & rebus ridiculis consumant orationes: nos autem sinamus eos viros tradi obliuioni, qui in corpore mortali & patibili ostenderunt impatibilitatem, & incorpoream æmulati sunt naturam? Quásnam autem pœnas non meritò dederimus, si horum quæ admiratione digna sunt certaminum nihili faciamus negligi memoriam? Si enim ipsi eorum qui olim fuêre sancto-

Testimonium eorũ quæ narraturus est.

Vtilitas historiæ.

rum

rum summam æmulati philosophiam, non ære & litteris illorum insculpsêre memoriam, sed omnem eorum virtutem exprimentes, quasdam eorum animatas imagines & statuas seipsos effecêre: quænam nobis meritò daretur venia, si nec litteris quidem eorum insignem vitam honoraremus? idque cùm athletæ & pancratiastæ qui decertant in Olympicis, honorentur statuis, atque etiam in equorum curriculis qui victores esse videntur aurigæ, idem præmium accipiant. Nec hoc solùm, sed etiam muliebres viros & effeminatos, & de quibus dubites sintne viri an mulieres, ij qui horum delectantur spectaculis, inscribunt tabulis, eorum memoriam longissimo tempore conseruare contendentes, licet memoria animis detrimentum afferat, non commodum. Sed tamen hi quidem hos amantes, his; illi verò illos, illis, idq; cùm damnum afferant, picturis honorant. Et quoniam mortalem naturam mors deprædatur, colores temperantes, & illorum effigies tabulis imponentes, excogitant rationẽ quâ eorum memoria sit vitâ longè diuturnior.

Nos autem scribimus quidem vitam philosophiæ magistram, & quæ imitata est vitæ institutionem quæ agitur in cælis. Describimus autem non figuras characterésve corporum, neque ea expressa iis qui nesciunt ostendimus, sed formas animarum, quæ sub aspectum non cadunt adumbramus, & bella quæ cerni non possunt, conflictusque qui non apparent ostendimus. Argumentum libri, bellum spirituale. *Tali enim armaturâ eorum phalangis imperator & in pugnâ princeps eos Paulus induit: Accipite enim, inquit, armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & omnibus confectis stare.* Ephes. 6. *Et rursus: State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus assumentes clypeum fidei, in quo poteritis omnia tela maligni ignita extinguere.* Ibid. *Et galeam salutaris accipite, & gladium Spiritus, quod est verbum Dei.* Armatura militum Christi. *Hac cùm hos induisset armaturâ, produxit ad certamina. Talis enim est hostium quoque natura, incorporea, minimè aspectabilis, obscurè inuadens, clanculùm insidians, repentéque & præter exspectationem irruens. Hoc ipsum idem quoque docens imperator, dicebat: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores, tenebrarum huius sæculi, aduersus spiritalia nequitiæ in cælestibus.* Ibid. *Sed tamen cùm tales hostes haberet horum sanctorum classis, imò verò vnusquisque eorum à tot & tantis circumsideretur hostibus,* Hostes spirituales. *(neque enim omnes simul inuaserunt, sed modò quidem hos, modò verò illos adoriebantur) tam præclaram retulêre victoriam, vt fugerint quidem aduersarij, hi verò ijs fugatis ac profligatis trophæum erexerint, cùm nihil eis afferret impedimentum.*

Eis autem præbuit victoriam non natura, ea enim est mortalis, & innumerabilibus plena affectionibus, sed mens quæ diuinã attrahebat gratiam. Per gratiã victoria. *Nam cùm diuinæ pulchritudinis essent ardentes amatores, & pro eo quam amabant omnia lubenter & agere & pati statuissent, forti quidem & generoso animo tulerunt affectionum perturbationumq; impetus: diaboli autem telo procellas strenuè repulerunt: & vt dicam apostolicè, cùm corpus castigassent & in seruitutem redegissent, iræ quidem ardorem sedauerunt, cupiditatum autem rabiem quiescere coëgerunt: ieiunando autem & humi cubando sopitis animi motibus, repressisque eorum exultationibus, coëgerunt corpus fœdus inire cum animâ, & soluerunt bellum quod est eis à naturâ insitum.* 1. Cor. 9. Inuicti fiamus si corpus cum animâ fœdus ineat. *Pace autem sic inter ea initâ, omnem aduersariorum cateruam expulêre. nam cùm eis deessent cogitationes quæ interna proderent, & membrorum humanorum auxilio priuati essent, bellare non poterant. Telis enim in nos diabolus nostris membris vtitur: nam si neque inescantur oculi, neque aures demulcentur, neque tactus suaui quodam sensu titillatur, neque*

mens

Vrbs in alto ædificata non facilè capitur, nisi intus sit proditor qui portas aperiat.

mens improba admittit consilia, frustrà laborant qui parant insidias. Quomodo enim vrbem in alto ædificatam, & validis propugnaculis munitam, & profundis fossis vndique circumdatam, nullus hostis ceperit, si ex iis qui sunt intus nemo prodat & portas aliquas aperiat: ita fieri non potest, vt dæmones qui bellum gerunt extrinsecùs, superent animam circumdatam à diuinâ gratiâ, nisi cogitationis alicuius socordia, nostrorum sensuum aliquam fenestram aperuerit, & per eam inimicum intrinsecùs admiserit. Hæc cùm à diuinâ Scripturâ apertè didicissent ij quorum laudes à nobis celebrantur, & Deum audiissent dicentem per Prophetam:

Ier. 9.

Ascendit mors per fenestras, eùm diuinis legibus tamquam quibusdam repagulis & vectibus sensus clausissent, menti claues eorum tradiderunt, & neque labra linguam aperiebant, nisi mens imperasset, nec pupillæ permittebatur vt se extra cilia porrigeret; auditus autem noxiis sonis aditum obstruens, stultas & inutiles repellebat orationes, illasque solas admittebat quibus mens delectabatur.

Inanes anima, nisi quis sensuum portas aperiat.

Sic odoratum docuère ea non desiderare quæ suauem emittunt odorem, vt quibus naturâ sit insitum vt molliant & relaxent. Sic ventris expulère satietatem, eùmque ea sumere docuère, quæ non voluptatem afferrent, sed vsum implerent, nec amplius quàm quod satis esset ad prohibendum ne fame morerentur. Sic somni dulcem dissoluère tyrannidem: & cùm cilia ab eius seruitute liberassent, ea pro seruitute dominatum docuerunt, vt eius vsum admitterent, non cùm ipse inuaderet, sed eùm ipsi accerserent, ad breue naturæ auxilium. Cùm ergo murorum & portarum custodiæ eam curam gessissent, & internis cogitationibus concordiam conciliassent, aduersarios extrinsecùs inuadentes irridebant, qui vi quidem intrare, propter diuinæ gratiæ præsidium, non poterant; nullum autem inueniebant proditorem qui vellet inimicos admittere. Et cùm hostes eâ essent naturâ quæ non cadit sub aspectum, corpus quod videtur & subiicitur naturæ necessitatibus, vincere minimè potuère. Eius enim auriga & musicus & gubernator optimè quidem tenens habenas, equis persuasit vt rectè & ordine procederent: numerosè autem pulsans chordas sensuum, effecit vt sonum omni ex parte concinnum & consonum redderent: scienter autem mouens clauum, & fluctuum insultus, & ventorum fregit impetus. Hos ergo qui per innumerabiles quidem labores vitæ iter ingressi sunt, sudoribus autem & afflictionibus corpus edomuerunt, & risus quidem affectionem ignorauerunt, in luctu autem & lacrymis omnem vitam consumpserunt:

Quæ mundo dura, sanctis viris sunt suauia.

& delicias quidem Sybariticas ieiunium æstimarunt, somnum autem suauissimum laboriosas vigilias; molle stragulum, durum solum; immensam autem & inexplebilem voluptatem, in orationibus & cantandis psalmis conuersationem. Hos, inquam, qui omne genus virtutis complexi sunt, quis non iure fuerit admiratus, vel potius quis pro dignitate eorum laudes celebrauerit? Atque ego quidem satis intelligo, nullam posse orationem eorum virtutem assequi: est tamen aggrediendum. Non enim rectè habuerit, si quoniam veram philosophiam perfectè adamarunt, ideò ne minores quidem laudes consequantur. Scribam autem laudem non vnam communiter omnibus; diuer-

1.Cor. 12.

sa enim dona eis data sunt diuinitus. Hoc autem docens dicebat beatus Paulus: Alij enim per Spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo cognitionis secundùm eumdem Spiritum, alij autem fides in eodem Spiritu, alij autem dona curationum in eodem Spiritu, alij autem operationes virtutum, alij autem prophetia, alij genera linguarum, alij autem interpretatio linguarum. Horum verò omnium ostendens fontem, subiunxit: Omnia autem hæc operatur vnus & idem Spiritus, diuidens separatim vnicuique sicut vult. Quoniam ergo diuersa sunt dona consecuti, meritò vniuscuiusque narrationem

Donorum varietas in sanctis viris.

tionem faciemus separatam: non quaecumque ab eis gesta sunt persequentes, ad ea enim [illegible]da ne tota quidem vita suffecerit; sed cùm pauca de vniuscuiusq, eorum viuendi ratione, & de iis quae fecit, narrauerimus, & paucis totius vitae characterem & formam ostenderimus, ad alium transibimus. Neque verò omnium sanctorum, qui vbique insignes extitère, vitae historiam litteris mandare conabimur; neque enim eos qui vbique clari fuère cognoscimus, neque fieri potest vt vnus conscribat de omnibus. Eorum ergo solùm vitam describam, qui tamquam lumina fulsère in Oriente, & fines orbis terrarum suis complexi sunt radiis. Narrando autem procedet oratio, non vtens legibus encomiorum, sed pauca quaedam verè referens. Rogo autem qui in hanc religiosam inciderint historiam, seu formam monasticae exercitationis, (vocet enim quis hoc opus vt voluerit, ne iis quae dicuntur minùs credant, si quid audiant quod eorum vires superet) nec ex se illorum virtutem metiantur, sed apertè sciant, quòd piorum animis Deus desuper metitur dona sanctissimi Spiritus, & maiora largitur perfectioribus. Haec autem à me dicta sunt ad eos, qui in rerum diuinarum mysteriis non sunt admodum accuratè initiati. Mystae enim adytorum Spiritus sciunt gloriam Spiritus, & quaenam per homines in hominibus faciat miracula, attrahens incredulos ad Dei cognitionem. Qui autem non est crediturus iis quae à me dicenda sunt, clarum est, eum ne iis quidem credere tamquam veris quae per Moysem, & Iesum, & Eliam, & Elisaeum facta sunt, habere autem etiam pro fabulis miracula quae facta sunt à sanctis apostolis: sin autem illa esse vera testatur, haec quoque credat esse à falso aliena: quae enim in illis operata est gratia, ea per illos quoque fecit ea quae fecit. Perennis enim gratia, & eos qui digni sunt eligens, veluti per quosdam salientes, per hos effudit fluenta suae operationis.

Quorum maxime meminerit Theodoretus.

Quid virtutis fiant miracula.

Ex iis autem quae sunt dicenda, ipse quidem vidi nonnulla; quae autem non vidi, audiui ab illis qui viderunt, viris virtutis amantibus, & qui digni sunt habiti vt & eos viderent, & eorum doctrinâ fruerentur. Euangelicae autem doctrinae scriptores fide digni non solùm sunt Matthaeus & Ioannes, magni & primi in Euangelistis, qui Domini vidère miracula, sed etiam Lucas & Marcus: quos qui ab initio viderunt, & fuerunt verbi ministri, non solùm quae passus est & quae fecit Dominus, sed ea etiam quae perpetuò docuit, accuratè edocuerunt. Etenim cùm non vidisset ipse beatus Lucas, in principio operis dicit se ea narrare, de quibus certior factus est. Nos autem etsi audiamus eum non vidisse ea quae narrat, sed hanc doctrinam accepisse ab aliis, non minùs ei & Marco credimus quàm Matthaeo & Ioanni: vterque enim est in narrando fide dignus, vt qui didicerit ab eis qui viderunt. Nos itaque alia quidem narrabimus vt quae à nobis visa sint; alia autem vt qui crediderimus eis qui viderant narrantibus viris, qui illorum vitam sunt aemulati. Prolixiori autem de iis vsus sum oratione, dum volo persuadere me vera narraturum. hinc autem deinceps narrare incipiam.

Theodoretus partim oculatus testis, partim auritus.

Cap. 1.

IACOBVS NISIBITA.

MOYSES ille diuinus legislator, qui imum maris fundum aperuit, & inundatione aquarum aridam obruit solitudinem, & alia omnia fecit miracula, scripsit res gestas eorum sanctorum qui fuère antiquitus: non eâ vsus sapientiâ quam acceperat ab Aegyptiis, sed splendore gratiae accepto à superis. Vndenam enim alioqui Abelis didicisset virtutem, & Enoch virtutis studium, & Noe iustitiam, & Melchisedech pium sacerdotium, Abrahae vocationem, fidem, fortitudinem, & quae ei magne erat cure hospitalitatem, vulgò iactatum filij sacrificium, & aliorum quae ab eo praeclarè gesta sunt catalogum: & vt in summâ dicam, diuinorum virorum certamina, victorias, praeconia, nisi intelligentis diuinique Spiritus radios accepisset?

Moyses scriptor diuinitus edoctus.

pisset? Hoc mihi quoque in præsentiâ opus est auxilio, qui conor eorum vitam scribere sanctorum, qui parum ante nos & nostris temporibus claruere, & veluti quasdam leges iis qui imitari volent, velim proponere. Horum ergo sunt preces inuocandæ, & incipiendum est narrare.

Theodoretus [illegible] auxilium inuocat.

Nisibis est ciuitas in confinio regni Romanorum & Persarum, quæ olim quidem erat Romanis vectigalis, & eorũ parebat imperio. Ex eâ ortus magnus ille Iacobus, solitariam vitam & quietam est amplexus, & altissimorũ montium occupatis verticibus, in eis vitam egit. Vere quidem & æstate & autumno vtens siluis, & pro tecto habens cælum: tempore autem hiemis, antrum ipsum excipiebat, quod ei paruum præbebat tegimentum. Habebat autem alimentum, non quod cum labore nascitur & seritur, sed quod suâ spõte producitur: iam ex siluestribus colligens arboribus fructus qui sponte nascũtur, & ex herbis eas quæ sunt esculentæ, & habentur instar olerum, ex iis dabat corpori ea quæ satis erant ad viuendum, ignis vsum recusans. Vsus quoque lanæ erat ei superuacaneus; asperrimi enim caprarum villi eius vsum implebant, ex eis ipsi fiebat & tunica & simplex amiculum. Ita corpus affligẽs, spiritale alimentum assiduè exhibebat corpori, & cogitationis facultatem expurgans contemplantem, & diuini Spiritus perspicuum efficiens speculum, reuelatâ facie, ex diuini Apostoli sententiâ, gloriam Domini speculans, in eamdẽ transformabatur imaginem à gloriâ in gloriam, tamquam à spiritu Domini. Hinc quæ Dei erat in Deum fiducia augebatur in dies, & à Deo petens quæ oportebat petere, ea statim accipiebat. Porrò autem hinc quoque futura præuidebat prophetice, & virtutem ad facienda miracula a sanctissimi Spiritus accipiebat gratiâ. Ex his pauca narrabo, & apostolici eius splendoris radium iis qui nesciunt, aperiam. Vigebat illo tempore in simulacra hominum insania, & inanimæ quidem statuæ diuinum cultum sibi vendicabant, Dei autem cultus negligebatur a plurimis: contemptui autem habebantur, qui eorum ebrietatis nolebant esse participes, quique perfectâ virtute præditi, ea quæ sunt discernebant, & simulacrorum quidem ridebant imbecillitatem, vniuersorum autem adorabant opificem.

Iacobus Nisibenus.

Qua cella, qua victus, qua vestitus ratio.

2. Cor. 3.

Futura præuidet.

Illo tempore venerat in Persidem, visurus plantas veræ religionis, & ei quam par erat curam adhibiturus. Cum is autem fontem transmitteret, ᵃ puellæ quædam, quæ pannos lauabant & vestes pedibus emundabant, ne nouum quidem, & qui decẽtem præ sese ferebat grauitatem, sunt reueritæ habitum: sed exuto pudore, & perfrictâ facie, & impudentibus oculis diuinum hominem aspiciebant, neque capita operientes, neque vestes quas succinxerant demittentes. Hoc cùm ægrè tulisset homo Dei, & vellet Dei virtutem in tempore ostendere, vt facto miraculo liberaret ab impietate, fontem quidem est execratus, & fluentum confestim euanuit. Puellas quoque est execratus, & impudentem earum iuuẽtutem castigauit canis ante tempus inductis, & sermonem factum est consecutum, mutatusque est nigror pilorum, & similes euaserunt nuper plantatis arboribus, quæ vere circumtectæ sunt foliis autumnalibus. Eæ autem cùm sic sensissent supplicium (nam & fontis fluenta effugerant, & sua inuicem capita intuentes, videbant repentinam illam mutationem) cursu ad vrbem contenderunt, renunciaturæ illud quod acciderat. Illi autem cùm accurrissent, & magnum Iacobũ offendissent, rogauerunt vt iram compesceret, & supplicium remitteret. Ille autem non diu cunctatus, Domino quidem preces obtulit, fluenta autem rursus scatere iussit. Illa verò mox rursus e suis emanarunt penetralibus, iussa deriuata nutibus. Illi autem cum hoc impetrassent, petebant vt filiarum quoque suarum crinibus color suus redderetur. Annuit autem, cum hoc quoque concessisse, requisisse autem puellas quæ illam acceperant disciplinam, & quoniam non venerunt, reliquisse supplicium, documentũ temperantiæ, & argumentum moderationis, & diuinæ virtutis perpetuum & euidens monumentum. Tale est noui huius Moysis miraculum, quod quidem non factum est virgæ percussione, sed operationem accepit signo crucis. Ego autem præter miraculum valde quoq; miror mansuetudinem: neque enim, vt magnus Elisæus, impudentes illas puellas vrsis tradidit immanibus; sed quadam innoxiâ disciplinâ, & quæ dedecoris parum habebat, vsus, pietatẽ simul docuit & moderationẽ. Hæc autem dixi, non vt prophetam sæuitiæ accusem, (absit vt adeò insaniam) sed vt ostendam, quòd cùm eamdem haberet virtutem, ea effecit quæ congruebant Christi magnitudini & nouo Testamento.

Ob lasciuiam puellas fontem facit euanescere.

Canos facit puellis ante tempus [illegible]

Iacobus rogatus fontem aperit, & crines pristinos puellis remittit.

Crucis signo miracula facit.

Is cùm aliquando vidisset iudicem Persam iniquam tulisse sententiam, quemdam maximum lapidem, qui prope situs erat execratus, ᵇ iussit eum conteri & dispergi, & illius iniquam arguere sententiam. Lapide autem statim comminuto in particulas innumerabiles, conterriti fuere qui aderant: horrore autem plenus iudex, reuocauit quidem priorem, alteram autem instam

Iniquam iudicis sententiam lapide per execrationem contrito infirmat.

stam tulit sententiam. Et hic quoque suum Dominum est imitatus, qui cùm vellet ostendere, se suâ sponte ac lubentem subire passionem, & facilè si voluisset puniisset sceleratos, non eis intulit supplicium, sed ficum (*Matth. 21.*) inanimam verbo arefaciens, suam ostendit virtutem. Hanc ipse quoque imitans clementiam, non puniit iniustum iudicem, sed ictu lapidis illum docuit iustitiam.

Cùm his rebus esset insignis, & omnibus amabilis, & in ore omnium versaretur, trahitur ad munus pontificatus, & suæ patriæ præficitur. (*Eligitur in episcopum Nisibenum.*) Cùm illam autem montanam viuendi mutasset rationem, & ciuilem vitæ consuetudinem non ex sui animi cepisset sententiâ, neque cibum mutauit, nec vestitum: sed loca quidem erant mutata, vitę autem institutio nullam accipiebat mutationem. Crescebant verò labores, & erant longe maiores prioribus. Ieiunio enim, & cubili humi strato, & sacco quo induebatur, accesserant etiam omnino curæ eorum qui indigebant; (*Pauperum, orphanorum, & viduarum curam gerit.*) vt de viduis inquam esset sollicitus, & prouideret orphanis, & eos qui iniuriam faciebant argueret, & iis quibus fiebat iniuria iustum afferret auxilium. Et quid opus est omnia recensere apud eos qui norunt quænam illis competant qui hanc suscepère curationem? Insigniter autem ille tales amplectebatur labores, vt qui ouium dominum insigniter & cuperet & timeret.

Quò autē virtutis opes colligebat maiores, eò maiore sanctissimi Spiritus fruebatur gratiâ: & cùm aliquando ei in vicum quemdam aut oppidum iter esset (neq; enim locum satis teneo) ad eum accedunt quidam pauperes, vnum quempiam ex eis qui cum eis versabantur, tamquam mortuum proponentes, & quæ ad illum sepeliendum erant necessaria supplices ab eo postulantes. Ille autem concessit quidem rogantibus, 4 Deo autem preces obtulit tamquam pro mortuo, rogans vt ei remitteret quæ in vitâ peccauerat, & eum in chorum iustorum dignaretur admittere. (*Iacobi pro mortuo preces fictum ad terram iacentem [illegible], verè mortuum.*) Hæc autem cùm dicerentur, eius qui tunc mortem simulabat euolauit anima, suppeditata sunt autem corpori tegumenta. Postquam autem parum processisset homo admirabilis, iubebant eum qui iacebat surgere ij qui actum composuerant. Postquam autem viderunt eum non exaudire, & quod simulabatur id verum euasisse, & in veram faciem mutatam esse personam, ad magnum quidem adeunt Iacobum, suppliciter autem obsecrantes, & ad pedes eius prouoluti, & actus quem temere agendum susceperant, dicentes caussam fuisse paupertatem, rogabant vt eis suum mitteret delictū, & ei qui iacebat, ablatam restitueret animam. Domini itaq; imitans clementiam, & preces exaudiit, & ostendit miraculum, vt qui vitam precibus ablatam, per preces iacenti restituerit. (*Iacobus mortuum resuscitat.*) Hoc autem mihi quidem videtur esse simile magni Petri miraculo, qui Ananiam & Saphiram (*Actor. 5.*) suffuratos mentitosque morti tradidit. Etenim hic quoque similiter, eius qui veritatem erat furatus, & mendacio erat vsus, abstulit animam. Sed ille quidem cùm furtum cognouisset (reuelauerat enim gratia Spiritus) intulit supplicium: hic autem actus argumentum nesciens, obtulit quidem preces; sitit autem vitæ cursum ei qui simulauerat. Et diuinus quidem Apostolus mortuos à calamitate minimè eripuit: salutaris enim prædicationis initia metu opus habebant. Hic autem cùm esset refertus gratiâ apostolicâ, & puniit ad tempus, & pœnam mox remisit. hoc enim opus habebat eo qui esset lucrifacturus eos qui offenderant.

Sed enim & est eundum ad alia, & sunt illa breuiter exponenda. Postquam enim Arius, in vnigenitum & sanctissimum Spiritum maledicta blasphemiasque pater & opifex, in eum qui ipsum fecerat linguam mouens, impleuit Ægyptum tumultu & perturbatione, 5 Constantinus autē Imperator maximus, gregis nostri Zorobabel (illius enim instar vniuersam piorum captiuitatem reduxit ab exilio, & diuina templa humi disiecta in altum erexit & excitauit) (*Constantinus pro Ecclesiâ Dei alter Zorobabel.*) postquam ergo is omnes ecclesiarum prætides illo tempore congregauit Nicęæ, venit cum aliis magnus quoque Iacobus, pro veris decertaturus decretis, vt vir fortis & princeps totius phalangis. (*Iacobus interest Concilio Niceno.*) Romanorum enim imperio tunc parebat Nisibis. Postquam autem fuit dimissus sacer ille conuentus, & vnusquisque in suam est reuersus, rediit hic quoque tamquam vir fortis victoriâ potitus; exultans propter trophæa pietatis.

Cùm autem aliquātum processisset temporis, Imperator quidem ille magnus & admirabilis excessit è vitâ cum coronis pietatis; illius autē filij fuère heredes imperij orbis terræ. Tunc rex Persarū, cui nomen erat Sapores, cōtemptis filiis, vt quorum potentia non esset patri æqualis, bellum mouit aduersus Nisibim magnis & equitum & peditum copiis. (*Nisibis à Sapore Persarum regè obsidetur.*) Duxit autem elephantos quoque quamplurimos, & ad vrbem obsidendam diuiso exercitu, eam circumsedit, & machinas extruxit, & turres ædificauit, vallosque figens, & quod inter eos intercedit, ramis tamquam cratibus contextis, obstruens, iussit militibus vt aggerem extruerent, & turres cōtra turres excitarent. Deinde illic sagittarios collocans, & in eos qui

erant super muros tela iubens mittere, alios iussit inferiùs fodere murosque subruere. Postquam autem omnia illi erant irrita & inania, vt quæ viri diuini dissoluerentur precibus: postremò cùm fluuij prӕterfluentis, multitudine hominum fretus, fluxum prohibuisset, extructisque muris, & ad retinendum comparatis impedimentis, fluuij plurimum collegisset, id totum simul immisit in mœnia, eo vsus tamquam aliquâ vehementissimâ machinâ. Ea verò aquæ insultum non tulerunt, sed impetu concussa in illâ parte funditus corruerunt. Illi verò magnum clamorem sustulerunt, vtpote quòd vrbs iam esset captu facilis; habitantium enim ciuium magnum murum ignorabant: distulêre tamen irrumpere, cùm viderent non posse vrbem adiri propter aquas. Cùm ergo procul recessissent, vtpote quòd labor eis esset cessaturus, quiescebant ipsi, & equos curabant: qui autem vrbem habitabant, ex animo conuersi erant ad supplicationes, magnum Iacobum habentes intercessorem. Qui autem ætate adhuc vigebant, omnes quàm maximâ poterant contentione [7] rursus ædificabant, nec pulchritudinis nec concinnæ compagis vllam curam gerentes, sed omnia temere componentes, & lapides & lateres, & quidquid portabat quilibet: vnaque nocte opus tantum processit, & in tantam creuit altitudinem, vt & satis esset ad arcendum cursum equorum, & hominum ascensum absque scalis. Tunc omnes ab homine Dei petunt supplices, vt & in muris se ostendat, & tela execrationum iaculetur in hostes. Is verò exoratus ascendit, & eorum plurima millia contemplatus, à [8] Deo supplex petiit, vt in eos immitteret nubem cyniphum & culicum. Et is quidem dixit, Deus verò immisit, ab eo tamquam à Moyse exoratus, & viri quidem diuinis telis vulnerabantur, equi autem ac elephanti ruptis vinculis fugiebant, huc & illuc dispersi, vt qui non possent illos ferre aculeos. Cùm itaque vidisset rex impius, & machinas nulli sibi fuisse vsui, & aquę irruptionem fuisse inutilem (murus enim qui corruerat, rursus fuerat ædificatus) & omnem exercitum & affligi laboribus, & malè se habere sub dio, & vexari à plagâ immissâ diuinitus: vidisset autem diuinum quoque hominem super muros ambulantem, & coniecisset ipsum Imperatorem ei præesse operi (sibi enim visus erat & purpurâ indutus, & redimitus diademate) indignatus quidem est in eos qui eum decepissent, & vt bellum moueret persuasissent, & dixissent non adesse Imperatorem, & cùm eos damnasset capitis, dimisit exercitum, & in suam regiam rediit quàm citissimè. Hæc in hoc quoq; Ezechiâ Deus fecit miracula, non illis minora, sed etiam maiora, vt mihi quidé videtur. Quòd enim cùm corruisset murus, vrbs non capta fuerit, quodnam potest esse eo maius miraculum? Ego auté præter hoc illud quoq; valde admiror, quod cùm vteretur execrationibus, non petiit vt fulgura & fulmina e cælo mitterentur, vt fecit magnus Elias, quando ad ipsum vterq; quinquagenarius venisset cum suis quinquaginta. Audiuerat enim Dominũ aperte dixisse Iacobo & Ioanni qui hoc ipsum conabâtur facere: Nescitis cuius spiritus sitis. & ideò non petiit vt terra eis dehisceret, nec rogauit vt phalanx igne consumeretur; sed vt animalculis illis sauciaretur: & cùm Dei cognouisset virtutem, tandem mutata edisceret pietaté & verum Dei cultum. Tantá habuit hic homo diuinus apud Deum fiduciá, tantam à superis gratiam est cósecutus. Cùm in his perpetuò versaretur, & in rebus diuinis quotidie cresceret, cũ maximâ gloriâ hác [9] vitá deposuit, & ex his locis migrauit. Cùm autem prӕterisset aliquantum temporis, & hoc oppidum, ab eo qui tunc imperabat, regno Persarum esset traditum, exierunt quidem omnes qui in eo habitabant, sui autem defensoris ac principis corpus ferebant, ægrè quidem ferentes & dolentes quòd transmigrarent, canentes autem celebrantesque virtutem fortissimi victoris. Si ille enim vixisset, ij minimè venissent in potestatem barbarorum. Hæc cùm de viro diuino recensuerim, ad aliam transibo narrationem, rogans vt consequar eius benedictionem.

Molitiones hostiles irrita redduntur Iacobi precibus.

Muro destructo, Iacobus magnum ciuium murum.

Iacobus intercessor pro obsessis.

Nubes cyniphum in hostes missa à Deo impetrat.

Sapor obsidionem soluit.

Iacobus fulmina haud imprecatur, sed minima animalia.

Luc. 9.

Corpus sancti Iacobi Nisibi à Persis capta elatum.

[10] IVLIANVS SABAS. Cap. II.

IVLIANVS, quem cognomine Sabam honorantes nominabant incolæ, πρεσβύτην autem, id est senem, Grӕcâ voce hoc nomen significat, in regione quæ olim quidem Parthorum, nunc autem nominatur Osrœnorum, fixit ad exercitationem monasticam tugurium. Ea autem patet ad Occidentem quidem vsque ad ripam fluuij, est autem ei nomen Euphrates: ad orientem autem solem, habet limitem Romani imperij. Assyria enim excipit Persas, cùm Persici regni sit finis occidentalis, quam qui postea sunt secuti, nominarunt Adiabenem. In hac gente multæ quidem sunt vrbes magnæ & populosæ; regionis autem plurimum quidem habitatur, plurimum autem est & inhabitabile & desertum. Ad extrema huius solitudinis cùm hic vir diuinus peruenisset, & antrum non manu factum, neq; benè ac pulchrè effossum, inuenisset, sed quod

Iulianus Senex vocatus Sabas, id est senex, dictus.

quod posset exiguum aliquod tegumentum præbere iis qui ad ipsum cõfugiebant, locum libenter habitauit, auro & argento fulgentibus regiis id existimans esse magnificentius. In eo autem degebat, in hebdomadâ semel cibum capiens: cibus autem erat panis hordeaceus, isq; furfuraceus; obsonium autem, sales; potus autem suauissimus, per se natiuum aquæ fluentum, idque non sanetate dimensum, sed vsu demissi priùs sibi definitum. Erant autem ei deliciæ opiparumque & lautissimum epulum, Dauidicorum hymnorum decantatio, & assidua cum Deo conuersatio. & cùm eis frueretur insatiabiliter, eorum numquam voluit capere satietatem; sed semper quidem

Psal. 118. implebatur, semper autẽ clamabat: Quàm dulcia gutturi meo eloquia tua? super mel & fauum ori meo. Rursus enim audiuit

Psal. 18. beatum Dauid dicentem: Iudicia Domini vera, iustificata in idipsum; desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauum. Rursus au-

Psal. 36. diuit eum dicentem: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et rursus:

Psal. 104. Lætetur cor quærentiũ Dominum. Et: Lætifica cor meũ, vt timeat nomen tuum. Et:

Psal. 33. Gustate & videte quàm benignus est Do-

Psal. 41. minus. Et: Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum. Et: Adhæsit anima mea post te. & eius qui hæc dixit, amorem in se transtulit. Hac enim de causâ magnus quoque Dauid hæc canens docuit, vt multos socios & in Deo amando riuales constitueret. Neque verò spe falsus est; sed & hunc virum diuinum, & alios innumerabiles diuino amore sauciauit. Hic enim tanto amoris igne fuit incensus, vt inebriaretur desiderio, & nihil videret ex terrenis: solum autem dilectum & noctu somniaret, & interdiu visione apprehenderet. Hanc summam eius philosophiam cùm multi didicissent, alij quidẽ qui propiùs habitabant, alij verò qui remotius. Allata enim fama percurrebat in omnes partes, accurrebant supplicantes vt essent palæstræ participes, & ei tamquam exercitationis magistro & pædotribæ parentes, viuerent in posterum. Non solum enim aues venantur canentes, & ad se eas euocantes, quæ sunt eiusdem generis, & subiectis laqueis implicantes; sed etiam homines venantur eos qui sunt eiusdem naturæ, alij quidem ad exitium, alij verò ad salutem. Sic congregati quidem citò fuêre decem, deinde dupli & triplo plures. Eos autem cùm tot essent, accipiebat illud antrum: à sene enim didicerant negligere curam corporis: vescebantur autem ipsi quoque similiter atque pædotriba, hordeaceo pane sale condito. Aliquin autem pòst tempore, & olera sponte nascentia colligentes, deinde dolia implentes, & muriæ quantum satis erat miscentes, id habebant obsonium qui opus habebant curatione. His autem oleribus humida habitacula sunt maximè infesta; solent enim suâ naturâ eis ingenerare situm & putrefactionem: cùm huic ergo obsonio id accidisset, (erat enim antrum vndiquaque valdè humidum) supplicarunt seni sodales, vt sibi paruam aliquam domunculã liceret extruere, quæ sufficeret obsonij vasis accipiendis. Ille autem primò quidem postulatum minimè admittebat: tandem autem persuasus, (à magno enim

Paulo didicerat non quærere quæ sua sunt, 1. Cor. 13.

sed aliquid concedere & se accommodare humilibus) dedit quidem domunculæ breuem quamdam & exiguam mensuram, abijt autẽ procul ab antro, solitas oblaturus Deo supplicationes. Solitus enim erat sæpè quidẽ quinquaginta stadia, nonnumquã autem etiam bis totidem in desertum proficiscens, & se ab omni humanâ consuetudine separans, & ad seipsum rediens, per se cum Deo congredi ac conuersari, & diuinam illam & ineffabilem speculari pulchritudinem. Hoc otium cùm sumpsissent, qui vt ab illo cura eorum gereretur, digni erant habiti, vsui quidem iustâ symmetriâ respondentem, sed maiorem quàm iussi fuerant, extruxêre domunculam. Decimo autem die, veluti quidam Moyses reuersus à monte, & ab eâ quæ verbis explicari nequit contemplatione, cùm vidisset maius factũ quàm volebat ædificium, Vereor, inquit, ô viri, ne dum terrena dilatamus habitacula, minuamus cælestia: atqui hęc quidem sunt ad tempus, & quæ nobis parumper conueniunt, cælestia autem sunt æterna, & quæ nullum possunt finem capere. Et hęc quidem dixit, chorum docens ea quæ sunt perfectiora; tolerauit tamen cùm vocem audiuisset apostolicam:

Non quæro quod mihi est vtile, sed quod 1. Cor. 10.

multis, vt seruentur. Illosquoque docuit, intus quidem communem Deo offerre hymnodiam, post aurorã autem duos simul exire in solitudinem: & vnum quidem flexis genibus offerre eam quæ Domino debetur adorationem, alterum verò stantem Dauidicos psalmos canere quindecim. Deinde operis factâ cõmutatione, alterum quidem surgentem canere, alterum vero humi procumbentẽ, adorare, & id à mane vsq; ad crepusculum assiduè faciebant. Ante occasum autẽ solis, in antro paululùm quiescentes, hi quidẽ hinc, illi verò illinc, omnes verò vndiquaq; in antrum conueniebant, & hymnos vespertinos simul Domino offerebant.

Supplicationes fundit longè remotus ab humanâ consuetudine.

Quæ ratio precationũ.

Solebat autē ipſe quoq; ſenex vnū aliquem ex inſignioribus aſſumere ſocium officij.

Sequebatur autem eum frequentiùs vir quidam genere quidem Perſa, formâ autem corporis magnus & admirabilis, formâ verò corporis magis admirabilem poſſidebat animâ. Erat autem ei nomē[11] Iacobus, qui etiam poſt illius mortem in omni quidem virtute reſplenduit. Fuit autem inſignis & illuſtris, non iis ſolis quæ illic erant, ſed etiam iis quæ erant in Syriâ philoſophiæ gymnaſiis ſeu monaſteriis, in quibus etiam vitam finiit, cùm vixiſſet, vt fertur, centum & quatuor annos. Is cùm eſſet magno ſeni ad ſolitudinem vix comes, ſequebatur eminus. Non ſinebat enim magiſter eum propiùs accedere, ne occaſio diſſerendi ex eo ſumeretur; ſermo autem abſtraheret mentem à Dei contemplatione. Sequens autem, in viâ vidit draconem maximum; deinde eum contemplatus, non eſt quidem auſus progredi: cum ſæpè autem eum præ metu voluiſſet declinare, rurſus confirmauit animum. Deinde cùm inclinatus accepiſſet lapidem & eum proieciſſet, vidit draconem in eodem ſtatu manentem non poſſe ſe omnino mouere. Cùm autē eum intellexiſſet eſſe mortuum, exiſtimauit eſſe opus ſenis mortem beluæ. Confecto autem itinere, & hymnorum completo officio, poſtquam venit tempus quietis, & ſedens ſenex, ei quoque iuſſit vt corpus quieti parumper traderet, primùm quidem ſedebat tacitus: cùm autem ſenex ſermonem quemdam leniter ſubdidens aggreſſus eſt, rogauit Iacobus vt ei aperiret id quod ignorabat. Cùm is autem permiſiſſet rogare, Vidi, inquit, in viâ maximum draconem iacentem, & primùm quidem timui, illum viuere exiſtimans; poſtquam autem eum aſpexi mortuum, ſecurus iter ſum ingreſſus. dic mihi, inquit, ô pater, quis eum interfecit? Tu enim præcedebas: nullus autem alius hac præterit. Senex autem, Ceſſa, inquit, de iis curioſè percontari, quæ iis qui ſciſcitantur non poſſunt vllam afferre vtilitatem. Verùm nihilo ſeciùs inſtabat Iacobus admirabilis, verum ſcire deſiderans. Senex autem diu quidem tentans celare, non ferens autem amicum diutiùs angere; Ego, inquit, tibi dicam, ſi id ſcire deſideras: præcipio autem, vt me viuo nullus alius hoc à te reſciſcat quod dicendum eſt, hæc enim ſunt celanda, quæ ad arrogantiam & faſtum ſæpè excitant: ſed ſi ego hinc exceſſero, & ab eiuſmodi animi perturbationibus fuero liberatus, non veto quo minùs dicas & narres vim diuinæ gratiæ. Scias ergo, inquit magnus Iulianus, quòd me iter ingredientem illa inuaſit belua, oſque aperuit me cupiens deuorare: ego autem Ieſum appellans, & digito trophæum crucis oſtendens, omnem quidem excuſſi timorem: extemplò autem vidi humi cecidiſſe beluam; & communi laudato Seruatore, perrexi vlteriùs. Sic finitâ narratione, ad antrum eſt profectus.

Iacobus Perſa tandem monachus.

Iulianus eum eminus ſequi iubet, ne colloquendo à Deo abſtrahatur.

Miraculū celari poſtulat Iulianus.

Signo crucis Ieſum inuocans draconem interficit.

Aliquando autem adoleſcens, nobili quidem loco natus, ſed molliter educatus, maiorem autem oſtendens promptitudinem & animi alacritatem quàm vires ferre poſſent, ſupplex petiit à ſene vt eſſet illi vix comes eunti in ſolitudinem, non eius quidem quam omnes obibant quotidie, ſed longiſſimæ, & quâ ſæpè erat octo & decem diebus peregrinandum. Is autem erat celeberrimus ille Aſterius. Cùm autem diuinus ſenex prohiberet iuuenem, & andam aquaque carentem diceret eſſe ſolitudinem, inſtabat adoleſcens obſecrans vt hoc ei donum concederet. Victus autem precibus ceſſit ſenex; ille verò ſequebatur, primò quidem alacriter. Cùm autem primus & ſecundus & tertius dies præteriiſſet, & à radiis ſolis exureretur (erat enim æſtas, vigente autem æſtate eſt vtique flamma ſolis ardentior) ſiti perpetuò laborabat. Et primum quidem eum morbum aperire pudebat, memoriâ reputans ea quæ ſibi prædicta fuerant à magiſtro. Tandem autem victus & planè omnino deficiens, orauit ſenem vt ſui miſereretur. Is autem cùm quę ei prædixerat reuocaſſet in memoriam, iuſſit eum reuerti. Cùm autem diceret adoleſcens nec ſe ſcire viam qui ducit ad antrum, nec ſi ſciret, ire poſſe, cùm ſint vires ſiti conſumptæ: miſertus homo diuinus caſus adoleſcentis, & ignoſcēs imbecillitati corporis, genibus flexis orauit Dominum, & calidis lacrymis ſolum irrigauit, & viam ſalutis petiit adoleſcenti. Qui autem facit voluntatem eorum qui ipſum timent, & eorum exaudit orationem, ſtillas lacrymarum quæ puluerem attigerant, effecit fontem aquarum, & ſic fluento repletum adoleſcentem iuſſit abire protinus. Fons autem manſit vſque in hodiernū diem, Moyſaicæ diuini ſenis orationi ferens teſtimonium. Quomodo enim ille olim, cùm ſterilem illam petram virgâ percuſſiſſet effecit vt produceret exundantes aquas fluuiatiles, vt ſanaret multa illa hominum millia ſiti confecta: ita hic cùm arenam illam aridiſſimam irrigaſſet lacrymis, fecit vt fontana emanarent fluenta; non vt multarum myriadum, ſed vt vnius adoleſcentis afferret ſiti remedium. A diuinâ enim gratiâ animâ illuminatus, aperte præuidit futuram adoleſcentis perfectionem. Is enim multis poſt temporibus à di-

Aſterium adoleſcens ſenem in ſolitudinem comitari pro vita inſtitutus.

Prohibetur Aſterius, ſiti extremè laborans.

Fons lacrymis ſubortus in arenam ſuis precibus Aſterij.

Asterius exergit monasticam. **al. Gidarum.*

à diuinâ prouocatus gratiâ, vt alios quoque multos ad eamdem exerceret gratiam, in locis quæ sunt circa *Gendarum (est autem is vicus maximus sub Antiochiâ) palæstram fixit monasticam, & multos quidem etiam alios ad se traxit athletas philosophiæ.

Acacium post Beroeæ episcopum ad asceticam attraxit.

Traxit autem [12] magnum quoque Acacium, insignem inquam illum & famâ clarum, qui fuit quidem egregius in vitâ monasticâ, emisit autem splendidos virtutis radios, vt qui sit dignus habitus qui fieret pontifex, & Berhœam pascendam est sortitus. Cùm quinquaginta autem & octo annis ei fuisset cura gregis credita, non reliquit quidem formam vitæ monasticæ, monasticam autem & ciuilem simul temperauit virtutem: & illius quidem summens exactam perfectionem, huius autem œconomiam ac dispensationem, in vnum coëgit ea quæ erant inter se disiuncta.

Sed huius virtutis & venator & exercitator fuit ille Asterius, qui magni illius senis tanto semper tenebatur amore, vt sæpè quidé bis in anno, sæpe etiá ter ad eum proficisceretur. Veniens autem solebat caricas afferre sodalibus, onerans tria vel quatuor iumenta.

Asterius fit iumentum adducens onus cum munuscula.

[13] Duos auté medimnos colligés, vt qui seni toto anno sufficerent, id onus suis imponebat humeris, se magistri iumentum & vocans & præstans. Portabat auté id onus, non decem vel viginti stadus, sed septem dierum iter conficiens. Cum eum autem aliquando vidisset senex ferentem humeris sarcinam caricarum, ægrè ferens, dixit hæc non sibi esse exhibenda alimenta: non esse enim iustum, vt ille quidem tantum subiret laborem, ipse verò delicate eius frueretur sudoribus. Cùm is autem iurasset se non esse onus à suis humeris depositurum, nisi assensus esset senex, se allati cibi futurum participem. Faciam, inquit senex, quod iubetur, modò tu quáprimùm deponas cauistrum. Nam in hoc quoque imitabatur primum apostolorum, qui cùm voluisset Dominus lauare eius pedes, priùs quidem negauit, aperte affirmans id non esse futurum. Postquam autem audiuit fore vt abrumperetur à Domini communione nisi hoc concederet, orauit vt præter pedes, manus quoque & caput lauaret. Ita etiam egregius Ioannes iussus tingere Seruatorem, prius quidem & suam confessus est seruitutem, & ostendit Dominum: Posteà autem iussum est executus, non se asperè gerens, sed parens Domino. Ita etiam hic quoque vir diuinus, grauabatur quidem alio laborante ipse frui alimento, sed postquam vidit ardentissimam clientis animi alacritatem, præposuit suæ voluntati illius ministerium.

Ioan. 13.

Cur ista narret quæ tamen videantur leuia.

Fortè autem aliquis ex iis qui ex aliorum reprehensione magnam capiunt voluptatem, & ea quæ sunt honesta solùm didicerunt irridere, dixerit hanc narrationem non esse dignam quæ commemoretur. Ego autem aliis huius viri miraculis hoc quoq; adieci, non solùm magnorum virorum volens in eum pietatem ostendere, sed etiam morum eius suauitatem & moderationem declarare, existimans códucibile. Nam cùm tantâ esset & tali virtute, ne leuissimo quidé honore seipsum dignum esse censebat, sed eum repellebat vt qui ad se nequaquá pertineret: rursus autem eum sustinebat, vt qui eos qui faciebant afficeret beneficio.

Iulianus frequentiá visitantiú & honorem fugiens, in montem Sinæum concedit.

Aufugiens autem, (nam vt qui omnibus euasisset manifestus, ad se trahebat per famam eorum quæ sunt bona & honesta amatores) venit in montem Sinæum cum paucis ex paulò familiaribus: non oppidum ingrediens, non vicum, sed iter per inuiam iniens solitudinem. Ferebat autem humeris alimentum quoq; necessarium, panem inquam & salé, lagená & cyathum ligneum, & spongiam fune alligatam: vt si quando aquam inuenissent profundiorem, exhaurirent quidem spongiá, expressam autem in cyathum ebiberent. Cùm itaque iter multorum dierum confecissent, ad montem optatum perueniunt: & cùm suú Dominú adorassent, illic longum tempus perpetuò transegerunt, loci solitudinem & animæ quietem maximam existimantes voluptatem. Cùm autem in illâ petrâ sub qua latens Moyses prophetarum princeps, dignus est habitus qui Deum videret sicut videri poterat, ecclesiá extruxisset, & diuiná aram consecrasset, quæ etiam mansit vsq; in hodiernú diem, in suá reuersus est palęstram.

In rupe Sinai, Moysis latibulo, ecclesiam exstruit, & aram consecrat.

Cùm autem eius, cui erat quidem idem quod ipsi nomen, sed impij Imperatoris minas intellexisset, (pios enim se funditus perditurum minatus, profectus erat in Persas, & qui eadem quæ ipse sentiebant, abominandum illum reditum inhiantes exspectabant) tunc Deo orationem magno studio & vehemeti desiderio offerens, & eamdem ad decimum vsque diem extendens, [14] audiuit vocem dicentem, execrandum illum & fœtidum porcum de medio esse sublatum. sed neque accepto fine orationis, confestim finiit orationem, sed mutauit petitionem in hymni decantationem, gratias agens Seruatori suorum, clementiq; & potenti hosti alienorú. Longissimo enim tempore fuit clemens & lenis in impium: sed cùm eius lenitas & patientia sceleratum ad maiorem exercuisset rabiem, opportunè intulit supplicium. Cùm autem implesset ora-

Mors apostatæ Iuliani significatur diuinitus Iuliano asceta.

 tionem,

tionem, & ad suos esset conuersus, planum fuit, eum esse lęto & tranquillo animo: animi enim alacritas vultum ostendebat hilarem. Cùm autem qui cum eo versabantur nouum admirati essent spectaculum, (nam cùm semper tristi aspectu videretur, tunc visus est subridere) & cùm caussam rogassent lętitię, Presens tempus, inquit, ó fratres, est gaudij; cessauit enim impius, vt est vox Isaiæ, & audacium inceptorum meritas dedit pœnas; & qui tyrannidem exercuit in Deum qui fecit & seruauit, ab eius qui illius parebat imperio dexterâ iure est cæsus. Ideò lætor cùm videam ecclesias quæ ab eo sunt oppugnatę exultātes, & cernam sceleratum ab iis quos colebat dæmonibus, nihil auxilij consecutum. Huius ergo nupij cædis talem habuit præscientiam.

Isa. 14.

Ecclesia persecutio sub Valente.

Cùm autem [11] Valens, qui post illum accepit habenas Romani imperij, relictâ veritate euangelicorum dogmatū, erroris Arij accepisset imposturam, tunc exorta est maior procella aduersus Ecclesiam; cum gubernatores quidem vndiq; expellerentur, prædones autem quidam & hostes in eorum locum sufficerentur. Ne autem totam illam in præsentiâ recenseam tragœdiam, alia nunc prætermittam, vnius autem solummodò faciam mentionem, quod apertè ostendit diuini Spiritus gratiam in hoc sene florentem. Ab Antiochenâ quidem ecclesiâ eiectus erat magnus Meletius, quę à Deo vniuersorum pascenda ei credita fuerat: à diuinis autem templis eiecti fuerant cum populo qui erat eiusdem cum eis sententiæ, quicumque in clerum cooptati, Trinitatis diuinam vnam colebant essentiam. Et nunc quidem in aliquē specum montis venientes, sacros illic cœtus celebrabant; nunc autem ripam fluminis faciebant oratorium, aliquando autem bellicum gymnasium, quod situm est ante portam Septemtrionalem. Non permittebāt enim qui bellum gerebant, ut vno loco pios consistere. Iactarant autem alumni mendacij, & rumorem in illâ ciuitate sparserant, quòd magnus, hic inquam senex, eorum quæ ipsi tenebant religionis dogmatum amplecteretur communionem. Hoc pios maximè angebat, ne fama rudiores & simpliciores decipiens, eos hæreticorum implicaret laqueis.

Haeretici Iulianum de sua haeresi communicante infamant.

Sed diuini & beati viri, Flauianus & Diodorus, qui digni erāt habiti vt essent sacrifici, & præessent piorū populo, & Aphraates, cuius per se vitam vobis si Deus concesserit, adiiciam, persuadent magno illi Acacio, cuius fecimus mētionem, vt vix acciperet comitem suum quidem magistrum, sancti autem senis discipulum, insignem illum Asterium, curreret autem ad communem pietatis splendorem, & euangelicæ doctrinæ sustentaculum, & persuaderet vt relinqueret quidem illam in solitudine versandi rationem, veniret autem vt ferret auxilium tot millibus quæ fraude interibant, & rore sui aduentus flammam extingueret Arianam.

De Aphraate infrà c. 8.

Cucurrit diuinus Acacius, & sumpto, vt iussus erat, magno [16] Asterio, accessit ad maximum lumen ecclesię: & cùm eum salutasset, Dic mihi, inquit, ó pater, quanam de caussâ totum hunc laborem tam lubenter toleras? Cùm is autem respondisset: Et corpore, & animâ, vitâque, & omnibus quæ ad vitam pertinent, est mihi Dei cultus pretiosior: conor autem, quoad eius à me fieri potest, illi à sorde nudum offerre ministerium, & ei perpetuò placere. Ostendam tibi, inquit Acacius, rationem, per quam ei plus quàm nunc seruies: idq; dicā, non solâ vtens ratiocinatione, sed vt qui ab eius doctrinâ didicerim. Cum enim Petrum aliquando rogasset, an eum plus quàm alij amaret, & didicisset id quod sciebat vel ante Petri vocem, Tu enim, inquit, nosti Domine quòd amo te; ostendit ei quidnam agens eum magis coleret. Si enim, inquit, amas me, pasce oues meas, & pasce agnos meos. Hoc quoque tibi, ó pater, est faciendum: periculum enim est ne oues à lupis intereant; eas autem valde amat, qui a te valdè amatur. Est autem proprium amantium illa facere, quæ cùm fiunt, eis qui amantur grata sunt. Et alioqui non paruum est periculum, multorumque & magnorum illorum sudorum detrimentum, si pati potuerîs negligere, tacitus præterire, veritatem quidem grauiter oppugnari, eos autem qui ei adhærent, capturi: ad eos autem venandos esse escam tui nominis appellationem. Te enim habere socium suę impietatis, gloriantur & iactant præsides Arij abominationis. Hoc cùm primùm audiisset senex, quietem quidem iubens valere ad tempus, neque ciuitatis strepitus, quòd eis non esset assuetus, refugiens, accurrit Antiochiam. Cùm autē duorum vel trium dierum iter confecisset in solitudine, noctu venit in quoddā prędium: quædam autem diues muliercula, cùm sacrum illum chorum audiisset venire, cucurrit vt perciperet eorum benedictionem; & ad eorum pedes prouoluta, rogabat vt sua domus esset eorum diuersorium. Concessit senex, idq; cum plus quam quadraginta annis à tali fuisset spectaculo separatus. Cùm autem admirabilis illa mulier esset in sacris illis vitis ministrando occupata, puer septē annos natus, cuius solius erat mater, quæ hospitalitatem Saræ est æmulata, esset autem vesperum

Acacius Iulianum ad haereticis resistendum excitat.

Ioan. 21.

Cura animarum in communi periculo etiam remotis praestanda.

Iulianus Antiochiam proficiscitur ad confutandos haereticos.

rum & tenebræ, cecidit in puteum. Cùm autem ex eo, vt est consentaneum, exortus esset tumultus, mater autem sensisset, iubet quidem omnes quiescere: puteo autē operculo imposito, instabat ministerio. Mensâ autem viris diuinis appositâ, diuinus senex iussit vocari puerum mulieris, & accipere benedictionem. Cùm autem admirabilis mulier diceret eum malè habere, perstitit iubere vt is duceretur. Postquam autem ei quod accidisset significauit mulier, mensam quidem relinquit senex, accurrēs autem ad puteum, cùm auferri quidem operculum, afferri autem lucem iussisset, videt puerum sedentem super aquę superficiem, & aquam manu pueriliter pulsantem, & qui reputatus fuerat interitus, eum ludum putantem: & cùm quosdam funes alligassent & eos demisissent, puerum extraxerunt: & statim accurrit puer ad pedes senis, dicens se eum vidisse in aquis ipsum ferentem, & ne mergeretur prohibentem. Hanc hospitalitatis mercedem recepit mulier a beato sene.

Matri hospitalitatis mercedem filij in puteum lapsum ... ... *Ad ... benedicendi puerum.* *Puer ... ...*

Et vt alia prætermittam quę facta sunt in itinere, venerunt quidem Antiochiam; omnes autem vndique concurrebant, Dei hominem videre cupientes, & morbi sui medicinam vnusquisque accipere desiderans: habitabat autem in speluncis quæ erant in latere montis: vbi diuinum quoque apostolum Paulum & habitasse dicunt & latuisse. Sed statim vt scirent omnes eum esse hominem, eum inuadit febris vehementissima: Cùm autem videret magnus Acacius multitudinem eorum qui simul erant congregati, & eam quæ acciderat ægrè ferret ægritudinem (existimabat enim, fore vt ij qui conuenerant perturbarētur, si viri morbum rescirent, a cuius manu se inuenturos sperabāt medicinam;) Noli angi animo, inquit senex: si est enim necessaria sanitas, eam statim dabit Dominus. Statim ergo post hæc verba ad preces conuersus, & vt solebat, & genua & frontem solo admouens, rogauit vt assequeretur sanitatem, si ex eâ reditura sit aliqua vtilitas ad eos qui conuenerant. Nondum finierat preces, & repente multus sudor profluens extinxit flammam febris.

Domicilium ... Pauli ... Antiochiam. *In ... febre correptus ... preces pellit.*

Cùm illic autē liberasset multos à morbis omnis generis, profectus est ad conuentum piorum. Transeunte autē eo per portas regiæ, mendicus quidam qui clunibus vtebatur pro pedibus, & per terram trahebatur, cùm manum extendisset, & eius pallium tetigisset, fide quidem morbum exegit, exiliens autem ostendit se æque currere atque ante morbum: idem faciens quod claudus quem Petrus & Ioannes suscitarunt. Hoc cùm factum esset, confluxit totus populus ciuitatis: eratq; bellicū gymnasium plenum iis qui concurrebant. Pudore autem afficiebantur calumniatores & mendacij artifices, læto autē & tranquillo animo erant alumni veritatis. Ex hinc in domos suas trahebant lumen veritatis, ij qui opus habebāt vt curarentur. Vir autem quidam cui fuerat maximus mādatus magistratus, eiusq; fidei commissus erat clauus Orientis, ad eum misit rogans vt ad se veniret, & à morbo vrgente liberaret. Ille verò accessit nihil cunctatus, & communi Domino fusis precibus verbo soluit ęgritudinē, & iussit vt Deo ageret gratias.

Mendicus ... pallium tactu sanat. *Act. 3.* *Iuliani præsentiâ confunduntur aduersarij.* *Præfectum Orientis sanat.*

Cùm hęc & talia fecisset, statuit deinceps reuerti ad suæ exercitationis monasticæ tugurium. Cùm per *Cyrum autē iter faceret, (distat autem hæc ciuitas duorū dierum itinere ab Antiochiâ) diuertit quidē in ædem præclari martyris Dionysij: qui illic autem vero Dei cultui & rectæ religioni præerant, conuenientes supplicarunt vt sibi opem ferret exitium prę oculis exspectantibus. Dicebant enim, Asterium qui in sophisticâ & falsâ differendi arte fuerat educatus, & se in hæreticorum ecclesiam iniecerat, & episcopale munus erat assecutus, falsum acriter defendere, & improbo vti artificio aduersus veritatem: & veremur, inquiebāt, ne facundiâ veluti quadam escâ falsum contegēs, & nexus syllogismorum tamquam quædam retia extendens, capiat multos ex simplicioribus: eâ enim de caussâ fuit ab aduersariis accersitus. Senex autē, Estote, inquit, bono animo, & Deo nobiscum supplicate, orationem & corporis afflictionem precibus adiungentes. His Deum sic rogātibus, vno die ante diem festum ac celebrem, quo verba erat facturus falsi defensor & hostis veritatis, is diuinitus immissam accepit plagam, & cùm vno tantùm die ægrotasset, excessit è viuis, illam vt est probabile, vocem audiens: Stulte, hac nocte repetunt à te animā tuam; quæ autem parasti retia & laqueos, iis tu implicaberis, & non alij. Hæc Balaam quoque acciderunt, qui ipse quoq; aduersus Dei populū accersitus, cùm impia quædam Balaac aduersus ipsum consuluisset, eius dedit pœnas, vt qui ab Israëliticâ dexterâ fuerit cęsus. Igitur hic quoq; cùm in Dei populū quasdā callidas excogitasset sententias, per Deum populi vitā fuit priuatus. Hanc autem salutē Cyrus est cōsecuta per huius orationem.

** al. Gyrthum, vel Cyrthum.* *Asterius hæreticorum episcopus, dialecticâ & eloquentiâ abutitur ad hæresim.* *Asterius diuinâ plagâ moritur.* *Luc. 12.* *Num. 24.*

Hæc autem quæ narraui, mihi diuinum caput, ille magnus tradidit Acacius, qui pulchrè sciebat omnia quæ ab ipso facta fuerant. Cùm ergo illinc esset profectus, & ad suos sodales reuersus, & vna cū eis non paruo tempore esset versatus, ad vitam senij & molestię expertem valdè prompte & alacri-

Vnde hæc Theodoretus didicerit.

tet transiit, vt qui in mortali naturâ meditatus esset impatibilitaté, exspectaret autem corporis immortalitatem. Ego autem hic de eo sistens orationem, transibo ad alium: rogans sanctos qui in hanc ingrediuntur narrationem, per suam intercessionem mihi supernam conciliare beneuolentiam.

Author sanctorum intercessionem expetit.

Cap. III.

11 MARCIANVS.

Theodor. lib. 4 hist. cap. 26.

ILLVM autem tempore celebratum Marcianum, quomodo pro rei dignitate admirabimur? Num videlicet eum simul coniungentes cum Eliâ, & Ioanne, & similibus, qui circumibant in ouinis & caprinis pellibus, egétes, afflicti, vexati, quibus dignus nó erat mundus, errantes in solitudinibus, & mótibus, & speluncis, & foraminibus terræ.

Hebr. 11.

Is enim olim patriam quidem habuit Cyrum, cuius prius quoque meminimus; post hæc autem solitudinem: hac autem & illâ relictâ, nunc habet cælum. Et illa quidem eum genuit, hęc verò aluit, & victorem effecit; cælum autem accepit vt coronatum, contemptâ claritate generis. Ducebat enim genus à patricus, & à splendore regio. In illis enim florebat, corporis specie & magnitudine acceptâ ab opifice naturæ, & animo ingenij solertiâ ornato. In Deum autem & ea quę ad eum pertinent, totum amorem transtulit: & omnibus valere iussis, solitudinis occupat vmbilicú, & paruâ extructâ domuncula, quæ ne eius quidem corpori iustâ respódebat proportione cum eam quodam alio paruo septo circúdedisset, inclusus erat assidue, separatus quidem ab omni humanâ cósuetudine, disserens autem cum Domino vniuersorum, & dulcem illam vocem exaudiés. Diuina enim versans eloquia, se diuinâ voce frui putabat. Orans autem & supplicationes offerens, ipse loquebatur cum Domino: & eum semper tantis frueretur delicus, eum numquam capiebat satietas. Audiuit enim diuinú Spiritum per magnum Dauid psallentem: Qui meditatur in lege Domini die ac nocte, erit tamquá lignú quod plantatú est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo: & folium eius non defluet. Hos fructus desiderans, iucúdissimum hunc laborem amplectebatur: & orationé quidem psalmodia, psalmodiam autem excipiebat oratio, & vtraq; rursus diuinorú eloquiorum lectio. Cibus autem ei erat solus panis, isq; certâ præbebatur mensurâ. Ea auté erat mésura, vt nec puero quidem nuper ablactato satis esset. Aiunt enim panis librá in quatuor partes diuisam, quatuor diebus fuisse distributam, & vnicuique diei attributam fuisse parté vnam. Statuerat enim vesperè comedere quotidie, núquam auté satiari, sed semper quidé esurire, semper verò sitire: corpori auté ea exhibere quæ ad viuendú sufficiunt. Dicebat enim, quòd qui post multorum dierú mediam capit cibum, in diebus quidem inediæ, officia Dominica exequitur imbecillius. Quo auté die rursus capit cibú, plura, vt est consentaneum, exhibens, vétrem onerat: is autem grauatus tardiorem reddit animá ad vigilandum. Dicebat igitur esse melius vesci quidé quotidie, numquam auté exspectare satietatem. Verum enim ieiunium est perpetua indigentia. Hanc legem perpetuò ferebat vir ille diuinus, & cum corpus haberet maximum, & omnium sui temporis hominum esset & maximus & pulcherrimus, hoc paruo cibo alebat. Cùm autem præteriisset aliquantum temporis, duos admisit contubernales, Eusebium qui sacri illius tugurij fuit heres, & 19 Agapetum, qui has leges angelicas transtulit Apameam. Est enim quidam vicus maximus & populosissimus: est autem ei nomen Nicerte. In eo ergo construit duo maxima philosophiæ gymnasia, quorum vnum quidem est ab eius nomine denominatum, alterum verò ab admirabili Simeone, qui quinquaginta annorum spatio re[illegible]sit in hac philosophiâ. In his in hodiernum vsq; diem degunt plus quàm quadringenti viri, virtutis athletæ, & amatores religiosi verique Dei cultus, & qui suis cælum coëmunt laboribus. Huius autem reipublicæ legislatores fuère Agapetus & Simeones, qui leges accepére à magno Marciano. Ab his autem plurima quæ plantata sunt exercitatorum virtutis habitacula, quæ quidem iisdem legibus reguntur & institutis, difficile est enumerare. Ceterum horú omnium plantator fuit ille diuinus: qui enim pulcherrimum semen præbuit, is iure vocari possit auctor bonorum quæ nascuntur.

Nobilis prosapiâ.

Solitudinê elegit, & cella non maiori corpore suo se includit.

Psal. 1.

Post orationem & psalmodiã lectionem adhibet Scripturarum.

Victus ratio.

Nemmã saturi, semper esurire, semper sitire.

Ieiunio moderata sunt meliora.

De Eusebio vide infrà cap. 4.

Marcianus duo extruxit monasteria.

Primum ergo, vt dixi, solus voluntarium illum tenebat carcerem: deinde cum hos duos admisisset, non habitabát illi in eadem domo: neq; enim ei soli sufficiebat domuncula, vt quæ esset valde parua, & quæ ipsi & stanti & recumbenti multum afferret laboris. Neque enim stans, rectus stare poterat, cùm tectum caput & collum tangeret: neq; recubans poterat pedes extendere, cùm domus non haberet longitudinem æqualem longitudini corporis. Cùm ergo eis permisisset aliam extruere, iussit in ea degere: per se autem hymnos dicere & orare, & diuina legere eloquia. Cùm autem oporteret esse plures huius vtilitatis participes, alio habitaculo eius iussu procul extructo, iussit eos qui vellent in illo degere. Eorum autem dux erat Eusebius, qui magni Marciani trans-

Cella corpore suo minor.

Eusebius Marciani successor.

transmittebat doctrinam. Diuinus autẽ ille 19 Agapetus, vt oportuit institutus & exercitatus, & in hac arte athleticâ optimè eruditus, reuersus est, vt dixi, & seminauit semina quæ a diuinâ illâ animâ acceperat. Euasit autem adeò clarus & illustris, vt pontificali sede dignus sit habitus, & ei mandata sit pastoralis curatio; & eius fidei credita fuerit cura patriæ. Eusebius autem ille admirabilis, congregati gregis præfectus, & curam magistri susceperat, & solus dignus habebatur qui ad eum in tempore ventitaret, & eum rogaret numquid vellet. Cùm autem vellet noctu videre quid ageret, ausus est ad fenestram (erat autem ea breuis admodum) accedere; & cùm se inclinans respexisset, videt lumen, non ex lucernâ neque quod esset manu factum, sed à Deo datum, & quod supernâ gratiâ præceptoris sui caput circumfulgebat, & diuinorum eloquiorum Scripturæ ostendebat intelligentiam: tenebat enim librum, & diuinæ voluntatis sacrosanctum inquirebat thesaurum. Hoc cùm esset contemplatus admirabilis Eusebius, ingenti timore horroreque est affectus, & Dei ministri diffusam edoctus est gratiam, & Dei in suos seruos didicit beneuolentiam.

Agapetus ad episcopatum vocatus.

Lumine diuinitus admirabili caput Marciani.

Aliquando autem cùm in vestibulo magnus oraret Marcianus, draco quidam qui repserat supra parietem versum ad Orientem, desuper è muro despexit, simul & hians, & horribiliter intuens, & se inuasurum significans. Procul autem stans Eusebius, & illud horrendum spectaculum pertimescens, & id magistrum ignorare suspicans, illi ostendit clamans, & vt fugeret rogans. Ille autem cùm eum reprehendisset, & timorem expellere iussisset, (nam eum quoque esse exitiale vitium) digito quidem crucis priùs expressit figuram, ore autem insufflauit, & veteres ostendit inimicitias. Ille autem spiritu oris, tamquam igne aliquo, exsiccatus, & veluti exsectus, instar exustæ stipulæ in multas partes est dissolutus. Vide ergo, num imitatus est Dominum vt seruus beneuolus? Dominus enim cùm aliquando fureret mare in cimbam discipulorum, eos autem vidisset anxios & perturbatos, non priùs maris sedauit tempestatem, quàm increpando discipulos, compescuit eorum incredulitatẽ. Hinc doctus hic vir admirabilis, primùm expulit timorem discipuli, deinde sic beluam affecit supplicio. Talis magni Marciani fuit & sapientia, & miraculorum effectio, & in Deum fiducia. Sed tamen cùm tantâ gratiâ dignus esset habitus, & magna posset facere miracula, studebat tamen celare virtutem, prædonis virtutis suspectas habens machinas: arrogãtiæ enim vitium subter seminãs, labore collectos fructus conatur eripere. Et cùm sibi datã vellet celare gratiam, inuitus ad facienda veniebat miracula, cùm eius rectè factorum iubar resplendesceret, & quæ occultabatur virtutem aperiret.

Marcianus crucis signo & insufflatione draconem necat.

Math. 8.

Virtutem contra prædonem vanæ gloriæ celat.

Quinetiam aliquando contigit vt tale quid fieret: Vir quidam honesto loco natus, & cui militares magistratus sæpe fuerant mandati, ex Berhœa Syriæ vrbe proficiscens, cùm eius filia diu debaccharetur, & à malo dæmone vexata insaniret, venit in solitudinem, cùm esset quidem magni Marciani familiaris, speraret autem propter priorem consuetudinem eum conuenire & rogare: spe autem falsus, cùm non liceret ei Dei videre seruum, rogat quemdam senem, cui illo tempore diuini illius viri commissum fuerat ministerium, vt paruum lecythum oleo plenum acciperet, & ad ostium domunculæ poneret. Senex autẽ sæpè quidem se id facturum inficiatus, sæpè autem rursus rogatus, victus est à precibus. Cùm autem strepitum magnus sensisset Marcianus, rogauit quisnam esset, & quonam opus habens veniret. Is autem veram quidem celabat caussam, simulabat autem se venisse vt sciret num iuberet aliquid; & hoc dicens, dimissus est. Cùm autem sub auroram rursus pater puellæ rogasset vt sibi redderetur lecythus, ille timẽs quidem, iuit tamen cum quam maximo potuit silentio, & porrectâ manu, & accepto lecytho cupiebat latère. Is autem rursus rogauit, quidnam volens veniret. Postquam autem eamdem dixit caussam quam etiam vesperè pr̨ se tulerat, ægrè ferens homo Dei, vtpote quòd præter consuetudinem fuisset eius aduentus, iussit vera dicere. Ille autem timens & contremiscens, cùm non posset eum latère qui plenus erat Dei gratiâ, dixit & quis esset qui supplicabat, & eum morbi docuit tragœdiam, & ostendit lecythum. Is autem succensuit quidem vt est consentaneum, quòd nollet virtutem ostendere. Minatus tamen, quòd si hæc rursus auderet, & ab illâ priuabitur cõsuetudine, & ei auferetur ministerium, (erat autem maxima iactura iis qui quæstum sciebant) remisit, iubens reddere ei qui dederat. Et Marcianus quidem hæc iubebat: dæmon autem qui aberat iter quatuor dierum, eius qui exigebat vociferabatur virtutẽ: & Marcianus Berhœæ functus est officio iudicis, quibusdam lictoribus vsus aduersus dæmonem, & illum scelerarum expellens, & puellam mundam reddẽs ab illâ vexatione. Hoc autem exactè sciuit pater puellæ: ei enim reuertẽti cùm pauca stadia abesset ab vrbe, occurrit

Olei lecythus ad Marciani cellam defertur, vt virtutem concipiat.

Marcianus sanat precibus dæmoniacam etiam absens.

occurrit quidam seruus à dominâ in agrum missus. Is cum vidisset dominum, miraculi facti attulit nuntium, quatuor ante diebus dicens factum esse miraculum. Diebus ergo supputatis, & tempore rectè examinato, didicit illud fuisse in quo senex attulit lecythum. Mihi autem venit in mentem cogitare, quid non fecisset ille vir magnus, si voluisset tacere miracula. Si enim etiam cùm studeret celare quam acceperat virtutem, tantum ostendit splendorem; quod non miraculum fecisset si voluisset? Sic autem spiritalem quoque suam sapientiam non ostendebat omnibus. Itaque cum postremò post diem festum salutaris passionis, & Dominicæ resurrectionis, permisisset iis qui volebant ad se ingredi, illo certe tempore omnes studebant eum videre.

Dies festus passionis & Dominicæ resurrectionis.

Atque ad eum aliquando congregati primi veniebât pontifices, Flauianus ille magnus, cuius fidei erat credita pascenda Antiochia; & diuinus Acacius, cuius prius quoque meminimus, & Eusebius Chalcidensis episcopus, & Isidorus cui tunc erat cômissa Cyrus gubernanda, qui erant virtute insignes. Vnà autem cum illis erat etiam Theodotus, qui tenebat habenas Hierapolitanorum ecclesiæ, clarus monasticâ exercitatione & mansuetudine. Erant autem nonnulli quoque ex magistratibus, incensi ardore fidei. Omnibus ergo cum silentio sedentibus, & sacram illam vocem exspectantibus, ipse quoque diu tacens sedebat, linguâ quidem otiosus, auribus autem promptus. Tunc aliquis ex iis qui sedebant, qui erat ei familiaris propter curam animæ, & alioqui auctoritate & dignitate clarus, Omnes, inquit, ô pater, diuini hi pastores, sitientes exspectant suauissima tuæ doctrinæ fluenta: omnes ergo præsentes impertias vtilitate, nec claudas riuos tuæ beneficentiæ. Ille autem cum valde ingemuisset, Deus, inquit, vniuersorũ quotidie loquitur per creaturas, & per diuinas Scripturas disserit & monet ea quę oportet, & inducit ea quæ sunt vtilia: terretq;, minis & adhortatur promissis: & ex his nullam capimus vtilitatem. Quemadmodum ergo loquens profuerit Marcianus, qui tantam vtilitaté amittit cum aliis, & commodum non vult ex eis capere? Hinc factum est vt multi quidem sermones mouerentur à patribus, quos inserere narrationi duxi superuacaneum. Cùm autem surrexissent & orassent, & ad conferendum sacerdotij ordinem vellent ei manus imponere, rursus ei manus admouere sunt veriti; & huc quidem illi, ille vero huic iubebat: cùm omnes autè id simul recusassent, recesserunt. Sed enim volo his quoq; aliam addere narrationem, quâ cognosci poterit diuina eius prudentia.

Pontifices congregantur ad Marcianum.

Quàm multis modis nobis loquatur Deus.

Auitus quidam, primus in solitudine, gratiâ monasticæ exercitationis fixerat tugurium. Id autem magis quam hoc vergit ad Septemtrionem, & aliquantum situm ad Orientem, spectat vêtum Apartiam qui est proximus Subsolano. Is magno Marciano erat & tempore & labore antiquior, vir autem philosophus, & in vitâ durâ & asperâ educatus. Is cùm de viri virtute quæ vbiq; celebrabatur audiuisset, ratus tale spectaculũ esse silentio & quiete vtilius, accurrit studens videre eum quem desiderabat. Cum autem eius aduentum magnus sciuisset Marcianus, ostio aperto eum ad se admisit. Admirabili autem præcepit Eusebio, vt & legumen coqueret & olus, si haberet. Postquam verò mutuum inter se colloquendi explessent desiderium, & alter alterius virtutem didicissent, nonæ simul peregerunt officium; venit autem Eusebius mensam ferens, & panem afferens. Magnus autem Marcianus diuino dixit Auito: Accedum omnium mihi amicissime, & huius mensæ simus simul participes. Ille verò, Nescio, inquit, me vnquam cibum sumpsisse ante vesperam: sæpe autem duos & tres dies simul maneo ieiunus. Magnus autem Marcianus, [a] Meâ ergo, inquit, caussâ hodie mutetur consuetudo: nam cum sim corpore imbecillo, non possum exspectare vesperam. Postquam autem hæc dicens, non persuasit admirabili Auito, ingemuisse dicitur & dixisse: At ego, inquit, animo angor & valde crucior, quod tantum laborem ceperis vt virum aliquem laboriosum videres & philosophum, ipse autem falsus, cauponem videns aliquem profuse & delicate viuentem. Cùm ex his autem molestiâ esset affectus Auitus, & dixisset se malle vesci carnibus quam hæc audire, dixit magnus Marcianus: Nos quoque, ô amice, eamdem quam tu vitam persequimur, & amplectimur eamdem viuendi rationem, & quieti labores præferimus, ieiunium magis expetimus quàm cibum, eumque nocte aduentante capimus: sed scimus charitatem esse ieiunio præstantiorem. Charitatis enim opus à lege diuinâ præcipitur: ieiunium autem est potestatis nostræ & arbitrij. Oportet autem existimare, diuinas leges esse nostris longè præstantiores. Hæc cum inter se inuicem disseruissent, & parũ cibi sumpsissent, & Deum laudauissent, & tres dies simul versati essent, rursus sunt separati, videntes se inuicem spiritu. Quis ergo non admiretur huius viri sapientiam, a quâ gubernatus, sciebat quidem tempus ieiunij, sciebat autem etiam

Auitus visitat Marcianũ monachũ.

Officium nonæ horæ celebrant.

Auiti moderatum ieiunium.

Charitas ieiunio præstantior.

Viderunt se inuicem spiritu absentes corpore.

etiam

etiam fraternæ charitatis: sciebat virtutis quoque partium differentiam, & quamnam cuinam cedere oportet, & cuinam in tempore danda sit victoria. Possum autẽ aliud quoque narrare, quò eius cognoscatur in diuinis perfectio. Ad eum enim ex patriâ venit soror cum filio, qui & vir erat & vrbis Cyri facile princeps, ea quę ei vsui erant abundè adferens. Is autem sororem quidem videre non est passus, sororis autem admisit filium: erat enim id tempus definitum quo eum licebat conuenire. Cùm autem eum rogarent acciperet quæ allata fuerãt, Per quot, inquit, monasteria transiistis, & quænam ex his, eis ipsis impertiistis? Cum is autem dixisset, se nulli dedisse: Abite, inquit, cum iis quæ attulistis. nos, inquit, nullo horum egemus, nec si egeremus, acciperemus: naturalis enim cognationis, non autem diuinæ pietatis & seruitij curam gerentes, hanc exercetis in nos beneficentiam. Si enim non honoraretis solam generis necessitudinem, non ea quæ attulistis, nobis solis impertiissetis. Hæc dicens, filium sororis dimisit cum sorore, iubens vt nihil acciperetur ex iis quæ attulerant. Ita erat extra naturam, & in cælestem migrarat viuendi rationem. Quódnam enim aliud afferri potest exemplum apertius, quòd Deo esset dignus, conuenienter ipsius Dei voci? Qui non relinquit enim, inquit, patrem & matrem, & fratres & sorores, & vxorẽ & filios, non est me dignus. Si autem qui non relinquit, est indignus; qui relinquit, & tam accuratâ exactáque vtitur perfectione, clarum est, eum fuisse dignissimum. Ego præter hæc admiror quoque eius in diuinis decretis summam perfectionem. Abhorrebat enim [21] Arij insaniam, quę à potestate Imperatoris accendebatur illo tempore. Abominabatur etiam amentiam Apollinaris. Fortiter autem & strenuè decertabat aduersus eos qui cum Sabellio sentiebant, tresque hypostases seu personas in vnam cogebant. Valdè quoque auersabatur eos qui nominantur Euchitæ, qui in habitu monastico laborant morbo Manichæorum. Erat autem ideò feruens eius zelus pro decretis ecclesiasticis, vt etiam aduersus virum admirandum & diuinum, iustam pugnam susceperit. Erat Abraames quidam senex in illâ solitudine, vir canis quidem pilis, sed magis canâ prudentiâ, omni virtute clarus, & vberes semper profundẽs lacrymas compunctionis. Is in principio à quadã inductus simplicitate, [22] primũ Pascha peragere sustinuerat: ignorans quidem, vt est verisimile, quæ de eo Nicææ à patribus constituta fuerant, antiquę autẽ seruire malens consuetudini. Multi autem alij laborabant eo tempore eadem quoque ignoratione. Sed magnus Marcianus multis quidem sępè verbis vsus, conatus est senem Abraamem (ita enim eũ appellabant qui in eâ habitabant regione) vt cum Ecclesiâ consentiret, traducere. Cùm eum autẽ vidisset non parère, aperte destitit cum ipso communicare. Sed procedentẽ tẽpore, ille quoque vir diuinus abiectâ macula, in festo celebrãdo amplexus cõsensum Ecclesiæ, verè psallẽs cecinit. Beati immaculati in viâ qui ambulant in lege Domini. Hoc autem effectũ est à magni Marciani doctrinâ.

Ei multi quidem vbique ædificabant oratoria: in Cyro quidem, eius sororis filius Alypius: Zenobia autem quædam in Chalcide, quæ & genere erat clara, & insignis virtute, & magnas habebat diuitias. Alij quoq; non pauci hoc faciebant, victoriâ partâ illustrem illum athletam rapere contendentes. Hoc cum nosset homo Dei, rogat admirabilem illum Eusebium, omni terrore plenum illi offerens iusiurandum, vt corpus in illo loco deponeret, & nemo sepulcrum dignosceret præter duos qui simul habitabant familiariores, donec pręterisset magnus annorum numerus. Hoc autem iusiurandum impleuit homo ille admirabilis. Postquam enim insignis illius victoris venit finis, & chorus Angelorum sacrã illam & diuinam animam ad cælẽstes transtulit mansiones, non priùs eius significauit obitũ, donec cum duobus ex familiarioribus factâ fossâ, & corpore deposito, complanauit terræ superficiem: & quinquaginta annis vel pluribus elapsis, cùm innumerabiles concurrissent & corpus scrutati essent, ignotum mansit sepulcrum. Postquam autem vnumquodque ex prędictis oratoriis, vnum quidem apostolorum, alterum verò martyrũ accepit reliquias, securè deinceps illius tabernaculi & doctrinæ heredes, cùm duobus ante annis arcam construxissent lapideam, in eâ posuerunt pretiosi corporis reliquias, cùm vnus ostendisset sepulcrum; is enim solus supererat ex illis tribus. Cùm illius autem fuisset virtutis æmulator Eusebius admirabilis, longo tẽpore corpus perpetuò affligebat. Nam cùm centũ & viginti ferri libras corpori haberet impositas, sibi quoq; imposuit alias diuini Agapeti quinquaginta; adiecit autem magni quoq; Marciani alias octoginta; habebat autem oratorium, lacũ quemdam in quo nulla aqua remanserat. Tribus autem annis perpetuis hoc modo vitam transegit.

Ad hæc autẽ dicenda sum digressus, cum vellem ostendere, quot & quantarũ rerum rectè & ex virtute gestarum auctor & procu-

rator

Sororem ad aspectum non admisit.

Beneuolentia non ex naturali affectu cognatis, sed ex charitate promiscuè danda pauperibus.

Matth. 10.

Marcianus hæreticorum oppugnator.

Arij.

Apollinaris.

Sabellij.

Euchitarum.

Manichæorum.

Zelus pro decretis ecclesiasticis.

Abraamem eremitam ab errore celebrandi Pascha contra vsum Ecclesiæ reuocat.

Psal. 118.

Oratoria Marciano erecta.

Marcianus noluit ignotum habere sepulcrum.

Reliquiæ decenter asseruatæ.

Eusebius Marciani æmulator, eiusque austeritas.

raror fuerit Marcianus. Huius autem philosophiæ fructum quoq; percepit admirandus ille Basilius, qui multis postea temporibus, apud Seleucobelum, (est autem vrbs Syriæ) monasticum extruxit habitaculum, & clarus quidem fuit in multis generibus virtutum, insigniter autem clarus in ea quæ Deo longè est gratissima possessione charitatis, & in diuino opere hospitalitatis. Quàm multos autem hic quoque Deo exhibuerit operarios, citra pudorem, vt apostolicè dicam, verbum tractantes veritatis, quis facilè enumerauerit? Nam vt alios in præsentia prætermittam, qui sunt quidem laude digni, nimis autem prolixam redderent narrationem, huius viuus & solius meminero. Fuit quidam qui ad eum venerabat, eum autem appellabant Sabinum, qui corpus consumpsit laboribus innumerabilibus. Neque enim panis, neque obsonij fuit alicuius particeps: cibus autem erat ei farina aqua madefacta. Consueuerat autem is totum vnius mensis miscere nutrimentum, vt situm contraheret, & tetrum odorem emitteret. Volebat autem hoc genere alimenti hebetare sui corporis appetitiones, & efficere vt fœtore nutrimenti flaccesceret voluptas. Cùm autem per se sic degeret, si quis ex familiaribus ad eum accederet, simpliciter & citra discrimen vescebatur iis quæ apponebantur. Tantam autem diuinitus gratiam acceperat, vt mulier quædam Antiochena, cuique & genus & opes ingentes faciebant spiritus, ad eum accurrent, & ei supplicaret vt opem ferret filiæ quæ vexabatur à dæmone: In somnis enim, inquiebat, vidi quemdam iubentem vt huc accurrerem, & precibus præsidis monasterij salutem filij procurarem. Dicebat ergo is qui responsa dabat, non solere præsidem loqui cum mulieribus. Cùm autem instaret mulier, lacrymans & eiulans, & grauiter vociferans, egressus quidem est præfectus monasterij; dicebat autem mulier non esse ipsum; fuisse autē alium sibi ostensum subrubicundum, qui pustulas quasdam habebat in genis. Vbi autem cognouerunt eum qui quærebatur, erat autem is tertius monasterij, non primus, eum persuasum adduxerunt ad mulierem. protinus autem illa quidem agnouit faciem, malus autem dæmon vociferans reliquit puellam. Hæc præclara fecerunt facinora magni Marciani discipulorum discipuli: tales vbique plantas plantauit plantator optimus. Ego autem huic narrationi rursus finem imponens, rogo & quæso vt per horum omnium intercessionem diuinum consequar auxilium.

Basilius monasterium extruxit. *Insigniter hospitalis.* *Sabini austeritas.* *Somnium mulieris Antiochenæ de Sabino.* *Sabinius mulieris filiam sanat daemoniacam.* *Intercessio Sanctorum.*

[13] EVSEBIVS. CAP. IV.

QVALES quidem Deo obtulerit fructus desertum sterile, nempe pulchros & maturos, & ei qui plantauit gratos, & iis qui sapiunt hominibus charos & maximè expetendos, ostendimus in iis quæ iam scriptæ sunt narrationibus. Ne quis autem existimet, virtutem esse loco circumscriptam, & solam solitudinem esse aptam ad tales ferendos redditus, age transeamus deinceps oratione ad terram quę habitatur: & ostendamus ad parandam philosophiam eam minimè esse impedimento.

Est mons altus, qui Antiochiæ quidem situs est ad Orientem, BerhϾæ autē ad Occidentem, omnes autem mōtes prope siros superat: in summo autem cacumine imitatur figuram conoidem, ab altitudine autem accepit denominationē: κορυφὴν enim, id est verticē, eum solent appellare accolæ. Olim eius in summo vertice erat templum dæmonum, quod apud vicinos in magno erat honore: subtus autem ad Meridiem patet campus, sinus præ se ferens figuram, qui vtrimque coërcetur vlnis non admodum altis. Pertinent autem eæ vsque ad viam quā equitatur, quæ vtrimque à Meridie ad Septemtrionem sęptæ sunt, semitas excipientes. In eo autem sunt constructæ villæ & magnæ & paruæ, continentes iis qui sunt vtrimque montibus. Propter ipsas autem excelsi montis oras, est quidam vicus maximus & populo frequentissimus, vocabulo autem regionis eum vocant [14] Teledam: in superiori autem parte lateris montis, est quidam saltus non admodum accliuis, sed qui modice inclinatur, spectans ad illum campum & ventum austerum. In eo philosophiæ gymnasium extruxit quidam Ammianus, vir qui cùm multis quidem aliis virtutibus esset clarus, tum summâ modestiâ superabat alios. Hoc autem satis est argumenti. Etenim cum ad doctrinam, non solùm suis sodalibus, sed vel bis totidem aliis posset sufficere, sæpè ad magnum accurrebat Eusebium, rogans & supplicans vt is esse vellet adiutor, pædotriba & magister eius palæstræ quam fundauerat: aberat autem viginti quinq; stadiis, in quodam valde paruo habitaculo, & quod nec fenestras quidem habebat, inclusus. Eum autem ad hanc virtutem deduxerat Marcianus, eius quidem patruus, fidelis autem Dei seruus. Sufficit enim hoc dicere, cum etiam magnum Moysem hoc cognomine honorarit Dominus. Hic Marcianus cùm diuinum gustasset amorē, noluit solus frui bonis: sed multos etiam fecit alios in amore socios.

Transit Theodoretus ad eremitas habitatas, quam aliqui incolarunt. *Templum dæmonum in vertice montis.* *Teleda vicus populosissimus.* *Philosophia monastica gymnasium.* *Marcianus Eusebij patruus.*

socios. Venatus est autem & magnum Eusebium, & eius fratrem qui in vita vere quoque erat frater. Non existimauit eorum rationi esse cõsentaneum, vt eos quidem qui ad eum nihil attinebant, venaretur ad virtutem, fratres autẽ non itidem. Hos ergo amboscùm in parua inclusisset domuncula, eos euangelicam vitæ docebat rationem. Sed fratrem quidem morbus inuadens, illũ cursum interrupit; morbum mors autem est consecuta: nam cùm paucis diebus vixisset postquã illinc est egressus, vitę finẽ accepit. Permansit autem magnus Eusebius toto tempore vitæ patrui, neque cum vllo loquens, neque lucem intuens, sed perpetuò inclusus: & post illius mortem hanc vitam est amplexus, donec admirabilis ille Ammianus ei multis delinito precibus persuasit. Dic enim mihi, ad illum dicebat, ò optime, cuinam placere existimans, laboriosam hanc sordidamque & squallidam vitam es persecutus? Cùm autem, vt par est, is vtique dixisset: Deo qui est virtutis legislator & magister. Quoniam ergo eũ amas, inquit Ammianus, ego tibi modum ostendam, per quem & amorem magis accendes, & ei quem amas seruies. nam quòd omnis tua cura & industria in teipsum conuertatur, non effugiet, vt sentio, cnmeo nimi in te ipsum amoris. Lex enim diuina iubet proximum amare vt teipsum. Multos autem opũ sumere participes, hoc est propnum veri muneris charitatis. Hanc autem diuinus Paulus appellauit legis plenitudinem. Rursus quoque clamat: Tota lex & prophetæ in hoc sermone in summam rediguntur, nempe, Diliges proximum tuũ sicut teipsum. Porrò autem Dominus quoque in sacris Euangelijs Petro, qui confessus est eum amare plus alijs, præcepit pascere oues suas. Eos autem qui hoc non fecerunt reprehendẽs, clamat per Prophetam: O pastores, non seipsos pastores pascunt, non oues? Et ideò magnum quoque Eliam qui hanc vitam persequebatur, iussit versari in medio impiorum: & secundum Eliam, tantopere celebratum Ioannem, qui amplectebatur solitudinem, transmisit ad ripas Iordanis, illic baptizare iubens & prædicare. Quoniam ergo tu quoque es Dei qui te fecit ardens amator, multos quoque tecum alios effice amatores: hoc enim est valdè gratum communi Domino. Propterea Ezechielem quoque appellauit speculatorem, & peccatoribus iussit testificari, & Ionam iussit currere Niniuem, & nolentem transmisit in vinculis. Cùm hæc diceret & similia, diuinum virum mansuefecit, & voluntario illo effosso carcere, eduxit & abduxit, & suorum sodalium ei curam tradidit. Ego autem nescio vtrum plus admirer, huiúsne moderationem, an illius obedientiam, & quòd ab eo sit persuasus. Is enim fugiebat principatum, & magis volebat esse ex us qui parebant, vt qui præfecturæ formidaret periculum: & magnus Eusebius auersabatur quidem cum pluribus conuersationem, cessit tamen, & captus eius charitatis, suscepit curam gregis, & duxit chorum, non multis verbis opus habens ad docendum: sufficiebat enim vel solus aspectus, vt vel longè tardissimũ celerem efficeret ad cursum virtutis. Dicunt autem qui viderunt, eum semper habuisse grauem vultum, & qui poterat timorem afferre spectantibus.

Ammianus ... Eusebium ... vitam ... (margin)

Eusebius perpetuo inclusus, ... egit. (margin)

Ammianus ... ad ... amorem hortatur. (margin)

Rom. 13.
Galat. 5.
Ioan. 21.
Ezech. 34.

Elias & Ioannes Baptista ... missi ... amena... fuere. (margin)

Ezech. 3.
Ionæ. 1.

Eusebius curam gregis monastici suscipit. (margin)

Solo vultu negligentes castigat. (margin)

Cibum autem ipse quidem capiebat tertio & quarto quoque die, iis autem qui secum habitabant, iubebat vesci alternis diebus. Præcipiebat autem cum Deo assidue colloqui, & nullũ tempus relinquere vacuum ab hac operatione, sed communiter quidem præfinita exequi officia; partes autem diei quæ intercedunt, vnumquemque per se, vel sub aliqua vmbra arboris, vel propter petrã aliquam, vel vbicumque quiesceret aliquis, vel stantem, vel humi iacentem, rogare Dominum, & petere salutẽ. Ita autem vnamquamque ex partibus corporis edocuit virtutem, vt illa faceret quæ sola permittit ratio. Vt autem hoc reddam manifestũ omnibus, mentionem faciam vnius eius narrationis.

Ieiunium triduanum & quatriduanum celebrat. (margin)

Singula corporis membra componere docet. (margin)

Sedebat super quamdam petram ipse & Ammianus ille admirabilis, & diuinorum euangeliorum historiam alter quidem legebat, alter verò eorum quæ erant obscuriora explicabat sententiam. Cùm autem quidam agricolæ in subiecto campo terram colerent, ad hanc contemplationem magnus tractus est Eusebius. Cum autem diuinus Ammianus legisset locum euangelicum, sciscitaretur autem interpretationem, iussit magnus Eusebius vt repeteret lectionem. Cùm is autem dixisset: Iis qui arant forte delectatus, minime exaudisti, vt est verisimile: suis deinceps oculis legem tulit, vt neque campum illum vmquam contemplarentur, neque cælesti pulchritudine, & chori astrorum aspectu fruerentur: sed angustissimã vtens semitã, cuius mensuram aiunt fuisse vnius palmi, ferente ad oratorium, extra eam deinceps egredi non est passus. Dicunt autem eum plus quam quadraginta annis vixisse post hanc legem. Vt autem cum animi sui sententiã, ad hæc quoque eũ traheret aliqua necessitas, cùm lumbos zonã ferreã alligasset, & grauissimum collare collo imposuisset, aliquo alio ferro coniunxit zonam collari qui erat collo impositus: vt hoc modo inclinatus, conaretur assiduè

Oculorum custodia. (margin)

Ne oculi euagentur, zonã ferreã & collari caput deprimit Eusebius. (margin)

aſſiduè in terram deſpicere. Has ipſe de ſe exegit pœnas, quòd illos eſſet contemplatus agricolas. Hoc autem & multi quidem alij me docuerunt ex iis qui illum nouerunt, & res eius optimè ſciuerunt: narrauit autem ſenex quoque magnus Acacius, cuius priùs quoque meminimus in alijs narrationibus; dixit autem ſe eum quoque aliquando interrogaſſe cùm eum ſic vidiſſet incuruatum, quamnam capiens vtilitatem, neque cælum patiatur aſpicere, neque campum illum ſubiectum contemplari, neque ex anguſtâ illâ viâ egredi: eum autem dixiſſe ſe hæc moliri aduerſus maligni dæmonis machinationes: Nam ne, inquit, de magnis bellum gerat, conans auferre temperantiam & iuſtitiam, & iram armans, & cupiditatem accendens, & vt faſtu efferat & ſuperbiâ intumeſcam efficiens, & quæcumque aduerſus meã machinatur animam, conor hoſtem ad hæc parua traducere: in quibus etiam ſi vicerit, non magnum affert detrimentum; & ſi victus fuerit, euadit magis ridiculus, vt qui ne in paruis quidem poſſit euadere ſuperior. Quoniam ergo non hoc bellum minùs periculoſum, non valde enim ſentitur qui in his damni aliquid accipit. Quod enim damnum eſt vel videre campum, vel in cælum oculos attollere, ad hoc me genus pugnæ tranſtuli; in hac enim me nec ferire poteſt nec perimere: non ſunt enim hæc iacula letifera, vt quæ illis ferreis careant aculeis. Hæc ſe audiuiſſe dixit magnus Acacius, eiuſque ſe admiratum eſſe ſapientiam, virtutemq́ue bellicam & experientiam. Quamobrem hoc quoq; narrabat eis qui talia diſcere cupiebant, vt & admirabile & dignum quod mãdetur memoriæ.

Pugna ſpiritualis Baſſiã.

Hæc eius gloria cùm in partes omnes vndique peruaderet, ad ſe attraxit omnes virtutis amatores. Venerunt autem diuiniſſimi quoque * Iuliani ſenis, cuius priùs perſecuti ſumus narrationem, qui optimi gregis erant præfecti. Poſtquã enim vir ille diuinus, fine vitæ accepto migrauit ad vitam ſupernam, ad magnum accurrerunt Euſebium, meliùs eſſe rati rectè regi quàm regere & præeſſe.

** Longus addit: Iacobus, Perſa & Agrippa tuncrectores.*

Succeſſores Iuliani, Euſebij diſciplinæ ſe ſubdunt.

Iacobi autem, cuius prius quoque iam memini, cùm ſummatim eius oſtendi virtutem, nunc quoque euidens argumentum oſtendam ſummæ eius philoſophiæ. Poſtquam ille diuinus hinc excedens Euſebius iuſſit eum præeſſe gregi, & recuſans curationem, non perſuaſit cupientibus eum hanc curam ſuſcipere, abiit ad alium gregẽ, malens paſci quàm paſcere; & cùm plurimo tempore ſuperuixiſſet, hanc vitam ſic finijt.

Iacobus recuſat præfecturam.

Suſcipit itaque illam præfecturam Agrippa, vir qui & multis alijs ornatus erat bonis, præcipuè autem puritate animæ: per quam & diuinæ pulchritudinis viſionem aſſiduè apprehendens, & illius amoris igne accenſus, irrigabat genas perpetuis lacrymis. Cùm is autem longo tempore electum illum & diuinum gregem rectè paſſet, deinde è vitâ exceſſiſſet, Dauides ille diuinus, cuius aſpectu mihi quoque frui contigit, ſuſcepit præfecturam: vir qui reuera, ex diuini Apoſtoli ſententiâ, mortificauerat membra quæ ſunt ſuper terram. Tantum enim fructum cœperat ex doctrinâ magni Euſebij, vt quadraginta quinque annos egerit in illo monaſterio, abſque irâ autem & excandeſcentiâ toto hoc tempore vixerit. Neque enim poſt ſuſceptam præfecturam vidit eum aliquis ſuperatum ab hac animi perturbatione, idq́ue cùm, vt eſt veriſimile, eſſent innumerabilia quæ cogerent. Centum enim & quinquaginta viri paſcebantur ab illius dextera: aliqui quidem ſummâ & excellenti virtute, & eam quæ eſt in cælo viuendi rationem imitantes; alij verò qui pennas tunc primùm producebant, & terram tranſilire & ſuperuolare docebantur. Et tamen cùm tot eſſent qui diuina docebantur, & aliquid, vt eſt veriſimile, delinquerent (neque enim facilè fieri poteſt, vt qui modò venitur, rectè ſe gerat in omnibus) manſit immobilis vir ille diuinus tamquam incorporeus, nullâ eum occaſione ad iram excitante. Hoc enim non ſolum accepi ex auditione, ſed etiam ex experientiâ. Nam cùm aliquando deſideraſſem videre illum gregem, acceſſi habens etiam alios ſocios peregrinationis, qui eamdem quam ego vitam amplectebantur. Toto ergo tempore hebdomadæ apud illum virum diuinum degentes, vidimus eius vultum nullam accipere mutationem, neque nunc quidem hilaritate diffundi, nunc verò triſtitiâ contrahi. Oculos quoq; ſimiliter, non aliquando quidem truces ac toruos, nunc verò lætos; ſed in eodem ſemper honeſti decoriq́ue tenore permanere. Hi autem ſufficiunt ad arguendum animi tranquillitatem. Sed veriſimile eſt, exiſtimaturum quempiã eum talem eſſe viſum, quod nulla eum moueret cauſſa: quamobrem neceſſe habeo eiuſmodi quid narrare quod accidit, cùm nos illic eſſemus.

Agrippa eum ſuſcipit.

Diuinus Dauides.

Coloſſ.

Dauides numquam exarſit.

Centum & quinquaginta viri eius profeſſionis.

Dauidis vultus et animi tranquillitas.

Sederat apud nos vir ille diuinus de philoſophiâ agitans rationes, & quærens id quod eſt ſummum euangelicæ vitæ inſtitutionis. Cùm autem interceſſiſſent eiuſmodi ſermones. Publius quidam genere quidem Romanus, moribus autem ipſe quoque admirandus, & ſacerdotij honore præditus, & illius præfecturæ ſecundas partes obtinens,

Publius Romanus ſacerdos.

nem, ad nos venit aduersus diuinum Daui-dem vociferans, & commune damnum il-lam nominans lenitatem; & omnibus per-niciem afferre dicens eius mansuetudinem; & amentiam, non modestiam, summam il-lam vocans philosophiam. Ille autē habens animam veluti adamantinam, accipiebat quidem rationes, non pungebatur autem ab iis quæ suâ naturâ solent pungere: vultū itaque non mutauit, neque sermonem insti-tutum dimisit, sed cum leni voce & verbis serenitatem animæ significantibus, illum senem dimisit, rogans eum vt eorum quæ vellet curā gereret. Ego autem cum his qui ad nos venerunt loquor, vt vides, existimans necessarium esse hoc officium. Quomodo ostendent quis melius animi lenitatē? Eum enim cui illa credita erat præfectura, talem accepisse contumeliam ab eo qui tenebat secundas partes, præsentibus maximè ho-spitibus, & maledictum audientibus, & nul-lam iræ subusse tempestatem & perturba-tionem, quam non magni & excelsi animi virtutem superat & fortitudinem? Ac diui-nus quidem Apostolus considerans huma-næ naturæ imbecillitatem, eam quam fert legem, naturâ metiens, Irascimini, inquit, & nolite peccare: sol non occidat super ira-cundiam vestram. Nam cūm iræ quidem motus nosset esse naturæ, non nostri arbi-trij, noluit lege ea decernere, quæ essent la-boriosa, & forte etiam eiusmodi vt fieri non possent: sed motui naturæ & iræ tempestati mensuram præfinit diem; iubens rationi vt eam compescat, & tamquam freno repri-mat, & non concedat progredi vltra termi-nos. Vir autem hic diuinus vltra leges quæ latæ sunt decertauit, & septa transiliit: non vsque ad vesperam iræ vt moueretur con-cedens, sed nec vt moueatur quidem omni-no permittens. Talem fructum accepit is ex magni Eusebij consuetudine. Vidi multos quoq; alios in illo tugurio, qui huius philo-sophiæ amatores fuere & æmulatores: alios quidem in flore corporis, alios verò etiam in profunda senectute. Nam cūm plus quàm nonaginta annis vixissent homines, labono-sam vitam noluerunt relinquere, sed insi-gnes fuere obeuntes labores iuuentutis, no-ctu quidem & interdiu Deum laudantes, & sacra illa officia peragentes; post duos au-tem dies vilibus illis cibis vescentes.

Vt alios autem prætermittā, qui non sunt quidem digni qui sileantur, sed vel maximè laudentur & celebrentur; sed ne sit proli-xior quam par sit narratio, in diuino illo lo-co fuit quidam, cum autem * abbatem no-minant, qui ex Ismaëlitide quidem radice germinauit, non fuit autem eiectus à domo Abrahæ, vt is à quo genus duxerat, sed pa-ternæ hereditatis fuit cum Isaac particeps, vel potius ipsum rapuit regnum cælorum. Is monasticæ huius exercitationis protinus attigit institutionem apud quemdam qui tunc habitabat solitudinem, qui eos optimè exercebat: erat autem ei nomen [14] Maro-sas. Post hæc autem ille quoq; aliis præesse desistens, ad hunc cum * abbate venit gre-gem: nec paruo vixit tempore, sed cūm præclare decertasset, & insignis euasisset, excessit ex hac vitâ. Hic autem illic quidem fuit continuos triginta & octo annos: ita au-tem desiderabat laborare, vt qui modò la-borare cœpisset: nam in hodiernum vsque diem pedes numquam texit calceis. cum est autem frigus, in vmbrâ sedens, in æstu solem suscipit, & tamquam auram Zephy-ri, quæ ex eo procedit flammam excipit. Toto autem hoc tempore aquam potare non passus est, non illa comedens quæ iis exhibentur, qui ad non bibendum se exer-cent (solent enim ij vti cibis humidioribus) sed vs vtens cibis quibus alij. Verum pauca comedens & quæ modicas ei vires afferunt, existimat vsum aquæ superuacaneum. Gra-ui autem ferro lumbos succinctus, rarò qui-dem sedet, noctu autem, & maiori parte diei vel stans vel flectens genua, offert Do-mino officium precationis: vsu autem ac-cubitus se omnino priuauit. nemo enim in hodiernum vsque diem eum vidit cuban-tem. Quinetiam cūm est chon renuntiatus coryphæus, & ei contingit vt præsit, totum hunc laborem fert prompto & alacri ani-mo, se iis qui eius parent impeno præbens exemplar philosophiæ. Tales victoriâ insi-gnes decertatores, diuinus Eusebius, horum certaminum pædotriba & exercitator, ex-hibuit Domino: & cum alios quoque pluri-mos tales fecisset, eos transmisit doctores ad alias palæstras, qui totum illum sacrum montem diuinis his pratis & suauem emit-tentibus odorem impleuere. Nam cūm ad Orientem ab initio fuisset illius exercitatio-nis monasticæ tugurium, licet videre eius philosophiæ fœtus ad Occidentem & Me-ridiem, veluti quasdam stellas circa lunam choros ducentes: & alios quidem Græcâ, alios verò eius in quâ habitant regionis vo-ce, laudantes creatorem. Sed enim id aggre-dior quod fieri non potest, cupiens om-nia persequi quæ à diuinâ illâ animâ rectè gesta fuere.

Huic ergo narrationi finis est imponen-dus, & ad aliam conuertenda est oratio, & Theodore-tus est addēda quæ illinc capitur vtilitas, cūm horum magnorum virorum benedi-ctionis rogauerimus vt simus participes.

Margin notes: Dauid as potissimum-... animam in ... mansuetam. — Marosas abbas. — * Abbas vel Ammau. — Vsus aquæ abdicatio Ab-bas. — Ferrum circa lumbos eius. — Eusebij discipuli per totum orbem dispersi. — Theodoretus benedictionem sanctorum implorat.

17 PVBLIVS.

EODEM tempore fuit quidam Publius, & propter formam spectatu dignus, & animâ præditus quæ formæ conueniebat, vel potiùs eam ostendens corpore magis admirabilem. Is ex senatorio quidem ordine ducens originem, natus autem ex ciuitate apud quam Xerxes ille, cuius vbique est fama tam celebris, in Græciam bellum gerens, & volens exercitu fluuium Euphratem transmittere, nauium congregatâ multitudine, iisdem inter se coniunctis, & hoc modo super fluuium ponte constructo, locum Zeugma, id est coniuncturam appellauit, & ciuitatem ex re denominauit. Ex eâ ortus, & ex tali genere procreatus, altum locum occupat, qui distabat ab vrbe non plus quàm triginta stadiis. In eo cum quamdam paruam exstruxisset domunculam, omnia quidem vendidit quæ à patre acceperat; domum inquam & possessiones, & greges, & vestes, vasaque argentea & ænea, & si quid erat cum his aliud. Et cum ex lege diuina ea diuisisset iis quibus oportebat, & se ab omni curâ terrena liberasset, illam vnam curâ suscepit pro omnibus, nempe vt ei seruiret qui eum vocauerat; eamque animo perpetuò versabat, noctu diuque considerans & perscrutans quemadmodum eam augeret. Eâ de causâ ei labor crescebat quotidie, amplior que & intensior euadebat in dies, eratq; dulcis & voluptate plenus, & procul expellens satietatem. Nemo enim eum vnquam vidit quiescentem vel minimâ parte diei, sed psalmodiam quidem oratio, orationem verò psalmodia, vtrumq; autem excipiebat diuinorum eloquiorum lectio. Deinde cura hospitum venientium; deinde fiebat aliquid ex operibus necessariis. In his vitæ iter ingrediens, & iis qui imitari volebant exemplar virtutis propositus, veluti quædam auis canora, multos sui generis in hæc retia coëgit salutaria. Ceterum ab initio quidem nullum habere passus est qui secum habitaret: sed paruas domunculas fontibus vicinas ædificans, vnumquemque ex iis qui conueniebant, iubebat per se degere: domunculas sæpe inuisens & perscrutans, numquid præter vsum habeant repositum. Aiunt autem eum quoque accedentem ad trutinam, panis mensuram diligenter perpendisse: & si quando inuenisset plus quam esset definitum, ægre tulisse, & eos qui hoc faciebant, helluones appellasse. Iubebat enim neque comedentes, neque bibentes exspectare satietatem; sed tantum capere quantum satis esset ad tuendam vitam corporis: si quando autem vidisset etiam sartanam opertam furfure, eos qui hoc fecissent impetebat maledictis, vt qui Sybariticis fruerentur deliciis. Porrò autem noctu quoque ex improuiso veniens ad ostium vniuscuiusque, si aliquem quidem inuenisset vigilantem & Deum laudantem, recedebat tacitus: si quem autem sensisset dormientem, manu quidem pulsabat ostium, linguâ autem in eum qui iacebat inuehebatur, vt qui corpus plus quam oporteret curaret.

Hunc eius laborem cum considerassent aliqui qui erant eiusdem animi & sententiæ, ad eum retulerunt vt omnibus vnum ædificaret habitaculum. Eos enim qui nunc sunt dispersi exactius & accuratius dixerunt esse victuros, eumq; fore liberum à magnâ parte sollicitudinis. Probauit consilium vir sapientissimus, & cùm omnes simul coëgisset, & paruas illas diruisset domunculas, iis autem qui erant congregati, vnam ædificasset, rogauit vt simul viuerent, & se inuicem incitarent: & hic quidem illius imitaretur mansuetudinem, ille verò mansuetudinem huius zelo temperaret, & alius communicans vigilias, acciperet ieiunij disciplinam. Sic enim, inquit, a nobis inuicem id quod deest sumentes, perfectissimam efficiemus virtutem. Quomodo enim in foris ciuitatum alius quidem vendit panes, alius verò olera; alius habet vestes venales, alius est opifex calceorum: a se autem inuicem id quo opus habent comparantes, vitâ agunt iucundiorem. Qui dat enim vestem, pro eâ accipit calceos, qui autem emit olus, vendit panem: ita nos oportet inuicem permutare virtutis partes pretiosissimas. Cum qui erant eiusdem linguæ sic exercerentur & decertarent, & Græcâ voce Deum laudarent; huius vitæ instituti eos quoque cepit amor qui linguâ vtebantur illius regionis: & concurrentes aliqui supplicarunt, vt ipsi quoq; in eorum gregem admitterentur, & essent eius sacræ doctrinæ participes. Concessit autem quod postulabant, legis memor Dominicæ quam sanctis tulit apostolis, dicens: Euntes docete omnes gentes. & cùm iuxta illud habitaculum ædificasset alterum, eos iussit illic degere, diuino quodam templo constructo, in quod iussit & hos & illos conuenire, incipiente die & desinente: vt vespertinos & matutinos hymnos Deo simul offerrent, in duas quidem diuisi partes, & singuli suâ voce vtentes, ex successione autem canticum emittentes. Permansit autem in hodiernum vsque diem forma eius instituti, & neque tempus, quod hæc talia mutare vehementer contendit nec ij qui illius successere curationi, vt ex limitibus ab eo positis aliquid euerterent, in animum

Publius ex ordine senatorio.

Zeugma oppido nomen dedit.

Patrimonium vendit, & in pauperes distribuit.

Eius oratio. Psalmodia. Lectio. Hospitalitas.

Abstinentia, panis ad trutinam.

Visitat monachos tempore orationis.

Commune eorum habitaculum ædificat.

Communicatio bonorum spiritualium.

In monasterio a se inuicem communicanda.

Aliud indigenis monasterium extruit.

Matth. 28.

Templum ædificat commune extruit.

Hymnos matutinos & vespertinos alternatim decantant.

mum induxêre: idque cùm non duo vel tres, sed plures hanc susceperint præfecturam. Cùm primum enim ille certamen implesset, & ex hac vitâ excessisset, & in illam omni molestiâ vacuam commigrasset, Theotecnus quidem Græcæ linguæ; Aphthonius verò Syræ, præfecturam accepere, qui vtrique illius virtutis fuerunt quædam animatæ statuæ & imagines. Neque enim iis qui simul conueniebant, neque iis qui extrinsecùs aduenìebant côcesserunt mortis illius vllum habere sensum, vt qui illius vitæ instituti seipsos expressa ostenderent simulacra. Sed diuinus quidem Theotecnus cùm non diu vixisset, tradidit Theodoto præfecturam: Aphthonius autem gregis curam gerens, & iam satis legibus regens, permansit diutissimè. Hic autem Theodotus ex Armeniâ oriundus, cùm exercitationis monasticæ illum vidisset ordinem, primùm quidem erat in numero eorum qui magno parebât gubernanti Theotecno: postquam autem, vt dixi, ille quidem excessit, ipse verò accepit præfecturam, eam tot bonis exornauit, vt famâ suâ priores propemodum obscurarit. Sic enim eum diuinum affecit desiderium, eumq; tot & talibus consauciauit iaculis, vt noctu & interdiu effunderet lacrymas côpunctionis. Erat autem spiritali tantâ plenus gratiâ, vt eo quidé precante, silerent quidé omnes qui aderant, solùm autem illa sacra verba audirét, illam auditionem plane ducentes bonam precationem. Quis enim fuisset adeò adamantinus, vt illis verbis tam sincerè & germanè prolatis, non demulceretur animâ, illiusque duritiem emolliret & inobedientiam, & ad Deo seruiendum traduceret? Cùm sic opes augeret quotidie, & sacros ostenderet thesauros talibus bonis plenos, postquam viginti quinque annis gregem pauisset, adiectus est ad patres suos, vt diuina dicit Scriptura, in bonâ eductus senectute, traditis habenis Theotecno, qui erat quidem genere fratris filius, frater autem moribus.

Theotecnus & Aphthonius simul praesunt. — *Theodotus Theotecno in præfectura succedit.* — *Moritur post 25. annos.* — Gen. 15. — *Theotecnus succedit.*

Iam verò diuinus quoq; Aphthonius, cùm plus quàm quadraginta annis choro præfuisset, sedem accepit pontificalem: nec cilicium mutans monasticum, nec tunicam contextam ex pellibus caprarum; iisdem quoq; cibis vescebatur, quibus antequâ fieret antistes. Quinetiam quamuis hanc accepisset curationem, nihilo seciùs curam gerebat illius gregis, illic multos dies versans: & nunc quidem componens eorû lites qui inter se depugnabant, nunc verò eis consulens qui erant aliquâ affecti iniuriâ; aliquando autem sodalibus diuinam porrigens admonitionem. Faciebat autem vnumquodq; horum, vel contubernaliû interim pannos côsuens, vel lentem expurgans, vel frumentum abluens, vel aliquid tractans ex iis quæ sunt eiusmodi. Cùm sic autem & pontificatum ornasset, & virtutem auxisset, ad diuinum portum peruenit cum suis oneribus.

Aphthonius post 40 annorum præfecturam episcopus creatur. — *Exercet se in vilibus fratrum ministeriis.*

Et quid opus est dicere de Theotecno, & qui illum secutus est Gregorio, quorum ille quidem à iuuentute omne genus virtutis collegit, & cum maiorum suorum excessit gloria; hic verò adhuc in hodiernum diem laborat in profundâ senectute, perinde ac si esset in florenti ætate. Perstitit enim vitis fructum perpetuò recusans, & nec aceto quidem vel vuis passis vescens, non lacte neque recenti nec concreto. Sic enim viuere magnus constituit Publius: olei autem vsum agnoscentes in tempore Pentecostes, rursus recusant eius esse participes. Hæc didici de magno Publio, quæ partim quidem audita accepi, partim verò ab ipsis eius quos vidi discipulis, in quibus agnoui præceptorem, & per athletas didici pædotribam.

Publiicum discipulis victus ratio.

Iniquum igitur esse arbitratus, & hominis mundi, tantam vtilitatem mandare silentio: iis qui ignorabant proposui narrationem, vt & ipsi vtilitatem hinc accipiant procurans, & memoriæ hinc mihi quæstum parans. Audiui enim Dominum dicentem: Quicumque me confitebitur coram hominibus, ego quoque eum confitebor coram Patre meo qui est in cælis: & plane scio, quòd si eorum memoriam fecero in hominibus, futurum sit vt ij quoque mei meminerint apud Deum vniuersorum.

Matth. 10. — *Certus Theodoretus de nostri inter Sanctos memoriâ.*

[18] SIMEONES PRISCVS. CAP. VI.

SIMEONEM autem senem si quis de industriâ prætermiserit, & illius philosophię memoriam mâdarit obliuioni, iniuriæ & inuidiæ meritò accusari poterit, vt qui neq; velit laudare ea quæ sunt laude digna, nec iis qui volunt iuuari ea proponat quæ sunt maximè expetenda. Ego autem non ne accuser metuens, sed laudibus eum prosequi cupiens, narrabo eius vitæ institutum.

Theodoret. lib. 4. hist. c. 26.

Is enim longissimo tempore perpetuò vitam amplexus est solitariâ, & in paruâ quadam speluncâ vitam agens, nullâ humanâ fruebatur animâ, solus enim viuere statuerat; sed cum Deo vniuersorum loquebatur assiduè, herbas autem esculentas sibi parabat cibum: eâ in re eius labor consumebatur. A superis autem tam copiosâ donatus erat gratiâ, vt vel fortissimis & audacissimis imperaret bestiis. Idque non solis piis, sed etiam incredulis Iudæis euasit manifestum. nam cum propter aliquod eorum negotium peregre proficisceretur ad aliquod castel-

Spelunca domus Simeonis. — *Imperat feris.*

castellum quod situm erat extra eam quæ à nostri imperij hominibus habitatur regionem, ortus autem esset imber vehemens & ingruisset tempestas, à via quidem aberrarunt, vt qui anteriora videre non possent: errabant autem per solitudinem, nec vicum, nec antrum, nec viatorem aliquem inuenientes. Cùm autem in medio continente non secùs vndis iactarentur, quàm ij qui nauigant in mediis fluctibus, diuini Simeonis antrum, veluti quemdam portum, animaduertère, sordidumque & squallidum hominem aspexère, & quemdam exiguum ex pelle caprinâ contextum pannum habentem super humeros. Ille autem simul ac vidit, eos salutauit (erat enim affabilis) & eos rogauit caussam aduentus. Postquam autem narrarunt quod euenerat, & rogarunt vt eos doceret viam quæ ducit ad castellum, Manete, inquit, statim vobis dabo duces qui ostendent viam quam desideratis. Atque ij quidem tunc parebant & quiescebant. Ipsis autem sedentibus, venêre duo leones, non torué & ferociter intuentes, sed veluti cuidam domino blandientes, & seruitutem significantes. His annuens, iussit vt hospites ducerent, & ad viam à quâ aberrarant, reducerent. Nemo autem existimet fabulosam esse narrationem, cùm communes veritatis hostes habeat ferentes veritati testimonium: ipsi enim consecuti beneficium, hoc perpetuò cecinerunt; hocque mihi hic magnus narrauit Iacobus, dicens se affuisse, cùm hoc beato Maroni narrarent miraculum. Qui ergo non credit Iudæis de Christianorum miraculis ferentibus testimonium, quomodo non meritò vocabitur Iudæis infidelior? siquidem illi, etiamsi in nos sint infesto animo, vincuntur tamen, & cedunt radiis veritatis: hi autem cùm existimentur beneuoli, & fidei socij, ne inimicis quidem credunt virtutem gratiæ testantibus. Cùm autem vir ille diuinus talibus miraculis euasisset insignis, & multos attraxisset ex vicinis barbaris (illam autem habitant solitudinem qui de Ismaële generis auctore gloriantur) quietis amans, necesse habuit speluncam relinquere. Et cùm multum viæ confecisset, peruenit ad montem qui Amanus dicitur: idque quòd olim erat refertum insaniâ multorum deorum cultus, multis iisque omnis generis excoluit miraculis, pietatemque ac veram religionem quæ nunc in eo exercetur, plantauit.

Leones via duces errantibus assignat.

Iudæis innotuit Simeonis sanctitas.

Simeon ne nimium frequentetur, aliò secedit.

Fidem accolis Amani montis infert.

Sed omnia quidem narrare valdè esset laboriosum, & fortasse id à me præstari minimè posset. Cùm itaq; vnius mentionê fecero, & veluti quamdam formâ characteremque apostolici & prophetici miraculi adiecero, relinquam deinceps cogitandû Lectoribus, cuiusnam gratiæ virtutem acceperit.

Æstas erat, & messis, & ferebantur manipuli in areas. Vir autem quidam, qui non erat suis iustis contentus laboribus, sed aliena concupiscebat, proximi quidem aliquot sustulerat manipulos, per hæc autem conabatur suum augere cumulum: sed statim in eius furtum diuina lata est sententia; cecidit fulmen, & exusta est area. Miser autem ille ad Dei hominem accessit, qui non procul a vico fixerat tabernaculum, & quæ sibi quidem acciderat, narrabat calamitatem, furtum autem celare conabatur. Postquam autê vera dicere iussus, est furtum confessus (coëgit enim casus vel seipsum accusare) iussit vir ille diuinus, vt corrigendo iniuriam, faceret vt liberaretur à pœnâ. Nam si tu, inquit, illos solueris manipulos, extinguetur ille ignis immissus diuinitus: licebat ergo videre illum quidê currentê, & spicas furto surreptas ei cui facta fuerat iniuria offerentem, pyram autem absque aquâ extinctam, diuini senis oratione & intercessione. Hoc non incolas solùm impleuit terrore, sed etiam totam ciuitatem, Antiochiam inquam (erat enim in eius ditione hoc prædium) coëgit illuc currere, & vnum quidem petere vt liberaretur à rabie dæmoniacâ, alium verò vt quiesceret febris, alium autem vt alicuius ex iis quæ eum cruciabant consequeretur remedium. Ille verò, iis qui inhabitabant, gratiæ fluenta abunde suppeditabat.

Falcem iudex in eius aream qui alienos manipulos furatus fuerat.

Restituenti mitescit ignis oratione Simeonis.

Variis à variis morbis curat.

Sed rursus amans quietis, ad montem Sinæum voluit peruenire. Cùm autem id sciuissent multi viri optimi, & qui eamdê persequebantur philosophiam, simul accurrerunt cupiêtes esse socij eius peregrinationis. Cum autem iter multorum dierum confecissent, postquam in Sodomiticâ venerunt solitudinem, vident eminus viri manus quæ ex profundo in altum expandebantur. Et primùm quidem existimabant esse fraudê dæmonis: cum autem maiore animi studio precati essent, & eadem vidissent, profecti sunt ad illum locum, & vident quidem paruam fossam, qualem solent vulpes facere, cùm quę subeant lustra machinantur: nullû autem illi videbât illic apparere. Nam cùm sensisset pedû strepitus qui manus habebat extensas, se intra cauernâ occultauerat. Diu autem moratus senex, valde rogauit vt se illi ostenderet si humanam habeat naturam, & non sit impostor aliquis dæmon, qui se in has formas verteret. Etenim nos quoque, inquit, persequentes vitam monasticæ exercitationis, & quietem amantes, erramus

Amans quietis aliò secedit.

Eminus videt monachi cuiusdam manus.

per

per hanc solitudinem, in monte Sinà cupientes adorare Deum vniuersorum, in quo cùm Moysi seruo suo apparuisset, dedit legum tabulas: non quòd existimemus Deum esse loco circumscriptum; audimus enim eum dicentem: Cælum & terram ego impleo, inquit Dominus; & quòd contineat terræ ambitum, & eos qui in eâ habitant tamquam locustas: sed quoniam ij qui ardenter amant, non solum eos qui amantur desiderant, sed etiam illis loca grata sunt & iucunda, in quibus ij fuêre præsentes, & in quibus versati sunt. Hæc & similia cùm diceret senex, ex cauernâ se ostendit homo qui in eâ delitescebat. Erat autem aspectu quidé agrestis, comâ squallidâ, facie corrugatâ, exsiccatis & planè exanguibus omnibus membris corporis. Erat autem sordidis quibusdam pannis indutus, ex consutis palmarum germinibus. Cùm autem salutasset, & pacis verbum dedisset, rogauit quinam essent, & vnde venirent, & quò abirent. Ille autem & ad rogatum respondit, & vicissim rogauit vndénam venisset, & cur hanc vitam delegisset. Idem, inquit, me quoque cœperat desiderium eò eundi quò vos nunc itis: huius autem vitæ socium assumpseram quemdam meum familiarem, & qui erat eiusdem animi & sententiæ, & cui erat idem qui mihi scopus & institutum. Adegeramus autem nos inuicem iureiurando, ne morte quidem nostram seiungere consuetudinem. Accidit ergo vt is quidem in peregrinatione vitæ finem hic acciperet. Ego autem iureiurando astrictus, & fossam feci vt potui, & corpus tradidi sepulturæ: propter hoc verò monimentum effosso mihi altero sepulcro, vitæ finem hic exspecto, & Domino consuetum offero officium. Vescor autem dactylis, quos ad me afferre ab eo qui curam gerit iussus est quidam frater. Hæc cùm sic dicerentur, leo procul apparuit. Cùm autem ij qui erant cum sene, animi angore & metu concidissent, sentiens is qui iacebat in cauernâ, surrexit, & leoni annuit, vt transiret ad aliam partem. Is autem statim paruit, & venit, botrum afferens dactylorum. Deinde rursus abijt cùm sibi fuisset permissum, & procul à viris decumbens obdormiit. Cùm ergo dactylos diuisisset omnibus, & eorum precibus & psalmodiæ communicasset, & post finem matutini officij salutasset, eos dimisit nouitate spectaculi stupefactos.

Ierem. 23.

[illegible]

Habitat in sepulcro.

Leoni vt cedat, imperat.

Leo affert dactylos.

Si quis autem non habet fidem ijs quæ dicta sunt, recordetur vitæ insignis Eliæ, & coruorum ministerij, qui mane quidem panem, vespere autem ei carnem perpetuò afferebant: vniuersorum enim effectori est facile, vt suis prouideatur, omnem viam inuenire. Sic Ionam in ventre ceti trium dierum & noctium spatio conseruauit, & effecit vt leones in lacu Danielem obstupescerent; & vt ignis inanimus operaretur tamquam ratione præditus; & eos quidem qui erant intus illuminaret, eos autem qui erant foris vreret. Sed enim rem facio superuacaneam, qui ad probandam Dei potentiam argumenta assero.

Prompta Dei potentia in ijs nutriendis qui carent necessarijs.

Postquam ergo peruenit in monté quem desiderabat, aiunt senem illum admirabilem, in illo loco in quo Moyses dignus est habitus qui Deum videret, (vidit autem vt videri potuit ab humanâ naturâ,) genua flexisse, & non priùs surrexisse quàm vocem diuinam audiuent, quæ illi significabat Domini beneuolentiam. Quoniam autem totâ vertente hebdomadâ ita perpetuò fuerat inclinatus, & ne minimum quidem cibi sumpserat, iussit vox quæ ad eum facta est, vt ea sumeret quæ erant apposita, & prompto & alacri animo comederet. Cum autem manum extendisset, & tria mala inuenisset, & ea comedisset, vt iusserat qui dederat: & ei plenæ restitutæ sunt vires, & alacri, vt par erat, animo eos qui cum eo versabantur salutauit. Lętus ergo & hilaris reuersus est, vt qui & vocem diuinam exaudierat, & rursus comederat cibum à Deo datum.

Simeones in monte Sinà ab oratione non surgit, nisi voce calitus audità.

Reuersus autem, duo philosophiæ exstruxit gymnasia: vnum quidé in vertice montis, de quo priùs diximus, alterum autem infrà, propter ipsas oras lateris montis. Cùm in vtroque autem athletas virtutis congregasset, horum & illorum exercitator fuit & pædotriba. Et aduersarij docens insultus, & agonothetæ promittens beneuolentiam, & bono animo, non autem degeneri & pusillo esse iubens, & in suos quidem moderatione, in hostem autem animi magnitudine vti præcipiens, hæc docens, sic viuens, hæc miracula faciens, & splendorem omnis generis emittens, laboriosæ huius vitæ finem cepit, & migrauit in eam quæ est senij & molestiæ expers, relictâ gloriâ quæ extingui non potest, & memoriâ quæ manet in perpetuum. Huius benedictionem, cùm is adhuc esset superstes, beata, atque adeò ter beata, mater mea est consecuta, & sæpè mihi multa de eo narrauit.

Duo monasteria exædificat.

Theodoreti mater à Simeone benedicta.

Ego autem nunc oro, vt quam dare potest, eius consequar intercessioné, & sic me consecuturum: omnino enim dabit petitionem, imitans Domini benignitatem.

Eius intercessionem Theodoretus petit.

25 PALLADIVS. Cap. VII.

Qvi autem multorum sermone celebratus est Palladius, & tempore ei fuit æqua-

Theodor. lib. 4. hist. cap. 16.

Palladius Simeonis familiaris.

æqualis, & moribus similis, notúsque & familiaris. Ad se enim, vt aiunt, inuicem ventitantes, ex se inuicē capiebant vtilitatem, se mutuò prouocantes, & ad zelum Dei incitantes. Inclusus autē erat in quadam domúcula, quę erat propinqua vico maximo, & populo longe frequentissimo: est autem ei nomen * Iemme. Ac de maximā quidem vi à cibo abstinentiā seu ieiunio & mediā, vigiliaque, & oratione perpetuā, dicere existimo esse superuacaneum. In his enim idem traxit iugum quòd beatus Simeon. Miraculum autem quod in hodiernum vsque diem decantatur, ab illius autem voce & manu factum est, existimaui si narrarem factu iam me operæpretium.

** Lozj Imme.*

Eius domuncula, miracula, oratio.

In prędicto vico fit celeberrimus conuentus, qui vndiq; attrahit mercatores, & maiorem multitudinem quam quæ possit numerari. In eo quidam mercator, ijs quę attulerat venditis, & auro coacto, noctu volebat recedere. Quidam autem homicida, qui aurum illic collectū aspexerat, œstro quodam & furore percitus, somnum quidem à cilijs depulit, obseruabat autē quando vir ille esset profecturus. Post galli autem cantum, ille quidem abibat securus: hic autem præueniens, cùm quemdam locum aptum insidijs occupasset, repentè adortus, eum & percussit & cædem fecit. Execrando autem facinori impium quoque aliud factum adiicit; nam cùm aurum cepisset, mortuum illud corpus proiecit ad ostium Palladij. Cùm autem dies venisset, & fama peruasisset, & totus hominum conuentus de eo quod factum erat passim loqueretur, concurrerunt omnes, & extracto ostio, cædis factæ pœnam exigere volebant à diuino Palladio: vnus autem ex ijs qui hoc faciebant, erat is qui suā manu cædem fecerat. Cùm ergo vir diuinus circumsideretur à tantā multitudine, cælum intuens, & mente cælum superans, supplicauit Domino vt calumniæ mendacium refelleret, & veritatem quæ latebat ostenderet. Cùm sic orasset, & iacentis manum prehendisset, Dic, inquit, ô adolescens, quis hanc tibi plagam intulerit: ostende quis hoc execrandum facinus admiserit, & libera innocentem ab hac improbā calumniā. Sermonem autem sermo quidem est consecutus. Dexterā autem homo etiam sedens, circumspiciebat quidem eos qui accedebant, digito autem ostendebat homicidam. Clamor sublatus est ab omnibus, & miraculum stupentibus, & calumniam quæ fuerat intentata deflentibus. Cum autem illum sceleratum exuissent, & gladium inuenierunt adhuc cruentum sanguine, & aurum illud quod cædis caussam dederat. Diuinus autem Palladius cùm priùs fuisset admirabilis, hinc meritò euasit longe admirabilior. Sufficiebat enim miraculum ad viri ostendendam apud Deum fiduciam.

Homicidij circumsumacentis impositur.

Excitat occisum, vt homicidam declaret.

Homicida dimentitur ostensus.

Ex eodem autem ordine fuit etiam Abraames admirabilis, qui ædificauit quidem id quod vocatur Paratomon, virtutis autem splendores in omnem partem emisit. Quam clara autem fuerit eius vita, testantur quæ pòst eius mortem fiunt miracula. Ex eius sepulcro in hodiernum vsque diem scaturiunt omnis generis morborum curationes. Huius autem sunt locupletes testes, qui eas abunde illinc per fidem hauriunt. Mihi autem quoque detur consequi auxilium, qui eorum memoriā linguam sanctificaui.

Abraames fundum celebris.

Sepulcrum eius cura morborum illustre.

Intercessio Sanctorum.

31 APHRAATES. Cap. VIII.

Theodor. lib. 4. hist. Cap. 24.

QVOD vna sit omnium hominum natura, & philosophari sit facilè volentibus, siue sint Græci, siue barbari, ex multis quoque alijs scire est in promptu: ad hoc autem apertè ostendēdum sufficit vel solus Aphraates. Is enim in Persis, qui sunt iniustissimi, & natus & educatus, & ortus ex talibus parentibus, & in eorum legibus institutus, ad tantam peruenit virtutem, vt eos qui ex pijs nati fuerant, & piam doctrinam ab ineunte ætate acceperant, obscurauerit. Primùm enim contempto genere, (erat autem id clarum & illustre) accurrit ad Dominum adorandum, maiores suos imitatus Magos; deinde sui generis hominū impietatem abominatus, suæ prætulit alienam regionem. Et cum venisset Edessam, (est autem ciuitas maxima & populo frequentissima, & quę pietate insigniter exornatur) cùm extra eius ambitus inuenisset domunculam, & se in ea inclusisset, suæ curam gerebat animę, veluti quidam optimus agricola, vitiorum spinas exscindens radicitus, & diuinam expurgans segetem, & maturos Euangelij fructus offerens Domino. Illinc venit Antiochiam, quæ ab hæreticā procellā grauiter circumsidebatur, vbi cùm ante ciuitatem in quoddam philosophiæ gymnasium diuertisset, & Græcæ linguæ pauca verba didicisset, ad diuinos quidem sermones audiendos traxit plurimos: vtens autem linguā barbarie commixtā, fœtus proferebat ingenij & intelligentiæ, ex gratiā diuini Spiritus accipiens hęc fluenta. Quis enim ex ijs qui suam iactant eloquentiam, & supercilia contrahentes elate loquuntur & magnificè, & propter syllogismorum laqueos inueniri exultant, ineruditā illa & barbarā voce fuit vmquam superior? Ratiocinationi-

Aphraates ex stirpe Magorum genitus.

Primùm Edessa, inde diuinius asceticam exercet.

Barbaries cum zelo & veritate melior eloquentia.

tionibus enim ratiocinationes, & diuinis eloquiis philoſophorum vincebat rationes, cum magno Paulo clamans, etſi imperitus ſermone, non tamen ſcientiâ. Hoc autem modo perpetuo ex Apoſtoli ſententiâ deprimebat rationes, & omnem altitudinem quæ extollitur aduerſus Dei cognitionem, & captiuabat omnem intelligentiam ad Chriſti obedientiam. Licebat autem videre concurrentes eos qui gerebant magiſtratus, & qui erant relati in aliquos militiæ numeros, eoſque qui manu ſibi victum comparabant; & vt ſemel dicam, & priuatos & milites, & doctos, & litterarum rudes, & pauperes, & diuites: & alios quidem ſilentio accipientes ea quæ offerebantur, alios verò rogantes & ſciſcitantes, & orationi præbentes occaſionem. Cùm autem tantum laborem caperet, non paſſus eſt vnquam vllum accipere qui ſecum habitaret: quinetiam malebat ſuam ipſius operam, quàm officium & miniſterium quod ſibi offerebatur ab alijs. Cumque eius congreſſiones & collocutiones fierent ad portam atrij, ipſe eam aperiebat ingredientibus, & abeuntes deducebat ac dimittebat. Nihil autem vnquam omnino accepit ab aliquo, non panem, non obſonium, non veſtem, ſed vnus ſolus ei notus panê ſuppeditabat. Cum autem vſq; ad profundũ proceſſiſſet ſenium, poſt occaſum ſolis veſcebatur oleribus.

2.Cor. 11.

2.Cor. 10.

Omnis cõ[illegible] hominum [illegible] ad eum [illegible]

Ab vno [illegible] tantum accepit Aphraates.

Aiunt autem Anthemium, qui poſteà fuit & præfectus & conſul, cùm electus legatus profectus eſt ad Perſas, ad eum attuliſſe tunicam apud Perſas contextam, & dixiſſe; Cùm ſcirem vnicuique ſuam dulcem eſſe patriam, & qui illic naſcuntur fructus eſſe iucundiſſimos, hanc ex patriâ ad te attuli tunicam, rogoque vt tu eam accipias, ego verò ſim tuæ benedictionis particeps. Is autem eam quidem primùm iuſſit poni in ſubſellio: deinde cùm multi fuiſſent interiecti ſermones, dixit ſe angi animo, vtpote quòd ſit in duas partes diuiſa cogitatio. illo autem rogante cauſſam, Semper, inquit, conſtitui habere vnum ſolum qui mecum habitaret; mihique ipſi hanc legem impoſui, vt mihi omnino denegetur duorum ſimul habitatio. Cum ergo vnus mecum iam ſedecim annis habitaſſet, & eſſet mihi cordi, acceſſit quidam meus contribulis, volens mecum habitare, & rogans vt hoc ſibi liceat. Hoc mihi mentẽ diſtrahit. duos enim ſimul habere non patiar. Cõtribulem enim amplector vt contribulem; priorem autem, vt qui mihi cordi fuerit, expellere, & graue & iniquum exiſtimo. Ille verò, Meritò, inquit, o pater: neque enim fas eſt, vt eum qui tibi plurimo tempore inſeruiit, amandes, tamquam non aptum; eum autem cuius morum nondum feciſti periculum, propter ſolam admittas patriam. Ad hæc diuinus Aphraates, Non accipiam ergo, inquit, ô vir admirande, hanc tunicam; duas enim habere non patiar. eſt enim meâ quidem ſententiâ iucundior, tuâ verò melior ea quæ mihi tanto tempore inſeruiit. Cùm callido ergo commento ſic eluſiſſet Anthemium, & ingenij ſolertiæ exhibuiſſet miraculum, perſuaſit vt nemo deinceps cum eo ageret de illâ tunicâ. Ego autem hæc retuli, volens duo ſimul oſtendere: & quòd ab vno ſolo acceperit quod curando corpori ſatis erat, & quòd tanta eius fuerit ſapientia, vt effecerit, vt qui rogabat vt acciperet, ſententiam tulerit eum non debere accipere. Sed his & quæ ſunt huiuſmodi relictis, narrabo maiora.

Aphraates [illegible] tunicam [illegible] ab Anthemio.

[illegible] gare [illegible] decla

Cùm Iulianus Deo infeſtus in barbarorum regione pœnas dediſſet impietatis, res quidẽ fuere parumper tranquilliores alumnis pietatis, cùm Iouinianus accepiſſet clauum Romani imperij: poſtquam autem hic quoque, cùm paruo tempore regnaſſet, accepit finem vitæ, Valens autem accepit principatum, procellæ & tempeſtates rurſus mare noſtrum agitabant, grauiſque fluctus excitabatur, & vndiq; maximæ ſcapham vndique impetebant. efficiebat autem grauiorem tempeſtatem ſolitudo gubernatorum. Eos enim Imperator, qui in ſolam veram religionem ſuam exercebat audaciam, coëgit habitare in exilio. Et cùm tantâ eſſet vſus iniquitate, impietatis eum non capiebat ſatietas, ſed diſpergebat ac diſſipabat cœtum piorum omnium, inſtar feræ immanis gregem contendens diſcerpere. Eâ de cauſſâ eos non ſolùm expulit ab omni eccleſiâ, ſed etiam ex latere montis, & ex ripâ fluuij, & ex bellico gymnaſio. Hæc enim loca perpetuò mutabant, vt in quos obiter ſæuiret armata manus. Et Scythæ quidem, & alij barbari, totam Thraciam à Danubio vſque ad Propontidem ſecure populabantur: ille autem eorum auditionem, ne arrectis quidem, vt dicitur, auribus, poterat accipere: ſed in eos qui erant eiuſdem generis, & eius ditionis, pietateque ac religione clari, armis vtebatur. Diuinus autem populus illorum malorum deflebat importunitatem, Dauidicum illud canens canticum: Super flumina Babylonis illic ſedimus; & fleuimus, dum nos recordaremur tui Sion. Reliqua autem cantici eis non conueniebant. Aphraates enim, & Flauianus, & Diodorus, non permiſerunt vt ſuſpẽderentur in ſalicibus inſtrumenta doctrinæ; nec paſſi

Valens Imperator auctor afflictionis Eccleſiæ.

Scythæ ad vſque Propontidem graſſantur.

Pſal. 136.

Nõ in ſalicibus inſtrumenta doctrinæ ſuſpendenda.

passi sunt dicere: Quomodo cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ? (Psal. 136.) Sed & in montibus, & in campis, & in vrbe, & in suburbanis, & in ædibus, & in foris, canticum Domini assidue canebant. A Dauide enim didicerant, Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terræ, & omnes qui habitant in eo. (Psal. 23.) Rursus autem audierant eumdem Prophetam clamantem: Benedicite Domino omnia opera eius, in omni loco dominationis eius. (Psal. 102.) Audiuerunt autem diuinum quoque Paulum præcipiêtem orare viros in omni loco, tollentes manus sanctas absque irâ & disceptationibus. (1. Tim 2.) Porrò autem ipse quoque Dominus loquens cum Samaritana, hoc prædixit apertius: Amen enim, inquit, dico tibi mulier, venit hora, & nunc est, quando neque in loco hoc, neque Ierosolymis, sed in omni loco adorabunt Patrem. (Ioan. 4.) Hæc cum didicissent, & in domo, & in foro, &, vt apostolicè dicam, publicè & per domos perpetuò testificabantur: (Act. 20.) & veluti quidam præstantissimi Imperatores, suos quidem armabant, aduersarios autem confodiebant. Atque magnum quidem Flauianum, & diuinum Theodorum, qui tunc sub alio pascebant, & secunda cathedrâ digni erant habiti, hæc facere quæ dixi, & admirandum quidem est, & laude dignum: sed tamen hæc faciebant, cum essent electi exercitus Imperatores, & subiecti legibus imperatorijs.

Flauianus & Theodorus Ecclesiæ propugnatores.

Sapientissimus autem Aphraates suâ sponte ad hæc prosiluit certamina: in quiete enim educatus, & cùm eius institutum esset per se viuere, & extra tela tactum sederet, vedicitur, cùm vidisset belli vehementiam, non illi placuit quòd esset securus, sed quietem iubens valere ad tempus, piorum phalangis fuit in pugna princeps, feriens quidem & vitâ & sermone & miraculis, ipse autem nunquam percussus.

Aphraates piorum phalangis princeps.

Quinetiam cùm Imperator omni ex parte stultus cum aliquando vidisset exeuntem in gymnasium bellicum (contigerat enim vt tunc illic congregarentur qui erant rite venerandę Trinitatis socij) ostendit autem quis eum ad ripam fluuij ambulantem spectanti Imperatori: rogauit eum quonam tenderet. Cum is autem dixisset se ire deprecatum pro terrarum orbe & pro imperio, rursus respondit Imperator. Et quanam de caussa vitâ profitens monasticam, [11] secure per forum ingrederis, silentio & quiete relictâ? Ille autem (solebat enim Dominum imitans, parabolicè ratiocinari:) Dic mihi, inquit, Imperator, si essem virgo abscondita in thalamo, vidissem autem aliquem in domum patris ignem inijcientem, quid mihi consuluisses facere, videnti flammam ardentem, & domum quæ comburitur, intúsne sedere, & domum quę crematur despicere? Sed sic ego quoque fuissem consumpta ab incendio. Sin autem dicis oportere properare, aquam ferre, & sùsque deque currere, flammamque extinguere; ne me reprehendas, ô Imperator, si id ipsum facio. Quod enim tu consulueris virgini quæ est in thalamo, hoc ego cogor facere qui vitam sum professus monasticam.

Monachis licet claustra egredi vrgente Ecclesiæ commodo.

Parabolâ Imperatorem docet Aphraates, cur cellâ sua excesserit.

Quòd si tu me reprehendis qui quietem reliquerim, teipsum reprehende qui hanc flammam in domum diuinam inieceris, & non me, qui conor extinguere. Quòd enim oporteat opem ferre domui paternæ quæ vritur, ipse quoque confiteberis. Quòd autem Deus sit magis verus & germanus pater quam ij qui sunt in terra, est cuiuis apertum, etiam qui rebus diuinis non est omnino initiatus. Nihil ergo absurdum facimus, ô Imperator, neque cœpto nostro & instituto contrarium, si veræ religionis alumnos congregamus & pascimus, & eis herbam diuinam exhibemus. His dictis, Imperator quidem tacite assentiebatur, considerans iustam defensionem.

Vnus autem ex ijs qui nec viri censentur nec mulieres, sed posse vmquam patres fieri eis est ademptũ, & hac de caussâ censentur bene velle Imperatori, & ei loqui confidenter, is ex loco superiore diuinum virum conuitio est insectatus, & mortem minatus: sed non ita diu pòst pœnas luit suæ audaciæ.

Eunuchus Aphraati minatus in balneo suffocatur.

Nam cum vellet Imperator corpus lauare in balneo, accessit quidem miser tamquam solium visurus an benè esset temperatum, mente autem captus, insiluit in solium, quod aquam calidam minime temperatam continebat: & cùm nullus adesset intus, (solus enim ingressus fuerat, visurus an esset paratum) remansit coctus & resolutus. Cùm autem tempus interim tereretur, mittit Imperator alium qui eum vocaret: cum is autem neminem in illâ domo inuenisset, id renuntiat Imperatori. Cùm deinde autem plures accurrissent, omnia perscrutantes solia, & ad illud tandem venissent, eum iacentem & vitâ priuatum aspiciunt. Excitato autem tumultu, & omnibus deflentibus, alij quidem aquam illam calidam exhauserunt, alij verò corpus miserrimum extulerũt. Hinc factum est, vt metus inuaderet Imperatorem & omnes qui armabantur aduersus pietatem. Sparsa est autem fama per totam ciuitatem, quales infelix ille luerit pœnas contumeliæ quâ affecit Aphraatem: omnesque Deum Aphraatis perpetuis celebrabãt laudibus. Hoc, etsi institerent aduersarij, obstitit quo minus homo

Dei

Dei mitteretur in exilium. Imperator enim perterritus,eos quidem qui hæc suadebant, auersabatur, virum autem reuerebatur.

Porrò autem aliunde quoque eius virtutem didicit. Equus quidam bono genere natus,& portare apprimè doctus,erat imperatori charissimus : morbus quidam qui ei acciderat, male habebat Imperatorem, retinebatur autem humidorum excrementorum excretio ; ad eum curandum accersebantur, qui in hac arte fuerant exercitati. Cùm ea autem esset etiam morbo inferior, Imperator quidem molestiâ afficiebatur;lamentabatur autẽ is cui equorum cura fuerat credita.Cùm esset autem pius & fide firmus,in meridie venit vnà cum equo ad magni Aphraatis habitaculum : & cùm morbum dixisset,& fidem suã significasset, orauit vt solueret morbum suis precibus. Ille autẽ nihil cunctatus, sed statim Deum precatus,iussit aquam hauriri ex puteo: & cùm ei salutaris crucis signum imposuisset, iussit eam ad equum afferre : is autem bibit plus quàm consueuerat.Deinde cùm oleum diuinâ inuocatione implesset benedictione, equi ventrem inungit: & manus contrectatione statim morbus est sublatus. Lætus ergo homo equo accepto, cucurrit ad stabulum. Vesperè autem (solebat enim eo tempore venire ad stabulum Imperator) venit & interrogauit quomodo equus se haberet. Is autem cùm & sanum esse significasset, & equum valentem, & exultantem, hinnientemque,& collum superbè erigentẽ eduxisset,rogauit eum caussam sanitatis. Vbi autem diu cunctatus, (verebatur enim ostendere medicum, sciens eum qui rogabat esse ei infensum) tandem verum coactus est dicere, & docuit modum curationis. Obstupuit quidem Imperator, & confessus est eum esse virum admirabilem : nec tamen à priore destitit insaniâ, sed perrexit furere aduersus Vnigenitum, donec à barbarico fuit igne consumptus,ne sepulturâ quidem, quâ famuli vel mendici,dignatus. Diuinus autem Aphraates & in illâ tempestate suam ostendit virtutem, & redditâ tranquillitate fecit quoque consimiliter. Porrò autem alia quoque miracula fecit innumerabilia, quorum vnius vel duorum meminero.

Equam ...erato- ...egrum ...ua & ...n signo ...n bene ...dicto curat Aphraates.

Valens Imp. impius igne ...crematur, & sepultura priuatur.

Mulier quædam genere nobilis, simul cum viro intemperante trahens iugum matrimonij,venit ad beatum illum hominem, deflens propriã calamitatem. Dicebat enim maritum concubinæ captum consuetudine,magicis quibusdam præstigiis fuisse incantatum, & odio habere ipsam legitimo matrimonio coniunctam. Hæc autem dicebat mulier stans pro foribus atrij : sic enim solebat colloqui cum feminâ ; nullam enim vnquam admisit intra fores. Tunc ergo mulieris misertus eiulantis, oratione incantationis abolet operationem : & cùm olei guttum ab ipsâ allatum inuocatione diuinâ sanctificasset, iussit vt eo vngeretur. Hæc præcepta cùm implesset mulier, coniugis amorem in se transtulit, & persuasit vt pro illegitimo, legitimum cubile eligeret.

Mulieres intra fores non admisit Aphraates.

Oleo sancto soluit maleficium inter maritum & vxorem.

Iam vero dicunt etiam, quòd cum locustæ aliquando regionem repente inuasissent, & instar ignis omnia consumerent,segetes, arbores, prata & nemora, venit ad eum quidam vir pius, rogans vt opem ferret vnum quidem agrum habenti,ex eo autem & se & vxorem & filios & familiam alenti,& à quo etiam imperatoria exigeretur collatio. Is ergo rursus Dominicam imitans benignitatem, iussit ad se afferri congium aquæ. Postquam autẽ aquæ congium attulit is qui orabat,ei quidem manum imposuit ; Deum autem est precatus, vt fluentum impleret diuinâ virtute : deinde finitâ oratione, iussit vt in prædij limitibus aqua aspergeretur. Qui eam attulerat, fecit vt iussus fuerat : idque fuit illis agris pro vallo sacrosancto & inexpugnabili : nam vsque ad illos fines, reptantes & circumuolantes locustæ instar exercitus, rursus retrocesserunt, benedictionem impositam extimescentes, & veluti quodam fræno suffocatæ, & vltrà progredi prohibitæ.

Locustas aquâ benedictâ ab agro arcet.

Et quid opus est dicere omnia quæ facta sunt à beatâ illâ animâ ? hæc enim satis sunt ad ostendendum splendorem gratiæ quæ in eo habitabat.

Eum ego vidi, & sanctæ illius dexteræ percepi benedictionem,cùm essem quidem adhuc adolescẽs,matri autem me adiunxissem comitem ad illum profectionis.Et cùm pro more quidem ianuam aperuisset, illam & suo sermone dignatus est & benedictione : me autem intromissum impertiit opibus deprecationis. Eâ nunc quoque fruar, vt qui credam eum viuere, & vnà cum Angelis choros ducere, & maiori quàm olim apud Deum vti fiduciâ. Eam enim tunc metiebatur corpus mortale, ne occasio arrogantiæ euaderet, si fuisset maior quàm par esset fiducia. Nunc autem deposito onere animi perturbationum, vt athleta victoriâ potitus, fiduciâ & liberâ loquendi facultate vtitur apud agonothetam. Quã de caussâ oro quoque, vt eius consequar intercessionem.

Theodoreto & matri eius benedictionem impertit.

Theodoretus à mortuo opem flagitat.

33 PETRVS. CAP. IX.

DE Gallis quidem audimus qui sunt in Europâ ad Occidentem. scimus autem

Theodor. lib.4.hist. cap.26.

tem eos quoque qui sunt in Asiâ, ab illis onundi, qui sedes fixerunt propter pontum Euxinum. Ex his germinauit beatus Petrus,

B. Petrus eremita Galata.

atque adeò terque quaterque beatus. Septem autem annis, vt aiunt, postquam natus est, à parentibus educatus, consumplit totam reliquam vitam in philosophiæ certaminibus. Dicitur autem obiisse, cùm vixisset nonaginta & nouem annos.

Annis 92. certauit.

Eum ergo qui nonaginta & duos annos decertauit, & noctu diúque semper victor euasit, quis pro dignitate laudauerit? Quænam autem lingua suffecerit ad eius narrandas res præclarè & ex virtute gestas, in pueritiâ & adolescentiâ, in virili & in ingrauescente ætate, & in extremâ senectute? Quis illum sudorem mensus fuerit? Quis luctas quæ in tanto tempore factæ sunt enumerauerit? Quænam autem oratio consequi potuerit vel semina ab eo deiecta, vel collectos manipulos? Quis est adeò magnâ & excelsâ mente præditus, vt possit perfecte intueri facultates & copias collectas ex

Immensum rerū gestarum eius pelagus.

præclarâ mercaturâ? Scio rerum illius gestarum vastum pelagus, & ideò vereor accedere ad narrandam historiam, ne obruatur oratio. Quamobrem ambulabo propter littus, & quæ in continente gesta sunt, ante mare admirabor & enarrabo, profundum

1. Cor. 2. Dan. 2.

autem relinquam ei qui, vt diuina dicit Scriptura, scrutatur profunda, & occulta cognoscit.

Visit loca sancta Palæstinæ.

Hic ergo primo tempore certauit in Galatiâ, illinc videndi gratiâ venit in Palæstinam, vt cùm vidisset loca quæ susceperunt salutares passiones, in his Deum qui seruauit adoraret; non vt qui loco circumscribatur, (sciebat enim eius naturam non posse circumscribi) sed vt pasceret oculos spectaculo eorum quæ desiderantur: nec

Sanctorum reliquiarum aspectu quàm vtilis.

sola animæ vis qua contemplatur, absque visu, spiritali alimento per fidem frueretur. Iis enim qui amore aliquem prosequuntur est à naturâ insitum, vt non ex solo eius aspectu capiant voluptatem, sed & domum & vestes & calceos contemplentur cum magnâ lætitiâ. Tali in sponsum amore prædita sponsa quæ desiderabat in Cantico

Cant. 2.

canticorum, clamabat, dicens: Sicut malum in lignis siluæ, ita patruelis meus in medio filiorum. In vmbrâ eius desideraui & sedi, & fructus eius dulcis in gutture meo. Nihil ergo absurdum & alienum fecit hic homo diuinus, qui in sponsum quidem eumdem accepit amorem, iisdem au-

Cant. 4.

tem verbis vsus est quibus sponsa: Vulneratus sum ego, clamabat, ab amore. Cùm autem desiderasset contemplari sponsi quamdam veluti vmbram, abiit visurus loca ex quibus scaturierunt fontes omnibus hominibus salutares.

Cùm ergo quæ desiderabat ei frui licuisset, profectus quidem est Antiochiam: cùm autem vidisset ciuitatis pietatem ac re-

Antiochiæ peregrinatio.

ligionem, externam regionem patriæ suæ prætulit, ciues existimans non contribules & cognatos, sed eos qui erant eiusdem cum ipso sententiæ, & in fide socij, & trahebant idem iugum pietatis ac religionis. Cùm illic autem morari placuisset, non extendit tabernaculum, non fixit tugurium, non excitauit domunculam; sed totū tempus transegit in alieno sepulcro. In eo autem erat

Sepulcrum vice domus incolit.

proiectum quoddam superius tabulatum, cui coniunctę scalæ eos excipiebant qui volebant ascendere. In eo permansit inclusus longissimo tempore, aquâ quidem vtens calidâ, solo autem pane vescens, idque non quotidie, sed vno quidem manens ieiunus, postridie autem ea sumens.

Cùm autem quidam insaniens, & furore percitus, & maligni dæmonis plenus operatione, ad eum venisset, eum quidem mundauit, deprecatus, & ab illo diabolico furore liberauit. Cùm verò nollet abire, sed ob-

Dæmoniacum liberat.

secrasset vt pro illâ curatione ei suum impertiret ministerium, eum admisit vt secum habitaret. Eum ego & noui, & memini miraculi, & vidi mercedem curationis, & audiui sermonem quē de me habuerunt. Dicebat enim Danielus (erat enim hoc illi nomen) me quoque præclari ministerij huius futurum socium. Vir autē ille diuinus non est assensus vt hoc fieret, parentum meorum in me amorem considerans; sæpè autem me genibus impositum vuâ aluit & pane. Nam cùm mater fecisset periculum spiritalis eius gratiæ, iussit me semel in hebdo-

Theodorus benedictus.

madâ decerpere illius benedictionem. Eius autem habuit notitiam hac de caussâ: Morbus qui ei in alterum ex oculis incubuerat, visus est medicinæ superare scientiam: nihil enim erat aut scriptum à veteribus, aut inuentum ab ijs qui fuêre posteriùs, quod non morbo fuerit adhibitum. Postquam autem omnia probauit, & ostendit nullam afferre vtilitatem, venit quædam ei familiaris quæ diuinum virum ostendebat, & ab eo factum docebat miraculum. Dicebat enim, vxorem eius qui eo tempore tenebat clauum Orientis administrationis (erat au-

Vxorē præfecti Orientis curat ab oculi vitio precatione.

tem is Pergamenus) cùm ea in hunc morbum incidisset, eum ipsam curasse cùm deprecatione esset vsus & crucis signaculo. Audiuit mater, & ad diuinum statim accurrit hominem: habebat autem inaures, catenas, & torques, & alia aurea quæ sibi induerat, & vestem variam ex sericis filis

filis contextam: nondum enim virtutem gustarat perfectiorem; florebat autē * tempore, & mundum muliebrem gestabat vt adolescentula. Cùm diuinum ergo caput hæc aspexisset, nimirū ornatus amoris primū morbum curauit, visus verbis talibus: Dic mihi, inquit, filia, (vtar enim eius voce, & non mutabo verbum sanctæ illius linguæ) si quis pictor in arte bene exercitatus, aliquam pinxisset imaginē, vt præcipit lex artis, & eam proposuisset videre volentibus, veniret autem aliquis alius, artem non sciēs perfectè & accuratè, temereque & inconsultè, vt sibi videtur, vellet contrà pingere; deinde illam artificiosam reprehendens picturam, superciliis quidem & ciliis lineas adderet longiores, faciem autem efficeret albiorem, & genis rubrū adderet colorem: non tibi videtur prior ille pictor iure succensurus, quòd & ars eius probro esset & cōtumeliā affecta, & eorū quibus opus non erat additamentū à manu indoctā accepisset? Ergo vniuersorum quoque, inquit, opificem, & nostræ naturę effictorem & pictorem iure irasci credite, quòd illam quæ verbis explicari non potest, naturam & sapientiam accusens inscitiæ. Non enim rubrum & album & nigrum colorem vobis infunderetis, si non existimaretis esse vobis opus hac additione. His autem corpus egere arbitrantes, imbecillitatis damnatis creatorem. Sciendum est autem eum habere potestatem suæ voluntati iustā symmetriā respondentem. Omnia enim, vt ait Dauid, quę voluit Dominus fecit. Eius autem quod est omnibus vtile futurum curam gerens, non dat ea quæ damnum afferunt. Nolite ergo Dei corrumpere imaginem, neque tentetis ea addere quæ sapienter non dedit, neque hanc adulterinam excogitate pulchritudinē, quæ vel pudicis affert exitium, videntibus insidians. Hæc audiuit præstantissima & omni ex parte optima femina, & statim Petri reti fuit implicata, (piscabatur enim hic quoq; similiter atque is qui idem quod ipse nomen habebat) pedesque tangens, & vociferans, obsecrauit vt curaret oculum. Is autem dicebat, se quidem esse hominem, & eamdem habere quam ipsa naturam: se autem peccatorum magnam gestare sarcinam, & ideò priuarum esse eā quę ad Deum habetur fiduciā. Cùm autem mater fleret & oraret, & diceret se non esse eum relicturam, nisi sanitatem assequeretur, dixit Deum esse horum curatorem, petitiones autem semper dare iis qui credunt. Dabit ergo, inquit, nunc quoque, non mihi donans gratiam, sed tuam fidem contemplans. Si eam ergo habes sinceram & veram, putamque & ab omni liberam dubitatione, iubens & medicos valere & medicamenta, à Deo datum sume hoc medicamentum. Hæc cùm dixisset, manum imposuit oculo, & salutaris crucis signo facto, morbum expulit. Illinc domum reuersa, cùm & medicamentum abluisset, & omnem extrinsecùs inductum abiecisset ornatum, ex legibus à medico latis vitā instituebat: neq; variā veste induta, neque aureis monilibus exornata, idque cùm esset ętate adhuc admodū iuuenis; nata enim erat vigesimum tertium annum, nec dum mater facta fuerat: cùm enim septem alios annos vixisset, me peperit, qui fui eius primus & solus fœtus. Tantum fructum cepit ex magni Petri doctrinā, & duplicem accepit curationem; & cùm corpori quæreret medicinam, bonam quoque animæ sibi parauit habitudinem. Talia dicendo ille operabatur, & tam potens erat precando.

al. annis.

Arguit Petrus mundum maternum Theodoreti ornatum apud pœnitudo-nem.

Psal. 113. & 134.

Pulchritudo fucata exitium, videntibus insidias.

Humilitas Petri.

Matrem Theodoreti signo crucis curat ab oculorum dolore.

Cùm ea autem aliquando adduxisset obsonatorem famulum, qui à malo dæmone vexabatur, rogauit vt ei suum non negaret auxilium. Cùm precatus autem esset vir diuinus, iussit dæmoni vt diceret caussam cur haberet potestatem in Dei creaturam. Ille autem, tamquam homicida aliquis vel murorū perfossor ac latro stans ante iudicem, & iussus dicere quæ fecit, sic omnia est persecutus, vt qui præter consuetudinem cogeretur vera dicere: & dixit, Heliopoli ęgrotasse quidem serui dominum; dominam autem coniugi, vtpote ægrotanti, assedisse; ancillis autem dominæ domus in quā manebant, narrasse vitam monachorum qui philosophabantur Antiochiæ, & quantas vires habeant aduersus dæmones: & has quidem, vtpote puellas, ludo delectatas, dæmoniacas & insanas egisse; illum ipsum autem famulum monasticā veste ex caprinā pelle confectā indutum, illas monasticè adiurasse. Cùm hæc, inquit, fierent, ego stans pro foribus, superbaque illa & gloriosa quæ de monachis dicebantur non ferens, volui facere periculum de illā quam illos habere iuueniliter iactabant potestate. Eā de caussā relictis ancillis, in hunc me intrusi, volens scire quemadmodum expelleret à monachis. Nunc autem, inquit, didici, nec vllā aliā egeo experientiā, mox autem te iubente exeo. hæc dicens, aufugit, fuitque liberatus famulus.

Cur dæmon habeat potestatem in Dei creaturam.

Periculosum monasticam deludere.

Dæmoniacum à dæmone liberat.

Iam verò alium quoque rusticum cùm matris quidem meæ mater, mea verò * matertera, adduxisset, rogabat aduersariū vitij vt ei opem ferret. Is autem rursus rogauit, & vndenam esset, & à quonam accepisset potestatem in Dei creaturam. Vt autem

**al. auia, existimo in Græco esse μαμμῆς.*

 silens

silens ille non dedit responsum, orauit Petrus flexis genibus, Deumq; est precatus, vt execrando illi dæmoni suorum famulorum ostenderet potentiam. Deinde rursus surrexit; ille autem rursus resistens, tacebat: & hæc facta sunt vsque ad horam nonam. Postquam autem maiore studio & magis vehementem Domino obtulit orationem, surgens dixit scelerato dæmoni: Non tibi imperat Petrus, sed Petri Deus: responde ergo, vt qui ab illius cogaris potentiâ. Reueritus est, etsi sit impudens, perniciosus dæmon, sancti lenitatem ac moderationem; & magnâ vsus voce, clamauit, quòd in monte quidem Amano versaretur. Cùm eum autem vidissem, inquit, in viâ, ex aliquo fonte aquam haurientem & bibentem, contendi hoc mihi sumere habitaculum. Sed egredere, inquit homo Dei, eo, qui pro orbe terrarum est crucifixus, hoc tibi imperante. Audiuit ille, & fugit: & à furore liber materteræ redditus est agricola. Cùm alia autem huiusmodi innumerabilia possim de beatâ illâ narrare animâ, plurima prætermittam, pertimescens vulgi imbecillitatem: ad seipsos enim respicientes, fidem non habent diuinorum virorum miraculis. Cùm vnum autem vel duo narrauero, transibo ad alium athletam.

Rursus similes beneficium præstat.

Erat quidam vir libidinosus, qui superioribus temporibus fuerat dux militiæ. Puella autem quædam innupta, sed nubilis, quæ eius suberat dominio, relictâ matre & suis, fugit in quoddam gynæceum, in quo erat cœtus athletarum. Decertant enim feminæ quoque similiter atque viri, & descendunt in stadium virtutis. Cùm huius fugam didicisset dux militiæ, matrem flagris cecidit, & vinxit, nec eam prius emisit è vinculis, quàm religiosarum mulierũ ostendit habitaculum. Suâ itaque vsus rabie, illinc rapuit puellam, & domum suam reduxit; & sperauit infelix, se suam expleturum libidinem. Sed qui magnis & malis tentationibus de Sarâ vxore Abrahæ tentauit Pharaonem, & pudicam mulierem conseruauit intactâ; & qui Sodomitas percussit cæcitate, qui eos qui erant incorporei, aggressi fuerant, tanquam hospites, insectati contumeliis: is cùm huius videndi virtutem percussisset cæcitate, effecit vt præda euaderet è manibus: & ipse quidem ingressus fuerat in thalamum, illa autem quę intus custodiebatur, mox exiit & euanuit ex oculis, & ad maximè expetendum peruenit habitaculum. Sic cùm didicisset stolidus, se non esse eam superaturum, quæ Deum sponsum elegisset, coactus est quiescere, eam quæ capta fuerat, & diuinâ potestate euaserat, non ampliùs requirens.

Asceteriarum gynæceum.

Raptor virginis Deo sacratæ cæcitate punitur.

Hęc tẽpore procedente in grauem morbum inciderat; morbus autem erat cancer: cum mamillâ autem inflatâ dolor quoque crescebat. Sed magnum vocabat Petrum, cùm dolor esset vehementissimus: & dicebat sacrâ illâ voce in aures suas immissâ, totum illum sopiri dolorem, & nullum ex nunc sensum sentire molestiæ. Eâ de caussâ eum accersens, frequentiùs accipiebat consolationem. Dicebat enim toto illo tempore illius præsentiæ, dolores omnino recedere. Sed illam quidam, cùm sic decertasset, laudibus victoriam significantibus ex hac vitâ excedentem est prosecutus.

Dolorem à cancro mitigat Petrus sola præsentiâ.

Rursus autem matrem meam, cùm postquam me peperisset, esset in ipsis mortis foribus, à matertera rogatus, veniens eripuit à mortis manibus. Iacebat enim, vt aiunt, medicis quidem desperãtibus, familiaribus autem deplorantibus, & finem expectantibus, clausis oculis, febre vehementi laborans, nullum ex notis agnoscens. Postquam autem venit qui apostolico & sermone dignatus fuerat & gratiâ, &, Pax tibi, dixit, filia, (hæc enim erat eius salutatio) dicitur protinus & cilia erexisse, & eum fixis oculis aspexisse, & benedictionis fructum renunciasse. Postquam vlulauit autem chorus feminarum, (animi enim angor & lætitia simul erant commixta, & caussa erant illius vociferationis) præcipit homo diuinus vt eæ omnes sint sociæ eius orationis. Sic enim dicebat etiam Tabitham fuisse salutem consecutã, viduis quidem deflentibus, magno autem Petro offerente Deo illorum lacrymas. Precatæ sunt vt iussit, & acceperunt vt prædixit. nam cùm finem accepisset oratio, morbus quoque finem cepit: & sudor repentè fluxit ex toto corpore, & ignis ille est extinctus, & sanitatis signa apparuerunt. Talia nostris quoque temporibus per suos seruos beneuolos Deus fecit miracula.

Excitat moribundam Theodoreti matrem.

Actor. 9.

Huius quoque vestium superficies operata est similiter atque diuinissimi Pauli. Hoc autem posui, non vtens aliquâ hyperbole, sed consentientem habens dicto veritatem. Nam cùm propriam zonam diuisisset in duas partes, (erat autem lata & longa, ex crasso lino contexta,) huius quidem dimidio suos lumbos, altero verò meos cinxit. Hanc cùm sæpè quidem mihi ægrotanti mater imposuisset, sæpè autem patri quoque, morbum exegit. Quinetiam ipsa quoque hoc medicamento sæpe vsa est ad sanitatem. Multi autem ex notis quoque cùm hoc didicissent, assiduè ad ferendũ ægrotis auxilium

Zona Petri miraculosa.

auxilium hanc zonam accipiebant: & vbiq; illius gratiæ ostendebat operationem. Cùm quidam sic eam accepisset, priuauit eos qui donauerant, in eos qui ipsum beneficio affecerant se ingratum ostendens. Hoc modo sumus illo dono nudati. Cùm sic resplenduisset, & radiis Antiochiam illustrasset, abductus fuit à certaminibus, exspectans coronam quæ est reposita victoribus.

Feliciter moritur.

Ego autem, cuius, dum adhuc esset superstes, percepi benedictionem, eâ vt nunc quoque fruar precatus, finem imponam huic narrationi.

A marino benedictionem petit Theodoretus.

Cap. x.

34 THEODOSIVS.

ROSVS est oppidum Ciliciæ, à dextrâ ei qui nauigat in pontũ Cilicium. huius ad Orientem & Meridiem est mons altus, spatiosus, & vmbrosus, alit autem feras in nemoribus. In eo cùm quemdam ad mare vergentem lucũ inuenisset magnus & vulgò celebratus Theodosius, quadã modicâ extructâ domũculâ, euangelicum viuendi institutum solus amplectebatur, vir oriundus quidem Antiochiâ, insignis autem claritate generis: sed tamen & domo, & cognatione, & omnibus aliis relictis, pretiosissimam, vt euangelicè dicam, emit margaritam. Ac de eius quidem à cibo abstinentiâ, & quomodo humi cubaret, & cilicio indueretur, superuacaneum est dicere iis qui eius vident discipulos & sodales, & in eis eamdem cernunt viuendi formam. Hæc tamen ille insigniter persequebatur, vt qui seipsum certantibus exemplar proponeret. His autem adiiciebat ferreum onus collo & lumbis & ambabus manibus. Porrò autem gestabat quoq; comã sordidam, & quæ ad ipsos vsq; pedes pertingebat, & vlterius etiam progrediebatur, & ideò erat lumbis eius alligata.

Theodosius magna domunculâ [illegible] manus [illegible].

Matth. 13.

Ferro collũ, lumbos, manus pungit.

Deprecatione autem & hymnodia vtens assiduè, cupiditatem, & iram, & arrogantiam, & alias animi beluas sopiebat. Labores autem semper augens laboribus, persequebatur eam quoque quæ manibus fit operationem: nunc quidem sportellas quæ vocantur, & vimineas crates contexens;
35 nunc autẽ parua prædia in saltu efficiens, & semina deiiciens, & illinc quantum victui satis esset colligens. Postquam autem procedente tempore eius fama peruasit in omnẽ partem, multi multis ex locis concurrebãt; eius & habitationis, & laboris, & instituti esse socij cupientes: quos quidem excipiens, ad eamdem vitam deducebat. Et videre licebat alios quidem vela, alios verò sagum ex pellibus texentes: alios verò crates vimineas vel sportellas connectentes, alios verò terram colentes. Et quoniam locus erat maritimus, ad transmittendum quoque quadam constructâ nauiculâ, quæ ponto appellatur, eâ vtebantur ad ea quæ erant inferenda, & exportans opera eorum qui simul habitabant, & importans ea quæ erant necessaria. Memor enim vocis apostolicæ, quæ dicit: Noctu diuque operantes, ne essemus oneri alicui vestrûm. Et: Manus hę mihi & iis qui erant mecum suppeditarunt. & ipse laborabat, & hortabatur suos contubernales, vt cum animæ laboribus, corporis quoque labores coniungerent. Est enim absurdum, vt ij quidem qui aluntur in vitâ sæculari, se affligentes & laborantes alant filios & vxores, & præterea & tributa conferant & ab eis exigantur vectigalia, & Deo offerant primitias, & mendicorum pro viribus medeantur inopiæ: nos autem non quæramus ex laboribus ea quæ sunt necessaria, idque cùm vili quidem & modico cibo, vili autem veste vtamur: sed sedeamus quidem compressis manibus, alienis autem fruamur laboribus. Hæc & talia dicens, hortabatur ad operandum, in tempore quidem quæ sunt vbique præscripta diuina peragens officia, id autem quod intercedebat temporis, impendens operi. Non leuem autem curam gerebat hospitum, viris lenitate & morum mansuetudine ornatis, & in proximum charitate præditis, vt eis prouiderent committens; ipse autem visebat & inspiciebat omnia, perscrutans an ex latis legibus vnusquisque suo fungeretur officio. Hinc factũ est, vt tam insignis & celebris esset eius fama, vt qui nauigabãt, & plus quàm mille stadijs aberant, Deum Theodosij inuocarent in periculis, & Theodosij appellatione sedarent tempestatem. Eum audaces quoque & immanes hostes sunt reueriti, qui maximam Orĩtis partem sunt depopulati. Quis enim ex iis qui in nostro habitabili orbe terrarum habitant, non auditione accepit ea quæ illo tempore facta sunt ab iis qui olim quidem Solymi, nunc autem nominantur Isauri? Illi tamen qui nec oppido nec vico pepercerunt, & quæcumque capere potuerunt, diripuerunt & igni mandauerunt, sunt illam reueriti philosophiam: & cùm solummodò panem petiissent, & vt pro se orarent significassent, illud illæsum reliquère monasterium, idque non semel, sed etiam bis fecère. Veriti tamen præsides ecclesiarum, ne pecuniæ cupiditate illis barbaris à diabolo immissâ, captiuum abduceretur magnum illud lumen (erat enim verisimile fore, vt magna vis pecunię ad eum redimendũ transmitteretur ab omnibus qui habent in honore res diuinas) ei persuadent

Precatur & hymnodias assiduè.

Multos sui imitatores excitat.

1. Thess. 3.

Actor. 20.

Opera manuum suadet.

Hospitum curam viris mansuetis commendat.

Theodosij Deus in periculo inuocatus.

Isauri, etsi ne pago quidem, parcunt tamen Theodosij monasterio.

XVII THEOPH.

vt se conferret Antiochiam. Iam enim captiuos ceperant duos præsides ecclesiarum; eos quidem omni officij genere sunt prosecuti: cùm autem quatuordecim millia aureorum pro vtrisque accepissent, permiserunt vt redirent quò vellent. Postquam autem peruenit Antiochiam, habitauit quidem in habitaculo quod inuenit situm prope fluuium, omnes autem traxit ad seipsum qui sciunt talia colligere.

Theodosius Antiochiã venerit.

Dum autem me trahit impetus orationis, prætermisi narrare miraculum quod à diuino illo viro factum est, quod multis quidem fortasse videbitur esse incredibile, & tamen remanet in hodiernum vsque diem, oratione testificans & ostendens qualem apud Deum gratiam & fiduciam est consecutus hic vir admirabilis.

Præceps quædam petra imminet monasterio quod ipse ædificauit: erat autem primò sicca, & omni humore vacua. In ea fecit aquæductum, qui à vertice fertur in monasterium, tamquam qui motum aquarũ haberet in potestate. Plenus autem fiduciâ in Deum & firmiter credens, vt est verisimile, se Dominum habere beneuolum, & fidem habens in quam nulla cadebat dubitatio, ascendit in supremam partem eius qui nunc est aquæductus, priusquã surrexissent sodales ad preces consuetas: & Deum precatus, fretus eo qui facit voluntatem timentium eum, virgâ cui innixus erat petrã percussit. Eâ verò ruptâ, aqua instar fluminis scaturijt: & monasteriũ ingrediens per aquæductum, & quantum ad omnem vsum sufficit abundè suppeditans, in mare propinquum influit: & in hodiernum vsque diem ostenditur operans Moysaica magni Theodosij gratia. Sufficit vel hoc solum ad ostendendam viri huius erga Deum fiduciam.

Psal. 144.

Petra à Theodosio percussa aquas copiosas fundit.

Cùm autem Antiochiæ vixisset paruo tempore, migrauit ad choros Angelorum. Per mediam autem vrbem ferebatur sacrum corpus, tamquam aureis quibusdam coronis, feretro illo decoratũ, cùm omnes duces concurrissent, & qui magnos suæ fidei-creditos gerebant magistratus. De cubili autem erat magna lis & decertatio, cùm id omnes auferre contenderent, & ex eo benedictionem & vtilitatem percipere cuperent. Sic elatus, ponitur in ęde sanctorum martyrum, cùm Iuliani victoria insignis in pietate athletæ fuisset & contubernalis, & eodem tecto vsus. Idem autem loculus eum excepit, qui illum quoque diuinum & beatum Aphraatem.

Corpus Theodosij religiosè elatum, & de cubili eius contentio.

Gregis autem præfecturã accepit Helladius ille admirabilis, qui in illis quidẽ locis perpetuis fuit sexaginta annis, deinde Ciliciũ diuinitus electus est antistes, cùm neque priore reliquisset philosophiam, & illis laboribus põtificatus sudores quotidie adderet.

Helladius eius successor, post episcopus Ciliciũ.

Huius cum beatus quoque Romulus fuisset auditor, dux maximi gregis fuit creatus. *Romulus Theodosij auditor dux magni gregis factus.*

Permansit autem illius chorus in hodiernum vsque diem, idem seruans vitæ institutum. Est autem prope monasterium vicus, qui Syriacè appellatur Maratus.

Ego autem fine imposito huic narrationi, rogo vt eius quoque consequar benedictionem. *Inuocatio sanctorum.*

36 ROMANVS.

CAP. XI.

MAGNVS ergo Theodosius ab Antiochiâ profectus, cùm in montibus Rosicis decertasset, & Antiochiam reuersus esset, sic vitæ finem accepit. Diuinus autem Romanus, Rosi & natus, & primùm educatus, Antiochiæ ostendit prima virtutis certamina, extra ambitum quidem ciuitatis ad latus montis fixo tabernaculo, in alienâ autem domunculâ eaque paruâ viuens toto tempore. Numquam autem vsque ad senectutem neque igne vsus est, neque lumine lucernæ. Cibus autem ei erat panis & sal; potus autem fontanum fluentum. Erat autem coma magno Theodosio similis; vestis autem ferrum quoque similiter.

Theodor. lib. 4. hist. cap. 26.

Romanus numquam igne vsus.

Abundauit autem hic & morum simplicitate ac mansuetudine & moderatione, & ideò emisit splendorem diuinæ gratiæ. Super quem, inquit, respiciam, nisi super mitem & quietum, & trementem sermones meos? Iam verò rursus quoque dixit suis discipulis: Discite à me, quoniam mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Et rursus: Beati mites, quoniam ipsi hereditabunt terram. Quin etiam Moysis legislatoris erat hoc vel maximè insigne. Erat enim, inquit, Moyses mitissimus præter omnes homines qui erant super terram. Hoc de prophetâ Dauide testatus quoque est sanctissimus Spiritus: Memento enim, inquit, Domine Dauid & omnis mãsuetudinis eius. Didicimus etiam de patriarchâ Iacob, quòd non fictus erat domum habitans. Has virtutes cùm instar apis collegisset ex diuinis illis pratis, mel confecit veræ philosophiæ. Profundebantur autem eius quoque in externos fluenta iucundissima: & iis qui ad ipsum veniebant, leni ac dulci voce vtens, de amore in fratres, de concordiâ & pace, multas afferebat admonitiones. Multos autem vel solo aspectu effecit rerum diuinarum amatores. Quis enim non esset mirandum in modum admiratus, cùm videret eum corpore afflictum, & qui prolixam gestabat comam, & ma-

Totus vnd. fuerint.

Isaiæ 66.

Matth. 11.

Matth. 5.

Num. 12.

Psal. 131.

Gen. 25.

Ferro & ciliciis vestitus.

& maximum ferri pondus suâ sponte ferebat, & veste ex pilis contextâ vtebatur, & tantum capiebat alimenti quantum satis erat ad prohibendum ne fame moreretur? *Ferro & pilis vestitur.*

Magnitudini autem & multitudini laborum accedebat quæ in eo florebat gratia, quâ quidem omnes persuadebantur, vt eum admirarentur & honore afficerent. Multorum enim sæpè morbos exegit difficiles, multis autem sterilibus mulieribus filios impetrauit. Et cùm tantam à diuino Spiritu accepisset potestatem, seipsum appellabat egenum & mendicum. Quotquot itaque ad eum ventitabant, eos & aspectu & sermone, toto vitæ suæ tempore impleuit vtilitate. *Morbos curat, & sterilitatē aufert.*

Porrò autem cùm hinc quoque excessisset, & in angelicum chorum esset translatus, reliquit memoriam quæ non fuit sepulta simul cum corpore, sed quæ viget, floret, & germinat, & quæ extingui non potest, sed semper permanet, & quæ sufficit ad eos qui volunt adiuuandos. Cùm hinc itaque benedictionem mihi conciliauero, aliorum quoque athletarum res gestas narrabo, vt potero. *Author benedictionem eius implorat.*

Cap. XII.

17 ZENO.

Theodor. lib. 4. hist. cap. 26.

ZENONEM admirabilem non multi quidem cognoscunt; qui cognoscunt autem, non possunt admirari pro dignitate. Is enim cùm maximas opes reliquisset in patriâ (ea autem erat Pontus) magni quidem, vt dicebat, Basilij hausit fluenta, qui erat vicinus, & Cappadocum irrigabat regionem: irrigatione autem dignos fructus reddidit. Cùm primùm enim Imperator Valens fuisset de medio sublatus, militare deposuit cingulum: erat autem adscriptus in numerũ eorum qui litteras Imperatoris ferebant celeriter. Cùm autem à regiâ venisset in quoddã sepulcrum, (multa autem sunt in monte) quod est situm prope Antiochiam, solus illic degebat expurgans animã, & eius contemplandi facultatem semper emundans, & diuinam contemplationem semper visione apprehendens, & Dei ascensus in corde disponẽs, & pennas tamquam columbæ accipere desiderans, & in diuinam requiem euolare cupiens. Eâ de caussâ non habuit lectum, nõ lucernam, non focum, non ollam, non guttum, non arculã, non librum, non aliquid aliud; sed erat quidem pãnis indutus veteribus, erant quoque calcei eiusmodi vt indigerent vinculis, erat enim diuulsum ac discerptũ solearum corium. Ab vno autem ex familiaribus necessarium accipiebat alimentum. Id autem erat vnus panis, qui duobus sup- *Zeno Basilij discipulus.* *In sepulcro degit.* *Psal. 83. Psal. 54.* *Vtensilia nulla habet.* *Pane & aqua viuit.*

peditabatur diebus; aquam autem procul hauriẽs, ferebat ipse. Cùm quis autem eum aliquando vidisset onus portantem, rogabat vt eum leuaret labore. Ille autem primùm quidem resistebat, docens se non posse in animum inducere vt biberet aquam quæ esset portata ab alio. Postquam autem non persuasit, dedit vrnas; ferebat enim duas ambabus manibus: postquam autem fuit intra portam atrij, cum aquam effudisset & dispersisset, rursus cucurrit ad fontem, reipsâ confirmans quæ dixerat. *Non bibit aquam nisi suo labore portatam.*

Porrò autem ego quoque, quando eum primùm desiderans videre ascendi in montem, aspexi eum tenentem vrnas manibus. Deinde rogaui eum vbinam esset admirabilis Zenonis habitaculum. Is autem dixit se nullum nosse monachum qui sic appellaretur. Ego autem cùm eum ipsum esse, coniecissem, secutus sum, id coniiciens ex eius sermonis modestiâ. Postquam autem ingressus sum ostium; vidi torum ex fœno constructum, & quamdam aliam stoream ita super lapides stratam, vt qui super illam sedebant, ab eâ minimè læderentur. Postquam autem de philosophiâ multa verba fecimus, ego enim interrogabam, ipse verò nobis explicabat ea quæ quærebantur: & oportebat deinceps domum reuerti; ego eum precabar vt daret viaticum benedictionis: ille autem repugnabat, dicens æquum esse vt nos preces impleremus, & seipsum quidem priuatum, nos autem milites appellans: tunc enim sacros libros legebam Dei populo. Cùm nos autem iuuentutem & ætatis immaturitatem adduceremus; (tunc enim primùm paucam quãdam producebamus lanuginem) & iuraremus nos non esse rursus venturos, si cogeremur hoc facere, vix tandem quidem multis flexus precibus, Deo obtulit quidem intercessionem; sed quòd id fecisset, multis verbis se excusauit, dicens se id fecisse & amoris caussâ & obedientiæ: appropinquantes enim audiuimus precantem. Quòd autem in tam profundâ philosophiâ, tantâ esset modestiâ ac moderatione vir senex, (quadraginta enim annis perpetuis versatus erat in monasticâ exercitatione) quis satis pro dignitate potuerit admirari? quasnam autem laudes rei magnitudini pares potuerit afferre? Cùm autem virtutis tales possideret opes, tamquam qui esset in extremâ inopiâ, ad Dei ecclesiam die Dominico veniebat cum populo, diuinos audiens sermones, & aures accommodans doctoribus: & postquam mensam participasset mysticam, reuertebatur in nouum illud habitaculum, non habens clauem, non claustrum, non relin- *Theodoretus ex modestiâ Zenonem noscit.* *Viaticum benedictionis à Zenone petit Theodoretus.* *Modestia Zenonis & obedientia.* *Zeno 40. annis in monasticâ exercitatione versatus.* *Diligens verbi Dei auditor, & mensæ mysticæ particeps.*

relinquens custodem: erat enim maleficis planè inuium & sacrosanctum, vt quod solam illam haberet stoream. Vnum autem librum accipiens à familiaribus, eum totum legebat, & eo prius reddito, alium accipiebat. Sed licet nec claustra haberet, nec vectibus vteretur, custodiebatur à supernâ gratiâ; idque per ipsam experientiam apertè didicimus. Quando enim Isauri per insidias noctu arcem cepère, deinde mane vsque ad latus montis faciebant incursiones, multos quidem viros, & multas mulieres quæ vitam exercebant monasticam, crudeliter confodère: tunc ergo vir diuinus, aliorum cædem intuens, effecit oratione vt eorum caligarent oculi, & per ostium ingredientes, non videbant aditum: vt autem dicebat, testem appellans veritatem, apertè quoque tres vidit adolescentes, qui totam illam cateruam expellebant, Deo manifestè suam ostendente gratiam.

Isauris eius oratione caligant oculi, & ab Angelis pelluntur.

Qualem ergo vitam egerit hic vir diuinus, & qualem sit diuinitus gratiam assecutus, ad docendum hæc sufficiunt. Sed enim necesse est hoc quoque his adiicere. Valde eum angebat & male habebat, quòd eius mansissent facultates, & non ex lege euangelicâ & venúdatę essent & distributæ: huius autem caussa fuit fratrum ætas immatura. Quoniam enim erant communes & pecuniæ & possessiones, ipse quidē nolebat diuisionis caussâ redire in patriam: alij autem verebatur vendere partem suarum facultatum, ne emptores moti auaritiâ, fratres circúscribentes, illis inurerent ignominiam. Hęc apud se animo versans, diu distulit venditionē; posteà autem cum cuidam ex notis suis vēdidisset omnia, plurima quidem distribuit: interim autem mala quæ accidit valetudo, coëgit eum cōsultare de reliquis. Accersito itaq; antistite ciuitatis, (is autem erat magnus Alexander, splendor veræ religionis, & exemplar virtutis, exacta & accurata imago philosophiæ) Adesdum, inquit, ô diuinú caput, harum tu pecuniarum sis mihi optimus œconomus, eas ex diuino instituto distribuens, tamquam iudici illi rationem redditurus. Alias enim ego manu meâ dispensaui, & distribui vt mihi visus sum optime, vellem autem reliqua quoque dispensare similiter: sed quoniam iubeor migrare ex hac vitâ, te ego earum constituo dispensatorem, qui es & pontifex, & pontificatum legibus rectè geris. Pecunias itaque tamquam Dei quęstori tradidit. Ipse autem cum non plus quam annum 19 vixisset posteà, tamquam quidam Olympicus victor recessit à septis, non ab hominibus solùm gloriam assecutus, sed etiam ab Angelis.

Facultates suas per Alexandrum episcopum curat distribui.

Feliciter obit.

Ego autem cùm eum vt pro me ad Dominum intercedat, orauero, me ad aliam conuertam narrationem.

Theodoretus eius intercessionem flagitat.

4 MACEDONIVS.

CAP. XIIII

MACEDONIVM autem, cognomine κριθοφάγον, id est vescentem hordeo, (is enim cibus hoc ei cognomen imposuit) sciunt quidem omnes Phœnices & Syri & Cylices: sciunt autem horum quoque vicini & finitimi, qui partim quidem ipsi videre miracula, partim autem ea famam celebrantem audiuère. Neque verò sciunt omnes omnia; sed cum alij quidem hoc, alij verò illud didicerint, quod sciunt meritò solum admirantur. Ego autem cum de hoc diuino capite alijs sciam perfectius, (multa enim me mouerunt vt ad eum irem & frequens apud eum essem) narrabo singula vt potuero. Hunc autem ei ordinem seruaui, & post multos, eius posui narrationem, non quòd is alijs fuerit virtute secundus, (erat enim vel summis & primis æqualis:) sed quod cum vixerit longissimo tempore, post illos quorum memini, vitæ finem accepit.

Macedonius κριθοφάγος seu hordeo vescens.

Hic ergo habebat palæstram & stadium, cacumina montium: non in vno loco positus, sed nunc quidem in hoc agens, nunc verò in illum transiens. Hoc autem faciebat, non loca ægre ferens, sed eorum qui ad ipsum conueniebant, & vndique concurrebant, effugiens multitudinem. Quadraginta autem & quinque annis perpetuis vixit hoc modo, non vtens tabernaculo, non tugurio, sed stans in fossâ profundâ, vnde etiam quidam eum vocabant Gubbam. Id autem nomen, si ex linguâ Syriacâ in Græcam transferatur, significat λάκκον, id est lacum. Post id autem temporis cùm euasisset senex, cessit rogantibus, & fixit tugurium. Posteà autem orantibus familiaribus, domunculis quoque non proprijs, sed alienis est vsus. Vigintiquinque autem annis perpetuò vitam egit in tugurio & domunculis, vt deinde colligatur certaminum tempus septuaginta anni. Cibo autem vsus est non pane, nec leguminibus, sed purgato hordeo, & aquâ solâ madefacto. Hunc autem cibum mater mea, quæ ei fuit familiaris, longissimo tempore suppeditauit. Cum aliquādo autem ad eam venisset ægrotantem, & didicisset eam nolle persuaderi vt sumeret cibum morbo conuenientem (nam ipsa quoque iam exercitationem amplectebatur monasticam) consuluit vt cederet medicis, & illud nutrimentum existimaret esse medicamentum: non enim deliciarum, sed necessitatis gratiâ adhi-

Versatur in montium cacuminibus.

Annis 45. in fossâ stans, sub dio viuit.

Cibus eius hordeum aquâ madefactum.

Mater Theodoreti monasticam exercitationem amplectitur.

Aegrotis quandam licet vti cibis, aliòquin prohibitis, ad medicamentum potiùs quàm nutrimentum.

adhibetur. Nam ego quoque, inquit, qui quadraginta annis, vt scis, hordeo solo sum vsus, cùm quædam mihi pridie huius diei venisset infirmitas, iussi eum qui mecum habitabat; parum mihi panis petere & afferre. Venit enim mihi in mentem, quòd si morerer, mortis redderem rationem apud iustum iudicem, vt qui fugissem certamina, & detrectassem labores seruitutis. Nam cùm pauco cibo posset mors prohiberi, & in hac vitâ possem sic manere, laborans & me affligens, & opes quæ ex his percipiuntur colligens, mori fame quàm viuere in philosophiâ, duxi magis expetendum: Timore ergo hinc repletus, cùm vellem cogitationis obtundere aculeos, & panem petere iussi, & allatum comedi: & tibi præcipio ne mihi ampliùs hordeum, sed panem præbeas. Ex illâ ergo linguâ ab omni mendacio alienâ audiuimus, quòd quadraginta annis comederit hordeum. Atque hæc quidem sufficiunt ad coniiciendum, quàm esset vir in exercitatione monasticâ strenuus, & quàm laboriosus.

Integritatem autem & simplicitatẽ morum per alia declarabimus. Postquam enim magnus fuit ordinatus Flauianus, vt magnũ Dei gregem pasceret, viri autem virtutẽ didicit (prædicabatur enim & erat in ore omnium) eum quidem abducit à vertice montis, tamquam in eum ad se delata fuisset accusatio. Cùm autem mysticum esset propositum sacrificium, adducit ad altare, & eum cooptat in numerum sacerdotum. Postquam autem fuit sacrum finitum officium, & hoc ei significauit aliquis, (quod enim factum fuerat ignorabat omnino) primùm quidem incessebat omnes maledictis & conuitiis; posteà autem accepto baculo, (solebat enim eo innitens ingredi propter senium) & ipsum persequebatur pontificem, & alios quotquot aderant. Existimabat enim, ordinationem eum esse priuaturam & cacumine montis, & eâ quam desiderabat viuendi ratione. Sed tunc quidem vix eum irascentem sedauerunt quidam ex familiaribus. Postquam autem fuit finitus hebdomadę circulus, & rursus venit dies festi Dominici, rursus eum magnus accersit Flauianus, rogans vt cum eis esset particeps huius celebritatis: ille verò ad eos qui venerant, Non sufficiunt, inquit, vobis ea quę facta sunt; sed me rursus vultis efficere presbyterum? Cùm ij autem dicerent fieri non posse vt bis eadem fieret ordinatio, non cessit, neque venit, donec tempus & eius familiares eum id docuerunt. Scio quidem fore vt hæc narratio videatur multis non adeò admiranda: eam autem posui, vt qui eam

A Flauiano episcopo Antiocheno in sacerdotem cooptatur inscius Macedonius.

dignam quæ commemoretur existimem, vt ex quâ satis possit coniici & eius animi simplicitas & animæ puritas. Is autem qui sunt huiusmodi, Dominus regnum cælorum est pollicitus: Amen enim, inquit, dico vobis, nisi conuerti fueritis vt pueri isti, non intrabitis in regnum cælorum. Quoniam ergo summatim ostendimus eius animę formam ac characterem, age eius quoque ostendamus ex virtute fiduciam:

Magna in Macedonio animi simplicitas & animæ puritas.
Matth.18.

Quidam dux militum qui delectabatur venatione, ascendit in montem venaturus. cum autem sequebantur & canes & milites, & quæcumque sunt apta ad venationem. Postquam autem procul vidit hominem, & ab iis qui cum eo erant audiit quisnam esset, statim ex equo desiliens, accessit, & allocutus est, & rogauit quid faciens hîc degeret: is autem contrà vicissim interrogauit, Tu autem quid hic venisti facturus? Cùm dux autem dixisset: Venaturus. Et ego, inquit, meum venor Deum, & eum capere cupio, & contemplari desidero; nec ab hac pulchrâ cessabo venatione: Hæc cùm dux audiisset, & vt par erat miratus esset, recessit.

Venationem Dei spiritualem instituit Macedonius.

Cùm autem aliquando ciuitas à malo aliquo dęmone incitata bacchարetur, & in Imperatoris fureret statuas, venerât quidam ex ducibus præstantissimi, qui aduersus ciuitatem internecionis ferebant sententiã. Cùm is autem è monte descendisset, ambos accedentes duces in foro retinuit. Illi verò cùm quisnam is esset didicissent, & ex equis desiluerunt, manúsque & genua prehenderunt, & ei salutem significarunt. Ille autem iussit vt dicerent Imperatori, quòd homo esset, & eamdem haberet naturam quam ij qui eum affecerant contumeliâ: & cum naturâ iram metiri oporteat, irâ sit vsus immoderatâ, & pro suis imaginibus Dei imagines occidat, & pro ęre statuarum, corpora morti tradat; ac nobis quidem æneas effingere & rursus formare, est in promptu & facile: tu autem, etsi sis Imperator, non potes occisa corpora ad vitam reducere. Et quid dico corpora? neque enim pilum vnum potes effingere. Hæc dixit voce vsus Syriacâ. Illi autem, interprete in linguam Græcam transferente, audientes, & exhorruerunt, & ad Imperatorem transmissuros significarunt. Ego autem existimo, omnes confessuros hęc verba esse gratię diuini Spiritus. Quomodo enim aliter hæc esset locutus, vir quidem expers omnis eruditionis, in agris autem educatus, vitam autem agens in cacuminibus montium, omnem autem animo circumferens simplicitatem,

Ab Imperatoris ducibus honoratur.

Contra homicidia monet viuam imaginem præstare mutæ statuæ.

 & qui

& qui nec diuinis quidem vacauerat eloquus? Cùm itaque eius & ſpiritalem declarauerim ſapientiam, & quæ iuſtis conuenit fiduciam (iuſtus enim confidit vt leo) tranſibo ad miracula.

Prou 28.

Varia edidit miracula.

Vxor quædam cuiuſdam locupletis nobilis, inciderat in morbum ingluuiei: & alij quidem eum morbum appellabant operationem ſeu vexationē dæmonis, alij autem eum exiſtimabant imbecillitatem corporis. Siue autem hoc, ſiue illud eſſet, erat huiuſmodi. Dicebant eam comedentem in die triginta gallinas, non poſſe appetitionem extinguere ſatietate, ſed adhuc alias appetere. Cum ſic ergo in eâ cōſumerentur facultates, eius miſerti qui ad eam attinebant, diuinum illum hominem obſecrant. Ille autem venit quidem & precatus eſt: & cùm aquæ dexteram impoſuiſſet, & ſalutare effomaſſet ſignaculum, & iuſiſſet bibere, curauit morbum, & adeo retudit immoderatam illam appetitionem, vt deinceps parua aliqua gallinæ particula quotidie eius alendę vſum impleret. Hic quidem morbus hoc modo eſt curatus.

Mulierem ſigno crucis & aquâ benedictâ ab ingluuie dæmoniacâ ſanat.

Cùm autem quædam puella thalamo adhuc contineretur, & repentè cœpiſſet vexari à malo dæmone, accurrit pater ad diuinum hominem, orans, & vociferans, & poſtulans vt curaretur filia. Is autem precatus, iuſſit vt dęmon ſtatim abiret à puellâ. Is autem dicebat ſe eam non ſuâ ſponte eſſe ingreſſum, ſed magicis coactum preſtigiis. Dicebat autem eius quoque nomen qui coëgerat, & amorē eſſe cauſſam incantationis. Sed cum hæc audiſſet, non tulit pater iræ impetū, nec expectauit vt curaretur puella, ſed omnium magiſtratuum ſummum adit, præſidem ſcilicet qui pluribus præerat gentibus, accuſat hominem, & rem narrat. Is autem reus in iudicium adductus, rem negabat, & accuſationem nominabat calumniam. Hic autem non alium citabat teſtem quam ipſum dæmonem qui miniſter fuerat incantationis: & orabat iudicem vt curreret ad illum virum diuinum, & acciperet eius teſtimonium. Cùm is autē diceret non eſſe fas nec iuſtum, vt in loco monaſticæ exercitationis haberetur quęſtio; dixit pater puellæ ſe in iudicium ducturum Macedonium: & currens perſuaſit, & duxit. Sedens autem extra iudicium iudex, non fuit iudex, ſed ſpectator. Magnus enim Macedonius fungebatur officio iudicis, vtens eâ quæ intus habitabat poteſtate. Et cum iuberet dęmoni vt conſuetum mitteret mendacium, cum totâ autem veritate rei narraret tragœdiam: ille à maximâ adactus neceſſitate, & virum oſtendit qui ei magicis carminibus vim attulerat, & ancillam per quam illa potio puellę data fuerat. Cùm autem alia quoque pararet dicere quæ fecerat coactus ab aliis, vnius quidem ædes exurēs, alterius verò iumenta interimens, alium verò aliquo alio damno afficiens, iuſſit homo Dei eum ſilere, & ſtatim procul recedere à puellâ & ab vrbe. Ille autem tamquam Domini legi parens, fecit quod iuſſus erat, & protinus effugit. Sic cum hanc vir diuinus liberaſſet à furore, illum quoque miſerum eripuit ab accuſatione, & obſtitit quò minus iudex in eum ferret ſententiam capitis: non eſſe fas dicens, vt propter ea quæ per ipſum ſunt conuicta, ſupplicium capitis decerneretur, ſed potius per pœnitentiam ei daretur ſalus. Atque hæc quidem ſatis ſunt ad oſtendendam diuinæ potentiæ copiam quæ ei data fuerat: ego tamen alia quoque narrabo.

A puellâ dæmonem magicis preſtigiis inductum pellit.

Non eſt habenda quæſtio iudiciaria in monaſterio.

Dæmon plures accuſaturus pleniùs imperat Macedonius.

Mulier quædam nobili loco nata, & longè ditiſſima (ea autē vocabatur Aſſyria) erat quidem emotæ mentis, ex domeſticis autem agnoſcebat neminem, vt cibum autem & potum ſumeret, ferre non poterat. Plurimo autem tempore aſſidue delirabat, & hoc alij quidem dicebant eſſe vexationem & operationem dęmonis; medici autem dicebant eſſe morbum cerebri. Cùm omnis ergo ars eſſet conſumpta, & ex eâ nullum daretur auxilium, eius maritus, (erat autem is Abrodianus) vir qui & erat ex magiſtratibus, & magnâ dignitate præditus, ad diuinū illud caput accurrens, narrauit morbum coniugis, & orauit vt ea aſſequeretur curationem. Ceſſit vir diuinus, & domum quidem venit, & magno ac vehementi ſtudio Deo obtulit orationē. Perfectâ autem oratione cùm iuſſiſſet aquam afferri, & feciſſet figuram ſalutaris ſignaculi, iuſſit illam bibere. Cum autem prohiberent medici, vtpote quòd potu aquæ frigidæ morbus creſceret, expulſâ totâ illorum catervâ, obtulit mulieri potionem. Illa autem ſimulac bibit, ad ſe redit, & à morbo omnino liberata, diuinum virum agnouit, & vt dextram acciperet rogauit, oculiſque eam impoſuit, & ori admouit, & deinceps ſemper fuit mentis compos.

Aqua ſigno crucis benedicta guſtu inſanam mulierem curat.

Cùm autem illud vitæ genus amplecteretur in montibus, paſtor quidam quærens oues errantes, venit ad illum locum vbi erat homo Dei (erat autem nox profunda, & multa nix deſcenderat) & vidit, vt ipſe dixit, pyram circa ipſum accenſam, & quoſdam duos candida veſte indutos, igni præbentes materiam. Animi enim alacritatem afferens, diuino fruebatur auxilio.

Igne cælitus ſuſtentatur.

Quinetiam doni erat prophetici particeps.

ceps. Et cum ad eum aliquando venisset quidam dux, pietate & verâ religione clarus, (quis autem ignorat virtutem Lupiciani?) dixit se esse de quibusdam sollicitũ, qui ab vrbe regia per mare ad ipsum ferebant necessaria. Dicebat enim præteriisse quinquaginta dies, ex quo ex portu soluerant, de eis autem nihil audiuerant. Ille autem nihil cunctatus, Vna, inquit, nauis, amice, periit: altera autem postridie portum occupabit Seleuciæ. Et hoc quidem audiuit diuinam illam vocem locutam: didicit autem experientiâ eorum quæ dixerat veritatem.

Lupiciano [illegible] prædicit.

Vt autem alia prætermittam, ea narrabo quæ ad nos ipsos pertinent. Cum mater mea vna cum patre meo habitasset tredecim annis, ea non fuerat facta mater filiorũ: erat enim sterilis, vt quę fructum ferre à naturâ prohiberetur. Et ipsa quidem id non valde ægre ferebat: quæ enim erat in rebus diuinis erudita, credebat hoc esse vtile: magnam autem molestiam accipiebat pater quòd careret filiis, & circumquaque cursitans, rogabat Dei seruos vt à Deo ei peterent filios. Alij ergo pollicebantur se & Deum deprecaturos, & iubebant vt esset Dei voluntate contentus. Hic autem homo diuinus est aperte professus, se vnum petiturum ab vniuersi opifice, & se petitionem accepturum est pollicitus. Cum tres itaque anni pręteriissent, & promissio finem non accepisset, rursus accessit pater promissum exigens. Ille autem iussit vt ad se mitteretur coniux. Cùm autem venisset mater, dixit ille vir diuinus, se & petiturum, & eam filium accepturam, & quòd oportet eum ei qui dederat dedicari. Cùm autem mater solum rogaret vt animæ salutem acciperet, & vt liberaretur à gehennâ: Præter hoc, inquit, liberalis & munificus Deus tibi dabit filium. Iis enim qui pure & sincere petunt, duplices largitur petitiones. Illinc reuersa est mater afferens promissi benedictionem. Et quarto anno à promissione concipit, & gerit vterum: & accedit ad diuinum hominem, benedictionis ostendens manipulos. Quinto autem mense a conceptione, fuit periculum abortionis. Illa autem rursus mittit ad nouum suum Elisæum (vetabat enim morbus ne ad ipsum veniret) & ei reuocauit in memoriam quod nolebat fieri mater filiorum, & eius promissa adduxit in medium. Ille autem cum procul vidisset venientem, & agnouit, & caussam significauit: noctu enim & morbum & salutem ei ostenderat Dominus. Accepto ergo baculo, venit, ei innitens: & cum fuisset intra ædes, & pacis salutationem dedisset vt consueuerat,

Mater Theodoreti primum [illegible].

Theodoretus Deo dicatus [illegible].

Matri Theodoreti [illegible].

Bono, inquit, sis animo, nec timueris; neque enim donum auferet is qui dedit, nisi tu pacta conuenta transilieris. Pollicita es autem, te ei redditurum eum qui datus fuerit, & ei consecraturum ad diuinum ministerium. Sic autem, inquit mater, ego & opto & volo. Existimo enim vel imperfectissimum fœtum esse magis expetendum, quam à Deo alienam filij educationem. Cum itaque aquam accepisset & benedixisset, Bibe ergo, inquit vir diuinus, hanc aquam, & senties diuinum auxilium. Bibit itaque vt iusserat, & abortionis effugit periculum. Hæc sunt nostri Elisæi miracula.

Aquâ benedictâ periculum abortionis pellit.

Ego eius benedictionem & doctrinam sæpe percepi. Me enim adhortans, sæpè dicebat: Natus es, ô fili, cum multis laboribus; multas noctes Deum hoc solum perpetuò rogaui, vt tui parentes hoc fierent quod te nato sunt nominati. Vide ergo vt vitam agas dignam laboribus, vt qui, antequam nascereris, promissis fueris dedicatus. Quę sunt autem Deo dedicata, sunt omnibus veneranda, & quę a vulgo minime sunt contrectanda. Conuenit ergo vt tu quoque malos animi motus non admittas, illa autem sola & facias & cogites quę Deum placant virtutis legislatorem. Hæc mihi perpetuo suadebat vir diuinus; ego autem & eorum quæ mihi dixit memini, & donum diuinum sum edoctus. Cùm autem non ostendam factis ea quæ mihi suasit, rogo vt per illius preces diuinum consequar auxilium, & quod est vitæ reliquum, agam ex illius præceptis. Qualis ergo ille fuerit, & quibus vsus laboribus diuinam attraxerit gratiam, hæc quoque ad docendum sufficiunt.

Exhortatio Macedonij ad Theodoretum.

Theodoretus Macedonij auxilium implorat.

Accepit autem etiam in hoc mundo eius obitus dignum honorem laboribus. Omnes enim & ciues & externi, & quibus credita fuerat magnorum magistratuum dispensatio, ferentes illum sacrum lectum super humeros, deportarunt in ædem martyrum victoriâ insignium: & cum diuinis viris Aphraate & Theodosio, sanctum illud & Deo gratum corpus deposuerunt: mansit autem gloria eiusmodi vt extingui non possit. Nos autem imposito fine narrationi, eum qui percipi potest ex narratione bonum odorem percipiamus.

Macedonius apud Aphraatë & Theodosium sepelitur.

[41] MÆSYMAS. CA. XIV.

SCIMVS quidem alia quoque plurima in vrbe Antiochenâ resplenduisse pietatis & veræ religionis lumina, magnum Seuerum, & Petrum Ægyptium, Eutychen, & Cyrillum, & Moysem, & [42] Malchum, & alios quoque plurimos eadem viâ esse ingres-

Antiochia varijs viris sanctis claruit.

Psal. 136. ingressos. Sed si res ab omnibus in vitâ gestas conaremur scribere, totum tempus nobis non suffeceerit: maximè cum etiam multis permultorum lectio afferat satietatem. Ex iis ergo qui scripti sunt, de eorum quoque qui sunt prętermissi vita coniecturā facientes, prosequãtur laudibus & imitentur, & vtilitatem percipiant. Ego autem transibo ad prata Cyri, & eorum qui in eis fuerunt fragrantium speciosorumque florum, quam maxime potero, ostendam pulchritudinem.

Transit Theodoretus ad sanctos Cyri ciuitatis.

Fuit quidam Mæsymas, in iis quæ nos præcesserunt temporibus, voce quidem Syrus, & ruri educatus, & qui virtutis omne genus ostendit. Cum autem claruisset in eâ quæ est per se vitâ, ei cuiusdā vici cura fuit credita. Sacrificans autem, & Dei oues pascens, illa & dicebat & faciebat quæ lex iussit diuina. Aiunt autem eum neque tunicā, neque cilicium sæpe mutasse, sed iis quæ in eis fiebant rupturis aliquot pannos cōsuendo, senectuti hoc modo remedium attulisse. Hospitum autem & pauperum tam alacri animo curam gerebat, vt patefaceret portas omnibus qui aderant. Dicitur enim habuisse duo dolia; vnum quidem frumenti, alterum verò olei: ex his semper quidem suppeditabat omnibus egentibus; habebat autem ea semper plena benedictione quæ data est viduæ Sarephtanæ, & immissa fuerat in hæc dolia. Ipse enim Dominus omnes opes effundit in omnes eos qui ipsum inuocant, & sicut illius hydriam & guttum iussit scaturire, præbens manipulos seminum hospitalitatis; ita etiam huic viro admirabili exhibuit suppeditationem, quæ ex æquo respondebat eius animi alacritati.

Masimas vici cuiusdam sacerdos.

Vnâ tunicâ & cilicio semper contentus.

Mirè hospitalis.

Hospitalitatis merces, frumētum & oleum indeficiens.

Iam verò ad facienda quoque miracula à Deo vniuersorum magnam accepit gratiam. Faciam autem mentionem vnius aut duorum miraculorum; reliqua autem prætermittam, vt qui properem venire ad alios.

Gratiā miraculorum claruit.

Mulier quædam & genere & fide ornata, filium qui ceciderat in malam valetudinem (erat autem admodum tenerâ ætate) multis obtulit medicis. Artē autem superatâ, cum & medici desperassent, & puerum esse moriturum aperte dixissent, non abiecit mulier spem meliorem, sed illam imitata Sunamitidem, mulis imponit cameram. Cùm in eâ autem se & puerū imposuisset, peruenit ad virum illum diuinum: lamentans autem, & naturæ ostendens affectionē, rogauit vt ferret auxilium. Is autem cum puerum manibus accepisset, & aræ basi admouisset, iacebat pronus, animarum & corporum rogans medicum; & acceptâ petitione reddidit valentem matri filium. Ego autem id audiui ab eâ quæ hoc vidit miraculum, & pueri accepit salutem.

Puerum à graui morbo, basi aræ admotum curat.

Aiunt autem illius quoque vici dominum cùm venisset (is autem erat Latoius, qui Antiocheni quidem senatus primas partes tenebat, impietatis autem tenebatur caligine) & fructus acriùs quàm oportebat exigeret ab agricolis, diuinum illum hominē clementiam illi consuluisse, & de misericordiâ apud eum verba fecisse: mansisse autem illum inexorabilem, experientiâ autem cognouisse secutum damnū ex eo quòd non paruerit. Cùm enim eum abire oporteret, & currus esset paratus, & sedens aurigæ iussisset vt mulas incitaret; illæ quidem trahebāt totis viribus, vrgentes, & temonem asportare molientes: visæ sunt autem rotæ ferro & plumbo alligatæ. Cùm autem agrestium quoque multitudo rotas mouens vectibus nihil proficeret, quidam ex amicis qui Latoio assidebat, ei caussam significat, dicens sacerdotem senem eum esse execratum, & quòd oportet eum placare & reddere beneuolum. De curru itaque exiliens, ei fuit supplex quem priùs respuerat; & ad eius pedes prouolutus, & sordidos pannos amplectens, rogabat vt iram compesceret. Is autem cùm preces accepisset, & eas Domino obtulisset, soluit vincula rotarum quæ sub visum non cadebant, & effecit vt sicut solebat veheretur vehiculum.

Latoius quia Masimæ monitis non paret, currus eius persitat immobilis.

Soluitur Masimæ precibus.

Porrò autem multa quoque alia huiusmodi narrant de diuino illo capite. Potest autem ex his quoque intelligi, quòd iis qui volunt philosophari, nihil detrimenti afferat mora quæ trahitur in oppidis & vicis. Ostendit enim hic, & qui huic similes Dei culturæ curam gerunt, quòd etiam qui versantur in mediâ hominum multitudine, peruenire possint ad ipsum virtutum fastigium.

Cuius ego vtinam ad aliquam saltem partem exiguam sustollar, eorum adiutus precibus.

Sanctorum preces exposcit auctor.

43 ACEPSIMAS. Cap. XV.

ACEPSIMAS fuit eodem tempore, cuius fama late sparsa est per Orientem. Is cum in domunculâ seipsum inclusisset, sexaginta annos transegit, neque videns, neque loquens: sed in seipsum conuersus, & Deum visione apprehendens, illinc omnem accipiebat consolationem, conuenienter prophetiæ quæ dicit: Delectare in Domino, & ora eum & ipse dabit tibi petitiones cordis tui. Per exiguam autem quamdam fossam manum porrigens, accipiebat id quod afferebatur nutrimentum: fossā

Theodor. lib. 4. hist. cap. 26.

Acepsimas 60. annis neminem videns, nemini loquens.

Psal. 36.

fossa autem non ita effossa fuerat vt omnino tenderet in directum, ne esset ex aduerso eorum qui vellent ipsum videre; sed erat obliqua, & ita constructa, vt esset instar incuruæ lineæ. Ei autem afferebatur cibus, lens aquâ madefacta: semel autem in hebdomadâ noctu egrediens, hauriebat ex fonte propinquo quantum satis erat aquæ. Et cum aliquando quidam pastor procul oues pascens, in tenebris vidisset eum moueri, & cum coniecisset esse lupum; ibat enim incuruus, vt qui multo esset ferro grauatus, mouit fundam tamquam iaculaturus lapidem. Cùm autem eius manus longo tempore maneret immobilis, & lapidem non posset emittere donec vir ille diuinus haustâ aquâ reuersus est, sensit ignorantiam, & post auroram venit ad virtutis gymnasium, & narrat quod acciderat, & petit veniam, & accipit delicti remissionem: non auditâ voce loquente, sed per manus motiones intellectâ placatione.

Lente aquâ madefactâ viuebat.

Pastoris lapidem iacientis manum ... immobilis.

Quidam autem alius, vsus quodam maligno inuestigandi studio, & scire desiderans quid toto tempore ageret perpetuò, ausus est conscendere platanum, quæ sita erat iuxta fossam: sed percepit illicò fructus suæ audaciæ. Mediâ enim parte corporis vsque ad pedes exsiccatus, supplex erat, suum peccatum accusans. Ille verò, sectâ platano priùs significauit futuram sanitatem. Ne enim alius quoque cùm similia fecisset, pœnas lueret similes, arborem iussit exscindi: arboris autem sectionem secuta est etiam ablatio supplicij. Tantâ quidem fortitudine & tolerantiâ vsus est hic vir diuinus: ab agonothetâ autem tantam accepit gratiam.

... curiosè inquirens punitur.

Cùm autem se abhinc migrandum pararet, prædixit quòd post quinquaginta dies vitæ finem esset accepturus: excepit autem omnes qui vellent eum videre. Cùm autem ecclesiæ quoque venisset antistes, eum quidem vrgebat vt iugum acciperet presbyterij, Noui, dicens, ô pater, & tuæ philosophiæ altitudinem, & quanta sit mea paupertas: sed cùm mihi sit credita pontificatus administratio, ex hac non ex illâ ordino manus imponens. Accipe ergo, inquit, donum sacerdotij, meâ quidem dexterâ ministrante, sanctissimi autem Spiritus gratiâ suppeditante. Ad hæc fertur dixisse paucis pòst diebus hinc migraturus, De his, inquit, minimè decertabo: si enim essem diutius victurus, omnino fugissem hoc graue & terribile onus sacerdotij, pertimescens reddendam depositi rationem. Quoniam autem non ita diu abhinc recedam, iis quæ hic sunt relictis, iussis non inuitus pareo. Statim ergo nullo ducente, hic quidem flectés genua, exspectabat gratiam; ille verò manum imponens, erat administer Spiritus. Cùm autem accepto sacerdotio vixisset paucos dies, vitâ vitam mutauit, senijque & curæ expertem, pro hac quæ multis curis est obnoxia, accepit.

Prædicit diem mortis suæ.

Onus sacerdotij grauissimum.

Iam penè moribundus sacerdotio initiatur.

Cùm vellent autẽ omnes corpus rapere, & in animo haberent vnusquisq; in vicum suum transferre, quidam cùm sancti iusiurandum significasset, sustulit contentionem. dixit enim, sanctum eum iureiurádo adegisse, vt cum in hoc loco traderet sepulturæ. Ita etiam post mortem, frugalitatis & simplicitatis curam gerebant ciues cælorum: & neque cùm viuebant, in animum vnquam induxerũt, vt eis res vlla magnos spiritus faceret, & mortui non sunt amplexi honorem hominum; sed totum amorem transtulerunt in sponsum: non secùs ac pudicæ mulieres, quæ à solis coniugibus student & amari & laudari, laudes aliorum contemnentes. Eâ de caussâ sponsus eos etiam si nolint, reddit claros & insignes, & hominum gloriâ ex redundanti quadam copiâ impertit. Cùm enim quis diuina persequens, petit cælestia, vnà cum illis multa quoque alia adijcit, multiplicatas largiens petitiones. Hoc etiam dixit in ferendis legibus: Petite regnum Dei, & iustitiam, & cetera omnia adiicientur vobis. Et rursus: Qui reliquerit patrem & matrem, & fratrem & filios propter meum euangelium, etiam in hoc sæculo centuplum accipiet, & in futuro erit heres vitæ æternæ. Hæc & dixit & fecit.

Corpus defuncti quisque sibi vendicare nititur.

Sancti relecerunt honorem, quẽ tamen Deo donante assecuti sunt.

Lucæ 12.

Mat. 19.

Nobis quoque adsit & sermone & opere eruditis, & eorum precibus innixis, tamquam scopum, attingere præmium supernæ vocationis, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

Theodoretus sanctorum precibus nititur.

MARO. CAP. XVI.

MARONIS post hunc meminero: nam is quoque diuinum sanctorum chorum exornauit. Eam enim quæ sub dio fit vitam amplexus, occupauit quoddam cacumen, quod in honore habebatur ab iis qui erant olim impij: & cùm quod in eo erat templum dæmonum, Deo consecrasset, in eo est versatus, paruo quodam in eo fixo tabernaculo, quo tamen raro est vsus. Non solùm autem consuetis vsus est laboribus, sed etiam alios excogitauit, accumulans opes philosophiæ: agonotheta autem mensus est gratiam eius laboribus. Liberalis enim & munificus Deus ei tam copiosè dedit donum curationum, vt in omnes quidem partes eius gloria peruaserit, omnes autem vndique attraxerit, & ex-

Maro sub dio viuit.

Ex dæmonum fano oratorium facit.

Varios morbos corporum curat.

& experientia docuerit eam famam esse veram. Videre enim erat & febres extingui tore benedictionis, & horrorem cessare, & dæmones fugere, & varios omnisque generis morbos vno curari medicamento. Medici enim vnicuique morbo exhibent conueniens medicamentum; sanctorum autem deprecatio est commune omnium morborum remedium.

Orationes sanctorum commune morbis omnibus remedium.

Non solùm autem medebatur ægritudinibus corporis, sed etiam animis conuenientem exhibebat curationem; huius quidem auaritiam, illius verò curans iracundiam: & vni quidem exhibens doctrinam moderationis, alteri verò disciplinam iustitiæ: & illius quidem castigans intemperantiam, illius verò excitans hebetudinem. Hac vtens agricultura, effecit multas plantas philosophiæ; & hortum qui nunc germinat in regione Cyri, ipse Deo plantauit. Huius plantationis opus est magnus Iacobus, ad quem quispiam vocem illam traxerit propheticam: Tamquam cedrus quæ est in Libano multiplicabitur: & etiam alij omnes, cuius seorsum, si Deus velit, faciam mentionem.

Etiam animi morbis medetur Maro.

Psal. 91.

Sic autem agriculturæ diuinæ curam gerens, & animas simul curans & corpora, paruam passus ægritudinem, vt & naturæ imbecillitatem & animi discamus fortitudinem, ipse quidem excessit è vitâ.

Feliciter obit.

Acre autem bellum inter vicinos exortum est de corpore. 45 Ex finitimis autem quidam vicus populo frequentissimus, cùm toto simul coacto populo aduenisset, alios quidem fudit ac fugauit, maximè autem expetendum illum rapuit thesaurum: & maximâ æde exstructâ, eâ quæ ex eo percipitur vtilitate fruuntur in hodiernum diem, publico ac celebri festo illum insignem victorem honorantes.

Pro defuncti corpore contenditur.

Nos autem etiam absentes fruimur benedictione: nobis enim pro monimento sufficit memoria.

Memoria sanctorum vtilis.

CAP. XVII

46 ABRAAMES.

Theodor. lib. 4. hist. cap. 26.

NEC admirabilis Abraamis memoriam fas est prætermittere, hoc prætextu, quòd post vitam monasticam pontificiæ sedi fuerit ornamento. Nam hoc quidem certè nomine iure fuerit dignior qui commemoretur, quòd institutum vitæ mutare coactus, vitam non mutauerit, sed cum monasticæ exercitationis transierit afflictione, & simul monasticis laboribus & curis pontificialibus circumsessus, vitæ cursum peregerit. Porrò autem est hic quoque fructus Cyri regionis. Hic enim & natus & educatus, collegit opes virtutis monasticæ. Qui enim simul cum eo versati sunt, dicunt eum & vigilando & stando & ieiunando ita corpus edomuisse, vt longissimo tempore permanserit immobilis, minimè valens ingredi. Diuinâ autem prouidentiâ liberatus ab illâ imbecillitate, voluit grauia pati pericula pro diuinâ gratiâ.

Abraames simul monachus & pontifex.

Corpus domat vigiliis statione, ieiunio.

Venit autem in Libanum, cùm didicisset vicum quemdam teneri magnâ impietatis caligine: & personâ mercatoris vultu celato monastico, cum iis qui simul versabantur ferens canistros tamquam nuces empturus (hunc enim fructum præcipuè ferebat vicus) cùm domum conduxisset, & aliquantum pecuniæ prærogasset possessoribus, quieuit quidē tres & quatuor dies. Deinde paulatim diuinum aggressus est officium, vtens voce moderata. Postquam autem senserunt psalmodias, præco quidem clamauit, & omnes conuocauit. Erant autem simul congregati & viri & pueri & mulieres: & confractis extrinsecùs foribus, desuper ex tecto multum puluerem congerentes deiiciebant. Postquam autem eos viderunt suffocari & obrui, & nec aliquid aliud velle facere nec dicere, sed solùm Deo preces offerre, seniorum monitu destiterunt ab insaniâ. Deinde apertis foribus cùm eos euulsissent ab aggere, iusserunt eos statim abire. Sed eodem tempore venerunt exactores, qui eos vectigalia cogebant exoluere: & alios quidem ex iis vinciebant, alios verò per contumeliam afficiebant verberibus: sed vir ille diuinus, nullius ex iis quæ in ipsos facta erant recordatus, Dominum imitans, qui cruci affixus, eorum qui hoc fecerant curam gerebat, orauit illos exactores vt moderatè ac clementer exigerēt. Cùm autem fideiussores requisiissent, suâ sponte suscepit fideiussionem: & paucis pòst diebus centum aureos se daturum est pollicitus. Qui autem grauia illa eis fecerant, valdè admirati viri benignitatem, de iis quidem quæ ausi fuerant petunt veniam, togant autem vt ipse fiat eorum præses: neque enim habebat vicus dominum, erant autem ipsi & agricolæ & domini. Centum autem aureos, cùm venisset in ciuitatem, (est autem ei nomē Emesa) & notos aliquos inuenisset, accepit mutuò. Deinde in vicum reuersus, die præstituto implet quod promiserat. Cùm hoc eius vidissent studium, vehementiùs id ab eo contendunt. Cùm is autem se id facturum esset pollicitus, si se pollicerentur ædificaturos ecclesiam, rogarunt vt statim aggrederentur; & deduxerunt beatum virum, aptiora loca illi indicantes: & vnus quidem hunc, alius verò locum illum laudabat. Cùm autem melio-

Personam mercatoris induit, vt alios lucrifaciat.

Variis iniuriis afficitur.

Pro aduersariis orat, & fideiubet.

In præsidem ab aduersariis eligitur.

Ecclesiam ædificat.

meliorem elegiſſet,& fundamenta ieciſſet, tectum breui tempore impoſuit. Cumque finem accepiſſet ædificium, iuſſit vt admitterent ſacerdotem. Cùm autem dicerent ſe nullum alium electuros, & rogarent vt eum haberent & patrem & paſtorem; accipit gratiam ſacerdotij. Poſtquam autem cum eis verſatus eſt tres annos, & eos pulchrè deduxit ad res diuinas, cùm effeciſſet vt vnus ex eis qui ſimul erant, vice ſui præficeretur, ad monaſticũ redit habitaculum.

Et ne, ſi omnia illius narrem, prolixiori vtar narratione, cùm in his reſplenduiſſet, fit Carrarum pontifex. erat autem ea quidem ciuitas circumſeſſa ab ebrietate impietatis,& ſeipſam dederat debacchationi dæmonum; ſed cùm eſſet digna huius agricultura, & accepiſſet ignem huius doctrinæ, permanſit quidem libera à prioribus ſentibus, nunc autem vberem profert ſegetem Spiritus, maturarum frugum Deo offerens manipulos. Sed non ſine labore vir diuinus hanc exercuit agriculturam, ſed laboribus vtens innumerabilibus, & eorum qui corporibus medentur artem imitans, partim quidem dulcem adhibens adhortationem, partim verò acribus vtens medicamentis, nonnumquam verò & vrens & ſecans, effecit hanc ſanitatem. Doctrinæ autem & alij eius diligentiæ vitæ quoque lumina ſuffragabantur: illis enim illuminati, & audiebant ea quæ dicebantur, & ea quæ fiebant lubenter accipiebant.

Modus eius in exhortando.

Toto enim tempore quo fuit antiſtes, ei quidem fuit panis ſuperuacaneus, aqua quoque ſuperflua, inutilis autem lectus, & ſuperuacaneus vſus ignis. Noctu enim quadraginta hymnos, quos inter ſe inuicem loquendo & reſpondendo dicunt, implebat, earum quæ intercedunt precum duplicans numerum; reliquum autem noctis in ſede ſedebat, concedens palpebris vt aliquantulùm quieſcerent. Atque quòd non in ſolo quidem pane viuit homo, dixit quidem contemplator Dei Moyſes; meminit autem huius quoque vocis Dominus, prouocationem diaboli recuſans. Quòd autem etiam ſine aquâ viui poſſit, à nullo loco diuinæ Scripturæ didicimus. etenim tantus ille Elias primùm quidem ex torrẽte aquam hauſit, deinde etiam cùm ad viduam acceſſiſſet Sarephtanam, ſibi primùm iuſſit aquã afferri, deinde panem. Sed hic vir admirabilis, toto tempore pontificatus, neque panem, neque legumina, neque olera quæ igni appropinquaſſent, comedit: neque aquam bibit, quæ ab iis qui in his rebus ſibi docti ſunt viſi, propter vſum exiſtimata eſt prima ex elementis: ſed lactucas, intyba, & apia, & ſimilia, cibum ducebat & potum, piſtorum & coquorum artes oſtendens ſuperuacaneas: tempore autem autumni, fructus ei illum vſum implebant. Hæc autem ſumebat poſt officium veſpertinum. Cùm corpus autem talibus cõſumeret laboribus, in aliorum curâ gerendâ erat inſatiabilis: aduenientibus enim hoſpitibus erat & totus paratus, egregius autem & ſelectus panis eis offerebatur, & vinum odoriferum, piſceſque & olera, & quęcumq; ſunt eis coniuncta. Quinetiam ipſe quoque meridie aſſidebat conuiuantibus, eorum quæ apponebantur partes vnicuique offerens,& dans vnicuique calices, & iubens bibere, & eum qui erat eiuſdem ſecum nominis imitans, patriarcham inquã qui miniſtrabat quidem hoſpitibus, ſed non ſimul conuiuabatur.

Deut. 8.

Matth. 4.

Liberalis in hoſpites.

Interdiu autem verſans in iudiciis eorum qui inter ſe litigabant & decertabant, alios quidem perſuadebat vt inter ſe inuicem reconciliarentur, alios autem cogebat, qui leni & manſuetæ doctrinæ non parebant. Nullus autem iniuſtus receſſit, ſuâ audaciâ aduerſus iuſtum victoriâ potitus. Ei enim qui iniuriâ afficiebatur, iuſti partem ſemper addens, reddebat eum inexpugnabilem, & eo qui volebat iniuriam facere ſuperiorem. Similiſque erat optimo medico, qui ſemper prohibet eos humores qui redundant, & procurat vt ſit inter materias æqualitas.

Iudicium rectum & iuſtitia Abraamis.

Hunc quoque deſiderauit videre Imperator, (eſt enim allata fama, quæ facilè omnia quæ bona ſunt & quæ mala ſignificat) & ad ſe accerſiuit, & veniens ſalutauit & excepit: & agreſte illud cilicium ſuâ purpurâ exiſtimauit præſtantius. Iam verò reginarum quoque chorus eius & manus prehendit & genua, virumque rogabant qui nec audire quidem poterat linguam Græcam. Adeò & regibus & omnibus hominibus res honore & reuerentiâ digna videtur philoſophia.

Cilicium purpurâ imperiali præſtantius.

Quinetiam vbi obierint ij qui eius ſunt amatores & ſectatores, maiorem aſſequuntur gloriam. Et poteſt quidem hoc ſciri etiam ex multis aliis, ſed vel maximè quidem ex iis quę diuino huic viro acciderunt. Poſtquam enim obiit, & hoc reſciuit Imperator, voluit quidem eum deponere in aliquâ æde ſacrâ: cùm autem intellexiſſet pium eſſe & honeſtum vt gregibus redderetur corpus paſtoris, ipſe quidem & id deduxit pręcedẽs, & reginarum chorus conſequens, omneſq; & magiſtratus & qui ab iis regebatur, populus, militeſq; & priuati. Tanto ſtudio eum accepit & ciuitas Antiochi, & quæ eam ſunt conſecutæ, donec peruenit ad magnum illum fluuium. Ad ripam

Maior laus & honor ſanctorum poſt mortẽ.

Imperator & regina adſunt exequiis & funeri Abraamis.

autem Euphratis concurrebant quidem ciues, & concurrebant etiam hospites, concurrebant etiam rustici: quinetiam finitimi festinabant ad fruendum benedictione. Lectum autem multi sequebantur lictores, eos percutiendo terrentes qui corpus veste nudare conabantur, & cupiebant illinc pannos sumere. Et licebat audire alios quidem psallentes, alios verò lamentantes. Alia enim deflens eum vocabat præsidem, alia verò altorem, alia autem pastorem & magistrum: & alius quidem lacrymans nominabat patrem, alius verò adiutorem & curatorem; & cum tot laudibus & lamentationibus sanctum illud & sacrum corpus sepulcro mandauêre.

Panni Abraamis vità functi omnibus pretiosi.

Ego autem admiratus quòd cùm vitæ mutasset institutum, vitam non vnà commutauerit, neque dum esset antistes, remissum ac solutū vitæ genus sit amplexus, sed exercitationis *monasticæ labores adauxerit, eum recensui in historià monachorum: nec recessi ab eo qui ei placuit ordine, benedictionem quoque ab eo desiderans.

Sancti benedictionē Theodoretus expofcit.

CAP. XVIII. Theodor. lib. 4. hist. cap. 26.

47 EVSEBIVS.

PRIVS dictis sanctis magnum quoque addam Eusebium, qui non longo quidem abhinc tempore est mortuus. Cùm multis autem annis vixisset, tempori quidem æqualem sustinuit laborem, labori autem æqualem simul delegit virtutem. Multiplex autem lucrum ex eo retulit: magnitudine enim remunerationum agonotheta superat certamina. Hic ergo cùm primò aliorum fidei sui curam credidisset, quò illi ducebant, ducebatur; erant enim ipsi quoque viri diuini virtutisque athletæ & exercitatores: & cùm aliquo tempore cùm eis esset versatus, & bene recteque philosophiæ accepisset scientiam, vitam monasticam est amplexus: & cùm quoddā dorsum montis occupasset, (imminet autē ei vicus maximus, quem nominant Asichain) fossâ solummodò factâ, & 48. lapidibus ne luto quidem coniunctis, sub dio reliquam transegit vitam seipsum affligens, veste quidem opertus pelliceâ; cicere autem & fabis aquâ madefactis se nutriens. Quinetiam aliquando quoque vescebatur caricis, sic vtcumque conans sustentare imbecillitatem corporis. Cumque ad summam peruenisset senectutem, vt etiam dentes plurimos amisisset, neque mutauit cibū, neque habitationem. Sed & cùm hieme congelaretur, & æstate vreretur, fortiter ferebat contrarias qualitates aëris, faciem quidem habēs corrugatam, arefacta autem omnia membra corporis. Tam multis autem corpus consumpsit laboribus, vt ne zona quidem maneret super lumbos, sed caderet inferiùs: nihil enim erat quod vetaret; nam & clunes & coxendices consumpti erant, & zonę facilem descensum præbebant ad inferiora. Zonam itaque adsuit tunicæ, hac ratione vt staret excogitans.

Eusebius sub dio degit.

Pelle vestitur.

Cicere & fabis victitat.

Mira viri mortificatio.

Ægrè ferebat autem cōuersari cum multis. Nam cùm diuinam contemplationem visione assiduè apprehenderet, mentem ab eâ nolebat abstrahere: sed tamen etsi esset amore tam vehementi præditus, permittebat aliquibus ex notis, vt id quod portam obstruebat auferrent, & intrarent: & cùm eis exhibuisset doctrinam ex diuinis eloquiis, iubebat rursus abeuntes portæ lutum imponere. Verùm cùm omnino satius existimasset, etiam cum paucis vitare congressionem, aditum omnino obstruxit, illi portæ maximo admoto lapide. Per quamdam autem fossam colloquebatur quidem cum paucis ex familiaribus, sed non videbatur. Sic enim prouiderat. illinc autem illud quoque exiguū accipiebat nutrimentum. Rursus autem cùm omnibus colloqui denegasset, me solum dulci illâ & Deo gratâ voce dignabatur, & abire volentem me sæpè detinebat, de rebus disserens cælestibus. Cùm multi autem ad eum venirent, & postularēt bonum benedictionis, & eum ægrè ferret tumultum, nec senectutem considerans, nec vrgentem reputans imbecillitatē, transilit fossam quæ nec à robustis quidem & valentibus facile transiri poterat: & cùm ad quamdam propinquam venisset monachorum classem, paruâ rursus fossâ actâ ad muri angulum, cum consuetis decertabat laboribus.

Auersatur conuersationem terrenam.

Cellæ aditum obstruit.

Theodoretum Eusebius familiarem.

Huius autem gregis pręfectus, vir omni virtute plenus, dixit eum cùm comedisset quindecim caricas, transegisset septem hebdomadas sancti ieiunij. Hoc autē subiit certamen, cùm vixisset plus quàm nonaginta annos, imbecillitate autem quæ narrari non potest esset affectus: sed imbecillitatem superabat animi alacritas, & Dei amor omnia facilia reddebat & expedita. Cum hic talibus circumflueret sudoribus, peruenit ad metam cursus, & agonothetam videns, & coronam desiderans.

Caricis 15. transigit quadragesimam.

Feliciter obit.

Ego autem rogo vt illam consequar intercessionem, quam huc vsq; percepi dum esset adhuc superstes. Credo enim eū viuere, & habere puriorem ad Deum fiduciam.

Theodoretus eius implorat auxilium.

49 SALAMANVS.

ME virtuti iniuriam facere arbitratus, si admirabilis Salamani vitam posteris non significauero, sed obliuione obrutam

tam neglexero, summatim afferam narrationem. Est quidam vicus ad Occidentem fluuij Euphratis, ipsi ripæ imminens, vocatur autem Caperſana. Hic ex eo ortus, cum vitam amplecteretur quietam, & in vico qui est ex aduerso paruam inuenisset domunculã, seipsum in eã inclusit, nec ostio relicto, nec fenestrâ. Semel autem in anno, terram fodiens, accipiebat totius anni nutrimentum, cum nullo vnquam homine loquens. Idq; facere perseuerauit, nõ paruo tempore, sed longissimo. Porò autem pontifex ciuitatis cuius erat is vicus, cum viri didicisset virtutem, accessit, volens ei dare donum sacerdotij: & domunculæ perfossâ aliquâ parte est ingressus: & manum imposuit, & peregit precationem: & sæpe quidem ei dixit, & quæ ad eum aduenerat gratiam significauit. Cùm nullam autem vocem audiisset, abiit iubens vt fossa rursus ædificaretur. Aliquando autem rursus qui erant illius vici ex quo erat profectus, cum noctu fluuium traiecissent, & domũ perfodissent, eum accipientes nec resistentem nec iubentem, in suum vicum exportarunt: & cùm talem ad Orientem construxissent domunculam, eum protinus incluserunt. Ille autem similiter quietem agebat cum illo loquens. Paucis autem pòst diebus, qui erant illius vici qui est ex aduerso, cùm noctu rursus aggressi essent, & domum perfodissent, ad se abduxerunt, neque contradicentem, nec vt maneret vrgentem: neque rursus prompto & alacri animo recedentem. Ita seipsum omnino mũdo mortuum constituit, & Apostolicam illam vocem verè loquens, dicebat: Cum Christo sum crucifixus. Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Christus. Quòd autem nunc viuo in Christo, in fide viuo filij Dei qui me dilexit, & pro me seipsum dedit. Talis hic quoque fuit. Sufficiunt enim hæc ad ostendendum totum eius vitæ institutum.

[Margin: Salamanus: prius, eam... Nulli loquitur. Sacerdotio mutatur. Vicini de suo sancto habitatore contendunt, dum quisque eum ad se trahere nititur. Ipse totus mundo mortuus. Galat. 2.]

Ego autem cùm benedictionem ab eo quoque percepero, ad alium transibo.

[Margin: Theodoretus benedictionem eius implorat.]

50 MARIS. Cap. XX.

EST Homeri quidam vicus qui à nobis vocatur Netis. cùm apud eum paruam quãdam domunculam ædificasset diuinus Maris, in eã permansit inclusus triginta & septem annis. Ex monte autem propè sito ea suscipiebat multum humoris. Tempore autem hiemis quædam quoque guttæ aquæ in eam emanabant. Quantum autẽ hinc damni oriatur corporibus, sciunt & ciues & rustici: nam iis quoque qui in agris habitant, manifesti sunt morbi qui ex eo nascuntur. Sed tamen ne hæc quidem sacro illi capiti persuaserunt, vt mutaret domunculam; sed fortiter & constanter permansit donec cursum confecerit.

[Margin: Maris 37. annis in domuncula inclusus. Non mutat domunculam etiam malesanam.]

Quinetiam priorem quoque vitam transegit cum virtutis laboribus: vnde & corporis & animę conseruauit castitatem; idque ipse mihi aperte significauit, docens sibi mansisse corpus integrum & incorruptum, & quale egressum fuerat ex materno vtero, idque cùm multos quidem dies festos martyrum celebrasset cùm esset adolescens, vocis autem bonitate demulsisset populum. Nam & plurimo tempore perseuerauit psallere, & fuit insigni pulchritudine corporis. Sed tamen nec species corporis, nec vocis claritas, nec quæ ei cum multis intercedebat congressio, animæ pulchritudini aliquid detrimenti attulit: sed viuens similiter atque ij qui sunt inclusi, suæ curam gerebat animæ. Virtutem autem auxit quoque laboribus quos sustinebat inclusus.

[Margin: Corporis & animæ castitate nitens. Festa martyrum celebrat. Cantor erat.]

Ego huius sæpè vsus sum consuetudine: iussit enim mihi aperiri ostium; quinetiam complectebatur me venientem, & de philosophiâ, fusâ prolixaque vtebatur oratione.

[Margin: Theodoreto amicus.]

Porrò autem hic quoque fuit simplicitate insignis, & varios mores omnino abhorrebat. Inopiam autem magis dilexit quàm summas copias. Nonaginta autem annos natus, vtebatur vestibus contextis ex villis caprinis. Panis autem & parum salis nutrimenti eius vsum implebant. Cùm autem longo tempore desiderasset videre offerri spiritale & mysticum sacrificium, rogauit vt diuini doni illic fieret oblatio. Ego verò lubenter parui: & iussi sacra vasa afferri, (pagus enim haud longe aberat) & pro altari vsus diaconorum manibus, mysticum, diuinum, & salutare obtuli sacrificium. Ille autem omni spiritali implebatur voluptate, & existimabat seipsum cælum videre: dicebatque se numquam tantam cepisse lætitiam.

[Margin: Vestitus & victus eius ratio. Eucharistiam Theodoretus cõficit in manibus diaconorum loco altaris.]

Ego autem cùm ab eo valdè fuerim dilectus, putaui me & ei iniuriam esse facturum si non etiam mortuum laudauerim, & aliis, si non hanc optimam philosophiam eis proposuerim imitandam. Cùm itaque nunc orauero vt eius consequar auxilium, imponam finem narrationi.

[Margin: S. Maris opẽ implorat Theodoretus.]

51 IACOBVS. Cap. XXI.

QVONIAM eorum qui iam sunt victores declarati, virtutis athletarum, certamina recensuimus, summatim narrantes & quos in meditando suscepêre labores, & quos in certaminibus perpessi sunt sudores,

A sanctis viris tunc mortuis ad viuentes suo tempore transit Theodoretus.

dores, & longè clarissimas & maxime insignes victorias: age eorum quoque qui adhuc sunt superstites, & magnifice decertant, & contendunt priores vincere sudoribus, vitæ instituta conscribamus, & posteris vtilem relinquamus memoriam. Quomodo enim eorum qui olim resplenduère sanctorum, vitæ institutum posteris maximam attulit vtilitatem; ita iis qui nos consequentur, erunt exemplaria eorum narrationes.

Vt Iacobus inter sanctos mortuos primum locũ tenuit, ita nunc inter viuentes alter Iacobus.

Initium autem ducam à magno Iacobo: is enim & tempore & labore est prior aliis, & qui eum sunt æmulati, faciunt admirabilia & quæ sunt præter opinionem. Visum est autem nescio quomodo, vt & eorum qui excesserunt, & eorum qui adhuc sunt superstites, hoc sit primum nomen. Etenim quando narraui eorum vitę institutum, initium sumpsi à diuino illo Iacobo, qui Persicum illum exercitum fudit suis precibus: & cùm corruissent vrbis murorum ambitus, neque permisit vrbem capi, & coëgit fugere aduersarios, cùm in eos misisset exercitum muscarum & culicum. Qui ergo illi simile nomen est sortitus, & est ei similis moribus, sit primus in ordine athletarum qui adhuc sunt superstites, non quoniam eiusdem est nominis particeps, sed quoniam est illius virtutem æmulatus, & fuit ipse aliis exemplar philosophiæ. Nam cum simul cum inclyto illo Marone esset versatus, & eius diuinæ fuisset doctrinæ particeps, obscurauit præceptorem maioribus laboribus. Ille enim & murorum tegumentum habuit templum veteris erroris, & ex pellibus contextum fixit tabernaculum; & eo vtens, imbris & niuis effugiebar impetus: hic autē his omnibus valere iussis, & tabernaculo, & tugurio, & murorum tegumento, pro tecto habet cælum, contrarios omnes aëris impetus sustinens: nunc quidem pluuiâ vehementi obrutus, nunc autem glacie & niue congelatus, aliquando autem radiis solis tostus & exustus, & aduersus omnia se fortiter & constanter gerens, & tamquam in alieno certans corpore, & contendens vincere naturam corporis alacritate animi. Mortali enim hoc & patibili corpore indutus, vitam agit tamquam impatibilis: & vitam incorpoream in corpore meditans, clamat cum beato Paulo: In carne ambulantes, non secundùm carnem militamus. Arma enim nostra non sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munimentorum, destruentes cogitationes & omnem altitudinem quæ se extollit aduersus Dei cognitionem, & captiuantes omnem intellectum ad Dei obedientiā. Sed hæc quidem certamina quæ sunt super naturam, in minoribus se exercendo laboribus est meditatus. Nam cum in patuâ quadam domunculâ se prius inclusisset, & ab externis tumultibus animam liberasset, & recordationi Dei mentem affixisset, sic perfectam & absolutam meditabatur virtutem.

Iacobus Maronis discipulus.

Cælum habet pro tecto.

Cum variis aëris iniuriis certatur.

2. Cor. 10.

Monti sterilitatem adfert.

Cùm autem se optime exercuisset, & bonis laboribus animam assuefecisset, maiora ausus est aggredi certamina: & cùm ad hunc montem peruenisset, qui triginta stadus distat ab hac vrbe, eum reddidit illustrem & venerandū, qui erat olim obscurus & penitus infertilis: nunc autē creditur tantam accepisse benedictionem, vt terra quæ est imposita consumatur, omnibus qui vndique adueniunt, ad vtilitatem eam exportantibus. In eo vitam agēs cernitur ab omnibus accedentibus, non habens, vt dixi, speluncam, non tabernaculum, non tugurium, non fossam, non sepem quæ eum circumdet ac muniat; sed videtur orans & quiescens, & stans & sedēs, & sanus & cum aliquâ tenetur ægritudine: adeò vt assidue præsentibus decertet spectatoribus, & naturæ expellat necessitates. Neque enim aliis hominibus qui sunt ingenue vtcumq; educati, externis præsentibus est facile excrementa egerere, nedū viro in summâ philosophia exercitato. Et hæc dico, non vt qui ab aliis didicerim, sed qui ipse viderim. Nam cum quatuordecim ab hinc annis in grauem morbum incidisset, affecit quidem, vt par est, eum qui est mortali corpore præditus. Erat autem æstus vehemens, & flamma radiorum ardebat vehementiùs, cùm sopiti quidem essent venti, aër autem maneret immobilis. Erat autem morbus inundatio flauæ bilis quę deorsum ferebatur, & mordebat ac comprimebat intestinum, & cogebat extrà egredi. Tunc magnam vidi tolerantiam. Nam cùm ex multis vicis congregati essent homines, vt gloriosum hoc corpus salutarent, sedebat in duas partes distractus. Nam natura quidem vim afferebat vt iret ad excernendum; pudor autem eius quæ aderat multitudinis, cogebat eum manere in eodem statu & habitu. Ego autem hoc sciens, cum eis qui conuenerant partim multis egi adhortationibus, partim etiam minis, abire iubens: postremo autem eos implicaui vinculis sacerdotij, & non sine maximo labore vespere tandem amandaui. Ille autem vir diuinus, ne cum ij quidem abscessissent, victus est a naturâ: sed perstitit tolerans, donec accedens nox profunda coëgit omnes domum recedere.

Iacobus morbo afficitur.

Mira hominis constantia & patientia.

Vincula sacerdotij, communicationes excommunicationes.

Rursus autem die sequenti cùm ad eum venis-

veniſſem, vt vidi æſtum euaſiſſe vehementiorem, & quâ laborabat, febrem igne extrinſecùs allato nutriri & augeri, prætexens dolorem capitis, dixi me ægrè ferre vim ſolis radiorum; & rogaui vt mihi aliquam modicam apud ſe vmbram expanderet: qui poſtquam iuſſit, tribus fixis arundinibus, & iis duobus impoſitis ciliciis, vmbram adinuenimus. Cum autem iuberet me ingredi, Turpe eſt, inquam, ô pater, vt ego qui ſum & iuuenis & valens viribus, hanc aſſequar conſolationem; tu autem qui & vehementi febre teneris, & opus habes tali conſolatione, foris ſedeas accipiens impetum radij ſolaris. ſi vis ergo, inquam, me vmbrâ frui, ſis mihi ſocius modici huius tabernaculi: nam tecum quidem volo manere, ſed prohibet radius. Ceſſit itaque his verbis auditis, & meum accepit remedium. Et quoniam vmbrâ fruebamur communiter, cœpi rurſus alium ſermonem afferre, & dixi: Opus eſt vt accumbam, cùm coxendix non citra moleſtiam patiatur ſeſſionem. Sed rurſus rogabat quidem vt accumberem: ei autem contrà reſpondi, non eſſe tolerandum vt ego decumberem videns eum ſedentem. ſi vis ergo, inquam, me quoque frui hac quiete, communiter accumbamus, ô pater; non erubeſcam enim ſolus decumbens. Cùm talibus verbis decepiſſem eius tolerantiam, ei accubitus exhibui ſolatium. In ſolo autem iacenti ſuaues adhibui ſermones, traducens ad animi iucunditatem. Manu autem immiſsâ intra veſtem, tentabam eius dorſum moderatè abſtergere, tūc vidi magnum ferri pondus, quod & lumbos alligabat & collum: iam verò aliæ quoque catenæ à circulo qui erat circa collum, duæ quidem antè, duæ verò pone, ad inferiorem circulum obliquè pertinentes, & litteræ X figuram efficientes antè & pone duos circulos colligabant. Iam verò manus quoque interiùs circa cubitos talia quoque alia habebant vincula. Cùm ergo aſpexiſſem onus ponderis multorum talentorum, obſecraui vt opem ferret corpori laboranti, quòd non poterat ſimul ferre & onera voluntaria, & inuoluntariam ægritudinem. Nunc quidem, inquam, ô pater, febris fungitur officio ferri: cùm ea autem ceſſauerit, tunc rurſus corpori imponemus laborem qui ex ferro capitur. Hoc quoq; conceſſit multis delinitus eiuſmodi carminibus. Sed tunc quidem cùm paucis ægrotaſſet diebus, facilè conualuit.

Theodoretus auctor optimo patri persuadet ut aliqua consolatione morbi tædium expurget.

Magnum ferri pondus ferebat beatus Iacobus.

Catenas mortificationis decussat.

Poſtea autem cùm in morbum incidiſſet grauiorem, multi autem vt corpus raperent multis ex locis conueniſſent, audientes id ciues, concurrerunt omnes & milites & priuati; illi quidem ſumptis armis militaribus, hi verò armis vtentes quibuſlibet. Denſâ autem & exſtructâ acie pugnare cœperunt, tela emittentes, & fundis lapides torquentes, non vt percuterent, ſed ſolùm vt terrerent: & ſic expulſis accolis, victoriis inſigni athletâ lecto impoſito, qui nihil ſentiebat eorum quæ fiebant, (nam nec cùm coma eius à ruſticis velleretur, ſenſerat) venerunt in vrbem. Cùm in ædem autem veniſſent propheticam, in monaſterio ei propinquo lectum depoſuerunt. Venit autem quidam Berhœam (illic enim tunc eram) ea quæ facta fuerant ſignificans, & nuntium mortis afferens. Cùm itaque ſtatim cucurriſſem, & totam noctem in itinere conſumpſiſſem, poſt auroram offendi hominem, neque loquentem, neque vllum ex iis qui aderant potentem agnoſcere. Poſtquam autem eum ſum allocutus, & nomine magni Acacij ei dixi ſalutem, ſtatim & aperuit oculos, & rogauit quomodo ſe haberet; & quando veniſſem eſt percontatus. Cùm autem ad hæc reſpondiſſem, rurſus clauſit oculos.

Concurritur ut quisque rapiat corpus sancti Iacobi.

Theodoretus ad moribundum Iacobum statim accurrit.

Cùm verò tres dies præteriiſſent, veſperè rogauit vbinam eſſet: cùm autē reſciuiſſet, ægre tulit, & rogauit vt ſtatim rurſus referretur in montem. Cùm autem vellem eum perpetuò obſeruare & ei inſeruire, iuſſi mox ferri lectum, & deferri in locum quem cupiebat. Tunc vidi quantopere ab ambitione & gloriæ cupiditate eſſet alienum caput mihi venerandum. Poſtridie enim ei obtuli ius ptiſanæ cùm id refrigeraſſem; nihil enim omnino calidi ſumere patiebatur, cùm vſum ignis ſibi interdixiſſet. Cùm autem nollet ſumere, Nobis omnibus, inquā, ô pater, hoc concede; communem enim ſalutem tuam ducimus ſanitatem. Non ſolùm enim es vtilitatis exēplar propoſitum, ſed etiam orans fers auxilium, & Dei conciliās nobis beneuolentiam. Quòd ſi te hoc malè habet quòd non ſis aſſuetus, hoc quoque, inquam, ô pater, conſtanter tolera: eſt enim hoc quoq; genus philoſophiæ. Quomodo enim cùm eſſes ſanus cibum appetens, tolerantiâ viciſti appetitionē; ita etiam nunc minimè appetens in veſcendo oſtende tolerantiam. Hæc cùm dicerem, aderat homo Dei S. Polychronius, qui id quod dicebam defendens, dixit ſe id primum velle ſumere, idque cùm eſſet manè, cùm ſæpè poſt interiectum ſeptem dierum ſpatium corpus aleret. Victus ergo oratione, vnum iuris poculum clauſis demiſit oculis, quod quidem ſolemus facere cùm amaras bibimus potiones.

Vsum ignis sibi interdixit Iacobus.

Sanctus Polychronius post septimum diem tantum comedens.

Quoniam autem pedes quoque, qui propter imbecillitatem ingressum amiserant, ei lauare persuasimus; operæpretium existimo hanc quoque eius animæ aperire philosophiam. Propè enim aderat scyphus: voluit autem quidam ex iis qui ministrabant eum canistro tegere, vt non videretur ab iis qui ad ipsum veniebant: ille autem, Cur, inquit, scyphum tegis? Cum is autem dixisset: Ne videatur ab iis qui veniunt ad contemplandum; Absit, inquit, ô fili, 14 ne celes homines ea quæ sunt aperta Deo vniuersorum: illi enim soli volens viuere, nullam humanæ gloriæ curam gero. Quid enim me iuuerit, si hi quidem me magis laborasse & maiori exercitatione vsum esse senserint, Deus verò minori? non sunt enim hi datores mercedis pro laboribus, sed Deus est suppeditator. Quis ergo non valde admiretur & sermones, & mentem quæ sermones genuit, quæ omni humanâ gloriâ adeò fuit superior?

Longè ab hypocrisi remotus Iacobus.

Tale quid etiam aliàs memini accidisse. Erat vesper, & altum vesper & tempus comedendi: acceptâ ergo testâ appositâ, madefactæ lentis cibum sumpsit; id enim erat ei alimentum. Venit autem quidam à ciuitate, cui erat commissa quædam militaris exactio. Is autem cùm eum procul vidisset, lentem non deposuit, sed cibum demisit vt consueuerat: & cum visione apprehendisset eum esse dæmonem, eum verbis insectabatur vt hostem, & ostendens se non vereri, interim ori lentem admouit. Obsecrabat autem is qui incessebatur maledictis: dicebat se esse hominem, & quòd prius quodam adactus iureiurando se ante vesperam ab vrbe esse profecturum, venisset hoc tempore. Ille, Bono, inquit, animo esto, & ne extimescito: sed cùm precatus fueris, recedito: sis autem mihi conuiua, & mei cibi particeps. Simul autem hæc dicens impleuit dexteram, & lente eum impertiit. Sic vanæ gloriæ morbum cum aliis expulit ex animo.

Cibus eius lens madefacta.

Hominem ferò ad se venientem, dæmonem esse ratus, non exhorret.

De tolerantiâ autem superuacaneum est dicere, cùm visus ipse testetur. Tres enim sæpè dies & totidem noctes niue delapsâ ita fuit obrutus, pronus iacens, & Deum orans, vt ne parum quidem videretur ex pannis quibus fuerat indutus: sæpe autem marris & ligonibus vicini ei niuem impositam detrahentes, eum iacentem euellunt & excitant. Ex his laboribus collegit dona diuinæ gratiæ, quorũ volunt omnes esse participes. Illius enim benedictione multæ quidem exstinctæ sunt & extinguũtur febres, & multæ ægritudines cessarunt, & omnino abiecerunt, multi autem dæmones coacti sunt fugere: & aqua quæ ab illius dexterâ benedicitur, fit salutare pharmacum.

Glacie & niue opertus Iacobus.

Benedictione & aqua benedicta infirmis effusa.

Quis nescit puerum mortuum per eius orationem fuisse excitatum? in suburbanis enim ciuitatis erant eius parentes, qui multos quidem filios genuerunt, omnes autem immaturos ad sepulcrum transmiserunt. Quando ergo hic vltimus natus fuit filius, cucurrit pater ad hominem Dei, rogans vt is longam haberet vitam, & pollicens se eum esse Deo dicaturum si viueret. Cùm itaque vixisset quatuor annis, vitæ finem accepit; pater autem aberat: adueniens autem videt eum repente efferri. Cùm eum itaque e lecto rapuisset, Oportet, inquit, me implere promissum, & Dei homini reddere vel mortuum. Detulitque vt prius dixit, & ante pedes sanctos illum posuit, dicens illa quæ suis quoque dixerat domesticis. Homo autem diuinus cùm ante se posuisset puerum, flexis genibus orabat pronus vitæ & mortis rogans Dominum. Vespere autem puer edidit vocem, & patrem vocauit. Cum sic sensisset vir ille diuinus, quòd suas preces suscepisset Dominus, & vitam puero suppeditasset, surrexit, & eo adorato qui facit voluntatem timentium eum, & audit eorum preces, finiit orationem, & filium reddidit patri. Hoc & ego vidi, & patrem audiui narrantem, & multis aliis narrauit miraculum apostolicum, cùm sciret multis audituris futurum id conducibile.

Pollicetur pater se Deo dicaturum filium.

Puer mortuus resuscitatur a Iacobo.

Psal. 14

Porrò autem eius quoq; sum consecutus auxilium: vnius autem aut duorum faciam mentionem, existimans ingrati esse animi ea silentio præterire, & non docere genera beneficij. Execrandus Marcion multas spinas impietatis seminauit in regione vrbis Cyri; eas cum conarer euellere radicitus, omnem laborem subibam, & omnibus machinis assiduè vtebar. Qui autem meâ fruebantur culturâ, cum me eo nomine deberent diligere, pro eâ, vt propheticè dicam, detrahebant mihi: ego autẽ orabam, & reddebant mala pro bonis, & odium pro dilectione meâ: & magicis vtentes præstigiis, & malignorum freti ope dæmonum, conabantur bellum gerere quod sub visum non caderet; & noctu venit quidam dæmon exitialis clamans, & linguâ vtens Syriacâ: Cu[r] tu bellum geris cum Marcione? cur han[c] pugnam aduersus eum suscipis? Quanan[i] is te vmquam affecit molestiâ? desine be[l]ligerari, desiste à maleuolentiâ, aut disc[e] experientiâ quãtum bonum sit quies. Sci[to] quòd te iampridem confodissem, nisi ch[o]rum martyrum te custodientem vidisse[m] cũ Iacobo. Hæc ego audiui, & dixi cuida[m]

ex familiaribus qui prope me dormiebat: Audis, inquam, quæ dicuntur? Ille verò, Omnia, inquit, audiui: & cùm vellem surgere, & respicere, & scire quis loqueretur, tuâ caussâ quieui, cùm te putarem quiescere. Ambo itaque surgentes respeximus, neq; vllum qui moueretur vidimus, nec qui loqueretur audiuimus. Illa verba alij quoque qui nobiscum habitabât, audiuerunt. Intellexit igitur quòd martyrum quidem chorum dicebat Lecythum olei martyrum, qui cùm à multis martyribus collectam haberet benedictionem, pendebat à meo lecto: sub meo autem capite erat magni Iacobi vetus amictus, qui quouis claustro adamantino fuit mihi validior. Quinetiam cùm eorum maximum vicum essem ingressurus, deinde multa essent intermedia quæ mihi prohibebant exitû, nisi ad meum Isaiam, rogans vt diuinum consequerer auxilium. Ille verò, Esto, inquit, bono animo, soluta sunt omnia illa impediméta instar telæ aranearum: idque noctu me docuit Dominus, non in somnis adumbrans sed reuerà ostendens. Vidi enim, aiebat, cùm incepissem hymnodiam, in illâ parte in quâ illa loca sita sunt, serpétem quemdam, ignis speciem prę se ferentem, qui ab Occidente reptabat in Orienté, & ferebatur per medium aërem. Cùm orationes autem tres peregissem, rursus vidi inflexum, & orbiculatam ostendentem figuram, & eius caudam capiti coniunctam. Cùm rursus autem octo orationes absoluissem, aspexi eum in duas partes dissectum & in fumum resolutum. Hæc ipse quidem sic præuidit: nos autem vidimus exitum qui cósensit eius prædictioni. Manè enim mali auctoris dæmonis imperio paréntes, qui olim quidem erant sectę Marcionis, nuncauté sunt classis apostolicæ, ab Occidente profecti, nudos nobis enses ostendebant: horâ autem diei tertiâ simul coacti, curam gerebant suæ solùm custodiæ, sicut serpens qui caudâ caput suú contexit: octauâ autem dispersi, dederunt nobis locum ingrediendi in vicum. Statim autem inuenimus serpétem factum ex æris materiâ, qui ab eis adorabatur. Cùm enim aduersus opificem & vniuersorum creatorem bellum apertè suscepissent, execrandum serpentem, tamquam illius hostem, colere contendebant. Talia ego beneficia à mihi venerando capite sum consecutus.

Lecythus olei martyrum.

Amictus sancti Iacobi clausura.

Serpens adorabatur à Marcionitis.

Quoniam autem diuinarum reuelationum narrationem ingressa est oratio, age narrabo quæ audiui ab illâ linguâ ab omni mendacio alienâ. Narrauit autem non vllâ gloriæ inductus cupiditate (fuit enim diuina anima ab eo vitio remotissima) sed cum illum quidam visus ea coëgisset dicere quæ volebat celare. Supplex ab eo cótendebam vt oraret Deum vniuersorum, vt redderet mihi segetem mundam à zizaniis, & à seminibus hæreticis eam omnino liberaret: me enim valdè angebat abominandi Marcionis error qui plurimùm inualuerat. Dixit itaque à me oratus: Nec me, nec vllo alio tibi opus est ad Deum intercessore; habes enim Ioannem illum insignem, Verbi vocem, Domini præcursorem, has pro te preces assiduè offerentem. Cùm autem ego dicerem, me & eius credere orationibus, & aliorum sanctorum apostolorum & prophetarum, quorum ad nos nuper delatæ sunt reliquiæ; Esto, inquit, bono animo; habes Ioannem Baptistam. Sed nec sic cum passus sum silere, sed multò magis vrgebam interrogans, & scire desiderans cur eius potius meminisset. Ille autem, Vellem, inquit, amplecti & deosculari eius amabiles reliquias. Cùm autem dixissem: Non afferam eas, nisi pollicitus fueris te ea dicturum quæ videris. Atque ipse quidem est pollicitus, ego verò postridie attuli ea quæ desiderabat: & cùm omnes iussisset abscedere, hæc mihi soli narrauit. Quando hos, inquit, ciuitatis patronos, qui a Phœnicià venerant & Palæstinâ, cum Dauidicâ excepisti choreâ, venit mihi in mentem cogitare, num hæ essent illius insignis Ioannis reliquiæ, & non alterius martyris qui esset eiusdem nominis. Post vnum ergo diem ego stabam ad hymnos decantandos; video autem quemdam candidâ veste indutum, & dicentem: Frater Iacobe, cur nobis aduenientibus non venisti obuiàm? Cùm ego autem rogarem quinam essent, respondit, dicens: Qui à Phœniciâ & Palęstina nuper venimus: & cum prompto & alacri animo nos omnes excepissent, & pastor & populus, & ciues & rustici, tu solus eorum honoris non fuisti particeps: innuebat autem eam quæ fuerat dubitationem. Ad hæc ergo dicit se dixisse: Absentibus & vobis & aliis & vos honoro, & adoro Deum vniuersorum. Rursus autem die sequenti eodem tempore cum ille ipse apparuisset, Vides, inquit, frater Iacobe, eum illic stantem, cuius quidem vestis est colore niui similis, est autem prope illum positus ignis clibanus. Cùm autem ego illuc oculos conuertissem, & illum esse Ioannem Baptistam coniecissem, (nam & vestitu erat indutus, & manum habebat vt baptizans,) Is est, inquit, quem tu coniecisti. Quinetiam, inquit, cum tu aliquando noctu ad primum vicum ad seditiosos eos docturus abires, & vt ego maiori ac vehementiori

Quæ Theodoretus audierit à sancto Iacobo.

Quibus in cultu sunt sanctorum reliquiæ, sancti aduocati sunt peculiares.

Reliquias sanctorum osculari desiderat Iacobus.

Visio facta sancto Iacobo pro confirmatione reliquiarum beati Ioannis Baptistæ

Ioannes Baptista veste candidâ, & manu vt baptizans apparet.

studio Deo offerrem orationem, mandasses, totâ nocte vigilaui rogans Dominum. Deinde audiui vocem dicentem: Ne timeas, ô Iacobe; magnus enim Ioannes Baptista totâ nocte orat Deum vniuersorum: Facta enim fuisset magna cædes, nisi illius intercessionibus fuisset extincta diaboli audacia. Hæc cùm mihi narrasset, præcepit vt ego solus scirem, & ne alios assumerem conscios. Ego autem vtilitatis gratiâ non solùm multis narraui, sed etiam mando scriptis.

S. Ioannes Baptista orat Deum pro reductione errantium.

Iam verò à se quoque dicebat esse visum Ioseph patriarcham, capite & barbâ canũ, & in senio formæ emittentem splendorem, & in virtutis fastigio seipsum sanctorum extremum nominantem. Nam cùm ego, inquit, eum primum dicerem ex iis qui sunt eiusdem cum ipso feretri participes, ipse seipsum nominabat vltimum.

Visio Iacobi de Ioseph patriarchâ.

Mihi autem narrauit etiam varios & multiplices dæmonum insultus, qui in ipsum facti sunt. Cùm primùm enim, aiebat, hoc vitæ genus sum ingressus, visus est mihi quidam nudus forma Æthiops ignem ex oculis emittens: ego autem cùm eum viderem, & timore sum affectus, & ad preces conuersus, nec in animum inducere potui vt cibum sumerem; illo enim tempore mihi apparebat. Cum autem septem & octo & decem dies transiissent, & ieiunus permanerem, tandem improbum illum insultum contemnens, sedi & cibum sumpsi. Ille autem cùm hanc meam non tulisset animi magnitudinem, minatus est se virgâ percussurum. Ego autem, inquit, dixi: Si tibi quidem est permissum à Deo vniuersorum, percute; & plagam lubẽter accipiam, vt qui ab illo feriar: sed si non sit tibi permissum, non percuties licet millies insanias. His auditis tunc effugit.

Dæmon in formâ Æthiopis molestus Iacobo.

Sed me rursus clanculùm, perpetuâ afficiebat molestiâ. Nam aquam quæ mihi bis in hebdomadâ infernè afferebatur, ei qui afferebat occurrens, & meam formam imitans accipiebat: & illum iubens recedere, fluentum effundebat. Idque cùm non solùm bis, sed etiam ter fecisset, me sitis perpessione validè oppugnauit. Cum ergo validè angerer, rogaui eum qui solebat ad me afferre, cur iam quindecim diebus ad me aquam non attulisset: is dixit se iam ter & quater attulisse, & me accepisse. Et vbi, inquam ego, à te eam afferente accepi? Ille locum ostendit. Etsi millies, inquam ego, me illuc accedentem videns, ne vas dederis donec ad hunc locum veneris.

Laborat Iacobus siti, quam dæmô aquam Iacobi specie à discipulo accepit.

Sic cùm hæ quoque eius apertæ & irritæ fuissent insidiæ, alius rursus est aggressus. Dixit enim noctu vociferans, Te tam tetro implebo odore, & tibi tantam inuram infamiam, vt nemo te vllâ ex parte aspiciat. Ego autem, inquit, ad hæc respondi: Agam tibi gratias. inuitus enim tuum inimicum beneficio afficies, vt qui efficias vt magis verser in Dei recordatione. Nam quo mihi plus est otij, eò magis occupor in perpetuò contemplandâ diuinâ pulchritudine. Cum itaque pauci dies præteriissent, meridie consuetum peragens officium, video, inquit, duas mulieres de monte descendentes. Ego autem cùm id præter consuetudinem ægrè tulissem, & eas lapidibus petere essem aggressus, memini minarum scelerati dæmonis: & conieci hanc esse eam quam dicebat infamiam. Dixi ergo magnâ voce, quòd etiamsi meis insiderent humeris, non eas impetam lapidibus, nec persequar, sed solâ vtar deprecatione. Ego quidem hæc dixi, illæ verò euanuerunt: & sermone finem accepit visio spectaculi.

Inimici maledictum ... pro beneficio.

Diabolus specie mulierum Iacobo apparet.

Post hęc rursus, inquit, noctu ego quidem orabam: ferebatur autem vehiculi strepitus, & clamor aurigæ & equorum hinnientium. Me autem conturbauit rei nouitas: cogitabam enim quòd nec princeps tunc esset in ciuitate, nec ea esset via vehiculorum, nec tempus aptum vehiculis. Hæc autem cùm apud me reputarem, audiebatur quidam strepitus appropinquantis multitudinis, & clamabant quidam præcedentes lictores, sibilantes, & de medio turbam exigentes, & ei qui præerat viam parantes. Postquam autem mihi visi sunt valdè appropinquare, dixi, aiebat, Quisnam es, & vnde venis? & quo opus habens venisti hoc tempore? Quousque ludificaris, ô infelix, & diuinam contemnis patientiam? Hoc ego quidem dicebam, conuersus ad Orientem, & Deo preces offerens. Ille autem trusit quidem, sed non potuit deiicere; resistebat enim diuina gratia: & extemplò omnia illa euanuerunt.

Dicebat autem se etiam tẽpore perniciosorũ illorum latronum, quando ex Isauriâ profecti, maximam partem Orientis vrentes, prædas egerunt, valde extimuisse, non ne occideretur, (neque enim tenebatu[r] tanto amore corporis) sed ne raperetur i[n] seruitutem & captiuus fieret, impietatisq[ue] & iniquitatis videret spectaculum. Hun[c] metum cùm sensisset diabolus (sæpe eni[m] audiuerat, cùm hoc notis suis aperire[t]) imitatur noctu vlulatum mulierum. E[t] autem, inquit, videbar audire quòd ve[ni]rent hostes, & quod vicis ignem inicere[nt.] Statim ergo cum capillos in duas par[tes] dis[...]

di[illegible]ssem, & partim quidem à dextris, partim verò à sinistris ad pectus transtulissem, parabam collum vt id ensis amputaret facilius, & breui plagâ acceptâ, ab illo abominando liberarer spectaculo. Cùm sic totam illam noctem transegissem, & assidue incursionem illorum exspectarem, cum fuisset dies, & quidam venissent, rogaui quidnam audissent de Isauris. Illi autem dixerunt se nihil nosse illis diebus: & sic agnoui, inquit, diabolicam quoque illam fuisse visionem.

Daemon lasciuus adolescentis specie ludit.

Aliquando autem assimilatus viuido & vegeto adolescenti, specie decoro, & flauâ comâ ornato, ad me accedebat lubridens simul & ludens. Ego autem, inquit, irâ armatus, eiiciebam insectans maledictis. Ille autem permanebat, aspectu meretricio, risuque & sermone ad voluptatem alliciens. Tunc ergo maiore irâ percitus, Quomodo, inquam, potes totam terram obire, & omnibus tales parare insidias? Is autem dicebat se non esse solum, sed dæmonum multitudinem per totum terrarum orbem esse dispersam, qui hoc modo simul & ludunt, & seriò agunt: ludo enim, qui videtur, student simul totam perdere humanam naturam. Attu, dicebam ego, abi, Christo tibi id iubente, qui totam legionem per porcos transmisit in profundum. Audiuit simul & fugit: nec Domini appellationis vim ferens, nec eius famuli philosophiæ ferre valens splendorem.

Daemonem [illegible] nomine pulsat.

Porrò autem cùm multa alia sciam quæ possim narrare, ea nolo scribere, ne imbecillioribus eorum multitudo caussa sit incredulitatis. Nam iis quidem qui diuinum cernunt hominem, nihil eiusmodi quod dicitur videtur incredibile, cum ea quæ videtur virtus confirmet ea quę dicuntur. Sed quoniam trāsmittentur ad posteros scripta harum narrationum, (sunt autē multis aures magis incredulæ quàm oculi) imbecillitate auditorum metiemur narrationem.

Aures magis incredulae quam oculi.

Ei ergo ædificarunt alij quoq; maximam ædem in vico propinquo, quæ non distat multis stadiis. Construxi ego quoque loculum in ędevictoriâ insignium apostolorum. Sed cum hoc resciuisset vir diuinus, sępè me rogauit vt in illo monte corpus mandaretur sepulturæ. Ego autem sæpe dixi, quòd non oporteret eum qui vitam pręsentem non curant, sepulcri curam gerere. Vbi autem vid[illegible] hoc ei esse cordi, annui & sum assensus: & feci vt scinderetur arca & sursum ferretur. Cùm autem viderem lapidem corrumpi à pruinâ, rogaui vt fineret arcæ paruam fieri domunculam: vbi autem iussit, & perfecto ædificio tectum imposuimus,

[illegible] lum parat [illegible] re- [illegible] apo- sto- lorum.

Non patiar, inquit, hoc vocari sepulcrum Iacobi: sed volo hâc fieri ædem martyrum victoriâ insignium: me autem tamquam aliquem inquilinum poni in altero sepulcro, vt qui dignus sim habitus vt apud eos habitarem. Neque verò hoc solùm dixit, sed etiam fecit: & cum multos quidem prophetas, multos autem apostolos, maxime autem plurimos martyres vndiq; collegisset, eos posuit in vnâ arcâ, volens simul habitare cum populo sanctorum, & desiderans cum eis resurgere, & dignari Dei contemplatione. Hoc autem sufficit ad faciendam coniecturam quanta eius esset modestia. Qui enim tātas opes collegerat, perinde ac si esset in extremâ paupertate, desiderauit habitare tamquam peregrinus apud diuites mercatores. Quales ergo venerandi mihi capitis sint labores, & quanta certamina, & quantam gratiam acceperit diuinitus, & quam multis sit victoriis potitus, & quàm multis coronis ornatus, hæc ad ostendendum sufficiunt.

Iacobus humilitatis in sepulcro eligendo.

A vicinitate reliquiarum sanctorum opem sperat.

Quoniam autem asperos & difficiles eius mores reprehendunt aliqui, & ægrè ferunt quòd solitudine tantopere delectetur & quiete, cùm de eo pauca dixero, imponam finem narrationi. Proponitur, vt iam dixi, aspectandus ab omnibus: neque fossâ circumdatus, neque tugurio aliquo aut tabernaculo tectus. Vnusquisque autem ex iis qui veniunt, à nullo claustro prohibitus, statim accedens, ea quæ vult loquitur. Aliis autē amatoribus huius philosophiæ, sunt & fossæ & fores, & eis licet frui quiete; & qui est inclusus, aperit cùm voluerit, & quantum vult, differt; & quantum vult, impletur diuinâ contemplatione. Hic autem horum nihil est. Quocircà eos fert ægerrimè qui in tempore orationis ei exhibent molestiam: & si cùm iussit quidem, statim recesserint, rursus prosequitur orationem. Quòd si perrexerint exhibere molestiam, & cùm semel aut bis iusserit non paruerint, tunc ęgrè ferens & increpans amandat. Ego autem de eo quoque aliquando sum cum illo locutus, & dixi aliquos molestè ferre quòd expulsi fuerint, & non fuerint participes eius benedictionis, & quòd oporteret eos qui hac de caussâ veniunt, & iter multorum dierum conficiunt, recedere non indignantes, sed animi lætitiâ repletos, & qui philosophiæ narrationum conuiuio excipere possint eos qui ignorant. Ille autem, Non alicuius, inquit, alterius, sed meâ caussâ veni in montem, & cùm sceream admodum multis peccatorum vlceribus, plurimâ opus habeo medicinâ: & eâ de caussâ oro clementem Dominum, vt

Tempus orationis interrumpi ægerrimè fert.

mihi

mihi præbeat medicamenta quæ mea curent vitia. Quomodo ergo non fuerit valde reprehendendum & valde stultum, interrumpere quidem seriem orationis, interim autem loqui cum hominibus? Si enim hominis, qui est eiusdem cuius ego naturæ, essem famulus, eo autem tempore quo est ministrandum domino, dimittens in tempore afferre cibum vel potum, confabularer cum aliquo ex conseruis, quot plagas iure acciperem? Si autem cùm etiam accessissem ad præsidem, & quâ ab aliquo afficior narrans iniuriam, sermonē quidem in medio interrumperem, apud aliquem autem ex præsentibus aliqua alia verba facerem; non tibi videtur iudex id ægrè esse laturus, & auxilium quidem esse denegaturus, flagris autem prætereà esse cęsurus, & à tribunali eiecturus? Quomodo ergo est honestum, vt seruus quidem in dominum, qui autem supplicat in iudicem, ita vt oportet se gerat: ego autem ad Deum & æternum Dominum, & Iudicem iustissimum, & omnium Regem accedens, ne similiter quidem atque ij accedam. sed inter orandum, me conuertam ad conseruos, & prolixo cum eis vtar sermone? Hæc & audiui, & ad eos qui ægrè ferunt transmisi: & mihi videtur rectè pulchreque dixisse. Nam præter ea quæ dicta sunt, est etiam amantium proprium, omnes quidem alios despicere, illi autem soli quem amant & diligunt adhærere, cumque & noctu somniare, & interdiu visione apprehendere. Ideò mihi videtur ægrè ferre, vt qui in eâ quidem quam desiderat versetur contemplatione, prohibeatur autem impleri expetendâ & dignissimâ quæ ametur pulchritudine.

Insigni parabolâ dictum suum declarat.

Hæc vt narrantes, non vt encomij ritu laudantes cōscripsimus: breuitatis magnam curam gerentes, ne prolixitate molestiâ lectores afficeremus. Quòd si etiam fuerit huic superstes narrationi, innumerabilia alia præclara facinora adiiciet prioribus: & illa quoque conscribent alij, nos enim hinc excedere valde cupimus. Pietatis autem certaminum agonotheta & ei det finem dignum suis certaminibus, præstetque vt reliquus cursus priori consentiat, vt victor perueniat ad metam, & nostram imbecillitatem sustentet ac suffulciat suis orationibus, vt confirmati, multas quas alij in nos consecuti sunt victorias eis eripiamus, & victores e vitâ excedamus.

Theodoretus intercessionem eius petit.

CAP. XXII. [55] THALASSIVS ET LIMNÆVS.

[56] HELIMNA est apud nos quidā vicus, qui olim quidē excepit semina impietatis Marcionis, nunc autem euangelicâ fruitur agricultura. Eius ad Meridiem est quidam collis, neque valde asper, neque admodum accliuis. In eo monasticum ædificauit habitaculum Thalassius vir admirabilis, qui est multis quidem aliis quoque bonis exornatus, sed morum simplicitate mansuetudineque & moderatione omnes homines sui temporis superauit. Hoc autem dico, non vt qui soli credam auditui, sed qui eius etiam fecerim periculum. Ad virum enim sæpe accessi, & eius sum sæpè vsus suaui consuetudine.

Thalassius simplicitate morum & mansuetudine eluxit.

Ab eo in hoc loco fuit initiatus, qui nunc ab omnibus decantatur Limnæus, & cum admodum iuuenis ad illam peruenisset palæstram, pulchre in hac summâ instituebatur philosophiâ. Et primum quidem cùm linguam sciret esse lubricam, adhuc adolescens hoc sibi cōstituit [57] silentium: mansitque longissimo tempore cum nemine quidquam loquens. Postquam autem diuini illius senis doctrinæ satis fuit particeps, & se ostendit expressam illius virtutis imaginem, accessit ad magnum illum Maronem, cuius priùs quoque meminimus. Accessit autem eodem tempore quo diuinus quoque Iacobus. Cùm autem ex eo quoq; magnam percepisset vtilitatem, & quæ sub dio agitur vitam esset æmulatus, occupauit aliud montis cacumen quod imminet cuidam vico, quem nominant [58] Targallam. In eo degit vsque in hodiernum diem, non habens domunculam, non tabernaculum, non tugurium: sed solo continetur septo quod est ædificatum ex [59] lapidibus. Habet autem quoddam paruum ostium luto assiduè obstructum: quod aduenientibus quidem aliis numquam aperit, mihi autem soli accedenti hoc permittit facere. Eâ de caussâ vndiquaque congregantur plurimi cùm meum aduentum senserint, desiderantes esse mei ingressus participes. Cum iis autem qui aliquando ad ipsum veniunt, loquens per paruam quamdam fenestrâ, eos impertit benedictione, per eam plurimis sanitatem largiens. Seruatoris enim nostri vtens nomine, & morbos cessare facit, & dæmones expellit, & apostolica imitatur miracula.

Limnæus Thalassij discipulus.

Silentium sibi indicit.

Suprà c. 16

A Marone instructus.

Sub dio degit.

Morbidos & dæmoniacos curat.

Non solùm autem iis qui ad ipsum veniunt suppeditat curationem, sed eam quoque sæpenumerò prębuit suo corpori. Eum enim iam pridē inuaserat morbus colicus. Quàm sint autem acres qui ex eo oriuntur dolores & cruciatus, optimè quidem sciunt qui illum sunt experti: sciunt autē ij quoque qui eius fuere spectatores. Prouoluuntur enim similiter atque ij qui rabie agitantur, huc

huc & illuc se vertentes: & crebrò pedes extendentes & cótrahentes: nonnumquam autem sedent & surgunt & ambulant, aliquam quietis viam quærentes: & ideò assident balneis, sępè ex eo aliquam accipientes consolationem. Et quid opus est longiori vti oratione in iis enumerandis quæ sunt aperta & manifesta omnibus? Cum hoc morbo colluctans, & tot tantisque cruciatus doloribus, non medicinæ accepit auxilium, non lectum ingredi sustinuit, non a medicamentis aut cibis est recreatus, sed in tabulâ humi iacente sedens, oratione & crucis signaculo est curatus, & carmine diuinæ appellationis sopit cruciatus.

Oratione & signaculo crucis non medicamentis pellit.

Porrò autem cùm is quoque noctu aliquando ambularet, calcauit dormientē viperam. Ea verò apprehendens plantā pedis, in eam dentes infixit. Cùm autem pedi conaretur opem ferre, se quidem inclinauit, & ei manum admouit; os autem bestia in eam conuertit. Cùm autem rursus sinistrā esset vsus vt ei succurreret, in eam quoque traxit iram bestiæ. Postquam autem fuit eius furor exsatiatus (illi enim plus quàm decem morsus intulit) tunc quidem recessit, & suam cauernam repetiit. Ille autem vndiq; maximis cruciabatur doloribus. Sed neque tunc passus est vti arte medicinæ: sed vulneribus adhibuit sola fidei medicamenta, crucisque signaculum, & orationem, & Dei inuocationem. Ideò autem, vt existimo, Deus vniuersorum permisit illam bestiam in illud sacrum corpus furere, vt diuinæ illius animæ omnibus apertam ostenderet tolerantiam. Nam eius quoque quod generosi & fortis animi Iob idem videmus fuisse consilium. Siuit enim eum maximis iisque omni generis agitari fluctibus, cùm sapientiam gubernatoris vellet omnibus ostendere. Vndenam enim aliàs cognouissemus vel illius fortitudinem, vel huius tolerantiam, nisi in eos quæuis tela coniiciendi datus esset locus inimico pietatis.

[illegible] viperæ [illegible] dispellit.

Atque ad viri quidem tolerantiam docendam hęc sufficiunt, clementiam autem & benignitatem aliunde ostēdemus. Nam cùm multos visu priuatos, & qui mendicare cogebantur congregasset, & vtrimque ad Orientem & Occidentem eis habitacula ædificasset, iussit in eis degere, & Deum laudare, alimentum eis necessarium præcipiens suppeditari ab illis qui ad ipsum veniebant. Ipse autem medius inter eos inclusus, & hos & illos incitat ad hymnodiam: & licet eos audire Deum assiduè laudantes. Tanta est eius perpetua benignitas in eos qui sunt eiusdem generis. Eorum autē quæ sub dio suscipiuntur certaminum, ipsi &

Benignitas eius in cæcos & pauperes.

magno Iacobo est idem tempus. Iam enim complerunt trigesimum octauum annum.

Iam 38. annis sub dio certat.

60 IOANNES, MOYSES, ANTIOCHVS, ANTONIVS. CAP. XXIII.

Hoc vitæ institutum æmulatus quoque est Ioannes, vir præter cetera clarus lenitate & mansuetudine. Is cùm rupem quamdam valdè asperam, tempestatibusq; obnoxiam, & ad Septemtrionem vergentem occupasset, in illa iam transegit vigintiquinque annos, aëris contrarios excipiens impetus. Alia autem omnia, ne singula persequar, cibus & vestis & ferri pondera, sunt iis qui priùs dicti sunt similia. Est autem humanis omnibus adeò superior, vt nullo ex eis fruatur solatio. Affetam autem huius rei indicium euidens. Nam eùm propter torū eius herbaceum vir quidam bonus plātasset amygdalum, & ea deinde procedente tempore arbor euasisset, adeò vt & ei vmbram pręberet, & oculos pasceret, iussit eam excindi, vt ex eâ nullā acciperet recreationē.

Ioannes 25. annos in rupe asperâ degit.

Omnem recreationem à se abdicat.

Hoc vitæ institutum amplexus quoque est Moyses, in alto quodam montis vertice, qui impendet vico Romæ, decertans.

Moyses.

Et Antiochus vir senex, qui in monte maximè deserto paruum septum extruxit.

Antiochus.

Et Antonius, qui in corpore senio confecto æquè decertat atque iuuenes.

Antonius.

Est autem eis eadem vestis, & cibus, & status, & oratio, nocturnique & diurni labores: & nec longitudo temporis, nec senectus, nec naturę imbecillitas eorum superat tolerantiam; sed in eis floret ac viget laborandi studium. Alios quoq, plurimos athletas habet in montibus & agris Deus virtutis agonotheta, quos non est enumerare facile, nedum vitam vniuscuiusq; scribere.

Eadem iis vestis, cibus, status, oratio.

Cùm ergo sufficientem ex eis vtilitatem iis, qui lucrari voluerint, adiecerim, me conuertam ad aliud genus narrationis, rogās vt sim eorum quoq; benedictionis particeps.

Theodoretus benedictionis eorū participationē petit.

61 ZEBINAS ET POLYCHRONIVS. CAP. XXIV

Zebinam prædicant vsque in hodiernum diem, qui vt illum viderent, digni sunt habiti. Aiunt autem eum, cùm ad extremam peruenisset senectutem, eisdem esse laboribus vsum vsq; ad finem: nec, licet grauissimo premeretur senio, ex certaminibus iuuentutis aliquid immutasse. Superabat autem, vt dixerunt, omnes sui temporis homines assiduitate orationis. In eâ enim diu noctuq; versans, non solùm non satiebatur, sed etiam desiderium efficiebat vehementius. quinetiam cum iis qui ad ipsum veniebant paucis disserens, non poterat in animū indu-

Zebinas etiam senex instituti tenax.

Assiduus in oratione.

inducere vt cogitationem à cælis deduceret: sed statim ab illis liberatus, vt nec tantillum quidem ab iis quæ sunt Dei vniuersorum separatus, offerebat rursus deprecationem. Postquam autem non permittebat senectus, vt citra molestiam stare posset assiduè, sustentaculum ei præbebat baculum, cui innixus, Dominum & laudabat & orabat. Cùm autem præter alia bona esset ornatus amore in hospites, iubebat multos ex iis qui ad ipsum veniebát, exspectare vesperam. Illi autem timentes ne totâ nocte illic starent, aliqua sua negotia prætexentes, se ab illis subducebant laboribus.

Zebinas hospitalis.

Hunc ille quoque magnus admiratus est Marum: & omnes ad se venientes ad illum ire iubebat, & accipere eius benedictionem, eum patrem & magistrum nominans, & totius virtutis exemplar vocans. Rogauit autem vt in eodem quoque sepulcro poneretur: sed non siuerunt, [62] qui corpus illud sacrum diripuerút, [63] & in eum locum quem diximus detulerunt. diuinus autem Zebinas cùm ante eum obiisset, in vico ei propinquo, is autem appellatur Cittica, iusta sibi facta accepit. In eius sepulcro maximam ędem ædificarunt: iis enim qui cum fide accedunt, variam ac multiplicem effundit curationem. Habet autem nunc quoque sub eodem tecto martyres, qui apud Persas quidem decertarunt, annuis autem & celebribus festis à nobis honorantur.

Totius virtutis exemplar.

Varij ad sepulcrum eius curantur.

Huius doctrinam magnus accepit Polychronius: quinetiam diuinissimus Iacobus dicebat eum sibi primùm dedisse tunicam ex pilis contextam. Ego autem qui illum numquam vidi (ante meum enim aduentum vitæ finem acceperat) in hoc egregio Polychronio diuini Zebinæ video philosophiam: non sic enim cera exprimit figuras annulorum, vt hic illius effingit formam & characterem. Hoc autem apertè scio, ea quæ de illo narrantur, cum iis quæ ab hoc fiunt, conferens. Est enim similiter diuino incensus desiderio, & est terrenis omnibus superior, & corpori alligatus mentem habet alatam, & quæ fertur sublimè, aëremque traiicit & ætherem, & cælis fit sublimior, & perpetuò diuinam visione apprehendit contemplationem, nec potest illinc vmquam mentem detrahere; quinetiam cum iis qui adueniunt colloquens, superna mente peragrat.

Polychronius Zebinæ discipulus.

Eius autem per totam noctem vigiliam & stationem hinc didici. Cùm eum viderem simul & cum senio conflictantem & cum imbecillitate, & nullam omnino habentem curam corporis, sæpiùs precatus ei persuasi, vt duos assumeret, qui simul habitarent, & aliquam consolationem ab eis acciperet. Quoniam autem petiit viros virtute claros, qui per se in alio degebant monasterio, illis quoque viris admirandis persuasi, vt diuini hominis curam omnibus præponerent. Ii cùm paruo tempore cum eo habitassent, conati sunt fugere, per noctem illam non ferentes stationem. Cùm autem virum diuinum obsecrarem, vt imbecillitate corporis metiretur laborem; Non solùm, inquit, eos non cogo stare mecum assiduè, sed etiam sæpe præcipio, vt decumbant: illi autem, Et quomodo possemus, aiebát, eo qui in laboribus consenuit, stante, & imbecillitatem corporis despiciente, decumbere, cùm simus sani & in mediâ ætate? Sed venerandi quidem mihi capitis nocturnos labores sic didici. Hi autem viri procedente tempore sibi tantam parauêre virtutem, vt cum hoc magno viro eamdem persequerentur philosophiam.

Nocturnâ statione se exercet.

Et Moyses quidem, (hoc est enim ei nomen) permansit vsque in hodiernum diem, tamquam patri & domino omne ei seruitium exhibens: & quæ ex sacrâ illâ animâ coruscat virtutem accuratè perfecteque exprimens.

Moyses Polychronij discipulus.

Damianus autem (hoc enim erat nomen alteri) cùm peruenisset ad quemdam vicum non procul situm, ei autem est nomen Niara, & præter alias paruam quamdam inuenisset domunculam, in illâ degit, idem vitæ institutum persequens: adeò vt qui hunc & illum rectè norunt, eum aspicientes, existiment se videre beati Polychronij animam in alio corpore. Eadem enim & simplicitas & mansuetudo & moderatio, eadem lenitas sermonis, eadem in congressu suauitas, eadem animæ vigilantia, & Dei intelligentia, idem status & labor & vigilia & cibus: & quæ est ex lege diuinâ, paupertas & nihil possidere. Nam præter vnam sportulam, quæ lentem habet madefactam, nihil est in habitaculo. Tantam accepit vtilitatem ex consuetudine magni Polychronij.

Item Damianus.

Lente madefactâ vescitur.

Ego autem relicto discipulo redibo ad magistrum: à fonte enim riui fluenta procedunt. Hic ergo cum aliis vitiis eiectâ quoque ex animâ gloriæ cupiditate, & inanis gloriæ conculcatâ tyrannide, studebat semper labores occultare. Et ferrum quidem vt gestaret non inducebat in animum, timens ne ex eo aliquid damni hauriret, si arrogantiæ inflammationem anima ex eo accepisset. Cùm auté quercus grauissimam radicem ad se deferri iussisset, vt qui ad alium scilicet vsum eâ opus haberet, eam & noctu imponebat humeris, & eâ impositâ

Polychronius virtutes occultat.

orabat

& interdiu, cum esset ei otium. Cùm autem veniret aliquis, & pulsaret ostium, eam in loco aliquo abscondebat. Hanc cum vidisset quidam, mihi indicauit: & cùm vellem scire quantum esset eius pondus, vix eam potui tollere ambabus manibus. Is autem cum me aspexisset, iussit eam dimittere: ego autem eum rogabam vt mihi eam permitteret accipere, vt ei eriperem occasionem laboris. Postquam autem eum vidi ægre ferre, ei cessi desiderio victoriæ.

Ex his laboribus efflorescit ei quoque data gratia diuinitus, & multa fiunt miracula illius orationibus. Etenim cum grauis illa siccitas quæ homines affligebat, ad preces incitaret, venit ad eum multitudo sacerdotum. Erat autem vnà cum eis quidam quoque cui Antiochenæ regionis multi vici pascendi erant crediti. Is ex iis qui aderant, rogabat seniores, vt ei persuaderent, vt manum dexterâ imponeret lecytho. Cùm ii autem dixissent, eum non esse id facturum, dum preces post hæc fierent, & venerandum mihi caput oraret, ille pone stans porrexit duabus manibus lecythum. Is autem ita cœpit scatere, vt duo aut tres ex iis qui aderant manus extenderent, & eas plenas oleo acciperent. Sed licet & diuinæ gratiæ fundat radios, & rectis officiis præclarisque & ex virtute rebus gestis sit plenus, & quotidie colligat opes philosophiæ, est tamen tantâ modestia & moderatione præditus, vt vnusquisque ex iis qui ad ipsum veniunt ambos pedes amplectatur, & frontem terræ imponat, siue fuerit miles, siue opifex, siue rusticus.

Narrabo autem aliquid quod possit docere eius simplicitatem & moderationem. Quidam vir bonus, cui huius gentis obtigit præfectura, cùm Cyrum venisset, cupiebat mecum frui aspectu horum magnorum athletarũ. Cum alios ergo obiissemus, ad hunc quoque accessimus cuius virtutem nunc narramus. Cùm ego itaque dixissem esse præfectum qui mecum accessisset, & æqui iustique amatorem, statim homo diuinus vtrasque manus tendens & ambos pedes prehendens, Volo, inquit, vt mihi aliquam promittas petitionem. Cùm is autem ægre ferret, & vt surgeret oraret, & se quod iussisset facturum polliceretur, (coniiciebat enim eum velle rogare pro aliquo ex iis qui eius parebant ditioni:) Quoniam ergo, inquit homo diuinus, es pollicitus, & iureiurando promissum confirmasti, acri & vehementi studio Deo pro me offer preces. Is autem frontem pulsans obsecrabat, vt eum absolueret a iureiurãdo, vt qui non esset dignus pro ipso preces offerre Domino.

Eius ergo qui in tam altâ philosophiâ tantâ sit modestia ac moderatione, quænã oratio possit eius laudes pro dignitate consequi?

Huius in laboribus suscipiendis studium ne varij quidem ac multiplices morbi qui in eum incubuêre, retardarunt: sed cùm à variis morbis obsideatur, eosdem labores sustinet. Cùm multis autem sæpè verbis apud eum egerimus, vix hanc ædificauimus domunculam, corpori planè frigefacto aliquantulum caloris procurantes. Ei multi quidem adhuc superstites aurum sæpè obtulerunt, & qui etiam excessère reliquerunt, sed nihil ab vllo vmquam accepit: sed eorum quæ offerebantur eos iussit esse dispensatores. Porrò autem magnus quoque Iacobus cilicium ab aliquo ad se delatum ad ipsum misit: sed id quoque remisit, cùm id esse videret densius & elegantius. Perpetuò enim vsus est vilibus & minimi pretij vestibus. Adeò autem existimauit paupertatem esse quouis regno magis expetendam, vt nec necessarium quidem semper haberet nutrimentum. Scio enim me sæpè venisse, & benedictionem petiisse, neque aliquid aliud inuenisse quàm solas duas caricas. Huius mel, & iis qui vident, est valdè expetendum, & iis qui audiunt, suaue & maximè iucundum. Nullum enim vidi hominem, ne ex iis quidem qui sunt faceti & dicaces, qui vllâ vmquam reprehensionis labe eum asperserit: sed omnes eum & prædicant & celebrant, & ad ipsum venientes, minimè volunt recedere.

64 ASCLEPIVS, ET IACOBVS EREMITA. Cap. xxv.

HVIVS ordinis est admirabilis quoq; Asclepius, qui abest quidem decem stadiis, idem autem vitæ institutũ est æmulatus. Est enim ei idem & cibus, & vestis, & morũ moderatio, in hospitesq; & in fratres charitas, lenitasq; & mansuetudo, & cum Deo conuersatio, & summa paupertas, & maximæ virtutis copię, & opes philosophię, & alia omnia quæ de illo sacro capite recensuimus. Dicunt autem, eum quoq; cùm esset in numero fratrum qui in vico habitant, monasticam & temperatam vitam fuisse amplexum, nec ex multorum congressu vllam contraxisse maculam. Cùm ergo in vtraque vitâ, nempe & ciuili & solitariâ, se egregiè gesserit, duplicibus quoque coronis meritò dignabitur.

Porrò autem multi quoque alij sunt horum æmulati virtutem: & plena est non nostra solùm, sed etiam vicinæ ciuitates & pagi, tali philosophiâ. Est autem vnus ex his diuinus quoque Iacobus, in quadam

Nullis morbis in studio virtutum retardatur.

Aurum oblatum reiicit.

Cilicium elegantius datori remittit.

Paupertas quouis regno potior.

Asclepius eiusdem cum Polychronio instituti.

In vtraque vitâ ciuili & solitariâ egregius.

Iacobus in domunculâ inclusus.

domunculâ inclusus iuxta vicum qui dicitur Duzan. Qui cùm sit etiam in ipso vitæ termino, (est enim plusquam nonaginta annos natus) inclusus est solus, & per quamdam modicam fossam, instar incuruæ lineæ factam, responsa quidem reddit, sed non videtur: & neque igne vtitur, neque lumine lucernæ. Me quidem bis perfosso ostio iussit admitti, hoc me honore afficiens, & quàm mihi benè velit ostendens.

Theodoretus sanctorum benedictionê postulat.

Atque ij quidem qui adhuc superstites, scriptis meis non indigent: possunt enim, si velint, ipsi eorum contemplari philosophiam. Posteris autem & qui hoc non vidêre spectaculum, hæc quoque ad vsum sufficiunt, vt quæ philosophiæ ostendant characterem. Hic ergo, & de his absolutâ oratiône, & benedictionis postulatâ remuneratione, ad aliam transibo narrationem.

CAP. XXVI

65 SIMEONES.

Simeon orbis miraculum.

SIMEONEM illum insignem, magnum illud orbis terrarum miraculum, sciunt quidem omnes qui parent imperio Romanorum; norunt autem Persæ quoque, & Indi, & Æthiopes: quinetiam ad Scythas vsque Nomadas fama peruadens, eius in laboribus subeundis diligentiam docuit & philosophiam. Ego autem etiam cùm omnes, vt semel dicam, homines testes habeam, vereor narrare certamina, quæ omnem superant orationem; ne posteris videatur fabula nuda ab omni veritate. Quæ enim fiunt, humanâ sunt naturâ superiora: solêt autem homines naturâ metiri ea quæ dicuntur. Si quid autem dicatur quod eius excedat limites, falsa videtur oratio iis qui non sunt diuinis initiati mysteriis. Quoniam autem piis & verâ religione præditis terra & mare plena sunt: & qui in rebus diuinis sunt eruditi, & sanctissimi Spiritus gratiam accepêre, tantum abest vt non credant iis quæ dicenda sunt, vt iis etiam magnam fidem sint habituri: prompto & alacri animo accedam ad narrationem. Illinc autem incipiam vnde etiam supernâ dignatus est vocatione.

Ortus est Sesâ vico.

Est quidam vicus situs in confinio nostræ regionis & Cilicum, eum autem Sesam nominant. ex hoc ortus, primò à parentibus docebatur oues pascere, vt in hoc conferri possit cum magnis viris, Iacob patriarchâ, Ioseph temperante, & Moyse legislatore, & Dauid rege & prophetâ, & Michæâ prophetâ, & viris diuinis qui illis fuêre similes. Cùm aliquando autem plurimum * ninxisset, & coactę essent oues intus manere, factâ ei potestate quiescendi, ad templum diuinum venit cum parentibus.

Pascit oues.

** malè impressum antè nauigasset.*

In templo sermonem euangelicam audiens. *Matth. 5.*

Hæc autem narrantem audiui sanctam linguam. Dicebat ergo se vocem audiuisse euangelicam, quæ eos quidem qui flent & lugent beatos pronuntiat: miseros autem vocat eos qui rident, & eos nominat felices qui sunt mundo corde prædito, & alia quæ sunt his connexa. Deinde ex iis qui aderant interrogasse quempiam, quidnam faceret aliquis vt horum vnumquodque consequatur? eum autem illi vitam retulisse solitariam, & summam illam ostendisse philosophiam.

Confugit ad sanctorum martyrum. *1 Tim. 2.*

Cùm ergo verbi diuini hæc suscepisset semina, & profundis animæ sulcis ea pulchre occuluisset, dicebat se iuisse in proximam ædem sanctorum martyrum in eâ autem & genua & frontem in solo defixisse, & eum rogasse qui vult omnes homines saluos facere, vt eum deducat ad viam perfectam pietatis & veræ religionis. Cùm autem hoc modo diu esset moratus, dulcem quidem somnum quemdam sibi obrepsisse, tale autem vidisse somnium: Mihi, inquit, videbar fodere fundaméta; deinde audire aliquem astanté, quod me oporteat fossam facere profundioré. Cum itaq; adiecissem vt iussit altitudinem, rursus tentabam quiescere: sed me quoque rursus iubebat fodere, & non cessare à labore. Cum autem hoc mihi ter & quater præcepisset facere, tandem dixit eam sufficere altitudinem: & iussit ædificare deinceps nullo labore, vtpote quòd cùm cessasset labor, futura quoq; esset ædificatio citra laborem. Huic prædictioni res ferût testimonium. Ea enim quæ fiunt, humanam naturam excedunt.

Visio somnium.

Cum illinc surrexisset, ad propinquorum quorumdam monachorum venit habitaculum. Duobus autem annis cum illis versatus, & perfectioris virtutis amore captus, venit ad vicum illum Teledam, cuius priùs quoque meminimus, apud quem magni & diuini viri Ammianus & Eusebius palæstram fecêre monasticam. Sed non venit in hanc diuinus Simeones, sed in aliam quæ ex hac germinauit: 66 Eusebonas enim & Abiton cum magni Eusebij doctrinam satis percepissent, hoc philosophiæ ædificauêre gymnasiû. Cùm itaq; toto vitæ tempore fuissent & animis concordes & moribus, & veluti vnam animam ostendissent in duobus corporibus, multos habuerunt qui eiusdem vitæ tenebantur amore.

Cùm ij autem ex hac vitâ gloriose excessissent, 67 Heliodorus admirandus suorum sodalitium accepit præfecturam: qui cum vixisset sexaginta & quinque annos, sexaginta & duos annos intus inclusus transegit. Cùm enim tres annos apud suos parentes fuisset

educatu

educatus, hunc gregem eſt ingreſſus, cùm nihil vmquam aſpexiſſet eorum quæ fiunt in mundo. Dicebat autem, ſe ne ipſam quidem noſſe formam porcorum, vel gallorum, vel aliorum huiuſmodi. Eum ego ſæpè vidi, & ſimplicitatem morum ſum admiratus, & eius animi puritatem ſum mirum in modum amplexus.

Cùm ad hunc veniſſet hic præſtantiſſimus pietatis athleta, decem quidem annos perpetuos decertauit. Cùm autem haberet octoginta eiuſdem certaminis ſocios, omnes longo interuallo ſuperauit. Et cùm alij poſt duorum dierum ſpatium veſcerentur, ipſe totam hebdomadam permanebat ieiunus, ægrè ferentibus præſidibus, & cum eo contendentibus, & ordinis perturbationem eam rem vocantibus, iis tamen quæ dicebantur non perſuadentibus, nec animi alacritatem refrenare valentibus.

Ieiunat integra hebdomadâ.

Audiui autem illum ipſum narrantem qui nunc eſt huius gregis præfectus, quòd cùm aliquando funem contextum ex palmis (eſt autem is aſperrimus) ſumpſiſſet, & manibus aſtrinxiſſet, eo lumbos ſuccinxit, non apponens extrinſecùs, ſed ipſi pelli applicans: & tam arctè compreſſit, vt tota illa pars cui fuerat impoſitus, circumcircà exulceraretur. Poſtquam autem plus quàm decem dies hoc modo tranſegiſſet, & vlcus quod incrudeſcebat guttas ſanguinis emitteret, rogauit quidam qui hoc viderat quænam eſſet cauſſa ſanguinis. Cùm is autem diceret nihil eſſe quod ei afferret moleſtiã, eius ſocius per vim & manum immiſit, & cauſſam didicit, & eam præfecto renunciauit. Mox ergo increpans, & rogans, & rei crudelitatem reprehendens, vix illi ſoluit vinculum: ſed nec ſic perſuaſit vt illi vlceri vllam adhiberet medicinam. Porrò autem cum eum viderent facere alia eiuſmodi, iuſſerunt vt ab illà palæſtrâ recederet, ne iis qui erant corpore imbecilliori, ea quæ eſſent ſupra vires æmulari conantibus, damni cauſſa fieret.

Fune palmæ lumbos ſuccingit.

Egreſſus ergo cùm veniſſet ad montis loca magis ſolitaria, & quemdam ſine aquâ lacum non valde profundum inueniſſet, in eu ſeipſum demiſit, & in eo Deo offerebat hymnodiam. Pœnitentiâ autem ducti illius palæſtræ præfecti, duos quoſdam emiſerunt, permittentes vt eum quærerent & ducerẽt. Cum itaque ij montem circuiſſent, rogarunt quoſdam qui illic paſcebant pecora, an vidiſſent aliquem tali colore præditum, & ſic veſtitum. Vbi autem lacum paſtores oſtenderunt, valde quidem ſtatim exclamauerunt, fune autem allato, eum cum magno labore extraxerunt: non eſt enim æquè facilis aſcenſus atque deſcenſus.

Lacum ſic... pro domicilio eligit.

Cùm itaque paruo tempore apud illos eſſet moratus, venit in vicum Telaneſſum, ſubiectum cacumini montis in quo nunc degit. In eo cùm paruam inueniſſet domunculam, tres annos tranſegit incluſus.

Tres annos in paruâ domunculâ incluſus degit.

Cùm autem contenderet virtutis augere diuitias, deſiderauit ſimiliter ac diuini homines Moyſes & Elias, ieiunus permanere quadraginta diebus: & admirabili Baſſo conatur perſuadere, qui tunc multos obiit vicos, vt qui præeſſet iis qui erant in pagis ſacerdotibus, vt nihil quidem intus relinquat, luto autem oſtium obſtruat. Cùm is autem rei referret difficultatem, & moneret ne violentam mortem exiſtimaret eſſe virtutem: eſt enim id crimen & maximum & primum: At tu, inquit, ô pater, repone mihi decem panes, & hydriam aquæ, & ſi videro corpus egere alimento, ero eorum particeps. Factum eſt vt iuſſit; & illa quidem fuerunt repoſita, oſtium autem luto eſt obductum. Finitis autem diebus, venit quidem ille admirandus & homo Dei Baſſus, amoto autem luto, oſtium ingreſſus, inuenit quidem panum numerum; inuenit autem vrnam quoque aquâ plenam: ipſum autem iacentem, nec ſpirantem, & nec loqui nec moueri potentem. Spongiâ ergo petitâ, cum os eâ humectaſſet & eluiſſet, ei obtulit diuinorum Sacramentorum ſymbola: & ſic per hæc confirmatus, ſurrexit, & modicum cibi ſumpſit, lactucas, & intybum, & his ſimilia paulatim mandens, & ad ventriculum tranſmittens.

Ieiunat per integrã quadrageſimam abſque cibo.

Inde Euchariſtiâ reficitur.

Obſtupefactus itaque magnus ille Baſſus, venit ad ſuum gregem, magnum hoc narrans miraculum. Habebat enim plus quam ducentos ſodales, cùm nec eis iumentum habere nec molam permiſiſſet, neque aurum ab aliquo oblatum accipere, neque aliquem extra fores egredi, aut aliquid ex neceſſariis empturum, aut aliquem ex ſuis notis viſurum; ſed intus agere, & quod à diuinâ gratiâ mittebatur alimentum accipere. Hanc legem in hodiernum vſque diem ſeruant ſodales, & quamuis creuerit eorum numerus, mandata quæ eis data ſunt non tranſilierunt. Ego autem ad magnum tranſibo Simeonem.

Leges monaſterij cui præerat Baſſus.

Ab illo ergo tempore vſque in hodiernum diem, (iam autem præterierunt viginti & octo anni) manet ieiunus quadraginta dies. Tempus autem & aſſuefactio multum detraxit de labore: ſolebat enim primis diebus ſtare & Deum laudare; deinde cùm propter inediam non poſſet ampliùs corpus pati ſtationem, deinceps ſedere & diuinum peragere officium; poſtremis autem

Annis 28. quadrageſimam ſine cibo tranſigit Simeon.

diebus etiam accumbere. Nam cùm paulatim consumerentur & extinguerentur vires, cogebatur iacere semimortuus. Postquam autem stetit in columnâ, non inducebat quidem in animum vt descenderet, sed aliâ ratione excogitauit vt staret. Nam cùm trabem quamdam columnæ alligasset, & seipsum rursus funibus trabi adaptasset, sic quadraginta dies perpetuos transegit. Post hæc autem cùm maiorem deinceps à superis gratiam accepisset, ne hoc quidem opus habuit auxilio: sed stetit quadraginta dies, cibum quidem non sumens, sed alacritate animi & diuinâ gratiâ confirmatus.

Stans per totam quadragesimã perdurat.

Cùm hos ergo tres perpetuos, vt dixi, annos in illâ transegisset domunculâ, ad hoc tantopere sermonibus iactatum & celebratum venit cacumẽ: & cum septum circumcirca fieri mandasset, ferream autem catenam viginti cubitorum comparasset, & eius vnum quidem initium cuidam petræ maximæ appendisset, alterum autem dextero pedi adaptasset, vt nec si vellet quidem, abiret extra eos limites, in eo degit, cælum assidue visione apprehédẽs, & vt ea quæ sunt supra cælos contemplaretur sibi vim afferens: mentis enim volatum non impediebat ferri vinculum. Postquam autem [68] Meletius ille admirabilis, cui tunc mandata erat cura episcopatus regionis Antiochenæ ciuitatis, vir cordatus, & prudentiâ clarus, & ingenij solertiâ ornatus, supernacaneum dixit esse ferrum, cùm sufficiat mens ad corpori imponenda rationis vincula, cessit quidem, & eius paruit suasioni. Cùm autem æris fabrum accersiri iussisset, præcepit solui vinculum. Cùm autem tibiæ quoq; adaptata esset pellis, ne corpus læderetur à ferro, & oporteret eam, (fuerat enim consuta) disrumpi, dixerunt se vidisse plus quàm viginti maximos cimices, in eâ tamquam in cauernâ delitescentes: & hoc se dicebat vidisse admirandus Meletius. Ego autem huius memini, hinc quoque ostendens magnam viri tolerantiam: nam cùm posset pellem manu comprimere, & omnes facile interimere, molestos morsus toleranter passus est, in paruis se lubenter ad maiora exercens.

Ferreâ catenâ se alligat, septo conclusus.

Magna viri tolerantia supra Stoicorum ἀπάθειαν.

Cùm ergo peruolaret fama in omnes regiones, concurrebant omnes, non solum vicini, sed qui etiam multorũ dierum itinere aberant; alij quidẽ paralyticos afferẽtes, alij verò ægris sanitatem petentes, alij autem vt patres fierent rogãtes, & quod à naturâ non acceperant, ab illo volebant accipere: cumque acciperent, & quę postulabant impetrarent, læti quidem redibãt, quæ autem erant consecuti beneficia prædicantes, longe plures eadem petituros emittebant. Sic autem omnibus vndique aduenientibus, & per totam viam instar fluminis affluentibus, videre est pelagus hominum in illo loco constitutum, quod fluuios vndiquaque excipit. Non solum enim confluunt qui nostram habitant regionem, sed & Ismaëlitę, & Persæ, & Armenij qui sunt eis subiecti, & Iberes, & Homeritæ, & qui illis sunt interiores. Venerunt autem multi quoq; qui habitant extrema Occidentis, Hispani inquam, & Britanni, & Galli, qui quod est intermediũ occupant. De Italiâ enim superuacaneum est dicere: aiunt enim Romę, quæ est longè maxima, eum fuisse adeò omnium sermone celebratum, vt in officinarum omnibus vestibulis & porticibus ei paruas [69] posuerint imagines, hinc sibi præsidium & tutelam parantes.

Afflicti à Simeone læti redeũt.

Ex omnibus orbis partibus ad Simeonem concurritur.

Imago eius Romæ in officinarum vestibulis ad præsidium.

Cùm ergo venirent innumerabiles, (conabantur autem omnes contrectare, & ex pelliceis illis vestibus aliquam percipere benedictionem) primùm quidem absurdum & alienum existimans tam insignem sibi haberi honorẽ, deinde etiam rem ægre ferens, vt nimis laboriosam, machinatus est illam in columnâ stationem: primùm quidem iubens ædificari sex cubitorum, deinde duodecim, posteà autem viginti duorum, nunc autem sex & triginta. Cupit enim in cælum euolare, & ab hac terrenâ liberari conuersatione.

Ex contactu vestium pellicea speratur subsidium.

Cedrenus hæc habet verbotenus anno 12. Theodosij.

Ego autem nec absque diuino consilio existimo hanc factam fuisse stationem. Quamobrem eos hortor qui reprehendendi studio delectantur, vt linguam suam refrænẽt, & non temere eam ferri permittant, sed potiùs considerent quòd sæpe talia machinatus est Dominus vt eis prodesset qui sunt socordiores. Etenim iussit Isaiam ambulare nudum & nudis pedibus; Ieremiam lumbis cingulum circũponere, & sic incredulis offerre propheticã; & aliquando etiam lignea collaria & ferrum collo imponere; quinetiam Osee quoque vxorem accipere fornicariam, & rursus amare mulierem fornicariam & adulteram; & Ezechieli super dexterum latus cubare quadraginta dies, & super sinistrum centum & quinquaginta; & rursus murum perfodere, & fugientem exire, & sibi describere captiuitatẽ; quinetiam ensem aliquãdo acuere, & eo caput radere, & in quatuor partes capillos diuidere, & alios quidem huic, alios verò illi distribuere, ne omnia recenseam. Vnumquodq; autem horum iussit fieri rector vniuersorum, eos qui sermoni non parebant, nec vt prophetias audirent in animum inducebãt, admirabilitate spectaculi colligens, & vt diuina responsa

Monastica austeritas ex veteri Testamento astruitur.

Isai. 20. Ierem. 13. Idem 27. Osee 1. Ezech. 4. Ibidem. Idem 12. Idem 5.

responsa audirent, efficiens. Quis enim non obstupuit, cum videret diuinum hominem nudum ingredientem? Quis autem non desiderauit scire caussam, cur hoc fieret? Quis autem non est percontatus, cur fornicariam propheta secum habitare pateretur?

Quomodo ergo vniuersorum Deus iussit illorum vnumquodque fieri, curam gerens eorum qui ignauè & socorditer viuebant: ita etiam hoc nouum & admirabile procurauit spectaculum, rei nouitate & admirabilitate omnes trahens ad spectandum, & efficiens vt aduenientibus credibilis exhiberetur admonitio. Nouitas enim spectaculi est pignus sufficiens doctrinæ: & qui venit ad spectaculũ, cum res diuinas doctus fuerit recedit. Et quemadmodũ ij quibus obtigit vt essent reges hominum, post aliquam temporis conuersionem mutant imagines nummorum; aliquando quidem leonum exprimentes imagines, aliquando autem stellarum, & aliquando Angelorum, nouo charactere tentãtes aurum reddere pretiosius: ita etiam summus Rex vniuersorũ, veluti quasdam figuras ac characteres, hæc noua & multiplicia viuendi instituta, pietati veræque religioni adijciens, non solum fidei alumnorum, sed eorum qui laborant morbo incredulitatis, ad laudandum linguas excitat. Et quòd ita se habeat, non solùm verba testantur, sed etiam res ipsæ clamant. Ismaëlitarum enim millia innumerabilia, quæ impietatis seruiebant caligini, illa in columnâ illuminauit statio. Nam veluti super candelabrum aliquod posita hæc lucerna lucidissima, solis instar emisit circumquaque radios: & est, vt dixi, videre Iberos venientes, & Persas, & Armenios, & diuinum Baptismum accipientes. Ismaëlitæ autem turmatim venientes, ducenti simul & trecenti, & nonnumquam etiam mille, errorem quidem patrium negant cum clamore: quæ autem illi coluerant simulacra, ante magnum illud lumen conterentes, & Veneris Orgiis renuntiantes (ab alto enim repetitis temporibus acceperant cultum huius dæmonis) diuina percipiunt Sacramenta; leges accipientes à diuinâ illâ linguâ, & patrios ritus valere iubentes, asinorumque agrestium & camelorum esum abnegantes. Eosque ego & vidi & audiui & patriam impietatem abnegantes, & doctrinæ euangelicæ assentientes.

Spectaculi nouitas pignus sufficiens doctrinæ.

Vt à variis imaginibus diuersum nummorum pretium, ita religioni a vario vitæ instituto.

Variarum gentium ad conuersionem concursus & conuersio.

Semel autem maximum adij periculum: ipse enim eis dixit vt ad me accederent, & sacerdotalem acciperent benedictionem, dicens fore vt magnum hinc fructum perciperent. Cùm illi autem paulò magis barbaricè concurrissent, alij quidem ante trahebant, alij verò ponè, alij autẽ ex obliquo: qui autem aliis aberant longiùs, irruentes, & manus protendẽtes, alij quidem barbam vellebant, alij verò vestes apprehendebant; & à vehemẽtiori illorum aditu fuissem suffocatus, nisi ille clamorem edens, omnes dispersisset. Talem, quæ à dicacibus irridetur hominibus, columna effũdit vtilitatem, & tantum emisit radium Dei cognitionis in mentes barbarorum.

Sacerdotalis benedictionis magnum fructum Simeon censet.

Scio etiam aliud ab eo fuisse factum eiusmodi: Obsecrabat vna tribus diuinum hominem, vt deprecationem quamdam & benedictionem emitteret suæ tribus præfecto: alia autem quæ aderat tribus contradicebat, dicens non oportere illi emitti benedictionem, sed ei qui præest suæ tribui: illum enim esse iniustissimum, hũc verò alienum ab iniustitiâ. Cùm autem inter eos magna fuisset contentio, & barbarica decertatio, tandem in se inuicem irruerũt. Ego autem prolixâ vsus oratione, suadebam vt quiescerent; vtpote quòd vir diuinus sufficeret ad dandam & huic & illi benedictionem. Sed hi quoq; dicebant, non oportere illum hanc assequi, & illi eâ alterum priuare conabantur. Cùm eis autem desuper esset minatus, & eos canes vocasset, vix sedauit contentionem. Hæc autem dixi, volens ostendere quanta esset eorum animi fides. Non enim sic inter se insaniissent, nisi diuini viri benedictionem credidissent maximam habere virtutem.

Barbari in se inuicem irruunt vt quisque Simeonis benedictionem preriperet.

Vidi autem aliud quoque miraculum quod fuit valdè celebratum. Quidam enim ingressus (erat autem is quoque Saracenorum vnius tribus præfectus) supplex petebat à diuino capite vt cuidam opem ferret, cui in viâ erant paralysi soluta membra corporis. Dicebat autem eum morbum ei accidisse in Callinico (est autem id castellum maximum.) Cùm is itaque fuisset allatus in medium, effecit vt negaret impietatem maiorum. vbi autem lubenter obediit, & quod iussus fuerat impleuit, rogauit an crederet Patri, & vnigenito Filio, & sancto Spiritui. Cùm is autem se confessus esset credere; His, inquit, credens appellationibus, surge. Postquam autem surrexit, iussit vt tribus præfectum suis ferret humeris vsque ad ipsum tabernaculum (habuit autem corpus maximum) & ille quidem eo accepto, statim abiit. Qui autem aderant, ad Dei laudes linguas mouerunt. Hoc autem iussit, Dominum imitans, qui iussit paralytico ferre lectum. Dei imitationem nemo vocet tyrannidem. Est enim vox eius: Qui credit in me, opera quæ ego facio ille quoque faciet, & maiora his faciet. Etenim hu-

Curat paralyticum post abiurationem impietatis.

Math. 9.

Ioan. 14.

ius promissi euentum vidimus. Nam cùm vmbra Domini numquam fecerit miraculum, magni Petri vmbra & mortem fregit, & morbos exegit, & fugauit dæmones. Sed Dominus & hæc per suos seruos fecit miracula: & nunc quoque similiter eius vtens appellatione, diuinus Simeones innumerabilia efficit miracula.

Accidit enim vt aliud quoque fieret miraculũ, priore minimè inferius. Ex iis enim qui in nomen salutare Domini Christi crediderant, quidam Ismaëlita non obscuro loco natus, Deo votum fecerat, hoc diuino viro teste. Pollicitus autem erat, futurum vt se deinceps perpetuò abstineret ab esu cuiusuis animati. Hoc promissum nescio quomodo quodam tempore transgressus, occisam auem ausus est comedere. Cum Deus autem per increpationem eum ad conuersionem voluisset deducere, & suum famulum honorare, qui fuerat testis promissi quod is fuerat transgressus, mutata est in lapidis naturam caro auis, adeo vt nec si vellet quidem, deinceps eo vesci posset. Quomodo enim potuisset, cum lapiduisset quod ad cibum sumptum fuerat corpus? Hoc admirando & incredibili spectaculo obstupefactus barbarus, ad sanctum venit quàm celerrimè, quod erat occultum peccatum in lucem proferens, & suam transgressionem omnibus enuntians, & delicti à Deo petens veniam, & sancti auxilium inuocans, vt omnipotentibus suis precibus ipsum peccati vinculum exolueret. Multi autem id vidêre miraculum, qui auis partem ex osse & lapide constantem viderunt in eius pectore.

Votum abstinendi a carnibus violanti caro lapidescit.

Non solum autem fui spectator miraculorum, sed etiam auditor eorum quæ prædicta sunt futura. Etenim eam quæ fuit siccitatem, & magnam illius anni sterilitatem, & eam quæ consecuta est simul famem & pestem, duobus annis antè prædixit, dicens se præuidisse virgam quæ infligitur hominibus, & flagella quæ per eam intentantur. Porrò autem alias quoque significauit irruptionem eius qui bruchus seu eruca dicitur, & eam non esse magnum detrimentum allaturam, cum diuina clementia mox sequatur supplicium. Cùm autem triginta dies præteriissent, innumerabilis quidem supra stetit multitudo, vt etiam radium dissecarent, & vmbram offunderent: idque omnes plane & perfecte vidimus: solùm autem dedit damnum bestiarum pascuis, cibum autem hominum nullâ ex parte læsit.

Simeon prædixit sterilitatem & pestem.

Item bruchi irruptionem.

Iam verò mihi quoque qui ab aliquo oppugnabar, significauit ante quindecim dies futurum belli finem: & [71] prædictionis veritatem didici experientiâ.

Item litis finem.

Quinetiam ei aliquando visæ sunt duæ virgæ quæ ferebantur quidem de cælis, in terram autem Orientalem cadebant & Occidentalem. Hanc autem Persicæ & Scythicæ gentis in imperium Romanorum insurrectionem significauit vir diuinus, & iis qui aderant effatus est visionem; multisque lacrymis & precibus assiduis repressit plagas, quarum intentabantur minæ in orbem terræ. Gens quidem certè Persarum iam armata, & parata ad Romanos inuadendos, eis diuinâ aduersante voluntate, à cœpto est retardata, & intrinsecùs in malis propriis occupata. Cum autem sciam plurima alia eiusmodi, ea prætermittam, orationis vitans prolixitatem: sufficiunt hæc quidem certe ad ostendendam spiritalem eius mentis contemplationem.

Visionem de irruptione Persarum & Scytharũ.

Eius quoque fuit magna fama apud regem Persarum: vt enim narrarunt legati qui ad ipsum venerunt, diligenter sciscitabatur quænam esset eius vita, & quænam miracula. Dicunt autem eius quoque coniugem, & petiisse oleum dignatum eius benedictione, & tamquam donum maximum accepisse. Quin etiam omnes regis asseclæ & a famâ cõmoti, & multas in eum a magis adornatas accipientes calumnias, diligenter rogabant; & cum intellexissent, virum diuinum nominabant. Cetera verò turba, & ad muliones accedentes & ad famulos & milites, & pecuniam offerebant, & rogabant vt essent participes olei benedictionis.

Regina Persarũ e eius benedictum à Simeone maximi doni loco habet.

Ismaëlitarum autem regina cùm esset sterilis, & cuperet filios, primùm quidem misso aliquo ex iis qui valebant dignitate & auctoritate, obsecrauit vt mater fieret. Postquam autem assecuta est petitionem, & peperit vt cupiit, accepto rege qui natus fuerat, profecta est ad diuinum senem: & quoniam non licebat mulieribus ad eum accedere, ad eum misso infante, rogauit vt consequeretur eius benedictionem: [72] Tuus enim, inquit, est hic actus. Ego enim obtuli cum lacrymis semen orationis; tu autem semẽ effecisti manipulum, cùm diuinæ gratiæ imbrem attraxisses per deprecationem.

Regina Ismaëlitarum prolem impetrat.

Sed quousque [73] conor metiri altitudinem maris Atlantici? Nam sicut eam non possunt homines dimetiri, ita narrationem exuperant quæ ab illo fiunt quotidie. Ego autem eius ante hæc omnia admitor tolerantiam: noctu enim & interdiu ita stat, vt videatur ab omnibus. Ablatis enim foribus, & non minimâ parte ambitus dissolutâ, proponitur omnibus spectaculum nouum & admirabile: nunc quidem

Noctu & interdiu stat.

quidem stans longo tempore, nunc autem frequenter se incuruans, & Deo offerens adorationem. Iam verò multi quoque ex adstantibus enumerant has adorationes. Semel autem quidam ex iis qui mecum erant, cum enumerasset mille & ducentas & quadraginta quatuor, deinde lapsus esset, destitit numerare. Semper autem se inclinans, prope digitos pedum frontem admouet. Nam cum venter semel in hebdomadâ alimentum accipiat, idque exiguum, quantum est diuinorum Sacramentorum participatio, dorso concedit vt facile inflectatur. Aiunt autem ei ex statione in altero pede enatum esse vlcus chironium, & illinc assiduè plurimam excerni saniem. Sed nihil quod ei accidit, reprimit philosophiam: sed fert forti & generoso animo voluntaria & inuoluntaria, alacritate animi & hæc & illa superans.

Plurimas quot die adorationes Deo offert.

... chironium ... tumor ...

Hoc autem vlcus coactus quoque est aliquando [74] alicui ostendere. Dicam autem caussam. Venit ab Arabenâ quidam vir bonus, & honoratus Christi ministerio: is cum ad illud peruenisset cacumen, Dic mihi, inquit, per ipsam veritatem, quæ hominum genus ad se conuertit, Esne homo, an natura incorporea? Cum autem qui aderant ægre ferrent interrogationem, omnes quidem iussit tacere; ad illum autem dixit: Cur hanc mihi proposuisti interrogationem? Cum autem dixisset: Quoniam omnes vulgò iactare audio, te neque comedere nec dormire; vtrumque autem est hominum proprium: nemo enim qui hac sit naturâ prædictus, vixerit absque alimento & somno. Ille autem iussit quidem scalas admoueri columnæ, illum autem ascendere: & primum quidem manus aspicere, deinde intra pelliceum illum amictum manum mittere, & videre non solùm pedes, sed etiam vlcus illud grauissimum. Cum autem homo vidisset, & admiratus esset vlceris magnitudinem, & ex eo didicisset quomodo sumat nutrimentum, illinc quidem descendit, ad me autem veniens narrauit omnia.

Incredulū benignè ad ... sue ... admittit.

In festis autem publicis aliam quoque ostendit tolerantiam. Nam post occasum solis, donec is rursus venerit ad horizontem occidentalem, manibus in cælum extensis [7] stat tota nocte, nec à somno deuictus, nec à labore superatus. In tantis autem laboribus, tantaque rerum gestarum magnitudine, & miraculorum multitudine, est tantâ morum modestiâ ac moderatione prædictus, ac si sit dignitate postremus omnium hominum. Præter modestiam autem & facilis ad eum patet aditus, & est affabilis & suauis: & respondet vnicuique eorum qui loquuntur, siue sit opifex, siue mendicus, siue rusticus. A munifico autem & liberali Domino accepit etiam donum doctrinæ: & his quotidie faciens admonitiones, irrigat aures eorum qui audiunt, pulchrè admodum loquens, & diuini spiritus exhibens disciplinam: & iubens in cælum suspicere & euolare, & à terrâ discedere, & regnum quod exspectatur visione apprehendere, & gehennæ minas timere, & terrena contemnere, & futura exspectare. Licet autem eum quoque videre iudicantem, & rectas & iustas ferentem sententias. Hæc autem & quæ sunt huiusmodi, fiunt post horam nonam. Totam enim noctem & diem vsque ad nonam orat perpetuò. Post nonam autem, primùm quidem diuinam doctrinam exhibet præsentibus, deinde auditâ vniuscuiusque petitione, cùm aliquas fecerit curationes, componit lites eorum inter quos est controuersia. Circa occasum autem solis deinceps incipit conuenire Dominum. Sed quamuis in his versetur, & hæc omnia faciat, nec sanctarum ecclesiarum curam abiicit & prouidentiam, aliquando quidem pugnans cum impietate gentium, aliquando autem [76] frangens Iudæorum audaciam, aliquando autem fundens ac profligans turmas hæreticorum, & aliquando quidem de his scribens ad Imperatorem, aliquando autem præsides ac magistratus ad diuinum zelum excitans, aliquando autem ipsis quoque ecclesiarum pastoribus maiorem gregis curam gerere præcipiens.

... festis ... nocte ... stat.

Varia Simeonis exercitia. Docet.

Exhortatur.

Iudicem agit.

Orat.

Lites componit.

Gentiles, Iudæos, & hæreticos expugnat.

Hæc autem sum persecutus, [77] ex guttâ conatus ostendere pluuiam, & iis qui hæc scripta legerint, tamquam indice gustandam præbere mellis dulcedinem. Quæ autem decantantur ac celebrantur ab omnibus, ea sunt iis longe plura. Sed non sum omnia scribere pollicitus, sed paucis eius vitæ instituti ostendere formam & characterem. Conscribent autem, vt est consentaneum, alij quoque his longè plura.

[78] Cùm post hæc autem diu vixisset, & multis miraculis & laboribus, ardoreq́; solis, & hibernâ glacie, & vehementibus ventorum insultibus, & humanæ naturæ imbecillitate, solus ex omnibus qui vmquam fuerunt mansisset inexpugnabilis, postquam eum deinceps oportuit esse cum Christo, & immensorum certaminum coronas accipere, quòd homo quidem esset, morte confirmauit iis qui non credebant: mansit autem etiam post mortem immobilis: & in cælum quidem anima peruenerat, corpus autem ne sic quidem cadere sustinuit; sed

Stans moritur.

rectum stetit in loco certaminum, tamquam inuictus athleta, nullâ parte membrorum volens terram tangere. Sic Christi athletis manet etiam post mortem cum eis simul versans victoria.

Variæ editæ curationes ad reliquias eius & monimentum.

Variorum certe morborum curationes, & miracula, & diuinarum virtus operationum, sicut quando erat superstes, ita nunc quoque fiunt, non solùm apud loculos sanctarum reliquiarum, sed etiam apud summæ eius virtutis & diuturnæ decertationis monimentum: magnam, inquam, illam & celebratam columnam huius iusti & laudibus celebrandi Simeonis.

Auctor implorat Simeonis auxilium.

Cuius sanctis intercessionibus cupio vt ego adiutus, in his sanctis perseuerem laboribus: Deumque precor qui est communis ornatus, & est splendor pietatis & veræ religionis, vt & mea vita corrigatur, & ad euangelicam vitæ formam dirigatur.

79 BARADATVS.

Cap. XXVII.

Variæ monasticen amplectentium studia.

Et communis hominum hostis inuenit multas vias viri, vniuersam humanam naturam studens penitus perdere: & pietatis veræque religionis alumni multas & diuersas excogitauere scalas quibus in cælum adscenderetur. Alij quidem per classes decertantes (sunt autẽ hi cœtus innumerabiles) incorruptis fruuntur coronis, & desideratum ascensum consequuntur. Alij autem vitam amplectentes monasticam, & cum Deo solum loqui meditantes, & nullam consolationem humanam participantes, sic victores publice renuntiantur. Alij autem in tabernaculis, & alij in tuguriis degentes, Deum laudibus celebrant. Alij vero amplectuntur vitam in antris & speluncis. Multi autem, ex quibus aliquorum meminimus, non antrum, non tabernaculum, non speluncam, non tugurium habere decreuerunt, sed nudo aëri sua corpora mandantes, contrarias qualitates tolerant, aliquando quidem summo gelu concreti, aliquando autem igne radiorum exusti. Iam vero eorum quoq; rursus est vita diuersa. Nam alij quidem stant assidue, alij verò in sessionem & stationem diem diuidunt: & alij quidem septis quibusdam inclusi, fugiunt multorum congressionem; alij vero nullo huiusmodi vtentes tegumento, propositi sunt omnibus qui eos volunt contemplari. Vnumquodq; autem horum in præsentia necesse habui persequi, cum admirabilis Baradati vellem vitam conscribere. Is enim excogitauit nouas rationes exercendæ tolerantiæ.

Nouam ab aliis rationem init Baradatus.

Nam cùm primùm quidem longo tempore se inclusisset in domunculâ, solâ diuinâ fruebatur contemplatione. Illinc cùm rupem occupasset imminentem, & paruam quamdam arcam, nec iustâ quidem symmetriâ corpori congruentem, ex lignis construxisset, in eâ vitam degebat, deorsum assidue incuruari coactus. Non habebat enim altitudinem eius longitudini iustâ proportione conuenientem. Non erat autem ea compacta asseribus, sed erat aperta similiter atque cancelli; & erat similis fenestris quæ latiores habẽt ingressus luminis. Quocircà nec à pluuiæ erat impetu libera, nec erat tecta à flammâ solis: sed vtraque non minùs admittebat quàm alia quæ sunt sub diuo: in hoc autem solo ea superabat, quòd accederet labor inclusionis.

Cella statura sua humiliori se includit.

Cum autem longum tempus hoc modo transegisset, postea egressus est, cedens precibus diuini Theodoti, cui obtigerat pontificalis sedes Antiochena. Stat autem assiduè manus in cælum extẽdens, & vniuersorum Deum laudans: totum corpus tunicâ pelliceâ contegens: circa nasum autem solum & os, reliquit modicum ingressum spiritui, vt respiret, communem aërem excipiens, quoniam humana natura non posset aliter viuere: omnem autem eum laborem sustinet, cum non sit corpore valde robusto, sed valetudinario & multis morbis obnoxio. Feruens autem animi alacritas, & diuino amore incensa cogit vt laboret qui non potest laborare.

Pelle vestitur.

Iam verò sapientiâ quoque & intelligentiâ ornatus, optime & interrogat & respondet, & ratiocinatur nonnumquam meliùs & potentius iis qui Aristotelicos legère labyrinthos. Cùm sit autem in ipso summo virtutis fastigio, non sinit vt arrogantiâ simul efferatur spiritus, sed iubet eum deorsum repere circa ipsum latus montis. Sic enim quantum sibi damnum mens conciliat quæ tumet & ardet insolentiâ. Hæc est in summâ eius philosophia.

Melius Aristotelicis ratiocinatur.

Cui concedatur vt crescẽdo possit metam cursus attingere. Est enim communis piorum lætitia, horum qui victoriâ potiti sunt gloria. Mihi autem detur, vt eorum suffultus precibus, non sim procul ab hoc monte: sed paulatim conscendam, & me eorum contemplationis voluptate expleam.

Auctor sanctorum precibus adiuuari petit.

80 THALELAEVS.

Cap. XXVIII.

Neque Thalelæi silebo narrationem, est enim plenum miraculo spectaculum. Non solum autẽ alios audiui narrantes, sed etiam ipse vidi admirabile & præter opinionem spectaculum. Nam cùm viginti stadiis procul à Gabalis, (ea est autem vrbs parua & elegans) tumulum quemdam occupasset, in quo erat templum dedicatum dæmoni-

dæmonibus,& quod ab iis qui iam erant antiquitus impij, multis honorabatur sacrificiis;paruum quoddam fixit tugurium. Sceleratos autem illos & execrandos perpetuò colebant, vt dicebant, magnam eorum crudelitatem cultu placare admittentes. Multis enim perniciem afferebant,& iis qui accedebant,& iis qui erant vicini:nec solùm hominibus, sed & asinis,& mulis,& bobus, & ouibus,non cum bestiis bellũ gerentes , sed per eas quoq; hominibus tendentes insidias.

Tunc ergo cum eum vidissent aduenisse, perterrere quidem conabantur,sed non poterant,cùm & eum muniret fides,& pro eo pugnaret gratia. Rabie itaq; & furore repleti in eas quæ tunc illic plantatæ erant arbores fecerunt impetum : in illo autem tumulo multæ erant ficus & oleæ quæ florebant. Ex iis dicunt plus quàm quingẽtas repente fuisse euulsas:audiuiq; plures vicinos agrestes id narrantes, qui olim quidẽ detinebantur caligine impietatis, per eius autem doctrinam & miracula acceperunt lucem Dei cognitionis. Quoniam autem cum hoc fecissent perniciosi & scelerati dæmones, non exterruerunt athletam philosophiæ , rursus in eum alias parauère machinas. Noctu enim vlulantes,& lampades ostẽtantes,conabantur perterrefacere, & eius rationem perturbare. Vbi autem risit omnes eorum insultus, eo postea relicto effugère.

Is autem cum duas rotas cõstruxisset,quæ duorum cubitorum habebant diametrum, asseribus non vtitur se compactis,sed disiunctis &separatis,ambas rotas cõiunxit. Deinde cum intus sedisset,& cuneis & clauis disiunctas illas confixisset tabulas,sub dio rotam appendit, tribus aliis altis lignis in terram defixis,& superioribus eorũ initiis aliis lignis commissis,& in eorum medio duplici illâ rotâ alligatâ,& sublime elatâ. Huius autem spatium quidem quod est internus, habet quidem cubitorũ duorum altitudinem: cubiti verò latitudinem. In eo sedens vel potiùs suspensus, annis iam fuit decem perpetuis. Cùm autem corpus habeat maximum,neque sedens quidem potest collum erigere, sed semper sedet incuruatus,genibus habens affixam faciem.

Ad eum cùm venissem, inueni quidem eum ex Euangeliis colligentem vtilitatem; eum autem interrogaui, cupiens scire caussam illius noui vitæ instituti. Ille autẽ Græca linguâ vsus,erat enim Cilix genere, Ego, inquit, multis peccatis obnoxius,&credens suppliciis quorum minæ sunt intentatæ,hoc vitæ genus excogitaui,hoc agens vt castigetur corpus pœnis mediocribus, vt eripiar à magnitudine earum quę exspectantur. Sunt enim illæ grauiores non solùm quantitate, sed etiã ipsâ qualitate : sunt enim inuoluntariæ. Quod autem ab inuito fit,id est valdè molestum : quod autem est voluntarium, etiamsi sit laboriosum, minorem affert dolorem ; spõte enim suscipitur,sed non labor violentus. Si his ergo,inquit,paruis molestiis minuero ea quę exspectãtur, hinc magnum lucrum feceram. His auditis,eius ingenij solertiam valde sum admiratus,quòd non solùm iam facta septa transiliebat , sed etiam ex se alia excogitabat certamina : & quod non solùm decertabat, sed eorum etiam caussas sciebat,& alios docebat.

Iam verò multa quoq; miracula per eius preces fieri dixerunt accolæ,non solùm hominibus,sed etiam camelis,& asinis,& mulis curationem per eum adipiscẽtibus. Hinc vniuersa illa gens quæ impietate detinebatur, paternum quidem abnegauit errorem, diuinæ autem lucis accepit splendorem. His vtens administris, & templum dæmonum diruit, & maximam ædem excitauit victoriâ insignibus martyribus, iis qui dij falsò nominabantur , duos opponens mortuos.

Horum cõcedatur intercessionibus vt hic cum eadẽ victoriâ certaminũ terminũ occupet , & nos ab his & illo adiuti, simus vehemẽtes amatores certaminũ philosophiæ.

[31] MARANA ET CYRA. Cap. XXIX

POSTQVAM optimorum & præstantissimorum virorum vitæ conscripsi institutum, operæpretium existimo mulierum quoque meminisse, quæ non minùs, si non etiam amplius, certauerunt. Eæ enim sunt digniores quæ laudentur,vt quibus quidem obtigerit natura imbecillior, eamdẽ autem quam viri ostendant animi alacritatem,& à primâ parente accepto dedecore genus liberauère. Maranæ autem & Cyræ meminero in præsentiâ , quæ tolerantiæ certaminibus omnes alias vicère.

His patria quidem est Berhœa, patriæ autem genus insigne , educatio autem generi conueniens. Sed his omnibus contemptis, cùm exiguum quemdã locum ante vrbem cõprehendissent,& intra eum fuissent,[32] luto & lapidibus ostium obstruxère. Famulas autem quæ eiusdem vitæ volebant esse participes , extructo extra ambitũ habitaculo, iusserunt in illo habitare. Ipsæ autem per quamdam paruam fenestram respiciunt ea quæ ab illis fiunt, & eas frequenter excitant ad orationem , & accendunt ad diuinum amorem:ipsæ verò cùm neque domum habeant, nec tuguriũ,sub dio suâ spontevitam agunt. Pro ianuâ autem eis quædam parua exstructa est fenestra,per quam necessarium alimen-

Margin notes: Templum dæmonum ... Quingentas arbores ... A dæmonibus ... Annis 10. ... Mortificatio ... Miracula & curationes ... Theodoretus ... Ad mulierum descriptionem transit Theodoretus. Mara & Cyra Berhœâ oriundæ. Sub dio vitam agunt.

alimentum accipiunt: & cum iis quæ ad ipsas veniunt colloquuntur mulieribus. Ad eam autem congressionem definitum est tempus Pentecostes: alio autem tempore vitam amplectuntur quietam: sola autem Marana loquitur cum aduenientibus; alteram autem nemo audiuit vnquam loquentem. Ferrum autem gestant, & tantum onus ferunt, vt Cyra, cui corpus obtigit imbecillius, ad terram vsque incuruetur, & corpus minimè possit erigere. Habét autem vela maxima, vt retrò quidem trahantur, & pedes omnino contegant, anterius autem vsque ad ipsam zonam demittantur, vultum simul & collum, & pectus, & manus occultantia penitùs.

Vela teguntur.

Eas ego sępè vidi, intra ianuam intromissus: iusserunt enim mihi aperiri, sacerdotij dignitatem honorantes. Vidi ergo illud ferri pondus quod nec à viro quidem forti & robusto ferri posset: & cùm vehementer rogassem, tunc quidem auferre potui: postquam autem recessimus, id rursus suis membris imposuère, collo quidem collare, lumbis autem zonam, manibus autem & pedibus ea quæ sunt eis attributa. Hoc modo autem viuunt, non quinque solùm vel decem solis transactis annis, sed quadraginta duobus. Et cùm tanto tempore decertauerint, tamquá quę nuper certamina attigerint, delectantur sudoribus. Visione enim apprehendentes sponsi pulchritudinem, facile ferunt cursus laborem, & properant peruenire ad finem certaminis: videntes in illo stare dilectum, & ostendenté coronam victorię. Eâ de causâ & imbris, & niuis, & solis excipientes impetum, non cruciatum nec dolorem sentiunt; sed ex iis quæ videntur molesta, animi gaudium percipiunt. Et diuini Moysis æmulatæ ieiunium, ter tanto tempore inediam sustinuère: quadraginta enim diebus exigui cibi fuêre participes. Ter quoq; diuini Danielis à cibo abstinentiam sunt æmulatæ, tres dierú hebdomadas conficientes, & cibú corpori suppeditantes.

Annis 42. collo, lumbis, manibus ferrum gestarunt.

Aeris iniurias patienter excipiunt.

Moysis & Danielis ieiunia æmulantur.

Cùm autem aliquando desiderassent salutarium Christi passionum sancta loca contemplari, venerunt Æliam, cum in viâ nihil cibi sumpsissent. Sed postquá in illam vrbem venerunt, & adorationem impleuerunt, cibum sumpserunt, & reuersæ sunt, rursus à ieiuniis confecto itinere: est autem iter non pauciorum quàm viginti dierum.

Proficiscuntur Ierosolymam.

Quinetiam cùm victoriâ insignis Theclæ cupiuissent videre ædem quæ est in Isauriá, vt dilectionis in Deum flammam vndiquaque accenderent, sic profectæ sunt, & reuersæ sunt ieiunæ. Tantum eas diuinú amatorium fecit diuino quodam furore debacchari: tantâm diuinus amor earum in sponsum concitauit insaniam.

Peregrinantur ad sanctam Theclam.

Atq; eæ quidem quæ tali vitæ instituto femininú genus exornauère, vt quæ aliis fuerint exemplaria, coronabuntur à Domino coronis victricibus. Ego auté propositá quæ hinc percipitur vtilitate, cú decerpsero benedictionem, ad aliam tráibo narrationem.

Benedictionem earum petit Theodoretus.

33 DOMNINA.

Cap. XXX.

DIVINI Maronis, cuius priùs meminimus, vitá æmulata Domnina admirabilis, in horto maternæ domus paruum quoddá fixit tugurium. Ei autem tugurium efficit panici stipula. Continuis autem lacrymis non solùm rigat genas, sed etiam vestimenta ex pilis: talibus enim indumentis tegit corpus. Circa gallorum autem cantum ad diuinum templum, quod non est procul, vadens cum aliis & feminis & viris, vniuersorum Domino offert laudes. Hoc autem facit non solùm die incipiente, sed etiam desinente; quouis alio loco locum Deo consecratum magis esse venerandum censens, & docens alios. Eâ de causâ & eius magnam curam gessit, matri persuadens & fratribus, vt facultates suas in id consumerent.

Domnina continuò lacrymans.

Templi ornatum suadet.

Habet autem nutrimentum lentem aquâ madefactam. Omnem autem hunc laboré sustinet, cùm sit planè exsiccato corpore & semimortuo. Pellis enim subtilissima, & quæ est instar membranæ, est ossibus tenuibus circumiecta, adipe & carne consumptâ à laboribus. Proponitur autem omnibus eam videre volentibus, & viris & mulieribus, neq; vultum aspiciens, [34] neque alij vultum spectandum exhibens, sed amictu quidem penitùs contecta, ad genua autem vsque incuruata, valdè gracili autem voce & non satis expressâ loquens, & eam quoque semper cum lacrymis proferens. Sæpè enim cùm meam dexteram sumpsisset, & oculis imposuisset, eam dimisit adeò madefactam, vt ex ipsâ manu distillarent lacrymæ.

Lente madefactâ viuit.

Vultum velat.

Eam ergo, cuius sunt tantæ opes philosophiæ, flentem, lamentantem, & ingemiscentem similiter atque eæ quæ sunt in extremâ paupertate, quænam pro dignitate laudauerit oratio? Vehemens enim amor in Deum illas parit lacrymas, ad diuinam inflammans contemplationem, & pungens aculeis, & vrgens ad eum qui est hinc futurus excessum.

Porrò autem quamuis in his diu noctuque versetur, ne aliorum quidem generum virtutis curam abijcit, sed pro viribus quidem curat optimos athletas, quorum meminimus, & quos prętermisimus. Curat autem eos quoq; qui ad ipsam veniunt; iubens qui-

quidem habitare apud vici pastorem, ipsa verò inter eos omnia quæ sunt necessaria. Martis enim & fratrum facultates ei sunt propositæ ad sumptum faciendum, quæ per ipsum accipiunt benedictionem. Quin etiam mihi quoque venienti ad illam partem (est autem nostræ regioni ad Austrum) mittit & panem, & fructus, & lentem madefactam.

Sed quousque prolixâ vtor oratione, studens omnem eius narrare virtutem, cùm oporteat aliorum quoque proferre vitam, quæ imitatæ sunt & hanc & illas, quarum prius meminimus. Multæ enim aliæ partim quidem vitam amplexæ sunt solitariam, partim autem viuere amarunt cum pluribus, adeò vt ducentæ & quinquaginta, & plures, & pauciores simul viuant, vno cibo vescentes, super solas storeas ex instituto dormientes, & manus quidem lanæ attribuentes, hymnis verò linguam consecrantes. Sunt autem eiusmodi innumerabilia sapientiæ gymnasia non solùm in nostrâ regione, sed etiam per totum Orientem. Iis autem plena est & Palæstina, & Ægyptus, & Asia, & Pontus, & tota Europa. Ex quo enim Christus Dominus honorauit virginitatem, vt qui natus sit ex virginitate, prata virginitatis natura germinauit, & hos suauè olentes, & qui non marcescunt, flores offerre Creatori: non virtutem in masculo & feminâ discernens, nec in duas differentias diuidens philosophiam: est enim differentia corporum, sed non animorum. In Christo enim Iesu, vt ait diuinus Apostolus, non est masculus & femina. Vna autem mulieribus & viris est fides suppeditata. Vnus enim Dominus, vna fides, vnum baptisma: vnus Deus & pater omnium, qui est super omnia, & per omnia, & in omnibus nobis. Quin etiam vnum regnum cælorum agonotheta proposuit victoribus, hoc commune præmium definiens certaminibus.

Sunt ergo, vt dixi, multæ & virorum & mulierū pietatis palæstræ non apud nos solum, sed etiam in vniuersâ Syriâ, & Palæstinâ, & Ciliciâ, & in eâ quæ est media inter duos fluuios. In Ægypto autē dicunt etiam plus quàm quinque millia virorum habere monasteria, qui operantur & interim Dominum laudant hymnisque celebrant: nec solùm ex operibus necessarium alimentum comparant, sed etiam aduenientibus hospitibus & egentibus opem ferunt.

Sed omnia narrare non solùm ego, sed nec omnes scriptores potuerint: & vt maxime fieri posset, superuacaneum id esse existimo, & honoris cupiditatem quę nihil habeat cōmodi. Iis enim qui volunt aliquam percipere vtilitatem, sufficiunt ea quæ dicta sunt ad præbendum id quod desideratur.

Ideò enim & vitæ diuersorum fecimus mentionem, & mulierum narrationes narrationibus virorum adiecimus, vt & senes, & iuuenes, & mulieres philosophię habeant exemplaria: & vnusquisque eam quæ sibi cordi est vitam exprimens, habeat suæ vitæ quamdam regulam & gnomonem, qui est situs in narratione: & quomodo pictores ad exemplar respicientes, & oculos imitantur, & nasum, & os, & genas, & aures, & frontem, & ipsos capitis & barbæ pilus, & ad hæc & sessionem & stationem: quin etiam ipsos oculorum intuitus, siue sint læti & alacres, siue seueri & truces: ita etiam oportet vnumquemque ex iis qui hæc scripta legunt, volentem vitam aliquam imitari, suam ad illam quam eligit componere. Et quomodo fabri asseres rubricâ dirigentes, consequenter id quod est superfluum auferunt, donec appositâ regulâ, videantur asserem esse æqualem: ita etiam eum qui velit vitam aliquam imitari, oportet eum seipsum ponere pro regulâ, & vitij resecare superflua, & virtutis replere ea quæ desunt. Eâ enim de causâ scriptionis laborem suscepimus, vtilitatis occasionem proponentes volentibus.

Rogo autem eos qui sunt lecturi, vt cùm ex aliorum laboribus absque labore voluptatem capiunt, labores suis compensent precibus. Eos quoque obsecro quorum vitam conscripsi, ne me despiciant procul degentem ab illorum spiritali chorea: sed trahant infrà iacentem, & ad virtutis tollant altitudinem, & suo choro coniungant: vt non solum laudē alienas diuitias, sed ipse etiam habeam aliquam laudis occasionē, & facto, & verbo, & cogitatione glorificans Seruatorem vniuersorum; cum quo Patri gloria, cum sancto Spiritu, nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen.

Marthæ suppeditat necessaria.

Monasteria fœminarum.

Sunt per totum orbem sapientiæ gymnasia.

Gal. 3.

Ephes. 4.

Quinque millia virorum monasteria.

Cur Theodoretus virorum & mulierum meminerit.

A sanctis benedici petit Theodoretus.

IN LIBRVM NONVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

ADVERTE *primò, librum hunc duos habuisse interpretes, Albericum Longum Salentinum, & Gentianum Hervetum. Vide dicta Prolegomeno generali* XIV. *Dedi hic Theodoreti Philotheum ex Hervetianâ interpretatione, quia ea in vulgus notior, & impressa inter opera eius, quam etiam Laurentius de la Barre* Historiæ Christianæ veterum Patrum, *anno* M.D.LXXXIII. *Parisiis edita inseruit, notis quibusdam marginalibus illustratam.*

ADVERTE *secundò, librum hunc in tres partes diuidi posse. Primò agit de patribus ante suam ætatem, à cap.* I. *ad* XXI. *Secundò de iis, qui suâ ætate vixerunt, à cap.* XXI. *ad* XXIX. *Tertiò, de feminis illustrib. à c.* XXIX. *ad finẽ, id est, duobus vltimis capp.*

PROLOG. 1. DELICIAS SYBARITICAS] *Infrà cap.* V. vt qui Sybariticis fruerentur deliciis. *De his vide Adagia.*

CAP. I. 2. IACOBVS NISIBITA] *De eo Martyrologium Romanum* XV. *Iulij, & Menologium Græcorum* XXXI. *Octobris. de eo quoque in Menæis sum* XIII. *Ianuarij, tum* XXXI. *Octobris. Meminit etiam huius Theodoretus lib.* II. *Eccl. hist. cap.* XXX. *qui & eiusdem mentionem facit lib* I. *cap.* VII. *vbi ait Concilio Niceno interfuisse, & mortuos excitâsse. De quo miraculo & reliquis remittit ad suum hunc Philotheum. De hoc etiam Nicephorus lib.* VIII. *cap.* XIV. *& lib.* IX. *cap.* XXVIII. *Interfuit etiam Concilio Antiocheno, vt habetur in Actis S. Alexandri episcopi Constantinopolitani.*

3. PVELLÆ] *Nicephorus lib.* XV. *cap.* XXII. *quod huic Iacobo Nisibeno tribuendum erat, alteri iuniori tribuit: quem etiam Nisibenum vocat. de quo infrà Theodoret. cap.* XXII. *Fors Nicephorus duos Nisibenos posuit, quia in Menæis bis Iacobus Nisibenus occurrit. sed idem vtrobique est, vt clarum fiet Menæa consulenti. Nisi & iste iunior etiam Nisibenus fuerit. Sanè ita habetur in Catal. illustr. personarum, ad quas Leo Imp. pro Concil. Chalcedonensi scripsit. Vide tomum* II. *Concil.*

4. IVSSIT EVM CONTERI ET DISPERGI] *Quod in Menæis est,* τῦτον συνθλᾶσθαι, *Raderus noster vertit,* & iudicem elisit. *referens* τῦτον *ad* δικαστὴν, *non ad* λίθον. *sed cùm iudex superuixerit, & sententiam mutauerit, clarum ex Theodoreto est, vertendum in Menæis,* cum lapidem contriuit, *scilicet solâ execratione, vt præcessit.* Καὶ δικαστὴν Πέρσην ἄδικον ψῆφον κατὰ ... ἰδὼν, ... τοῦτον συνθλᾶσθαι: iudicem Persam conspicatus iniquas edere sententias, imprecatione lapidem, qui ibi fortè iacebat, contriuit.

5. DEO AVTEM PRECES OBTVLIT, TAMQVAM PRO MORTVO] *Hanc, opinor, Theodoretus historiam insinuat lib.* I. *cap.* VII. *& Nicephorus lib.* VIII. *cap.* XIV. *de mortuorum excitatione. Similem morienum se simulantis stropham habet Sozomenus lib.* VII. *cap.* XXVI. *& ex eo Cassiodorus lib.* IX. *c.* XLVIII. *Niceph. lib.* XII. *c.* XLVI.

6. CONSTANTINVS AVTEM] *Vide Eusebium libris quatuor de Vitâ, & orat. de laudibus Constantini. Niceph. lib.* VIII. *cap.* LV. *scribit ad monumentum eiusdem varia edita miracula. Eunapius auctor Gentilis queritur ab eodem Constantino deorum delubra versa fuisse in monasteria.*

7. RVRSVS ÆDIFICABANT] *Theodoret. l.* II. *cap.* XXX. *Niceph. lib.* IX. *cap.* XXVIII. *afferunt Iacobi precibus & adhortatione mœnia readificata.*

8. NVBEM CYNIPHVM ET CVLICVM] *In Menæis* XIII. *Ianuarij est,* κωνώπων καὶ σκνιπῶν νέφη. *Niceph. lib.* IX. *cap.* XXVIII. *Theodoret. lib* II. *hist. cap.* XXX. *& hic infrà c.* XXI. *in alio Iacobo iuniore, vbi habet* exercitum muscarum & culicum.

9. VITAM DEPOSVIT] *Non rectè Laurentius de la Barre hoc loco asserit à Theodoreto huic Iacobo aream sepulcralem curatam. nam hoc altero Iacobo anachoreta fecit, vt ipse testatur infrà in Philotheo cap.* XXI. *vti & Nicephorus lib.* XV. *cap* XXII. *quod apud eum ex ratione temporum colligitur, (licet & hunc posteriorem Iacobum etiam Nisibenum vocet) nam priorem Iacobum ait vixisse tempore Constantij, posteriorem tempore Leonis.*

10. IVLIANVS SABAS] *Martyrologium Romanum* XIV. *Ianuarij:* In Syriâ S. Iuliani Sabæ senioris, qui Valentis Imp. tempore, fidem Catholicam Antiochiæ pœnè collapsam virtute miraculorum erexit. *Non inuenio huius memoriam in Græcorum Menologio: de hoc Theodoretus lib.* III. *hist. cap.* XIX. *& lib.* IV. *cap.* XXV. *Niceph. lib.* XI *cap.* XXV. *hunc S. Chrysost. encomio celebrat. hom.* XXI. *in epist. Pauli ad Ephesios.* CAP. II.

11. IACOBVS PERSA] *Monachus in Syriâ, qui vixit* CIV. *annos, vt hic habetur. distinctus hic à Iacobo Persâ cognomento* Interciso, *qui martyr fuit, de quo* XXVII. *Nouemb. in Menologio.*

12. MAGNVM QVOQVE ACACIVM] *Berrhœo episcopus, vt hic habetur. Theodoretus lib.* IV. *hist. cap.* XXV. *strenuum virtutis athletam nominat. Sozomenus lib.* VII. *cap* XXV. *Niceph. lib.* XI. *c.* XXV. *& lib.* XII. *cap.* XLVII.

13. DVOS MEDIMNOS COLLIGENS] *Medimnus, genus mensuræ aridorum. Vide Onomast.*

14. AI-

14. AVDIVIT VOCEM DICENTEM] *Mors Iuliani apostata significatur diuinitus Didymo, & Iuliano Saba: Niceph. lib x cap. xxxv.*

15. VALENS] *De huius persecutione aduersus Ecclesiam Theodoret. lib. IV. hist. cap. XXII. & alij.*

16 ASTERIO] *In editis erat* Acacio. *malè. Reposui* Asterio, *ex sensu. Ita etiam Longus.*

17. ASTERIVM, QVI IN SOPHISTICA] *Niceph l. VIII. c. LIII. meminit Asterij Sophistæ.*

Cap. III. 18. MARCIANVS] *Martyrolog. Rom. II. Nou.* Cyri in Syriâ S. Marciani confessoris. *Menologiũ Gracũ eodem die:* S Patris nostri Marciani, ex vrbe Cyro, viri pietate insignis, qui egregiè monasticã vitam exegit. *Menaa eodem die & XVIII. Ian. De hoc Theod. lib. IV. hist. cap. XXVI. Niceph. l. XI. cap. XLI.*

19. AGAPETVS] *Ob merita, Apameorum Pontifex: Theodoret. lib. V. hist. cap. XXVII.*

20. MEA CAVSSA HODIE MVTETVR CONSVETVDO] *Ieiunia quotidiana ex animi pietate suscepta quandoque hospitum aduentu laudabiliter soluuntur. Caßian. lib. V. Instit. cap. XXIV. & Collat. II. cap. XXVI.*

21. ARII, &c.] *De haresibus huius temporis Epiphanius in Panario.*

22. PRIMVM PASCHA PERAGERE SVSTINVERAT] *De vario olim Pascha & quadragesimam obseruandi genere Nicephorus lib. XII. cap. XXXIII. & XXXIV.*

Cap. IV. 23. EVSEBIVS] *De eo Theodoret. lib. IV. hist. cap. XXVI. Sozom. lib. VI. cap. III. Niceph. li. XI. cap. XLI. De hoc, opinor, Menaa XXIII. Ianuarij, duobus versibus. Huius mentio in Menais II. Nouemb in Vitâ S. Marciani.*

24. TELEDA] *Vicus hic etiam occurrit infrà capite XXVI. in Simeone Stylitâ.*

25. CVM DEO ASSIDVE COLLOQVI] *Id est, orare. Nam dum oramus, Deum alloquimur; cùm sacras Scripturas legimus, Deus nobiscum loquitur: Chrysost. lib. De orando Deum.*

26 MAROSAS] *De hoc Sozom. li. VI. c. XXXIV. & Niceph. lib. XI. cap. XLI. quem malè Barreus hic ad cap. XVI. cum* Marone *confundit.*

Cap. V. 27. PVBLIVS] *Theodoret. l. IV. hist. cap. XXVI. Nicephorus lib. XI. cap. XLI. & Menolog. Gracorum IV. Aprilis* Commemoratio Publij, & Platonis abbatis monasterij Studitæ. *Nescio an hic noster Publius sit.*

Cap. VI. 28. SIMEONES PRISCVS] *De hoc Menaa XXVI. Ianuarij, qua vertit Raderus noster part. I. Viridary Sanctorum. Theodoret. l. IV. hist. cap. XXVI.*

Cap. VII. 29. PALLADIVS] *Theodoret. l. IV. hist. c. XXVI. Niceph lib. XI. cap XLI.*

30. DIGITO OSTENDEBAT HOMICIDAM] *Sic fures miraculo comprehensi: Niceph. l. VIII. c. XLII.*

Cap. VIII. 31. APHRAATES] *Theodoretus lib. IV. histor. cap. XXIV. Nicephorus lib. XI. cap. XXV.*

32. SECVRE PER FORVM INGREDERIS] *Licet monachis claustro egredi vrgente ecclesia incommodo. Vide Niceph. lib. XI. cap. XXV. de Iuliano & Aphraate, qui propter gregem Christi monasticam reliquère.*

Cap. IX. 33. PETRVS EREMITA] *Theodoret. lib. IV. histor. cap. XXVI. Nicephorus l. XI. cap. XLI.*

Cap. X. 34. THEODOSIVS EREMITA] *Memoria huius est in Menais XI. Ian. quo & alterius dies natalis occurrit, qui* Cœnobiarcha *dicitur, hic verò* Antiochenus. *Non rectè hic margini ascripserat Laurentius de la Barre Nicephorum: ille enim de altero Theodosio Cænobiarchâ agit qui iunior est, & obiit tempore Iustiniani Imp.*

35. NVNC AVTEM PARVA PRÆDIA IN SALTV EFFICIENS] *Menaa*, εἰργάζετο μικρὰς ἀρούρας ἐν τῇ πέτρᾳ. *Longus:* interdum hortulos in rupe parabat. *Certum terra spatium est arura. Vide dicta ad Vitam S. Antonij cap. II. n. 10.*

Cap. XI. 36. ROMANVS] *Theodoret. l. IV. cap. XXVI. & Niceph. l. XI. cap. XLI.*

Cap. XII. 37. ZENO] *Hic ipse est, cuius in Menais memoria X. Febr. De quo etiam Theodoretus l. IV. histor. cap. XXVI. & Niceph. l. XI. cap. XLI.*

38. DESIDERANS VIDERE] *Vidit & Sozomenus lib. VII. cap. XXVII. annotat Barreus. Sed alius ille Zeno Maiumana rector ecclesia.*

39. VIXISSET] *Zenonem annos centum vixisse, testis oculatus est Sozomenus, ait suprà Barreus. sed labitur. alius iste, vt dixi, Zeno.*

Cap. XIII. 40. MACEDONIVS CRITOPHAGVS] *Celebris huius in Menais Gracorum memoria XXIV. Ian. qua Latinitati donata habes parte I. Viridarij Sanctorum apud nostrum Raderum. De eo Theodoretus lib. V. hist. cap. XIX. Niceph lib. XII. cap. XLIII. Damascenus aduersus iconop. Imag.*

Cap. XIV. 41. MÆSIMAS SYRVS] *In foliis Menais huius mentionem inuenio XXIII. Ian. vbi* Μαϊσιμᾶς Σύρος, Maisimas Syrus. *qua è Graco vertit Raderus noster parte I. Viridarij Sanctorum.*

42. MALCHVS] *Huius etiam meminit Theod. lib. IV. hist. c. XXVI. de quo fortè Menaa XXIII. Nou.*

Cap. XV. 43. ACEPSIMAS] *Menolog. Gracor. III. Nou.* Natalis S. Acepsimæ, qui sub Theodosio Magno cellâ se inclusit, in quâ sexaginta annos transegit, neminé videns aut alloquens, sed sibi ipsi & Deo vacans omnem recreationem sentiebat. multis verò editis miraculis in pace quieuit. *De eo & Menaa eodem die fusiùs. Theodoret. l. IV hist. cap. XXVI. Nicephorus lib. XI. cap. XLI.*

Cap. XVI. 44. MARO] *De hoc in Menais Gracor. XIV. Feb. qui post cap. XXIV. dicitur* Maronn. *De eo etiam (ait De la Barre) Sozom. l. VI. cap. XXXIV. & Nicephorus lib. XI. cap. XLI. quibus* Marosas *dicitur. Sed diuersus ille à Marone. nam* Marosam *hic habes capite IV. in Eusebio.*

45. EX FINITIMIS AVTEM QVIDAM VICVS] *Theodoretus hic cap. XXIV.* Rogarat autem vt in eodem quoque sepulcro poneretur: sed non siuerunt, qui corpus illud sacrum diripuerunt.

Cap. XVII. 46. ABRAAMES CYRENSIS] *Menaa XIV. Februarij gesta eius perstringunt. De eo & Theodoretus lib. IV. hist. cap. XXVI. Niceph. l. XI. cap. XLI.*

Cap. XVIII. 47. EVSEBIVS] *De hoc Menaa XV. February. Theodoretus & Nicephorus loco iam citato. De la Barre hic margini ascribit, Sozom. lib. VI. c. XXXIII. Sed ille de Eusebio agit, qui apud Carras vixit, hic verò de eo agitur apud Asicham.*

48. LAPIDIBVS NE LVTO QVIDEM CONIVNCTIS] *Id est xerolithis. Vide ad Vitam Simeonis Stylita, cap. V. n. 8.*

Cap. XIX. 49. SALAMANVS] *Huius mentio in Menais extat XVII. Febr. vbi ortus dicitur ex vico* Persaoâ, *quod hic est* Capersana, *vti & in eisdem Menais XXIII. Ian. vbi dicitur cum additamento* ἡσυχαστοῦ, Pacifici *seu* Quieti. *qua Latinè versa habes apud Raderum nostrũ parte I. Viridarij Sanctorũ. Alium existimo* Salamanem, *qui in Palestinâ vixit, de quo Sozomen. lib. VI. cap. XXXII. & Niceph. lib. XI. cap. XXXIX. nec rectè horum testimonium hic margini*

adscriptum erat à Laurentio de la Barre.

CAP.XX. 50. MARIS.] *De hoc nihil inuenio. Alius est* Mares *in Meneis* XXVII. *Martij cum Barachesio & Ionâ martyribus. Alius etiam episcopus apud Sozomenum & Nicephorum.*

CAP.XXI. 51. IACOBVS] *De hoc Menologium* XXVI. *Nou. de hoc quoque Menaea* XXVI. *Nou. satis fusè, quæ vertit Raderus noster parte* I. *Viridary Sanctorum. De hoc etiam Niceph. lib.* XV. *cap.* XXII. *qui hunc etiam Nisibenum vocat. Vereor ne labatur, vti labitur in pœnâ puellarum inuerecundarum, quam ab hoc inflictam narrat, cùm à seniore Nisibeno inflicta sit, vt vidimus sup. cap.* I. *Vocari possit* Hypæthrius, *vt distinguatur à Nisibeno, & ab alio Iacobo eremitâ, de quo infrà cap.* XXV. *nam in textu dicitur* sub dio *vixisse. de hoc quoque Euagrius lib.* II. *c.* IX. *vbi Iacobum Syrium vocat, & ad eum litteras misisse Leonem Imp. affirmat. quod anno* II. *Leonis contigisse, Christi verò* CCCCLVIII. *habet Baronius in Annal.*

52. EXERCITVM MVSCARVM ET CVLICVM] *Suprà cap.* I. *in Iacobo Nisibeno*, nubem cymphum & culicum.

53. POLYCHRONIVS] *De eo inf. cap.* XXIV.

54. NE CELES HOMINES] *Monachi hypocritæ mors horrenda refertur à Niceph. l.* XIV. *cap.* LII.

CAP.XXII 55. THALASSIVS ET LIMNÆVS] *Horum memoria exstat in Menæis Græcorum* XXII. *Febr. vbi compendio eorum vita percurritur. Totum hoc caput est potissimùm de Limnæo, paucis initio lineis exceptis, vt discimus ex Menæis. cuius etiam mentio in Menæis* XXIII. *Febr. occasione Ioannis, qui eius discipulus fuit.*

56. HELIMNA] *Longus habet* Tillina.

57. SILENTIVM] *A silentio religiosè seruato notus Ioannes cognomento* Silentiarius XIII. *Maij.*

58. TARGALLAM] *Longus* Targalam. *Menæa* Τάλγαλα. *sed* XXIII. *eiusdem mensis* Τάργαλα.

59. LAPIDIBVS] *In Menæis est* ξηρολίθοις. *quod versum in Vitâ Simeonis Stylitæ cap.* V. *lib.* I. *de Vitis PP.* sicco lapide. *& hîc c.* XVIII. lapidibus nec luto quidē maceratis. *Vide ad Simeonem Stylitam.*

CA.XXIII. 60. IOANNES, MOYSES, ANTIOCHVS, ANTONIVS] *De his Menæa Græc.* XXIV. *Febr.*

CAP.XXIV 61. ZEBINAS ET POLYCHRONIVS, MOYSES, DAMIANVS] *Menæa Græc.* XXIII. *Feb. de his quatuor.*

62. QVI CORPVS ILLVD SACRVM DIRIPVERVNT] *Suprà cap.* XVI. Acre autem bellum inter vicinos ortum est de corpore.

63. ET IN EVM LOCVM QVEM DIXIMVS, DETVLERVNT] *Suprà cap.* XVI. Ex finitimis autem quidam vicus populo frequentissimus cùm toto simul coacto populo aduenisset, alios quidem fudit ac fugauit; maximè autem expetendum illum rapuit thesaurum.

CAP.XXV. 64. ASCLEPIVS, ET IACOBVS EREMITA] *De his nihil inuenio.*

CAP.XXVI 65. SIMEONES STYLITES] *Vide de hoc notata ad librum* I. *de Vitis SS. Patrum.*

66. EVSEBONAS ET ABITON] *De his non memini alibi legere.*

67. HELIODORVS] *Sozom. lib.* VI. *cap.* XXXIII. *&* XXXIV. *meminit Heliodori monachi in Syriâ.*

68. MELETIVS] *Heruetus vertit, quasi ille tunc episcopus Antiochenus fuerit:* cui tunc mandata erat cura episcopatus regionis Antiochenæ ciuitatis. *Longus vertit:* Cùm verò Meletius, qui tunc Antiochenæ regioni præfectus erat. *Sanè si hoc intelligatur de famoso illo Meletio episcopo Antiocheno, annosum illum fuisse oportuit, qui hæc cum Simeone tractarit, vt supra libro* I. *in Vitâ Simeonis Stylitæ obiter attigi.*

69. POSVERINT IMAGINES] *Hic locus citatur in Septimâ Synodo Act.* IV.

70. NVDVM INGREDIENTEM] *Barræus existimat Theodoretum respicere ad Simeonem Salum, de quo Euagr. lib.* IV. *cap.* XXXIII. *qui quòd famelicæ meretrici panem detulisset, fornicationis est calumniatus. Sed labitur: nam Simeon Salus post Theodoretum vixit. Respicit verò Theodoretus ad Isaiam, de cuius nuditate antè egerat.*

71. PRÆDICTIONIS] *Sic alter Simeones Stylita prædixit de Mauritio plurima: Euagr. l.* V. *c.* XXI.

72. TVVS ENIM EST HIC ACTVS] *Ita Euthymius steriles fecundauit: Niceph. lib.* XIV. *cap.* LII.

73. CONOR METIRI ALTITVDINEM MARIS ATLANTICI] *Sic:* Atlanticum mare corylâ exorbere.

74. ALICVI OSTENDERE] *Sic promptam Patribus exhibuit obedientiam: Niceph. lib.* XIV. *cap.* LI.

75. STAT TOTA NOCTE] Ἀκοιμήτους *fuisse monachos &* insomnes, *qui noctem orando & psallendo traducerent, scripsit Nicephorus lib.* XV. *cap.* XXIII. *De horum monasterio in Menæis* XV. *Sept. in Ioanne Calybitâ, &* XXIX. *Dec. in Actis Marcelli Acœmetarum archimandritæ apud Metaphr. & in Actis Danielis Stylitæ* XI. *Decembris.*

76. FRANGENS IVDÆORVM AVDACIAM] *Respicit ad id quod habet Epiphan. lib.* I. *histor. cap.* XIII. *ex quo Baronius anno* CCCCXXXII. *Vide etiam Niceph. lib.* XIV. *cap.* LI.

77. EX GVTTA PLVVIAM] *Prouerbium huic simile,* Ex vngue leonē. *Sic,* Ex guttâ mare salsum.

78. CVM POST HÆC AVTEM DIV VIXISSET] *Hæc non esse Theodoreti monet Barræus, sed ab alio aliquo addita post mortem Simeonis, qui, cùm scriberet Theodoretus, adhuc viuebat.*

79. BARADATVS] *De hoc Menæa Græcorum* XXII. *Februarij, Euagr. lib.* II. *cap.* IX. *Nicephoro lib.* XV. *cap.* XXII. *dicitur* Varadatus. CAP.XXVII.

80. THALELÆVS] *De hoc Menæa* XXVII. *Febr. Moschus cap.* LIX. *meminit Thallelæi Cilicis, de quo dubitari possit, an hic idem cum hoc sit. vterque enim Cilix, & confessor. putat Raderus. assensionem sustineo. Sed qui in Menæis est* XX. *Maij omnino diuersus est, cùm ille dicatur vixisse temporibus Numeriani, & martyrio sit affectus. Alius quoq; apud Moschum cap.* XCI. *Thallelæus, qui nauta fuit.* CAP.XXVIII.

81. MARANA ET CYRA] *Martyrolog. Rom.* III. *Aug.* Berhϟæ in Syriâ sanctarum mulierum Maranæ & Cyræ. *De iisdē in Menæis* XXVIII. *Feb.* CAP.XXIX.

82. LVTO ET LAPIDIBVS] *Menæa* πήλῳ καὶ λίθοις. *Vide lib.* I. *hîc in Vitâ Simeonis Stylitæ cap.* V. *vbi contrario huic est* sicco lapide, *seu* ξηρολίθῳ.

83. DOMNINA] *Menolog. Græcor.* I *Martij. & paulò fusiùs in Menæis eodem die. Vertit ea Raderus noster parte* I. *Viridarij Sanctorum.*

84. NEQVE ALII VVLTVM SPECTANDVM EXHIBENS] *Vide apud Moschum Eniratum Prati spiritualis cap.* LXXVIII. *de virgine mortuâ grauiter sepulcri violatorem increpante, quòd eam vestibus nudasset, cuius viuentis extra domesticos nullus faciem viderat.*

DE VITIS PATRVM LIBER DECIMVS,

AVCTORE IOANNE MOSCHO,

INTERPRETE AMBROSIO CAMALDVLENSI.

ILLVSTRIVM VIRORVM DE IOANNE MOSCHO, ET HOC EIVS LIBRO ELOGIA.

PHOTIVS *Biblioth. Cod.* CIC. *postquam de nomine auctoris, inscriptione libri, materiâ, ætate eorum qui describuntur, dixit, quæ Prolegomeno* XII. *dedimus, hæc de auctoris vitâ addit:*

ΟὟΣ ἀπετάξατο μὲν ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου μονῇ, εἶτα συνδιέτριψε τοῖς τε κατὰ τὸν Ἰορδάνην διὰ τὴν ἔρημον ἀσκουμένοις, καὶ τοῖς ἐν τῇ νέᾳ Λαύρᾳ τοῦ μεγάλου Σάββα διαθλοῦσιν. ἐντεῦθεν δὲ τά τε τῆς Ἀντιοχείας κλίματα, καὶ τὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἔρημον, καὶ μέχρις Ὀάσεως ἐπελθὼν, καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἀριστείας συναγηοχώς· τὰ μὲν ὄψει, τὰ δὲ καὶ νεαζούσῃ ἀκοῇ. διὰ τὴν αὐτὴν δ' αἰτίαν καὶ νήσοις ἱστορησάμενος, ἐν τῷ πρὸς τὴν Ῥώμην διάπλῳ, ἐκεῖσέ τε τὰ παραπλήσια διερευνησάμενος, καὶ μαθών. τὸ παρὸν σύνταγμα γράφει, καὶ προσφωνεῖ ΣΩΦΡΟΝΙΩι ἢ ΣΩΦΡΟΝΑι τῷ οἰκείῳ μαθητῇ, καὶ ἐγχειρίζει αὐτῷ τοῦτο, τὴν τοῦ βίου μέλλουσαν ἐφίστασθαι πρὸς τὰ ἀμείνονα προσδεξάμενος μεταβολήν.

Qui in Theodosij primùm monasterio sæculum valere iubens, cum ijs deinde monachis conuixit, qui in deserto ad Iordanem exercebantur, quique nouâ in Laurâ magni Sabæ certabant. Vnde rursum ad Antiochiæ regiones & Alexandri vrbem, proximamque eremum, ad Oasim vsque delatus, multorum

rum magnorumque virorum res præclarè gestas aggregauit, quas partim oculis ipse spectauit, partim recenti tunc auditione didicit. Eadem porrò de caussâ cùm etiam insulas Romam versus nauigans lustrasset, hisce similibus ibi quoque conquisitis & cognitis, hoc opus conscripsit, quod dedicat SOPHRONIO seu SOPHRONAE discipulo suo, eidemque hoc ipsum offert, cùm iam animo præciperet instare vitæ huius in meliorem commutationem.

ALOYSIVS LIPOMANVS *ep. Veronensis in 1. editione huius libri, præfatione ad Lectorem.*

Liber hic, amice Lector, quem tibi legendum exhibemus, PRATVM SPIRITVALE nominatur, ex Græco Latinus per doctum virum AMBROSIVM CAMALDVLENSEM monachum redditus, quem adhuc typis excusum, non nisi vernaculâ, atque eâ Italicâ linguâ habuimus.

Tantâ autem spiritualium flosculorum amœnitate refertus est, vt in paradisi deliciis ortus esse videatur. In eo siquidem antiquorum monachorum, & aliorum patrum Deo ex intimis præcordiis seruientium redolet vitæ splendor, regularis disciplinæ obseruantia, pudicitiæ & continentiæ norma, victus & vestitus parsimonia, contra hæreticos inuicta constantia, in ieiuniis, vigiliis & orationibus assidua perseuerantia, & erga Dominum Iesum Christum eximius & inæstimabilis amor: quin etiam admirabilia quædam, ac Spiritu sancto plena responsa, quæ legentium mentes spirituali quadam dulcedine perfundunt: sanctarum denique mulierum inuicta fides, castitas incomparabilis, & felix earum in Deo consummatio.

O si tales modò inueniremus milites Christo seruientes, quàm illustris, quàm splendida, quàm decora esset Ecclesiæ nostræ facies? quam adeò deiectam & obsoletam, ac supra pelles Salomonis, atque Moysi Æthiopissam (prô dolor!) denigratam conspicimus.

Lege ergo lubenti animo, & fide certâ opus istud, candide Lector, cuius exemplum ex apostolicâ Bibliothecâ accepimus: & ita mores & vitam tuam ad eius lectionem compone, vt talium tantorumque virorum, quos hîc descriptos inuenies, dignus æmulator existas, postmodum verò eorum consortio in æternâ beatitudine feliciter adiungare. Quod tibi & mihi Dominus præstare dignetur, & omnibus qui Dominum Iesum diligunt in sinceritate. Vale.

Plura Elogia qui desiderat, consulat Prolegomenon generale XII.

PROLOGVS.

IOANNES MOSCHVS

DILECTO SVO IN CHRISTO

SOPHRONIO SOPHISTAE.

PRATORVM *faciem verno maximè tempore esse iucundissimam, fili charissime, perspicuum omnibus est; quam scilicet omnigenum florum grata varietas efficit, intuentium in se prouocans aspectum, ac prætereuntes detinens, ipsosque variè pascens: namque arridet oculis, ac mulcet olfactum. Huius verò prati pars rosarum rubore vernat, pars item albescens liliis, ab aspectu roseo intuentes ad se facilè aduocat. Alid*

item

item ex parte violæ rutilant, coloreque suo purpuram regis imitantur. Prorsusque varius ac differens florum innumerabilium aspectus atque fragrantia vndique gratiam pullulat. Huiusmodi præsens quoque opus arbitrare, sancte ac fidelissime fili Sophroni: quippe reperies in eo virtutes sanctorum virorum qui temporibus nostris claruêre, ac iuxta Psalmistæ sententiam, secus decursus aquarum plantati sunt. Qui cùm omnes Deo accepti maximè gratique fuerint, alius tamen alio virtutis genere magis decoratur, atque ex hac suaui varietate virtutum grata venustas amœnaque facies surgit. Ex his ego flores pulcherrimos decerpens, coronam tibi ex immarcescibili ac perenni prato contexui, fidelissime fili, eamque tibi ac per te omnibus offero.

Psal. 1.

Vt pratum diuersis floribus, sic liber hic virtutum varietate nitet.

Quamobrem præsens quoque opus Pratum appellare placuit, propter oblectationem, suaueolentiam, & vtilitatem, quam ex eo legentes capient. Virtus enim, vitæ morumque honestas est, ad quam non sola diuinarum rerum meditatio fidesque recta ducit, verùm & aliorum conuersatio, vitaque virtutibus plena in scriptis tradita. Quocircà hoc mihi negotium assumpsi confidens in Domino, fili charissime, idque vestræ charitati persuasum esse cupiens, quia apis in morem, vtilia quæque ac vera prosecutus, sanctorum patrum rectè facta pro animarum lucro descripsi.

CAP. I.

Vita sancti senis IOANNIS, *& de spelunca Sapsas.*

Ioannes monasterij præfectus non datur.

ERAT senex quidam habitans in monasterio abbatis Eustorgij, Ioannes nomine, quem sanctus Elias archiepiscopus Ierosolymorum voluit ducem monasterij constituere. Ille verò non acquiescebat, dicens: In montem Sina orationis causâ pergere volo. Archiepiscopus autem cogebat eum, vt priùs abbas fieret, & postea pergeret quò vellet. Cùm verò senex non acquiesceret, dimisit eum spondentem, se, postquam reuersus esset, suscepturum regiminis curam. Et ita salutato Archiepiscopo iter arripuit, vt ad Sina montem proficisceretur, assumpto secum & discipulo suo. Transuadatoque Iordane fluuio, cùm vix vno lapide processissent, cœpit senior rigore detineri, ac post paululum inuasit eum febris. Cùm verò in tantum excresceret ardor febris, vt ambulare non posset, inuenerunt speluncam paruulam, in quam ingressi sunt vt requiescerent. Cùm verò febris ita inualesceret, vt se vix mouere posset, in ipsâ speluncâ tres dies commorati sunt. Tunc senex in somnis aspexit quemdam astantem sibi, & dicentem: Dic, senex, quò ire vis? Respondit: In montem Sina. Dicit ei: Ne quæso ne recedas hinc. Cùm verò seni id persuadere non posset, abscessit. Febris verò seni acriùs infesta erat. Rursus nocte sequenti idem seni astitit eodem habitu, & ait: Quid, senior, affligi vis? audi me, & nusquam hinc proficiscaris. Ait illi senex: Tu quisnam es? Respondet is qui apparuerat: Ego sum Ioannes Baptista; & ideò tibi iubeo, vt nusquam recedas; nam spelunca ista breuis maior est monte Sinâ. Quippe in hanc sæpiùs Dominus noster Iesus, cum me visitaret, ingressus est. Pollicere ergo mihi, quòd hic habitabis, & ego mox tibi sanitatem restituo. Quod senex audiens, libenter spopondit, se in eadem speluncâ permansurum. Et continuò sanus effectus, perseuerauit ibidem toto vitæ suæ tempore. Speluncam verò illam fecit ecclesiam, congregauitque fratres. Appellatur autem locus ille Sapsas.

Peregrinatio non suscepta ad montem Sina.

[illegible]

Sapsas spelunca Baptista à Christo visitata est.

De SENE, *qui in propria spelunca pascebat leones.*

CAP. II.

FVIT in eodem loco Sapsâ, commoratus in spelæo senex alius tantæ virtutis, vt leones secum in eadem speluncâ susciperet, atque cibum eis in suo sinu præberet.

Seni & leoni idem cubile.

Vita CONONIS *presbyteri monasterij Penthucula.*

CAP. III.

CVM in monasterium sancti patris nostri Sabæ profecti fuissemus ad abbatem Athanasium, narrauit nobis senex, dicens: Cùm essem in monasterio Penthucula, presbyter quidam erat ad Baptismi ministerium, Conon nomine, Alexandrinus genere, quem pro vitæ merito patres iusserant, vt baptizaret accedentes. Ipse igitur sancto Chrismate vngebat, & baptizabat eos qui ad hoc veniebant. Quoties ergo mulierem inungeret, scandalizabatur, atque ideò ex monasterio abscedere volebat.

Chrisma in Baptismo.

bat. Cùm autem eâ cogitatione pulsabatur, assistebat ei sanctus Ioannes Baptista, dicens: Tolera, & perseuera, & ego te ab hoc bello liberabo. Quadam verò die venit puella ex Perside, vt baptizaretur, quæ ita speciosa erat ac tantæ pulchritudinis, vt non posset presbyter nudam eam sancto oleo inungere. Cùm sic verò puella illic mansisset duos dies, audiens hoc archiepiscopus Petrus obstupuit de sene vehementer, voluitque ad hoc opus delegare diaconissam mulierem, sed id non fecit, ne contra canones fecisse videretur. Conon verò presbyter, sumpto melote suo, recessit, dicens: Iam non ampliùs in hoc loco manebo. Cùm ergo exiisset ad colles, ecce sanctus Ioannes Baptista obuius illi factus est, & tranquillâ voce affatus est illum, dicens: Reuertere ad monasterium tuum, & hoc te bello leuabo. Abbas verò Conon ait illi cum indignatione: Verè non reuertar. Ecce enim iam toties pollicitus es mihi istud, nec fecisti. Tunc sanctus Ioannes eum sedere fecit, amotisque vestimentis eius, signauit eum ter signo crucis sub vmbilico, dixitque ei: Crede mihi, presbyter Conon, volebam te pro hac pugnâ mercede donari; sed quia non vis, ecce abstuli à te hoc bellum, mercede autem huius operis carebis. Reuersus presbyter in cœnobium, vbi baptizare consueuerat, in crastinum vnctam puellam baptizauit, neque penitùs animaduertit eam esse mulierem. Impleuit autem & alios annos duodecim in baptizandi ministerio tantâ tranquillitate animi & corporis, vt nullum intrà sentiret carnis motum, cùm inspiceret ac tangeret mulieres. Atque ita in pace consummatus est.

Conon presbyter ministerij ob periculum baptizare renuit.

Signatus ter signo crucis in vmbilico à sancto Ioanne Baptistâ, à stimulo carnis liberatur.

Cap. IV.

Visio abbatis LEONTII.

NARRAVIT nobis abbas Leontius, cœnobij sancti patris nostri Theodosij dux, dicens: Postquam fugati sunt ab infidelibus persecutionem passi monachi propter nouum monasterium, quod dicitur Laura, quodam verò die Dominico descendi in ecclesiam, vt acciperem sacra mysteria. Ingressusque vidi Angelum stantem ad dextrum altaris cornu, & magno pauore correptus, reuersus sum in cellulam meam. Et venit mihi vox de cælo, dicens: Ex quo sanctificatum est altare istud, ego iugiter illi astare iussus sum.

Angelus sanctificato altari iugiter adstat.

Simile infrà c. 10.

Cap. V.

Relatio abbatis POLYCHRONII *de tribus monachis.*

ABBAS Polychronius eiusdem nouæ Lauræ presbyter, narrauit mihi, dicens: Cùm sederem aliquando in monasterio Turrium Iordanis, vnum illic ex fratribus animaduerti sui ipsius negligentem, & numquam sanctæ diei Dominicæ canonem implentem; post modicum verò temporis eumdem aspexi cum omni studio & alacritate se exercentem. Tunc ego dixi ei: Nunc optimè facis, curam tui gerens, frater. Qui ait mihi: Domine pater, modò moriturus sum. & post dies tres mortuus est.

Frater quidam ante mortem resipiscit, & feruorem assumit.

Rursus idem abbas Polychronius narrauit mihi, dicens: Cùm in eodem monasterio defunctus esset quispiam fratrum, dixit mihi dispensator: Fac charitatem, & veni, vt fratris vasa in locum dispensationis deferamus. Cùm ergo ferre cœpissemus, aspicio dispensatorem flentem, cui dixi: Quid, quæso, ita ploras, abba? Quia, inquit ille, hodie fratris vasa fero, & post duos dies alij portabunt mea. Tertiaque die requieuit frater ille, sicut prædixerat.

Quidam mortem suam prædicit.

Cap. VI.

Eiusdem relatio.

IDEM enim abbas hoc narrauit, quòd cùm esset in monasterio abbatis Constantini ducis monasterij sanctæ Mariæ Dei genitricis, quæ Noua dicitur, audiuit quemdam fratrum in xenodochio Ierichuntino requieuisse, quē cum accepissent fratres, vt ferrent ad monasterium Turrium, & sepelirent, ex quo iter agere cum corpore cœperunt, stella supra defuncti caput quasi comes itineris apparere non destitit, donec ipsum sepulturæ traderent.

Stella super defuncti caput apparens.

Cap. VII.

Vita & mors cuiusdam SENIS, *qui recusauit abbas fieri in monasterio Turrium.*

ALIVS quidam senex sedebat in eodem monasterio Turrium: patres igitur eiusdem monasterij ipsum, vt magnum & virtutibus clarum, voluerunt sibi constituere abbatem. Senex verò orabat, dicens: Ignoscite mihi, patres, & permittite me flere peccata mea. ego enim talis meriti non sum, vt possim animarum curam gerere: negotium istud magnorum & excellentium patrum est, Antonij, Pachomij, sanctique Theodori. Cùm verò fratres illi non acquiescerent, ipsumque diebus singulis orarent, videns se ab eis nimiùm vrgeri, dixit eis: Permittite me tribus diebus orare, & quidquid me Deus facere iusserit, faciam. Erat autem Parasceue dies: Dominicâ verò die manè requieuit.

Quidam ne prælaturam acciperet, mortem præoptat, & impetrat.

Cap. VIII.

Vita abbatis MYROGENIS *hydropici.*

SENEX quidam erat in eodem monasterio Turrium, Myrogenes nomine, qui ob

ob nimiam austeritatem vitæ hydropicus effectus fuerat. Dicebat autem iugiter his fratribus, qui ad eum conueniebant visitandi gratiâ: Orate pro me, patres, ne interior homo hydropicus fiat. Ego enim, vt in hac infirmitate diu nus durem, Deum oro.

De hoc abbate Myrogene cum audiuisset Ierosolymitanus archiepiscopus Eustochius, voluit ad eum mittere quæcumque erant necessaria, sed ille numquam ab eo quidquam consensit accipere. Hoc autem solum illi significabat: Ora pro me, pater, vt liberer ab æterno cruciatu.

CAP. IX. *De mirâ cuiusdam sancti* PATRIS *charitate.*

IN ipso monasterio Turrium, senex quidam erat sanctæ nuditatis & eleëmosynæ valde studiosus amator. Quadam ergo die venit pauper ad eius cellulam eleëmosynam petens: senex verò cùm non nisi vnum panem haberet, proferens ipsum, dedit pauperi. Tunc dicit ei pauper: Nolo panem, sed indumentum. Volens autem senior curare illum, apprehensâ manu eius, introduxit in cellulam suam. Pauper autem cùm illic nihil omnino inuenisset, nisi solum quod ille induebat, tantâ senis virtute compunctus, soluit sacculum suum, & in medio cellulæ quæcumque habebat euacuans, dixit: Sume ista, senior optime, & ego alibi quæram, quæ mihi sunt necessaria.

CAP. X. *Vita* BARNABAE *anachoretæ.*

ANACHORETA quidam erat in speluncis Iordanis, Barnabas nomine. Hic die quadam cùm descenderet bibere aquam de Iordane, infixa est pedi eius ex arundine festuca, permansitque stimulum pedi infixum tenens iugiter, neque passus est, vt eum medicus videret: itaque computruit pes eius. Coactus verò est ascendere ad monasterium Turrium, sibique vnam cellulam accipere. Porrò pes eius in dies putrescebat magis. Dicebat autem his qui ad eum veniebant, quòd quanto magis homo exterior patitur, tantò ampliùs interior viret.

Postquam verò ascendit abbas Barnabas ex speluncâ suâ ad Turres, cùm fuisset ibi aliquantulum temporis, anachoreta quidam alius abiit ad speluncam ipsius, ingressúsque vidit angelum Dei stantem super altare quod fecerat senior atque sacrauerat. Atque ad Angelum anachoreta: Quid hic agis? Cui Angelus ille: Ex quo sanctificata sunt ista, à Deo ipso mihi credita sunt.

Vita abbatis AGIODVLI. CAP. XI.

ABBAS Petrus presbyter monasterij sancti patris nostri Sabæ, narrauit nobis de abbate *Agiodulo dicens: Cùm is esset dux monasterij beati Gerasimi, contigit fratrem quemdam de illic residentibus mori. Quod cùm senex ignoraret, pulsaretque præfectus canonis signum, quòd fratres conuenientes mortuum efferrent, vt vidit senex cadauer in ecclesiæ medio iacere, contristatus est valdè, quòd non illum salutasset priusquam migraret è sæculo. Profectusque secus lectulum vbi iacebat, ait defuncto: Surge, frater, & da mihi osculum. qui protinus surgens, osculatus est senem. Tum dixit senex: Dormi iam, quousque veniat Christus filius Dei, & resuscitet te.

Idem abbas Agiodulus cùm transiret iuxta Iordanis ripas, secum animo & cogitatione voluebat, quid actum fuisset de lapidibus iniectis à Iesu Naue pro his, quos inde sustulerat. Cumque ista cogitaret, confestim hinc & hinc diuisæ sunt aquæ. Tunc vidit illos duodecim lapides, prostratusque humi Deo gratias egit.

Dictum abbatis OLYMPII. CAP. XII.

FRATER interrogauit abbatem Olympium, presbyterum monasterij sancti Gerasimi, dicens: Dic mihi verbum. Qui dixit ei: Ne sedeas cum hæreticis, & contine linguam & ventrem; ac vbicumque sederis, dic assiduè: Peregrinus sum.

Vita abbatis MARCI *anachoretæ.* CAP. XIII.

DICEBAT de abbate Marco anachoretâ, qui morabatur prope monasterium Penthucula per annos sexaginta tres, quòd hanc habuerit virtutem hebdomadas integras ieiunandi, ita vt putarent quidam, eum sine carne esse. Operabatur autem die ac nocte, & distribuebat pauperibus omnia, ueque ab aliquo quidpiam accipiebat. De hoc audientes fideles viri, venerunt, vt darent ei agapem, & ait ad eos: Non accipio, quia manus meę nutriunt me, & eos qui propter Deum ad me veniunt.

De FRATRE, *qui à spiritu fornicationis impugnabatur, & leprosus effectus est.* CAP. XIV.

ABBAS Polychronius rursum nobis narrauit, quòd in cœnobio Penthucula frater quidam erat sibi ipsi valdè intentus, & continens. Cùm autem aliquando impugnaretur à spiritu fornicationis, non valens hanc pugnam sustinere, egressus de monasterio, profectus est Iericho, vt con-

Anima hydropisi, no corpore, se fundo.

Myrogenes omnia munera recusat, precesque tantum petens.

Senex eleem vnum panem quem solum habebat pauperi dat.

Senex de arundine pede infixâ gaudet.

Dum patitur homo exterior, viret interior.

Sanctificata altaria Angelus tuetur.

Simile supra cap. 4.

* Hagiodulo.

Agiodulus fratrem mortuum, vt ei osculum pacis præbeat, excitat.

Idem 12. lapides Iosue in Iordane videt.

Hæretici fuga. Lingua & ventris continentia.

Marcus anachoreta integrâ hebdomadâ ieiunat.

Munera refugit, manibus victum quærens.

Frater ad meretricem pergens, leprosus efficitur.

cupiscentiæ suæ satisfaceret. Moxque vt meretricis cellam ingressus est, leprosus factus est totus. Videns autem lepram, continuò rediit ad monasterium, Deo gratias referens, & dicens: Idcircò Deus hac me castigatione percussit, vt anima mea salua sit, & magnificè glorificabat Deum.

CAP. XV.

Factum mirabile abbatis CONONIS.

Hebræis Cononem occidere volentibus manus obrigescunt.

Rigorem oratione soluit Cononus.

DICEBANT de abbate Cunone duce monasterij Penthucula, quòd die quadam cùm iret Betamarim, obuios habuit Hebræos. Qui cum eum occidere vellent, districtis gladijs cucurrerunt contra senem. Cumque appropinquassent, vibrarentque in eum gladios, manus eorum in sublime suspensæ perstiterunt immobiles. Factâ verò oratione, soluit eos senex, & dimisit. Et abierunt gratias agentes Deo.

CAP. XVI.

Relatio abbatis NICOLAI *de seipso, & socijs.*

SENEX quidam sedebat in monasterio abbatis Petri iuxta sanctum Iordanem, Nicolaus nomine, qui nobis narrauit, dicens: Cùm essem aliquando in Raythu, missi sumus tres fratres in monasterium in Thebaidem. Cùm ergo per desertum iter faceremus, errauimus de viâ, ferebamurq; per eremi latam vastitatem. Deficiente verò nobis aquâ per aliquot dies, siti arescere cœpimus. Cumque iam & siti & æstu deficientes, progredi vlteriùs non valeremus, inuentis per desertum myricis, iactauimus nos singuli sub vmbrâ arborum, exspectantes mori præ siti. Prostratus verò in vmbram ego factus sum in extasi, vidique piscinam aquâ plenam, & circumfluentem, duos autem supra piscinæ labium assistere, vasque vnum ligneum. Tunc cœpi vnum ex illis rogare, dicens: Fac mecum charitatem, domine, & da mihi pusillum aquæ, quoniam deficio. Ille verò nolebat. Tunc dicit ad eum alter: Da illi modicum. Qui respondit ei, dicens: Non demus ei, valdè enim desidiosus est, & negligens sui. At alter: Vtique sanè negligens est ac desidiosus, propter hospitalitatem tamen demus ei. Atque ità præbuerunt mihi, & his qui mecum erant. Mox autem vt bibimus, confortati sumus, & iter agentes tribus diebus alijs sine potu, peruenimus ad loca habitabilia.

Nicolaus in extasim rapitur.

Nicolaus ob hospitalitatem sitiens in eremo diuinitus reficitur.

CA. XVII.

Vita MAGNI *senis.*

Magnus vino & pane abstinens.

DICEBANT de quodam magno sene, qui in eodem monasterio abbatis Petri morabatur, quòd quinquaginta annos egisset in speluncâ suâ, neque vinum bibens, neque panem comedens, nisi tantum furfureum. Tertiò autem singulis hebdomadibus communicabat.

CA. XVIII.

Vita alterius SENIS *monasterij Lauræ, qui cum leonibus dormiebat.*

Senis & leonis idem cubile.

NARRAVIT nobis abbas Polychronius presbyter de alio sene, qui sedebat in eadem Laurâ abbatis Petri, quòd plerumque abiens, in ripâ Iordanis commanebat, & vbi cubile leonis inuenisset, illic dormiebat. Die verò quadam tulit duos leonis catulos intra pallium suum in ecclesiam, & dicebat fratribus: Si mandata Domini nostri Iesu Christi custodiremus, ista animalia profectò nos timerent; sed propter peccatum serui effecti, nos illos timere comprobamur. Quâ re magnificè ædificati fratres, ad mansiones suas recesserunt.

Leonis catulos in ecclesiam defert.

Timorem leonum ex peccato ostrammus.

CAP. XIX.

Relatio abbatis ELIAE *de seipso.*

NARRAVIT nobis abbas Elias, dicens. Cùm aliquando morarer in partibus sancti Iordanis in spelæo iuxta eunuchorum monasterium, ideò quòd non communicarem Macario archiepiscopo Ierosolymitano, die quadam circa horam sextam, æstu vehementissimo coquente desuper (erat enim Augustus mensis) pulsauit quidam ostium speluncæ meæ: egressus verò vidi mulierem, & dixi ad illam: Quid tu hic facis? Et respondens, dixit mihi: Et ego, mi pater, eiusdem quo tu instituti sum, & quasi vno lapide distat à te spelunca mea. Ostendebat autem & locum quasi ad Austrum. Et ait: Lustraui hanc eremum, & præ æstu nimio siti fatigata sum, fac ergo charitatem, pater, & da mihi pusillum aquæ. Itaque protuli vrceum, & dedi ei. Quæ cum sumens bibisset, dimisi illam. Cùm autem abiisset, cœpit diabolus impugnare me, immittens cogitationes sordidas in eam. Superatus igitur, neque ferens libidinis ardorem, sumptâ virgâ meâ, cellam egressus sum in feruore æstus, cùm lapides ignescerent, profectusque sum ad illam, vt implerem turpem concupiscentiam. Cùm verò fermè vno stadio ab eius adhuc spelæo distarem, vrente grauiter æstu libidinis, repentè factus in extasi, vidi apertam terram, & me hiatu terræ absorptum. Aspicioque illic cadauera putrida iacentia, & resoluta, & incredibili fœtore plena, quemdamque reuerendi habitus virum ea mihi demonstrantem, ac dicentem: Ecce istud mulieris est, istud viri, istud pueri; fruere iam vt vis, & quantum libet concupiscentiâ tuâ: huius tamen voluptatis gratiâ vide quot labores amittere voluisti. Vide propter quod peccatum vos ipsos priuare

Ex mulieris aspectu libidinis concupiscentiâ fornicationis tentatur.

Mirabili visione liberatur à fornicationis periculo retrahitur.

vultus

vultis regno cælorum. Væ humanæ miseriæ! propter vnius horæ voluptatem tanti laboris mercede frustramini. Ego autem præ nimio fœtore in terram corrui. Tunc accedens vir ille venerabilis, qui mihi apparuerat, erexit me. Et gratias agens Deo, reuersus sum in locum meum.

CAP. XX.

Conuersio cuiusdam MILITIS *ad miraculum Dei in se factum, cuius etiam vita compendiose describitur.*

NARRAVIT nobis quidam patrum, accepisse se à quodam milite, quòd cùm bellum in Africâ gererent Romani cum Mauritanis, victique fugarentur à barbaris, ac plurimi illorum passim cæderentur, ipsum quoque vnus ex barbaris nactus hastam, vt illum feriret, vibrare cœpit. Quod ille cùm cerneret, orare Deum cœpit, ac dicere: Domine Deus, qui apparuisti ancillæ tuæ Theclæ, & eripuisti eam de iniquorum manibus, libera & me de hac necessitate, & salua ex hac acerbâ morte, mox ibo in eremum, & agam vitam solitariam. Conuersus autem neminem ex barbaris vidit. Itaque continuò venit ad hanc Lauram Cupatha, manseratque iam in speluncâ, Dei se protegente gratiâ, annos triginta quinque.

Periculo erepus monasticae vitae votum cum conditione emittit.

CAP. XXI.

Mors ANACHORETAE, *& eius interfectoris.*

ABBAS Gerontius præpositus monasterij sancti patris nostri Euthymij, narrauit mihi & Sophistæ Sophronio, dicens: Tres simul eramus trans mare mortuum; ambulantibusque nobis in montem, anachoreta quidam alius circa maris ripam deambulabat. Contigit autem [1] Sarracenos transire per loca illa & occurrere ipsi: cùm ergo prætериissent illum, reuersus vnus ex eis anachoretæ caput abscidit, nobis de longinquo spectantibus; iam enim conscenderamus montem. Cùm verò lacrymaremur tristes propter anachoretæ casum, repentè cernimus auem supernè venientem, raptum Sarracenum in sublime tulisse, atque inde in terram illum dimisisse, ex eoq; lapsu Sarracenum interiisse.

Sarracenus anachoretam occidens punitur.

CAP. XXII

Vita alterius senis CONONIS.

SENEX quidam erat in cœnobio sancti patris nostri Theodosij, nomine Conon, Cilix genere, hanc vitæ normam per triginta annos custodiens: semel comedebat in hebdomadâ panem & aquam, & sine intermissione operans, nusquam de ecclesiâ egrediebatur.

Conon 30. annis semel in hebdomadâ comedens panem, & aquam bibens.

CA. XXIII.

Vita THEODVLI *monachi.*

ALIVM vidimus senem in eodem monasterio, Theodulum nomine, qui miles anteà fuerat. Is dies omnes ieiunans, numquam in latus dormiebat.

Theodulus semper ieiunat.

CAP. XXIV

Vita SENIS *cuiusdam habitantis in cellis Cuziba.*

ERAT senex quidam habitans in cellis Cuziba, de quo narrabant nobis loci eius seniores, quòd dum in vico suo esset, hanc habebat consuetudinem, vt si quem vidisset in vico præ inopiâ non valentem agrum suum seminare, noctu ibat, ignorante agri domino, semenque secum ferens, pauperis illius serebat agrum. Cùm autem venisset in eremum, & moraretur in cellis Cuziba, eadem miserationis faciebat opera. Ibat enim per viam, quæ ducit à Iordane ad sanctam ciuitatem, ferens panes & aquam. Et si quando videret aliquem lassescentem, portabat onus eius, & ascendebat vsque ad sanctum montem Olíueti, rursusque per eamdem cum ceteris redibat viam, ferens illorum onera vsque Iericho. Vidisses senem aliquando ferentem onus ingens, sudantemque sub fasce; aliquando portantem in humeris puerulum, sæpè etiam duos. Nonnumquam sedebat, viri siue mulieris disrupta calceamenta resarciens: ferebat quippe secum quæcumque ad hoc erant necessaria. Alios potabat eâ quam ferebat aquâ, aliis præbebat panes: si quem verò inuenisset nudum, pallium quod ferebat, dabat ei. Eratque dulce, videre senem singulis diebus laborantem. Et si quando mortuum in viâ reperisset, expletis super eum psalmis consuetis & orationibus, sepeliebat eum.

Senex quidam omnibus ministerium suum exhibet.

Mortuos sepelit cum psalmis & oratione.

CAP. XXV.

De FRATRE *monasterij Cuziba, & sanctæ oblationis verbis, nec non de abbate* IOANNE.

FRATER quidam erat in cœnobio Cuziba, vt nobis abbas Gregorius Scholasticus retulit, qui sanctæ oblationis verba ritumque didicerat. Die ergo quadam missus vt benedictiones ferret, cùm iam rediret ad monasterium, [2] verba sanctæ oblationis, quasi versus aliquos caneret, dixit. Easdem verò benedictiones imposuerunt diaconi sancto altari. Quas cùm abbas Ioannes presbyter offerret, qui posteà Cæsareæ Palæstinæ episcopus fuit, non vidit, vt solitus erat, sancti Spiritus aduentum. Contristatusque valdè & cogitans, ne quid fortè peccasset in mente, atque ideò se Spiritus

Frater oblationis verba recitans mirè panem sanctifica-

Tempore oblationis, Spiritus sancti aduentus olim visus.

ritus ſanctus auertiſſet, ingreſſus eſt ſacrarium plorans, corruitque in faciem ſuam. Apparuit autem ei angelus Domini, dicens: Quoniam frater ille qui oblationes attulit, verba ſanctæ oblationis ui viâ dixit, ſanctificatæ iam ac perfectæ ſunt. Ex tunc igitur ſtatuit ſenior, vt nullus deinceps addiſceret ſanctæ oblationis verba, niſi qui ordinatus ad hoc eſſet, neque paſſim ea quiſpiam diceret.

Oblationis verba non niſi ordinatus dicere debet.

Vita fratris THEOPHANIS, *eiusque mirabilis viſio, & de communicatione cum hæreticis.*

CAP. XXVI

SENEX quidam ſedebat in Laurâ Calamonis iuxta Iordanem fluuium, Cyriacus nomine, magni apud Deum meriti. Ad hunc profectus eſt frater peregrinus ex regione Dorâ, Theophanes nomine, vt interrogaret ſenem de cogitationibus fornicationis. Quem ſenior hortari cœpit atque vrgere verbis de pudicitiâ & caſtitate. Frater itaque magnificè ædificatus, ait ſeni: Verè, mi pater, ego niſi in regione meâ Neſtorianis communicarem, tecum permanſiſſem. Cùm verò audiſſet ſenex Neſtorij nomen, afflictus de perditione fratris, corripiebat eum, & orabat, vt recederet ab hac peſſimâ & pernicioſâ hæreſi, accederetque ad ſanctam Catholicam & apoſtolicam, dicens non eſſe aliam ſalutis ſpem, niſi rectè ſentiamus & credamus (vt reuerà eſt) ſanctam Mariam Dei genitricem eſſe. Dixit autem frater ille ſeni: Profectò, domine pater, omnes hæreſes ſic dicunt, Niſi nobiſcum communices, ſaluus eſſe non poteris. Quid ergo faciam infelix, neſcio: deprecare igitur Dominum vt reipsâ me certum faciat, quænam ſit vera fides. Senex autem cum gaudio fratris verba ſuſcepit, dixitque illi: Sede in ſpeluncâ mecum, & omnino ſpem in Deo habeto, quia reuelabit tibi ipſius benignitas, quæ ſit vera fides. Dimiſſoque fratre in ſpeluncâ ſuâ, egreſſus eſt ſenior prope mare mortuum, orans Deum pro fratre. Circa autem horam nonam diei ſequentis aſpexit frater quemdam aſtantem ſibi aſpectu terribilem, ac dicentē: Veni, & vide veritatem. aſſumensque eum, duxit in locum tenebroſum ac fœtidum, ignes euaporantem: atque in ipſis ignibus vidit Neſtorium, Eutychen, Apollinarem, Dioſcorum, Seuerum, Arium, Origenem, & alios quoſdam. Dixitque illi is qui apparuerat: Locus iſte præparatus eſt hæreticis, & blaſphemantibus, & his qui illorum dogmata ſequuntur. Si ergo placet tibi locus, perſiſte in tuo dogmate: ſi autem ſupplicium iſtud experiri non vis, accede ad ſanctam Catholicam & apoſtolicam Eccleſiam, quam te ſenex docet. Dico enim tibi, quia ſi omnes virtutes homo operetur, nec rectè credat, in hoc loco cruciabitur. Atque in hoc verbo venit frater in ſemetipſum, & redeunti ſeni narrauit omnia quæ viderat, acceſſitque ad communionem ſanctæ Catholicæ Eccleſię. Remanſit autem cum ſene, impletiſque quatuor cum illo annis, dormiuit in pace.

Nulla ſpes ſalutis extra Catholicam & apoſtolicam Eccleſiam.

Theophanes Neſtorianus, hæreticorum in inferno viſione, ab hæreſi reuocatur.

Abſque rectâ fide nullæ virtutes proſunt.

Vita PRESBYTERI *villæ Mardandos.*

CA. XXVII

DECEM ferè millibus paſſuum ab vrbe Ciliciæ Æginâ villa quædam eſt, nomine Mardandos, in quâ templum eſt ſancti Ioannis Baptiſtæ. In hac ſenex quidam preſbyter ſedebat, ſummi apud Deum meriti, magnarumque virtutum. Quadam verò die villæ ipſius habitatores acceſſerunt ad epiſcopum accuſantes ſenem, ac dicentes: Tolle à nobis ſenem hunc, nam moleſtus nobis eſt. Dicit eis epiſcopus: Quid vobis facit? Dicunt ei: Accedit Miſſam celebrare die Dominico, nunc hora tertiâ, nunc autem horâ nonâ, vt ſibi viſum fuerit, neque ſeruat ſollemnem ac legitimum ordinem ſanctæ oblationis. His compertis, epiſcopus aſſumens ſenem ſeorſum, ait illi: Quid ita facis, ſenior? an ignoras ſanctæ Eccleſiæ ſtatuta? Ait ſenex: Vera profectò proſequeris, & rectè dicis: verùm quid agam, ignoro. Die enim Dominico poſt nocturnos hymnos, prope ſanctum altare ſedeo, & quouſque videam Spiritum ſanctum altare obumbrantem, ſancta Miſſarum ſollemnia non incipio: cùm autem aduenisse Spiritum ſanctum aſpicio, tunc ego ſacra officia conſummo. His auditis, epiſcopus admiratus virtutem ſenis, conuocat habitatores villæ, ſatisfacienſque illis, dimiſit eos in pace.

Templum S. Ioannis Baptiſtæ in Mardandos vilâ.

Iam olim certum Miſſæ ſecundo tempus præſcriptum.

Preſbyter non celebrat Miſſam, niſi Spiritum ſanctum ad altare aduentum videat.

Huic ſeni miſit abbas Iulianus Stylites ſalutationem, mittens ei etiam pannum inuolutum, habentem intus tres carbones ignis. Senex verò ſuſcipiens ſalutationem & carbones ardentes, remiſit eidem abbati ipſum pannum inuolutum aquâ plenum. Diſtabant autem ab inuicem fere viginti millibus paſſuum.

Meritis ſanctorum ignis & aqua panno deferuntur.

Factum mirabile abbatis IVLIANI STYLITAE.

CAP. XXVIII.

NARRABAT abbas Cyriacus, diſcipulus prædicti abbatis Iuliani *Stylitæ*, dicens: Venimus ego & pater meus & frater à regione noſtrâ ad abbatem Iulianum, auditâ eius famâ. Ego enim habebam paſſionem inſanabilem, quam nullus homi-

Iulianus senex filium oratione sanat.

hominum curare potuerat. venientem igitur senex protinus me oratione curauit. Mansimus autem omnes apud eum, & abrenuntiauimus sæculo: constituitq; senior patrem meum super frumentum. Quadam verò die venit pater meus, & ait abban Iuliano: Frumentum non habemus. Senex autem de columnâ respondens ait: Vade, frater, & ipsum quod inueneris, collige hodie, & mole, & de crastino Deus noster curam habebit. Ille verò in hoc verbo turbatus (sciebat enim se nihil dimisisse) abijt ad cellam suam. Necessitate autem vrgente misit ad eum senex, dicens: Accede huc. Ille cùm vix venire acquieuisset, dicit ei senior: Frater Conon, vade, & quod inueneris, fac in cibum fratrum. Ille præ iracundiâ sumptis horrei clauibus abijt, volens terræ puluerem ferre. Cùm autem amoris claustris ostia vellet aperire, non poterat. Erat enim totum horreum frumento plenum. Quo ille viso perterritus, à sene veniam prostratus petijt.

Iuliani merito horreum frumento repletur.

CAP. XIX. *Miraculum sanctissimæ* EVCHARISTIAE

QVASI triginta millianbus ab Æginá ciuitate Ciliciæ, Stylitæ duo erant separati ab inuicem sex millibus passuum. Ex his alter sanctæ Catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ communicabat; alter autem qui etiam plus temporis in columnâ egerat, Seueriani impietatis erat, varijsque modis hæreticus Catholicum criminabatur. Ille verò diuinitus inspiratus, petijt ab eo, vt partem sibi mitteret Communionis suæ. Qui gaudio elatus, quòd quasi illum seduxisset, protinus misit nihil hæsitans. Suscipiens itaque Catholicus missam sibi ab hæretico Seueriani sectatore particulam, in feruentem ollam iniecit, moxque resoluta est: sumptam quoque Catholicæ ecclesiæ sanctam Communionem in eam coniecit. Statimque feruens olla refrigerata est, & sancta Communio permansit integra, neque madefacta est. Quam & diligenter seruauit, & ostendit nobis cùm ad illum venissemus.

Hæretici panis in aqua feruidâ resoluitur, Catholici Eucharistia integra manet, & olla refrigerat.

CAP. XXX. *Vita* ISIDORI *monachi Melitinensis, alterumque miraculum circa sanctissimam* EVCHARISTIAM.

DADE Cypri emporium est: in eo monasterium est quod dicitur * Philoxeme: ad id cùm venissemus, inuenimus ibi monachum genere Melitinensem, Isidorum nomine. Hunc vidimus sine vllâ intermissione cum eiulatu flentem. Cùm autem rogaretur ab omnibus, vt aliquantulùm quiesceret, & à fletu temperaret, nulli petitus acquiescebat, dicens omnibus: Nimiùm peccator sum vltra omnes qui ab initio sæculi fuerunt. Cùm autè illi diceremus: Nullus certè sine peccato est, nisi vnus Deus, respondebat dicens: Veraciter, fratres, nullum inueni inter homines similem mihi peccatorem, nullumque maius delictum quàm meum. Et vt cognoscatis me vera prosequi, audite peccatû meû, vt & vos oretis pro me.

** an Philoxene?*

Isidorus iugiter flens.

Omnium maximum se peccatorem vocat.

Ego cùm essem in sæculo, vxorem habui: eramus autem ambo Seueriani dogmatis. Cùm ergo die quadam venissem domum, non inueni vxorem meam: audiui autem quòd abijsset ad vicinam mulierem vt illi communicaret (erat autem illa Catholicæ religionis & fidei) cucurrique protinus volens prohibere. Profectus autem domum, inueni illam iam communicasse. Quare indignatione concitatus apprehendi guttur eius, fecique illam euomere sacram Communionem. Sumptâ deinde particulam sanctam huc illucque iactabam, donec in lutum cecidit. Mox autem vidi coruscationem in eodem loco sanctam assumpsisse Cõmunionem. Post biduum verò aspicio virum quasi Æthiopem semicinctus vestitum, dicentemque mihi: Ego & tu simul in vnum supplicium condemnati sumus. Et ego ad eum: Tu, inquam, quis es? Respondit: Ego sum qui conditorem omnium Dominum Iesum Christum in maxillâ percussi passionis tempore. Atq; hac de causâ à fletu temperare non possum.

Eucharistia in lutum proiecta coruscatione fulget.

Pœna eius qui Christum in maxillâ percussit.

Conuersio & vita MARIAE *meretricis.* CAP. XXXI

DVO senes abierunt ab Ægis in Tharsum, venientesque in stabulum vt requiescerent (erat enim æstus) per dispensationem Dei inuenerunt in stabulo tres adolescentes habentes secum vnam meretricem. Senes ergo seorsum sederunt, vnusque ex eis accipiens sanctum Euangelium legebat. Meretrix verò quæ erat cum adolescentibus, vt vidit legentem senem, relictis illis accessit ad senem, seditque iuxta illum. Senex autem illam reijciens, dixit: Multùm, ô infelix, impudens es, quæ veritatem non fuisti accedere ad nos ac sedere. At illa: Ne, quæso, pater, ne abomineris me, neque abijcias: etsi enim omni peccato plena sum, non tamen repulit venientem ad se meretricè Dominus, & Saluator omnium Christus Deus noster. Respondit ei senex: Sed meretrix illa non permansit meretrix. Tum ipsa: Spero in Filium Dei viui, quia ab hodierno die neque ego permanebo in peccato hoc. Relinquens igitur adolescentes, & sua omnia, secuta est senes illos. Miserunt

Maria meretrix senes legentes Euangeliũ accedit.

A turpi vitâ ad meliorem conuertitur.

runt autem illam in monasterium prope Æga ciuitatem. Hanc & ego iam anum vidi magnæ prudentiæ feminam, & ista ex eius ore didici. Erat autem illi nomen Maria.

CAP. XXXII. *Conuersio, & vita* [3] BABYLAE *mimi, nec non* COMETAE *&* NICOSAE *concubinarum eius.*

MIMVS quidam erat in Tharso Ciliciæ, nomine Babylas: erant autem illi duæ concubinæ; nomen vni Cometa, nomen alteri Nicosa. Viuebat autem luxuriose agens omnia quæ illi dæmon suggessisset. Die vero quadam ingressus ecclesiam, audiuit per dispensationem Dei sanctum Euangelium legi. Erat autem ista lectio: Pœnitentiam agite, appropinquauit (Matth. 3.) enim regnum cælorum. Compunctusque cœpit cum lacrymis horrere, ac se miserum dicere pro his quæ peccauerat. Confestim igitur egressus extra ecclesiam, vocauit duas amicas suas, dixitque illis: Scitis quomodo vobiscum luxuriose vixerim, vtque numquam alteram plusquam alteram dilexerim; itaque vestra sunt omnia quæcumque ego acquisiui, accipite ea & diuidite inter vos; ego enim ex nunc abrenuntio sæculo, & efficior monachus. Illæ autem ex vno ore responderunt ei cum lacrymis: Ad luxuriam & animarum nostrarum interitum communicauimus tibi; nunc verò quando hoc Deo placitum opus facere vis, dimittis nos, & id solus facis? profectò non ita erit, sed etiam in bono communicabimus tibi. Atque ita mimus quidem inclusit se in vnâ turrium ciuitatis: illæ verò, venditis omnibus suis, erogatisque pauperibus, accipientes & ipsæ religiosum habitum, fecerunt sibi prope turrem cellulam, & seipsas pariter incluserunt. Hunc & ego vidi, & ab eo valde ædificatus sum: est enim vir valde humilis & clemens, atque misericors. Scripsi autem & hoc pro vtilitate legentium.

Babylas mimus audita Euangelij sententiâ, ad meliorem vitam conuertitur.

Religiosum habitum cum concubinis suis assumit.

CAP. XXXIII. *Vita sancti episcopi* THEODOTI.

NARRAVIT nobis quidam patrum, quòd fuerit in sanctâ ciuitate episcopus quidam, nomine Theodotus, tantæ benignitatis, vt cùm in vnâ sollemnitate inuitasset quosdam de clericis suis ad conuiuium, vnusque ex eis venire noluisset, neque inuitationi acquieuisset, tunc quidem patriarcha siluerit, alias verò ipse ad eum profectus sit, rogans vt veniret, mensæque communis particeps fieret.

Theodoti patriarchæ Ierosolymitani in hospitem benignitas.

Dicebat autem rursus de ipso episcopo Theodoto, quòd ita fuerit mitis atque humilis, vt cùm semel iter ageret cum vno clerico, & ipse quidem lecticâ veheretur, clericus verò equo insideret, dixerit clerico suo patriarcha: Mutemus vehicula nostra, & tu quidem lecticâ vehere, ego autem eques ibo. Cùm verò clericus id facere recusaret omnino, dicens id dedecus fore patriarchæ, si quidem clericus lecticâ portaretur, & episcopus equo insidens ingrederetur: non quieuit sanctus & humilis Theodotus, donec ministro persuasit, non esse rem istam iniuriosam, coëgitque illum ita facere.

Clerico suo lecticam cedit.

CAP. XXXIV. *Vita domni* ALEXANDRI *patriarchæ Ierosolymitani.*

ALIVM habuit ciuitas ipsa Dei patriarcham, Alexandrum nomine, adeò pium & misericordem, vt cùm illi quidam ex notariis suis furatus esset aurum, & metu perterritus fugiens in Thebaidem Ægypti, incidisset vagus & errans in latrones, ac ductus fuisset ab eis captiuus ad extremas Ægypti partes: hoc comperto, diuus Alexander redemerit eum vinctum ac captiuum octoginta quinque numismatibus. Quo reuerso ita piè misericorditerque vsus est, vt quidam ex vrbis habitatoribus dixerit aliquando: Nihil esse vtilius, quàm in Alexandrum peccare.

Alexander patriarcha Ierosolymitanum famulum furè à captiuitate redemit.

Alio quoque tempore vnus ex diaconis eius, coram clericis omnibus iniuriis affecit diuum Alexandrum. Qui mox prostratus humi veniam petit, dicens: Ignosce mihi, domine frater.

A clerico veniam petit.

CA. XXXV. *Vita* [4] ELIAE *Ierosolymorum archiepiscopi, & de* FLAVIANO *Antiochiæ patriarcha.*

DICEBAT abbas Polychronius de sancto Eliâ Ierosolymorum archiepiscopo, quòd sicut cùm esset monachus, vinum non bibebat, ita nec patriarcha quidem factus bibit, sed eamdem seruauit regulam.

Elias episcopus canonem monachorum seruat.

Dicebant de eodem archiepiscopo Eliâ, & de Flauiano Antiochiæ archiepiscopo, quòd ab Anastasio Imperatore ambo fuerunt exilio relegati propter sanctam Chalcedonensem Synodum; Elias quidem in Hailâ, Flauianus verò apud Petram. Die verò quadam significauerunt sibi ambo patriarchæ, mutuò dicentes: Anastasius hodie mortuus est; eamus igitur & nos, vt cum illo iudicemur. Et post duos dies ambo migrauerunt ad Dominum.

Elias & Flauianus in exilium missi.

Anastasij Imp. mortem præsciunt.

Cum eo ad iudicium pergunt.

Cap. xxxvi.

Vita EPHRAEM *Antiocheni patriarchæ, & quomodo Styliten monachum à Seuerianæ hæreſeos impietate conuerterit.*

NARRAVIT nobis quidam patrum de ſancto Ephræm Antiocheno patriarchâ, quòd valde zelans fuerit & feruens circa fidem. Cùm enim audiſſet de Stylite illo qui erat in partibus Hierapolis, quòd Seuerianæ eſſet hæreſeos, abijt ad illum, vt impietatem diſſuaderet illi. Cœpit ergo diuus Ephræm corripere Stylitem, & orare, vt accederet ad ſanctum apoſtolicum thronum, & communicaret ſanctæ & apoſtolicæ Eccleſiæ. Reſpondens verò Stylites ait: Ego ſynodo prorſus non communico. Dicit ad eum ſanctus Ephræm: Et quomodò vis, vt curem te, & ſatisfaciam pro gratiâ Domini noſtri Ieſu Chriſti? ſancta Eccleſia libera eſt ab omni ſorde prauitatis hæreticæ. Dicit ad eum Stylites: Accendamus ignem, domine patriarcha, & ingrediamur ſimul, & quem flamma non læſerit, ille orthodoxus erit, illumque ſequi debemus. Hoc autem dixit, vt terreret patriarcham. Reſpondit ſanctus Ephræm Stylitæ: Oportebat quidem te, fili mi, tanquam patri obtemperare, nihilque à nobis amplius quærere. Quoniam verò rem poſtulaſti excedentem quidem vires infelicitatis meæ, confido tamen in miſerationibus Filij Dei, quia tuæ ſalutis cauſâ & hoc faciam. Tunc ait diuus Ephræm aſtantibus omnibus: Benedictus Dominus, afferte huc ligna. Cùm verò allata eſſent ligna, ſuccendit illa patriarcha ante columnam, dixitque Stylitæ: Deſcende nunc, vt iuxta decretum tuùm ingrediamur ambo. Stupefactus ille ad patriarchæ conſtantiam, deſcendere noluit. Tunc dixit ad eum patriarcha: Nónne tu hoc fieri petiſti? & quomodo id nunc facere non vis? Tunc exuens ſe quâ indutus erat ſtolâ patriarcha, cùm acceſſiſſet prope ignem, orauit, dicens: Domine Ieſu Chriſte Deus noſter, qui propter nos dignatus es de ſanctâ dominâ noſtrâ Dei genitrice ſemperque virgine Mariâ incarnari & naſci, oſtende nobis veritatem. Et completâ oratione, iactauit ſtolam ſuam in medijs ignibus. Cùm autem ignis quaſi per tres horas duraſſet, lignaque iam igne conſumpta eſſent, tulerunt inde ſtolam integram, ita vt nulla ignis indicia in eâ deprehendi poſſent. Tunc Stylites videns quod factum fuerat, certior de veritate factus, anathematizauit Seuerum, & eius hæreſim, accedenſque ad ſanctam Catholicam Eccleſiam, de manibus ſancti Ephræm communicauit, & glorificauit Deum.

Cap. xxxvii.

Vita EPISCOPI, *qui cathedrâ relictâ venit in ſanctam ciuitatem, & mutato habitu miniſtrabat architectis.*

QVIDAM patrum enarrauit nobis de quodam epiſcopo, quòd relicto epiſcopatu ſuo profectus ſit ad ſanctam ciuitatem, ibique ſumpto operarij habitu, miniſtrauerit architectis. Eo verò tempore vir clemens & miſericordiæ operibus deditus Ephremius comes Orientis erat, ac per ipſum ædificia publica reparabantur: ciuitas enim terræ motu ceciderat. Die autem quadam vidit per viſum Ephremius dormientem epiſcopum, columnamque ignis ſuper eum ad cælum vſque pertingentem. Hoc autem cùm non ſemel, nec bis, ſed ſæpiùs cerneret, obſtupuit Ephremius (erat quippe viſio ipſa terribilis & plena ſtuporis) cogitabatque apud ſemetipſum quidnam hoc eſſet, neque agnoſcebat quis eſſet ille mercenarius, videns illum comâ neglectâ, veſte ſordidâ, vili & abiecto habitu, & nimiâ exercitatione & continentiâ, iugiſque laboris fatigatione afflictum, & ſqualidum toto corporis cultu. Accerſitum autem operarium eiuſmodi Ephremius, percontabatur quiſnam eſſet; cœpitque ſeorſum agere cum illo, quo vocaretur nomine, & cuius ciuitatis eſſet oriundus. Qui ait ad illum: Ego vnus pauperum iſtius ciuitatis ſum; cumque non habeam vnde meipſum ſuſtentare valeam, operor vt poſſum, & Deus de laboribus meis paſcit me. Motus ergo diuinitus Ephremius, reſpondit illi, & ait: Crede mihi, non te dimittam, donec mihi omnia de te veraciter profeſſus fueris. Cum verò ita conſtringeretur, neque ſe vlteriùs poſſet abſcondere, dixit illi: Pollicere mihi, quia quamdiu fuero in vitâ hac, nemini dices quæ circa me ſunt, & ego ſuppreſſo tantùm nomine, vera tibi de me annuntiabo. Iurauitque illi comes, nulli ſe ea dicturum quamdiu eſſet in vitâ. Tunc ait illi: Ego epiſcopus ſum, & propter Deum dimiſi epiſcopatu meum, & veni huc quaſi ad ignotum locum. Affligens autem carnem meam, & operans, ex labore meo modicum panis mihi acquiro: tu verò quantum potes, adijce ad eleëmoſynam: His enim diebus Deus promouebit te ad apoſtolicum thronum huius ciuitatis, vt paſcas populum ſuum, quem acquiſiuit per proprium ſanguinem Chriſtus verus Deus noſter. Vt igitur dixi, eleëmoſynis inſiſte, & pro rectâ fide iugiter ſta & decerta. Talibus

Episcopus architectis seruit.

Columna ignis super caput eius apparet.

Ephremio comiti episcopatum prædicit.

libus enim sacrificijs maximè delectatur Deus. Ita vt prædixerat, contigit. Diuusque Ephremius, his auditis glorificauit Deum, dicens: Quantos habet occultos famulos, & soli sibi cognitos Deus.

Cap. xxxviii.

Mors[6] ANASTASII *Imperatoris impij.*

NARRAVIT nobis vir quidam fidelis de Anastasio Imperatore, quòd cùm eiecisset Euphemium & Macedonium patriarchas Constantinopolitanę ecclesiæ, ac propter sanctam Chalcedonensem synodum illos Gaitan in Pontum exilio relegasset, vidit in somnis idem Imperator virum quemdam insignem, vestitum amictu candido, contra se stare, codicem scriptum ferentem, ac legentem. Euoluens autem quinque folia codicis, legensque Imperatoris nomen, ait illi: Ecce propter perfidiam tuam deleo quatuordecim: & digito suo illos deleuit. Ac post duos dies facto fulgore magno atque tonitruo, pauore turbatus reddidit spiritum in summâ angustiâ, pro eo quòd impius fuit in sanctam Christi Dei nostri Ecclesiam, eiusque pastores exilio damnauit.

Anastasij Imp. vita ob perfidiã breuiatur.

Cap. xxxix.

Vita monachi monasterij abbatis SEVERIANI, *& quomodo à puellâ rusticâ prudenter retractus fuerit, ne cum eâ peccaret.*

CVM venissem Antiochiam, audiui quemdam de presbyteris ecclesiæ ista narrãtem: Dicebat, inquit, patriarcha Anastasius, cùm monachus quidam monasterij abbatis Seueriani missus fuisset in ministerium in partes Eleutheropoleos, & diuertisset ad rusticum quempiam fidelem, habentem filiam vnicam, defunctâ iam matre illius, maneretque in domo eius dies aliquot, is qui semper impugnat homines diabolus immisit fratri sordidas cogitationes, impugnabaturque de puellâ, & quærebat opportunitatem opprimendi eam. Igitur qui illum oppugnabat dæmon, opportunitatem quoque illi procurauit. Patre enim puellæ proficiscente Ascalonem necessariæ vtilitatis gratiâ, frater ille sciens neminem in domo esse, nisi se solum & puellam, accessit vt illam vi opprimeret. Illa verò vt vidit ipsum totum perturbatum ad nefarium actum properare, dixit ei: Noli turbari, neque fœdum quid contra me moliaris; pater meus neque hodie neque cras veniet. Audi primùm, quid dicam. Ego enim (nouit Deus) promptè quidquid volueris faciam. Cœpit autem illum ita alloqui: Quantum temporis habes, frater, in monasterio? Dicit ei frater: Decem & septem annos. Dicit ei iterùm: Habes experimentum mulieris? Ait illi: Non. Ergo tu, inquit puella, vis propter vnam horam amittere tot annorum labores? Quoties fudisti lacrymas, vt carnem tuam Christo Domino puram immaculatamque seruares? & nunc totum laborem illum breuissimæ voluptatis gratiâ tibi perire vis? Verumtamen si vt vis audiero te, peccesque mecum, habesne quò assumas & enutrias me? Dicit ei frater: Non. Tunc illa: In veritate non mentior, si humiliaueris me, multorum malorum caussa eris. Dicit ei monachus: Quomodo? Puella respondens, Primùm quidem, inquit, quia perdis animam tuam; secundò quoniam & anima mea abs te requiretur: hoc enim tibi iuramento protestor per eum qui dixit: Noli me mendacem facere; quia si humiliaueris me, continuò mihi ipsi laqueo vitam extorquebo, inuenierisque homicidij reus, atque in iudicio vt homicida iudicaberis. Igitur antequam tot malorum caussa fias, reuertere in pace ad monasterium tuum, & ora pro me. Rediens igitur in semetipsum frater, ac respiciens, statim reuersus est ad monasterium suum, prostratusq; abbati, & veniam postulans, orauit, vt vltrà iam de monasterio non egrederetur. Et cùm in contritione cordis egisset tres menses, migrauit ad Dominum.

Monachus fornicationis spiritu impugnatur.

Prudens puella monachum à fornicationis animo reuocat.

Ne propter vnam horam multorum annorum labores amittantur.

1. Ioan. 1.

Monachus in seipsum reuersus pœnitet.

Vita abbatis COSMAE *eunuchi.* Cap. xl.

NARRAVIT nobis abbas Basilius presbyter Bicanriorum, dicens: Cùm essem Theopoli apud patriarcham Gregorium, venit ab Ierosolymis abbas Cosmas eunuchus Lauræ Pharan, vir singularis religionis, & fidei rectorumque dogmatum valdè tenax & zelator, ac diuinarum Scripturarum scientiâ non mediocriter instructus. Cùm ergo fuisset ibi senex dies paucos, defunctus est: & iussit patriarcha pretiosas illius reliquias in monasterio suo sepeliri, vbi & positus erat quidam episcopus. Die igitur quadam profectus sum, vt salutarem sepulcrum senis. Erat autem supra sepulcrum eius iacens homo quidam pauper, eleëmosynam petens ab ingredientibus in templum. Cum ergo conspexisset me pauper tertiò prostratum, & seni orationem facientem, dixit mihi: Abba, magnus profectò erat senex ille, quem sepelistis hìc ante hos duos menses. Tunc ego ad illum: Vnde hoc tu nosti? Qui respondit: Verè, domine abba, ego paralyticus fui annis duodecim, & per ipsum curauit me Deus. Et quoties in tribulatione sum, venit ad me consolationem afferens, mihique refrigerium præstat.

Cosmæ reliquiæ pretiosæ.

Paralyticum sanat Cosmas.

Sed

Etiam mortuus ab hæretici communione in sepulcro abhorret.

Sed & aliud audi de illo miraculum. Ex quâ die ipsum sepelistis vsq; ad diem hanc, audio illum singulis noctibus clamantem, ac dicentem ad episcopum: Noli me tangere, hæretice; ne appropinques mihi, inimice sanctæ Dei Catholicæ Ecclesiæ. Hæc ego audiens ab eo qui sanatus fuerat, perrexi, & omnia ex ordine patriarchæ retuli, orabamque ipsum sanctissimum patriarcham, vt sumptum ex eo loco senis corpus, in sepulcro alio reconderemus. Tunc ait abbas Gregorius patriarcha: Mihi, filij, credite, nihil ab hæretico læditur abbas Cosmas; sed hoc totum factum est, vt senis virtus, zelusque fidei nobis innotesceret, qualis scilicet fuerit, qualisque sit etiam post carnis occubitum, vtque episcopi nobis proderetur opinio, ne illum arbitraremur orthodoxum fuisse atque Catholicum.

Lucæ 22.

Dicebat item de eodem sene abbas Basilius, quia cùm perrexisset ad eum commorantem in Laurâ Pharan, ait illi senex: Venit mihi cogitatio aliquando, quid sit, quod ait Dominus discipulis suis: Qui habet vestimentum, vendat illud, & emat gladium; illisque dicentibus: Ecce gladij duo hîc; responderit: Satis est. hærebamque in verbo isto, neque quid sibi vellet, intelligebam. Itaq; sic cogitabundus exiui de cellulâ meâ, in ipso meridiani solis æstu, vt irem ad Lauram Turrium, ad abbatem Theophilum, & interrogarem eum. Cumque per deserta pergerem, essemq; prope Calamonem, aspicio draconem miræ magnitudinis de monte descendere in Calamonem. Erat autem adeò ingens, vt cùm se moueret, curuaretur in modum cameræ, vestigiaque terræ altiùs impressa relinqueret. Ego verò per vestigia illius illæsus ingressus sum; agnouique, quia diabolus studium meum impedire voluerit: orationes autem senis iuuerunt me. Perueniens igitur ad abbatem Theophilum, exposui illi hæsitationem meam. Qui dixit mihi: Duo gladij duas vitas significant, actiuam & contemplatiuam. si quis ergo has duas virtutes habeat, hic perfectus erit.

Draconem illæsus transijt.

Duo gladij, vita actiua & contemplatiua.

Laus scriptorum Athanasij.

Ad hunc ipsum abbatem Cosmam perrexi ego, dum esset in Laurâ Pharan; mansi enim in illâ annos decem. Cumque mihi loqueretur de salute animæ, & quoddam ex dictis sancti Athanasij Alexandriæ archiepiscopi allegaret, ait ad me senex: Cùm inueneris aliquid ex opusculis sancti Athanasij, nec habueris chartas ad scribendum, in vestimentis tuis scribe illud. Tanto talique studio flagrabat erga sanctos patres nostros, & doctores sanctus senior.

Cosmas canon orandi & legendi nocte sanctæ Dominicæ.

Dicebat autem & hoc abbas Cosmas de seipso, quòd nocte sanctæ Dominicæ à vesperè vsque manè staret psallens & legens, & in cellâ suâ, & in ecclesiâ, neque omnino sedens: orto autem sole, cùm implesset canonem, sedebat legens in sanctis Euangelijs vsque ad collectam.

Vita abbatis PAVLI *Nazarbensis.* CAP. XLI.

Paulus annis 50. panis eleemosynâ viuit, nulli colloquens.

VIDIMVS & alium senem in eadem Laurâ, abbatem scilicet Paulum, virum sanctum ac Deo deditum, mitissimum atque abstinentissimum. Neminem verò memini me vnquam vidisse tantâ consolationis ac lacrymarum gratiâ ornatum: stillabant enim ex oculis eius iugiter lacrymæ. Impleuit ergo sanctus iste senior in vitâ solitariâ annos ferè quinquaginta, contentus solâ panis eleëmosynâ, quam ecclesia dabat, nullique omnino colloquens. Erat autem ex Nazarbo.

Vita abbatis ANAXANONTIS *serui Dei.* CAP. XLII.

Anaxanontis abstinentia.

VIDIMVS in eodem loco abbatem Anaxanontem, virum misericordem & continentissimum, vitamque solitariam in cellulâ suâ agentem tantâ districtione, vt per quatuor dies vnam tantùm oblationem manducaret 7 minutorum viginti. Sæpè verò & totâ hebdomadâ eam solam comedebat. Circa extremum verò vitæ suæ, venerandus hic vir dolorem incurrit ventris & viscerum. Tulimus itaque illum in sanctam ciuitatem in domum infirmorum, quæ sub patriarchæ erat curâ. Die verò quadam cum prope illum essemus, misit ad illum abbas Conon dux Lauræ sancti patris nostri Sabæ sudarium, vnam habens benedictionem, & numismata sex, ita illi significans: Ignosce mihi, quia non permittit me ægritudo ascendere, & te salutare. Senex autem benedictionem quidem retinuit, nummos verò remisit, dicens: Si quidem voluerit Deus vt in hac vitâ durem, pater, habeo nummos decem. Cùm verò eos expendero, significabo vobis, & mittetis istos. Vt autem noueris, pater, post duos dies sæculum istud derelinquo. quod & factum est. Detulimus autem eum in eamdem Lauram Pharan, & ibi eum sepeliuimus. Fuit autem beatus iste, & beati Eustochij contubernalis; ambobusque relictis, in eremo consummatus est. Erat autem ex Ancyrâ Galatiæ ciuitate.

Nummos dono oblatos remittit.

Mortem suam prædicit.

CAP. XLIII. *Detestabilis mors impij* THALLELAEI *archiepiscopi Thessalonicensis.*

FVIT quidam Thessalonicæ archiepiscopus, Thallelæus nomine. Hic neque Deum timens, neque paratam retributionem expauescens, conculcansque Christianum dogma, ac sacerdotalem honorem & dignitatem spernens, inuentus est pro pastore lupus. Abnegans quippe sanctam & consubstantialem Trinitatem Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, idola infelix adorabat. Quem ij qui tunc ecclesijs præerant, communi decreto damnarunt, ac de sede suâ deturbarunt. Pauco pòst tempore nequam ille omni scelere & impietate plenus voluit ad sacerdotalem dignitatem remeare. Quia ergo, iuxta sapientissimum Salomonem, omnia obediunt auro, reuocatus est in regionem suam; erat enim Constantinopoli. Sed omnipotens Deus sanctam Ecclesiam suam non despexit. Cum enim quadam die ille processurus esset cum superbo ornatu, vt ad Imperatores pergeret, sacerdotiumque decretis illorum iterùm resumeret, pupugit illum venter, vt pergeret ad necessaria naturæ. cùm verò secretum locum ingressus esset exonerandi ventris causâ, mansissetque intus duas iam vel tres horas, neque reuerteretur ad suos, ingressi sunt quidam ex his qui illi assistebant, vt illum iam debere progredi monerent, inuenerunt que infelicem illum capite deorsum, vbi egerebantur stercora demersum, pedibusque sursum erectis. Engentes autem illum, inuenerunt exstinctum horribili & æternâ morte.

Eccle. 10.

Thallelæus ob impietatem in latrinâ suffocatus.

CAP. XLIV *Vita senis* MONACHI *prope ciuitatem Antinoum commorantis, & de oratione pro mortuis.*

SENEX quidam enarrauit nobis cùm Thebaidam venissemus, quòd senex vnus morabatur extra ciuitatem Antinoum, magnæ virtutis vir, qui in cellâ suâ egerat annos septuaginta. Erant autem illi discipuli decem, ex quibus vnus erat valdè negligens sui. Senex ergo sæpiùs illum corripiebat, & hortabatur, dicens: Frater, sollicitudinem gere pro animâ tuâ; habes enim mori; & nisi te emendaueris, in supplicium tendes. Frater autem ille semper seni inobediens erat, nec ea quæ ab ipso dicebantur admittebat. Contigit autem post aliquantulum temporis, vt iste moreretur. Contristatus verò senior super illo valdè (sciebat enim quòd in magnâ desidiâ & negligentiâ de sæculo exulsset) cœpit orare, ac dicere: Domine Iesu Christe, verax Deus noster, reuela mihi, quid sit circa fratris animam. Aspexit autem in excessu mentis effectus, fluuium ignis, ingentemque in ipso igne multitudinem, ac medium fratrem illum ad collum vsque demersum. Tunc ait illi senior: Nonne te propter hanc pœnam orabam, vt curam animæ tuæ ageres, fili? Respondit frater, & ait seni: Gratias ago Deo, pater, quòd vel caput meum requiem habet: per orationes enim tuas supra caput episcopi sto.

Senex annos 70 in cellâ inclusus.

Frater in pœnis iuuatur oratione senis.

CAP. XLV. *Vita* MONACHI *inclusi in monte Oliuarum, & de adoratione imaginis sanctissimæ Dei genitricis* MARIAE.

DICEBAT abbas Theodorus Æliotes, quòd fuerit quidam inclusus in monte Oliuarum certator maximus: impugnabat autem illum fornicationis spiritus. Die verò quadam cùm instaret illi vehementer, cœpit eiulare senex, & dicere dæmoni: Quamdiu non dimittis me? recede iam à me, qui mecum consenuisti. Apparuit autem ei dæmon visibiliter, dicens: Iura mihi, quia nemini dices, quod tibi dicturus sum, & te non amplius oppugno. Iurauitque illi senex, dicens: Per inhabitantem in altissimis nulli dicam quæ mihi dixeris. Tunc ait illi dæmon: Noli adorare hanc imaginem, & vltra te non impugnabo. Habebat autem hæc imago expressam figuram Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis Mariæ, ferentem Dominum nostrum Iesum Christum. Ait inclusus dæmoni: Dimitte me vt deliberem. In crastinum autem hoc significauit ipsi abbati Theodoro Æliotæ tunc habitanti in Laurâ Pharan, narrauitque illi omnia. Senex autem ait recluso: Vere, domine abba, illusus es, quia iurasti dæmoni; verumtamen bene fecisti hoc reuelans. Expedit autem tibi nullum in illâ vrbe lupanar omittere, quod non ingrediaris, quàm vt neges te adorare Deum,& Dominum nostrum Iesum Christum cum matre suâ. Confirmatum igitur & corroboratum pluribus verbis reliquit illum in loco suo. Apparuit ergo dæmon incluso rursus, dicens: Quid hoc est, pessime senex? Nónne tu iurasti mihi, quia id nemini diceres? Et quare dixisti ei qui venit ad te? Dico tibi, quia vt periurus in die iudicij iudicaberis. Respondit inclusus, dicens: Scio quidem, quia iuraui,

Senex vt liberetur à spiritu fornicationis, temerè dæmoni iurat, de non adorandâ beatæ Mariæ imagine.

Per Theodorum abbatem ad sanam mentem reuocatur.

iuraui; verumtamen Dominum & Creatorem meum adorabo, tibi autem non obediam.

CAP. XLVI *Mirabilis visio abbatis* CYRIACI *Lauræ Calamonis, & de duobus impiis Nestorij libris.*

ACCESSIMVS ad abbatem Cyriacum presbyterũ Lauræ Calamonis iuxta sanctum Iordanem, narrauitque nobis dicens: Die quadam vidi per somnum mulierem honestâ facie, purpurâ indutam, & cum eâ viros duos, & ipsos venerando habitu, & aspectu præclaro. Arbitratus autem sum mulierem illam esse Dominam nostram sanctam Dei genitricem, eosque qui cum illâ erant duos viros, sanctum Ioannem Baptistam, & sanctum Ioannem Theologum & Euangelistam. Egressusque de cellulâ orabam illam, vt ingrederetur: quæ non consensit. Permansi ergo diutiùs orans & obsecrans, ac dicens: Ne, quæso, auertatur humilis factus confusus: & alia plurima huiusmodi. Illa igitur vt me vidit instare precibus, eamdemque postulationem iterare, seueriùs mihi respondit, dicens: Habes intra cellam tuam inimicum meum, & vis vt ingrediar? Et his dictis abscessit. Euigilans autem ego affligi cœpi, & cogitabam, num aliquid in mente peccatum contra illam admisissem, neque enim erat alius aliquis in cellâ meâ, nisi ego solus. Diutiùs igitur meipsum discutiens, nihil inueni quod in illam peccassem. Cùm verò vidissem me nimio mœrore absorberi, surgens accepi librum vt legerem, quò per huiusmodi lectionem dolorem vnà cogitationesque repellerem. Librum autem ipsum acceperam mutuò à beato Isychio presbytero Ierosolymitanæ ecclesiæ. Euoluensque librum inueni duos impij Nestorij libros in fine voluminis scriptos; moxque agnoui hunc esse sanctæ Dominæ nostræ Dei genitricis semperque virginis Mariæ inimicum. Tunc surgens abij, librumque illi qui mihi eum accommodauerat, reddidi, dicens illi: Accipe librum tuum, frater, neque enim ex eo tantum vtilitatis cepi, quantum detrimenti. Cùm verò ille detrimenti ipsius caussam sciscitaretur, omnem illi rei ordinem retuli. Qui zelo Dei succensus protinus duos illos Nestorij libros ex volumine præscidit, eosque igni tradidit, dicens: Non manebit in cellâ meâ Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ inimicus.

Cyriaco beata Maria cum Ioanne Baptistâ & Euangelistâ apparet.

Psal. 73

Cellam eius ingredi recusat, quod Nestorij libros penes se haberet.

Libri hæreticorum comburendi.

Miraculum S. DEI GENITRICIS *contra Gaianum mimum qui eam in theatro blasphemabat.* CAP. XLVII.

HELIOPOLIS Phœnicis ciuitas est. In hac mimus quidam erat, Gaianus nomine, qui in theatro sanctam Dei genitricem blasphemans, populo spectaculum blasphemiæ præbebat. Apparuit autem illi sancta Dei genitrix, dicens: Quid tibi mali feci, quia coram tantâ multitudine mihi detrahis, & blasphemas me? Ille verò surgens, non solùm non se correxit, verùm etiam plus blasphemabat. Rursus ergo apparuit illi sancta Dei genitrix, corripiens eum, ac dicens: Noli quæso, noli ita lædere animam tuam. Ille verò rursum deteriùs illam blasphemabat. Vnde ipsa tertiò eidem apparens, eadem repetebat. Cùm autem se ille non corrigeret, sed plus quoque blasphemijs adijceret, meridie dormienti sibi apparuit, nihilque dicens, digito solo signauit eius manus & pedes. Euigilans autem, inuenit se truncatum manibus & pedibus. Atque ita infelix vt truncus inutilis iacens, confitebatur omnibus cuius rei gratiâ, & quomodo hoc passus esset, vtque propter blasphemias suas clementer cruciatus fuisset.

Gaianus mimus irridens beatam virginem punitur.

Miraculum item S. DEI GENITRICIS *quo Cosmiana vxor Germani patricij coacta est ex hæresi Seuerianâ ad veram Christi fidem redire.* CAP. XLVIII.

NARRAVIT nobis Anastasius presbyter, & ornamentorum sanctæ resurrectionis Dei & Domini nostri Iesu Christi custos, quia adueniens illuc Cosmiana, vxor Germani patricij, voluit nocte quadam sanctæ Dominicæ sola adorare sanctum Domini nostri Iesu Christi viuificumque monumentum. Et cùm appropinquaret ianuæ sacrarij, apparuit illi visibiliter Domina nostra sancta Dei genitrix cum alijs quoque mulieribus, dicens: Quomodo cùm nostra non sis, huc audes ingredi? & prohibebat eam. Neque enim (inquiebat) nostra es. Erat enim de hæresi Seueri acephali. Illa verò multùm rogabat, vt mereretur ingredi. Ad quam sancta Dei genitrix respondens ait: Crede mihi, mulier, non ingredieris huc, nisi nobiscum communicaueris. Agnito autem quòd quia esset hæretica, ingredi prohiberetur, quodque nisi accederet ad sanctam Catholicam & apostolicam Ecclesiam Christi Domini & Dei nostri, intrare non permitteretur,

Cosmiana hæretica à sepulcro Domini nostri per beatam Virginem arcetur.

Ecclesiæ Catholicæ reconciliatur.

retur, continuò accersito diacono orauit sanctum calicem sibi afferri. Quo allato, sumpsit sacrum corpus & pretiosum sanguinem magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Atque ita absque vllâ prohibitione digna habita est adorare sanctum & venerabile sepulcrum Domini nostri Iesu Christi.

CAP. XLIX. *Mirabilis visio* DVCIS *Palestinæ, quâ & ipse coactus fuit prædictæ heresi abrenuntiare, & Christi Ecclesiæ communicare.*

NARRAVIT autem nobis & hoc idem presbyter Anastasius, dicens, quòd Palestinæ dux aliquando venerit adorare sanctam Christi Domini nostri resurrectionem. Et cùm cœpisset ingredi in sanctum monumentum, aspexit arietem cum impetu super se venientem, cornibusque illum impetentem: ille verò pauore correptus, retrò redibat. Custos vero sanctæ crucis Azanas, & ceteri qui assistebant, eius timore permoti dicunt ei: Quid est, quid habes, domine? cur non ingrederis? Dicit eis: Vt quid intulistis arietem istum? Qui stupefacti inspexerunt sanctum monumentum, nihilque videntes, aiunt ad illum: Ingredere, nihil tale intus est. Rursum ille ingredi cœpit, sed iterùm aspexit arietem contra se venientem, & se introire prohibentem. Istud cùm sæpe factum esset, illeque ceteris nihil videntibus, solus arietem cerneret, ait illi crucis custos: Crede mihi, domine, aliquid habes in animâ tuâ, quod te prohibet adorare sanctum, ac venerabile, & viuificum monumentum Saluatoris nostri: itaque moneo, vt confitearis Domino peccata tua. Clemens enim & misericordissimus cùm sit, & tui misereri volens, huiusmodi tibi miraculum ostendit. Ille autem cum lacrymis dixit ei: Vere multis magnisque sceleribus obnoxius sum. Et se ipsum in faciem prosternens, per multas horas permansit flens & confitens Domino. Surrexit deinde, & rursus ingredi voluit; sed iterùm ab ariete permissus non est. Tunc ait illi sanctæ crucis custos: Vere aliud est, quod te ingredi vetat. Dixit autem ille: Num fortasse ideò, quia non sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, sed Seuero communico, introire prohibeor? Tunc petijt à custode, vt sancta & viuifica Christi Dei nostri mysteria sibi afferrentur. Et allato sancto calice, communicauit. Atque ita ingressus est, & adorauit, nil vltra impedimenti passus, nihilque vlterius cernens, quod se deterreret.

Ducem Palestinæ aries à sepulcro Domini arcet.

Caussa repulsæ peccata, & maximè hæresis.

Dum resipiscit, admittitur.

CAP. L. *Visio & dictum abbatis* GEORGII *inclusi.*

SCYTHOPOLIS secunda est Palæstinæ metropolis. In eâ conuenimus abbatem Anastasium, narrauitque nobis de abbate Georgio incluso, dicens: Cùm quadam nocte surrexissem, vt pulsarē signum (ea quippe cura mihi iniuncta fuerat, vt excitarem fratres ad collectam) audiui plorantem senem; profectusq; ad illum, rogare cœpi, dicens: Quid habes, pater, quia sic ploras? ille verò nihil mihi respondit. Rursus cum rogarem illum, vt caussam fletus mihi aperiret, ingemiscens ille, & ex intimo corde suspirans, ait: Quomodo mihi à fletu temperem, cùm Dominus noster Christus reconciliari nobis nolit? Ego enim, fili, videbar mihi assistere cuidam super excelso throno residenti; multa verò millia circa illum erant orantium illum, atque deprecantium de quadam re: qui illorum precibus flexus non est. Posthæc accessit ad illum mulier quædam purpurâ induta, procidítque illi, & ait: Vel propter me placare, fili. ille verò nihilominùs inexorabilis mansit. Atque idcircò ploro & eiulo, verens quod futurum est. Hæc mihi dixit abbas Georgius, quintâ illucescente feriâ cœnę Domini; sequenti verò, id est parasceue, horâ diei nonâ, repentino magnoque terræ motu corruerunt vrbes maritimæ Phœnicis.

Georgius magnam cladem futuram prævidet.

Idem abbas Anastasius hoc item nobis de sene eodem enarrauit, quòd post aliquantulum temporis, cum ad fenestram staret, plorare senex cœperit, & dixerit illi: Væ nobis, frater, quia nullam habemus compunctionem, sed in negligentiâ viuimus, cùm ira Dei comprehendat nos, & in trutinis simus, vt iudicemur. Et sequenti die ignis apparuit in cælo.

De negligentiâ excutiendâ, ignis in cælo apparens monet.

CAP. LI. *Vita* IVLIANI *senis monasterij Ægyptiorum.*

ANAZARBVS metropolis est secundæ Cilicum prouinciæ: ab hac ferè duodecim milliaribus distat monasterium, quod dicitur Ægyptiorum. Narrauerunt ergo nobis patres eiusdem loci, quòd illic ante annos quinque mortuus esset senex, Iulianus nomine, qui circiter annos septuaginta in quodam breui spelæo moratus esset, nihil omnino sæculi istius possidens, præter cilicium, & sagum, & vasculum ligneum, & librum.

Iulianus 7. annis in spelæo vixit, extremè pauper.

Dicebant autē nobis & hoc de ipso, quòd toto vitæ suæ tempore non accendit lucernæ lumen, sed per noctes cælitus illustrabat eum lux, ita vt clare legere posset.

Noctes cælitus collucent illustratur.

Dictum

Cap. LII.

Dictum abbatis ELIAE *solitarij.*

VENIT frater quidam ad abbatē Eliam solitarium in cœnobium antiqui patris Sabæ, & dixit ei: Dic mihi verbum, pater. Senex verò dixit fratri: Diebus patrum nostrorum tres istæ virtutes in amore & studio apud monachos erant; nuditas rerum omnium, mansuetudo, & continentia: nunc autem auaritia, gula, & audacia. quod horum tibi placet arripe.

Veterum nuditas, mansuetudo, continentia.

Cap. LIII.

Vita senis CYRIACI *ex monasterio sancti Sabæ.*

NARRAVIT nobis abbas Stephanus de quodam sene morante in monasterio sancti patris nostri Sabæ, nomine Cyriaco, quod die quadam descendent Tuthelam., parumque remoratus circa mare mortuum, redierit iterum ad cellam suam. Cum verò esset æstus vehementissimus, ita vt senex pæne deficeret, extendens manus suas in cælum ad Deum, orauit dicens: Domine, tu scis quia iam præ siti ambulare non possum. Statimque nubes circa illum facta est, neque recessit ab eo, quamdiu restitueretur cellæ suæ. distabat autem à cellâ milliaribus fere duodecim.

Cyriacus lassus in aestu, nube caelitus obumbratur.

Idem abbas Stephanus & hoc nobis de eodem sene narrabat, quod venerint sui die quadam vt illum viderent. Cum ergo venissent ad locum, quærebant ipsius cellulam: quam dum quibusdam ostendentibus didicissent, adeuntes pulsauerunt ianuam. Quibus cognitis, senex Deum orauit, ne ab ipsis videretur. Et aperiens ianuam, exijt de cellulâ suâ, & *ab eis penitus visus non est: abiensque in desertum redire tamdiu noluit, donec illos recessisse cognouit.

Amicorum visitationem fugit.

Cap. LIV.

Vita monachorum SCITHIOTARVM, *& de sene* AMMONIO.

VENIMVS posteà *Teremithen ad abbatem Theodorum Alexandrinum; aitque nobis senex: Filioli, multum reuera perdiderunt Scithiotæ monachi iuxta senum prædictionem. Credite enim mihi, filij, quia magna erat charitas apud Scithiotas, magna abstinentia, magna discretio. Vidi ego illic senes, qui nisi quis ad eos venisset; numquam sumebant cibum: inter quos erat senex quidam, Ammonius nomine, iuxta me manens: cuius ego sciens consuetudinem, per omne Sabbatum ad illum veniebam, vt propter aduentum meum sumeret cibum. Habebant hoc omnes generaliter, quod quacumque horâ accederent ad eos aliqui, permittebant illos orationem facere, illisque orantibus, ipsi mensam apponebant, & continuò cibum sumebant.

** al. Teremithen.*

Veterum Scithiotarum charitas, abstinentia, discretio.

Cap. LV.

Visio cuiusdam SENIS *commorantis in Scithi, & de abbate* IRENAEO.

ABBAS Irenæus narrauit nobis de sene quodam commorante in Scithi, quòd diabolum viderit noctu sarculos, rastra, & cophinos præbentem fratribus, dixitque diabolo senex: Quid ista sunt? Respondit diabolus: Distractionem fratribus præparo, vt his occupati, fiant negligentiores ad orandum & glorificandum Deum.

Diabolus distractiones tempore orationis ingerit.

Idem abbas Irenæus narrauit nobis dicens iterùm: Cùm venissent barbari in Scithim, recessi inde, & veni in partes Gazæ, accepique mihi cellulam in monasterio. Abbas verò ipsâ die dedit mihi librum ad legendum, in quo ᵃ senum gesta scripta erant. Moxque vt aperui librum, occurrit oculis capitulum istud, quòd venerit quidam frater ad senem, dixeritque illi: Ora pro me pater. dixerit autem illi senex: Cùm esses nobiscum, orabam pro te; nunc autem ex quo in propria abijsti, non iam oro pro te. Vt ergo legi ego capitulum istud, plicui librum, & dixi in me ipso: Væ tibi, Irenæe, quia in propria venisti, nec iam orant pro te patres. Moxque librum abbati restituens recessi, & veni in loca ista. Et hæc mihi caussa fuit, filioli, veniendi in hunc locum.

Fratrum societas vtilis.

Cap. LVI.

Vita IOANNIS *discipuli senis magni, qui morabatur in vico Caparasimá.*

PTOLEMAIS ciuitas est Phœnicis: in hac vicus est qui dicitur Caparasima. In eo vico senex quidam erat magnus, habebatque discipulum, Ioannem nomine, & ipsum magnum, singularisque obedientiæ. Quadam ergo die misit senex discipulum suum in ministerium, dans ei & modicos panes pro victu suo. Profectus est autem discipulus, & completo ministerio redut, retulitque panes. Videns autem senior panes, ait ei: Fili, quare non comedisti panes quos dedi tibi? Prostratus ille coram sene, dixit ei: Ignosce mihi pater, quia non benedixisti mihi, cùm mitteres me vt cibum sumerem, idcircò non sumpsi. Admiratusque senex discretionem fratris, benedixit eum.

Ioannes à viatico abstinet, quia ei senex non benedixerat.

Ad hunc fratrem post dormitionem senis, cùm ieiunasset quadraginta diebus, vox facta est diuinitus, dicēs: Super quemcumque morbum imposueris manus, curabitur.

Varios morbos curat.

Manè autem facto, per dispensationem Dei, ecce homo quidam cum vxore veniebat, cuius mamillam cancri morbus consumebat. Rogabat ergo illum vir eius, vt vxorem suam curaret. Qui cùm peccatorem se diceret, & indignum ad tale attentandum opus, vir ille persistebat orans, vt annueret sibi, vxorisque suæ misereretur. Cùm verò imposuisset illi manum, mamillamque signasset, continuò sanata est. Et extunc plurima iam per illum signa Deus operatus est, non tantùm in vita suâ, verùm etiam post mortem.

Mulierem à cancro liberat.

CAP. LVII. *Mors* SIMEONIS *Stylitæ, & de* IVLIANO *abbate etiam Stylite.*

QVADRAGINTA ferè milliaribus ab Ægis ciuitate Ciliciæ Stylites erat nomine Simeon: hic fulgure percussus interiit. Abbas ergo Iulianus Stylites presbyter præter consuetudinem suam insolito tempore dixit discipulis suis: [10] Mittite thymiama in thuribulum. Qui dixerunt ei: Dic nobis caussam, pater: orabantque vt diceret eis. Senex autem dixit: Quia modò frater meus Simeon à fulgure deiectus interijt, & ecce transit anima eius cum tripudio & exultatione. Distabant autem ab inuicem milliaribus ferè viginti quatuor.

Iulianus mortem Simeonis Stylitæ absens videt.

CAP. LVIII. *Item de* IVLIANO.

ABBAS Stephanus, monasterij sancti patris nostri Sabæ dux, & hoc de memorato abbate Iuliano Stylitâ narrauit, quòd leo iuxta eum locum, in quo morabatur, apparuerit, plurimosque peregrinos & indigenas necare solitus fuerit. Die ergo quadam aduocans discipulum suum senex, Pancratium nomine, dixit ei: Vade fermè duo millia passuum ad Austrum, inueniesque illic leonem iacentem, cui dices: Humilis Iulianus in nomine Iesu Christi filij Dei viuificantis omnia, tibi præcipit, vt recedas ab hac prouinciâ. Profectus verò frater inuenit leonem iacentem. Cumque verba senis illi dixisset, continuò recessit leo.

Idem leoni per discipulum discessum imperat.

CAP. LIX. *Vita abbatis* [11] THALLELAEI *Cilicis.*

ABBAS Petrus presbyter eiusdem monasterij, narrauit nobis de abbate Thallelæo Cilice, quòd sexaginta annos transegisset in vitâ monasticâ numquam flere desistens, dicensque iugiter: Tempus hoc nobis ad pœnitentiam indultum est, & valdè requiretur à nobis, si illud neglexerimus.

Thallelæus per 60. annos iugiter flens.

CAP. LX. *Factum egregium* SANCTIMONIALIS *feminæ, per quod compunctus adolescens eius amator, monachus effectus est.*

QVIDAM vir fidelis narrauit nobis, cùm in Alexandriâ essemus, tale quiddam: Sanctimonialis, inquit, quædam sedebat in domo suâ vitam solitariam ducens; salutisque suæ valdè sollicita, ieiunijs, ac vigilijs vacabat iugiter, multasque faciebat eleëmosynas. Sed bonorum omnium semper inuidus diabolus, tantas in virgine virtutes non ferens, contra illam puluerem excitauit. Immisit enim adolescenti cuidam turpem de illâ diabolicamque cupidinem. Manebat autem extra limen eius adolescens. Cùm ergo virgo illa domo suâ vellet egredi, atque ad ecclesiam orationis gratiâ occurrere, ingerebat se illius oculis improbus & impurus adolescens, nec illam egredi sinebat, amatoria quædam verba procacibus nutibus illi insusurrans: adeò vt iam præ nimiâ molestiâ adolescentis cogeretur virgo domo suâ nusquam progredi. Die igitur quadam misit ancillam suam virgo ad illum vt ei diceret: Veni, vocat te domina mea. Abijt ergo ad illam gaudens, & stuprum committere gestiens. Sanctimonialis verò sedebat in cubili suo; ingresso igitur adolescenti ait: Sede. cumque sedisset: Dic oro te, frater, inquit illa, cur ita mihi molestus es, nec permittis me domo meâ egredi? Respondit adolescens. Verè, domina, te multum amo, & quando te inspicio, totus in tui concupiscentiam inflammor. Quæ ait ad illum: Quidnam in me pulchrum vidisti, quia sic amas me. Ait adolescens: Oculos tuos; ipsi enim seduxerunt me. Virgo verò vt audiuit quia oculi eius illum seduxissent, sumpto gladio mox oculos eruit. Hoc autem cùm vidisset adolescens, eruisse scilicet sibi virginem oculos, compunctus corde abijt in Scithim, ibique sæculo renuntians, effectus est probatissimus monachus.

Adolescens affectu sanctimonialis libidine inardescit.

Sanctimonialis sibi oculos eruit, ne adolescenti scandalo ad libidinem sint.

CAP. LXI. *Vita abbatis* LEONTII *Cilicis.*

DICEBANT quidam patrum de abbate Leontio Cilice, quòd in obsequio Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis fuerit feruentissimus, ac per quadraginta annos numquam de illius templo recesserit. Erat autem semper miræ grauitatis, & sibi iugiter intendens.

Leontius annis 40. non recedit à templo sanctæ Mariæ.

Dicebant & hoc de illo, quòd si vidisset pauperem venientem ad se, si quidem ille esset cæcus, per manum illi porrigebat eleëmosynam; si autem videns, ponebat ante illum, aut

aut in columnæ basi, aut in scamno, aut in sanctuarij gradibus. Atque inde illam tollebat pauper. Interrogatus autem à sene: Quare, pater, per manus non das eleëmosynas? respondit: Ignosce mihi, pater; neque enim ego sum qui illam præbeo, sed domina mea sancta Dei genitrix, quæ & me, & illos nutrit.

Eleëmosynam suam sanctæ Mariæ adscribit.

CAP. LXII

Vita abbatis STEPHANI *monasterij Æliotarum presbyteri.*

NARRAVIT nobis vnus ex senibus de abbate Stephano presbytero monasterij Æliotarum, quòd cùm sederet in in cellâ suâ, immisit illi cogitationes dæmon, dicens: Recede, nihil enim hic proficis. Senex autem dicebat dæmoni: Non audio te, scio enim quis es; ferre non potes, vt aliquis saluetur: sed Christus filius Dei viui ipse te conteret.

Stephanus præliat in cella contra dæmonem tentantem.

CAP. LXIII.

De eodem.

DICEBANT de eodem abbate Stephano, quòd cùm sederet & legeret, venit iterùm diabolus visibiliter, dixitque ei: Recede, nihil enim hic proficis. Tunc ille dæmoni: Si vis vt recedam, fac vt id in quo ego sedeo ambulet. Sedebat autem in sellâ vimineâ. Quo audito, dæmon confestim sellam illam per totam cellam ambulare fecit. Senex autem aspiciens versutiam dæmonis, ait illi: Nempe quoniam ita velox & astutus es, non hinc recedo. Factaque ab eo oratione, dæmon euanuit.

Rursus dæmonem astu ipsius...

CAP. LXIV

De eodem.

TRES senes venerunt ad abbatem Stephanum presbyterum, & cùm perseuerarent loquentes de vtilitate animæ, tacebat senior. Dicunt ei senes illi: Nihil nobis respondes, pater? vtilitatis gratiâ venimus ad te. Tunc ait illis: Ignoscite mihi, vsque modò non animaduerti quid locuti sitis: verumtamen quod habeo, hoc dico vobis. Ego die noctuque nihil aliud aspicio, nisi Dominum nostrum Iesum Christum in ligno pendentem. Quod cùm audissent, multum ædificati recesserunt.

Stephanus semper crucifixo intentus.

CAP. LXV.

De eodem.

ABBAS Ioannes, cognomento Molbas, narrauit nobis de venerando sene isto beato Stephano presbytero, quòd cum aliquando iecur illius grauiter infirmaretur, ex quâ infirmitate sancta illa anima migrauit a corpore, coëgerunt illum medici carnem manducare. Erat autem illi frater sæcularis quidam, sed valdè religiosè & secundùm Deum viuens. Factum est autem cùm carnes comederet presbyter, superuenit frater eius sæcularis, vidensque illum vescentem carnibus, scandalizatus est, & valdè contristatus, quod ex tantâ abstinentiâ atque continentiâ in extremo vitæ suæ tempore ad comedendum carnes deuolutus esset. Mox ergo in extasi factus, vidit quemdam dicentem sibi: Quare sic de presbytero scandalizatus es? quia illum vesci carnibus vidisti? Nescis, quia necessitate compulsus, & propter obedientiam id fecit? Nempe propterea scandalizari non debuisti: nam si merita & gloriam fratris tui videre cupis, retrò conuertere, & vide. Conuersusque vidit fratrem suum crucifixum cum Domino. Aitque ad eum is, qui illi apparuerat: Ecce in quâ gloriâ frater tuus est.

Scandalizatus quidam in Stephano carnes in morbo comedête diuinitus docetur.

CAP. LXVI

Vita abbatis THEODOSII *solitarij.*

ABBAS Antonius dux monasterij Æliotarum, qui etiam illud ædificauit, narrauit nobis de abbate Theodosio, quòd senex ipse hæc de seipso narrabat: Priusquam ad vitam solitariam transissem, factus in extasi aspexi virum quemdam, cuius species claritatem solis vinceret. Hic tenens manum meam, Veni, ait, quia pugnare & luctari te conuenit. & induxit me in theatrum infinitæ magnitudinis. Aspexi autem theatrum plenum viris ex vnâ parte candido amictu, ex aliâ verò nigro vestitis. Cùm ergo iniecisset me in theatrum, aspicio virum miræ magnitudinis Æthiopem, cuius caput turpissimum penetrabat nubes. Tunc ait ad me iuuenis ille qui mihi apparuerat: Cum hoc luctari te oportet. Ego, qui aspectu viri illius proceri territus eram, tremere ac pauere cœpi, orabamque iuuenem illum splendidum, qui me induxerat in theatrum, dicens: Quis hominum mortali conditione & infirmitate circumdatus, cum hoc luctari posset? Non ipsum vniuersum genus humanum, si in vnum confluat, huic resistere præualet. Ait autem ad me iuuenis ille præclarus: Prorsus cum illo te luctari opus est. Ingredere igitur cum omni alacritate & fiduciâ: mox enim vt tu illum adorsus fueris, ego adiutor adero, tibique victoriæ coronam reponam. Vt ergo ingressus ad certamen sum, luctarique inuicem cœpimus, continuò præclarus ille iudex nostri certaminis adfuit, mihique coronam dedit. Atque plebs illa obscura, Æthiopumq; multitudo ingens eiulantes euanuerunt: pars verò reliqua candidatorum gratias illi & laudes referebant, qui me iuuerat, ac præclarâ victoriâ donauerat.

Theodosij visio de pugnâ spirituali, & Dei adiutorio.

CAP. LXVII.

De eodem.

De hoc abbate Theodosio solitario narrauit nobis abbas Cyriacus eius discipulus, quòd triginta quinque annos egerit in solitudine, semper post biduum comedens, & iugiter silentium seruans, neque ad aliquem loquens: ceterùm si loqui voluisset, signo potiùs quàm verbo vtebatur. Hoc & ego vidi. Mansi enim in eodem Æliotarum monasterio annis decem.

Per annos 35 biduanum seruat ieiunium, semper silens.

CAP. LXVIII.

De eodem.

De abbate Theodosio cùm audisset Abramius dux sanctæ Mariæ nouæ, quòd non haberet pallium, quo hieme vteretur, emit illi. Quod postquam senior accepit, quadam die cum obdormiret (dormiebat autem in cellâ senex) ascenderunt latrones, & exuerunt illum pallio, abeuntesque secum illud tulerunt. Quo facto, nihil omnino locutus est senex.

Furtum patienter fert.

CAP. LXIX

Vita abbatis PALLADII, *& senis Thessalonicensis inclusi, nomine* DAVID.

Perreximus vnà ego & dominus Sophronius Sophista, priusquam sæculo renuntiaret, in Alexandriam ad abbatem Palladium, virum sanctum, & verum seruum Dei, qui monasterium suum habebat in Thelazomeno. Cumque illum pariter deprecaremur, vt verbum nobis ædificationis impenderet, cœpit senex ita ad nos loqui: Filioli, tempus iam abbreuiatum est, certemus hic modicùm, atque laboremus vt immortalibus bonis in æternum perfruamur. Videte martyres, videte pugiles cælestes, quomodo viriliter & fortiter cuncta superarunt. Quos præteritum quidem tempus agnouit, viuunt autem semper in memoriâ nostrâ, vixque satis illorum tolerantiam admirari possumus. Attestantur audientium singuli, stupentes ad tantam beatorum martyrum patientiam, quę verè naturam excedit humanam. Quorum alijs quidem effossi sunt oculi, alijs excisa crura, illis amputatæ manus, istis abscissi pedes. Et illos quidem ignis repentè consumpsit, istos autem lentiùs adurens, diu cruciauit. Atque alios nimirum profundum maris excepit, alios flumina absorbuerunt: alios item ferarum dentes, veluti malefactores quosdam & sceleratos, viuos acceperunt; alios varijs exquisitisque supplicijs præmortuos in cibum acceperunt. Ceterorum omnia contra illos bellatores Dei tormentorum genera excogitata dicere non possumus, quæ suggessit humani generis inimicus dæmon, inuidiâ martyrum ipsorum & liuore tabescens. O quàm fortiter sustinuerunt! ô quanto fidei ardore pugnauerunt, imbecillitatem corporis animæ virtute superantes, & quæ sperauerunt præmia, præsentibus laboribus digniora & longè excellentiora capientes! Quæ profectò omnia firmissimam illorum in vtramq; partem fidem ostendebant. Hinc quidem, quia laborantes modicùm, eximijs bonis in æternum perfruuntur; inde verò, quia horrenda corporibus illorum inuecta supplicia, quæ inimicus noster diabolus induxit, fortissimè sustinuerunt. Si igitur tribulationes toleremus, & cum Dei gratiâ vincamus, verè Dei amatores inuenimur, Deusque nobiscum est, pugnans ipse in nobis, & vincens, laboresque nobis ac sudores dignationis suæ gratiâ alleuans. Scientes igitur, filioli, quali operatione & exspectatione tempus indiget, dignoscamus nos ipsos per quietem & silentium. In hoc enim in dulto nobis tempore, necesse est nos vti bonâ & præclarâ ope pœnitentiæ, vt Dei templa esse mereamur: neque enim modicus & breuis honor nobis in futuro sæculo recompensabitur.

Verbum ædificat omnium Palladij.

Per quietem & silentium sui generatur cognitio.

Dixit iterùm: Memores semper illius simus, qui non habuit, vbi caput reclinaret. Ait rursus ipse senior: Quoniam, iuxta Paulum apostolum, tribulatio patientiam operatur, faciamus mentem nostram capacem regni cælorum. Ait iterùm: Filioli, non diligamus mundum, neque ea, quæ in mundo sunt.

Matth. 8. *Rom. 5.* *1. Ioan. 2.*

Dixit iterùm: Obseruemus cogitationes, quod medicamentum salutis est.

Cogitationum obseruatio, medicamentum salutis.

Idem abbas Palladius rogatus à nobis, vt ædificationis nostræ caussâ diceret nobis, quâ ratione quibusque cogitationibus ad monasticum statum accessisset, narrauit nobis, dicens: In prouinciâ meâ Thessalonicensi senex quidam extra muros ciuitatis, quasi stadijs tribus inclusus erat ex Mesopotamiâ, nomine Dauid, virtutibus valde ornatus, misericors & continens. Transegit autem in cellulâ inclusus ferè annos octoginta. Quoniam verò propter metum barbarorum noctè muri ciuitatis custodiebantur à militibus, hi qui illam muri partem obseruabant, quæ senis cellulam respiciebat, noctè quadam aspexerunt, quia ex fenestris cellulæ ignis egrediebatur. Putauerunt autem, milites barbaros in cellam senis ingessisse ignem. Manè autem facto, ingressi milites inuenerunt & senem illæsum, & cellam omnino incombustam, & obstupuerunt. Rursus igitur sequenti noctè eumdem aspicientes ignem, admirabantur. non solum autem sequenti noctè ignis in cel-

Dauid annis 80. cella inclusus.

Cella eius igne caelesti illustratur.

in cellâ senis apparuit, verùm & multo tempore, ita vt vniuersæ ciuitati manifestum factum fuerit, plurimique nocte in muro sæpè vigilarint, inspiciendi ignis gratiâ. Visus autem ignis ille vsque ad obitum senis. Hoc ego miraculo non semel & bis, sed sæpiùs inspecto, dixi in me ipso: Si in hoc sæculo tantam gloriam seruis suis largitur Deus, quantam putas eis reseruauit in futuro, quando & illorum facies fulgebunt vt sol? Ista mihi, filioli, caussa extitit arripiendi monasticum habitum, & hanc conuersationem eligendi.

Visio hæc Palladio fuit occasio conuersionis.

Cap. LXX.

Vita monachi ADDAS *Mesopotameni inclusi.*

DICEBAT & hoc nobis senex, quòd post nunc abbatem Dauid venit & alius monachus, nomine Addas, & ipse de Mesopotamiâ, & seipsum inclusit ad aliam partem ciuitatis, in quadam magnâ platano, fecitque sibi fenestram, ex quâ etiam cum aduenientibus colloquebatur. Cùm ergo venissent barbari, & omnem prouinciam prædati essent, contigit eos per locum illum transire. Cumq; vnus ex eis cōspecto sene, gladium eduxisset, vt illum occideret, sublatam in sublime manum vt feriret, demittere nequiuit, sed ea suspensa immobilis perstitit. Quòd cùm cernerent barbari ceteri, admirati rogabant senem, vt socium eorum curaret. Senex igitur factâ oratione, curauit eum, & ita dimisit in pace.

Addas platano inclusus.

Barbari manus in eum vindicare conantis obrigescit.

Restituitur sene orante.

Cap. LXXI.

Pulchrum dictum HOMICIDAE *ad monachum qui eum sequebatur dum duceretur ad decollandum.*

NARRAVIT nobis iterùm idem abbas Palladius, dicens, quòd in Arsenoite, quæ ciuitas Thebaidis est, tentus fuerit quidam homicidij reus: qui cùm diu cruciatus esset, tandem sententiam decollationis accepit. Cùm ergo duceretur extra ciuitatem sex millibus passuum (illic enim etiam perpetrarat homicidium) monachus quidam retrò sequebatur vt illum decollari conspiceret; qui autem ad decollandum ducebatur, cùm vidisset monachum sequentem, ait illi: Numquid, abba, non habes cellulam, & opus manuum? Respondit monachus: Parce mihi, frater; & cellam enim & opus habeo. Qui respondens ait illi: Quare ergo non resides in cellâ & defles peccata tua? Dicit ei monachus: Vere, frater mi, valdè meipsum negligo, compunctionemq; anima mea non habet, & idcircò venio vt aspiciam te, dum morieris, vt vel sic in compunctionē veniam. Tunc ait illi reus: Vade, frater, per Dominum, sede in cellâ tuâ, & gratias age Saluatori nostro Iesu Christo. Ex quo enim ille homo factus est, & pro nobis peccatoribus mortuus est, homo iam non moritur.

Homicida supplicio afficiendus monachum ad cellam relegat.

Cap. LXXII.

Relatio abbatis PALLADII *de sene homicida, qui adolescentem falsò de eodem crimine accusabat.*

ET hoc item narrauit nobis ipse abbas Palladius, dicens: Senex quidam qui homicidium fecerat, detentus est à magistratu in Alexandriâ. Qui cùm cruciaretur, dicebat & alium fuisse secum cædis illius socium. Is autem de quo senex dicebat, adolescens erat viginti fermè annorum. Multis ergo suppliciis ambo affecti sunt. Et senex quidem dicebat: Mecum fuisti, quando perpetraui homicidium. Adolescens verò denegabat, nihil se conscium esse homicidij, neque cum illo se fuisse asserens. Cùm ergo cruciati fuissent, sententiam ambo acceperunt vt furcis suspenderentur. Abierunt ergo quinto extra vrbem milliario, illic enim huiusmodi reos punire consueuerant. Distabat autem ab eo loco ferè vno stadio Saturni templum euersum. Cùm igitur ad locum venissent & populus & milites, adolescētem primò suspendere in ligno voluerunt: adolescens autem prostratus in solo milites orabat, dicens: Per Dominum facite charitatem, & ad Orientem me suspendite, vt illum videam quando suspensus ero. Dicunt ei milites: Quam ob caussam? Quibus adolescens: Verè, domini mei, non habeo infelix ego plus quàm septem menses, ex quo sanctum Baptisma suscepi, & Christianus factus sum. Cùm hoc audissent milites lacrymati sunt super adolescente. Senex autem cùm hoc audisset, fremens grauiter dixit militibus: [11] Serapim facite, vt ego aspiciam contra Saturnum. Cùm verò audissent blasphemiam senis, omisso adolescente, senem primò suspenderunt. Cùm verò illū in ligno suspenderent, ecce eques ab Augustali celeriter missus, ait militibus: Adolescentem nolite interficere, sed reducite illum. Factū est autem ingens gaudium militibus & cunctis assistentibus. Et reducentes eum introduxerunt in prętoriū, absoluitque illum Augustalis. Adolescens verò præter spem saluus factus, abiens monachus effectus est. Hoc autem ad nostram & legentiū vtilitatem scripsimus, vt sciamus quia nouit Dominus pios à tentatione liberare.

Adolescens ad Orientē suspendi desiderat, vt Christū intueatur.

Adolescens à falso crimine liberatur, & periculo eripitur.

CAP. LXXIII.

Vita IOANNIS *militis Alexandrini.*

HOC etiam nobis idem abbas Palladius narrauit, dicens: Erat in Alexandriâ miles quidam, Ioannes nomine, hunc habens ordinem vitæ. Diebus singulis à mane vsque in horam nonam sedebat in monasterio solus iuxta gradus sancti Petri, cilicio indutus, & sportellas texens, tacens omninò, & nulli quidquam loquens; sedebat autem laborans manibus suis, atque hoc solum canebat dulciter: Domine, ab occultis meis munda me, vt non confundar orans. Hunc versum cùm dixisset, vnâ ferme horâ tacebat, & rursum eumdem resumebat versum, ipsumque sæpties per totam diem repetebat, nihil omninò aliud dicens. Hora autem nonâ exuebat cilicium, induebatque militarem habitum, id est, indumenta sua, atque ita ad propria signa properabat. Cum hoc & ego annos octo mansi, multumque ædificatus sum in silentio & instituto suo.

Ioannis militis oratio eadem sæpiùs repetita.

Psal. 18.

Priùs cilicium, inde sagum induit.

CAP. LXXIV.

Eiusdem PALLADII *verax dictum de hæresibus.*

CORRIPIENS nos aliquando senex, ipse ita nobis dicebat: Credite mihi, filioli, nihil aliud schismata & hæreses introduxit in sanctam Ecclesiam, nisi quòd non Deum & nos inuicem valde diligimus.

Hæresis ab amore proprio ortum habet.

CAP. LXXV.

Miraculum DOMINAE *erga vxorem & filiam viri fidelis, qui hospitio suscipere monachos consueuerat.*

IDEM abbas Palladius cùm aliàs ad ipsum venissemus, tale quiddam enarrauit nobis: Erat, inquit, in Alexandria vir quidam fidelis, religiosus valde & misericors, & hospitio suscipiens monachos. Habebat autem vxorem, & ipsam humilem valde, & ieiunantem quotidie, erat autem illis & filiola quasi annorum sex. Quadam verò die vir ille pius profectus est Constantinopolim; erat enim negotiator. Relictis ergo domi vxore, & puellâ, & vno seruo, abiit vt nauigaret. Cùm verò iret ad nauem, ait ad illum vxor: Cui nos commendatos relinquis, domine. Respondit vir eius: Dominæ nostræ sanctæ Dei genitrici. Die verò quadam cùm sederet vxor & operaretur, habens & puellam secum, seruus ille ex suggestione diabolicâ voluit necare dominam & eius filiam, & deprædare quidquid haberent, & fugere. Sumpto igitur ex coquinâ cultro, perrexit in triclinium vbi erant ambæ. Cùm verò venisset ante ianuam, comprehensus est cæcitate, ita vt neque triclinium ingredi, neque ad coquinam reuerti posset. Cùm autem vnâ ferme horâ perstitisset, frustraque conaretur ingredi, cœpit vocare dominam suam, dicens: Veni hucusque. Illa admirans, quòd in medio ianuæ persistens, ad illam non ingrederetur, sed clamaret, ait illi: Tu magis huc veni; ignorans quia cæcitate teneretur. Puer autem cœpit illam adiurare, vt iret prope illum: illa verò iurauit, non se ituram. Tunc ait illi: Mitte vel puellam. Quæ noluit, sed ait: Si quid vis, ipse potiùs veni. Videns autem seruus, quòd nihil potuisset agere, seipsum gladio percussit, & corruit. Domina verò illius cùm vidisset quid egerat, clamauit, continuòque vicini accurrerunt. Ingressi sunt autem & ex officio prætorij nonnulli, puerumque repenientes adhuc viuum, didicerunt ab ipso omnia, & glorificauerunt Dominum qui ostenderat miracula, & matrem saluauerat cum filiâ.

Beata Maria commendata à marito aliò proficiscente familia, à morte præseruatur.

Seruus dominæ suæ exitium parans, ipse se interfecit.

CAP. LXXVI.

Submersio MARIAE *mulieris peccatricis.*

ET hoc item Palladius ipse narrauit nobis: Audiui, inquit, nauclero quodam enarrante, tale aliquid, quòd die quadam cum nauigaret, vectores habens viros & mulieres, venissetque in altum, ceteris omnibus bene nauigantibus, aliis quidem Constantinopolim, aliis verò Alexandriam, & aliis aliò, vento illis flante prospero, ipse solus nauigare non poterat. Et mansimus, inquit, quasi dies quindecim, nihil ex eo loco vbi eramus, moti. Versabamur igitur in magnâ mœstitiâ & desperatione, nescientes quidnam istud sibi vellet. Ego verò, vt nauclerus cui cura nauis incumbebat & omnium quæ in ipsâ erant, cœpi rogare Deum pro hac re. Quadam verò die venit ad me vox, dicens: Mitte foras Mariam, & bene nauigabis. Cœpi ergo cogitare quidnam hoc esset, & quæ esset Maria. Cùm autem hæsitarem de hoc, venit vox de nouo, dicens: Dixi tibi, Mitte foràs Mariam, & salui eritis. Tunc ego cogitans quid istud esset, exclamaui continuò, O Maria. nesciebam enim quæ esset Maria. Illa verò iacens in loco suo, vt audiuit, respondit, dicens: Quid iubes, domine? Tunc aio ad illam: Fac charitatem, veni hucusque. Exsurgens autem continuò venit. Cùm ergo venisset ad me, accepi eam seorsum, & dixi ei: Vides, Maria soror, quot peccata mea sunt, vt propter me vos omnes pereatis? Illa verò altius ingemiscens, ait: Imò, domine mi nauclere, ego peccatrix sum. Et dixi illi: Quæ peccata habes, mulier? Et illa,

Nauis ob infanticidam mulierem non promouetur.

Cœlestis vox clamat mulierem expellendam.

illa, Vę mihi, inquit, quia non est peccatum quod ego non egerim, & propter peccata mea vos omnes in periculo constituti estis. Tunc enarrauit mihi mulier, quæ circa se erant, dicens: Profectò, domine nauclere, infelix ego virum habui, ex quo duos filios genui; cùmque ad ætatem peruenissent, vnus annorum nouem, alius quinque, mortuus est vir meus, & remansi vidua. Miles autē quidam habitabat iuxta me, quem ego maritum accipere volui, misique ad ipsum quosdam. Ille autem non acquieuit, dicens: Non accipio vxorem, quæ habeat ex altero viro filios. Ego autem videns quòd propter filios nollet me accipere vxorem, inducta amore eius, occidi duos filios meos, indicauique illi dicens: Ecce modò nullum habeo filium. Miles verò cùm audisset, quid egissem de filiis, ait: Viuit Dominus qui in cælis habitat, quia te non accipiam. Vnde ego metuens, ne hoc manifestum fieret, & morerer, fugi. Hæc ego audiens ex ore mulieris, ne sic quidem illam in mare proiicere volui, sed differens dixi ad illam rursus: Ecce ego ascendo in [13] carabum, & si ambulauerit nauis, scito, quia peccata mea in naui operantur. Vocauique continuò scapharium, & dixi: Produc scapham. Cùmque ascendissem in illam, nihilo magis vel nauis vel scapha mota est. Tunc ascendens nauim, dixi mulieri: Descende & tu in scapham. Quæ mox vt descendit, scapha se continuò quinquies gyrans, in profundum cum muliere submersa est. Nauis autem post hæc tantâ velocitate cucurrit, vt tribus diebus ac dimidio nauigationem peregerimus, quam diebus quindecim peracturi eramus.

Repulsâ muliere infanticidâ nauis cursum suum tenuit.

CAP. LXXVII.

Relatio trium pauperum CAECORVM, *quomodo excæcati fuissent.*

EGO & dominus meus Sophronius perreximus ad philosophi Stephani domum, doctrinæ gratiâ: erat autem meridianum tempus. Morabatur hic apud sanctam Dei genitricem, quam ædificauit beatus papa Eulogius ad Orientem, iuxta magnum [14] Tetraphylum. Cum ergo pulsaremus philosophi ostium, puella respiciens ait nobis: Dormit ille, oportet expectare pusillum. Tunc aio domino meo Sophronio: Eamus ad Tetraphylum, & illic maneamus. Est autem locus ille Alexandrinis venerabilis: dicunt enim Ieremiæ prophetæ ossa ex Ægypto sumpta ab Alexandro conditore vrbis illic fuisse reposita. Cùm ergo illuc venissemus, neminè inuenimus nisi cæcos tres: erat enim meridies. Perreximus ergo iuxta illos cæcos quietè ac silenter, sedimusq́; habentes libros nostros. Loquebantur autem cæci ad inuicem multa. Dixitque vnus ad alium: Tu quomodo factus es cæcus? Respondit ille: Nauta eram cum essem adolescens, & cùm ab Africâ nauigaremus, in mari oculis repente captus sum, nec valens ambulare, albuginem in oculis habui. Dixit autem huic alij cæco: Tu verò quomodo effectus es cæcus? Respondit & ille dicens: Vitri ad vsus varios fundendi artifex fui, & ex igne amisi duos oculos meos, & cæcus effectus sum. Aiunt autem ambo hi, qui interrogati fuerant ad tertium: Dicas & tu quomodo factus es cæcus? Respondit: Verè ego vobis dicam: Cum essem adolescens, laborem valde oderam, & reculabam, luxuriosusque factus sum. cumque non haberem necessaria victui, furari iam cœperam. Die verò quadam cùm mala multa perpetrassem, stabam in quodam loco, videntque mortuum efferri optimè indutum, secutus sum funus, vt viderem vbi poneretur. Venerunt autem retro sanctum Ioannem, & ibi posuerunt illum in monumento, peractisque officiis recesserunt. Ego mox vt illos recessisse vidi, ingressus monumentum, exui ipsum, nihil ei relinquens præter vnum linteamen. Cum ergo progredi inciperem de monumento, multis onustus pannis, dicit mihi improba mea cogitatio: Accipe & linteum, quia bonum est. Redij autem infelix ego, vt sumpto etiam linteo, nudum illum relinquerem. Tunc resedit coram me mortuus, extendensque super me manus suas, digitis suis eruit oculos meos. Ego igitur miserabilis, dimissis omnibus, cum magnâ tribulatione & periculo exiui de monumento. Ecce & ego dixi vobis, quomodo cæcus factus sum. Ista cùm audissemus, innuit mihi dominus meus Sophronius, & recessimus. Et dixit mihi: Vere, abba Ioannes, hodie nihil vltrà studeamus; satis enim ædificati sumus. Hæc ergo scripsimus, vt & vos pariter ædificemini: nullus enim male faciens Deum latere potest.

Ieremiæ ossa in Tetraphylo Alexandria requiescunt.

Trium cæcorum colloquium de causâ cuiusque cæcitatis.

Quidam mortuum spolians, à mortuo excæcatur.

CAP. LXXVIII.

Stupendum miraculum PVELLAE *mortuæ, quæ exspoliatorem detinuit, nec eum relaxare voluit, donec is promitteret se monachum futurum.*

ET istud quidem quod diximus, nos ipsi ab eo qui passus fuerat, audiuimus. Aliud autem huic simile abbas Ioannes, monasterij Gigantum pater, cùm Theopolim venisset, narrauit nobis, dicens: Ante modicum temporis venit ad me adolescens quidam, & ait mihi: Amore Dei suscipe me,

volo enim pœnitere. Dicebat autem hoc cum multis lacrymis & singultibus. Ego autem cùm illum cernerem valde contritum, & cum magnâ mœstitiâ, dixi illi: Dic mihi caussam tantæ compunctionis, neque me celes quidquam; potens est enim Deus adiuuare te. Et ait mihi: Vere, domine abba, magnus peccator sum. Ad quem rursus: Crede mihi, sicut multa & varia sunt vulnera, ita plurima quoque sunt & varia medicamenta. Sed tu si curari vis, dic mihi in veritate opera tua, vt & ego congrua illis adhibeam medicamenta. Aliter enim curatur fornicator, aliter homicida; aliudque est auari remedium, alia mendacis medicina; atque alio iracundus, alio fur, alio adulter medicamine sanatur. Et ne tibi plurima vitia enumerem, quemadmodum in corporalibus infirmitatibus varijs varia quoq; remedia adhiberi cõspicimus, ita & animæ vitijs, quæ plurima sunt, medicina quoque varie succurrit. Ille autem altiùs ingemiscens, & pectus suum percutiens, lacrymis ac singultibus contundebatur, & præ nimiâ perturbatione & mœstitiâ animo deficiebat, neque vocem liberam emittere valebat. Ego verò vt illum animaduerti ad desperationem tristitiamque intolerabilem lapsum, & neque quid passus esset, neque quid egisset mali, neque calamitatem suam enuntiare valentem, aio ad illum: Fili, audi me, & aliquantulam vim fac cogitationi tuæ, & enuntia mihi quid à te factum sit; potest enim Dominus noster præbere tibi auxilium suum. Nam qui propter ineffabilem clementiam suam, & immensas miserationes omnia pro salute nostrâ passus est, quique cum publicanis conuersatus est, & meretricem ad se venientem non repulit, latronemque suscepit, & amicus peccatorum appellatus est, ipse, fili, te quoq; pœnitenté conuersumq; suis manibus suscipiet gaudens. Non enim vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.

Varia variorũ peccatorum medicamina.

Math. 9. Lucæ 7. Lucæ 23. Math. 11.

Ezech. 18. & 33.

Tunc ille vim sibi faciens, & à singultibus & lacrymis modicùm temperans, ait mihi: Ego, domine mi abba, plenus omni scelere, & nec cęlo dignus nec terrâ, cùm ante hoc biduum audissem, diuitis cuiusdã ex primarijs ciuitatis huius filiam virginem esse defunctam, & cum multis ac pretiosis vestibus sepultam in vno extra ciuitatem monumento, ex consuetudine pessimi istius operis, abij noctu ad tumulum, ingressusque cœpi exspoliare illam. Et cùm omnibus iam ipsam exuissem, quibus erat induta, nec camisiæ quidem ipsius parcens, sed eam quoque illi auferens, nudamq; ipsam, vt nata fuerat, relinquens, è sepulcro egredi volebam. Tunc illa resedit coram me, sinistramque manum suam extendens, apprehendit dexteram meam, & ait ad me: Nequissime hominum, itane decuit te nudare me? an tu non times Deum, neque metuis damnationem vltimę retributionis? nónne vel salté mortuæ misereri debuisti? Sed Christianus existens, ita me nudam assistere Christo honestum fore iudicasti? neque sexum muliebrem reueritus es? nónne hic sexus te peperit? nónne matrem quoque tuam hac in me iniuriâ violasti? Quam, infelicissime hominum, rationem redditurus es Christo de scelere in me perpetrato ante ipsius tribunal tremendum, quòd viuente me nullus extraneus vmquam vidit faciem meam, & tu post mortem & sepulturam denudasti me, & nudum aspexisti corpus meum? Væ humanæ miseriæ, ad quam infelicitatem deuoluta est? Quo corde, homo, quibus manibus accedens, sumis sanctum & pretiosum corpus Domini nostri Iesu Christi?

Fur virginem mortuam spolians ab eâ detinetur.

Grauis virginis ad illũ adolescentem furem oratio & increpatio.

Ego autem, vt ista conspexi & audiui, pauore & formidine totus comprehensus, tremens ac metuens, vix aio ad illam: Dimitte me, & istud vltrà non faciam. Quæ ait: Profectò non ita erit. tu enim vt voluisti, huc intrasti; sed non ita vt volueris, hinc egredieris. Nam sepulcrum istud commune erit ambobus. neque putes te confestim moriturum, sed cum hic plures dies cruciatus fueris, malam malè animam perditus reddes. Ego autem orabam illam cum lacrymis, vt dimitteret me, multùm illam per omnipotentem Dominum adiurãs, spondensque, & iuramento confirmans, me iniquum istud ac nefarium opus vltra non facturum. Tandem post multas preces & lacrymas, crebrosque meos singultus, respondens illa dixit mihi: Si vis viuere & ab hac necessitate liberari, promitte mihi, quia si te dimisero, non solum ab his nefarijs & profanis actibus tuis recedes, sed statim perges, & sæculo renuntians efficieris monachus, agesque pœnitentiam pro his quæ male gessisti, seruiens Christo. Ego autem iuraui ei, dicens: Per Deum, qui suscepturus est animam, non solùm quæ dixisti faciam, sed ab hodiernâ die non ingrediar in domum meam; sed hinc abiens, in monasterium proficiscar. Tunc ait puella ad me: Indue me, sicut inuenisti prius indutam. Cum verò illam induissem, rursum se collocans, mortua est. Hæc ego cùm ab adolescente audissem, refouens eum ac erigens verbis, & prouocans ad pœnitentiam & continentiam, totondi illum, indutumque monastico habitu inclusi in speluncâ in monte

Non dimittitur, nisi monachum se futurum iurauerit.

Tondetur, & monastico habitu induitur.

monito; magnificè gratias Deo agentem, certantemque viriliter pro animâ suâ.

Cap lxxii. *Maximum & stupendum miraculum sacratissimæ* EVCHARISTIAE *sub Dionysio Seleuciæ episcopo.*

CVM venissemus Seleuciam, conuenimus abbatem Theodorum episcopum eiusdem ciuitatis. Ille autem narrauit nobis, dicens: Sub sanctæ memoriæ Dionysio huius ciuitatis episcopo, prædecessore meo, tale quiddam contigit. Vir quidam erat in hac ciuitate negotiator valdè religiosus & diues, sed hæreticus: erat enim de Seueri sectatoribus. Habebat autem seruum fidelem quemdam, sanctæ & apostolicæ Ecclesiæ communicantem. hic secundùm prouinciæ consuetudinem, die sancto Cœnæ Dominicæ sumptam Communionem inuoluit in linteo mundissimo, & in armario reposuit. Contigit autem, vt post sanctum Pascha vir ille fidelis mitteretur Constantinopolim, negotij cuiusdam gratiâ, dimissâ per obliuionem sanctâ Communione in armario; dedit autem eius clauem domino suo. Quadam verò die aperiens armarium dominus, inuenit linteolum, inuolutasque in eo sanctas particulas Communionis. Contristatus est autem in hoc, & hæsitabat, quidnam de illis faceret: nam ex ipsis communicare nolebat, eò quòd essent sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, ipse verò Seuerianæ hæresis. Et tunc quidem dimisit eas in armario, vt erant, cogitans quia rediturus esset seruus, & sumpturus eas. Cùm autem venisset Cœna Domini, neque seruus ille fidelis rediisset, voluit eas dominus ipsius comburere, ne rursus & in secundum annum seruarentur. Apertoque armario, vidit omnes sanctas particulas culmos & spicas germinasse. Vnde ingenti timore ac tremore comprehensus in nouo admirandoque spectaculo, sumens sanctas particulas, & cum omni domo suâ clamâs Kyrie eleison, cucurrit ad sanctam ecclesiam, ad sacrosanctum & venerabilem Dionysium episcopum. Hoc autem magnum & terribile, & omnem rationem, omnemque mentem, & omnem cogitationem excedens miraculum, non vnus, aut duo, aut tres, vel pauci aliqui viderunt, sed omnis ecclesia, ciuesque & rustici, indigenæ & hospites, quique continentem ambulant, & qui mare nauigant, viri & mulieres, senes & impuberes, iuuenes & seniores, domini & serui, diuites & pauperes, principes & subditi, sapientes & simplices, virgines & monachi, viduæ ac nuptæ, qui in potestate sunt constituti, & qui illorum reguntur imperio. Et illi quidem clamabant Kyrie eleison; ceteri autem aliter Deum laudabant, omnes verò pariter Deo gratias agebât pro ineffabilibus eius mirabilibus. Plurimi igitur ex hoc miraculo credentes adiecti sunt sanctę Catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ.

Ecclesia Catholica Eucharistia culmos & spicas germinans, hæreticum Seuerianũ ad fidem rectam eā vertit.

Cap lxxx *De fonte concesso à Deo fratribus monasterij in Scopulo ad orationes abbatis eorum* THEODOSII.

PERVENIMVS ad monasterium abbatis Theodosij in Scopulo. Est autem mons inter Seleuciam & Rosum Ciliciæ, patresque loci illius duxerunt nos supra monasterium, quantum est iactus sagittæ, & ostenderunt nobis fontem magnum valdè ac speciosum, dixeruntque nobis: Fons iste, fratres, naturalis non est, sed nobis diuinitus indultus est: sanctus enim pater noster Theodosius multùm ieiunauit, multumque lacrymarum fudit, ac multis orationibus & genuflexionibus obtinuit, vt Deus nobis aquæ istius solatium & vsum præstare dignaretur. Antè enim ex torrente patres nostri aquam hauriebant: sed Deus, qui facit voluntatem timentium se, suâ infinitâ bonitate præstitit nobis aquæ istius refrigerium per orationes sancti patris nostri. Verùm ante hoc biennium quidam ex fratribus petierunt à patre monasterij, vt lauacrum ædificarent in monasterio. Abbas autem grauiter id quidem ferebat, cessit tamen, fratrum infirmitati condescendens. Ædificatum est igitur lauacrum in monasterio, semelque tantummodò lauatum est in eo cùm statim exsiccatus est talis tantusque à Deo nobis præstitus fons. Et in veritate vobis dicimus, Christiani, multùm ieiunauimus, multum orauimus, multas genuflexiones egimus, vt aquam reciperemus, nihilque profecimus. Annus ergo integer sine aquâ fontis impletus est, eramusque in magnâ tribulatione. Statim verò vt pater noster bonus & mitis destruxit lauacrum, Deus aquam iterùm reddidit nobis.

Fons Theodosij precibus excitatus.

Psal. 144.

Exarescit cùm lauacrum in monasterio construitur.

Iterùm fluit destructo lauacro.

Ca. lxxxi *De puteo aquâ impleto, submissâ imagine eiusdem abbatis* THEODOSII.

NARRAVERVNT nobis patres ipsi & istud, dicentes: Mulier quædam fidelis in partibus Apameæ his diebus puteũ fodit: cumq; plura expendisset, ingentesq; labores tolerasset, & effosso puteo in magnam altitudinem, aquam non inuenisset, in mœrore & afflictione multa erat; & propter laborem & propter impensas. Apparuit autem ei sic afflictæ mulier quædam in

 somnis,

somnis, dicens: Mitte in Scopulum, & adduci tibi fac imaginem abbatis Theodosij, & per ipsum tibi Deus aquam præstabit. Mulier autem protinus duos homines misit ex suis, accepitque imaginem sancti. Quam cùm in puteum submisisset, statim aqua manauit, ita vt dimidium putei impleretur. Tulerunt autem nobis ex eadem aquâ, & bibimus, & glorificauimus Deum.

Imago Theodosii in puteo aquam euocat.

CAP. LXXXII.

Vita IOANNIS *senis monasterij Scopuli.*

IOANNEM quemdam senem in eodem monasterio vidimus, de quo dicebant nobis eiusdem loci patres: Vere, Christiani, magnus est senex, dæmonibusque terribilis. Quicumque enim huc venerit vexatus ab immundo spiritu, curat eum continuò senior.

Ioannes dæmoniacos curat.

CAP. LXXXIII.

De eodem.

DICEBANT nobis & hoc de illo ipsius loci patres, quòd ad vigesimum quartum milliarium monasterij emporium est, quod Exile promontorium dicitur. In eo emporio naucletus quidam, constructâ naui triginta millium modiorum, volens eam in mare deducere, duas hebdomadas cum operarijs plurimis egit (habebat autem quotidie trecentos operarios) nec potuit illam de loco suo mouere, aut in mare deducere. Fuerat enim à pessimis hominibus incantata nauis. Erat igitur in magnâ tribulatione & angustiâ dominus nauis, & quid ageret, omnino ignorabat. Per dispensationem autem Dei abiit senex ad partes illas. Nauclerus autem, conspecto sene, agnoscensque sanctum virum, ait illi: Ora, domine abba, pro naui istâ, per artes enim magicas in mare descendere non potest. Dicit ei senior: Vade, fac vt cibum sumam, & Deus iuuabit te. Hoc autem dixit senex, vt nauclerus abiret domum. Cùm verò ille abiisset, accessit senex solus ad nauem, & tertiò se in terram prosternens, & orans Deum, tertiò signauit nauim signo sanctæ crucis in nomine Domini nostri Iesu Christi. Veniens deinde senex in domum naucleri, dixit illi: Vade ad nauem tuam, & deduc illam in mare. Nauclerus autem credens verbis senis, abiit cum paucis, illisque trahentibus, mox in mare deducta est nauis.

Ioannes nauem incantatione immobilem redditam, oratione & signo crucis soluit.

CAP. LXXXIV.

Vita & mors ANACHORETAE *eiusdem monasterij serui Dei.*

EIVSDEM monasterij patres narrauerunt nobis, dicentes: Anachoreta quidam in his montibus erat, magnus valdè secundùm Deum, plurimos annos vitam solitariam ducens. Mortuus est autem in paruâ quadam speluncâ, nobis nescientibus; arbitrabamur enim omnes, quod ad aliam eremum migrasset. Nocte vero quadam venit in somnis, & apparuit ei qui nunc est, patri nostro, bono & optimo pastori, abbati Iuliano, dicens: Sume tecum aliquos, & veni, tollens me de loco vbi iaceo, in monte qui vocatur Ceruus. Sumpsit igitur quosdam ex nobis pater noster, & ascendit in montem quem ille dixerat. Cumque per plures horas quæsissemus, non inuenimus anachoretæ reliquias. Erat enim speluncæ ingressus pro tempore niuibus & lignis coopertus. Cum ergo non inuenissemus, dixit senior: Venite descendamus, filij. Cumque descendere inciperemus, ecce caprea venit, & stetit non longe à nobis, cœpitque pedibus suis humum fodere. Quod cum pater noster aspiceret, dixit nobis: Credite mihi, filij, illic sepultus est seruus Dei. Fodientes igitur inuenimus corpus eius integrum: quod sublatum in monasterium, cum honore sepeliuimus.

Anachoreta in somnis Iuliano abbati apparet.

Caprea anachoretæ sepulcrum monstrat.

CAP. LXXXV.

Quomodo triticum eiusdem monasterij germinauerit propter cessationem consuetæ eleëmosynæ.

NARRAVERVNT autem nobis rursus & hoc, dicentes: Consuetudo fuit, vt in cœnâ Domini pauperes omnes & pupilli regionis huius confluerent huc, & acciperent medium tritici sextarium, benedictiones tredecim, & sextarium vini, mediumque sextariũ mellis pro quolibet. Ante hoc autem triennium, magna tritici sterilitas fuit, vendebaturque triticum in regione hac, sextarij duodecim vno numismate.

In cœnâ Domini pauperibus eleemosyna erogabatur in monasterio Scopuli.

Cum ergo venissent ieiunij dies, dicunt abbati nostro quidam ex patribus: Noli, domine pater, secundùm consuetudinem dare pauperibus triticum, ne desit monasterio, triticum enim non inuenitur. Abbas autem cœpit dicere fratribus: Non infringamus, filij, benedictionem patris nostri Theodosij. Videte, mandatum senis est, non expedit nobis illud transgredi. verè ipse est qui curam nostri gerit. Fratres autem in suâ perstiterunt sententiâ, dicentes abbati: Non suppetit nobis quod dare possimus. Tunc abbas contristatus ait illis: Ite, & secundùm quod vultis facite. Non itaque, vt consuetum erat, dederunt benedictionem in die sancto Cœnæ & Parasceues. Præfectus postmodum qui præerat horreis, aperuit ostia, & reperit triticum totum germinasse: quare coacti postea sumus illud in mare proijcere. Tunc cœpit

Triticum pauperibus subtractum germinat & corrumpitur.

cœpit abbas noster dicere fratribus: Qui patris nostri monita irrita facit, ista patitur; labores nunc inobedientiæ metite. Quingentos modios daturi eramus, & patri nostro Theodosio per obedientiam placuissemus, fratresque nostros pauperes consolati fuissemus, nunc verò quinque ferè millia modiorum tritici perdidimus. Quid lucrati sumus, filij? quantum nobis ipsis nocuimus? Duo profectò mala egimus. Vnum quia mandatum patris nostri præteriuimus, alterum quia spem in Deum non habuimus, sed in horreo nostro. Vel ex hoc discamus, fratres, quia Deus est qui disponit omne humanum genus, quodque sanctus Theodosius inuisibiliter pro nobis filiis suis curam sollicitè gerit.

Quinque modij tritici paupe[…] sub tracti perdunt quinque modiorum millia.

CAP. LXXVI.

De altero eiusdem monasterij ANACHORETA *qui statim vt Communionem sacram sumpsit, consummatus est.*

ABBAS Egiarius narrauit nobis, dicens: Cùm exissem ex Ægis post sollemnitatem, hiemsque acrior inhorruisset, veni in monasterium Scopuli. Cumque illic essem, tale aliquid contigit: Anachoreta quidam in partibus illis erat solitarius, veniebatque sancto die Dominico, & sumebat veneranda mysteria. Semel autem scandalizatus anachoreta, quinque ferè hebdomadas mansit, numquam iuxta consuetudinem in monasterium veniens: quapropter fratres monasterij contristabantur. Cùm ergo in illo monasterio essem, venit Dominico die. Quem cùm vidissent fratres monasterij, gauisi sunt, prostratique petebant veniam, & ille similiter prostratus veniam petijt, feceruntque charitatem. Anachoreta verò cùm accepisset corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, posuit se ipsum in ecclesiæ medio, statimq; consummatus est, cùm prorsus antea non ægrotasset. Cognouerunt ergo monasterij patres, quia præsciisset diem obitus sui anachoreta, & idcircò venisset, vt nihil habens aduersus aliquem migraret ad Dominum.

Anachoreta die Dominicâ communicat.

Anachoreta præsciens obitus sui, viatico Eucharistia se munit.

CAP. LXXVII.

Inuentio corporis IOANNIS *anachoretæ nuncupati Humilis.*

VENIMVS in quemdam vicum sex milliaribus à Roso distantem, & duo senes sæculares hospitio nos susceperunt in ecclesiâ fundi sui. Vicus autem ad radices montis erat. In ecclesiâ igitur ipsâ ostenderunt nobis marmoream tabulam, dicentes: Christiani, magnus in hoc monumento anachoreta iacet. Diximus autem eis: Hoc vnde nostis? Et dixerunt nobis: Ante annos septem aspiciebamus nos vici huius habitatores per noctem in vertice montis lucem quasi ignem; nos ergo putabamus, quòd ignem aliquis illic accendisset. Cumq; per dies plurimos istud aspiceremus, ascendimus die quadam, & nulla ignis indicia vidimus, neque ignem, neque aliquid in siluâ igne adustum. Rursum sequenti nocte vidimus eadem lumina. Tribus igitur continuis mensibus ignem hunc vidimus. Nocte verò quadam assumentes quosdã ex vico cum armis propter feras, ascendimus in montem ad lucem quæ apparuerat, mansimusque vbi lux erat vsque ad diem sequentem. Manè verò facto, aspicimus modicam speluncam in eo loco vbi lumina videramus. Ingressi autem inuenimus anachoretam defunctum. Erat autem indutus cilicio & pallio, tenebatque in manibus argenteam crucem. Inuenimus etiam chartam ita scriptam: DEFVNCTVS SVM EGO IOANNES HVMILIS INDICTIONE QVINTADECIMA. Computatis ergo annis, inuenimus eum ante septem annos defunctum esse; ita verò erat integer, ac si die eadem obiisset. Sublatum ergo in ecclesiâ cum honore sepeliuimus.

Anachoreta spelunca igne cælesti illustratur.

Mortuus crucem manibus tenet.

CAP. LXXVIII.

Vita abbatis THOMAE[35] *apocrisarij cœnobij Apameensis, & de miraculo corporis eius post mortem.*

CVM venissemus Theopolim, presbyter quidam ipsius ecclesiæ narrauit nobis de abbate Thomâ, quòd apocrisarius fuerit cœnobij quod est in partibus Apameæ. Venit ergo senex Theopolim pro vtilitate monasterij, & cùm hìc remoraretur, defunctus est in Daphne in templo sanctæ Euphemiæ. Clerici autem ipsius loci sepelierunt eum quasi peregrinum inter peregrinorum sepulcra: sequenti verò die humauerunt & mulierem, & imposuerunt illam super eum. Erat autem hora secunda; circa horam verò sextam euomuit illam terra. Loci verò illius accolæ videntes quod factum fuerat, mirati sunt. Deinde rursum vesperè sepelierunt ipsam in eodem tumulo, & sequenti die inuenerunt corpus supra sepulcrum. Accipientes ergo corpus, in alio monumento ipsum posuerunt. Post paucos autem dies, iterùm sepelierunt aliam mulierem supra abbatem Thomam, non cogitantes loci ipsius clerici, quia non permittit quempiam super se sepeliri. Et illam ergo rursus euomuit terra. Tunc agnouerunt, quia non permittit senex mulierem super se humari, abeuntesque nuntiauerunt patriarchę Domino.

Thomas mortuus in eodem sepulcro mulierem secũ nō patitur.

nino.

nino. Qui omnem simul ciuitatem cum cereis ascendere fecit in Daphnem, & cum psalmodiâ sancti viri reliquias in vrbem ferre. Deposuerũt autem sancti corpus in cœmiterio, vbi multa martyrum corpora condita sunt; feceruntque supra ipsum breue oratorium.

Oratorium super reliquias sanctorum extructum.

CAP. LXXXIX.

Inuentio corporis sancti ANACHORETAE *in monte Amano.*

NARRAVIT nobis quidam patrum, cùm Theopoli essemus, quòd ascenderit quadam die in montem Amanum cuiusdam necessitatis caussâ, inueneritque speluncam. Ingressus autem in illam, reperit Anachoretam genibus flexis, manibusque in cælum extensis, cuius crines capitis vsque in pauimentum extendebantur. Cùm autem putaret eum viuere, prostratus ante illum ait: Ora pro me, pater. Ipso verò nihil respondente, surgens prope illum accessit, vt salutaret eum & amplexaretur; sed tenens ipsum, inuenit mortuum. Itaq; illo dimisso, exiuit. Et cùm paululùm processisset, vidit aliam speluncam; ingressusque inuenit senem. Qui ait ad illum: Bene venisti, frater; ingressus ne es aliam speluncam? Et respondens ait illi: Vtique pater. Rursum dixit ei: Num aliquid inde accepisti? Respõdit: Non. Et ille: Verè, frater, quindecim anni iam elapsi sunt, ex quo consummatus est. Ita verò erat, ac si ante vnam horam obdormisset. Cùmque fecisset senex orationem pro ipso, recessit.

Anachoreta mortuus genibus flexis, manibus in cælum extensis.

Anachoreta mortui corpus 15. annis integrum durans.

Oratio pro defuncto.

CAP. XC.

Mors duorum ANACHORETARVM *montis Phterigij.*

DVO anachoretæ erant supra Rosum in monte, qui dicitur Phterigius prope Piapen fluuium, & iuxta monasterium abbatis Theodosij in Scopulo. Erat autem ex his alter senex, alter iunior, senisque discipulus. Cùm verò defunctus esset senex, factâ oratione discipulus sepeliuit eum in monte. Post dies verò paucos descendens de monte anachoretæ discipulus, venit iuxta loca habitabilia, inuenitque hominem quemdam exercentem terram, & ait illi: Fac charitatem, frater, accipe fossorium & sarculum, & veni mecum. Rusticus verò continuò secutus est eum. Cumque venisset in montem, ostendit anachoreta sæculari sepulcrum senis sui, & dixit ei: Fode hic. Cùm autem effodisset sepulcrum, anachoreta stetit ad orationem. Finitâ verò oratione, osculatus est sæcularem dicens: Ora pro me, frater. Descendensque collocauit semetipsum supra senem suum, & continuò reddidit spiritum. Sæcularis autem rursus operto sepulcro, Deo gratias egit. Cùm autem descendisset de monte, quantum iactus est lapidis, ait intra semetipsum: Verè debui accipere benedictionem sanctorum; reuersusque, illorum sepulcrum inuenire non potuit.

Anachoreta magistrum sepelit.

Anachoreta viuum se super magistrum suum sepelit.

CAP. XCI.

Vita abbatis GREGORII *anachoretæ, &* THALLELAEI *eius discipuli.*

DICEBANT quidam ex patribus de abbate Gregorio anachoretâ, quòd triginta quinque annos egisset nudus deserta circumiens.

Gregorius 35. annis nudus incedens.

Dicebant item de illo, quòd cùm esset in montibus monasterij abbatis Theodosij in Scopulo, habebat discipulum, quo defuncto, cùm non haberet senex instrumenta vt humum foderet & sepeliret corpus fratris, descendit de monte prope mare, inuenitq; applicantem nauem. Orauit autem nauclerum & nautas, vt ascenderent secum in montem, & sepelirent fratrem. Illi autem prompto animo obedierunt seni, sumentesque instrumenta necessaria, ascenderunt cum eo, & fodientes humauerunt corpus fratris. Vnus autem ex nautis, nomine Thallelæus, compunctus in virtute senis, orabat eum vt cum illo moraretur. Senex autem dixit ei: Non potes ferre pœnitentiæ laborem. Ait ille: Ita sane tolerare possum. Mansitque cum sene anno vno, nimiùm in sacrâ exercitatione laborans. Post peractum autem annum prostrauit se frater Thallelæus seni, dicens: Ora pro me, pater; nam per orationes tuas Deus abstulit à me laborem: neque enim iam fatigor, neque me aëris inclementia affligit, non æstu vror, non hieme rigesco, sed in multâ requie sum. Senex verò benedixit eum, peractisque cum sene duobus aliis annis cum dimidio, frater Thallelæus præsciuit obitum suum, orauitque senem, dicens: Duc me, quæso, Ierosolymam, vt adorem sanctam crucem, & sanctam Christi Domini & Dei mei resurrectionem: his enim diebus Dominus assumet me. Senex autem eo sumpto, profectus est in sanctam ciuitatem. Itaque cùm adorassent sacra & venerabilia loca, descendissentque in sanctum Iordanem, & ibi lauissent, post dies tres obdormiuit in Domino frater Thallelæus, sepeliuitque illum senex in monasterio Coprathâ. Post aliquantulum vero temporis requieuit & abbas Gregorius anachoreta, sepelieruntque illum eiusdem monasterij patres in ecclesiâ.

Thallelæus nauta monachicam vitam amplectitur.

Obitum præscit.

Ierosolymis loca sancta inuisit.

Vita

Cap. xcii

Vita fratris GREGORII *Cappadocis, & inuentio corporis* PETRI *solitarij sancti Iordanis.*

NARRAVIT nobis venerabilis pater noster abbas Gregorius archimandrita monasterij sancti patris nostri Theodosij, quod positum est in eremo sanctæ Christi Domini nostri ciuitatis, mihi scilicet & fratri Sophronio sophistæ, dicens: Habui hic fratrem nomine Gregorium Cappadocem, habebat autem ministerium suum in Phaselide. Die verò quadam cùm fratres facerent panes, succendebat clibanum frater Gregorius. Sed cùm succendisset illum, non inuenit cum quo deberet extergere furnum: fratres enim ipsum pannum absconderant, vt tentarent eum. Ingressus est ergo furnum, vestimentoque suo illum detersit, nihil omnino ab igne læsus. Ego autem, hoc audito, corripui fratres; quòd ita ipsum tentassent.

Gregorius veste furnum exterget, illæsus manet.

Narrauit nobis & hoc idem abbas Gregorius pater noster, de eodem fratre Gregorio dicens: Die quadam pascebat porcos in Phaselide; veneruntque duo leones, vt porcum raperent. At ille sumens virgam suam, persecutus est eos vsque ad sanctum Iordanem.

Leones fugat.

Rursus idem pater noster narrauit nobis, dicens: Cum ædificare inciperem templum sancti Quirici in Phaselide, effodiens templi fundamenta, apparuit mihi in somnis monachus quidam magnæ, vt videbatur, abstinentiæ, indutus palmâ, ferensque in humeris paruulum colobium de psiathio, dixitque mihi voce mitissimâ: Dic, abba Gregori, numquid post tantos labores tantamque abstinentiam, debuisti me extra templum, quod ædificas, dimittere? Ego autem senis vocem habitumque reueritus, aio ad illum: Non, domine; absit à me, vt hoc faciam. Et ille: Vere hoc fecisti. Dixi autem ad illum: Quisnam es tu, domine? Ego, inquit, sum Petrus solitarius sancti Iordanis. Itaque surgens manè, perrexi, & quæsiui fodiens circa templum. Cumque foderem, inueni corpus eius ita iacens, sicut in somnis illum videram. Constructoque oratorio, feci monumentum præclarum in dexterâ templi parte, & illic eum deposui.

Petri solitarij apparitio.

Corporis eius inuentio.

Cap. xciii.

Vita abbatis SISINII *qui episcopatui renuntiauit, & eius discipuli.*

NARRAVIT nobis idem pater noster Gregorius, dicens: Quadam die profectus sum ad abbatem Sisinium anachoretam. Erat autem hic senex, qui relicto episcopatu suo propter Christum, venerat prope castellum, quod appellatur Bethabara, & à sancto Iordane sex fermè milliaribus distat, ibique vitam solitariam agebat. Cùm ergo venissem ad senem, & diu pulsarem, post multam horâ aperuit discipulus eius, & ait mihi: Verè, domine abba, infirmatus est senex vsque ad mortem, orauitque Deum, ne de hoc sæculo migraret, donec audiret aduenisse te in hanc regionem. Iueram enim Constantinopolim pro necessitate cœnobij ad piissimum Imperatorem Tiberium. Cum ergo profectus esset ad senem, annuntiassetque illi meum aduentum, post prolixam horam descendit, dicens mihi: Ascende, pater. Ascendentes autem inuenimus senem obdormisse in pace. Cognoui igitur, quia mox vt didicit me esse, qui pulsaueram, migrauit ad Dominum. Et cùm illum amplexarer; ait mihi defunctus leni ac miti voce: Benè venit abbas meus; rursumque obdormiuit. Nuntiaui igitur in locis illis, vt venirent & sepelirent senem. Cum ergo venissent, & monumentum foderent, ait discipulus senis fodientibus sepulcrum: Facite charitatem, & aliquantulùm latius fodite, vt duos capiat. Et cùm illi foderent, posuit se ipsum in psiathio, & requieuit in pace. Sepeliuimusque duos simul, senem scilicet & discipulum eius.

Mortuus Sisinius hospitem leni voce excepit.

Vita abbatis IVLIANI *episcopi Bostrēsis.* Cap. xciv

IDEM pater noster Gregorius archimandrita narrauit nobis de abbate Iuliano episcopo Bostrense, quòd cùm recessisset de cœnobio, & factus esset Bostrensis episcopus, quidam ex habitatoribus ipsius ciuitatis odio nominis Christi voluerunt eum veneno occidere, corrumpentesque pecuniis ministrum eius qui ipsi porrigebat poculum, dederunt illi venenum, vt cum porrigeret metropolitæ poculum, venenum in calicem mitteret. Puer autem ita vt dictum fuerat, fecit, deditque calicem veneno infectum sancto Iuliano. Suscepit verò illum sanctus vir, ac diuinitus agnouit insidias. Susceptum ergo calicem ante se posuit, nihil omnino dicens puero; mittensque accersiuit omnes primates ciuitatis, inter quos erant & qui illi insidias parauerant. Vir autem beatissimus nolens eos publicare qui hoc fecerant, voce mitissimâ omnibus dixit: Si arbitramini humilem Iulianum veneno occidere, ecce coram vobis pestiferum calicem bibo. Signansque ter digito suo calicem, & dicens: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti,

Iuliano venenatus calix propinatur.

Iulianus venenatũ calicem signo crucis antè edito, innoxium ebibit.

sancti, bibo hunc calicem: bibit illum coram omnibus totum, atque illæsus perstitit. Quod illi cùm vidissent, prostrati veniam petierunt.

CAP. XCV.

Vita PATRICII *senis monasterij in Scopulo.*

ERAT quidam senex in eodem cœnobio abbatis Theodosij sancti patris nostri, genere quidem Sebastensis, nomine autem Patricius, senex valde (dicebat enim se esse annorũ centum & tredecim) mitis & quietus. Narrauerũt ergo nobis de illo ipsius loci patres, quòd fuisset pater monasterij abbatis Cani, dimisissetq; prioris officium, periculum & iudicium metuens (magnorum enim virorum esse dicebat, pascere rationales oues) ac venisset illuc, vt sub obedientiâ viueret, hoc iudicans animæ vtilius esse.

Patricius abdicat se prælaturâ, periculum metuens.

CAP. XCVI

De eodem, & de IVLIANO *Arabe cæco.*

DICEBANT autem nobis & hoc de ipso: Cùm alius hic fuisset senex, genere Arabs, Iulianus nomine, captus oculis, ipse aliquando scandalizatus est in Macarium archiepiscopum Ierosolymitanum, nolebatque communicare illi. Quadam ergo die abbas Iulianus significauit abbati Simeoni, qui erat in monte mirabili (distat autem a Theopoli mons ipse milliaribus nouem) dicens: Cæcus sum, & quò abeam nescio; neque verò habeo qui possit auxiliari mihi, & communicare Macario detrecto. Indica mihi, pater, quid agere debeam de fratre, qui fornicatus est, & de illo, qui se cum eo iuramento constrinxit. Respondit autem abbas Simeon abbati Iuliano, dicens: Ne recedas, neque te ipsum à sanctâ Ecclesiâ separes: neque enim illa malè habet, gratiâ Domini nostri Iesu Christi filij Dei. Sed & hoc scito, frater, quòd si quis in hæresim inciderit, in cœnobio vestro, habetis senem magnum, nomine Patricium. Hic autem senex iuxta sacrarium infra omnes moratur, prope occidentalem ecclesiæ murum; dicitque & ipse pro omnibus sanctam orationem oblationis, & ipsius oblatio sancta existimatur.

Simeon Iulianum monet, ne se ab Ecclesiâ separet.

CAP. XCVII.

Vita & mors duorum FRATRVM *monachorum, qui numquam ab inuicem separari iurauerunt.*

DICEBAT autem abbas Ioannes anachoreta, cognomento Kutilus, audisse se ab abbate Stephano Moabitâ referente, quia cùm esset in cœnobio sancti abbatis Theodosij magni monachorum principis, erant illic duo fratres, qui sibi inuicem iurauerant, quòd neque in vitâ, neque in morte ab inuicem separarentur. Cùm ergo cunctos in cœnobio ędificarent, vnus ex eis impugnatus à fornicatione, dixit fratri suo: Dimitte me, frater, quia impugnor à fornicatione, & ferre non prænalens, volo ad sęculum reuerti. Frater autem rogare cœpit eum, dicens: Noli, quæso, frater mi, noli perdere laborem tuum. Tunc is dicit ei: Aut dimitte me abire, aut tu veni mecum, vt voluptati satisfaciam. Frater autem ille cùm nollet eum dimittere, abiit cùm illo in ciuitatem. Ingressus igitur est in meretricis diuersorium is qui impugnabatur: frater autem illę foris stans, puluerem de terrâ super caput suum iaciebat, & semetipsum affligebat. Postquam verò ille cópleto fœdo opere è lupanari egressus est, dixit ad eum frater: Quid lucratus es ex peccato, frater mi? quantum inde detrimentum cepisti? Eamus rursus in cœnobium. Qui ait: Non iam possum in eremum venire. vade à me; ego enim in sæculo maneo. Cùm igitur multùm rogaret eum, nihilq́ue proficeret, neque se ille sequi iam ad eremum vellet, mansit & ipse cum illo in sæculo; laborabantq; ambo manibus suis, vt viuerent. Per idem tempus abbas Abramius, qui postmodum factus est episcopus Ephesi, bonus ac mitis pastor, ædificabat monasterium suum, quod dicitur Bicantiorũ. Abeuntes autem duo fratres laborabant in opere, ministrantes cęmentarijs. Sumptam verò mercedem operis amborum frater ille qui in fornicationem lapsus fuerat, quotidie pergens in ciuitatem consumebat in luxuriâ. Alius verò quotidie ieiunans, & psallens, cum omni quiete faciebat opus, nemini aliquid loquens. Videntes autem illum artifices diebus singulis neque comedentem, neque aliquid loquentem, sed semper cogitanti similem, retulerunt de illo & de conuersatione eius sancto abbati Abramio. Tunc magnus reuerà Abramius accersiuit operarium de cellâ suâ, & interrogauit eum, dicens: Vnde es, frater? & quod est opus tuum? Ille autem omnia illi per ordinem confessus est, & quia fratris sui gratiâ sustineret omnia, vt Deus (inquiés) meam tribulationem videns saluet fratrem meum. His auditis, Abramius dixit fratri: Et Dominus donauit tibi animam fratris tui. Cum ergo dimisisset eum sanctus Abramius, exijsletque de cellulâ, ecce frater ille adueniт clamans: Mi frater, assume mę in eremum, vt saluus fiam. Continuò autẽ assumpsit eum, & abierunt ad Iordanis speluncam, & incluserunt se. Post modicum verò temporis, cum

Frater pro fratre fornicante se affligit.

Fornicator fratris afflictione & precibus ad mentem redit.

cùm magnificè secundùm Deum profecisset frater ille, qui in fornicationem inciderat, migrauit ad Dominum. Mansit autem superstes frater in eadem speluncâ iuxta iuramentum, quousque & ipse moreretur.

Cap. xcviii.

De eodem fratre superstite.

AD hunc fratrem post mortem alterius fratris veniens senex quidam ex monasterio Calamonis, ait illi: Dic mihi, frater, in tanto tempore solitariæ vitæ, spiritalisq; exercitij, quid lucratus es? Dixit ei frater: Vade, & post decimum diem veni ad me, & dicam tibi. Senex autem abiens, post decimum diem rediјt, inuenitque fratrem migrasse ad Christum, & testam, in quâ sic scriptum erat: Ignosce, pater, quia numquam, dum opus Dei agerem, aut horis constitutis psallerem, mentem meam dimisi in terram.

Frater in opere Dei numquam abstractus.

Cap. xcix.

Vita ANTONII *senis monasterij in Scopulo.*

NARRAVERVNT nobis patres eiusdem monasterij sancti patris nostri Theodosij, dicentes: Ante hos annos defunctus est hic senex quidam, Antonius nomine. Is in vitâ suâ maximè ieiuniis operam dans, profectus est in locum, qui Cotulas dicitur. Quadam ergo die cùm esset in eremo, ecce [16] Saraceni in partes illas venientes viderunt senem, vnusque ex eis educto gladio venit contra senem, volens necare illum. Senex autem vt vidit Saracenum cõtra se venientem, intuens in cælum, ait: Domine Iesu Christe, voluntas tua fiat. Statimq; aperta est terra, & absorbuit Saracenum illum, senexque saluatus est.

Saracenus occisurus eremitam senem, a terrâ absorbetur.

Cap. c.

Vita PETRI *Pontici monachi.*

RVRSVS narrauerunt nobis prædicti loci patres, quòd illic fuerit quidam senex, Petrus nomine, genere Ponticus, multis præclarisque virtutibus ornatus. De hoc sene Theodorus, qui fuit episcopus Rosensis, dicebat nobis, quòd die quadam conuenit illum ad Iordanem in monasterio Turrium, illic enim ipse morabatur, eique dixit: Fac charitatem, frater Theodore, veni mecum in montem Sina, quia illuc proficisci votum habeo. Qui cùm nollet non obedire, dixit ad eum: Eamus. Cum verò transisset Iordanem, dixit ad Theodorum senior: Veni, frater Theodore, oremus vt vsque ad montem Sina nullus nostrûm comedat. Ad quem ille: Verè, pater, ego hoc facere non possum. Prostrauit autem se senex, & orauit, & vsque ad Sina nihil comedit. Sumptis igitur illic sanctis mysteriis, tunc & cibum sumpsit. Similiter & a Sinâ vsque Alexandriam ad sanctum Menam peruenerunt, nihil omnino comedente sene. Ibique denuò cõmunicans, post Cõmunionem cibum sumpsit. Et à sancto Menâ vsque in sanctam ciuitatem venerunt, cùm nihil omnino gustasset senior in viâ. Cùm verò in sanctâ Christi Dei nostri resurrectione percepisset veneranda mysteria, tunc demum accepit & cibum. In hoc ergo toto tali tantoque itinere nisi tertiò non comedit senex, semel in Sinâ monte, semel in Alexandriâ, & semel in sanctâ ciuitate.

Petrus ex voto in Sinam montem manet profectus.

Item Alexandriam ad S. Menam.

Inde Ierosolyma ad sepulcrum Christi.

Cap. ci.

Vita PARDI *monachi Romani.*

NARRAVERVNT etiam nobis de alio sene patres eiusdem monasterij, dicentes: Erat hîc senex quidam, qui ante modicum tempus defunctus est, Pardus nomine, genere Romanus. Hic dum esset iunior, mulio fuerat. Die igitur quadam abiit Iericho cum mulis. & cum esset in xenodochio, inuentus est illic puer paruulus, quem agente diabolo, mulus calce percussit & occidit, ignorante hoc abbate Pardo. Afflictus verò super hoc multùm abbas Pardus, abiјt in Arnonem, & effectus est anachoreta, lugens semper, dicens: Ego feci homicidium, & vt homicida in iudicio damnatus sum. Erat autem illic prope torrentem leo. Diebusque singulis ibat abbas Pardus ad cubile leonis, stimulans & prouocans leonem, vt exurgeret & deuoraret eum: leo autem nihil omninò illum lædebat. Videns autem senex, quia nihil proficeret, ait in seipso: Dormiam in viâ, per quam leo pergit ad fluuium: nam cùm transibit vt eat ad bibẽdum, deuorabit me. Cùm ergo iaceret, ecce leo post paululum venit, & quasi ratione præditus esset, cũ omni quiete transiliuit senem, neq; omnino illum tetigit. Tunc senior certior factus est quod Deus remisisset illi peccatum, & veniens rursus in monasterium suum, vixit in magnâ continentiâ, ædificans omnes vitæ suæ exemplo vsque ad diem obitus sui.

Pardus mulio, quià mulus pueru occidit, mirè pœnitet.

Leoni se deuorandum exponit.

Parcit ei leo.

Cap. cii.

Relatio SOPHRONII *sophistæ de eo quod sibi in viâ contigerat.*

CVM interrogatus esset abbas Sophronius sophista frater meus, assistebamus prope illum ego & abbas Ioannes scholasticus, & abbas Quiricus, & alij quidam ex patribus, dixitque nobis: Pergebam modò in viâ, & ante me adolescentulæ choream agebant, tripudiabantque dicentes: Benè veniat Sophronius; coronatus est Sophronius.

Sophronij visio.

Vita

CAP. CIII. *Vita & virtutes abbatis* STRATIGII.

DICEBANT de abbate Stratigio, patre insignis monasterij sancti patris nostri Theodosij, monasterij ipsius patres, quòd tres istas virtutes possederit supra ætatis nostræ monachos, ieiunium, vigilias, & iuge opus.

Stratigij abstinentia, vigiliæ, iugeque opus.

Vita abbatis NONNI *presbyteri.*

CAP. CIV. NARRAVIT nobis in cœnobio sancti patris nostri Theodosij, abbas Theodosius, qui fuit episcopus Capituliadis, de abbate Nonno presbytero, quòd nocte quadam, antequam pulsaret nocturnum signum, dum iaceret ipse in lectulo suo, audiuit quemdam leni voce dicentem, Kyrie eleison. Cumque quinquaginta vicibus hoc ille iterasset, voluit ipse scire, quis esset qui hoc dicebat. Et aspiciens, inquit, in ecclesiam per cellulæ meæ fenestram, vidi senem procumbentem genibus suis, & stellam lucidissimam super caput eius ostendentem mihi quis esset senex.

Stella super Nonni caput apparens.

Alius autem quidam de senibus ipsius cœnobij narrauit nobis de eodem abbate Nonno, dicens: Nocte quadam priusquam pulsaret signum, egressus de cellulâ meâ, ibam ad ecclesiam. Et aspicio senem ante ecclesiam stantem, & extensis in cælum manibus orantem: lucebant autem manus eius quasi lampades ignis. Quare metu perterritus recessi.

Nonni manus ad orationem extensæ instar lampadum fulgens.

CAP. CV. *Vita sancti senis* CHRISTOPHORI, *genere Romani.*

CVM in Alexandriâ essemus, accessimus ad abbatem Theodorum, qui erat in sanctâ Sophiâ prope Pharum. Et narrauit nobis senex, dicens: Ego in cœnobio sancti patris nostri Theodosij, quod est in eremo sanctæ Christi Dei nostri ciuitatis, sæculo renuntiaui; inueniq; illic senem magnum valde, nomine Christophorum, Romanum genere. Die igitur quadam prostratus ante illum, dixi: Fac charitatem, pater, & dic mihi quid in iuuentute tuâ operabaris. Cumq; multùm à me rogatus fuisset senex, agnito quòd propter vtilitatem animæ illum rogassem, enarrauit mihi, dicens: Quando sæculo renuntiaui, fili, magnum habui feruorem, summamque desiderij alacritatem ad monasticam vitam: ac diebus quidem exercebar in regulari psalmodiâ, noctibus vero pergebam in speluncâ, in quâ & sanctus Theodosius, & sancti patres reliqui orare consueuerant; descendensque in speluncam, centies flectebam genua, & procidebam Deo per gradus singulos; sunt autem numero decem & octo. Cumque per omnes gradus descendissem, permanebam illic, donec pulsaret signũ. Tunc ibam ad synaxim cum patribus. Cùm autem opus istud vndecim annis absque intermissione fecissem, cum ieiunijs multis, & continentiâ, & nuditate rerum omniũ, & obedientiâ, & labore corporali, veru nocte quadam secundum consuetudinem, vt in speluncam descenderem. Cumque implessem orationem per singulos gradus, venturusque essem in speluncæ pauimentum, factus in extasi, video totum speluncæ pauimentum candelis plenum, ex quibus aliæ quidem accensę erant, aliæ non. Aspicio autẽ & duos viros chlamyde indutos, candidoq; habitu amictos, easdem candelas præparantes. Ego autem dixi illis: Vt quid posuistis hic candelas istas, nec permittitis nos descendere, & orare? Qui respondentes dixerunt mihi: Patrum candelæ sunt. Dixi autem ad eos rursum: Cur aliæ ex illis ardent, aliæ non? Responderunt: Qui volunt, candelas suas accenderunt, & qui nolunt, non accenderunt. Aio ad illos iterùm: Facite charitatem; candela mea ardet, an non ardet? Illi autem dixerunt: Ora, & accendimus illam. Tunc dico illis: Adhuc oro. Et quid vsque modò faciebam? Atque in hoc verbo ad me ipsum reuersus sum, conuersusque vltrà iam neminem vidi. Tunc dixi in meipso: Christophore, maiori labore opus est. Et mane facto, recessi de monasterio, & profectus sum ad montem Sina, nihil ferens mecum, nisi quo induebar tantùm. Cumque illic egissem annos quinquaginta, venit mihi vox, dicens: Christophore, Christophore, redi in cœnobium tuum vbi etiam benè certasti, vt illic consummêris cum patribus tuis. Et modico tempore posteaquam mihi ista dixerat, sancta illius anima in pace requieuit.

Theodorus monachus cœnobij S. Theodosij.

Christophorus centies de nocte flectit genua.

Visio eum de ac.. visis candelis ... certam...

Rursum enarrauit nobis idem Theodorus de eodem abbate Christophoro. Dicebat, inquit, senex: Die quadam ascendi in sanctam ciuitatem, vt adorarem sanctam crucem. Et cum adorassem, & iam exirem, aspicio fratrem quemdam in limine atrij pretiosæ crucis, neque intrantem, neque exeuntem. Aspicio item & duos coruos impudenter ante illius faciem volantes, & alis suis oculos eius importunè impetentes, nec illum intrare permittentes. Intellexi verò eos dæmones esse, & dixi illi: Dic, frater, cur stas in medio ianuæ, nec intras? Qui ait mihi: Ignosce mihi, pater mi, cogitationes habeo, ex quibus vna mihi dicit: Ingredere, & adora pretiosam crucẽ. alia dicit: Non, sed vade, & fac [17] responsum, & aliâ vice adorabis. Ego autem vt audiui, tenui manum ipsius, & introduxi

Ieros... ... tendit ad crucem adorandam.

Dæmones adoratio... impedimento.

in templum: & continuò fugerunt corui. Cumque fecissem illum adorare sanctam crucem, & sanctam Christi Domini resurrectionem, dimisi eum in pace. Hæc autem, inquit Theodorus, mihi senex enarrauit, quia vidit me multùm in ministeriis distentum, & orationis negligentem.

CAP. CVI.

Relatio abbatis THEODORI *de monacho Syro Seueriano.*

NARRAVIT iterùm nobis idem abbas Theodorus, dicens: Xenodochium est hic prope Pharum, inter sanctam Sophiam & sanctum Faustum: qui autem illi præerat, die quadam orauit me, vt irem in xenodochium, & ibi morarer paucis diebus. Abiens igitur inueni illic monachum quemdam hospitio susceptum, Syrum genere, nihil habentem præter cilicium, & pallium, & panes paucos. Stabat autem in vno angulo, semper die noctuque psallens, & neiuini loquens. Veniente verò die sanctâ Dominicâ, abij ad illum, dicens: Veni, frater, ad sanctam Sophiam, vt communices sanctis venerandisque mysteriis. Qui ait: Non venio. Ad quem ego: Cur, oro te? Ait mihi: Quia Seuerianus sum, & non communico Ecclesiæ. Audiens ego, quia non communicaret sanctæ & apostolicæ Ecclesiæ, simulque videns illius optimam conuersationem, vitamque virtutibus plenam, abij lugens in cellulam meam, & clausâ ianuâ, prostraui meipsum in faciem coram Domino per dies tres, & orabam illum cum lacrymis multis, dicens: Dominator Christe Deus noster, qui propter ineffabilem tuam immensamque clementiam inclinasti cælos, & descendisti propter salutem nostram, qui incarnatus es ex sanctâ Dominâ nostrâ Dei genitrice semperque virgine Mariâ, reuela mihi qui sint qui bene & rectè credunt; nósne qui sanctæ Ecclesiæ iungimur, an qui Seuero consentiunt. Die verò tertiâ venit mihi vox inuisibiliter, dicens: Vade Theodore, inspice fidem ipsius. In crastinum igitur profectus, sedi ante illum, expectâs videre aliquid, iuxta quod mihi vox dixerat: & cùm mansissem sedens quasi vnâ horâ, & intuerer in ipsum stantem, & voce Syrâ psallentem, vidi teste Deo, filij, columbam super caput eius stantem fuliginosam, velut ex coquinâ venientem, squalidam ac fœtidam. Tunc agnoui eam, quæ mihi apparuerat, caliginosam tætidamque columbam, ipsius esse fidem. Hæc autem nobis narrauit in veritate cum multis lacrymis & singultibus sancta ipsius anima.

Monachum denudatū propter palium, [illegible] lopans.

Praua monachi Seueriani fides fuliginosa columbâ declaratur.

CAP. CVII.

Vita abbatis GERASIMI.

VNO fere milliario distat à Iordane monasterium, quod abbatis Gerasimi dicitur. In hoc monasterium aduenientibus nobis narrauerunt qui illic morabantur senes de abbate Gerasimo, quòd die quadam ambulans super Iordanis ripam, obuiam habuit leonem valdè rugientem, suspenso pede, cui infixus erat ex calamo aculeus, adeò vt ex hoc pes ipse intumuisset, & sanie plenus effectus esset. Cum igitur vidisset leo senem, ostendebat illi vulneratū ex infixo aculeo pedem, flens quodammodò & obsecrans, vt illi curam adhiberet. Cùm ergo vidisset eum senex tali necessitate constrictum, sedens apprehendit eius pedem, aperiensq; vulnus eduxit aculeum infixum, cum magnâ putredinis copiâ, diligenterq; depurgato vulnere, & panno alligato, dimisit eum. Leo autem cum se curatum vidisset, noluit senem deserere, sed vt charus discipulus, quocumque pergeret, magistrum sequebatur, ita vt admiraretur senex tantam feræ gratitudinem. Igitur ex tunc senex nutriebat eum, mittens ante illum panem & insulsa legumina.

Gerasimus ex leonis pede aculeum extrahit.

Leo ex gratitudine assiduus Gerasimo comes.

Habebat autem ipsum monasterium asinum vnum, ad ferendam aquam pro necessitate fratrum de Iordane. Consuetudinem autem fecerat senex, vt curam pascendi asini leo haberet. Itaque abiens cum illo iuxta Iordanis ripas, pascentem obseruabat. Quadam autem die dum pasceretur asinus, leo se ab illo longiuscule auertit, cùm ecce camelarius ex Arabiâ veniens, inuentum asinum accepit, & secum duxit. Leo verò, amisso asino, redijt in monasterium tristis valdè; & deiectâ facie ac ceruice, ad abbatem suum. Abbas igitur Gerasimus putauit, quòd asinum comedisset leo, & ait illi: Vbi est asinus? Ille verò quasi homo stabat tacens, & deorsum aspiciens. Dicit ei senex: Comedisti eum: benedictus Dominus. Quidquid faciebat asinus, amodò facies tu. Ex tunc igitur leo, iubente sene, portabat [18] canthelium capientem amphoras quatuor, ferebatque aquam in monasterium.

Asini pascendi curam gerit.

Camelarius Arabs asinum prædatur.

Leo asini officium ferendo aquâ supplet.

Die verò quadam venit miles quidam ad senem benedictionis gratiâ. Qui cùm videret leonem baiulantem aquam, didicissetque caussam, misertus est eius, proferensque tria numismata dedit senibus, vt emerent asinum ad ipsius aquæ ministerium, & liberarent eâ necessitate leonem. Breui autem transacto tempore, postquam liberatus à labore fuerat, camelarius ille, qui asinum

asinum abstulerat, veniebat ferens triticum, vt venumdaret illud in sanctâ ciuitate, habens & asinum secum. Et cùm transisset Iordanem, accidit vt occurreret leoni: quo viso, dimisit camelos, & fugit. Leo autem, cognito asino, cucurrit ad eum, & ore, vt solebat, eius capistrum mordens, traxit eum cum tribus camelis, & gaudens simul & rugiens, quòd perditum asellum reperisset, venit ad senem. Senex autem putabat, quòd asinum leo comedisset: tunc verò didicit, quia insidias passus fuisset leo. Imposuit autem nomen leoni Iordanem. Egit itaque leo in monasterio cum fratribus plusquàm quinque annos, numquam recedens à sene.

Leo asinum reducit.

Cùm autem migrasset ad Dominum abbas Gerasimus, & à patribus sepultus esset, per dispensationem Dei leo tunc in monasterio inuentus non est. Post modicum verò venit leo in monasterium, & quærebat senem suum. Abbas autem Sabbatius Cilix, qui & discipulus fuerat abbatis Gerasimi, viso illo, dixit ei: Iordane, senex noster dimisit nos orphanos, & migrauit ad Dominum; sed accipe, & comede. Leo autem comedere nolebat, sed iugiter huc atque illuc se vertens circumspiciebat, quærens videre senem suum, ac rugitu magno ipsius absentiam se ferre non posse significans. Abbas autem Sabbatius, & senes reliqui fricantes eius ceruicem, dicebant ei: Migrauit senex ad Dominum, & dimisit nos. Sed ista dicentes non poterant tamen illius voces & eiulatus mitigare, sed quanto ampliùs ipsum verbis fouere ac solari se existimabant, tanto ipse magis eiulabat, maiorique rugitu vtebatur, & lamenta adijciebat, ostendens ex voce, facie, & oculis mœrorem, quem habebat non videns senem. Tunc ait illi abbas Sabbatius: Veni mecum, ex quo non credis nobis, & ostendam tibi, vbi positus est senex noster. Sumensque eum duxit, vbi illum sepelierant. Distabat autem ab ecclesiâ quasi passibus quinque. Et stans abbas Sabbatius supra sepulcrum abbatis Gerasimi, dixit leoni: Ecce hic senex noster sepultus est. & inclinauit genua sua abbas Sabbatius supra sepulcrum senis. Cùm ergo id leo audisset, & vidisset prostratum super tumulum abbatem Sabbatium, & flentem, tunc & ipse prostrauit se, percutiens in terram caput suum vehementer, & rugiens; atque ita continuò defunctus est super sepulcrum senis.

Leo obitum Gerasimi abbatis deflet.

Leo non capiens super morte Gerasimi solatium, super sepulcrum eius moritur.

Hoc autem totum factum est, non quia animam rationalem habuisse leo putandus sit, sed quòd Deus voluerit glorificantes se glorificare, non solùm in vitâ hac, sed etiam post mortem, & monstrare nobis qualem primo homini habuerint subiectionem bestiæ, priusquam inobediens esset mandato, & antequam excideret è paradiso deliciarum.

Bestiæ homini ante peccatum obedientes.

Vita PRESBYTERI *virginis, eiusque* VXORIS *itidem virginis.* CAP. CVIII.

CVM in Samum insulam venissemus, vidimus in cœnobio, quod Charixeni appellatur, abbatem Isidorum ipsius monasterij patrem, virum eximiæ virtutis, & magnæ ad omnes charitatis, simplicitateq; & humilitate maximè ornatum: quem etiam post aliquantulum temporis Episcopum in eadem regione constitutum scimus. Hic enarrauit nobis, dicens:

Est in octauo huius ciuitatis milliario vicus habens etiam ecclesiam: in hac presbyter quidam fuit valdè mirabilis, quem parentes inuitum & renitentem vxorem accipere compulerunt. Verùm ille non solùm voluptatis illecebrâ captus non est, quamuis iuuenis existeret, & legitimæ coniunctus vxori, sed & ipsam induxit castè secum ac pudicè viuere. Didicerunt igitur ambo psalterium, amboque simul in ecclesiâ psallebant, seruantes se ipsos virgines vsque in finem. Hic itaque presbyter dic quadam falsâ calumniâ apud episcopum accusatus est. Quem episcopus ignorans institutum eius, accersiuit ex vico, & misit in carcerem, in quem solebant peccantes clerici includi & custodiri.

Quidam cum vxore continens in matrimonio.

Presbyter creatus, per calumniam carceri mancipatur.

Cùm igitur esset in carcere, adueniente sancto die Dominico, apparuit ei iuuenis formosus valdè, dixitque ei: Surge, presbyter, vade in ecclesiam tuam, vt sanctam oblationem offeras. Ait illi presbyter: Non possum, quia inclusus sum. Dixit ei is qui apparuit: Ego tibi aperio carcerem; veni, sequere me. aperiensque ianuam, ante illum exiit: Cùm verò egressi essent, ambulauit ille vsque dum mille passibus distaret à vico presbyteri. Factâ autem die, qui custodiebat carcerem, ingressus est requirens eum, vbi clausus fuerat. Et non inueniens, perrexit ad episcopum dicens: Effugit presbyter, me habente clauem. Putans igitur episcopus, quia effugisset, misit vnum de seruis episcopatus dicens: Vade, & vide, si presbyter in vico suo est, nihilque illi interim dicas. Profectus ergo puer illũ inuenit in ecclesiâ sanctam oblationem offerẽtem. Reuersusq; dixit episcopo, illic esse presbyterum, ac eum se reperisse offerentem sacrificium. Episcopus autem magis ac magis contra illum indignatus, iurauit, quòd in

Ab Angelo è carcere educitur, vt Missam die Dominico celebret.

in crastinum eum cum summâ ignominiâ reduceret.

Sequenti autem nocte apparuit presbytero is qui primò apparuerat, dicens: Veni, vt eamus, vbi te episcopus incluserat in ciuitate. assumensq; illum adduxit rursum, & reposuit in carcere, ignorante custode carceris. Manè verò diei sequentis didicit è carcerano episcopus, quia in custodiâ presbyter se ignorante inuentus esset. Mittens episcopus sciscitabatur à presbytero quomodo de carcere exisset, & quomodo rursus absque carcerarij notitiâ ingressus esset. Qui respondit: Iuuenis quidam speciosus valde & optimè vestitus, episcopatus vestri, vt dicebat, minister, aperuit mihi ostium, & præcedebat me vsque ad vnum milliare prope vicum nocte Dominicæ, idemque rursus sequenti nocte veniens reduxit me. Episcopus igitur accersiuit omnes seruos episcopatus, sed nullum ex ipsis recognouit presbyter. Tunc intellexit episcopus, quòd angelus Dei fuerat qui hoc egisset, ne virtus presbyteri prorsus occultaretur, sed vt omnes discerent, & glorificarent Deum, qui glorificantes se glorificat. Et de ipso valdè ædificatus, dimisit illum a se in pace, multa contra eos clamans qui illum iniustè accusauerant.

Ab eodem reducitur in carcerem carcerario ignorante.

Cum gloriâ ab episcopo educitur.

Cap.cix.

Vita abbatis GEORGII, *qui numquam turbabatur.*

De abbate Georgio, patre monasterij abbatis Theodosij, narrauit nobis abbas Theodosius eius discipulus bonus ac mitis & humilis, qui fuit episcopus Capitoliadis, quòd duodecim annos obseruasset eum, si vel semel turbaretur, & numquam turbatum vidit, idque in hoc tempore, quando omnis desidia, & negligentia, & mollities, & inobedientia regnat. Quis autem, aiebat, ita frenauit oculum, sicut pater noster sanctus Gregorius? Quis ita posuit ianuam auribus, sicut beatus iste? Quis ita continuit linguam, sicut pater noster? Quisnam solaris radius ita illustrauit terram, sicut pater noster nostrûm omnium corda radiauit?

Georgius semper imperturbatus, oculos, aures, linguam frenans.

Cap.cx.

Dicta egregia sancti cuiusdam SENIS *Ægyptij.*

Assvmpsi dominum meum Sophronium, & perreximus in monasterium, quod ab Alexandriâ decem & octo passuum millibus distat, ad senem quemdam magnæ virtutis, Ægyptium genere, dixique seni: Dic nobis verbum, pater, quomodo debemus simul habitare, quia dominus Sophista voluntatem sæculo renunciandi habet. Ait senex: Benè facis, fili, renuntians sæculo, saluansque animam tuam. Sedete igitur in cellâ, vbi vultis, sobriè & vigilanter, quietem ac silentium seruantes, & sine intermissione orantes: & spem habeo in Deum, filij, quòd mittet vobis scientiam suam ad illuminandas animas vestras.

Sæculo renuntians cellam cum silentio seruet.

Dixit iterùm: Si saluari, filij, cupitis, fugite homines. Hodie enim nos non desistimus omnium t[illegible]mina, omnemque ciuitatem ac regionem circuire, sicubi possimus auaritiæ vel inanis gloriæ nobis ipsis stipendia acquirere, & animas nostras implere vanitate.

Salus ex fugâ hominum.

Dixit iterùm senex: Fugiamus iam, filij, quoniam appropinquat tempus.

Dixit iterum: Væ, væ, quantum flebimus, quantumque pœnitebimus pro eo, quòd modò pœnitere nolumus.

Modò pœnitendum.

Dixit iterùm: Neque cùm laudamur, nos ipsos continemus sub humilitate; neque rursus cùm vituperamur, toleramus. Aliud quippe nobis inanem gloriã suggerit, aliud mœstitiam nobis miseris facit: vbi verò tristitia & inanis gloria est, nihil boni reperitur.

In laude & vituperio semper æquabiles simus.

Dixit iterùm: Patres nostri, vt magni atque mirabiles, pascebant multos; ego autem humilis vnam ouem regere non valeo, sed semper ferarum morsibus pateo.

Ait rursus: Dæmonum opus est, vt cùm animam in peccatum deiecerint, tunc nos in desperationem præcipitent, vt perfectè nos perdant. Semper enim dæmones dicunt animæ: Quando morietur, & peribit nomen eius? Si igitur sobria fuerit anima, & ipsa ad eos econtra clamabit, & dicet: Non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini. Quoniam igitur magnam habẽt impudentiam dæmones, & ipsi rursus clamant, dicentes: Transmigra in montem, velut passer. idcircò & nos ad illos dicere debemus: Nam & ipse Deus meus, & Saluator meus, adiutor meus, non emigrabo.

Quid dæmoni desperationem suggerenti respondendum. Psal.117. Psal.10. Psal.61.

Dixit iterùm senex: Esto ianitor cordis tui, ne intret peregrinus, dicens: Noster es, an aduersariorum?

Quisque ianitor cordis sui sit.

Cap.cxi.

Factum cuiusdam VIRI CALVI, *& sacco induti.*

Ego & sodalis meus Sophronius, cùm in Alexandriâ essemus, die quadam perreximus ad Theodosij ecclesiam, obuiumque habuimus in vico virum quemdam caluum, indutũ sacco vsque ad genua. videbatur autem quasi fatuus & amens: Dixit igitur mihi abbas Sophronius: Da mihi nũmos, & videbis virtutem venientis.

Dedi ergo illi quinque nummos: qui acceptos dedit illi, qui videbatur vt amens. Accepit autem eos ille, nihil omnino loquens. *Nummos quidem acceptos reiecit.* nos autem clam illum secuti sumus è vestigio. Ille verò cùm flexisset à viâ, extendit in cælum manum suam dexteram habentem nummos, & post hæc prostrauit se coram Deo, positisque in terra nummis abiit.

CAP. CXII. *Vita & mors* LEONIS *monachi, genere Cap*[illegible].

TEMPORIBVS imperij Tiberij fidelissimi Cæsaris, ascendimus in Oasum, vidimusque illuc magnum in diuinis rebus monachum, genere quidem Cappadocem, nomine autem Leonem. De hoc multi multa digna admiratione narrabant nobis. Nos autem ad illius pertingentes familiare colloquium, magnumque experimentum capientes sancti huius viri, magnificè ædificati sumus, & maximè in humilitate eius, *Leo humilis, silens, rerum omnium nudus, charitate flagrans.* & silentio, & nuditate rerum omnium, & charitate, quam ad omnes habuit. Dicebat ergo semper venerabilis hic senex: Credite mihi, filij, quia regnare habeo. Nos autem dicebamus ei: Crede nobis, abba Leo, quia nullus ex Cappadociâ vmquam regnauit; importunam ergo habes istam cogitationem. Ille verò rursus dicebat: Veraciter, filij, regnare habeo. Nemo autē poterat eum ab hac cogitatione remouere.

Cùm igitur venissent Mazices, & vniuersam prouinciam illam deuastassent ac diripuissent, venerunt & in Oasum, & *Mazices Oasum & loca vicina deuastant.* monachos quidem plures occiderunt, plurimosque captiuos duxerunt. Inter quos acceperunt & abbatem Ioannem (erat autem hic lector magnæ Constantinopolitanæ ecclesiæ) & abbatem Eusthathium Romanum, & abbatem Theodorum Cilicem. Erant autem tres isti infirmantes. Cùm ergo vincti fuissent, ait abbas Ioannes barbaris: Ducite me in ciuitatem, & faciam, vt episcopus det pro nobis numismata viginti quatuor. Accepit ergo illum vnus ex barbaris, & duxit prope ciuitatem: ingressusque est abbas Ioannes ad episcopum. Inuentus est autem in vrbe & abbas Leo, & alij quidam patrum, atque ideò tenti non fuerant. Ingressus igitur abbas Ioannes cœpit orare episcopum, vt barbaro nuoiismata daret; episcopus autem non plura quàm octo numismata habere inueutus est. Voluerunt ergo dare barbaro octo numismata, & noluit accipere, dicens: Aut viginti quatuor numismata præbete mihi, aut monachum date. Coacti igitur sunt, qui erant in ciuitate, rursus abbatem Ioannem barbaro dare flentem & eiulantem. Adduxit autem illum in sua tabernacula barbarus. Post tres ergo dies, sumptis octo numismatibus, abbas Leo in *Barbaris se tradit vt alios liberet.* eremum exiit, vbi erant barbari, orauitque illos, dicens: Accipite me cum octo numismatibus, & tres istos dimittite, qui infirmi sunt, neque pergere per eremum possunt; nam interficietis eos, & detrimentum patiemini: ego verò sanus sum, & seruiam vobis. Tunc barbari acceperunt abbatem Leonem, & octo numismata, & dimiserunt illos tres. Abiit ergo *Martyrio afficitur.* abbas Leo vsq; ad quemdam locū, & cum præ debilitate pergere vltrà non posset, barbari decollauerunt eum. Impleuitque abbas Leo Scripturam dicentem: Vt ponat *Ioan. 15.* quis animam suam pro amicis suis. Tunc nos quoque cognouimus, quidnam esset quod dixerat, Quia regnare habeo. Veraciter enim regnauit, qui posuit animam suam pro amicis suis.

Admonitio abbatis IOANNIS DE PETRA. *CAP. CXIII.*

AD abbatem Ioannem de Petrâ perrexi, sumpto mecum & sodali Sophronio, togauimusq; illum dicentes: Dic nobis verbum. Senex autem ait: Amate *Amor paupertatis & continentia.* nuditatem rerum omnium, & continentiam. Credite dicenti mihi, cùm adolescēs morarer in Scithi, quidam senum splene indoluit, & modicum aceti quæsitum est in quatuor eius loci monasterijs, & inuentum non est. Tanta erat apud eos pau- *Ter mille & quingenti monachi in Scithi.* pertas, & nuditas, & continentia. Erant autem ibi patres quasi ter mille & quingenti.

Vita abbatis DANIELIS *Ægyptij.* *CAP. CXIV.*

NARRAVIT autem nobis sanctus senex de abbate Daniele Ægyptio, dicens: Ascendit senex ipse die quadam in Therenutium, vt opus manuum suarum venderet. Adolescens autem quidam precabatur senem, dicens: Per Deum, senior, veni in domum meam, & fac orationem super vxorem meam, quia sterilis est. Senex autem compulsus à iuuene abiit cum illo in domum suam, fecitque orationem super vxorem eius, & volente Deo mulier in vtero concepit. Viri ergo quidam non timentes Deum cœperunt seni detrahere, & dicere: Vere iuuenis iste infecundus est, *Daniel de adulterio mundi infamatur.* sed mulier à sene prægnans facta est. Venit igitur hæc fama ad senis aures, & scripsit senex marito mulieris, dicens: Cum peperit vxor tua, nuntia mihi. Cùm ergo peperisset vxor illius, seni significauit iuuenis, dicens: Pet Deum & orationes tuas, pater, genuit vxor mea. Tunc abbas Daniel ingres-

ingressus ait iuueni: Fac prandium, & voca cognatos & amicos tuos. Cùm igitur pranderẽt, sumens senex puerulum in manibus coram omnibus dixit infantulo: Quis est pater tuus, infans? Ait autem infans; Hic, ostendens digito manus suæ iuuenem. Erat autem infantulus dierum viginti quinque.

Infantulus dierum 25. patrem enunciat, & senem ac infamiâ liberat.

Cap. CXV. *Admonitiones abbatis* IOANNIS *Cilicis.*

Varia Ioannis Cilicis monita. 1. Ioan. 2.

DICEBAT abbas Ioannes Cilix dux Raythu fratribus: Filij, sicuti fugimus mundum, fugiamus cõcupiscentias carnis.

Dixit iterùm: Imitemur patres nostros, qui cum tantâ austeritate vitæ & silentio sederunt in loco isto.

Dixit iterùm: Ne sordidemus locum istum, filij, quem patres nostri à dæmonibus emundauerunt.

Ait rursus: Locus iste monachorum, non negotiatorum est.

Dixit iterùm: Inueni hic senes, qui septuaginta annos hoc eodem in loco egerant, herbis solùm & palmarum fructibus viuentes.

Dixit iterùm senex: Septuaginta & sex annos habeo in hoc loco, multa mala & horrenda perpessus a dæmonibus.

Cap. CXVI. *De* FRATRE *cui falsò obiiciebatur, subtraxisse numisma.*

NARRAVIT nobis abbas Andreas Messenius, dum essemus in Raythu, dicens: Cum essem adolescens, recessimus ego & abbas meus de Raythu, & venimus in Palæstinam; mansimus autem apud senem quemdam. Senex ergo qui suscepit nos, habebat vnum numisma, quod vbi posuisset, per errorem oblitus, suspicatus est quòd iunior ego furatus illud essem. Dicebat ergo senex patribus loci ipsius, Quia frater Andreas numisma accepit. Quod cùm audisset abbas meus, vocauit me, & ait mihi: Dic, Andrea, tu numisma senis accepisti? Ad quem ego: Ignosce abba, ego nihil accepi. Habebam autem pallium, quod abiens vendidi numismate, & accipiens numisma profectus sum ad senem, & prostratus illi veniam petij, & dixi: Ignosce mihi, abba, quia satanas decepit me, & accepi numisma tuum. erat autem illic & sæcularis quidam. Ait ad me senex: Vade, fili, nihil perdidi. Iterùm igitur prostratus veniam petebam dicens: Per Dominum, abba, accipe numisma; ecce hoc est: & fac mihi orationem, quoniam satanas immisit mihi, vt furarer illud, & affligerẽ vos. Dixit iterùm senex: Fili non perdidi quidquam. Cùm verò illi non acquiescerem, tunc ait mihi sæcularis ille: Verè, domine frater,

Andreas a sene furti falsò accusatur.

Andreas furti crimen in se confessus, commercium dæmonis.

hesterno die cùm huc venissem, inueni senem plorantem, & prostratum, petentemque veniam in magnâ afflictione animi, dixique illi: Fac charitatem; quid est quod habes? Et dixit mihi senex: Quia fratrem iniustâ calumniâ exagitaui, dicẽs quòd numisma furatus esset, & ecce inueni illud. Tunc senex ædificatus est in me, quòd cùm non accepissem numisma, detulerim illud ad eum dicens: Ego illud accepi.

Senex de calumniâ Andreæ illatâ pœnitet.

De fratre dæmoniaco ab abbate ANDREA *sanato.* Cap. CXVII.

FRATER quidam dæmonium habens accessit ad abbatem Simeonem Stylitem in admirabilem montem, rogans, vt pro se oraret, & effugaret ab eo dæmonem. Dixit ei abbas Simeon: Vbi moraris? Qui ait: In Raythu. Ad quem senex, Miror, inquit, frater, cur tanto te labore fatigaueris, tantumque itineris peregens, vt venires ad me peccatorem hominem, cùm tales ac tantos patres habeas in monasterio tuo. Vade igitur ad abbatem Andream, & roga illum vt oret pro te, & statim curabit te. Venit igitur frater in Raythu; & sicut sibi mandauerat beatus Simeon, prostrauit se illi, rogans & dicens: Ora pro me, pater. Dixit ei abbas Andreas: Accepit gratiam huius curationis abbas Simeon. Cumque fecisset orationem, continuò mundatus est frater, & gratias reddidit Deo.

Andreas dæmoniacũ curat.

Vita MENAE *diaconi monachi in Raythu.* Cap. CXVIII.

NARRAVIT nobis abbas Sergius in Raythu de fratre quodam illic diacono, Mena nomine, & ait: Cùm exisset aliquando Menas ad ministerium, reuersus est ad sæculum: quid autem illi contigerit, nescimus, nisi quia reliquit monasticum habitum, & sæcularis effectus est. Post multum verò temporis profectus est Theopolim, & cùm rediret Seleuciam, vidit monasterium sancti abbatis Simeonis Stylitę de longè, & ait intra se: Ascendam, & videbo magnum Simeonem: numquam enim eum viderat. Euntem verò & iam cœnobio appropinquantem vt vidit abbas Simeon, diuinitus agnoscens quòd esset monachus, & quia diaconus ordinatus fuisset, vocauit ministrum suum, dicens: Affer huc forfices. Cumque attulisset, ait illi: Benedictus Dominus: tonde illum, ostendens eum digito. erant enim ibi multi circa columnam. Admiratus autem ille in verbo senis, simulque timore magno comprehensus suscepit tonsuram, nihil omnino loquens: intellexit enim, quia Deus reuelasset seni de se. Cùm minister ergo

Simeon Stylites Menam diaconum profugum à monasterio diuinitus nouit, & eò remisit.

totondisset illum, ait ei magnus Simeon: Fac orationem diaconi. Et cùm orasset, ait illi iterùm: Perge in Raythu, vnde etiam existi. Dicente autem illo, se verecundari, patrumque aspectus ferre non posse; rursus ait illi abbas Simeon: Crede mihi, fili, quia vereri omnino non debes; hilari enim facie & grato animo te suscipient patres, gaudiumque illis fiet & exultatio in conuersione tuâ. Et hoc autem scito, fili, quia Deus signum in te facturus est, vt agnoscas, quoniam ignouit tibi illius immensa & ineffabilis bonitas peccatum istud. Venientem igitur in Raythu supinis manibus exceperunt patres, miseruntque ipsum in sanctum sacrarium. Quadam igitur die Dominicâ cùm ferret sanctum & viuificum sanguinem magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, continuò exiit oculus eius vnus: atque ex hoc signo cognouerunt patres, quia ignouisset illi Deus peccatum istud, iuxta verbum magni Simeonis.

Mena diaconi pœnitentia Deo accepta signo ostenditur.

Cap. cxix

De dæmone, qui in habitu monachi profectus est ad cellam cuiusdã senis in Raythu.

Dicebat nobis abbas Eusebius presbyter eiusdem monasterij Raythu, cùm ad illum venissemus, quòd dæmon in habitu monachi profectus fuit ad cellam senis, & cùm pulsasset ianuam, aperuit senex, & dixit illi: Ora. Dæmon autem ait: Et nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. Senex autem rursus dixit: Ora. Et dæmon similiter ait: Nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. Tunc senex, Ora, & dic: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, etiam nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. Hoc autem cùm dixisset senex, dæmon quasi vim passus ab igne, euanuit.

Dæmon ad Gloria patri, euanescit.

Cap. cxx

De tribus Monachis *mortuis inuentis à piscatoribus Pharonitis.*

Narraverunt nobis Pharonitę piscatores, dicentes: Die quadam iuimus in Buchrin trans mare rubrum, & cùm plurimos pisces cepissemus, reuersi sumus, & venimus prope Pereleum. Volentesque transfretare in Raythu, prohibiti sumus à ventis contrariis, ac maris tempestate detenti sumus per dies nonaginta. Venientes autem in quoddam maximum desertum, inuenimus subter vnum saxum tres anachoretas defunctos, indutos colobiis de 19 sibino, melotesque illorum iuxta eos erant positæ. Accepimus itaque illos, & duximus ad nauem, continuoque æstuans mare tranquillum factum est, & venti contrarij in opportunos conuersi sunt. Et transfretauimus secundis ventis, & venimus in Raythu: patres autem sepelierunt eos cum antiquis senibus.

Tranquillatur mare ad aduentum sanctorum corporum.

Cap. cxxi

Vita & mors abbatis Gregorii *Byzantini, & alterius* Gregorii *Pharonitæ eius discipuli.*

Narraverunt nobis ipsius loci patres de abbate Gregorio Byzantino, & discipulo eius abbate Gregorio Pharonite quòd in insulâ quadam maris rubri manserint. Illa verò insula aquam non habebat, sed ex continenti afferebant aquam sibi in vsus suos. Habebant enim ratem, cum quâ exibant, & afferebant aquam. Quadam autem die dimiserunt ratem in mare, ligantes illam ad saxum quoddam. Nocte verò illâ facta est vnda vehemens, ruptoque fune periit ratis. Manserunt autem patres illi non habentes, vnde sibi aquam deferrent. Post octo itaque menses venerunt monachi de Raythu, & inuenerunt ambos mortuos. Inuenerunt autem & in dorso testudinis ita scriptum: Abbas Gregorivs Pharonites viginti et octo diebvs aqvam non bibens, defvnctvs est: ego avtem dies triginta septem transegi, ex qvo non bibi. Inuenimus verò ambos integros, sumentesque illos, sepeliuimus in Raythu.

Integra mansere duorum corpora ex siti mortuorum.

Cap. cxxii.

De duobus monachis, qui nudi ingressi sunt ecclesiam vt cõmunicarent, nec visi sunt ab aliquo, nisi ab abbate Stephano.

Venimvs ad abbatem Stephanum Cappadocem in Sinâ monte, narrauitque nobis, dicens: Cùm essem ego in Raythu ante hos annos, quintâ feriâ Cœnæ Domini, eram in ecclesiâ. Cumque consummaretur sancta oblatio, patresque omnes assisterent, ecce video duos quosdam anachoretas ecclesiam ingredi, erant autem nudi, nullusque patrum alius animaduertit quòd nudi essent, nisi ego solus. Cùm igitur communicassent Dominico corpori & sanguini, exierunt de ecclesiâ, & abibant; ego autem vnà cum illis exiui. Cùm ergo egressi essemus, prostraui me illis, dicens: Facite charitatem, accipite me vobiscum. Cognouerunt autem, quia videram illos nudos, & dixerunt mihi: Benè sedes, quiesce. Rursus ego rogabam illos, vt acciperent me secum. Tunc dixerunt mihi: Non potes nobiscum esse, sede, bona enim tibi sedes est. Facientes autem mihi orationem, vidente me super aquas rubri maris

Duo monachi nulli communicans, nemine id præter vnum aduertente.

Duo monachi pedibus super mare rubrum ambulant.

maris pedibus ingreſſi ſunt, & trans mare abierunt.

Cap.cxxiii.

Vita abbatis ZOSIMI *Cilicis.*

PERREXIMVS ad abbatem Zoſimum Cilicem in monte Sinâ, vbi morabatur: renuerat enim epiſcopatum ſenex, & redierat in cellulam ſuam. Erat autem vir magnæ abſtinentiæ, narrauitque nobis, dicens: Cùm eſſem iunior, exiui de Sinâ, & abij in Ammoniacem vt illic morater, inueniq́ue ibi ſenem veſtitum colobio de ſibino. Senex autem vt vidit me, priuſquam illum ſalutarem, ait mihi: Quid huc aduenisti, Zoſime? vade, non potes hîc ſedere. Exiſtimans autem, quia cognouiſſet me, proſtraui me ante illum, dicens: Fac charitatem, pater, vnde me noſti? Senex autem dixit mihi: Ante duos dies apparuit mihi quidam, dicens: Ecce veniet ad te monachus quidam, nomine Zoſimus, non permittas eum hîc manere: volo enim eccleſiam Babylonis, quæ in Ægypto eſt, illi credere. Tacuitq́ue ſenex, & dimiſſo me, abijt à me quantum eſt iactus lapidis. Et cum duas horas in oratione compleſſet, venit ad me, & oſculans faciem meam, ait mihi: Fili chariſſime, benè veniſti; Deus enim te huc adduxit, vt cõmendes terræ corpus meum. Dixi autem ei: Quot annos in hoc loco habes, abba? Dixit ad me: Quadraginta & quinque annos impleo. Et apparuit mihi facies eius tamquam ignis. & ait mihi: Pax tibi, fili, & ora pro me. Et hæc dicens collocauit ſeipſum, & requieuit. Ego autem, effoſſâ humo, ſepeliui eum, & poſt duos dies receſſi glorificans Deum.

Zoſimus epiſcopatũ renuit.

Zoſimo Babylonis epiſcopatum deferendũ diuinitus indicatur.

Senex mortẽ ſuam præſcit.

Cap.cxxiv.

Eiuſdem relatio.

NARRAVIT autem nobis & hoc ſenex, dicens: Ante annos viginti duos aſcendi in Porphyritem, volens illic morari; accepi autem & diſcipulum meum Ioannem mecum. Cùm ergo illuc veniſſemus, inuenimus duos anachoretas, manſimuſq́ue prope illos. Erat autem alter quidem ex his Galata, nomine Paulus; alter verò Melitinus, nomine Theodorus, ex monaſterio fuerat abbatis Euthymij. Ferebant autem colobia ex pellibus bubalorum. Manſi autem illic fermè duos annos, diſtabamuſq́ue ab inuicem quaſi duobus ſtadijs. Die autem quadam cùm ſederet Ioannes diſcipulus meus, percuſſit eum ſerpens, ſtatimq́ue defunctus eſt, ſanguinem ex omnibus partibus fundens. In multâ igitur anguſtiâ exiſtẽs, abij ad anachoretas: qui ſtatim vt viderunt me turbatum & afflictum, antequam aliquid dicerem ad eos, dicunt mihi: Quid eſt, abba Zoſime? mortuus eſt frater? Dico illis: Ita ſanè, mortuus eſt. Venientes igitur mecum, videnteſq́ue ipſum in terrâ iacentem, dicunt mihi: Noli contriſtari, abba Zoſime; adeſt diuinum adiutorium. Vocanteſq́ue fratrem dixerunt: Frater Ioannes, ſurge, quia ſenex te opus habet. Continuoq́ue ſurrexit frater de terrâ. Quærentes autem beſtiam, & inuenientes, tenuerunt eam, & in conſpectu noſtro illam in duas partes diſruperunt. Tunc dicunt mihi: Abba Zoſime, vade in Sina: Deus enim tibi committere vult eccleſiam Babylonis. Continuò itaque receſſimus nos. cumq́ue veniſſemus in Sina, poſt paucos dies abbas miſit me & duos alios in miniſterium in Alexandriam: teneníq́ue nos papa Alexandrinus beatiſſimus Apollinaris, omnes tres fecit epiſcopos; vnum quidem Heliopoleos, alium Leontopoleos, me verò in Babylonẽ miſit.

Ioannes à ſerpente lætaliter percuſſus, emoritur.

Ioannes à morte excitatur.

Zoſimo epiſcopatus prædicitur.

Cap.cxxv

Factum pulchrum abbatis SERGII *anachoretæ.*

NARRAVERVNT nobis quidam patrum in Sinâ de abbate Sergio anachoretâ, quòd cum moraretur in Sinâ, conſtituebat illum diſpenſator ſuper 10 burdones. Cùm ergo die quadam properaret, ecce leo iacebat in viâ: porrò burdonarij, burdoneſq́ue, viſo leone, timore correpti, receſſerunt. Tunc abbas Sergius ſumens de perâ vnam benedictionem, profectus eſt ad leonem, dixitq́ue ei: Accipe benedictionem patrum & recede de viâ, vt tranſeamus. Sumptaque leo benedictione receſſit.

Sergius leoni imperat.

Cap.cxxvi.

Egregia reſponſio abbatis ORENTI *montis Sina.*

DICEBANT nobis eiuſdem loci ſancti patres de abbate Orento, quòd die quadam Dominicâ ingreſſus eſt ſenex in eccleſiam verſo ſago ſuo, ita vt foris villoſus eſſet. Stante igitur eo in choro, venerunt quidam de diſpenſatoribus loci, & dixerunt ſeni: Cur ita, pater, ingreſſus es conuerſo ſago tuo in eccleſiam ad deriſionem noſtram coram peregrinis? Reſpondit ei ſenex: Vos euertiſtis Sina, & nemo vobis dixit aliquid, & ego quia conuerti ſagum meum, dicitis mihi: Quare conuertis ſagum tuum? Ite, corrigite quæ euertiſtis, & ego corrigam quæ euerti.

Orentus ſago inuerſo euerſionem Sina docet.

Cap.cxxvii.

Vita abbatis GEORGII *ſancti montis Sina, &* ANVS *cuiuſdam ex Galatiâ Phrygiæ.*

NARRAVIT nobis abbatiſſa Damiana ſolitaria, mater abbatis Athenogenis

episcopi Petrensis, dicens: Erat quidam Abbas in sancto monte Sinâ, nomine Georgius, magnæ virtutis & abstinentiæ vir. Huic abbati Georgio magni Sabbati die sedenti in cellulâ suâ venit desiderium faciendi sacrum diem Resurrectionis in sanctâ ciuitate, & sumere veneranda mysteria in sanctâ Christi Dei nostri resurrectione. Per totam ergo diem senior huiusmodi cogitatione sollicitabatur & orabat. Cùm itaque serò factum esset, venit discipulus eius dicens ei: Iube pater, vt eamus ad synaxim. Senex autem respondit ei: Vade, & tempore sanctæ Communionis veni ad me, & pergam. Mansit itaque senex in cellulâ. Cùm autem aduenisset tempus sanctæ Communionis in sanctâ resurrectione, inuentus est senex prope archiepiscopum beatum Petrum, qui præbuit illi cum presbyteris sanctam Communionem. Videns igitur eum patriarcha, dixit Menæ assessori suo: Quando venit abbas montis Sina? Respondit ille: Per orationes vestras, domine, non vidi illum nisi nunc solummodò. Tunc ait patriarcha: Dic illi, vt non recedat; volo enim, vt mecum sumat cibum. Ille verò profectus id dixit seni. Qui ait: Voluntas Dei fiat. Cùm ergo senex salutasset synaxes, adorato sancto monumento, inuentus est in cellulâ suâ. Et ecce discipulus ipsius pulsauit, & dixit: Pater, veni, vt communices. Senex verò profectus in ecclesiam cum discipulo suo, iterùm sumpsit veneranda mysteria. Petrus autem archiepiscopus contristatus, quòd illi inobediens fuisset, post sollemnitatẽ misit ad episcopum Phari abbatem Photinum, & ad patres Sina, vt abbatem ad se mitterent. Cùm ergo venisset qui attulerat litteras, dedissetque illas, misit & senex tres presbyteros, abbatem scilicet Stephanum Cappadocem, magnum illum virum, cuius & suprà meminimus; & abbatem Zosimum, cuius etiam superiùs mentionem fecimus; & abbatem Dulcitium Romanum ad patriarcham, purgauitque se ipsum senior scribens, ac dicens: Absit à me, mi domine sanctissime, vt sanctum Angelum vestrum contempserim. Scripsit autem & hoc ad eum: Vt sciat beatitudo vestra, post sex menses Christo Domino ac Deo nostro simul occursuri sumus, & illic adorabo vos. Egressi itaque presbyteri dederunt patriarchæ literas: dixerunt autem & hoc ei, quoniam senex multos annos habebat, ex quo non venerat in Palæstinam. Ostendebant item & litteras episcopi Phari simul contestantes, quòd ferme septuaginta annos haberet senex, ex quo de sancto mõte Sinâ non exierat. Sanctus verò ac mitissimus Petrus asserebat testes eos qui tunc adfuerant episcopos & clericos, dicentes: Verè nos senem vidimus, & omnes osculo sancto illum salutauimus. Postquam igitur impleti sunt sex menses, requieuerunt in pace senex & patriarcha, iuxta scilicet ipsius senis prophetiam.

Georgius in cellâ manens, in ecclesiâ inuenitur vt communicet.

Aderat sanctum Domini nostri sepulcrum.

Supr. c. 122

Supr. c. 123

Georgius mortem suam & patriarchæ Ierosolymitani prædicit.

Narrauit nobis eadem abbatissa Damiana & hoc dicens: Die sancto Parasceue, antequam includerer, abij ad sanctum Cosmam & Damianum, & illic totam noctem peregi. Venit itaque serò anus quædam ex Galatiâ Phrygiæ, & dabat omnibus, qui in templo erant, duo minuta: die igitur quadam neptis mea, & fidelissimi Imperatoris Mauritij, veniens in sanctam ciuitatem orationis gratiâ, egit ibi annum integrum. Assumpsi ergo eam, & adduxi ad sanctos Cosmam & Damianum. Cùm igitur in oratorio essemus, aio cognatæ meæ: Vide, filia, quia venit anus quædam dans duo minuta (ea enim mihi sæpiùs dederat) sume illa, ne superbias. Illa autem indignans dicebat: Mandatum habeo accipere? Tunc dixi ei: Etiã, accipe: mulier enim sancta est & magnæ virtutis: totâ enim hebdomadâ ieiunat, & quidquid in hebdomadâ laborans lucratur, erogat his qui in templo inueniuntur. Est autem vidua quasi annorum octoginta. Sume igitur duo minuta, & da illa tu quoque alteri: tantum ne respuas anus istius sacrificium. Ista nobis loquentibus, ecce anus veniens duo minuta erogabat; veniensque dedit mihi cum omni silentio: dedit autem & nepti meæ, dicens: Accipe ista, & comede. Cùm ergo abiisset, agnouimus quòd Deus illi reuelasset, quòd dixeram ei, vt acciperet & alteri pauperi daret. Misit igitur vnum ex pueris suis, & de duobus minutis emit lupinos, & comedit. Asseuerabat autem coram Deo dicens, eos tamquam mel dulces fuisse, ita vt miraretur, & glorificaret Deum, qui dat gratiam seruis suis.

Peruigiliũ in templo SS. Cosmæ & Damiani.

Anus quidquid manu lucratur, in templo erogat.

Anus sancta eleemosyna lupinos inde emptos dulcescere facit.

Vita ADELPHII *episcopi Arabessi, &* *de beato* IOANNE CHRYSOSTOMO.

CAP. CXXVIII.

PERREXIMVS ad abbatem Athanasium in monasterium sancti patris nostri Sabæ, narrauitque nobis, dicens: Audiui referente abbate Athenogene episcopo Petræ, filio abbatissæ Damianæ, tale aliquid:

Fratrem habuit auia mea Ioanna, nomine Adelphium, episcopum Arabessi, sororem quoque abbatissam monasterij mulierum. Quadam verò die abiit episcopus ad monasterium visitandæ sororis gratiâ. Et cùm intraret atrium monasterij, vidit

dit vnam de sororibus à dæmone correptam, & in pauimento proiectam. Conuocans igitur episcopus sororem suam, ait illi: Placétne tibi, vt soror ista perturbetur à dæmone, & dehonestetur? An ignoras, quia iudicium portas omnium sororum, vt abbatissa? Quæ dixit ei: Et ego quid possum facere aduersus dæmonem? Episcopus autem rursum dixit ei: Et quid hìc tot annis facis? Factaque oratione, episcopus mundauit à dæmone sororem illam.

Adelphius dæmoniacam à dæmone liberat.

Rursus idem abbas Athanasius narrauit nobis de eodem episcopo Adelphio, dicens, sese venerabilem Ioannam sororem ipsius ita referentem audisse: Cùm sanctissimus episcopus Constantinopolitanus Ioannes Chrysostomus in Cucusum in exilium missus est, in domo nostrâ mansit. Ex hoc igitur ingentem confidentiam & charitatem habuimus ad Deum. Dicebat ergo frater meus Adelphius: Cùm in exilio mortuus esset beatissimus Ioannes, dolorem pertuli incredibilem, quòd talis ac tantus vir, orbisque magister, lætificans Ecclesiam Dei, à throno suo exul defunctus est. Deprecabar ergo, inquit, Deum cum multis lacrymis, vt ostendere mihi dignaretur, in quo statu esset, & an cum patriarchis adnumeratus esset. Cùm ergo diutiùs orassem, in extasi effectus sum, aspexique virum nimis speciosum, qui tenens manum dexteram meam, adduxit me in locum quemdam illustrem & gloriosissimum, ostendebatque mihi ecclesiæ doctores. Ego verò circumspiciebam, videre quærens quem cupiebam, magnum Ioannem dilectissimum meum. Cùm ergo ostendisset mihi omnes, & vnuscuiusque proprium nomen expressisset, rursus tenens me per manus, eduxit me foràs. Ego autem sequebar illum tristis, quòd non vidissem cum patribus & Ecclesiæ magistris beatum Ioannem. Cùm itaque egrederer, is qui præerat ianuæ, apprehendens me dixit mihi: Quid habes? cur tristis es? nemo vmquam huc ingressus, tristis exiuit. Tunc dixi illi: Hæc mihi caussa mœroris est, quòd amantissimum mei Ioannem episcopum Constantinopolitanum vnà cum ceteris doctoribus non vidi. Rursum dixit mihi: Ioannem dicis pœnitentiæ ducem? Aio ego: Illum sanè. Respondens autem dixit mihi: Ipsum homo in carne viuens videre non potest, illic enim assistit, vbi thronus est Domini.

A sancto viro hospite domus benedicta.

Visio Adelphij de Ioanne Chrysostomo in cæli gloria.

Ioannes Chrysostomus throno Domini assistit.

Vita cuiusdam STYLITAE. CAP. CXXIX.

ABBAS idem Athanasius narrauit nobis, audisse se narrantem abbatem Athenogenem episcopum Petræ, quòd in prouinciâ suâ fuerit Stylites quidam, ad quem omnes qui veniebant, inferiùs stantes loquebantur, eò quod non haberet scalam. Si quando igitur dixisset illi frater: Volo tibi dicere cogitationem; dicebat & ipse illi leni voce: Veni ad gradus columnæ; ibatque ipse ad aliam columnæ partem: & ita loquebantur mutuò, Stylitâ quidem superiùs stante, fratre autem inferiùs. Ceterorum verò qui assistebant, nullus ea quæ dicebantur audire poterat.

Stylita aduenientibus responsa dans.

Dicebat & hoc abbas Athenogenes de eodem Stylitâ, quòd duo sæculares se mutuò valdè diligentes, pergebant ad eum multis annis ambo simul, & numquam vnus sine altero proficiscentes. Quadam ergo die venit, nesciente socio suo, alter ad illum; cumque plures horas pulsaret ianuam, noluit illi senex aperire, ita vt ille tædio deuictus reuerteretur. Reuertenti autem occurrit amicus eius, pergens & ipse ad Stylitem, rursumque reduxit eum secum, vt ambo simul ingrederentur ad senem. Cùm ergo pulsarent ianuâ, mandauit senex, vt qui posterior venerat, ingrederetur solus. Ingressusque posterior cœpit rogare senem, vt & alius introiret. Senex autem dixit ei, se non posse illum suscipere. Perseueranti verò, & per multam horam deprecanti ait senex: Deus illum auersatur, fili, & ego illum suscipere non possum. Cumque ad propria rediissent, post duos dies ille defunctus est.

Stylita demerita cuiusdam diuinitus nouit.

Admonitiones abbatis ATHANASII, *& mirabilis eius visio.* CAP. CXXX.

DICEBAT idem abbas Athanasius: Patres nostri continentiam, & paupertatem, ac nuditatem rerum omnium vsque ad mortem seruauerunt; nos autem ventres nostros & crumenas dilatauimus.

Continentia & paupertas sectanda.

Dixit iterùm senex: Sub patribus nostris in studio erat, distractiones animi vitare; nostris verò temporibus olla obtinuit, & opus manuum.

Narrauit nobis & istud abbas Athanasius de se, Venit, inquiens, mihi aliquando cogitatio, dicens: Quid putas erit certantibus & non certantibus? Et cùm factus essem in extasi, venit ad me quidam dicens mihi: Sequere me; adduxitq; me in quemdam locum plenum luminis & gloriæ, statuitque me iuxta vnam ianuam, cuius species enarrari non potest: audiebamus autem interiùs quasi multitudinem innumerabilem laudantium Deum. Cumque pulsaremus, audiuit quispiam intus, & dixit:

Athanasij visio.

Nihili vanitas sæculi æstimāda. dixit: Quid vultis? Ait ductor meus: Ingredi volumus. Respondit ille: Non huc ingredietur quispiam in negligentiâ degens: sed si intrare vultis, abite, certate, nihil æstimantes vanitates sæculi.

CAP. CXXI. *Vita abbatis* ZACHÆI *sanctæ Sion.*

NARRAVIT nobis Procopius scholasticus Porphyreonites de abbate Zachæo, dicens: Duo filij mei in Cæsareâ degebant; facta est autem in Cæsareâ magna mortalitas, egoque affligebar propter filios meos, ne morerentur, & ignorabam quid agerem. *Magna Cæsarea mortalitas.* Dicebam enim in me ipso: Si mittam & accipiam eos inde, iram Dei fugere possibile non est; sed si dimittam eos illic, morientur, & non videbo illos. Nesciens itaque quid agere deberem, dixi: Vadam ad abbatem Zachæum, & quod dixerit mihi, hoc faciam. Perrexi igitur in sanctam Sion (illic enim semper morabatur) & non inueni eum. Veni autem in atrium sanctæ Mariæ Dei genitricis, & inueni illum stantem in angulo atrij, dixique illi de filiis meis. Cùm ergo me audisset, ad Orientem conuersus est, & intendit in cælum quasi per horas duas, nihil omnino loquēs. Tunc verò conuersus ad me, dixit mihi: Confide, ac noli affligi; filij tui non morientur in hac peste, sed & post duos dies cessabit de Cæsareâ mortalitas. *Zachæus futura prauidet.* Quod & factum est iuxta verbum senis. Et ista quidem Procopius scholasticus, vt dixi, enarrauit nobis.

CAP. CXXII. *De eodem.*

ABBAS autem Cyprianus, cognomento Cuculas, cuius monasterium est extra portam Cæsareæ, narrauit nobis, cùm ad illum venissemus, dicens: Cùm vastaret vrbem istam sæua illa & horrenda mortalitas, inclusi meipsum in cellâ meâ, deprecans clementiam Domini, vt nostri misereretur, & auerteret imminentem iram; venitque mihi vox dicens: Abbas Zachæus accepit hanc gratiam. *Zachæus mortalitatem auertit.*

CAP. CXXIII. *De sancto* MONACHO, *qui Saracenum venatorem per duos dies immobilem reddidit.*

NARRAVIT Saracenus gentilis, ex his qui in Clysmo morabantur, hæc nobis dicens: Cùm abiissem ad montem abbatis Antonij, vt venarer, pergens aspicio monachum in monte sedentem, tenentemque librum, & legentem. Ascendi igitur ad eum volens illum cædere, fortassis autem etiam necare. Cumque venissem prope illum, extendit contra me manum suam dexteram, dicens: Sta; egique illic duos dies, & duas noctes nullo modo moueri præualens ex eo loco, vbi eram. *Saracenus monachum volens cædere, immobilis hæret.* Tunc dixi illi: Per Deum, quem colis, dimitte me. Ille autem dixit mihi: Vade in pace. Et ita recedere potui de loco, in quo eram.

Vita THEODORI *anachoretæ.* CAP. CXXIV.

ANACHORETA quidam erat in partibus sancti Iordanis, nomine Theodorus. Hic venit ad cellam meam dicens: Fac charitatem, abba Ioannes, & quære mihi librum, qui contineat totum Testamentum nouum. Quærens igitur inueni, quia abbas Petrus, qui postea fuit Chalcedonensis episcopus, talem habebat. Abij itaque, & dixi ei; & ostendit illum mihi in membranis valdè pulchrum. *Petrus librum gratis anachoretæ cedit.* Et dixi ei: Quantum valet? Qui respondit: Tria numismata. Dixit iterùm mihi: Tu illum emere vis, an alius? Et aio illi: Crede mihi, anachoreta ipsum vult. Tunc ait mihi abbas Petrus: Si anachoreta ipsum vult, gratis illum accipe. Sume autem & tria ista numismata, & si quidem placet illi liber, teneat illum; sin autem illi non placet, ecce habet tria numismata, eme illi iuxta votum suum. Sumens ergo librum, detuli anachoretę: qui sumpto libro abiit in eremum. Cùm autem duos ferè menses egisset, rediens anachoreta venit in cellam meam, dicens: Scito, abba Ioannes, quia cogitatio me affligit, eò quòd gratis habeo librum. Aio autem ad illum: Noli pro hoc affligi; abbas Petrus diues est & bonus, gaudetque in hoc. Ait mihi rursus anachoreta: Verè non requiesco, nisi pretium do. Dico illi: Et habes pretium, vt des? Dicit mihi: Non, sed da mihi saccum, vt me induam, erat enim nudus. Dedi ergo illi saccum & palliolum, & abiit, operariusq; factus est in eo lacu, quem fecit patriarcha Ierosolymorum Ioannes in Sigma, accipiebatque quotidianum stipendium nouem minuta. *Anachoreta operatur in lacu, vt pretium libri exsoluat.* Veniebat ergo prope me in monasterium Heliotarum, comedebatque lupinos, & die totâ laborabat. Cùm itaque fecisset de mercede suâ minuta numismatum trium, ait mihi: Accipe pretium, & librum, & vade ad dominum suum: & si quidem vult minuta, da illi; sin autem non vult, redde illi librum. Ego igitur veniens nuntiaui hæc abbati Petro: qui neque pretium, neque librum accipere volebat. persuasi tamen ei, vt pecuniam acciperet, neque repudiaret anachoretæ laborem: quam tandem accepit. Et pergens ego dedi librum anachoretæ; qui gaudens remeauit in eremum.

Ca. cxxv *De quinque* VIRGINIBVS, *quæ exire voluerunt è monasterio, & à dæmonio correptæ sunt.*

ACCESSIMVS ad eunuchorum monasterium iuxta sanctum Iordanem ego & frater meus Sophronius. Narrauitque nobis abbas Nicolaus ipsius monasterij presbyter, dicens: In regione meâ, (erat autem ex Lyciâ) monasterium virginum est fermè quadraginta. In hoc ergo monasterio quinque virgines sibi inuicem condixerunt, vt noctu de monasterio fugerent, & acciperent viros. Nocte verò quadam cùm dormirent sanctimoniales omnes, illis consultantibus vt vestimenta sua acciperent & fugerent, continuò quinque omnes à dæmonio correptæ sunt. Quo facto, non ampliùs exierunt è monasterio, sed confessæ peccata sua, gratias egerunt Deo, dicentes: Gratias agimus magnorum indultori munerum Deo, qui flagellum hoc nobis induxit, vt animæ nostræ non perirent.

Fugitiuæ virgines à monasterio à dæmone correptæ.

Ca. cxxvi. *De charitate abbatis* SISINII *erga mulierem Saracenam.*

NARRAVIT autem nobis abbas Ioannes eiusdem monasterij presbyter, dicens: Audiui ab abbate Sisinio anachoretâ referente, ac dicente: Die quadam eram in speluncâ meâ prope sanctû Iordanem, & cùm psallerem Tertiam, ecce Saracena quædam ingressa in speluncam meam, posuit se coram me nudans semetipsam: ego verò turbatus non sum, sed impleta psalmodiâ meâ cum omni quiete & timore Dei, dixi ad illam Syriacè: Sede, vt loquar tibi, & tunc faciam, quod vis. Quæ vt resedit, dixi illi: Christiana es, an gentilis? Quæ ait: Christiana. Dixi ad illam iterùm: Et nescis, quia qui fornicantur, in supplicium eunt? Quæ ait: Scio plane. Tunc dixi illi: Cur ergo fornicari vis? Respondit: Quia esurio. Et aio ad eam: Noli fornicari, sed veni quotidie, & vt Deus dispouerit, dabo tibi cibum tuum. Ex illâ ergo die veniebat ad me diebus singulis, & si quid Deus mittebat mihi, præbebam illi cibum, quousque recessi de illis locis.

Sisinius Saracenam à fornicatione auertit ab incendium retrahit, quotidiano illi cibo administrato.

Cap. cxxvii. *Relatio abbatis Ioannis de abbate* CALLINICO.

DIXIT iterùm idem abbas Ioannes: Cùm essem iunior, cupiebam pergere ad magnos & nominatissimos patres, vt ab eis benedicerer & ædificarer. Audiens igitur de abbate Callinico magno illo, qui in monasterio abbatis Sabæ inclusus erat, oraui quemdam ex familiaribus illius, vt me ad illum duceret. abij itaque ad illum. Assidens verò is qui me adduxerat frater ad fenestram senis, per multam horam loquebatur cum eo: ego verò in meipso cogitabam, quia numquam viderat me senior, ne fortè non gratè susciperet me. Cùm verò frater ille recederet, permisit me ingredi, & salutare senem, & benedici ab eo, dicens ad eum: Ora & pro isto seruo tuo, pater, quia inter primos huc venit. Senex autem dixit: Agnosco illum, fili. Nam ante viginti dies descendi ad sanctum Iordanem, & occurrit mihi in viâ dicens: Ora pro me. Et ego interrogaui eum: Quod est nomen tuum? Atque mihi: Ioannes. extunc igitur agnosco eum. Hoc audiens ego cognoui, quia quando cogitaui accedere ad illum, reuelauit illi Deus & nomen meum, & quis essem.

Callinicus Ioannem absens nouit.

De abbate SERGIO *anachoretâ, & de monacho gentili, qui baptizatus est.* Ca. cxxviii.

NARRAVIT autem nobis & hoc idem senex, dicens: Cùm esset abbas Sergius anachoreta in Robau, postquam recesserat de Sinâ, misit huc in monasterium monachum quemdam iuuenem, vt baptizaretur. Interrogantibus autem nobis caussam, cur nunc baptizaretur, ait nobis minister ipsius abbatis Sergij: Abbas Sergius quando ad nos venit, volens in eremo manere nobiscum, hunc mihi instituendum tradidit: ego autem illum plurimùm admonui, ne se huic instituto incôsideratè ac sine probatione addiceret. Cùm autem illum eiusque constantiam peruidissem, sumens eum abij ad senem. Senex autem mox vt vidit illum, antequam quidquam illi loqueretur, ait mihi seorsùm: Quid vult frater iste? Dixi autem ei: Orat manere nobiscum. Tunc dixit mihi: Crede, frater, iste baptizatus non est, sed adduc illum in monasterium eunuchorum, & fac illum baptizari in sancto Iordane. Ego autem ad verba senis stupens, interrogaui fratrem, quis esset, & vnde esset. Ille autem ex Occidente se esse ait, parentesque habere gentiles, ac nescire vtrùm baptizatus esset, an non. Tunc itaque catechizantes eum, fecimus in Iordane baptizari, permansitque in monasterio, Deo gratias agens.

Sergius non baptizatû esse aliquê diuinitus nouit.

Prædictio abbatis Sergij de GREGORIO *duce monasterij Pharan.* Cap. cxxix.

DE hoc abbate Sergio anachoretâ narrauit nobis abbas Sergius Armenius eius discipulus, quòd plurimùm sibi molestus fuerit abbas Gregorius, qui erat dux mona-

monasterij Pharan, vt illum duceret ad senem. Die ergo quadam adduxit illum ad ipsum. Erat autem senex tunc circa regionem maris mortui. Cùm igitur vidisset eum senex, libentissimè salutauit, allataque aquâ lauit pedes eius, ac per totam diem collocutus cum eo de ædificatione animæ, die aliâ dimisit eum. Postquam verò abscessit abbas Gregorius, dixi, inquit, ego seni: Scis, pater, quia scandalizatus sum, quòd cùm plurimos episcopos, presbyteros, & alios duxerim ad te, nullius vmquam illorum pedes lauasti nisi tantùm abbatis Gregorij? Tunc ait ad me senex: Fili, ego quis sit abbas Gregorius, nescio; hoc tantùm scio, quia patriarcham excepi in speluncam meam. nam & pallium sanctum illum ferentem vidi, & Euangelium. Quod ita factum est: post sex enim annos ipsum abbatem Gregorium, ita ordinante Deo, patriarcham Theopolitanum factum vidimus, sicut prædixerat senex.

Sergius Gregorium patriarchâ futurum prauidet.

CAP. CXL

Vita eiusdem GREGORII *patriarchæ Theopolitani.*

DICEBANT quidam senum de hoc patriarchâ Theopolitano Gregorio, quòd his maximè virtutibus fuisset insignis, eleëmosynis scilicet, iniuriarum obliuione, & lacrymis. Habebat autem & compassionem maximam ad eos qui peccabant. Quarum omnium rerum nos sæpè experimenta cepimus.

Gregorij virtutes.

CAP. CXLI

Prudens responsio abbatis OLYMPII.

FRATER quidam venit ad abbatem Olympium in monasterium abbatis Gerasimi prope Iordanem, & dixit ei: Abba, quomodo sedes in speluncâ istâ propter æstus magnitudinem, & cyniphes? Respondit ei senex: Fili, ista idcircò tolero, vt futuris cruciatibus liberer; ideò cyniphes patior, vt immortalem effugiam vermem; similiter & æstum hunc pertero, sempiterni ignis supplicia metuens: hæc enim sunt temporalia, illa verò finem nullum habent.

Olympius dura temporalia patienter tolerat intuitu æternorum.

CAP. CXLII.

Alia prudens responsio abbatis ALEXANDRI.

FRATER alius perrexit ad abbatem Alexandrum, ipsius monasterij abbatis Gerasimi ducem, & ait illi: Abba, volo ex eo loco, vbi habito, discedere; valdè enim acediâ & tædio animi laboro. Respondit ei abbas Alexander: Istud, fili, signũ est, quia nec regnum cælorum, nec æternum cruciatum in mente habes. nam si ista sollicitâ intentione cogitares, nullam in cellâ tuâ acediam sentires.

Acedia pellenda memoria regni cælestis & æterni cruciatus.

CAP. CXLIII.

Vita DAVID *latronum principis, posteà monachi effecti.*

CVM venissemus in Thebaidem, conuenimus sophistam Phibamonem in vrbe Antinoo. Narrauitque nobis vtilitatis nostræ gratiâ de latrone quodam, nomine Dauid, qui apud Hermopolim plurimos exspoliabat, plures etiam interficiebat, & innumera perpetrabat mala, ita vt nullus ei in his crudelitatis operibus conferri posset, eratque famosissimus inter omnes. Die verò quadam cùm exerceret latrocinia cum sociis plus quàm triginta, rediens in semetipsum, compunctusque in his quæ perpetrauerat sceleribus, relictis sociis abiit ad monasterium. Cumque pulsaret monasterij ianuam, exiit ostiarius, & dixit ei: Quid vis? Princeps autem latronum ait: Monachus fieri volo. Ingressus verò ostiarius nuntiauit abbati de illo. Egressus ad illum abbas, & videns quia iam senex esset, dixit ei: Non potes hîc manere; multum enim laborem tolerant fratres, abstinentiaque magna est, & tu cùm aliter assuetus sis, districtionem monasterij ferre non præuales. Ille autem orabat, dicens: Vtique faciam omnia, tantummodò suscipe me. Porrò abbas in sententiâ suâ persistebat, dicens: Non potes ferre. Tunc ait illi latronum princeps: Vt scias, ego sum Dauid princeps latronum, & idcircò veni huc, vt defleam peccata mea. Si autem me suscipere nolueris, sub iureiurando tibi protestor per eum qui in cælo habitat, quia rursus ad priorem statum remeabo, & assumptis mecum sociis meis, vos omnes interficiam, totumque monasterium euertam. His auditis, abbas suscepit eum intra monasterium, tondensque illum tradidit ei religiosum habitum. Cœpit igitur in spiritali militiâ veteranus tiro pugnare, & abstinentiæ ac obedientiæ, humilitatisque studiis cunctos qui erant in monasterio transcendere (erant autem fere septuaginta monachi) cunctos ædificans, omnibusque existens forma virtutis, & sanctitatis exemplum. Die verò quadam sedente illo in suâ cellulâ, missus est ad eum angelus Dei, dicens: Dauid, Dauid, remisit tibi Deus peccata tua, & eris ex nunc signa faciens. Qui respondens dixit: Credere non possum, quòd omnia peccata mea illa plura quàm arena maris atque grauiora, tam breui tempore mihi remiserit Deus. Cui Angelus ait: Si sacerdoti [22] Zachariæ non credenti mihi, cùm illi filium pollicerer, non peperci, sed eius vinxi linguam, docés illum non debere esse incre-

Dauid latro ad monasticam aspirat.

Religiosè habitu induitur, & omnis virtutis exemplum efficitur.

Ab Angelo peccata sibi remissa audit.

incredulum his quæ à me dicebantur, nec tibi quidem parciturus sum: idcircò eris amodò non loquens. Dauid autem prostratus humi ait: Cùm essem in sæculo, nefaria scelera faciens, & humanum sanguinem fundens, loquebar: modò quando seruire Deo volo, laudesque illi offerre, túnc linguam meam, ne loquar, ligas? Respondit illi Angelus: Cùm implebis psalmodiæ canonem, loquêris, præter canonem verò penitùs tacebis. Quod & factum est, plurimaque per illum Deus miracula ostendit. Psallebat igitur psalmos, nullum verò verbum aliud omnino loqui poterat. Qui verò nobis ista narrauit, se illum vidisse asserebat.

Extra psalmorū canonem Dauid mutus.

Cap. CXLIV.

Admonitiones vnius ex SENIBVS, *qui erant in Cellis.*

DICEBAT quidam è senibus fratribus, qui erant in Cellis: Non appetamus Ægyptiis seruire voluptatibus, quę Pharaoni pernicioso tyranno obnoxios faciunt.

Qui voluptati seruit, Pharaoni obnoxius est.

Dixit iterùm: Vtinam quantum studij circa mala habent homines, tantum haberent circa bona; & ingens ad spectacula studium, & ad vanas turpesque sollemnitates, nec non auaritiam, & inanem gloriam, atque iniustitiam, transferrent ad affectum pietatis. numquam profectò ignorassemus, quantum à Deo honorati sumus, & contra dæmones possumus.

Vtinam tantum pietati quantum vanitati impēdatur.

Dixit iterùm senex: Deo maius nihil est, sed neque par, neque quod non maximè inferius sit. Quid ergo illis fortius ac beatius, qui Deum habent adiutorem?

Deus fortis adiutor.

Dixit iterùm: Vbique quidem Deus est, piis autem & in spirituali exercitio sudantibus propinquat; non his qui professione solâ honestantur, sed his qui illustrantur operibus. Vbi verò Deus est, quis insidiari valet, aut nocere poterit?

Deus adest operantibus.

Dixit iterùm: Hominum virtus non in naturâ consistit, hæc enim variabilis est, sed in proposito pietatis, & in Dei adiutorio. Curemus itaque animam nostram, filij, quemadmodum & corpus facimus.

Non ex naturâ, sed proposito & Dei adiutorio virtus.

Rursus ait senex: Colligamus animæ curationes, hoc est pietatem, iustitiam, humilitatem, subiectionem. Maximus enim animarum medicus Christus Deus noster propè est, vultque curare nos. Non ergo negligamus, neque aspernemur.

Animi curatio adhibenda.

Ait rursum: Docet nos Dominus sobrios ac frugales esse, nos autem miseri per delicias defluimus in voluptates.

Sobrietas laudanda.

Dixit iterùm senex: Commendemus nos ipsos Deo, quemadmodū ait Paulus, quasi ex mortuis viuentes, neque præteritis intendentes, obliuiscamur anteriora, sed secundùm destinationem persequamur ad brauium supernæ vocationis.

Rom. 6. Ad vlteriora tendendum. *Philip. 3.*

Interrogatus hic senex à fratre quodam, quid caussæ esset cur assiduè iudicaret fratres, respondit: Quia necdum te ipsum cognouisti. nam qui se ipsum nouit, fratrum vitia non aspicit.

Sui cognitor alios non indicat.

Vita beati GENNADII *patriarchæ Constantinopolitani, & de eius lectore Charisio.* Ca. CXLV.

ACCESSIMVS in cœnobium, quod dicitur Salama, nono ab Alexandriâ milliario distans, inuenimusque illic duos presbyteros senes, qui dixerunt nobis, Constantinopolitanæ ecclesiæ se esse presbyteros, narrabantque nobis de beato Gennadio Constantinopolitano patriarchâ, quòd fuerit mitissimus, & mundus corpore, multumque continens.

Gennadius mitis, mundus, continens.

Dicebant & hoc nobis de ipso, quòd cùm molestaretur à plurimis de quodam clerico nimis delinquente, Charisio nomine, accersiuit eum patriarcha, ipsumque emendare conatus est. Cùm verò nihil increpādo proficeret, permisit illum paternâ & ecclesiasticâ censurâ flagellari. Postquam verò didicit in nullo meliorem fieri, neque per verba, neque per flagella (vacabat enim homicidiis & magicis præstigiis) misso quodam apocrisario suo iussit, vt diceret sancto martyri Eleutherio (erat enim lector in ipsius oratorio Charisius) Miles tuus, sancte Dei Eleutheri, multùm peccator est: aut emenda illlum, aut excide. Venit igitur apocrisarius in oratorium, stansque ante altare, ac intendens ad sepulcrum martyris, extendensque manum suam ait martyri: Patriarcha Gennadius significat vobis, sancte Christi martyr Eleutheri, per me peccatorem, quia miles tuus multùm peccat. Aut emenda illum, aut præcide eum. In crastinum verò mortuus inuentus est scelerum opifex Charisius.

Charisius lector nullis parens monitis, diuinitus punitur.

Visio EVLOGII *patriarchæ Alexandrini.* Cap. CXLVI.

CVM essemus in eodem cœnobio, narrauit nobis abbas Menas, cœnobij ipsius pater, de sancto papâ Alexandrino Eulogio, dicens: Nocte quadam cùm sibi matutinam laudem celebraret in episcopatus oratorio, vidit prope se assistere Iulianum archidiaconum. Quem vt vidit turbatus est, cur fuisset ausus ingredi, nihil illi nuntians; tacuit tamen. Et cùm implesset psalmum, prostrauit se humi. Fecit hoc ipsum

ipſum & is qui in ſpecie Iuliani archidiaconi apparuerat. Deinde cùm oratione factâ ſurrexiſſet patriarcha, ille nihilominùs in pauimento iacebat. Conuerſus autem pontifex dicit: Quamdiu non ſurgis? ait: Niſi mihi ipſe manum porrigas, & erigas me, ſurgere non poſſum. Tunc extendit manum ſuam Eulogius, ac tenens erexit illum, cœpitque iterùm pſallere. Poſt paululum autẽ conuerſus, neminem vidit. Cùm igitur impleſſet matutinas laudes, vocauit cubicularium ſuum, dixitque illi: Cur non annuntiaſti mihi archidiaconi ingreſſum, ſed ita non nuntiatus intrauit ad me hac nocte? at ille neque vidiſſe aliquem neque ingreſſum eſſe aſſeuerauit. Non credidit patriarcha, ſed ait: Voca mihi huc oſtiarium. cui venienti ait: Nónne ingreſſus eſt huc Iulianus archidiaconus? Ille verò cum iuramento affirmabat illum neque ingreſſum neque egreſſum eſſe. Tacuit quidem tunc patriarcha: manè autem facto, aſcendit archidiaconus Iulianus, vt adoraret, dixitq́; illi pontifex: Quare non ſeruaſti ordinem, archidiacone Iuliane, ſed abſque nuntio aſcendiſti ad me nocte iſta? ait: Per orationes domini mei, neque huc aſcendi, neque de domo deſcendi, niſi horâ iſtâ tantùm. Intellexit tunc magnus Eulogius, Iulianum ſe vidiſſe martyrem, hortantem ſe ad erectionem templi ſui, quod ex tempore fermè reſolutum & antiquatum, ruinam ſui minabatur: magnaque cum alacritate amantiſſimus martyris porrexit manus, eiuſque erexit templum, à fundamentis ipſum inſtaurans & omnigeno ornatu illuſtrans, vt ſacro martyri conueniebat.

Iulianus martyr inſigni apologo templi ſui erectionem Eulogio commendat.

Eulogius Iuliani templum inſtaurat.

CAP. CXLVII.

Mirabilis emendatio epiſtolæ beati LEONIS *Romani Pontificis ad Flauianum ſcriptæ.*

NARRAVIT nobis & hoc abbas Menas eiuſdem cœnobij pater, audiſſe ſe eumdem abbatem Eulogium Alexandrinum patriarcham dicentem: Cùm profectus eſſem Conſtantinopolim, fruitus ſum contubernio domini Gregorij Romani archidiaconi, ſummi & ſingularis viri; narrauitque mihi de ſanctiſſimo ac beatiſſimo
23 Leone Romano Pontifice, dicens haberi ſcriptum in eccleſiâ Romanâ, quod cum ſcripſiſſet epiſtolam ad ſanctam Flauianum Conſtantinopolitanum epiſcopum contra impios Eutychen ac Neſtorium, poſuerit eam ſuper tumulum principis apoſtolorum Petri, & orationibus ac vigiliis & ieiuniis vacans, orauerit ipſum ſummum apoſtolum, dicens: Si quid vt homo vel minùs cautè poſui, vel etiam omiſi, tu, cui à Domino Deo Saluatore noſtro Ieſu Chriſto & ſedes hæc & eccleſia commiſſa eſt, emenda. Poſt quadraginta verò dies apparuit ei Apoſtolus oranti, & dixit ei: Legi, & emendaui. Sumenſque epiſtolam de ſepulcro beati Petri, aperuit eam, & inuenit apoſtolicâ manu emendatam.

Leonis epiſtola ſuper tumulum ſancti Petri poſita, apoſtolicâ manu emendatur.

CAP. CXLVIII.

Viſio Theodori epiſcopi Darnæ de eodem beatiſſimo LEONE.

THEODORVS ſanctiſſimus epiſcopus Darnæ ciuitatis, quæ in Libyâ eſt, narrauit nobis, dicens: Cùm eſſem cubicularius ſancti papæ Eulogij, vidi in ſomnis virum reuerendi habitus, ſtaturâ procerum, dicentem mihi: Nuntia meum papæ Eulogio aduentum. Ad quem ego: Quis es, domine, qui iubes vt nuntiem? Reſpondens ille dixit mihi: Ego ſum Leo Romanus pontifex. Ingreſſus igitur ego nuntiaui, dicens: Sanctiſſimus & beatiſſimus Papa Leo Romanæ ſedis antiſtes conuenire vos vult. Cùm hoc audiſſet papa Eulogius, exſurgens concitus cucurrit in occurſum eius. Salutanteſque ſe inuicem, oratione factâ, reſederunt. Tunc verò diuinus & eximius Leo dixit ſancto Eulogio: Scis quare huc venerim ad vos? Reſpondit ille: Non. ait ipſi: Veni vt vobis gratias agerem, quia rite & magnificè pro epiſtolâ meâ reſpondiſtis, quam ſcripſeram ad fratrem meum Flauianum Conſtantinopolitanum patriarcham, ſenſum quidem & ſententiam meam aperientes, hæreticorum autem ora obſtruentes. Scito autem, frater, quia non mihi tantùm veſtrum diuinum laborem ſtudiumque contuliſtis, ſed etiam ſupremo culmini apoſtolorum Petro, & ipſi præ omnibus quæ à nobis prædicatur veritati, quæ eſt Chriſtus Deus noſter. Iſta non ſemel tantùm, ſed bis terque conſpiciens, trinâ apparitione firmatus, enarraui ſancto papæ Eulogio. Qui cùm audiſſet, lacrymatus eſt, extendenſque in cælum manus ſuas, Deo gratias retulit dicens: Gratias tibi ago, dominator Chriſte Deus noſter, quia cùm indignus ſim, veritatis tuæ præconem me facere dignatus es, & per orationes ſeruorum tuorum Petri ac Leonis, paruam & modicam alacritatem noſtram, tamquam duo viduæ minuta, ſummâ & ineffabili benignitate tuâ ſuſcipere dignatus es.

Sanctus Leo Eulogio per viſum ſe exhibet, laudans zelum eius contra hæreticos.

CAP. CXLIX.

Stupenda relatio Amos patriarchæ Ieroſolymitani de ſanctiſſimo LEONE *pontifice Romano.*

CVM deſcendiſſet abbas Amos Ieroſolymam, & patriarcha ordinatus eſſet, vene-

venerunt omnes monasteriorum eremi abbates, vt adorarent eum, inter quos adfui & ego cum abbate meo. Cœpitque patriarcha dicere patribus: Orate pro me, patres: magnum enim onus & intolerabile mihi iniunctum est, sacerdotijque dignitas me terret immodicè. Petri enim & Pauli & similium est regere rationales animas: ego autem infelix peccator sum. Plus autem quàm cetera timeo ordinationum sarcinam: nam inueni scriptum, quia beatissimus & æqualis Angelis Papa Leo, qui Romanorum Ecclesiæ præfuit, per quadraginta dies perseuerauit ad sepulcrum apostoli Petri, vigilijs & orationibus insistens, petensque ab Apostolo vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterentur sibi peccata sua. Impletisque diebus quadraginta, apparuit ei apostolus Petrus, dicens: Oraui pro te, & dimissa sunt tibi omnia peccata tua, præterquam impositionis manuum: hoc enim solum abs te requiretur, siue benè, siue fortassis aliter id egeris.

Leo ad sepulcrum sancti Petri orans audit peccata sibi dimissa praterquam impositionis manuum.

CAP. CL. *Vita & sanctitas* EPISCOPI *ciuitatis Rumelli.*

NARRAVIT nobis abbas Theodorus Romanus, dicens: Est procul à Romanâ vrbe breue oppidum, quod Rumellum dicitur: in eo oppidulo episcopus erat magnæ virtutis & meriti. Die ergo quadam habitatores oppidi ingressi sunt ad beatissimum Romanum antistitem Agapetum, accusantes episcopū suum, ac dicentes: Quia in sanctificato vase manducat. Pontifex autem solo auditu perculsus, mittit duos ex clericis, vt vinctum episcopum, & pedibus iter agentem Romam perducerent: venientem verò continuò misit in carcerem. Cùm ergo tres dies in carcere egisset episcopus, venit Dominicus dies. Et cùm Papa quiesceret, illucescente Dominico die vidit in somnis quemdam astantem sibi, ac dicentem: Hac die Dominicâ neque tu offeras salutarem Hostiam, neque alius quispiam episcoporum qui sunt in vrbe istâ, nisi solus episcopus quem habes carcere inclusum: illum enim hodie offerre volo. Expergefactus autem Papa, & de visione quam viderat hæsitans, dicebat in seipso: Talem contra illum accusationem suscepi, & ipse habet offerre? Venit igitur ei secundò vox in visione, dicens: Dixi tibi, vt episcopus, qui est in carcere, solus offerat. Ambigenti adhuc, tertiò apparuit illi eadem repetens. Expergefactus autem Pontifex, misit ad carcerem, & accersito ad se episcopo, percōtabatur eum, dicens: Quod est opus tuū? Episcopus autem illi nihil aliud respōdit, nisi, Peccator sum. Cùm verò episcopo persuadere non posset vt aliud diceret, tunc ait ad eum Papa: Hodie tu offerre debes. Cùm ergo sancto altari assisteret, & Papa prope illum astaret, diaconis altare circumdantibus, cœpit sancta Missarum sollemnia episcopus. Et cùm cōplesset orationem oblationis, antequam concluderet ipsam, cœpit secundò, ac deinceps tertiò, & quartò dicere ipsam sanctæ oblationis orationem. Cunctis verò eam moram molestè ferentibus, dicit ei Pontifex: Quid hoc est, quòd iam quartò hanc orationem dixisti, nec eam concludis? Tunc respondit episcopus: Ignosce mihi, pater sancte; quia non vidi iuxta consuetudinem sancti Spiritus descensum, idcircò non terminaui orationem. Sed, sancte mi domine, diaconum illum prope me assistentem, qui flabellum tenet, ab altari remoue; ego enim illi dicere non audeo. Tunc iussu diui Agapeti recessit diaconus, & continuò vidit episcopus & Papa sancti Spiritus aduentum. Sed & velum, quod altari superimpositum erat, vltrò sublatum est, texitque Papam & episcopum & diaconos omnes qui sancto altari astabant, quasi per tres horas.

Episcopus Rumelli falso apud pontificem Agapetum accusatus carceri traditur.

Visione Agapetus de episcopi innocentia docetur.

Spiritus sancti præsentia tempore oblationis in Missâ olim signo demonstrata.

Impeditur diaconi indigni præsentiâ.

Tunc venerādus Agapetus, agnitā sanctitate episcopi ex perspecto miraculo, quamque falsam calumniam perpessus esset cognoscens, quòd illum ita vexauerat tristis effectus, statuit non iam amplius per subreptionem quidpiam agere, sed cum maturo consideratoque iudicio, & magnâ longanimitate procedere.

Relatio abbatis Ioannis Persæ de beatissimo GREGORIO *Romanæ vrbis episcopo.* CAP. CLI.

PERREXIMVS ad abbatem Ioannem Persam, narrauitque nobis de magno Gregorio beatissimo Romanæ vrbis episcopo, dicens: Cùm iuissem Romam, vt adorarem ad sepulcrum sanctorum apostolorum Petri & Pauli, staremque die quadam in medio ciuitatis, audio Papam Gregorium per locum illum transiturum; cogitaui itaque adorare illum. Cùm autem prope me esset Papa, videretque me progredi vt adorarem illum (loquor Deo teste, fratres) primus ipse prostrauit se humi coram me, neque ante surrexit, quàm me primò surrexisse cerneret. Et cùm multâ humilitate salutans me, manu suâ tria numismata tradidit, iubens mihi dare quæcumque erant necessaria. Glorificaui itaque

Ioannes Persa peregrinatur ad sepulcra Apostolorum.

Gregorij Papæ humilitas.

Deum, quòd tantam illi contulerat humilitatem, & misericordiam, & charitatem ad omnes.

Cap. CLII. *Vita & dicta* MARCELLI *Scithiotæ, abbatis monasterij Monidion.*

ACCESSIMVS ad abbatem Marcellum Scithiotam in monasterium Monidion, volensque senior prodesse nobis, narrauit, dicens: Quando eram in prouinciâ meâ (erat autem ex Apameâ) auriga quidâ illic erat, nomine Phileremus. Quadam ergo die cùm superatus fuisset, surrexerunt qui ex parte eius erant, clamantes ei: Phileremus coronam in ciuitate non accipit. Cùm itaq; venissem postmodum in Scithim, si quando me pulsaret cogitatio mea, vt recederem in ciuitatem, aut villam, continuò dicebam in meipso: Marcelle, Phileremus coronam in ciuitate non accipit. Et Christi gratiâ ista cogitatio fecit, vt de Scithi non egrederer per annos triginta quinque, donec venientes barbari apprehenderunt me, & vendiderunt Pentapoli, Scithimque desolauerunt.

Marcellus per annos 35. in Scithi remanet, ne coronam in ciuitate non recipiat.

Idem abbas Marcellus quasi de alio sene moráte in Scithi (ipse autem erat) narrauit dicens, quòd nocte quadam surrexerit, vt psalmos ex more caneret. Cumque psallere cœpisset, audiuit vocem buccinæ quasi bellicum clangentis, turbatusque senex cogitabat, dicens: Vnde hoc in loco vox buccinæ perstrepit? milites hîc non sunt, bellum hinc abest. Et cùm ista secum volueret, dæmon prope illum veniens dixit ei: Vtique bellum est. si ergo oppugnari ac repugnare non vis, vade, dormi, & non oppugnaberis.

Bellum spirituale etiam in eremo.

Dixit iterùm senex: Credite mihi, filioli, nihil ita perturbat, & concitat, & irritat, & vulnerat, & perdit, atque contristat, & contra nos commouet dæmones, ipsumque perditionis auctorem satanam, sicut perpetua psalmorũ meditatio. Nam omnis quidem diuina Scriptura vtilis nobis est, contristatq; nó mediocriter dæmones, non tamen ita sicut psalterium. Sicut enim in plebe si vna pars laudet Imperatorem, alia pars ob id non contristatur, neq; mouetur contra laudantes; cùm verò ad iniurias & contumelias non laudantium conuersi fuerint, tunc aduersus eos excitãtur: ita & dæmones non ita commouentur neque contristantur in aliis Scripturis, quemadmodum in psalmis. Nam cùm psalmos meditamur, partim quidem nobis ipsis Deum laudando oramus, partim verò maledictis insequimur dæmones. Vt cùm dicimus: Miserere mei Deus (Psal. 50.) secundùm magnam misericordiam tuam, & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Et iterum: Ne proijcias me a facie tuâ, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me. (Ibid.) Et: Ne proijcias me in tempore senectutis, cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me; (Psal. 70.) nobis ipsis oramus. Tunc verò persequimur dæmones, cùm dicimus: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum à facie eius. (Psal. 67.) Et rursus: Vidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros Libani: & transiui, & ecce non erat; quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. (Psal. 36. Ibid.) Et illud: Gladius eorum intret in corda ipsorum. Et iterùm: Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit. (Psal. 7.) Conuertatur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.

Psalmorũ meditationem horret dæmon.

Dixit iterùm senex: Credite mihi, filij, dicenti. Quemadmodum magna laus & magna gloria & regnum est abrenuntianti sæculo, & monasticum arripienti institutum, quia pretiosiora sunt intellectualia quàm sensibilia; ita magna cõfusio & ignominia est monacho, qui relinquit monasticum habitum, etiamsi efficiatur Imperator.

Habitus monachicus imperatorio præstantior.

Dixit iterùm: Homo similitudo Dei fuit ab initio, factus est autem similitudo bestiæ postquam à Deo excidit. (Gen. 1.)

Rursus ait: Etiam natura excitat concupiscentias, fratres, sed iugis & intenta abstinentia has etiam extinguit.

Concupiscentia abstinentiâ extinguenda.

Dixit iterum senex: Agnosce experimẽto bonam vitam, neq; iam vt inualidus timeas.

Ait rursus: Noli mirari, si homo cùm sis, Angelus fieri possis. Proposita enim tibi est par Angelis gloria, eamque agonotheta noster certantibus spondet.

Dixit iterùm senex: Nihil ita Deo monachos familiares efficit, vt pulchra & honesta & Deo gratissima castitas, quæ sicut sanctus & diuinus Spiritus attestatur per beatum Paulum, honestatem & perseuerantiam iugiter vacandi Domino sine distractione præstat. (1. Cor. 7.)

Castitas Deo nos familiares reddit.

Dixit iterùm: Filij, dimittamus nuptias procreationemque liberorum his qui terrena respiciunt, & præsentia desiderant, nec futura meditantur, atq; ad æternorum bonorum acquisitionem non attendunt, & à tẽporalibus & momẽtaneis eripi nequeunt.

Dixit iterùm: Festinemus à carnali vitâ migrare, sicuti carnalis Israël ab Ægyptiâ seruitute. (Exod. 14.)

Ait rursus: Præclara & dulcia Dei munera habemus proposita, fratres, pro sæculari molestâ voluptate.

Dixit iterum senex: Fugiamus matrem omnium malorum auaritiam. (1. Tim. 6.)

Respon-

CAP. CLIII. *Responsio* MONACHI *monasterij Raythu ad fratrem secularem.*

DVo fratres sæculares erant Constantinopoli, multùm religiosi, multùmque ieiunantes. Vnus igitur ex his veniens in Raythu, sæculo abrenuntiauit, & factus est monachus. Post aliquantulum verò temporis venit & sæcularis frater eius in Raythu, vt videret fratrem suum monachum. Cum ergo moraretur apud eum, vidit sæcularis fratrem suum monachum se reficientem nonâ horâ, scandalizatúsque dixit illi: Frater, cùm esses sæcularis, numquam ante solis occasum sumebas cibum. Tunc ait illi monachus: Profectò, frater, quando eram in sæculo, aures meæ nutriebant me; vana enim hominum gloria & laus non mediocriter me reficiebant, ieiuniȷque laborem leuiorem reddebant.

Vana gloria sæpe sustinentibus vires ministrat.

CAP. CLIV. *Vita* THEODORI *secularis, hominis Dei.*

DICEBAT abbas Iordanes solitarius: Tres simul anachoretæ perreximus ad abbatem Nicolaum in torrentem Betasimum (inter sanctum enim Elpidium & monasterium quod dicitur peregrinorum, in speluncâ morabatur) inuenimúsque cum illo sæcularem quemdam. Loquentibus autem nobis de animæ salute, dixit abbas Nicolaus sæculari: Dic nobis & tu aliquid. Respondit sæcularis, & ait: Quid vobis prodesse possum? vtinam vel mihi ipsi prodesse valerem. Dixit ei senex: Prorsus aliquid dicturus es. Tunc ait sæcularis: Habeo viginti duos annos, ex quo præterquam Sabbato & Dominico die numquam me sol comedentem vidit. Eram autem mercenarius in villâ diuitis hominis, iniqui & auari, cum quo mansi annis quindecim, die noctúque operans, neque mercedem mihi reddere volebat, sed per annos singulos affligebat non mediocriter. Itaque dixi in meipso: Theodore, si toleraueris hunc virum, pro mercede, quam tibi debet, cælorum regnum tibi præparabit. Seruaui autem & corpus meum mundum à muliere vsque in hodiernum diem. Hæc nos cùm audiuissemus, magnificè ædificati sumus.

Theodorus nisi die sabbati & Dominico non edebat. Mercedem cælestem pro terrena elegit.

CAP. CLV. *Relatio abbatis* IORDANIS *de tribus Saracenis qui se inuicem interfecerunt.*

DICEBAT & hoc nobis de abbate Nicolao abbas Iordanes: Narrabat, inquit, senex, quia imperante fidelissimo Imperatore Mauritio, quando Naamanes Saracenorum nationis dux prædam egit, cum circuirem ego prope Arnonem & Aidonem, aspicio Saracenos tres habentes secum vnum adolescentem valdè formosum, annorum ferme viginti, vinctum atque captiuum. Vt ergo vidit me adolescens, flere cœpit, & orare, vt ab eis illum acciperem. Ego autem Saracenos rogare cœpi, vt dimitterent eum. Vnus autem illorum Græco sermone respondit, & ait: Non dimittimus eum. Et ego rursum illis dixi: Accipite me, & hunc dimittite, quia fatigationem non sustinet. Ait mihi & ipse rursus: Non dimittimus eum. Dixi eis tertiò: Vel pretium pro illo non accipitis? Date mihi illum, & quidquid petieritis, ego afferam vobis. Respondit: Non possumus tibi dare illum; sacerdoti enim nostro promisimus, quia si quid pulchrum ceperimus, offeremus illud ei, vt ipsum in sacrificium offerat. Sed vade iam: nam si moram feceris, caput tuum in terram proiiciam. Tunc prostratus ego humi dixi: Saluator noster Christe Deus, saluum fac seruum tuum. Et continuò tres Saraceni dæmonio repleti, euaginatis gladiis se inuicem conciderunt. Assumensque ego adolescentem in speluncam meam, refoui illum, & iam noluit recedere à me; sed renuntians sæculo, cùm septé annos in habitu monastico impleffet, requieuit. Erat autem genere Tyrius.

Saracenis sæpe mancipia & captiuos immolantibus.

Nicolao orante, vt adolescentem liberet, Saraceni tres mutuis conciduntur vulneribus.

Responsio cuiusdam SENIS *ad duos philosophos.* CAP. CLVI

DVo philosophi venerunt ad senem, & orabant eum, vt eis verbum ædificationis diceret. Senex verò tacebat. Rursum philosophi dixerunt: Nihil respódes nobis, pater? Tunc senex dixit eis: Quòd studiosi quidem sitis eloquentiæ, scio; quòd autem non veri sitis philosophi, affirmo. Quamdiu enim loqui discitis, quasi loqui nesciatis? Sit ergo philosophiæ vestræ opus sẽper meditatio mortẽ, silentioq; & quieti vos assuefacite.

Opus vera philosophiæ meditatio mortis & silentium.

Relatio duorum MONACHORVM *monasterij Subeuorum Syrorum de cane, qui fratri viam ostendit.* CAP. CLVII.

PERREXIMVS ego & sophista Sophronius in monasterium Calamonis iuxta sanctum Iordanem, ad abbatem Alexandrum, inuenimúsque apud eum duos monachos monasterij Subeuorũ Syrorum. Narrauerunt autem nobis, dicentes: Ante hos decem dies venit quidam peregrinorum susceptor eleëmosynas erogans, & veniens in Subiba Besorum, dedit benedictionem. Rogauit igitur abbatem monasterij, dicens: Fac charitatem, & mitte in proximum monasterium Syrorum, vt accipiant & ipsi

& ipsi venientes benedictionem, & nuntient monasterio Charembe vt veniant & ipsi. Tunc abbas misit fratrem ad abbatem Subeuorum Syrorum. Profectus itaque frater, dixit ei: Veni vsque ad monasterium Besorum, nuntia verò & monasterio Charembe, vt veniant & ipsi. Respondit senex: Frater, ignosce, quia nullum habeo, quem mittam, sed fac perfectam charitatem, & pergens ipse, nuntia eis. Ait autem frater: Núquam illuc perrexi, nec viam scio. Tunc ait senex catulo suo: Vade cum fratre isto vsque ad monasterium Charembe, vt nuntiet eis quod vult. Abiit ergo canis cum fratre, donec statuit illum iuxta monasterij ianuam. Ostenderunt autem nobis & canem ipsum, qui ista narrauerunt; habebant enim illum secum.

Canis monachis viā monstrat.

Cap. clviii.

De asino qui monasterio nuncupato Mardes inseruiebat.

MONS est circa mare mortuum, qui Mardes vocatur, excellsus valde. In eo monte anachoretæ commorantur: est autem illis & hortus ad radicem mõtis, sexto ferme lapide ab eis distans, circa maris labium: proinde habent anachoretæ & illic ministrum. Quacunque ergo horâ volunt ad hortum pro oleribus mittere, sternunt asinum, & dicunt ei: Vade in hortum ad ministrum, & affer nobis olera. Qui mox ad hortulanum solus vadit, stansque ante ianuam, capite pulsat. Statim igitur egressus hortulanus ipsum oleribus onerat, onustumque dimittit. Videreque est asinum quotidie solum ascendentem & descendentem, & ministrantem senibus tantùm, alij vero nulli obsequentem.

Asinus per se obsonator, & olera deferēs.

Cap. clix.

Vita abbatis SOPHRONII *solitarij, & admonitiones* MENAE *ducis cœnobij Seueriani.*

DICEBAT abbas Menas dux cœnobij abbatis Seueriani de abbate Sophronio solitario, quòd circa mare mortuum moratus sit nudus per annos fermè septuaginta, herbas in cibum sumens.

Sophronius solis herbis viuit.

Et hoc rursus de illo dicebat, audisse se narrantem senem, & dicentem: Oraui Dominum ne dæmones speluncæ meæ propinquarent. Aspiciebam verò dęmones venientes, stantesque à longè tribus fere stadiis, neque vlteriùs appropinquare valentes.

Dæmones non audent appropinquare speluncæ eius.

Idem abbas Menas dicebat cœnobij fratribus: Fugiamus, filij, sęcularium colloquia; solent enim nocere iunioribus monachis.

Sæcularia colloquia nouitijs obsunt.

Dicebat iterùm senex: Omnis ætas pœnitentiam agere debet, iuuenes simul ac senes, vt æternâ vitâ frui cum gloriâ & laude mereamur; iuuenes quidem, quia in flore ætatis, cùm feruet concupiscentia, ceruicem suam sub iugum pudicitiæ miserunt; senes verò, quia insolitam sibi ex multis temporibus malorum anticipationem transferre ad meliora potuerunt.

Cur iuuenibus, cur senibus pœnitentia necessaria.

Cap. clx.

Quomodo dæmon apparuerit cuidam SENI *in formâ pueri nigerrimi.*

NARRAVIT nobis abbas Paulus, dux cœnobij abbatis Theognosti, quia dixerit senex quidam: Cùm die quadam sederem in cellulâ meâ, operarerque manibus meis (texebam autem canistrum, & psalmos repetebam) ecce per fenestram ingressus est quasi puer Æthiops, & stans coram me, saltare cœpit, psallentique mihi dixit: Senex, nónne bene salto? Ego autem nihil respondi. Rursus ait mihi: Non tibi placet hæc saltatio mea? Nihil autem respondenti mihi ait: Ecce putas te, male senex, magnum aliquid agere. Dico tibi, quia & in sexagesimo quinto, & in sexagesimo sexto psalmo errasti. Tunc surgens ego procubui ad orationem, & ille euanuit.

Dæmon psallentem senem turbare conatur.

Oratio dæmonem fugat.

Cap. clxi.

Vita abbatis ISAAC *Thebæi, & quomodo etiam ei apparuit dæmon in figurâ adolescentis.*

LVCOS Thebaidis ciuitas est: ab hac mons quidã sex millibus passuum distat, habitantq́; in eo monachi alij quidem in speluncis, alij autem in cellis. Profecti ergo nos illuc, conuenimus abbatem Isaac, Thebæum genere; narrauitque nobis senior, dicens: Ante annos quinquaginta duos cùm operarer [24] conopionem, in laborando erraui, affligebarque, quia errorem nec reperire nec emendare valebam. Totum ergo diem consumpsi, me frustrà concidens, & quid agerem ignorabam. Et cum ferè desperarem, ecce per fenestram ingressus adolescēs ait mihi: Errasti; sed da mihi opus vt illud corrigam. Aio autem ad illum: Vade hinc, absit hoc à me. Respondit mihi & ipse: Certe damnum tibi est, si male opus facias. Tunc dixi ei: Noli de hoc ipse curam gerere. Ait ad me denuò: Misereor tui, quia laborem tuum perdis. Et respondi illi: Male huc venisti, & tu, & qui te adduxerunt. Dixit autem mihi: Vere tu me huc adduxisti, & meus es. Aio ad illum ego: Cur hoc? Respondit ille mihi: Quia tres dies Dominicos egisti communicans, & inimicus es vicini tui. Dixi autè illi: Mentiris. Tunc ipse mihi: Non mentior; nam propter lenticulam iratus es illi. Et ego sum, qui præsum irę & memorię iniuriarum. es amodò meus. His

** al. Lycos.*

Ante Communionem cum inimico reconciliatione opus.

Dæmon iræ & memoriæ iniuriarū.

His ego auditis, mox egressus cellulam, abij ad fratrem, & prostratus illi veniam petij, reconciliatique sumus. Reuersus autem inueni illum destruxisse & conopionem, & psiathium, vbi orabam.

CAP. CLXII. *Responsio abbatis* THEODORI *Pentapolitani super solutione abstinentiæ vini.*

QVINTODECIMO ab Alexandriâ milliario monasterium est, quod vocatur Calamon, inter Octauumdecimum & Maphora. In hoc vidimus abbatem Theodorum Pentapolitanum (erat autem nobiscum Sophista Sophronius) & interrogauimus eum: Bonum est, pater, quoties vel ipsi ad aliquem pergimus, vel si quis venit ad nos, vini abstinentiam soluere? Respondit nobis senior, & ait: Non. Aio autem ad eum: Et quomodo antiqui patres soluebant? Respondit senex: Antiqui patres, vt magni & potentes, & soluere poterant, & iterum ligare; nostra verò generatio, filij, soluere ac ligare non sufficit: nam si soluamus ritum abstinentiæ nostræ, nos ipsos iam continere non possumus. *A vino abstinendum.*

CAP. CLXIII. *Vita abbatis* PAVLI *Helladici.* **mala vulgò Telladici.*

DICEBAT abbas Alexander, monasterij Calamonis, quod est prope Iordanem, pater: Die quadam cùm essem apud abbatem Paulum Helladicum in spelæo ipsius, ecce quidam veniens pulsauit, egressusque senior aperuit ei, & proferens panem & cicer infusum, posuit ante illum, & manducabat. Ego autem putabam quia peregrinus esset, & aspiciens per fenestram, vidi quia leo erat. Dixi itaque seni: Cur, pater, præbes illi manducare? Qui ait mihi: Quia illum monui, vt neminem læderet, neque hominem, neque iumentum, dicens: Veni quotidie, & dabo tibi cibum tuum. Et ecce iam septimus hic mensis est, ex quo bis quotidie aduenit, & do illi manducare. *Paulus leonem more ferarum pascit.*

Rursum post paucos dies perrexi ad eum, volens ab illo emere vas vinarium, id quippe erat senis opus, & dixi ei: Quid est pater? quomodo se habet leo? Et ait mihi: Malè. Et dixi ad eum: Quare? Respondit: Præteritâ die venit huc, vt darem illi manducare, videns verò eius mentum sanguine infectum, dixi illi: Quid est? Inobediens fuisti mihi, & carnes manducasti. Benedictus Dominus, non iam tribuo tibi, vt comedas cibum patrum, qui carnes comedisti: recede. Ille verò discedere nolebat. Tunc accepto funiculo, triplicans illum, tres illi plagas cum eo dedi, & recessit. *Inmorigerum castigat.*

CAP. CLXIV. *Responsio abbatis* VICTORIS *solitarij ad monachum pusillanimem.*

FRATER venit ad abbatem Victorem solitarium in monasterium Elusæ, & dixit ei: Quid faciam, pater, quia dominatur mihi passio pusillanimitatis? Respondit senex: Morbus animæ est. Sicut enim *capti oculis quando magis patiuntur, plus sibi videntur lumen intueri, qui verò sanos habet oculos, modicum: ita & pusillanimes ex modicâ tentatione citò perturbantur, & magnam illam esse existimant: qui verò animâ sani sunt, magis in tentationibus gaudent. **al. non ægri* *Sani tentationibus gaudent.*

CAP. CLXV. *Vita latronis nuncupati* CYRIACI.

NARRAVIT quidam vir fidelis de latrone quodam, Cyriaco nomine, qui latrocinia exercebat circa Emaus; quæ est Nicopolis, qui adeò truculentus & immanis fuit, vt lupus vocaretur. Hic secum habuit alios latrocinij socios, non solùm Christianos, verùm & Iudæos & Samaritanos. Quadam ergo die profecti sunt quidam ex agro Nicopoleos in sanctam ciuitatem magnâ hebdomadâ, vt per Baptismum illuminarent filios suos. Quod cùm fecissent, & reuerterentur in agrum suum, vt celebrarent sanctum Resurrectionis diem, occurrerunt illis latrones, principe suo absente: & viri quidem fugâ euaserunt; mulieres autē, proiectis nuper baptizatis filiis, tenuerunt Hebræi & Samaritani, & habuerunt eas. Fugientibus igitur viris obuius fuit latronum princeps, & ait illis: Cur fugitis? Illi autem dixerunt, quid sibi contigisset. Sumens ergo illos venit ad socios suos, inueniensque infantes in humum proiectos, cùm sciscitatus esset quinam hoc fecissent, sceleris decollauit auctores, reddensque viris filios (nam vxores, quia inquinatæ fuerant, recipere passi non sunt) saluauit eos latronum princeps, & reduxit vsque ad agrum suum. Post modicum verò temporis tentus est latronum princeps, egitque in carcere decem annos, nullusque principum illum occidit, ad postremum verò etiam absolutus est. Dicebat ergo semper, Quia propter infantes illos amaram effugi mortem. Aspiciebam enim illos frequenter in somnis dicentes mihi: Noli timere, nos pro te satisfacimus. Locuti autem posteà cum illo sumus ego & abbas Ioannes presbyter monasterij eunuchorum, & hæc eadem nobis ipse narrauit, glorificans Deum. *Magnâ seu sanctâ hebdomadâ Baptismus olim collatus.* *Princeps latronum periculo eripitur infantum interceßione quos à morte seruanerat.*

Cap. clxvi.

Vita LATRONIS *monachi effecti, & poſteà in ſæculari habitu decollati.*

DICEBAT abbas Sabbatius: Cùm ſederem in monaſterio abbatis Firmini, venit latro quidam ad abbatem Zoſimum Cilicem, & rogabat ſenem, dicens: Fac charitatem per Deum te precor, quia multis homicidiis obnoxius ſum. fac me monachum, vt iam tandem deſiſtam à ſceleribus meis. Senex verò exhortans illum, fecit monachum, & ſanctum ei habitum dedit. Poſt modicum verò temporis dixit ad illum ſenior: Crede mihi, fili, non potes hîc habitare: nam ſi audierit princeps, tenebit te; ſimiliter autem & aduerſarij tui necabunt te. Sed audi me, & ducam te in cœnobium abbatis Dorothei prope Gazam & Maiumam. Illuc igitur iuit. Vbi cùm moratus eſſet annis nouem, didiciſſetque pſalterium, & cunctam monaſticam obſeruationem, rediit rurſus in Firmini monaſterium, ad ſenem, & ait illi: Fac miſericordiam mecum, pater, & da mihi veſtimenta mea ſæcularia, & recipe monaſtica. Senior autem triſtis effectus ait illi: Cur, fili? Qui reſpondens ait: Ecce nouem (vt noſti, pater,) annos egi in cœnobio, & quantum potui ieiunaui, & continenter vixi, & cum omni quiete, & timore Dei fui in ſubiectione, & ſcio quia illius infinita bonitas multa peccata mea remiſit mihi: verumtamen aſpicio ſæpiùs puerulum aſtantem, & dicentem mihi: Cur me occidiſti? Hunc autem aſpicio in ſomnis, & in eccleſiâ, & cùm ad Communionem pergo, & in refectorio hæc eadem mihi dicentem; & vel vnâ horâ non finit me quieſcere. Ideò itaque, pater, abire volo, vt pro puerulo moriar. fruſtrà enim, & ſine vllâ cauſsâ occidi puerulum ipſum. Sumptis ergo veſtimentis ſuis, exiit. Et cùm ſic indutus pergeret Dioſpolim, tentus eſt, & ſequenti die decollatus.

Latro ſancto monachi habitu conſecratur.

Ad ſæculũ redit, vt crimen infanticidij morte expiet.

Cap. clxvii.

Vita & mors abbatis POEMENIS *ſolitarij.*

DICEBAT abbas Agathonicus, dux cœnobij caſtelli ſancti patris noſtri Sabæ: Deſcendi die quadam in Ruba, vt pergerem ad abbatem Pœmenem ſolitarium. Cùm ego reperiſſem eum, & dixiſſem illi cogitationes meas, ſerò dimiſit me in vnam ſpeluncam; erat autem hiems: fuitque nocte illâ frigus maximum, ac nimiâ vi algoris obrigui. Veniens ergo ad me manè ſenior, ait mihi: Quid eſt, fili? Aio ad illum: Ignoſce mihi, pater, duram pertuli noctem ex frigore. Dixit autem mihi: Ego, fili, frigus nullum ſenſi. Miratus ſum valdè hoc audiens, erat quippe nudus. Et dixi ad eum: Fac charitatem, quomodo tantam frigoris aſperitatem non ſenſiſti? Dixit autem mihi: Venit leo, & obdormiuit iuxta me, & ipſe me calefecit. verumtamen dico tibi, frater, quoniam à feris deuorandus ſum. Aio ad illum: Cur, quæſo? Et dixit mihi: In prouinciâ noſtrâ cùm eſſem (erant autem ambo Galatæ) paſtor ouium eram, & contempſi tranſeuntem peregrinum, & à canibus comeſtus eſt. cum enim illum ſaluare poſſem, non feci, ſed dimiſi eum, & à canibus diſcerptus eſt, ſcioque quia & ego ita mori debeo. Quod & factum eſt: poſt tres enim annos à beſtiis, vt dixerat, & ipſe diſcerptus eſt.

Pœmen nudus leoni accubas.

A beſtiis deuoratur, quia peregrinum non liberauerat à canum dilaniatione.

Cap. clxviii.

Dicta abbatis ALEXANDRI *ſenis.*

DICEBAT abbas Alexander ſenex fratribus: Patres noſtri deſerta & tribulationes perſequebantur, nos autem ciuitates & requiem ſequimur.

Amor deſerti & tribulationis.

Dixit iterùm ſenex: Sub patribus noſtris virtutes iſtæ vigebant, nuditas & humilitas; in nobis autem auaritia & ſuperbia regnat.

Ait rurſus: Patres noſtri numquam facies ſuas lauabant; nos autem lauacra publica balneaque frequentamus.

Dixit iterùm ſenex: Heu mihi, filij, quia conuerſationem verè angelicam deſtruximus. Ait autem ad illum abbas Vincentius diſcipulus eius: Infirmi profectò ſumus, pater. Dicit ei ſenex: Quid dicis, Vincenti, quia infirmi ſumus? Crede mihi, fili, Olympici corpore & robuſti ſumus, ſed anima noſtra imbecilla eſt.

Dixit iterùm: Multum comedere & bibere, & benè veſtiri poſſumus; abſtinere autem & humiliari non valemus.

Rurſus dixit: Væ tibi, Alexander, væ tibi; quanta erit confuſio tua quando cæteri coronabuntur.

Alexander væ ſibi inclamat.

Cap. clxix.

Vita SENIS *cuiuſdam capti oculis in monaſterio abbatis Siſci.*

ERAT ſenex quidam in Scithi captus oculis in monaſterio abbatis Siſci. Diſtabat autem cella ipſius à puteo ferè mille paſſibus, & numquam paſſus eſt, vt ſibi alius afferret aquam, ſed facto fune, vnum ipſius caput ad puteum ligauit, & alterum in cellâ ſuâ. Iacebat autem funis in terrâ. Quando ergo pergebat haurire ſibi aquam, ſupra funem ambulabat. Hoc autem faciebat ſenex, vt inueniret puteum. Cùm autem arena propter ventum operuiſſet funem, tenebat ipſum manu, & excutiebat, & rurſus illum

Senis capti oculis patientia & induſtria.

in terrâ ponebat, & super eum ambulabat: Frater autem quidam rogabat senem, vt se permitteret illi afferre aquam. Cui respondit senex: Fili, viginti iam & duo anni sunt, ex quo mihi semper ita hausi aquam, & laborem meum tu modò auferre vis?

CAP. CLX *Vita cuiusdam sanctæ* MVLIERIS *in eremo defunctæ.*

DISTABAT ab Ierosolymis ferè viginti passuum millibus monasterium quoddam, quod Sampsonis dicitur. Ex hoc monasterio duo patres abierunt ad montem Sina orationis gratiâ, reuersique in monasterium narrauerunt nobis dicentes: Cùm adorauissemus in sancto monte, & iam reuerteremur, contigit nos eremi deuia errando sequi: ferebamurque sicut in pelago per mediam solitudinem dies plurimos. Die verò quadam aspicimus de longinquo speluncam breuem, ad quam tendentes, cùm iam speluncæ propinquaremus, cernimus exiguum fontem, & circa fontem herbas modicas, & vestigia hominis; dicebamusque apud nos ipsos: Vere hoc in loco seruus Dei est. Ingressi igitur neminem vidimus; solummodò autem cuiusdam vagientis vocem audiebamus. Cùm ergo diu quæsissemus, inuenimus veluti præsepium, & in eo iacentem quemdam, appropinquantesque seruo Dei, rogabamus vt loqueretur nobis. Cùm nihil responderet nobis, tunc accedentes tenuimus eum, & corpus quidem ipsius adhuc erat calidum, anima autem ad Dominum migrauerat. Tunc verò agnouimus, quia in ingressu nostro intra speluncam requieuerat. Fodimus ergo in ipsâ speluncâ, vnusque ex nobis pallium, quo erat indutus, accepit, vt in ipso senis corpus inuolueret. Sumentes autem illud de loco in quo iacebat, cùm ipsum ex more curaremus, inuenimus esse mulierem, & glorificauimus Deum. Completoque super illud officio, sepeliuimus.

Peregrinatio ad montem Sina.

Officium sepulturæ.

CAP. CLXXI. *Vita duorum mirabilium virorũ*, THEODORI *philosophi & ZOILI lectoris.*

ERANT in Alexandriâ duo viri mirabiles, magnæque virtutis, abbas scilicet Theodorus philosophus & Zoilus lector: Fuit autem nobis cum vtroque summa familiaritas, cum altero quidem disciplinæ & studiorum gratiâ; cum altero verò, quòd communis nobis esset patria & educatio. Atque abbas quidem Theodorus nihil possidebat, nisi penulam, & paucos libros: dormiebat autem in scabello, ac in quâcumque ecclesiam ingrediebatur. Ad vltimum verò etiam sæculo renuntiauit in cœnobio Salcime, ibiq; vitam glorioso fine conclusit. Lector autem Zoilus & ipse æqualem præferebat paupertatem. Nihil enim ipse quoque possidebat præter vetustam penulam & paucos libros. Exercebat autem se in scribendo libros. Et ipse autem consummatus in Domino, sepultus est in monasterio abbatis Palladij.

De duobus istis, Theodoro scilicet philosopho & Zoilo lectore, pergentes quidam patrum ad domnum Cosmam scholasticum, interrogauerunt eum, dicentes: Quis eorum magis in spirituali exercitio laborauit? Qui ait ad illos: Similia quidem fuerunt vtriusq; & alimenta, & stramenta, & indumenta, rerumque omnium superfluarum abstinentia, & nuditas, & humilitas, & frugalitas: sed abbas Theodorus philosophus discalceatus in magnâ imbecillitate oculorum vetus omne nouumque Testamentum didicit. Habuit tamen consolationem fratrum, contubernium & visitationes amicorum, auocationemque multam, cùm doceret, & cum operaretur. Zoili verò lectoris non solùm hospitalitas laudanda, verùm etiam solitudo eius & immensa fatigatio, orisq; custodia digna commendatione est. Ille enim sine amicorum familiariumque contubernio atque commercio, ab omni sæcularium rerum actione feriatus, nulli seipsum refrigerio & oblectationi permisit, ne minimum quidem ab vllo ministerium admittens: ipse enim coquebat, ipse lauabat, nulla lectionum capiens solatia, paratus semper aliis obsequi, nullamque habens curam æstus aut frigoris, aut corporeæ infirmitatis, mundus semper à risu, & tristitiâ, & effusione, & angore existens, qui præter indumenti asperitatem, etiam à multitudine pediculorum indesinenter consumebatur. Habuit tamen & iste plus quàm prior ex processibus non mediocre refrigerium, habens facultatem liberam quocumque vellet, die noctuque procedere, quamuis hanc libertatem & laboris magnitudo retundebat, & raro processu sæcularium familiaritatem excludebat. Vnusquisque igitur mercedem propriam accipiet, & secundùm labores proprios, & iuxta resurrectionis mensuras, & intellectualis spiritalisque munditiæ & ministrationis, & timoris Dei, ac charitatis, & cõpunctionis, & iugis psalmodię, & orationis, & intentissimę fidei, & occultę hominibus latẽtisq; virtutis.

Similia Theodori & Zoili in pietatis exercitatione studia.

In quo alter alterã excellebat.

Propria cuiusque secundum labores merces.

Vita prædicti COSMAE *scholastici.* CAP. CLXXII.

DE isto domno Cosmâ scholastico, multi quidem multa, & alia alij, & plu-

plurimi plurima nobis retulerunt. Quæ verò nos vidimus, & quæ diligenter asſecuti ſumus, ea tantùm pro legentium vtilitate conſcribimus. Erat enim vir iſte humilis, miſericors, abſtinens, virgo, quietus, ſine irâ, ſocialis, peregrinorum ſuſceptor, amator pauperum. Plurimum itaque nobis vtilitatis contulit vir iſte mirabilis, non ſolùm ex aſpectu, ſed etiam ex doctrinâ ſuâ, & quòd magnam haberet librorum copiam ſuper omnes qui erant in Alexandriâ, eoſque promptè ac libenter volentibus accommodaret. Erat autem & nihil poſſidēs: in totâ namque domo eius nihil vidiſſes aliud quàm libros, & ſcabella, & lectulum, & menſam. Licebat verò omnibus ingredi, & interrogare quæ ad vtilitatem pertinerent, & legere. Diebus autem ſingulis intrabam ad eum ipſe, &, teſte veritate, nūquam ad illum ingreſſus ſum, quin ipſum aut legentem, aut ſcribentem contra Iudæos inuenirem. Magno enim feruebat zelo conuertendi gentem illam ad veritatem. Ideò & ſæpè miſit me ad Hebræos quoſdam, vt per litteras illis colloquerer. Non enim facilè domo egrediebatur ipſe.

Coſmas & aſpectu & doctrinâ docens.

Ad hunc domnum Coſmam Scholaſticum die quadam profectus ſum: cumque mihi magna ad illum eſſet fiducia, interrogaui eum, dicens: Fac charitatem, dic mihi, quantum temporis habes in hoc inſtituto. Tacenti verò, & nihil reſpondenti, rurſum dixi illi: Per Dominum dic mihi. Cùm autem ſe ille paululùm ſub ſilentio continuiſſet, ait mihi: Triginta & tres annos habeo. Quod ego audiens, glorificaui Deum.

Annis 33. in omni virtutum genere ſe exercuit.

Aliàs iterùm acceſſi ad illum, & interrogaui eum, dicens: Fac perfectam charitatem, ſciens quia propter vtilitatem animæ interrogo te. Dic mihi, quæſo, in tanto tempore inſtituti tui, quietis & continentiæ, quid adeptus es? Ille verò ingemiſcens, & ex intimo corde ſuſpirans, ait mihi: Quid poteſt ſæcularis homo virtutis adipiſci, & maximè reſidens in domo ſuâ? Ego autem rurſus illum rogabam, dicens: Per Dominum dic mihi, vt ipſe quoque proficiam. Tunc verò multùm coactus à me, dixit: Ignoſce mihi; tria iſta conſecutus ſum, non iurare, non mentiri, non ridere.

Non iurauit, non mentitus eſt, non riſit.

CAP. CLXXIII.

Factum mirum THEODORI *anachoretæ, qui oratione ſuâ in mari dulcem aquam effecit.*

ANACHORETA quidam erat in partibus Iordanis, nomine Theodorus, eunuchus. Hic neceſſitate quadam compulſus eſt Conſtantinopolim pergere, ingreſſusque eſt nauem. Cùm verò nauis diutiùs detineretur in pelago, defecit aqua, erantque nautę & vectores in magnâ anxietate & deſperatione. Surgens autem anachoreta, & expandens in cælum manus ſuas ad Deum, qui ſaluat de morte animas noſtras, factâ oratione, ſignauit mare ſigno crucis, & ait nautis: Benedictus Dominus, haurite quantum aquæ opus habetis. Impleueruntque omnia vaſa ſua de mari aquâ dulci; & omnes glorificauerunt Deum.

Theodori oratione & ſigno crucis aqua ſalſa dulceſcit.

CAP. CLXXIV.

Factum aliud NAVCLERI *viri religioſi, qui pluuiam à Domino impetrauit.*

ABBAS Gregorius anachoreta narrauit nobis, dicens: Cùm ex Byzantio deſcenderem, ingreſſus ſum nauim: intrauit autem & ſcriba quidam cum vxore ſuâ, profecturus ad ſanctam ciuitatem orationis cauſſâ. Erat autem nauclerus religioſus valde, multumque ieiunans. Cùm ergo nauigaremus, ſcribæ ſerui fruſtrà conſumebant aquam. Poſtquam verò in medium pelagus venimus, defecit nobis aqua, eramuſque in magnâ triſtitiâ. Et erat miſerabile ſpectaculum, videre mulieres, & pueros, & infantes ſiti areſcentes, & veluti mortuos iacentes. Cùm ergo dies tres in hac neceſſitate feciſſemus, ſcriba ipſe tribulationem non ſuſtinens, educto gladio, & nautas & naucleru volebat occidere. dicebat enim: Hi ſunt noſtræ perditionis auctores, quia non ſumpſerunt aquam ad ſufficientiam. Ego autem orabam ſcribam dicens: Noli hoc facere, ſed magis deprecemur Dominum noſtrum Ieſum verum Deum, qui facit magna & mirabilia, quorum non eſt numerus. Ecce enim & nauclerus, vt vides, tertium hunc agit diem, ieiunio & orationi vacans. Cumque acquieuiſſet ſcriba, quartâ die circa ſextam horam ſurgens nauclerus, clamauit voce magnâ, dicens: Gloria tibi Chriſte Deus noſter: ita vt omnes miraremur in voce ipſius. Dixitque nautis: Submittite 25 membranas. Et cùm explicuiſſent eas, ecce nubes ſupra nauem veniens, tantum pluit aquæ, donec impleuerunt vaſa ad neceſſitatem noſtram. Erat autem miraculum grande & terribile, quòd velificante naue, nubes illa conſequeretur nos, & extra nauem non plueret.

Peregrinatio Ieroſolymitana.

Religioſus nauta vectoribus extremâ ſiti laborantibus pluuiā impetrat.

CA. CLXXV

Relatio de ZENONE *Imperatore viro eleëmoſynario.*

NARRAVIT nobis quidam patrum de Zenone Imperatore, dicens, quòd mulierem quamdam in filiâ ipſius iniurioſè tractauerit. Hæc autem vacabat in templo Dominæ noſtrę ſanctæ Dei genitricis, orans & depre-

& deprecans, & cum lacrymis dicens: Vindica me de Zenone Imperatore. Cùm ergo multis diebus hoc faceret, apparuit ei sancta Dei genitrix, dicens: Crede mihi, mulier, vltionem tuam sæpè facere volui, sed manus eius prohibet me. Erat enim valde misericors, & eleëmosynas faciens.

Zeno per eleemosynas à punitione liberatur.

Cap. clxxvi. *Pulchra relatio abbatis* ANDREAE *de decem viris peregrinantibus, inter quos fuit & adolescens Hebræus.*

ABBAS Andreas Octauidecimi, cùm essemus in Alexandriâ, narrauit nobis, dicens: Cum essem iuuenis, indisciplinatus valdè & inquietus fui. Die ergo quadam persecutionem passi pro nostrâ inquietudine, fugimus in Palæstinam ego & nouem alij; inter quos vnus quidam erat Industrius, alius autem Hebræus. Cum ergo venissemus in eremum, infirmatus est Hebræus vsque ad mortem, & Deo teste, in magno mœrore constituti eramus, nescientes quid illi faceremus. Verumtamen vt est consuetudo socialis charitatis, non illum deseruimus, sed vnusquisque nostrûm pro viribus tolerabat eum, volentes vel in ciuitatem vel in emporium illum ducere, ne moreretur in eremo. Cùm verò adolescens ex mediâ & vehementissimâ febre, immoderatoque labore & siti præ solis æstu totus iam ferè resolutus esset atque deficeret, propinquans ad exitum, neque portari posset, decreuimus cum multis lacrymis illum dimittere in eremo, & abscedere, metuentes ne nos ipsi quoque siti deficeremus. Cùm igitur illum in arenâ plorantes posuissemus, videretque nos abire velle, cœpit nos adiurare, dicens: Per Deum qui fecit cælum & terram, per Deum qui inclinauit cælos, & descendit pro salute humani generis, per Deum qui iudicaturus est viuos & mortuos, nolite pati vt Hebræus moriar, sed tamquam Christiani facite mecum misericordiam, & baptizate me, vt Christianus de hac vitâ exeam, & ad Dominum pergam. Nos verò dicebamus ei: Verè, frater, non licet nobis hoc facere, sæculares enim sumus; hoc autem episcoporum & presbyterorum opus est, sed neque aqua hic est. Ille verò persistebat similiter adiurans nos, & plura etiam cum lacrymis adijciens, ac dicens: Nolite, Christiani, me priuare hoc diuinitus indulto munere. Cùm ergo in magnâ hæsitatione essemus, Industrius ille diuinitus inspiratus ait nobis: Erigite illum, & exuite. Ereximus itaque cum magno labore illum, erectumque tenentes exuimus. Industrius autem ille implens ambas manus suas [16] arenâ, tertiò effudit super caput eius, dicens ita: Baptizatur Theodorus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Nobis verò per singula respondentibus, Amen (Dominus Deus testis est, fratres) ita continuò sanauit & corroborauit eum Christus Deus noster, vt nullum iam in eo pristinæ infirmitatis remaneret indicium, vel qualiscumque passionis; sed sanus & valens cum omni alacritate & florido aspectu, quod reliquum erat itineris, per eremum ambulauit semper nos præcedens, ita vt admirantes talem & tam subitam mutationem, omnes laudauerimus & glorificauerimus ineffabilem maiestatem & benignitatem Christi Dei nostri. Venientes autem Ascalonem, adduximus eum ad beatum ac sanctum Dionysium eius vrbis episcopum, narrantes quæ fratri in viâ contigissent. Quibus auditis, sanctus admirandusque Dionysius, stupens ad tam nouum inauditumque miraculum, conuocato clero exposuit ei totum negotium, vt decernerent, vtrùm effusio illa arenæ reputanda esset fratri in Baptismum, an non. Et alij quidem dicebant, debere reputari illi in Baptismum propter inauditam miraculi magnitudinem; alij verò dicebant, Non. Theologus quippe Gregorius omnia Baptismata dinumerat: Baptizabat, inquiens, Moyses, sed in aquâ, & antea in nube, & in mari. Baptizauit & Ioannes non iam quidem Iudaice, non enim in aquâ solum, sed & in pœnitentiâ. Baptizat autem & Iesus, sed in Spiritu sancto. Illud perfectio est. Scio & quartum Baptismum per martyriû & sanguinem. Scio & quintum, lacrymarum scilicet. Hæc ille. Quo igitur horum, illi inquiebant, iste baptizatus est, vt etiam ipsius Baptisma toboremus, maximè cùm Dominus ad Nicodemum dicat: Nisi quis natus fuerit denuò ex aquâ & Spiritu, non intrabit in regnum Dei? His alij contradicebant sic: Quid ergo? Quia scriptum de apostolis non est, quòd baptizati sint, idcircò non intrant in regnum Dei? Alij rursus econtrà inferebant, dicentes: Ita sanè, illi baptizati sunt, sicut & Clemens Stromateus meminit in quinto Hypotyposeon, apostolicum enim illud dictum exponens: Quo dicitur: Gratias ago, quia neminem vestrûm baptizaui: Christus, inquit, dicitur Petrum solum baptizasse, Petrus Andream, Iacobum, & Ioannem, illi autem reliquos. Hęc igitur & alia plurima cùm dicta essent, visum est beato Dionysio mittere fratrem illum ad sanctum Iordanem, illicque baptizari: Industrium autem illum ordinauit diaconum.

Hebræus moribundus Baptismum expetit.

Hebræus per Baptismum existimatum in arena sanitati restituitur.

Disquisitio de Baptismo quo hic per arenam collatus dicitur.

Gregor. Nazianz. orat. 39. quæ est, *In sancta Lumina.*

Ioan. 3.

1. Cor. 1. Clem. Alexandrin. lib. 5. Hypotyp. non extat. Vide Niceph. lib 2. c 3. ex Eusebio. Baron. to. 1 anno Christi xxxi.

Mala

CAP. CLXVII. *Mala mors* MONACHI *Aegyptij, qui habitare voluit in cellâ Euagrij hæretici.*

DICEBAT abbas Ioannes Cilix commorantibus nobis in Nono Alexandriæ: Venit ad nos Ægyptius monachus; narrauitque nobis, dicens: Ad monasterium Cellularum frater ex longinquâ regione peruenit, volens ibi habitare, prostratusque presbytero orabat, vt in Euagrij cellâ moraretur. Presbyter autem dicebat, non posse eum illic habitare, recedensque presbyter, ait fratri: Fili, dæmon acerrimus illic habitat. qui enim seduxit Euagrium, & à verâ fide remouit, immisitque illi scelerata dogmata, ille non permittit aliquem ibi morari. Frater autem persistebat, dicens: Profectò si hîc maneo, in illâ moraturus sum. Tunc presbyter coactus dixit ei: Iudicio tuo vade, & eam accipe. Sedit igitur frater in cellulâ vnâ hebdomadâ; venienteque Dominico die, perrexit ad sanctam ecclesiam: videns autem illum presbyter consolatus est; sollicitus enim pro illo erat. Veniente autem alio die Dominico, non venit ad ecclesiam. Cumque illum non videret presbyter, misit duos fratres, vt viderent cur non venisset ad ecclesiam. Qui venientes ad cellulam, inuenerunt fratrem iniecto fune seipsum suffocasse.

Dæmon cella Euagrij hæretici inhabitator. Hæreticorũ domicilia fugienda.

Euagrij hæretici cellam inhabitans frater se suspendit.

CAP. CLXVIII. *Vita* SENIS *cœnobij Scholarium, viri simplicis.*

NARRAVIT nobis abbas Gregorius presbyter cœnobij Scholarium, quòd ibi senex magnus, magnæque abstinentiæ moratus sit: erat autem simplex circa fidem, & vbicumque eum esse contigisset, indiscrete communicabat. Quadam igitur die apparuit ei angelus Dei, dicens: Dic senex, si mortuus fueris, quomodo vis sepeliamus te? vt Ægyptij monachi faciunt, an vt Ierosolymitæ? Senex autem respondit ei: Nescio. Tunc ait Angelus: Cogita, & delibera; post tres autem hebdomadas veniam, & dices mihi. Pergens ergo senex ad alium, narrauit ei quæ sibi dixerat Angelus. Quod cùm audisset senex, stupefactus ex auditu, diutiusque intendens in eum, ac diuinitus inspiratus dixit ei: Vbi sumis sancta mysteria? Respondens ille ait: Vbicumque inuenio. Tunc ait illi senex: Non tibi vltrà contingat, vt extra sanctam Catholicam & apostolicam Ecclesiam communices; vbi nominantur sanctæ quatuor synodi, Nicæna, trecentorum decem & octo patrum; Constantinopolitana, centum & quinquaginta; Ephesina prima, ducentorum; Chalcedonensis, sexcentorum & triginta. Cùm autem venerit Angelus, dic ei: Sicut Ierosolymitæ sepeliri volo. Post tres igitur hebdomadas venit Angelus, & dixit seni: Quid est senex? cogitasti? Dixit autem illi senex: Sicut Ierosolymitæ volo. Dicit ei Angelus: Benè, benè. Et continuò reddidit spiritum. Hoc autem totum factum est, ne labores suos perderet, & cum hæreticis condemnaretur.

Angelus seni apparet de sepulturâ rogans.

Soli Catholica Ecclesia communicandum.

Vita SANCTIMONIALIS *feminæ, quæ erat ex sanctâ ciuitate.* CAP. CLXIX.

PERREXIMVS ad abbatem Ioannem anachoretam, qui appellatus est Rutilus, narrauitque nobis, dicens: Audiui abbatem Ioannem Moabitam narrantem, ac dicentem: Sanctimonialis quædam erat in sanctâ ciuitate, religiosa valde, & secundùm Deum proficiens. Inuidit ergo diabolus virgini, immisitque iuueni cuidam impurum & diabolicum in eam amorem. Virgo autem illa mirabilis cùm diaboli sensisset insidias, perditionem adolescentis miserata, sumpto cilicio vno, paucisque infusis cibariis, venit ad eremum, adolescenti ex recessu suo quietem à tentatione ac salutem parans, & sibi ipsi ex solitudine securitatem & augmenta meritorum. Post multum verò temporis per dispensationem Dei, ne ipsius excellens conuersatio maneret incognita, vidit eam anachoreta quidam in solitudine Iordanis, & ait illi: Quid, mater, in hac solitudine facis? Illa verò latere anachoretam cupiens, ait illi: Ignosce mihi, quia erraui de viâ; sed per Dominum, pater, fac charitatem, & ostende illam mihi. Ille verò diuinitus de illâ admonitus, ait ei: Crede, mater, non tu errasti de viâ, neque viam requiris. Itaque sciens quia mendacium de diabolo est, dic mihi veritatem caussæ, propter quam huc venisti. Ioan. 8. Tunc ait illi virgo: Ignosce mihi, abba: adolescens quidam scandalizatus est in me, & propterea veni in hanc eremum, melius existimans hîc mori, quàm offendiculum cuiquam fieri, iuxta Apostoli vocem. 1. Cor. 6. Dicit illi iterùm senior: Et quantum temporis hîc habes? Quæ ait illi: Habeo gratiâ Christi annos decem & septem. Rursum ait ad illam anachoreta: Et vnde nutriris? Illa verò cilicium & [27] infusa proferens, dixit anachoretæ: Ecce cilicium istud, quod vides, mecum de ciuitate exiit & ista pauca infusa. Talemque dispensationem in me humilem ostendit Deus, vt tanto tempore istis nutriar, neque imminuta sint. Et hoc autem scito, pater, quia sic me ipsius

Virgo se & adolescentem periculo eximit fugiendo ad eremum.

Annis 17. durat illi cilicium & cibus ex ciuitate assumptus.

Virgo aliis videns ipsa invisibilis. ipsius benignitas protexit, vt per istos decem & septem annos nullus homo me viderit, nisi tu solus hodie; ego autem aspiciebam omnes. Et hæc audiens anachoreta, magnifice glorificauit Deum.

CAP. CLXXX.

Vita IOANNIS *anachoretæ, qui in spelunca villæ Sochus morabatur.*

NARRAVIT nobis sanctissimus Dionysius presbyter sanctę ecclesię Ascalonitarum, & sacrorum vasorum custos, de abbate Ioanne anachoretâ, dicens: Quasi verè magnus in generatione istâ fuit, atque ad commendationem summorum illius apud Deum meritorum, hoc de ipso miraculum narrabat: In speluncâ, inquit, morabatur senex in partibus villæ, quæ dicitur Sochus, viginti ferè milliaribus ab Ierusalem. Habebat autem senex in speluncâ imaginem immaculatæ Dominæ nostræ Dei genitricis, semperque virginis Mariæ, in vlnis ferentem Iesum Christum Dominum & Saluatorem nostrum. *Ioannes venerans peregrinationem suscepit.* Quoties igitur abire volebat ad locum aliquem, vel per vastam solitudinem, siue Ierosolymam ad adorandam sanctam crucem & venerabilia loca, vel in Sinai montem orationis gratiâ, siue ad martyres distantes ab Ierosolymis multis prolixisque interuallis (erat enim senex martyrum reuerentiæ mirabiliter deditus, & nunc quidem pergebat Ephesum ad sanctum Ioannem, nunc autem Euchaitam ad sanctum Theodorum, nunc verò ad sanctam Theclam in Seleuciam Isauriæ, nunc ad sanctum Sergium in Saraphas, & modò ad istum, modò ad illum sanctum) reficiebat candelam, & accendebat, vt sibi consuetudo erat, atque ad orationem stans, & Deo vt suum iter dirigeret supplicans, dicebat ad Dominam, intendens in imaginem ipsius: *Abiens candelam D. Virginis imagini accendit, & commendat.* Sancta Domina nostra Dei genitrix, quia longum iter iturus sum diebus multis perficiendum, candelæ tuæ tu curam habe, eamque ne extinguatur iuxta propositú meum serua; ego enim adiutorio tuo comitante iter arripio. Hisque ad imaginem dictis, egrediebatur, peractoque proposito itinere, reuertebatur, aliquando post mensem, sæpè etiam post duos vel tres menses, *Multis in mensibus ardens candela, non consumitur.* nonnumquam post quinque vel sex, & ita reperiebat integram candelam & ardétem, sicut eam, cùm iter arriperet, dimiserat, & numquam hanc à seipsâ extingui vidit neque de somno surgens, neque à peregrinatione rediens, neque ex eremo in speluncam pergens.

CAP. CLXXXI.

De eodem.

DICEBAT nobis & hoc de ipso idem venerabilis Dionysius presbyter, quòd die quadam ambulabat senex in finibus villæ Sochus, vbi erat spelunca ipsius, ambulansque leonem vidit ingentem è regione venientem. Pergebat autem in viâ valdè angustâ inter duas sepes positâ, quibus agricolæ rura sua munire consueuerunt, spinosas frutices plantantes. Tantam verò semita illa prę sentibus angustiam habebat, vt vix vnum aliquem vacuum & expeditum pedibus incedentem susciperet, & ne illum quidem sine impedimento liberè transire permitteret. Cùm ergo sibi inuicem appropinquassent senex & leo, neque senex retrò rediit, vt leoni transitum liberum daret, neque propter nimias semitæ angustias leo reuerti poterat, neque vtrumque simul transire omnino possibile erat. Videns igitur leo Dei seruum procedere volentem, & nequaquam retro redire sustinentem, erexit se in posteriores pedes, erectusque stans ad læuam senis, pondere ac viribus corporis repulsâ maceriâ, modicam seni latitudinem præstitit, iter sine impedimento iusto viro præbens; atque ita transiuit senior dorsa leonis perfricans. post cuius transitum exurgens de sepi leo, peregit & ipse iter suum. *Ioanni leo iter præbet, & impedimenta aufert.*

Ad hunc abbatem Ioannem pergens frater quidam, cùm nihil in spelunca illius inuenisset, ait seni: Quomodo hic moraris, pater, non habens quæ sunt necessaria? respondit senex, & ait: Spelunca ista, fili, spiritualis mercatura est; dat, & accipit. *Spelunca mea spiritualis mercatura, dat & accipit.*

CAP. CLXXXII.

Vita abbatis ALEXANDRI *Cilicis, qui prope mortem à dæmone arreptus est.*

PROPE sanctam Bethleem monasterium est sancti Sergij: in hoc pater fuit abbas Eugenius, qui postmodum episcopus Hermopolis factus est in Ægypto. Hic, cùm ad eum venissemus, narrauit nobis de abbate Alexandro Cilice, quòd cùm inter speluncas sancti Iordanis seruisset, accepit illum in monasterio suo. Qui circa finem vitæ suæ lectulo decubuit quasi menses tres. Ante decem verò dies quàm migraret ad Dominum, à dæmone arreptus est. Et cœpit senex ad dæmonem dicere: Ad vesperam venisti, miser, hoc magnum non est; quoniam in lectulo deuinctus sum, & moueri non possum: ostendisti, miserrime, imbecillitatem tuam. Nam si potens & valens esses, ante hos quinquaginta vel sexaginta annos debueras appro- *Alexander moribundus à dæmone arreptus.* *Dæmoni suam imbecillitatem exprobrat.*

pinquare

pinquare mihi, ego enim per confortantem me Christum ostendissem tibi infirmitatem tuam, ac deiecissem rugitum tuum, atque contriuissem rigidam illam tuam inflexamque ceruicem. Nunc autem non mea est imbecillitas, sed infirmitas est quæ premit me. Gratias tamen ago Deo, ad quem proficiscens, ostendam iniuriam quam abs te passus sum, quia post tot annorum labores & fatigationem, circa exitum sic atrociter in me inuasisti. Ista & alia plurima horis singulis dicens, decimâ die cum omni quiete Domino Christo spiritum in pace reddidit.

CAP. CLXXIIII.

Mirabile factum senis Aegyptij, nomine DAVID.

DICEBAT abbas Theodorus Cilix: Cùm adhuc morarer in Scithi, erat illic senex Ægyptius, nomine Dauid, qui die quadam ad metendum profectus est. Habêt enim consuetudinê Scithiotæ, vt abeant ad villas, & metant. Ascendit ergo senex in villam, & sub mercede operabatur. Conduxit autem illum agricola quidam. Cùm itaque meteret senex, die quadam circa horam septimam æstus magnus factus est, & abiit senex in quoddam tugurium, & sedit. Veniens autem agricola, & videns sedentem senem, dicit ei cum iracundiâ: Cur non metis, senex? nescis quia mercedem tibi reddo. Dixit ei: Ita sane, sed quia æstus magnus est, & grana tritici de spicis decidunt, idcircò paululùm exspecto, donec transeat æstus, neque damnum patiaris. Dicit ad eum agricola: Surge, labora, & ardeant omnia. Cui respondit senex: Et vis, vt ardeant? Dixit ille cum iracundiâ: Ita planè. Tunc surrexit senior, & ecce continuò ardere cœpit ager. Currens autem agricola venit ad alios senes, qui in aliâ parte agri operabantur, & orabat eos, vt venirent & deprecarentur senem vt oraret & ignem extingueret. Venientes autem senes prostrauerunt se humi: ille autem dixit eis: Dixit ipse vt arderet. exoratus tamen ab eis abiit, & stans medius inter ea quæ arserant, & ea quæ non arserant, orauit, & continuò extinctus est ignis, & saluata est pars reliqua ruris.

Ardet ager agricola sibi per iracundiâ id optantis.

Extinguitur ignis oratione Dauidis.

CAP. CLXXV.

Vita abbatis IOANNIS EVNVCHI, *nec non iuuenis* MONACHI, *qui numquam bibere constituerat, atque alterius* SENIS *valdè orationibus dediti.*

ERAMVS in Nono Alexandriæ, cùm accessimus ad monasterium abbatis Ioannis eunuchi vtilitatis gratiâ. Inuenimus autem ipsum senem qui egerat in habitu monastico annos octoginta, ita misericordem, vt alium neminem illi similem viderimus; non solùm enim ad homines, verùm & ad bruta animalia misericors erat. Quid ergo faciebat senex? Nullum opus aliud habêbat, nisi hoc: Surgens de manè ibat ad canes omnes qui erant in monasterio, & cibum præbebat illis. Similiter & paruis formiculis farinam apponebat, triticumque maioribus formicis. Infundebat & paximatia, & ea super tecta proijciebat, vt volucres comederent. Ita degens iugiter, nihil cùm moreretur in suo monasterio dimisit, non portam, non fenestram, non candelam, non tabulam, & ne singulis immorans prolixior sim, non dimisit omnino terrenum aliquid. Numquam vel vnâ horâ tenuit vel librum, vel pecuniam, vel indumentum, sed omnia egenis dabat, omnem curam suam ad futura transferens.

Ioannes mire hospitalis etiam in bestias.

Omnia dedit, futuris intentus.

Narrabant autem & hoc de ipso, misericordiam eius & compassionis affectum commendare volentes. Die quadam venit ad eum agricola quidam, petens vt aureum nummum illi mutuò daret. Cum vero ille non haberet (nec enim vmquam aurum tenebat senex) misit continuò, & mutuauit à monasterio numisma, & dedit homini qui id à se petierat, pollicenti post vnum mensem hoc se illi redditurum. Cùm verò præteriissent anni duo, & agricola illud non redderet, accersiuit illum abbas Ioannes, & ait illi: Da mihi numisma, frater. Qui dixit, nouit Deus quia non habeo. Tunc ait illi senex: Agnosce, frater, quia inueni tibi modum per quem possis mihi illud reddere. Qui ait seni: Iube quidquid vis, & faciam; putans homo quòd senior sibi aliquid iniungere vellet. Tunc dixit abbas Ioannes: Cùm tibi opportunum est, nec habes quid facias, veni huc, & triginta genuflexiones pro me facito, & dabo tibi vnum argenteum. Cui cùm ille libenter consensisset, quoties illi vacabat ab opere, pergebat ad senem, & completo orationum numero dabat ei senex iuxta constitutum, argenteum nummum, dabatque illi comedere & bibere, tribuens insuper paximatia pro totâ domo suâ. Cùm igitur impleslet viginti quatuor argenteos, id est, aureum nummum, accepit ab eo senex, & dimisit illum, dans ei etiam benedictiones.

Mutuum petenti dat aliunde mutuatũ.

Debitorem monet ad restituendum mutuum.

Idem abbas Ioannes eunuchus narrauit nobis, dicens: Ascendimus in Thebaidem ad cœnobium abbatis Apollo, vidimusque ibi iuniorem fratrem habentem etiam carnalem

nalem patrem, & ipſum monachum. Statuit ergo iuuenis numquam bibere aquam, neque vinum, neque potionem aliam toto vitæ ſuæ tempore. Edebat igitur olera quædam comeſtibilia, quæ ipſum ex ſiti recreare poterant: habebat autem & miniſterium coquendi panes. Cùm verò tres annos hoc abſtinentiæ modo cucurriſſet, incidit in grauiſſimam ægritudinem, ex quâ etiam defunctus eſt. Cumque febre vreretur, & ex immensâ ſiti fatigaretur, hortabatur ab omnibus vt vel modicam potionem deguſtaret; neque prorſus hoc facere frater ille paſſus eſt. Abbas igitur accerſito medico, vt languenti, ſi quâ ratione poſſet, ſubueniret, precabatur. Qui cùm veniſſet & videret fratrem in tali neceſſitate, rogare eum cœpit, vt modicum alicuius potionis acciperet. ſed cùm ille non acquieſceret, dixit abbati: Afferte mihi huc vas magnum. Quo allato, mittens in illud tepentis aquæ amphoras quatuor, fecit illum intus immitti vſque ad femora per vnam horam. Affirmabat autem nobis abbas Ioannes (illic enim aderat) quòd cùm illum ex aquâ eduxiſſent, metiens medicus aquam, inuenit eam ex magnâ parte imminutam. Ecce quàm vim ſibi intulerunt continentes monachi, ſeipſos propter Deum his neceſſitatibus ſubdentes, vt ſempiternis fruerentur bonis.

Quidam fratrem omnino aquæ abſtinuit.

Etiam in ægritudine febri potum recuſat.

Idem rurſus nobis enarrauit, dicens: Ingreſſus ſum in eodem cœnobio cellulam ſenis cuiuſdam, vidique, quia vbi ſtare ad orationem ſolebat, tabula erat ſuppoſita. Vbi autem genua figebat & manus, concauum erat pluſquam digitorum quatuor: ex frequentiâ quippe & vſu continuæ orationis cauauerat tabulam.

Ex crebris genuflexionibus tabula cauata.

Cap. CLXXXV.

Vita MVLIERIS *fidelis, quæ mirâ ſapientiâ virum ſuum gentilem ad fidem conuertit.*

CVM in Samo inſulâ eſſemus, narrabat nobis venerabilis pauperum cultrix Maria mater domni Pauli candidati, dicens: Cùm eſſem in ciuitate Niſibe, erat ibi Chriſtiana mulier, virum habens gentilem. Erant autem pauperes, habebant tamen quinquaginta numiſmata. Die verò quadam ait vir vxori ſuæ: Demus hæc numiſmata fœneratori, vt aliquod ſolatiũ ex eis capiamus; ea enim ſigillatim conſumimus, & deficiunt. Reſpondens autem illa bona vxor, ait viro: Si placet ea fœnerari, veni, demus illa ſub fœnore Deo Chriſtianorum. Dicit ei vir eius: Et vbi eſt Deus Chriſtianorum, vt demus ei? Ait illa: Ego tibi ipſum oſtendam: ſi enim huic dederis ea, non ſolùm non illa perdes, ſed & vſuras tibi perſoluet, & capitale duplum reddet. Qui ait illi: Eamus, oſtende mihi illum, & demus ei. Illa verò aſſumens virum ſuum, duxit in ſanctam eccleſiam: habet autem eccleſia illa quinque magnas ianuas. Cùm ergo induxiſſet illum in eccleſiæ porticum, oſtendit ei pauperes, dicens: Iſtis ſi præbueris, Deus Chriſtianorum ipſa accipit; iſti enim omnes ſui ſunt. Qui mox cum gaudio numiſmata cœpit erogare pauperibus, reuerſique ſunt in domum ſuam.

Mulier Chriſtiana marito gentili ſuadet, vt Deo Chriſtianorum fœneret.

Maritus quinquaginta numiſmata per pauperes Deo erogat.

Cùm verò poſt menſes tres neceſſitate ſumptuum anguſtarentur, ait vir vxori ſuæ: Soror, nihil vt video, daturus eſt nobis Deus Chriſtianorum ex debito illo, & nunc anguſtamur inopiâ. Reſpondit mulier, & ait illi: Profectò dabit; vade vbi illa dediſti, & exhibebit ea tibi cum omni alacritate. Quo audito, ille currens abijt in ſanctam eccleſiam; veniensque in loco, vbi erogauerat numiſmata pauperibus, & circuiens totam eccleſiam, neminem vidit qui ſibi debitum redderet, niſi ſolos pauperes denuò ſedentes. Cùm ergo cogitaret in ſeipſo, cui diceret aliquid, vel à quo exigeret, aſpexit ante pedes ſuos in marmore iacere numiſma vnum ex illis, quæ pauperibus ipſe erogarat, inclinanſque ſe, & accipiens illud, abijt in domum ſuam, & ait coniugi ſuæ: Ecce profectus ſum in eccleſiam, & crede mihi, mulier, quia Deum Chriſtianorum non vidi, vt dixiſti, nulluſque mihi aliquid dedit, niſi quòd hoc numiſma ibi poſitum vidi, vbi ego priùs erogaueram. Tunc ait ad eum mulier illa mirabilis: Ipſe eſt, qui tibi hoc inuiſibiliter præſtitit; ille enim inuiſibili poteſtate manus ſuæ diſponit hunc mundum. Sed vade, domine mi, eme nobis aliquid, vt comedamus hodie, rurſuſque ipſe prouidebit nobis. Abijt ille, & emit ſibi panem, & vinum, & piſcem, & veniens domum dedit vxori. Quę accipiens piſcem, cœpit ipſum purgare, exenteranſque illum, inuenit in viſceribus eius lapidem valde mirabilem, ita vt miraretur mulier illius pulchritudinem; non tamen ſciebat quid eſſet. Seruatum autem oſtendit reuertenti viro, dicens: Ecce hunc lapidem in piſce reperi. Videns autem & ipſe, miratus eſt quidem ipſius pulchritudinem, ignorabat tamen, quid eſſet.

Fœnus quærens, vnum numiſma in eccleſiâ inuenit.

Et piſcem emit.

In piſce lapis pretioſus inuenitur.

Cùm autem comediſſet, ait vxori: Da mihi lapidem, vt vadam, & vendam illum, ſi quid fortaſſis pretij de illo accipere contingat. Neque enim, vt dixi, nouerat & ipſe, quid eſſet, vtpote ſimplex & rudis. Tulit itaque lapidem, & abiit ad trapezitam, cuius

HH erat

erat proprium talia emere & vendere, inuenitque illum iam clausis omnibus egredientem (ad vesperum enim iam dies erat) & ait illi: Vis emere hunc lapidem? Ille verò considerans lapidem, dixit ei: Quid vis, vt tibi pro eo soluam? Ait autem ille: Da quidquid vis. Ad quem ipse: Accipe, inquit, quinque numismata. Putans autem venditor quia illuderet sibi, dicit ei: Et tantum vis pro illo persoluere? Existimans trapezita, quòd ita ille per ironiam loqueretur, ait ipsi: Accipe decem pro eo numismata. Venditor iterùm se irrideri arbitrans, tacuit. Dicit illi trapezita: Viginti numismata accipe. Ille autem tacebat nihil respondens: Cùm verò ad triginta, quadraginta, & quinquaginta numismata emptor ascenderet, & se daturum ea iuramento affirmaret, cœpit ille ampliùs lapidem æstimare. Paulatim verò emptor ascendens vsque ad trecenta numismata peruenit, deditque illa vendenti. Ipse igitur, dato lapide, acceptaque pecuniâ, veiut ad vxorem suam gaudens. Quæ cum videret illum exultantem, dixit: Quanto illum vendidisti? Putabat autem, quòd illum quinque vel decem minutis vendidisset. Tunc ille trecenta numismata proferens, dedit illa vxori suæ dicens, tanto se illum vendidisse. Illa verò summam diuinæ bonitatis clementiam admirans, dixit ei: Ecce Deus Christianorum qualis est, quam bonus, quàm gratus, quàm diues. Vides quia non solum quinquaginta numismata tibi reddidit, quæ tu illi mutuasti, sed paucis diebus ipsa tibi sextuplicata restituit? Agnosce igitur, quia non est Deus alius, neque in terrâ, neque in cælo, nisi ipse solus. Ille verò miraculo admonitus, cùm experimento didicisset & ipse veritatem, effectus est repentè Christianus, & glorificauit Deum & Saluatorem nostrum Christum cum Patre & Spiritu sancto, plurimas referens gratias prudentissimæ vxori suæ, per quam vera Dei notitia ipsi in veritate concessa est.

Trecentis numismatibus lapis distrahitur.

Deus quinquaginta numismata pauperibus erogata sextuplicata restituit.

CAP. CLXXVI.

Vita MOSCHI *mercatoris Tyrij.*

PERREXIMVS in cœnobium speluncæ abbatis Sabæ, ad abbatem Eustachium ipsius cœnobij patrem, narrauitque nobis, dicens: Erat Tyri mercator quidam, nomine Moschus; is nobis, cum Tyrum venissemus, hoc retulit, dicens: Cùm essem super commercia, profundo vespere abij lauatum, & in viâ reperi mulierem stantem in tenebris. Ad quam ego vbi perrexi, consensit sequi post me. Præ diabolico itaque gaudio non laui, sed ad cœnam properaui, multumque orabam illam, vt comederet; sed illa gustare quidquam passa non est. Tandem surreximus; & cum ad cubandum venissemus, vellemque illam amplexari, voce magnâ cum lacrymis clamauit, dicens: Væ mihi miseræ! Tremefactus itaque interrogabâ caussam fletuum. Illa verò amplius eiulans ait: Vir meus negotiator est, & naufragium fecit, perdiditque & sua & aliena, & propterea in carcere inclusus est, nec habeo quid faciam, vt vel panem illi ministrem, atque ideò præ nimiâ paupertate corpus meum exponere proposui, vt illi panem inueniam. omnia enim deperierunt. Et dixi illi: Quantum est debitum? Quæ ait: Quinque auri libræ. Proferens autem aurum dedi illi, dicens: Ecce Dei nutu non tetegi te; da aurum, & redime virum tuum, & orate pro me.

Moschus misera mulieri quinque auri libras dat, vt maritum redimat.

Deinde post aliquantulum temporis calumnia contra me conflata est apud Imperatorem, quòd commercij cuncta dissipassem. Mittés autem Imperator diripuit omnem substantiam meam, nudumq; pertractum Constantinopolim in carcerem misit. Vbi cum plurimum temporis egissem, solo vno vestimento præter camisiam indutus, die quadam audio, quòd Imperator me vellet occidere: itaque de vitâ desperans plorabam. Flentem autem & eiulantem sopor oppressit, vidiq; in somnis quasi mulierem illam, quæ aliquando virum habuerat in carcere, dicentem mihi: Quid est quod habes, domine Mosche? Quare hic inclusus es? Me autem respondente: Calumniam perpessus sum, & puto quia occidet me Imperator. ait mihi: Vis, vt loquar pro te Imperatori, & dimittet te? Ad quam ego: Numquid ille cognoscit te? Ait: Vtique nouit. Expergefactus autem ambigebam quid hoc esset. Astitit autem mihi secundò & tertiò eadem repetens, & dicens: Noli timere, ego te absoluam cras.

Visio Moscho incarcerato.

Diluculò autem, Imperatore iubente, adduxerunt me in palatium. Cumq; ingressus essem, ille vt aspexit me putri & scissa indutum tunicâ, dixit mihi: Ecce nunc tui misertus sum; vade, & emendare de reliquo. Aspiciebam autem mulierem illâ ad dexteram Imperatoris astantem, & dicentem mihi: Confide, & noli timere. Iussitque rex mihi vniuersa restitui, addensque mihi bona plurima, restituit me in priorem statum, faciens me prætereà locum tenentem.

Eleëmosyna mulieri præstita Moschum à carcere liberat.

Ipsâ igitur nocte apparuit mihi rursus eadem mulier, & ait mihi: Scis, quæ sim ego? illa sum, cum quâ fecisti misericordiam, & propter Deum non tetigisti corpus meum. Ecce & ego liberaui te à periculo. Vides clementiam Dei, quomodo per me, cui fecisti

cisti misericordiam, apparuit tibi misericors, quasi dicens: Hoc propter me fecisti, & ego magnificaui misericordiam meam super te.

CAP. CCLXXVII.

Doctrina abbatis IOANNIS *Cyzici pro acquirendis virtutibus.*

CVM à sanctâ Gethsemane ascenderemus in sanctum montem Oliueti, monasterium offendimus abbatis Abramij. Huius monasterij pater erat abbas Ioannes ex Cyzico; interrogauimus autem eum die quadam, dicentes: Quomodo virtutem possidet quispiam? Respondit senior, & ait: Qui virtutem possidere voluerit, nisi prius oderit virtuti ex diametro contrariam malitiam, eam acquirere ac possidere non potest. Si igitur habere vis luctum, semper odio habeas risum. Si humilitatem habere desideras, superbiam semper execrare. Si continens esse cupis, gastrimargiam odi. Si pudicus, detestare luxuriam. Si nudus, materiam fuge. Qui vult esse misericors, auaritiam caueat. Qui eremum habitare desiderat, ciuitatis frequentiam odio habeat. Qui cupit inuenire quietem, fiduciâ oderit. Qui peregrinus esse vult, [29] apparentiam odio habeat. Qui iracundiam continere desiderat, multorum consortia fugiat. Qui iniurias obruisci vult, maledicta detestetur. Qui sine distractione esse appetit, solitarius maneat. Qui continere vult linguam, obstruat aures ne multa audiat. Qui Dei timorem habere semper cupit, corporalem oderit requiem, diligatque afflictionem & angustiam.

Vitia exosa habens virtutes acquirit.

CAP. CCLXXVIII.

Vita duorum FRATRVM *trapezitarum Syrorum.*

ABBAS Theodorus antiqui monasterij pater, narrauit nobis, dicens: Erant Constantinopoli fratres duo trapezitæ Syri; dixitque maior ex illis minori fratri: Veni, descendamus in Syriam, & possideamus paternam domum nostram. Dixit illi iunior: Cur ambo dimittimus hîc ministerium nostrum? Descende ipse, & ego hîc manebo; vel ego descendam, & tu hîc remane. Conuenit ergo inter eos, vt descenderet iunior. Cùm itaque descendisset, post breue tempus is qui Constantinopoli remanserat, vidit in somnis senem quemdam speciosum & magnæ reuerentiæ, dicentem sibi: Scis, quia fornicatus est frater tuus in vxorem cauponis? Qui exurgens à somno, contristari cœpit, & intra semetipsum dicere: Ego illi caussa fui istius lapsus, cur enim dimisi illum solum? Aspexit autem eumdem secundò dicentem sibi: Scis, quia frater tuus corruit in vxorem cauponis? Quo viso, rursum contristatus est. Tertiò conspicit eumdem dicentem sibi: Nescis, quia frater tuus perdidit liberam mulierem, & in vxorem cauponis effusus est? Scripsit igitur ad illum ex Constantinopoli, vt statim dimissis omnibus veniret Byzantium. Qui acceptis fratris litteris, statim dimisit omnia, venitque ad fratrem suum. Ille verò mox vt vidit eum, duxit in maiorem ecclesiam, & cœpit mœstus culpare illum, ac dicere: Bene fecisti, frater, quia cauponis vxorem adulterasti? quod ille cùm audisset, iurare per Deum omnipotentem cœpit, quòd neque adulterauerat, neque mulierem vllam nouerat præter legitimam vxorem. Cùm hæc maior frater audisset, ait illi: Numquid aliud quippiam peccati grauioris abs te gestum est? Ille autem asseuerabat, dicens: Verè nihil mihi conscius sum iniquitatis admisisse, nisi quòd monachos in villâ nostrâ reperi Seueriani dogmatis, ignoransque an malum esset, communicaui eis. Aliud quodlibet ignoro me fecisse. Intellexit tunc maior natu frater, hoc esse quod illi dictum fuerat, fornicatum scilicet eum fuisse, quia sanctâ Catholicâ & apostolicâ Ecclesiâ omissâ, in hæresim Seueri acephali, qui reuerà caupo est, corruens, confusus erat, ac nobilitatem rectæ fidei contaminarat.

Fratris visio de fratris spirituali adulterio.

Va soli.

Hæresis vt ut cauponis uxor.

Hæresis fornicatio à Deo.

CAP. CCLXXIX.

Vita MVLIERIS *quæ fidem seruauit viro suo negotiatori, & ambo à Deo adiuti sunt.*

VENIMVS Ascalonem in xenodochium patrum, narrauitque nobis abbas Eusebius presbyter, quòd negotiator quidam nauigans perdidisset omnia & sua & aliena, euasissetque ipse naufragium. Qui cùm venisset huc, à creditoribus comprehensus & in carcerem missus est, direptaque sunt omnia quæcumque domi habebat, & coniugis etiam ipsius vestimenta. Illa igitur ex multâ anxietate, & tristitiâ, & inopiâ non poterat virum vel pane nutrire. Sedente igitur illâ die quadam in carcere & gemente, intrauit vir quidam magnus vinctis dare eleëmosynam. Videns verò mulierem liberam sedentem cum viro suo, vulneratus est in amore ipsius, erat enim speciosissima, mandauitque illi per carcerarium, vt ad se veniret. Illa videns quòd agapen acceptura esset, libenter accessit. Qui sumens illam seorsum, ait ei: Quid est quod habes, & cuius rei gratiâ hîc es? Quæ illi cuncta enarrauit. Ait autem ipse: Si persoluero debitum, dormies mecum nocte istâ? Illa autem verè pulcherrima & pudicissima

Negotiatoris naufragium.

Mulier in extremâ necessitate à diuite ad adulterium sollicitata egestatem diuitijs præfert.

ma

ma dixit ei: Audiui, domine, dicentem Apostolum, quia mulier non habet potestatem proprij corporis, sed vir. Permitte ergo, domine, vt interrogem virum meum, & quidquid ille iusserit faciam. veniensque omnia nuntiauit viro suo. Ille vt prudentissimus, & vxori suæ maximo deuinctus affectu, raptus non est spe & desiderio euadendi carceris iniurias; sed ingemiscens cum lacrymis ait vxori: Perge, perge soror, abrenuntia homini: spero enim in Dominum nostrum Iesum Christum, quia non derelinquet nos vsque in finem. Exsurgens autem illa dimisit a se hominem, dicens: Dixi viro meo, & non vult.

1.Cor.7.

Mulier nō admittit adulterum vllo pretio

Per id autem temporis latro quidam iniectus fuerat in ipsum carcerem priusquam negotiator vinciretur: hic omnia inspiciebat, & audiebat viri ac mulieris verba, ingemuitque apud semetipsum, dicens: Ecce in quo isti casu existunt, neque tamen libertatem suam prodiderunt, vt pecunias acciperent, & dimitterentur, sed pudicitiam pluris quàm pecuniam existimauerunt; vitæque istius commoda, vt illius pulchritudinem non violarent, contempserunt. At ego quid faciam miser, qui numquam cogitaui quòd Deus esset, & idcircò homicidiorũ auctor fui? Vocans autem illos ad se per fenestram eius cellulæ, vbi vinctus detinebatur, dixit eis: Ego latro sum & cædium patrator, quamobrem quacumque horâ præfectus venerit, ad mortem vt homicida ducendus sum. Considerans verò pudicum consilium vestrum, compunctus sum: itaq; pergite, & in loco illo ciuitatis fodite, & accipite quas inueneritis pecunias: cumque persolueritis debitum, plurima etiam benedictio remanebit vobis, & orate pro me, vt & ego inueniam misericordiam.

Latro mulieri in necessitate succurrit.

Post paucos autem dies ingressus ciuitatem præses, latronem educi iussit & decollari. Sequenti autem die dixit mulier viro: Si iubes, mi domine, vadam ad locum quem denotauit latro, si fortè vera sint quæ ille prosecutus est. Qui ait: vt tibi videtur facito. Illa verò sumpto breui sacculo, vesperè ad locum abijt, & fodiens, ollam inuenit diligentissime opertam, sumensque illam profecta est. Prudenti verò vsa consilio, paulatim creditoribus reddebat debita, vt ex hoc ab alijs pecuniam mutuari putaretur. Impleuit autem omnem debiti solutionem, virumque de carceris custodiâ eduxit. Dicebat autem qui ista narrauit: Ecce quoniam seruauerunt isti mandatum Domini nostri Iesu Christi, magnificauit & ipse in eis misericordiam suam.

Castis coniugibus Deus opitulatores excitat.

Miraculum de ligno donato abbati BROCHAE *Ægyptio.* Cap.cxc.

NARRAVIT nobis Athanasius Antiochenus de abbate Brochâ Ægyptio, dicens: Cùm venisset vir ille ex Ægypto in Seleuciam, quæ prope Antiochiam est, inuenit extra ciuitatem locum desertum, quærebatque construere sibi in eo breuem cellulam. Quam cùm extruxisset, neque haberet vnde illam operiret, ingressus vrbem die quadam inuenit Anatolium, qui cognominatus est Curuus, Seleuciæ & Antiochiæ vnum ex primatijs, sedentem extra domus suæ limen, dixitque ei: Fac domine charitatem, & da mihi ligna modica, vt tegam cellulam meam. Ille verò maximè indignans, ait illi: Ecce lignum, tolle & discede; ostendens illi trabem maximam, quam habebat iacentem ante domum suam, de quâ facta esset arbor nauis onerariæ quinquaginta millium. Ait illi abbas Brochas: Benedic & tollam illud. Dicit ei rursus Anatolius stomachans, Benedictus Dominus. Apprehendit ille trabem, solusque leuauit de terrâ, & imposuit humeris suis, abijtque cum illâ ad cellulam suam. Stupore autem percussus Anatolius in eo quod factum fuerat insigni præclaroque miraculo, largitus est ei lignum illud, ex quo non solùm cellulam suam, vt petierat, operuit, sed & alia plurima ministeria exercuit.

Brochas trabem maximam in eleemosynam per iocum datam solus tollit.

Vita compendiosa sancti IOANNIS *Chrysostomi patriarchæ Constantinopolitani.* Cap.cxci.

DICEBANT de sancto Ioanne Constantinopolitano archiepiscopo, qui iustè & dignissimè pro puritate doctrinæ, & splendore venustissimi eloquij [30] Chrysostomus cognominatus est; quòd ex quo salutarem Baptismum accepisset numquam omnino iurauerit, neque aliquem iurare compulerit, neque mentitus sit, neque alicui vmquam maledixerit, neque scurrilia locutus sit, neque iocos admiserit.

Laus sancti Chrysostomi.

Relatio de quodam MONACHO *monasterij dom* [31] *Gregorij Papæ, quomodo post mortem ab excommunicatione fuerit absolutus.* Cap.cxcii.

NARRAVIT nobis sanctus quidam presbyter, Petrus nomine, veniens ex Romanâ vrbe, de beatissimo Gregorio eiusdem ciuitatis Antistite, quòd cùm esset summus Pontifex, monasterium virorum maximũ ędificauerit, mandatumq; dederit, vt nul-

Ioannes Diaconus vitæ sancti Gregorij lib.1. cap.45.

vt nullus monachorum proprium aliquid haberet, ne vnum quidem obolum. Frater ergo monasterij habebat sæcularem fratrem, à quo petijt, dicens: Tunicam non habeo, ideò fac in me charitatem, & eme illam mihi. Dixit illi sæcularis frater: Ecce tria hæc numismata, accipe, & eme tibi vt placet. Sumens ergo monachus tria numismata, habuit illa apud se. Quod cùm alius monachus vidisset, abijt & nuntiauit abbati. Quo audito, abbas renuntiauit & ipse sanctissimo Papæ Gregorio. Beatus verò Gregorius hoc audiens, iussit eum, vt qui monasterij regulas prætergressus esset, à Communione separari. Post modicum verò temporis moritur frater ille ita separatus, nesciente Papâ Gregorio. Post duos autem vel tres dies abijt abbas, & nuntiauit illi, dicens: Frater ille defunctus est. Quo ille audito non mediocriter contristatus est, quòd antequam absolueretur excommunicationis vinculo, migrasset à sæculo: scribensque orationem in formâ epistolæ, dedit vni ex archidiaconis, iubens illi vt iret & supra sepulcrum fratris illam legeret. per ipsas verò litteras absoluebat ab excommunicationis nexibus mortuum. Abiens igitur archidiaconus, sicut illi fuerat imperatum, super sepulcrum fratris breuem illam chartulam legit. Eademque nocte vidit abbas defunctum fratrem, & ait illi: Nónne mortuus es, frater? Qui ait: Ita sanè. Rursus interrogauit eum abbas: Et vbi fuisti vsq; hodie? Dixit ei frater: Veraciter, domine, in carcere fui vsque heri: hesterno autem die absolutus sum. Notum verò factum est omnibus, quia quâ horâ archidiaconus absolutionis verba super fratrem legerat, fuerat ab excommunicatione absolutus, liberataque est de iudicio & damnatione anima ipsius.

Monachus propt. tria num. excommunicatur.

Mortuus ab excommunicatione absoluitur.

Per absolutionem eam saluatur.

CAP. CXCIII. *Factum mirabilis charitatis sancti abbatis* APOLLINARIS *patriarchæ Alexandrini erga iuuenem diuitem ad inopiam redactum.*

NARRAVERVNT nobis de sancto abbate Apollinari Alexandrino patriarchâ, quòd valdè fuerit misericors, & compassionis visceribus affluens, cuius rei indicium id afferebant. Erat, aiebant, Alexandriæ iuuenis quidam, qui primarij ciuitatis dignitateque ac diuitiis clarissimi filius fuerat. Parentibus itaque illius defunctis, qui infinita illi bona tam in auro quàm in naualibus commerciis dereliquerant, non satis feliciter & prosperè ea gubernans, perdidit omnia, atque ad extremam inopiam deductus est, cùm neque gulæ neque luxuriæ vacauerit, quæ solent diuitum exhaurire patrimonia, sed in casus varios atque naufragia inciderit. Itaque ex opulentissimo pauperrimus effectus est, iuxta illud Psalmistæ, Ascendunt vsque in cælos, & descendunt vsque ad abyssos. Namque adolescens quantò fuerat pecuniis sublimior, tantò per inopiam inferior factus est. Psal. 106.

Adolescens diues certus depauperatur.

Hoc audiens beatus Apollinaris, vidensque in quantum miseriæ & paupertatis adolescens delapsus esset, cùm parentes eius fuissent locupletissimi, miseratus illius casum, exiguum ipsi charitatis impendere voluit subministrando alimenta, sed erubescebat. Et quoties videbat illum, in secreto conscientiæ suæ angebatur, cernens vestem sordidam, & lutidam faciem, quæ sunt extremæ paupertatis indicia. Cùm igitur huiusmodi curis angeretur pontifex, die quadam diuinitus inspiratus, consilium profectò mirabile inuenit, ipsiusque sanctitati maximè conueniens.

Apollinaris cogitat de modo illi succurrendi.

Accersiuit itaque dispensatorem sanctissimæ ecclesiæ, seorsumque illum alloquens, dixit ei: Potes mihi seruare secretum, domne dispensator? Qui ait: Spero, domine, in Filium Dei, quia quodcumque mihi iusseris, nemini dicam, neque discet vmquam id aliquis ex me quod mihi seruo tuo aperueris. Tunc ait ad illum episcopus Apollinaris: Vade, conscribe chirographum debiti quinquaginta librarum auri, quæ à sanctissimâ istâ ecclesiâ Macario illius miseri adolescentis patri debebantur, & appone testes & stipulationem & rata, & affer illud mihi. Dispensator continuò, quod sibi fuerat à pontifice iniunctum, cum omni celeritate peregit, attulitque chirographum, & dedit illi. Cùm itaque pater adolescentis ante decem annos defunctus esset, chartaque chirographi noua videretur, ait illi pontifex: Vade domne dispensator, chirographum istud vel in tritico vel in hordeo absconde, & post paucos dies affer illud ad me: quod ille cùm fecisset, præfinito die chirographum retulit quasi subuetustum, deditque pontifici. Tunc ait ille: Perge modò, domne dispensator, & dicito adolescenti: Quid mihi daturus es, si tibi dedero chirographum magnæ pecuniæ quę debetur tibi? Et caue, ne plus quam tria numismata ab illo accipias, & præbe illi chirographum. Respondens autem dispensator: Vere, mi domine, si iusseris, nihil accipiam. Dixit ei ille: Volo omnino vt tria numismata accipias. Perrexit autem ille ad iuuenem sicut ipsi iussum fuerat, & dixit ei: Dabis mihi tria numismata, si ostendero tibi

Chirographum debiti conscribi curat in commodum adolescentis.

 bi

bi aliquid magnæ vtilitatis tuæ? Ille verò pollicitus est illi quidquid vellet se daturum. Fingens autem dispẽsator, ait illi: Ante quinque vel sex dies euoluens instrumenta ecclesiastica, repen chirographum istud, & memini, quia Macarius pater tuus mihi multùm confidens, ipsum mihi diebus aliquot permisit. Defunctóque ipso, contigit illud apud me vsque hodie manere: obliuione enim subreptum mihi est, nec vnquam venit in mentem, vt illud redderem tibi. Ait illi adolescens: Nosti an locuples sit persona illa, quæ debet? Dixit ei dispensator: Ita sane locuples, & grata est, poteśque ab illo debitum sine labore recipere. Dixit ei iunior: Nouit Deus, quia modò nihil habeo; sed si recepero, quod meum est, quidquid petisti, dabo tibi, vltra tria etiam numismata. Tunc dedit ei dispensator instrumentum quinquaginta librarum.

Dispensator chirographum adolescenti defert.

Suscepto itaque chirographo, perrexit ad sanctissimum pontificem, prostratusque ante illum dedit ei chirographum. Cum ergo accepisset ille instrumentum ipsum, ac legisset, cœpit se ipsum turbatorem ostendere, dixitque ei: Et vbi fuisti vsque modò? pater tuus ante decem annos defunctus est. perge, nolo tibi nunc respondere. Qui dixit illi: Veraciter, mi domine, non ego illud habui, sed dispensator illud habebat, & nesciebam. Sed Deus ipsius misereatur, quia modò ipsum mihi reddidit, dicens se illud inter chartas suas domi inuenisse. Pontifex verò illum interim remisit, dicens: Deliberabo mecum, seruato apud me chirographo. Post vnam igitur hebdomadam rediit ad episcopum iunior, iterumque deprecabatur eum. ille autem quasi nihil ei dare vellet, dicebat: Quare tantum distulisti proferre chirographum? Dixit illi adolescens: Mi domine, scit Deus quia non habeo vnde familiam meam nutriam; itaque, si Deus inspirat vobis, miseremini mei. Tunc dixit illi sanctus Apollinaris, fingens se illius precibus cedere: Summam quidem integram ego tibi restituam; hoc autem obsecro, mi domine frater, ne à sanctâ hac ecclesiâ vsuras exigas. Tunc procidens illi adolescens ait: Quidquid volueris & iusserit mihi dominus meus, hoc faciam; & si ex principali summâ placet minuere aliquid, minue. Dixit illi episcopus: Non id quidem, satis est, si nobis vsuras dimittis. Tunc proferens quinquaginta auri libras, dedit ei, & dimisit eum, orans eum pro vsuræ remissione. Hoc opus summi Apollinaris, ista sancta illius ars atque misericordia. Ita verò Deus iuueni cooperatus est per sanctam eius benedictionem, vt ex tantâ inopiâ emergeret, atque in priorem suum statum ordinemque remearet, plusque etiam quàm parentes sui opum ac pecuniarum copiâ excelleret, ac præterea magna lucra animæ consequeretur.

Adolescentis egestati 50. auri libris succurrit Apollinaris.

Admonitio SENIS *qui morabatur in Scithi, facta cuidam monacho ne ingrederetur tabernas.* CAP. CXCIV.

SENEX quidam morabatur in Scithi: hic die quadam venit Alexandriam, vt opus manuum suarum venderet, viditque ibi iuniorem monachum ingressum esse cauponam. Quâ ex re senex vehementer afflictus, manebat foris exspectans, donec egredienti iuueni colloqueretur. Quod & factum est. Mox enim vt egressus est iuuenis, tenuit illum senior per manus, & seorsum illum ducens, dixit ei: An nescis, domine frater, quia habitum angelicum fers? ignoras, quia iuuenis es? Non nosti, quia multi sunt inimici nostri laquei? Nescis, quia & per oculos, & per aures, & per figuras varias & habitus, monachi in ciuitatibus læduntur? Tu autem in cauponas ingrederis, & quæ non vis audis, & quæ sunt noxia vides, inhonestisq; & viris & mulieribus coniungens. Noli itaque, fili mi, noli obsecro, sic agere, sed fuge in eremum, vbi cum Dei adiutorio saluari potes. Respondit ei iunior: Perge senior, Deus non quærit nisi cor mundum. Tunc expandens in cælum ambas manus suas senex ait: Gloria tibi Deus; Ecce enim ego habeo in Scithi annos quinquaginta quinque, & mundum cor non habeo; hic autem in tabernis conuersans cordis munditiam possidet.

Nihil monacho cum cauponâ.

Angelicus monachorũ habitus.

Difficile in sæculo & tabernis cor mundum gerere.

Vita EVAGRII *philosophi à Synesio Cyrenes episcopo ad Christi fidem conuersi.* CAP. CXCV.

CVM Alexandriæ essemus, Leontius Apameensis, vir religiosus ac fidelissimus, venit ex Pentapoli; multis enim iam annis Cyrene moratus fuerat. Venit autem diebus Eulogij sancti Alexandrini patriarchæ, eiusdem Cyrenensis vrbis futurus episcopus. Cumq; in familiari colloquio essemus, narrauit nobis, dicens: Fuit temporibus Theophili beatissimi patriarchæ Alexandrini Cyrene episcopus Synesius philosophus. Qui cùm venisset Cyrenem, reperit illic philosophum quemdam, Euagrium nomine, qui sodalis suus in studijs liberalibus fuerat, amicum sibi charissimum, sed religione gentilem, & culturæ idolorum maxi-

maximè deditum: cum episcopus Synesius ab idololatriâ transferre ad culturam Christi satagebat, curamque ingentem eius rei sibi assumpserat pro charitate quam erga ipsum à principio habuerat. Ille verò minimè id patiebatur, neque illius doctrinam admittere volebat: episcopus tamen præ nimio ad illum amore ne sic quidem tædio victus desistebat diebus illum singulis hortari, & instruere, ac inducere vt Christo crederet, ipsiusque Sacramenta susciperet. Cumque illi quotidie ista monita dare persisteret, dixit ad eum semel philosophus: Vere, mi domine episcope, cum ceteris quæ mihi displicent in Christianis, hoc est, quòd consummationem sæculi istius futuram dicunt, & post consummationem omnes qui ab initio sęculi fuerunt homines, in isto corpore resurrecturos, carnemque hanc incorruptibilem recepturos & immortalem, atq; ita in perpetuum victuros, sicq; eorum quæ in corpore gesserunt, præmia percepturos: eum etiam qui miseretur pauperi, fœnerari Deo, & qui dispergit in pauperes & inopes, in cęlo sibi thesauros reponere, & centuplicata quæ erogauerit in regeneratione cum æternâ vitâ à Christo esse reddenda. Quæ omnia cùm dicuntur, deceptio, & irrisio, & fabula mihi videntur: episcopus autem Synesius asseuerabat omnia Christianorum vera esse, nihilq; omnino habere falsum vel veritati contrarium, idq; multis documentis asserebat, & persuadere illi nitebatur.

Synesius Euagrium philosophũ ad fidem conatur adducere.

Tergiuersatur Euagrius de resurrectione.

Post multum verò temporis, cum illum induxisset Christianum fieri, baptizauit ipsum & filios eius, cunctosque domesticos illius. Ceterùm non multò posteà quàm baptizatus fuerat, dedit episcopo auri tria centenaria in vsum pauperum, dicens: Accipe aurum istud, & distribue illud pauperibus, & fac mihi cautionem manu tuâ, quòd Christus mihi ipsum reddet in futuro sæculo. Qui suscepto auro, promptè illi, vt petebat, cautionem fecit.

Tandem cum familia baptizatur.

Aurum Deo per pauperes fœnori dat, cautionis chirographo à Synesio suscepto.

Vixit itaque post Baptismum annos aliquot philosophus, ac tandem infirmatus est ad mortem. Cùm verò morti proximus esset, dixit filijs suis: Quando cur abitis funus meum, chartam istam in meis manibus ponite, & me cum illâ sepelite. Mortuo autem illo, fecerunt filij sicut eis ipse præceperat, sepelieruntque eum cum chirographo. Tertiâ verò post sepulturam die apparuit episcopo Synesio nocte quiescenti, dicens: Veni ad sepulcrum, vbi iaceo, & accipe chirographum tuum; accepi enim debitum, satisfactumque mihi est, atque vt certior eius rei fias, propriâ meâ subscripsi manu. Ignorabat autem episcopus quod chirographum illud consepelissent ei.

Curat se cum chirographo sepeliri.

Mortuus, satisfactũ sibi à Christo renunciat.

Manè autem facto, accersitis filijs eius dixit: Num aliquid cum patre vestro in monumento posuistis? Illi putantes, quòd eos de pecunijs interrogaret, dixerunt ei: Nihil, domine, præter pannos consuetos. Quid igitur? Numquid vel chartam aliquam consepelistis ei? Tunc recordati illi (ignorabant enim quòd de chirographo diceret) dixerunt ei: Ita sanè, domine; chartam enim quamdam moriens dedit nobis, & ait: Quando sepelietis me, chartam istam mihi in manibus date, nullo penitùs sciente. Tunc dixit illis episcopus somnium, quod nocte illâ viderat, sumensque illos cum clericis ac primarijs ciuitatis accessit ad philosophi tumulum. Quo aperto, inuenerunt iacentem philosophum, chirographumque manu episcopi cóscriptum suis manibus tenentem. Accipientes autem chirographum ex illius manibus, aperuerunt, inueneruntq; in eo nouiter manu philosophi sub scriptum ita: „Ego Euagrius philosophus tibi sanctissimo domino Synesio episcopo salutem. Accepi debitum in his litteris manu tuâ conscriptum, satisfactumque mihi est, & nullum contra te habeo ius propter aurum quod dedi tibi, & per te Christo Deo & Saluatori nostro. Qui verò conuenerant, hoc videntes obstupuerunt, & per multas horas clamauerunt, Kyrie eleison, glorificantes Deum qui facit mirabilia, talemque ac tantam promissionum suarum euidentiam dat seruis suis.

Testatur id chirographo in manu eius in sepulcro inuento.

Asserebat autem & hoc idem dominus Leontius, cautionem illam manu philosophi subscriptam seruari vsque hodie, atque in sacrario sanctæ Cyrenensis ecclesiæ custodiri; & quicumque sacrarij custos ingrederetur, hanc illi cum ceteris vasis sacris assignari custodiendam cum omni diligentiâ, atque eum deinceps successori suo integram illam inuiolatamq; reconsignare.

Seruatur miraculosum chirographum in sacrario ecclesiæ Cyrenensis.

Miraculum, quod PVERIS *Apameensibus contigit, qui ioco verba sanctæ consecrationis protulerunt.* CAP. CXCVI.

NARRAVIT nobis Gregorius Africanæ prouinciæ præfectus, fidelis vir, & monachorum ac pauperum amator, bonisq; omnibus semper congaudens: In prouinciâ, inquit, meâ, (erat autem Apameensis secundæ Syrorum prouinciæ, ex oppido quod dicitur Thorax,) ager est ab vrbe quasi quadraginta milliaribus distans, qui Gonagus dicitur; in hoc, siue in eius finibus pueri pascebant pecora, & vt solet pueris contingere, puerili consuetudine volue-

voluerunt ludere. Cumque luderent, dixerunt ad inuicem: Venite celebremus Missam, & offeramus sacrificium, & communicemus, sicuti semper in sanctâ ecclesiâ presbyter facit. Quod cùm placuisset omnibus, constituunt ex eis vnum in ordine presbyteri, duosque alios pueros in ministrorum officio, veniuntque ad saxum quoddam (erant enim in planitie) ac supra saxum in morem altaris apponunt panem, & vas testeum cum vino: assistuntque, vnus quidem coram altari, qui fungebatur officio presbyteri, medius, duo verò alij hinc atque hinc veluti ministri. Et ille quidem sanctæ oblationis verba dicebat, illi verò fasciolis quæ ferebantur, pro flabellis vtentes, auram faciebant. Qui verò presbyteri fungebatur officio, ideò sanctæ oblationis verba sciebat, quia consuetudo fuit in ecclesiâ, vt pueri in Missis ante sacrarium assisterent, primiq; cum clericis communicarent sanctis Christi Dei nostri venerandisque mysteriis. Quoniam verò quibusdam in locis altâ voce consueuerunt presbyteri sancti sacrificij orationes pronuntiare, pueri vt propius astantes sæpius eas audiendo didicerant.

Pueri Missam celebrant, verba oblationis super panem proferendo.

Cùm igitur omnia secundùm ecclesiasticam consuetudinem fecissent, priusquam panes frangerent ac communicarent, ignis cælitus delapsus, quæ proposita erant consumpsit omnia, saxumque totum combussit, ita vt nihil omnino neque saxi, neque eorum quæ fuerant superposita, relinqueretur. Hoc repentè factum cùm pueri vidissent, in terram omnes præ timore corruerunt, ac diutius semiuiui permanserunt, neque erumpere vocem, neque de terrâ surgere valentes. Cùm verò non redirent domum horâ quâ consueuerant reuerti, sed pauidi in pauimento iacerent, exierunt parentes eorum, vt viderent cuius rei gratiâ consueto legitimo tempore non reuertissent. Egressi autem pueros omnes humi iacentes inuenerunt, neque agnoscentes aliquos, neque loqui se alloquentibus valentes. Parentes itaque semiuiuos eos aspicientes, vnusquisque filium suum assumentes, domum retulerunt, videntesque pueros in huiusmodi excessu diutius durantes, mirabantur nimiùm, caussam stuporis eorum omnino ignorantes, nec discernere valentes, sæpiusque illos per totum diem interrogantes, responsum nullum accipere ab eis potuerunt, & quæ illis acciderant, scire omnino nequiuerunt, donec dies illa & nox tota præteriit. Tunc enim & pueri paulatim in se ipsos reuersi, cuncta ipsis retulerunt quæ gesta fuerant, & quæ illis contigerant. Assumentes verò parentes suos & omnes loci ipsius habitatores, egressi sunt, & locum eis ostenderunt, in quo mirabiliter ista contigerant, vestigia quædam elapsi ignis indicantes.

Ab igne cælesti panis & saxum consumitur.

Audientes verò quæ facta fuerant, & ipsis indiciis rerum admoniti, in ciuitatem cucurrerunt, cunctaque episcopo ciuitatis nuntiauerunt: qui perculsus magnitudine & nouitate miraculi, cum omni clero festinus accurrit, vidensque pueros, & rursus ab eis quæ euenerant audiens, & cælestis ignis vestigia intuens, pueros quidem omnes continuò in monasterium immisit, locum verò monasterium fecit latissimum, supra locum autem ignis ecclesiam construxit, & sanctum erexit altare.

Pueri monasterio traduntur.

Ecclesia loco illo miraculoso extruitur.

Dicebat autem ipse domnus Gregorius fidelissimus vir, vnum se istorum puerorum aspexisse, eiusque monasterij vbi miraculum acciderat, monachum ipsum cognouisse. Et istud quidem magnum reuerà ac diuinum stupendumque miraculum Gregorius venerabilis nobis ætate nostrâ contigisse enarrauit.

Relatio RVFFINI *de sancto Athanasio, & aliis pueris sodalibus.* CAP. CXCVII.

RVFFINVS autem qui ecclesiasticam conscripsit historiam, simile quiddam priori ætate gestum à pueris ludentibus narrat. Ait enim, cùm puerilia conscriberet Athanasij sanctissimi, magni propugnatoris ac præconis veritatis magnæque Alexandrinæ ciuitatis episcopi, & orbis totius doctoris inclyti, quomodo scilicet ipsius promotio ad episcopatum ex præscientiâ diuinâ initium sumpsisset.

Consequens autem mihi videtur esse, pauca de viri antiquitate repetere, & qualis à puero fuerit vitæ, qualisve instituti, meminisse, quemadmodum ab his qui cum illo familiarissimè vixerunt, accepimus. Eo igitur tempore quo Alexander sanctissimus Alexandrinæ ecclesiæ præerat, cùm die quadam ex eminentiore loco mare intueretur, aspexit pueros in littore ludentes, vt consuetudo pueris est, episcopumque imitantes, ac ecclesiasticos ritus omnes. Cùm ergo pueros illos diutius intueretur, maiora quædam & sacratiora illos aggredi videt. Turbatus itaque continuò, clericos aduocans eis ostendit, quæ ipse conspexerat, præcepitque vt irent & pueros omnes apprehenderent, atque

Ruff. l. 1. hist. c. 14.

Pueri episcopalia officia emulantur.

atque ad se adducerent. Venientes igitur pueros interrogat, quis eis ludus fuerit, quidve, & quomodo gesserint. Illi verò, vtpote pueri, perterriti, ab initio quidem negare cœperunt, posteà verò totam seriem exposuerunt, confessique sunt se quosdam baptizasse catechumenos per Athanasium, quem sibi pueri episcopum fecerant. Tunc igitur diligenter inquirens ab ijs, & quinam baptizati fuissent, & quid, & quomodo interrogati, quidve respondissent; cùm ab eo qui interrogauerat, cuncta didicisset, comperto quòd omnia iuxta ritum religionis nostræ peregissent, rem in commune cum clericis agitans, definiuit vt dicitur, eos qui Baptismo consecrati fuerant, cùm omnia circa se solemniter peracta fuissent per interrogationes & responsiones, secundò quidem non oportere baptizari, sed impleri ea quæ solent à sacerdotibus fieri. Porrò Athanasium, & ceteros, quos ille vt sacerdotes & diaconos habuerat in ministerio, conuocatis eorum parentibus, sub Deo teste ecclesiæ tradidit, vt illic nutrirentur.

Puer Athanasius in lusoria natiuitate episcopum simulans, catechumenos baptizat.

Ratus in Baptismo habitus.

Ecclesia Athanasium cum sacris sacerdotibus & diaconis traditur.

Modico itaque transacto tempore, cùm & à Notario perfectè, & à Grammatico sufficienter Athanasius iam instructus esset, continuò quasi fidele depositum Dei, sacerdoti à parentibus traditur, & veluti Samuel quidem in templo nutritur. Quoties verò Alexander in senectute ad episcopos proficisceretur, iste sequebatur eum, ferens sacerdotij amictum, qui Hebraice appellabatur Ephod.

Alexandro episcopo Alexandri nec cohabitat.

Tanta verò & tam præclara contra hæreticos Athanasij in sanctâ Ecclesiâ fuêre certamina, vt illud de eo scriptum esse videatur, quod dictum est: Ego ostendam ei, quanta pro nomine meo illum oporteat pati. Nam in eius persecutionem totus conspirauit orbis, commoti sunt reges terræ & gentes, & regna exercitusque contra illum conuenerunt. Porrò ipse diuinum illud eloquium opere implebat, quo dicitur: Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum: si exsurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Verè enim tanta illius ac talia feruntur opera, vt magnitudo quidem rerum nihil me præterire persuadeat, multitudo verò gestorum plurima tacere compellat. Fluctuat itaq; ambigua mens, neque planè dignoscere valet, quid conscribere, quid omittere debeat. Atque ideò paucorum meminimus, quæ ad rem pertinent: reliqua verò fama enarrabit, quę profectò minora, quàm se habeat veritas, enuntiabit; veritati quippe nihil addere poterit.

Actor. 9.

Varijs persecutionibus agitatur.

Psal. 26.

Responsio sancti ATHANASII *episcopi Alexandrini, num quis sine fide baptizari possit.* CAP. CXCVIII.

INTERROGATVS est aliquando prædictus sanctus Athanasius postquã Alexandriæ episcopus constitutus fuit, An posset quispiam sine fide baptizari secundùm ritum & prædicationem Christianorum: aut si credere se simulans, aliquibus alijs occasionibus baptizatus fuisset, quid de illo sentiendum, aut quomodo suscipiat illum Deus. Et respondit, dicens: Audiui aliquando à senioribus nostris quòd beato Petro episcopo & martyri, cùm facta esset mortalitas, & plerique ad Baptisma mortis timore confugerent, apparuerit Angelus humanâ specie, dicens: Quamdiu huc mittitis marsupia ista, signata quidem, inania autem prorsus & vacua, & nihil intus habentia? Erunt itaque, quantum ex Angeli voce conijcere licet, signum habentes Baptismi, quoniam & beneficium aliquod existimarunt se consequi, si Baptisma susciperent, atque idcircò baptizati sunt.

Baptizati ex simulatione, vel alio simili respectu, inania sunt marsupia, sed signata.

Relatio de SENE *quodam simplice, qui cùm Sacramentum offerret, Angelos videbat.* CA. CXCIX.

NARRAVIT quidam patrum, quòd senex quidam mundus & sanctus existens, cùm offerret Sacramentum, videbat Angelos sibi dexterâ læuaque assistentes. Porrò hic ab hæreticis consecrationis ritum perceperat, & veluti simplex & rudis diuinorum dogmatum, quando offerebat, in simplicitate & innocentiâ dicebat quæ non decebant secundùm rectam fidem, ignorans quòd falleretur.

Senex Angelos dextrâ læuaq; sacrificanti sibi assistere videt.

Per diuinam igitur dispensationem perrexit ad eum diaconus quidam peritissimus diuinorum dogmatum. Contigit autem sanctum senem, præsente illo, sacrificium offerre. Dixit autem ei diaconus: Verba, quæ in offerendo dixisti, rectæ fidei non sunt, sed hæreticorum & prauæ opinionis hominum. Senex autem confidens, quoniam videbat Angelos dum offerebat, non intendit his quæ dicebantur à diacono, sed contempsit. Diaconus autem persistebat, dicens: Falleris, abba; non enim admittit fides Catholica ista quæ dicis, neque mater Ecclesia. Cùm autem videret diaconi constantiam in se arguendo senex, atque in oblatione salutari sanctos Angelos, vt consueuerat, intueretur, ait eis: Diaconus iste mihi hæc & ista dicit: quomodo se habet

Forma oblationis verba non recta fidei miscebat.

Docetur à diacono, confirmantibus verò formam Angelis.

habet veritas? Dicunt ei Angeli: Ausculta ei, nam vera loquitur, & rectè ista prosequitur. Dixit autem eis senex: Quare vos non dixistis mihi? Dixerunt autem illi Angeli: Deus ita disposuit, vt homines ab hominibus corrigantur.

CAP. CC. *Quomodo* IVVENIS *aurifex à viro patricio sit in filium adoptatus.*

NARRAVIT nobis quidam sanctorum patrum, quòd iuuenis quidam ingeniosus se ad aurificem pro discendâ arte contulerit, quam dum solerter addisceret, vnus ex patricijs iniunxit eis, vt crucem auream lapidibus pretiosis ornatam facerent, quò illam ecclesiæ offerret. Et quoniam valdè ingeniosus erat adolescens, iniunxit illi magister eius id opus. Cœpit ergo adolescens cogitare intra se, ac dicere: Si iste tantas offert pecunias Christo, cur non & ego mercedem meam in istam crucem conferam, vt eam mihi, tamquam duo minuta viduæ, computet Christus? cogitans igitur quantum mercedis esset accepturus, mutuatur id, & in crucem mittit. Veniens itaque patricius ponderat crucem, priusquam in illâ lapides includerentur, inuenitque plus habere ponderis quàm constituerat. Cœpit itaque minitans vrgere adolescentem, quasi fraudem fecisset, aurumque adulterasset. Tunc ait illi adolescens: Nouit ille qui solus cordium scrutatur arcana, quia nihil tale feci. Sed cùm viderem te tantum pecuniarum Christo Domino obtulisse, cogitaui immittere mercedem meam, vt & ego partem habeam tecum, vtque me suscipiat Christus, quemadmodum duo minuta viduæ illius accepit. Stupefactus ille dixit iuueni: Itáne, fili, cogitasti? Ait ille: Ita sanè. Patricius verò dixit illi: Quoniam ita cogitasti, totamque voluntatem tuam obtulisti Christo, volens habere partem mecum, ecce ex hodiernâ die suscipio te mihi in filium, heredemque constituo. Et assumpsit eum secum, atque heredem suum fecit.

Iuuenis aurifex cruci aureæ de suo peculio ex pietate quadam addit.

Adoptatur ob opus hoc pietatis à patricio in filium.

CAP. CCI. *Vita* VIRI *Constantinopolitani nobilissimi, cui pater moriens Dominum Iesum Christum reliquit curatorem.*

NARRAVIT quidam patrum, dicens: Ascendi aliquando Constantinopolim cuiusdam necessitatis gratiâ; cumque in ecclesiâ sederem, ingressus est quidam sæcularis, maxime illustris atque fidelissimus. Is cùm aspexisset me, accedens salutauit eum omni charitatis officio. Et post salutationem sedit iuxta me, & cœpit interrogare de his quæ pertinent ad animæ salutem. Cumque ego illi dicerem, quòd his qui ritè terrena disponunt, cælestia quoque donantur: Benè, inquit, pater, dixisti. Nam verè beatus est, qui spem suam in Deum ponit, & se ipsum totum committit Deo. Et dicebat: Ego filius fui cuiusdam sæcularis gloriâ clarissimi. Erat autem ipse pater meus eleëmosynis maximè deditus, & plurima pauperibus distribuebat. Die ergo quadam vocauit me, & ostendit mihi omnes pecunias, dicens: Fili, quid tibi gratius est, vt dimittam tibi pecunias istas, an Christum curatorem tuum? Ego, cùm placerent mihi quæ faciebat, respondi me Christum malle. Ista enim omnia prætereunt, & hodie sunt, & cras non erunt; Christus autem manet in æternum. Quod ille cùm audisset, omnia iam liberè & largâ manu pauperibus erogabat, ita vt moriens pauca admodum mihi relinqueret. Ego autem iam pauper effectus, humilis procedebam, spem meam habens in Christum, cui me ille reliquerat.

Terrena despicienti cælestia donantur.

Quidem præ paternâ hereditate Christum curatorem eligit.

Erat autem alius quidam diues valdè, & primarius, habens vxorem fidelem Christo, & timentem Dominum, habebat autem & filiam vnicam. Dixit ergo illa viro suo: Hanc solam habemus filiam, tantaque bona nobis largitus est Deus; cuius ergo rei indiget? Si quæsierimus dare illam alicui primario, & diuiti, qui non sit bonis moribus, affliget eam semper. Quæramus illi virum humilem, & timentem Dominum, qui secundùm Deum illam diligat & foueat. Qui dixit illi: Rectè dixisti. Perge ergo in ecclesiam, & ora intentissime, atque illic reside, & qui primus ingressus fuerit, hic illi à Domino missus est sponsus. Fecit igitur vt iusserat vir eius: cumque orasset, & sederet, ingressus sum ego primus. Mittens ergo illa seruum suum, continuò accersiuit me, cœpitque interrogare, dicens: Vnde es? Ego autem dixi illi: Ex hac ciuitate sum talis filius. Dixit autem mihi: Illius eleëmosynarij? Et dixi: Ita, illius sum filius. Tunc ait mihi: Habes vxorem? Et dixi: Non. Narrauique illi, quæ mihi dixerat pater meus, & quæ ego responderam ipsi. Illa verò glorificans Dominum, ait: Ecce bonus curator tuus misit tibi vxorem, & pecunias, vt vtaris vtrisque cum timore Dei. Deditque mihi filiam suam & pecunias. Ego autem oro, vt patris mei viam vsque in finem teneam.

Cùm pauperiam esse, diues illi puella desponsatur, Christo ita curante.

Cap. cc. i.

Vita ABIBAE *sæcularis hominis filij, serui Dei.*

NARRAVIT aliquis patrum, quòd sæcularis quidam habuerit filium pium, religiosum, virginem, & ab ipsis annis puerilibus continentiæ rerum omnium assuetum, adeò vt vinum iam non biberet. Habebat autem in votis sedere in solitudine: pater verò eius volebat illum sæculi obligare negotijs, neque poterat; nam hoc ille minime patiebatur. Erant & illi alij fratres, ipse autem maior natu omnibus. Cùm autem illius institutio à patris voluntate esset remotissima, obiurgabat illum assiduè pater, exprobrans illi ipsam continentiam, & dicens: Cur similis non es fratribus tuis, nec te ipsum negotijs exponis? Ille verò sustinebat tacens. Omnes verò diligebant eum pro illius religione & modestiâ.

Abibas cõtinens & à sæcularibus rebus abstractus.

A patre reprehensus, patienter sustinet.

Cùm vero pater eius moriturus esset, quidam ex genere ipsius, & alij Abibæ (hoc enim erat filio nomen) amantissimi, putantes quòd illum odisset pater eius propter assiduas illius obiurgationes, conuenerunt, dicentes: Ne forte priuet hereditate seruum Dei pater, pro illo deprecemur. Erat enim diues valde. Pergunt itaque ad eum, & dicunt: Conuenimus aliquid abs te precaturi. Quibus ille ait: Quid vultis à me petere? Pro domino Abibâ oramus, ne illum negligas. Tum pater: Pro illo rogatis me? Dicunt ei: Vtique. Qui ait: Vocate illum huc. Putauerunt autem, quòd iuxta consuetudinem obiurgare eum vellet. Cumque ingressus fuisset, ait illi pater: Appropinqua mihi. Et cùm appropinquasset ei, tenuit pedes eius plorans, & dicens: Ignosce mihi, fili mi, & ora Deum, ne mihi imputet quoniam afflixi te. Tu enim quærebas Christum, & ego sæculariter mouebar. Vocat autem & alios filios, & ait illis: Hic dominus vester & pater est; quidquid dixerit, facite, & quod vos habere voluerit, in ipsius potestate erit. Admiratique sunt omnes. Statim verò vt mortuus est pater ipsorum, distribuit fratribus partes. Ipse verò sumens partem suam, dedit eam pauperibus, nihil sibi omnino reseruans. Fecit autem sibi breuem cellulam, vt solitarius degeret: moxque cum consummasset cellam, infirmatus est, atque ad finem peruenit.

Solus heres à patre scribitur.

Fratres facit coheredes.

Partem suam in pauperes distribuit.

Aderat autem illi frater eius, cui dixit: Vade, frater, fac domui tuæ consolationem. aderat quippe celebritas sanctorum apostolorum. Dixit ei frater eius: Quomodo dimittam te, & abibo? Ait illi: Vade, & cum venerit hora mea, ego te vocabo. Cùm ergo venisset hora, surrexit ad fenestram, & pulsauit. Intendit autem in eum frater eius. Et ille ipsi annuit, dicens: Veni. Statim verò vt venit frater eius, tradidit spiritum Domino. Omnesque mirati sunt, & glorificauerunt Deum, dicentes: Eximiâ charitate, quâ dilexit Christum, dignum inuenit finem.

Præscius est suæ mortis.

Relatio de quodam LAPIDARIO, *qui prudenti consilio vitam in mari seruauit.*

Cap. cc. iii.

NARRAVIT quidam patrum; quòd aliquando lapidarius quidam, habens lapides pretiosissimos, & gemmas, & margaritas, nauem conscendit cum filijs suis, peregrè ire cupiens & negotiari. Contigit autem illum ex dispositione Dei puerum quemdam qui erat in naui diligere, qui illi quoque in naui ministrabat, & ipse etiam ab eo reficiebatur, comedens ex his quæ ille comedebat. Die verò quadam audiuit nautas puer submurmurantes inter se, & statuentes illum in mare proijcere pretiosorum lapidum caussâ. Venit autem puer ille mœrens ad virum prædictum, vt ex consuetudine suâ ipsi ministraret. Qui ait illi: Cur hodie ita mœstus es, fili? Ille verò dissimulabat dolorẽ, & tacebat. Rursum interrogauit eum, dicens: Dic mihi veraciter quid habes? Tunc ille erumpens in fletum ait illi: Sic & sic consilium fecerunt nautæ de te. Dixit autem ei: Nosti hoc diligenter? Ait: Vtique, sic de te apud se ipsos statuerunt. Tunc aduocans filios suos dixit eis: Quodcumque dixero vobis, impigre & absq; vllâ disceptatione perficite. Tunc explicans sindonem cœpit eis dicere: Afferte capsulas. Quas cùm tulissent, aperiens eas cœpit educere lapides. & cum omnia explicuisset, & in omnium conspectum posuisset, sic dicere cœpit: Hæc vita est? propter ista periclitor? & cum mari pugno? & post modicum morior? nihilque mecum ex isto sæculo fero? Dixit autem filiis suis: Proiicite in mare ista omnia. Mox itaque vt locutus est, tulerunt ea, & in mare proiecerunt. Porrò nautæ obstupuerunt, consilium suum dissipatum esse cognoscentes.

Lapidarius lapides pretiosos in mare conijcit, ne eorũ caussâ à nautis occidatur.

Quomodo MVLIER *religiosa & timens Deum, monachum à turpi desiderio compescuerit.*

Cap. cc. iv.

DICEBAT aliquis patrum: Frater quidam à serpente morsus est, ingressusque est ciuitatem vt curaretur. Suscepit autem illum religiosa quædam mulier, & ti-

& timens Dominum, & curabat eum. Cùm verò modicum cœpisset à doloribus deseri, cœpit illi diabolus immittere turpes cogitationes in eam, volebatq́; tãgere ipsius manum. Quæ dixit ei: Non ita, pater; Christum time: recole tristitiam & pœnitentiæ dolorem, quem in cellâ tuâ passurus es: memento gemituum & lacrymarum, quas effusurus es. Hæc ille & alia similia cùm ab eâ audisset, fugit ab ipso pugna diaboli, iamque erubescens inde fugere volebat, non valens præ pudore in ipsius faciem intendere. Illa rursus eum in visceribus Christi miserans, dicebat ipsi: Noli discedere, pater, opus adhuc habes fomentis. Non erat puræ animæ tuæ illa cogitatio, sed perditi corruptorisque diaboli suggestio. Atq; ita sine scandalo curatum illum à se cum viatico dimisit.

Casta & religiosa mulier ne manum quidem suam à religioso tangi sustinet.

CAP. CCV. *De aliâ* MVLIERE *prudente, quæ se impetentem monachum sapienti consilio reiecit.*

NARRAVIT nobis quidam, quòd aliquis manens in cœnobio missus est pro responsis cœnobij. Erat autem quidam religiosus sæcularis in vico morans, apud quem ille diuertebat, quoties veniret in vicum. Habebat verò ille filiam nuper viduam relictam, quæ vixerat cum viro suo vnum aut duos annos. Cùm ergo frater ille ingrederetur & egrederetur ad eos, impugnari de illâ cœpit. Quæ, vt erat prudens, id cognouit, & obseruabat se vt non veniret in conspectum eius. Quadam verò die intrauit pater eius proximam ciuitatem cuiusdam necessitatis causâ, dimittens eam in domo solam.

Prudens femina ne fratri cuidam scandalo sit, conspectum eius fugit.

Veniens autem frater ille secundùm consuetudinem, solam eam reperit, & dixit ei: Vbi est pater tuus? cui illa: Ingressus est ciuitatem. Cœpit ergo turbari ab impugnatione, volens insurgere in eam. Quæ cum omni prudentiâ dixit ad illum: Noli turbari; pater meus vsque serò non reuertetur: hic ambo sumus; scio autem, quòd vos monachi sine oratione nihil facitis, surge itaque & ora Deum, & quidquid miserit in cor, hoc faciamus. Ille verò non acquiescebat, sed perturbabatur magis. Quod illa vbi animaduertit, ait illi: Numquid cognouisti vnquam mulierem? Dicit ei: Non, sed scire volo quidnam sit. Quæ ait illi: Idcircò turbaris, quia ignoras fœtorem infelicium mulierum. Et volens illi passionem imminuere, dixit: Nunc ego sum in menstruis, & nemo mihi appropinquare potest, neque odorari prę fœtore. His ille aliisque plurimis ab eâ auditis, compunctus & in seipsum rediens, lacrymatus est.

Mentione fœditatum muliebriũ tentationẽ à fratre abigit.

Postquam verò vidit illum puella ad seipsum rediisse, dixit ei: Ecce si te audissem, & obtemperassem tibi, iamque peccatum perpetrauissemus, quâ deinceps facie, quibus oculis aspicere potuisses patrem meum, vel reuerti ad monasterium tuum, & audire psallentium sanctorum chorum? Deprecor itaque vt sobrius ac vigilans sis, nec velis iam propter breuem voluptatem perdere tot labores quot pertulisti, æternisque priuari bonis. Audiens autem hæc ipsius verba frater ille qui passus fuerat tentationem, quique ista retulit, gratias agens Deo, qui illum per mulieris prudentiam & pudicitiam ne funditus periret, eripuerat, reuersus est ad monasterium, & peccati sui pœnitentiam egit.

Breui voluptati æterna bona præferenda.

Quâ arte[32] MVLIER *quædam illustris mansuetudinem edocta sit.* CAP. CCVI.

NARRAVIT quidam ex patribus, quòd mulier illustris & ex senatorio genere, venerit adorare sancta loca. Cumque descendisset Cæsaream, placuit sibi illic requiescere, rogauitque episcopum, dicens: Da mihi vnam virginem, vt informet me & doceat timorem Dei. Eligens autem episcopus virginem humilem, tradidit ei. Post aliquantulum verò temporis occurrens illi episcopus, ait: Quomodo se gerit virgo quàm assignaui tibi? Quæ ait: Bona quidem est, sed non valdè prodest animæ meæ: permittit enim me voluntates meas facere, cùm sit humilis. Sumens autem episcopus vnam duriorem dedit ei, quæ illam obiurgabat, appellans eam fatuam diuitem, & his similia illi exprobrans. Post tempus aliquod rursum illam rogauit episcopus: Quomodo se habet altera virgo? Quæ dixit: Reuerà ipsa prodest animæ meæ. Atq; ita magnam acquisiuit mansuetudinem.

Peregrinatio ad loca sancta.

Quomodo mansuetudo acquiratur.

Vita PVELLAE *Alexandrinæ, quæ à sanctis Angelis de sacro fonte fuit leuata.* CAP. CCVII.

NARRAVIT nobis abbas Theonas & Theodorus, quòd Alexandriæ sub Paulo patriarchâ puella quædam relicta fuerat pupilla à parentibus magnâ facultate locupletibus: erat autem adhuc sine Baptismo. Die verò quadam ingressa pomarium quod sibi reliquerant parentes eius (sunt enim in medio ciuitatis pomaria) vidit quemdam parantem sibi laqueum vt se præfocaret. Cucurrit igitur, & dixit ei: Quid facis, homo? Dixit autem ei: Dimitte me,

me, mulier, quoniam in multâ tribulatione sum. Quæ ait illi: Dic mihi caussam, & fortassis iuuare te potero. Dixit illi: Graui ære alieno premor, & valde suffocor à creditoribus, elegique potiùs vitam semel finire, quàm quotidie mori. Quæ dixit illi: Quæso te, accipe omnia quæ habeo, & redde; tantùm ne perdas teipsum. Sumens verò ille reddidit omnia.

Puella Alexandrina omnibus bonis cedit vt desperabundum à laqueo reuocet.

Puella ergo angustari cœpit, non habens qui sibi curam gereret. Itaque destituta parentum solatio, fornicari instituit, & inde sibi victum quærere.

Depauperata fornicationi se tradit.

Dicebant ergo viri illi sancti: Quis nouit ista, nisi solus Deus? quomodo scilicet permittatur anima propter caussam aliquam ipsi soli cognitam, ad tempus derelinqui.

Post aliquantulum temporis infirmata est puella, & in se reuersa compuncta est, orauitque pontificem, vt faceret illam Christianam. Omnes autem aspernabãtur eam, dicentes: Quis hanc suscipiat, quæ meretrix est? affligebatur autem vehementer. Cùm verò in his esset angustiis, astitit illi Angelus in specie hominis, cum quo misericordiam fecerat. Cui illa dixit: Cupio fieri Christiana, & nemo vult pro me loqui. Qui ait: Numquid reuerà istud cupis? Respondit illa: Vtique domine, & deprecor te vt hoc mihi impetres. Qui ait: Noli tristari; ego adducam aliquos, qui te accipient. Adduxit ergo alios duos & ipsos sanctos Angelos, duxeruntque illam in ecclesiam: rursumque seipsos transformantes in personas quasdam illustres, & notas ex ordine Augustalium, vocant clericos, presbyterum scilicet & diaconum, qui in hoc ipsum constituti erant. Dicunt eis clerici: Vestra charitas pro eâ pollicetur? Illi autem responderunt: Etiam nos pro illâ pollicemur. Sumentes ergo illam baptizauerunt, & albis induta rursus ab eis subuecta est. quam cùm deposuissent, euanuerunt.

Ad se redeundo, & baptismum petens, despicitur, nec susceptorem habere potuit.

Angeli fuere eius susceptores in specie hominum illustrium.

Vicini ergo cùm illam ita albis indutam viderent, postquam recesserunt illi, dicunt ei: Quis te baptizauit? Nuntiauit autem eis rem totam, dicens: Venerunt quidam & tulerunt me in ecclesiam, locutique sunt clericis, & baptizauerunt me. Et dixerunt ad eam: Qui sunt illi? Cùm verò non posset dicere qui essent, illi abeuntes nuntiauerunt episcopo. Dixit autem episcopus his qui ad baptizandum constituti erant: Vos illam baptizastis? Et confessi sunt se illam baptizasse exoratos ab illo & illo Augustalibus. Porrò accersitis ex prætorio his, quos clerici dixerant, dixit episcopus: Num ipsi pro istâ fide iussistis? Qui dixerunt: Neque nouimus, neque conscij sumus nobis hoc fecisse. Tunc verò iam cognouit episcopus, Dei hoc opus esse. Conuocansque illam dixit ei: Dic mihi, filia, quid gessisti boni? Quæ ait: Meretrix existens & paupercula, quid boni operari potui? Dixit illi episcopus: Nihil ne omnino operata es? dixit ei: Non, nisi quòd videns quemdam qui à creditoribus premebatur, se suffocare volẽtem, datâ illi omni substantiâ meâ liberaui eum. Et his dictis continuò obdormiuit in Domino. Tunc episcopus glorificans Dominũ, dixit: Iustus es Domine, & rectũ iudicium tuum. Psal. 118.

Beneficiũ hoc puellæ à Deo ob opus eius charitatis præstitum.

Pulchra responsio SENIS, *facta fratri qui à tristitiâ impugnabatur.* CAP. CCVIII.

FRATER, qui à tristitiâ impugnabatur, interrogauit senem, dicens: Quid faciam, quia cogitationes meæ insurgunt aduersum me, dicentes: Inutiliter & importunè renuntiasti, saluari non potes. Dixit ad eum senior: Scis, frater, quia etsi non possumus terram repromissionis ingredi, expedit nobis, vt cadamus in deserto, quam vt reuertamur in Ægyptum?

Præstat in deserto cadere, quàm reuerti in Ægyptum.

Pulchra admonitio cuiusdam sancti VIRI *super verbis orationis Dominicæ*, Et ne nos inducas in tentationem. CAP. CCIX.

DIXIT quidam sanctorum: Cùm oramus ad Dominum, dicentes: Ne nos inducas in tentationem; non vt non tentemur oramus, hoc enim possibile non est, sed ne à tentatione absorbeamur, si aliquid agamus quod displiceat Christo; hoc enim est non intrare in tentationem. Sancti enim martyres tentati per supplicia, nec superati, non intrarunt in tentationem, sicuti neque qui pugnat cum bestiâ, quousque non deuoratur ab eâ: cùm verò deuoratus fuerit, tunc introiuit in tentationem. Ita & in omni passione fit: neque enim intramus in tentationem, nisi à passione superemur. Math. 6.

Intrat in tentationem, qui à passione superatur.

Quomodo sanctus EPISCOPVS *altercantem secum alterum humilitate superauerit.* CAP. CCX.

QVIDAM ex patribus narrauit de duobus vicinis episcopis, quòd aliquando inter eos simultas quædam exorta sit. Erat autem ex his alter quidem diues & astutus, alter verò humilis valdè; quærebatq; astutus ille alium lædere. Quòd cùm ipse comperisset, ait clero suo: Christi gratiâ vincere possumus. Dixeruntque illi: Quis, domine, aduersus istum præualere posset? Et ait illis: Exspectate paulisper, & videbitis mise-

SPIRIT. misericordiá Dei. Obseruauit igitur diem, quâ ille martyrum festiuitatem celebraret, assumensque clerum suum ait illis: Sequimini me, & quidquid me facere videritis, & vos facite, proriusque victores erimus. Dicebant ergo: Quid putas facturus est? Venit igitur ad episcopum, & pertranseunte Litaniâ, populoque totius ciuitatis congregato, procidit ad pedes eius cum toto clero suo, dicens: Ignosce nobis, domine, serui tui sumus. Stupefactus ille, atque compunctus in tantâ episcopi humilitate, Deo cor illius immutante, pedes illius renuit, dicens: Tu meus & dominus & pater es. Factaque est inter eos ex illâ die magna charitas atq; cócordia. Dicebat autem clero suo humilis ille: Numquid nó per Christi gratiam vicimus? & vos ergo cum habetis inimicum, ita facite, & victores entis.

Episcopus humilitate aduersariũ placat & eum lucratur.

Dixit iterum senex: Maiorem habet gloriam humilis quàm rex: ille enim solum in faciem laudatur; hic autem semper & vbique laudatur, & beatus prædicatur.

Maior humilis quàm regis gloria.

CAP. CCXI. *De* SENE *magnæ virtutis, qui fratrem sua illi suffuratum à carcere liberauit.*

NARRAVIT nobis abbas quidam, dicens: Erat prope cœnobium nostrum senex quidam leuissimi animi, maximæque virtutis. Habebat autem in vicino cellæ suæ fratrem, qui per instigationem die quadam dum abesset senex, ingressus est cellam eius, librosque illius & vasa diripuit. Cùm ergo rediisset senex, & aperto ostio, vidisset vasa omnemq; supellectilem sublatam esse, perrexit ad fratrem, vt nunciaret ei quid sibi contigisset, inueniique vasa adhuc in medio posita; nondum enim frater ea reposuerat. Nolens autem senior confundere vel arguere fratrem, simulatâ necessitate, continuò ad necessaria naturæ egressus est, ibique permansit per multam horam, donec frater ille vasa de medio tolleret, atque reponeret. Veniens autem postmodum senex, de aliâ re illum alloqui cœpit, neque ipsum omnino arguit.

Senex pro dentior fratris furtum dissimulat.

Post paucos autem dies deprehensum est à quibusdam fratris furtum, missusque est in carcerem, sene nihil penitùs sciente. Comperto autem, quòd in carcerem frater ille coniectus esset, ignorans caussam senior, venit ad monasterium nostrum, ad quod accedere sæpè consueuerat, dixitque mihi: Fac charitatem, & da mihi aliqua esculenta. Et aio ad illum: Num aliquem habes hospitem? Dixit autem mihi: Habeo sane. Accepit autem ea senior, vt iret ad fratrem in carcerem, & consolaretur ac reficeret eum. Vt autem ingressus est carcerem, procidit frater ille ad pedes eius, dicens: Propter te hic detineor, abba; ego enim sum, qui tua omnia furatus fui: sed ecce liber tuus apud illum est, & pallium tuum, & cetera illo & illo in loco sunt. Dixit ei senior: Certus esto, fili, idque firmiter tene, quia non idcircò ad te veni: neque enim sciebam penitùs, quòd propter me hic esses, imò comperto quod hic detinerens inclusus, indolui, ingressusque sum consolandi tui caussâ; nam ecce quæ attuli pro refectione tuâ: faciam autem omnia, vt te de carcere liberem. Profectusque rogauit pro eo quosdam de principibus: quibus cum nota esset viri virtus, mittentes eduxerunt fratrem illum de custodiâ.

Eumdem incarceratum è carcere liberat.

De duobus SENIBVS, *qui mirâ patientiâ erga latrones vsi sunt.* CAP. CCXII.

DICEBAT quidam senum: Accessit ad nos senex magnæ virtutis, legentibusque nobis patrum vitas atque sententias (delectabatur enim senex ille eâ potissimùm lectione, ita vt esset illi semper in ore & in corde; vnde & ex eâ maximum virtutis fructum acquisiuit) ad eum senem legendo ventum est, ad quem ingressi latrones dixerunt: Omnia, quæ habes in cellâ tuâ, tollere venimus. Ipso verò dicente: Quæcumque videntur vobis, filij, tollite: tulerunt omnia, & abierunt. Et cum solum marsupium quod pendebat reliquissent, senex, illo accepto, post eos sequebatur clamans ac dicens: Accipite, filij, à me quod tollere obliti estis de cellâ nostrâ. Quamobrem admirantes illi senis tolerantiam, omnia suis locis in cellulam reuersi restituerunt, dicentes ad inuicem: Vere hic homo Dei est.

Apud Pelag. libell. 16. n. 13.

Senex marsupium suum à furibus relictum, ijs reuocatis offert.

Cùm igitur hoc legeremus, ait ad me senex: Hoc exemplum mihi multùm profuit, abba. Ad quem ego: Quomodo, pater? Et ait mihi: Cùm aliquando morarer prope loca Iordanis, legi hoc, & mirabar hunc senem, & dicebam: Domine Deus, qui me ad hunc habitum vocare dignatus es, fac me dignum huius vestigia sequi. Et cùm arderem summo affectu imitandi eũ, post biduũ superuenerunt latrones, & pulsantibus illis ianuam, agnoui quia latrones essent, dixiq; in meipso: Deo gratias; tempus est vt ostendam fructum desiderij mei. Aperiens autem ianuam, hilariter suscepi eos, & accendi lucernam, & cœpi eis omnia ostendere, dicens ad eos: Nolite turbari, confido in Domino, quia nihil celabo vos. Aiunt autem mihi: Habes aurum?

Exemplo hoc ad patientiam præstanda alius senex incitatur.

Et

Et dixi eis: Etiam, habeo tria numiſmata, poſuiq; illa coram eis; qui accipientes ea abierunt in pace. His ego auditis, iocans dixi ſeni: Numquid iſti ad te reuerſi ſunt, quemadmodum illi ad ſenem? qui ſtatim dixit mihi: Non; auertat hoc Deus: neque enim voluiſſem ego vt reuerterent.

CAP. CCXIII.

Cur ſigna & prodigia diuinitus in ſanctâ Eccleſiâ fiant.

DICEBAT ſenex quidam: Signa & prodigia diuinitus vſque hodie in Eccleſiâ fiunt propter eas quæ pullularunt, & quotidie pullulant, impias hæreſes, & maximè propter acephali Seueri, & ceterorum pernicioſa ſchiſmata, ad munimen ac firmitatem infirmarum animarum, atque ad illorum ipſorum, ſi ita voluerint, conuerſionem. Propterea igitur & à ſanctis patribus, & à beatiſſimis martyribus ab initio fidei vſque hodie fiunt mirabilia in ſanctâ Catholicâ & apoſtolicâ Eccleſiâ.

Propter hæreſes fiunt ſigna & miracula.

CAP. CCXIIII.

Miraculum fontis Baptiſmalis in COEANENSIVM *ciuitate.*

SORVBA vicus quidam eſt ad radices montis, in quo ſita eſt Cœanenſium ciuitas. In eo baptiſterium eſt, quod in ſanctis Epiphaniis ſudat, qui ſudor per tres horas continuis incrementis augetur, & poſt Baptiſma peractum decreſcere incipit, & tribus aliis horis ſenſim deficit.

Baptiſteriũ Epiphanijs ſudans.

CAP. CCXV.

Aliud miraculum baptiſterij caſtelli CEDEBRATIS.

EST & in caſtello Cedebrâtis, quod ſub monte Ænoandron ciuitatis ſitum eſt, baptiſterium, quod in paſchali ſanctæ Reſurrectionis feſtiuitate, cùm ſit lapis vnus, ex ſe ipſo continuò impletur. Duratque aqua illa vſque ad Pentecoſten, moxque tranſactâ Pentecoſte euaneſcit. Vtraque verò iſta miracula in prouinciâ Lyciæ fiunt. Siquis autem hæc ita eſſe non credit, vſque ad Lyciam, non grande iter eſt, pergat, vt rei veritas fidem illi faciat.

A Paſchate ad Pentecoſten baptiſterium ex ſe continuò impletur.

CAP. CCXVI.

Prudens conſilium de non temerè definiendo, deque non ſeruando quæ temerè definita fuerint.

CVM eſſem ſemel in ſanctâ ciuitate, venit ad me vir quidam fidelis, & dixit mihi: Quia quædam indignatio oborta eſt inter me & fratrem meum, & ille non vult reconciliari mihi; alloquere illum, & ad recõciliationem exhortare. Quod ego libentiſſimè ſuſcipiens, conueni fratrem illius, locutuſque cum illo ſum ea quæ ad charitatem & concordiam pertinere videbantur. Viſuſque eſt interim obtemperare mihi, poſtmodum verò dixit ad me: Reconciliari nequeo, quia iuraui per crucem, vltrà illi non reconciliari. Quo audito, ſubridens aio ad illum: Iuramentum tuum talem habet vim, ac ſi dixiſſes: Per pretioſam crucem tuam, Chriſte, non obſeruabo mandata tua, ſed inimici tui diaboli voluntatem faciam. Non ſolùm enim non debemus ea ſeruare, quæ à nobis peſſimè definita fuerint, ſed etiam maximè pœnitentiam agere & affligi in his quæ contra noſtram ſalutem malè definiuimus. Nam ſi Herodes pœnitentiam egiſſet, neque iuſiurandum quod ſtultè emiſerat, ſeruaſſet, numquam profectò maximũ illud ſcelus admiſiſſet, vt Præcurſorem Chriſti decollaret. Quod quidem ipſius Baſilij ſententiâ confirmatur, quam de Euangelio ſumpſit, quando voluit Dominus lauare pedes beati apoſtoli Petri, cùm ille primò pertinaciter obſiſtens, poſteà ſententiam mutauit.

Iuramenta mala & pernicioſa non ſeruanda.

CAP. CCXVII.

Optimum SENIS *conſilium, ne monachus mulieri appropinquet.*

DIXIT ſenior quidam: Filioli, ſal ex aquâ eſt, & ſi appropinquauerit aquæ, continuò ſoluitur, & deficit: & monachus ſimiliter ex muliere eſt; itaque ſi appropinquat mulieri, ſoluitur & ipſe, atque in id definit, vt iam monachus non ſit.

Sal in aquâ ſoluitur, monachus apud mulierem.

CAP. CCXVIII.

Quomodo abbas SERGIVS *iniuriantem agricolam patientiâ confuderit.*

NARRAVIT nobis abbas Sergius, dux monaſterij abbatis Conſtantini, dicens: Cùm aliquando iter ageremus cum quodam ſancto ſene, errauimus de viâ, & neque ſcientibus nobis neque volentibus, inter ſata inuenti ſumus, & aliqua de ſatis volentes nolenteſque calcauimus. Quod cùm vidiſſet agricola (erat enim illic operans) cœpit contra nos iniurioſa multa proferre cum iracundiâ, dicens: Vos monachi eſtis? vos timetis Deum? ſi timorem Dei ante oculos habuiſſetis, hoc profectò non feciſſetis. Tunc ait nobis ſanctus ſenior: Per Dominum nullus ei reſpondeat. Conuerſuſq; ad illũ, dixit: Rectè locutus es, fili mi; nam ſi timorem Dei haberemus, non ita feciſſemus. Ille rurſus furens, contumeliis impetebat nos. Rurſùmque dixit ſenior ad illum: Vera proſequeris, fili; nam ſi veri monachi eſſemus, iſtud non egiſſemus, ſed per Dominum indulge nobis quoniam peccauimus. Stupefactus ergo ille ad tantam ſenis humilitatem, acceſſit propiùs, proſtrauitque ſe ad pedes ſenis, dicens: Peccaui,

Modeſtiâ monachorum agricola iratus placatur.

caui, indulge mihi, & per Dominum assumite me vobiscum. Dicebatque beatus Sergius, quia secutus sit illos rusticus, & acceperit habitum.

CAP. CCXIX.

Quomodo FRATER *quidam humilitate diacono de se cõquerenti conciliatus sit.*

NARRAVIT nobis senior quidam de se, dicens: Cùm aliquando morarer ad breue tempus in monasterio abbatis Gerasimi, habebam quemdam mihi maximè dilectum fratrem in contubernio. Die verò quadam sedentibus nobis, & de vtilitate animæ loquentibus, mentionem feci ego de sermone quodam abbatis Pœmenis. qui ait ad me: Ego experimento didici verborum istorum vim & tranquillitatem, ac vehementem efficaciam illorum. Habui enim semel diaconum quemdam monasterij mihi charissimum, atque amantissimum mei. Huic, nescio vnde, venit suspicio de me cuiusdam rei sibi inferentis mœrorem, cœpitque contristari, & me non vt solebat gratè intueri. Videns autem ego illum tristem, caussam ab eo tristitiæ percontari cœpi. Qui dixit mihi: Quia rem istam fecisti. Ego cùm nihil mihi omnino ipsius rei conscius essem, cœpi illi satisfacere, ac dicere nullam ipsius rei me habere conscientiam. Et ait mihi: Ignosce, frater, mihi satisfactum non est. Profectus itaque ab illo in cellulam meam, cœpi examinare cor meum, an tale aliquid à me fuisset admissum, neque inueniebam. Cùm ergo ille teneret sanctum calicem in manibus, fratribusque distribueret, accessi ad eum, & iuraui per ipsum calicem, nihil me omnino tale gessisse. Nec sic quidem illi satisfactum est. Rursus verò in me ipsum rediens, verbaque ista sanctorum patrum memoriâ repetens, eisque credens, verti paulisper cogitationem meam, & dixi in me ipso: Diaconus iste intentissimè diligit me, & charitate motus hoc dixit mihi, quod erat in corde suo de me, vt sobrius ac vigilans sim, & de cetero custodiam me ipsum, & istud vlterà non faciam: sed tu, infelix anima, dum dicis, Non feci hanc rem; innumera mala gessisti, & latent te. Vbi sunt, quæ fecisti heri, vel nudiustertius, vel ante decem dies? recole ea si potes. Et hoc itaque fecisti, sicut & illa, & latet te similiter, vt illa. Sic itaque animo affectus, quasi reuerà id fecissem, sed inter cetera oblitus essem, cœpi gratias referre Deo & diacono, quoniam per ipsum Dominus dignum me fecisset recognoscere peccatum meum, & pœnitentiam de ipso agere. Surgens igitur perrexi ad Diaconum vt pœnitétiam agerem, & illi referré gratias. Vt ergo pulsaui ipsius ianuam, continuò aperiens, primus se mihi prostrauit, dicens: Ignosce mihi, nam à dæmonio mihi suggestum est, vt rem illam falsò de te suspicarer. In veritate enim Deus me certum reddidit innocentiæ tuæ; neque omnino permisit vt illi satisfacerem, dicens mihi: Non est necesse. Ego igitur maximè ædificatus, glorificaui Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum incommutabilem atque indiuiduam Trinitatem, cui est honor, & imperium, & magnificentia, & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Non temerè crimen de fratre suspicandum.

Frater iuramento sacri calicis se à crimine purgat.

Innocens culpam tamen agnoscens, humilitate suâ iratum fratrem placat.

IN LIBRVM DECIMVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

1 CAP. XXI. SARACENOS] *De monachis à Saracenis interfectis Martyrologium Romanum* XIX. *Februarij:* In Palæstinâ commemoratio sanctorum monachorum, & aliorum martyrum, qui à Saracenis sub duce Alamundaro ob fidem Christi sæuissimè cæsi sunt. *Vbi Baronius notat: Iisdem cæsi sunt hi Saracenorum incursionibus, quarum mentio habetur in rebus gestis sancti Ioannis Silentiarij, quas refert Metaphrastes die* XIII. *Maij; itemque in vitâ sancti Sabæ abbatis apud eumdem die* V. *Decembris, ac in Actis etiam sancti Euthymij abbatis, quæ idem recitat die* XX. *Ianuarij. Consentiunt iisdem quæ habentur in Prato Spirituali cap.* XXI. *&* XCIX. *Vna eademque persecutio Saracenorum sanctos monachos diuersisque diebus occidit, vt non mireris, si inferiùs de monachis cæsis à Saracenis sæpè agatur. Hactenus Baronius.*

2. VERBA SANCTÆ OBLATIONIS] *Infrà* CAP. XXV.

frà cap. CXCVI. *habes item verba oblationis à puero prolata, & panem vnà cum saxo, quod pro altari erat, igne cælesti consumptum, quod reuerentiæ causâ factum credo, ne videlicet tam sanctum mysterium pueriblibus ludicris exponeretur.*

CAP.XXXII. 3. BABYLÆ] *Vt hic ecclesiam ingrediens, auditâ fortuitâ Euangelij sententiâ ad meliorem frugem conuertitur, idem pluribus aliis contigit. Vide dicta ad Vitam S. Antonij cap.* II. *n.*9.

CAP.XXXV 4. ELIÆ] *De Eliâ in exilium misso exstat mentio in Vitâ S. Sabæ, auctore Cyrillo,* V. *Decemb. Vide Baronium tom.* VI. *anno Christi* DXIII. *Symmachi Papæ* XV. *Anastasij Imp.* XXIII. *& Theodorici Regis* XXI.

Quod verò hîc habetur, post duos dies, *monet Baronius tomo eodem anno Christi* DXVIII. *Hormisdæ Papæ* V. *Anastasij Imp.* XXVIII. *Thodorici Regis* XXVI. *duos, inquiens, nimirum dies à scriptis litteris, non autem ab obitu Anastasij numerandos. Certè in Vitâ S. Sabæ à Cyrillo monacho conscriptâ* V. *Decembris, Elias ipse ex visione & reuelatione narrat se decimo die Anastasium eâ horâ mortuum secuturum.*

CAP.XXXII. 5. ACCENDAMVS IGNEM] *Frequens ea in caussâ fidei ad ignem prouocatio. Exempla aliquot congessi in Dissertat. de fide hæreticis seruandâ c.* XII.

CAP.XXXVIII. 6. ANASTASII] *Baronius tomo* VI. *anno Christi* CCCCXCV. *Gelasij Papæ* IV. *Anastasij Imp.* V. *Theodorici Regis* III. *agit de Euphemio in exilium misso ab Anastasio: anno verò Christi* DXI. *Symmachi Papæ* XIII. *Anastasij Imp.* XXI. *Theodorici Regis* XIX. *de Macedonio in exilium ab eodem Anastasio pulso.*

Quæ hîc habes de quatuordecim *deletis, intellige de annis. Zonaras tomo* III. *in Anastasio:* Καὶ αὖθις ὄναρ ἰδεῖν λέγεται ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ἄνδρα τινὰ φοβερὸν, τόμον κατέχοντα, καὶ λέγοντα πρὸς αὐτὸν Ἰδοὺ διὰ τὴν κακοπιστίαν σου, ἀπαλείφω τῆς ζωῆς σου ἔτη τεσσαρεσκαίδεκα: Denuò aliud vidisse somnium memoratur rex, virum terribilem, qui librum manu gestaret & diceret: Ecce ob peruersitatem fidei tuæ, annos XIV. vitæ tuæ deleo. *Vide Baronium tomo* VI. *anno Christi* DXVIII. *Homisdæ Papæ* V. *Anastasij Imperatoris* XXVIII. *Theodorici Regis* XXVI.

CAP.XLII 7. MINVTORVM VIGINTI] *Existimo in Græco esse* λεπτῶν. *Infrà cap.* CXXXIV. Accipiebatque quotidianum stipendium nouem minuta. *Notum auctoribus* λεπτὸν *pro septimâ parte æreoli.*

CAP.XLV. 8. ET DE ADORATIONE] *Septima Synodus generalis, quæ est secunda Nicæna, Actione* IV. *&* V. *exemplum hoc ex hoc libro Græcè citat.*

CAP.LV. 9. SENVM GESTA] *Fortè in Græco est* Γεροντικὰ *vel* Γεροντικόν. *Ita liber ille appellabatur. Ex Gerontico MS. quædam vertit Raderus noster* III. *parte Viridarij sui. Sic* Verba Seniorum *dicebantur, quæ Patres illi scitè proferebant.*

CAP.LVII. 10. MITTITE THYMIAMA IN THVRIBVLVM] *Iam olim in honorem Sanctorum thymiama incendi solitum, satis insinuat D. Chrysostomus, homil.* XLI. *de S. Pelagiâ virg. & mart. Antiochenâ. qui ex eo ritu suos admonet, vt dum domum quasi processione factâ à Pelagiæ tumulo redeunt, sermones inter se de martyris virginisque gestis conferant, atque ita viam velut spiritali thymiamate suffiant:* Θυμιαμάτων ἐμπλήσωμεν τὴν λεωφόρον. οὐδὲ γὰρ οὕτως σεμνὴ φανεῖται ἡ ὁδὸς, εἰ διὰ πάσης αὐτῆς θυμιατήριά τις τιθεὶς τῇ ἀναδόσει τῆς ἀναχύσεως τὸν ἀέρα, ὡς σεμνὴ φανεῖται νῦν εἰ πάντα ἡ τήμερον αὐτὴν ὁδεύοντες τοὺς ἄθλους τῆς μάρτυρος πρὸς ἑαυτοὺς διηγούμενοι, βαδίζοιεν οἴκαδε, θυμιατήριον τὴν ἑαυτοῦ γλῶτταν ἕκαστος ποιῶν: Multo thuris vapore seu thymiamate viam impleamus. non enim tam honesta via illa apparuerit, si thymiateriis seu vaporis atque odoris instrumentis (*acerris scilicet vel thuribulis*) per illam totam dispositis, aërem ipsum odoris suauitate perfuderis, quantum si omnes, qui hodie per illam ipsam viam incedunt, martyris certamina inter se narrantes domum redeant, linguas ipsas singuli pro thymiaterio seu vaporis instrumento exercentes. *vbi pulchrâ subdit de ordinatâ & compositâ processione.*

11. THALLELÆI] *Raderus noster Viridarij parte* I. *putat hunc eumdem cum Thalleleo martyre tempore Numeriani, de quo Menæa* XX. *Maij. Sed vereor vt ratio temporis aliud suadeat: siquidem Moschus audiuit ex Petro, quæ de hoc hîc habentur; at Petrus centenis annis à Numeriani imperio distat. Aliter opinandi occasio fortè fuit, quòd hic dicatur Cilix; & alter in Menæis dicatur Azarbi in Ciliciâ abditus. sed ibidem dicitur profectus à Libano; quare Libanites est.* CAP.LIX.

Verisimilius hunc eumdem esse cum Thaleleo Theodoreti cap. XXVIII. *Philothei. quia vterque Cilix, & idem de pœnitentiâ dictum habent. Theodoretus eum vidit, & Moschus audiuit narrari ex Petro. sic tempora conuenire poterunt.*

12. SERAPIM FACIT] *Non facilè locus hic sine Græco textu intelligi potest. Nisi hoc velit, quia Serapis templum destructum erat, vt hic habetur, petit erigi Serapidis statuam, quem cum Saturno eumdem facit, vt eum intueatur.* CAP.LXXII.

13. CARABVM] *Ex sequentibus intelligitur quid* carabus *sit. Dicitur enim:* Produc scapham. CAP.LXXVI.

14. TETRAPHYLVM] *Ita constanter omnes editi. Existimo tamen* Tetrapylum *scribendum, vt non sit à* φυλὴ tribus, *sed à* πύλη columna, *vt sit vel porticus vel templum quatuor columnarum ordinibus constans.* Tetrapyli *Alexandrini meminit Sophronius archiepiscopus Ierosolymitanus, agens de miraculis Ioannis & Cyri martyrum:* Εἴσελθε τοιγαροῦν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ Τετραπύλῳ νῆστις καθεύδησον: Ingredere itaque Alexandriam, & in magno Tetrapylo ieiunus dormi. *quæ citantur in Septimâ Synodo Act.* IV. CAP.LXXVII.

15. APOCRISARII] *Infrà cap.* CXLV. misso quodam apocrisario suo. *Est ferè* apocrisarius, *Græcis* ἀποκρισιάριος, *legatus ecclesiæ negotia tractans. Vide Onomasticon.* CAP.LXXXVIII.

16. SARACENI] *Vide hîc dicta suprà ad c.* XXI. *de Saracenorum incursionibus, & martyribus sub iis passis.* CAP.XCIX

17. RESPONSVM] *Quid hîc* responsum *sit, iure hæreas. Suspicor in Græco fuisse* προσωνάριον, *quod interpres primâ & obuiâ notione* responsum *vertit. Videndum tamen num hîc vertendum sit,* sportam, *vel simile quid. Suggerebat videlicet monacho cogitatio, vt non adoraret crucẽ, sed in cellam rediret, & sportas texeret. Vide dicta sup. ad lib.* V. *libel.* X. *n.*18. CAP.CV.

Quòd si responsum *hîc communi notione intelligitur, cape fratrem hunc missum pro responsis cœnobij. Sic infrà cap.* CCV. aliquis manens in cœnobio missus est pro responsis cœnobij.

18. CANTHELIVM] *Sunt* canthelia, κανθήλια, *onera asinis imponi solita.* CAP.CVII

19. SIBINO] *Idem mox occurrit cap.* CXXIII. vestitum colobio de sibino. *Quid* sibinum *sit, nondum mihi lectum.* CAP.CXX.

Cap.cxxv. 20. BVRDONES] Vide dicta ad Vitam Simeonis Stylitæ cap. xx. num. 24.

Cap.cxxviii. 21. IOANNEM] Baronius tomo v. anno Christi cccc vii. Innocentij Papæ vi. Arcadij & Honorij Impp. xiii. ad hanc Adelphij de Chrysostomi gloriâ visionem, quam fœmina Adelphij fêrur Athanasio abbati retulit, ita notat: Sunt autem hæc parum fide tuta, vtpote quæ in primis eiusdem Ioannis Chrysostomi testimonio mendacij arguantur, dum ab eo ponitur Tresus episcopus Arabissi, & non Adelphius. (Chrysost. epist. 129.)

Sed & cùm tradat auctor in domo Adelphij hospitatum esse Ioannem, cùm Cucusum in exilium missus esset; planè erroris arguitur: nam licet idipsum de hospitio Cucusi dicant Leo & Metaphrastes, tamen ipse Chrysostomus disertis verbis narrat à Dioscoro se susceptum hospitio, & non ab aliis, licet id complures expetierint. Cùm autem hæc compingat eâ narratione mendacia, quæ fides in reliquis? (Idem epistolâ 13.)

Sanè quidem & illa inuidiosa nimis assertio est; omnes qui vmquam fuerunt in Ecclesiâ doctores, in inferiore ponere gradu, & super omnes Chrysostomum collocare: cùm præsertim ex iis complures martyrio fuerint coronati, vt inter alios Hippolytus & Methodius; vt taceam de reliquis absque sanguine vitâ functis sanctis, nempe Basilio, duobus Gregoriis, Thaumaturga atque Theologo, itemque omnibus sine inuidiâ præferendo Magno Athanasio.

Sed & quæ illa absque ratione distinctio, vt omnes doctores fuerint oculis ea videntis perspicui, solus autem Ioannes ob excellentem gloriam inuisibilis? perinde, ac si solus inter doctores ipse Chrysostomus fuerit perfectam gloriam consecutus. Sed facessant iam isthæc: non enim indigent Sancti nostris illustrari mendaciis, qui propriis virtutibus decorantur.

Cap.cxliii. 22. ZACHARIÆ] Zachariam non perfectè credidisse Angelo, Lucas cap. 1. testatur. Non dubitauit Zacharias de Dei potentiâ, qui nouerat Isaacum de sterili Sarâ & Abrahamo genitum, sed de voluntate Dei. Quare in supplicium dubitationis cessit illi taciturnitas. Augustinus lib. L. homiliarum, homil. XLIV. Accepit Zacharias supplicium taciturnitatis, merito infidelitatis; quia non credidit, tacuit; sic enim rectè dictum est Psalmo cxv. Credidi propter quod locutus sum; quia Zacharias non credebat, meritò non loquebatur. Ambrosius l. 11 in Lucam: Incredulitas Zachariæ affatū eripuerat & auditū.

Cap.cxlvii. 23. LEONE] Baronius tomo vi. anno Christi ccccxlix. Leonis Papæ x. Theodosij xlii. Valentiniani xxv. Impp. ad hanc de Leonis encyclicâ (quæ inter epistolas Leonis est x.) visionem notat: Sed præstat, inquit, audire potiùs sententiam Petri, quàm visionem Petri, dicentis: Firmiorem quauis visione habemus sermonem propheticum, &c. Etenim maiorem sibi ea epistola fidem vendicat ex diuinis Scripturis, traditionibusque sanctæ Ecclesiæ, & communi sanctorum Patrum consensu, quàm ex recensitâ modò visione. Hactenus Baronius, qui ad sequentis capitis visionem de S. Eulogio defensare epistolâ S. Leonis ista quoque addit: At certioris fidei, certiorisque quoque testimonij apud me est de epistolâ sancti Leonis publica Concilij Oecumenici Chalcedonensis assertio & prædicatio, quàm quælibet priuata huiusmodi visiones. Vide apud eumdem plura de hac Leonis encyclicâ elogia. (2. Pet. 1.)

Ad sequens caput cxlix. de Leone ita notat Baronius anno cccclxi. Hilari Papæ 1. Leonis v. & Seueri 1. Impp. Sed quid est: Omnia tibi sunt dimissa peccata, præter manuum impositionē? Num peccata ex parte dimitti possunt? Minimè genuinum, si ad culpam referas. Ceterum quoad pœnam dici debent dimissa fuisse S. Leoni peccata. Quòd enim facile fit, in his peccare etiam prudentem episcopum, iure S. Apostolus monet ita Timotheum: Nemini citò manus imposueris, neque communicaueris peccatis alienis. Illis ergo remanebat S. Leo delictorum pœnis obligatus, quæ illi perpetrassent, qui ab eo indignè promoti fuissent ad Ordines. Tunc namque dicuntur Præsules communicare peccatis alienis, dum indignis conferunt honores & ministeria. Hinc sibi timens Propheta rex, ait: Ab alienis parce seruo tuo. Quòd si hæc fiunt in viridi, quid fiet in arido? Leone quis sanctior atque prudentior, vt tantum periculum liber transiliat? (1. Tim. 5. — Psal. 18. — Luc. 23.)

24. CONOPIONEM] Seruauit interpres Græcam inflexionem, quod nunc κωνωπεῖον, nunc κωνωπεῖον dicitur, conopeum Latinis vsitatum, pro textili tentoria culicibus arcendis comparato. Cap.clxi

25. MEMBRANAS] Vt hic membranas ad aquam pluuiam excipiendam explicant, sic alij nautæ vellera & pelles expenunt, tum ad pluuiam tum ad rorem colligendum. Cap.clxiv.

26. ARENA] Nec arena littoralis, nec quæcumque modo madefacta potest esse materia Baptismi; siquidem materia Baptismi aqua esse debet, quâ quis ablui possit. Vide Scholasticos in iii. partem D. Thomæ, & in primis Franciscum nostrum Suarez. to. iii. in iii. partem ad q. lxvi. art. iv. disput. xx. sect. 1. Cap.clxvi.

27. INFVIA] Quæ hæc infusa sint, difficile diuinare. Nam varij cibi infundi possunt & macerari. Aliquoties in Theodoreto supra habes lentem in aquâ madefactam. Hic infrà cap. clxxxiv. Infundebat & paximatia. Cap.clxix.

28. IOANNIS] Citatur hæc historia in Septimâ Synodo generali, quæ est ii. Nicæna, Act. v. vbi pro Saraphas habetur Araphas. Ca.clxxx

29. APPARENTIAM] Existimo in Græca fuisse ἐπιφάνειαν, quæ hoc loco pompam & apparatum magnificum significat. vide dicta suprà. Nisi simpliciter capiendum sit, ne quis in publico appareat, qui peregrinus esse desiderat. Cap.clxxxvii.

30. CHRYSOSTOMVS] Henricus Sauilius Notis suis ad tomum viii. Chrysostomi Græcè à se editi, existimat non indignum obseruatu temporibus inter Quintam Synodum anno dliii. & Sextam anno dclxxx. celebratam (quibus Georgium Vitæ Chrysostomi scriptorem vixisse probabile esse ait) Chrysostomi cognomen ignotum fuisse. Sed refellit eum Ioan. Moschus seu Sophronius hic, qui tēpore Georgij istius vixêre, & huius cognominis Chrysostomi meminêre. Cap.cxci

31. GREGORII] Habetur hæc narratio in Vitâ S. Gregorij lib. ii. cap. xlv. per Ioannem Diaconum scripta, qui eam citat ex libro, qui à Græcis λειμὼν dicitur, à Latinis verò intelligitur Campus vel Pratum. qui hic ipse liber est, quem præ manibus habemus. Citat ille ex interpretatione præceptoris sui, vbi quod hic est, tunicam non habeo, vertit ille, casulam non habeo. Eodem modo idem lib. iv. c. lxiii. Et iussit mihi dari casulam, & necessitates meas omnes, vbi noster interpres Ambr. Camaldulensis hic cap. cli. Iubens mihi dari quęcumq; erant necessaria. decurtatè. Omisit enim illud de casulâ seu tunicâ. Cap.cciii.

32. MVLIER] Ioannes Cassianus Collat xviii. cap. xiv. simile exemplum religiosæ fœminæ, quæ patientiæ acquirendæ intenta erat, narrat. Cap.ccvi.

APPENDIX
AD
VITAS PATRVM,
HERACLIDIS PARADISVS
ET
PALLADII LAVSIACA
INCERTO SED VETERI INTERPRETE,
ITEM
AEGYPTIORVM PATRVM
SENTENTIÆ
AVCTORE GRÆCO INCERTO
MARTINO DVMIENSI EPISC. INTERPRETE.

LECTORI.

Nequid antiquitatis studiosus desideret quod Vitas Patrum spectat, visum hîc subiungere HERACLIDIS PARADISVM *ex veteri interpretatione, qui eadem cum Palladio tractat. Qui olim Parisiis curante Iacobo Fabro Stapulensi anno* M.D. III. *ex officinâ Bellouisianâ prodijt. Quem deinde Lipomanus* PALLADII *nomine tomo suo* III. *de Vitis Sanctorum inseruit, anno* M.D.LIV. *Venetiis edito, paucis additis & immutatis, de quibus in margine moneo. Addo &* PALLADIVM *vti olim in typographiæ infantiâ ex veteri quoque interpretatione prodijt. Haud dubium & Palladius hic vetus, & Paradisus Heraclidis, & Palladius Herueti, cùm idem omnino tractent, pro eodem auctore haberi possunt. Placuit tamen & hæc in fine subnectere, vt diuersa interpretatio lucem subinde tenebris inferat: dum ferè fit, vt alter altero textum nanciscatur & sinceriorem & vberiorem. Vide quæ de triplici hac versione & editione diximus Prolegomeno generali* XIV. *Addidi & Sententias Ægyptiorum Patrum à Martino Dumiensi episcopo è Græco in Latinum translatas, quas ex Toletanâ Bibliothecâ ad me misit Christophorus à Castro, Societatis nostræ Theologus, & Salmanticæ Sacrarum litterarum professor. Eædem inueni in MS. codice S. Floriani post Vitas Patrum à Paschasio è Græciâ in Latium traductas. Certè Paschasius eidem Martino suum de Patrum Vitis librum, qui suprà est ordine septimus, inscribit & dedicat.*

HERACLIDIS EREMITÆ PARADISVS,

INCERTO SED VETERI INTERPRETE.

PROOEMIVM AD LAVSVM.

MVLTI quidem multos variosq́ libros diuersis temporibus huic sæculo reliquerunt, in quorum alij supernâ inspiratione & gratiâ diuinitus datâ, ædificauerunt ac munierunt eos, qui fideli proposito instituta atque vestigia Saluatoris sequuntur; alij verò solis hominibus placere cupientes, corrupto atque vitiato mentis ingenio, veluti quadam rerum confusione væsani, solati sunt eos qui cupiditate gloriæ laborant. Nonnulli autem furore nescio quo & instinctu dæmonis (qui rebus bonis inimicus est) rabidâ elatione cæcati, in perniciem leuitatis humanæ, & in diuinæ atq; Catholicæ Ecclesiæ maculam, stolidorum animos occupauêre mortalium, ad euertendam morum laudabilium disciplinam. Mihi quoque homini humillimo placuit (dum magnitudinis tuæ, quem scio amatorem esse doctrinæ, erubui non obedire præceptis, quibus ad meliora animi prouocantur) trigesimum quidem ac tertium agenti annum, quasi in numero fratrum vitaq́ monachorum, vigesimum autem episcopatus, quinquagesimum verò & tertium ætatis vniuersæ, tibi desideranti patrum nostrorum gesta cognoscere, non virorum tantùm, sed etiam feminarum, quos ipse viderim, quosq́ aliis referentibus nouerim, cum quibus deserta Aegypti peragrauerim, Libyæ, Thebaidis, Syenæ, in quibus & ij quos Tabennensiotas dicunt, morantur, circa fines quoque Mesopotamiæ, Syriæ, Palæstinæ, & sub Occidentalibus plagis Romæ atque Campaniæ, & in ceteris circa ipsa loca describere, & (vt superiùs comprehendi) enarrare à principio omnium Vitas ex supradictis regionibus hoc libello, vt honestum & animæ profuturum commonitorium gerens (* id est perenne meditamentum veritatis) omnem quidem obliuionis ex irrationabili desiderio respuas somnum, omnemq́ duplicis dolum mentis à fide rerum necessariarum secludas, cum vniuersâ pigritudine morum bonorum, & deformi animæ defectione, & vt iracundiæ quoque motum, conturbationem atque tristitiam, & irrationabilem metum per ista declinans, etiam à vacatione sæculi vanâ, amore perpetuo circa propositum piæ religionis effulgeas, dux beatæ vitæ tibi & qui tecum sunt, & qui sub te agunt, & qui piissimorum futuri sunt Imperatorum. Talibus enim factis semper ac meritis, Christi amore flagrantes Deo properant copulari. Per singulos tamen dies & redditum animæ, qui proculdubiò debetur, exspecta, secundùm quod scriptum est: Coartor ex duobus, desiderium habens dissolui, & esse cum Christo multo melius. Et iterùm: Præpara ad perfectionem opera tua, & esto in agro operator. Nam qui memor semper est mortis quæ omnimodò sine cunctatione & necessariò ventura est, numquam grauia ac magna peccabit, iuxta quod scriptum est: In omnibus operibus tuis memento nouissima tua, & in perpetuum non peccabis. Supra cetera verò omnia, neque quæ commendata sensibus tuis fuerint salubri relatione, contemnas; nec respuas elocutionum humilitatem, rusticitatemq́ verborum. Non enim hoc opus diuinæ doctrinæ est, vt quis facundè loquatur; sed vt omnium sensus intellectu veritatis instituat, secundùm quod dictum est: Aperi os tuum verbo Dei. Et iterùm: Ne perdideris narrationem senum; nam & ipsi à suis patribus didicerunt.*

Quanta sit eorum quæ scripta sunt differentia.
* M S. *aerum*
* Glossema hoc esse suspicor.
Philip. 1.
Prou. 24.
Eccli. 7.
Non in elocutione rhetoricâ veritas.
Prou. 31.
Eccli. 8.

Ego itaque, homo Dei, & stupende amore discendi, quæ optas, vel ex parte quod diuinitus iubetur imitari, plurimos sanctos viros vidisse me memini, nec tamen id veluti per transitum & perfunctoriè faciens, sed per triginta & per alios totidem pergens dies, pedibus (quod ante Deum dicam) iter omne confeci, vniuersum penè Romanum solum ambulando, cognoscens itineris molestias, libenter amplectens, vt hominis sancti & amatoris Dei conspectibus fruerer: quod proculdubiò aliter non haberem. Nam si ille qui absque aliquâ comparatione melior

Quo studio teneretur Heraclides.
Quanto feruore pios viros adire debeamus.

me

me est, quia longè praecedit ac vincit totum mundum rerum peritiâ & totâ conscientiae fide Paulus apostolus, de Tarso vsque ad patriam Iudaeorum ambulando perrexit, vt Petrum & Iacobum & Ioannem videret; & hoc ipse quasi cum quadam iactantiâ referens, proprios diuulgas labores, dum illos qui otio atque segnitiâ torpescere videntur, accendit, dicens: Ascendi Ierosolymam videre Petrum (non enim illi sufficiebat sola fama virtutis, nisi etiam vultum quoque ac figuram ipsius viri cuperet intueri) quanto magis hoc ego decem millium debitor talentorum facere debui? non vt illis sanctis prodessem aliquid, sed vt mihi peccatori per omnia prouiderem. Nam & ij qui scripserunt vitas patrum antè nostrorum, sancti Abrahae, Isaac, Iacob, & qui ipsos sequuntur, Moysi, Eliae, Ioannis atque reliquorum, non vt ipsis adiecturi gloriae aliquid retulerunt, sed vt legentibus profuturi.

Galat. 2.

Quapropter hoc sciens, fidelissime multùm venerabilis serue Christi Lause, per temetipsum suadendo meliùs tibi consulens, etiam nostram loquacitatem ad custodiendum in te propositum piae voluntatis amplectere; quae quidem varijs visibilium inuisibiliumq; vitiorum veluti fluctibus verberatur, quam nisi frequenti oratione & diligenti animae ad Deum vacatione sedare non possumus. Multi enim fratrum & laboribus abstinentiae, & bonis circa pauperes factis exuberantes, alij castâ viduitate gaudentes, alij virginitate sublimes, diuinarum etiam lectionibus & scriptionibus Litterarum plurimùm habentes fiduciam, à recti propositi itinere deuiarunt indifferenter; quasi sub specie cuiusdam religionis, curiositatis amore languentes, ex quâ multiplex animi sollicitudo generatur; post quam aliorum quoq; negotiorum cura succedit, vnde calumniosi etiam nomen incurritur, quo nomine à bonorum actuum administratione prohibentur: quâ quidem nec qui solis propriè tantùm animae negotijs vacant, fruuntur vt matre. Insiste igitur viriliter, quasi, non augens opes (quas tamen magis semper imminuis) sufficienter diuidens eas omnibus quos egere cognoscis, quae proficiunt tibi ad ministeria & fomenta virtutum; ne vel te impetus quidam irrationabilis anticipatione praeueniat, vt dum hominibus placere festinas, honesti propositi voluntatem sacramenti vinculis liges: quod perpessos nouimus plures, qui vana gloriae contentione in cibis vel potibus abstinendis, in seruitutem quodammodò redegerunt iurisiurandi necessitate liberam illam, quam in ipsis Deus fecerat voluntatem. Quibus sacramentis proprijs obligati, dum hic promissa implere non possunt, & inde deformiter amore viuendi ac voluptate retinentur, ex necessitate (cui suâ subiacent culpâ) periurij crimen incurrunt. Si igitur solâ ratione his rebus abstineas, & solâ iterùm ratione easdem cùm velis sumas, numquam profectò peccabis. Deus enim qui ratio est, ea quae mouentur, in nobis arcanis commendat auxilijs, illa quidem damnans quae laedunt, amplectens verò atque suscipiens illa quae prosunt; nam iusto (inquit) posita lex non est. Rectius est autem vinum cum ratione potare, quàm cum arrogantiâ & fastu aquam. Et si videtur, aduerte, eos quidem qui rationabiliter vinum bibunt, esse sanctos viros, qui autem sine ratione aquam, vitiosos esse homines ac profanos. Neque ob hoc vmquam ipsam speciem quam Deus fecit, aut vituperandam aut laudandam putes; sed illos aut beatos secundùm propositum suum arbitreris, aut miseros, qui benè vel malè ipsis rebus vtantur. Bibit aliquando Ioseph apud Aegyptios vinum, nec tamen sapientiam suam lasit, eò quòd propositum mentis suae antè muniuit: Pythagoras autem, & Diogenes, & Plato (inter quos Manichaei quoque, omnisq; eorum qui sibi sapientes videbantur caterua) in tantam vanae gloriae cupiditatem progressi, inciderunt damnationem, vt ipsum quoque factorem omnium ignorarent Deum; & idola ipsi quae fecerant, adorarent. Vsus est & apostolus Petrus vino cum reliquo discipulorum choro; vnde & ipse Saluator eorumdem magister à Iudaeis videtur esse reprehensus, dicentibus: Cur discipuli tui non ieiunant sicut Ioannis? Qui rursus insultabant, & ipsis discipulis dicebant: Magister vester cum publicanis manducat & bibit. Quòd autem numquam propter panem & aquam solam reprehensi fuissent, nisi propter vinum vel carnes; potest fieri manifestum ijs qui irrationabiliter eos quidem qui bibunt vina, despiciunt; eos autem qui aquam solent haurire, mirantur. Saluator ergo dicebat: Venit Ioannes in viâ iustitiae, neque edens neque bibens (carnem sine dubio dixit & vinum; nam sine alijs speciebus profectò nec viueret) & dicunt: Daemonem habet. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, amicus publicanorum: eò quòd cùm ipsis manducaret & biberet. Quid nos ergo faciemus? Neque illos qui vituperant, neque eos qui laudant sequamur; sed aut ratione ieiunium cum Ioanne teneamus, etiamsi daemonem habere dicamur; aut cum Iesu Christo sapienter vina bibamus, quando hoc requirit necessitas corporalis, etiam si nos aliqui ob cibum carnis & vini potum (vt illum Iudaei) aliquando reprehendant. Neque vti ergo istis, neque ab his abstinere iuxta veritatem rei aliquid esse arbitreris; sed solam fidem quae dilectione & operibus extenditur, plurimùm valere cognoscas. Igitur cuius actibus semper inhaerere cernitur fides, propter ipsam inculpabilis erit, siue manducauerit memorata seu biberit. Omne enim quod non est ex fide, peccatum est: Sed quoniam vnus-

Casta viduitas & virginitas
Vnde sorū fit ruina & perditio, qui se semel statuit per festiuitas adixerunt, & ab eo desciuerint.
Ne quis se sine discretione liget, seu voto astringat.
Ratio contra peccatum.
1.Tim. 1.
Nihil fallu in omnibus perniciosissim.
Quomodo à cibo & potu abstinendum.
Vinum bibere vt bonum.
Aquam bibere vt malum.
Matth. 11.
Marc 2.
Lucae 5.
Matth. 11.
Ieiunandū cum ratione.
Rom. 16.

vnusquisque delinquens, id quod agit, ex fide se agere dicit, etiam cùm aliquid stultô persuasione & corruptâ atq; vitiosô conscientiô facit, ita hoc Saluator noster distinxit, vt diceret; Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Nam quòd eorum qui rationabiliter viuunt, atque sapienter secundùm Apostolum, iste sit fructus, hoc est charitas, gaudium, pax, longanimitas, mansuetudo, bonitas, fides, continentia, atque simplicitas, profectò manifestum est; Paulus enim dicebat: Fructus autem spiritus est, hoc & hoc. Quòd verò is qui huiusmodi fructus habere festinat, non intempestiuè neque sine consideratione, aut carnem edat, aut vinum bibat, & quod neque cum eo habitet, cuius conscientiam magis norit malignam. Paulus iterùm ipse dicebat: Quo vnusquisque qui se ad agonem parat, ab omnibus se abstinet. Sed vt corpore videatur incolumis, abstineat se ab iis quæ faciunt crassiores. Cùm autem infirmitate aliquâ aut dolore vexatur, aut tristitiâ, vel quibusdam tentationibus mordetur, vtatur quidem cibis aut potibus tamquam medicamentis, quæ possint curare sollicitos; abigat autem à se ea quibus animo vulneratur, hoc est iracundiam, inuidiam, amorem vanæ gloriæ, & rectæ voluntatis defectionem, insusurrationes quoque & irrationabiles suspiciones, agens Domino gratias sempiternas.

[Matth 7. — Galat. 5. — Ratio, tempus, discretio. — 1 Cor 9. — Ægrotis & cibus & potus licitus est, vt iis vtantur quasi medicamentis.]

Sufficienti igitur super hoc disputatione decursâ, aliam rursus adiungo docilitati tuæ monitionem, Vt omni virtute mentis diffugias conspectum eorum atque colloquium, quorum contrarium est bonæ vitæ propositum. Qui penitùs prodesse non possunt, & quibus curæ est varia cutem corporis expolire, etiam si rectè cultores fidei memorentur: sed vitâ (vt ita dixerim) peruersa secta homines, qui animas sub specie sanctitatis euertunt, etiam si canitie, & colore, & ostentatione rugarum, numerum quodammodo trahere videantur annorum. Quo & si nullâ eorum læsione macularis morum probitate munitus, vel leuiter certè aut resolueris vt securior, aut erigêris vt melior, & vituperabis tales atque ridebis; quod non sine noxâ tui te fecisse cognosces. Sanctorum autem virorum ac feminarum veluti lumen splendentis fenestræ, sectare conspectus, vt per illorum veneranda colloquia tamquam minutis codicem litteris scriptum possis diligenter inspicere, actus quoque & cordis arcana ex ipsô comparatione cognoscere, & siue diligentiam seu negligentiam tuam curiosiùs approbare. Nam & ipse hominum religiosorum color (quo prædicabiles mores vt flore velantur) & amictus vestis, & inconfusa mens, anima absque vllo supercilio sermonis inflati & verecunda, ipsorum quoque reuerentia syllabarum, & grata digestio sensuum atque verborum sufficienter animare te poterunt, etiam si anxietatis alicuius tædio fatigeris. Amictus enim viri, & motus pedum, & dentium risus, ea quæ in ipso videntur esse significat, sicut sanctarum Scripturarum prouerbialis sermo testatur. Habentis igitur promissæ narrationis libellum, nullo tibi neque in ciuitatibus, neque in vicis, neque in solitudinibus esse incognitos, relatione meô sum passus. Neque enim locus quæritur solus, in quo tales habitauerint viri, sed recta etiam vitæ propositum & prædicabiles mores.

[Quæ aliorum probitati adferant testimonium. — Eccle. 10.]

Epistola PALLADII episcopi Cappadociæ ad LAVSVM præpositum.

[Hæc epistola deest 1. editioni Heraclidis. Dedit eam Lipomanus ex libro Card. Bessarionis, vertente Fr. Torres. In Palladio Herueti habetur Heraclidis nomine.]

LAVDO magnopere consilium tuum (meritò enim à laudatione ordienda mihi est epistola) quod plerisq; omnibus res futiles sibiq; prorsus inutiles consectantibus, ipse ea doceri studeas, quæ ad animæ salutem pertineant. Siquidem vnus est tantummodò, cui doctrinâ opus non est, ipse vniuersitatis rerum parens & procreator Deus, quippe qui omnium antiquissimus originis suæ neminem habet auctorem præter seipsum.

Eo excepto reliqua omnia vt quæ & facta & creata sunt, doctrinâ informari possunt. Nam & primi illi cælestium ordines magistram habent supremam ipsam Trinitatem; secundi verò à primis docentur, & tertij à secundis, & ceteri deinceps similiter: qui namque cognitione & virtute ceteris antecellunt, ij qui se sunt inferiores, erudiunt.

[Angelorũ ordines.]

Proinde ignorantiæ morbo, quæ superbiæ est mater, laborare censendi sunt ij, qui existimant doctoribus sibi opus non esse; ij autem sunt qui docentibus cum charitate fidem non adhibent: etenim volantes eâ in re per aërem dæmones imitantur, quando illi quoque eadem peste corrupti, è cælestibus suis sedibus fugitiui, præcipites olim de cælo primi in exitium delapsi sunt. Neque enim doctrina sunt dictiones aut syllabæ, sed rectè facta animi benè informati, animusq; ipse omni ægritudine vacuus, prorsusq; intrepidus ac præsens, cuiq; nulla iracundia dominetur, & qui quæ sentit liberè omnibus in rebus eloqui non dubitet; vnde nimirum sermo igneæ flammæ instar erumpit.

[Quæ vera sit doctrina.]

Etenim, nisi hoc ita esset, nequaquam discipulis suis dixisset magnus ille magister: Discite à me quia mitis sum & humilis corde, cùm non corruptâ oratione audiret ille suos erudiret, sed

[Matth. 11.]

solis

talis esset ipse, vt neminem moribus suis offenderet, præter eos dumtaxat quibus suapte sponte doctrina ipsa vnà cum doctoribus esset inuisa. Debet enim anima, quæ se in vita Christianæ curriculo exercet, aut adhibitâ fide aliunde discere quæ nescit, aut quæ scit, apertè ipsa alios docere; alioqui qui horum alterutrum facere neglexerit, is meritò inter insanos habendus sit: quippe cùm initium defectionis sit doctrinæ satietas ac disciplinæ fastidium, quam pij hominis animus assiduè vsque solitus est esurire. Fortis esto, & vale; &, quod magnum est, donet tibi Deus cognitionem Christi.

*Ita inscribitur in primâ editione Fabri: in secundâ Liponiani, idem ad eumdem, videlicet, Palladius ad Lausum. In tertiâ Heruen, est loco Procemij sine vllo nomine.

*HERACLIDES ALEXANDRINVS AD LAVSVM PRINCIPEM.

Huius libri argumentum. Intentio.

In hoc libro, quem de Vitâ sanctorum Patrum scripturi sumus, descripta est nobilis continentia, mirabilisq́ conuersationis transactio cœnobitarum pariter atque anachoretarum, qui in eremo ad æmulationem imitationemq́ cælestium viuere cupientes, superni regni iter aggressi sunt: feminarum quoq; prouectarum atque honestarum, ac spiritualium matrum commemoratio, quæ virili perfectoq; sensu ad exemplum amoremq́ diuinum, eorum qui desiderant continentiæ ac pudicitiæ redimiri coronis, cum insigni abstinentiâ finière certamina. Idcircò præcipiente nobis viro moribus suauissimo, sensuq́ doctissimo, animo quoque pacifico, & corde pijssimo, mente etiam amatore Dei, atque in necessitatibus indigentium socio, & celsitudine dignitatum pro bonitate conscientiæ, plurimis eloquentibus proferendo, atque in omnibus virtute diuini Spiritus præmunito, quinimò (quod oportet veraciter dicere) ad speculationem potiorem, sedulitatis exemplo segnes animos incitante, abstinentiam sanctorum spiritualiumq́ patrum (qui in Dei placito victitantes, insuperabili certamine carnis crucifixère mollitiem, quorum ipse quoque benè transactas virtutes prædicare non desinit) studemus describere. Est autem huius desiderij spiritualis exactor virorum optimus Lausus; qui post Dei tutelam, custos pijssimi probatur ordinatus Imperij.

Quis Lausus.

Humilitas auctoris.

Ego igitur & linguâ imperitus, & spiritualis scientiæ tenuiter degustator, nec non etiam sanctorum Patrum spirituali catalogo nimis indignus, magnitudinem præcepti vltra mensuram meam perspiciens, reluctari tentabam huiusmodi iussioni, quæ & sapientiâ litteratâ, & diuinâ doctrinâ indiget intellectu. Sed cùm rursus vererer, primùm quidem nobile studium iniungentis, deinde vtilitatem legentium pertractarem, postremò metuens inobedientiæ graue periculum, tanti præcepti cumulum supernæ dispensationi commisi, attentiusq́ sanctorum Patrum intercessione meas vires communiens, ad certaminis stadium sum progressus, virorum fortium, nec non etiam feminarum, quos aut ipse vultu proprio videre promerui, aut à sanctis patribus qui eorum nouère virtutes, me audisse commemini, gloriosa signa scripturus atque certamina.

Vnde didicerit Palladius, quæ scripturus est.

Nam & plurimas ciuitates ac villas, omnemq́ penè speluncam & tecta eremi (in quâ monachi habitant) diligenti curâ, Dei pietate pedestri labore circumiens, & virorum quos oculis meis inspexi, & mulierum propter spem quæ nobis in Christo reposita est, sexum femineum animi virtute vincentium, in quantum mea suppeditat paruitati, nomina pariter & genus, & patriam, locumq́ habitationis præsenti libello complexus, tibi amatori Christi, famuloq́ Dei, atque inclyto pij Imperij ornamento, Lause, transmisi, simul commemorans vtriusque sexus in quibusdam ad summum quidem peracta certamina, sed propter matrem superbiæ (quæ vocatur Cenodoxia) ad extremum barathrum, inferniq́ profundum miserabiliter deductorum, acquisitas ex longis temporibus abstinentiæ palmas, repentino elationis ac tumoris momento præmarcidas, gratiâ verò Saluatoris nostri, prouisioneq́ sanctorum patrum, ac miseratione spiritualium virorum, & orationibus venerabilium seniorum, de laqueis diaboli ereptos, ad recuperationem vitæ nobilioris reuersos. Vale.

CAP. I. *Vita* ISIDORI *presbyteri Alexandrini*, DOROTHEI *monachi Thebani*, POTAMENIÆ *martyris*, DIDYMI *cæci*, *&* ALEXANDRIÆ *mulieris.*

Pallad. c. 1. Palladij Alexandriam aduentus.

CVM primùm Alexandrinam attigi ciuitatem, in secundo senioris Imperatoris Theodosij consulatu, qui propter eam quâ in Christum credidit fidem cum Angelis nunc moratur; admirabilem virum & ornatum per omnia moribus ac peritum, Isidorum presbyterum in memoratâ ciuitate cognoui, qui in Alexandrinâ ecclesiâ erat susceptor ac prouisor pauperum fratrum, quem in principio iuuentutis suæ egregias per solitudinem palmas abstinentiæ promeruisse memorabant: cuius & cellulam vidi in monte, cui Nitrias nomen est, septuagesimo ætatis suæ anno; qui aliis quindecim annis viuendo

A quibus abstinuerit Isidorus.

do completis, obiit in pace. Ille igitur vsque ad vltimum linem non linteo vsus est, nisi eo quo velaret caput; non balnea attigit, non ex carnibus cibum sumpsit, non mensæ vsque ad satietatem interfuit. Qui quidem tam lauti corpusculi fuit per gratiam spiritualis alimoniæ, vt omnes qui vitam ipsius nesciebant, epulationibus illud ac voluptatibus imputarent. De quo viro, si virtutes ipsius animæ exponere singulatim velim, tempus me profectò deficiet. Qui tantæ bonitatis atque humanitatis erat, tamque pacificus, vt etiam ipsi qui pertinacissimi eiusdem videbantur inimici, erubescerent vmbram quoque ipsius, propter tam venerabilem vitam. Tantam autem sanctarum Scripturarum ac diuini dogmatis fertur habuisse notitiam, vt & inter ipsa fratrum conuiuia obstupesceret subitò, ac mente mutatâ, & sensibus spiritualiter occupatis, transmigrasse aliò videretur; vt qui interrogatus posteà caussam ipsius stuporis, hæc diceret, ad alia quædam se cogitatione translatum, & cuiusdam theoriæ miracula raptum fuisse. Noui etiam ego, memoratum virum, dum sumeret cibum, sæpius lacrymasse. Cumque admirarer fortè cur fleret, hoc ex ore eius audiui: Erubesco, inquit, irrationabilem cibum sumens, qui rationalis factus à Deo, deberem in paradisi voluptate versari, & cibo satiari diuino, propter eam quam Christus nobis tribuit potestatem.

Vel vmbra eius gentilibus venerabilis.

Extasis & eius raptus mentis tempore refectionis.

Cibus beatitudinis contemplatur comedentem.

Hic ipse quem dico notus Romano senatui, summisque primatibus, tunc cùm primùm vnà cum episcopo Athanasio, posteà autem cum Demetrio episcopo pergeret Romam, & diuitijs atque abundantiâ rerum sine inuidiæ stimulo exuberaret, non testamentum in supremis suis fecit, non saltem vnum solidum dereliquit, non partem aliquam substantiæ sororibus suis virginibus dedit, sed Christo easdem commendans, Qui vos fecit, inquit, vestram quoque vitam ordinabit vt meam. Erat autem cum sororibus ipsius septuaginta aliarum virginum numerus.

Isidori cum Athanasio & Demetrio Romam aduentus.

Conuentus virginum.

Is itaque, cùm venissem ad eum in principio iuuentutis, & peterem vt instrueret me ad mores vitamque monachorum in ipso primi adhuc ardote æui locatum (cui non tantùm necessaria esset doctrina verborum, quantum iugis labor & fatigatio corporalis) quemadmodum domitor equorum bonus, perductum me de ciuitatis internis vsque ad quintum lapidem, ad ea quæ vocantur solitudinum loca, Dorotheo cuidam Thebano monacho, sexagesimum in speluncâ agenti annum commendauit & tradidit, iubens mihi vt tribus apud eum annis morarer, ad conrundenda atque frangenda illicitamenta vitiorum (nouerat enim ipsius senis durissimam atque laboriosissimam vitam) præcepitque vt rursum ad ipsum redirem, ob spiritualis scientiæ notitiam atque doctrinam. Ego verò cùm illic implere tres, vt præceperat, annos non potuissem validâ infirmitate correptus, ante finitas inducias triennij temporis ab ipso sublatus sum.

Monacho iuueni non tam sermonibus quàm laboribus opus est.

Pallad. c. 2. Dorotheus 60. annos vixit in speluncâ.

Heraclides eius disciplinam traditur.

Erat enim vitæ ipsius cum vniuersâ ariditate ac siccitate certamen. Per omnem namque diem in ardore maximo, & in solitudine circa litiora maris lapides colligebat, singulisque annis cellam struendo perficiens, iis qui fabricare non poterant, offerebat. Cùm autem ei quadam die à me dictum fuisset, Quid facis, pater, in tantâ senectâ interficiens corpusculum tuum sæuis ardoribus?

Labor corporeus.

Respondit, hoc dicens: Occidit me, occido illud. Edebat verò vnciam panis, vnumque fasciculum oleris vilissimi, bibens aquæ modicam quantitatem, numquam tamen eum, Deo teste, extendisse proprios pedes vidi, numquam in mattâ, numquam in lectulo quieuisse, sed per vniuersam noctem sedens intexebat funem quemdam ex arbore dactylorum, cuius pretio vesci solebat. Putans autem ego, quòd ante me solùm hæc faceret quæ videbam, scrupulosiùs etiam ab aliis eius discipulis, qui separatim manebant, quærendo cognoui, quia sic à primâ ætate viuebat, numquam tamen sponte, nisi ex maximâ necessitate, dormiuit, aut opere fatigatus, aut dum cibo vteretur, si fortè vsque adeò eum somnus oppressit, vt paululùm ei oculi clauderentur: frequenter enim edendo, nimiâ vi somni capite nutabat, panisque ex ipsis labiis oris cadebat; qui aliquando cùm à me quodammodò cogeretur, vt vel momento temporis supra mattam iaceret, contristatus ista dicebat: Si Angelis persuadere potueris vt quiescant, persuadebis & ei qui Deo placere festinat.

Affligendũ corpus, ne illud nos occidat.

Victum sibi parat manibus Dorotheus.

Ne sopor obruat virtutis studiosum.

Hic vnâ dierum ad puteum suum me circa nonam horam transmisit, vt implerem cadum tempore refectionis instante. Accidit autem vt cùm venissem, & aspidem casu in imo putei visam perhorruissem; vas vacuum reportarem, caussamque timoris exponerem, dicens: Abba, mortui sumus; aspidem enim in puteo quò me miseras vidi. Subridens ille tantummodò diu me intuens aspexit, caputque concutiens dixit: Si placuerit diabolo per omnes se puteos vel serpentem vel testudinem facere, reliquumque genus venenosarum bestiarum, & in aquas fontium desilire, poteris ne tu esse sine potu? moxque egressus per semetipsum ieiunus aquam traxit de puteo, ac prior ipse signatam degustans ait: Vbi crux adest, ibi nihil satanæ valet malignitas.

Crucis signum contra venenum.

Sanctus iste Isidorus, qui benedictum quondam vidit Antonium, dignam rem memoriâ litterarum retulit mihi, quam ab ipso se dicebat audisse. Potamœnia quædam nomine puella admodum pulchra, ancilla cuiusdam erat tempore Maximiani persecutoris, quam multis frequenter ac variis promissionibus dominus suus tentans, stuprare non potuit, ita vt ad postremum amore atque insaniâ præceps, traderet eam illi qui tunc Alexandriæ præfecturam gerebat, scilicet vt Christianam ac maledicentem de persecutionis sæuitiâ Imperatoribus, pecuniam ei sub hac pactione promittens, vt si eius acquiesceret voluntati, sine vllo eam supplicio reseruaret ac redderet: si verò in contradicendi proposito permaneret, petiit vt tormentis deficeret, ne si vixisset, libidinis domini sui contemptrix videretur. Quæ cùm exhibita ante tribunal fuisset, eiusque iudex variis cruciatibus atque tormentis cuperet expugnare deuotam voluntatem, & inter diuersa supplicia vas quoque æris immensum ac feruenti pice repletum acerrimâ flammâ succenderet, duplicem ei præfectus immitis posuit conditionem: Aut vade, inquit, & domini tui obtempera voluntati, aut scias te in feruentem hanc picem esse mittendam. Cui puella respondit, dicens: Numquam sit alter monitor talis, qui addici iubeat libidini castitatem. Ob quod ille nimio furore perculsus, præcepit spoliatam eam in vas quod ferucbat

Pallad. c. 3.

Constantia Potamœnia

uebat, immitti. Hæc autem vox illius fuit: Per caput, inquit, Imperatoris tui quod tu vereris, obtestor, vt si apud te statutum est his me tormentis necare, non simul totam, sed paulatim me in feruentem mitti iubeas picem, vt possis videre quantam mihi dederit ignotus tibi patientiam Christus. Quæ per vnius horæ spatium, paulatim in ahenum candens demissa, defecit, vbi pix primùm ebulliens ad ipsius colla peruenit.

In ahenum bulliente pice repletum demittur.

Pallad. c. 4. Origenista hic fuit.

Didymus oculis orbatus.

Annos 85. vixit.

Plures autem viri digni habitaculo beatorum, feminæ quoque obierunt tunc in Alexandrinæ ecclesiæ ciuitate, in quibus Didymus erat, oculorum quidem lumine destitutus, diuinarum tamen Scripturarum peritiâ pollens: quem ego intra decem annos diuersis temporibus quater vidisse me memini, quique post octoginta & quinque annos vitæ terminum fecit. Hic igitur quem loquor, captus est oculis, vt ipse retulit mihi, cùm quartum ageret ætatis suæ annum: qui neque magistris traditus litterarum, neque prima vmquam elementa cognoscens, habebat insitum bonum semper incolume, naturalem magistrum conscientiam suam. Quem tanta gratia scientiæ spiritualis ornabat, vt in eo euidentissimè quod scriptum adimpleretur, Dominus cæcos sapientes facit. Testamentum quidem vetus ac nouum ad verbum interpretatus est; sectas autem omnes tam subtiliter firmiterque expositâ super ipsas ratione dissetuit, vt omnium scientiam veterum peritiamque transiret. Qui cùm me cogeret quondam vt orationem in cellâ ipsius facerem, nec tamen eius acquiescerem iussioni, hoc referendo dicebat: Ad istud, inquit, hospitium ter benedictus Antonius, dum me visitare dignatur, ingressus est; & rogatus à me vt in hoc loco flecteret genua & precem funderet, statim fecit, ac secundò noluit se rogari, ipsis me rebus docens sanctorum voluntatibus obedire. Quamobrem si vestigia ipsius, inquit, sectaris ac vitam quemadmodum monachus, & pro acquirendis virtutibus peregrinus, nolo contendas.

Psal. 145.

Sacras Scripturas nouerat, etsi non didicisset.

Ne qua in hospite contentio.

Hoc quoque idem retulit mihi: Cùm, inquit, grandi quadam sollicitudine ac tristitiâ fatigarer propter Iuliani Imperatoris infelicissimam vitam, ita vt quadam die vsque ad vespertinas profundæ noctis horas non attingerem panem, anxietate confectus; fortè accidit, vt somno residens occuparer, & in quadam transmigratione animæ reuelationem talem viderem: Quatuor equites cum albis equis per diuersa discurrentes, clamantesque: Dicite Didymo, Hodie horâ septimâ Iulianus mortuus est. surge igitur & cibum sume, & ad Athanasij episcopi domum mitte, vt ipse quoque cognoscat hoc. Notauit itaque, sicut ipse dicebat, & mensem, & septimanam, & diem, & horam, & sic omnia sicut audierat approbauit.

Mors apostatæ Iuliani reuelatur Didymo.

Retulit etiam mihi & de puellâ quadam, cui nomen erat Alexandria, quæ relictâ eâ, in quâ erat ciuitate, consederat intra quoddam sepulcrum, per foramen exiguum necessaria alimenta suscipiens, & neque viros neque mulieres vmquam videns per annos decem. Decimo verò anno dormitione vltimâ migratura seipsam composuit: quod illa, quæ deferebat ei iuxta consuetudinem cibum, retulit nobis, dicens, nullum se tunc accepisse responsum: quo audito, illitum ostium clausumque patefecimus, & ingressi defunctæ corpus inuenimus. De ipsâ autem & beatissima Melania mulier Romana, de quâ paulò pòst referam, ista dicebat, Vultum quidem ipsius puellæ se videre non potuisse, stantem autem ad foramen sepulcri petiisse vt ei diceret caussam, ob quam se in illo sepulcro concluserat. Quæ per memoratum foramen locuta, Cuiusdam animus, inquit, in me læsus erat quondam, & ne viderer eum vel contristare vel perdere, malui me ipsam in sepulcro dum viuo recludere, quàm nocere animæ ad similitudinem Dei factæ. Quâ dicente rursus: Quemadmodum igitur pati potes, ô ancilla Christi, vt neminem prorsus videas, sed in solitudine tali contra acediam vel cogitationes habeas tam iuge certamen? Hoc illa respondit: A principio, inquiens, diei nonam vsque ad horam orationi vaco, ex lino opus per horas singulas faciens, reliquo autem temporis spatio cogitatione discurro per sanctos prophetas, apostolos, atque martyres, & patriarchas; ceteris verò horis cibum panis capio, appropinquante vesperâ cum maximâ quiete Dominum meum glorificans, finemque vitæ meæ cum spe bonâ patienter exspectans.

Pallad. c. 5

Alexandria sepulcro per 10. annos se inclusit.

Cur se ita clauserit Alexandria.

Quibus vacarit sic inclusa.

Sed ne illos quidem tacitos præteribo, quorum vita omnis in contemptu quodam propriæ salutis fuit, vt ex hoc etiam benè meritos prædicemus, & legentibus cautelæ studio consulamus.

De quadam VIRGINE, *& de* NITRIENSIBVS *monachis*, AMMONE, OR, PAMBO, AMMONIO, BENIAMIN. Cap. II.

Pallad. cap. 6.

Virgo specie humilis, sed animo insolens, & in pauperes dura.

VIRGO quædam solo nomine Alexandriæ fuit, quæ quantum ad speciem pertinebat, humilis videbatur; quantum autem ad propositum ipsius, animæ inflatioris erat, variis opibus satis diues, amatrix potiùs auri quàm Christi; nusquam procedere solens, non peregrino, non virgini, non vim patienti, non monacho, non ecclesiæ, non pauperi vel exiguam stipem præbens. Hæc sanctorum patrum frequentibus monitis, numquam à se tam inutile animæ pondus abiecerat. Habebat autem & nonnullos parentes, inter quos filiam sororis suæ adoptauerat sibi, quâ solâ diebus ac noctibus fruebatur, omisso atque contempto amore cælestium. Nonnumquam enim & hæc species, quam diabolus immittit, erroris est, vt sub affectus colore, qui deberi videtur affinibus, auaritia cupiditasque nutriatur. Quòd autem nullam dæmon cupiditatis & generis curam gerat, hinc profectò monstratum est: ipse enim est qui homines in matres, in fratres, in patres cogit fieri parricidas. Qui etiamsi prætendere quibusdam aliquando videatur necessitudinem parentelæ, non ideò illud vt prosit iisdem facit, sed vt animabus eorum iniustitiæ crimen accumulet, diuinæ non ignarus sententiæ, quæ iniustos ab hereditate regni cælestis excludit. Potest sanè quis spirituali scientiâ diuinoque amore commotus, nec propriæ animæ salutem contemnere, & suis parentibus, si forsitan egere videantur, vitæ alimoniam piè largiri; sed si penitùs animam suam conculcat & despicit, solâ propinquitatis sollicitudine occupatus, sententiam diuinæ legis incurrit, animam, vt dixi, suam deputans vanitati. Sacer autem conscriptor ille Psalmorum canit de iis qui animæ suæ curam metu maximo gerunt, dicens: Quis ascendet in montem Domini? hoc

Vt amicos ditet, ipsa amore cælestium excidit.

1. Cor. 6.

Quomodo possit quis cognatis succurrere citra animæ naufragium.

Psal. 23.

ni? hoc eſt dicere, ſatis rarò. Aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam. Illi namque in vano animam ſuam accipiunt, qui putant eam vnà cum corpore diſſipari atq; diſſolui, virtutum ſcilicet ſpiritualium contemptores.

Qui in vano animam ſuam accipiunt.

Iſtam ipſam nomine virginem volens ſanctus ille Iſidorus presbyter detractione ſanguinis (vt dici in prouerbiis ſolet) facere à cupiditatis onere vtcumque leuiorem, tali erga eam vſus ingenio eſt. Præerat autem, vt priùs dixi, cellulis fratrum pauperum atque debilium, idemque in primis iuuentutis ſuæ annis in lapidibus & margaritis probandis videbatur peritus. Acceſſit igitur ad eam, dicens: Lapides ad me neceſſarij atque pretioſi ſmaragdi & hyacinthi ſubitò venerunt; & ſiue quis inuenerit eos, ſiue furatus ſit, ſcire non poſſum; ſtatuere autem ipſorum pretium nequeo, quia cuiuſlibet ſummam quantitatis excedunt: omnes enim ſimul quingentis ſolidis diſtrahuntur. Si ergo eos tibi placuerit comparare, poteris vnum ex ipſis quingentis vendere ſolidis, & reliquos neptis tuæ monilibus deputare. Suſpenſa igitur omnimodis illa quæ dicebatur virgo in affectu puellæ, decipitur huiuſmodi ornatu, & complexa illius pedes orat & petit, ne quis memoratos lapides alter acciperet. Cui ille ſanctus, dum auidè hortatur, hæc dixit: Veni in domum meam, vt hæc quæ diximus videas. Ad quod illa non acquieſcens, ſed magis quingentos ſolidos in ſinum illius fundens, ait: Quemadmodum vis, ipſe eoſdem lapides tolle, ego enim nolo eum videre qui vendit. Acceptos ille igitur quingentos ſolidos, pauperibus debilibusque mox diuidit. Poſt aliquantum verò temporis ſpatium, quia magna opinio ipſius apud omnes Alexandriæ erat (quippe qui & miſericors eſſet, & in cultu à Dei præclarus & ſenior, qui iam vſque ad centeſimi quoque anni curricula peruenisset, quod ego etiam qui cum illo diu fueram, ſatis agnoueram) erubeſcebat eum virgo memorata ſuper ipſis ſolidis admonere.

Domus hoſpitalis pauperum & mutilatorum.

Sãctus Macarius quo aſtu virginem ab auaritia reuocauit.

Macarius presbyter ad centum annos vixit.

Ad poſtremum cùm illum fortè in eccleſiâ reperiſſet, alloquitur: Quid, inquit, iubes, precor, de lapidibus illis, pro quibus quingentos ſolidos dedimus? Cui ille reſpondit: Ex quo, inquit, mihi aurum dediſti, ex eo illud pro pretio ipſorum lapidum dedi, & ſi venire deſideras, ac videre eoſdem in hoſpitio meo (illic enim iacēt) veni & vide ſi poſſunt tibi placere; ſin minùs, aurum referes quod dediſti. Quo illa libenter audito, ad presbyteri domum pergit, in cuius ſuperioribus feminæ debiles habebantur; in inferioribus autem viri. Vbi autem cum eâ intra primas fores ingreſſus, dicit eidem: Quid vis primùm videre, hyacinthos an ſmaragdos? At illa: Quod iuſſeris. Ducit itaque eam ad ſuperiores domus partes, oſtenditque ei conſciſſis feminas membris, & vultibus totis variâ morboſitate laceratis, dicens ad eam: Iſti ſunt hyacinthi. Inde deſcendens, oſtendit ei ſimiles in inferioribus viros, & ait: Iſti ſunt ſmaragdi: ſi placent tibi, ipſa conſidera; ſin minùs, aurum recipe quod dediſti. Itaque egreſſa eſt domum, nimio rubore confuſa, & plurimùm triſtis, quia videret ſe illa voluiſſe facere quæ Deo placere non poſſent. Moxque ægritudinem incurrit, vt rediit: non enim hoc ſecundùm Dei fecerat voluntatem, ſed ingenioſâ viri ſanctiſſimi neceſſitate compulſa. Paulo pòſt autem maximas presbyterò gratias egit: propter quod puella, cuius nimiam curam gerebat, nupta quidem, ſed ſine filiorum educatione defuncta eſt.

Pauperes & ægroti gemmæ & lapides ſunt maximi pretij.

Cùm per triennium in monaſteriis (quæ circa Alexandriam ſita ſunt) commoratus fuiſſem, & optimos illic viros abſtinentiæ virtutibus adornatos vſque ad duo millia hominum, ſanctiſſimoſq; vidiſſem; inde deſcendens, ad montem cui Nitriæ nomen eſt veni. In medio autem iſtius montis & Alexandrinæ ciuitatis, interiacet lacus qui Mariæ vocabulo nominatur, per ſeptuaginta milliū ſpatia diffuſus. Quem cùm vno ac medio transfretaſſem die, ad meridianam partem præfati montis acceſſi. Cui monti penitùs deſerta adiacent loca, quæ Æthiopiam vſque tenduntur, & vſque ad * Mangicum ac Mauritanium ſolum. In quo monte degebant quinque millia (vt arbitror) virorum, qui diuerſum propoſiti ſui inſtitutum tenentes, prout vellent poſſentque viuebant, ita vt alij quidem liceret ſoli manere ſi cuperet, alius cum vno tantùm fratre ſi vellet, alius cum multitudine, ſi hoc deſideraſſet, habitaret. Quo in monte tam memoratis quàm illis, qui ad vltimas ſe ſolitudines contulêre ſexcentis viris, ſeptem piſcinis alimenta præbentur. Huius igitur montis per totum annum vſus hoſpitio, plurimumque à beatis patribus inſtructus & doctus, ab Arſiſio maiore, & Putubaſto, * Agione, Serapione & * Chronio, multiſque ſeniorum ſpiritualium relationibus ſuper iis qui ante ipſos fuerant, incitatus, vſq; ad alia ſolitudinis loca interioris acceſſi.

Pallad. c. 7.

Maria lacus.

** lege Mazicum.*

Quinque millia virorum in quodam monte.

** MS. Aſione.*

** MS. Chionio.*

In ipſo autem Nitriæ monte vnam eccleſiam maximam vidi, in quâ ſunt tres arbores dactylorum, ex quibus ſingulis ſingula flagra dependent: quorum vno ij qui peccant monachi verberantur, alio latrones (ſi inciderint fortè) cæduntur; tertio delicta eorum qui vndecumque conuicti in peccato vapulari meruiſſent, memoratas amplectentes arbores, & certas tergo accipientes plagas dimittebantur. Eſt etiam circa ipſam eccleſiam cella, ſuſcipiens peregrinos ac pauperes fratres: in quâ cùm acceperint aduenam quemlibet, per tantum illic tempus alunt, donec ipſe propriâ voluntate diſcedat, biennio ac triennio ſi voluerit quis, illic manere non prohibentes. Vnius autem ſeptimanæ ex quo veniſſet, ei otium dabant, reliquos verò dies quodcumq; opus eumdem facere cogebant; deputabantq; eum aut piſcinis, aut hortulis, aut coquinis. Si autem honeſtior aliquis minuſq; aptus huiuſmodi operibus videretur, legendum ei codicem dabant, omneſque vſque in horam ſextam à conſpectu ipſius & confabulatione prohibebant. In hoc monte & placentarij habentur & medici. Vtuntur quoque vino: nam illic etiam vina venduntur. Omnes autem iſti manibus conficiunt linteamen, ex cuius operis emolumento nulli eorum deficit ad vitam. Eſt autem maximæ voluptatis, circa veſpertinas horas ex vnaquaque manſione monachorum varias audire voces, pſalmos Chriſto canentium. Quo tempore ſi quis aſſiſtat, & diligēter aduertat, putabit ſe ſubitò ſublatum, & in paradiſo conſtitutum. Ad ipſam verò eccleſiam ſolo Sabbato & Dominico die conuenire conſueuerunt.

Eccleſia in monte Nitriæ.

Flagellum.

Xenodochium.

Doctiores.

Pſalmi.

Quando veniunt ad eccleſiam.

Sunt autem in ipſâ octo preſbyteri, inter quos quàm diu primus preſbyter viuit, nullus præter ipſum alter aut ſacra offert Deo, aut tractat, aut iudicat,

Octo presbyteri.

dicat, sed silent semper, solo consessus honore contenti. Ille verò maior Arsisius, & alij multi cum ipso senes sanctissimi, quos & ipse tunc vidi, eiusdem temporis, cuius & beatus Antonius, erant; qui nobis etiam sanctum Ammonem Nitriotem se nosse dicebant; illum, cuius animam dum ab Angelis ferretur ad cælum, vidit Antonius. Hic ergo referebat quòd & Pachomium Tabennesiotem aliquando vidisset, virum propheticâ gratiâ clarum, & in monasterio tria millia monachorum regentem; de cuius virtutibus post paululum loquar. Ipsum enim Ammonem in hunc morem vixisse dicebat: *Arsisius.*

Pallad. c. 8. Cùm esset, inquit, puer à parentibus derelictus, & ad viginti duorum peruenisset numerum annorum, inuitus ab auunculo suo matrimonij vinculis alligatus est. Qui cùm resistere non posset ei quæ à parente ingerebatur necessitati, & in nuptiis iussus est coronari, & in thalamo sedere compulsus est, & omnia patienter sufferre sollemnia nuptiarum coactus est. Postquam autem vniuersi à thalamo recesserunt nouis nuptis in lectulo collocatis, sanctus Ammon surgit è lectulo, ostium claudit, vocatq; residens benedictam illam, & verè vnanimem coniugem suam, dicens: Veni, inquit, domina, vt tibi caussam ipsam huius coniunctionis exponam. Nuptiæ nostræ huc vsq; sunt tantùm, nihilque in se amplius habent; benè ergo faciemus, si de reliquo quisque nostrûm separatim quiescat, vt & Christo placere possimus si intactâ virginitate viuamus. Prolatum autem de sinu paruum libellum nescienti Scripturas sanctas puellæ ex personâ Apostoli ac Saluatoris legebat, cui lectioni alia secundùm sensum suum longè plura coniungens, exponebat eidem castitatis virginitatisque conuersationem, vt illa post satisfactionem in ictu gratiâ diuinitatis impleta diceret: Mihi quoque persuasum scias, domine, castam vitam libenter amplecti. quid ergo iubere ampliùs velis exspecto. Cui ille, Hoc, inquit, iubeo & rogo, vt vnusquisq; uostrûm separatim ab hoc die maneat. Ad quod illa non acquieuit, dicens: In eadem quidem cellâ, sed in lectulis separatis manere debemus. Cumque hoc vtrisque placuisset, decem & octo annos vixerunt, ita vt illa quidem totis diebus esset in cellâ, ille autem insisteret operi in hortulo quem colebat, & balsamum eâ quâ peritus erat arte conficeret. quod tamen balsamum multo labore ad imaginem vinearum & plantatur, & colitur, & putatur. Vespertinis autem horis regressus domum orationibus factis, & cum eadem cibo sumpto, ac rursus nocturnis precibus ex more celebratis, ad opus solitum primo manè pergebat. *Ammon inuitus adigitur ad matrimonij iugū.* *Cohortatur coniugem ad virginitatem seruādam.* *Eius exercitium.*

Cautè lege contra impossibilitatis assertores. Intereà dum eorum esset hæc vita, exclusâ ab vtroque penitùs omni corporalis illecebræ passione, oratione sancti id quod aliquando cupiebant, obtinere cœperūt. Ait enim eidem ad postremum beata illa: Domine, inquit, mi, habeo quod dicam; in quo si me audieris, probabitur mihi quòd me secundùm Deum diligis. Hortatur ille, vt quod ei placeret ediceret. At illa, Iustum mihi hoc, inquit, videtur, cùm ipse sis sexus virilis, & iustitiæ totus inseruias; cumque ego quoque propositi tui æmuler viam, vt diuersis ad multorum ædificationem mansionibus separemur. inconueniens enim atque incongruum puto, propter me tantam in occulto te habere virtutem, nec vlli esse cognitum quòd in hac castitte atq; pudicitiâ Domini amore simul viuimus & manemus. Cui ille gratias agens, Deumque glorificans, ita respondit: Benè tibi placuit, mi domina soror; habe igitur hanc ipsam cellam, ego autem aliam mihi facere tentabo. Egressusque ab eâ, mox interiora loca Nitriæ penetrauit (nec dum enim tunc monasteriorum illic fuerat multitudo) fecitque sibi duarum voluminа cellularum, atq; ita in solitudine viginti aliis annis ac duobus transactis, defunctus est; imò magis somno quieuit, cùm sexaginta duos ætatis suæ annos finisset. Per singulos tamen annos sedulò semper videbat beatam illam coniugem suam. *Vis orationis.* *Vxoris consilio seorsum habitauit.* *Ad môtem Nitriæ contendit.* *Obit annorum 62.*

De hoc illud miraculum sanctus Athanasius Alexandrinus episcopus retulit, in eo opere quo vitam descripsit Antonij, quòd aliquando vnà cum Theodoto discipulo suo Lycum nomine fluuium cupiens transfretare; & erubescens sibi vestimentum detrahere, ne nudum vmquam suum corpus aspiceret, subitò sine naui in alteram fluminis partem Angelo vehente translatus est. Iste igitur Ammon ita vixit atque obiit, vt ipsius animam sanctus videret Antonius, cùm ab Angelis ferretur ad cælum. memoratum verò fluuium, naui ego cum metu transiui. est enim illic deriuatio quædam magni illius fluminis Nili. *Athanasius scripsit Vitam sancti Antonij.* *Ammon se nudum videre renuebat.* *Vidit Antonius animam Ammonis in cælum vehi.*

In hoc etiam qui Nitrias dicitur monte, monachus erat quidam, cui Or fuit nomen, cuius virtutem multorū quidem fratrum testimonia prædicabant, specialiter tamen ancilla Dei Melania, quæ ante me ad loca ipsius montis accesserat: nam ego superstitem supradictum virum videre non potui. Hæc ergo de conuersationis eius virtutibus referebat, quòd nec mentitus vmquam fuerit, nec iurauerit, nec maledixerit cuiquam, nec sine necessitate aliqua sit locutus. *Pallad. c. 9.* *Hic Or fuit Origenista.* *Quæ in Or maximè preclara.*

Huius montis habitator & beatus Pambo fuit. Quem & Dioscorus episcopus, & Ammonius, & Eusebius, & Euthymius fratres, & Origenes, & Dracontius viri admirabiles [a] & nepos, habuerunt magistrum. Qui Pambo & cùm multis ac variis virtutum prærogatiuis, palmisque præcelleret, inter ipsas etiam hoc habuisse præcipuum memoratur, quòd intantum auri argentique contemptor fuit, vt præceptum Domini videretur implesse. Referebat ergo mihi venerabilis ipsa Melania, quia profecta de vrbe Româ, Alexandriam primùm fuisset ingressa. cumque multa de ipsius viri virtutibus Isidoro presbytero & Xenodochio referente cognouisset, & eodem duce ad eum in solitudinem peruenisset, obtulisse se illi trecentas argenti libras, ac precatam fuisse vt aliquid ex eius rebus acciperet. Qui cùm sederet, inquit, & vimen intexeret, solâ me voce benedixit & ait: Det tibi mercedem Deus. Deinde dicit œconomo suo: Suscipe cautè, & diuide per omnes qui sunt tam in Libyâ, quàm in insulis fratres. Hæc enim monasteria plus videntur egere, quam cetera. hoc quoque ei præcipiens, ne quid ex eâ pecuniâ iis qui in Ægypto degunt daret; propterea quòd regiones illas alimentis sciret ampliùs abundare. Cùm autem memorata femina, sicut retulit mihi, staret, & benedictionem pro munere dato exspectaret aut laudem, nihilque ab eo audiret, vlteriùs ait ad illum: Scito, domine, trecentas esse in hac argentariâ libras. Qui iterùm ne rursus quidem prorsus aspiciens illam, ita respondit: Cui exhibuisti hęc, ô filia, non opus habet à te mensuram cognoscere; nam qui montes lance pensauit, multo am- *Pābo quos docuerit.* *Aurum despicit.* *Melania ei varia munera offert.* *Pambo ea dispensari curat egenis monachis.* *Sapiens responsum.*

Ne quis eleemosynæ pretium faciat.

to ampliùs nouit quantum sit huius pondus argenti. Et si quidem mihi istud offertes, competenter hoc diceres: cùm autem non mihi, sed illi dico, quem non spreuisse, imò ampliùs honorasse duos illos nummos agnouimus, tace, quiesce.

Pambo annorum 70. moritur.

Sic autem Dominum ordinasse dicebat, vt post paululum tempus, posteaquam ad ipsum venerat montem, Dei seruus ille requiesceret; qui non ægritudine, non febre aliquâ fatigatus est, sed sportellam consuendo septuagesimæ ætatis suæ anno quieuit in pace. Ante horam verò quâ de sæculo exiens spiritum suum commendaret, vocauit me, & in postremâ consummatione sui operis confidenter ait: Accipe hanc sportellam de manibus meis, quia non habeo aliud quod relinquam tibi, vt memor sis mei. Cuius corpore inuoluto in linteo, & sepulturæ tradito, ex desertis locis abscessi vsque ad finem proprium, hereditatem sancti illius habens mecum.

Verba Pambonis morientis.

Pambo ne in morte quidem se incepisse religiosè viuere protestatur.

Hic ipse Pambo in fine vitæ suæ, ipsaque horâ quâ exiturus erat è sæculo, assistentibus ei Paulo presbytero, & œconomo, & Ammonio, sanctitate famatis viris, & ceteris fratribus, hoc dixisse memoratur: Ex quo veni in istum solitudinis locum, & habitaui in cellulâ quam meis manibus extruxi, panem gratis ab aliquo me manducasse non memini, nec verbum vsque in præsentem horam locutus sum, de quo pœnitentiam agere debuissem: ita tamen ad Dominum Deum pergo, tamquam needum diuinæ seruitutis cultum attigerim. Asserebant autem nobis referentes, & testimoniis confirmantes suis Paulus & Ammonius serui Christi, quia numquam cùm aliquid interrogatus fuisset vel de spiritualibus vel de sæcularibus scriptis, citiùs responsum sciscitantibus dedit; sed semper needum se quod responderet inuenisse dicebat. Sæpè autem & cùm mensium spatia fluxissent, nec sic quidem responsum quærentibus dabat, adhuc se non asserens peruenisse ad notitiam veritatis. Tam diligentes autem cautasque secundùm Deum sententias proferebat, vt eas omnes tamquam ab ipso Deo prolatas susciperent. Hanc enim Antonium quoque illum magnum perhibent habuisse virtutem.

In loquendo accuratus.

Pallad. cap. 11.

Mutua hospitalitatis contentio.

Factum etiam huiusmodi ipsius Pambo inter alia fertur, quòd cùm Pior monachus venisset ad eum proprium panem ferens, & ob hoc ab illo reprehensus fuisset, interrogatus vt diceret cur hoc fecisset, respôdit dicens: Ne hospes ab hospite grauaretur; quem ille tantùm tacendo reprehensum dimisit continuò. Post aliquantum verò temporis ad Pior, Pambo memoratus accedens, perfusum aquâ panem, vt ab his edebatur, exhibuit. Qui interrogatus cur hoc fecisset, respondit: Idcircò aquam addidi, ne tibi onerosus existerem.

Pallad. cap. 12. Hic Ammonius fuit Origenista.

Monasterium aliud virorum, aliud mulierum.

Præfatus autem Ammonius discipulus ipsius, alijque tres fratres, & sorores duæ, summo Dei cultu & amore flagrantes, cùm ad deserta peruenissent loca, separatas sibimet mansiones fecerunt, ita vt grandi à semetipsis spatio separarentur. Hunc ergo Ammonium, quia supra modum lectioni Scripturarum vacabat, ciuitas quædam episcopum sibi fieri postulauit: cuius ciues cùm hoc à benedicto Timotheo quodam petissent, & ille dixisset: Adducite eum ad me, & faciam vt vultis; cum magnâ multitudine ad eum, quò faciliùs abstraheretur, ingressi sunt, captumque se ille perspiciens, rogare cœpit eos, & per sacramenta firmare, acquiescere se omnino non posse vt vel exiret de solitudine quam tenebat. Cùmque videret non concedi sibi, vt faceret quod petebat, ferro aurem sinistram radicitus (cunctis videntibus) secuit; hæc dicens: Vel nunc probabitur vobis impleri non posse quod cupitis, iubente lege diuinâ nullum aure precisâ oportere fieri sacerdotem. Et ita demû relicto eo, ad propria reuerterunt. Cùm verò remeassent, & episcopo ista dixissent, ille respondit: A Iudæis lex ista seruatur; ego autem si dederitis mihi aliquem etiam naribus truncum, sed moribus probum, non eum dubitabo episcopum facere. Hoc audito pergunt ad ipsum instantissimè, eum rursus rogantes: quo non acquiescente, vim quoque inferre tentabant. Quibus iratus ille respondit: Si me cogere volueritis vlteriùs, etiam linguam meam (quia propter ipsam mihi molesti estis) abscindam. Tunc demum sic eum, cùm super hoc nihil proficerent, reliquerunt.

Renuit episcopatum Ammonius

Importunè quæsitus sibi aurem amputat.

Candenti ferro libidinem extinguit.

Crudis vescitur.

Cuius Ammonij fertur tale miraculum. Cùm quædam delectatio carnalis sine vllâ corpusculum eius intermissione vexaret, candenti ferro propria membra laniabat, vt ex omni parte plenus esset semper vlceribus. Esca verò eius fuit huiusmodi. A iuuentute sua vsque ad obitum crudis est vsus cibis, interdum etiam præter panem. Vetus autem nouumque Testamentum memoriter retinens, etiam libros eloquentissimorum virorum * Didymi, Pierij, atque Stephani vsque ad sexcêta millia versuum legendo transiuit. Hæc autem de eo testificantur etiam patres sanctissimi in eremo commanentes. Huius etiam prophetica virtus multis innotuit. Inter fratres verò qui secreta eremi diligebant, nullus illo in officio consolationis superior. De hoc sententiam beatus Euagrius spiritualis, & virtute discretionis præcipuus, proferebat dicens, nullum se vidisse hominem, qui sic superauerit corporeas passiones.

** Pallad. Athanasij & Basilij.*

Vtrumque Testamentum memoriter tenet. Prophetatur.

Cautè lege.

Hęc inclusa desunt Palladio.

Ammonius Ruffinum præf. prat. ex sacro fonte suscipit.

[[1] Hic idem sanctissimus cùm à Ruffino temporis illius præfecto prætorij multiplici supplicatione rogatus fuisset, vt magno illo Ammonio Constantinopolim ob necessarias eremi actiones adueniente, ipse quoque dignaretur venire, vehementer id precantibus sanctis diuersarum prouinciarum episcopis, alijsque quampluribus eremitis (qui ad dedicationem basilicæ, quam ipse condiderat, conuenerant) memoratum Ruffinum propriis manibus suscepit sacro fonte mundatum. Quem suæ conuersationis merito, plurimùm veneratus est, sancto Ammonio cupiens in omnibus obedire: qui paulo pòst dormiuit in Domino, sepultusque est in basilicâ, quæ appellatur Ruffiniana: in cuius sepulcro curari feruntur cuncti, diuersis febribus laborantes.]

Pallad. cap. 13.

Oleo sacro curat inormbi.

Beniamin hydropisi laborat.

Alter Iob patientiâ.

In monte Nitriæ, de quo suprà diximus, quidam vir fuit mirabilis, nomine Beniamin, per octoginta annos in abstinentiæ virtutibus summam donorum spiritualium gratiam consecutus: qui sine manus cuiquam imposuisset, siue olei benedictionem dedisset, ab omni languoris molestiâ soluebatur. Hic ergo qui talibus diuinæ gratiæ muneribus præminebat, ante octo menses dormitionis suæ aquoso languore peruasus, in tantum miserandâ pinguedine suæ carnis intumuit, vt nostris temporibus secundus Iob putaretur.

Assumens itaque nos Dioscorus episcopus, qui tunc presbyter Nitriæ fuit, meque & beatum Euagrium hoc modo est allocutus: Venite, & vi-

dete nouum Iob, in tanto tumore corporis atque insanabili passione singularem patientiam possidentem. Euntes igitur vidimus hominem tanto corporis tumore distentum, vt minorem manus eius digitum, virarumq; manuum nostrarum coniuncti digiti minimè complecti valerent. Cumq; non possemus duram passionem eius diu respicere, oculos nostros ab eo deflexímus. Tunc ille beatus Beniamin ait nobis: Orate, filij, vt homo meus interior isto languore sit liber; hoc namq; corpus nec suâ me sanitate sublimem reddidit, nec dolore deiectum. Per octo itaque menses illos facta est ei sella latissima, in quâ incessanter sederet, iam non valens in lectulo requiescere propter reliquas corporis necessitates. Qui tamen in huiusmodi sui corporis passione constitutus, alios Dei gratiâ sanare consueuerat quolibet languore vexatos.

Internus homo si sanus sit, non magnopere laborandum de corpore.

Æger Beniamin alys medetur.

Necessarium igitur existimaui referre huius sanctissimi passionem, vt non admiremur, quoties viris iustissimis quædam corporales necessitates contingunt. Defuncto autem viro fortissimo, postes ianuarum (nec enim aliter tanti tumoris corpus eiici potuisset) sublati sunt.

CAP. III. *Vita abbatis* APOLLONII *cognomento* EX NEGOTIATORIBVS, *& duorum aliorum* FRATRVM *conuersorum.*

Pallad. cap. 14.

APOLLONIVS quidam nomine, vnus ex negotiatoribus renuntians sæculo, montemque Nitriæ habitans, cùm iam neque artem discere præualeret senio præpeditus ætatis, neque abstinentiam spirituali Scripturâ mandatam, huiusmodi continentiam sibi instituisse cognoscitur. Ex propriis pecuniis atque laboribus, omnem remediorum speciem atq; cellaria in Alexandriâ comparans ciuitate, cunctis fratribus languentibus exhibebat. Videres autem eum à principio diei nonam vsque horam vniuersa tam virorum quàm feminarum monasteria peragrantem, & per singula ægrotos ostia visitantem, portantemque secum vuam passam, malogranata, oua, siligines, quæ maximè necessaria videntur infirmis. Ad talem sese vitam, cui soli aptus erat, hic famulus Christi instituerat in senectâ; qui tamen ante obitum suum cùm aliquem sui similem reperisset, ei omnem ministerij huius supellectilem tradidit, comprecatusque est eum, vt huiusmodi curam fratribus exhiberet. Cùm enim quinque millia monachorum in supradicto monte consistant, necessaria vel maximè talis sollicitudo est & consolatio, sine quâ in desertis illis non viuitur locis.

Apollonius medicum se & pharmacopolam præstat fratribus.

Palladius c. 15. & 16. vocat *Paesium* & *Isaiam*, atque ita hic MS. etiam habet.

Alij etiam duo quidam fratres fuerunt, quorum pater emendis vel mutandis mercibus studens, vsque ad Hispaniam semper negotiando pergebat. Quo mortuo, diuiserunt inter se substantiam eius, quæ in mobilibus tantùm erat: in auro quidem quinque millia solidos, in mancipiis verò vel vestibus quidquid inuenire potuerunt. Isti igitur vno animo communique consilio inter se tractare cœperunt, dicentes inuicem sibi: Quam, frater, eligimus viam vitæ? si mercationem in quâ pater noster vixit arripimus, etiam ipsi labores nostros aliis relinquimus, nosque fortassè euntes in pericula, præcipites vel marini (vt assolet) fluctus, vel latronum tela consument. Sequamur igitur, frater, solitudinem magis viamque monachorum, vt & paternam hereditatem lucremur, & animas nostras nullâ rerum malarum contagione perdamus. Quod propositum cùm vtrisque placuisset, in electione solitariæ vitæ diuersum singuli tenuerunt iter.

Duo fratres solitudinem spirant.

Diuisis igitur quas pariter reliquerant rebus, vnum quidem habuerunt vterque propositum vt placerent Deo, sed non in vnâ institutione viuendi ambo placuerunt. Alter enim ex ipsis omnibus suis rebus per omnia monasteria, & ecclesias, & carceres diuisis, artem sibi reperit quamdam, ex quâ quotidiani cibum panis acquirens, ei quam elegerat vitæ & orationi vacabat: alter autem nulli ex substantiâ propriâ quidquam dedit, sed monasterium sibi fecit, vbi paucis secum fratribus collocatis, omnes aduenas, omnes senes, omnes pauperes, omnes suscipiebat infirmos, & per Dominici ac Sabbati dies ternas & quaternas mensas indigentibus exhibebat, hisque vniuersam suam substantiam modis quoad vixit expendit. Quo vtroq; defuncto, beati ambo, diuersis opinionibus probabilis vitæ consummatione celebrantur. Et iste quidem aliis, ille verò aliis semper placebat.

Vita diuersum instituum arripiunt.

Ex quorum laudibus ortâ inter fratres contentione, quòd vterque videretur fuisse perfectus, ad sanctum Pambo, vt ab eo verum cognoscerent, pergunt. Quem cùm iudicem elegisse se dicerent, peterentque vt quis è duobus fecisset melius, edoceret; vtrumque ille apud Deum perfectum esse respondit. Nam alter quidem ex ipsis Abrahæ, alter Eliæ moribus vixit. Cumque non sedato intra se certamine dicerent, deprecantes, quemadmodum pares possunt videri, & non magis præcedat ille qui euangelica præcepta compleuit, qui cuncta vendidit, pauperibus donauit, quique per omnes horas, omnes dies, omnesque noctes, Dominicam crucē portans, perpetuâ Saluatorem oratione comitatur? Cumque alij diuersâ ex parte contenderent dicerentque, Quia iste, quem nos ampliùs prædicamus, tantum circa egentes tribulatos suum ostendit affectum, vt aggeribus publicis allideret, omnes vndecumq; colligeret, & non suæ tantummodò consuleret animæ, sed multas atque multorum curando infirmitates, ac necessaria præbendo saluaret. Ita beatus Pambo ad vtrosque respondit: Idem iterùm vobis loquor, pares ambo sunt apud Dominum, & vtrisque me satisfacturum puto. Hic enim si tam perfectus monachus non fuisset, dignus profectò non esset vt eum bonitati illius compararem: ille verò reficiens egenos atque peregrinos, aliquod ex ipsâ communione solatium sentiebat. Nam & si labores ipsius esse magni oneris videbantur; attamen habebat & requiem aliquam cum labore. Exspectate autem, ait, vt super hoc (Deo reuelante) cognoscam: quod cùm veneritis ad me, deinceps audietis. Post paucos itaque dies cùm eum rursus rogarent, beatus ille ita respondit, dicens: Ante Deum, vobis loquor, vtrosque in paradiso simul stare conspexi.

Contentio illos mouentis de beatitudine, quam à diuerso illo instituto assecuti sunt.

Vter melior.

Vita MACARII *monachi homicidæ.* CAP. IV.

Pallad. cap. 17.

IVVENIS quidam, qui Macarius dicebatur, annorum decem & octo, dum cum æquæuis suis pecora pascens iuxta lacum (cui Mariæ nomen est) ludit, homicidium fecit inuitus; nullique quidquam dicens, ad deserta perrexit, in tantum humano atque diuino territus metu, vt amens factus per triennium videretur, dum sine tecto in solitu-

Ex cæde inuoluntariâ occasio Macario adeunda solitudinis.

solitudine permaneret. Est enim terra ipsa semper sine pluuiis. Norunt hoc quod loquor cuncti, qui & scripturarum lectiore, & experientiâ rerum periti sunt. Ipse beatissimus, quem dico, in deserto sibi cellulam fecit. In quâ vigintiquinque alios annos ætatis suæ viuens, talem diuinam gratiam meruit, vt exultans solitariâ vitâ, illuderet dæmones atque despiceret.

Salutare infortunium. Hic mihi, apud quem multum temporis feci, interroganti quas animus ipsius de facto homicidij cogitationes haberet? vsque adeò se tristem non esse dicebat, vt ex ipso homicidio quod ignarus admiserat, Deo gratias actitaret. Inde enim aiebat occasionem sibi salutis allatam: dicebat autem, Scripturarum testimonia proferens, quòd numquam magnus ille famulus Dei Moyses diuinitatis meruisset intuitum, neque tantum assecutus donum Dei fuisset vt mysteria cælestia ac sancta conscriberet, nisi Pharaonis regis metu propter homicidium quod in Ægypto admiserat, ad Sina montis deserta fugisset. *Exod. 2.*

Virtutes quædam à casu, quædam ab electione. Hæc autem ego dico, non vt ad homicidium quemquam videar incitare, sed vt ostendam magis, quòd ex malis rebus interdum, si in eas incidamus inuiti, occultâ Dei prouidentiâ ad virtutis gloriam peruenimus: alia enim genera virtutum necessitati adscribimus, alia voluntati.

CAP. V. *Vita beati abbatis* NATHANAELIS.

Pallad. cap. 18. FVIT alter quidam de antiquis viris nobilissimus agonista, nomine Nathanaël, quem ego superstitem quidem videre non potui; quieuerat enim ante quindecim annos aduentus mei: ab illis tamen, qui vnà cum ipso per multum tempus vixerāt, monachis, virtutem ipsius viri diligentiùs requisiui. Ostenderunt autem mihi & cellam ipsius, in quâ manere cōsueuerat, in quâ tamen post ipsum nullus habitauit, eò quòd viciniam ipsius loci homines incolebant. Tunc enim cellam suam ille beatus construxerat, quando raro adhuc aliqui se ad secreta solitudinum conferebant.

Nathanaël perpetuum cellæ custos. Hoc autem ab illis magnum continentiæ bonum de memorato agnoscebam viro, quòd tantæ in cellâ suâ patientię fuit, vt in proposito suo numquam omnino titubaueri, ex quo primùm irrisus atque tentatus videbatur à dæmone, qui omnes & illudit & fallit, cuius fraude ex priore, acediam perpessus, cellâ dicitur recessisse, aliamque vicinam vico cuidam fabricare cœpisse. At vbi & perfecit alteram mansionem, & in eâ cœpit habitare, post tres vel quatuor menses per noctem ad eum dæmon accessit in specie militis, imagineque carnificis figuratus, qui pannis obsitus, sordere deformiter, sonumq; flagris facere videbatur. Ad quem beatus Nathanaël hæc dixit: Quisnam, inquit, tu es, qui talia in hospitio meo facere conaris? Ille respōdit: Ego sum qui te ex priore cellâ fugaui, quiq; nunc veni, vt ex hac quoque mansione te pellam. *Specie carnificis dæmon eum terret.* Quo audito, ille vbi illusum se vidit à dæmone, reuersus est statim ad habitaculum prius, ac triginta & septem annos in eadem mansione compleuit, ne ipsum quidem limen egrediens, contendendo cum dæmone quem superare cupiebat. *Contendit Nathanaël cum dæmone.* Qui quidem tantis cum machinationibus impugnando vexabat, vt quocumq; modo cellam suam cogeretur exire, quantas singulatim referre non possum.

Septem episcopi inuisunt Nathanaëlem. Inter quæ immundus ille spiritus hoc quoque aggreditur, vt eum à propositi sui lege deflecteret. Captato namq; aduentu quotumdam septem sanctorum episcoporum, qui ad requirendum eum siue prouidentiâ Dei, seu dæmonis tentatione venerāt, cùm episcopos ipsos post orationem factam egredientes, ne vno quidem passu prosequeretur, dicunt ad eum diaconi episcoporum: Superbam rem admodum facis, abba, quòd non deducis sanctos episcopos. Quibus hoc ille responsum dedit: Ego & dominos meos episcopos veneror, & omnem clerum debitâ honorificētiâ prosequor, cunctorumque hominum me extremum esse non dubito; sed & his & vniuerso sæculo mortuus sum: occultum autem propositum, & mei cordis arcanum Deus nouit, propter quod sanctos non prosequor viros. Deceptus igitur dæmon ac lapsus de spe præsentis ingenij, aliam contra ipsum ante nouem menses obitus eius artem machinatur.

Dæmon in pueri figurâ Nathanaëlem è cellâ euocare tentat. Fit subitò paruulus puer veluti annorum decem, minans asinum, panes in cistâ ferentem: qui cùm ad cellam ipsius multâ satis nocte venisset, asinum in terram ruisse simulauit, & clamantem paruulum finxit. Abba, inquit, Nathanaël, miserere mei, & manum mihi porrige. Auditâ ille istâ quasi pueri paruuli voce, intra ostium, cuius partem recluserat, stat dicens ei: Quis es tu? vel quid à me cupis fieri? Puer sum, inquit, illius monachi, & eidem panes porto, quia ipse frater tuus agapen facturus est. Crastino autem illucescente Sabbati die, necessaria est hæc oblatio spiritualis. Quæso igitur ne despicias iacentem, ac ferarum morsibus tradas; multæ enim beluæ illa esse per deserta noscuntur. *Agape spiritalis oblatio.*

Firmum Nathanaëlis propositum. Stabat sanctus Nathanaël velut æneus, & vehemēter incertis cogitationibus stupens, sensuq; turbato secum ista versabat: Necesse est me aut misericordiam, quod est maximū in praceptis diuinis, non facere, aut à proposito deuiare. Ad postremum rationabili confirmatus ingenio, satis esse melius iudicauit, si & diabolus erubesceret, & tantum ei ac tot annorum meritum non periret. Oratione igitur ad Deum factâ, respondit ei, qui quasi paruulus loquebatur: Audi, infans, credo in ipso cui seruio, qui dominatur omni spiritui, quia si necessarium habes alicuius auxilium, ipse præstabit, nec tibi aut feras aut quempiam alium nocere patietur. *Confidentia.* Si autem quædam res ista tentatio est, iam nunc Dominus meus aspiciat, & suam faciens voluntatem, non me ex eâ lædi concedat vlteriùs. Tunc clauso ostio, se recepit. Confusus autem dæmon & victus, resolutus est in turbinem venti, & in * sues agrestes, discursibus ac strepitu lasciuientes. Hæc beati Nathanaël vita fuit perpetua, hic finis, hæc palma. ** MS. onagros.*

Vita duorum magnorum MACARIORVM, *vnius Aegyptij, alterius Alexandrini, necnon &* MARCI *monachi.* CAP. VI.

Pallad. c. 19. 20. ILLA quæ de prædicabilibus ac beatis referuntur viris duobus Macarijs, vt innumera atque infidelibus incredibilia dubito referre vel scribere, ne fortè etiam mendacis nomen incurram. Quòd autem apud Deum pereant omnes, qui loquuntur mendacium, sententia sancti Spiritus declarauit. *Psal. 5.* Me itaque, fidelissime virorum Lause, gratiâ Domini non mentiente, tu quoque

ſanctorum triumphis incredulus non exiſtas.

Diſtributio eorum qui Macarij dicti ſunt.

Ex his duobus Macariis vnus quidem genere Ægyptius, alter verò iunioris tempus ætatis vincens virtutibus, Alexandrinus negotiator erat *. Priùs tamen de illo Ægyptio loquar, qui vixit nonaginta omnes ſimul annos: ex quibus ſexaginta in deſertis impleuit locis, ad quæ iuuenis fuerat ingreſſus trigeſimo ætatis ſuæ anno; tantoque abſtinentiæ monachalis intra decem annos vixit certamine, vt iam tunc diſcretionis ſapientiâ præmunitus, ſenis puer nomen acciperet, eò quòd velociùs ad matura conſcendit certamina. Vbi enim primùm eſſe quadragenarius cœpit, & contra ſpiritus aërios, & in curationibus hominum, & denuntiationibus futurorum diuinam gratiam meruit, poſtremò etiam ſacerdotis (vt dignus erat) nomen accepit. Diſcipulos hic ſecum habebat duos, in deſertis interioribus quæ Scithim vocantur: quorum vnus miniſter ipſius erat, nec ab eius latere recedebat, propter eos qui cauſsâ curationis frequentare conſueuerant; alter autem ſeparatim in propriâ cellâ manebat. Poſt aliquantum autem temporis dum præuidentibus futura oculis intuetur, ait Ioanni nomine miniſtro ſuo, (qui poſtmodum etiam ad preſbyteratum, loco eiuſdem ſancti Macarij meruit peruenire:) Audi, inquit, me, ô Ioannes frater, & ſuadenti mihi id quod tibi proderit acquieſce. Tentaris enim, & te cupiditatis atque auaritiæ ſpiritus vexat; ſic namque vidi: & ſcio, quòd ſi acquieueris mihi, cōſummaberis in hoc quem adeptus es loco, & gloriaberis, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo: ſin verò me audire nolueris, Giezi tibi finis adueniet, cuius & morbo laboras.

** MS. addit: qui poma vel legumina, nuceſque vendebat.*

Macarius Ægyptius.

Spiritus auaritiæ.

Pſal. 90.

4. Reg. 5.

Euenit igitur vt poſt obitum beati viri, tam ſalubria eius dicta contemneret poſt quindecim vel viginti annos: vnde eum ita totum ille execrabilis morbus inuaſit (eo quòd in pauperes fratres, more Iudæ, furti crimen admiſerat) vt non poſſet incolumis vel vnâ horâ pars eius corporis inueniri, ne in tali quidem ſpatio quod vnus alicuius digitus occuparet. Eſt ergo & hoc ex iis quæ ſanctus Macarius longè antè prædixerat.

De cibo autem eius & potu referre ſuperfluum puto, præſertim cùm etiam à negligentibus monachis videamus iſta ſeruari, ne aut delicioſis aut ſæcularibus pares eſſe dicantur, maximè in illis locis, vbi vix neceſſaria ipſis alimenta ſufficiunt, & vbi ſunt tantorum, quæ imitari ſtudent, exempla ſanctorum. De aliis igitur meritis ipſius loquar. Sine intermiſſione ſemper in quadam eſſe tranſlatione animæ putabatur, imò magis plurimum vitæ ſuæ tempus cum Deo agere, & cæleſtibus ampliùs quàm terrenis negotiis intereſſe; in quo & diuina quædam miracula fuiſſe memorantur.

Macarius in extaſi frequenter.

Nam Ægyptius quidam cùm amore væſano alienæ vxoris arderet, nec poſſet ad effectum tam ſceleſtæ cupiditatis peruenire, eò quòd illa pudicitiæ dedita, virginitatis ſuæ coniugem nimis amaret, maleficum precatus eſt, vt ſe amari ab eâ faceret, aut quocumque illam modo à marito proprio repudiari. Maleficus autem multis muneribus illectus, ſolito propriæ artis ingenio, fecit illam equam videri, non feminam. Quam vbi talem vir eius, domum regreſſus, aſpexit, tam monſtruosâ nouitate turbatus, (quòd iacere in lectulo ſuo equam videret) ingemiſcebat ac flebat, eo quòd ipſum alloquens animal, nullum loquentis poterat audire reſponſum. Rogabat igitur preſbyteros ipſius vici, duxitque eos domum, & quid illa pateretur oſtendit. Et ne tunc quidem cauſſam tantæ calamitatis agnoſcunt. Quæ tamen iam per triduum, nec vt equa fœno, nec pane vt homines vtebatur, vtriuſque eſcæ alimoniis deſtituta. Ad poſtremū vt magnificaretur gloria Dei, & vt ſancti illius Macarij virtus innoteſceret cunctis aſtantibus, ſubitò in cor mariti eius aſcēdit, vt cum eâ loca deſerta penetraret. Illigatam igitur eam ita vt iumenta vinciri ſolent, ad deſerta deduxit: cumque iam ſancti Macarij cellulæ appropinquaret, iuxta quam Monachi ſtabant, obiurgare cœperunt memoratum virum eius, cur cum equâ ad monaſterium venire voluiſſet. Ad quos ait ille: Veni huc, vt poſſit miſericordiam ſancti orationibus promereri. Illiſque interrogantibus, quid mali haberet; Vxor, inquit, mea eſt hæc, ſed in equam videtur eſſe conuerſa: habet autem hodie tertiam diem, ex quo nullum penitùs cibum ſumit. Quod cùm ſupradicti fratres oranti ſancto Macario (cui iam & hoc ipſum Deus notum fecerat) retuliſſent, & pro eadem inſtanter oraret, hæc fratribus dixit: Vos, inquit, equi eſtis, qui equorum habetis oculos; illa enim mulier eſt, nec transfigurata in aliam naturam videtur, niſi eorum oculis, qui præſtigij vanitate falluntur. Confeſtimque benedictam capiti ipſius nudæ infundens aquam (oratione completâ) ſubitò videri eam omnibus feminam fecit, iuſſitque eam refici, & gratias agentem Deo cum coniuge ſuo remeare præcepit, hæc dicens: Numquam omnino à communione ſanctorum myſteriorum ſeparetur, numquam ab eccleſiæ oratione diſcedat. Hoc enim idcircò perpeſſa eſt, quia per ſeptimanas quinque, myſteria diuina non attigit.

Præſtigiator amatorijs pretijs mulierem equam apparere facit.

Aqua benedicta vir tute phantaſma Macarius à feminâ depellit.

Femina ſuis præſtigijs obnoxia, quia rariùs communicabat.

Aliud iterùm ipſius factum proloquar. Per longum temporis ſpatium, cuniculum quemdam ſub obſcuro terræ profundo, à cellâ ſuâ duxit, per dimidij ſpatium ſtadij vſque ad ſoli alterius ſummitatem: vbi ſpeluncam ſibi proprio ſudore perfecit, vt quoties ferre non poterat moleſtiam frequentantium, relictâ cellâ ſuâ per occultum iter ſe ad ſpeluncæ latebras conferret, itaque à nullo vmquam ſe voluiſſe videri. Referebat ergo nobis quidam de ſtudioſis ipſius aliquando diſcipulis, quòd quoties de manſiunculâ ſuâ ire ad ſpeluncam ſolebat, viginti & quatuor eundo orationes, & totidem redeundo faciebat.

Vt hominibus lateat, cuniculum effodit Macarius.

De hoc ipſo fama vulgauit, quòd & mortuum ſuſcitarit, dum quemdam hæreticum vult docere, qui reſurrectionem corporum negabat futuram. Quæ fama in deſertis illis locis, ſicut eſt vera, permanſit.

Mortuum excitat in fidei teſtimonium.

Ad hunc aliquando filium iuuenem dæmone laborantem, lamentans mater exhibuit: cum quo duo in ſingulis lateribus iuncti, continebantur viri. Cuius dæmonis hanc operam eſſe dicebant. Poſteaquam infelicem hominem, trium modiorum panes edere, & vnius amphoræ * lagenam bibere coëgiſſet, ructando vniuerſa quæ deuorauerat, in aërem quemdam fumumque conuertere conſueuerat, atque ita omnia vel comeſta vel potata quaſi quodam ignis ardore ſolebat abſumere. Eſt autem & legio dæmonum, quæ flammea nominatur. Sicut enim inter homines, ita & inter illos multa eſt diſtantia, non naturalis ſubſtantiæ, ſed

** MS vel cilicenſis lagenæ aquam.*

Dæmon comedens cibos reſoluit, non digerit.

Dæmon vna obseruantia voluntatis diuersâ eadem substantiâ.

ſed diuerſæ ac diſſonæ voluntatis. Iſte igitur iuuenis, cùm et iam enormes cibos mater propria parare non poſſet, edebat frequenter egeſtionem ſui corporis ac bibebat. Ob quod flens mater infelix de intolerabili calamitate filij ſui, ſanctum illum, vt miſerabilem iuuenem curaret, orabat. Cumque continuas apud eum preces plurimasque fudiſſet, orante ſuper illum, Deumque precante viro ſanctiſſimo, poſt vnum vel alterum diem cœpit tanti mali medicina procedere. Ait autem matri ipſius: Quantum vis vt comedat filius tuus? At illa: Decem inquit, panes. Quam es hoc ſanctus ille reprehendens, Quid, inquit, locuta es? Septem itaque diebus ieiunans & orans pro eo, tres eum libras panis iuſſit accipere, ita tamen vt opus propriis faceret manibus. Quem hoc modo per gratiam Dei curatum, & ad priſtinam ſanitatem reductum, propriæ reddidit matri. Hoc quoque miraculum per ſanctum famulum ſuum Deus fecit, quem viuum ego in corpore videre non potui; ante annum enim quàm ad illas ſolitudines introirem, ille tantus decertator quieuit in Domino.

Macarius Alexandrinus.

Illum autem Macarium qui Alexandriæ presbyter fuit, vidi in his locis, quæ Cellæ nominantur, in quibus Cellis ego per annos nouem manſi: in quibus triennij tempus cum eo viſi, & illa quidem miracula ſub oculis meis fecit, alia verò ex ore ipſius didici, cetera autem aliorum relatione cognoui.

Quadragesima ob seruatio in cibis igne non coctis.

Habebat itaque hoc in propoſito vitæ ſuæ, vt ſi quid magnum à quibuſcumque ſanctis in abſtinentiâ fieri didiciſſet, hoc feruenter impleret. Cognito igitur à quibuſdam quòd Tabennenſiotæ nihil cocti cibi per quadrageſimam totam edere dicerentur, ſtatuit intra ſemetipſum, vt per ſeptem annos nihil quod coctum fuiſſet igne, guſtaret, ſed crudo tantùm olere contentus eſſet; ita vt ſi fortè vmquam leguminis aliquid reperiſſet, neque inde guſtaret. Hoc ergo cùm amplius quàm volebat imitando feciſſet, de reliquo, tamquam nihil eſſet graue, contempſit.

Victus eius ratio.

De alio iterùm qui vnam tantùm panis libram comederet, audiuit eximius monachorum, cupienſque eum imitari, confractum atque in partes redactum modleas * buccellatim in lagenas miſit, & ſtatuit tantum ex eo edere, quantum poſſet manus ipſius vnà proferre: & ita mihi lætus ipſe poſteà referebat, hoc dicens: Plures quidem particulas buccellatim intra lagenam comprehendebam, totum tamen quidquid intrinſecus tenere potuiſſem, foràs proferre non poteram propter anguſtias oris exigui. Publicanus etenim meus, vt omnino non ederem non ſinebat. Per triennium ergo ſub hac obſeruatione vixit, quatuor aut quinque tantùm vncias panis aſſumens, & tantumdem bibens aquæ, vnumque expendens ſextarium olei, quod per totum illi annum ſufficiebat.

Venter importunus publicanus.

Aliam rurſus propoſiti ipſius agnoſce virtutem. Hic virorum fortiſſimus ſomnum vincere ſtatuit; & hoc ipſe dicebat, quòd per viginti dies nec ſemel quidem ſub tectum aliquod fuiſſet ingreſſus, vt ſic vinceret ſomnum, diurni quidem æſtus ardoribus flagrans, nocturno autem frigore tremens, & quemadmodum ipſe referebat, niſi velociùs ad tectum rediiſſet, ſomnumque cepiſſet, vſque adeò ſibi aruiſſe iam cerebrum intelligebat, vt ſine ſenſu propemodum putaretur. Vici ergo, inquit, quantum ad me pertinet ſomnum; naturæ verò, quæ exigebat vſum debitum, ceſſi.

Somnum superare contendit.

Quia culicem occiderat, culicum se morsibus exponit.

Hic quodam die dum in cellâ ſuâ matutinus ſederet, culicem ſenſit: à quo vulneratus in pede, dolenſque, manu ſuâ peremit, qui & moriens, plurimum cruoris effudit. Reprehendens igitur factum ſuum, in eo quòd iniuriam propriam vindicaſſet, ita condemnare ſe voluit, vt in pratis eorum locorum quibus Scithiæ nomen eſt, qui in ſolitudinibus extremis iacent, nudus per ſex menſes ſedens, vbi culices crabronibus ſimiles, aprorum quoque perforant cutem. Ergo illic exulceratus eſt totus, quibuſdam tuberibus per omnia eius membra turgentibus, vt vnus crederetur ex illis eſſe, qui elephantioſi vocantur. Poſt ſex autem menſes regreſſus ad cellam ſuam, ſola (quòd ipſe eſſet Macarius) eius voce patefactum eſt.

Monumentum magorum Iannæ & Mambræ adire statuit.

Hic idem deſiderauit aliquando (ſicut ſolebat referre) hortum, in quo eſſent Iannes & Mambres malefici ſepulti, videre, qui ſub Pharaone plurimùm potuiſſe memorantur. Qui longo in tempore & grandi potentiâ ſuæ artis quadratis lapidibus ſupradictum opus extruxerant, in quo ſuperpoſita fuerat memoria prædictorum, vbi & aurum recondeerant, & varijs arbuſculis locum repleuerant: puteum quoque fecerant, eo quòd ſine aliquo videretur humore idem locus eſſe. Hæc autem omnia idcircò feciſſe dicuntur, quòd ſe poſt obitum in eodem loco tamquam in paradiſo crederent eſſe manſuros. Ignorans itaque famulus Chriſti Macarius, quæ nam ad memoratum locum deduceret via, æſtimatione quadam animi ſolas cæli ſtellas (quod in mari nautis ſolet fieri) dum per deſerta ambulat, ſequebatur. Faſcem verò calamorum portauerat ſecum, vt per millenos paſſus ſingulos figeret, quò faciliùs poſſet agnoſcens ſua ſigna remeare. Per nouem igitur dies itinere confecto, præfatis appropinquauit locis: cui ferociſſimus dæmon, qui ſemper aduerſum Chriſti athletas dimicare conſueuit, collectos omnes ex proprijs locis calamos à mille paſſibus, ſpe dictæ memoriæ quieſcenti ſubitò ad caput poſuit. Cumque ſanctus Macarius ſurrexiſſet à ſomno, agnouit eos quos ſibi reliquerat calamos. Credo autem quòd & hoc permittente Deo ad examinationem memorati viri contigerit, ne ſpem aliquam haberet in calamis, ſed magis in Dei gratiâ, qui in columnâ nubis per quadraginta annos iter populo Iſraël in deſerto monſtrauit.

Varia dæmonum oppositiones.

Dicebat autem, de ſupradicto horto ſeptuaginta dæmones ad aduentum ipſius proſiluiſſe clamantes, & circa oculos eius ac vultum coruorum more volantes, dicenteſque: Quid vis, Macari? quid vis temtator monache? quid ad loca noſtra veniſti, in quibus manere non poteris? numquid & nos aliquos monachorum temtauimus? Habes eremum propriam cum tui ſimilibus, vnde noſtros quoque propinquos expellere feſtinas, nihil nobis tecum commune eſt. Quid noſtras regiones ingrederis? ſi habitator es eremi, tua tibi ſolitudo ſufficiat; nobis hunc locum ſui tradiderunt incolere conditores. Quid hanc poſſeſſionem quæris irrumpere, in quam nullus vmquam hominum, poſtquam nobis à fratribus noſtrâ hîc manu ſepultis eſt tradita, viuens ingreſſus eſt? Cumque adhuc dæmones plurima replicarent, atque lugerent, beatiſſimus ille reſpondit: Ingredias

diar tantùm vt videam, continuóque discedam. Et dæmones, Hoc, inquiunt, nobis per tuam conscientiam sponde fideliter. Christi verò seruus ait: Simpliciter hoc faciam. Continuóque dæmones ab eius oculis recesserunt. Ingressum se igitur, atque illic suspensum æneum cadum reperisse dicebat circa puteum cum catenâ ferreâ, longâ iam temporis vetustate consumptum, mala etiam granata intrinsecus vacua, ac nimio solis ardore siccata. Sic itaque inde discedens, per viginti totos ad cellulam suam reuertitur dies. Cui cùm aqua quam portauerat cum panibus decem deficere cœpisset, & grandi molestiâ penuriæ laboraret, ac penè deficeret, apparuit ei quædam (vt ipse referebat) puella, puro linteo cooperta, ferens ampullam aquæ stillantis, vno à se stadio separata. Quam per triduum ambulans supradictum vas sibi ostendentem videbat, & velut stantem vicinius, ac se inuitantem, ita vt putaret quidem assequi eam posse, nec tamen valeret. Igitur spe bibendi, laborem se trium dierum patienter sustinuisse dicebat. Multitudo autem bubalorum grandis apparuit (sunt autem illic plurimi huiusmodi greges) inter quos vna de bubalis cum pullo suo astitit subitò, vt & ipse referebat, cui lac ex vbere fluebat in terram. Subieci me ergo, inquit, & labia sitientis vberibus in os meum expressuros apposui, quousque ad satietatem refectus sum: idque sibi suffecisse dicebat, vsque dum ad cellam perueniret. Quem ipsa etiam bestia subsecuta, vbera eidem sua præbebat, neque proprium fœtum sancti illius contemplatione suscipiens.

Descriptio sepulcri magorum

Tentatur esuriens & sitiens.

Lactatur à bubalâ.

Alio rursus tempore dum ad requiem monachorum puteum facit, inter virgulta vel fruticea aspidis dente percussus est, cuius morsum necesse est continuò mors sequatur. Correptam igitur eam, & vtraque manu ab ore distentam, scidit mediam, dicens ei: Cùm te non miserit Deus meus, cur ausa es huc venire?

Aspidis morsus non obfuit Macario.

Habebat autem diuersas in desertis locis cellulas, in quibus virtutum operabatur insignia. Vnam in interiore solitudine, cui nomen est Scithi; aliam in* Libyâ, vbi Cellæ vocantur; aliam in monte Nitriæ, ex quibus quædam sine fenestris erant, vbi per totam quadragesimam sedere in tenebris hic beatissimus dicebatur. Alia cella angustior erat, in quâ pedes suos extendere non valeret. Alia latior, ad quam venientes ad se suscipere consueuerat. Tantas autem hic hominum dæmoniis laborantium curabat cateruas, vt numerus esse non posset, nobis etiam illic degentibus.

Diuersæ cellæ Macarij.

** Pallad. Liba. MS. aliam in Libâ, aliâ in Cellis.*

Curat dæmoniacos.

De Thessalonicâ ad eum nobilis ac diues virgo perducta est, quæ iam per multos annos paralysi laborabat. Quæ cùm ei fuisset oblata, atque ante cellam beati viri proiecta, motus in eam misericordiâ, per viginti dies propriis manibus oleo sancto perungens, ac Domino pro eâ preces fundens, incolumem suæ reddidit ciuitati. Quæ posteà plurima ad solitudines, cùm fuisset propriis pedibus regressa, transmisit.

Mulier curatur à paralysi per oleum sanctum.

Hic idem cùm audisset grandem vitæ conuersationem Tabennensiotas habere, veste mutatâ ad similitudinem alicuius operarij, sumpto habitu sæculari, intra quindecim dies per deserta iter faciens, Thebaidem vsque peruenit. Cumque venisset ad monasterium memoratorum hominum, primum, quem archimandritam vocitant, requisiuit, Pachomium quemdam nomine, probabilem per omnia virum, & habentem spiritualem gratiam prophetiæ, cui tamen de Macario nihil fuerat reuelatum. Ad quem cùm venisset, hæc dixit: Quæso, me in monasterio tuo suscipi facias; monachus enim esse desidero. Ait illi magnus ille Pachomius: Senilibus annis grauaris, & monachus esse iam non potes, neque inter ceteros fratres qui hoc ab adolescentiâ didicerunt, viuere vales, eò quòd consuetudinem eorum laboremque non pateris: cumque abstinentiæ tentationes non ferens, læso animo egressus ab his fueris, maledicere eis incipies quos non potueris imitando sectari. Noluit itaque nec primo eum nec secundo die, nec per totam suscipere septimanam. Dumque iugiter persisteret in rogando ieiunus, ad postremum, Suscipe me, inquit, abba, & si me in ieiunio, vel in opere inferiorem ipsis deprehenderis, statim de tuo monasterio pelle. Quo audito, ille persuasit fratribus, vt in monasterio reciperetur. Est autem illic vnus numerus mansionis, habens etiam vsque in præsentem diem ad mille quadringentos viros. Cùm igitur fuisset ingressus in eam sanctus Macarius, & post breue tempus superuenissent quadragesimæ dies, videretque diuersos vario more viuentes, alium vespertinis horis soluentem ieiunium, alium verò post biduum, alios etiam post dies quinque gustantes, alium stantem totis noctibus, & per diem sedentem, laborantemque; ille de arboribus dactylorum cortices tenens infusos ac copiosos, in vno angulo stabat vsque ad quadragesimæ finem & principium Paschæ, non panem non aquam gustans, non flectens genua, non in terram iacens, sed tantùm modica cauliculorum folia cruda Dominico die sumens, vt manducare aliis videretur. Si quando autem ad corporalem necessitatē fuisset egressus, confestim remeabat, ac stabat, non os aperiens, non alicui quidquam loquens, sed cum summâ taciturnitate consistens, & in corde suo tantùm iugiter orans, atque id solùm operis quod in manibus tenebat efficiens. Quem cùm esse tam duræ atque inimitabilis vitæ monachi omnes considerassent, quasi quadam aduersum principem suum seditione commoti, Vnde, inquiunt, nobis istum adduxisti, qui ita viuit quasi in carne non sit humanâ, ad condemnationem omnium nostrûm? Audi igitur, & aut tolle eum à nobis, aut scito omnes nos ex hoc monasterio hodie recessuros. Ille autem tali conuersatione atque virtute eius auditâ, deprecatus est Dominum, vt quis esset eidem reuelaret. Quo statim facto, arreptâ eum manu ad oratorium suum duxit, vbi erat altare diuinum, osculatusque eum dicit illi: Veni optime senex, tu ille Macarius es, & mihi te celare tentabas; ex multis annis te videre cupiebam, audiens de te magna miracula: gratias tibi ago, quia colaphos infantibus nostris dedisti, ne magnum aliquid in conuersatione vitæ suæ facere se putarent. Reuertere nunc igitur ad loca vnde veneras: sufficienter enim nos omnes ædificasti, & ora pro nobis. His verbis rogatus ab omnibus, inde discessit.

Macarius explorat austeritatem monachorum Tabennesiotarum.

Quadragesima à monachis diuersimodè obseruata.

Ieiunium portentosum Macarij.

Pachomius agnoscit Macarium reuelatione.

Quodam rursus tempore hoc retulit nobis, dicens: Quodcumque genus vitæ, & quoscumque mores abstinentiæ spiritualis desideraui, imitatus sum, atque perfeci. Iterùm inquit: Aliquando animum meum quædam nouæ cogitationis cupiditas occupauit, vt vellem quinque diebus conti-

Feruens vita angelica & contemplationum desiderium.

nua

Terrenum vitæ angelicæ & contemplationis desiderium.

nuis sensum cordis mei inseparabilem à Deo facere. Statuensque intra mentem meam, & clausis ita ostijs cellæ atque vestibuli, vt nullus hominum responsum à me posset accipere, cœpi instare à principio septimanæ, dicens sensui meo: Vide ne velis à cælo ad terram descendere. habes illic Angelos atque Archangelos, altissimasque Virtutes, Cherubim ac Seraphim, primumque omnium creatorem Deum: illic conuersare, sperne illa quæcumque infra cælestia videntur habitacula, ne carnales cogitationes incurras. Atque in hoc diebus duobus, inquit, ac duabus noctibus perseuerans, vsque adeò dæmonem prouocasse ac stimulasse me sensi, vt ille in flammam ignis subitò conuersus, omnia quæ habere videbar incenderet; ipsamque etiam mattam super quam stare consueueram, vt totum iam me arsurum esse crederem. Ad postremum tanto timore percussus, ab huiusmodi proposito tertià abscessi die, cùm viderem tam iugiter indiuiduum Deo animum me habere non posse. Descendi ergo rursum ad cogitationes sæculares, ne aliquod mihi ex perpetuo diuinitatis intuitu genus arrogantiæ nasceretur.

Quibus argumentis mentem in cælestia erigeret.

Ad hunc ipsum Macarium cùm aliquando venissem, reperi ante fores cellæ ipsius presbyterum quemdam, cuius totum caput adeò exesum & consumptum erat illâ valetudine, quæ carcinus nominatur, vt os etiam verticis videretur: quique illuc vt curaretur aduenerat, nec tamen vsque in illum diem à sancto Macario susceptus fuerat aut visus. Ego itaque tunc ipsum rogans petiui, vt eius misereretur, & saltem responsum ei daret. Ad quod mihi ille sanctus hoc dixit: Non est dignus iste curari; hanc enim pœnam ex præcepto diuinitatis accepit. si autem vis curari eum, persuade illi priùs, vt à sanctorum sacrificiorum immolatione discedat. Cumq; ego dicerem: Cur, obsecro, id fieri iubes? Quia fornicatione, inquit, pollutus ministeria Domini violare consueuerat, ob quod talis supplicij atrocitate cruciatur: sed sicut dixi, si numquam velut sacerdos sacrificia contigerit diuina, accipere (Deo iuuante) poterit medicinam. Cùm ergo illi qui hac valetudine laborabat ista dixissem, vt cum sacramento mecum pacisceretur non se vlteriùs ad officium sacerdotis accedere: tunc demum à sancto illo vocatus est; qui eum his allocutus est verbis: Credis, inquit, Deum esse, cui nihil occultum est? Respondit, Credo. Non potuisti, inquit, virtutem diuinitatis eius euadere? Respondit ille: Non potui, domine mi. Tunc magnus ille Macarius, Si agnoscis, inquit, peccatum, & vis euadere istam, quam propter illud tibi Dominus intulit pœnam, emendare de reliquo. Quo audito ille proprium confessus est crimen, & de cetero se numquam peccaturum esse promisit, neque functurum sacerdotis officio, sed inter laicos iam futurum: & tunc demum illi manum sanctus imposuit, atque in paucis diebus capillorum quoque recuperatione curatus, Deumque glorificans, sancto etiam viro gratias referens, videntibus nobis ad propria remeauit.

Presbyter cancro laborans ad Macarium vadit.

Cancro laborat, quia obscœnus fornicationis sacrificauit.

Post confessionem peccati, & emendationis sponsionem à Macario curatur.

Post hæc adducitur ad eum in mei præsentiâ puer quidam, qui sæuissimi dæmonis spiritu laborabat. Cumque vnam super caput eius posuisset manum, & ad cor ipsius aliam, tamdiu deprecatus est Deum, quamdiu suspendi in aëre eum faceret, qui puer in morem vtris totus inflatus, supra quàm æstimare quis posset intumuit, & subitò aquâ ex omni parte membrorũ cum clamore maximo vocis effudit. Itaque omni illo tumore residente, ad pristinam sui corporis rediit sanitatem. Quem sancto perunctum oleo, & benedictâ perfusum aquâ, proprio reddidit patri, præcepitque vt per quadraginta dies nec carnes eum edere, nec vinum potare permitteret, & sic eum perfectæ reddidit sanitati.

Puer dæmoniacus sanatur per oleum sanctam & aquam benedictam.

Abstinentia à carne & vino.

Hunc eumdem sanctum Macarium quodam tempore cogitationes vanæ gloriæ stimulando vexabant, volentes eum de cellà ipsá vbi degebat abstrahere, & suadentes ei, atque demonstrantes quamdam velut operis boni speciem, vt eius caussâ pergeret Romam, sanaturus videlicet eos, qui illic nequissimis dæmoniis vexabantur. Summâ enim gratià diuinæ virtutis hic beatissimus contra immundos spiritus vtebatur. Cùm ergo talibus incitamentis, quibus expulsare eum dæmon volebat, per multum tempus reluctaretur, fortiterque se videret vrgeri; proiecit se subitò supra cellulæ suæ limen, ita vt extra cellulam suos relinqueret pedes, ac diceret: Ducite me, ô dæmones, si potestis, & trahite; ego enim pedibus meis non ibo quò vultis. Si ergo hoc me modo portare potestis, en proficiscar; sacramenti quoque adiectione confirmãs, quòd vsque ad vesperam de eo non consurgeret loco. Vnde si me, inquit, non moueritis, sciatis vos vlteriùs à me non audiendos. Diu itaque iacens immobilis, tandem profundâ vesperâ propinquante surrexit. Sed nocte quæ subsecuta est, rursus ei dæmones molesti esse cœperũt. Ille verò sportâ duos modios recipiente arenis repletâ, impositaque humeris suis, in desertis locis spatiabatur. Huic Theosebios quidam, genere Antiochenus, occurrens, cui & Cosmetor cognomen erat, dicit ei: Abba, quid tantum onus portas? in me potiùs quod deuehis transfer, & noli tuos humeros fatigare. Ille autem dicebat: Vexo vexantem me; otio enim fluens, iter aliquod agere me compellit. Cùm autem ita onustus ambulasset diutiùs, & confecisset illo pondere suum corpusculum, regressus in cellam est.

Miro more se affligit Macarius vexantem se vexans.

Hic ipse sanctus aliud miraculum retulit nobis (erat namque presbyter.) Notaui mihi, inquiens, eo tempore quo sancta mysteria fratribus dabam, quòd Marco monacho numquam dedissem, sed semper ei sancta de altari Angelus dabat, solam tamen manum dantis videbam.

Marcus è manu Eucharistiam ab Angelo accipit.

Erat autem Marcus iste summi ingenij, qui dum iuuenis esset, nouum ac vetus Testamentũ memoriter retinebat, admodum placidus & quietus, & castitatis proposito singularis. Vno igitur die dum ego aliud quod agerem non haberem, in vltimâ eius senectute ad eum vsque perrexi, & iuxta ostium ipsius sedens quasi tiro nouusque monachus, supra homines eum esse existimans, sicut & erat, audire quid loqueretur, vel quid ageret desideraui. Fuit autem solus intrinsecus, centum circiter annos agens, qui & dentes quoque nimiùm longâ ætate perdiderat. Contra se ergo ipsum, & contra dæmonem litigabat, dicens: Quid ampliùs decrepite senex quæris? ecce oleum, vinumque gustasti. quid vltra cupis in extremis ætatis tuæ deuorator ac ventris cultor? Huiusmodi verbis in se iniuriosus existẽs. Tum & dæmoni ista dicebat: Ne adhuc tibi debeo aliquid quod furari præualeas,

Pallad. cap. 21.

Quantæ virtutes Marci.

Marcus ille capularis senex & secum & cum diabolo disputat.

leas, nihil aliud inuenis? Iam recede à me hominum inimice. atque hæc ſibi quaſi inſultando dicebat: Veni peſſime ſenex, quamdiu tecum morabor?

Palladius cap. 20. hæc de Macario narrat. Paphnutius Marci diſcipulus. Marcus ſputo illuminat cæcum beluæ catulum. Belua præmium affert Marco.

Referebat autem nobis Paphnutius quidam diſcipulus huius beati viri, quòd aliquando* belua quædam exhibuit ſancto Marco catulum ſuum cæcum, veſtibulumque oſtij eius capite percuſſit, & ingreſſa ad eum ſedentem foris in atrio, proiecit ante pedes ipſius catulum ſuum. Quem ille tenens & exſpuens in oculos eius, orauit: continuoque lucem, quam amiſerat, vidit. Secumque tunc ipſum proprio lacte nutritum, mater abduxit. Sequenti autem die eadem beſtia ſancto ac beatiſſimo Marco pellem ouis exhibuit, quam memoratus ſeruus Chriſti ſancto Athanaſio epiſcopo dereliquit; quam ſancta Melania poſteà à beatiſſimo viro Athanaſio accepiſſe ſe dixit. Et quid mirum ſi ille qui manſueſcere fecit Danieli leones, etiam huic beluæ talem ſapientiam dedit?

Etiam feræ ſanctos agnoſcunt.

Dicebatur prætereà de beato Marco, quòd ex quo lauacri gratiam ſpiritualem promeruit, numquam exſpuiſſet in terram, ſexageſimum poſt Baptiſmum agens annum, & quadrageſimum ante Baptiſmum.

Humi non ſpuit Marcus.

Erat autem figura corporis huius athletæ Chriſti (oportet enim me de hoc quoque tibi ſignificare, famule Dei Lauſe, eò quòd paruitas mea conuerſata cum eo diutiùs eumdem cognouerit diligenter) ſtaturâ breuis, non multa barba faciem veſtiebat, ſed circa labia tantùm erat, parumque circa mentum aliquid videbatur. Ex nimiâ abſtinentiâ, & pænè ingi inediâ, etiam vultus ipſius nudus præter ceterorum hominum conſuetudinem videbatur. Ad hunc ergo cùm admodum triſtis aliquando veniſſem, diceremque ei: Abba Macari, quid iubes faciam, quoniam variæ cogitationes animum meum conturbant, dicentes mihi, Proficiſcere hinc, quia nihil agere te cernis. Ille reſpondit: Dic, inquit, ipſis cogitationibus tuis: Propter Chriſtum parietes cellæ iſtius cuſtodio. Hæc tibi amator & famule Dei doctiſſime, pauca de multis ex factis ſancti Macarij vel dictis ſignificaui.

Qua forma Macarij.

Heraclides conſulit Macarium.

CAP. VII. *Vita* MOYSEI *Aegyptij monachi.*

Pallad. cap. 22.

MOYSEVS quidam genere Æthiops, colore corporis niger, ſeruus alicuius curialis erat: quem ob deteſtandos eius mores, dominus à ſe abiecerat. Dicebatur enim & palàm latrocinari, & homicidia perpetrare. Neceſſe eſt autem vt malignitatem quoque ipſius dicam, quo magis poſſim pœnitentiæ eius monſtrare virtutem.

Mira hominis ad Deum ex ſummâ miſeriâ conuerſio.

Referebant igitur quidam, quòd magiſter quorumdam latrocinantium extitiſſet, cuius & hoc inter latrocinia eius factum memorabatur. Paſtorem quemdam, qui in re quadam vnà cum canibus ſuis morabatur, nocte ei ad ſceleſtum cuncti negotium impedimento fuiſſe; qui tantum iraſcebatur, vt eum vellet occidere. Obſeruabat ergo illum locũ in quo ſuas oues ille claudebat. Cumque eidem nuntiatum fuiſſet, quòd trans fluuium Nili cum grege ſuo eſſet, atque in tantum fluuius ille creuiſſet, vt ſuper alueum ſuum mille paſſus teneret, gladium ſuum mordicus tenens, & veſte ſuper caput impoſitâ, totum fluuium natando tranſmiſit, quouſque ad ouium cubile peruenit. Cumque eum natantem reſpiciens, merſus in arenâ paſtor lateret; tunc ille arietes quatuor electos, atque iugulatos, & fune connexos tenens, ita rurſus natando remeauit. Reperto autem paruo & occulto loco, in quo nudatis pelle ouibus, carnibuſque quæ videbantur optimæ deuoratis, & reliquis venditis, ac vini commutatione diſtractis, decem & octo* Italicos ipſius vini ſolus exhauit, & ſic ad ea in quibus collegas ſuos reliquerat loca, per millia quinquaginta reuolauit. Iſte igitur talis qualem loquor, via aliquando compunctus, ex alicuius neceſſitatis periculo ad monaſterium ſe contulit fratrum, ſuæque pœnitentiæ vitam ſic vehementer arripuit, vt etiam* Clemonem malorum conſortem ſuorum, qui à primâ cum eo ætate peccauerat, ad cognoſcendam virtutem Chriſti eminùs collocaret.

Quæ ſecerit comparandorum cibo.

* *Palladius hoc dicit.*

Hoc quoque illius quondam factum refertur. Latrones quatuor numero, qui in cellam ipſius impetum fecerant: quis ille eſſet qui ibi degeret, neſcientes inquirebant. Quos ille correptos pariter & ligatos, veluti ſaccum aliquem paleatum impoſitos dorſo ſuo, ad fratres vbi ſimul omnes morabantur exhibuit, hoc dicens: Quia nulli nocere poſſum, quid de iſtis iubetis? Tunc ergo etiam ij quos ille detulerat, ad pœnitentiam venire cœperunt, confitentes ſua delicta, maximè cùm amarent ipſum Moyſeum, qui inter omnes dudum latrones, vt eorum princeps nominabatur. Glorificanteſque Dominum, ipſi quoque conuerſi ſunt propter huius conuerſionem, & facti ſunt monachi probatiſſimi. Rationem autem hanc ſuis ſenſibus colligebant, dicẽtes: Quòd ſi iſte qui tam potens erat tamquam inuictus inter latrones, ſic Deum agnouit & timuit, quare nos animarum noſtrarum ſalutem dilatione remoramur?

In Moyſeum latrones monachum latrones quatuor irruunt, quos ille ſimul alligat.

Hunc ipſum beatum Moyſeum (oportet enim eum tali iam vocabulo nuncupare) dæmones quondam vrgere cœperunt, vt ad conſuetudinem impuritatis & fornicationis antiquæ reuerteretur. Qui tot ac tantis modis, vt referebat ipſe, tentatus eſt, vt pænè eum à propoſito vitæ ſalutaris auerterent. Venit ille igitur ad ſanctum illum & beatum virum Iſidorum, qui in locis quibus Scithi nomen eſt, morabatur, referens ei quibus impugnaretur modis. At ille reſpondit: Nolo inquiens eſſe te triſtem. Adhuc enim principia hæc tua ſunt, & ideircò huiuſmodi cogitationes tibi vehementer inſurgunt, antiquam conſuetudinem requirentes. Nam vt à macello canis, quo veſci aſſuetus eſt, non recedit, quod rurſus ſi clauſum fuerit, neque vllus in eo ſteterit, à quo aliquid canis ſperet, abſcedit: ita & tu ſi perſtiteris in propoſito abſtinentiæ tuæ, membra tua quæ ſunt ſuper terram mortificans, gaſtrimargiæ excludens introitum (quæ fornicationis eſt incentiuum) fatigatus dæmon ac victus, cui fomenta ciborum non porrigis, vlteriùs tibi moleſtus eſſe ceſſabit. Quibus auditis, regreſſus ad propria ſeruus Chriſti Moyſeus, inſtanter ac fortiter ſui curam gerebat, ante omnia abſtinens à cibo, nihilque aliud accipiens niſi duodecim ſiccas vncias panis, maximo tamen operi incumbens, & quinquaginta diurnas faciens orationes. Cumque his modis ſuum conſumpſiſſet corpuſculum, nec ſic quidem ſomnia circa ipſum vana ceſſabant.

Tentatur Moyſeus ad fornicationem.

Conſulit Iſidorum.

Quid faciendum contra fornicationis ſpiritum.

Coloſſ. 3.

Moyſis abſtinentia à cibo.

Quinquagies in orationes quotidie fundit.

Rurſum igitur ad quemdam ſanctorum alterum

rum probatissimum pergit, dicitque ei: Quid faciam, quòd ita mihi pristinâ consuetudine semper in somnis obscuratur animus, sensusque turbatur, & à voluptatibus carnis experta memoria non recedit? Ille respondit: Idcircò adhuc hoc pateris, quia nec mentem tuam ab huiusmodi cogitationibus separasti. Si igitur paulisper te volueris vigiliis occupare, & orationibus puris perseueranter insistere, facilè poteris ex hac molestiâ liberari. Qui etiam huius hortatu suscepto consilio, tamquam ab homine qui hoc experientiâ didicisset, ad propriam reuertitur cellam, statuitque per vniuersam noctem nec genua solo flectere, nec oculis somnum dare. Atque ita per sex ibidem annos noctibus cunctis stans in medio cellulæ suæ, patentibus semper oculis, orare consueuerat, & tamen nec sic quidem illo quo laborabat malo potuit liberari.

Somnys torquetur.

Vitiosa somnia vigiliâ, modiâ oratione superantur.

Aliud iterùm genus durioris vitæ, vt vel sic dæmonem superaret, arripuit, vespertinisque horis egrediebatur, & monachorum senum longâ obseruatione viuentium, per totas noctes habitacula circuibat. Quorum lagenas, quas hydrias vocant, sæpè tollebat, impletasque nullo sciente referebat. ex longinquis enim locis interdum à duobus, frequenter autem à quinque millibus aquam sibi referebant. Insidiatur itaque ei dæmon quadam nocte veniens, non ferens vlteriùs tanti athletæ certamina, dumque aquam pronus tollit è puteo, renes ipsius desuper graui quodam fuste percussit, ac semiuiuum reliquit, neque quid, neque à quo fuisset passus sentientem. Postero die cùm venisset illuc quidam monachus ad hauriendam aquam, memoratumque aspexisset iacentem, & hoc maiori illi Isidoro Scithensi presbytero retulisset, egressus ipse cum quibusdam, prædictum ad monasterij sui ecclesiam fecit protinus exhiberi. Vbi per totum annum tali ægritudine laborauit, vt vix tandem ad pristinum robur corpus eius reuocari potuisset. tunc illi sanctus Isidorus hæc dixit: Cessa Moysee, in tantum dæmones prouocare, & tam pertinaciter contra eos velle contendere. Est enim & modus certus in ipso vitæ monachorum proposito, intra quem nos oportet nostras virtutes exercere. Cui hoc ille respondit: Tamdiu ego ab hac intentione mei animi non recedam, quamdiu somnia ac vanas cogitationes à me videam separari. Ait ergo tum illi: In nomine Iesu Christi recesserunt iam à te turpia somnia; ideoque ad sanctorum mysteriorum communionem confidenter accede. Scias autem quòd idcircò dæmon ad tempus esse te fortior visus est, ne te iactare posses quòd tantam tentationem facilè superasses, vt ex hoc magis saluti tuæ res ipsa prodesset. Hæc audiens, rursus ad propriam reuersus est cellam, diligenter custodiens deinceps sub quiete mensuram. Posteà verò, hoc est post duos menses, à sancto Isidoro interrogatus verùm illi molestus memoratus spiritus extinxisset, hoc dixit: Nihil se huiusmodi ex eâ horâ, quâ famulus Dei pro ipso orauit, vlteriùs fuisse perpessum. Tantam autem hic ipse aduersum dæmones gratiam Dei promeruit, vt ampliùs nos à muscis, quàm ille à dæmonibus terreretur.

Moyses noctu cyteriis monachorum implet aquâ.

Dæmon in Moysem irruit.

Moyses ægrotat.

Moyses propter somnia turpia non communicabat.

Hanc Moysei Æthiopis vitam fuisse cognouimus, qui & ipse inter magnos illos numeratus est viros. Obiit autem septuagesimo & quinto ætatis suæ anno apud Scithin, vbi presbyter quoque factus, septuaginta discipulos moriens reliquit.

Moyses factus presbyter obiit annorû 75.

Vita PAVLI *monachi ex monte* Ferine.*

CAP. VIII. * *Lege Pherme.*

MONS est in Ægypto, qui ad vastissimam Scithensis regionis solitudinẽ tenditur, cui nomen est Ferine. In hoc monte penè quingenti resident abstinentissimi monachi; in quibus est quidam qui Paulus vocatur, egregius monachus, qui huiusmodi moribus vixit: Non ex quacumque re negotiatus est vmquam, non aliquod opus fecit, non ab vllo aliquid præter id quo vesceretur accepit: nihil autem aliud faciebat, nisi quòd incessanter orabat: statutas sanè atque manifestas, hoc est trecentas numero orationes habebat, ita vt totidem collectos intra suum sinum gestaret lapillos, ex quibus singulos, vbi fecisset singulas orationes, de sinu proprio iactare consueuerat.

Pallad. cap. 23. *Pherme mons in quo 500. monachi.*

300. orationes, & ad vnamquamque lapillus.

Hic ipse cùm ad sanctum Macarium illum, cui erat cognomen Vrbani, videndi ipsius caussâ aliquando venisset, dixit ad eum: Abba Macari, valdè tristis sum. Quem cùm referre ille tristitiæ suæ caussam cogeret, ita respondit: In vico aliquo, virgo quædam esse perhibetur, triginta annos in monasterio habens, quam ieiunare cognoui, atque ita septimanas iugiter totas, post quinque semper dies gustando transigere, quotidie facere septingentas numero orationes. Quo cognito se desperasse dicebat, eò quòd cùm ipse esset vir, & sani corporis, plus quàm trecentas orare non posset. Cui sanctus Macarius ad ista respondit, dicens: Ego sexagesimum annum agens, centenas orationes per dies singulos facio, & tantum operis exerceo, quantum sufficere mihi possit ad vitam: certum mihi etiam tempus excipio, quo salutationem atq; sermonem fratribus reddo, nec me super hoc vt negligentem incusant atque reprehendunt cogitationes meæ. Si autem tu qui trecentas orationes facis, insuper à conscientiâ tuâ te redargui dicis, manifestum est quòd aut his sine aliquâ reprehensione non facias, aut quòd plures nolis facere cùm possis.

Pallad. cap. 24.

Virgo præter Sabbatum & Dominicam non comedit.

700. orationes quotidie fundit.

100. orationes constituta publicus vobis implicato non minoris pretij quàm 300. nihil aliud agentis.

Vita CHRONII *Presbyteri &* EVLOGII *Scholastici.*

CAP. IX.

CHRONIVS mihi Nitriæ presbyter aliquando referebat, Cùm essem, inquiens, adhuc iuuenis, & fatigatus spiritu acediæ, quodammodò mẽte languerem, de archimandritæ mei monasterio fugi, & vsque ad Antonij montem errando perueni. Sedebat autem ille in vltimo solitudinis, inter loca quę Babylonis & Herculis habent nomen, vnde itur ad rubrum mare, prope triginta millibus à fluuio separata. Cùm ergo venissem ad monasterium eius, quod propinquum flumini erat, vbi discipuli ipsius in eo qui Pispir appellatur loco, Macarius & Amatus sedebant, qui q; supradictum virum defunctum sepelierunt, per quinq; ibidem exspectaui dies, vt Antonium sanctum viderem. Dicebatur autem ad monasterium ipsum venire sæpissimè, aliquando post decem, aliquando etiam post viginti, interdum post quinque dies, prout illuc eum exhibuisset Deus multis qui confluebant ad idem monasterium profuturum.

Pallad. cap. 25.

Chronius fugit à monasterio.

Locus solitudinis B. Antonij.

Plures igitur tunc diuersis laborantes necessitatibus conuenerunt fratres, inter quos & Eulogius quidam monachus Alexandrinus erat, cum alio qui elephantioso morbo cruciabatur, quos illuc

Pallad. cap. 26. *Eulogius Alexandrinus.*

propter huiusmodi caussam venisse memorabant.

Eulogius è scholastico monachus.

Hic Eulogius scholasticus erat sæcularibus literis eruditus, qui immortalitatis desiderio captus, huic mundo renuntiauerat, diuisisq; rebus omnibus atque dispersis, parum aliquid pecuniarum reliquerat sibi, quibus (quia operari per se non poterat) vteretur. Cùm igitur eum quædam animi defectio fatigaret, & nec cum multis in monasterio degere, neque solitariam vitam posset ferre patienter, repperit quemdam publicè in plateâ iacentem, ita valetudine illâ (quam superiùs dixi) repletum, vt sine manibus & pedibus videretur: cui lingua tantummodò immunis à tantis cruciatibus erat, quâ magis posset ab intuentibus malorum suorum remedium promereri. Cumque eum assistés vidisset Eulogius, oratione factâ ad Deum, & quadam cum Domino pactione celebratâ, his allocutus est verbis: Domine, inquit, Deus, in tuo nomine suscipio istũ tam immani valetudine præpeditum, & repauso eum vsque in diem mortis, vt propter istum possim & ipse saluari. Adsis ergo mihi Christe, atque patientiam tali ministerio largiaris. Moxque ad iacentem illum ait: Vis, inquit, frater, suscipio te in domum meam, & quacumque potero ratione sustento? Cumque hoc ille libenter amplecti, si dignaretur, se diceret, Vadam ergo, inquit, & asinum quo veharis adducam. Cui vehementer exultans consensit ægrotus: quodque mox fecit Eulogius, & memoratum ad hospitium suum sine vllâ dilatione transuexit.

Elephantiosum debilē membris retractum suscipit.

Mira in elephantiosum Eulogij humanitas.

Per quindecim igitur annos iugi curatione & perpetuâ ei sollicitudine seruiebat, per quod omne tempus, & ille cui tantum deferebatur obsequium cum gratiarum actione & patientiá grandi, cuncta tolerabat. Et Eulogij manibus & medicamentis, cibisque & balneis, prout competebat valetudini, curabatur. Post quindecim verò annos instinctu dæmonis, supradictus ægrotus immemor tot laborum Eulogij, tantorumque meritorum, cœpit ab eo velle discedere, multisque eum iniurijs atque opprobrijs increpare, dicens: Fugitiue, qui propriam domum deuorasti, furatusque es alienâ substantiam, in me occasionem salutis tuæ repperisse te credis? Eulogius autem rogabat eum, & satisfaciens animo eius dicebat: Noli mi domine, noli talia loqui, sed dic potiùs quid te contristauerim, & emendo. Elephantiosus autem cum furore dicebat: Vade, nolo istas adulationes tuas. Proijce me, inquit, in publicum, refrigeratione tuâ non egeo. Eulogius autem, Obsecro te, inquit, placare, aut quid te contristauerim, venerande senex, edicito. Elephantiosus autem asperior, in furore dicebat ad eum: Iam non fero fraudulentas irrisiones tuas, adulationes & subsannationes tuas non tolero, nec mihi hæc arida parcaque vita iucunda est; volo carnibus saturari. Cumque exhibitæ ei à viro patientissimo Eulogio carnes fuissent, cœpit iterùm proclamare; Non potes, inquit, meæ satisfacere voluntati, nec tecum solitarius habitare præualeo. populum videre, ad publicum ire desidero. Dicit ei Eulogius: Ego tibi adduco multitudinem fratrum. Rursus ferocior, ac pænè blasphemus ægrotus, Væ, inquit, misero mihi, tuá faciem nolo videre, & adducis mihi similes tui? solius panis deuorator es: concutiensq; semetipsum, inquietâ voce proclamabat, dicens: Nolo, nolo, ad publicum ire desidero. O violentia! in eum locum

Elephantiosus agitur spiritu dæmoniaco, & in Eulogium murmurat.

Elephantiosus vult vesci carnibus.

me proijce, vnde me sustulisti. Tanta ergo erat eius insania, adeoque sensus ipsius in furores quodammodò clamores conuerterat dæmon, vt & suspendisset fortè laqueo se, si manus per quas hoc facere posset, habuisset.

Ad vicinos itaque monachos pergit Eulogius, dicens eis: Quid faciam, quòd elephantiosus iste me penitùs desperare iam fecit? Dicunt ei: Quam ob caussam? Respondit eis: Quia dura sunt quæ mihi conatur impendere; & quid agam ignoro: proijciam eum? sed alter Deo dextras dedi, & satis vereor. Non proijciam eum? sed iterùm tot ac tanta mala dierum ac noctium ferre non possum. Quid de ipso igitur à me fiat ignoro. Ad quem illi his verbis loquuntur: Dum adhuc viuit & superest magnus ille (sic enim vocabatur) Antonius, ascende ad eum; ægrumque naui impositum in monasterium ipsius defer, exspectans ibi donec speluncâ suâ egressus adueniat. quem cùm videris, referes ei ista quæ pateris, atque ab eo consilium postulabis. quidquid autem tibi super hoc dixerit, facies, & eius monitionibus acquiesces, sciens à Deo iuberi tibi quod ille præceperit. Mox igitur sermonibus fratrum libenter instructus, supradictum ægrum blandis precibus superans, litorali nauiculæ imposuit, sustulitque de ciuitate per noctem, & ad discipulorum sancti Antonij habitaculum duxit. Euenit autem vt altero die horis vespertinis superueniret illuc sanctus Antonius, referente mihi Chronio quod chlamyde ex pellibus factâ indutus aduenerit. Solebat autem veniens ad monasterium fratrum, vocare ex ipsis Macarium, eumque his verbis interrogare: Venerunt aliqui huc fratres? Et ille venisse dicebat. De Ægypto, inquit, sunt, an de Ierosolymâ? hoc autem signum ab his iusserat dari, vt quoties aliqui non satis digni colloquio ipsius aduenirent, venisse Ægyptij dicerentur. Quoties autem sancti quidam & spirituales viderentur viri venisse, de Ierosolymâ nunciarentur. Tunc ergo veniens iuxta cõsuetudinem suam, cùm interrogasset vtrũ Ierosolymitæ illic fratres, an Ægyptij essent? Respondit Macarius dicens, ex vtroq; illic quosdam genere se vidisse. Cùm autem dixisset illi sanctus Antonius: Fac illis lenticulam, & sumam cibum vnà cum eis; oratione completâ, iubebantur abscedere. At cum Ierosolymitas venisse didicisset, per totam cum ipsis noctem sedens ea illis quæ saluti eorum proficerent loquebatur. Memoratâ igitur cum nocte sedisse referebat, & vnumquemque ad se de iis qui conuenerant euocasse.

Perplexus quid agat de elephantioso Eulogius, cõsulit SS. Patres.

S. Antonius Magnus dictus.

Chlamys pellicea sancti Antonij.

Hospitum discretio.

Qui Ægyptij, qui Ierosolymitæ monachi dicebantur Antonio.

Exhortationes sancti Antonij.

Cumque à nullo quis illic Eulogius vocaretur, audisset, ipse in tenebris propriâ voce, suo illum nomine ter vocauit. Cui cùm supradictus scholasticus non responderet, putans quòd alter aliquis Eulogius vocaretur, dicit ei rursus: Te voco, Eulogi, qui ab Alexandrinâ ciuitate venisti. Dicit Eulogius: Quid quæso iubes? Et Antonius: Quid, inquit, huc venisti? Respondit Eulogius, dicens: Qui tibi nomen meum reuelare dignatus est, ipse iam & aduentus mei caussam proculdubiò reuelauit. Tum ille, Quid, inquit, veneris scio, sed ante omnes hos fratres, vt omnes audiant, refer. Iussus igitur à magno Antonio seruus Christi Eulogius, retulit ante omnes: Istum elephantiosum in plateâ publicâ repperi proiectum, cuius curam nullus hominum gerebat, & promisi Deo vt seruirem ægritudini eius, quò possem & ego per illum, &

Sancto Antonio reuelatur nomen Eulogij.

Eulogius à sancto Antonio consilium petit.

per

per me ille saluari. Ex quo autem pariter sumus, quintus & decimus annus est, sicut & vestræ sanctitati credo omnia reuelata. Quia igitur post plurimos annos cùm à me nihil mali pertulerit, variis me procellis ac tempestatibus vexat, ob quod & ego ipsum à me proijcere cogitaui. Propterea ad sanctitatem tuam veni, vt quid ex hoc faciam, digneris me tuis edocere consiliis, & orationibus adiuuare: pessimis enim moribus totus fatigor & crucior. Cui hoc tunc Antonius seuerâ atque iracundâ voce respondit: Tu illum à te proijcis, Eulogi? sed ille non proijcit eum, qui à se factum esse cognoscit. Proiicis eum? meliorem te inueniet, &

Non proijciendi ægroti & egeni.

eliget Deus qui colligat destitutum. Cumq; perterritus ad hæc Eulogius verba tacuisset, relicto sanctus Antonius Eulogio, rursus cœpit ægrotum propriis sermonibus verberare, & hæc ad eum cũ

Obiurgatio elephantiosi.

clamore maximo loqui: Elephantiose, cœno ac luto horride, nec terrâ digne nec cælo, non desinis in iniuriam Dei vociferari. Nescis quia qui ministrat tibi, Christus est? quemadmodum ausus es contra Christum talia loqui? nam propter Christum se iste seruitio tali & obsequiis subiugauit. Quem & ipsum mordaci sermone laceratum reliquit. Conuersisque verbis ad fratres alios, ad vnumquemq; ita, vt ratio singulorum exhibebat locutus, rursus ad Eulogium & ægrotum redit, dixitque eis: Ne quis vestrûm, ô filij, quoquam se vertat, neuter ab altero separetur, sed ad cellam vestram in quâ per tantum tempus vixistis redite cum pace, omnem tristitiam ponentes: iam nunc enim ad vos Dominus meus mittet. Nam tentatio ista idcircò accidit vobis, quia ad finem vitæ ambo venistis, & iam vterque vestrûm merebitur coronari. Nihil ergo aliter feceritis, ne fortè vos Angelus veniens in eo in quo dixi loco inuenire non possit, vestrisque coronis fraudemini.

In sermone ægroti Christus opposita...

Dimittuntur in pace Eulogius & elephantiosus.

Qui cùm ad cellam suam velociter redeundo redintegratâ pace venissent, intra quadraginta dies Eulogius prior obiit, & post aliud triduum supradictus defecit ægrotus, animo vehementer incolumis.

Obitus Eulogij & elephantiosi.

Chronius autem cùm plurimùm temporis in Thebaicis fecisset locis, ad monasteria Alexandrina descendit: euenitq; vt ad illum occurreret diem qui vnius quidẽ quadragesimus, alterius autẽ ternus, celebratus tunc à fratribus dicebatur. Cùm igitur hoc Chronius didicisset, obstupuit; sumptoque Euangelio sancto, atque in medio fratrum posito, cum sacramento ipsis per ordinem cuncta exposuit, dicens: Horum omnium quos commemoraui, interpres fui ipse sermonum, eò quòd Græcè loqui sanctus Antonius nesciebat; ego autem vtramque noueram linguam, atque inter ipsos loquebar, illis quidem Græco, isti autem Ægyptio ore respondens.

Commemoratio defunctorum.

Hoc quoque Chronius ipse nobis referebat, quòd ei sanctus Antonius, in illâ ipsâ nocte quâ beatum dimisit Eulogium, dixisset, quia per totum annum Deum deprecatus fuisset, vt ostenderentur eidem per reuelationem loca peccatorum atque iustorum. Et se vidisse dicebat procerum quemdam vsque ad nubes gigantem tetri coloris, extentas manus ad cælum habentem, atque infra pedes ipsius lacum ad speciem maris fusum. Vbi tamquam aues, inquit, animas volantes vidit Antonius: & illę quidem quæcumq; supra manus ipsius caputque volabant, conseruabantur; quæcumque autem manibus ipsius repercussæ fuissent, mergebantur in lacum. Vocem autem tunc sibi talem venisse referebat: Has omnes animas quas volantes vides, scias animas esse iustorum, quæ in paradisi habitatione requiescunt: illæ autem animæ ad inferna mittuntur, quod patiuntur quicumque carnali obedient voluntati, & quicumq; iracundiam retinentes, reddere malis paria tentauerint. Referebant autem nobis tam Chronius, quàm sanctus Hierax, atque alij plures vicini fratrum, ista quæ dicam:

Pallad. cap. 27.

Visio beati Antonij de animabus iustorum & damnatorum.

Paradisus & infernus.

Vita PAVLI SIMPLICIS *beati Antony discipuli.*

Cap. x.

Pallad. cap 28.

PAVLVS nomine, rusticus quidam & agriculturæ vacans, vltra omnes optimus ac satis simplex, pulcherrimæ quidem vultu, sed moribus malæ coniunctus vxori. Cùm eam per plurimum temporis occultâ fraude peccantem, quadam die ex agro reuertens turpiter inuenisset, subitoque eum alio iacentem viro deprehendisset (vnde tamen diuina ordinatio memoratum Paulũ ad meliorem vitæ tramitem prouocabat) verecundè aliquantulum risit, tali loquens ad vtrosque sermone: Benè inquit, benè; vnde certum sciatis, ad me hoc nihil penitùs pertinere, & per Iesum qui hæc respicit iuro, quòd ego hanc vlteriùs non habebo. Vade igitur, erit tua cum filijs suis; ego enim, inquit, ibo, & de reliquo me monachum profiteor. Et post hæc nulli quidquam dicens, ascendit octo proximas mansiones, & ad sanctum Antonium pergit. Qui cùm fores eius ab eo percuterentur, egressus est, & quid cuperet sciscitãti, ait illi: Monachus fieri volo. Respõdit Antonius, dicẽs: Cùm sis admodum senex, sexaginta homo annos agens, monachus hîc fieri non potes, sed magis vade ad vicum tuum, & operi cultoris incumbe, vt & viuere operariorum vitâ, & gratias agere Deo possis: imparem te enim miserija ac labori solitudinum scias. Rursum ad hæc senex ille respondit, hoc dicens: Quidquid me docueris, id faciam. Et rursum Antonius, Dixi tibi, quia multùm senex es, nec vales implere quod quæris: discede, & si monachus esse desideras, ad leuiora monasteria magis perge, ad eos fratres qui possunt infirmitatem tui corporis tolerare patienter; ego enim hîc solus sedeo, post quinque dies, & hoc cum summâ inopiâ, cibum sumens.

Paulus Simplex coniugem improbam duxit.

Quæ occasio vt monachus fieret.

Paulus pergit ad beatum Antonium.

His ergo & talibus verbis excludere Paulum volebat. Cui cùm ille non acquiesceret, intra ostium cellulæ se recludit Antonius propter ipsum per triduum iuge, nec inde progressus est, etiam cùm necessitas corporalis vrgeret. Neque tamen ille de foribus tamdiu exclusus, abscessit. Quarto igitur die sanctus Antonius cùm necessitate naturæ compelleretur, egressus est, iterùm dicens ei: Vade, inquit, hinc senex, quid molestus es mihi? habitare non potes mecum. Ad quem Paulus hoc dixit: Aliud fieri non potest, nisi vt hic viuam inquit, & moriar. Circumspiciens igitur huc atque illuc sanctus Antonius, vidensque quòd nihil secum ad vitæ alimenta portaret, non panem, non aquam, non aliud quidquam, & quòd quarto tamen die in continuo ieiunio permaneret, timensq; ne ignarus longi ieiunij nimiâ defectione moreretur, & aliquam sibi ex hoc relinqueret maculam, tandem suscepit eum. Tali autem conuersatione vitæ per omnes degere dies cœpit Antonius, qua-

lem ſe non ſciebat expertum, nec cùm adhuc iuuenis videretur. Infuſos itaque cortices dactylorum obtulit ei, dicens: Accipe, & intexe funes ſicut meipſum facere vides. Quod cùm arripuiſſet ſenex, & quindecim numero, quas orgyias vocant, nonam vſque horam cum maximo labore feciſſet, ait illi: Malè, inquit, intexuiſti; ſolue quod factum eſt, & rurſus intexe. Et hoc ſeni homini, & per quatuor dies ieiuno iam graue pondus imponens, vt cùm ille tantò labori imparem ſe videret, à ſancto tandem Antonio, neceſſitate tali compulſus abſcederet, vitamq; deſereret monachorum. Qui econtrà fortior ad opus ſurgens, detexuit funes eoſdem, & rurſus intexuit, maximè cùm difficilior iterati operis eſſet labor, eò quòd tortum ſemel ſeſtem retorquere priùs & reuocare ad formam priorem, & ſic iterùm intexere aliter cogeretur.

Pauli quatuor dierum inedia.

Videns igitur Antonius, quòd eius iſta præcepta & libenter ſenex & patienter audiſſet, neque ægrè iteratum ſuſcepiſſet laborem, aut in aliquo ſaltem ad momẽtum triſtem vultum ſecum murmurando monſtraſſet; compuncta mens eius eſt, & occidente iam ſole, ſic affatur ſenem: Vir ſenex, vis edimus partem panis? Paulus ait: Vt placet tibi, abba. Talis autem rurſus & iſta reſponſio flexit Antonium, quòd ad nomen cibi non protinus accurrit, ſed quòd omnia in ipſius qui iubebat poſuit poteſtate. Pone ergo menſam, inquit Antonius, & panes affer. Quod cùm obedienter feciſſet, poſuit eidem ſanctus Antonius eos quos Ægyptij paximates vocant, habentes ſenas vncias, & ſuam quidẽ partem perfudit aquâ; ſicci enim ipſi paximates erant: ante illum autem tres poſuit portiones. Et pſalmum ſanctus Antonius quem conſueuerat dicens, orationes quadraginta fecit, vt & ſic Paulum probaret: qui rurſus cum eo patienter ac libenter orauit. Eligebat enim, vt arbitror, cum ſcorpionibus eſſe potiùs quàm cũ adulterâ victitare. Poſt verò duodecim orationes, profundâ vix tandem ad manducandum nocte ſederunt. Sumpto igitur vno paximate, ſanctus Antonius non contigit alium. Senex verò tardiùs comedens, cũ adhuc haberet ex vno paximate aliquantulam partem, exſpectatus ab Antonio eſt, dum totum quod edebat abſumeret. Cui rurſus hoc dixit Antonius: Manduca ſenex & alterum paximatem. Reſpondit hoc Paulus: Manducabo & hunc alterum, ſi idem facere te videbo: te non edente, non edam. Ad hoc dicit Antonius: Mihi hoc ſatis eſt; monachus enim ſum. Reſpondit ad hoc Paulus: Mihi quoque ſufficit; nam & ego monachus eſſe deſidero. Poſt quæ ſurrexit Antonius, & dictis duodecim pſalmis, totidemq; orationibus factis, paulisper in principio noctis quieuit. Rurſuſque conſurgens à medio noctis vſque in lucem pſallendo & orando vigilauit. Videns ergo ſanctus Antonius iam paratum ad omnia ſenem, ait illi: Ecce, frater, ſi huiuſmodi quotidie agere vitam potes, mecum manebis. Cui Paulus hoc dixit: Si fortè aliquid ampliùs iubeas ignoro; nam iſta quæ vidi, facilè me impleturum eſſe confido. Sequenti igitur die dixit ei: Ecce in nomine Domini iam factus es monachus. Tum igitur ſanctus Antonius poſteaquam in omnibus ſibi ab eo credidit ſatiſfactum, poſt certos menſes, quia perfectam iam eſſe animam comprobaſſet, eò quòd habitaret in eo vera & mira ſimplicitas, gratiâ eum iuuante diuinâ, vnam ei cellulam fecit à tertio lapide vel quarto; dixitq́ue ei: Ecce quia iam monachus effectus es, ſolus mane, vt poſſis & dæmones experiri. Intra vnum igitur annum illic manens Paulus, diuinam gratiam meruit contra ægritudines hominum, & contra dæmonum poteſtatem.

Duodecies cum Antonio pſalmum canit.

Surgunt mediâ nocte ad orandum.

Obedientia & ſimplicitas Pauli gratiam curationum & eijciendi dæmones promeretur.

Vnâ igitur dierum cùm ad ſanctum Antonium quidam fuiſſet exhibitus, quem ſceleſtus diriſſimè dæmon vrgebat, tenens inter ceteros impuros ſpiritus principatum, qui & contra ipſum ſacrilega cælum verba faciebat; viſo eo ſanctus Antonius, hoc ijs qui eum perduxerant, dixit: Non eſt iſtud opus meum; necdum enim diuinam gratiam contra principem diabolicæ legionis accepi: eſt hoc quod quæritur Simplicis Pauli. Tũc ipſe igitur benedictus Antonius ad memoratum Paulum cum eis qui aduenerant pergit, dicitq́ue ei: Abba Paule, pelle hunc dæmonem ab hominis iſtius animâ, vt incolumis ad propria reuertatur, & Dominum benedicat. Reſpondit ad hoc Paulus: Tu enim quid? Dicit Antonius: Mihi non vacat, aliud opus exerceo. Relictoq́ue eo ſanctus Antonius rurſus ad propriam reuertitur cellam. Tunc igitur aſſurgens ſenex, & orationem intentiſſimè faciens, hæc ad eum locutus eſt qui dæmone laborabat: Abbas Antonius dixit, vt de homine iſto recedas, & glorificet Dominum. Dæmon autem in iniuriam diuinitatis proclamando multa dicebat: Non exeo, deteſtabilis ſenex. Arreptâ ergo pelle, quæ humeros ſuos tegebat, verberabat eum, repetens ac dicens: Exi, quia hoc abbas Antonius dixit. Iniurioſa autem & in ſanctum Antonium dæmon protulit verba, vehementioreſque Paulo contumelias irrogabat, hoc clamitans: Deteſtandi ſenes, quos obliuio noſtra præterijt; inſatiabiles, qui proprijs contenti non eſtis; quid nobis vobiſcum commune eſt? quid in nos exercetis veſtram tyrannidem? Ad poſtremum ſic ad eum locutus eſt Paulus: Egredieris ab iſto, aut vado, & hoc à me audiet Chriſtus. Per Ieſum, inquit, ſi exire nolueris iam nunc, eam, & hoc Chriſto loquar, & væ tibi erit. Iterùm autem dæmon ferocior contra diuinitatem vociferari cœpit, & dicere, Non egredior. Iratus itaque tunc Paulus contra dæmonem reluctantem, egreditur cellam ſuam in ipſis medijs flammis diei; tales autem ſunt æſtus Ægyptiorum, vt Babyloniæ fornacis ardoribus præeſſe credantur. In ipſo igitur ſcopulo montis, velut columna cæleſtis ſtetit Paulus immobilis, & his in oratione ſuâ locutus eſt verbis: Tu vides, Ieſu Chriſte, qui ſub Pontio Pilato crucifixus es, quòd non antè ego ex hac rupe deſcendam, non cibum antè ſumam, non potum, ſic profectò moriturus, quàm ex hoc homine immundum ſpiritum pellas, liberumq́ue eum à tali morte digneris efficere. Quo iſta dicẽte, antequam ipſa hæc verba ſui oris compleſſet, maximâ dæmon voce proclamans, iſta dicebat: Vade, vade; exeo, vim patior: ecce diſcedo ab homine, nec accedo vlteriùs. ſimplicitas me Pauli vrget ac proſequitur, & quò eam neſcio. Moxque immundus ſpiritus egreſſus ex homine, atque in immanem draconem cubitorum ſeptuaginta conuerſus, in rubrum mare protinus deuolutus eſt, vt impleretur quod dictum eſt per Spiritum ſanctum, demonſtratâ fide iuſti. Refert & rurſus in alio loco, Supra quem requieſcit ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem verba mea? Solent enim miſerrimi ac viliſſimi dæmonum à magnis viris ſolo fidei robore, ma-

Adoleſcēs dæmoniacus per Paulum curatur.

Paulus pelle indutus.

Pauli humilitas pellit dæmonem.

Prou. 12. Iſaiæ 66.

re, magni autem dæmones à simplicibus vel humilibus fugari.

Hæc sunt miracula simplicis atque humilis Pauli, aliaque complura his & maiora, qui ab hominibus Simplex est nominatus.

Cap. xi.
** al. Pachomij. Palladio cap. 29. dicitur Pachon. Heraclides tentationes carnis Pachomio aperit.*

Vita abbatis * PACHOMII.

PACHOMIVS quidam nomine, septuagesimum ætatis suæ annum agens, in eâ quæ Scithin dicitur regione degebat. Contigit itaque, dum grandis cupiditas actus venerei me cœpisset vrgere, grauiterque ac molestè plus ferrem, aduersus sordidas cogitationes & contra insomnia nocturna confligens, quòd me ab his vbi eram solitudinibus, vis ipsius compellebat exire. Vicinis quidem meis nihil de pestilentiâ & tali ardore dicebam, nec Euagrio quidem magistro meo tale aliquid confitebar: occultè tamen ad interiora ac vastiora deserti perrexi, vbi per quindecim die in eo qui Scithin dicitur loco, venerabiles multos, qui ibidem consenuerant patres vidi; inter quos & cum supradicto Pachomio potui habere colloquium. Et quia reperi eum inter ceteros monachos propè palmam tenere, fidenter ad eum detuli animi mei anxietatem. Qui ita locutus est mihi:

Non sit tibi, inquit, noua res ista, quam pateris: nam quòd non ex negligentiâ mentis atque desidiâ, id quo turbaris incurreris, sufficienter tibi testimonium præbet & locorum natura, & inopia omnium rerum, & ipsarum, quod nemini dubium est, absentia feminarum; sed magis tentatione istâ laboras propter studium ac desiderium castitatis.

Tres caussæ libidinosarum cogitationum.

Triplex enim ex fornicationis incursu nascitur pugna, & aliquando quidem caro nostra, si in nobis fuerit omnis sana, lasciuit; sæpè autem ex cogitationibus vanis morbus iste procedit: interdum dæmon contra nos, dum nobis inuidet, præliatur. Ego enim frequenter ista pertractans, ita semper inueni. nam, vt ipse vides, admodum senex per quadraginta annos in istâ cellulâ degens, maximamque salutis propriæ gerens curam, etiam vsque ad præsens tempus huiusmodi tentatione sollicitor.

Pachon aperit suas dæmonis tentationes.

Cum sacramento autem istud sanctus ipse dicebat: Per duodecim annos post quinquagesimum, non nocte, non die vmquam hic à me morbus abscessit, vsque adeò vt priuatum me iam Dei auxilio suspicarer, ob quod meritò me putarem dæmonis virtute superari. Malui tamen eo tempore, irrationabili quadam morte deficere, quàm tali corporis morbo, cum tam obscœnâ deformitate succumbere: moxque progressus, ac peragrans solitudines totas, speluncam * feræ alicuius inueni, in quam me proieci per diem nudum, vt quod sine dubio fore credebam, ab egredientibus ex eâ bestijs deuorarer.

Desperat acriter à dæmone tentatus.
** Pallad. hyænæ.*

Cùm autem vespertinas vsque ad horas sic iacendo peruenissem (iuxta id quod scriptum, Sol cognouit occasum suum, posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsâ pertransibunt omnes bestiæ siluæ. Catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo escam sibi) exeuntes bestiæ femina cum masculo, odore ad me ducente venerunt; à capite vsque ad ipsos pedes linguâ me blandiente lambentes: & dum me ab illis arbitror deuorandum, sic me intactum atque incolumem reliquerunt. iacensque illic per totam noctem, nihil omnino perpessus sum.

Psal. 103.
Pachon à bestiis illæsus contemnitur.

Cogitans igitur & credens, quòd mihi prorsus Dominus pepercisset, mox reuertor ad cellam. Paucis autem diebus dæmon quieuit, & rursus iterùm mihi vehementiùs quàm solebat, incubuit, vt pænè me cogeret ore blasphemando peccare. Transfiguratus est enim in quamdâ Æthiopissam puellam, quam ego meminerâ me in iuuenili ætate vidisse messium tempore calamos colligentem: quæ cùm subitò sedere supra genua mea cœpisset, vsq; adeò omnia mea membra commouit, vt cum eâ me pænè scelus commisisse putarem. Iratus igitur ac sæuiens, percussi eam dexterâ meâ, statimque (vt visum est) euanuit. Et si mihi dicenti credis, per biennium totum, fœtorem eius (quâ illam percusseram,) manus ferre non poteram.

Dæmon in specie Æthiopissæ Pachonem tentat.

Maximâ igitur animi anxietate ac desperatione perterritus, ad intima atque vastissima errabundus deserta perrexi. Vbi cùm aspidem modicam reperissem, manu eam totam vitilibus membris iratus admoui, vt mortem mihi vel morsus eius inferret: caput & serpentis perfricando his in locis, à quibus mihi tentationis caussam prouenire arbitrabar, conniui. Et ne sic quidem me anguis momordit, diuinâ, sicut credo, me gratiâ prouidente, & hoc tunc cùm mihi talis in sensus vox descendisset, audiui; Vade, inquit, Pachomi, insiste agoni tuo. ob hoc enim permisi te dæmonis virtute superari, ne inciperes quasi fortior superbire; sed vt agnoscens infirmitatem tuam, nec ex conuersatione vitæ tuæ aliquam fiduciam gerens, ad auxilia semper diuina confugeres. Postquam igitur mihi satisfactum est, ad propria secreta remeaui, de cetero cum fiduciâ sedens, neque vllo certaminis angore vel sollicitudine iam laborans, sed reliquos æui dies pacatis sensibus viuens. Ille autem meus inimicus, cùm se ita à me contemptui esse videret, neque vltrà molestus mihi esse posset, confusus abscessit.

Humilitas ex tentatione.
Dæmon despectus tentare cessat.

His itaque verbis contra insidiantium dæmonum pugnas sanctus Pachomius me confirmans fortioremque faciens, ad certamen aduersum spiritum fornicationis, diuinâ gratiâ tolerandum, sufficienter me exhortatum remisit ad cellam.

Spiritus fornicationis.

Cap. xii.

Vita STEPHANI *monachi.*

Pallad. cap. 30.

STEPHANVS quidam oriundus ex Libyâ, in parte eorum locorum, quibus Marmaricæ & Mareotidis nomen est: per sexaginta annos sedens, vsque adeò perfectus factus est monachus, tantumque habuit in discernendâ rerum ambiguitate iudicium, vt eiusmodi diuinam gratiam mereretur: hoc est, vt quicumque ad ipsum, ex quacumque re tristis aliquando venisset, post visionem eius atque sermonem lætus abscederet. Notus autem hic & sancto viro Antonio fuit, peruenit & vsque ad nostri temporis dies: quem ego quidem videre non potui, eò quòd separabant nos longa interualla terrarum.

Stephanus curat omnes afflictos.

Sanctus autem * Ammonius & Euagrius, & qui cum ipsis erant, mihi aliquando referebant, dicentes quòd repperissent eum quondam tali ægritudine laborantem, vt in ipsis naturæ verendis quodam vlcere (quod quidam ᵃ fagâdænam appellant) cruciaretur. Qui dum à quodam medico curaretur, inuenimus, inquiunt, eum opus quidem manibus facientem suis, & torquentem de palmis funes, ac nobiscum sermocinantem; ce-

** Lege Ammonius ex Pallad. vet.*
Stephani ægritudo.
Patientia.

teras verò corporis partes medico ferroque præbentem, qui adeò per gratiam patientiæ alienus erat à sensu corporis, vt alterius crederet membra concidi.

Abscisis itaque resecandis partibus cunctis, nihil penitùs sentiebat. In tantum separata mens ipsius erat à rebus humanis, & cælestibus solis cogitationibus occupata. Nobis autem tam tristitiâ repletis quàm ipsius languoris horrore confusis, cogitantibusque quòd huiusmodi illius viri vita talem incidisset in morbum, vt sic eum necesse esset secari; hoc ille beatus Dei seruus Stephanus sentiens, sic dicebat: Filij, videte ne animi vestri ex valetudinis istius contemplatione lædantur. Nihil enim eorum quæ facit Deus, ex aliquâ malignitate descendit, sed omnia ad bonum finem, & votiuum exitum spectant. Fortassis autem & ipsa pars corporis talibus dedi supplicijs merebatur, meliusque illi erat hic recipere vicem, quàm ad æterna tormenta post hoc sæculum reseruari.

Melius hic pati, quam in alterâ vitâ.

Hæc itaque suorum contemplatio sermonum, ad patientiæ studium nos ædificatos confirmatosque dimisit. Idcircò verò hæc retuli, ne quisquam fortè miretur, si videmus sanctorum aliquem huiusmodi ægritudine laborantem, aut deinceps viderimus.

Cap. XIII

De Valente.

Pallad. cap. 31.

VALENS nomine iterùm fuit quidam, Palæstinus quidem genere, sed mente Corinthius, id est sensu inflatus. In Corinthiorum enim animis semper tumor quidam & inflatio mentis apparet; sicut ad eos scribens beatus Apostolus Paulus, de hoc exprobrat vitio, dicens: Et vos inflati estis.

1. Cor. 4.

Hic ipse Valens postquam peruenit ad eremum, in quâ per plurimos annos vixit nobiscum, difficilisque vitæ assecutus est studium, ad tantum superbiæ cacumen ascendit, vt diabolicis irrisionibus ac fallacijs vinceretur. Nam paulatim eum in docendi elatione deceptum, ad hoc dæmon adduxerat, vt ita se nescio quid esse magnum putaret, tamquam quotidie Angelorum visione ministerioque frueretur.

Elationis vitium.

Referebant igitur eius notissimi, quòd vno quodam die, dum in tenebris opus faceret, acus illi quâ sportellam consuebat, excidisset è manibus, & cùm eam non posset (quia in obscuro non cerneret) *inuenire, lampade ministerio dæmonis ei accensâ, sic acum quam perdiderat inuenisset; rursus ex ipsâ inflatione refectus, in tantum superbiæ tumorem elatus est, vt sacrorum quoque mysteriorum Christi contemneret communionem.

Euenit autem vt quidam illuc peregrini venirent, variaque leguminum genera, nucum atque pomorum ad ecclesiam fratribus exhiberent: quæ cùm suscepisset sanctus Macarius presbyter noster, misissetque singulis tantum quantum manus capere posset vnius, inter quos & cùm Valenti partem cum ceteris destinasset, Valens eum qui transmissa detulerat, iniurijs plagisque confecit; hoc ei dicens: Vade, & dic Macario, quòd non sum illo deterior, vt benedictiones ad me transmittat. Cumque hunc eius errorem Macarius sanctus audisset, atque ad eum alio die solatij caussâ consilijque venisset, diceretque ei: Seductus es, frater Valens, quiesce de cetero, ac Dominum deprecare. hoc ei persuadere non potuit. Et cùm penitùs ab eo non audiretur, tristis de eius ruinâ factus, abscessit.

Bellaria ecclesiæ donata.

Certus igitur cœpit esse iam dæmon, quòd ita vt ipse voluit, fallacijs eius ac dolis cederet Valens: moxque de eius perditione securus, ista machinatur. In effigiem Saluatoris transfiguratus, nocte ad eum venit cum choro quodam mille (vt finxerat) angelorum, lampades accensas tenentium, & cum flammeâ rotâ, in quâ Saluatorem sedere simulauerat, præcedente vno ex ipsis, eique ista dicente: Placuit Christo conuersatio tua ac fiducia probabilis vitæ, & venit ad te, desiderans te videre; egredere igitur è cellâ tuâ, nihilque aliud facias, nisi vt venientem eminùs cernens, inclinans te, adorare festines, sic deinceps ad proprium habitaculum reuersurus. Egressus igitur è cellâ suâ, credensque se cernere diuina ministerij cælestis officia, cunctaque lampadum fulgore rutilantia, & ipsum Antichristum non vltra vnius spatium stadij constitutum; protinus pronus in terrâ, & eum quem Dominum crederet, adorauit.

Elatum dæmon fallens simulatione Saluatoris eludit.

In tantum igitur læsa mens eius est, vt cùm sequenti die ecclesiam fuisset ingressus, collectis in vnum fratribus diceret: Ego iam communione non egeo; Christum enim ipsum vidi hodie. Tunc demum venerabiles patres ferreis eum vinculis illigatum, per vniuersum annum proprijs orationibus curauerunt. Hæc autem fuit forma medicinæ. Sæcularis eum vitæ conuersationi dederunt, vt ex eo quòd nihil haberet commune cum sanctis, inflatio animi ipsius tumorque cessaret, vt solet dici, contrarias res contrarijs debere curari remedijs.

Ligatur Valens à patribus.

Valdè autem & hoc necessarium credo, legentibusque arbitror profuturum, quòd talium quoque vitas hominum paginis libelli huius inserimus, sicut & inter sanctas paradisi arbores lignum illud, per quod bonum malumque cognoscitur, insitum scimus: vt si quando in vitâ aliquid suâ grande quis fecerit, non ex eo tamquam propriæ virtutis ostentatione se iactet. Frequenter enim & ipsa magnarum palma virtutum caussa nobis cuiusdam & occasio fit ruinæ, nisi ad gloriam propositi rectoitinere venire properemus. Scriptum est enim: Vidi iustum in suâ perire iustitiâ, & hoc vnque vanitas est.

Gen. 2.

Eccle. 7.

Cap. XIV.

De *Herone.

** Apud Lipom. Nerone.*

Palladius cap. 32.

HERON quidam nomine fuit vicinitate proximus mihi, Alexandrinus genere, vrbanus & iuuenis, mentis argutæ, puræ & probabilis vitæ, & ipse post multos labores, nimiosque sudores, vitamque ad summum plenam virtutibus, animæ quodam tumore sic corruit, vt supra sanctos ac venerabiles patres esse se crederet: tamque iniuriosa contra sanctum *Euagrium verba iactaret, vt diceret ei: Maximo errore falluntur qui doctrinæ tuæ credunt; non enim oportet alio præter Christum vti magistro.

** Pallad. Macarium.*

Ne monachum seniorem afficiat contumeliâ.

Abutebatur autem & testimonio sancto ad propositum stultitiæ propriæ roborandum; dicebatque quòd Saluator ipse dixisset: Nullum in terris vocetis magistrum. qui & ipse in tantam cordis obtusi incidit cæcitatem, vt eum quoque posteà esset necesse catenis ferroque vinciri, eò quòd iam nec ad sancta mysteria vellet accedere. Vt autem se rei veritas habet, immensæ virtutis ac vitæ fuit atque subtilis, ita vt multi qui cum ipso

Vox similis nostrorum hæreticorum

Matth. 23.

ipso vixerunt, referrent, post tres menses eum cibum frequenter accipere, solâ sanctarum mysteriorum communione contentum, herbisque siluestribus, si quas inuenire potuisset.

Ieiunium periculosum.

Ego quoque eum videor expertus eo tempore; quo simul cum beato * Albano pergerem Scithin: distabat autem ipsa Scithis à nobis quadragesimo lapide. In quibus bis mâducauimus, & ter aquam bibimus; ille verò nihil penitùs cibi sumens, sed pede iter faciens, quindecim primùm reddidit psalmos. Tunc & illum, qui est maximus, dixit; postmodum illam quæ est ad Hebræos Epistolam, & Isaiam, partemque Ieremiæ, & Lucam Euangelistam, Salomonis prouerbia ita memoriter ambulans legit, vt eum gradientem assequi non possemus nimiâ velocitate properantem. Hic igitur ad postremum maligni dæmonis fraude quasi quodam exagitatus incendio, in cellam quidem suam non rediit.

**Pallad. Albino.*

Heronis mira memoria.

Profectus autem Alexandriæ ciuitatem; velùti ordinatione diuinâ, clauum clauo, vt dici solet, excussit: incidit enim propriâ voluntate in eos, cum quibus istiusmodi more viuebat; vnde tamen inuitus posteà remedium salutis inuenit. Intererat enim & circi spectaculis & theatri, & in tabernis diebus ac noctibus morabatur. Cumque in his voracitati atque ebrietati se penitùs dedisset, in feminei quoque desiderij incidit cœnum. Et dum peccare meditatur, cum mimâ quadam cœpit loqui, proprium ei vulnus insinuans. Pustula enim quædam, quam carbunculum vocant, nata est ei in ipsis verendis, ac tantâ per sex menses ægritudine laborabat, vt naturalia ipsius putrefacta radicitus caderent.

Nulli peiores, quàm qui à monasterijs defecerunt.

Posteà verò cùm sanitatem, exceptâ illâ parte membrorum quam perdiderat, recepisset, ad diuinam sapientiam rediit, sanctis patribus quæ ei acciderant cuncta confessus; pœnitentiam tamen factis implere non potuit, quia post paucos dies debito fine quieuit.

CAP. XV.

De PTOLEMÆO.

Pallad. cap. 33.

ALIVS iterùm, Ptolemæus nomine, eo more viuebat, vt difficile possit referri, quia inenarrabilis videtur. Habitauit autem inter initia vltra quæ Scithin, sæpè diximus loca, in eâ parte quam Clima vocant, in quo tamen loco nullus monachorũ valebat habitare, eò quòd octauodecimo lapide puteus aquæ remotus esse videretur.

Clima locus in Scithi.

Ille igitur ' ciliceses illuc plures lagenas pertulit secum, quas Decembri & Ianuario mense, spongiâ ex petris colligens rorem, (multum enim tunc in ipsis regionibus cadit roris) implebat. Idque ei per quindecim illic habitanti annos, sufficiebat ad potum, qui penitùs separatus à doctrinâ spiritua-li, colloquioque sanctorum virorum, quorum ei sermo prodesse poterat, & à frequenti mysteriorum communione, subitò quasi alienus effectus, in tantum à recto itinere deuiauit, vt diceret nullam esse prouidentiam rerum, sed omnia suis quodammodò motibus ferri.

Hæresis, quòd casu [illegible]

Persuasit igitur ei vitæ hostis humanæ, in eius animam prorsus ingrediens, atque dicens: His ita se habentibus, quid frustrà consumeris Ptolemæe, aut quâ mercedis retributione laboras, cùm nulla sit remuneratio meritorum? quòd si esset etiam retributio, quæ merces pro tantis laboribus tibi sufficeret? quale verò iudicium scripturæ minantur, vbi sine prouidentia cuncta labuntur? His diabolicis cogitationibus misertimus Ptolemæus infractus, fertur insaniens & à naturali discedens prudentiâ etiam vsque ad præsens tempus in Ægypto cum eiusmodi errore versari, voracitati tantum ebrietatique deditus, vt nullum prorsus cum aliquo soleat habere sermonem, sed velut eneus reuertens de publico, miserandum lacrymisque plenum spectaculum oculis Christianorum expositus: irrisio verò atque deceptio cunctis qui gratiam nostræ conuersationis ignorant.

Qui stat, videat ne cadat.

In hanc autem Ptolemæus est dilapsus insaniam ex irrationali quadam præsumptione, dum putat illusus ab auctore facinorum, quòd omnes sanctos patres scientiæ virtute præcellat, per quam suus hostis effectus, hanc foueam perditionis incurrit, numquam cum talibus viris qui gubernaculis sapientiæ spiritualis vsi sunt, loqui dignatus. Vnde neglectus ac negligens, ad mortis profunda dilapsus, sicut arbor foliorum exuberans, repentè vnius momenti tempore nuda aridaque monstratur, secundùm quod scriptum est: Qui non habent gubernacula, cadunt sicut folia. Prou. 11.

De VIRGINE Ierosolymitanâ. CAP. XVI.

Pallad. cap. 34.

NOVERAM virginem quamdam de Ierosolymâ, cilicio vestitam, & per sex annos semper inclusam, nihilque eius quod voluptatem aliquam posset exhibere gustantem; quam ad postremum diuino auxilio destitutam, tam inmensæ superbiæ morbus inuasit, vt talem ruinam qualem dicimus, sustineret.

Austeritas sine charitate periculosa.

Aperuit enim subitò fenestram cellulæ suæ, suscepitque eum qui consueuerat ei vitæ necessaria ministrare, cum eo concumbens. Hoc autem malum inde descendit, quòd non secundùm spirituale propositum, nec propter dilectionem Dei ad monachicam venerat vitam; sed humanæ vanitatis illecebrâ, quæ ex inanis gloriæ cupiditate generatur, & per infirmam atque instabilem animi voluntatem. Dum enim cogitationes suas omnes alienæ vitæ maledicis reprehensionibus occuparet, discedente ab eâ Angelo sanctitatis, nullum omnino custodem propriæ reliquerat castitatis.

Angelus sanctitatis discedit ab obsessâ dæmone maledicentia.

Idcircò autem vtramque vitam religiosissimorum hominum, & eorum qui per neglectum post labores immodicos, & temporum spatia de summo fastigio ceciderunt describimus, vt vnusquisque de suâ conuersatione insidias inimici considerans, occultos eius laqueos possit euadere. Sed cùm sint magnorum virorum feminarumque quamplurimi, qui abrenuntiationis suæ principia virtute peregerunt, deinde ab hoste cunctorum hominum sunt elisi; ideò ex pluribus, quorum etiam vitæ socius extiti, paucos enumero, quia neque illos ad fortia iam reuocare vlteriùs, nec mihi prodesse præualeo, magnos Christi athletas laudans, nec imitans.

Vita abbatis ELIAE & DOROTHEI. CAP. XVII.

Pallad. cap. 35.

ELIAS quidam nomine, monachus optimus, magnam habuit considerationem sexus infirmi deuotarum Deo virginum. Sunt enim tales quorumdam animæ, quarum propositum vltimi finis testimonio comprobatur. Qui amore virtutis accensus, & feminei sexus miseratione, in eâ quæ

Finis actionis eam discernit.

** Pallad. Athlibe.*

Monasterium virginum adificat Elias.

quæ * Atriuis ciuitate dicitur, ex pecunijs quæ ipsi suppeditabant, monasterium immane construxit. Ad quem locum plurimas (quæ vagari & errare consueuerant) feminas congregauit, omniumque, prout necessitas postulasset, curam gerebat: quibus cuncta præstiterat quæ ad vitæ solatium pertinebant, hortulos quoque & instrumenta diuersæ supellectilis necessaria, & reliqua quæ humani vsus ratio deposcit.

Istæ ex dissimilis vitæ genere intra vnius habitaculi claustra collectæ, frequentibus se inuicem iurgiis inquietabant: vnde interdum necessitas exigebat, vt inter eas simultatum talium caussas ipse cognosceret, pacemque repararet. Collegerat enim illuc vsque ad trecentarum numerum feminarum, nec sine mediatore ipso, conuersatio earum poterat ordinari. Quod cùm iam per biennium faceret, & adhuc pænè ipse iuuenis videretur (triginta enim vel quadraginta annos habebat) tentatus est subitò corporali desiderio voluptatis. Relicto itaque monasterio dum per solitudines totas biduo iugi ieiunus erraret, huiusmodi precem fudit ad Dominum: Domine, inquit, aut occide me, ne videam illas tristitiâ laborantes, aut à me tentationem huius cupiditatis exclude, vt earum curam ita vt oportet aut conuenit, geram.

Elias rector 300. virginum tentatur voluptate.

Fugit à conspectu virginum metu lapsus.

Vespertinis itaque horis subitò eum in desiderio somnus oppressit, & tres numero Angelos ad se venisse conspexit, vt ipse referebat. Tenuerunt igitur eum, dicentes: Cur egressus es de monasterio feminarum? Quibus cùm ille transmigrationis suæ caussam referret, & timuisse se diceret, ne aut sibi aut illis noceret; hoc illi ad ista respondent: Si igitur ab huiusmodi tentatione per nos fueris liberatus, vadis, & rursus ipsarum suscipis curam? Ad quod cùm libenter ille acquieuisset, iusiurandum ab eo huiusmodi, sicut ipse referebat, exigere cœperunt: Iura, inquientes, his verbis, Per eum qui habet curam mei, illarum curam habiturum esse me iuro. Cùm ergo illis verbis iurasset, tunc vnus ex ipsis manus illius tenuit, & alter pedes, tertius autem arreptâ nouaculâ illum emasculare visus est: nō quòd pro vero hoc faceret, sed quòd facere videretur. nam in quodam stupore animi eo tempore se esse credebat, atque hac sentiebat se ratione curatum. Tunc igitur Angeli interrogant eum, an aliquid sibi factum suum profuisse sensisset. Ille respondit, Vehementer, inquiens, intelligo, onus quoddam mihi esse sublatum; & satis credo omni, quam formidabam, me molestiâ liberatum. Dicunt ei: Ergo nunc vade ad monasterium tuum.

Ab Angelis curatur à fomite concupiscētiæ.

Qui post quinq; regressus dies, ingressusq; lugentium monasteriū feminarum, in eodem exinde loco mansit in cellâ ex obliquo habitaculi illius positâ, in quâ cùm magis ipsis proximus videretur, frequentibus eas quantum in ipso erat, emendationibus corrigebat. Vixit autem alios quadraginta annos, sanctis patribus asseuerans, quòd numquam vltrà in cor ipsius cogitatio talis ascenderit. Hanc ergo beatus ille Elias Dei gratiam meruit, vt sic propriâ curâ muliebre monasterium gubernaret.

Huic succedit Dorotheus vir beatissimus, qui in moribus laudabilis vitæ consenuit, non quidem in monasterio ipsis ita conuersari præualens vt prior, in superiore tamen se condidit cellâ, vbi vnam fecit fenestram ex quâ contemplari feminas in monasterio suo posset. Quam fenestram & claudere & aperire consueuerat, cui & iugiter assidebat, ad vnanimitatem pacemq; sorores erudiens. Itaque in superiore illâ monasterij parte consenuit, cùm neque mulieres ad ipsum ascendere, neque ipse descendere posset ad eas: quia nec scalæ illic vmquam positæ erant, per quas huiusmodi cuiquam pateret accessus. Hæc est beati Dorothei in abstinentiæ virtute perfectio, & finis huiusmodi.

Dorotheus inclusus, rector tamen virginum.

Vita PIAMONIS *virginis.*

Cap. xviii. Pallad. cap. 37.

PIAMON nomine virgo quædam fuit quæ omnes ætatis suæ annos cum matre suâ vixit, iugiter faciens opus lini, & post alterum semper diem circa vesperam cibum sumens. Hæc à Deo meruit accipere scientiam futurorum. Nam cùm apud Ægyptum quondam in ascensu fluminis Nili contra vici vnius excidium vicus alter veniret (cum grandi enim certamine partiuntur irrigationis vices, vsq; adeò vt & ad vulnera iua mortesq; descendant.) Cùm igitur fortior populus ad inferioris vici homines, in quo erat ista, venisset, numeroque suæ multitudinis fidens, & tam militaribus quàm rusticis armis instructus, ad euersionem supradictæ possessionis accederet, astitit ei Angelus aduentum inimicorum nuntians, quem nullus illic poterat suspicari. Tunc virgo memorata vici presbyteros conuocauit, hoc dicens: Exite & occurrite iis, qui de vico illo ad internecionem vestram venire festinant, ne ne vnà & ipsi cum cellulis vestris cæde pereatis, deprecamini eos, vt ab apparatu certaminis huius recedant.

Piamon virgo donatur gratiâ prophetiæ.

Cumque presbyteri admodum ad hæc dicta timuissent, proni ad pedes cadunt, rogantes eam, atque dicentes: Quia nos non audemus eis occurrere: scimus enim & ebrietates eorum, & audaciam non ferendam. Sed adde hoc quoque, inquiunt, misericordiæ tuæ, supra omnem hunc qui tremit vicum, & super istam quoq; domunculam tuam, & magis ipsa progredere atque occurre venientibus, locumque istum redde pacatum. At illa hoc quidem se facturàm negauit; ascendit tamen protinus superiora domus propriæ, & totâ illic nocte in continuâ oratione permansit, ne genua quidem flectens, atque has Domino preces effudit: Domine (inquit) Deus, qui omnem iudicas terram, cui nihil vmquam placet iniustum, ascendat ad te oratio mea, & adueniat virtus tua, quæ in excidium nostrum ruentes in eo ipso, in quo illis occurrerit loco, veluti clauorum affixione contineat.

Hoc ergo sermone, & hac oratione completâ, hostes eorum in tertio iam vici lapide constituti, circa primam horam diei ita in memorato hæserunt loco, vt prorsus moueri inde non possent. Hoc autem & ipsis reuelatione patefactum est, quòd molitiones eorum, orationes memoratæ virginis impedissent. Mox itaque quibusdam de suis ad vicum ipsius missis, postulant pacem, ista mandantes: Gratias Deo agite, qui vos orationibus Piamonis ab excidio vestræ possessionis auertit.

Orationes aduersarios immobiles sistit.

Vita abbatis PACHOMII.

Cap. xix. Pallad. cap. 38.

TABENNENSIS nomine, in Thebaide prouinciâ dicitur locus, in quo Pachomius quidam fuit, vir iustus in tantum, vt per diuinam gratiam

tiam nosset futura, & angelicâ etiam visione frueretur. Hic ad perfectum misericors & humanus fuit, & inæstimabili fratres amore dilexit. Ad quem in speluncâ sedentem angelus Domini venit, dicens ei: Per omnia quæ ad propositum tuum pertinent, scias te esse perfectum; vnde iam in speluncâ superfluò sedes; veni igitur, & relicto hoc loco, collige omnes monachos iuniores, & cum ipsis habita, & eos iuxta regulam vitæ, quam à me disces, institue. Tabulas autem illi cereas dedit, in quibus scriptum erat: Permittes vnicuique vt tantum quantum poscit & cibi sumat & potus, & iuxta manducantium & bibentium vires patibus quoque operibus eos subiugabis, & neque quemquam ieiunare, neque manducare prohibebis: ita tamen vt fortioribus & magis edentibus semper opus grauius iniungas; infirmi autem & verè monachi, ad operandum leuiùs vrgeantur. Diuersas etiam intra atrium domus cellulas facies, & ternos per singulas manere præcipies. In vno tantùm loco cibus omnium fiat. Somnum verò capiant non iacentes, sed super instructas & paululùm recliues cathedras, & velatas palliis suis sedentes quiescant. Vtantur autem noctibus lineis vestibus (quas * leluotonas vocant) cuncti, & singuli quique eorum pellibus caprinis benè confectis tegantur. quas pelles, nec tunc quoque cùm voluerint cibum capere vel somnum, deponant. Quando autem ad communionem Sabbati vel Dominici diei ingrediuntur, vnusquisque suum cingulum soluat, pellemque deponat, & cum cucullo tantùm ingrediatur. Cucullos autem ipsos sine villo paruulos fieri, vt infantibus ordinauit; in quibus & quædam signa de purpurâ fecit intexi. Iussit viginti quatuor esse ordines fratrum, iuxtà viginti quatuor numerum litterarum: & vnicuique ordini superposuit litteram Græcam ab Alpha, & Beta, Gamma, Delta, & ceteris vsque Omega.

Pachomius vocatur diuinitus in abbatem. *Regulam monasticam diuinitus accipit.* **Lege lebitonas.* *Die Dominico, & Sabbati communicabant.* *Cuculla monachorũ cruce insignita.*

Dum igitur interrogaret sanctus Pachomius, & in tantâ multitudine singulorum requireret vitam, dicebat secundo illi qui erat in suo ordine prior, quemadmodum se habet Alpha, vel quomodo habet Beta? Et iterùm salutem per vnumquemque ex proprio signo & vocabulo litteræ requirebat. Et simplicioribus quidem perfectisque monachis, inquit Angelus, Iotæ litteræ nomen, durioribus autem ac difficilioribus Chi litteræ nomen impones. Itaque vnicuique ordini tales vocabulorum imprimes notas, vt mores per eas significentur animorum. Soli tamen spiritales nouerant viri, qualem supposita elementa vitam sui ordinis indicare videantur. Scriptum autem hoc in tabulis ipsis erat: Si quis, inquit, de alio monasterio peregrinus aduenerit, aliam regulam sequens, nec manducet cum illis iste, nec potet, neque in mansionem eorum introducatur, nisi fortè in itinere eisdem fuerit adiunctus. Quicumque verò idcircò ad eos fuerit ingressus, vt cum ipsis permaneat, non illum nisi triennij tempus impleuerit, in loca monasterij secretiora recipies. Sed cùm priùs per triennium totum laboriosius opus duriusque perfecerit, tunc receptum intrinsecus eum iam esse permittes. Edentes cucullis capita sua velent, ne alter manducantem alterum fratrem aspiciat. Nec loqui quidquam dum edit liceat, nec aspicere ad vllam alteram partem, nisi ad solum catinum, & ad solam cui superponitur mensam. Hoc etiam ordinauit & iussit, vt orationes duodecim numero per totum diem facerent, & rursus duodecim alias, quando ad vespertinum lumen venirent: in nocturnis quoque vigiliis totidem preces effunderent; tres autem solas ad horam nonam diei. Quando verò vniuersa multitudo conueniebat ad manducandum, vnicuique ordini in singulis orationibus statuit psalmum præcinere.

Quomodo admittendi hospites. *Edendi ratio.* *Quis orationum modus.*

Tunc sanctus Pachomius quasi contradicere Angelo voluit, hoc dicens: Paucæ sunt istæ orationes. Cui respondit hoc Angelus: Has orationes fieri idcircò præcepi, vt & minores sine aliquâ implere tristitiâ impositam sibi viuendi regulam possint. Qui verò firmioribus consummatioribusque sensibus viuunt, non est illis necesse alienâ lege constringi: ipsi enim semetipsos intra cellas vniuersamque vitam suam visioni & cultui Dei penitùs dederunt. His ergo, inquit, ista præcepi, qui nec inuenire possunt vel implere quæ prosint, vt cùm seruili quadam necessitate compulsi, ostenderint dignam in se sub proposito disciplinam, tunc demum ad fiduciam valeant diuinæ notitiæ peruenire. His itaque dispositis, impletoque ministerio, Angelus discessit à sancto Pachomio.

Regula imbecillioribus quoque debent esse accommodata.

Plurima igitur sunt monasteria, in quibus ad septem millia sunt virorum, quæ huiusmodi instituta custodiunt. Sed maximum id habetur & primum, in quo Pachomius ipse degebat, ex quo videntur & cetera monasteria processisse, quæ ad mille quadringentos fratres habere noscuntur.

7000. virorum numerus in monasterijs sancti Pachomij.

Inter quos etiam est quidam famulus Dei, Antonius nomine, admodum mihi amicitiarum iure coniunctus, qui secundum in illo monasterio obtinet locum. Quem de vitâ ipsius & conuersatione securi; Alexandriam sæpè transmittunt, vt illic ea quidem quæ in monasterio fecerint, vendat; ea autem quæ scit necessaria; emat semper ac referat. Sunt & alia monasteria ducentenos fratres & trecentenos habentia, in eâ quam Panos ciuitate vocant: quam ego quadringentos habentem viros ingressus inueni. [Inter quos sartores quindecim repperi, fabrifertarios septem, carpentarios quatuor, camelarios duodecim; fullones quindecim numero, singulos in arte propriâ laborantes.] Et ex iis quæ quotidiano victui superesse poterant, etiam monasteriis feminarum carceribusq; vicinis necessaria quæque præbentes, & qui sues etiam pascebant. Quod cùm ego reprehendendum putarem, hoc quoque ex traditione maiorum se suscepisse dicebant, quia idcircò in monasteriis esse oporteret sues, ne & cribratarum excrementa frugum perirent, & purgatorum folia olerum, & cetera quæ damnum (si proiicerentur) inferrent. Occidi igitur sues ipsos iubebant, & carnes quidem ipsas ementibus vendi, vngulas tamen ac minimas partes eorum, in ægrotorum ac senum epulas deputari, eò quòd in regione illâ grandis esse inopia rerum & frequentia hominum videretur. Blemmyos autem vicinos suis finibus habent.

Pal. c 39. dicitur Aphthonius. *Antonius procurator monasterij sancti Pachomij.* *Quis labor monachorum Pachomij.* *Vncinis inclusa desunt Palladio Heracliti.*

Antelucanis igitur horis surgentes, qui per dictum vices reliquis seruiebant, alij coquebant cibos, alij mensas parabant. Quas circa tertiam diei horam ponere soliti, perfecto omni opere suo superponebant eisdem panes, & herbulas quasdam suo more conditas, quas lapsanas vocant. Oliuas quo-

quoque, & caseum præter carnes, comminuta etiam diuersi generis olera. Quibus in hunc ordinatis modum, alij sextâ diei horâ ingredientes, sumebant cibum, alij septimâ, alij octauâ, alij nonâ, alij decimâ, alij vndecimâ, alij profundâ iam nocte vesci consueuerant; quidam autem post biduum etiam capiebant cibum. Ex propriâ tamen litterâ poterat hora vniuscuiusque cognosci. Similiter etiam ipsis erant & opera diuisa; alij enim agriculturæ inseruiebant, alter hortum colebat, ille officinæ fabricæ vacabat, ille pistoris, alter carpentarij, alter verò fullonis arte elatebat, alter pellium, alter coriorum confectione sudabat, alius codicum lectione vel conscriptione gaudebat, alter sportellas grandes intexere solitus erat, alter minores; omnes tamen simul memoriter spirituales libros tenebant.

Cap. xx. *Vita* TABENNENSIOTARVM *feminarum, & de* VIRGINE, *de quâ dictum fuerat falsum testimonium.*

Pallad. cap. 39. *Monasterium mulierum Tabennensiotarum.*

EST autem apud istos, feminarum quadringentarum numero monasterium, iisdem moribus atque eadem ordinatione viuentium, excepto velamento pellium solo. Et mulieres quidem trans fluuium habitant, intra fluuium autem viri. Cumque defuncta vna virginum fuerit, vestitam eam vt assolet deferunt aliæ, & supra ripam fluuij ponunt sorores. Quam inde cum olearum ramusculis palmusculisque nauiculâ transfretantes viri, & psalmos canentes, ad suas transferunt partes, & in proprio cum reliquis deputato condunt sepulcro. Nullus tamen excepto presbytero ac diacono, transit ad monasterium feminarum; & hoc per Dominicum diem tantùm. *Sepultura virginum cum palmis & ramis oliua, & psalmodiâ.*

Pallad. cap. 40.

In hoc ipso mulierum habitaculo, res accidit talis. Quidam sartor vestium sæcularis transgressus fluuium, opus ab ipsis aliquod per ignorantiam postulabat. Cumque vna de feminis iuuenis processisset (tutò enim videbatur hoc facere, propter solitudines ipsius ac deserta regionis) subitò eum non sponte conspexit, deditque illi tale responsum: Nos ad emendandas res nostras, artifices nostros habemus. Alia de feminis cùm eos in hac visione quam retuli notasset, post tempus aliquantulum orto inter eas iurgio, ex diabolicâ suspicione & proprij cordis malignitate, iracundiæque feruore memoratæ in conspectu aliarum sororum cœpit calumniari, eique nonnullæ ex ipsis, non tamen cum grandi malitiâ consentiebant. Illa igitur admodum tristis effecta, cùm tam manifestam calumniam ferre non posset (sciebat enim se, ne intra sensus quidem suos tale aliquid cogitasse) occultè se præcipitauit in fluuium, atque hoc fine defecit. Quòd vbi quæ calumniata ei fuerat audiuit, non ferens tanti sceleris atrocitatem, & ipsa tunc laqueo innexa defecit. Aliæ autem sorores huiusmodi factum, ingresso ad eas presbytero retulerunt. Tunc ille præcepit nullius quidem nomine ex iis quæ se tali morte necauerunt debere oblationem Deo fieri. Quæcumque autem viderentur ex illius dicti insusurratione discordes, veluti quæ consciæ peccati essent, quia tali calumniæ credidissent, iussit eas per septem annos sanctorum mysteriorum communione priuari. *Quæ vis sit murmuris & calumniæ claustralis.* *Sacrificiũ non oblatũ pro desperatis.* *Excommunicatio calumniantium.*

Cap. xxi. *Vita sanctæ* VIRGINIS, *quæ inter illas stultitiam simulauerat.*

Pallad. cap. 41. *Virgo ob humilitatẽ stultitiam simulans.*

FVIT alia in hoc monasterio virgo, quæ stultam se esse propter Christum, ac dæmonem se finxit habere, vt virtutem sui propositi posset implere. Quæ cùm se admodum humiliaret atque deiiceret, vsque adeò omnibus aliis horrori erat, vt ne cibum quidem cum eâ caperent. Talem ergo gratanter elegerat vitam, & à coquinâ numquam recedens, totius illic ministerij tamquã ancilla cunctis obediens, implebat officium, eratque secundùm vulgare prouerbium, vniuersæ spongia domus. Impletum à se, rebus probans, quod in sancto Euangelio scriptum legimus; Si quis inter vos vult esse maior, sit omnium seruus & omnium minister. Et beatus Apostolus: Si quis, inquit, ex vobis putat esse sapientem in hoc mundo, fiat stultus, vt efficiatur sapiens. *Velut spongia monasterij omnia abiecta officia implet.* Matth 2. Marc. 10. 1. Cor. 3.

Hæc igitur inuolutum pannis habebat caput, & ita omnibus seruiebat: ceteræ autem virgines tonsæ cucullis cooperiuntur. Nulla hanc potuit de quadringentis videre manducantem: numquam per omne æuum suum sedit ad mensam, à nullâ vel modicam partem panis accepit; sed micas tantùm detergens illa mẽsarum & abluens ollas, his solis alimoniis contenta viuebat: numquam calceamentis est vsa, nulli vmquam fecit iniuriam: nulla ipsius murmur audiuit, nulli autem parum, aut satis vmquam locuta est, & certè cùm ab omnibus cæderetur, cùm omnium viueret odio, cùm maledicta omnium sustineret. *Virgines aliæ tonsæ & cucullatæ, ipsa panno caput inuoluta.* *Contumeliis affecta tacet.*

De hac sanctissimâ beato Piterio (cui hoc vocabulum erat) probatissimo viro, semperque inter deserta viuenti, astitit Angelus quondam sedenti in Porphyrite qui dicitur loco, affatusque est eum his verbis: Cur grande, inquit, aliquid esse te credis in tuo proposito, & in huiusmodi degens loco? Vis videre mulierem te sanctiorem? Vade ad Tabennensiotarum monasterium feminarum, & vnam ex ipsis illic inuenies, in capite habentem conscissum pannum, ipsamque te cognosce esse meliorem: nam dum contra tantas sola diebus ac noctibus pugnet, cor ipsius à Deo numquam recessit; tu autem vno in loco residens, neque quoquam aliquando progrediens, per omnes animo & cogitatione vrbes vagaris. Statim ad supradictum monasterium venit, & magistros fratrum rogauit vt transueheretur ad habitaculum feminarum. Quem mox illi vt vitâ gloriosum virum, & iam prouectioris ætatis, cum fiduciâ grandi fluuium transire fecerunt. Palladio cap. 42. dicitur Pitirum. *Sanctus Piterius ad virginem se sanctiorem ab Angelo mittitur.*

Ingressus autem, post orationem omnes sorores desiderauit inspicere, inter quas solam illam propter quam venerat, non videbat. Ait ergo ad postremum, Omnes mihi adducite; deesse enim videtur aliqua. Dicunt ad eum: Omnes hîc sumus. Quibus respondit: Vna deest, quam mihi Angelus demonstrauit. Dicunt ei: Vnam * stultam habemus intrinsecus in coquinâ. Sic enim eam quæ dæmone vexatur appellant. Ait ille: Exhibete mihi quoque ipsam, vt eam videam. Quo audito, memoratam vocare cœperunt; quæ cùm nollet audire, sentiens credo aliquid, aut fortassis hoc diuinâ iam reuelatione cognoscens, dicunt ei: Sanctus Piterius te videre desiderat. Erat enim famæ ac nominis grandis. *Adit virginum monasterium.* * Pallad. Salem.

Cum-

Cumq; ad eum fuisset exhibita, vidissetq; panno frōtem illius inuolutam, proiecit se ad pedes eius, dicēs: Benedic me, Amma. Procidens autē & ipsa ad pedes eius, dixit: Tu me benedic, domine.

Omnes igitur sorores obstupuerunt, simul dicentes: Noli, abba, talem iniuriam sustinere; fatua est enim ista quam cernis. Tunc sanctus Piterius hoc ipsis omnibus ait: Vos estis fatuæ; nam hæc vestra & mea, cùm sit melior, est Amma (hoc enim nomine vocant illi spirituales matres) & precor Deum, vt dignus ipsâ in die iudicij merear inueniri. Quo audito, omnes simul ad pedes sancti Piterij prociderunt, singulæ varia peccata propria confitentes, quibus illam sanctissimam contristarunt. Et alia quidem dicebat: Ego eam delusi: alia, Ego habitum eius deiectum derisi: alia, Ego eam, quòd esset tacita, iniurijs affligebam: alia abluens sordes catini, super eam se fudisse dicebat: alia colaphis eam à se verberatam sæpè memorabat: alia nares ipsius sinapi impletas à se esse dicebat: ceteræ quoque diuersas referebant se ei iniurias irrogasse. Pro quibus omnibus sanctus ille vnà cum rememoratâ sanctissimâ virgine fusis Deo precibus, regressus est.

Virgo à sororibus pro insanâ habita, omnibus tamen erat sanctior.

Post paucos autem dies, non ferens illa tantam sui gloriam, tamoq; se nolens sororum honore cumulari, grauariq; se credens satisfactionibus singularum, egressa de monasteriolo, quò ierit, in quem diuertern locum, vel quo fine defecerit, ad nullius potuit hactenus notitiam peruenire.

Non ferens gloriam & honorem, fugit.

CAP. XXII *Vita abbatis* IOANNIS, *qui in Lyco habitauit, &* POEMENIÆ *virginis.*

Pallad. cap. 43.

Ioannes primùm faber.

FVIT quidam Ioannes in oppido cui Lycus vocabulum est, qui carpentarij quidem artem, dum adhuc esset puer, didicit, fratrem tamen tinctorem habuit: quique postmodum cùm iam viginti & quinque esset annorum, huic sæculo renunciauit. Et per quinque annos in diuersis monasterijs degens, ad postremum solus sese in Lycum contulit montem; in cuius cacumine trium sibi * voluminum cellulas fecit. Ingressusque illuc, ita se inclusit, vt aditum quoque ipsum per quem introiit, obstruxerit. Erat igitur vnum volumen ad corporales deputatum necessitates, alium in quo opus facere & cibum sumere consueuerat, tertium in quo orabat.

** Pallad. tholorum.*

Hic igitur cùm triginta iam annos complesset inclusus, per solam semper fenestram necessaria victui suo ab administrante suscipiens, meruit talem gratiam Dei, vt haberet scientiam futurorum. Nam & sanctæ memoriæ Theodosio Imperatori frequenter & varia ex iis quæ essent euentura prędixit. Primùm quidem de Maximo tyranno, quòd & superaturus eum esset, & Galliarum ex partibus reuersurus: posteà autem & de Eugenio tyranno, eidem quæ subsecuta sunt, antè prædixit; quòd eum quidē superaturus esset, sed ipse ibidem vitam finiturus, filiumque suum successorem imperij relicturus. De quo apud omnes grandis semper fama conualuit. Propter quod & Theodosius Imperator, prophetali eum venerari honore consueuerat, asserens illum magnæ esse virtutis. Cùm igitur nos, hoc est ego & beatus Euagrius, & Ammonius, & Albinus circa Nitriæ solitudines degeremus, cupiebamus diligenter agnoscere memorati viri virtutem. Ait ergo nobis tunc sanctus Euagrius: Libenter audirem ab eo, qui mentem atque sermonem benè nouit probare, qualis sit iste vir quem loquimur. Si enim eum non priùs alio referente cognouero, necesse iam erit vt ad montem eius ascendam. Quod cùm audissem ego, neque cuiquam quidquam tale dixissem: vno die tantùm moratus, alio clausi cellulam meam, & me atque ipsam commendans Deo, Thebaidem vsque perrexi. Diebus decem & octo omni itinere confecto, partim ambulando pedibus, partim per fluuium nauigando. Agebatur autem hoc eo tempore, quo fluuius solebat ascendere, quando multi ægrotare consueuerant, quod sum & ipse perpessus.

Ioannes donatur gratiâ prophetiæ.

Imperatori Theodosio euentum belli prædicit.

Heraclides ad Ioannē contendit.

Cùm ergo illuc venissem, clausum septum illud inueni, quod ante ingressum cubiculorum ipsius erat; posteà enim ipsum locum extruxerant fratres. Talis autem erat ædificij ipsius magnitudo, vt ferè centum caperet viros. Clausum autem semper ipsum habentes locum, solo Sabbati & Dominico die aperire consueuerant. Cognitâ ergo caussâ ob quam clauderetur, quieui exspectans Sabbati diem: qui cùm aduenisset, ingressus sum circa horam secundam, vt supradictum viderem virum. Inueni igitur eum assidentem fenestræ, ex quâ ad se ingredientibus solebat loqui. Post primam itaque salutationem hoc mihi per interpretem dixit: Vnde es, vel cur aduenisti? nam ego de sociis Euagrij vnum te esse conicio. Respondi me esse peregrinum, & de Galatiæ partibus venire, & vnum me ex Euagrij fratribus esse confessus sum.

Ioannes ex quo conuentu sit, nouit.

Intereà dum loquimur, ingressus est subitò prouincię ipsius pręses, Alipius nomine: ad quem relicto quem mecum habebat sermone se contulit. Secessi igitur ab hisdem paululùm, & loco cedens eminus steti. prolixas autem eorum fabulationes grauiter ac molestè ferens, intra meipsum bonum illum senem reprehendebam, eò quòd meo sermone contempto, illum potiùs honorasset. Ideoque cùm mihi ingratum fuisset, spreto eodem, recedere cogitabam. Vocauit itaque ad se tunc ille Theodorum nomine interpretem suum, dicens: Vade ad fratrem illum, & dic ei: Noli esse pusillanimis; iam nunc enim dimittam præsidem, & tecum loquar. Cognoui igitur ex hoc esse hominem spiritualem, & omnia præuidere, & idcircò eo magis cœpi remorari.

Heraclides mora impatiens, abitum parat.

Sistit eum Ioannes eius tentationes diuinitus nescitis

Egresso verò mox inde præside, me vocauit, his me alloquens verbis. Cur, inquit, animam tuam, meâ reprehensione læsisti? quam in me inueneras culpam, vt ea in tuis sensibus cogitares, quæ nec in me cognosco, nec tuos scio mores dicere? An ignoras illud quod scriptum est, quòd non incolumes ac fortes, sed quòd malè sani medico semper indigeant? Nam tu me cùm velis, & rursus ego inuenire te possum, & si ex me forsitan nullum, ex aliis tamē fratribus aliquod patribusq; poteris habere solatium. Iste verò totus ex sæcularibus rebus diabolicę deditus potestati, vix breuis horæ spatio potuit respirare. Et nunc tentans, sicut quidam seruus austerum dominum suum fugiens, venit vt salutare hîc inueniret auxilium. Inconsulta igitur atque importuna res fieret, si illum relinquerem, & tecum morarer, qui iugiter salutis tuæ commodis vacare consuesti. Quem ego magnopere precatus sum, vt pro me dignaretur orare. hoc enim mihi spiritualem illum virum esse certissimè persuasit.

Math. 9. Marc. 10. Lucæ 5.

Maximè colloquendum cum iis quibus prodesse possumus.

Tunc

Tunc ille iam lætior dexterâ suâ in sinistrâ me leniter vultus mei parte percussit, hoc dicens: Multæ te tribulationes manent, passus es multa vt exires de solitudine, & interim hoc formidans aliquantulum facere distulisti. Piras autem tibi, & quasi rationabiles occasiones afferens dæmon, ventilare te tentat. Admonuit enim & circa patris desiderium, & quemadmodum frater tuus sororque conuerti, atque in solitudine agere vitam suam deberent. Ecce nunc tibi hoc ego renuntio, vtrosque saluatos esse cognosce. Renuntiauerunt enim ambo sæcularibus rebus. Et pater, inquit, tuus, alios septem victurus est annos; insiste igitur ac viue in desertis vt cœpisti locis, néve parentum causâ tuorum, ad patriam redire festines; scriptum est enim: Nemo mittens super aratrum manum suam, & retrò aspiciens aptus est regno cælorum.

Heraclidi parentum conditionem prædicit Ioannes.

Lucæ 9.

Vehementer igitur atque mordacitet ex huiusmodi verbis instructus ac doctus, gratias egi Deo, maximè posteaquam occasiones quæ me solitudinem relinquere compellebant, iuxta votû meum impletas esse cognoui. Rursumque mihi hoc cum risu placido & iocis dixit: Vis, inquit, episcopus fieri? Ego autem me iam esse respondi. Interrogabar, Vbi? dixi ego: In coquinis, mensis, tabernis, officinisque figulorum; hæc enim cuncta, inquam, diligenter inspicio, & si fuerit acidum vinum, à prandio meo illud excludo, quod autem fuerit bonum, bibo. Similiter inspicio & ollas coquorum, & si deesse sales video, aut aliquod condimenti genus, addo, meliusque conditos cibos comedo. hic est episcopatus meus: voracitas enim mea, talem me episcopum fecit. At mihi hoc ille sanctus subridens, Remoue, inquit, iocos; nam episcopus es futurus, plurimumque tribulationum habiturus es ac laborum. Si igitur ista vis fugere, noli relinquere solitudines nostras: nullus enim te in desertis degentem locis episcopum faciet. Descendens autem tunc ego à memorato viro, regressus sum ad deserta in quibus esse consueueram, venerandis illis patribus hæc ipsa quæ illic cognoueram de spirituali diuinoque referens homine, qui post duos menses ad eumdem beatissimum nauigando venerunt. ego autem miserrimus dictorum eius immemor fui.

Culinarius episcopus Heraclides.

Heraclidi episcopatum prænunciatur Ioannes.

Post triennij igitur tempus, valetudinem ex infirmitate stomachi ac splenis incurri. Et ex supradicto loco à fratribus Alexandriam vsque transmissus, atque illic hydropem medicans. Ab Alexandriâ quoque profectus suadentibus medicis, peto Palæstinam causâ commodarum quæ esse ibidem putabantur aurarum: tenuiores enim aëres magis ægritudo mei corporis requirebat. De Palæstinâ autem ad prouinciam Bithyniam veni. in quâ nescio quomodo, vtrùm studio hominum, an voluntate diuinâ (hoc Deus nouit) episcopus vltra meritum meum factus sum. In quo tempestatis illius quæ sub sancto Ioanne commota est, interfui malis, & per decem menses in obscurissimâ cellulâ occultatus, cœpi illius sancti dicta reminisci, cùm ea illic quæ prædixerat, sustinerem. Hæc autem fortè mihi, tunc ille magnus athleta Christi dicebat, cupiens me ad sustinendam solitudinum vitam, huiusmodi prænuntiationibus prouocare. Nam quadraginta octo annos in eadem cellulâ suâ se habitare dicebat, nullius se vmquam feminæ vultum vidisse confirmans, ne sororis quidem, neque semetipsum edentem aut bibentem ab altero visum.

Heraclides in Bithyniâ creatur episcopus.

Ioannes 48. annis non feminâ, nempe... [illegible]

Ad hunc videndum & ancilla Christi Pœmenia venerat. Cui ille non visæ quædam per alium secreta mandauit, admonuitque eam ne de Thebaidis regione proficiscens, diuerteret Alexandriam vellet: quòd si eum nollet audire, in tentationem eam quamdam necesse esset incidere. Sed cùm illa seu per negligentiam, siue per obliuionem suam, non ita vt iusserat sanctus ille, fecisset, Alexandriam venit, vt cerneret sibi incognitam ciuitatem. Dum ergo iter conficeret iuxta oppidum cui Nicius nomen est, applicuerunt naues eius ad resoluendum longæ nauigationis laborem. Ingressi igitur pueri ad terram, quadam proteruitate ducti contra loci illius rusticos, quorum superbiam audaciamque nullus fert, iurgia excitare cœperunt. Ex quibus multitudo memorata, eunucho quidem vni digitum abscidit, ac rapuit, & alium trucidauit, sanctum autem Dionysium quem vulgus esse episcopum nesciebat, propè mersit in fluuium, ipsam verò iniuriis terroribusque confecit, reliquis omnibus pueris vulneratis.

Palladio c. 47 dicitur Pœmenius.

Ioannes Pœmeniæ lapsum prænuntiat.

Vita beati POSSIDONII *monachi Thebai.*

CAP. XXIII.

DE Possidonio Thebæo viro probatissimo atque patientissimo inenarrabilia quædam & multa memorantur. Tam autem mansuetum virum, tam verè monachum, tamque nihil habentem in se malitiæ, nullum ego alterum vidi; nam apud Bethleem cum eo per annum integrum vixi eo tépore, cùm sederet in illâ regione, quam Pœmenion dicunt, & multo plures in eo scio me vidisse virtutes; inter quas hoc mihi quondam & ipse referebat, dicens: Vno anno cùm in eo loco, qui Porphyrites vocatur, habitarem, nullum hominum dum illic degerem vidi, sermonem nullius audiui, non attigi panem, sed de paucis tantùm dactylis vixi & herbis agrestibus, si quas inuenire potuissem. Intereà aliquando cùm penitùs alimenta, quibus sustentari poteram, defecissent, egressus sum de speluncâ meâ, vt vsque ad eas partes quæ ab hominibus inhabitantur accederem, & per totam ambulans diem, vix habitaculum meum, duobus millibus abesse cognoui. Circumspiciés igitur velut equitem quemdam videre me credidi, habentem militis speciem, & cassidem capite suo gestantem, cui in tiaræ modum crista surgebat. Quem cùm militem verè putarem, ad speluncam redire properaui. inueni autem illic reuersus continuò cistellam, quæ vuas & ficus recenter lectas habebat: quam statim rapui, & sic speluncam lætus intraui. Per duos autem menses cibus ipse maximo mihi solatio fuit.

Palladius cap. 77.

Possidonius totus mansuetus.

Cùm panis ei deesset, cistellam plenâ vuis & ficubus inuenit.

Miraculum verò sanctissimus Possidonius circa Bethleem fecisse memoratur huiusmodi: Quædam mulier prægnans à spiritu immundo fatigabatur, & tempore partus sui cum maximâ difficultate pariebat: eam enim spiritus ille cruciabat. Cùm igitur mulier infelix sic vexaretur à dæmone, maritus eiusdem ad sanctum Possidonium decucurrit, rogans eum vt dignaretur venire, atq; orare pro eâ. Ingressisque nobis ad orationem simul, cùm ille stans cœpisset orare bis in terrâ tantum modò fixis genibus, impetû illum spiritum mox fugauit. Assurgens autem de solo, dicit hoc

Curat mulierem grauidam à spiritu immundo.

nobis:

nobis: Orate rogo; iam nunc enim, dum spiritus ille expellitur, signū quoddam monstrabitur nobis. Et vt satisfieret nobis, post hæc ipsius sancti dicta, à fundamentis parietem vestibuli dæmon abscedens eruit totum atque deiecit. Per totum autem septennium ipsa muliercula semper muta permanserat. Postea verò quàm à sancto illo qui eam à dæmone liberauit, visitata est, mox & peperit, & loqui promeruit.

Dæmon egrediens dat signū.

Pallad. cap. 82. Huius viri etiam prænuntiationem (quam prophetiam vocant) aliquando cognoui: posteà & Simonem admirabilem virum, quem interim ego notasse ac nosse me memini. Hic mihi beatissimus atq; abstinentissimus Possidonius etiam ista referebat, quòd à quadragesimo æui sui anno, vsum panis in victu proprio non haberet, neque vsque ad medium diei spatium iracundiam aduersus vllum tenuisset. Hæc sunt miracula atque signa fortissimi in Christo Possidonij, quæ diuinâ gratiâ operatus, in his vitam famatam finire promeruit.

Cap. XXIV *Vita* Serapionis *monachi*, Cleomonis, *& cuiusdam* Virginis.

Pallad. cap. 83. Alius quidam Serapion nomine fuit, qui Sindonius cognomen acceperat, quia nullâ aliâ veste, nisi solâ sindone vtebatur. Quem nihil vmquam habuisse vel possedisse satis notum omnibus fuit, propter quod & apathes, id est impassibilis, vocabatur, quia nullum patiebatur desiderium possidendi. Peritissimus autem erat scientiâ litterarum, Scripturasque omnes tenaciter memoriterque recolebat. Qui ex nimiâ abstinentiâ omnium rerum, & ex iugi diuinorum meditatione librorum, cellulæ vnius quiete non poterat esse contentus, sed per diuersas mens semper ipsius trahebatur. Toto igitur mundi fine discurrens, ad talis gloriæ virtutem ascendit. Huius enim habitus, id est voluntatis, mens eius erat. vnde & voluntatum affectionumque differentias, non substantiarum vocamus.

Serapion sindone tantùm induitur.

Hoc autem de eo patres sancti aliquando referebant, quòd per monachum aliquem conlusorem suum, in oppido quodam viginti solidorum pretio paganis semetipsum distraxerit mimis; & quos signatos pro se acceperat solidos, apud se ipse seruauerit. Tamdiu ergo, cum prædictis qui eum emerant mimis, in tali seruitute permansit, quamdiu & Christianos eos faceret, & à ludis theatralibus separaret. Nullo autem alio ad victū suum, excepto pane & aquâ, vti solebat, neque vmquam Scripturas sanctas legere cessabat. Interea longi temporis spatio prior mimæ maritus animo stimulante compunctus est, tunc & ipsa eius coniunx, ad postremum etiam domus tota. Dicebatur autem, quòd antequam aliquis eius cognosceret vitam, pedes quoque ipsis lauaret, vt dominis: posteà verò quàm spirituale lauacrum vterque suscepit, vterque à theatrali actu recessit, conuersique sunt ad castam pariter ac piam vitam. Vehementer autem memoratum ac dulciter diligebant virum, hoc dicentes ei: Veni, frater, iam te libertate donamus, eò quòd ipse nos prior de turpi seruitio liberasti. Ad quos magnus ille Serapion respondit: Nunc vobis ego iam necessarius non sum, opus in vobis suum Deus per me impleuit, & vtriusque vestrûm anima saluata est. Vnde secretum meum vobis, atque hoc quod hactenus celaueram pando. Ego, inquit, miseratione vestrarum adductus animarum, quas magno errore implicitas videbam, cùm essem liber monachus, ex Ægypto genus ducens, propterea meipsum vendere volui, vt vos liberi à magnis peccatis esse possetis. Quia igitur ad plenum per humilitatem meam hoc fecit Deus, gaudeo: idcircò aurū quod pro me dedistis, accipite, vt alios quoque quibus subuenire possim, reperiam. Qui cùm illum frequenter atque instanter rogarent, verâ assertione dicentes, quòd tamquam suarum dominum animarum, patrem habituri essent eum, si vnà cum ipsis manere dignaretur ac viuere, neque tamen vllo modo persuadere hoc ei possent, tunc dicunt ad eum: Dabis ergo ipse aurum illud pauperibus, quod nos veluti arrhas quasdam pro nostrâ salute dedisse cognouimus. Et ait illis: Date hoc vos, quia vestrum est; ego enim alienas pecunias non dono pauperibus. Dicunt ergo ei: Saltem hoc te magnopere deprecamur, vt vel post anni circulum nos requiras Athenis.

Se vendidit mimis, vt eos lucrifaceret Christo.

Aurum respuit.

Hic itaque sanctissimus famulus Christi frequenter peregrinando ad Hellada peruenit, ac per triduum moratus Athenis, à nullo panem quo vesceretur accepit. Nam neq; pecuniam habebat, non pellem, non peram, non quidquam aliud secum præter sindonem, quâ fuerat amictus, ferebat. Cùm iam ergo vsque ad quartam diem nihil penitùs edendo venisset, esurire vehementer cœpit. Nihil enim eo ieiunio peius, quod extorquetur inuito, ex cuius necessitate procedit sæpè perfidia. Stetit ergo supra quemdam colliculum ciuitatis, vbi primates eiusdem oppidi concilium habere consueuerant, & illic manus etiam suas percutiendo clamabat vim se maximam pati, his sermonibus dicens: Athenienses viri, succurrite. Cōcurrentes autem omnes simul quoscumq; pallijs, quoscumque cernimus birris esse vestitos, interrogant eum quid haberet, vnde venisset, vel quid diceret se pati. Tum ille respondit: Ab Ægyptiorum quidem genere descendo, conuersatione monachus. Ex quo tamen de patriâ meâ, quæ erat mihi vera, discessi, in trium fœneratorum manus incurri: ex quibus duos quidem, quocumque modo debitum soluens, potui declinare, & sic ea quæ ab ipsis obijciebantur effugere; tertius autem adhuc ille me retinet, nec habeo vnde ei satisfacere possim. Cumque illi requirerent ab ipso fœneratores, quibus se debitorem esse diceret, sciscitabantur ab eo qui illi essent, vel vbi degerent, vel quis ille qui ei molestus esset: quem si ostenderet, adiuturos se in omnibus eum pollicentur. Tunc ille: A principio, inquit, iuuentutis meæ, hi tres mihi semper molesti fuerunt, cupiditas pecuniæ, desiderium voluptatum, & voracitas ventris: ex quibus rebus duas, hoc est pecuniæ ac voluptatum cupiditatem euasisse iam videor, neque mihi vlteriùs sunt molestæ; tertiam verò (quam dixi voracitatem) ferre non possum. Nam cùm quarto die iam ex necessitate ieiunem, vrget me illa sicut seuerissimus fœnerator, exigens debitum solitum semper ac flagitans, & nisi reddidero, mortem minatur. Tunc quidam philosophorum putantes eum cōposita quædam & ficta narrare, vnum solidum offerunt ei. Quo ille sumpto, & cuidam qui panes vendebat, dato, vnoque tantùm ab eo pane suscepto, mox ab eadem profectus est ciuitate, neq; tamen vmquam posteà ad ipsam reuersus est. Cognito

Absque pecunia, absque perâ, absque pelle incedit.

Tres perniciosi fœneratores, auaritia, gula, fornicatio.

Gula importunus fœnerator.

nito autem eo philosophi illi, omnique toi veritate perspectâ, magnum nescio quem virum esse firmantes, reddito vnius pretio panis, solidum ab eo quem ille susceperat, receperunt.

Cùm ergo venisset beatissimus ille circa Lacedæmonis loca, vnum illic de prioribus ciuitatis, bonum in ceteris rebus virum, omnesque de domo ipsius Manichæos esse cognouit. In hac rursus iuxta exemplum superius vēdidit se, & intra duos annos tam ipsum domus dominum ab execrabili sectâ, quàm coniugem eius totamque familiam abstractos, Ecclesiæ tradidit. Quem illi iam non quasi famulum diligebant, sed quasi fratrem attendebant potiùs aut patrem, verum benedicentes Deum.

Vendidit se viro Manichæo, vt ipsum reduceret ab errore.

Post paulum tempus, cùm ab eis discessisset hic spiritualis adamas Serapion, cum multis aliis & ipse ingressus est nauem, reddito pretio priùs quod acceperat à dominis, quasi Romam nauigaturus. Nautæ verò suspicantes quòd sumptus haberet, & quòd quasdam secum auri species attulisset, susceperunt eum, nihil ab eo penitùs requirentes, nec ambigentes quòd vnus aliquis ex ipsis, res eiusdem quoque vt ceterorum, in parte nauis constituisset. Dum igitur nauigarent, & iam abesse quingentis ab Alexandriâ stadijs viderentur, cœperunt omnes qui cum ipso ingressi fuerant, circa solis occasum sumere cibum, quod & nautæ ipsi iam fecerant. Cumq; eum primo die non viderent edentem, caussam esse aliquam de nauigationis molestiâ crediderunt. At cùm nec tertio quoque nec quarto die cibum caperet, epulantes ipsi iam quinto die in summâ illum quiete perseuerantem sic alloquûtur: Cur inquiunt, homo, hîc solus ipse non comedis? respondit, non habere se dicens. Quo audito vicissim se nautæ interrogare cœperunt, quisnam res eius ac sumptus suscepisset in naui. Et cùm nulli ab eo datum aliquid repperissent, obiurgabant eum, ista dicentes: Quemadmodum ascendisti sine sumptibus nauim? vnde mercedes daturus es nobis? vnde ipse victurus es? Ait ille virorum patientissimus: Ad me nihil pertinet; educite me atque proijcite ad illum vbi me inuenistis locum. Nautæ indignantes dicebant: Ora, etiam si centum solidos dares, numquam hoc libenter faceremus, cùm sit nauigij tanta prosperitas: quapropter propositum cœptæ nauigationis implemus. Ita igitur mansit in naui securus, vt ei vsque Romam nautæ omnes alimenta præberent.

Romam Serapion nauigat.

Perstat in noui ieiunio ad 5. dies.

Vbi ergo attigit Romam athleta Christi fortissimus, cœpit requirere curiosiùs quisnam illic magnus esse aliquis monachus diceretur, vel quæ virgo Dei prædicaretur à cunctis. Cū intereà * Cleomoni cuidam fortissimo atque abstinentissimo, miraculisq; famigerato factus est notus, cuius lectulus post ipsius mortem solebat curare languentes, viso hoc, ab eodem & ædificatus & doctus ad perfectum. Ille enim vir eruditus, atque instructus scientiâ & bonis moribus erat.

* Palladio cap. 84. dicitur *Domnio.*

Lectus Cleomonis curat agrotos.

A quo fortè cùm quæreret, quis alter monachus, vel quænam virgo deuota in vrbe memoratâ degere diceretur, cognouit esse illic virginem quamdam, quæ se ab omnibus separata clausisset intra cellulam suam, atque illic quiescens, nullum hominum vmquam videret. Quærit mox ipsius domum: quam cùm inuenisset, accedit ad vetulam quamdam, quæ in ministerio memoratæ virginis erat, hoc ei dicens: Vade, & nuntia virgini, quia necessariò eam videre desidero. Illa verò reddidit responsum dicens, quòd ex multis annis neminem videt. Dicit ei: Vade, nuntia ei; Deus enim me ad colloquium ipsius misit. Illa verò nec sic quidem voluit nuntiare. Cùm itaq; illic duos vel três dies obseruasset, & tum demum ab eâ susceptus fuisset, ait eidem: Quid hîc sedes? Illa respondit: Non sedeo, sed ambulo. Dicit ille: Quò ambulas? Illa, ad Dominum, inquit. Ait ille: Viuis, an mortua es? Illa respondit: Credo in Deo meo, esse me mortuam sęculo: nam carne qui viuunt, ad Dominum ire non possunt. Ait ille: Si igitur hoc ipsum persuadere vis mihi, fac ipsa quod facio. Illa respōdit: Si possibilia tantùm iusseris, faciam. Tunc ille respondit: Possibilia cuncta sunt homini huic sæculo mortuo, præter solam impietatem. Deinde ait: Egredere & procede. Et illa respondit: Vigesimum & quintum annum ago, ex quo numquam ex hoc loco egredior: quam ob caussam ergo vis hodie procedam? Ait ille: Vah, nōnne tu dixisti, quòd sæculo mortua sis? vnde manifestum est, quòd & sæculum tibi. Quod si verum est, & mortuus nihil sentit; vnum ergo est, siue non procedas, siue procedas: ergo progredere. Hæc audiens virgo, processit.

Pallad. cap. 85.

Virgo inclusa nullum hominum vmquam videns.

Quid sit mundo esse mortuum.

Virgo 25. annis inclusa.

Postquam autem processit è cellulâ suâ, & ad quamdam basilicam venit, rursus ille sanctissimus illic ad eam loquitur: Si ergo vis suadere mihi certissimè, quòd mortua sis, nec iam hominibus placens viuas, fac & ipsa quod facio, & verè te mortuam sæculo scio. Et ait virgo: Quid vis ampliùs faciam? Exue te, inquit, vestibus tuis, & omnes res quibus vteris, ita vt ego, super humerum tuum pone, & sic transi per mediam ciuitatem, & eodem more me nudum nec aliquâ verecundiâ perturbatum sequere præcedentem. Ad hoc illa respondit: Sed multorum animas, quæ me tam deformiter ambulare viderint, lædo, & aut insanam cuncti esse credent, aut dæmonem pati dicent. Ait ille: Et quid hoc ad te, si aut dæmoniosa crederis, aut voceris insana? Tu enim apud illos qui hæc loquuntur, vt dicis, mortua es. Mortuo autem numquam curæ est siquis ei vel detraxerit, vel irriserit; nihil enim horum potest sentire. Tunc dixit ei virgo: Obsecro te, quidquid aliud vis in meo proposito, iube, & faciam. Ad hanc enim vsque vitæ mensuram nondum perueni: oro autem peruenire quandoque. Tunc ille famulus Christi, dixit: Vide ergo soror, ne magnum iam aliquid esse te credas, & tamquam cunctis hominibus sanctiorem, & te mortuam rebus sæcularibus glorieris. Didicisti enim quòd viuis, & adhuc hominibus places. Nam longè plus te mortuus ego sum, qui per memetipsum omnibus opere monstro verum esse quod dico, faciens hoe quod ipsa non potes facere; nec pati me aliquid, nec in aliquo deformari puto. Tunc igitur eam talibus verbis in studio humilitatis edoctam, & de quadam superbiæ vel tumoris arce depositam, reliquit abscedens.

Mirãdum hoc, non imitandũ.

Multa prætereà sunt magna admirandaque quę fecit, ex quibus non sentire se quòd in mundo esset probauit: sexagesimo autem anno finiuit hanc vitam, & in desertis ipsis sepultus est locis.

Vita EVAGRII *diaconi monachi.* CAP. XXV.

DE Euagrio diacono qui vbique memoratur viro, qui apostolorum moribus vixit, non est iu-

Pallad. cap. 86.

Euagrius Origenista fuit.

est iustum tacere, sed oportet nos ipsius facta monumentis tradere litteratum, sine dubio legentibus cunctis, & gloriam bonitatis Saluatoris nostri agnoscentibus profutura. Dignum igitur existimo, vt à principio vitæ eius incipiam, diligenter exponens quemadmodum ad propositum tale peruenerit, quàm congruo stupendæ ac prædicabilis vitæ fine defecerit in ipsis solitudinibus constitutus, quinquagesimum ætatis & quartum annum agens. De quo Scriptura sancta, quod dixit, probauit: In paruo tempore multos impleuit annos; verè enim placita erat Domino anima eius.

Sap. 4.

Hic ergo genere Ponticus fuit, ex oppido quod Hiberorum nominatur, filius presbyteri, multarum ecclesiarum curam gerentis, quos Periodeutas vocant. Primùm factus est lector à sancto Basilio ecclesiæ Cæsariensis episcopo, circa fines montis Argei. Post mortem autem sancti Basilij, videns eum specialibus aptissimum rebus benedictus atque venerandus Gregorius * Nazanzenæ episcopus ciuitatis, ille qui insignis prouidentiâ, doctrinaque præclarus, nullâ se humani generis passione læsum probauit, diaconum supradictum Euagrium fecit. Vnde cùm sanctus Gregorius ad maximum conuentum episcoporum vocatus Constantinopolim vsque venisset, sancto eum Nectario episcopo tradidit ac reliquit, grandi Scripturarum peritiâ hæreticorum omnium nænias destruentem.

*Euagrius lector à sancto Basilio creatus. Gregorius Nazianzenus ordinat eum diaconum. *Nyssenæ Palladio Heruesi. Versatur apud Nectarium CP. episcopum.*

Cùm igitur vehementer impugnans peruersarum vanitatem errorem que sectarum, in vrbe memoratâ floreret, ac maximo omnium honore frueretur, prior quidem, vt ipse referebat nobis, postremùm laqueis desiderij muliebris implicitus, ex his tamen ipse continuò liberatus, amare ab eadem muliere quam amauerat cœpit. Quæ quidem cuiusdam illustris & vnius de magnatibus viris coniunxerat. Euagrius igitur Deum ante omnia metuens, tum autem & conscientiam erubescens suam, atque ante oculos dedecoris execrandi magnitudinem ponens, & omnium hæreticorum ex alienis malis gaudium atque lætitiam; intentissimè deprecabatur Deum, vt conatus tantos ipse qui solus poterat, impediret. Cumque prædicta ei mulier insisteret, neque posset ille prior à voluptate rabiei ipsius separari, eò quòd multis irretitus iam esset ac varijs eius officijs, ipsaque insistente paratum esset periculum, post paululum tempus susceptâ à Deo oratione quam fecerat, antequam eius quo flagrare cœperat, mali experiretur incendium, visio quædam ei ostenditur Angelorum, habentium militum speciem, quæ ad præfecturæ officium pertineret. A quibus ad exitium suum missis teneri se subitò videbat, ferroque per totum corpus ligatum in carcerem tradi, nec ab aliquo tamen caussam ob quam talibus pœnis succumberet, audiebat.

Euagrius agitur concupiscentiâ in mulierâ.

Visione deterretur ab amore lasciuoso.

Ipse autem conscientiam cogitans suam, cùm intelligeret ac videret quòd propter illa quæ notat, ista pateretur, putaretque quòd ad præfectum omnia maritus mulieris detulisset, dumque sub tali metu ante fores iudicis intremiscit, qui quasi aliam in manibus habens caussam, & de simili crimine occupatos varijs quosdam tormentis conficere videbatur. Dum ergo fortiter timet, atque vltra modum anhelare se sentit, subitò Angelus ille qui tali eum visione tremefecerat, in cuiusdam amici ipsius conuertitur formam, ac sic eum quem cum quadraginta reis aliis videbat, alloquitur: Quid, inquiens, domine diacone, sic teneris? Ille respondit: Quantum ad rem quidem veram spectat, ignoro; suspicor tamen quòd quidam ex præfecturæ officio me inculauerit, matrimonio me suo credens insidiari; & vereor ne fortè corruptus pecunijs ipsius iudex supplicio me mortis addicat. Tunc ille, Si consilium, inquit, amici tui accipis, non expedit tibi diutiùs in hac ciuitate versari. Ad hæc dixit Euagrius: Si me Deus ex his liberauerit malis, & vlteriùs in Constantinopolitanâ vrbe me videris, scias tales me modò pœnas meritò sustinere, & maioribus his debere torqueri. Tunc ille ait: Si hæc vera sunt, affero tibi Euangelium, in quo si iuraueris mihi quòd ex hac ciuitate discedas, & animæ tuæ de cetero curam geras, faciam te de necessitatis huius periculo liberari.

Iurat Euagrius super Euangelia se egressurū ciuitate ad vitandum periculum.

Exhibito itaque Euangelio, atque in eodem sacramento ipsi dato, quòd præter vnam diem quo reculas suas deferret ad nauem, non esset Constantinopoli moraturus, cœpit videre quòd iusiurandum quod eidem præbuerat profuisset, & quòd quasi à quæstione illâ iudiciorum, quod in præsenti nocte metuerat, fuisset penitùs absolutus. Consurgens ergo de somno, secum cogitabat, hoc dicens: Quamuis in somnis iurauerim, tamen iurasse me memini. Mox igitur ingressus cum reculis suis nauim, Ierosolymam nauigauit.

Venit Ierosolymam, & à Melaniâ excipitur.

Quò cùm esset aduectus, atque illic à sanctâ Melaniâ Romanâ illâ feminâ fuisset exceptus, iterùm cor ipsius, vt Pharaonis aliquando, dæmon obdurat. Et quamuis adhuc in ipsis ardoribus iuuenilis æui erat, quædam rursus & illic alia tentatio sensus inuasit, nullique quidquam tale significans, cœpit ille iterùm vestes sibi sæpè mutare, & disserendo cum mulos gloriæ vanæ illicitamenta sectari. Sed ille qui semper perditiones nostras impedit Deus, memoratum grauissimo febrium igne corripuit. Ex quo eum longâ ægritudine domuit, & per sex mensium spatia corpus eius attriuit, carnesque consumpsit, vnde habere proprij mali fomenta consueuerat.

Rursus ad sæculum redire tentat.

Morbo reuocatur Euagrius.

Cùm igitur plurimorum ars exquisita medicorum omnia quidem facere tentaret, neque vllum tamen curationis genus quod ad salutem ei proficeret inueniret; hæc sancta Melania ad ipsum locuta est: Multum, inquit, mihi displicet huius tuæ ægritudinis longitudo; dic ergo mihi, quæ sunt tui cordis arcana? infirmitas enim ista sine voluntate ac iudicio Dei non est. Tunc ille omnem feminæ sanctæ confessus est caussam. Cui hoc illa respondit: Promitte, inquit, mihi ante conspectum Dei, quòd ad propositum monachorum habitantium solitudinem reuertaris, & ego quamuis ipsa peccatis videar inuoluta, tamen precabor Dominum, vt tibi viuendi tribuat commeatum. Cumque hoc se facturum fuisset pollicitus, intra paucos dies recepit sanitatem. Et de lectulo surgens, mox cœpit de profectione quam spoponderat cogitare. Tunc benedictæ ipsius Melaniæ studio, veste mutatâ inde descendit, & ad Ægyptiacum Nitriæ proficiscitur montem: in quo degens cùm biennij tempus impleset, tertio anno ad interiores solitudines pergit. Vbi quatuordecim annos in ijs locis, quas Cellas nominant, vixit, vnam quotidie panis libram edens, vnumque sextarium assumens olei in mensibus tribus, ille

Amictu monastico induitur.

Austeritas eius qui delicatam vitam fuerat sectatus.

 qui in-

qui inter copias magnas atque delicias cum maximâ semper voluptate viuebat. Faciebat autem quotidie centum orationes, hoc tantùm per singulos annos scribens, quod ex mercede operis sui posset ei ad emendationem vitæ alimenta sufficere. Similiter etiam illam scribebat manum, quam " Oxyrincham vocant Græci.

Intra quindecim ergo annos ad perfectum mente purgatus diuinam gratiam meruit, ita vt haberet & notitiam & sapientiam spiritualem, vt & bonorum ac malorum spirituum differentias nosset. Scripsit iste libros, quos his vocabulis nominauit, " vnum Epeta, alterum Nonaxon, tertium Antiphyron, artesque monstrauit quibus possent dæmones subiugari fortiter.

Varia scribit.

Huic spiritus fornicationis incubuit: nam sicut nobis & ipse referebat, per totam noctem hiemis tempore nudus stabat in puteo, vt gelu quoque carnes eius constringerentur.

Vt fregerit dæmonum impetus.

Aliquando iterùm blasphemiæ species eum cœpit vrgere, & ad sacrilega eumdem contra Deum verba compellere, ob quod quadraginta iugiter dies sine tecto suo vt ipse dicebat, in tantum vt per corpus ipsius totum quadam papulæ illi, quas sæpè in corporibus vidimus, exirent.

Huic quodam die tres simul dæmones astiterunt in specie clericorum, de fide cum eo tractare cupientes, ex quibus vnus Arrianum, alter Eunomianum, tertius Apollinaristum se esse dicebat. Quos omnes sapienter ac breuiter disserendo superauit.

Idem iterùm quadam die cùm ecclesiæ claues perissent, inuocato Christi nomine signauit illam ostij partem vnde erat clauis, & aperuit, manu pulsans fores.

Crucis signo ostium aperit.

Hic ipse iam vehementer expertus est dæmones, atque ab his toties verberatus est, vt numerus esse non possit.

Vni quidem discipulorum suorum omnia quæ ipsi post decem & octo annos essent futura, singulatim res ipsas prophetando prædixit.

Prauidet futura.

Dicebat autem, Ex quo, inquit, ad solitudines veni, non lactucæ, non siluestris oleris cibum sumpsi; non viride attigi, non vuas, non poma, non carnes, non balneas vidi. Ad postremum sexto decimo talis vitæ suæ anno, in quâ nihil quod coctum est edebat, cùm necesse esset corpori eius propter stomachi infirmitatem vt coctum sumeret cibum, panem quidem attigit numquam, olera tantùm, & " polcam, & lenticulam per solum biennium gustans; ita exiuit à sæculo, vt tantùm in ecclesiâ per sanctam Epiphaniam communicaret.

Crudis viuit.

Epiphaniæ festo communicabat.

Circa ipsum igitur vitæ suæ finem referre consueuerat, quòd tertium agit annum, ex quo se carnali desiderio intelligeret esse liberatum, & hoc post talem ipsius vitam, post sudores tantos, post tantos labores, post illas tam iuges orationes. Nuntiata est huic patris sui mors quondam, atque hoc ei qui nuntiauerat dixit: Quid, inquit, blasphemas, ô homo? immortalem ego patrem meum noui.

Non afficitur morte patris sui.

Cap. XXVI. Pallad. cap. 87.

Vita PIORIS *monachi.*

PIOR quidam Ægyptius iuuenis, cùm huic mundo renuntiasset egressus è paternâ domo, tanti animi circa religionem fuit, vt statueret ante conspectum Dei, ne vllum iam suorum vmquam videret. Post quadraginta igitur annos, soror ipsius senio admodum grauis cùm fratrem suum viuere comperisset, amentium modo cœpit ardere, donec ad conspectum ipsius veniret. Cumque ad vastissima illa non posset accedere, ab episcopo loci illius petit, vt ad sanctos scriberet patres, qui in solitudinibus ex more degebant, vt videndum sorori transmitterent fratrem. Quique vi maximâ patrum venire compulsus, cum alio quodam itineris sui socio ad sororis propriæ domum venit, vbi se venisse significauit, hoc dicens: Pior, inquit, frater tuus venit, & pro foribus assistit. Datoque ianuæ sono, putans quòd anus ipsa in occursum fratris exiret, clausis ad eam oculis proclamauit, nomine suo illam vocans, & dicens: Ego sum Pior frater tuus, ego sum, inquam; quantum volueris aspectu meo fruere. Cumque illi satisfecisse propriis sensibus credidisset, proiecit se in orationem, & cùm penitùs ei vt surgeret soror eius persuadere nō posset, benedicens gloriam Dei ingressa est ad habitaculum suum: ille verò oratione in limine domus factâ, ad solitudinum secreta remeauit.

Soror fratrem suum Pior videre desiderans, à fratre deluditur.

Pior veniens amicos non visurus.

Hoc autem ipsius miraculum fertur, quòd cùm in eo vbi degebat loco fecisset sibi puteum, & aquam illic amarissimam reperisset, ibidem vsque ad finem vltimum vixit, contentus inuentæ amaritudinibus aquæ, vt patientiam cunctis propriæ virtutis ostenderet. Multi tamen posteà monachi, post illius mortem degere in cellâ ipsius pertinaci voluptate cupientes, ne vno quidem anno illic habitare potuerunt. Habet enim ipse locus & timorem maximum semper, & solatium nullum.

Cap. XXVII. Pallad. cap. 11.

Vita MOYSIS *Libyci.*

MOYSES quidam de Libyâ oriundus fuit, vir mansuetudinis summæ & dilectionis immensæ, qui cælesti gratiâ ægros curare promeruit.

Hic retulit mihi, quòd cùm adhuc iuuenis in monasterio suo esset, ac puteum maximæ capacitatis effoderet, viginti in lato habentem pedes, cùm in tanto profundo nullum aquæ signum videret, præsertim cùm iam intra ipsum nulla indicia, in quibus esse aliquid humoris putabatur, apparerent, ducentos penè alios effodissent pedes, ac nec tunc quidem humorem aliquem inuenire potuerunt; tristes, inquit, admodum facti, à tam inutili opere cogitabamus abscedere. Ecce autem subitò sanctus Pior de vltimis solitudinum locis, in maximo ardore æstus, horâ sextâ diei admodum ex pelle velatus adstitit nobis, & his postremò locutus est verbis:

Pioris pellis pro veste.

Quid, homines paruæ fidei, angustiamini, & desperare voluistis? Ab hesternæ enim diei spatio vsque nunc tristitiâ absorbemini. Descendens ergo in profundum, per eas quas illi fecerant scalas, oratione illic cum omnibus factâ, ter ferro quod in manu ceperat, solum putei percussit, hoc dicens: Deus sanctorum patriarcharum, te, inquit, precamur Domine ac petimus, ne sine causâ impensi sint tanti fratrum labores, sed præsta ipsis vsum eius quam desiderant aquæ. Continuò ebullientes de visceribus soli latices persuderunt precantes. Cumque rursus orasset, cœpit ad propria velle remeare, qui cùm ad sumendum cibum ab illis retineretur, hoc illis locutus est: Propter quod sum

sum, inquit, missus, hoc factum est; nam vt cibum caperem, nemo me misit.

Cap. XXVIII.
Pallad. cap. 102.

Vita EPHRÆM *diaconi Edisseni.*

DE Ephræm diacono Edissenę ecclesiæ, multa te audisse non dubito: dignus enim fuit, qui esset in ore sanctorum. Qui cùm ita vt oportebat, iter viæ spiritualis impleslet, neque vmquam à recto tramite deuiasset, meruit per gratiam Dei naturalium habere notitiam rerum: cui benedictio diuina successit, atque illa quæ exinde nascitur beatitudo. Semper igitur vitam quietam agens, atque omnes qui ad videndum eumdem veniebant, per annos plurimos docens, ad postremum de cellâ suâ talis rei necessitate processit.

Auari frumentum suum putrescere.

Cùm fames admodú grauis in Edissenâ ciuitate sęuiret, miseratus ille pereuntem multitudinem rusticam, accessit ad diuites, hoc eis dicens: Quare nulla vos, inquit, humanæ naturæ sic ante oculos vestros deficiẽtis misericordia moueri, sed putrefacta intrinsecus ad condemnationẽ vestrarũ seruatis animarum? Tunc illi, Non habemus, inquiunt, quibus pecuniam egentibus ad comparationem ciborum credere debeamus. omnes enim negotiari pro suis commodis volunt. At ille ista dicentibus, Qualis, inquit, vobis videor? Habebat autem magnam apud omnes homines ipse, vir famam. Qui tunc ei non falsa dicentes, ista respondent: Scimus te, inquiũt, hominem Dei esse. At ille: Credite ergo mihi pecunias vestras: etiam nunc propter vos ego ordino me ipsum, suscepturus ministerium peregrinorum atque miserorum.

Ephræm succurrit famescentibus.

Acceptâ igitur pecuniâ interclusit certis parietibus porticus ciuitatis, & trecentos in ipsis lectulos posuit, in quibus fame pereuntes reficiebat; morientes quidem sepeliens, eos autem quibus adhuc spes aliqua vitæ erat, in ipsis eorum laboribus curans: omnibus pereuntibus fame qui illuc vndecumque confluxerant, quotidianum ministerium suum [ad necessariam sollicitudinem præbens, ex iis quæ ad eum singuli quique diuites deferebant.

Impleto autem memorato anno, postquã copiæ frugum grandes fuerunt, singulis quibusque ad domicilia propria regressis, cùm quibus vel circa quos faceret non haberet, confestim ad suam reuertitur cellulam, in quâ obiit post spatium mensis vnius. Huiusmodi autem occasionem circa finem illius, ad exemplum Stephani, pietas diuina præstiterat. Multa verò reliquit, quæ ipse conscripsit: ex quibus plura magnâ laude celebrãtur.

* Lipomanus hic interserebat Testamentum sancti Ephræm, quod nec Heraclidis nec Palladij est: habes id inter opera Ephræm.

Necessarium autem valdè & hoc puto, vt mulieribus quoque, sicur præfati sumus, viriles mores habentibus atque honestos, ad memoriam sempiternam libelli nostri paginam præbeamus, quibus Deus noster non inferiora sexu virili certamina donauit & præmia, vt demeret aliis negligentibus omnem excusationis occasionem. Quæ quia sexus inferioris videntur, non posse se dicunt ad consummandum virtutis gloriam peruenire. *

Cap. XXIX.
Pallad. [illegible]

De PAVLA, EVSTOCHIO, VENERIA, THEODORA, VSIA, ADOLIA, BASSIANILLA, PHOTINA, SABINIANA, ASELLA, AVITA.

MVLTAS igitur feminas vidi, plurimasque tam viduas quàm virgines noui, inter quas Paulam *Romanam, matrem Toxotij feminam ad genus vitæ, quod est secundùm spiritum, dexterrimo ingenio: [cui quidem, quo minus ei se daret, impedimento fuit Hieronymus quidam genere Dalmata, qui mulierem optimâ indole ad genus vitæ perfectum, cùm in eo multos, ne dicam omnes, longissimo post se interuallo videretur posse relinquere, ipse inuidiâ motus ad suum peculiare viuendi institutum pertraxit.] Eius filia nomine Eustochium in Bethlehem vitam adhuc monachalem exercet, quam quidem ego numquam allocutus sum: ceterùm fertur insigni esse pudicitiâ, & regere societatem virginum quinquaginta.

* mulierem prudẽtem ac spiritualem, cuius filia. Vncinis inclusa desunt Heraclidi Fabri.

Pallad. cap 126. *Eustochium 50. virginibus exercetur.*

Noui etiam Veneriam nomine quamdam, comitis Vallacini relictam, quæ diuisit benè atque dispersit onus cameli, seque vulneribus, quæ solent fieri ex nimio opum pondere, liberauit.

Pal. c. 127. *Veneria opes elargiens.*

Theodoram quoque tribuni alicuius coniugem quamdam, adeo nihil de proprijs sibi bonis reliquisse cognoui, vt ante mortem suam aliorum ei misericordia stipem ad alimenta præberet.

Pal. c. 128. *Theodora extremâ egens.*

Defecerat autem in monasterio quod * Escyca vocabulo nominatur, proximo mari, femina * iustæ semper ac per omnia probabilis vitæ, cuius sororem etiam Adoliam noueram. quæ & si non potuit germanæ meritis comparari, dignam tamen pro modo virtutis propriæ famam habuisse fertur & vitam.

Pal c. 129. *Pallad. Hesycha. *Vsia Pal. *Vsia probabilis vita.*
Pal c. 130. *Adolia sibi Deo seruiuit.*

Bassianillam quoque nomine feminam vidi, magistro quondam militum Candidiano relictam promptâ mente & moribus sanctis vsque ad præsens quoque tempus, vehementer institutione monachicæ vitæ ac labore sudantem.

Pall c. 131. *Bassianilla ascetria.*

Est & aliâ Photinæ nomine, presbyteri Theoctisti filia, virgoque valdè honesta & sancta.

Pall. c. 132. *Item Photina.*

[Antiochiæ quoque Sabinianam nomine, diaconissam honestissimam vidi: quę cum ipso colloqui putabatur Deo, quęque amita beati Ioannis episcopi fuit.]

Vncinis inclusa desunt Palladio.

Romæ etiam Asellam nomine bonam valdè Christi virginem noui in monasterio senuisse, feminam mitem atque mansuetam, multorumque curam illic gerentem. Vbi viros etiam cum coniugibus suis vidi, monachorum eo tempore vitas & instituta discentes.

Pal. c. 133. *Asella & viros & mulieres instituit.*

Auitam aliquam Deo dignam cum Apreniano quodam ipsius viro, & filiâ eorum Eunomiâ vidi, adeò placentes Deo, vt transferri ad cælestem vitam ante conspectum ipsius mererentur. Et ipsi enim iam vltimo fine naturæ nunc in Christo quiescunt, qui peccatorum quidem omnium nexibus absoluti sunt. Diuinarum autem rerum peritiam atque notitiam semper habuerunt.

Pall. c. 134. *Auita cum marito & filiâ Deo seruit.*

Vita beatorum IVLIANI *&* ADOLII *monachorum.*

Cap. XXX.

DE Iuliano quodam in Edissenæ prouinciæ partibus sito viro (qui verè monachus dicebatur) audiui, quòd vsque adeò omnes corporis sui carnes ad nihilum redegisset, vt pellem in se solam & ossa monstraret, ob quod ipse mercedem à Deo, curationum gratiam in vltimo vitæ suæ fine promeruit.

Pallad. cap. 102. *Iulianus pellis & ossa.*

Alium quoque vidi apud Ierosolymam, Adolium nomine, ducentem ex Tarso oppido genus, qui cùm venisset illuc, à nullo penè detritam ingressus est viam: quique non tale quale nos plu-

Pallad. cap. 104.

rimi, iter tenuit, sed nouum sibi quoddam & vltra homines propositum conuersationis inuenit, in tantum, vt dæmones quoque contremiscerent austeritatem eius, ac fugerent ab ingenti eius abstinentiâ, continuationeque magnarum vigiliarum; vt propè id quod dicunt phantasma, hoc est non res vera, sed imago esse aliqua putaretur.

Adolius dæmonibus est terrori.

Per quadragesimam quidem quinto quoque die edebat; reliquo verò anni tempore, post biduum semper cibum capere consueuerat. Hoc autem in eo magnum, quòd à vespertinis horis vsque ad tempus matutinorum, quo rursus ceteri fratres ad oratorium colliguntur, ille in monte Olíueti stans in eo loco vnde Saluator assumptus est, psallendo & orando pernoctare consueuerat, & siue sub nimbis, siue sub pluuijs seu pruinis, immobilis permanebat. Qui posteaquam hoc modo solitum tempus impleßet, signo mallei, quo fratres ceteros excitabat, percutiens fores omnium cellularum, ad propria oratoria deducebat. In quibus cum vnoquoque eorum vnum vel alterum in antiphonâ psalmum canens, totidemque cum singulis preces fundens, sic ante lucem adhuc reuertebatur ad cellam suam. Quem fratres (verè enim sub Deo loquar) spoliatum vestibus suis sæpiùs aquam distillantibus, aliis induebant, donec illæ siccarentur. Sic ergo paulisper somno refectus vsque ad horam tertiam, iterùm psalmos canens, venire ad alterius diei vesperam nitebatur.

Qui Adolius quadragesimam obseruarit.

Fratres excitat.

Cum iis orat.

Hæc Adolij Tarsensis virtus fuit: quique Ierosolymæ, consummatis patientiæ moribus, vixit, & vltimo ibidem fine defecit.

Cap. xxi. Pallad. cap. 103.

Vita INNOCENTII *presbyteri.*

De beatissimo Innocentio, qui in eâ quæ est ad Oliuam ecclesiâ presbyter fuit, à multis quidem & magnis audisti, nihilominùs tamen etiam à nobis, qui cum eo annis tribus viximus, pauca cognosces. nam quidquid aliorum oculos latuit, nobis non potuit occultari.

Hic ergo simplicissimus omnium fuit: qui cùm sub Imperatore * Constantio, in principiis eius Imperij in magnorum virorum ordine militasset, quique cùm vsque ad illud tempus cum propriâ vxore vixisset, habuissetque filium nomine Paulum domesticum militantem; ad postremum renuntiauit sæcularibus rebus. Maledixit autem proprio filio pater, eò quòd presbyteri alicuius filiam corrupisset, deprecatusque est Dominum, dicens: Da illi, Domine, spiritum talem, vt nullum vnquam ad peccandum in carne suâ tempus inueniat. rectius fore credens, si cum atrocitate dæmonis, quàm cum corporeæ voluptatis impuritate certaret. Quod quidem ita vt dixit, factum est: nam & vsque in præsentem diem Paulus ipse ferreis catenis vinctus, in eo qui est Oliueti monte consistit, & ab immundo spiritu pro criminis sui correptione cruciatur.

** Pallad. vet. Constantino.*

Innocentius è matrimonio monachus.

Hic ipse Innocentius quàm misericors fuerit, si veraciter referre voluero, delirare me in quibusdam forsitan, pro eius simplicitate quis iudicabit. Nam frequenter eum surripuisse suis fratribus cibos, & egentibus dedisse cognoui. In immensum enim modum simplex erat, neque quidquam mali cor ipsius norat. vnde diuinam quoque hic gratiam contra dæmones meruit.

Ad quem cùm aliquando videntibus nobis, iuuenis quidam fuisset exhibitus, quem spiritus immundus impleuerat, & omnibus totum soluerat membris; in tantum, vt ego videns eum eminùs talem, neque ambigens non posse curari, matrem eius qui videbatur exhibitus, aliosque qui eum deduxerant, propelli iuberem. Euenit autem inter hæc, vt superueniret senex, ac stantem & cum lamentatione deflentem propter tam inenarrabilem filij morbum matrem videret. Victus ergo continuò vir ille venerabilis lacrymis eius, ex affectu sancti cordis ingemuit, iuuenemque apprehendit manu, & intra oratorium suum, quod ipse construxerat, & in quo reliquias sancti Ioannis Baptistæ collocauerat, duxit, atque illic orationem pro eo faciens à tertiâ nonam vsque horam diei, incolumem eum ipso die reddidit, purgatum dæmone, atque constrictum omnibus membris; quæ vsque adeò fuerant dissoluta, vt quoties infelix puer voluisset exspuere, in tergum sputa iactaret. ita eum distorserat dæmon.

Virtus eius contra dæmones.

Oratorium reliquiis S. Ioannis Baptistæ honoratum.

Paralyticum sanat Innocentius.

Anicula quædam adijt memoratum virum, quærens ouem quam se perdidisse deflebat. Dicebat ergo ei: Ostende mihi ipsum, in quo perdidisti, locum. Quem mulier cùm ad illa quibus Lazarion nomen est deduxisset loca, stetit illic, & instanter orauit. iuuenes autem qui furati ouem fuerant, iam etiam occiderant eam. Dum igitur precem fundit, nullo penitùs confitente, carnibus autem ipsius pecoris intra vineam quæ adiacebat abstrusis, subitò supra ipsas voluans coruus stetit, partemque inde auferens carnis, rursus abscessit. quo viso, ille venerabilis senex furtū quod celabatur inuenit. A quibus posteà pretium quod iustū videbatur exactum est, & mulieri restitutum.

Furtum oratione detegit.

Vita PHILOROMI *presbyteri.*

Cap. xxii. Pallad. cap. 113.

Philoromvm nomine presbyterū quemdam in Galatiæ regione cognoui, cum quo multo etiam tempore fui. Quem virum patientissimæ fuisse virtutis, ac perfectum per omnia monachum comprobaui: qui ex ancillâ quidem matre, ab ingenuo tamen patre fuerat procreatus. Tantæ autem conuersationis & libertatis quæ ad Christum pertinet fuit, vt etiam illi qui nobilitate generis insuperabiles videbantur, erubescerent ac stuperent mores eius atque virtutes.

Hic eo tempore, quo Iulianus infelix tenebat Imperium, sęcularibus renuntiauit rebus, magnaque idem, interrogatus ab eo, cum auctoritate respondit. Quem tunc ille (caluitie eidem priùs factâ) iussit à pueris verberari. qui supplicium plagarum patientissimè ferens, maximas ei gratias egit, sicut posteà nobis & ipse referebat. Huic tamen inter principia cum fornicatione ac venris voracitate grauissima fuit pugna: quos ille animi & corporis morbos ita superauit, velut si quis immensum incendium validissimis aquis extinguat. In quadam enim se cellulâ clausum, ferro semper onerauit, non panem factum ex tritico edere voluit, nullum coctum ignibus cibum sumpsit. Ac tum demum in decem & octo annis, memoratis passionibus dominis, dignum tali victoriâ hymnum Deo cecinit, dicens: Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. Cui frequens semper & varius cum spiritibus impuris per quadraginta annos, patientissimè intra vnius monasterij claustra degenti, conflictus fuit.

Iulianus apostata illudit Philoromo.

Tentatio fornicationis & gulæ quomodo retundatur.

Psal. 29.

Hoc

Hoc quoque nobis solebat idem referre, quòd per triginta ac duos annos ex nullo pomorum genere gustasset. Cùm autem metus illum mortis aliquando vexaret, per sex annos clausisse se intra memoriam mortuorum, vt dæmonem, quem ex formidine sepulturæ terribilem sentiebat, in sepulcris habitando superaret. Libenter hunc sanctus Basilius episcopus habuit, districtos in eo mores semper ac simplices, intentionemque ad Dominum diligens: qui vsque ad præsentes dies non desinit libros propriâ manu scribere, etiam cùm octoginta annos agat.

S. Basilius Philoromo familiaris.

Dicebat hoc etiam ipse beatissimus, quòd ex quo accepisset lauacrum regenerationis, atque mysterij gratiam spiritualis, vsque in præsentem diem, sine causâ se alterius pane vsum fuisse nesciret; sed quòd ex laboribus propriis, sicuti persuadere ante Deum nobis solebat, ducentos solidos quinquaginta elephantioso laborantibus morbo dedisset, memoratamque pecuniam non ex cuiusquam alterius vel leui damno, sed ex manuum suarum operibus præstitisse.

Qui pedestre iter omne conficiens, Romam vsque peruenit, atque in ecclesiâ sancti Petri Paulique orationibus factis, rursus ad Alexandriam pedester remeauit; vbi iterùm precem fudit in basilicâ martyris Marci. Ierosolymæ etiam secundò fuit, pro honore sanctorum locorum, propriisque semper sumptibus ac pedibus martyres sanctos in omnibus sufficienter honorauit. Qui & hoc ad nostram ædificationem sæpè dicebat, non se meminisse quòd vmquam sensibus suis à Deo fuerit separatus.

Romana peregrinatio.

Peregrinatio Ierosolymitana.

Hæc sunt beatissimi Philoromi certamina, quibus inuictus apparuit, & hæc sanctorum patrum immarcescibilis ei gloriæ corona donata.

Cap. XXXIII. Pallad. cap. 117.

Vita MELANIÆ *senioris.*

SANCTA illa & multùm beata Melania, de Hispano vel vrbico genere descendens, filia quidem Marcellini cuiusdam exconsulis fuit, vxor autem cuiusdam honorabilis viri, cuius nomen meminisse non possum. Quæ vigesimo ac secundo ætatis suæ anno ad viduitatem redacta, diuinitatis amore, æterno sponso meruit copulari, vsque in finem vitæ suæ diligens eum. Quæ nulli secreta animi sui prodens (prohibebatur enim inter principia Valentis imperij) procuratore antè filio suo constituto, ea quæ habere in mobilibus videbatur cum certis pueris ac puellis in nauem misit, itaque festinans Alexandriam nauigauit. Ex quâ (posteaquam illic omnia vendidit, & in pecunias totum atque in aurum redegit) Nitriæ attigit montem: atque ibidem venerabiles patres vidit Pambo beatissimum, Arsisium famulum Christi, Serapionemque maiorem, Scithensem Paphnutium, & Isidorum confessorem atque episcopum illius ciuitatis quæ vocatur Hermopolis, & sanctum Dioscorum. Apud quos in desertis locis sex mensibus tantùm commorata, omnes qui illic erant sanctos viros peragrauit ac vidit.

Melania sub Valente Imp.

In monte Nitria sanctos patres inuisit.

Post hæc autem cùm Alexandriæ præfectus Augustalis Isidorum, & Pithimom, Adelphium, Paphoutium, Pambo, inter quos etiam & quemdam senem Ammonium, vnam habentem auriculam, & duodecim episcopos presbyterosque, & alios quosdam, vsq; ad centum duodecim numero, circa Palæstinam & Diocæsaream damnasset exilio: istos hæc beatissima omnes secuta est, & propriis facultatibus eis ministerium suum præbuit. Cumque ab illis qui in memoratorum custodiâ erant, prohiberetur hæc facere (sicut mihi & ipsi sæpè referebant; nam & ego sanctum Pithimum, & Isidorum, & Paphnutium vidi) benedicta tunc illa sumptâ veste puerili, circa vespertinas horas omnia eis vitæ necessaria referebat.

Subministrat monachis necessaria.

Quo cognito Palæstinæ prouinciæ consularis, credens quòd sinus suos posset fumo quodam atque terrore ex pecuniâ eius implere, iussit eam (ignota enim ipsis erat) corripi atque in carcerem trudi. Ex quo loco tunc et per internuntios quosdam sancta illa mandauit: Ego, inquit, illius filia, & illius coniunx fui, ancilla verò nunc Christi sum, ne ergo me ob vilitatem præsentis habitus contemnendam putaueris, quia facilè extollere, si velim, ipsa me possum, nec terrere igitur me in aliquo vales, neque quidquam mihi de meis rebus auferre. Atque ideò ne fortassis ignorans periculum aliquod aut crimen incurras, idcircò ista tibi mandaui. Quasi quæ diceret, interdú enim necesse est aduersus imprudentes hæc agi, & veluti accipitre vel cane contra eos arrogantiâ vti, quæ congruo tempore, superbos comprehensura imitatur. Talibus ergo verbis mox ipse territus iudex, excusauit eidem factum suum, & ita eam vt meruerat honorauit. Et iussit vt ad illos viros, quoties vellet, accederet.

Hæc autem reuocatis ab exilio memoratis viris, monasterium apud Ierosolymam sibi fecit, in quo viginti & septem annorum tempus impleuit, quinquaginta secum sorores virgines habens. Erat etiam cum eâ Ruffinus quidam nomine, ciuis Italus ex Aquileiensi oppido, vir nobilium, & in proposito singulari satis fortium morum; qui & ad presbyteratum posteà meruit peruenire. Quo nullus mansuetior, fortior, & placidior, tamquam omnia sciens, in sexu virili potuit inueniri. Isti igitur in viginti & septé annis omnes apud Ierosolymam sanctos atque peregrinos episcopos, monachos, virginesque (hoc enim vouerant Deo) suscipere propriis sumptibus ac fauore consueuerant, omnesque ad se venientes meliores tantarum ac talium rerum contemplatione fecerunt. Illos etiam quadringentos numero monachos qui propter Paulinum se ab Ecclesiâ separabant, sanctæ rursus Ecclesiæ reddiderunt, omnesque etiam præter hos peruersæ sectæ homines, & contra Spiritum sanctum sacrilego ore certátes, ad Ecclesiam nostram, vera suadendo, ac iugiter cunctos docendo reuocauerunt, honorantes quidem ac sæpè pascentes eiusdem loci clericos. Et hæc pariter facientes, vitam suam pio studio finierant, nulli quidem ex se vel leuem dantes scandali suspicionem, totum verò orbem terrarum spirituali ædificatione plenissimum relinquentes.

Melania Ierosolymis monasterium virginum extruit.

Peregrinos vitæ causâ Ierosolymam venientes excipit.

Hæreticos & schismaticos conuertit.

Cap. XXXIV. Palladio cap. 89. dicitur Chronius.

Vita CHROMI *presbyteri.*

CHROMVS quidam nomine, oriundus ex vico, cui * Phenitis vocabulum est, quique desertis est proximus locis quindecim millibus passuum, dextro pede numerans à proprio vico vsque ad certum desertorum emensus est finem. vbi factâ oratione, puteum effodit sibi, in quo optimæ aquæ reperit venam, septem tantummodò (quas orgyias vocant) ad putei ima descendens; circa quem & cellulam sibi paruulam fecit.

** Pallad. Phœnix.*

Chronius fugit locum habitatum.

Ex quo die in eadem mansione se constituit, summis Deum precibus orauit, ne ad ea quæ ab hominibus habitantur loca vlteriùs accederet. Post paucos autem annos meruit presbyter fieri: habuitque secum collectos ex diuersis fratribus vsque ad ducentos numero viros.

Annis 60. altari seruit.

Magnam verò hanc ipsius dicunt fuisse virtutem, quòd per sexaginta annos altari seruiens Dei, ac fungens officio sacerdotis, numquam de solitudinibus egressus est, nec nisi proprio opere ac sudore quæsitum attigit panem.

Cap. xxxv

Vita IACOB *monachi, &* PAPHNVTII CEPHALA, *& de quibusdam subitò mortuis, & lapsis aliis.*

Palladius cap. 90.

IACOB etiam nomine aliquis, qui Clodus nomen acceperat, ex vicinis eidem coniunctus est locis, vnaque ambobus vita perfecta in monasterio erat. vtrosque autem benedictus Antonius norat.

Pallad. cap. 91.

Paphnutius Θεοδίδακτος.

Quodam igitur die, cùm sanctus quoque Paphnutius, quem Cephalam cognominabãt, vnà cum ipsis degeret, vir magnam Dei dono scientiam Scripturarum habens, qui tam vetus Testamentum omne quàm nouum interpretari solebat, cùm tamẽ ipse nihil de Scripturis sanctis aliquando legisset. Adeò autem erat mitis & placidus, vt propheticam quoque posset mansuetudine vitæ superare virtutem. De quo tale refertur præconium, quòd per octoginta annos numquam habuerit duas simul tunicas.

Annis 80. vnâ tunicâ vtitur.

Hos igitur cùm ego & sancti diacones Euagrius & Albinus vidissemus simul, quærebamus ex ipsis, scire cupientes quæ esset caussa quæ nonnullos fratres errare faceret, interdum & peccatum aliquod incurrere, aut penitùs à recti itineris proposito deuiare.

Pallad. cap. 92. Cheremon sedens in opere moritur.

Acciderat enim illis ipsis diebus vt Cheremon nomine monachus, residens in cathedrâ suâ repentè moreretur, defunctúmque in eâ ipsum atque in manibus opus quod faciebat tenentem, subitò alij fratres viderent.

Pallad. cap. 93. Fodiens puteum obruitur.

Euenerat etiam, vt vnus ex fratribus, dum puteum conatur effodere, terræ molis aggere obrutus interiret.

Pall. c. 94. Quidam siti mortuus.

Vsque alter quoque de Scithensibus locis veniens, in ipso itinere, cùm sitim non posset ferre, deficeret.

Pallad. cap. 95.

** Pallad. Eucarpo.*

Inter quos eo ipso tempore & Stephanus quidam relicto monasterio fratrum, libidinis caussâ ad sæcularem descenderat vitam. Et de * Eocapio, & de Herone Alexandrino, & Palæstino Valente, & de Ptolemæo Ægyptio, qui in Scithensibus degebat locis, quæcumque ipsis aduersa prouenerant, referebantur. Propter quæ omnia sanctos illos precabamur viros, vt nobis caussas earum exponerent rerum, quæ homines tam probabilis vitæ in desertis degentes, aut mente mutari, aut ad turpia ac libidinosa transferri, aut quibuscumque aliis modis decipi vel perire compellerent.

Vnde solitarij quidam erumpant in intemperantiam.

Cap. xxxvi.

De responsionibus ad interrogata præcedentia.

Pallad. cap. 95.

ILLI verò nobis huiusmodi dedêre responsum, pariterque cum illis etiam ipse Paphnutius, in quo maxima omnium rerum scientia erat, quòd omnia quæcumque in hoc sæculo fiunt, dupliciter diuiduntur, in voluntatem & in permissionem Dei. Quæcumque igitur ex animi virtute procedunt, & ad Dei gloriam fiunt, ex Dei voluntate proueniunt: quæ autem periculosa sentimus atque damnosa, in quibus aut peruersitatem aliquam deprehendimus, aut ruinam, hæc rursus permissione Dei fiunt. permissio autem ipsa ex ratione descendit, id est, ex peccato aliquo, vel infidelitate surrepente paulatim. Non potest enim fieri, vt is cuius sapientia probatur & vita, in peccatum alicuius turpitudinis ruat, aut dæmonum dolis in laqueos præcipitetur erroris.

Virtus ex Dei voluntate.

Vitium ex Dei permissione.

Nihil malo proposito aggrediendum.

Quicumque igitur corrupto mentis proposito, quicumque temerariâ voluntate à tramite virtutis exorbitant, illi facilè peccare consueuerunt. Deseruntur enim diuinitatis auxilio, ne possint intelligere profutura: vt cùm se à Deo intellexerint derelictos, casúmque peruersæ mutationis agnouerint, incipiant vel propositum suum vel factum emendare. Interdum autem actus ipse noster in ipso crimine est, quando non ex recto proposito, nec ex eo quo conuenit more à nobis aliquid perpetratur. Quod nouimus frequenter accidere. Vt si is qui turpiter viuit, flagitioso animi proposito circa iuuenem puellam misericors esse videatur, propter finem quidem ipsius rei turpem, sed per actum rationabilem, qui quasi puellæ ac desolatæ defensionem sui præbere demonstret. Euenit rursus, vt & proposito quispiam recto misericordiam quidem ægroto impendat aut seni, & ex diuite se pauperem faciat, parcâ tamen manu, & cum mœrore quodam mentis inuitæ, vt rectum quidem videatur esse propositum, actus autem ipse indignus suo proposito iudicetur. Oportet enim misericordem cum lætitiâ & cum largitate misereri.

Eleemosyna danda in hilaritate.

Præterea memorati viri prærogatiuas quasdam in sensibus plurimorum esse dicebant. Quorumdam enim faciles ad virtutem & acutas animas, prædicabant habere optimos mores proposito institutisque monachorum. Sed quando aliquid non fit propter idipsum quod nouimus bonum, neque factum, neque ingenium mentis humanæ, neque illæ ipsæ prærogatiuæ quæ infixę sunt mentibus plurimorum, imputantur datori bonorum omnium Deo, sed magis totum adscribitur voluntati propriæ potestatis. Tunc cùm necessariò relicti à Deo fuerint, incidunt in turpitudinem aliquam, in quâ erubescenda multa vel patiuntur, vel faciunt per eum ipsum, qui in his turpis vitæ actu lapsus cecidit. Cumque paulatim sobrietate mentis admoniti, ab eo animi tumore discedunt, quam putabant magnam aliquam esse virtutem, (donatore cognito) damnare coguntur.

Deo, non voluntati propriæ bona adscribenda.

Quoniam verò ille qui arrogantiâ eloquentiæ suæ & ingenio, vel acumine mentis inflatus est, non adscribit ante omnia originem atque fomenta ipsorum bonorum Deo, quæ ex ipsius tantum fonte descendunt, sed sui hoc esse existimat studij suæque naturæ, remouet tunc ab ipso prouidentiæ suæ angelum Deus. A quo cùm fuerit destitutus ille qui ex alienis sibi donis placens cœperat superbire, à dæmone inimico suo expugnatur ac vincitur, & aliquod turpitudinis crimen incurrit. Ex quo irrationabilium animalium vel canum more, vsq; ad diabolicam illam persuasionem quæ superbia est, insaniendo descẽdit. Illo enim semel castæ ac probabilis vitæ teste sublato, quodcumque

Arrogans & inflatus ab Angelo prouidentiæ derelinquitur.

que

que hi tales & qualecumque iam dixerint, nec credi ab aliquo, nec suscipi potest. Nam quicumque sancti, differentes eos audire consueuerant, incipiunt ipsos fugere, execrantes flagitiosi animi morisque doctrinam, velut fontem qui sanguisugis plenus est, licet quisquam sitiens, tamen vitare cogatur, vt sermo diuinarum Scripturarum probetur, hoc dicens: Peccatori autem dixit Deus; Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?

Psalm. 49.

Et verè similes esse peccantium mentes pollutis fontibus putes. Nam voracitati atque ebrietati studentes, cœnosis locis comparantur: pecuniæ cupidi vel rapaces, iis quos impleuerunt ranæ: illi verò qui sunt inuidi vel superbi, habentes in se aliquam tamen scientiæ peritiæque notitiam, pares iis fontibus iudicantur, qui serpentes inter latices suos nutriunt. Quibus semper quidem sermo facundus vt vtilis humor exuberat, sed à nullo tamen possunt libere hauriri, propter suorum amaritudinem morum. vnde sanctus Dauid hæc tria sibi dari à Deo dona postulabat, bonitatem, & disciplinam, & scientiam. Sine enim bonitate, & disciplina & scientia nimis inutilis est. Et si quidem iste qui talis est se emendare festinet, relictâ eâ caussâ, ob quam deseruit eum Deus (superbiam loquor) voluerítque mensuram sui cognoscere, vt iam de reliquo, neque contra alios se vt melior aut maior extollat, sed Deo semper gratias agat, rursus ad eum profectò remeabit. Scientia nisi eum honestis moribus vitæ castisque concordet, illis erit similis spicis, quæ ventorum corruptione vitiatæ speciem tantummodò spicarum gerunt, non tamen habent ea quæ possunt hominem iuuare vel pascere.

Gulosi quibus similes. Auari. Inuidi. *Psal. 118.* *Cur Dauid roget bonitatem, disciplinam & scientiam.* *Scientia sine honestis moribus est vt paleæ spica inanis.*

Omnis igitur lapsus hominis, qui vel linguæ vel sensus vitio procreatur, quique ex vniuscuiusque actibus, vel ex omni corporis nostri parte descendit vsque ad superbiæ magnitudinem, ex eo semper accidere solet, quia Dei fauore nudamur. Qui tamen hoc ideò facit, vt parcat magis iis hominibus quos relinquit. Nam si cum damnabili illâ (quam in se habent) morum peruersitate, ingeniis quoque eorum eloquentiæ fomenta suppeditassent, quasi testimonio quodam suo animaret eos Dominus; sine dubitatione perfecti dæmones fierent, cùm intelligerent se vitæ sordibus inquinatos ad sublimia conscendere.

Hæc quoque nobis commemorati dicebāt sanctissimi atque optimi viri: Quando aliquem videritis pessimæ quidem vitæ, eloquentiæ tamen magnæ, dæmonis illius meminisse debetis, quem cum Christo loquentem legimus in Scripturis sanctis. Recordari etiam vos oportet & illius loci in quo nouimus scriptum: Serpens autem sapientissimus ferarum omnium in terris erat, cui illa sapientia magis obfuit, quia nullum in se habuit alterius virtutis auxilium. Oportet enim bonum ac prudentem virum sapere quidem illa quæ et Deus dederit, loqui autem illa quæ sapit, & illa facere quæ loquitur. Nam si non occurrat eloquentiæ veritas cum virtutibus vitæ, moribusque honestis, panis profectò sine salibus fatuus esse videbitur, qui manducari iuxta Iob dicta non poterit, aut mortis caussa iis qui eum comederint erit. Si enim panis sine salibus edi potest, poterit esse & aliquis bonus gustus in sermonibus vanis, & qui non bonorum actuum testimonio roborentur.

Vitâ pessimus & eloquens est dæmonis imitator. *Matth. 4.* *Gen. 3.* *Eloquentia sine virtute panis sine sale.* *Iob 6.*

Diuersis autem modis famulos interdum suos deserit Deus. Aliquando enim hunc propter alicuius occultam virtutem, vt ceteris reuelari possit ac prodi, veluti in sancto illo athletâ Iob, cuius Deus secreta manifestans, ista dicebat: Noli meum recusare iudicium, neque ob aliam caussam putaueris me tibi hæc dedisse responsa, nisi vt iustus omnibus demonstreris. Mihi quidem, cui nihil potest esse celatum, notus admodum eras: sed quia alij te homines nesciebant, qui me propter diuitias (quas acceperas) à te existimabant coli; idcirco huiusmodi tentationem ad te venire permisi, idcirco omnes opes tuas abstuli, vt ostenderem cunctis sapientiam tuam, quæ etiam in illo statu posset gratias actitare.

Iob 40. *Tentatio quandoque immittitur vt iustus probetur.*

Alio iterum modo relinquere homines videtur Deus, quando eos à superbiæ malo auertere cupit, quod in sancto nouimus Paulo: nam & Paulus tunc à Deo putabatur relictus, cùm tot ac tantis opprimebatur vndique colaphis, tamque diuersis quas Scriptura sancta numerat tribulationibus fatigabatur (Datus est mihi, inquit, velut angelus satanæ, qui me colaphizet, vt non extollar) ne fortè, si cum iis quæ per diuinam gratiam miranda faciebat, aliquam habuisset quietem aut abundantiam rerum, cum illo tanto honore, quantus illi ab hominibus deferebatur, diabolus eum palpatum pluribus bonis atque resolutum, superbiâ quadam noui tumoris extolleret.

Quandoque, vt à superbiâ praeseruetur. *2. Cor. 12.*

Relictus est à Deo quondam paralyticus & ille propter propria delicta, cui dixit Iesus: Ecce factus es sanus, noli ampliùs peccare, ne quid tibi deterius fiat. *Ioan. 5.*

Iudas quoque relictus est, qui verbo Dei præposuit argentum, ob quod laqueo se suspendit & periit. Relictus est & Esau, & peccati crimen incurrit: intestinorum enim maluit sordes, quàm benedictiones paternas. Quæ omnia cogitans Spiritu sancto plenus beatissimus Paulus, dicebat de talibus qui deseruntur à Deo: Et sicut non probauerunt Deum in notitiâ habere, tradidit illos Deus in reprobū sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt. De aliis autem quibusdam qui putant diuinam habere notitiam, sed qui corruptæ & superbæ essent mentis, sic dixit: Quoniam cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, elationis atque rumoris dæmonio copulati. Vnde sequitur: Propter quod tradidit illos Deus in passiones ignominiæ, vt contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. Idcircò hoc intelligere nos oportet, non posse esse vt quis peccati grandis alicuius crimen incurrat, nisi antè eum diuina prouidentia pro malis moribus derelinquat.

Act. 5. *Gen. 27.* *Rom. 1.* *Propter malos mores à Deo relinquimur.*

Vita abbatis ELPIDII *& collegarum eius,* ENNESII, EVSTATHII, *&* SISINNII *Elpidy discipuli.* Cap. XXXVII.

ELPIDIVS quidam fuit de Cappadociâ genus ducens, qui posteà & ad presbyteratus honorem meruit peruenire. Erat autem de monasterio Timothei Cappadocis cuiusdam coëpiscopi, viri admodum magni. Qui Elpidius in vnâ de memoratis speluncis habitaculum sibi fecit.

Pallad. cap. 106. *Elpidius habitat in speluncâ.*

Tantum autem abstinentiæ studium in se esse

Annis 25. tantum comedit Sabbatũ & Dominicu.

monstrauit, vt vinceret cunctos. Per viginti enim & quinque quos vixit annos, solo Dominicæ ac Sabbati die sumebat cibum, & per noctes totas stando & orando psallebat. Quem sicuti apes regem suum, ita innumera multitudo fratrum secuta, fecit quamdam videri in speluncis ipsis ac solitudinibus ciuitatem. Erat autem maximæ voluptatis, stupendam vitæ varietatem & conuersationis eorum cognoscere. Hunc ipsum Elpidium veræ spei gloriâ gratulantem, & propter Christum tribulationum pericula sustinentem, cùm quadam psalleret nocte nobiscum, scorpio vulnerauit, quo ille calcato, nec stando quidem in quo fuerat mutauit spatium. Ita eum quem ipsi vis scorpionis intulerat, contempsit dolorem.

Illæsus scorpium calcat.

Sarmentũ ab eo plantatum crescit in vitem.

Quodam autem die cùm vnus ex fratribus exiguam partem sarmenti ex aridâ vite teneret, accipiens illam à fratre, dum in summitate montis sederet, velut plantans eam infodit solo, & certè cùm tempus plantationis omnino non esset: quod ita in immensum creuit modum, & tam magna exinde vitis effecta est, vt se ad superiora diffundens, totius ecclesiæ tecta cooperiret.

Pallad. cap. 107. & 108.

Erat etiam cum hoc athleta Christi Ennesius vir magnus & honestus, ac frater eius Eustathius, quibus vna vita continentiæ, atque eadem consummatio fuit in Christo.

Elpidius vix ossibus hæret.

Vsque adeò autem memoratus Elpidius nullis animi vel corporis passionibus subiacebat, proprijs membris vario abstinentiæ labore consumptis, vt solis instar ossium eius iunctura luceret.

Semper ad Orientem conuersus.

A quibusdam autem studiosis eius discipulis, talis fertur relatio, quòd per viginti & quinque annos numquam se ad Occidentem conuerterit (& sanè speluncæ ostio mons in altum editus imminebat) & quòd post sextam quoque horam à medio mundi vertice in partes occiduas declinantem numquam viderit solem, neque ab Occidente surgentes conspexerit stellas. Qui ex quo memoratam speluncam ingressus est, numquam de eius monte descendit, donec corpus eius sepultum est.

Pallad. cap 109.

Sisinnius Elpidij discipulus.

Huius Elpidij Sisinnius nomine discipulus quidam fuit in Cappadociâ natus, ex seruili quidem origine genus ducens, sed habens in Deo fiduciæ libertatem. Debemus enim humillimum etiam genus quorumdam conscribere, vt maior gloria ingenuitatis appareret quæ donatur à Christo, per quam ad veram atque cælestem nobilitatem libertatemque reuocatur. Itaque cùm apud magistrum suum per sex vel septem annos fuisset, ad postremum intra sepulcrum se clauserat quoddam, in quo triennij tempus stans semper orabat: vbi non nocte, non die, aut deambulauit, aut sedit, aut tacuit. quique gratiam quoque contra dæmones meruit spiritualem. Nunc autem regressus ad patriam presbyter factus est, collegitque in vnum fratres pariter ac sorores. Qui adeò sine vllo vitio mentis & corporis vixit, vt nullam generis esse distantiam inter mares ac feminas comprobaret, vt Scripturæ sanctæ illud impleretur: In Christu enim Iesu neque masculus neque femina sumus. Est autem & peregrinis hospitalis omnibus, & certè cùm sit cognitum satis, nihil eum penitùs possidere, ad eorum opprobrium atque supplicium, qui cùm sint diuites, nihil vmquam egentibus largiuntur.

Sepulcro se includit.

Presbyter creatur.

Galat. 3.

Hospitalitate insignis.

Vita GADDANI *serui Dei.*

Cap. XXXVIII. Pallad. cap. 110.

NOVI ego Palæstinæ quemdam Gaddanum nomine senem, qui sine tecto semper circa loca Iordanis fluminis vixit. Contra quem aliqui Iudæorum inuidiæ furore præcipites, dum ille in regionibus mortui maris degit, armati gladio aliquando venerunt, & cùm vnus ex ipsis eumdem ferire voluisset, tale miraculum Deus fecit, vt dextera eius quam erexerat percussurus, aresceret, gladiusque ex illius digitis, à quo tenebatur, excideret.

Gaddanus absque tecto viuens.

Arescit manus Iudæi ipsum ferire tentantis.

Vita ELIAE *monachi.*

Cap. XXXIX. Pallad. cap. 111.

ELIAS quidam nomine monachus, in illis ipsis locis intra speluncam solitus viuere, vir castigatorum ad perfectam regulam morum, hospitalis & charitate plenissimus, cùm quadam die quorumdam ad eum fratrum multitudo venisset (nam publicus illic transitus erat) subitò ei defuit panis. Qui propriâ nobis fideliter relatione narrauit, quòd cùm admodum tristis esse cœpisset, ingressusque esset speluncam suam, tres illic panes magnos atque recentes subitò repperisset. Ex quibus viginti simul fratres vsq; ad satietatem refecti sunt. Vnum autem ex ipsis panem superesse, eumque posteà per viginti & quinque dies victui suo sufficisse memorabat.

Tres panes Eliæ dimittuntur suppeditanturque ad exercendam hospitalitatem.

Vita SABAE *serui Dei.*

Cap. XL. Palladio cap. 112. dicitur Sabbatius.

SABAS quidam nomine, Ierichuntinus genere, sæcularis vir & vxorem habens, in tantum omnes monachos diligebat, vt per deserta omnium cellas noctibus circuiret, & ante singulas quasque poneret mansiones modios singulos dactylorum, tantum & olerum quantum putaret posse sufficere, eò quòd vsum panis nesciunt ij monachi qui in Iordanis regionibus viuunt. In quem leo quadam die impetum fecit, quemque intra vnum lapidem consecutus corripuit atque deiecit, & asinum tantummodò eius auertit ac rapuit.

Iordanis ascetæ non vescuntur pane.

Leo insilit in Sabam.

Vita ABRAMII *monachi.*

Cap. XLI. Pallad. cap 105.

ABRAMIVS quidam nomine fuit, Ægyptius genere, qui satis duram atque asperam vitam in desertis locis habuit. Qui cùm aliquo tempore ex vnâ quadam præsumptione mente captus fuisset, ad ecclesiam venit, & iurgari cum presbyteris cœpit, hæc dicens: Presbyter à Christo factus sum istâ nocte, & suscepit me diuina sacra facientem. Quem posteà patres sancti à solitudinibus separatum, traditumque sæculari atque communi conuersationi hominum, reduxerunt ad pristinam animi sospitatem, curatumque atque omni superbiâ liberatum, per quam illum dæmon illuserat ad agnitionem humilitatis propriæ infirmitatisque reuocauerunt.

Abramius ex præsumptione illusus.

Reducitur ad communem vitam.

De MELANIA *seniore, iuniore*, PINIANO, ALBINA, SILVIA, IOVINIO.

Cap. XLII. Pallad. cap. 118.

[DE sanctâ illâ atque admirabili Melaniâ, summatim quidem aliqua superiùs indicaui, nihilominùs tamen & reliqua quæ desunt, uieris sermonibus comprehendam.] Quantum opum illa dispersit, amore maximo Dei, veluti flammâ ignis accensa, meum tantùm non est referre, sed illorum quoque qui in Persidis regionibus

Vncinis inclusa desunt Heraclidi seu Palladio Lipomani.

nibus

Beneficentia Melaniæ totius orbis particeps. nibus viuunt. Cuius memorabilia in bonis facta omnes cæli quatuor plagæ norunt atque senserunt. Per triginta enim atque septem annos suscipiens ac pascens semper miseros aduenasque, propriis sumptibus alimenta ac necessaria omnia *Annis 37. hospites excepit.* ministrauit ecclesiis, monasteriis, carceribus, atque peregrinis. Cui parentes quoque eius, ac filij procuratores ipsius, ex facultatibus propriis multa præbebant. Quæ in tantum atque ita iugiter in suscipiendo omnes ac fouendo permansit, vt ne vnius quidem in solo palmæ spatium voluerit possidere. Vt numquam sic vnici desiderio filij & *Non tenetur affectu vnici filij.* amore caperetur, vt aliquando à dilectione Christi posset auelli. Cuius orationibus magnis atque perpetuis, & ipse ille iuuenis eruditione laudabili, moribus bonis, & sæcularibus quoque honoribus creuit, peruenitque ad nobilium marrimonium nuptiarum, ex quo & filios suscepit duos.

Post multum verò temporis cùm audisset cuidam nupsisse neptem suam Melaniam viro, renuntiare autem post nuptias sæculo huic velle cognouisset, metuens ne qui malæ vitæ homines ac malæ sectæ peruersæque doctrinæ eidem iungerentur, ob hoc ipsum cùm iam admodum senex, hoc est sexaginta esset annorum, de Cæsariensium ciuitate ad vrbem Romam intra dierum viginti spatium nauigauit, atque illic propter quos venerat visis, benedictum illum quidem neptis suæ maritum, Pinianum nomine, honestum ac nobilem virum, paganum tamen, *Continentiam coniugibus suadet.* instantissimè docuit, & Christianum protinus fecit, cui persuadere spiritualiter potuit, vt etiam à concubitu propriæ se coniugis abstineret.

Confirmatos hos ergo simul, hoc est Melaniam neptem suam, & Pinianum eius maritum, Albinam quoque cum ipsis nurum suam, hoc est vxorem filij sui, per omnia docuit. Itaque istis *Ad renuntiationem sæculi multos inducit.* omnibus suasit, vt rebus quascumque habebant in vrbe distractis, ad castum atque tranquillum vitæ portum venirent. Contra omnes autem alios Romani nominis viros atque matronas, veluti contra feras aliquas quotidie dimicabat. Prohibebant enim illi eam ab omnibus ceteris, verentes ne & alios ad tale propositum doctrinæ suæ sermone conuerteret. Illa autem ipsis ista dicebat: Scriptum est ante quadringentos numero annos, *1. Ioan. 2.* Quia hora iam venit extrema. Quid ergo tam libenter moramini in vanitate istius vitæ? timere debetis ne Antichristi tempus adueniat: neque vobis diuitiis vestris ac parentum bonis frui iam liceat. Et hos igitur omnes sæcularibus laqueis liberatos, ad solitudinum vitam fecit venire. Filium quoque admodum iuuenem consilio docuit vt volebat, & ad Siciliam vsque perduxit; omnibusque rebus suis ibi distractis, atque auro de prædiorum annumeratione collecto, Ierosolymam rursus transuexit. Vbi omnibus suis opibus ex *Ierosolymis moritur, monasterio ibi iam olim extructo.* propriâ voluntate diuisis, intra quadraginta dies, optima ac mansuetissima feminarum beato fine requieuit, relicto apud Ierosolymam monasterio, sufficientibusque ei sumptibus deputatis.

Vbi verò omnes isti abscesserunt è Româ, tempestas quædam ac procella barbarica oppressit ipsam vrbem repentè, & vsque adeò omnia eius inuasit ac rapuit, vt ne æs quidem quod in publico stare consueuerat, reliquerit: ita cuncta hostilis impetus prædæ euertit ac perdidit, vt illa Roma quæ in mille & ducentis annis aucta semper fuerat, ac semper ornata, vna subitò quædam ruina *Roma fit ruina.* ac solitudo maxima videretur. Tunc igitur & illi qui saluberrimæ doctrinæ obtemperauerant, lætabantur, quòd intolerandis malis, quorum mater est semper obsidio, subtracti fuissent. Et illi quidem qui obedire noluerunt, stupuerunt virtutem & gloriam Dei, qui tali permutatione rerum credere persuasit incredulis; quia omnibus aliis sub captiuitatis iugum missis, memoratæ solæ euaserunt atque seruatæ sunt domus, quæ studio sanctæ Melaniæ tamquam sacrificium illud (quod holocaustoma vocant) à Deo fuerant reseruatæ, ceteris in vrbe qui eorum aduersabantur saluti, serâ pœnitentiâ infructuosaque conclusis.

Euenit autem vt posteà simul ad Ægyptū ex Æliâ *Palladio cap. 142. dicitur Siluania.* proficisceremur, sanctam Siluiam deducentes virginem Dei, Ruffini autem ex præfecti sororem.

Erat etiam nobiscum Iouinius tunc diaconus, *Palladio cap. 143. Iubinus dicitur.* nunc verò ciuitatis Ascalonensium episcopus, vir admodum sanctus, & amator & lector studiosissimus literarum. Cùm ergo in itinere nos æstus vehementissimus occupasset, & Pelusium oppidum fuissemus ingressi, sanctus Iouinius *Iouinius episcopus Ascalonis.* a æstu nimio fatigatus, cœperat manus ac pedes proprios frigidissimæ aquæ refouere infusione. Quo ita vt deliberauerat facto, super pellitam se atque in solo stratam proiecerat plumam. Ad quem sancta illa Siluia veluti filium verum sapiens mater accessit, & mollitiem ipsius deliciasque reprehendens, ista dicebat: Quemadmodum ausus es, hanc ætatem agens, in quâ adhuc sanguis tuus viuit, sic curare ac fouere corpus tuum? non intelligis, quæ ex hoc nasci soleant animæ læsiones? Crede igitur mihi confidenter loquenti, quòd *Austera vita Siluiæ.* sexagesimum ipsa æui annum agens, exceptâ summitate digitorum meorum, non ora, non pedes, non partem aliquam membrorum aquâ laui, & hoc cùm variis semper ægritudinibus laborarem, & ab ipsis quoque cogerer medicis vti lauacro, numquam tamen volui antiquum corporis mei morem palpare, non in lecto quieui, non in lecticâ recumbens iter feci.

Hæc ipsa eloquentissima fuit, magnumq; amo- *Doctorum scripta studiosè legit.* rem habuit literarum, vt ita legēdo noctes in dies verteret, omnes antiquorū interpretum libros notissimos habens. Inter quos tricies centena millia versuum legendo transierat: Gregorij, Pierij quoque, & Stephani, Basilijque & aliorum studiosissimorum virorum vicies centena millia. Quæ tamen non quasi perfunctoriè transcurrebat, sed vnumquemque septies auctorem reuoluens. Vnde mendacij scientiâ nominum atque sectarum penitùs liberata, cælestibus pennis per gratiam litterarum ad æternam spem Saluatoris, gallina spiritualis effecta, potuit euolare, immortales ab eo vicissitudines receptura.

Vita OLYMPIADIS *viduæ.* CAP. XLIII.

Pallad. cap. 144.

HVIVS vestigia subsecuta Olympias nomine castissimis moribus femina, ac Dei amore flagrantibus, proposito eius exhibuit parem vitam, in omnibus diuinarum sequens Scripturarum consilium. Quæ Seleucij quidem ex- *Olympias stirpe nobilis.* comitis secundùm carnem filia fuit; neptis verò Ablauij præfecti, nurus autem paucis tantùm diebus Nebridij, qui præfectus Constantinopolitanæ vrbis fuit, sed vxor omnino nullius: di- *Virgo in matrimonio.* cunt enim eam virginem esse defunctam, Verbi veri-

Eleēmosynarum larga. veritatis magis coniugio glorianiem. Quæ omnes facultates suas in pauperes fratres dispersit atque diuisit. Cui non paruum fuit semper pro veritatis assertione certamen. Multas etiam alias feminas docuit, multos vt oportebat presbyteros atque episcopos honorauit. *Confessoribus accensenda.* Ad confessorum quoque palmam, pro veritate quam coluit, meruit peruenire. Cuius nomen ac vitam in Constantinopolitanâ vrbe degentes, ipsis, vt dixi, student confessoribus comparare. Nam talis in hoc mundo finis quoque ipsius fuit. Omnibus ad postremum periculis se propter nomen Dei opposuit.

CAP. XLIV *Vita* CANDIDÆ *viduæ, &* GELASIÆ.

Pallad. cap. 145. QVAM rursus secuta est similis motibus vitæ beata mulier, nomine Candida, Traiani magistri militum filia, magna Christiani nominis & cultrix egregia, & castitatis conuersatione laudabilis, ecclesias sanctas atque episcopos colens. *Candida filiam virginem Deo dicat.* Quæ filiam quidem propriam, doctrinæ suæ virginitatis ordine copulatam præmisit ad Christum, vt maximum donum laterum suorum atque virtutum. Postmodum verò consummato castitatis ac sanctitatis officio, bonis omnibus rebusque suis competenti distributione dispersis, & ipsa suam filiam subsecuta est.

Vt corpus exerceat, molit. Hanc ergo laborantem noctibus ac propriis manibus molentem, semper ad infringendas vires corporis sui noueram; atque hoc referentem sæpiùs audiebam, quia cùm ieiunium ei solum sufficere non posset, etiam laboriosas sibi vigilias addidisset, quæ aduersum incorporeas potestates vnà cum ieiunio dimicarent, quo superbiam mentis tumoremque deponeret. *Abstinet à carnibus.* Hæc ipsa ab omni animalium carne semper abstinuit, piscem autem & olera cum oleo festis ac sanctis diebus sumere solens; per reliquum æui sui tempus posteà & sicco pane contenta viuebat.

Pallad. cap. 145. Cuius deinceps imitata est vestigia Gelasia nomine castissima mulier, quæ sensibus pijs ad iugum virginitatis accessit. Tribuni autem cuiusdam filia fuit. Huius & optimæ feminæ memorabilis virtus refertur, quòd numquam iracundiam *Gelasia mitis & iniuriarum obliuiscens.* ipsius viderit solis occasus, siue contra seruum, siue contra ancillam, siue contra quemque alium fuisset irata. Fugiebat enim hæc beatissima memoriam malitiæ, sciens quòd iter eius ad æternam mortem perduceret.

CAP. XLV. *Vita* SALOMONIS *anachoretæ.*

Pallad. cap. 96. IN Antinoo Thebaidis prouinciæ ciuitate quatuor annis integer fui, per quod omne tempus monasteria illic vniuersa cognoui. Habitant autē mille & ducēti viri probatissimi in memorato territorio ciuitatis, suarū se manuum sudore pascentes. *Anachoretæ in speluncis rupium.* Ex quibus multi (quos anachoretas vocant) ad rupium & solitudinum se speluncas contulerunt.

Inter quos Salomon nomine, monachus castissimus atque mitissimus fuit, qui gratiâ diuinitatis acceperat patientiam singularem: *Salomon 50. annis in speluncâ degens.* quique se quinquagesimum in speluncâ suâ annum habere dicebat, manibus semper suis victui suo sufficientissimè subministrans. Scripturas autem sanctas omnes didicisse videbatur.

CAP. XLVI *Vita abbatis* DOROTHEI *&* DIOCLIS.

Pallad. cap. 97. DOROTHEVS quidam presbyter in speluncâ aliâ degens immensæ bonitatis fuit, & irreprehensibilem ipse vitam peregit. Qui eò quòd meruerat sacerdotis officium, omnibus illic sancta mysteria fratribus ministrabat.

Huic quondam iunior illa Melania maioris Melaniæ neptis, de quâ in sequentibus dicam, *Infrà c. 41.* quingentos numero transmiserat solidos, rogans vt fratribus illic degentibus eos ipse diuideret. *Dorotheus pecuniæ contemptor.* Ex quibus ipse tres tantummodò tulit, reliquos Diocli cuidam solitario monacho iussit dari, viro omnium scientiâ rerum prædito, quem longè ille sapientiorem se esse dicebat, qui posset sine aliquâ læsione animæ cuncta diuidere, cùm sciret ampliùs ac rationabiliùs quantum cuique distribuere debuisset, dicens sibi illos tres solidos posse sufficere.

Pallad. cap. 98. Hic ipse Diocles grammaticus quidem primùm fuit, philosophiæ autem se posteà dederat: sed tempore procedente, cùm vigesimum octauum annum ageret ætatis, *Diocles è philosopho monachus.* gratia eidem diuina persuasit, vt sæcularibus doctrinis renuntiaret, ad institutionem verò Christi scientiamque cælestis philosophiæ se conferret, & ipse eo tempore trigesimum & quintum annum in speluncis habens, nobis ista dicebat: *Quomodo mens humana fiat vel deus vel bestia.* Sensus humanus cùm à cogitatione recesserit Dei, aut dæmoni efficitur similis, aut mutis animalibus comparatur.

Cuius dicti rationem cùm ab eo cuperemus accipere, ista dicebat: Quia si quis à Deo recesserit, necesse est vt aut in desiderium aliquod, aut in aliquam iracundiam ruat. Desiderium quidem illud insensatorum animalium, iracundiam verò dæmonum esse dicebat. Me autem contradicente, quemadmodum posset fieri, vt cum Deo iugiter maneat sensus humanus; hoc tunc ille dicebat: *Quomodo eadem cum Deo semper esse possit.* In quacumque cogitatione, vel in quolibet actu anima hominis illius fuerit qui secundùm Deum viuit, si pia est, eidemque placere festinat, cum Deo eum esse manifestum est.

Vita abbatis CAPITONIS. CAP. XLVII.

Pallad. cap. 99. HIC iuuenis erat Capito quidam nomine, qui priore vitæ suæ tempore latro fuerat; *Capito 50. annis in speluncâ degit.* quique cùm in speluncâ suâ quinquaginta impleisset annos, nec vsque ad quartum lapidem Antinoënsis oppidi vmquam voluit accedere, nec vsque ad flumium Nilum qui erat proximus: dicebatq; quòd necdum se conuersationi atq; sermoni hominum plurimorū posset ingerere, eò quòd adhuc fortiter repugnaret communis inimicus.

Pallad. cap. 100. Cum isto vidimus & alium quemdam ex illis solitariis viris, atque & ipsum intra speluncæ suæ secreta viuentem, qui vanæ gloriæ stimulis sub imagine somniorum illusus atque deceptus, simili & ipse modo solebat eos quos inducebat illudere, *Stimulus vanæ gloriæ omnia bona opera corrumpit.* & pastor quodammodò insipiens videbatur esse ventorum, atque persecutor vmbrarum, incorruptam quidem habens corpoream castitatem: sine dubio & propter ipsam senectam, & propter plurimum quod habebat in desertis locis tempus, & propter ipsam forsitan inanis gloriæ vanitatem, quæ cor eius ac sensus peruersarum (vt solet) rerum cogitatione vitiauerat, diuinæque conuersationis fecerat alienum.

Vita 14 AMATÆ, & TAOR, & *alterius* VIRGINIS. CAP. XLVIII.

Pallad. cap. 137. SVNT verò in eadem Antinoënsium ciuitate duodecim monasteria virginum feminarum perfectâ

perfectâ conuersatione viuentium; in quibus Amatam quamdam nomine, ancillam Christi senem vidi octoginta iam in monasterio suo annos habentem, sicuti vicinæ ipsius & ipsa referebant. Cum quâ sexaginta numero mulieres habitantes, atque in abstinentiæ puritate per eius doctrinam viuentes, intantum eamdem omnes diligebant, vt ne clauem quidem vestibulo monasterij ad similitudinem ceterarum necesse esset affigi. Sola enim illic omnes eas immensa dilectio anus ipsius doctrinaque retinebat, ad incorruptionis gloriam corpora earum mentesque conseruans.

Amata 80. annis ascetria.

Hæc ipsa quam dixi senex vsque adeò puræ mentis & corporis erat à cogitatione & passione peccati, vt cùm ad ipsam ingressus fuissem, atque sedissem, iuxta me indifferenter sederet, manus etiam suas supra humeros meos poneret, stupendaque illic erat in Christo immensæ fiducia castitatis.

Pallad. cap.138. In hoc ipso virgo quædam Taor nomine, discipula illius, triginta annos in monasterio habens, non tunicâ, non " mauotte, non calceamentis vmquam nouis vti voluit, hoc dicens: Nihil tale desidero, ne propter hoc & forâs progredi cogar. Aliæ quidem omnes Dominico tantùm die, causâ diuinæ Communionis procedere ad ecclesiam solebant; sancta verò illa extremis induta pannis, in monasterio sola residebat, opus iugiter suum faciens. Tam elegantis autem formæ erat, vt castissimum quemque & constantissimum virum vultus ipsius ac pulchritudo posset illicere, nisi ita moribus esset ornata, vt in semetipsâ haberet inæstimabilem quemdam custodem propriæ castitatis. Qui & oculos cuiusquam turpiter cupientis, ad immẽsum pudorem compelleret ac timorem.

Taor nouas vestes respuit, ne egredi cogatur.

Forma sua morum grauitate consulit.

Pallad. cap.139. Alia quoque in vicino commanebat, cuius ego faciem quidem videre non potui: numquam enim ex quo huic mundo renuntiauit, de monasterio fertur egressa, in quo sexaginta annos vnà cum matre suâ habitans implesse memoratur. Cui ad postremum cùm recessura esset è sæculo, in visione adstitit " Colothus vocabulo martyr, qui in eisdem colebatur locis, hoc ei dicens: Hodie ad Dominum tuum perges, vbi & Sanctos videbis omnes; veni igitur in basilicam martyrij mei, vt illic prandeas mecum. Quo audito, primâ statim luce surrexit, ac solito more vestita, in sportellâ suâ panem, & oliuas, & olera cõminuta sustulit secum. Et tunc primùm post tot annorum curricula procedens, ad martyrium sancti venit. Vbi orationibus ritè perfectis, opperiri cœpit tale tẽpus, quo omnes penitùs à memorato recederent loco. Quod cùm ita factum videret, cœpit sedere & inuocare sanctum martyrem, dicens: Sancte Colothe, benedic escam meam, atque interuentibus tuis mecum proficisci dignare. Sumpto igitur cibo, & factâ rursus oratione, circa solis occasum ad monasterium suum rediit: vbi matri suæ, Clementis, qui Stromateus dicebatur, libellum dedit, in Amos prophetæ dicta conscriptum, hoc ei dicens: Istud episcopo qui exul exstat dabis, dicesque ei, vt pro me orare dignetur, proficiscor enim ad Dominum meum. Et in ipsâ nocte defecit, & neque aut dolorem vllum capitis, aut calorem corporis sensit, sed ipsa se vt erat sepelienda composuit, spiritum suum manibus Dei commendans.

Virgo numquam egressa.

Preces pro viatico extremo petit.

Clementis Stromatei opus in Amos episcopo legat.

Vita MELANIÆ *iunioris*, PINIANI *eius mariti*, & ALBINÆ *matris*. CAP. XLIX

ET quoniam in superioribus relaturum de iuniore Meloniâ me spopondi, necessariò nunc debitum reddam. Nec enim iustum est veluti prætereundo, transire tam laudabilem ipsius in corpore iuuentutem, tantamque eius sine aliquâ memoriâ litterarum præterire virtutem, quæ senibus ac studiosissimis circa Deum feminis merito nunc præfertur. Pallad. cap.119. Suprà c.46

Hanc igitur parentes quidem ipsius vi magnâ nubere coëgerunt, primo cuidam Romani nominis viro. Quæ tamen semper cùm iugibus auiæ suæ doctrinis stimularetur, eò vsque spiritualiter in ciuitate processit, vt non diu in nuptiali proposito permaneret. Nam cùm suscepisset filios duos, & vtrique defuncti fuissent, venit ad tantum pro Christi nomine odium nuptiarum, vt hoc Piniano marito suo Seueri expræfecti filio diceret: Si diligis castitatem, & monachus vis esse mecum, te vitæ meæ dominum confitebor: si autem tibi graue hoc videtur vt iuueni, accipe quascumque habeo facultates, & liberum mihi meum corpus relinque, vt de cetero secundùm voluntatem Dei viuens, possim implere quod cupio. Et vti secura eius virtutem, auiæ heredem me esse, cuius & nomen habeo, recognoscam. nam si voluisset Deus, vt hoc sæculo frueremur, numquam mihi vtrumque quem peperi, immaturâ morte rapuisset.

Exhortatione auiæ ad continentiam stimulatur iunior Melania.

Marito continentiam persuadet.

Cùm diu itaque altercantium contentio iugum nuptiale vexasset, ad postremum Deus miseratus est iuuenem, inspirans etiam ipsius animæ, vt sæcularia ac terrena desideria contemneret. vt in ipsis quoque sancta vox posset impleri per Apostolum, dicens: Vnde scis mulier, si maritum saluum facies? Vnde scis vir, si mulierem saluam facies? Nupta igitur viro est cùm tredecim esset annorum, septem verò annos cum eo vixit, vigesimo renuntiauit. 1. Cor. 7.

Et primùm quidem quidquid vestium sericarum in mauortibus habuit, sanctis altaribus dedit. quod & benedictam Olympiadem fecisse cognouimus. Reliquas verò quas habebat sericas vestes, per varia ecclesiarum distribuit ornamenta. Argentum atque aurum suum per Paulum quemdam Dalmatam ciuem, monachum atque presbyterum, nauigio maris Orientem vsque transmisit. Et ita diuisit cuncta, vt Ægypto atque Thebaidi delegaret decem millia; Antiochenæ ciuitati atque illis quæ circa ipsam videntur esse regionibus, decem millia; prouinciæ quoque Palæstinæ quindecim millia solidorum; ecclesijs quæ per singulas insulas sunt, vna cum ijs qui erant exilij damnati relegatione, decem millia. Illis autem ecclesijs, atque monasterijs, & xenodochijs quæ sunt sub Occidentali plagâ, cunctisque egentibus per semetipsam omnia quæ sciret, hisdem necessaria ministraret.

Ornamenta sua vertit in ornatum ecclesiæ.

Melania quomodo sua distribuerit.

Hæc autem & vniuersa & alia longè plura quàm diximus, vt Deus nouit, ex manibus Alarici fide propriâ tamquam ex ore leonis eripuit. Seruos verò promiscui sexus quicumque manumitti volebant, vsque ad octo millia liberos fecit. Namque reliquos qui seruire fratri ipsius maluerunt, concessit eidem, ternis per singulos solidis distri-

distributis. Possessiones omnes quascumque habuit in Aquitaniâ, Galliâ, Tarracone, Hispaniis Galliisque distraxit. Eos verò tantummodò agros quos intra Siciliam, Campaniam & Africam possidebat, sibimet reseruauit; ex quibus monasteria deinceps aleret ac foueret. Hæc huius feminæ sapientia in distribuendo onere diuitiarum fuit.

Propositi autem ipsius vita huiusmodi erat. Post alterum diem semper cibum capere consueuerat: nam inter ipsa principia quinto quoque gustabat die, idque obseruans faciebat & diurnas cum ancillulis suis ministerij sui vices, quas tamquam in monasterio vt sorores habebat.

Pallad. cap. 120. *Albina opes dispertit.* Erat autem cum ipsâ & mater eius Albina, parem vitam habens, similiterque proprias separatim opes & ipsa dispergens. Habitant verò in possessionibus semper, & interdum intra Siciliam, nonnumquam intra Campaniam degunt cum eunuchis quindecim, & sexaginta virginibus, & cum alijs ingenuis vel ancillis.

Pallad. cap. 121. Parem quoque & Pinianus coniunx ipsius cum triginta monachis agit vitam; qui aut lectioni sanctarum Scripturarum vacat, aut hortorum amœnitatibus delectatur, aut conspectibus atque sermonibus fruitur honestissimorum virorum; nec nobis quidem, & certè cùm plurimi simul essemus qui Romam propter beatum episcopum Ioannem perrexeramus, exigua præstiterunt: sed dum & in illis partibus degeremus, officiosissimo nos susceperunt hospitio, largissimisque sumptibus cùm exindè proficisceremur honorauerunt. *Pinianus & Melania Heraclidem Romæ hospitem excipiunt.*

Cap. L. *Vita* PAMMACHII, MACARII, CONSTANTII.

Pallad. cap. 122. *Pammachius omnibus renuntiat.* HORVM [1] parens Pammachius nomine, vir proconsularis, similiter sæcularibus pompis renuntiauit, multumque laudabilibus moribus vixit. Qui omnes proprias facultates, partim dum in sæculo esset ipse dispersit, partim fratribus atque pauperibus moriens migransque ad Dominum reliquit.

Pallad. cap. 123. Hoc idem & alter, Macarius nomine, ex vicarijs fecit.

Pallad. cap. 124. *Constantius ex consiliario religiosus.* Et Constantius quidam, qui consiliarius præfectorum in Italiæ fuit regionibus; nobiles valdè & scholastici viri ac plurimo Dei amore sublimes; quos adhuc credo superesse, egregiâ monachorum institutione viuentes.

Cap. LI. *Vita* VIRGINIS *Alexandrinæ, quæ per sex annos magnum Athanasium occultauit.*

Pallad. cap. 136. VIRGINEM quamdam in Alexandriâ noueram ciuitate, quam ego septuaginta annos agentem vidisse me memini. Cui testimonium clerici illic omnes ferebant, quòd tunc cùm adhuc iuuenis videretur, viginti fortassis annorum, pulchritudinis magnæ, conspectus omnium vitare consueuisset, ne quâ propter miraculum vultus eius ex suspicione quorumdam maculâ notaretur. Quo in tempore accidit, vt Arriani sub Constantio Imperatore per præpositum eius Eusebium beato Athanasio Alexandrino episcopo facerent factionem, & execrandas ei criminum calumnias excitarent.

Tunc igitur ille venerabilis, corruptum iudicium pollutumque declinans, non amico se, non clerico, non parenti, non cuiquam alij credidit atque commisit; sed cùm subitò quidam præfecturæ apparitores ipsum inuestigarent, domum eius intrassent, tunicâ ille tantùm suâ birroque vestitus, medio noctis fugiens, ad hanc virginem venit. Ad quam tam inopinatæ rei nouitate perterritam, his sanctus episcopus locutus est verbis: Ab Arrianis, inquit, plurimùm quæror, & calumniosis criminibus incusor: ne igitur & ego irrationabili notâ deformer, & propter me qui ad meam pœnam iniquè parati sunt, in peccatum ruant, fugiendum magis credidi. Deus autem mihi hac nocte reuelare dignatus est, dicens: Apud nullum ita vt apud illam scias te posse saluari. At illa cum gaudio lętitię spiritualis erecta, proiectisque cogitationibus vanis, cœpit totis sensibus esse cum Deo, sanctumque illum virum per sex annos intra cellæ suæ secreta celauit, quoad memoratus Constantius vixit. Ipsa illi abluens pedes, ipsa per se omnia & quæcumque necessaria erant præparans ac ministrans, libros quoque quos ille quærebat, mutuò sumens, atque illi præbens legendos. Nullus tamen hominum in Alexandriâ ciuitate per sexennium totum, vbi nam sanctus Athanasius degeret, potuit inuenire. *Athanasius vt apud virginem delitent, diuinitus monetur.* *Mirum huius virginis obsequium in Athanasium.*

Vbi mors autem primùm Constantij nuntiata est, & hoc ad aures ipsius venit, nocte rursus, vt fecerat priùs, indutus benè proprijs vestibus, in ecclesiâ subitò stupentibus cunctis & admirantibus inuenitur. Quem omnes tunc veluti ex mortuis suscitatum se videre credebant. Amicis autem intimis suis satisfaciebat, hoc dicēs: Propterea me ad vestras non contuli latebras, vt tutò iurare possetis, vbi nam degerem vos nescire dicentes. Et proptereà quia necesse erat vbique me quęri, in cellâ verò illius virginis latui, vbi me celari nulla poterat esse suspicio, eò quòd & pulchra & iuuenis videretur. Dupliciter hoc meo consilio gaudens, quòd & me lucrifacerem, & salutem ipsius: profui enim & ipsi, & famæ vel gloriæ meæ. *Athanasius redit ad suos.*

Vita IVLIANÆ *virginis.* Cap. LII.

QVÆDAM iterùm virgo, nomine Iuliana, in Cæsariensi Cappadociæ ciuitate scholasticissima esse ac fidelissima dicebatur. Quæ Origenem illum qui multa conscripsit, paganorum seditiones metuendo fugientem, per biennium totum suscepit atque celauit, proprijs ei sumptibus necessaria cuncta sufficiens, ac ministerio suo eumdem recreans. Quæ ego in vetustissimo quodam codice scripta versibus legi, in hoc notatum erat Origenis ipsius manu: Hunc, inquit, libellum inueni apud virginem quamdam nomine Iulianam in Cæsareâ ciuitate, dum apud ipsam laterem, quæ illum ab ipso Symmacho interprete Iudæorum se accepisse referebat. Pallad. cap. 147. *Iuliana Origenis hospita.*

Non sine causâ autem virtutes quoque harum posui feminarum, vt sciamus quòd multis proficere modis possumus, si velimus.

De IVVENE, *qui maluit mori, quàm Christi virginem stuprari.* Cap. LIII.

IN alio quoque vetusto admodum codice, qui scriptum nomen Hippolyti eius (quem apostoli norant) habebat in titulo, relationem historiæ inueni huiusmodi: Pallad. cap. 148. *Liber Hippolyti tempore apostolorum.*

Nobilissima quædam & pulcherrima, inquit, puella,

puella, proposito virginitatis ac vitâ, in Corinthiorum ciuitate degebat. Quam eo tempore, cùm apud iudicem paganum quemdam tunc persecutio væsana flagraret, veluti diis ipsorum, sacrilegisque Imperatoribus conuitiantem, nonnulli criminibus impetebant. Insidiabantur autem pulchritudini eius; volebantque ex eâ lucrum ij, qui huiusmodi mercium negotiatores esse consueuerant.

Virgo apud impium iudicem accusatur.

Iudex verò insanus amore femineo, votiuam à calumniatoribus occasionem, veluti quadam alicuius auræ quadrupedis, mox accepit. Sed posteaquam machinamentis atque artibus variis non potuit eidem persuadere quod voluit, nouo contra eam furore desæuiens, non aut pœnæ eam alicui destinauit aut morti, sed quod erat grauius atq; crudelius, in lupanari eamdem prostitui præcepit, lenonique ipsarum turpitudinum, vt ternos ad eum per singulos dies ex concubitu ipsius solidos exhiberet iniunxit. Quam pecuniam cùm à se leno sine dubio intelligeret flagitandam, in omnium eam qui vellent dedit potestatem.

Nequidquam blanditijs & minis ad libidinem allicitur.

Prostibulo traditur.

Quod vbi prædæ talis accipitres vetum esse didicerunt, ibant, atque obseruabant perditionis officinam. Datoque infelicissimæ spei pretio, loquebantur cum eâ optabilium sibi principia voluptatum. Illa verò precibus immensis singulos rogans; vulnus quoddam in interioribus corporis sui se habere dicebat: cuius si venientes ad eam fœtorem sentirent, necessariò semper effugerent, ipsius contagionis horrore. Ob quod vniuersos miserabiliter precabatur, vt paucos eidem concederent dies, habituri postmodum ipsius prout cuperent, & sine pecunijs potestatem.

Fornicatores insigni stratagemate eludit.

Intereà dum & istis sic loquitur, & orationes ad Dominum perpetuas ac maximas facit. Illis ipsis diebus videns castitatem sanctæ virginis Deus, custos salutis humanæ, iuuenem quemdam *agentem in rebus tam vultu quàm moribus bonum, ita mente commouit, vt ille diuino amore accensus, pro eâ cuperet interire. Sub specie ergo turpitudinis perpetrandæ, horâ profundâ noctis ad lenonem lupanaris ipsius venit, quinq; solidos offerens ei, petensque vt manere ipsi cum eadem nocte illâ concederet. Ingressus itaque ad secretiorem domus partem, sic affatus est virginem: Surge, salua te ac libera. Spoliauitque se vestibus suis (hoc est camisiâ, chlamyde, & aliis virilibus rebus cunctis) atque induit puellam, dicens ei: Summâ parte chlamydis vela caput tuum, & velata recede. Quæ cùm se signasset in nomine Domini, ita vt iussit egressa est. Quam sic Dominus intactam incorruptamque seruauit.

Pallad. cap. 149.
Adolescens agens in rebus seruat virginem.

Cruce se signans egreditur virgo è prostibulo, veste virili.

Postero autem die, cognito omnibus hoc facto, agens in rebus ille iudici traditus, ac bestiarum feritate discerptus est, vt etiam in hac parte confusus erubesceret dæmon, videretque eum tam pro suâ salute, quàm propter beatæ illius nomen duplici martyrio coronatum.

Martyrium agentis in rebus.

Cap. LIV.

Vita Excomitis *&* Bosphoriae *coniugis, seruorum Dei.*

Pallad. cap. 114.
* Pallad. Seuerianũ.

In Ancyrâ Galatiæ prouinciæ ciuitate, clarissimum quemdam nomine * Excomitem vnâ cum Bosphoriâ coniuge ipsius vidi. Quorumque conuersatio tantum spe bonâ fruitur, vt filiorum quoque suorum lucra præsentia, futurarum opum præmeditatione ac prouisione contemnant. Nam possessionum omnium redditus pauperibus & egentibus largiuntur, quatuor habentes filios, ac filias duas. Quibus ne vnam quidem vnciam (exceptis ijs qui iam nupserant) tradiderunt, dicentes, quòd post mortem parentum futura necessariò essent omnia filiorum. Ipsi autem agrorum suorum colligunt fructus, & per ecclesias, & monasteria, & xenodochia, cunctosque egentes ciuitatum vicorumque distribuunt.

Excomes cum coniuge in pauperes liberalis.

Hoc etiam de ipsis egregium & admirandum scio. Nam eùm adeò illi fame quodam tempore laborarent, vt homines ne affectibus quidem parcerent suis, proprio illi beneficio largitatis, hæreticorum gregem ad Catholicæ fidei rectam viam & gloriam veram transire fecerunt, plurima in possessionibus suis frumenta condentes, omniaque ea pauperibus & famem patientibus diuidentes. Ipsa autem species habitus atque vestitus memoratorum tam honesta videtur & parca, vt humiles quidam atque despecti etiam ex propriis vestibus existimentur: cibus verò eorum satis paruus ac tenuis, vitaque omnis ipsorum admodum casta ac Deo probata est.

Hæreticos conuertunt beneficio largitatis.

Vestitus & victus eorum ratio.

In possessionibus maximè suis degunt, fugientes conuersationem & illecebras ciuitatum, timentesq; ne ex ipsarum rerum atque sermonum communicatione, participatâ cum ipsis quadam labe vitiorum, à proposito sui tramite deuiare cogantur.

Ciuitates & earum illecebras fugiunt.

Vita Magnæ.

Cap. LV.
Pallad. cap. 135.

In hac eadem Galatiæ ciuitate, multæ quidem & aliæ virgines, vsque ad duûm millium vel eo ampliùs numerum, abstinentiâ grandi, honestis valdè atque ornatis moribus viuunt.

Inter quas Magna quædam vocabulo, videtur excellere merito sanctitatis, femina multùm probata: quam vtrùm virginem an viduam vocem, nescio; mater enim illam maximâ vi coëgit, vt nuberet. Illa verò semper varijs modis ægrotam se simulans, coniugem suum fefellit, ac distulit, vt pura atque intacta (vt dicitur) permaneret.

Magna abstinens in matrimonio.

Quæ post breue admodum tempus, defuncto marito, cunctarum facultatum domina simul effecta, totam se penitùs ad Deum contulit, sub proposito ac vitâ monachorum, honestam propriæ domus curam gerens. Cuius quoties hoc ratio vel necessitatis postulasset caussâ, castus apud omnes & sermo & conspectus erat. Vt eam propter immensæ meritum sanctitatis, episcopi quoque reuereri atque erubescere semper solerent.

Fultu ſeuera & episcopis reuerenda.

Omnia hæc propriarum superflua facultatum in peregrinos ac debiles atque episcopos transeuntes diuidere atque erogare consueuit. Neque à tali vmquam opere destitit, tam per se hoc hilariter & occultè, quàm per eos (quos fidelissimos nouit) seruulos faciens. In nocturnis tamen orationibus ab ecclesiâ numquam recedens, in omnibus abstinentiæ studium spe vitæ reseruans & exequens.

Munifica in pauperes.

Cap. LVI.

Vita Misericordis *monachi.*

Palladio cap. 115. dicitur Elcëmon.

In hac eadem similiter ciuitate monachum inuenimus quemdam, qui ad tale propositum post militiam parui temporis veniens, presbyter quidem fieri (cùm sæpiùs cogeretur) semper recusauit; vigesimo tamẽ anno in monasterio degit, huiusmodi consuetudinem habens. A sancto quidem viro ciuitatis eiusdem episcopo non recedit.

Monachus in omnes misericors. Tantæ autem humilitatis est ac tantæ misericordiæ, vt etiam in noctibus totis loca cuncta circumeat, manum dando petentibus. Ipse non clausis carcere, non ægritudine fatigatis, non pauperibus, non diuitibus vnquam suum in quo deberet aut posset, negauit auxilium; sed omnibus consuluit semper ac profuit, quosdam quidem duros atque crudeles ad misericordiã prouocando, alios verò (si hoc debere fieri intelligeret) protegendo, nonnullos pacificã concordatione placando, ceteris quoque ad corporales necessitates, quæcumque pastus eorum atque vestitus ratio exigit, etiam ministrando. Est autem illic, quod esse in maioribus semper ciuitatibus solet: in porticu namque ecclesiæ multitudo pauperum iacet atque languentium, ex quibus alij quidem coniugati, alij verò sine coniugibus esse noscuntur. *In porticu ecclesia multitudo mendicantium.*

Contigit vnâ dierum hiemis tempore, horis nocturnis, vrgeri quamdam mulierem partus angustiis; hac verò præ nimiâ difficultate stimulatâ doloribus atque vlulante, memoratus vir beatissimus derelictâ oratione, quam positus tunc in ecclesiâ sollemniter celebrabat, egrediens, videnšq; quòd miserandæ mulieri in huiusmodi dolore nullus assisteret, nimiâ pietate commotus (horrore illo qui parturientium feminarum consuetudinem sequitur, paulisper seposito) ipse ministerium obstetricis assu mpsit, ne misericordiæ genus amitteret. *Monachus parturienti subuenit.*

Cuius viri vestis quâ induitur, abiecta nimis & vilis est, esca verò castigata vehementer & parca. Qui tanto humanitatis retinetur affectu, vt præ desiderio huius operis, nullum habeat studium lectionis. Nam si quis ei ex fratribus donauerit codicem, continuò hunc vendere consueuit. A quo dum quidam caussam quare id faceret, postulasset, ita respondit: Vnde probabo magistro meo, quòd eius artem diligenter didicerim, nisi distractis ipsius codicibus, artis necessaria mihi prouidere festinem? *Libros vendit vt pauperibus subueniat.*

Hic ergo sanctissimus huiusmodi hodieque exequens actionem, immarcescibilem sui memoriam nominis cunctis illis regionibus derelinquit, ipse nimirum gaudiorum cælestium pro his quæ impendit egentibus, æternâ retributione securus.

Pallad. cap. 140. Tunc etiam ancilla Dei quædam virgo cum aliis virginibus duabus cohabitans, abstinentiamque nouem vel decem annis custodiens, à quodam cantore sollicitata atque corrupta est. Quæ statim concipiens, partu explicito in tantum prorupit odium corruptoris, vt nimiâ compunctione peccati, vltra mensuram quoque resumens pœnitentiæ continentiam, fame semetipsam vellet occidere, lacrymosis precibus iugiter Dominum interpellans, & dicens: Tu Deus magne, qui peccata omnium nostrorum, totiusque mundi immoderatam malitiam portare consuêsti, qui non vis mortem peccantium, nec perditione delinquentium delectaris, sed vniuersæ creaturæ tuæ probaris esse misericors, quia tua voluntas est cuncta saluari; me quoque perditam in hoc ostende si saluti restituis, vt quod ex mei peccati perditione creatum est, (solitis tuis miraculis super me miseram demonstratis) ex hac celeriùs luce tollatur, ne minùs audita, aut laqueo aut præcipitio perire compellar. Cuius preces exaudiras euentus ostendit: statim namque quod peperit, morte subtractum est. *Virgo lapsa desperabunda. Oratio pœnitentis virginis. Ezech. 33. Fornicationis filium à Deo tolli impetrat.*

Ex illo igitur die captiuatori quidem suo non est visa vlteriùs, attamen summis pœnitentiæ continentiæque se tradidit angustiis. Ita vt diuinitatem sibi propitiam cupiens reddere, elephantiosis mulieribus per annos triginta seruiret. Cuius preces humiles misericors Dominus non fefellit: reuelauit namque cuidam sancto presbytero, dicens: Illa virgo plus mihi in pœnitentiâ quàm in virginitate suâ placuit. Hæc autem nunc ego dico, vt nemo contemnendos eos credat, qui verè pœnitentiam egerunt. *Pœnitentiâ quàm virginitate Deo gratior.*

Cap. LVII

Vita EVSTATHII *lectoris.*

Pallad. cap. 141. Lector iniustè accusatus de stupro. PRESBYTERI cuiusdam filia erat apud Cæsaream Palæstinæ prouinciæ ciuitatem, quæ cùm in virginitatis esse proposito videretur, præceps ruit. Cui ille à quo inducta est atque corrupta, persuasit, vt factum proprium in alium mentiendo transferret, & vt lectori cuidam ciuitatis calumniosum crimen imponeret. Cumque iam grauida videretur, patre vt proderet tanti sceleris auctorem cogente, à memorato lectore vitiatã esse se dixit. Presbyter, vt putabat, veritate compertâ, suggessit episcopo: episcopus in conuentum omnium clericorum lectorem fecit accersiri.

Agitabatur quæstio: interrogante episcopo, lector nihil se fecisse tale poterat confiteri. Nam quomodo confessio sequeretur, vbi non præcesserat crimen? Episcopus lectori suo vehementer iratus, quasi qui impudenter negaret, ei ista dicebat: Infelix & miser atque impuritate sordium plene, non confiteris? Respondit hoc lector: Ego quidem quod erat in conscientiâ meâ dixi, nihil me cum hac habere commune, neque peccatum me aliquod, quantum ad memoratam virginem spectat, agnoscere: sed si vis audire quod non est, ego hoc crimen admisi. Quem ista dicentem, gradu lectoris deposuit episcopus statim. *Deponitur ab officio.*

At ille tunc memoratum adijt sacerdotem, & cùm rogaret hoc dicens: Quoniam qui me peccasse cognosco, iube ipsam mihi in matrimonium dari; quia neque illa iam virgo, neque ego clericus esse possum. Episcopus eam dedit potestati eius, putans quòd illam iuuenis ipse diligeret, quodq; non posset vllo modo ab eadem separari.

Acceptam igitur iuuenis, & tam ab episcopo quàm à patre traditam sibi cõmendauit monasterio feminarum: quarũ abbatissam deprecatus est, vt haberet illic eam, donec pareret, sustentandam. Ipse verò, eâ derelictâ in monasterio memorato, in angustâ cellulâ se concludens, arripiensq; abstinentiam nimis difficilem, adijt Christum corde contrito, cum lacrymis atque gemitibus dicens: Tu Domine cui nota sunt omnia, actus quoque meos agnoscis; nec est quisquam locus, qui omnipotentiæ tuæ oculis sit occultus, qui vniuersa nosti antequam fiant. Tu solus profunda prospicis cogitationum, quarum sincerissimus atque acutissimus iudex esse consueuisti. Tu auxiliator iniusta patientium: tu calumniam subeuntium consolator; cui nihil placet iniquum, apud quem mensura iustitiæ inaccessibili semper luce perspicua est, & omne opus hominum coram te est. Tuæ est igitur æquitatis incommutabilisque iudicij, caussam quoque meam diuinâ manifestare sententiâ. *Oratio lectoris Eustathij iniuste delati.*

Itaque cùm iuuenis infatigabiliter Dominum precaretur, ieiuniisque vigilanter ac diligenter incumberet, intra breue tempus, puella cùm proprios

Puella in partu, daemone suadente, cogitur fateri falsum se imposuisse lectori.

prios implesset dies, aduenerat ei hora patiendi, simulque instabat iustum Dei iudicium: nam cùm eam vrgerent vehementer gemitus ac dolores, atque iam ipsa inferna calumniatrix miseranda conspiceret, neque expedire se partus ipsius posset angustiis, tantumque cruciatum à primo vsque ad septimum diem mulier sustineret, intolerabili dolore compulsa, cùm iam sine dubio se videret esse morituram, neque vlteriùs aut manducare, aut bibere, aut somnum oculi eius capere potuissent, hoc maximâ proclamando voce dicebat: Væ miseræ mihi, quæ ad hoc periculum dupliciter veni, primùm quòd virginitatem perdidi, deinde quòd falsum lectori illi crimen imposui. Quod statim defertur ad patrem ipsius. pater autem veritus ne quasi calumniatorem eum reprehenderent alij, velut incredulus quieuit & tacuit. Per aliud igitur biduum, imminente ei diuino iudicio, neque moriebatur neque pariebat puella.

Et quoniam clamores ipsius atque gemitus, diutiùs circumstantes sorores ferre non potuerunt, episcopo quod audierât celeriter retulerunt, confessam in dolore hoc etiam dudum esse dicentes, quòd calumniata memorato lectori fuisset, & idcircò parere non valeret. Tunc ad eum diaconos episcopus mittit, mandatque ei: Ora, inquit, vt calumniatrix tua pariat. Quibus nullum dedit responsum ille, neque aperuit ostium propriæ mansionis, in quâ iugiter, ex quo fuerat ingressus, ieiuniis vigiliisque Dominum precabatur. Pergit igitur pater ipsius ad episcopum rursus, orationes in ecclesiâ maximè fiunt; nec sic quidem illa aliquod remedium sentiebat.

Innocens Eustathius liber perseuerans instar poenitentis.

Tunc igitur episcopus ipse ad lectorem venit: pulsat ostium, & ingressus, hoc dicit: Surge, frater Eustathi, & solue quod ligasti. Ipsoq; momento, cùm lector vnà cum episcopo genua sua flexisset, mulier enixa est. Tantumq; iugis innocentiæ oratio valuit, vt & calumnia periret, & calumniatrix emendaretur in poenis, & vt possemus agnoscere, quemadmodum insistere orationibus deberemus, quarum tantam scimus esse virtutem.

Episcopus pergit ad cellam lectoris Eustathij. Precibus lectoris eripitur misera a partus doloribus.

CXLVIII. *Vita* FRATRIS *socij Heraclidis.*

Pallad. cap. 152.

PAVCA nunc de fratre loquar quodam, qui mecum à principio iuuentutis vsque in hodiernum diem vixit: atque ita nunc ponam finem meo libello.

Hunc ego plurimum temporis admodum noueram, nullo desiderio mêtis aut corporis victum, vel ad ieiunandum noluisse placere hominibus, vel ad edendum carnis illecebrâ superatum. Vicisse autem eum existimo tam diuitiarum quàm vanæ gloriæ ex parte maiore cupiditatem, atque id solum sufficere credentem, quod haberet in manibus. Nullo ornatu vestium delectabatur. Pro contemptu etiam suo, semper gratias agere consueuerat; & pro vetis amicis, etiam periculum subire cupiebat. Expertus est etiam millies & fortè amplius dæmonum potestates, vsque adeò vt quadam die pacisci cum eo diabolus vellet, hoc dicens: Promitte mihi vel semel te peccaturum, & feminam tibi quamcumque de hoc mundo desideraueris, exhibebo.

Socius Heraclidis miris fulget virtutibus.

Alio quodam tempore per quatuordecim noctes confligens cum eo dæmon (sicuti ipse mihi referebat) cùm pedibus eum nocte de cellâ suâ traheret, humanâ ei voce dicebat: Noli adorare Christum, & numquam ad te vlteriùs accedam. Cui hoc dabat ille responsum: Proptereà, inquiens, magis & adoro eum, & iugiter adorabo, & in immensum modum admirabor gloriam ipsius ac stupebo, quia hoc ipso quod facio angeris multùm atque cruciaris.

Confligit cum daemone.

Centum & sex ciuitates ipse cognouit, longo etiam tempore in plurimis moratus est. Fauore & misericordiâ Christi, feminam expertus est nullam, neque inter somnia, nisi in certaminis visione atque conflictus. Scio & eum ter accepisse ab Angelis cibum: vno autem die in vastissimis solitudinum locis, cùm ne micam quidem panis haberet, tres calidos in pelle suâ repperit paximates; alio quoque tempore vinum ac panes pariter inuenit. Quodam die eum alicui dixisse reminiscor, quòd Angelo loquente hæc audierit: Didici & quòd alimenta vitæ necessaria non haberes: Vade, inquit, & ab illo frumentum atq; oleum tibi datur. Cumque ad eum ille ipse venisset, is ad quem fuerat ipse transmissus ait eidem: Tu ille nescio quis? Et ille se esse respondit. Ad quem dixit hoc ille: Iussit aliquis vt tibi triginta frumenti modios, Et decem olei sextarios darem. De hoc ergo maximè gloriabor qui talis fuit, quem noui frequêter, cùm videret aliquos necessitate grauissimâ ac penuriâ laborare, multùm fleuisse, & dedisse iisdem præter corpus suum quæcumque habere posset. Noui etiâ pro aliquo monacho, qui inciderat in peccati ruinam, tantum in precibus suis fudisse lacrymarum, vt eum ad poenitentiam magnam orando ac flendo reuocaret. Hic idem mihi aliquâdo iurauit, hoc dicens: Deprecatus sum Dominu, ne vmquam aliquid, maximè à peccatore vel diuite, ex iis quæ necessaria victui vel vsui meo viderêtur acciperê.

Ab Angelis pascitur.

Miseris compatitur.

Mihi tamen hoc sufficit, quòd merui tantorum meminisse sanctorum, & quòd tradidi eos memoriæ litterarum: neque enim sine instinctu Dei ad hoc tuus sensus accensus est, vt velles à me tibi ista conscribi, & vt istorum omnium vitas comprehendi præciperes hoc libello.

Tu verò felicissime Christi famule Lause, libenter hæc recole maximam in his imaginem resurrectionis agnoscens. Beatas sanctorum vitas virorum, & intolerandos labores, & admirandam patientiam lege, promotisq; sensibus sequere, & spe rerum bonarum cælestiumque nutri, sciens paucos fore qui sequentur eos qui hos præcesserunt dies. Pro me autem orare dignare, talemque te mihi atque omnibus præbe, qualem esse te noui à consulatu Titiani vsque in præsentem diem, & qualem posteà te præsulem cubiculi piæ sedis inueni. Namque opes, dignitas, & potestas, in nullo minorem te erga amorem Dei timoremque fecerunt. Totus ille iam Christi es illius, cui aliquando dæmon hoc dixit: Omnia tibi ista dabo, si pronus me volueris adorare. [Sed hunc Dominus confudit, cùm dixit: Vade retrò. Quem tu quoque imitans, repudiatis fluxis diuitiis & vaibtarili vitæ huius gloriâ, cælestem illam immortalem vitam, & æternum regnum, & perpetuò manentem gloriam, & bona illa adamasti, quæ neque oculus vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt: quorû vtinam heredes nos faciat vnà cum omnibus sanctis suis patriarchis & prophetis, apostolisque ac martyribus, & iis quorum in hoc libro memoriam celebrauimus, gratia ipsius Saluatoris nostri Iesu Christi.] *

Conclusio libri.

Matth. 4.

Inclusa desunt editioni Fabri.

Isaiæ 64. 1. Cor. 2.

* In edit. Fabri sequebatur hic Peroratio. Est eadem cum Prologo suprà.

PALLADII LAVSIACA, INCERTO SED VETERI INTERPRETE.

PROLOGVS.

Lucrum animarum Deo gratum.

MVLTA *quidem & vario diuersis temporibus à diuersis conscripta habentur de his, qui illecebras sæculi derelinquentes, ad Christum fecêre confugium, quorum bonum omnis desiderium & religiosa mentis affectum superna gratia inspiratio, quasi adiectum flamma oleum nutriebat, in ædificationem eorum qui fide integrâ voluntarij permanent in doctrinâ Saluatoris nostri Christi. Consideranti autem quàm gratum sit Deo sacrificium, lucrum animorum, visum est & mihi humili reuerentiâ pro possibilitate meâ fraterno saluti consulere, & illustrium non tantummodò virorum, sed etiam feminorum mores & Vitam ostendere, propalare virtutes, & miracula declarare, eorum scilicet quos vidi, & de quibus audiui, cum quibus & conuersatus sum tam in Aegypti solitudine, quàm etiam in Libyâ & Thebaidâ, & * Syene simul, & qui dicuntur Tabennensiota: deinde in Mesopotamiâ, Palæstinâ, & Syriâ, & eorum qui in occiduis partibus, Roma & Campania morantur. Desiderio siquidem humilitatis & obedientiæ auditor effectus monastica institutionis, trigesimum & tertium agens ætatis annum in congregatione fratrum, nihilominùs & in solitariâ vitâ diuersatus sum, vbi plurima didici imitando, pariter & vitando, quæ in hoc libro, quò potero breuitate, contexam; vt in compendio salutiferè commoniti, indeficientem animæ capiamus medicinam; omnem videlicet obliuiscamur desidiam, mentisq́ somnolentiam & carnale desiderium; omnemq́ dissensionem animi, commotionem iracundiæ, tristitiam & irrationabilem timorem per hæc repellamus; vanam gloriam & ambitionem sæculi despiciamus, vt in fide veritatis & in desiderio æternitatis proficiamus. Audientes igitur fortia sanctorum gesta, accingamur & nos: augescat in nobis fides, spe vincendi charitas incalescat, & certissimi quia Christus bellatores suos adiuuabit, victores coronabit.*

**Vetus editio, Sirene, an Cyrene?*

CAP. I. ISIDORI & DOROTHEI *conuersatio, & passio cuiusdam* VIRGINIS.

Heracl. cap. 1. Palladij Alexandriam aduentus.

CVM primùm ad Alexandriam peruenissem ciuitatem, repperi virum mirabilem, vndique ornatum moribus, conuersatione, & scientiâ, Isidorum presbyterum, & xenodochio constitutum Alexandrinæ ecclesię. Qui quidem primæ iuuentutis illecebras dicebatur in solitudine macerasse, cuius etiam nos cellam vidimus in monte Nitriæ. Iuueni autem eum annorum septuaginta senem, qui post quindecim alios annos defunctus est in pace. Hic vsq; ad exitum vitę suæ non linteo vsus est, nō balneo. Cuius corpus gratiâ Dei ita * refertum erat, vt putarent omnes ignorantes conuersationē eius, quia in delicijs degeret. Huius virtutes animi si voluero exponere, deficiet me tempus narrantem. Hic inter ceteras virtutes nimis misericors ac benignus erat, vt etiam inimici eius & infideles gentiles reuererentur eum. Tantam autem scientiam habuit Scripturarum diuinarum instructione librorum, vt inter ipsa etiam conuiuia fratrum mente excederet spiritualibus visionibus. Cumque deprecaretur referre quis esset excessus mentis eius, dicebat cum lacrymis: Quia mente raptus sum in visione quadam spirituali. Ego verò cognoui hunc frequenter lacrymantem super mensam cùm cibum caperet. & caussam interrogantes, audiuimus eum dicentem: Quia erubesco accipiens corporalem escam sicut irrationalia animalia, cùm vtique homo rationalis à Deo creatus sim, & qui deberem paradisi delicijs frui.

A quibus abstinuerit Isidorus.

**al. refectum.*

Extasis & eius raptus mentis tempore refectionis.

Cibus beatissimum consolatum esurientem.

Hic notus cùm esset Romano senatui, omnibus matronis magnificorum & illustrium virorum, cum Athanasio episcopo caussa fidei fuit Romæ, deinde etiam cum Demetrio episcopo; & abundans diuitiis in ratione xenodochij, & sufficientiam habens, nullum testamentum scripsit moriens; sed neque vnum nummum reliquit in solatium sororibus suis, in virginitatis proposito constitutis; sed commendauit eas Christo Domino, dicens: Qui creauit vos, gubernet vitam vestram, sicut & meam. Erat autem cum germanis eius congregatio virginum septuaginta

Isidorus cum Athanasio & Demetrio Romā aduentus.

Conuentus virginum.

Huc venienti iuueni mihi & deprecanti eum, vt institueret me, confirmaretque in monachorum vitam feruentem iuuenili ætate, verbo quidem me non est consolatus, sed magis laborem

indixit

indixit corporalem. Eduxit enim me foràs de ciuitate ad ea quę dicuntur secretiora loca, milliario quinto, tradens me Dorotheo cuidam abstinentissimo viro, Thebæo, sexagesimum agenti annum in speluncâ, & iussit me implere apud ipsum tres annos, ad edomationem corporis passionum. sciebat enim senem grandi districtione viuentem. Iterùm mihi reuerti ad se præcepit spiritualis instructionis caussâ. Non valens autem tres annos implere, infirmitate detentus, ita ante triennium reuersus sum ab eo.

Dorotheus 60. annis versatus in speluncâ. Palladius eius disciplinam traditur.

Labor corporum.

Erat enim eius vita dura & ardua. Per omnes quidem dies in æstu & solitudine secus mare colligebat lapides, eosque ædificans & cellulas faciens, tradebat non valentibus sibi ædificare, per singulos annos singulas explicans cellulas. Ego autem deprecans eum, dixi ei: Quid facis, pater, in tali senectute interficiens corpus tuum? Respondens autem, dixit mihi: Occidit me, occido illud. Sumebat autem in cibum panis vncias sex, & de minutis olerum condimentis fasciculum. Bibebat autem ex aquâ parum quid. Nescio verò extendisse eum pedes: nescio requiescentem eum super mattulam neque super lectum, sed per omnes noctes sedens & operans, plectebat ex palmarum foliis sportas, in rationem cibi sui. Arbitrans autem ego, ne forsitan propter me solum hoc faceret, satis egi, & ab aliis discipulis eius scrutando qui permanserunt singulariter cognoui, quoniam à iuuentute semper talem habuit conuersationem, numquam dormiens ex caussâ nisi operando, aut certè manducans claudebat oculos per dormitationem, ita vt frequenter panis caderet de ore eius præ nimiâ dormitatione in tempore refectionis. Compellente autem me eum aliquando parumper super mattam reclinari, contristatus dicebat: Si suaseris Angelos dormire, suades & feruentem spiritum.

Affligendū corpus, ne illud nos occidat.

Victum sibi parat manibus Dorotheus.

Se super obruas virtutis studiosum.

Verùm aliquando cùm essem apud eum circa horam nonam, mittens me implere vas aquæ ad vsus refectionis nostræ, euenit me abeuntem aspidem deorsum videre in puteo, & vas non impletum aquâ abiiciens, dixi ei: Quoniam mortui sumus, pater; aspidem enim vidi in puteo. Qui subridens, solum diu intendit, & mouens caput dicebat: Si placet diabolo per singulos puteos serpentes immittere, siue aliam aliquam bestiam, nos numquam habemus bibere? Et egrediens, per semetipsum hausit; ieiunusque primus ipse bibens, ait: Vbi crux Christi superducitur, non præualebit malitia diaboli.

Crucis signū contra venenum.

Beatus autem Isidorus referebat nobis, quia cùm vidisset beatum Antonium hominem Dei, scripturę dignam retulit mihi caussam, audiens ab ipso, quomodo tempore Maximiani persecutoris, pulcherrima puella fuit ancilla cuiusdam, quam multis inuitans promissionibus dominus eius, decipere eam non potuit. Nouissimè autem exardescens in iracundiam, tradidit eam tunc constituto præfecto Alexandriæ interficiendam quasi Christianam, blasphemantem & tempora & Imperatorem. In ipsis verò persecutionibus submittens ei quosdam cum pecuniis, dixit: Si consenseris voluntati meæ, à pœnis te custodiam; si autem permanes in duritiâ tuâ, rogabo iudicem vt torqueat te vsque ad mortem, venum viua deideas voluntatem meam. Adducta autem ad tribunal iudicis, diuersa pœnarum tormenta fortiter contemnebat conscientiâ bonâ munita. In quibus tormentis & caldariam magnam plenam feruente pice iussit succendi iudex. Feruente ergo pice & nimis exardescente, proponebat ei iudex, dicens: Vade, aut subdere voluntati domini tui, aut certè noueris quia in hanc caldariam te iubeo mitti. Illa autem respondit, dicens: Non fiant aliquando tales iudices, qui iubeant subdi luxuriæ. Fremens ergo iussit eam exspoliatam mitti in caldariam feruentem pice. Illa autem emisit vocem, dicens: Per caput tui Imperatoris te coniuro, quem colis, si statuisti sic torquere me, iube me paulatim deponi in caldariam, vt videas quantam mihi patientiam donauit Christus, quem tu ignoras. Et deposita paulatim in præparatum feruentem cacabum, eadem horâ refriguit pix cùm circa collum eius peruenit. Quamplurimi autem videntes tale miraculum, confirmati sunt in fide Domini nostri Iesu Christi in Alexandrinâ ecclesiâ, qui digni fuerunt terræ mansuetorum, sicut dicit Dominus in Euangelio: Beati mansueti, quoniam ipsi possidebunt terram. Matth. 5.

Heraclidi cap. 1 virgo hæc dicitur Potamiena Constantia virgo Alexandrina.

In caldariam feruente pice plenam coniicitur.

De PASCO, & quomodo tentamenta carnis euicerit. CAP. II.

PASCO quidam nomine, erat septuagesimum agens annum ætatis in Scythiâ. Igitur dum grauiter me spiritus fornicationis tentaret, super concupiscentiâ muliebri excogitantibus me cogitationibus, pænè egressus sum de eremo, compellente me nimiâ passione. Et vicinis quidem mihi monachis non indicaui caussam; latenter autem perrexi in solitudinem, & circuiui sanctos patres vsque dies quindecim, eos qui in Scythiâ senuissent. In quibus repperi Pascum, quem omnes qui in illâ eremo erant patres, venerabatur. Itaque præsumpsi ego, & cum lacrymis deprecans eum, confessus sum ei passionem, quæ me nimis & incessanter non desinebat impugnare. Et ipse ait mihi: Non conturbet te hæc caussa; nec enim pateris hæc à negligentiâ; attestatur quippe tibi & locus, & difficultas rerum, & quia non est in locis illis vlla visitatio feminarum: sed magis inuidiâ diaboli, qui semper insidiatur & decipere festinat animas hominum. Ecce, vt vides me iam senem hominem, quadragesimum annum habeo in hac cellâ, & auxiliante gratiâ Christi, sollicitus de salute animæ meæ; tamen vsque nunc tentationem sustineo. Nam cum sacramento dicebat mihi: Quia super duodecim annos post quinquagesimum annum, non nocte mihi, non die pepercit; in tantum, vt putarem, quia fortè dereliquit me Deus, & ideò instanter sine cessatione huius passionis molestiam paterer. Elegi ergo magis mori irrationabiliter, quàm talem pati corporis passionem. Egressus ergo, circuibam pænè omnem solitudinem, & inueni leænæ speluncam, & posui me iacere ibi per totam diem nudum, vt ingredientes feræ comederent me. Cùm ergo facta esset vespera, secundùm quod scriptum est, Posuit tenebras, & facta est nox, in ipsâ pertransibunt omnes bestiæ siluarum: egredientes bestiæ masculus & femina odorati sunt me à capite vsque ad pedes, & lingentes me totum, recesserunt à me. Ego autem putabam quòd deuorarent me. Iacui ergo ibi per totam noctem, sed non accesserunt ad me.

Heraclidi cap. 11 dicitur Pachomius. Palladio cap 29. Pachon.

Palladius tentationes carnis Pasco aperit.

Pascus desperat eniter à dæmone tentatus.

Psal. 103.

Pascus à leonibus circumlingitur.

Cogitaui ergo quia pepercit mihi Deus: & reuersus

uersus sum in cellam meam. Post paucos autem dies iterùm eadem tentatio insurrexit validiùs, ita vt pænè ad blasphemiam peruenirem. Conuersus enim dæmon in Æthiopissam puellam, quam videram in iuuentute meâ spicas colligentem, sedit super genua mea, & vehementer me commouit. Vnde cum nimio furore dedi ei pugnos & alapas in maxillas, & statim non comparuit phantasma illud. per biennium enim manus meæ vnde percussi quasi faciem eius, fœtorem & ·brumitum sufferre non poteram. Desperabam ergo de salute animæ meæ, & præ tristitiâ nimiâ defectio animi affligebat me, & nimio mœrore tabescebam. Audiui autem vocem factam in sensu meo, & dicentem: Vade, Paseo, certare; propterea enim hæc permisi te pati, vt non altum sapias, nec extollaris quasi in virtutibus tuis, sed recognoscas infirmitatem tuam; & non confidas in conuersatione tuâ, sed subditus & humilis sis in adiutorio Dei confidens. Ita certus effectus de auxiliante misericordiâ Domini Saluatoris, pacificos habui reliquos dies.

Dæmon in specie Æthiopissæ Paseum tentat.

Rom. 11. Humilitas ex tentatione.

Cap. III. *De* Didymo, *& beatis virginibus* Alexandria *ac* Melania.

Heracl. cap. 1. Didymus Origenista fuit. *Didymus oculis orbatus annos 75. vixit.*

In sanctis patribus Didymus fuit sacrorum expositor librorum, qui multos libros ex diuinis Scripturis exposuit. Hic absque oculis fuit, cuius & notitiam habui. hic septuagintaquinque annorum defunctus est. Iste cæcus cùm esset, vt ipse mihi narrauit, quatuor annorũ in infantiâ visum amiserat, nec literas nouerat, neque apud magistros fuit. Habuit autem naturalem magistrum robustissimum propriam conscientiam: qui tantâ gratiâ ornabatur scientiæ, vt vetus & nouum Testamentum interpretaretur ad verbum. Litterale autem studium ita executus est subtiliter, & minutissimè exponens sermonem, vt omnes superaret antiquos scientiâ. Compellebat autem me, vt in cellâ eius facerem orationem. Et non acquiescente me, dicebat mihi, referẽs: Quia in cellulam istam tertiò ingressus est beatus Antonius, visitans me; & deprecatus à me, vt orationem faceret, statim inclinauit genua in hoc domicilio, & non compulit me repetere sermonem, erudiens me ad obedientiam. Narrauit autem mihi & hoc, Quia cùm essem sollicitus propter vitam Iuliani Imperatoris miserabilis, & nimis tristarer, quadam die vsque ad alteram vesperam non gustaui panem propter sollicitudinem. Et euenit, & in cathedrâ sedente me, oppressus somno video in excessu equos albos discurrentes, cum sessoribus dicentibus: Dicito Didymo, quia hodie horâ diei septimâ mortuus est Iulianus. Surge ergo, comede, & mitte, & nuntia hoc Athanasio episcopo, vt & ille nouerit. Et annotaui statim horam, & mensem, & septimanam, & diem: inuentumque est ita, quemadmodum oppresso somno videbatur.

Sacras Scripturas nouerat, etsi non didicisset.

Nequa in hospite contentio.

Mors apostatæ Iuliani reuelatur Didymo.

Retulit autem & mihi de ancillâ cuiusdam, nomine Alexandria, quæ derelictâ ciuitate in sepulcro quodam recludens semetipsam, per foramen quoddam recepit panem, qui necessarius erat victui, vsque ad annos duodecim; duodecimo autem anno quasi dormientem se composuisse. Et cùm abisset qui consuetudinem habebat ministrare ei, & non accepisset responsum, nuntiauit nobis. Destruentes autem ostium & ingredientes, inuenimus eam defunctam. Dicebat & de ipsâ beatâ Melaniâ, de quâ posteà dicturi sumus, quia ad faciem quidem non vidi eam: ad foramen tamen stans, interrogaui eam, vt diceret mihi caussam, quare secedens de ciuitate, ingressa fuisset sepulcrum? Illa autem per foramen locuta est mihi, dicens: Quia grauatus fuit quidam mente in me, & vt non accusatem eum, elegi magis viuam meipsam in sepulcro hoc includere, quàm scandalizare animam ad imaginem Dei factam. Me autem dicente ei: Quomodo nunc perseueras, non videns quemquam, sed affligeris tam graui maximè inertiâ? Dixit mihi: Quia à manè vsque ad horam nonam oro per singulas horas, nens linum; reliquas autem horas ieiuna percurrens, & horâ competenti comedens cibum meum requiesco, & video in somnis patriarchas, prophetas & apostolos cum martyribus. Perseuero autem, finem exspectando, cum spe in Deum suauissimè.

Alexandria sepulcro se per 12. annos inclusit.

Cur se inclusit Alexandria.

Quibus vacaret se inclusa.

De Ammonio, Fratribvs *eius, ac tribus* Sororibvs *religiosis.* Cap. IV.

Heraclides cap. 2.

Beatvs Ammonius habuit duos fratres germanos suos, qui cum eo pariter in sancto proposito conuersabantur. nam senior eorum frater Dioscorus in episcopatum electus est. Habent autem tres sorores in virginitate Domino seruientes, non minùs à fratribus suis in omni spirituali studio & abstinentiâ conuersantes. Septem enim sunt, quatuor viri & tres sorores eorum, omnes virgines ex vtero matris suæ. Aiunt enim, seniorem sororum eorum tantam scientiam Scripturarum habere diuinarum, vt admirarentur fratres eius. nam vesperè nimis lectioni insistens, post lectionem autem paululum somni capiens, ipsa lectionis verba per somnum meditatur. Habebat autem & alias tres peregrinas famulas Christi secum: similiter & fratres earum habent tres viros eruditos nimis & eloquentissimos; qui & ipsi conuersationem eorum imitantes, præclari in Christo habentur. Omnes ergo nimis in Christi amore feruentes pertexerunt in eremum, & sororibus suis sequestratim fecerunt monasterioli habitaculum, & sibiipsis separatim fecerunt, vt inter se & ipsas interuallum habeant non parui loci. Statuerunt autem sibi, vt neque fratres earum alias mulieres ad salutandum suscipiant, neque illæ alios viros.

Monasterium aliud virorum, aliud mulierum.

Quoniam verò supra modum eruditus in omni parte erat Ammonius, tam in scientiâ Scripturarum, quàm etiam sermonis, dum in quadam ciuitate episcopus defunctus esset, amatores Ammonij suggesserunt episcopo Alexandriæ, petentes vt Ammonium eis ordinaret episcopum. Dicebat autem eis Archiepiscopus: Adducite mihi eum vt ordinetur episcopus. Illi autẽ festinantes perrexerunt cum adiutorio ad eum. Cùm autem vidisset se præuentum, deprecabatur eos, & cum sacramento affirmabat, non suscipere se Ordinem episcopatus, neque de eremo egressurum. Illis autem non concedentibus, sed violenter instantibus, præsentibus eis, accepit forficem, & aurem suam sinistram ab imo abscidit, dicens eis: Vel nunc certi estote, quia impossibile est me fieri episcopum: quia lex prohibet debilem in aliquo membro

Renuit episcopatum Ammonius.

Importunè quærentibus sibi aurem amputat.

bro fieri sacerdotem. Tunc relinquentes eum, recesserunt. Abeuntes autem dixerunt episcopo. & ait eis episcopus: Ista lex apud Iudæos obseruabatur; mihi autem etiam eũ qui nasum abscisum habet si adduxeritis, ita tamen ornatum moribus vt dignus sit sacerdotio, ordinabo eum. Abeuntes ergo iterùm rogabant eum. Ipse autem iurauit, dicens: Quia si me coëgeritis, etiam linguam meam abscido. Ita ergo relinquentes eum, recesserunt.

Huius Ammonij fertur miraculum: quia quando desiderium carnis surgebat, & incitabat ad libidinem membra eius, nunquam pepercit carni suæ; sed ferrum ignitum apponebat membris suis, vt semper vulneratus esset: & ita desiderium passionis compescebat magnitudo doloris. sic quidem abstinentia eius fuit à iuuentute vsque ad mortem. Nihil quod per ignem transit, comedit, absque pane duntaxat.

Ignito ferro libidinem extinguit.

Cruda vescitur.

Quodam verò tempore in eremo ædificanti ei cellam superuenit quidam frater, & dixit ei: Cur in tali ardore æstus affligis temetipsum, abba? Respondensque beatus Ammonius, ait: Crede mihi, frater, quia donante Dei gratiâ, Scripturas sanctas memoriæ commendaui. nam & vetus & nouum Testamentum ab ineunte ætate ad plenum didici, necnon etiam & sanctorum antiquorum patrum orthodoxorum sacerdotum Domini sexcentas myriadas expositionum in lege diuinâ cõscriptas perlegi (sicut testabantur ei de hoc & pænè omnes in eremo patres) & si vno die satiatus fuero pane, & minimè in opere me exercuero, extollitur sensus meus, & velut irrationabiliũ animalium efficitur.

Vtrumque Testamentum memoriter tenet.

Quodam tempore adueniens beatus Euagrius ad sanctum Ammonium visitationis spiritualis gratiâ, dum multa de sanctis Scripturis inter se cõferrent, & lætarentur vterq; spiritualiter in Domino, postmodum dixit Euagrius ad Ammonium, quasi exprobrando ei quia aurem sibi inciderat: Non times, inquit, graue peccatũ; quia vt non susciperes sacerdotium, aurẽ tibi abscidisti? Respondens autem Ammonius, dixit ei: Deprecor te, vt exores pro me ad Dominum, vt de aliis peccatis meis indulgentiã accipere merear; nam de hoc admisso non valdè turbatur animus meus. Verumtamen te magis oportet timere & sollicitudinem gerere, qui eruditus es secundùm sæculi sapientiam, & tantam scientiam diuinarum Scripturarum habes, quam Dei gratia tibi contulit, vnde posses multos populos erudire, & elegisti magis in eremi solitudine degere. Et ego quidem auriculam abscidi, nam ipse linguam abscidisti quæ multos populos docere potuit.

Et Euagrius & Ammonius Origenista fuit.

Dicebat sanctus abbas Dioscorus presbyter, qui in eremo Scithiæ habitabat: Quia non oportet monachum desideria gulæ ventrisque facere. nam in quo differt à sæcularibus, si expleat delectationes suas? Denique frequenter videmus, homines sæculares pro caussâ ægritudinis à deliciis & delectationibus abstinere vt sanitatem corporis adipiscantur: quanto magis diligenter studere debet monachus pro salute & incolumitate animæ suæ, vt possit ad illas veras & æternas paradisi delicias, & ad cælestis regni gloriam peruenire.

De Hor, Pambo, *&* Melania *Romana.*

Cap. v. Heracl. cap. 2. Hic Hor fuit Origenista.

IN hoc monte Nitriæ vir abstinentissimus Hor nomine fuit, cuius multas attestabatur virtutes omnis fraternitas monachorum; ego verò non inueni eum viuentem. Etiam & hoc dicebant narrantes de eo, quia neque mentitus est aliquando, neque iurauit, neque maledixit, neque sine necessitate locutus est.

Quæ in Hor maximè præclara.

In monte hoc fuit & beatus Pambo, præceptor Dioscori qui posteà episcopus ordinatus est, & Ammonius, & Ioannes, fratres Dracontij, viri mirabilis. Hic autem Pambo habebat in sanctitate & virtutibus famam magnam, & ita erat contemptor auri & argenti, vt vera deposcit ratio. Denique retulit mihi beata Melania, quia in primis cùm aduenisset de Româ in Alexandriam, & audisset de eius virtutibus Isidorum referentem, qui etiam & perduxit eam in solitudinem ad visitandum sanctos patres. Dicebat ergo sancta Melania: Quia obtuli ei argenti ærarium trecentarum librarum, deprecans eum, vt de rebus meis acciperet ad erogandum pauperibus. Ipse verò sedebat & texebat de foliis palmarum sportellas. Benedixit autem me, dicens: Dominus Deus retribuat tibi mercedem. Et dixit dispensatori suo Theodoro: Suscipe, & dispensa hęc in omni Libyâ, & in insulis fratribus: hæc enim monasteria magis indigent. Præcepitq; ei nulli in Ægypto dare, eò quòd abundantior esset prouincia. Ego autem stabam exspectans quasi honorari & glorificari super quod obtuleram. Et nihil audiens ab eo, dixi: Vt scias, domine, quantum est, quoniam trecenta pondo sunt. Ipse verò nec respiciens me, respondit dicens: Cui obtulisti hæc, filia, pensare opus non habet. Qui enim pensat montes & omnem molem terræ, multò amplius nouit quantitatem huius argenti. Si enim mihi hoc dedisses, benè mihi diceres quantum est: si autem Deo obtulisti, ille qui viduæ minuta non despexit pauperis, nec tuam oblationem tradet obliuioni.

Pambo quos docuerit.

Auri & argenti cõtemptor.

Melania ei varia munera offert.

Pambo ea dispensari curat egenis monachis.

Sapiens Pambonis responsum. Isaiæ 40.

Marci 12.

Ita ergo gubernauit ac dispensauit Dominus, vt quando ingressa sum in montem, post paucos dies defunctus est homo Dei, non infirmatus, sed sportellam consuendo defunctus est sine febribus, annorum septuaginta. Vocauit autem me nouissimè, cùm trãspungeret sportellas & compleret, & dixit mihi: Suscipe istam sportellam de manibus meis, vt memor sis mei; aliud quod tibi relinquam non habeo. Quem ipsa sepeliuit, sindone corpus inuoluens: & ita ipsa egressa est de eremo. Sportellam verò vsque ad mortem pro benedictione sibi reseruauit.

Pambo annorum 70. moritur.

Iste beatus Pambo in ipsâ horâ sui exitus, adstantibus Macario presbytero & Ammonio, viris nominatissimis in conuersatione sanctâ, etiam præsentibus & aliis fratribus, hoc dixisse perhibetur: Quia ex eo quo veni in hunc mõtem solitudinis, & ædificaui mihi cellam, & mansi in eâ, de labore manuum mearum vixi, & non recordor aliquando me panem gratis manducasse: nec pœnitet me de verbo quod locutus sum vsque in hanc horam, & ita vado quasi nunc incipiens Deum colere.

Verba Pambonis morientis.

Pambo ne in morte quidem se incepisse religiosè viuere protestatur.

De S. Beniamin *hydropico patientissimo.* Cap. vi.

Heraclid. cap. 2.

IN hoc monte Nitriç Beniamin quidam est, sanctus vir, qui vixit vsq; ad octoginta annos abstinentissimus, & studium gerens circa virtutes animi. Consecutus est autem à Domino gratiam sanitatum: & si cui manus imponebat, aut oleum benedictum dabat, omnis ab eo infirmitas repelleba-

Oleo benedicto morbidi curati.

Beniamin hydropisi laborat. Alter Iob patientiâ.

lebatur. Hic itaque qui tantæ gratiæ dignus habitus est, ante octo menses mortis suæ hydropicus factus est, & in tantum corpus eius tumuit, vt alterum Iob putares.

Assumens ergo nos beatus Macarius, qui tunc erat presbyter in monte Nitriæ, me & Theodorum ac Macariolum, dixit nobis: Venite, & videte nouum Iob, in tãto tumore corporis & passione insanabili, immensam gratiarum actionem Deo semper reddentem. Abeuntes ergo vidimus eum in tanto tumore corporis, vt non posset digitus manus alteri digiti coniungi. Intuentes autem hanc passionem crudelissimam, oculos auertebamus. Tunc dicit nobis beatus Beniamin: Orate filioli, vt non interior homo meus hydropicus fiat; iste autem nec benè patiens profuit, nec malè patiens nocuit. Per octo ergo menses sella ei ponebatur latior, in quâ incessabiliter sedebat propter reliquas corporis necessitates; nec enim iacere poterat. In hac tamen passione positus alios sanabat. Necessariè autem enarrauimus passionem hanc, vt non conturbemur, si quando aliqua grauissima ægritudo viris iustis euenerit. Defuncto autem eo, limen de ostio tulerunt & postes, vt posset corpus eius efferri. Tantus erat tumor corporis.

Interior homo si sanus sit, non magnopere de corpore laborandũ.

Æger Beniamin alios medetur.

Deest Heraclidi. Pelag. libell 4. n. 12

Abstinentia.

Referebat abbas Beniamin: Quia quodam tempore ego & presbyter de Celliâ applicuimus ad quemdam seniorem, habitantem in eremo Scithi, & obtulimus ei modicum olei. Ille autem dixit nobis: Ecce illud modicum vasculum, quod ante triennium dedisti mihi, sic plenum manet vsque hodie. Nos autem hęc audientes, diximus: Et quapropter, pater, vel in diebus festis non gustasti de ipso oleo? Et respondens, dixit nobis: Ideò percipere nolui ex eo, ne fortè consuetudo mihi fiat, & requiram de suauitate olei conditos cibos, & per occasionem suauis conditura compellar descendere ad ciuitatem seu ad vicos emere oleum, & reuerti ad eremum, iterumque descendere & reuerti ad cellulam meam, & per hanc occasionem (vt dixi) descendendi & ascendendi incipiat vagari sensus meus & mens mea, & perdam vtilitatem secretioris vitæ. Diabolus enim multiformis est, & diuersa retia texit vt capiat mentes hominum. Igitur nos hęc audientes, admirati sumus prudentiam & conuersationem sancti senioris.

Deest Heraclidi.

Senex raphaneleo vtitur, aliud oleum ignorans.

Item referebat nobis abbas idem Beniamin, quia perrexissent ad quemdam senem, qui tenuit eos ad refectionem, & parauit illis lenticulæ cibum coctum. Misit autem in condimentum oleum quod de semine raphanorum in locis illis fieri solet. nos autem diximus ei: Pater, magis de bono oleo mitte, vt possimus comedere. Ille autem hoc audiens, & signo crucis se signans, dixit nobis: Et est aliud oleum præter ipsum? ego hoc nunquam audiui. Erat enim ipse senior ex infantiâ suâ in eremo enutritus, & semper permansit apud sanctos seniores, & neque in ciuitates neque in vicos aliquando egressus est.

CAP. VII.

De sancto APOLLONIO, *qui quinque millibus monachorum ministrauit.*

Herad. cap. 3.

Apollonius medicum se & pharmacopolam præstat fratribus.

APOLLONIVS quidam nomine, ex negotiatore fuit, renuntiansque sæculi actibus, & conuersus ad seruitium Christi, habitauit in monte Nitriæ, neque artem discere potuit, neque vacare in scribendis libris præ senectute. Viuens autem in supradicto monte viginti quinque annis, hoc habuit studium, vt ex propriis pecuniis & suis laboribus omnia cellaria compararet de Alexandriâ, & in omni fraternitate ministrabat infirmantibus: & erat videns eos à primâ luce vsque ad horam nonam, per singula ostia ingrediens monasteriola, ne quis fortè iaceret. Portabat autem vuam passam, mala granata, & similia quæ infirmis necessaria sunt. hanc exercuit conuersationem in senectute suâ. Qui moriẽs similem sibi dereliquit apothecarium, rogans eum hanc exercere administrationem: quinque enim millium monachorum habitantium in monte necessaria erat talis ministratio, propterea quòd eremus esset locus ille.

De sancto NATHANAEL, *& tentamentis eius à dæmone.*

CAP. VIII.

Heraclid. cap. 5.

FVIT alius quidam de antiquis monachis, nomine Nathanaël. Hunc ego non inueni; transierat enim de corpore ante aduentum meum ante annos quindecim: eos autem qui conuersati sunt cum eo, inueni. Interrogaui autem eos virtutem viri. Ostenderunt autem & mihi cellam eius in quâ habitauerat, sed tunc nullus habitabat in eâ, propterea quòd propior esset cuidam vico cohabitantibus sæcularibus. Ille enim eam tunc construxit, quando rariores erant serui Dei, qui dicuntur anachoretæ, id est, qui recedunt in secretiora eremi loca.

Nathanaël perpetuus cellæ inses.

Referebant autem hæc de eo, præcipuè quia tantam habebat patientiæ virtutem in cellâ, vt non moueretur à proposito suo. In quibus illusus in primis ab eo, qui omnes illudere festinat & decipit dæmone, tædio quodam oppressus, egressus est de primâ cellâ, & aliam construxit sibi prope quemdam vicum. Postquam autem perfecit eam, habitauit in eâ. Post tres verò menses affuit dæmon quadam nocte, tauream tenens sicut carnifex, indumentum habens quasi militis consutum, & faciebat strepitus de taureâ illâ. Ad quem ait beatus Nathanael: Quis es tu, qui talia præsumis super hospitiolum meum? Respondens autem dæmon, dixit ei: Ego sum qui de illâ aliâ cellâ te expuli, & veni vt & de hac te effugarem. Cognoscens autem quia illusus esset, reuertitur statim ad priorem cellam: & complens in eâ triginta & septem annos, non transiuit limen ostij cellulæ, contendens contra dæmonem.

Specie carnificis dæmon eum terret.

Certatio Nathanaël cum dæmone.

Qui tanta adinueniens, ostendebat ei vt eum compelleret egredi, quanta referre satis longum est. In quibus hoc. obseruans septem episcoporum sanctorum virorum visitationem, siue ex Dei promissione factam, siue ex tentatione maligni, paulominùs fecit eum excedere à proposito suo. Episcopi autem postquam orassent egredientes, non deduxit eos nec passum pedis. Dicunt ei ministri, id est diaconi: Superbam rem fecisti, vt non deduceres episcopos. Ipse autem dixit eis: Ego & dominis episcopis, omnique sæculo mortuus sum; habeo enim occultum propositum mentis meæ, & scit Deus cor meum, quâ de causâ non deduxi eos.

Septem episcopi visitant Nathanaelẽ.

Expauens autem dæmon de circumuentione hac, subornauit se ante nouem menses mortis eius, & efficitur quasi infans nouem annorum, minans asinum portantem panes 10 cophinis. Et propin-

Dæmon in pueri figurâ Nathanaëlem è cella euocare tentat.

Propinquans vespera profunda, ad eius cellam finxit cadere asinum. Et clamans quasi infans: Abba, inquit, Nathanaël, miserere mei, & da mihi manum tuam. Qui audiens vocem quasi infantis, aperuit ostium, & stans ab intus, dixit ei: Quis es tu, & quid vis vt faciam tibi? Dicit ei: Illius sum puerulus, & panes fero, propter quod conuiuium fratris ipsius est, & crastino Sabbato illucescente necessaria est ista oblatio. Deprecor ne despicias me, ne fortè à bestiis & leænis comedar. multæ enim sunt in illis locis. Stans autem & stupens beatus Nathanaël, commotis visceribus conturbatus, cogitabat intra se, dicens: Quia aut de mandato habeo cadere, aut de proposito. Post hæc autem cogitauit: Melius est me non transgredi, quàm tantorum annorum propositum perdere, in confusionem satanæ. Et cùm orasset, dicit loquenti ad se quasi infanti: Audi, infans, crede in Deum, cui seruio, quia si necessarium sit tibi adiutorium, transmittet tibi Deus, & neque leæna nocebit te, neque aliquis. Si autem tentatio, confestim reuelabit Deus. Et claudens ostium introiuit. Confusus autem dæmon quia superatus est, in turbinem resolutus est, quasi onagri exilientes, & fugientes, & sonos emittentes. Iste triumphus beati Nathanaël fuit, & hæc conuersatio, & hic finis.

Firmatus Nathanaël in proposito.

Confidentia.

Cap. IX.

De vitâ & mirificis gestis sanctissimorum virorum MACARII *Aegypty, &* MACARII *Alexandrini.*

Heraclid. cap. 6.

DE magnis & præcipuis, & sanctis ac beatissimis viris multa & incredibilia piget me dicere vel scribere, ne fortè mendacij opinionem feram. Quia autem perdit Deus omnes qui loquuntur mendacium, pronuntiauit Spiritus sanctus mihi: ergo non mentienti, famule Dei fidelissime, non discredas.

Psal. 5.

Distributio eorum qui Macarij dicti sunt. Macarius Ægyptius.

Duo namque Macarij erant, vnus quidem Ægyptius genere, alius verò ¹ gruratia vendens. Primùm ergo referam de Ægyptio, qui vixit annos nonaginta: itaque in solitudine fecit annos sexaginta, triginta annorum ingrediens iuuenis, & tantam consecutus est discretionem, vt dicerent eum * * neapoteponta, id est, iuuenem senem, propter quod & celeriùs profecit. Quadraginta enim annorum factus, contra spiritus dæmonum accepit gratiam sanitatum, & responsis diuinis dignus fuit. Huic commorabantur duo discipuli in solitudine interiori, quæ vocatur Scithi. Ex quibus vnus quidem erat minister eius iuxta eum, propter venientes curari ab infirmitatibus & languoribus suis; alius autê secessit separatim in cellulam. Tempore autem aliquanto transacto, præuidens spiritu inspecto oculo cordis, dicit illi qui ministrabat ei, vocabulo Ioannes, qui postmodum factus est presbyter in loco ipsius Macarij: Audi me, frater Ioannes, & acquiesce monitis meis: tentat te spiritus cupiditatis, ita enim vidi; & scio, quia si mihi acquiescis, confirmaberis in loco hoc, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo: si autem mihi inobediens fueris, exemplum Giezi veniet super te, cuius ex passione languesces.

**an νεαρογέρων?*

Spiritus cupiditatis.

Psal. 90.

4. Reg. 5.

Euenit ergo eum non obedire, & post dormitionem sancti Macarij, post quindecim annos ita elephantiosus factus est, fraudans quæ erant pauperum, vt non inueniretur in corpore eius liber locus, in quo quis digitum figeret. Et hæc est prophetia sancti Macarij.

De escâ autem eius & potu superfluum est enarrare, quando nec apud negligentiores inuenitur quis abundantiùs cibos percipere aut exquisitiùs in locis illis, tam pro indigentiâ eorum quæ minimè inueniuntur, quàm etiam & propter imitationem habitantium ibidem multorum monachorum. De alio autem eius studio dicebatur, eum sine intermissione excedere mente, & magis ampliori tempore Deo adhærere sensus eius, quàm in istius mundi habitatione. Huius feruntur multa miracula, quæ fecit Deus per eum: nam multos vexatos à dæmonibus, & diuersas ægritudines sustinentes curauit Dominus precibus eius.

Macarius in extasi frequenter.

Vir enim quidam Ægyptius concupiuit ingenuam mulierem maritatam; & non valens eam capere, locutus est malefico, dicens: Facito eam vt amet me, & ita age vt proiiciat eam vir eius. Accipiens ergo maleficus, sufficienter vsus est maleficio, & fecit eam equam videri. Videns autem vir eius veniens deforis, mirabatur quia in lecto eius equa iaceret, & cœpit plangere & eiulare; nam loquebatur animali, & responsum non dabat. Itaque deprecatus est presbyteros possessionis, & adducens, ostendit eis; qui non inuenerunt caussam vsque ad tres dies, neque fœnum accipiebat, quomodo equa; neque panem, sicut homo: vtroque priuabatur cibo. Ad vltimum, vt glorificaretur Deus, & appareret virtus sancti Macarij, ascendit in cor viri, vt deduceret eam in solitudinem. Et vinxit eam quasi equam, & duxit in solitudinem. Cùm appropinquaret ergo, stabant fratres iuxta cellam Macarij, litigantes & dicentes: Quid adduxisti huc equam istam? Dicit eis: Vt misericordiam consequatur. Dicunt ei: Quid enim habet? Qui respondit: Vxor mea erat, & in equam conuersa est; & hodie habet tertium diem, non gustans quidquam. Qui retulerunt sancto Macario intus oranti. Propterea enim reuelauerat ei Deus. Respondit ergo fratribus, & dicit eis: Equi vos estis, qui equorum oculos habetis; illa autem mulier non est transfigurata, sed solùm in oculis eorum qui seducuntur videtur equa. Et benedicens oleum, à vertice perunxit eam nudam, & superorauit, & statim fecit eam mulierem videri ab omnibus. Dans autem ei cibum, fecit eam manducare, & dimisit cum proprio viro, gratias referentem Deo. Et præcepit ei, dicens: Nunquam cesses à Communione. Hæc autem tibi euenerunt, quia per quinque septimanas non appropinquasti diuinis.

Maleficus mulierem maleficio equam apparere facit.

Oleo benedicto Macarius phantasma à muliere depellit.

Femina fuit maleficio obnoxia, quia rariùs communicabat.

Alia quoque puella ad eum deducta est, cuius obscœna corporis ita ex omni parte computruerant, vt consumptis carnibus, interiora quoque & secretiora naturæ nudarentur, ac vermium inde ebulliret innumera multitudo, ita vt non accederet quisquam ad eam præ fœtoris horrore. Hæc cùm allata à parentibus, & proiecta fuisset ante fores eius, miserans virginis cruciatus, Æquo animo esto, inquit, filia, hæc tibi ad salutem Dominus, non ad interitum dedit. Vnde prouidendum est magis, vt sanitas ma nullum tibi periculum inferat. Et cùm stetisset in orationibus per septem continuos dies, & oleum

Deest hoc Heraclidi.

oleum benedicens in nomine Domini, perungeret membra eius, ita eam sanam reddidit, vt & reparata naturæ qualitas, & perfecta muliebris in eâ species appareret, essetque ei de cetero inter homines conuersatio absque pristinæ infirmitatis obstaculo.

Vt homines lateat, in miculum effodit Macarius.

Aliud iterùm refertur eius gestum continentiæ in longo tempore. Sub terrâ fecit transitum à cellâ suâ vsque ad dimidium stadium, & speluncam constituit ad vltimum: & si quando ei plures molestabantur, occultè de cellâ suâ egrediens ibat ad speluncam, & nemo eum inueniebat. Referebat ergo nobis quidam de strenuis discipulis eius, quia eundo vsque ad speluncam, viginti quatuor orationes Dominicas faciebat, & reuertendo vigintiquatuor.

Mortuum excitat in fidei testimonium.

Deest hæc narratio Heraclidi. Est verbotenus in Ruff suprà lib. 2. c. 28.

De hoc egressa est opinio, quia mortuum suscitauerit, & suaserit hæreticum conuerti, non credentem resurrectionem corporum fieri: & famam obtinebat in solitudine. Dicebant enim, aliquando venisse ad eum hæreticum quemdam Hieracitam, quod genus hæreseos inuenitur apud Ægyptum. Hic cùm per multam loquendi artem plurimos fratrum, qui habitabant in eremo, conturbaret, ausus est etiam coram ipso fidei suæ asserere prauitatem. Cui cùm senior resisteret & contradiceret, ille verba simplicia argumentis callidis eludebat. Sed cùm videret sanctus fidem fratrum periclitari: Quid opus est, inquit, nos verbis contendere ad subuersionem audientium? exeamus ad sepulcra fratrum qui nos præcesserunt in Domino, & cui nostrûm concesserit Dominus resuscitare mortuum de sepulcro, sciant omnes quia illius fides probatur à Deo. Sermo hic placuit omnibus qui aderant fratribus, & processerunt ad sepulcra. Hortatur Macarius Hieracitam, vt euocaret mortuum in nomine Domini. At ille: Tu, inquit, qui proposuisti, prior euoca. Et Macarius prosternens se in oratione ante Dominum, vbi sufficienter orauit, eleuatis sursum oculis suis: Tu, inquit, Domine, quis ex duobus nobis rectam fidem teneat ostende, eleuato hoc mortuo. Hæc cùm dixisset, fratris cuiusdam nomen, qui nuper fuerat defunctus, euocauit. Cui ille cùm de tumulo respondisset, accedentes fratres continuò quæ superposita erant auferunt, & eductum eum de sepulcro, resolutis fasciolis quibus constrictus erat, exhibuerunt viuentem. Hieracita verò vbi hæc vidit, obstupefactus in fugam conuertitur. Quem fratres omnes insequentes, extra terminos terræ illius turbauerunt.

Dæmon comedens cibos resoluit, non digerit.

Huic oblatus est aliquando dæmonem patiens iuuenis à propriâ matre totâ conscissâ duobus funibus colligatus, & hanc habebat immissionē dæmonis: postquam mãducasset trium modiorú panes, & bibisset lagenam de aquâ, eructans in aëra soluebat escas. Ita enim consumebantur quæ deuorasset vel bibisset quasi ab igne. Est enim turma quæ dicitur ignita.

Dæmonum differentia voluntate diuersâ, nō substantiâ.

Diuersa sunt quippe dæmonú genera, sicut & hominum, non substantiæ, sed voluntates. Hic ergo iuuenis non sufficiente sibi escâ, propriam bibebat vrinam. Plangente ergo matre & deprecante sanctum Macarium, accipiens eum, imprecatus ac supplicans Deum, post vnam & secundam diem attenuauit passionem. Dixit ergo matri eius: Quantum vis vt comedat? Quæ respondit: Decem pondo panis. Corripuit ergo eam, quia multum dixit. Superorans verò ei vsq; ad septem dies, statuit ei in tria pondo, vt posset operari, atque ita curans eum, reddidit matri. Multa etiam & alia ferebantur de eo, quæ nimis prolixa sunt ad scribendum: sed ex his paucis etiam cetera opera eius noscuntur. Hunc ego non vidi; anno quippe ingressionis meæ in solitudinem quieuit.

Deest Heraclidi.

Quidam à Macario monachicam vitam expetit.

Quodam tempore cùm ad beatum Macarium quidam venisset desiderans in proposito monachorum seruire Christo, & deprecaretur sanctum senem, vt instrueret eum ac doceret, & ex fonte doctrinæ salutaris, quæ in eo per Spiritus sancti gratiam abundabat, confirmaret, & qualiter posset iuuante Domino insidias atque impugnationes maligni euadere, præmoneret; respondens beatus Macarius, dixit: Si verè desideras ex toto corde renuntiare huic sæculo, filiole, & adhærere Domino Saluatori, sicut dicit Propheta in psalmo: Adhæsit anima mea post te, me autem suscepit dextera tua. (*Psal. 62.*) parata enim est dextera Domini, confugientes ad se suscipere; oportet te renuntiare huic mundo, & omnes actus eius abijcere, sicut dicit Apostolus, scribens ad Colossenses: Mortui enim estis huic mundo, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. (*Coloss. 3.*) Cùm enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloriâ. Hæc audiens iunior, dixit: Crede mihi, beatissime pater, quia & mentē meam alienaui ab hoc mundo, & ab omnibus quę in eo sunt, vt iam tamquam mortuus degam in huius temporis vitâ. Cognoui enim, quoniam temporalia & transitoria atq; corruptibilia sunt omnia, quæ in hoc mundo videntur esse bona.

Idem à Macario ad sepulcra mortuorum eos maledicturus & laudaturus ablegatus.

Tunc dicit ei senior: Audi me, fili, & vade ad sepulcra mortuorum, & quamplurimis iniurijs, multis conuitijs, ac maledictis etiam & lapidibus eos detestare, vt prouocati irritentur aduersus te. His auditis, iunior statim perrexit ad monumenta mortuorum. cumque secundùm præceptum beati senioris multis eos, vt putabat, iniurijs affecisset, reuersus ad sanctum Macarium, dixit ei quod fecerat. interrogauitque eum senior, si nihil ei respondissent illi mortui? Et respondens, dixit: Nihil penitùs dixerunt, domine. Iterùm autem præcepit ei, dicens: Perge crastino die, & multis præconijs collauda & glorifica eos. Abijt iterùm frater ad sepulcra mortuorum, & cœpit laudare, honorificisque sermonibus glorificare eos, dicens: Vos magni estis & sancti, & similes apostolicis viris, & iustitia magna in vobis est. Et alias quamplurimas laudes cùm ad eos dixisset, reuersus ad cellam, dixit seniori: Ecce secundùm præceptum tuum, domine pater, laudaui & glorificaui illos mortuos, & nihil mihi penitùs dixerunt.

Mortuorū exemplo docetur nec maledictis moueri, nec laude extolli.

Tunc dixit ei sanctus Macarius: Considera, fili, quoniam sicut iniurijs & contumelijs exprobrasti illos mortuos, & nihil tibi locuti sunt; ita ergo & tu si vis saluus esse & in sancto proposito placere Saluatori nostro, imitare ipsum Dominum Saluatoremque nostrum, sicut dicit beatus Ioannes apostolus & euangelista: Qui dicit se in Christo manere, debet quemadmodum ille ambulauit & ipse ambulare. (*1 Ioan. 2.*) Vnde & in Euangelio quidem legimus, quoniam ipsi perfidissimi nostræ fidei æmuli Iudæi, multas iniurias, instigante humani generis hoste diabolo in Dominum nostrum Iesum Christum Saluatorem dixerunt,

Samati-

Samaritanum esse, & dæmonium habentem, & in Beelzebub principe dæmoniorum eiicientem dæmonia; nam & seductorem eum ausi sunt dicere: & hæc omnia patienter ipse pius Dominus noster Iesus Christus, cæli, terræ, & maris, omnium quoque eorum quæ in eis sunt creator, sustinuit; vt nobis patientiæ suæ, lenitans, & humilitatis præberet exemplũ. Nam si voluisset potentiam suæ maiestatis ostendere, & iniurias vindicare, omnem subitò mundum in chaos deduceret, & nec genus hominum, nec ipse saltem appareret mundus, sed in momento omnia interirent. Verumtamen noluit hæc facere inenarrabilis Christi Domini pietas bonitatis, qui non ad puniendum, sed ad saluandum venerat mundum. Ideò enim patienter omnia sustinuit, vt nobis exempla patientiæ & humilitatis ostenderet. Vnde & sequentibus se discipulis dixit: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. *(Matth. 11.)* Sed & omnes à sæculo sancti tam prophetæ quàm apostoli, opprobriis & iniuriis, ac diuersis afflicti tormentis, semper immobilem virtutem patientiæ & humilitatis tenuerunt, & nequaquam in humanis laudibus sunt decepti. Respuentes namq; inanis gloriæ præsentis vitæ vanos rumores, illam solam cæleste æternamq; gloriam concupiscunt qui Christo placere desiderant, quæ ex Deo est, & permanet in æternum: cuius claritatis splendorem nulla humana lingua potest exponere. Hæc ergo exempla patientiæ & humilitatis considerans, filiole, si quando irrogatæ tibi fuerint iniuriæ, fortissimè virtutem patientiæ & humilitatis custodi, imitans Prophetam, qui dixit: *(Psal. 37.)* Ego autem tamquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum: & factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Quod certè ad commonendum sensum nostrum quotidie in synaxi psallitur. Caue etiam, ne vanâ gloriâ laudeque hominum delectens, & perdas omnia quæ laborando in bonis operibus acquisiens, fructusque ieiunii, & abstinentiæ tuæ, vigiliarumque & orationum mercedem in æternâ vitâ non consequaris à Domino: *(Laus humana æternam mercedem euacuat.)* quia ipse dixit in Euangelio de eis qui laudes hominum quærunt: *(Matth. 6.)* Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Et alia multa sunt, quæ de cauendâ vanâ gloriâ sanctæ Scripturæ admonere non cessant. Caue ergo, ô fili, & neque ad irrogatas iniurias exardescat in iracundiâ animus tuus. Et si incitatum fuerit cor tuum, ipse tamen districtè in timore Domini refræna ab iracundiâ animum tuum, vt possis virtutem humilitatis ac patientiæ custodire: & tunc veraciter ostendis quod promisisti, dicens, quia tamquam mortuus degas in hoc mundo, si nihil turbulentum respondeas eis, qui tibi iniurias irrogant: sicut nec illi de monumentis mortui, in quos multas iniurias & conuitia dixisti, & nihil tibi penitùs responderunt. Ideoque oportet vt fortiter custodiamus virtutem humilitatis ac patientiæ, quatenus possimus ad cælestia præmia & ad æternæ vitæ gloriam peruenire, sicut dicit in Apocalypsi Dominus: *(Apoc. 3.)* Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.

(Deest Heraclidi.) Sanctus abbas Macarius commonebat sæpè discipulos suos, & docebat eos, dicens: Mementote semper, quia ante conspectum Domini omnipotentis conuersamini, qui prospicit omnium hominum cogitationes, & singulorum corda scrutatur. Quod etiam & sanctæ Scripturæ testantur, & Apostolus docet, & dicit: *(Hebr. 4.)* Viuus est enim sermo Dei & efficax, & acutior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad animæ diuisionem ac spiritus, compagum quoq; & medullarum, ac discretor cogitationum & intentionum cordis: & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius; omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius. Ideoq; si nos, fratres, pulsauerit delectatio carnis, & concupiscentia fornicationis, festinemus repellere & abiicere de corde nostro sordidissimam & pessimam cogitationem, inuocantes intentissimè adiutorium Domini nostri Iesu Christi in orationibus ac ieiuniis, vt virtute potentiæ suæ eripiat nos, & protegat, & côterat satanam sub pedibus nostris. Oportet ergo, vt etiam nosmetipsos pœnitendo & à peccatis abstinendo corripiamus, dicamusque ad animam nostram: Quoniam delectatio quidem corporis, quæ te malè oblectat, ad modicum tempus est: nam tormenta & cruciatus animæ & corporis, in igne æterno gehennæ in perpetuas permanent pœnas. *(Delectatio temporalis memoriâ æternæ pœnæ propulsanda.)* Illud etiam admonentes animam nostram, dicamus: Si erubescis homines similes tui peccatores, ne videant te peccantem, quare non magis reuereri & timere debes maiestatem Dei omnipotentis, qui omnium secreta cordium considerat, sicut & Apostolus ait: *(Hebr. 4.)* Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Talibus ergo cogitationibus si increpamus nosmetipsos, continuò timor Domini venit in corde nostro, & in amorem castitatis confirmatur anima nostra, etiam & ad omnia præcepta Domini facienda incitamur, adiuuante nos gratiâ Domini nostri Iesu Christi, qui seruientibus sibi in sanctitate & castitate promisit cælestia & æterna donare in illâ gloriâ futuri sæculi vitâ, cum Angelis sanctis in perpetui luminis splendore semper gaudere.

Vita & conuersatio alterius MACARII, *videlicet Alexandrini presbyteri, &* MARCI *monachi.* Cap. x.

(Heraclid. cap. 6.) ALIVM autem Macarium contemplatus sum Alexandrinum presbyterum, in loco qui dicitur Cellia, in quibus Cellis habitaui ego annis nouem: *(Macarius Alexandrinus.)* in quibus & tribus annis post me superuixit. Et quædam vidi apud eum, quædam autem audiui, quædam & ab aliis didici. Erat autem obseruatio eius hęc, quia si quid audiuit alicubi, modis omnibus hoc apprehendere festinabat. Audiens ergo à quodam, quia Tabennensiotæ monachi per omnem quadragesimam absque igne cibum sumunt, statuit septẽ annis quod per ignem transit non manducare, nisi olera cruda, & si quando inueniebatur, legumen infusum, nihil aliud gustans. *(Quadragesima obseruatio in cibis igne non coctis.)* Complens autem hoc, pro nihilo duxit huiusmodi vsum.

Audiuit iterùm de alio quodam, quia libram panis comederet; frangens sibi buccellatum, & condens in lagenam misit: decreuitque tantum comedere, quantũ posset manus afferre per os lagenæ. Et sicut referebat ipse, quia gaudès quidem apprehendebam amplius de fragmento panis, sed non permittebat eximere, pro eo quòd angustius esset foramen lagenæ: *(Victus eius ratio.)* vsque enim ad tres annos hanc habuit abstinentiam, quattuor aut quinque vncias comedens, tantumdem & aquam bibens.

bens. Nam vnum sextarium olei totum annum expendebat.

Somnum superare contendit.

Iterùm alia eius obseruatio talis fuit: Decreuit superare somnum, & sicut referebat, non intrauit sub tectum vsque ad viginti dies, vt vinceret somnum. Ita nimiu quidé æstu vrebatur per diem, per noctem autem constringebatur frigore, & (vt dicebat) nisi velociùs ingressus sub tectum fuissem, somnumque cepissem, ita mihi exsiccatum fuisset cerebrum, vt pænè excessum pateret mẽtis. Quanto ergo me, inquit, vici, tanto ad naturæ necessarium requirens somnum cessi.

A passione fornicationis tentatus culicum se morsibus exponit.

Iste aliquando tentatur est passione fornicationis, & condemnauit semetipsum in paludem Scithiensem, quæ est in solitudine, sedere nudum mensibus sex, vbi sunt culices sicut nebulæ, quæque etiam agrestium porcorum perforant pellem. Ita ergo perforatus est totus, & strumas fecit, vt putarent aliqui, quia elephantiosus esset factus. Veniens ergo post sex menses in cellam suam, de voce cognitus est, quia ipse erat Macarius.

Monumentum magorum Iannæ & Mambre adire statuit.

Desiderauit aliquando ipse in hortum sepulturæ Ianne & Mambre ingredi, sicut nobis retulit. Ipse autem hortus sepulturæ factus est à magis, qui potentes erant quondam apud Pharaonem. De quadris ergo lapidibus construxerunt opus, & sibimetipsis sepulcrum fecerunt, & multum aurum recondentes, plantauerunt etiam arbores: humectus est enim locus, in quo & puteum fecerunt. Quia ergo viam ignorabat, arbitrium quoddam sequebatur stellarum, sicut in maris pelago nauigantes obseruare solent. Ita in solitudinem ingrediebatur, accipiens ligaturam calamorum per vnumquodque miliarium indicij gratiâ figebat, vt semitam adinueniret vnde reuerteretur. Perambulans ergo diebus nouem, peruenit ad locum. Dæmon autem qui semper dimicatoribus Christi resistere solet, colligens omnes calamos, quos pro indicio sibi posuerat à miliario horti illius sepulcri, dum ipse requiesceret, ad caput ipsius posuit. Surgens igitur repperit calamos. Et hoc factum est, Deo permittẽte, ad eius probationem, vt non in calamis speraret, sed in columnâ nubis, quæ præcedebat filios Israël quadraginta annis in solitudine. Dicebat autem, quia castra dæmonum obuiassent ei, egredientium de illo horto, clamantium, inquit, quasi corui contra faciem meam, & dicentium: Quid vis Macari? quid vis monache? quid venisti in locum nostrum? Non potes manere hîc. Dixi ergo eis ego: Quia oportet me ingredi & videre. Ingrediente autem eo in hortum, occurrit ei satanas cum gladio euaginato comminans ei. Contra quem sanctus Macarius hoc dedit responsum: Tu venis ad me cum gladio, ego autem occurro tibi in nomine Domini sabaoth Dei Israël. Ingrediens ergo inuenit situlam æream dependentem, & catenam ferream super puteum, iam de multis temporibus resolutam, & fructus malorum granatorum, nihil intus habentiũ, propterea quòd aruissent à nimio solis ardore; abominationes etiam idolorum quamplurimas aureas. Ita ergo reuertens, venit post dies viginti. Deficiente ergo ei aquâ quam portabat & pane, in multam angustiam deuenit. Et cùm iam deficeret, apparuit ei puella, stans (sicut referebat) mundissimo linteo amicta, & habens hydriam stillantem aquæ, quam dicebat longè à se quasi stadium vnum. Et vsque dies tres ambulans, & videns eam cum hydriâ stantem, appropinquare non volebat, sicut somnians; spe autem videndi expectando confortabatur. Postea apparuit ei multitudo bubalarum, ex quibus vna quæ habebat vitulum stetit: sunt enim multæ in illis locis, & sicut ipse dicebat, decurrebat ei de vberibus lac. Et facta est vox desuper, dicẽs: Macari, accede ad bubalam, & suge. Supposuit ergo se ei, & lactatus resumpsit vires. Veniti; bubala illa vsque ad cellam eius lactans eum, & vitulum suũ non suscipiens.

Varia dæmonum apparitiones.

Descriptio sepulcri magorum.

Tentatur esuriens & sitiens.

Lactatur à bubala.

Deest Heraclid.

Reuersus ergo ad fratres cùm indicasset de opportunitate loci, multorum inflammati sunt animi, vt pergerent illuc cum eo. Sed vbi sancti patres senserunt animos iuuenum concitatos ad pergendum, represserunt eos salubri consilio, dicentes: Locus iste si verè, vt dicitur, à Ianne & Mambre constitutus est, non aliud de eo credendum est, nisi quòd diaboli opere ad deceptionem nostram forsitan præparatus sit. Si enim deliciosus est & abundans, quam requiem sperabimus in futuro sæculo, si hic delicijs fruimur? Hæc atque alia dicentes iuuenum animos represserunt. Licet enim diuersorum pomorum amœnus esset locus, & abundans omnibus necessarius, sed non posse dicebat adduci illuc plures fratres, ne fortè venientes per eremum à dæmonibus deciperentur. Multos enim aiebat esse dæmones, quorum fremitus & calliditates ferre multitudo fratrum insueta non posset.

Heracl. cap. 6.

Aspidis morsus non obfuit Macario.

Quodam tempore idem sanctus Macarius puteum fodiebat, & in proximo frutecto siluæ ab aspide percussus est. Qui mortiferum animal à faucibus apprehendens, manibus vtrisque scindens, dixit ei: Non permittente Deo, quare vsurpasti venire?

Diuersæ cellæ Macarij.

Habebat autem diuersas cellulas, vnam in mõnte Nitriæ, aliam in solitudine interiori Scethi, & aliam in loco qui dicitur Cellia: & quædam absque fenestris sunt, in quibus dicebatur sedere in quadragesimâ; alia angusta erat, in quâ iacens extendere pedes non poterat; alia autem latior erat, in quâ suscipiebat venientes ad se. Hic verè, donante gratiâ Christi, tantam multitudinem vexatorum à dæmonibus curauit, vt omnes mirarentur, & glorificarent virtutem Saluatoris nostri Iesu Christi, qui per eum operabatur magnifica.

Curat dæmoniacos.

Mulier curatur à paralysi per oleum sanctum.

Cùm autem nos ibidem essemus, oblata est ei virgo quædam de Thessalonicâ veniens, quę multis annis in paralysi laborabat. Hanc itaque vsque ad viginti dies oleo sancto perungens, & orationibus pro eâ insistens, sanam remisit ad propriam ciuitatem. Quæ postquam peruenit ad domum suam, multas oblationes direxit per diuersa sancta monasteria.

Macarius explorat austeritatem monachorum Tabennesiotarum.

Hic itaque Macarius audiens, quia magnam conuersationem & regulam disciplinæ Tabennesiotę monachi haberent, mutato habitu, accipiensque indumenta rustici, per dies quindecim ascendit in Thebaidam per solitudinem. Et ingressus monasterium Tabennesiotarum quærebat abbatem, vt eius præsentaretur aspectibus, virum sanctum, Pachomium nomine, probatissimum famulum Christi, gratiam prophetiæ habentem, cui occultatus est nutu Dei aduentus Macarij. Repræsentatus ergo, dixit ei: Deprecor te, domine sancte pater, suscipe me in monasterium tuũ, vt efficiar monachus. Dixit ei Pachomius: Iam senectute prouec-

protectus, abstinentiam non vales sustinere, fratres enim continentissimi sunt, & non ferens eorum laborem, scandalum passus, & egrediens detrahendo eis. Et non suscepit eum, nec prima nec secunda die, vsque ad dies septem. Cùm ergo perseueraret etiam ieiunus permanens, post hæc dixit ei: Suscipe me, abba, & si non ieiunauero sicut & alij fratres, operatusque non fuero sicut & illi, tunc iube me iactari foràs. Hæc audiens abbas, iussit fratribus vt susciperent eum. Est autem congregatio per singula monasteria mille quadringenti viri. Multorum enim monasteriorum beatus Pachomius pater erat, & multa millia monachorum congregatio erat, etiam & vsque nunc sunt Christi gratiâ largiente. Ingressus est ergo in monasterium. Transacto autem pauco tempore, superuenit quadragesima, & vidit singulos quosque addentes ieiunijs abstinentiæ. Quidam enim eorum post duos dies reficiebant, alij autem post quinque dies capiebant cibum, alij verò per totam noctem vigilantes orationibus insistebant, per diem autem opera manuum exercebant. Hic verò sanctus Macarius stabat in angulo, tam diebus quàm noctibus non discedens quòquam, vsquequò dies quadraginta complerentur. Aduenit & Pascha: neque tunc panem gustauit, neque aliud quodque pulmentum, nisi folia tantùm de caulibus, & hæc semel in septimanâ die Dominicâ sumebat. Nec discedebat de angulo illo, vbi elegerat stare, nisi tantùm corporalis necessitatis caussâ, & statim festinanter reuertebatur, & claudebat ostium super se, & nihil penitùs loquebatur, sed in silentio tantùm labia eius mouebantur. Et non cessabat continuè & sine cessatione in corde suo eloquia Domini diuinamque Scripturæ commemorationem meditari, & opera manuum incessanter exercere multo ampliùs quàm alij fratres. Hæc fratres videntes, penè omnes scandalizati sunt; murmurantesque dixerunt præposito monasterij: Vnde nobis hunc adduxisti, tamquam sine carne degentem ad condemnationem nostram? proijce eum: cognosce, quia valdè scandalizantur fratres in eo. Hæc audiens præpositus monasterij, admirans tam districtam conuersationem eius, orauit Dominum, dicens: Manifesta mihi peccatori seruo tuo, Domine, quid agere debeam. Et reuelatum est ei, quòd ipse esset Macarius. Eduxit autem eum foràs in oratorium, vbi altare positum erat, & amplectens osculatus est eum, & dixit ei: Verè vir beatus es, sancte Macari, & latuisti nos. Olim enim ex multo tempore desiderabamus videre sanctitatem tuam: & gratias agimus Domino nostro Iesu Christo, quia in spiritualibus bonis, maximeque in virtute abstinentiæ erudisti nos & paruulos nostros non alia sapere in conuersatione tuâ. Reuertere ergo ad locum tuum, non enim parum ædificasti nos, beatissime pater, & ora indesinenter pro nobis.

Quadragesima à monachis diuersimode obseruata.

Ieiunium portentosum Macarij.

Macarium reuelatione agnoscit Pachomius.

Quodam tempore visitationis atque ædificationis gratiâ perrexi ego ad eum, & inueni ante ostium atrij eius iacentem quemdam presbyterum, toto corpore vlceribus plenum, capitis autem eius etiam ipsa ossa computruerunt, qui ideò aduenerat, vt orationibus eius sanitatem reciperet. Sed sanctus Macarius non suscipiebat eum: ego autem prostraui me in terram ad pedes eius, & deprecabar vt susciperet eum. Respondensque vir beatus, dixit mihi: Indignus est vt sanitatem recipiat, sed magis increpa eum, & suade ei, vt non audeat accedere ad sacrosanctum altare Domini, & offerre sacrificium Domino, quia fornicando offert: propter hoc castigatur. Suade ergo ei vt resipiscat & condignam agat pœnitentiam, vt misericordiam à Domino mereatur accipere. Itaque ego egressus ad illum infirmum, dixi ei omnia. Et ille terribiliter conturbatus, intremuit, iurauitque quia in exitum vitæ suæ non vsurparet ad altare Domini accedere. Post hæc præcepit vt ingrederetur, suscepitque eum, & dixit ei: Credis quia Deus est quem nihil latet? Respondit: Etiam, domine. Dixit ei: Numquid potuisti illudere aut latere Deum? Respondit: Non. Ait ergo: Si ergo cognoscis tanti criminis peccatum tuum, & Dei castigationem intelligis, pro quâ caussâ tanti mali plaga in corpore tuo est, ideoque percussus es; cessa à malis tuis, & corrige de cetero, & confitere semper cum lacrymis pœnitentiæ, & intimo cordis dolore in conspectu Domini peccatum tuum, vt in die iudicij possis aliquam misericordiam ac pietatem Domini inuenire. Dedit ergo sacramentum se numquam peccare, neque ad sacrosanctum altare accedere, nec oblationem consecrare, sed sicut laici sortem habere. Itaque post hæc imposuit ei manum, & orauit pro eo ad Dominum, & in paucis diebus sanus factus est, capillique capitis eius creuerunt, & abijt sanus.

Presbyter cancro laborans ad Macarium accedit.

Cancro laborat, quia constans fornicationibus sacrificabat.

Post confessionem peccati & emendationis sponsionem à Macario curatur.

Ipsis diebus oblatus est ei iuuenis qui vexabatur ab immundo spiritu, & imposuit manum super caput eius, & aliam super pectus eius, & tam diu super eum orauit, vsquequò in aëra suspendit eum ille immundus spiritus: inflatus autem totus intumuit puer sicut vter, ita vt ex omnibus membris aquam funderet, & subitò clamans attenuatus est, ac redditus mensuræ suæ, tradidit ergo eum patri suo sanum, vngens eum oleo sancto, præcepitque vt per quadraginta dies, neque carnem ederet, neque vinum sumeret, & ita sanus redditus est.

Puer dæmoniacus sanatur per oleum sanctum, & aquam benedictam.

Abstinentia à carne & vino.

Referebat autem nobis idem sanctus vir Macarius, admonens vt caueamus, inquit, multiformes insidias dæmonum, quia quodam tempore nimis ei molestæ fuerunt cogitationes vanæ gloriæ, scilicet vt qualicumque modo eijcerent eum de cellâ eius, & de secretâ eremi conuersatione, suggerentes ei, vt ædificationis gratiâ ad remedium & sanitates hominum Romam pergeret, pro salute animarum multarum: fuerat enim ei gratia Domini contra immundos spiritus. Et cùm diutiùs insisterent ei huiusmodi cogitationes, & nec oranti ei cessarent, iactauit se pronus in terram, & extendit pedes suos à foris limen ostij cellulæ suæ clamans & dicens: Trahite, dæmones, trahite, ego enim pedibus meis non vado; sed si potestis, me hinc abducite: ego quippe testor Deum, quòd hic taceo ad vesperam. Sic ergo tacuit vsque ad vesperam. Postmodum surrexit ad consuetum opus Domini.

Nullâ arte dæmon eum à cellâ extrahere potest.

Referebat autem nobis de quodam fratre Marco, monacho nimis abstinentissimo: sanctus enim Macarius presbyter erat. Dicebat autem: Quia notaui mihi tempora, quando traditur sacrosancta Communio. Ego numquam dedi Communionem Marco monacho, sed Angelus dabat ei de altari: solum autem articulum manuum dantis videbam. Marcus autem iuuenis erat, & nouum ve-

Marcus eremita Eucharistiam ab Angelo accipit.

tusque Testamentum sacræ Scripturæ memoriter obseruauerat. Mansuetus vltra modum, castius super omnes. Cùm autem esset in vltimâ senectute sanctus Macarius, perrexi ad eū, & inueni ostium cellulæ eius clausum. Stans autem ad ostium, auscultabā quid diceret, vel cum quo loqueretur: audiebam enim eum loquētem. Putaui autem quòd aliquis cum ipso esset cum quo loqueretur. Ipse enim cùm centesimum ageret annū siquidem iam & dentes amiserat. Igitur cū esset solus, sibi ipsi litigabat, & quasi corpori suo dicebat: Quid vis ô tu qui malè senuisti? ecce iam & oleū accepisti & vinū. de cetero quid vis iam decrepite senû? Semetipsum increpans etiā vt & diabolus cōfunderetur.

Virtutes Marci.

Macarius iam capularis senex & sorum, & cum diabolo disputat.

Referebat nobis vir summæ sanctitatis Paphnuiius discipulus eius, quoniam quadā die leæna accipiens catulum suum cæcum, obtulit sancto Macario, & capite pulsans ostij eius ostium aperuit, & ingressa sedente sancto viro proiecit catulum ad pedes. Ipse autem accipiens eum, expuit in oculos eius, & orauit, statim aperti sunt oculi eius, & aspexit. Et lactauit eum leæna, leuauitque eum, & abijt. Alterâ die pellem ouinam grandem attulit ei leæna. Sanctus verò pellem videns, dicebat leænæ: Vnde tibi hoc, nisi quia comedisti cuiusdam ouem, fortsitan & pauperis? Quod ergo de iniustitiâ est, non accipio à te. Illa verò inclinans caput suum in pauimento, deprecabatur eum, & ad pedes sancti deposuit pellem. Ipse verò dicebat ei: Dixi tibi, quia non accipiam illam, nisi mihi promiseris vt numquam amodò contristes pauperes, deuorando quadrupedia eorum. Illa verò quasi consentiens nutu capitis sui, quasi promittebat: tunc suscepit pellem ab eâ. Et quid mirabile est, fratres, si Dominus creator omnium, qui leones Danieli prophetæ mansuefecit, ipse etiam & Macario leænam fecit esse mansuetam?

Paphnutius Macarij discipulus.

Macarius sputo illuminat cæcum leænæ catulum.

Leæna præmium adfert Macario.

Etiam feræ sanctos agnoscunt.

Dicebat autem, quia ex quo baptizatus est, non est locutus otiosum sermonem: sexagesimum habebat annum, ex quo erat baptizatus. Erat autem staturâ breuis, super labium tantummodò pilos habens & in summitate menti. Ex nimiâ enim abstinentiâ pili barbæ eius rari nati sunt. Huic aliquando confessus sum: Quid faciam, abba, quia cogitationes acediæ tribulant me, dicentes: Quia nihil agis, egredere de hac solitudine? Ipse autem dixit mihi: Dic eis, Quia propter Christum hic sedeo, & parietes istos custodio. Hæc pauca ex multis eius mirificis indicaui gestis.

Qua forma Macarij.

Palladius consulit Macarium.

De beato IOANNE abbate.

Cap. xi.

Deest Heraclidi.

DICEBANT sancti patres de sancto Ioanne, qui cognominabatur Colob, quia cùm de messis opere reuerteretur valdè fatigatus, repræsentabat se sanctis senioribus, factaq; cum eis oratione, statim pergebat ad cellam suā, & per multa tempora in silentio vacabat orationibus & lectionibus ac meditationi Scripturarum sanctarū, & opera manuum quotidie exercens, nullū ad se permittebat venire. Dicebat enim: Quoniam per occasionē in messis opere dispergitur, & peruagationem patitur mentis intētio, & ideò diuersis cogitationibus obligatur. Addebat autē sibi magis abstinentiam, dicens: Quia propter laborem messis, in diebus illis quotidie panē in saturitate edebam. Nunc autem quoniā in cellā meâ quiesco, oportet me abstinentiam & vigilias addere, vt compensetur & reparetur quod in illis diebus intermissum est.

Ioannes Colob cellæ amator.

Saturitatem mediâ castigat.

Quidam ex fratribus interrogauerunt hunc ipsum beatum Ioannem de crapulâ castrimargiæ. Et respondit eis, dicens: Quia Daniel propheta dixit: Panem in concupiscentia non comedi. Dicebat etiam monendo fratres: Considerate, dilectissimi, quoniam nihil fortius est in bestiis leone, & tamen propter ventrem suum cadit in laqueum, & illa feralis & magna fortitudo eius humiliatur. Tali etiam exemplo ipse beatus Ioannes instruebat fratres, dicens: Si voluerit Imperator aliquam aduersariorum obtinere ciuitatem, priùs escam eorum & potum interdicit, & ita necessitate contriti humiliantur, & imperio eius subijciuntur. Similiter quoque passiones ac vitia corporis nostri, si fame ieiuniorum ac labore macerentur vigiliarum, tunc etiam aduersariorum nostrorum, videlicet dæmonum, virtus humiliatur, quam per corporis nostri fortitudinem contra nos impiè solent exercere.

Dan. 10.

Ieiuniis & vigiliis vitia expugnanda.

De MARCIANO famulo Christi.

Cap. xii.

Deest Heraclidi. Theodoretus Philoth. cap. 3

SED & de famulo Christi Marciano simile exemplum referemus. Soror eius cum filio suo abijt ad eum in monasterium, vt post multa tempora visitaret eum. Ipse autem sororem suam accipere non acquieuit, nec videre: filium autem eius suscepit. Qui intentè deprecabantur eum & petebant, vt susciperet tunicam & pallium, quæ detulissent ei. Sed noluit penitùs suscipere, dicens: Ab infantiâ meâ vsq; in hanc horam Dominus meus me gubernauit, etiam vsque in finem exitus mei ipse mihi præbebit omnia quę necessaria sunt: non enim expedit hæc in carnalibus parentibus exspectare aut suscipere. Ille autem prostrauit se ad pedes eius, dicens: Non tamquam parenti, sed tamquam seruo Dei & monacho hæc offerimus. Respondens autem beatus abbas Marcianus, dixit: Per quot monasteria venistis de itinere ad nos? Qui respondens, dixit ei: Plurima monasteria transiuimus. Et quare, inquit, non dedistis ex his vestimentis eis, tamquam seruis Dei & monachis? Ipse verò respondens, dixit: Quia nulli aliquid dedimus. Ait ergo ad eum beatus Marcianus: Ecce manifestum est, quia non seruo Dei & monacho, sed tamquam parenti & propinquo vestro hæc ad me detulistis. Noluit ergo suscipere. Orationem autem pro eis studiosissimè faciens, pro salute animarum eorum Dominum deprecatus est, & dimisit eos. Præcepitque eis vt vlteriùs numquam venirent ad eum.

Marcianus sororem ad affectum non admittit.

Eleemosyna non ex naturali affectu cognata, sed ex pietate promiscuè danda pauperibus.

De VIRGINE quadam solo nomine.

Cap. xiii.

Heraclid. cap. 2.

NON autem prætermittam narrare etiam & de his qui contemptibiliter conuersantur, ad laudem scilicet eorum qui vitam emendant, & ad admonitionem legentium. Virgo quædam fuit in Alexandriâ, schemate quidem indumēti humilis, proposito autem mentis elata, diues in pecuniis nimis, numquam autem procedens, & neque peregrino, aut virginibus, seu ecclesiæ, vel pauperibus nummum aliquando porrexit. Hæc multis monitis patrum non abiecit siluam diuitiarum. Erat autem ei & genus non minimum, in quibus adoptauit sibi filiam germanę suę, cui nocte & die promittebat substantiam suam. A cælesti enim desiderio mētem alienatam gerebat. Species enim & in hoc errore diaboli est, sub occasione amoris propriæ generationis in auaritiâ laborare. Quia

Virgo specie humilis, sed animo elata & in pauperes dura.

Vt amica dotat, cælesti desiderio excidens.

autem

autem illi non pertinet propter genus, qui fratricidia & patricidia docet, manifestum est. Sed si videatur parentum sollicitudinem ingerere, non rectæ mentis motu hoc facit, sed vt animam iniustè facientis in auaritiæ laqueo obliget, sciens sententiam quia iniusti & auari regnum Dei non hereditabunt. Potest autem quisquis prudenter & rationabiliter, nec suam contemnere animam, & parētibus suis maximè si dehabent & egentiores sunt, consolationem præstare. Quando autem quis animam suam despicit conferendo suæ progeniei, subiacet legi, quia in vano de animâ suâ cogitat. Cantat autem sanctus psalmista Dauid de eis qui pro animâ suâ solliciti sunt in timore: Quis ascendet in montem Domini, id est, quia difficile; aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde, qui nō accepit in vano animā suam. Isti autem in vano eam accipiunt, putantes eam cum corpore dissolui, dū virtutes negligunt.

1. Cor. 6. *Quomodo quis possit cognatis succurrere absque animæ naufragio* *Psal. 23.* *Qui in vano animam suam accipiant.*

Hanc ergo virginem, vt ita dicam, volens flexam domare ad releuationem auaritiæ sanctissimus Macarius presbyter & præpositus pauperum leprosorum, composuit & inuenit artem huiusmodi: fuerat enim à iuuentute suâ cambiarius, quod dicunt gemmas distrahere, qui abiit & dixit ei: Lapides pretiosi smaragdi & hyacinthi incurrerunt mihi, & siue inuenticij sint siue furtiui dicere non possum; pretiosi autem sunt nimis, ita vt non possint æstimari quàm præclari habeantur. vendit autem qui habet eos quingentis solidis. Si placet tibi eos tollere, de vno lapide potes accipere quingentos solidos: alios autem in ornamento neptis tuæ præparabis. Virgo autem intentissimè audiens delectata est, & cadens ad pedes eius, dixit: Per sanctitatem tuam ne quis alius eos comparet. Inuitauit ergo eam presbyter, dicens: Veni vsque ad cellam meam, & vide eos. Quæ non acquieuit, sed adorans eum, dedit quingentos solidos, dicēs: Quomodo vis tolle eos, ego enim caussam non habeo. Ipse autem accipiens erogauit pauperibus. Tempore autem transacto, eò quòd magnæ opinionis ac reuerentiæ erat vir in totâ Alexandriâ amator Dei, & multùm misericors, (peruenerat enim vsque ad centum annorum eius senecta, cum quo etiam & nos commorati sumus,) reuerebatur eum commonere supradicta virgo.

Domus hospitalis leprosorum. *Sanctus Macarius quo astu virginem ab auaritiâ reduxerit.* *Macarius presbyter ad centum annos vixit.*

Ad vltimum inueniens eum in ecclesiâ, dixit: Rogo te, domine, quid iubes propter lapides illos pro quibus dedimus quingentos solidos? Qui respōdit, dicens ei: Extunc quo dedisti mihi aurum, tradidi illud in pretium gemmarum, & si vis venire & videre in hospitio vbi sunt, veni & vide; ibi enim iacent. Et si tibi placuerint, benè; sin verò, tolle quod tuum est, & vade. Quæ promptissimè perrexit ad cellam eius. erat autem hospitium pauperum, in quo leprosi iacebāt. In inferioribus quidem habebat mulieres, in superioribus verò viros. Adducens ergo eam, inducit eam in ianuā, & dicit ei: Quos vis videre priùs, hyacinthos aut smaragdos? Dicit ei: Quos ipse vis, domine. Et ait: Ecce isti sunt hyacinthi. Iterùm autē ipse deposuit eam in inferiora, & ostendens ei mulieres, dixit: Ecce smaragdi, si tibi placent, benè; sin autem, recipe quod tuum est. Itaque verecundiam passa, egressa est. Et abiens ex multâ tristitiâ, quia non secundùm Deum fecerat rem, infirmata est. Post hæc etiam gratias egit presbytero. Puella autem de quâ sollicita erat, post nuptias sine filiis defuncta est.

Pauperes & ægroti gemmæ & lapides maximè pretij.

Vita & conuersatio MOYSI *quondam latronis.* CAP. XIV.

QVIDAM Moyses nomine, Æthiops genere, seruus cuiusdam fuit curialis, quem propter multam peruersitatem & furta & latrocinia proiecit dominus eius. Dicebatur enim quia vsque ad homicidia peruenisset. Compellor enim dicere mala eius, vt ostendam virtutem patientiæ eius.

Heraclid. cap. 7. *Mira hominis ad Deum ex summâ miseriâ conuersio.*

Dicebatur ergo quia dux latronum erat, sicut ex ipsis operibus eius ostenditur in furtis & latrociniis. Denique cuidam pastori malitiam retinens, subitò voluit in nocte irruere & interficere eum: perquisiuit autem loca vbi caulas haberet ouium; indicatumque est ei, quia trans Nilum esset, irrigato flumine, & tenente in latū miliario. Ille mordicus tenens gladium in ore, tunicam imposuit super caput suum, & transnatauit fluuium. Dum ergo ille natatet, ita studuit pastor ille se occultare & latere. Nam ille vtpote latro quatuor arietes occidit, & ligans eos, trahensque per flumen iterùm renatauit. Et regressus de flumine excoriauit eos, & comedens optima quæque carnium, reliqua in vina distraxit, bibitque decem & octo calices. Statimque quinquaginta milliaria itinere sub die fecit, & peruenit ad locum vbi erant socij eius. Iste ergo talis ac taurus in tantis malis conuersatus est.

Quæ fuerit conuersionis occasio.

Quodam tempore à quodam viro religioso audiens verbum Dei, & in die iudicij futuram examinationem inter iustos & peccatores, inter criminosos & sanctos, ac etiam inter amaras gehennæ & ignis æterni pœnas, & cruciatus sine fine in tenebris exterioribus, quæ præparata sunt iniquis & peccatoribus. Item audiens æternam gloriam, & æternos honores, & requiem in regno cælorum inter Angelos sanctos quæ præparauit Deus sanctis & iustis, seruientibus sibi, compunctus corde cœpit amarissimè flere cum gemitu & eiulatu. Ingressusq; monasterium, dedit se in pœnitentiam, & cruciabat semetipsum in multis lacrymis, indulgentiam & veniam peccatorum suorum de pietate & misericordiâ à Domino postulando, & ita permansit in monasterio.

Deest Heraclidi.

Quodam tempore in cellulam eius latrones ingressi sunt, ignorantes quis esset. Erant autem quatuor: quos ligauit simul sicut zabernam de paleis, & imposuit eos sibi in dorsum, & detulit eos ad ecclesiam fratrum, dicens: Quia iam mihi non expedit nocere aliquem, quod iubetis de istis disponite. Tunc illi latrones cognouerunt, quòd ipse esset Moyses qui fuerat sceleratissimus inter latrones, & compuncti sunt corde, glorificantes Deum, qui non repellit peccatores, sed suscipit pœnitentes, vt saluentur in æternâ salute. Et hæc dicentes, vt dixi, compuncti sunt corde, & dederunt se in pœnitentiam, abrenunciantes omnibus malis actibus & concupiscentiis, carnalibusq; desideriis.

Heraclid. cap. 7. *In Moysem è latrone monachum latrones quatuor irruunt, quos ipse simul alligat.*

Huic Moysi institerunt dæmones, secundùm consuetudinem eius antiquam luxuriam fornicationis ingerētes ei. Qui tam validè tentatus est, sicut ipse referebat, vt paulominùs de proposito excideret suo. Itaque ex hoc validiùs abstinebat, & vigilias ampliùs addebat sibi, & opera manuum propensiùs exercebat, tabefaciens corpus suum. Denique proposuit sibi se non dormire iacentem in mattulâ, sed per totam noctem stando in cellâ orabat, & psalmodiam explebat. Nam parietibus se re-

Fornicationis tentationem ingeniâ & vigiliâ profligat.

se reclinans, parum quid somni capiebat. Iterùm posuit sibi obseruantiam aliam. Egrediebatur noctibus, & ibat per cellas seniorum, & tollebat hydrias eorum, in quibus illi sibi hauriebant, & portabat illis aquam: in longinquo enim habebant aquam, & quidam duo milliaria, alij autem etiam & quinque millia. Quadam verò nocte non sufferens dæmon feruentem eius fidei conuersationem, inclinato eo in puteum dum hauriret aquam, percussit eum in renes de retrò, & reliquit eum: denique de nimio dolore obmutuit, & remansit velut mortuus. Aliâ die veniens quidam haurire aquam, inuenit eum iacentem, & nuntiauit beato Isidoro presbytero Scithij, qui misit; & leuauerunt eum, & detulerunt ad ecclesiam, & propè per annum ita infirmatus est, vt vix resumeret vires suas. Dixit autem ei Isidorus presbyter: Quiesce, Moyses, & noli indiscretè præsumere, sed magis cum discretione tam abstinentiam quàm vigilias & opera manuum exerce. Respondens autem Moyses ait: Non quiescam, beatissime pater, vsquequò quiescant, adiuuâte me gratiâ Domini, immundissimæ cogitationes & somnia, quæ immittunt nequissimi dæmones, sicut scriptum est: Persequar inimicos meos, comprehendam illos, & non conuertar, nec quiescam donec deficiant. Videns autem beatissimus Isidorus fixam in Domino fidei eius constantiam, surrexit & expandit manus ad orationem, dixitq; ei: In nomine Domini nostri Iesu Christi, donante gratiâ eius, ex hodiernâ die iam quieuerunt somnia quæ inquietare te solebant. Igitur glorificans & gratias agens Saluatori Domino, reuersus est ad cellulam suam. Post aliquod autem temporis interrogauit eum Isidorus presbyter de molestiâ cogitationum carnalium. Et ille respondens dixit: Protegente me Christo Domino, & orationibus tuis, nihil tale patior. Huic ergo Deus donauit gratiam, ad effugandos ex obsessis corporibus dæmones, ita vt minùs eas nos magis timeamus, quàm ille dæmones. Hæc conuersatio Moysi Æthiopis, qui etiam ipse erat inter magnos annumeratus patres. Defunctus est autem annorum septuaginta quinque. Reliquit verò discipulos, monachos septuaginta.

Moyses noctu hydrias monachorum replet aquâ. *Dæmon in Moysem irruit.* Psal. 17. *Moyses obit annorũ 75.*

CAP. XV. Heracl. cap. 25. Euagrius Origenista fuit.

Vita EVAGRII.

BEATI Euagrij verè Deo digni diaconi, & eruditissimi in diuinâ scientiâ viri, non est iustum silere vitam, sed oportet hanc scripturę mandare ad vtilitatem legentium, & gloriam Saluatoris nostri Iesu Christi. Quam etiam paulò latiùs exponere debemus, quomodo conuersationem suam, auxiliante gratiâ Christi, dignam Deo exhibuit. Defunctus est autem, cùm esset in solitudine annorum quinquaginta quatuor. Hic ergo lector ordinatus est à sancto Basilio episcopo. Vidensque irreprehensibilem eius conuersationem beatissimus & admodum clarus in doctrinâ Christi Gregorius Nazianzenus episcopus, prouexit eum ad diaconatus officium. Exinde in magnâ synodo Constantinopolitanâ coniunctus est beato Nectario, eiusdem ciuitatis episcopo. Cùm esset ergo instructissimus in diuinis Scripturis, contra omnes hæreses florebat, in magnâ ciuitate, etiam eloquio potentissimo, vt ex hoc nimis ab omni ciuitate cum honore & dilectione haberetur. Vnde fascinatio nugacitatis diabolicæ, quæ insectatur obscurare bona, immisit in corde eius cogitationes desiderij carnalis concupiscentiæ muliebris. Denique sicut postmodum nobis ipse referebat, adamauit eum mulier, quæ erat magnifici cuiusdam de primaribus palatij viri vxor. Euagrius autem timens Deum, & verens propriam conscientiam, ac præ oculis ponens magnitudinem confusionis, maximeque in gaudentes hæreticos, orabat Dominum, deprecans Saluatorem Christum, vt impediretur tam rabida mulieris contra se instantia. Nam ipse quidem volebat recedere, sed non valebat colligationibus obsequiorum eius detentus. Postquam autem multis precibus exorauit Dominum, vt liberaret eum à peccato maximo, quod opere pænè perpetrabatur, affuit ei angelica visitatio in schemate * præfectiani, & rapiens eum perduxit ad prætorium præfecti, & misit eum in custodiam carceris, ferreisque catenis ceruicem & manus eius colligauit. Sed pro quâ caussâ hoc pateretur, non dicebat ei.

Euagrius lector à sancto Basilio creatus. *Gregorius Nazianzenus ordinat eum diaconum.* *Versatur apud Nectarium CP. episc.* *Euagrius agitur concupiscentiâ in mulierem.* *Visione deterretur ab amore libidinoso.*

Ipse autem in conscientiâ suâ nouerat quâ de caussâ hæc sustineret. Arbitrabatur enim quòd vir illius matronæ interpellasset accusans eum. Cùm autem vehemẽter angeretur, audiebat enim strepitum & voces aliorum qui diuersis suppliciis torquebantur apud iudicem pro criminalibus caussis, & ideò permanebat valdè territus, & contremiscens. Cùm autem transfigurasset se Angelus qui visionem concinnauerat, quasi in figuram eius amici, qui valdè diligebat eum, dixit ei cùm teneretur in vinculis inter quadraginta reorum personas: Quid hîc teneris, domine diacone? Respondit Euagrius, dicens: In veritate tibi dico, non noui quapropter hîc teneor; suspicio autem mihi est, quia vir ille magnificus expræfectis interpellauit contra me iudicem, irrationabili zelo percussus, & timeo ne fortè pecuniis iudex corruptus, tormentis me subijciat. Respondens, dixit ei: Si audis me amicum tuum, non expedit tibi in ciuitate hac conuersari. Respondens autem Euagrius, dixit ei: Si Deus liberauerit me de angustiâ & circumuentione hac, & videris me in Constantinopoli, scito quia iustè sustineo pœnas. Ait ei: Affer Euangelium, & iura mihi in Euangelio, quia recedes de ciuitate hac, & sollicitus eris de salute animæ tuæ, & liberabo te de hac necessitate.

Angelus in amici cuiusdam nomine specie Euagrium solatur. *Iurat Euagrius super Euangelia, se egressurum ciuitate ad uitandum periculum.*

Detulit ergo Euangelium, & iurauit, dicens: Quia vnâ solùm die vt vestimenta mea possim in nauim mittere, remoror. Et sacramento dato, redijt de excessu quem perpessus in nocte fuerat. Et exsurgens cogitauit apud se, quia licet in excessu fuit sacramentum, sed tamen iuraui. Et mittens omnia quæ habebat in nauim, venit Ierosolymam. Suscepit autem eum beata Melania, quondam senatrix Romana, cuius filij & nepotes sunt primi in senatu, nunc autem famula Christi vera.

Venit Ierosolymam, & à Melaniâ excipitur.

Iterùm autem diabolus indurauit cor eius tamquam iuuenis. Cœpit etiam ibi mutare vestes eius, & in eloquio sermonis exaltabatur in gloriâ vanâ. Deus autem qui propter suam magnam misericordiam impedit occasiones perditionis nostræ, permisit vt nimietas febrium tabefaceret corpus eius, & infirmitate longâ laceraretur per sex menses.

Rursus ad sæculum redire tentat.

Adhibentes enim ei medici diuersa medicamina, nihil proficiebant. Tunc dixit ei sancta Melania: Non mihi placet, fili, tam longa infirmitas tua: dic ergo mihi quæ sunt in corde tuo, non enim est absque permissu Dei hæc infirmitas tua.

Morbo reuocatur Euagrius.

Et

Et ſtatim confeſſus eſt omnia quæ in animo eius erant. Ait ei famula Dei: Promitte nunc corā Deo, quia teneas promiſſionem ſolitariæ vitæ quam Domino ſpopondiſti, & licet peccatrix deprecor Dominum, vt detur tibi tempus vitæ, quatenus adimplere poſſis quæ pro ſalute animæ tuæ ſtatuiſti. Ipſe verò acquieuit ſalutaribus monitis eius, & in paucis diebus ſanus factus, petijt & deprecatus eſt, vt famula Dei pro ſe oraret. ipſa enim veſtimenta monachilis propoſiti iuduerat. Egreſſus autem, profectus eſt in montem Nitriæ qui eſt in Ægypto, in quo habitauit duos annos. Tertio autem anno ingreſſus eſt ſolitudinem, & ibi conuerſatus eſt quatuordecim annis in his quæ dicuntur Cellia. Comedebat autem libram panis in die, & in tres menſes * Italicum olei, nam nihil coctum ſumebat in cibum, nec aliquid de pomis guſtabat, vir certè ex multa opulentia & abundantia deliciarum veniens. Faciebat autem in die orationes centum, exceptis vigilijs nocturnis. Scribebat verò vt de opere manuum ſuarum ſumeret cibum: pulchrè enim ſcribebat ** libralem manum. Intra paucos ergo annos lumen ſcientiæ, & veritatis, & diuinæ ſcientiæ, & diſcretionis ſpirituum gratiam à Domino Chriſto percipere meruit. Quantos autem libros & expoſitiones de diuinis Scripturis conſcripſit, manifeſtum eſt omnibus, & maximè his qui præclara eius opuſcula admirantes, ad fidem Domini Saluatoris relicto errore conuerſi ſunt. Nam & ad inſtructionem ſanctæ monachorum conuerſationis multa ex diuinis Scripturis, & nimis apta teſtimonia contra vitia & impugnationes immundorum dæmonum, continens eius valdè admirabilis & ſalutaris doctrina eſt.

Amictu monaſtico induitur.

Auſteritas eius, qui delicatam vitam ſuerat ſectatus.

Varia ſcribit.

Vt fregerit dæmonum impetus.

Hunc aliquando grauiter impugnabat fornicationis dæmon, ſicut ipſe referebat nobis, & per totam noctem tempore hiemis nudus ſtetit ſub aëre, ita vt congelarent omnes carnes eius.

Alio iterùm tempore impugnabat eum ſpiritus blaſphemiæ, & per quadraginta dies ac noctes non intrauit ſub tectum, ita vt corpus eius ſicut irrationalis animalis ** rhinocerotis duceret.

Huic quodam tempore dæmones tres in die ſuperuenerunt, de verbo fidei conquirentes. Et vnus quidem dicebat, ſe Arrianum eſſe, alius Eunomianum, alter verò Apollinariſtam. Et iſtos per diuinæ Sapientiæ gratiam, dum de teſtimonijs ſanctarum Scripturarum concluderet, illi ſubitò conturbati, & magnum ſtrepitum facientes, phanthaſma ſchematis eorum diſſolutum eſt, & nuſquam comparuerunt. Frequenter autem à dæmonibus flagellatus eſt: ſed diuina gratiâ eum adiuuante, ſuperabat malignitatem eorum.

Sextodecimo verò anno conuerſationis eius, in quibus nihil coctum in cibo accipiebat neceſſitate corporis, propter infirmitatem ſtomachi coctum cibum accipere compulſus eſt. Panem quidem iam non contigit. Olera verò & priſanas, ac legumen vſque ad duos annos accipiens, ita defunctus eſt, communicans ſacroſancta myſteria in eccleſiâ, in die Epiphaniæ Domini.

Crudis viuit.

Epiphaniæ feſto communicabat.

Referebant autem nobis qui circa eum erant, & obſeruabant eum, quia ante vnum diem mortis ſuæ dixit: quia iam tertius annus eſt, ex quo non moleſtor à carnali concupiſcentiâ. Certè poſt tantam & talem vitam, & aridam abſtinentiam, & labores, ac dolores, & orationes ſine intermiſſione. Huic in monaſterio degenti nunciata eſt mors patris ſui; qui dixit nuntianti ſibi: Ceſſa blaſphemare, meus enim pater immortalis eſt.

Non afficitur morte patris ſui.

De Cronii presbyteri vitâ, & de Evlogii longanimitate. Cap. XVI.

Cronivs preſbyter eccleſiæ Nitriæ, retulit mihi dicens: Quia dum iuuenis eſſem in monaſterio nimiam patiebar acediam. vnde fugiens cœpi vagus per eremum ambulare, & perueni vſque ad montem vbi ſanctus Antonius degebat, id eſt, inter medium Babyloniæ & Heracliæ in vaſtiſſimâ ſolitudine, quæ ducit ad mare rubrum. Veniens ergo in monaſterium ſecus flumen, quod dicitur ** Piſper, vbi eius ſedebant diſcipuli Amatus & Macarius, qui & ſepelierunt eum, exſpectaui dies quinque, vt viderem ſanctum Antonium. Dicebant enim eum venturum ad illud monaſterium, aliquando quidem poſt decem dies, aliquando autem poſt viginti dies, quemadmodum ei Dominus reuelaſſet pro vtilitate aduenientium in monaſterium.

Heraclid. cap. 9.

Cronius fugit è monaſterio.

Locus ſolitudinis ſancti Antonij.

Quamplurimi ergo eramus congregati fratres, diuerſas habentes neceſſitates, in quibus & Eulogius quidam Alexandrinus, & alius leproſus, qui ſimul aderant pro tali cauſſâ. Hic Eulogius ſcholaſticus erat, & eruditus vir; qui amore diuino compunctus, abrenuntiauit turbis vrbium, omnemque ſubſtantiam ſuam diſtraxit & erogauit pauperibus, ſicut ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi. Et in Euangelio dicente Domino: Beati miſericordes, quia ipſi miſericordiam conſequentur. Itaque paucos denarios in vſus proprios reſeruauit, cogitans apud ſemetipſum, Quia operari proprijs manibus non valeo, nec in monaſterij congregationem ingredi poſſum. Inuenit ergo quemdam in plateâ iacentem leproſum, qui nec manus habebat nec pedes, cuius tantummodò lingua vigebat. Stans autem Eulogius prope eum orauit Dominum, & poſuit quaſi pactum cum Domino, dicens: Domine, in nomine tuo leuabo hunc leproſum in domum meam, & miniſtrabo ei, & repauſabo eum vſque ad mortem, vt propter hunc & ego inueniam miſericordiam tuam. Dona ergo mihi, Chriſte Domine, patientiam ad huius obſequium. Et accedens ad leproſum, dixit ei: Si vis, pater, ſuſcipio te in domum meam, & repauſabo te. At ille reſpondens dixit: Si digneris facere, gratias ago. Adduxit ergo aſinum, & leuauit eum, & duxit in domum ſuam, & adhibebat ei curam diligenter.

Paſch. c. 19 num. 3.

Eulogius Alexandrinus.

E ſcholaſtico monachus.

Pſal. 111.

Matth 5.

Leproſum debilem membris curandum ſuſcipit.

Ita per annos quindecim gubernabatur, & accipiebat curam de manibus Eulogij, & condignè nutriebatur. Poſt quindecim autem annos inſidiatus eſt ei diabolus, & clamare cœpit contra Eulogium, multiſque iniurijs & detractionibus afficere virum. Dicebat enim ei: Multa mala commiſiſti, fugitiue forſitan domini tui: alienas pecunias furatus es, & per me vis à peccatis tuis liberari. Et clamabat: Iacta me in plateam vbi antè iacebam, carnes deſidero manducare. Hoc cùm audiſſet Eulogius, obtulit ei carnes in cibum. Iterùm ille clamabat: Non acquieſco, ſed vt dixi, iacta me in plateam, populos volo videre, iacta me vbi me inueniſti. Forſitan ſi manus habuiſſet, exſuffocare ſe potuit, in tantum eum dæmon exagitabat.

Mira in leproſum Eulogij humanitas.

Leproſus agitur ſpiritu dæmoniaco, & in Eulogium murmurat.

Perplexus quid agat de leproso Eulogius consulit patres.

Ideoque valdè sollicitus Eulogius, perrexit ad monasteria virorum Dei, & dixit eis: Quid faciam, domini mei patres, quia in desperationem me inducit leprosus iste? Proiicere eum timeo, quia Deo dexteras dedi, & promisi vsque ad mortem tenere & repausare eum. Si ergo non proiecero eum, sed per violentiam tenere voluero, pessimos dies & amarissimas noctes faciet mihi. Ad hæc illi dixerunt ei: Dum adhuc in corpore est magnus ac beatissimus famulus Dei pater Antonius, ascende in nauim pariter cum illo leproso, & vade in monasterium vbi monachi eius sunt, & exspecta ibi vsquequò dum egreditur de speluncâ, & veniat ad monasterium, & quidquid dixerit tibi, hoc obserua, & acquiesce eius sententiæ. Deus enim tibi per ipsum dicet. Misit ergo leprosum illum in nauim, ipseq; pariter ascendit. Et nauigantes venerunt ad monasterium discipulorum beati Antonij. Euenit autem in aliâ die, vt veniret pater Antonius, iam vesperâ peractâ sicut referebat Cronius. Quando autem adueniebat in monasterium, hanc habebat consuetudinem: vocabat Macarium, & interrogabat eum, dicens: Frater Macari, venerunt aliqui fratres huc? Respondebat: Etiam, venerunt. Iterùm interrogabat: Ægyptij sunt an Ierosolymitæ? dederat enim eis signum, dicens: Quando videritis inquietiores, dicite: Quia Ægyptij sunt: quando autem religiosiores, dicite, Quia Ierosolymitæ sunt. Interrogauit autem secundùm consuetudinem, Fratres Ægyptij sunt an Ierosolymitæ? Respondit Macarius & dixit: Quia mixti sunt. Quando autem dicebat: Quia Ægyptij sunt; iubebat beatus Antonius vt pulmentum lenticulæ apponerent eis cibum, & quando refecissent faciebat eis orationem, & dimittebat eos. Quando autem dicebat: Quia Ierosolymitæ sunt, sedebat per totam noctem, disputans cum eis de verbis Dei quæ ad salutem animæ pertinent. In illâ ergo vesperâ sedebat, & vocabat omnes fratres. Qui cùm aduenissent, subitò vocauit, Eulogium tertiò, cùm nullus indicasset ei nomen eius. Eulogius autem non respondebat ei; arbitrabatur enim quòd alium Eulogium ex monasterio vocaret. Tunc dicit ei: Tibi dico Eulogi, qui ab Alexandriâ venisti. Respondit Eulogius & dixit: Quid iubes, domine? Interrogauit eum Antonius, Quid huc venisti? An Eulogius: Et quis reuelauit tibi nomen meum, caussamque manifestauit? Dixit ei Antonius: Scio propter quid venisti, sed coram omnibus edicito, vt & ipsi audiant. Eulogius dixit: Hunc leprosum inueni iacentem in plateâ, & leuaui eum, & promisi Deo vt eum repausarem quatenus & ego saluus efficiar, & ipse per meum obsequiũ repausationem habeat. Et quia post tot annos recedere vult à me, & nimis exacerbat me, dum festinat recedere, & cogitaui proiicere eum, ideò ad sanctitatem tuam veni, vt mihi des consilium quid agere debeam, & ores pro me. nimis enim sollicitus sum, & tribulor pro istâ caussâ. Tunc austero vultu respiciens eum Antonius, dixit: Tu proijcis eum? sed qui fecit eum, non proiicit eum. Iactas eum tu? sed suscitabit Deus meliorem te, & consolabitur eum. Et silens Eulogius pauefactus est. Item beatus Antonius cœpit asperioribus verbis increpare leprosum illum, & clamans dicebat ei: Leprose inueterate dierum malorum, indigne cæli & terræ, non quiesces blasphemare Deum? Ignoras, quia Christus est qui ministrat tibi. Quomodo audes aduersus Christum talia proloqui? Numquid non propter Christum semetipsum seruum se exhibuit Eulogius ad tuum ministerium? Increpans ergo & hunc reliquit.

Sanctus Antonius magnus dictus. *Hospitum discretio.* *Qui Ægyptij, qui Ierosolymitæ monachi dicebantur S. Antonio.* *Exhortationes sancti Antonij.* *Sancto Antonio reuelatur nomen Eulogij.* *Eulogius à sancto Antonio consilium poscit.* *Non proijciendi egeni & ægroti.* *Obiurgatio leprosi.* *Instruitur in ægroto Christum agnoscendum.*

Dimittuntur in pace Eulogius & leprosus.

Post hæc coram omnibus dixit eis quæ expediebant saluti animæ eorum, admonens Eulogium & leprosum, vt non separarentur ab alterutro, Sed in cellam vestram, inquit, pergite: incontinenter enim vos visitat Deus: & tentatio hæc euenit, quia vterque circa finem estis, & coronæ vobis præparantur: ne veniens Angelus non inueniat vos in eodem loci proposito, & perdatis tanti temporis mercedem boni operis. His auditis cum festinatione reuersi sunt ad propriam cellam. Et post quadraginta dies defunctus est Eulogius, & post tres dies similiter requieuit leprosus. Post aliquot verò dies Cronius de Thebaidâ descendit in monasterium Alexandriæ, & inuenit quosdam fratres diem tertium leprosi celebrare, quosdam autem quadragesimum Eulogij. Agnouit ergo Cronius & obstupuit, & accipiens Euangelium proposuit fraternitati, & iurauit referens eis, quomodo omnia quæ euenerunt Eulogio & leproso, prædixit beatus Antonius.

Obitus Eulogij & leprosi. *Commemoratio defunctorum.*

Pasch. c. 19. num. 4. Vita Antonij cap. 38.

Etiam hoc referebat nobis Cronius: Quia in nocte illâ dum verbo Dei prolixiùs nos doceret sanctus pater Antonius, & hoc intulit, dicẽs: Quia annum integrum oraui vt reuelare mihi dignaretur per gratiam suam Dominus locũ iustorum & peccatorum. & vidi excelsum quemdam gigantem vsque ad nubes pertingentem, manus extentas habentem, & subter eum stagnum velut mare, & ignis flammabat, feruebatq; velut caldaria, & videbam animas velut in specie auium volantes, & quantæcumque quidem superuolabant manus eius & caput, saluabantur, & vsque ad cælum perueniebant; quantæ autem vsque ad manus eius peruenissent, non valentes superiùs volare, percutiebat eas manibus suis, & allidebat, cadebantque in stagnum feruens. Audiui quoque vocem dicentem mihi, has esse animas peccatorum: nam illas quæ gigantem illum superuolant, ipsas esse animas iustorum, quas pondus peccati non grauat, & ideò possunt ad altiora conscendere, quæ in paradiso Dei saluantur: aliæ autem sunt peccatorum, quæ ideò in infernum demerguntur, quia non egerunt pœnitentiam dum in corpore erant, vt indulgentiam peccatorum vel criminum suorum à Christi Domini pietate mererentur accipere, nunc autem traduntur ad infernorum tenebras, vbi est fletus & stridor dentium præ nimietate pœnarum æternarum.

Antonij visio de animabus iustorum & damnatorum. *Paradisus & infernus.*

Vita & sufferentia beati STEPHANI. CAP. XVII

Heracl. cap. 22. *Stephanus curat omnes afflictos.*

STEPHANVS quidam Libycus genere, ex latere Marmaritis & Mareotæ sedebat vsque sexaginta annos. Hic summæ continentiæ fuit: nam & discretionis gratiam & consolationis accepit à Domino, ita vt omnes tribulati, pro qualibet caussâ tristitiæ affecti venissent, læti discederent per verbum consolationis eius. Notus autem erat & beato Antonio. Peruenit verò etiam ad tempora nostra: quem ego quidem non vidi propter longinquitatem locorum.

Qui autem cum sancto Ammonio & * Eulogio erant videntes eum, retulerunt nobis, quia inuenimus

** Heracl. Euagrio.*

Stephani ægritudo. uenimus eum, inquiunt, infirmitatem huiusmodi habentem in ipsis locis in testiculis, & in summitate naturæ vulnus habentem, quod dicitur cancer seu carcinus. Hic ergo cùm incideretur in vulnere illo à medico, tamen manibus suis operabatur & plectebat palmas, & loquebatur nobis. Reliquo autem corpore ita erat immobilis quasi si alius incideretur.

Patientia. Abscissis ergo membris, quasi si pilus ei abscideretur ita non sentiebat. Validissimam enim habebat per gratiam Dei sufferentiam. Nobis autem contristatis & flentibus dixit: Filioli, in nullo lædamini de caussâ istâ. Nihil enim quod permittit Deus fieri, malum est; sed voluntate benignâ perferendum est: forsan enim & obnoxia erant membra ista tormentis; satisque melius est hîc persoluere pœnas quàm post exitum vitæ huius, in æterno igne cruciari. Ita ergo nos consolatus est, & confirmans in fide ac patientiâ, ædificauit nos. Hæc autem narrauimus, vt non conturbemur quando sanctos aliquos videmus grauissimis corporis infirmitatibus laborare. *Melius hic pati quàm in alterâ vitâ.*

Cap. XVIII. *Vita & zelus pro castitate* S. INNOCENTII.

Heracl. cap. 31. BEATVS Innocentius presbyter in monte Oliueti fuit. Multa autem audiui ab his qui conuersati sunt cum eo tribus annis. Iste simplex supra modum erat, nam & in palatio clarus in militiâ fuit. Verumtamê in initio imperij * Constantini abrenuntiauit sæculo cum vxore suâ. Hic habebat filium nomine Paulum domesticum militantem, qui instinctu diaboli peccauit cum filiâ presbyteri. Quod cùm audisset pater eius Innocentius, orauit Dominum, dicens: Domine Deus amator castitatis, da ei talem correptionis spiritum, vt iam non inueniat tempus peccandi in carne suâ: melius existimâs vt magis dæmonio vexaretur quàm luxuriâ. Quod & factum est. Nam vsque nunc in monte Oliueti ferro vinctus tenetur, quia vexatur ab immundo spiritu crudeliter.

** Heracl. Constantij. Innocêtius à matrimonio monachus.*

Iste Innocentius, qualis & quantum fuit misericors, si voluero quæ vera sunt de eo dicere, fortasse mendacij opinionem incurro. Nam frequenter furabatur de expensis fratrum, & dabat indigentibus. Cùm autem esset simplicissimus, accepit à Domino Christo gratiam contra dæmones. Inter quos aliquando adductus est ei iuuenis, videntibus nobis, à spiritu immundo comprehensus, simul & paralysi laborans. Quem ego intuens, volui matrem eius repellere, quæ adduxerat eum: desperabam enim posse sanari eum. Cùm autem vidisset eam senior stantem & flentem super inenarrabili casu filij sui, cùm esset benignissimus, misericordiâ motus fleuit. Et accipiens iuuenem, ingressus est oratorium suum, quod sibi ipse ædificauerat, in quo reliquiæ erant beati Ioannis Baptistę, & orauit super eum ab horâ tertiâ vsque ad horam nonam, & donante gratiâ Christi, sanum reddidit iuuenem matri suæ, & paralysis eius & dæmon virtute Saluatoris nostri effugata sunt. Talis autem erat eius paralysis, vt quando spuere voluisset puer, super dorsum suum spueret, ita erat extortus.

Virtus eius contra dæmones. *Oratorium reliquiis S. Ioannis Baptistæ honoratum.* *Paralyticum sanat Innocentius.*

Cap. XIX. EVSTATHII *lectoris sufferentia.*

Heracl. cap. 57. PRESBYTERI cuiusdam filia in Cæsareâ Palæstinæ cecidit infeliciter de virginitatis proposito, & ab eo qui eam corruperat, præmonita est vt lectorem incriminaretur. Cùm autem concepisset, & vtero tumente apparuisset crimen, cœpit pater eius requirere & discutere eam. Illa autem statim accusauit lectorem. Hæc audiens pater eius presbyter, retulit episcopo: episcopus verò cõgregauit presbyteros, & iussit vocari lectorem. *Lector iniustè accusatus de stupro.*

Interrogatus ab episcopo lector, non confitebatur. Quod enim non fecerat, quomodo diceret? Indignatus ergo episcopus, cum terrore dicebat ei: Non confiteris, infelix & immunditiis plene? Respondês lector, dixit: Ego quidê quod erat verû, dixi, quia non habeo caussam; immunis enim sum. Si autem iubes quod non est audiri, ecce dico, Quia feci. Hoc cùm dixisset, statim deposuit eum episcopus de gradu lectoris. *Deponitur ab episcopo.*

Ille autem deprecatus est episcopum, & dixit ei: Quia ergo peccaui, iube eam mihi dari vxorem. Neque enim ego ero ex hoc clericus, neque illa virgo. Et tradita est in potestatem lectoris.

Accipiens ergo eam ab episcopo & à patre eius, commendauit eam in monasterium mulierum, & deprecatus est diaconissam, quæ erat præposita sororibus monasterij, vt vsquequò generaret sufferret eam. Itaque in pauco tempore impleti sunt dies partus, & affuit hora iudicij: gemitus, dolores, anxietates, ac infernales tormentorum dolores: & partus non egrediebatur. Transiit prima dies, secunda, & tertia, & septima dies, mulier præ nimiis doloribus inferno appropinquabat. Non comedit, nec bibit, nec dormiuit, sed exclamabat, dicens: Heu mihi infelicissimæ, periclitor quàm maximè, quia incriminata sum lectorem. Abeuntes autem, dixerunt patri eius: Pater verò timens ne reprehenderetur, quasi qui calumniatus lectorem fuisset, tacuit alios duos dies. *Puella in partu diuino iudicio cogitur fateri stuprum, & purgare lectorem.*

Puella autem in tormentis posita, nec pariebat, nec moriebatur, intantum, vt clamorem eius non ferentes, nuntiarent episcopo, dicentes: Testatur cum sacramento infelix illa, clamans diebus ac noctibus, quia criminata est lectorem. Tunc misit episcopus ad eum diaconum, & mandauit ei, dicens: Ora vt liberetur quæ te criminata est. Ipse autem nec respondit ei, nec ostium aperuit. Ex quâ die autem ingressus clauserat se, deprecabatur Christi Domini misericordiam. Pergit iterùm pater eius ad episcopum, & fit oratio in ecclesiâ, & nec sic liberata est. *Innocens Eustathius lector perstat in clausus instar pænitentis.*

Surgens autem episcopus, iuit ad lectorem, & pulsans ostium, ingreditur ad eum, & dicit ei: Eustathi, surge, solue quod ligasti. Et cùm inclinasset genua lector cum episcopo, statim enixa est mulier. Præualuit autem deprecatio & instâtia orationis ad demonstrandâ calumniam, & arguêdam criminatricem: vt ex hoc discamus, quantum præualet instantia orationum de periculis liberare, & cognoscamus apud Deum earum potêtiam. *Episcopus pergit ad cellam lectoris Eustathij.*

Cap. XX. PASTORIS

Deest Heraclidi. Sequentia habêtur ferè suprà in aliis libris inter Verba Seniorum. Ruff. l. 3. n. 52. Pelag. libell. 4. n. 29

1. SOLEBAT beatus abbas Pastor exponere fratribus de Scripturis Prophetarum, vbi dicitur: Quia nisi Nabuzardan princeps cocorum Nabuchonosor regis venisset in Ierusalem, vtique non fuisset incensum templum Domini. Hanc autem parabolam ex hoc exemplo ita exponebat spiritualiter, dicens: Quia & nos cùm pulsauerit spiritus gastrimargiæ, id est, gulæ concupiscentia, in aliquas delectationes ac saturitatem ventris, si qui obaudientes atque explentes voluptates ac desideria gulæ, tunc incenditur igne libidinis

bidinis templum Domini, id est, corpora nostra, sicut dicit Apostolus. *1. Cor. 3.* Nescitis quia corpora vestra templum Dei sunt? Si quis ergo violauerit templum Dei, disperdet illum Dominus.

EIVSDEM. 2. Quidam frater veniens ad abbatē Pastorem, dixit ei quòd grandem tentationē pateretur. Dixit ei senior: Perge de loco quantum tres dies & noctes ambulare potes, & fac annum integrum, ieiunans vsque ad noctem. Cui frater respondit: Et si mortuus fuero antequam annus transeat, quid de me fiet? Dixit ei abbas Pastor: Confido in Deo, quia si cum tali proposito, vel qualicumque pœnitentiâ inuentus fueris, saluus eris.

Tentatio pœnitentiâ superanda.

EIVSDEM. 3. Cùm venisset abbas Pastor in partibus Ægypti habitare, euenit quemdam cohabitare illi ex fratribus, habentem mulierem. Et sciebat senior, & numquam arguebat eum. Euenit autem eam nocte parere: & cognouit senior; & vocans fratrem suum iuniorem, dicit illi: Accipe tecum vnum vasculū chindij vini, & da vicino; hodie enim opus est illi. Et nesciebant fratres caussam eius. Ille verò fecit sicut præcepit ei senior. Ædificatusque est frater ille atque compunctus. Post paucos enim dies ipse dimisit mulierem, & iuit ad seniorem, & pœnituit.

Pastor dissimulatione & charitate fratrem à peccato reuocat.

EIVSDEM. 4. Frater interrogauit abbatem Pastorem, dicēs: Damnum patior animæ meæ, quòd sum cum abbate meo, quia mores eius non sustineo; quid ergo iubes? maneo adhuc apud eum? Et sciebat abbas Pastor, quia læderetur anima eius per abbatem suum, & admirabatur, quare interrogaret eum, si cum eo manere deberet. Dixit ei: Si vis, esto. Et vadens, mansit apud eum. Venit iterùm, dicens abbati Pastori: Grauo animam meam. Et non dixit ei abbas Pastor: Discede ab eo. Venit & tertiò, dicens: Crede mihi, iam non ero cum eo. Et dixit ei senior: Ecce modò saluus es, vade, & non sis vltrà cum eo. Dixit autem senior eidem: Homo qui timet pati damnum animæ suæ, non opus habet interrogare: de occultis verò cogitationibus debet quis interrogare, & seniorum est probare. De manifestis autem peccatis non est opus requirere, sed statim abscidere. Interrogauit autem eum frater, dicens: Quomodo debeo esse in cœnobio? Respondit illi senior: Qui sedet in cœnobio, oportet eum omnes tamquam vnum existimare, & omnes æqualiter iustificare, & neminem cōdemnare nisi se, & conseruare os suum & oculos, & tunc requiescet sine sollicitudine. Dixit ei abbas Isaac, quādo vidit illum mittentem parum aquæ super pedes suos: Quomodo quidam vsi sunt discretione, macerātes corpus suum? Respondit illi abbas Pastor: Nos non sumus docti corporum esse interfectores, sed passionum.

Consortium animæ noxium deuitandum.

Quomodo in cœnobio viuendum.

Passiones interficiendæ, non corpora.

EIVSDEM. 5. Interrogauit frater eumdem abbatem Pastorem, dicens: Si cecidero in modicam culpam, mordet me cogitatus meus, dicens: Cur deliquisti? Respondit illi abbas Pastor: In quacumque horâ deliquerit homo, & dixerit, Peccaui: statim remissum est illi. Frequenter dixi, quia nullius miseretur, nisi corde contrito. Interrogauit eum iterùm frater, dicens: Conturbant me cogitationes meæ, & non permittunt me curam habere delictorum meorum, sed cogunt me aspicere excessus fratris mei. Respondit ei abbas Pastor de abbate Theodoro, quia sedebat in cellâ suâ plangens semetipsum, & discipulus eius in alterâ cellâ sedebat. Venit autem discipulus senis ad eum, & inuenit eum flentem, & dicit illi: Pater, quid ploras? Respondit illi senior: Peccata mea. Dicit illi discipulus: Non habes peccata, pater. Respondit ei senior: Certè fili, si permissum fuerit flere peccata mea, non viderem aliorum: nec tamen sufficeret mihi flere peccata mea, etiam si alij tres vel quatuor plangerent mecum. Qui semetipsum videt, homo est; iudicare autem alios, solius Dei est. Derelinquimus splendidam & directam viam, hoc est, vt plangat seipsum homo, & sit contentus peccatis suis: & spinosam ambulamus viam & tenebrosam, vt proximi tantùm videamus delicta, & non nostra. Monachus malorum retributor, & derisor, & iracundus, monachus non est.

Cordis contriti miseretur Deus.

Propria deflenda peccata, non aliena inspicienda.

SENIS. 6. Senem frater interrogauit, dicens: Quare laborantium patrum quorumdam facies florent, aliorum minùs? Et dixit: Quicumque laborant, & deprecantur veniam peccatorum, antequam veniat ad eos gratia quæ sustinet laborem eorum, isti non virentes sunt, sed laborantes. In quibus autem appropiauit qui antè laborauerunt, per sufferentiam Iesu florent. Corde enim lætante floret facies. Mens clara & munda, est lucida sicut sol. Cùm enim non fuerint nebulæ, splendet clarè & lucidè; & cùm nebulæ operuerint eum, tenebrescit. Et anima donec passiones eam obtinent, obscuratur: cùm autem munda fuerit per gratiam Dei, ita fiet sicut scriptum est: Magna gloria eius in salutari tuo. *Psalm. 20.*

Mentis lucida lucidas facies.

APOLLONIS. 7. Ad beatum Apollonem cùm germanus suus intempestâ nocte venisset, petens vt de monasterio suo paulisper egressus ad eleuandum bouem, qui in paludis cœno cecidisset, ei præberet auxilium, flebiliter querebatur, quia eum solus non posset eruere. Cui abbas Apollo instanter obsecranti ait: Cur iuniorem fratrem nostrum, quem præteriens viciniorem quàm me habuisti, non rogasti? Cumque ille mortem olim sepulti fratris oblitum ex nimiâ abstinentiâ, sollicitudinis ac solitudinis iugitate velut impotem mentis existimans respōdisset: Quemadmodum poteram eum de sepulcro, qui ante annos quindecim obijt, vocare? Abbas Apollo respondit ei, dicens: Ignoras me quoque ante annos viginti huic mundo fuisse defunctum? nullaque iam posse de huius cellulæ sepulcro, quæ ad præsentis vitæ pertinent statum, vbique conferre solatia, quem intantum Christus ab intentione abrenunciationis mundi abreptum, vel modicum ad extrahendum bouem tuum non patitur relaxari, vt ne breuissimum quidem momenti inducias sequenti se discipulo pro patris indulserit sepulturâ?

Apolloni cella sepulcrum.

AMMONAE. 8. Abbati Ammona prophetauit abbas Antonius, dicens: Habes proficere in timore Dei. Et eduxit eum de cellâ ad lapidem, & dixit ei: Iniuria hunc lapidem, cæde eum. Et ita fecit. Et dixit abbas Antonius: Ita & tu debes perficere mensuram hanc. Et cùm factus esset episcopus, obtulerunt ei virginem in vtero habentem, & dicunt ei: Homo iste malum hoc operatus est, da ei disciplinam. Qui signans vterum eius, iussit illi dari sex pares sindones, dicens: Ne fortè cum veniat eius partus, moriatur aut ista, aut certe infans, vt inueniat vel sepulturam. Dicunt illi accusatores: Quid hoc fecisti? Da ei disciplinam. Respondit episcopus: Videtis fratres, quia prope mortem est, & quid ego habeo facere? Sufficit dolor quem habet, & confusio: dimisitque eam,

Monachus instar lapidis nullus moueri debes iniurijs.

Disciplinâ fornicatores castigandi.

eam, & non est ausus eam condemnare.

SENIS. Pasch. c. 1. n. 2.

9. Dixit quidam senex ad alterum senem habentem charitatem, & suscipientem tam monachos multos, quam & sæculares: Lucerna multis lucet, rostrum tamen proprium incendit.

SENIS. *Nemo facile iudicandus.*

10. Quidam senex dixit: Si audieris de aliquo fratre verbum malum, vel quòd agat iniqua; responde, dicens: Numquid ego iudex eius sum? ipse hodie, ego cras. Opera quidem eius infirma tibi nota sunt, & perscrutaris ea; quare fortia eius opera & vtilia nescis? Ego iam mortuus sum in peccatis meis, sufficiunt mihi peccata mea.

SENIS. *Aliena vita non investiganda.*

11. Iterùm dixit quidam senex ad fratrem: Non oportet, fili, monachum requirere quid agat ille, vel ille, aut quemadmodù abstrahatur ille ab oratione in detractionẽ & verbositates, quæ nihil proderunt. Vnde nihil melius quàm tacere & Deum rogare, vt vnde alius cadit, tu continearis.

SENIS. *Propria peccata inspicienda.*

12. Frater interrogauit senem, dicens: Abba, cogitatio mea insurgit mihi, dicens: Quia benè sum. Respondit ei senior: Qui non videt peccata sua, numquam in bonis erit. Vt autem aliorum videamus, nostra negligimus: ideò numquam in bonis versamur. Videntem propria peccata, decem millia cogitationum non possunt suadere, quia in bonis est: scit enim quid videt. Opus ergo est laborare multùm. Negligentia enim & desidia excæcant nos in extremo vitæ.

ANTONII *Quid detrahere, quid alium iudicare.*

13. Interrogauit quidam frater beatum Antonium, dicens: Quid est detractio, & quid est alium iudicare? Ille respondit: Detractio in omnibus dicitur, omnis sermo malus, quẽ non audet quis præsente fratre suo dicere: iudicare autem, qui dicerit de aliquo, Quia frater ille negotiator est, & auarus, & cetera. Hoc est proximum iudicare. Iudicasti huiusmodi actus, hoc peius est quàm detractio.

SENIS. Pasch. c. 10. n. 2. nomine Elie. Pelag. libell. 16. n. 10. Pasch. c. 7. n. 1 nomine Sesoi. Ruff. l. 3. n. 77. *Vindicta Deo relinquenda.*

14. Quidam frater interrogauit senem, dicens: Si contristauero fratrem meum, quomodo deprecabor eum? Respondit ille: De profundo cordis tui cum dolore reconciliare ei: & videns Deus propositum tuum, satisfaciet illi. Et respondit: Læsus sum à fratre meo, & volo meipsum vindicare. Senior autem rogabat eum, dicens: Fili, relinque Deo vindictam, & melius est. At ille: Non desistam, inquit, nisi fortiter memetipsum vindicauero. Cui ait senior: Quatenus semel hoc in animo tuo constituisti, vel oremus. Et exurgens senior, his verbis cœpit orare: Deus, iam non opus habemus tuo iudicio, neque nobis iam necessarius es, vt curam habeas de nobis: quia nosipsi, sicut frater iste dicit, & volumus & possumus nos vindicare. Quod cùm ille frater audisset, ante pedes senis effusus, veniam postulabat: promittens se cum illo, cui irascebatur, numquam deinceps certaturum.

INCERTI. *Humilis facile alteri reconciliatur, & neminem vituperat.*

15. A quodam fratre senior aliquis interrogatus est: Quid est humilitas? Respondit: Si peccauerit in te frater tuus, remitte illi antequam tibi reconcilietur, & in omni vituperatione ne vituperes hominem, nisi temetipsum, dicens: Propter peccata mea hæc mihi euenerunt. Quoniam si commemorauerimus quę ab hominibus inferuntur nobis, auferimus virtutem memoriæ Dei. Si autem cõmemorauerimus mala quæ à dęmonibus inferuntur nobis, erimus insaucij. Suspirauit autem & dixit: Omnes virtutes ingressæ sunt in cellam hanc vnam, & ea ipsis laboribus constat homo. Et interrogauerunt eum: Quæ hæc est virtus? Respondit, vt homo vituperet semetipsum.

INCERTI. *Desperationi viriliter resistendum.*

16. Frater quidam abijt haurire aquam de flumine: & inueniens mulierem lauantem vestimenta, peccauit cum ea. Hauriens autem aquam, ibat ad cellulam. Insiluerunt autem in eum dæmones per cogitationes, & contristabant eum, dicentes: De cetero vbi vadis? non est tibi vlteriùs salus. vt quid etiam sæculum perdis? Intelligens autem frater ille, quia volunt eum omnino perdere, erigens se viriliter per confidentiam, dicit cogitationibus suis: Vnde ingressæ estis in me cogitationes malæ, & contristatis me, volentes me omnino perdere? Non peccaui, & iterùm dico, Non peccaui. Et ingressus in cellulam suam, continebat se sicut heri & nudiustertius. Reuelauit autem Deus vni vicino eius seniori, quia frater ille ruens, & in ipso casu subruisset diabolum, & vicisset. Veniens autem ad illum senior, dicit illi: Quomodo habes frater? Ipse respondit: Benè abba. Dicit ei senior: Et non es passus tristitiam his diebus? Respondit ei frater: Non. Dicit ei senior: Reuelauit mihi Deus, quia ruens subruisti diabolum, & vicisti. Tunc frater retulit omnia illi quæ sibi aduenissent. Senior autem dixit illi: Certè frater, discretio tua contriuit virtutem inimici.

MACARII *Peccator benignè releuandus.*

17. Dixit abbas Macarius: Si aliquem corripiens commotus ad iracundiam, propriam passionem adimples. Nec enim vt alium salues, teipsum perdere debes. Erue proximum tuum à peccatis sine improperio, inquantum præuales, quia ad se Deus conuertentes non proijcit. Sermo autem malitiæ non demoretur in corde tuo contra eum, vt possis dicere: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quæ præcepta nobis facienda sunt cum fratribus nostris. Dei autem est dimittere, & confirmare petitionem nostram.

NYTARAE Pelag. libell. 10. n. 16. titulo Natyra. *Quare Nytera seuerior in episcopatu, quam monachatu.*

18. Referebant quidam fratres de abbate Nyterâ, qui fuit discipulus abbatis Siluani: quia quando in cellâ suâ in monte Sina degebat, moderatè abstinebat pro necessitate corporis. Quando autem episcopus ordinatus est in Faran, nimis constrinxit se ipsum in duriore abstinentiâ, & in vigilijs propensiùs, atque in orationibus intentiùs agebat. Hæc autem videns discipulus eius, dixit ei: Quid est, domine, hoc? quia quando in eremo conuersabamur, non tantum in abstinentiâ laborabas? Respondit ei beatus vir, dicens: Considera, frater, quoniam ibi eremus erat, & secreta vita, & paupertas: nunc autem egressi de eremo cum sęcularibus conuersamur hominibus, & multæ ac variæ nobis occasiones occurrunt: & ideò timeo, ne in fine vitæ meæ in aliquâ occasione Deum offendamur. Si enim sanctus Apostolus Paulus, qui Christum in se loquentem habebat, & qui tantas virtutes animi possidebat, vt vsque ad tertium cælum adhuc in corpore positus ascenderet, tamen dicebat: Macero corpus meum, & seruituti subijcio, ne fortè alijs prædicans, ipse reprobus inueniar: quid nos humiles & peccatores oportet facere? 1. Cor. 9.

SISOIS.

19. Sedente aliquando abbate Sisoi in cellâ, erat frater prope illum, & subitò suspirauit, & non cognouit, eò quòd esset frater in proximo illi: erat enim in excessu mentis. Et mittens sibi pœnitentiam, dixit: Ignosce mihi, frater, quia nondum factus sum monachus. suspiraui enim coram te.

ÆGY-

AEGYPTIORVM PATRVM SENTENTIAE

AVCTORE GRÆCO INCERTO,

[1] MARTINO DVMIENSI EPISC. INTERPRETE.

Quædam ex his etiam suprà occurrunt in alijs libris.

1 IOANNIS. *Patrum victus panis cum sale.*

ABBAS Ioannes dicebat ad discipulos suos: Patres manducantes panem tantùm & salem, fortes facti sunt in opere Dei, dum angustiarent seipsos; constringamus ergo nos in ipso pane & sale. Oportet enim seruientes Deo in ipsis coarctari, quia ipse Dominus dixit: Arcta & angusta est via quæ ducit ad vitam. (Matth. 7.)

EIVSDEM. *Humilitas ex ieiunijs & vigilijs.*

2. Interrogauit frater eumdem senem, dicens: Ieiunia & vigiliæ quas agimus quid faciunt? Respondit; Ipsa faciunt animam humilem fieri. Scriptum est enim: Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea. (Psal. 24.) Si enim laborat in his anima, miseretur & condolet illi Deus.

POEMENII. *Cogitatio fornicationis & detractionis statim repellenda.*

3. Abbas Pœmenius dixit: Cum cogitatione fornicationis & detractionibus proximi, cum his duobus in corde tuo ne loquaris, neq; acquiescas omnino inquinamento ipsorum in animâ. Quòd si volueris hæc in corde tuo meditari, sine morâ noxietatem eorum senties; quia instigatio perditionis est. sed per orationem & bona opera ad nihilum deducas malignum, & magis repelle illa, & habebis requiem.

INCERTI. *Cõtra passiones orandum.*

4. Frater requisiuit senem dicens: Quid faciam, pater, contra cogitationes passionum? Respondit: Ora Dominum vt videant oculi animæ tuæ auxilium, quod à Deo est, qui circumdat hominem & conseruat.

POEMENII. *Lucri cupiditas abscinda.*

5. Quidam frater vadens in mercatum interrogauit abbatem Pœmenium, dicens: Quomodo vendam opera mea? dixit ei senex: Ne velis aliquid super quod valet vendere, sed magis si grauaris, esto amicus ei qui tibi violenter plus tollit, & cum requie vende. Ego enim aliquando vadens in mercatum, numquam volui de pretio operis mei plus iuuari, & fratrem meum grauari, hanc habens spem, quia lucrum fratris mei opus fructificationis est.

AGATHONIS. *Ne in viâ quidem alienum quid tollendum.*

6. Venit quidam frater ad abbatem Agathonem dicens: Pater, permitte me habitare tecum: suscipiensque illum vidit nitrum in manu eius, & dicit ei: Vnde habes nitrum? respondit frater: Inueni illud in viâ dum venirem. Dixit illi senex: Tu illud posueras? respondit: Non. & dicit ei senex: Si ergo tu non posueras, quomodo veniens habitare mecum hoc tulisti quod non posueras? dum præ oculis Deum & mandata eius habemus, dicentem: Non concupisces, Non facies furtum. (Deut. 5.) An ignoras, quia qui furatur rem alienam, dæmon efficitur? Mox autem remisit eum, dicẽs: Reporta illud in locum vnde tulisti, & habita mecum.

SISOII. *Pelag. libel. 10. n. 56. titulo Pastorũ.* *Hereditas quomodo vtiliter distribuenda.*

7. Interrogauit frater abbatem Sisoium, dicens: Dimissa est mihi hereditas à parentibus meis, quid de illâ faciam? respondit senex: Quid tibi dicam, frater? Si dixero tibi: Da illam in ecclesiam clericis, epulãtur ex ipsâ. Si dixero: Da illam consanguineis tuis, nullam mercedem habebis. Si ergo me vis audire, da illam egentibus, & sine sollicitudine eris.

MOYSIS. *Paupertas, tribulatio, discretio, tria monachi instrumenta.*

8. Abbas Moyses dixit: Priuatio rerum materialium, id est, voluntaria paupertas, & tribulatio cum patientiâ, & discretio, instrumenta sunt monachi. Scriptum est enim: Si fuerint tres viri isti, Noë, Iob, & Daniel; viuo ego, dicit Dominus, ipsi salui erunt. (Ezech. 14.) Noë enim est in personâ voluntariæ egestatis, Iob in personâ tribulationis & patientiæ, Daniel in personâ discretionis. Si ergo trium istorum sanctorum virorum actus in aliquo homine fuerint, Dominus in eo est, habitans cum ipso, suscipiens eum, & repellens ab eo omnem tentationem & omnem tribulationem superuenientem ab inimico.

TRIVM FRATRVM. *Pelag libel. 17. n. 20.* *Insignis trium fratrum ex charitate contentio.*

9. Referebant patres sancti: Tres fratres fuerunt ad conductionem agri metendi, & postquam conduxerunt & cœperunt metere, vnus ex his infirmatus discessit in cellam suam: alij ergo duo fratres dixerunt ad inuicem: Frater noster infirmatur, adhortemur nos ipsos modicum, & speremus per orationes illius, quia & locum ipsius metemus. Postquam ergo messuerunt, & acceperunt mercedem [2] conductelæ suæ certam tritici mensuram, tunc vocauerunt & illum fratrem, dicentes: Veni, leua mercedem conductelæ tuæ. Ille autem dixit: Qualem mercedem habeo, cùm non potuissem metere? Illi verò responderunt: Propter orationem tuam nos compleuimus & tuum opus & nostrum, & ideò accipe mercedem tuam. Ille autem noluit ab eis aliquid accipere: multis autem illum compellentibus, & illo non acquiescente, abierunt ad quemdam senem [2] diiudicari: dixit autem frater qui infirmatus fuerat: Perreximus, domine mi abba, nos tres metere conductum agrum; infirmatus autem ego post vnum diem discessi in cellam meam, & modò compellunt me isti tollere mercedem pro opere quod non laboraui. Respondentes autem duo fratres dixerunt: Audi, domine noster pater, si fuissemus toti tres, cum labore grandi fortasse completuri fuissemus opus nostrum: nunc per orationes fratris nostri Deus nos adiuuauit, & perfecimus totum agrum, & non vult tollere mercedem suam. Hæc audiens senex miratus est nimis, & conuocatis fratribus suis dixit: Venite fratres, & audite hodie iustitiæ iudicium. Exposuit

fuit vtriusq; partis singula verba, & omnes mirati sunt in vtrisque; vno quidem non consentiente accipere aliquid, illis verò compellentibus violenter suscipere fratrem mercedem suam. Tunc adstantibus omnibus ordinauit fratrem accipere mercedem suam, & dispensare eam sicut vellet. Ille verò abiit tristis & plorans.

SENIS. Paschas. c.42.n.3. 10. Dixit senex: Si habitas cum proximo, esto sicut columna lapidea, quæ si iniurietur non irascitur, si glorificetur non extollitur.

SISOI. Paschas. c.37.n.1. *Ira fuga.* 11. Dixit abbas Sisoius: Cùm fuissem aliquando cum fratre in mercato vendere sportellas, videns quia iracundia appropinquabat mihi, dimittens nostra vascula fugi.

IOANNIS. Paschas. c.37.n.2. 12. Dixit abbas Ioannes: Ascendens aliquando viam eremi Scithiæ, & texens plectam, audiui camelarium loquentem sermones vanos; & ne fortè irascerer, dimisi plectam meam, & fugi.

EIVSDEM 13. Idem senex, in sectura messis dum esset, audiuit fratrem proximo suo cum irâ dicentem: Et tu loqueris? & dimittens agrum fugit.

POEMENIONIS. Ioan. 15. Ruff. lib. 3. n. 201. Pelag. libell. 17. n. 10. 14. Interrogauit frater abbatem Pœmenionem, dicens: Quid est quod Dominus dixit: Maiorem hac charitatem, nemo habet, quàm vt quis animam suam pro amico suo ponat: quomodo hoc fiet? Respondit senex: Si quis audit verbum malum à proximo suo, & dum possit ipse similia illi reddere, pugnat tamen in corde suo, portans laborem tristitiæ, & vim sibi facit, ne respondens illi malum contristet illum, iste talis animam suam ponit pro amico suo.

MACARII Pelag. libell. 10. n. 34. Paschas. c.37.n.4. 15. Item abbas Macarius dixit: Si reminiscimur malorum quæ ab hominibus patimur, perdimus virtutem memoriæ Dei: si autem recolamus malorum quæ à dæmonibus patimur, sine perturbatione erimus.

EIVSDEM Ioann. libell. 1. n. 7. titulo incerti. Paschas. c.37.n.4. 16. Idem dixit: Culpa est monachi, si læsus à fratre aut iniuriatus, primus illi purgato corde in charitate non occurrat. Nam Sunamitis non meruisset suscipere Elisæum in domo suâ, nisi quia cum nullo aliquam habuit caussam. Sunamitis erat in personâ animæ, & Elisæus in personâ Spiritus sancti figuratus, nisi pura anima non meretur suscipere Spiritum Dei. Ideò ira inueterata excæcat oculos cordis, & animam excludit ab oratione.

POEMENIONIS. 17. Interrogauerunt fratres abbatem Pœmenionem pro quodam fratre ieiunante sex diebus perfectè in septimanâ, iracundiosè autem nimis, propter quod hoc pateretur? respondit senex: Qui addiscit sex diebus ieiunare, & non vincere iracundiam, oportebat illum in paruo labore magis studium adhibere.

SENIS. 18. Abbas Pœmenius habebat proximum suum monachum secum in cellâ, qui habebat caussam cum alio fratre foris monasterium suum sedente, & dixit ei abbas Pœmenius: Proxime mi frater, nolo te habere aliquam actionem cum aliquo, qui foris monasterio nostro est. Ille autem non audiuit eum. Surgens autem abbas Pœmenius, venit ad alterum senem magnum, & dixit ei: Proximus frater meus habet caussam cum aliquo foris monasterio nostro, & non requiescimus. *Cella sepulcrum.* Dixit ei senex: Pœmeni, & tu adhuc viuis? sed vade in cellâ tuâ, & pone in corde tuo quia habeas annum quòd in sepulcro sis.

POEMENII. 19. Sedente aliquando abbate Pœmenio in cellâ, litigauerunt fratres ad alterutrum nimis, & nihil locutus est omnino illis senex. Ingrediens autem abbas Paphnutius, inuenit eos rixantes, & dixit ei: Quare dimisisti fratres & non es illis locutus ne litigarentur. Dixit illi Pœmenius: Fratres sunt, iterùm pacificãtur. Dixit ei Paphnutius: Quid est hoc? vides quia rixãtes vsque ad sanguinem pænè venerunt, & tu dicis quia iterùm pacificantur? Dixit ei Pœmenius: Sic pone frater in corde tuo quia non sum hîc. Sic ergo erat quietus & tacens cum charitatibus abbas Pœmenius. *Abbas Pœmenius quietus & tacens.*

EIVSDEM 20. Venerunt aliquando hæretici ad abbatem Pœmenionem & cœperunt detrahere de Archiepiscopo Alexandriæ: senex autem tacebat. Vocans autem discipulum suum, dixit illi: Pone mensam, & fac illos mãducare, & sic dimitte illos cũ pace. *Detrahenti non attendendum*

EIVSDEM. 21. Interrogauit frater abbatem Pœmenionem dicens: Quomodo oportet sedere in cellâ? Respondit: Sedere in cellâ est manifestè operari manibus, & meditari verbum Dei, & quiescere, & solitariè panem tantùm edere. Absconsus verò profectus est. sedentem suas reprehensiones semper arctare. & vbicumque vadit, orationum canonicas horas implere, & secretiùs non negligere, sed meditare: postremò conuersationem bonam retinere, à malo verò recedere. *Quomodo sedendum in cellâ.*

INCERTI. Pelag. libell. 3. n. 22. Paschas. c.21.n.4. 22. Interrogauit frater senem, dicens: Cor meum durum est, & non timet Deum: quid faciam vt possim timere Deum? Respondit: Ego sic arbitror, quia homo arguens se ipsum semper in corde suo, peruenit ad timorem Dei. Dixit frater: Quid est arguere seipsum? Respondit senex: Vt in omni caussâ arguat animam suam, dicens ei quòd oportet adstare ante Deum, & iterùm dicere: Quid volo ego cum homine aliquam habere malitiam? Arbitror ergo quòd si in istis permaneat, veniet in animam eius timor Dei. *Increpatio timorem generat.*

MACARII 23. Abbas Macarius dixit: Si facta est monacho despectio quasi laus, & paupertas sicut diuitiæ, & esuries sicut epulæ, numquam moritur. Impossibile enim est benè credentem & piè colentem Deum, cadere in passionem immundam & in errorem dæmonum. *Quis monachus immortalis.*

SENIS. 24. Dixit senex: Surgente vel ambulante vel sedente vel aliud quodlibet faciente, si est Deus præ oculis tuis, in nullo poterit te inimicus exterrere. Si ergo cogitatio hæc manet in homine, virtus Dei adhæret illi. *Deus semper præ oculis habendus.*

PETRI. Pelag. libell. 11. n. 26. 25. Dixit quidam frater Petro abbati: Cùm in cellâ sum, in pace est anima mea; cùm autem egredior foris, si audiero aliquos sermones loquente fratre conturbor. Respondit senex: Clauis tua aperit ostium alienum. Dixit illi frater: Quod est hoc verbum? Respondit senex: Quia interrogatio tua aperit ostium sermonis illius, vt audias quæ non vis. Dixit frater: Quid ergo faciemus superueniente fratre, quid loquemur ad illum? Respondit senex: Omnium doctrina luctus est. Vbi non est luctus, non potest obseruari. *Os tuum clauis ostij alieni.* *Omnium doctrina luctus.*

SISOII. Paschas. cap. 39. n. 1. 26 Requisiuit frater abbatem Sisoium, Post quantum tempus debet homo à se abscidere passiones? Respondit senex: In quacumque horâ venerit passio, abscide illam, quia fragilis est anima; ante armetur, quàm inquinetur. *Semper armanda anima.*

AGATHONIS. 27. Quidam frater requisiuit abbatem Agathonem, dicens: Non discedunt à me passiones. Respondit senex: Vasa ipsorum intra te sunt; da illis arrhas retributionis ipsorum, & fugient à te.

INCERTI. 28. Quidam frater venit ad aliquem anachoretam, & cùm ille in charitate suscepisset illũ, discedens

dens dixit illi: Indulge mihi, abba, quia de cõsuetudine tuâ moui te. Ille autem respondit, dicens: Mea cõsuetudo est, frater, vt venientem reficiam cum pace, redeuntem dimittam cum charitate.

SENIS. 29. Requisiuit frater senem, dicens: Quomodo Deus cùm promittit bona animę per sanctas Scripturas, & non vult anima in illis manere, sed inclinatur ad transitoria & immunda? Respondit senex: Quia necdum gustauit dulcedinem cælestium, vt ex toto corde exquirat Deum; ideò ad immunda citiùs reuertitur.

SENIS. 30. Requisiuit frater senem, dicens: Quomodo anima delectatur in passiones. Respondit: Anima delectatur in passiones, sed Spiritus Dei est qui continet illam. Plangere ergo debemus, & attendere quę in nobis immũda sunt, rogantes Deum, qui potens est in omnibus, vt amputet à nobis maligna semina. Maria ergo dum inclinans se in monumentum fleuit, mox apparuit illi: sic est & in animâ, si lacrymas diligat.

SENIS. 31. Interrogauit frater senem, dicens: Dic mihi, abba, verbum salutis. Respondit: Vade, roga Deum vt donet tibi luctum habere & humilitatem, & attende semper ad peccata tua.

POEMENII 32. Dicebãt de abbate Pœmenio, quòd cùm in ecclesiâ in congregationem egressurus erat de cellâ suâ, sedebat priùs quasi horâ vnâ, discernens in se ipso cogitationes suas, & sic ingrediebatur.

SENIS. 33. Frater requisiuit senem, dicens: Quid faciam pro peccatis meis? Respondit: Qui vult liberari à peccatis, planctu liberatur ab eis, & qui vult in se ædificare virtutes, planctu ædificet. Ipsa enim Scriptura planctus est. Nam & patres nostri hoc discipulis suis dixerunt: Plangite. Altera enim via non est ad vitam nisi ipsa.

SENIS. 34. Requisiuit frater senem, dicens: Quid faciam, pater? Respondit: Abraham quando ingressus est terram repromissionis, sepulcrum priùs acquisiuit sibi, & propter sepulcrum hereditauit terram. Dixit illi frater: Quid est sepulcrum? Respondit: Locus est planctus & luctus.

Pelag. libel. 5. n. 13. De sepulcro cogitandum.

MOYSIS. 35. Abbas Moyses dixit: Si non concordant actus & oratio, in vanum laborat homo. cùm enim orat quis pro se ipso, vt indulgeantur illi peccata, obseruet ne illa faciat iterùm. Quando enim voluntatem peccandi quis dimiserit, & ambulat permanens in timore Dei, istum mox cum gaudio suscipiet Dominus.

Ruffin. l. 3. n. 202 titulo Incerti. Ioan. libel. 4. n. 4.

SENIS. 36. Requisiuit frater senẽ, dicens: Quid faciet homo in omni tẽtatione veniente super se & omni cogitatione immissâ ab inimico? Respondit: Plangere debet in cõspectu bonitatis Dei, vt succurrens auxilietur illi. Scriptũ est enim: Dñs mihi adiutor est, & ego vindicabo super inimicos meos.

Ruff. li. 3. n. 203. Psal. 117.

SENIS. 37 Interrogauit frater senem: Ecce homo cędit seruum suũ pro culpâ quam fecit, quid dicet tunc seruus domino? Respondit: Si non est seruus malus, dicet domino, Peccaui, miserere mei, & aliud nihil dicit. Sed cùm ipse cognoscit peccatũ suum, & confitetur quia peccauit, indulget illi dominus.

Ioan libell. 4. n. 7.

SENIS. 38. Requisiuit frater senem: Si fuerit persecutio pro causâ fidei, vbi est fugiendum? Respondit: Vbi audieris orthodoxos esse fideles, illic vade.

POEMENIS 39. Requisiuit frater abbatem Pœmenem, dicens: Quid faciam, quia cõturbant me cogitationes sedentẽ in cellâ? Respondit: Neminem despicias, nullum diiudices, de nullo malum loquaris, & Deus dabit tibi requiem, & statuet sessionem tuam sine conturbatione: custodi enim sermonem, & qui seipsum incẽdit, & discretio, directiones sunt animæ. Si quis ergo proiiciat seipsum in conspectu Dei, & nõ seipsum exaltans mensuret cum magnis, & suam voluntatem non statuat, sed sedens in cellâ suâ ordinem suum seruet, nõ conturbatur, quia hæc sunt animæ instrumenta. Ex omnibus tamen his totâ hęc virtute custodi, vt nõ statuas propriam volũtatem, & habebis requiem.

Ruff. l. 3. n 100. Pelag. libell. 9. n. 8. Pasch. c. 39 n. 2. Vnde quies.

SENIS. 40. Interrogauit frater senem, dicens: Quid faciam, quia molestant me cogitationes? Respondit: Vade & loquere eis. Dicite mihi, quid quæro ego, aut quam caussam habeo vobiscum? & habebis requiem. Esto despectus, & voluntatem tuam iacta post te, nullam habeas sollicitudinem, & fugient à te cogitationes.

SENIS. 41. Interrogauit frater senem, dicens: Quare aliquoties dum psallo festino ad finem celeriùs peruenire? Respondit: Quomodo ergo apparebit homo, qui amat Deum, nisi cùm aliqua submissio dæmonis est, & tunc compellimus nos ipsos violenter charitate & timore Dei retenti.

SENIS. 42. Idem dixit: Succensæ ollæ non appropinquant muscæ, tepidæ verò superinsidunt. Ita & monachũ succensum diuini Spiritus igne fugiunt dæmones, tepidum verò illudunt.

Ruff. l. 3. n. 204. Paschas. c. 39. n. 3.

EIVSDEM Item dixit: Si te persequuntur aduersarij, primò fuge, secundò fuge, tertiò esto rhomphæa contra ipsos, & exies super eos, concide illos.

POEMENIS 43. Quidam frater venit ad abbatem Pœmenem in diebus quadragesimæ. & dum consuluisset illum pro cogitationibus suis, dixit seni: Dubitabam in his diebus venire huc; dicebam enim: Ne fortè in diebus quadragesimæ inclusus esses. Respondit senex: Non didicimus nos ligneum claudere ostium, sed magis ostium linguę.

Ostium linguæ claudendum.

IOANNIS. 44. Venerunt aliquando fratres de Scithi ad Ioannem monachum in silentio sedentem & operantem: cumque salutassent eum, conuersus in alteram partem cœpit operari. Dicunt illi fratres: Ioannes, quis tibi dedit schema monachi, & quare non docuit te suscipere fratres, & dicere illis: Orate, vel, Sedete. Dicit eis Ioannes: Non vacat homo peccator: ad hæc dicit abbas Theodorus: Verum dices: Homo, qui est in supplicatione & pœnitentiâ. Deus non requiret hoc mandatum.

POEMENIS. 45. Frater requisiuit abbatem Pœmenem, dicens: Pater, doce me quid faciam. Respõdit: Scriptum est: Quoniam iniquitatem meam ego pronuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.

Psal. 50.

SENIS. 46. Requisiuit frater senem, dicens: Pater, quid faciam? Respondit: Vade, & ama tibi ipsi vim facere; euagina gladium tuum, & exi in bellum. Dicit ei frater: Non me permittunt cogitationes. Respondit senex: Scriptum est, Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & glorificabis me. Inuoca ergo Deum, & eripiet te.

Paschas. c. 41. n. 1. Psal. 49.

THEODORI & OR. 47. Erant aliquando abbas Theodorus, & abbas Or mittentes lutum in tectũ cellæ, & dixerunt vnus ad alterum: Modò si visitat nos Deus quid sumus facturi? Tunc ad alterutrum ambo plangentes dimiserunt opus imperfectum, & vnusquisque in cellam suam recesserunt.

Pelag. libell. 3. n. 19

SILVANI. 48. Abbas Siluanus dum sederet in cellâ factus in extasi pendebat in facie suâ, & post multas horas surgens plangebat. Adstans autem discipulus eius dixit: Quid habes, pater? Ille autem tacens plangebat. Dum autem molestus illi esset discipulus, vt

Ruff. l. 3. n. 205. Pelag. libell. 3. n. 15

vt diceret ei cur plangeret, violenter compulsus dixit: Ego in iudicium raptus sum, fili, & vidi multos schematis monachilis euntes in supplicijs, & multos laicorum euntes in regnum.

ZACHARIAE. Pelag. libel. 15. n. 17.

49 Abbas Moyses venit ad puteum haurire aquam, & vidit fratrem Zachariam orantem, & Spiritum Dei super eum requiescentem.

IOANNIS. *Ioannes temporalia ad spiritualia transfert.*

50. Dicebatur de abbate Ioanne, quia numquam permittebat [illegible] m otiosam ascendere in corde suo, [illegible] uebatur de caussis sæculi huius. Ten[illegible] unt ergo eum fratres, dicentes: Gratias agi[illegible] Deo, pater: pluit enim nimis & palmæ arbores irrigatæ producunt germina, ex quibus inuenirant fratres folia quæ operentur. Dicit illis senex: Sic est, fratres, & Spiritus Dei cùm descenderit in corda sanctorum, adaperiuntur, & producent fructus in timore Dei.

SENIS. Matth. 25. *Monachus Deum in cellâ tamquam in carcere inuenit.*

51. Interrogauit frater senem, dicens. Quid est quod dixit Dominus: In carcere eram, & venistis ad me? Respondit: Licet hoc in proximus sibi Dominus imputet factum, tamen quia carcer est sedere in cellâ, si quis sedens in cellâ memoriam semper habeat Dei, illi rectè dicendum est: In carcere eram, & venistis ad me.

BESARIONIS. *Qui cogitationibus obsidentur.*

52. Requisiuit frater senem, dicens: Quid faciam, quia cogitationes me conturbant? Respondit abbas Besarion: Tu quiesce, & non te mensures cum magnis, sed esto tacens in corde tuo.

ANTONII. *Quid seipsum pro nihilo æstimare.* Psal. 72.

53. Interrogauit frater abbatem Antonium, dicens: Quid est pro nihilo seipsum homo æstimare? Respondit: Similem se iumentis irrationabilibus æstimare, pro eo quòd nihil diiudicant sicut scriptum est: Ego autem velut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.

EIVSDEM. Pelag. libell. 1. n. 2. *Continenda lingua & venter.*

54. Requisiuit abbas Pambo abbatem Antonium, dicens: Quid facio sedens in cellâ? Respondit: Non sis confidens in merito iustitiæ tuæ, & non cogites de rebus transitoriis, & esto tenens linguam & ventrem.

SENIS. *Æstimatio inter homines fugienda.*

55. Requisiuit frater senem, dicens: Putas bonum est habere æstimationem bonam in conspectu hominum? Respondit: Æstimationes istæ virtutem non habent. ne ergo velis æstimationem habere apud fratrem tuum, sed magis fuge.

SENIS. *Quæ perfecta humilitas.*

56. Interrogauit frater senem, dicens. Quid est humilitas? Respondit: Si quis benefacit facienti sibi malum, humilitas perfecta est. Dicit frater: Quòd si non potest quis ad hanc mensuram venire vt hoc faciat? Respondit: Fugiat, & quiescat.

SENIS. *Humilitas profectus monachi.*

57. Frater requisiuit senem, dicens: Quid est profectus monachi? Respondit senex: Humilitas. Quantum enim quis in humilitate inclinatur, tantum proficit in excelso.

SENIS.

58. Requisiuit frater senem, dicens: Quomodo anima suscipere potest humilitatem? Respondit: Si sua semper scrutetur mala.

POEMENII. Ruff. lib. 3. n. 191. Pasch. c. 15. n. 3.

59. Abbas Pœmenius dixit cum gemitu: Omnes virtutes ingressæ sunt in cellam meam præter vnam virtutem, & ex eius labore stat homo. Interrogauerunt eum fratres, quæ esset ista virtus talis? Respondit senex: Vt semper seipsum reprehendat homo.

SENIS.

60. Quidam frater rogauit senem, dicens: Veni in cellam meam, si merear vt lauem pedes tuos. Ille autem noluit. Iterùm secundò, & tertiò dixit illi: & non iuit. Nouissimè abiit in cellam senis, & mittens pœnitentiam ante ipsum, rogauit eum vt veniret in cellam eius. Et surgens venit cum eo, & dixit ad senem: Quare toties antè rogatus non venisti? Respondit senex: Cùm verbis solùm dicebas, non satisfecisti cordi meo vt venirem; cùm verò monachile opus humilitatis vidi in te, & ego tunc gaudens veni ad te.

61. Dixit senex: Quod non didicit homo, & ipse non obseruauit, quomodo docere proximum potest? esto ergo semper humilis ad discendum. SENIS.

62. Dixit senex: Virtus monachi est, in omni tempore seipsum arguere. SENIS.

63. Dixit senex: Non potest homo videre cogitationes suas foris, sed cùm intus insurgunt, & si quis est bellator, expellit illas. SENIS.

64 Dixit senex: Opus monachi est, videre cogitationes suas à longè. SENIS.

65. Dixit senex: Caussa quæ non præuidetur, non permittit nos in meliora proficere. SENIS.

66. Dixit senex: Non mensures teipsum, sed adhære benè conuersanti. SENIS.

67. Dixit senex: Omnem caussam quam non abscidit à se homo, iterùm in ipsâ implicauit. SENIS.

68. Dixit senex: Omnis labor qui superuenit homini, victoria est illi. SENIS.

69. Dixit senex: Abominatio est ante Deum omnis carnalis delectatio. SENIS.

70. Dixit senex: Si venerit tibi cogitatio pro carnali necessitate, & tangit te semel & bis & tertiò, non audias. SENIS.

71. Dixit senex: Si non dixerit homo in corde suo, Quia Deus & ego solus in isto mundo sumus, non habet requiem. SENIS.

72. Dixit senex: Peregrinatio est tacere. SENIS.

73. Dixit senex: Imminuens quis humanam notitiam & ventrem habet requiem. SENIS.

74. Dixit senex: Oportet monachum cor forte habere ad singula, & saluabitur. SENIS.

75. Dixit senex: Si videris vel audieris aliqua, non renunties fratri, quia nutrimenta sunt pugnę. SENIS.

76. Dixit senex: Voluntas propria, & requies, & consuetudo istorum deiicit hominem. SENIS.

77. Dixit senex: Charitas, & taciturnitas, & occulta meditatio operantur puritatem. SENIS.

78. Dixit senex: Quæcumque super mensuram sunt, dæmonum sunt. SENIS.

79. Dixit senex: Quid opus est ædificare alienam domum & propriam subuertere? SENIS.

80. Dixit senex: Vniuscuique inter medium Dei & hominis propria voluntas murus est æreus & petra anteposita. Si ergo superauerit homo voluntatem suam, potest verissimè dicere: Et in Deo meo transgrediar murum. SENIS. Psal. 17.

81. Dixit senex: Nos derelinquentes rectam & luminosam viam, per spinosam & tenebrosam gradimur; id est, derelinquentes plangere nos ipsos & nostra peccata, in negligentias proximorum semper aspicimus. SENIS.

82. Dixit senex: Non est monachus qui de alio detrahit; non est monachus qui reddit malum pro malo; non est monachus iracundus; non est monachus cupidus, superbus, auarus, aut elatus, aut verbosus: sed qui verè monachus est, humilis & quietus, & charitate plenus, habens timorem Dei semper in corde suo. SENIS.

83. Dixit senex: Vide ne contemnas fratrem tibi astantem; nescis enim vtrùm in te sit Spiritus Dei an in illo. SENIS.

84. Dixit senex: Humilitas & castitas & timor Dei superiora sunt omnibus virtutibus. SENIS.

Senis. 85. Dixit senex: Æqualis est caussa monacho, si contra eum qui vi nocuit, caussare velit ac si contra diabolum.

Senis. 86. Dixit senex: A minore actione vsque ad maiorem quam agit homo, totum in fastu eius ponitur, siue in cogitationibus, siue in operibus.

Senis. 87. Dixit senex: Humilitas non est sumptus, sed in omni sumptuali est condimentum.

Senis. 88. Dixit senex: Humiliare seipsum, & despectū se apud ipsum habere, pro muro est monacho.

Senis. 89. Dixit senex: Qui vult ædificare domum, multa necessaria procurat, vt possit perficere; ita & monachum multam curam habere oportet vt possit opera Dei perficere.

Senis. 90. Dixit senex: Beatus qui sustinet laborem cum gratiarum actione.

Senis. 91. Dixit senex: Non est fortior virtus quàm nullum spernere.

Senis. 92. Dixit senex: In omnibus sibi vnumquemque vim facere, hæc est via Dei, & opus monachi.

Senis. 93. Dixit senex: Qui sibi vim facit propter Deum, similis est homini confessori.

Senis. 94. Dixit senex: Homo habens mortem præ oculis omni horâ, vincit pusillanimitatem.

Senis. 95. Dixit senex: Esto liber in loquendo, non seruus.

Senis. 96. Dixit senex: Impossibile est sine custodiâ otis proficere hominem vel in vnâ virtute: prima enim virtus custodia otis est.

Senis. Pelag. libell. 3. n. 4. titulo *Exa.* 97. Dixit senex: Ego tres res timeo, id est, cùm anima egressura est de corpore, & cùm in præsentiâ Dei venturus sum, & cùm sententia contra me data fuerit.

Senis. 98. Dixit senex: In quocumque loco sedens non respicias ad illos, qui habent consolationem suam, sed ad egenum non habentem panem aut requiem.

Senis. 99. Dixit senex: Si habes passionem, & relictâ illâ pro aliâ te oras Dominum, non exaudieris: sed primùm pete pro impugnatione tuâ, & cùm pulsans ingressus fueris, tunc pro aliis aliqua petitione roga.

Senis. 100. Dixit senex: Tria sunt ista capitula, timor Dei, & oratio assidua, & benè facere proximo suo.

Senis. Pelag. libell. 15. n. 32. titulo *Patiern.* 101. Dixit senex: Sicut flatus egrediens de naribus sine quo non viuitur, ita homo timorem Dei & humilitatem semper debet habere in se.

Senis. 102. Dixit senex: Quid opus est incipere artificium, si non discat perficere illud? nihil est ergo quod incipitur & non perficitur.

Senis. 103. Dixit senex: Homo si cordi tuo non satisfacit, ne credas illi conscientiam cordis tui.

Senis. 104. Dixit senex: Constitue tecum nulli vmquam homini malè facere, sed purum habere cor ad omnem hominem.

Senis. 105. Interrogauit frater senem, dicens: Si videro inter fratres aliquam negligentiam, iubes vt arguam? respondit: Si sunt seniores vel coætanei tui, humiliter admone sine increpatione, vt in hoc ipso humilis inueniaris.

Senis. Paschas. c. 43. n. 1. tit. *Serapionis.* 106. Frater requisiuit senem, dicens: Fratres alij mecum cohabitant, & volunt ipsi vt ego illis præcipiam, quomodo iubes vt faciam? respondit: Factu quod præcipis, vt non tantùm illis præcepta, sed & formulam præbeas.

Macarii 107. Dicebant pro abbate Macario maiore, quia sicut Deus protegit totum mundum & portat peccata hominum, ita & ille quasi quidam Deus terrenus fuit in fratribus, operiens delicta illorum, & ea quæ videbat vel audiebat, quasi non videns & non audiens.

108. Interrogauit abbas Moyses abbatem Siluanum, dicens: Potest homo per singulos dies apprehendere initium? respondit: Si est operarius, potest per singulos dies sumere initium: oportet enim appi[illegible]mumquemque parum aliquid ex om[illegible]bus. Singulis ergo diebus surgens manè [illegible]e initium vnum in omnem virtutem, & [illegible]mne mandatum Dei. In magnâ patientiâ & longanimitate, cum timore & charitate Dei, cum humilitate animæ & corporis, in multâ sustentatione, in tribulatione & commoratione cellæ, in oratione & deprecatione, cum gemitu, cum puritate cordis, & oculorum, & custodiâ linguæ & sermonum, in abrenuntiatione rerum materialium & desideriorum carnis, in certamine crucis, id est, cruciatione & paupertate spiritus, in continentiâ spirituali & agone pugnæ, in pœnitentiâ & luctu, in simplicitate animæ & taciturnitate, in ieiunio & vigiliis nocturnis, in operatione manuum secundùm quod docet Paulus Apostolus, dicens: Operantes manibus nostris, in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus & tribulationibus, in necessitatibus & angustiis & persecutionibus, in fouets & speluncis & cauernis terræ. Esto factor verbi, & non auditor tantùm, operans talentum in duplo, habens vestem nuptialem, firmatus super firmam petram, & non super arenam. Eleëmosyna & fides non te derelinquant, cogitans omnē diem mortis esse vicinam, & quasi iam clausus in monumento nihil de hoc sæculo cures. Inedia escarum, & humilitas, & luctus non recedant à te, & timor Dei permaneat in te omni horâ. Scriptū est enim: Propter timorem tuum Domine in vtero accepimus, & doluimus, & peperimus spiritum salutis. Hæc ergo & si qua alia virtus est, in his perspice, ne teipsum mensures cum magnis, sed crede te inferiorem esse omni creaturæ, id est, deteriorem à quouis homine, quamlibet peccatore. Habeto discretionem, discernens temetipsum, & non diiudices proximum, neque inspicias aliena delicta, sed tua plange peccata, & de nullius hominis actibus sollicitus sis. Esto mansueti spiritus & non iracundi. Nihil in corde tuo cōtra aliquem cogitet mali, nec habeat inimicitiam in corde tuo, neque odium contra inimicantem tibi sine caussâ, neque irascaris inimicitiæ eius, neque despicias eum in necessitate & tribulatione eius, nec reddas malum pro malo, sed esto pacificus cum omnibus; hæc est enim pax Dei. Non te credas malum facienti, neque congaudeas ei qui facit proximo malum. Non detrahas alicui, quia Deus cognoscit omnia, & videt vnúquemque. Non credas detrahenti, neque congaudeas ad malè eloquium eius. Non oderis aliquem propter peccatum eius, quia scriptū est: Nolite iudicare, & non iudicabimini; neque despicias peccantem, sed ora pro illo, vt det illi Dominus conuersionem in patientiâ, & misereatur illius, potens enim est Dominus. Et si audieris pro aliquo quia agit iniqua, responde dicens: Numquid ego iudex sum? homo sum peccator, mortuus sub peccatis meis, & lugens mea propria mala: mortuus enim caussam nō habet curare pro aliquo. Hæc omnia ergo qui cogitat & procurat,

[Right margin notes: Siluani. Paschas. c. 43. n. 2. — Mandatorum propositio seruanda. — 2. Cor. 11. — Iacobi 1. — Ruffin. l. 3. n. 106 titulo Incerti. Pelag. libell. 10. n. 63. titulo Moysis. — Isaiæ 26. — Matth. 7.]

curat, operarius est vniuersæ iustitiæ sub gratiâ & virtute Domini nostri.

Moyses. 109. Hæ sunt sententiæ septem, quas locutus est abbas Moyses ad abbatem Pœmenem, quas si quis in cœnobio, aut in solitudine, aut in ipso sæculo positus custodierit, poterit saluari.

Ioannes libell. 4. immò per aliquot numeros. 1. In primis, sicut scriptum est, debet homo diligere Deum ex totâ animâ & ex totâ intelligentiâ suâ.

2. Debet homo diligere proximũ sicut seipsum.

3. Debet homo mortificare seipsum ab omni malo.

4. Non debet homo diiudicare fratrem suum in aliquâ caussâ.

5. Non debet homo malum facere alteri.

6. Debet homo priusquam exeat de corpore, mundare seipsum ab omni inquinamento carnis & spiritus.

7. Debet homo semper cor contritum & humiliatum habere. Quod ille potest implere, qui semper sua peccata & non proximi considerat, opitulante gratiâ Domini nostri Iesu Christi, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum, Amen.

IN APPENDICEM AD VITAS PATRVM NOTATIO.

IN HERACLIDIS PARADISVM.

1 HERACLIDIS EREMITÆ] *Prima editio addit,* quondam Palæstinæ episcopi. *quod vnde promptum sit, ignoro. Certè deest hoc manuscripto meo, quem ex abbatiâ Amandinâ, à vetustâ quidem manu, sed valdè mutilum, nactus sum M S. Moretianus* Paschasium *siue* Palladium diaconum *libri huius auctorem facit. Eadem prima editio in fine libri Heraclidem* Bithyniæ episcopum *facit. Meminit huius Petrus a Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. XI. cap. LXXXVII. & quæ ibi de eo scribit, ex hoc libro desumpta sunt; quare non exscribo.*

Cap. II. 2. ET NEPOS] *Quid* nepos *hic faciat, non video, an* Nepos *nomen proprium? sed nulla eius vestigia vel in Palladio veteri, vel in Palladio Herueti. Nam Palladius vetus cap. V. habet,* fratres Dracontij, viri mirabilis. *Palladius Herueti:* & Ioannis filij fratris Dracontij, viri admirabilis, *Græcè est, καὶ Ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ Δρακοντίου ἀνδρὸς θαυμαστοῦ:* Et Ioannis fratris Dracontij viri mirabilis. *vt verear ne pro ἀδελφοῦ,* fratris, *legerit interpres Heraclidis ἀδελφιδοῦ,* nepotis. *Aliàs suspicari quis possit ἀδελφὸν legendum. Certè & infra cap. XXXIII. occurrit* Adelphius *inter monachos cum Ammonio, Pambone, & aliis.*

3. HIC IDEM SANCTISSIMVS CVM A RVFFINO] *Baronius tomo IV. anno Christi CCCXCIV. Siricij Papæ X. Theodosij Imp. XVI. agens de Synodo Constantinopolitanâ in encæniis ita ait: Quamobrem illud existimo huiusmodi episcoporum conuentum non conuocatum esse vel ecclesiasticorum dogmatum caussâ, vel disciplina ecclesiastica terminanda studio; sed ad hoc, vt nouam basilicam apostolorum Petri & Pauli nomine erectam à Ruffino præfecto prætorio, penes quem summa erat in toto Orientali Imperio auctoritas, iidem dedicarent: huncque ipsum esse conuentum episcoporum, cuius Palladius res suorum temporum scribens meminit, cùm de Euagrio Pontico agit, qui vnà cum Ammonio & aliis ex Ægypto vocatus à Ruffino eâ de caussâ Constantinopolim venit.* Hic idem, *inquit,* sanctissimus cùm à Ruffino, *&c. subdens de Ammonio ibidem defuncto, & in eadem basilicâ Ruffinianâ dictâ, sepulto. Certè quidem ad dedicationem basilicarum vocari solitos è remotißimis quoque regionibus episcopos, quæ dicta sunt superiùs de Antiochena ac Ierosolymitana ecclesiarum encæniis docent.* Pallad. in Lausiac. cap. 2.

Meminit eiusdem a Ruffino erecta basilica Sozomenus, lib. VIII. cap. XVII. ædificatamque fuisse ait trans mare prope Chalcedonem, in loco dicto, Ad Quercus: *vbi ab eodem Ruffino sumptuosa villa exstructa erat, erectaque regia ædes, ipsaque basilica in honorem præcipuorum apostolorum Petri & Pauli dedicata, dicta quoque nomine communiori,* Apostolæum; *in quâ posteà à Theophilo episcopo Alexandrino collecta Synodus fuit aduersus Ioannem Chrysostomum, vt suo loco dicetur. Hactenus Baronius.*

4. BVCCELLATIM] *Ita editi tam hic quàm mox, nempe à bucellâ ita fecêre, quòd hic* partes & particulas *legerent. Ita quoque Palladius vetus capite X. Sed videndum num vera lectio sit,* buccellatum, *quod panem bis-coctum significat, seu ξηρὸν ἄρτον,* siccum panem, *qui militibus & eremitis in vsu, quia diutiùs durat. Vulcatius in Auidio Cassio:* Et præcipe lardum ac buccellatum atque acetum, militem in expeditione portare prohibuit. *Omnino* buccellatum *hic apud Heraclidem legendum, confirmat M S. Moretianus, quem hoc ipso* Cap. VI.

tempore cùm folium hoc Notationum inter manus operarum versaretur, primùm nactus sum.

5. Belva qvædam] *Palladius hic habet* hyænam. *An igitur hic* belua *pro* belba *est, id est* hyæna. *Certè* b *&* u *sæpè inter se commeant. Sic infra c. x i. vbi in nostro* feræ, *in Palladio* hyænæ. *Capitolinus in Gordiano* i i i. Belbi, id est hyænæ decem. *Quamquam &* belua *quoque pro hyænâ scribitur. Gloss.* ὕαινα ζῶον, belua. *Certe* belua *apud auctores nunc pro elephanto, nunc pro hyænâ, nunc pro ceto capitur. Pro* hyænâ *quoque videtur capi hic supra cap. v. in Nathanaele:* multæ enim beluæ illa esse per deserta noscuntur. *vbi Hervetus ex suo Græco texto vertit:* Sunt enim hyænæ in his locis.

Cap. vii. 6. Italicos] *Pallad. Herveti* satia. *Palladius vetus cap. x v. in Euagrio & in alia re:* Italicum olei. *In Palladio Græcè est cap.* x x i i. Ξεστῶν ὡς ἰταλικῶν δεκα ἢ ὀκτώ. *Hervetus vertit:* cùm satia octodecim ebibisset.

Cap. x. 7. Orgvias] *Hervetus in Palladio vertit* vlnas.

Cap. xii. 8. Fagadænam] *Græcis* φαγέδαιναν, *Latinis* Phagedæna, *triplici significatu. Vel enim vlcera in genere significat, quæ semper maiora & deteriora fiunt; vel certam speciem vlceris tumidi, profundi, vicinas partes exedentis; vel nimiam cibi appetentiam. Vide Ioannis Gorræi Definitiones medicas.*

Cap. xv. 9. Cilicenses] *An amphora vel lagena ex Cilicia?*

10. Enevs] *Fabri editio* Eneus, *Lipomani,* Æneus, *tamquam si ad proprium aliquod nomen alluderetur. Sed Græcum verbum retinuit interpres,* eneus *ab* ἐνεὸς *vel* ἐννεὸς, *quod significat,* percussum, mutum. *Vide dicta supra libro* i. *ad Vitam Abrahæ cap.* v. *notat.* 10.

11. Oxvrincham] *Palladius Herveti capite* l x x x v i. *habet* celerem manum. *An igitur Hervetus in Græco inuenit* ὀξεῖαν χεῖρα, *pro quo Heraclidis interpres legerit litterarum transpositione,* ὀξυρύγχα? *Græcus Palladij textus Venetus M S. habet* ὀξύῤῥυγχον χειρουργίαν.

12. Vnvm Epeta, altervm Nonaxon, tertivm Antiphyron] *Hic verò hæreo, nec video qui me expediam. Palladius Herueti capite* l x x x v i. *hæc tantùm habet:* Composuit tres sacros libros monachorum, qui dicuntur Ἀντιῤῥητικὰ, hoc est, Contradictoria. *Inuenio in MS. Veneto:* Συνετάξατο δὲ τρία βιβλία ἱερὰ μοναχῶν, ἀντιρρητικὰ λεγόμενα. *Subiungam hic auctores, qui agunt de operibus Euagrij, si fortè ex iis verum exsculpere possimus. Inprimis hæc de Euagrij scriptis narrat Socrates lib.* i v. c. x x i i i. *secundùm Græcos, vel* x v i i i. *iuxta Latinos:* Τούτῳ καὶ βιβλία ἄγαν σπουδαῖα συγγέγραπται· ὧν τὸ μὲν, Μοναχὸς, ἢ περὶ πρακτικῆς ἐπιγέγραπται· τὸ δὲ, Γνωστικὸς, ἢ πρὸς τὸν καταξιωθέντα γνώσεως. κεφάλαια δὲ αὐτῷ πεντήκοντα· τὸ δὲ, Ἀντιῤῥητικὸς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν πρὸς τοὺς πειράζοντας δαίμονας, εἰς ὀκτὼ διῃρημένον μέρη, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ λογισμῶν. καὶ ἑξακόσια προγνωστικὰ προβλήματα. ἔτι μὴν καὶ στιχηρὰ δύο, ἓν πρὸς τοὺς ἐν κοινο-

Suid. παρ-θένον. βίοις, ἢ ἐν συνοδίαις μοναχούς. καὶ ἓν πρὸς τὴν * παρθένον. ὧν τινα ὅπως ἐστὶ θαυμαστὰ, οἱ ἐντυγχάνοντες εἴσονται: Itemque libri ab illo accuratè conscripti: quorum vnus, Monachus, siue de viuendi ratione, quæ in agendo cernitur: alter Gnosticus, siue scientiâ præditus, dicendus sit; in quo sunt capita quinquaginta: alter Antirrheticus, id est, aduersus dæmones tentantes confutatio, ex Sacris litteris collecta, inque octo partes diuisa, numero octo cogitationum mentis nostræ aptè respondentia. Sexcenta præterea problemata de rerum præsensione futurarum. His accedunt duo carminum libri: vnus, ad monachos qui in cœnobiis & conuentibus ætatem degunt, alter ad virginem. Qui quidem quàm eximij sint, facilè intelligent hi, qui sunt eos perlecturi. *Quæ totidem verbis habes apud Suidam in* Μοναχὸς, *& Nicephorum lib.* x i. c. x l i i. *Gennadius verò de Illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap.* x i. *hæc prodit.*

Euagrius monachus, supradicti Macarij (Ægyptij) familiaris discipulus, diuinâ atque humanâ litteraturâ insignis, cuius etiam liber, qui attitulatur Vitæ Patrvm, *velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit, scripsit multa monachis necessaria. Ex quibus ista sunt:*

Aduersum v i i i. principalium vitiorum suggestiones, *quas aut primus aduertit, aut inter primos didicit,* v i i i. ex sanctarum Scripturarum testimoniis opposuit libros: *ad similitudinem videlicet Domini, qui tentatori suo semper Scripturarum testimoniis obuiauit, ita vt vnaquaque species vel diaboli, vel vitiata natura suggestionum, contra se haberet testimonia. Quod tamen opus eadem simplicitate, quâ in Græco inueni, iussus in Latinum transtuli.*

Composuit & anachoretis simpliciter viuentibus librum centum sententiarum *per capitula digestum. Et eruditis ac studiosis* quinquaginta sententiarum *ego Latinum primus feci. Nam superiorem olim translatum, quia vitiatum per tempus & confusum vidi, partim reinterpretando, partim emendando, auctoris veritati restitui.*

Composuit & cœnobitis & synoditis doctrinam aptam vitæ communis.

Et ad virgines Deo sacratas *libellum competentem religioni & sexui.*

Edidit & paucas sententiolas *valdè obscuras; & (vt ipse in his ait) solis monachorum cordibus cognoscibiles. quas similiter ego Latinas edidi.*

Vixit longâ ætate, signis & prodigiis pollens.

Ex his Euagrij operibus tria nunc hæc dubia vel explicanda vel corrigenda.

An quia dicitur scripsisse στιχηρὰ, *quod Christophorsonus apud Socratem* carminum libros, *Langus apud Nicephorum* versuum libros *vertunt, pro* Epeta *legendum est* Epea, *à Græco* ἔπη? *Sanè manuscr. Moretianus* Epea *disertè habet. Quamquam alij* στιχηρὰ *vertunt* Elementaria, *vt Palthenius in præmissis ad homilias S. Macarij. Nisi quis suspicetur* epea *ortum ex Græco* I E P A. *quæ pars est verbi* ἱερομοναχικά. *Equidem librarij sæpè* P *Græcum, cepère pro* P *Latino, & Græca Græcè scripta velut Latinis litteris scripta exscribebant. Similem coniecturam suggeram mox ad Palladij Lausiacam capite* i x. *Notation.* 4.

Iam reliquorum duorum vocabulorum facilior est ratio. Pro Nonaxon *enim videtur legendum* Monachon; *nam eo nomine librum ab Euagrio scriptum testantur auctores.*

Pro Antiphyron *legero* Antirrheticon. *Ita etiam in Græco Veneto pro* ἀντιρρητικὰ *restituendum* Ἀντιῤῥητικά.

13. Poscam] *Palladius Herueti,* ptisanam. Cap. xxv.
Nescio an in Græco fuerit ὀξύκρατον. *Lexicon Græcolatinum vetus:* Ὀξύκρατον, posca. *Infrà cap.* x l i i. Per reliquum æui sui tempus poscâ & sicco pane contenta viuebat. *Ita ibi restituo pro vulgari,* posteà. *Nam Palladius Herueti cap.* c x l v. *in*

eadem

eadem re habet oxycraton. quod propriè posca. Manusc. Moretianus pro poscâ habebat aquâ.

Cap. XLVIII. 14. AMATÆ] Existimo hic errorem esse in Heraclidis interprete: nam Palladio cap. CXXXVII. dicitur Amma Talida. Iam vides vnde Amata profluxerit. Amma in his libris sæpè occurrit pro nomine appellatiuo, non proprio.

15. MAVORTE] Mox cap. XLIX. quidquid vestium sericarum in mauortibus habuit. Scribitur nunc mauorte, nunc maforte, Græcis μαφόριον. Vide Onomasticon.

16. COLOTHVS VOCABVLO MARTYR, QVI IISDEM COLEBATVR LOCIS] Hinc Palladius Herueti explicandus. Vbi vulgatus marginum notator margini adscripserat: Martyr hîc dicitur, qui præest martyrio. sed imposuit illi non plana Herueti versio.

Cap. L. 17. PARENS] Caue hîc parentem pro patre accipias. Sæpè æuo inferiore parens pro cognato & affini accipitur. Sic suprà cap. II. Habebat autem & nonnullos parentes, inter quos filiam sororis suæ adoptauerat sibi. & sequenti cap. LI. non amico se, non clerico, non parenti, non cuiquam alij se credidit atque commisit. Palladij vetus interpres cap. XII. Non tamquam parenti, sed tamquam seruo Dei, & monacho hæc offerimus. Loquitur soror Marciano fratri.

18. AGENTEM IN REBVS] Palladio dicitur, Magistrianus. Nec ibi pro nomine proprio accipias. Dixi alias de hoc Magistriani nomine ad Martyrologium Adonis II. Iulij. Vide etiam suprà ad Pelagium libello VI. num. 24.

IN PALLADII LAVSIACAM.

Cap. II. 1. BRVMVM] Intelligit fœtorem. Inde brumosum, fœtidum. Vide dicta suprà ad librum III. num. 39. notat. 9.

Cap. VIII. 2. TAVREA] Malè hoc cepit Heruetus pro pelle taurinâ, quasi carnifex taurinâ pelle induatur. Vult Palladius carnificem taureâ seu flagello instructum.

Cap. IX. 3. GRVTARIA] Heraclides cap. VI. simpliciter vocat negotiatorem.

4. NEAPOTEPONTA] Diuinabam proximè ad litteras has accedens, νεαρογέροντα, vel νεογέροντα. Nempe P, id est ρ Græcum primis editoribus visum fuisse P, id est p Latinum. Apud Palladium capite XIX. dicitur παιδαριογέρων.

Cap. X. 5. NEBVLÆ] Heraclides cap. 6. crabrones. Credo Palladij veterem interpretem incidisse in corruptum codicem, & pro σφῆκας legisse νέφος vel νεφέλην: nubem, nubilum, nebulam: vel simile aliquod Græcum affine vocabulum.

Cap. XIII. 6. DEHABENT] Rarius verbum, nec facilè obuium. Heraclidis interpres cap. II. hoc effert: si forsitan egere videantur. Heruetus in cap. VI. Palladij: si quid eis defuerit. Hieronymus ep. XXII. ad Eustochium de custod. virgin. vt nemo quid postulet, nemo dehabeat.

Cap. XIV. 7. ZABERNAM] Heraclidis interpres cap. VII. saccum habet. Ita & Heruetus Palladij nouus interpres. Græcè in Palladio est: ζάβερνον.

Cap. XV. 8. PRÆFECTIANI] Ita correxi ex coniecturâ, MSS. destitutus, cùm antè esset, præfaciani. Noti præfectiani posterioribus sæculis, pro apparitoribus præfecti prætorio. Et res ipsa hîc ita capiendũ docet.

9. ITALICVM OLEI] Vide antè ad cap. VIII. Heraclidis num. 6.

10. LIBRALEM MANVM] Heraclides c. XXV. Oxyrincham. Palladius Herueti cap. LXXXVI. celerem manum. Intelligit Euagrium vel ταχυγράφον fuisse, vel καλλιγράφον.

11. RHINOCEROTIS DVCERET] Palladius Herueti, adeò vt corpus eius, non secùs ac corpus ferarum animantium, scateret muscis. Heraclides cap. XXV. vt per corpus ipsius totum quædam papulæ illi, quas sæpè in corporibus vidimus, exirent. vbi Græcè: ὥστε τὸ σῶμα αὐτοῦ καθάπερ τῶν ἀλόγων ζώων κροτῶνας ἐκβρύσαι. Κρότων Græcis nunc ricinus, id est vermis canibus infestus, nunc frutex est, nunc oleæ morbus, nunc cartilaginea pulmonis bronchea.

Sed quis hic sensus, quæ constructio? vt corpus eius sicut irrationalis animalis rhinocerotis duceret? si rhinocerotis iungatur cum animalis, deest sensui aliquid, & nescio an rugas duceret, vel simili aliquo modo supplendum sit. Quid vastum animal rhinoceros hîc faciat, (si quidem alios interpretes inspiciamus) non video. ricinus pro Græco vocabulo κρότων facit. an ergo legendum ricinos duceret, id est, ricinis vermibus vel insectis scateret? an cynorrhaistas duceret, quòd κρότων seu ricinus etiam Græcis dicatur κυνοῤῥαιστὴς à canum infestatione? Atque ita ricinus vel cynorrhaistes degenerasset in rhinocerotis. Hæc obiter propono, libris hîc destitutus manuscriptis, à quibus certior coniecturâ fides petenda. Impressi, vt inueni, cuique suum liberum relinquens iudicium, & diuinandi peritiam.

Vnam hanc coniecturam adhuc annectere placet, vt legamus durescceret, pro, duceret. ita & sensus & constructio constabit. Notum durissimam rhinocerotis pellem esse.

Κρότων etiam Græcis pro vlcere capitur apud Pollucem lib. V. cap. XV. An igitur ex diurnâ nocturnaque sub dio statione totum exulceratum est? ita accepit hîc κροτῶνας Heraclidis interpres, qui papulas vertit.

12. PISPER] Fluminis huius nomen deest Herueti versioni. Ab huius vicinitate ipse mons Antonij ita etiam vocatus. Ruffinus lib. II. hist. cap. VIII. Pœmen & Ioseph in Pispiri, qui appellatur mons Antonij. Cap. XVI.

13. CHINDII VINI] Chindium vinum nondum mihi alibi lectum. Notum vinum Chium. Sed non existimo intelligi de vino Chio, quasi eius vsus apud eremitas Ægyptios fuerit. Potiùs lego Chydæum. Notum vinum Chydæum inter vina factitia è Chydæis palmulis: Plinius lib. XIV. cap. XVI.

IN ÆGYPTIORVM PATRVM SENTENTIAS.

1. MARTINO] Fuit hic abbas Dumiensis, & Bracarensis episcopus. Vide Prolegom. XXV.

2. CONDVCTELÆ] Ita MS. Toletanus. in MS. S. Floriani est, conductilem. Inferiori sæculo variæ voces formatæ eâ inflexione. conductela pro conductione rariùs occurrit. Num. 9.

3. DIIVDICARI] Ita MS. Toletanus. sed in MS. Floriani est dirimari.

4. ET MITTENS POENITENTIAM ANTE IPSVM] Interserebatur in MS. Toletano glossema: id est, iactans se ad pedes eius, quæ vera est explicatio eius, quod Græcis est βάλλειν μετάνοιαν. Vide dicta suprà ad Vitam S. Basilij cap. XI. n. 54. Num. 60.

RELIQVA NOTATIONVM IN LIB. VIII. DE VITIS PATRVM.

Cur hæc differre in hunc locum coactus fuerim, monui in fine Notationum ad Palladium. Quædam nunc explicata reperies, in quibus tunc Græco codice integriore destitutus planè hærebam.

87 Cap. lxxvi. SERAPIONIS] *Vide de duobus Serapionibus notata ad Ruffinum lib. II. cap. XVIII.*

Cap. lxxviii. 88. HIERONYMI] *Notat hic Magister sacri Palatij libro suprà citato, ad verba Posidonij de Hieronymo: vel Posidonius iste vaticinans aduersus S. Hieronymum fuit impostor, vel Palladius odio in S. Hieronymum (quod est propensius) apertè mentitur, & rabie in eumdem fertur. Sed haud crede, Lector, impudenti Origenistæ & Pelagiano Palladio, dum maledicentiæ frena effundit in sanctissimum virum Angelis venerandum.*

Cap. lxxix. 89. PAVLA] *Notissima nobilissimaque femina, cuius Vitam habes supra lib. I. auctore Hieronymo.*

Cap. lxxxiii. 90. SERAPIONIS SINDONITÆ] *In Menæis XXI. Maij vocatur ὁ ἀπὸ Σινδόνος. si idem cum nostro, legendum ὁ ἀπὸ Σινδόνιος. Nam Palladius clarè Sindonitam ait dictum, quòd solâ sindone vteretur.*

Cap. lxxxvi. 91. EVAGRIO] *Dignum patellâ operculum. Palladius Origenista celebrat suum præceptorem Euagrium hæreticum pariter Origenistam, ab Ecclesia sæpiùs condemnatum. Sed qualis fuerit Euagrius, vide suprà* (lib. II. Not. 45 ad cap. XXVII.) *vt hinc cernas, hæretico de hæretico & eiusdem hæresis mystâ prodenti quenam sit deferenda fides. Ita Magister sacri Palatij sæpè iam citatus.*

92. CIVITATIS LIBERORVM] *Heraclides:* Hiberorum. *Græc. Venet.* Ἰβήρων. *Est quidem alibi* Liberorum, Ἐλευθέρων *ciuitas. sed quia Ponticus dicitur Euagrius, inuestiganda ciuitas* Hiberorum *in Ponto. D. Hieronymus epistolâ ad Ctesiphontem contra Pelagium, vocat* Hyperboritam, *vbi Grauius restituit* Iberitam. *In Concilio Constantinopolitano primo, quod fuit secundum Generale in subscriptionibus episcoporum, habes duplicem Pontum, videlicet Amasia, vbi ponitur Pantophilus Iberorum episcopus; & Polemoniaco, vbi ponitur Atarbius episcopus. Quare* Ponticum & Iberitam *Euagrium capio ex Ponto* Amasiæ, *qui fuit dictus* Helenopontum, *vt alter* Polemoniacus. *Est autem* Ἴβωρα, Ibora *ciuitas Helenoponti in Authenticis, Collat. IV. tit. VII. Nouell. XXVIII. apud Porphyrogennetam Cappadociæ. Vnde apud Hieronymum lego* Iboritam. *Sozomenus, Socrates, Nicephorus locis mox citandis Euagrium* ex Iberibus *faciunt, qui Pontum Euxinum accolunt.*

93. EPISCOPO ECCLESIÆ CÆSAREÆ AD ARGEVM] *Hoc cum sequenti,* Post decessum autem S. Basilij episcopi, *deest in Græco.*

94. NYSSENVS] *Heraclides, & Græcus textus,* Nazianzenus, *& ijs deest* frater episcopi, cui datur honos inter apostolos. *Iure dubitas, an* Nyssenus, *an verò* Nazianzenus *hic intelligendus sit. Pro* Nysseno *facit, quòd hic dicitur Gregorius veniens ad Concilium reliquisse Euagrium Nectario. Nam constat Nyssenum ad Concilium Constantinopolitanum venisse, Nazianzenum verò iam tum Constantinopoli aliquot annis habitasse. si fides Nicephori catalogus, duodecim annis dicitur habitasse Constantinopoli. Et ipse Nazianzenus oratione valedictoriâ, quam ipse* Συντακτήριον λόγον *inscribit, nomine CL. episcoporum sic dicit:* Τοσοῦτος χρόνος, φασὶν, ἐξ οὗ τὴν ἐκκλησίαν ἦγες μετὰ τῆς τοῦ καιροῦ ῥοπῆς: Tanto iam tempore, inquiunt, ecclesiæ præes, temporis ope & auxilio fretus.

Pro Nazianzeno *adduci posset, quòd in testamento eius fiat mentio Euagrij diaconi, cui quædam legat. quo loco hunc nostrum Euagrium intelligit Baronius tomo IV. anno Christi CCCLXXXIX. qui etiam anno Christi CCCLXXIX. & CCCLXXXI. Euagrium hunc nostrum à Nazianzeno diaconum ordinatum asserit. Certè & Socrates lib. IV. cap. XXIII. Græca edit. seu cap. XVIII. Latina, Euagrium à Nazianzeno diaconum ordinatum scribit, quem exscribit Suidas in* Μακάριος. *Ita igitur de Euagrio Socrates:* Τούτων Εὐάγριος γενόμενος μαθητὴς, ὁ δι' ἔργων φιλοσοφίαν ἐκτήσατο, πρότερον λόγῳ μόνῳ φιλοσοφῶν, ὃς ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, εἰς τὴν τοῦ διακόνου προχειρισθεὶς τάξιν, εἶτα ἅμα αὐτῷ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπελθὼν, καὶ τοῖς προλεχθεῖσιν ἐντυχὼν ἀνδράσι τὸν ἐκείνων βίον ἐζήλωσε. καὶ τοσαῦτα τεράστια ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ γίγνεται ὅσα καὶ ἐν ταῖς τῶν αὐτοῦ καθηγητῶν: Istorum (*duorum Macariorum*) discipulus fuit Euagrius: qui studium sapientiæ in initio quidem verbis dumtaxat, posteà autem factis diligentissimè excoluit. Hic primùm Constantinopoli à Gregorio Nazianzeno est ordinem diaconi consecutus: deinde vnà cum illo in Ægyptum profectus, ibique cum illis pijs viris, quos suprà dixi, collocutus, illorum viuendi genus ardenti studio imitari cœpit. totque miracula ab eo edita, quot à Macarijs præceptoribus suis. *Similia habet Sozomenus lib. VI. cap. XXX. Nicephorus libro XI. cap. XLII. Suggessi aliquas vtrimque rationes dubitandi. Certiùs decidi poterit, si plures manuscripti Græci in alterutrum conspirent.*

95. PIOR] *Mentio eius suprà cap. XI. De hoc quoque Sozomenus lib. VI. cap. XXIX. Cassiodorus lib. VIII. cap. I. Niceph. lib. XI. cap. XXXVII.* Cap. lxxxvii.

96. MOYSIS] *Niceph. lib. XI. cap. XXXVII.* Cap. lxxxviii.

97. CHRONIS] *De alio sup. Et vicus qui Palladio hic* Phœnix, *Heraclidi est* Phenesis. Cap. lxxxix.

98. PAPHNVTII CEPHALA] *De varijs Paphnutijs vide dicta ad librum II. cap. XVI. num. 3X.* Cap. xc.

99. STEPHANO] *Alius hic ab eo, de quo supra cap. XXX.* Cap. xcv.

100. EPHRÆM]

Cap. c. 100. EPHRÆM] *Vide suprà dicta lib. 1. ad Vitam eius.*

Cap. cv. 101. ABRAMIO] *Cassianus Collation. xv. capite iv. & v. de alio Abraham abbate.*

Cap. cviii. 102. EVSTATHII] *Sozomenus lib. iii. capite xiii. de alio Eustathio Sebastiæ episcopo.*

103. GADDANÆ] *Sozomenus libro vi. capite xxxiv.*

Cap. cxiii 104. PHILOROMO] *Alius Philoromus martyr cum Philea tempore Diocletiani, de quo Eusebius libro viii. cap. x.*

Cap. cxiv 105. SEVERIANI] *Quod hic est,* In Ancyrâ Galatiæ, *in Græc. Venet. est* τῇ Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας: In Cæsareâ Cappadociæ.

Cap. cxvi 106. BISARIONIS] *Varia Bisarionis apophthegmata passim in Vitis Patrum occurrunt.*

Cap. cxvii. 107. MELANIÆ] *Vide Præludia ad lib. ii. ubi de eius Vitâ & peregrinatione ratione Ruffini comitis, ut Baronius existimat.*

108. ROMANA] *Gr.* σπάνη τὸ γένος, ἡ Ῥωμαία, *quod verti potest,* rara genere seu Romana. *Heraclidis interpres* σπάνη *vertit* Hispana.

109. MARCELLI] *Græc.* Μαρκελλίνου, Marcellini.

110. VIGESIMVM] *Heraclides,* vigesimum secundum. *Ita & textus Græcus.*

111. ORSISIVM] *Gr.* Ἀρσίσιον, Arsisium. *Heraclides,* Assisium.

112. PITIMVM ET ADELVM] *Græcè* Πισίμιον *&* Ἀδέλφιον, Pissimium & Adelphium.

113. SERVILI CARACALLA] *Græc. Aug.* παιδικὸν καρακάλλιον. *Græc. Venet.* καρακάλλιον δούλου. *Heraclides:* tunicâ puerili.

Cap. cxviii. 114. RVFFINI] *Palladius Origenista, & Gennadius, & Cassianus Pelagianis fauentes, multis laudibus Ruffinum extulerunt. At S. Hieronymus Ruffinum tamquam hæreticum perpetuò insectatus est. cuius iudicium cum ipsâ Romanâ Ecclesiâ nos etiam probare par est. Sic enim inquit S. Gelasius I. in Romano Concilio LXX. episcoporum:* Sed quoniam B. Hieronymus in aliquibus Ruffinum de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ B. Hieronymum sentire cognoscimus. Et non solùm de Ruffino, sed etiam de vniuersis, quos vir sæpiùs memoratus zelo Dei & fidei religione reprehendit. *Hæc S. Gelasius. Ruffini res sincerissimè ex probatis auctoribus excerptas exhibent tibi tomus iv. & v. Annalium Ecclesiasticorum. Hactenus Magister sacri Palatij sæpè iam citatus.*

115. HABITVM] *Græc. Venet.* σχίσμα. *Heruetus legit* σχῆμα.

116. VNIGENITI] *Græcè* μονογενοῦς. *Sed tamen dicendum & vertendum* vnici. *Ita rectè apud veterem Heraclidis interpretem. nam & duos alios habuit liberos.*

117. ADRIANVM] *Græc. Aug. & Venet.* Ἀπρωνιανὸν, Apronianum.

118. NVRVM] Νύμφην, *Græc. Venet.*

119. FILII] *Græc. Venet.* ἀδελφοῦ.

120. LIBERASSET] *Græcè additur in Veneto codice:* Ἤγαγε δὲ εἰς τὸν μονήρη βίον· καὶ τὸν Πουπλίου δὲ υἱὸν τὸν νεώτερον κατήχησε: Duxit ad vitam solitariam: & Publici iuniorem filium catechesi instituit. *atque ita etiam Heraclides, vbi tamen deest nomen* Publici. *Gr. codex Augustanus habet* Ποπλικίου *loco* Πουπλίου.

Cap. cxix 121. PARVÆ MELANIÆ] *Huius peregrinationem vide in Præludiis ad librum viii.*

122. PINIANO.] *Græc. Aug.* Πινιανῷ, Pinniano. *Græc Venet.* Ἀπρωνιανῷ *vel* Ἀπινιανῷ.

123. FILIO SEVERI] *In Vitâ S. Melaniæ apud Metaphrastem xxxi. Decemb.* fratris Seueri.

124. SVPERNVMERALIA] *Græc.* ἐπωμίδια. *Post* altaribus, *addunt Græca Veneta:* τοῦτο δὲ ἐποίησε καὶ ἡ ἀοιδίμη Ὀλυμπιάς: fecit & hoc pientissima Olympias.

125. PRESBYTERO] *Græc. Venet. addit:* καὶ μοναχῷ Δερματινῷ. *Heraclidis interpr.* monacho Dalmatâ.

126. FRATRE] *Id est,* Piniano marito. *antè,* nunc vsu fratre. *nisi & verum fratrem habuerit, de quo hoc intelligi possit.*

127. ALBINA] *De eâ D. Hieronymus in variis epistolis.* Cap. cxx.

128. OPIANO] *Græcus manuscriptus Venetus* Ἀπριανός, Aprioanus. *Aug.* Πινιανός, Pinnianus. Cap. cxxi

129. PAMMACHIO] *Græc. MS. Venet.* Μάλχος *vel* Μαλάχος. Malchius *vel* Malachius. Cap. cxxii.

130. MACARIO] *Græc. MS. Venet.* Ἀγάθων, Agathon. Cap. cxxiii.

131. EX VICARIA] *Græc. MS. Venet.* ἀπὸ βικαρίων. *Heraclides,* ex vicariis.

132. CONSTANTIO] *Quod hic* assessor *dicitur Constantius, Heraclidis interpres habet,* consiliarius. *Vide Iacobum Sirmondum nostrum ad Sidonium lib. 1. epist. iii.* Cap. cxxiv.

133. PAVLA] *Quid furens odio Origenista Palladius in S. Hieronymum & S. Paulam ineptissimè garrit? quorum sanctitas tanto clarior, quanto Palladij nequitia detestabilior. Ita Ioannes Maria Magister sacri Palatij hic adscribendum monet.* Cap. cxxv

134. THEODORA.] *Nicephorus lib. xvii. cap. v. de aliâ Theodorâ sub virili habitu monasticen professâ.* Cap. cxxvii.

135. VSIA] *Vide hic Heraclidem, qui aliter vertit.* Cap. cxxix.

136. AVITA] *Quod hic est* Primiano, *Græcè est* Aproniano. Cap. cxxxiv.

137. MAGNA] *Quòd hic hæc dicitur vixisse in* ciuitate Ancyrâ, *in Græc. manuscr. Venet. est* τῇ Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας, in Cæsareâ Cappadociæ. Cap. cxxxv.

138. VIRGINE] *Totam hanc narrationem de virgine Athanasium sex annos occultante, fide nutare, magnis ostenditur argumentis tomo iii. Annal. Ecclesiasticorum, anno Christi CCCLVI. Ita Io. Maria Magister sacri Palatij hic annotat.* Cap. cxxxvi.

139. STICHARIO ET CERRO] *Heraclides,* tunicâ & byrrho. *Metaphrastes in Vitâ S. Athanasij,* Τὸ στιχάριον καὶ τὸ βίρρον. *Legerat Heruetus* κῆρον, *pro* βίρρον, *vel* βῆρον.

140. FILIA] *Cassiodorus lib. ii. histor. Tripart. cap. xxiv. & Nicephorus lib. xvii. cap. xxii. de Simeone.* Cap. cxlx

141. SILVANIÆ] *De eâ Georgius Alexandrinus in Vitâ S. Chrysostomi.* Cap. cxlii.

142. IVBINO] *Heraclides,* Iouinus. *De Iouino Sirmondus noster ad Sidonium, Carm. xxiii. Ad Iubinum est epistola Basilij inter MS.* Cap. cxliii.

143. PIERII] *Græc. MS. Venet.* Πέτρου, Petri.

144. OLYMPIADE] *De eâ Sozomenus lib. viii. cap. xxiv. Niceph. lib. xiii. cap. xxiv. Georgius Alexandrinus in Vitâ S. Chrysostomi.* Cap. cxliv.

Olympiadis celebris memoria in Menolog. Græcorum xxvii. Iuly: S. Olympiadis, quæ fuit sub Imperatore Theodosio, Arcadio, & Honorio filiis,

Anysij

Anysij Secundi Comitis filia, neptis Ablauij Præfecti, sponsa paulisper Nebridij, qui fuit ex numero Præfectorum. Cum autem adhuc esset virgo, eius viro ante copulam sublato, & virgo simul & vidua remansit: omne tempus transigens in ieiuniis & orationibus, & pauperum beneficentiá. Itaque omnes opes suas in curam Christi sacerdotum exhausit, præsertim in sanctum Ioannem Chrysostomum, quem præcipuè honorabat. *Martyrologium Romanum* XVII. *Decembris:* Constantinopoli S. Olympiadis viduæ.

Quòd hic in Menologio dicitur mansisse virgo, idem testatur Nicephorus lib. XIII. *cap.* XXIV. Et collocata quidem illa viro in matrimonio, non tamen prorsus virginitatis cælibatu orbata. Viginti namque mensibus in coniugio cum illo exactis, postquam illum ei mors ademit, quamquam eâ esset ætate, vt secundas non dehonestaret nuptias, pudicitiam tamen complecti, atque in eâ per vitam omnem acquiescere maluit. *Virginem quoque mansisse testatur hic Palladius hoc capite* CXLIV. *& Heraclides cap.* XLIII. *Georgius Vita Chrysostomi cap.* L. Αὕτη ἱερατικῷ συνῳκίσθη ἀνδρὶ, ὃ ἐφύλαξεν δὲ τὴν παρθενίαν, ὡς φασὶ περὶ αὐτῆς οἱ εἰδότες. βιώσασα δὲ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς περί τινας μῆνας, συντόμως τὸ τέλος... : Parentibus orbata hæc viro quidem copulata est, neque pudorem alioqui virginalis sanctimoniç eam corrupisse celebris fama edocuit. Hæc cùm conuixisset viro mensibus circiter viginti, ille repetitus vt naturæ debitum, hoc temporis compendio finem accepit vitæ. *Quæ desumpta sunt ex Palladij dialogo de rebus Chrysostomi. Quare* συνουσία ἀνδρὸς *in epistolá* II. *Chrysostomi ad Olympiadem intelligendum de* familiari cum viro conuersatione, *non de* virili concubitu.

145. SELEVCI] *Anglicani*, Anysij Secundi.

146. SPONSA] *Heraclidis interpres*, nurus. *Forsè in Græco est* νύμφη, *quod vtrumque significat. Baronius tomo* IV. *anno Christi* CCCLXXXVIII. *Siricij Papa* IV. *Valentiniani* XIII. *Theodosij* X. *Impp.* *Quòd verò Græci habeant in Menologio hanc Nebridio nuptui traditam, Palladius verò dicat nurum fuisse Nebridij, conciliari eo modo inter se possunt auctores, vt filio illius Nebridij clarissimi viri sub Constantio Imp. præfecturá prætorij insigniti, cuius meminit Ammianus lib.* XXVII. *Nebridio etiam dicto coniuncta fuerit matrimonio Olympias, de quâ agimus. Hactenus Baronius. Ego existimo varietatem inter auctores natam ob diuersam interpretationem, dum* νύμφην *vnus* nurum, *alter* sponsam *vertit.*

147. IVLIANA *Baronius tomo secundo, anno Christi ducentesimo quinto, Zephyrini Papa* III. *Seueri Imperatoris* XI. *postquam ex Eusebij libro* VI. *cap.* III. *recitauit, quomodo Origenes Alexandria exagitatus, coactus fuerit subinde mutare domicilium, quarum latebrarum hic ipse Origenes apud Palladium meminit, subdit: Quæ certè non ad alia tempora, quàm ad Seueri persecutionis sunt referenda: nam longè ante Maximini vel Decij persecutionem libri illi Symmachi reperti erant. Sed de accepta à Iulianá Symmachi interpretatione eiusdem Origenis quoque testificatione idem tradit Eusebius libro* VI. *cap.* XII. *Hactenus Baronius.* Cap. CXLIII.

Aduerte hanc de Iulianá narrationem hic apud Palladium valde intricatam esse, vel interpretis culpá, vel vitio codicis Græci. Eam compara cum Heraclidis interpretatione, ex quá saniorem sensum elicies.

148. FEMINA] *Nicephorus lib.* VII. *cap.* XII. Cap. CXLVIII.
& XIII. *de virginibus mirâ arte pudicitiam tuentibus.*

149. MAGISTRIANO] *De hoc nomine dixi quadam suprà ad lib* V. *Pelagij libello* VI. *num.* 2. Cap. CXLIX.

150. VXORE] *Quòd hic* accepto ense *dicitur se occidisse, de eâ re vide Augustinum libro* I. *de Ciuit. Dei à cap.* XVII. *ad* XXVIII. *& aliorum Patrum sententias apud Leonardum Lessium nostrum lib.* II. *de Iustitiá & Iure cap.* IX. *Dubit.* VI. Cap. CL.

151. FRATRIS] *Quis hic fuerit, nullibi exprimit. An fuit Heraclides, qui eadem* Paradisi *nomine edidit?* Cap. CLI.

ONO-

ONOMASTICON
RERVM ET VERBORVM
DIFFICILIORVM
Quæ in his PATRVM VITIS occurrunt.

MEMINERIS, Lector, multa in Notationibus explicata, quorum hic nulla fit rememoratio. Rariora nunc tantùm quædam attingo, quæ suprà obiter perstricta, nunc pluribus firmantur testimoniis. Quamquam & nonnulla hic annotata inuenies, quorum nulla in Notationibus facta mentio. Nec onmia tamen, quæ de singulis collegi, nunc insimul do. Sufficiant hæc nunc ad lucem quarumdam rerum & verborum obscuriorum.

ABSIDA. *Vita Macarij Romani cap.* VIII. Et ecce ante nos maximam inuenimus absidam, in circuitu scriptã. *Ita constanter MSS.*

Dubitatum olim an absis an verò absida *diceretur. Paulinus Seuero epistolâ duodecimâ:* In quâ æquè absidem factam indicauit. Sed de hoc absidam aut absidem magis dicere debuerim, tu videris: ego nescire me fateor, quia hoc verbi genus nec legisse reminiscor. *Quem locum respicit Isidorus lib.* XV. *Originum cap.* VIII. Sed vtrùm absidam an absidem dicere debeamus, hoc verbi genus ambiguum quidam doctorum existimant. *vtrumque auctoribus vsurpatum.*

Occurrit absis *apud S. Augustinum epist.* CCXXV. *ad Albinam:* Dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in absidem honorariores & grauiores ascẽderant. *Concilium Carthaginense* III. *can.* XXXII. Cuiuscumq; autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod vniuersa Ecclesia nouerit, ante absidem manus ei imponatur. *quod etiam citatur Capitularium lib.* V. *Tit.* LIII. *& in Decreto causâ* XVI. *q.* IX. *Aimoinus lib.* IV. *capite* CCLII. Absis ecclesiæ.

Absidam *habet Augustinus ep.* CCIII. *ad Maximinum episcopum Donatistarum:* Transit honor huius sęculi, transit ambitio. In futuro Christi iudicio nec absidæ gradatæ, nec cathedræ velatæ, nec sanctimonialium occursantium atque cantantium greges adhibebuntur ad defensionem. *Euodius lib.* I *cap.* III. *de miraculis B. Stephani:* Cùm in loco absidæ super cathedram velatam essent reliquiæ constitutæ. *& lib.* II. *cap.* I. ipsaq; ne etiam per se gradus absidæ conscendens, vniuersis eminùs conspicienda adstabat. *Isidorus lib.* XV. *Origin. capite* VIII. Absida Græco sermone, Latinè interpretatur lucida, eo quòd lumine recepto per arcum resplendeat. *Quæ exscribens Walafridus Strabo de rebus Ecclesiast. cap.* VI. Absida Græcè, Latinè lucida dicitur, quia lumen acceptum per arcum intromittit. *Gregorius Turonensis De gloriâ martyrum lib.* I. *cap.* LXIII. In pariete, qui à parte erat oratorij, absidam collegit, *ita MS. vulgò,* in absidâ collegit. *Idem libro De gloriâ Confessorum, cap.* XCVI. ante vitream absidam, quâ sancta (*Albini*) concluduntur membra, sedebat, *ita MS. Idem libro de Vitis Patrum in Gregorio Lingonensi episcopo, cuius reliquias Tetricus episcopus transferre volebat:* Ante altare Basilicæ fundamenta iacit, erectaq; absidâ miro opere construit, & transuoluit. *ita MS. Hincmarus Rhemensis episcopus de gestis habitis pro diuortio Thistberga, respectans ad Concilium:* Et sacri canones iubent, vt pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositiuram manuum & cilicium super capita à sacerdote, sicut vbique vulgatum est, ante absidam capiant. quod vnusquisque publicè pœnitens ab episcopo suo, de cuius parochiâ est, debet suscipere. *Annales Francorum pag.* 29. In absidâ ecclesiæ. *Glossæ veteres:* Absida, sedes episcoporũ. *Ibi sedem episcopi fuisse, declarat locus Augustini suprà ep.* CCXXV. *vbi præcedit:* ad nostra subsellia relictâ turbâ redieram.

Absidas *hac loco eminentiore fuisse, ideoque gradatas declarant loca Augustini & Enodij suprà adducta. Leo Marsicanus lib.* I. *cap.* XIX. In basilicæ absidâ mediâ, ad quam per octo gradus ascenditur, altare constituit.

Supersedeo plura aggerere loca. Hæc autem aggessi, vt ex iis absidæ *vsus aliquo modo innotesceret. Onuphrius Panuinius in explicatione vocum quarumdam ecclesiasticarum* absidæ *nomine intelligit, quam Itali* ecclesiarum tribunam *vocant.*

Quod Hesychius ἁψῖδας, *præter rota circulum etiam* καμάρας *explicat, dum ait:* ἁψῖδες, τὰ κύκλα τῶν τροχῶν, αἱ περιφέρειαι, ἢ καμάραι, *intellige id de quo hactenus egimus. Sic* camera *Gregorio Turonensi lib.* I. *De gloriâ martyrum cap.* XLVII. Dum in honore ipsorum martyrum, Missarum sollemnia celebrarentur, cecidisse è camerâ tabulam vnam. *Seuero Paulinus ep.* XII. Basilica igitur illa, quæ ad Dominædium nostrum communem patronum in nomine Domini Christi iam dedicata celebratur, quatuor eius basilicis addita, reliquiis apostolorum

rum & martyrum intra absidem trichorã sub altaria sacratis, non solo B. Felicis honore venerabilis est, absidem solo & parietibus marmoratam cameram musiuo illusa clarificat.

Ex dictis quadruplex absidæ *vsus eruitur, tum vt significet curuaturam rotæ, tum arcum cui aliqua sit inscriptio, tum locum editiorem vbi sedet episcopus, tum cameram in quâ reliquiæ Sanctorum conduntur. quæ ferè Glossarium Camberonense manuscriptum exprimit:* Absida dicitur exedra, id est, sacratorium: vel loculus, id est feretrum. *Idem:* Absida Græcè interpretatur lucida, eò quòd lumine accepto per arcum resplendeat. *quod verbotenus ex Isidoro suprà citato acceptum vides. Idem:* Absida, sphæra seu hemisphęrium.

ABSPES. *Vita Onuphrij cap.* x. Abspes eram multoties vitæ. *quòd Græcis* ἀπηλπίζων.

ACIES. *Leontius in Vitâ S. Ioannis Eleëmosynarij cap.* XXI. quæ collecta erant à Mauris in acie ipsorum. *Dubium videri possit an in Græco fuerit* φάλαγξ, *quod nunc aciem seu multitudinem exercitus, nunc trutinam significat. Certè hîc statera fit mentio, in quâ dicuntur actus eius appensi. Hinc* aginari *&* acinari *à scapo trutinæ. Festus:* Agina est, quâ inseritur scapus trutinæ, id est, in quo foramine trutina se vertit. vnde aginatores dicuntur qui paruo lucro mouentur. *Glossarium Camberonense MS.* Aginator, negotiator; dictus ab aginâ. Agina enim dicitur illud foramen, in quo scapus trutinæ inseritur, & in quo trutina se vertit. Inde aginator dicitur, qui paruo lucro mouetur. *Idem:* Aginare, explicare, agitare, fugare, dictum ab aginâ, quod est scapus trutinæ, quæ ideò sic vocatur quòd eâ mensura ponderis agatur. *Glossæ Isidori:* Agginantes, explicantes. *Et quia g & c mutuas sibi operas præstant, hinc in Glossis Isidori:* Acinari, tricari, in paruo morari. *Ita etiam habet Glossarium Camberonense MS.*

Aliâ significatione in Glossario: Aginat στρηνύεται. Aginare στρηνύειν. *Existimo enim intelligi* Agentes in rebus *qui pars militiæ erant. Ios. Scaliger ad Festum legit* τεχνιτεύεται *&* τεχνιτεύειν, *id est*, negotiari. *forte quispiam diuinabit legendum* στραγγεύειν *&* στραγγεύεται *nam à* στράγξ gutta, *fit* στραγγεύω, guttatim exprimo. *& metaphoricè*, premo, & quasi per angustum foramen exire cogo.

ACVTI. *Pelagius libello* XV. *n.* 48. Sicut impossibile est nauim fabricari sine acutis. *An in Græco ab* ὀξὺς *aliquod nomen deductum fuerit, quod interpreti occasionem dederit vertendi* acutos, *equidem nescio. Existimo tamen hic per* acutos *intelligi* ἥλοις ἢ γόμφοις, clauos vel gomphos, *quod vtrumque in nauium compactione refertur à Polluce, lib.* I. *c.* IX. §. 2. *Sic fortè ab acutis gomphis rastrum, instrumentum rusticum, dictum Græcis* ὀξίνα. *Hesychius:* Ὀξίνα, ἐργαλεῖον τι γεωργικὸν σιδηροῦς γόμφους ἔχον, ἑλκόμενον ὑπὸ βοῶν: Oxina, instrumentum rusticum, ferreis gomphis constans, quod à bobus trahitur. *Aliud infrà* Bis-acuti.

ADVIVERE. *Probum verbum, sæpè in* adhuc viuere *mutatum: Hieronymus in Vitâ Malchi, capite* III. vt dum adiuueret mater. *Idem libro* I. *contra Iouinianum cap.* XXVIII. Licet certior hereditas sit, dum adiuiuis, benè abuti substantiâ tuâ, quàm tuo labore quæsita in incertos vsus relinquere: *Tertullianus de animâ cap.* LVII. & hi vel maximè, qui in ipsis tunc fuerunt cùm aduiuerent. *Ictis quoque nota vox*, L. XXVIII. §. *Testamento. D. De liber. leg.* L. XXX. *D. De adim. leg.* L. XXX. §. *Testamento. D. De testam. milit. Leg. Wisigoth. lib.* IV. *Tit.* II. *L.* 13. Medietatem verò, dum aduixerit, pater sibi vindicet, filiis post obitum relinquendam. *In iisdem lib.* V. *Tit.* II. *L.* 4. Ita & illa, quæ vsu hoc ad possidendum percepit, omnia dum aduixerit, sine cuiuslibet inquietudine suis incunctanter vtatur expensis. *Item lib.* XII. *Tit.* III. *L.* 13. Iurare debebunt, quia quæ eorum professio continet, sincero & non maculato corde profiteantur, se donec aduixerint conseruare.

ÆGYPTVS *olim variè diuisa, seu prouincias, seu diœceses spectes. Vide Philippi Berterij Pithanôn Diatribam* I. *cap.* IV. *Sæpè apud auctores occurrit* Ægyptus inferior *&* superior. *Socrates lib.* IV. *cap.* XVIII. Ægyptum superiorem *opponit* Alexandriæ. *agens enim de duobus Macariis ait:* Ὧν ὁ μὲν ἐκ τῆς ἄνω Αἰγύπτου ἦν· ὁ δὲ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείων πόλεως. quorum alter ex superiore Ægypto, alter ex vrbe Alexandriâ oriundus. *Ferè Thebais & Ægyptus inter se distinguuntur. Hieronymus in Vitâ Pauli primi eremitæ:* Multas apud Ægyptum & Thebaidem tempestas sæua populata est. Ægyptus *absolutè posita, vel totam regionem Ægypti significat, vel etiam Thebaidam comprehendit, vel partem eius circa Alexandriam, quam vocant* Ægyptum inferiorem; *vti* Thebaida *vocant* superiorem Ægyptum. *Ptolemæus de Delta & fluuiis circa Delta in inferiore Ægypto:* Καλεῖται δὲ κοινῶς ἡ περὶ τούτους τοὺς ποταμοὺς χώρα κάτω: Vocatur autem communi vocabulo regio, quæ circa hos est fluuios, inferior. *& de superiore parte, seu Thebaide:* Τὰ δὲ ἔτι μεσημβρινώτερα τῆς Ἑπτανομίου καλεῖται Θηβαΐς, καὶ ἄνω τόποι: Quæ autem adhuc australiora Heptanomis sunt, vocantur Thebais, & loca superiora. *Regiones & diœceses Ægypti & Thebaidis colligi possunt ex subscriptione Concilij Niceni, & aliorum.*

AGAPE. *Pelagius libello* XIII. *n.* 15. vt acciperent agapem. *Clarè hic* agape *vsurpatur pro eleëmosynâ, seu parte aliquâ, quæ ex charitate egenti datur. Sæpius hæc vox in his libris occurrit. Pelagius libello* X. *num.* 46. Semino agrum meum, & facio ex ipso agapem. *Idem libello* XV. *num.* 31. præbentes ei, quæ necessaria erant, vt faceret pro eis agapem. *Palladius cap.* XVIII. & fero panes, quoniam est agape tui noti fratris; & cras illucescente Sabbato opus est oblationibus. *Heraclides cap.* V. quia ipse frater tuus agapen facturus est. *Sic Cassianus Collatione* XXIV. *capite* XII. agapen alienæ operationis exspectat. agapen *vocat opem largitionis alienæ, & opponit rei, quam quis proprio labore comparauit. Tertullianus ad martyres cap.* II. Imò & quæ iusta sunt, caro non amittit per curam ecclesiæ & agapen fratrum. *Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib.* I. *cap.* XXVI.

Signat adesse dapes agapes, sed liuidus obstat.

Capitur ferè pro sollemni conuiuio in templis vel memoriis Martyrum exhiberi olim solito. Vide Concilium Gangrense can. XI. *Laodicenum can.* XXVII. *&* XXVIII.

ALMIRIDENSES. *Vita Epicteti & Astionis cap.* VI. In Scytharum fines ingressi sunt, atque in Almiridensium ciuitatem deuenerunt. *Ex his colligitur* Almiridensium *ciuitatem in Scythiâ esse. Sed apud quem auctorem huius vrbis memoria? Existimo* Almiridensium, *seu* Halmiridensium *ciuitatem dictam à lacu, qui* Halmyris *Plinio lib.* IV. *cap.* XII. *dicitur in hoc tractu:* Ex eodem alueo & super Istropolim lacus gignitur LXIII. M. P. ambitu,

bitu, Halmyrin vocant. *Lacum hunc Danubius facit, quem Pinetus in suo Plinio vulgò vocari ait,* Lac de nostre Dame de Danubi. *id est.* Lacus diuæ Virginis Danubianæ. *Fortè* Salmorudis *Antonini. Nicephorus lib.* XII. *cap.* XXIX. *postquam dixit Eunomium iussu Theodosij Halmyridem deportatum, addit:* Est autem Halmyris Mysiæ in Europâ locus, ad Istrum situs. *Haud dubiè hinc* Halmyridensium *ciuitas dicta, itaque scribenda.*

Ex descriptione Plinij, iuxta Peucen collocanda est, quæ est in Mysiâ inferiore. Mysia autem inferior etiam Scythia nomine venit, vnde in Mysiâ inferiore sunt Tomi, locus exilij Ouidij, quos in Scythiâ ponit ipse Ouidius. In Notitiâ Imperij multa loca Mysiæ inferioris inuenies ad Scythicã præfecturã pertinere.

APHRODITOS *in Vitâ S. Hilarionis c.* XXV. *intelligitur de* Aphrodite, *quæ Stephano dicitur iuxta Athribin, quæ* Aphroditopolis *Straboni li.* XVIII. *De eâ intelligi hunc locum, colligitur ex itinere Hilarionis; & ex monte S. Antonij, ad quem properabat.*

APOCRISARIVS. *Moschi cap.* LXXXVIII. *habes Thomam* apocrisarium *cœnobij, & cap.* CXLV. *alium quemdam* apocrisarium *Gennadij patriarchæ Constantinopolitani: vnde colligitur, apocrisarios curasse negotia ecclesiarum & cœnobiorum. Glossæ Isidori:* Apochrysiarius, minister Romanæ ecclesiæ. *Glossarium MS. Camberonense:* Apocrisiarius, secretarius. *Papias vocabulista:* Apochrysarius, thesaurarius, vel legatus. *Iustinianus Nouellâ* VI. Διὰ τῶν τὰ πράγματα πρεσβευόντων τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν, οὓς ἀποκρισιαρίους καλοῦσι: Apocrisiarij vocantur, qui sanctissimarum ecclesiarum negotia curant. *Occurrit passim apud Scriptores posterioris ætatis. Est videlicet* apocrisiarius ὁ ἐπὶ τῶν ἀποκριμάτων, *à* responsis. *Quod apud Georgium patriarcham Alexandrinum in Vitâ S. Chrysostomi est* ἀποκρισιάριος, *Godefridus Tilmannus vertit,* secretarius. *De munere hoc vide Hincmarum epist.* III *cap.* XIII.

ARCHISTERIVM. *Vitâ S. Antonij cap.* LIII. Et cùm iudices, qui ad interius archisterium propter asperitatem itineris, *&c.* ire non poterant. *Glossarium Stewechy MS.* ARCISTERIVM, monasterium. *Glossarium Camberonense MS.* ARCHISTERIVM, monasterium. ARCHISTERIVM, principalis statio; sterion enim statio dicitur, archos princeps.

ARSINOE. *Vitæ Antonij cap.* XIV. Quid sanè & in Arsenoitarum oppido gestum sit, non transibo silentio. *Cùm duplex sit Arsinoë & Arsinoites Nomus in Aegypto, hic intelligitur de Arsinoë seu Crocodilorum oppido ad Nilum, vt patet hic ex adiunctis, cùm ad Arsinoën Nilum crocodilis infestum transit Hilarion. Alia Arsinoë est ad Charandram sinum.*

ARTABA. *Vitæ Ioannis Eleemosynarij cap.* III. Omnia in vnâ Campanâ staterâ, modio, & artabe, vendere & emere contestabatur. *Interpres Aristophanis in Acharn. de artabâ:* Περσικὸν δὲ καὶ Αἰγύπτιον τὸ ὄνομα: Artaba Persicũ & Ægyptium nomen est. *De Ægyptiorum artabâ Fannius:*

Est etiam terris, quas aduena Nilus inundat,
Artaba, cui superat modij pars tertia post tres.
Namq; decẽ modiis explebitur artaba triplex.

Hieronymus in cap. V. *Isaiæ:* Pro triginta modiis, quos nos pro *coro* posuimus, qui Hebraicè dicitur *homer*, LXX. verterunt ἀρτάβας ἕξ. quæ mensura Ægyptiaca est, & facit modios viginti. *Idem in cap.* XI. *Danielis:* Ita vt (*Ptolemæus Philadelphus*) de Ægypto per singulos annos quatuordecim millia & octoginta talenta argenti acceperit: & frumenti artabas (quæ mensura tres modios & tertiam modij partem habet) quinquies & decies centena millia. *Ignotus Græcus libro de ponder. & mensuris:* Αἰγυπτία ἀρτάβη μέτρον ἔχει μοδίους ε. ὁ δὲ μόδιος ὁ Αἰγύπτιος καὶ ὁ Ἰταλικὸς ἔχει χοίνικας η. Ægyptia artaba capit modios quinque: modius verò Ægyptius & Italicus continet chœnicas octo. *Papias:* Artaba, genus mensuræ Syriacæ, quæ tres modios facit & trientem.

De Persarum & Medorum artabâ Hesychius: Ἀρτάβη μέτρον Μηδικὸν σίτου, Ἀττικὸς μέδιμνος: Artaba mensura frumenti apud Medos, Atticus Medimnus. *Herodotus Clio seu lib.* I. Ἡ δὲ ἀρτάβη, μέτρον ἐὸν Περσικόν, χωρέει μεδίμνου Ἀττικοῦ πλέον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῇσι: Est autem artaba mensura Persica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis.

Sed omnino varia mensura fuit artaba. Nam Eupolemus apud Eusebium lib. IX. *cap.* IV. *Præp. Euang. explicans epistolam Salomonis ait,* Ὁ δὲ κόρος ἐστὶν ἀρταβῶν ἕξ: Corus verò est artabarum sex. *Consule Villalpandum nostrum Apparatus in Ezechielem parte* II. *lib.* III. *cap.* XI.

ARVRÆ. *Euagrius interpres Vitæ S. Antonij cap.* II. Aruræ autem erant ei trecentæ vberes & valdè optimæ. *Retinuit interpres vocem Græcam* ἄρουραι, *pro quo vulgò substitutũm* palmæ. *Propria Ægypto terræ diuisio in aruras. Strabo lib.* XVII. *de Ægypti diuisione:* Ἡ δὲ χώρα τὴν μὲν πρώτην διαίρεσιν εἰς νομοὺς ἔσχε, δέκα μὲν ἡ Θηβαΐς, δέκα δ' ἡ ἐν τῷ Δέλτα, ἑκκαίδεκα δ' ἡ μεταξύ. ὡς δέ τινες, τοσοῦτοι ἦσαν οἱ σύμπαντες νομοί, ὅσαι αἱ ἐν τῷ λαβυρίνθῳ αὐλαί· αὗται δ' ἐλάττους τῶν τριάκοντα. πάλιν δ' οἱ νομοὶ τομὰς ἄλλας ἔσχον. εἰς γὰρ τοπαρχίας οἱ πλεῖστοι διῄρηντο, καὶ αὗται δ' εἰς ἄλλας τομάς, ἐλάχισται δ' αἱ ἄρουραι μερίδες: Regio initio in præfecturas diuisa fuit, quas Nomos vocant: Thebaica quidem in decem: quæ verò in Delta, in totidem: intermedia autem in sedecim, & (vt quidam volunt) tot erant huiusmodi præfecturę, quot aulas labyrinthus habebat, quę circiter triginta erant. Rursùm hæ præfecturę diuisiones liberas habent; maiore enim è parte in toparchias diuisæ fuerunt: toparchię rursus in portiones alias, quarum minimæ aruræ erant. *Non rectè interpres hic* arua *verterat. Horapollo lib.* I. *cap.* V. Ἔτος τὸ ἐνιστάμενον γράφοντες, τέταρτον ἀρούρης γράφουσιν· ἔστι δὲ μέτρον γῆς ἡ ἄρουρα, πηχῶν ἑκατόν: Instantem annum significantes, quartam aruræ partem pingunt. Est autem ἄρουρα terræ mensura, centum complectens cubitos.

ASPITARE. *Vita Ioannis Eleemosynarij capite* LI. Vno hinc & altero hinc aspitantibus. *Ita MSS. vbi editi,* assistentibus. *Glossæ Isidori:* Aspita, ruina. *Ita & Glossarium MS. Camberonense. Videndum tamen num pro* ruina *legendum sit* veruina. *Certè* spitum *dicitur* veru. *Glossarium Camberon.* Assium, veru; id est spitum.

ASSVESCO, *id est,* assuefacio. *Hieron. in Prologo Vitæ Malchi:* Dispositumque per tabulata militem, pendenti gradu, & labente vestigio firmiter stare assuescunt. *Ita MSS. quod vulgò mutarunt in* adsuefaciunt. *Dionysius Exiguus Vitâ Pachomij capite* XXIII. Sed paulatim assuescit ea, leuioribus exercens antè ponderibus. *ita MSS. & vetus editio: vbi Coloniensis substituit,* assuefacit. *Priscianus lib.* VIII. *cap. de verbis communibus:* Assuesco, absolutum est, inuenitur tamen pro assuefacio. Lucanus in V. Adde quòd assuescis fatis; pro assuefacis.

Baia. *Occurrit vox hæc in Græco Palladio, vti in Glossario suo Græcobarbaro citat Ioannes Meursius, sed non rectè eam percepit. Quod enim Palladij c.* LXI. *est*, Βαΐα ὀλίγα αἰτῶν παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου αἰτησάμενος, τοῖς ζώοις ζώνας εἰργάσατο, *rectè ita Gentianus Heruetus vertit:* Cùm paucos palmæ ramos petiisset à presbytero, efficiebat cingula animalibus. *& subditur miraculum per vnum e cingulis editum. Fiebant autem ea ex palmæ ramis seu foliis, quæ βαΐα dicta, Hesychius in Lexico:* Βαΐς, ῥάβδος φοίνικος καὶ ζῶον: Bais ramus palmæ, & baiorum. *Hieronymus libro* II. *contra Iouinianum cap.* IX. *ex Cheremone Stoico de Vitâ antiquorum Ægypti sacerdotum citat:* Cubile eis de foliis palmarum, quas Baias vocant, contextum erat. *Idem in cap.* VIII. *Ezechielis, explicans illud,* Et ecce applicant ramum ad nares suas; *inquit:* Haud dubium quin palmarum, quas Græco sermone τὰ βαΐα vocant, vt per hoc eos idola adorare significet. *Non rectè Meursius suprà existimauit, loco illo Palladij per βαΐα intelligi quodcumque donum generaliter ita dictum. Quem Meursij lapsum video etiam notatum Gretzero nostro lib.* II. *de Benedictionibus cap.* XLI.

Basterna. *Vita Eugeniæ cap.* III. vobis itaque duobus iuxta basternam ambulantibus. *Est vehiculi genus molliùs stratum, matronis vsitatum. Ammianus lib.* XIV. Opertis capitibus & basternis per latera ciuitatis cuncta discurrunt. *Hieronymus in cap.* LXVI. *Isaiæ:* vbi posuêre LXX. *cum vmbraculis* (quæ nos *dormitoria* interpretari possumus vel *basternas*) alij voce consonâ transtulerunt φορεῖα, quæ nos varij generis interpretamur vehicula. *Ennodius epigram.* CXXIX *inscriptionem habet:* In basternâ vxoris Bassi Violæ. *Glossarium Nomicum:* Λεκτίκιον, βάστερνα, κράβατον: Lecticula, basterna, grabatum. *Glossarium Camberonense manuscriptum:* Basternæ sunt quædam ferocissimæ gentes, non procul à Macedoniâ. Basternæ etiam dicuntur quædam matronarum in itinere vehicula, quæ desuper cooperta, & mollioribus stramentis composita, à duobus equis trahuntur. *Papias:* Basterna vehiculum est itineris, mollibus stramentis composita, quasi vesterna. *Glossæ Isidori:* Basterna tecta manualis, *intelligitur, opinor, lectica tecta, quæ manu fertur. In iisdem est* Bottanea recta manualis. *pro quo in Glossario Camberonensi manuscripto*, Bottania, testa manualis. *nescio an ex* Basterna *vtrumque sit deprauatum. Equidem* tecta *dicitur basterna, quòd vndique clauderetur: claudebantur enim plerumque speculari lapide. vnde Iuuenalis Sat.* IV.

Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.

vbi glossæ veteres: lecticam clausam dicit. *& quòd clausæ essent*, caueas basternarum *vocat Hieronymus epist.* XXII. *ad Eustochium de custode virgin.* Præcedit caueas basternarum ordo semiuirorum. *vnde Isaiæ* LXVI. σκιάδια *vertêre* LXX. *id est*, vmbracula, quæ nos dormitoria interpretari possumus vel basternas, *inquit ibi Hieronymus.*

Basternæ originationem hanc adfert Isidorus libro XX. *Orig. cap.* XII. Basterna vehiculum itineris, quasi viæ sterna: mollibus stramentis est posita, à duobus animalibus deportatur. *Vnde videtur sua hausisse Papias, etsi apud eum* vesterna, *pro* viæ sterna.

Ex dictis auctorum locis apparet nunc seruorũ manibus, nunc ab animalibus gestatam basternam. Nam quod Meursius in Glossario Græcobarbaro apud Isidorũ animalia *interpretatur* seruos, *non persuadet.*

Alia basternæ *significatio apud Græcos Iurisconsultos, quibus pro transennis & protectis accipitur. Vide Cuiacium lib.* XIII. *Obseruat. cap.* XXX.

Bellvæ. *Quod Vitæ Antonij interpres cap.* XXV. *habet* belluas, *ibi Græcus textus habet* ὕαιναι. Bellua *subinde pro hyænâ capitur. Vide dicta ad cap.* VI. *Heraclidis. Clemens Recognitionum lib.* VIII. *c.* VII. Alia quædam animalia marem vicibus alternis in feminam verterent, & sexum per annos singulos commutarent, vt lepores & hyænæ, quas belluas vocant. *Postremum hoc interpretamenti vicem addidit Ruffinus. Glossa*, ὕαινα, ζῶον, bellua.

Aliàs bellua *de elephantis capitur, vt apud Curtium lib.* VII. *Ammianum lib.* XXV. *Arnobium libro* VII. *Item pro cetis & pistricibus, apud Suetoniũ Nerone c.* XII. *& in Glossario:* Bellua, κῆτος. *Item* κῆτις, pistrix, de belluâ. *Item* bellua marina κῆτος.

Benedictio. *Quanti hæc olim æstimata fuerit, habes in Vitâ S. Antonij cap.* XXXIX. *qui episcoporum & presbyterorum benedictiones submisso capite excipiebat. Vita Mariæ Ægyptiacæ cap.* IX. Ille (*Zosimas*) autem in terrâ prostratus, poscebat benedictionem secundùm morem accipere. Prostrauit autem se & ipsa, & vtrique iacebant in terrâ, vnus ex alio benedictioné poscens. *Sic apud Gregorium Nyssenum Oratione de Vitâ S. Macrinæ:* Cùm fecissemus & precandi & benedicendi finem, atque illæ inclinato priùs capite benedictioni, honestè discedentes abiissent. *Beda lib.* III. *hist. Eccl. cap.* XXVI. Accurrebant, & flexâ ceruice vel manu signari, vel ore illius (*monachi vel clerici*) se benedici gaudebant. *Vita S. Fulgentij* I. *Ianuarij habet concursum populi, quis ab exilio reuertenti* primus salutaret agnoscendus, quis benedicenti caput supponeret. *Palladius in Vitâ Chrysostomi:* Ei caput vestrum inclinate, vt Ioanni, per omnia. *Ita viduas diaconissas, vt futuri episcopi benedictionem capite inclinato accipiant, monet Chrysostomus.*

Paruuli quoque sacerdotibus, & viris sanctis, vt benedictionem percipiant, offerri soliti. Theodoretus hic capite II. *in Iuliano Sabâ, cap.* VIII. *in Aphraate capite* IX. *in Petro eremitâ Galatâ. Vita Epiphanij episcopi:* Omnis ætatis & sexus turba confluebat, offerens paruulos. *Auctor Operis imperfecti in Matth.* XIX. Præsens locus instruit omnes parentes, vt filios suos indesinenter sacerdotibus offerant. *Eudoxia quoque Imperatrix iam natum in purpurâ Theodosium iuniorem Patribus obtulit, vt habetur in Vitâ S. Porphyrij* XXVI. *Febr. Cùm Columbanus in Vulciaco villâ hospitio exciperetur*, infantes mater ad benedicendum viro Dei obtulit: *Vita eius* XXI. *Nouemb. Columba quoque abbas Domnallo regio infanti benedixit. Vita eius per Adamannum lib.* I.

Quin & infantes adhuc in vtero existentes benedictioni sanctorum virorum fuêre oblati. Ita Eudoxia Imperatrix infantem, quem vtero gestabat, Patrum benedictioni obtulit, in Vitâ Porphyrij iam citatâ. Sic Stephanus Iunior etiamnum existens in vtero, benedictioni Germani patriarchæ Constantinopolitani oblatus à matre est.

Quâ in re cauendus est error Caietani, qui censuit simili benedictione, in voto parentum, saluari posse infantem, etiam non baptizatum, in vtero. Ita enim ille ait in III. *partem D. Thomæ q.* LXVIII. *ad art.* XI. In articulo vndecimo occurrit scribendum

dum, & consequenter dicendum, sub correctione tameo, paruulos in maternis vteris periclitantes, posse saluari, sicut superiùs (*art. 11.*) diximus de infantibus, qui non possunt baptizari. Posse autem saluari dico per sacramentum Baptismi non in re, sed in voto parentum susceptum, cum aliquà benedictione prolis, seu oblatione ipsius ad Deum cum inuocatione Trinitatis. *quem refutatum vide apud Alphonsum de Castro, aduersus hæreses lib. 111. verbo* Baptismus, *hær.* 1x.

Plura de variis benedictionibus vide in Indice rerum: & copiosè apud Gretzerum libro eâ de re edito.

BEROEA. *Vita Malchi cap.* 11. *Syria est ciuitas, circa quam eremus Chalcidos. Duplex Berœa apud Stephanum de vrbibus, vna in Macedoniâ, altera in Syria, quæ hæc nostra, quam & Beroën dictam ait. De Macedonicâ Plinius lib.* 1v. *cap.* x. *de Syria Berœâ idem lib.* v. *cap.* xxv1. Infra Palmiræ solitudines Stelendena regio est, dictæque iam Hierapolis, ac Berœa, & Chalcis.

BEMA *seu* BHMA. *Vitâ S. Basilij cap.* x1. In sanctum tribunal, *Græcè*, εἰς τὸ ἅγιον βῆμα. *quod certum in templis antiquorum iuxta altare locum significat. Quod vt meliùs intelligatur, ita de veterum Græcorum ecclesiâ Genebrardus vel potiùs Claudius Sanctesius in Liturg. vt citat Gretzerus noster tomo* 11. *de Cruce in Notis ad relationem* περὶ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, de adoratione Crucis.

Ecclesia Græcorum in quinque partes diuiditur:

Prima pars dicitur ἅγιον βῆμα, sanctum tabernaculum, *quòd gradibus in eam scandatur: vbi duo sunt altaria, maius in medio, quod dicitur* θυσιαστήριον, sacra mensa, sancta sanctorum, locus Dei requies, propitiatorium, magni sacrificij officina, Christi monumentum, & eius gloriæ tabernaculum. *Minus altare, in quo sacerdos sacra præparat, dicitur* πρόθεσις, *quasi* propositio, *quòd panis consecrandus in eo primùm ponatur.*

Secunda pars templi dicitur ἱερατεῖον, chorus, locus clero & cantoribus deputatus, *vbi tabulatum duo habens ostia, & vela vtrique ostio oppansa.*

Tertia pars ἄμβων, pulpitum, *vbi recitantur Euangelia & Epistola, & verba fiunt ad populum. vnde* εὐχὴ ὀπισθάμβωνος, oratio ponè ambonem seu suggestum.

Quarta pars ναός, templum *seu* nauis ecclesiæ, *vbi populus orat. in quâ viri à mulieribus secuncti sunt per tabulata.*

Quinta est baptisterium, *prope* πρόναον, *prope* vestibulum templi, *vbi hærent pœnitentes. Hactenus Claudius Sanctesius. Vide & infrà dicenda in verbo* Templum Græcorum, *ex Gentiano Herueto.*

BIRRVS. *Vita Pelagiæ cap* x11. Induit se tunicam tricinam & birrum sancti Nonni episcopi. *Heraclides cap.* 21. *de Athanasio episcopo:* tunicâ ille tantùm suâ, birroque vestitus. *Vnde constat birrum fuisse vestem episcopalem, quod etiam clarum ex Actis S. Cypriani:* Exuit se lacernum birrum, quem indutus erat. *Baronius tomo* 11. *anno Christi* CCLX1. *Dionysij Papa* 2. *Valeriani & Gallieni Impp.* v11. *hæc de birro ad eum locum notat:*

In quo illud inprimis animaduertendum, non simpliciter dici birrum, *sed* lacernũ birrum; *licet Sulpitius Seuerus dialog.* 1. *cap* x1v. *birrum à lacernâ, vtroque tamen existente habitu clericali, distinguat, cùm inuehitur in voluptuosos clericos, dicens:* Hæc chatis viduis ac familiaribus mandat tributa virginibus: illa vt birrum rigentem, hæc vt fluentem texat lacernam. *At primùm quod attinet ad lacernam, si Ethnicos consulas, reperies eam breue fuisse indumentum ad arcendam pluuiam, vt ex his quæ Cicero Philipp.* 11. *ac Plinius lib.* xv111. *capite* xxv. *tradunt, euidenter apparet. Porrò ad humeros brachiaque tegenda fuisse compositum eiusmodi vestimẽti genus, docet Festus Pompeius in Verbo* Lacerna; *dum de lacernâ agens, ait eam minorem fuisse capitio: capitium verò ait Varro De ling. Lat. li.* 1v. fuisse muliebre pectoris indumentum, *ita dictum, quòd pectus capiat, & comprehendat brachia: quæ enim sine eis incedebant, pectore & brachiis erant apertis. Super tunicam verò superduci lacernam, Gellius lib.* x111. *cap.* xx. *testatur, cum ait,* Cùm me præsente discipulos quosdam suos senatores vidisset die feriato tunicis & lacernis indutos, & gallicis calceatos; Equidem, inquit, maluissem vos togatos esse: pigitum est cinctos saltem esse & penulatos.

Quod verò habent Acta lacernum birrum, *vox* birrum *ad colorem pertinet: nam notat Festus in verbo* Birrum, *apud antiquos rufum colorem dictum esse birrum. Ac proinde lacernam rufi fuisse coloris. siue dicere velimus* lacernum birrum, *hoc est sericum; βήρικα enim veteres dixêre serica, vt Zonaras & Theodorus interpretantes duodecimum canonem Gangrensis Concilij tradunt. Vide Cuiacium in L.* 1v. *Cod de vest. holoser. lib.* x1. *siue magis placeat* lacernum birrum *significare birrum ipsum in modum lacernæ compositum. (Porrò* birrus & birrum *masculino & neutro genere dictum reperitur.) Vtcumque sit, constat quidem testimonio S. Augustini, etiam clericos in Africâ vti consueuisse lineâ atque birro, sed episcopos birro pretiosiore. Nam eo sermone, quo clericorum suorum disciplinam componit, hæc ait Serm. de diuers.* 2. Nemo det birrum, vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in commune; de communi accipiam mihi ipsi. *& paulò pòst:* Offeratur mihi verbi gratiâ birrum pretiosum, fortè decet episcopum, quamuis non deceat Augustinum; *id est, hominem pauperem, de pauperibus natum. Viuntur ex institutione S. Augustini regulares tunicâ lineâ, atq; cùm volunt, diebus præsertim solemnibus, in Italiâ etiam birro, quem in Hispaniâ semper gestant. Eamdem quoque consuetudinem viguisse in Ecclesiâ Orientali, vt episcopi super tunicam birro induerentur, ex iis quæ scribit Palladius in Lausiac. cap.* 22. *de S. Athanasio episcopo Alexandrino possumus intelligere dum ait,* cum tunicâ birroque vestitum secessisse. *Meminit & Gregorius Turonensis de S. Britio, qui ardentes prunas in birro suo posuit, ad declarandam sui animi innocentiam.*

Ceterùm propter eius indumenti breuitatem, Venantius Fortunatus nominat birrum ipsum palliolum, cùm agit de S. Germano Parisiorum episcopo visitante Clotharium regem; atque de ipso rege ait: allambit sancti viri palliolum.

Quòd verò S. Gangrense Conc. ca. x11. *monachos Eustathianos incedentes palliatos, atque damnantes birris vtentes anathematis sententiâ perculerit; non placet quòd per birrum alij interpretati sunt vestem pretiosam simpliciter, sed potiùs quòd illi amicti pallio sui longitudine & latitudine diffluente, eos damnarent, qui birro nempe breuiori vterentur indumento: quod vile vel pretiosum (ex sententiâ Augustini superiùs recitatâ) ad libitum cuiusque esse potuisse, certissimum est: pretiosiores verò fuisse birros Atrebatenses & Canusinos, Flauius Vopiscus in*

Carino testatur. Cùm itaque eadem acta Cypriani passionis habeant, ipsum lacernum birrum complicuisse, & ad genua posuisse; illud fuisse perbreue, ac parui negotij operam egisse demonstrant: nam non sic de tunica eum fecisse, sed diaconis dedisse tradunt.

Ex his itaque iam exploratum haberi videtur, episcoporum fuisse antiquum habitum, vt post vestem superinducerent lineam, & desuper eam solutam tunicam, ac denique humeros tantùm tegens & brachia lacernum birrum: quo genere indumenti hodie videmus vti S. R. E. Cardinales, atque episcopos illos, qui ex Regularibus ad eam dignitatem prouecti sunt. Romanum verò Pontificem birro absque tunicâ super lineam, sed serico atque rufo, interdum verò albo, pro temporis ratione. Porrò ex dignitatis ordine birrum pretiosius fuisse, ex Augustini sententiâ dictum est. Hactenus Baronius.

Alia de birro addi possent, sed hæc nunc sufficiant. Quod ad birrum Canonicorum regularium attinet, hoc, opinor, intelligit Glossarium Camberonense manuscriptum: Birrus planeta, pallium villatũ, mantellum fimbriatum. Hoc habitu in Belgio vtuntur Canonici Regulares, qui vel solus cum lineâ tunicâ eos ex D. Augustini instituto esse declarat, cùm ille suos clericos lineâ & bitro ornarit, vt constat ex eius sermone I. de diuersis.

Bis-acutus. Vide dicta ad Vitam Antonij cap. xxv. & Frontonij cap. I. Vita Antonij: vt sarculum sibi, bis-acutum cum frumento deferret. ita distinguendum eum locum in Notationibus monui. Sic in Vitâ Frontonij cap. I. deferentesque ad eremum secum parua olerum semina, & bis-acutos, paruosque sarculos. Glossarium Camber. MS. Bis-acuta, ferramentum quoddã vtrimq; incidens.

Bruchium. Vita Hilarionis cap. xxviii. Diuertit ad quosdam fratres notos sibi in Bruchio, haud procul ab Alexandriâ. & post pauca: De Bruchio per inuiam solitudinem intrauit Oasim. Eusebius in Chronico anno I. Claudij ante Aurelianum: Alexandriæ Bruchium, quod per multos annos fuerat obsessum, tandem destruitur. Ammianus lib. xx. Alexandria, &c. amisit regionum maximam partem quæ Bruchion appellatur, diuturnum præstantium hominum domicilium. Epiphanius libro De ponderibus & mensuris locum Bibliothecâ à Philadelpho structâ insignem fuisse indicat. Erat enim ibi Musium. Spartianus in Hadriano: Apud Alexandriam in Musio multas quæstiones professoribus proposuit.

Quod Scaliger ad Eusebium suprà ait Βρουχεῖον ante ῥακῶτιν dictum, sine auctore asserit. Ipsa Alexandria ita dicta est teste Stephano.

Originationem eius venatur Casaubonus ad Hadrianum Spartiani, quasi olim dictum fuerit Πυρουχεῖον, quam vocem integram seruat Eusebius historiarum lib. vii. cap. xxxii. vbi Christophorsonus interpres, quia corruptè legerat τοῦ πυροῦ χρείας οὔσης, verterat, cùm ibi magna esset frumenti inopia. In Vitâ Apollonij Grammatici Alexandrini dicitur Πυρουχεῖον. Notum litteras β & π inuicem permutari. Atque ita Bruchium fuerit Alexandrinis, quod Prytaneum Atheniensibus, videlicet πυροῦ ταμιεῖον: frumenti reconditorium.

Brumosum. Variè hoc scriptum, nunc brumosum, nunc broniosum, nunc bramosum. Ruffinus lib. iii. n. 39. Et cùm fœteret brumosa aqua odore, non permittebat vt aliam aquam mutarent. Palladij Lausiaca in Appendice ex veteri interprete: Per biennium enim manus meæ, vnde percussi quasi faciem eius, fœtorem & brumum sufferre non poteram. Glossæ Isidori: Brumosus, annosus, resinosus. item: Brumalia, resinosa pluuia. Item: Bromosa immunda. Zeno Veronensis episcopus in Exodum serm. viii. Quis non intelligit, fratres, illud Pascha non esse, sed bramosum latronis cruenti conuiuium? Idem serm. in Psal. xlix. Si diis corporalibus conuenit sacrificium corporale, vtiq; & spiritale Dei sacrificium est necessarium. spiritale, quod non ex sacculo, sed ex corde profertur, quod non bramosis pecudibus, sed suauissimis moribus comparatur.

Buccellatum. Heraclides cap. vi. confractum atque in partes redactum modicas buccellatum in lagenas misit. Ita ibi legendum esse docui in Notationibus, non buccellatim, quod hactenus obtinuit. Ammianus lib. xvii. Frumentum, ex eo quod erat in sedibus consumendum, ad vsus diuturnitatem excoctum, buccellatum vt vulgò appellant, humeris imposuit libentium militum. L. vi. Codicis Theodosiani de erog. milit. annon. Expeditionis tempore buccellatum ac panem, vinum quoque atq; acetum, sed & laridum, carnem vetu[illegible]inam etiam milites nostros ita solere percipere. Spartianus in Pescennio Nigro: Idem pistores sequi expeditionem prohibuit, buccellato iubens milites & omnes contentos esse. Constantinus περὶ θεμάτων· βούκελλος τὸ κεκυκλωμένον τοῦ ψωμίου καλεῖται: Buccellus orbiculatum frustum vocatur. Mauritius in Tacticis: Χρὴ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, ἐν ταῖς σέλλαις ἐπιφέρεσθαι ἕκαστον στρατιώτην ὕδωρ καὶ βουκελλάτα: Die belli debet quisque miles aquam & buccellatum in sellis secum ferre. Ab hoc pane expeditionali seu buccellato. eleganter panem, quem benedictionis loco transmittebant, vocarunt Paulinus & Therasia ad Romanianum epist. xxxvi. apud Augustinum: Ne vacuum fraternæ humanitatis officium videretur, de buccellato Christianæ expeditionis, in cuius procinctu quotidie ad frugalitatis annonam militamus, panes quinque tibi pariter, & filio nostro Licentio misimus.

Bucolia. Vita Antonij cap. xxiv. vbi Latinè est pastoralia, Græcè est βουκολία. Hieronymus in Vitâ S. Hilarionis cap. xxxvi. seruauit Græcum vocabulum: ad ea loca quæ vocantur Bucolia. Heliodorus: Βουκόλια μὲν ὁ πᾶς καλεῖται πρὸς Αἰγυπτίων ὁ τόπος: Bucolia apud Ægyptios dictus est totus locus, videlicet, ad lacum, quod præcessit. Locus hic erat apud Alexandriam iuxta mare sub rupibus: Vita sancti Marci post Abdiam anonymo auctore: Marcus iterùm Alexandriam venit, & reperit fratres multiplicatos in gratiâ & fide Domini, ecclesiamque constructam ab eis in loco qui vocatur Buculus, id est, Bubulci, iuxta mare sub rupibus. Hinc Bucolici milites Capitolino in Marco Antonio: Per Ægyptum Bucolici milites grauia multa fecissent.

Buda. Pelagius libello x. num. 76. Videns autem Ægyptius vestitum mollibus rebus, & budam de papyro, & pellem stratam sub ipso. Glossæ Isidori, Buda, historia. non legendum, storea? sic ex veteri Spania, addito seu præfixo hi fecêre Hispania. Glossarium Camberonense manuscr. Buda, stramentum lecti de biblo, id est, papyro. In Glossis Isidori etiam inuenio: Buda, ornamenta regalia vel camelorum. Item, Bulla, stramenta regalia. Quod verò in manuscripto Camberonensi Glossario etiam est, Buta, historia, puto corrigendum, Buda, storea.

Sic

Sic in Papiâ: Buda, storia. *Fortè hoc postremum* Buta *ortum ex Butâ historico, cuius meminit Arnobius lib.* v. Sicut suis scribit in caussalibus Butas. *Fortè Teutonibus* Bed, *id est, lectus, à* budâ, *quod olim storeis incubarent.*

Bvlla & bvllare. *Vita Basilij cap.* x. Et plumbo bullauit chartam illam. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* li. Non potes scribere, & bullare, & afferre mihi? *& post:* Dat ei proprium pictacium bullatum. *Glossarium Camberonense manusc.* Bullæ, ceræ sigillatæ. *Idem:* Bullare, sigillare. *Sic & posterioribus Græcis* βοῦλλα *&* βουλλοῦν. *Vide Glossarium Græco-barbarum Meursij.*

Camelavchivm. *Vita Mariæ neptis Abrahæ cap.* v. Camelauchium quoque longum capiti suo, vt facies eius velaretur, imposuit. *& cap.* ix. Auferens quoque camelauchium à capite suo. *Verbum hoc sæpe in manuscriptis & primis editionibus depravatum, in quibus ferè* calemanchus, *vel* calamancus. *vnde in Glossis Isidori:* Galeros, calamancos. *lege,* camelauchios. *Similiter apud Bedam de Tabernac. lib.* iii. *cap.* viii. Super caput autem gestat pileum in modum paruuli calamaci, siue cassidis, quod extenditur supra summitatem capitis. *lege,* camelauchij. *Frequenter posteriori æuo consonantes vel inter se commutabant vel postponebant. Sic ferè semper in manuscriptis* corcodrillus, *pro* crocodilus. *Sed* καμελαύχιον, *vel* καμελαύκιον *rectum esse suadet originatio apud Etymologicum:* Καυσία εἴρηται μὲν καμελαύκιον παρὰ τὸ ἐλαύνειν τὸ καῦμα. Causia dicitur camelaucium, quòd arceat calorem. *In Glossario Camberonensi manuscripto est* Camelaucus, vestimentum Papæ; *&* Calamaucus, pilleus similis tiaræ. *Occurrit aliquoties apud Suidam* καμελαύχιον, *vel* καμμελαύκιον: *in Hesychio verbo* πάρα *habes etiam* καμελαύκιον, *vti & apud Scholiasten Aristophanis ad Acharnenses.*

Campana, *tintinnabulum armentorum gregibus appendi solitum. Vita Frontonij cap.* viii. sed campanæ sonitum audire non potuit perstrepens sonus hymnorũ. *cuius rei varij auctores meminêre. Phædrus lib.* ii.

Clarumque collo iactans tintinnabulum.

Paulinus Natali vi. *S. Felicis*

— vt præsepia vidit
Nuda boũ, & nullos dare tintinnabula pulsus;
Excussâ vt ceruice boum crepitare solebant,
Mollibus aut lentis caua linguis æra ferire.

Endeleichus Rhetor de mortibus boum:

Plaustris subdideram fortia corpora
Lectorum, studio quo potui, boum,
Queîs mentis geminæ consona tinnulo
Concentu crepitacula.

Sidonius lib. ii. *ep.* ii. Inter greges tintinnibulatos per depasta buceta reboantes.

Fortunatus lib. ii. *de S. Medardo:*

Tintinnũ rapit alter inops, magis improbus ille;
Qui iumentorum colla tenere solet.

Legis Gothorum lib. vii. *tit.* ii. xi. *Antiq.* Si quis tintinnabulum inuolauerit de iumento vel boue. *Legis Burgundionum Tit.* iv. §. v. Qui tintinnum caballi vel bouis furto abstulerit. *Idem legis Boiariorum cap.* viii. *Tit.* xi. §. i.

Cur pecoribus tintinnabula fuerint apposita, varia est opinio, quibusdam censentibus id factum ad feras noxias arcendas; aliis, ad deprehendendum quibus locis nemorum pascant; aliis, vt pinguescant faciliùs, quòd existiment pecora harmoniâ oblectari; aliis, ornatus gratiâ. Ex hac Vitâ videtur colligi id factum, vt eminus audirentur in deserto ab hospitibus cameli, qui necessaria deferebant, vt & hospites iis strata aptarent. Vide Hieronymum Magium libello de Tintinnabulis cap. viii.

Campana statera. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* iii. In vnâ campanâ staterâ. *A Campaniâ regione Italiæ ita dictam vult Isidorus lib.* xvi. *Orig. cap.* xxiv. *Ex quo videtur sua hausisse Papias vocabulista:* Campana ponderatio. Hæc tamen duas lances non habet, sed est nigra signata libris & vnciis. vnicuique autem ponderi certus est modus propriis nominibus designatus. Dicta, quia priùs in Campaniâ reperta est. *vbi pro* nigra *lege* linea *ex Isidoro. Hinc apud posteriores scriptores* Campana *&* Καμπανὸς *absolutè pro statera vsurpata. Glossæ Græcolatinæ,* Καμπανὸς, stater. *Glossæ Arabico-latinæ,* Campana, statera. *vnde* καμπανίζειν, ponderare *apud Nicetam in Alexio Angelo lib.* iii. *& Mycepsum lib. de Malagm. cap.* xxi. *&* καμπανιστικὸν, *quod libripendi publico soluebatur, apud Phranzem Chronici lib.* iii. *cap.* xxiv. *Item* παρακαμπάνισμα, iniusta ponderatio *apud Nicetam libro* ii. *in Andronico. vide Meursium suprà.*

Cancellarivs. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* iii. Mittens œconomos & cancellarios, & reliquos quibus erat dispositio ciuitatis credita. *& cap.* xxiii. Conuocat per cancellarium suum monachum. *Hinc apparet non palatinos tantùm, quòd nimisquam notum, sed & ecclesiasticos fuisse cancellarios. Hincmarus epist.* iii. *c.* xvi. Apocrisiarius autem quem nostrates Capellanum vel palatij custodem appellant, omnem clerum palatij sub curâ & dispositione suâ regebat. Cui sociabatur summus cancellarius, qui à secretis olim appellabatur.

Candidatvs. *Vita Antonij cap* xvii. Candidatus Constantij Imperatoris. *Certum militiæ genus candidati, scutarij ferè protectoresq; Principum. Ammianus lib.* xxv. Cùm Iulianus inter belli discrimina versaretur, clamabant hinc inde candidati, quos disiecerat terror, vt fugientium molem tamquam ruinam malè compositi culminis declinaret. *Victor Tunnunensis in Chronico:* Cui nepos Iustinianus vocabulo fuit, candidati militiâ functus. *duplex horum schola,* Seniorum *&* Iuniorum. *Vide fastos Siculos, & Cedrenum.*

Carabvs. *Ioannis Moschi Pratum spirituale cap.* lxxvi. Ecce ego ascendo in carabum. *Isidorus Origin. lib.* xviii. *cap.* i. Carabus, parua scapha, ex vimine facta, quæ contexta crudo corio, genus nauigij præbet. *Papias vocabulista:* Carabus, nauicula discurrens in Pado, id est, linter. Est autem ex vimine & corio. *Glossarium Camberonense MS.* Carabus est quædam nauicella.

Caricæ. *Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* v. Quinque caricis per singulos dies sustentabatur. *Item in Vitâ S. Hilarionis cap.* iii. Herbarum ergo succo, & paucis caricis, post triduum vel quatriduum deficientem animam sustentabat. *Interpretantur* caricas *esse* ficus siccas. *Certè ex ficuum genere caricas esse docet Plinius libro* xiii. *cap.* v. Syria præter hanc peculiares habet arbores. In nucum genere pistacia nota. Prodesse aduersus serpentium traduntur morsus, & potu & cibo. In ficorum autem, caricas, & minor eius generis, quæ cottana vocant.

Cavcvs. *Poculi genus esse colligitur ex variis*

locis.

locis. Vita Abrahæ cap. III. Caucum quoque permodicum, in quo edere seu bibere solitus erat, habebat. *Vide ibi dicta, & ad Vitam Pauli primi eremitæ cap.* XIV. *Glossarium Camberonense MS.* Caucum, vas ligneum ad bibendum. *Spartianus in Pescennio:* Tantæ fuit seueritatis, vt cùm milites quosdam in cauco argenteo expeditionis tempore bibere vidisset, iusserit omne argentum submoueri de vsu expeditionali, addito eo, vt ligneis vasis vterentur. *Trebellius Pollio in Claudio ex epistolâ Valeriani:* Item in caucos, & scyphos, & zemas pondo vndecim. *Hieronymus libro* II. *in Iouinianum de Diogene:* Quodam tempore habens ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu concauâ bibere, & elisisse fertur ad terram, dicens: Nesciebam quòd natura haberet poculum. *Apud Ennodium epigrammate* XXV. *inscriptio est:* De cauco cuiusdam habēte Pasiphaën & Taurum. *Eadem inscriptio epigramm.* XXIX. *Plerisque locis non rectè* caucum *vel* cannum *vel* glaucus *hactenus impressum est. Papias:* Caucus vasis genus, *ex incorruptis vt apparet exemplaribus olim citat. Occurrit etiam epistolâ* XL. *inter Bonifacianas:* Reuerentiæ vestræ direxit deuotio mea caucum argenteum intus deauratum, & duo repta. *Quid reptum sit dubitat ibi Serarius noster & Gretzerus lib.* II. *de Benedict. cap.* XXVIII. *Aliquid suggerit Glossarium Camberonense manuscriptum:* Renones sunt velamina humerorum, intortis villis hispida, quos vulgò reptos vocant, eò quòd longitudo villorum quasi repat. *Occurrit & apud Bonifacium ep.* LXXVII. Misimus vobis parua xenia, id est, reptem ruptilem vnam.

CHAMEVNIÆ, *id est, humicubationes, Græcè* χαμευνίαι *seu* χαμευνία. *Ea vox Latinis auctoribus sæpè vsurpata. Vita Abrahæ cap.* XVIII. Chameuniis quoque & contritione corporis numquam omnino lassatus est. *Vita Mariæ neptis Abrahæ cap.* IX. Vbi vigiliæ, vbi chameuniæ? *Papias:* Cameuniæ, storiæ lecti. *Item,* Cameuniæ, vigiliæ in hieme. *non percepit vim verbi. Hieronymus in cap.* XLI. *Ezechielis:* Puto perspicuum esse lectori, semper angustiora esse, quæ deorsum sunt in ieiuniis, χαμευνίαις, & victus continentiâ. *Idem in cap.* III. *Amos:* Et percutiet domum hiemalem, eos hæreticos qui laborant continentiâ, & ieiuniis, xerophagiis, chameuniis: è quibus Tatianus est & Manichæus?

CHÆREVM. *Vita S. Antonij c.* LIV. Ad primam mansionem Alexandriæ, quæ appellatur Chæreum. *Locus fors ab Ægypti ciuitate ita dictus, nisi hæc mansio ipsa sit ciuitas. Stephanus de vrbibus:* Χαιρέου, πόλις Αἰγύπτου, κατ' ἔλλειψιν τῆς πόλεως. τὸ ἐθνικὸν Χαιρεάτης, ὡς Νικιάτης. *Huius idem meminit in* Ἀρχαίου νόμος. *Procopio lib.* VI. *de ædificiis Iustin.* Χέρεος, *Ægypti locus. quod Ortelius esse putat* Chercu *Antonino, circa Canobum.*

CHALCIDOS EREMVS. *Hieronymi habitatio. Vita Malchi cap.* II. Perueni tandem ad eremum Chalcidos, quæ inter Immas & Bethœam magis ad Austrum sita est. *Est in Syriâ. Hieronymus epist.* XLIII. *ad Chromatium, Iouinum, & Eusebium:* Nam postquam Euagrio transmittente, in eâ ad me eremi parte delatæ sunt, quæ inter Syros ac Saracenos vastum limitem ducit. *Idem ep.* XLI. *ad Ruffinum:* Syria mihi velut fidissimus naufrago portus occurrit. *Idem præfatione in Abdiam:* Quando ego & Heliodorus charissimus pariter habitare solitudinem Syriæ Chalcidis nitebamur.

CHINOBOSCIVM. *Vita Pachomij cap.* V. XL. LIII. *Rectiùs scribas Latinè* Chenoboscium, *quòd fortè ibi anseres pascerentur: quamquam nec inde nomen suum traxisse existimat Stephanus de vrbibus:* Χηνοβοσκία, πόλις Αἰγύπτου. Ἀλέξανδρος ἐν πρώτῳ Αἰγυπτιακῶν. ἐστὶ δὲ τοῦ Διοσπολίτου Χηνοβοσκίον, μηδὲν εἰς τὴν προσηγορίαν ἐμφέρουσα. χῆνας γὰρ χλιοὺς οὐκ ἄν ἴδοι τις οὔσας: Chenoboscia, ciuitas Ægypti. Alexander in libro primo Ægypriacorum. Est è regione Diopolitis nomi, nullam nominationis eius caussam secum ferens. nec enim vmquam ibi anseres pasci quis vidit.

CHYDÆVM VINVM. *In Palladij Lausiacâ ex veteri interpretatione in Appendice cap.* XX. *n.* 3. Accipe tecum vnum vasculum Chydæi vini. *Ita ibi legendum existimo pro* Chindij, *vt in Notatione monui. Plinius libro* XIII. *capite quarto, de patinis agens & earum dactylis:* Nam quos ex his honori deorum dicamus, Chydæos appellauit Iudæa, gens contumeliâ numinum insignis. *Idem lib.* XIV. *cap.* X *vel. agens de vinis factitiis:* Primumque è palmis, quo Parthi & Indi vtuntur, & Oriens totus, maturarum quas vocant chydæas modio in aquæ congiis tribus macerato, expressoque.

CLINICVS. *Vita Fabiolæ cap.* V. *& Paulæ cap.* IV. *Capitur hic pro ægro, qui lecto decumbit, nec se mouere potest. Plinius lib.* XXV. *cap.* V. Medetur ita morbis comitialibus, vt diximus, vertigini, melancholicis, stomachicis, spasticis, clinicis. *Sic paralyticum Ioannis* V. *Cyprianus* clinicum *vocat epist.* LXXVI. Ego enim, qui clinicum de Euangelio noui.

Erant & clinici, *medici, qui lectulis ægrorum assidebant, quò alludit Martialis lib.* I. *epigr.* XXXI. *vbi Raderum nostrum de hoc medicorum genere vide.*

Clinici *quoque tempore Cypriani dicebantur, qui morti proximi in lecto baptizabantur. Cyprianus epist.* LXXVI. Porrò autem quòd quidam eos salutari aquâ, & fide legitimâ Christi gratiam consecutos, non Christianos, sed clinicos vocant.

CONTINENTIA IN MATRIMONIO. *Frequens ea meliore æuo. Et quidem perpetuæ continentiæ exempla habes hic in Indice, Ammonis cum vxore, Anastasij & Theognię, Eucharistij & Mariæ, Magnæ cum marito, Olympiæ cum Nebridio, cuiusdam anonymi, qui posteà presbyter creatus est, cum vxore. quibus adde, Pelagij, pòst Laodicensis episcopi, cum vxore, apud Theodoret. lib.* IV. *hist. Eccl. c.* XII. *Iuliani & Basilissæ apud Metaphrastem* IX. *Ian. Zachariæ calcearij cum Mariâ vxore, vt habes in Græcorum Menæis* XVII. *Nouembris: Cæciliæ cum Valeriano nobili Romano* XXII. *Nouembris apud Surium: duorum amantium apud Gregorium Turonensem, de glor. Confess. cap.* XXXIII. *Cononis Isaurici cum Mariâ coniuge in Menæis* V. *Martij. Eduardi Angliæ Regis cum coniuge Edithâ: Henrici Imp. Augusti cum Cunegunde vxore, vt habet Surius* III. *Martij: Elzearij comitis Arriani, & Dalphinæ* XXVII. *Septemb. apud Surium cap.* XXXII. *Edelfridæ cum duobus regibus Angliæ, apud Bedam lib.* IV. *hist. Anglic. cap.* XVIII. *Boleslai Pudici Poloniæ regis cum Cunegunde. Aliorum aliquot similia exempla vide apud Canisium nostrum lib.* II. *de Maria Virgine cap.* XI.

Temporariæ continentiæ castimoniam post susceptos liberos coluère Antigonus & Euphraxia, Protocomes cum

cum uxore annis XXX. *Pinianus cum Melaniâ iuniore, quæ in Indice Vitarum Patrum vide, quibus addi possunt Andronici & Drusiana apud Abdiam libro* V. *in Actis S. Ioannis Euangelistæ: Andronici & Athanasia coniugum anachoretarum, vt habent Menæa* IX. *Octobris cum Martyrologio Romano, & Metaphrastes* XXVII. *Februarij.*

His annumerandi non videntur Macarius Romanus cum suâ sponsâ in Vitis Patrum, S. Alexius cum puellâ regij sanguinis, apud Surium XVII. *Iulij, Tharaildis cum Guidone viro nobilissimo, quòd consensu mutuo disfuerit.*

COLOBIVM. *Vita Pachomij cap.* XIV. Lebiton autem linea vestis erat, instar colobij. *Ruffinus hic lib.* II. *cap.* III. quibus vsus est indui colobiis, quasi saccis lineis. *Glossarium Camberonense manuscriptum:* Colobium, vestis cucullæ similis, nisi quòd cucullo caret. *Papias vocabulista:* Colobium genus vestis dictum, quia longum est, & sine manicis. hoc antiqui vtebantur. sed quia nuditas brachiorum culpabatur, vsus colobiorum in dalmaticas est mutatus. *Existimo Colobium dictum à κολοβὸς, quòd mutilum esset videlicet manicis. Nicetas Thesauri orthodoxi lib.* I. *cap.* XXXIX. *agens de Scribis Iudæorum:* Dalmatica, quæ nunc colobia dicuntur, purpuraque prætexuntur, induti, phylacteria sua ostentabant, breues nimirum chartulas, quibus inscripta lex erat, quas illi pretiosis fasciis ornatas, auroque distinctas, tamquam Iudæorum magistri, deferebant. *Etiam colobiis monachorum signum erat intertextum è purpurâ. Vide Dorotheum doctrinâ* I. *Habes etiam* colobium purpuratum *apud Anastasium in Eutychiano.*

CORONA MARTYRVM. *Frequens* corona & coronari *de martyrio. Vita Antonij cap.* XXIII. Episcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato. *Vita Malchi in Prologo:* Per quos Christi Ecclesia nata sit & adulta, persecutionibus creuerit, martyriis coronata sit. *Vita Paulæ cap.* XXVII. Mater sua longo martyrio coronata est. *Vita Pachomij in Prologo:* Simul cum Petro Alexandrinæ ciuitatis episcopo, perpetuas coronas & immortalia præmia sunt adepti. *Martyrologium Romanum* I. *Ianuarij:* Ibidem viâ Appiâ coronæ SS. militum triginta martyrum sub Diocletiano Imp. *& passim apud Ecclesiasticos scriptores.*

CVBA. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* V. *vbi in Notatione vide &* cubam *&* gubam *dici posse. Sic apud Theodoretum Philothei lib.* IX. *cap.* XIII. *Macedonius* Gubba *dictus, quòd staret in fossâ profundâ.* Id autem nomen, *inquit*, si ex linguâ Syriacâ in Græcam transferatur, significat λάκκον, id est, lacum.

Aliud Cuba *vel* Cumba *Festo.* Cubam Sabini vocant eam, quam militares lecticam. vnde videtur deriuatum esse cubiculum. *In Glossis Isidori est,* Cumba, cuneus, cipa. *Glossarium Camberonense manuscriptum:* Cuba, extrema pars nauis, dicta eò quòd incubet aquis. Cumba verò dicitur lectica à cubando. *In iisdem* Gumba, cuneus.

Inuenitur & Cubella *apud postremissimos scriptores, pro lintre, in quo pasta formari solet. Vide rus in Formicario.*

CVPHONISMVS. *Sunt qui* cyphonismum *velint describi à S. Hieronymo in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* II. Martyrem iussit melle perungi, & sub ardentissimo sole, religatis post tergum manibus, resupinari: scilicet vt muscarum aculeis cederet. *vide Gallonium de Tormentis cap.* I.

DÆMONVM PRÆDICTIO. *Rectè de eâ ratiocinatur S. Antonius, vt habetur Vitæ eius cap.* XVII. *Augustinus verò tomo* III. *lib.* II. *de Gen. ad litteram, cap.* XVII. *ita eâ de re disserit:* Quibus quædã vera de temporalibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientiâ callidiore, propter tam magnam longitudinem vitæ, partim sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt, etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritati distribuit. Aliquando autẽ iidem nefandi spiritus etiam, quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano siue mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera cauendi sunt, ne consortio dæmoniorum animam deceptam pacto quodam societatis irretiant.

Idem tomo III. *lib.* XII. *de Genesi ad litt. c.* XVII. Ceterùm alicubi longè iam facta quòd nuntiant, quæ post aliquot dies vera esse firmentur, non est mirandum. Possunt enim hoc efficere, non solùm acrimoniâ cernendi etiam corporali incomparabiliter præstantiore quàm nostra est, sed etiam ipsorum corporum longè vtique subtiliorum mirâ velocitate. Comperimus etiam in domo constitutum patientem spiritum immundum, dicere solere quando ad eum venire cœpisset ex duodecim millibus presbyter, & per omnia loca itineris vbi esset, & quàm propinquaret, & quando ingrederetur, & fundum, & domum, & cubiculum, donec in conspectu eius astaret. Quæ omnia etsi non oculis patiens ille cernebat, tamen nisi aliquo modo cerneret, non tam veraciter enuntiaret. Erat autem iste febriens, & tamquam in phrenesi ista dicebat.

Idem tomo III. *lib. de diuin. dæmonum cap.* IV. *& V. præclarè eâ de re inquirit.*

Idem lib. II. *de Ciu. Dei cap.* XXIV. *de seruo Lucij Pontij per dæmonem vaticinantis:* Adiecit arsurum esse Capitolium. Hoc cùm dixisset, continuò egressus è castris, posterâ die concitatior reuersus est, & Capitolium arsisse clamauit. Arserat autem reuerâ Capitolium. Quod quidem dæmoni & præuidere facile fuit, & celerrimè nuntiare. *Sic lib.* VIII. *cap.* XXIII. *docet vnde Hermes Trismegistus scire potuerit superstitiones Ægyptiacas auferendas. Et lib.* IX. *cap.* XXII. *distinguit inter scientiam dæmonum & Angelorum, quòd Angeli* certiùs tẽporalia & mutabilia ista nouerunt, quia eorũ principales caussas in Verbo Dei conspiciunt, per quod factus est mundus: quibus caussis quædam probantur, quædam reprobantur, cuncta ordinantur. Dæmones autem non æternas temporum caussas, & quodammodò cardinales in Dei sapientiâ contemplantur, sed quorumdam signorum nobis occultorum maiori experientiâ multò plura quàm homines futura prospiciunt, dispositiones quoque suas aliquando prænuntiant. Denique sæpè isti, numquam illi omnino falluntur.

DÆMONVM EXSVFFLATIO. *Nihil frequentiùs in Sanctorum gestis* dæmonum exsufflatione, insufflatione, insputatione.

De exsufflatione, habes in Vitâ Pachomij capite decimo septimo. Qui signo Crucis frontem suam muniens exsufflauit in eum, moxque fugatus est.

& capite XLVIII. Et exsufflans in eum dixit. *Irenæus libro primo, capite nono:* Iam verò quædam ex fidelissimis mulieribus, quæ habent timorem Dei, & non sunt seducibiles, quas similiter vt reliquas affectauit seducere, iubens eas prophetare, exsufflantes & anathematizantes eum separauerunt se ab eiusmodi insano. *Quod hic est* exsufflantes, *Græcè apud Epiphanium hæresi* XXXIV. *est* καταφυσήσασαι. *Tertullianus de Idololatriâ cap.* XI. Quo ore Christianus thurarius si per templa transibit, quo ore fumantes aras despuet, & exsufflabit, quibus ipse prospexit? *Seuerus Sulpicius lib.* III. *de virtutibus S. Martini:* Vidit post tergum ipsius dæmonem miræ magnitudinis assidentem, quem eminus (vt verbo, quia ita necesse est, parum Latino vtamur) exsufflans, Auitianus se exsufflari existimans: Quid me, inquit, sancte sic adspicis? Tum Martinus: Non te, inquit, sed eum, qui ceruici tuæ teter incubuit. *Sic dæmoniorum exsufflatio inter ceremonias Baptismi apud Dionysium Areopagitam Hierarchia Eccles. cap.* II. *& passim apud alios Ecclesiasticos scriptores, quò respicit D. Augustinus tract.* XI *in Ioannem agens aduersus Donatistas rebaptizatores, qui semel ritè baptizatum exsufflabant, atque ita Christum potiùs quàm dæmonem exsufflabant:* Aduersus exsufflatores Christi: aduersus blasphematores Baptismi. *Item:* Quando vident Christum à quo liberati sunt, exsufflati in Christianis? *quem locum non rectè percepit Desiderius Heraldus Notis ad Minutium Felicem.*

De insufflatione *Prudentius in Agone Romani:*

Ingressus ille, vt hos paratus perspicit,
Insufflat, ipsos ceu videret dæmones.

Palladius in Vitâ S. Ioannis Chrysostomi: Dæmones credentium vnâ insufflatione ligantur.

Exsufflatio *hæc dæmonum & insufflatio sæpè fiebat cum desputatione. Vita Antonij cap.* XX. At ego sputaculum maximum in os eius ingeminans, totum me in eum Christi nomine armatus ingessi. *vnde* despuere *&* exsufflare *subinde coniunguntur. Tertullianus de Idololatriâ cap.* X. Quo ore Christianus thurarius si per templa transibit, quo ore fumantes aras despuet & exsufflabit, quibus ipse prospexit? *Idem lib.* II. *ad vxorem cap.* V. Latebisne tu cùm lectulum, cùm corpusculum tuum signas, cùm aliquid immundum flatu exspuis?

Subinde despuere *solitariè ponitur. Tertullianus de Spectac. cap.* XIII. Nec minùs templa quàm monumenta despuimus. *Minutius Octauio:* Deos despuunt. *Prudentius libro* I. *contra Symmachum:*

— quis in vrbe
Qui Iouis infectam saniè non despuat aram?

Vnde non mirum Vita S. Antonij cap. XX. *variam lectionem esse, vt ibi monui, cùm Euagrius vertit* sputaculum ingeminaut. *vbi in Græco est* ἐμφυσήσας.

DEFENSOR. *Vita Ioannis Eleemosynarij capite* V. Et volentes adire eum, timore cancellariorum & ecclesiæ defensorum atque et adstantium prohiberentur. *& cap.* XXIII. Ceciderunt eum ecclesiæ defensores. *Concilij Chalcedonensis can.* II. *quis Græcè dicitur* ἔκδικος *Latinè est* defensor. *& can.* II. XXIII. *habes* ἔκδικον defensorem *ecclesiæ Constantinopolitanæ. In Codice canonum ecclesiæ Africanæ can.* XCVII. *habes* ἐκδίκους σχολαστικούς, defensores scholasticos, *id est aduocatos, vt hi erant* defensores *ecclesiæ, ita alij erant* defensores *in palatio. Vide Codinum de Offic. aulæ Constantinopolitanæ.*

DEHABERE. *Rarius verbum, nec facilè obuium. Habes in Appendice in Palladij Lausiaca ex veteri interpretatione, cap.* XIII. maximè si dehabent & egentiores sunt. *Præter Hieronymum ibi citatum, vsurpat & Æthicus de Oceani Occidentalis fluminibus, in Tiberi:* Insula verò, quam facit intra vrbis portum & Ostiam ciuitatem, tantæ viriditatis, amœnitatisque est, vt neque æstiuis mensibus, neque hiemalibus pasturæ admirabiles herbas dehabeat.

DEHONESTAMENTVM. *Vita Antonij cap.* XXX. Tali dehonestamento corporis plurimùm gloriabatur. *Ex Gellio sumptum, vt videbis. Etsi rarius verbum, auctoribus tamen aliquot vsurpatum. Salustius lib.* I. *histor.* Fufidius honorum omnium dehonestamentum. *Tacitus aliquoties vsurpat. Occurrit & apud Iustinum. Seneca de Constantiâ Sapientis cap.* XIX. Contumelias & verba probrosa, & ignominias, & cetera dehonestamenta velut clamorem hostium ferat. *Gellius lib.* II. *c.* XXVII. Quo ille dehonestamento corporis maximè delectabatur. *Arnobius lib.* II. Ad vitiorum dehonestamenta traduci. *Trebellius Pollio in Claudio:* Gallus Antipater ancillariorum & histrionum dehonestamentum. *Ammianus lib.* XXVI. Ad hoc igitur dehonestamentum honorum omnium ludibriosè sublatus. *Glossa:* Dehonestamentum αἶσχος.

Dictum & inhonestamentum. *Apuleius Apologiâ:* Ne quid maculæ aut inhonestamenti in me admittam. *Isidorus libro* II. *Originum, cap.* XXI. *ex C. Graccho citat:* Pueritia tua adolescentiæ tuæ inhonestamentum fuit: adolescentia senectutis dedecoramentum: senectus Reip. flagitium.

Sic honestamentum *Ennodio libro* II. *epist.* I. Nec magistro opus sit ei, quem fecerunt actuum suorũ emendationes & honestamenta conspicuũ. *Apuleio Apologiâ:* Itemque multos philosophos ab ore honestissimos memoriæ prodi, qui gratiam corporis morum honestamentis ornauerunt.

DIPTYCHVM. *Vita Pelagiæ cap.* VII. Statim transmisit diptychum tabularum per eosdem pueros. *Græcum verbum* diptychum δίπτυχον, *Latinis tamen vsurpatum, sed sæpè apud eos deprauatum. Etymologicum:* Δίπτυχα, ὄνομα οὐδέτερον. γέγονε δὲ ἐκ τοῦ δίπτυξ ἀρσενικοῦ. τοῦτο ἐκ τοῦ πτύσσω τὸ σκολιάζω, πτύξω, πτύξ. καὶ ἐκ τοῦ δύο, δίπτυξ δίπτυχος κλίνεται καὶ μετάγεται εἰς εὐθεῖαν. καὶ τὸ οὐδέτερον, τὸ δίπτυχον. δίπτυχα ποιήσαντες, διπλώσαντες τὴν κνίσαν, νῦν δὲ λέγει τὴν ὀμεντήν: Diptycha, nomen neutrum. Fit à masculino δίπτυξ. quod fit à verbo πτύσσω, plico. Futuro, πτύξω, vnde πτύξ plica, & cum δύο duo δίπτυξ δίπτυχον flectitur, & traducitur ad rectum casum. & neutrũ diptychum. diptycha facientes, id est duplicantes aruinam, nunc autem dicit ὀμεντόν, omentum. *Alludit hic Etymologicum ad versus Homeri, de quibus post.*

Diptychum *igitur hic capitur pro libello duarum plicarum seu foliorum, seu paginarum, quasi dicas* duplices. *vnde Ouidio lib.* I. *Amorum eleg.* XII.

Ergo ego vos rebus duplices pro nomine sensi,
Auspicij numerus non erat ipse boni.

Sic Martiali lib. VII. *epigr.* LII. triplices *seu* τρίπτυχα, *a tribus foliis:*

Bis senos triplices, & dentiscalpia septem.

& eodem libro, epigr. LXXI.

Nec vani triplices, breuésque mappæ.

Idem libro XIV. *epigr.* VI.

Tunc triplices nostros non vilia dona putabis,
Cùm se venturam scribet amica tibi.

Sic

Sic apud eumdem Martialem lib. XIV. *ep.* IV. quincuplices, *seu πεντάπτυχα habet:*

Cæde iuuencorum domini calet area felix
Quincuplici cerâ cùm datur altus honor.

Duplex autem fuit diptychorum vsus, profanus *& sacer. Profani mentio apud veteres. qui ea muneris loco sæpè mittebant, maximè in editione munerum. Symmachus in auctario Epistolarum ep.* VII. *quam fratribus scribit:* Religiosum atque votiuum est. vt à Quæstoribus candidatis dona sollemnia potissimis atque amicissimis offerantur. In eo numero iure censemini. Offero igitur vobis eburneum diptychum, & canistellum argenteum librarum duarum filij mei nomine, qui quæstorium munus exhibuit. *Idem libro* II. *ep.* LXXXI. *ad Flauianum:* Filius noster Symmachus peracto munere Candidati, offert tibi dona quæstoria, & ceteras necessitates nostras pari honore participat. Quæso igitur vt eius nomine diptycha & apophoreta suscipere dignemini *Idem libro* V. *ep.* LVI. *ad Sallustium:* Ad te diptychum Candidati, & apophoreticum librarum argenti duarum per hominem tuum misimus, approbare cupientes Editioni nostræ te animo non defuisse. *Idem libro* IX. *ep.* CIX. Non aspernabere, vt existimo, diptychi & apophoretici oblationem.

Erant diptycha, *quæ muneris loco mittebantur, ferè eburnea, quod epitheton etsi non semper additur, tamen subintelligendum videtur. sic cape* diptychum *absolutè positum apud Symmachum lib.* II. *ep* LXXXI. *Nam subdit, quasi explicans:* Ceteros quoque amicos eburneis pugillaribus & canistellis argenteis honoraui.

Cùm eadem Principi mittebantur, inaurari solita. Symmachus lib. II. *ep.* LXXXI. Prætereà domino & Principi nostro ad referendam largitati eius sedulam magis quàm parem gratiam, auro circumdatum diptychum misi.

Prohibitum pòst ne minor consulari magistratus diptycha ex ebore & sportulas aureas daret L. I. *de expens. ludor. C. Theodos. ita constituunt Impp. Valentinianus, Theodosius, & Arcadius Augg.* Illud etiam constitutione solidamus, vt, exceptis consulibus ordinariis, nulli prorsus alteri auream sportulam, diptycha ex ebore dandi facultas sit, cùm publica celebrantur officia. Sit sportulis nummus argenteus, alia materia diptychis. *Vnde Claudianus lib.* III. *de laude Stiliconis consulis ab eo sparsas in populum eborea tabellas canit:*

Tum virides pardos, & cetera colligit Austri
Prodigia, immanesque simul Latonia dentes,
Qui secti ferro in tabulas, auroque micantes,
Inscripti rutilum cælato consule nomen
Per proceres & vulgus eunt. stupor omnibus Indis
Plurimus; ereptis elephas inglorius errat
Dentibus.

Cur diptycha *seu pugillares tabula in editione munerum dono missa fuerint, equidem nescio. Ludouicus Carrion lib.* II. *Emendat. cap.* VI. *suprà existimat ea à Quæstoribus candidatis offerri solita, quòd iis ipsis essent in vsu frequenti. Sed & consules aliàs diptycha obtulerunt.*

Videntur diptycha *amantium fuisse tabella. vnde vetus Commentator ad illud Iuuenalis Satyr.* IX.

——— Et blandæ assiduæ, densæque tabellæ
Sollicitent.

scribit: blandis te epistolis & diptychis sollicitet. *Glossarium Camberonense manuscr.* Dipticæ, dicuntur tabellæ, quibus corruptores puellis suis inscribunt amorem. *Papias Vocabularista:* Dipticæ tabellæ, quibus corruptores amorem suum inscribunt puellis. *Apud Ouidium quoque lib.* II. *Amorum, eleg.* XV. *habes* tabellas arcanas *ad hanc rem.*

Quod Carrion putat diptycha *vniuersim fuisse plerumque* eburnea, *falli eum existimo. Nec enim simile vero* diptycha epistolica, *quæ vulgò epistolæ loco sibi mutuò mittebant, quibusque arcana sua declarabant, fuisse eburnea; sed potiùs lignea, cerâ obducta. vnde Ouidius suprà amica sua* duplices, *seu* diptycha, *quibus noctem negauerat, execrans ait:*

Quid precer iratus? nisi vos cariosa senectus
Rodat, & immundo cera sit alba situ.

vnde colligitur lignea *fuisse. Et eodem lib.* I. *eleg.* XI. *quæ priorem præcedit de tabellis suis amatoriis, ait:*

Subscribam. Veneri fidas sibi Naso tabellas
Dedicat. at nuper vile fuistis acer.

Alia erant sacra dipiycha, *quorum vsus erat in Ecclesiâ Catholicâ, à communi in priuatam notionem deflexa.*

Erant igitur hæc sacra diptycha, *duplices tabulæ, quarum vnâ parte inscribebantur nomina episcoporum piè defunctorum, alterâ verò viuorum.*

Et quidem quod mortuos spectat, earum tabularum, quæ ἱεραὶ πτυχαὶ ibi vocantur, mentio est apud Dionysium Areopagitam Ecclesi. Hierarch. cap. III. *vbi agitur de mysterio Synaxeos siue Communionis:* Καὶ ἀσπασαμένων ἀλλήλους ἁπάντων, ἡ μυστικὴ τῶν ἱερῶν πτυχῶν ἀνάῤῥησις ἐπιτελεῖται. *quæ ita vertit Perionius:* Cùm omnes se inter se salutauerunt, mystica sanctorum recitatio fit. *Ambrosius Camaldulensis:* Et cùm se mutuo omnes salutauerint, mystica sanctorum recitatio fit. *Vterque omisit vertere vocem πτυχῶν. Rectiùs igitur Ioannes Scotus vetus Dionysij interpres:* Et omnibus salutantibus inter se inuicem; mystica sacrorum voluminum prædicatio perficitur. *Item Ioannes Saracenus:* Et osculatis se inuicem vniuersis mystica sanctarum tabularum prædicatio perficitur. *Rectè ita verterunt, modò per* volumina *&* tabulas *intelligant* diptycha.

Rursus eodem capite in Theoriâ: Ὁ δὲ θειότατος ἀσπασμὸς ἱερουργεῖται, καὶ τῶν ἁγιογράφων πτυχῶν ἡ μυστικὴ καὶ ὑπερκόσμιος ἀνάῤῥησις. *Perionius:* Diuina autem salutatio siue osculum adhibetur, sanctorumque animorum, qui scripti sunt, mystica cælestisque prædicatio. *Ambrosius Camaldulensis:* Porrò sacratissima consalutatio idcircò celebratur, sanctorumque descripta nomina mysticè & modo supramundano prædicantur. *Clariùs veteres interpretes. Ioannes Scotus:* Diuinissima autem salutatio sanctè agitur, & hagiographorum voluminum mystica & supermundana recitatio. *Ioannes Saracenus:* Diuinissimum autem osculum sanctè agitur, & hagiographarum tabularum mystica & supermundana enuntiatio.

Iterùm in eiusdem capitis theoriâ, quâ huius rei contemplatio & explicatio continetur: Τῶν δὲ ἱερῶν πτυχῶν μετὰ τὴν εἰρήνην ἀνάῤῥησις, ἀνακηρύττει τοὺς ὁσίως βεβιωκότας, καὶ πρὸς ἐναρέτου ζωῆς τελείωσιν ἀμεταστάτως ἀφικομένους. *quæ ita vertit Perionius:* Sanctorum autem animorum, quæ post pacem adhibetur, prædicatio, eos qui piè sanctèque vixerunt, atque ad vitæ virtuti consentaneæ perfectionem peruenerunt, laudibus afficit. *Rursus hic Perionius ψυχῶν legit pro πτυχῶν. Ambrosius Camaldulensis:* Enimuerò sanctorum post pacem illam nominum, prædica-

dicatio, eos præconio attollit, qui piè sanctéque vixerunt, atque ad finem vsque virtutis vitam constanter, nusquam ab eâ deflectẽdo, tenuerunt. *Clariùs Ioannes Scotus:* Sacrarum autem tabularum post pacem recitatio, prædicat sanctè firmatos, & ad strenuæ vitæ consummationem immutabiliter aduenientes. *Item Ioannes Saracenus:* Sanctarum autem tabularum post pacem prædicatio, prædicat illos qui sanctè vixerunt, & ad virtutum vitę perfectionem intransmutabiliter peruenerunt.

Vt hic habuimus ἱερὰ πτυχὰ, *quæ Maximus & Pachymeres Scholiastæ Dionysij* δίπτυχα *interpretantur; ita* διπτύχων *diserta mentio in epistolâ Ægyptiorum episcoporum ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum contra Timotheum inuasorem sedis Alexandrinæ, quæ habetur parte* III. *Concilij Chalcedonensis ex Romanâ editione:* Etiam in venerabili diptycho (in quo pię memoriæ, transitum ad cælos habentium episcoporum vocabula continentur, quæ tempore sanctorum mysteriorum secundùm sanctas Regulas releguntur) posuit suum nomen & Dioscori, qui sub damnatione anathematis à Deo & vniuersali Concilio esse decretus est, & deleuit exinde sanctæ memoriæ, & secundùm Deum viuentis Proterij nomen, regulariter archiepiscopi constituti. *Item in sextâ Synodo Act.* XIII. Τοὺς τοιούτους ἐν ἁγίᾳ τῇ μνήμῃ τρεῖς ἄνδρας, τουτέστι Θωμᾶν, Ἰωάννην, καὶ Κωνσταντῖνον συνείδομεν ἐν τῇ αὐτότητι μένειν, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀναφέρεσθαι τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν: Hos sanctæ memoriæ tres viros, id est, Thomam, Ioannem, & Constantinum pręuidimus in identitate manere, atque in sacris diptychis sanctarum ecclesiarum recitari. *Theodoretus Ecclesiasticæ historiæ lib.* V. *cap.* XXXV. Οὗτος τὸν Ἰωάννην τῆς πάνυ προσηγορίας πρῶτος τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς διπτύχοις ἐνέταξε: Iste (*Alexander Antiochenus episcopus*) primus magni Ioannis nomẽ ecclesiasticis diptychis inseruit. *quod etiam habes in Historiâ Tripart. lib.* X. *cap.* XXV. *& apud Georgium Alexandrinum in Vitâ Chrysostomi capite* LXXI. *Isidorus Trimethensis episcopus in Vitâ Ioannis Chrysostomi:* Τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῖς ἱεροῖς ἐγγράψαι προστάξαι διπτύχοις: Nomen Ioannis sacris inscribe diptychis. *Innocentius Papa ad Arcadium & Eudoxiam apud Georgium Alexandrinum Patriarcham de Vitâ Chrysostomi:* Προστάξατε γὰρ κελεύσαντι καὶ τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῖς ἱεροῖς ἐγγραφῆναι διπτύχοις: Iubete autem Ioannis nomen sacris inscribi diptychis. *Epistola Iustiniani Imperatoris ad quintam Synodum generalem, quæ est Constantinopolitana* II. Sicut & eos, qui iniustè condemnati sunt, reuocauerunt post mortem, & in sacris diptychis scripserunt. Quod factum est & in Ioanne (*Chrysostomo*,) & in Flauiano religiosæ memoriæ episcopis Constantinopolitanis. *Citatur can.* Sanè. XXIV. q. I. *In Sacramentali Gregorij Magni habes Orationem* Super diptycha: Memento etiam Domine famulorum tuorum, qui nos præcesserunt & dormierunt in somno pacis. *Et in Liturgiâ S. Marci:* Ὁ διάκονος τὰ δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων: Diaconus legit diptycha defunctorum. *Ad hanc consuetudinem defunctorum nomina in Missâ recitandi alludit Cyprianus epistolâ* X. *ad Clerum & presbyteros, qui temerè pacem lapsis dederant:* offertur nomen eorum. *& epistolâ* LXVI. *ad presbyteros, diacones, & plebem Furnitanam:* Neque enim apud altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes & ministros voluit auocare.

Vt verò defunctorum episcoporum nomina sacris diptychis *inscribebantur, ita hæreticorum & schismaticorum ex iisdem tollebantur. Iustinianus Imperator in Confessione rectæ fidei aduersus tria capitula, seu in edicto de fide Catholicâ, quod habetur post quintam Synodum:* Ἀμέλει τοι καὶ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς ἐν Μοψουεστίᾳ ἐκκλησίας, ἐν ᾗ λέγεται ἐπίσκοπος γεγενῆσθαι, διὰ τὰς βλασφημίας, δι' ἅσπερ Ἕλλησί τε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Σοδομίταις παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων συνηριθμήθη, ἀπήλειψαν ἐξ ἐκείνου τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας διπτύχων τὴν τούτου προσηγορίαν: Itaq; & omnis plenitudo Mopsuestenæ ecclesiæ, in quâ episcopus dicitur fuisse, cùm inuenisset quòd paganis & Iudæis & Sodomitanis à sanctis Patribus connumeratus est, deleuerunt ipsi ex illo tempore è sacris ecclesiæ diptychis eius nomen. *Iustinianus Imperator epistolâ ad quintam Synodum quæ habetur ibi Act.* I. *de Theodoro Mopsuesteno:* Propter istas (*blasphemias*) superioribus temporibus deletum est & nomen eius è sacris diptychis ecclesiæ, cuius fuit episcopus. *Diualis sacra Constantini Pogonati ad Domnum Papam Agathonem, quæ præmittitur sextæ Synodo generali, quæ est Constantinopolitana* III. Πολλὴν γὰρ ἔνστασιν ἡμῖν ἐποίησαν ὅ,τι ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος τῆς ἐνταῦθα πατριάρχης, καὶ Μακάριος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Θεουπόλεως ἐκβαλεῖν Βιταλιανὸν τὸν μακαριώτατον ἐκ τῶν διπτύχων, φάσκοντες Ὁνώριον ἐν τοῖς διπτύχοις διὰ τὴν τιμὴν Ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης: Multam enim nobis instantiam fecerunt tam hic sanctissimus ac beatissimus patriarcha, quamq; Macarius sanctissimus patriarcha Theopoleos, vt eiiceretur Vitalianus beatissimus de diptychis, asserentes Honorium memorari in diptychis, propter honorem Apostolicę Sedis antiquæ nostræ Romæ. *Ecclesiastica historia Theodori Lectoris Constantinopolitani apud Damascenum oratione* III. *de Imaginibus:* Εἰς τοσοῦτον γὰρ ἐλήλυθε τῆς τόλμης, ὥστε καὶ τὰ τῶν ἐκεῖ γεγονότων μακαρίων ποιμένων ὀνόματα, τῶν ἱερῶν διπτύχων ἀφεῖλε, καὶ τὰς αὐτῶν εἰκόνας καθεῖλε, κατακαύσας τυραννικῶς. *quæ Franciscus Zinus Veronensis ita vertit:* Eò verò prouectus est audaciâ, vt beatorum qui illic fuerant episcoporum nomina, sacerdotum geminorum sustulerit, tyrannicéque combusserit. *qui non rectè percepit* ἱερῶν διπτύχων, *quod vertit*, sacerdotum geminorum, *cùm vertendum sit* è sacris diptychis, *vt rectè monuit Iacobus Billius Notis ad eam Orationem. Sic quod ex eadem historiâ citatur apud Damascenum:* Ἀναθεματίσαι τὰς τῶν ἐπισκόπων εἰκόνας, καὶ τῶν ἱερῶν διπτύχων ἀπαλεῖψαι: Episcoporum imagines anathemate damnare, & è sacris diptychis delete. *Ibi rursus Zinus verterat*: sacerdotes geminos delete. *Innocentius Papa epist. ad Arcadium Imperatorem, apud Georgium Alexandrinum de Vitâ Chrysostomi, vt Arsacij etiam mortui memoria eradatur:* Οὗ τινος οὐδὲ τὸ ὄνομα ἐγγραφῆναι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις: cuius ne nomen quidem inscribi sacris diptychis censeo. *Anastasius in Agathone:* Abstulerunt de diptychis ecclesiarum nomina patriarcharum, vel de picturis ecclesiæ figuras eorum. *Victor Tunnunensis in Chronico:* Nomina Proterij & Salafatiatij de ecclesiasticis diptychis tollit, & Dioscori & Æluri, qui Proterium interfecit, scribit. *Atque hactenus de mortuorum nominibus quæ diptychis inscripta.*

Viuorum, qui diptychis inscribi solent, meminit Ioannes Diaconus in Vitâ S. Magni Gregorij lib. IV. *capite* XXIII. Orientales præcipuè retinent hacte-

hactenus ſedes, vt in ſuis diptychis nullius Pontificis nomen deſcribant, quouſq; ſynodicam ipſius ſuſcipiant: & tamdiu defunctum Pontificem inter viuentes numerent, quamdiu ſucceſſor illius ſuas litteras ſtuduerit deſtinare. *Conciliũ Chalcedonenſe Act.* XI. Ἐδέξατο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐκοινώνησεν αὐτῷ ὁ μακάριος Πρόκλος, καὶ ἐποίησε συνοδικὰ γράμματα. καὶ εἰς τὰ δίπτυχα αὐτὸν ἔταξεν: Suſcepit enim eum, & communicauit ei beatæ memoriæ Proclus, & fecit ſynodicas litteras, & in diptychis eum poſuit. *Et pleraque priora exempla, quibus poſt mortem quorumdam nomina è diptychis expuncta docetur, ſatis oſtendunt, dum viuerent, diptychis inſcripta fuiſſe. Gregoras lib.* V Ἐν τῷ ἱεραῖς ὑμνῳδίαις τὸν Πάπαν εἰς τὰ δίπτυχα μνημονεύουσιν ὁμοῦ τοῖς ἑτέροις τέτταρσι πατριάρχαις: In ſacris hymnodiis mentionem faciunt Papę, cùm oratio ſuper diptycha recitatur, vnà cum aliis quatuor Patriarchis.

Vt viuentium epiſcoporum nomina ſacris diptychis inſerebantur, ita ex iiſdem tollebantur quandoq; viuentium nomina. Proclus archiep. Conſtantinopolitanus ad Domnum Antiochenum epiſcopum pro cauſſâ Athanaſij Perrhæ epiſcopi, cuius viuentis nomen è ſacris diptychis eraſum erat, habetur in Concilio Chalcedonenſi Act. XIV. Καὶ τῶν ἱερῶν δέλτων περιελεῖν τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου τούτου. *vbi vetus interpres vertit:* & epiſcopi nomen de ſacris diptychis abſtuliſſe. *Vigilius Papa in damnatione Theodori:* Etiam Alexandrinæ eccleſiæ ſacerdotem fratrem noſtrum Zoilum, cuius nomen vſque ad memoratum diem communicatum vobis fuerat, diptychis eximentes, Apollinarem quemdam peruerſorem, atque eccleſiæ ipſius adulterum vobis ſociaſtis.

Nomina viuentium, quæ ſacris diptychis inſcribebantur, erant ferè epiſcoporum & patriarcharum, vt paſſim patet. Quare neſcio an referendus ſit ad hæc diptycha quæ altari imponebantur, liber viuorum, ſeu ſacra delta, quorum meminit Dionyſius Areopagita Eccleſiaſticæ Hierar. c. II. *quibus nomina illuminatorũ & ſuſceptorum inſcribebantur, quæ* Ζώντων δίπτυχα, Viuorum diptycha *vocata eſſe exiſtimat Pachymeres:* Τότε τὴν χεῖρα τῇ κεφαλῇ ἐπιτιθεὶς, καὶ κελεύει τοῖς ὑπ' αὐτὸν πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ἐν δέλτοις ἱεραῖς ἀπογράψασθαι τὰ ὀνόματα τοῦ τε προσελθόντος καὶ τοῦ ἀναδόχου. ταῦτα δὲ, οἶμαι, εἰσὶ τὰ τῶν ζώντων δίπτυχα: Tunc manum capiti imponit, & preſbyteris ac diaconis ipſi ſubditis, iubet in ſacris deltis nomina ſcribere, tã eius qui ad Baptiſmum venit, quàm ſuſceptoris. Hæc autem, opinor, ſunt viuorum diptycha.

Viuorum & mortuorum ſimul mentionem facit Chryſoſtomus in Liturgiâ: Ὁ διάκονος θυμιᾷ γύρωθεν τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ τὰ δίπτυχα, τῶν τε κεκοιμημένων καὶ ζώντων, ὡς βούλεται, μνημονεύει: Diaconus incenſat in circuitu ſacram menſam, & diptycha; defunctorum autem & viuorum, vti vult, memoriam facit.

Permanſit huius rei, tam viuos quàm mortuos in Miſsâ commendandi, conſuetudo in Canone Miſſæ, cùm primò viuentium, inde defunctorum mentionem facimus per duplex Memento. *Vide Alcuinum De diu. Offic. cap. de celebratione Miſſæ, & Florum Magiſtrum, qui de hoc* diptychorum *vſu eadem habent.*

Ex dictis colligitur non ideò diptycha *dicta, quòd gemini eſſent libri, vnus viuentium, alter mortuorum, vt exiſtimauit Meurſius in ſuo Gloſſario Græco-barbaro, cùm vnus idemque liber vtrorumque continere potuerit, & ſolus liber viuentium, item ſolus mortuorum, etiam* diptychum *ſint dicta. Dicta igitur* diptycha, *quòd liber ille duobus foliis ſeu tabulis conſtaret, vt ſuprà dixi. vnde & apud Georgium Alexandrinum cap.* LXXI. *ſuprà citato pro* διπτύχου *alia lectio habet* διθύρους, *quòd liber hic duarum quaſi ianuarum ſeu valuarum eſſet, ſeu vt Auſonius loquitur,* bipatens pugillar. *quo modo in Euagrio lib.* VI. *Eccl. hiſt. cap.* XX. ἀμφίθυρον ἔσωθεν, *capio de* amphithyro *ſeu* diptycho *opere* Hunico *facto.*

Tale ex ebore diptychum vidiſſe me memini in eccleſiâ S. Lamberti Leodij, cui aliquot Sanctorum & quorumdam epiſcoporum nomina inſcripta ſunt. Videtur ex profano conſulari diptycho, qualia in editione munerum amicis mittere conſules ſolent, vt ſuprà attigi, in eccleſiaſticum diptychum tranſlatum. Sanè nomen Saniniani *ſeu* Sabiniani *conſulis inſcriptum habet, qui conſul fuit anno Domini* D.V. *continetque varias figuras, quæ profanam militiam ſpectant, cum hac etiam inſcriptione:* COM. DOMEST. EQVIT. *Effigiem diptychi huius hic ſubieciſſem, ſi ad me correcta inſcriptio tranſmiſſa fuiſſet. Aliàs fortè correctum exprimere dabitur. Et* diptycha *eccleſiarum ferè eborea fuiſſe, colligere quoque eſt ex Fortunato lib.* x. *carm.* x.

Nomina veſtra legat patriarchis atq; prophetis,
Cui hodie in templo diptychus edit ebur.

Sanè diptycha olim ex præſtanti materiâ fuiſſe, ita vt capſis includerentur, colligitur ex Ekkehardo Iuniore, cœnobitâ S. Galli, de Caſibus monaſterij S. Galli in Alemanniâ, cap. V. Capella citata ſit Oratorium, in quod inuehuntur cruces, & diptychiis capſæ, necnon & pænè omnis, præter libros repoſitorios, eccleſiæ theſaurus. *quæ habes Alemannicarum rerum Tomo* I. *parte* I. *vbi Goldaſtus Scholiaſtes per* diptycha *intelligit libros anniuerſarios, in quibus eorum nomina perſcripta, qui pro ſuæ aliquid animæ remedio monachis & clericis legaſſent: cuſtodiæ quorum capſa iſta parata. Dubito an diptycha illa communia mortualia apud monachos ita ornari ſint ſolita, vt inter theſauros numerari poſſint. Potiùs per* diptycha *eo loco intellexerim diptycha ſanctorum, vel librum Euangeliorum, vel ſimiles, quorum coopertorium diptychum, ſeu extremæ tabulæ egregiè ornari ſolent, auro, argento, figuris, & in proceſſione circumgeſtari.*

Originem huius rei, nomina videlicet ſanctorum martyrum, Imperatorum, Pontificum ſummorum, & aliorum fide ac meritis excellentium virorum ſacris diptychis inſerendi, & inter hymnodias recitandi, Iſaacus Caſaubonus Animaduerſionibus ad Athenæi librum VI. *cap.* XIV. *acceptam refert gentilitati Romanæ, qui eorum nomina, quos eximio honore vellent decorare, Saliari carmine canenda decernebant. Ita Germanico, inquit, mortuo hic honos inter alios tributus, auctore Tacito libro* II. *& M. quoque Antoninus Philoſophus, mortuo filio Vero, iuſſit vt nomen eius Saliari carmini insereretur, teſte Spartiano. Iam olim id Romæ inſtitutum, vt ex iis conſtat, quæ de Mamurio Veturio & Luciâ Volumniâ ſcribunt Varro, Ouidius, Feſtus, Plutarchus, & alij. Vetus quoque, inquit, Eccleſia Chriſtiana hunc, vt videtur, morem ad pium vſum traduxit. quâ de re, addit, dicemus multa alibi, ſi vitam Deus produxerit, ſcitu digna, nec protrita.*

Quàm vellem Caſaubono mentem meliorem fuiſſe, ne ab Ethnicis ſacra noſtra arceſſeret, quàm à veteris Teſtamenti eccleſiâ! ne Patres Ethnicorum magis ritum, quàm ſacræ legis gnaros obſeruantéſque faceret. Meminiſſet apud magnum Dionyſium, quem meritò veterem Patrem aſſerit & æſtimat, eſſe:

Σκόπει

Σκόπει δὲ, ὅτι καὶ μνημοσυνοις ἱεροῖς ἀνατίθενται, τῆς θείας μνήμης οὐκ ἀνθρωπικῶς ἐν τῷ τοῦ μνημονικοῦ φαντασίᾳ ἐνδιαμένης, ἀλλ᾽ ὡς ἄν τις φαίη, θεοπρεπῶς, κατὰ τὴν ἐν Θεῷ τῶν τετελεσμένων θεοειδῶν τιμίαν καὶ ἀμετάστατον γνῶσιν. Ἔγνω γὰρ ἐστὶ τὰ λόγια, τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ τίμιος ἐναντίον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ. τοῦ θανάτου τῶν ὁσίων ἀντὶ τῆς ἐν ὁσιότητι τελειώσεως εἰρημένου: Sed animaduerte eos in sacris etiam memoriis inesse, non quòd more hominum diuina memoria in eâ parte memoriæ, quę visa recipit, inesse declaretur, sed vt aliquis dicat pro Dei dignitate, pretiosam immutabilemque in Deo eorum, qui diuinam speciem perfectè
2.Tim.2. prætulerunt, scientiam significat. Nouit enim,
Psal.115. inquit Scriptura diuina, qui sunt eius. Et, Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. morte sanctorum dictâ, pro perfectione in sanctitate. *Meminisset ab Ecclesiastico dictum cap.* XLIV. Laudemus viros gloriosos, & patres nostros in generatione suâ. *qui ibi & sequentibus capitibus catalogum virorum iustorum texit. Non huc potius, quàm ad Saliaria carmina respexit vetus Ecclesia?*

Quia, vt notat Brouwerus noster ad Fortunatum, in Diptychus *librorũ vitæ quamdam ideam adumbrasse maiores videntur. Vt enim in horum albo nonnulli inscripti, qui non perenni, sed breui iustitiæ laude commendati; alij qui certo & immutabili numinis decreto in sortem Sanctorum cooptati: ita diptychis eorũ quoque nomina irrepsisse meminimus, quorum ad tempus simulata virtus id non meruerat; aliorum verò firmiùs insedisse, quorum constans exstitit, & illibata fidei & morum integritas. Vsus itaque finisque diptychorum fuit in sacris, tum quia memoriæ Sanctorum retinendæ, tum quia pacis ecclesiasticæ & communionis sanciendæ: cùm dignos cælo ac sempiternâ memoriâ viros reciperent, indignos verò respuerent & excuterent. hactenus Brouwerus.*

De diptychis sacris commentariolum olim scripsit Ioannes Baptista Cardona episcopus Dertosanus, rogatu Gabrielis Cardinalis Paleotti, quem cum aliis eius commentariolis impressit Philippus Mey Tarracone anno M. D. XXCVII. *De iisdem etiam quædam habet Ioannes Stephanus Durantus de Ritibus Ecclesiæ cap.* XLIII. *qui litteras Innocentij Papæ & Arcadij Imp. quas suprà habes, non ritè contrario modo citat. De iisdem etiam agit frater Angelus Rocca Camers ad librum Sacramentorum D. Gregorij.*

Habuimus hactenus diptycha *pro sacris tabulis mortualibus, quæ duplices, seu duorum foliorum, erant. Eo respectu Augustinus tomo* VI. *libro* XV. *contra Faustum Manichæum cap.* IV. *tabulas Moysis lapideas vocat* diptychium. Nam in illo diptychio lapideo, iam tu non corde lapideo intelligis, quid duro illi populo congruebat. *Item epistol. S.Petri, ex qua quædam citarat:* Lege sanè etiam illud diptychium, ne timeas, planè sponsi tui est. *Item:* Ex hoc diptychio repellis adulterum. *Item:* Noli ergo reformidare diptychium, quo tibi scripta olim, quæ nunc agnosceres, mittebantur. *Item:* Hoc ergo diptychium ille præmisit, qui tibi hæc duo præcepta veniens commendauit. *Item:* O pudicum diptychium, in quo vetere figurâ ille dilector & dilectus tuus prænuntiauit tibi canticum nouum, in decachordo psalterio. *Item:* O diptychium coniugale, quod non sine caussâ odit adultera. *Ita etiam vsurpat Isidorus lib. De vocatione Gentium c.* XIV. Et non quidem foris in lapideis diptychis, sed intrinsecus in tabulis cordis.

Hoc modo à Prudentio librum suum, qui titulos historiarum veteris & noui Testamenti continet, Diptychon *quidam inscriptum volunt. Quod ad Prudentium cum bono Deo aliquãdo examinabimus.*

Aliud est diptychum *apud Homerum Iliad. α & ζ, videlicet duplex membrana seu tunica omenti, vt insinuat suprà citatum Etymologicum. quò etiam Suidam existimo respicere:* Διπτύχια, δύο ἐπιβολὰς ἔχοντα, ὡς τὸ μὲν ὑποστρῶσαι, τὸ δὲ ἕτερον ὑποβεβλῆσθαι. *quæ Cuiacius Obseruat. lib.* IV. *cap.* XXVII. *Carrion suprà, & Dionysius Gothofredus ad lib. 1. Cod. de summâ Trin. & fid. Cathol. tit. 1. L.* VII. §. V. *de diptychis tabellis, intelligunt & citant. sed textus apud Suidam deprauatus est & mutilus. & intelligenda verba illa de duabus omenti tunicis. Locus integrior exstat apud Hesychium:* Δίπτυχα· δύο ἐπιβολὰς ἔχοντα, ἢ διπλοῦν, ὥστε τῷ μὲν ὑποστρῶσαι τὸν ἐπίπλουν, τῷ δὲ ἐπιβεβλῆσθαι: Diptycha, sic dicta, quòd duas commissuras habeant, seu duplex operimentum, sic vt pars vna omento substernatur, altera eidem superiiciatur. *De duabus omenti tunicis vide Ioannem Gorræum in definitionibus Medicis, verbo* ἐπίπλοον *seu* ἐπίπλουν.

Aliud quoque diptychum *ostrei, id est, duplex ostrei testa, quâ se includit. Ambrosius lib.* V. *Hexaëmeri cap.* VIII. *agens de cancro insidiante ostreo:* Explorat si quando ostreum remotis in locis ab omni vento contra solis radios diptychum illud suum aperiat, & reseret claustra testarum.

DROMADES vel DROMEDES. *Vita Hilarionis cap.* XXV. qui locatis dromadibus camelis. *Vita Malchi cap.* X. Vidimusque camelos quos ob nimiam velocitatem dromedarios vocant. *Glossarium Camberonense manuscriptum:* Dromedus, & dromas, & dromedarius, idem. animal est minus camelo, sed velocius atque currentius. vnde & dromones vocantur longæ quædam naues veloces. *Idem:* Dromedarij etiam dicuntur dromadum ductores. *De velocitate camelorum Aristoteles libro* IX. *histor. animalium cap.* L. Θέουσι δὲ θᾶττον τῶν Νισαίων ἵππων πολὺ, ἐὰν θέωσι, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ὀρέγματος: Currunt cameli celeriùs quàm equi Nisæi, propter laxiorem sui gradus glomerationem.

ECVLEVS. *Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* II. Inter eculeos laminasque victorem. *De eculeo varij varia sensêre & scripsêre. Nunc quidem huic tractationi supersedebo, cùm obiter tantùm hîc eius mentio fiat, auctores aliquot, qui de eo tractarunt, assignasse contentus. Vide inprimis Baronium Notationibus ad Martyrologium Romanum* XXII *Ianuarij, Antonium Gallonium libro de sanctorum Martyrum cruciatibus cap.* III. *& Hieronymi Magij libellum postumum singularem de eculeo.*

ENEVS. *Rarum Latinis vsurpatum vocabulum, nec memini legere præterquam in Vitis Patrum. in quibus tamen deprauatum erat in æneus vel* Eneus *proprium nomen. Vita Abrahæ cap.* V. Et nimio stupore perculsi quasi enei quidam effecti sunt. *Heraclides Paradisi cap.* XV. Sed velut eneus reuertens de publico. *Hesychius:* ἐνεός, ἐκπεπληκτος, Enneus, obstupefactus. *Idem:* Ἐνεός, νωχελής, μετέωρος, κωφός, βαιός, μωρός, ὃς οὔτε ἀκούει, οὔτε λαλεῖ: Eneus, tardus quasi sine labiis, superficiarius, surdus, modicus, stultus, qui neque audit, neque loquitur. *Idem:* Ἐνεοί, ἄφωνοι, Enei, muti. *Suidas:* Ἐννεός, ἄφωνος, κωφός, ἐξεστηκώς, νωδός, νωχελής, μετέωρος: Enneus, sine voce, surdus, mente commotus, edentulus, tardus quasi sine labiis, superficiarius.

ENNATON. *Pelagius libello* XI. *n.* II. Dixit abbas Theodorus de Ennato. *Vide infrà* Nonum.

ΕPEN·

EPENDYTES. *Vita Antonij cap.* XXIIII. Lauit ependyten suum. *Vita Hilarionis cap.* III. & pelliceum habens ependyten. *Græcis* ἐπένδυμα *vel* ἐπενδύτης *omne genus extimarum vestium dicitur. Apud Asceticos scriptores* ependytes *propria vestis monachorum. Plerique existimant esse* scapulare. *Non rectè Marius Victorinus ad Vitam Hilarionis existimat,* ἐπενδύτην *esse intimam vestem, quæ Latinè dicitur* interula *vel* subucula: *imò exterior vestis est, vel scapulare, vel pallium, vel simile quid.*

EPIBATÆ. *Vita Epicteti & Astionis cap.* XXI. Cumque egressi de naui epibatæ fuissent. *Apud Clementem Romanum epistolâ ad Iacobum episcopum Ierosolymitanum ante libros Recognitionum ita S. Petrus loquitur:* Similis est omnis ecclesiæ status naui magnæ, quæ per vndosum pelagus diuersis è locis & regionibus viros portat, ad vnam potentis regni vrbem properare cupientes. Sit ergo vrbis portus, ipse omnipotens Deus; nauis, Ecclesia; gubernator verò, Iesus Christus. Tum deinde pro reti officiú episcopus impleat, presbyteri nautarum, diaconi dispensatorum teneant locum; qui catechizant, nautologis conferantur, epibatis autem totius fraternitatis multitudo sit similis.

Epibatæ, ἐπιβάται, *dicti* ἀπὸ τοῦ ἐπιβαίνειν, à conscendendo. *Sunt milites classiarij, seu bellatores in re nauali. Hirtius libro* IV. *De bello Alexandrino:* Capta est vna hostium quadriremis, depressa est altera, alteraque perturbata: deinde omnes epibatis nudatæ. *Idem lib.* V. *De bello Africo:* Ibique Gætulis remigibus epibatisque complet. *Hic capiuntur pro ipsis nautis vel vectoribus, id est,* ἀντὶ τῶν ὀχουμένων, *vt subinde etiam apud Græcos accipitur.*

ERACIESTES. *Vbi in Vitâ Hilarionis est c.* III. & pelliceum habens ependyten, *addit editio Ioannis Andreæ,* & eraciestem. *Non capio. Petrus noster Lanselius legebat* eriacesten, *quasi* lanam acu consutam. *Alteri alicui fors aliud occurret. Mihi nunc satis, donec rectius aliquid occurrat, de hac lectionis varietate monuisse.*

EREMI. *Varia eremus occurrit in Vitis Patrum. Eremum in quâ Paulus primus eremita versatus est, inuestigauit ex eremo seu habitatione S. Antonij: Antonij verò habitationem ex peregrinatione Hilarionis. Vide Tabulam Geographicam.*

De eremo Chalcidis, in quâ versatus est S. Hieronymus & Malchus, vide in Chalcis.

De eremo iuxta Thecue, ita Hieronymus Proœmio in Amos ad Pammachium: Fuit de oppido Thecue, quod sex millibus ad Meridianam plagam abest à sanctâ Bethlehem, quæ mundi genuit Saluatorem: & vltrà nullus est viculus, ne agrestis quidem casæ & furnorum similes, quas Afri appellant mapalia. Tanta est eremi vastitas, quæ vsque ad mare Rubrum, Persarumque & Æthiopum atque Indorum terminos dilatatur. Et quia humi arido atque arenoso nihil omnino frugum gignitur, cuncta sunt plena pastoribus, vt sterilitatem terræ compensent pecorum multitudine.

De eremo Oasis vide Baronium Notationibus ad Martyrologium Romanum XII. *Iunij.*

ESOPHORIVM. *Vita Ioannis Eleemosynarij capite* XXI. Expoliauit se esophorium suum. *Vox est à recentioribus Græcis composita,* ἐσωφόριον *seu* εἰσωφόριον, quod interiùs gestatur, interula. *Glossarium Camberonense MS.* Esophorium, vestis interior, id est, camisia, quæ à Marciano interula appellatur.

EVECTIO. *Vita Antonij cap.* XVII. Secretò ab Imperatore euectionem petiit. *Significat cursus publici exhibitionem. Seuerus Sulpitius lib.* II. *Sacræ historiæ:* Hilarius datâ euectionis copiâ adesse compellitur. *Paulinus libro* IV. *De miraculis sancti Martini:*

Dicite quid vestri velox euectio Regis
Efficiat tardante Deo.

Symmachus libro I. *epist.* XV. Accepi euectiones quatuor, immanè quantum commodas in excursus & recursus meorum. *Idem lib.* VII. *ep.* XLVIII. Fauore tuo factum est, vt euectionum adminicula sumeremus. *Eodem libro epist.* XCV. Si igitur & hoc insigne detuleris, quod annonarum & euectionum cumulet adiectio. *Eodem libro epist.* CV. De impetratis euectionibus in adminiculum prætoriæ functionis. *Idem lib.* IX. *epist.* XX. Curam tuam prouoco, vt illis & velocitas transeundi, & euectionum præstetur adiectio. *Sæpiùs vox hæc occurrit in libris Iurisconsultorum. Vide Lexicon Iuridicum Barnabæ Brissonij.*

EVLOGIA. *Vita Frontonij cap.* IX. Velut eulogias reuocans Domino rerum. *& mox:* easdemque eulogias indigentibus distribuit. *Vocantur hic* eulogiæ *cibaria benedictionis gratiâ transmissa. Post Missas alicui eas dare vel transmittere, erat signum communionis & charitatis. Gregorius Turonensis libro* V. *hist. Franc. cap.* XIV. Post Missas autem petiit, vt ei eulogias dare deberemus. *Sed fecit accurata Gretzeri nostri diligentia, vt nihil hic prætereà de Eulogiis addam. Eius lib. De benedict. consule.*

EXENIVM. *Vita Antonij cap.* XXVII. Antonius lætantibus de aduentu suo cunctis, quasi xenia de monte portans, spiritualia impartitur alimenta. *Vbi MSS. plerique & veteres editiones habent* exenia. *An e præfixum* xenio?

Aliàs notum exenium *aliis scriptoribus, sed nescio an eodem significatu. Leges Longobardorum libro* II. *tit.* I. *L.* VI. Si aliquis ex amicis accepto exenio ipsi mulieri aliquid dederit. *Testamentum S. Remigij:* Et incolæ loci illius multiplicibus exeniis grauati obnixè deprecantes, quod regi debebant, ecclesiæ meæ soluendum, me petere compulerunt. *Ita manuscr. loco vulgati,* xeniis. *Baldericus historiæ Ierosolymitanæ lib.* III. Condito corpore quibus potuerunt aromatibus, Imperialibus exeniis illud prosecuti sunt. *Glossæ veteres:* Exenium, seruitium. *Papias vocabularista:* Exenium, donum, seruitium. *Glossarium Camberonense MS.* Exenium, honor, munus.

An xenium *propriè donum, munus, noto significatu, &* exenium, *seruitium, quod subditus superiori debet? Idem fortè quod* soniaca *dicitur Anselmo Canonico Leodiensi in Gestis Pontiff. Leodiens. & Traiectens. cap.* XL. Præcepit ne soniacam episcopis Leodiensibus debitam, ab eodem loco, vbi ipsius sancti corpus quiescit, accipere præsumeret. *vbi doctissimus scholiastes Ioannes Chappeauillus* soniacam *hæret interpretatur* obsonium episcopis debitum. *Existimo intelligi* seruitium episcopo debitum, *seu* certam annuam pensionem, *quæ Gallis* Essogne *dicitur. Vide Francisci Ragëau Indicem Iurium regalium.*

FAVNI. *Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* VII. quos vario delusa errore gentilitas Faunos, Satyrosque & Incubos vocans colit. *De Faunis multa collecta vide apud Lilium Gregorium Giraldum Syntagmate* XV. *historiæ Deorum, & apud Natalem Comitem Mythologiæ lib.* V. *cap.* IX. *Vide*

& Conimbricenses nostros in libro II. Physicorum cap. IX. q. V. art. III. ubi quærunt, An fieri possit, vt ex humanâ & belluinâ specie homines nascantur. Vide & Delrium Magia tom. I. lib. II. q. XXVII. sect. II.

FVNVS. *Aliquot funebres ritus in Vitis hic notatos habes: quosdam vberiùs explicabo.*

Linteo *obuoluebantur nobilium & martyrum corpora apud Ægyptios. Vita Antonij cap. LVII.* Mos Ægyptiis erat, nobilium, & præcipuè beatorum martyrum corpora linteamine obuoluere. *Sic de Christi corpore, Ioannis XI.* Ligauerunt illud linteis cum aromatibus. *Acta Abibi martyris apud Metaphrasten XV. Nouembris:* Pretioso linteo eum circumdederunt, & vnguentis vnxerunt. *Prudentius hymno X. Cathemer.*

Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos est.

Eusebius lib. VII. cap. XVII. de Asterij in Marinum martyrem pietate: Περιβαλὼν τε τῷ μάλα πολυτελεῖ, τῷ περιττῷ ταφῇ ἐδωρήσατο: Quod eùm magnifico & sumptuoso linteo inuoluisset, decenti sepulcro condidit. *Hieronymus epist. XLIX. de muliere septies ictâ:* Clerici, quibus id officij erat, cadauer cruentum linteo obuoluunt. *Et quidem vetustissimus mos fuit cadauera linteo inuoluendi. Homerus Iliad. Σ. de Patrocli funere:*

Ἐν λεχέεσσι δὲ θέντες ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν,
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς· καθύπερθε δὲ φάρεϊ λευκῷ:

In lectum autem imponentes linteo subtili texerunt
Ad pedes à capite: desuper autem albâ veste.

Auratis *etiam* vestibus *obuoluebantur quorumdam corpora. Vita Pauli primi eremitæ cap. XIV.* Cur & mortuos vestros auratis obuoluitis vestibus? *Quē vanum sæculi morem etsi Hieronymus ibi reprehendat,* ornatus *tamen* splendidior *non repudiatus fuit in funere Sanctorum Gregorius Nyssenus de Macrinâ sorore:* Nunc quidem inuidiosum non erit, si defunctæ splendidiorem adiecerimus ornatum, & puram illam immaculatamque carnem elarioribus vestimentis induerimus. *Eusebius suprà:* Ἀνὴρ ἐκ τῶν ἐπὶ Ῥώμης συγκλητικῶν, τὸ σῶμα ἀνελόμενος, ἐπὶ λαμπρᾶς τε καὶ πολυτελοῦς ἐσθῆτος ἄρας τὸ πτῶμα, ὑπέφερε: Alterius vir è senatorum Romanorum numero cadauer (*Marini martyris*) tollit, splendidâ & pretiosâ obtegit veste, atque humeris impositum inde deportat.

Hæc obuoluendi linteo, *vel* ornatu splendidiore *cadauera seruata, vbi commodè fieri poterat. Aliàs quauis obuiâ re cadauera fuêre inuoluta. Sic in eremo Pauli primi eremitæ corpus* pallio. *Vita eius c. X.* Pallium, quod tibi Athanasius episcopus dedit, ad obuoluendum corpusculum meum defer. *Macrinæ quoque corpori* pallium *superiectum, ne adscititius ornatus splendidior, quorumdam oculos offenderet. Gregorius Nyssenus in Vitâ S. Macrinæ.*

Cum psalmis & hymnis *deducta olim cadauera & condita, frequentissimè in his Vitis Patrum occurrit. De hoc Christianorum ritu vide Gretzerum nostrum de funere Christiano cap. V. Cur autem* hymni & psalmi *in funeribus decantati sint, hanc rationem reddit Chrysostomus homil. IV. in Epist. ad Hebræos:* Τί δὲ οἱ ὕμνοι; οὐχὶ τὸν Θεὸν δοξάζομεν, καὶ εὐχαριστοῦμεν, ὅτι λοιπὸν ἐστεφάνωσε τὸν ἀπελθόντα; ὅτι τῶν πόνων ἀπήλλαξεν; ὅτι τὸν δειλίας ἐκβαλὼν ἔχει παρ' ἑαυτῷ; οὐ διὰ τοῦτο ὕμνοι; οὐ διὰ τοῦτο ψαλμῳδίαι; ταῦτα πάντα χαιρόντων ἐστίν: Quid etiam hymni? Nonne vt Deum glorificemus, eique gratias agamus, quòd iam coronauit discedentem, quòd à laboribus liberauit, quòd à timore liberatum apud se habet? Nónne propter hoc hymni? Nónne propter hoc psalmodia? Omnia ista gaudentium sunt.

GABBARA. *Vide de iis dicta ad Vitam S. Antonij cap. LVII. vbi ea Athanasius describit, & Augustinus nomen prodidit. Vocabulum paucis notum. Plinius lib. VII. cap. XVI.* Procerissimum hominem ætas nostra diuo Claudio Principe, Gabbaram nomine, ex Arabiâ aduectum, nouem pedum, & totidem vnciarum vidit, *quæ exscribit Solinus cap. V. Caue Gabbaram existimes proprium viri nomen. Omnia mortuorum cadauera condita ita vocabantur. Glossa Isidori:* Galbares, mortuorum condita corpora, *lege*, Gabbares *vel* Gabbara. *Eadem:* Gabarus, insulsus, barbarus, vnde Gabares mortuorum. *Papias:* Gabbari, inclusi barbari. vnde Gabbares mortuorum corpora condita. *vbi lege*, insulsi, barbari. *Sic in Glossario Camberonensi MS.* Gabator siue gabitor, dicitur homo iocosus. *Teutonibus* gabberen, *ridere, iocari.*

GALILÆI. *Ita olim Christiani dicti per contemptum. Vita Epicteti & Astionis cap. VII.* Et à Galilæis furatus es, *plangit mater Astionis. Lucianus in Philopatr. de S. Paulo agens:* Ἡνίκα δέ μοι Γαλιλαῖος ἐνέτυχεν, ἀναφαλαντίας, ἐπίῤῥινος, ἐς τρίτον οὐρανὸν ἀεροβατήσας: Quando autem me Galilæus ille conuenit recaluaster naso aquilo, qui in tertium vsque cælum per aërem ingressus est. *De quo loco vide Baronium tomo I. anno Christi LXVIII. Iulianus Misopogone:* Ἐφίλουν δὲ Χριστὸν Ἐμισηνοί, οἳ τοὺς ἐπεμβάλοντες τοὺς τάφους τῶν Γαλιλαίων; An verò Emiseni Christum amabant, qui Galilæorum sepulcra incenderunt? *Idem ibidem post:* Νυνὶ δὲ ὑμῶν ἕκαστος ἐπιτρέπει μὲν τῇ γυναικὶ πάντα ἐκφέρειν ἐκ τῆς οἰκίας εἰς τοὺς Γαλιλαίους: Nunc verò vnusquisque vestrûm mandat vxori, vt omnia Galilæis largiatur. *Idem ep. XXXIII. ad Aetium episcopum hæresiarcham:* Λοιποῖς μὲν ἅπασι τοῖς ὁπωσοῦν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίου πεφυγαδευμένοις ἕνεκα τῆς τῶν Γαλιλαίων ἀπονοίας ἀνῆκα τὴν φυγήν: Ceteris omnibus, qui à Constantio vitâ defuncto, eiecti patriâ fuerant propter amentiam Galilæorum, exiliûm condonaui. *Idem epistolâ VII. ad Artabium:* Ἐγὼ, νὴ τοὺς θεοὺς, οὔτε κτείνεσθαι τοὺς Γαλιλαίους, οὔτε τύπτεσθαι παρὰ τὸ δίκαιον, οὔτε ἄλλο τι πάσχειν κακὸν βούλομαι: Ego, per deos, neque interfeci Galilæos, neque cædi præter ius & æquum, neq; molestiæ quidquam perpeti volo. *Theodoretus lib. III. hist. Eccl. cap. VII.* Καὶ πρῶτον μὲν ἀπηγόρευσε τῶν Γαλιλαίων τοὺς παῖδας (οὕτω γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τοὺς θιασώτας ὠνόμαζεν) ποιητικῶν καὶ ῥητορικῶν καὶ φιλοσόφων μεταλαγχάνειν λόγων: Ac primùm vetuit, ne Galilæi (sic enim fidei Seruatoris nostri consecratos nuncupabat) poëticam, rhetoricam, aut philosophiam discerent. *Chrysostomus homiliâ de S. Hieromartyre Babylâ, agens de furore Iuliani:* ἐκ μέσου ἀφανιεῖν ἐπηγγέλλετο τὸ τῶν Γαλιλαίων ἔθνος ἐπηγγέλλετο: Ex orbe terrarum exterminaturum se Galilæorum nationem pollicebatur.

Atque adeò Christianorum nomen Iuliano exosum erat, vt edicto sanxerit, ne quis Christianos, sed Galilæos appellaret. Chrysostomus oratione contra Gentes: Γαλιλαίους ἀντὶ Χριστιανῶν αὐτός τε ἐν τοῖς διατάγμασι καλῶν, καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦτο προσέταττε ποιεῖν: Galilæos pro Christianis nos in edictis suis tum ipse appellans, tum principes vt idem factitarent, exhortans. *Gregorius Nazianzenus Oratione III. contra Iulianum:* Γαλιλαίους ἀντὶ Χριστιανῶν ὀνομάσας τε

καὶ πε-

ἢ καλεῖσθαι προσέταξε: Galilęos pro Christianis nominans, atque vt ita vocaremur, publicâ lege decernens.

GALLICA. *Vita Malchi cap. IV. de Ismaelitis:* Pallia & latas calliculas trahentes. *vbi manusc. Audomarensis habet* gallicas. *Nescio an promiscuè* gallica *pro* caliga *accipiendum. Tertull. carmine ad Senatorem, qui ex Christiano factus est idololatra Aegyptius, ex cõsule sacerdos Isidis, videtur distinguere:*

Nunc etiam dicis, quòd te non fecerit ætas,
Sed tua relligio caluum, caligaque remotâ,
Gallica sit pedibus molli redimita papyro.

Ita distinguendus hic locus. Nam Pamelius, qui Gallica *coniungit cum* caligâ, *& vult in* Gallicâ *hic a ablatiuum corripi frustra fuit. Hoc vult, senatorem hunc, relicto Romano habitu* (*quales* caligæ, *vnde* militia caligata *Tertulliano libro De Idololatriâ capite XIX.*) *ad Ægyptium habitum sacerdotis Isiaci transiisse. id est ad* gallicam *ex molli papyro pedibus circumdatam. quare* gallicam *puto soccum esse, quia mollis. Certè Gallis Cybeles Isiacis* luteos calceos *tribuit Apuleius Milesiâ VIII.* Pedes luteis induti calceis. *Catullus* luteos soccos *in nuptiis Hymenæo tribuit, quia luteus seu croceus amoris est color.*

——— lætus huc
Huc veni, niueo gerens
Luteum pede soccum.

Gallicas *dici Gallis* galloches *existimat Baysius. Calceorum genus esse colligitur ex Cicerone Philippicâ II.* Quod quærebas quomodo rediissem; primùm luce, non tenebris: deinde cum calceis & togâ, nullis nec gallicis nec lacernâ. *& mox de Antonio:* Cum gallicis & lacernâ cucurristi. *Ita verò vbique MSS. pro caligis. Gellius lib. XIII. cap. XX. narrat Titum Castricium reprehendisse discipulos senatores* lacernis indutos & gallicis calceatos. *postremum hoc interpretatur mox per* soleatos. *Glossarium Camberonense manuscr.* Gallicula, calceamenta pastorum. *Idem apud Papiam.*

In Suidâ γάλλιξ *pro chlamyde accipitur.* Γάλλιξ, χλαμύδα κατὰ Θεσσαλοὺς. ἡ ἰδιωτικὴ σάνδαλα παρὰ Γαλάταις. *Certè in Vitâ Malchi* pallium & gallica *coniunguntur.*

GELLO, *seu* GILLO. *Ruffinus lib. III. n. 14.* Gello cum aquâ, quem ad potum sibi præparauerat, vertebat se. *Mox eodem numero dicitur* gelluncului. *Pro quo in Pelagio num. 24. est* furiscula. *Cassianus Institut. lib. IV. cap. XVI.* Si quis gillonem fictilem, quem baucalem nuncupant, casu aliquo fregerit. *Cap. XX.* Si gillonem aquâ impleuerint. *Glossa Isidori,* Gellonem, baucalem. *Glossarium Latino-græcum:* Gillo, βαυκάλιον. *Item* ὑδρεῖον, aquale, gello. *Glossarium Camberonense manuscriptum:* Gillo, vas fictile, id est, baucalis. *Papias:* Gelonis, baucalis, vas. *Hinc Legum Visigoth. lib. II. Tit. IV. L. IV.* Gillonariorum præpositi. *Hispani nunc* cangilonem, *Itali* boccalem *vocant. Inter Catalecta veterum poetarum lib. II. est carmen de mensium picturâ, vbi:*

Augustum penitùs torret Phaëthontius ardor,
Quem recreat fessum gillo, facella, melo.

GENVFLEXIO. *Sæpiùs hic ritus in oratione occurrit in his Patrum Vitis. Tria nunc attingam, eius antiquitatem, quando genu flectere vetitum, & quàm aliqui genuflexionem frequentarint.*

Omnino vetustus Ecclesiæ mos, genua flectere in oratione. Omne genu Domino flectendum monet Scriptura, Psal. XXI. Isaia XLV. Roman. XIV. Philippens. II. Ephes. III. Christus quoque in terram procidens orasse legitur Lucæ XXII. Eusebius lib. V. hist. Eccl. cap. V. refert milites ἐν τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους παρατάξει γόνυ θέντας ἐπὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸ οἰκεῖον ἡμῖν τῆς εὐχῆς ἔθος ἐπὶ τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ἱκεσίας τραπέσθαι. In ipsâ acie contra hostes instructâ, genibus humi positis, vt nobis cùm oramus in more est, se ad preces Deo adhibendas totos conuertisse. *Hieronymus in Isaia cap. XLV.* Moris est enim ecclesiastici Christo genu flectere. Quod Iudęi, mentis superbiam demonstrantes, omnino non faciunt.

Flectendo genua magis impetramus. Apud Iustinum q. CXV. ad Orthodoxos: Τὸ κλίνειν τὸ γόνυ ἐν ταῖς προσευχαῖς τοῦ ἐνδεῖας ἔχοντας μᾶλλον Θεῷ τοὺς εὐχομένους παρίστησι, καὶ πλεῖον ἱλάσκεται τὴν θείαν εὐμένειαν: Genuum inchoatio in precationibus, magis precatores Deo commendat, quàm si stantes orent; magisq; ea res diuinam permouet commiserationem. *Tertullianus ad Scapulam cap. IV.* Quando non geniculationibus & ieiunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsæ? *Idem aduersus Marcionem lib. III. c. XVIII.* Iam verò Moyses quid vtique tunc tantùm cùm Iesus aduersus Amalech præliabatur, expansis manibus orabat residens, quando in rebus tam attonitis, magis vtique genibus positis, & manibus cædentibus pectus, & facie humi voluntante, orationem commendare debuisset? *Ambrosius lib. VI. Hexaëm. cap. IX.* Flexibile genu, quo præ ceteris Domini mitigatur offensa, ira mulcetur, gratia prouocatur. Hoc enim Patris summi erga Filium donum est, vt in nomine Iesu omne genu curuetur. *Augustinus libro De curâ pro mortuis agendâ, cap. V.* Nam & orantes de membris sui corporis faciunt, quod supplicantibus congruit, cùm genua figunt, cùm extendunt manus, vel etiam prosternuntur solo, & si quid aliud visibiliter faciunt; quamuis eorũ inuisibilis voluntas & cordis intentio Deo nota sit: nec ille indigeat his indiciis, vt humanus ei pandatur animus: sed his magis seipsum excitat homo ad orandum gemendumque humiliùs atque ferventiùs. Et nescio quomodo, cùm hi corporis motus fieri nisi motu animi præcedente non possint, iisdem rursus exteriùs visibiliter factis ille interior inuisibilis, qui eos fecit, augetur: ac per hoc cordis affectus, qui, vt fierent ista, præcessit, quia facta sunt, crescit. *Hieronymus in cap. III. Ephes.* Hæc autem spiritaliter exponentes, non statim iuxta litteram orandi consuetudinem tollimus, quâ Deum genu posito suppliciter adoramus, & fixo in terram poplite, magis quod ab eo poscimus impetramus. Legimus enim & Paulum in littore sic orasse, & geniculationes in oratione præceptas. *Theophilus episcopus Alexandrinus epistolâ Paschali II. contra Origenem:* Genu flectere sollicitæ & humillimæ mentis indicium est.

Sed cum genu flectendus simul animus, interiora videlicet genua; parum aliàs prodest genuflexio exterior. Hieronymus in cap. III. ad Ephesios: Sed sicut illud ædificat simplices, sicut veram geniculationem esse docemus in animo, quia multi corporale flectentes genu, animæ nequaquam poplitem curuauerunt. Et contrà, alij erecto Deum corpore deprecantes, magis se animo curuauerunt. *quem vide ibidem disserentem, quomodo peccatores genua flectant peccato.*

Et quidem hic ritus toto anni tempore in oratione seruabatur, exceptis Dominicis & tempore inter Pascha & Pentecosten. Vide hic libro IV. cap. XIX. ex

lib. II. *Instit. Cassiani cap.* XI. *Concilium Nicenum can.* XX. Ἐπειδή τινές εἰσιν ἐν τῇ Κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοίως φυλάττεσθαι, ἑστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ: Quoniam sunt quidam qui die Dominico genua flectunt, & in diebus Pentecostes, vt omnia similiter in omni parœciâ seruentur, visum est sanctæ Synodo, stantes Deo orationes persoluere. *Quod ipsum repetitur in Concilio Carthaginensi* VI. *can.* XX. *Et habetur can. Quoniam, de consecr. dist.* III. *Tertullianus De coronâ milit. cap.* III. Die Dominico ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare; eadem immunitate à die Paschę in Pentecosten vsque gaudemus. *Hilarius Prologo in Psalmorum explanationem*: Et hæc quidem sabbata sabbatorum eâ ab Apostolis religione celebrata sunt, vt his quinquagesimæ diebus nullus neque in terram strato corpore adoraret, neque ieiunio festiuitatem spiritualis huius beatitudinis impediret. quod id ipsum extrinsecus etiam in diebus Dominicis est constitutum, qui vltra sabbati numerum per plenitudinem euangelicæ prædicationis accedunt. *Hieronymus Proœmio ad Paulam & Eustochium in epistolam ad Ephesios*: Permansit autem Ephesi vsque ad Pentecosten; tempus lætitiæ atque victoriæ, quo non flectimus genua, nec curuamur in terram, sed cum Domino resurgentes ad cælorum alta sustollimur. *Idem dialogo aduersus Luciferianos cap.* IV. Die Dominico, & per omnem Pentecosten, nec de geniculis adorare, & ieiunium soluere, multaq; alia quæ scripta non sunt, rationabilis sibi obseruatio vindicauit. *Ambrosius serm.* LXI. *de Pentecoste, qui est etiam apud Maximum Taurinensem*: Scire debet sanctitas vestra hanc sanctam Pentecostes diem quâ ratione curemus; vel cur istorum quinquaginta dierum numero sit nobis iugis & continuata festiuitas: ita vt hoc omni tempore neque ad obseruandum indicamus ieiunia, neque ad exorandum Deum genua succidamus; sed sicut Dominicâ solemus facere, erecti & feriati resurrectionem Domini celebramus. *Augustinus epistolâ* CXIX. *cap.* XV. Quinquaginta dies celebrantur post Domini resurrectionem, iam in figurâ non laboris, sed quietis & lætitiæ: propter hoc & ieiunia relaxantur, & stantes oramus, quod est signum resurrectionis: vnde etiam omnibus diebus Dominicis id ad altare obseruatur. *& c.* XVII. Vt autem stantes in illis (*Pentecostes*) diebus, & omnibus Dominicis oremus, vtrùm vbique seruetur ignoro: tamen quod in eo sequatur Ecclesia, dixi, vt potui, & arbitror esse manifestum.

Caussa huiusce commutationis assignatur apud Iustinum quæstione & responsione suprà citatâ: Ἡ ἐν ταῖς ἓξ ἡμέραις ἡμῶν γονυκλισία σύμβολόν ἐστι τῆς ἐν ταῖς ἁμαρτίαις πτώσεως ἡμῶν. τὸ δὲ ἐν τῇ Κυριακῇ μὴ κλίνειν γόνυ, σύμβολόν ἐστι τῆς ἀναστάσεως, δι' ἧς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι, τῶν τε ἁμαρτημάτων, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῖς τεθανατωμένου θανάτου ἠλευθερώθημεν. &c. ἐν δὲ (Πεντηκοστῇ) οὐ κλίνομεν γόνυ, ἐπειδὴ ἰσοδυναμεῖ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κυριακῆς, κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν περὶ αὐτῆς αἰτίαν: Genuum per sex dies inclinatio, symbolum & nota est lapsus per peccata nostri. Quòd verò die Dominico genua non inflectimus, signum est & designatio resurrectionis: per quã gratia Christi, & à peccatis, & à mortificatâ in eis morte liberati sumus. In Pentecoste genua non inflectimus, quoniam pari est cum die Dominico potestate, iuxta eam, quæ de illâ est dicta caussam.

Et profundius hic adhuc mysterium inuestigat Basilius libro de Spiritu sancto cap. XXVII. Ἀναγκαίως οὖν τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἑστῶτας ἀποπληροῦν τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους ἡ Ἐκκλησία παιδεύει, ἵνα τῇ συνεχεῖ ὑπομνήσει, τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς μὴ παρορῶμεν τὰ πρὸς τὴν μετάστασιν ἐκείνην ἐφόδια μὴ ἀμελῶμεν. καὶ πᾶσα δὲ ἡ Πεντηκοστή, τῆς ἐν τῷ αἰῶνι προσδοκωμένης ἀναστάσεώς ἐστιν ὑπόμνημα. ἡ γὰρ μία ἐκείνη καὶ πρώτη ἡμέρα ἑπτάκις ἑπταπλασιασθεῖσα, τὰς ἑπτὰ τῆς ἱερᾶς Πεντηκοστῆς ἑβδομάδας ἀποτελεῖ. ἀπὸ πρώτης γὰρ ἀρχομένη, εἰς τὴν ἀρχὴν καταλήγει, δι' ὁμοίων τῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐξελιττομένη πεντηκοντάκις. διὸ καὶ αἰῶνα μιμεῖται τῇ ὁμοιότητι, ὥσπερ ἐν κυκλικῇ κινήσει ἀπὸ τῶν αὐτῶν σημείων ἀρχομένη, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ καταλήγουσα. ἐν ᾗ τὸ ὄρθιον σχῆμα τῆς προσευχῆς προτιμᾶν οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς ἐξεπαίδευσαν, ἐκ τῆς ἐναργοῦς ὑπομνήσεως, οἱονεὶ μετοικίζοντες ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν παρόντων ἐπὶ τὰ μέλλοντα. καὶ καθ' ἑκάστην δὲ γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν ἔργῳ δείκνυμεν, ὅτι διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς γῆν κατερρύημεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς, εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν: Necessariò igitur in hoc die Ecclesia suos alumnos docet stantes absoluere preces suas, vt assiduâ cõmonitione vitæ illius nunquam desituræ, non negligamus ad eam demigrationem parare viaticum. Quin & totum tempus vsque ad Pentecosten, admonitio est resurrectionis; quam in illo sæculo exspectamus: nam vnus ille & primus dies septies multiplicatus, septem sacræ Pentecostes hebdomadas absoluit. A primo enim incipiens in principium desinit, per similes qui in medio intercedunt dies quinquagies euolutus. Vnde & æternitatem similitudine refert; dum velut in motu circulari ab iisdem orsus signis in eadem desinit. In quo corporis erecto habitu precari potiùs nos Ecclesiæ ritus docuerunt, nimirum per euidentem cõmotionem quasi transferentes mentem nostram à præsentibus ad futura. Insuper & quoties genua flectimus, & rursus erigimur, ipso facto ostendimus, quòd ob peccatum in terram delapsi sumus, & per humanitatem eius qui creauit nos, in cælum reuocati sumus. *Quæ eadem repetita habes apud Anastasium Nicænum qq. in S. Scripturam q.* XCI. *Germanus patriarcha Constantinop. in Theoriâ rerum Ecclesiasticarum*: Genu non flectere sancto die Dominico resurrectionis significat lapsuum nostrorum erectionem factam per triduanam Christi resurrectionem. *Vide & Officij ecclesiastici scriptores, Isidorum lib.* I. *Offic. cap.* XXXIII. *Rhabanum lib.* II. *de Institut. cleric. cap.* XLIV. *& alios: item Turrecrematam in locum Decreti suprà citatum*

Origo huius rei seu mutationis ad Apostolica refertur tempora apud Iustinum q. CXV. *ad Orthodoxos*: Ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν δὲ χρόνων ἡ τοιαύτη συνήθεια ἔλαβε τὴν ἀρχήν, καθώς φησιν ὁ μακάριος Εἰρηναῖος ὁ μάρτυς καὶ ἐπίσκοπος Λουγδούνου, ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα λόγῳ: A temporibus autem Apostolorum consuetudo talis accepit initium, prout ait B. Irenæus, martyr & episcopus Lugdunensis, in libro de Paschate.

Quòd verò Paulus Act. XX *legitur positis genibus orasse tempore inter Pascha & Pentecosten, Baronius tomo* I. *anno Christi* LVIII. *existimat nondum tunc inualuisse eam de geniculis non adorandi eo tempore consuetudinem, sed paulò pòst. Lorinus noster in eum locum, nil obstare existimat dictum eo etiam tempore ritum iam receptum fuisse, verumtamen in publicis sollemnibusq; precibus, quales non videntur fuisse, quæ fusa sunt in littore Tyri.*

Quàm sancti quondam genuflexionem frequentarint, constat vel ex tabulis excauatis, vel ex genubus indu-

induratis. De tabulâ ex genuflexione excauatâ habes apud Ioannem Moschum Prati spiritualis capite CLXXXV. *De S. Iacobo Hieronymus De Vir. illust. cap.* II. Flexis genibus pro populo deprecabatur, in tantum, vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur. *Idem epist.* XV. *ad Marcellam de laudibus Asellæ:* Cuius oculis durities de genibus camelorum in illo sancto corpusculo præ orandi frequentiâ obcalluisse perspecta est.

GRVTARIA. *Palladij Lausiaca ex veteri interprete cap.* IX. *de Macario Alexandrino:* Alius verò grutaria vendens. *Heraclides cap.* VI. *simpliciter:* negotiator erat. *vbi tamen MSS. addunt:* qui poma vel legumina, nucesque vendebat. *Palladius ex interpretatione Herueti*, qui vendebat bellaria. *Græcè est*, τραγήματα. *Fortè alius textus habuerit*, χῦτα *vel* χύτα, *vnde vetus interpres Palladij grutaria fecerit. Facit huc quod habent Glossæ Græcobarbaræ:* Ἀναγνεῖς, μάζα, σεμιδάλια, χῦτα, ... *Item:* Σῖτα σεμιδάλια, ἢ χύτας. *Lexicon Latino-græcum:* Crusta, χύτα. *In Lexico Græco-latino habes*, Γρύτη, scruta. *Quò facit, quod habet Hesychius in* Γρυτοπώλια, *quæ* ... *aut* χύτλω *dicta, apud quem & Γρυ(τη), ... Item Γρυτοδόχη, ...*

HEBDOMON. *Vide* SEPTIMVM.

HEBDOMADARII. *Vide* SEPTIMANARII.

HEMITRITÆVS. *Vita Hilarionis cap.* 12. Hemitritæo pariter arrepti omnes à medicis desperati sunt. *Est semitertiana febris. Vox Græca* Ἡμιτριταῖος *vsurpata Latinis. Martialis lib.* II. *epig* XL.

Vri Tongilius malè dicitur hemitritæo.

Idem lib. IV. *epigr.* LXXXI.

Declamas æger, declamas hemitritæus.

Idem lib XII. *epigr.* XCII.

Cui grauis & feruens hemitritæos erat.

Celsus lib. III. *c.* III. *Item c.* VIII. At vbi id genus tertianæ est, quod hemitritæum medici appellãt, magnâ curâ opus est, ne id fallat. *Latini medici vocem hanc Græcam retinuêre, vel quòd Latinè non possit commodè efferri, vel quod Græcè malebant vti. Q. Serenus Sammonicus, vbi superstitiosum simul contra eam febrim remedium suggerit:*

Mortiferum magis est, quod Græcis Hemitritæum
Vulgatur verbis; hoc nostrâ dicere linguâ
Non potuêre vlli, puto, nec voluêre parentes,
Inscribi chartæ, quod dicitur ABRACADABRA.

HIPPOCENTAVRVS. *Hieronymus in Vitâ sancti Pauli primi eremitæ cap.* VI. Conspicit hominem equo mixtum, cui opinio poëtarum Hippocentauro vocabulum indidit. *Non congeram hic auctorum de Hippocentauris loca. Remittam ad auctores, qui de iis copiosè agunt. Vide in primis è veteribus Phlegontem in Mirabilibus. E recentioribus Hieronymum Magium Miscellaneorum lib.* I. *capite* 22. *& Franciscum Sabinum Floridor. libro* II. *cap.* VI. *Couarruuiam Var. Resolut. lib.* IV. *cap.* II.

IEROSOLYMITANA PEREGRINATIO. *Crebra huius iam ab antiquis temporibus peregrinationis mentio in Vitis Patrum. Hieronymus epist.* XVII. *ad Marcellam:* Longum est nunc ab ascensu Domini vsque ad præsentem diem per singulas ætates currere, qui episcoporum, qui martyrum, qui eloquentium in doctrinâ ecclesiasticâ virorum venerint Ierosolymam, putantes se minus religionis, minus habere scientiæ, nec summam, vt dicitur, manum accepisse virtutum, nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primum euangelium de patibulo coruscauerat. *Idem Præfat. in lib.* IV. *Commentar. in Ierem.* Multis & de toto orbe huc confluentium turbis, & sanctorum fratrum, monasteriique curis occupatus, commentarios in Ieremiam per interualla dictabam, vt quod deesset otio, superesset industriæ.

IMMÆ. *Vita Malchi cap.* II. Perueni tandem ad eremum Chalcidos, quæ inter Immas & Berœam magis ad Austrum sita est. *Syriæ est ciuitas, circa quam eremus Chalcidos. Chronicon Eusebij anno* II. *Aureliani:* Zenobia apud Immas, haud longè ab Antiochiâ vincitur. *Iornandes de regnorum successione in Aureliano:* Contra quam (*vxorem Odenathi*) expeditionem suscipiens Aurelianus, apud Immas vicum Antiochiæ superauit.

INCENTIVVM. *Vita S. Antonij cap.* IV. Lubricæ carnis incentiua. *Sæpè eâ voce vtitur D. Hieronymus. Sic epist.* IV. *ad Rusticum:* Et adolescentiæ, imò pubertatis incentiua calcantem. *Item:* Dum incentiua adolescentiæ calcas. *Ibidem:* Incentiua vitiorum, ardoremque naturæ ferre non poteram. *Idem epist.* II. *ad Nepotianum:* incentiua vitiorum. *In Isaiæ cap.* LVIII. Corporiame superauit ardor, adolescentiæ incentiua vicerunt. *In Ezech c.* XVI. Hac bysso accingimur renea, quoties pinguia libidinis incentiua tenuanda sunt, nihilque in eis crassi humoris relinquitur. *Ibidem mox:* Quæ vitiorum incentiua suppeditant. *Rursus:* Leuem motum sensuum, & incentiua vitiorum. *Item:* Sæculi huius incentiua. *Idem in cap.* XXXIII *Ezech.* Non omnia cogitationum incentiua suscipiat. *In Matth cap.* IV. Suppeditare incentiua vitiorum. *Item in eiusdem cap.* XV. Incentiuum diaboli. *In Commentario ad Galat.* VI. Per singulos commotionis oculos, & incentiua vitiorum. *Eodem sensu eadem vox & aliis vsurpata. Ambrosius libro* VI. *Hexaëmer. cap.* IV. Odiorum incentiua. *Eidem Psal.* CXVIII. *& serm.* XV. Incentiua delictorum. *Cassianus Collat.* II. *cap.* XIII. Incentiuorum stimuli. *Idem Collat.* VII. *cap.* I. Naturalibus incentiuis inquietari. *& cap.* II. Ecce incentiua carnis tuæ abscisa sunt. *quæ duo loca posteriora habes suprà lib.* IV. *De Vitis Patrum capite* I. *Prudentius Apotheosi:* Incentiuum peccaminis. *Sidonius libro* VI. *epist.* I. Nec per carnalium vitiorum incentiua flammati ad altare Domini ignem diutiùs accendemus alienum.

Nonnumquam in aliam partem capitur. Arnobius lib. VI. Incentiuo extollitis laudis. *Cyprianus de laude martyrij:* mercedis incentiuum.

INCVBI. *Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* VII. quos vario delusa errore gentilitas Faunos Satyrosque & Incubos vocans colit. *De Incubis copiosè disserit Martinus noster Delrio Commentario in Senecæ Herc. Fur. parte* III. *& in Magicis suis, lib.* II. *quæst.* XV.

LACTORONES. *Ruffinus lib.* III. *num.* 200. Et vnus quidem deferebat oues, alius lactorones. *Cùm Notationes in hunc locum scriberem, needum mihi ea vox lecta erat; posteà occurrit. Plinius libro* XXIV. *cap.* XVIII. Herba lanaria ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit. Æquè nota lactoris vulgò est, plena lactis, quod degustatum vomitiones concitat. Eamdem hanc aliqui esse dicunt, alij similem illi, quam militarem vocant, quoniam volnus ferro factum, nullum non intra dies quinque sanat, ex oleo imposita. Celebratur autem & à Græcis stratiotis, sed ea in Ægypto

tantùm, & inundatione Nili nascitur, aeizoo similis, ni maiora haberet folia, *&c.*

LAMINÆ. *Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* II. Inter eculeos laminasque victorem. *Hæ fusiorem tractatum exigunt. Intereà consule Gallonij librum de Tormentis, cap.* VI.

LEBITON, LEBETON, LEBITONARIVM, LEVITIO. *Quod in Vitâ Onnuphrij est cap.* XVI. Deinde tunicam meam per dimidium scidi, *Græcè est* λεβιτωνάριον, *quod Metaphrastæ interpres in Onnuphrio retinuit* lebitonarium, *vt & sæpè alij interpretes. Vita Pachomij cap.* XIV. vt numquam lebitone alio vterentur. *vbi explicatio additur:* Lebiton autem linea vestis erat instar colobij, quâ monachi vtuntur hodieque per Thebaidam & Ægyptum. *& cap.* XXII. Induantur noctibus lebitones lineos, *vbi in Græco apud Palladium c.* XXXVIII. *est,* ἐν τῇ νυκτὶ λεβιτῶνας λινοῦς ζώννυσθαι. *Ioannes libello* III. *num.* 10. Frater autem ille posthæc proiecit leuitionem. *Paschasius cap.* XII. *n.* 8. Vestitus ergo lebetone suo. *quæ propria monachorum vestis. Glossæ veteres:* Leuitonarium, colobarium lineum sine manicis. *Suidas:* Λεβιτωνάριον, χιτὼν μοναχικὸς ἐκ τριχῶν συντεθειμένος.

LETHE. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* XXV. Et descendens in Persidam, retrusus est in carcerem, qui appellatur Lethe, hoc est obliuio. *Fuit videlicet postremis temporibus apud Persas carcer, cui Lethe nomen impositum, in quem nullus nisi capitali supplicio destinatus conijciebatur. Procopius libro* I. *de bello Persico ita scribit:* Οἱ δὲ κτείνειν ἄνδρα βασιλείου αἵματος, οὐδ' ὅλως ἔγνωσαν, ἀλλ' ἐν ἐρυμνῷ καθεῖρξαι, ὅπερ τῆς λήθης καλεῖν νενομίκασιν. ἢν γὰρ τις ἐνταῦθα ἐμβληθεὶς τύχῃ, οὐκ ἔτι νόμος σφίσι μνήμην αὐτοῦ εἶναι. ἀλλὰ θάνατος τῷ ὀνομάσαντι, ἡ ζημία ἐστί. διὸ δὴ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην πρὸς Περσῶν ἔλαχεν. ἅπαξ δὲ ἡ Ἀρμενίων ἱστορία ἐνσημαίνει τὸν ἀμφὶ τῷ λήθης φρουρίῳ παραλελύσθαι τὸν νόμον Πέρσαις, τρόπῳ τοιῷδε: Hi autem sanguine regio virum non necandum omnino iudicabant, sed carceri mancipandum, quem Lethen vocari voluerunt. Quidam enim casu fortuito in hunc iniectus fuit, nec eius apud illos memoriam superesse lex siuit; sed prædicto calamitas ipsa fuit mors, vnde & denominationem hanc apud Persas accepit. Semel autem Armeniorum historia dicit per legem carceris Lethes dissolutam esse Persarum potestatem hoc modo.

LIGATVRA AVRI. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* VII. Dat mihi ligaturam auri centum numismatum. *Vix dubito in Græco fuisse* ἀπόδεσμος. *certè ita in Metaphraste est. Curopalates de Offic. aulæ CP. quales hæ ligaturæ fuerint, explicat, vbi agit de missilibus seu epicombiis in populum mitti solitis:* Ἔστι δὲ τοιοῦτον· Τμήματα ἐκ πανίων κόπτονται, καὶ ἐν ἑκάστῳ τμήματι νομίσματα χρυσᾶ μὲν τρία, ἀργυρᾶ δὲ τοσαῦτα, καὶ ὀβολοὺς τρεῖς δεσμοῦντες ῥίπτουσιν εἰς τὸ πλῆθος. ῥίπτει δὲ τοιούτους ἀποδέσμους ἀριθμὸν χιλιάδων ὅσον ἂν προστάξοι ὁ βασιλεύς: Id huiusmodi est: Segmenta ex panno fiunt, & in segmento vnoquoque numismata aurea quidem tria, argentea verò totidem, & tria obolaria colligantes proiiciunt in multitudinem. Proiiciuntque fasciculos seu ligaturas huiusmodi pro eo numero chiliadum, quem Imperator præceperit.

LIMITEM MITTERE. *Vita Hilarionis cap.* XX. Non priùs abire passi sunt, quàm futuræ ecclesiæ limitem mitteret. *Ita vetustissimi manuscripti, atq; ea vera videtur lectio. Alia habet* lineam mittere. *Desumpta vtraq; phrasis a finium regendorum scriptoribus. Hyginus de limitibus constituendis:* Et quidam ne proximarum coloniarum limitibus ordinatos limites mitterent. *Lex Tiberij Cæsaris:* Iuxta perennem rationem vnam lineam mittunt.

LOGOTHETA. *Vita Ioannis Eleëmosynarij c.* X. Apprehendit consilium logothetæ & œconomi. *Ecclesiasticum hîc est officium quod describit Codinus de Offic. aulæ Constantinop. & magnæ ecclesiæ* Ὁ λογοθέτης, εἰς τὸ λογαριάζειν, καὶ εἰς τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις λογογραφεῖν: Logotheta, scribendis rationibus, & quidem rationibus ad populum principemq; sacerdotum pertinentibus præscribendis. *Simul œconomi ecclesiastici officium obiisse, discimus ex Vitâ Ioannis Eleemosynarij.*

LYCAONIA INSVLA. *Vita Eugeniæ c.* XXVIII. Hæc in insulâ Lycaoniâ gesta sunt coram omnibus, qui sequebantur agonem Eugeniæ. *Insulæ huius mentio etiam occurrit in Actis SS. martyrum Eusebij & sociorum, quorũ natalis celebratur 11. Decembr. Habes ea apud Baronium tomo* II. *Annalium anno Christi* CCLIX. *ex MS. eruta:* Et relicta sunt corpora eodem loco, iuxta insulam Lycaoniam. *vbi margini ascribit Baronius: Lycaonia dicta insula inter duos pontes sita: sic appellata, quòd ibi Ionis quoque Lycaonis templum esset.*

MAGNIFICVS. *Vita Simeonis Stylitæ cap.* II. Ibat in monasterium sancti Timothei magnifici viri. *Intelligitur hîc per* magnificum *qui magna signa facit,* θαυματουργὸς, μεγαλοποιός.

MALCHVS. *Vita Malchi c.* I. Senex nomine Malchus, quem nos Latinè Regem possumus dicere. *Eunapius in Porphyrio:* Μάλχος δὲ κατὰ τὴν Σύρων πόλιν (an φωνὴν) ὁ Πορφύριος ἐκαλεῖτο τὰ πρῶτα, τοῦτο δὲ δύναται βασιλέα λέγειν: Porphyrius iuxta Syrorum vocem priùs Malchus dictus est, quod Regem possumus dicere. *Hinc* Naarmalcha, *id est* regius fluuius. *in Ammiano lib.* XXIV. Alia pars fluminis Naarmalcha nomine, quod Fluuius regum interpretatur, Ctesiphonta prætermeat. *Eodem libro:* Ventum est hinc ad fossile flumen Naarmalcha nomine, quod Amnis regum interpretatur. *Simili compositione apud eumdem eodem libro* Braxamalcha *habes:* Ventum est ad locum Braxamalcha. *Item* Maiozamalcha, *eodem libro:* Cumque Maiozamalcham venisset, vrbem magnam & validis circumdatam mœnibus.

MANCIPIVM. *Vita Ioannis Eleemosynarij capite* XXI. Et animal portans siligines à mancipio, caussâ prandij ipsius. *Est hîc* Mancipium, *ipsum* pistrinum. *Socrates lib.* V. *histor. Eccles. cap.* XVIII. *de panum præfectis, qui, inquit, μαγκίπες τῇ Ῥωμαίων γλώσσῃ καλοῦνται,* mancipes Romanorum sermone dicuntur. *Eo sensu* Mancipes *accipiuntur in L.* I. *C. de Frumento vrb. Constantinop. lib.* XI. *vt & L.* II. *& L. vlt. eodem Tit. in Cod. Theod. & in L. vnic. C. de pistorib. lib.* XI. *In quâ tamen* mancipiis *vulgò, vitiosè, pro* mancipibus *legi vult Brissonius in Lexico Iuris: Suidas:* Ἀρτοπωλεῖον, τὸ μαγκιπεῖον, ἐν ᾧ οἱ ἄρτοι γίνονται: Pistrinum, seu mancipium, in quo panes conficiunt.

MANSIO. *Vita Antonij cap.* LIV. Ad primam mansionem Alexandriæ, quæ appellatur Chæreum. *Est Græcè* μονὴ, mansio, *certus & status in itinere interquiescendi locus, quæ dicta etiam* ἄλλαγαὶ *&* συστάματα, *ad eum modum quo hodie Cursorum stabula digeruntur.*

Arbitraria mansio, de quâ in Vita Hilarionis capite

pite XXI. Vix ab inuito impetrauit, vt suum quoque monasterium in mansionum ordine poneret. *apud quosdam enim manebat Hilarion. quosdam tantum in transitu visitabat. Ibidem antè:* Et digereret in schedulâ apud quos manere, quos in transitu visitare deberet.

MANVVM IMPOSITIO. *Vita Abrahæ cap.* V. Per impositionem manus presbyter ordinatus. *Iam ab Apostolorum temporibus episcoporum & presbyterorum ordinatio manuum impositione seu* χειροθεσίᾳ *facta. D. Paulus* I. *Timoth.* IV. *&* V. *Gregorius Nazianzenus Orat.* XX. *in laudem Basilij, de patre suo redeunte ab electione episcopi Cæsariensis.* Ἐπάνεισι δὲ ἐρρωμένος, ἄνω βλέπων, ῥωσθεὶς ἐκ τῆς χειρὸς, καὶ τοῦ χρίσματος. Redit firmus ac valens, sublimes oculos gerens, à manuum impositione & vnctione. *Optatus Milevitanus lib.* I. In Donatum sunt hæ sententiæ latæ: quòd confessus sit se rebaptizasse, & episcopis lapsis manus imposuisse, quod ab Ecclesiâ alienum est. *quod intelligendum, non quòd episcopos manuum impositione reconciliauerit Ecclesiæ (quæ & ipsa sollemnis ceremonia erat) sed episcopos semel per manuum impositionem ritè creatos, rursus simili ceremoniâ eos creauerit.*

MAPHORIVM *siue* MAFORTE *siue* MAVORTE. *Palladius cap.* CXXXVIII. Ea vestem nouam, aut μαφόριον, aut calceū noluit accipere. *quod Heraclidis interpres cap.* XLVIII. *vertit:* Non tunicâ, non mauorte, non calceamentis vmquā nouis vti voluit. *Item Heraclides cap.* XLIX. quidquid vestium sericarum in mauortibus habuit. *vbi Heruetus in Palladio cap.* CXIX. omnia serica sua superhumeralia tegumenta. *Qui videtur in Græco suo textu inuenisse* ὠμοφόρια; *in Græco textu Veneto est,* ἡμισεία. *vbi quis fortè diuinabit legendum* ἡμιφάρια, *quæ vox Hesychio & Suidæ nota. Hesychius:* Ἡμιφάριον, ἥμισυ ἱματίου: Hemipharium, dimidium vestis, *seu* dimidiata vestis. *Eodem modo Suidas.* Ἡμιφόριον *tamen etiam vsitatum Epiphanio hæres.* LXIX. *quæ est contra Ariomanitas:* Ἡμιφόριον γὰρ ὁ τοιοῦτος ἀεὶ καὶ κολόβιον ἐνδιδυσκόμενος γλυκὺς ἦν τῇ προσηγορίᾳ: Mauortem hîc semper indutus & colobium, dulcis erat in colloquio. Ἡμιφόριον *interpretatus sum* mauortem, *quòd ita Heraclidis interpretem vertisse adspiciam. vnde quoque colligimus,* mauortem *fuisse breue & quasi dimidium palliolum, vnde ἡμιφόριον dicitur.*

De eo ita Baronius tomo VIII. *anno Christi* DXCIII. *Eâ voce diuersi generis indumentum pro diuersarum personarum conditione reperimus significari. Atque in primis Cassianus lib* I *Instit. cap* VII. *de habitu monachi declarat, fuisse super humeros apponi solitum habitum monachi, vbi ait:* Post hæc angusto pallio tam amictus humilitatem, quàm vilitatem pretij compendiumque sectantes, colla pariter & humeros tegunt: quod maforte (siue mauortes) tam nostro quàm ipsorum nuncupatur eloquio. *Ceterùm etsi eiusdem nominis, haud idem erat hoc indumentum, de quo in hac Synodali epistolâ Synodi Pictauiensis apud Gregorium Turonensem libro* X. *cap.* XVI De pallâ quod reputarent, protulit monacham nobilem, quæ ei mafortem holosericum, quem de parentibus detulit, muneris caussâ concesserit, & inde partem abscidisset, vnde quod vellet & faceret: de reliquo verò quantum opportunum fuit, ad ornatum altaris pallam condignè condiderit: & de illâ scissurâ, quę pallæ superfuit, purpuram nepti suæ in tunicâ posuerit. *Etenim minimè erat vilis, quod holosericum esset; neque breue, ex quo & facta est altaris palla, & insuper ornata sponsa. Vnde magis eius generis putamus fuisse mafortem, de quo S. Hieronymus ad Eustochium scribit epist.* XXII. *cum hæc ait de luxu nimio saecularium virginum:* Et per humeros hyacinthina læna mauorte volitans. *quibus intelligas non breue fuisse palliolum & angustum, sed laxam vestem, quæ præ latitudine expanderetur ad ventum, vti etiam in statuis sculptum videmus. Commune tamen fuit vtrique sexui, quod ad tegendum collum & humeros veluti pallium compositum erat, vbi idque communi æquè nomine mafortes diceretur. Hactenus Baronius.*

Mafortis meminit etiam Cassianus lib. IV. *Instit. cap.* XIII. Præter colobium, mafortem, caligas, melotem, ac psiathium. *Isidorus lib.* XIX. *Origin. capite* XXV. Stola matronale operimentum, quod cooperto capite & scapulâ à dextro latere in læuum humerū mittitur. Eadem & ricinium Latino nomine appellatur: quod vulgò mauortem dicunt. *Quod expressum ex Seruio in* I. *Æn.* Ricinius dicitur ab eo quòd post tergum reiicitur, quod vulgò mauorte dicitur. *Nonius:* Ricinium, quod nunc mafortium dicitur. *Suidas:* Κρήδεμνον, κεφαλοδέσμιον, ἢ μαφόριον: Credemnon, capitis vinculum, siue maphorium. *Phauorinus:* Μαφόριον, κεφαλῆς περίβλημα: Maphorium, capitis integumentum. *Glossæ Arabico-latinæ:* Maforium, fascialis, id est, angustū pallium quo vtuntur monachi, collum pariter atque humeros tegens. *Vbi Meursius in Glossario Græcobarbaro legit* facialis, *hoc est, inquit,* φακιόλιον. *nec plura explicat. An Glossator ille* maforium *vocat* fascialem, *quòd respiciat ad resticulas seu* redimicula *&* rebrachiatoria, *de quibus Cassianus libro* I. *Institut. capite* VI. *quibus sequenti capite mafortes subiungit? Georgius Alexandrinus in Vitâ Chrysostomi cap.* LV. Ἐξ ὧν δὲ αὐτὰ μαφόρια ἠρπάγησαν: Sunt & inter eas, è quarum capitibus rapiò detracta sunt flammea. *Passio B. Pauli nomine Lini edita:* Plautilla commoda mihi pannum, quo caput tegis. *mox:* & ligans sibi de Plautillæ maphorte oculos. *Apud Bedam in Martyrologio* XX. *Septemb.* Qui etiam iussit Faustam nudam, & sine maforte flagellatam, incarceratam caput terebrari.

MEDIMNVS. *Theodoretus lib.* IX. *de Vitis Patrum cap.* II. Duos autem medimnos colligens. *Dicebatur & medimnus & medimnum. Estque vox tam Latinis auctoribus quàm Græcis vsurpata. Hesychius:* Μεδιμναῖον, μέτρον μεδίμνου: Medimnæum, mensura modij. Μέδιμνον, μέτρον ὅμοιον, ἢ χοινίκων τεσσαράκοντα ὀκτώ: Medimnum, mensura similis, siue chœnicum quadraginta octo. *Idem apud Pollucem lib.* IV. *c.* XXIII *& Suidam. qui etiam addit:* Μέδιμνος, μέτρον τῶν ξηρῶν, οἷον πυρῶν, ἢ κριθῶν. μέδιμνοι ἢν μοδίων ς΄. ὡς εἶναι μέτρον ξεστῶν οβ΄, ὥστε λιτρῶν ρη΄. Medimnus mensura est aridorū, vt frumenti, hordei. Medimnus igitur est modiorum sex, sextariorum duorum & septuaginta, siue librarum centum & octo. *Cornelius Nepos in Vitâ Pomponij Attici:* Auxit hoc officium aliâ quoque liberalitate: nam vniuersos frumento donauit, ita vt singulis sex modij tritici darentur, qui modus mensuræ medimnus Athenis appellatur. *Fannius:*

Huius dimidium fert vrna, vt & ipsa medimni
Amphora, terque capit modium; sextarius istum
Sexdecies haurit, quot soluitur in digitos pes.

Cicero lib. III. *in Verrem:* Sed tritici septem millia medimnum ex Nymphonis arationibus edicta pœna.

pœna. *Ibid.* In iugere Leontini agri medimnum ferè tritici ſeritur. *Auſonius in Grypho Ternarij:*

Hinc Bromij quadrantal, & hinc Sicana medimna,
Hoc tribus hoc geminis tribus explicat vſus agendi.

Mendacivm officiosvm. *Varia olim hac de re fuit opinio, plurimis etiam viris doctis exiſtimantibus mendacium officioſum eſſe licitum. Ita cenſuit Origenes in Commentario Epiſtolæ ad Galatas, & in ſexto Stromateon libro, cuius libri meminit Hieronymus epiſtolâ* LXV. *ad Pammachium & Oceanum, & Apologiâ aduerſus Ruffinum cap.*IV.*vbi verba Origenis ex ſexto Stromateon, & Platonis ex libro tertio de Repub. citat, quomodo mendacium interdum ſit vtile (qui Hieronymi locus non occurrit noſtro Ioanni de Salas tractatu de Legibus diſput.* XXIII. *Sect.* IX. *cùm negat Origenem ſcripſiſſe libros Stromatum:) Inſinuare etiam hanc ſententiam videri poſſit Hieronymus in cap.* II. *ad Galatas, & ep.* LXXXIX. *agens de concertatione Petri & Pauli, quam ex ſimulatione factam vult. quam ſimulationem de mendacio officioſo intelligere Hieronymum exiſtimauit Auguſtinus epiſt.* LXXXVI. *&* XCVII. *apud Hieronymum. Sed Baronius tomo* I. *anno Christi* LI. *exiſtimat Auguſtinum non rectè percepiſſe mentem ſancti Hieronymi. Chryſoſtomus homil.* XXXII. *&* LIII. *in Geneſ. Maximus Tyrius ſerm.* III. *Caſſian. Collat.* XVII. *cap.* X. XV. *& ſeqq. & lib.* V. *Inſtit. capite* XXXVII. *&* XXXIX. *Ex recentioribus in eâ fuit ſententiâ Martinus de Magiſtris doctor Sorbonicus tractatu de Fortitudine quæſt.*V.*de martyrio, quem refutat Caietanus in* 2. 2. *q.* CXXIV. *artic.* V. *ad* III. *Dubium. Marulus quoque lib.*IV. *cap.* IV. *mendacium officioſum admittit, imò penè omnibus videri ait Auguſtinus lib.* III. *qq. in Leuit. c.* LXVIII.

Omne autem mendacium, etiam officioſum, illicitum eſſe, docet D. Thomas 2. 2. *q.*110. *art.* 3. *& Auguſtinus lib. De mendacio, & lib. Contra mendacium, & epiſt.* LXXXVI. & XCVII. *apud Hieronymum iam citatis. & in Decreti* II. *parte cauſâ* XXII. *q.* II. *cap.* XIV. Ne quis arbitretur, *allegatur ex Auguſtino in Pſal.* V. *quòd pro temporali vitâ alicuius nullus mentiri debeat. Quò reſpicit Alexander III. in libro* V. *Decretalium Gregorij Noni, tit.* XIX. *De vſuris cap.* IV. Super eo. *vbi cùm dicit per Scripturam ſacram prohiberi, pro alterius vitâ mentiri, videtur intelligere ſcriptum iſtud Auguſtini. Eodem tamen loco Decreti cap.* XXI. *ex Hieronymo ad Galatas cap.* II. *vtilis dicitur ſimulatio, & in tempore admittenda.*

Aduerte mirè ab auctoribus confundi & citari Origenem pro hac ſententiâ. Quia enim Hieronymus epiſtolâ LXV. *ad Pammachium & Oceanum citat* VI. *Stromateon librum Origenis, vbi agit de mendacio, & idem repetit Apologiâ contra Ruffinum capite* IV. *epiſtolâ verò* LXXXIX. *ad Auguſtinum, citat* X. *Stromateon librum, qui epiſtolam Pauli ad Galatas explanat. Puto hæc ita conciliari poſſe, vt dicamus decimo libro Stromateon haberi verba illa Origenis, quæ Hieronymus citat ex lib.* VI. *Stromateon. Sed exiſtimo Hieronymum vocare* VI. *Stromateon, quia* X. *illum Stromateon librum, qui verſatur in explanatione epiſtolæ ad Galatas, adiungit* V. *voluminibus, quæ propria ſcripſit Origenes in epiſtolam ad Galatas. atq; ita* X. *ille adiunctus* V. *illis eſt* VI. *explanationum in epiſtolam ad Galatas. verba eius epiſtolæ* LXXXIX. *ſunt:* Scripſit Origenes in epiſtolam Pauli ad Galatas quinque propria volumina, & decimum Stromateum ſuorum librum, commatico ſuper explanatione eius ſermone compleuit.

Menomenæ. *Libro* I. *in Vitâ S. Ioannis Eleemoſynarij c.* XIX. Mille reſtes ſiccatorum piſcium, qui menomenæ dicuntur. *Caſſianus lib.* IV. *Inſtit. cap.* XXII. piſciculi minuti ſaliti, quos illi mænominia vocant, ſumma voluptas eſt. *Ita plerią; veteres libri, licet Ciaccon ibi legat μαινίδια ex Ariſtotele, qui Plinio* mænulæ, *Gazæ* haleculæ. *Exiſtimo* mænas, mænomenas, *& μαινομένια eiuſdem generis piſciculos eſſe. Martialis libro* XII. *epigr.* XXXII.

Fuiſſe gerres, aut inutiles mænas
Odor impudicus vrcei fatebatur.

Idem lib. XI. *epigr.* XXXII.

Et caudam cybij, breueſque mænas.

Cicero lib. II. *de Finibus:* Iis licet dicere, ſe acipenſerem mœnæ non anteponere. *Plinius lib.* IX. *capite* XXVI. Mutant colorem candidæ hieme mænæ, & fiunt æſtate nigriores. *Meminit earum etiam lib.* XXXII. *cap.* VIII. IX. X. XI. *Perſius Satyra* III.

Mænaq; quòd primâ nondum defecerit orcâ.

Arnobius lib. III. Neptunus piſtricum dominus atque mænarum. *Oppiano lib.* I. *dicitur μαινίς.*

Dicitur autem ἀπὸ τῆς μανίας, quòd Dianæ (quæ & Hecate, quæ μαίνας cauſâ) olim ſacer eſſet. Vide Athenæum lib. VII. *& Euſtathium Iliad.* α'. *De manis etiam Dioſcorides lib.* II. *cap.* XXXI. *& Alexander Trallianus libro* VIII.

Mensivm tabvla. *Quia hîc aliquoties mentio fit menſium Ægyptiorum qui variant à Romanis menſibus, dabo hîc ex Bedâ eorum inter ſe comparationem. Beda igitur tomo* II. *libro de Temporum ratione cap.* IX. Ægypṫij, qui primi propter ocyorem Lunæ diſcurſum, ne videlicet error calculandi eius velocitate gigneretur, ad Solis curſum, cuius motus tardior faciliùs poterat comprehendi, ſuos menſes putare cœperunt, ſumpto ab Autumni tempore primordio, tricenis hos produntur includere diebus. Quorum primus menſis

1.	Thoth	IV.	Kal. Septembrium
2.	Phaofi	IV.	Kal. Octobr.
3.	Athir	V.	Kal. Nouembr.
4.	Choeac	V.	Kal. Decembr.
5.	Tybi	VI.	Kal. Ianuar.
6.	Mechir	VII.	Kal. Februar.
7.	Phamenoth	V.	Kal. Martiarum
8.	Pharmvthi	VI.	Kal. Aprilium
9.	Pacho	VI.	Kal. Maiarum
10.	Pavni	VII.	Kal. Iuniarum
11.	Epiphi	VII.	Kal Iuliarum
12.	Mesor	VIII.	Kal. Auguſtarum

die ſumit exordium. quem X. Kalendarum Septembrium die terminantes, reſiduos quinque dies ἐπαγομένας vel intercalares ſiue additos vocant, quibus etiam quarto anno diem ſextum, qui ex quadrantibus confici ſolet, adnectunt. vnde fit, vt eorum anni primi ab biſſexto III. Kalendar. Septembr. ceteri verò IV. Kal. earumdem die ſortiantur initium: ipſi autem biſſextiles anni, IV. ceteri V. Kalend. memoratarum die terminentur. *Hactenus Beda. Vbi notat Ioannes Noniomagius Scholiaſtes ſingulos menſium Ægyptiorum conſtare* XXX. *diebus, poſtremum verò* XXXV. *& quarto quoque anno* XXXVI. *Subiungo Tabulam iuxta Bedæ monitionem digeſtam.*

Menſium

Mensium tabula, in quâ primo statim intuitu Aegyptiorum mensium cum Romanis connexio apparet.

MENSES ROMANI		MENSES ÆGYPTII	
Ianuarius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25		26 27 28 29 30 31
	6 – 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Mechir, 6. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4 5 6
Februarius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24		25 26 27 28
	7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Phamenoth, 7. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4
Martius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26		27 28 29 30 31
	5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Pharmuthi, 8. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4 5
Aprilis	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25		26 27 28 29 30
	6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Pacho, 9. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4 5
Maius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25		26 27 28 29 30 31
	6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Pauni, 10. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4 5 6
Iunius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24		25 26 27 28 29 30
	7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Epiphi, 11. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4 5 6
Iulius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24		25 26 27 28 29 30 31
	7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Mesor, 12. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4 5 6 7
Augustus	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28		29 30 31
	8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35	Thoth, 1. *mensis Ægypt.*	1 2 3
September	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27		28 29 30
	4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Phaoph, 2. *mensis Ægypt.*	1 2 3
October	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27		28 29 30 31
	4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Athir, 3. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4
Nouember	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26		27 28 29 30
	5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Choeac, 4. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4
December	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26		27 28 29 30 31
	5 6 – 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Tybi, 5. *mensis Ægypt.*	1 2 3 4 5

Compa-

Comparemus iam loca vtrorumque menſium, quæ in Vitis Patrum occurrunt, & videamus an rectè Beda inter vtroſque menſes ſit comparatio.

Vita Pachomij cap. III. Reddidit animam quartodecimo die menſis Pachon ſecúdùm Ægyptios, qui eſt iuxta Romanos ad ſeptimum diem Iduum Maiarum. *Incipit* Pachon VI. *Kalend. Maij, id eſt,* XXVI. *Aprilis. vnde numerando ad* IX. *Maij, erunt* XIV. *dies iuſtè.*

Vita Pachomij cap. XXIX. vndecimo menſis Tibi, id eſt, octauo Id. Ianuariarum, quędam apud Ægyptum celebratur ex more feſtiuitas.

Vita Mariæ Ægyptiacæ cap. XXV. Tranſeunte menſe Parmothi ſecundùm Ægyptios, qui eſt ſecundùm Romanos Aprilis die nonâ, id eſt, V. Id. Aprilis. *Erit hic dies* XIV. *Parmothi ſeu Pharmuthi menſis Ægyptij iuxta ſuperiorem tabulam.*

Vita Onuphrij, auctore Paphnutio in Vitis Patrum, cap. XVI. Sanctus igitur Onuphrius obiit menſe Iunio, die vndecimo, id eſt, tertio Idus eiuſdem menſis. *quæ non quadrant cum numero apud Metaphraſtem.* Erat autem dies ſextus quidem decimus menſis Pauen (*ſeu* Pauni) nonus autem Iunij menſis apud Romanos. *Quòd ſi rectè Beda menſes Ægyptios cum Romanis comparat, dies* XVI. *menſis Pauni erit* X. *Iunij.*

METANOEAM MITTERE. *Quod Græcis eſt βάλλειν ſeu ποιεῖν μετάνοιαν, ferè vertunt* metanœam *ſeu* pœnitentiam mittere *vel* facere. *Vita Baſilij cap.* XI. Et faciens metanœam, reſpondens ei dixit. *Vita Ioannis Eleemoſynarij cap.* XIV. Mittentibus igitur ambobus metanœam. *Quod rectiùs exprimitur ibidem cap.* XXXV. Et mittens genuflexiones. *Vide dicta ad vtrumque locum. Septima Synodus generalis, quæ eſt Nicæna* II. *Act.* IV. *ex ſcripto Maximi confeſſoris:* Καὶ δὴ πάντες ἀναστάντες μετὰ χαρᾶς καὶ δακρύων, καὶ ἔβαλον μετάνοιαν, καὶ εὐχὴ γέγονε. *vulgata verſio:* Poſt hæc ſurgentes omnes, cum gaudio & lacrymis ſurrexerunt, pœnitentiamque egerunt, factaque precatione. *Anaſtaſius Bibliothecarius:* Et in his ſurrexerunt omnes cum gaudio & lacrymis, & miſerunt metanœam, & oratio facta eſt. *vbi Scholion in codice manuſcr. Ioannis Tilij Meldenſis epiſcopi tale appingitur:* „*Metanœa pœnitentia interpretatur. Hoc* „*tamen in loco pro genuflexione ponitur. vnde cùm di-* „*cit:* miſerunt pœnitentiam, *nihil aliud intelligitur,* „*niſi,* poſuerunt in terrâ genua. *Quia enim pœniten-* „*tium eſt maximè flectere genua, ſæpè Græci* genufle- „ctionem, metanœam, *id eſt,* pœnitentiam *vocant. ita ex codice Tilij citat Fronto noſter Ducæus Notis in Concil. Nicænum* II. *poſt tomum* III. *Conciliorum editionis Binianæ. Liturgia Chryſoſtomi:* Ὁ δὲ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος ποιοῦσι μετανοίας τρεῖς εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον. *Eraſmus interpres:* Sacerdos autem cum diacono faciunt aſcenſiones tres in ſanctum ſacrarium. *Non rectè. Rectè Fronto noſter:* Faciunt inclinationes tres ad ſanctum altare. *In Græcorum Euchologio diaconus multis locis:* τοῦ ἱερέως ποιεῖ μετάνοιας β΄ (?): Pœnitentis in modum tertiò ante ipſum ſe incuruat. *Vide Baronium to.* VIII. *an. Chriſti* DCCLVI. *& Billium ſchol.* XXXII. *in orationem* I. *Ioannis Damaſceni de Imaginibus.*

MINO. *Heraclides cap.* V. Fit ſubitò paruulus puer veluti annorum decem, minans aſinum panes in ciſtâ ferentem. *Auianus* IC. Actus, quo pecora minare conſueuimus. *Gregorius Dialogorum lib.* I. *cap.* II. Tollite vt habeatis, qualiter hoc iumentum minare valeatis. *Paulus Diaconus:* Agere modò ſignificat ante ſe pellere, id eſt, minare. *Idem:* Agaſones, equos agentes, id eſt, minantes. *Apuleius lib.* III. *Metam.* Nos duos aſinos minantes baculis exigunt. *Inde* comminare *apud eumdem lib.* VII. *Metam.* & prominare *libro* IX.

MONTICELLVS. *Vita Onuphrij cap.* XI. Iuxta ſummitatem ipſius monticelli. *Vox rarior, vſurpata tamen Agrariis ſcriptoribus. Innocentius inter auctores finium regundorum:* Et ſuper fontem terminum in monticello conſtitutum. *Idem:* Inter vallem & vallem monticellus deſcendit, & de latere huius monticelli alneus. *Idem:* Arca in monticello conſtituta. *Latinus:* Etiam monticelli ſunt in finibus conſtituti. *Vitalis & Arcadius inter eoſdem:* Tres monticellos tranſit, & in tertium monticellum arcam circa lauacrum ſignificat. *Idem Vitalis:* Nam & monticellos de terminis circumdedimus. *Fauſtus & Valerius:* Monticellos plantauimus de terrâ, quos botontinos appellauimus. *Sic apud Innocentium eſt* campicellus, collicellus, flumicellus.

PRO MVRO SEPTI. *Hieronymus in Vitâ Malchi cap.* IX. Pudicitiæ tantùm conſcientiâ pro muro ſepti. *Prouerbiali ſpecie id dictum, expreſſumque ex Salluſtij Catilinario:* Audacia pro muro habetur. *Cicero* VII. *Verrinâ:* Ad omnes meos impetus quaſi murus quidam boni nomen Imperatoris opponitur. *Hieronymus in Iſaiæ cap.* XXXVIII. Indignationem ita precibus quaſi quodam muro intercludere. *Idem in Ezech. cap.* XIII. Dum conuerſi ad Deum hoc quaſi muro & pariete firmiſſimo cingerentur.

MVSCVS. *Vita Pelagiæ cap.* II. Totum impleuit aërem ex odore muſci. *Vita Marcellæ cap.* III. Fragrare muſco mure. *Inde* muſcata *apud Ruffinum lib.* III. *num.* 39. Quoniam propter thymiamata & muſcata. *Hieronymus in Iſaiam cap.* XXIII. Cõtemplemur hæreticos, quomodo ſemel deſperantes ſalutem, gulæ ſe tradant & deliciis: veſcantur carnibus, frequentes adeant balneas, muſco fragrent, vnguentis variis delibuti quærant corporum pulchritudinem. *Idem lib.* II. *aduerſus Iouinianum cap.* VII. Odoris autem ſuauitas, & diuerſa thymiamata, & amomum, & cyphi, œnanthe, muſcus, & peregrini muris pellicula, quòd diſſolutis & amatoribus conueniat, nemo niſi diſſolutus negat. *Quo loco Volaterranus muſcum pro paruo mure, coloris flaui, qui odoratiſſimus eſt, & in ſiluis verſatur, accipit.*

De muſci origine varia opinio. Moſchum *enim, ſeu* muſcum, *quod odoramenti genus eſt, ſaniem è vomicâ capreæ collectam putat Aetius; alij e vomicâ vnicornis volunt, ita Simeon Zethi. Martinus à Baumgarten in peregrinatione ſuâ dicit animal quoddam eſſe, niſi eſſet grandiuſculum, catto perſimile, quod dum virgâ ictu ad iram concitatur, odoriferum quiddam edit, quod auri pondere venditur. Iuxta huius animalis vmbilicum naſcitur apoſtema, quod extractum, gratiſſimi eſt odoris, & inter primas hominum delicias habetur. Id Itali* Libetho, *Germani* Biſem *dicunt.*

MYOPARO. *Vita Hilarionis cap.* XXXIV. Cumque piratæ duobus haud paruis myoparonibus occurriſſent. *Paulinus epiſtolâ ad Macarium.* Procurator Chriſtiani viri fratris noſtri Poſthumiani eſſe dicitur, qui eam nauem in Bruttiorum littore, quo poſſeſſio ſenatoris alluitur, auarior mari, & ſine

fine myoparone piraticam in terrâ agens occupatur, & captam vacuefecit. *Ita legendus is locus, vbi vulgò, &* fene meo parone, *pro* fine myoparone.

NATES VERBERARE. *Vita Marcellæ cap.* VIII. Fictus ariolus stultorum verberet nates & obtorto fuste dentes mordentium quatiat. *Idem libro* II. *contra Iouinianum cap.* XIX. In circulis platearum quotidie fictus ariolus nates verberat, & obtortâ fuste dentes mordentium quatit. *Idem Apol.* I. *adu. Ruffin. cap.* IV. Quotidie in plateis fictus ariolus stultorum nates verberat, & obtorto scipione dentes mordentium quatit. *Ita omnibus his locis legendum ex MSS. quos aliquot consului. ita quoque legit Henricus Grauius. Vulgatus textus habet* nates, *quod Erasmus & Reatinus conantur interpretari. Sed pro lectione, quam asserui, clarè Lucianus de morte Peregrini:* ἔτι παίων ἢ παιόμενος νάρθηκι εἰς τὰς πυγάς, καὶ ἄλλα πολλὰ νεανικώτερα θαυματοποιῶν: Exin verberabat & verberabatur ferulâ circa nates, multaque alia iuuenilıora more mirifico ac præstigioso designabat.

NIXÆ SICCÆ. *Pelagius lib.* V. *De Vitis Patrum libello* IV. *num.* 65. Et attulit quidam frater nixas siccas, & fecit pultes. Nixæ *hæ Isidoro lib.* XVII. *capite* VII. *sunt* coquimella, *quod detortum ex Græco* κοκκύμηλον. Coquimella, *inquit*, quam Latini ob colorem prunum vocant, alij à multitudine enixi fructus nixam appellant. Cuius generis Damascena melior, à Damasco oppido, vnde priùs asportata est, dicta: cuius solum pomum stomacho mederi probatur; nam cetera noxia perhibentur. Hæc sola arbor gummi glutinosum & compacticum distillat, quo & medici & scriptores vtuntur. *Vide Plinium lib.* XIII. *cap.* XI. *de* sarcocolla, *qui habet* pictores, *pro* scriptores. *Idem lib.* XXII. *capite* XXV. Cum rosaceo verò & fico siccâ, myxisq; decocti furfures (*tritici*) tonsillis faucibusque gargarizatione prosunt. *Vide & Dioscoridem lib.* I. *cap.* CLXXV. *Glossarium Cambéronense MS.* Nixa est genus arboris, à similitudine enixi dicta fructus. *quod ex Isidoro adumbratum. Ad quem notat Grialus Scholiastes. In margine codicis Romani sancti Petri, hæc addita repperisse se, sed eadem manu mebat Chacon:* Hinc arborē Romani vocant prunum, Hispani nixum, Wandali, & Gothi, & Sueui, & Galleci ceruleā. *Retinent hodie vestigia huius vocis Lusitani & Gallaeci, qui pruna omnia* ameixas *siue* ameixas *dicunt. & apud Aurelianum lib.* IV. *Tard. cap.* VIII. Pro decoctione noxarum & glycyrrhizę, nixarum *ego legerem. Quòd autem* myxa *pro* nixa *legendum quidam contendunt ex Paulo Æginetâ libro* VII. Μύξα, δένδρου καρπὸς ὁ μικρότερος μετὰ τῶν κοκκυμήλων, δυνάμεως ἐστι ψυκτικοῦ, *confirmat quod de Gallaecis diximus: nam* m *in locum* n, *aut etiam contrà in multis vocibus successisse passim videmus. Hactenus Grialus in Isidorum* Myxa *hæc etiam* myxaria *dicta. Cassianus Collat.* VIII. *cap.* I. Post hęc superintulit canistrum habens cicer frictum, quod illi trogalia vocant, ex quibus quina tantùm sumpsimus grana, myxaria bina, caricas singulas. *In veteri Lexico notatur*, Myxa & Myxaria *apud recentiores Græcos medicos esse minora pruna Damascena, nucleo intus triangulari.*

NONA HORA. *Eâ synaxis expleri solita. Vita Macarij Romani cap.* III. Horâ nonâ quadam die synaxi expletâ. *Eâ etiam ieiunium resignari solitum. Vita Antonij cap.* XXXVII. Horâ circiter nonâ cùm ante cibum orare cœpisset. *Prudentius hymno* X. περὶ Στεφάν.

> Quosdam de populo videt sacerdos
> Libandum sibi poculum ferentes;
> Ieiunamus, ait, recuso potum.
> Nondum nona diem resignat hora.
> Numquam conuiuabo tuis dicatum,
> Nec mors ipsa meum sacrum resoluet.

Ruffinus lib. III. *n.* 4. Cumq; hora nona aduenisset, secundùm consuetudinem complebat omnes orationes suas, & psalmodiam secundùm regulam, & ponebat panem vt comederet. *Idem li.* III. *num.* 55. *in Siluano*: Horâ autem nonâ circumspiciebat frater ille viam, si fortè vocaret eum senex ad comedendum. *Idem est apud Pelagium libello* X. *num* 69. *Ioannes libello* III. *n.* 2. Et circa horam nonam significauit percutiens, & venit ille minor, & fecit modicam cocturam pulmenti. *Augustinus Regulâ* II. *de tempore edendi*: Operentur autem manè vsque ad sextam, & à sextâ vsque ad nonam reddant codices, & postquam refecerint siue in horto, siue vbicumque fuerint, faciant opus vsque ad horam lucernarij.

Quidam ieiunia ad vesperam extendebant. Ruffinus lib. II. *cap.* XXXI. Cibum quoque in vesperam ei sumere præcepit. *quod etiam apud Palladium cap.* XXVIII. *Item Ruffinus lib.* II. *cap.* I. Hic ergo cùm post orationes cibum solito requisisset ad vesperam. *quæ etiam habes apud Palladium capite* XLVI. *Ruffinus lib.* III *num.* 23. Rursus ingressi cellulam, vespertinas orationes complentes, adorantes eum, dixerunt: Si præcipis, domine, ibimus, vt eum qui remansit caulem coquentes gustemus, quia iam hora est vt cibum sumamus? *Pelagius libello* XVI. *num.* 18. Illi autem fratri adferebat tantummodò modicum panem ad seram.

Sed ieiunium in vesperam differre, non omnibus Patribus probatum. magis suadebant horâ nonâ cibum sumere. Cassianus Collat. II. *cap.* VI. *Loquente abbate Moyse*: Recens escæ perceptio tam in vespertinis, quàm in nocturnis orationibus tenuem leuemque sensum non sinit inueniri: ideò commodum satis & vtile horâ nonâ refectionis tempus indultum est; in quo reficiens monachus non solùm in nocturnis vigilijs leuis ac vacuus, verùm etiam in ipsis vespertinis sollemnitatibus digesto iam cibo inuenitur aptissimus.

NONNA. *Vita Hilarionis in Prologo*: Decus ac dignitas virginum nonna Asella. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap* X. Obsecro te nonna. *& cap.* XLVI. Nonna Pelagia. *Vita Mariæ Ægyptiacæ c* XVII. Accipe hæc nonna. *Pelagius libello* VII. *num* 10. Nonna ista, veni nobiscum ad balneum. *Frequenter hæc vox pro religiosâ matre seu dominâ occurrit. Hieronymus epist.* XXII. *ad Eustochium De virginitate seruandâ*: Quia maritorum expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem, castæ vocantur & nonnæ. *Idem epist.* XCIX. *ad Asellam*: Nonnæ vocarentur & sanctæ. *vbi pro* nonnæ *irrepserat* dominæ. *Bonifacius Archiepiscopus Mogunt. epist.* XIX. Si reus inuentus fuerit, vt cum velatâ & consecratâ Domino nonnâ concubuisset. *Ibidem habes* adulteria & monasteria nonnarum. *Synodi quoque à Bonifacio congregata, quas habes Capitularium lib.* V. *Tit.* II. III. nonnarum *meminère. In quarum primâ*: Similiter & nonnæ velatæ eadem pœnitentiâ contineantur. *in alterâ*: similiter & monachi & nonnæ. *Visio Flotildæ paginâ* 206. Vidit se esse in quodam amœno loco, velumque

lumque nigrum se super caput habere, de quo cùm requisisset, audiuit, quòd fieri nonna deberet. *Glossarium Camberonense MS.* Sanctimonialis, nunna, monacha, monialis.

Nonnæ *videntur &* nonnanæ *dictæ. Colligitur ex Capitularium lib.* I *Tit* XVII. *vbi inscriptio est:* Clericis & Nonnanis. *& subditur Canon Concilij Laodiceni*, quòd non oporteat mulieres ad altare ingredi. *Traditionum Fuldensium lib.* II. *n.* 38. *paginâ* 509 Reliquias quas Einhildis abbatissa donauit, & tradidit illis nonnanis.

Item Nonnanes. *Capitularium li.* V. *Tit.* LXXVIII. Vt condignam professionem eorum custodiam habeant canonici, vel monachi atque nonnanes. *& lib.* VII. *Tit.* CCCXVI. Similiter & nonnanes velatæ eâdem pœnitentiâ teneantur. *Vnde Gallis* nonnains. *Eam vocem frustrà ad Germanicam originationem deducit Vitus Amerbachius Notis suis ad Capitularia seu Constitutiones Caroli Magni.*

Hieronymus epist. XLVII. *ad matrem & filiam in Gallia commorantes adulationi titulum* nonni *ascribit:* Quæ in adulationem tui sanctum nonnumque coram te vocat. *Arnobius similiter in Psal* CXL. Adulantes nobis inuicem, in præsenti positi, sancto vocamus & nonnos: absentes verò ita mordemus atque percutimus, vt rectè canibus comparemur. *Idem in Psal.* C V. *eâ voce vtitur:* Terrenæ mentes interficiuntur hoc ordine: Si ille qui sanctus vocatur & nonnus sic agit; ego quis aut quotus sum qui non agam? *Additio* I. *ad Capitularia Ludouici Imp. Tit.* LIV. Vt qui præponuntur nonni vocentur. *quæ ipsissima verba sunt Synodi Aquisgran. anno* DCCCXVII. *celebratæ. quæ adumbrat videntur ex Regulâ B. Benedicti c.* LXIII. Priores iuniores suos Fratres nominent: iuniores autem priores suos Nonnos vocent, quod intelligitur paterna reuerentia.

Illud quoq; constat, Nonna *etiam nomen proprium fuisse: Moschopulus* περὶ σχεδῶν *pag.* 93 Νόννα, κύριον.

NONVM. *Pelagius libello* VII. *num.* . Dicebant de abbate Theodoro, & abbate Lucio de Nono Alexandriæ. *Mira hic erat lectionum varietas. aliis* de Nouo, *aliis* de Nonno, *aliis* de loco *legentibus. Obuia cuipiam conjectura fit,* de Nomo Alexandriæ, *quòd Ægyptus, teste Plinio lib.* V. *cap.* IX *diuisa sit in Nomos seu Præfecturas, inter quas* Nomus Alexandriæ, *vt vel vterque, vel Lucius certè de Nomo Alexandriæ fuerit: seu hoc dictum sit, ad patriam eorum demonstrandam, siue ob conuersationis locum, siue ad distinctionem aliorum, qui eodem censebantur nomine.*

Alicui fors in mentem veniat No *Ezech.* XXX. *& Nahum* III. *quod D. Hieronymus & Chaldæus* Alexandriam *Ægypti interpretantur.*

Sed verissimam omnino lectionem existimo, de Nono Alexandriæ, *id est, de nono Alexandriæ climate seu regione siquidem Alexandriam in regiones seu climata diuisam (vt & olim Roma) innuunt Ammianus lib.* XXII. *vbi* Bruchion, *quæ apud Alexandriam, vocat* regionum maximam partem: *& Epiphanius lib De ponderibus & mensuris pag.* 536. βρουχεῖον *vocat* κλίμα τῆς Ἀλεξάνδρου πόλεως. *Quæ lectio verissima omnino est. Nam qui hic Theodorus dicitur* de Nono, *apud eumdem Pelagium libello* XI. *num.* II *dicitur* Theodorus de Ennato, *quod est idem quod* de Nono. *sic libello* XII. *num.* 9. *dicitur* Lucius in Ennato, *id est*, Nono, *videlicet climate Alexandriæ. Sic in Menæis Græcis* IX. *Octobris in Vitâ Andronici & Athanasiæ anachoretarum habes* ὀκτωκαιδέκατον, octauum decimum, *vel clima vel suburbanum vel cœnobium apud Alexandriam. Vide* SEPTIMVM.

OSCVLO EXCIPERE ADVENTANTES. *Vita Onuphrij cap.* VIII. Osculum mihi pacis tribuit. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* VIII. Et post sanctum osculum. *Ammianus lib.* XXI. *De Iuliano Imp.* Osculo susceptum rectorem prouinciæ nomine Celsum, iam inde à studiis cognitum Atticis, ascitumque in consessum vehiculi Tarsum secum induxit. *Idem libro* XXIX. Susceptusq; te cum osculo (*Maurus à Theodosio duce*) quoniam id Reip. códucebat, bonæ spei iam plenus, sufficientia præbuit alimenta. *Idem libro* XXII exosculatum susceptumque (*Maximum philosophum*) reuerenter secum induxit (*Iulianus Imp.*) *Sic olim in Ecclesiâ Christiani osculo sancto se excipiebant. Vide Baronium tomo* I. *Annalium.*

OSCVLARI MANVS. *Vita Hilarionis cap.* IX. Sancti dei osculari sunt manus. *Sollemne autem fuit, episcoporum maximè manus exosculari. Ambrosius De dignit. sacerdot. cap.* II. Quippe cùm videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum, & exosculatâ eorum dexterâ, se credant communiri. *Iuo par.* V. *cap.* CCCLXXVIII. *hoc ex epistola Gregorij VII. ad Hermannum Meten. episc. citat. Gregorius Turonen histor. lib.* II. *cap.* I. Nec Deus nos diutiùs sinit manus tuas indignas osculando pollui. *Vita Fulgentij Ruspensis cap.* IV. Ad hæc ille iuuenis magis ac magis inflammatus, repellentis manum suppliciter osculatus, *&c. Fausti scilicet episcopi. Sidonius lib.* VI. *epist.* II. *ad Papam Græcum, vocat eius sacrosanctos digitos:* Quæ sacrosanctis referabuntur digitis. *Idem lib.* VIII. *epist.* XI. *ad Lupum:*

Perge ad limina mox episcoporum,
Sancti & Gallicini manu osculatâ.

Erat hic episcopus Burdegalensis.

Etiam sacerdotum *manus osculabantur. Habes hic de Hilarione. Hieronymus epist.* XCIX *ad Asellam, cùm Romæ versaretur, & iam antè sacerdos Antiochiæ creatus esset:* Osculabantur mihi manus quidam, & ore vipereo detrahebant.

OSCVLARI OCVLOS. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XI. Osculari eius oculis manibusque. *Ennodius lib* VII. *ep* XIV. *ad Archotamiam:* vt cũ domno meo presbytero, vtriq; osculantes manus & oculos tuos. *Credo vt ita ostenderent, quòd se oculos contra charos haberent. Sic Sanctorum manus, reliquias oculis applicabant. Vita Simeonis Stylitæ cap.* XVII. Manus eius posui super oculos meos, dicens: Benedic, obsecro, mi domine *& cap.* VIII. *de verme, qui ex corpore eius ceciderat:* Currens apprehendit eum in fide, & posuit super oculos suos.

Etiam olim apud gentes oculos osculabantur. Arrianus Dissertationum lib. II. *cap.* XX. Ἤξιν δημαρχίας; πάντας οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται. ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας: Tribunatum adeptus est? ecce obuij omnes gratulantur, alius oculos osculatur, alius collum, serui manus. *Homerus Odyss.* XVI.

Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά:

Et capiti, pulchrisq; oculis iunge oscula binis.

OXYCRATVM. *Palladius historia Lausiaca capite* CXLV. Omni autem aliò tempore contenta erat oxycrato & pane arido. *Quod Heraclidis interpres cap.* XLII. *vertit:* Per reliquum æui sui tem-

tempus poscâ & sicco pane contenta viuebat. Vide infrà, POSCA.

PAPA Vita Malchi cap. 1. ad Papæ Euagrij, necessarij mei, possessionem deuolutus est. Iam Hieronymi tempore etiam episcopi olim vocati. De quo vide Franciscum Bernardinum Ferrarium lib. III. de Eccles. epist. genere cap. 1. Sauaronem ad Sidonij lib. 1. ep. VI. Posteà Gregorij huius nominis Septimi tempore, collectâ Romæ Synodo constitutum, vt Papæ nomen vni Romano Pontifici tribueretur. Vide Baronium Notatione ad diem 2. Ianuarij in Martyrolog.

De hac eadem re ita notat Iacobus Sirmondus noster ad lib. IV. epist. 1. Ennodij: Papæ nomen vni Romano Pontifici, tamquam proprium & peculiare, primus, vt videtur, asseruit Ennodius. Nam cùm episcopos omnes Papas veteres ferè, qui eius æuo proximi fuerunt, appellare soleant, vt Sidonius, Faustus, Ruricius, ipse perpetuo discrimine Antistites reliquarum ecclesiarum episcopos vocat. Papam solum Romanæ sedis Pontificem siue cùm illi scribit, vt Symmacho Papæ, & Domino Papæ; siue cùm de illo apud alios agit, vt lib. III. epist. X. VI. epist. XXXIII. & passim. Pari post Ennodium discrimine in eius vocis vsurpatione vsus est Cassiodorus, qui cùm Bonifacium, Agapetum, & Ioannem Romanæ Sedis Pontifices Papas nominet; Eustorgium & Datium Mediolanenses, & alios aliarum ciuitatum præsules, non aliter quàm episcopos vocat. Neque omnes tamen hoc item exemplum secuti sunt, quin permulti diuersarum gentium, præsertim extra Italiam scriptores Papæ nomē reliquis item episcopis tribuerint, vsque ad tempora Gregorij VII. qui in Synodo Romanâ primus, vt à Baronio Cardinale obseruatum est, edixit, vt Papæ nomen vnius sit in orbe Christiano.

PAXIMATAS seu PAXIMATIA seu PAXAMIDIA. Ruffinus lib. II. num 4. Vidit de sportellâ, vbi panis, id est, paximatia reposita erant, surrexisse fumum magnum. Pelagius libello IV. num 25. Rapui vnum panem paximatem, & manducaui eum occultè. quod hic lib. IV. cap. XLVII. in Excerptis ex Cassiani Collat. II cap. XI. est: Vnum paximatem quotidie in sinu meo latenter abscondebam. Pelagius libello X. n 65. Ego biduo ieiuno, & duos paximates manduco. Palladius hist. Lausiaca cap. XXVIII. Imponit mensæ quatuor paxamidia sex vnciarum. Ruffinus lib. III. n. 31. Tantùm vnum paximatium & quinque oliuas in cibo capiebat Ioannes libello III. num 2. Apposuit verò & mensam, innuente ei illo maiore, & posuit super eam tres paximates. In Regulâ cœnobiali Patrum cap. X. quem Librum pœnitentiarum Columbani quidam esse putant: Si quis frater inobediens fuerit, duos dies vno paximate & aquâ. Si quis dicit, Non faciam, tres dies vno paximatio & aquâ. Si quis veniam non petit, aut dicit excusationem, duos dies vno paximatio & aquâ. Suidas: Δίπυρος ἄρτος, ὁ παρὰ Ῥωμαίοις λεγόμενος παξαμᾶς: Bis-coctus panis, qui apud Romanos dicitur paxamas. Idem: Παξαμᾶς ὁ δίπυρος ἄρτος· ἔστι δὲ ἡ λέξις Ῥωμαϊκή: Paxamas, panis bis-coctus: est autem vox Romana. Per Romanos hîc Lipsius de Militiâ Romanâ lib. V. dial. XI. intelligit Græculos illos Romanos in imperio Byzantino, qui sic dixère.

Nicolaus Rigaltius in Glossario suo Tactico mixobarbaro non improbabiliter existimat, à Paxamo expediario ita dictum, de quo Suidas: Παξαμὸς ἔγραψε ὀψαρτυτικὰ κατὰ στοιχεῖον. Γεωργικὰ ἐν βιβλίοις β': Paxamus scripsit de arte culinariâ, ordine alphabetico; & rusticorum libros duos.

Paximatiorum & alij varij meminère auctores. Leo Imp. in Tacticis cap. X. §. XIII. Ἀλλὰ καὶ δυνάμενον ἔχειν ὁ παξαμάδιον, ἢ πίστιν, ἢ ἄλλο τινὸς εἴδους ἐκστρατευτικοῦ εἴκοσι ἢ καὶ τριάκοντα λίτρας: Commeatus paxamadij aut pisti, aut alterius cuiusquam expeditæ rei habeas viginti aut triginta libras. Idem cap. XII. §. 123. Χρὴ οὖν καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ πολέμου ἕκαστον στρατιώτην ἐν ταῖς σέλλαις αὐτῶν ἐπιφέρεσθαι ὕδωρ εἰς τὰ λεγόμενα φλασκία, καὶ παξαμάδιν ἐν τῷ σελλοπουγγίῳ, καὶ ἀλεύρου μίαν ἢ δύο λίτρας: Ipso belli die vnusquisque miles gestet ad sellam suam secum aquam in phlascijs, & paxamadium in sellopungio, & farinæ vnam atque alteram libram. Idem cap. XIII. §. II. Ἕκαστος στρατιώτης ἐν τῷ καιρῷ πρὸς παράταξιν ἐχέτω ἐν τῷ σελλοπουγγίῳ αὐτοῦ μίαν ἢ καὶ δύο λίτρας ἄρτου, ἢ ἀλεύρου, ἢ πίστου ἑφθοῦ, ἢ παξαμάδια, ἢ κρέας: Quisque miles, quando ad dimicationem belli procedit, habeat in sellopungio suo vnam aut duas libras panis, aut farinæ, aut pisti cocti, aut paxamadij, aut carnis. Isidori Glossæ: Paximatium, panis subcineritius. Liutprandus in legatione. Soli mensulæ assident nudæ, paximatium sibi apponentes: Columbanus de Reg. monach. cap. V. Olera, legumina, farinæ aquis mixtæ cum paruo pane paximatio, ne venter oneretur, & mens suffocetur.

Frustra est Goldastus, qui in lege Alemannorum tit. XXII §. 1. panem, modia duo, corrigit, paximadia duo. Nimia hac crisis, etiam legibus vim inferens. Rursus frustrà est, dum paximadia vult dicta panes purpureos quòd ab igne rubeant. Ioannes Moschus Prati spirit. cap. VII de Macno sene: Neque vinum bibens, neque panem comedens, nisi purpureum. Talis, inquit, rubidus panis Plauto. Frustrà, inquam, est Goldastus, cùm vera lectio sit furfureum, vti habet prima editio. Nec singulare aliquid in Macno abstinentia exemplum notaretur, si paximadijs vesceretur. Plerorumque monachorum in Ægypto is cibus fuit. Sed furfureo pane vesci, hoc in Macno eximium. Rubidum quoque panem apud Plautum Casinâ Act. II. scen. V. Festus interpretatur parum coctum, quod non quadrat in paximatia, licet Isidorus lib. XX. Orig. cap. II. recoctum interpretetur. Plautus in Menæchmis Act. V. scen. V. ridiculè vsurpat panem puniceum & purpureum.

Paximates hi panes, dicti etiam panes sicci. Ruffinus lib. II. cap. VII. in Vitâ Apollonij: Erant autem eis pauci tantummodò & sicci panes. Palladius cap. LII. qui eum Apollonem vocat: Erant autem aliquot sicci panes, & quædam olera reposita. Ruffinus lib. III. n. 19. Nihil in eâ vidit, nisi paucos panes siccos in sportâ pendentes. Pelagius libell. X. n. 97. Et apposuit eis panem siccum, & aquam, & sal, dicēs: Ecce propter vos festiuitatem habemus hodie, & misit parum aceti in salibus istis. Ioannes libell. III n. 2. Dedit eis securim, & sportam plenam panibus siccis, & sal. Ita quidam libri: ibi siccis addunt. Hesychius: Δίπυροι ἄρτοι, οἱ ἐκ δευτέρου ὠπτημένοι: Dipyri panes, secundò cocti.

Nempe siccitas ex recoctione, vnde suprà δίπυρος ἄρτος dictus; quæ siccitas & recoctio ad diuturnitatem faciebant, quò respicitur in Vitâ S. Antonij cap. XI. Panes mensium sex, vt Thebæis mos est, secum recondens; nam crebrò per annum incorrupti durare solent. Vide suprà Buccellatum.

Et quia panes hi sicci erant (puto etiam duriores) comesturi eos aquâ macerabant & madefaciebant, quod in his Vitis sæpius dicitur infundere panes. *Palladius cap.* XXVIII. Et imponit mensæ quatuor paxamidia sex vnciarum: & ubi quidem vnum madefecit, erant enim sicci, illi autem tres. *Ruffinus lib.* II. *n.* 4. Et cùm aduenisset hora sexta, infundebat panem in aquâ, dicens: Dum hic panis infunditur, oportet me etiam horam nonam expectare. *Ibidem*: Cumque aduenisset hora sexta, infundebat panem in aquam, *quod in Pelagio libello* IV. *num.* 58. *dicitur:* Infudit panem, & sedit vt manducaret. *Item Ruffinus lib.* III. *num.* 19. Et misit aquam & sal, & misit buccellas (*paximatij videlicet, vel ipsum paximatium*) & comederunt pariter. *quod in Pelagio libello* XV. *num.* 66. *est:* Et infudit ei panes, & misit ei oleum & sal.

PECCATOR. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XIV. Obsecro, quicumque hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris. *Ita sæpè viri sancti ex humilitate litteris suis superscribere & subscribere soliti. Lisiardus, episcopus Suessionensis in Vitâ S. Arnulphi cap.* I. *Augusti* XV *dicit Arnulphus de se:* Huius peccatoris Arnulphi corpus terræ reddatur. *Desiderius Cadurcenæ ciuitatis episcopus ep. ad Grimoaldum palatij Rectorem*: Domino illustri Grimoaldo Maiori domus Desiderius peccator. *Idem ad Medoaldum Treuerica vrbis episcopum*: Domino semper suo Medoaldo Papæ Desiderius peccator. *Et ad Codulphum*: Domino illustri Codulpho Desiderius peccator. *Vide plura exempla apud Franciscum Bernardinum Ferrarium de Ecclesiasticarum epistolarum genere lib.* III. *cap.* I.

PEDVLIS. *Vita Christiani monachi in Prolegomenis pag.* lxvj. Inueni vnum pedulem, & in eo magnam massam denariorum. *Gregorius Turonensis in Vitis Patrum in Nicetio Lugdunensi episcopo:* Namque vbi deciso cucullo, aptatis pedulibus (*ita M S. pro* pedulis) pedes operuit, extemplò arreptus à dæmone ruit in pauimentum. *Interpres Iuuenalis Sat.* I. Pedules nouos in braccis, quos pedones dicunt. *Glossa Isidori*: Pedana, pedulis nouus, qui caligæ assuitur. *Glossa Benedicti*: Πεδύλια, τῶν ποδῶν σκεπάσματα, τινὲς δὲ ἀρβύλας ἑρμηνεύουσι. Pedulia, pedum integumenta, quidam artana interpretantur.

PITTACIVM. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* X. Proferens de honorandâ manu suâ ille sanctus pittacium. *&* c. LI. Neque vllo modo inueniatur à quolibet pittacium hoc aliquando. *quod eodem capite aliquoties repetitur. Alij scribunt* pyctacium. *Zacharias Papa Bonifacio ep.* CXLII. *inter Bonifacianas:* Continebant enim capitula in pyctacio ab eis porrecto. *vbi Serarius noster: Rectè verò tam* πιττάκιον *quàm* πτάκιον *scribitur, estque propriè pannus si... lutum, & per similitudinem, indiculum aliquod membranaceum, aut chartaceum. Sed illud à complicando ducitur, hoc verò arcanum apud Hispanos & Aquitanos, exiguâ cum inflexione vsitatum*, pedaco & pedas, *apud Gallos* vn piece.

Hadrianus Iunius in Nomenclaturâ existimat pittacium *detortum fortè à* petacio, *quo corij præsegmina exiliora denotant Dores.*

Moschopulus περὶ σχεδῶν: Πιττάκια λεγόμενα τὰ λεπτὰ ἀποτμήματα τῶν δερματίων, ἅς τινὲς πιττάκια λέγουσι. Pettycia Dorice dicuntur tenuia coriorum præsegmina, vnde nos pittacia dicimus.

Casaubonus ad Alexandrum Seuerum Lampridij, vult πιττάκιον *dictum* ἀπὸ τῆς πίττης. *Sūt enim, inquit, pice vel malthâ illita breues tabellæ, in quibus elogia scribebantur, & id genus alia, quæ paucis verbis possunt comprehendi.*

Abijt postea pittacium *seu* petrycium *in* petia, *quo posterius annum vtitur. Henricus Rebdorffensis in Annalibus anno* MCCCLXI. Item clauus cum aliquali petiâ ligni S. Crucis. Item petia brachij S. Annæ. Item petia chordæ, quâ Christus fuit ad columnam ligatus. *vtitur & Theodericus de Apoldiâ præfatione ante Vitam S. Dominici* V. *Aug.*

PLVMATIVM. *Pelagius libello* VII. *n.* 10. Et traxit vnum corpus sub caput suum tamquam plumatium de scirpo. *Glossa Græcolatina*: πουλβῖνον, πλουμίον: plumacium. *Anastasius in Sergio:* In quo interius plumatium ex holoserico superpositum, quod stauracis dicitur, inuenit. *Gotfridus Viterbiensis Chron. parte* IX.

Vltimus Assyriæ rex nomine Sardanapala
Fecerat ex plumâ plumatia clausus in aulâ.

Papias: Plumacium, puluinar à plumâ dicitur. *Glossarium Camberonense M S.* Puluinar, capitale plumarum.

POSCA. *Heraclides cap.* XXV. Oleta tantùm & poscam, & lenticulam per solum biennium gustans. *vbi Heruetus nomine Palladij interpres pro* poscam *posuit* ptisanam. *Etiam vetus Palladij interpres* ptisanas *habet. Nescio an in Græco fuerit* ὀξύκρατον *an* πτισάνην. *Post apud Heraclidem c.* XLII. Per reliquum æui sui tempus poscâ & sicco pane contenta viuebat. *vbi Heruetus in Palladio suo pro* poscâ *vertimus* oxycrato, *quod existimo in Græco etiam exemplari fuisse. Certè vetus Lexicon Græco-latinum habet,* Ὀξύκρατον, posca. *Plinius quoque libro* XXVII. *cap.* IV. *vertit:* Radix decoquitur in poscâ dolori dentium, *quod Dioscorides lib.* II. *capite* CXXIX. *de ononide, seu anonide est:* Ἀφεψηθεῖσα δὲ ἡ ῥίζα ἐν ὀξυκράτῳ καὶ διακλυζομένη τοὺς τῶν ὀδόντων πόνους. *Idem Plinius lib* XXII. *cap.* XXV. *poscæ meminit:* Ad iocineris dolores eam (*farinam hordei*) cum poscâ concoqui opus est, aut cum vino. *& nomen hoc aliquoties eodem capite repetit. Idem libro* XXX. *cap.* VII. Tormina sanat palumbus ferus, ex poscâ decoctus. *Suetonius Vitellio, cap.* XII. Cùm Puteolis poscam vendentem deprehendisset. *Spartianus in Hadriano*: Cibis etiam castrensibus in propatulo libenter vtens, hoc est, lardo, caseo, & poscâ, exemplo Scipionis Æmiliani, & Metelli, & auctoris sui Traiani. *Cornelius Celsus lib.* III. Dari potest interea, vel ex aquâ calidâ, vel ex poscâ. *Alexander Trallianus lib.* XI. Πάνυ χρὴ αὐτοῖς ... ἐπιτιθέναι ἢ ῥοδίνῳ ἢ ὀξυκράτῳ: Pridie benè excoctum impone rosato vel poscâ.

Confundunt plerique Grammatici & Lexicographi recentiores poscam *cum* lorâ *vel* zytho, *quos redarguit Brodæus lib.* IV. *Miscellan. cap.* XI. *In eadem opinione fuit etiam auctor Glossarij Camberonensis manuscripti, dum ait*: Pusca, vinum secundum. *vinum autem secundum seu secundarium nihil aliud est quam lora. Quid vinum secundum sit, explicat idem Glossarium*: Acini dicuntur proiectæ vuarum reliquiæ, & ideò corripit pe[...]am. quoniam non de nomine, sed de ver[...]tuatur hoc nomen, Hic acinus, huius acini. Acinum verò neutraliter dicitur, quâ lauantur vuæ post expressum vinum: acinum dictum, quasi aquidum, vocatur-

caturq; vinum secundum, & est potus seruorum.

Quid posca *seu* φύσκα *sit*, *explicat Phæmon Cynosophy cap.* VII. φύσκα δέ ἐστιν ὄξος, καὶ ὕδωρ θερμὸν, καὶ ὠὰ δύο: Est phusca seu posca, acetum & aqua calida, & oua duo. *Ita quidem ille poscam aptat pro remedio canis, qui incaluit. Aliàs* posca *simpliciter est potio ex aqua acetique mixturâ temperata, quæ militibus in vsu, quæ sæpè solius aceti nomine exprimitur: Plautus Rudente:* Sed hic rex eum aceto pransurus est & sale. *Spartianus in Pescennio:* Iussit vinum in expeditione neminem bibere, sed aceto vniuersos esse contentos. *Vulcatius in Auidio:* Præter laridum, & buccellatum, & acetum.

Alind opinor φύσκα *Moschopulo:* φύσκη, ἡ κοινῶς φύσκα: Physca, vulgariter phusca. *An intelligit quod Hesychio?* φύσκη, κοιλία, καὶ τὸ παχὺ ἔντερον: physca, ventriculus & crassius intestinum, *vel quod Coronæ pretiosæ*, φύσκα, vesica, κύστη?

POSTLIMINIVM. *Vita Malchi cap.* IV. Ego enim longo postliminio hereditarius possessor. *vox ea Hieronymo sæpiùs vsurpata. Idem epist.* XII. *ad Gaudentium:* Et post neces amicorum, luctumque perpetuum, infanti senex, longo postliminio scriberem. *Idem præfat. comment. in Ionam:* Igitur tanto pòst tempore, quasi quodam postliminio à Ionâ interpretandi initium sumens. *Idem in Prologo Iosue:* Et omissum iam diu opus quasi quodam postliminio repetere. *Occurrit frequẽter apud Iurisconsultos: vide Lexicon Brissonij. Cic. pro Cornelio Balbo:* Quid si ciui Romano licet esse Gaditanum, siue exilio, siue postliminio, siue reiectione huius ciuitatis. *Prudentius in Hamartigeniâ:*

Tunc postliminio redeuntem suscipit alto
Cana fides gremio.

Lactantius lib. IV. *cap.* XXII. Si quis ab inferis rediens postliminiò vitam recepisset.

PROASTIVM. Προάστειον, suburbanum, *seu* proutbium. *Vita Basilij cap.* II. Inuenit *(eum)* in proastio cum philosophis. *Ruffinus lib.* III. *n.* 19. Prope proastium qui vocatur in Septimo. *quod in eadem re apud Pelagium libello* XV. *n.* 66. suburbanum *dicitur. Paulus Diaconus de gest. Longob. lib.* VI. *ca.* LVIII. Rex Luitprandus in Olonnâ nihilo minus suo proastio, miro opere in honorem S. Anastasij martyris Christo domicilium statuit. *quo loco hallucinatus est Bonau. Vulcanius, qui quia* prohastio *in libro suo inuenit, existimauit dignitatis nomen esse, ab hastâ deriuatum, quasi qui hastam seu contum regium ferret: sed imposuit illi librariorum sequioris æui mos, qui pleraque aspirabant. Epistola Iustiniani Imp. ad Placidium:* Cum portubus, aquis, aquarúmve decursibus, filuis, proastijs. *Germanus in Sanctitis:* Κἂν προάστειον ἢ μοναστήριον.

PROTOCOMITES. Πρωτοκωμήτης, primus *seu* princeps pagi. *Palladius Lausiaca historia cap.* LXIV. *in Paphnutio:* Καὶ πάλιν φωνὴ γίνεται πρὸς αὐτὸν ὅτι λέγουσα· Ἔοικας τῷ τῆς πλησίον κώμης πρωτοκωμήτῃ. *quæ ita vertit Heruetus:* Et rursus vox diuina ad eum facta est: Es similis vicini pagi protocomiti. *Rectè Ruffinus lib.* II. *cap.* XVI. πρωτοκωμήτην *vertit* primarium viei. *Alius* protocomes, πρωτοκόμης, primus, *seu* princeps Comitum, *quæ dignitas erat comitiua in palatio, exercitu, prouinciis. Vide Iurisconsultorum Lexica.*

PSIATHVS, PSIATHIVS *vel* PSIATHIVM. *Sæpiùs occurrit in Vitis Patrum. Vita Pachomij cap.* XLIII. Ac ne otiosus essem, psiathos elegi cum fratribus texere. *cap.* XLVII. Venit ad fratres, qui psiathos operabantur. *cap.* LII. Semper autem psiathios operabantur. *Vita Abraham eremitæ cap.* III. Nec non & vnum psiathium, in quo cubitare solebat. *& cap.* XIV. Psiathium suum, super quod subsistebat, cœpit vehemens flamma comburere. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* XX. Quanti sunt modò, qui psiathum habentes subtus dimidium, & suprà dimidium, non possunt extendere pedes suos. *Vita Euphrosynæ cap.* XVI. In eadem cellâ demoratus est, in eodẽ psiathio dormiens in quo Euphrosyna. *Vita Mariæ neptis Abrahæ cap.* VIII. Quinquaginta annos conuersationis tuæ, super psiathium cubitaueras.

Frequens hæc vox in supellectile antiquorum monachorum. Psiathium *Græcis teges siue storea ex iunco aut papyro confecta. Eâ pro lecto & stragulo vtebantur monachi Ægyptij. Glossarium:* Teges, ψιάθιον. *Vide Cassian. lib.* IV. *Instit. capite* XIII. *& Collat.* I. *cap.* XXIII. *Hesychius:* Ψιάθια τὰ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ὑπὸ τὰς καθέδρας ὑποστρώμενα: Psiathia, quæ in iudiciorum loco cathedris insternuntur. *Idem:* Ψίαθος, ἡ χαμεύνη, καὶ τὸ φυτὸν, ἐξ οὗ πλέκεται ψίαθος: Psiathus, lectus humi stratus, & frutex, ex quo plectitur psiathus. *Vide eumdem in* Κάννας *&* Κάναθρα.

PTISANA. *Palladius Lausiacâ ex veteri interpretatione cap.* XV. Propter infirmitatem stomachi coctum cibum accipere compulsus est. Panem quidem iam non contigit; olera verò & ptisanas, ac legumen vsque ad duos annos accipiens, ita defunctus est. *Quo loco Heraclidis interpres c.* XXV. Cùm necesse esset corpori eius propter stomachi infirmitatem, vt coctum sumeret cibum, panem quidem attigit numquam, olera tantùm & poscam, & lenticulam per solum biennium gustans. *Palladius ex interpretatione Herueti cap.* LXXXVI. Cùm caro propter imbecillitatem corporis & stomachi, opus haberet vt aliquid sumeret quod per ignem transijsset, panem quidem tetegit, nequaquam autem sumpsit cocta olera, sed vel ptisanam, vel legumina duos annos. *qui locus si cum interpretione priorum conferatur, legendum videtur*, panem quidem tetigit nequaquam, sumpsit autem cocta olera, vel ptisanam, vel legumina duos annos. *Omnino nugatur hîc Goldastus scribens ad Regulam S. Columbani, legensque* pisanas *pro* ptisanas: Pisana, *inquit*, pulmentarium ex pisis confectum. *Carere poteramus hac crisi contra consensum omnium interpretum, qui in Græco vel* πτισάνην *inuenêre, & in Latino textu retinuêre, vel per* poscam *idem voluêre exprimere.*

PROCHIVM. *Vita Euphrosynæ cap.* VII. Ecce ptochia, hierocomia, xenodochia, monasteria. *Pleraque editiones pro* ptochia, *habent* iapetia, *nullo sensu*. Prochiorum *frequens apud veteres mentio. Canon* X. *Concilij Chalcedonensis, Oecumenici* IV: Ἢ τῶν ὑπ' αὐτὴν μαρτυρίων ἢ πτωχείων, ἢ ξενοδοχείων: Vel eorum quæ sub eâ sunt martyriorum, vel ptochiorum, vel xenodochiorum. *& can.* VIII. οἱ κληρικοὶ τῶν πτωχείων, καὶ μοναστηρίων, καὶ μαρτυρίων: Clerici ptochiorum, monasteriorum & martyriorum. *vox Græca etiam Latinis vsitata. Testamentum S. Remigij:* Sicut disposuero in ptochijs, cœnobijs, martyrijs, diaconijs, xenodochijs, omnibusque matriculis sub tuâ ditione degentibus. *Capitularia lib.* VII. *Tit.* II. Clerici qui præficiuntur in ptochijs, vel qui ordinantur in monasterijs, vel basilicis martyrum. *quæ desumpta sunt ex can.* VIII. *Concilij Chalcedonensis iam citato. Plura de* pto-

SS 2 chijs

chijs & pochotrophijs in Iuris Lexicis.

RACANA *seu* RACHANA. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* XXVI. cum storeis & rachanis. *vnde* rachanellæ *ca.* XX. Venumdabantur enim quatuor rachanellæ numismate vno. *Ennodius lib.* IX. *epistolâ* XVII. *ad Apodemiam:* Lænam & racanas, cuius vos volueritis coloris, rubei, aut fusci, mihi sub celeritate dirigite. *Iacobus Sirmondus noster ibi notat: Racanæ quod genus vestimenti fuerit, non liquet; ad calceamenta referenda videntur, vt & tzagæ & tzangæ. L.* III. *Cod. Theod. de habitu quo vti oporteat intra vrbem:* Intra vrbem Romam nemo vel tagis vel tzancis vtatur. *Ita ille. Dubito an hæ tagæ ad racanas spectent. Potiùs existimē racana detortum à Græco* ῥάκη, *quod vile vestimentū, vt etiam hîc, de racanâ intelligitur. Hesychius,* Ῥάκη, ἀποσχίσματα, καὶ ἀποσπάσματα, ἱμάτια: Presegmina, diuulsiones, vestes. *Idem:* Ῥάκος, διεῤῥωγὸς ἱμάτιον: lacerum vestimentum. *Idem:* Ῥάχη, ἀπορρήγματα καὶ ἀποσπάσματα: rupturæ & diuulsiones. *Hinc igitur nunc* racana *nunc* rachana *scribunt.*

Apud Nicetam Choniatem lib. II. *De rebus gestis Alexij Angeli* ῥακενδύτας, *cui Glossa MS. ascribit* μοναχός. *Sic apud eumdem libro De rebus post expugnatam vrbem gestis:* ῥακίοις ἐσπαργανωμένοι: pannis inuoluti. *& apud eumdem lib.* III. *De Isaaci Angeli imperio* ῥακενδύτης *exponitur à Glossatore* ῥασοφόρος, rasam ferens *de quâ vide in* SCHEMA.

RAPHANELÆVM. *Pelagius lib.* V. *De Vitis Patrum libello* IV. *n.* 59. Vasculum, in quo erat raphanelæum. *Editiones vulgatæ cum addito legunt:* raphanelæum, id est lini oleū. *Parisiensis editio, omisso verbo* raphanelæum *substituit,* oleum de semine lini expressum. *Raphanelæum quid sit, describit Plinius lib.* XIX. *cap.* V. *agens de raphano:* Ægypto mirè celebratur, propter olei fertilitatem, quod è semine eius faciunt. Hoc maximè cupiunt serere, si liceat: quoniam & quæstus plusquam ex frumento, & minus tributi est, nullumque copiosius oleum.

REGIA, *absolutè positum portam primariam significat. Vita Mariæ Ægyptiacæ cap.* V. Regia autem monasterij numquam aperiebatur. *Sic apud Ennodium epigrammate* XVII. *inscriptio est:* Super regiam triclinij in domo, *quæ Heliconem montem cum aquis suis præferebat. Gregorius Turonensis libro* IV. *cap* XIII Dum deambularent per ecclesiam ad regias ædis sacræ, quæ tunc reseratæ fuerant, appropinquant. *Anastasius Bibliothecarius in Honorio:* Inuestiuit regias in ingressu ecclesiæ maioris quæ appellantur medianæ, ex argento. *Item in Conone:* Qui missi fuerant de exercitu ad custodiendas regias basilicæ, clausas obseruabant.

REGVLA. *Regulam ab Angelo accepit Pachomius. Vita eius cap.* XII. Quàm regulam Tabennenses, hodieque custodiunt. *Quare labitur Ioannes Meursius in Glossario suo Græco-barbaro, dum verbo* Μοναχὸς *existimat S. Benedictum Regulam monachis primùm præscripsisse. vel ipse Benedictus Regulæ suæ ca.* LXXIII. *priorem S. Basilij Regulam agnoscit:* Collationes Patrum, & instituta, & vita eorum, sed & Regula S. Patris nostri Basilij, quid aliud sunt, nisi benè viuentium & obedientium monachorum instrumenta virtutum. *& iam antè Pachomius ab Angelo Regulam acceperat. Quare quod Hildegardis dicit de Benedicto primo Regularum auctore, intellige de Italiâ, quam ipse primus suâ Regula maximè illustrauit.*

RESCELLA. *Pelagius lib.* V. *De Vitis Patrum libello* X. *n.* 18. Dedit ei aurum, & numos, & rescellas, & omne quod in respōso suo habebat. *& n.* 76. Vestes meæ inæstimabili pretio dignæ erant, & pro his vtor has viles rescellas. *videntur* rescellæ *hîc capi pro vili vestimento. Sic apud eumdem Pelagium libello* XIII. *num.* 1. Vestiuit se rescellas suas, quas priùs habuerat. *Glossarium Camberonense MS.* Rescella, diminuitur à recula, recula autem à re. *Charisius Sosipater lib.* I. *Grammaticæ à res deducit* reculam, *vt à* spes specula. *Ita & Priscianus super* XII. *vers. Æn. in illud lib.* III. *Æneid.* Postquam res Asiæ. *Ibidem in Glossario Camberon.* Rescellæ, genus indumenti, id est, pelles. *Apuleius li.* IV. *Metam.* Quid paupertinas pannosasque resculas miserrimæ anus donas vicinis diuitibus. *ergo à res primùm rescula, inde rescella. Liceat hic coniecturam meam proponere de loco apud Apuleium lib.* III. *Metamorph. deposito:* Specta deniq; quàm paruis, quamque futilibus tanta res procuretur. Hercules anethi modicum cum foliis lauri immissum, rore fontano datur lauacrū, & poculum. *Beroaldus ait olim fuisse* Herculis, *& ipse reformat* Hercules, *vt sit asseueratio per Herculem, quale est illud* mehercules, mediusfidius. *Lipsius lib.* II. *ep. qq. ep.* XXII. *ait dormiuisse magnum interpretem (Beroaldum:) vetus lectio* Herculis. *legit:* tanta res procuretur herbulis. Anethi, *&c. Ita ille. Scio equidem multum herbarum vsum fuisse in re magicâ, vnde apud eumdem Apol.* I. radiculæ, herbæ, surculi. *& lib.* II. *Metam.* surculis & lapillis & id genus friuolis inhalatis. *E quibus videri quoque possit legendum* surculis *pro* herculis. *Malum tamen legere* reculis: 1. *Quia soliti olim scribere* hreculis, *vnde transpositione fecere* herculis. 2. Reculæ *sequētia omnia comprehendunt,* anethum, laurum, rorem fontanum; *non ita* herbulæ, *quæ in nullum istorum quadrant, si* anethum *de semine capias.* 3. Reculæ *hîc quod libro* II. *apud eumdē* friuola. 4. Reculas *vsurpat idem auctor lib.* IV. *Metamorph. iam citato.*

Dicebatur & Reicula. *Capitularium lib.* VII. *tit.* CXCII. Qui reiculam ecclesiæ petunt à regibus & horrendæ cupiditatis impulsu egentium substantiam rapiunt. *Chronicon S. Galli de gestis Caroli Magni:* Quòd reiculæ S. Galli non ex regalibus donariis, sed ex priuatorum traditiunculis collectæ.

An REICVLÆ *hæ Ecclesiarum sunt illa ipsa, quæ Græcis dicebantur* πτωχικά? *Balsamon ad Can. Apost.* LIX. Ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει μετὰ τὴν ἀναγκαίαν αὐτοῦ δαπάνην, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν κληρικῶν συνήθη οἰκονομίαν, τὰ περιττεύοντα ἐκ τῶν εἰσόδων τῆς ἐκκλησίας διαδιδόναι τοῖς πένησι. πτωχικὰ γὰρ καλοῦνται: Episcopus post necessarios sibi sumptus, & ecclesiæ ac clericorum consuetam dispensationem, superflua ex ecclesiasticis reditibus debet distribuere pauperibus. Nam πτωχικά, id est, pauperum bona vocantur. *Et in eumdem Canonem Zonaras:* Τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα ἡ γραφὴ πτωχικὰ ὀνομάζει, καὶ δεῖ ταῦτα διαδίδοσθαι τοῖς πτωχοῖς: Scriptura nominat ecclesiarum bona πτωχικά, quæ πτωχοῖς, id est, mendicis & inopibus distribui oportet.

RESTES PISCIVM. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* XIX. Mille restes siccatorum piscium, qui menomenæ dicuntur. *Sic Martialis lib.* XII. *ep.* XXXII.

Caluæque restes allioque, cepisque.

vbi restibus caluitiem tribuit, vt veteres & tritas ostendat, è quibus allia & cepa pendere solita.

SABV-

SABVLVM. *Vita Pauli primi eremitæ cap. x i.* Sabulum capiti ſuperiaciebat. *Vita Hilarionis cap. xxxiii.* Qui cùm tria crucis ligna pinxiſſet in ſabulo. *Gloſſarium Camberonenſe MS.* Sabulum, genus terræ leuiſſimum. *Plinius lib. xviii. c. xviii.* Quippe ſabulum ſubeſt, granumq; limo tantùm continetur. *Hieronymus in cap. xlvii. Ezech.* Ad tumulos ſabuli orientalis.

SABVLVM CAPITI SVPERIICERE. *Vita Pauli primi eremitæ cap. xi.* Sabulum capiti ſuperiaciebat. *Sollemne hoc apud plurimas gentes in luctu, maximè funebri. De Ægyptijs teſtis hic Vita.*

De Romanis Virgilius lib. x. Æn. de Latino Rege ob coniugis & vrbis fata:

——— it ſciſsâ veſte Latinus
Coniugis attonitus fatis, vrbiſque ruinâ,
Canitiē immundo perfuſam puluere turpans.

Et lib. x. de Mezentio propter Lauſum filium ab Æneâ occiſum:

Agnouit longè gemitum præſaga mali mens:
Canitiem immundo deformat puluere. ——

Idem in Ciri:

——— Clade exterrita triſti
Intonſos multo deturpat puluere crines.

Catullus in Argonauticis:

Canitiem terrâ atque infuſo puluere fœdans.

Silius Italicus lib. xii. de Campanis:

——— nunc fœdantes in puluere crinem
Canentem.

Ouidius lib. viii. Metamorph. fab. iv.

——— Oeneus
Puluere canitiem genitor, vultuſque ſeniles
Fœdat humi fuſus.

De Græcis teſtis Homerus Iliad. Σ. vbi Achilles auditâ morte Patrocli:

Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν,
Χεύατο κὰκ κεφαλῆς.
Ambabus autē manibus capiēs puluerē calidū,
Fudit ſuper caput.

Idem Iliad. Ω. de Priamo, qui puluere aſperſus filij Hectoris mortem deflet.

De Iudæorum more in hac eadem re notiora nimis ex Sacris litteris.

SANCTORVM CORPORA INCORRVPTA. *Vita Hilarionis cap. xxxviii.* Et toto corpore, quaſi adhuc viueret, integro. *Ioannes Moſchus Prati ſpiritualis cap. cxxi. de duobus monachis praſiti mortuis:* Inuenimus verò ambos integros, ſumentesque illos, ſepeliuimus in Raythu. *Multorum Sanctorum corpora Deus hac integritate honorauit.*

S. Vrſini *primi epiſcopi Bituricenſis, apud Gregorium Turonenſem De gloriâ Confeſſorū cap. lxxx.*

S. Eligij *apud Surium i. Decembris, auctore Audoeno Rothomagenſi epiſcopo.*

S. Sigeberti *regis Francorum, auctore Sigeberto monacho Gemblacenſi apud Sur. i. Febr. tomo vii.*

S. Wenceſlai *ducis Bohemiæ per Ioannem Dubrauium Olomucenſem epiſcopum xxviii. Septembr. apud Surium tomo vii.*

S. Staniſlai *epiſcopi & martyris, apud Surium xi. Aprilis.*

S. Huberti *epiſcopi Leodienſis, apud eumdem iii. Nouembris.*

S. Othmari *abbatis Sangallenſis, auctore VValafrido abbate Augienſi apud Surium xvi. Nouembr.*

S. Edmundi *epiſcopi Cantuarienſis, apud Surium xvi. Nouembris.*

S. Reynaldi *archiepiſcopi Rauennatis, auctore Hieronymo Rubeo xviii. Auguſti, apud Surium tomo vii.*

S. Soſij *diaconi, auctore Ioanne diacono v. Ianuarij apud eumdem eodem tomo xxiii. Septembris.*

S. Honorati *epiſcopi Arelatenſis auctore Hilario epiſc. Arelatenſi, apud eumdē tomo eodem xvi. Ian.*

S. Iudoci *auctore Florentio abbate, apud eumdem tomo eadem xiii. Decembris.*

S. Hermanni *ſeu* Ioſephi *canonici Steinfeldenſis, apud eumdem tomo eodem vii. Aprilis.*

S. Theodori *Studitæ, auctore Michaële Studitâ xi Nouembris.*

S. Edilbergæ *virginis, apud Bedam lib. iii. hiſt. Anglicanæ cap. viii. Iulij vii. in vii. tomo Surij.*

S. Ludmillæ *martyris, in Vitâ S. VVēceſlai ſuprà.*

Plura non congero. Similia exempla ſæpiſſime in Sanctorum Vitis occurrunt, vide quædam apud Ioannem Baptiſtam Signium in eius Reliquiario cap. xxi.

SANCTVARIVM. *Vita Euphraſiæ cap. i.* Multaſque oblationes in eccleſijs & ſanctuarijs offerebat. *& cap. v.* Quę etiam illic vacans in ſanctuarijs. *Neſcio an hic ſanctuaria vocet μανδρα, id eſt, monaſteria. Aliàs* ſanctuarium*, certus in templo locus. Vide* SECRETARIVM.

Aggenus comment. in Frontinum de limitibus agrorum: Profanum autem, quod dum ſanctum fuiſſet, poſteà in vſu hominum factum, hoc eſt extra fanum, extra ſanctuarium, profanum dictum eſt.

Dicta etiam ſanctuaria *vela quædam ſacra ſeu brandea. de quibus ita Baronius Notationibus ad Martyrologium Romanum ad diem xv. Ianuarij, poſtquam recitauit verba S. Germani & collegarum legatorum Apoſtolicorum ad Hormiſdam Papam:* Vnde ſi beatitudini veſtræ videtur, ſanctuaria beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, ſecundùm morem, ei elargiri præcipite; & ſi fieri poteſt, ad ſecundam cataractam ipſa ſanctuaria deponere veſtrum eſt deliberare. *Extant ad eoſdem legatos Hormiſda Papa de eadem reſcriptæ litteræ, alia itidem ad Iuſtinianum, ſignificantis ſe tantùm* ſanctuaria *mittere. Per* ſanctuarium *autem velum intelligere debemus, quod S. Gregorius in epiſtolâ ad Conſtantiam Reg. lib. iii. ep. xxx.* brandæum *appellat, ex quo ſanguis effluxit, cùm à S. Leone Papâ (vt ait) forcipibus incideretur. Alibi autem idem appellat velamen, quod admoueri ſolitum erat ſanctis martyrum corporibus, vt lib. iv. ep. xliv. ex Synodo Romanâ, & lib. xii. decret. iv.* Brandæum *item appellat velum illud Ioannes Diaconus in Vitâ S. Gregorij lib. ii. cap. xlii. cùm ingens eâ de re miraculum narrat. Hactenus Baronius.*

Erant & regum & principum ſanctuaria, *ſecreta videlicet & arcana tabularia. Plinius lib. xxiii. cap. viii.* In ſanctuarijs Mithridatis maximi regis deuicti Cn. Pompeius inuenit in peculiari commentario ipſius manu compoſitionem antidoti. *Siculus Flaccus in libro De conditionibus agrorum:* Quòd ſi quis contradicat, ſanctuarium Cæſaris reſpici ſolet; omnium enim agrorum & diuiſorum & adſignatorum formas, ſed & diuiſionem, & commentarios & principatus in ſanctuario habet. Qualeſcumque enim formæ fuerint, ſi ambigatur, de eorum fide ad ſanctuarium principis reuertendum erit.

SARTAGINES IGNITÆ. *Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap. ii.* Qui ignitas ſartagines antè ſuperaſſet. *Huius ſupplicij mentio ii. Ma-*

chab. cap. VII. quod ita exprimit Prudentius hymno περὶ στεφ. *hymno XIV.*

Videbat ipsos apparatus funerum
Præsens suorum, nec mouebatur parens,
Lætata, quoties aut oliuo stridula
Sartago frixum torruisset puberem.

Plura de his vide apud Antonium Gallonium lib. De sanctorum martyrum cruciatibus cap. VII.

SATYRI. *Hieronymus in Vita S. Pauli primi eremitæ cap. VII.* Quos vario delusa errore gentilitas Faunos, Satyrosque, & Incubos vocans colit. *De Satyris consule Lilium Gregorium Giraldum historiæ deorum Syntagmate XV. & Martinum Delrium nostrum parte III. Commentarij in Senecæ Oedipum, Natalem Comitem lib. V. Mytholog. cap. VIII. & Conimbricenses nostros in lib. II. Physic. cap. IX. quæst. V. art. 2.*

SCAPVLARE. *Vita Antonij cap. XXIII.* Lauit ependyten suum, id est scapulare. *ita plerique editi: sed scapulare interpretamentum prioris è margine in textum irrepsit.* Scapulare *propriè* ἐπωμίς.

SCHEMA. *Vita Euphrosynæ cap. VII.* Induitque eam tunicam schematis. *Vita Euphrasiæ siue Euphraxiæ cap. VIII.* Si nos diligis, esto nobiscum in nostro schemate. *Anastasius Persa Ian. XXII. in Menæis:* Καὶ γενόμενος ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σάββα τὸ ἱερὸν τῶν μοναχῶν σχῆμα λαμβάνει: Existens in monasterio S. Sabæ sacrum monachorum habitum sumit. *Sæpissimè occurrit apud scriptores asceticos.*

Sed quia duplex fuit schema monachicum, *vnum, quod dicebatur* τὸ μικρὸν σχῆμα, *siue* τοῦ μανδύου, paruum schema, *siue* schema mandyi; *alterum quod dicebatur* τὸ μέγα, *siue* τὸ ἀγγελικὸν, magnum *siue* angelicum schema. *Iuuat hîc ex Euchologio, quædam vtriusque generis attexere, omissis precibus, ritus tantùm attingendo, præmisso antè Ordine instituendi nouitium.*

Ἀκολουθία εἰς ἀρχάριον ῥασοφοροῦντα.

Ordo instituendi Nouitium rasam ferentem.

Quod in indice capitum ita concipitur paulo pleniùs: Ἀκολουθία γινομένη εἰς τὸ φορέσαι τινὰ ῥάσον μόνον καὶ καμηλαύχιον: Ordo, qui seruatur in ferente tantùm rasam & camelauchium. *Non rectè apud Meursium in Lexico Græco barbaro in* ῥάσα *ponitur negatio* μὴ *ante* καμηλαύχιον. *Igitur ita instituitur nouitius:*

1. Ὁ ἱερεὺς κουρεύει αὐτὸν σταυροειδῶς: Sacerdos nouitium in crucis formam tondet.

2. Ἐνδύει αὐτὸν χιτῶνα, καὶ καμηλαύχιον: Induit eum tunicâ & camelauchio.

Ex quibus patet, ῥάσον tunicam *fuisse. rudem & asperam, non mollem, indicat Nicetas in Manuele Comneno lib. VII.* Τὸ μοναδικὸν σχῆμα ᾔτησε, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες εὑρόντες τινὸς μοναχοῦ ῥάσα περιβάλλουσι μὲν αὐτὸν, καὶ ἀπεκδύουσι τὰ μαλακὰ καὶ ἀρχικὰ ἀμφία: Monachicum schema expetiit, & qui ei astabant, nescio vnde inuenientes cuiusdam monachi rasam, eâ eum induerunt, & exuerunt eum vestibus mollibus & imperialibus. *Ita quidem citat Ioannes Meursius in Glossario Græco-barbaro, pro quo vulgata editio habet:* Καὶ τὴν πνευματικωτέραν ἀμφιέσεως, ἐσθῆτος τὸ ἀπερίαπτον τριβωνίῳ μέλανι, ὃ περὶ τὸν βασιλέα οὐδεὶς οἶδεν ὑπουργήσαντες: Et spiritualem vestem nigro panno omnis ornatus expertem ministri nescio vbi nacti. *Sic quæ eodem libro sunt* ἐνδύματα *scilicet* μοναχικὰ, *Glossæ veteres M.SS. apponunt* ῥάσα. *& eiusdem Manuelis lib. IV. vbi* μέλαν ἄμφιον, *Glossa apponit* ῥάσα. *& apud eumdem Nicetam lib. II. De imperio Isaaci Angeli, vbi in textu est,* μέλαν ἄμφιον, *Glossa MS. ascribit* ῥάσα. *Sic apud eumdem lib. III. De eiusdem Isaaci Imperio,* ῥακενδύτης, *quod Glossa MS. explicat per* ῥασοφορῶν.

De camelauchio suprà satis diximus.

Rasæ *indumentum mysticè significabat* sanctificationis stolā. *Colligitur ex Oratione quæ est in Euchologio:* Ἔνδυσον αὐτὸν ἁγιασμοῦ στολὴν, σωφροσύνῃ περίζωσον τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, πάσης αὐτὸν ἐγκρατείας ἀνάδειξον ἀγωνιστήν: Indue ipsum sanctificationis stolam, temperantiâ circumcinge lumbos eius, omnis ipsum continentiæ ostende pugilem.

Ἀκολουθία τοῦ μικροῦ σχήματος, ἤτοι τοῦ μανδύου.

Ordo instituendi monachum parui schematis, seu mandyi.

1. Τίθησιν ὁ ἱερεὺς ἐπάνω αὐτοῦ τὸ σχηματολόγιον: Sacerdos ponit super eum schematologium.

2. *Deinde accepto in manu psalidio seu forcipe:* Κουρεύει αὐτὸν ὁ ἱερεὺς σταυροειδῶς: Tondet eum sacerdos in formam crucis.

Quæ crinium resectio irrationalium cupiditatum reiectionem significat, quod insinuatur in Oratione, quæ initio præmittitur: Ἵνα τῇ ἀφαιρέσει τῶν ἀναισθήτων τριχῶν, συναποβάληται καὶ τὰς ἀλόγους ἐνθυμήσεις τε καὶ πράξεις: Vt ademptione sensu carentium capillorum, etiam abiiciat irrationales cogitationes & opera.

3. Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα ἐνδύεται χιτῶνα ἀγαλλιάσεως: Frater noster N. induitur tunicâ exultationis.

4. Περιζώννυται τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ δυνάμει ἀληθείας, εἰς νέκρωσιν σώματος, καὶ ἀνακαίνισιν πνεύματος: Frater noster lumbos cingitur virtute veritatis in mortificationem corporis, & renouationem spiritus.

5 Καλύπτεται περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας: Frater noster operitur galeâ seu spe salutis.

6. Λαμβάνει τὸ πάλλιον τὸν ἀρραβῶνα τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, εἰς στολὴν ἀφθαρσίας καὶ σεμνότητος: Frater noster sumit pallium arrhabonem magni & angelici habitus in stolam incorruptionis & sanctimoniæ.

7. Ὑποδύεται τὰ σανδάλια εἰς ἑτοιμασίαν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης: Frater noster subinduitur calceamentis in præparationem Euangelij pacis.

Deinde concludunt: Ἔλαβε τὸν ἀρραβῶνα τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος: Frater noster sumpsit arrhabonem magni & angelici habitus.

8. Δίδοται τῷ ἀποκαρέντι κηρὸς, καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ σταυρὸς, καὶ γίνεται ὁ ἀσπασμός: Datur detonso cereus, & sanctum Euangelium, & crux, & fit amplexatio.

Ἀκολουθία τοῦ μεγάλου σχήματος.

Ordo magni & angelici habitus.

1. Ὁ ἱερεὺς κουρεύει αὐτὸν σταυροειδῶς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, *&c.* Sacerdos tondet eum in formam crucis, in nomine Patris, *&c.*

2. Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα, ἐνδύεται χιτῶνα δικαιοσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, *&c.* Frater noster N. induitur tunicâ iustitiæ & exultationis magni & angelici habitus.

3. Λαμβάνει τὸ πάλλιον τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, εἰς στολὴν ἀφθαρσίας καὶ σεμνότητος, *&c.* Sumit pallium magni & angelici habitus in stolam incorruptionis, & sanctimoniæ.

4. Ἐνδύεται τὸ κουκούλιον τῆς ἀκακίας, εἰς περικεφαλαίαν ἐλπίδος σωτηρίου: Induitur cucullam simplicitatis in galeam spei salutaris.

5. Λαμβάνει τὸν ἀνάλαβον ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀναλαμβάνων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων,

ὦμον, καὶ ἀκολουθῶν τῷ δεσπότῃ Χριστῷ: Accipit ſcapulare in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti attollens crucem ſuam in humeros, ſequens Dominum Chriſtum.

6. Περιζώννυ) τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ δυνάμει ἀληθείας: Fratris noſtri lumbi cinguntur virtute veritatis.

7. Ὑποδύε) τὰ σανδάλια εἰς ἑτοιμασίαν τ' Εὐαγγελίου τ' εἰρήνης: Subinduitur calceamentis in preparationem Euangelij pacis.

Concludit. εἴληφε τὸ μεγάλον καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα: Sumpſit magnum & angelicum habitum.

Quæ quaſi repetens recapitulatur, & explicans exprimit rurſus in Oratione:

Ἵνα ἐν ἁγιασμῷ πολιτευσάμενος ἄσπιλον διατηρήσῃ, ὃν τῇ δυνάμει σου ἐνεδύσατο σχῆμα.

Τῷ μὲν χιτῶνι τὴν δικαιοσύνην ἀμπεχόμενος.

Τῇ δὲ ζώνῃ τὴν νέκρωσιν τοῦ σώματος, καὶ τὴν σωφροσύνην ἐν ἑαυτῷ περιφέρων.

Τῷ δὲ ἀναλάβῳ, τῷ σταυρῷ τῇ πίστει καθωπλισμένος.

Τῷ δὲ πεῤῥοναρίῳ, στολὴν ἀφθαρσίας περιεζωσμένος.

Τοῖς δὲ σανδαλίοις, ἵνα ὁδηγῇ τῷ ὁδῷ τῆς εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας:

Vt in ſanctificatione vitam inſtituens, immaculatum conſeruet, quem in virtute tuâ induit, habitum.

Pro tunicâ quidem iuſtitiam amictus,

Et pro zonâ mortificationem corporis, & temperantiam in ſeipſo circumferens.

Et pro ſcapulari, cruce & fide adunatus:

Et pro pallio, ſtolâ incorruptionis munitus:

Calceamentis verò, vt procedat in viam pacis & ſalutis.

Sequuntur poſt eadem quæ in ordine parui ſchematis de cruce, cereo, amplexatione.

Dictus videtur Angelicus habitus, quòd eo induti memores eſſe deberent, viuere ſe debere angelicam vitam. Euchol. p. 102. Σῇ γὰρ πειθαρχῶν συνεργίᾳ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν ταύτην ὑπεισέρχομαι φιλάνθρωπε: Tuæ enim obediens cooperationi, angelicam viuendi rationem hanc accedo, amator hominum. *Ruffinus lib.* 11. *cap.* 11. *de Hor:* Hic multorum erat monaſteriorum pater, qui habitu ipſo honoris videbantur angelici. *De eodem Palladius cap.* IX. Habens monaſteria mille fratrum, habitu angelico præditus. *Ruffinus lib.* 11. *cap* IV. *de Beno:* Per omnia quaſi angelici ordinis vir.

Apud Dionyſium quoque Areopagitam cap. VI. *par.* II. *Eccl. hierar. vbi agitur de myſterio monaſticæ conſummationis, mentio* tonſuræ cum ſigno crucis Trinitatis inuocatione, mutationis veſtis, *&* amplexationis *ſeu* ſalutationis: Τῷ σταυροειδεῖ τύπῳ σφραγισάμενος αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, ἀποκείρει, τὴν τριαδικὴν τῆς θείας μακαριότητος ἐπιβοώμενος ὑπόστασιν, καὶ τὴν ἐσθῆτα πᾶσαν ἀπαμφιέσας, ἑτέραν ἀμφιέννυσι, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἱερῶν ἀνδρῶν, ὅσοι πάρεισιν, ἀσπασάμενος αὐτὸν κοινωνὸν ποιεῖ τῶν θεαρχικῶν μυστηρίων: Conſignans eum ſigno crucis ſacerdos, tondet, trinas diuinæ beatitudinis perſonas inclamans: exuitque veſte omni, aliam induit, & cum ſanctis alijs qui aſtant viris, ipſum ſalutans, diuinorum myſteriorum participem efficit. *Et myſterij explicationem ſubiungit:*

Ἡ δὲ τοῦ σταυροειδοῦς τύπου σφραγὶς, ὡς ἤδη παρ' ἡμῶν εἴρηται, δηλοῖ τὴν πασῶν ὁμοῦ τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων ἀνενεργησίαν: At verò crucis ſanctæ ſignaculum, vt iam dictum eſt, mortificationem omnium ſimul carnalium cupiditatum ſignat.

Ἡ δὲ τῆς τριχὸς ἀποκαρσις, δηλοῖ τὴν καθαρὰν καὶ ἀσχημάτιστον ζωὴν, ὡς οὐ πεπλασμένοις σχήμασι τὸ κατὰ νοῦν ἀειδὲς ἐπικοσμοῦσαν, ἀλλ' αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς ἐν οὐ ἀνθρωπικοῖς κάλλεσιν, ἀλλ' ἑνιαίοις καὶ μοναχικοῖς εἰς τὸ θεοειδέστατον ἀναγομένην: Porrò tonſura crinium vitam mundiſſimam indicat, & nullâ figurâ fucatam, & quæ nullis fictis coloribus inductis animi deformitatem exornet; ſed ipſa in ſeipſâ non humanis venuſtatibus, ſed ſingularibus & vnicis, ad Dei exactiſſimam ſimilitudinem properet.

Ἡ δὲ τῆς προτέρας ἐσθῆτος ἀποθεσις, καὶ ἡ ἑτέρας λῆψις, τὴν ἀπὸ μέσης ἱερᾶς ζωῆς ἐπὶ τὴν τελειοτέραν μετάταξιν ἐμφαίνει· καθάπερ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς θεογενεσίας ἡ τῆς ἐσθῆτος ἀμοιβὴ τὴν ἀπὸ καθαιρομένης ζωῆς εἰς θεωρητικὴν καὶ φωτιστικὴν ἕξιν ἀναγωγήν: Prioris autem veſtis poſitio, alteriuſque aſſumptio, migrationem illam à mediâ vitâ (ſacrâ licet) ad perfectiorem ſignificat: ſicut in diuinâ regeneratione, promotionem indicabat à purgatâ vitâ ad contemplantem illuminantemque habitum, illa veſtis candentis immutatio.

Εἰ δὲ καὶ νῦν ὁ ἱερεὺς τε καὶ πάντες ὅσοι πάρεισιν ἱεροὶ, τὸν τελεσθέντα ἀσπάζονται, τὴν ἱερὰν τῶν θεοειδῶν ἐννόει κοινωνίαν, ἀγαπητικῶς ἐν εὐφροσύνῃ θείᾳ συγχαιρόντων ἀλλήλοις: Quòd ſi modò quoque tam ſacerdos quàm circumſtantes reliqui viri ſancti ſic dicatum conſalutant, ſacram intellige Dei præſcientium ſpeciem ſocietatem, quâ ſibi inuicem cum lætitia & charitate gratulantur.

Veſtem eam, quâ induitur monachus, nigram fuiſſe notat Pachymeres, & ſignificationem eius ita explicat: Μοναχικὴ τάξις, ὅτι μοναχῶς καὶ ἑνοειδῶς, καὶ οὐ διχῶς, ἢ τριχῶς, ἢ πολλαχῶς πολιτεύεται. τοῦτο γὰρ δηλοῖ καὶ τὸ ἀμφίεσμα μέλαν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα χρώματα εἰς ἕτερα μεταποιοῦνται ῥᾳδίως, καὶ πάντα εἰς τὸ μέλαν. τὸ δὲ μέλαν οὐκ ἔτι μεταβάλλεται εἰς ἕτερον χρῶμα τό ποτε: Monachica ordinatio: vt ſolitariè & vnicè, non dupliciter vel tripliciter, vel multipliciter conuerſetur. Hoc enim ſignificat nigra quâ induitur veſtis. Alij enim colores faciè in alios tranſeunt & mutantur, & omnes quidem in nigrum mutari poſſunt: niger verò color nullo vnquam modo in alium tranſmutari poteſt.

Hæc nunc de duplici monachorum ſchemate ſufficiant.

SCHOLASTICVS. *Paſchaſius hic lib.* VII *cap.* XIX. *num.* 3. Hic Eulogius ſcholaſticus erat, ſæcularibus litteris eruditus. *Palladius hic lib.* VIII. *capite* XXVI. Hic Eulogius fuit diſciplinarum liberalium ſcholaſticus. *Palladij Lauſiaca ex veteri interpretatione in Appendice cap.* XVI. Hic Eulogius ſcholaſticus erat & eruditus vir. *Hieronymus, Catalogo illuſtr. eccl. ſcriptor. cap.* XCIX. *de Serapione Thmueos epiſcopo:* Serapion ob elegantiam ingenij, cognomen ſcholaſtici meruit. *Martyrologium Romanum* VI. *Februarij:* In cuius (*Dorotheæ*) confeſſione Theophilus quidam ſcholaſticus ad Chriſti fidē conuerſus. *Idem apud Bedam & Vſuardum.*

Eſt autem ſcholaſticus *poſteriori ſeculo* aduocatus. *vnde in Actis Dorotheæ Theophilus nunc* ſcholaſticus, *nunc* aduocatus *dicitur. Vita S. Sebaſtiani lib.* II. Dum à beato Tiburtio viro ſcholaſticiſſimo, & nobili & ſancto. *qui antè* aduocatus *dicitur*: Et qui futurus erat aduocatus ad agendas cauſſas mortalium. *Sardic. Conc. can.* 13. Si ſcholaſticus de foro epiſcopus fuerit poſtulatus. *Græcus interpres,* σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς. *& L.* 2. *Cod. Th. de concuſſ. aduocat.* Præter ſollemnes & canonicas penſitationes multa à prouincialibus Afris indigniſſimè poſtulantur ab officialibus & ſcholaſticis. Nec latet manſuetudinem noſtram, ſæpiſſimè ſcholaſti-

cos vltra modum acceptis honoratiis in defensione caussarum omnium & annonas & sumptus accipere consuesse.

Sic canone XCVII. *in codice canonum Africanorum:* Ἵνα δοθῶσιν ἄδειαν τοῦ καταστῆσαι ἐκδίκους σχολαστικούς: Vt dent facultatẽ defensores constituendi scholasticos. *vbi intelliguntur* aduocati. *Nam subditur* Οἵτινες αὐτὸ τοῦτο τὸ λειτούργημα τῆς ἐκδικίας, τὰ πράγματα, διάδειγμα ἔχουσι: Qui in actu sunt vel munere defensionis caussarum. *Quare non rectè Molanus ad Vsuardi Martyrologium* VI *Febr. existimauit in Actis Dorotheæ Theophilum dictum* scholasticum *per contemptum. Nam eo tempore* scholasticus *aquè atque* aduocatus *in bonam partem in vsu erat.*

Olim scholasticus *dictus declamator, quicumque se in caussis fictis exercebat. Plinius lib.* II. *ep.* III. Annum sexagesimum excessit, & adhuc scholasticus tantùm est, quo genere hominum nihil aut simplicius, aut sincerius, aut melius. Nos enim, qui in foro verisque litibus terimur, multum malitiæ, quamuis nolimus, addiscimus. *Sic cape Hieronymum ep.* XXVI. *ad Pammachium de obitu Paulinæ:* Meminisse te puto erroris mutui, quando omne Athenæum scholasticorum vocibus resonabat. *de quo suo studio ipse agit in epist. ad Galat. cap.* II. Aliquoties cùm adolescentulus Romæ controuersias declamarem, & ad vera certamina fictis in litibus exercerer.

Dictus etiam scholasticus *vir eloquens, eruditus, etsi nec caussas fictas ageret, vt declamator, nec veras vt aduocatus: talis dicitur Prudentius VValafrido Strabo de rebus Eccles. cap.* XXV. Quales composuerunt Ambrosius, Hilarius, & Beda Anglorum pater, & Prudentius scholasticus Hispaniarum. *Sigebertus in Chronico anno Christi* M. XLVIII. Franco scholasticus Leodiensium & scientiâ litterarum & morum probitate claret. *ita etiam vocatur ab Ægidio Aureæ vallis religioso libro de Gestis Pontif. Leodiens. cap.* I. *Sic Dionysius Exiguus abbas Romanus interpres Vitæ Pachomij in MSS. dicitur* scholasticus. *Sic credo Serapion suprà apud Hieronymum Catalogo illustr. eccl. Script. cap.* XCIX. scholasticus dictus: *sic fortè etiam Eulogius. de quo sup.*

SECRETVM *siue* SECRETARIVM. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* II. Dicit coram omnibus ad eos, qui erant in honorabili secreto *Intelligitur, opinor locus ecclesiæ, qui dicitur* secretarium. *de quo ita Baronius tomo* VI. *anno Christi* CCCCLI.

Quòd in Synodo Chalcedonensi habetur eam habitam ante cancellos sacri altaris, *Liberatus Diaconus in Breuiculo cap.* XIII. *eum locum vocat* secretarium. *vbi ait:* Adueniens Marcianus Imperator ad secretarium cum iudicibus & sacro senatu, allocutionis verba fecit in Concilio, *&c. cuius rei caussâ è loco mutuatus ipse nomen, singulas sessiones ibidem habitas* secretaria *nominauit. Moris namque fuit, vt in basilicarum secretariis Concilia episcoporũ celebrarentur. Habes de his inter alia plura exempla ecclesiæ Africanæ, vbi Concilia Carthaginensia in secretariis celebrata esse reperies: nec non Romanæ sub Martino, & aliarum ecclesiarum.*

Sed quisnam locus ante cancellos, *quem Liberatus nominat* secretarium? *non alium quidem putamus, quàm eum qui ab Euagrio lib.* II. *cap.* III. *describente ipsum S. Euphemiæ templum ita delineatur:* Ad cuius latus versus Aquilonem est alterum ædificium (*quod vocat tertiam templi partem, eamq; intimam*) quod spectat ad solis ortum, ipsumque ad formam testudinis, columnis valdè artificiosè fabricatis, *& paulò pòst.* Intra testudinẽ ad Orientem est sacrarium decorè cõstructum, in quo sanctissimę martyris reliquiæ in capsâ benè longâ repositæ, *&c. nominat Euagrius* sacrarium, *quod Liberatus* sanctuarium: *vtriusque namque vocis eamdem significationem esse, docet canon* XXI. *Concilij Laodicen. primæ editionis verbis istis:* Non oportet subdiaconos licentiam habere in secretarium seu sacrarium, quod Græci diaconium appellant, ingredi & contingere vasa Dominica. *& alio eiusdem Concilij canone* LVII. *primæ editionis:* Quòd non oporteat presbyteros ante processionem episcopi introire sacrarium, & sedere. *Græcè etiam inuenitur nuncupatum* ἱερατεῖον, *quod est* sacrarium, *siue* βῆμα, *quòd præ ceteris ecclesiæ locis emineat.*

Sed quomodo dici potest, ante cancellos fuisse secretarium, siue sacrarium? Meminisse debes (quod & in antiquis basilicis cernitur) inter ecclesiæ gremium & apsidem. vbi sedes episcopi locari solebat, esse sanctuarium collocatum, quod quidem altare erat primarium in medio situm, vndique circumcircà cancellis septum. Describitur eius forma graphicè sanè ab Eusebio lib. X. *cap.* IV. *verbis istis:* Sanctuario hoc modo absoluto & perfecto, cellisque quibusdam in altissimo loco ad præsidium ecclesię honorem collocatis, & subsellijs prætereà vndique ordine dispensatis, decorè eximieque exornato, altarique denique tamquam sancto sanctorum in medio sanctuarij sito: ista rursum, vt à plebe & multitudine eò non posset accedi, cancellis ex ligno fabricatis circumdedit. *Hæc ille.*

Ante igitur altaris cancellos apsidem respicientes apparet congregatum fuisse Concilium, totumque occupasse locum qui interiacet inter cancellos & apsidem, vbi erat thronus episcopalis: qui quidem in amplioribus basilicis haud mediocris latitudinis & longitudinis existebat, & quidem capax cumsuis numerosi consessus episcoporum. Intelligis puto & ex his, quàm procul absis, vt veritatis scopum attigerint, qui de secretariis aliter sunt opinati: fuisse quidem ea intra apsidem, Paulinus in epistolâ XII. *ad Seuerum haud obscurè significat; in iisdemque dispons sacra vasa ad ministerium, & sacros codices ad lectionem ostendit. Ad hæc etiam spectat quod S. Gregorius Papa lib.* II. *ep.* LIV. *iure expostulat aduersus Ioannem Rauennatem episcopum*, quòd tempore ieiunij gestaret pallium per plateas & vias, quando nec licet eo vti in secretario, *loco nimirum consueto, vbi in suo throno in apside collocato sedere soleret episcopus, & cum eo presbyteri, diaconi nequaquam. Nam hæc habet canon decimusquintus Concilij Arelatensis secundi:* In secretario diaconos inter presbyteros sedere non liceat. *Hactenus Baronius.*

Binius quoque ad tom. I. *Concil. pag.* 294. *hæc notat: Loca ecclesiæ apud apsidem posita, quæ hîc & à Paulino ep.* XII. secretaria *nominantur, eadem à Clem. lib.* II. *const. cap.* LXII. pastophoria, *id est, vt explicat Hier. in Ezech.* XLII. *duo thalami seu interiora cubicula, appellantur. Vbi dicit, in omnibus ecclesiis duo pastophoria exstrui consueuisse, eaque hinc inde apud apsidem posita fuisse asserit prædicto loco Paulinus. Quorum quis esset vsus, duo hæc disticha ab eodem desuper inscripta declarant: à dextrâ apsidis:*

Hic locus est veneranda penus, quâ conditur, & quâ
Promitur alma sacri pompa ministerij.

à sini-

à sinistrâ eiusdem:

Si quem sancta tenet meditandi in lege volūtas
Hîc poterit residens sacris intendere libris.

Hactenus Binius.

Erat secretarium *intra velum, & dictum etiam reperitur* diaconicum. *Nazianzenus Orat. xx. quæ est in laudem Basilij Magni, de Valente Basilium in sacrario conuemente:* ἐπεὶ εἴσω τοῦ παραπετάσματος ἐγένετο: cùm intra velum exstitisset. *vbi Nicetas* παραπέτασμα *interpretatur* διακονικόν. *Diaconicum autem significare sacrarium, patet ex canone xxi. Concilij Laodicensis, vbi in Græco est* διακονικόν, *interpres vetus habet* secretarium. *Canone* LVI. *Concilij Laodiceni, vbi in Græco vetatur ne presbyteri ante ingressum episcopi sedeant* ἐν τῷ βήματι, *vetus interpres habet* in sacrario. *Codex canonum African. Græcolat. in Hippon. Concilio an.* CCCXCIII. Ἐν ἱππῶνι Ῥηγίῳ εἰς τὸ σήκρητον τῆς ἐκκλησίας τῆς εἰρήνης: Hippone Regio, in secretario basilicæ pacis. *Concilium Carthaginense nomine tertium, ordine temporū inter ea quæ post Nicænum exstant, verè secundum:* in Secretario basilicæ restitutæ. *Vide dist.* XXIII. Non oportet. *& in Concil. Agath. cap.* CLXVI.

Aliquando accipitur secretarium *pro ipsâ sessione & conuentu, vnde inter epistolas Bonifacij Archiep. Moguntini* CXXXV. venturo secretario: *item* prætento secretario. *Ex ipso videlicet loco, conuentus nomen accepit.*

Apud Augustinum conc. II. *Psal.* XXXIV. secretaria mentis habes.

SEMINA VIRTVTVM *Vita S. Antonij cap* XV. Huius operis homini inserta natura est. *Sic plerique Patres virtutum semina homini innata esse & insita scribunt. Quæ quomodo dici possint insita, vide Bellarminum tom.* IV. *in contron. gener. de reparatione gratiæ contron.* I. *princ. lib.* V. *cap.* XII *arg.* VII.

SEPTIMANARII. *Vita Euphrasiæ seu Euphraxiæ cap.* XXII. Nisi collegero ligna, & septimanā meam compleuero non ascendam. *Sic in Regulâ S. Benedicti:* Egredi de septimanâ, *quod est septimanam complere, & septimanarij munus deponere. Benedictus Reg.* XXXV. Egressurus de septimanâ, sabbato munditias faciat. *Item:* Egredientes autem de septimanâ, dicant hunc versum: Benedictus es Domine. *Hildegardus in Explicat. Regul.* Egressura de septimanâ, sabbato munditias fecit, scopis sordes & puluerem, vbi necesse fuerit, extergendo. *Regino Chron. lib.* II. Accidit autem, vt, iuxta quod mos est, ad coquinæ officium hebdomadarius deputaretur. *Cassianus lib.* IV. *Institutionum cap.* XIX. Singulis hebdomadibus fratres ad hæc officia sibi reddenda succedūt. *Item:* Has autem septimanas vnusquisque suscipiens, vsque ad cœnam Dominici diei ministraturus obseruat. *De his septimanarijs seu hebdomadarijs agit idem Cassianus libro eodem cap.* XX. XXI. XXII. *& monet hanc per singulas septimanas culinæ inseruiendi consuetudinem viguisse in monasterijs Palæstinæ & Mesopotamiæ: aliam fuisse consuetudinem in monasterijs Ægypti, vbi certus quispiam toto vitæ suæ tempore culinæ deputabatur, quousque vires suppeterent. Hæc tamen quæ de Euphraxiâ habemus, suadent etiam alteram consuetudinē in quibusdam Ægypti monasterijs seruatam. Sic in Vitâ Pachomij c* XLVII. Transiens autem frater, qui constitutus erat ad obsequium eius qui septimanam faciebat. *& Hieronymus præfatione in Regulam S. Pachomij:* Habent per singula monasteria patres, & dispensatores, & hebdomadarios, ac ministros. *Etiam apud S. Benedictum Reg.* XXXVIII. *occurrit* septimanarius lector.

SEPTIMVM *Ruffinus lib.* III. *num.* 19. Habitabat autem paruâ cellâ foris ciuitatem, prope proastium, qui vocatur in Septimo. *Variæ vrbis & suburbiorum regiones erant, maximè Constantinopoli, & Alexandriæ, quæ certo numero distinguebantur. Sic in Menæis Græcorum* XXIII. *Aprilis, martyrium, seu templum S. Georgij Tropæophori esse dicitur* ἐν τῷ Δευτέρῳ: in secundo. *In ijsdem* XVIII. *Sept. celebratur festum martyrum Charalampis, Pantaleonis, & sociorum* ἐν τῷ μαρτυρίῳ αὐτῶν τῷ ὄντι ἐν τῷ Δευτέρῳ: in ecclesiâ, quæ est in secundo. *Codex Can. African. Græcolat. in Conc. Carthag. anno* CCCCIV. Ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς βασιλικῆς τοῦ δευτέρου: Carthagine in basilicâ regionis secundæ. *Item in Concil. Carthag. anno* CCCCVII. Ἐν Καρχηδόνι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δευτέρου κλίματος: Carthagine in basilicâ regionis secundæ. *Sozomen. l* VII. *c* XXIIII. Λέγεται δὲ τότε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκδημῶν πρὸς τῷ Ἑβδόμῳ μιλίῳ γενόμενος, προσεύξασθαι τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐνθάδε ἐκκλησίᾳ, ἣν ᾠκοδόμησε πρὸ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἱδρύματι: Fertur autē, quòd cùm egressus Constantinopoli ad septimum miliare peruenisset, Deo preces nuncupauit in ecclesiâ illâ, quam in honorem Ioannis Baptistæ construxerat. *Ita vertit Christophorsonus, qui pro deprauato illo vocabulo legit μιλίῳ, vti & Curterius: Scaliger, μιλίῳ. Ego existimo fuisse κλίματι vel κλ. abbreuiatè. Nec enim ecclesia illa S. Ioannis Baptistæ distat septimo miliari à Constantinopoli, sed est in septimo climate, seu regione vrbis vel suburbiorum. Vide Petrum Gillium Topographia Constantinopolitana lib.* IV *cap.* IV. *Vel certè* Septimum miliarium *capiendum non de millibus passuum, sed de palatio, quod in* Septimo *erat, &* Septimum *quoque dicebatur. Vide Iacobum Cuiacium lib.* XX. *Obseruat. cap.* III. *fortè plura fuêre* miliaria *seu columnæ insigniores Constantinopoli, & hoc ordine septimum erat.*

SEVERIANITÆ *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* XXX. Et cum Seuerianitis, ac ceteris circa regionem existentibus immundis hæreticis. *Intelligit, opinor, Acephalos hæreticos, qui paulò ante tempora Ioannis Eleemosynarij orti anno Christi* DXIII. *auctore Seuero Antiocheno episcopo. De quo Euagrius hist. Eccl. lib.* III. *cap.* XXXI. *&* XXXIV. *Vixit Seuerus hic temporibus Anastasij Imp. & Hormisdæ Pont. Niceph lib.* XVI. *cap.* XXXI. *& lib.* XVIII. *c.* II. *&* VII. *&* IX. *& lib.* XVIII. *cap.* XXIII. *Vix differunt ab* Eutychianis. *Vide Niceph. lib.* VIII. *c.* XLV. *& Ioannem Maxentium contra Acephalos. Iidem à nonnullis dicuntur* Monophysitæ, *quòd vnam naturam in Christo defenderent cum Eutyche, quorum meminit D. Gregorius lib* X. *epist.* LV. *& lib.* II. *epist.* XXXVI. *dicit Acephalos à Vigilio Papâ fuisse damnatos.*

Alij sunt Seueriani *à Seuero Encratitarum assectâ, qui orti circa annum* CLXX. *de quibus Euseb. lib.* IV. *cap.* XXIX. *& Epiphanius hæres.* XLV. *& Augustinus hæresi* XXIV.

SIGNVM PERCVTERE. *Pelagius libello* XVII. *num.* 20. *Sic apud Ioannem libell.* III. *num.* 2. percutiens. *De consideratione dist.* II. *cap.* L. *ex Concilio Cabilonensi:* Solent plures, qui se ieiunare putant, in quadragesimâ, mox vt signum audierint ad horam nonam, comedere. *Gregorius Turonensis in Vitis Patrum à se conscriptis, in Gregorio Lingonensi episco-*

episcopo: Commotoque signo sanctus Dei, sicut reliqui, nouus ad officium Dominicum consurgebat. *Idem in Nicetio episcopo Lugdunensi:* Quod presbyter audiens gauisus, iussit signum ad vigilias commoueri. *Idem lib.* II. *hist. Franc. cap.* XXIII. Signum ad matutinas. *Einhardus de Translatione S. Marcellini & Petri lib.* III. *cap.* XV. Turricula, quæ signa basilicæ continebat, ab eis conspici potuisset. *Capitularia lib* VI. *Tit.* CLXVIII. Vt sacerdotes signa tangant horis canonicis. *In Ordine Dunstani Dorobernensis Archiep.* Benedictio ad signum ecclesiæ, id est, tintinnum. *Leo Marsicanus lib.* III. *cap.* XLII. Signum quo fratrum obitus significari solet, insonuit. *Vide Alcuinum de diuinis officijs cap. Quid significent vestimenta, Amalarium Fortunatum lib.* I. *de Ecclesiast. off. cap.* I. *VValafr. Strabo de reb. Eccl. cap.* V. *A* signo *Gallis* Seins *& inde* Toc-sein.

Quæ signa *olim* lignea *erant. Liber miraculorum Anastasij martyris, qui recitatur in* VII. *Synodo, Act.* IV. Lignaque sacra pulsantes inuicē obuiàm facti sunt. *Vide Baronium to.* I. *anno Christi* LVIII. *de duplici signo, quo olim fideles ad ecclesiam conuocabantur, agētem.* Lignea *ferè monasteriorum erant.*

SINGVLARIS FERVS. *Vita Pachomij cap.* XV. *ex Psalmo* LXXVIII. Exterminauit eam aper de siluâ, & singularis ferus depastus est eam. Singularis *hic substantiuè accipitur vt Græcè* μονιός. *Suidas:* Μονιὸς, ἄγριος ὗς νεμόμενος: Monius, siluester porcus pascens. *Hesychius:* Ὗς ἄγριος ὁ μὴ τοῖς ἄλλοις συναγελαζόμενος: Porcus siluester cum alijs non congregratus. *Sic in fabulis Æsopi,* μονιὸς ἄγριος. *Cyrillus in expositione Oseæ prophetæ* μονιὸν *dicit significare* ὄνον, *vt annotat Hesychius; fortè ille, qui* ὄναγρος, *id est,* asinus siluester.

SIPPVLÆ. *vide infrà* ZIPPVLÆ. *Nescio an huc faciat quod est in Glossis Latino-græcis:* Sappula, λάμβα. *Iterùm:* Sappulo, λάμβα. *Nisi hoc sit à* sapâ, *id est, vino defruto.*

STABVLVM. *Vita neptis Abrahæ cap.* III. Atque in stabulo se quodam, mutato pristino habitu, collocauit. *& c.* VI. Diuertit in stabulum. *Est hic* stabulum *diuersorium. Ita* stabulum *frequenter tam à profanis quā sacris auctoribus vsurpatur. Plin. l.* VI. *ep.* XIX. Vrbē Italiamq; nō pro patriâ, sed pro hospitio aut stabulo. *Spartian. Seuero:* Dormienti etiā in stabulo serpens caput cinxit. *Item apud ICtos vt L.* I. *in fin. D. furti aduers. naut. & L.* IV. *D. in quibus caus. pign. & L.* CXCVIII. *D. de verbor. signific. vnde* stabulum *Theophilus vertit* πανδοχεῖον *in § penult. Instit. de obligat. ex quasi delict. Cyprianus epistolâ* LXVII. Aut si in viâ stabulum aliquod obsideri, & teneri à latronibus cœperit, vt quisquis ingressus fuerit, insidiantium illic infestatione capiatur; nónne commeantes, hac opinione compertâ, stabula alia in itinere appetunt tutiora, vbi sint fida hospitia, & receptacula commeantibus tuta? *Tertullianus Apolog. cap.* XLII. Itaque non sine foro, non sine macello, non sine balneis, tabernis, officinis, stabulis, nundinis vestris, ceterisq; commerciis cohabitamus in hoc sæculo. *Hinc* stabularius, *qui diuersorio præest. Vita neptis Abrahæ capite* VI. Subridens ait ad stabularium. *Seneca li.* I. *De benef. cap.* XIII. Nemo se stabularij aut cauponis hospitem iudicat. *Tertullianus Apolog. cap.* XXXIX. Salijs cœnaturis creditor erit necessarius. Herculanarum decimarum & pollunctorum sumptus stabularij suppeditabunt. *vbi tamen alia lectio habet,* tabularij supputabunt. *Apuleius Milesiâ* II. Sumo sarcinulam & pretio mansionis stabulario persoluto capessimus viam.

STICHARION. *quod nunc Græcè* στιχάριον, *nunc* στοιχάριον, *nunc* στιχάριον *scribitur, quæ postrema verior videtur lectio. Palladius Lausiacâ cap.* CXXXVI. Accepto suo stichario & cereo. *vbi pro* cereo *legendum* birro *monui in Notationibus: Græcè apud Metaphrastem in Vitâ Athanasij est:* τὸ στιχάριον καὶ τὸ βίῤῥιν. *Et Heraclidis interpres cap.* LI. *habet:* Tunicâ ille tantum suâ birroque vestitus. *Liturgia Chrysostomi,* καὶ λαμβάνει στιχάριον, & accipit tunicam. *Glossarium,* στιχάριον, tunica, *intelligitur* alba *seu* linea tunica. *Nam quod Athanasius Apologiâ* II. *habet:* Καὶ πλάττονται πρώτην κατηγορίαν περὶ στιχαρίων λινῶν ὡς ἐμοῦ κανόνα τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιβάλλοντος. *vbi Petrus Nannius vertit:* Tale crimen de ordinariis linteis ementiuntur, quasi ego canonem istiusmodi tributi Ægyptiis inducerem. *Non percepit vim vocis* στιχαρίων *hoc loco interpres: rectissimè Fronto noster Notis ad Liturgiam Chrysostomi vertendum monet:* Et crimen ementiuntur de tunicis lineis, *&c. Sic enim restituendam eam interpretationem constat ex Sozomeno, qui referens eamdem historiam sic ait lib.* II. *cap.* XXI. πρώτην ὑπομεῖναι γραφὴν ὡς χιτωνίων λινῶν φόρον ἐπιθεὶς Αἰγυπτίοις: Primum in crimen vocatur, quòd tributum linearum tunicarum Ægyptiis imposuerat. *In Testamento S. Gregorij Nazianzeni:* Δοθῆναι βούλομαι στιχάριον α΄, πάλλια β΄: Dari volo tunicam vnam, pallia duo. *Monet idem Fronto male à Iunio versum in Curopalatâ de Offic. aulæ Constantinop.* τὸ συνήθες αὐτῷ στιχάριον, consuetum suum manipulum: *vertendum erat*, consuetam suam tunicam.

SVRISCVLA. *Pelagius libello* IV. *nu.* 67. Lauabat surisculam, & implebat eam aquâ. *Idem libello* VIII. *num.* 4. Propter cauma tulerunt surisculam, & dederūt ei vt biberet. *Idem libello* VII. *n.* 33. Vnâ autem die implens sibi surisculam aquę. *Idem libello* XVI. *num.* 3. Surisculа tua, abba, veneno est plena. *Idem libello* XVIII. *nu.* 7. Puerulus stetit ante eum habens panem & surisculam aquæ. *Quid sit & vnde* suriscula *dicatur, non planè expedio. Excerpta ex vet. Glossar. Græcolat. vbi de vasis fictilibus:* Pultorium, σuρίσκος. *Vulcanius legit:* Pultarium, σuρίσκος. *Sed quis eo significatu* σuρίσκος *vsurpauit? Inuenio in Hesychio:* Συρίσκος, ἀγγεῖόν τι πλεκτὸν, εἰς ὃ σῦκα ἐμβάλλουσι· τινὲς δὲ ὑρίσκοι. Syriscus *seu* suriscus vas è vimine vel aliâ materiâ plexum, in quo ficus reponi soliti, quód quidam ὑρίσκον vocant. *Apud eumdem Hesychium:* Ὑρίδα, σπυρίδιον, σπυρίς. *Item* ὑρισσός, φορμός: Hyrida, sportula, sporta. Hyrissus, sporta. *Sed hæc plexa & viminea aquam continere non possunt. volunt autem* σύρισκος *vel* σύρισκος *dictum quasi* σύκων ἄρριχος. *Quare cùm Hesychio* ὑδρίσκη *sit* ὑδρία, *videndum an hinc* suriscula *pro* sudriscula *proueniat* δ *abiecto. Certè* υ *in* su *sæpè vertitur, vt* ὗς, sus, *& multa talia: nisi* suriscula *sit à* σύρω, *id est,* traho, *quòd eâ aquam extrahebant è puteis. Sic Isaiæ* XX. ὄστρακον, *in quo* ἀπαντλεῖ ὕδωρ, ostracum, quo aqua hauritur. *vide Notas in* LXX. *Interpretes ad cap.* IV. *Oseæ ex editione Romanâ.*

TARICHA. *Vita Antonij cap.* XXXV. Asserebant cuncti, piscium salsorum & tarichorum in naui positorum hunc esse putorem. *Ea vera lectio, non* caricarum *vel* carixarum, *vt hactenus editum. Erant* τάριχα salsamenta, *vnde* ταριχοπῶλαι, salsamentarij, *&* ταριχοπωλεῖα salsamentariorum officinæ. *Vide scholiastem ad Aristophanis Equites.*

TAV-

TAVREA. *id est, scutica, flagellum. Palladius Lausiaca cap.* VIII. Adfuit dæmon quadam nocte tauream tenens sicut carnifex; *ubi Hernetus nouitius Palladij interpres cap.* XVIII. *vertit:* Taurina pelle edens strepitum. *Melius Heraclidis interpres:* Sonumque flagris facere videbatur. *Hesychius*, μαράγνα τῇ ταυρέᾳ. *item* μαράγνα, μάστιξ, ῥάβδος, ταυρέα. *Athanas. ep. ad solit. vitam agentes de Arianis Eutychium subdiaconum Alexandria infestantibus p.* 658. Καὶ τοῦτον πρῶτον εἰς τὰ νῶτα ταυρέαις ἕως θανάτου μαστιγῶσαι: Quem primùm scuticis vsque ad mortem curarunt verberari. *Quia verò taurea ex corio bubulo fiebant, somniantibus præsertim seruis se carnis bubulis vesci, flagra sis imminere consectas seu somniat potius Artemidorus libro* 5. *cap.* LXXIS. [illegible] Seruis verò tormentum (designat) propter lorum & flagrum taurinum. *Euseb. in Chron. Olymp.* LV. Tarquinius Superbus excogitauit vincula, taureas, fustes, latomias, carceres, exilia, metalla, compedes, catenas. *quæ desumpta videntur ab Hieronymo Eutropij historiá. Tertullianus ad martyres cap.* V. Alij inter venatorū taureas scapulis patientissimis inambulauerunt. *Vita Pontij martyris* XIV. *Maij:* Statim egressi sunt duo venatores cum taureis & neruicis secūdùm consuetudinē. *Iuuenal. Sat.* VI.

Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuò flexi crimen facinusque capilli.

Glossæ veteres: Taureæ, plagæ, nerui. *Glossarium Camberonense MS.* Taureæ, quoddam genus tormenti. *Glossarium Cleromarescanum MS.* Taureæ, plagæ, nerui, genitalis tauri.

Et quia ex taurino corio varia fiebant, ideò nunc scutum, nūc galeam, nunc alia quoque ea vox signat.

TEMPLVM. *In aliquot Patrum Vitis mentio fit quarumdam partium templorū, vt* sacrarij, tribunalis. *Vide dicta supra in* BEMA *seu* BHMA. *Ne quid ad ea loca intelligenda desideretur, consule quæ de Græcorum Templis notauit Gentianus Heruetus ad Liturgias, qui Templū Græcorum in tres partes diuidit. Suprà in* BEMA *in quinque partes diuisum habes ex aliorum sententiá. Sed res in idem recidit.*

TENATTES. *Vita Hilarionis cap.* III. Et pelliceum habens ependytem, *quo loco Ioannes Andreas epistolarum D. Hieronymi vetus editor, post* ependytem *addit*, & cracielltem, *cuius loco tres MSS. apud Adonem in Martyrologio* XXI. *Octobris habent*, & tenattem. *Neutrum in textum recepi, veritus ne interpretamēta sint vocis* ependytes. *Sed ipsa interpretamenta voce primariá sunt obscuriora. Supra de* cracielle *inquisiuimus, nūc videamus, quid* tenattes. *In primis videtur non esse distinctum aliquid ab* ependyte, *sed potius eius interpretationem. an legendum* & nactem, *vt te irrepserit ex fine* ependyten. νάκος *&* νάκη *Hesychio*, pellis *&* pili. *Sunt qui* tenattem *dicunt ortum ex Græco* τὴν νάκην, *quasi* tenacem. *Ita Lanselius noster. Sed cùm Hieronymus Latinè scripserit, nec ex Græco verteris, alia quærenda ratio.*

Suspicor tenattem *pro* renattē *in plerosque libros irrepsisse. Renattis autem deprauatum & detortum à* renone. *Suspicionis meæ fundus est MS. S. Floriani vetustissimus, in quo hic locus ita conceptus:* Et pelliceum habens ependyten (renatum hoc est pallium.) *Explicat videlicet* pelliceum ependytem *per* pallium renatum *seu* renonatum *à* renonibus, *qui ipsi quoque pellicei.*

THEBAIDA. *Ita sæpè nominandi casu occurrit in his libris pro* Thebais. *Hieronymus in Vitá Pauli primi eremitæ cap.* I. Multas apud Ægyptum & Thebaidam ecclesias tempestas sæua populata est. *Eá formá dicitur* Persida, *pro* Persis *in Vitá S. Sebastiani*, Ptolemaida *pro* Ptolemais *Marciano Capella lib.* VI. *cap. De certio sinu. sic eidem* Chalcida *pro* Chalcis. *sic suprà habuimus* absida *pro* absis.

Porrò duplex erat Thebaida. *vna dicebatur* inferior, *altera* superior. *Hieron. in Vitá S. Pauli primi eremitæ ca.* IV. Quo talia gerebātur apud inferiorē Thebaidam. *Vita Pachomij cap.* XXVII. Qui cū sollemniter superioris Thebaidæ circuiret ecclesias.

THOLVS. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* XXVI. Illic enim eis fecerat quasi tholos quosdam prolixos. *Palladius cap.* VIII. Et sibi fecit duos cellarum tholos. *& cap.* XLVI. Et in cacumine montis factis sibi tribus tholis, ingressus, seipsum inædificauit. Atque erat quidem vnus tholus ad vsus carnis, vnus autem vbi operabatur, alius verò vbi orabat. *Intelligit hic per* tholos *integrum ædificium, non partem aliquam. Etymologicum magnum:* Θόλος περιφερὴς οἶκος [illegible] ἀπὸ τοῦ θέειν. Θόλος τόπος τις ἐν τοῖς ἀρχείοις [illegible] : Tholos domus est rotunda, dicta ἀπὸ τοῦ θέειν, à circumcurrendo. Item locus quidam in tabulariis seu archiuis dicebatur, à fabricæ ratione. Lateribus enim constructus videbatur, & fastigium habebat rotundum, erat autem ex structurá, non è ligno, vt cetera ædificia. Dicitur femininè hæc tholus. *Vide & Phauorinum in Lexico.*

TVMVLVM COMPONERE. *Vita Pauli, cap.* XIII. Tumulum ex more composuit. *dixi ibi ex Hieronymo, clericorum id munus fuisse, sed non quorumuis, sed eorum, qui* copiatæ *seu* laboratores *dicti (nè-ro, latè capiendo nomen clerici. Certè Patres quidam* copiatas *inter clericos recensent. Apud Ignatium epist. ad Antiochenos:* [illegible]: Saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laboratores, exorcistas, confessores. *Epiphanius in fine Panarij:* [illegible]: Deinde laboratores, qui corpora eorum, qui obdormierunt, obuoluunt ac operiunt, & ostiarij. *Cod. Theodos. lib.* XVI. *tit.* II. L. XV. Clerici verò, vel hi quos copiatas recens vsus instituit nūcupari, ita à sordidis muneribus debēt immunes atq; à conlatione præstari, si exiguis admodum mercimonijs tenuem sibi victum vestitumq; conquirent. *Quomodo copiatæ inter clericos numerati, vide Bellarminum. tomo* I. *controu.* II. *gener. lib.* I. *de Cler. cap.* XI.

Existimo tumulos olim ex more compositos, id est, exaggeratos, vt in oculos incurrerent, & mortales mortalitatis monerent. vnde et monumenta à monendo dicta. Hinc Sidonius, ne quis temerè violaret Apollinaris sepulcrum, quod olim exaggeratum nunc temporis longinquitate subsiderat, monet viatorem lib. III. *ep.* XII. *ne* Tellurem tereres inaggeratam. *Quàm vtile sit monumenta inspicere, vide Chrysost. homil. de fide & lege.*

TYPVS TERTIANVS. *Ruffinus lib.* II. *cap.* C. Tertiana typo grauissimè vexabatur. *vbi pro* typo *frustrà* pyreto *substituit Melchior Goldastus tomo* I. *parte* II. *Rerum Alemannicarum Notis in Hepidannum de Vitá S. VViborada lib.* I. *cap.* XXVII. *vbi etiam temerè supponit* pyretico *pro* frigoretico.

retico. *Et typus & frigus de febri dicitur.*

De typo vide dicta ad textum citatum Ruffini. Glossarium Camberonense MS. Typhi dicuntur frigidæ febres. Sunt autem accessionum & recessionum reuolutiones statutis temporum interuallis. *Sed typi legendum. nam alia est febris* typhodes *τυφώδης, quæ est symptomatica ex ardentium genere, nata e iecinoris erysipelate, aut renum; sic quæ ab erysipelate pulmones infestante oritur, πνευμώδης vocatur.*

Idem Goldastus in Vitâ Eugenia cap. XII. *ex suo manuscripto citat:* quia quartano typo grauissimè, & iam per annũ & eo ampliùs vexabatur. *vbi rursus reponit* pyreto. *sed nostri libri eo loco habebant absolutè* quartanâ, *supple* febri. *Vita S. VVinebaudi abbatis in Promptuario sacrarum Antiquitatum Tricassinæ diœcesis.* Quem tertiana typus incommodis grauissimis perurgebat. *vbi nequidquam Nicolaus Camuzat scholiastes existimauit typus supernacaneũ esse, & in textum irrepsisse. Gregorius Turonensis de gloriâ Confess. cap.* XXIV. A quartano typo quatiebatur. *& cap.* LXXII. Quartani typi vexaretur ardoribus. *Idem in Vitâ Galli in Vitis Patrum a se conscriptis:* Cùm Iulianus à quartano typo correptus, grauiter cruciaretur. *& mox:* Valentinianus à typo quartano corripitur.

De frigore *&* frigoreticis *testis est idem Gregorius de gloriâ Confess. cap.* XXIV. Nam quanti frigora passi, quanti à pustulis malis veneno incrassante præmortui? *vbi* frigora *sunt frigidæ febres. Inde* frigoretici *eidem Gregorio de gloriâ Martyrum lib.* I. *ca.* LXXV. Nam si qui nunc frigoretici in eius honore Missas deuotè celebrent, eiusque pro requie Deo offerant oblationem, statim compressis tremoribus, restinctis febribus sanitati pristinæ restaurantur. *& lib. de gloriâ Confessorum cap.* LIX. Nam energumeni, frigoretici, ceterique infirmi plerumque ad eius tumulum exorantes, acceptâ incolumitate recedunt. *& cap.* LXIV. Ad cuius tumulum sæpiùs frigoretici, ceterique infirmi sanantur. *& cap.* CI. Nam & frigoreticorum febres, & alia incommoda eius meritis restringuntur. *Idem in Vitâ Monegundis in Vitis Patrum a se conscriptis:* Frigoreticus quoque accedens ad hoc monumentum, vt pallam tegentem attigit, restinctâ contagionis febre conualuit. *& in Vitâ S. Martij apud eumdem:* Frigoreticorum vibrantia membra. *Item in Vitâ Nicetij episcopi Lugdunensis ibidem.*

VAVA. *Occurrit aliquoties in Vitâ Ioannis Eleemosynarij. Hesychius: Βαβαὶ, θαυμαστικὸν quod:* Babæ, vox admirantis.

VICARIA. *Palladius cap.* CXXIII. Macarius ex vicariâ. *intellige Macarium gessisse vicariam præfecturã. Græcis ἀπὸ βικαρίας,* exvicarius, *qui vicariam præfecturam gessit. Seuerus Sulpitius Dial.* III. *cap.* I. Ægrè tamẽ obtinui vt Eucheriũ ex vicarijs & Celsum admitteret consulatẽ. *idem cap.* XVIII. Lycontius ex vicarijs vir fidelis. *βικαρία occurrit apud Iustinianum Nouell.* VIII. *Sic apud Chrysostomum epist.* XIV. Οἱ ἀπὸ βικαρίων, οἱ ἀπὸ ἡγεμόνων, σοφισταὶ, οἱ ἀπὸ χιλιάρχων: Ex vicarijs, ex præsidibus, sophistæ, extribuni. *quæ non ritè Anglicanus scholiasta percepêre, cùm ipsi* vicarios, duces, tribunos *interpretentur, cùm potiùs* exvicarios, exprælides, estribunos *vertisse oportuit. Vide Frontonem nostrum Notis ad eam epistolam. Deceptus fuit Abrahamus Ortelius, qui* Vicariam *apud Palladium locum quemdam esse existimauit.*

XENIVM. *vide* EXENIVM.

ZABERNA *videtur capi pro armario, repositorio, sacco. Palladij Lausiaca ex veteri interprete ca.* XIV. Quos (*latrones*) ligauit simul, sicut zabernam de paleis. *Interpres Heraclidis cap.* VII. *habet* saccum palearum. *Ita & Heruetus recens Palladij interpres. Credo in Græco fuisse σάβαναν, vel σάβανον, quod interpres retinuit. Abdias lib.* IV. *hist. Apost. in Iacobo Ioannis fratre:* Collectis libris magicis, zabernas plenas ad Apostolum attulit ceruicibus & suis & discipulorum impositas. *Item:* Appende zabernis lapides & plumbum, & mitte in mare. *Ita ibi MSS. exhibent. Vulgò* xabytas *&* xabyris *legitur, unde Ioannes Meursius Lexico Græco-barbaro faciebat* xabarias, *quod* zabarium, *ζαβαρεῖον, sit repositorium zabarum seu loricarum.*

Sed proba lectio apud Abdiam est zaberna. *Papias vocabularista:* Zaberna, arca vel armariolum. *Item:* Zaberna, vbi vestes reponuntur, vel quidlibet aliud. *Glossarium Camberonense M S.* zaberna dicitur vbi vestes reponuntur, arca vel armariolum.

ZÆTA. *Quod Vita Basilij cap.* V. *est* ad insigne habitaculum, *Græcè est, ἐν ἐπισήμῳ διαίτῃ. quod alter Vita Basilij interpres in* zætam *deflexit. Et* diæta *&* zæta *dicebatur. Suetonius Claudio cap.* 5. In diætam, cui nomen est Hermæum, recesserat. *Sæpè &* diæta *&* zæta *occurrunt apud auctores Vide Lexica Iuris. Glossarium Camberonense MS.* Zætæ, domus quæ subtus pedes habent aquas. *Ibidẽ:* Zætæ hiemales, domus, quas calefacit subductus ignis: zætæ æstiuales sunt, quas infrigidat aqua subducta. *Eadem ferè apud Papiam.*

ZIPPVLÆ, *seu* SIPPVLÆ. *Pelagius libello* IV. *n.* 59. Fecit de farinulâ lenticulam & xippulas. *Ruffinus lib.* III. *n.* 51. *in eadem re habet* placentas. *Rursus apud Pelagium libello* VIII. *n.* 15. Da eis modicas zippulas, quia de labore sunt. *Ita eo loco habent MSS. & veteres editiones. Aliqui supposuerant* pultes *pro* xippulas. *Cum nunc* zippula *nunc* sippula *scribatur, videndum an sit à verbo* supare *vel* sipare *vel* sipere. *vide Festum & Paulum, apud quos habes* farinulam *&* pultes. *Quod igitur vulgata hic lectio habebat* pultes, *erat hoc* sippularum, *quæ vera & antiqua fuit lectio, interpretamentum.*

IN-

SERIES TOTIVS OPERIS SEV

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

Auctore D. HIERONYMO & alijs varijs.

Vita

LIBER SECVNDVS.

Auctore Ruffino Aquileiensi presbytero.

LIBER TERTIVS.

Auctore Ruffino Aquileiensi presbyt.

LIBER QVARTVS.

Auctoribus Seuero Sulpitio & Ioanne Cassiano.

LIBER QVINTVS.

Auctore GRAECO incerto, interprete Pelagio S. R. E. diacono.

LIBER

LIBER SEXTVS.

Auctore GRAECO incerto, interprete Ioanne S. R. E. subdiacono.

LIBER SEPTIMVS.

Auctore GRAECO incerto, interprete Paschasio S. R. E. diacono.

LIBER OCTAVVS.

Auctore PALLADIO Helenopol. episc. interprete Gentiano Herueto.

LIBER NONVS.

Auctore THEODORETO Cypri episc. interprete Gentiano Herueto.

LIBER DECIMVS.

Auctore IOANNE MOSCHO, interprete Ambrosio Camaldulensi.

CAP.

CAP.

CAP.

APPEN-

APPENDIX AD VITAS PATRVM.

HERACLIDIS PARADISVS incerto, sed veteri interprete.

PALLADII LAVSIACA incerto, sed veteri interprete.

CAP. II.

ÆGYPTIORVM PATRVM SENTENTIAE

Auctore GRAECO incerto, interprete Martino Dumiensi episcopo.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA

INDEX RERVM IN VITAS PATRVM.

Æmula-

orat

Auara

cate-

ita

cellam

D.

Despe-

Ecclesia

eum

Epipha-

bidua-

F.

G.

H.

aquâ

I.

Iesu

Simeo-

Pecca-

e fidem

K.

. L.

castigat

M.

ad

Memo-

Missio

N.

O

Obe-

Pacho-

Stepha-

ado-

Piam-

Q.

Quæstio-

S.

Satur

videt

Stannum

idem

Trim-

Victus

X.

Z.

INDEX
NOMINVM PROPRIORVM
VIRORVM AC MVLIERVM.

B.

C.

L.

M.

PACHO-

P.

Q.

R.

S.

T.

Thaisis

V.

X.

Z.

INDEX
CHOROGRAPHICVS.

6 Cede-

D.

E.

F.

G.

H.

Heleno-

Soïnem

SOLI DEO HONOR ET GLORIA

INDEX
IN
PROLEGOMENA,
PRÆLVDIA, NOTATIONES.

Esius

Græcè

Hime-

Iuran-

k Maximi-

Nat

Poly-

T.

à ma-

V.

ERRATA.

P*Ag.* xj. *lin.* 1. Ponticum *lege* Galatam
Pag. ead. lin. 1x. *à fine* vii. *lege* viii.
Pag. lxxvij. *lin.* 14. *à fin.* Epistolam *lege* Epistola
Pag. 191. *a in marg.* Sidonites *lege* Sindonites
Pag. 201. *b. in margine* ne, *lege* nec
Pag. 207. *a. lin.* 14. Satera *lege* Statera
Pag. 349 *b lin.* 21. auctore, *lege* interprete
Pag. 416 *lin* 18. *à fine* Græcè, *&c. totum locum ita lege* Græcè: Οὐδ' ἂν ἐμοὶ γέγονε χεῖρον. vide simile Diogenis responsum apud Plutarchum in Consolatione ad Apollonium, & Gorgiæ moribundi dictum apud Ælianum lib. II. cap. xxxv.
Pag 435. *lin.* 19. segmentem *lege* segmentum
Pag. 489. *b. lin.* 9. *à fine* de quo ad Vitam S. Antonij diximus. *lege* de cuius cæcitate lib. III. Ruffini num. 218.
Pag. 488. *b. lin.* 30. Nihil de hoc Serapione apud Palladium, sed de alio *lege* de hoc Serapione apud Palladium cap. lxxvi. & de alio
Pag. 491. *a. lin.* 15. Cassiodor. *lege* Cassian.
Pag. 562. *b lin.* 34. rat *lege* erat
Pag. 565. *b. lin.* 6. *a fine* ei *lege* Dei
Pag. 585. *a. lin.* 9. anem *lege* autem
Pag. 597. *b. in margine* Agathon *lege* Achilles
Pag. 611. *a. lin.* 14 excerbabat *lege* exacerbabat
Pag. 616. *lin.* 22. viduas *lege* vidua
Pag. 628. *b. lin.* 11. *à fine* 48. *lege* 79.
Pag. 659 *b in marg.* se *lege* soctum
Pag. 661. *b lin.* 28. *pro* 11. *pone* 37.
Pag. 687. *lin.* 16. *à fine* iustitias *lege* iniustitias
Pag. 713. *b. in marg.* mutrimonij *lege* matrimonij
Pag 747. *a. in marg.* à spiritu se *lege* spiritu à se
Pag. 777. *a. lin vlt.* compunctus *lege* compuncta
Pag. 785. *b lin* 30. Σαϊτίνου *lege* Σαΐτου
Pag. 796. *b. lin.* 35. qui *lege* quæ
Pag. 848. *b. lin.* 39. Sic *lege* Scit.
Pag. 859. *b. lin.* 21. *à fine* dicebat *lege* dicebant
Pag. 860. *a. lin.* 9. Cunone *lege* Conone
Pag. 881. *a. in marg.* quinque *lege* quingenti

APPRO-

APPROBATIO SVPERIORVM.

EGO CAROLVS SCRIBANI Societatis IESV per Prouinciam Flandro-Belgicam Præpositus Prouincialis, pro potestate mihi ab admodum R^{do} P. N. Generali concessâ, Balthasari & Ioanni Moretis fratribus, Typographis Antuerpiensibus, facultatem concedo mandandi typis VITAS PATRVM, siue De Vitâ & Verbis Seniorum Libros x. à P. HERIBERTO ROSWEYDO Societatis nostræ presbytero Auctoribus suis & nitori pristino restitutos, & Notationibus illustratos, quos Theologi aliquot eiusdem Societatis nostræ lustrarunt & approbarunt. In cuius rei fidem his meâ manu subscripsi, & consueto officij sigillo communiui. Antuerpiæ XXVII. Augusti, M. DC. XIV.

Carolus Scribani Prouincialis.

APPROBATIO CENSORIS.

HI Libri decem De Vitâ & Verbis Seniorum, Auctoribus suis & nitori pristino restituti, & Notationibus illustrati, operâ & studio R. Patris HERIBERTI ROSWEYDI Vltraiectini è Societate IESV Theologi, sunt præclari, & magnam adferent vtilitatem iis, qui doctrinam cum pietate coniungere voluerint. Quare dignos censeo, vt in publicum prodeant, & huic præsenti sæculo virtutum exempla demonstrent. Quod testor XVI. Ianuarij, M. DC. XIII.

Egbertus Spitholdius S.T.L. Canonicus & Plebanus Antuerpiensis, & librorum Censor.

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII CAESAREI.

MATTHIAS, Diuinâ fauente clementiâ electus Romanorum Imperator semper Augustus, Diplomate suo sanxit; Nequis, VITAS PATRVM *siue De Vitâ & Verbis Seniorum Libros* x. *Historiam eremiticam complectentes, Auctoribus suis & nitori pristino restitutos, ac Notationibus illustratos, operâ & studio* HERIBERTI ROSWEYDI *Vltraiectini è Societate* IESV *Theologi*, per integrum decennium, à primâ editionis die computandum, intra Sacri Romani Imperij Regnorumque & Dominiorum eius fines vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impressos diuendat, citra Ioannis Moreti heredum voluntatem. Qui secùs faxit, præter librorum confiscationem decem marcharum auri puri illatione mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Viennæ XVII. Februarij, M. DC. XV.

Signat.

MATTHIAS.

Ad mandatum S. Cæs. Maiest. proprium

Jo. Baruitius.

SVMMA PRIVILEGII
PRINCIPVM BELGARVM.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ Archiducum Austriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Serenissimorum Belgicæ Principum Priuilegio cautum est; Nequis, VITAS PATRVM *siue De Vitâ & Verbis Seniorum Libros* x. *Historiam eremiticam complectentes, Auctoribus suis & nitori pristino restitutos, ac Notationibus illustratos, operâ & studio* HERIBERTI ROSWEYDI *Vltraiectini è Societate* IESV *Theologi*, præter Martinæ Plantinæ Viduæ & Balthasaris & Ioannis filiorum Io. Moreti p.m. voluntatem, vllo modo imprimat, aut alibi impressos in Inferioris Germaniæ ditiones importet. Qui secùs faxit, confiscatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ XX. Februarij, M. DC. XIII.

Signat.

Buschere.

LABORE ET CONSTANTIA